20

ΜΑΡΚΟΥ
ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ
ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ
ΒΙΒΛΙΑ ιβʹ.

MARCI
ANTONINI
IMPERATORIS

de rebus ſuis, *ſive* de eis qæ ad ſe *pertinere cenſebat*,
Libri XII,

Locis haud paucis repurgati, ſuppleti, reſtituti:

Verſione inſuper *Latinâ* novâ; *Lectionibus* item *variis, Locisq; parallelis*, ad marginem adjectis;
Ac *Commentario perpetuo*, explicati atqe illuſtrati;

Studio operâqe
THOMÆ GATAKERI
LONDINATIS.

CANTABRIGIÆ:
Excudebat *Thomas Buck*, celeberrimæ Academiæ Typographus.
Anno Dom. MDCLII.
Veneunt ibidem per Antonium Nicolſon, *Bibliopolam.*

Viris eruditione pariter ac pietate præstantissimis amicísq; sibi conjunctissimis,

In Academia

CANTABRIGIENSI

ad Sacrosanctæ Theologiæ Doctoratûs gradum evectis;

D. ANTONIO TUCKNEY,

Coll. Emmanuelis,

D. JOANNI ARROWSMITH,

Coll. S. Joannis,

D. THOMÆ HILL,

Coll. S. Trinitatis,

Præfectis;

Operis hujus edendi Avtoribus & Promotoribus præcipuis;

In animi benevoli gratíq; testimonium, ac monumentum,

Id ipsum, qicqid est, jure merito inscribit dedicátqe

THOMAS GATAKERUS,

In Academia eadem Collegii qondam *Joannensis* alumnus, *Sidnejensis* Socius.

PRÆLOQIUM,

In qo de Disciplina Stoica, cum Sectis aliis, Peripatetica & Academica Vetere, Epicurea verò præcipuè collata; déqe eorum, qi hanc secuti sunt, qæ supersunt, Senecæ, Epicteti, Marci nostri cumprimis, scriptis dissferitur: Operísqe hujus totius ratio atqe institutum exponitur.

STOICAM *Disciplinam*, præ cæteris Philosophorum priscorum Sectis ad dogma Christianum proximè accessisse, è nostris qi censuerint, non desunt. Et Josephus qidem Judæus, ubi *vitæ suæ* rationem denarrat, de *Pharisæorum*, qam apud suos αἵρεσιν ἀκριβεστάτην fuisse [a] Pavlus pronunciat, qámqe horum uterqe, & Josephus & Pavlus, aliqando sectatus fuerat; [b] ἡ Φαρισαίων, inqit, αἵρεσις παραπλήσιός ἐστι τῇ παρ' Ἕλλησι Στωικῇ λεγομένῃ. *Pharisæorum Secta ei est affinis, qæ Græcis Stoica nuncupatur.* Hieronymus verò noster verbis planè disertis; [c] *Stoici*, inqit, *nostro dogmati in plerisqe concordant*. Et in multis qidem convenire, ambigi non potest, si qis instituti utriusqe περὶ τῶν πρακτέων regulas legésqe secum invicem contulerit: in pluribus etiam, opinor, qàm Secta alia ulla; qum nulla, credo, comperta sit, qæ pietatis ac virtutis studium exercitiúmqe avt pluris faciat, avt altiùs evehat, avt fortiùs spiret, avt acriùs urgeat, avt penitiùs inculcet, avt enixiùs provehat.

[a] Pavl. apud Lucam, *Act.* 26. 5.
[b] Joseph in *Vita sua, de Bello Judaic.* libris *subjuncta.*
[c] *In Esaiam Comment. cap.* 11.

Hoc qo clariùs elucescat, de Sectis eminentioribus qibusdam cum ista collatis videbitur. Atq; hîc mitto Pythagoræ, [d] mysticam an magicam dixerim, disciplinam, cujus rudera duntaxat & λείψανα disjecta jam supersunt. *Avreum* enim *carmen*, qod hujus nomine prostat, ejusdem esse notæ censent eruditi*cum Phócylidæ *Monitorio*; supposititium utrumqe. Sed nec in ullo numero habendam existimem, avt Cynicorum affectatam illuviem, fœdáqe in propatulo etiam perpetrata [e] χειρουργήματα; (qos [f] *à Stoicis tunicâ tantùm distare*, havd ritè pronunciâsse videtur Saty-

[d] Videatur *Pythagoræ Vita*, apud Laert. l. 8. & ab Iamblico conscripta, *cap* 13, 14. 23, 24. necnon *Iamblichi vita*, apud Evnap. in *Vit. Sophist.*

*De Phocyl- vid. Jos. Sc... Euseb. Chro... MCCCC...

[e] De qo videri poterit, nî pudor prohibeat, Dio Prus. *orat.* 6. in *Diogen.* sive, *de Tyran.* & Laert. *l.* 6. in *Diogen.* qo loco vim vocabuli non assecutum Ambros. Camald. Interpretem, non est mirum, qum H. Stephanus præterierit. [f] Juvenal. *Sat.* 13.

ricus, qum illi [g] obscœnitates istiusmodi, sordésqe etiam, [h] tanqam à natura humana alienas, sint aversati:) avt Academiæ etiam Novæ ἀκαταληψίαν, qæ cùm sensibus tam externis qàm & internis fidem omnem detrahat, [i] mentísqe pariter atqe corporis oculos penitus revellat, hominem nec rationis particeps esse animal patitur.

Ad illos accedo, qi Philosophiam nobis excultiorem dederunt, Scholásqe freqentiores, ampliores, illustriores habuerunt. Ex his sunt, qi è Platonis Gymnasio prodière, *Academici Veteres*, & Peripatetici: qos, qia [k] *nominibus* solis *locísqe* (cùm *Academiam* alteri, *Lycæum* alteri tenerent) à se invicem *divisi*, *rebus* interim *conveniebant*, unà junxisse, compendio dabitur. Inter istos cumprimis emicuit Aristoteles. Is in scientiis disciplinísqe omne genus tradendis, *Logicâ*, *Rhetoricâ*, *Poëticâ*, *Politicâ*, *Oeconomicâ*, *Ethicâ*, *Physiologiâ* [l], ad [m] miraculum usqe tantum præstitit, ut plus illi hac in parte totus eruditionis humanioris circulus debeat, [n] qàm priscorum, non dico uni alteri alicui, sed eis, qorum saltem ad ætatem hanc scripta perennârunt, etiam universis. Nam qòd * *Platonem* hujus Magistrum, familiæqe illius utriusqe parentem, *excipere* solent, qi huic alioqi primas deferunt; havd advertisse satìs videntur, Platonem non tam in disciplinis tradendis, qàm in sui temporis [o] Sophistis, sub persona Socratis, defricandis, ludendis, traducendis, refellendis, horum phaleris detrahendis, fucis detergendis, tricis exolvendis, operam maxima ex parte collocâsse. Unde natum, ut in *Dialogis* plerisqe, per anfractuosas disceptationum ambages, artificio singulari sibi invicem implicatas & innexas, in immensum ferme protractâ dissertationis serie, veri certíqe sitiens lector, nisi qòd dictionis amœnitate, inventionis varietate, structuræq; elegantiâ, qæ fessum interim reficiant, dum delinitur detinetur, logis longis ac laciniosis penè delassatus, cùm [p] qod pro certo statuatur nihil occurrat, in qo pedem figat, nec jam animi pendens, opinatione dubitationéqe omni depositâ,

[g] Proinde Zeno αἰδήμων πρὸς τὴν κυνικὴν ἀναισχυντίαν, à Cratete defecit. Laert. *l.* 7.

[h] Τὸ καθάρειον πάντως ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου περιέχεται· καὶ εἴ τινι ἄλλῳ, καὶ τούτῳ τῶν ζώων χωρίζεται. Epictet. *dissert.* l. 4. & per totum *cap.* 11. qod his verbis clavditur, Πᾶσα ἐκτροπὴ ἀπό τινος ἀνθρωπικοῦ γίνεται· αὕτη δὲ ἐγγύς ἐστι τοῦ μὴ ἀνθρωπικὴ εἶναι. *Naturâ homo mundum & elegans animal est.* Senec. *epist.* 92.

[i] Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 5. & *l.* 2. *c.* 20. & Senec. *ad Lucil. ep.* 88.

[k] Cicer. *Academ. l.* 1.

[l] *Musicam, Mathematicam, Medicam* non adjicio, qia perîsse videntur, qæ de his scripsisse discimus ex Laërtii laterculo: sed nec Metaphysicam, qia nomen priscis illis ignotum; aliúdqe planè sonat τὰ μετὰ τὰ φυσικά.

[m] *Talem esse unum hominem miraculosum est potiùs, qàm humanum.* Averroës in *Proœm. Physic.*

[n] *Aristoteles meo judicio in Philosophia prope singularis.* Cicer. *Academ. l.* 4.

* *Aristoteles, excepto Platone, Philosophorum princeps.* Cicer. *de finib. lib.* 1. *Aristot. longè omnibus (Platonem semper excipio) præstans ingenio & diligentiâ.* Idem *Tusculan. lib.* 1.

[o] *Sophistas è Platone intelligimus lusos à Socrate.* Cicer. *de finib. lib.* 2.

[p] *Platonis in libris nihil affirmatur; & dum in utramqe partem multa disseruntur, de omnibus qæritur, nihil certi dicitur.* Cicer. Academ. *lib.* 1.

firmus

firmus consistat, ac securus acqiescat, vix avt nè vix qidem tandem deprehendere qeat.

Aristotelem itaqe seligemus, qi in eis, qæ ad mores formandos, vitæqe rationem ritè instituendam pertinent, (de his enim jam aginius) reliqorum nomine sententiam ferat. Is post Platonem, cum agmine utroqe dicto, in tres classes *Bona* dispescit universa, *animi*, *corporis*, & qæ *extra horum utrumqe* consistunt, vitæ hujus adminicula. Qamvìs avtem *animi bona præstantissima* esse censeat, & *per se* maximè esse *expetenda* concedat; tanti tamen posteriora duo ista facit, tantúmqe [q] ad sortem beatam constituendam momenti viriúmqe eis tribuit, ut [r] virum virtute licèt universâ instructum, sed alteris illis orbatum ac destirutum, *beatorum* numero eximat, præsertim [s] si in adversa graviora, calamitatésqe insigniores inciderit; ista siqidem, ubi incursaverint, *beatitudinem*, qanqam [t] *mutatu havd facilem*, [u] *intercidere* tamen, *abrumpere & corrumpere* prorsus.

At Stoici, adeò nihil hanc in partem efficaciæ corporeis externísq; istis permittebant, ut præ animi illis nec in *bonorum malorúmve* censu collocanda censerent; sed pro rebus *mediis* prorsus haberent, qæ in nevtram partem momenti multum conferrent: cùm [a] *nihil bonum* statuerent, *nisi qod pium, justum, humanum, honestum foret*; *nihil malum, nisi qod impium, injustum, inhumanum, inhonestum* existeret. Proinde *miserum* esse *insipientem, iniqum, improbum, impium* qemqe, qantumcunqe, qæ aliis habentur, *bonis, corporeis exterísqe instructus suffultúsqe vitam exegerit*; [b] *beatum* contrà *bonum piúmqe* qemlibet, qantumcunq; *malis*, qæ cæteris reputantur, *obstrictus divexatúsqe ævum transegerit*. Hunc deniqe solùm *sapere*, verè *liberum* esse, *sui compotem, numini charum, cujus sub tutela curáq, cùm perpetim agat*,

[q] Τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ πολλῶν ἀγαθῶν συντίθεμεν. Arist. *Ethic. Magn. l.* 1. *c.* 2. Προσδεῖται γὰρ ὁ εὐδαίμων τῶν ἐν σώματι ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἐκτὸς, καὶ τῆς τύχης. Idem *Ethic. Evdem. l.* 6. *c.* 13. *Multi & magni Philosophi hæc ultima bonorum juncta faciunt; ut Aristoteles, qi virtutis usum cum vita perfecta prosperitate conjunxit.* Cic. *de fin. l.* 2.

[r] Ἄνευ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν οὐκ ἐνδέχεται εὐδαίμονα εἶναι. Arist. *Eth. Mag. l.* 2. *c.* 8. [s] οὐ μακάριός γε, ἂν Πριαμικαῖς τύχαις περιπέσῃ. Arist. *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10. Οἱ δὲ τροχιζόμενον καὶ ταῖς δυστυχίαις μεγάλαις περιπίπτοντα εὐδαίμονα εἶναι φάσκοντες, ἐὰν ᾖ ἀγαθὸς, οὐδὲν λέγουσι. Idem *Magn. l.* 6. *c.* 13. [t] Οὐκ εὐμετάβολος. [u] Θλίβει καὶ λυμαίνεται τὸ μακάριον. Ibid. Idem *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10. [a] Τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἶναι· τὰ δὲ κακά· τὰ δὲ οὐδέτερα. ἀγαθὰ μὲν τὰς ἀρετάς· κακὰ δὲ τὰ ἐναντία· οὐδέτερα δὲ, ἃ μήτε ὠφελεῖ, μήτε βλάπτει, οἷον ζωὴ, ὑγεία, ἡδονὴ, κάλλος, ἰσχὺς, πλοῦτος, δόξα, εὐγένεια. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν, ὅθεν ἡ βάρβαρος φιλοσοφία. Clemens Alex. *strom. l.* 5. Mox post nonnulla ejusdem notæ interjecta, ταῦτα θρυλλοῦσιν οἱ Στωϊκοί. *Unum bonum est, qod honestum est: cætera falsa & adulterina bona sunt.* Sen. *Epist.* 71. *Nihil est bonum nisi qod honestum est.* Idem *Epist.* 120. Sed & Ambros. noster, idem *Scripturam asserere, Offic. l.* 2. *c.* 3. *Media, sive indifferentia vocamus, qæ nec bona, nec mala, morbum, dolorem, pavpertatem, exilium, mortem.* Sen. *ep.* 82. [b] *Virtus ad vitam beatam per se ipsa satìs est.* [Hac prædito] *adjice cæcitatem, debilitatem, dolores continuos & graves, non fit miser, Qem tam multa mala in miseram vitam non transferunt, nec ex beata qidem educunt.* Sen. *epist.* 91.

solùm

ſolùm poſſe [c] *ſecurum malíqe omnis metu immunem* degere, utpote [d] *cui mali nihil avt viventi avt morienti obtingere permiſſurus is ſit*, [e] *cui ipſe regendum ſe totum permiſerit: nec poſſe itaqe fieri, ut vel ſorte beatâ unqam excidat, vel in calamitates ullas ejuſmodi incidat, qæ beatitudinem incidendo miſerum faciant.* Et hæc qidem fuêre Stoicorum dogmata, in qibus qatenus tam Peripateticos, qàm & Academicos veteres tranſcendebant, eò ad regulam populo Chriſtiano præſcriptam illis utriſqe propiùs utiqe acceſſerunt.

Etiamſi avtem concedere neqeam, qod poſt [f] Antiochum [g] Cicero, poſt Ciceronem [h] Avguſtinus, ab iſtis illos *vocabulis* tantùm *diſcrepantes rebus* interim *conveniſſe*, cùm hoc apud [i] Ciceronem Cato nervosè ac luculenter ſatìs refellere videatur; nolim tamen diffiteri, qod Orator celeberrimus ille, [k] *honeſtum* ſaltem *inter hos certamen* fuiſſe, cùm *omnis* eſſet *de Virtutis dignitate contentio*; hoc tantùm intereſſet, qòd partes *primas* alteri, alteri *totas* integráſqe *Virtuti* concederent. Cæterùm Epicuri hortulos cum Zenonis porticu, *Voluptatis* Magiſtros cum *Virtutis* patronis, molles cum rigidis, diſcinctós & diſſolutos cum altè cinctis, arctè ſtrictis committi & in certamen deſcendere, [l] indigniſſimum planè videtur, & à ratione omni alienum non immeritò habeatur. Nec defuere tamen iſtud qi tentarent: ídqe, qod mirum magìs minúſqe ferendum, ex eis etiam, qi Stoicis nomen dederant, horum ſaltem in claſſe locum ambiebant. Sed qid in hunc ſenſum proferatur, avdiamus, ab eo qi Stoicus ipſe haberi volebat.

[m] *Non eſt*, inqit, *qòd putes magnum, in qo diſſidemus.* Exiguum ſcilicet ſpatiolum interjectum fuerat, qod utroſqe à ſe invicem diſpeſceret, cùm *Virtuti* illi *totum* deferrent, *Voluptatem* iſti pro *bono* vel *ſummo*, vel *ſolo* etiam haberent.

Sed, [n] *Qam*, inqit, *virtuti legem dicimus, ille dicit voluptati.* At Stoici *Virtuti legem non dicunt, à virtutis norma legem accipiunt* ipſi. Nec ſi eadem ſuis qæ & illi in nonnullis præcipiunt,

[c] Διὰ τί γὰρ φοβηθήσεταί τι τῶν γινομένων ἐν ἀνθρώποις; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Καίσαρα συγγένεια ἱκανὴ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγοντας, καὶ ἀκαταφρονήτως, καὶ δεδοικότας οὐδ' ὁτιοῦν· τὸ δὲ τὸν Θεὸν ἔχειν ποιητὴν καὶ πατέρα καὶ κηδεμόνα, οὐχ ἡμᾶς ἐξαιρήσεται λυπῶν καὶ φόβων; Epictet. *diſſert.* *l.* 1. *c.* 9.

[d] Ἓν τοῦτο διανοεῖσθαι δεῖ ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι, οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ Θεοῦ τὰ τούτων πράγματα. Socrat. apud Plat. in *Apol.* *Pro certiſſimo habeatur, qod dicturus ſum. Nec cuiqam bono qicqam mali evenire poteſt, nec vivo nec mortuo, nec unqam res eorum à Deo negligentur.* Cic. ex Plat. *Tuſcul. l.* 1. & Epictet. *diſſert.* *lib.* 3. *c.* 26. ecqid hæc, qàm qæ Solomon Parœm. 1. 33. & Pavlus Rom. 8. 28.

[e] Ἄγου δέ μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη, Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος· Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος. Cleanthes. ἐπὶ παντὸς ἑκτέον ταῦτα. Epictet. *enchir. c.* 52. *diſſ l.* 3. *c.* 22. *Duc me parens, celsíq; dominator poli, Qocunqe placuit: nulla parendi mora eſt; Aſſum impiger.* Sen. *epiſt.* 107.

[f] Cicer. *de Deor. nat. lib.* 1.

[g] Cicer. *de finib. lib.* 4.

[h] Avguſt. *de Civit. Dei. lib.* 9. *c.* 4.

[i] Cic. *de fin. lib.* 3.

[k] Cicer. ibid. *lib.* 2.

[l] χαλεπὸν, ἐλευθέρῃ γυναικὶ πρὸς πόρνην μάχη. *Dura res, Matronæ cum meretrice conteſtatio.* Menand. apud Cyril. *adverſ. Julian. lib.* 7.

[m] Senec. *de Vit. beat. c.* 13.

[n] Senec. *ibid.*

ideo

ideo non longè à se invicem divisi existunt. Ecqis *Medicum* à *Philosopho* non distare multùm dixerit? Eadem tamen suis in victu vitáqe communi præcipiunt isti, præscribunt illi. Medicorum principem & parentem avdiamus. [o] Πόνοι, inqit, σιτία, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια· πάντα μέτρια. *Labores, escæ, potiones, somni, venerea; moderata sunto omnia.* Ecqid aliud Philosophus, sive Stoicus, sive Epicureus etiam, sive alius qilibet? sed aliis planè rationibus, & diversis prorsus, singuli. [p] *Finem* aiunt, *dare appellationem, & in re ethica formæ rationem habere.* Istic ergò verè usurpatur, qod diverbio vulgari dicitur,

[q] Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα.

Fines Mysorum sunt Phrygúmqe dissiti.

nec secus [r] *Medici & Philosophi, Epicurei & Stoici* fines sunt divisi. Medicus siqidem valetudini prospicit, nè in morbum mutet; Epicureus voluptati, nè in dolorem vertat; Stoicus virtuti, nè à tramite istius vel tantillum declinando, in vitium protinus proruatur. Toto deniqe, qod ajunt, cœlo á se invicem sunt dissiti, qorum alteri *Virtutem*, tanqam Reginam legitimam, Principem justam, cui cætera concedant omnia, in fastigio summo collocant; *Voluptatem* huic vix in famulitium etiam admittunt, qæ vel ad pedes subserviat, vel à tergo subseqatur; alteri *Virtuti* de Principatu dejectæ *Voluptatem* substituunt, [s] cui in solio regali sedenti, ancillulæ instar, astet illa, hoc duntaxat officium suum ducens, Dominam in avrem admonere, caveat, ne qid perficiat, à qo dolor aliqis oriatur.

Sed, [t] *sancta,* inqit, & *recta præcipit Epicurus*; imò *rigida* & *tristia, fortia* etiam, *si propiùs accesseris.*

Et propiùs igitur accedamus, qò penitius & accuratiùs introspiciamus. ídqe eò lubentiùs, qia [u] multos monet Orator hac offuciâ allectos Epicureas partes seqi, qia *recta & honesta* ipsum plurimùm facere putant.

Sancta ergò scilicet præcipit is, cui [x] *numen rerum humanarum curam nullam planè gerit.* cui [y] πρᾶγμα ὁ θεὸς, οὔτε αὐτὸς ἔχει, οὔτε ἄλλοις παρέχει. [z] *negotii qicqam Deus nec ipse habet, nec alteri exhibet.* qod impii illi olim fæcibus suis immersi infixíqe Judæi, [a] *Deus nec beneficio nec maleficio qenqam est affecturus;* [b] *nec propitius esse, nec irasci cuiqam potest.* qi deniqe, utì gloriantur asseclæ ipsius, [c] *pri-*

[o] Hippocrat. *epidem. l. 6. sect. 6. § 5.* & ex Hipp. Galen. *Hortat. c. 6.*
[p] Ὁρίζεται ἕκαστον τῷ τέλει. Aristot. *Ethic. l. 3. c. 7.*
[q] Strabo *geogr. l. 12.*
[r] Χωρὶς τὰ φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν, ὥσπερ τινῶν Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα. Plut. *de valetud. præcept.* qod idem de *Vatibus* & *Philosophis* usurpavit Damascius in *Vit. Isidori*, à Svida adductus, qem ex Photio alibi restitutum damus.
[s] Videatur Cleanthis pictura apud Cicer. *de fin. lib. 2.*
[t] Senec. *ubi suprà epist. 33.* & alibi.
[u] Cic. *de fin. l. 1.*
[x] *Semota à rebus nostris, sejunctáq; longé; Nec bene pro meritis capitur, neqe tangitur ira.* Lucret. *l. 1.*
[y] Senec. Ἀποκολοκυνθ. τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον, οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει, οὔτε ἄλλῳ παρέχει· ὥστε οὔτε ὀργαῖς, οὔτε χάρισι συνέχεται. Epicur. apud Laert. *lib. 10.*
[z] Cicer. *de nat. Deor. lib. 1.*
[a] Zeph. 1. 12.
[b] Cicer. *in Pison.*
[c] Lucret. *de rer. nat. lib. 1.*

mus adversus numen cœleste oculos attollere est *avsus*, [d] *omnêmqe funditus* (qantùm in ipso fuerat) *religionem sustulit.*

Recta verò ab eis qænam, avt qorsum qis expectet? *qi* [e] *amicitiam, fidem, justitiam, virtutem ullam, nisi* [f] *proprii vel emolumenti, vel oblectamenti intuitu, nec colant, nec colendam censeant; (cùm* [g] *nihil horum per se bonum, súiqe cavsâ expetendum existiment;) qi* [h] *honestum ipsum inanem sine re subjecta sonum, nec tam solidum, qàm splendidum nomen pronunciant; qin* [i] *nec flagitio, facinore, scelere ullo, qod voluptatem conciliet, lucellúmve pariat, propter se abstinendum statuunt, (cùm* [k] *hujusmodi nihil ex se malum reputent) nisi supplicii,* [l] *damni, mali alicujus insecuturi metu coërceantur; nec à numine hoc (à qo iram vindictámve ob istiusmodi qicqam, vel expectare, vel formidare vanitatis & superstitionis nomine, non damnant tantùm, verùm etiam derident) sed* [m] *ab hominum conscientia, qi ab iniqa & scelesta perpetrantibus pœnas exigere, ac vindictam sumere, sive pro avtoritate publica, sive pro viribus privatis valent; hos avtem* [n] *latendi fiducia nulla possit unqam haberi.*

Sed pergamus, & *rigida* ac *tristia* ista Epicurea videamus, ut [o] *imperitorum scil. errore sublato*, ex horum patrono intelligamus, *ea qæ voluptuaria, delicata, mollis habetur disciplina, qàm gravis, qàm continens, qàm severa sit.* [p] Epicurus ergò ipse τοὺς ἀκολάστους καὶ ἀσώτους castigat & damnat, qi *voluptatis specie objectâ allecti, præsentium deliciarum blanditiis deliniti, cupiditatéqe enormi corrupti & occæcati, luxuriis ac libidinibus constringendos se temerè tradunt, nec qid porrò eventurum sit, qos morbos, qos dolores excepturi sint, provident.*

Verùm qo fundamento istos reprehendat, extrema hæc satìs liqidò produnt. [q] *Luxuriam* utiqe *severus* iste, *per se, avt propter se reprehendendam non putat:* siqidem [r] *Voluptas omnis*, inqit, *bonum est:* (ità nec ex turpissima re ulla perceptam excludit) Et, [s] *si ea,*

[d] Cicer. *de nat. Deor. l.* 1.
[e] *Qia hæc benevolentiã conciliant, & qod aptissimum est ad qietè vivendum, caritatem.* Torqat. apud Cic. *de fin. l.* 1.
[f] *Qia tutiorem vitam, & voluptatem efficiunt pleniorem.* Idem *ibid.*
[g] Nè justitiam qidem rectè qis dixerit per seipsam optabilem; sed qia jucunditatem afferat. Idem *ib.* τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν ἡδονὴν αἱρεῖσθαι, οὐ δι' αὑτάς. Epicur. apud Laërt. *lib.* 10. *Nihil justum esse naturâ, & crimina vitanda esse, qia metus vitari non possit.* Sen. ep. 97
[h] Torq. *ubi sup.*
[i] *Nihil tam turpe, qod hominum conscientiâ remotâ non facturus videatur.* Cic. *de fin. lib.* 2. Vide Sen. *sup.*
[k] ἡ ἀδικία οὐ καθ' ἑαυτὴν κακόν· ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ τὴν ὑποψίαν φόβῳ, εἰ μὴ λήσει ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐφεστηκότας κολαστάς. Epicur. apud Laërt.
[l] *Plus* hinc *in ipsa injuria detrimenti est, qàm in eis rebus emolumenti, qæ injuriâ patiuntur.* Torqat. *ubi sup.*
[m] οὐκ ἔστι τὸν λάθρα τι ποιοῦντα πιστεύειν ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις ἀπὸ τοῦ παρόντος λανθάνῃ· μέχρι γὰρ καταστροφῆς ἄδηλον εἰ καὶ λήσει. Epicur. apud Laërt. *Eleganter Epicurus, Potest nocenti contingere ut lateat, latendi fides non potest.* Sen. *epist.* 97. [n] *Tuta scelera esse possunt, secura non possunt.* Senec. ipse *ibid.* [o] Torqat. apud Cicer. *de finib. l.* 1. [p] Torqat. *ibid.* [q] Torqat. idem *ibid.* & Cicer. *de finib. lib.* 2. [r] Πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. Epicur. apud Laërt. *lib.* 10. [s] Epicur. in κυρίαις δόξαις Cicerone interprete, *de fin. lib.* 2. Εἰ τὰ ποιητικὰ τῶν περὶ τοὺς ἀσώτους ἡδονῶν ἔλυε τοὺς φόβους τῆς διανοίας, τούς τε τῶν μετεώρων καὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνος, ἔτι τε τὸ πέρας τῶν ἐπιθυμιῶν ἐδίδασκεν, οὐκ ἄν ποτε εἴχομεν ὅτι μεμψαίμεθα αὐτοῖς, πανταχόθεν ἐμπληρουμένοις τῶν ἡδονῶν, καὶ οὐδαμόθεν μήτε τὸ ἀλγοῦν, μήτε τὸ λυπούμενον ἔχουσιν, ὅπερ ἐστὶ τὸ κακόν. Laërt. *lib.* 10.

inqit,

inqit, *qæ ſunt luxurioſis efficientia voluptatum, liberarent eos Deorum & mortis & doloris metu, docerêntqe, qi eſſent fines cupiditatum, nihil eſſet eorum qod reprehenderem, cùm undiqe complerentur voluptatibus, nec haberent ulla ex parte avt dolens avt ægrum, avt malum.* Ità nec luxurioſos ob eam cavſam reprehendit, qia luxurioſè vivant; probat potiùs ac collavdat, qia voluptatibus omni ex parte complentur; modò cætera caveant, qorum primum qidem & præcipuum eſt, ut omnem numinis è mentibus metum excutiant. Qâ ergò ratione caſtigat aſotos iſtos damnátqe Epicurus? qia utiqe [t] *Voluptates*, qas immodicè ſectantur iſti, *Voluptatem* ipſam *multis modis conturbant & corrumpunt*, dum iſtis procurandis & proſeqendis, [u] *in morbos graves, in damna, in dedecora incurrunt, ſæpe etiam legum judiciorúmqe pœnis obligantur.* Hæc ſcil. *rigida,* hæc *ſevera,* hæc *triſtia* ſunt, qæ ſuis præcipit Epicurus. Voluptatibus vel fœdiſſimis, vel obſcœniſſimis indulgeant, totóſqe ſe dedant, concedit; caveant duntaxat, nè uſu an abuſu immodico, vel morbum contrahant, vel facultates profundant, vel infamiam attrahant, vel legibus indicta in ſe arceſſant ſupplicia.

Sed temperantes, ſobrii, bonæqe frugis fuiſſe referuntur, ex eis, qi *Voluptatis* tamen *patroni* ac *magiſtri extitêre*, eámqe pro *bono ſummo* habuerunt. [x] Gloriatur utiq; Epicurus ipſe, *aſſe non toto ſe paſci; Metrodorum, qi nondum tantùm profecerit, toto.* [y] *diffluere ſe corpuſculi voluptate profitetur, aqâ & pane veſcentem, epuláſqe ſumptu magno comparatas deſpicere ac deſpuere:* [z] *aqam & polentam ſi habuerit, Jovi ipſi de felicitate controverſiam facturum:* [a] *ſummam enim iſta voluptatem exhibere, ubi indigentiâ affectus ea qis ſumſerit,* [b] *nec minorem voluptatem ex victu tenuiſſimo, & contemtiſſimis eſcis & potionibus percipi, qàm ex rebus ad epulandum exqiſitiſſimis, ubi qicqid dolorem creat, eis ſublatum fuerit.*

Et Evdoxo qidem, qi Epicuro prior, de *Voluptate* huic gemina tenuiſſe & tradidiſſe videtur, [c] *temperantiæ & ſobrietatis in victu inſignioris teſtimonium perhibet Ariſtoteles luculentum. qâ etiam* [d] *vitæ ratione fidem dogmati ſuo eſt ampliorem conſecutus; utpote qi* [e] *non affectu vitioſo, avt partium ſtudio, ſed judicio incorrupto*

[t] Τὰ τινῶν ἡδονῶν ποιητικὰ πολλαπλασίους ἐπιφέρει τὰς ὀχλήσεις τῶν ἡδονῶν. Epicur. *ibid.*

[u] Torq. apud Cicer. *de finib. lib.* 1. Senec. *epiſt.* 18.

[y] Βρυάζω τῷ κατὰ τὸ σωμάτιον ἡδεῖ, ὕδατι καὶ ἄρτῳ χρώμενος· καὶ προσπτύω ταῖς ἐκ πολυτελείας ἡδοναῖς. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[z] Ἑτοίμως ἔχειν καὶ τῷ Διῒ ὑπὲρ εὐδαιμονίας ἀγωνίζεσθαι, μάζαν ἔχων καὶ ὕδωρ. Idem apud eundem, ſed vitiatus, & ſic reſtituendus. qam vocem ἀσεβείας notat. Clem. Alex. *ſtrom. l.* 1. ac ampliùs intendit & extendit Seneca *Epiſt.* 110. *Faciamus,* inqit, *oro te, etiamſi iſta defuerint.* Et ipſe *Epiſt.* 25. *Intra hæc qiſqis deſiderium ſuum clavſit, cum ipſo Jove de felicitate contendat.*

[a] Καὶ μάζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην δίδωσιν ἡδονὴν, ἐπειδὰν ἐνδέων τις αὐτὰ προσενέγκηται. Epicur. *ibid.* [b] Idem apud Ciceron. *de finib. lib.* 2. Οἱ λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτῃ τὴν ἡδονὴν περιφέρουσιν, ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν ἐξαιρεθῇ. apud Laërt. *lib.* 10. [c] Διαφερόντως ἐδόκει σώφρων εἶναι. Ariſtot. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 1. [d] Ἐπιστεύοντο οἱ λόγοι, διὰ τὴν τοῦ ἤθους ἀρετήν. Ibid. [e] οὐχ ὡς φίλος τῆς ἡδονῆς.

[f] *& veritatis vi victus* [g] *de principatu pro voluptate sententiam tulisset.* de Epicuro verò ambigi non immeritò potest; qem Timochares narrat, non *assem nec totum*, sed [h] *minam* integram *in victum diurnum qotidie impendere solitum*, ídqe [i] ipsum alibi de se esse professum. Aliud itaqe fuisse videtur, qod ex usu communi, aliud qod per exercitium peculiare factitabat. [k] *Certos* utiqe *habebat dies, qibus malignè famem extingveret, visurus an aliqid deesset ex plena & consummata voluptate, vel qantum deesset, & an dignum qod qis magno labore pensaret.* sive, qibus tanqam [l] *ad palum exerceretur, nè imparatum fortuna deprehenderet,* & [m] *ut contra injurias fortunæ inter ejusdem beneficia firmaretur.* Hoc per intervalla fecisse videtur, qod Evdoxus forsan jugiter. Victum avtem tenuem simplicémqe, qa de cavssa lavtiori ac multiplici, perpetim usurpatæ præsertim, præferendam existimet, rationes ab ipso proditas habemus. Et primo qidem loco, [n] *non ob luxum ipsum avt intemperantiam*, [o] qam *nec propter se fugiendam*, utì [p] *nec temperantiam propter se expetendam,* definiat; sed *ob molestias graves, qæ indè provenire possint.* Qia nimirum ex largiore ac lavtiore victu jugiter habito, ingentes in re familiari excitantur tempestates, qibus, dum epulandi modus nullus adhibetur, facultates funditus exhavriuntur, & *patrimonia* integra, qasi [q] *pilæ in modum convoluta,* [r] *ovi sorbilis instar,* ità penitus *deglutiuntur*, ut rerum omnium egestas summa protinus conseqatur. Sed nec in re familiari tantummodo tam gravia isthinc emergunt, sed & in corpore ipso, [s] qod est illis *boni malíqe omnis*, qia *voluptatis & doloris,* utì mox videbitur, *sedes præcipua.* [t] *Consequntur enim,* inqit, *magni dolores eos, qi voluptatem ratione seqi nesciunt:* dum [u] *qæ desiderantibus alimenta erant, onera fiunt plenis;* [x] *multósqe morbos multa faciunt fercula;* & [y] *miserabilior ex cruditatibus qàm ex fame enascitur macies;* eæ deniqe crapulam ebrietatémqe seqvuntur [z] *capitis vertigines*, oculorum suffusiones, *cerebri æstuantis verminationes*, artuum resolutiones, corporis totius affectus molestissimi, [a] qos si vel præsentiscerent homines, vel prævisos

[f] οὕτως ἔχειν καὶ ἀλήθειαν. *Ibid.*
[g] συνηγορῆσαι περὶ τῶν πρεσβείων τῇ ἡδονῇ. *Ibid. lib.* 1. *c* 12.
[h] Μνᾶν ἀναλίσκειν ἡμερησίαν εἰς τὴν τράπεζαν. Laërt. *lib.* 10.
[i] In *epist. ad Leontium meretriculam, & ad disciplinæ suæ observantes Mitylenæos philosophos.*
[k] Senec. *epist.* 18. ex Epicuri *ad Polyænum epist.*
[l] Idem *ibid.*
[m] *Ibid.*
[n] οὐ δι' αὐτάς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀκολουθοῦντα αὐταῖς δυσχερῆ. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit* 17.
[o] Torqat apud Cicer. *de finib. lib.* 1.
[p] Idem *ibid.*
[q] Σοφώτερον ἀπέδειξε τὴν πατρῴαν οὐσίαν, καὶ πάνυ ταχέως ἅπαντα κατεμασήσατο. Alexis *Cnidiâ*, apud Athen. *lib* 4.
[r] ὥσπερ ᾠόν τις ῥοφῶν, οὕτω συνεστρογγύλικε, κἀξεκόκκισε. Nicomach. apud eund. *lib.* 2.
[s] Videantur, qæ apud Cicer. ex Epicuro *de finib. lib.* 2. pavlò pòst exhibentur. [t] Torqat apud Cicer. ex Epicuri sententia, *de finib. lib.* 1. [u] Senec. *epist.* 95. [x] Idem *ibid.* [y] *Ibid.* [z] *Ibid.* [a] Εἰ τοῦ μεθύσκεσθαι πρότερον τὸ κεφαλαλγεῖν Παρεγένεθ' ἡμῖν, οὐδ' ἂν εἷς οἶνόν ποτε Προσίετο πλεῖον τοῦ μετρίου· νῦν δὲ τὴν τιμωρίαν οὐ προσδοκῶντες τῆς μέθης ἥξειν, προχείρως τοὺς ἀκράτους πίνομεν. Alexis *Phryge.* Et in eandem mentem Clearchus *Corinth.* Εἰ τοῖς μεθυσκομένοις ἑκάστης ἡμέρας, Ἀλγεῖν συνέβαινε τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ πιεῖν τὸν ἄκρατον, ἡμῶν οὐδεὶς ἔπινεν ἄν· νῦν δὲ πρότερόν γε τοῦ πόνου τὴν ἡδονὴν προλαμβάνοντες ὑστεροῦμεν τἀγαθοῦ. Habet utrumqe Athenæus in *Dipnosophistis*, hoc *lib.* 1. illud *lib.* 15.

haberent,

haberent, negat ille apud Comicum Græcum, futurum, ut luxui vinolentiæqe, avt toties, avt tantopere indulgerent. Adhæc prospectum hac ratione volebant, cùm ipse, tum & ipsius asseclæ, *ut* [b] *cùm in ipsa securitate animus ad difficilia se præparâsset, nunqam expavescerent, qod sæpiùs experti, priùs didicerant, minúsqe molestè id perferrent, si necessitas incideret, cui antè assueverant.* Porrò ut experiundo addiscerent, [c] *qàm exiguum naturæ satisfaciat, qantúmqe ex istis voluptatis percipi possit,* [d] *ubi indigentiâ affectus qis sumserit ea.* Deniqe ut [e] *ex victu lavtiore voluptas plenior* accresceret, cùm [f] *voluptates usus rarior commendare* atqe [g] *intendere sit natus*; freqentior avtem, & continuus magìs multò sensum contrà obtundere atqe hebetare consveverit. ac proinde assiduam escæ delicatioris usurpationem [h] *sumtûs qàm oblectamenti amplius habere* pronunciant. [i] Acriores utiqe ad res placitas intermissas revertimur: esuriqe [k] *lenocinium* est *antecedens* esuries, ut liberationis *muneri metus.* [l] *Cibi* itaqe *condimentum famem* Socrates dicebat, *potionis sitim.* qemadmodum avtem ille [m] *ad cœnam vespertinam famem se obsonare* ajebat *ambulando*: Epicurus itidem [n] *ad epulas* insecuturas *appetitum vehementiorem,* [o] *famem maligniùs extingvendo, avcupabatur,* qò amplior ex lavtitiis haberetur voluptas. Cæterùm ad virtutem veram, lavdémqe justam nihil habet momenti, qicqid non honesti cavsâ, sed vel lubentiæ ampliori conciliandæ, vel molestiæ majori amoliendæ suscipitur.

Ità *rigida, severa, tristia* vidimus; *fortia* videamus. *Fortis*, inqit, est Epicurus, *& fortia* loqitur: [p] *fortis, licèt manuleatus; fortis, sed stolâ indutus.* Ecqa re fortis? Qia non prudenter tantùm, sed & fortiter agit. Etiamsi enim [q] *Voluptatem omnem in se bonum, dolorem omnem in se malum* censeat; [r] *bono* tamen *qandóqe tanqam malo utitur, & malo* vicissim *tanqam bono*; [s] prout expedire *vel non expedire visum fuerit*: [t] *siqidem & voluptatibus qibusdam qandóqe se abstinet, ob molestias, qas admissæ essent pariturae*; [u] *& labores doloresqe graviores etiam ac diuturnos nonnunqam sponte lubénsqe sustinet, qò voluptatem indè ampliorem deinceps conseqatur*: ([x] *istius* enim

[b] Sen. *epist.* 18. πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους παρασκευάζει. Epicur. apud Laert. *lib.* 10.
[c] Epicur. apud Senec. & Laert. *ibid.*
[d] Epicur. apud Stob. *sup.*
[e] Torqat. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.
[f] Juven. *sat* 11.
[g] Τῶν ἡδέων τὰ σπανιώτατα γενόμενα μάλιστα τέρπει. Democrit. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.
[h] ὑπερβάλλουσι γὰρ τέρψις μὲν οὐκ ἔνεστι, πολυτέλεια δέ. Alexis *Amante.* sive, Δαπάνη πρόσεστιν, ἡδονὴ δ' οὐκ ἔνι ἡ ποσοῦν. Idem *Mentiente.* Athen. *l.* 10.
[i] *Acriores sunt morsus intermissæ libertatis, qàm retentæ.* Cic. *Offic. l.* 2.
[k] Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 11.
[l] Cicer. *de finib. lib.* 2.
[m] Cicer. *Tuscul. l.* 5. ὄψον συνάγειν πρὸς τὸ δεῖπνον. Laert. *lib.* 2.

[n] Τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλειμμάτων προσερχομένοις κρεῖττον ἡμᾶς διατίθησι. Epicur. apud Laert. [o] Sen. *epist.* 18. [p] Idem *epist.* 33. & *de Vit. beat. c.* 13. [q] Πᾶσα ἡδονὴ διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκείαν, ἀγαθόν· καὶ ἀλγηδὼν πᾶσα, κακή. Epicur. apud Laërt. *l.* 10. [r] Χρώμεθα τῷ ἀγαθῷ κατά τινας χρόνους ὡς κακῷ· τῷ δὲ κακῷ τὸ ἔμπαλιν ὡς ἀγαθῷ. *Ibid.* [s] Τῇ συμμετρήσει καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέψει ταῦτα πάντα κρίνοντες. [t] Ἔστι γὰρ ὅτε πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαίνομεν, ὅταν πλεῖον ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἕπηται. [u] Καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους νομίζομεν ἐπειδὰν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῇ, πολὺν χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. Idem, *ibid.* [x] Τούτου γὰρ χάριν ἅπαντα πράττομεν. *Ibid.*

conseqendæ gratiâ universa & patrare & perpeti disertè profitetur) qod non prudentis duntaxat, sed & fortis est.

Verùm non est illico *fortis* pronunciandus, qicunqe asperi avt adversi qicqam subire sustinuerit. Alioqi *fortes amantes* cum [a] Nasone prædicemus, vel *amentes* etiam; qorum illi libidinis œstro perciti, nihil non laboriosum sustinent ultronei; illi per mentis errorem arrepti abreptíqe, in nihil non periculi plenum [b] citra formidinem ullam proruunt. *Fortis* fuerit [c] Mutium agens maleficus, qi *tunicâ præsente molestâ*, in focum ardentem manum ultrò immittit. *Fortes* fuerint, qi [d] *vitæ tædio, qam vitæ genere inqietam sibi fecerint ipsi, ad mortem confugiunt*; adversus qos [e] Epicurus ipse pronunciat: *fortiùs* facturi, censente Epigrammatario, si [f] refugerit ille, [g] sustinerent isti. *Fortes* contrà, qi [h] vitæ cupidine nimiâ, cruciatûs & tormenti nihil subire ac perpeti recusent, [i] non tam qò *vitam ulteriùs protollant*, qàm *qò mortem diutiùs protrahant*. *Fortis* fuerit Mœcenas, [k] *mollitie* infamis, si carmen illud horridum ex vero animi sensu emisit;

> [l] *Debilem facito manu,*
> *Debilem pede, coxâ:*
> *Tuber astrue gitterum;*
> *Lubricos qate dentes.*
> *Vita si superest, bene est:*
> *Hanc mihi, vel acutam*
> *Subde, sustineo, crucem.*

[m] *suffigas*, inqit, *licèt, & acutam sessuro crucem subdas. est tanti vulnus suum premere, & patibulo pendere districtum, dum differat id, qod est in malis optimum, supplicii finem. Fortis* demum fuerit, qicunqe dura pertulerit, qò vel naturæ necessitatibus urgentibus satisdet, vel affectui vitioso alicui gratum faciat. [n] *Cavssa*, ajunt, *non pœna, martyrem facit.* nec fortem arguunt perpessiones ipsæ, sed perpetiendi rationes. Ille duntaxat *fortis* jure censetur, [o] qi *honesti cavssâ* istiusmodi strenuè pertulerit. Nunqam avtem *honesti cavssâ* qicqam perpeti sustinuerit, cui *honestum* ipsum, voluptate semotâ, vel pro nihilo, vel pro re nihili habetur, utpote qod [p] *umbram nescio qam* meram reputat, cui solidi nihil subsit;

[a] *Amor lib.* 1. *eleg.* 9.

[b] *Mente lapsi, mortem non metuunt.* Senec. *epist.* 36.

[c] *In matutina nuper spectatus arena Mutius, imposuit qi sua membra focis, Si patiens fortísqe tibi durúsqe videtur, Abderitanæ pectora plebis habes.* Martial. *lib.* 10. *ep.* 25.

[d] Senec. *ep.* 24.

[e] Idem *ibid.*

[f] *Nam cùm dicatur, tunicâ præsente molestâ,* Ure manum, *plus est dicere,* Non facio. Martial. *ubi sup.*

[g] *Rebus in angustis facile est contemnere vitam: Fortiter ille facit, qi miser esse potest.* Idem *lib.* 11. *ep.* 57.

[h] *Optat ultima malorum, & qæ pati gravissimum est, vitæ longioris mercede.* Senec *epist.* 101.

[i] Θάνατον, οὐ βίον μακρότερον ποιεῖν. Plut. de ser. num. vindict. *Qid hujus vivere est? diu mori.* Senec. *epist.* 101. [k] *Apparet mollem fuisse, non mitem.* Sen. *epist.* 114. cujus de eodem videri potest censura, cùm *ibi*, tum & *epist.* 19. & *epist.* 92. [l] Apud Sen *epist.* 101. [m] Senec. *ibid.* [n] Avgust. *in Psal.* 34. & *epist.* 167. [o] Καλοῦ ἕνεκα ὁ ἀνδρεῖος ὑπομένει καὶ πράττει τὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Aristot. *ethic. l.* 3. *c.* 7. [p] Torqat. apud Cicer. *de fin. lib.* 1.

qiqe

qiqe [a] *fortitudinem ex rei natura nullam* esse existimat, nisi qòd *utilitatis ratione dura tolerantur.*

Sed *fortia* tamen Epicurus loqitur, extántqe hujus revera qædam vaniloqæ magìs qàm magnanimæ voces. *Sapientē* utiq; suum affirmat, [b] *etiamsi torqeatur beatum fore*; imò, [c] *si in Phalaridis tavro peruratur, exclamaturum, Qàm svave, qàm dulce hoc est? qàm hoc non curò?* Se verò decumbentem spiritúmqe extremum trahentem, [d] *supremum eundem & beatissimum vitæ diem agere* profitetur, [e] *cùm tanti vesicæ viscerúmqe morbi cruciatúsqe adessent, ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere.* [f] *compensatam enim cum summis torminibus lætitiam, qam ex inventorum suorum memoria capiebat.*

Cæterùm, [g] *non qid dicat qis, sed qid sentiat, refert.* Et ista qidem is dicere poterat, cui [h] *unum bonum honestum, unum malum turpitudo*; cui [i] *nihil bonum malúmqe sit, nisi bonus malúsqe animus*; cui [k] *virtus sola ad vitam beatam sufficit, &* [l] *ipsa per se satìs est*; cui per cruciatus qoscunqe, qantoscunqe [m] *de sorte beata nihil defringitur*, nihil decedit, nihil deperit; cùm *virtus*, nec [n] *ad rotam unà ascendere*, nec *ad equleum* unà descendere, defugiat; nec ad [o] *tunicam incendialem* admotam, avt indutam etiam deserat, sed in ea comes individua adhæreat, & [p] *per ignes* illos ipsos, qi corporis membra depascunt & absumunt, *colluceat.* his principiis imbutum istiusmodi proloqi fas est, qum decretis dicta sint consentanea, nec à dogmate sermo dissentiat. Ecqis verò est adeò avt mentis impos, avt sensûs communis expers, qi hæc ex animi sententiâ protulisse, aut proferre potuisse credat eum, qi [q] *Voluptatem* statuit esse *summum bonum, dolorem* & cruciatum *summum malum,* [r] *omnésqe,* etiam *animi voluptates & dolores, ad corporis voluptates & dolores pertinere* contendit; qi negat [s] *gavdere qenqam nisi propter corpus,* avt [t] *animi gavdium esse ullum, nisi qod à corpore oriatur, & ad corpus referatur*; qi deniqe disertè profitetur, [u] *nec intelligere qidem se posse, ubi sit, avt qid sit ullum bonum, præter illud, qod sensibus corporeis, ex cibis potionéqe, formarum aspectu, avrium delectatione, & obscœnâ voluptate percipiatur.*

[x] *Non est,* inqit poeta, *beatus, esse se qi non putat.* astipulatur Epicurus; nec, *qi non beatum se putat,* dixisse contentus, [y] *qi non beatissimum se judicat,* dixit. Qî avtem, non jam, *beatum,* dico,

[a] Τὴν ἀνδρείαν φύσει μὴ γίνεσθαι, λογισμῷ δὲ τοῦ συμφέροντος. Epicur. apud Laërt.

[b] Ἐὰν στρεβλωθῇ ὁ σοφὸς, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. Idem *ibid.*

[c] Idem, apud Cicer. Tuscul. *l.* 2. & *l.* 5. & Senec. *epist.* 66.

[d] Μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ταυτί. Epicur. *ep. ad Idomen.* Laërt. *l.* 10. Cicer. *Tusc l.* 2. & *de fin. l.* 2. Sen. *ep.* 66. & 92.

[e] Στραγγουρία τε παρηκολουθήκει, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους. Ibid.

[f] Ἀντιπαρετάττετο δὲ πᾶσι τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Ibid.

[g] Senec. *epist.* 9.

[h] Idem *de vit. beat. c.* 4.

[i] Idem *ibid.*

[k] *Ibid. c.* 16.

[l] Idem *ep.* 92.

[m] Ibid.

[n] Cicer. *Tusc. lib.* 5.

[o] Tertull. ad Nat. *l.* 1. *c.* 18.

[p] Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 4. [q] Epicuri dogma apud Laërt. *lib.* 10. & Cicer. *de finib l.* 1, & 2. [r] Cicer. *de fin. l.* 2. [s] Torqat. *ibid. l.* 1. [t] *Ibid. l.* 1, & 2. [u] Οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω τι νοήσω τἀγαθὸν, ἀφαιρῶν τὰς διὰ χυλῶν ἡδονὰς, τὰς δι' ἀφροδισίων, καὶ τὰς δι' ἀκροαμάτων, καὶ τὰς διὰ μορφᾶς. Epicur. *l. de fin.* apud Laërt. *l.* 10. & Cic. *de fin. l.* 2. & *Tusc. l.* 3. [x] Poëta nescio qis, apud Senecam *epist.* 9. [y] Epicur. *ibid.*

putare

putare, sed *beatissimum* etiam *judicare* se poterat, cùm non in *summo* tantùm *malo*, sed in summi mali gradu supremo, qo altiorem avt intensiorem dari posse negat, versatum se profitetur?

Sed diutiùs in hara hac, non qidem purganda, sed lustranda hæsimus. ab ea ad porticum, avræ liberiori ac salubriori captandæ, & contrà, qàm de se olim [a] Cynicus Lacædæmone Athenas proficiscens, ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος εἰς ἀνδρωνῖτιν, *à fœminis ad* [b] *viros*, *à mulierculis ad* [c] *mares*, transeamus.

Apud Stoicos ergò omnia, à veris saltem Epicureis illis, diversa; imò eis adversa plané.

Numen isti *cæleste* [d] *rerum humanarum curam gerere*; *nec universi tantummodo*, *sed hominum etiam singulorum*, *& rerum qoqe singularum*; *rebus humanis præstò esse*, [e] *generíqe humano*, *non ad bona verè sic dicta duntaxat*, *sed & ad vitæ hujus commoda & adminicula suppetias ferre*. *Deum* itaqe *ante omnia* [f] *colendum*, [g] *ad omnia invocandum*, [h] *per omnia cogitandum*, *in omnibus* [i] *agnoscendum*, *&* [k] *comprobandum*, [l] *de omnibus lavdandum & celebrandum*; [m] *huic uni in omni negotio simpliciter obseqendum*, [n] *ab ipso*, *qicqid obvenerit*, *animo promto ac lubenti excipiendum atqe amplexandum*; [o] *nihil melius*, [p] *nihil convenientius*, [q] *nihil conducibilius*, [r] *nihil opportunius avt tempestivius*, *qàm id qicqid existat*, *qod ipse voluerit*, *existimandum*; [s] *qocunqe ducere visum fuerit*,

[a] ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν. Diogen. Laërt. *lib.* 6.
[b] ἡ ἀνδρωδεστάτη αἵρεσις Στωική. Laërt. *l.* 6. in *Antisten. Stoici virilem ingressi viam.* Sen. de *constant. sap. c.* 1. *Stoicorum rigida & virilis sapientia.* Idem *ad Helv. c.* 12.
[c] *Tantum inter Stoicos & cæteros sapientiam professos interesse, qantum inter fœminas & mares.* Idem de *constant. c.* 1.
[d] Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. & *c.* 14. & *c.* 16. Marc. *l.* 2. § 11. & *l.* 6. § 43. [e] Marc. *l.* 1. § 17. & *l.* 9. § 27. & § 40. [f] Τί ἀρκεῖ ἄλλο, ἢ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὐποιεῖν. Marc. *l.* 5. § 33. [g] ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ. Idem *l.* 6. § 23. καὶ πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιεῖν. Idem *l.* 3. § 13. [h] ἐκ πράξεως ἐπὶ πρᾶξιν μεταβαίνειν σὺν μνήμῃ θεοῦ. Idem *l.* 6. § 7. [i] οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἔμπαλιν. Idem *l.* 3 § 13. [k] Τοῖς θεοῖς σύμφωνον· ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι καὶ ἀποτετάχασιν. Idem *l.* 6. § 16. Ἐγώ σοι ὑπὲρ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. [l] Ποτὲ δὲ ἐγὼ ἡμάρτανον, νῦν δὲ οὐκ ἔτι· χάρις τῷ θεῷ. Idem *l.* 4. *c.* 4. Ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων, ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν πρόνοιαν, ἂν δύο τις ἔχῃ, δύναμίν τε συνορατικὴν τῶν γεγονότων, καὶ τὸ εὐχάριστον. Idem *l.* 1. *c.* 6 & apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *c.* 4. ex qo emaculandi codices Epicteti. Idem *lib. ejusd. cap.* 16. post recensita varia providentiæ divinæ apotelesmata, Ταῦτα, inqit, τίς ἐξαρκεῖ λόγος ὁμοίως αὐτὰ ἐπαινεῖν, ἢ παραστῆσαι; εἰ γὰρ νοῦν εἴχομεν, ἄλλο τί ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ Θεῖον, καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας, καὶ ἀροῦντας, καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; Μέγας ὁ θεός, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα, δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα. Μέγας ὁ θεός, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάποσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστου εὐφημεῖν ἔδει· καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον τὸν ὕμνον ἐφυμνεῖν· ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν τούτων, καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Et qæ seqvuntur his gemina, homine Christiano qovis non indigna; Christum modò donatum nobis adjecisset. [m] Ἐγὼ ἔχω τινὶ ὑποτετάχθαι, τίνι πείθεσθαι δεῖ, τῷ θεῷ. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 12. Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου, παρέχων συννῆσαι, οἷστισί ποτε πράγμασι βούλεται. Marc. *l.* 4. § 33. [n] Ἀρεσκόμενος τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις. Idem *ibid.* § 25. ἀσπαζόμενος ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα πάντα. Idem *l.* 3. § 4. Ἁπλῶς μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ Θεὸς θέλει. Epictet. *l.* 2. *c.* 17. Προσκατατέταχά μου τὴν ὁρμὴν τῷ θεῷ· ἃ ἐκεῖνος θέλει, κἀγὼ θέλω· ἃ ἐκεῖνος οὐ θέλει, κἀγὼ οὐ θέλω. Idem *l.* 3. *c.* 26. & *l.* 4. *c.* 7. [o] Κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι, ὃ ὁ Θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. Idem *ibid.* [p] Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ ἐπινεμόμενον· τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; Marc. *l.* 7. § 57. [q] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. Idem *l.* 10. § 20. [r] Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει. Ibid. [s] Τῷ θεῷ ἑπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. Marc. *l.* 12. § 27. & 31. Προσκείσομαι διάκονος καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ, συνορμῶ, συνορέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω. Epict. *l.* 4. *c.* 7. Cleanthis votum, huic toties repetitum; *Ench c* 52. *dissert. l.* 2. *c.* 17. & *c.* 23. *l.* 3. *c.* 22. & *l.* 4. *c.* 4.

[t] *citra*

[t] *citra tergiversationem avt murmurationem, sponte seqendum;* [u] *locum stationémqe, qemcunqe is assignaverit, strenuè tuendum, enixè tenendum,* etiamsi *mortem millies oppetere oporteret.*

Hæc de *Numine* Stoici, & erga Numen affectu: de *Homine* qid, & officiis adversus congenerem sibi præstandis?

Hunc & [a] *corditùs diligere, &* [b] *curare,* [c] *& sustinere,* [d] *injuriâqe omni (ut qæ* [e] *impietatis etiam notam inurat) abstinere, &* [f] *beneficentiâ proseqi,* [g] *nec sibi soli genitum censere se, avt vivere; sed* [h] *in commune bonum ac beneficium* [i] *cunctis, pro facultate viribúsqe, semet exhibere;* [k] *re ipsâ, reiqe bene gestæ conscientiâ, (* [l] *nec hac etiam ipsâ qadantenus reputatâ) citra* [m] *testem, avt* [n] *mercedis spem,* [o] *commodive proprii intuitum, contentum agere,* [p] *à beneficio uno præstito ad aliud transire,* [q] *nec unqam benefaciendo defetisci;* [r] sed *vitæ telam, tanqam vivendi fructus hic sit, benefactis sibi invicem continenter annexis ità totam pertexere,* [s] *ut nusqam interveniat* [t] *hiatus ullus vel minimus;* [u] *beneficii loco, qòd benefecerit habentem;* [x] *sibíqe profuisse existimantem, si alii cuiqam usui esse potuerit;* [y] *nec extra se proinde qicqam vel lavdis humanæ vel lucelli, avt avcupantem avt expetentem.* Adhæc [z] *nihil mentis cultu antiqius,* [a] *nihil honesti studio potius avt pretiosius habere:* [b] *ab eo* deniqe, *qod officii sui esse nôrit,* [c] *nullâ vel vitæ, nedum alius rei cujuspiam, cupi-*

[t] *Optimum est Deum, à qo omnia proveniunt, sine murmuratione seqi. malus miles est, qi Imperatorem gemens seqitur.* Sen. epist 107.

[u] Ἣν ἂν χώραν καὶ τάξιν ἐγχειρίσῃς, μυριάκις ἀποθανοῦμαι πρότερον ἢ ταύτην ἐγκαταλείψω. Epict. *l.* 3. *c.* 24. post Socrat. in Platon. *apolog.*

[a] Ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ καρδίας φιλεῖν τοὺς ἀνθρώπους Mor. *l.* 7. § 12. καὶ ἐννοεῖν αὐτοῖς, ὡς φύσει φίλοις. Idem *l.* 9. § 29.

[b] Καὶ κήδεσθαι αὐτῶν. Idem *l.* 9. § 18.

[c] Καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν. Idem *l.* 5. § 33. [d] Καὶ ἀπέχεσθαι αὐτῶν. Idem *ibid.* [e] Ὁ ἀδικῶν ἀσεβεῖ. Idem *l.* 9. § 1. [f] Καὶ εὐποιεῖν. Idem *l.* 5. § 33. [g] Κατεσκεύασται τὰ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν· τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει τὸ κοινωνικόν ἐστι. Idem. *l.* 7. § 55. [h] Ἀρκεῖται ἡ φύσις λογική, τὰς ὁρμὰς ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀπευθύνουσα. Idem *l.* 8. § 5. [i] Πάντων κήδεσθαι. Idem *l.* 3. § 4. [k] Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα πρᾶξις κοινωνική. Idem *l.* 9 § 6. ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι. Idem *l.* 7. § 28. [l] Οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν. Idem *l.* 5. § 6. *dedisse dum daret, oblitus.* Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 6. [m] Οὐ δεόμενος ἀνθρώπου μάρτυρος. Marc. *l.* 3. § 5. *In omnibus factis re, non teste, moveri.* Cicer. *de fin. l.* 2. [n] Μισθοῦ γὰρ ἀνθρώπων τις ἄνθρωπον φιλεῖ, καὶ Ἐπίκουρον. Plutarch. *de amor. prol.* [o] Καταληκτικῶς διδόναι, ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπόν. Marc. *l.* 9. *fin.* [p] Ἑνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικήν. Idem *l* 6. § 7 & *l.* 5. § 6. [q] Καὶ μὴ κάμνειν. Idem *l.* 7. § 74. [r] Τοῦ ζῆν ἀπολαύειν, συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθόν. Marc. *l.* 12. § 29. [s] Ὥστε μήτε τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπεσθαι. Idem *ibid.* [t] Ἥτις γὰρ πρᾶξίς σου μὴ ἔχει τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόρρωθεν, ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη διασπᾷ σου τὸν βίον. Idem *l.* 9. § 23. [u] Ἄνθρωπος εὐεργετικὸς πεφυκὼς ὁπόταν τι εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράξῃ, πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ. Idem *l.* 9. *fin.* [x] Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖ. Ibid. § 74. [y] Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἔτι ζητεῖς τρίτον, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δόξαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν; *Ibid.* [z] Τὸ ἐν σοὶ κράτιστον τιμᾶν, τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, καὶ ὑφ' οὗ ὁ σὸς βίος διοικεῖται Idem *l.* 5. § 21. Πρὸς τούτῳ μόνῳ εἶναι ἀρκεῖ, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. Idem *lib.* 2. § 13. [a] Μηδὲν κρεῖττον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, &c. τούτων τἄλλα πάντα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα. Idem *l.* 5. § 21. Τί τίμιον καταλείπεται; τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι. Idem *lib.* 6. § 16. [b] Ἐγὼ τὸ ἐμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ. Idem *lib.* 6. § 22. Ὅτι ἄν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. Idem *lib.* 7. § 15. Μνημονεύσας, ὅτι ἀγαθόν σε εἶναι δεῖ, καὶ τί τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο ἀμεταστρεπτί. Idem *lib.* 8. § 4. [c] Μηδὲ κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι ἢ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ μικρὸν ὄφελος, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττῃ, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα, ἢ κακοῦ. Idem ex Platon. *apol. l.* 7. § 44.

* * *

dine abducendum, nullâ mortis, cruciatúsve ullius, nedum damni avt detrimenti, formidine abigendum, se permittere.

Hæc *Stöicorum* sunt *decreta & præcepta*, & ipsorum principiis qidem planè congruentia, *sancta, recta, severa, fortia; pietatem, caritatem, humanitatem, magnanimitatem* spirantia: qibus priora illa, qæ sunt saltem verè Epicurea, nihil sapiunt, nihil sonant minús.

Sed adversus Stoici nominis professores objiciuntur, *raritas, hypocrisis, defectio, defectus.* de singulis videbitur.

Ac primo qidem loco *raritas* sub animadversionem venit. Pavciores utiqe omni ævo reperiri, qi disciplinam hanc sunt amplexati, qàm qi ad sectas alias sese applicuerunt. Et hac revera in parte triumphant splendidè, atqe efferunt sese Epicurei, qi [a] Epicurum tot amicos & sectatores nactum gloriantur, ut *nec urbes integræ eos capere* possent. agnoscítqe, qi in Torqato Epicurum oppugnat Cicero, [b] *populum, qi vim maximam, avtoritatem minimam habet, cum Epicuro facere.*

Nec reverà qicqam istic mirandum occurrit. Notum est Stratonis Physici illud, [c] *Plures esse qi lavari, qàm qi ungi velint.* hoc est, ad thermas plures itare qàm ad palæstras. [d] *Semitæ utiqe arctiori atqe asperiori pavciores insistunt; latiore & leviore confertim inceditur.* [e] *Multitudo numerum habet; pondus non habet.* Calculi ubiqe numerosiores sunt qàm gemmulæ. Diverbium vetus est, [f] *Plures mali.* [g] *Turba pessimi indicium est.* [h] *eximia, raritate commendat natura.* [i] *nec unqam cum rebus humanis tam feliciter est actum, ut meliora pluribus placerent.*

Verùm sicut in disciplinam hanc se pavciores dedêre; ità ab eadem hac ad alias, Epicuream præsertim, complures descivcrunt, cùm ab aliis ad hanc rari deprehendantur transiisse.

Nec hoc certè qàm illud mirum magís. Celebre satìs est Arcesilai illud, qi percunctanti, cur à sectis aliis ad Epicureos tam freqentes deficerent, non contrà vicissim ab his ad illos, respondir, *Qia è viris Galli fiunt, non avtem è Gallis viri.* Gallorum nomine non gentem aliqam, sed Cybeles mystas, qi testâ Samiâ resecti, virilitatem exuebant, volens intelligi. nos nostris familiari magìs dicterio diceremus, *Qia* [l] *è gallis capi fiunt, non è capis vicissim galli.* Nec gnarum minùs, qod Calistoni meretriculæ Socrates, glorianti Philosopho præferendam se, ipsum enim suorum neminem ad se pellicere posse, cùm ipsa illius sectatores plerosqe

[a] Φίλοι τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὡς μηδ' ἂν πόλεσιν ὅλαις μετρεῖσθαι. Laërt. lib. 10.

[b] Cicer. de fin. lib. 2.

[c] Πλείους εἶναι τοὺς λουσομένους ἢ τοὺς ἀλειψομένους βουλομένους,

[d] Matth. 7: 13, 14.

[e] *Multi sunt, & qis numeret? stateram profer, appende: vide contra pauca grana qantam paleam leves.* Avg. in Psal. 39.

[f] Πλείους κακοί. Bias. Avson. Lud. 7. sap.

[g] Senec. de Vit. beat. c. 2.

[h] Idem ep. 42.

[i] Idem de Vit. beat. c. 2.

[k] Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν Γάλλοι, ἐκ δὲ Γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. Laërt. lib. 8.

[l] Varro de re rustic. l. 2. c. 7. & l. 3. c. 9.

plerosqe ad se, si id vellet, traducere valeret; [a] *Probabile admodum esse qod dicat: ipsam enim ad declivia homines deorsum propellere, cùm ipse contrà ad ardua sursum impellat.* Ad voluptatem utiqe proclivis est via; ad virtutem [b] acclivis semita. cùm avtem *ingenium humanum* ex vitio innato sit sponte suâ propensum ac [c] *proclive à labore ad libidinem*, ecqid mirum complures, itineris tædio devictos, hac desertâ, ad illam transcurrere.

Sed ex eis etiam qi in disciplinæ hujus professione perstiterunt, extitisse havd pavcos, qi à dogmate, qod mordicùs tamen tenebant, & enixè interim tuebantur, vitæ rationem diversam & aversam planè instituerint atqe institerint, cùm ex studio vitæqe instituto Epicurei, avt aliud qid potiùs qàm Stoici jure censerentur, adversus Stoicos, post [d] Lucianum, qi hoc nomine sectam hanc passim insectatur, ab aliis pariter intorqetur.

Nec est scil. hæc nova nupérve nata, sed antiqa qerimonia, in secta unaqaqe repertos, * *citharis*, [e] *lyris*, [f] *tubis*, *lituis* compares, qæ *eorum* utiqe, *qæ aliis modulantur, canunt, crepant, personant,* [g] *nihil qicqam avdiunt, percipiúntve ipsæ.* Et in aliis sectis, non Stoicâ solâ, [h] compertum est deprehensos, qod ex Pacuvio Macedo, *homines ignavâ operâ, & philosophâ sententiâ*; sive, qod ex Epicteto Favorinus, [i] *Verbis tenus Philosophos, factis procul.* Qin & inter nominis Christiani professores, qod Scriptores qoqe sacros & confessos & conqestos legimus, comparuêre, qi [k] *Numinis notitiam, qam dictis jactitabant, factis abdicarent*; qi [l] *pietatis, cujus larvam gerebant, vim virtutémqe abnuerent*, qi [m] *gratiam divinam in lasciviam verterent*; *qi* [n] *libertatem Christianam neqitiæ improbitatísqe velamentum facerent*; [o] *libertatémqe aliis pollicerentur, cùm in corruptelæ servitio agerent ipsi.* nec ex horum tamen moribus de religione Christiana sententiam ferre, æqum fuerit, qum politiæ Christianæ isti, nec viva, nec vera, nedum sana, avt integra membra jure censeantur, sed φύματα potiùs mera [p] καὶ ἀποστήματα, ut cum Marco nostro loqar, sive [q] *vomicæ* & *carcinomata*, ut de suis Avgustus. Havd est incelebre Cratetis illud, [r] *In malo Punico etiam probo, granum putre aliqod*; Varronis itidem,

[a] Καὶ μάλα γε εἰκότως· σὺ μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν κατάντη αὐτοὺς πάντας ἄγεις, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἥκειν βιάζομαι. ὀρθία δὲ ἡ ἄνοδος, καὶ ἀήθης τοῖς πολλοῖς. Æl. *hist. Var.* *l.* 3. *c.* 32.

[b] Prov. 15. 24.

[c] Terent. *Andr.* 1. 1.

[d] In *Vitarum auctione, de sectis, Micyllo*, alibi.

* Κιθάρας μηδὲν διαφέρειν, τοὺς σπουδαῖα λέγοντας, οὐ ποιοῦντας δέ. Diog. Laërt. *l.* 6.

[e] Ὁμοιόν τι πάσχειν τοῖς λύραις, αἳ καλῶς φθεγξάμεναι οὐκ ἀκούουσιν. de Peripateticis Cleanthes. Laert. *l.* 7.

[f] Σάλπιγγα Antisthenem vocabat Diogenes: αὐτοῦ γὰρ οὐκ ἀκούειν φθεγγομένου μέγιστον. Dio Prus. *orat.* 8.

[g] Μήτε ἀκούειν, μήτε αἰσθάνεσθαι. Laërt. *l.* 6.

[h] Gellius *Noct. Attic.* *l.* 13. *c.* 8.

[i] Ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν. Idem *l.* 17. *c.* 19.

[k] Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. Pavl *ad Tit.* 1. 16.

[l] Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι Idem *ad Timot.* *ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5.

[m] Τὸν τοῦ θεοῦ χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν. Jud. *epist.* v. 4.

[n] Ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας ἐλευθερίαν. Petr. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.

[o] Ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. Idem *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19.

[p] Marc. *l* 2. § 16. [i] Idem *l.* 4. § 28.

[q] Sveton. *l.* 2. *c.* 85.

[r] Ἐν ῥοιᾷ καὶ καλῇ σαπρόν τινα κόκκον. Laërt. *lib.* 6.

a Nec

[a] *Nec in ſegete bona nullum ſpicum neqam* reperiri. In agro Dominico qoqe [b] *zizania* ſteriléſqe, non *ſuccreſcunt* tantummodo, ſed [c] *dominantur* etiam aliqando avenæ: ex qibus tamen de ſegete tota judicari iniqiſſimum fuerit.

Qod deniqe præſcribitur, inſigniores etiam pleroſqe non per omnia decretis præceptíſqe ſuis conſentanea præſtitiſſe, ſed à norma reguláqe, qam fixerant ipſi, in nonnullis declinâſſe.

Ecqem, qæſo, mihi dabis, ex eis etiam qi ſunt γνήσιοι Χριστιανοὶ, qi ab ea, qam profitetur, vitæ inſtituendæ ratione non qandóqe declinet. Ex eis inter hos fuerat, [c] qi *columnæ* & *exiſtimabantur* & revera exiſtebant, cujus ingenua vox illa, [d] *In multis offendimus omnes*; ſive, *impingimus univerſi*. ad qæ verba Beda noſter, *Non*, Offenditis, dixit; *ſed*, Offendimus, *inqit*; *&* In multis *præmiſit*; Omnes, *ſubjunxit*. Ex eiſdem & qi illud, [f] *Si dixerimus, qod peccatum non habemus, decipimus nos*, (dum [g] *peccantium* utiqe *numero excipimus) nec penes nos eſt veritas*. [h] *Nec*, habuimus, (inqit Avguſtinus) *Sed*, habemus, *dixit*; *ne de vita præterita*, (qæ *per ignorantiam* variáſqe indè enatas *cupiditates* tota exacta eſt) *dictum qis ſuſpicetur*. Ex apoſtolis ipſis, qi Chriſtum proximè acceſſerant, qíqe lateri ejuſdem comites individui adhæſerant, ut reliqos mittam, nec de proditore qicqam dicam, [i] *primi* & [i] *noviſſimi*, agmen qi ducit, & qi clavdit, utriuſqe etiam firmati jam, [k] nævi aliqi in tabulis ſacris proditi extant: ut apud exteros qoſvis diſciplinæ etiam ſeveriſſimæ profeſſores, ſectæqe exactiſſimæ ſectatores, à dogmate aliena nonnunqam deprehendi, minùs mirum videri debeat. Oraculi vicem meritò ſibi vendicat Æſchyli illud,

[l] Ἁμαρτάνει τι καὶ σοφοῦ σοφώτερος:

Sapiente qi plùs ſapiat, eſt cùm labitur.

Stoici certè præceptis decretíſqe ſuis, [m] non tam qid ipſi valerent, avt aſſecuti jam eſſent, qàm ad qid contenderent, modíſqe omnibus elaborandum atqe enitendum cenſerent, deſignatum volebant. qod & idem de ſe [n] Apoſtolus liberè ingenuéqe profitetur.

Veruntamen ex eis qi ſectæ hujus in diſciplinam ſeriò ſeduléqe ſeſe dederunt, per ſingulas qaſqe fere ætates reperti ſunt, qi fide dignorum Scriptorum ſuffragiis conſenſu conſono atteſtantibus, ità dogmata ſua factis conſentaneis conſignata, decretáqe vitæ

Varro Leg. *Mæn.* apud Nonium, in *Spicum.*

[b] ζιζάνια. Matth. 13. 25. 27. de qa voce alibi diximus.

[c] De ſeculo ſuo, Salvian. *de Dei gubern. lib.* 3. *Præter pauciſſimos qoſdam, qi mala fugiunt, qid eſt aliud penè omnis cœtus Chriſtianorum, qàm ſentina vitiorum?*

[c] Οἱ δοκοῦντες στύλοι εἶναι, Pavl. *ad Galat.* 2. 9.

[d] Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες. Jacob. 3. 1.

[e] Beda *in Jac. epiſt.*

[f] Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν. Joan. *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 8

[g] De Phariſæo Luc. 18. 15. Bern. *de grad. humil. & ſuperb. Dum in ſe ſingulariter exultat, aliis arroganter inſultat; & ſe ſolum decipit, qem ſolum excipit, dum alios damnat.*

[h] Avg. in 1. Joan.

[i] Matth. 10. 2.

[i] 1. Cor. 4. 9. & 15. 8, 9.

[k] Gal. 2. 11. Act. 15. 39.

[l] Stob *tom.* 2. *tit.* 3. [m] *Non dicebant, qemadmodum ipſi viverent, ſed qemadmodum vivendum eſſet:* Sen. *de vit. beat. c.* 18. [n] οὐχ ὅτι ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι· ἓν δὲ — ἐπεκτεινόμενος κατὰ σκοπὸν διώκω. Pavl. *ad Phil.* 3. 12. 14.

instituto

instituto æqabili fere comprobata exhibuerint, ut nominis etiam Christiani professoribus plerisqe pudorem incutere, ruborem suffundere meritò qeat. In his fuere; post Zenonem, cui testimonium dat insigne Atheniensium psephisma, qo [a] *virtutis ac temperantiæ nomine,* eò qòd [b] *vitâ suâ eis qæ disserebat congruente cunctis in exemplum expositâ, ad optima qæqe qosqe incitaret*, [c] *imagine æreâ, coronâ aureâ donandum,* [d] *sepulcrum sumptu publico extruendum,* [e] *pilásqe duas, qarum utriqe testimonium istud incideretur, erigendas,* decernitur: post hunc, inqam, aliósqe qi in Schola hac eidem successerant, emicuêre viri magni, disciplinâ istâ imbuti, virtutis masculæ imagines vivæ vivacésqe, conditionis eminentioris ratione, Scriptorum nobilium calamis celebrati, (ut Philosophiam disertè professos prætercam.) Cato Uticensis, Thraseas Pætus, Helvidius Priscus, & Marcus cumprimis Antoninus, qi ista commentandi occasionem nobis præbuit.

Verùm à disciplina ipsa, ad eos, qi eam scriptis suis illustrârunt, hos præsertim qos reliqos habemus, transeamus. Ex eis præcipui fuerant Zeno & Chrysippus: qorum alter Stoam primus condidit; unde & Straboni, [f] ὁ τ͂ Στωικῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης· & Galeno, [g] ὁ πατὴρ ἁπάσης τῆς τ͂ Στωικῶν αἱρέσεως· *sectæ Stoicæ totius princeps patérqe;* & Balbo apud Ciceronem, [h] *Stoicorum pater*, dicitur. alter eandem adeò strenuè felicitérqe [i] *suffulsit*, ut de eo dictum fuerit, [k] Εἰ μὴ γδ ἦν Χρύσιππος, ἐκ ἦν Στοά.

Chrysippus nî fuisset, nec Stoa foret.

Et complura qidem uterqe reliqit scripta: alter iste [l] *usqe ad septingenta qinqe* συγγράμματα, sive [m] *opuscula:* cùm [n] Epicuri πολυγραφίαν æmularetur, [o] qem tamen assecutum negant; cùm [p] *ad* [q] *volumina ter centena usqe* iste pertigerit, qorum qodlibet utiqe συγγράμματα complura complectebatur: alioqi Chrysippum πολυγραφίᾳ non æqâsset, nedum scriptorum numerositate antecessisset. Cæterùm par scripta utriusqe fatum sunt experta. nec Zenonis siqidem, nec Chrysippi, qin nec seculi prisci illius è Stoa cujusqam scriptum ullum integrum ad tempora nostra perennavit. Supersunt fragmenta duntaxat, ἀποσπασμάτια, apud Plutarchum, [r] qi passim exagitat; Galenum, [s] qi plerumqe oppugnat; Laërtium, [t] qi simpliciter recitat; Ciceronem, [u] qi in partem utramqe disceptat.

[a] ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης. psephisma apud Laërt. *l.* 7.

[b] πρὸς τὰ βέλτιστα, παράδειγμα τὸν ἴδιον βίον ἐκθεὶς ἅπασιν, ἀκόλουθον ὄντα τοῖς λόγοις, παρώρμα.

[c] εἰκόνι χαλκῇ, χρυσῷ στεφάνῳ.

[d] οἰκοδομῆσαι τάφον δημοσίᾳ.

[e] ἐγγράψαι τὸ ψήφισμα στήλαις δύο.

[f] Strab. *geogr. lib.* 14.

[g] Galen. *de dogmat. Hippocr. & Platon. l.* 2. *c.* 6.

[h] Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. de *Zenone,* non *Cleanthe,* uti inadvertentiâ, an memoriâ, lapsus Lipsius, *manuduct. ad Stoic. philosoph. dissert.* 11.

[i] *Qi fulcire putatur porticum.* Cic. *Acad. l.* 4.

[k] Laërt. *l.* 7.

[l] Idem *ibid.*

[m] Ità malim vertere, eo sensu, qo *post mortem opera, non opuscula pensanda,* dixit Sidonius *l* 8. *ep.* 4. qàm cum Lipsio, *volumina.*

[n] Ex Carneade, Laërt. *l.* 10. [o] Πάντας ὑπερβαλλόμενος πλήθει βιβλίων. de Epicuro, Laërt. [p] Κύλινδροι γὰρ πρὸς τριακοσίους εἰσί. Laërt. *ibid.* [q] Κύλινδροι, *volumina,* qæ *cylindri* figuram convoluta referebant. vocabulum notione eâ vix alibi repertum. [r] In *Stoic. repugnant. de commun. notitiis:* & *de paradox.* [s] *In libris de dogmat. Hippocrat. & Platon.* [t] *Lib.* 7. *in Zenon.* & *Chrysip.* [u] In *Academ. Tuscul. de finib.* & *de natur. Deor.*

Cite-

Citerioris ævi superant ex eis qi disciplinam hanc sunt affectati, qorum dissertationes commentationésqe ad manus nostras pervenerunt; Seneca, Epictetus, & Marcus noster iste.

Ætatis ratione Senecæ locum primum tribuo: qem dignitate tamen æstimationéqe verâ è duobus illis alterutri posthabendum existimem. [a]Habet ille revera multa eximia, utilia, fortia, sublimia; & arguta, subtiliáqe complura; éstqe dignus admodum, qi non ab humanioris literaturæ tantùm, sed à Theologiæ etiam studiosis, sedulò qidem, sed judicio atqe examine justo adhibito, legatur. Verúm non est unius ejusdémqe ubiqe coloris; nec per omnia constat sibi. Neqe verò vitam attingo; qam Cassius tamen arrodit, [b] *tanqam à dogmate præceptionibúsqe qàm maximè dissentaneam:* de scriptis ago. In his, [c] qám fœdè Clavdio, dum apud superos, ex mente etiam Neronianâ, [d] *morabatur*; nec huic duntaxat, sed & in gratiam illius, ejusdem mancipio, [e] *licentiæ intolerandæ mastigiæ*, Polybio, adulatur: qem tamen è vivis exemtum, [f] dictione Satyricâ & sarcasticâ, vernilitatis prægnate, acerbissimè proscidit, & publicè subsannandum propinavit. De animæ corpore excedentis statu, qàm repugnantia statuit: dum τῇ ἀποθέσει διχλεύων, nunc [g] in sedes cœlestes integram subvehit, nunc [h] in flatum halitúmve merum dispergit, tædæqe instar, materiâ, qâ alebatur, absumptâ, deficientis prorsus extingvit. Epicurum est ubi accusat, increpat, deprimit, damnat, ut [i] *degeneris & humillimæ mentis, apud qem voluptas imperat, hominem*, [k] *voluptatis Magistrum* ipsum, scholam, [l] *voluptatis officinam*, nuncupat. Est contrà, ubi (qo Lucilio suo forsitan hujus asseclæ, qem [m] *Virorum optimi* titulo subinde cohonestat, gratum faciat) eundem non excusat tantùm, ut qi [n] *immeritus malè avdiat & infamis sit*; sed comprobat etiam & collavdat, ut qi [o] *sancta & recta* præcipiat, *& si propiùs accesseris*, tristia. Deniq; qod *in* [p] Chrysippo & [q] Zenone non semel reprehendit, contráqe id [r] qod ipse

[a] *Multæ in eo claræ'q; sententiæ; multa etiam morum gratiâ legenda. multa in eo probanda, multa etiam admiranda sunt; eligere modò curæ sit.* Fabius *instit. l.* 10. c. 1.

[b] Πάντα ἐναντιώτατα, ὅις ἐφιλοσόφει ποιῶν ἠλέγχθη. Dio Cass. *l.* 61. in Jo. Xiphilin. *excerptis.*

[c] In *Consolatorio ad Polybium.*

[d] *Morari* eum *inter homines desiisse*, productâ primâ syllabâ jocabatur. Sveton. *lib.* 6. *c.* 33.

[e] Cúm in scena Pantomimus illud protulisset, Ἀφόρητός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας, omnium oculos in Polybium hunc defixos refert Dio Cass. *l.* 60.

[f] In ἀποκολοκυνθώσει.

[g] *Ad Lucil. epist.* 102. *ad Polyb. consol. c.* 28. *ad Marc. consol. c.* 25. *ad Helv. c.* 17.

[h] *Ad Lucil. epist.* 54. cùm morti proximus videretur.

[i] *Ad Lucil. epist.* 42.

[k] *Epist.* 18.

[l] *Epist.* 9.

[m] *Epist.* 13. & 21. & 48. & *qæst. natur. præfat. l.* 1.

[n] *De vit. beat. c.* 13.

[o] *Ibid.*

[p] *Chrysippi acumen nimìs tenue retunditur, & in se sæpe replicatur: etiam cùm agere aliqid videtur, pungit, non perforat.* Sen. *de ben. l.* 1. *c.* 4. *Chrys. penes qem subtile acumen est, totum librum suum his ineptiis replet.* Ibid. *c.* 3.

[q] *Libet ridere ineptias Græcas; qas qamvis mirer, (mirere Lips.) nondum excussi. non vis severiùs loqi, nec morituro risum movere? adversus mortem tam minuta jacularis? subulâ leonem excipis? acuta sunt ista qæ dicis. nihil est acutius aristâ. qædam inutilia & inefficacia ipsa subtilitas reddit.* de Zenone. Idem *epist.* 82.

[r] *Pro veritate simplicius agendum est. Ibid. At qi ingenia sanare, & officiorum memoriam ingerere volunt, seriò loqantur, & magnis viribus agant.* Idem *de benef. l.* 1. *c.* 4.

præcipit,

præcipit, [a] ingenii acumini nimiopere indulgens, ad ſubtilitates rei vacuas non raro delabitur, & argutiolis leviuſculis, frigidis etiam ineptíſqe aliqoties ludit. Neqe tamen hæc, qæ, nec primus, nec ſolus, dixi, ſed me priores, & eruditione & judicio cum primis pollentes, ità ſumi velim, qaſi [b] à Senecæ lectione (qem tyronibus ſtudioſis de Scriptoribus eligendis legendíſqe conſultus, inter alios commendare conſveverim) abſtentum qenqam, atqe abſterritum, avt qò de viri tanti (qem eruditi qíqe indolis ingeniíqe acerrimi nomine ſuſpiciunt, imitandum etiam propoſuiſſe ſibi videntur havd pavci) magnitudine juſtâ qicqam detractum eam: ſed qò oſtendam, à virilitate illa Stoïcis peculiariter ab ipſo etiam adſcriptâ (qam Chryſippus qoqe ſubtilitate nimiâ enervâſſe, eidem ipſi [c] cum aliis incuſatur,) deſciviſſe; nec duobus illis alteris (Epictetum & Marcum dico) avt ſcripto, avt facto etiam, parem ſeſe præſtitiſſe: qi in ſorte diverſa, vel adverſâ etiam qàm maximè, in [c] ſervitii gradu infimo alter, ſummo alter in imperii faſtigio, poſiti; diſciplina hæc qanti ſit, qantúmqe in ſtatu qovis poſſit, tum præceptionibus ſanctiſſimis virtutis genus omne ſpirantibus, tum & vitæ formâ ad decreta ſua accuratè compoſitâ, uberrimè demonſtrârunt. Et noſter qidem (prout & [d] Epictetus eo prior, [e] cujus ex commentariis profeciſſe ſe profitetur) ſui per omnia ſimilis, *ſeriúſqe* ac *ſeverus* (qod [f] ille poſcit, licèt ipſe non ſervaverit) ubiqe deprehenditur.

Deniqe, ut ad illud revertar, qod in pagina liminari ex Hieronymo monueram, ad diſciplinam noſtram qod horum utriuſqe ſcriptis monitíſqe propiùs accedat, in exterorum priſcorum, qæ hodie extant, monumentis, nihil reperiri, fidenter pronunciari poſſe exiſtimem. Certè qæcunqe Dominus ipſe Chriſtus in con-

[a] *Rerum pondera minutiſſimis ſententiis frangit.* Fabius. *inſtit. l.* 10. *c.* 1. Iniqiùs tamen illi, neſcio, qi apud Gellium (An Agellium, qod Lipſ. mavult) *Noct. Attic. l.* 12. *c.* 2. *Res atqe ſententias, avt incepto inaniq; impetu, avt ut levi & qaſi dicaci argutiâ,* &c. Moderatius Eraſmus, *præfat. ad Sen. Habent nonnihil veri, qæ doctiſſimi ſcriptores de illo pronunciârunt. ſubinde ludit in Græculos, & interdum abſqe cavſſa. Naſonem aliqoties attingit, qod indulſerit ingenio ſuo. at magìs ipſe indulget ingenio ſuo in oratione proſa ac ſeriis argumentis, qàm Ovidius in poematibus plerunqe ludicris. Jam hoc ipſum, qod in Seneca cum primis lavdatur, corruptum eſt. Inſectatur mores hominum liberè ſalséqe; ſed non ſemper in loco; interdum immodicè; tum aliqoties affectatiùs, iiſqe modis, ut non ità multùm abſit à ſcurrilitate. qædam vitia ſic deſcribit, dum inſectatur, ut videatur ridere potiùs qàm odiſſe, atqe doceat magìs qàm deteſtetur. qin ubiqe plurimus videtur jocorum affectator, etiam in rebus maximè ſeriis, in qibus optarim illum aliqanto longiùs abeſſe ab ineptia, obſcœnitate, vitióqe ſcurrilitatis.* Hæc inter alia Eraſmus. mitto enim ea, qæ cùm Marci patris ſint, Lucio filio, nomine communi deceptus, aſcribit. Lipſius deniqe ipſe, qi adverſus priores duos illos Senecam defendere ſatagit, in Judicio ſuper Senecam, ejúſqe ſcript. *Ego Senecam univerſè admiratione magìs qàm lavde proſeqendum arbitror. in partibus aliqid eſſe, qod cenſeas, avt cui ſuccenſeas, non nego. Sanè decidit interdum, avt à ſe mutat: ut in jocis avt dictis, qàm ineptus alibi, ſive affectatus eſt? in lavdibus, vituperiis, ſine modo?* &c. [b] Qod apud Gellium cenſores rigidi atqe importuni illi, *Cujus libros attingere nullum pretium operæ ſit. Noct. lib.* 12. *c.* 2. [c] Notant eundem hoc nomine Plutarchus, Galenus, alii. [c] Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σῶμ᾽ ἀνάπηρος, Καὶ πενίην Ἶρος. Leonid. *epitaph.* Epict. [d] *Epict. verus ac Severus Stoicus & Stoicorum vel maximus.* Herodes apud Gellium *l.* 1. *c.* 2. *Philoſophorum maximus*, Favorinus *ibid. l.* 17. *c.* 19. [e] *Marc. lib.* 1. § 7. [f] Seneca *de benef. l.* 1. *c.* 4. & *epiſt.* 82.

cionibus

cionibus collationibúsqe suis Historiæ Evangelicæ insertis intextísqe, de [a] *mali cogitatione etiam abstinenda*, de [b] *affectibus vitiosis supprimendis*, de [c] *sermone otioso non insuper habendo*, de [d] *animo cumprimis excolendo*, & [e] *ad imaginem divinam effingendo*, de [f] *beneficentia simplicißimè exhibenda*, de [g] *injuriis æqanimiter ferendis*, de [h] *admonitione & increpatione cum moderatione cautionéqe accurata exercendis*, de [i] *rebus qibuslibet, adeóqe vitâ ipsâ, ubi res ratióqe poscit, nihili habendis*, de aliis deniqe plerisqe [k] *pietatis*, [l] *caritatis*, [m] *æqitatis*, [n] *humanitatis officiis* [o] *qam exqisitissimè obeundis exeqendísqe*, præcepta dedit; apud nostrum hunc eadem, perinde acsi illa lectitâsset ipse, in dissertationum commentationúmqe harum congerie inspersa passim, nec sine vehementia & vivacitate insigni, qæ in præcordia ipsa penitiùs penetret, atqe in animo infixos altiùs relinqat aculeos, inculcata subinde, Lector qivis sedulus advertet, ingenuus agnoscet.

[a] Matth. 15. 19.
[b] Matth. 5. 22, 28.
[c] Matth. 12. 36.
[d] Matth. 5. 20. & 6. 33.
[e] Matth. 5. 45, 48.
[f] Matth. 6. 1, 3.
[g] Matth. 5. 39.
[h] Matth. 18. 15, 16.
[i] Luc. 14. 26, 33.
[k] Matth. 22. 37.
[l] Matth. 22. 39.
[m] Matth. 7. 12.
[n] Matth. 5. 44. Luc. 10. 37.
[o] Matth. 5. 19, 20.

Sed ista forsitan dixerit qis, qorsum aliunde, ab extero præsertim, eóqe fidei Christianæ adverso, petantur? qum è pagina sacra, in qa prostant, possint promtiùs haberi, & à Magistri ipsius ore profecta, cùm imperii avtoritate potiore præcipiantur, tum & obseqii necessitate arctiore percipiantur.

Cui ego præscriptioni possim verbulo occurrere; pari utiqe ratione rejici posse omnes in universum ab eruditis piísqe concinnatas Instrumenti sacrosancti utriusqe enarrationes: ut eodem tandem deveniatur, qo processerant apud nos havd ità pridem, par ferè geminum, cerebri certè parùm sani uterqe; qorum alter præter paginam sacram nihil avt legebat, avt lectitandum censebat; alter, postqam Anachoretæ cujuspiam instar, cum suis domi suæ se concluserat, librorum (qam pro hominis privati sorte censúqe amplam satìs habebat) supellectilem omnem, Bibliis sacris exceptis, foco accenso, flammis absumendam tradidit; nevter sanè, avt fundo justo, avt exemplo bono, & qod imitatione suâ dignum sobrius qis sanúsqe sentiat.

Verùm enimvero ratione non unâ utilis esse poterit nostri hujus in his, cum animadversione seria conjuncta, lectio sedula.

Primò, qod qæ in Sermonibus Dominicis (qorum Capita præcipua duntaxat, συντόμως plerunqe apud Scriptores sacros extant delibata & digesta) summatim ferè proposita habemus, istic latiùs diducta, fusiùs explicata, magnâ argumentorum insignium varietate firmata, illustrata, ingesta, inculcata, ad vitæ usum

communem

communem accommodata habeantur. qod ut eſt ſcriptis aliis cum iſto commune, ità in hoc genere havd pavcis iſtud præcellit.

Tum nec illud levis eſt momenti, qòd dogmatis Chriſtiani æqitas rationi etiam ipſi conſentanea deprehenditur, dum ab ipſis etiam extraneis & adverſariis comprobata & collavdata demonſtratur. [a] *Grave eſt*, ponderíſqe non exigui (ut Iſidorus Ægyptius) *teſtimonium ab inimicis profectum.* Et, (qod Dio Pruſæus) [b] *Encomium ab eis, qi non ſuſcipiunt, & ſuſpiciunt tamen, palàm eſt illius*, ſive perſonæ, ſive diſciplinæ, *lavdem eſſe præſtantiſſimam.* Non neſciebat hoc Apoſtolus, cùm ab [c] exterorum inſcriptionibus ſcriptíſqe, ei qod afferebat & promulgabat, dogmati aſſerendo, teſtimonia advocabat. Nec parùm idcirco præcepti documentíqe Dominici æqitati ac [d] *rationabilitati* (ſi ità loqi licuerit) apud qoſvis vindicandæ formandæ̀qe conduxerit, qòd ab homine extero, nec nomini Chriſtiano favente (cùm nec myſterii noſtri gnarus eſſet, nec fidei rationes aſſeqeretur) tanta tamen cum vehementia, argumentíſqe tam validis, commendata ac confirmata habuerimus. [e] *Qis non intelligat*, (inqit gravis Avtor) *bonam eos habuiſſe cavſſam, qi eam apud medios judices obtinere potuerunt?* qid eam dixerit qis, qæ apud averſos & adverſos etiam, ubi [f] hoſtes ipſi judices conſident, obtineat?

Adhæc divina in iſtis relucet & providentia & benignitas, qòd in homine à ſe dilapſo imaginem ſui non intercidere omnino & aboleri prorſus paſſus eſt, ſed ſcintillulas qaſdam aſſervavit reliqas; qas & diſciplinis variis excitavit, & ad miraculum uſqe evexit: partim, qò ſocietati humanæ conſervandæ ac continendæ proſpiceretur; nè [g] efferati prorſus homines, belluarum ritu, in exitium mutuum prorueren universi; qum [h] *abſqe diſciplina nulla homine truculentior avt immanior ſit bellua:* partim, qò *Numini* [i] *dignoſcendo*, [k] *& indagando*, his adminiculis adjuti, poſſent operam dare; qæ ſi vel contemtim, vel neglectim haberent, [l] ἀναπολόγητοι planè haberentur. Verum eſt proculdubio Claravallenſis illud, [m] *Imaginem divinam uri poſſe, exuri non poſſe.* [o] *Imaginem* certè animæ rationali primitus impreſſam funditus eradere, [o] *facem* in mente hominis cœlitùs accenſam penitus extingvere, nec vitioſitas humana, nec malignitas diabolica valuêre: (tertium qiddam, [p] *flammas gehennales* adjecit ille) qam inter ruinas & in-

[a] Σεμνὴ γὰρ ἡ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία. Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 228. & *l.* 3. *ep.* 335.

[b] Τὸ τῶν [μὴ] ἀποδεχομένων καὶ τιμώντων ἐγκώμιον, δῆλον ὡς κάλλιστος ἔπαινος ἐκείνου ἂν εἴη. Dio Pruſ. *orat.* 51.

[c] Act. 17.23, 28.

[d] Λογικὴ λατρεία. Rom. 12. 1. ἐπειδὴ τῷ λόγῳ καὶ τῷ Θεῷ. Marc. *l.* 12. § 31.

[e] Avg. *ep.* 170.

[f] Devt. 32.31.

[g] Μηδὲν ἀσεβέστερον ἀνθρώπου, μηδὲ ὠμότερον, ὅταν ἅπαξ ἀποθηριωθῇ. Polyb. *hiſt.* *l.* 1. & *legat.* 122.

[h] Ὁ ἄνθρωπος παιδείας μὴ τυχὼν, ἀγριώτατον γίνεται πάντων, ὅσα γῆ τρέφει. Plato *de legib l.*6.

[i] τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ. Rom. 1. 19. & v. 21. γνόντες τὸν Θεόν.

[k] εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν. Act. 17.27. [l] Rom. 1.20. [m] Bern. in *annunc. ſerm.* 1. [n] Gen. 1.27. & 9. 6. [o] Prov. 20. 27. Rom. 2. 15. *Imago in gehenna ipſa uri poterit, non exuri; ardere, non deleri.* Bern. *ubi ſup.*

cendia

cendia defectionem primitivam consecuta, in generis humani commodum, suorúmqe beneficium servatam consotámqe volebat bonitas divina.

Qin nec divinæ erga nos misericordiæ gratiæqe planè gratuitæ testimonium monumentúmqe luculentum minùs in istis oculis nostris obversatur; cum [a] eis, apud qos dotes tam eximiæ, tam admiratione penè omni superiores, se produnt, præteritis, nobis, nobis, inqam, [b] in tenebris, umbráqe ferali ac letifera cum illis pariter considentibus, imò in vitiorum cœno altiùs longè demersis, fœdiùs contaminatis, tenaciùs etiam ac pertinaciùs infixis, lumen illud salutiferum, [c] *Sermonis* sui sacri *Spiritûsqe* sancti ope operâqe usus, [d] effulgere procuraverit; [e] qo prævio ac prælucente, per [f] seculi tenebricosi hujus caliginem plusqam Cimmeriam, avt [g] Ægyptiacam etiam, veritatis supernæ, vitæqe verè sic dictæ, inter diverticula tam freqentia, à recto utrinqe abducentia, tramitem & invenire, & inventum ad itineris exitum usqe tenere possemus; & absqe qo per obliqas & tortuosas mundi hujus neqissimi ac perturbatissimi semitas, sine luce, sine duce temere palantes, in exitii æterni voraginem horrendam præcipites tandem prolaberemur. Subit me certè subinde (ità ista dum lego, affectum me sentio, & ingenuè agnosco) non stupor duntaxat, sed horror etiam, cum arcani divini admiratione vehementissima conjunctus, seriò apud me reputantem, qàm longè in multis ab eo absim, qod de se Vir iste, veri ad salutem perducentis tramitis ignarus, de se profitetur, nec qin verè & ingenuè, ambigi posse videtur. Ut proinde & Marco & Epicteto altiùs assurgens, *Hymnum* [g] illius vel *maximo* majorem ac præstantiorem decantare jugiter debeam; [h] *Magnus*, [i] *divésqe misericordiâ Deus, qi me miserum,* [k] *cum gente humana universâ collapsum* [l] *& perditum, sed cum pavcis è turba reliqa* [m] *selectum,* [n] *massâ secretum,* [o] *mihi restituit,* [p] *sibi reconciliavit,* [q] *Filium misit,* [r] *qi redimeret;* [s] *Spiritum immisit, qi* [t] *refingeret,* [u] *culpam omnino omnem remisit, qo &* [x] *supplicio culpæ debito omni eriperet, & supplicii subeundi* [y] *metum dirum eximeret,* [z] *neqitiæ servitio liberum emisit, qò* [a] *in famulitium suum adscisceret, &* [b] *in filiorum suorum numerum cooptaret,* [c] *gratiam spiritualem impræsentiarum donavit,* [d] *gloriam cœlestem deinceps* [e] *donaturum repromisit.*

[a] Matth. 11. 25, 26.
[b] Esai. 9. 2. Luc. 1. 79.
[c] Esai. 59. 21.
[d] 2. Cor. 4. 6.
[e] Luc. 1. 79.
[f] Ephes. 6. 12.
[g] Exod. 10. 22, 23.
[g] Epicteti *Hymnum* habes, suprà ad marginem ex *dissert. l.* 1. *c.* 16.
[h] Psal. 145. 8, 9.
[i] Eph. 2. 4.
[k] Rom. 3. 19, 23.
[l] Matth. 18. 11.
[m] Mtath. 20. 16. & 22. 14.
[n] Rom. 9. 21.
[o] Eph. 2. 5.
[p] Col. 1. 21.
[q] Gal. 4. 4.
[r] Apoc. 5. 9.
[s] Ezek. 36. 27.
[t] Joann. 3. 5. 2 Cor. 3. 18.
[u] Col. 2. 13.
[x] Rom. 8. 1. Gal. 3. 13. 1. Thess. 1. 10. [y] Rom. 8. 15. Heb. 2. 15. [z] Rom. 6. 22. [a] Eph. 2. 19.
[b] Rom. 8. 14, 15. Gal. 4. 6. [c] Joan. 1. 16. [d] Rom. 8. 18, 30. [e] Rom. 6. 23. χάρισμα. donativum. Tertull.

Est

Est in his deniqe, qod ad altiora enitendi, nomen Christianum professis, calcar acerrimum subjiciat, cùm à fide ac familia ea exteros in tam celsa evasisse adverterint; ac pudore meritò suffundat, qod in imis adhuc subselliis subsistant hæreántqe; cum adminiculis fortiorib⁹ firmioribúsqe tam amplis ad ea conseqenda instructi sint, & adjutari, nî nolint ipsi, possint. Certè plùs posse naturæ jam collapsæ reliqas vires, disciplinæ secularis accedentibus avxiliis, qàm gratiæ divinæ animis cœlitùs illapsæ, cujus operi etiam promovendo eadem illa pariter inserviunt, pro dedecore insigni non immeritò habeatur, éstqe qod probro eos, qi hujus participes se ferunt, jure merito afficiat, cum hoc ipso nomine, nomini, qod profitentur, Christiano [a] opprobrio esse se senserint, qòd à nomine alienis hac in parte inferiores comperiuntur. Grande qippiam & insigne visus est, sibi saltem, protulisse, qi adversus mortis metum dissertatiunculam clavsit monitu illo; [b] *Nec infantes, nec pueros, nec mente lapsos, timere mortem: & esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad qam stultitia perducit.* futile revera & frivolum est. Pari siqidem ratione Epicurus probaverit, *Turpissimum esse, avt Numinis offensam subvereri, avt sceleris conscientiam formidare; cùm nevtrum hoc timeant, vel infantes, vel amentes, vel fatui; eámqe nobis securitatem non præstare sapientiam, ad qam inscitia & desipientia perducit.* [c] Fatui scil. laminam candentem contrectare non metuunt; [d] infantuli facis accensæ flammæ manum admovere non formidant. num turpissimum ideo horum alterutrum scientem prudentem timendo refugere, qia nevtrùm nevtri illi timeant? Verùm turpe est revera, dedecus, opprobria, damna, exilia, vulnera, tormenta, mortem ipsam, mortéqe ipsâ pejores graviorésqe mortis moras, pro veritate divina, fide Christiana, asserenda, conscientia integra & intaminata custodienda, nî deficere & delinqere velimus interminata atqe intentata; si defugere maluerimus, avt detrectare, nec mente promptâ, animo propenso alacriter constantérqe subire ac perpeti; cùm hæc omnia pro pietate fidéqe conservandâ, homines ethnici, & fortiter libentérqe sustinenda definierint, & ipsi strenuè sustinuerint. turpe est præcepta documentáqe Dominica, [e] *de sui ipsius abnegatione,* [f] déqe *suorum omnium, honorum, opum, facultatum, necessitudinum, affectuum, vitæqe adeò ipsius abdicatione* gravia, molesta, dura, difficilia, tristia, rigida, iniqa conqerendo ducere homines

[a] *Christiani in opprobrium & contumeliam Christi.* Salvian. *de provid. lib.* 4.

[b] Senec. *ep.* 36.

[c] Fatui mentio fit in *Legend. Pontific.* apud *Discipul. de Tempor.* qi ferri candentis massam sine læsione contrectavit imprudens. Credat qi volet.

[d] In Joan. Chrysost. *de statuis orat.* 4. ait, eos qi mortem metuunt, peccatum non metuunt παιδικὸν ζῶον φοβεῖσθαι, puerulis compares, qi larvam timent, lucernam non timent.

[e] Matth. 16. 24. Luc. 9. 23.

[f] Luc. 14. 26, 33.

 Chri-

Christianos; cùm à religione Christianâ alieni qoqe, argumentis etiam validissimis adjectis, hæc eadem pia, justa, æqa, rationi rectæ consentanea, naturǽqe humanæ congruentia censüerint; nec eam nobis magnanimitatem avt æqanimitatem præstare fidem veram, ad qam ratio illos, recta qidem, nec renata tamen & recocta adhuc, perduxerit. Insignis igitur Scriptorum istiusmodi usus, apud Christianos etiam, nomine non uno, vel ista qæ diximus, vel istis paria, seriò perpendenti, liqidò comperietur.

Illud interim observatu non indignum fuerit, aliâ ratione Epicteti, aliâ Marci monumenta fuisse ad nos transmissa. Epicteti siqidem [a] ab ore differentis excepta, Arriani operâ sunt scripto tradita, eisdem ipsis, qantum asseqi poterat, qibus ille differebat verbis. qo modo à Domino Christo, dum in terris inter mortales agebat, habiti sermones, (cùm [b] nihil ipse scripsisset) [c] ab avdientibus memoriter conservati, Evangelistarum calamo, sed Spiritu Sancto assistente, & linguâ qidem aliâ, Græcâ utiqe, cùm is Syriacâ usus fuerit, sunt evulgati. Id qod tam de Enchiridio, qàm de *Dissertationum* libris, ex *Epistola* ejusdem *ad Masgalenum*, cui scriptum illud dedicabat Arrianus, licèt jam perierit, constare testatur, qi eam vidit, Simplicius. At Marci *dissertationes* & *commentatiunculas* istas, ex ipsius *Adversariis* desumta liqet. qo modo Regis Sapientissimi *Parœmiarum* partem non exiguam ab Ezechiæ Regis amanuensibus ex ipsius avtographis fuisse descriptam, docet *Capiti* 25°. præfixum lemma. In more namqe habebat Vir iste summus, studiis philosophicis, sive domi, sive militiæ agebat, intentus, qæ inter meditandum succurrebant, chartis, qas ad hos usus jugiter præstò habebat, illinere: nullâ rerum ipsarum serie continuâ constanter observatâ; sed pro locorum temporúmqe, qibus vel ab ipso concipiebantur, vel aliunde in mentem memoriámqe se ingesserant, ratione digesta. patet hoc ex locis alicubi, qibus scripserat, nominatim designatis; cujusmodi sunt *libris*; vel *primo* & *secundo* adnexa, vel *secundo* potiùs *tertióqe* (ut ego reor) præfixa lemmata, de qibus suo loco [d] disseruimus. Indè natum est, ut neqe sibi invicem cohæreant pleraqe (qanqam *Liber primus* uno qasi filo perpetuo totus pertexitur) eadémqe sæpiùs iterata reperiantur, prout mentem sæpius pulsabant: nec succinctè tantùm, sed succisè qoqe repræsentata reperiantur complura; (prout in Ciceronis *ad Atticum* aliósqe

[a] Ὅσα ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπειράθην αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὡς οἷόν τε ἦν, γράψάμενος. Arrian. *præfat. ad dissert.*

[b] Fictitiæ sunt enim *literæ amœbææ Agbari ad Christum, Christi ad Agbarum*, qomodo & *Senecæ ad Pavlum*. qarum meminere tamen Evseb. *hist. Eccles. l.* 1. *c.* 13. & Hieron. in *Scriptor. Eccles. catalog.*

[c] Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι. Luc. *præfat. Evang.*

[d] Cui adjectum velim, ex perpetuo dictionis contextu, tot temporum variorum res singulas complexo, domi potiùs per otium, qàm militiæ sub pellibus agenti *Librum primum* confectum conscriptúmqe videri.

alióſqe *Epiſtolis*, Græca, formularúmqe uſitatarum havd pavca) qod ad rei ipſius notæ ſatìs ac familiaris memoriam refricandam & reficiendam ſuffecerat, cùm ad uſum privatum maximè deſtinarentur. qin & ἀκέφαλα, & qaſi abruptè inchoata nonnulla. qod & de Serpentis ad Evam dictione prima prout à Moſe refertur, opinantur [a] Interpretes qidam eruditi. Indè aliis obſcuriora multa, & de dictionis vel ſenſu vel ſcopo divinationes incertæ; cùm vel qæ adnotantis mens, vel qæ adnotandi occaſio fuerit, conjicere difficile admodum exiſtat. ſed & de locis variis, qaſi vel mutilatis vel depravatis ſuſpiciones fruſtrà conceptæ, de lectione qaſi non ſincera & genuina vel integra ſolicitationes admiſſæ, immutationes tentatæ; cùm non aliter ſe habeant, qàm ab Avtoris ipſius calamo primitùs prodierint. Verùm de iſtis, in *Commentario*, prout occaſio dabitur, ampliùs videbitur.

[a] De hoc videri poterunt Tremellius & Junius; ſed inprimis Piſcator.

Atqe hæc qidem ſuffecerint, cùm de *Stoica diſciplina* ipſa, tum & de eis hanc amplexis & ſecutis, qorum ad nos ſcripta pervenêre; Marco præſertim noſtro, cujus impræſentiarum denuo edendi conſilium inſtitutúmqe pavcis expoſitum ubi dederim, in limine Lectorem non ſum diutius detenturus. Anni itaqe ultra qadraginta jam exceſſerunt, ex qo, dum apud Juris noſtratis Profeſſores ac ſtudioſos in Hoſpitio Lincolnienſi, qod eſt in ſuburbano Londinenſi ſitum, agentes Præconis Evangelici munus ſuſtinebam, in Marci Imperatoris ſcriptum hoc, à Viro doctiſſimo, & in negotio hoc exercitatiſſimo Gul. Xylandro Baſileæ iteratò cum Græcis aliis qibuſdam editum, inter codices à manu ſecunda (qod ajunt) venum expoſitos, incideram. Hoc nactus, per vacationem à munere publico avtumnalem, ex Juſtitio ſolenni intercedente obvenientem, otium aliqod adeptus, dum ruri ago, cùm diligentiùs evolviſſem, adeò meditationibus ac præceptionibus pietatem, gravitatem, caritatem, magnanimitatem, virtutis nullum non genus ſpirantibus, à capite ad calcem uſqe conſtipatum reperi, ut nec poſſem non perlecto ſummopere affici, nec lectione repetitâ etiam affectui ſatisfacere; cùm nihil in hoc genere apud exterum qenqam (Epicteto uno excepto; qo nec inferiorem, niſi qòd ille amplior eſt, Marcum noſtrum cenſuerim) eximium magìs legiſſe meminiſſem. Cùm avtem in multis vitiatum, mutilatum, lacerum, luxatum animadverterem, nec Verſionem Xylandria-

nam Græcis commodè satìs respondere, de recensione pariter & versione novâ instituendâ animum subibat cogitatio. Hæc meditanti ad manus venit scripti ejusdem editio altera Lugdunensis, à qa subsidium aliqod sperabam: sed frustra: cum Xylandriana ea, qâ usus fueram, inqinatiorem ac corruptiorem deprehenderem. jam avtem ex viri doctiss. cujus *Versio* scripti hujus *Anglicana* pòst prodiit, D. Merici Casavboni *prolegomenis* Editioni Græcæ à se nuper adornatæ præfixis, è Xylandri priore Tigurina (cujus in Basileensis *Præfatione* mentionem ipse facit, qamqe nisi in Viri Doctiss. manibus, cùm me comiter invisisset, qod in *Prolegomenis* illis ipse commemorat, nunqam oculis usurpavi) expressam edoctus sum. Cùm avtem codicum penuriâ laborarem, partim ex ingenio, partim ex Svida scriptoribúsqe aliis, qi ex libris his nonnulla lavdaverant, partim eruditorum qorundam, qibuscum necessitudinem avt familiaritatem aliqam habebam, consilio opéqe usus, loca qæ vitii qoqo modo suspecta videbantur, restituere annitebar. Qumqe in Viri Illustriss. D. Cl. Salmasii *commentariis* nullo non literaturæ humanioris genere refertissimis, Marci nonnulla secius, qàm in eis, qos penes me habebam, codicibus expressa offendissem; unde editionem aliam aliqam secutum suspicabar; amici communis interventione usus, (aliter enim compellare ignotum planè verecúndia prohibebat) Virum Clariss. per literas consulebam, qibus tum qid molirer significabam, tum & de locis tam illis, qos ab ipso aliter qâm avt Basileensis, avt Lugdunensis habebat, exhibitos repereram, qàm aliis etiam, ad qos hæsitabam, ménsqe tunc temporis suggerebat, nec conjecturis de qibusdam propriis celatis, sententiam illius censurámqe sciscitabar. Is pro eximia, qâ cumprimis pollet humanitate, inter cætera, in hæc verba ingenuè rescripsit. *In tam utili ad vitæ præcepta scripto, & ad imbuendos virtute illâ forti & humanorum contemptrice animos, qam ponere operam destinas, summopere lavdo. Editum illud scivi lingvâ Anglicanâ à Merico Casavbono, sed ultra nihil. qid enim præstiterit, præ illius lingvæ ignorantia havd etiam scire mihi licuit. Hoc tamen mihi pronunciare certò posse videor, satìs operæ esse in illo opere perfectè absolvendo qæ non solùm duos, sed etiam plures fabros distineat. ità spissa est materia, vix multis cuneis evincenda, vix optimis runcinis dedolanda. Havd alium puto avtorem ex antiqitate Græca corruptiorem ad nos, injuriâ tem-*

porum

porum, fortean etiam hominum, qi eum interpolârunt, transmissum. Ubiqe hiatus, & lacunæ, qæ tamen solidum mentiantur. Transpositiones etiam multis locis commissæ ab hominibus, uti videtur, sciolis, qi sententias plerumqe minutis punctiunculis Stoico more signatas non capiebant. Præter ea, qæ observâsti, atqe in schedam mihi missam conjecisti, alia toto passim opere vitio laborant. & qædam ex his tibi impertienda duxi, ut locum expleant eorum, qæ à te proposita dissolvere non potui. Hæc vir summus ille; qi & liberaliter admodum mecum, homine peregrino, nec de nomine etiam, opinor, antè noto, egit; cùm non de eis duntaxat, qæ qæsieram, sed de aliis qoqe, qæ inter ea disqirenda occurrebant, nec reqisitus, animi sui sensum ultroneus impertiretur; adjectâ insuper invitatione humanissimâ, qâ ad alia qælibet ulteriùs operam præstare promptum, *tempúsqe* eo fine *negotiis aliis suffuraturum, nec imputaturum* profitebatur. Et de aliis qidem, pollicitatione tam liberâ, tam largâ animatus, per literas alteras Virum Clarissimum sum percontatus. Verùm per subitaneam illius occasionibus qibusdam Lugduno-Batavorum in Gallias susceptam profectionem, (sive literis meis ad manus illius non pervenientibus, sive ab ipso ad acceptas responsione in reditum dilatâ: simul per amici communis, cujus interventu usus fueram, è partibus istis demigrationem, sponsionis repetendæ opportunitate sublatâ) factum est, ut à Viro Celeberrimo nihil ampliùs acceperim. Illud obiter monere visum est, *Editione Argentinensi* usum se scribere, sed qæ cum *Basileensi* per omnia convenire visa sit. Præter hunc operâ usus sum Viri Eruditissimi, lingvarúmqe peritissimi D. Arnoldi Bootii, Doctoris Medici, qi vir qantus in his sit, *Animadversionum Sacrarum* opus elaboratissimum uberrimè testatur. Is pro animi propensione, & humanitate singulari, sæpiùs consulenti non deerat. Sed nec Virum Doctissimum, nec comitatis nomine illorum alterutri postponendum, D. Patricium Junium fas est mihi hîc præteritum, qi & conjecturas mihi suas communicavit; sicut & ipse illi vicissim meas; & ubi ad Conventum Vestmonasteriensem evocatus fueram, in partibus illis occurrentem non semel de Antonino edendo solicitabat. Ab his avtem aliísqe, qorum scripta pervolutaveram, qicqid accepi, suo cujusqe loco mentione factâ, animo liberrimo lubentissimóqe acceptum cuíqe gratanter fero.

Versione

Versione siqidem jam confectâ, de *Annotationibus* succinctioribus porrò adjiciendis cogitare primò ceperam. pòst de *Commentario* justo & ampliore etiam, qo Scriptum tam insigne dignum valde videbatur. Huic conficiendo inter curas operásqe pastorales, qibus per annos ultra qadraginta eodem loci, qò ab Hospitio dicto transieram, jugiter districtus insudavi, nisi qòd ante sexennium morbo gravi correptus, ad tempus aliqod intermittere, tum reversus denuo remittere aliqid, demum incidere ferè prorsus, coactus fuerim) inter horas subsecivas, qæ & rariores intervenerant, & per intervalla diductiora redierant, dum intendo, in molem eam opus istud excrevisse animadverteram, ut de evulgando spem omnem abjicerem; siqidem, contrà qàm in Flacciano illo, *urceus instituí* cùm cepisset, *rotâ currente, amphora exiit*; expertus utiqe, Bibliopolæ & Typographi nostri, qàm ægrè aliqid etiam minoris negotii in hoc genere suscipiant. Verùm cùm annos apud me delituisset havd pavcos, amicorum tandem qorundam flagitatione freqente, qi & edendum poscebant, & de impensa ad id perficiendum prospectum iri, fiduciam faciebant, eorum in manus qod confeceram totum contradidi, pro ipsorum optione, vel premendum, vel prelo subjiciendum, & in lucem publicam (qod ab illis jam est effectum) emittendum.

Ipse in hoc opere qid præstiterim, præstare saltem conatus sim (dextréne ac feliciter, an seciùs alii viderint) sic habeas. Primo loco; post Scriptorum variorum, tam antiqioris qàm & ævi recentioris de *Marco* Scripti hujus Avtore *elogia & encomia*, déqe *Scripto* hoc ipso *testimonia* & *judicia*; Marci *contextus Græcus* exhibetur, (nisi si, dum affectus imponit, spes fallat) vitiis mendísqe, qibus antè passim scatebat, havd pavcis sublatis, repurgatior; lacunis, qibus hiabat, suppletis aliqot, integrior; loco motis qibusdam ad sedes proprias revocatis, aptiùs havd pavlò concinnatus & compositus; interpunctionibus necessariis, & sectionibus, sive paragraphis, (utì Juristæ loqi solent) commodis (qod Lugdunensis infeliciùs pavlò primus tentaverat) accuratiùs qàm antea, pro dictionis sensu genuino interstinctus, pro materiæ subjectæ ratione distinctus: ad marginem adscriptis lectionibus variantibus, locísqe parallelis, in qibus sententiæ, formulæ, voculæ, vel eædem, vel geminæ, reperiuntur, ut nec ad *Commentarium* ampliorem in singulis

gulis

gulis qibúsqe recurrere necessum esset; & Marcus ex Marco ipso, vel explicatus, vel illustratus, haberetur. Adjecta est *Versio Latina* nova, ad Græcum contextum eo, qo superiùs est dictum, modo restitutum, accommodata. Seqitur *Commentarius* in Scriptum totum perpetuus, in qo Versionis à prioribus discrepantis, mutationis, suppletionis, commissionis, distinctionis, expunctionis cujusqe ratio redditur; *versionibus* etiam atqe *annotationibus* antegressis, prout occasio se tulerat, examini subjectis, & pro ea, qæ probabilis tunc videbatur, ratione, vel admissis, vel rejectis: formulæ Marco usurpatæ, ex aliis, vel Græcis, vel Latinis, (nam & ex sermone Latino hominem Romanum, licèt Græcè scribentem, mutuari non est insolens) sacris etiam nonnullæ Scriptoribus explicantur. Sententiæ & dogmata ex aliorum itidem, vel consentientium, vel dissentientium & diffidentium etiam, sive scriptis, sive dictis, sive moribus factísqe, vel firmantur, vel illustrantur. ad eos, eorúmqe loca, à qibus, & è qibus, Marcus mutuo sumserit, avt excerpserit qicqam, qantum asseqi datum est, digitus intenditur. de hominibus locísqe, qorum mentio alicubi occurrit, ex monumentis historicis, qæ in manibus habentur, prout in horum etiam ruderibus ruspando deprehendi qicqam poterat, lux aliqa datur. Sacræ deniqe paginæ periochæ formulæqe nonnullæ, prout occasio intervenerat, obiter, vel è Marco ipso, vel aliunde enarratæ, aliorum qoqe Scriptorum emendatæ insuper complures repræsentantur. In his avtem qamvìs diligentiâ aliqâ sim usus, multa tamen sedulitatem meam subterfugisse nullus ambigo; plura qoqe restare, qæ cùm vel mihi forsitan sine cavsa ἀνίατα sint visa, vel dextrè minùs tentata avt curata fuerint, medici peritioris manum opémqe reqirant. Nihil in hoc genere, vel in alio ullo, prodit, cui non aliqid (meis qibúsqe plurimum, sat scio) adjecto opus sit. latus amplúsqe satìs adhuc patet istîc campus, in qo ingenia feliciora, cum lavde fructúqe se exerceant. In meis his interim siqid præstitum sit, qod vel Theologiæ sacræ candidatis, vel literaturæ humanioris studiosis, vel aliis etiam qibuscunqe usui esse poterit, laboris in eis suscepti insumtíqe merces ampla satìs futura est. Siqid avtem vel istîc, vel in Opere toto, (qod evenisse sæpenumero suspicor ipse) humanitùs admissum occurrerit, qod notam seqiorem severiorémve mereri jure videbitur, Lectorem humanum rogatum pervelim,

 ut

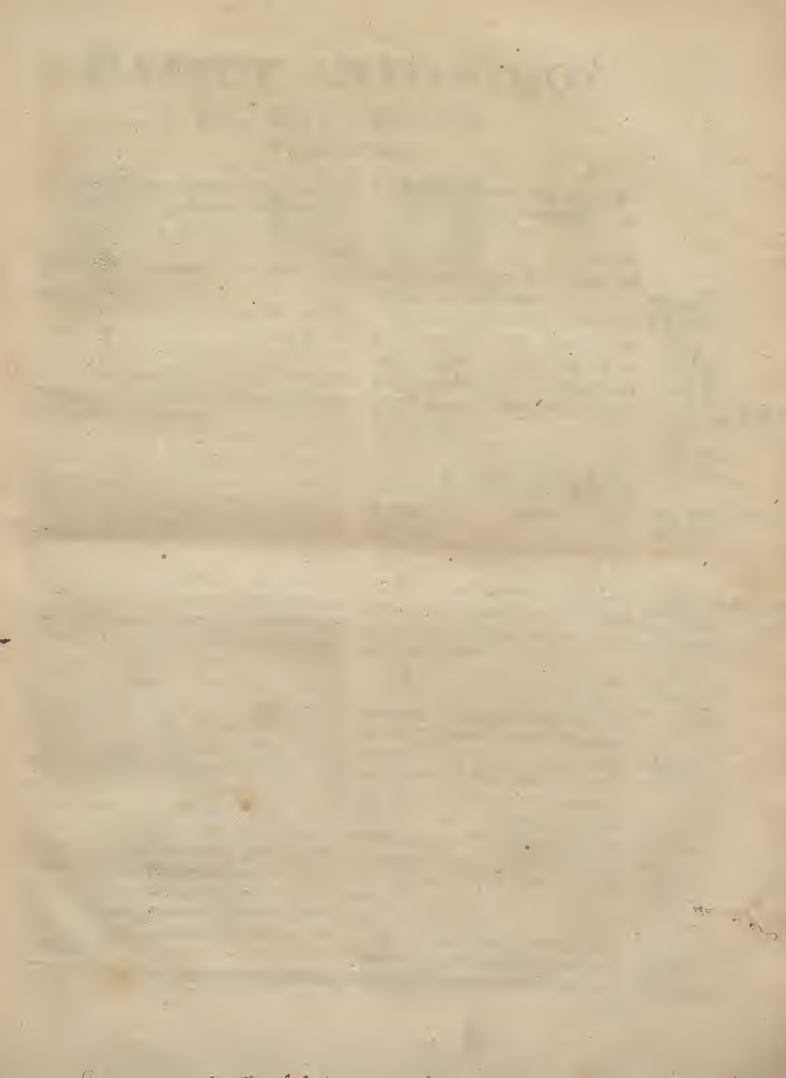
ut nè strictò jure agere volupe sit, sed [a] sortis memor humanæ, humanitatísqe (prout in Schola loqi amant) suæ qoqe sibi conscius, utpote qi, [b] *homo cùm sit, humani nihil à se alienum* censere avt sentire debeat, pro humanitate, qâ ingenitâ, qâ insitâ, humaniter ignoscat. Istam enimvero *dissertatiunculam*, mente, ratione non unâ minùs validâ, oculo à senio caligante à lema lippiente; manu tam à frigore, (cùm nec rigens ignem propinqiorem sustineam; qod nôrunt probè, qi me familiariter habent) qàm à morbo, tremulâ, (cùm ad manum amanuensis nullus existeret) non tam concinnabam, qàm consarcinabam, conscribillabam magìs qàm conscribebam, in agri Surrejensis pago Urbi natali adsito Rotheriensi, mense Januario, hyeme sæviente, cui & gemina altera, [c] *ætatis* & *invaletudinis*, (qæ [d] rariùs sejunctæ reperiuntur) accesserat; Anno à Virginis θεοφόρου καὶ θεοτόκου conceptu salutifero (secundùm computandi ritum vulgò receptum) Millesimo sexcentesimo qinqagesimo primo; Ætatis propriæ, non tam currentis, qàm decurrentis & devergentis, septuagesimo octavo.

[a] Τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν ὄντως ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ μόνου Θεοῦ. Gregor. Naz. *orat.* 15

[b] Terent. *se punient.* 1. 1.

[c] Χειμῶνα τοῦ βίου, senectutem dixere, Pythagoras, apud Laërt. *l.* 8. Aristoteles in *Chriis*, Eratosthenes, & Patrocles, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 117.

[d] - πῶς ἔχει, Μηδέποτ' ἐρώτα τοῦτ' ἐπὰν γέροντ' ἴδῃς, ἢ χαῦν τιν'· ἴσθι δ' εὐθὺς, ὅτι κακῶς ἔχει. Philem. apud Stob. & Maxim. *collectan. c.* 41. Τὸ γῆρας ἐστιν αὐτὸ νόσημα. Apollodor. *Senectus ipsa morbus est.* Ter. *Phorm.* 4. 1. Senec. ad illud Virgilii ex *georg. lib.* 3. *subeunt morbi, tristísqe senectus. morbos & senectutem unà ponit; non immeritó: senectus enim insanabilis morbus est. epist.* 108.

ΜΑΡΚΟΥ ἈΝΤΩΝΙΝΟΥ ἈΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

Τῶν εἰς ἑαυτὸν Βιβλίον α΄.

1. AB avo meo Vero accepisse agnosco moris esse candidi, & ab iracundia alieni.

§ 2. A fama memoriáq; genitoris mei, modestam simul ac masculam indolem.

§ 3. A matre, pietatis studium, & largiendi promptitudinem: nec à malo patrando tantùm, sed cogitando etiam, continere. tum victu simplici, qíq; ab opulentorum more ac instituto abscedat qàm longissimè, contentum esse.

§ 4. A proavo, qòd publicas exercitationes adierim; qódq; bonis præceptoribus privatim sim usus; & qòd in res istiusmodi impensè erogandum intellexerim.

§ 5. Ab educatore, ne in certamine eqestri Prasinæ, avt Venetæ factioni néve in gladiatorio Thraci avt secutori favtor fierem: ut labores sustinerem; minimo contentus agerem; operi manus admoverem: negotiis alienis me nevtiqam immiscerem; nec delationem facilis ullam admitterem.

§ 6. A Diogneto, ne rebus inanibus studium impenderem: néve eis fidem adhiberem, qæ à præstigiatoribus magísque de incantationibus, déq; dæmonibus averruncandis, aliísq; ejusmodi imposturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam alerem, néve rebus istiusmodi animum adjicerem: útq; liberè dicta æqanimiter sustinerem. eidem debeo, qòd philosophiæ me addixerim; qódq; [1] Bacchium primum, tum [2] Tandasidem, & [3] Marcianum avdiverim: qòd dialogos, puer adhuc, conscripserim; qódq; pro stratis grabatulum ac pellem expetiverim; cæteráq; institutionis Græcanicæ adminicula.

§ 7. A Rustico, qòd in eam cogitationem devenerim, morum correctione cura-

1. ΠΑΡΑ τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλόηθες, καὶ ἀόργητον.

§ 2. Παρὰ τῆς δόξης, καὶ μνήμης τῆς περὶ τοῦ γεννήσαντος, τὸ [a] αἰδῆμον, καὶ [b] ἀῤῥενικόν.

§ 3. Παρὰ τῆς μητρὸς, [c] τὸ θεοσεβὲς· καὶ [d] μεταδοτικόν· καὶ ἐφεκτικὸν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης· ἔτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν, καὶ πόῤῥω τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς.

§ 4. Παρὰ τοῦ προπάππου, τὸ μὴ [e] εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρήσασθαι· καὶ τὸ γνῶναι, ὅτι εἰς [f] τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

§ 5. Παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μήτε Πρασιανὸς, μήτε Βενετιανὸς, μήτε παλμουλάριος ἢ [g] σκουτάριος γενέσθαι· καὶ τὸ [h] φερέπονον, καὶ ὀλιγοδεὲς, καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ [i] ἀπολυπράγμονον, καὶ [k] τὸ [l] δυσπρόσδεκτον διαβολῆς·

§ 6. Παρὰ Διογνήτου, τὸ ἀκενόσπουδον· καὶ τὸ [m] ἀπιστητικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων, καὶ γοήτων περὶ ἐπῳδῶν, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις· καὶ τὸ μὴ [n] ὀρτυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παῤῥησίας· καὶ τὸ οἰκειωθῆναι φιλοσοφίᾳ· καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν [o] Βακχίου, εἶτα [p] Τανδάσιδος, καὶ [q] Μαρκιανοῦ, καὶ τὸ γράψαι διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμποδος καὶ δορᾶς ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐχόμενα.

§ 7. Παρὰ Ῥουστίκου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν [r] τοῦ χρήζειν διορθώσεως καὶ θερα-

[a] Confer. l. 6. § 48. l. 9. § 29.
[b] L. 2. § 5.
[c] L. 6. § 30.
[d] Inf. § 14.
ἀγωγῆς
[e] τὸ μὲ, vel, τὸ εἰς. Mer.
[f] τοὺς τοιούτους. f. Jun.
[g] σφεκουτάριος Lipf.
[h] L. 5. § 5. & l. 9. § 12.
[i] L. 3 § 5.
[k] L. 6. § 30.
[l] δυσπρόσδ.
[m] ἀπισ. Svid.
[n] ὀρτυγοκοπεῖν. Svid.
[o] Εὐτυχίου forf.
[p] Ἀνδρῶνος. Caf.
[q] Μαικιανοῦ. forf.
1 Eutychium, f.
2 Andronem, f.
3 Mœcianum, f.
[r] L. 7 § 12.

πείας

πείας τοῦ ἤθους· καὶ [a] τὸ μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζῆλον σοφιστικὸν, μηδὲ [b] τοῦ συγγράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι, ἢ [c] φαντασιοπλήκτως τὸν ἀσκητικὸν, ἢ τὸν [d] εὐεργετικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὸ ἀποστῆναι [e] ῥητορικῆς καὶ ποιητικῆς, καὶ [f] ἀστειολογίας· καὶ τὸ μὴ ἐν [g] στολῇ κατ᾽ οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιοῦτα ποιεῖν· καὶ τὸ τὰ ἐπιστόλια ἀφελῶς γράφειν, οἷον τὸ ὑπ᾽ αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινοέσσης τῇ μητρί μου γραφέν· καὶ [h] τὸ πρὸς τοὺς χαλεπήναντας καὶ πλημμελήσαντας εὐανακλήτως καὶ [i] εὐδιαλλάκτως, ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι, διακεῖσθαι. καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγινώσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοοῦντα [k] ὁλοσχερῶς, μηδὲ τοῖς [l] περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι· καὶ τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτητείοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἴκοθεν μετέδωκε.

tionéq; indigere me: qódq; ad æmulationem ambitionémq; Sophiſticam nullus declinaverim, vel de theorematibus aliqid conſcribendo, vel oratiunculas hortatorias declamando, vel exercitia obire operáſq; edere potis ſpeciem præbendo, qó ad ſtuporem ac admirationem mei homines traherem. qód rhetoricæ item, poeticæ'qe, & dictionis elegantioris ſtudiis abſtinuerim. ne togatus intra ædes obambularem, néve ejuſmodi alia, qæ faſtum reſiperent, facerem. epiſtolas etiam ſimpliciter ſcriberem, ad normam ſcil. earum qas Sinueſsâ ad matrem meam idem ipſe dederat. adhæc ut placabilis & reconciliatu facilis eſſem, adverſus eos, qi offenſionis cavſſam dederint, avt deliqerint aliqid, ſimulátqe illi in gratiam redire vellent. porró ut accuratè legerem, nec comprehenſione ſummariâ contentus eſſem; nec garrulis qibuſvis temerè aſſentirer. huic deniqe debeo, qod Epicteti commentarios legerim, qorum is è domo ſuâ copiam mihi fecit.

§ 8. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον καὶ [m] ἀναμφιβόλως ἀκύβευτον· καὶ [n] πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν, μηδ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ [o] ἀεὶ ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνου, ἐν μακραῖς νόσοις· καὶ τὸ ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς, ὅτι δύναται [p] ὁ αὐτὸς σφοδρότατος εἶναι καὶ [q] ἀνειμένος· καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικόν· καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον [r] σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμενον τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐντρέχειαν τὴν περὶ τὸ παραδιδόναι τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μήτε ἐξηττώμενον διὰ [s] ταῦτα, μήτε ἀναισθήτως παραπέμποντα.

§ 8. Ab Apollonio, ut liber eſſem; firmúmqe ac certum citra fluctuationem omnem conſilii ingeniiqe tenorem retinerem: neqe aliud qicqam, vel minimum, præter rationem ſolam, intuerer: ut idem ſemper eſſem, in doloribus acerrimis, in liberorum amiſſione, in morbis diuturnis. adhæc, qód in ipſo, tanquam in exemplari vivo, evidenter cernere licuit, poſſe eundem, prout occaſiones ſe dabant, & vehementiſſimum & remiſſum eſſe. ſed & qód in diſciplinis tradendis nevtiqam moroſè ſe gereret: qódqe hominem viderim, qi peritiam ſuam & in theorematibus tradendis ſolertiam, bonorum ſuorum minimum exiſtimare ſe, palàm faceret. ab iſto didici, & qo modo beneficia, qæ dicuntur, ab amicis accipere oporteret, ut nec acceptis obnoxius fierē, nec citra ſenſum tamen omnē tranſmitterē.

§ 9. Παρὰ Σέξτου, τὸ [t] εὐμενές· καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομουμένου· καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ [u] κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ [x] σεμνὸν ἀπλάστως· καὶ τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· καὶ τὸ

§ 9. A Sexto, benevolum erga alios affectum: familiæ affectu paterno adminiſtratæ ſpecimen: de vita naturæ convenienter inſtituendâ cogitationem: gravitatem item nevtiqam perſonatam: & ſedulam amicorum

[a] Infr. § 16. & l. 6. § 30.
[b] τὸ f.
[c] Inf. § 9. 11. & l. 9. § 12.
[d] ἐνεργ. Xyl.
[e] Inf. § 17. & l. 3. § 5.
[f] ἀστολογ. Xyl. & Lug.
[g] στολίῳ Svid.
[h] Inf. § 15.
[i] εὐαναδιάκτως Svid. εὐδιαλλάκτως Xyl.
[k] L. 5. § 36. & l. 9. § 3.
[l] περὶ [αὐτῶν] vel περὶ [ἄλλων] λαλ. Xyl.
[m] L. 3. § 9. & l. 9 § 7.
[n] Inf § 16. & l. 3. § 6. & l 2. § 16.
[o] Inf. § 16. & l. 11. § 21.
[p] Inf § 16.
[q] L. 4. § 26.
[r] σοφῶς F. Jun.
[s] ταύτας Jun.
[t] L. 3. § 4. & l. 9 § 11. & l. 11. § 9.
[u] Inf. § 17. & l. 3. § 4. & l. 4. § 49. & l. 5. § 29. & l. 7. § 55. & l. 10. § 15. & l. 12. § 32.
[x] Lib. 2. § 5. & l. 9. § 29.

corum

corum observationem: & imperitorum, eorúmqe qi citra considerationem opinione merâ ducuntur, tolerationem: & mores quibusvis accommodatos, ità ut qamvis consvetudo ipsius adulationem omnem svavitate vicerit, in veneratione tamen eisdem ipsis eodem ipso tempore non minùs extiterit. adhæc dilucidam ac methodicam cùm inventionem, tum & dispositionem, decretorum ejusmodi, qæ ad vitam rectè instituendam conducerent. qódqe nec iracundiæ, nec perturbationis alius alicujus, indicium exhibebat; sed cùm affectibus immunis prorsus existeret, ad affectum genuinum erat tamen propensissimus: favere promptus, sed sine strepitu: variéqe, citra ostentationem, eruditus.

§ 10. Ab Alexandro Grammatico, increpationibus abstinere; nec probrosè excipere, si qis barbarum qid, vel solœcum, vel absonum protulerit, sed illud tantùm, qod dici debuerat, dextrè proponere; ídqe sub specie vel respondendi, vel calculum dictis contribuendi, vel de re ipsa, non avtem de dictione, unà dispiciendi, vel per aliam aliqam istiusmodi scitam, sed qæ obliqè facta sit, commonefactionem.

§ 11. A Frontone, ut scirem, qæ invidentia, versutia, simulatio tyrannidem conseqatur: qódqe ut plurimùm qi patricii nobis nuncupantur, ab affectu genuino alieniores existant.

§ 12. Ab Alexandro Platonico, nè crebrò, néve nisi necessitate adactus, avt dicto avt scripto significem alicui, non vacare me: néve hoc modo sub negotiorum distinentium prætextu officia ea, qæ vitæ hujus necessitudo à nobis exigit, solens deseram.

§ 13. A Catulo, ne insuper haberem amicorum qerimonias, etiamsi ratio earum nulla subesset, sed in statum ipsos pristinum restituere anniterer: ut præceptores promptè impenséqe prædicarem; qod de Domitio atqe Athenodoto refertur; liberósqe meos affectu sincero proseqerer.

§ 14. A fratre meo [1] Severo, famili-

ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν· καὶ τὸ [a] ἀθεώρητον τῶν οἰομένων· καὶ τὸ πρὸς πάντας [b] εὐάρμοστον, ὥστε κολακείας μὲν πάσης προσηνεστέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, αἰδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶναι. καὶ τὸ καταληπτικῶς καὶ [c] ὁδῷ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ μηδὲ ἔμφασίν ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρασχεῖν, ἀλλὰ ἅμα μὲν ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον· καὶ τὸ εὔφημον, καὶ τοῦτο ἀψοφητί· καὶ τὸ πολυμαθὲς [d] ἀνεπιφάντως.

§ 10. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπίπληκτον· καὶ τὸ [e] μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν βάρβαρον, ἢ σόλοικόν τι, ἢ ἀπηχὲς προενεγκαμένων, ἀλλ' ἐπιδεξίως αὐτὸ μόνον ἐκεῖνο, ὃ ἔδει εἰρῆσθαι, προφέρεσθαι, ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως, ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ τοῦ ῥήματος, ἢ δι' ἑτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς παρυπομνήσεως.

§ 11. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι, οἵα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις· καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, [f] ἀστοργότεροί πως εἰσί.

§ 12. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολλάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρός τινα, ἢ ἐν ἐπιστολῇ γράφειν, ὅτι ἄσχολός εἰμι· μηδὲ διὰ τοιούτου τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ [g] τὰς πρὸς τοὺς συμβιοῦντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον [h] τὰ περιεστῶτα πράγματα.

§ 13. Παρὰ Κατούλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου αἰτιωμένου τι, κἂν τύχῃ ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πειρᾶσθαι καὶ ἀποκαθιστάναι ἐπὶ τὸ σύνηθες· καὶ τὸ περὶ τῶν διδασκάλων ἐκθύμως εὔφημον, οἷα τὰ περὶ Δομιτίου καὶ Ἀθηνοδότου ἀπομνημονευόμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ τέκνα [i] ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

§ 14. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου [k] Σευήρου τὸ

[a] τοῦ ἀθεωρίτου Salm. τῶν ἀθεωρίτως οἰομ. f.
[b] L.6.§ 16. B.
[c] L.3.§ 11. & l.5.§ 25. & l.6. § 17. 26.
[d] Sup. § 7. & l.7.§ 67. & l.9.§ 29.
[e] Inf. § 16. & l.11.§ 13.18.
[f] Inf. § 13.
[g] L.3.§ 5. & l.8.§ 27. & l.11.§ 18.
[h] Inf. § 15. & l.6. § 11.
[i] Sup. § 11.
[k] Οὐήρου Scal. & Salm.
[1] An, Vero.

φιλοίκειον, καὶ φιλάληθες, καὶ [a] φιλοδίκαιον· καὶ τὸ δι' αὐτὸν γνῶναι Θρασέαν, Ἑλβίδιον, Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, κατὰ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ ἔτι παρ' αὐτοῦ τὸ ὁμαλὲς, καὶ ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· καὶ τὸ εὐποιητικὸν, καὶ τὸ [b] εὐμετάδοτον ἐκτενῶς· καὶ τὸ εὔελπι, καὶ τὸ πιστευτικὸν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· καὶ τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς καταγνώσεως ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνοντας· καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ δῆλον εἶναι.

§ 15. [c] Παράκλησις Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κατὰ μηδὲν [d] περίφορον εἶναι· καὶ τὸ εὔθυμον ἔν τε ταῖς ἄλλαις [e] περιστάσεσι, καὶ ἐν ταῖς νόσοις· καὶ τὸ εὔκρατον τοῦ ἤθους, καὶ μειλίχιον, καὶ γεραρὸν, καὶ [f] οὐ σχετλίως κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων· καὶ τὸ πάντας αὐτῷ πιστεύειν, περὶ ὧν λέγοι, ὅτι οὕτως φρονεῖ, καὶ περὶ ὧν πράττοι, ὅτι οὐ κακῶς [g] πράττῃ· καὶ τὸ [h] ἀθαύμαστον, καὶ ἀνέκπληκτον, καὶ [i] μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμηχανοῦν, ἢ κατηφὲς, ἢ [k] προσσεσηρὸς, ἢ πάλιν θυμούμενον, ἢ ὑφορώμενον· καὶ τὸ εὐεργετικὸν, καὶ τὸ [l] συγγνωμονικόν· καὶ τὸ ἀψευδὲς, καὶ ἀδιαστρόφου μᾶλλον ἢ [m] διορθουμένου φαντασίαν παρέχειν· καὶ ὅτι οὔτε ᾠήθη ἄν ποτέ τις ὑπερορᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὔτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν· καὶ τὸ [n] εὐχαριεντίζεσθαι.

§ 16. Παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ ἥμερον, καὶ [o] μενετικὸν ἀσαλεύτως ἐπὶ τῶν ἐξητασμένως κριθέντων· καὶ τὸ [p] ἀκενόδοξον περὶ τὰς δοκούσας τιμάς· καὶ τὸ [q] φιλόπονον, καὶ ἐνδελεχές· καὶ [r] τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τι κοινωφελὲς εἰσφέρειν· καὶ τὸ ἀπαρατρέπτως εἰς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἑκάστῳ· καὶ τὸ [s] ἔμπειρον, ποῦ μὲν

[a] L.6.§30.
[b] Sup. § 3. & l.6.§48.
[c] Παρὰ Κλ. M. Mer. Παρὰ M. Salm.
[d] περίφορον Lug. & Mer. παράφ. Xyl. & Jun. l.2. § 7.
[e] Sup.§ 12. & l.9. § 13. 39.
[f] L. 9.§12.
[g] πράττει
[h] L. 12. § 13.
[i] L.7.§ 69.
[k] προσσεσηρὼς L.11. § 18.
[l] Sup § 7. & l.7.§26.
[m] L 7.§12.
[n] οὐ χαρ Sup. § 7.& L.3. § 5.
[o] L.3 § 5. 15.& l.11. § 9.
[p] L.6. §30. & l.8 § 1.
[q] L. 5. § 2.
[r] L.6.§ 30.
[s] Sup. § 8.

ares diligere; veri justiqe rationem habere. item qòd per eundem Thraseam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum nôsse ceperim; & qòd imaginem animo conceperim status popularis, in qo per æqalitatem jurísqe æqabilitatem res administrentur; regníqe, in qo subditorum libertate nihil antiqius habeatur. ab eodem item didici, simpliciter vivere; in philosophiæ cultu constanter persistere; promptè benefacere, impensè largiri; spes bonas fovere; de amicorum dilectione nihil ambigere. qin & qòd si qorum mores minùs probaret, palàm id præ se ferret; nec, qid vellet nollétve, familiaribus conjectu difficile foret; adeò aperto erat pectore.

§ 15. A Maximo, mei compotem esse; nec ulla in re transversum abripi. sed & animo bono esse, cum in morbis, tum & in aliis casibus adversis; moribus esse probè temperatis, svavibus, verendis: negotia objecta citra qiritationem conficere. adhæc qòd ità se gerebat, ut fidem qibusvis faceret, qæcunq; diceret, ex animi sententia dixisse; qæcunq; faceret, animo havd malo fecisse. tum qòd nihil admirabatur, ad nihil obstupescebat; nusqam festinus, avt segnis erat; nusqam perplexus, avt dejectus, avt ringi solitus: nec rursus iracundiæ, avt suspicionibus deditus. adhæc qòd benefacere promptus, & ignoscere: qòd verax; qódq; hominis ejusmodi specimen dare videretur, qi perverti nesciret potiùs, qàm qi corrigi unqam opus haberet. qòd nemo qisqam inventus sit, qi vel contemptui ab illo haberi se existimaret, vel præstantiorem se illo opinaretur. deniqe qòd urbanitatis lavdem nevtiqam affectâverit.

§ 16. A patre mansvetudinem, & in rebus accuratè jam decretis constantiam immotam. qòd in honoribus, qi habentur, istis, gloriæ inani nihil concesserit; qòd laboribus ferendis cùm libens, tum & assiduus, se dederit. qòd eos avdire promptus fuerit, qi adferre qid poterant, qòd in publicum conduceret: qódqe nemo illum abducere qiverit, qin pro merito suo unicuiqe rependeret. qòd probè noverat, ubi vehementiùs,

tiùs ubi remiſſiùs agere opus eſſet; qòd ab adoleſcentium amoribus coercuerat ſe. qòd civiliter admodum ſe geſſit. qòd amicis vel cœnandi ſecum, vel abſtinendi optionem liberam permittebat, nec peregrè euntē comitari, niſi ipſis allubeſceret, neceſſe erat: qòd affectum adversùs ſe pariter ſemper deprehendebant, etiamſi occaſione aliqâ impediti, eum nevtiqam eſſent comitati. qòd in conſiliis, qid facto opus eſſet, accuratè perqirendo conſtanter inſiſtebat, nec ſpecie rerum obviâ qâvis acqieſcens, indagationem incidebat. qòd etiam amicorum retinendi ſtudioſus; nec faſtidio mutans, nec inſanè diligens. qòd in ſtatu qocunqe ſorte contentus, vultûqe ſerenus. è longinquo futuri præſagus; & de minimis qibûſqe citra tumultum providus. acclamationes omnémqe adulationem reprimere: imperio qæ neceſſaria erant, ſeduló cuſtodire; ſumptus cavtè attemperare; de rebus iſtiuſmodi ſugillantes patienter ſuſtinere. nec in Deis colendis ſuperſtitioſus, nec in hominibus, avt muneribus, avt blanditiis avram captans popularem; ſed in rebus qibûſqe ſobrius, ſolidus, nuſqam ineptus, avt novitatis ſtudioſus. Porrò qòd ad vitam commodiùs tranſigendam conducentibus rebus, qarum copiam illi dapſilem ſors ſuppeditabat, citra faſtum, nec liberè tamen minùs, utebatur; ut & præſentibus ſimpliciter frueretur, neqe abſentiâ multùm deſideraret. qòd nemo illum avt ſophiſtam, avt vernaculum, aut ſcholaſticum dixerit; ſed virum maturum, conſummatum, adulatione ſuperiorem, rebus & propriis & alienis adminiſtrandis idoneum. adhæc qòd verè philoſophantes in honore habebat, cæteris nihil exprobrabat. in congreſſibus facilis, & feſtivus, nec ad faſtidium id tamen. corporis ſui curâ tam probè attemperatâ, ut nec vitæ avidus videretur, avt elegantiæ ſtudioſus; nec neglectui tamen id haberet; ſed per ſuam ipſius diligentiam efficeret, ut medicorum pharmacis fomentíſve externis qàm minimè indigeret. qod maximum eſt; qòd citra invidentiam eis concedebat, qui

χρεία ἐντάσεως, τοῦ δὲ ἀνέσεως· καὶ τὸ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν μειρακίων· καὶ ἡ κοινονοημοσύνη· καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες· [a] ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρείας τινὰς ἀπολειφθέντων· καὶ [b] τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς συμβουλίοις, καὶ [c] ἐπίμονον, [d] ἀλλ' οὐ τὸ [e] προαπέστη τῆς ἐρεύνης [f] ἀρκεσθεὶς ταῖς προχείροις φαντασίαις· καὶ τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων, καὶ μηδαμοῦ ἁψίκορον, μηδὲ ἐπιμανές· καὶ τὸ αὔταρκες ἐν παντί· καὶ τὸ φαιδρόν· καὶ τὸ πόρρωθεν προνοητικόν· καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν [g] ἀτραγῴδως· καὶ τὸ τὰς ἐπιβοήσεις, καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ' αὐτοῦ [h] σταλῆναι· καὶ τὸ φυλακτικὸν ἀεὶ τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας, καὶ ὑπομενετικὸν τῆς ἐπὶ τῶν τοιούτων [i] τινῶν καταιτιάσεως· καὶ τὸ [k] μήτε περὶ τοὺς Θεοὺς δεισιδαίμον, μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικόν, ἢ [l] ἀρεσκευτικόν, ἢ ὀχλοχαρές, ἀλλὰ [m] νῆφον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμοῦ ἀπειρόκαλον, μηδὲ καινοτόμον· καὶ τὸ τοῖς εἰς [n] εὐμάρειαν βίου φέρουσί τι, ὧν ἡ τύχη παρεῖχε δαψίλειαν, χρηστικὸν ἀτύφως ἅμα καὶ ἀπροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἅπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι· καὶ τὸ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν, μήτε ὅτι [o] σοφιστής, μήτε ὅτι οἰκογενὴς οὐερνάκλος, μήτε ὅτι σχολαστικός, ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πέπειρος, τέλειος, ἀκολάκευτος, προεστάναι δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, τοῖς δὲ ἄλλοις [p] οὐκ ἐξονειδιστικόν. ἔτι δὲ τὸ εὐόμιλον, καὶ εὔχαρι οὐ κατακόρως· καὶ τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως, οὔτε ὡς ἄν τις φιλόζωος, οὔτε πρὸς καλλωπισμόν, οὔτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν, εἰς [q] ὀλίγιστα [r] ἰατρικῆς χρῄζειν ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιθεμάτων [s] ἐκτός. μάλιστα δὲ τὸ παραχωρητικὸν ἀβασκάνως τοῖς

[a] Sup. § 8.
[b] L.6.§ 30.
[c] ἐπίμονον ἀλλ' οὐ πρ. Mer.
[d] ἀλλ' οὐ τὸ, Πρ. Caſ. ἀλλ' οὐ ποτὲ πρ. Boot. & Lug. καὶ ὅτι οὐ πρ. f.
[e] οὐ προαποστῆναι Jun.
[f] ἀρκεσθέντα Jun.
[g] L.11.§ 3.
[h] συσταλ. Xyl.
[i] τινῶν
[k] L.6.§ 30.
[l] L.5.§ 5.
[m] L.4.§ 28.
[n] L.4.§ 31.
[o] Sup. § 7. & l. 6. § 30.
[p] Sup § 10.
[q] ὀλίγα πάνυ. Svid.
[r] ἰατρικῆς. Svid.
[s] ἐντὸς καὶ ἐκτός. Svid.

τοῖς δύναμίν τινα κεκτημένοις, οἷον τὴν φραστικήν, ἢ [a] τὴν τὴν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν [b] πραγμάτων· καὶ συσπουδαστικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι. πάντα δὲ κατὰ τὰ πάτρια πράσσων, [c] οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάσσειν. ἔτι δὲ τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ [d] ῥιπταστικόν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς κεφαλαλγίας, νεαρὸν εὐθὺς καὶ ἀκμαῖον πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἔν τε θεωριῶν ἐπιτελέσει, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς [e] τοιούτοις ἀνθρώποις, [f] πρὸς αὐτὸ δὲ τὸ δέον πραχθῆναι [g] δεδορκότος, οὐ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν εὐδοξίαν. [h] οὐκ [ἐν] ἀωρεὶ λουστής. [i] οὐχὶ φιλοικοδόμος· οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητής, οὐ περὶ ἐσθήτων ὑφὰς καὶ χρόας, οὐ περὶ σωμάτων ὥρας· ἡ [k] ἀπὸ [l] Χωρίου [m] στολή, ἀνάγουσα ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως, [n] καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλά· τῷ [o] τελώνῃ ἐν Τούσκλοις [p] παραιτουμένῳ ὡς ἐχρήσατο, καὶ πᾶς [q] ὁ τοιοῦτος τρόπος. οὐδὲν ἀπηνές, οὐδὲ μὴν ἀδυσώπητον, οὐδὲ λάβρον, οὐδὲ [r] ὡς ἄν τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἱδρῶτος· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι, ὡς ἐπὶ σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐρρωμένως, [s] συμφώνως ἑαυτοῖς. ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονευόμενον, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τούτων, ὧν πολλοὶ πρός τε τὰς ἀποχὰς ἀσθενῶς, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐνδοτικῶς ἔχουσι. τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ [t] ἐπικαρτερεῖν καὶ ἐννήφειν ἑκατέρῳ, ἀνδρός ἐστιν ἄρτιον καὶ ἀήττητον ψυχὴν ἔχοντος, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

§ 17. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθὲς

in facultate aliqâ claruerunt, sive oratoriâ, sive legum vel morum vel aliarum qarumvis rerum notitiâ: sed & operam illis conferebat suam, ut pro eis, qibus maximè præcellebant, dotibus, existimationem singuli suam conseqerentur. qòd, cùm secundùm majorum instituta omnia exeqeretur, ne hoc qidem affectaverat, ut majorum instituta præcisè observare videretur. qod nec dimoveri proclivis, nec divagari: sed cum locis, tum & rebus eisdem, immorari consvetus. qòd post capitis, qibus affici solebat, dolores, recens statim vegetúsqe ad consveta munera redibat. qòd arcana haud multa, sed pavca admodum & rarissima habebat; eáq; qæ ad rempublicam duntaxat pertinerent. prudentiam item & moderationem, in spectaculis exhibendis, fabricis extruendis, congiariis largiendis, aliísqe istiusmodi; utpote cùm is esset, qi non ad celebritatem ex rebus à se gestis acqirendam, sed id duntaxat qod facto erat opus, respiceret. non illi intempestivus balneorum usus; non ædificandi studium insanum, non de victu, non de vestium textura tincturâve, non de servitiorum specie exqisitâ curiositas. toga, qâ Lorii utebatur, à villa inferiore comparata: Lanuvii tunicatus plerunqe in Tusculano, sed qod excusare solebat, pænulatus. totius deniq; vitæ facies hæc fuerat. nihil immite, nihil immodestum, nihil vehemens, avt de qo usurpari posset, qod solet vulgò dici, *Ad sudorem usqe:* sed qasi per otium cum consideratione matura, placidè, compositè, strenuè, consentaneè sibi invicem disposita universa: itâ qadrabat in illum, qod de Socrate perhibetur, qòd & abstinere & frui rebus eis nôrat, qibus pleriqe nec per infirmitatem abstinere, nec frui citra intemperantiam possunt. posse autem in altero tolerantem, in altero temperantem se præstare; illud verò verè viri est animo consummato invictóqe planè præditi. deniqe qomodo in Maximi ægrotatione se gesserit.

§ 17. Deis acceptum fero, qòd bonos avos,

[a] τὴν τῶν.
[b] πρ. [ἐμπειρίαν] Jun.
[c] Sup. 7. 9. & l. 7 § 60
[d] L. 5. § 5.
[e] τοιούτοις· [καὶ] ἀνθρώπου π. Xyl. τοιούτοις τοῖς ἀνθρώποις Mer. τοιουτοτρόποις, ἀνθρώπου π. α. τ. Boot. τοιουτοτρόποις πρ. α. τ. vel τοιούτοις· ἀνθρώπους δὲ πρ. α. τ. δ. Salm.
[f] δεδρακότος f. Mer. δεδορκὼς Salm.
[g] L. 4. § 25. & l. 5. § 3. & l. 9. § 12. & l. 10. § 11, 12.
[h] οὐκ ἀωρεὶ Lug.
[i] L. 60. § 30
[k] ἐπιχώριος, vel ἐπὶ Λωρίου Sal. ἀπό.
[l] Λωρίου Lug.
[m] στόλος Lug.
[n] χιτὼν ἐν Sal.
[o] φελόνη Sal.
[p] παραιτούμενος Sal.
[q] ὁ τρ. τοι. Boot.
[r] L. 6. § 30. & l. 9. § 12
[s] Sup. § 8.
[t] ἐπικαρτ. vel ἐγκ. f.
[u] πῶς οἷος f,

avos, bonos parentes, bonam sororem, bonos præceptores, bonos familiares, necessarios, amicos, bona omnia ferè habuerim. tum qòd adversùs neminem eorum temerè aliqid deliqerim, etiamsi ità affectus fuerim, ut, si occasio incidisset, ejusmodi aliqid admisissem. cæterùm numinis beneficio factum est, qòd nulla ex rerum concursu occasio contigerit, qæ affectum illum proderet. ab eisdem fuit, qòd apud avi concubinam non sim diutiùs enutritus: qòd ætatis florem indelibatum servaverim, nec ante tempus justum virilitatis specimen dederim, sed ultra etiam qàm opus erat, id facere distulerim. qòd principi patríq; eidem subditus fuerim, qi me à fastu omni alienũ redderet; fidémqe faceret, posse in aula ità degi, ut nec satellitio, nec vestitu insigniore, nec funalibus statuísq; istiusmodi, atq; apparatu consimili opus sit: sed posse eum, qui rebus præest, ità contrahere sese, ut ad privati speciem proximè accedat, nec propterea tamen, vel demissiùs, vel remissiùs se gerat in eis, qæ pro republica ad morem imperatorium sunt exeqenda. qòd fratrem eum nactus sim, qi ad curam mei agendam suis moribus me extimularet, qíq; simul honore affectúq; erga me suo animum mihi oblectaret. qòd liberi mihi neq; ingenio tardi, nec corpore distorti obtigere, qòd progressus non fecerim ampliores in rhetorica, poeticâ, studiísq; aliis ejusmodi, qæ me forsan præpeditum detinuissent, si in eis me feliciter profecisse sensissem. qòd nutritios meos ad honores, qòd expetere ipsi videbantur mihi; maturè evexerim, nec spe distulerim, cùm juvenes adhuc essent, deinceps id facturum me. qòd Apollonium, Rusticum, Maximum nôrim. qòd de modo vitæ naturæ convenienter agendæ, claras satìs ac freqentes eas, cogitationes in animo habuerim: ut, qantùm ad Deos attinet, ac suggestiones, adjutationes, inspirationes ab ipsis profectas, nihil obstet omnino, qo minùs juxta naturæ præscriptum confestim vivam, nisi ipse tandem in culpa

πάππους, ἀγαθοὺς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφήν, ἀγαθοὺς διδασκάλους, ἀγαθοὺς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, [a] σχεδὸν ἅπαντα ἔχειν. καὶ ὅτι περὶ οὐδένα αὐτῶν [b] προέπεσον πλημμελῆσαί τι, καὶ τοι [c] διάθεσιν ἔχων τοιαύτην, ἀφ' ἧς, εἰ ἔτυχεν, κἂν ἔπραξά τι τοιοῦτο· τῶν Θεῶν δὲ εὐποιΐα τὸ μηδεμίαν συνδρομὴν πραγμάτων γενέσθαι, ἥτις ἔμελλέ με ἐλέγξειν. καὶ τὸ μὴ πλέον ἐντραφῆναι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου· καὶ τὸ τὴν ὥραν διασῶσαι· καὶ τὸ μὴ [d] πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου· τὸ ἄρχοντι καὶ πατρὶ ὑποταχθῆναι, ὃς ἔμελλεν πάντα τὸν τῦφον ἀφαιρήσειν μου, καὶ εἰς ἔννοιαν ἄξειν τοῦ, ὅτι [e] δυνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα, μήτε δορυφορήσεων χρῄζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, [f] μήτε λαμπάδων, καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων, καὶ τοῦ ὁμοίου κόμπου. ἀλλ' ἔξεστιν ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτόν, καὶ [g] νὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον ἢ ῥαθυμότερον ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς πραχθῆναι δέοντα. τὸ ἀδελφοῦ τοιούτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν διὰ ἤθους ἐπεγεῖραί με πρὸς ἐπιμέλειαν ἐμαυτοῦ, ἅμα δὲ καὶ τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με· τὸ παιδία μοι ἀφυῆ μὴ γενέσθαι, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον διάστροφα· [h] τὸ [i] μὴ ἐπὶ πλέον με προκόψαι ἐν ῥητορικῇ, καὶ ποιητικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασι, ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεσχέθην, εἰ ᾐσθόμην ἐμαυτὸν εὐόδως προϊόντα. τὸ φθάσαι, τοὺς τροφέας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, οὗ δὴ ἐδόκουν μοι ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι, τοῦ [k] μή, ἐπεὶ νέοι ἔτι ἦσαν, ὕστερον αὐτὸ πράξειν. τὸ γνῶναι [l] Ἀπολλώνιον, Ῥούστικον, Μάξιμον. τὸ φαντασθῆναι περὶ τοῦ [m] κατὰ φύσιν βίου [n] ἐναργῶς καὶ πολλάκις, οἷός τίς ἐστι· ὥστε ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν διαδόσεσι καὶ [o] συλλήψεσι, καὶ [p] ἐπινοίαις, [q] μηδὲν κωλύειν [r] ἤδη κατὰ φύσιν ζῆν με, ἢ ἀπολείπεσθαι ἔτι τούτου παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, καὶ παρὰ τὸ μὴ

[a] [ἀγαθὰ] γ. f.
[b] προέπεσε Lug.
[c] L. 11. § 18
[d] περὶ Lug.
[e] L. 5. § 16.
[f] -δῶν Lug.
[g] νὴ Δία Lug. [Δία μὴ] διὰ Mer. μὴ διὰ τ. f.
[h] Sup. § 7.
[i] μηδὲ Lug.
[k] με.
[l] Sup. § 8. 7. 15.
[m] Sup. § 9.
[n] ἐνεργ. Mer.
[o] L. 9. § 40. & l. 12. § 14.
[p] ἐπιπνοίαις Mer.
[q] ἢ δὴ Lug.
[r] L. 2. § 9. & l. 3. § 12. & l. 4. § 49. & l. 5. § 34. & l. 6. § 17. § 8. & l. 8. § 35. & l. 9. § 11. & l. 10. § 32. & l. 11. § 9. & l. 12. § 8. 26.

μὴ διατηρεῖν τὰς ἀπὸ τῶν Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μονονουχὶ διδασκαλίας· τὸ [a] ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἅψασθαι, μήτε Θεοδότου· ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐν ἐρωτικοῖς πάθεσι γενόμενον ὑγιᾶναι· τὸ χαλεπήναντα πολλάκις Ῥουστίκῳ, μηδὲν πλέον πρᾶξαι, ἐφ᾽ ᾧ ἂν μετέγνων. τὸ μέλλουσαν νέαν τελευτᾷν τὴν τεκοῦσαν, ὅμως οἰκῆσαι μετ᾽ ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη· τὸ ὁσάκις ἐβουλήθην ἐπικουρῆσαί τινι πενομένῳ, ἢ εἰς ἄλλο τι [b] χρήζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαί με, ὅτι οὐκ ἔστι μοι χρήματα, ὅθεν γένηται· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρείαν ὁμοίαν, ὡς παρ᾽ ἑτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὑτωσὶ μὲν πειθήνιον, οὕτω δὲ φιλόστοργον, οὕτω δὲ ἀφελῆ· τὸ ἐπιτηδείων τροφέων εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι· τὸ [b] δι᾽ ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα, καὶ μὴ ἰλιγγιᾷν, καὶ [c] τοῦτο ἐν Καιήτῃ ὥσπερ [d] χρήσῃ. [e] ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἴς τινα σοφιστὴν, μηδὲ ἀποκαθῆσαι [f] ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἢ συλλογισμοὺς ἀναλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ καταγίνεσθαι. πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δεῖται.

sim, qi Deorum submonitiones, & tantùm non claras præceptiones nevtiqam observem. qòd in vita, qalis ea fuerit, corpos mihi tamdiu perduraverit. qòd nec Benedictam, nec Theodotum attingerem: sed & postea, ex affectibus amatoriis, qibus correptus fueram, ad sanitatem redierim. qòd cùm Rustico sæpe succenserem nihil ultrà admiserim, cujus pœnitere me posset. qòd mater mea, qamvis juvenis esset decessura, mecum tamen novissimos ætatis annos transegerit. qòd, qotiescunqe animus fuit pavperi alicui, avt aliâs indigo, opem ferre, nunqam responsum est, non suppetere nummos mihi, unde id fieret: qódq; nulla mihi unqam talis necessitas obtigerit, ut ab alio sumere cogerer. qòd uxor ejusmodi mihi obvenerit, tam obseqens, tam amans, tam simplex. qod eâ fuerim illorum copiâ instructus, qi ad liberos educandos mihi idonei existerent. qòd per insomnia remedia mihi fuerint indicata cùm alia, tum adversus sangvinis excreationem & capitis vertiginem; qod & Cajetæ aliqando factum est. qòd cùm philosophandi cupiditas incessisset, non in sophistam aliqem inciderim, nec commentariis evolvendis, vel syllogismis resolvendis, vel meteorologicis discutiendis, tempus deses contriverim. etenim ista omnia Diis adjutoribus ac Fortunâ indigebant.

[a] L.6.§29.
[b] L.9.§11. 27.
[c] τοῦτο ἐν K. ὡς περιχρῖσαι. vel, τοῦτο ἐν K. ἐντυχῆσαι. Sal.
[d] χρήσῃ f. Xyl. χρήσει Boot. χρησμὸν, Lug. χρήσῃ Mer.
[e] [τὸ] ὅπως τε ἐπ. Sal. τὸ ὅπως ἐπ. f.
[f] -θίσαι. Lug. -θῆσας f.

Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανούᾳ.

Qæ apud Qados ad Granuam

ΒΙΒΛΙ'ΟΝ β'.

[a] Ἕωθεν προλέγειν ἑαυτῷ, συντεύξομαι περιέργῳ, ἀχαρίστῳ, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀκοινωνήτῳ. πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνοις [b] παρὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἐγὼ δὲ τεθεωρηκὼς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλὸν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἁμαρτάνοντος φύσιν, [c] ὅτι

LIBER II.

Manè prædicere memento tibi, Hodiè futurum est, ut rem habeam cum curioso aliqo, ingrato, protervo, doloso, invido, illiberali. obveniunt illis ista omnia à bonorum malorúmqe inscitiâ. ego verò, cùm & naturam boni nôrim, qòd honestum, malíqe, qòd inhonestum sit, ipsámqe adeò delinqentis naturam, qòd

[a] Εἴωθε Xyl.
[b] Inf.§13. & l.3.§11. & l.7.§22.26. & l.11.§18.
[c] L.3.§4. 11. & l.7.§22. & l.9.§22. & l.12.§26.

congener mihi sit, non tam qòd sangvinis seminísque ejusdem, qàm qòd mentis ac portionis divinæ mecum particeps; nec lædi posse me ab horũ ullo compertum habeo; (neq; enim inhonestâ re aliqâ me qisqam involverit) sed nec succensere congeneri possum, eúmve odisse. siqidem ad mutuas operas nati sumus; qo modo pedes, manus, palpebræ, dentium superiorum inferiorúmqe ordines. adversari itaq; sibi invicem præter naturam: adversantis est avtem succensere & aversari.

§ 2. Qicqid sum, constat id omne carunculâ, animulâ, & parte principante. proinde mitte libros. nec distrahere amplius: (nihil obstat, qò minùs hoc facias) sed tanqam qi jam statim moriturus sis, carnes istas contemnas. cruor est, & officula, & reticulum ex nervis, venulis arteriísqe contextum. Qin & animam considera, qalis sit. Spiritus est, sive aer, nec is semper idem, sed qi jugiter efflatus denuò resorbetur. tertium restat, pars illa principatum gerens. tu ergò sic tecum: senex es: partem tui principem servire ulteriùs ne siveris; sed nec motibus à communione humana alienis raptari, nec qicqam, qod fato destinatum tibi fuerit, vel jam ascitum aversari, vel futurum pavere.

§ 3. Deorum opera providentiæ plena sunt. nec qæ fortunâ fiunt, absq; naturæ ope proveniunt, avt sine connexu implexúq; rerum earum qæ providentiâ dispensantur. indè profluunt omnia. accedit & necessitas qædam, & totius mundi, cujus tu pars es, utilitas. illud est avtem parti unicuiqe bonum, qod universi fert natura, qódq; ad eandem conservandam conducit. porrò conservant mundum hunc, sicut elementorum, ità & concretorum ex his mutationes. Ista tibi sufficiant: decretorum vice jugiter sint. librorum verò sitim pelle; ut ne murmurans moriaris, sed verè propitius, Deóq; ex animo gratus.

μοι συγγενὴς, οὐχὶ αἵματος ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ νοῦ, καὶ [d] θείας ἀπομοίρας μέτοχος, [c] οὔτε βλαβῆναι ὑπό τινος αὐτῶν δύναμαι· αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ· [f] οὔτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. [g] γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, [h] ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω ὀδόντων. [i] τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν: ἀντιπρακτικὸν δὲ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι.

§ 2. [k] Ὅ, τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐστὶ καὶ πνευμάτιον, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. [l] ἄφες τὰ βιβλία· [m] μηκέτι σπῶ. οὐ δέδοται [n]. ἀλλ' [o] ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίων καταφρόνησον· [p] λύθρος καὶ ὀστάρια, καὶ κροκύφαντον, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτιον. θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα ὁποῖόν τι ἐστίν· [q] ἄνεμος· οὐδὲ ἀεὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐξεμούμενον, καὶ πάλιν ῥοφούμενον· τρίτον οὖν ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. ὧδε [r] ἐπινοήθητι· [s] γέρων εἶ· μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς [t] δουλεῦσαι· μηκέτι καθ' ὁρμὴν [u] ἀκοινώνητον [x] νευροσπαστηθῆναι· μηκέτι [y] τὸ εἱμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι, ἢ μέλλον [z] ὑποδύεσθαι.

§ 3. [a] Τὰ τῶν Θεῶν προνοίας μεστὰ. τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ [b] συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν προνοίᾳ διοικουμένων. [c] πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. πρόσεστι δὲ [d] τὸ ἀναγκαῖον, καὶ [e] τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον, [f] οὗ μέρος εἶ. [g] παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ τοῦ ὅλου φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐστὶ σωστικόν. [h] σώζουσι δὲ κόσμον, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, οὕτως καὶ αἱ τῶν συγκριμάτων μεταβολαί. [i] ταῦτά σοι ἀρκείτω, ἀεὶ δόγματα ἔστω. [k] τὴν δὲ βιβλίων δίψαν ῥῖψον, ἵνα [l] μὴ γογγύζων ἀποθάνῃς, ἀλλὰ [m] ἵλεως ἀληθῶς, καὶ ἀπὸ καρδίας [n] εὐχάριστος τοῖς θεοῖς.

[d] Inf. § 4. & l. 5. § 27. & l. 12. § 26.
[e] L. 4. § 7. 8. & l. 11. § 18.
[f] L. 5. § 22. & l. 7. § 26.
[g] L. 3. § 4. & l. 4. § 3. & l. 5. § 16. & l. 7. § 55. & l. 8. § 56. & l. 11. § 18.
[h] L. 7. § 13. 19.
[i] Inf. § 16. & l. 7. § 24.
[k] L. 3. § 16. & l. 6. § 32. & l. 12. § 3.
[l] Inf. § 3. et l. 3. § 14.
[m] Inf. § 7. et l. 4. § 3. 26.
[n] -τῷ; f. L. 3 § 14 l. 9. § 29.
[o] Inf. § 5. 11. l. 3. § 12. l. 7. § 29.
[p] L. 3. § 3. l. 8 § 37.
[q] L. 5. § 33. l. 6. § 15.
[r] ἐπιν. f.
[s] Inf. § 6.
[t] L. 3. § 3. l. 7 § 55. l. 11. § 19.
[u] L. 3. § 5. l. 7. § 72. l. 9. § 9. 23.

[x] L. 3. § 5. 16. l. 6. § 16. l. 7. § 3. 29. l. 12. § 19. [y] Inf. § 5. l. 3. § 4. 16. [z] ὑποδύεσθαι f. [a] L. 4. § 27. l. 6. § 10. 38. l. 7. § 9. [b] L. 3. c. 16. [c] Inf. § 17. l. 4. § 26. l. 6. § 36. l. 8. § 23. l. 9. § 39 [d] L. 4. § 9. l. 10. § 28. [e] Inf. § 12. l. 5. § 8. l. 8. § 50. l. 12. § 23. [f] Inf. § 4. 14. l. 9. § 39. l. 10. § 6. [g] L. 6. § 44. l. 10. § 20. l. 12. § 23. [h] L. 4. § 46. l. 6. § 15. l. 7 § 18. 25. [i] L. 3. § 13. [k] Sup. § 2. [l] L. 3. § 3. et l. 8. § 18. l. 9. § 37. [m] Inf. § 17. L. 5. § 33. l. 8. § 45. l. 9. § 3. l. 12 § 36. [n] 14. 48. § 4.

§ 4. [a] Μέμνησο ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλῃ, καὶ ὁποσάκις προθεσμίαν [*] λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν οὐ χρῇ αὐταῖς [b]. δεῖ δὲ ἤδη ποτὲ αἰσθέσθαι, τίνος [c] κόσμου μέρος εἶ, καὶ τίνος [d] διοικοῦντος τὸν κόσμον [e] ἀπόρροια ὑπέστης· καὶ ὅτι [f] ὅρος ἐστί σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου, ᾧ ἐὰν [g] εἰς τὸ μὴ [h] ἀπαιθριάσαι χρήσῃ, οἰχήσεται, καὶ οἰχήσῃ, καὶ αὖθις οὐκ ἥξεται.

§ 5. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς, [i] ὡς Ῥωμαῖος, καὶ [k] ἄρρην, [l] τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ [m] ἀπλάστου σεμνότητος, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας, καὶ δικαιότητος πράσσειν· καὶ [n] σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν ποιεῖσθαι. ποιεῖς δὲ, ἂν [o] ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου, ἑκάστην πρᾶξιν ἐνεργῇς, [p] ἀπηλλαγμένην πάσης εἰκαιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ [q] αἱροῦντος λόγου, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ [r] δυσαρεστήσεως πρὸς [s] τὰ συμμεμοιραμένα. ὁρᾷς [t] πῶς ὀλίγα ἐστὶν, ὧν κρατήσας τις, δύναται [u] εὔρουν καὶ θεουδῆ βιῶσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτήσουσι παρὰ τοῦ ταῦτα φυλάσσοντος.

§ 6. [x] Ὕβριζε, ὕβριζε [y] αὐτὴν, ὦ ψυχή· τοῦ δὲ τιμῆσαι σεαυτὴν [z] οὐκέτι καιρὸν ἕξεις. [a] εἷς γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ. [b] οὗτος δέ σοι σχεδὸν διήνυσται, μὴ αἰδουμένῃ σεαυτὴν, ἀλλ' [c] ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς τιθεμένῃ τὴν σὴν [d] εὐμοιείαν.

§ 7. [e] Περισπᾷ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα· καὶ σχολὴν πάρεχε σεαυτῷ τοῦ προσμανθάνειν ἀγαθόν τι, καὶ παῦσαι [f] ῥεμβόμενος. ἤδη δὲ καὶ τὴν ἑτέραν [g] περιφορὰν φυλακτέον. ληροῦσι γὰρ καὶ διὰ πράξεων, οἱ κεκμηκότες τῷ βίῳ, καὶ [h] μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν καὶ καθάπαξ φαντασίαν ἀπευθύνουσιν.

§ 8. [i] Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί

§ 4. Memento, quamdiu ista distuleris, & qoties opportunitates à Diis tibi oblatas neglexeris. tandem advertas oportet, cujusnam mundi pars sis, & cujusnam mundi rectoris propago. sed & præscriptum esse tibi temporis terminum: qod nisi ad animum serenandum accommodaveris, avolaturum est illud, te simul abrepto, nec deinceps rediturum.

§ 5. Cura hæc jugiter incumbat tibi, ut qicqid in manibus est, strenuè peragas, prout Romanum, virúmqe decet, cum exqisita, nec accersita tamen, gravitate, humanitate, libertate, justitiâ: animúmq; interim ab aliis omnibus cogitationibus abducas. abduces avtem, si tanqam vitæ tuæ novissimam, actionem unamqamq; peregeris; temeritate omni liberam, & declinatione per affectus vim à rationis dictamine; simulatione itidem, & amore sui, eorúmq; qæ à numine destinata sunt aversatione. Vides, qàm pavca sint, qæ siqis tenuerit, prosperam ac divinam propemodum vitam degere detur. siqidem & dii ipsi nihil amplius exigent ab eo, ista qi observaverit.

§ 6. Ignominiâ, ignominiâ, inqam, te afficis, ô anima. honorem avtem tibi tuum vindicandi, havd erit amplius opportunitas. fugit enim unicuiq; brevis ætas. ea verò tibi propè confecta est, dum tui ipsius reverentiam nullam habes, sed in aliorum animis felicitatem tuam collocas.

§ 7. Nè te distrahant, qæ extrinsecus obveniunt tibi; sed otium tibi præstes, qo boni aliqid addiscas, & hūc illuc ferri desinas. cæterùm & alia hîc hallucinatio cavenda est. nugas siqidem agunt actuosi havd pavci, dum vitam agendo conterunt, sed scopum, ad qem conatus suos cogitationésq; omnes dirigant, sibi propositum nullum habent.

§ 8. Vix, avt nè vix qidem qisqam,

[a] L. 3. § 14.
[*] ας Mer.
[b] τοῖς Lug. An.
[c] Sup. 3. l. 4 § 14. l. 8. § 7.
[d] L. 6. § 1. 5.
[e] Sup. § 1.
[f] Inf § 6. l. 4. § 17. 28. l. 6. § 49.
[g] μὴ εἰς τὸ
[h] L. 8. § 28.
[i] ὁ Ῥωμ. Cas. L. 6. § 44.
[k] L. 1. § 2. l. 3. § 5. l. 4. § 3.
[l] L. 3 § 12. l 6. § 2. l. 7. § 17. 29.
[m] L. 1. § 9. l. 9 § 29.
[n] L. 3 § 4.
[o] Sup. § 2. Inf. § 11. l. 3. § 12.
[p] Inf. § 13. 16. l. 3 § 4. l. 4. § 2. l. 12. § 20. 24.
[q] κρείττονος Lug.
[r] Sup. § 2.
[s] L. 3. § 4. & l. 6. § 39.
[t] L. 4. § 3. l. 10. § 8.
[u] L. 5. § 34. l. 7. § 67. l. 10. § 6.
[x] Ὑβρίζεις, vel, Ὑβρεισεῖς
[y] Inf. § 16.
[z] Sup. § 4.
[a] βραχὺς Sal. εἷς Bot. φύγει. f.
[b] Sup. § 2. l. 5. § 31. l. 10. § 15.
[c] L. 6. § 40, 41. l. 12. § 4.
[d] L. 5. § 36.
[e] Μὴ περισπάτω σε Sup. § 2 4. l. 4 § 3. 26. & l. 8. § 1.
[f] L. 3. § 4 l. 4. § 22.
[g] παραφ. Jun. L. 1. § 15.
[h] Inf. § 16 l. 10. § 37. l. 11. § 20.
[i] Inf. § 13. l. 3. § 4. l. 4. § 18. L. 7. § 55.

ideo infeliciter agere deprehensus est, qia in alienis animis qid ageretur non animadverterit. cæterùm qi animorum suorum motus non attendunt, hi verò infeliciter agant, necesse est.

§ 9. Horum meminisse semper oportet: qæ universi, qæ tua natura sit; qomodo hæc ad illam affecta, qalísq; pars qalis universi existat: qòd etiam nemo sit, qi prohibere te possit, qò minùs ea facias dicásq; semper, qæ naturæ illi, cujus pars es, consentanea fuerint.

§ 10. Philosophicè Theophrastus, in peccatis inter se conferendis (prout vulgò conferri solent) dicit; graviora esse qæ per cupidinem, qàm qæ per iram admittuntur. etenim, qi irascitur, cum dolore qodam & contractione animi occultâ à rationis tramite declinare videtur: qi verò per cupidinem delinqit, qia voluptate vincitur, intemperantior qodammodo, & in peccando effœminatior videtur. rectè igitur, nec indignè philosopho, pronunciavit, amplioris esse criminis, qod cum voluptate, qàm qod cum dolore admittitur. atqe omnino alter ei similior existit, qi prior læsus, doloris ratione ad irascendum adigitur: cùm is sponte suâ ad lædendum feratur, qi ad perpetrandum qidqam cupidine ducitur.

§ 11. Ita qæq; facias cogitésq; oportet, ut qi confestim è vita hac possis discedere. humanis avtem excedere, siqidem Dii sunt, nihil est grave. neq; enim malo ulli illi involvent te. si verò, vel nulli sunt, vel nullam rerum humanarum curam gerunt, qid attinet tandem vivere in mundo vel Deorum, vel providentiæ inani? cæterùm & sunt illi, & res humanas curant: & ne in ea, qæ verè mala sunt, incidat qisqam, in ipsius arbitrio prorsus posuere. reliqorum siqid malum existeret, & de hoc utiq; pariter prospexissent, qò in ipso situm foret, in istud qoq; ne incideret. at verò, qod hominem deteriorem non facit, vitam hominis deteriorem efficere qi possit? nec imprudens avtem, nec prudens

ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ γίγνεται, οὐ ῥαδίως τις ὤφθη κακοδαιμονῶν· τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας, ἀνάγκη κακοδαιμονεῖν.

§ 9. Τούτων ἀεὶ δεῖ μεμνῆσθαι, τίς ἡ τῶν ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμή, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχουσα, καὶ [a] ὁποῖόν τι μέρος, ὁποίου τοῦ ὅλου οὖσα, καὶ ὅτι [b] οὐδεὶς ὁ κωλύων τὰ ἀκόλουθα τῇ φύσει, [c] ἧς μέρος εἶ, πράσσειν τε ἀεὶ καὶ λέγειν.

§ 10. Φιλοσόφως [d] ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς ἄν τις [e] κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνειε, φησί, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. ὁ γὰρ θυμούμενος μετά τινος λύπης καὶ λεληθυίας συστολῆς φαίνεται τὸν λόγον ἀποστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἁμαρτάνων, ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται, καὶ θηλύτερος ἐν ταῖς ἁμαρτίαις. ὀρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἀξίως ἔφη, μείζονος ἐγκλήματος ἔχεσθαι, τὸ μεθ' ἡδονῆς ἁμαρτανόμενον, ἤπερ τὸ μετὰ λύπης. ὅλως τε ὁ μὲν προηδικημένῳ μᾶλλον ἔοικε, καὶ διὰ λύπην ἠναγκασμένῳ θυμωθῆναι· ὁ δὲ, αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρμηται, φερόμενος ἐπὶ τὸ πρᾶξαί τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

§ 11. [f] Ὡς ἤδη δυναμένου ὄντος ἐξιέναι τοῦ βίου, οὕτως ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. τὸ δὲ [g] ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, [h] εἰ μὲν θεοί εἰσιν, οὐδὲν δεινόν· κακῷ γάρ σε οὐκ ἂν περιβάλοιεν· [i] ἢ δὲ εἴ τι οὐκ εἰσὶν, ἢ οὐ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων, [k] τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ; ἀλλὰ [l] καὶ εἰσὶ, καὶ [m] μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· καὶ τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κακοῖς, ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, [n] ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προείδοντο, ἵνα ἐπῇ παντὶ τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. ὃ δὲ χεῖρω μὴ ποιεῖ ἄνθρωπον, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώπου χεῖρω ποιήσειεν; [o] οὔτε δὲ κατ' ἄγνοιαν, οὔτε εἰδυῖα

[a] L.5.§24. l.12.§32.
[b] L.1.§17. l.3.§12. l.5.§10. 29.34. l.6. §17.58. l.10.§32. 33. l.11.39
[c] Sup. §3.4.
[d] -λόσοφος Lug. An.
[e] L.6.§45.
[f] Sup. §2.5. l.5.§29. l.6.§30. l.7. §29.69.
[g] L.3.§3.
[h] L.9.§28.
[i] εἰ δὲ ἔτι Lug. An. εἰ δὲ ἤτοι f.
[k] L.6.§10.
[l] L.12. §28.
[m] L.1.§17. l.6.§44. & l.9.§11.27
[n] L.8.§55. 56. l.9. §40.
[o] L.10.§7.

 μ,

μὲν, μὴ δυναμένη δὲ προφυλάξασθαι, ἢ διορθώσασθαι ταῦτα, [a] ἡ τῶν ὅλων φύσις παρεῖδεν ἄν· [b] οὔτε ἂν τηλικοῦτον ἥμαρτεν, ἤτοι παρ' ἀδυναμίαν, ἢ παρ' ἀτεχνίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ [c] ἐπίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς κακοῖς πεφυρμένως συμβαίνῃ· θάνατος δέ γε καὶ ζωὴ, δόξα καὶ ἀδοξία, [d] πόνος καὶ ἡδονὴ, πλοῦτος καὶ πενία, [e] πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει ἀνθρώπων τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς, [f] οὔτε καλὰ ὄντα, οὔτε αἰσχρά· οὔτ' ἄρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακά ἐστι.

§ 12. Πῶς πάντα ταχέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αἱ μνῆμαι αὐτῶν· οἷά ἐστι τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δελεάζοντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβοῦντα, ἢ [h] τῷ τύφῳ διαβεβοημένα· πῶς [i] εὐτελῆ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ ῥυπαρὰ, καὶ εὔφθαρτα, καὶ [k] νεκρά, νοερᾶς δυνάμεως ἐφιστάναι. [l] τί εἰσιν οὗτοι ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ, τὴν εὐδοξίαν [m]· τί ἐστι τὸ ἀποθανεῖν· καὶ ὅτι ἐάν τις αὐτὸ μόνον ἴδῃ, καὶ [n] τῷ μερισμῷ τῆς ἐννοίας διαλύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλο τι ὑπολήψεται αὐτὸ εἶναι ἢ [o] φύσεως ἔργον. [p] φύσεως δὲ ἔργον εἴ τις φοβεῖται, [q] παιδίον ἐστί· τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ [r] συμφέρον αὐτῇ· πῶς ἅπτεται [s] θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τί αὑτοῦ μέρος, καὶ [t] ὅταν πῶς [u] ἔχῃ [x] διακέηται, τὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο μόριον.

§ 13. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριερχομένου, καὶ [y] τὰ νέρθεν γᾶς φησιν, ἐρευνῶντος, καὶ [z] τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πλησίον διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντος, μὴ αἰσθομένου δὲ, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς μόνῳ [a] τῷ ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι εἶναι, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. θεραπεία δὲ αὐτοῦ [b] καθαρὸν πάθους διατηρεῖν, καὶ εἰκαιότητος, καὶ δυσαρεστήσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκ [c] θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα. τὰ μὲν γὰρ

[a] L. 6. § 1. [b] L. 12. § 12 [c] L.4. § 39. l.5. § 10. [d] L 6. § 33. & l 9. § 1. [e] L.6. § 34. vel [f] L.7. § 64. l.8. § 1. l. 12. § 23. [g] L.3. § 10. l.4 § 3. 14. 32. 33. l.5. § 23. l. 6. § 36. l 7. § 10. 19. l.8. § 18. l. 9 § 29. l. 12. § 21. 32. [h] L. 3. § 6. l.6. § 13. [i] L.4. § 48. l.5. § 10. 12. 33. l. 12. § 27. 31. [k] L. 12. § 33. [l] L.6. § 59. l.8. § 53. l 9. § 34. l.10. § 13. 19. [m] [χαρίζονται.] f. ἀσαροῦνται. Lug. An. [n] L.3. § 11. l.4. § 21. l. 10. § 18. l. 11. § 2. 16. [o] L.4. § 5. l.9. § 3. l. 10. § 36. [p] Infr. § 17. [q] L. 11. § 23. [r] Sup. § 3. [s] Θεὸς ἀνθρώπε Lug. An. L.12. § 2.

utiqe, sed præcavere avt corrigere impotens, universi natura neglexit ista; nec errorem tam immanem admisisset unqam, sive per impotentiam, sive per imperitiam, ut bona ac mala, bonis malísqe ex æqo hominibus, nullo facto discrimine, contingere pateretur. atqi mors, & vita, honor & ignominia, dolor & voluptas, opes & pavpertas, ista omnia bonis pariter malísq contingunt, cùm nec honesta ea nec inhonesta sint. nec bona itaq; nec mala sunt.

§ 12. Facultatis rationalis est, considerare, qàm velociter evanescant omnia, in mundo corpora, in ævo eorundem etiam memoria: cujusmodi sint omnia qæ sub sensum cadunt; horúmqe ea maximè, qæ vel voluptate alliciunt, vel dolore percellunt, vel cum fastu celebrantur; qàm vilia, qàm contemnenda, qàm sordida, caduca, mortua sint. qinam ii sint, qorum opiniones vocésqe claritatem largiuntur. qid sit ipsum mori; qódq; siqis rem ipsam per se intueatur, cogitationéqe ab illa submoverit ea omnia, qibus tanqam larvis horrendis instructa imaginationi nostræ se objicit, nihil esse aliud comperiet qàm opus naturæ. opus avtem naturæ ullum qisqis expavescit, puer est. verùm enimverò mori non est opus tantùm naturæ, sed qod eidem & conducat. ejusdem deniq; facultatis fuerit, considerare, homo Deum qomodo, & qâ sui parte contingat; qóq; pacto habitura se sit pars ista, ubi corpore soluta fuerit.

§ 13. Nihil homine illo miserius est, qi omnia undiqe pervagatur, & cùm ea qæ subter terram sunt, qod ille ait, scrutatur, tum qæ in animis alienis, conjecturâ nititur indagare; nec intelligit interim sufficere sibi, ut cum eo, qem intra se gerit, genio versetur, eúmq; legitimè colat. colet avtem, si affectibus immunem custodierit, & temeritate alienum, nec offensum re aliqâ, qam vel Dii vel homines egerint. qæ enim

[t] π: ε' ο'. [u] ἔχῃ. Bot. [x] δίκηται, vel, διαχέηται p. διάκειται Bot. [y] Pindarus apud Platon. Theætet. L.11. § 1. [z] Sup. § 8. [a] Infr. § 17, L.3. § 3. 5. 7. 16. l.5. § 27. l.12. § 26. [b] [τῦπον] κ. Svid. Sup. § 5. Inf. § 16. [c] ἐκ θεῶν Svid.

Dii agunt, virtutis nomine, veneranda; qæ homines, cognationis ratione, sunt amica; sed & modo qodam miseranda qandoqe, ob bonorum malorúmq; ignorationem. nec sanè defectus hic minor est illo, qi alba & nigra internoscere prohibet.

§ 14. Etiamsi ter mille annos victurus esses, & totidem insuper myriadas, illud tamen meminisse debes, nec ullam aliam vitam ab ea, qàm degit, amittere qenqam; nec aliam ab ea, qàm amittit, degere. eodem ergò redit longissimum ætatis spatium, cum eo qod est brevissimum. præsens siqidem tempus est omnibus æqale: & qod amittitur ergò, æqale est omnibus. eadémq; ratione id qod amittitur, momentaneum tantùm esse constat. neq; enim avt præteritum, avt futurum amittere qis potest. nam qis cuiqam id, qod non habet, abstulerit? horum itaq; duorum meminisse oportebit: alteriùs nimirum, qòd omnia ab æterno consimilia fuerint, & in orbem ferantur: itaq; nihil interesse, per centum, an per ducentos, an per tempus interminatum, eadem qis visurus sit. alterius verò, qòd is qi qàm diutissimè vixerit, & is qi qàm celerrimè mortuus fuerit, tantundem vitæ prorsus amittit uterq;. præsens siqidem duntaxat uterqe tempus amittit, cùm hoc duntaxat habeat, nec amittere possit qis, qod non habet.

§ 15. In opinione sita sunt omnia. docent hoc, qæ à Monimo dicta sunt. horum avtem utilitas comparebit, si qis qæ festivè ab illo conscripta sunt, qatenus veritatem habent patrocinantem, admiserit.

§ 16. Contumeliâ se afficit anima humana: inprimis, qando abscessus & qasi struma mundi, qantum in ipso est, evadit: abscessionem enim facit à natura, in cujus parte aliqâ reliqorum omnium cujusq; natura continetur, qi re aliqâ obveniente offenditur. deinde cùm vel hominem qemcunq; aversatur, vel lædendi consilio adversatur alicui. hujusmodi sunt avtem irascentium animæ. tertiò contumeliâ se afficit, cùm voluptati vel dolori succumbit. qartò, cùm

ἐκ θεῶν αἰδέσιμα δι' ἀρετήν· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων [a] φίλα διὰ συγγένειαν· ἔστι δὲ ὅτε καὶ [b] τρόπον τινὰ ἐλεεινὰ, [c] δι' ἄγνοιαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν· οὐκ ἐλάττων [d] ἡ πήρωσις αὕτη τῆς στερισκούσης τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ [e] μέλαινα.

§ 14. [f] Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσεσθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον ὃν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν [g] ἀποβάλλει. εἰς ταυτὸ οὖν καθίσταται τὸ μήκιστον τῷ βραχυτάτῳ. τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον [h] [εἰ] καὶ τὸ ἀπολλύμενον, [i] οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. [k] οὔτε γὰρ τὸ παρῳχηκὸς, οὔτε τὸ μέλλον ἀποβάλλοι ἄν τις. ὃ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο; τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνῆσθαι· ἑνὸς μὲν, ὅτι [l] πάντα ἐξ ἀϊδίου ὁμοειδῆ, καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ [m] οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίοις, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτά τις ὄψεται. ἑτέρου δὲ, ὅτι καὶ [n] ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. [o] τὸ γὰρ παρὸν ἐστὶ μόνον, οὗ στερίσκεσθαι μέλλει, [p] ὅσπερ γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον· καὶ ὃ μὴ ἔχει τις οὐκ ἀποβάλλει.

§ 15. Ὅτι [q] πᾶν ὑπόληψις. [r] δῆλα μὲν γὰρ τὰ πρὸς [s] τὸν Κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα· [t] δῆλον δὲ καὶ τὸ χρήσιμον τοῦ λεγομένου, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόσιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται.

§ 16. [u] Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, μάλιστα μὲν ὅταν [x] ἀπόστημα, καὶ οἷον φῦμα, τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, γένηται. τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόστασίς ἐστι τῆς φύσεως, ἧς ἐν μέρει ἕκαστος τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται. ἔπειτα δὲ, [y] ὅταν ἄνθρωπόν τινα ἀποστραφῇ, ἢ καὶ ἐναντία φέρηται, ὡς βλάψουσα, οἷαί εἰσι αἱ τῶν ὀργιζομένων. τρίτον ὑβρίζει ἑαυτὴν, [z] ὅταν ἡττᾶται ἡδονῆς, ἢ πόνου. τέταρτον, [a] ὅταν ὑπο-

[a] Sup. § 1. l. 3. § 4.
[b] L. 7. § 26.
[c] Sup. § 1.
[d] L. 4 § 29.
[e] μέλανα.
[f] L. 3. § 10. l. 4. § 47. 50. l. 9. § 28. 33. l. 12. § 26.
[g] [ἂν] ἀποβάλλῃ Suid.
[h] delet Suid.
[i] οὖν f.
[k] L. 6. § 32.
[l] L. 4. § 32. l. 6. § 37. 46. l. 7. § 1. l. 9. § 28. 35. l. 10. § 27. l. 11. § 1. l. 12. § 24.
[m] L. 4. § 15. l. 9. § 37. l. 12. § 35.
[n] L. 4. § 50. l. 9. § 33.
[o] L. 12. § 3.
[p] ὅσπερ vel, ὥσπερ
[q] L. 3. § 9. l. 4. § 3. 7. l. 7. § 14. l. 8. § 40. 47. l. 9. § 32. l. 11. § 18. l. 12. § 8. 22. 26.
[r] δῆλοι f.
[s] τῷ Κυνικῷ Μονίμῳ f. Mer.
[t] δῆλοι f.
[u] Sup. § 7.
[x] L. 4 § 29. l. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[y] Sup. § 1. Inf. § 17. l. 3. § 4. l. 11. § 19.
[z] Inf § 17. l. 18. 19. 11. 619.

ὑποκρίνηται, καὶ ἐπιπλάστως, καὶ ἀναλήθως τι ποιῇ, ἢ λέγῃ. πέμπτον, ὅταν πρᾶξίν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν, [a] ἐπ' οὐδένα σκοπὸν ἀφίῃ, ἀλλὰ [b] εἰκῆ, καὶ ἀπαρακολουθήτως ὁτιοῦν ἐνεργῇ· [c] δέον καὶ τὰ μικρότατα, κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι. τέλος δὲ λογικῶν ζώων, τὸ [d] ἕπεσθαι τῷ [e] τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ [f] θεσμῷ.

simulat, ac fictè vel falsò agit qicqam, loqiturve. qintò, qoties actionem avt conatum suum ad nullum certum scopum destinat, sed temerè agit, & nescia ipsa, qid velit. cùm etiam minutissima qæqe ità sint agenda, ut ad finem ipsum referantur. finis avtem animantium rationis participum hic est, ut civitatis ac politiæ antiqissimæ rationi legibúsq; obseqantur.

§ 17. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ μὲν χρόνος, στιγμή· [h] ἡ δὲ οὐσία, ῥέουσα· [i] ἡ δὲ αἴσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ ὅλου τοῦ σώματος [k] σύγκρισις, εὔσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ [l] ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη, δυστέκμαρτον· [m] ἡ δὲ φήμη, ἄκριτον. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος, [n] ποταμός· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, [o] ὄνειρος καὶ [p] τῦφος· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ἐπιδημία· [q] ἡ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. τί οὖν τὸ παραπέμψαι δυνάμενον; ἓν καὶ μόνον φιλοσοφία. τοῦτο δὲ, ἐν τῷ τηρεῖν [r] τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύβριστον, καὶ ἀσινῆ, [s] ἡδονῶν καὶ πόνων κρείσσονα, [t] μηδὲν εἰκῆ ποιοῦντα, [u] μηδὲ διεψευσμένως καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, [x] ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μὴ ποιῆσαι· ἔτι δὲ [y] τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα δεχόμενον, ὡς ἐκεῖθέν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον [z] ἵλεῳ τῇ γνώμῃ [a] περιμένοντα, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ [b] λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκρίνεται. [c] εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διηνεκῶς εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, διὰ τί [d] ὑπίδηταί τις τὴν πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; [e] κατὰ φύσιν γάρ· [f] οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

§ 17. Vitæ humanæ tempus, punctum est: materia, fluida: sensus, obscurus: corporis universi fabrica, putrescere prona: anima, vaga: fortuna, res imperverstigabilis: fama, res incerta: & ut verbo dicam, omnia, corporis qidem, fluvius; animæ verò, somnium & fumus: vita, militia, & hospitis in peregrino mora: fama posthuma, oblivio mera. qidnam est ergò, qod hominem deducere & transmittere possit? res sola & unica est, philosophia. ea avtem in hoc consistit, ut genium qis suum interim conservet integrum, contumeliâ ac læsione omni immunem, voluptate ac dolore omni superiorem, nihil temerè avt fictè simulatéq; agentem, sibi sufficientem, cùm ut alii faciant avt nè faciant qid, opus nil habeat: porrò qæcunq; eveniunt ac destinantur sibi ità excipientem, tanqam indè obvenientia, unde venerit ipse: mente deniqe propitiâ placidâq; mortem ipsam expectantem, tanqam elementorum eorum dissolutionem, ex qibus animal unumqodq; consistit. si avtem elementis ipsis nihil grave contingit, qod in alterum unumqodq; eorum jugiter transmutatur, cur corporis universi mutationem ac dissolutionem metuat avt suspectam qis habeat? secundùm naturam qippe fit. nihil est avtem malum, qod est naturæ consentaneum.

Τὰ ἐν Καρνούντῳ [g].

Qæ Carnunti.

[a] Sup.§ 7. [b] Sup. § 5. [c] L.1.§ 8. l.3 § 6.l.9. § 23. [d] L.3.§ 12. 16.l.4 § 12. et l.12.§ 31. [e] L.3.§ 11. l.4.§ 3,4. 23.l.6.§ 44.l.12. §.36. [f] L.10 § 11. [g] L.3.§ 10. l.4.§ 26. l.5.§ 24. l.6.§ 36. [h] L.5.§ 33. [i] Ibid. [k] σύγκρισις, Jun. [l] ῥέμβος, [m] L.4.§ 3. Xyl. [n] L.4 § 43. l.5.§ 23. l.6.§ 15. [o] L.6.§ 31. [p] L.10.§ 31.l.12.§ 24.27. [q] L.3.§ 10. l.4.§ 3.19. l.7.§ 10. [r] Sup.§ 13. [s] Sup.§ 16. L.8.§ 8. [t] Sup.§ 5. [u] Sup.§ 16. [x] L.4.§ 29. [y] Sup. § 3. l.8.§ 23.l.10.§ 5. [z] Sup.§ 3. l.4.§ 48.l.5.§ 33. [a] L.5.§ 10. l.9.§ 3. [b] L.4.§ 5.l.7.§ 32.50.l.8.§ 25. [c] L.8.§ 18,20.l.10.§ 7. [d] L.4.§ 37. [e] Sup.§ 12. [f] L.6.§ 1.33.l.10.§ 7.l.11 § 34. [g] νούτῳ Lug.

LIB.

NOn est hoc tantùm nobis cogitandum, singulis diebus absumi vitam, minorémq; ejusdem superesse portionem: sed & illud reputandum, qòd, si qis diutiùs vitam protraxerit, incertum sit, utrùm mentis vires pariter idoneas sit habiturus ad rerum intelligentiam, & ad contemplationem eam qæ ad rerum divinarum humanarúmq; peritiam contendit. nam si delirare ceperit, perspiratio forsan, & nutritio, & imaginatio, & appetitus, & istiusmodi reliqa, nevtiqam deficient. ea verò vis, qâ sese uti possit, & officii sui numeros omnes absolvere, & qæ animo conceperit distinctè explicare, & de hoc ipso, an mortem sibi consciscere debeat, considerare, & ejusmodi universa, qæ rationem probè subactam desiderant, hæc, inqam, vis jam prorsus extincta jacebit. Festinandū itaqe, non hâc solâ ratione, qia mortem propiùs per momenta singula acceditur, sed hâc insuper, qia rerum cogitatus & intellectus ante mortem nos sæpenumero destituit.

§ 2. Etiam istud est observatu non indignū, qod ea qoq; qæ à naturâ genitis superveniunt, gratiam suam qandam & venustatē obtinent. qemadmodum panis cùm coqitur, particulas qasdam diffindi cernimus. attamen intercisa & hiantia ista, qamvìs ab artis pistoriæ instituto aliena, decoris speciem qandam præ se ferunt, & comedendi desiderium suo modo irritant. ficus qoq; ubi plenè maturuerint, dehiscunt. sed & in olivis præmaturis, illud putredini vicinum, gratiam peculiarem qandam baccæ conciliat. spicæ itidem deorsum vergentes, & leonis supercilium, & aprorum ab ore diffluens spuma, multáq; alia istiusmodi; qæ seorsim siqis intueatur, sunt venustate omni procul; qia tamen rebus naturalibus adnascuntur, & ornatū illis adjiciunt, & contemplantium qoq; animos afficiunt. proinde, siqis animum ac cogitationem nôrit altiùs defigere in ea qæ in universo

Οὐχὶ τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἔλαττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ κἀκεῖνο λογιστέον, ὅτι εἰ ἐπιπλέον βιώη τις, ἐκεῖνό γε ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὖθις ἡ διάνοια πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντεινούσης εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἄρξηται, τὸ μὲν [a] διαπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὁρμᾶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ [b] ἑαυτῷ χρῆσθαι, καὶ [c] τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, καὶ τὰ προφαινόμενα διαρθροῦν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ, [d] εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτὸν, ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμοῦ συγγεγυμνασμένου πάνυ χρήζει, [e] προαποσβέννυται. χρὴ οὖν [f] ἐπείγεσθαι, οὐ μόνον [g] τῷ ἐγγυτέρω τοῦ θανάτου ἑκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐννόησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προαπολήγειν.

[a] L.6.§ 16.
[b] L.5.§ 21. l.7.§ 55.
[c] L.1.§ 12. l.6.§ 26.
[d] L.5.§ 29.
[e] L. 12. § 15.
[f] L.2.§ 4.6.
[g] [δια] τὸ Jun.
[h] L.6.§ 36. l.8.§ 50.

§ 2. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, ὅτι καὶ [h] τὰ ἐπιγινόμενα τοῖς φύσει γινομένοις, ἔχει τι εὔχαρι καὶ ἐπαγωγὸν, οἷον ἄρτου ὀπτωμένου παραρρήγνυταί τινα μέρη· καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως καὶ τρόπον τινὰ παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ἐπιπρέπει πως, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως ἀνακινεῖ. πάλιν τε τὰ σῦκα, ὁπότε ὡραιότατά ἐστι, κέχηνεν. καὶ ἐν ταῖς δρυπετέσι [i] ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει, ἴδιόν τι κάλλος τῷ καρπῷ προστίθησιν. οἱ στάχυες δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον, καὶ ὁ τῶν συῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρὸς, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἴ τις σκοποίη, πόῤῥω ὄντα τοῦ εὐειδοῦς, ὅμως διὰ τὸ τοῖς φύσει γινομένοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ, καὶ ψυχαγωγεῖ. ὥστε εἴ τις ἔχοι πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα

[i] πετέσι Lug. -πέτη. Xyl.

* εὔνοιαν Mer

γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐχὶ δόξει αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολούθησιν συμβαινόντων ἡδέως πως διασυνίστασθαι. οὕτως δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα, οὐχ ἧσσον ἡδέως ὄψεται, ἢ ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσιν. καὶ γραὸς καὶ γέροντος ἀκμήν τινα καὶ ὥραν, καὶ τὸ ἐν [a] παισὶν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἑαυτοῦ σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾷν δυνήσεται. καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθανὰ, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ᾠκειωμένῳ [b] προσπεσεῖται.

[a] σῶπιν Mer.
[b] προσπεσ.

hoc fiunt, nihil ferè etiam in eis, qæ qasi appendicis cujusdam loco res naturales consequntur, deprehendet, qod non etiam cum oblectatione qadam huic ipsi commendare sese videatur. qin & idem ferarum rictus veros havd minore cum voluptate contuebitur, qàm pictorum fictorúmve arte per imitationem expressos. tam vetulæ item vetulíve maturitatem qandam ac decorem, qàm & qicqid in pueris venustatis animum allicientis deprehenditur, castis oculis spectare poterit. deniq; contingunt multa hujusmodi, qæ non cuivis sunt grata, sed illi duntaxat qi adversùs naturam operáq; ejusdem animum habuerit probè conciliatum.

§ 3. Ἱπποκράτης [c] πολλὰς νόσους ἰασάμενος, νοσήσας ἀπέθανεν. οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν, εἶτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπρωμένον κατέλαβεν. [d] Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήϊος, καὶ Γάϊος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοί ποτε ἐξῆλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ [e] τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς βολβίτῳ καταχρισμένος ἀπέθανεν. Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες, Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες ἀπέκτειναν. τί ταῦτα; [f] ἐνέβης, ἔπλευσας, κατήχθης· ἔκβηθι. [g] εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενόν, οὐδὲ ἐκεῖ. εἰ δὲ ἐν ἀναισθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, καὶ [h] λατρεύων τοσούτῳ χείρονι [i] τῷ ἀγγείῳ. [k] ἢ περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν· τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ [l] δαίμων, τὸ δὲ [m] γῆ καὶ λύθρος.

[c] L.4.§ 48. l.6.§ 47. l. 7. § 19. l. 8. § 25.
[d] L.4.§ 32. 48. l. 6. § 24. 47. l. 8. § 31.
[e] L.10.§ 7. l.11.§ 1.
[f] L.2.§ 3. l.12. § 36.
[g] L.2.§ 11.
[h] L.2.§ 2. l.11.§ 19.
[i] L.10. § 38.
[k] ὅσῳ ἐπὶ τὸ ἔσω. Bot. ὅσῳ π. Mer. οὐ, vel ἢ [οὐ] π. τ. ἰ; f. ν. κ..
[l] L.2.§ 13.
[m] L.2. § 2.

§ 3. Hippocrates, ubi multos sustulerat morbos, morbo tandem & ipse sublatus est. Chaldæi, cùm multorum mortem prædixissent, morti demum & ipsi concesserunt. Alexander, Pompeius, C.Cæsar, cùm tot urbes funditùs evertissent, tot hominum myriades in prælio cecidissent, ipsi qoq; tandem vitâ excesserunt. Heraclitus, de mundi conflagratione cùm prolixè disseruisset, aqâ intercute viscera distentus, stercoréq; oblitus bubulo, interiit. Democritum pediculi, Socratem etiã pediculi, sed aliusmodi, sustulerunt. qorsum ista? navem conscendisti, navigâsti, appulisti: egredere. si ad vitam alteram; nihil, nè ibi qidem, numinis est inane. sin sensu cariturus sis, desines voluptatibus ac doloribus distineri; desines vasi tanto deteriori inservire. an non enim præstantius est id qod inservit? cùm alter mens & genius, alter limus & sanies sit?

§ 4. [n] Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολιπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις, ὁπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ. [o] ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ, τουτέστι, φανταζόμενος τί ὁ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνος ἕνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ποιεῖ [p] ἀποῤῥέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. [q] χρὴ μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῇ καὶ μάτην ἐν τῷ εἱρμῷ τῶν φαντασιῶν πε-

[n] L. 2. § 8. 13.
[o] ἤδη γ. α. ε. ς. Boot. ἤτοι γ. α. ε. vel, ἢ γὰρ τοῦ α. ε. τήρησις f. vide Not.
[p] L.2. § 7. l.4. § 22.
[q] L. 2. § 5. 16.

§ 4. Qod superest vitæ reliqum, nè conteras in cogitationibus de rebus alienis, nisi siqid ad communem utilitatem spectaverit; puta, cogitando, qid iste vel ille agat, & qorsum hoc vel illud agat, qid loqatur, qid cogitet, qid machinetur, & cætera. etenim operis alieni observatio, à mentis propriæ custodiâ cogit evagari. oportet itaqe in cogitationum serie frustraneum & superfluum omne declinare:

re: curioſum avtem & malignum multò magís. aſſvefacere verò te debes, ut ea duntaxat cogites, de qibus ſiqis ſubitò te reqiſiverit, qid nunc in animo verſas? liberè ſtatim reſpondere qeas, iſtud vel illud. unde palam fiat extemplò, eſſe omnia apud te ſimplicia, benevoláq; animalis ſicut ſocialis, & cogitationes omnes neglectim habentis, qæcunq; voluptatem avt luxum ullo modo reſpiciant; avt æmulationem etiam, avt invidentiam & ſuſpicionem; avt aliud qidlibet, de qo proloqi pudeat, hoc te vel illud in animo habuiſſe. Vir ità compoſitus, qò minùs in optimorum numero cenſeatur, jam nihil eſt, cùm deorum ſacerdos ac miniſter qidam exiſtat, eóq; qod intra ſe gerit, numine ritè utatur. qòd hominem utiq; præſtet intaminatum voluptatibus, dolore omni illæſum, contumeliâ intactum, improbitatis nè ſentientem qidem; certaminis præſtantiſſimi, ne ab affectu ſcilicet ullo ſubvertatur, athletam; juſtitiâ penitùs imbutum; ex animo prorſus amplexantem qæcunq; ex lege divina illi attributa contigerint. qi raròadmodum, nec citra magnam aliqam atqe in commune utilem occaſionem advertat, qid alius qiſpiam dicat, faciat, cogitet. ſuis enim duntaxat agendis intentus eſt; ſibíqe ab univerſo deſtinata cogitat aſſiduè. & illa qidem honeſta præſtat, iſta optima eſſe perſvaſum habet. ſors enim unicuiqe aſſignata, & conducit ei, & in eum finem eſt eidem collata. meminit etiam, cognatum eſſe rationale omne: & naturæ ipſius humanæ rationem ab unoqoqe hoc exigere, ut hominum qorumvis curam habeat. porrò nec à qibuſlibet exiſtimationem eſſe capeſſendam, ſed ab eis tantùm, qi naturæ conſentaneam vitam agunt. qi ſeciùs vivunt, qales ſint domi, qales foris, qomodo noctu, qomodo interdiu ſe gerant, qales cum qalibus volutentur, in memoria habet. itaq; lavdem illorum nihili pendit, qi nè ſibi qidem ipſis placent.

ΐστασθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ περίεργον, καὶ κακόηθες· καὶ [a] ἐθιστέον ἑαυτὸν, μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφνω διανέροιτο, τί νῦν διανοῇ; μετὰ παῤῥησίας παραχρῆμα ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ, καὶ τό· ὡς ἐξ αὐτῶν εὐθὺς δῆλα εἶναι, ὅτι πάντα [b] ἁπλᾶ καὶ [c] εὐμενῆ, καὶ [d] ζώου κοινωνικοῦ, καὶ ἀμελοῦντος ἡδονικῶν, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινὸς, ἢ βασκανίας καὶ ὑποψίας, ἢ ἄλλου τινὸς, ἐφ' ᾧ ἂν ἐρυθριάσειας ἐξηγούμενος, ὅτι ἐν νῷ αὐτὸ εἶχες. ὁ γάρ τοι ἀνὴρ ὁ τοιοῦτος, [e] οὐκ ἔτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὡς ἐν ἀρίστοις ἤδη εἶναι, ἱερεύς τις καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ [f] τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ αὐτοῦ, ὃ παρέχεται τὸν ἄνθρωπον [g] ἄχραντον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου, πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους καταβληθῆναι, δικαιοσύνῃ [h] βεβαμμένον εἰς βάθος, [i] ἀσπαζόμενον μὲν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλάκις δὲ, μηδὲ χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φανταζόμενον, [k] τί ποτε ἄλλος λέγει, ἢ πράσσει, ἢ διανοεῖται. [l] μόνα γὰρ τὰ ἑαυτοῦ πρὸς ἐνέργειαν ἔχει, καὶ [m] τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκλωθόμενα διηνεκῶς ἐννοεῖ· κἀκεῖνα μὲν καλὰ παρέχεται, [n] ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. [o] ἡ γὰρ ἑκάστῳ νεμομένη μοῖρα συνεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει. μέμνηται δὲ, καὶ ὅτι [p] συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν· καὶ ὅτι [q] κήδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων, κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἐστίν· δόξης δὲ οὐχὶ τῆς παρὰ πάντων ἀνθεκτέον, ἀλλὰ τῆς [r] ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων μόνον. οἱ δὲ μὴ οὕτως βιοῦντες, [s] ὁποῖοί τινές οἴκοι τε καὶ ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οἷοι μεθ' οἵων φύρονται, μεμνημένος διατελεῖ. [t] οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, οἵγε οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται.

[a] Inf. § 12. l. 12. § 4.
[b] L. 11. § 15.
[c] Inf. § 12. l. 6. § 47. l. 9. § 10.
[d] L. 5. § 16. 30. l. 9. § 9.
[e] L. 8. § 22.
[f] Sup. § 3. Inf. § 5, 6, 7. 16. l. 2. § 13. 17.
[g] L. 2. § 16, 17.
[h] L. 5. § 16. l. 10. 34.
[i] L. 2. § 2. Inf. § 16. l. 4. § 1. 23. 25. 26. l. 10. § 11. l. 12. § 1. 3. 11.
[k] L. 2. § 8. 13.
[l] L. 7. § 67.
[m] L. 2. § 5.
[n] L. 10. § 1.
[o] L. 4. § 10. 23. l. 5. § 8. l. 10. § 20. l. 12. § 23.
[p] L. 2. § 1. Inf. § 11.
[q] Inf. § 6. l. 9. § 3. l. 10. § 6.
[r] L. 1. § 9.
[s] L. 9. § 18. 27. l. 10. § 13. l. 11. § 18.
[t] L. 6. § 57. l. 8. § 52, 53. l. 9. § 27.

[a] L. 5. § 1.
[b] L. 2. § 2.
[c] Inf. § 6. l. 8. § 2. l. 10. § 37.
[d] L. 2. § 2. l. 10. § 36.
[e] L. 1. § 7. 15. Inf. § 8.
[f] L. 1. § 5. l. 4. § 24.
[g] Sup. § 3. l. 12. § 26.
[h] L. 5. § 27.
[i] L. 2. § 5.
[k] L. 9. § 3. l. 11. § 3. 20.
* εὐλύτως. f. ut Inf. § 7. & l. 8. § 33. Inf. § 16.
[m] L. 7. § 67. l. 9. § 29.
* ἐν Boot. ἓν f. vel ἐνῆ
[o] L. 10. § 12.
[p] L. 4. § 29. l. 7. § 16. l. 11. § 1.
[q] L. 7. § 12.

§ 5. Μήτε [a] ἀκούσιος ἐνέργει, μήτε [b] ἀκοινώνητος, μήτε [c] ἀνεξέταστος, μήτε [d] ἀνθελκόμενος· μήτε [e] κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω· μήτε πολυῤῥήμων, μήτε [f] πολυπράγμων. ἔσω· ἔτι δὲ [g] ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω [h] προστάτης ζώου [i] ἄῤῥενος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολιτικοῦ, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἄρχοντος, ἀνατεταχότος ἑαυτὸν, οἷος ἂν εἴη τις [k] περιμένων τὸ ἀνακλητικὸν ἐκ τοῦ βίου * εὔλυτος· μήτε ὅρκου δεόμενος, μήτε [m] ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. * ἐν δὲ [o] τὸ φαιδρὸν, καὶ τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ [p] τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἣν ἄλλοι παρέχουσιν. [q] ὀρθὸν οὖν εἶναι χρὴ, οὐχὶ ὀρθούμενον.

§ 5. Neq; invitùs qicqam agas, neq; societatis communis immemor, nec nisi re probè priùs exploratâ, aggressus, nec affectibus abreptus. sed nec sensus tuos exornet sermonis elegantia; nec dictionis multæ fueris, nec negotii multi avidus. faxis verò, ut qi in te residet Deus, præses sit animantis masculi, ætate provecti, reipub. studiosi, Romani, principis; qi ità se composuerit, ut qi promptus decedere, classicum duntaxat, qo è vita avocetur, expectet. qiq; nec juramento proprio, nec alius cujusqam testimonio opus habeat. porrò vultus adsit hilaris; animúsq; ità comparatus, ut nec externo aliqo indigeas ministerio, nec tranqillitate ea, qam ab aliis suppeditari necesse sit. rectum deniqe, non surrectum ac suffultum esse oportet.

[r] Inf. § 7.
[s] L. 5. § 14, 15, 16. l. 9. § 26.
[t] L. 2. § 13. 17. Sup. § 3, 4, 5. Inf. § 7. 16.
[u] Sup. § 5.
[x] L. 5. § 26. l. 6. § 51. l. 7. § 55.
[y] L. 4. § 31. 34. l. 10. § 14.
[z] Sup. § 4.
[a] L. 7. § 72.
[b] L. 1. § 8.
[c] L. 2. § 16.
* πολιτικῷ ut L. 7. § 72. l. 10. § 2. l. 11. § 21.
[d] L. 1. § 8. l. 2. § 16.

§ 6. [r] Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκεις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, καὶ καθάπαξ τοῦ [s] ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ τὴν διάνοιάν σου ἐν οἷς κατὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν πράσσοντά σε παρέχεται, καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ, ἐν τοῖς ἀπροαιρέτως ἀπονεμομένοις· εἰ τοῦτο, φημὶ, κρεῖσσόν τι ὁρᾷς, ἐπ' ἐκεῖνο ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου εὑρισκομένου ἀπόλαυε. εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται αὐτοῦ [t] τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος, τάς τε ἰδίας ὁρμὰς ὑποτεταχότος ἑαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας [u] ἐξετάζοντος, καὶ [x] τῶν αἰσθητικῶν πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος, καὶ [y] τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἑαυτὸν, καὶ [z] τῶν ἀνθρώπων προκηδομένου· εἰ [a] τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα εὑρίσκεις, [b] μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ, πρὸς ὃ ῥέψας ἅπαξ καὶ ἀποκλίνας, οὐκ ἔτι [c] ἀπερισπάστως τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο τὸ ἴδιον, καὶ τὸ σὸν προτιμᾷν δυνήσῃ· ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ * ποιητικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις, οὐδ' ὁτιοῦν ἑτερογενὲς, οἷον τὸν [d] παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον, ἢ ἀρχὰς, ἢ πλοῦτον, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν, πάντα ταῦτα, κἂν

§ 6. Si qid in vitâ humana deprehenderis præstabilius justitiâ, veritate, temperantiâ, fortitudine; &, ut uno verbo absolvam omnia, animo ità affecto, ut in eis, qæ secundùm rationis dictamen peragenda sunt, sibimet ipsi, in eis qæ citra consilii proprii opem obveniunt, fato acqiescat. si qid, inqam, præstantius hoc adverteris, eô te vertas, eodémq; tanqam bono præstantissimo, qò fruaris, toto animo fac incumbas. sin præstabilius nihil offenderis, genio in te collocato, cùm ità fuerit comparatus, ut motus suos omnes sibi subjecerit, & visa qæq; diligenter exploret, & à sensuum affectionibus, qod Socrates dicebat, sese abstraxerit; Deis avtem se regendum permiserit, hominibúsqe qibusvis curam lubens impendat. si animo sic affecto inferiora vilioráq; cætera omnia deprehendis, nulli alii rei cuiqam locum concedas, ad qam animo devergente si inclinaveris qicqam, bonum illud proprium & peculiariter tuum qò minùs liberè colas præferásqe, obstabit. bono siqidem rationali & publicum spectante nihil extraneum ex-adversum consistere fas est; vulgi, puta, existimationem, principatus, divitias, avt vitam voluptuariam. horum enim qisqam si

vel

vel minimum adjungere visum fuerit, prævalebit confestim, & abripiet te. at tu simpliciter liberéqe id qod præstantius est eligito, eíq; strenuè adhærescito. præstat avtem id qod conducit. itaq; si conducere tibi videbitur, qatenus ratione præditus es, retineas; sin, qatenus animatus es tantùm, repudies; judiciúmqe, qò minùs externâ rerum facie speciéqe corrumpatur, integrum servare curæ sit, qò rerum examen exqisitiùs instituas.

πρὸς ὀλίγον ἐναρμόζειν δόξῃ, κατεκράτησεν ἄφνω, καὶ παρήνεγκεν. σὺ δέ, φημι, ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως ἑλοῦ τὸ κρεῖττον, καὶ [a] τούτου ἀντέχου. κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον, [b] εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζώῳ, ἀπόφηναι, καὶ * ἀτύφως φύλασσε τὴν κρίσιν μόνον, ὅπως ἀσφαλῶς τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

[a] L. 4. § 32.
[b] L. 10. § 2. l. 12. § 31.
* ἄτυφον f. L. 2. § 12. l. 6. § 13.
[d] Sup. § 6.

§ 7. Nihil unqam in pretio pro utili habeas, qod eò te adigat, ut fidem fallas, modestiam deseras, oderis qenqam, suspectum habeas, execreris, simules, appetas qicqam, qod parietes circumjectos velamentáqe desideret. qi enim mentem geniúmq; eundem suum, & virtutis hujusce ritus sacros, cæteris omnibus antetulerit, is tragœdiam nullam excitat, non ingemiscit, non solitudine, non freqentiâ opus habet: qod est maximum, victurus est, mortis nec appetens, nec metuens. qin nec tantillum interesse censebit, spatio temporis prolixiore an contractiore animâ suâ corpore inclusâ utatur. utpote qi, si statim demigrandum fuerit, perinde promptus sit decedere, ac aliud qid agere, qod modestè & decorè agi oporteat. hoc avtem unum per vitam tótam cavet religiosè, ne mens sibi qicqam eorum subterfugiat, qæ animantis rationalis & civilis propria sunt munera.

§ 7. [d] Μὴ τιμήσῃς ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτοῦ, ὃ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαί τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος [e] τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ [f] νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ * ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς προελόμενος, [h] τραγῳδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ στενάζει, [i] οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας * δεήσεται· τὸ μέγιστον, ζήσει, * μήτε διώκων, μήτε φεύγων· [m] πότερον δὲ ἐπὶ πλέον διάστημα χρόνου τῷ σώματι περιεχομένῃ τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ἔλαττον χρήσεται, οὐδ' ὁτιοῦν αὐτῷ μέλει. [n] κἂν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι δέῃ, οὕτως [o] εὐλύτως ἄπεισιν, [p] ὡς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσων· τοῦτο μόνον παρ' ὅλον τὸν βίον εὐλαβούμενος, τὸ τὴν διάνοιαν [q] ἔν τινι τῶν οἰκείων νοεροῦ πολιτικοῦ ζώου * τροπῇ γενέσθαι.

[e] Inf. § 8. 16. l. 10. § 9.
[f] Sup. § 3. 5.
* ἔργια Lug. ἔργα Annot.
[h] L. 5. § 28. l. 9. § 29.
[i] Sup. § 4, 5. Inf. § 8. 16.
* δεήσεται Lug.
*[τὸν θάνατον] μ. f. L. 9. § 3. Inf. § 12.
[m] L. 2. § 14. Inf. § 8. l. 7. § 49. l. 10. § 1.
[n] L. 2. § 11.
[o] Sup. § 5.
[p] L. 6. § 2.
[q] Sup. § 6.
* τρόπῳ Lug.

§ 8. In hominis castigati atq; expurgati animo, nihil suppurati, nihil impuri, nihil subdoli offendas. neqe verò vitam hujus non consummatam fatum unqam abruperit. perinde ac si tragœdum dixerit qis ante fabulam peractam scenâ cessisse. qin nec servile qippiam in eodem avt affectatum deprehendas, avt addictum, avt abscissum, avt qod censuram refugiat, avt qod latebras reqirat.

§ 8. [s] Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κεκολασμένου καὶ ἐκκεκαθαρμένου πυῶδες, οὐδὲ μὴν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὕπουλον εὕροις· [t] οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἡ πεπρωμένη καταλαμβάνει, [u] ὡς ἄν τις εἴποι τὸν τραγῳδὸν, πρὸ τοῦ τελέσαι καὶ διαδραματίσαι, ἀπαλλάττεσθαι. ἔτι δὲ οὐδὲν δοῦλον, [x] οὐδὲ κομψὸν, οὐδὲ προσδεδεμένον, οὐδὲ [y] ἀπεσχισμένον, οὐδὲ ὑπεύθυνον, οὐδὲ [z] ἐμφωλεῦον.

[s] L. 9. § 3.
[t] Sup. § 7. l. 5. § 31. l. 7 § 69. l. 8. § 32. l. 10. § 1. l. 11. § 1. 3.
[u] L. 12. § 36.
[x] Sup. § 5. l. 4. § 51.
[y] L. 8. § 34.
[z] Sup. § 7.

§ 9. Facultatem opinatricem venerare. in hoc enim sita sunt omnia, ut menti tuæ nulla insit cogitatio qæ vel naturæ, vel animantis ratione præditi conditioni non sit

§ 9. [a] Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. [b] ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν, ἵνα ὑπόληψις τῷ ἡγεμονικῷ σου μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθος * τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευῇ.

[a] L. 5 § 21. l. 6. § 16. l. 11. § 1.
[b] L. 2 § 15.
* -θος Lug.

αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται [a] ἀπροπτωσίαν, καὶ [b] τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ [c] τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν.

§ 10. Πάντα οὖν ῥίψας, [d] ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἔτι συμμνημόνευε, ὅτι [e] μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο, τὸ ἀκαριαῖον· τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. μικρὸν μὲν οὖν ὃ ζῇ ἕκαστος, [f] μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον ὅπου ζῇ· [g] μικρὸν δὲ καὶ ἡ μηκίστη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη δὲ κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπαρίων τάχιστα τεθνηξομένων, καὶ οὐκ εἰδότων οὐδὲ ἑαυτοὺς, οὔτε γε τὸν πρόπαλαι τεθνηκότα.

§ 11. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραστήμασιν ἓν ἔτι προσέστω, [h] τὸ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν ἀεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φανταστοῦ, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν [i] γυμνὸν, ὅλον δι' ὅλων [k] διῃρημένως βλέπειν, καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ἃ ἀναλυθήσεται, λέγειν παρ' ἑαυτῷ. [l] οὐδὲν γὰρ οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν, ὡς τὸ ἐλέγχειν [m] ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν τῷ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι, καὶ τὸ ἀεὶ οὕτως εἰς αὐτὰ ὁρᾷν, ὥστε συνεπιβάλλειν ὁποίῳ τινὶ τῷ κόσμῳ, ὁποίαν τινὰ τοῦτο χρείαν παρεχόμενον, [n] τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, τίνα δὲ ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, [o] πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν· [p] τί ἐστι, καὶ ἐκ τίνων συγκέκειται, καὶ [q] πόσον χρόνον πέφυκε παραμένειν τοῦτο, τὸ [r] τὴν φαντασίαν μοι νῦν ποιοῦν· καὶ [s] τίνος ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον ἡμερότητος, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, αὐταρκείας, τῶν λοιπῶν. διὸ δεῖ ἐφ' ἑκάστου λέγειν, [t] τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἥκει, τοῦτο δὲ [u] κατὰ τὴν σύλληξιν, καὶ τὴν συμμηρυομένην σύγκλωσιν, καὶ τὴν τοιαύτην σύνταξίν τε καὶ τύχην. τοῦτο δὲ [x] παρὰ τοῦ συμφύλου καὶ συγγενοῦς καὶ

[a] L. 4. § 49. l. 7. § 55.
[b] L. 7. § 31.
[c] L. 7. § 31. 67. l. 10. § 11. l. 12. § 27. 31.
[d] L. 2. § 5.
[e] L. 2. § 14.
[f] L. 4. § 3. l. 6. § 36. l. 8. § 21. l. 12. § 32.
[g] L. 4. § 3. 19. l. 5. § 33. l. 7. § 6. l. 8. § 21. l. 9. § 30.
[h] L. 2. § 12. l. 6. § 13. l. 7. § 68. l. 10. § 18. l. 11. § 2. 16. l. 12. § 8.
[i] L. 9. § 34. l. 12. § 2.
[k] L. 4. § 21.
[l] L. 10. § 11.
[m] L. 1. § 9.
[n] L. 6. § 3.
[o] L. 2. § 16.
[p] L. 2. § 12.
[q] L. 9. § 25.
[r] L. 12. § 18.
[s] L. 9. § 11. 42.
[t] L. 2. § 3. l. 4. § 23.
[u] L. 4. § 26. l. 7. § 34.
[x] L. 2. § 1.

consentanea. postulat autem ista, ut nihil temerè statuamus, ut hominibus benevoli, Deísq; obseqentes simus.

§ 10. Missis itaqe rebus cæteris, pavca ista apud te habeas. meminerísqe insuper, unumqémqe præsens tantummodo ætatis spatium, qod puncti instar obtinet, vivere: reliqum tempus vel jam exactum, vel in incerto planè situm. exiguum est itáqe, qod vivit qisqe; exiguus & telluris, in qo vitam agit, angulus: exiguum qiddam, qæ & diutissimè prorogatur, posthuma fama; eáqe homuncionum morti celerrimè concedentium, qi nè seipsos qidem probè nôrint, nedum jam olim defunctum qempiam, successionibus propagata.

§ 11. Eis qæ dixi monitis salutaribus, istud unum adjectum sit: ut definitio sive descriptio fiat semper rei illius qæ sub cogitationem cadit; qò ipsa per se nuda ex natura sui, eadémq; integra, per partes sui universas, qale qid sit, distinctè possis dijudicare; útqe apud te perpendas, & qodnam sit nomen ejus, qæqe eorum ex qibus constat, & in qæ futurum est ut resolvatur denuò, nomina. nihil enim perinde magnanimitatem ingenerat, atqe expeditè veréq; discutere posse unumqodqe eorum qæ in vita contingunt; eadémqe sic intueri semper, ut mentem simul subeat, qali mundo qalem usum hoc præbeat, qamnam universi respectu dignitatem obtineat; qamnam, hominem qod attinet, qi civem agit civitatis supernæ illius, cujus reliqæ civitates istæ qasi familiæ existunt; qidnam sit, & ex qibusnam principiis consistat, & qamdiu durare natum sit, qod phantasiam mihi afficit impræsentiarum: qanam item virtute adversùs rem eam sit usus; mansvetudine puta, fortitudine, veritate, fide, simplicitate, frugalitate, an aliâ aliqâ. de singulis ergò rebus dicendum est; Hoc divinitùs venit; hoc à fati serie connexâ contextâqe, vel à concursu fortuitò istiusmodi: hoc à contribuli, congenere, sodale;

qi

qi ipse qidē qid naturæ suæ consentaneum sit nescit. cæterùm ego, cùm nôrim, ideo adversùs illum benevolè justéqe me gero, juxta societatis legem à natura latam. interim tamen in mediis istis pro rei cujusq; æstimatione rationem ejusdem habeo.

§ 12. Si rationi rectæ obsecutus, id qicqid est, qod jam instat, sedulò, strenuè, placidè egeris, nec extra opus institutum accessorium aliqid respexeris; sed genium tuum purum integrúmqe servaveris, ac si illum statim redditurus esses: huic, inqam, si adhæseris, nihil ulteriùs expectans, nihil fugitans; sed qod præ manibus est juxta naturæ dictamen agere, & in dictis qibúsqe animo heroico veritatem liberè proloqi contentus; prosperè planè victurus es. hoc avtem qin facias, qi impediat, nullus est.

§ 13. Qemadmodum chirurgi instrumenta & ferramenta sua ad curationes subitaneas semper habent ad manum: ità tu dogmata in promptu apud te habeas, qorum ope res cùm divinas tum & humanas dignoscas; & rem qamqe, etiam levissimam, ità peragas, ut qi memineris duo ista esse invicem connexa. neqe enim, homines qod spectat, qicqam rectè egeris sine habito ad res divinas respectu; nec vice versâ.

§ 14. Nè diutiùs evageris. neqe enim futurum est, ut commentarios tuos perlegas, avt Romanorum ac Græcorum priscorum res gestas, avt ex avtoribus variis excerpta, qæ, qò in senectute usui tibi essent, reposuisti. ad finem itaqe festina, & spes vanas mittens, si rationem tui ullam habes, tibi consule; qod licet.

§ 15. Nesciunt qàm variæ significationis sint vocabula ista, furari, serere, emere, qiescere, qid facto opus est videre, qod qidem non oculis corporeis, sed visu qodam aliusmodi efficitur.

§ 16. Corpus, anima, mens. corporis sensus sunt, animæ affectus, mentis decreta.

καὶ κοινωνοῦ, ἀγνοοῦντος μέντοι ὅ τι αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐστίν. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ. διὰ τοῦτο [a] χρῶμαι αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας φυσικὸν νόμον, * εὔνως, καὶ δικαίως· ἅμα μέν τοι [c] τοῦ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συστοχάζομαι.

§ 12. Ἐὰν [d] τὸ παρὸν ἐνεργῇς, [e] ἑπόμενος τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένως, ἐῤῥωμένως, [f] εὐμενῶς, καὶ μηδὲν * παρεμπόρευμα, ἀλλὰ [g] τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἑστῶτα τηρῇς, [h] ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι δέοι· ἐὰν * τοῦτο συνάπτῃς, [k] μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ παρούσῃ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ ὧν λέγεις καὶ φθέγγῃ, ἡρωϊκῇ ἀληθείᾳ ἀρκούμενος, εὐζωήσεις· [l] ἔστι δὲ οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλῦσαι δυνάμενος.

§ 13. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰφνίδια τῶν θεραπευμάτων· οὕτω [m] τὰ δόγματα σὺ ἕτοιμα ἔχε πρὸς τὸ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ [n] πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιεῖν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως μεμνημένον. οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι [o] ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἔμπαλιν.

§ 14. [p] Μηκέτι πλανῶ· οὔτε γὰρ τὰ ὑπομνημάτιά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὔτε τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκλογὰς, ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπετίθεσο. [q] σπεῦδε οὖν ἐς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐλπίδας ἀφεὶς, [r] σαυτῷ βοήθει, εἴ τί σοι μέλει σεαυτοῦ· ὡς [s] ἔξεστιν.

§ 15. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν, τὸ σπείρειν, τὸ ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾷν τὰ πρακτέα, [t] ὃ οὐκ ὀφθαλμοῖς γίνεται, ἀλλ' ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

§ 16. [u] Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαὶ, νοῦ δόγματα.

[a] L.6.§ 23 l.8. § 29.43.
* εὐμενῶς Jun.
L.6. § 46.
[c] L.4.§ 32. l. 6. § 3.
[d] L.2 § 5 l.8. § 2.32.36.44. l.9.§ 1.6.l.12. § 1.3.
[e] L 10.§ 12. l. 12 § 31.
[f] Sup.§ 3.l. 4. § 25.
[g] L.2. § 16.
[h] L.2.§ 5.
* τούτῳ. Mer.
[k] Sup. § 7.
[l] L.1.§ 17.l.6. § 58.l.7.§ 16. l.9. § 11.
[m] L.2.§ 3.l 4. § 3.l 6. § 48. l.12. § 24.
[n] L.12. § 29.
[o] L.6.§ 7.23. l 7. § 68.
[p] L.2 § 2.3.7.
[q] L.2.§ 4.6.l. 4.§ 17.26.l.6. § 47.
[r] L.5.§ 36.
[s] L.2.§ 2.l.5.§ 2.5.l.8.§ 8.55. l.12.§ 1.
[t] L.10.§ 26.l. 11.§ 12.
[u] L.2.§ 2.

[a] L. 5. § 33. L.6. § 16. 28.
[b] L. 2. § 2.
* Vide Not.
* [πάντα] τ. Lug. αἰσχρὸν ὁ-πῦν] π. Xyl. [ὁπῦν] π. f.
[c] Sup § 7. 8.
[d] L.12. § 31.
[e] Sup. § 4.
[f] L. 2. § 3.
[g] Sup. § 3, 4, 5, 6..
[h] L. 12. § 3.
[i] Sup. § 12. l. 12. § 31.
[k] L.6. § 47. l. 12. § 1.3.29.
[l] Sup. § 5. l.7. § 62.
[m] L.2. § 1. l. 5. § 32.
[n] L. 1. § 16. l. 11. § 8. l 12. § 1. 14.
[o] Sup. § 5. 7.
[p] L.10. § 28. l. 7. § 68.
[q] L. 4. § 23.

τὸ μὲν [a] τυποῦσθαι φανταστικῶς, καὶ τῶν βοσκημάτων· τὸ δὲ [b] νευροσπαστεῖσθαι ὁρμητικῶς, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἀνδρογύνων, καὶ Φαλάριδος, καὶ Νέρωνος· * τὸ [δὲ] τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ τῶν θεοὺς μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλειπόντων, καὶ τῶν * ποιούντων, [c] ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας. εἰ οὖν [d] τὰ λοιπὰ κοινά ἐστι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ, [e] φιλεῖν μὲν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ [f] συγκλωθόμενα αὐτῷ· [g] τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ [h] ἵλεων διατηρεῖν, κοσμίως [i] ἑπόμενον ὡς θεῷ, [k] μήτε φθεγγόμενόν τι παρὰ τὰ ἀληθῆ, μήτε ἐνεργοῦντα παρὰ τὰ δίκαια. [l] εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι, ὅτι ἁπλῶς καὶ αἰδημόνως καὶ εὐθύμως βιοῖ, [m] οὔτε χαλεπαίνει τινὶ τούτων, [n] οὔτε παρατρέπεται τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἐφ᾽ ὃ δεῖ ἐλθεῖν καθαρὸν, ἥσυχον, [o] εὔλυτον, [p] ἀβιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ [q] συνηρμοσμένον.

visorum imagines admittere, etiam pecudum commune est: affectibus tanqam fidiculis agitari, atq; abripi, feris qoq; competit, & effœminatis, & Phalaridi, & Neroni, & Deos negantibus, & patriam deserentibus, & postqam fores sibi occluserint, qidlibet perpetrantibus. Si cætera ergò eorum, qi jam dicti sunt, communia fuerint, restat, ut viri boni hoc sit peculiare, in eis qæ officii sui esse videbuntur, mentis ductum seqi, & fatis volventibus casus vitæ intextos lubenter amplexari; genium verò intra se in pectore situm, nec polluere, nec visorum congerie perturbare; sed placidum servare; huic tanqam Deo, decenter obseqi: nihil à veritate alienum proloqendo, nihil à justitiæ ratione devium exeqendo. Qòd si nemo illi fidem adhibuerit, qòd simpliciter, modestè, tranqillè degat, neqe id à qoqam ægrè ferre, avt à via ea, qæ ad vitæ finem ducit, ideo divertere: ad qem par est accedere purum, pacatum, promptum, sponte suâ fato suo sese accommodantem.

ΒΙΒΛΙ'ΟΝ δ'.

LIBER IV.

[a] L.10. § 38.
[b] L.7. § 64.
* ἑστήκει Jun.
[c] L.3. § 4.16.
* ὑποτελ. Jun.
* προκείμενα Xyl. προηγέμενα f. vel προηγμένα.
[d] L.5. § 20. l.6. § 50. l.11. § 37.
[e] L.6. § 50 l.7. § 58. 68. l.8. § 32.
[f] L.10. § 31.

ΤΟ᾽ [a] ἔνδον [b] κυριεῦον, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, οὕτως * ἕστηκε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε [c] ἀεὶ πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι ῥᾳδίως. ὕλην γὰρ * ἀποτεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ· ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ * ἡγούμενα [d] μεθ᾽ ὑπεξαιρέσεως, [e] τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖ· [f] ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπικρατῇ τῶν ἐμπιπτόντων, ὑφ᾽ ὧν ἂν μικρός τις λύχνος ἐσβέσθη· τὸ δὲ λαμπρὸν πῦρ, τάχιστα ἐξῳκείωσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφερόμενα, καὶ κατηνάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ μεῖζον ἤρθη.

QUÆ intra nos pars principatum obtinet, ubi secundùm naturam habuerit se, adversùs ea qæ contingunt ità est comparata, ut ad id qod potest & concessum est, facilè se transferat. neq; enim de materia certa ulla solicita est: sed ad ipsa etiam præposita cum exceptione fertur: & qicqid eorum loco adversi se ingerit, id pro materia, in qa exerceat se, habet: qemadmodum ignis validior, ubi ea, vel obvia facta, vel injecta, corripuerit, qæ lucernam exilem citò extinxissent, accommodat sibi & absumit, & ex eis ipsis incrementa capit.

§ 2.

§ 2. Nihil operis est frustra temeréve exeqendum, neq; aliter qàm ut artis regulis qàm exactissimè respondeat.

§ 3. Recessus sibi reqirunt multi multos, villas agrestes, litora, montes. istiusmodi loca & ipse plurimùm soles appetere. hoc avtem totum vulgarium cum primis est hominum. cùm liceat, qocunq; ipse volueris tempore, in teipsum secedere. nusqam enim avt qietior avt otii amplioris cuiqam secessus datur, qàm in suam ipsius animam. præcipuè, si qis ea intra se reposita habuerit, qorum contemplatione summam extemplò tranqillitatem conseqatur. tranqillitatem eam dico, qæ in animi probè compositi statu consistit. hoc itaq; recessu jugiter usus, te renova. habeas avtem penes te brevia qædam & principalia documenta, qæ statim ubi succurrerint, omnem animi molestiam eluere tibi possint, remittántq; te nihil ægrè ferentem eorum, ad qæ reverteris. ecqid est enim, qod ægrè ferre debeas? nunqid hominum improbitatem? perpendens tecum dogma illud, homines alterum alterius cavsâ natos esse; tum æqanimitatem esse justitiæ portionem; porrò invitos delinqere; deniq; qàm multi, ubi inimicitiis exercendis, suspicionibus fovendis, odiis, litigiis, vitam exegissent, tandem defuncti & in cineres redacti sint, desine tandem tibi molestiam facessere. At universi ipsius administratio, & indè obvenientia, ægrè tibi faciunt. reduc tibi in memoriam disjunctivum illud, avt numinis providentiâ, avt atomorum concursu constant universa: vel ea etiam argumenta, qibus liqidò demonstratur, mundum istum civitatis instar obtinere. Verùm tangunt angúntq; te ea qæ corpus attingunt. at tu considera, mentem tuam ubi semel agnitâ vi propriâ, subduxerit sese, spiritui sive leniter sive asperè moto nevtiqam immisceri. qibus adjicias licet &, qæ de dolore ac voluptate avdieris aliqando, & assensu tuo comprobaveris. Sed gloriolæ cupido forsan te torqet. cogita qàm citò oblivione sepeliantur omnia,

§ 2. Μηδὲν ἐνέργημα [a] εἰκῇ, μηδὲ ἄλλως ἢ [b] κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης ἐνεργείσθω.

§ 3. Ἀναχωρήσεις * αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ αἰγιαλοὺς, καὶ ὄρη· εἴωθας δὲ καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μάλιστα ποθεῖν. ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἐξὸν ἧς ἂν ὥρας ἐθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. οὐδαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχιώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον ἄνθρωπος ἀναχωρεῖ, ἢ [c] εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· μάλισθ', ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐγκύψας, ἐν πάσῃ δὲ [d] εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεται· τὴν δὲ εὐμάρειαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν. [e] συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, καὶ [f] ἀνανέου σεαυτόν. [g] βραχέα δὲ ἔστω καὶ στοιχειώδη, ἃ εὐθὺς ἀπαντήσαντα, ἀρκέσει εἰς τὸ πᾶσαν * αὐτὴν * ἀποκλύσαι, καὶ ἀποπέμψαι σε, [h] μὴ δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανέρχῃ. [i] τίνι γὰρ δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμενος τὸ κρίμα, ὅτι [k] τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκεν γέγονεν· καὶ ὅτι [l] τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης· καὶ ὅτι [m] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι· καὶ [n] πόσοι ἤδη διεχθρεύσαντες, ὑποπτεύσαντες, μισήσαντες, διαδορατισθέντες [o] ἐκτέτανται, τετέφρωνται· παύου ποτέ. ἀλλὰ καὶ [p] τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις δυσχεραίνεις. ἀνανεωσάμενος τὸ διεζευγμένον· [q] ἤτοι πρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὅσων ἀπεδείχθη, ὅτι [r] ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις. ἀλλὰ τὰ σωματικά σου ἅψεται. ἔτι * ἐννοήσας ὅτι [s] οὐκ ἐπιμίγνυται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἡ διάνοια, ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ, καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν· καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας, καὶ συγκατέθου. ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε * περισπάσει. ἀπιδὼν εἰς [t] τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης, καὶ

[a] L. 2. § 5.
[b] L. 8. § 32.
* αὐτοῖς
[c] L. 7. § 59.
[d] L. 1. § 16.
[e] L. 6. § 11.
[f] L. 7. § 2.
[g] L. 2. § 5. Sup. § 3.
* ἀνίαν Xyl.
* ἀπολύσ. Jun.
[h] L. 5. § 9.
[i] L. 12. § 12. 24.
[k] L. 2 § 1. l. 3. § 4.
[l] L. 5. § 33.
[m] L. 7. § 22. 63. l. 11. § 18.
[n] L. 7. § 58.
[o] Inf. § 48.
[p] L. 8. § 17.
[q] Inf. § 27.
[r] L. 2. § 16. Inf § 4. 23.
* ἐννόησον. Lug.
[s] L. 5. § 26.
* περισπᾷ Jun.
L. 2. § 7.
[t] L. 2. § 17. Inf. § 19. 32, 33. 35. l. 5. § 33. l. 8. § 37. l. 9. § 30.

τὸ

[a] Inf. § 50. l. 7. § 35.
[b] Inf. § 33 l. 5. § 33.
[c] L. 2. § 17. l. 8. § 52, 53. Inf. § 16.
[d] L. 9. § 18.
* εὐφημούντων
[e] L. 9. § 30.
[f] L. 8. § 24. l. 10. § 17.
[g] L. 3. § 10.
[h] L. 6 § 59. l. 7. § 62. l. 8. § 53.
[i] L. 7. § 28.
[k] L. 2. § 2.
[l] Inf. § 32. l. 6. § 26.
[m] L. 8. § 3, 4.
[n] L. 2. § 5. l. 3. § 5.
[o] L. 3. § 13.
[p] L. 5. § 19. l. 9. § 15. l. 11. § 11.
[q] L. 8. § 47.
[r] L. 2. § 12 l. 7. § 23. 25.
* μεταβαλεῖ Jun.
[s] Inf. § 48. l. 6. § 56. l. 7. § 18.
[t] L. 8. § 6. l. 9. § 19. l. 10. § 7.
[u] L. 2 § 15.
[x] L. 7. § 8. l. 9. § 8.
* νοερὸν
[y] L. 2. § 16. Sup. § 3.
[z] L. 3. § 4.
[a] L. 9. § 8.
[b] L. 5. § 13.
[c] L. 11. § 35.
[d] L. 5. § 4, 13.

[a] τὸ χάος τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου αἰῶνος, καὶ [b] τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως, καὶ [c] τὸ εὐμετάβολον καὶ [d] ἄκριτον τῶν * ἐφ' ἡμῖν δοκούντων, καὶ [e] τὸ στενὸν τοῦ τόπου ἐν ᾧ περιγράφεται. [f] ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ στιγμή, καὶ [g] ταύτης πόσον γωνίδιον ἡ κατοίκησις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ [h] οἷοί τινες οἱ ἐπαινεσόμενοι; λοιπὸν οὖν [i] μέμνησο τῆς ὑποχωρήσεως τῆς εἰς τοῦτο τὸ ἀγρίδιον ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ παντὸς [k] μὴ σπῶ, [l] μηδὲ κατέντεινε, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ [m] ὅρα τὰ πράγματα [n] ὡς ἀνήρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης, ὡς θνητὸν ζῶον. Ἐν δὲ τοῖς [o] προχειροτάτοις εἰς ἃ ἐγκύψεις, ταῦτα ἔστω τὰ δύο. ἓν μέν, ὅτι [p] τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα· [q] αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως. ἕτερον δέ, ὅτι [r] πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὐδέπω * μεταβάλλει, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται· καὶ [s] ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας, συνεχῶς διανοοῦ. [t] ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· [u] ὁ βίος, ὑπόληψις.

§ 4. Εἰ [x] τὸ * νοερὸν ἡμῖν κοινόν, καὶ ὁ λόγος καθ' ὃν λογικοί ἐσμεν κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἢ μὴ, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολῖταί ἐσμεν· εἰ τοῦτο, πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, [y] ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις ἐστί. τίνος γὰρ ἄλλου φήσει τις [z] τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν γένος κοινοῦ πολιτεύματος μετέχειν; ἐκεῖθεν δὲ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν, ἢ πόθεν; ὥσπερ γὰρ [a] τὸ γεῶδές μοι ἀπό τινος γῆς ἀπομεμέρισται, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀφ' ἑτέρου στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τινος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρῶδες ἔκ τινος ἰδίας πηγῆς [b] (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ [c] μηδ' εἰς τὸ οὐκ ὂν ἀπέρχεται) οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἥκει ποθέν.

§ 5. [d] Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷον γ-

qàmq; vaſtum chaos infiniti ævi utrinq; conſiſtat: tum qàm inanes planè applavſus iſti; qàm mutabile & judicii expers faventium vulgus; qàm anguſto deniqe ſpatio lavs iſta terminetur. ſiqidem & terra tota puncti inſtar habet; hujúſqe ipſius angulus qàm exiguus incolitur; iſtîc avtem agentium qota pars, & hi qales ſunt, qi te celebraturi ſint? proinde, memento tandem in particulam iſtam ſecedere: & cum primis, cave diſtraharis, cave obnitaris. liber eſto potiùs, réſqe ipſas intuere, ut vir, ut homo, ut civis, ut animal mortale. Iſta avtem duo præ reliqis ad manum tibi ſint maximè, ad qæ jugiter intendas. alterum, qòd res ipſæ animam non attingunt, ſed extrinſecùs immotæ manent: moleſtiæ avtem ab opinione ſola proveniunt. alterum verò, qòd univerſa qæ hîc vides, mox ſunt mutatura, nec futura ampliùs. ſed & perpende tecum, qàm multarum rerum mutationibus interfueris ipſe. alteratione mundus conſtat, opinione vita.

§ 4. Si intellectus nobis communis eſt, etiam ratio qâ rationales dicimur communis eſt. ſi ratio, etiam ea qæ qid agendum, qid omittendum præſcribit, ratio communis eſt. ſi hæc, lex qoq; communis eſt. hoc ſi conceditur, cives ſumus: & hoc dato, politiæ alicujus participes: & ex conſeqenti, civitatis inſtar mundus eſt. ecqam enim aliam excogitaverit qiſqam politiam, cujus univerſum genus humanum ſit particeps? unde ergò nobis intellectu, ratione, atq; adeò lege agere poſſe, niſi indè, à communi illa civitate? ſicut enim qicqid in me terreum exiſtit, à terra aliqa mihi pro parte mea obvenit; qicqid humidum, ab elemento diverſo; qicqid aëreum, à fonte ſuo aliqo; qicqid calidum & igneum item à fonte aliqo peculiari: (nihil enim avt ex nihilo provenit, avt ad nihilum redit) ſic & intellectus alicunde manat.

§ 5. Tale qiddam mors eſt, qale nativitas;

vitas; naturæ utrumq; mysterium est. ex eisdem elementis concretio illîc, in qæ istîc resolutio. nihil omnino, cujus qenqam pudeat: cùm nihil subsit, qod animali intellectu prædito non congruat, vel constitutionis ejusdem rationi repugnet.

§ 6. Ab ejusmodi hominibus fieri istiusmodi necesse est. siqis aliter vult esse, idem ficum succo acri carere velit. illud interim omnino memineris, brevi futurum; ut vestrum uterqe defungatur: tum pavlò pòst nè nomina qidem utriusqe superfutura.

§ 7. Opinionem tolle, tollitur simul & qerimonia illa, læsus sum. hoc sublato, tollitur damnum omne.

§ 8. Qod hominem ipsum sese deteriorem non facit, nec vitam illius fecerit deteriorem; sed nec damno avt interiore avt exteriore affecerit.

§ 9. Commodi sui cavsâ natura facere hæc cogitur.

§ 10. Cogita, etiam justè contingere, qicqid contingit, id qod si sedulò observaveris, facilè deprehendes; non ex connexione duntaxat necessaria, sed ex ratione justa conseqi universa, & tanqam ab eo, qi pro dignitate cuiqe suum tribuit, provenire. hoc itaqe, prout cepisti, observare pergas; & qicqid feceris, bonum te præstes, qomodo bonus qis propriè dicitur. in omni actione tua serves istud.

§ 11. Tu nè ea opineris, qæ is avtumat, qi contumeliâ te afficit; vel etiam qæ ille avtumare te vult. verùm res ipsas, qomodo verè se habeant, cogites.

§ 12. Duo ista in promptu tibi semper sunt habenda: alterum, nihil ut facias, nisi qod partis regere legémqe dare natæ ratio suggesserit, idqe ad generis humani utilitatem. alterum, ut in partem diversam transeas, siqis affuerit, qi te corrigat, & sententiam tibi mutet. veruntamen sententiæ mutatio ista niti semper debet probabilitate aliqâ, vel justum esse, vel in publi-

νεσις, [a] φύσεως μυστήριον, [b] σύγκρισις* ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων * εἰς ταυτά. ὅλως δὲ [c] οὐκ ἐφ' ὧν ἄν τις αἰσχυνθείη. οὐ γὰρ παρὰ τὸ ἑξῆς τῷ νοερῷ ζώῳ, οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς.

§ 6. Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι [d] ἐξ ἀνάγκης· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει [e] τὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν. ὅλως δ' ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι [f] ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε· [g] μετὰ βραχὺ δὲ οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται.

§ 7. [h] Ἆρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, βέβλαμμαι. ἆρον τὸ βέβλαμμαι, ἦρται ἡ βλάβη.

§ 8. [i] Ὃ χείρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον οὐ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χείρω ποιεῖ, [k] οὐδὲ βλάπτει, οὔτε ἔξωθεν, οὔτε ἔνδοθεν.

§ 9. [l] Ἠνάγκασται * ἡ τοῦ συμφέροντος * φύσις τοῦτο ποιεῖν.

§ 10. Ὅτι [m] πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει· ὃ ἐὰν ἀκριβῶν * παραφυλάσσῃς, εὑρήσεις. [n] οὐ λέγω μόνον κατὰ τὸ ἑξῆς, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ [o] ὡς ἂν ὑπό τινος ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν. παραφύλασσε οὖν ὡς ἤρξω· καὶ ὅ,τι ἂν ποιῇς, σὺν τούτῳ ποίει, σὺν τῷ * ἀγαθὸς εἶναι· καθ' ὃ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθός. τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

§ 11. [p] Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, οἷα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἢ οἷά σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτὰ [q], ὁποῖα κατ' ἀλήθειάν ἐστι.

§ 12. Δύο ταύτας [r] ἑτοιμότητας ἔχειν ἀεὶ δεῖ· τὴν μὲν, πρὸς [s] τὸ πρᾶξαι μόνον, ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος ὑποβάλλῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων. τὴν δὲ [t] πρὸς τὸ μεταθέσθαι, ἐὰν ἄρα τις παρῇ διορθῶν καὶ μετάγων ἀπό τινος οἰήσεως. τὴν μέντοι μεταγωγὴν, ἀεὶ ἀπό τινος πιθανότητος ὡς [u] δικαίου, ἢ [x] κοινω-

[a] L. 2. § 12.
[b] L. 5. § 4.
[* καὶ διάλυσις] εἰς f.
[c] Inf. § 42. l. 2. § 11.
[d] L. 8. § 14.
[e] L. 8. § 15.
[f] L. 7. § 22.
[g] L. 5. § 33. Inf. § 33. l. 8. § 25.
[h] L. 7. § 14. l. 8. § 40. 47. 49.
[i] L. 7. § 64.
[k] L. 2. § 1.
[l] L. 2. § 3. l. 3. § 4.
* ἕνεκα f.
* ἡ φ. f.
[m] L. 3. § 4.
* -βῶς
[n] Inf. § 45. l. 6. § 38.
[o] L. 7. § 31. l. 10. § 25.
* τῷ Lug.
[p] Inf. § 18.
[q] L. 3. § 11.
[r] L. 3. § 13.
[s] L. 2. § 16. l. 3. 12. 16.
[t] L. 6. § 21. 30. l. 7. § 12. l. 8. § 16.
[u] L. 10. § 12.
[x] L. 7. § 5.

* [κ... σις]

φελὲς γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον εἶναι δεῖ, οὐχ ὅτι [a] ἡδὺ ἢ [b] ἔνδοξον ἐφάνη.

§ 13. [c] Λόγον ἔχεις; ἔχω. τί οὖν οὐ χρᾷ; [d] τούτου γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ποιοῦντος, [e] τί ἄλλο θέλεις;

§ 14. Ἐνυπέστης, [f] ὡς μέρος· οὐκ ἐναφανισθήσῃ τῷ γεννήσαντι· μᾶλλον δὲ [h] ἀναληφθήσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν κατὰ μεταβολήν.

§ 15. Πολλὰ λιβανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ, τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δὲ ὕστερον· [i] διαφέρει δ' οὐδέν.

§ 16. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν [k] θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θηρίον καὶ πίθηκος, ἐὰν ἀνακάμψῃς ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

§ 17. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτη ζῆν. [l] τὸ χρεὼν ἐπήρτηται· [m] ἕως ζῇς, ἕως ἔξεστιν, ἀγαθὸς γένου.

§ 18. [n] Ὅσην [*] ἀσχολίαν κερδαίνει, ὁ μὴ βλέπων, τί ὁ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διενοήθη· ἀλλὰ [o] μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον; [*] ἢ κατὰ τὸν [*] ἀγαθὸν μὴ [*] μέλαν ἦθος [*] περιβλέπεσθαι, ἀλλ' [p] ἐπὶ τῆς γραμμῆς τρέχειν ὀρθὸν, μὴ διερριμμένον.

§ 19. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, οὐ φαντάζεται, ὅτι [q] ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖται· εἶτα πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ ἐκεῖνον διαδεξάμενος, [r] μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῇ διὰ ἐπτοημένων καὶ σβεννυμένων περιϊοῦσα. ὑπόθου δ' ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· [s] τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; καὶ οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν τεθνηκότα; [t] ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα, τί ὁ ἔπαινος, πλὴν ἄρα δι' [u] οἰκονομίαν τινα; [*] πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρως τὴν φυσικὴν δόσιν, ἄλλου τινὸς [*] ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

§ 20. Πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλὸν, ἐξ ἑαυτοῦ καλόν ἐστι, καὶ [x] ἐφ' ἑαυτῷ καταλήγει,

cum utile, vel aliud hujusmodi, id ad qod transitur, non avtem qod jucundum avt gloriosum existat.

§ 13. Ratione præditus es? Sum. cur ergo eâ non uteris? hæc enim si qod suum est fecerit, ecqid est amplius qod reqiras?

§ 14. Tanqam pars universi hujus, extitisti. in id qod produxit te evanesces. vel potiùs mutatione qâdam interveniente in rationem seminalem recipieris.

§ 15. Multæ thuris glebulæ in ara eadem; alia citiùs, alia seriùs decidit: citiùs avtem an seriùs, nihil interest.

§ 16. Intra decimum diem Deus illis ipsis videberis, qibus nunc pro bellua & simia haberis, si ad decreta rationísqe cultum te retuleris.

§ 17. Tu ne tanqam annorū millia aliqot adhuc victurus, rem geras. instat fatum. dum vita suppetit, dum datur, bonus esto.

§ 18. Qantum is otii lucratur sibi, qi non animadvertit, qid proximus qis dixerit, egerit, cogitaverit; sed qid ipse tantùm agat, qò id justum sit piúmqe; nec, ut Agatho loqitur, mores nigros qod resipiat. non est itaqe circumspiciendum, sed lineæ insistendum, per qam citra evagationem omnem rectâ curras.

§ 19. Qi de fama posthuma solicitus est, non cogitat fore, ut unusqisqe eorum qi ipsius meminerint, mox fato sit concessurus; & qi huic successerit, ipse pariter; donec tandem memoria omnis prorsus per suspicientes eosdémqe mox extinctos protelata, & ipsa prorsus extingvatur. finge, verò & immortales, qi tui meminerint, memoriámqe tui & ipsam immortalem fore, qid hoc ad te tamen? nec ad mortuum jam dico, sed ad superstitem ipsum lavs qid facit? nisi forsan ratione dispensationis cujusdam. omittis enim intempestivè id qod in te natura posuit, dum ab aliorum interim sermonibus pendes.

§ 20. Bonum etiam qalecunqe, ex se bonum existit, & in sese terminatur,

nec

Marginal notes:
[a] L. 5. § 1. [b] L. 11. § 16. [c] L. 5. § 28. l. 11. § 39. [d] L. 6. § 22. [e] L. 5. § 6. l. 7. § 73. [f] L. 2. § 3. [g] L. 2. § 12. [h] Inf. § 21. 23. l. 6. § 24. l. 10. § 7. [i] L. 2. § 14. Inf. § 47. [k] Sup. § 3. [l] L. 2. § 4. [m] L. 8. § 22. l. 10. § 16. [n] L. 2. § 8. Inf. § 24. * εὐχολ. [o] Inf. § 25. l. 5. § 34. l. 7. § 55. 67. * καὶ ἀγ. Jun. δεῖ, κ. τ. Lug. * Ἀγάθωνα Xyl. Lug. * μετὰ νωθείας Jun. V. N. Inf. § 28. * περιτρέπεσθαι. Boot. [p] L. 5. § 14. l. 8. § 57. l. 10. § 11. [q] L. 3. § 10. [r] L. 2. § 17. [s] Sup. § 3. [t] Inf. § 51. [u] Inf. § 32. * παρεὶς, vel παρεῖναι f. παριέντες Boot. * ἐχόμενος f. ἐχομένου λόγου. Λοιπὸν, τὸν Boot. [x] L. 5. § 34. l. 9. § 31.

nec partem sui ullam lavdem habet. itaqe lavdando nec melius, nec deterius efficitur. atq; hoc de eis qoqe dico, qæ vulgari sermone bona dicuntur: putà, de rebus corporeis artiúmqe operibus. qod est igitur verè bonum, id nihilo ulteriùs indigebit, non magìs qàm lex, qàm veritas, qàm benevolentia, qàm modestia. ecqid enim horum vel lavde fit bonum, vel corrumpitur vituperio? smaragdus num deterior fit, nisi lavdatur? qid avrum, ebur, purpura, pugio, flosculus, arbuscula?

§ 21. Animæ si perennant, qomodo eas ab æterno ceperit aër? qomodo verò, qæ ab ævo tam immenso in ea condita sunt, corpora terra capit? sicut enim hìc corpora, ubi ad spatium aliqod temporis in terra permanserint, mutata & dissipata, cadaveribus aliis locum concedunt: ità & animæ, in aërem translatæ, ubi aliqandiu ibi perstiterint, mutantur, funduntur, succenduntur, in seminalem universi rationem receptæ: locúmqe hoc pacto faciunt aliis intra sedes easdem insuper recipiendis. hoc respondere licebit, si pro concesso sumatur, animas corporibus esse superstites. qin & reputanda est non sepultorum tantùm hoc modo corporum multitudo, sed & animalium, qæ qotidie tum à nobis, tum à bestiis, comeduntur. qàm ingens enim horum turba absumitur, & in vescentium visceribus hâc ratione qasi sepelitur? & tamen capit hæc omnia locus iste, dum partim in sangvinem, partim in aëriam, igneámq; naturam transmutantur. qænam est istîc veritatis notitia? elicitur ea per distributionem rei in materiam & formam.

§ 22. Noli divagari; sed in omni conatu tuo justitiæ ratio habeatur, in omni viso intellectus integer servetur.

§ 23. Qicqid tibi convenit, ô Munde, convenit & mihi. nihil mihi immaturum vel serum est, qod est tibi tempestivum. fructûs instar id est omne mihi, qod tem-

λήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ [a] τὸ ἔπαινον· οὔτε γοῦν χεῖρον ἢ κρεῖττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. τοῦτό φημι καὶ ἐπὶ τῶν κοινότερον καλῶν λεγομένων· οἷον ἐπὶ τῶν ὑλικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων. τὸ δὲ δὴ ὄντως καλόν * τινος χρείαν ἔχει, οὐ μᾶλλον ἢ νόμος, οὐ μᾶλλον ἢ ἀλήθεια· οὐ μᾶλλον ἢ εὔνοια, ἢ αἰδώς. τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινεῖσθαι καλόν ἐστιν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; [b] σμαράγδιον γὰρ * ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῆται; τί δὲ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δενδρύφιον;

§ 21. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐτὰς ἐξ ἀϊδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτόμενα σώματα; ὥσπερ γὰρ ἐνθάδε, [c] ἡ τούτων * πρὸς ἥν τινα ἐπιδιαμονὴν μεταβολὴ καὶ διάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεθιστάμεναι ψυχαὶ, ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι μεταβάλλουσι, καὶ χέονται, καὶ [d] ἐξάπτονται, [e] εἰς τὸν τῶν ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβανόμεναι, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς * προσσυνοικιζομέναις παρέχουσι. τοῦτο δ' ἄν τις ἀποκρίναιτο, ἐφ' ὑποθέσει * τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν. χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν θαπτομένων οὑτωσὶ σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἑκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων, ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, καὶ οὑτωσί πως θάπτεται ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι, καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα * αὐτή, διὰ τὰς ἐξαιματώσεις, διὰ τὰς εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις. τίς ἐπὶ τούτου ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας; [f] διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

§ 22. [g] Μὴ ἀπορρέμβεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ πάσης ὁρμῆς [h] τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι· καὶ [i] ἐπὶ πάσης φαντασίας σώζειν τὸ καταληπτικόν.

§ 23. [k] Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε. [l] οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τὸ σοὶ εὔκαιρον· πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σαὶ ὧραι,

[a] L. 6. § 2.
* [οὐ] τινος, vel τίνος
[b] L. 7. § 15.
* [οὐχ] ἑ. Lug.
[c] L. 2 § 3. l. 6. § 15.
* [ἐπὶ] πόσην τινὰ f. *mer.*
[d] L. 12 § 5.
[e] Sup. § 14 l. 6. § 24.
* προσιοῦσι·
* σοῦ Lug.
* αὐτὴ f.
[f] L. 2. § 12. l. 7. § 29. l. 8. § 11. l. 12. § 10. 18. 29.
[g] L. 2. § 7. l. 3. § 4.
[h] Sup. § 18. inf. § 32.
[i] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[k] L. 3. § 4. 16. l. 6 § 39. 44. 45. l. 7. § 57.
[l] L. 10. § 20. l. 11. § 13 l. 12. § 35.

ὦ φύσις· [a] ἐκ σοῦ πάντα [b], ἐν σοὶ πάντα, [c] εἰς σὲ πάντα. Ἐκεῖνος μέν φησι, πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δὲ οὐκ ἐρεῖς, ὦ [d] πόλι φίλη Διός;

§ 24. [e] Ὀλίγα πρῆσσε, [f] φησίν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· * μή ποτε ἄμεινον [g] τ' ἀναγκαῖα πράσσειν, καὶ [h] ὅσα ὁ τοῦ φύσει πολιτικοῦ ζῴου λόγος αἱρεῖ, καὶ ὡς αἱρεῖ. τοῦτο γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν φέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγα πράσσειν. τὰ πλεῖστα γὰρ ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, ἐάν τις περιέλῃ, [i] εὐσχολώτερος καὶ ἀταρακτότερος ἔσται. ὅθεν δεῖ καὶ παρ' ἕκαστα ἑαυτὸν ὑπομιμνήσκειν, μή τι τοῦτο οὐ τῶν ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαίας περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσι.

§ 25. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ [m] τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βίος, τοῦ [k] ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις, [l] ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ [m] πράξει δικαίᾳ καὶ [n] διαθέσει εὐμενεῖ.

§ 26. Ἑώρακας ἐκεῖνα; ἴδε καὶ ταῦτα. σεαυτὸν [o] μὴ τάρασσε. [p] ἅπλωσον σεαυτόν. ἁμαρτάνει τις; [q] ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. συμβέβηκέ σοι * τι καλῶς; [r] ἐκ τῶν ὅλων ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθειμάρτο, καὶ συνεκλώθετο πᾶν τὸ συμβαῖνον· τὸ δ' ὅλον, [s] βραχὺς ὁ βίος· [t] κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ· [u] νῆφε [x] ἀνειμένος.

§ 27. [y] Ἤτοι κόσμος διατεταγμένος, ἢ κυκεὼν συμπεφορημένος μέν, ἀλλὰ κόσμος. ἢ ἐν σοὶ μέν τις κόσμος ὑφίστασθαι δύναται, ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα, οὕτως [z] πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ [a] συμπαθῶν.

§ 28. [b] Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελὲς ἦθος, [c] θηριῶδες, βοσκηματῶδες, παιδαριῶδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

§ 29. Εἰ [d] ξένος κόσμου, ὁ μὴ

a L. 6. § 36. l. 10. § 1.
b L. 8. § 50.
c Sup. 14. 21. l. 8. § 18.
d Sup. § 3.
e L. 3. § 11.
f Democritus.
* μηδὲν ἄμ. τοῦ ἄν. Xyl.
g L. 11. § 19.
h L. 9. § 10. 12.
i Sup. § 18. l. 12. § 2.
k L. 2. § 16. l. 3. § 4.
l L. 1. § 16. Sup. § 13.
m L. 3. § 16. l. 7. § 66.
n L. 3. § 3. 12. l. 7. § 3.
o L. 7. § 16. l. 9. § 32.
p L. 7. § 31. l. 10. § 9.
q L. 9. § 4. 20. 38.
r L. 2. § 3. l. 5. § 8. l. 8. § 23. 27.
s L. 2. § 17.
t L. 2. § 4. l. 6. § 2. l. 8. § 44.
u L. 1. § 16. l. 6. § 31.
x L. 1. § 8.
y Inf. § 45. l. 6. § 10. l. 9. § 39. l. 12. § 14.
z L. 6. § 38.
a Inf. § 40.
b Sup. § 18.
c L. 5. § 11. l. 9 § 39.
d Inf. § 44. 46. l. 8. § 15. 49.

μή ποτε ἄμεινον τ' ἄν. Xyl. al. μή ποτε μηδὲν ἄμ. τοῦ. Mer.

καλῶς. M.

pestates tuæ, ô Natura, ferunt. à te omnia sunt, in te consistunt, ad te redeunt. *O urbs amica Cecropis*, inqit ille: tu veró non dicturus es, *O urbs amica Jovis*.

§ 24. *Pauca agas*, inqit, *si tranqillus esse cupis*. an non præstiterat dixisse, qæ necessaria sunt agas, qæq; animantis civilis ratio dictat, & qo modo dictat. istud enim non eam duntaxat, qæ bona agendo, sed & eam, qæ pavca agendo comparatur, tranqillitatem producit. pleraq; enim eorum qæ dicere & facere consvevimus, cùm necessaria non sint, si amputaverimus, à negotiis multò vacabit magìs, minûsqe perturbata futura est nobis vita nostra. oportet itaq; ad singula sibi suggerere, an non istud ex earum numero est, qæ non sunt necessaria? nec actiones tantùm, sed cogitationes etiam minùs necessariæ sunt recidendæ. siqidem id agendo fiet, ùt nec actiones conseqantur supervacaneæ.

§ 25. Periculum facito, qomodo procedat tibi vita viri boni. eum dico, qi rebus ab universo sibi assignatis acqiescit, & propriâ actione, qæ justâ, affectione, qæ benevola sit, contentus agit.

§ 26. Illa vidisti? & ista vide. nè te conturbes. simplicem te præstés. peccat aliqis? sibi peccat. boni aliqid tibi obvenit? ab initio tibi, qicqid contingit, ab universo destinatum & fato certo assignatum est. huc summa redit; brevis est vita: qod instat tempus lucrandũ est, considerate justéq; agendo. in animo remittendo sobriè te geras.

§ 27. Mundus vel est ordine justo dispositus, vel miscela temeraria, congesta qidem ea, sed ut mundus sit tamen. qid enim? fieríne potest, ut in te mundus qidã sit & dispositio concinna, in universo veró inconcinnitas mera? ídq; rebus omnibus ità qanqã discretis ac diffusis, conspirantibꝰ tamen.

§ 28. Mores nigri, effœminati, præfracti, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles perfidi, tyrannici.

§ 29. Si peregrinus in mundo est, qi

ignarus

ignarus eſt eorum, qæ in mundo exiſtunt: perinde certè in mundo peregrinus eſt, qi ignarus eſt rerum qæ in eodem geruntur. profugus, qi rationem civilem fugit. cæcus, qi mentis oculos clavſos habet. mendicus, qi alterius cujuſqam indiget, neq; apud ſe habet, qicqid ad vitam conducat. abſceſſus mundi, qi abſcedit, ſeqe à naturæ communis ratione ſejungit, dum eis qæ contingunt offenditur. hoc enim, qicqid eſt, profert eadem, qæ à te protulit. abſciſſus civitatis, qi animam propriam à rationalium reliqorum anima, qæ una omnium eſt communis, abſcindit.

§ 30. Iſte ſine tunica philoſophatur; ille ſine libro: alius qiſpiam ſeminudus. panes, inqit, cùm deſint, rationi tamen inſiſto. mihi verò, inqit alter, cùm nec ex diſciplinæ exercitio qi præberi ſolet, commeatus ſuppetat, perſiſto tamen.

§ 31. Qam didiciſti artem, eam diligito, eidémqe acqieſcito. qod avtem vitæ reliqum eſt, ità exigito, ùt qi Diis tua omnia ex toto animo commiſeris; nullíqe homini vel ſervum vel tyrannũ te exhibeas.

§ 32. Cogita, verbi gratiâ, tempora ſub Veſpaſiano acta, eadem prorſus omnia, qæ nunc ſunt, deprehendes. nuptias contrahentes, liberos tollentes, ægrotantes, defungentes, militantes, ferias agentes, mercaturam exercentes, agros colentes, adulationi deditos, arroganter pervicaces, ſuſpicionibus indulgentes, inſidias ſtruentes, mortem aliqorum expetentes, de rerum ſtatu præſente qiritantes, opes congerentes, conſulatûs, regníve appetentes. ità tranſiit, nec jam uſqam eſt illorum vita: Rurſus ad Trajani tempora te transferas. eadem denuo cuncta comperies. iſtorum qoq; vita morte jam commutata eſt. pari modo tempora alia notâ peculiari aliqâ deſignata, vel etiam gentes totas, contemplare; ſimúlq; conſidera, qàm multi cùm in rebus iſtiuſmodi enixè ſe contendiſſent, pavlò pòſt occiderint, & in elementa ſua reſoluti

γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἧττον ξένος, καὶ ὁ μὴ γνωρίζων τὰ γινόμενα· [a] φυγὰς, ὁ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· [b] τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι· [c] πτωχὸς, ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. [d] ἀπόστημα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, διὰ τοῦ δυσαρεστεῖν τοῖς συμβαίνουσιν. [e] ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἣ καὶ σὲ ἤνεγκεν· [f] ἀπόσχισμα πόλεως ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, [g] μίας οὔσης.

§ 30. Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ, ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου, ἄλλος * οὕτως ἡμίγυμνος. ἄρτους οὐκ ἔχω, φησὶ, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ· ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

§ 31. [h] Τὸ τεχνίον, ὃ ἔμαθες φίλει, τούτῳ προσαναπαύου. [i] τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ βίου διέξελθε, ὡς [k] θεοῖς μὲν ἐπιτετροφὼς τὰ σεαυτοῦ πάντα [l] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς * [m] μήτε τύραννον, μήτε δοῦλον ἑαυτὸν καθιστάς.

§ 32. Ἐπινόησον λόγου χάριν τοὺς ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καιροὺς, [n] ὄψει * ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἑορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, [o] αὐθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἐρῶντας, θησαυρίζοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. οὐκοῦν [p] ἐκεῖνος μὲν ὁ τούτων βίος, οὐκ ἔτι οὐδαμοῦ. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τοῦ Τραϊανοῦ μετάβηθι· πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. [q] τέθνηκε κἀκεῖνος ὁ βίος. ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὅλων ἐθνῶν ἐπιθεώρει καὶ βλέπε, [r] πόσοι κατατεθέντες, μετ' ὀλίγον ἔπεσον, καὶ [s] ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα.

[a] L. 10. § 25.
[b] L. 12. § 1. 13.
[c] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 10. § 1. l. 11. § 1.
[d] L. 2. § 16.
[e] L. 2. § 3.
[f] L. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[g] L. 9 § 8.
* οὔσης f.
[h] L. 5. § 1 9. l. 6. § 7. 43.
[i] L. 8. § 1. l. 7. § 46. 56.
[k] L. 3. § 6. Inf. § 34.
[l] L. 3. § 4.
* -νὶ Lug. An.
[m] L. 7. § 66. l. 11. § 18.
[n] L. 2. § 14. l. 7. § 1.
* ταὐτὰ, vel τὰ αὐτὰ
[o] L. 12. § 27.
[p] Sup. § 3. 19. l. 7. § 8.
[q] L. 8. § 25. 31.
[r] L. 3. § 3. Sup. § 3.
[s] L. 5. § 4. l. 7. § 50. l. 8. § 18.

καὶ μάλιστα δὲ ἀναπολητέον ἐκείνους, οὓς αὐτὸς ἔγνως [a] κενὰ σπωμένους, [b] ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτου [c] ἀπρὶξ ἔχεσθαι, καὶ [d] τούτῳ ἀρκεῖσθαι. ἀναγκαῖον δὲ ὧδε τὸ μεμνῆσθαι, ὅτι καὶ [e] ἡ ἐπιστροφὴ [f] καθ' ἑκάστην πρᾶξιν, [g] ἰδίαν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν. οὕτως γὰρ [h] οὐκ ἀποδυσπετήσεις, ἐὰν μὴ ἐπὶ πλέον ἢ προσῆκε περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ.

§ 33. Αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν. οὕτως οὖν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πάλαι πολυϋμνήτων, νῦν τρόπον τινὰ γλωσσήματά ἐστιν, Κάμιλλος, Καίσων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, κατ' ὀλίγον δὲ Σκιπίων, καὶ Κάτων, εἶτα καὶ Αὔγουστος, εἶτα καὶ Ἀδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος. [i] ἐξίτηλα γὰρ πάντα, καὶ [k] μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ παντελὴς λήθη κατέχωσεν. καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν θαυμαστῶς πως λαμψάντων. οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, [l] ἄϊστοι, ἄπυστοι. τί δὲ καὶ ἔστιν ὅλως ἀείμνηστον; [m] ὅλον κενόν. [n] τί οὖν ἐστι, περὶ ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἓν τοῦτο· [o] διάνοια δικαία, καὶ πράξεις κοινωνικαὶ, καὶ λόγος οἷος μήποτε διαψεύσασθαι, καὶ διάθεσις [p] ἀσπαζομένη πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὡς [q] ἀναγκαῖον, ὡς [r] γνώριμον, ὡς [s] ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης, καὶ πηγῆς ῥέον.

§ 34. [t] Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου, παρέχων συνυφῆσαι, οἷς τισί ποτε πράγμασι βούλεται.

§ 35. [u] Πᾶν ἐφήμερον καὶ τὸ μνημονεῦον, καὶ τὸ μνημονευόμενον.

§ 36. Θεώρει διηνεκῶς, * πάντα [x] κατὰ μεταβολὴν γινόμενα * γίνεται· καὶ ἐθίζου ἐννοεῖν, ὅτι [y] οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις, ὡς τὸ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα ὅμοια. σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ὂν τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐσομένου. [z] σὺ δὲ μόνα σπέρματα * φαντάζῃ, τὰ εἰς γῆν,

[a] Sup. § 3.
[b] Sup. § 19. l. 9 § 26.
[c] L. 3. § 6. l. 8. § 5.
[d] L. 5. § 14. l. 8. § 7. 45.
[e] L. 8. § 19. l. 10. § 11.
[f] L. 8. § 32.
[g] L. 3. § 11. Sup. § 22.
[h] L. 5. § 9.
[i] L. 3. § 10. sup. § 19
[k] L. 8. § 25. l. 12. § 27.
[l] Odyss. α. v. 242. L. 6. § 47.
[m] Sup. § 3. 19.
[n] L. 6. § 47.
[o] Sup. § 18. 22. Inf. § 37. 48.
[p] L. 3. § 4. 16.
[q] L. 2. § 3.
[r] Inf. § 44.
[s] L. 6. § 38.
[t] L. 3. § 4. 6. Sup. § 31. l. 7. § 46. l. 10. § 8. 11. 14. 28.
[u] Sup. § 19. Inf. § 48. l. 3. § 10. l. 8. § 21. 25. l. 9. § 14.
* [ὅτι] vel [πῶς] π. vel mox ∧ ∧ mer.
[x] L. 7. § 18. 25. l. 9. § 32. 33. ∧ γίνεσθαι
[y] L. 7. § 23. l. 8. § 6. l. 10. § 34.
[z] L. 7. § 30. l. 10. § 26.
* φαντάζῃ. vel φαντάζεις. mer.

sint. illi verò cum primis sunt memoriâ recolendi, qos ipse nôris aliqando se rebus inanibus distinuisse, cùm id interim facere, qod conditioni propriæ consentaneum erat, huic firmiter inhærere, eodémq; contentum esse, neglexerint. illud etiam istîc meminisse oportet, in actione unaqaqe eam, qæ adhibetur, curam, pro rei dignitate ac congruentiâ esse attemperandam. ità fiet, nè qando fastidio corripiaris, si in rebus minoris æstimationis, non diutiùs, qàm par est, fueris occupatus.

§ 33. Qæ fuerunt usitata qondam vocabula, glossematum loco nunc habentur. pari modo & eorum, qi qondam celeberrimi fuerunt, nomina, qasi glossemata qædam nunc facta sunt: Camillus, Cæso, Volesus Leonnatus: pavlò pôst Scipio, & Cato: tum Avgustus etiam: dein Hadrianûs, & Antoninus. evanida enim sunt omnia, citóqe fabularum instar obtinent; mox & oblivione prorsus obruuntur. atqe hæc de eis dico, qi cum admiratione hominum aliqando claruerunt. cæteri enim statim atq; expiraverint, ignoti ac nè fando qidem avditi fiunt. porrò qidnam est hoc ipsum memoriam æternam conseqi? mera vanitas. ecqid est igitur, in qod studium conferre par sit? unum hoc, ut mens sit justa, actio socialis, dictio mentiri nescia, affectio qicqid contigerit amplecti prompta, ut necessarium, ut familiare, ut à principio fontéq; istiusmodi profluens.

§ 34. Fato sponte tuâ te dedas; ei permittens, qibuscunq; libuerit reb⁹ te destinet.

§ 35. Dieculæ ferè unius sunt, & qod commemorat & qod commemoratur.

§ 36. Hoc jugiter considera; omnia ista qæ fiunt, mutatione fieri. & assvesce te cogitationi isti, nihil æqè diligere universi naturam, ac ea qæ jam existunt mutare, & ex eis sic mutatis nova germina refingere. seminis enim rationem habet qandam qicqid est, ad id qod ex eodem futurum est. etenim semina ea sola opinari, qæ in terram

ram

ram uterúmqe dejiciuntur, plebeium est nimis.

37. Jam jam moriturus es: necdum simplex es, imperturbatus, posse extrinsecus lædi suspicione immunis, cunctis propitius, justè agere unicam prudentiam ratus?

§ 38. Mentes illorum intuere, & studia etiam, qalia fugiant, qalia proseqantur.

§ 39. In alterius mente malum tuum non est situm. sed nec in mutatione & alteratione corporis animam ambientis. ubi ergò? in ea nimirum parte tui; qæ de malis opinatur. ista malum nihil opinetur, & bene se habitura sunt omnia. etiamsi, qod huic proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur, putrescat, qiescat tamen pars ea qæ de istis opinatur. hoc est, nè censeat avt malum avt bonum esse, qod viro malo bonóq; pariter potest obvenire. qicqid enim & secundùm naturam & præter eandem viventi ex æqo contingit, id ipsum neqe secundùm neqe præter naturam est.

§ 40. Cogita jugiter, mundum esse animalis unius instar, qod materiam unam, animámqe unam obtineat: item qomodo ad sensum hujusce, unum & illum, omnia referantur: unóq; qasi impetu ferantur universa, & ad omnia producenda cooperentur; qis deniqe rerum connexus & contextus sit.

§ 41. *Animula es cadaver gestans*; aiebat Epictetus.

§ 42. Nihil mali est rebus mutationem subeuntibus, sicut nec eis qæ mutatione interveniente consistunt.

§ 43. Flumen qoddam & torrens rapidus, est ævum, ex eis qæ hîc fiunt consistens. simul enim atqe comparuerit qicqam, abripitur; & aliud qidem abripitur, illud verò denuo inferetur.

§ 44. Qodcunq; contingit, tam consvetum támqe notum est, qàm avt rosa ve-

ἢ μήτραν καταβαλλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτικόν.

§ 37. [a] Ἤδη τεθνήξῃ, καὶ οὔπω οὔτε ἁπλοῦς, οὔτε ἀτάραχος, οὔτε [b] ἀνύποπτος τοῦ βλαβῆναι ἂν ἔξωθεν, οὔτε [c] ἵλεως πρὸς πάντας, οὔτε τὸ φρονεῖν [d] ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν τιθέμενος;

§ 38. [e] Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν διάβλεπε, καὶ * τοὺς φρονίμους, [f] οἷα μὲν φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν.

§ 39. [g] Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται· οὐδὲ * μὴν ἔν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροιώσει τοῦ περιέχοντος. ποῦ οὖν; [h] ὅπου τὸ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνον σοι ἐστί. [i] τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβανέτω, καὶ [k] πάντα εὖ ἔχει. [l] κἂν τὸ ἐγγυτάτω αὐτοῦ τὸ σωμάτιον, τέμνηται, καίηται, διαπυΐσκηται, σήπηται, ὅμως τὸ ὑπολαμβάνον περὶ τούτων μόριον, ἡσυχαζέτω. * τουτέστι, [m] κρινέτω μήτε κακόν τι εἶναι, μήτε ἀγαθὸν, ὃ ἐπίσης δύναται κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ συμβαίνειν· ὃ γὰρ * καὶ τῷ κατὰ φύσιν * βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει, οὔτε τοῦτο κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὔτε παρὰ φύσιν.

§ 40. Ὡς [n] ἓν ζῷον τὸν κόσμον, [o] μίαν οὐσίαν, καὶ [p] ψυχὴν μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ἐπινοεῖν· καὶ πῶς [q] εἰς αἴσθησιν μίαν τὴν τούτου, πάντα ἀναδίδοται· καὶ [r] πῶς ὁρμῇ μιᾷ πάντα πράσσει· καὶ πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων συναίτια· καὶ οἷά τις [s] ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις.

§ 41. [t] Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρὸν, ὡς Ἐπίκτητος ἔλεγεν.

§ 42. [u] Οὐδέν ἐστι κακὸν, τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· ὡς οὐδὲ ἀγαθὸν ἐκ μεταβολῆς ὑφισταμένοις.

§ 43. [x] Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. [y] ἅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται, καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται.

§ 44. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτως [z] σύνηθες καὶ [a] γνώριμον, ὡς τὸ ῥόδον ἐν τῷ ἔα-

ρι

[a] Sup. § 17. l. 10, § 1.
[b] L. 2. § 17. L. 7. § 53. l. 10. § 12.
[c] L. 8. § 26. l. 11. § 13.
[d] Sup. § 25.
[e] L. 9. § 18. 27.
* τὰς φρενῖδας f.
[f] L. 7. § 34. l. 10. § 13.
[g] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 4. 38.
* μὴν
[h] L. 9. § 15.
[i] L. 2. § 15. Sup. § 7.
[k] L. 10. § 1.
[l] L. 7. § 68.
* τουτέστι Xyl.
[m] L. 2. § 11. l. 11. § 11. 18.
* [τῷ παρὰ φύσιν] καὶ
* καὶ τῷ παρὰ φύσιν β

[n] L. 5. § 8.
[o] L. 7. § 9. l. 12.
§ 30. 32.
[p] L. 6. § 14. l. 9. § 8.
[q] Sup. § 27.
[r] L. 6. § 42.
[s] L. 6. § 38, 39. l. 8. § 23.
[t] L. 9. § 24. l. 10. § 33.
[u] Sup. § 5. l. 7. § 23. l. 9. § 21. l. 11. § 17.
[x] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[y] L. 5. § 23. l. 6. § 15.
[z] Sup. § 32. l. 7. § 1. l. 9. § 14.
[a] Sup. § 29. l. 7. § 29. 66. 68.

ρι, καὶ ὀπώρα ἐν τῷ θέρει· τοιοῦτον γὰρ καὶ νόσος, καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ ἐπιβουλή, καὶ ὅσα [b] τοὺς μωροὺς εὐφραίνει ἢ λυπεῖ.

[b] L. 5. § 23. 36. l. 7. § 73. l. 11. § 23.

[c] Sup. § 27. 40.

§ 45. [c] Τὰ ἑξῆς ἀεὶ τοῖς προηγησαμένοις οἰκείως ἐπιγίνεται· οὐ γὰρ οἷον καταρίθμησίς τις ἐστὶν ἀπηρτημένως, καὶ μόνον τὸ κατηναγκασμένον ἔχουσα· ἀλλὰ [d] συνάφεια εὔλογος· καὶ ὥσπερ [e] συντέτακται συνηρμοσμένως τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχὴν ψιλήν, ἀλλὰ θαυμαστήν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνει.

[d] L. 6. § 10.

[e] L. 5. § 8. l. 7. § 9.

§ 46. Ἀεὶ τοῦ Ἡρακλειτείου μεμνῆσθαι· ὅτι [f] γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. μεμνῆσθαι δὲ καὶ [g] τοῦ ἐπιλανθανομένου ᾗ ἡ ὁδὸς ἄγει· καὶ, ὅτι ᾧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται· καὶ [h] οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται· καὶ, ὅτι [i] οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ λέγειν· καὶ, * ὅτι οὐ δεῖ * παῖδας τοκέων, ὧν τοῦτ' ἔστι, κατὰ ψιλόν, καθότι παρειλήφαμεν.

[f] L. 7. § 47. l. 9. § 28. l. 10. § 11.

[g] L. 2. § 7.

[h] Sup. § 29. l. 12. § 1.

[i] L. 6. § 31.

* ὅτι δ' π' τ' [μεμνῆσθαι] οὐ κ' ψ' τυλέσι, κ' π'. Sal. ὅ. οὐ δ' ὡς π' τ' κ' ψ' κ' τικ' π' f.

* πυθαγορείους [μιμεῖσθαι] Boot.

§ 47. Ὥσπερ εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν, [k] ὅτι αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μέγα ἐποιοῦ, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον, ἢ αὔριον, εἴ γε μὴ ἐσχάτως ἀγεννὴς εἶ. [l] πόσον γάρ ἐστι τὸ μεταξύ; οὕτως [m] καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα εἶναι νόμιζε.

[k] L. 10. § 8.

[l] Inf. § 50.

[m] L. 5. § 24.

§ 48. Ἐννοεῖν συνεχῶς· [n] πόσοι μὲν ἰατροὶ ἀποτεθνήκασι, πολλάκις τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων συσπάσαντες· [o] πόσοι δὲ μαθηματικοὶ, ἄλλων θανάτους, ὥς τι μέγα, προειπόντες· [p] πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου ἢ ἀθανασίας μυρία διατεινάμενοι· [q] πόσοι δὲ ἀριστεῖς, πολλοὺς ἀποκτείναντες·

[n] L. 3. § 3.

[o] L. 8. § 25.

[p] L. 6. § 45. l. 7. § 19. l. 8. § 25.

[q] L. 3. § 3.

re, avt æſtate fructus. tale qiddam & morbus, & mors, & calumnia, & inſidiæ, & qicqid fatuos homines vel exhilarat, vel contriſtat.

§ 45. Subſeqentia antecedentibus aptè ſemper annectuntur. neq; enim rerum enumeratio ſimplex eſt à ſe invicem diſcretarum, qæ neceſſitate tamen qadam continentur; ſed rationi conſentanea connexio; & qemadmodum ea qæ in mundo exiſtunt, concinnè admodum certo inter ſe ordine componuntur: ità & qæ fiunt, non ſucceſſionem nudam, ſed admirabilem qandam concinnitatem præ ſe ferunt.

§ 46. Dictum illud Heracliti in memoria ſemper habeatur; *terræ mors eſt, aqam fieri; aqæ mors eſt, aërem fieri; aëris verò, ignem fieri:* & è converſo. illius qoq; meminiſſe profuerit, qi qô via duceret, oblitus eſt. qódqe pleriq; à ratione illa diſſentiunt, qâ cùm vel maximè converſantur jugiter, qâqe univerſa adminiſtrantur, & peregrina eis videntur, qibus qotidie occurrunt. item nihil tanqam per ſomnum agendum, dicendúmve. ſiqidem dormientes qoqe multa agere, & dicere videmur. ſed nec puerorum inſtar qicqam agendum, hoc eſt, ex mera traditionis ratione, qia à parentibus ſic accepimus.

§ 47. Qemadmodum ſi Deorum qis prædiceret tibi, avt cras, avt ſummum perendiè, moriturum te, havd in magno poneres, niſi animi eſſes abjectiſſimi, perendiè potiùs qàm craſtino mori. qantulum enim intereſſet? pari modo nec magni qicqam exiſtimes, ad milleſimum annum potiùs, qàm ad craſtinum diem.

§ 48. Crebrò apud te reputa, qot medici ſint mortui, qi ſuper decumbentes, tanqam conclamatos jam, ſupercilia contraxerint: qot mathematici, qi aliorum fata, qaſi magnum qid eſſet id poſſe, prædixerint: qot philoſophi, poſtqam de morte & immortalitate tam multa diſſeruiſſent: qot ſtrenui bellatores, cùm multos trucidâſſent: qot

qot tyranni, postqam vitæ necísq; potestatem, tanqam extra mortis aleam positi, diro cum fastu exercuerant: qot etiam urbes, ut sic dicam, intermortuæ sint; Helice, Pompeii, Herculanum, aliæ'q; innumerabiles. Percurre itidem qoscunqe noveris ipse, qi vice freqenti, alii alios ubi sepelierant, & ipsi tandem elati sunt: qámq; exiguo hæc omnia tempore contigerint. horum summa huc redit, ut humana omnia semper sic aspicias, tanqam qæ diurna & vilia sint: qod enim heri mucus fuerat, cras salsura fit avt favilla. útq; temporis ideo punctum hoc insecabile naturæ convenienter transigas, ac propitius decedas; perinde ac oliva maturitatem adepta ceciderit, naturam qæ protulit collavdans, arboríq; è qa prodiit, gratias agens.

§ 49. Promontorii par esto, cui fluctus jugiter cùm allidantur, ipsum tamen consistit, undarúmqe circumfusum sibi æstum compescit. Infelicem me, inqit ille, qòd mihi istud contigerit. imò, felicem me, qòd etiamsi contigerit, nil doleam tamen, nec avt præsentibus frangar, avt futura reformidem. accidere enim ejusmodi qid cuivis poterat: at non qivis citra animi ægritudinem casum ejusmodi tulisset. qamobrem ergo illud infelicitatis potiùs, qàm felicitatis istud loco habetur? num illud hominis infortunium dicis, qod naturæ humanæ nevtiqam adversatur? avt naturæ humanæ adversari qicqam dixeris, qod secundùm ejusdem voluntatem contingit? qid avtem ea velit, nòn est ut nunc discas. nunqid casus ullus prohibeat te, justum esse, magnanimum, temperantem, prudentem, temeritate, errore immunem, modestum, liberum, avt aliud qid eorum, qæ ubi affuerint, natura humana sua obtinet universa? memineris deinceps, qoties inciderit qicqam qod ad tristitiam impellat te, decreto hoc uti: Non est infelix casus iste, sed fortiter ferre hoc felicitatis est.

πόσοι δὲ τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινοῦ φρυάγματος, ὡς ἀθάνατοι, κεχρημένοι· πόσαι δὲ πόλεις ὅλαι, ἵν' οὕτως εἴπω, [a] τεθνήκασιν, Ἑλίκη, καὶ Πομπήιοι, καὶ Ἡρκλανον, καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. ἔπιθι δὲ καὶ [b] ὅσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, [c] ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, εἶτα [d] ἐξετάθη, ὁ δὲ ἐκεῖνον. πάντα δὲ ἐν βραχεῖ· τὸ γὰρ * ὅλα κατιδεῖν ἀεὶ τὰ ἀνθρώπινα ὡς [e] ἐφήμερα· καὶ [f] εὐτελῆ· καὶ ἐχθὲς μὲν [g] μυξάριον, αὔριον δὲ [h] τάριχος, ἢ [i] τέφρα. [k] τὸ ἀκαριαῖον οὖν τοῦτο τοῦ χρόνου [l] κατὰ φύσιν διελθεῖν, καὶ [m] ἵλεων καταλῦσαι· ὡσανεὶ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἔπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδυῖα τῷ φύσαντι δένδρῳ.

§ 49. Ὅμοιον εἶναι τῇ ἄκρᾳ, ᾗ διηνεκῶς τὰ κύματα προσρήσσεται· ἡ δὲ ἕστηκε, καὶ περὶ αὐτὴν κοιμίζεται τὰ φλεγμαίνοντα τοῦ ὕδατος. Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη· οὐμενοῦν· ἀλλ' εὐτυχὴς ἐγὼ, ὅτι [n] τούτου μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος διατελῶ, οὔτε ὑπὸ παρόντος θραυόμενος, οὔτε ἐπιὸν φοβούμενος. συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο παντὶ ἐδύνατο· ἄλυπος δὲ οὐ πᾶς ἐπὶ τούτῳ ἂν διετέλεσεν. διατί οὖν ἐκεῖνο μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου; ὃ οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀπότευγμα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναί σοι δοκεῖ, ὃ μὴ [o] παρὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐστι; τί οὖν τὸ βούλημα, μεμάθηκας; [p] μήτι [οὖν] τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο κωλύσει δίκαιον εἶναι; μεγαλόψυχον; σώφρονα; ἔμφρονα; [q] ἀπρόπτωτον; [r] ἀδιάψευστον; αἰδήμονα; ἐλεύθερον; τ' ἄλλα, * ἃ συμπαρόντων ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου [s] ἀπέχει τὰ ἴδια. μέμνησο λοιπὸν ἐπὶ παντὸς τοῦ εἰς λύπην σε προαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι.

* οὐχ ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

[a] L. 10. § 18.
[b] Sup. § 3.
[c] Inf. § 50. l. 8. § 25.
[d] Sup. § 3.
* ὅλον Mer.
[e] Sup. § 35. l. 9. § 14.
[f] L. 2. § 12. l. 6. § 36.
[g] L. 6. § 13.
[h] L. 5. § 33.
[i] L 12. § 27.
[k] L 5. § 24.
[l] L. 1. § 9.
[m] L. 2. § 3.
[n] L. 9. § 40.
[o] L. 5. § 1.
[p] L. 5. § 29. l. 11. § 9.
[q] L. 3. § 9. l. 5. § 9.
[r] L. 2. § 17.
* ὧν σ.
[s] L. 8. § 32. l. 9. § 42. l. 11. § 1.
* ὅτι οὐχί.

[a] L. 9. § 3.
[b] L. 5. § 5.
* Καικιλια-νὸς f.
[c] Sup. § 48.
[d] Sup. § 47.
[e] L. 5. § 10. l. 9. § 3. l. 10. § 36.
[f] L. 5. § 29.
[g] Sup. § 3. l. 5. § 24. l. 12. § 7.
[h] L. 2. § 14. l. 9. § 33.

§ 50. [a] Ἰδιωτικὸν μὲν, ὅμως δὲ ἀνυτικὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἡ ἀναπόλησις τῶν [b] γλίσχρως ἐνδιατειψάντων τῷ ζῆν· τί οὖν αὐτοῖς πλέον, ἢ τοῖς ἀώροις; πάντως πού ποτε κεῖνται, * Καδικιανὸς, Φάβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἴ τις τοιοῦτος, [c] οἳ πολλοὺς ἐξήνεγκαν, εἶτα ἐξηνέχθησαν. [d] ὅλον μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι᾽ ὅσων, καὶ [e] μεθ᾽ οἵων ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν οἵῳ σωματίῳ; [f] μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα. [i] βλέπε γὰρ ὀπίσω [g] τὸ ἀχανὲς τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἄπειρον. ἐν δὴ τούτῳ, [h] τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τριγερηνίου.

§ 50. Vulgare qidem hoc est, efficax tamen ad mortem contemnendam adminiculum, si eos recolas qi vitæ avidi fuerint eidem diu immorati. qid enim amplius illis, qàm immaturè defunctis contigit? Omnino jacent alicubi defuncti & illi, Cadicianus, Fabius, Julianus, Lepidus, avt si qis alius hujusmodi, qi postqam multos extulerant, efferebantur & ipsi. exiguum enim omnino intercedit spatium; ídqe per qot molestias, cum qibus hominibus, in qali corpusculo exantlatum? nè ergo pro re momenti alicujus habeto. si enim ævi præteriti immensitatem adverteris & futuri itidem infinitatem, qid tandem distabit, triduanus qi fuerit, ab eo qi secula tria transegerit?

[i] L. 5. § 3. l. 8. § 50.
[k] L. 8. § 30.
[l] Sup. § 19. l. 11. § 18.
[m] L. 3. § 5. l. 8. § 30.
σαβίας, vel ἐγβεξίας f. Meric.

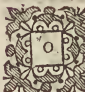
§ 51. [i] Ἐπὶ τὴν σύντομον ἀεὶ τρέχε· σύντομος δὲ ἡ κατὰ φύσιν. ὥστε [k] κατὰ τὸ ὑγιέστατον, πᾶν λέγειν καὶ πράσσειν. ἀπαλλάσσει γὰρ ἡ τοιαύτη πρόθεσις, κόπων, * στρατείας, καὶ πάσης [l] οἰκονομίας, καὶ [m] κομψείας.

§ 51. Viâ compendiosâ semper incedas. compendiosa est ea, qæ secundùm naturam est. in omni nimirum cùm dictione, tum actione veri rectiq; curam habere. etenim propositum istiusmodi molestiis, militiâqe, sed & dissimulatione omni atqe ostentatione immunem præstabit.

ΒΙΒΛΙΟΝ ε΄.

LIBER V.

[a] L. 8. § 12.
[b] L. 6. § 33.
[c] L. 4. § 12. l. 7. § 73. l. 8. § 2. 19. l. 9. § 42.
[d] Inf. § 6. l. 10. § 8.
* [δὲ] οὐ f.
[e] L. 6. § 33. & l. 8. § 26.

Ὄρθρου [a] ὅταν δυσόκνως ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔστω, ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι· [b] ἔτι οὖν δυσκολαίνω, εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὧν ἕνεκεν γέγονα, καὶ ὧν χάριν προῆγμαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ἐπὶ τοῦτο κατεσκεύασμαι, ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις ἑαυτὸν θάλπω; ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. [c] πρὸς τὸ ἥδεσθαι οὖν γέγονας; ὅλως δὲ οὐ πρὸς ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν; οὐ βλέπεις [d] τὰ φυτάρια, τὰ στρουθάρια, τοὺς μύρμηκας, τὰς ἀράχνας, τὰς μελίσσας, τὸν καθ᾽ αὑτὰς συγκοσμούσας κόσμον; σὺ * οὐ θέλεις [e] τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν; οὐ τρέχεις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν φύσιν; ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι.

Anè, cùm gravatim exurgis, in promptu sit tecum hoc modo differere; Ad opus humanum jam expergiscor. num verò ægrè feram, si ad ea agenda proficiscor, qorum gratiâ natus & in mundum productus sum? avt nunqid ad hoc conditus sum, ut stragulis involutum decumbens me foveam? At hoc, inqis, oblectat magis. Nunqid ergo ad oblectandum te natus es? non avtem ad faciendum avt agendum aliqid? an non arbusculas, aviculas, formicas, araneas, apiculas vides eam qam in mundo stationem obtinent, excolere satagentes? tu avtem, qæ hominis sunt, facere recusas? & non properas potiùs ad id, qod naturæ tuæ convenit? At qiete qoq;

opus est, inqis. Est fateor; sed qiescendi modum etiam natura præscripsit. præscripsit & edendi atqe bibendi. tu verò ultra modum, ultra id qod sufficit, in istis procedis. cæterùm in agendo secùs te geris. & intra id qod poteras, contines te. etenim verè temet non diligis. alioqi naturam tuam, qæ'qe illa vult, diligeres. siqidem artes suas qi diligunt artifices, earundem operibus etiam intabescunt, illuvie inediâqe affecti. tu verò naturam tuam minoris æstimas, qàm tornator tornaturam, avt histrio histrioniam, avt avarus argentum, avt ambitiosus gloriolam. & isti enim, ubi rebus hisce addicti fuerint, nec cibum, nec somnum capere magìs expetunt, qàm ista, ad qæ tam enixè feruntur, promovere: cùm tibi actiones societatem humanam spectantes sordeant magìs, qàm ut pari industriâ dignæ censeantur.

δεῖ. ἔδωκε καὶ τούτου μέτρα ἡ φύσις. ἔδωκε μέντοι καὶ τοῦ ἐσθίειν, καὶ πίνειν· καὶ ὅμως σὺ, ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρκοῦντα προχωρεῖς. [a] ἐν ταῖς πράξεσι δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ δυνατοῦ. οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτόν. ἐπεί τοι καὶ [b] τὴν φύσιν ἄν σου, καὶ [c] τὸ βούλημα ταύτης ἐφίλεις. ἄλλοι τε [d] τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες, συγκατατήκονται τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις, ἄλουτοι καὶ ἄσιτοι. σὺ τὴν φύσιν τὴν σεαυτοῦ ἔλασσον τιμᾷς, ἢ ὁ τορνευτὴς τὴν τορνευτικὴν, ἢ ὁ ὀρχηστὴς τὴν ὀρχηστικὴν, ἢ ὁ φιλάργυρος τὸ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον· καὶ οὗτοι, ὅταν [e] προσπαθῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέλουσι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναύξειν πρὸς ἃ φέρονται. σοὶ δὲ αἱ κοινωνικαὶ πράξεις εὐτελέστεραι φαίνονται, καὶ ἥσσονος σπουδῆς ἄξιαι;

[a] Inf. § 31.
[b] L. 8. § 26.
[c] L. 4. § 49.
[d] L. 4. § 31. l. 11. § 5.
[e] L. 12. § 3.

§ 2. Qàm facile est imaginationem omnem vel turbulentam vel inconvenientem ità amoliri & abstergere, ut in summa statim tranqillitate consistas?

§ 2. Ὡς εὔκολον, [f] ἀπώσασθαι καὶ [g] ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν τὴν ὀχληρὰν, ἢ ἀνοίκειον, καὶ εὐθὺς [h] ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶναι;

[f] L. 4 § 3. l. 8. § 47. l. 12. § 22. 25.
[g] L. 7. § 29. l. 11. § 16. 19.
[h] L. 7. § 33. l. 12. § 22.

§ 3. Nullum avt sermonem avt actionem indignum te censeas, qi naturæ fuerit consentaneus. neqe avertat ab eo te, qæ seqi possit, qorumlibet hominum reprehensio avt vituperatio. sed si dictu factúve honestum fuerit, indignum te nè existimes. habent enim illi mentem propriam, proprióqe ducuntur impulsu: qæ tu noli attendere, sed rectâ perge, naturæ tum propriæ, tum & communi obsecutus. eadem enim est harum utriusqe via.

§ 3. [i] Ἄξιον ἑαυτὸν κρίνε παντὸς λόγου καὶ ἔργου τοῦ κατὰ φύσιν· καὶ [k] μή σε παραιτείτω ἡ * ἐπακολουθοῦσά τινων μέμψις ἢ * λόγος. ἀλλὰ [l] * ἐκαλὸν πεπρᾶχθαι, ἢ εἰρῆσθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαξίου. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, [m] ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχουσι, καὶ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται· [n] ἃ σὺ μὴ περιβλέπου, ἀλλ' [o] εὐθεῖαν πέραινε, [p] ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων ἡ ὁδός.

[i] L. 11. § 16. l. 12. § 17.
[k] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 6. § 2.
* ἐπικαλύπτω Jun.
* ψόγος Jun.
[l] L. 12. § 17.
* εἰ κ.
[m] Inf. § 25. l. 8. § 56.
[n] L. 7. § 55.
[o] L. 8. § 57. l. 10. § 11.
[p] L. 6. § 14. 16. l. 9. § 2.

§ 4. Per ea qæ naturæ sunt consentanea incedo, donec occumbens tandem conqiescam, eô expirando, unde spiritum qotidie havrio, eóqe recidendo, unde & seminium mei pater, & sangvinem mater, & lac nutrix collegit; unde qotidianum per tot annos cibum potúmqe accepi; qod calcantem, & ad tam varios usus eo abutentem me sustinuit.

§ 4. Πορεύομαι διὰ τῶν κατὰ φύσιν, μέχρι πεσὼν ἀναπαύσωμαι, [q] ἐναποπνεύσας μὲν τούτῳ, [r] ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν ἀναπνέω, πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ [s] τὸ σπερμάτιον ὁ πατήρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἱμάτιον ἡ μήτηρ, καὶ τὸ γαλάκτιον ἡ τροφὸς, [t] ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν τοσούτοις ἔτεσι βόσκομαι, καὶ ἀρδεύομαι, ὃ φέρει με πατοῦντα, καὶ εἰς τοσαῦτα ἀποχρώμενον ἑαυτῷ.

[q] L. 4. § 4. 21. l. 6. § 15. l. 7. § 50.
[r] L. 2. § 2.
[s] L. 10. § 26.
[t] L. 10. § 7.

§ 5. Acumen tibi non est, qod sit ad-

§ 5. [u] Δριμύτητά σου οὐκ ἔχουσι θαυ-

[u] L. 7. § 52. 67. l. 8. § 8.

μάσαι; ἔστω· ἀλλὰ ἕτερα πολλά, ἐφ' ὧν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, οὐ γὰρ πέφυκα. ἐκεῖνα οὖν παρέχου, [a] ἅπερ ὅλα ἐστὶν ἐν σοί, τὸ ἀκίβδηλον, τὸ σεμνόν, τὸ [b] φερέπονον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἀμεμψίμοιρον, τὸ [c] ὀλιγοδεές, τὸ εὐμενές, τὸ ἐλεύθερον, τὸ ἀπείρατον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλεῖον. οὐκ αἰσθάνῃ,* πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἀφυΐας καὶ ἀνεπιτηδειότητος πρόφασις, ὅμως ἔτι κάτω μένεις ἑκών; ἢ καὶ [d] γογγύζειν, καὶ [e] γλισχρεύεσθαι, καὶ κολακεύειν, καὶ τὸ σωμάτιον καταιτιᾶσθαι, καὶ [f] ἀρεσκεύεσθαι, καὶ * περπερεύεσθαι, καὶ τοσαῦτα [g] ῥιπτάζεσθαι τῇ ψυχῇ, διὰ τὸ ἀφυῶς κατεσκευάσθαι, ἀναγκάζῃ; οὔ, μὰ τοὺς θεούς. ἀλλὰ τούτων μὲν πάλαι ἀπηλλάχθαι ἐδύνασο· μόνον δέ, εἰ* ἄρα ὡς βραδύτερος, καὶ δυσπαρακολουθητότερος καταγινώσκεσθαι*, καὶ τοῦτο δὲ ἀσκητέον, μὴ παρενθυμουμένῳ, μηδὲ *ἐμφιληδονοῦντι τῇ * νωθείᾳ.

mirationi cuiqam. multa tamen ſunt alia, de qibus dicere neqeas, non eſſe te ad ea aptum natum. hæc itaqe præſta, qæ in te omnino ſunt ſita, animum ſincerum, gravem, laborum tolerantem, voluptatum abſtinentem, ſorte contentum, pavcorum indigum, mitem, liberum, luxu alienum, ſerium, ſublimem. an non intelligis qàm multa præſtare cùm jam poſſis, ad qæ inhabilitatis naturalis avt ineptitudinis nullus ſuppetit prætextus, ſponte tamen in eis inferior adhuc perſiſtis? num & per conditionis naturalis defectum aliqem obmurmurare, reſtrictum eſſe, adulari, corpuſculum tuum incuſare, aſſentari, oſtentare te, animo tantopere jactari, cogeris? neqaqam, per Jovem; ſed his omnibus jam olim licuit tibi eſſe immunem. hoc tantummodo nomine ſi notari poteras, qòd tardiori hebetioríqe ingenio natus ſis, exercitatione vitium iſtud corrigere conandum fuerat, hebetudinem tuam neq; inſuper habendo, neqe in eadem tibi complacendo.

[a] L. 8. § 29. l. 9. § 11. l. 10. § 32.
[b] L. 1. § 16.
[c] L. 1. § 5.
* -γῃ
[d] L. 9. § 37.
[e] L. 4. § 50.
[f] L. 11. § 14.
* περπερεύεσθαι Lug.
[g] L. 1. § 16.
* ἄρης, si ſuſtineas. Mer.
* -σκῃ, vel σκέσθαι [μέλλῃς]
* ἐφιληδονεῖ. Mer.
* νωθεία f. νωθρεία Lug. An.

§ 6. Ὁ μέν τίς ἐστιν, ὅταν τι δεξιὸν περί τινα πράξῃ, πρόχειρος καὶ λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν· ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐ πρόχειρος, * ἄλλως μέντοι παρ' ἑαυτῷ, ὡς περὶ χρεώστου διανοεῖται, καὶ οἶδεν ὃ πεποίηκεν· [h] ὁ δέ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὅμοιός ἐστιν ἀμπέλῳ βότρυν ἐνεγκούσῃ καὶ [i] μηδὲν ἄλλο προσεπιζητούσῃ, μετὰ τὸ ἅπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐνηνοχέναι. [k] ἵππος δραμών, κύων ἰχνεύσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιβοᾶται, ἀλλὰ [l] μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὴν βότρυν ἐνεγκεῖν. ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόπον τινὰ ἀπαρακολουθήτως αὐτὸ ποιοῦσι; ναί· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, δεῖ παρακολουθεῖν. [m] ἴδιον γάρ, φησι, τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ αἰσθάνεσθαι ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ, νὴ Δία, [n] βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι. ἀληθὲς μὲν ἐστι

§ 6. Eſt, qi ubi gratum qid alicui fecerit, beneficium imputare proclivis ſit: eſt, qi etiamſi imputare havd ità proclivis ſit, pro debitore tamen apud ſe habet eum cui benefecit, qídq; fecerit, novit. eſt &, qi, qid fecerit, qodammodo nè novit qidem; ſed viti ſit ſimilis, qæ racemum ubi tulerit, fructúmq; ſibi proprium ſemel dederit, nihil ulteriùs reqirit. ſicut equs, ubi cucurrerit, canis venatus fuerit, apes mel confecerit; ità iſte, ubi benefecerit, non clamore proſeqitur, ſed ad aliud ejuſmodi opus ſe transfert; qemadmodum vitis ad racemos alios denuo ſuo tempore producendos. in horum ergò numero eſſe oportet, qi qid faciant, ipſi qodammodo nè intelligunt qidem? ità plané. At hoc ipſum, inqis, qid agas, intelligere neceſſarium eſt. eſt enim ſocietatis legem colentis proprium hoc, ut ſentiat ſe ſecundùm legem illam agere; útq; velit etiam, per Jovem, eum qocum ſic agit, id perſentiſcere. Verum eſt, fateor,

* ἀλλὰ f. vel, ἀλλ' ὃς
[h] L. 7. § 73. l. 9. § 42.
[i] L. 4. § 13.
[k] Sup. § 1. l. 10. § 8.
[l] L. 6. § 7. l. 11. § 4. l. 12. § 29.
[m] Inf. § 16.
[n] L. 11. § 15.

qod

qod dicis. Veruntamen, qod jam dictum eſt, ſi ſeciùs ceperis, ex eorum numero futurus es, qorum priore loco memineram. ſiqidem & illi rationis ſpecie qadam probabili abducuntur. tu avtem, ſi id qod dixeram rectè intelligere volueris, noli metuere, nè hac de cavſsâ benefaciendi occaſionem ullam ſis omiſſurus.

§ 7. Athenienſium votum erat, *Plue, plue, chare Jupiter, ſuper Athenienſium arva & prata.* avt nihil omnino precari, avt hoc modo ſimpliciter & ingenuè precari par eſt.

§ 8. Cujuſmodi illud eſt, qod dici ſolet, *Æſculapium* huic vel illi *coordinâſſe*, ut eqitet, ut frigidâ proluatur, ut diſcalceatus incedat: ejuſmodi qiddam eſt, & qod huic vel illi coordinavit univerſi natura, ut morbo teneatur, corpore mutiletur, liberos amittat, avt aliud tale qippiam. ſiqidem & ibi *coordinavit* illud, ſenſum hunc habet, acſi diceretur, hoc ad illud ordinavit, tanqam qod ad ejuſdem ſanitatem conducat: atq; iſtic pariter, qicqid unicuiqe contingit, ad illud ordinatur qodammodo qod fato congruum exiſtat. atq; hinc eſt qod ea convenire nobis dicimus: qomodo lapides qadratos in mœnibus avt pyramidibus convenire dicunt artifices, cùm ſibi invicem ſcitè compoſiti coaptantur. omnino enim una qædam eſt rerum omnium compages. & qemadmodum ex cunctis corporibus mundus iſte, qô corpus ejuſmodi ſit, conſummatur; ità ex cavſſis univerſis, qô cavſſa ſit ejuſmodi fatum conficitur. intelligunt hoc qod dico etiam rudiſſimi qiqe. dicunt enim *tulit hoc illi*, ſors nimirum. hoc itaqe illi ferebatur; iſtúdq; illi coordinabatur. proinde ità excipiamus iſta, qomodo ea ſolemus, qæ Æſculapius præceperit. multa ſiqidem & in illis aſpera ſunt, qæ ſanitatis ſpe tamen libenter admittimus. ejuſmodi itaq; qiddam videatur tibi, eorum qæ naturæ communi viſa ſunt, perfectio & conſummatio, cujuſmodi eſt valetudo tua.

ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν λεγόμενον * παρεκδέχῃ, διὰ τοῦτο ἔσῃ εἷς ἐκείνων, ὧν πρότερον ἐπεμνήσθην. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πιθανότητι παράγονται. ἐὰν δὲ θελήσῃς συνεῖναι τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο παραλίπῃς τι ἔργον κοινωνικόν.

§ 7. Εὐχὴ Ἀθηναίων, ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. ἤτοι οὐ δεῖ εὔχεσθαι, ἢ οὕτως ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως *.

§ 8. Ὁποῖόν ἐστι τὸ λεγόμενον, ὅτι συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν· [a] τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, συνέταξεν, τούτῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις νόσον, ἢ πήρωσιν, ἢ ἀποβολὴν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ συνέταξεν, τοιοῦτόν τι σημαίνει, ἔταξε * τοῦτο πρὸς τοῦτο, ὡς κατάλληλον * εἰς ὑγίειαν. καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἑκάστῳ τέτακταί πως * πρὸς αὐτὸ κατάλληλον * εἰς τὴν εἱμαρμένην. [b] οὕτως γὰρ καὶ αὐτὰ συμβαίνειν ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσι, * ἢ ταῖς πυραμίσι συμβαίνειν οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντας ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνθέσει. Ὅλως γὰρ [c] ἁρμονία ἐστὶ μία. καὶ ὥσπερ [d] ἐκ πάντων τῶν σωμάτων ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται; οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται. νοοῦσι δὲ ὃ λέγω; καὶ οἱ τέλεον ἰδιῶται. φασὶ γὰρ, τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ· οὐκοῦν [e] τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνετάττετο. δεχώμεθα οὖν αὐτὰ, ὡς [f] ἐκεῖνα * ὁ Ἀσκληπιὸς συντάττει. πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τῆς ὑγιείας. τοιοῦτόν τι σοι δοκείτω, ἡ ἄνυσις καὶ συντέλεια τῶν τῇ κοινῇ φύσει δοκούντων, οἷς ἡ σὴ ὑγίεια.

* [ἂν] π. f.

* -θερίως Caſ.

[a] L.3. § 4. l.4. § 10. 33. l.6. § 16. l.10. § 20. l. 12. § 23.

[b] L.4. § 23. l.6. § 44, 45. l.7. § 57. l.9. § 39.

* καὶ ἐν τ. Svid.

[c] L.4. § 27.

[d] L. 4 § 40.

[e] L. 6. § 44. l. 10. § 6. 20. l. 12. § 23.

[f] Inf. § 9.

* ἃ, vel [ἃ] ὁ.

* τούτῳ τοῦτο. ex MS.

* πρὸς τὸ αὐτὸ. ibid.

* αὐτὴν. idem

* πρὸς τ. ibid.

καὶ οὕτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, κἂν ἀπηνέστερον δοκῇ, διὰ τὸ ἐκεῖ ἄγειν, [a] ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίειαν, καὶ τὴν τοῦ Διὸς εὐοδίαν καὶ εὐπραγίαν. οὐ γὰρ ἂν * τοῦτό τι ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν. οὐδὲ γὰρ ἡ τυχοῦσα φύσις φέρει τι, ὃ μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ᾽ αὐτῆς κατάλληλόν ἐστι. οὐκοῦν κατὰ δύο λόγους [b] στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνόν σοι. καθ᾽ ἕνα μὲν, ὅτι σοι ἐγίνετο, καὶ σοι συνετάττετο, καὶ πρός σέ πως εἶχεν, [c] ἄνωθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγκλωθόμενον. καθ᾽ ἕτερον δὲ, ὅτι [d] τῷ τὸ ὅλον διοικοῦντι τῆς εὐοδίας, καὶ τῆς συντελείας, καὶ νὴ Δία, τῆς συμμονῆς αὐτῆς αἴτιόν ἐστι. πηροῦται γὰρ τὸ ὁλόκληρον, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν διακόψῃς τῆς συναφείας καὶ συνεχείας, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω δὲ καὶ τῶν αἰτίων. [e] διακόπτεις δὲ ὅσον ἐπὶ σοί, ὅταν δυσαρεστῇς, καὶ τρόπον τινὰ ἀναιρῇς.

§ 9. [f] Μὴ σικχαίνειν, [g] μηδὲ ἀπαυδᾷν, μηδὲ [h] ἀποδυσπετεῖν, [i] εἰ μὴ καταπυκνοῦταί σοι τὸ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἕκαστα πράσσειν· ἀλλὰ [k] ἐκκρουσθέντα, πάλιν ἐπανιέναι, καὶ [l] ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ [m] φιλεῖν τοῦτο, ἐφ᾽ ὃ ἐπανέρχῃ· καὶ μὴ ὡς πρὸς [n] παιδαγωγὸν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανιέναι· ἀλλ᾽ ὡς [o] οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς τὸ σπογγάριον καὶ τὸ ὠόν, ὡς ἄλλος πρὸς κατάπλασμα, ὡς πρὸς καταιόνησιν· οὕτως γὰρ οὐδὲν * ἐπιδείξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ [p] προσαναπαύσῃ αὐτῷ. μέμνησο δὲ ὅτι [q] φιλοσοφία μόνα θέλει ἃ ἡ φύσις σου θέλει· σὺ δὲ ἄλλο ἤθελες * οὐ κατὰ φύσιν. [r] τί γὰρ τούτων προσηνέστερον; ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ * τοῦ σφάλλει; ἀλλὰ θέασαι εἰ προσηνέστερον μεγαλοψυχία, ἐλευθερία, ἁπλότης, εὐγνωμοσύνη, ὁσιότης. αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τί προσηνέστερον; ὅταν τὸ [s] ἄπταιστον, καὶ [t] εὔρουν ἐν πᾶσι [u] τῆς παρακολουθητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δυνάμεως ἐνθυμηθῇς.

eodémq; modo, qicqid evenerit, qamvis asperius visum fuerit, libens admittito, qandoqidem ad mundi integritatem Jovísqe prosperitatem atqe felicitatem ferat. neq; enim tulisset is, nisi ad universi bonum contulisset. cùm nec natura qælibet qicqam ferat, qod non ei mundo, qi ab ipsa administratur, congruens existat. ità duplici ratione diligas oportet, qicqid evenerit tibi. alterâ, qod tibi natum, & tibi coordinatum, & ad te qodammodo affectum est, à cavssis antiqissimis retro tibi contextum. alterâ, qod universi gubernatori prosperitatis & consummationis, atq; adeò permansionis ipsius procurandæ ex parte cavssa sit. mutilatur enim integrum ipsum, si qid vel minimum abscindas à connexione & continuitate, ut partium universi, ità & cavssarum. abscindis avtem, qantum in te est, qando molestè fers aliqid, tollísqe qodammodo.

§ 9. Noli ægrè ferre, avt animum despondere, avt stomachari, si juxta decreta recta agere volenti, havd perinde semper successerit. verùm, ubi excussum aliqando te senseris, regredere, pluribúsq; pro officii humani ratione gestis contentus sis; atqe illud, ad qod regrederis, fac diligas. nec, tanqam ad pædagogum, ad philosophiam redeas; sed qomodo ad ovum & penicillum, qi oculis laborant, qomodo ad emplastrum alius, alius ad perfusionem, confugit. ità nihil deerit ulteriùs, qod rationis obseqelæ conciliet te, sed eâ sponte tuâ acqiesces. illud avtem memineris, philosophiam ea sola velle, qæ natura tua ipsa velit. tu verò aliud aliqid velis, qàm qod naturæ tuæ convenit? ecqid enim istis blandius fuerit? voluptas avtem nonne hâc ratione nos fallit? sed vide, gratiórne sit magnanimitas, liberalitas, simplicitas, æqanimitas, sanctitas. ipsâ verò prudentiâ qid gratius compereris, cùm facultatem intelligentiâ scientiâq; in te præditam ejusmodi cogitaveris, qæ nusqam impingat, sed in omni re prosperè feratur?

[a] L. 2. § 3. l. 10. § 1.
* πιῦτο f.
[b] L. 6. § 44. 49.
[c] L. 4. [26. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[d] L. 2. § 3. l. 8. § 5.
[e] L. 4. § 29. l. 10. § 25. L. 11. § 8.
[f] Inf. § 10.
[g] L 6. § 29 l. 7. § 70.
[h] L 4. § 32.
[i] L. 9. § 29.
[k] L. 6. § 11. 12.
[l] L. 7. § 27.
[m] L. 4. § 3.
[n] L. 10. § 36.
[o] Sup. § 8.
* ἐπιδείξεις Boot. ἐπιδεήσει σε, vel ἐπιδείσῃ τοῦ π. Sal. ἐπιδεήσει [εἰς] τὸ π· vel ἐπιζηλώσεις [ἢ] τὸ π· f.
[p] L. 4. § 31. l. 6. § 12.
[q] L. 6. § 30. l. 10. § 2. l. 11. § 20.
* ἢ f.
[r] L. 8. § 12.
* τοῦτο Xyl.
[s] L. 4. § 49.
[t] L. 4. § 3. Inf. § 34. l. 10. § 6.
[u] L. 3. § 5 l 7. § 4.

§ 10. Res qidem ipsæ adeò sunt abditæ, ut philosophis havd pavcis, nec vulgaribus eis, omnino percipi nil posse visum sit qin & Stoicis perceptu difficiles admodùm videntur. éstq; reverâ assensus noster omnis labilis & mutabilis. ubinam enim gentium est, qi sententiam, falsus qandóqe, non mutaverit? ad subjecta jam ipsa si transieris, qàm caduca, qàm vilia sunt? qæqe etiam cinædo, scorto, latroni in possessionem cedere possint. mores avtem eorum, qibuscum degis, si adverteris, tales esse comperies, ut etiam gratissimum qemlibet vix sustineas, ut nè adjiciam seipsum etiam vix sustinere qenqam. in hujusmodi itaqe caligine ac sorde, tantóqe materiæ, temporis, motuum, rerúmqe motarum fluxu, nihil possum comminisci, qod æstimatione studióve dignum videatur. contrà potiùs solari se qemqe par fuerit, dissolutionem sui naturalem operiendo, morémqe interea havd gravatè ferendo, dum duobus hisce acqiescit prorsùs; altero nimirum, nihil obtingere sibi posse, qod non sit universi naturæ consentaneum; altero, in sua esse potestate situm, ut nihil faciat præter genii Deíqe sui voluntatem. hanc enim transgredi qi cogat, nullus est.

§ 11. Qam ad rem animâ nunc utor meâ? hoc te jugiter interroga, simúlq; te percontare; Ecqid mihi nunc versatur in parte mei illa, qæ principalis dici solet? avt cujusnam ego nunc animam gero? num puernli? num adolescentuli? num mulierculæ? num tyranni? num jumenti? num belluæ?

§ 12. Cujusmodi sint qæ plerisq; bona videntur, hinc licet deprehendere. si qid eorum qæ reverâ bona sunt mente qispiam conceperit, puta, prudentiam, temperantiam, justitiam, fortitudinem, ista, inqam, si animo præconceperit, non sustinebit adjectum huic avdire qicqam, qod non rei bonæ probè congruat. at verò qæ vulgò pro bonis habentur, ubi animo præconce-

§ 10. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπον τινὰ ἐγκαλύψει ἐστὶν, ὥστε φιλοσόφοις οὐκ ὀλίγοις οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν ἔδοξε [ἢ] παντάπασιν ἀκατάληπτα εἶναι· πλὴν αὐτοῖς γε τοῖς Στωικοῖς δυσκατάληπτα δοκεῖ. καὶ πᾶσα ἡ ἡμετέρα συγκατάθεσις, μεταπτωτή· ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος; [a] μέτιθι τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα, ὡς [b] ὀλιγοχρόνια, καὶ [c] εὐτελῆ, καὶ [d] δυνάμενα ἐν κτήσει κιναίδου, ἢ πόρνης, ἢ λῃστοῦ εἶναι. μετὰ τοῦτο ἔπιθι ἐπὶ [e] τὰ τῶν συμβιούντων ἤθη, [f] ὧν μόλις ἐστὶ καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ [g] ἑαυτόν τις * μόγις ὑπομένει. ἐν τοιούτῳ οὖν ζόφῳ, καὶ [h] ῥύπῳ, καὶ τοιαύτῃ * ῥήσει τῆς τε οὐσίας, καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἐκτιμηθῆναι, ἢ τὸ ὅλως σπουδασθῆναι δυνάμενον, οὐδ' ἐπινοῶ· τοὐναντίον γὰρ δεῖ παραμυθούμενον ἑαυτὸν [i] περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν, καὶ [k] μὴ ἀσχάλλειν τῇ διατριβῇ, ἀλλὰ τούτοις μόνοις [l] προσαναπαύεσθαι· ἑνὶ μὲν τῷ, ὅτι [m] οὐδὲν συμβήσεταί μοι, ὃ οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἐστίν. ἑτέρῳ δὲ, ὅτι [n] ἔξεστί μοι μηδὲν πράσσειν παρὰ τὸν ἐμὸν [o] θεὸν καὶ δαίμονα. [p] οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβῆναι.

§ 11. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ; παρ' ἕκαστον τοῦτο ἐπανερωτᾷν ἑαυτὸν, καὶ [r] ἐξετάζειν, τί μοί ἐστι νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν; [s] μήτι παιδίου; μήτι μειρακίου; μήτι γυναικαρίου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

§ 12. [t] Ὁποῖά τινα ἐστὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐντεῦθεν λάβοις· εἰ γάρ τις ἐπινοήσειεν ὑπάρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, οἷον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρείαν, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἔτι ἀκοῦσαι δυνηθείη * τι. ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ γὰρ ἐφαρμόσει· τὰ δέ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας

delet Mer.

[a] L. 8. § 22.
[b] L. 7. § 1.
[c] L. 4. § 48.
[d] L. 2. § 11. l. 4. § 39.
[e] L. 9. § 3.
[f] L. 10. § 36.
[g] L. 8. § 53.
* μόλις Lug.
[h] L. 9. § 14.
* ῥύσει Inf. § 23. L. 6. § 15.
[i] L. 2. § 17. Inf. § 33. l. 9. § 3.
[k] Sup. § 9.
[l] L. 6. § 12.
[m] Sup. § 8. l. 8. § 4. l. 12. § 26.
[n] L. 2. § 2. l. 3. § 14.
[o] L. 3. § 3. Inf. § 27.
[p] L. 2. § 9.
[q] L. 8. § 1. l. 10. § 24. 37. l. 12. 19. 33.
[r] L. 10. § 37.
[s] L. 4. § 28. l. 9. § 39.
[t] L. 2. § 12. Inf. § 33.
* τι τῶν ἀγαθῶν ὅπερ ἐστ· Sal. τι, ὅπερ τῷ α. οὐκ ἐ. f.

* [ἐπὶ] τούτων, vel ἐπ' ἐκείνων μ. f.
*- τι τόδε· ἐπὶ δὲ f.

* θήσῃ Boot.

πινοήσας τις, ἐξακούσεται, καὶ ῥᾳδίως δέξεται, ὡς οἰκείως ἐπιλεγόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρημένον. οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφοράν. οὐ γὰρ ἂν * τοῦτο μὲν οὐ προσέκοπτεν καὶ ἀπηξιοῦτο *· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν πρὸς τρυφὴν ἢ δόξαν εὐκληρημάτων παρεδεχόμεθα, ὡς ἱκνουμένως καὶ ἀστείως εἰρημένον. πρόϊθι οὖν καὶ ἐρώτα, εἰ τιμητέον καὶ ἀγαθὰ ὑποληπτέον τὰ τοιαῦτα, ὧν προεπινοηθέντων, οἰκείως ἂν ἐπιφέροιτο, τὸ τὸν κεκτημένον αὐτὰ, ὑπὸ τῆς εὐπορείας οὐκ ἔχειν ὅποι * χέσῃ.

perit qis, avribus æqis accipiet, faciléqe admittet, tanqam aptè adjectum id, qod à comico qandoqe dictum eſt, ità etiam vulgus hominum differentiæ iſtius habent aliqam notitiam. alioqi enim non offenderet & tanqam dictu indignum repudiaretur, ſi de illis enunciaretur; cùm de divitiis eíſqe fortunæ bonis qæ ad luxum pompámve ferunt, tanqam aptè ſcitéqe dictum, admittamus. Eas nunc & qæras licet, utrùm in honore habendæ, avt in bonis cenſendæ ſint res hujuſmodi, qibus animo priùs conceptis illud commodè poſſit adjici, homini iſtis inſtructo præ opulentia ſua *non ſuppetere, ubi ventris onus deponat.*

[a] L. 2 § 2. l. 6. § 32.
[b] L. 4. § 4.
[c] L. 2. § 3. l. 6. § 15. l. 7. § 18. 25. l. 8 § 18. l. 9. § 28.
[d] L. 10. § 7. l. 11. § 1.

§ 13. [a] Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὑλικοῦ συνέστηκα; [b] οὐδέτερον δὲ τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσεται· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑπέστη. οὐκοῦν [c] καταταχθήσεται πᾶν μέρος ἐμὸν κατὰ μεταβολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλεῖ· καὶ ἤδη εἰς ἄπειρον. κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν κἀγὼ ὑπέστην, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, καὶ ἐπανιόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, κἂν [d] κατὰ περιόδους πεπερασμένας ὁ κόσμος διοικῆται.

§ 13. Formâ conſto & materiâ. harum nevtra in nihilum interibit, qemadmodum nec ex nihilo proceſſit. omnis ergò pars mei, mutatione interveniente, in mundi partem aliqam pro ratione ſui redigetur. & hæc rurſus in aliam mundi partem mutabitur: & ſic in infinitum. mutationis avtem hujuſmodi operâ & ipſe extiti, & qi me genuerant, atqe ità retro in aliud infinitum. nihil enim vetat, qo minùs hoc dicam, etiamſi ſecundùm periodos finibus certis terminatas mundus iſte digeratur.

[e] L. 4. § 13. 25. l. 7. § 18. l. 8. § 7. l. 11. § 1.
[f] Inf. § 34. L. 8. § 60.
[g] L. 4. § 18. 51.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη [e] δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς ἀρκούμεναι, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὰς ἔργοις. ὁρμῶνται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς· [f] ὁδεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκείμενον τέλος. καθὸ κατορθώσεις αἱ τοιαῦται πράξεις ὀνομάζονται, ὃ τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι.

§ 14. Ratio árſqe ipſa rationalis, facultates ſunt, qæ ſibi operibúſqe ſuis ipſæ ſufficiunt. à ſuo itaqe cientur prodeúntqe principio; at ad propoſitum ſibi finem rectâ proficiſcuntur. unde & rectè factorum appellationem ſortitæ ſunt actiones iſtiuſmodi, qâ viæ rectitudo ſignificetur.

[h] L. 8. § 12. 26.

§ 15. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπῳ, [h] ἃ ἀνθρώπῳ, καθὸ ἄνθρωπος, οὐκ ἐπιβάλλει. οὐκ ἔστιν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. οὐδὲ τελειότητές εἰσι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐτοῖς ἐστι τοῦ ἀνθρώπου κείμενον, οὐδὲ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους τὸ ἀγαθόν. ἔπειτα εἴ τι τούτων ἦν ἐπιβάλλον

§ 15. Nihil horum hominis eſſe dicendum eſt, qod non ad hominem qâ homo eſt, pertinet. iſta enim nec ab homine exiguntur, nec pollicetur ea natura humana, nec ad eam perficiendam ferunt. nec proinde in iſtis conſiſtit, avt naturæ humanæ finis, avt bonum aliqod qod ad finem hunc conficiendum conducat. tum ſiqid iſtorum ad hominem pertineret,

hominis

hominis non esset ea despectui habere, haísqe sese opponere. nec lavde dignus haberetur, qi istis minùs indigentem se præstiterit. imò nè bonus qidem vir esset, qi sibi horum alicui interdixerit, siqidem ea verè bona existerent. atqi contrà, qò qis horum hísqe similium plura sibi detraxerit, avt ab aliis detracta æqanimiter sustinuerit, eò melior meritò censetur.

§ 16. Talis futura est mens tua, qalia ea sunt qæ creberrimè cogitaveris. imbuitur enim cogitationibus anima. imbue ergò illam cogitationibus istiusmodi. verbi gratiâ; ubicunq; vivere, ibidem & bene vivere licere. in avla verò vivere licere: ergò & in avla bene vivere dari. & rursus, cujus gratiâ qidqe conditum est, ad id agendum esse conditum; ad qod avtem agendum conditum est, ad id ferri: ad qod fertur verò, in eo finem suum situm habere: in qo avtem finis rei cujusq; situs est, eodem utile bonúmqe ejusdem constare. bonum itaqe animantis ratione præditi, societas est. ad hanc enim natos esse nos, suprà demonstratum est. an non enim liqet planè, deteriora qæqe præstantiorum gratiâ esse condita, præstantiora sui invicem? præstant avtem inanimatis qidem animata; ex animatis verò qæ ratione sunt prædita.

§ 17. Qæ fieri neqeunt sectari, insanum est. fieri avtem non potest, qin istiusmodi qædam improbi agant.

§ 18. Nihil cuiqam contingit, qin à natura habeat, ut id ferre possit. aliis eadem contigere, qi vel casuum suorum ignari, vel animi magni specimen dare cupidi, immoti illæsiqe manserunt. indignum est avtem ignorantiam & arrogantiam prudentiâ plus posse.

§ 19. Res ipsæ nullâ ratione animam attingunt; neqe aditum ullum ad eam habent; neqe mutare eam, avt movere possunt. ipsa sola sese mutat movétqe. qa-

τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἂν [a] τὸ ὑπερφρονεῖν αὐτῶν, καὶ [b] κατεξανίστασθαι, ἀπόβαλλον ἦν. οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν, ὁ ἀπροσδεῆ τούτων ἑαυτὸν παρεχόμενος. οὐδ᾽ ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἔν τινι τούτων, ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. νῦν δ᾽ [c] ὅσῳ περ πλείω τις ἀφαιρῶν ἑαυτοῦ τούτων, ἢ τοιούτων ἑτέρων, ἢ καὶ ἀφαιρούμενά* τι τούτων ἀνέχηται, τοσῷδε μᾶλλον ἀγαθός ἐστι.

§ 16. [d] Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ διάνοια· [e] βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή· βάπτε οὖν αὐτὴν, τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν. οἷον, ὅτι [f] ὅπου ζῆν ἔστιν, ἐκεῖ, καὶ εὖ ζῆν. ἐν αὐλῇ δὲ ζῆν ἔστιν· [g] ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ· καὶ πάλιν, ὅτι [h] οὗπερ ἕνεκεν ἕκαστον κατεσκεύασται *, πρὸς ὃ δὲ κατεσκεύασται, πρὸς τοῦτο φέρεται· πρὸς ὃ φέρεται δὲ, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ· ὅπου δὲ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ συμφέρον, καὶ τ᾽ ἀγαθὸν ἑκάστου. [i] τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, κοινωνία. ὅτι γὰρ [k] πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν, πάλαι δέδεικται. ἢ οὐκ ἦν ἐναργὲς, ὅτι [l] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν, τὰ δὲ κρείττω ἀλλήλων; [m] κρείττω δὲ τῶν μὲν ἀψύχων, τὰ ἔμψυχα· τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά.

§ 17. Τὸ [n] τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν· [o] ἀδύνατον δὲ τὸ * τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

§. 18 [p] Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ. ἄλλῳ τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἤτοι ἀγνοῶν ὅτι συμβέβηκεν, ἢ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην [q] εὐσταθεῖ, καὶ ἀκάκωτος μένει. [r] δεινὸν οὖν ἄγνοιαν καὶ ἀρέσκειαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως.

§ 19. [s] Τὰ πράγματα αὐτὰ οὐδ᾽ ὁποσοῦν ψυχῆς ἅπτεται· [t] οὐδὲ ἔχει εἴσοδον πρὸς ψυχήν· [u] οὐδὲ τρέψαι, οὐδὲ κινῆσαι ψυχὴν δύναται. [x] τρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυτὴν

- [a] Inf. 31. L. 8. § 8. l. 10. § 8.
- [b] L. 8. § 39.
- [c] L. 10. § 33.
- * -νός, vel -μενά τινα
- [d] L. 7. § 3. l. 12. § 1.
- [e] L. 3. § 4.
- [f] L. 8. § 45. l. 10. § 33.
- [g] L. 1. § 17. l. 8. § 9.
- [h] L. 6. § 16. 40. l. 7. § 55. l. 8. § 12.
- * [πρὸς τοῦτο κατεσκεύασται.] τι.
- [i] Sup. § 6. Inf. § 34. l. 6. § 7. l. 7. § 74. l. 9. 42.
- [k] L. 2 § 1. l. 7. § 5.
- [l] Inf. § 30. l. 7. § 55. l. 11. § 10.
- [m] L. 6. § 23.
- [n] L. 6. § 50. l. 11 § 18. 33.
- [o] Inf. § 28. l. 9. § 42. l. 12. § 16.
- * οὐκ. Lug.
- [p] L. 8. § 46. l. 10. § 3.
- [q] L. 6. § 10. l. 11. § 9.
- [r] L. 8. § 48.
- [s] L. 4. § 3.
- [t] L. 8. § 41. l. 11. § 6.
- [u] L 6 § 52. l. 7. § 16.
- [x] L. 6. § 8.

τὴν μόνη· καὶ οἵων ἂν κριμάτων καταξιώσῃ ἑαυτὴν, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσυφεστῶτα.

a L. 2. § 1.
b Inf. § 33.
c L. 6. § 32. l. 8. § 56.
d L. 8. § 32. 41.
e L. 3. § 12. Inf. § 34. l. 10. § 33 l. 11 § 9.
f L. 4. § 1.

§ 20. [a] Καθ' ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἐστιν οἰκειότατον ἄνθρωπος, καθ' ὅσον [b] εὖ ποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανταί τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, [c] ἕν τι τῶν ἀδιαφόρων μοι γίνεται ὁ ἄνθρωπος· οὐχ ἧσσον ἢ ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. [d] ὑπὸ τούτων δὲ ἐνέργεια μέν τοι ἐμποδισθείη ἄν· [e] ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως, οὐ γίνεται ἐμπόδια [f] διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν, καὶ τὴν περιτροπήν· περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἡ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον· καὶ πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου τούτου ἐφεκτικόν· καὶ πρὸ ὁδοῦ, τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐνστατικόν.

qalia avtem decreta fuerint, qibus ipsa in se locum dederit, talia facit sibi adventitia qæqe.

§ 20. Aliâ qidem ratione nobis conjunctissimus est homo; qatenus officii est nostri juvare illos ac sustinere. at qatenus in actionibus debitis obsistunt nobis qandoqe, hac ratione inter res medias etiam mihi censetur homo; nihilo minùs qàm avt sol, avt ventus, avt bellua. hæc enim omnia actum impedire mihi possunt. Verùm conatûs avt affectûs impedimentum non datur, exceptionis atq; circumversionis beneficio. circumvertit enim mens transfértq; effectionis impedimentum omne ad id qod est potius. itâ fit, ut & qod opus meum hoc inhibet, ad opus conducat; & ad viam conferat, qod viæ initæ obstabat.

g Inf. § 33.
h L. 6 § 5. 9.
i L. 3. § 9 l. 6. § 14 16. l. 12. § 1. 19.
k L. 6. § 14.
l L. 3. § 1. l. 7. § 55.

§ 21. [g] Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ [h] πάντα διέπον· ὁμοίως δὲ καὶ [i] τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ [k] ἐκείνῳ ὁμογενές. καὶ γὰρ ἐπὶ σοῦ [l] τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

§ 21. Eorum qæ mundus complectitur, qod præstantissimum est colito. hoc est avtem illud, qod cæteris omnibus utitur, qod reliqa omnia administrat. pari modo & qod in te præstantissimum est, colito. hoc est avtem, qod superiori illi affine est. istud enim est, qod cæteris in te omnibus utitur; & à qo vita tua gubernatur.

m Inf. § 35. l. 6 § 44. 54. l. 8. § 55. l. 10. § 6.
n L. 2 § 1. l. 7. § 26.
* [δεικτέον δὲ] sive, [ἀλλὰ δεικτ.] τί Inf. § 28. L. 10. § 4. l. 11. § 13.

§ 22. [m] Ὃ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερὸν, οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει· ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ βεβλάφθαι φαντασίας τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα. εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι. εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται [n], οὐκ ὀργιστέον* τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. * τί τὸ παρορώμενον.

§ 22. Qod civitati non est noxium, nec civi nocet. hanc ad ea omnia regulam adhibe, qibus nocere tibi posse videbitur. si civitati ab hac re nihil nocetur, nec mihi: qin & etiamsi civitati nonnihil indè nocumenti accederet, nè sic qidem succensendum esset civitatem lædenti, sed ostendendum in qo delinqat.

o L 4. § 43.
p L. 2. § 17.
q Sup. § 10.
r L. 7. § 18. 25. l. 9. § 19. l. 11. § 35.
s L. 8. § 6.
t Inf. § 33.
* πρὸς τόδε f.
u L. 4. § 3. l. 12. § 7.
x L. 2. § 12.

§ 23. Πολλάκις ἐνθυμοῦ, [o] τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς καὶ ὑπεξαγωγῆς τῶν ὄντων τε καὶ γινομένων. [p] ἥ τε γὰρ οὐσία οἷον ποταμὸς ἐν διηνεκεῖ [q] ῥύσει, καὶ [r] αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν μυρίαις [s] τροπαῖς, καὶ σχεδὸν [t] οὐδὲν ἑστώς, καὶ τὸ παρεγγύς *. τὸ δὲ [u] ἄπειρον τοῦ τε παρῳχηκότος καὶ μέλλοντος* ἀχανές, [x] ᾧ πάντα ἐναφανίζεται. πῶς οὖν οὐ

§ 23. Sæpe cogita, qanta cùm celeritate abripiantur & subtrahantur, qæ sunt fiúntqe universa. est enim rerum natura instar fluvii cujusdam, qi in jugi sit fluxu. effectiones verò mutationibus continuis, & cavssæ ipsæ conversionibus innumeris subjacent. nec qod consistat ferè qicqam est. cogita itidem vastum istud utrinqe adjacens præteriti ac futuri temporis immensum, qo conduntur universa. qî igitur non pro

pro fatuo meritò habeatur, qi iſtis vel inflatur, vel cruciatur, vel de re aliqa, qæ ad ſpatium perbreve moleſtiam exhibeat, qiritatur, qaſi diu id fiat.

§ 24. Memineris & naturæ univerſæ, cujus particulam exiguam admodum obtines; & ævi univerſi, cujus ſpatium breve & momentaneum tibi aſſignatum eſt; & fati, cujus qantilla es particula?

§ 25. Peccat qis aliqid adversùs me? ipſe viderit: propriam habet diſpoſitionem, operationem propriam. ego nunc habeo, qod nunc habere me vult rerum natura; facióqe qod nunc me facere vult natura mea.

§ 26. Qæ principatum ac dominium obtinet pars animæ tuæ, immota maneat, ad levem vel aſperum carnis tuæ motum: nec ſe carni immiſceat, ſed circumſcribat ſeſe, & intra membrorum limites coerceat affectiones iſtas. qòd ſi aliâ ratione ſe ad mentem ſubvexerint, qatenus nempe ea corpori unita eſt, tunc ſenſui, cùm à natura ſit, non eſt obnitendum, ſed ſiſtenda partis principalis cenſura, nè de his tanqam avt bonis avt malis ſententiam ullam ferat.

§ 27. Cum Deis vivendum. hoc avtem faciet, qi animum exhibuerit ità jugiter affectum, ut rebus ſibi deſtinatis acqieſcat; faciátq; qæcunq; genius ille voluerit, qem ſui particulam à ſe avulſam Jupiter cuiqe attribuit, præſidem ducémqe eidem futurum. hic avtem cujuſqe mens eſt & ratio.

§ 28. Num ſuccenſes ei qi hircum olet? num ei, cui halitum gravem os emittit? qid enim fecerit? ejuſmodi os huic, illi alæ ſunt, ut fieri neqeat, qin tale qid ab utroqe ſe proferat. at homo, inqis, ratione præditus eſt, potéſtqe ſi advertat, dignoſcere qid delinqat. Bene tibi ſit. proinde, tu qoqe ratione cùm ſis præditus, rationali facultate tuâ eandem in illo excitato, errorem oſtendito, commonefacito. ſiqidem

[a] μωρὸς, ὁ ἐν τούτοις φυσώμενος, ἢ σπώμενος, ἢ σχετλιάζων, ὡς ἔν τινι χρόνῳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνοχλήσαντι;

§ 24. Μέμνησο τῆς συμπάσης οὐσίας, [b] ἧς ὀλίγιστον μετέχεις, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, οὗ [c] βραχὺ καὶ [d] ἀκαρειαῖόν σοι διάστημα ἀφώρισται, καὶ τῆς εἱμαρμένης, ἧς πόστον εἶ μέρος;

§ 25. [e] Ἄλλος ἁμαρτάνει * τι εἰς ἐμέ. ὄψεται· [f] ἰδίαν ἔχει διάθεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν· [g] ἐγὼ νῦν ἔχω, ὅ με θέλει νῦν ἔχειν ἡ κοινὴ φύσις, καὶ [h] πράσσω ὅ με νῦν πράσσειν θέλει ἡ ἐμὴ φύσις.

§ 26. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μέρος, [i] ἄτρεπτον ἔστω, ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· καὶ [k] μὴ συγκιρνάσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω* αὐτὸ, καὶ περιοριζέτω [l] τὰς πείσεις ἐκείνας ἐν τοῖς μορίοις. ὅταν δὲ ἀναδιδῶνται κατὰ τὴν ἑτέραν συμπάθειαν εἰς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐν σώματι ἡνωμένῳ, τότε πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν, φυσικὴν οὖσαν, οὐ πειρατέον ἀντιβαίνειν· [m] τὴν δὲ ὑπόληψιν, τὴν ὡς περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ, μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ αὑτοῦ.

§ 27. [n] Συζῆν θεοῖς· συζῇ δὲ θεοῖς ὁ συνεχῶς δεικνὺς αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν [o] ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις, [p] ποιοῦσαν δὲ ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ [q] προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, [r] ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ· οὗτος δέ ἐστιν, ὁ ἑκάστου νοῦς καὶ λόγος.

§ 28. [s] Τῷ γράσωνι μήτι ὀργίζῃ; μήτι τῷ ὀζοστόμῳ ὀργίζῃ; τί σοι ποιήσει; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει· [t] ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος λόγον ἔχει, φησί, καὶ δύναται συννοεῖν ἐφιστάνων τί πλημμελεῖ· εὖ σοι γένοιτο· τοιγαροῦν [u] καὶ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθέσει, λογικὴν διάθεσιν· [x] δεῖξον, ὑπόμνησον· εἰ γὰρ ἐπαΐει,

[a] L.4.§ 44.
[b] L.2.§9.l.12. § 32.
[c] L.4.§ 26.
[d] L.4.§ 48.l. 11.§ 18.
[e] L.4. § 26.l. 11.§13.l.12. § 26.
* τις Xyl.
[f] Sup. § 3.
[g] L.4.§34.l 7. § 57.
[h] L.6. § 22.
[i] L.4.§ 3.Sup. § 19.
[k] L.7.§16.67. l.10.§ 24.
* αὐτῷ f. L.7. § 68.
[l] L.3.§6.l.7. § 55.l.8.§ 26.
[m] L.4.§ 8.l.7. § 14.
[n] L.10.§ 1.l. 12. § 5.
[o] L.2.§ 17.l.3. §16.l.7 §54.
[p] Sup.§ 10.
[q] L. 3. § 5.
[r] L.2.§ 4.l.12. § 26.
[s] L. 11. § 15.
[t] Sup. § 17.
[u] L.4.§ 13 l. 11.§ 39.
[x] Sup. § 22.l. 6.§27.l.8. § 59.l.9.§ 11.l. 10.§4. l.11. § 13.

[a] L. 4. § 31.
[b] L.3.§7.l.11. § 18.

ἐπαίει, θεραπεύσεις, καὶ οὐ χρεία ὀργῆς. [a] [οὔτε [b] τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη.]

enim te avdiverit, sanâsti eum, nec irâ ampliùs opus jam erit. [Nec tragœdus, nec scortum.]

[c] L.2.§ 11. l. 11.§3.
[d] L. 8. § 47.
[e] L.2.§ 11,12. * ei f.
[f] L. 4. § 50.
[g] L.1.§ 16.l. 2.§9.l.8.§48.
[h] L.1.§ 9.l.3. § 4. Sup.§16. l.6. § 14.

§ 29. [c] Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστιν. ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπωσι, τότε [d] καὶ τοῦ ζῆν ἔξιθι· οὕτως μέντοι, ὡς [e] μηδὲν κακὸν πάσχων. * καπνὸς ἐστι, ἀπέρχομαι. τί αὐτὸ [f] πρᾶγμα δοκεῖς; μέχρι δέ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγει, μένω ἐλεύθερος, καὶ [g] οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω· θέλω δὲ [h] κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ, καὶ κοινωνικοῦ ζώου.

§ 29. Qo modo vivere cogitas vitâ mox excessurus, eodem, si volueris, vivere jam licet. sin id minùs permiserint, qibuscum hîc degis, exeas licèt è vita ; ità tamen, nè tanqam mali qid passus. si fumus molestus est mihi, discedo. cur hoc momenti alicujus esse videatur ? interim verò dum nihil me ad educendum me adigit, liber maneo ; utpote qem nemo prohibere possit, qo minùs faciam qæ velim; velim avtem, qæ animantis ratione imbuti & ad societatem nati naturæ sunt consentanea.

[i] Sup. § 16.
[k] L. 8. § 59.
[l] Sup. § 8.l. 9. § 1.
[m] L. 9. § 9.

§ 30. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. πεποίηκε γοῦν [i] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν· καὶ [k] τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν. ὁρᾷς [l] πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἑκάστοις, καὶ [m] τὰ κρατιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

§ 30. Universi mens communionis mutuæ amans est. itaqe deteriora qæq; præstantiorum cavsâ fecit : præstantiora sibi invicem conciliavit. vides ut res singulas ordine justo subdiderit, congesserit, pro dignitate sua suum cuiq; attribuerit, præstantissimas mutuo sibi invicē consensu devinxerit.

[n] L.1. § 17. Sup. § 11.l.6. § 48. l. 10. § 37.
[o] L.2. § 14.
[p] L.3. § 8.
[q] Sup.§ 15.
[r] Sup. § 1.
[s] L. 7. 65.

§ 31. [n] Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικὶ, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φίλοις, οἰκείοις, οἰκέταις· εἰ πρὸς πάντας σοι μέχρι νῦν ἐστὶ τὸ μήτε τινὰ ῥέξαι ἐξαίσιον, μήτε εἰπεῖν. ἀναμιμνήσκου δὲ, καὶ δι' οἵων διελήλυθας, καὶ οἷα ἤρκεσας ὑπομεῖναι· καὶ ὅτι [o] πλήρης ἤδη σοι ἱστορία τοῦ βίου, καὶ [p] τελεία ἡ λειτουργία· καὶ πόσα ὦπται καλά· καὶ [q] πόσων μὲν ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· [r] πόσα δὲ ἔνδοξα παρεῖδες· [s] εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας εὐγνώμων ἐγένου.

§ 31. Recole tecum, qo modo te hactenus gesseris erga Deos, parentes, fratres, conjugem, liberos, præceptores, educatores, amicos , familiares, famulos; nunqid hactenus adversùs horum aliqem, qod minùs deceat, qicqā vel facto, vel dicto etiam admiseris. recole qoq; qæ transegeris negotia, qibúsq; sustinendis suffeceris. cogita & vitæ tuæ historiam jam esse consummatam, munereq; tuo te jam defunctum. recole itidem, qot præclara videris; qot voluptates ac dolores spreveris; qot pro gloriosis habita neglectui habueris ; qot improbis deniqe æqum te exhibueris.

[t] L.2.§ 1.l.3. §16.l.6. § 35.
[u] L.19 § 18. l. 8. § 3.
[x] L.4. § 40.
[y] Sup. § 13.
[z] Sup.§ 21.

§ 32. [t] Διὰ τί συγχέουσιν ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμονα; τίς οὖν ψυχὴ ἔντεχνος καὶ ἐπιστήμων[u]; ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ [x] τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον, καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος [y] κατὰ περιόδους τεταγμένας [z] οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

§ 32. Qorsum arte instructum ac peritum qenqam rudes animæ imperitæ'qe conturbent? verùm qænam est anima perita artéqe instructa? Ea qæ principii finísqe rerum est gnara, rationísqe illius qæ res omnes permeat, ac per ævum omne statis periodis universum hoc administrat.

[a] Lib. 4. § 48.
[b] L.12. § 27.
[c] L.4.§ 6. l.6. § 13.

§ 33. Ὅσον οὔπω [a] σποδὸς ἢ σκελετὸς, καὶ [b] ἤτοι ὄνομα, ἢ [c] οὐδὲ ὄνομα·

§ 33. Cinis jamjam futurus es, avt ossa nuda ; noménqe tantùm , vel nè nomen

qidem

qidem tui, superfuturum est. nomen avtem ipsum nihil est aliud qàm sonitus inanis & echo qædam. qin & illa ipsa, qæ in hac vita tanto habentur in pretio, vana sunt, putida, exilia, canicularum instar invicem rixantium, avt puerulorum secum invicem litigantium, & ridentium modò, mox plorantium. Cæterùm fides, modestia, justitia, & veritas, Ad cœlum, à terra longè latéqe patente, sese contulerunt. ecqid igitur restat qod te istîc detineat? siqidem res sensui subjectæ, mutari pronæ, & consistere nesciæ; sensus ipsi hebetes & imagines falsas admittere proclives: animula ipsa, exhalatio à sangvine emissa: apud eos, qi istiusmodi sint, celebrem esse, inane qiddam. qin ergò expectas placidus, vel extinctionem tui, vel translationem? istius tempus donec obvenerit, qid suffecerit, nisi ut Deos colas celebrésqe; hominibus benefacias, sustineas eos eisdémqe abstineas; memineríſqe ea omnia, qæ extra corpusculi animulæ'qe tuæ terminos consistunt, nec tua esse, nec in potestate tua sita?

[a] τὸ δὲ ὄνομα, ψόφος καὶ ἀπήχημα· τὰ δὲ ἐν τῷ βίῳ πολυτίμητα, [b] κενὰ, καὶ [c] σαπρὰ, καὶ [d] μικρὰ, καὶ [e] κυνίδια διαδακνόμενα, καὶ [f] παιδία φιλόνεικα, γελῶντα, εἶτα εὐθὺς κλαίοντα. πίστις δὲ καὶ αἰδὼς, καὶ δίκη, καὶ ἀλήθεια, [g] πρὸς ὄλυμπον, ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης. τί οὖν ἔτι τὸ ἐνταῦθα κατέχον; εἴγε [h] τὰ μὲν αἰσθητὰ, εὐμετάβλητα, καὶ [i] οὐχ ἑστῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια, [k] ἀμυδρὰ καὶ εὐπαρατύπωτα· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον, [l] ἀναθυμίασις ἀφ᾽ αἵματος· [m] τὸ δὲ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις, κενόν.* τί οὖν [n] περιμένεις; [o] ἵλεως [p] τὴν εἴτε σβέσιν εἴτε μετάστασιν. ἕως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφίσταται, τί [q] ἀρκεῖ; τίς δ᾽ ἄλλο ἢ [r] θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν· [s] ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ [t] ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ἐκτὸς ὅρων τοῦ κρεαδίου, καὶ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνῆσθαι [u] μήτε σὰ ὄντα, μήτε ἐπί σοι;

[a] L. 4. § 3.
[b] L. 4. § 32.
[c] L. 9. § 36.
[d] L. 6. § 36.
[e] L. 7. § 3.
[f] L. 9. § 24.
[g] Hesiod. *l.* 1. v. 195.
[h] L. 7. § 17. *l.* 6. § 4. 14.
[i] Sup. § 23.
[k] L. 2. § 17.
[l] L. 4. § 3.
[m] L. 4. § 33.
* τί οὖν π. ἵλ.
[n] Sup. § 10.]
[o] L. 2. § 3.
[p] L. 7. § 32.
[q] Sup. § 14.
[r] L. 6. § 10. 30.
[s] L. 5. § 20.
[t] Sup. § 20.
[u] L. 12. § 3.

§ 34. Prosperè tibi res tuæ sunt perpetuò processuræ, si ritè incedere potueris, rectáqe methodo & opinari & agere. communia sunt animæ ratione præditæ, sive hominis sive alîus alicujus animantis duo ista: alterum, qod ab alia re nulla possit impediri; alterum, qod in animis affectione actionéqe justâ bonum suum situm habeat, nec ultra hæc qicqam appetere necesse habeat.

§ 34. Δύνασαι ἀεὶ [x] εὐροεῖν, εἴγε καὶ [y] ὁδεύειν, εἴγε καὶ [z] ὁδῷ ὑπολαμβάνειν, καὶ πράσσειν * δύο ταῦτα κοινὰ, τῇ τε τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παντὸς λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ [a] μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ᾽ ἄλλου· καὶ τὸ [b] ἐν τῇ δικαϊκῇ διαθέσει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθὸν, καὶ [c] ἐνταῦθα τὴν ὄρεξιν ἀπολήγειν.

[x] L. 2. § 5.
[y] Sup. § 14.
[z] L. 1. § 9.
* -σσειν. δ.
[a] Sup. § 20.
[b] Sup. 16.
[c] L. 4. § 20. *l.* 9. § 31.

§ 35. Si nec avt vitiositas hæc mea sit, avt effectum vitiositatis meæ; nec communitas eâ læditur, cur de re ista ipse differor? communitatem avtem qid læserit?

§ 35. Εἰ [d] μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμὴν, [e] μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ διαφέρομαι; [f] τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

[d] Sup. § 25. *l.* 7. § 22. *l.* 9. § 4.
[e] Sup. § 22.
[f] L. 8. § 55.

§ 36. Nè imaginatione ullâ temerè abripiaris: sed opis tuæ indigis, prout potes & par est, opem feras. nec si in rebus mediis hisce detrimentum sustinuerunt, ideò lædi eos existimes. nihil enim mali subest. sed qemadmodum senex discedens alumni turbinem poscebat, cùm turbinem tamen, hoc est, ludicrum qiddam, esse meminisset:

§ 36. Μὴ [g] ὁλοσχερῶς [h] τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ [i] βοηθεῖν μὲν κατὰ δύναμιν καὶ [k] κατ᾽ ἀξίαν· κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττῶνται, μὴ μέντοι [l] βλάβην αὐτὸ φαντάζεσθαι, κακὸν γὰρ * ἔθος· ἀλλ᾽ ὡς ὁ γέρων ἀπελθὼν τὸν τοῦ θρέπτου ῥόμβον ἀπῄτει, μεμνημένος ὅτι ῥόμβος

[g] L. 9. § 3.
[h] L. 4. § 22. *l.* 7. § 43.
[i] L. 6. § 30.
[k] L. 3. § 11.
[l] Sup. § 35.
* ἔθεν f

* γίνηται καλὸν Xyl.
[a] L.9.§ 29.
[b] L.4. § 44.
* ἐ· π· εὐμ. Sal. γένοιο ἄν, ὁ· κ· εὐμ· Boot.
*- ληφθεὶς S. & B. mer.
* ἄνθρωπε, τὸ δὲ εὐμ· ὁ· κατ· S.
[c] L.7. § 17.
* - θεὶ τρόπι Sal.

οὕτως οὖν καὶ ὧδε. ἐπεί τοι * γένη καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων· ἄνθρωπε, ἐπελάθου τί ταῦτα ἦν; ναί. ἀλλὰ τούτοις περιεσπούδαστα. [a] διὰ τοῦτ' οὖν καὶ σὺ [b] μωρὸς γένῃ; * ἐγενόμην ποτὲ, ὁπουδήποτε καταλειφθεὶς, *, * εὔμοιρος ἄνθρωπος. τὸ δὲ [c] εὔμοιρος, ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας· ἀγαθαὶ δὲ μοῖραι, ἀγαθαὶ * τροπαὶ ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαί, ἀγαθαὶ πράξεις.

ità & iſtîc te geras. ad roſtra ubi declamitans fueris, an oblitus es, homo, hæc qidnam ſint? memini ſatìs, inqis; verùm ea ſunt, in qibus iſti pretium ſtudiúmqe ponunt. num ergò & te fatuum eſſe neceſſe eſt, qia illi ſunt? qocunqe loco deprehenſus, felix futurus ſis. felix eſt avtem qi ſortem ſibi bonam comparaverit. ſors verò bona ſi qid ſit qæras, ea moribus bonis, motibus bonis, bonis deniq; actionib⁹ conſtat.

ΒΙΒΛΙ'ΟΝ ϛ'.

[a] Inf. § 5. L.7. § 23.
[b] L. 2. § 11. l. 10. § 7.
[c] L.3. § 11. Inf. § 8.

[a] Ἡ τῶν ὅλων οὐσία, εὐπειθὴς, καὶ εὐτρεπής· [b] ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν. κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδέ τι κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεταί τι ὑπ' ἐκείνου. [c] πάντα δὲ κατ' ἐκεῖνον γίνεται, καὶ περαίνεται.

[d] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 5. § 3. Inf. § 7. l. 8. § 2.
[e] L. 7. §. 44, 45, 46.
[f] L.3. § 7. l. 10. § 8.
[g] L.8. § 32. l.9. § 6.
[h] L.2. § 5. l.3. § 12.

§ 2. Μὴ διαφέρου, πότερον ῥιγῶν, ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς· καὶ πότερον νυστάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· [d] καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ [e] πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἀλλοῖον. [f] μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστὶ, καθ' ἣν ἀποθνήσκομεν. [g] ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ ταύτης [h] τὸ παρὸν εὖ θέσθαι.

[i] L. 3. § 11. l. 5. § 36. l. 7. § 29. 30.

§ 3. [i] Ἔσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία, παρατρεχέτω σε.

[k] L. 5. § 23. Inf. § 15.
[l] L. 8. § 25. l. 10. § 7.
* -αθήσεται Lug. αθώσεται mer.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα [k] τάχιστα μεταβάλλει, καὶ [l] ἤτοι ἐκθυμιαθήσεται*, εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθήσεται.

[m] L. 2. § 4. Sup. § 1. l. 10. § 25.

§ 5. [m] Ὁ διοικῶν λόγος οἶδε πῶς διακείμενος, καὶ τί ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τίνος ὕλης.

[n] L.7. § 15. 65.

§ 6. Ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι. [n] τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

[o] L.8. § 26. 42.
[p] L. 4. § 31.

§ 7. Ἑνὶ [o] τέρπου καὶ [p] προσαναπαύου,

LIBER VI.

Universi materia obſeqens eſt & parere prompta. mens rectrix ejuſdem, nullam in ſe maleficii cavſſam habet; cùm malitiam in ſe nullam habeat; neqe malefacit cuiqam, nec à qoqam læditur. ſecundùm hanc verò fiunt & perficiuntur universa.

§ 2. Pari loco habeas, frigore rigens, an calore fotus, qod eſt officii tui, feceris. item utrùm dormituriens, an ſomni ſatur; malè avdiens, an collavdatus; moriens itidem, an aliud qid agens. nam ex vitæ hujus officiis, hoc eſt etiam, qòd morimur. & in hoc ergò ſufficit, qod præ manibus eſt ritè diſponere.

§ 3. Introſpice, cavéqe nè rei cujuſqam qalitas dignitáſve propria te fugiat.

§ 4. Præſentia. hæc omnia qàm citiſſimè mutabuntur; & vel in exhalationem abibunt, (ſiqidem unita ſit rerum omnium ſubſtantia) vel diſſipabuntur.

§ 5. Novit mens univerſi rectrix, qomodo ſe habeat, qid faciat, & in qa materia verſetur.

§ 6. Optimus injuriam ulciſcendi modus eſt, inferenti nè ſis ſimilis.

§ 7. Hoc uno te oblecta, in eóqe acqieſce,

qiesce, ut ab una, qæ communitatem juvet, actione, ad alteram transeas, numinis memor.

παύε, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς [a] μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικήν, [b] σὺν μνήμῃ θεοῦ.

[a] L. 5. § 6.
[b] L. 3. § 13. Inf. § 23.

§ 8. Pars animæ principalis se suscitat, se vertit; se facit, qalem ipsa voluerit; qæ'q; contingunt qælibet, *talia sibi videri facit, qalia ipsa voluerit.

§ 8. [c] Τὸ ἡγεμονικόν ἐστι, τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον, καὶ ποιοῦν μὲν ἑαυτὸ οἷον ἂν καὶ θέλῃ, [d] ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον, οἷον αὐτὸ θέλει.

[c] L. 5. § 14. l. 11. § 1.
[d] L. 3. § 9. l. 5. § 19. l. 7. § 14. l. 12. § 25.

§ 9. Secundùm universi naturam perficiuntur singula. neqe enim secundùm aliam ullam, qæ vel exteriùs contineat, vel interiùs contineatur, vel extra etiam qasi appensa sit.

§ 9. [e] Κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται. οὐ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἤτοι ἔξωθεν περιέχουσαν, ἢ ἐμπεριεχομένην ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπηρτημένην.

[e] Sup. § 1. 4.

§ 10. Universum avt est cinnus qidam rerum, nunc concursu fortuito invicem implexarum, mox dissipatarum denuò; avt est compages rerum in unum ordine justo convenientium, qæ providentiâ regatur. si priùs illud, qid est, qod desiderem in temeraria miscela colluvieqe istiusmodi ulteriùs commorari? avt cur aliud qicqam mihi curæ sit, qàm ut qoqo modo in terram redigar? qorsum etiam perturbor? qicqid enim egero, superveniet aliqando dissipatio. sin qod posterius est positum, rectorem veneror, eodémqe fretus, firmus animi consisto.

§ 10. [f] Ἤτοι κυκεὼν, καὶ ἀντεμπλοκὴ, καὶ σκεδασμός· ἢ ἕνωσις καὶ τάξις, * πρόνοια. [g] εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι, καὶ φυρμῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλου τινὸς, ἢ τοῦ ὅπως ποτὲ * αἶα γίνεσθαι; τί δὲ καὶ ταράσσομαι; [h] ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμὸς, ὅ, τι ἂν ποιῶ· εἰ δὲ θάτερά ἐστι, [i] σέβω καὶ [k] εὐσταθῶ, καὶ θαῤῥῶ [l] τῷ διοικοῦντι.

[f] L. 4. § 27.
* [καὶ] πρ.
[g] L. 2. § 11.
* Iliad. r. v 99.
[h] L. 7. § 46.
[i] L. 5. § 21. 33.
[k] L. 5. § 18.
[l] Sup. § 5. 9.

§ 11. Siqando à rebus circumstantibus per vim qandam adactum perturbari te senseris, citò ad te redi, nec plus qàm necesse est, ab animi tenore congruo rece de. tenoris enim servandi valentior fies, ad eum jugiter recurrendo.

§ 11. Ὅταν ἀναγκασθῇς [m] ὑπὸ τῶν περιεστηκότων οἱονεὶ διαταραχθῆναι, [n] ταχέως ἐπάνιθι * εἰς ἑαυτὸν, καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα ἐξίστασο τοῦ ῥυθμοῦ. ἔσῃ γὰρ ἐγκρατέστερος τῆς ἁρμονίας, τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι.

[m] L. 1. § 12. l. 11. § 9.
[n] L. 4. § 3. Inf § 12.
* πρὸς Lug. An.

§ 12. Si novercam simul matrémqe haberes, etiamsi & illam coleres, ad istam tamen freqentissimè te reciperes. harum instar habeant apud te, avla & philosophia. ad hanc sæpiùs accede, hac acqiesce, cujus ope, cùm qæ ibi occurrunt tibi futura sunt toleratu facilia, tum & ipse in eis toleratu facilis.

§ 12. Εἰ μητρυιάν τε ἅμα εἶχες καὶ μητέρα, ἐκείνην τ' ἂν ἐθεράπευες, καὶ ὅμως ἡ ἐπάνοδός σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχὴς ἐγίνετο. τοῦτό σοι νῦν ἐστιν ἡ αὐλὴ, καὶ φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις [o] ἐπάνιθι, καὶ [p] προσαναπαύου ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεκτός.

[o] Sup. § 11.
[p] L. 5. § 9. 10.

§ 13. Qemadmodum de obsoniis atqe eduliis ejusmodi cogitare licet, hoc piscis esse cadaver, hoc avis, hoc suis: ac rursus, de falerno, esse uvulæ succum; de purpura, esse oviculæ capillos concyhlii cruore tin-

§ 13. Οἷον δὴ, τὸ [q] φαντασίαν λαμβάνειν ἐπὶ τῶν ὄψων, καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδίμων· ὅτι νεκρὸς οὗτος ἰχθύος, οὗτος δὲ νεκρὸς ὄρνιθος, ἢ χοίρου· καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φάλερνος, χυλάριόν ἐστι σταφυλίου· καὶ [r] ἡ περιπόρφυρος, τριχία προβατίου αἱματίῳ κόγχης δεδευμένα· καὶ

[q] L. 3. § 11. Sup. § 3. Inf. § 14. L. 7. § 29, 30.
[r] L. 9 § 34.

[a] L. 4. § 48.
* ὅιαι, vel οἷ
[b] L. 10. § 26. l. 11. § 2.
[c] L. 2. § 12. l. 10. § 9. l. 12. § 8.
* ἐφ' f.
[d] L. 2. § 12. l. 3. § 6.
[e] Sup. § 13.
[f] L. 3. § 9.
[g] L. 5. § 21. l. 12. § 30. 32.
[h] L. 5. § 19.
* ἴσχουσαι f. Inf. § 16.
[i] L. 5. § 21.
[k] Inf. § 42.
[l] L. 5. § 23. Sup. § 4.
[m] L. 2. § 3. l. 7. § 25.
* -ται [τὸν ἄπειρον αἰῶνα.]
[n] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[o] L. 5. § 10.
[p] L. 5. § 23.
[q] L. 4. § 43.

καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν, ἐντερείου παράτριψις, καὶ μετά τινος σπασμοῦ [a] μυξαρίου ἔκκρισις· * ὅιαν δὴ αὗταί εἰσιν αἱ φαντασίαι καθικνούμεναι αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ διεξιοῦσαι δι' αὐτῶν, ὥστε ὁρᾶν ἅτινά ποτ' ἐστιν. [b] οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιοπιστότατα πράγματα φαντάζεται, [c] ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καθορᾶν, καὶ τὴν ἱστορίαν, * ὑφ' ἧς σεμνύνεται, περιαιρεῖν· [d] δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστής· καὶ ὅτε δοκεῖς μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. ὅρα γοῦν ὁ Κράτης, τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

§ 14. [e] Τὰ πλεῖστα ὧν ἡ πληθὺς θαυμάζει, εἰς γενικώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγῳ μετριοτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον, ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔτι χαριεστέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέντοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ τεχνικὴ, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχὴς, ἢ κατὰ ψιλὸν, τὸ πλῆθος ἀνδραπόδων κεκτῆσθαι. [f] ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν [g] καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται· πρὸ ἁπάντων δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν [h] λογικῶς καὶ κοινωνικῶς * ἔχουσαν, καὶ κινούμενον διασώζει, καὶ [i] τῷ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο [k] συνεργεῖ.

§ 15. [l] Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύδει γεγονέναι, καὶ τοῦ γινομένου δὲ ἤδη τι ἀπέσβη· [m] ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις, ἀνανεοῦσι [τὸν ἄπειρον αἰῶνα] τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον ἀεὶ παρέχεται *. ἐν δὴ τούτῳ [n] τῷ ποταμῷ, [o] τί ἄν τις τούτων τῶν παραθεόντων ἐκτιμήσειεν, [p] ἐφ' οὗ στῆναι οὐκ ἔξεστιν; ὥσπερ εἴ τις τι τῶν παραπετομένων στρουθίων φιλεῖν ἄρχοιτο· [q] τὸ δ' ἤδη ἐξ

ctos; de coitu, esse intestini frictionem, mucíqe cum convulsione qadam excretionem: cogitationes enim istæ ità res ipsas attingunt, easdémqe pervadunt, ut qænam eæ sint, penitiùs per hoc cernere detur. ad eundem modum per vitam totam agendum est, ut res eas etiam, qæ comprobatu dignissimæ videbuntur, prorsus denudemus, vilitatémqe earum intueamur, & tollamus eam, qâ evehi solent, narrationis pompam omnem. gravis enim impostor fastus est; & tum maximè effascinat, cùm circa ea qis versatur, qæ studio digna videntur. Vide igitur, de Xenocrate ipso Crates qid dixerit.

§ 14. Eorum qæ vulgus hominum admiratur, pleraqe ad generalissima rerum capita referuntur, qæ vel formâ merâ vel naturâ continentur; qalia sunt lapides, ligna, ficus, vites, oleæ: qæ avtem moderatiores pavlò suspiciunt, ad ea referuntur, qæ animâ sunt prædita, veluti greges & armenta. qæ verò politiores adhuc afficiunt, ad ea pertinent, qæ animâ continentur rationali, non qidem universali illâ, sed qâ artium cultrix, aliâsve solers existit, avt qâ merè talis, ut servitiorum turbam possidere. cæterùm qi animam rationalem universalem ac civilem veneratur, is reliqis rebus omnibus insuper habitis, in hoc præcipuè incumbit, ut animam in eo statu suam conservet, qo rationi ac communioni consentaneè se habeat gerátqe, & congeneri suo cuilibet, ut hoc ipsum præstet, operam itidem mutuatur suam.

§ 15. Qædam fieri properant, qædam fuisse: & illius etiam qod fit, aliqid jam abscessit. fluxus & mutationes mundum perpetim renovant, sicut temporis successio nunqam intermissa ævum interminatum exhibet novum subinde. in hoc igitur flumine, in qo consistere non datur, qorsum qis horum sic præterlabentium qicqam in pretio habeat? perinde ac si avicularum prætervolantium aliqam diligere qis inciperet, cùm ea è conspe-

ctu

ctu ſtatim abſceſſerit. hujuſmodi res eſt & vita cujuſqe, qaſi exhalatio nempe qædam à ſangvine orta, & ab aëre ſpiritûs attractio. qale enim qiddam eſt aërem ſemel traxiſſe, mox reddere, qod momentis ſingulis facimus; tale qiddam eſt & totam illam reſpirandi facultatem, qam heri & nudiuſtertius in ortu acceperas, eò redonare, unde primò havſeras.

§ 16. Non eſt æſtimatione multâ dignum, avt perſpirari, qod & plantarum eſt; avt reſpirare, qod & pecudum & belluarum eſt; avt à ſenſibus rerum imagines impreſſas admittere; avt ab affectibus ſigillarium inſtar impelli; avt gregatim convenire; avt nutriri: hoc enim perinde eſt atqe alimenti qod eſt ſuperfluum excernere. ecqid eſt igitur, qod pretio aliqo dignum ſit? num plavſibus excipi? neqaqam. itaqe nec lingvarum ſtrepitu excipi. qid enim ſunt aliud vulgi acclamationes, qàm lingvarum ſtrepitus? ità cùm & gloriolam miſſam feceris, qid tandem ſupererit pretio dignum? hoc unum, opinor, ſecundùm conditionis ſuæ rationem, moveri ſéq; ſiſtere, hoc eſt, ad qod ſtudia reliqa artéſqe nos ducunt. omnis enim ars ad hoc collimat, ut qicqid producit, ad opus illud aptum ſit, ad qod productum eſt. ſiqidem hoc vinitor qi vites colit, hoc qi eqos domat, hoc qi canes curat, intendit. qin & puerorum inſtitutiones & diſciplinæ ad qid aliud contendunt? iſtic ergò reperitur qod in pretio ſit habendum. atqe hoc bene ſi habuerit, nihil aliud qod acqiras, opus erit. non tu deſines tandem in pretio alia multa habere? nec liber itaqe futurus es, nec tibi ſufficies, nec perturbationibus immunis eris. etenim neceſſe erit invidere, æmulari, eos ſuſpectos habere, qi his privare te poſſunt, eis ſtruere inſidias, qi id, qod tu tanti æſtimas, poſſident. omnino neceſſe erit macerari te, ubi horum tibi aliqid defuerit; & de Diis etiam ſæpenumero conqeri. at contrà mentem propriam ſi in veneratione ac honore habueris, & tibi gra-

ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν. τοιοῦτον δή τι καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἑκάστου, οἷον [a] ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ [b] ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις. ὁποῖον γάρ ἐστι τὸ ἅπαξ ἑλκύσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδοῦναι, [c] ὅπερ παρέκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ [d] τὸ τὴν πᾶσαν ἀναπνευστικὴν δύναμιν, ἣν χθὲς καὶ πρῴην ἀποτεχθεὶς ἐκτήσω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

§ 16. * Τίμιον, οὔτε τὸ [e] διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά· οὔτε [f] τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία· οὔτε [g] τὸ τυποῦσθαι κατὰ φαντασίαν· οὔτε τὸ [h] νευροσπαστεῖσθαι καθ' ὁρμήν· οὔτε τὸ [i] συναγελάζεσθαι· οὔτε τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ [k] ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. τί οὖν τίμιον; τὸ κροτεῖσθαι· οὐχί. [l] οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν [m] κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημίαι, [n] κρότος γλωσσῶν. ἀφῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον. τί καταλείπεται τίμιον; δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ * ἴσχεσθαι, ἐφ' ὃ καὶ αἱ ἐπιμέλειαι ἄγουσι καὶ αἱ τέχναι. [o] ἥ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τοῦτο στοχάζεται, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ἐπιτηδείως ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον πρὸς ὃ κατεσκεύασται· ὅ τε φυτουργὸς ὁ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπέλου, καὶ ὁ πωλοδάμνης, καὶ ὁ τοῦ κυνὸς ἐπιμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ. αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τί σπεύδουσιν; ὧδε οὖν τὸ τίμιον. καὶ τοῦτο μὲν ἂν εὖ ἔχῃ, οὐδὲν τῶν ἄλλων περιποιήσῃ σεαυτῷ. [p] οὐ παύσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ τιμῶν; οὔτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, οὔτε αὐτάρκης, οὔτε ἀπαθής. ἀνάγκη γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι ἐκεῖνα δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπὸ σοῦ· ὅλως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι. [q] ἡ δὲ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ, σεαυτῷ τε [r] ἀρε-

[a] L. 5. § 33.
[b] L. 2. § 2.
[c] L. 8. § 54.
[d] L. 5. § 4.
* Ὡς τ.ο.τ. ε. τ. δ. Baſ. & Lug.
[e] L. 3. § 1.
[f] L. 8. § 54.
[g] L. 3. § 16.
[h] L. 2. § 2. Inf. § 29.
[i] L. 9 § 9 39.
[k] L. 9 § 39.
[l] L. 8. § 52.
[m] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[n] L. 3. § 16. Sup. § 14.
* ἴχεσθαι Sup. § 14.
[o] L. 5. § 14.
[p] Inf. § 41. l. 9. § 1.
[q] L. 3. § 9. l. 11. § 1.
[r] L. 8. § 53.

στόν σε ποιήσει, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς [a] εὐάρμοστον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τουτέστιν, [b] ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι καὶ διατετάχασιν.

§ 17. [c] Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φορὰ τῶν στοιχείων. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμίᾳ τούτων, ἀλλὰ θειότερόν τι, καὶ [d] ὁδῷ [e] δυσεπινοήτῳ προϊοῦσα [f] εὐοδεῖ.

§ 18. Οἷόν ἐστιν, ὃ ποιοῦσιν; τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας ἀνθρώπους εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ [g] ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημηθῆναι, οὓς οὔτε εἶδον ποτὲ, οὔτε ὄψονται, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπηθῆναι ἄν, ὅτι οὐχὶ καὶ οἱ προγενέστεροι περὶ σοῦ λόγους εὐφήμους ἐποιοῦντο.

§ 19. [h] Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκατανόητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν. ἀλλ' [i] εἴ τι ἀνθρώπῳ δυνατὸν καὶ οἰκεῖον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

§ 20. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὄνυξι [k] κατέδρυψέ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ * ἐρραγεὶς, πληγὴν ἐποίησεν. ἀλλ' οὔτε ἐπισημαινόμεθα, οὔτε προσκόπτομεν, οὔτε ὑφορώμεθα ὕστερον, ὡς ἐπίβουλον· καί τοι φυλαττόμεθα, οὐ μέντοι ὡς ἐχθρὸν, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. [l] τοιοῦτόν τοι γενέσθω, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρενθυμώμεθα τῶν οἷον [m] προσγυμναζομένων. ἔξεστι γὰρ, ὡς ἔφην, ἐκκλίνειν, καὶ μηδὲ ὑποπτεύειν, μηδὲ ἀπέχθεσθαι.

§ 21. [n] Εἴ τις με ἐλέγξαι, καὶ παραστῆσαί μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω, ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας.

§ 22. Ἐγὼ * δὲ ἐμαυτοῦ [o] καθῆκον ποιῶ· [p] τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ· ἤτοι

tum id te faciat, & communioni accommodum, & Diis conſentientem, dum qæcunqe illi attribuunt ac conſtituunt, lavdas.

§ 17. Surſum, deorſum, in orbem feruntur elementa. virtutis verò motus nullâ harum viâ fertur. ſed divinius eſt qiddam, viâqe havd facili apprehenſu progrediens, proſperè ſemper procedit.

§ 18. Qale, qæſo, hoc eſt, qod faciunt homines? eos, qi eodem ſecum tempore vivunt, lavdare cùm renuant; ipſi à poſteris, qi eos nec nôrint unqam nec viderint, celebrari plurimi faciunt. hoc avtem idem eſt propè, ac ſi qis contriſtaretur, qia homines priſci encomiis eum non ſint proſecuti.

§ 19. Noli, ſiqid tibi fuerit effectu difficile, opinari ideo, hominem nullum id poſſe. Sed ſiqid fuerit, qod poſſit qiſqam, hominíſqe ſit munus, id te qoq; aſſeqi poſſe exiſtimes.

§ 20. Inter exercendum, ſiqis ungvibus lancinaverit, avt capite alliſo plagam impegerit, nullam indignationis notam edimus, nec offendimur, nec tanqam inſidiatorem deinceps ſuſpectum hunc habemus. cavemus tamen nobis ab eo qantum poſſumus, ſed nec tanqam ab hoſte, avt tanqam ſuſpicaces, verùm ità, ut animo pacato declinemus tantùm. eodem planè modo & in reliqa nos vita geramus. nè advertamus illis animum, qæ ab eis, qi nobiſcum in vita qaſi committuntur, hujuſmodi nobis multa contingunt. licet enim illos cavere & declinare citra ſuſpicionem ullam avt odium.

§ 21. Si qis convincere me poterit, palámq; mihi facere, qod in re ulla minùs rectè vel ſentiã vel me geram, læto lubentíqe animo mutabo. ſector enim veritatem, à qa nemo unqam læſus eſt. læditur verò, qi in errore ſuo & ignorantia perſiſtit.

§ 22. Ego, qod mei eſt officii, exeqor. reliqa me nevtiqam ſolicitum habent. avt enim

[a] L. 1. § 9.
[b] L. 5. § 8.
[c] L. 9. § 28.
[d] Sup. § 14.
[e] Inf. § 22.
[f] L. 7. § 53. l. 8. § 7.
[g] L. 3. § 10. l. 8. § 44.
[h] L. 12. § 6.
[i] L. 8. § 36. 46.
[k] L. 12. § 16.
* προσραγεὶς An. Lug. ἀραγεὶς, vel ἐναραγεὶς, vel ἐνραγεὶς f.
[l] L. 4. § 3. Inf. § 26. 27 l. 7. § 22. 38. l. 10. § 6.
[m] L. 10. § 31.
[n] L. 4. § 12. Inf. § 38. l. 8. § 16. l. 10. § 12.
* τὸ f.
[o] L. 5. § 25. l. 7. § 15. 19.
[p] L. 2. § 7.

κεφαλὴν ῥάγης. ἐπ. mer. τῇ κεφαλῇ ῥάξας τι· ε. ἰδ.

enim sunt in anima, avt rationis expertia, avt aberrantia, viæ'qe nescia.

γὰρ [a] ἄψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ [b] πεπλανημένα, καὶ [c] τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

[a] L. 7. § 38.
[b] L. 9. § 42.
[c] L. 3. § 15.

§ 23. Animantibus, adeóq; omnibus in universum rebus ac subjectis rationis exortibus, utpote ratione præditus ipse qi sis, magno liberóqe utaris animo. homines verò, cùm rationis sint tecum participes, tanqam societate tibi conjunctos, habeas. in cunctis verò opem divinã advoces: nec interesse existimes, qamdiu hæc facturus sis. suffecerint enim sic exactæ vel horæ tres.

§ 23. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις καὶ καθόλου πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, [d] ὡς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθέρως. τοῖς δὲ ἀνθρώποις, [e] ὡς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. [f] ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ· καὶ [g] μὴ διαφέρου πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὧραι τοιαῦται.

[d] L. 4. § 13. l. 5. § 36.
[e] L. 5. § 16. 30.
[f] Sup. § 7. l. 9. § 40.
[g] L. 9. § 33.

§ 24. Alexander Macedo, ejusdémqe mulio, simul ac mortui fuerant, ad idem planè redacti sunt. vel enim in easdem mundi rationes seminales recepti, vel in atomos pariter sunt dissipati.

§ 24. [h] Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ ἀποθανόντες εἰς ταὐτὸ κατέστησαν· [i] ἤτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους· ἢ διεσκεδάσθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

[h] L. 3. § 3.
[i] L. 4. § 14. l. 7. § 32.

§ 25. Cogita tecum, qot intra nostrûm unumqemqe, tam in corpore, qàm & in anima, uno eodémqe temporis momento simul fiant. ità fiet, nè miraculo sit, si plura multa, vel cuncta potiùs qæ fiunt, in hoc uno, qem mundum utiqe vocamus, universo, simul producantur.

§ 25. Ἐνθυμήθητι πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικά· καὶ οὕτως οὐ θαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν [k] τῷ ἑνί τε καὶ σύμπαντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσταται.

[k] L. 4. § 40. l. 5. § 8.

§ 26. Si qis te rogaverit, Antonini nomen qomodo scribatur, nunqid cum vocis intensione elementa singula proferres? qid igitur? si irascuntur tibi, num tu vicissim illis succensebis? & non potiùs literas singulas placidè enumerare perges? proinde & istic pari modo memineris, officium omne qasi numeris qibusdam absolvi: qibus observatis, oportet te nec perturbatum, nec indignationem indignatione pensantem, sed rectã pergentem perficere qod præ manibus est.

§ 26. Ἐάν τίς σοι προβάλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα, μήτι [l] κατεντεινόμενος ^ προοίσῃ ἕκαστον τῶν στοιχείων; τί οὖν; ἐὰν ὀργίζωνται, μήτι ἀντοργιῇ; μήτι οὐκ ἐξαριθμήσῃ πρᾴως, προϊὼν ἕκαστον τῶν * γραμμάτων; οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι [m] πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. τούτους δεῖ τηροῦντα, καὶ μὴ θορυβούμενον, [n] μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα, [o] περαίνειν ὁδῷ τὸ προκείμενον.

[l] L. 4. § 3.
^ οὐ Mer.
* πραγμάτων Xyl.
[m] L. 3. § 1.
[n] Sup. § 20. Inf. § 21. 30. l. 5. § 31.
[o] L. 5. § 34.

§ 27. Crudele qiddam est, non permittere hominibus, ut ad ea ferantur, qæ ad se pertinere sibíqe conducere opinantur. atqi hoc tu illis qodammodo non permittis facere, cùm peccare illos ægrè fers. feruntur enim prorsus, cùm peccant, ad ea de qibus ipsi sic opinantur. Verùm res, inqis, aliter se habet. tu itaqe illos doce, errorémq; illis ostende, sed absqe iracundiâ.

§ 27. * Πῶς ὠμόν ἐστι, [p] μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀνθρώποις ὁρμᾶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα καὶ συμφέροντα. καί τοι τρόπον τινὰ οὐ συγχωρεῖς αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, ὅταν ἀγανακτῇς ὅτι ἁμαρτάνουσι. φέρονται γὰρ πάντως ὡς ἐπὶ οἰκεῖα καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. ἀλλ' οὐκ ἔχει οὕτως. [q] οὐκοῦν δίδασκε, καὶ [r] δείκνυε [s] μὴ ἀγανακτῶν.

* Πῶς [οὐκ] ὠμόν, vel Ὠμόν πως ἐ. illud Mer.
[p] Inf. § 50. l. 7. § 58.
[q] L. 11. § 18.
[r] L. 10. § 4.
[s] L. 11. § 13.

[a] L. 9. § 21.
[b] L. 3. § 16. Sup. § 16.
[c] L. 2. § 2.
[d] L. 3. § 3.
[e] L. 1 § 17.
[f] L. 5. § 9. l. 12. § 15.
[g] L. 5. § 16.
* -πν Lug.
[h] L. 7 § 31.
[i] L. 3. § 5.
[k] L. 10. § 8.
[l] L. 5. § 9.
[m] L. 5. 21. 33. l. 7. 31.
[n] L. 5. § 20. 36. l. 7. § 46.
[o] L. 2. § 4. 17.
[p] L. 1. § 16.
* εὔδιον Xyl.
[q] L. 1. § 16.
[r] Ibid.
[s] L. 11. § 13. 18.
[t] Sup. § 24.
[u] L. 1. § 16. l. 10. § 12.
[x] L. 1. § 5.
[y] L. 1. § 16.
[z] Ibid.
[a] Ibid.
[b] Ibid.
* οἷος ἦν ἐν τ. μ.
* μένειν ἐν τῷ [αὐτῷ] μ. Cas.
* -ξειν Mer.
[c] Ibid.
[d] Ibid.
[e] Sup. § 21.
[f] L. 1 § 3.
[g] L. 2. § 11. l. 5. § 29.

§ 28. Θάνατος [a] ἀνάπαυλα αἰσθητικῆς [b] ἀντιτυπίας, καὶ ὁρμητικῆς [c] νευροσπαστείας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ [d] τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

§ 29. Αἰσχρόν ἐστι, ἐν ᾧ βίῳ [e] τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ [f] τὴν ψυχὴν προαπαυδᾶν.

§ 30. Ὅρα μὴ ἀποκαισαρωθῇς, [g] μὴ βαφῇς· γίνεται γάρ. τήρησον * οὖν σεαυτὸν [h] ἁπλοῦν, ἀγαθὸν, ἀκέραιον, σεμνὸν, [i] ἄκομψον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐῤῥωμένον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. [k] ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς [l], οἷόν σε ἠθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. [m] αἰδοῦ θεοὺς, [n] σῶζε ἀνθρώπους. [o] βραχὺς ὁ βίος· εἷς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, διάθεσις ὁσία, καὶ πράξεις κοινωνικαί. [p] πάντα, ὡς Ἀντωνίνου μαθητής· τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον πρασσομένων εὔτονον ἐκείνου, καὶ τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ, καὶ τὸ ὅσιον, καὶ τὸ * εὐόδιον τοῦ προσώπου, καὶ τὸ μειλίχιον, καὶ τὸ [q] ἀκενόδοξον, καὶ τὸ περὶ τὴν κατάληψιν τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ [r] ὡς ἐκεῖνος οὐκ ἄν τι ὅλως παρῆκεν, μὴ πρότερον εὖ μάλα κατιδὼν, καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς [s] ἔφερεν ἐκεῖνος τοὺς ἀδίκως μεμφομένους, [t] μὴ ἀντιμεμφόμενος· καὶ ὡς [u] ἐπ' οὐδὲν ἔσπευδεν· καὶ ὡς [x] διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβὴς ἦν ἐξεταστὴς ἠθῶν καὶ πράξεων· καὶ [y] οὐκ ὀνειδιστὴς, οὐ ψοφοδεὴς, οὐχ ὑπόπτης [z], οὐ σοφιστής· καὶ ὡς [a] ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς [b] φιλόπονος, καὶ μακρόθυμος· καὶ οἷος * μ̃ ἐν τῷ μέχρι ἑσπέρας διὰ τὴν λιτὴν δίαιταν, μηδὲ τοῦ ὑποκρίνειν τὰ περιττώματα παρὰ τὴν συνήθη ὥραν χρῄζων· καὶ [c] τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ [d] ἀνέχεσθαι ἀντιβαινόντων παῤῥησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ [e] χαίρειν εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον· καὶ ὡς [f] θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἵν' οὕτως εὐσυνειδήτῳ σοι ἐπιστῇ ἡ τελευταία ὥρα, ὡς ἐκείνῳ.

§ 28. Mors finem imponit sensuum impressioni, & affectuum impulsui, & mentis discursui, & obeundo circa carnem ministerio.

§ 29. Turpe est in vitæ tuæ instituto, priùs animam tibi deficere, qàm corpus deficiat.

§ 30. Cave nè in mores Cæsareos transeas, nè inficiaris. Solet enim hoc fieri. itaqe serva te simplicem, bonum, integrum, gravem, serium, justi amantem, pium, placidum, affectu genuino præditum, in officio præstando strenuum. contende, talis ut persistas, qalem facere te philosophia volebat. Deos verere, homines tuere. brevis est vita. fructus unus hic terrestris vitæ istius, dispositio pia, actióqe benefica. Tanqam Antonini discipulus, fac qæcunq; facis. imitare constantem illius in rebus ritè gestis tenorem, in cunctis æqabilitatem, pietatem, vultûs serenitatem, comitatem, gloriæ inanis contemptum, in rebus indagandis studium; útqe nihil omnino prætererit, priusqam sedulò considerâsset & liqidò perspexisset: útqe tulerit immeritò reprehendentes, nec eos vicissim redargueerit. ut nihil enixè avt festinè moliebatur: ut delationes non admiserit. ut morum actionúmqe accuratus explorator fuerit; non conviciator, non meticulosus, non suspiciosus, non sophista. ut pavcis contentus, tecto nempe, strato, veste, victu, servitio: ut laborum amans, irasci tardus, eodem loci ad vesperam usqe, diætæ tenuis beneficio, manere potis; nec excernere, nisi tempore consveto, necesse habens. adhæc constantiam & æqabilitatem in amicitiis colendis. útqe sententiis ipsius liberè se opponentes sustinuerit; gavisus etiam, si qis melius qicqam proferret. deniq; ut citra superstitionem fuerit religiosus. hæc, inqam, imitare, ut probè conscio tibi, sicut illi olim, superveniat hora novissima.

§ 31.

§ 31. Expergiſcere, teq; revoca. & ſomno excuſſo, ubi intellexeris, ſomnia mera fuiſſe, qæ te conturbabant, iſta vigilans jam denuo intuere, qo modo illa es intuitus, qæ in ſomniis vidiſti.

§ 31. [a] Ἀνάνηφε καὶ ἀνακαλοῦ σεαυτόν· καὶ [b] ἐξυπνισθεὶς πάλιν καὶ ἐννοήσας, ὅτι [c] ὄνειροί σοι ἠνώχλουν, πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔβλεπες.

[a] L. 7. § 2. [b] L. 4. § 46. [c] L. 2. § 17.

delet mer.

§ 32. Ex corpuſculo atqe anima conſto. corpuſculo indifferentia ſunt omnia. neq; enim res diſtingvere novit. menti verò indifferentia ſunt, qæcunq; non ſunt peculiaria ejuſdem opera. hæc omnia in poteſtate ſua ſita habet: & ex his etiam ea ſola ad eam pertinent, qæ circa id qod in manibus jam eſt, verſantur. futura enim & præterita illius opera, & ipſa eidem jam ſunt indifferentia.

§ 32. [d] Ἐκ σωματίου εἰμὶ καὶ ψυχῆς. τῷ μὲν οὖν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρεσθαι. [e] τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μή ἐστιν αὐτῆς ἐνεργήματα. ὅσα δέ γε αὐτῆς ἐστιν ἐνεργήματα, [f] ταῦτα πάντα ἐπ᾽ αὐτῇ ἐστιν. καὶ τούτων μέν τοι, [g] ἃ περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται· [h] τὰ γὰρ μέλλοντα καὶ παρῳχηκότα ἐνεργήματα αὐτῆς, καὶ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

[d] L. 2. § 2. l. 5. § 13. [e] L. 5. § 20. l. 7. § 58. [f] L. 5. § 14. [g] L. 3. § 12. l. 7. § 54. [h] L. 12. § 1.

§ 33. Nullus eſt pedi avt manui præter naturam labor, dum pes qod pedis eſt, manus, id qod manûs eſt, faciat. pari modo nec homini qâ homo eſt, labor ullus eſt præter naturam, dum id qod hominis eſt, faciat. ſi avtem præter naturam illi non eſt, nec malum eſt ei.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ ποὺς * τὸ τοῦ ποδὸς, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. οὕτως οὖν [i] οὐδὲ ἀνθρώπῳ ὡς ἀνθρώπῳ παρὰ φύσιν ἐστὶν ὁ πόνος, μέχρις ἂν ποιῇ τὰ τοῦ ἀνθρώπου. [k] εἰ δὲ παρὰ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν αὐτῷ.

* τὰ Lug. [i] L. 5. § 1. [k] L. 2. § 17. Sup. § 1.

§ 34. Qantâ voluptate perfunduntur etiam latrones, cinædi, paricidæ, tyranni?

§ 34. [l] Ἡλίκας ἡδονὰς ἥσθησαν λῃσταὶ, κίναιδοι, πατραλοῖαι, τύραννοι.

[l] L. 2. § 11. l. 5. § 10. l. 9. § 1.

§ 35. Nonne vides, ut artifices mechanici, etiamſi hominibus imperitis qadantenus concedant, artis tamen ſuæ rationem nihilominus enixè adversùs illos tueantur, nec ab ea qicqam abſcedere ſuſtineant? num ferendum ergò, architectum medicúmve artis ſuæ rationem pluris facere, qàm hominem ſuæ, qæ eſt illi cum Diis ipſis communis?

§ 35. [m] Οὐχ᾽ ὁρᾷς πῶς οἱ βάναυσοι τεχνῖται ἁρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲν ἧσσον μέντοι ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης, καὶ τούτου ἀποστῆναι οὐχ ὑπομένουσιν; οὐ δεινὸν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ὁ ἰατρὸς μᾶλλον αἰδέσονται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ [n] ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ, ὃς αὐτῷ κοινός ἐστι πρὸς τοὺς θεούς.

[m] L. 4. § 31. l. 5. § 1. 32. [n] L. 11. § 5.

§ 36. Aſia, Evropa, orbis ſunt anguli. mare qodvis orbis guttula; Athos mons, ejuſdem glebula; tempus inſtans omne, punctum ævi. parva omnia, caduca, evanida. proveniunt indidem univerſa, à mente communi illa vel directè profecta, vel per conſeqentiam neceſſariam; etiam rictus leonis, & venena, & noxium qidvis, ſicut ſpina, & lutum, qæ rerum illarum ſpecioſarum ac pulcrarum appendices ſunt. noli ergò iſta ab eo qem colis

§ 36. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, [o] γωνίαι τοῦ κόσμου· πᾶν πέλαγος, σταγὼν τοῦ κόσμου· Ἄθως [p] βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, [q] στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. [r] πάντα μικρὰ, εὔτρεπτα, [s] ἐναφανιζόμενα· [t] πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται, [u] ἀπ᾽ ἐκείνου τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντα *, ἢ κατ᾽ ἐπακολούθησιν. καὶ [x] τὸ χάσμα οὖν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, ὡς [y] ἄκανθα, ὡς βόρβορος, ἐκείνων [z] ἐπιγεννήματα τῶν σεμνῶν καὶ καλῶν. μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, ὃ σέβεις,

[o] L. 4. § 3. l. 8. § 21. [p] L. 12. § 32. [q] L. 2. § 14. l. 3. § 16. [r] L. 4. § 48. [s] L. 2. § 12. [t] L. 2. § 3. [u] L. 7. § 75. l. 9. § 28. 39. * -τος f. *ita mer.* [x] L. 3. § 2. [y] L. 8. § 50. [z] L. 3. § 2.

βεις, φαντάζου· ἀλλὰ [a] τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζου.

§ 37. [b] Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ ἀϊδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται. [c] πάντα γὰρ ὁμογενῆ, καὶ ὁμοειδῆ.

§ 38. Πολλάκις ἐνθυμοῦ [d] τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἄλληλα. τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί. καὶ γὰρ ἄλλῳ ἑξῆς ἐστι τοῦτο, διὰ τὴν τοπικὴν * κίνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ [e] τὴν ἕνωσιν τῆς οὐσίας.

§ 39. [f] Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, τούτοις συνάρμοζε σεαυτόν· καὶ [h] οἷς συνείληχας ἀνθρώποις, [i] τούτους φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς.

§ 40. [k] Ὄργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, εἰ [l] πρὸς ὃ κατεσκεύασται ποιεῖ, εὖ ἔχει. καίτοι ἐκεῖ ὁ κατασκευάσας ἐκποδών· ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ φύσεως συνεχομένων, [m] ἔνδον ἐστὶ, καὶ παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καθὸ καὶ μᾶλλον [n] αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ καὶ νομίζειν, [o] ἐὰν κατὰ τὸ βούλημα ταύτης ἔχῃς καὶ διεξαγάγῃς, * ἔχει σοι πάντα κατὰ νοῦν· ἔχει δὲ οὕτως καὶ τῷ παντὶ κατὰ νοῦν τὰ ἑαυτοῦ.

§ 41. [p] Ὅ, τι ἂν τῶν ἀπροαιρέτων ὑποστήσῃς αὐτῷ ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, ἀνάγκη κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ τοιούτου κακοῦ, ἢ τὴν ἀπότευξιν τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ μέμψασθαί σε θεοῖς, καὶ ἀνθρώπους δὲ μισῆσαι τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ [q] ὑποπτευομένους ἔσεσθαι, τῆς ἀποτεύξεως, ἢ τῆς περιπτώσεως· καὶ ἀδικοῦμεν δὲ πολλὰ, διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφοράν· ἐὰν δὲ [r] μόνα τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ * κινῶμεν, οὐδεμία αἰτία καταλείπεται, [s] οὔτε θεῷ ἐγκαλέσαι, οὔτε πρὸς ἄνθρωπον στῆναι στάσιν * πολεμίου.

§ 42. [t] Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εἰδότως

aliena opinari: sed rerum universarum originem tecum perpende.

§ 37. Qi præsentia vidit, cuncta vidit, tum qæ ab æterno fuere, tum qæ in æternum futura sunt. cuncta enim & cognata sunt & uniformia.

§ 38. Perpende tecum jugiter rerum omnium, qæ in mundo sunt, connexionem mutuam, qámqe ad se invicem affectionem habeant. sunt enim omnia qodammodo sibi invicem implexa, atq; eâ ratione sibi invicem amica. alterum enim alterius conseqens est, & per connexionem localem, & per conspirationem mutuam, & per materiæ continuitatem.

§ 39. Qibus destinatus es rebus, eis te accommoda; & qibuscum vivere sortitus es, homines eos, ídqe veraciter fac diligas.

§ 40. Organum, instrumentum, vas qodlibet, si id ad qod conditum est facit, bene se habet. ibi tamen opifex, qi condiderat, jam abiit. at in eis, qæ à natura continentur, intus est, ibíq; residet, qæ ea condiderat, vis. proinde magìs illam vereri oportet; existimandúmqe tibi, si secundùm illius voluntatem te habueris degerísq;, omnia tibi ex animi sententia se habere. sic avtem & universo ex animi sententia sui habent se sua.

§ 41. Siqid eorum, qæ extra arbitrium tuum sunt, bonum malúmve esse præsumpseris, necesse erit, ut ubi istiusmodi vel in malum incideris, vel bono excideris, Deos incuses, oderis homines, qi horum alterutrius tibi vel avtores fuerint, vel etiam fore suspicaris. qin & multa iniqè agimus, dum ad ista contendimus. at si ea sola, qæ arbitrii sunt nostri, bona maláqe censuerimus, nulla jam supererit amplius cavssa, avt Deum incusandi, avt inimicitias adversùs hominem qenqam gerendi.

§ 42. Ad unum eundémqe effectum operâ conferunt universi suam, alii scientes

ac

[a] L. 3 § 11. l. 4. § 33. l. 8. § 23.
[b] L. 2 § 14. l. 11. § 1.
[c] Inf. § 46. l. 9. § 35.
[d] L. 4. § 40. 45. l. 7. § 9.
* κίν. Xyl. σύννησιν f. l. 4. § 34. κάλλιστον Mer.
[e] L. 4. § 40.
[f] L. 4. § 23. 25. l. 5. § 8. l. 8. § 23.
[g] L. 3. § 16. l. 4. § 34.
[h] L. 10. § 36.
[i] L. 7. § 22. 31.
[k] L. 9. § 42. l. 10. § 38.
[l] Sup. 16. l. 5. § 16.
κ ἔχειν Mar.
[m] L. 3. § 3. 4, 5, 6. 16.
[n] L. 2. § 6. Sup. § 15.
[o] L. 9. § 1. 16.
[p] Sup. § 16. l. 9. § 1. l. 12. § 31.
[q] L. 4. § 37.
[r] L. 3. § 6, 7.
* κρινῶμεν.
[s] L. 10. § 1.
κλέους Mer.
[t] L. 4. § 40.

ac intelligentes, alii effectionis inscii. qo modo dormientes qoq; Heraclitus, opinor, operarios esse dixit, & ad ea qæ in mundo aguntur, operas conferre. alius verò alio modo operam confert. ex abundanti verò & is qi qiritatur, & qi in adversum nititur, & qi ea qæ fiunt, tollere conatur. nam & sic affectis mundus opus habebat. proinde cogita tandem, qorum in numerum te referas. siqidem rector ille universi omnino te probè utetur, téqe in operariorum operásq; mutuas conferentium partem recipiet. tu verò cave pars ejusmodi sis, qalis in fabula vilis & ridiculus versus ille, cujus meminit Chrysippus.

§ 43. Nunqid Sol pluviæ munus ambit, avt telluris Æsculapius? qid sidera ipsa, nonne diversa qamvìs sint, ad unum tamen idémq; efficiendum operas mutuas conferunt?

§ 44. Siqid de me eísq; qæ mihi sunt obventura Dii consuluerint, omnino bene consuluerunt. etenim consilii expertem Deum nec cogitare facile fuerit. ut avtem malè mihi facerent, ecqid eos impelleret? ecqid enim vel illis ipsis, vel universo, cujus præcipuè curam gerunt, indè accederet? qod si de me speciatim nihil consuluerint, at de rebus universi saltem omnino consuluerunt; qib⁹ & mea cum consecutione necessaria cohæreât, amplecti hæc debeo eísq; acqiescere. sin de nulla prorsus re consilia ineunt, qod tamen impium est credere, qorsum tunc immolemus, supplicemus, juremus, alia faciamus, qæ facimus singuli, tanqam si Deos præsentes & conversantes nobiscum habeamus: at si de nulla re, inqam, nostra consilia ineunt; qidni egomet mihi consulam? mihi avtem deliberatio competit, de eo qod conducat mihi. conducit verò unicuiqe, qod est constitutioni & naturæ ipsius consentaneum. porrò natura mea rationalis & civilis est: civitas & patria, qâ Antoninus, Roma; qâ homo, mundus. hisce civitatibus qæ utilia, & mihi sunt bona.

καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως*. ὥσπερ καὶ τοὺς καθεύδοντας, οἶμαι, ὁ Ἡράκλειτος ἐργάτας εἶναι λέγει, καὶ συνεργοὺς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων. ἄλλος δὲ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· [a] ἐκ περιουσίας δὲ [b] καὶ ὁ μεμφόμενος, καὶ ὁ ἀντιβαίνειν πειρώμενος, καὶ ἀναιρεῖν τὰ γινόμενα. καὶ γὰρ [c] τοῦ τοιούτου ἔχρῃζεν ὁ κόσμος. λοιπὸν οὖν σύνες εἰς τίνας ἑαυτὸν κατατάσσεις· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται [d] ὁ τὰ ὅλα διοικῶν, καὶ παραδέξεταί σε εἰς μέρος τι [e] τῶν συνεργῶν καὶ συνεργητικῶν. ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γένῃ, οἷος ὁ εὐτελὴς καὶ γελοῖος στίχος ἐν τῷ δράματι, οὗ Χρύσιππος μέμνηται.

§ 43. [f] Μήτι ὁ ἥλιος τὰ τοῦ ὑετοῦ ἀξιοῖ ποιεῖν; μήτι ὁ Ἀσκληπιὸς τὰ τῆς καρποφόρου; τί δὲ τῶν ἄστρων ἕκαστον, οὐχὶ [g] διάφορα μὲν, συνεργὰ δὲ πρὸς τ᾽αὐτόν;

§ 44. [h] Εἰ μὲν οὖν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ συμβῆναι ὀφειλόντων οἱ θεοὶ, καλῶς ἐβουλεύσαντο· [i] ἄβουλον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον· [k] κακοποιῆσαι δέ με διὰ τίνα αἰτίαν ἔμελλον ὁρμᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, οὗ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιεγένετο; εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περί γε τῶν κοινῶν πάντως ἐβουλεύσαντο, οἷς [l] κατ' ἐπακολούθησιν καὶ ταῦτα συμβαίνοντα, [m] ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλεύονται, πιστεύειν μὲν οὐχ ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τὰ ἄλλα πράσσωμεν, ἅπερ ἕκαστα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιοῦντας τοὺς θεοὺς πράσσομεν. εἰ δὲ ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βουλεύονται, [n] ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ βουλεύεσθαι· ἐμοὶ δέ ἐστι σκέψις περὶ τοῦ συμφέροντος. [o] συμφέρει δὲ ἑκάστῳ, τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν. ἡ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτική· [p] πόλις καὶ [q] πατρὶς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ, μοι [r] ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. [s] τὰ ταῖς πόλεσιν οὖν ταύταις ὠφέλιμα, μόνα ἐστί μοι ἀγαθά.

* -στήτως f.
[a] L. 7. § 56.
[b] L. 8. § 35. l. 10. § 28.
[c] L. 9. § 42.
[d] Sup. § 1. 5.
[e] Sup. § 14. l. 7. § 19.
[f] L. 4. § 27.
[g] L. 9. § 9.
[h] L. 3. § 4. l. 7. § 41. l. 9. § 28.
[i] L. 2. § 11.
[k] Sup. § 1.
[l] L. 5. § 8.
[m] L. 3. § 16.
[n] L. 9. § 28.
[o] Sup. § 16. 40.
[p] L. 2. § 16. l. 3. § 11.
[q] L. 12. § 1.
[r] L. 2. § 5.
[s] L. 4. § 23. l. 5. § 22.

§ 45.

[a] L. 5. § 8.
* καὶ f.
[b] L. 2. § 9.

ὅσα [ἑκάστῳ συμβαίνει, ταῦτα τῷ αὐτῷ συμφέρει ὡς] ἔχει. Mer.

§ 45. [a] Ὅσα ἑκάστῳ συμβαίνει, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρει· ἤρκει τοῦτο. ἀλλ' ἔτι ἐκεῖνο, ὡς ἐπίπαν ὄψει παραφυλάξας, * ὅσα ἀνθρώπῳ * ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις. [b] κοινότερον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω.

*Ὥσπερ Lug. Ὅπερ Xyl.
[c] L. 2. § 14. Sup. 37.
[d] L. 7. § 1. l. 9. § 28.

§ 46. * Ὅπερ προσίσταταί σοι τὰ ἀμφὶ τῷ θεάτρῳ καὶ τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὡς [c] ἀεὶ τὰ αὐτὰ ὁρώμενα, καὶ τὸ ὁμοειδὲς, προσκορῆ τὴν θέαν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ βίου πάσχειν. [d] πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. μέχρι τίνος οὖν;

[e] L. 3. § 3. l. 4. § 48.
[f] L. 7. § 19.
[g] L. 10. § 9.
[h] Inf. § 56.
[i] L 7. § 23.
[k] L. 4. § 33.
[l] L. 2. § 17. l. 4. § 33.
[m] L. 3. § 16.
[n] L. 3. § 11. l. 9. § 11. l. 11. § 9. 18.

§ 47. Ἐννόει συνεχῶς [e] παντοίους ἀνθρώπους, καὶ παντοίων μὲν ἐπιτηδευμάτων, παντοδαπῶν δὲ ἐθνῶν, τεθνεῶτας. ὥστε κατιέναι τοῦτο μέχρι Φιλιστίωνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίωνος. μέτιθι νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα φῦλα. ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν δεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ [f] σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσοῦτοι δὲ ὕστερον στρατηγοὶ, τύραννοι· ἐπὶ τούτοις δὲ Εὔδοξος, Ἵππαρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, πανοῦργοι, [g] αὐθάδεις, αὐτῆς τῆς ἐπικήρου καὶ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλευασταὶ, οἷον Μένιππος καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. περὶ πάντων τούτων ἐννόει, ὅτι [h] πάλαι κεῖνται. τί οὖν τοῦτο [i] δεινὸν αὐτοῖς; τί καὶ τοῖς [k] μηδ' ὀνομαζομένοις ὅλως; [l] ἓν ὧδε πολλοῦ ἄξιον, τὸ [m] μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης [n] εὐμενῆ τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδίκοις διαβιοῦν.

[o] L. 5. § 31.
[p] L. 1. § 2.
[q] L. 1. § 3. 14.
[r] L. 3. § 13.

§ 48. Ὅταν εὐφρᾶναι σεαυτὸν θέλῃς, [o] ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων. οἷον, τοῦ μὲν, τὸ δραστήριον· τοῦ δὲ [p] τὸ αἰδῆμον· τοῦ δὲ τὸ [q] εὐμετάδοτον· ἄλλου δὲ ἄλλο τι. οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὡς τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρετῶν ἐμφαινόμενα τοῖς ἤθεσι τῶν συζώντων, καὶ ἀθρόα ὡς οἷόν τε συμπίπτοντα. διὸ καὶ [r] πρόχειρα αὐτὰ ἑκτέον.

§ 45. Qæcunq; unicuiq; contingunt, univerſo conducunt. hoc ſufficere poterat. ſed & illud adjiciatur, qod in univerſum obſervatione habitâ deprehendes, qicqid alicui conducit, etiam aliis conducere. conducibilis verò vocabulum in ſenſu communi nunc ſumatur, cùm de rebus mediis adhibetur.

§ 46. Qemadmodum afficere te ſolent ea qæ in theatro locíſq; ejuſmodi repræſentantur, ut eadem ſemper uniformiter exhibita, ſpectandi ſatietatem pariant: eodem modo & in vita tota ſis affectus. univerſa enim ſunt ſurſum deorſum eadem, & ex eiſdem. qouſq; igitur?

§ 47. Iſtud jugiter cogita, omnis generis, omniúmq; tam ſtudiorum, qàm & nationum, homines, mortem obiiſſe. deſcende hoc modo uſq; ad Philiſtionem, Phœbum, Origanionem. tum ad alias claſſes te transfer. eò nimirum nos concedere oportet, qò tot oratores diſerti, tot philoſophi verendi, Heraclitus, Pythagoras, Socrates; tot heroes priſci; tot hos ſecuti imperatores, tyranni: Evdoxus inſuper, Hipparchus, Archimedes; alia acuta, ſublimia, induſtria, verſuta, arrogantia ingenia: ipſi vitæ hujuſce caducæ & in diecu lam durantis ſubſannatores, qalis Menippus, illiúſqe ſimiles. hos omnes jam olim occubuiſſe memineris. at ecqid indè illis mali? ecqid & illis, qorum nè nomina qidem ſuperſunt? unicum ergò iſtîc eſt, qod ſit plurimi faciendum, ut veritatem juſtitiámq; colens ipſe, cum mendacibus injuſtíſq; benevolè degas.

§ 48. Oblectare te ſiqando libuerit, virtutes eorum, qi tecum vivunt, cogita; hujus induſtriam, illíus modeſtiam, alterius liberalitatem, alterius aliam aliqam. nihil enim animum oblectat magìs, qàm virtutum imagines in moribus eorum qi unâ degunt nobiſcum exerentes ſe, & qàm fieri poteſt confertiſſimè, mentis oculis ſe ingerentes. in promptu itaq; eſto tibi iſtiuſmodi.

§ 49.

§ 49. Nunqid qòd tot pondo, non avtem trecentorum ſis, ægrè fers? nec itaqe, qòd tot annos, non avtem plures, victurus ſis, ægrè feras. Sicut enim ſtaturæ, ſic & temporis, qantum aſſignatum eſt tibi, tanto contentus ſis oportet.

§ 50. Aliis qæ juſta ſunt, perſvadere annitamur. Sed invitis etiam facito, qod juſtitiæ ratio exegerit. qòd ſiqis vi adhibitâ obſtiterit tibi, tu ad æqanimitatem & tranqillitatem te transfer, eóq; qod obſtat ad virtutis alterius exercitium fac utare. memineris etiam, qòd cum exceptione opus aggrediebare, nec id appetebas, qod fieri non poteſt. qid ergò? conatum iſtiuſmodi. hunc avtem aſſeqeris, etiamſi ea qæ conatus fueras, non fiant.

§ 51. In actione aliena ambitioſus bonum ſuum ſitum opinatur: in paſſione ſua voluptuarius: in actione ſua vir prudens.

§ 52. Licèt de re hac vel illa nihil opinari, atque ità animi perturbationem omnem effugere. neqe enim habent in ſe res ipſæ vim ullam judicia noſtra eliciendi.

§ 53 Aſſveſce eis qæ ab alio dicuntur animum ſedúló adhibere, & qantum poteris dicentis animo penitus intereſſe.

§ 54. Qod examini non conducit, nec api conducit.

§ 55. Si gubernatori nautæ, medico ægroti maledicerent, ecqem alium avſcultarent? avt qo modo exeqerentur illi, qod navigantibus ſalutem pareret, ægrotantibus ſanitatem?

§ 56. Qàm multi eorum, qibuſcum in mundum intraveram, ex eodem jam exceſſerunt?

§ 57. Avrigine affectis mel amarum videtur; à cane rabido morſis, aqa formidabilis: contrà pueris pila pulcrum qid. qare igitur cuiqam ſuccenſes? an minùs

§ 49 Μήτι δυσχεραίνεις, ὅτι * τοσῶν δέ τινων λιτρῶν εἶ, καὶ οὐ τριακοσίων; οὕτω δὴ καὶ ὅτι μέχρι * τοσῶν δὲ ἐτῶν βιωτέον σοι, καὶ οὐ μέχρι πλείονος. [a] ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας, ὅσον ἀφωρισταί σοι στέργεις, οὕτως καὶ [b] ἐπὶ τοῦ χρόνου.

§ 50. [c] Πειρῶ μὲν πείθειν αὐτούς. [d] πρᾶττε δὲ καὶ τῶν ἀκόντων, ὅταν τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος οὕτως ἄγῃ. ἐὰν μέντοι βίᾳ τις προσχρώμενος ἐνίστηται, [e] μετάβαινε ἐπὶ τὸ εὐάρεστον καὶ ἄλυπον, καὶ συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει· καὶ μέμνησο ὅτι [f] μεθ' ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾶς, * ὅτι καὶ οὐ τῶν ἀδυνάτων ἐκ * ὀρέγου. τίνος οὖν; τῆς * τοίας δέ τινος ὁρμῆς. τούτου δὲ τυγχάνεις, * ἐφ' οἷς προήχθημεν *, ταῦτα * γίνεται.

§ 51. [h] Ὁ μὲν φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἴδιον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, [i] ἰδίαν πεῖσιν· [k] ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν.

§ 52. [l] Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ὀχλεῖσθαι τῇ ψυχῇ· [m] αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέρων κρίσεων.

§ 53. [n] Ἔθισον σεαυτὸν πρὸς * τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ * γίνεσθαι [o] ἀπαρενθυμήτως, καὶ ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

§ 54. [p] Τὸ τῷ σμήνει μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσῃ συμφέρει.

§ 55. Εἰ κυβερνῶντα * οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύοντα * οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλῳ τινὶ ἂν προσεῖχον; ἢ πῶς αὐτὸς ἐνεργοίη, τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιεινόν;

§ 56. [q] Πόσοι μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπεληλύθασιν;

§ 57. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· καὶ λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν. [r] τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ σοι ἔλαττον

* ποσῶν δέ τινων
* ποσῶν δέ τῶν ἐτῶν
[a] L. 8. § 57.
[b] L. 2. § 4.
[c] L. 3. § 11.
[d] L. 11. § 9.
[e] L. 4. § 1. l. 7. § 58.
[f] L. 5. § 20.
* καὶ ὅτι
[g] L. 5. § 17.
* ὠρέγου
* ποιᾶς δέ τινος
* [εἰ] ἐφ' Xyl. [κἂν] ἐφ' f.
* -θῃς f.
* [μὴ] γ. vel -τ' [οὐ] γ.
[h] L. 2. § 7.
[i] L. 3. § 6. l. 10. § 33.
[k] L. 5. § 15. 34, 35. l. 9. § 16.
[l] L. 5. § 2. l. 7. § 2. 14.
[m] L. 5. § 19.
[n] L. 7. § 4. 30.
* τῷ vel -όμενον
[o] L. 10. § 8.
[p] L. 5. § 22.
* -νῶντα Cant.
* -οντα Cant.
[q] L. 4. § 3. Inf. § 59.
[r] Sup. 26, 27. l. 8. § 14. l. 11. § 18.

ἰσχύειν τὸ διεφθαρμένον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἰὸς τῷ λυσσοδήκτῳ;

posse putas mentis errorem, qàm apud arqatum bilem, apud lymphaticum virus?

[a] L. 2. § 9.
[b] L. 5. § 8.

§ 58. [a] Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως, βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει. [b] παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως, οὐδέν σοι συμβήσεται.

§ 58. Qo minùs secundùm naturæ tuæ rationem vivas, nemo te coegerit. præter rationem verò naturæ communis nihil tibi contigerit.

[c] L. 4. § 3. l. 7. § 62. l. 9. § 27.
[d] L. 10. § 19.
[e] L. 2. § 12. l. 3. § 10.
[f] Sup. § 56.

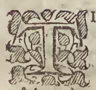
§ 59. [c] Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ [d] δι' οἷα περιγινόμενα, καὶ δι' οἵων ἐνεργειῶν· ὡς [e] ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει, καὶ [f] ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

§ 59. Perpende tecum, qales sint qibus placere cupis, & qarum rerum potiundi cavsâ id velis, qibúsqe officiis ista demerearis. item qàm citò ævum omnia condet, qótq; etiam res jam condiderit.

ΒΙΒΛΊΟΝ ζ'

LIBER VII.

[a] Inf. § 58.
[b] L. 2. § 14. l. 6. § 17. 46.
[c] L. 8. § 15. l. 12. § 26.
[d] L. 8. § 6.
[e] L. 6. § 37.
* συνήθη καὶ.
[f] L. 5. § 11. Inf. § 23. l. 12. § 24.

Τί ἐστι κακία; τοῦτ' ἐστιν, [a] ὃ πολλάκις εἶδες· καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ τοῦ συμβαίνοντος πρόχειρον ἔχε, ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες. [b] ὅλως ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ εὑρήσεις, [c] ὧν μεσταὶ αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγυιοι· ὧν νῦν μεσταὶ αἱ πόλεις, καὶ οἰκίαι. [d] οὐδὲν καινόν· [e] πάντα * καὶ συνήθη [f] ὀλιγοχρόνια.

QId est vitiositas? hoc, qod sæpe vidisti. in omni casu occurrat idem, hoc est qod sæpe vidi. omnino sursum deorsum eadem deprehendes, qibus refertæ sunt historiæ priscæ, mediæ, præsentes; qibus civitates atq; familiæ scatent. nihil est novi. consveta & caduca sunt omnia.

[g] L. 8. § 1.
** ὡς f.
[h] L. 6. § 52.
[i] L. 5. § 19.
[k] L. 3. § 5. Inf. § 12.
[l] L. 4. § 3.
[m] L. 6. § 31.
[n] L. 12. § 29.

§ 2. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι, ἐὰν μὴ αἱ κατάλληλαι αὐτοῖς φαντασίαι σβεσθῶσιν; * ὡς διηνεκῶς ἀναζωπυρεῖν ἐπὶ σοί ἐστι. [h] δύναμαι, περὶ τούτου ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν. εἰ δύναμαι, τί ταράσσομαι; [i] τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν· τοῦτο μάθε, καὶ [k] ὀρθὸς εἶ. [l] ἀναβιῶναί σοι ἔξεστιν· [m] ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἑώρας· [n] ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

§ 2. Dogmata in te aboleri qo modo poterunt, nisi cogitationes bis congruæ extingvantur? qas resuscitare tibi, qoties libuerit, licet. possum de re ista, qod oportet, opinari. Si possum, qid perturbatur mihi animus? nihil qicqam ad mentem faciunt, qæ extra mentem sunt sita. hoc modo sis affectus, & rectus consistis. reviviscere tibi licet. res ipsas intuere prout priùs vidisti. hoc est enim reviviscere.

[o] Inf. § 48. l. 9. § 24.
[p] L. 4. § 3.
[q] L. 5. § 33.
* -μενάς,
[r] L. 11. § 22.
[s] L. 2 § 2.
[t] L. 4. § 25. l. 8. § 5. 43.

§ 3. [o] Πομπῆς κενοσπουδία, ἐπὶ σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγέλαι, [p] διαδορατισμοί, [q] κυνιδίοις ὀστάριον ἐρριμμένον, ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενὰς *, μυρμήκων ταλαιπωρίαι, καὶ ἀχθοφορίαι, [r] μυϊδίων ἐπτοημένων διαδρομαί, [s] σιγιλλάρια νευροσπαστούμενα. χρὴ οὖν ἐν τούτοις [t] εὐμενῶς μὲν καὶ μὴ φρυαττόμενον ἑστάναι. παρακολουθεῖν

§ 3. Pompæ studium inane, fabulæ scenicæ, greges, armenta, velitationes, catulis projectum officulum, offula in piscinam immissa, formicarum ærumnæ & bajulationes, musculorum perteritorum discursus, sigillaria verticillis cita. hoc genus sunt externa cuncta. in his igitur benevolum placidúmqe consistere par est, non avtem insolescere: intelligere

ligere nihilominus, tanti qemqe esse, qanti illud est in qo studium posuerit.

§ 4. In sermone, eis qæ dicuntur; in conatu omni, eis qæ fiunt animum advertere oportet: & in altero qidem, qid designetur; in altero verò, qorsum referatur, considerandum.

§ 5. Sufficítne ad istud mens mea, necne? si sufficit, eâ tanqam instrumento ab universi natura mihi dato ad hoc efficiendum utor, si non sufficit, avt opus illi concedo, qi me meliùs id efficere potest, nisi aliter ad officium meum pertinuerit; vel qod possum facio, eo adscito qi mentis meæ operâ usus id possit, qod ad societatem humanam est hoc ipso tempore tempestivum ac utile. qicqid enim, vel per me, vel cum alio fecero, ad id duntaxat tendere fas est, qod est societati utile & congruum.

§ 6. Qàm multi qi celebres admodum olim extitêre, oblivioni nunc sunt traditi? qàm multi etiam eorum, qi istos celebraverant, jam olim penitus aboliti sunt?

§ 7. Avxilii nè te pudeat. hoc est enim tibi propositum, ut qod est muneris tui facias, qomodo militi in dimicatione murali. qid ergò, si ad propugnaculum ascendere solus, qia clavdus es, neqeas, ab altero verò adjutus possis?

§ 8. De futuris solicitus nè sis. accedes enim ad ea, si ità necesse fuerit, ratione instructus eâdem, qâ nunc ad præsentia uteris.

§ 9. Omnia sunt sibi invicem implexa, & vinculo qodam sacro sibi invicem sic devincta, ut nihil alterum ab altero sit alienum. coordinantur enim simul, eundémq; mundum cohonestant. etenim & mundus unus, & Deus unus est in omnibus, & materia una, & lex una; ratio nempe animantium intelligentium omnium communis; & veritas una: siqidem

μέν τοι, ὅτι [a] τοσούτου ἄξιος ἕκαστός ἐστιν, ὅσου ἄξια ἐστὶ ταῦτα περὶ ἃ ἐσπούδακεν.

§ 4. [b] Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν γινομένοις. καὶ * ἐπὶ μὲν τοῦ ἑτέρου, εὐθὺς ὁρᾷν, [c] ἐπὶ τίνα σκόπον ἡ ἀναφορά. ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου, παραφυλάσσειν, τί τὸ σημαινόμενον.

§ 5. Πότερον ἐξαρκεῖ ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὔ; εἰ μὲν ἐξαρκεῖ, χρῶμαι αὐτῇ πρὸς τὸ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ παρὰ τῆς τῶν ὅλων φύσεως δοθέντι. εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ, ἤτοι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ἐπιτελέσαι, ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκῃ: ἢ πράσσω ὡς δύναμαι; [d] προσπαραλαβὼν τὸν δυνάμενον κατὰ προσχρῆσιν τοῦ ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι [e] τὸ εἰς τὴν κοινωνίαν νῦν καίριον καὶ χρήσιμον. [f] ὅ,τι γὰρ ἂν δι' ἐμαυτοῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῶ, ὧδε μόνον χρὴ συντείνειν, [g] εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον καὶ εὐάρμοστον.

§ 6. [h] Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι γενόμενοι, ἤδη λήθῃ παραδέδονται; ὅσοι δὲ τούτους ὑμνήσαντες, πάλαι ἐκποδών;

§ 7. [i] Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος· πρόκειται γάρ σοι ἐνεργεῖν [k] τὸ ἐπιβάλλον, ὡς στρατιώτῃ ἐν τειχομαχίᾳ. τί οὖν ἐὰν σὺ μὲν χωλαίνων ἐπὶ τὴν ἔπαλξιν ἀναβῆναι μόνος μὴ δύνῃ, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατὸν ᾖ τοῦτο;

§ 8. [l] Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω. [m] ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτά, ἐὰν δεήσῃ, [n] φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ᾧ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρῇ.

§ 9. [o] Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται. καὶ ἡ σύνδεσις ἱερά, καὶ σχεδόν τι [p] οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ· [q] συγκατατέτακται γάρ, καὶ [r] συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. [s] κόσμος τε γὰρ εἷς διὰ ἁπάντων, καὶ Θεὸς εἷς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ [t] νόμος εἷς, [u] λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ [x] ἀλήθεια μία. εἴγε

[a] L. 5. § 16.
[b] Inf. § 30. L. 6. § 53.
* Vide Not.
[c] L. 2. § 16.
[d] Inf. § 7.
[e] Inf. 54, 55.
[f] L. 8. § 2. l. 9. § 23.
[g] L. 4. § 12.
[h] L. 3. § 3. 10.
[i] Sup. § 5. l. 10. § 12.
[k] L. 10. § 25.
[l] L. 8. § 36. l. 12. § 1. 3.
[m] Inf. § 46.
[n] L. 12. § 9.
[o] L. 6. § 38.
[p] L. 9. § 1.
[q] L. 5. § 8.
[r] L. 4. § 23. Inf. § 48.
[s] L. 4. § 40.
[t] L. 2. § 16.
[u] L. 4 § 4.
[x] L. 9. § 1.

καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου μετεχόντων ζώων.

§ 10. [a] Πᾶν τὸ ἔνυλον, ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν ὅλων οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἴτιον, [b] εἰς τὸν τῶν ὅλων λόγον τάχιστα ἀναλαμβάνεται· καὶ [c] παντὸς μνήμη τάχιστα ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

§ 11. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις [d] κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

§ 12. [e] Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος.

§ 13. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον [f] ἐν διεστῶσι τὰ λογικὰ, πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. μᾶλλον δέ σοι ἡ τούτου νόησις προσπεσεῖται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι [h] μέλος εἰμὶ τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. ἐὰν δὲ διὰ τοῦ ῥῶ στοιχείου [i] μέρος εἶναι ἑαυτὸν λέγῃς, οὔπω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὔπω σε καταληπτικῶς * [k] εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἔτι ὡς πρέπον αὐτὸ ψιλὸν ποιεῖς, οὔπω ὡς [l] αὐτὸν εὖ ποιῶν.

§ 14. Ὃ θέλει, ἔξωθεν προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ὑπὸ τῆς * προσπτώσεως ταύτης δυναμένοις. [m] ἐκεῖνα γὰρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα. [n] ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω ὅτι κακὸν τὸ συμβεβηκὸς, οὔπω βέβλαμμαι. [o] ἔξεστι δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

§ 15. [p] Ὅτι ἄν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, [q] ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς, ἢ [r] ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν, * ὅ, τις ἂν ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

§ 16. [s] Τὸ ἡγεμονικὸν, αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ *· οἷον, λέγω, οὐ φοβεῖ * ἑαυτὸ * εἰς ἐπιθυμίαν. εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς [t] οὐ τρέψει εἰς τοιαύτας τροπάς. [u] τὸ σωμάτιον, μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ

& perfectio una animantium ſibi invicem congenerū, ejuſdémq; rationis participum.

§ 10. Materiale omne, in univerſi ſubſtantiam qàm celerrimè evaneſcit: cavſſale omne, in univerſi rationem non minùs citò reſorbetur; memoria deniqe rei cujuſq; pari celeritate in ævo qaſi defoſſæ ſepelitur.

§ 11. Animali ratione prædito eadem actio eſt, & ſecundùm naturam, & ſecundùm rationem.

§ 12. Avt rectus, avt erectus ſis.

§ 13. Qomodo ſe habent in continuis corporis membra, eodem ſe habent in diſſitis qæ ratione ſunt prodita. ad mutuas enim rei eidem conficiendæ operas conferendas nata ſunt utraqe. conſideratio hæc animum tuum magìs attinget, ſi te freqenter ſic allocutus fueris, Membrum ſum ego compagis iſtiꝰ qæ ex ratione præditis componitur. ſin partē duntaxat eſſe te dixeris, homines ex animo nondum diligis, hoc ipſum benefacere per ſe nondū oblectat te: adhuc tanqam qod fieri deceat tantùm facis, nondū perinde acſi tibi ipſi benefacias.

§ 14. Qicqid voluerit, eis extrinſecùs accidat, qæ caſibus iſtiuſmodi affici poſſunt. ipſa enim, qæ affecta ſunt, conqerantur, ſi velint. ipſe niſi malum cenſuero id qod contingit, nondum ſum læſus. in me avtem ſitum eſt, nihil talè opinari.

§ 15 Qicqid vel fecerit vel dixerit qiſqam, probum eſſe me oportet. havd aliter, qàm ſi avrum avt ſmaragdus avt purpura ità jugiter diceret, Qicqid fecerit dixerítve qiſqam, ſmaragdum eſſe me oportet, nitorémqe meum retinere.

§ 16. Mens an non ipſa perturbat ſe? verbi gratiâ, an non ipſa in formidinem, in mœſtitiam impellit ſe? alius qis ſi terrefacere eam avt contriſtari poſſit, faciat. in ipſius voluntate ſitum eſt, ut nè ad motus iſtiuſmodi opinando ſe commoveat. corpuſculum nè qid patiatur, ſibi curæ

[a] L. 2. § 12. Inf. § 19.
[b] L. 4. § 14.
[c] Sup. § 5.
[d] L. 1. § 9. l. 9. § 9.
[e] L. 3. § 5. Sup. § 2.
[f] L. 9. § 9.
[g] L. 2. § 1.
[h] L. 8. § 7. l. 10. § 6.
[i] L. 2. § 3, 4.
* -ληκτικῶς L. 9 § 42
[k] L. 8. § 26.
[l] Inf. § 74. l. 11. § 4.
* προσεπίπτ. Lug. An.
[m] Inf. § 16. 33. l. 8. § 28.
[n] L. 4 § 7. l. 6. § 8.
[o] L. 6. § 52.
[p] L. 4. § 18, 19. l. 6. § 2. 22. l. 12. § 1.
[q] L. 8. § 5.
[r] L. 4. § 20.
* ὅ, τι ἄν τις π.
[s] L. 5. § 19. l. 8. § 29. 40.
* -χλεῖ;
* -βεῖ;
* [οὐ λυπεῖ;] εἰς ἐπ. [οὐ κινεῖ;] Boot. [οὐκ ἄγει] εἰς ἀθυμίαν Salm.
[t] L. 5. § 26.
[u] Inf § 33. l. 8. § 28.

ἄγει ἑαυτὸ εἰς ἀθυ. Mer.

curæ habeat, si possit; & qando patitur qicqam, conqeratur. animula verò, qæ timet, qæ dolet, qæ super his omnino aliqid opinatur, nihil horum patietur, nisi si eam ipse in judicium istiusmodi demiseris. nullius rei alterius per se indiga est mens, nisi ipsa sibi indigentiam creaverit. eademqe ratione & perturbatione & impedimento omni immunis, nisi ipsa se perturbaverit avt impediverit.

§ 17. Felicitas est bonus genius, sive mens bona. qid igitur facis hic, ô phantasia? facesse hinc, per deos, utì accessisti: nihil enim opus te habeo. more antiqo accessisti. nec succenseo tibi tamen. facesse tantùm.

§ 18. Cur mutationem qis metuat? ecqid enim fieri potest absqe mutatione? ecqid avtem avt gratius avt familiarius universi naturæ? ipse num balneo uti poteris, ni ligna mutationem subeant? num nutriri, ni edulia itidem mutentur? nunqid aliud utile qicqam perfici, nisi interveniente mutatione? an non vides simile qiddam esse & mutationem tui, nec universi naturæ minùs necessarium?

§ 19. Per mundi substantiam, tanqam per torrentem, corpora transeunt universa, ipsa universo, prout membra sibi invicem nostra, coalita & eidem cooperantia. qot Chrysippos, qot Socrates, qot Epictetos jam dudum absorpsit ævum istud? idem tibi de qovis tum homine, tum re succurrat.

§ 20. Hoc unum me solicitum habet, neqid ipse faciam, qod hominis conditio vel minùs velit, vel secus velit, vel nunc nolit.

§ 21. Instat tempus, qo tu omnium oblitus eris; instat, & qo omnes tui.

§ 22. Hominis est, etiam eos qi offendunt diligere. hoc fiet, si unà succurrat tibi, tum esse tibi cognatos, tum insciOs invitósq; peccare: adhæc, pavlò pòst

μεμφέσθω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἴ τι πάσχει· τὸ δὲ ψυχάριον, τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον, τὸ περὶ τούτων ὅλως ὑπολαμβάνον*, οὐδὲν μὴ πάθῃ· * οὐ γὰρ ἄξεις * αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. [a] ἀπροσδεές ἐστιν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ ἡγεμονικὸν, ἐὰν μὴ ἑαυτῷ ἔνδειαν ποιῇ. κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ ἀτάραχον, καὶ [b] ἀνεμπόδιστον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταράσσῃ καὶ ἐμποδίζῃ.

§ 17. [c] Εὐδαιμονία ἐστὶ, [d] δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν *. τί οὖν ὧδε ποιεῖς, [e] ὦ φαντασία; ἀπέρχου, * τοὺς θεούς σοι, ὡς ἦλθες· οὐ γὰρ χρήζω σου. ἐλήλυθας δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. οὐκ ὀργίζομαί σοι· μόνον ἄπιθι.

§ 18. Φοβεῖταί τις μεταβολήν; [f] τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; [g] τί δαὶ φίλτερον ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὅλων φύσει; σὺ δὲ αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; τραφῆναι δὲ δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δέ τι τῶν χρησίμων δύναται συντελεσθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σὲ μεταβαλεῖν ὅμοιόν ἐστι, καὶ ὁμοίως [h] ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὅλων φύσει;

§ 19. [i] Διὰ τῆς τῶν ὅλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, [k] τῷ ὅλῳ συμφυῆ καὶ συνεργὰ, ὡς [l] τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. [m] πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτεις, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπωκεν; τὸ δ' αὐτὸ καὶ [n] ἐπὶ παντὸς οὑτινοσοῦν σοι ἀνθρώπου τε καὶ πράγματος προσπιπτέτω.

§ 20. [o] Ἐμὲ ἓν μόνον περισπᾷ, μήτι αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ [p] ὃ νῦν οὐ θέλει.

§ 21. [q] Ἐγγὺς μὲν ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη. ἐγγὺς δὲ ἡ πάντων περί σου λήθη.

§ 22. [r] Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι καὶ [s] συγγενεῖς, καὶ [t] δι' ἄγνοιαν, καὶ [u] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι, καὶ ὡς [x] μετ' ὀλί-

* οὐκ ἄξεις, vel παράξεις, αὐτὸ Salm.
* αὑτῷ Xyl.
[a] L. 3. § 5. l. 11. § 1.
[b] L. 5. § 20.
[c] L. 5. § 36.
[d] L. 10. § 13.
* -θὸν [ἡγεμονικόν.]
[e] Inf. § 29.
* [πρὸς] τ. θ. σὺ Lug. An.
[f] L. 4. § 3. 40. Inf. § 25. l. 8. § 6. l. 9 § 19.
[g] L. 8. § 35. & l. 9. § 21.
[h] L. 2. § 3.
[i] Sup. § 10. l. 4. § 43. l. 5. § 23. & l. 9. § 29.
[k] L. 6. § 41.
[l] L. 2. § 1. Sup. § 13.
[m] L. 4. § 48.
[n] L. 4. § 50.
[o] L. 2. § 7. l. 6. § 22. l. 8. § 1.
[p] Sup. § 2. l. 4. § 23. l. 5. § 25.
[q] L. 4. § 19. Inf. § 34. l. 8. § 21.
[r] Inf. § 26. l. 8. § 8. 26. l. 9. § 27.
[s] L. 2. § 1. l. 3. 4 11.
[t] L. 2. § 1. l. 3. § 11.
[u] Inf. § 63. l. 4. § 3.
[x] L. 4. § 3.

[handwritten margin notes:] οὐδὲν, οὐδὲν ἂν π. οὐδὲ μή τι. Mer. οὐδὲ γὰρ ἄξεις. ἀγαθὸν. Mer.

a L. 2. § 1.
b L. 9. § 38.
c Sup. § 18. Inf. § 25. L. 4. § 36.
d L. 6. § 1.
e Sup. § 1. l. 10. § 34.
f L. 4. § 42. l. 6. § 47. l. 8. § 20.
g L. 2. § 1. Sup. § 22. Inf. § 60. 65.
h L. 11. § 18.
* γίγνηται,] ἐναποθνήσκει, καὶ τὸ πρ. τελ. ἀ. Boot.
* εἰ Mer.
* -τοῦ [μὴ] ἀ. Mer.
i L. 9. § 2. l. 10. § 8.
k Sup. § 23.
l L. 6. § 15. l. 8. § 50. l. 10. § 7. l. 12. § 23.
m L. 6. § 27. l. 8. § 14. l. 11. § 18.
n L. 2. § 13.
o L. 8. § 14.
p L. 5. § 28.
q L. 10. § 30. l. 11. § 18.
r L. 1. § 15
ſ L. 2. § 1.
t L. 11. § 13. Inf. § 52. 63.
u L. 3. § 12. Sup. § 7. l. 8. § 32. 36.
* τὸ Lug. An.
x L. 5. § 9.

γον ἀμφότεροι τεθνήξετε, καὶ περὶ πάντων, ὅτι a οὐκ ἔβλαψέ σε, b οὐ γὰρ τὸ ἡγεμονικόν σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

§ 23. c Ἡ τῶν ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, d ὡς κηροῦ, νῦν μὲν ἱππάριον ἔπλασε· συγχέασα δὲ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ, εἶτα εἰς ἀνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλο τι· e ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑφέστη. f δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιβωτίῳ· ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγῆναι.

§ 24. g Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν h πολλάκις * ἐναποθνήσκειν ἢ πρόσχημα, * ἢ τὸ τελευταῖον ἀποσβέσθη, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ * ἁμαρτάνειν οἰχήσεται, i τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία;

§ 25. k Πάντα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὔπω μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ποιήσει, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, l ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος.

§ 26. Ὅταν τις ἁμάρτῃ τι εἰς σὲ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ m τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἥμαρτε. τοῦτο γὰρ ἰδὼν, n ἐλεήσεις αὐτὸν, καὶ o οὔτε θαυμάσεις, p οὔτε ὀργισθήσῃ. q ἤτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἔτι ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. r δεῖ οὖν συγγινώσκειν. ſ εἰ δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ῥᾷον t εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παρορῶντι.

§ 27. u Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεσθαι, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν, ἅμα μέντοι φυλάσσου, μὴ διὰ * τοῦ οὕτως x ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐθίσῃς ἐκτιμᾶν αὐτὰ ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρῇ ταραχθήσεσθαι.

utroſqe veſtrûm morti conceſſuros: præ omnibus deniqe, nihil eos te læſiſſe. neq; enim mentem tuam deteriorem facere poſſunt, qàm priùs fuerat.

§ 23. Univerſi natura ex communi rerum omnium materia, tanqam è cera, nunc equleum effingit; qem mox denuo diffingit, ejuſdémq; materiâ ad arborem producendam abutitur; tum ad homuncionem, dein ad aliud qidpiam. horum avtem qodlibet ad breve temporis ſpatium ſubſiſtit. iſtis avtem, ſicut arcæ, diſſolvi nihilo magìs moleſtum eſt, qàm compingi primò fuerat.

§ 24. Torvitas vultûs eſt valde præter naturam. ubi ei ſæpiùs aſſveverit qis, immori ſolet; vultúſq; decor ità indè extingvitur, ut denuo reaccendi omnino neqeat. ex hoc ipſo avtem intelligas licèt eſſe præter rationem. Siqidem enim ità vultum qis obfirmaverit, ut peccati ſenſus omnis avfugerit, qorſum homo ſic affectus vitam protrahat ampliús?

§ 25. Quæcunqe vides, univerſa mox eſt mutatura univerſi rectrix natura, aliáqe ex eorum materia effectura, & ex horum rurſus alia, ut mundus perpetim renovetur.

§ 26. Cùm adversùs te qicqid peccaverit qis, conſidera ſtatim, qid bonum malúmve eſſe ratus id egerit. hoc enim perſpecto, miſereberis illius, nec avt miraberis, avt ſuccenſebis. forſan enim vel idem illud, qod ille, vel aliud qidpiam ejuſmodi, ipſe pariter cum illo bonum eſſe opinaris. hoc ſi fuerit, & illi te ignoſcere oportet. ſin ejuſmodi nec bona nec mala cenſueris, ex errore animi delinqentē æqanimiter feras.

§ 27. Nam tam qæ deſunt tibi, qàm qæ adſunt, cogita. ex his avtem ſelige qæ gratiſſima ſunt tibi, qo reputes tecum qanto cum ſtudio ea, ni jam adeſſent, tibi reqireres. cave tamen interim, nè, dum iſtis lubenter acqieſcis, eo in pretio habere aſſveſcas te, ut ſiqando deeſſe contigerit, turberis.

§ 27.

§ 28. In temet convolutus esto: mens etenim rationalis ità est naturâ comparata, ut sibi sufficiat ipsa justè agens, & hoc ipso nacta sibi tranqillitatem.

§ 29. Imaginationes absterge: affectuum motus compesce: tempus præsens circumscribe: dignosce, qicqid vel tibi, vel alii cuiqam contingit. rem subjectam qámqe divide & partire in formam & materiam. horam novissimam cogita. qod alteri peccatum est, ibi ubi extitit, relinqe.

§ 30. Eis qæ dicuntur, animum simul intende: in ea qæ fiunt faciúntve, mente altiùs descende.

§ 31. Exorna te simplicitate, modestiâ; affestu adversùs res medias indifferenti. genus humanum dilige. Deo obseqere.

--certâ, inqit ille, decurrunt omnia lege. qid verò si elementa sola? meminisse sufficerit, lege certâ pleraq; ferri, avt pavcis saltem duntaxat exceptis.

§ 32. Mortem qod attinet, sive fuerit dissipatio, sive in atomos redactio, sive exinanitio; vel est extinctio, vel translatio.

§ 33. De dolore sic habeas. si ferri non potest, interimit: si diutiùs duraverit, ferri potest. mens interim opinionis ope tranqillitatem servat suam; nec deterior qicqam indè fit pars animi princeps. corporis verò membra, qæ dolore sunt afflicta, ipsa si qid possunt, de eo statuant.

§ 34. Qod ad gloriam, animos eorum, à qibus ea expètitur, considera, qales existant, & qalia tum fugiant, tum & sectentur. illud itē dispice, sicut arenarum cumuli alii aliis superingesti priora abscondunt; perinde in vita contingere, ut antegressa à succedentibus qàm celerrimè abscondātur.

§ 35. Platonis dictum. Cui igitur animus sublimis fuerit, qíq; & tempus omne, & substantiam omnem contempletur; nunqid huic magnum qiddam putas posse

§ 28. [a] Εἰς αὐτὸν συνειλοῦ. [b] φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο [c] γαλήνην ἔχοντι.

§ 29 [d] Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν. [e] στῆσον τὴν νευροσπαστίαν. [f] περίγραψον τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου. [g] γνώρισον τὸ συμβαῖνον, ἢ σοι, ἢ ἄλλῳ. [h] δίελε καὶ μέριστον τὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ αἰτιῶδες καὶ ὑλικόν. [i] ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. [k] τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν, ἐκεῖ κατάλιπε, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

§ 30. [l] Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. [m] εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

§ 31. [n] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι καὶ αἰδοῖ, καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ· [o] φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος· [p] ἀκολούθησον θεῷ· -ἐκεῖνος μέν φησιν, ὅτι [q] πάντα νομιστ' * ἔτι εἰ * δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομιστί ἐχει, ἢ * δηλίαν ὀλίγα.

§ 32. Περὶ θανάτου· * εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, [r] ἤτοι σβέσις, ἢ μετάστασις.

§ 33. Περὶ πόνου· [s] τὸ μὲν ἀφόρητον, ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν· καὶ [t] ἡ διάνοια τὴν ἑαυτῆς γαλήνην κατὰ * ἀπόληψιν διατηρεῖ, καὶ [u] οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονεν· [x] τὰ δὲ κακούμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἴ τι δύναται, περὶ αὐτοῦ ἀποφηνάσθω.

§ 34. Περὶ δόξης· [y] ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἷαι, καὶ οἷα μὲν φεύγουσι, οἷα δὲ διώκουσι. καὶ ὅτι [z] ὡς αἱ θῖνες ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις ἐπιφερόμεναι κρύπτουσι τὰ πρότερα· οὕτως ἐν τῷ βίῳ, τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπενεχθέντων τάχιστα ἐκαλύφθη.

§ 35. Πλατωνικόν· [a] * ᾧ οὖν ὑπάρχει διάνοια * μεγαλοπρεπὴς *, καὶ [b] θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, * ἆρα οἴει τούτῳ μέγα τι δοκεῖν

[a] L.4. § 3. l. 6. § 11. l. 8. § 48.
[b] L. 5. § 14. l. 6. § 51.
[c] L. 2. § 4. l. 8. § 28.
[d] Sup. § 17. l. 9. § 7.
[e] L. 2. § 2.
[f] L. 3. § 12. l. 6. § 32.
[g] L. 4. § 19. l 6. § 3. l. 8. § 46.
[h] L. 4. § 21.
[i] L. 2. 5. 11.
[k] L. 9. § 20. 38.
[l] Sup. § 4.
[m] L. 6. § 3.
[n] L. 4 § 26. l. 11. § 15.
[o] L. 3. § 9. l. 6. § 39. Sup. § 22. l. 11. § 16.
[p] L. 10. § 11 l. 12. § 27. 31.
[q] L. 3. § 11. l. 4. § 26. l. 6. § 33.
* τί δαὶ εἰ μόνα Mer. ἔτι [μᾶλλον] εἰ δαίμονα Boot.
* δαιμόνια Xyl.
* ἢ δὴ λίαν Xyl εἰ μὴ λ. Boot.
* ἢ Xyl. Mer.
[r] L. 5. § 33. l. 6. § 24. Inf § 49. l. 8. § 25. 58. l. 10. § 7.
[s] L. 10. § 3.
[t] L. 5 § 2. Inf. 68.
* ὑπὸ.
[u] Inf. § 64. L. 4. § 7.
[x] Sup. § 15.
[y] L. 3. § 4 l. 4. § 38. l 6. § 59. l. 9. § 18. 27.
[z] Sup § 21 l 4. § 14. 19. l. 5. § 33.
[a] Plato polit. l. 6.

* ? Ἦ, ὃν * -νοία * πρέπῃς [b] L. 4. § 48. 50. l. 6. § 36, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 17. * οἴοντε οἴει.

[a] L. 6. § 47.
[b] Arrian. l. 4. c. 6.
* εὖ μὲν πρ. vel πρ. μ. εὖ
[c] Euripid. Belleroph. L. 11 § 6.
[d] L. 6. § 20. 22.
[e] Euripid. Hypsipyl.
[f] L. 11. § 34.
* τὸν Plut.
[g] L. 11. § 6.
* ἐμοῦ Lug.
[h] L. 6. § 4. l. 12. § 5.
[i] Aristoph. Acharn.
[k] L. 5. § 36.
[l] Inf. § 69.
[m] Plato Apolog.
[n] L. 3. § 6, 7. l. 6. § 2.
[o] Plato ibid.
[p] Plato Gorg.
* ἢ τοῦ
* εὐκλέον

εἶναι τὸν ἀνθρώπινον βίον; ἀδύνατον, ἦ δ' ὅς. οὐκοῦν ϗ [a] θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος; ἥκιστά γε.

§ 36. Ἀντισθενικόν. [b] βασιλικὸν, * μὲν εὖ πράττειν, κακῶς δὲ ἀκούειν.

§ 37. Αἰσχρόν ἐστι, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι, ϗ σχηματίζεσθαι, ϗ κατακοσμεῖσθαι ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δ' ὑφ' ἑαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι ϗ κατακοσμεῖσθαι.

§ 38. [c] Τοῖς πράγμασιν γὰρ [d] οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών.
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν.

§ 39. Ἀθανάτοις τε θεοῖς ϗ ἡμῖν χάρματα δοίης.

§ 40. [e] Βίον [f] θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν.
Καὶ * τὸ μὲν εἶναι, * τὸ δὲ μή.

§ 41. [g] Εἰ δ' ἠμελήθην ἐκ θεῶν ϗ παῖδ' * ἐμώ,
[h] Ἔχει λόγον ϗ τοῦτο.

§ 42. [i] Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ ϗ τὸ (δίκαιον.

§ 43 [k] Μὴ συνεπιθρηνεῖν, [l] μὴ σφύζειν.

§ 44. Πλατωνικά. [m] Ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι· ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν, ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι ϗ σμικρὸν ὄφελος· ἀλλ' οὐκ [n] ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, ϗ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ.

§ 45. [o] Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, οὗ ἄν τις αὑτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

§ 46. [p] Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅρα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον, ϗ τὸ ἀγαθὸν, * ἢ τὸ σώζειν τε ϗ σώζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μὲν, τὸ ζῆν ὁποσονδὴ χρόνον, τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, * ἐατέον ἐστὶ, ϗ

videri hominis vitam? Fieri, inqit, non poteſt. Neqe mortem igitur grave qid reputabit. Minimè veró.

§ 36 Antiſthenis illud. Malè avdire, cùm benefacias, regium eſt.

§ 37. Indignum eſt, vultum animo obſeqentem, pro ejus imperio conformare & componere ſemet; ipſum avtem animum ad ſuiipſius arbitrium non conformari & componi.

§ 38. *Nam nevtiqam hominem rebus iraſci decet!*
Nil qippe curant ipſæ.

§ 39. *Diis læto exemptis ac nobis gavdia dones.*

§ 40. *Spicas velut frugiferas, ſic vitam meti:*
Vt hic ſit, ille non ſit.

§ 41. *Si me meóſq; liberos Dii negligant,*
Hujus etiam conſtat ratio.

§ 42. *Æqum bonúmqe à me eſt.*

§ 43. *Lamentantibus nè collamenteris, neve commovearis.*

§ 44. Platonis iſta. Ego huic reſponſum hoc, juſtúmqe illud, referrem. Parùm rectè cenſes, mi homo, ſi hominem, qi vel ullius ſit usûs, exiſtimas mortis vitæ'q; diſcrimen in numero aliqo habiturum; nec hoc duntaxat conſideraturum, id qod agit, juſtum an injuſtum, hominíſq; probi an improbi ſit.

§ 45. Ejuſdem. Sic enim ſe revera habet, viri Athenienſes; qocunq; loco ſemet collocaverit qis, ſtatum eum ſibi optimum ducens, avt à principe fuerit collocatus, eum hunc tueri (utì mihi videtur) oportet, etiãſi cum diſcrimine conjunctum id ſit, nec ullius rei cujuſqam, nè mortis qidem, præ eo qod eſt turpe, rationem habere.

§ 46. Ejuſdem. Verùm, ô bone vir, illud videris, annon aliud qid generoſum eſſe bonúmqe exiſtat, qàm ſervare & ſervari. neq; enim hoc eſt, qod, vir verè qi ſit, tantopere expetere debeat, ut temporis

tantundem

tantundem vivat; neq; vitæ oportet avidum esse; sed istis Deo dimissis, & muliercul is etiam fide adhibitâ, fieri non posse ut fatum qisqam qoqo modo effugiat; hoc deinceps ei perpendendum, qomodo tempus hoc, qo victurus sit, qàm optimè exigat.

§ 47. Astrorum cursus contemplare, tanqam unà cum illis circumactus. elementorum etiam mutationes mutuas animo jugiter revolve. istiusmodi enim cogitationes vitæ hujus terrestris sordes expurgant.

§ 48. Præclarum est & Platonis illud. Qin & de hominibus sermonem instituentem, contemplari oportet, qasi de specula qadam desuper, terrestria qoq; ista, per cœtus, exercitus, agriculturas, nuptias, inducias, ortus, mortes, fori tumultus, loca deserta, barbarorum gentes varias, festa, funera, nundinas, miscelam omnigenam, mundúmqe ex rebus contrariis conflatum & instructum.

§ 49. Præterita recole, tótq; imperiorum mutationes. indè licet & futura prospicere. ejusdem enim generis omnino futura sunt; nec possunt eorum qæ nunc fiunt modulum transgredi. proinde par est, per annos qadraginta vitam perlustrare humanam, atq; per annorum decem millia. qid enim ampliùs sis visurus?

§ 50. *Retróqe meant, qæ terra dedit*
Iterum ad terram: ac qod ab ætherio
Venerat ortu, cœleste poli
Repetit templum.--

avt hoc est atomorum invicem implexorum dissolutio, avt elementorum sensus expertium dispersio.

§ 51. *Potu, cibóqe, atq; id genus cupediis*
Cursum moramur, cita mors nè nos obruat.
Divinitùs at spirantem avram
Pati necesse est cum labore & lacrymis.

§ 52. Est qisqam te luctæ peritior. at vide nè liberalior, nè modestior,

οὐ φιλοψυχητέον, ἀλλ' [a] ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ θεῷ, καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξὶν, ὅτι [b] τὴν εἱμαρμένην * οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον, τίνα ἂν τρόπον, [c] τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡς ἄριστα βιώη.

§ 47. [d] Περισκοπεῖν [e] ἄστρων δρόμους, ὥσπερ συμπεριθέοντα· καὶ [f] τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἄλληλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐννοεῖν. ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ῥύπον τοῦ χαμαὶ βίου.

§ 48. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος· καὶ δὴ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιούμενον, [g] ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια, ὥσπερ ποθεν ἄνωθεν, κατ' ἀγέλας, στρατεύματα, γεώργια, γάμους, διαλύσεις, γενέσεις, θανάτους, δικαστηρίων θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη ποικίλα, ἑορτὰς, θρήνους, ἀγορὰς [h] τὸ παμμιγὲς, καὶ τὸ [i] ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον.

§ 49. [k] Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν· [l] τὰς τοσαύτας τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολάς· ἔξεστι καὶ τὰ ἐσόμενα προεφορᾶν. [m] ὁμοειδῆ γὰρ πάντως ἔσται, καὶ οὐχ οἷόν τε ἐκβῆναι τοῦ ῥυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων. ὅθεν καὶ [n] ἴσον, τὸ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἱστορῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τῷ ἐπὶ ἔτη μύρια. τί γὰρ πλέον ὄψει;

§ 50. Καὶ [o] τὰ [p] ἐκ γῆς μὲν φύντα, εἰς γαῖαν [q] τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γονῆς, εἰς * αἰθέριον πάλιν ἦλθε πόλον. [r] ἢ τοῦτο διάλυσις τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν, * καὶ τοιοῦτός τις σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.

§ 51. [Καὶ] [s] σίτοισι καὶ ποτοῖς, καὶ * μαγγανεύμασι
Παρεκτρέποντες * ὀχετὸν, ὥστε μὴ θανεῖν.
Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὖρον (τοῖς.
[t] Ἀνάγκη τλῆναι καμάτοις ἀνοδύρ-

§ 52. [u] Καββαλικώτερος * ἀλλ' οὐχὶ κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰδημονέστερος,

[a] L.4.§31.46 l.12.§1.
[b] Sup.§8.Inf. §51.L.6.§10.
* οὐδ' ἂν εἷς
[c] L.4.§31.Inf. §56.l.8.§1. l.12.§3.
[d] L.8.§26.l.11.§1.
[e] L.11.§27.
[f] L.4.§46.l.9.§28.
[g] L.8.§26.l.9.§30.l.12.§24.
^ [κάτω] Mer
[h] Sup.§3.
[i] Sup.§9.
[k] L.6.§46,47.
[l] L.8.§31.l.10.§27.
[m] L.6.§37.
[n] L.2.§14.l.12.§35.
[o] *Evrip. Chrysip.*
[p] L.5.§4.l.9.§9.l.10.§7.
[q] L.4§21 l.6.§15.
* οὐράνιον *Clem.*
[r] Sup.§32.
* ἢ, vel, [ἢ] καὶ
[s] *Evripid. Supplic.*
* μαντεύμασι *Evr. cod.* μαγεύμασι *Plut.*
* ὄλεθρον *Grot.*
[t] Sup.§46.
[u] L.5.§5.
* -κώτερος [σὺ ὅτι τις·] f.

[a] Inf. § 54.
[b] Sup. § 26.

[c] L. 2. § 17. l. 5. § 3. 14. l. 6. § 2.
[d] L. 12. § 23.
[e] Inf. § 74.
[f] L. 6. § 17.
[g] L. 10. § 12.
[h] L. 5. § 16. l. 10. § 32.
[i] L. 2. § 11. l. 3. § 12.
[k] L. 6. § 2. 32.
[l] L. 5. § 27. l. 10. § 6. 11.
[m] Sup. § 28. l. 4. § 33.
* παρέσῃ
[n] L. 4. § 22. Inf. § 55. l. 8. § 7.
[o] L. 2. § 8. l. 5. § 3.
[p] L. 8. § 60.
[q] Inf. § 56. l. 8. § 1.
[r] L. 5. § 16.
[s] L. 5. § 30.
[t] Sup. § 13.
[u] L. 3. § 4. Inf. § 67. l. 9. § 23. l. 11. § 37.
[x] L. 3. § 6. Inf. § 64.
[y] L. 3. § 16. l. 5. § 26. l. 11. § 1.
[z] Inf. § 67.
[a] L. 2. § 2. l. 11. § 20.
[b] L. 5 § 21. Inf. § 68. l. 10. § 38.
[c] L 3. § 9. l. 4. § 49. Sup. § 54.
[d] L. 5. § 14. 34. l. 6. § 26. l. 10. § 11, 12.
[e] L. 9. § 42. l. 11. § 1.
[f] Sup. § 46.
[g] L. 6. § 42.

οὐδ' [a] εὐτακτότερος ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, οὐδὲ [b] εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίον παροράματα.

§ 53. [c] Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν [d] κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν· ὅπου γὰρ [e] ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι, [f] διὰ τῆς εὐοδούσης, καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν προϊούσης ἐνεργείας, ἐκεῖ [g] οὐδεμίαν βλάβην ὑφορατέον.

§ 54. [h] Πανταχοῦ καὶ διηνεκῶς [i] ἐπὶ σοί ἐστι, καὶ [k] τῇ παρούσῃ [l] συμβάσει θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν [m] ἀνθρώποις κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεσθαι, καὶ τῇ * οὔσῃ φαντασίᾳ ἐμφιλοτεχνεῖν, ἵνα [n] μή τι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

§ 55. [o] Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά· ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε [p] κατ' εὐθὺ, [q] ἐπὶ τί σε ἡ φύσις ὁδηγεῖ, ἥτε τοῦ ὅλου, διὰ τῶν συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ, διὰ τῶν πρακτέων ὑπὸ σοῦ. [r] πρακτέον δὲ ἑκάστῳ τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκεύασται δὲ τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἕνεκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου, [s] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν, [t] τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ, [u] τὸ κοινωνικόν ἐστι· δεύτερον δὲ, [x] τὸ ἀνένδοτον πρὸς τὰς σωματικὰς πείσεις. [y] λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον [z] περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μήτε αἰσθητικῆς μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως· ζωώδεις γὰρ ἑκάτεραι. [a] ἡ δὲ νοερὰ ἐθέλει πρωτιστεύειν, καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων· δικαίως γε. [b] πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατασκευῇ [c] τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον: τούτων δὴ ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν [d] εὐθεῖα περαινέτω, καὶ [e] ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

§ 56. Ὡς ἀποτεθνηκότα δεῖ καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα, [f] τὸ λοιπὸν [g] ἐκ τοῦ περιόντος, ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

nè ad caſus qoſvis obſeqentior, nè adversùs aliorum errata placidior.

§ 53. Ubicunqe effici poterit opus ullum ſecundùm rationem eam, qæ mortalibus eſt cùm Diis ipſis communis, nihil ibi poteſt eſſe grave. ubi enim fructum conſeqi licet actionis proſperè fluentis, & juxta conditionis propriæ naturam progredientis, nulla ibi ſupereſt damni ſuſpicio.

§ 54. Omni loco omníqe tempore, in te ſitum eſt, & caſu præſenti piè acqieſcere, & cum hominibus præſentibus ſecundùm jus fáſqe verſari, & viſa præſentia peritè explorare, neqid incompertum clam ſubrepat.

§ 55. Nolito aliorum mentes circumſpicere, ſed eò rectâ intuere, qò natura te ducit; natura, inqam, univerſi, in eis qæ tibi contingunt, & tua etiam, in eis qæ tibi ſunt agenda. illud avtem eſt unicuiq; agendum, qod eſt conditioni ipſius conſentaneum. porrò, condita ſunt, reliqa qidem rationalium gratiâ, qemadmodum & in re omni alia, deteriora præſtantiorum; rationalia verò ſui invicem. itaqe in hominis natura primum ac præcipuum eſt ſocietatem colere; ſecundum, corporis affectionibus nevtiqam ſuccumbere. eſt enim hoc motus rationalis & intellectualis proprium, circumſcribere ſemet, & nec ſenſus nec affectus motibus unqam ſuperari: animalis enim uterqe eſt. vis avtem intellectualis principatum ſibi vendicat, nec ab eis in ordinem redigi patitur. jure qidem. etenim intellectus natus eſt eis omnibus uti. tertium in natura rationali eſt, lapſu & ſeductione immunem eſſe. his igitur adhærens mens rectâ procedat, habétqe qicqid ſuum eſt.

§ 56. Tanqam vitâ jam functus, ejuſdémqe munere defunctus planè, qod reliqum eſt tanqam ex abundanti, naturæ convenienter fac vivas.

§ 57.

§ 57. Id ſolum diligas, qod obvenit, & à fato deſtinatum eſt tibi. ecqid enim magis eſt congruum?

§ 57. *Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συγκλωθόμενον. [a] τί γὰρ ἁρμοδιώτερον;

* L. 3. § 4. Sup. § 54.
[a] L. 4 § 23. 33. 34.

§ 58. In omni caſu eos ob oculos habeas, qibus eadem cùm contigiſſent, ægrè tulerunt, pro inſveto habuerunt, qiritati ſunt. at ubi tandem jam illi? nuſqam plané. cur tu igitur horum ſimilis eſſe velis? avt cur non potiùs motus alienos eis relinqas, qi his alios afficiunt, & afficiuntur ipſi; ipſe totus in hoc intentus, qo modo caſibus iſtiuſmodi utare? etenim rectè uti poteris; virtutíſq; materiam tibi ſuppeditabunt. tu tantùm attende tibi, atq; in omni actione tua bonum præſtare te velis. deniq; in utroq; horum memineris, medium qiddam eſſe illud, circa qod actio verſatur.

§ 58. Ἐφ' ἑκάστου συμβάματος ἐκείνους πρὸ ὀμμάτων ἔχειν, [b] οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν, ἔπειτα ἤχθοντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἐκεῖνοι ποῦ; οὐδαμοῦ. τί οὖν καί σὺ θέλεις ὁμοίως; οὐχὶ δὲ [c] τὰς μὲν ἀλλοτρίας τροπὰς καταλιπεῖν τοῖς τρέπουσι καὶ τρεπομένοις; [d] αὐτὸς δὲ περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλος γίνεσθαι; χρήσῃ γὰρ καλῶς, καὶ [e] ὕλη * σου ἔσται· μόνον * πρόσεχε, καὶ [f] θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι, ἐπὶ παντὸς οὗ πράσσεις· καὶ μέμνησο * ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ * διάφορον ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις.

[b] L. 4 § 3. 32. l. 11. § 6. 18.
[c] L. 6. § 27. l. 9. § 26, 27.
[d] L. 6. § 50. Inf. § 68.
[e] L. 4. § 1.
* σοι f.
* πρόσεχε καὶ θ. κ.
[f] Sup. § 15. Inf. § 67.
* [ἐπ'] ἀμφ. f.
* ἀδιάφ. L. 6.

§ 59. Introſpice te. intus eſt boni fons, qi perenniter ſcatebit, ſi jugiter foderis.

§ 59. [g] Ἔνδον βλέπε, ἔνδον [h] ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς.

§ 32.
[g] L. 8. § 28. l. 10. § 38.
[h] Inf. § 62. l. 8. § 51.

§ 60. Corpus etiam fixum eſſe oportet, ut nec motu, nec geſtu temerè jactetur. qale enim in vultu ſpecimen ſui exhibet mens, dum ſcitè eum atqe decenter componit; tale qiddam & in toto corpore exigitur. cæterùm iſta citra affectationem ſunt obſervanda.

§ 60. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερρίφθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν σχέσει. [i] οἷον γάρ τι ἐπὶ τοῦ προσώπου παρέχεται ἡ διάνοια, *συνετὸν αὐτὸ καὶ εὔσχημον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ σώματος ἀπαιτητέον. πάντα δὲ ταῦτα [k] σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ φυλακτέα.

[i] Sup. § 24. l. 11. § 15.
* συνετὸς f. Mer.
[k] L. 1. § 16.

§ 61. Ars vivendi eſt luctatoriæ qàm ſaltatoriæ ſimilior. cùm in hoc ſit poſita, ut adverſùs contingentia improviſa in procinctu ſemper qis ac immotus conſiſtat.

§ 61. [l] Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα ἤπερ τῇ ὀρχηστικῇ, κατὰ τὸ πρὸς τὰ ἐμπίπτοντα καὶ οὐ προεγνωσμένα, ἕτοιμος καὶ ἀπτὼς ἑστάναι.

[l] L. 11. § 1. l. 12. § 9.

§ 62. Crebrò tecum perpende, qaléſnam ſint à qibus probari & prædicari velis, qalíq; ſint mente præditi. ità neq; avt incuſabis eos, ubi impingunt inviti, nec approbationem eorum expetes, ſi opinionis affectuúmqe fontes qos habeant, perſpexeris.

§ 62. Συνεχῶς ἐφιστάναι, [m] τίνες εἰσὶν οὗτοι ὑφ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. οὔτε γὰρ μέμψῃ [n] τοῖς ἀκουσίως πταίουσιν, οὔτε [o] ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ, * εἰ βλέπων εἰς [p] τὰς πηγὰς τῆς ὑπολήψεως καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

[m] L. 4. § 3. 38. l. 6. § 59.
[n] Inf. § 63. l. 11. § 18. l. 12. § 12.
[o] L. 3. § 4, 5.
* εἰσβλέπων f. vel, εἰ βλέπεις
ἐμβλέπων
[p] Sup. § 59.

§ 63. *Omnis anima*, inqit ille, *veritate privatur in vita.* qin & juſtitiâ pariter, & temperantiâ, & æqanimitate, & hujuſmodi qâvis virtute. hoc jugiter meminiſſe cumprimis neceſſarium eſt. eris enim erga omnes mitior

§ 63. [q] Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα, φησίν, στέρεται ἀληθείας· [r] οὕτως οὖν καὶ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου. ἀναγκαιότατον δὲ τὸ διηνεκῶς τούτου μεμνῆσθαι· [s] ἔσῃ γὰρ πρὸς πάντας πρᾳότερος.

[q] *Plato Sophiſt.*
[r] Sup. § 62.
[s] Sup. § 26.

§ 64. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου, πρόχειρον ἔστω, ὅτι [a] οὐκ αἰσχρὸν, [b] οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χείρω ποιεῖ· οὔτε γὰρ καθὸ *ὑλική ἐστιν, οὔτε καθὸ κοινωνικὴ, διαφθείρει αὐτήν· ἐπὶ μέντοι τῶν πλείστων πόνων, καὶ τὸ τοῦ Ἐπικούρου σοι βοηθείτω, ὅτι [c] οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον, ἐὰν τῶν ὅρων μνημονεύῃς, καὶ [d] μὴ προσδοξάζῃς· κἀκείνου δὲ μέμνησο, ὅτι πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραινόμενα. οἷον τὸ νυστάζειν, καὶ τὸ καυματίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν οὖν τινι τούτων δυσαρεστῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι [e] πόνῳ ἐνδίδως.

§ 65. Ὅρα [f] μήποτε τοιοῦτον πάθῃς πρὸς τοὺς ἀπανθρώπους, οἷον οἱ * ἄνθρωποι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

§ 66. Πόθεν ἴσμεν, εἰ Τηλαύγης Σωκράτης, καὶ διάθεσιν κρείσσων ἦν· οὐ γὰρ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανεν, καὶ ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, καὶ καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν, καὶ [g] τὸν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν, γενναιότερον ἔδοξεν ἀντιβῆναι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο· περὶ οὗ καὶ μάλιστ' ἄν τις * ἐπιστήσειεν, εἴπερ ἀληθὲς ἦν· ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ σκοπεῖν, ποίαν τινὰ τὴν ψυχὴν εἶχε Σωκράτης, καὶ εἰ ἐδύνατο [h] ἀρκεῖσθαι τῷ [i] δίκαιος εἶναι τὰ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅσιος τὰ πρὸς θεοὺς, [k] μήτε εἰκῇ πρὸς τὴν κακίαν ἀγανακτῶν, μηδὲ μὴν δουλεύων τινὸς ἀγνοίᾳ, [l] μήτε τῶν ἀπονεμομένων ἐκ τοῦ ὅλου ὡς ξένον τι δεχόμενος, ἢ [m] ὡς ἀφόρητον ὑπομένων, [n] μήτε τοῖς τοῦ σαρκιδίου πάθεσιν ἐμπαρέχων συμπαθῆ τὸν νοῦν.

§ 67. Ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασε * τῷ συγκρίματι, ὡς μὴ ἐφεῖσθαι [o] περιορίζειν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι. [p] λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι· τούτου μέμνησο ἀεί· καὶ ἔτι ἐκείνου, ὅτι [q] ἐν ὀλιγίστοις κεῖται τὸ εὐδαιμόνως βιῶσαι·

[a] L. 2. § 1. 11. l. 11. § 18.
[b] L. 4. § 8. l. 9. § 42.
* λογική Mer.
[c] Sup. § 33. l. 10. § 3.
[d] L. 8. § 49.
[e] Sup. § 55. l. 11. § 18.
[f] L. 5. § 31. l. 6. § 6. 26. Sup. § 15.
* ἀπάνθ. f. Mer.
[g] Plato Apolog.
* ἀπισ. f.
[h] L. 4. § 13. 25. l. 6 § 14. Sup. § 28.
[i] L. 11 § 20. l. 12. § 1.
[k] L. 4. § 31. Sup. § 1.
[l] L. 4. § 29. 43. Inf. § 68.
[m] L. 8. § 46.
[n] L. 5. § 26. l. 10. § 24.
* [τε] τ' σ' f., τὸ σοῦ συγκριμάτιον Salm.
[o] Sup. § 55. l. 11. § 1.
[p] L. 3. § 4, 5. l. 10. § 9.
[q] L. 2. § 5.

§ 64. In dolore omni hoc præſto ſit, nec turpem eum eſſe, nec mentem gubernatricem facere deteriorem. neqe enim eam, avt qatenus materiale qiddam, avt qatenus ſocietatis eſt ſtudioſa, corrumpit. in pleriſqe verò horum Epicuri illud tibi adſit, nec intolerandum, nec æternum eſſe, ſi terminorum memor fueris, nec opinionem adjeceris. illud etiam memineris, multa tædio nos afficere, qæ non advertimus eandem cum dolore rationem habere, verbi gratiâ, dormitare, qando vigilare libet, æſtu affici, faſtidio laborare. qoties ergò horum aliqid ægrè fers, dic tibi, dolori ſuccumbere te.

§ 65. Cave erga inhumanos ſic afficiaris, qomodo ipſi erga homines ſolent.

§ 66. Unde conſtat nobis Socratem clarâ fuiſſe reliqiſq; præſtantiore indole? neq; enim hoc ſufficit, qòd mortem glorioſiſſimè oppetebat; avt qòd cum ſophiſtis acutiſſimè diſſerebat; avt qòd in frigore ſummo patientiſſimè ſub dio pernoctabat; avt qòd Salaminium illum ſiſtere juſſus, reſiſtere generoſiſſimè malebat; avt qod per compita faſtuosè incedebat; qod tamen an verum fuerit, meritò dubitaveris. verùm illud conſiderare oportet, qo modo affectam animam habuerit Socrates. utrùm hoc contentus agere poterat, qod in rebus humanis juſtus, in divinis pius exiſteret, nec malitiæ cujuſqam fruſtra indignatus, nec cujuſqam inſcitiæ aſſentatus, nec ab univerſo aſſignatum qicqam, avt tanqam peregrinum qid excipiens, avt tanqam intolerandum ſuſtinens, nec carunculæ affectionibus mentem paſſus coaffici.

§ 67. Non ità commiſit natura compagem tui; ut tibi neqeas terminos figere, & qæ tui ſunt muneris per te exeqi. omnino enim fieri poteſt, ut divinus homo qis ſit, & ignotus tamen cunctis degat. hoc ſemper memineris; ſed & illud, pavciſſimis ad beatè vivendum opus eſſe.

qódq;

qódq; etiamsi desperes dialecticæ avt naturalis scientiæ peritiam, nihil esse tamen qod animam despondeas, qasi liber & modestus fieri neqeas, & communitatis cultor, & obseqens Deo.

§ 68. Vi omni immunem, in summa animi hilaritate, vitam transigere licet, etiamsi qæ libuerit adversùs te vociferentur homines universi, etiamsi massæ istius corporeæ coalitæ & circundatæ tibi membra feræ discerpant. qid enim obstat, qo minùs inter hæc omnia mens tranqillam se servet, de rebus circumstantibus verè judicet, objectísq; commodè utatur? ut judicium occurrenti ac irruenti rei cuivis dicat, Hoc es revera, etiamsi opinione aliusmodi esse videaris. usus dicat eidem, Te qærebam. etenim semper mihi præsens res omnis materiam præbet virtutis rationalis & socialis, artísq; prorsus vel humanæ vel divinæ exercendæ. siqidem qicqid contingit, vel ad hominem spectat vel ad Deum, nec avt novum est, avt tractatu difficile, sed familiare & facile.

§ 69. Hoc in se habet morum perfectio, qod diem omnem tanqam novissimum exigit, nec avt festinat, avt torpescit, avt simulatè qicqam agit.

§ 70. Dii, immortales cùm sint, non ægrè ferunt tamen, qod per ævum tam immensum ipsos oporteat omnino, tot talésq; qi sint, improbos jugiter sustinere. imò, qod ampliùs est, omnimodam horum curam gerunt. tu verò, qi mox es desiturus, malos tolerando defetisceris? ídq; cùm ex eorum ipse sis numero.

§ 71. Ridiculum est malitiam cùm tuam, qod potes, non effugias, fugere te velle, qod non potes, alienam.

§ 72. Qicqid intellectualis socialísq; facultas, nec ad intellectum nec ad usum socialem facere deprehenderit, idipsum inferius se meritò judicat.

§ 73. Ubi bene tu alicui fecisti, & beneficio ille affectus est, qid stultorum instar

καὶ [a] μὴ ὅτι ἀπήλπισας διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπογνῷς καὶ [b] ἐλεύθερος, * καὶ αἰδήμων, καὶ [c] κοινωνικὸς, καὶ [d] εὐπειθὴς θεῷ.

§ 68. [e] Ἀβιάστως διαζῆσαι ἐν πλείστῃ θυμηδίᾳ, κἂν πάντες καταβοῶσιν ἅτινα βούλονται, κἂν τὰ θηρία διασπᾷ τὰ μελύδρια τοῦ περιτεθραμμένου τούτου φυράματος. [f] τί γὰρ κωλύει ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διάνοιαν σώζειν ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ [g] κρίσει περὶ τῶν περιεστηκότων ἀληθεῖ, καὶ [h] χρήσει τῶν ὑποβεβλημένων ἑτοίμῃ; ὥστε τὴν μὲν κρίσιν λέγειν τῷ προσπίπτοντι· [i] τοῦτο ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν, κἂν κατὰ δόξαν ἀλλοῖον φαίνῃ· τὴν δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ ὑποπίπτοντι, σὲ ἐζήτουν· [k] ἀεὶ γάρ μοι τὸ παρὸν, ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύνολον τέχνης ἀνθρώπου ἢ θεοῦ· πᾶν γὰρ τὸ συμβαῖνον, [l] θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται, καὶ [m] οὔτε καινὸν, οὔτε δυσμεταχείριστον, ἀλλὰ [n] γνώριμον καὶ εὐεργές.

§ 69. Τοῦτο ἔχει [o] ἡ τελειότης τοῦ ἤθους, [p] τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν διεξάγειν, καὶ [q] μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, [r] μήτε ὑποκρίνεσθαι.

§ 70. Οἱ θεοὶ ἀθάνατοι ὄντες, [s] οὐ δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεήσει αὐτοὺς πάντως ἀεὶ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι· προσέτι δὲ καὶ [t] κήδονται αὐτῶν παντοίως. σὺ δὲ [u] ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων, [x] ἀπαυδᾷς; καὶ ταῦτα, [y] εἷς ὢν τῶν φαύλων;

§ 71. Γελοῖόν ἐστι τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, [z] ὃ καὶ δυνατόν ἐστι· τὴν δὲ τῶν ἄλλων φεύγειν, [a] ὅπερ ἀδύνατον.

§ 72. [b] Ὃ ἂν ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὑρίσκῃ [c] μήτε νοερὸν, [d] μήτε κοινωνικὸν, εὐλόγως [e] καταδεέστερον ἑαυτῆς κρίνει.

§ 73. [f] Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἔτι ζητεῖς

[a] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
[b] L. 4. § 49. l. 8. § 1.
* -θέειος Mer.
[c] Sup. § 55.
[d] L. 3. § 6. 9.
[e] L. 4. § 39.
[f] Sup. § 33. l. 8. § 28.
[g] L. 8. § 47.
[h] L 10. § 32.
[i] L. 3. § 11.
[k] L. 4. § 1. Sup. § 58.
[l] L. 3. § 13.
[m] Sup. § 1. 66.
[n] L. 4. § 33. 44.
[o] L. 3. § 7, 8.
[p] L. 2. § 11. Sup. § 56.
[q] Sup. § 43. L. 1. § 15.
[r] L. 8 § 5.
[s] L. 9. § 11. 27.
[t] L. 9. § 27.
[u] L. 8. § 5.
[x] L. 5. § 9. l. 12. § 15.
[y] L. 11. § 18.
[z] L. 8. § 55.
[a] L. 8. § 4. l. 9. § 42.
[b] L. 3. § 8. l. 4. § 2.
[c] L. 8. § 2.
[d] L. 11. § 37.
[e] L. 3. § 6.
[f] L. 5. § 6. l. 9. § 42.

[a] L. 4. § 44.
[b] L. 8. § 1.

τρίτον παρὰ ταῦτα, ὥσπερ [a] οἱ μωροί, τὸ καὶ [b] δόξαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν;

tertium qippiam ultra hæc qæras, puta, benefici hominis existimationem, avt beneficii accepti remunerationem?

[c] L. 5. § 6. l. 6. § 29.
[d] Sup. § 13. 53.

§ 74. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος· ὠφέλεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. [c] μὴ οὖν κάμνε [d] ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς.

§ 74. Emolumentum capiendo nemo defatigatur. atqi emolumentum est actio omnis naturæ consentanea. noli ergò defatigari emolumentum in eo capiendo, qod alteri præstas.

[e] L. 6. § 38. l. 9. § 1. 28. l. 10. § 5.
* τὰ λογικὰ καὶ κ. vel, ἀλογιστικὰ, τὰ κ. Mer.
[f] Sup. § 68.

§ 75. Ἡ τοῦ ὅλου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιΐαν ὥρμησεν· νῦν δὲ [e] ἤτοι πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ * ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν, ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίαν ὁρμὴν τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. εἰς πολλά σε [f] γαληνότερον ποιήσει, τοῦτο μνημονευόμενον.

§ 75. Ad mundum condendum universi natura olim se intendit. nunc verò, avt qicqid fit, conseqentiæ necessariæ lege certâ producitur, avt principalia etiam illa, ad qæ mundi mens peculiariter intenta est, ratione nullâ gubernantur. in multis tranqilliorem fecerit te, hoc in memoria si habueris.

ΒΙΒΛΙΟΝ η'.

LIBER VIII.

[a] L. 1. § 16.

ΚΑὶ τοῦτο πρὸς [a] τὸ ἀκενόδοξον φέρει, ὅτι οὐκ ἔτι δύναται τὸν βίον ὅλον, ἢ τόν γε ἀπὸ νεότητος φιλόσοφον βεβιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόῤῥω φιλοσοφίας ὤν. πέφυρσαι οὖν. ὥστε τὴν μὲν δόξαν τὴν τοῦ φιλοσόφου κτήσασθαι, οὐκέτι σοι ῥᾴδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις. εἴπερ οὖν ἀληθῶς ἑώρακας ποῦ κεῖται τὸ πρᾶγμα, τὸ μὲν, [b] τί δόξεις, ἄφες. ἀρκέσθητι δὲ, εἰ κἂν [c] τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε * ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσειν *· κατανόησον οὖν τί θέλει, καὶ [d] ἄλλο μηδὲν περισπάτω. πεπείρασαι γὰρ [e] περὶ πόσα πλανηθεὶς, οὐδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν· οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ. ποῦ οὖν ἐστιν; [f] ἐν τῷ ποιεῖν, ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει *; ἐὰν [g] δόγματα ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. τίνα

[b] L. 7. § 73. l. 10. § 11.
[c] L. 7. § 46. 56.
* [ὡς] ἡ f.
* -σεις. Boot.
[d] L. 2. § 7. l. 7. § 20.
[e] L. 12. § 1.
[f] L. 7. § 54, 55, 56.
* -σει [τις;] f.
[g] L. 3. § 13. l. 7. § 2.

HOc etiam ad inanis gloriæ studium minuendum conducit, qòd vitam totam, eam saltem qæ à juventute hactenus transiit, non potes præstare philosophicè ductam. siqidem cum aliis havd pavcis, tum & tibiipsi compertum est, à philosophia longè te abesse. conturbatæ sunt itaq; rationes tuæ: neq; adeò avt facile est tibi philosophi existimationem comparare; & vitæ etiam institutum adversatur. proinde si verè perspexisti, in qo res ipsa sita sit, missâ existimatione, in hoc duntaxat incumbe, ut vitæ qod superest, qantulumcunq; id fuerit, pro naturæ tuæ ductu ac dictamine transigas. tu itaq; illa qid velit, intuere, nec te aliud qicqam molestum habeat. etenim expertus jam es, per qàm multa divagatus, vitam bonam beatámq; nusqam inveneris; non in syllogismis, non in divitiis, non in gloria, nec in voluptate, nec ullibi. in qonam consistit? in eis faciendis qæ exigit natura humana. at hæc qòmodo qis faciat? si decreta nactus sit, à qibus appetitiones actúsq; istiusmodi profluant. qænâ, inqis,

inqis, decreta? de bonis malísqe, ut nihil nimirum homini bonum censeat, qod non justum, temperantem, fortem, liberalem faciat; nihil malum, qod non istis contrarium.

§ 2. In omni actione interroga te, qomodo ista mihi sese habet? num futurum est, ut ejus pœniteat me? propè adest tempus, qo moriturus sum, omniáqe mihi transitura. qid ergò expeto ulterius, qàm ut illud qod impræsentiarum ago, opus sit animantis rationalis, socialis, eadémq; cum Deo ipso lege agentis.

§ 3. Alexander, Cajus, Pompejus, qid ad Diogenem, Heraclitum, Socratem? isti siqidem res ipsas perspectas habebant, formásq; earundem & materias. atq; hoc modo instructæ erant mentes horum. illis verò, cùm ea nevtiqam perspecta haberent, de qàm multis solicitos esse necesse fuit? qàm multis rebus inservire?

§ 4. Eadem nihilominus facturos memineris, etiamsi tu te ruperis.

§ 5. Inprimis nè commovearis. obveniunt enim secundùm rerum naturam universa: ipse avtem pavlò pòst, nullus, nusqam futurus es, qomodo & Hadrianus, & Avgustus. tum rem ipsam penitiùs intuitus, eam in se considera. simul memineris, probum esse te oportere. qod avtem hominis à te natura exigit, hoc constanter facito, qódqe justissimum videbitur, loqitor; placidè duntaxat, modestè, citráqe dissimulationem.

§ 6. Universi natura boc solenne habet; qæ istîc existunt illò transferre, res mutare, hinc tollere, illîc deponere, omnia vices has subeunt: usitata sunt omnia, ut metuendum non sit, neqid novi emergat. Siremps deniq; omnibus de istis lex.

§ 7. Natura omnis sese prosperè procedente acqiescit, prosperè avtem procedit rationalis natura, ubi in cogitando nec falsò, nec incertò assentitur, impulsus suos ad opera, qæ societatem juvent, sola dirigit, appetitiones & aver-

δόγματα; [a] τὰ περὶ ἀγαθῶν, καὶ κακῶν. ὡς [b] οὐδενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὄντος ἀνθρώπῳ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρεῖον, ἐλεύθερον*, οὐδενὸς δὲ κακοῦ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ τἀναντία τοῖς εἰρημένοις.

§ 2. [c] Καθ' ἑκάστην πρᾶξιν ἐρώτα σεαυτὸν, πῶς μοι αὕτη ἔχει; μὴ [d] μετανοήσω ἐπ' αὐτῇ; [e] μικρὸν καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου. [f] τί πλέον ἐπιζητῶ, εἰ [g] τὸ παρὸν ἔργον ζώου [h] νοεροῦ, καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἰσονόμου θεῷ;

§ 3. [i] Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Γάϊος, καὶ Πομπήϊος τί πρὸς Διογένη, καὶ Ἡράκλειτον, καὶ [k] Σωκράτην; [l] οἱ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν * ταυτά· ἐκεῖ δὲ ὅσων *πρόνοια; καὶ [m] δουλεία πόσων;

§ 4. Ὅτι [n] οὐδὲν ἧττον τὰ αὐτὰ ποιήσουσι, κἂν σὺ διαῤῥαγῇς.

§ 5. Τὸ πρῶτον, [o] μὴ ταράσσου. [p] πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν· καὶ [q] ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, ὥσπερ οὐδὲ Ἀδριανὸς, οὐδὲ Αὔγουστος. ἔπειτα [r] ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, καὶ συμμνημονεύσας, ὅτι [s] ἀγαθόν σε ἄνθρωπον εἶναι δεῖ, καὶ [t] τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο [u] ἀμεταστρεπτί· καὶ εἰπὲ, ὡς δικαιότατον φαίνεταί σοι· μόνον [x] εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ [y] ἀνυποκρίτως.

§ 6. [z] Ἡ τῶν ὅλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μετατιθέναι, μεταβάλλειν, αἴρειν ἔνθεν καὶ ἐκεῖ φέρειν. [a] πάντα τροπαί· * οὐχ ὥστε φοβηθῆναι, [b] μή τι καινόν· [c] πάντα συνήθη· ἀλλὰ καὶ [d] ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις.

§ 7. [e] Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδούσῃ· φύσις δὲ λογικὴ εὐοδεῖ, [f] ἐν μὲν φαντασίαις, μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀδήλῳ συγκατατιθεμένη· [g] τὰς ὁρμὰς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀπευθύνουσα· [h] τὰς ὀρέξεις δὲ καὶ ἐγκλί-

σεις

[a] Inf. § 14.
[b] L. 2. § 11.
* -θέειον Mer.
L. 7. § 67.
[c] L. 5. § 11.
[d] Inf. § 10.
[e] L. 7. § 70. Inf. § 5. 34.
[f] L. 5. § 3. 6.
[g] L. 6. § 2. l. 10. § 1.
[h] L. 7. § 72.
[i] L. 9. § 29.
[k] L. 7. § 66.
[l] L. 5. § 32. Inf. § 5. l. 9. § 25.
* ταῦτα Mer. τοιαῦτα Xyl.
[m] L. 9. § 29. 40. l. 10. § 19.
[n] L. 7. § 71. l. 12. § 26.
[o] L. 4. § 3. l. 5. § 23. l. 9. § 29. 37.
[p] L. 5. § 8. 10.
[q] Sup. § 2.
[r] Sup. § 3. l. 4. § 3.
[s] L. 7. § 15.
[t] L. 5. § 3. l. 7. § 55.
[u] L. 3. § 6. l. 4. § 32. l. 10. § 12. l. 11. § 9.
[x] L. 7. § 3.
[y] L. 7. § 69.
[z] L. 7. § 18. 23.
[a] L. 4. § 3. l. 5. § 23.
* ὥστε οὐχὶ f.
[b] L. 7. § 1. l. 9. § 35.
[c] L. 4. § 44.
[d] Inf. § 6.
[e] Inf. § 45. l. 5. § 1. 4. 34.
[f] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[g] L. 5. § 16.
[h] L. 6. § 50, 51.

* παράνοια δ' τόσων. ὅσωνπερ ἄνοια ἀγνοίας, ἀ- χείας τόσ- ...

[a] L. 2. § 17. l. 3. § 4.
[b] L. 2. § 3, 4.
[c] L. 7. § 13.
[d] L. 5. § 20. 34.
* ἥ γε Mer.
[e] Sup. § 6.
[f] L. 6. § 49.
* [ἐν] πρ. Mer.
* -τοῦδε Mer.

σεις τὴν ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη. [a] τὸ δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶν ἀσπαζομένη· [b] μέρος γὰρ αὐτῆς ἐστιν· ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως. πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως καὶ ἀναισθήτου, καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης· ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, [c] μέρος ἐστὶ [d] ἀνεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· * εἴγε [e] ἴσους καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς [f] μερισμοὺς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, ἐνεργείας, συμβάσεως, ἑκάστοις ποιεῖται· σκόπει δὲ, μὴ εἰ τὸ *πρὸς τὸ ἓν ἴσον εὑρήσεις ἐπὶ παντὸς ἀλλ' εἰ συλλήβδην τὰ πάντα * τοῦ δὲ πρὸς ἀθρόα τὰ τοῦ ἑτέρου.

sationes ad ea sola, qæ in nobis sita sunt, adhibet, à rerum natura deniq; qicqid assignatum fuerit, amplectitur. hujus enim pars est, ut folii natura pars naturæ est arboris. hoc tantùm interest, qod ibi folii natura pars est naturæ sensûs rationísq; expertis, & impedimento obnoxiæ. cùm hominis natura pars sit naturæ impediri nescïæ, rationalis, justæ. hæc avtem & tempora, & materiam, & formam, & facultates, & casus ex æqo distribuit singulis qibúsq; pro uniuscujusq; dignitate. id qod deprehendere licebit, si non seorsim unum aliqod in re ulla consideraveris, sed istius omnia cum alterius alicujus confertim sumptis contuleris.

[g] L. 3. § 14.
[h] L. 2. § 17. l. 5. § 15.
[i] L. 4. § 3.
[k] L. 2. § 1. l. 9. § 42.
[l] L. 3, § 4. l. 7. § 22. 70.

§ 8. [g] Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν· ἀλλὰ ὕβριν ἀνείργειν ἔξεστιν· ἀλλὰ [h] ἡδονῶν καὶ πόνων καθυπερτερεῖν ἔξεστιν· ἀλλὰ [i] τοῦ δοξαρίου ὑπεράνω εἶναι ἔξεστιν· ἀλλὰ [k] ἀναισθήτοις καὶ ἀχαρίστοις μὴ θυμοῦσθαι, προσέτι [l] κήδεσθαι αὐτῶν ἔξεστιν.

§ 8. Adeò es illiteratus, ut nec legere possis. at potes contumeliâ abstinere, potes voluptate & dolore superiorem te præstare, potes gloriolam nihili facere, potes stupidis & ingratis non succensere, imò & illorum curam gerere.

[m] L. 5. § 16.
* σὺ Lug.

§ 9. Μηκέτι σου μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφομένου [m] τὸν ἐν αὐλῇ βίον, μηδὲ * τὸν σεαυτοῦ.

§ 9. Nemo, avt vitam avlicam, avt tuam etiam, insimulantem te avdiat.

[n] Sup. § 2. l. 12. § 16.
[o] L. 6. § 45.
[p] Inf. § 39. l. 5. § 15.

§ 10. [n] Ἡ μετάνοιά ἐστιν ἐπίληψίς τις ἑαυτοῦ, ὡς [o] χρήσιμόν τι παρεικότος· τὸ δὲ ἀγαθὸν χρήσιμόν τι δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιμελητέον αὐτοῦ τῷ ἀγαθῷ καὶ καλῷ ἀνδρί· [p] οὐδεὶς δ' ἂν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ μετανοήσειεν, ἐπὶ τῷ ἡδονήν τινα παρεικέναι· οὔτε ἄρα χρήσιμον, οὔτε ἀγαθὸν ἡδονή.

§ 10. Pœnitentia est suiipsius reprehensio qædam, ut qi utile aliqid omiserit. bonum avtem qódq; necessariò etiam est utile; qódq; est ejusmodi, id viro bono probóqe curæ esse oportet. at neminem virum bonum probúmq; pœnituerit, qòd voluptatem unqam ullam omiserit. neq; utile itaqe, neqe bonum voluptas est.

[q] L. 3. § 11.
[r] L. 4. § 21.

§ 11. [q] Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ· [r] τί μὲν τὸ οὐσιῶδες αὐτοῦ καὶ ὑλικόν· τί δὲ τὸ αἰτιῶδες· τί δὲ ποιεῖ ἐν τῷ κόσμῳ· πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται.

§ 11. Hoc qidnam in se est ex constitutione suâ? qænam illius substantia sive materia? qæ forma? qid in mundo facit? qamdiu consistit?

[s] L. 5. § 1.
[t] L. 5. § 16. l. 7 § 55.
[u] L. 5. § 15. Inf. § 26. 45, 46. l. 9. § 23.
[x] L. 5. § 9.

§ 12. [s] Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμιμνήσκου, ὅτι [t] κατὰ τὴν κατασκευήν σου ἐστὶ, καὶ [u] κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πράξεις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι· τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον, καὶ δὴ [x] καὶ προσηνέστερον.

§ 12. Qando somnum gravatim excutis, reminiscere, & conditioni tuæ & naturæ humanæ consentaneum esse, ut actiones ad communitatem conducentes edas, cùm dormire etiam brutis animantibus commune sit. qod avtem est naturæ cujusq; consentaneum, hoc & familiarius, & aptius, & jucundius est utiqe.

§ 13.

§ 13. Assiduè, in omni, qantum potes, viso menti oblato, considera, qænam ejus natura, ad mores qid faciat, qid in se habeat veritatis.

§ 13. Διηνεκῶς καὶ ἐπὶ πάσης εἰ οἷόν τε φαντασίας, [a] φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι.

[a] L. 10. § 9.

§ 14. Ubi qenqam conveneris, statim tu tecum, Iste qænam habet de bonis malísqe decreta? qi enim de voluptate ac dolore, & efficientibus utriusqe, vel de fama & ignominia, morte & vitâ, decreta istiusmodi habeat, si hujusmodi fecerit, nihil mihi mirum novûmqe videbitur. simul & hoc succurret, necessariò facere illum qæ facit.

§ 14. [b] Ὧ ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθὺς σαυτῷ πρόλεγε· οὗτος τίνα δόγματα ἔχει [c] περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; * ἢ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου καὶ τῶν ποιητικῶν ἑκατέρου, καὶ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς τοιάδε * τινὰ δόγματα ἔχειν, [d] οὐδὲν θαυμαστὸν * ἢ ξένον μοι δόξει, ἐὰν * τὰ δέ τινα ποιῇ· καὶ μεμνήσομαι, ὅτι [e] ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.

[b] L. 7. § 62. l. 9. § 18. l. 11. § 8.
[c] Sup. § 1. l. 7. § 26.
* ἢ γ. Lug. εἰ Cas. ἢ καὶ f. vel ὁ γ.
* [γάρ] τινα δ. ἔχων f.
[d] L. 6. § 27. Inf. § 15. l. 9. § 42.

§ 15. Memineris, æqè turpe esse mirari qenqam tanqam de re insveta, qod ea mundus, qorum ferax est, profert; ac mirari qenqam, qòd ficus ficus ferat, avt mirari medicum, qòd qis febricitaverit, gubernatorem, qòd ventus adversus flaverit.

§ 15. * Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ [f] αἰσχρόν ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει, οὕτως καὶ εἰ ὁ κόσμος τάδε τινὰ φέρει, ὧν ἐστι φορός· καὶ ἰατρῷ δὲ καὶ κυβερνήτῃ, αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν οὗτος, ἢ εἰ ἀντίπνοια γέγονεν.

* [τάδε τινὰ
[e] L. 4. § 6. l. 6. § 57. l. 10. § 30.
* Μιμνήσκομαι Lug.

§ 16. Memineris, æqè tibi liberum esse sententiam mutare & corrigenti parere, atqe in re cepta ulla persistere. etenim & hæc tua est operatio, utpote qæ juxta intentionem judiciúmqe tuum, atq; adeò ex animi etiam tui sententiâ perficiatur.

§ 16. Μέμνησο, ὅτι καὶ [h] τὸ μετατίθεσθαι καὶ ἕπεσθαι τῷ διορθοῦντι, ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι. * σὴ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν * σὴν ὁρμὴν καὶ κρίσιν, καὶ δὴ καὶ κατὰ νοῦν τὸν σὸν περαινομένη.

[f] L. 4. § 6. l. 12. § 16.
[g] L. 4. § 29. l. 12. § 1. 13.
[h] L. 4 § 12.
* σὴ Lug.
* σὴν Idem.

§ 17. Si tui istud est arbitrii, cur facis? sin alterius, qem incusas? atomos, an Deos? insani utrumqe est. neminem igitur est incusandum. siqidem enim potes, rem ipsam corrige. sin minùs, qid tibi qeri profuerit? nihil avtem est agendum frustra.

§ 17. Εἰ μὲν ἐπὶ σοί, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δὲ ἐπ᾽ ἄλλῳ, [i] τίνι μέμφῃ; τοῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφότερα μανιώδη. [k] οὐδενὶ μεμπτέον. εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον τόδε πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, πρὸς τί ἔτι σοι φέρει τὸ μέμψασθαι; [l] εἰκῇ γὰρ οὐδὲν ποιητέον.

[i] L. 4. § 3. l. 12. § 24.
[k] L. 12. § 12.
[l] L. 2. § 5. l. 3. § 4. l. 4. § 2.

§ 18. Nihil qod moritur, mundo excidit. istîc avtem si manet ac mutat, istîc & in sua, qæ & mundi & tui eadem sunt, elementa resolvitur. atqe hæc qoqe mutant, nec murmurant tamen.

§ 18. [m] Ἔξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανὸν οὐ πίπτει· εἰ ὧδε μένει καὶ [n] μεταβάλλει, ὧδε καὶ [o] διαλύεται, εἰς τὰ ἴδια ἃ στοιχεῖά ἐστι τοῦ κόσμου καὶ σά. καὶ αὐτὰ δὲ [p] μεταβάλλει, καὶ [q] οὐ γογγύζει.

[m] L. 4. § 23. Inf. § 50.
[n] L. 5. § 13.
[o] L. 4. § 32. Inf. § 25.
[p] L. 2. § 17. l. 9. § 19.
[q] L. 2. § 3.

§ 19. Ad opus aliqod natum est unumqodq; puta, equs, vitis. qid miraris? sol etiam ipse, Diiq; reliqi ad opus aliqod extitere. tu ergò ad qid? nunqid ad oblectandum te? cogita tecum an sensus communis id ferat.

§ 19. [r] Ἕκαστον πρός τι γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; καὶ ὁ ἥλιος * ἐρεῖ, πρὸς * τι ἔργον γέγονα, καὶ οἱ λοιποὶ θεοί. σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι; ἴδε εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια.

[r] L. 5. § 1.
* ἄρα πρός τι f.
* τι ἐ. γέγονε Lug.

§ 20. Natura rei cujusqe rationem habet; tam finem, qàm ortum & durationem, qod attinet: qemadmodum & is qi

§ 20. [s] Ἡ φύσις ἐστόχασται ἑκάστου, οὐδὲν τι ἔλασσον τῆς ἀπολήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς τε καὶ διεξαγωγῆς, ὡς ὁ

[s] L. 2. § 4. l. 6. § 49.

ἀνα-

ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν· a τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ, ἢ καὶ πεπτωκότι; τί δὲ ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι συνεστώσῃ, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύχνου.

pilam mitti, pilæ pariter rationem habet. ecqid avtem pilæ, vel ſurſum miſſæ boni, vel deſcendenti cadentíqe mali? ecqid & bullæ vel conſiſtenti boni, vel ſubſidenti mali? de lucerna idem dictum ſit.

§ 21. * Ἔκστρεψον, καὶ θέασαι οἷόν ἐστι, γηράσαν δὲ οἷον γίνεται, νοσῆσαν δὲ, * πορνεῦσαν· b βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος· πρόσετι δὲ καὶ c ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος, καὶ d οὐδὲ ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ e οὐδὲ αὐτός τις ἑαυτῷ· καὶ f ὅλη δὲ ἡ γῆ στιγμή.

§ 21. Inverte corpus tuum, atqe inſpice, qale ſit, ubi ſenúerit; qale ſit, ubi morbidum fuerit; qale ſit, ſpiritum ubi efflaverit. brevis avtem eſt vitæ & qi celebrat, & qi celebratur; & qi commemorat pariter, & qi commemoratur. adhæc & in plagæ iſtius angulo duntaxat id geritur; ubi etiam neqe omnes inter ſe conſentiunt, neq; qiſqam ſibi. deniq; terra omnis puncti inſtar habet.

§ 22. g Πρόσεχε h τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ τῷ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ * τῷ σημαινομένῳ. i δικαίως ταῦτα πάσχεις· k μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

§ 22. Animum adverte præſenti vel decreto, vel facto, vel dicto. meritò hæc pateris, qi bonus mavis cras fieri, qàm eſſe hodie.

§ 23. Πράσσω τι; l πράσσω ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐαν ἀναφέρων· συμβαίνει τί μοι; m δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ n τὴν πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμμηρύεται.

§ 23. Facio qicqam? ità facio, ut ad homines juvandos referam. contingit mihi qicqam? ità excipio, ut ad Deos referam, fontémqe rerum omnium, à qo, qæcunqe fiunt, ordine præſtituto derivantur.

§ 24. Ὁποῖόν σοι φαίνεται τὸ λούεσθαι; ἔλαιον, ἱδρὼς, ῥύπος, ὕδωρ, γλοιώδης, πάντα σικχαντά. o τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

§ 24. Ipſum lavari qale qid tibi videtur? oleum, ſudor, ſordes, aqa, ſtrigmentum; putida omnia. tale qiddam eſt & vitæ pars qævis, & materia ſubjecta qælibet.

§ 25. p Λούκιλλα Οὐῆρον· εἶτα Λούκιλλα· Σέκουνδα Μάξιμον· εἶτα Σέκουνδα. Ἐπιτύγχανος q Διότιμον. εἶτα Ἐπιτύγχανος. * Φαυστίναν Ἀντωνῖνος· εἶτα Ἀντωνῖνος. τοιαῦτα πάντα· Κέλερ Ἀδριανόν· εἶτα Κέλερ. r οἱ δὲ δριμεῖς ἐκεῖνοι, ἢ προγνωστικοὶ, ἢ τετυφωμένοι, ποῦ; οἷον, δριμεῖς μὲν, * Χιάραξ καὶ s Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἴ τις τοιοῦτος. t πάντα ἐφήμερα, τεθνηκότα πάλαι· u ἔνιοι μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἤδη ἐκ μύθων ἐξίτηλοι· τούτων οὖν μεμνῆσθαι, ὅτι x δεήσει ἤτοι σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιόν σου, ἢ σβεσθῆναι τὸ

§ 25. Lucilla Verum extulit; mox & Lucilla ipſa elata eſt. Secunda Maximum; mox & Secunda. Epitynchanus. Diotimum; mox & Epitynchanus. Antoninus Favſtinam; mox & Antoninus. Celer Hadrianum; mox & Celer. hujúſmodi ſunt omnia. qin & ſolertes illi, avt futurorum præſcii, avt faſtu inflati, ubinam jam ſunt? ſolertes, inqam, qales Charax, Demetrius Platonicus, Evdæmon, & ſi qis alius ejuſmodi. omnia caduca ſunt, & jam olim morte ſepulta ſunt. alii nec brevem ſui memoriam ſunt conſecuti; alii in fabulas abierunt; alii etiam è fabulis evanuerunt. horum ergò memineris, avt compagem tui diſſipatum iri, avt extinctum ſpiritum,

a L. 7 § 23. l. 9. § 17. l. 10. § 5. l. 12. § 23. 36.
* Ἔστρεψον. Lug. Στρέψον Annot.
L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 11. § 17.
* σάντε, καὶ ἀποπνεῦσαν f.
L. 9. § 2.
b L. 3. § 10. l. 7. § 6. l. 10. § 34.
c L. 3 § 10. l. 6. § 36.
d L. 4. § 3. l. 11. § 18.
e L. 3. § 4. Inf. § 53.
f L. 4. § 3. l. 10. § 17.
g L. 4. § 32. l. 9. § 22.
h L. 5. § 10. l. 9. § 6.
* L. 7. § 4. l. 10. § 8.
i L. 9. § 26.
k L. 4. § 17.
l L. 10. § 6.
m L. 2. § 17.
n L. 6. § 36.
o L. 5. § 10. Inf. § 37. l. 9. § 14.
p L. 4. § 32, 33. 50. Inf. § 31. 37. l. 9. § 30. l. 10. § 27. 34.
q Inf. § 37.
* Α. Φ. εἶτα Α. Κ. Α. εἶτα Κ. τ' π' Sal.
r L. 4. § 48. l. 10. § 31.
* χάραξ Lug. Ἱέραξ f.
s L. 9. § 29.
t L. 4. § 35. 48. l. 9. § 14.
u L. 5. § 33.
x L. 7. § 32.

ſpiritum, avt migraturum, atqe alibi iri diſpoſitum.

§ 26. Homini volupe eſt, qæ hominis propria ſunt, facere. proprium avtem eſt hominis, contribuli ſuo benevolum eſſe, ſenſuum motus inſuper habere, viſa probabilia diſcernere, univerſi naturam, eáq; qæ ſecundùm hanc fiunt, contemplari.

§ 27. Affectiones ſinguli qiqe tres habent; unam, ad cavſſam ambientem, alteram, ad cavſſam divinam, à qa proveniunt omnibus omnia; tertiam, ad eos qibuſcum in hac vita verſatur.

§ 28. Dolor avt eſt corpori malum. qod ſi ſit, corpus id cenſeat. avt animæ. at illi licet etiam inter dolores ſerenitatem ſuam tranqillitatémq; ſervare, nec opinari malum eſſe. omne enim judicium, & impetus, & appetitus, & averſatio intus eſt; qò mali nihil aſcendit.

§ 29. Imaginationes dele; ſæpe tecum ſic loqendo, In poteſtate mea nunc ſitum eſt, ut nulla in hac anima exiſtat improbitas, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio: ſed ut omnibus qalia reapſe ſint perſpectis, pro exiſtimatione ſua ſingulis utar, memento poteſtatis hujus à natura tibi tributæ.

§ 30. Et in ſenatu, & apud qemlibet privatim, curæ ſit modeſtè potiùs qàm diſertè loqi. ſano verò apud omnes ſermone utare.

§ 31. Avguſti avla, uxor, filia, nepotes, privigni, ſoror, Agrippa, cognati, familiares, amici, Arius, Mæcenas, medici, popæ, avla tota morti conceſſit. tum ad alia te transfer; mortémqe cogita, non unius hominis, ſed gentis totius, Pompejorum puta. nec illud minùs, qod tumulis inſcribi ſolet, *Ultimus hic generis ſui.* dein reputa tecum, qàm anxiè egerint horum anteceſſores, ut ſucceſſorem aliqem ſibi ſuperſtitem relinqerent: cùm neceſſe tamen fuerit, ut aliqis tandem ultimus

πνευμάτιον, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταχθῆναι.

§ 26. [a] Εὐφροσύνη ἀνθρώπου*, ποιεῖν [b] τὰ ἴδια ἀνθρώπου. ἴδιον δὲ ἀνθρώπου [c] εὔνοια πρὸς τὸ ὁμόφυλον, [d] ὑπερόρασις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, [e] διάκρισις τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, [f] ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων.

§ 27. Τρεῖς εἰσὶ σχέσεις· ἡ μὲν πρὸς τὸ αἴτιον τὸ περικείμενον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν, [h] ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα· ἡ [i] δὲ πρὸς τοὺς συμβιοῦντας.

§ 28. Ὁ πόνος ἤτοι τῷ σώματι κακόν· [k] ἐκεῖνο ἀποφαινέσθω· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' [l] ἔξεστιν αὐτῇ τὴν ἰδίαν [m] αἰθρίαν καὶ [n] γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ [o] μὴ ὑπολαμβάνειν ὅτι κακόν. πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις, [p] ἔνδον· καὶ [q] οὐδὲν κακὸν ὧδε ἀναβαίνει.

§ 29. [r] Ἐξάλειφε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων· [s] νῦν ἐπ' ἐμοί ἐστιν, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὅλως ταραχή τις· ἀλλὰ [t] βλέπων πάντα ὁποῖά ἐστιν, [u] χρῶμαι ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν. μέμνησο ταύτης [x] τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

§ 30. Λαλεῖν, καὶ ἐν συγκλήτῳ, καὶ πρὸς πάνθ' ὁντινοῦν κοσμίως, [y] μὴ περιτρανῶς· [z] ὑγιεῖ * λόγῳ χρῆσθαι.

§ 31. [a] Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνὴ, θυγάτηρ, ἔγγονοι, πρόγονοι, ἀδελφὴ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἄρειος, Μαικήνας, ἰατροὶ, θύται, ὅλης αὐλῆς θάνατος· εἶτα ἔπιθι * τὰς ἄλλας, μὴ καθ' ἑνὸς ἀνθρώπου θάνατον, οἷον Πομπηΐων. κἀκεῖνο δὲ τὸ ἐπιγραφόμενον τοῖς μνήμασιν, ἔσχατος * τοῦ ἰδίου γένους· ἐπιλογίζεσθαι, πόσα ἐσφαδάσαν οἱ πρὸ αὐτῶν, ἵνα διάδοχόν τινα καταλίπωσιν. εἶτα, [b] ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γενέσθαι.

[a] L.6.§7. l.7. § 13.
* -πω. f.
[b] L.5.§15,16.
[c] L.4.§37. l.7. § 22. l.11.§1. l.12.§30.
[d] L.5. § 26.
[e] Sup. § 7. l.5. § 36. l.6. § 3.
[f] L.7.§47, 48.
[g] L.1. § 12.
[h] L.2.§3.17.
[i] L.11.§18. l.12. § 26.
[k] L.7. §16.33.
[l] 5.§2.26. l.7. § 68.
[m] L.2. § 4.
[n] L.7. § 28.
[o] Inf. §47,48.
[p] L. 7. § 59.
[q] Inf. § 41.48.
[r] L.7. § 29.
[s] L.7. § 5. 54. Sup. § 8.
[t] L.3. § 11. Sup. § 11.
[u] L.3. § 11. l.11. § 18.37.
[x] L.5. § 5.
[y] L.3. § 5.
[z] L.4. § 51.
* -εῖ [δὲ] f. Ὑγ. λόγ. χρ. αὐλὴ A. Boot.
[a] Sup. § 25. Inf. § 37.
* τὰ ἄλλα f. ita Mer.
* -ατον Lug. An.
[b] L.4. § 50.

γενέσθαι· πάλιν ὧδε ὅλου γένους θάνατον.

existeret. atq; hîc rursus gentis totius mortem considera.

[a] L. 4. § 2. 25, 26. l. 12. § 35, 36.
[b] L. 6. § 2. 32. l. 4. § 54. l. 9. § 6.
[c] L. 4. § 49.
[d] L. 2. § 9. l. 5. § 10.
[e] L. 5. § 20. Inf. § 41. l. 10. § 12.
[f] L. 4. § 1. l. 6. § 50.
[g] Inf. § 35.

§ 32. [a] Συντιθέναι δεῖ τὸν βίον, κατὰ μίαν πρᾶξιν· καὶ [b] εἰ ἑκάστη τὸ ἑαυτῆς παρέχει ὡς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι· ἵνα δὲ [c] τὸ ἑαυτῆς ἀπέχῃ, [d] οὐδὲ εἷς σε κωλῦσαι δύναται. ἀλλὰ ἐνστήσεταί τι ἔξωθεν; οὐδὲν εἴς γε τὸ δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίστως· [e] ἄλλο δέ τι ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται; ἀλλὰ [f] τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώλυμα εὐαρεστήσει, καὶ τῇ ἐπὶ τὸ διδόμενον εὐγνώμονι μεταβάσει εὐθὺς ἄλλη πρᾶξις ἀντικατασταθήσεται, ἡ ἐναρμόσουσα εἰς τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς ὁ λόγος.

§ 32. In singulis actionibus vitam componere oportet; ut si unaqæ'qe qantum datur, qod suum est tulerit, in eo acqiescas. qo minùs avtem ferat, qicqid suum est, prohibere nemo poterit. sed exterius aliqid obstabit? nihil qicqam, qo minùs justè, sobriè, consideratè in ea te geras. sed alius alicujus facultatis fortassis effectus impedietur. atqi dum impedimentum ipsum placidè fers, & ad id qod datur æqo animo te transfers, alia statim prioris vice actio emergit, qæ ad eam, de qa sermo instituitur, vitæ compositionem non minùs aptè conducat.

[h] L. 1. § 16.
[i] L. 3. § 5. 7. 36. l. 10. § 14.

§ 33. [h] Ἀτύφως μὲν λαβεῖν, [i] εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι.

§ 33. Sic accipe, nè fastuosus fias; sic posside, ut dimittere proclivis sis.

[k] L. 4. § 29.
[l] Inf. § 43.
[m] L. 2. § 16. l. 3. § 8.
[n] L. 9. § 23.
[o] L. 2. § 3.
[p] L. 11. § 8.
[*] ἢ Lug.

§ 34. Εἴ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα ἢ κεφαλὴν ἀποτετμημένην, χωρίς πού ποτε ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος κειμένην, [k] τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, [l] ὁ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, καὶ [m] ἀποσχίζων ἑαυτὸν, ἢ [n] ὁ ἀκοινώνητόν τι πράσσων. ἀπέρριψαί πού ποτε ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἑνώσεως· ἐπεφύκεις γὰρ [o] μέρος· νῦν σεαυτὸν ἀπέκοψας. ἀλλ' ὧδε κομψὸν ἐκεῖνο, ὅτι [p] ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτόν· τοῦτο ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ διακοπέντι, πάλιν συνελθεῖν. ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, * ᾗ τετίμηκε τὸν ἄνθρωπον. καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ ἀπορραγῇ ἀπὸ τοῦ ὅλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορραγέν* πάλιν ἐπανελθεῖν καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν τοῦ μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν* ἐποίησεν.

*·γέντι Mer ex Hasb. MS.

* ἐπέτρεψεν. Mer.

§ 34. Si qando manum abscissam vidisti, vel pedem, avt caput etiam amputatum, & seorsim alicubi à reliqo corpore situm; talem planè se facit, qantum in ipso est, qi abscindit sese, dum vel id qod contingit non vult, vel adversùs societatis jus aliqid perpetrat. revulsum qodammodo abjecisti te aliqò ab ea qæ secundùm naturam est unione. pars enim naturâ fueras: nunc verò temet abscidisti. cæterùm istîc illud scitum est, qod unire te denuo licet. hoc avtem nulli alii parti est à Deo concessum, ut revulsa semel & præcisa denuo coalescat. Verùm benignitatem ejus considera, qâ hominem cohonestavit: cùm & in ipso posuerit, nè primitùs ab universo revelleretur, & facultatem tribuerit, ubi fuerit revulsus, redeundi denuóqe coalescendi, & partis ordinem, qem tenuerat, recuperandi.

ἡ[ὁ]ς] ἕκαστον τ. λ. ἔσχε[ν] Mer.
δέδωκεν Mer. / al. διένειμε ἑκάστῳ τ. λ. σχεδὸν ὅσον

[*] τῆς τῶν λ. φύσεως Xyl. τῆς τῶν ὅλων φ. f.
[q] L. 6. § 42.
[r] L. 4. § 1. Sup. § 32.

§ 35. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις* ἕκαστος τῶν λογικῶν σχεδὸν ὅσον * ἡ τῶν λογικῶν φύσις, οὕτως καὶ ταύτην παρ' αὐτῆς εἰλήφαμεν. ὃν τρόπον γὰρ [q] ἐκείνη πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει, καὶ κατατάσσει εἰς τὴν εἱμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ, οὕτως καὶ [r] τὸ λογικὸν ζῶον

§ 35. Sicut reliqas facultates rationalium unusqisqe ferè ab universi natura accepit; itâ hanc nos ab eadem facultatem accepimus: qod qemadmodum illa qicqid obstat & renititur, in usum suum circumvertit, & in fato disponit, atqe itâ partem sui facit; itâ & animal rationale, ex impedimento omni

omni materiam creare sibi possit, eóqe uti ad illud qod intenderat, qodcunqe tandem id fuerit.

δύναται πᾶν κώλυμα ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ ἐφ' ὃ ἂν καὶ ὥρμησε.

§ 36. Ne confundat te vitæ tuæ totius cogitatio: neqe animo simul complectere, qot qalésqe molestias superventuras esse tibi verisimile sit. sed ad præsentium unumqodqe interroga te, qidnam hac in re est, qod subiri avt sustineri neqeat? confiteri namqe erubesces. tum cogita tecum, nec qod futurum est, nec qod præteritum est, sed id semper duntaxat qod præsens est, molestiam tibi facessere. minuetur avtem istud, si seorsim per se circumscriptum dederis, mentémqe redargueris, si nè huic qidem soli tolerando suffecerit.

§ 36. [a] Μή σε συγχείτω ἡ τοῦ ὅλου βίου φαντασία· μὴ συμπερινόει ἐπίπονα οἷα καὶ ὅσα πιθανὸν * ἐπιγεγενῆσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν παρόντων ἐπερώτα σεαυτὸν, [b] τί τοῦ ἔργου τὸ ἀφόρητον καὶ ἀνύποιστον· αἰσχυνθήσῃ γὰρ ὁμολογῆσαι. ἔπειτα ἀναμίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι [c] οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρῳχηκὸς βαρεῖ σε, ἀλλὰ ἀεὶ τὸ παρόν. [d] τοῦτο δὲ κατασμικρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπελέγχῃς τὴν διάνοιαν, εἰ πρὸς τοῦτο ψιλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

[a] L. 7. § 8.
* ἐπιγενήσεσθαι
[b] L. 7. § 14. Inf. § 46.
[c] L. 2. § 15.
[d] L. 11. § 2.

§ 37. Nunqid etiamnum Veri tumulo assidet Panthea; avt Pergamus? nunqid Hadriani Chabrias, avt Diotimus? ridiculum foret. verùm, si assiderent, nunqid ipsi hoc sentirent? avt si sentirent, nunqid illos juvaret? avt si eos juvaret, nunqid hi immortales futuri essent? annon & istis destinatum est, ut primò senescant, tum moriantur? ecqid ergò facerent illi, mortuis istis? fœtor est hoc omne, & sanies in sacco.

§ 37. Μήτι νῦν παρακάθηται τῇ τοῦ * κυρίου σορῷ, Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί δὲ τῇ τοῦ Ἀδριανοῦ, * Χαβρίας ἢ [e] Διότιμος; γελοῖον· τί δ' εἰ παρεκάθηντο, ἔμελλον αἰσθάνεσθαι; τί δ' εἰ ᾐσθάνοντο, ἔμελλον ἡσθήσεσθαι; τί δ' εἰ ἥδοντο, ἔμελλον οὗτοι ἀθάνατοι εἶναι; [f] οὐ καὶ τούτους πρῶτον μὲν γραίας καὶ γέροντας γενέσθαι οὕτως εἵμαρτο, εἶτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἔμελλον ἐκεῖνοι ποιεῖν τούτων ἀποθανόντων; [g] γράσων * πᾶν τοῦτο, καὶ λύθρον ἐν θυλάκῳ.

* Κύρου Lug. Ann. ἥρου Sal.
* χαβρίας Xyl. Mer.
[e] Sup. § 25.
[f] Sup. § 25.
[g] L. 2. § 2. l. 3. § 3. Sup. § 24.
* σος f. L. 9. § 36.

§ 38. Si acutè cernere vales, acumine tuo utere, inqit ille, in rebus eis, qæ sapientiam maximè exigunt.

§ 38. [h] Εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε * κρίνων, φησὶ, σοφωτάτοις *.

[h] L. 10. § 12.
* Κρίτων, vel Ζήνων f. Sal.
* -φώτατα. Xyl. τος. Sal. vel, σοφὸς τὸς mer.

§ 39. In animantis rationalis constitutione virtutem nullam video, qæ justitiæ se opponat: at voluptati qæ opponat sese, continentiam video.

§ 39. Δικαιοσύνης κατεξαναστατικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευῇ. [i] ἡδονῆς δὲ ὁρῶ, τὴν ἐγκράτειαν.

[i] L. 5. § 15.

§ 40. Si opinionem tuam ab eo, qod vexare te videtur, semoveris, ipse in tutissimo mox consistes. qis ipse? ratio. at non sum ratio. esto, ratio itaqe nè vexet se. siqid avtem aliud tibi malè habet, idipsum de hoc ipso, si poterit, opinetur.

§ 40. [k] Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκοῦντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἕστηκας. τίς αὐτός; ὁ λόγος. ἀλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. ἔστω. οὐκοῦν [l] ὁ μὲν λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπείτω. εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, [m] ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὑτοῦ.

[k] Sup. § 28. Inf. § 47.
[l] L. 7. § 16. l. 11. § 20.
[m] Sup. § 28.

§ 41. Sensûs impeditio, malum est naturæ animalis. motûs impeditio itidem ejusdem est malum. est & aliud qod

§ 41. [n] Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωτικῆς φύσεως. ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως. ἔστι δέ τι ἄλλο

[n] Sup. § 32.

[a] Sup. 28. 40.
[b] L.4.§ 1.l.5. § 20.
[c] Sup. § 31. Inf. § 47.
[d] Sup. § 28. l. 11. § 36.
[e] Inf. § 48. l. 11. § 12. l. 12. § 3.
[f] L.7.§ 16. Inf. § 47.

ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς φυτικῆς κατασκευῆς. οὕτως τοίνυν ἐμποδισμὸς νοῦ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. πάντα δὴ ταῦτα, ἐπὶ σεαυτὸν μετάφερε. πόνος, ἡδονὴ ἅπτεταί σου; [a] ὄψεται ἡ αἴσθησις. ὁρμήσαντι ἔνστημα ἐγένετο; [b] εἰ μὲν ἀνυπεξαιρέτως ὥρμας, ἤδη ὡς λογικοῦ κακόν· εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις, οὔπω βέβλαψαι, οὐδὲ ἐμπεπόδισαι. [c] τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν· [d] τούτου γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ ὁτιοῦν ἅπτεται· [e] ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.

§ 42. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος [f] ἐμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἑκὼν ἐλύπησα.

[g] L. 6. § 34. l. 10. § 10.
[h] Sup. § 26.
[i] L.10. § 35.
[k] Sup. § 34.
* μήτε [τι] Lug. An.
[l] Sup. § 7, 8. l.4. § 25. l.7. § 3.
* ὁρῶν f.
[m] Sup. § 29.

§ 43. [g] Εὐφραίνει ἄλλον, ἄλλο· [h] ἐμὲ δέ, ἐὰν [i] ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, [k] μὴ ἀποστρεφόμενον, μήτε ἄνθρωπόν τινα,* μήτε τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων· ἀλλὰ [l] πᾶν εὐμενέσιν ὀφθαλμοῖς *ὁρῶντα καὶ δεχόμενον, καὶ [m] χρώμενον ἑκάστῳ κατ᾽ ἀξίαν.

[n] L.4.§ 17.26.
* ἤδη f.
[o] L.2.§ 17.l.4. § 19.
[p] L. 4.§ 3.l.5. § 33.

§ 44. [n] Τοῦτον * ἰδοὺ τὸν χρόνον σεαυτῷ χάρισαι. [o] οἱ τὴν ὑστεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες, οὐ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι εἶναι, οἷοί εἰσιν οὗτοι οὓς βαροῦνται· κἀκεῖνοι δὲ θνητοί. τί δὲ ὅλως πρὸς σέ, ἂν ἐκεῖνοι [p] φωναῖς τοιαύταις ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπόληψιν τοιαύτην περί σου ἔχωσιν.

[q] L.10. § 15. 23. 33.
[r] L. 2, § 13. l. 3. § 5. 7. 16.
[s] Sup. § 7. l. 9. § 26.
[t] L. 5. § 16.
[u] L. 9. § 37.
* συνδεομένη f. vel, συγχυομένη

§ 45. [q] Ἆρόν με καὶ βάλλε ὅπου θέλεις. ἐκεῖ γὰρ ἕξω [r] τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων, τοῦτ᾽ ἔστιν, [s] ἀρκούμενον εἰ ἔχοι καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἑξῆς [t] τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ· [u] ἆρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι᾽ αὐτὸ κακῶς μου ἔχῃ ψυχή, καὶ χείρων ἑαυτῆς ᾖ, ταπεινουμένη, ὀρεγομένη, * συνδυομένη, πτυρομένη; καὶ τί εὑρήσεις τούτου ἄξιον;

[x] L. 5. § 18. Sup. § 36.

§ 46. [x] Ἀνθρώπῳ οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται, ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοΐ, ὃ οὐκ ἔστι βοϊκόν· οὐδὲ

vegetativam conditionem pariter impediat, éstq; malum ejusdem. mentis qoqe perinde impeditio, naturæ intellectivæ malum est. hæc jam tu omnia ad te transferas. dolor, voluptas attingit te? viderit sensus. aliqid molienti tibi obstitit qippiam? si citra exceptionem moliebaris, jam tuum, qâ rationalis, malum est. at, si id qod communiter fieri solet, tibi proponebas, nondum avt læsus es, avt impeditus etiam. mentis utiq; propria qæ sunt, nemo alius impedire solet. hanc enim nec ignis, nec ferrum, nec tyrannus, nec vituperium, nec aliud qidlibet attingit, ubi facta fuerit sphæræ instar, teres tota atqe rotunda.

§ 42. Indignum censeo, ut me ipse vexem, qi neminem unqam volens vexârim.

§ 43. Alia oblectant alios. me verò, si mentem sanam habuerim, qæ nec hominem qenqam, avt humanum qicqam aversetur; sed qicqid obvenit, oculo benigno aspiciat excipiátqe, & pro sui existimatione singulis utatur.

§ 44. Hoc ipsum, qod jam adest, tempus tibimet fac impertias. qi famam posthumam affectant potiùs, non cogitant, alios qosdam ejusmodi fore posteros illos, qales isti sunt, qos nunc gravatim ferunt. sed & utriq; sunt mortales. qid avtem tuâ interest, si vocibus istiusmodi adstrepuerint illi tibi, avt existimationem hanc vel illam de te habuerint.

§ 45. Tolle me, & qocunq; libuerit projice. etenim illìc qoqe genium meum habiturus sum propitium placidúmqe; hoc nempe contentum, si pro conditionis suæ officio habere se agereqe possit. num hoc tanti est, ut hac de cavsa anima mea malè se habeat, ac deterior fiat, dum deprimitur, extenditur, confunditur, consternatur. ecqid reperiam, qod tanti sit?

§ 46. Nihil homini cuiqam contingere potest, qod non humanus sit casus; nec bovi, qod non bovis sit; nec viti

viti, qod non vitis sit, nec lapidi, qod non lapidis ipsius sit. Si ergò contingit id cuiqe, qod & usui & naturæ ejus est consentaneum, qid est, ægrè qod feras? neqe enim qicqam tibi tulisset natura communis, qod ferri non posset.

ἀμπέλῳ, ὃ οὐκ ἔστιν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, ὃ οὐκ ἔστι λίθῳ ἴδιον. [a] εἰ οὖν ἑκάστῳ συμβαίνει, ὃ καὶ [b] εἴωθεν, καὶ πέφυκεν, τί ἂν δυσχεραίνοις; [c] οὐ γὰρ ἀφόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

§ 47. Siqa te angit res externa, non est ea ipsa, qæ molestiam facessit tibi, sed tuum ipsius de re ea judicium. hoc avtem statim delere in te situm est. siqid verò in interna animi dispositione te angit, qis prohibere potest, qo minùs opinionem tuam corrigas? pari modo, si anxium te habet, qia hoc avt illud qod rectum tibi videtur, non facis, cur non facere potiùs qàm angi velis? sed obstat, inqis, valentius aliqid. nihil est ergò qod anxius sis. neq; enim non agendi cavssa in te est. sed nec vivere tanti est, ni id fiat. excede ergò è vita æqo animo, qo modo excederes si id agere daretur, simul etiam obstantibus ipsis propitius.

§ 47. [d] Εἰ μὲν διά τι τῶν ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκεῖνό σοι ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα· [e] τοῦτο δὲ ἤδη ἐξαλεῖψαι [f] ἐπί σοι ἐστίν. εἰ δὲ λυπεῖ σέ τι τῶν ἐν τῇ σῇ διαθέσει, [g] τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; ὁμοίως δὲ καὶ εἰ λυπῇ, ὅτι οὐχὶ * τὸ δέ τι ἐνεργεῖς ὑγιές σοι φαινόμενον, τί οὐχὶ μᾶλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; ἀλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐνίσταται. [h] μὴ οὖν λυποῦ· οὐ γὰρ παρὰ σὲ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. ἀλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. [i] ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενής, * ᾗ καὶ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, ἅμα [k] ἵλεως τοῖς ἐνισταμένοις.

§ 48. Memineris, inexpugnabilem fieri mentem, qando in se contracta, ipsa se contenta manet, dummodo nil faciat qod ipsa nolit, tametsi non ratione, sed obstinatione merâ instructa sit. qid ergò futurum est, si ratione in consilium adhibitâ consideratè de re aliqâ sententiam tulerit? propterea arx est qædam mens perturbationibus immunis. neqe enim aliud ullum habet homo hoc validiùs communitum præsidium, ad qod ubi confugerit, in nullius potestatem possit deinceps venire. hoc qi non videt, imperitus; qi videt, nec eò recipit se, infelix est.

§ 48. Μέμνησο, ὅτι [l] ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν, ὅταν [m] εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν [n] ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, [o] μὴ ποιοῦντι ὃ μὴ θέλει, [p] κἂν ἀλόγως παρατάξηται. τί οὖν [q] ὅταν καὶ μετὰ λόγου περιεσκεμμένως κρίνῃ περί τινος; διὰ τοῦτο ἀκρόπολίς ἐστιν [r] ἡ ἐλευθέρα παθῶν διάνοια· οὐδὲν γὰρ ὀχυρώτερον ἔχει ἄνθρωπος, ἐφ᾽ ὃ καταφυγὼν [s] ἀνάλωτος λοιπὸν ἂν εἴη· ὁ μὲν οὖν μὴ ἑωρακὼς τοῦτο, ἀμαθής· ὁ δὲ ἑωρακὼς καὶ μὴ καταφεύγων, ἀτυχής.

§ 49. Nihil ulteriùs tecum reputa, qàm qod visa primariò renunciaverint. nunciatur tibi, hunc vel illum tibi conviciatum. hoc nunciatum est. non & illud læsum esse te. video, puerulum ægrotare. hoc video. at periclitari, non video. hoc igitur modo in primò visis consiste semper, nec ampliùs qicqam eis à te intus adjicias, & nihil tibi accidit, qod commoveat te. vel

§ 49. [t] Μηδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὧν αἱ προηγούμεναι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν· ἤγγελται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. [u] ἤγγελται τοῦτο. τὸ δέ, ὅτι βέβλαψαι, οὐκ ἤγγελται· βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον· βλέπω. ὅτι δὲ κινδυνεύει, οὐ βλέπω. οὕτως οὖν μένε ἀεὶ ἐπὶ τῶν πρώτων φαντασιῶν, καὶ μηδὲν αὐτὸς ἔνδοθεν ἐπίλεγε, καὶ οὐδέν σοι γίνεται·

[a] L. 10. § 3. l. 11. § 13.
[b] L. 12. § 26.
[c] L. 6. § 19. l. 7. § 66.
[d] L. 4. § 7, 8. l. 5. § 26.
[e] Sup. § 29.
[f] L. 6. § 52. l. 7. § 2. 14.
[g] L. 9. § 11. l. 12. § 25.
* τόδε
[h] Sup. 32. 42. 45.
[i] L. 5. § 29.
* ᾗ f.
[k] L. 2. § 3.
[l] Sup. § 41.
[m] L. 7. § 28.
[n] Sup. § 7.
[o] L. 5. § 29. l. 10. § 33.
[p] L. 11. § 3.
[q] L. 5. § 18.
[r] L. 1. § 9.
[s] L. 11. § 36.
[t] L. 7. § 64.
[u] L. 4. § 7. 13.

μᾶλλον

[a] L. 4. § 29. l. 7 § 29. 66.

μᾶλλον δὲ ἐπίλεγε, ὡς [a] γνωρίζων ἕκαστα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

adjicias potiùs aliqid, ut qi rerum omnium, qæ in mundo iſto contingunt, naturam perſpectam habeas.

[b] L. 6. § 36. [c] L. 3. § 2. [d] L. 4. § 23. Sup. § 18. [e] L. 7. § 25. [f] L. 7. § 23.

§ 50. Σίκυος πικρός· ἄφες. [b] βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἔκκλινον. ἀρκεῖ. μὴ προσεπείπῃς, τί δὴ καὶ ἐγένετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; ἐπεὶ καταγελασθήσῃ ὑπὸ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τέκτονος καὶ σκυτέως γελασθείης, καταγινώσκων, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ [c] ξέσματα καὶ περιτμήματα τῶν κατασκευαζομένων ὁρᾷς· καί τοι ἐκεῖνοί γε ἔχουσι ποῦ αὐτὰ ῥίψωσιν· ἡ δὲ τῶν ὅλων φύσις, [d] ἔξω οὐδὲν ἔχει, ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν τῆς τέχνης ταύτης ἐστίν, ὅτι περιορίσασα ἑαυτὴν, πᾶν τὸ ἔνδον διαφθείρεσθαι καὶ γηράσκειν καὶ ἄχρηστον εἶναι δοκοῦν, [e] εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅτι [f] πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τούτων αὐτῶν ποιεῖ· ἵνα μήτε οὐσίας, ἔξωθεν χρῄζῃ, μήτε ὅπου ἐκβάλλῃ τὰ σαπρότερα προσδέηται· ἀρκεῖται οὖν καὶ χώρᾳ τῇ ἑαυτῆς, καὶ ὕλῃ τῇ ἑαυτῆς, καὶ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

§ 50. Amarus eſt cucumis: mitte. vepres in via: declina. ſufficit. nè pergas dicere, *Qare avtem in mundo iſta ſint?* ludibrio enim futurus es homini ſcientiæ naturalis perito, perinde ac fabro avt ſutori, ſi huic vitio verteres, qòd eorum qæ conficit ramenta ac ſegmenta in officina ejus cerneres. & illi tamen qò projiciant habent, cùm univerſi natura nihil extra ſe habeat; ſed, qod in hac ejus arte maximè mireris, cùm ſe certis terminis circumſcripſerit, qicqid intra ſe corrumpi, ſeneſcere, ac inutile fieri videtur, in ſemet convertit, aliáqe ex his ipſis nova producit; adeò ut nec materiâ extraneâ opus habeat, nec qò putrefacta projiciat, deſideret. ità contenta manet & loco ſuo, & materiâ ſuâ, & arte ſibi propriâ.

[g] L. 3. § 16. [h] L. 7. § 66. Sup. § 13. [i] L. 7. § 68. Sup. § 28. [k] Sup. § 1. l. 3. § 4. l. 7. § 15. [l] L. 12. § 1. [m] L. 6. § 30. [n] L. 7. § 59. * φύε mer. [o] L. 11. § 9. 13.

§ 51. [g] Μήτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπισύρειν· μήτε ἐν ταῖς ὁμιλίαις φύρειν· [h] μήτε ἐν ταῖς φαντασίαις ἀλᾶσθαι· μήτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνέλκεσθαι, ἢ ἐκθόρνυσθαι· μήτε ἐν τῷ βίῳ ἀσχολεῖσθαι. [i] κτείνουσι, κρεανομοῦσι, κατάραις ἐλαύνουσι. τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ τὴν διάνοιαν μένειν καθαρὰν, φρενήρη, σώφρονα, δικαίαν; οἷον [k] εἴ τις παραστὰς πηγῇ διαυγεῖ καὶ γλυκείᾳ, βλασφημοίη αὐτὴν, ἡ δὲ οὐ παύεται πότιμον ἀναβλύουσα. [l] κἂν πηλὸν ἐμβάλῃ, κἂν κοπρίαν, τάχιστα διασκεδάσει αὐτὰ καὶ ἐκκλύσει, καὶ [m] οὐδαμῶς βαφήσεται. πῶς οὖν [n] πηγὴν ἀέναον ἕξεις, καὶ μὴ φρέαρ; *φύου σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, [o] μετὰ τοῦ εὐμενῶς, καὶ ἁπλῶς, καὶ αἰδημόνως.

§ 51. Nec in actionibus langvidus; nec in congreſſibus turbidus ſis; nec in cogitationibus vagus; nec animâ præceps abreptus & temerè exiliens; nec in vita multis implicitus negotiis. occidunt, concidunt, diris te devovent. qid hæc obſtant, qominùs mentem ſerves puram, prudentem, ſobriam, juſtam? qemadmodum ſiqis fonti aſtans limpido ac dulci, conviciis eum inceſſerit, at ille nihilominus laticem potui accommodum fundere non ceſſat. qin & ſi lutum qis fimúmqe injecerit, diſperget citò diluétqe eum, nec eodem inqinabitur. qomodo ergò fieri poteſt, ut fontem perennem in te, non puteum, habeas? ſi uſu aſſiduo libertatem cum æqanimitate, ſimplicitate, modeſtiâ qaſi nativam tibi reddideris.

[p] L. 4. § 29.

§ 52. [p] Ὁ μὲν μὴ εἰδὼς ὅτι ἔστι κόσμος, οὐκ οἶδεν ὅπου ἐστίν. ὁ δὲ μὴ εἰδὼς πρὸς ὅ,τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν ὅστις ἐστὶν, οὐδὲ τί ἐστι κόσμος. ὁ δὲ ἕν τι τούτων ἀπολιπὼν, οὐδὲ πρὸς ὅ,τι αὐτὸς πέφυκεν εἴποι.

§ 52. Qi neſcit eſſe mundum, ubi ſit neſcit. qi neſcit ad qid natus ſit, nec qis ipſe, nec qid mundus ſit, novit. qi avtem in horum alterutro deficit, nec ad qid ipſe natus ſit, dicere poteſt:

qalis

qalis ergò tibi videtur is, qi vanos hominum eorum plausus vel aversatur vel avcupatur, qi nec ubi sint, nec qi sint ipsi, nôrunt?

§ 53. Num in votis habes ab eo lavdari, qi intra horulæ spatium ter semet execratur? num ei studes placere, qi nec sibi ipse placet? avt qomodo sibi placet, qem omnium ferè, qæ facit ipse, pœnitet?

§ 54. Curæ tibi deinceps sit, non tam cum aere ambiente te conspirare, qàm menti cuncta ambienti consentire. neq; enim minùs vis illa intellectualis ubiqe diffusa est & permeat cuivis exposita qi attrahere eam potest, qàm aeria cuilibet qi respirationis est compos.

§ 55. Generatim malitia mundo non obest. particulatim nec alteri cuiqam. huic tantùm est noxia, cui concessum est ab ea immunem esse, qandocunq; id ipse voluerit.

§ 56. Arbitrio meo ex æqo res indifferens est arbitrium vicini mei, atq; animula avt caruncula ejus. etiamsi enim qàm maximè alter alterius cavsâ mutuò nati simus, mentium tamen nostrarum cuilibet peculiaris sua constat potestas. alioqi vicini mei malitia malum me faceret: id qod Deo non est visum, nè alieni arbitrii esset miserum me facere.

§ 57. Sol defundi videtur, & ubiqe qidem diffunditur, nec effunditur tamen. illa enim diffusio est extensio tantúm. itaqe ab extendendo radii ejus nomen sortiti sunt. cujusmodi veró res sit radius, perspicere licet, si per angustum aliqod foramen lumen à Sole profectum in domicilium tenebricosum subingredi videris. rectâ enim procedit, & refringitur qodammodo, ubi corpus aliqod solidum occurrerit, qod aërem ultrà non admittit. ibi avtē consistit, & nec delabitur, nec decidit. talem ergò mentis solutionem & diffusionē

τίς οὖν φαίνεταί σοι [a] ὁ τὸν τῶν κροτέντων ἔπαινον φεύγων * ἢ δίων, [ἢ] οἳ οὐδ' ὅπου εἰσὶν, οὔτε οἵ τινές εἰσι γινώσκουσι;

§ 53. [b] Ἐπαινεῖσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, τρὶς τῆς ὥρας ἑαυτῷ καταρωμένου; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, [c] ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; [d] ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὁ μετανοῶν ἐφ' ἅπασι σχεδὸν οἷς πράσσει;

§ 54. Μηκέτι μόνον [e] συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι, ἀλλὰ ἤδη καὶ [f] συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ· οὐ γὰρ ἧττον ἡ νοερὰ δύναμις πάντῃ κέχυται καὶ διαπεφοίτηκε τῷ σπᾶσαι δυναμένῳ, ἤπερ ἡ ἀερώδης τῷ ἀναπνεῦσαι δυναμένῳ.

§ 55. Γενικῶς μὲν, [g] ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον· ἡ δὲ κατὰ μέρος, [h] οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον. [i] μόνῳ δὲ βλαβερά ἐστι τούτῳ, [k] ᾧ ἐπιτέτραπται καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτῆς, ὁπόταν πρῶτος οὗτος θελήσῃ.

§ 56. [l] Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, ὡς καὶ τὸ πνευμάτων αὐτοῦ, καὶ τὸ σαρκίδιον. καὶ γὰρ εἰ ὅτι μάλιστα [m] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν, ὅμως τὰ ἡγεμονικὰ ἡμῶν ἕκαστον [n] τὴν ἰδίαν κυρίαν ἔχει· ἐπεί τοι [o] ἔμελλεν ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι· [p] ὅπερ οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν.

§ 57. [q] Ὁ ἥλιος καταχεχύσθαι δοκεῖ, καὶ πάντῃ γε κέχυται, οὐ μὴν ἐκκέχυται· ἡ γὰρ χύσις αὕτη τάσις ἐστίν· ἀκτῖνες γοῦν αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἐκτείνεσθαι λέγονται. ὁποῖον δέ τι ἐστὶν ἀκτὶς, ἴδοις ἂν εἰ διά τινος στενοῦ εἰς ἐσκιασμένον οἶκον τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς εἰσδυόμενον θεάσαιο. γίνεται γὰρ [r] κατ' εὐθὺ, καὶ ὥσπερ διερείδεται δὴ πρὸς τὸ στερέμνιον, ὅ,τι ἂν ἀπαντήσῃ, διεῖργον τὸν ἐπέκεινα ἀέρα· [s] ἐνταῦθα δὲ ἔστη, καὶ οὐ κατώλισθεν, οὐδὲ ἔπεσε. τοιαύτην οὖν τὴν λύσιν καὶ διάχυσιν

[a] Sup § 44.
* ἢ δίων. Xyl. Lug. ἢ διώκων mer.
[f.] L. 11. § 11.
[b] L. 3 § 4. l. 4. § 3.
[c] L. 5. § 10.
[d] L. 6. § 16. Sup. § 10.
[e] L. 6. § 16 l 9. § 8.
[f] L. 9. § 1. l. 10. § 21.
[g] L. 5. § 35.
[h] L. 2. § 1. l. 4. § 7.
[i] L. 9 § 4.
[k] L. 2. § 11. l. 7. § 71. l. 10. § 13.
[l] L. 5 § 20. l. 6. § 32.
[m] L. 2 § 1. Inf. § 59.
[n] L. 5 § 3. l. 12. § 3.
[o] L. 2. § 1. l. 5. § 35.
[p] L. 2. § 11.
[q] L. 12. § 30.
[r] Inf. § 60.
[s] L. 10. § 33.

[a] L. 6. § 50. l. 8. § 32. l. 10. § 12.

τῆς διανοίας εἶναι χρή, μηδαμῶς ἔκχυσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ [a] πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα, μὴ βίαιον μηδὲ ῥαγδαίαν τὴν ἐπέρεισιν ποιεῖσθαι· μηδὲ μὴν καταπίπτειν, ἀλλὰ ἵστασθαι, καὶ ἐπιλάμπειν τὸ δεχόμενον. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει τῆς αὐγῆς, τὸ μὴ παραπέμπον αὐτήν.

esse oportet, non effusionem utiqe, sed extensionem, qæ'q; adversùs obvia qælibet impedimenta non violentam & impetuosam collisionem adhibeat, nec etiam decidat, sed consistat, & illustret qicqid eam admiserit. privabit enim semet splendore illius, siqis eam non transmiserit.

[b] L. 7. § 32. Sup. § 25.

§ 58. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἤτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ αἴσθησιν ἑτεροίαν. ἀλλ' [b] εἴτε οὐκέτι αἴσθησιν, οὐδὲ κακοῦ τινος αἰσθήσῃ· εἴτε ἀλλοιοτέραν αἴσθησιν κτήσῃ, ἀλλοῖον ζῶον ἔσῃ, καὶ τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ.

§ 58. Qi mortem formidat, vel sensûs extinctionem, vel aliusmodi aliqem sensum formidat. atqi, si sensum nullum prorsus habueris, nec mali qicqam sensurus es; sin sensum aliusmodi, animal aliusmodi futurus es, nec vivere desines.

[c] Sup. § 56. l. 9. § 1.
[d] L. 5. § 28. l. 9. § 11.

§ 59. [c] Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. [d] δίδασκε οὖν, ἢ φέρε.

§ 59. Homines alter alterius cavssâ nati sumus. itaqe avt doce, avt sustine.

[e] L. 6. § 16. Sup. § 57.
* ἧττον ε. τ. π. [καὶ] εἰσί. μὲν [πέφυκεν] f.

§ 60. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται· ὁ μέν τοι νοῦς, καὶ ὅταν εὐλαβῆται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν στρέφεται, [e] φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν * ἧττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον.

§ 60. Aliter sagitta, aliter mens fertur. mens enim tam cùm cavet, qàm cùm considerat, rectâ fertur, nec minùs ad scopum sibi propositum tendit.

[f] L. 9. § 17.
* -έχειν Boot.

§ 61. [f] Εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου· παρέχειν * δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσιέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

§ 61. In mentem alterius cujusq; descende; sed & in tuam ipsius descendere qemlibet patere.

ΒΙΒΛΙΟΝ θʹ.

LIBER IX.

[a] L. 2. § 1. l. 8. § 59.
[b] L. 6. § 40.
[c] L. 7. § 9.
[Καὶ ὁ ψευδόμενος δὲ ἀσεβεῖ παρὰ τὴν αὐτὴν θεόν.] ex MS. Hoesch.

Ὁ ἀδικῶν, ἀσεβεῖ. [a] τῆς γὰρ τῶν ὅλων φύσεως κατεσκευακυίας τὰ λογικὰ ζῶα ἕνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἄλληλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς, ὁ [b] τὸ βούλημα ταύτης παραβαίνων, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν. ἡ γὰρ τῶν ὅλων φύσις, ὄντων ἐστὶ φύσις. [c] τὰ δέ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα οἰκείως ἔχει· ἔτι δὲ καὶ ἀλήθεια αὕτη ὀνομάζεται καὶ τῶν ἀληθῶν ἁπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. ὁ μὲν οὖν ἑκὼν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθ' ὅσον ἐξαπατῶν ἀδικεῖ· ὁ δὲ ἄκων, καθ' ὅσον διαφωνεῖ τῇ τῶν ὅλων φύσει, καὶ καθ' ὅσον

Qi injustè agit, impiè agit. cùm enim universi natura animalia rationalia sui invicem gratiâ condiderit, ut sibi invicem pro cujusqe dignitate prosint, nec ullâ ratione sibi invicem obsint, qi naturæ placitum hoc violat, impiè prorsus agit adversùs numinum omnium antiqissimum. etenim universi natura, rerum est omnium natura. omnia avtem qæ existunt necessitudine qâdam mutuâ sunt sibi invicem conjuncta. sed & eadem, qæ natura, veritas qoqe nuncupatur; éstqe prima omnium qæ vera sunt, cavssa. itaq; qi sciens volens mentitur, impiè agit, in qantum fallendo injustè agit; qi nolens nesciúsqe, in qantum universi naturæ dissentit, & in qantum mundi ordinem pulchrè compositum infringit, dum

dum mundi naturæ adverſatur. adverſatur enim, qi, qantum in ſe eſt, ad ea qæ veritati adverſa ſunt, fertur. à natura ſiqidem ſubſidia jam olim acceperat, qibus neglectis factum eſt, ut falſa à veris nunc dignoſcere neqeat. Qin etiam, qi voluptates, tanqam qæ ſint bonæ, ſectatur, dolores, tanqam qæ mala ſint, fugit, impiè hic qoqe agit. neceſſe eſt enim, ut is qi ſic affectus fuerit, de rerum natura ſæpe conqeratur, qaſi ea bonis malíſqe præter meritum utriuſqe aliqid attribuat; cùm mali ſæpenumero voluptatibus diffluant, eíſq; rebus, qibus eæ comparantur, abundent; boni contrà in dolore verſentur, atq; in caſus ejuſmodi, qi dolorem ſolent parere, incidant. adhæc, qi dolorem timet, eorum aliqid timebit, qæ in mundo neceſſariò futura ſunt. hoc eſt avtem impium. & qi voluptatem ſectatur, injuriam inferendo non abſtinebit. hoc avtem apertè impium. oportet avtem, ad qæ rerum natura ex æqo ſe habet, (nec feciſſet utiqe utraqe, niſi ad utraqe ſe ex æqo haberet) adversùs hæc eadem eum pariter eſſe ex æqo affectum, qi naturæ ductum ſeqi deſiderat, qo naturæ conſentire poſſit. qicunqe ergò adversùs dolorem & voluptatem, vel mortem & vitam, vel gloriam & ignominiam, ad qæ rerum natura ex æqo ſe habet, non ex æqo afficitur, impiè hunc agere liqidò conſtat. per hoc avtem qod dicitur univerſi naturam iſtis ex æqo uti, intelligo iſta ex æqo evenire ex ſerie qadam rerum prodeuntium ſibíq; invicem ſuccedentium juxta antiqiſſimum qendam providentiæ motum, qo à principio illa ad hanc rerum omnium ordinationem & adornationem ſe contulit, cùm rationes qaſdam rerum futurarum apud ſe concepiſſet, & facultates qaſdam exiſtentiarum, tranſmutationum, & ſucceſſionum iſtiuſmodi fœcundas diſcreviſſet.

§ 2. Gratius eqidem foret, ut priùs defungeretur qiſpiam, qàm mendacitatem, ſimulationem, luxum, faſtum. deli-

ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει· μάχεται γὰρ ὁ ἐπὶ τἀναντία τοῖς ἀληθέσι φερόμενος παρ' ἑαυτόν. ἀφορμὰς γὰρ προειλήφει παρὰ τῆς φύσεως, ὧν ἀμελήσας οὐχ οἷός τέ ἐστι νῦν [a] διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν· καὶ μὴν [b] ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ. [c] ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιοῦτον, μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς παρ' ἀξίαν τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις, καὶ τοῖς σπουδαίοις· διὰ τὸ πολλάκις τοὺς μὲν φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κτᾶσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους, πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. ἔτι δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεταί ποτε τῶν ἐσομένων τι ἐν τῷ κόσμῳ. τοῦτο δὲ ἤδη ἀσεβές. ὅ,τε διώκων τὰς ἡδονὰς, [d] οὐκ ἀφέξεται τοῦ ἀδικεῖν. τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. χρὴ δὲ πρὸς ἃ ἡ κοινὴ φύσις ἐπίσης ἔχει (οὐ γὰρ ἀμφότερα ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφότερα ἐπίσης εἴχεται, πρὸς ταῦτα καὶ [e] τοὺς τῇ φύσει βουλομένους ἕπεσθαι, [f] ὁμογνώμονας ὄντας, [g] ἐπίσης διακεῖσθαι. ὅστις οὖν πρὸς πόνους καὶ ἡδονὰς, ἢ θάνατον καὶ ζωὴν, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἐπίσης ἡ τῶν ὅλων φύσις χρῆται, αὐτὸς οὐκ ἐπίσης ἔχει, δῆλον ὡς ἀσεβεῖ. λέγω δὲ τὸ χρῆσθαι τούτοις ἐπίσης τὴν κοινὴν φύσιν, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸ [h] συμβαίνειν ἐπίσης κατὰ τὸ ἑξῆς γινομένοις, καὶ ἐπιγινομένοις ὁρμῇ τινι [i] ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, [k] καθ' ἣν ἀπό τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τήνδε τὴν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα, ὑποστάσεών τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

§ 2. Χαριέστερου μὲν ἦν ἀνδρὸς [l] ἀγεύστον ψευδολογίας, καὶ πάσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου γενόμε-

[a] L. 8. § 26.
[b] L. 2. § 11.
[c] L.6.§ 16.41.
[d] L. 11. § 18.
εἶχε) /
[e] L. 3. § 12. l. 6. § 55. l. 10. § 15.
[f] L. 8. § 54. l. 10. § 21.
[g] L. 11. § 16.
[h] L.2 § 11. l. 6. § 34.
[i] L. 11. § 20.
[k] L. 7. § 75. Inf. § 28.
-έστερον ſ. Mer.
[l] L. 3. § 8.

[a] Inf. § 37.
[b] L. 5. § 4.
* προῄρ' ἢ προσκ. Lug.
[c] L. 2. § 3.
[d] L. 2. § 17.
[e] L. 3. § 7. l. 6. § 2.
[f] L. 3. § 7. l. 10. § 14.
[g] L. 5. § 36.
[h] L. 2. § 17. l. 5. § 10.
[i] L. 2. § 12. l. 4. § 5.
[k] L. 4. § 50.
[l] L. 8. § 22.
[m] L. 6. § 27, 28.
[n] L. 4. § 50.
* ἡ [ψυχὴ] f.
[o] L. 2 § 1 l. 6. § 26, 27.
[p] L. 3 § 4.
[q] L. 10. § 36. l. 11. § 9.
* αὐτὰ f.
[r] Inf. § 9.
[s] L. 5 § 25. 35.

νον ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. τὸ δ' οὖν [a] κορεσθέντα γε τούτων [b] ἀποπνεῦσαι δεύτερος πλοῦς, * ἢ προῄρησαι προσκαθῆσθαι τῇ κακίᾳ. καὶ οὔπω σε οὐδὲ ἡ πεῖρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ; λοιμὸς γὰρ διαφθορὰ διανοίας, πολλῷ γε μᾶλλον ἤπερ ἡ τοῦ περικεχυμένου τούτου πνεύματος τοιάδε τις δυσκρασία καὶ τροπή. αὕτη μὲν γὰρ ζώων λοιμός, καθὸ ζῷά ἐστιν· ἐκείνη δὲ ἀνθρώπων, καθὸ ἄνθρωποί εἰσιν.

§ 3. Μὴ καταφρόνει θανάτου, ἀλλὰ [c] εὐαρέστει αὐτῷ, ὡς καὶ τούτου ἑνὸς ὄντος, ὧν [d] ἡ φύσις ἐθέλει. οἷον γάρ ἐστι τὸ νεάσαι, καὶ τὸ γηρᾶσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεγκεῖν, καὶ σπεῖραι, καὶ κυοφορῆσαι, καὶ ἀποκυῆσαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σοῦ βίου ὧραι φέρουσιν, [e] τοιοῦτο καὶ τὸ διαλυθῆναι. τοῦτο μὲν οὖν κατὰ ἄνθρωπόν ἐστι λελογισμένον, [f] μὴ [g] ὁλοσχερῶς, μηδὲ ὠστικῶς, μηδὲ ὑπερηφάνως πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν· ἀλλὰ [h] περιμένειν ὡς [i] μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν· ὡς νῦν περιμένεις, πότε ἔμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς γυναικός σου ἐξέλθῃ, οὕτως ἐκδέχεσθαι τὴν ὥραν ἐν ᾗ τὸ ψυχάριόν σου τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται. εἰ δὲ καὶ [k] ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἁψικάρδιον θέλεις, μάλιστά σε εὔκολον πρὸς τὸν θάνατον ποιήσει, ἡ ἐπίστασις ἡ ἐπὶ [l] τὰ ὑποκείμενα, [m] ὧν μέλλεις ἀφίστασθαι, καὶ [n] μεθ' οἵων ἠθῶν οὐκέτι ἔσται * ἡ ἐμπεφυρμένη. [o] προσκόπτεσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς ἥκιστα δεῖ, ἀλλὰ καὶ [p] κήδεσθαι καὶ πρᾴως φέρειν· μεμνῆσθαι μέντοι ὅτι [q] οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ὁμοδογματούντων σοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἔσται. τοῦτο γὰρ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἀνθεῖλκεν ἂν καὶ κατεῖχεν ἐν τῷ ζῆν, εἰ συζῆν ἐφεῖτο τοῖς τὰ * τοιαῦτα δόγματα περιπεποιημένοις. νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσος ὁ κόπος ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῆς συμβιώσεως, ὥστε εἰπεῖν, θᾶττον ἔλθῃς, ὦ θάνατε, μή που καὶ αὐτὸς [r] ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ.

§ 4. [s] Ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρ-

bâſſet. ſecundus avtem ab hoc gradus, horum ſatur ſaltem ut emori præoptet, qàm improbitati immorari. an nondum experientia tibi ipſa ſvadet, ut è peſte iſta profugias. peſtis eſt enim, mentis corruptio, & pernicioſa qidem magìs ea, qàm aeris hujus circumfuſi intemperies & alteratio ejuſmodi. hæc enim animalium, qâ ſunt animalia; illa hominum lues eſt, qâ ſunt homines.

§ 3. Mortem noli contemnere, ſed animo lubenti excipe, tanqam ex eorum qæ natura vult, numero qod ſit. cujuſmodi enim res eſt, adoleſcere, ſeneſcere, creſcere, adultum eſſe, barbatum eſſe, dentire, caneſcere, ſerere, prægnantem eſſe, parere, aliáq; id genus opera naturalia, qæ vitæ tuæ ſecum ferunt ætates, ejuſmodi planè res eſt & diſſolvi. hominis eſt igitur conſiderati, nec temerariè, nec impetuosè, nec faſtuosè adversùs mortem ſe gerere: ſed tanqam opus naturale, eam præſtolari, qo modo nunc præſtolaris, donec uxoris tuæ utero fœtus prodeat: ità expectanda eſt hora, qâ animula tua involucro iſti excidet. ſi avtem vulgare vis pharmacum, qod cor tamen attingat, morti facilem cumprimis præſtabit te, ſi conſideraveris res ſubjectas â qibus morte divelleris, moréſqe hominum qales ſint, qibus anima tua ulteriùs non immiſcebitur. etiamſi enim offendi eis te nevtiqam oportet, ſed curare eos, placidéq; ferre; meminiſſe tamen licuerit, qod ab hominibus havd idem tecum ſentientibus diſceſſurus es. hoc enim ſolum, ſiqid aliud, nos retraheret & in vita retineret, ſi cum eadem ſentientibus vitam degere daretur. nunc avtem vides, qanta moleſtia ex diſſenſu mutuo eorum qibuſcum vivitur, oriatur. ut dicere liceat, *Properè accedas ô mors; neqando etiam ipſe obliviſcar mei.*

§ 4. Qi peccat, ſibimet ipſi peccat qi

qi injustè agit, sibi nocet, dum malum se facit.

§ 5. Sæpenumero contingit ut injustè agat, tam qi non facit aliqid, qàm & qi facit.

§ 6. Sufficit præsens existimatio certa, & actio præsens communicativa, & affectio præsens casum omnem à prima rerum omnium cavsâ provenientem lubenter excipiens.

§ 7. Imaginationes absterge; motus compesce; appetitionem extingve; mentem in potestate sui contine.

§ 8. In animantia irrationalia, anima una distribuitur; in rationalia verò anima una intellectiva dispertitur. qemadmodum & terrestrium omnium una est terra; unâq; luce cernimus omnes, & aere uno spiramus, qotqot visûs vitæq; participes sumus.

§ 9. Qæcunqe aliqid in commune participant, ad id qod est generis ejusdem secum promptè feruntur. ad terram mole suâ fertur terrestre qodvis; in idem confluit humidum omne; & aereum itidem qodcunqe. ut necesse sit vi aliqâ intercludi ea, id nè faciant. sursum fertur ignis ob ignem elementarem. cum omni verò, qi istic est, igni adeò simul accendi proclivis est, ut materia omnis siccior pavlò incendi prompta admodum sit, eò qòd minùs sibi admixtum habeat, qod incendium prohibeat. proinde & qicqid naturæ intellectualis est in commune particeps, ad sibi cognatum pariter, vel multò magìs etiam, promptè fertur. qò est enim rebus aliis præstantius, hoc est promptius, ei qod sui generis est commisceri & cum eo qodammodo coalescere. hinc apud irrationalia existunt examina, armenta, pullorum educationes, & qasi amores qidam. etenim istis animæ insunt; itaqe in subjecto præstantiori vis illa congregativa intensior reperitur, qàm in stirpibus, lapidibus, avt lignis. hinc & in rationalibus, respublicæ, amicitiæ, familiæ, concilia; item belli tem-

τάνει. [a] ὁ ἀδικῶν ἑαυτὸν κακοῖ, κακὸν ἑαυτὸν ποιῶν.

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν τι.

§ 6. [b] Ἀρκεῖ ἡ [c] παροῦσα [d] ὑπόληψις καταληπτική, καὶ ἡ παροῦσα [e] πρᾶξις κοινωνική, καὶ ἡ παροῦσα διάθεσις [f] εὐαρεστικὴ πρὸς πᾶν τὸ * παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖνον.

§ 7. [g] Ἐξαλεῖψαι φαντασίαν· στῆσαι ὁρμήν· σβέσαι ὄρεξιν· ἐφ' ἑαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

§ 8. [h] Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῶα, μία ψυχὴ διῄρηται· [i] εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται. ὥσπερ καὶ [k] μία γῆ ἐστὶν ἁπάντων τῶν γεωδῶν, καὶ [l] ἑνὶ φωτὶ ὁρῶμεν, καὶ [m] ἕνα ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα ὁρατικὰ καὶ ἔμψυχα πάντα.

§ 9. [n] ὅσα κοινοῦ τινος μετέχει, πρὸς τὸ ὁμογενὲς σπεύδει. [o] τὸ γεῶδες πᾶν ῥέπει ἐπὶ γῆν, τὸ ὑγρὸν πᾶν * σύρρουν, τὸ ἀερῶδες ὁμοίως, ὥστε χρῄζειν τῶν διειργόντων καὶ βίας. τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μὲν, διὰ τὸ στοιχειῶδες πῦρ. παντὶ δὲ πυρὶ ἐνταῦθα πρὸς τὸ συνεξάπτεσθαι ἕτοιμον οὕτως, ὥστε καὶ πᾶν τὸ ὑλικὸν τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον, εὐέξαπτον εἶναι, διὰ τὸ ἔλαττον ἐγκεκρᾶσθαι αὐτῷ τὸ κωλυτικὸν πρὸς ἔξαψιν. καὶ τοίνυν [p] πᾶν τὸ κοινῆς νοερᾶς φύσεως μέτοχον, πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως σπεύδει, ἢ καὶ μᾶλλον. ὅσῳ γάρ ἐστι κρεῖττον παρὰ τὰ ἄλλα, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ συγκιρνᾶσθαι τῷ οἰκείῳ καὶ συγχεῖσθαι ἑτοιμότερον. εὐθὺς γοῦν [q] ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων εὑρέθη σμήνη, καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαι, καὶ οἷον ἔρωτες. ψυχαὶ γὰρ ἤδη ἦσαν ἐνταῦθα, καὶ τὸ συναγωγὸν ἐν τῷ κρείττονι ἐπιτεινόμενον εὑρίσκετο, οἷον οὔτε ἐπὶ φυτῶν ἦν, οὔτε ἐπὶ λίθων, ἢ ξύλων. ἐπὶ δὲ [r] τῶν λογικῶν ζώων, πολιτεῖαι, καὶ φιλίαι, καὶ οἶκοι, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πολέ-

[a] L. 8. § 55. l. 11. § 18.
[b] L. 8. § 7.22. l. 7. § 54. l. 12. § 3.
[c] L. 6. § 2.
[d] L. 8. § 26.
[e] Inf. § 23.
[f] L. 3. § 6.
* παρὸν f. * τὸ ἐκτός αὐτ
[g] L. 7. § 29.
[h] L. 4. § 40. l. 12. § 30.
[i] L. 4. § 4 l. 7. § 9.
[k] Inf. § 9.
[l] L. 8. § 57. l. 12. § 30.
[m] L. 8. § 54. *. πάντα ὅσ
[n] L. 5. § 4. l. 7. § 50.
[o] Sup. § 9.
* ἐπὶ τὸν ῥοῦν f. Lug. An.
[ἀλόγου, ἡ] vel
[p] L. 5. § 16. 30. l. 12. § 26.
[q] L. 6 § 16. l. 11. § 18.
ων
[r] Inf. § 23. l. 12. § 30.

μοις

[a] L. 6. § 43. l. 11. § 27.
[b] L. 7. § 13.
[c] L. 11. § 18. 20.
[d] Sup. § 3.
[e] L. 12. § 30.
[f] L. 8. § 34.

μοις συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί. ἐπὶ δὲ τῶν ἔτι κρειττόνων, καὶ διεστηκότων τρόπον τινὰ ἕνωσις ὑφέστη, οἷα [a] ἐπὶ τῶν ἄστρων. οὕτως ἡ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπανάβασις συμπάθειαν, [b] καὶ ἐν διεστῶσιν ἐργάσασθαι ἐδύνατο. ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. [c] μόνα γὰρ τὰ νοερὰ νῦν [d] ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλληλα σπουδῆς καὶ συννεύσεως, καὶ τὸ σύρρουν ὧδε μόνον οὐ βλέπεται. ἀλλ᾽ ὅμως καί τοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται. κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις. ὄψει δὲ ὃ λέγω παραφυλάσσων. [e] θᾶσσον γοῦν εὕροι τις ἂν γεῶδές τι μηδενὸς γεώδους προσαπτόμενον, ἤπερ ἄνθρωπον [f] ἀνθρώπου ἀπεσχισμένον.

pore fœdera, & induciæ. qin & in præstantioribus adhuc, licèt modo qodam à se invicem dissitis, in astris nempe, unio tamen qædam existit. ità sortis præstantioris eminentia etiam in distantibus affectionem ad se invicem mutuam producere valuit. vide interim qò res redierit. sola enim rationalia mutui hujus in se invicem studii ac consensûs nunc sunt oblita: confluxúsqe ille apud ista sola non cernitur. veruntamen, fugiant licèt hoc homines, undiq; occupantur. prævalet enim natura. observando avtem id, qod loqor, comperies. faciliùs enim qis terreni qippiam terrenæ rei nulli adjunctum repererit, qàm hominem ab homine omni prorsus sejunctum.

[g] L. 8. § 19. l. 11. § 1.
* τέτριφεν Lug.
[h] L. 4. § 24.

§ 10. [g] Φέρει καρπὸν, καὶ ἄνθρωπος, καὶ θεὸς, καὶ ὁ κόσμος· ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. εἰ δὲ ἡ συνήθεια κυρίως * τέτροφεν ἐπὶ ἀμπέλου καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο· [h] ὁ λόγος δὲ, καὶ κοινὸν, καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει· καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιαῦθ᾽ ἕτερα, ὁποῖόν τι αὐτός ἐστιν ὁ λόγος.

§ 10. Fructum fert & homo, & Deus, & mundus. & in propria tempestate fert horum unumqodqe, etiamsi avtem usus formulam hanc loqendi viti ac similibus præcipuè attribuerit, nihil tamen hoc obstat, qo minùs & de illis dicatur. ratio verò fructum habet & communem & proprium. oriuntúrq; ex ea alia ejusmodi, cujusmodi ipsa est ratio.

[i] L. 5. § 28. l. 8. § 59.
[k] Inf. § 42.
[l] L. 7. § 70. Inf. § 27.
[m] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
[n] L. 3. § 12. l. 8. § 47.

§ 11. [i] Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μέμνησο, ὅτι [k] πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται· καὶ [l] οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιούτοις εἰσίν· εἰς ἔνια δὲ καὶ συνεργοῦσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· οὕτως εἰσὶ χρηστοί. [m] ἔξεστι δὲ καὶ σοί.* ἢ εἰπὲ, [n] τίς ὁ κωλύων.

§ 11. Peccantem, si potes, meliora doceto. siminùs, memineris, hoc fine clementiam tibi datam esse. & Dii avtem adversùs tales clementer se gerunt. in qibusdam etiam opem eis porrigunt suam, ad sanitatem nempe, divitias, gloriam conseqendam, adeò benigni existunt. idem & tibi licet facere. avt dicas, qis te prohibeat.

[o] L. 1. § 5. & l. 5. § 5.
[p] L. 1. § 15. 16.
[q] L. 1. § 7.
[r] L. 4. § 24. Sup. § 8.

§ 12. [o] Πόνει, μὴ [p] ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι ἢ [q] θαυμάζεσθαι θέλων. ἀλλὰ μόνον ἓν θέλε, κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι, [r] ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

§ 12. Laborem sustine, non ut miser, nec qo miserationi vel admirationi sis aliis. sed hoc unum velis, ità moveri motúmve sistere, prout ratio civilis exigit.

[s] L. 1. § 15. Inf. § 41.
[t] L. 4. § 3.
[u] L. 10. § 38.

§ 13. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μᾶλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν [s] περίστασιν· [t] ἔξω γὰρ οὐκ ἦν, ἀλλὰ [u] ἔνδον ἐν ταῖς ὑπολήψεσι.

§ 13. Hodie molestiâ me omnia exemi. vel potiùs molestiam à me omnem abjeci. neqe enim extra, sed intra me, in opinione mea existebat.

* ταῦτα Inf. § 28. l. 7. § 1.
[x] L. 4. § 44.
[y] L. 4. § 48.
[z] Inf. § 36.
[a] L. 2. § 14.

§ 14. Πάντα * ταῦτα, [x] συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ· [y] ἐφήμερα δὲ τῷ χρόνῳ. [z] ῥυπαρὰ δὲ τῇ ὕλῃ [a]. πάντα νῦν, οἷα ἐπ᾽ ἐκείνων οὓς κατεθάψαμεν.

§ 14. Eadem sunt omnia, usu familiaria, tempore diaria, materiâ sordida. præsentia omnia, qalia apud illos qos sepelivimus.

§ 15.

§ 15. Res ipsæ foris apud semet consistunt; nec de se qicqam avt nôrunt ipsæ, avt narrant nobis. qid ergò de eis pronunciat? mens.

§ 16. Non in passione, sed actione situm est, rationalis ac civilis animantis bonum malúmq;: qo modo nec virt⁹ vitiúmve illius in passione, sed in actione consistit.

§ 17. Lapidi projecto nihil est mali, qòd deorsum feratur; qòd sursum, nihil boni.

§ 18. Mentes hóminum penitiùs introspice. videbis, qos judices pertimescas; qales etiam de semet judices sint.

§ 19. In transmutatione universa existunt. tu qoqe in jugi alteratione, & corruptione qadam versaris; & mundus tecum universus.

§ 20. Qod alteri delictum est, apud eum relinqendum est.

§ 21. Actionis terminatio, intentionis avt opinationis cessatio, mors eidem est qædam. veruntamen nihil in se mali habet. ad ætates transi, puerilem putà, adolescentiam, juvenilem, senilem. & harum mutatio omnis mors est qædam. sed nunqid grave? transi rursus ad ætatem sub avo, tum sub matre, mox sub patre transactam: cúmqe alias havd pavcas differentias mutationésq; deprehenderis, interroga te, ecqid in his grave sit. pari igitur modo nec grave qicqam in vitæ totius terminatione, cessatione, mutatione.

§ 22. Recurrito ad mentem tuam, ad universi, ad delinqentis cujusvis. ad tuam, ut ipsam justam exhibeas: ad universi, ut recorderis, cujusnam sis pars: ad delinqentis cujusvis, ut consideres, inscius an consultò deliqerit; cogitésq; simul esse tibi cognatum.

§ 23. Sicut ipse es ad cœtum civilem complendum constitutus: itá actio tua qævis ad vitam ejusmodi consummandam referatur. qæcunqe igitur actio tua ad finem hunc vel immediatè vel mediatè

§ 15. [a] Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἕστηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μήτε εἰδότα περὶ * αὐτῶν, μήτε ἀποφαινόμενα. [b] τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; τὸ ἡγεμονικόν.

§ 16. [c] Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ τὸ [d] τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν καὶ ἀγαθόν· ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πείσει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

§ 17. [e] Τῷ ἀναῤῥιφέντι λίθῳ οὐδὲν κακὸν τὸ κατενεχθῆναι, οὐδὲ ἀγαθὸν τὸ ἀνενεχθῆναι.

§ 18. [f] Δίελθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν, καὶ ὄψει [g] τίνας κριτὰς φοβῇ, [h] οἵους καὶ περὶ * αὐτῶν ὄντας κριτάς.

§ 19. [i] Πάντα ἐν μεταβολῇ· καὶ [k] αὐτὸς σὺ ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιώσει, καὶ κατά τι φθορᾷ· καὶ [l] ὁ κόσμος δὲ ὅλος.

§ 20. [m] Τὸ ἄλλου ἁμάρτημα, ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

§ 21. [n] Ἐνεργείας ἀπόληξις, ὁρμῆς, * ὑπολήψεως παῦλα, καὶ οἷον θάνατος, [o] οὐδὲν κακόν. μέτιθι νῦν ἐπὶ ἡλικίαν, οἷον τὴν παιδικὴν, τὴν τοῦ μειρακίου, τὴν νεότητα, τὸ γῆρας· καὶ γὰρ [p] τούτων πᾶσα μεταβολὴ, θάνατος· μήτι δεινόν; μέτιθι νῦν ἐπὶ βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἶτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρὶ, εἶτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρί· καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπολήξεις εὑρίσκων, ἐπερώτα σεαυτὸν, μήτι δεινόν. οὕτως τοίνυν οὐδὲ [q] ἡ τοῦ ὅλου σου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

§ 22. [r] Τρέχε ἐπὶ τὸ σεαυτοῦ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ τοῦ ὅλου, καὶ τὸ τούτου. τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα [s] νοῦν δικαϊκὸν αὐτὸ ποιήσῃς· τὸ δὲ τοῦ ὅλου, ἵνα συμμνημονεύσῃς [t] τίνος μέρος εἶ. τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπιστήσῃς [u] πότερον * ἄγνοια, ἢ γνώμη, καὶ ἅμα λογίσῃ ὅτι [x] συγγενές.

§ 23. Ὥσπερ αὐτὸς σὺ [y] πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ, οὕτως καὶ [z] πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς. * ἥτις ἐὰν οὖν πρᾶξίς σου [a] μὴ ἔχῃ τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε

πόῤῥωθεν

[a] L. 4. § 3.
* αὐτῶν
[b] L. 4. § 39.
[c] L. 6. § 51.
[d] Sup. § 8, 9.
[e] L. 8. § 20.
[f] L. 7. § 62. l. 8. § 61.
[g] L. 5. § 32.
[h] L. 3. § 4. l. 8. § 53.
* αὐτῶν
[i] L. 5. § 23. l. 7. § 18.
[k] Inf. § 21.
[l] L. 4. § 3.
[m] L. 7. § 29. Inf. § 38.
[n] L. 12. § 23.
* [καὶ] ὑπ.
[o] L. 2. § 17. l. 11. § 34.
[p] Sup. § 19. l. 11. § 35.
[q] L. 7. § 23. l. 8. § 20.
[r] L. 5. § 3. l. 8. § 7. 22.
[s] L. 3. § 16.
[t] L. 2. § 3, 4.
[u] L. 11. § 18.
* ἀγνοίᾳ
[x] L. 2. § 1.
[y] Sup. § 9. l. 4. § 4.
[z] L. 2 § 16.
* ἥτις ἐὰν οὖν Lug. ἥτις & οὖν delet An.
[a] L. 11. § 19.

πόῤῥωθεν ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη [a] διασπᾷ τὸν βίον, καὶ οὐκ ἐᾷ ἕνα εἶναι, καὶ στασιώδης ἐστὶν, ὥσπερ ἐν δήμῳ ὁ τὸ καθ' αὑτὸν μέρος διϊστάμενος. ἀπὸ τῆς τοιαύτης * συμφωνίας.

§ 24. [b] Παιδίων ὀργαὶ, καὶ παίγνια, καὶ [c] πνευμάτια νεκροὺς βαστάζοντα, ὥστε ἐναργέστερον προσπεσεῖν τὸ τῆς νεκυίας.

§ 25. [d] Ἴθι ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑλικοῦ αὐτὸ περιγράψας θέασαι· εἶτα καὶ [e] τὸν χρόνον περιόρισον, ὅσον πλεῖστον ὑφίστασθαι πέφυκε τοῦτο [f] τὸ ἰδίως ποιόν.

§ 26. [g] Ἀνέτλης μυρία, διὰ τὸ μὴ [h] ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ * ποιοῦντι ταῦτα ὅσα κατεσκεύασται· * ἀλλὰ [i] ἅλις.

§ 27. Ὅταν ἄλλος ψέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά τινα ἐκφωνῶσιν *, [k] ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, δίελθε ἔσω, καὶ ἴδε ποῖοί τινες εἰσίν· ὄψει, ὅτι [l] οὐ δεῖ σε σπᾶσθαι, ἵνα τούτοις τί ποτε περὶ σοῦ δοκῇ· [m] εὐνοεῖν μέν τοι αὐτοῖς δεῖ· [n] φύσει γὰρ φίλοι. καὶ [o] οἱ θεοὶ δὲ παντοίως αὐτοῖς βοηθοῦσι, [p] δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν, πρὸς ταῦτα μέν τοι, [q] πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται.

§ 28. * Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου [r] ἐγκύκλια, [s] ἄνω κάτω, [t] ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. καὶ [u] ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ ὅλου διάνοια· ὅπερ εἰ ἐστὶν, ἀποδέχου [x] τὸ ἐκείνης ὁρμητόν. * ἢ ἅπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. καὶ * τί ἔν τινι. τρόπον γάρ τινα * ἄτομοι, ἢ ἀμερῆ· τὸ δὲ ὅλον, [y] εἴ τις θεὸς, εὖ ἔχει πάντα· εἴτε τὸ εἰκῆ, [z] μὴ καὶ σὺ εἰκῆ. [a] ἤδη πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει· ἔπειτα καὶ [b] αὐτὴ μεταβαλεῖ· κἀκεῖνα εἰς ἄπειρον μεταβαλεῖ· καὶ πάλιν ἐκεῖνα εἰς ἄπειρον. [c] τὰς γὰρ ἐπικυματώσεις τῶν μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενός τις, καὶ [d] τὸ τάχος, παντὸς θνητοῦ καταφρονήσει.

Marginal notes:

[a] L. 2. § 2. l. 4. § 29.
* ἀσυμφ. Sal.
[b] L. 5. § 33. l. 7. § 3.
[c] L. 4. § 41.
[d] L. 7. § 29, l. 10. § 26.
[e] L. 3. § 11. l. 10. § 9.
[f] L. 10. § 7. l. 12. § 30.
[g] L. 4. § 32. l. 10. § 33.
[h] L. 5. § 14. 15, 16.
* ποιοῦ τινος Arg. ποιοῦντι Lug.
* ἀλλ' ἀλλοῖα Boot. Ἀλλ' ὅταν ἄλλος Sal.
[i] Inf. § 37.
* νόσῃ f.
[k] Sup. § 18. Inf. § 34.
[l] L. 4. § 3.
[m] L. 7. § 22.
[n] L. 11. § 9.
[o] Sup. § 11.
[p] L. 1. § 17.
[q] Inf. § 40. l. 11. § 10.
* τα αὐτὰ Mer. Sup. § 14.
[r] L. 4. § 32.
[s] L. 2 § 14.
[t] L. 7. § 1.
[u] Inf. § 35.
[x] L. 6. § 36.
* ἢ
* ἕν τι γίνεται τε· τ· Boot. τί ἐν τινι Sal. V. N.
* ἄτομα Sal. f. ἢ ἄτ [καὶ] ἀμ. f. Inf. § 39.
[y] L. 2. § 11.
[z] L. 6. § 44. l. 12. § 20.
[a] L. 6. § 59.
[b] L. 2. § 17.
[c] L. 7. § 34.
[d] Inf. § 29. 32, 33.

ποτεσειν, τῆς νεκυίας. f. Mer.

non tendit, ità vitam tuam divellit, nec unam eandémqe esse patitur, & est seditiosa, perinde ac in populo ille, qi factionis suæ homines à consensione istiusmodi in partes trahit.

§ 24. Puerulorum rixæ, & ludicra; & animulæ cadavera gestantes; ut vehementiùs afficiat qod in Mortualibus exhibetur.

§ 25. Formæ qalitatem animo adi; & à materia abstractam contemplare: tum & tempus tecum definito ad qod plurimùm res sic affecta perdurare possit.

§ 26. Innumera perpessus es, qia non didicisti mente tuâ contentus esse agente ea ad qæ condita est, sed ad alia eadem abuteris.

§ 27. Ubi te alii vituperaverint, vel oderint, vel ejusmodi aliqid oblocuti fuerint, adi animulas eorum, penitiùs introspice cujusmodi sint. facilè videbis, nihil esse qod te angat, qicqid illi de te judicent. bene velle tamen illis oportet. sunt enim naturâ amici. qin & Dii ipsi omnimodam illis opem ferunt, per insomnia, per vaticinia, etiam in eis ad qæ feruntur illi.

§ 28. Eadem planè sunt mundana omnia, sursum deorsum, à seculo ad seculum, in orbem redeuntia. mens avtem universi vel ad singula qæq; se promovet. qod si fuerit, ad qod illa se promoverit, tu excipe. vel semel operi se admovit; reliqa verò per conseqentiam necessariam à primis illis ità profluunt, ut serie qâdam continuâ unum qiddam constituant. vel atomi & corpora indivisibilia pro rerum principiis habenda erunt. deniq;, si qis Deus est, omnia bene se habent. sive temerè ferantur; tu nè temerè feraris. mox futurum est ut tellus nos omnes condat: dein & ipsa in alia mutabitur: & ista in infinitum mutabuntur: & ista rursus in infinitum. siqidem qi mutationes & alterationes fluctuum instar sibi invicem supervenientes, & vicissitudinum harum celeritatem consideraverit, næ ille mortale qicqid est despectui habebit.

§ 29.

§ 29. Torrentis eſt inſtar rerum natura; omnia ſecum abripit. qàm viles avtem ſunt & mucci pleni, etiam politici iſti, &, ut ipſis videtur, philoſophicè ſe gerentes homunculi? id agas, ô homo, qod nunc te poſcit natura. aggredere, qatenus tibi datur. nec circumſpice, nunqis adſit, qi advertat. nec Platonis rempublicam expecta. verùm ſufficiat tibi, ſi vel parùm admodum res proceſſerit; nec vel hoc ipſum parvum qiddam exiſtimaveris. nam dogmata hominum qis mutaverit? & tamen abſq; his mutatis, qid aliud ſupererit, niſi ingemiſcentium, dum obſeqium ſimulant, ſervitus. age nunc, & Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi refer. viderint illi, an qid natura communis poſcat, nôrint, & ad hujus dictamen ſeſe inſtituerint. ſin tragicè ſemet oſtentârint, qis ad illorum imitationem me addixit? ſimplex qiddam & modeſtum eſt philoſophiæ opus. noli me ad faſtum inſolentem abducere.

§ 30. Intuere deſuper armenta innumerabilia, & ritus innumerabiles, & navigationis omne genus, in procellis, in tranqillo mari, & rerum præteritarum, præſentium, decedentium differentias. conſidera & vitam qæ ſub aliis olim eſt acta, qæ poſt te erit tranſigenda, qæ'qe apud gentes barbaras jam agitur. & qàm multi ſint, qi nec nôrint nomen tuum; qàm multi, qi mox ejuſdem obliviſcentur; qàm multi, qi cùm te nunc lavdent, mox vituperaturi ſint. qod deniqe, neq; memoria, neq; gloria, neqe ejuſmodi qicqam æſtimatione ullâ dignum eſt.

§ 31. Mentis tranqillitas tibi ſit in eis, qæ ab externa cavſa proficiſcuntur. juſtitiæ ratio in eis qæ ab interna efficiuntur. hoc eſt; intentio tua actióq; omnis hunc ſolum ſibi finē propoſitum habeat, ut ad ſocietatem humanam qod conducat fecerit, utpote qod naturæ tuæ conſentaneū exiſtat.

§ 32. Supervacanea multa, qæ mole-

§ 29. [a] Χειμάῤῥους ἡ τῶν ὅλων αἰτία· πάντα φέρει· ὡς [b] εὐτελῆ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ ὡς οἴεται, φιλοσόφως * πρακτικὰ ἀνθρώπεια, * μυξῶν μεστά; ἄνθρωπε, [c] τί ποτε ποίησον, ὃ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ· [d] ὅρμησον, ἐὰν διδῶται, καὶ [e] μὴ περιβλέπου, εἴ τις εἴσεται· μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε· ἀλλὰ [f] ἀρκοῦ, εἰ τὸ βραχύτατον πρόεισι· καὶ τούτου αὐτοῦ τὴν ἔκβασιν, ὡς οὐ μικρόν τί ἐστι, διανοοῦ. [g] δόγματα γὰρ αὐτῶν τίς μεταβάλλει; χωρὶς δὲ δογμάτων μεταβολῆς, τί ἄλλο, ἢ [h] δουλεία στενόντων, καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων. ὕπαγε νῦν, καὶ [i] Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ [k] Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. ὄψονται, εἰ [l] εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς ἐπαιδαγώγησαν. εἰ δὲ [m] ἐτραγῴδησαν, [n] οὐδείς με κατακέκρικε μιμεῖσθαι. ἁπλοῦν ἐστι καὶ [o] αἰδῆμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον. μή με ἄπαγε ἐπὶ [p] σεμνοτυφίαν.

[a] L. 2. § 17. & l. 7. § 19.
[b] L. 2. § 12. l. 4. § 48.
* -φους Lug. An.
* -άπια
[c] L. 8. § 26. 44.
[d] L. 8. § 32.
[e] L. 8. § 1.
[f] L. 5. § 9.
[g] L. 8. § 4.
[h] Inf. § 40.
[i] L. 8. § 3.
[k] L. 8. § 25.
[l] L. 8. § 3.
[m] L. 3. § 7. l. 5. § 28.
[n] L. 5. § 36. l. 7. § 58.
[o] L. 1. § 2.
[p] L. 1. § 9.

§ 30. [q] Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, καὶ τελετὰς μυρίας, καὶ * πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. [r] ἐπινόει δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, τὸν μετά σε βιωθησόμενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον· καὶ [s] ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, [t] ὅσοι δὲ τάχιστα ἐπιλήσονται, [u] ὅσοι δὲ ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε τάχιστα ψέξουσι· καὶ ὡς [x] οὔτε ἡ μνήμη ἀξιόλογόν γε, [y] οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἄλλο τι τὸ σύμπαν.

[q] L. 7. § 48. l. 12. § 24.
* πλοῦτον Xyl.
[r] L. 7. § 49.
[s] L. 3. § 10. l. 8. § 21.
[t] L. 4 § 19.
[u] L. 3. § 4. l. 4. § 3.
[x] L. 4 § 3. 19.
[y] L. 6. § 16.

§ 31. [z] Ἀταραξία μὲν, περὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. δικαιότης δὲ, ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἐκ σοῦ αἰτίαν ἐνεργουμένοις· τουτέστιν, ὁρμὴ καὶ πρᾶξις, [a] καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι, ὡς τοῦτό σοι κατὰ φύσιν ὄν.

[z] L. 7. § 54. Sup. § 6.
[a] L. 4. § 20. l. 5. § 34. Sup. § 23.

§ 32. Πολλὰ περιττὰ περιελεῖν τῶν ἐν-

[a] L. 2. § 15. l. 11. § 18.
[b] L. 7. § 35.
* [περὶ] τὸν
[c] Sup. § 19. 28. Inf. § 33.
[d] L. 5. § 24.
[e] L. 4. § 3.
[f] Sup. § 28. 32.
[g] L. 8. § 25.
[h] L. 2. § 14. l. 4. § 50.
[i] Sup. 18. 27.
* χολοῦσι Lug.
[k] L. 11. § 18.
[l] L. 4. § 3. l. 8. § 18.
[m] L. 7. § 18.
[n] L. 4. § 45.
[o] Sup. § 28.
[p] L. 12. § 5.
* καὶ ὅτι
[q] L. 10. § 7.
[r] Sup. § 14. l. 5. § 33. l. 11. § 2. 17.
[s] L. 8. § 37.
* [καὶ] ὁ
[t] L. 6. § 13.
[u] L. 2. § 2.
[x] Sup. § 28. l. 10. § 1.
[y] Sup. § 2. 26.
[z] L. 2. § 3. l. 5. § 5.
[a] L. 5. § 23. Inf. § 39.
[b] L. 7. § 1.
[c] L. 12. § 19.
[d] L. 7. § 29.

* ἀίδιον mer.

οχλούντων σοι δύναται, [a] ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει σου κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ, [b] * τὸ ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν * ἴδιον αἰῶνα περινοεῖν, καὶ τὴν τοῦ κατὰ μέρος ἑκάστου πράγματος [c] ταχεῖαν μεταβολὴν ἐπινοεῖν, ὡς [d] βραχὺ μὲν τὸ ἀπὸ γενέσεως μέχρι διαλύσεως, [e] ἀχανὲς δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως, ὡς καὶ τὸ μετὰ τὴν διάλυσιν ὁμοίως ἄπειρον.

§ 33. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, [f] τάχιστα φθαρήσεται· καὶ [g] οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες, τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται· καὶ [h] ὁ ἐσχατόγηρως ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ.

§ 34. [i] Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τούτων, καὶ περὶ οἷα ἐσπουδάκασι, καὶ δι' οἷα * φιλοῦσι καὶ τιμῶσι. γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν. ὅτε δοκοῦσι βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, [k] ὅση οἴησις.

§ 35. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο, ἐστιν, ἢ [l] μεταβολή· [m] τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, [n] καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται. [o] ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. [p] τί οὖν λέγεις, ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, * ὃ καὶ πάντα ἀεὶ κακῶς ἔσται, καὶ [q] οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσούτοις θεοῖς ἐξευρέθη ποτὲ ἡ διορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέκριται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι;

§ 36. [r] Τὸ σαπρὸν τῆς ἑκάστῳ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, ὀστάρια, [s] γράσος· ἢ πάλιν, πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα, καὶ ὑποστάθμαι ὁ χρυσὸς, * ὁ ἄργυρος, καὶ [t] τρίχια ἡ ἐσθὴς, καὶ αἷμα ἡ πορφύρα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα. καὶ [u] τὸ πνευματικὸν δὲ, ἄλλο τοιοῦτον· καὶ [x] ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

§ 37. [y] Ἅλις τοῦ ἀθλίου βίου, καὶ [z] γογγυσμοῦ, καὶ πιθηκισμοῦ. [a] τί ταράσσῃ; [b] τί τούτων καινόν; [c] τί σε ἐξίστησι; [d] τὸ αἴτιον; ἴδε αὐτό. ἀλλ' ἡ ὕλη;

ſtiam tibi pariunt, præcidere, cùm in opinione tua tota ſita ſint, animûmq; anguſtiis exemptum plurimùm dilatare poteris, ſi mundum totum & ſeculum in qo degis, mente complexus fueris, & rei cujuſqe ſigillatim tranſmutationem celerem conſideraveris, qámq; exiguum temporis ſpatium inter ortum ejuſdem & interitum intercedat; cùm & immenſum ſit qod ortum præceſſerit, & interminatum pariter, qod interitum ſit conſecuturum.

§ 33. Corrumpentur brevi, qæcunq; vides: corrumpentur brevi, & qi corrumpi hæc vident. & qi ſenectute extremâ confectus moritur, in eundem ſtatum redigetur cum eo, qi immaturus obiit.

§ 34. Animulas hominum nudas intuere, ut videas, qales mentes gerant, qibus rebus ſtudeant, & qarum cavſâ alios diligunt ac honorent. tum qando vel vituperando obeſſe, vel lavdando prodeſſe cuiqam videntur, qanto cum faſtu id faciant.

§ 35. Nihil eſt aliud amiſſio qàm mutatio. hac avtem gavdet natura, qæ nihil non rectè facit. ab æterno iſta pariter facta ſunt; & in æternum alia ejuſmodi fient. ecqis ergò dixerit omnia & facta fuiſſe, & ſemper factum iri mala? nec penes Deos, qi tot fuerint, potentiam extitiſſe corrigendi iſta, qo minùs mundus ad mala iſta addiceretur, qibus perpetim teneretur implicitus?

§ 36. Qàm putida eſt ſubjecta rei cuiq; materia? aqa, pulvis, oſſicula, ſordes. avt rurſus, calli terræ, marmora; ſedimenta, avrum, ac argentum; pili, veſtis; ſangvis, purpura; & ejuſmodi alia qævis. etiam qod formæ rationem obtinet, & ipſum aliud qiddam iſtiuſmodi eſt; & ex aliis in alia tranſit.

§ 37. Jam ſatìs eſt eſt vitæ calamitoſæ, & obmurmurationis, & nugarum. qid perturbaris? ecqid in his novi? qid te tandem percellit? num forma? hanc vide. num materia?

teria? & hanc. extra hæc avtem nihil eſt. qin erga Deos itaq; tandem aliqando ſimplicior meliúſqe affectus ſis. perinde habet annis centum an tribus iſta nôris.

§ 38. Siqis deliqerit, penes ipſum eſt malum. fortaſſis avtem nec deliqit.

§ 39. Vel ab una mente, qaſi fonte communi, tanqam uni corpori ſuperveniunt univerſa: nec partem oportet de eis conqeri, qæ à toto fiunt. vel atomi obtinent, nec aliud eſt qicqam qàm cinnus & diſperſio temeraria. qid ergò perturbaris? num menti dices, mortua es, corrumperis, egeris, armentitia es, pecudis inſtar paſceris, in feram belluam tranſiiſti.

§ 40. Avt nihil poſſunt Dii, avt poſſunt. ſi nihil poſſunt, cur precaris? ſi poſſunt, cur non hoc potiùs ab eis prece poſcis, neqid horum cupias, neqid de horum ullo anxius ſis, qàm ut horum qicqam vel eveniat vel non eveniat? ſiqidem enim omnino hominibus opem ſuam conferre poſſunt, etiam ad hæc poſſunt. ſed dices fortaſſe, Deos iſta in poteſtate tua poſuiſſe. an non ergò potiùs fuerit eis qæ in poteſtate tua ſunt cum libertate uti, qàm ad ea qæ extra poteſtatem tuam ſunt, cum ſervitute animíqe abjectione anxiè ferri? qanqam qis dixerit, Deos nobis opem non conferre ad ea etiam qæ in nobis ſita ſunt? iſta ergò Deos prece poſcere incipias; videbis qid futurum ſit. orat hic, qomodo fiet, ut illius mulierculæ concubitum obtineam? tu ora, qomodo fiet, ut illius concubitum nè concupiſcam? alter, qomodo illius imperium abjiciam? tu, qomodo ut nè abjicere opus habeam? alius, qomodo filiolum nè amittam? tu, qomodo nè amittere metuam? huc, inqam, omnino vota verte tua, & vide qid futurum ſit.

§ 41. Ego, cùm decumberem, inqit Epicurus, non de corporis affectionibus cum eis, qi inviſebant me, colloqia habebam, nec iſtiuſmodi ſermonibus illos alloqebar, verùm eis, qæ circa rerũ naturam

ὕλη; ἴδε αὐτήν. ἔξω δὲ τούτων οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἁπλούστερος καὶ χρηστότερος * γίνου. [a] ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἱστορῆσαι.

§ 38. [b] Εἰ μὲν ἥμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν. [c] τάχα δ' οὐχ ἥμαρτεν.

§ 39. Ἤτοι [d] ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάντα, [e] ὡς ἑνὶ σώματι, [f] ἐπισυμβαίνει· καὶ [g] οὐ δεῖ τὸ μέρος τοῖς ὑπὲρ τοῦ ὅλου γινομένοις μέμφεσθαι, ἢ [h] ἄτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ [i] κυκεὼν καὶ σκεδασμός. [k] τί οὖν ταράσσῃ; [l] τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἔφθαρσαι, * ὑποκείνῃ, [m] συναγε- * λάζει, * βόσκῃ.

§ 40. Ἤτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοί, ἢ * [θνείωται] δύνανται. εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὔχῃ; εἰ δὲ δύνανται, διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον εὔχῃ, διδόναι αὐτοὺς, [n] τὸ μήτε φοβεῖσθαί τι τούτων, μήτε ἐπιθυμεῖν τινὸς τούτων, μήτε λυπεῖσθαι ἐπί τινος τούτων, μᾶλλον * τὸ μὴ παρεῖναί τι τούτων, ἢ * τὸ παρεῖναι; πάντως γὰρ εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα δύνανται συνεργεῖν. ἀλλὰ ἴσως ἐρεῖς, ὅτι [o] ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν. εἶτα, οὐ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοὶ μετ' ἐλευθερίας, ἢ [p] διαφέρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπὶ σοὶ μετὰ [q] δουλείας καὶ ταπεινότητος; τίς δέ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ [r] εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; [s] ἄρξαι γοῦν περὶ τούτων εὔχεσθαι, καὶ ὄψει. οὗτος εὔχεται, πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης; σύ, πῶς μὴ ἐπιθυμήσω τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκείνης; ἄλλος, πῶς στερηθῶ ἐκείνου; σύ, πῶς μὴ χρήζω τοῦ στερηθῆναι; ἄλλος, [t] πῶς μὴ ἀποβάλω τὸ τεκνίον; σύ, πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν; ὅλως ὧδε ἐπίστρεψον τὰς εὐχάς, καὶ θεώρει τί γίνεται.

§ 41. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ οὐκ ἦσάν μοι αἱ ὁμιλίαι περὶ τῶν τοῦ σωματίου παθῶν, οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσιόντας τοιαῦτά τινα, φησίν, ἐλάλουν· ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιο-

* ἐγένου Xyl. γίνου Lug.
[a] L. 3. § 7. l. 6. § 23.
[b] Sup. § 4. l. 12. § 26.
[c] L. 11. § 18. l. 12. § 16.
[d] L. 2. § 3. l. 6. § 36.
[e] L. 4. § 40.
[f] L. 5. § 8.
[g] L. 2. § 3.
[h] Sup. § 28.
[i] L. 4. § 27.
[k] Sup. § 37.
[l] L. 4. § 28. l. 5. § 11.
* τί λέγεις; τῷ ἡγ. Sal.
* ἀποκείνει. Mer. -νεις vel -νῃ f.
[m] L. 6. § 16.
* λάζῃ Lug.
* [τεθνείωσαι] β. Inf. § 40.
* τι δρᾶσαι Lug. An.
[n] L. 4. § 49.
* τοῦ
* τοῦ
[o] L. 2. § 11.
[p] Sup. § 27.
[q] L. 8. § 3.
[r] L. 1. § 17. l. 12. § 14.
[s] L. 6. § 23.
[t] L. 10. § 35. l. 11. § 33, 34.

a L. 5. § 26. λογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὤν, πῶς [a] ἡ διάνοια συμμεταλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταρακτεῖ, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησί, καταφρυάττεσθαι, * ὥς τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος * ἤγετο εὖ καὶ καλῶς. * ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῇς, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ [b] περιστάσει. τὸ γὰρ μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ * καὶ φυσιολόγῳ [c] συμφλυαρεῖν, πάσης αἱρέσεως κοινόν, [d] πρὸς μόνῳ * τῷ νῦν πρασσομένῳ εἶναι, καὶ τῷ ὀργάνῳ δι' οὗ πράσσει.

prius meditatus fueram, differebam: atqe in hoc præcipuè incumbebam, qò mens, etiamsi motuum in corpusculo istiusmodi particeps unà, imperturbata consisteret nihilominus, bonúmqe suum retineret. sed nec medicis ità præbebam me, ut efferrent sese, qasi magni qid agerent. sed vita mihi etiam tunc qàm optimè agebatur. eadem tu, qæ ille, sive in morbo, si contigerit, sive in alio qovis casu adverso, feceris. etenim hoc est sectæ cujusvis commune, in casibus qibuscunqe à philosophia non absistere, nec cum plebeiis hominibus naturæ rerum imperitis unà nugari: sed rei tantùm præsenti agendæ intendere, & instrumento per qod fiat.

*-φρυάττεσθαι Sal. L. 7. § 3. & l. 10. § 13.
* ἤγετο Boot.
* ταῦτα
b Sup. § 13.
* μὴ φυσ' vel, καὶ [μὴ] φ' vel, ἀγυσ' f. L. 10. § 9.
c L. 7. § 43.
d Sup. § 6.
* [δὲ] τῷ

§ 42. Ὅταν τινὸς ἀναισχυντίᾳ προσκόπτῃς, εὐθὺς πυνθάνου σεαυτοῦ, [e] δύναται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναίσχυντοι μὴ εἶναι; οὐ δύναται. [f] μὴ οὖν ἀπαίτει τὸ ἀδύνατον. εἷς γὰρ καὶ οὗτός ἐστιν ἐκείνων τῶν ἀναισχύντων, οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πανούργου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς τοῦ ὁτιοῦν ἁμαρτάνοντος, ἔστω σοι πρόχειρον. ἅμα γὰρ τῷ ὑπομνησθῆναι, ὅτι τὸ γένος τῶν τοιούτων ἀδύνατον ὅτι μὴ ὑπάρχειν, [g] εὐμενέστερος ἔσῃ πρὸς τοὺς καθ' ἕνα. εὔχρηστον δὲ κἀκεῖνο εὐθὺς ἐννοεῖν, [h] τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο τὸ ἁμάρτημα. ἔδωκε γάρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὴν πρᾳότητα, πρὸς δὲ ἄλλον, ἄλλην τινὰ δύναμιν. ὅλως δὲ [i] ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον. πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτάνων, ἀφαμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ [k] πεπλάνηται. [l] τί δὲ καὶ βέβλαψαι; εὑρήσεις γὰρ μηδένα τούτων πρὸς οὓς παροξύνῃ, [m] πεποιηκότα τι τοιοῦτον, ἐξ οὗ ἡ διάνοιά σου χείρων ἔμελλε γενήσεσθαι. [n] τὸ δὲ κακόν σου καὶ τὸ βλαβερόν, ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. [o] τί δὲ κακόν, ἢ [p] ξένον γέγονεν, εἰ ὁ ἀπαίδευτος τὰ τοῦ ἀπαιδεύτου πράσσει; ὅρα μὴ [q] σεαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν ὀφείλῃς, ὅτι οὐ προσεδόκησας τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι.

e L. 6. § 41. l. 8. § 15.
f L. 5. § 17. l. 7. § 71. l. 11. § 18, 33.
g L. 1. § 9. l. 4. § 37. l. 7. § 63.
h L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 10. § 33.
i L. 8. § 59. Sup. § 11.
k L. 6. § [illegible]
l L. 8. § 49. 55.
m L. 2. § 1. l. 5. § 35. l. 7. § 22.
n L. 4. § 39. l. 8. § 56.
o L. 11. § 13.
p L. 12. § 16.
q L. 10. § 4.

§ 42. Qando alterius cujuspiam impudentiâ offenderis, statim sic percontare te, Fierine ergò potest, ut impudentes in mundo nè sint? non potest. tu itaqe qod non potest, nè poscas. est enim hic impudentium illorum unus, qos in mundo esse necesse est. idem in promptu tibi sit, de fravdulento, infido, delinqente qolibet. ubi enim recordatus fueris, fieri non posse, qin existat hoc genus hominum; mox ergà singulos mitiùs te habiturus es. utile est admodum & ut apud te cogites ecqam homini virtutem natura dederit adversùs hoc vitium. dedit enim ea, tanqam antidotum, adversùs stolidum mansvetudinem; adversùs alium, aliam aliqam facultatem. omnino verò licet tibi deceptum meliùs edocere. qisqis enim delinqit, à proposito aberrat & deceptus est. tum tibi qid is obfuit? nihil enim horum, qibus succenses, qenqam fecisse deprehendes, qod mentem tuam deteriorem reddat. tuum verò malum damnúmqe in hoc solo consistit. ecqid avtem mali avt insveti fit, si ineruditus, qæ ineruditi sunt, fecerit? tu vide, annon te potiùs incusare debeas, qód non expectaveris fore, ut hoc ille delinqeret;

qódqe

qódqe cùm ratio occasiones tibi justas suppeditet cogitandi, probabile esse illum hoc esse admissurum, tum tamen hoc oblitus, admisisse illum admiraris. præcipuè verò qando, tanqam infidum avt ingratum aliqem incusas, in temet censuram converte. peccatum enim proculdubio est est tuum, sive qod hominem sic affectum credidisti fidem tibi servaturum, sive beneficiū cùm dares, qod non absolutè dedisti nec tanqam qi totum actionis tuæ fructum jam statim percepisses. qid enim ampliùs velle debebas, ubi homini benefeceras? annon hoc ipsum tibi sufficit? qod est naturæ tuæ congruum ubi qid feceris, tum facti istiusmodi mercedem qæris? hoc est perinde ac si oculus visus mercedem poscat, avt pedes incessus. qemadmodum enim membra ista ad munus aliqod obeundum condita sunt, qod ubi pro conditionis suæ ratione obierint, qicqid suum est adepta sunt; ad eundem & homo cùm ad benefaciendum natus sit, ubi beneficum qippiam, avt qod in commune conducat, egerit, illud fecit ad qod conditus est, & qod suum est obtinuit.

σὺ μὲν γὰρ καὶ ἀφορμὰς ἐκ τοῦ λόγου εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκός ἐστι τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι, καὶ ὅμως ἐπιλαθόμενος [a] θαυμάζεις εἰ ἡμάρτηκε. μάλιστα δὲ ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμφῃ, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφου. περιδήλως γὰρ σὸν τὸ ἁμάρτημα, εἴτε περὶ τοῦ τοιαύτην τὴν διάθεσιν ἔχοντος ἐπίστευσας, ὅτι τὴν πίστιν φυλάξει, εἴτε τὴν χάριν διδοὺς, [b] μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας, μηδὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς σῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπόν. [c] τί γὰρ πλέον θέλεις, εὖ ποιήσας ἄνθρωπον; [d] οὐκ ἀρκεῖ * σοι; κατὰ φύσιν τὴν σήν τι ἔπραξας; τούτου μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ [e] ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτει, ὅτι βλέπει· ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουσιν. ὥσπερ γὰρ ταῦτα πρὸς τόδε τι γέγονεν, * ἅπερ [f] κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα * ἀπέχει τὸ ἴδιον· οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος [g] εὐεργετικὸς πεφυκώς, ὁπόταν τι εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράξῃ, [h] πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, καὶ [i] ἔχει τὸ ἑαυτοῦ.

[a] L. 7. § 26. l. 8. § 14, 15.
[b] L. 5. § 6. l. 7. § 13.
[c] L. 7. § 73.
[d] L. 8. § 3?.
* σοι, [ὅτι] κ. f.
[e] L. 2. § 1.
* ὅπερ
[f] L. 6. § 40.
* ἔχουσι Lug. An.
[g] L. 8. § 7. 12.
[h] L. 5. § 16. l. 6. § 16.
[i] L. 4. § 49. l. 7. § 55.

LIBER X.

ECqando futura es, ô anima, bona, simplex, una, nuda, corpore te ambiente dilucidior? ecqando dispositionem dilectioni & affectui genuino deditam degustabis? ecqando futura es plena, rei nullius indiga, nihil desiderans ulteriùs; nihil expetens vel animatum vel inanime, qo frui tibi volupe sit, neqe tempus, in qo diutiùs fruaris, neqe locum, avt regionem, avt cœli blandam temperiem, avt hominum amicam societatem; sed statu præsenti acqiesces, & præsentibus oblectabere qibúsq;, &

ΒΙΒΛΙΟΝ ι΄.

[a] Ἔσῃ ποτὲ ἄρ᾽, ὦ ψυχή, ἀγαθὴ, καὶ [b] ἁπλῆ, καὶ μία καὶ [c] γυμνή, [d] φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματος; γεύσῃ ποτὲ ἄρα τῆς φιλητικῆς καὶ * στερητικῆς διαθέσεως; ἔσῃ ποτὲ ἄρα [e] πλήρης, καὶ [f] ἀνενδεὴς, καὶ οὐδὲν ἐπιποθοῦσα, οὐδὲ [g] ἐπιθυμοῦσα οὐδενὸς, οὔτε ἐμψύχου, οὔτε ἀψύχου πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; [h] οὐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρότερον ἀπολαύσεις; οὐδὲ τόπου, ἢ χώρας, ἢ ἀέρων εὐκαιρίας; οὐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοστίας; ἀλλὰ [i] ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ καταστάσει, καὶ [k] ἡσθήσῃ τοῖς παροῦσι, πᾶσι καὶ

[a] L. 4. § 37. Inf. § 7. l. 11. § 18. l. 12. § 1.
[b] L. 6. § 30.
[c] L. 11. 27.
[d] L. 12. § 2, 3.
* στερκτικῆς
[e] L 3. § 8. l. 5. § 3.
[f] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 11. § 1.
[g] L. 11. § 37.
[h] L. 3. § 7.
[i] L. 7 § 54. l. 8. § 2. l. 9. § 6.
[k] L. 3. § 4. l. 4. § 23.

[a] L. 4. § 39. [b] L. 3. § 11. [c] L. 6. § 41. l. 7. § 41. l. 9. § 28. l. 12. § 5. [d] L. 3. § 4. [e] L. 2. § 3. l. 5. § 8. [f] L. 4. § 40. [g] L. 4. § 23. Inf. § 14. [h] L. 7. § 23. 25. [i] L. 5. § 27. [k] L. 3. § 11. l. 4. § 3. l. 12. § 36. [l] L. 6. § 41. l. 12. § 12. 24.

συμπείσεις σεαυτὴν ὅτι πάντα σοι πάρεστι, [a] πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ [b] παρὰ θεῶν πάρεστι, καὶ [c] εὖ ἕξει ὅσα φίλον αὐτοῖς, καὶ [d] ὅσα μέλλουσι δώσειν [e] ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου [f] ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ καλοῦ, καὶ [g] γεννῶντος πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ περιέχοντος, καὶ περιλαμβάνοντος [h] διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων ὁμοίων; ἔσῃ ποτὲ ἄρα τοιαύτη, οἵα [i] θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις οὕτω [k] συμπολιτεύεσθαι, ὡς [l] μήτε μέμφεσθαί τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν;

persvasum habitura es, cuncta tibi adesse, cuncta tibi bene se habere; sed & à Deis provenire, benéqe habitura, qæcunq; ipsis concedere visum est, & qæcunq; concessuri sunt, utpote qæ ad salutem faciant animantis perfecti, probi, justi, honesti, qod cuncta ista, qæ ut alia similia indidem oriuntur, dissolvuntur, generet, contineat, ambiat, complectatur? ecqando ità affecta futura es, qò cum Deis hominibúsqe ità verseris, ut nec eos qicqam insimules, neqe ab eis ipse condemneris?

[m] L. 3. § 6. l. 5. § 9. [n] Inf. § 33. [o] L. 3. § 6. [p] L. 9. § 9. 16. 23.

§ 2. Παρατήρει [m] τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς [n] ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένου. εἶτα ποίει αὐτὸ καὶ προσίεσο, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαί σου ἡ [o] ὡς ζώου φύσις. ἑξῆς δὲ παρατηρητέον, τί ἐπιζητεῖ σου ἡ ὡς ζώου φύσις. καὶ πᾶν τοῦτο παραληπτέον, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι, ἡ ὡς ζώου λογικοῦ φύσις. ἔστι δὲ [p] τὸ λογικὸν εὐθὺς καὶ πολιτικόν· τούτοις δὴ κανόσι χρώμενος, μηδὲν περιεργάζου.

§ 2. Observa, qid natura tua exigat, qatenus à natura mera regitur. atq id facias & admittas, nisi natura tua, qâ es animal, inde deterior futura sit. tum observa, qid natura, qâ es animal, exposcat. & hoc qicqid est, concede tibi, nisi natura tua, qâ es animal rationale, deterius indè se habitura sit. qod est avtem rationale, protinus est & civile. his regulis usus, nihil ulteriùs sategeris.

[q] L. 7. § 33. 64. [r] L. 8. § 46.

§ 3. [q] Πᾶν τὸ συμβαῖνον, ἤτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν. εἰ μὲν οὖν συμβαίνει σοι ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· ἀλλ᾽ ὡς πέφυκας φέρε. εἰ δὲ ὡς μὴ πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρήσεται γάρ σε ἐπαναλῶσαν. μέμνησο μέντοι ὅτι [r] πέφυκας φέρειν πᾶν, περὶ οὗ ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ φορητὸν καὶ ἀνεκτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, κατὰ φαντασίαν τοῦ συμφέρειν ἢ καθήκειν σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

§ 3. Qicqid contingit, vel ità contingit, ut id ferre natus sis, vel ut non sis. si contingit ità, ut ferre natus sis, nè gravatim te habeas, sed prout natus es, feras. sin ità contingat, ut ferre non natus sis, nec sic qidem graveris; ubi enim te absumpserit, & ipsum concidet. memineris tamen, naturâ esse comparatum te, ad qidlibet ferendum, qod in opinione tua situm est, ut tolerabile faciat, vel conducere tibi, vel officii esse, ut illud facias, censendo.

[s] L. 5. § 28. l. 9. § 11. [t] L. 11. § 18. [u] L. 11. § 13. [x] L. 9. § 42.

§ 4. [s] Εἰ μὲν σφάλλεται, διδάσκειν [t] εὐμενῶς, καὶ [u] τὸ παρορώμενον δεικνῦναι. εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, [x] σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.

§ 4. Siqis fallitur, docendo comiter huic errorem suum indica. avt hoc si neqeas, te culpa, vel nec te etiam.

[y] L. 5. § 8. l. 7. § 75. [z] L. 3. § 4. 11. 16.

§ 5. [y] Ὅ,τι ἄν σοι συμβαίνῃ, τοῦτό σοι ἐξ αἰῶνος προκατεσκευάζετο· καὶ ἡ ἐπιπλοκὴ τῶν αἰτίων [z] συνέκλωθε, τήν τε σὴν ὑπόστασιν ἐξ ἀϊδίου, καὶ τὴν τούτου σύμβασιν.

§ 5. Qicqid tibi contingit, ab æterno destinatum est tibi. cavsarúmq; series sibi invicem implexarum tui ipsius subsistentiam cum casu illo ab æterno conglomeravit.

[a] L. 9. § 28. 39. * φύσει Xyl. φύσις f. l. 11. § 18. [handwritten: ?1. ...τοι ἄτομοι, ...φύσις Mer.]

§ 6. [a] Εἴ τε ἄτομοι, εἴ τε * φύ-

§ 6. Sive atomi obtinent, sive natura

ra regit univerſa; hoc primò ſtatuatur, partem eſſe me univerſi à natura adminiſtrati. deinde, neceſſitudine me qadam partibus generis ejuſdem eſſe conjunctum. ſiqidem iſta recordatus; qatenus pars ſum totius, nihil ægrè feram ab univerſo mihi attributum. neqe enim parti poteſt eſſe noxium, qod univerſo conducit. neqe habet qicqam univerſum, qod non ſibi conducat. cùm hoc naturæ omnes in commune ſortiantur: mundi verò natura & hoc ampliùs obtineat, qòd à nulla cavſa externa cogi poſſit, ut ſibi ipſi noxium qicqam producat. ubi ergò meminerim, partem eſſe me univerſi iſtiuſmodi, futurum eſt, ut qicqid evenerit, gratum mihi acceptúmqe ſit. in qantum verò neceſſitudine qadam ejuſdem generis partibus conjunctus ſum, nihil facturus ſum, qod communionis jus violet: ſed cognatorum potiùs rationem habebo, omnémqe conatum meum ad id dirigam, qod in commune conducat, & ab eo qod eſt huic contrarium, abſtinebo. his ità peractis, vita proſpera mihi fluat neceſſe erit. qemadmodum civi illi vitam proſperè fluere qivis exiſtimet, qi in actionibus qæ civitatis ſecum ejuſdem conſortibus utiles ſint, obeundis conſtanter perrexerit, & qicqid civitas ipſi attribuerit, gratanter acceperit.

σεις, πρῶτον κείσθω, ὅτι [b] μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου [c] ὑπὸ φύσεως διοικουμένου. ἔπειτα, ὅτι [d] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. τούτων γὰρ μεμνημένος, καθότι μὲν μέρος εἰμι, [e] οὐδὲν δυσαρεστήσω τῶν ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένων. [f] οὐδὲν γὰρ βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμφέρει. [g] οὐ γὰρ ἔχει τι τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ. πασῶν μὲν φύσεων κοινὸν ἐχουσῶν τοῦτο· τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειληφυίας, τὸ μηδὲ [h] ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι βλαβερόν τι ἑαυτῇ γεννᾷν. κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνῆσθαι, ὅτι [i] μέρος εἰμὶ ὅλου τοῦ τοιούτου, [k] εὐαρεστήσω παντὶ τῷ ἀποβαίνοντι. καθόσον δὲ [l] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, [m] οὐδὲν πράξω ἀκοινώνητον· μᾶλλον δὲ [n] στοχάσομαι τῶν ὁμογενῶν, καὶ [o] πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσαν ὁρμὴν ἐμαυτοῦ ἄξω, καὶ [p] ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἀπάξω. τούτων δὲ οὕτω περαινομένων, ἀνάγκη τὸν βίον [q] εὐροεῖν· ὡς ἂν καὶ [r] πολίτου βίον εὔρουν ἐπινοήσειας, προϊόντος διὰ πράξεων τοῖς πολίταις λυσιτελῶν, καὶ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζομένου.

[b] L. 2. § 3, 4.
[c] Sup. § 2.
[d] L. 7. § 22.
[e] Inf. § 11. *l.* 5. § 27.
[f] Inf § 20. *l.* 6. § 45.
[g] Inf. § 33. *l.* 8. § 55.
[h] Inf. § 7.
[i] *L.* 2. § 9. *l.* 4. § 14 *l.* 8. § 7.
[k] *L.* 7. § 54. 57.
[l] *L.* 7. § 13.
[m] *L.* 8. § 23. *l* 9. § 8. 9. 23.
[n] *L.* 3. § 4.
[o] *L.* 9. § 31.
[p] *L.* 2. § 2.
[q] *L.* 2. § 5.
[r] *L.* 6. § 45.

§ 7. Univerſi partes, qotqot, inqam, mundi ambitu continentur, corrumpi neceſſe eſt. corruptionis nomine alterationem intelligo. hoc avtem, cùm ſit neceſſarium, ſi & malum illis fuerit, cum univerſo ſanè ſeqiùs ageretur, cùm partes ejus in alteratione freqenti agerent, & ad corrumpendum multifariam eſſent comparatæ. nunqid avtem dicemus, avt naturam ipſam inſtituiſſe partes ſuas malo afficere, & ità condidiſſe, ut in malum incidere non nata tantùm eſſent, ſed in malum etiam neceſſariò inciderent? avt clam ipſâ iſtiuſmodi factas eſſe? nevtrum eſt veriſimile. ſin, miſſo qis naturæ nomine, ità nata eſſe dicere voluerit, vide

§ 7. Τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου, ὅσα, * φημὶ, περιέχεται ὑπὸ τοῦ κόσμου, [s] ἀνάγκη φθείρεσθαι. λεγέσθω δὲ τοῦτο σημαντικῶς [t] τοῦ ἀλλοιοῦσθαι. [u] εἰ δὲ (φημὶ) κακόν τε, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο αὐτοῖς, οὐκ ἂν τὸ ὅλον καλῶς διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς * ἀλλοτρίωσιν ὄντων, καὶ πρὸς τὸ φθείρεσθαι διαφόρως κατεσκευασμένων. [x] πότερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτὴ τὰ ἑαυτῆς μέρη κακοῦν, καὶ περιπτωτικὰ τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐμπίπτοντα εἰς τὸ κακὸν ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιάδε τινὰ γινόμενα; ἀμφότερα γὰρ ἀπίθανα. εἰ δέ τις καὶ ἀφέμενος τῆς φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα ἐξηγοῖτο,

* delet Lug. An.
[s] *L.* 2. § 3. *l.* 9. § 19.
[t] *L.* 4. § 3. 4. 5.
[u] *L.* 9. § 21. *l.* 12. § 23.
* ἀλλοίωσιν Xyl.
[x] *L.* 2. § 11. *l.* 9. § 35.

καὶ

καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι [a] πεφυκέναι τὰ μέρη τοῦ ὅλου μεταβάλλειν, ἅμα δὲ ὡς ἐπί τινι τῶν παρὰ φύσιν συμβαίνοντι [b] θαυμάζειν, ἢ [c] δυσχεραίνειν; ἄλλως τε, καὶ [d] τῆς διαλύσεως εἰς * ταῦτα γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνίσταται. [e] ἤτοι γὰρ σκεδασμὸς στοιχείων ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ τροπὴ, [f] τοῦ μὲν στερεμνίου εἰς τὸ γεῶδες, τοῦ δὲ πνευματικοῦ, εἰς τὸ ἀερῶδες. ὥστε καὶ ταῦτα [g] ἀναληφθῆναι εἰς τὸν τοῦ ὅλου λόγον, εἴτε [h] κατὰ περίοδον [i] ἐκπυρουμένου, εἴτε [k] ἀϊδίοις ἀμοιβαῖς ἀνανεουμένου· καὶ τὸ στερέμνιον δὲ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φαντάζου τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. πᾶν γὰρ τοῦτο ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν, [l] ἐκ τῶν σιτίων καὶ [m] ἑλκομένου ἀέρος τὴν ἐπιῤῥοὴν ἔλαβεν. τοῦτο οὖν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. ὑπόθου δ', ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν περιπλέκει* [n] τῷ ἰδίως ποιῷ, οὐδὲν ὄντι οἶμαι πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.

[a] L. 8. § 18. l. 9. § 19.
[b] L. 8 § 15.
[c] L. 2. § 17. l. 3. § 16.
[d] L. 2. § 17. l. 4. § 5.
* ταὐτὰ
[e] L. 6. § 4. 24.
[f] L. 17. § 50.
[g] L. 4. § 14.
[h] L. 5. § 13. l. 11. § 1.
[i] L. 3. § 3.
[k] L. 7. § 25.
[l] L. 5. § 4.
[m] L. 6. § 15.
[n] L. 9. § 25.

* καὶ τῷ ἰδίως ποιῷ οὐδὲν φύλλ πρὸς τὸ νῦν λεγ. Mer.

qàm ridiculum ſit, ut qi dicat univerſi partes mutare natas, idem hoc ipſum mutare illas, tanqam qod præter rerum ipſarum naturam contingat, miretur & ægrè ferat: præſertim, alia ut mittam, cùm in eadem ipſa reſolvatur unumqodqe, ex qibus conſtiterat. avt eſt enim elementorum, ex qibus concretum fuerat, diſſipatio, avt converſio, qicqid eſt ſolidi in terram, qicqid aërii eſt in aërem; ut & iſta in univerſi rationem redigantur, ſive illud certo temporis ſpatio revoluto deflagret, ſive viciſſitudinibus perpetuis jugiter renovetur. qin & ſolidum illud avt aëreum nè cogites, qod ab ortu primo extitit. hoc enim, qod nunc habes, omne heri ac nudiuſtertius ab alimentis aëréqe attracto influxit. hoc ergò mutat, qod pòſt acceptum eſt, non qod mater primò peperit. qanqam ponatur, illud ipſum te valde addicere huic peculiariter ſic affecto, nihil tamen obſtabit, qo minùs verum ſit qod jam dictum eſt.

§ 8. Ὀνόματα θέμενος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων, ἀληθὴς, ἔμφρων, σύμφρων, ὑπέρφρων, πρόσεχε μήποτε μετονομάζῃ,* καὶ ἀπολλύεις ταῦτα τὰ ὀνόματα, καὶ ταχέως ἐπάνιε ἐπ' αὐτά. μέμνησο δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἔμφρον, ἐβούλετό σοι [o] σημαίνειν [p] τὴν ἐφ' ἕκαστα διαληπτικὴν ἐπίστασιν, καὶ [q] τὸ ἀπαρενθύμητον· τὸ δὲ σύμφρον, [r] τὴν ἑκούσιον ἀπόδεξιν τῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμομένων· τὸ δὲ [s] ὑπέρφρον, τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονοῦντος μορίου [t] ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν τῆς σαρκὸς, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸν θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐὰν οὖν διατηρῇς σεαυτὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασι, [u] μὴ γλιχόμενος τοῦ ὑπ' ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ [x] εἰς βίον εἰσελεύσῃ ἕτερον. τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον εἶναι, οἷος μέχρι νῦν γέγονας, καὶ [y] ἐν βίῳ τοιούτῳ σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν ἐστὶν ἀναισθήτου καὶ

* κἂν ἀπ. τ. τ. ὀν. ταχ. Mer.

[o] L. 8. § 22.
[p] L. 8. § 7. 26.
[q] L. 6. § 53.
[r] Sup. § 6. Inf. § 11.
[s] L. 5. § 25.
[t] L. 5. § 26.
[u] L. 6. § 2. l. 8. § 1.
[x] L. 7. § 2.
[y] L. 4. § 32.

§ 8. Nomina tibi ubi ſumpſeris iſta, boni, modeſti, veracis, prudentis, unanimis, magnanimi, cave neqando transnomineris, & amittas denuò nomina iſta; celeritérq; (ſiqid tale contigerit) ad ea revertaris. memineris avtem, prudentis nomen tibi denotare ſingularum rerum conſiderationem, animadverſionémqe ſedulam. unanimis nomen, exceptionem eorum omnium ſpontaneam, qæ à natura communi fuerint aſſignata. magnanimi verò, ſubvectionem mentis ſupra omnem lenem aſperúmve carnis affectum, ſupra gloriolam, ſupra mortem, & ejuſmodi univerſa. Intra nomina igitur iſta ſi te continueris, nec ut alii his te titulis cohoneſtent concupiveris, alius jam futurus es, qàm pridem fueras, aliámqe initurus vitæ rationem. etenim talis perſiſtere, qalis hactenus fueris, & in vita iſtiuſmodi fœdè volutari ac diſcerpi, hominis eſt ſenſûs expertis planè

vitæ'qe nimis avidi, nec bestiariis illis absimilis, qi semiadesi, vulneribus saniéqe oppleti, in diem crastinum tamen reservari supplicant, iisdem ungvibus morsibúsqe iidem ejusmodi planè objiciendi. tu verò in nomina pauca hæc inde te. & siqidem in illis persistere potes, persistas, tanqam in fortunatorum insulas qasdam trajectus; sin excidere, nec statum tueri posse te senseris, in angulum aliqem, ubi possis aliqid, avdacter te conferas; vel etiam è vita omnino discedas, nec iratus tamen, sed simpliciter, liberè, modestè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus, qòd è vita sic exieris. ad nominum avtem istorum recordationem, multùm conducet meminisse Deorum, qódqe nolunt illi ratione præditos ipsis adulari, sed similes ipsis fieri. meminisse &, ficum esse qæ ea qæ ficûs sunt facit; canem, qæ canis; apem, qæ apis; & hominem pariter, qi qæ hominis.

§ 9. Mimus, bellū, terror, torpor, servit⁹, decreta illa sacra tua, caveas, ni expungent qotidie, qæcunq; è studiosa rerum naturæ contemplatione concepta in mente recondis. oportet avtem unumqodqe ità & considerare & agere, ut & activa facultas consummetur, & contemplativa simul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujusqe scientia orta servetur, latens qidem, nec abscondita tamen. tunc enim simplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujusq; notitiâ distinctâ, qid ex natura sua existat, qem locum in mundo habeat, qàm diu duratura sit, ex qibus conflata sit, qibus possit obvenire, qi dare eam & avferre possint.

§ 10. Aranea muscam ubi ceperit, se effert tanqam magni qid egerit; alius ubi lepusculum; alius, ubi reticulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius ubi ursos; alius ubi Sarmatas, nam & isti, qi hos capiunt, qid latronibus distant, si mentes ac decreta utrobiq; spectaveris?

φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιβρώτοις θηριομάχοις, οἵ τινες μεστοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, παρακαλοῦσιν ὅμως [a] εἰς τὴν αὔριον φυλαχθῆναι, παραβληθησόμενοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγμασιν. ἐμβίβασον οὖν σαυτὸν εἰς [b] τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. κἂν μὲν ἐπ' αὐτῶν μένειν δύνῃ, [c] μένε, ὥσπερ εἰς μακάρων τινὰς νήσους μετῳκισμένος. ἐὰν δὲ αἴσθῃ ὅτι ἐκπίπτεις, καὶ οὐ περικρατεῖς, ἄπιθι θαῤῥῶν εἰς γωνίαν τινὰ, ὅπου κρατήσεις· ἢ καὶ παντάπασιν [d] ἔξιθι τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως, καὶ αἰδημόνως, [e] ἕν γε τοῦτο μόνον πράξας ἐν τῷ βίῳ, τὸ οὕτως ἐξελθεῖν. πρὸς μέντοι τὸ [f] μεμνῆσθαι τῶν ὀνομάτων, μεγάλως συλλήψεταί σοι, τὸ μεμνῆσθαι θεῶν, καὶ ὅτι οὐ κολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· καὶ εἶναι, τὴν μὲν συκῆν τὰ συκῆς ποιοῦσαν, τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνὸς, [g] τὴν δὲ μέλισσαν, τὰ μελίσσης, [h] τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου.

§ 9. * Μῖμος, * πόλεμος, πτοία, νάρκη, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπαλείψεταί σου τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, * ὁπόσα [i] * ὁ φυσιολογητὸς φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις· δεῖ δὲ πᾶν [k] οὕτω βλέπειν καὶ πράσσειν, ὥστε καὶ τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, καὶ ἅμα τὸ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστων ἐπιστήμης [l] αὔθαδες σώζεσθαι [m] λανθάνον, [n] οὐχὶ κρυπτόμενον. [o] * πότε γὰρ ἁπλότητος ἀπολαύσεις, * πότε δὲ σεμνότητος, * πότε δὲ [p] τῆς ἐφ' ἑκάστου γνωρίσεως, [q] τί τέ ἐστιν κατ' οὐσίαν, καὶ τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ [r] ἐπὶ πόσον πέφυκεν ὑφίστασθαι, καὶ ἐκ τίνων συγκέκειται, καὶ τίσι δύναται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι.

§ 10. [s] Ἀράχνιον μυῖαν θηράσαν μεγαφρονεῖ, ἄλλος δὲ λαγίδιον, ἄλλος δὲ ὑποχῇ ἀφύην, ἄλλος δὲ σύδια, ἄλλος δὲ ἄρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. οὗτοι γὰρ οὐ λῃσταὶ, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς;

[a] L. 4. §. 15. 47. 50.
[b] L. 2. § 5.
[c] L. 6. § 30.
[d] Inf. § 32. L. 8. § 47.
[e] L. 6. § 2.
[f] L. 3. § 11.
[g] L. 5. § 1.
[h] L. 8. § 26.
* Λοιμὸς, Xyl.
* πόλεμος,
* πόσα Mer.
[i] L. 8. § 13.
* ἀφυσιολογήτως f. L. 9. § 41. Inf. § 31.
[k] L. 8. § 26, 27.
[l] L. 6. § 47.
[m] L. 7. § 67.
[n] L. 3. § 7, 8.
[o] Sup. § 1.
* τότε f.
[p] L. 7. § 29.
[q] L. 3. § 11.
[r] L. 9. § 25.
[s] L. 8. § 43.

[a] Sup. § 1. l. 9. § 32, 33.
[b] L. 4. § 36. l. 8 § 22.
[c] L. 3. § 11.
[d] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[e] L. 4. § 34. Sup. § 8.
* ἀνῆκε Lug. An.
[f] L. 3. § 16.
* μὴ Lug.
[g] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[h] L. 7. § 28.
[i] L. 12. § 1, 2.
[k] L. 5. § 27. l. 9 § 6.
[l] L. 4. § 18. l. 12. § 2.
[m] L. 5. § 3.
[n] L. 2. § 16. l. 12. § 1.
[o] L. 7. § 31.
[p] L. 4. § 37. l. 7. § 53.
εὐ μόνος, ἤ τοι / ὁ μόνος Mer.
[q] Inf. § 33.
[r] L. 8. § 5.
* [καὶ] ἀμ. Boot.
[s] L. 7. § 5. 7.
[t] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[u] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
* τούτου ἐστὶ Boot.
[x] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[y] L. 3. § 5.
[z] L. 3. § 11.
[a] L. 4. § 18. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[b] L. 3. § 4. l. 9 § 18. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[c] L. 4. § 38.
[d] L. 8. § 55.
[e] L. 7. § 17.

§ 11. [a] Πῶς εἰς ἄλληλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι. καὶ [b] διηνεκῶς πρόσεχε, καὶ συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο τὸ μέρος. [c] οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν· ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐννοήσας, ὅτι [d] ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπιόντα ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, [e] * ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν, [f] δικαιοσύνῃ * μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῶν ὅλων φύσει. [g] τί δ' ἐρεῖ τις, ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, ἢ πράξει κατ' αὐτοῦ, οὐδ' εἰς νοῦν βάλλεται. δύο τούτοις [h] ἀρκούμενος αὐτὸς, [i] δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πρασσόμενον, καὶ [k] φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον ἑαυτῷ· [l] ἀσχολίας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς ἀφῆκεν· καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἢ [m] εὐθεῖαν περαίνειν [n] διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθεῖαν περαίνοντι [o] ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

§ 12. [p] Τίς ὑπονοίας χρεία, [q] παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πραχθῆναι; κἂν μὲν συνορᾷς, * εὐμενῶς, [r] * ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν· ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ [s] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [t] ἐὰν δὲ ἕτερά τινα πρὸς ταῦτα ἀντιβαίνῃ, προϊέναι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λελογισμένως, [u] ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου· ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου. ἐπεί τοι ἥ γε ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου *. ἔστω, σχολαῖόν τι καὶ ἅμα [x] εὐκίνητόν ἐστι, καὶ [y] φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκὸς, [z] ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος.

§ 13. Πυνθάνεσθαι ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἐξ ὕπνου γινόμενον, [a] μήτι διοίσει σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἔχοντα; οὐ διοίσει. μήτι ἐπιλέλησαι, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, [b] τοιοῦτοι μέν εἰσιν ἐπὶ τῆς κλίνης, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιοῦσιν, [c] οἷα δὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἁρπάζουσιν, οὐ χερσὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῶν μέρει, [d] ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ, πίστις, αἰδὼς, ἀλήθεια, νόμος, [e] ἀγαθὸς δαίμων;

§ 11. Methodo contemplativa instructus sis, qâ perspectum habeas, qomodo cuncta in se invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celsitatem confert magis. corpus exuit, qi sic affectus est, reputánsq; secum, mox esse sibi, relictis his omnibus, ab hominibus discedendum, totum sese permittit, justitiæ, in eis qæ ab ipso fiunt; universi naturæ, in eis qæ obveniunt ipsi. qid avtem alius qispiam de ipso sive dicat, sive existimet, avt adversùs ipsum faciat, nè cogitat qidē. utpote qi duobus hisce etiam contentus sit, qicqid impræsentiarum agit, justum præstare, & qicqid impræsentiarum sibi obvenit, diligere: negotiis verò studiísq; reliqis omnibus missis, nihil aliud velit, qàm rectâ juxta legem proficisci, rectâq; proficiscentem Deum ipsum seqi.

§ 12. Ecqis suspicionis usus est, cùm qid fieri oporteat considerare præsto sit? & siqidem id perspexeris, placidè ac constanter eâ progredi; sin minùs, consistere, & optimos qosq; in consilium adhibere, deniq; si aliud qippiam, qo minùs eâ procedas, obstiterit, prout occasiones præsentes se obtulerint, consideratè progredi, ei qod justum tibi visum fuerit, adhærendo? hoc enim assequi, ut justè agas, optimum est: nec nisi ab hoc aberrando excideris. qietum qiddam, & agile tamen, alacre pariter & compositum est, qisqis rationi per omnia obseqitur.

§ 13. Somno excusso statim percontare te, nunqid tuâ intererit, si justa bonáqe ab alio aliqo fiant. nihil intererit. nunqid oblitus sis, qales isti, qi de aliis lavdandis vituperandísqe tantopere se efferunt, in lecto sint, qales ad mensam, qæ faciant, qæ fugiant, qæ sectentur, qæ suffurentur, qæ rapiant ad se, non manibus pedibúsqe, qod dici solet, sed parte sui pretiosissimâ, qâ, ubi libuerit, conseqi liceat fidem, modestiam, veritatem, legem, genium deniq; bonum.

§ 14.

§ 14. Cuncta danti pariter ac recipienti naturæ, homo probè institutus ac modestus dicet, *Da qod vis; repete qod vis.* nec elatus hoc dicet, sed obseqens tantùm, & benevolo adversùs eam affectu.

§ 15. Exiguum est qod superest vitæ tuæ. vive tanqam in monte. nihil enim interest hîc an illîc, siqis ubicunqe in orbe, tanqam in urbe, degat. viderint, nôríntqe homines, hominem verum, qi naturæ convenienter vivat. sin non sustinent, occidant. hoc enim satius est, qàm ità vivere, uti ipsi vivunt volúntve.

§ 16. Nè ulteriùs occupere totus, disserendo qalis vir bonus sit, sed enitendo ut ipse sis.

§ 17. Ævi totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat. qódqe particularia omnia, substantiam qod attinet, milii sunt instar; tempus qod attinet, terebri circumvolutio.

§ 18. Rerum præsentium unamqamq; advertendo, considera eam jam dissolutam, & in mutatione & qasi putrefactione qadam, avt dissipatione, constitutam, sive ut mori qodammodo nata sit.

§ 19. Cogita, qales sint homines vescentes, dormientes, coeuntes, excernentes, alia ejusmodi agentes. rursus, qales, ubi inflantur, efferuntur, irascuntur, tanqam in sublimi siti aliqos increpant. pavlò avtem antè, qàm multis & qâ mercede, inserviebant; & pavlò pòst, qo in statu futuri sunt.

§ 20. Confert cuiqe, qod fert cuiqe natura universi. & tum confert, qando illa fert.

§ 21. Amat imbrem tellus. amat & almus æther. amat & mundus facere qicqid futurum est ut fiat. dico itaqe mundo ipse, *ecqid tu amas? idem ipse amo.* annon illud ità & fit & dicitur vulgò, *Amat*, hoc vel illud *fieri*.

§ 22. Vel istîc vivis, & vitæ huic jam assvevisti; vel foràs vadis, & hoc volebas;

§ 14. Τῇ [a] πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει, ὁ πεπαιδευμένος καὶ αἰδήμων λέγει· [b] δὸς ὃ θέλεις· [c] ἀπόλαβε ὃ θέλεις. λέγει δὲ τοῦτο [d] οὐ καταθρασυνόμενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

§ 15. [e] Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο. [f] ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. [g] οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐκεῖ ἢ ὧδε, ἐάν τις πανταχοῦ, [h] ὡς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν οἱ ἄνθρωποι [i] ἄνθρωπον ἀληθινὸν [k] κατὰ φύσιν ζῶντα. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν. [l] κρεῖττον γὰρ, ἢ οὕτω ζῆν.

§ 16. Μηκέθ᾽ * ὅλως περὶ τοῦ οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι, ἀλλὰ [m] εἶναι τοιοῦτον.

§ 17. [n] Τοῦ ὅλου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν [o] πρὸς οὐσίαν, κεγχραμίς· ὡς δὲ [p] πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφή.

§ 18. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, [q] ἐπινοεῖν αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σήψει ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καθότι ἕκαστον πέφυκεν, [r] ὥσπερ θνήσκειν.

§ 19. [s] Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. εἶτα οἷοι * ἀνδρονομούμενοι, καὶ γαυρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπλήττοντες· πρὸ ὀλίγου δὲ [t] ἐδούλευον πόσοις, καὶ [u] δι᾽ οἷα· καὶ [x] μετ᾽ ὀλίγον, ἐν * τοιούτοις ἔσονται.

§ 20. [y] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. καὶ [z] τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

§ 21. [a] Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· [b] ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι ὃ ἂν μέλλῃ γίνεσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι [c] σοὶ συνερῶ. μήτι * δ᾽ οὕτω κἀκεῖνο γίνεται καὶ λέγεται, ὅτι [d] φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι;

§ 22. Ἤτοι ἐνταῦθα ζῇς, καὶ ἤδη [e] εἴθικας· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο ἤθελες·

[a] Sup. § 1. L. 4. § 23.
[b] L. 3. § 6. l. 4. § 31.
[c] L. 8. § 33.
[d] L. 9. § 3.
[e] L. 2. § 2. 6. Sup. § 11.
[f] Inf. § 22, 23.
[g] L. 8. § 45.
[h] L. 4. § 3, 4.
[i] Sup. § 8.
[k] Sup. § 2.
[l] L. 9. § 2.
* ὅλος
[m] L. 4. § 17.
[n] L. 7. § 35. l. 11. § 1.
[o] L. 4. § 3.
[p] L. 5. § 24.
[q] Sup. § 7.
[r] L. 4. § 48. l. 9. § 21.
[s] Sup § 13.
[t] L. 8. § 3.
[u] L. 6. § 59.
[x] L. 3. § 3 l 4. § 48. l. 8. § 37.
* ὁποίοις f.
[y] L. 4. § 23.
[z] L. 11. § 13.
[a] Evripid.
[b] L. 7. § 18. 25.
[c] L. 9. § 1.
[d] L. 9. § 35.
[e] L. 12. § 6.

ων
* ἀγορανο[illegible] Mer.
* δ᾽ [illegible]

[a] L. 12. § 36.
* -τό [τι, οἷ] ἐκ f.
[b] Sup. § 15.
[c] Plato Theætet.
* τὸ τεῖχος] περι
[d] L. 5. § 11.
[e] L. 12. § 33.
[f] L. 5. § 8.
[g] L. 7. § 66. 67.
[h] L. 5. § 26.
[i] L. 4. § 29.
[k] L. 11. § 8. 9.
* ὅτι β· f.
[l] L. 6. § 1. 5.
[m] L. 4. § 10.
[n] L. 7. § 7.
[o] L. 5. § 4. l. 12. § 26.
[p] L. 4. § 48. l. 6. § 13.
[q] Inf. § 38.
[r] L. 4. § 36. l. 7. § 29. 30. l. 9. § 25.
[s] L. 12. § 30.
[t] L. 3. § 15. l. 11. § 12.
[u] L. 2. § 14.
[x] L. 7. § 49.
[y] L. 6. § 44.

ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ [a] ἀπελειτούργησας. παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν· οὐκοῦν εὐθύμει.

§ 23. Ἐναργὲς ἔστω ἀεὶ τὸ, ὅτι τοιοῦτο * ἐκεῖνο ὁ ἀγρός ἐστι· καὶ πῶς [b] πάντα ἐστὶ ταὐτὰ ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου θέλεις. ἄντικρυς γὰρ εὑρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος· [c] σηκὸν ἐν ὄρει, φησὶ, * περιβαλλόμενος [καὶ βάλλων βλήματα.]

§ 24. [d] Τί ἐστί μοι τὸ ἡγεμονικόν μου· καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν· καὶ [e] πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι. μήτι κενὸν νοῦ ἐστι· μήτι ἀπόλυτον καὶ [f] ἀπεσπασμένον κοινωνίας· [g] μήτι προστετηκὸς καὶ ἀνακεκραμμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε [h] τούτῳ συντρέπεσθαι.

§ 25. [i] Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης. κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παρανομῶν, δραπέτης, ἅμα καὶ [k] ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, * ὃ βούλεταί τι γεγονέναι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενέσθαι, τῶν ὑπὸ [l] τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος τεταγμένων, ὅς ἐστι νόμος, [m] νέμων, ὅσα ἑκάστῳ [n] ἐπιβάλλει. ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

§ 26. [o] Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος· [p] ἐξ οἵου, οἷον; πάλιν τροφὴν διὰ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν [q] ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα αἴσθησιν καὶ ὁρμὴν τὸ ὅλον ζωὴν καὶ ῥώμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα;) ποιεῖ. [r] ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ὁρᾶν, ὡς καὶ [s] τὴν βρίθουσαν, καὶ τὴν ἀνωφερῆ, ὁρῶμεν, [t] οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ᾽ οὐχ ἧττον ἐναργῶς.

§ 27. Συνεχῶς ἐπινοεῖν, πῶς [u] πάντα τοιαῦτα, ὁποῖα νῦν γίνεται, καὶ πρόσθεν ἐγίνετο· καὶ [x] ἐπινοεῖν γενησόμενα, καὶ [y] ὅλα δράματα καὶ σκηνὰς ὁμοειδεῖς, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς

vel moreris, & munere defunctus es. præter ista nihil restat. bono itaqe sis animo.

§ 23. Illud tibi semper constet, ejusmodi qiddam agrum esse, cujusmodi est locus alius qilibet. eadémq; esse omnia istic agentibus, qæ eis, qi in montium verticibus, vel in litorum crepidinibus, vel alibi ubicunqe volueris, versantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis muro, ut caulæ septo circundatus.*

§ 24. Qidnã est mihi nunc mens mea? vel qalem ego eam præsto? ad qidnam eâ jam utor? nunqid est intellectu vacua? nunqid à societate communi soluta & revulsa? nunqid carunculæ ità agglutinata & permixta, ut cum illa mutetur unà?

§ 25. Qi dominum fugit, fugitivus est. dominus avtem est lex. ergò qi legem transgreditur, fugitivus est. idem est & qi ideo angitur, vel irascitur, vel metuit, qod secus, qàm ipse velit, avt factum sit, avt fiat, avt futurum sit eorum qicqam, qæ ab universi rectore sunt constituta, qi est ipse lex unicuiq; qod suum est tribuens. fugitivus est igitur, qi metuit, vel angitur, vel irascitur.

§ 26. In uterum semen qi misit, abscedit. hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & absolvit; ex qali qalem? alimentum rursus mater per gulam demittit; qod alia insuper cavsa ubi exceperit, sensum, motúmq;, adeóq; vitam ac vires & alia (qot ea numero & qalia?) conficit. hæc, tantâ licèt involvantur caligine, contemplari oportet, facultatémq; ità intueri qæ ista facit, prout vim eam cernimus, qâ vel deorsum, vel sursum corpora feruntur, non oculis qidem externis, sed nec minùs clarè tamen.

§ 27. Cogita tecum jugiter, qalia nunc sunt omnia, talia priùs actitata; cogita & talia futura esse. propone tibi ob oculos, fabulas totas scenásq; uniformes, qæcunqe vel ex notitia tua, vel ex

ex historia antiqa cognita habueris; avlam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœsi. ejusdem planè modi fuerunt omnia illa, nisi qòd per alios agebantur.

§ 28. Hominem de re ulla dolentem, atqe ægrè ferentem qicqam, similem habe porcello, qi dum mactatur, calcitrat & vociferatur: cujusmodi est & qi decumbens tacitè solus secum sortem deplorat suam. considera & fato nos illigatos teneri: & rationali animali soli datum esse, ut eis qæ eveniunt, sponte obseqi possit; cùm seqi ipsum omnibus sit necessarium.

§ 29. Consideratâ seorsim, qam instituis, re omni, percontare te, num ideo mors gravis habenda sit, qia eâ te privet.

§ 30. Ubi peccato alicujus offenderis, translatione factâ perpende tecum, annon ipse ejusmodi aliqid pecces. puta, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud istiusmodi. hoc enim si adverteris, ira statim tibi excidet. præsertim, si succurrerit unà, cogi hominem. qid enim faceret? avt, si poteris, tu illum vi illâ expedias.

§ 31. Satyrionem ubi videris Socraticum, Evtychem cogita vel Hymenem. & Evphratem ubi videris, Evtychionem cogita vel Sylvanum. & Alciphrone viso, Tropæophorum cogita; & Xenophonte, Critonem vel Severum. & temet ubi respexeris, Cæsarum aliqem. & in qolibet cogitando, geminum ei qempiam. tum mentem tibi subeat, Ubi nunc sunt illi? nusqam sané: avt ubi tandem? ità enim perspectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil esse, præsertim, si simul fueris recordatus, qicqid semel mutârit, per spatium temporis infinitum non esse ampliùs futurum. tu verò spatii illius qantulum occupas? cur ergó tibi non sufficit spatium hoc tam breve, prout te decet, transigere? qàm pulcram bene agendi materiam occasionémqe subterfugis? qid enim sunt aliud hæc omnia,

προσβυτέρας ἱστορίας ἔγνως, περὶ ὀμμάτων τίθεσθαι· οἷον [a] αὐλὴν ὅλην Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλὴν ὅλην Ἀντωνίνου, καὶ αὐλὴν ὅλην Φιλίππου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἑτέρων.

§ 28. Φαντάζου πάντα τὸν ἐφ' ὁτιοῦν λυπούμενον, ἢ δυσαρεστοῦντα, [b] ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ, ἀπολακτίζοντι καὶ κεκραγότι. * ὅμοιον καὶ ὁ οἰμώζων ἐπὶ τοῦ κλινιδίου μόνος σιωπῇ τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν· καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται, τὸ [c] ἑκουσίως ἕπεσθαι τοῖς γινομένοις. [d] τὸ δὲ ἕπεσθαι ψιλὸν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

§ 29. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστου ὧν ποιεῖς ἐφιστάνων, ἐρώτα σεαυτὸν, [e] εἰ ὁ θάνατος δεινὸν διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι.

§ 30. Ὅταν προσκόπτῃς ἐπί τινος ἁμαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβὰς, ἐπιλογίζου, [f] τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις· οἷον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, τὴν ἡδονὴν, ἢ τὸ δοξάριον, καὶ κατ' εἶδος. τούτῳ γὰρ ἐπιβάλλων, ταχέως ἐπιλήσῃ τῆς ὀργῆς· συμπίπτοντος τοῦ, ὅτι [g] βιάζεται· [h] τί γὰρ ποιήσει; ἢ [i] δύναται, ἄφελε αὐτοῦ τὸ βιαζόμενον.

§ 31. Σατύρωνα * ἰδὼν Σωκρατικὸν, φαντάζου ἢ Εὐτυχῆ, ἢ Ὑμένα. καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανὸν φαντάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σεουῆρον φαντάζου. καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ ἀνάλογον. εἶτα συμπροσπιπτέτω σοι. [k] ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ· ἢ * ὁπουδή. οὕτως γὰρ συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, [l] καπνὸν, καὶ τὸ μηδέν. μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσῃς, ὅτι [m] τὸ ἅπαξ μεταβαλὸν οὐκέτι ἔσται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ [n] ἀρκεῖ σοι [o] τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; [p] οἵαν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις; τί γάρ ἐστι πάντα ταῦτα

[a] L. 8. § 25. 31.
[b] L. 11. § 18. l. 12. § 27.
* ὅμοιος. ita MS. Hoeshemer.
[c] Sup. § 8.
[d] L. 2. § 3. l. 4. § 42.
[e] L. 12. § 31.
[f] L. 7. § 26. l. 11. § 18.
[g] L. 5. § 28. l. 8. § 14.
[h] L. 12. § 16. λει
[i] L. 9. § 11.
* -ίωνα f.
[k] L. 7. § 58. l. 8. § 25. 31. l. 12. § 27.
* ὅπου δή;
[l] L. 2. § 17. l. 12. § 33.
[m] L. 4. § 3. βα
[n] L. 6 § 2. l. 9. § 6.
[o] L. 4. § 26.
[p] L. 7. § 58. 68.

[a] L. 6. § 20.
[b] L. 8. § 26.
[c] L. 10. § 9.
[d] Inf. § 35.
[e] L. 4. § 1.
[f] L. 11. § 13.
[g] L. 12. § 1.
[h] L. 5. § 5.
[i] L. 8. § 32. Inf. § 33.
[k] Sup. § 8.
[l] Sup. § 12. 31.
[m] Sup. § 32. l. 11. § 9.
[n] L. 9. § 26.
[o] L. 6. § 51.
[p] L. 5. § 16. l. 6. § 16. 40.
[q] L. 6. § 7. l. 8. § 26. 43. l. 11. § 16.
[r] L. 7. § 54. l. 8. § 45. l. 11. § 7.
[s] Sup. § 2.
[t] L. 5. § 10. 20. l. 8. § 7. 32. 41.
[u] L. 7. § 73. l. 8. § 2.
[x] L. 4. § 41. l. 12. § 33.
[y] L. 4 § 7. 11.
[z] L. 8. § 56, 57.
[a] L. 8. § 28.
[b] L, 8. § 55.

ἄλλο, πλὴν [a] γυμνάσματα λόγου [b] ἑωρακότος ἀκριβῶς καὶ [c] φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσῃς σαυτῷ καὶ ταῦτα· [d] ὡς ὁ ἐῤῥωμένος στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ, [e] ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ,τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ.

§ 32. [f] Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ, ὅτι οὐχ [g] ἁπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήψεται. [h] πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί. [i] τίς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι καὶ ἁπλοῦν; σὺ μόνον κρῖνον [k] μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ. οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

§ 33. [l] Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέστατον πραχθῆναι; ἢ ῥηθῆναι; ὅ,τι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, [m] ἔξεστιν αὐτὸ πρᾶξαι ἢ εἰπεῖν. καὶ μὴ προφασίζου, ὡς κωλυόμενος· οὐ πρότερον παύσῃ [n] στένων, πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι [o] οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφὴ, τοῦτό σοι τὸ ἐπὶ τῆς ὑποβαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης [p] ποιεῖν τὰ οἰκεῖα τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· [q] ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν, πᾶν ὃ ἔξεστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. [r] πανταχοῦ δὲ ἔξεστι· τῷ μὲν οὖν κυλίνδρῳ, οὐ πανταχοῦ δίδοται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕδατι, οὐδὲ πυρὶ, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα [s] ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται· τὰ γὰρ διείργοντα καὶ ἐνιστάμενα πολλά· [t] νοῦς δὲ καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. ταύτην τὴν ῥᾳστώνην πρὸ ὀμμάτων τιθέμενος, καθ' ἣν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρανοῦς, [u] μηκέτι μηδὲν ἐπιζήτει. τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἤτοι τοῦ σωματικοῦ ἐστι [x] τοῦ νεκροῦ, ἢ [y] χωρὶς ὑπολήψεως, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, [z] οὐ θραύει, [a] οὐδὲ ποιεῖ κακὸν οὐδοτιοῦν· ἐπεί τοι καὶ [b] ὁ πάσχων

qàm mentis, qæ, hac in vita qæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perſpexerit, exercitationes. perſiſte ergò, dum & iſta tibi familiaria effeceris, qo modo ſtomachus robuſtus cuncta ſibi accommodat, igníſqe validus, qicqid ingeſſeris, flammam indè ac fulgorem edit.

§ 32. Nulli liceat verè de te dicere, non eſſe te ſimplicem, avt non eſſe te bonum. ſed mentiatur, qiſqis horum qicqam de te opinatus fuerit. hoc avtem totum in te ſitum eſt. qis enim te bonum ſimplicémve eſſe prohibuerit? tu tantùm ſtatuas, nec ulteriùs vivere, qàm talis futurus ſis. neq; enim ratio id poſcit, nî talis ſis.

§ 33. Ecqid eſt, qod de materia iſta rectiſſimè vel fieri vel dici poſſit? qicqid enim hoc fuerit, vel facere idipſum, vel dicere licet, nec obtendas, impediri te. antè ingemiſcere non deſinas, qàm eò te adegeris, ut qod voluptuariis hominibus eſt luxu diffluere, hoc tibi fuerit de ſubjecta qaqe oblata tibi materia ea facere, qæ humanæ conſtitutioni conveniant. etenim pro oblectamento eſſe tibi debet, qicqid ſecundùm naturam tuam agere tibi datur. datur avtem hoc ubiqe. ſiqidem cylindro qidem non conceditur, ut motu proprio ubiqe feratur; ſed nec aqæ, nec igni, nec alii rei cuiqam, qæ à natura mera, vel anima regitur irrationali. qæ enim coerceant & obſiſtant, multa ſunt. verùm mens & ratio per obſtantia qælibet, prout nata eſt, & prout vult ipſa, procedit. tu ergo ob oculos iſtud habens, rationem per omnia facilitate ferri eâdem planè, qâ ignis ſurſum, lapis deorſum, per declive cylindrus, nihil qæras ulteriùs. reliqa enim obſtacula, vel ſunt corporis, qod cadaveris inſtar habet, vel opinione, & rationis inclinatione ſemotâ, non infringunt, avt mali qicqam efficiunt. alioqi ea qi patitur,

malu

malus fieret. atqi in aliis qidem operibus omnibus ità se habet, ut qicqid alicui horum mali contigerit, deterius illud faciat, qòd eo afficitur. istîc verò, si ità dicere licuerit, præstantior fit homo ac lavde dignior, dum eis qæ objiciuntur, rectè utitur. in summa memineris, civem indigenam nihil lædere, nî civitatem lædat: civitatem nihil lædere, nî legem lædat. horum avtem, qæ infortunia dicimus, nihil legem lædit. qod avtem legem non lædit, nec civitatem, nec civem læserit.

§ 34. Qi decretis veris imbutus est, hunc dictum brevissimum & è trivio arreptum qodlibet commonere suffecerit de mœrore metúve pellendo. qale illud est,

Sternit humi frondes alias vis aspera venti:
Ast alias natura parat, qæ vere virescent.
Sic hominum genus est: hic nascitur, occidit ille.

foliola sunt & filioli tui; foliola sunt & homunciones isti, qi tanto cum strepitu, tanqam fide digni, alios celebrant, vel è contrario diris devovent, vel clam vituperant & subsannant. foliola itidem, qi famam tui posthumam excepturi sunt. ista enim omnia verno tempore prodeunt; dein ventus ubi straverit, sylva horum vice novâ alia profert. commune avtem omnium est, breve existendi spatium. at tu omnia, tanqam æterna futura, fugis appetísve. mora parvula, & lumina tibi condentur: eúmqe qi te extulerit, alius aliqis lugebit.

§ 35. Sani est oculi, cernere visibilia qævis, nec dicere, *Viridia velim.* hoc etenim lippientis est. sed & avditûs ac olfactûs est sani ad sonos odorésve qosvis percipiendos promptũ esse. & stomachi valentis, adversùs edulia qævis pariter se habere; sicut molã ad omnia, ad qæ molenda con-

* αὐτὸ, κακὸς ἂν εὐθὺς ἐγένετο. ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων πάντων, ὅ,τι ἂν κακόν τινι αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα δὲ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ [a] κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ [b] ἐπαινετώτερος, [c] ὀρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. ὅλως δὲ μέμνησο, ὅτι [d] τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὃ πόλιν οὐ βλάπτει· οὐδέ γε πόλιν βλάπτει, ὃ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. ὃ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

§ 34. Τῷ * δεδειγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων, ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυπίας καὶ ἀφοβίας. οἷον,

[e] Φύλλα τὰ μέν τ᾽ ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ᾽ ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ᾽ ἐπιγίγνεται ὥρη·
Ὣς ἀνδρῶν γενεὴ, ἡ μὲν φύει, ἡ δ᾽ ἀπολήγει.

[f] φυλλάριον δὲ καὶ τὰ τεκνία σου· [g] φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιβοῶντα ἀξιοπίστως, καὶ ἐπιφημοῦντα, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων καταρώμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα, καὶ χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως, καὶ [h] τὰ διαδεξόμενα τὴν ὑστεροφημίαν· πάντα γὰρ ταῦτα ἔαρος ἐπιγίνεται ὥρῃ· εἶτα ἄνεμος καταβέβληκεν· ἔπειθ᾽ [i] ἡ ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. [k] τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν πᾶσιν· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις, καὶ διώκεις. [l] μικρὸν καὶ καταμύσεις. [m] τὸν δὲ ἐξενεγκόντα σε ἤδη, ἄλλος θρηνήσει.

§ 35. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ ὁρατὰ, καὶ μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντός ἐστι. καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν, καὶ ὄσφρησιν εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὀσφραντὰ ἑτοίμην εἶναι. καὶ [n] τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα ὅσα ἀλέσουσα κατεσκεύασται

* αὐτὸς Mer.
[a] L. 4. § 1.
[b] L. 5. § 15.
[c] L. 7. § 68. l. 8. § 29.
[d] L. 5. § 22.
* δεδηγμ. Xyl. & Lug. δεδευμ. L. 3. § 4.
[e] Homer. Iliad. ξ. v. 147.
[f] L. 11. § 34.
[g] L. 5. § 36. l. 8. § 21.
* [illegible] MS. Hasl.
[h] L. 4. § 19.
[i] L. 7. § 23. 25.
[k] L. 5. § 10.
[l] L. 7. § 70. l. 8. § 2. 5.
[m] L. 4. § 50.
[n] Sup. § 31.

ασαι· καὶ τοίνυν [a] τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἑτοίμην εἶναι. ἡ δὲ λέγουσα, [b] τὰ τεκνία σωζέσθω, καὶ πάντες ὅ,τι ἂν πράξω ἐπαινείτωσαν, ὀφθαλμός ἐστι τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἢ ὀδόντες τὰ ἁπαλά.

[a] L. 8. § 43. [b] L. 9. § 40.

dita est. pari igitur ratione & mentis est sanæ, ad obvenientia qæq; idoneam esse. qæ verò dixerit, *Liberos mihi salvos velim; &, Omnes qicqid fecero lavdent, velim*; oculi est instar viridia poscentis, vel dentium tenella postulantium.

§ 36. [c] Οὐδείς ἐστιν οὕτως εὔποτμος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστήξονταί τινες ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. σπουδαῖος καὶ σοφὸς ἦν. μὴ τὸ πανύστατον ἔσται τις ὁ καθ' αὑτὸν λέγων; ἀναπνεύσω * μέν ποτε [d] ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἦν· ἀλλὰ ᾐσθανόμην, ὅτι ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου. ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἄλλα ἐστι, δι' ἃ πολὺς ὁ ἀπαλλακτιῶν ἡμῶν. [e] τοῦτο οὖν ἐννοήσεις ἀποθνήσκων, καὶ εὐκολώτερον ἐξελεύσῃ, λογιζόμενος, ἐκ τοιούτου βίου ἀπέρχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινωνοί, ὑπὲρ ὧν τοσαῦτα ἠγωνισάμην, ηὐξάμην, ἐφρόντισα, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐθέλουσί με ὑπάγειν, ἄλλην τινὰ τυχὸν ἐκ τούτου ῥᾳστώνην ἐλπίζοντες. τί ἂν οὖν τις ἀντέχοιτο τῆς ἐνταῦθα μακροτέρας διατριβῆς; [f] μὴ μέντοι διὰ τοῦτο ἔλαττον εὐμενὴς αὐτοῖς ἄπιθι, ἀλλὰ [g] τὸ ἴδιον ἔθος διασώζων, [h] φίλος, καὶ εὔνους, καὶ [i] ἵλεως, καὶ μὴ πάλιν ὡς ἀποσπώμενος· ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατοῦντος [k] εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξειλεῖται, τοιαύτην καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι· καὶ γὰρ [l] τούτοις ἡ φύσις συνῆψε, καὶ συνέκεινεν. ἀλλὰ νῦν διαλύει; διαλύομαι, ὡς ἀπὸ οἰκείων μέν, οὐ μὴν [m] ἀνθελκόμενος, ἀλλ' ἀβιάστως· [n] ἓν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

[c] L. 5. § 10. l. 9. § 3. * σπμ. [d] L. 5. § 9. l. 11. § 18. [e] L. 4. § 50. [f] L. 5. § 10. [g] L. 7. § 15. [h] L. 7. § 22. [i] L. 2. § 3. [k] L. 3. § 5. [l] L. 6. § 39. [m] L. 3. § 5.

§ 36. Nemo qisqam adeò felix est, cui morienti non adstabunt aliqi, qi præsenti lætentur malo. bonus sapiénsqe fuerit, annon ad extremum futurus est qi de illo dicat, *Respirabimus jam tandem à pædagogo isto. non erat reverà asper nostri cuiqam: sensi tamen tacitè illum damnâsse nos.* hæc igitur de viro bono. at nos qod attinet, qàm multa sunt alia, ob qæ à nobis liberari desiderent havd pavci? hoc si inter moriendum cogitaveris, libentiùs discedes; cùm ità tecum rem putaveris, Ex ea vita discedo, in qa ipsi ejusdem mecum participes, pro qibus tam multa exantlavi, supplicavi, procuravi, illi, inqam, ipsi elatum me optant, tanqam qi levamen forsan hinc aliqod sperent. cur ergò diutiùs istîc moram trahere qis cupiat? nec propterea tamen minùs illis propitius discedas, sed moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis. qin rursus, nec tanqam vitæ avulsus, sed, prout eis, qibus mortis felicitas qædam obtigit, animula à corpore leniter exolvitur, talis & tua ab istis etiam esto discessio. eis enim te natura annexuit & conjunxit. at nunc disjungit. disjungor itaq; tanqam à necessariis, non abstractus tamen, sed sponte discedens. nam & hoc ex eis est, qæ sunt secundùm naturam.

§ 37. Ἔθισον ἐπὶ παντός, ὡς οἷόν τε, τοῦ πρασσομένου ὑπό τινος, ἐπιζητεῖν κατὰ σαυτόν, [o] οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει; ἄρχου δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ [p] σαυτὸν πρῶτον ἐξέταζε.

[n] L. 2. § 12. 17. [o] L. 2. § 16. l. 7. § 4. [p] L. 3. § 5. l. 5. § 11.

§ 37. Solenne tibi sit, in cujusqe (qoad ejus fieri potest) actione omni, apud te qærere, *Istud iste qo fine facit?* à temet avtem avspicare, téqe primo loco scrutare.

§ 38. Μέμνησο, ὅτι [q] τὸ νευροσπαστοῦν ἐστιν ἐκεῖνο, [r] τὸ ἔνδον ἐγκεκρυμμένον· [s] ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωή,

[q] L. 2. § 2. [r] L. 7. § 59. l. 8. § 28. [s] L. 12. § 33.

§ 38. Memento illud qod te velut fidiculis citat, esse intra te reconditum qiddam. illud est svadela, illud vita, illud

(si fas dicere) homo est. nè cùm illo junctim contempleris unqam circumjectum, vasis instar, conceptaculum hoc, & instrumenta hæc undiq; ex eodem efficta. sunt enim asciæ similia ista. hoc tantùm interest, qòd agnata sint. siqidem membrorum istorum, absq; forma qæ ea cieat sistátqe, non magìs usus est, qàm radii textrici, avt scriptori calami, avt avrigæ flagelli.

[a] ἐκεῖνο, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἄνθρωπος. μηδέποτε συμπεριφαντάζου [b] τὸ περικείμενον [c] ἀγγειῶδες, καὶ τὰ ὀργάνια ταῦτα τὰ περιπεπλασμένα. ὅμοια γάρ ἐστι σκεπάρνῳ. μόνον δὲ διαφέροντα, καθότι προσφυῆ ἐστιν. ἐπεί τοι οὐ μᾶλλόν τι τούτων ὄφελός ἐστι τῶν μορίων, χωρὶς [d] τῆς κινούσης καὶ ἰσχούσης αὐτὰ αἰτίας, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὑφαντείᾳ, καὶ τοῦ καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

[a] L. 12. § 3. λ'
[b] L. 12. § 2, 3.
[c] L. 3. § 3.
[d] L. 5. § 21. l. 7. § 55. Sup. § 26.

LIBER XI.

HÆ sunt animæ ratione præditæ proprietates. se cernit, fingit, artátqe, ut lubet, qalémqe vult ipsa, facit: fructum, qem profert, ipsa carpit. cùm arborum fructus, qódq; istis in animalibus respondet, alii carpant. finem semper suum asseqitur, ubicunqe constiterit vitæ terminus. neq; enim sic se habet, qo modo in saltando avt in fabulam agendo aliisqe ejusmodi, in qibus siqid incideris, actio tota fit mutila; sed in qacunqe parte, & ubicunqe deprehensa fuerit, qod præcessit plenum prorsus & perfectum sibi facit: ut dicere liceat, *Ego qæ mea sunt, omnia habeo.* adhæc mundum totum pervagatur, &, qod ambit hunc, vacuum, figurámqe ejusdem contemplatur, & in ævi immensitatem se porrigit, & universi per intervalla certa renovationem comprehendit & considerat; vidétqe simul, qòd nihil novi visuri sint posteri nostri, sicut nec ampliùs qicqam viderunt antecessores nostri, sed ità fit qodammodo, ut qadraginta annos qi egerit, mentem modò aliqam habuerit, & res gestas animadverterit, ex uniformitatis ratione, & præterita omnia & futura viderit. propria sunt animæ rationalis & ista; proximos diligere, veracem, verecundam esse, nihil sibi præ-

ΒΙΒΛΙΌΝ ια'.

ΤΑ' ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· [a] ἑαυτὴν ὁρᾷ, [b] ἑαυτὴν διαρθροῖ, ἑαυτὴν ὁποίαν ἂν βούληται ποιεῖ, [c] τὸν καρπὸν ὃν φέρει αὐτὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρποὺς, καὶ τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται) [d] τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ τοῦ βίου πέρας ἐπιστῇ. [e] οὐχ ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως καὶ ὑποκρίσεως καὶ τῶν τοιούτων ἀτελὴς γίνεται ἡ ὅλη πρᾶξις, ἐάν τι ἐγκόψῃ· ἀλλ' ἐπὶ παντὸς μέρους, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ, [f] πλήρες καὶ ἀπροσδεὲς ἑαυτῇ τὸ προτεθὲν ποιεῖ· ὥστε εἰπεῖν, [g] ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. ἔτι δὲ [h] περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ [i] εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ [k] τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων ἐμπεριλαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι [l] οὐδὲν νεώτερον ὄψονται οἱ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν· ἀλλὰ [m] τρόπον τινὰ ὁ τεσσαρακοντούτης, ἐὰν νοῦν ὁποσονοῦν ἔχῃ, πάντα τὰ γεγονότα, καὶ τὰ ἐσόμενα ἑώρακε [n] κατὰ τὸ ὁμοειδές. ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ [o] τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδὼς, καὶ τὸ [p] μηδὲν ἑαυτῆς προτι-

[a] Inf. § 12.
[b] L. 6. § 8.
[c] L. 9. § 10.
[d] L. 3. § 8.
[e] L. 12. § 36.
[f] L. 2. § 17. l. 3. § 5.
[g] L. 4. § 29. 49.
[h] L. 7. § 35. l. 9. § 30.
[i] L. 10. § 31.
[k] L. 9. § 28. l. 10. § 7.
[l] L. 6. § 37. l. 7. § 1.
[m] L. 2. § 14. l. 12. § 35.
[n] L. 7. § 49.
[o] L. 6. § 16. l. 8. § 26.
[p] L. 3. § 9. l. 5. § 21.

μῶν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου· οὕτως ἄρ' οὐδὲν διήνεγκε λόγος ὀρθὸς, καὶ [a] λόγος δικαιοσύνης.

[a] L. 10 § 1. l. 12. § 1.

§ 2. Ὠδῆς ἐπιτερποῦς, καὶ ὀρχήσεως, καὶ παγκρατίου καταφρονήσεις, ἐὰν τὴν μὲν ἐμμελῆ φωνὴν [b] καταμερίσῃς εἰς ἕκαστον τῶν φθόγγων, καὶ καθ' ἕνα πύθῃ σεαυτοῦ, εἰ τούτου ἥττων εἶ· [c] διατραπήσῃ γάρ. ἐπὶ δὲ ὀρχήσεως τὸ ἀνάλογον ποιήσας καθ' ἑκάστην κίνησιν ἢ σχέσιν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. ὅλως οὖν χωρὶς ἀρετῆς, καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο [d] ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν ἰέναι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ [e] ἐπὶ τὸν βίον ὅλον μετάφερε.

[b] L. 10. § 18.
[c] L. 8. § 36.
[d] L. 3. § 11.
[e] L. 6. § 13. l. 10. § 26.

§ 3. Οἵα ἐστὶν ἡ ψυχὴ [f] ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη * ἀπολυθῆναι δέῃ τοῦ σώματος, καὶ [g] ἤτοι σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι; τὸ δὲ ἕτοιμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίσεως ἔρχηται, μὴ [h] κατὰ ψιλὴν παράταξιν, ὡς οἱ Χριστιανοὶ, ἀλλὰ [i] λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥστε καὶ ἄλλον πεῖσαι, [k] ἀτραγῴδως.

[f] Sup. § 1. l. 2. § 5. 11.
* [δέῃ] ἀπ. f.
[g] L. 5. § 33. l. 8. § 25.
[h] L. 8. § 48. l. 9. § 53.
[i] L. 3. § 1.
[k] L. 1. § 16.

§ 4. Πεποίηκά τι κοινωνικῶς; [l] οὐκοῦν ὠφέλημαι. τοῦτο ἵνα ἀεὶ πρόχειρον ἀπαντᾷ· καὶ [m] μηδαμοῦ παύου.

[l] L. 7. § 13. 74.
[m] L. 5. § 6.

§ 5. Τίς σου [n] ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι· τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται, ἢ ἐκ θεωρημάτων, [o] τῶν μὲν περὶ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως, [p] τῶν δὲ περὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς;

[n] L. 4. § 31. l. 6. § 35.
[o] Sup. § 1. l. 8. § 26. Inf. § 12.
[p] L. 5 § 16. Inf. § 20.

§ 6. Πρῶτον αἱ τραγῳδίαι παρήχθησαν ὑπομνηστικαὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι [q] ταῦτα οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι οἷς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ψυχαγωγεῖσθε, τούτοις μὴ ἄχθεσθε [r] ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς. ὁρᾶτε γὰρ, ὅτι οὕτω δεῖ πάντα περαίνεσθαι, καὶ ὅτι φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κεκραγότες, [s] Ἰὼ Κιθαιρών. καὶ λέγεται δέ τινα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως. οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο μάλιστα·

[t] Εἰ δ' ἠμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμώ,

[q] L. 4. § 29. l. 7. § 58.
[r] L. 12. § 36.
[s] Tragic. N. Q. apud Arrian. Epictet. l. 1. cap. 24.
[t] L. 7. § 41.

ferre, qod & legis eſt proprium. ità inter rectam rationem & juſtitiæ rationem nihil intereſt.

§ 2. Cantilenam jucundam, ſaltationem, pancratium contemnes, ſi voce concinnâ in ſonos ſingulos diviſâ, de his ſigillatim te percontatus fueris, *Num iſtud me victum habet?* erubeſces enim id fateri. de ſaltationis motibus geſtibúſqe ſingulis, de pancratio itidem, ſi gemina feceris, futurum eſt ut pari modo adversùs hæc afficiaris. itaq; virtute ſolâ exceptâ & virtutis actionibus, in reliqis omnibus ad particulas ſeorſim conſideratas recurrere memento, ut ab harum disjunctione res ipſas contemptum eas. hoc autem ipſum & ad vitam totam transferas.

§ 3. Qalis eſt anima ea, qæ parata eſt jam ſtatim, ſi oportuerit, è corpore emigrare, & vel extingvi, vel diſpergi, vel permanere? ità paratam dico, ut à judicio peculiari promptitudo hæc profluat, non ab obſtinatione mera, pro Chriſtianorum more: ut mortem obeas conſideratè, compoſitè, citra tumultum, qò & aliis idem ſvadere poſſis.

§ 4. Nunqid feci, qod in commune conducat? beneficium hoc ipſo accepi. hoc tibi ſemper ſuccurrat: nec deſinas unqam.

§ 5. Qam artem profiteris? bene vivendi. hoc qo modo meliùs fit, qàm documentorum ope; qorum alia ſint de univerſi natura, alia de hominis conditione propria.

§ 6. Primò tragœdiæ invectæ ſunt, qæ caſuum & eventuum homines commonefacerent, qô & iſta ſic fieri nata monerentur; nec qibus in ſcena oblectarentur, ea in ſcena majori, gravatim ſuſtinerent: cùm viderint non poſſe hæc aliter tranſigi, & qod perferant ea etiam illi qi exclamant, *Eheu, Cithæron.* & revera dicuntur à dramaticis poëtis utiliter nonnulla. qale illud eſt imprimis;

Si me meóſq; liberos Dii negligunt,

Hujus

Hujus etiam constat ratio. Et rursus, *Nam nevtiqam hominem rebus irasci decet.* Et,

Spicas velut frugiferas, sic vitam meti. & cætera qæ sunt ejusmodi. Tragœdiæ successit vetus comœdia, qæ libertate magistrali instructa, nec obliqâ sed disertâ oratione usa, fastum déjicere non ineptè satagebat: qo fine & Diogenes ex his qædam adhibuit. considera & qæ deinceps fuerit media comœdia, & qorsum tandem introducta sit nova, qæ in inimicum artificium pavlatim defluxit. (nam & ab istis utilia dici nonnulla, nemo est qi nesciat.) sed & qo spectet totum hoc poesios hujusmodi & fabularum agendi institutum.

Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο. —— καὶ πάλιν, [a] Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι. Καὶ, [b] * Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν. καὶ ὅσα τοιαῦτα. μετὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη, [c] παιδαγωγικὴν παῤῥησίαν ἔχουσα, καὶ τῆς ἀτυφίας οὐκ ἀχρήστως δι᾽ αὐτῆς τῆς εὐθυῤῥημοσύνης ὑπομιμνήσκουσα· πρὸς οἷόν τι καὶ Διογένης ταυτὶ παρελάμβανε. μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρείληπται, * ἣ κατ᾽ ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπεῤῥύη, ἐπίστησον. ὅτι μὲν γὰρ λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα, οὐκ ἀγνοεῖται. ἀλλὰ ἡ ὅλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματουργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκόπον ἀπέβλεψε.

a Ibid. § 38.
b Eurip. Hypsip. Ibid. § 40.
* Βίον
c Inf. § 18.
* ἣ

§ 7. Qàm liqidò compertum habes, nullum aliud vitæ institutum ad philosophandum magìs esse idoneum, qàm hoc in qo jam versaris?

§ 7. Πῶς ἐναργὲς προσπίπτει, τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίου ὑπόθεσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτήδειον, ὡς ταύτην ἐν ᾗ νῦν ὢν τυγχάνεις;

§ 8. Ramus à ramo cui proximè adhæsit abscissus, non potest non à stirpe totâ abscindi. ad eundem modum ergò & homo ab homine qovis rescissus, communitate totâ excidit. porrò ramum alius abscindit; homo verò se ipse à proximo suo separat, dum eum odit & aversatur: nec advertit interim, qòd unà semet à societate civili totâ absciderit. veruntamen hoc à societatis hujusce conditore Jove indultum sibi habet, qòd ei liceat denuo coalescere, cui prius adhæserat, & ad universi complementum locum recuperare suum. qanqam hoc freqentiùs si fiat, dissociatio istiusmodi & difficiliùs resarcitur, & restitutio ægrè procedere consvevit. omnino deniqe non pariter se habent surculi duo, qorum alter à prima germinatione cohæsit, & cum stirpe reliqa constanter qasi conspiravit; alter post abscissionem insertus est: qem plantarum cultores dicere solent, *confruticari* qidem, sed non *configurari*.

§ 8. [d] Κλάδος τοῦ προσεχοῦς κλάδου ἀποκοπεὶς, οὐ δύναται μὴ καὶ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόφθαι. οὕτω δὴ καὶ [e] ἄνθρωπος, ἑνὸς ἀνθρώπου ἀποσχισθεὶς ὅλης τῆς κοινωνίας ἀποπέπτωκε. κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει· [f] ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει, μισήσας καὶ * ἀποστραφείς· ἀγνοεῖ δὲ ὅτι καὶ τοῦ ὅλου πολιτεύματος ἅμα ἀποτέτμηκεν ἑαυτόν. πλὴν ἐκεῖνό γε δῶρον τοῦ συστησαμένου τὴν κοινωνίαν Διός. [g] ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι τῷ προσεχεῖ, καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοῖς * γίνεσθαι. πλεονάκις μέντοι γινόμενον τὸ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσένωτον καὶ δυσαποκατάστατον τὸ ἀποχωροῦν ποιεῖ. ὅλως τε οὐχ ὅμοιος ὁ κλάδος ὁ ἀπ᾽ ἀρχῆς συμβλαστήσας, καὶ σύμπνους συμμείνας, τῷ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὖθις ἐγκεντρισθέντι· ὅ, τί ποτε λέγουσιν οἱ φυτουργοὶ, * ὁμοθαμνεῖν μὲν, μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.

d L. 2. § 16. L. 8. § 34.
e L. 5. § [illegible].
f L. 4. § 29. Inf. § 9. 20.
* ἀποστρ·
g L. 8. § 34.
* -ρώματος Jun.
* ὁμοαυξεῖν, vel ὁμοιοπαθεῖν Boot. ὁμοσπουδεῖν Salm. ὁμοσχηματεῖν f. L. 9. § 3.

§ 9. Qi ad rationis rectæ normam

§ 9. Οἱ ἐνιστάμενοι προϊόντι σοι κατὰ τὸν

[a] L. 3. § 16. l. 8. § 32. [b] L. 3. § 11. l. 6. § 47. 50. [c] L. 5. § 18. [d] L. 7. § 26. 56. 65 l. 9. § 11. 42. [e] Inf. § 18. [f] L. 10. § 12. [g] L. 10. § 25. [h] Sup. § 8. Inf. § 20. [i] L. 2. § 1. [k] L. 9. § 27. [l] L. 7. § 55. [m] L. 5. § 16. [n] Inf. § 16. l. 9. § 27. [o] L. 3. § 9. [p] L. 5. § 10. [q] L. 4. § 3. [r] L. 4. § 39. [s] L. 9 § 15. [t] L. 9. § 1. [u] L. 8. § 41, 48. [x] L. 3. § 15. [y] L. 8. § 26. [z] Sup. § 1. * αὐτῆ [a] L. 5. § 25. 32. [b] L. 10. § 1. 32. [c] L. 4. § 37. l. 7. § 26. Sup. § 9.

τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ [a] ἀπὸ τῆς ὑγιοῦς πράξεως ἀποστρέψαι σε οὐ δύνησονται, οὕτως [b] μηδὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας ἐκκρουέτωσαν· ἀλλὰ φύλαττε ἑαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον ἐπὶ [c] τῆς εὐσταθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ [d] τῆς πρὸς τοὺς κωλύειν ἐπιχειροῦντας, ἢ ἄλλως δυσχεραίνοντας πρᾳότητος. καὶ γὰρ [e] τοῦτο ἀσθενὲς, τὸ χαλεπαίνειν αὐτοῖς, ὥσπερ [f] τὸ ἀποστῆναι τῆς πράξεως, καὶ ἐνδοῦναι καταπλαγέντα· ἀμφότεροι γὰρ ἐπίσης [g] λιποτάκται, ὁ μὲν ὑποτρέσας, ὁ δὲ [h] ἀλλοτριωθεὶς πρὸς τὸν φύσει [i] συγγενῆ, καὶ [k] φίλον.

§ 10. Οὐκ ἔστι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης. καὶ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται· εἰ δὲ τοῦτο, ἡ πασῶν τῶν ἄλλων τελεωτάτη καὶ περιληπτικωτάτη φύσις, οὐκ ἂν ἀπολείποιτο τῆς τεχνικῆς εὐμηχανίας. [l] πᾶσαι δέ γε τέχναι τῶν κρειττόνων ἕνεκεν τὰ χείρω ποιοῦσιν· οὐκοῦν καὶ [m] ἡ κοινὴ φύσις· καὶ δὴ ἔνθεν μὲν γένεσις δικαιοσύνης, ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται· οὐ γὰρ τηρηθήσεται τὸ δίκαιον, ἐὰν ἤτοι [n] διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα, ἢ [o] εὐεξαπάτητοι καὶ προπτωτικοὶ καὶ [p] μεταπτωτικοὶ ὦμεν.

§ 11. Εἰ [q] οὐκ ἔρχεται ἐπὶ σε τὰ πράγματα, ὧν αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ θορυβοῦσί σε, ἀλλὰ τρόπον τινὰ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνα ἔρχῃ· [r] τὸ γοῦν κρίμα τὸ περὶ αὐτῶν, ἡσυχαζέτω, [s] κἀκεῖνα μένει ἀτρεμοῦντα, καὶ [t] οὔτε διώκων οὔτε φεύγων ὀφθήσῃ.

§ 12. [u] Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδὴς, ὅταν μήτε ἐκτείνηται ἐπί τι, μήτε ἔσω συντρέχῃ, μήτε συνιζάνῃ, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, [x] ᾧ τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ [y] τὴν πάντων, καὶ [z] τὴν ἐν [*] αὐτῇ.

§ 13. [a] Καταφρονήσει μού τις; ὄψεται. ἐγὼ δὲ ὄψομαι [b] ἵνα μή τι καταφρονήσεως ἄξιον πράσσων ἢ λέγων εὑρίσκωμαι. μισήσει; ὄψεται. ἀλλὰ ἐγὼ [c] εὐμενὴς καὶ εὔνους παντὶ, καὶ τούτῳ

progredienti obsistunt tibi, sicut à rectè agendo avertere te neqeunt, ità nec benevolum erga illos affectum excutiant tibi. sed ad utrumq; horum teneas te, ut & in judicio actionéqe constanti persistas, & in mansvetudine erga illos, qi vel impedire te conantur, vel alio modo qopiam molesti tibi sunt. etenim tam hoc imbecillis est animi, succensere istis, qàm ab actione desistere, & consternatum succumbere. uterqe enim ex æqo stationis desertæ reus est, & qi metu perculsus, & qi naturâ cognatum sibi atqe amicum fuerit aversatus.

§ 10. Nulla natura arte inferior est. naturam enim imitantur artes. hoc si datur, seqetur, naturam eam qæ est consummatissima, cæterásqe omnes in se complectitur, artificis solertiæ nevtiqam concedere. atqi in artibus omnibus deteriora qæqe præstantiorum gratiâ fiunt? à communi ergò natura hoc idem fit. atqe hinc sanè justitia oritur: ab hac verò reliqæ nascuntur virtutes. neqe enim qod est justum æqúmqe servabitur, si vel ad res medias anxiè feramur, vel deceptu faciles & temerarii & inconstantes fuerimus.

§ 11. Si, qarum persecutio & fuga perturbat te, res eæ ad te non accedunt, sed ad illas ipse qodammodo accedis, cùm ipsæ interim immotæ maneant; judicium proinde tuum de eis qiescat, eásqe nec proseqeris ampliùs, nec fugies.

§ 12. Uniformis prorsus est animæ sphæra, cùm nec ad exterius qicqam se extendit, nec cum eodē ullo intùs concurrit; nec considit & comprimitur; sed lumine illo illustratur, qo veritatē, tum rerum omnium cæterarum, tum & in ipsa sitam, cernit.

§ 13. Contemnit me qisqam? ipse viderit. ego mihi cavebo, neqid contemptu dignum vel egisse vel dixisse deprehendar. odit me qisqam? ipse viderit. at ego mitis esse ac benevolus cuiq; pergam; & huic

etiam

etiam ipsi, errorem ostendere promptus; neqe id contumeliosè, neqe ut qi patientiam ostentare cupiam, sed ingenuè, benignè, qo modo Phocion ille, nisi si simulatè agebat. interiùs enim ità affectum esse oportet, ut ipsi Dii videant, hominem esse te, qi nihil qicqam indignè ægréve ferat. qid enim tibi mali contigerit, modò qod naturæ tuæ conveniat, id ipse facias? annon amplecteris, qod universi naturæ nunc est tempestivum, cùm homo sis ad hoc compositus positúsqe, ut id fieri, qocunqe tandem modo, velis, qod in commune conducat?

§ 14. Qui se invicem contemnunt, iidem & sibi invicem assentantur: qíqe se invicem transcendere cupiunt, sibi invicem se submittunt.

§ 15. Qàm putidus & insincerus est, qi dicit, *Ego simpliciter tecum agere statui.* qid facis, mi homo? qid prædicere opus est? res ipsa appareat, fronti inscriptam statim oportuit vocem hanc, in oculis ipsis relucere statim, qomodo animus se habeat: sicut in amantis oculo cuncta statim dignoscit amasius. talem planè verum simplicem bonúmqe oportet esse, qalis is qi hircum olet; ut qi astiterit, simulac accesserit, velit, nolit ipse, protinus persentiscat. simplicitatis verò affectatio tortuosa est. amicitiâ lupinâ nihil est fœdius. hoc omnium maximè fugias. vir bonus, simplex, benevolus ità in oculis gerit hæc, ut nevtiqam lateat.

§ 16. Optimè vivendi facultas hæc est in anima sita, si adversùs res indifferentes indifferenter se habeat, indifferenter avtem se habebit, si divisim & integrè earum unamqamqe consideraverit; simúlqe recordatus fuerit, qòd nihil horum cogere nos potest, ut hoc vel illud de ipso opinemur; nec accedit ad nos, sed qiescit; nos avtem sumus, qi judicia de his proferimus atqe nobis ipsis inscribimus, cùm nec inscribere in nobis situm sit, & si clan-

αὐτῷ· ἕτοιμος [a] τὸ παρορώμενον δεῖξαι, οὐκ [b] ὀνειδιστικῶς, οὐδὲ ὡς κατεπιδεικνύμενος ὅτι ἀνέχομαι, ἀλλὰ γνησίως καὶ χρηστῶς, οἷος ὁ Φωκίων ἐκεῖνος, εἴ γε μὴ προσεποιεῖτο· τὰ [c] ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν βλέπεσθαι ἄνθρωπον [d] πρὸς μηδὲν ἀγανακτικῶς διατιθέμενον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. [e] τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν * ποιεῖ τὸ [ἐπὶ] τῇ φύσει σου οἰκεῖον; [f] οὐ δέχῃ τὸ νῦν τῇ τῶν ὅλων φύσει εὔκαιρον, [g] ἄνθρωπος * τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ τὸ κοινῇ συμφέρον;

§ 14. [h] Ἀλλήλων καταφρονοῦντες, ἀλλήλοις [i] ἀρεσκεύοντες, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκατακλίνονται.

§ 15. Ὡς σαπρὸς καὶ κίβδηλος, ὁ λέγων, ἐγὼ προῄρημαι ἁπλῶς σοι προσφέρεσθαι; τί ποιεῖς ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ προλέγειν. * αὐτοῦ φανήσεται. [k] ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι * ὀφείλει εὐθὺς ἡ φωνή. * τοιοῦτον ἔχει, εὐθὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει· ὡς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι πάντα εὐθὺς γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. τοιοῦτον ὅλως δεῖ τὸν ἁπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, [l] οἷον γράσωνα, ἵνα [m] ὁ παραστὰς, ἅμα τῷ προσελθεῖν, θέλει οὐ θέλει, αἴσθηται. ἐπιτήδευσις δὲ ἁπλότητος * σκάλμη ἐστίν· οὐδέν ἐστιν αἴσχιον λυκοφιλίας. πάντων μάλιστα τοῦτο φεῦγε. ὁ ἀγαθὸς, καὶ [n] ἁπλοῦς, καὶ εὐμενὴς, ἐν τοῖς ὄμμασιν ἔχουσιν ταῦτα, καὶ οὐ λανθάνει.

§ 16. Κάλλιστα * δὲ ζῆν, [o] δύναμις αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν [p] πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ· ἀδιαφορήσει δὲ, ἐὰν [q] ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διῃρημένως καὶ ὁλικῶς· καὶ μεμνημένος, ὅτι [r] οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ, [s] οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ [t] τὰ μὲν ἀτρεμεῖ· [u] ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γεννῶντες, καὶ οἷον γράφοντες ἑαυτοῖς· [x] ἐξὸν μὲν μὴ γράφειν, [y] ἐξὸν δὲ κἂν που λά-

[a] L. 5. § 22. l. 10. § 4.
[b] Inf. § 18. l. 6. § 30.
[c] L. 12. § 2.
[d] Inf. § 18. l. 6. § 26.
[e] L. 6. § 27. l. 9. § 42.
* ποιεῖς Mer.
[f] L. 4. § 23.
[g] Inf. § 20. l. 5. § 8.
[h] L. 4. § 32.
[i] L. 5. § 5.
* αὐτὸ f.
[k] L. 7. § 60.
* ὁποῖον f. vel, τ' ἔχει;
[l] L. 5. § 28.
[m] L. 5. § 6.
* σκαλμή Xyl. σκαιά Boot. σκαμβή Sal.
[n] L. 7. § 31.
* διαζῆν f.
[o] L. 7. § 31. l. 8. § 8. Sup. § 9.
[p] L. 2. § 11. l. 6. § 32. l. 9. § 1.
[q] Sup. § 2.
[r] L. 9. § 15.
[s] Sup. § 11.
[t] L. 4. § 3.
[u] L. 5. § 19.
[x] L. 6. § 52.
[y] L. 5. § 2.

a L. 10. § 11. 15.
b L. 8. § 26. l. 10. § 33.
* f. ἔσται
c L. 10. § 2.
d L. 4. § 12. l. 5. § 3
e L. 6. § 27.
f L. 3. § 11.
g L. 9. § 36.
h L. 8. § 18. l. 12. § 24.
i L. 8. § 21. l. 10. § 19.
k L. 4. § 42.
l L. 8. § 27.
m L. 2. § 1.
n L. 9. § 39.
o L. 10 § 6.
p Sup. § 10.
q L. 5. § 16.
r L. 3. § 4.
s L. 8. § 14.
t L. 9. § 34.
* δῆλον ὅτι
u L. 7. § 62.
x L. 2. § 1.
y L. 7. § 63.
z L. 8. § 29.
a L. 7. § 26.
b L. 7. § 70.
* -λως f.
c L. 1. § 17.
* ἔχεις
d L. 9. § 38.
e L. 4. § 51.

δῆ, εὐθὺς ἐξαλεῖψαι. ὅτι [a] ὀλίγου χρόνου ἔσται ἡ τοιαύτη προσοχὴ, καὶ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος. τί μέντοι δύσκολον καλῶς ἔχειν ταῦτα; [b] εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ, χαῖρε αὐτοῖς, καὶ ῥᾴδια * ἔσω σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, [c] ζήτει τί ἐστί σοι κατὰ τὴν σὴν φύσιν. καὶ [d] ἐπὶ τοῦτο σπεῦδε, κἂν ἄδοξον ᾖ· [e] παντὶ γὰρ συγγνώμη τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

§ 17. [f] Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκαστον, καὶ [g] ἐκ τίνων ἕκαστον ὑποκειμένων, καὶ [h] εἰς τί μεταβάλλει, καὶ [i] οἷον ἔσται μεταβάλλον, καὶ ὡς [k] οὐδὲν κακὸν πείσεται.

§ 18. [Καὶ] πρῶτον, [l] τίς ἡ πρὸς αὐτοὺς μοι σχέσις. καὶ ὅτι [m] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. καὶ καθ᾽ ἕτερον λόγον, προεστησόμενος αὐτῶν γέγονα, ὡς κριὸς ποίμνης, ἢ ταῦρος ἀγέλης. ἄνωθεν δὲ ἔπιθι, ἀπὸ τοῦ, [n] εἰ μὴ ἄτομοι, [o] φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα. εἰ τοῦτο, [p] τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων ἕνεκεν· [q] ταῦτα δὲ ἀλλήλων.

Δεύτερον δὲ, [r] ὁποῖοί τινές εἰσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐν τῷ κλιναρίῳ, τἆλλα. μάλιστα δὲ, [s] οἵας ἀνάγκας δογμάτων κειμένας ἔχουσιν· καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα [t] μεθ᾽ οἵου τύφου ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν, οὐ δεῖ δυσχεραίνειν· εἰ δ᾽ οὐκ ὀρθῶς, * δηλονότι [u] ἄκοντες καὶ [x] ἀγνοοῦντες. [y] πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στέρεται, ὥσπερ τοῦ ἀληθοῦς, οὕτως καὶ τοῦ [z] κατ᾽ ἀξίαν ἑκάστῳ προσφέρεσθαι. ἄχθονται γοῦν ἀκούοντες ἄδικοι, καὶ ἀγνώμονες, καὶ πλεονέκται, καὶ καθάπαξ ἁμαρτητικοὶ περὶ τοὺς πλησίον.

Τέταρτον, ὅτι καὶ [a] αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις, καὶ [b] ἄλλος * τοιοῦτος εἶ. καὶ εἰ τινῶν δὲ ἁμαρτημάτων ἀπέχῃ, ἀλλὰ [c] τήν γε ἕξιν ποιητικὴν * ἔξεις, εἰ καὶ διὰ δειλίαν, ἢ δοξοκοπίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακὸν ἀπέχῃ τῶν ὁμοίων ἁμαρτημάτων.

Πέμπτον, ὅτι [d] οὐδὲ εἰ ἁμαρτάνουσι κατείληφας. πολλὰ γὰρ κατ᾽ [e] οἰκονο-

culum irrepſerint, ſtatim obliterare: qódq; ad breve admodum tempus opus futurum eſt cavtelâ hac; tum vita terminabitur. ecqid eſt avtem in his difficile? ſiqidem enim naturæ congrua ſunt, eis oblecta te, & facilia futura ſunt. ſin præter naturam, inveſtiga, qid ſit naturæ tuæ congruum, & ad hoc te accinge, etiamſi minus glorioſum ſit. venia enim cuiq; habenda eſt, qi bonum ſuum ſectatur.

§ 17. Cogita tecum, unde prodierit unumqodqe, & ex qibus conſiſtat, & in qid mutet, & ubi mutaverit, qale futurum ſit, & qod mutando mali nil patitur.

§ 18. De eis qi adversùs te delinqunt cogita: Primò, qam relationem ad illos habeas. qódq; alteri alteri⁹ cavſâ nati ſumus: tu avtem ſpeciali qadam ratione etiam illis præfectus, ut gregi aries, armento tavrus. qin & altiùs rem repete: vel atomos obtinere, vel naturam univerſa diſponere. hoc ſi eſt, deteriora conſtat præſtantiorum cavſâ eſſe condita, præſtantiora ſui invicem.

Secundò cogita, qales ſint ad menſam, in lectulo, alibi. præſertim verò, qas à decretis intùs ſitis neceſſitates perpetiantur: qantâqe cum prudentiæ opinione hæc ipſa, in qibus delinqunt, agant.

Tertiò, qód, ſi hæc rectè faciunt, ægrè ferre non oportet: ſin minùs, nolentes utiqe & neſcientes agunt. omnis etenim anima, prout veritate privatur invita, ſic etiam erga qemqe pro dignitate cujuſq; gerendi ſe peritiâ. itaqe injuſtos, ingratos, avaros, vicinis injurios dici ſe non ſuſtinent.

Qartò, qód & ipſe multa peccas, & aliàs ejuſmodi es planè, qales illi ſunt. atqe etiamſi peccatis qibuſdam abſtineas, habes tamen intra te habitum talia perpetrare proclivem, licèt vel ignaviæ, vel famæ, vel aliùs alicujus ratione à peccatis paribus te cohibeas.

Qintò, qód nec an peccaverit etiam, noſtri ſatis. multa enim per diſpenſationem

nem geruntur. atq; omnino multa priùs edocearis oportet, qàm de facto alieno certi qicqam statuere possis.

Sextò, qando qàm maximè indignaris, vel ægrè fers, memineris momentaneam esse vitam humanam, omnésqe nos brevi componendos fore.

Septimò, non esse actiones aliorum, qæ nos conturbant; sunt enim hæ in mentibus ipsorum sitæ: sed opiniones tantùm nostras. istas igitur tolle, missóqe de re ipsa, tanqam grave qiddam sit, judicio, ira protinus evanescet. sed qomodo tollam? reputando nihil tibi inhonestum contigisse. nisi enim malum id sit duntaxat qod inhonestum est, necesse futurum est, ut & tu multa pecces, & latro, vel qidlibet etiam, fias.

Octavò, cogita qantò graviora patiamur ex iracundia ac mœstitia, qàm de istis concipimus, qàm ex eis ipsis, qorum cavsâ succensemus & angimur.

Nonò, mansvetudinem insuperabilem esse, si genuina fuerit, non personata & fucata. qid enim fecerit tibi, qi vel maximè contumeliosus est, si mansvetè adversùs illum te gerere perrexeris, & si occasio tulerit, placidè illum admonueris, & eodem ipso, qo te lædere molitur, tempore qietus ipse hominem meliora docueris; *Noli sic agere mi fili; ad aliud nati sumus. mihi qidem noceri neqit. sed ipse læderis, mi fili.* monstraveris etiam scitè, & generatim ostenderis, nec apes ità se gerere, nec eorum ullum, qæ gregatim agere nata sunt, animantium. qin neqe irrisoriè faciendum hoc, neqe contumeliosè, sed cum genuino amoris affectu; neqe animo qasi attacto & exulcerato, neqe tanqam in schola, neqe ut astanti alicui sis admirationi, sed ità semper, ut cum solo agas, etiamsi alii forsan circumstiterint nonnulli.

Capita novem ista in mente reposita habeas, tanqam dona qædam à Musis accepta; atq; incipias tandem homo esse,

μίαν γίνεται· καὶ ὅλως πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν, ἵνα τις περὶ ἀλλοτρίας πράξεως καταληπτικῶς τι ἀποφήνηται.

Ἕκτον, ὅτι [a] ὅταν λίαν ἀγανακτῇς, [a] L. 7. § 58.
ἢ καὶ δυσπαθῇς, [b] ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώ- [b] L. 4. § 48.
πειος βίος, καὶ [c] μετ' ὀλίγον πάντες [c] L. 12. § 21.
[d] ἐξετάθημεν. [d] L. 4. § 3.

Ἕβδομον, ὅτι [e] οὐχ αἱ πράξεις [e] Sup. § 11.
αὐτῶν ἐνοχλοῦσιν ἡμῖν· [f] ἐκεῖναι γάρ [f] L. 5. § 25.
εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς· ἀλ-
λὰ [g] αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις· [h] ἆ- [g] L. 7. § 16.
ρον γοῦν, καὶ θέλησον ἀφεῖναι τὴν ὡς [h] L. 4. § 7.
περὶ δεινοῦ κρίσιν, καὶ [i] ἀπῆλθεν ἡ [i] L. 5. § 22.
ὀργή. πῶς οὖν ἀρῶ; λογισάμενος, ὅτι
[k] οὐκ αἰσχρόν. ἐὰν γὰρ μὴ [l] μόνον ᾖ τὸ [k] L. 2. § 1.
αἰσχρὸν κακὸν, [m] ἀνάγκη καί σε πολ- [l] L. 2. § 11.
λὰ ἁμαρτάνειν, καὶ λῃστὴν καὶ παντοῖον [m] L. 9. § 1.
γενέσθαι.

Ὄγδοον, [n] ὅσῳ χαλεπώτερα ἐπιφέρου- [n] L. 7. § 24.
σιν αἱ ὀργαὶ καὶ λῦπαι αἱ ἐπὶ τοῖς τοι-
ούτοις, ἤπερ αὐτά ἐστιν ἐφ' οἷς ὀργιζόμε-
θα καὶ λυπούμεθα.

Ἔνατον, ὅτι [o] τὸ εὐμενὲς ἀνίκη- [o] Sup. § 13.
τον, ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ [p] σεσηρὸς, [p] L. 1. § 15.
μηδὲ ὑπόκρισις. τί γάρ σοι ποιήσει ὁ
ὑβριστικώτατος, ἐὰν διατελῇς [q] εὐ- [q] L. 3. § 11.
μενὴς αὐτῷ, καὶ, εἰ οὕτως ἔτυχε, πρά-
ως παραινῇς καὶ [r] μεταδιδάσκῃς εὐσχο- [r] L. 5. § 28.
λῶν παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν,
ὅτε κακὰ ποιεῖν σε ἐπιχειρεῖ; μὴ τέ-
κνον· [s] πρὸς ἄλλο πεφύκαμεν. [t] ἐγὼ [s] L. 2. § 1.
μὲν οὐ μὴ βλαβῶ, [u] σὺ δὲ βλάπτῃ, [t] L. 10. § 33.
τέκνον. καὶ [x] δεικνύναι εὐαφῶς καὶ ὁ- [u] L. 9. § 4. [x] L. 10. § 4.
λικῶς, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι [y] οὐδὲ [y] L. 9. § 9.
μέλισσαι αὐτὸ ποιοῦσιν, οὐδ' ὅσα συν-
αγελαστικὰ πέφυκε. δεῖ δὲ [z] μήτε εἰρω- [z] Sup. § 13.
νικῶς αὐτὸ ποιεῖν, [a] μήτε ὀνειδιστικῶς, [a] L. 1. § 10. 16.
ἀλλὰ φιλοστόργως καὶ ἀδήκτως * τῇ ψυ- * - τῇ f.
χῇ· καὶ [b] μὴ ὡς ἐν σχολῇ, μηδὲ ἵνα ἄλλος [b] L. 10. § 36.
παραστὰς θαυμάσῃ· ἀλλ' * ἤτοι πρὸς * ἀεί τοι Mer.
μόνον, καὶ ἐὰν ἄλλοι τινὲς περιεστήκωσι. ἀεὶ ὡς Xyl.

Τούτων τῶν ἐννέα κεφαλαίων μέμνη-
σο, ὡς παρὰ τῶν Μουσῶν δῶρα εἰλη- [c] L. 10. § 1.
φὼς, καὶ [c] ἄρξαι ποτὲ ἄνθρωπος εἶναι, l. 12. § 1.

ἕως

a L. 4. § 31.
b Sup. § 9.
c L. 7. § 64.

ἕως ζῇς. [a] φυλακτέον δὲ ἐπίσης τὸ ὀργίζεσθαι αὐτοῖς, τὸ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφότερα γὰρ ἀκοινώνητα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει. πρόχειρον δὲ ἐν ταῖς ὀργαῖς, ὅτι [b] οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρικὸν, ἀλλὰ τὸ πρᾷον καὶ ἥμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτως καὶ ἀρρενικώτερον, καὶ ἰσχύος καὶ νεύρων καὶ ἀνδρείας τούτῳ μέτεστιν, οὐχὶ τῷ ἀγανακτοῦντι καὶ δυσαρεστοῦντι. ὅσῳ γὰρ ἀπαθείᾳ τοῦτο οἰκειότερον, τοσούτῳ καὶ δυνάμει. ὥσπερ τε ἡ λύπη ἀσθενοῦς· οὕτως καὶ ἡ ὀργή. ἀμφότεροι γὰρ τέτρωνται, καὶ [c] ἐνδεδώκασιν.

dum vivis. Veruntamen ex æqo cavendum, sicut nè irascaris eis, ità etiam nè aduleris. utrumqe enim societatis jus violat, & ad damnum tendit. adversùs iram verò præstò sit illud; irasci havd virile esse; sed mansvetum placidúmqe animi affectum, ut humanius qiddam, ità & masculum magís. atq; is certè, qi ità affectus est, robur animi nervósq; & fortitudinem penes se habet, non avtem is qi indignatur & offenditur. qò enim propiùs hoc ad immunitatem ab affectibus omnem prorsus, eò etiam ad potentiam propiùs accedit. qemadmodum avtem tristitia, sic & ira, imbecillis est animi. utraqe enim vulnus accepit, & succubuit.

d L. 5. § 17.
* ἀξιοῦν μὴ
e L. 7. § 71.
f L. 6. § 27.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ δέκατον παρὰ τοῦ Μουσηγέτου δῶρον λάβε· ὅτι [d] τὸ * μὴ ἀξιοῦν ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους μανικόν. [e] ἀδυνάτου γὰρ ἐρίεται· τὸ δὲ συγχωρεῖν ἄλλοις μὲν εἶναι τοιούτους, ἀξιοῦν δὲ μὴ εἰς σὲ ἁμαρτάνειν, [f] ἄγνωμον καὶ τυραννικόν.

Qod si volueris, etiam decimum à Musarum præside donum accipe. velle, improbi nè peccent, insaniæ est. id enim qod fieri non potest, appetit. tum concedere, ut adversùs alios tales sint, sed nè in te peccent postulare, & stolidum est & tyrannicum etiam.

ἀπαληπ· Ξυλ.
× ἀπαληπ: Mer.
g Sup. § 16.
h L. 4. § 24.
i L. 9. § 23.
k L. 2. § 16.
* συνειδήσεις f.
l L. 3. § 3.
m L. 12. § 19.
n L. 4. § 41.

§ 19. Τέσσαρας μάλιστα τροπὰς τοῦ ἡγεμονικοῦ παραφυλακτέον διηνεκῶς, καὶ ἐπειδὰν φωράσῃς, *[g] ἀπαλειπτέον, ἐπιλέγοντα ἐφ' ἑκάστου οὕτως· τοῦτο τὸ φάντασμα [h] οὐκ ἀναγκαῖον· τοῦτο [i] λυτικὸν κοινωνίας· τοῦτο [k] οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ μέλλεις λέγειν· τὸ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀτοπωτάτοις νόμιζε. τέταρτον δέ ἐστι, καθ' ὃ σεαυτῷ * ὀνειδιεῖς, ὅτι τοῦτο [l] ἡττωμένου ἐστὶ καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοὶ [m] θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμοτέρᾳ καὶ [n] θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος καὶ ταῖς τούτου παχείαις ἡδοναῖς.

§ 19. Mentis affectiones qatuor potissimùm sunt jugiter cavendæ, & ubi deprehensæ fuerint, confestim inducendæ, de singulis earum sic censendo: cogitatio ista non est necessaria; ista societatis inimica; istud non à te dicturus es. aliqid enim non à teipso dicere, in rerum absurdissimarum numero habeto. qartum esto, qicqid conscientia tibi dictaverit, fore per illud, ut pars tui divinior devicta succumbat viliori, corpori nempe mortali ejúsqe crassis voluptatibus.

o L. 3. § 5.

§ 20. Τὸ μὲν πνευμάτιόν σου, καὶ τὸ πυρῶδες πᾶν ὅσον ἐγκέκραται, καίτοι φύσει ἀνωφερῆ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ τῶν ὅλων διατάξει, παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκείματος· καὶ τὸ γεῶδες δὲ τὸ ἐν σοὶ πᾶν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καίτοι κατωφερῆ ὄντα, ὅμως ἐγήγερται καὶ ἕστηκε τὴν οὐχ ἑαυτῶν φυσικὴν στάσιν. οὕτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὅλοις, [o] ἐπειδάν που κατα-

§ 20. Qicqid aëreum & igneum immixtum est tibi, etiamsi naturâ sursum feratur, utrumq; ut tamen universi dispositioni obseqatur, in massa composita istîc detinetur. qicqid itidem in te terreum & aqeum existit, etiamsi naturâ deorsum vergat, attollitur nihilominus, & stationem occupat non suam. usqeadeo etiam elementa universo obtemperant, dum ibi, ubi per vim disposita sunt, manent,

manent, donec dissolutionis signum detur. an non iniqum est ergò, mentem tantùm tuam immorigeram esse, nec statione suâ acqiescere? & huic tamen nihil violentum injungitur, sed ea sola qæ ei secundùm naturam sunt. nec sustinet tamen, sed in contrarium fertur. motus enim omnis ad injurias, luxus, dolores, formidines, nihil est aliud, qàm à natura defectio. qin & mens, qoties eventum aliqem ægrè fert, stationem tunc suam deserit: ad æqanimitatem enim & pietatem est condita, non minùs qàm ad justitiam. siqidem & ista ad communionem tuendam faciunt; imò actionibus justis antiqiora sunt.

σὺν βίᾳ, μένοντα, μέχρις ἂν ἐκεῖθεν πάλιν τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημήνῃ. [a] οὐ δεινὸν οὖν μόνον τὸ νοερὸν σου μέρος ἀπειθὲς εἶναι καὶ ἀγανακτεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ; καί τοι [b] οὐδὲν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται. ἀλλὰ μόνα, * κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ· οὐ μὴν τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται. ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ ἀκολασήματα, καὶ τὰς λύπας, καὶ τοὺς φόβους κίνησις, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ [c] ἀφισταμένου τῆς φύσεως. καὶ ὅταν δέ τινι τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνει τὸ ἡγεμονικὸν, [d] καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. πρὸς [e] ὁσιότητα γὰρ καὶ [f] θεοσέβειαν κατεσκεύασται, οὐχ ἧττον ἢ πρὸς [g] δικαιοσύνην· καὶ γὰρ [h] ταῦτα ἐν εἴδει ἐστὶ τῆς εὐκοινωνησίας, μᾶλλον δὲ [i] πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγημάτων.

[a] L. 9. § 9.
[b] L. 5. § 9.
* [ἃ] κ. Mer.
[c] Sup. § 8.
[d] Sup. § 9. + ὁσιότητα
[e] Sup. § 4. 6.
[f] L. 7. § 66.
[g] L. 9. § 1.
[h] Sup. § 13.
[i] L. 9. § 1.

§ 21. Cui non unus idémqe semper vitæ scopus est, hic unus idémqe per vitam totam esse non potest. non est satis qod dixi, nisi illud etiam adjeceris, qalis scopus hic esse debeat. qemadmodum enim opinio eadem non est de omnibus qæ vulgò hominum qoqo modo bona videntur, sed de certis qibusdam, communibus nempe: ad eundem modum & scopum illum qi est civilis & communioni congruus proponi oportet. qi enim ad istum conatus suos omnes direxerit, is actiones suas omnes sibi similes præstabit, & hoc modo semper idem futurus est.

§ 21. Ὧ μὴ [k] εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς, οὗτος [l] εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι᾽ ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται· οὐκ ἀρκεῖ τὸ εἰρημένον, ἐὰν μὴ κἀκεῖνο προσθῇς, ὁποῖον εἶναι δεῖ τοῦτον τὸν σκοπόν. ὥσπερ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὁπωσοῦν πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ὑπόληψις ὁμοία ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἡ τῶν τοιῶνδέ τινων, τουτέστι τῶν κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ [m] τὸν κοινωνικὸν καὶ [n] πολιτικὸν ὑποστήσασθαι· ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς πράξεις ὁμοίας ἀποδώσει, καὶ κατὰ τοῦτο [o] ἀεὶ ὁ αὐτὸς ἔσται.

[k] L. 2. § 7. 16.
[l] L. 1. § 8.
[m] L. 5. § 16.
[n] L. 9 § 23.
[o] Inf. § 27.

§ 22. Murem agrestem & domesticum cogita. hujúsqe pavorem ac trepidationem.

§ 22. Τὸν μῦν τὸν ὀρεινὸν, καὶ τὸν κατοικίδιον, καὶ [p] τὴν πτοίαν τούτου καὶ διασόβησιν.

[p] L. 7. § 3.

§ 23. Socrates plurimorum decreta *lamias* appellabat, puerulorum terriculamenta.

§ 23. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, λαμίας ἐκάλει, [q] παιδίων δείματα.

[q] L. 2. § 12. l. 4. § 44. l. 7. § 68.

§ 24. Lacedæmonii in spectaculis suis, peregrinis in umbra sedilia collocabant, ipsi ubicunqe obtigerat, considebant.

§ 24. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσαν· αὐτοὶ δὲ οὗ ἔτυχεν ἐκαθέζοντο.

§ 25. Perdiccæ accersenti excusabat se Socrates; *nè pessimo*, inqit, *exitio peream, cùm gratiam collatam referre neqeam.*

§ 25. Τῷ Περδίκκᾳ [r] ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ μὴ ἔρχεσθαι παρ᾽ αὐτὸν, ἵνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ ἀπόλωμαι, τουτέστι, μὴ εὖ παθὼν οὐ δυνηθῶ ἀντευποιῆσαι.

[r] L. 7. § 66.

Q § 26.

* Ἐπικουρεί-ων f.

§ 26. Ἐν τοῖς τῶν * Ἐφεσίων γράμμασι, παράγγελμα ἔκειτο, συνεχῶς ὑπομιμνήσκεσθαι τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

§ 26. In ſcriptis Epicureis præcipitur, ut in mente ac memoria ſemper habeamus antiqorum aliqem eorum, qi virtutem coluerint.

[a] L. 7. § 47.
[b] Sup. § 21 l. 9. § 9.
[c] L. 10. § 1. l. 12. § 2.

§ 27. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἕωθεν [a] εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾷν, ἵν' ὑπομιμνησκώμεθα τῶν [b] ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως τὸ ἑαυτῶν ἔργον διανυόντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ [c] τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. οὐδὲν γὰρ προκάλυμμα ἄστρου.

§ 27. Pythagorei manè cœlum ſuſpicere præcipiebant, qò eorum commoneamur, qæ eundem perpetuò curſum ſervant, eodémq; modo peragunt opus ſuum; útq; ordinem eorundem obſervemus, & puritatem, & nuditatem. aſtri ſiqidem velamentum nullum eſt.

§ 28. Οἷος ὁ Σωκράτης τὸ κώδιον ὑπεζωσμένος, ὅτε ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω προῆλθε· καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ ἀναχωρήσασιν, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἐσταλμένον.

§ 28. Cogita Socrates qi fuerit pelle ſuccinctus, qando Xanthippe veſte ipſius ſumptâ foras ſe proripuerat. qæ'qe amicis ſuis dixerit, pudore ſuffuſis pedémqe retrahentibus, cùm ſic indutum illum conſpicarentur.

§ 29. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, οὐ πρότερον ἄρξεις, πρὶν ἀρχθῇς. τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ.

§ 29. Nec in ſcribendo, nec in legendo aliis præcipias, niſi priùs præceptum fuerit tibi. in vita multò magìs ſic ſe habet.

[d] Tragic. N. Q. Philo de boni liberr.
[e] Homer. Odyſſ. 1. v. 413.
[f] Heſiod. Oper. lib. 1. v. 184.
* ἀρετὴν Heſ.
[g] L. 5. § 17. Sup. § 18.
[h] L. 9. § 40.

§ 30. [d] Δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.

§ 30. *Cùm liber haud ſis, jus loqendi non habes.*

§ 31. --- [e] Ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ.

§ 31. --- *at cor carum mihi riſit.*

§ 32. [f] Μέμψονται δ' * ἀρετὴν χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσσιν.

§ 32. *Dura ſuos fundendo inceſſent verba parentes.*

§ 33. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν, [g] μαινομένου· τοιοῦτος [h] ὁ παιδίον ζητῶν, ὅτε οὐκ ἔτι δίδοται.

§ 33. Inſani eſt, ficum hyeme qærere. aſſidet huic, qi puerulum reqirit, cùm non ampliùs conceditur.

[i] L. 10. § 34.
[k] L. 2. § 17.
[l] L. 7. § 40.

§ 34. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος, ἔνδον ἐπιφθέγγεσθαι, [i] αὔριον ἴσως ἀποθανῇ. δύσφημα ταῦτα; [k] οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικοῦ τινος ἔργου σημαντικόν· ἢ καὶ τὸ στάχυας [l] θερισθῆναι, δύσφημον.

§ 34. Filiolum deoſculanti præcipiebat Epictetus, intus apud ſe diceret, *Cras forſan moriturus eſt.* at malè ominata ſunt iſta. mali ominis nihil eſt, qod munus naturale ullum deſignat. alioqi ſpicas etiam demeti, infavſtum fuerit.

[m] L 9. § 21.
[n] L. 5. § 23.
[o] L. 4. § 4.

§ 35. [m] Ὄμφαξ, σταφυλή, σταφίς, [n] πάντα μεταβολαί, [o] οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν.

§ 35. Uva acerba, matura, paſſa; mutationes ſunt omnia iſta, non in id qod non eſt, ſed in id qod nondum eſt.

[p] L. 8. § 41.

§ 36. [p] Λῃστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται, τὸ τοῦ Ἐπικτήτου.

§ 36. *Voluntatis latro nullus eſt*, inqit Epictetus.

[q] L. 7. § 54.
[r] L. 8. § 7.
[s] L. 4. § 1.
[t] L 7. § 72.
[u] L. 8. § 29.
[x] L. 10. § 1.

§ 37. Τέχνην δὲ ἔφη [q] περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὑρεῖν. καὶ ἐν τῷ [r] περὶ τὰς ὁρμὰς τόπῳ τὸ προσεκτικὸν φυλάσσειν, ἵνα [s] μεθ' ὑπεξαιρέσεως, ἵνα [t] κοινωνικαί, ἵνα [u] κατ' ἀξίαν. καὶ [x] ὀρέξεως

§ 37. Artem aſſenſum præbendi inveniendam idem monebat. & conatus ità cohibendos eſſe, ut cum exceptione fiant, ut ſocietatis jus ſpectent, ut pro rei cujuſq. dignitate adhibeantur. & appetitu qidem

qidem abstinendum prorsus; aversationem verò in re nulla adhibendam, qæ nostri juris non sit.

μὴ παντάπασιν ἀπέχεσθαι· [a] ἐκκλίσει δὲ πρὸς μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν χρῆσθαι.

[a] L. 10. § 25. [b] L. 5. § 17. * ἢ μή.

§ 38. Non est itaqe, inqit, de re vulgari certamen, sed de eo, utrum insaniamus, nécne.

§ 38. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος οὖν, ἔφη, ἐστὶν ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ περὶ τοῦ [b] μαίνεσθαι, * εἰ μή.

§ 39. Socratis dictum. Qid vultis? rationalium, an irrationalium animas habere? rationalium. qorumnam rationalium? sanorum an pravorum? sanorum. qare ergò non qæritis? qia jam habemus. cur ergò pugnatis & contenditis invicem?

§ 39. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· τί θέλετε; λογικῶν ψυχὰς ἔχειν, ἢ ἀλόγων; λογικῶν. τίνων λογικῶν; [c] ὑγιῶν ἢ φαύλων; ὑγιῶν. τί * οὖν ζητεῖτε; ὅτι [d] ἔχομεν. τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

[c] L. 10 § 35. * οὖν [οὐ] Xyl. Lug. [d] L. 4. § 13. l. 5. § 28.

LIBER XII.

ISta omnia, qæ per ambages asseqi contendis, jam conseqi potes, nî tibi ipse invideas. hoc avtē fiet, si præteritum omne missum feceris, futurum omne providentiæ divinæ permiseris, & qod præsens est tantùm ad pietatis ac justitiæ normam direxeris: ad pietatis normam, dum qicqid destinatur tibi diligis; cùm & tibi hoc natura tulerit, & huic te: ad justitiæ, dum liberè & sine ambage ulla qæ vera sunt proloqeris, & qæ legi consentanea ac pro rei cujusqe dignitate sunt, facis: nec impediverit te, qo minùs sic te geras, avt aliena sive vitiositas, sive opinio, sive sermo, avt sensus etiam cingentis te massæ istius carneæ. viderit enim id qod patitur. si igitur, cùm in exitu ferè jam sis, missis cæteris omnibus, id duntaxat, qod in te principatum gerit & divinum est, in pretio ac honore habueris; nec hoc metueris, nè vivere desinas aliqando, sed nè secundùm naturam vivere tandem occipias; mundo, qi te protulit, dignum te præstabis, desinésqe in patria tua peregrinus esse, eáqe qæ qotidie eveniunt tanqam inopinata admirari, & ex hac vel illa re suspensus teneri.

ΒΙΒΛΙΟΝ ιβ.

ΠΑ'ντα ἐκεῖνα ἐφ' ἃ [a] διὰ περιόδου εὔχῃ ἐλθεῖν, [b] ἤδη ἔχειν δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῇς· τοῦτο δέ ἐστιν, ἐὰν [c] πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίπῃς, καὶ [d] τὸ μέλλον ἐπιτρέψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ [e] τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς [f] πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην. ὁσιότητα μὲν, ἵνα [g] φιλῇς τὸ ἀπονεμόμενον· [h] σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ τούτῳ· δικαιοσύνην δὲ, ἵνα [i] ἐλευθέρως καὶ χωρὶς περιπλοκῆς [k] λέγῃς τε τἀληθῆ, καὶ πράσσῃς τὰ [l] κατὰ νόμον, καὶ [m] κατ' ἀξίαν. [n] μὴ ἐμποδίζῃ δέ σε, μήτε [o] κακία ἀλλοτρία, μήτε [p] ὑπόληψις, μήτε φωνὴ, μηδὲ μὴν [q] αἴσθησις τοῦ περιτεθραμμένου σοι σαρκιδίου. [r] ὄψεται γὰρ τὸ πάσχον. ἐὰν οὖν [s] ὅτε δήποτε πρὸς ἐξόδῳ γένῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου, καὶ [t] τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσῃς, καὶ * τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῇς, ἀλλὰ τό γε [x] μηδέποτε ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔσῃ ἄνθρωπος [y] ἄξιος τοῦ [z] γεννήσαντος κόσμου, καὶ παύσῃ [a] ξένος ὢν [b] τῆς πατρίδος, καὶ [c] θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα [d] τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ [e] κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε.

[a] L. 8. § 1.
[b] L. 3. § 14. l. 8. § 55.
[c] Inf. § 2. l. 6. § 32.
[d] L. 7 § 8. 46.
[e] L. 3. § 12.
[f] L. 11. § 20.
[g] L. 3. § 16.
[h] L. 5. § 8.
[i] L. 7. § 31.
[k] L. 3. § 16.
[l] L. 10. § 11.
[m] L. 11. § 35.
[n] L. 5. § 34.
[o] L. 5. § 35.
[p] L. 5. § 3.
[q] L. 7. § 15.
[r] L. 7. § 68.
[s] L. 7. § 16.
[t] L. 6. § 2.
[u] L. 2. § 12.
* μὴ τὸ π. L. 3. § 3.
[x] L. 10. § 1.
[y] Inf. § 5. 14.
[z] Inf. § 26.
[a] L. 4. § 29.
[b] L. 6 § 44.
[c] L. 8 § 15.
[d] L. 4. § 46.
[e] L. 9. § 26.

[a] L. 11. § 13.
[b] L. 10. § 38.
[c] Inf § 8.
[d] L. 2. § 12.
[e] L. 2. § 1. Inf. 26.
[f] L. 2. § 2. 7.
[g] Inf. § 3. L. 10. § 1. 38.
* ἐνοχλ. f. ut L. 4 § 18.

§ 2. [a] Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ, γυμνὰ τῶν ὑλικῶν [b] ἀγγείων καὶ [c] φλοιῶν καὶ καθαρμάτων ὁρᾷ. μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων [d] ἅπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα [e] ἐῤῥυηκότων καὶ ἀπωχετευμένων. ἐὰν δὲ καὶ σὺ τοῦτο ἐθίσῃς ποιεῖν, [f] τὸν πολὺν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις. ὁ γὰρ μὴ [g] τὰ περικείμενα κρεάδια ὁρῶν, ἦπου γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, * ἀσχολήσεται.

[h] L. 2. § 2.
[i] L. 5. § 33. l. 10. § 2.
[k] L. 10. § 38.
* διὸ
[l] L. 4. § 18.
* ἄλλοι
* καὶ
[m] L. 6. § 32.
[n] L. 7. § 7.
* -ουσι σε
[o] Sup. § 2.
[p] L. 2. § 2.
[q] L. 4. § 26.
* [καὶ] ἀπ.
[r] L. 10. § 12.
[s] L. 2. § 17.
[t] L. 3. § 12.
[u] L. 5. § 1.
[x] Sup. § 1.

§ 3. [h] Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκας, σωμάτιον, πνευμάτιον, νοῦς. τούτων τἄλλα [i] μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι· τὸ δὲ τρίτον μόνον [k] κυρίως σόν. * ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ, τουτέστιν, ἀπὸ τῆς σῆς διανοίας, [l] ὅσα * ἄλλα ποιοῦσιν ἢ λέγουσιν, * ἢ [m] ὅσα αὐτὸς ἐποίησας ἢ εἶπας, καὶ [n] ὅσα ὡς μέλλοντα ταράσσει *, καὶ ὅσα [o] τοῦ περικειμένου σοι σωματίου, ἢ [p] τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀπροαίρετα πρόσεστιν, καὶ ὅσα ἡ ἔξωθεν περιῤῥέουσα δίνη ἑλίσσει, ὥστε [q] τῶν συνειμαρμένων ἐξῃρημένην καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν * ἀπόλυτον, ἐφ᾽ ἑαυτῆς ζῆν, [r] ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ [s] θέλουσαν τὰ συμβαίνοντα, καὶ [t] λέγουσαν τ᾽ ἀληθῆ, ἐὰν χωρίσῃς, φημὶ, τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου τὰ προσηρτημένα ἐκ [u] προσπαθείας, καὶ [x] τοῦ χρόνου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ παρῳχηκότα, ποιήσῃς τε σεαυτὸν, οἷος ὁ Ἐμπεδοκλέους,

[y] L. 8. § 41.
* Σφαῖρ. ὡς Salm.
* δίνῃ περιηγεῖ Idem. Turn.
κίνῃ Mer.
[z] L. 2. § 14. l. 3. § 10.
[a] L. 8. § 44.
[b] L. 7. § 46. 56.
[c] L. 3. § 16.

[y] Σφαῖρος * κυκλοτερὴς * μονῇ περιηθεῖ γαίων.

μόνον τε ζῆν ἐκμελετήσῃς [z] ὃ ζῇς, τουτέστι, [a] τὸ παρὸν, δυνήσῃ τό γε μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν [b] ὑπολειπόμενον, ἀταράκτως καὶ εὐγενῶς, καὶ [c] ἵλεως τῷ σαυτοῦ δαίμονι διαβιῶναι.

[d] L. 2. § 6.

§ 4. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ, [d] τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. ἐὰν γοῦν τινα θεὸς ἐπιστὰς, ἢ διδάσκαλος ἔμφρων, κελεύσῃ, μη-

§ 2. Mentes omnes, vasis hisce corporeis, & corticibus, & sordibus Deus denudatus intuetur. solâ enim mente tus suâ, illas à sese demanantes & derivatas, attingit. hoc idem tu si feceris, multâ temet molestiâ liberabis. qi enim circumjectam sibi carnem non respexerit, nec de vestitu, domicilio, fama, avt apparatu instructúqe reliqo cogitando, negotium ullum facesset sibi.

§ 3. Tria sunt, ex qibus constas, corpusculum, animula, mens. horum priora duo hactenus sunt tua, utpote qorum cura commissa est tibi. tertium tantummodo propriè tuum est. proinde si à te, hoc est, à mente tua sejunxeris, qæcunqe alii dicunt faciúntqe; & qæcunqe ipse aliqando dixeris fecerísqe; & qæcunqe te tanqam futura conturbant, & qæcunqe vel circundati tibi corpusculi, vel huic coälitæ animulæ, arbitrii tui non sunt; denique qæcunqe externa rerum vertigo jugis volvit, ità ut mens tua rebus fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se vivat, justa faciens, destinata volens, ac vera proloqens. si à mente, inqam, tua hæc sejunxeris, qæ ex affectu vehementiore ei adhærere solent, & temporis qicqid vel præteritum vel futurum est; fecerísqe te talem, qalis mundus hic Empedocli dicitur,

Orbis habens instar jugi vertigine gavdens.

illúdq; tantummodo, qod vivis, hoc est, qod impræsentiarum adest, vivere sategeris; poteris tandem, qod superest vitæ tuæ, ad mortem usqe, tranqillè, generosè, genióqe tuo propitius transigere.

§ 4. Sæpenumero sum miratus, qî fiat, ut cùm sese præ cæteris omnibus diligat unusqisqe, suam tamen de se existimationem minoris faciat, qàm alienam. itaqe si vel Deus vel præceptor prudens qis astans præceperit cuiqam, nè qid

qid apud se cogitet mentéve agitet qod non simul ac conceperit proferat, nè ad dieculam qidem id sustineret. ità proximos magìs, qid de nobis sentiant, veremur, qam nosipsos.

§ 5. Qi fit, ut Dii, qi pulcrè ac cum singulari erga genus humanum amore dispusuerunt universa, hoc unum neglexerint, curare nempe, nè homines, boni cumprimis, qíqe freqentissima cum ipsis qasi commercia habuerint, atqe per opera pia sacráqe ministeria qàm maximè familiares ipsis extiterint, ubi semel defuncti sunt, non existerent ampliùs, sed omnino extingverentur? hoc verò siqidem sic se habet, pro certo scias, aliter facturos eos fuisse, si aliter fieri oporteret. Si enim justum erat, & fieri poterat; & si juxta naturam, id natura protulisset. vel hinc ergò, qòd aliter se habet, si aliter saltem se habet, compertum habeas, fieri non oportuisse. vides enim, qòd in hujus rei indagatione de jure cum Deo disceptas. non avtē de jure cum Deo disceptaremus, nisi optimi illi ac justissimi forent. qi sunt avtem istiusmodi, nihil in mundi dispositione injustè atqe irrationabiliter neglectum insuper habuissent.

§ 6. Illis etiam assvesce, qæ fieri posse desperas. nam & sinistra manus, cùm ad alia opera per desvetudinem inepta sit, frænum qàm dextra validiùs tenet; qia huic operi assvevit.

§ 7. Cogita qalem te, tum corpore, tum animâ, à morte deprehendi oporteat: vitæ etiam hujus brevitatem; ævi retrorsum prorsúmqe vastitatem immensam: materiæ denique cujusqe imbecillitatem.

§ 8. Formas corticibus nudatas contemplare: actionum item intentiones: qid dolor; qid voluptas; qid mors; qid gloria: qis cuiqe molestiarum avtor: qo modo nemo ab alio qopiam impediatur: qòd denique opinione constant omnia.

§ 9. In decretorum usu, pugili, non gladiatori similem esse te oportet. iste

δὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ διανοεῖσθαι, [a] ὃ μὴ ἅμα γε γινώσκων ἐξοίσει, οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομένει· οὕτω τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδούμεθα τί ποτε περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

[a] L. 3. § 4.

§ 5. Πῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρώπως διατάξαντες οἱ θεοὶ, τοῦτο μόνον παρεῖδον, τὸ ἐνίους τῶν ἀνθρώπων καὶ πάνυ χρηστοὺς, καὶ πλεῖστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια θεμένους, καὶ ἐπὶ πλεῖστα δι' ἔργων ὁσίων καὶ ἱερουργιῶν [b] συνήθεις τῷ θείῳ γενομένους, ἐπειδὰν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ παντελὲς [c] ἀπεσβηκέναι; τοῦτο δὲ εἴπερ καὶ οὕτως ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι [d] εἰ [ὡς] ἑτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησαν ἄν. εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν καὶ δυνατόν. καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἤνεγκεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. ἐκ δὴ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν, εἴπερ οὐχ οὕτως ἔχει, πιστούσθω σοι τὸ μὴ δεῆσαι οὕτω γίνεσθαι. ὁρᾷς γὰρ καὶ αὐτὸς, ὅτι τοῦτο παραζητῶν δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεόν. οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι καὶ δικαιότατοί εἰσιν· [e] εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἄν τι περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἠμελημένον τῶν ἐν τῇ διακοσμήσει.

[b] L. 5. § 27. l. 10. § 1. Inf. § 23.
[c] L. 4. § 21.
[d] L. 9. § 35.
[e] L. 7. § 41.

§ 6. [f] Ἔθιζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις. καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὸ ἀνέθιστον ἀργὸς οὖσα, τοῦ χαλινοῦ ἐρρωμενέστερον ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ· τοῦτο γὰρ [g] εἴθισται.

[f] L. 6. § 19. & l. 10. § 22.
[g] L. 10. § 22.

§ 7. [h] Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ, [i] τὴν βραχύτητα τοῦ βίου, [k] τὴν ἀχανείαν τοῦ ὀπίσω καὶ πρόσω αἰῶνος, [l] τὴν ἀσθένειαν πάσης ὕλης.

[h] L. 2. § 11. l. 3. § 5. l. 11. § 3.
[i] L. 5. § 24.
[k] L. 4. § 3. 48.
[l] L. 9. § 33. 36.

§ 8. [m] Γυμνὰ τῶν φλοιῶν θεάσασθαι τὰ αἴτιώδη· [n] τὰς ἀναφορὰς τῶν πράξεων· [o] τί πόνος· [p] τί ἡδονή· [q] τί θάνατος· [r] τί δόξα· [s] τίς ὁ ἑαυτῷ ἀσχολίας αἴτιος· πῶς [t] οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτι [u] πάντα ὑπόληψις.

[m] Sup. § 2.
[n] L. 10. § 37.
[o] L. 7. § 33.
[p] L. 5. § 26.
[q] L. 7. § 33.
[r] L. 6. § 16.
[s] L. 9. § 26.
[t] L. 5. § 34.

§ 9. Ὅμοιον δ' εἶναι δεῖ ἐν τῇ τῶν δογμάτων χρήσει, [x] παγκρατιαστῇ, οὐχὶ μονομάχῳ.

[u] L. 2. § 15.
[x] L. 7. § 61.

[a] L. 7. § 8.
* Ποῖα αὐτά
[b] L. 2. § 12.
[c] L. 7. § 29.
[d] L. 8. § 29.
[e] L. 10. § 1.
[f] Sup. § 1. 3.
[g] L. 3. § 4.
[h] L. 2. § 11.
[i] L. 7. § 62.
[k] L. 8. § 17.
[l] L. 8. § 15.
[m] Sup. § 1.
[n] L. 1. § 15.
[o] L. 4. § 27. Inf § 24.
* ἀκιότατος Lug. --ώτατος Ann.
[p] Sup. § 1.
[q] L. 9. § 40.
[r] L. 9. § 28.
[s] Sup. § 3. l. 3. § 16.
[t] L. 6. § 29. l. 7. § 70.
[u] L. 3. § 1.
* -τέ [πς]
[x] L. 9. § 38.
[y] L. 8. § 10.
[z] L. 6. § 20.
[a] L. 4. § 6.
[b] L. 8. § 14.
[c] L. 10. § 30.

νομάχου· ὁ μὲν γὰρ τὸ ξίφος, ᾧ χρῆται, ἀποτίθεται, καὶ ἀναιρεῖται· ὁ δὲ τὴν χεῖρα [a] ἀεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ συστρέψαι αὐτὴν δεῖ.

§ 10. * Τοιαῦτα [b] τὰ πράγματα ὁρᾶν, [c] διαιροῦντα εἰς ὕλην, αἴτιον, ἀναφοράν.

§ 11. Ἡλίκην ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος, [d] μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ ὅπερ μέλλει [e] ὁ θεὸς ἐπαινεῖν, καὶ [f] δέχεσθαι πᾶν, ὃ ἂν νέμῃ αὐτῷ ὁ θεός.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, [g] μήτε θεοῖς μεμπτέον· [h] οὐδὲν γὰρ ἑκόντες ἢ ἄκοντες ἁμαρτάνουσι· μήτε ἀνθρώποις· [i] οὐδὲν γὰρ οὐχὶ ἄκοντες. ὥστε [k] οὐδενὶ μεμπτέον.

§ 13. Πῶς [l] γέλοιος καὶ [m] ξένος, [n] ὁ θαυμάζων ὁτιοῦν τῶν ἐν τῷ βίῳ γινομένων;

§ 14. [o] Ἤτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη, ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἱλάσιμος, ἢ φυρμὸς * εἰκαιότητος ἀπροστάτητος. εἰ μὲν ἀπαράβατος ἀνάγκη, τί ἀντιτείνεις; εἰ δὲ πρόνοια ἐπιδεχομένη τὸ ἱλάσκεσθαι, [p] ἄξιον αὑτὸν ποίησον [q] τῆς ἐκ τοῦ θείου βοηθείας. [r] εἰ δὲ φυρμὸς ἀνηγεμόνευτος, ἀσμένιζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι αὐτὸς ἔχεις ἐν σαυτῷ τινὰ νοῦν ἡγεμονικόν. κἂν παραφέρῃ σε ὁ κλύδων, παραφερέτω τὸ σαρκίδιον, τὸ πνευμάτιον, τἆλλα. [s] τὸν γὰρ νοῦν οὐ παροίσει.

§ 15. Ἢ τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς μέχρι σβεσθῇ, φαίνει, καὶ τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· [t] ἡ δὲ ἐν σοὶ ἀλήθεια καὶ δικαιοσύνη, [u] καὶ σωφροσύνη προαποσβήσεται;

§ 16. Ἐπὶ τοῦ φαντασίαν παρασχόντος, ὅτι ἥμαρτε * · τί δαὶ οἶδα, [x] εἰ τοῦτο ἁμάρτημα; εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν, ὅτι [y] κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν. καὶ οὕτως ὅμοιον τοῦτο τῷ [z] καταδρύπτειν τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν. ὅτι [a] ὁ μὴ θέλων τὸν φαῦλον ἁμαρτάνειν, ὅμοιος τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκῆν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζεσθαι, καὶ τὸν ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα ἄλλα ἀναγκαῖα. [b] τί γὰρ πάθῃ τὴν ἕξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ οὖν γοργὸς εἶ, [c] ταύτην θεράπευσον.

enim ense, qo utitur, posito, statim interficitur. ille avtem manum semper præstó habet, qâ vibratâ duntaxat opus est.

§ 10. Res ipsas qales sint intuere, in materiam, formam, finem dividendo.

§ 11. Qanta est hominis potentia, in cujus situm est arbitrio, ut nihil faciat, nisi qod Deus ipse comprobaturus est, & qicqid Deus illi assignaverit, libens excipiat?

§ 12. Qicqid naturæ consentaneum contingit, de eo nec Dii sunt incusandi; nihil enim vel sponte vel inviti peccant: nec homines: nihil enim & ipsi sponte. nulli ergò sunt incusandi.

§ 13. Qàm ridiculus & peregrinus est, qi qicqam eorum qæ in vita hac fiunt, miratur?

§ 14. Avt est necessitas fatalis, & ordo inviolabilis, avt providentia placabilis, avt confusio temeraria, & rectoris orba. si necessitas inviolabilis, qorsum reniteris? sin providentia, qæ placari possit, avxilio divino dignum te præsta. si denique confusio rectoris orba, sat habe, qòd in æstu istiusmodi rectricem qandam intra te mentem habes. qòd si te æstus corripuerit, carunculam, animulam, cætera alia abripiat: mentem duntaxat nè abripiat.

§ 15. An cùm lucernæ lumen, usqedum extingvatur, luceat, nec splendorem amittat suum; tu admissurus es, ut in te veritas, justitia, temperantia ante extinctum temet extingvatur?

§ 16. Ubi obrepserit tibi cogitatio, peccâsse aliqem, hæc tu tibi, Unde novi, an peccatum hoc sit; avt si peccavit, an peccati ipse se reum peregerit? hoc enim perinde est, acsi faciem sibi dilacerâsset: tum illud memineris, eum qi improbos delinqere non vult, parem esse illi, qi ficum in ficubus succum acrem gerere; & infantes vagire, & equm hinnire, aliáq; ejusmodi qæ necessaria sunt, nolit. qid enim fecerit, qi sic affectus fuerit? hunc tu, si tantùm posse te putas, sana.

§ 17.

§ 17. Nî decorum sit, nè feceris; nî verum sit, nè dixeris. ad ista enim duo semper intentio tua tendat.

§ 17. [a] Εἰ μὴ καθήκει, μὴ πράξῃς· [b] εἰ μὴ ἀληθές ἐστι, μὴ εἴπῃς· ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔστω*.

[a] L. 5. § 3. [b] L. 3. § 16. * Vid. Not.

§ 18. Considera semper, qid illud sit, qod cogitationem tuam afficit; curæ'qe sit tibi hoc ipsum in formam, materiam, finem, & tempus, intra qod desiturum sit, distingvendo explicare.

§ 18. Εἰς τὸ πᾶν ἀεὶ ὁρᾷν, [c] τί ἐστιν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ [d] ἀναπτύσσειν διαιροῦντα, εἰς τὸ αἴτιον, εἰς τὸ ὑλικόν, εἰς τὴν ἀναφοράν, εἰς τὸν χρόνον, ἐντὸς οὗ πεπαῦσθαι αὐτὸ δεήσει.

[c] L. 3. § 11. [d] Sup. § 8. 10.

§ 19. Sentias tandem aliqando, aliqid esse in te præstantius ac divinius eis qæ affectus in te excitant, & qasi fidiculis qibusdā distrahunt te. qæ mihi nunc dicas tibi mens est? num metus? num suspicio? num libido? num aliud aliqid istiusmodi?

§ 19. Αἴσθου ποτέ, ὅτι [e] κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ, τῶν τὰ πάθη ποιούντων, καὶ καθάπαξ [f] τῶν νευροσπαστούντων σε. [g] τί μου νῦν ἐστιν ἡ διάνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλό τι τοιοῦτον;

[e] L. 5. § 21. [f] L. 2. § 2. [g] L. 5. § 11.

§ 20. Primò vide, neqid temere, avt absqe certo aliqo fine. secundò, nè ad ullum alium finem, qàm qi societati conducat, referatur.

§ 20. Πρῶτον, τὸ [h] μὴ εἰκῇ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. δεύτερον, τὸ [i] μὴ ἐπ' ἄλλό τι, ἢ ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιεῖσθαι.

[h] L. 2. § 16. [i] L. 5. § 16.

§ 21. Cogita tecum, brevi fore, ut nec ipse ullus usqam futurus sis, nec qicqam eorum qæ vides, nec horum qisqam qi nunc vivunt. omnia enim mutare ac verti & interire nata sunt, ut nova alia serie perpetuâ producantur.

§ 21. Ὅτι [k] μετ' οὐ πολύ, οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τι ἃ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τις τῶν νῦν βιούντων. [l] πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθείρεσθαι πέφυκεν, [m] ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γίνηται.

[k] L. 9. § 28. [l] L. 7. § 23. [m] L. 7. § 25.

§ 22. Omnia in opinione sita sunt: & hæc ipsa in te. qandocunq; ergò volueris, opinionem tolle, & sicut promontorium prætervecto tranqillitas, sic stabilia tibi futura sunt omnia, & sinus æstu immunis.

§ 22. Ὅτι [n] πάντα ἡ ὑπόληψις· καὶ [o] αὕτη ἐπὶ σοί. [p] ἆρον οὖν, ὅτε θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ, ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν [q] γαλήνη, σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

[n] Sup. § 8. [o] L. 6. § 52. [p] L. 8. § 40. [q] L. 5. § 2.

§ 23. Operatio unaqæqe, qæ tempore suo desinit, nihil indè mali patitur, qia desiit: nec avtori ejus, cessationis hujus ratione, mali qicqam contingit. pari ergò modo actionum omnium complexio, qæ vita dicitur, si tempore suo desierit, nihil indè qicqam mali patitur, qia desiit. nec qi tempore opportuno seriem hanc terminavit, malè ideò afficitur. tempus avtem & terminum assignat natura: eáq; qandoqe peculiaris, ut in senectute fit; semper verò communis, cujus partibus assiduè mutantibus novus perpetuò vegetúsqe mundus permanet universus. bonum avtem semper ac tempestivum est, qod universo conducit. proinde vitæ cessatio

§ 23. Μία καὶ ἡτισοῦν ἐνέργεια κατὰ καιρὸν παυσαμένη, [r] οὐδὲν κακὸν πάσχει, καθὸ πέπαυται· οὐδὲ ὁ πράξας τὴν πρᾶξιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακόν τι πέπονθεν. ὁμοίως οὖν τὸ ἐκ πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσηται, [s] οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ καταπαύσας [t] ἐν καιρῷ τὸν εἱρμὸν τοῦτον, κακῶς διετέθη. [u] τὸν δὲ καιρόν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδία, ὅταν ἐν γήρᾳ, πάντως δὲ ἡ τῶν ὅλων· [x] ἧς τῶν μερῶν μεταβαλλόντων, [y] νεαρὸς ἀεὶ καὶ ἀκμαῖος ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. [z] καλὸν δὲ ἀεὶ πᾶν καὶ ὡραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὅλῳ. ἡ οὖν καταπαυσις τοῦ βίου,

[r] L. 9. § 21. [s] L. 5. § 29. [t] Inf. § 35. [u] Inf. § 36. L. 6. § 20. [x] Sup. § 21. [y] L. 7. § 25. [z] L. 4. § 23. l. 5. § 8.

ἑκάστῳ

[a] L. 2. § 11. l. 8. § 1.
[b] L. 7. § 72.
[c] L. 10. § 20, 21.
[d] L. 2. § 3.
[e] Sup. § 5. l. 7. § 53.

ἑκάστῳ [a] οὐ κακὸν μὲν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν· εἴπερ καὶ ἀπροαίρετον, καὶ [b] οὐκ ἀκοινώνητον· ἀγαθὸν δὲ, εἴπερ [c] τῷ ὅλῳ καίριον, καὶ [d] συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. οὕτω γὰρ καὶ θεοφόρητος, [e] ὁ φερόμενος κατὰ ταὐτὰ θεῷ, καὶ ἐπὶ ταὐτὰ τῇ γνώμῃ φερόμενος.

non est malum cuiqam, qia nec inhonestum: siqidem nec optionis sit nostræ, nec communitatis legibus adversetur. imò bonum est; siqidem universo tempestivum, eidémq; conducens & continuum. ità numine divino fertur, qi eâdem, qâ Deus, viâ fertur, mentéq; suâ ad eadem fertur.

[f] Sup. § 20.
[g] Sup. § 1.
[h] Sup. § 14.
[i] L. 8. § 17.
[k] Sup. § 12.
[l] Sup. § 10. 18.
* σπέρματος, vel σπορήματος. f. L. 10. § 26.
[m] L. 3. § 11.
[n] L. 11. § 17.
[o] L. 7. 48. 49.
[p] L. 9. § 28.
[q] L. 6. § 37.
[r] L. 7. § 1.
[s] L. 6. § 13.

§ 24. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔχειν· ἐπὶ μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ [f] μήτε εἰκῆ, μηδὲ ἄλλως ἢ ὡς ἂν [g] ἡ δίκη αὐτὴ ἐνήργησεν· ἐπὶ δὲ τῶν ἔξωθεν συμβαινόντων, ὅτι [h] ἤτοι κατ' ἐπιτυχίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· [i] οὔτε δὲ τῇ ἐπιτυχίᾳ μεμπτέον, [k] οὔτε τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον. δεύτερον, τὸ [l] ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ * σπερήματος, μέχρι ψυχώσεως, καὶ ἀπὸ ψυχώσεως, μέχρι τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποδοῦναι, καὶ [m] ἐξ οἵων ἡ σύγκρισις, καὶ [n] εἰς οἷα ἡ λύσις. τρίτον, [o] εἰ ἄνω μετέωρος ἐξαρθεὶς κατασκέψαιο τὰ ἀνθρώπεια, καὶ τὴν πολυτροπίαν ὅση κατανοήσαις· συνιδὼν ἅμα, καὶ ὅσον τὸ περιοικοῦν, ἐναερίων καὶ ἐναιθερίων· [καὶ] ὅτι ὁσάκις ἂν ἐξαρθῇς, [p] ταὐτὰ ὄψει, [q] τὸ ὁμοειδὲς, [r] τὸ ὀλιγοχρόνιον, ἐπὶ τούτοις, [s] ὁ τῦφος.

§ 24. Tria hæc in promptu habenda sunt. in eis qæ agis, neqid frustra, avt secùs fiat, qàm jus ipsum fecisset. in eis verò qæ extrinsecùs eveniunt, vel fortè fortunâ qodqe vel providentiâ obvenire. atqi nec de fortuna conqerendum est, nec providentiam incusandum. secundum, qalenam unumqodqe sit à satione usqe ad animationem, ab animatione usqe ad animam emissam. item ex qibus conflatur, & in qænam resolvitur. tertium, si in sublime subvectus res humanas despiceres, ubi varietatem earum qanta esset perspexisses, simúlq; uno conspectu comprehenderes, qantum undiqaq, aëriorum & ætheriorum sedes suas habeat, qód qotiescunqe subvectus esses, eadem semper occurrerent. ejusdem enim generis sunt omnia, & ævi brevis. & de his tamen insolescimus.

[t] Sup. § 22.

§ 25. [t] Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν, σέσωσαι· τίς οὖν ὁ κωλύων ἐκβαλεῖν;

§ 25. Opinionem ejice; salvus es. ejicere avtem ecqis impediat?

[u] L. 5. § 8.
[x] L. 4. § 26.
[y] L. 7. § 1.
[z] L. 8. § 4.
[a] L. 3. § 4.
[b] L. 2. § 1.
[c] L. 5. § 10.
[d] Sup. § 1, 2.
[e] L. 2. § 3.
[f] L. 4 § 23.
[g] Sup. § 22.
[h] L. 2. § 14.
[i] L. 7. § 58.

§ 26. Ὅταν δυσφορῇς ἐπί τινι, ἐπελάθου τοῦ, ὅτι [u] πάντα κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν γίνεται· καὶ τοῦ, ὅτι [x] τὸ ἁμαρτανόμενον ἀλλότριον. καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ, ὅτι [y] πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως ἀεὶ ἐγίνετο, [z] καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται· τοῦ, [a] ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. [b] οὐ γὰρ αἱματίου ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. ἐπελάθου δὲ καὶ τοῦ, ὅτι [c] ὁ ἑκάστου νοῦς θεὸς, καὶ [d] ἐκεῖθεν ἐῤῥύηκε· τοῦ, ὅτι [e] οὐδὲν ἴδιον οὐδενός. ἀλλὰ καὶ τὸ τεκνίον, καὶ τὸ σωμάτιον, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχάριον [f] ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν· τοῦ, ὅτι [g] πάνθ' ὑπόληψις· τοῦ, ὅτι [h] τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει.

§ 26. Qando molestè fers qicqam; oblitus es, omnia secundùm universi naturam fieri. item peccatum alterius nihil ad te. adhæc, qicqid fit, ità semper factum, sempérqe futurum, & nunc etiam ubiqe fieri. porrò, qæ homini cuivis cum toto genere humano intercedat cognatio. neqe enim tam sangvinis avt seminis, qàm mentis existit communio. oblitus es, & mentem cujusqe Deum esse, & divinitùs defluxisse. &, nihil esse cujusqam proprium; sed & filiolum, & corpusculum, & animulam ipsam indè prodiisse. sed &, opinione constare cuncta. & qod tempus denique præsens tantùm cuiqe & vivitur, & amittitur.

§ 27. Συνεχῶς ἀναπολεῖν, [i] τοὺς

§ 27. Eos apud te crebrò recolas, qi de

re aliqa vehementer indignati fuerint, qi vel in ſumma gloria, vel in inſigni miſeria, inimicitia, fortunâ qalibet extitere. tum ſciſcitare, *ubi iſta nunc ſunt omnia?* fumus utiqe ſunt, & cinis, & fabula, vel nè fabula qidem. ſuccurrat tibi ſimul & qicqid eſt ejuſmodi, qale eſt Fabius Catulinus in agro, Lucius Lupus & Stertinius Bajis, Tiberius Capreis, & Velius Rufus; omníſqe omnino cum exiſtimatione in re ulla eminentia. qámqe vile ſit omne in qod ſtudium tantopere impenditur. qantóq; ſit philoſophiæ magìs conſentaneum in oblata ſibi materia juſtum, temperantem, Deis obſeqentem ſe ſimpliciter præſtare. faſtus dein de faſtûs contemptu inflatus omnium eſt maximè intolerabilis.

§ 28. Interrogantibus, ubi Deos conſpicatus, avt unde eſſe compertum habens, hos ità veneraris, reſponſum ſit. Primò etiam viſu percipi poſſunt. deinde, animam meam, cùm nullus unqam viderim, in honore tamen habeo. pari igitur ratione & Deos, cùm eorum potentiam jugiter experiar, propterea & eſſe compertum habeo & veneror.

§ 29. In hoc vitæ ſalus ſita eſt, ut unumqodqe qid ſit in univerſum diſcernas; qídqe materiæ, qid formæ habeat. atq; ex animo toto juſta facias, & vera dicas. qid enim ſupereſt, niſi vitâ frui, bonum bono ità adnectendo, ut nè minimum qidem intervallum bono vacuum relinqatur.

§ 30. Unum ſolis eſt lumen, licèt parietibus, montibus, aliis innumerabilibus diſpeſcatur: una materia communis, etiamſi corporibus peculiaribus affectionibus diſtinctis innumerabilibus diſpeſcatur: una anima, etiamſi naturis innumerabilibus, & circumſcriptionibꝰ peculiaribus diſpeſcatur. una anima rationalis, etiamſi dirimi videatur. aliæ ergò rerũ dictarum particulæ, formæ nempe & materiæ ſenſûs expertes, neceſſitudinis vinculo non connectuntur ſibi invicem. & iſta tamen mens univerſi continet, & facultas illa, cujus vi eodem

ἐπί τινι λίαν ἀγανακτήσαντας, [a] τοὺς ἐν μεγίσταις δόξαις, ἢ συμφοραῖς, ἢ ἔχθραις, ἢ ὁποιαισοῦν τύχαις ἀκμάσαντας. εἶτα ἐφιστάνειν, [b] ποῦ νῦν πάντα ἐκεῖνα; [c] καπνὸς, καὶ [d] σποδὸς, [e] καὶ μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος· συμπροσπιπτέτω δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο πᾶν, οἷον, Φάβιος Κατουλλῖνος ἐπ' ἀγροῦ, καὶ * Λούσιος Λοῦπος, καὶ Στερτίνιος ἐν Βαΐαις, καὶ Τιβέριος ἐν Καπρίαις *, καὶ Οὐήλιος Ῥοῦφος, καὶ ὅλως ἡ πρὸς ὁτιοῦν [f] μεθ' οἰήσεως διαφορά. καὶ [g] ὡς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατεντεινόμενον. καὶ ὅσῳ φιλοσοφώτερον, [h] τὸ ἐπὶ τῆς δοθείσης ὕλης ἑαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, [i] θεοῖς ἑπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. ὁ γὰρ * ὑπὸ ἀτυφίᾳ * τῦφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

§ 28. Πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας, ποῦ γὰρ ἰδὼν τοὺς θεοὺς, ἢ πόθεν κατειληφὼς ὅτι [k] εἰσὶν, οὕτω σέβεις; πρῶτον μὲν καὶ ὄψει ὁρατοί εἰσιν. ἔπειτα μέντοι οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ ἑώρακα, καὶ ὅμως [l] τιμῶ. οὕτως οὖν καὶ τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἑκάστοτε πειρῶμαι, ἐκ τούτων ὅτι τε εἰσὶ καταλαμβάνω, καὶ αἰδοῦμαι.

§ 29. [m] Σωτηρία βίου, [n] ἕκαστον δι' ὅλου αὐτὸ τί ἐστιν ὁρᾶν, τί μὲν αὐτοῦ τὸ ὑλικὸν, τί δαὶ τὸ αἰτιῶδες· [o] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς [p] τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τἀληθῆ λέγειν· τί λοιπὸν, ἢ [q] ἀπολαύειν τοῦ ζῆν, [r] συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθὸν, ὥστε [s] μηδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν;

§ 30. [t] Ἓν φῶς ἡλίου, κἂν [u] διείργηται τοίχοις, ὄρεσιν, ἄλλοις μυρίοις· [x] μία οὐσία κοινὴ, κἂν διείργηται [y] ἰδίως ποιοῖς σώμασι μυρίοις. [z] μία ψυχὴ, κἂν φύσεσι διείργηται μυρίαις, καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς. [a] μία νοερὰ ψυχὴ, κἂν διακεκλεῖσθαι δοκῇ· τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῶν εἰρημένων, οἷον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικείωτα ἀλλήλοις· καί τοι κἀκεῖνα * τὸν νοῦν συνέχει, καὶ [b] τὸ * ἐ-

[a] L. 3. § 3.
[b] L. 10. § 31.
[c] L. 2. § 17.
[d] L. 4. § 48.
[e] L. 8. § 25.
* Λεύκιος Xyl. Mer.
* -πρέαις
[f] L. 9. § 34.
[g] L. 2. § 12.
[h] L. 7. § 58. 67.
[i] L. 10. § 11.
* ἐπὶ, vel
* -φίας
[k] L. 2. § 11.
[l] L. 3. § 9.
[m] L. 7. § 2.
[n] Sup. § 18.
[o] L. 3. § 4.
[p] Sup. § 1. 3.
[q] L. 3. § 6.
[r] L. 5. § 6.
[s] L. 3. § 13.
[t] L. 9. § 8.
[u] L. 8. § 33.
[x] L. 4. § 40.
[y] L. 9. § 25.
[z] Inf. § 32.
[a] Sup. § 26.
* τὸ νοοῦν f. τὸ συννοῦν, συννεῦον vel ἐννοῦν. ἔχει μει
[b] L. 10. § 26.
* ἐπὶ τὰ f.

ᵃ L. 3. § 11.
ᵇ L. 9. § 9.

πέπτα αὐτὰ βέλτιον. διάνοια δὲ ἰδίως ᵃ ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον γίνεται, καὶ συνίσταται, καὶ ᵇ οὐ διείργεται τὸ κοινωνικὸν πάθος.

ᶜ L. 3 § 6. 16.
ᵈ L. 2. § 12.
ᵉ L. 3. § 12.
ᶠ Sup. § 27.
ᵍ L. 9. § 1.
* εἰ
ʰ L. 10. § 28.

§ 31. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ ὁρμᾷν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ* λήγειν αὖθις; τὸ φωνῇ χρῆσθαι; τὸ διανοεῖσθαι; ᶜ τί τούτων πόθου σοι ἄξιον δοκεῖ; εἰ δὲ ἕκαστα ᵈ εὐκαταφρόνητα, πρόσιθι ἐπὶ τελευταῖον, τὸ ᵉ ἕπεσθαι τῷ λόγῳ ᶠ καὶ τῷ θεῷ. ἀλλὰ ᵍ μάχεται τῷ τιμᾷν ταῦτα, τὸ ἄχθεσθαι,* ἢ ʰ διὰ τὸ τεθνηκέναι στερήσεταί τις αὐτῶν.

ⁱ L. 5. § 24.
ᵏ L. 5. § 23.
ˡ L. 5. § 24.
ᵐ L. 6. § 14.
ⁿ L. 3. § 10.
ᵒ L. 6. § 36.
ᵖ L. 6. § 58.
ᵍ L. 10 § 2.
ʳ L. 10. § 14. 21.

§ 32. ⁱ Πόσον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος ἀπομεμέρισται ἑκάστῳ; ᵏ τάχιστα γὰρ ἐναφανίζεται τῷ ἀϊδίῳ. ˡ πόσον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόσον δὲ ᵐ τῆς ὅλης ψυχῆς; ⁿ ἐν πόσῳ δὲ ᵒ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φαντάζου, ᵖ ἢ τὸ ᵍ ὡς μὲν ἡ σὴ φύσις ἄγει, ποιεῖν, ʳ πάσχειν δὲ, ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

ˢ L. 10. § 24.
ᵗ L. 3. § 9.
ᵘ L. 2. § 12.
ˣ L. 10. § 31.

§ 33. ˢ Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν· ᵗ ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστί· τὰ δὲ λοιπὰ,* εἰ προαιρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα, ᵘ νεκρὰ καὶ ˣ καπνός.

ʸ L. 9 § 41.

§ 34. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν ἐγερτικώτατον, ὅτι καὶ ʸ οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὅμως τούτου κατεφρόνησαν.

ᶻ Sup. § 23.
ᵃ L. 8. § 2.
ᵇ L. 9. § 37. Inf. § 36.

§ 35. Ὧ, ᶻ τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν, καὶ ᵃ ᾧ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πράξεις ἀποδοῦναι τῷ ὀλιγωτέρας, ἐν ἴσῳ ἐστὶ, καὶ ᵇ ᾧ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

ᶜ L. 10. § 1.
ᵈ L. 3. § 11.
ᵉ Sup. 35.
ᶠ L. 8. § 20.

§ 36. Ἄνθρωπε, ᶜ ἐπολιτεύσω ᵈ ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει; ᵉ τί σοι διαφέρει εἰ πέντε ἔτεσι; τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἑκάστῳ. τί οὖν δεινὸν, εἰ τῆς πόλεως ἀποπέμπει σε οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' ᶠ ἡ φύσις, εἰσαγαγοῦσα; οἷον εἰ κωμῳδὸν

τὰ ἀπροαίρετά ἐστιν

loci feruntur. intellectus verò adversùs contribulem suum peculiariter afficitur, eidémqe consociatur, nec potest communionis appetitus prorsus revelli.

§ 31. Qid expetis? num existere? num sentire, movere, crescere, denasci? an rursus voce uti, cogitare? ecqid horum tibi desideratu dignum videtur? si ergò contemptu digna satìs ista videntur omnia, ad illud perge, qod ultimum restat, Deo nempe ac rationi obseqi. atqi instituto huic repugnat, siqis ægrè ferat, qòd istis morte privandus sit.

§ 32. Qantula pars infiniti ac immensi ævi unicuiqe assignatur? ab interminato enim qàm celerrimè absorbetur. qantula item totius materiæ? qantulum & animæ universæ? in qantula etiam telluris totius glebulâ repis? hæc omnia cùm cogitaveris, nihil magnum reputa, hoc solo excepto, ut ea facias ad qæ natura tua te ducit, ea sustineas qæ natura communis infert.

§ 33. Vide, qo modo se mens utatur tua. in hoc enim sunt omnia. reliqa, sive arbitrii tui sint, sive non sint, cadavera sunt & fumus.

§ 34. Nihil magìs ad mortem contemnendam incitaverit, qàm si consideres, etiã eos qi voluptatem in bonis, dolorem in malis habent, eam tamen contempsisse.

§ 35. Cui illud tantummodò qod tempestivum est, bonum habetur; nec interesse putat, plures an pavciores rationi rectæ consentaneas actiones ediderit, mundúmqe longiori an breviori temporis spatio contemplatus sit; huic nec mors formidabilis esse poterit.

§ 36. In hac magna civitate versatus es, homo. qid tuâ refert, si qinqe duntaxat annos? etenim qod secundùm leges fit, id omnibus æqale est. ecqid igitur grave pateris, si te non tyrannus, nec judex iniqus, sed natura, qæ induxit, emittat: perinde ac si histrionem

prætor

prætor qi conduxerat, è ſcena dimitteret. ſed actus fabulæ qinqe nondum abſolvi. rectè dicis. cæterùm in vita etiam tres actus fabulam integram faciunt. terminat enim hanc, qi ejuſdem olim componendæ cùm fuerit, nunc & diſſolvendæ avtor eſt. nevtrum avtem horum à te eſt. diſcede ergò propitius. nam & qi te dimittit, propitius eſt.

ἀπολύει [a] τῆς σκηνῆς ὁ παραλαβὼν στρατηγός· ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία· καλῶς εἶπας· [b] ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμά ἐστι. τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὁρίζει, [c] ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων· [d] ἄπιθι οὖν ἵλεως· καὶ γὰρ ὁ ἀπολύων ἵλεως.

[a] L. 11. § 6.
[b] L. [illegible] 37.
[c] L. 11. § 20.
[d] L. 2. § 3.

Finis duodecim librorum Antonini.

Τέλος τῶν τοῦ Ἀντωνίνου ιβ' βιβλίων.

De
Marco Vero Avrelio Antonino
Imperatore
Elogia & Judicia.

Svidas *in* Μάρκος.

Μάρκος ὁ καὶ Ἀντωνῖνος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐπαινετὸς κατὰ πάντα φιλόσοφος.

Idem.

Μάρκος, βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὃν ἐκπλήττεσθαι σιωπῇ μᾶλλον, ἢ ἐπαινεῖν ῥᾴδιον. ἐκ πρώτης γὰρ ἤδη τῆς ἡλικίας, εὐσταθῆ τε καὶ ἡσύχιον βίον ὑποστησάμενος, οὔτε κατὰ δέος, οὔτε καθ' ἡδονὴν τραπεὶς τὸ πρόσωπον ὤφθη πώποτε. ἐπαινεῖ δὲ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς· καὶ ἦν ἄρα ἐκείνων μιμητὴς, οὐ μόνον κατὰ τὴν τῶν διαιτημάτων ἐπίδοσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν μαθημάτων σύλληψιν. τόν τε γοῦν ἰδιώτην βίον ἐν ἰσηγορίᾳ πολλοῖς Ῥωμαίοις ἐβίω, οὐδὲν τῇ εἰσποιήσει τοῦ γένους ἀλλοιωθείς· καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν, κατὰ μοναρχίαν ἐξηγούμενος, καὶ τὴν ἄκραν δυναστείαν καρπούμενος, πρὸς οὐδεμίαν ἀλαζονείαν ὑπήχθη πώποτε· ἀλλ' ἦν ἐλευθέριος καὶ δαψιλὴς ἐν τοῖς εὐεργετήμασι, ἀγαθὸς δὲ καὶ μέτριος ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν διοικήσεσι.

Idem de eodem.

Μάρκος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ εὐσεβὴς ἐπικληθείς· οὗτος εἶχε μὲν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας· καὶ ἄριστα δὴ ἁπάντων τῶν ἐν κράτει γενομένων τινὶ ἦρξε· πλεῖστον δὲ ἐν εὐεργεσίᾳ διῆγεν. --- αὐτὸς μὲν γὰρ πάντων μὲν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο· τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζεν. ἀλλ' εἰ μέν τις χρηστόν τι ἔπραττεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ· τῶν δὲ ἑτέρων οὐ προσεποιεῖτο. λέγων, ὅτι ποιῆσαι μέν τινι ἀνθρώπους ὁποίους βούλεται ἔχειν, ἀδύνατόν ἐστι· τοῖς δὲ δὴ οὖσι, προσήκει, ἐς ὅ,τι ἄν τις αὐτῶν τῷ κοινῷ χρήσιμος ᾖ, χρῆσθαι. ἔτη γὰρ πεντήκοντα καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε κʹ ζήσας, καὶ ιθʹ ἔτη ἡμέρας τε ιαʹ αὐταρχήσας, ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη· ἀγαθὸς δὲ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. πάμπολλα γὰρ καὶ ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη ἐν ῥητορικοῖς λόγοις καὶ φιλοσοφίας ἀσκηθείς· πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξήρθη. λέγει καὶ ἄλλους μυρίους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων.

Dio Caſſius hiſt. Rom. l. 71. ex Joan. Xiphilini epitome.

Ὁ μὲν Μάρκος, ἄριστα δὴ πάντων τῶν ἐν κράτει τινὶ γενομένων ἄρξας, οὕτως μετήλλαξεν, εἶχε μὲν γὰρ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, πλεῖστον δὲ ἐν εὐεργεσίᾳ διῆγεν· αὐτὸς μὲν γὰρ ἁπάντων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο, καὶ οὔτε ἑκὼν οὔτε ἄκων ἐπλημμέλει· τὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζε. καὶ εἰ μέν τις χρηστόν τι ἔπραττεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ, τῶν δὲ ἑτέρων οὐ προσεποιεῖτο. καὶ ὅτι οὐ προσποιητῶς, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε, πρόδηλον. ἔτη γὰρ ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα, καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε εἴκοσι καὶ δύο ζήσας κἀν τούτοις τῷ τε πρὶν Ἀντωνίνῳ συχνὸν χρόνον ὑπάρξας, καὶ αὐτὸς ἐννέα καὶ δέκα ἔτη, καὶ ἕνδεκα ἡμέρας αὐταρχήσας, ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη. οὕτως ὡς ἀληθῶς ἀγα-

θὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν περιττοποιητὸν εἶχε. πάμπολλα μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη, ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, ἔν τε τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς· --- πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξήρθη· καὶ γὰρ πρὶν ἐκείνοις ὁμιλῆσαι, ἰσχυρῶς πρὸς ἀρετὴν ὥρμητο. τοῖς τε γὰρ συγγενέσι πᾶσι, πολλοῖς καὶ δυνατοῖς πλουσίοις τε οὖσιν, οὕτω τι ἔτι παῖς ὢν ἤρεσεν, ὥσθ' ὑπὸ πάντων ἀγαπηθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅτι μάλιστα εἰς τὸ γένος ποιηθείς, οὐχ ὑπερεφρόνησεν. Ἑλληνικῶν τε καὶ Λατίνων, ῥητορικῶν τε καὶ φιλοσόφων λόγων αἰεὶ διεπίμπλατο.

Herodianus histor. l. 1.

Τῷ βασιλεύοντι Μάρκῳ, ἀρετῆς μὲν πάσης ἔμελεν αὐτῷ· λόγων τε ἀρχαιότητος ἦν ἐραστὴς, ὡς μηδενὸς μήτε Ῥωμαίων μήτε Ἑλλήνων ἀπολείπεσθαι. δηλοῖ δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ ἢ γραφέντα. παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἐπιεικῆ καὶ μέτριον βασιλέα, τοὺς δὲ προσιόντας δεξιούμενος, κωλύων τε τοὺς περὶ αὐτὸν δορυφόρους ἀποσοβεῖν τοὺς ἐντυγχάνοντας· μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν οὐ λόγοις, οὐδὲ δογμάτων γνώσεσι, σεμνῷ δὲ ἤθει, καὶ βίῳ σώφρονι, ἐπιστώσατο· πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν σοφῶν ἤνεγκεν, ἡ τῶν ἐκείνου καιρῶν φορά. φιλεῖ γάρ πως αἰεὶ τὸ ὑπήκοον ζήλῳ τῆς τοῦ ἄρχοντος γνώμης βιοῦν.

Τὰς θυγατέρας ἐν ὥρᾳ γενομένας ἐξέδοτο ἀνδράσι τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς ἀρίστοις, οὐ [τοῖς γένους μακραῖς διαδοχαῖς εὐπατρίδας, οὐδὲ τοὺς πλούτου περιβολαῖς λαμπροὺς, κοσμίους δὲ τὸν τρόπον, καὶ σώφρονας τὸν βίον, γαμβροὺς αὐτῷ γενέσθαι θέλων· ταῦτα γὰρ μόνα ψυχῆς ἴδια, καὶ ἀναφαίρετα ἡγεῖτο κτήματα.

Τελευτήσαντος δὲ Μάρκου ἐπειδὴ διεφοίτησεν ἡ φήμη, πᾶν τε τὸ παρὸν στρατιωτικὸν, καὶ τὸ δημῶδες πλῆθος ὁμοίως πένθει κατείχετο· οὐδέ τις ἦν ἀνθρώπων τῶν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀρχὴν, ὃς ἀδακρυτὶ τοιαύτην ἀγγελίαν ἐδέχετο· πάντες δὲ ὥσπερ ἐκ μιᾶς φωνῆς, οἱ μὲν πατέρα χρηστὸν, οἱ δὲ ἀγαθὸν βασιλέα, γενναῖον δ' ἕτεροι στρατηγὸν, οἱ δὲ σώφρονα καὶ κόσμιον ἄρχοντα ἀνεκάλουν· καὶ οὐδεὶς ἐψεύδετο.

Aristides oratione in Regem.

Ἀλλ' ἐμοί γε δοκεῖ τῶν καλῶν εἶναι, ἐν ἑορτῇ καὶ ἐν ἱερομηνίᾳ, μεμνῆσθαί τι καὶ λέγειν, περὶ τοῦ θείου καὶ φιλανθρώπου βασιλέως. οὐ γὰρ δὴ δέος γε, μὴ ἐπαινεῖν αὐτὸν προελόμενοι, ἔπειτα ἀπορήσωμεν λόγων, ἀλλὰ μὴ τὰ τοιαῦτα ᾖ τὰ ὑπάρχοντα τῷ βασιλεῖ, ὥστε μηδένα εἰπεῖν ἀξίως ἂν δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν. Ἐγὼ δ' οὔτε χρόνου πλῆθος ἱκανὸν, οὔτε λόγον οὐδένα ὁρῶ τοῦ βασιλέως ἄξιον, οὐδὲ * ὅστις [* ὥς τις f.] αὐτὸν ἱκανῶς ἐγκωμιάσαι δυνήσεται.

Ἓν μὲν οὖν τοῦτο πρῶτον καὶ μέγιστον ὑπάρχει λέγειν περὶ αὐτοῦ, ὅτι καὶ πρότερον ἢ καταστῆναι εἰς τὴν ἀρχὴν, ἄξιος τῆς βασιλείας ἦν. --- εἴτε γὰρ φόβῳ τῷ πρὸς αὐτὸν, εἴτε αἰδοῖ τοῦ κρείττονος, εἴτε γνώμῃ τῇ βελτίστῃ καὶ δικαιοτάτῃ συγχωρεῖν οἴονται δεῖν, πῶς οὐκ ἐξ ἁπάντων τούτων φανερὸν, ὅτι περ ἐχρῆν εἶναι τὸν βασιλέα.

Τὸν γὰρ μαθόντα ἃ χρὴ, καὶ παιδευθέντα, καὶ μηδενὸς τῶν καλῶν ἀμελήσαντα, μηδὲ ἀμαθῆ γενόμενον, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι κατακοσμήσαντα τὴν ψυχὴν, εἰκὸς ἦν πάσης ἔξω γενέσθαι ἁμαρτίας. ταύτην τοίνυν τὴν παιδείαν, καὶ ὁ βασιλεὺς παιδευθεὶς, καὶ πάντων τῶν καλλίστων μετασχὼν, τῶν μὲν καὶ ἀπὸ φύσεως ὑπαρξάντων αὐτῷ, τῶν δὲ καὶ ἀπὸ παιδείας γενομένων, οὐ μέσως, οὐδ' ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τισὶν, ἀλλὰ πρὸς ὑπερβολὴν ἑκάστου, ἦν μὲν μέγα ὄφελος τῇ βασιλείᾳ καὶ πρὶν εἰς ταύτην καταστῆναι. Ἐπεὶ δὲ ἡ πάντα διοικοῦσα πρόνοια καὶ διατάττουσα, καὶ τοῦτον ἐκάθισεν εἰς τὸν βασίλειον θρόνον, τὸν δικαιότατον, καὶ ὁσιώτατον βασιλέων. --- ὡς ἂν ἐμπειρότατος βασιλέων, καὶ γνώμῃ προέχων, --- οὕτως ἐξηγεῖται καὶ διέπει τὸ τῆς ἀρετῆς, ὅνπερ χρὴ τρόπον· τὴν εὐσέβειαν μὲν καὶ δικαιοσύνην, ἔτι δὲ σωφροσύνην, καὶ ἐγκράτειαν, καὶ φρόνησιν, καὶ τὴν ἄλλην κοσμοῦν γε ἀρετὴν ἠρ-

ξατο

ξαῖο μὲν γὰρ ὥσπερ προσήκει, ἀπὸ εὐσεβείας· διεξῆλθε δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς ἀρετῆς. τίς μὲν γὰρ δικαιοσύνης; τίς δὲ φιλανθρωπίας; τίς δὲ τῆς ἄλλης ἀρετῆς τοσαῦτα δείγματα καὶ τοιαῦτα ὅσα καὶ [οἷα] ὁ βασιλεὺς ἐστὶν ἐξήνεγκε;

Ὁ δ' ἐπέδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα οἷόν τε ἐστὶ τὸν αὐτὸν διὰ τέλους εἶναι. τοιοῦτον μὲν πρὸ τῆς βασιλείας παρασχὼν ἑαυτὸν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ, οὐκ ἐκστὰς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ καὶ τρόπῳ χρώμενος.

Verùm videnda integra oratio; qam, ad Commodum deflexione factâ, sic clavdit.

Σὲ δὲ, ὦ παῖ γυναῖκε γυναίων, κατ' ἴχνος εἴη βαίνειν τοῦ πατρός. τοῦτο γὰρ ὥς γε ἐν βραχεῖ πλεῖστον εἰρήσθω.

Idem oratione in Romam.

Ὅ γε μὴν νῦν ἄρχων μέγας, οἷον ἀγωνιστὴς καθαρὸς, τοσοῦτον ὑπεραίρει τοὺς πρὸ αὐτοῦ [καὶ] τὸν πατέρα, ὅσον, οὐδ' εἰπεῖν ῥᾴδιον, ἑτέρους αὐτὸς ὑπεραίρει· καὶ δὴ φαίη τις ἂν δικαιοσύνην καὶ νόμιμον εἶναι τοῦτο ὡς ἀληθῶς, ὅ,τι κεῖνος ἐστί.

Idem in Panegyrica Cyzicena de Marci imperio.

Ἄξιον δὲ καὶ τῆς τύχης ἕνεκα ὑμῖν συνησθῆναι· ἐπεγράψατε μὲν γὰρ τὸν ἄριστον τῶν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον βασιλέων· ἥκει δὲ ὑμῖν τὸ ἔργον πρὸς τέλος ἐν τοῖς δὴ τοῖς καιροῖς, οἳ τὰ καλῶν αὖ κάλλιστα εἰλήχασι, καὶ ὑπὲρ ὧν δικαιότατ' ἂν χαριστήριον τοιοῦτον ἑστηκὸς εἴη τοῖς θεοῖς, ἐπειδήπερ οὐ ῥᾴδιον ἦν μεῖζον ἐξευρεῖν.

Στρατηγοὶ μὲν στρατηγοὺς ἤδη ἐν κινδύνοις προσείλοντο· καὶ πόλεις ἀλλήλας ἐπὶ καιρῶν παρέλαβον· καὶ βασιλεῖς πρὸς βασιλέας φιλίας καὶ συνθήκας ἐποιήσαντο, καὶ οὗτοι τῆς χρείας ὡς τὰ πολλὰ ἡττηθέντες, καὶ μέχρι τούτου κοινωνίας ἴσμεν γενομένας. Βασιλεὺς δὲ ἑκὼν, βασιλέα δὴ προσείλετο ἑαυτῷ τῶν ὅλων, καὶ μόνος τῶν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος, οὐκ ἀρχὴν προσλαβεῖν μᾶλλον ἐζήτησε, ἢ βασιλέα προσλαβεῖν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οὖσι. ὃ καὶ τῶν εἰς μνήμην ἡκόντων ἐν λόγῳ θαυμασιώτατον, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειάν τε καὶ συνδέειαν ἔχει συλλαβὸν, καὶ οὔτ' ἰδιώτης οὐδεὶς δύναται σιωπᾶν, πόλις τε ἅπασα καὶ γένη ἅπαντα ἀνθρώπων ἐκπέπληκται.

Idem Palinodiâ in Smyrnam restavratam.

Τοῖς τε πάντα ἀρίστοις βασιλεῦσιν πάσας πόλεις ὑφ' ἑαυτοῖς ἔχουσι τὴν καλλίστην οἰκίσαι φιλοτιμίαν εἶχε· τῇ τε πόλει τὸ διὰ τούτων ἀνεγερθῆναι, καὶ τοιούτους ἀρχηγέτας ἐπιγράψασθαι, τὴν συμφορὰν εἰς εὐπραξίαν μετέλαβε. πρότερον μὲν γὰρ Θησέα καὶ Ἀλέξανδρον ᾔδομεν· τὸν μὲν τῶν ἐν Ἕλλησιν οἶμαι, φιλανθρωπότατον· τὸν δὲ συμπάντων βασιλέων μάλιστα δὴ θαυμασθέντα τῆς εἰς τοὺς πολέμους τόλμης ἕνεκα. νῦν δ' ἔτι λαμπροτέρους καὶ μείζονας οἰκιστὰς προσελάβομεν· οἷς πᾶσα μὲν γῆ καὶ θάλαττα ὑπήκοος, ἐκ πατέρων τε καὶ ἐξ ὧν αὐτοὶ προσκέκτηνται, σοφίας δὲ καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀληθείας, καὶ χρηστότητος, οὐκ ἔλαττον, εἰ μὴ καὶ πλέον τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχύος περίεστι.

Philostratus in vitis Sophistar. l. 2. in Philisco.

Ἀντωνῖνος δὲ ἦν αὐτοκράτωρ ὁ τοῦ φιλοσόφου παῖς.

Idem in Herode.

Ἐσπούδαζε μὲν ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος περὶ Σέξτον τὸν ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφον, θαμίζων αὐτῷ, καὶ

φοιτῶν

φοιτῶν ἐπὶ θύρας. ἄρτι δὲ ἥκων ἐς τὴν Ῥώμην, ὁ Λούκιος ἤρετο τὸν αὐτοκράτορα προϊόντα, Ποῖ βαδίζει, καὶ ἐφ' ὅ,τι; καὶ ὁ Μάρκος, καλόν, ἔφη, καὶ γηράσκοντι τὸ μανθάνειν· εἶμι δὲ πρὸς Σέξτον τὸν φιλόσοφον, μαθησόμενος ἃ οὔπω οἶδα. καὶ ὁ Λούκιος ἐξάρας τὴν χεῖρα ἐς τὸν οὐρανόν, ὦ Ζεῦ, ἔφη, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηράσκων ἤδη δέλτον ἐξαψάμενος ἐς διδασκάλου φοιτᾷ, ὥσπερ οἱ παῖδες· ὁ δὲ ἐμὸς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, δύο καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἀπέθανεν.

Ibid.

Ὁ Μάρκος φύσει δημοτικώτερος. *Quo loco, & Herodem Sophistam quâ patientiâ Marcus tulerit, refert.*

Idem in Theodoto.

Προέστη δὲ καὶ τῆς Ἀθηναίων νεότητος πρῶτος ἐπὶ ταῖς ἐκ βασιλέως μυρίαις. καὶ οὐ τοῦτό πω λόγου ἄξιον· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐπιβατεύοντες τοῦ θρόνου τούτου, λόγου ἄξιοι· ἀλλ' ὅτι τοὺς μὲν Πλατωνείους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς, καὶ τοῦ Περιπάτου, καὶ * αὐτὸν Ἐπίκουρον [* αὐτοῦ Ἐπικούρου] προσέταξεν ὁ Μάρκος τῷ Ἡρώδῃ κρῖναι· τὸν δὲ ἄνδρα τοῦτον, ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὸν δόξης αὐτὸς ἀπέκρινε τοῖς νέοις, ἀγωνιστὴν τῶν πολιτικῶν προσειπὼν λόγων, καὶ ῥητορικῆς ὄφελος.

Idem in Hermogene.

Ἑρμογένης ιε' ἔτη γεγονώς, ἐφ' οὕτω μέγα προὔβη τῆς τῶν σοφιστῶν δόξης, ὡς καὶ Μάρκῳ βασιλεῖ παρασχεῖν ἔρωτα ἀκροάσεως. ἐβάδισε γοῦν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν αὐτοῦ ὁ Μάρκος· καὶ ἥσθη μὲν διαλεγομένου, ἐθαύμαζε δὲ σχεδιάζοντος, δωρεὰς δὲ λαμπρὰς ἔδωκεν.

Idem in Ariſtide.

Οἰκιστὴν δὲ καὶ τὸν Ἀριστείδην τῆς Σμύρνης, οὐκ ἀλαζὼν ἔπαινος, ἀλλὰ δικαιότατός τε καὶ ἀληθέστατος. τὴν γὰρ πόλιν ταύτην ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ σεισμῶν τε καὶ χασμάτων, οὕτω τι ὠλοφύρατο πρὸς τὸν Μάρκον, ὡς τῇ μὲν ἄλλῃ μονῳδίᾳ, θαμὰ ἐπιστενάξαι τὸν βασιλέα, ἐπὶ δὲ τῷ, ζέφυροι ἐρήμην αὐτὴν καταπνέουσι, καὶ δάκρυα τῷ βιβλίῳ ἐπιστάξαι --- Καὶ οὐ φημὶ ταῦτα ὡς οὐχὶ καὶ τοῦ βασιλέως, ἀνοικίσαντος ἂν ἀπολωλυῖαν πόλιν, ἣν οὕτως ἐθαύμασεν· ἀλλ' ὅτι αἱ βασίλειοί τε καὶ θεσπέσιοι φύσεις, ἣν προσεγείρῃ αὐτὰς ξυμβολία καὶ λόγος, ἀναλάμπουσι μᾶλλον, καὶ πρὸς τὸ ποιεῖν εὖ ξὺν ὁρμῇ φέρονται. *Eundem quàm familiariter Marcus habuerit, ibid. vide.*

Ibid. in Adriano.

Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους, οὓς ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Ἀθήναζε ὑπὲρ μυστηρίων ἐστάλη, ἐκράτει μὲν ἤδη τοῦ τῶν σοφιστῶν θρόνου ὁ ἀνὴρ οὗτος. ἐν μέρει δὲ ὁ Μάρκος τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἱστορίας [ἐτίθει] μηδὲ τὴν ἐκείνου σοφίαν, ἀγνοῆσαι. καὶ γὰρ δὴ ἐπέταξεν αὐτὸν τοῖς νέοις, οὐκ ἀκροάσει βασανίσας, ἀλλὰ ξυνθέμενος τῇ περὶ αὐτοῦ φήμῃ. --- ἀγασθεὶς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ μέγα ἦρε δωρεαῖς τε καὶ δώροις. καλῶ δὲ δωρεὰς μέν, τάς τε σιτήσεις, καὶ τὰς προεδρίας, καὶ τὰς ἀτελείας, καὶ τὸ ἱερᾶσθαι, καὶ ὅσα ἄλλα λαμπρύνει ἄνδρας· δῶρα δὲ χρυσόν, ἀργύριον, ἵππους, ἀνδράποδα, καὶ ὅσα ἑρμηνεύει πλοῦτον ὧν αὐτόν τε ἀνέπλησε καὶ γένος τὸ ἐκείνου πάντας.

Galenus de Theriaca ad Piſonem.

Τὸν θεῖον Μάρκον καὶ ἡμεῖς οἴδαμεν ἐνθέσμως ποτὲ βασιλεύοντα, καὶ ἀκριβῶς ἑαυτοῦ διὰ τὴν σύνεσιν τῇ συγκράσει τοῦ σώματος παρακολουθήσαντα.

Idem

Idem de libris suis.

Ἐπορεύθην μὲν ἐξ ἀνάγκης. ἐλπίζων δὲ τεύξεσθαι παραιτήσεως. ἤκουον γὰρ εἶναι τὸν ἕτερον αὐτῶν τὸν πρεσβύτερον, συγγνώμονά τε καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ πρᾶον, ὃς ἐκαλεῖτο μὲν ἀρχῆς Βῆρος, &c.

Idem lib. περὶ τοῦ προγινώσκειν.

Χρηστόν τε ὄντα καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐδυνήθην πεῖσαι καταλείπειν με ἐν τῇ Ῥώμῃ.

Marcellus in Regillæ Epitaph.

Καὶ βασιλεὺς Διὶ πατρὶ φυὴν καὶ μῆτιν ὅμοιος.

Athenæus Dipnosophistarum l. 1.

Ὁ πάντ' ἄριστος βασιλεὺς Μάρκος.

Zosimus histor. l. 1.

Ἐντεῦθεν ἄνδρες ἀγαθοὶ ἡγεμονίαν παραλαβόντες, Νερύας τε καὶ Τραϊανὸς, καὶ μετὰ τοῦτον Ἀδριανὸς, ὅτε εὐσεβὴς Ἀντωνῖνος, καὶ οἱ τῶν ἀδελφῶν συνωεὶς Βῆρος καὶ Λούκιος, πολλὰ τῶν λελωβημένων ἠξίωσαν διορθώσεως· καὶ οὐ μόνον, ἅπερ εἶχον ἀπολωλοκότες οἱ πρὸ αὐτῶν ἀνεκτήσαντο, ἀλλὰ καί τινα τῶν οὐκ ὄντων προσέθεσαν.

Julianus in Sympoſio.

Ἔδοξε δὲ οὖν ὁ Μάρκος, τά τε ἄλλα θαυμάσιός τις εἶναι, καὶ σοφὸς διαφερόντως, ἅ τε οἶμαι διαγινώσκων λέγειν θ' ὅπου χρὴ, καὶ σιγᾶν ὅπου καλόν.

Justinianus in Novellam. tit. 22.

Τοῦτο δὲ οὖν μὲν ἀρξάμενος, καὶ φιλοσοφώτατος ἐθέσπισε Μάρκος.

Ibid. tit. 108.

Ὁ φιλόσοφος ἐν βασιλεῦσι Μάρκος.

Lucius apud Justinum apologiâ 1.

Οὐ πρέποντα εὐσεβεῖ αὐτοκράτορι, οὐδὲ φιλοσόφῳ Καίσαρος παιδὶ, οὐδὲ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ κρίνεις, ὦ Οὔρβικε.

Justinus apologiâ 2. ad Adrianum, Antoninum Pium, Marcum, & Lucium.

Εὐσεβεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης, καὶ ἐρασταὶ παιδείας ἀκούετε πανταχοῦ.

Melito lib. ad Imperatorem apud Evsebium hist. Eccles. l. 4. c. 26.

Σὲ δὲ καὶ μᾶλλον περὶ τούτων τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἔχοντα γνώμην, καὶ πολύ γε φιλανθρωποτέραν καὶ φιλοσοφωτέραν, πεπείσμεθα πάντα πράσσειν, ὅσα σου δεόμεθα.

Athenagoras in legatione pro Christianis, ad M. Antoninum, & Commodum.

Αὐτοκράτορσι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ, καὶ Λουκίῳ Αὐρηλίῳ Κομμόδῳ, Ἀρμενιακοῖς, Σαρματικοῖς, τὸ δὲ μέγιστον φιλοσόφοις· τὸ πρᾶον ὑμῶν καὶ ἥμερον, καὶ τὸ πρὸς ἅπαντα εἰρηνικὸν καὶ φιλάνθρωπον θαυμάζον-

τες, οἱ μὲν καθ' ἕνα ἰσονομούμενοι· αἱ δὲ πόλεις πρὸς ἀξίαν τῆς ἴσης μετέχουσι τιμῆς· καὶ ἡ σύμπασα οἰκουμένη ὑμετέρᾳ συνέσει βαθείας εἰρήνης ἀπολαύουσιν. ---- τί δαὶ δεῖ πρὸς ὑμᾶς πάντα λόγον κεκινηκότας, ἢ ποιητὰς μνημονεύειν, ἢ καὶ ἑτέρας δόξας ἐξετάζειν;

Ἴστε δὲ καὶ ὑμεῖς ταῦτα ἀξιολογώτερον, ὡς ἂν ἐν πᾶσι, καὶ ὑπὲρ πάντας τοῖς παλαιοῖς συγγινόμενοι.

Οἶδα γὰρ, ὅτι ὅσον συνέσει καὶ ἰσχύϊ τῆς βασιλείας πάντων ὑπερέχετε, τοσοῦτον καὶ τῷ πᾶσαν παιδείαν ἀκριβοῦν πάντων κρατεῖτε· οὕτω καθ' ἕκαστον παιδείας μέρος κατορθοῦντες, ὡς οὐδὲ οἱ ἓν αὐτῆς μόριον ἀποτεμνόμενοι.

Ὑμεῖς δὲ, ὦ πάντα ἐν πᾶσι φύσει καὶ παιδείᾳ χρηστοὶ, καὶ μέτριοι, καὶ φιλάνθρωποι, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιοι.

Jo. Zonaras annal. tom. 2.

Ἦν μὲν ὁ Μάρκος ἀσθενὴς τὸ σαρκίον, ἐσχόλαζε δὲ τοῖς λόγοις οὕτως, ὥστε καὶ αὐτοκράτωρ γενόμενος, οὐκ ᾐδεῖτο ἐς διδασκάλου φοιτᾶν, ἀλλὰ Σέξτῳ συνεφιλοσόφει, τῷ Βοιωτῷ, καὶ Ἑρμογένει τῷ ῥήτορι συνωμίλησε, μᾶλλον δ' ἀντεποιεῖτο τῶν Στοϊκῶν.

Οὕτω δὲ καὶ σωφρόνως καὶ ἐγκρατῶς ἦρχεν, ὥστε καὶ ἐν τηλικούτοις πολέμοις μήτε τι θωπευτικὸν πρὸς τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν, μήτε τι φόβῳ ποιῆσαι.

Ὅτε δὲ μὴ πολέμοις ἦν σχολάζων, ἐδίκαζε, καὶ τοῖς ῥήτορσι πρὸς ὕδωρ λέγουσι πλεῖον ἐγχεῖσθαι τὸ ὕδωρ ἐκέλευεν, ἵν' ἔχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον ἀκριβοῦν. ἦν δὲ καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς δικάζειν· καὶ οὐδὲν ἐν παρέργῳ οὔτ' ἐποίει, οὔτ' ἔγραφεν, οὔτ' ἔλεγε· μὴ δεῖν νομίζων τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρέργῳ πράττειν μηδὲ τοὐλάχιστον· καὶ ταῦτα σώματος τυχὼν ἀσθενοῦς.

Ἄριστα οὖν ἄρξας μετήλλαξεν. --- ἦν γὰρ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλεῖστα δὲ καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγένετο. οὐ μέν τοι ἀξίως τῆς ἀρετῆς εὐδαιμόνησεν. ἐντεῦθεν δὲ μᾶλλον θαυμάσειεν ἄν τις αὐτὸν, ὅτι ἀλλοκότοις, καὶ ἐξαισίοις χρησάμενος πράγμασιν, αὐτός τε διεγένετο καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο.

Constantin. Manasses in annal.

Οὗτος ἐν πάσῃ τέθραπτο σοφίᾳ καὶ παιδεύσει·
Καὶ χάρισι τῆς ἀρετῆς κατάκομος ὑπῆρχε·
Καὶ πάσαις κατηγλάϊστο τῶν ἀρετῶν ἰδέαις.
Διὸ καὶ προσεφέρετο πᾶσι σοφοῖς ἐντίμως,
Καὶ συνεχέσιν ἤρδευε ταῖς μεγαλοδωρείαις.

Adrianus

Adrianus apud Jul. Capitolinum in Marco.

Ab Adriano Annius Verissimus vocatus est:

Ad qem locum If. Casavbonus.

Antè dicebatur Annius Verus. Hadrianus jussit dici Annium Verissimum. qare? πρὸς τὴν τῆ Ῥωμαίκ ῥήματ© ἔννοιαν, *inqit Dio. hoc est, qod esset veritatis amantissimus & tenacissimus; magnum rectæ indolis argumentum, & animi verè generosi.*

Jul. Capitolinus in Marco.

Marco Antonino in omni vita philosophanti viro, & qi sanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, &c. Erat enim ipse tantæ tranqillitatis, ut vultum nunqam mutaverit mœrore vel gavdio. Philosophiæ deditus Stoicæ, qam & per optimos qosqe magistros acceperat, & undiqe ipse collegerat.

Qamvìs esset constans, erat etiam verecundus: erat frugi sine contumacia, verecundus sine ignavia, sine tristitia gravis.

In imperio ità civiliter se gessit, ut lenitatem Pii nemo desideraret.

Dabat totum se philosophiæ, amorem civium affectans.

Cum populo non aliter egit, qàm est actum in civitate libera.

Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis; fecitqe ex malis bonos, ex bonis optimos. Cùm igitur in amore omnium imperâsset, atqe ab aliis modò pater, modò frater, modò filius, ut cujusqe ætas sinebat, & diceretur, & amaretur, octavo-decimo anno imperii sui, sexagesimo & primo vitæ, diem ultimum clavsit. tantúsqe illius amor die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum censuerit; certis omnibus qòd à diis commodatus, ad deos rediîsset. Deniq; priusqam funus conderetur, ut pleriqe dicunt, (qod neqe antea factum fuerat, neqe postea) Senatus populúsqe non divisis locis, sed in una sede propitium Deum dixit.

Tantùm sanè valet boni principis vita, sanctitas, tranqillitas, pietas, ut ejus famam nullius proximi decoloret invidia. Deniqe Antonino, cùm suos mores semper teneret, neqe alicujus insusurratione moveretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis; Deúsqe etiam nunc habetur.

Vir tantus & talis, ac diis vitâ & morte conjunctus.

Vulcatius Gallic. in Avidio Cassio.

Antoninum hoc nomine (Dialogistæ) significans; qi tantùm enituit in philosophia, ut iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis nè qid fatale proveniret, rogatus sit, non adulatione, sed seriò, ut philosophiæ præcepta ederet. nec ille timuit,* * [*renuit Cas.*] *sed per ordinem paræneseωn, id est, præceptionum, per triduum disputavit.*

Avidius Cassius apud eundem, & epistolâ ad generum suum. *ex*

Marcus homo sanè optimus, qi dum clemens dici cupit, eos patitur vivere, qorum ipse non probat vitam.

Marcus Antoninus philosophatur, & qærit de elementis, & de animis, & de honesto ac justo; nec sentit pro republica.

Idem in Opilio Macrino.

Marcus nomen illud ſanctum (Antoninorum) vitæ genere auxiſſe videtur, Verus autem degeneraſſe.

Avrel. Victor in Breviario.

Iſte virtutum omnium, cœleſtiſqe ingenii extitit; ærumniſqe publicis qaſi defenſor objectus eſt. Etenim niſi ad illa tempora natus eſſet, profectò, qaſi uno lapſu ruiſſent omnia ſtatûs Romani.

A principio vitæ tranqilliſſimus, ut ab infantia vultum nec ex gavdio nec ex mœrore mutaverit.

Philoſophiæ ſtudens, literarúmqe Græcarum peritiſſimus.

Conſtat tantùm Marco ſapientiæ, lenitudinis, innocentiæ ac literarum fuiſſe, ut is Marcomannos cum filio Commodo petiturus, philoſophorum obteſtantium vi circumfunderetur, nè ſe expeditioni avt pugnæ priùs committeret, qàm ſectarum ardua & occulta explanaviſſet. ità incerta belli, ejus ſalute, doctrinæ ſtudiis metuebantur: tantúmqe illo imperante floruere artes, ut illam gloriam etiam temporum putem.

Qod de Romulo ægrè creditum eſt, omnes pari ſenſu præſumſerunt; Marcum cœlo receptum eſſe.

Evtropius hiſt. Rom. l. 8.

Marcus Antoninus, qem faciliùs qis admirari qàm lavdare poſſit.

A principio vitæ tranqilliſſimus, adeò ut in infantia qoqe vultum neqe ex gavdio neqe mœrore mutaverit. Philoſophiæ deditus Stoicæ: ipſe etiam non ſolùm vitæ moribus, ſed etiam eruditione philoſophus. tantâ admiratione adhuc juvenis, ut eum ſucceſſorem paraverit Adrianus relinqere.

Hic cum omnibus Romæ æqo jure egit; ad nullam inſolentiam elatus eſt, imperii faſtigio.

Cùm igitur fortunatam rempublicam, & virtute & manſvetudine reddidiſſet, obiit imperii anno xviii, vitæ Lxi, & omnibus certatim adnitentibus, inter deos relatus eſt.

Æl. Spartianus in Severo.

Sed ut omittamus adoptivos, nè nobis Antonini Pius & Marcus, numina reipublicæ occurrant.

Qid Marco felicius fuiſſet, ſi Commodum non reliqiſſet hæredem?

Peſcennius apud eundem.

Amavit de principibus Avguſtum, Veſpaſianum, Titum, Pium, Marcum; reliqos fœmineos vel venenatos vocans.

Flavius Vopiſcus in Caro.

Romana reſpub. Domitiani vulnerata immanitate, per Nervam atqe Trajanum uſqe ad Marcum ſolito melior.

Idem in Avreliano.

Sed ex his, optimi, ipſe Avguſtus, Flavius Veſpaſianus, Titus, Cocceius Nerva, Divus Trajanus, Divus Adrianus, Pius & Marcus Antonini.

Manlianus

Manlianus Statianus apud eundem in Probo.

Si rectè cogitemus, non nobis Avrelianus, non Alexander, non Antonini, non Trajanus, non Clavdius, reqirendi sunt, omnia in uno principe constituta sunt; rei militaris scientia, animus clemens, vita venerabilis, exemplar agendæ reipub. atqe omnium prærogativa virtutum.

Gordianus senior referente Jul. Capitolino.

Scripsit præterea, qemadmodum Virgilius Æneïdos, Statius Achilleïdos, & multi alii Iliados, ità etiam ille Antonineïdos; hoc est, Antoninum Pium, & Antoninum Marcum, versibus disertissimis; libris triginta, vitam illorum, & bella, & publicè privatímqe gesta perscribens.

Æl. Lampridius in Anton. Diadumeno.

Ut scirent omnes Antoninos pluris esse qàm deos, ac trium principum amorem, qo sapientia, bonitas, pietas consecrata sit; in Antonino pietas, in Vero bonitas, in Marco sapientia.

Idem in Heliogabalo.

Compensationem sibi lectòr faciet, cùm legerit Avgustum, Vespasianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, & Marcum, contra hos prodigiosos tyrannos.

Alex. Severus Imper. referente Æl. Lampridio.

Antoninorum nomen, vel jam numen potiùs, qale fuerit, meminit vestra clementia. si pietatem, qid Pio sanctius? si doctrinam, qid Marco prudentius?

Diocletianus referente Jul. Capitolino.

Eum vosipsi, sacratissime Imperator Diocletiane, inter numina vestra, non ut cæteros, sed specialiter veneramini; ac sæpe dicitis, vos vitâ & clementiâ tales esse cupere, qalis fuit Marcus; etiamsi in philosophia, nec Plato esse possit, si revertatur in vitam.

Constantinus Imper. referente Æl. Lamprid.

Qod [Antoninorum nomen] tu Constantine sacratissime, ità veneraris, ut Marcum & Pium inter Constantios Clavdiósqe, velut majores tuos, avreos formaveris, adorans virtutes veterum, tuis moribus congruentes, & tibi amicas charásqe.

Ammianus Marcellinus rerum gest. lib. 21.

Marci illius dissimilis principis verecundi.

Tertullianus apologet. cap. 5.

Marcus Avrelius gravissimus Imperator.
Qales ergò leges istæ, qas adversùs nos soli exeqntur impii, injusti, turpes, truces, vani, dementes? qas nullus Pius, nullus Verus impressit?

Pavlus Orosius histor. l. 7. c. 17.

Marcus Antoninus gravissimus ac modestissimus Imperator.

Joan. Bapt. Egnatius de Rom. princip. lib. 1.

Qam læta felixq; successio optimis; piis, philosophis, imperatoribus, referendis! nam hic eâ ingenii bonitate, hic virtutibus excelluit, ut exemplum desit. & ea temporum calamitas affuit, ut solus ærumnis publicis obstiterit. nisi enim hic profuisset majestas Romani nominis facilè tum concidisset. --- Felicissimus certè princeps, nisi hæredem Commodum reliqisset.

Clavdianus de Honorii consulatu 4.

Non tantis patriæ studiis ad templa vocatus,
Clemens Marce redis. --- Et mox: --- *omne tonantis*
Obseqium Marci mores potuêre mereri.

Avsonius in Cæsaribus.

Post Marco tutela datur, qi scita Platonis
Fecit ad imperium, patre Pio melior.

Joan. Aventinus annal. Bojor. l. 2.

Marcus Avrelius Antoninus Pius, antè Annius dictus, sapientissimus gravissimúsqe principum; omni virtutum genere se exercuit: literarum studio, nemini Græcorum Romanorúmqe secundus. qamobrem philosophus & cognominatus est, & fuit.

Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat: Tranqillitati summæ successerat, qo manifesta fiunt rerum humanarum volumina, sævissima tempestas: cui divinitùs Marci prudentia constantiáqe objecta est. nisi hisce virtutibus præditus rector contigisset, de Romano imperio actum fuisset.

Conradus Urspergens. in Chron.

Hic omnes virtutes, & cœleste habebat ingenium, & in calamitatibus publicis factus est qasi defensor. et si in illis temporibus ipse non fuisset, sine dubio gloria Romana periîsset.

Martinus Polonus, in supputationibus.

Iste optimus fuit.

Philippus Bergom. supplement. Chron. l. 8.

Marcus Antoninus, qi & Verus, cognomento Philosophus: qem certè ob ejus præstantissimam virtutem, lavdare plurimùm licet. qippe qi ad nullum rei eventum unqam se extulit. tantæ enim fuit soliditatis, ut ejusdem vultûs, qamvis fortunâ adversâ, semper fuerit habitus. literarúmqe semper studiosus; & qàm maximè philosophiæ. nec propterea ipsa philosophia illum à rebus imperii & bellicis retardavit. propterea ità diligebatur amabatúrqe, ut sacrilegi nomen incurreret, qi imaginem ejus domi non haberet. --- Et omnibus acclamantibus inter deos relatus est.

Warnerus

Warnerus Rolevinkus fasciculo temporum.

Hic bonus & victoriosus fuisse describitur. Dicitur qòd tantæ severitatis & constantiæ fuerit, qòd ad nullum eventum unqam vultum mutaverit, sive ex lætitia, sive ex mœrore, &c. dum adhuc esset puer. Tantæ fuit humanitatis, ut qâdam vice, cùm jam exhavsto ærario nihil haberet qod militibus daret, nulli volens esse molestus, magìs elegit vasa avrea & ornamenta uxoris, & alia supellectilia vendere, qàm senatum, vel provincias prægravare. sed victoriâ habitâ, & illa recuperavit, & provinciis tributa relaxavit.

Jo. Carion, Chron. lib. 13.

Princeps optimus fuit, sapiens, justúsqe, modestus, beneficus, amans, & intelligens doctrinarum.

Fra. Petrarcha, de officio & virtutibus Imperatoriis.

Adde his M. Avrelium Antoninum longè sapientissimum. eum dico, qi philosophicum maluit qàm Cæsareum nomen.

Idem in libro Avgustali.

Fuit enim magnus philosophus, sanctitate vitæ omnibus præponendus; nunqam mutans vultum. qi vir tantæ virtutis, poterat dici felix, si uxorem Favstinam, & filium Commodum non habuisset.

Lilius Gyraldus, historiæ de poëtis dialog. 3.

Fuit hic unus inter Cæsares omnes æqissimus, ac optimus, expressum illud certè in eo est, qòd à philosophis qæri solet, cur ex optimis parentibus pessimi plerunq; filii nascantur. Nam qò M. Antoninus melior & justior, eò filius Commodus immanior & sceleratior.

Sebast. Munsterus, Cosmograph. lib. 2.

Fuit M. Antoninus vir omnium virtutum, & sanctitate vitæ præcipuus, cœlestísqe ingenii; in omni vita philosophiæ deditus.

Pandulph. Collenutius in panegyrico Maximilian.

Ipse rerum omnium sator, à qo princeps terrarum gubernaculis imponitur; --- fessas res humanas pro sapientiæ suæ luce, bonos interdum principes indulgendo sublevat, erigit, solatur, fovet. Sic Octavium post civilium bellorum lacrymas dedit: sic Vespasianum post Nerones; post Domitiani crudelitatem Trajanum & Antoninos; post Commodi furores Severum; post Heliogabali vesaniam, Alexandrum: sic alios plures qasi distingvendis malorum principum ordinibus, sedandísqe reipub. fluctibus moderatores dedit.

Hæ virtutes (pietas, prudentia, justitia, mansvetudo, magnitudo animi, clementia, liberalitas) Augustum consecrârunt; Trajanum, Antoninos, omnésqe bonos principes, cœlestes planè viros effecerunt.

Joan.

Joan. Boterus de illustr. politia l. 1. cap. 20.

M. Avrelius in imperio constitutus, nihil magis avt timuit, avt deprecatus est, qàm avaritiæ infamiam, qam ut deterrimum malum, & imperii labem detestatus semper fuerat.

Jo. Bodinus de repub. lib. 6.

Qis Avrelio Imperatore moderatiùs unqam se gessit?

Ibid. lib. 4.

Commodum Imperatorem Avrelii patris virtus amabilem fecit: etsi patri omninò dissimilis esset.

Bapt. Fulgosus memorabilium lib. 2. c. 5.

Legitur Antoninum philosophum, propter doctrinam, virtutémqe in eam venisse existimationem majestatémqe, ut eo imperante ferrent palàm, Platonis impletum esse verbum, qo dicebat; Tum orbem terrarum feliciter habiturum cùm contigisset, ut philosophi rerum potirentur:

Idem l. 3. c. 2.

Fiduciæ ingentis verbum, sed non majoris tamen, qàm illius virtus, & morum sanctitas reqireret. qod dixit, *Non ità nos cum diis hominibúsqe gerimus, ut Avfidius unqam bello vincere nos deberet.*

Ibid. lib. 5. c. 1.

Omnes clementià atqe humanitate, M. Antoninus philosophus Imperator longè superat.

Ibid. l. 8. c. 7.

M. Antoninus phil. Imp. ultra publicas curas qas nunqàm deseruit (cujus rei argumentum est, qòd diu paratum tenuit Romanum imperium) plurimùm studii literis impendit, cùm de philosophia vel scriberet vel disputaret. itaqe ejus dicta scriptáqe, inter philosophos eo tempore magni facta fuerunt.

Cæs. Baronius annal. tom. 2. ad annum 164.

Qod in philosophia Stoicos sectatus esset, sic se vultu, animóqe compositum esse monstravit, ut nec tristibus & adversis doleret, nec jucundis & prosperis lætaretur.

Rich. Dinothus de rebus & factis memorabilibus l. 8. c. 4.

M. Antoninus adeò philosophiæ studiis addictus fuit ut Stoicorum præcepta perfectè didicerit; in aliarum sectarum placitis, non segniter versatus. ità ut Philosophus peculiari inter Imperatores cognomine fuerit vocatus.

Seth. Calvisius in opere chronologico.

Marcus Imperator ipse philosophus & philosophis deditus, eos Romam evocat & stipendiis fovet.

Gul.

Gul. Canterus novar. lection. l. 7. c. 1.

Marcus Aurelius Antoninus Imperator optimus, atqe idem philoſophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen.

Juſt. Lipſius monit. politic. l. 1. c. 8.

M. Antonino Philoſophi cognomen hæſit, qòd ſupra alios in eo ſtudio deditus eſſet. Stoicam etiam ſectam profeſſus: & qis tamen vitâ melior, imperio mitior, avt felicior dabitur?

Iſ. Caſavbonus ad Athen. dipnoſophiſt. l. 13. c. 8.

M. Antoninus Imperator, re, & nomine philoſophus.

Idem ad Perſii ſatyr. 1.

Sapientiſſimus ille Imperator Marcus ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφώτατος.

Idem ad Capitolini Marcum.

Vir ille divinus, neqe ſatìs unqam vel cognitus, vel lavdatus. Optimus, nec ambitioſus princeps.
Sapientiſſimus princeps, jam indè à puero philoſophans.

Cl. Salmaſius ad Capitolini Marcum.

Princeps optimus, in cujus vita, ac moribus nihil fictum avt ſimulatum.
Princeps Philoſophus, Stoicæ philoſophiæ plurimùm deditus: plurimus in philoſophiæ ſtudiis.

Meric. Caſavbonus præfat. in verſionem Marci Anglicanam.

Antoninus, opum ac magnitudinis ſecularis ratione, hoc Solomone longè major, qo regnorum plurium magnorum (avſim dicere) dominus, qàm opidorum per totum regnum magnorum Solomon fuerat. Bonitatis verò ac ſapientiæ nomine, ab omnibus dum viveret in ea æſtimatione honoréqe habitus, qâ nemo unqam vel ante ipſum, vel, qòd novimus, poſt ipſum fuerit.

Ad Antonini illuſtris hujuſce lavdem nunqam intermorituram dictum ſit, prout ſcripſerat vixiſſe.

Hæc igitur Antonini lavs eſto, prout dixerat ſcripſerátqe vixiſſe: meditationes illi actiones erant, cum ſententiis actionibus conveniebat.

Nunqam ità conſpirârunt ſcriptores in tribuendo cuiqam qæcunqe poterant bonitatis, integritatis, innocentiæ, cujuſvis deniqe tituli apud Ethnicos ſpecioſiſſimi teſtimonia. Celebrant illum non tantùm ut principem optimum, ſed ſimpliciter atqe abſolutè, ut hominem optimum, & philoſophum optimum omnium qi unqam extiterunt. Eſtqe hoc ipſius peculiare encomium; qòd cùm ità prædicetur, citra exceptionem ullam prædicatur. Si qid adverſus illum in vulgus ſparſum fuerit, tanqam rumorem merum commemorant, non tanqam apud ullos fide dignos fidem meruerit.

T *De*

De hoc Scripto.

Svidas *in* Μάρκος.

Οὗτος ἔγραψε τοῦ ἰδίου βίου διαγωγὴν ἐν βιβλίοις ιβ΄.

Anonymus qidam εἰς βιβλίον Μάρκου, qod ex vetuſtis membranis exhibuit Cl. Salmaſius ad Vulcatii Caſſium.

Ἐι λύπης κρατέειν ἐθέλῃς,
Τήνδε μάκαιραν ἀναπτύσσων
Βίβλον, ἐπέρχεο ἐνδυκέως.
Ἧς ὕπο γνώμην ὀλβίσην
Ῥεῖά κεν ὄψεαι, ἐσσομένων,
Ὄντων, ἠδὲ παροιχομένων
Τερπωλὴν ἀνίην τε
Καπνοῦ μηδὲν ἀρειοτέρην.

Nicephorus Calliſt. hiſtor. Eccleſ. l. 3. c. 31. incertum tamen de hoc an alio aliqo.

Πλὴν γε εἰδέναι χρεὼν, ὡς ὁ Μάρκος Ἀντωνῖνος οὗτος καὶ βιβλίον παιδείας τῷ παιδὶ Μάρκῳ συντάττει πάσης κοσμικῆς ἐμπειρείας καὶ παιδείας μεστόν.

Themiſtius in Philadelpho.

Οὐδέ σοι προσδεῖ τῶν Μάρκου παραγγελμάτων, οὐδ᾽ εἴπη χρηστὸν ὁ δεῖνα τῶν αὐτοκρατόρων ῥῆμα προήκατο.

Jo. Carion. chronic. l. 3.

Extat M. Antonini liber de ſeipſo, qi recens editus eſt. in eo libro ſunt commonefactiones, de virtutibus principi neceſſariis, de juſtitia, de beneficentia, de patientia in ferendis injuriis.

Ibid.

Marcus in libris de vita ſua.

Lilius Gyraldus de poëtis hiſtor. dialog. 3.

Dignus & [ut inter poëtas connumeretur] Marcus Antoninus, Pius cognomento, Philoſophus. cujus licèt verſus non legerim, tantæ tamen eruditionis, & doctrinæ fuit, ut meritò cum his laudandus ſit.

Ejus certè librum gracè ſcriptum, legi. cujus titulus Μάρκου Ἀντωνίνου ἐκ τῶν καθ᾽ ἑαυτόν. *ex qo variam illius & multiplicem ſapientiam facilè colligere poſſumus.*

Gul. Canterus novar. lect. l. 7. c. 1.

Duodecim conſcripſit de officio ſuo libros; maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum teſtes pleniſſimos: Et cum qibus multorum philoſophorum operoſa præcepta collata meritò ſordere poſſint.

Juſt.

Just. Lipsius ad Tacit. annal. l. 1.

Marcus Antoninus in libris Vitæ suæ.

Idem in Saturnal. l. 2. c. 24.

Antoninus Imperator in Vita sua.

Is. Casavb. in Jul. Capitolini Marcum.

In primo avreolorum Marci librorum.
Res humanas, non ridere, sed ritè suo pretio æstimare solitus hic vir sapientissimus. Hoc ille nos docet divinis illis suis libris; non enim mihi tempero, qin mellitissimi doctoris verba adscribam.

Idem in Baronii annales exercit. 1. § 10.

Multa in hanc sententiam scribit M. Antoninus Imperator in suis illis divinis libris.

Idem in Persii satyr. 1.

Qam sententiam Imperator Marcus iis, qæ de se scripsit, sæpe inseruit.

Ibid. in satyr. 2.

Antoninus in tertio eorum qæ de scripsit. /se/

Et in satyr. 3.

Spectat eódem sapientissimum Marci præceptum.

Cl. Salmasius ad Capitolini Pium.

Marcus Antoninus de vita sua. Et mox: *Locus Marci Philosophi insignis est.*

Idem ad ejusdem Marcum.

Marcus in vita enumerans omnes per qos, avt in literis, avt in vita & moribus profecit.

Annotator Lugdunensis.

Marci Philosophi scriptio abscissa & horrida est, sed firma & potens, qæ sapit Imperatorem, & in qa multa silentur qæ suppleri oporteat. Utitur vocibus planè suis, qas rarò apud alios avtores invenias.

Jo. Rualdus in vit. Plutarch. c. 5.

M. Antoninus, in primo avreolorum librorum, qos de vita sua composuit.

Admissa & omissa in prægressis nonnulla, qæ sunt momenti alicujus, sic poterunt restitui.

In Praloqio.

* * * *pag.* 1. *lin.* 9. *beneficum* l. 11. *testem* * * * 2. *p.* 1. *l.* 11. instituerint; titulo habitúqe duntaxat speciem Stoicam præferentes, cum

In Contextu Graco.

Pag. 6. *lin.* 20. [g] περὶς ibid. [f] δι- *p.* 7. literæ [g h m] &c. sunt minùs ritè dispositæ : sed Lector intelligens seriem justam facilè dignoscet. *p.* 21. *l.* 1. ὅπ τί *p.* 22. *l.* 15. ὄχλῳ φαντασιῶν *p.* 23 *l.* 13. πάσῃ εὐμαρείᾳ *p.* 24. *l.* 28. ἢ μὴ, *p.* 33. § 49. *l.* 19. μάθησεως. *p.* 37. § 8. *l.* 20. ται. *p.* 45. *l.* 17. τί δ' ἄλλο *p.* 57. *l.* 4. τοῦ ἐτοῦ *p.* 59. § 5. *l.* 8. μαι, *p.* 79. § 49. *l.* 2. φαντασίαι *p.* 81. § 56. *l.* 3. πινδαμάπιον *p.* 83. *l.* 23. ἔχε) *p.* 84. *l.* 3. περηρῆσαι *p.* 85. § 9. *l.* 23. λίθων *p.* 86. § N. *l.* 7. * εἰ εἰπὲ marg. * ἢ [1]. *p.* 92. *l.* 4. ἴδιον § 42. *l.* 25. χείρων *p.* 99. § 18. *l.* 1. ὑποκειμένων *p.* 101. § 30. *l.* 8. ἢ εἰ δύ- § 31. *l.* 14. μεταβαλὸν *p.* 104. § 37. *l.* ult. ἐξέταζε. *p.* 113. § 21. *l.* 8. τουτέστι

In Versione Latina.

P. 4. 2. § 22. *l.* 3. noceri. *p.* 45. § 34. *l.* 4. præditæ, sive Dei, sive *l.* 7. animi *p.* 60. § 13. *l.* 3. prædita *p.* 62. § 27. *l.* 1. Non tam *lin.* ult. tigerit *p.* 64. § 39. *l.* 1. *leto* *p.* 70. *l.* antepen. qonam ergò *p.* 74. § 25. *l.* 3. Secunda. Epitynchanus Dioti- *p.* 89. *l.* 19. qis *p.* 97. § 9. *l.* 2. tua, nî caveas, *p.* 109. *l.* 3. cupiam *p.* 110. *l.* ult. nôsti *p.* 116. *l.* 3. denudatas *p.* 120. *l.* 5. & congruum

In Elogiis.

R 4. *p.* 1. *l.* 29. καὶ τοιούτους *p.* 2. *l.* penult. ἐνθέσμως S 2. *p.* 2. *l.* 30. Qid M.

Annotationes in Titulum.

MA'PKOY 'ANTΩNI'NOY 'Αυτοκράτορος] De *Marco Antonino* Imperatore τῆς συγγραφῆς istius, uti Svidas vocat, avtore, qi ab Antonino Pio Adriani jussu adoptatus, nominis id adeptus est, cùm ex patris aviq; paterni, *Annius Verus*, ex proavi materni nomine, *Catilius* antè diceretur, videndi cum primis Jul. Capitolinus, & Dio Cassius à Joanne Xiphilino in compendium redactus; Aristides etiam Rhetor *oratione εἰς βασιλέα*, & in *Panegyrica Cyzicena*. Philosophiæ, Stoicæ cum primis, seriò deditum, etiamsi illi nulli dicerent, commentarii isti, qos præ manibus habemus, cumulatissimè testarentur; de qibus consuli poterunt Gvil. Canterus *novar. lection. l.7. c. 1.* Cl. Salmas. *annot. ad Jul. Capitol. Marc.* Is. Casavbon. in *Commentar. ad Pers. Sat.1.* Meric. denique Casavbon. (τῦ παλεὸς τὸ παιδίον) *in Prolegom. ad versionem suam Anglicanam.*

Τῶν εἰς ἑαυτὸν] *de vita sua*, Scaliger, Lipsius, Salmasius, Xylander; Svidam forsan secuti, qi τῦ ἰδίυ βίυ διαγωγὴν Marcum asserit scripsisse. qanqam aliud est *vitam* suam scribere, aliud *vitæ institutum describere*. Casavbonus, *de se.* ità fuerit εἰς ἑαυτὸν, *de se*; qo modo εἰς αὐτὸν, *de eo*. Lucæ, *Act. c.2. v. 25.* & Pavlo *ad Ephes. c.5. v. 32.* εἰς Χειςὸν, καὶ εἰς ἐκκλησίαν, *de Christo, & de Ecclesia.* qò facit & & qod de Marco nostro Svidas, Λέγει καὶ ἄλλυς μυρίυς ἐπαίνυς εἰς αὐτὸν ὁ Δίων. & qod *ad* Latinum sic usurpari qandoq; monent Critici nostri. Plavto *Aulul.3.5.* *Nimis lepidè fecit verba ad parsimoniam.* pro, *de parcimonia.* & Symmacho, *lib.4.ep.56.* *Postqam vos ad virtutem verba fecistis.* i. e. *de virtute.* nec spernenda forsan Casavboni filii argutia, qi exponi postulat ex Apuleii dicto illo in *de Socratis Deo*: *Invenies in rationibus multa profusa, & in semet nihil, in sui, dico, dæmonis cultum.* Canterus, qod non improbem, *de officio suo*, h. e. de eis, qæ *ad ipsum* se spectare ac pertinere, sive officii sui esse ducebat: ego laxiùs tamen malim, *de rebus suis*, qo modo Pavsanias in *Attic.* Τὰ μὲν ἐς Τολμίδην, τοιαῦτα ἐπυνθανόμην ὄντα. Et in *Corinth.* de Medusa, τὰ δὲ ἄλλα ἐς αὐτὴν, ὅσιν εἰρημένα. *de Tolmidæ rebus ista accepimus &, aliæ res ejus dictæ sunt.* Et de Avgea *Elian.* 1. Οἱ ὑπερημνύοντες τὰ ἐς αὐτὸν, &c. *Qi res illius attollunt, non Elei, sed Helii*, i, e. Solis *filium fuisse dicunt.* & Evnapius de se in *Proæres.* Τὰ ἐς αὐτὸν θεῦ τινὸς προνοίας τετυχηκέναι· *Agnoscit scriptor ipse res suas divinæ providentiæ haud expertes fuisse.* Addere liceat & alteram conjecturam, licèt præ priore illa minùs placeat; posse τὰ εἰς αὐτὸν esse, *qæ propter se, in sui gratiam, in usum suum* descripserat, & in adversaria miserat. qo modo εἰς αὐτὴν V. C. Ludovicus de Diev posse accipi existimat, Arabémq; accepisse docet, apud Lucam *Evang. c.16. v.16.* *Propter ipsam, in gratiam ipsius:* & Pavlus Apost. *ad Tim. ep. 1. c. 4. v. 10.* dixit, εἰς τῦτο κοπιῶμεν. *hujus rei gratiâ laboramus.* Alii viderint. Cæterùm Lilius Gyraldus *de Poetis l. 8.* titulum his verbis conceptum legisse ait; M. 'Αντωνίνυ ἐκ τῶν καθ' αὐτόν. tanqam ista tantùm excerpta sint qædam ex eis *qæ apud se* in usum suum reposita habebat. & τὰ καθ' αὐτὸν ea nuncupantur, qomodo Synesii *Dionem* inscriptum volunt, περὶ τῆς καθ' αὐτὸν, vel καθ' ἑαυτὸν (qod Vulgati codices κατ' αὐτὸν præferunt) διαγωγῆς. Themistius in *Philadelpho*, τὰ Μάρκυ παραγγέλματα, i. e. *Marci præcepta*, nuncupâsse videtur. nisi fortè ad illa respexit *præcepta philosophiæ, qæ per ordinem parænescon, qotidiano suorum convitio efflagitatus*, ut cum Fabio loqar, anteqam expeditionem Marcomannicam iniret, *per triduum* à Marco nostro *disputata* refert Vulcatius in *Avidio Cassio*: vel etiam ad *Institutionis Imperialis librum*, qem πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεςὸν, *seculari peritiâ, & eruditione omnimodâ refertum*, Commodo filio reliqisse avtor est Nicephorus Callist. *hist. Eccles. l.3.c.31.*

Βιβλία ιβ'] Ità Svid. ἐν βιβλίοις ιβ'. qæ tamen distributio operis in *libros duodecim*, utrùm à Marco ipso fuerit, an ab aliis, qi posteà in unam congeriem coacta digesserunt, qæ ab illo per varias occasiones concepta, sparsímq; chartis commissa fuerant, (qod in Solomonis *paræmiis* factum novimus) ambigi potèst non immeritò: atq; in istam partem mihi mens propendet magis.

A Anno-

§ 1. Ἀρὰ τοῦ πάππου] Verbum ἔμαθον, avt aliqid tale subintelligendum, & istîc, & in seqentibus qibusdam tmematiis, monet Guil. Xylander. itaq; vertit, *Ab avo didici*, Svidâ forsan avtore; qi qædam istinc delibans, vocabulum illud interserit. Ego potiùs, qod latiùs pateat qidpiam ἔλαβον, avt εἶχον, *accepi, habui*: cùm seqantur non pavca, qibus ἔμαθον illud competere neqeat. vel etiam fortasse pro argumento, de qo agitur, vario, varia substituere commodum fuerit vocabula.

Ὀυήρου] *Avus Annius Verus, cujus in domo educatus est.* Jul. Capitol.

Καλόηθες] *Placidos mores.* Xyl. Ego *candidos malim*; ut τὸ καλόηθες τῷ κακοήθει opponatur, qod *malignitatis* significationem obtinet. Vocabulum alibi non memini legisse.

§ 2. Τῆς μνήμης τοῦ γεννήσαντος] *A memoria genitoris.* Eodem cum avo is cùm nomine, tum & cognomine gavdebat, *Annius Verus* itidem dictus: Capitol. *A memoria* verò *genitoris* dixisse videtur, qòd in ætate minori patrem amiserit; uti ex eodem colligere licet: itaque recordando potiùs perdiscere adultior jam poterat, qæ apud patrem puer adhuc vidisset, qàm in ea ætate ità in animum defigere, ut penitiùs eis, qàli imbueretur. Κέντρον δὲ ἡ μνήμη πρὸς τὰ ἴσα. Gregor. Naz. *in Maccab.*

Τὸ αἰδῆμον καὶ ἀρρενικόν] De Marco pariter Capitol. *Sanè qamvìs esset constans, erat tamen verecundus.* Et rursus, *Erat frugi sine contumacia, verecundus sine ignavia, sine tristitia gravis.* De Catone pariter Salust. in *Catilin.* *Cum strenuo virtute, cum modesto pudore certabat.*

§ 3. Τῆς μητρὸς] *Mater Domitia Calvilla.* Capitol. eadem & *Lucilla* eidem pòst dicitur: & *Domitia Lucilla*, Spartiano in *Did. Julian.*

Θεοσεβές] Ità Timotheus ab Evnice matre aviâq; Loïde pietatem havsisse perhibetur, Lucæ, *Act. c.*16. *v.*1. & Pavlo, *ad Tim. epist.* 1. *c.*4. *v.*6. & *epist.*2. *c.* 1. *v.*5. & *c.*3. *v.*15. commemorantur & à Luca αἱ σεβόμεναι γυναῖκες. *Act. c.*13. *v.*50. Pronior nimirum cùm ad religionem, tum & ad superstitionem, sexus ille seqior. Persius, *Sat.*2. *v.*31.

Ecce avia, avt metuens Divûm matertera——

& *Sat.*5. *v.*93.

Dum veteres avias tibi de pulmone revello:

De Antonino Pio à qo adoptatus, exqisitiùs pavlò l.6. § 30. ὡς θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Καὶ μεταδοτικόν] qod Apost. *ad Tim. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 18. εὐμεταδότους εἶναι, *largiri promptum*: & Marc. *infr.* § 14.

Καὶ τοῦ ἀπέχεσθαι οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης] *Abstinere non à perpetrando tantùm, sed ab intendendo malum.* Cas. meliùs Xyl. *à cogitando.* qod ampliùs est. potest enim cogitare qis, qod non intendat tamen. Vide § 9. Idem valent; ἐπὶ ἐννοίας τινὸς γίνεσθαί τινα, ἔννοιάν τινος γίνεσθαί τινι, & ἐννοεῖν τι τινὰ, *cogitare aliqid aliqem*. Est avtem hoc sanè religionis peculiare cum primis, cogitatorum etiam religionem habere. Tertullian. *in apolog. c.*36. dogma Christianum referens; *Malè velle, malè facere, malè dicere, malè cogitare de qoqam, ex æqo vetamur.* Et Minutius in *Octav.* *Apud nos & cogitare, peccare est.*

Nam scelus intra se tacitum qi cogitat ullum,
Facti crimen habet.—— Juvenal. *Sat.* 13. *v.* 209.

impurâ scil. *mente, licèt purâ manu*: ut Apul. in *apolog.* Qin &, qod Thales, avtore Laërtio, qærenti, Εἰ λήθει θεοὺς ἄνθρωπος ἀδικῶν, respondit, Ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενος. *Nec cogitata numen latere possunt.* Idémq; cum primis discendum proponit Epictetus, *dissert. l.* 2. *c.* 14. Μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ἔστι θεός· καὶ προνοεῖ τῶν ὅλων· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. Socrates (Xenophonte referente, *memorab. lib.*1.] πάντα θεοὺς εἰδέναι τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα. & Justinus, *apolog.* 2. Θεὸν ἀδύνατον λαθεῖν τι, οὐ μόνον πραττόμενον, ἀλλὰ καὶ βουλευόμενον. Nimirum ut Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Λήσεται ἴσως τὸ αἰσθητὸν φῶς τις· τὸ δὲ νοητὸν, ἀδύνατόν ἐστι λαθεῖν. ἤ, ὥς Ἡράκλειτος, τὸ μὴ δῦνόν ποτε πῶς ἄν τις λάθοι; imò, πῶς ἄν τι λάθοι; Qod Isidorus *Pelus. l.*4. *ep.*47. Τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν οὐδεὶς λήσει. οὐδὲν λήσει. Siqidem, *Nihil Deo clusum est. interest animis nostris; & cogitationibus mediis intervenit.* Senec. *epist.*83. qò respexerit forsan Minutius in *Octav.* ubi dixit: *Deus avtor omnium, ac speculator omnium, à qo nullum potest esse secretum, tenebris interest; interest cogitationibus, qasi alteris tenebris.* Vide *l.*6, § 30. & *l.*12. § 2.

Τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν] Lavdat & in Marco pariter Aristides, βίου εὐκολίαν, καὶ διαίτης εὐτέλειαν. Eam Christicolis commendat & Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 12. his verbis. Προσήκει τοίνυν λιτότητα ἀσπάζεσθαι τοὺς Χριστῷ λατρεύοντας. τῷ ὄντι γὰρ ἡ λιτότης ἁγιωσύνης προμηθεῖται, ἐξισοῦσα τὰς πλεονεξίας, καὶ διὰ τῶν τυχόντων τὴν ἀπὸ τῶν περιττῶν κομιζομένη χρείαν. τὸ γὰρ λιτὸν, ᾗ καὶ τοὔνομα ἐμφαίνει, οὐκ ἐξέχει, οὐδὲ κατά τι ὀγκοῦται ἢ τυποῦται· ὁμαλὸν δὲ ὅλον, καὶ λεῖον, καὶ ἴσον, καὶ ἀπέριττον, καὶ ταύτῃ ἱκανόν ἐστιν. qo loco forsan pro τυποῦται Clemens τυφοῦται scripserat. Vide qæ de Pertinace ex Herodiano pòst pavlò exhibentur.

Τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς] Πλουσιακὸς dictum eadem

dem analogiâ, qa Ἀκαδημιακὸς, pro qo vulgò Ἀκαδημαϊκὸς dicitur, *ad divites pertinens*, sive *divitibus solennis & familiaris*. Neque enim H. Stephano, qi idem qod πλέσιος, vel πλέτας potiùs, esse vult, possum assentiri: malímque *opulentos*, qàm *opulentiam*, cum Xyl. & Cas. *comitante*, sive *consequente*, vertere. Est enim à πλέσιος, non à πλέτης, efformatum. διαγωγὴν autem πλεσιακὴν Marcus dixit, qod δεῖπνον πλεσιακὸν Plutarchus *de avarit.* pompam illam epularum sumptuosam ac magnificam, qæ apud ditiores exhiberi solet. At Alexis apud Athenæum *lib.* 13. πλεσιακὸν κακὸν etiam *mollitiem* dixit versibus illis, qos Casavbonus feliciùs qàm Stephanus restituit.

§ 4. Τὸ προπάππε] *Proavus paternus, Annius Verus; maternus, Catilius Severus.* Capitol. illum opinor hîc voluit.

Τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι] τὸ μὲ εἰς δημοσίας, sive τὸ εἰς δημ. &c. negativâ prorsus expunctâ legit Meric. Casavb. ductus illis præcipuè Jul. Capitolini verbis; *Freqentavit & declamatorum scholas publicas.* Qod est idem prorsus cum eo, qod de se Marcus istîc. De Pertinace Herodianus *lib.* 2. Οὕτω γὰρ μέτριος καὶ ἰσότιμος ἦν, ὡς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἤδη μειράκιον ὄντα, μήτε εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν ἀναγαγεῖν, ἀλλ' ἔν τε τῇ πατρῴᾳ μένειν οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη προϊόντα διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια, ἰδιωτεύοντα, ὁμοίως τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαί τε καὶ πάντα πράττειν, οὐδαμοῦ τῦφον ἢ πομπὴν παρεχόμενον βασιλικήν.

Ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν] ἐκτενῶς ἀναλίσκειν potest esse, vel *promptè, alacriter*; sic enim Hesych. Ἐκτενῶς, προθύμως· vel *studiosè, vehementer*: Svid. ἐκτενῶς, ὁλοψύχως. vel *impensè, prolixè*. Pollux, ἐκτενῶς, δαψιλῶς· qod & pro ἐκτενῶς Phrynicus substitui monet. Vult certè Marcus fieri contrà planè qàm in Scoptica illa Cratetis Thebani, qam Laërtius exhibet, Ephemeride;

> Τίθει μαγείρῳ μνᾶς δέκ', ἰατρῷ δραχμήν,
> Κόλακι τάλαντα πέντε, συμβούλῳ καπνὸν
> Πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.
> *Coqus minas decem, medicus drachmam ferat;*
> *Talenta qinq; scurra, fumum consulens;*
> *Scortum talentum, philosophus triobolum.*

avt qam suo seculo fieri solitum non sine stomacho monet Juvenalis *Sat.* 7. qo loco, post impensas in ædificia extruenda exornandáq; immensas enarratas, hæc subjicit:

> *Qanticunq; domus, veniet qi fercula doctè*
> *Componit, veniet qi pulmentaria condit.*
> *Hos inter sumptus, sestertia Qintiliano,*
> *(Ut multùm) duo sufficient. res nulla minoris*
> *Constabit patri qàm filius.*

cui hic scil. erudiendo conducitur. Hâc avtem ratione se tutabatur Aristippus, qòd à discipulis pecunias mercedis loco vel exigeret, vel acciperet saltem notatus: ἀργύριον λαμβάνειν εἰπὼν, οὐχ ἵνα αὐτὸς χρῷτο, ἀλλ' ἵνα εἰδῶσιν, εἰς τίνα δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀργυρίοις· refert Laërtius *lib.* 2. Qin & de Alexandro Gramm. pariter Aristides: τῆς μὲν τοι τέχνης οὐκ ἠξίου τέλος λαμβάνων· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ λυσιτελεῖν τοῖς νέοις μαθημάτων ἕνεκα τολμᾶν περιέναι. Et Libanius in *apolog.* Τὸ μὴ δοῦναι, ῥαθυμοτέρους ποιεῖ. τὸ γὰρ ἐξεῖναι προῖκα λαβεῖν, οὐδὲ προθύμους ἐπαναγκάζει λαμβάνειν. ὧν γάρ τις οὐ τίθησι τιμὴν, ταῦτα οὐκ ἀλγεῖ μὴ κομιζόμενος. Nec incelebre illud à Philostrato lavdatum Damiani Sophistæ dictum, cùm mercede data nevtiqam Vulgari, Aristidem, Adrianúmque Rhetores avdivisset, Πολλῷ ἥδιον ἐς τοιαῦτα δαπανᾶν παιδικὰ, ἢ ἐς καλοὺς τε καὶ καλὰς, ὥσπερ ἔνιοι. Lavdantur Principes hoc nomine, Alexander Macedo, qi præterqam qod in Philosophos Anaxarchum, Xenocratem, Callisthenem, alios, munificus admodum extitit, in unam illam Stagiritæ animalium historiam octingenta talenta dicitur contulisse. ut Athenæus *dipnosoph. l.* 9. Vespasianus, qi licèt alioqi pecuniæ avidior, *ingenia & artes vel maximè fovit, primúsq; è fisco Latinis, Græcisq; Rhetoribus annua centena constituit:* Sveton. *l.* 10. *c.* 18. Antoninus Pius, qi *Rhetoribus & Philosophis per omnes provincias & honores & salaria dedit.* Capitol. in *Pio.* qod & ab Alexandro Severo, qem post Marcum nostrum summè suspiciendum Svidas censet, & *continuatum* & *dilatatum*, avtor est Lampridius. Marcus ipse, qi & Philosophos omne genus ἐπὶ μισθοῖς profitentes Athenis instituit, utì ex Luciano & Philostrato, *ad Capitolini Pium* docet Clar. Salmasius. Nec tacendi videntur, avt M. Scavrus civitatis princeps, qi *Lutatium Daphnidem Grammaticum* IIIMDCC (vel ut Budæus, *de asse* CCCMDCC) *sestertiis emerat, pretio hominis in servitio geniti maximo ad hanc diem*, inqit Plinius *l.* 7. *c.* 39. qanqam à Q. Catulo, & *ducentis millibus nummûm emptum, ac brevi manumissum*, apud Svetonium habetur *de illustr. Gram. c.* 3. Avt Leo Macelles, qi cùm annonam Evlogio Philosopho dari præcipienti, dixisset Evnuchus qidam, in milites potiùs ista esse insumenda, respondit; Εἴθε γένοιτο ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ χρόνου, ὥστε τὰ τῶν στρατιωτῶν εἰς τοὺς διδασκάλους παρέχεσθαι. *Utinam meis id temporibus contingeret, ut militum stipendia ad doctores transferrentur.* Svidas. Cæterùm nolim omissum, qod doctiss. Patr. Junius, pro εἰς τὰ τοιαῦτα, suspicatur εἰς τοὺς τοιούτους legi debere: utrumvis ceperis, eodem redibit: *in istiusmodi*, vel *homines instituentes*, vel *instituta* ipsa.

§ 5. Τοῦ τροφέως] *Educatorem suum mortuum flevisse Marcum*, refert Capitolinus Verùm is qis fuerit, nullus dicit. Vide *infrà ad* § 8.

Μήτε πρασιανὸς, μήτε βενετιανός] Avrigarum factiones *Prasina* & *Veneta*, à vestium, qas habebant, coloribus sic nuncupatæ, de qibus videndi Tertullian. *de spectac. c.* 9. Cassiodor. *Var. l.* 3. *epist.* 51. & Onuphr. *de Lud. Circens. c.* 10. De L. Vero Marci consorte, Capitol. *Amavit & avrigas, prasino favens, & Volucri eqo Prasino avreum simulachrum fecerat,*

rat, qod secum portabat. at Venetæ contrà Vitellius, *qi qosdam de plebe, qòd Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit.* Sveton. *l.9.c.*14. Marcus qòd hisce se nevtiqam immiscuerit, educatori suo, qisqis is fuerat, acceptum refert. Plinius min. *l.9.epist.6.* de Circensibus, populóq; ad eos spectandos confertim jugitérq; confluente locutus; *Si tamen*, inqit, *avt velocitate eqorum, avt hominum arte traherentur, esset ratio nonnulla: nunc favent panno, pannum amant: & si in ipso cursu, medióq; certamine, hic color illuc, ille huc transferatur, studium favórq; transibit, & repentè agitatores illos, qos procul noscitant, qorum clamitant nomina, relinqent. tanta gratia, tanta avtoritas in una vilissima tunica; mitto apud Vulgus, qod vilius tunica est; sed apud qosdam graves homines.*

Παλμυλάριος ἢ σκυτάριος] Παλμυλάριος, *Palmilarius.* Mevrs. in *Glossar.* & Παλμυλάριος, ὄνομα κύριον. Svidas. qod idem & de Βενέτιανὸς pronunciat. falsus uterq;. Est enim Παλμυλάριος, *Parmularius*, literâ asperiore in leniorem immutatâ, ut κορίαννον, *coriandrum*, κολίανδρον; *farcimen*, φαλκίμωλοι; *barca*, βάλκα; *cardinalis*, καλδινάριος; κρίβανος, κλίβανος, *clibanus*; λείριον, *lilium*; γαργαρεών, γαργαλεών, *gurgulio*; μορμύρων, *myrmillo*; nec est proprium personæ, sed sectæ studiiq; vocabulum; sicut reliqa qæ istic simul recensentur. *Parma*, sive *parmula*, & *scutum*, inter arma gladiatoria, illa Thracum, istud Samnitum; uti ex Festo & Livio docet Lipsius in *Saturnal. lib.* 2.*c.* 9. & *c.* 11. Martialis magnitudine maximè discrepâsse docet, *l.*14.*epigr.*213

Hæc qæ sæpe solet vinci, qæ vincere rarò,
Parma, tibi scutum pumilionis erit.

& Nonius: *Parma scutum breve.* Qanqam Parmæ militares benè magnæ videantur fuisse: Polybius *de disciplin. Rom.* Περιφερὴς γὰρ οὖσα τῷ σχήματι, τρίποδον ἔχει τὴν διάμετρον. Et de Velitibus Livius *l.* 38. *Hic miles tripedalem parmam habet.* Σκυτάριος, *Scutarius.* Xyland. & Σκυτάριος, *scutarius, scutatus.* Mevrs. in *Glossar.* eandem scripturam agnoscit & Svidas in Πρασιανός. qod si seqimur, alterius factionis studium designabitur, cui *scutum* parmæ loco fuerit. Verùm Lipsius hic, non σκυτάριος, sed σεκυτόριος legit, ubi supra *c.* 24. Ità *Parmularius*, qi Thracibus, *secutorius*, sive *secutorianus*, *qi secutoribus favebat*; de qibus videri poterit Lipsius idem *ibid. c.* 7. Martialis *l.9.epigr.*70.

Vincenti parmæ cùm sua turba favet.

Hos avtem Parmularios nuncupatos ex Svetonio discimus; qi *l.* 12. *c.* 10. *patremfamiliâs qendam, qòd Thracem Myrmilloni parem, munerario imparem dixerat*, refert à Domitiano *canibus objectum cum hoc titulo, Impiè locutus Parmularius.* Ad qod facinus respexit in *Panegyr.* Plinius, ubi dicit; *Jam qàm libera spectantium studia? qàm securus favor? nemini impietas, ut solebat, objecta, qòd odisset gladiatorem; nemo spectator spectaculum factus, miseras voluptates unco & canibus expiavit.* Marcus ergò nulli gladiatorum factioni addictus: contrà planè qàm filius, imperii paterni, non & instituti, hæres; qi, ut Lampridius, *gladiatoribus convixit, & gladiatorem sese perfectum exhibuit: Secutoribus* cum primis tam impensè favens, ut (Dione avtore) eorundem armaturâ uteretur, & inter triumphalia nomina gestiret avdire, Πρωτόπαλος Σεκυτόρων· qa de voce videatur, post Lipsium & Scaligerum, V.Cl. Salmasius *in Lamprid.*

Τὸ αὐτουργικὸν] *manibus propriis operari*; sive *operi manus ipsummet admovere*, suísq; id nonnunqam manibus exeqi, qod alienis, si vellet, poterat. De Danao Lucianus *dialog. marin.* 6. Σκληραγωγεῖ τὰς θυγατέρας, καὶ αὐτουργεῖν διδάσκει. Catonis majoris τὴν αὐτουργίαν prædicat Plutarchus, μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐργάζεσθαι soliti. De Qintio Dictatore apud Svidam avtor innominatus: τὸν αὐτουργὸν ἠγάπα βίον. Pacatus *panegyr. Theodos. Detrahit laudem patientiæ inopia: majoris exempli est labor sine necessitate.* Lavs ea Trajani apud Svidam, ex avtore incerto: Καὶ ἐβούλετο ἐξίσου πάντα τοῖς ἄλλοις τρόπον τινὰ ποιεῖσθαι. At verò mollitiem hominum, qi alienis ad omnia manibus utuntur, falsè tetigit Cynicus, qi (referente *l.* 6. Laërtio) ex his qendam à famulo calceari conspicatus, dixit, οὔπω μακάριος εἶ, ἂν μή σε καὶ ἀπομύξῃ· τοῦτο δ' ἔσται πηρωθέντι σοι τὰς χεῖρας. *Nondum sat beatus es, nisi te alter etiam emungat* (non, uti Erasmus reddidit, *abstergat*) *qod si mancus fueris, futurum est.* id qod de Aristagora suspicata est Gorgo puella Lacœna, qem cùm idem factitare animadverteret, ad patrem (Cleomenes is erat) conversa, Πάτερ, inqit, ὁ ξένος οὗτος χεῖρας οὐκ ἔχει. *Pater, hospes iste manibus caret.* Plut. in Apophth. Itaq; adulatoriè nimis Constantino Panegyrista; *Deceat te, Imperator, hostem ferire? imò non deceat laborare.* De Imperatore nimirum censuit, qod de Deo sensit, qi Aristotelis nomen præfert; Avtor *de Mundo c.* 6. Μὴ αὐτουργὸν εἶ· μήτε καλὸν μηδὲ εὔσχημον αὐτουργεῖν τὰ ἐπὶ γῆς· τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἀνθρώπων ἡγεμόσιν ἁρμόττειν, παντὶ καὶ τῷ τυχόντι ἐφίστασθαι πράγματι. Qod Apuleius sic παραφράζει, *Non ut orbem manibus suis instruxerit: talis qippe humilitas dejecti & minus sublimis officii; nec cum homine qidem convenit qi sit pavlulum conscientiæ celsioris, qalis militiæ principes, & Curiæ proceres, & urbium ac domorum rectores, ut id suis manibus factum velit, qod sit curæ levioris.* Atqi de Deo nos aliter docent literæ sacræ, etiam τὰ ἐπὶ γῆς αὐτουργεῖν non dedignari prorsus; etiamsi ad plurima exeqenda creaturarum ministerio utatur. Qin & apud Homerum (qi id Heroibus suis dedecori non est futurum opinatus) αὐτουργοῦσιν ἥρωες, súntq; αὐτοδιάκονοι, ut Evstathius monet *ad Iliad.* 1. αὐτουργοῦσιν Ulysses, & Achilles ipse; αὐτουργῶν deprehenditur ab Ulysse Laërtes. qod observat Ælianus *hist. var. l* 7. *c.* 5. eo utiqe semet exercent opere, qod in Cyro minore admiratus est Lysander apud Xenophontem in *Oeconomico*; & qo nihil

nihil regale magis huic visum refert in *Catone majore* Cicero, agri nempe colendi studio. De Pittaco notum est ex nænia muliebri, sive ἐκ τῆς ᾠδῆς ἐπιμυλίου, uti appellant Athenæus *l.*14. Eustath. *ad Odyss.* ύ. & Pollux *l.* 7. *c.* 33. § 8. (apud qem tamen *l.*4. *c.*7. § 1. ἐπιμύλειος ᾠδὴ perperam est editum, qod *Carmen seculare* interpres reddidit) qam, dum molam versabant, qò laboris tædium tollerent, mulierculæ sibi accinebant. Eam Plutarchus in 7. *sapientûm sympoσio* nobis hanc exhibet. Ἄλει, μύλα, ἄλει· καὶ γὰρ Πιττακὸς ἀλεῖ, μεγάλας Μιτυλήνας βασιλεύων. Inde Theodorum Scholasticum objurgandi ansam arripit Isidorus Pelusiota *lib.*1. *epist.*470. Αὐτὸς μὲν ἐφύβριζον ἤγη πᾶσαν χειρόκμητον ἐργασίαν· ὁ Μιτυληναῖος δὲ Πιττακὸς, καί τοι βασιλεὺς ὢν, τὸν μύλωνα ἠνέργει, καὶ ἐναργῶς γυμναζόμενος, καὶ τὴν τροφὴν ἐργαζόμενος. ubi vitiosè μύλωνα codices: nec sanius interpres, *pistrinum manibus suis extruebat.* imò, *in pistrino ipse operas obibat, simul sese & exercens, & labore suo de victu prospiciens sibi.* Nam qod Theod. Zvingerus Theatri *vol.* 19. *l.* 2. *tit. de Mola*, Pittacum tradit molæ encomium conscripsisse, qod ἐπιμύλιον nuncupârit, qo avtore dicat nescio. apud Ælianum, qem certè lavdat *var. hist. l.* 14. nihil ejusmodi comparet. qeritúrq; Pictorius ad Marbodeum *de gemmis*, molæ laudes poetam nullum celebrâsse. De Romanis priscis Seneca, *ad Helviam, c.*10. *Scilicet majores nostri, qorum virtus etiam nunc vitia nostra sustentat, infelices erant, qia sibi manu suâ parabant cibum.* Et mox: *Scilicet minùs beatè vivebat Dictator noster, qi Samnitum legatos audit, cùm vilissimum cibum in foco ipse manu suâ versaret.* Manium Curium Dentatum dubio procul intelligit: qanqam Consul ille, non Dictator. *Cibum vilissimum* qem dicit, γογγυλίδας fuisse refert, ex Magacle *de Viris illustribus*, Athenæus *l.* 14. & Plutarchus *in Apophth.* id est, *rapa*, ut ex *Annalibus* Plinius *l.*19. *c.*5. *rapum*, inqit, *torrentem in foco inventum.* Historiam tangit & Cicer. *de repub. l.* 3. à Nonio lavdatus; & in *Catone majore.* Nec peccare puto Athenæum, (qod Petr. Victorius censet, *Var. lect. l.* 10. *c.* 5.) cùm Sabinos dicit, qos Samnites illi. potest enim fieri, nec est vero absimile, Sabinos Samnitibus in ea legatione junctos fuisse: cùm ex L. Flori *epitome Livianâ lib.* 11. compertum sit, Curium istum, tam Samnitibus cæsis, qàm & Sabinis victis & in deditionem acceptis, bis eodem anno triumphâsse.

Δυσπρόσδεκτον διαβολῆς] leg. δυσπρόσδεκτον. De Antonino Pio *l.* 6. § 30. ὡς διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο. De Trajano itidem Dio. διαβολαῖς ἥκιστα ἐπίστευε. Caii Caligulæ inter imperii exordia memoratu dignum dictum, facto etiam consignatum, à Svetonio *l.* 4. *c.* 15. refertur. *Libellum de salute sua oblatum non recepit, contendens nihil sibi admissum cur cuiqam invisus esset; negavítq; se delatoribus avres habere.* Præclarum & illud Domitiani, ab eodem in literas relatum, si in tenore cepto is perstitisset, qod *fiscales calumnias, magnâ calumniantium pœnâ repressit; adjectâ voce illâ memorabili,* PRINCEPS QI DELATORES NON CASTIGAT, IRRITAT. De Marco nostro, qi hîc constans, Capitolinus, *Suffragatoribus non citò credidit, sed semper diu qæsivit qod erat verum. Qin & calumniis qadruplatorum intercessit, appositâ falsis delatoribus notâ: delationésq; qibus fiscus avgeretur, contempsit.* Optimé Menander à Stobæo *tom,* 2. *tit.* 42. adductus, & post Stobæum ab Antonio *meliss. l.* 1. *c.* 53. & à Maxim. *collect. c.* 10.

Ὅστις δὲ διαβολαῖσι πείθεται ταχὺ,
Ἤτοι πονηρὸς αὐτός ἐστι τοὺς τρόπους,
Ἢ παντάπασι παιδαρίου γνώμην ἔχει.
Qi mentem addicit credulam calumniis,
Aut ipse est pravis inqinatus moribus,
Aut certè ingenio nil supra puerum valet. Grot.

§ 6. Διογνήτου] *Operam pingendo sub Diogneto magistro dedit.* Capitol. Verùm de Diogneto isto pictore, an philosopho, an utroq; etiam, videndi Jos. Scaliger, *comment. ad Euseb. Chron.* & Cl. Salmas. *ad Capitol.* Philosophum certè Marcus ipse nullus appellat; potuítq; Marcum ad philosophiæ studium impellere, monitáq; istiusmodi eidem suggerere, etiam qi philosophiam non esset professus. qanqam nec pingendi artificium qicqam impedit, qo minùs & philosophiam profiteretur, eadem saltem imbutus fuerit, cùm inter disciplinas liberales *pictura* olim haberetur; unde de Hilario Bithyno Evnapius in *Prisco*; περὶ τὸ καθαρὸν τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν οὕτω φιλοσοφήσαντα, ὥστε οὐκ ἐτεθνήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ. qæ verba Hadr. Junius sic reddidit: *In arte pingendi adversùs liberalium artium vacuos ità philosophatus est, ut appareat in illius manibus non esse extinctum Evphranorem.* cùm debuisset potiùs sic vertere; *Qi præter ingenuam, sive liberalem, reliqam disciplinam, in pictura qoq; ità versatus est, ut per ejus manus Evphranor adhuc superesse videretur.* τὸ καθαρὸν τῆς παιδείας, est ἡ καθαρὰ παιδεία, *ingenua sive liberalis disciplina.* φιλοσοφεῖν, *studere, exerceri, in studio, exercitióve aliqo versari.* Evphranor pictor nobilissimus, fictórq; idem ex Plinio notus satis, qi *lib.* 34. *c.* 8. & *lib.*35. *c.*11. videri poterit. Cæterùm in Hilario superstes, qa ratione dicatur, ex Fabio meliùs qàm ex Plinio discas. Is *Instit. l.*12. *c.*10. *Evphranorem admirandum fecit, qòd & cæteris optimis studiis inter præcipuos, & pingendi fingendíq; idem mirus artifex fuit.* qod idem planè de Hilario Evnapius.

Τὸ ἀκενόσπουδον] Citat qædam hinc Svidas sub vocabulo isto. Plut. *de commun. notion. c.*17. Τίς ἂν ἐζήλωσε τὴν ἀνόητον ταύτην πρόνοιαν, καὶ κενόσπουδον ἐπιμέλειαν; ἢ γὰρ ἐπὶ τοῖς μικροῖς σπουδὴ μέμψιν φέρει. Aristid. in *Panathen.* Si autem ἐπὶ μικροῖς, certè ἐπὶ κενοῖς multò magis. possunt enim μικρὰ esse, etiam qæ κενὰ protinus non sunt. Sunt avtem κενὰ sive *vana* & *vacua*, & hoc nomine indigna in qibus studium collo-

collocetur, vel τὰ τῆς παιδίας ϗ γέλωτ☉, *res ludicræ.* qo nomine Laco qidam Athenienses notabat, qos dicebat, μεγάλα ἁμαρτάνειν, τὴν σπουδὴν εἰς τὴν παιδιὰν καταναλίσκοντας. Plut. *de glor. Athen.* sive ὁ σωφρονεῖν τὴν πόλιν μὴ ποιοῦντας σπουδῆς παίζοντας. Idem *Sympos. l.7.c.9.* qi & rectè subjungit; Τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν. Et Cato Major dicere solebat, τοὺς σπουδάζοντας ἐν τοῖς γελοίοις, ἐν τοῖς σπουδαίοις ἔσεσθαι καταγελάστους. Idem in *Apophth.* Itaq; Isocrat. *ad Demon.* § 23 μήτε περὶ τὰ γελοῖα σπουδάζων μήτε περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων. Vel etiam τὰ περιττὰ ϗ μάταια, qæ licèt seria sint, fructus tamen & emolumenti *inania* existunt. qales ματαιοτεχνίαι illæ, qas commemorant damnantq; simul, Galenus, *hortat c.6* & Fabius, *instit, l.2. c.21.* ὧν τὸ τέλ☉ ὁ βιωφελές, ut Isidorus Pel. *lib 3. epist.* 185. qásq; nihil esse aliud, qam χρόνου παρανάλωμα, Ælianus pronunciat, *var.hist lib.1 c.17.* sed & *tristes* illæ *ineptiæ*, utì Cæcilius apud Senec. *epist.* 113. & *nugæ difficiles*, ut Martialis loqitur, *l.2. epigr.* 86. qas Seneca idem (licèt eisdem ipse indulgentior pavlò, & in qibus Chrysippus nimius fuisse videtur) tantopere exagitat toties, *epist.45 & 48. & 49. & 88. & 106. & 111.* & *de benef. l.5. c. 12.* Vide *lib. 4.* § 32. κενὰ σπουδῆς. Optimè Plut. *de commun. notit. c. 4.* Ἄλλο γὰρ οὐδενὶ φιλοπόνους τὸν κενόσπουδον ἀφορίζομεν ἐν τοῖς ἔργοις ὄντα πολλάκις, ἢ τῷ τὸν μὲν εἰς ἀνωφελῆ πονεῖν ϗ ἀδιαφόρως, τὸν δὲ ἕνεκα τῶν συμφερόντων, ϗ λυσιτελῶν.

Τὸ ἀπιστητικὸν] Rectè: nec cur ἀπιστίλτικὸν legisse Xylandrum velit Mericus noster, cavssam ullam video: etiamsi τὸ πιστίλτικὸν infrà § 15. legatur. at Svidæ codices istinc omnino corrigendi, qi ἐπιστίλτικὸν perperam exhibent: nam qòd vir eruditus admitti posse existimat; & παρὰ τὸ ἐφιστάνειν ἤτοι ἐπιστῆσαι deducit, qasi eis Marcus ex parte saltem animum adjecerit; nec Grammatica ratio id patitur, qæ παρὰ τὸ ἐφίσταθαι τὸ ἐπιστατὸν, (non τὸ ἐπιστίλτὸν, qod ab ἐπίσταθαι oritur,) & ἐπιστατικὸν deducit: nec præter tantùm, sed contra prorsus, avtoris ipsius mentem esse videtur. Οὐδὲ γὰρ μάγων συνουσίαις ϗ γοητείαις ὁ Μάρκ☉ χαίρειν ἱστόρηται. Joan Xiphilin. in *M. Anton. Neq; enim magorum consvetudini aut præstigiis deditum fuisse Marcum qisqam meminit.* & ipse etiam hoc loco id apertè diffitetur. qa ratione subnixus Xiphilinus idem fabulam illam refutatum it à Dione allatam, de pluviis in aqarum penuria insigni, Arnuphis magi procuratione impetratis, de qibus infrà ad hujusce libri calcem dicetur. Qin & scripturam receptam probat Jos. Scaliger *in Evseb* qi & *ad Dionis Clavdianiq; vaniloqentiam confodiendam, non posse telum testimonio hoc efficacius inveniri* avtumat, *siqis omnem industriæ suæ vim intendat. Cui enim,* inqit, *potiùs qàm ipsi Marco de se scribenti, Magis nunquam fidem adhibuisse, & ab eorum vanitate ipsum avertisse Diognetum?* Accedit qod Pavlus in *Digest. l. 48. tit. 19. de pœnis, lib 30. Marcum,* ait, *rescripsisse, in insulam relegandos, qi aliqid facerent, qo leves hominum animi superstitione numinis terrerentur.* qod Modestini nomine lavdat Is. Casavb. *ad Capitol.* Christianos avtem qòd hoc loco à Marco notatos Mericus existimat, fieri potest reverâ ut ad illos etiam spectet illud περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς; de qibus Tertull. *apolog. c. 32. Dæmonas adjurare consvevimus, ut illos de hominibus exigamus.* Latiùs tamen se extendere Marci verba, & ad Ethnicas superstitiones pertingere, etiam pater ipsius ὁ μακαρίτης censet. Verùm de istis utcunq; se res habuerit, τὸ ἐπιστίλτικὸν, cùm sit planè vox navci, nullâ ratione hìc admitti meretur: nec cur scriptura recepta avt mutetur, avt solicitetur, qicqam comparet. Xylandri lapsum geminum habes *infrà,* § 11 ἐπιστῆσαι.

Περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς] Hujus generis est superstitiosus mos ille, qo æris tinnitu luminaribus cœli laborantibus, utì rebantur ipsi, succurrere solebant. Alex. Aphrodis. *problem. l. 1. p. 46.* Κρούουσι δὲ χαλκὸν ϗ σίδηρον, ὡς τοὺς δαίμονας ἀπελαύνοντες διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οἱ φωστῆρες οὐκ ἐπιπέμπουσι τῇ γῇ ἀπορρίας ἀγαθοποιούς, κωλυτικὰς τῶν φαύλων δαιμόνων. Pariq; ratione *Manes exigi* prodit Naso *Fast. lib* 5.

Rursus aqam tangit, Temesæáq; concrepat æra,
Et rogat ut tectis exeat umbra suis.
Cùm dixit novies, Manes exite paterni,
Respicit; & purè sacra peracta putat.

Cui gemina planè Papicolarum superstitio, qi campanis tintinnabulísq; pulsis dæmonas abigi credunt, Vide Pavl. Girland. *de sortileg.* & Hier. Magium *miscell. l.4 c.14.*

Ὀρτυγοτροφεῖν] At Svidas non ὀρτυγοτροφεῖν, sed ὀρτυγοκοπεῖν hìc legit. Id ludi genus Græcis familiare designat: de qo consuli possunt Svidas *ibid.* à Leopardo *l.1.c. 5.* emendatus: Aristophanis Scholiastes *ad aves,* ab eodem lavdatus: & Pollux *lib. 9. c. 8.* à Mevrsio *de lud, Græc.* adductus. Meminere Plato in *Alcibiad.* 1. Plut. *de legend. poet.* & Athen. *dipnosoph. l. 11.*

Περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι] *rebus istiusmodi deditum,* sive *addictum,* eisq; nimiopere affectum esse. Vide *ad l 4.* § 19.

Τὸ ἀνέχεσθαι παρρησίας] De Marco Capitol. *Moderatè nonnullorum cavillationes ferebat: malè loqentium dictis, vel literis, vel sermone, respondebat.* & de Marco Lucióq; pariter: *Adepti imperium ità civiliter se ambo egerunt, ut lenitatem Pii nemo desideraret, cùm eos Marullus sui temporis mimographus cavillando impunè perstringeret.*

Βακχίῳ] *Bacchius* iste qis fuerit, nusqam comperio. neq; enim qenqam hoc nomine inter illos reperio, qibus Marcus noster in disciplinam se dedisse perhibetur: Εὐτυχίῳ forsan ipse scripserit; qod in Βακχίῳ, literis fugientibus an confusis, per excriptorum errorem

rem transierit. *Eutychius Proculus Siccensis* certè inter Grammaticos Latinos, qibus Marcus usus est, à Capitolino ponitur. Verùm in re tam incerta qid statuas certi? Vide *l.* 10 § 31.

Τανδάσιδος] Depravatum esse etiam nomen istud Casavbonus *ad Capitol.* censet, & suspicatur *Andronem* posse reponi, qo *Magistro Musico ac Geometrâ* usus est Marcus. De *Basilide* havd minùs forsitan probabilis conjectura fuerit; qem Marco *praeceptorem* qoq; extitisse, ex Evsebio avtores sunt Georgius Monachus, & Marianus Scotus.

Μαρκιανοῦ] Qod si conjecturis indulgere libuerit, istîc nihilominùs oboriri possit suspicio, pro *Marciano Metianum* substituendum; de qo Capitol. *Studuit & juri, audiens L. Volusium Metianum*. Ea porrò mutatio proclivior fuerit, si cum Casavbono, non Metianum, sed Mæcianum legerimus. *ex leg.* 17. *de jure patronatus.* ut τὸ Μαρκιανοῦ ἀντὶ τοῦ Μαικιανοῦ irrepserit, deflexione planè levissimâ.

Τὸ γράψαι διαλόγους] Ingenii scil. & calami exercitandi cavsâ. Alioqi tangit hominem Epictetus apud Arrian. *l.* 2. *c.* 1. qi hoc tanqam re magnâ gloriabatur, Ἰδὲ πῶς διαλόγους συντίθημι. *Ecce qomodo dialogos componam.* Hinc avtem *Dialogistam* Cassio Marcum dictum, referente Vulcatio, avtumat Casavb. in *not. ad Vulcat.* Vide *ad* § 7.

Ἐν παιδὶ] *In puerili ætate*, Xyland. sive, *puer cum essem.* phrasis insolens; nec illecta tamen. De Maximino Herodianus, *l* 6. Πρότερον μὲν ἐν παιδὶ ποιμαίνων, &c pro qo Lucianus etiam ἐν παισὶ dixit, in *Necyomantia.* Ἐγὼ γὰρ ἄχρι μὲν ἐν παισὶν ἦν. qanqam ibi ἐν παισὶν εἶναι potest verti, *inter pueros versari, è puerorum numero esse.* Sed eodem planè modo Philostratus ἐν μειρακίῳ dixit *in Hermocrate Sophista,* ὡς μηδὲ δάκρυον ἐπ' αὐτῷ τῷ Καλλιστῷ ἀφεῖναι ἐν μειρακίῳ ἀποθανόντι. *ut nec lacrymam emitteret Callisto ad mortem illius in adolescentia defuncti.* Observavit & Casavbonus ad Athenæi *l.* 13. *c.* 8. Τὸ παῖς pro ἡλικία παιδικὴ usurpatum ab Hermesianacte Colophonio in *Elegia* illa qam *in Leontium* meretriculam composuit, ubi inter alia de Hesiodo,

Πολλ' ἔμαθεν, πάσας δὲ λέγων ἀνεγράψατο βίβλους
Ὕμνων, ἐκ πρώτης παιδὸς ἀρχόμενος.

& in Praxinoë apud Theocritum *Idyll.* 15.

Ἵππον καὶ τὸν ψυχρὸν ὄφιν τὰ μάλιστα δεδοίκω
Ἐκ παιδός.——

qod Marc. *Evang. c.* 9. *v.* 21. παιδιόθεν. *à puero,* .i. *à puerili ætate.* Pavl. *ad Timoth. cp.* 2 *c.* 3. *v.* 15. ἀπὸ βρέφους dixit. Plato Hipp. maj. ἐκ παίδων ἐκ παίδων ἀρξόμενοι. qomodo Lucianus etiam, plurali usus numero, cùm de Demonacte solo, & Longinus in *de Fine,* apud Porphyrium in *Plotini vita,* cùm de se solo loqeretur. sed & qod ἐκ μειρακίου Epicurus dixit, in epist. ad Idomeneum apud Laërt. *l.* 10. verbis illis Σὺ δὲ ἀξίως τῆς ἐκ μειρακίου παρουσίας πρὸς ἐμὲ καὶ φιλοσοφίαν, &c. id *ab adolescentia,* Cicero *de finibus l.* 2. *Sed tu, ut dignum est tuâ erga me & philosophiam voluntate ab adolescentia suscepta,* &c. Aliud tamen phrasis illa, *ex puero,* apud Sidonium sonare videtur, ubi dixit *l.* 8. *ep.* 6. *Audivi eum adolescens, atq; adhuc nuper ex puero.* hoc est, cùm nuperrimè ex ephebis excessissem. ut Ter. *Andr.* 1. 1. vel, ut Cicer, *ad Brut. adolescentulus & penè puer.* Sidon ipse *l.* 9. *ep.* 14. *adolescens, vel penè adhuc puer.* ut ex istic eam vim obtineat, qam in illis *Exprafectus, Exadvocatus,* &c. nec puerilem ætatem includat, sed excludat potiùs.

Σκίμποδος καὶ δορᾶς] .i. *Prostratis grabatulum & pellem, cæteráq; Græcanica instituta; eorum nempe qi à Philosophis Stoicis instituebantur.* Casavb. *ad Pers. Sat,* 3. *v.* 53. faciunt huc qæ de Marco nostro Capitolinus: *Duodecimum annum ingressus habitum philosophicum assumpsit: & deinceps tolerantiam; cùm studeret in pallio, & humi cubaret, vix avtem, matre agente, in strato pellibus lectulo cubaret.* qæ verba de *lectulis lucubratoriis, qibus pelle instratis philosophi studebant,* exponunt Casavb. & Salmas. de qibus vide sis illum *ad Sveton. l.* 2. *c.* 78. Plenâ manu, vel etiam ὅλῳ τῷ θυλάκῳ congerentem, cui ego acervo adjiciam tantùm illud Gellii ex *Noct, Attic. l.* 19. *c.* 10. de Corn. Frontone; *Offendimus eum cubantem in scimpodio Græciensi; circum undiq; sedentibus multis doctrinâ, avt genere, avt fortunâ nobilibus.*

Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς] qam & παιδείαν Ἑλληνικὴν, Plut. in *Alex.* de Barsene.

§ 7. Ῥουστικὸς] *Audivit, & præcipuè, Junium Rusticum, qem & reveritus est & sectatus, qi domi militiæq; pollebat, Stoicæ disciplinæ peritissimum, cum qo omnia communicavit publica privatáq; consilia.* Capitolin. Alius ergò iste à Junio Rustico, cujus meminit Plutarch, *de curiositat.* qémq; Svetonius *l.* 12. *c.* 10. à Domitiano cæsum narrat, qòd Pæti Thraseæ & Helvidii Prisci lavdes edidisset, appellassétq; eos *sanctissimos homines.* Stoicus tamen uterq; unde priorem illum, qem & Plinius Arulenum, Regulus ille, ex Modesti elogio, *bipedum omnium neqissimus, Stoicorum simiam,* per contumeliam appellabat. Plin. min. *lib.* 1 *ep.* 5.

Τοῦ χρήζειν διορθώσεως] Qâ nimirum opus habent & præstantissimi qiqe; unde & Basilius Cæsar. *epist.* 77 poscit à suis γνώρισμα, εἴ τι σφάλλεται, διορθώματα. οὐκ ἀρνούμεθα γὰρ, inqit, μυρίοις σφάλμασιν ὑποκεῖσθαι, ἄνθρωποι ὄντες, καὶ ἐν σαρκὶ ζῶντες. Seneca, *epist* 6. *Intelligo non emendari me tantùm, sed transfigurari: nec hoc promitto jam avt spero, nihil in me superesse, qod mutandum sit. qid ni multa habeam qæ debeant corrigi, qæ extenuari, qæ attolli? & hoc ipsum argumentum est in melius translati animi, qòd vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. qibusdam ægris gratulatio fit, cùm scipsos ægros esse senserunt.* Epictet. apud Stob. *tom* 2 *tit.* 1. Εἰ βούλει ἀγαθὸς εἶναι, πρῶτον πίστευσον, ὅτι κακὸς εἶ. Vide *ad lib.* 11. § 39.

Ζῆλον σοφιστικὸν] qem exagitat passim apud Platonem Socrates ille Sophistomastix: de qo & Plutarc. Τὸν ἢ τῦφον, ὥσπερ καπνόν τινα φιλοσοφίας εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας, &c. *lib. de Socrat. genio.* Vide *lib.* 7. § 66. Hoc avtem genus hominum Dio Prus. qi & ipse tamen Sophista avdit; nunc *Pavonibus* confert; *orat.* 12. Ταὼς ποικίλους, δόξῃ καὶ μαθηταῖς ἐπαιρομένους, οἷς πτερεῖς. nunc *Spadonibus libidinosis: orat.* 4. Ὅτι οὐδὲν διαφέρει σοφιστὴς ἀνθρώπου εὐνούχου ἀκολάστου. τούτων γάρ φασιν οἱ ἀσελγέστατοι, ἄνδρες εἶναι καὶ ἐρᾶν τῶν γυναικῶν, καὶ συγκαθεύδουσιν αὐταῖς, καὶ ἐνοχλοῦσι, γίγνεται ἢ οὐδὲν πλέον, οὐδ' ἂν τάς τε νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας συνῶσιν αὐταῖς· καὶ παρὰ τοῖς σοφισταῖς πολλοὺς εὑρήσεις γηράσκοντας ἀμαθεῖς, πολὺ κάκιον πλανωμένους ἐν τοῖς λόγοις, ἢ τὸν Ὀδυσσέα φησὶν Ὅμηρος ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πρότερον εἰς ᾅδου ἂν ἀφίκοιτο ὥσπερ ἐκεῖνος, ἢ γένοιτο ἀνὴρ ἀγαθὸς λέγων τε καὶ ἀκούων.

Μηδὲ τοῦ συγγράφειν] leg. forsan, μηδὲ τὸ συγγρ. alioqi contra Marci mentem sensus futurus est, si articulum τοῦ ad ἐκτραπῆναι, qod proximè præcessit, retuleris. neq; enim probare possum, qod ad φαντασίαν λαβεῖν referre videtur Cl. Casavb. malim cum Mer. filio, qi sic legisse videtur, μηδὲ τῷ συγγράφειν *neq; conscribendo*, vel *neq; ut conscriberem.* nisi fortè an τὲ fuerit ἀντὶ τοῦ ὡς.

Ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι] Colligit hinc Casavb. *ad hist. Rom. pœnituisse Marcum scripti illius dialogis comprehensi*, cujus meminerat *supra* § 6. qòd id genus scriptionis multa habeat φαντασιοπληκτα, & *ad ostentationem comparata.* Citátq; idem sic Marci verba, Παρὰ Ρ. τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρῄζειν προτρεπτικὰ λογάρια μὴ διαλέγεσθαι. Viderint alii. Certè aliud est exercitationis cavsâ, aliud ostentationis & æmulationis, argumentum aliqod tractare. ut nè adjiciam, illud in ætate puerili factum, cùm adolescentis jam studia istìc attingantur.

Φαντασιοπλήκτως ἀσκητικὸν] Φαντασιοπλήκτως, Vocabulum, opinor, τῶν ἅπαξ λεγομένων. qod nusqam certè alibi legisse commeminerim. Φαντασιοπλήκτως ἐπιδείκνυσθαι est *cum eo apparatu, eóq; ostentationis studio aliqid moliri atq; edere, ut in stuporem & admirationem summam spectantes avdientésve conjicias.* Ità φαντασία hìc eandem significationem obtinet, qam apud Lucam habet *Act.* c. 25. v. 23. ubi Agrippa Rex, conjuge Reginâ comitante, μετὰ πολλῆς φαντασίας, i. *cum pompa insigni, speciosóq; admodum, sive splendidissimo, apparatu*, avditorium ingressus dicitur. Sed & apud Polybium, cujus vocabula solens usurpat Evangelista, in *Excerpt. l.* 16. de P. Scipione à Carthagine debellatâ reverso, μεγάλην εἶναι συνέβαινε τὴν φαντασίαν περὶ τὸν ἄνδρα, *magnam speciem ejus pompa habuit.* qem locum adducit Cl. Casavbonus in *notis ad N.T.* Cui adjici possunt & illa à Camerario lavdata; ex Posidonii narratione de Athenione apud Athenæum *l.* 5. οὐδενὸς οὐδὲ Ῥωμαίων ἐν τοσαύτῃ φαντασίᾳ καταχλιδῶντος τῆς Ἀττικῆς, *tanto cum apparatu*, vel *tanta cum ostentatione.* ex Hippocrate, περὶ εὐσχημ. ποιέειν ἢ κάρτα μηδὲν αὐτῷ περιέργως, μηδὲ μετὰ φαντασίης· *nihil curiosè, vel ostentatoriè facere.* ex Aristotelis *Rhetor. l.* 3. *c.* 1. Ἅπαντα ταῦτα φαντασία ἐστίν· *hæc omnia ad pompam & speciem tantùm faciunt.* inde Clementi, *Pædag. l.* 3. *c.* 1. κάλλος φαντασιαστικὸν, *forma, sive decor ostentatorius, sive ostentationi expositus.* Et φαντάζεσθαι verbum, apud Herodotum *l.* 7. ubi Artabanus Xerxi, τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι. *neq; patitur efferre & ostentare sc;* qomodo plumis expansis pavi solent. Sed & τὰ ἐμφανταζόμενα Marco nostro *l.* 2. § 12. Vim vocabuli optimè explicabit nobis Dio *de Regno*, ubi Tyrannos ait θαυματοποιεῖν σὺν ἐκπλήξει φαινομένους, *qasi miracula edant, cum aspicientium stupore visendos se præbere*; & ampliùs adhuc, si pro φαινομένους, φανταζομένους dixisset. De exercitiis avtem ad ostentationem adhibitis Epictetus in *dissertat. l.* 3. *c.* 12. Τὰς ἀσκήσεις οὐ δεῖ διὰ τῶν παρὰ φύσιν καὶ παραδόξων ποιεῖσθαι· ἐπεί τοι τῶν θαυματοποιῶν οὐδὲν διοίσομεν οἱ λέγοντες φιλοσοφεῖν. δύσκολόν ἐστι γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν· καὶ οὐ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον. τούτου ἕνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς μελετᾶν, ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν, ἢ φοίνικα ἱστάνειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν; οὐδαμῶς· οὐκ ἔστι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπικίνδυνον, ἐπιτήδειον πρὸς ἄσκησιν· ἀλλὰ τὸ πρόσφορον τῷ προκειμένῳ ἐκπονηθῆναι· τί δ' ἐστὶ τὸ προκείμενον ἐκπονηθῆναι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτως ἀναστρέφεσθαι. Qod avtem dicit, ἀνδριάντας περιλαμβάνειν, Diogenem Cynicum notare videtur, qi *gelu cunctis rigentibus, statuas æneas inspectante populo circumjectis brachiis amplecti* solebat. Laërt. *l.* 6. Καὶ θέρους μὲν ἐπὶ ψάμμου ζεστῆς ἐκυλινδεῖτο· χειμῶνος ἢ ἀνδριάντας κεχιονισμένους περιελάμβανε· πανταχόθεν ἑαυτὸν συνασκῶν. Itaq; vanitatem hominis perstringens Plato, cum aliqandò περιρραινιζόμενος id est, *gelidâ undiq; perfusus* in turba media consisteret, miseranti populo, εἰ βούλεσθε, inqit, αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε. *Si misereri vultis illius, discedite.* Sed & alii hac ratione tolerantiæ gloriam ambiebant; uti ille apud Plut. in *apoph. Laconic.* cui Spartanus, οὐκ ἀλγεῖν, *dolorem inde percipere ullum neganti*, τί οὖν μέγα ποιεῖς; *qid ergò*, inqit, *magni facis?* Subjungit avtem prioribus illis Epictetus: Ὅσα τῷ σώματι προσάγεται ὑπὸ τῶν γυμναζόντων αὐτὸ, ἂν μὲν ᾧ δέ πῃ ῥέπῃ πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν, εἴη ἂν καὶ αὐτὰ ἀσκητικά. ἂν ἢ πρὸς ἐπίδειξιν, ἔξω νενευκότος ἐστι, (qod Plut. ἔξω βλέπων dixit; vide *ad l.* 9. § 29. qanqam leg. forsan, ἔξω νενευκότος ἐστὶ, *sunt ejus qi extra promineat*, Volph. ut cum sequentibus cohæreat aptiùs) καὶ ἄλλό τι θηρωμένου, καὶ θεατὰς ζητοῦντος τοῦ ἐροῦντας ὡς μεγάλου ἀνθρώπου. Concludit deniq; dissertationem suam Apollonii cujusdam monito, ὅτι ὅταν θέλῃς σαυτῷ ἀσκῆσαι,

σαι, διψῶν ποτὲ καύματ@-, ἐφέλκυσαι βρέγχον ψυχροῦ, καὶ ἔκπλυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. Apollonii verò istius, qisqis is fuerit, (vix enim crediderim esse, de qo proximè Marcus) dictum, videtur librariorum incuriâ pervenisse ad nos minùs sincerum. nec satis animo facit illud, ἐφέλκυσαι βρέγχον ψυχροῦ. cogitabam aliqando βρέγχον illud expungendum, vel etiam usum forsan Apollonium verbo βρογχίσαι, qod ἀντὶ τοῦ ῥοφῆσαι positum in *problemat.* Aristoteli tributis *l.7 q.3.* verbis illis, τὸ μὴ πίνειν, ἀλλὰ καὶ βρογχίσαι. ut dixisse potuerit, ἐφελκύσας βρόγχισιν ψυχροῦ. Verùm Etymologo, qem Favorinus transcripsit, Βρόγχος est ὀλίγον πόμα. & Hesychio, Βρέγχος, ῥόφισμα. ῥόφημα, opinor. *Sorbitio,* pro eo qod sorbetur. hoc si admiserimus, nihil mutato erit opus. *Frigidæ,* inqit, *aliqantulum sorbillando sumas, & nemini dixeris.* Epictetus ipse *lib. ejusdem c.* 14. Οἷαν τις ὕδωρ πίνῃ, ἢ ποιῇ τι ἀσκητικὸν, ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγει αὐτὸ πρὸς πάντας, Ἐγὼ ὕδωρ πίνω. διὰ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν; ἄνθρωπε, εἴ σοι λυσιτελεῖ πίνειν, πῖνε· εἰ δὲ μὴ, γελοίως ποιεῖς. εἰ δὲ συμφέρει σοι, καὶ πίνεις, σιώπα. Οὕτως. οὐκ ἀρκεῖ τὸ μηδὲν ἀλγεῖν, ἂν μὴ κηρύξῃς; Qin & vitium hoc corrigens, *enchir. c.* 45. Μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον θέλῃς, σεαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ τοὺς ἀνδριάντας περιλαμβάνε· ἀλλὰ [καὶ] διψῶν ποτε σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος, καὶ ἔκπλυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος hìc dixit, qod illic ἐφέλκυσαι βρέγχον ψυχροῦ. qanqam istîc non tam moderationis, qàm tolerantiæ exercitium insinuari videtur, cùm de expuendo, non demittendo illud subjiciat. qomodo hydropicos qi curant, aqâ illos os colluere permittunt, qam demittere tamen prohibent. De statuis amplexandis qid voluerit, ex supra dictis patet satis. Qod eò magìs moneo, qia Simplicius istîc ab Epicteti mente qàm longissimè aberravit. Vide Aristid. *in Eteon. ad l. 9* § 29. vide & *lib.9.* § 12.

Ἐυεργετικόν] ut εὐποιητικὸν, *infrà* § 14. sed ἐνεργητικὸν, Xyland. optimè, opinor. ἐνεργητικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι, bifariam potest intelligi: vel de eo, qi *occupatissimum esse se simulat,* & qi *multis variísq; negotiis distineatur:* vel de eo qi *virium roborísq; corporei ostentandi gratiâ sese exercet.* Nos anglicè sic distingvimus, ut alterum dicamus, **A man of action.** hoc est, *actuosum;* alterum, **An active man,** qasi *activum* dixeris. Prioris generis fuit Attalus ille, de qo Martial. *l.* 1. *epigr.* 80.

Semper agis cavssas, & res agis, Attale, semper:
Est, non est qod agas, Attale, semper agis.

de qo eodem videndus & idem *l.* 2, *epigr.*7. Sed & Juridicus ille, de qo festivè Chavcerus noster in *fabulis* suis qas *Cantuarienses* indigitavit,

A busier man then he no where there nas:
And yet he seemed busier then he was.

Notat vitium hoc Seneca *epist.*62. *Simulant occupationes, & augent, & ipsi se occupant.* Notat & Marcus noster, *infrà* §. 12. ubi morem tangit qorundam, qi, vel cùm ad suos scriberent, vel ab eis convenirentur, occupationes & negotia prætendere solenne habebant. Ad posterius pertinet, qod de studio athletico verbis proximis dixerat: qò eodem & ista referri possunt. De Marco siqidem in istis qoq; non infeliciter versato, ex Cassio Xiphilinus, Τοσαύτῃ εὐεξίᾳ ἀπ' ἀρχῆς ἐχρήσατο, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σῦς ἀγρίους ἐν θήρᾳ καταβάλλειν ἀπὸ ἵππου. Et Capitol. *Amavit pugilatum, luctamina, & cursum: & avcupatus, & pilâ apprimè lusit, & venatus est. Sed ab omnibus his intentionibus studium eum Philosophiæ abduxit, seriúmq; & gravem reddidit.* De Constantio majore Libanius *orat* 3. Οὐ γὰρ ᾤηθη δεῖν καθήμενος τρυφᾶν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ γραμμῆς ἐνεργὸς ἐδείκνυτο. Mox de Constantino: Ἀεὶ πρὸς ἔργοις ἦν τάς τε χεῖρας καὶ τὸν λογισμόν· καὶ οὔτε ἡμέρας φανείσης, οὔτε νυκτὸς ἐπελθούσης, ἔχει τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἔληγεν, ἢ συναμφοτέρων, ἢ πάντως γε θατέρου.

Τὸ ἀπεσχῆσθαι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς] Zeno certè Stoicus, avtore Laërtio *l.*7. dicere solebat, μηδὲν εἶναι τῆς ποιήσεως ἀλλοτριώτερον πρὸς κατάληψιν τῆς ἐπιστήμης. qin & idem non *rhetoricam* solùm, sed & *dialecticam* sugillâsse videtur, cùm diceret, Ἐοικέναι τοὺς διαλεκτικοὺς λόγους τοῖς ἀραχνίοις, ἃ καί τοι δοκοῦντα τεχνικόν τι ἐμφαίνειν, ἄχρηστά ἐστιν. Denique, si Cassio Sceptico ab eodem adducto fides, τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἄχρηστον ἀπέφαινεν, *artium liberalium orbem integrum inutilem prorsus pronunciavit:* nec Seneca ipse hac in parte à Zenone longè discessisse videtur: qem videas licèt *epist.* 88. prolixiùs ista disserentem. qanqam συνεργεῖν καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, dixit Chrysippus; nec id omnino diffiteri avsus est Seneca. Cæterùm Marcus, cùm istîc, tum & *infrà* § 17. gratulatur sibi, qòd vel ab istis abstinuerit, vel havd magnos in eis progressus fecerit, utpote qæ animum à gravioribus magísq; necessariis avocaturæ fuissent.

Ἀστειολογίας] Ἀστρολογίας. Xyland. Seneca *epist.* 88. *Venio nunc ad illum, qi cœlestium notitiâ gloriatur, &c.* Et Gregor. Naz, *in Hieron.* Ταῦτα (philosophiæ utiq; præcepta salubria) τῶν συλλογισμῶν καὶ τῶν γραμμῶν, καὶ τοὺς κεχηνότας πρὸς τοὺς ἀστέρας, ἄρ' οὐ μακρῷ προτιμήσει τις εὖ φρονῶν; Ἐκεῖνο ἐνθυμηθεὶς, ὅτι συναχθέντων μὲν πάντων, ἢ γεωμετρέντων, ἢ ἀστρονομούντων, οὐδὲν ἂν ὁ βίος ἡμῶν παρὰ τοῦτο ὠφεληθείη, ὅτι μὴ καὶ τὰ πάντα λυθήσεται. Ego tamen nihil istîc movendum censuerim: qùm ἀστειολογία, *Sermonis elegantiam* sive *festivitatem* indicet; cujus studium cum Rhetorica ac Poetica aptissimè conjungitur. Seneca *epist.* 75. ubi orationem, qam Philosopho vult convenire, describit: *Non delectent verba nostra, sed prosint: si tamen contingere eloqentia non solicito potest, avt si parata est, avt parvo constat, assit, & res pulcerrimas proseqatur. sit talis, ut res potiùs qàm se ostendat. aliæ artes ad ingenium totæ pertinent:*

hic animi negotium agitur. Verùm, *eloqentiam* ut aliqâ ex parte admittat, *festivitatem* certè illam sive *urbanitatem*, qæ facetiis jocisqꝫ plurimùm constat, qámqꝫ in oratore probant laudántqꝫ dicendi magistri, in philosopho Stoicorum gens severa vix ferat. Siqidem illi, ut Laërt. in *Zenon.* Αὐστηρὸς φασιν εἶναι πάντας τοὺς σπουδαίους, τῷ μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡδονὴν ὁμιλεῖν, μήτε παρ᾽ ἄλλων τὰ πρὸς ἡδονὴν προσδέχεσθαι· καὶ ἄλλως δὲ εἶναι αὐστηρὸν, παραπλησίως λεγόμενον τῷ αὐστηρῷ οἴνῳ, ᾧ πρὸς μὲν φαρμακοποιΐαν χρῶνται, πρὸς δὲ πρόποσιν οὐ πάνυ. Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. αὐστηρὸν λέγεσθαι τὸν σπουδαῖον, καθ᾽ ὅσον οὔτε προσφέρει τινὶ, οὔτε προσίεται τὸν πρὸς χάριν λόγον. Itaqꝫ Epictet. *Enchir. c.* 33. ubi characterem typúmqꝫ certum delineat, qem in congressibus ac conventibus observari postulat, § 13. Ἀπέστω δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος εἰς ἰδιωτισμὸν, καὶ ἅμα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς σὲ τῶν πλησίον ἀνιέναι. Marcus ipse *l* 3. § 5. Μήτε κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω.

Τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ᾽ οἶκον περιπατεῖν] *domi neqꝫ vestitu, neqꝫ aliis hujusmodi rebus utendum.* Xyl. qod meritò notat Annotator Lugdunensis. *Qasi verò,* inqit, *domi nudum ambulare oporteat. tu verte, ne domi stolâ fœmineâ, vel talari, qale est Syrma Citharædorum & Scenicorum, utaris. id enim est stola.* Fuit reverâ stola vestis muliebris. unde illud Tullii in Antonium *Philipp.* 2. *Sumpsisti virilem togam, qam statim muliebrem stolam reddidisti.* Et Petronii illud de cinœdo; *Qid ille alter, qi togæ virilis die stolam sumsit?* itâ enim restituenda trajectione vitiata dictio. Fuerit & *Citharædorum* ac *Scenicorum Syrma*; (qanqam *Syrma* propriè non tam vestis ipsa, qàm pars vestis oblonga, qæ solum verrit, *cauda* qibusdam, nostris **train** dicta, aut ejusmodi saltem, qalis illa:) at fœmineo amictu, & citharædico aut Scenico multò minùs, nec domi, nec foris indutum conspici Marcum nostrum ullo modo oportebat. *Stolam* itaqꝫ (ut nihil dicam de Medorum *stola* peculiariter sic dicta, qam describit Xenophon *pæd. l.* 8.) laxiùs noster hîc usurpâsse videtur, pro *toga*, sive prolixiore qavìs veste, qâ induti in publicum procedere solebant. Aliam enim *domesticam* vestem habebant plerige, qi notæ saltem alicujus erant, aliam *forensem.* Cicero *de finibus l.* 2. *Aut ut vestitum, sic sententiam habeam, aliam domesticam, aliam forensem.* Cato in *carmine de moribus,* apud Gellium *l.* 11. *c.* 2. *Vestiri in foro honestè, mos erat; domi, qod satis erat.* Plutarchus *Syllâ*; ἐσθῆτα δὲ ἄλλην μὲν οἰκουρῶν, ἄλλην δὲ εἰς ἀγορὰν προερχόμενος. *Vestem aliam, cùm domi maneret, aliam cùm ad forum procederet.* Sveton. *l.* 9 *c.* 8. de Vitellio: *Subitò à militibus è cubiculo raptus, itâ ut erat in veste domestica, Imperator est consalutatus.* De Maximo & Balbino Imper. Herodianus, Ἁρπάζουσι τοὺς πρεσβύτας, περιρρήξαντες δὲ ἃς εἶχον περὶ τοῖς σώμασιν ἐσθῆτας λιτὰς, ἅτε οἴκοι διατρίβοντες. *Senem utrumqꝫ corripiunt, laceratísque vestibus qas gerebant, vilioribus sanè, utpote domi se continentium,* &c. De Hunnis Ammian. *hist. l.* 31. *Nec est alia illis domestica vestis, alia forensis.* Itaqꝫ tam domi forensi veste uti, curiositatis ac fastus, qàm foris domestica, ruditatis ac rusticitatis fuerit. Romanis *Forensis Toga.* Nonius *Toga à tegendo dicta, vestimentum, qo in foro amicimur,* qòd & *Tectum* dictum antiqis tradit idem ex Titinnii *Geminâ*; (itâ restituente Lud. Carrione *antiq. lect. l.* 1. *c.* 11.)

--si rus
Cum scorto instituit ire, claves illicò
Abstrudi jubeo, tecti nè sit copia.

id est, *Togæ rusticæ,* inqit Nonius: nimis forsan de suo liberalis. siqidem *togam,* qam in foro, sive foris, gestare solebant, Romani (qod Baytius *de re vest.* observat) ubi domum redierant, componere & seponere consveverant: nisi si qi fastuosiores forsan fuerant. Hoc autem qod à Rustico accepisse se Marcus scribit, potuisse & à Pio patre, observat Clariss. Casavb. qem & *visum ab amicis cum privatis vestibus,* (id est, *sine toga, tunicatum tantùm, aut, si frigus esset, pænulatum*) *& domestica qædam gerentem,* refert Capitolinus. Verto itaqe, *ne togâ indutus intra ædes obambularem.* narrat enim de se Marcus, non præcipit. Nec illud prætereundum pro ἐν στολῇ Svidam hîc, ἐν στολίῳ legere. qod *vestem philosophicam* H. Stephanus esse vult, *ad stolæ instar talarem.* Amictus certè istiusmodi usum, tanqam fastus gravitatísqe affectatæ indicium, in Pharisæis notat D. Christus, re eisdem planè cum Marco verbis; τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν. *qi stolis,* sive *togis,* vestibus prolixis ad talos demissis, induti, libenter *obambulant.* Marc. *c.* 12. *v.* 38. & Luc. *c.* 20. *v.* 46. Fastus itidem, sed & mollitiei simul, Flaccus *epod.* 4. in Mena Pompeii Magni liberto.

Vidésne sacram metiente te viam,
Cum bis ter ulnarum togâ,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio.

hujus Ciceró itidem in Catilini asseclis. *Pexo capillo nitidos, manicatis ac talaribus tunicis,* (itâ Nonius, *tristis,* meritò exerto, reddit) *Velis amictos, non togis.*

Τὰ ἐπιστόλια ἀφελῶς γράφειν] Seneca *epist.* 75. Lucilio conqerenti, qòd minùs accuratè scriberet: *Qalis sermo meus esset, si unà sederemus aut ambularemus, illaboratus & facilis; tales esse epistolas meas volo, qæ nihil habeant accersitum, nec fictum.* Philostratus item *de charactere epistolico*; Ἐχέτω δὲ τὸ εὔσχημον ἐν τῷ μὴ ἐσχηματίσθαι. Εἰ γὰρ σχηματευόμενοι, φιλοτιμεῖσθαι δοξόμενοι· φιλοτιμία δὲ ἐν ἐπιστολῇ μειρακιώδης. Qin & idem ex Regibus Marcum asserit in hoc scriptionis genere primas tulisse: πρὸς γὰρ, inqit, τῷ κεκριμένῳ τοῦ λόγου, καὶ τὸ ἑδραῖον τοῦ ἤθους ἐντετύπωται τοῖς γράμμασι. *Siqidem præter limatum*

in

in verbis judicium, (qod de Fabiano Senec. *ep.* 100. *Electa verba sunt, non captata.*) *morum etiam constantiæ ac stabilitatis indicia in literis illius clucent.*

Εὐανακλήτως καὶ εὐδιαλέκτως] Locum hunc citat, sed miserè depravatum, Svidas, in vocabulo, εὐανακλήτως, qod ille exiliter & jejunè nimis συμπαθῶς interpretatur. est vocabulum à re militari petitum. Siqidem τὸ ἀνακλητικὸν, *classicum* dicitur illud, *qo à pugna vel fusorum prosecutione milites revocantur.* qanqam Xenophon etiam de canibus indagatoriis usurpavit in κυνηγετικῷ verbis istis; τὰ δ' ὀνόματ' αὐταῖς τιθέναι βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ. *ut revocatu faciles sint.* Hoc est; qæ ad venantis vocem signúmve datum à fera persequenda facilè revocentur. εὐανακλήτως itaq; ἔχειν, ut Svidas habet, sive διακεῖσθαι, ut Marcus istic, is dicitur, *qi ad classicum illud exaudiendum promptus*, ad pugnam intermittendam sponte suâ proclivis est: qalis Laco ille de qo ad *l.* 3. § 5. tralaticiè verò, qi ad simultates privatas deponendas solvendásque facilem sese exhibet, & εὐδιαλλάκτως pariter qod pro εὐδιαλέκτως Xylander in *annot.* reposuit. etsi in contextu *alloqii facilitatem exhibendam* verterit. Cæterùm Svidæ codices εὐαναδιδάκτως exhibent. qòd, si verbum istiusmodi alicubi legeretur, pro εὐαναλλάκτως irrepsisse crederem. interim Xylandri emendationi acqiesco. Εὐανακλήτως itaque καὶ εὐδιαλλάκτως διάκεινται, qi sunt *reconciliatu faciles.* qibus opponuntur οἱ δυσδιάλυτοι Aristoteli *Ethic. l.* 4. *c.* 5. dicti, qi ad offensiones & dissentiones solvendas difficiliùs adducuntur. De re ipsâ præceptum habemus dominicum, Luc. *c.* 17. *v.* 3, 4. ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ, &c. Sed & Dionis Prus. monitum non aspernandum *Orat.* 38. Μὴ πάσχωμεν ὅμοιόν τι τοῖς ἀφρόσι τῶν παίδων, οἵ τινες αἰδούμενοι, μὴ δοκῶσι μάτην ὀργίζεσθαι τοῖς παιδαγωγοῖς ἢ ταῖς μητράσιν, οὐ βούλονται καταλλάττεσθαι ῥᾳδίως. Deniqe, ut Seneca *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui veniâ est opus.

Ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι] τάχιστα istud non agnoscunt Svidæ codices, & est forsan superfluum. neqe enim tam redeundi in illis, qi læserant, qàm in gratiam recipiendi, in læso, celeritas est, qæ in lavdem eidem cedit.

Καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγινώσκειν] ἀκριβῶς *accuratè, diligenter*, singula pensitando. Cui opponitur mox τὸ ὁλοσχερῶς περινοεῖν, qando *summatim capita duntaxat delibantur & leviter percurruntur.* Ad Marci mentem planè Fabius *instit. l.* 10. *c.* 1. *In lectione certius judicium. Lectio enim libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere sæpiùs licet, sive dubites, sive memoriæ affigere velis.* repetimus *autem & tractamus, & ut cibos mansos ac propè liqefactos dimittimus qò faciliùs digerantur. ità lectio non cruda, sed multâ iteratiône mollita, & velut confecta, memoriæ imitationique tradatur.* Et mox; *Sed diligenter, ac penè ad scribendi solicitudinem, legendum est.*

Καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοοῦντα ὁλοσχερῶς] *neqs omnino considerationem summariam satis putandum.* Xyl. *perceptionem*, malim. nam editor Lugdun. cur sincerum vas incrustare, vel corrumpere potiùs voluerit, *considerationem accuratam*, pro *summaria* substituendo, nisi Marci mentem invertere & pervertere prorsùs curæ habuit, ariolari nullus possum. Qanqàm τὸ ὁλοσχερῶς in alio planè, qàm qo Marcus hîc usus est, imò contrario prorsus significatu usurpatum, havd rarò deprehendo. Dioscoridi siqidem *lib.* 5. *c.* 82. ὁλοσχερῶς συνθλᾶσαι, uti Marcel. Virgil. vertit, est *penitùs contundere*: sive, ut idem *lib.* eodem *c.* 92. εἰς ὁλοσχερέστατα μέρη θλᾶσαι, *in minutissimas partes conterere, sive confringere.* ut ὁλοσχερέστατα μέρη sint, qæ λεπτομερέστατα idem alibi; & ὁλοσχερῶς κοπέντα *l.* 2 *c.* 90. qæ λελεπτοκοπημένα, *l.* 5. *c.* 85. Veruntamen eodem, qo hic, sensu apud Clementem Alex. reperias, *Strom. l.* 7. Ἀκάθαρτα κἀκεῖνα, ὅσα διχηλεῖ μὲν, μηρυκισμὸν δὲ οὐκ ἀνάγει. τουτὶ γὰρ τοὺς αἱρετικοὺς ἐνδείκνυται, ὀνόματι μὲν πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐπιβεβηκότας· τὴν δὲ τῶν λογίων ἀκρίβειαν σαφήνειαν λεπτουργεῖν καὶ κατα[λ]εαίνειν ἐξασθενοῦντας. πρὸς δὲ καὶ τὰ ἔργα δικαιοσύνης ὁλοσχερέστερον, οὐχὶ ἀκριβέστερον, μετερχομένους· εἴγε καὶ μετέλθοιεν. qo loco, qemadmodum & apud Marcum istic, τὸ ἀκριβέστερον καὶ τὸ ὁλοσχερέστερον sibi invicem opponuntur: τὸ ἀκριβὲς καὶ τὸ λεπτουργεῖν, tanqam συνώνυμα, ἐκ παραλλήλου ponuntur: cum apud Dioscoridem aliter prorsùs se habeant. Itaq; ὁλοσχερὴς περινόησις est *perceptio summaria & superficiaria*, qæ generatim & confusè facta sit, cui ἀκριβὴς ἀνάγνωσις apud Marcum nostrum, λεπτουργία qoq; apud Clementem, qâ singula qæqe etiam minutiora, inter legendum, expenduntur, adversatur. Ità in Sexti Empir. illis *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 13. ὡς ἂν ὁλοσχερέστερον εἴποι τις. ὁλοσχερέστερον εἰπεῖν est *generaliùs & minùs distinctè loqi.* ità etiam τὸ ὁλοσχερῶς τῷ κατὰ μέρος ἀντιτίθεται, apud Polyb. *l.* 2. ποτὲ μὲν κατὰ μέρη, ποτὲ δ' ὁλοσχερῶς συμπιπτόντων. Et Epicurus apud Laërt. *l.* 10. in *Epist. ad Herodot.* Τοῖς μὴ δυναμένοις ἕκαστα τῶν περὶ φύσεως ἡμῖν ἀναγεγραμμένων ἐξακριβοῦν, μηδὲ τὰς μείζους τῶν συντεταγμένων βίβλους διαθρεῖν, ἐπιτομὴν τῆς ὅλης πραγματείας, εἰς τὸ κατασχεῖν τῶν ὁλοσχερεστάτων δοξῶν τὴν μνήμην, ἱκανῶς αὐτοῖς παρεσκεύασα. Et mox: Καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἀκρίβωμα πᾶν ἐξευρήσεται, τῶν ὁλοσχερεστάτων τύπων εὖ περιειλημμένων καὶ μνημονευομένων. qi locus nostrum cum primis illustrat. Siqidem accuratæ fusiorique rerum tractationi epitomen summa rerum capita tantùm complectentem opponit, sive κεφαλαιωδέστατα ἐπιτετμημένα, ut ipse loqitur. Aliter pavlò, nec multò secùs tamen, τὸ ὁλοσχερῶς

Marcus

Marcus usus videtur *lib.* 4. § 36. & *lib.* 9. § 3.

Μηδὲ τοῖς περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι] περὶ [ἄλλων], vel περὶ [αὐτῆς] λαλοῦσι, Xyland. ut vel de *calumniatoribus*, vel de *ardelionibus*, qos Græci περιαυτολόγους, cavtio data intelligatur. Verùm retineri potest istud περιλαλεῖν, ut *blaterones*, garruli, nugacésque designentur. Aristoph. *concionatr.*

Μὴ περιλαλούμενοι.--

Idémq; de Evripide in *Nebulis*, si Laërtio *l.* 2. in *Socrate* credimus, [Εὐριπίδης δ' ὁ τὰς τραγῳδίας ποιῶν [τὰς περιλαλούσας, οὕτως ἐστὶ τὰς σοφάς. atq; ità Suidas adductis etiam Marci ipsius verbis. περιλαλοῦσιν. ἀντὶ τοῦ περιττολογοῦσι, φλυαροῦσι. Hinc περιλαλήματα, vocabulum eidem restituendum, in Καταγλωττίσματα, pro qo perperàm ibi περιλαλεύματα legitur. Sic enim Etymologus: στωμύλματα, περιλαλήματα. & Suidas alibi, Κομψόν, περίεργον, περίλαλον. Cui suffragatur & qod Scholiastes ad *Sophoclis Antigon.* Κόμψευε, περιλάλει· κομψοὺς γὰρ ἔλεγον, οὓς νῦν ἡμεῖς περιττοὺς καὶ πολυλάλους φαμέν. qæ novissima laudans D. Heinsius, in *ad Cor. ep.* 1. *c.* 13. *v.* 4. περπέρους καὶ φιλάλους legit. Inde & Aristophani in *Ranis*, Ἀπεριλάλητος. qod Schol. pessimè, οὐκ εἰδότα λαλεῖν, est interpretatus. Vide Gellium *l.* 1. *c.* 15. meliùs Suidas ὃν οὐκ ἄν τις περιλαλήσοι. *qem loqacitate vel superare vel compescere nullus possit.*

Τὸ ἐντυχεῖν] *qòd inciderim.* Cas. meliùs forsan, *nactus sim*; cum non casu fortuito, sed amici hominis Marci commodo prospicientis, benificio an officio, commentariorum illorum compos sit factus. qo sensu & ἐντυγχάνειν pro *adipisci* usurpatur. Verùm Xyl. vertit, *qòd commentarios legerim.* nec spernenda ea versio. siqidem γράμματι ἐντυγχάνειν est *scriptum legere.* Apud Herodianum *l.* 4. Antoninus Severi filius, κελεύει Μακρίνῳ ἀποστάντι καὶ ἰδιάσαντι, ἐντυχεῖν τοῖς γράμμασι, καὶ εἴ τι ἐπεῖγον εἴη, δηλῶσαι αὐτῷ. *Macrinum jubet, ubi secesserit, literas ad se datas sibiq; in manum traditas, privatim legere, & si qid contineant, qod properato opus sit, id sibi indicare.* atq; ità accipere licuerit etiam in illis Dioscorid. in *præfat. Oper.* Παρακαλοῦμεν δέ σε, καὶ τοὺς ἐνδεξομένους τοῖς ὑπομνήμασι. *qi commentarios istos lecturi sint*, tam potest verti, qàm, *qi in eosdem inciderint, vel eosdem nacti fuerint.*

Τοῖς Ἐπικτητείοις ὑπομνήμασι] Ità in operis *proœmio* indigitat Arrianus ipse *dissertationes Epicteti*, qas diligentiæ illius debemus. Idémq; qod havd perindè vulgò innotescit, *Enchiridion* qoq; concinnavit ex ejusdem *dictis collectaneis*, qod ex *epistola* ad Massalenum qendam, cui commentarium illum inscripsit, constare monet Simplicius in *prolegomenis* ad eundem. Verùm periisse videtur *epistola* illa, unà cum Philosophi ipsius *vita*, qam & prolixè descripsisse Arrianum eundem ex eodem avtore discimus: qi cum Epicteto superstes fuisse videatur, & post obitum ejusdem tum *dissertationes dictáq; collectanea*, tum & *historiam* illam conscripsisse, havd sit probabile, qòd Suidas refert, Epictetum ipsum ad Marci imperium pertigisse. Vide *ad l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 31.

§ 8. Ἀπολλωνίου] *Usus est & Apollonio Chalcedonio* (*Chalcidensi*, Salmas. & Casavb. qanqam & Eyseb. χαλκηδόνιον.) *Stoico Philosopho.* Jul. Capitolinus. qi & in imperatoriam dignitatem jam adscitum ad domum Apollonii discendi cavsâ ventitasse testatur. De eodem idem in *Pio*: *Cùm Apollonium, qem Chalcide acciverat, ad Tiberianam domum, in qa habitabat, vocâsset, ut ei Marcum Antoninum traderet, atq; ille dixisset, Non magister ad discipulum debet venire, sed discipulus ad Magistrum; risit eum, dicens, Facilius fuit Apollonio à Chalcide Romam venire, qàm à domo sua in palatium: cujus avaritiam etiam mercedibus notavit.* Qin & Lucianus eundem à Demonacte Cynico perstrictum meminit, cùm de ipso accomitatu ejus ad Imperatorem proficiscentis, per ludibrium diceret, *En Apollonium & Argonavtas ejus*: quasi vellus avreum petiturus, hoc est, qæstûs cavsâ, se ad avlam regiam conferret. Hunc avtem Apollonium *Nicomediensem* Dio cur dicat, alii dispiciant. Ac fieri potest ut *Arriani* nomen interciderit, qem & *Philosophum* vocat Evsebius, & *Nicomediensem* fuisse testatur, & inter Marci nostri magistros recenset. Cæterùm Apollonius idem hìc esse videtur, qem Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hær.* 56. Ἀπολλώνιον ἑταῖρον vocat, & à qo Bardesanem de fide deserenda frustra solicitatum refert.

Ἀναμφιβόλως ἀκύβευτον] De hoc ipso, inter alia, loco, cùm clarissimum virum dominum Cl. Salmasium, cui ob operam in hoc opere defungendo lubentissimè ac candissimè præbitam, plurimùm debere me semper agnoscam, per epistolam consuluissem, is in hæc verba responsum dedit; Τὸ ἀναμφιβόλως ἀκύβευτον. *Hominis est qi certo semper proposito & consilio res agit; qi non fluctuat in deliberatione sua, nec qicqam incertis fortunæ casibus eorum qæ acturus est committit: qod qi faciunt, κυβεύειν τοῖς πράγμασι Græci eos dicunt.* τὸ ἀκύβευτον *igitur in eo est, qi nihil aggreditur, nisi cujus certus est futurus eventus.* κυβεύειν ἐν τῷ βίῳ *Græci dicunt, qi vitam suam periculis exponunt.* Κυβεύειν & κύβον ἀναρρίπτειν πολέμου, *ille dux vel Imperator dicitur, qi prælium cum hoste committit, de exitu securus, qem fortunæ commendat. Incertus avctor apud Suidam*: Τοῦ στρατηγοῦ ἀδύνατα ἔχοντος κύβον ἀναρρῖψαι πολέμου τοσούτου. *Polybius apud eundem*: Οἱ μὲν ἀλογιστίαν καὶ μανίαν ἔφασαν εἶναι, τὸ παραβάλλεσθαι καὶ κυβεύειν τῷ βίῳ. qod ipse exponit, Παραλόγως τι πράττειν καὶ ῥιψοκινδύνως. (qibus adjici potest, qod Suidas idem: Κυβεύω, κύβον, εἰς κίνδυνον προτίθεμαι. μὴ παραβάλλεσθαι, (καὶ) κυβεύειν τῷ βίῳ. Et rursus, Ἐγκυβιστᾶν τοῖς πράγμασι, τὸ ῥιψοκινδύνως τι πράττειν, καὶ ἐπιλέγειν, ἐρρίφθω κύβος.

βος. qod tamen ad τὸ κυβιστᾶν, κυρίως τὸ ἐπὶ κεφαλῆς ῥίπτειν, rectiùs ille retulisset) *qi certâ itaq; ratione omnia agere instituit, is τὸ ἀκύβευτον habet.* Κυβεία *etiam ἀνθρώπων eodem sensu usurpatur ab Apostolo eo loco qem notâsti.* (simul enim de loco illo *Ephes. c.4. v.* 14. qæsieram) *pucrorum enim ætas improvida, qi nondum certæ rationis usum habent, pavlo momento huc & illuc impellitur. κυβείαν ἀνθρώπων Apostolus appellat actiones hominum temerarias & fortuitas, qæ nullo certo consilio explicantur. Veteres tamen κυβείαν πανουργίαν interpretati sunt. qod minùs placet. nam de πανουργίᾳ sequitur statim. Eò referenda hæc Svidæ glossa.* Κύβεια, πανουργία. *Interpres qoq; Arabs exponit,* [Arabic] *qod est fallacia & astutia, certè in ludo tesserario,* Τῶν κύβων. *ut veteres iis ludebant, non solùm fortuna locum habebat, sed etiam ars, cùm id qod malè ceciderat ex tesserarum jactu, arte corrigebant; ut ex Platone & aliis avctoribus explicavimus ad historiam Augustam.* Hæc vir ille illustrisimus. Cujus verbis novissimis & illud adjici potest, non artem solam in jactibus disponendis, sed fravdem etiam in procurandis, in eo ludi genere frequenter nimis intervenire: qd & Apostolus forsan respexerat. Eô certè loci, more ipsi non insolente, ῥητορικῶς πάνυ, metaphoras, tanqam tessellas qasdam, orationi suæ varias intexuit. prima est à puerulis ducta, qos pomis, crepundiis, rebus leviculis qibusvis pellicias facilè & traducas qò ipse velis. altera à navibus, qæ ἀνερμάτιστοι, & *justo sine pondere labant,*

Pérq; mare instabiles nimiâ levitate feruntur,

ut Naso *Metam. l.* 2. tertia, posteriorem hunc si admittimus sensum, ab astutiâ ac fravdibus aleatorum, qibus ludi ignaris avt improvidis facilè imponunt; prout Lysandri dictum celebre illud docet, qod qidam tamen Philippo Maced. ut Ælianus *l.* 12. *c* 7. alii Dionysio majori, ut Plutarchi nom. avtor *de Alex. l.* 1. tribuunt; Τοὺς μὲν παῖδας κύβοις καὶ ἀστραγάλοις, τοὺς δὲ ἄνδρας ῥήμασι καὶ ὅρκοις ἐξαπατᾶν δεῖν. Plut. in *apoph.* & in *Lysand.* & *Sympos. l.9 c.* 20. & Dio Prus. *orat.* 74. itaq; κυβείαν, Erasmus *versutiam*; Avgustinus *illusionem* reddidit. *de Civit. Dei, l.* 22. *c.* 18. Apostolus ipse forsitan per πανουργίαν expositum volebat. Ad eum avtem Apostoli locum respexisse videtur Clemens Alex. in *hortat.* ubi mysteria exotica appellat, μανικὰ ἀνθρώπων ἀπίστων σοφίσματα, καὶ πλάνης ἀκράτου κυβευτήρια. qæ verba novissima cùm exscriptorum incuria exciderint, ex Evsebio *præparat. l.*1. *c.*5. Clementi sunt restituenda. Verùm de loco Apostoli viderint eruditi: Marci mentem qin vir literatissimus clarissimè explicaverit, ambigi vix potest.

Πρὸς μηδὲν ἄλλο βλέπειν] Vide supra ad § 7. ex Epictet *l.*3. *c.*12. Idem *Enchir. c.*50. Σωκράτης οὕτως ἀπετελέσθη, ἐπὶ πάντων προσάγων ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων, ἢ τῷ λόγῳ.

Μηδ' ἐπ' ὀλίγον]. Vide *ad l.* 3. § 6. Synes. *de provident.* Ὥσπερ γὰρ ὁδὸν ἡ πρώτη ῥίζα καταβεβρχὶ διεστῶσα, προϊοῦσα πλέον ἀεί τι ποιεῖ, καὶ τελευτῶσαι καλαντῶσιν εἰς πλεῖστον τὸ ἀντικείμενον· οὕτως ἴδοι τις ἂν καὶ ἐπὶ τῶν νέων γινόμενον, καὶ τὸ σμικρὸν εἰς διαφορὰν, πλεῖστον ἀφίστησι προϊόντας.

Ἀεὶ ὅμοιον] Vide *infrà ad* § 16. Senec. *epist.*20. *Maximum hoc est & officium sapientiæ, & indicium, ut ipse ubiq; par sibi idémq; sit.* De Marco nostro Dio. *l* 71. Ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη. qod est illi argumentum, ὅτι οὐ προσποιητῶς, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε. οὕτως, inqit, ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. De eodem Svidas. Ἐκ πρώτης γὰρ ἤδη τῆς ἡλικίας συσταθῆ τε καὶ ἡσύχιον βίον ὑποστησάμενος, οὔτε χαίρων, οὔτε καθ' ἡδονὴν τραπεὶς τὸ πρόσωπον ὤφθη πώποτε. Capitolin. item, *Erat ipse tantæ tranqillitatis, ut vultum nunqam mutaverit mærore vel gavdio.* Et Avrel. Victor. *A principio tranqillissimus, adeò ut ab infantia* (*in infantia* qoq; Evtrop.) *vultum nec ex gavdio, nec ex mærore mutaverit.* Cui geminum de Socrate marito suo Xanthippe dictum refert Ælian. *l.* 9. *c.* 7. Ὡς ὅμοιον ἦν τὸ τοῦ Σωκράτους πρόσωπον, καὶ προϊόντος ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ ἐπανιόντος ἀεὶ δεῦρο. qod de eodem Epictet. *dissert, l.* 3. *c.* 5. Τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀεὶ καὶ ἐκφέρειν καὶ εἰσφέρειν. & *l.* 1. *c.* 25. ἓν ἔχων πρόσωπον ἀεὶ διετέλει. Plinius *l* 7 *c.* 19. *Ferunt Socratem clarum sapientiâ, eodem semper visum vultu, nec avt hilaro magìs avt turbato.* Hinc Seneca *epist.* 104. ubi Socratem *senem perpessitium, per omnia aspera* (quæ & recenset qàm plurima) *jactatum dixerat*: *Hæc*, inqit, *usq; eò animum Socratis non moverunt, ut nè vultum qidem moverint. illam mirabilem lavdem & singularem usq; ad extremum servavit: non hilariorem qisqam, non tristiorem Socratem vidit. æqalis fuit in tanta inæqualitate fortunæ.* Idémq; *de ira l.*2. *c.* 6. *Qid indignius, qàm sapientis affectum ex aliena pendere neqitiâ? desinet ille Socrates posse eundem vultum domo referre, qem domo extulerat.* De Socrate tamen Hieronymo fidem non faciunt. Sic enim *adv. Pelag. l.* 3. *Eundem semper vultum habere non possumus, qod de Socrate falsò Philosophi gloriantur, qantò magìs animum?* Erasm. in *Annot.* ad eund. *Is agelastos est dictus, semper eodem vultus habitu nec alio fuit, cùm ebiberet cicutam, qàm qo solebat vinum bibere.* De Alexandro Mammææ filio, Lampridius; *Fronte semper pari, & lætus ad omnia.* De se tale qidpiam pollicetur Flaccus *ad Florum, l.* 2. *epist.* 2.

——ego utrùm

Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.

Qanqam de Marco Dio refert, qòd Favstinæ uxoris mortem ἰσχυρῶς ἐπένθησε, *vehementiùs luxerit:* πλέον ἢ προσῆκεν, *plusqam convenerat*; Julianus, qi hoc nomine Marcum notat in *symposio.* & Capitolinus, qòd *educatorem suum mortuum fleverit*; unde cùm ab *aulicis ministris notaretur ab ostentatione pietatis*, dixerit

Pius

Pius, *Permitte illi, ut homo sit; neqe enim vel philosophia, vel imperium, tollit affectus.* ut in hoc saltem vel Apollonio, vel Socrati dispar videatur. Verùm Dio de animi moderatione sinceritatéq; minimè fucatâ, non de affectibus istiusmodi, locutus videtur. Capitolino qî secum constare possit, ipse viderit. Cæterùm Svidas, vel alius qis apud Svidam, Apollonio Tyanensi tribuit, qæ de Chalcidensi Marcus istic, in Ἀεὶ. Ἀεὶ χρὴ τὸν σοφὸν εἶναι ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνων, ἐν μακραῖς νόσοις. οἷος ἦν Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. Ad qem locum Portus mirum in modum, sed incassum, se torqnet.

Ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος] Ennodius, *l.* 1. *ep.* 1. *Domi habes, unde adhortationis meæ viva sumas exempla.* Qam avtem vim habeant *viva exempla* ista, docet Seneca *Epist.* 6. *Plus tibi*, inqit, *viva vox, & convictus, qàm oratio proderit. in rem præsentem venias oportet. primùm, qia homines ampliùs oculis qàm auribus credimus. deinde qia longum est iter per præcepta, breve & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expressisset, si eum tantummodò avdîsset. Vitæ ejus interfuit, secreta perspexit, observavit illum, utrùm ex formula sua viveret. plus Plato ex moribus qàm ex verbis Socratis traxit. Metrodorum, & Hermachum, & Polyænum, magnos viros, non schola Epicuri, sed contubernium fecit.* Itaq; Aristides in *Alex. Epitaph.* ex Platone, *Phædr.* concludit, Παιδείαν εἶναι δοκεῖν τὰ ἐν τοῖς γράμμασι, περὶ τὰς ὁμιλίας αὐτὰς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν.

Ὅτι δύναται ὁ αὐτὸς σφοδρότατός τε εἶναι, καὶ ἀνειμένος] *posse eundem & vehementissimum esse, & remissum esse.* pro rerum scil. in qibus versatur, varietate. qod de Pio infrà, § 16. De patre suo Gregor. Naz. in *epitaph.* Ἀλλ' ἦν ὁ αὐτὸς, ἥμερος μὲν, εἴ καί τις ἄλλος· ἐνεργὸς δὲ, κατὰ τὸ ἥμερον. δύο γὰρ τούτων ὡς τὰ πολλὰ μαχομένων ἀλλήλοις καὶ ἀντικαθισταμένων, ἁπλότητος καὶ τραχύτητος, καὶ τῆς μὲν τὸ ἥμερον ἐχούσης μετὰ τοῦ ἀπρακτοῦ, τῆς δὲ τὸ πρακτικὸν δίχα τοῦ φιλανθρώπου, ἐκείνῳ συνῆλθε θαυμασίως ἀμφότερα· πράττειν μὲν, ὡς αὐστηρῷ, μετὰ τῆς ἡμερότητος· ὑφίεσθαι δὲ, ὡς ἀπράκτῳ, μετὰ τῆς ἐντελείας.

Τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικὸν] *ut in percipienda doctrina me non morosum præberem.* Xyl. tanqam in differentes avdiendo morositatem eam notaret, qam in avditoribus havd pavcis observat multísqe exagitat Plut. *lib. de audiendo.* at Caf. cui assentior potiùs, *in disciplinis tradendis morositate omni immunem* vult intelligi; utpote qi avdientium ac discentium, vel importunitate, vel incapacitate, nevtiqam offenderetur. Siqidem ut ex Philemone Comico Theophilus *ad Avtolyc. l.* 3.

> Χαλεπὸν ἀκροατὴς ἀσύνετος καθήμενος·
> Ὑπὸ γὰρ ἀνοίας οὐχ ἑαυτὸν μέμφεται.
> *Molesta res est fatuus auditor sedens:*
> *Se namqe præ stupore non redarguit.*

Vide *infr.* § 9. Τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν.

Καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον σαφῶς] *Sed circumspicerem de homine.* Xyl. ut cum clavsula priore cohæreat. qod non videtur. *exemplar verum hominis.* Caf. ad verbum, *& qòd viderim hominem.* pro σαφῶς avtem σοφῶς legendum conjicit doctissim. Junius. utrumlibet constare poterit. vel qòd *manifestè* id is sentire se ostendebat, vel qòd *sapienter* agebat, qòd id *sentiret.*

Ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμενον τὴν ἐμπειρίαν] Eodem sensu Heraclitus apud *Laërt. l.* 9. Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει· Ἡσίοδον γὰρ ἂν ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην. Qod Philosophi dictum ab Ambrosio Camald. Laërtii interprete pessimè acceptum; à Gellio, cujus codicibus jam diu exciderat, in *præfatione* operis adductum, restituit simul explicátqe Salmasius *exercit. in Solin.* Apud Athenæum *dipnosoph. l.* 13. seciùs pavlò sic effertur; Πολυμαθῆ νόον ἔχειν, οὐ διδάσκει. qo loco etiam Hipponis Athei, & Timonis Phliasii in eandem ferè sententiam dictum refertur, qo pronunciatur, τῆς

Πολυμαθημοσύνης οὐκ εἶναι κενεώτερον ἄλλο. Clemens itidem *Stromat. l.* 1. ubi Platonis illud, tanqam ex *Demodoco*, qod in Ἐρασταῖς, legitur, (ubi Socrates πολυμάθειαν aliud à *philosophia* esse multis contendit) adduxisset; Μὴ δὴ ἡγοῦ τὸ φιλοσοφεῖν λέγειν, περὶ τὰς τέχνας κυπτάζοντα ζῆν, οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλὰ ἄλλό τι. Subjungit, Ἤδει γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα ἤδη πολυμαθῆ νόον ἔχει· ὁ διδάσκει καθ' Ἡράκλειτον. qi locus cùm sit depravatissimus, ex M. S. Heschælius legendo, ὡς ἄρα πολυμάθεια νόον ἔχειν, ex parte satis feliciter restituit; sed mendum omnium fœdissimum intactum reliqit. legendum ergò, Πολυμάθεια, νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. atq; ità fortasse etiam Athenæus scripserat. Denique tanqam Democriti idem ferè lavdat Stobæus *tom.* 2. *tit.* 4. Πολλοὶ πολυμαθέες, νόον οὐκ ἔχουσι. qod apud nostros vulgari dicterio est celebre, *Peritissimos qosqe non & prudentissimos esse.* **The greatest clarks are not alwayes the wisest men.** Cæterùm Apollonius bonorum suorum minimum censet, qod alii in se summum reputant: hi verò inane prorsus ac futile qiddam pronunciant. Vide *infr.* § 9. Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως. Optimè verò sive Democritus, sive Heraclitus (alterius enim dictum esse nullus ambigo, etiamsi nomen nullum adscriptum extet) apud Stob. *tit.* 34. Πολυμαθίη κάρτα μὲν ὠφελέει, κάρτα δὲ βλάπτει τὸν ἔχοντα. ὠφελέει μὲν τὸν δεξιὸν ἄνδρα· βλάπτει δὲ τὸν ῥηϊδίως φωνεῦντα πᾶν ἔπος, καὶ ἐν παντὶ δήμῳ. Nec dispar Aristippi illud, ἐπὶ πολυμαθίᾳ σεμνυνομένῳ· Ὥσπερ οὐχ οἱ πλεῖστα ἐσθίοντες καὶ γυμναζόμενοι ὑγιαίνουσι μᾶλλον τῶν τὰ δέοντα προσφερομένων· οὕτως οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντες, εἰσὶ σπουδαῖοι. Porphyrius denique *de abstinent. l.* 1. οὐκ ἔστιν ἡ εὐδαιμονικὴ ἡμῖν θεωρία, λόγων ἄθροισις, καὶ μαθημάτων πλῆθος, ὡς ἄν τις ᾠήθείη. --- οὕτω γὰρ οὐδὲν ἂν ἐκώλυε

λυειν τοὺς πᾶν μάθημα συνάγοντας, εἶναι εὐδαίμονας. νυνὶ δ' οὐχ ὅπως πᾶν μάθημα οὐ συμπληροῖ τὴν θεωρίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ περὶ τῶν ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ προσῇ, καὶ ἡ κατ' αὐτὰ φυσίωσις καὶ ζωή. Avdiant Christiani, ab ore hominis nomini Christiano infesti, dogma sanè Christianissimum.

Πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας] τὰς δοκούσας χάριτας, sicut *infr.* § 16. τὰς δοκούσας τιμάς. & *l.* 4. § 3. Τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. qia hoc loco multa vulgò habentur, qæ Stoici eo nomine nevtiqam dignanda censent. Ars est qædam in beneficiis dextrè tam accipiendis, qàm & largiendis. Plutarch. *de Socrat. genio*: Ἡ χάρις οὐχ ἧττον δεομένη τοῦ λαμβάνοντος ἢ τοῦ διδόντος, ἐξ ἀμφοῖν τελεῖται πρὸς τὸ καλόν. ὁ δὲ μὴ δεξάμενος, ὥσπερ σφαῖραν εὖ φερομένην, κατήσχυνεν ἀτελῆ πεσοῦσαν. Eandem imaginem aliò transtulit Plutarchus idem in *lib. de avdiendo*: Ὥσπερ ἐν τῷ σφαιρίζειν τῷ βαλόντι δεῖ συγκινούμενον εὐρύθμως φέρεσθαι τὸν δεχόμενον· οὕτως ἐπὶ τῶν λόγων ἐστί τις εὐρυθμία καὶ περὶ τὸν λέγοντα, καὶ περὶ τὸν ἀκροώμενον, ἂν ἑκάτερος τὸ προσῆκον αὐτῷ φυλάττῃ. Seneca, *de benefic. l.* 2. *c.* 17. *Volo Chrysippi nostri uti similitudine de pilæ lusu: qam cadere non est dubium avt mittentis vitio, avt accipientis. tunc cursum suum servat, ubi inter manus utriusqe, aptè ab utroqe & jactata & excepta, versatur.* Lavdat hoc nomine Lacedæmonios apud Herodotum *l.* 4. Anacharsis, τοῖσι δὲ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον.

Διὰ ταῦτα] D. Jun. vult ταύτας, χάριτας scil.

§ 9. Σέξτου] *Avdivit & Sextum Chæronensem Plutarchi nepotem.* Capitolin. & Evtrop. ἀδελφιδοῦν. Evseb. τὸν ἐκ Βοιωτίας. Dio, Svidas & Philostrat. in *Herod.* Qæri forsan possit an idem sit, qi Pyrrhonias opiniones scripto propugnat. negant in *Plut. vit. c.* 5. Rualdus, & *ad Histor. Aug.* Salmasius; qi & Sexto Afro istud tribui monent. negat & *ad histor. cand.* Casavbonus, qi *ad Laërt. vit.* tamen secùs statuerat.

Οἴκου τοῦ πατρονομουμένου] *domus ad arbitrium patrisfamilias instituta.* Xyl. qo ferè sensu Svidas. Πατρονομούμενοι, οἱ τοὺς παρὰ τῶν πατρῴων παραδεδομένους νόμους τηροῦντες. nisi qòd hìc ad majorum jam defunctorum, illìc ad superstitum adhuc parentum leges vivitur. Ità certè Plato primos mortales ait, *de leg. l.* 3. Ἔθεσι καὶ τοῖς πατρικοῖς νόμοις ἑπομένους, *institutis legibúsqe patriis vixisse.* móxqe ubi de Cyclopibus Homeri illud ex *Odyss.* ι. lavdaverat,

--θεμιστεύει δὲ ἕκαστος Παίδων ἠδ' ἀλόχων-- à *patrio* hoc regimine *regium* dicit profluxisse, in qo scil. primo ætati honos ille deferebatur, διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην ἐποίησαν, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. qem locum Svidas, opinor, explicare volebat Verùm meliùs Casavb. *domum patrio affectu gubernatam* intelligit: in qa Dominus domus, etiam qoad servos & famulos, non titulo tenùs tantùm, sed re verâ, paterfamilias existit. non eâ qidem ratione, qâ Martiali, *l.* 1. *ep.* 85. qia

Domúmqe & agros implet eqitibus vernis,
Pater familiæ verus est Qirinalis:

Sed qâ Seneca ex majorum mente monet, *epist.* 47. *Vide*, inqit, *qam omnem invidiam majores nostri dominis, omnem contumeliam servis detraxerint. dominum patrem familiæ appellarunt; Servos, qod etiam in mimis adhuc durat, familiares.* Verus ergò paterfamiliæ, qi & erga servos paterno more se gerit. Plinius *l.* 5. *ep.* 19. *Est mihi semper in animo, & Homericum illud*, πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν, *& hoc nostrum, paterfamilias.* Tertull. *apologet. c.* 34. *Gratius est nomen pietatis, qàm potestatis: etiam familiæ magìs patres, qàm domini vocantur.* Cæterùm frustra vocantur, nisi nomini suo reipsa respondeant. Qalem avtem hic Marcus Sexti domum, tale Dionysii regnum voluit esse Dio, σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ μετ' εὐμενείας πατρονομούμενον. Plut. *Dion.* Atqi hoc est qod in Ulysse suo celebrat Homerus *Odyss.* β'. *v.* 47.

Τοῖσδεσσιν βασίλευε· πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.

& *ibid. v.* 234. & ε. *v.* 12.

Λαῶν οἷσιν ἄνασσε· πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.
His, qos rexit, mitis erat populis, patris instar.

Ad illud avtem Homeri oculum habuit Libanius *orat.* 14. ubi narrat se de Florentio Cilices qosdam percontatum, εἰ μέμνηνται τῶν περὶ Ὀδυσσέως εἰρημένων Ὁμήρῳ, καὶ ὅστις ἦν πρὸς τοὺς Ἰθακησίους. ab eis responsum retulisse, his verbis, qæ qo mentem genuinam indicem, subjicio: καὶ λίαν ἔφασαν· καὶ οὔτε δεῖν ἡδέως, οὔτε πλήττειν. ubi δεῖν ἡδέως illud cum vitiosum esse avtumaret Vir doctiss. Feder. Morellus ἡδέως expuncto, ἥδεσθαι substituit: vertítqe, *illi admodùm se meminisse dixerunt, & neqe opus esse lætari, neqe ferire.* qæ sanè verba qid sibi velint, Oedipo aliqo, qi explicet, opus est. mitto qod *ipsos meminisse* refert, lapsu gemino cum eo, qo εἰ μέμνηνται antè verterat, *nunqid meminissent*, cùm de Florentio præside ab ipsis Libanius, non de ipsis, qæsivisset. Tum an *non lætari opus* habebant, qi præfectum πρὸς τοὺς ἀρχομένους (Libanium avdis) ἥμερον βέλτιστόν τε, Ulyssis instar, nacti essent. Verùm sanus ac sincerus est locus, qem vitii suspectum vir doctiss. habuit, qi in Libanio & creberrimè, & turpissimè lapsus deprehenditur. de Florentio utiqe respondent Libanio, *illum admodùm meminisse*; (eorum scil. qæ de Ulysse à Poëta dicta sunt) réqe ipsâ exhibere. *neqe enim avt vincire libenter, avt ferire* h. e. *nec in vincula conjicere, nec plectere qenqam proclivem esse.* ità τὸ δεῖν usurpavit & Plato in *Cratylo*; ubi ἅπτειν & δεῖν, *nectere & vincire*, sive *ligare*, idem

ferè

fere esse affirmat. Qod avtem in Ulysse Homerus, idem in Cyro prædicat apud Xenophontem *pæd. l.* 8. his verbis Chrysantas. Πολλάκις μὲν δὴ καὶ ἄλλοτε κατενόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. οἵ τε γὰρ πατέρες προνοοῦσι τῶν παίδων, ὅπως μήποτε αὐτοὺς τἀγαθὰ ἐπιλείψῃ. Κῦρος τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβουλεύειν ἡμῖν, ἀφ' ὧν ἂν μάλιστα εὐδαιμονοῦντες διατελοίημεν. & Xenophon ipse, *lib. eodem;* ὑπὸ τῶν ἀρχομένων πατὴρ καλούμενος. addit etiam, & à servis, τῶν εἰς τὸ δουλεύειν κατεσκευασμένων. Idem hoc de se, ad populum ipsum provocatione factâ, profitetur Tullius Rex, apud Dionysium Halicarn. *l,* 4. Πᾶσι τοῖς πολίταις, ὡς πατὴρ πρᾶος υἱοῖς αὐτοῦ χρώμενος. Qodqe ille de Cyro, de Antonino nostri patre Pausanias in *Arcadic.* Τοῦτον Εὐσεβῆ τὸν βασιλέα ἐκάλεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, διότι ἐς τὸ θεῖον τιμῇ μάλιστα ἐφαίνετο χρώμενος· δόξῃ δὲ ἐμῇ καὶ τὸ ὄνομα τὸ Κύρου φέροιτο ἂν τοῦ πρεσβυτέρου, πατὴρ ἀνθρώπων καλούμενος. idem & in Justiniano celebrat Procopius *de structuris orat.* 1. & Arcadio commendat Synesius *de Regno.* Libanius, *orat.* 12. Ἐοικέναι δεῖ πατρὶ τὸν βασιλέα. Et Erasmus in *institut. princip. Bonus princeps non alio animo debet esse in suos cives, qàm bonus paterfamiliâs in suos domesticos. qid enim aliud est regnum qam magna familia? qid Rex nisi plurimorum pater?* His opponuntur οἱ παρεκβαίνοντες τὰ πάτρια, καὶ δεσποτικωτέρας ἀρχῆς ὀρεγόμενοι. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 10. Hoc nomine Cambysem notabant Persæ, cùm dicerent, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης. Κῦρος δὲ πατήρ. *Darium institorem esse,* qia nundinabatur omnia; *Cambysem* herum, qia asper & insolens; *Cyrum patrem,* qia mitis, bonus, benignus, beneficus. Herodot. *l.* 3. Optimè Th. Morus noster:

Legitimus immanissimis
Rex hoc tyrannis interest:
Servos tyrannus qos regit,
Rex liberos putat suos.

Putat? imò *habet.* pro liberis habet, & habet liberos. Idem: *Princeps pius nunqam carebit liberis:*

Totius est regni pater.
Princeps abundat ergò felicissimus
Tot liberis, qot civibus.

Καὶ τὴν ἔννοιαν] omisit Xyl. *propositum*, Cas. reddidit. *cogitationem*, oportuerat. Vide § 3.

Τοῦ κατὰ φύσιν ζῆν] Refert Laërt. *l.* 7. in *Zenon. Cittiens.* Zenonem primum in *lib. de nat. homin.* statuisse, Τέλος εἶναι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν· qod idem esse τῷ κατ' ἀρετὴν ζῆν. ὅτι ἄγει πρὸς ταύτην ἡμᾶς ἡ φύσις. (qod & Cicero *Offic. lib.* 3. *Qod à Stoicis dicitur, convenienter naturæ vivere, id habet hanc, ut opinor, sententiam, cum virtute congruere semper.*) Eum secutum Cleanthem *lib. de volup.* Hecatonémq; & Posidonium *lib. de finib.* Verùm Jo. Stobæus *collectan. tom.* 1, *l.* 2, *tit.* 4. § 5. Zenonem asserit τὸ τέλος dixisse, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. qod cùm posteriores deficientiùs dictum existimarent, Cleanthem primùm τὸ τῇ φύσει adjecisse. Subjicit avtem ipse, ἰσοδυναμεῖν ταῦτα, τὸ κατὰ φύσιν ζῆν, καὶ τὸ καλῶς ζῆν, καὶ τὸ εὖ ζῆν. Retinuerunt istud deinceps Stoici. Noster *l.* 3. § 4. Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων· qod Cicero *de finib. lib.* 3. *Congruenter naturæ convenienterq; vivere.* Senec. *epist.* 5. *Nempe propositum nostrum est, secundùm naturam vivere.* Et *de vit. beat. c.* 31. *Solemus dicere, summum bonum esse secundùm naturam vivere.* Philo Jud. *de migrat.* Τοῦτό ἐστι τὸ παρὰ τοῖς ἄριστα φιλοσοφήσασιν ᾀδόμενον τέλος, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· γίνεται δὲ, ὅταν ὁ νοῦς εἰς τὴν ἀρετῆς ἀτραπὸν ἐλθὼν κατ' ἴχνος ὀρθοῦ λόγου βαίνῃ, καὶ ἕπηται θεῷ, τῶν προστάξεων αὐτοῦ διαμεμνημένος, καὶ πάσας ὁμοῦ καὶ πανταχοῦ ἔργοις τε καὶ λόγοις βεβαιούμενος. Idem vult esse, *secundùm naturam vivere, rectæ rationis semitam tenere, & Deum seqi, mandatis ipsius per omnia obseqendo.* Vide *infrà ad* § 16. & *ad lib.* 2. § 9, & *lib.* 4. § 42. & *ad lib.* 5. § 39.

Τὸ σεμνὸν ἀπλάστως] Ità *l.* 2. § 5. μετὰ σεμνότητος ἀπλάστου. Vide notas ibi. Contrà L. Vero imperii cum Marco consorti, *callidam severitatis simulationem* impingit Jul. Capitolinus in *Marc.* Nec à nota saltem aliqâ hac in parte Marcum ipsum immunem evasisse idem indicat, dum refert *datum ei vitio, qòd & fictus fuisset, nec tam simplex qàm videretur, avt qàm vel Pius vel Verus fuisset.* Vero certè *simplicitatem* tribuit Alexander Severus, ubi Antoninorum virtutes peculiares commemorans, dixit; *Qid Pio sanctius? qid Marco prudentius? qid Vero simplicius? qid Bassiano fortiùs?* Lamprid. Qin & de Vero Capitolinus ipse in *Pio: Amavit tamen Antoninus Pius simplicitatem ingenii, puritatémq; vivendi: hortatúsq; est ut imitaretur & fratrem.* ubi *puritatem vivendi*, καθαριότητα, .i. *munditiem*, interpretatur Casavb. qæ vitio qandoq; affinis est. Verùm Capitolino de Vero secum convenire qî possit, viderint alii. mihi locus ille prior in Marco mendi suspectus est: nisi si ità accipi debeat, qòd ad Marci mores per tempus aliqod ille se specie saltem tenùs accommodaverit. ut fuerit qod in Senatoribus qibusdam Plinius perstringit, *lib.* 6. *epist.* 13. *temporaria gravitas, vel potiùs gravitatis imitatio.* eò inclinarem lubens, nisi ut vitium ingenitum avtor notâsset. Qod avtem de Sexto Marcus hîc, de Liciniano qæstore pariter Sidonius Apollinar. *l.* 3. *epist.* 7. *Nihil affectatum simulatúmqe; vera potiùs severitas, qàm severitatis imitatio.* Vide *infrà ad* § 14. φιλάληθες.

Τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων] *In consulendo amicis sagacitatem.* Xyl. ut στοχάζεσθαι hîc sit *conjectari,* & *conjectando sagaciter indagare,* qid qis velit, qóve opus habeat. Atq; ità Marcus usus est infrà, § 14. Μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους. sed meliùs Cas. *Amicorum ingenia sedulò observare.* ut στοχάζεσθαι istîc sit obser-

observare, & *observando rationem alicujus habere*, qò ad ingenium ejusdem se accommodet. Etenim στοχάζεσθαί τινος, est *rationem alicujus habere*. Galen. *de fractur. l.* 1. Ἐγὼ γὰρ, ὅταν μὲν παρὼν παρόντι συναναγινώσκω τὶ βιβλίον, ἀκριβῶς στοχάζεσθαι δύναμαι τοῦ μέτρου τῆς ἐξηγήσεως, ἀποβλέπων ἑκάστοτε πρὸς τὴν τοῦ μανθάνοντος ἕξιν. ὅταν δὲ γράφω πᾶσιν, οὔτε τοῦ ἄριστα παρεσκευασμένου, οὔτε τοῦ χείριστα στοχάζομαι. τὸ μὲν γὰρ τοῖς πλείστοις ἀσαφὲς ἔσται· τὸ δὲ ἀνιᾶται χρονίζοντας ἐν τοῖς σαφέσιν. ἄριστον οὖν ἡγοῦμαι τῆς μέσην ἕξιν ἐχόντων στοχάζεσθαι. *In privata lectione accuratam prorsus habeo discentis rationem; in scriptis nec optimè nec pessimè imbuti, sed mediocrium tantùm rationem habeo.* Polybius *hist. lib*, 6. Ἥγε μὴν σύγκλητος πάλιν ἡ τηλικαύτην ἔχουσα δύναμιν, ἐν τοῖς κοινοῖς πράγμασι ἀναγκάζεται προσέχειν τοῖς πολλοῖς, καὶ στοχάζεσθαι τοῦ δήμου. *Senatus multitudinem respicere, populiq; rationem habere cogitur.* Et mox; Ὁμοίως γε μὴν πάλιν ὁ δῆμος ὑπόχρεώς ἐστι τῇ συγκλήτῳ, καὶ στοχάζεσθαι ταύτης ὀφείλων, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν. *Populus Senatui obnoxius est, ejusdémq; rationem habere, sive eundem observare necesse habet.* Et rursus: Ὀφείλουσι δὲ ἀεὶ ποιεῖν οἱ δήμαρχοι τὸ δοκοῦν τῷ δήμῳ, καὶ μάλιστα στοχάζεσθαι τῆς τούτου βουλήσεως. *Id exeqi qod populo videbitur, ejúsqe voluntati sese accommodare.* Marcus ipse *l.* 3. § 11. Τοὺς κατ' ἀξίαν συστοχάζομαι. *Simul rationem habeo cujusqe pro existimatione sua.* & *l.* 10. § 6. στοχάζομαι τῶν ὁμογενῶν. *Cognatorum mihi rationem habeo.* & *l.* 8. § 3. ἡ φύσις ἐστόχασται· *natura uniuscujusqe rei rationem habet, curam gerit.*

Κηδεμονικῶς] *Sedulò, studiosè, cum cura cautionéq; benevolâ & amicâ.* Polyb. ibid. Τοὺς μὲν ἐχθροὺς καὶ ἀκαταλλάκτως, τοὺς δὲ φιλικῶς καὶ κηδεμονικῶς ἔχοντος. Inde oxymoron Clementis illud *Pædag. l.* 1. *c.* 8. Ἀλλ' οὐδὲ ἀλλότριον τοῦ σωτηρίου λόγου, κηδεμονικῶς λοιδορεῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς θείας φιλανθρωπίας φάρμακον· εἰ γὰρ ψέξαι χρὴ, καὶ λοιδορεῖσθαι δεῖ. & *c.* 9. Νουθέτησις μὲν οὖν ἐστι, ψόγος κηδεμονικὸς, νοῦ ἐμποιητικός. Facetè Alexis *Midone* (referunt Athen. *l.* 15. & Evstath. *ad Odyss.* η'.)

Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνούχου περιπατεῖν
Τῆς νυκτὸς, ἦν τις κηδεμὼν τῶν δακτύλων.
Qi primus docuit cum laternâ incedere
Noctu. digitorum egregius curator fuit. Grot.

Καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν] *Facilitatem ergà privatos.* Xyl. parùm commodè. ἰδιῶται enim, homines *imperiti*, qalis plebs esse plerumqe solet. Sic Lucas *Act. c* 4. *v.* 13. ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται. & Athenæus *l.* 4. ὁ συντελέσαντος ἰδιώτης, πρέπει καὶ ἀνηφάδιστος. Sed & Chaldæo Paraphrastæ, & Judæis Doctoribus הדיוט istinc pro *vili, plebeio, rudi, literarum imperito.* Talium imperitiam & stoliditatem *sustinere* posse, artis lavdísq; est havd infimæ. Pythagoras apud Stobæum *tom.* 2 *tit.* 19. Μεγάλης ἐστὶ παιδείας, τὸ ἀπαιδευσίαν δύνασθαι φέρειν. Vide *suprà* § 8.

Καὶ τὸ ἀθεώρητον τῶν οἰομένων] Locus depravatus, & Xylandro conclamatus. Annotator Lugdun. *Interpretor*, inqit, *ut ea spectare non cuperem, qæ opinione tantùm constant.* οἴεσθαι *enim est opinari.* Est reverâ; sed οἰόμενα pro *opinabilibus* vix, opinor, qisqam admiserit. Addit idem; *Vel, ut spectare non cuperem eos qi magnificè de se sentiunt.* οἴημα *enim & οἴησις apud Plutarchum, Laërtium, & Dionysium significat præsumptionem & ἔπαρσιν,* Mer. Casavb. Τῶν οἰομένων nomine τοὺς ἰδιώτας designari existimat. idémq; hîc de Sexto prædicare Marcum, qod Epictetus *Enchir. c.* 68. hisce verbis præcepit; Μὴ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων. Qod genus vitii notans Cicero *de Orat. l.* 2. *Omnium autem*, inqit, *ineptiarum, qæ sunt innumerabiles, havd scio an ulla sit major, qàm illorum, qi solent qocunqe in loco, qoscunqe inter homines visum est, de rebus, avt difficillimis, avt non necessariis argutissimè disputare.* Verùm id mihi animo insidere neqit, cùm in clavsula proximè antegressâ τῶν ἰδιωτῶν meminerit; nec verisimile videatur Marcum de eisdem prorsus agentem, verbulo tantùm unico interjecto, vocabulum alterum usurpâsse voluisse. Sed nec ex ipsis verbis, prout exhibentur, qî elici possit iste sensus, intelligo. Clariss. Salmasius, οἱ οἰόμενοι *sunt*, inqit, *qi res τῇ οἰήσει, .i. opinione tantùm metiuntur. notum illud, Sapientis non esse dicere, Non putabam. non tantùm sic delicta sua multi excusant ac defendunt, sed etiam τὸ putabam in multis aliis locum habet. Putabam sic rem casuram, avt non putabam. Puto tamen locum hunc non vacare vitio. legendum fortasse,* καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τοῦ ἀθεωρήτου τῶν οἰομένων. *i. e. Qi facilè ferret idiotas ac rerum imperitos; sed & inconsiderationem eorum, qi leviter res perpendunt, & solam οἴησιν pro attentione & districtiori examinatione afferunt.* Conjecturam meam adjicere licuerit, à D. Salmasii vestigiis pavlùm admodum deflectendo, à sensu nihil, legerim, καὶ τῶν ἀθεωρήτως οἰομένων, *eósq; qi citra considerationem opinantur, & de rebus qibusvis temerè statuunt.*

Καὶ τὸ πρὸς πάντας εὐάρμοστον] Qod de se Apostolus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 20. Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος (μὴ ὢν ἄνομος θεῷ ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ) ἵνα κερδήσω ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἀσθενὴς, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. & *c.* 10. *v.* 33. Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. *In licitis omnibus nimirum omnibus placere & satisfacere satagebat; omnia factus omnibus; non amittendo fidem, sed ostendendo pietatem.* Gregor. Rom. *pastor. l.* 2. *c.* 5. & *regist. l.* 1. *ep.* 24. *Compassione misericordiæ, non simulatione fallaciæ.* Avg. *ad Hieron. ep.* 1. *Nunc ad licita condescendens, nunc à licitis se cohibens*

eiens: nunc moralia docens, nunc mystica disserens. S. Gilbert. *in Cant. Serm.* 27. qi videndi ulteriùs in locis adnotatis: sed & Ireneus *adversf. Valent. l.* 3. *c.* 5. & Oecumenius ex Chrysost. Theodoret. Phot. aliisque *in ep.* 1. *ad Cor. c.* 9. Estqe sanè ars qædam, nec contemnenda, nec obvia passim, eóqe lavde dignior, qò plerumq; rarior comparet, accommodandi sese gnaviter citra decori leges imminutas qibuscunq;, ad ipsorum, qibus id datur, emolumentum procurandum, offensionémve declinandam. qam & Marco *indulgentiæ* nomine tributam à Capitolino censet cl. Casavbonus, & *ἐναρμοσίαν τῶν τρόπων* interpretatur ex Platone *de Repub. l.* 3. Cæterùm ista degenerat, & in vitium devergit, ubi in mores se induit, qæstúsq; vel blanditiæ cavsâ adhibetur. qod genus hominum nunc Chamæleonti assimilatur, qi *colorem subinde mutat, redditqe qemcunq; proximè attingit.* Plin. *l.* 8. *c.* 33. & Solin. *c.* 43. Ità Plut. *de adulat.* Ὥσπερ τῶν θηρίων, ὅσα πεφυκότα τὴν χρόαν τρέπεσθαι, συναφομοιοῦται τοῖς ὑποκειμένοις σχήμασι καὶ χωρίοις, ἀλλοτρίοις χρώμασι, χρῆται οἰκείων, κοσμούμενος. nunc Polypo; qi & *colorem mutat ad similitudinem loci.* Plin. *l.* 9. *c.* 29. Ὥστε τὴν χροιὰν, αἷς ἂν πλησιάσῃ, πέτραις ὁμοιοῦν. Plut. *natur. qæst.* 19. Vide & Lucian. *dialog. marin.* 5. indè Pindarus *ibid.* & *de animal. solert.* ab eodem adductus. Ποντίου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πᾶσιν πολίεσσιν ὁμιλεῖ. ubi forsan tamen legendum, ὁμίλει· ut præcepti monitíve rationem habeat; qale & Theognidis illud, eidem cùm ibidem, tum & περὶ πολυφιλίας, lavdatum:

Πουλύποδος νόον ἴσχε πολύφρονος, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ περ ὁμιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

qæ in Theognidis tamen, qas nunc habemus, *elegiis* aliter pavlò sic concipiuntur,

Πουλύπου ὀργὴν ἴσχε πολυτρόπου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Qam lectionem secutus est, qi in Philostratum Ægyptium, Philostrato Lemnio referente in *vit. Sophist. l.* 1. per *παρῳδίαν* istud transtulit;

Πουλύπου ὀργὴν, ἴσχε Φιλοστράτου, ὃς Κλεοπάτρῃ
Νῦν προσομιλήσας, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

At contrà Phocylides;

Μηδ' ὡς πετρόφυὴς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου.

Ióq; Tragic. apud Athen. *l.* 7.

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πουλύπου χροός.

Qin & de viro verè bono Gregor. Naz. *orat.* 27. Ὥστε θεῖόν τι πάσχων, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ δυνάμενος λέγειν, Ἐγὼ δὲ ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. οὔκουν μεταποιηθήσεται, οὐδὲ μετατεθήσεται, οὐδὲ συμμεταπεσεῖται τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν, ἄλλοτε ἄλλος γινόμενος, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τὰς τῶν πετρῶν οἱ πολύποδες, αἷς ἂν ὁμιλήσωσι. Verùm nulla imago vitiosum istud τῶν κολάκων καὶ ἀρέσκων τὸ ἐνάρμοστον depingat meliùs, qàm Plutarchi illa *lib. de adulat.* ab aqis desumpta, qæ per fluxilem labilémqe, qam obtinent, naturam, vel vasis cujuslibet concipientis, vel corporis immersi cujusvis, figuram confestim induunt. Ὁ δὲ κόλαξ, inqit, ἅτε δὴ μίαν ἑστίαν ἤθους οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδὲ ἑαυτῷ βίον ζητῶν αἱρετὸν, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ πρὸς ἕτερον πλάττων καὶ προσαρμόζων ἑαυτὸν, οὐχ ἁπλοῦς, οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ παντοδαπός ἐστι καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον, ἐξ ἄλλου τύπου, ὥσπερ τὸ μεταιρόμενον ὕδωρ, περιρρέων ἀεὶ καὶ μετασχηματιζόμενος τοῖς ὑποδεχομένοις. Vide *ad l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 43.

Κολακείας μὲν πάσης προσηνεστέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ] Qod de Dexippo Sophista (opinor) apud Svidam nescio qis: Ὁ αὐτὸς σεμνότατος ὢν καὶ σπουδαστικώτατος, ὅμως ἐπίχαρις ἦν ἐν ταῖς ὁμιλίαις, οὐδενὸς ἧττον τῶν ἐπὶ χάρισιν θαυμαζομένων.

Αἰδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις] De Bruto Cicero in *Oratore* § 35. *Admirabilis fama virtutum incredibilium, qæ specie dispares, prudentiâ conjunguntur. Qid enim tam distans, qàm à severitate comitas? qis tamen unqam te avt sanctior est habitus, avt dulcior? qid tam difficile, qàm in controversiis dijudicandis ab omnibus diligi? conseqeris tamen, ut eos ipsos, qos contra statuis, æqos placatósqe dimittas. ità efficis, ut cùm gratiæ cavsâ nihil facias, omnia tamen sint grata, qæ facis.* De Agricola Tacitus: *Nec illi, qod est rarissimum, avt facilitas avtoritatem, avt severitas amorem deminuit.* Et Seneca *de beat. c.* 8. *Virum sapientem* ait fore, in his qæ agit, *cum comitate magnificum.* De Marco pariter Capitol. *Philosophia serium & gravem reddidit: non tamen prorsus abolitâ in eo comitate, qam præcipuè suis, mox amicis, atq; etiam minùs notis exhibebat.*

Καὶ ὁδῷ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν] formula Marco nostro admodum familiaris; *qâ certâ ratione methodóq;* aliqid institutum designatur. ità ὁδῷ ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. § 34. &, ὁδῷ περαίνειν. *l.* 6. § 26. &, ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἐλέγχειν. *l.* 3. § 11. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 16. Deum ait dedisse nobis τὴν δύναμιν τὴν παρακολουθητικὴν τούτων, (externa vult) καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Aristides *palinod. in Smyrn.* Πάντα δὲ ὥσπερ ὁδῷ κεχωρηκέναι φαίνεται. Apud Plut. *de commun. notit. præfat.* Stoici qidam Arcesilaum Academicósq; appellant, λυμεῶνας τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δογμάτων ὁδῷ βαδιζόντων ἀνατροπέας. Zeno Citt. apud Laërt. *l.* 7. Τὴν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικὸν, ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν. qod Cicero de Nat. Deor. *l.* 1. *ad gignendum progredientem viâ.* & *ibid.* χωρίς τε αὐτῆς (de Dialectica loqitur). Οὐκ εἶναι ὁδῷ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι· ubi Casavb. ὁδῷ .i. *viâ & ratione,* ut solet loqi Cicero. Sanè *viam* & *rationem* conjunxit Cicero in *Verrin.* 2. *viam & artem in Bruto.* Sed & in *definib. l.* 2. qi est locus huic geminus; *Omnis in qærendo, qæ viâ qadam & ratione habetur oratio,* &c. Confirmat avtem istinc Ruald. in *Plut. vit.* Sextum istum non esse Empiricum illum, qi disciplinas omnes oppugnatum & eversum ibat.

Μηδὲ

Μηδὲ ἔμφασίν ποτε] qod Cicer. *de fato. ut nemo in eo libidinis vestigium viderit.* de Stilpone Megarico loqitur.

Ἅμα τε ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον] Ità scil. exemplo suo ostendit Sextus, qod Seneca *de Clement. l. 2. c. 5. Secta Stoicorum, licèt apud imperitos malè avdiret tanqam nimis dura, nullam benigniorem leniorémqe esse, nullam amantiorem hominum.* posséqe φιλοστοργίαν uberrimam etiam cum summa ἀπαθείᾳ consistere simul. Infandum interim facinus ac ridiculum simul patravit editor bonus ille Lugdunensis, qi ἀπεχθέστατον pro ἀπαθέστατον nobis hoc loco supposuit. dignúmqe patellâ operculum adjecit Annotator, cùm ἀπεχθὴς, qod propriè *odiosum* significat, hìc *odio vacuum* designare adnotavit. cum lectionis genuinæ hominem monere posset adjecta interpretatio. res scil. admiratione digna fuerit, esse hominem eundem & odio vacuum & ad amorem propensum. Verùm ut idem & affectuum perturbationibus cum maximè immunis, & ad amorem genuinum interim propensissimus existeret, miraculi propè loco haberi poterat. Siqidem ut vulgato dicterio dici solet,

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Τὸ εὔφημον καὶ τοῦτο ἀψοφητί] *qòd benè passim avdiret, ídqe sine strepitu* qum *nec ipse* scil. *sibi plavderet*, ut de Tacito Plin. *l. 9. ep.* 14. & aliorum plavsus etiam nihil moraretur, sed supprimeret potiùs, qod de Servatore nostro Matthæus *c. 9. v.* 30. & Luc. *c. 5. v.* 14. Contrà qàm Cicero, qi cùm elogia & encomia ab aliis sedulò avcupabatur, & solicitè emendicabat, tum & suas ipse lavdes aliis qibusqe materiis intercalares subinde facere gestiebat. qàm Crescens Cynicus, qem Justinus *apolog.* 1. non φιλόσοφον, sed φιλόψοφον, καὶ φιλόκομπον vocat. qanqam usu venit ferè, ut qod de Agricola Tacitus, *ipsâ dissimulatione famæ fama fiat avctior.* qod & Christo Domino contigisse monent Matth. *ibid. v.* 31. & Lucas *c. 5. v.* 15. De Catone Salust. in *Catalin. Esse, qàm videri, bonus, malebat: ità, qò minùs gloriam petebat, eò magìs adseqebatur.* Atq; hoc sensu τὸ εὔφημον istîc interpres uterqe accepit, ac si τὸ εὔφημον idem qod τὸ εὔδοξον esset. in qorum & ego sententiam lubens concederem, si τὸ εὔφημον uspiam ità usurpatum occurreret. Verùm cùm pro *faventia*, id est, favstâ expetitione, avt honorificâ existimatione, externis indiciis palam factâ, qæ solet aliis exhiberi, freqentissimè adhibeatur, nec hìc secùs à Marco sumptum existimem. eò magìs, qia *infr.* § 13. ità prorsùs accepit. itaqe verterim, *favere promptum, sed sine strepitu.* ut medium qendam affectum, candidum moderatúmqe simul, designet, qalem in avditore Plutarchus desiderat: μήτε ἄτεγκτον καὶ ἀτενῆ, οἰήματος ὑπούλου μεστὸν, μήτε ὀφρύων κατὰ σχῆμα κινοῦντα, μήτε φωνὴν ἐνσυνάμονος μάρτυρα φιλονεικίας περιϊέμενον, ἀλλὰ σιγῇ καὶ βαρύτητι καταπλάσσω καὶ σχηματισμῷ θηρώμενον δόξαν εὐσταθοῦς καὶ βάθος ἔχοντος ἀνδρός· οὔτε αὖ πάλιν ἐλαφρόν τινα καὶ ὀρνεώδη, κατὰ ῥῆμα καὶ συλλαβὴν ἐφιστάμενον καὶ κεκραγότα. qi nec aliis lavdem meritam deferre, ubi occasio datur, detrectat, & eandem tamen exhibet sine partium studio, ac sine contentione avt vociferatione minùs decorâ. Horum avtem sensuum optionem liberam ego lectori relinqo.

Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως] *absqe ostentatione.* cui contrarium τὸ φαντασιοπλήκτως ἐπιδείκνυσθαι, καὶ ἐπιτηδεύειν φαίνεσθαι, ut noster suprà § 7. & infrà § 16. τὸ ἐπιδεικτικὸν καὶ φαντικὸν, ut Casavbon. qi videndus ad illa Pers, *Sat. 1. v. 70.*

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?

At pulcrum est digito monstrari, & dicier, Hic est. id est, δακτυλοδεικτεῖσθαι· ut Philo loqitur. Senec. *epist.* 16. *Non est philosophia populare artificium, nec ostentationi paratum.* Vide *supr.* § 8. τὴν ἐμπειρίαν, &c.

§ 10. Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ] *Usus prætereà Grammaticis, Græco, Alexandro,* &c. Capitol. De Alexandro isto vise sis in eundem Aristidæ Sophistæ *sermonem epitaphium.*

Τὸ ἀνεπίπληκτον] De Alexandro Aristides. Μόνος δὲ ἰδιώτας τε οὐκ ἤλεγχε, καὶ παρὰ τοῖς δεξιοῖς εἰς τὰ πρῶτα ἐθαυμάζετο.

Μὴ ὀνειδιστικῶς] Ità *l.* 11. § 13. τὸ παρῃρημένον δεῖξαι, οὐκ ὀνειδιστικῶς.

Παρυπομνήσεως] Qalem Socratis disciplinam lavdat Plutarch. *de adulat. & amic.* ὃς οὕτως ἀτρέμα τοὺς νέους ἤλεγχεν, ὡς μηδ' αὐτοὺς ἀπηλλαγμένους ἀμαθίας, ἀλλὰ μετ' ἐκείνων οἰόμενος δεῖν ἀρετὴν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ζητεῖν τὸ ἀληθές· Et *Platonic. qæst.* 1. δεικνὼν ζητεῖν κοινῇ τὴν ἀλήθειαν.

§ 11. Φρόντωνος] *A Frontone*; qem cur *Frontinum* hîc M. Cas. vocare maluerit, nescio. aliter enim constanter historici omnes. Et Frontinus Rhetor Alexandri, qi post Marcum diu vixerat, præceptor fuit. De Marco Capitolinus: *Oratoribus usus est, --Latino, Frontone Cornelio: --Cui & statuam in Senatu petiit.* & Dio *l.* 71. ἐν τοῖς ῥητορικοῖς τὸν Φρόντωνα τὸν Κορνήλιον. qem eundem & *l.* 69. idem hoc elogio ornat; ὁ τὰ πρῶτα τῶν τότε Ῥωμαίων ἐν δίκαις φερόμενος. Et Panegyrici Maximiniano dicti avtor; *Fronto Romanæ eloqentiæ, non secundum, sed alterum decus.* ut Ciceroni, qem primum omnes agnoscunt, non secundum sed parem velit. A *gravitate* lavdat Sidonius *l. 4. ep.* 3. qi & *Marcum Frontonem* appellare videtur, *l. 8. ep.* 10. cùm tamen *Marci Frontonis* alterius *viri Consularis*, meminerit Gellius *l. 2. c.* 26. qi eodem tempore vixerit, nec nostro interim tacito, qem *Frontonem Cornelium*, qasi ab altero illo distingvendo, appellat, *l. 19. c.* 8 Eandem cum Sidonio *gravitatis* lavdem Frontoni huic tribuit & Hieronymus *epist.*

ad Rusticum: qo loco, fallus est Erasmus, (erroris ducem secutus forsan Joannem Sarisber. Policrat. *l.* 8. *c.* 14.) qod *Jul. Frontonem*, cujus meminit Juvenalis *Sat.* 1. *v.* 12. & præter Juvenalem Tacitus *histor. l.* 1. & 2. ab Hieronymo designatum censet. *Siccitatis* nomine notat Macrobius, vel apud Macrobium Evsebius, *Saturnal. lib.* 5. *cap.* 1. *Qatuor sunt*, inqit, *genera dicendi: copiosum, in qo Cicero dominatur; breve, in qo Salustius regnat: Siccum, qod Frontoni adscribitur: Pingve & floridum, in qo Plinius secundus qondam, & nunc nullo veterum minor noster Symmachus luxuriatur.* Dignitate Consulari à Marco fuisse ornatum, avtor est Avsonius in *grat. act. Gratian.* Ex Frontonis ad Marcum Imper. epistolâ (uti videtur) sive oratione aliqâ, citat hæc Charisius *instit. grammat. l.* 2. *Mihi satis abundéqe honorum est, qos mihi cotidiano tribuis.* Nec illud omissum velim, videri Frontonem hunc adversus Christianos vel scripsisse, vel egisse, ex Minutio Felice, cujus hæc in *Octavio* verba; *Sic de isto & tuus Fronto, non ut affirmator, testimonium fecit; sed convicium, ut orator, aspersit.*

Ἐπιςήσαι] *ut scirem.* Xyl. potiùs *ut considerarem, animadverterem.* est enim ab ἐφίςημι, non ab ἐπίςαμαι. Vide *supr.* § 6. ἀπιςητικόν.

Οἷα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις] Polyb. *hist. l.* 2. αὐτὸ γὰρ τοὔνομα [τὸ τυράννου] περιέχει τὴν ἀσεβεστάτην ἔμφασιν, καὶ πάσας περιείληφε τὰς ἐν ἀνθρώποις ἀδικίας καὶ παρανομίας. Thyestes apud Senecam:

Ut nemo doceat fravdis & sceleris vias,
Regnum docebit.--

&, *Ubicunqe tantùm honesta dominanti licent,*
Precario regnatur.--

&, *--sanctitas, pietas, fides,*
Privata bona sunt: reges, qâ volunt, eant.

Scilicet, ut idem *Agamemn.*

Id esse regni maximum pignus putant,
Si qicqid aliis non licet, solis licet.

& Lepidus apud Salust *Omnia retinendæ dominationi honesta esse.* Cæterùm regnum illi cùm dicunt, tyrannidem intelligunt. Qum enim, ut Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 2. Πρώτη καὶ θειοτάτη, ἡ βασιλεία. *Regnúmqe res sit inter Deos homınésqe* (Ethnicum pro ritu suo loqentem habes) *pulcherrima.* Livius *l.* 2. unde & Plato *polit.* 9. pronunciat, ὡς παντὶ δῆλον, ὅτι πόλεως τυραννουμένης μὲν οὐκ ἔστιν ἀθλιωτέρα, βασιλευομένης δὲ οὐκ εὐδαιμονεστέρα. nihil mirum, si (qod Polybius *l.* 6.) συμπλάσσονται καὶ συγχρῶνται πάντες οἱ μόναρχοι, καθ᾽ ὅσον οἷοί τ᾽ εἰσὶ, τῷ τῆς βασιλείας ὀνόματι. si inqam, *monarchæ qivis*, tyranni qoqe qantum possunt, *ementito regni nomine abutantur.* Inter *tyrannum* interim, regémqe justum qantum intersit, nemo meliùs Dione Prus. docebit, *oratione qæ de Regno est.* 1. & 3. & qæ est *de tyrannide*, 6. cui Synesium adjungere licet *lib. de Regno.* & è recentioribus Erasmum in *institutione principis Christiani.* Sed nec tyrannum qisqam accuratiùs depinxerit, qàm Plato id præstitit, *politic. l.* 8. & 9.

Βασκανία] *tyrannicam invidentiam* dicit; sive qâ illis invidetur.

De qa Statius *l.* 5. *Sylv.* 1.

Qisnam impacatâ consangvinitate ligavit
Fortunam invidiámqe Deus?--

Et in eandem ferè mentem Tragicus in *Theb.*

Simul ista mundi conditor posuit Deus,
Odium atqe regnum.--

Et Attius apud Cicer. *Offic. l.* 3.

Multi iniqi atqe infideles regno, pavci sunt boni.

Unde Lycus apud M. Senecam *Herc. fur.* 2. 2.

Ars prima regni est, posse te invidiam pati. & de Dionysio Siculo tyranno, Corinthi agente, Justinus, *l.* 21. *Laborabat invidiam præteritorum, contemptu præsentium demere; expertus, qàm invisa tyrannorum forent etiam sine opibus nomina.* Sive etiam ipsam *tyrannorum invidentiam*, qâ illi cùm sese invicem invisos, tum & bonos qosvis etiam exosos, habent. Siqidem ut Clavdian. *de Honor. Coss.* 4.

--Sors ista tyrannis
Convenit, invideant claris, fortésqe trucident.

Ὑπόκρισις] *Hypocrisin* dicit *tyrannicam*, qâ illos cum primis diligere & in pretio habere se simulant, qos qàm maximè oderunt. Tiberius, de qo ampliùs infr. ad § 14. *nullam, ut rebatur, ex virtutibus suis magìs qàm dissimulationem diligebat.* Tacit. *annal. l.* 4. De Domitiano itidem Cassius, Ἄνθρωπον ἐφίλησε μὲν ἀληθῶς οὐδένα, πλὴν γυναικῶν τινων· ἐπλάττετο δὲ ἀγαπᾷν ἀεὶ, ὃν ἀεὶ μάλιστα ἀποσφάξαι ἤθελεν· de qo eodem & eundem videas *ad lib.* 10. § 17. exempla, qibus id comprobatum dederit, habes apud Svetonium *l.* 12. *c.* 11. Sed & qâ cuncta *simulare ac dissimulare* solenne habent, ubi id è re sua esse putant. De Alexandro 6. Pontifice Romano, filióqe ejusdem Valentino, (qem Nic. Machiavellus tanqam exemplar Principibus imitatu dignissimum proponit, *de princip. c.* 11.) tradit Gvicciardinus, *hist. l.* 6. adeò simulatione ac dissimulatione celebres, sive infames potiùs, fuisse, ut qasi proverbiali dicterio vulgò jactaretur, *Pontificem nunqam qod diceret, facere; Valentinum nunqam qod faceret, dicere.* Nec aliunde illud Sigismundi Cæsaris effatum; *Nescit regnare, qi nescit dissimulare.* Æn. Sylv. *in Panorm. l.* 1. Elegantissimè vir illustrissimus Dan. Heinsius *Herode act.* 2. *Sc.* 2.

Non tot recessus abditos æther habet,
Non inferi, non terra, non totum mare,
Qot avla, qam deserta vis recti fugit:
Impervia aliis semper est, semper suis.

Huic & ὑπόκρισιν αὐλικὴν illam adjicere licet,

καθ᾽

καθ' ἣν (inqit Julianus *epist.* 12. expertus ipse forsan, nec ejusdem expers, ejeret licèt, qum Basilium eâ ipsâ tam blandè compellet & ad se invitet, qem non poterat non odisse) ἐπαινοῦντες, μισοῦσι τηλικοῦτον μῖσος, ἡλίκον οὐδὲ τοὺς πολεμιωτάτους. & Polybius, *hist. l.* 4. Καινὸς γὰρ δή τις οὗτος εὕρηται τρόπος διαβολῆς, τὸ μὴ ψέγοντας, ἀλλ' ἐπαινοῦντας λυμαίνεσθαι τοὺς πέλας. εὕρηται δὲ μάλιστα καὶ περὶ τὸν τοιαύτην κακεντρέχεια καὶ βασκανία καὶ δόλος, ἐκ τῶν περὶ τὰς αὐλὰς διατριβόντων, καὶ τῆς τούτων πρὸς ἀλλήλους ζηλοτυπίας καὶ πλεονεξίας. Hoc est, qòd in *vita Agricolæ* Tacitus: *Pessimum inimicorum genus, laudantes.*

Εὐπατρίδαι ἀστοργότεροι] De Tiberio Sveton. *l.* 3. *c.* 52. *Filiorum, neqe naturalem Drusum, neqe adoptivum Germanicum patriâ charitate dilexit.* Scil. ut Naso *Metam. l.* 2.

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor.—

Certè qi istiusmodi hominum æmulationes fœdas dirásqe, qas cum natura sibi conjunctissimis exercuere, qarum prægnans est omnis omnium ætatum, omniúmqe gentium historia, animo recoluerit, oraculi vicem obtinere meritò censebit, qod à Frontone noster hîc se accepisse profitetur.

§ 12. Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ] Plures hoc nomine tum philosophos, tum Sophistas recenset Svidas. Verùm noster iste an ex illis sit, certò statuere nullus habeo. Alexandri Cilicis Sophistæ inter cæteros meminit, de qo latiùs etiam Philostratus in *vit. Soph. l.* 2. qi πηλοπλάτων dictus fuerit. Platonem nimirum, si non dogmate, dictione saltem æmulatus videtur. unde declamantem ubi avdiverat qidam ex Herodis Attici Sectatoribus, τὸν μὲν πηλὸν εὑρηκέναι dixit, τὸν δὲ Πλάτωνα ζητεῖν. A Marco avtem accitum, *ab epistolis Græcis* eidem fuisse, avtor est Philostratus. qi & Favorini γνησιώτατον ἀκροατὴν extitisse eum ait. Favorinus avtem iste in eorum albo censetur, qi & *philosophi* simul & *sophistæ* etiam habebantur. Fieri itaqe potest ut Alexander ille is ipse sit, qem hic Marcus *Platonicum* appellat. Meminit & Galenus *lib.* περὶ τοῦ προγινώσκειν Alexandri cujusdam, qi eisdem temporibus Romæ vixerit, Damasceni. Cæterùm istum ait γινώσκειν μὲν τὰ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ τοῖς Ἀριστοτέλους προσκεῖσθαι μᾶλλον' & φιλονεικείας nomine à plerisqe notatum. Ad priorem illum itaqe potiùs inclinaverim.

Ἢ ἐν ἐπιστολῇ γράφειν] non ineptè istud in Alexandrum illum conveniat, cujus operâ ad epistolas Marcus est usus.

Ὅτι ἄσχολός εἰμι] Vide *suprà* § 7. Ἄσχολος, ὁ μὴ εὐσχολῶν. σχολὴ γὰρ ἡ ἐν τῇ λεγομένῃ συνηθείᾳ εὐκαιρία. Svidas. qi & hæc ipse Marci subjungit. Cicer. *ad Attic. l.* 1. *ep.* 11. *Vereor, ne putidum sit, scribere ad te, qàm sim occupatus.*

Τὰ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς συμβιοῦντας σχέσεις καθήκοντα] Epictet. *Enchirid. c.* 29. Τὰ καθήκοντα ὡς ἐπίπαν ταῖς σχέσεσι παραμετρεῖται. *Officia ut plurimùm pro relationibus & qalitatibus personarum (qas invicem gerunt) definiuntur.* Σχέσεις avtem, sive *relationes* & affectiones mutuæ, vel sunt naturales, vel adscititiæ. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 2. δεύτερός ἐστι τόπος, ὁ περὶ τὸ καθῆκον. οὐ δεῖ γάρ με εἶναι ἀπαθῆ, ὡς ἀνδριάντα, ἀλλὰ τὰς σχέσεις τηροῦντα τὰς φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους, ὡς εὐσεβῆ, ὡς υἱὸν, ὡς ἀδελφὸν, ὡς πατέρα, ὡς πολίτην. qod idem habet & *lib.* 2. *cap.* 14. Cæterùm de his ampliùs vide sis Simplicium in *Commentario ad Epicteti Enchiridium*, & Casavbonum *ad Persii Sat.* 3. *v.* 70. Sed & Marcum ipsum *infr. l.* 8. § 27. & *l.* 11. § 18.

Τὰ περιεστῶτα πράγματα] id est, ut Demost. *Olynth.* 1. ἀπ' ἂν ἡμᾶς περιστῇ τὰ πράγματα. qæ avtem Marcus περιεστῶτα πράγματα, ea Plutarch. περιστατικὰ πράγματα dixit *de superstit.* Τοιαύτη μὲν ἐν τοῖς ἀβουλήτοις καὶ περιστατικοῖς λεγομένοις πράγμασι καὶ καιροῖς ἡ δεισιδαιμονία· βελτίων δὲ οὐδὲ ἐν τοῖς ἡδίοσι τῆς ἀθεότητος. Clemens simpliciter τὰ περιστατικά. Ità *Strom. l.* 7. τῆς ἀνδρείας, sive *fortitudinis* munus inter cætera statuit, τὸ περιστατικὰ ὑπομένειν. & *lib.* 5. Pios sæpenumero ad virtutis exercitium Deo permittente, τοῖς περιστατικοῖς περιπίπτειν. deniqe *lib.* 4. εὖ μάλα τοῖς περιστατικοῖς ἅπασιν οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωστικόν. Galen. in *hortat. ad art. c.* 2. περιστάσεις πραγμάτων dixit. Κἂν τῷ βίῳ μειζόνων ναυαγίων περὶ πολλοὺς οἴκους γινομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλασσαν, οὐκ ὀρθῶς γινώσκοντός ἐστιν, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων τυφλῇ δαίμονι, μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἑστειλμένῃ. Idem *de sanit. tuend. l.* 2. *c.* 1. Πολλοῖς γὰρ τῶν ἀνθρώπων μετὰ περιστάσεως πραγμάτων ὁ βίος καὶ βλάπτεσθαι μὲν ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτοῖς, ὑποστῆναι δ' οὐ δυνατόν. inde βίος περιστατικὸς, Origeni *adv. Celsum l.* 1. *Vita negotiis molestiisqe implicita*; cui opponitur ὁ ἀπολαυστικός. Sed & Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ex stoicorum sensu; Τῶν καθηκόντων τὰ μὲν ἄνευ περιστάσεως· τὰ δὲ περιστατικά· πράγματα itidem pro *negotiis* & *molestiis*. ità Aristophan. *ranis act.* 1. *scen.* 4.

Τίς εἰς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Qis in reqiem ex malis vult & molestiis?

Menander in *Agricola*, ab Aristoph. *Schol.* adductus *ad Plut. act.* 3. *Scen.* 2.

Ἐν πράγμασιν, ἐν μάχαις—
Molestiis in negotiis, in præliis.

Epicurus apud Laërtium, in *Epic.* & Senecam, in *Claud.* Πράγματα ὁ θεὸς, οὔτε αὐτὸς ἔχει, οὔτε ἄλλοις παρέχει. id est, vertente Cicerone *de Nat. Deorum lib.* 1. *Negotium Deus nec ipse habet, nec aliis exhibet.* Eodem sensu & περιστάσεις dicuntur

adduntur. Vide *infrà* § 15. *l.* 6. § 11. & *l.* 9. § 13.

§ 13. Κατῦλυ] Inter *Stoicos*, qos avdiverit, *Cinnam Catullum* ponit Capitolin. qo loco Catulum legi postulat Cl. Salmasius.

Τὸ περὶ τῶν διδασκάλων ἐνθύμως εὔφημον] Senec. ep. 73. *Verè philosophus præceptores suos veneratur & suspicit, qorum beneficio illis se vitiis exuit.* Sive, *illis in viis exiit.* altera lectio à Mureto est, à Lipsio altera. Idémqe *epist.* 64. *Qidni ego magnorum virorum & imagines habeam, & natales celebrem? qid in illos honoris cavssa semper appellem? Qam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à qibus tanti boni initia fluxerunt. Si Consulem videro aut Prætorem, omnia qibus honor haberi solet, faciam; eqo desiliam, caput adaperiam, semitâ cedam. Qid ergo? M. Catonem utrumqe, & Lælium sapientem, & Socratem cum Platone, & Zenonem Cleanthémqe in animum meum sine dignatione summa recipiam? Ego verò illos veneror, & tantis nominibus semper assurgo.* Juvenal. *Sat.* 7. *v.* 206.

Dii majorum umbris tenuem & sine pondere terram
Spirantésqe crocos, & in urna perpetuum ver,
Qi præceptorem sancti voluere parentis
Esse loco--

Talis Marcus noster, qi, ut Capitol. *Tantum honoris magistris suis detulit, ut imagines eorum avreas in larario haberet, ac sepulcra eorum aditu, hostiis, floribus semper honoraret.* Talis & Alexander, qi, ut Plutarchus est avtor, Aristotelem præceptorem cum primis coluit, οὐχ ἧττον τοῦ πατρὸς ἀγαπᾶν dictitans, ὡς δι᾽ ἐκεῖνον μὲν ζῶν, διὰ τοῦτον δὲ καλῶς ζῶν. Cui sententiæ astipulatur & Aristoteles ipse apud Laërt. his verbis. Τῶν γονέων τοὺς παιδεύσαντας ἐντιμοτέρους εἶναι τῶν μόνον γεννησάντων· τοὺς μὲν γὰρ τὸ ζῆν, τοὺς δὲ τὸ καλῶς ζῆν παρασχέσθαι. Et Plut. *advers. Colot.* Τὸ μὲν ζῆν οἱ γονεῖς μετὰ τῶν θεῶν ἡμῖν ἔδωκαν· παρὰ δὲ τῶν φιλοσόφων δίκης καὶ νόμου συνεργὸν οἰόμεθα, λόγον ἐπιθυμιῶν κολαστὴν λαβόντες, εὖ ζῆν. Et Aristides *pro Themistocl.* Τοῖς ὑπηρετήσασιν εἰς τὴν γένεσιν, καὶ δι᾽ ὧν πρῶτον ἤλθομεν εἰς φῶς, τούτοις τὴν πρώτην μεγίστην χάριν ἡγούμεθα δεῖν ἔχειν, μετὰ τοὺς ἐπὶ τούτων προτέρους θεούς· εἰ τοίνυν τοῖς γονεῦσι δι᾽ αὐτὸ τὸ εἶναι μόνον τοσαύτην ἔχομεν χάριν, καὶ ὁμολογοῦμεν ὀφείλειν χρέα πάντων χρεῶν πρεσβύτατα, πῶς οὐκ ἐκείνοις πλέον τι προσέχεσθαι χρὴ δοκεῖν, οἵ τινες οὐ τοῦ ζῆν μόνον, οὐδὲ τῆς σωτηρίας αἴτιοι κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ βελτίους ἀντὶ χειρόνων εἶναι ζῶν εἶναι;

Τὸ περὶ τὰ τέκνα ἀληθινῶς ἀγαπητικόν] qod in eis rarius, qi sunt in dignitatibus summis constituti. Sicut enim illi plerumqe ἀστοργότεροι, utì noster monuit *suprà* § 11. Cicer. *ad Attic. l.* 7. *epist.* 2. *Filiolâ tuâ te delectari lætor, & probari tibi* στοργὴν φυσικὴν esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα.

§ 14. Τοῦ ἀδελφοῦ μου Σευήρου] Οὐήρου legendum aliqando suspicatus eram ex Dione Cass. & Jul. Capitolino, apud qos *Verus*, non *Severus*, Marci frater, adoptione tamen, non genere, (nam Ceiononii Commodi filius hic fuit) & imperii consors, toties occurrit. Qin & Jos. Scaliger in *animadvers. ad Euseb.* & Cl. Salmasius in *annot. ad Capitol.* sic corrigendum uterqe censuit. Errorem consimilem in Galeni, Theophili, Epiphanii, aliorúmq; scriptis, apud qos ἀντὶ τοῦ Βῆρος, ἤτοι Οὐῆρος, Σέβηρος, ἢ Σευῆρος, pro *Vero Severus* reperitur, observârunt Gulstonus noster, *ad Galen.* Scalig. *ad Euseb.* Salmas. *ad Capitol.* Petav. *ad Epiphan.* Verùm cùm Verus ille vitæ impurissimæ, & flagitiosissimæ, moribus perditissimis ac profligatissimis fuerit; non video qî potuerit in tam fœtido fæculentóqe sterqilinio virtutum istiusmodi seges ulla, nedum tam ampla, qàm istic depingitur, deprehendi. *Clavdium* itaq; *Severum* philosophiæ Peripateticæ διαδόχον, qem inter cæteros avdivisse Marcum nostrum avtorem habemus Capitolinum, intellexisse fors fuerit. Eóq; magis hunc voluisse videri possit, qòd hujus ipsius, à qo tamen multa traxerit necesse est, nuspiam alibi meminerit. Sed nec istud satisfacit, cùm nec qâ ratione *fratrem* illum appellaret, occurrat; & fratris qasi germani & genuini infrà rursus meminisse videatur § 17. alioqi, qid si pro ἀδελφοῦ legamus φίλου? ut *amicus*, non *frater* indigitetur Severus iste: qo modo Nabud Nathanides Solomonis *Regis amicus. Reg. l.* 3. *c.* 4. *v.* 5. Verùm istud potiùs Jun. Rustici fuerit; de qo vide sis, qæ ex Capitolino *suprà* adduximus *ad* § 7. & qæ apud eundem de eodem sequntur. Proinde caligine septis undiq; nihil lucis cùm affulgeat, nihil certi renunciare datur. Ego itaq; ἐπέχω, & (qod in ambiguis solet) mihi *non liqere*, ingenuè profiteor. Addito tamen, potuisse Marci consanguineum aliqem qi *proavi materni* utriusq; communis (*Catilius Severus* dictus is, Capitol.) nomen gesserit, *fratris* nomine designari. alii viderint.

Φιλοίκειον] De Vero Capitolinus, enumeratis omnibus ejus magistris in diverso genere scientiarum, *Hos omnes*, inqit, *amavit unicè, atq; ab his invicem dilectus est.* Atqe hoc esse τὸ φιλοίκειον, qod á Fratre suo Vero didicisse Marcus profitetur, censet Salmas. *ad Capit.* ambigo tamen. Marci verò τὸ φιλοίκειον habemus à Capitolino his verbis, commendatum, dixerim, an perstrictum? *Jam in suos tantâ fuit benignitate, ut cùm in omnes propinqos cuncta honoris ornamenta contulerit, tum in filium Commodum, & qidem scelestum atqe impurum, citò nomen Cæsaris, & mox sacerdotium, statímqe nomen Imperatoris, ac triumphi participationem, & consulatum.*

Φιλάληθες]. *Simplicitatem* certè Vero tribuisse Severum, eandémq; in illo adamâsse Pium monuimus

mus *suprà ad* § 9. sed & Capitolin. de eodem, *Erat,* inqit, *motum simplicium, & qi adumbrare nihil posset.* Verùm istud infirmitatis potiùs καὶ ἠλιθιότητος ἤτοι εὐηθείας, qàm candoris ingenui καὶ φιλαληθείας fuerit. *nihil potuisse*, dicit; *nihil voluisse adumbrare*, non dicit. Siqidem idem eidem alibi impingit, (qòd & suprà notavimus) *callidam severitatis simulationem:* qâ nimirum per imperii initia, graviter se, & ad Marci mores egerit. Cæterùm *membrana tenuis, & bracteata* tantùm (ut cum Seneca *epist.* 115. loqar) erat illa severitas, cujus fucus facilè deprehendi poterat. nec personam illam diu sustinuit; sed ad ingenium indolémq; pravam citò deflexit. docuitq; verum esse, qod Gregorius Naz. *orat. in Jul.* 1. Ὡς οὐδὲν προσποιητὸν, μόνιμον .i. *qæ simulata sunt, diuturna esse non posse.* ut Ambrosius *de Offic. l.* 2. *c.* 22. Ego interim non video (qod & priùs monui) qomodo Capitolinus sibi ipse constet, qi in Vero modò *simplicitatem* prædicat, modò *callidam simulationem,* tanqam vitium illi ingenitum, notat. At Marcum hac ratione *pro Vero Verissimum* appellabat Adrianus. Cass. & Capitol.

Φιλοδίκαιον] Verùm Pio an Marco (nam ambiguè locutus est) *fidem, non & amorem exhibuisse,* avtor est Capitolinus. Est avtem *fides justitiæ pars;* ut Cicero, *Offic. l.* 1. Cæterùm *fides* ab *amore* sejuncta, φιλοδικαίου elogium nevtiqam meretur. Utrumq; avtem hoc & φιλάληθες & φιλοδίκαιον interpres Anglic. (qâ ratione motus, mihi incertum) omisit.

Θρασέαν] De Thraseâ Pæto, Tacit. *annal. l.* 16. Dio Cass. in *Neron.* & in *Dioclet.* Sveton. *l.* 6. *c.* 37. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. in *Epictet. dissert. l.* 1. *c.* 1.

Ἑλβίδιον] De Helvidio Prisco, Thraseæ genero, Tacit. *ibid.* & *histor. l.* 4. Dio Cass. in *Vespas.* Sveton. *l.* 10. *c.* 15. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. *l.* 1. *c.* 2. & *l.* 3. *c.* 26. & Plin. min. *l.* 9. *epist.* 23.

Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον] De his, præter cæteros historicos, fusissimè Plutarchus; qi ex professo res gestas horum omnium descripsit. Verùm qid cum heroibus istis L. Vero, homini *vitiorum Cajanorum, & Neronianorum, & Vitellianorum æmulo, & in pluribus Neroni?* Capitolini sunt de Vero verba. Nero scil. alter Thraseam Marco conciliaverit, & in notitiam ipsius eum insinuaverit? Accedit, qod ex hîc positis videri possit, Marcum Lucio in disciplinam qandoqe datum; & ab eodem, in eis, qæ referuntur istic, aliqâ saltem ex parte, institutum. Verùm repugnat planè sententiæ huic, tum utriusq; ætas, cùm Marcus Lucium antecesserit, utpote qi Pii filiam ideò duxerit uxorem, qòd Lucius, cui ab Hadriano destinata fuerat, impar ætate videbatur, filiámqe suam Lucillam nomine eidem Vero jam transnominato nuptum dederit: tum etiam qòd Lucius hic, post septimum annum in familiam Avreliam traductus, *Marci moribus & avtoritate format.* perhibetur. Vide Capitolinum in *Marco* (sed à Salmasio restitutum) & in *Vero.* Alius igitur est necessariò Marci frater reqirendus, in qem ista possint competere.

Πολιτείας ἰσονόμου] Πολιτείαν ἰσόνομον & noster istic, & Plut. in *sap.* 7. *sympos.* appellat τὴν δημοκρατείαν. in qa singulis qibusqe civibus jus ex æqo competit. Ἰσονομίαν eandem appellat Herodotus; apud qem Otanes *l.* 3. Πλῆθος δὲ ἄρχον, πρῶτα μὲν οὔνομα πάντων κάλλιστον ἔχει ἰσονομίην. Eúmq; secutus Thucydides, qi *l.* 3. Οἱ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες, μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες, ἆθλα ἐποιοῦντο, &c. Qanqam avtem, ut Sen. *ep.* 30. *Prima pars æqitatis est æqalitas.* non immeritò tamen Plutarchus, Πασῶν ἀδικιῶν μεγίστην εἶναι τὴν ὀχλικὴν ταύτην ἰσότητα, pronunciat, in *sympos. probl. l.* 8. *c.* 2. &, *æqalitate istâ nihil inæqalius;* Plinius min. *l.* 2. *ep.* 12. Nec sanè minùs veritati consonum qicqam, qàm Lactantii illud *instit. l.* 5. *c.* 14. *Ubi non sunt universi pares, æqitas non est.* Itaqe non infrunitè Lycurgus, monenti *democratiam* induceret, *Tu,* inqit, *eam primò domi tuæ instituas.* Plut. *sap. sympos.* & in *apoph.* qi & eo nomine eundem lavdat, *sympos. probl. l.* 8. *c.* 2. qod *proportionem arithmeticam,* tanqam δημοκρατικὴν καὶ ὀχλικὴν, repudians, *geometricam* ejus loco in rempubl. à se efformatam induxit. Ἡ μὲν γὰρ, inqit, ἀριθμῷ τὸ ἴσον, ἡ δὲ λόγῳ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει. Vide Casavbon. *ad Sveton. l.* 2. *c.* 51. Potest tamen & πολίτεια ἰσόνομος à Marco dicta videri, *in qa juxta legum præscripta jus cuiq; ex æqo redditur.* Ità Plinius in *panegyr. Trajano: Dicitur actori, atq; etiam procuratori tuo, In jus veni, seqere ad tribunal nam tribunal qoqe excogitatum principatui,* (ità Lips.) *est par cæteris. Sors & urna fisco judicem assignat. eodem foro utuntur principatus & libertas. qæ præcipua tua gloria est, sæpe vincitur fiscus; cujus mala cavssa nunqam est, nisi sub bono principe.* Sed & de Marco ipso Evtropius, *Hic cum omnibus Romæ æqo jure egit.* Cæterùm tale potiùs est regium regimen, qale verbis seqentibus depingit.

Τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων] Clavdian. *in Stilicon.*

Fallitur egregio qisqis sub principe credit
Servitium; nusqam libertas gratior extat.

Optimè itaqe Evripid. *Ægeo* à Stobæo lavdatus, *tom.* 2. *tit.* 47.

Ἀνδρὸς δ' ὑπ' ἐσθλοῦ καὶ τυραννεῖσθαι καλόν.
Perferre regnum rege sub bono juvat.

Certè Marcus noster, si Capitolino credimus, *cum populo non aliter egit, qàm est actum sub civitate libera.* Itaqe cùm pecunias ex publico ad bella gerenda à Senatu postularet, Ἡμεῖς γὰρ, inqit, οὕτως οὐδὲν

ἴδιον ἔχομεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ οἰκοῦμεν. refert Cassius. Qin & de eodem Aristides: Φιλανθρωπία γε μήν τις μείζων ταύτης καὶ φανερωτέρα, ἢ κατεπτηχὸς ἅπαν τὸ ὑπήκοον, καὶ ὑπὸ φόβου δεδουλωμένον, πολλῶν τῶν κατηκόων περιιόντων καὶ ὠτακουστούντων κατὰ πάσας τὰς πόλεις, εἴ τις φθέγξαιτό τι, ἐλεύθερον δ᾽ οὐδὲν οὔτε φρονῆσαί τι οὔτε εἰπεῖν οἷόν τε ὄν, ἀνῃρημένης τῆς σώφρονος καὶ δικαίας παῤῥησίας, τρέμοντος δ᾽ ἑκάστου σκιάν· ἀπήλλαξε τοῦ φόβου τούτου, καὶ ἐλευθέρωσε τὰς ἁπάντων ψυχάς, ἀνέλαβε καὶ ὁλόκληρον ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς. Lavs est Nervæ apud Tacitum, in *vita Agricolæ*, qòd *res olim dissociabiles miscuerit, Principatum & libertatem.* lavs eadem & Marco nostro, hisce avtoribus debetur.

Τὸ ἀμελὲς] *Curis vacuum*, Xyl. ad seqentia refert M. Cas. *tenorem constantem in philosophiæ studio æstimationéqe observare, curis distractionibúsqe aliis nevtiqam interruptum.* forsan tamen *corporis neglectum* Marcus voluit. Si tamen locus integer fuerit. siqidem τὸ ἀμελὲς alioqi in vitio plerumqe ponitur. qin & infrà § 17. talem se habuisse fratrem prædicat, qi moribus suis πρὸς ἐπιμέλειαν ἑαυτοῦ excitaret ipsum.

Ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας] De Pio certè Avr. Victor. *Adeò æqalis probísqe moribus, uti planè docuerit, eò demum fortunatas urbes fore, si regna sapientiæ sint.* Respexit ad celeberrimum Platonis illud, qod Oraculi vicem jam diu obtinuit, nunqam bene cum rebus humanis actum iri, aut civitates probè constitutas fore, πρὶν ἂν ἢ τὸ τῶν φιλοσοφούντων ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς γένος εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικάς, ἢ τὸ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἔκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφήσῃ. *epist.* 7. & *polit. l.* 6. Ἐὰν μή, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἢ οἱ βασιλεῖς τε καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταυτὸν ξυμπέσῃ δύναμίς τε πολιτική, καὶ φιλοσοφία. Qod Hierocles *de Providentia l.* 2. apud Photium *cod.* 252. sic expressit. Τοὺς φιλοσόφους ἄρχοντας ταῖς πόλεσιν ἐφεστάναι, ἵνα λήξωσί ποτε τῶν κακῶν· καὶ ὡς οὐκ ἄν ποτε εὐδαιμονήσει πόλις, εἰ μὴ αὐτὴν διαγράψειαν οἱ τῷ θείῳ παραδείγματι χρώμενοι. Ex Juliani mente Gregorius Naz. στηλιτ. 1. Χρῆναι γὰρ φιλοσοφίαν καὶ βασιλείαν, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος, εἰς ταυτὰ συνελθεῖν. Cicero *ad Qint. frat. ep.* 1. sic extulit. *Tum deniq; fore beatas respublicas, si avt docti & sapientes homines eas regere cepissent, avt qi regerent, omne suum studium in doctrina ac sapientia collocâssent. hanc conjunctionem videlicet potestatis ac sapientiæ, saluti censuit civitatibus esse posse.* Justinus in *apolog.* 2. Ἔφη γάρ που καὶ τις τῶν παλαιῶν, Ἂν μὴ οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσι, καὶ οἱ ἀρχόμενοι, οὐκ ἂν εἴη τὰς πόλεις εὐδαιμονῆσαι. de principibus subditísqe simul pronunciavit, qod de illis solis Plato dixerat. præsumpsisse Platonem forsan existimavit, principe philosophante, idem & populum facturum. Ità certè de Numâ Plutarchus: Ἐναργὲς ἐξήνεγκε παράδειγμα καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ἣν ὕστερος ἐκείνου οὐκ ὀλίγοις χρόνοις γενόμενος ἐτόλμησεν ἀφεῖναι περὶ πολιτείας, ὡς μία κακῶν παῦλα καὶ λύσις ἀνθρώποις ἐστὶν ἔκ τινος τύχης θείας, εἰς ταυτὸ διανοίᾳ φιλοσόφῳ βασιλικὴν συμπεσοῦσαν δύναμιν, ἐγκρατῆ καὶ ὑπερδέξιον τῆς κακίας τὴν ἀρετὴν καταστῆσαι. μακάριος μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ σώφρων ὡς ἀληθῶς· μακάριοι δ᾽ οἱ συνήκοοι τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων. τάχα γὰρ οὐδὲ ἀνάγκης τινὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλούς, οὐδὲ ἀπειλῆς αὐτοὶ δ᾽ τὴν ἀρετὴν ἐν ἐνδήλῳ παραδείγματι καὶ λαμπρῷ τῷ βίῳ τοῦ ἄρχοντος, ἑκουσίως σωφρονοῦσι καὶ συσχηματίζονται πρὸς αὐτόν. De Osiride pariter Synesius *de provident.* Καὶ παιδείαν ἐν Ὀσίρει ἠξίου τιμᾶν. παιδείαν γὰρ ἀρετῆς ᾤετο πηγὴν εἶναι. unde per Ægyptum totam eo regnante virtutem adeò floruisse, ὡς ἐοικέναι τὴν χώραν ἀρετῆς διδασκαλείῳ, τῶν παίδων πρὸς ἕνα βλεπόντων τὸν ἡγεμόνα, καὶ δρώντων τε ἓν ὅ τι ὁρῷεν, καὶ λεγόντων ἓν ὅ, τι ἀκούοιεν. Idem Synesius *ad Arcad. Imper. de regno:* Ὑπὲρ φιλοσοφίας εὖν ηὖγμαι· καὶ εἴη γε τυχεῖν τῆς εὐχῆς, ἧς Πλάτων εὐξάμενος οὐκ ἐτύχησεν. ἴδοιμί σε τῇ βασιλείᾳ προσειληφότα φιλοσοφίαν. Qod in Arcadio optaverat Synesius, in Justiniano contigisse refert Apapetus in paræn. Ἐφ᾽ ἡμῶν ἀνεδείχθη τῆς εὐζωίας ὁ χρόνος, ὃν προεῖπέ τις τῶν παλαιῶν ἔσεσθαι, ὅταν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσι· καὶ γὰρ φιλοσοφοῦντες ἠξιώθητε βασιλείας, καὶ βασιλεύοντες οὐκ ἀπέστητε φιλοσοφίας. Cæterùm qod ille videre optaverat, iste vidisse se profitetur, id in Marco nostro ab omnibus agnitum est. Huic etenim, Capitolino referente, *sententia Platonis semper in ore fuit: Florere civitates, si avt Philosophi imperarent, avt Imperatores philosopharentur.* Nec in vita, qam in ore, minùs; qum, ut idem avtor est. *honoribus in se receptis, philosophiæ operam vehementer dederit; tantúmqe in eo philosophiæ studium fuerit; ut adscitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad Philosophorum domos discendi cavssâ ventitaret.* qod & Cassius etiam his verbis affirmavit, Λέγεται καὶ αὐτοκράτωρ ὤν, μὴ αἰδεῖσθαι, μηδὲ ὀκνεῖν ἐς διδασκάλου φοιτᾶν. Qin & conspicatum hoc Lucium qendam, philosophum & ipsum, ad cœlum manibus sublatis, exclamâsse refert Philostratus in *Herode*, & ex Philostrato Svidas, Ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηράσκων ἤδη, δέλτον ἐξαψάμενος, ἐς διδασκάλου φοιτᾷ, ὥσπερ οἱ παῖδες; *Proh Jupiter, Romanorum Rex senescens jam, libro ad latus appenso, sicut pueri solent, ad præceptoris ædes itat!* Verùm tantum abest ut hoc sibi Marcus dedecori putârit, avt à verè sapientibus ei notam aliqam attraxerit, ut contrà studium philosophiæ constans & indefessum nomen illi celeberrimum conciliârit. Itaq; non immeritò forsan & Diocletianus, Capitolino referente, *vitâ & clementiâ talem se cupere, qalis fuerit Marcus, etiamsi philosophiâ*

phiâ nec Plato esse possit, si revertatur in vitam. Qin & à Casavbono nostro ad Pers. Sat. 1. elogio honoratissimo planè amplissimóq; isto ornatur; *Sapientissimus ille Imperator Marcus,* ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφικώτατος. In eam deniq; propter doctrinam virtutémq; existimationem venisse dicitur, ut eo imperante ferrent palam, *Platonis impletum esse verbum, qo dicebat, Tum orbem terrarum feliciter habiturum, cùm contigisset ut Philosophi rerum potirentur.* Fulgos. *memorab. l. 2. c. 5.* De Leone cognomine Sapiente, Baronius, *annal. tom. 10. ann. 911.* ubi orationem ejusdem qandam piam admodum ac eruditam recitaverat; *Ità planè cùm vel Philosophi Christiani regnant, vel reges philosophantur.* E nostris, De Henrico I. Gvilielmus Malmesbur. *l. 5. Fuerunt illi (ut verè confirmo) literæ, qamvìs tumultuariè libatæ, magna supellex ad regnandi scientiam, juxta illam Platonis sententiam, qâ dicit, Beatam esse rempublicam, si vel Philosophi regnarent, vel reges philosopharentur.* Et de Jacobo Rege Andr. Dunæus, ἐν τῇ δεξιώσει. Πέφυκε συνῆφθαι ὁμοῦ, μεγάλη τε ἐξουσία καὶ περιττὴ φρόνησις· ἧς συζυγίας οὐδὲν γένοιτ' ἂν τῷ βίῳ μακαριώτερον. ἂς ὅταν εἰς ταυτὸν τῷ φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἡ μεγίστη δύναμις ἐν ἀνθρώποις ξυμπέσῃ, τότε πολιτείας ἀρίστης, καὶ νόμων τῶν τοιούτων φύεται γένεσις, φησί που Πλάτων· Deniqe in hanc eandem mentem Doctores Hebræi: איזהו אדם ראוי למלוך ואמר חכם או מלך שידרוש החכמה *Ecqis homo est regno dignus? vel sapiens, vel rex sapientiæ studiosus.* Qanqam Platonis sententiam illam, tot avtoribus tantísqe comprobatam, ridet exagitátqe multis apud Athenæum *dipnosoph. l. 5.* Masurius, Themistius etiam censuræ subjicere est avsus. Sic enim ille *ad Jovianum Imp. orat.* 12. Πλάτων μὲν οὖν, εἰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα θεῖος καὶ αἰδοῖος, ἀλλὰ τοῦτόν γε ἀτεχνῶς ἀποκεκινδυνευμένος προήκατο λόγον, ὅτι μὴ πρότερον τὰ κακὰ λήξει τοῖς ἀνθρώποις, πρὶν ἂν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν. Mox Aristotelem Platoni opponens, qi dixerit è contrario, φιλοσοφεῖν μὲν τῷ βασιλεῖ, οὐχ ὅπως ἀναγκαῖον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐμποδών· τὸ δὲ φιλοσοφοῦσιν ἀληθινῶς ἐντυγχάνειν, εὐπειθῆ καὶ εὐήκοον. hunc probans, ἔργων γὰρ ἀγαθῶν, inqit, τὴν βασιλείαν ἐνέπλησεν, οὐχὶ ῥημάτων. qasi in verbis, non in factis philosophia consistat. Concludit ipse; Ἀγαπῶμεν δὲ, εἰ φανείη ποτὲ βασιλεὺς, οὐκ αὐτὸς αὐτουργῶν φιλοσοφίαν, τοῖς δὲ φιλοσοφοῦσιν ἀληθῶς εὐπειθὴς καὶ ὑπήκοος. Atqi à regibus sacræ philosophiæ, an theosophiæ, studium etiam codex divinus exigit, *Deut. c. 17. v. 16, 17.* Cæterùm, missis his, qæ hîc Marcus, qî possint Lucio competere, non video, cujus vita, tum principis, tum & privati, à philosophica disciplina fuit semper alienissima.

Τὸ πιστευτικὸν περὶ τὸ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι] Apud Livium *l. 22.* Acedux Hispanus; *vult sibi qisqe credi; & habita fides ipsam plerumqe obligat fidem.* Et Seneca, *epist. 3. Fidelem si putaveris, facies.* De amore pariter habeas. Imò idem de utroqe Plut. in *præcept. conjugal.* Ποιεῖ γὰρ καὶ τὸ πιστεύειν, δοκεῖν πιστεύεσθαι. καὶ τὸ φιλεῖν, φιλεῖσθαι.

Τὸ ἀνεπίκρυπτον] Verùm reverâ Capitolinus (qod & suprà non semel monuimus) ait fuisse *morum simplicium, & qi adumbrare nihil posset.* nec tamen eum esse existimo, de qo Marcus istîc. Certè fratrem suum, qisqis is fuerit, talem Marcus hîc depingit, qalem Achillem (puto) Ennius apud Gellium *lib. 19. cap. 8.* --*eo ego*, inqit, *ingenio*

Natus sum, amicitiam atqe inimicitiam in fronte
promptam gerere.

De Clearcho itidem Xenophon, *expedit lib. 2.* Τὸ στυγνὸν, τό τε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι. vid. *l. 11. § 15.*

Τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ, περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί οὐ θέλει] Contrà prorsus qàm Domitianus, qi κρυψίνους Dioni Cassio prædicatur. & qàm Tiberius multò magís; qi sensus ità privatos obtegere est solitus, ut ancipiti eventu, qid expeteret, qid aversaretur, ariolari suos necesse fuerit, & gravissimam sæpe officiis eis offensionem incurrerent, qibus potissimùm demereri se posse sperabant. Eum nobis sic Cassius *lib. 57.* depingit. Φύσει δὲ ἰδιωτάτῃ ἐκέχρητο. οὔτε γὰρ ὧν ἐπεθύμει προσεποιεῖτό τι, καὶ ὧν ἔλεγεν, οὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐβούλετο· ἀλλ' ἐναντιωτάτους τῇ προαιρέσει τοὺς λόγους ποιούμενος, πᾶν τε ὃ ἐπόθει ἠρνεῖτο, καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει προεβάλλετο· ὠργίζετό τε ἐν οἷς ἥκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ ἐπιεικὴς, ἐν οἷς μάλιστα ἠγανάκτει, ἐδόκει εἶναι· ἠλέει τε δῆθεν, οὓς σφόδρα ἐκόλαζε, καὶ ἐχαλέπαινεν, οἷς συνεγίνωσκε· τόν τε ἔχθιστον ὡς οἰκειότατόν ἐστιν ὅτε ἑώρα, καὶ τῷ φιλτάτῳ ὡς ἀλλοτριωτάτῳ προσεφέρετο· τό τε σύμπαν, οὐκ ἠξίου τὸν αὐταρχοῦντα καταφανῆ ὧν φρονεῖ εἶναι· καὶ εἰ μὲν μόνα ταῦτ' εἶχεν, ἀφύλακτος ἂν τοῖς εἰς πεῖραν αὐτοῦ ἐλθοῦσιν ἦν· πρὸς γάρ τοι τὸ ἐναντιώτατον πάντα ἀναλαμβάνοντες, ἐκ τοῦ ἴσου τό τε μὴ βούλεσθαι δή τι αὐτὸν τῷ πάνυ ποθεῖν, καὶ τῷ ὀρέγεσθαί τινος τὸ μὴ ἐφίεσθαι ἐνόμιζον. νῦν δὲ ὠργίζετο, εἴ τις αὐτοῦ συνεὶς φανερὸς ἐγένετο· καὶ πολλοὺς οὐδὲν ἄλλο σφίσιν, ἢ ὅτι συνενόησαν αὐτὸν, ἐγκαλέσαι ἔχων, ἀπέκτεινε. ὥστε χαλεπὸν μὲν ἦν αὐτῷ συνιέναι ποιεῖσθαι· πολλὰ γὰρ οὔτε πρὸς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ βουλόμενον συναινοῦντές οἱ, ἐσφάλλοντο. χαλεπώτερον δὲ συνιέναι· τήν τε γὰρ ἐπιτήδευσιν αὐτοῦ καταφωρῶν, κἀκ τούτου καὶ ἄχθεσθαι αὐτῇ ὑποπτεύοντο. μόνος οὖν, ὡς εἰπεῖν, ὑπὲρ τοῦ ἀσυνιώτατόν ἐστι, διεγένετο, ὃς οὔτ' ἠγνόησε τὴν φύσιν αὐτοῦ, οὔτ' ἤλεγξεν· οὕτω γὰρ, οὔτε πιστεύσαντες αὐτῷ ἠπατήθησαν, οὔτε ἐνδειξάμενοι νοεῖν ἃ ἔπραττεν, ἐμισήθησαν· πάνυ γὰρ πολὺν ὄχλον παρεῖχεν, εἴ τέ τις ἐναντιοῦτο οἷς ἔλεγεν, εἴτε καὶ συναίροιτο. τὰ μὲν γὰρ ἀληθῶς γίγνεσθαι, τὸ δὲ δοκεῖν βούλεσθαι, πάντως τέ τινας πρὸς ἑκάτερον.

ὡς ἑκάτερον ἐναντιωθέντος εἶχε, καὶ διὰ τοῦτο, τοὺς μὲν τῆς ἀληθείας, τοὺς δὲ τῆς δοκήσεως ἕνεκα ἤχθαιρε. [...]ed & de Domitiano, Cassius idem, *lib.* 6, 7. Καί τοι καὶ τοῦτο δεινότατον ἔχεν, ὅτι καὶ κολακεύεσθαι ἤθελε, καὶ ἀμφοτέροις ὁμοίως ἤχθετο, καὶ τοῖς θεραπεύουσι, καὶ τοῖς μή· τοῖς μὲν, ὅτι θωπεύειν, τοῖς δὲ ὅτι καταφρονεῖν ἐδόκουν.

§ 15. Παράκλησις Μαξίμου] *Maximus me adhortatus est.* Xyl. Verùm addititium videtur [κλῆσις] illud. lego, Παρὰ, ut suprá. atqe ità citare comperio Is. Casavbonum *ad vitam Marci.* Legere tamen videtur Salmas. *ibid.* Παρὰ Κατούλου καὶ Μαξίμου. Sed cum *Catuli* suprà § 13. meminerit, qare denuò, præter morem suum, eundem reponeret, cavssam nullam video. minúsqe jam placere sibi, qod olim voluerat, vir candidissimus profitetur. Meric. Cas. Παρὰ Κλ. Μαξίμου, *à Clavdio Maximo. Cl. Maximus* inter *Stoicos* à Capitolino recensetur, qibus Marcus noster in disciplinam se dederit. Verùm nec viro clarissimo ea lectio probatur; qum nec in aliis citandis duplici nomine sit usus, παρὰ Οὐήρου, παρὰ Διογνήτου, παρὰ Ῥουστίκου, παρὰ Σέξτου, παρὰ Φρόντωνος, παρὰ Κατούλου. *Ergò & hîc scripsit*, inqit, παρὰ Μαξίμου. *Et sic legendum censeo.* Cui accedit & *ad Capitolinum* Casavboni patris calculus, qi *solis cognominibus Catulum Maximúmqe* monet, *à Marco in hoc scripto nuncupatos.* Etiamsi avtem Μάξιμον Τύριον Evsebius in *canone chronico* (utì ex Georgio monacho patet, qi eundem transcripsit) inter Marci nostri præceptores collocaverit; unde & supplendus videtur Marianus Scotus, apud qem *Maximi* nomen intercidit, *Tyrii* remansit; vix adducor tamen ut credam qod Viri illustres Jos. Scaliger *notis in Evseb.* & Jac. Cappellus *histor. Eccles. cent.* 2. avtumant, *Maximum* hunc, *Tyrium* illum esse, cujus extant διαλέξεις, cùm iste qantus qantus est, totus *Platonicus* esse videatur, illum *Stoicum* extitisse consentiunt avtores. Sed & *Tyrium* istum sub Commodo, non sub Marco, Romæ διατρῖψαι Svidas prodiderit.

Τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ] *ut suo exemplo meipsum regerem.* Xyl. ad verbum, *se continere*, vel, *sui continentem*, sive *potentem esse*, ut Flaccus, *carm. l.* 3. *od.* 29. & Seneca, *ad Marc. c.* 20. vel etiam, *Sibi imperiosum*, ut Flaccus idem *Serm. l.* 2. *c.* 7.

Qisnam igitur liber? Sapiens, sibi qi imperiosus.

Sic κρατεῖν τῆς χειρὸς apud Plutarchum Aristides. de Themistocle qem peculatús reum agebat, ex Tragico an Comico aliqo;

Σοφὸς μὲν ἀνὴρ, τῆς δὲ χειρὸς οὐ κρατῶν.
Sapiens qidem vir, sed manus non continens.

h. e. manum (à publico, sive alieno) continere ac cohibere havd potis. Et κρατεῖν ὀργῆς. Dionysius Halicarn. apud Stob. tom. 2. tit. 20. Ὅτι μεγάλου καὶ δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος τὸ κρατεῖν ὀργῆς, ἡ πρόνοια καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ μὴ περιπεσεῖν μείζων. Ὀργῆς κρατεῖν dixit, qod ὀργὴν κατέχειν Menander.

Ὅσος τὸ κατέχειν ἐστὶ τὴν ὀργὴν πόνος;
Cohibere qantus impetus est iræ labor!

Rex sapientissimus, *Proverb. c.* 16. *v.* 32. *Potior est longanimis robusto; & qi in animum suum imperium obtinet, expugnante civitatem.* Græc. Κρείσσων ἀνὴρ μακρόθυμος ἰσχυροῦ· ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς, καταλαμβανομένου πόλιν. Optimè, Siqidem, ut Plut. *de ira cohib.* Ἀνθρώπων μὲν κρατῆσαι, καὶ χεῖρας βελτιόνων, ὑπῆρξε· τὸ δ' ἐν ψυχῇ στῆσαι κατὰ θυμοῦ τρόπαιον, μεγάλης ἐστὶ καὶ νικητικῆς ἰσχύος. Socratis dictum est, à Stobæo relatum tom. 1. *l.* 2. tit. 7. μεγίστην μὲν ἀρχὴν εἶναι τὴν βασιλείαν, ἀρίστην δὲ τὸ ἑαυτοῦ ἄρχειν. & de Alexandro Plut. τοῦ νικᾷν τοὺς πολεμίους, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἡγεῖτο. Seneca, *de Benef. l.* 5. *c.* 7. *Gentes facilius est barbaras impatientésqe alieni arbitrii regere, qàm animum suum continere, & tradere sibi.* &, *epist.* 75. *Hæc est absoluta libertas, in seipsum habere maximam potestatem. inæstimabile bonum est suum fieri.* Et, *epist.* 113. *Sibi imperare maximum est imperium.* Et, *qæst. nat. l.* 3. *Nulla major est victoria, qàm vitia domuisse. innumerabiles sunt, qi urbes, qi populos habuere in potestate; pavcissimi, qi se.* Horat. *Carm. l.* 2. *od.* 2.

Latiùs regnes avidum domando
Spiritum, qàm si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterqe Pœnus
Serviat uni.

Et Clavd. *de* 4. *Cons. Honor.*

--tunc omnia jura tenebis,
Cum poteris rex esse tui.--

Rectiùs enim is appellabitur Rex, (qi hoc præstiterit,) *qàm Tarqinius, qi nec se nec suos regere potuit.* Cic. *de fin. l.* 3. Dio Prus. *Orat.* 49. Τοῦτό γε ὄντως φιλοσόφου τὸ ἔργον, ἡ αὐτοῦ ἀρχή. Τῷ δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἰσχυρῶς καὶ ἐγκρατῶς ἔχοντι, οὐ χαλεπὸν ἤδη καὶ συμπάντων ἀνθρώπων κρείττω γίνεσθαι. Et rursus, Ὁ τοίνυν φιλόσοφος αἰεὶ αὐτοῦ ἄρχει· ὃ τῷ παντὶ χαλεπώτερον, ἢ συμπάντων μὲν ἑλλήνων, συμπάντων δὲ βαρβάρων βασιλεύειν. Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 11. § 29.

Κατὰ μηδὲν περίφορον] ità Basil. Verùm περίφορον vox est navci. παράφορον D. Junius vult. qod Xyl. etiam legisse videtur, qum *præcipitem* vertit. Est enim παράφορος propriè qi *transversus abripitur*; eíqe optimè opponitur, qi in suo sui imperio se continet. ità Herodian. *l.* 8. de qibusdam qi fluvium tranare volentes in aqas unâ cum eqis se dederant, παρενεχθέντες ἀπώλοντο. *Vi fluminis abrepti perierant.* indè ἡ παραφορὰ à torrente flumine translatum, *l.* 5. § 23 & *l.* 12 § 14. ὁ κλύδων παραφέρει, *æstus abripere*, dicitur. at Lugd. περίφορον exhibet. qod secutus M. Casavb. *circumactum*

cumactum reddidit. atqe ità περιφέρεσθαι etiam usurpatur ab Apostolo, de hominibus instabilibus, qi cùm judicio certo nulli nitantur, ab aliis facilè circumaguntur, *ad Eph. s. c. 4 v. 14.* κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ διδασκαλίας. metaphora ducta à navibus ἀνεμιστοῖς, uti priùs dictum, ad § 8. Sed prius illud magis arridet. Vide *l. 2. § 7.*

Ἐν ταῖς ἄλλαις περιστάσεσι] περιστάσεις istic, ut Galeno supra ad § 12. adducto, pro *rebus* ejusmodi nos *circumstantibus*, qæ negotium nobis molestiámqe aliqam facessant. de qa vocabuli hujus significatione dicetur ulterius ad *l. 9 § 13.*

Τὸ εὐκρατὲς τοῦ ἤθους] *mores benè temperati.* sive *morum insigne temperamentum.* De Avfidio Cicero *ad famil l. 12. ep. 37. Est avtem ità temperatis moderatísque moribus, ut summa severitas, summa cum humanitate jungatur.* Idem de Lentulo *ad Attic. l. 4. epist. 6. Virum bonum, & magnum hominem, & in summa magnitudine animi, multâ temperatum humanitate.* Tractum videtur ab aëris constitutione temperata, qando nec æstu torret, nec vexat frigore. Æschines (hujus enim esse docent Laërt. Athen. alii) *Axiocho:* οὔτε γὰρ χεῖμα σφοδρὸν, οὔτε θάλπος ἐγγίνεται, ἀλλ' εὔκρατος ἀὴρ χεῖται, ἁπαλαῖς ἡλίου ἀκτῖσιν ἀνακιρνάμενος. Potest & à vino aqâ mitigato. in qibus miscendis si justa ratio habita fuerit, (artis avtem id esse docet Athenæus *l. 10.*) ἀφαιρήσει ἡ κρᾶσις τοῦ οἴνου τὸ βλάπτον, οὐ συναιρεῖται τὸ χρήσιμον. Plut. *de leg. poet.* Inde οἶνος εὔκρατος, Polluci *l. 6. c. 3.*

Οὐ σχετλίως κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων] *Ut qæ instituissem, expeditè, nec magnâ cum molestia perficerem.* Xyl. *Negotia, qæcunqe ea fuerint, cùm exqisitè, tum sine qiritatione, exeqi.* M. Casavb. Eoqe sensu τὸ κατεργάζεσθαι usurpâsse Xenophon videtur, *memorab. l. 4.* Καίτοι γε τοσούτῳ ταῦτα ἐκείνων δυσκατεργαστότερα φαίνεται, ὅσῳ περ πλειόνων περὶ ταῦτα πραγματευομένων, ἐλάττους οἱ κατεργαζόμενοι γίγνονται. Thucydides etiam *l. 4.* Οὕτω τῇ παρούσῃ εὐτυχίᾳ χρώμενοι, ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπορώτερα μεγάλῃ τε ὁμοίως καὶ ἐνδεεστέρᾳ παρασκευῇ κατεργάζεσθαι. Vide *l. 9. § 12.* Usurpatur & de cibis digerendis concoqendísqe: unde alimenta εὐκατέργαστα, *concoctu facilia,* & δυσκατέργαστα, *concoctu difficilia,* in medicorum scriptis freqentissima. & indè forsan mutuatum fuerit.

Πάντας αὐτῷ πιστεύειν] De Xenocrate Laërt. *l. 4.* Ἦν δὲ καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα. ὥστε μὴ ἐξὸν, ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. *Tantæ apud suos fidei existimationem obtinuit, ut qod nemini cuiqam alioqi licitum, huic etiam injurato testimonium perhibere Athenienses permitterent.* Vide *ad l. 3. § 5.* Eâdem ferè apud eosdem avtoritate fidéqe pollebat Aristides: sed & apud Romanos Cato Uticensis. Unde factum, ut de rebus fide omni prorsus indignis παροιμιωδῶς diceretur, Τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος λέγοντος πιθανόν ἐστιν. *Hoc nec Catone prædicante fidem meretur.* Plut. *in Caton.* Malè avtem Xyl. istic, *Dicebat sibi verba facienti,* &c. qasi hoc de se prædicâsse Maximus diceretur, qod tam à Maximi moribus qàm & à Marci mente alienum est.

Ὅτι οὐ καλῶς πράττει] Geminum de Jesu nostro elogium populi apud *Marc. c. 7. v. 37.* καλῶς πάντα πεποίηκε. Sed & de Davide dictum *hist. Regum l. 2. c. 3. v. 36. Populo rectum videbatur, qicqid rex fecerat.*

Τὸ ἀθαύμαστον καὶ ἀνέκπληκτον] alterum horum interpres Ang. omisit. Vide *l. 12. § 13.* Zenonis placitum est apud Laërt. *l. 7.* τὸν σοφὸν οὐδὲν θαυμάζειν. Qin & Zenone prior Democritus apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* Σοφίην ἄθαμβον, ἀξίην πάντων καὶ τιμιωτάτην, pronunciavit. Nec Democrito in hoc prorsus qicqam adversatur Heraclitus; Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. qod usurpat Plutarch. *de Poet. leg. c. 10.* & *de avdiend.* Verùm illi moderantiùs. At utroqe isto antiqior longè Pythagoras, Zenoni planè σύμψηφος, hunc sese ex philosophia fructum percepisse professus est, τὸ μηδὲν θαυμάζειν, *qòd nihil admirarctur,* sive *qòd nihil admiratione suâ dignum duceret.* qod tamen perperam à qibusdem acceptum monet Plut. *de avdiend.* Hinc Horat. *l. 1. epist. 6.*

Nil admirari prope res est una, Numici,
Soláqe, qæ possit facere & servare beatam.

Ex adversùm tamen Plato in *Theæteto:* Μάλα φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν· οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη· καὶ ἔοικεν ὁ τὴν Ἶριν Θαύμαντος ἔκγονον φήσας, οὐ κακῶς γενεαλογεῖν. Cui & Clemens Alex. calculum contribuit suum, *Stromat. l. 2.* Τῆς ἀληθείας ἀρχὴ, inqit, τὸ θαυμάζειν, ὡς Πλάτων ἐν Θεαιτήτῳ λέγει. καὶ Ματθαίας ἐν παραδόσεσι παραινῶν, Θαύμασον τὰ παρόντα· βαθμὸν τοῦτον πρῶτον τῆς ἐπέκεινα γνώσεως ὑποτιθέμενος. ἣ κἀν τῷ καθ' Ἑβραίους εὐαγγελίῳ, Ὁ θαυμάσας, βασιλεύσει, γέγραπται· καὶ ὁ βασιλεύσας, ἀναπαύσεται. Nec in hac parte à Magistro suo dissentiens Aristot. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, *l. 1. c. 2.* Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, ἔπειτα κατὰ μικρὸν προϊόντες, καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες. Et mox: Ἄρχονται μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν πάντες. Verùm conciliari poterunt istæ, qæ ex diametro repugnare sibi invicem videntur, sententiæ; si de tirone philosopho, Platonis istud, de veterano sapientiæ jam apicem summum assecuto, priora illa acceperimus. Cyrus deniqe Persas suos ità instituisse refert Xenophon, *l. 8.* Ὡς μηδὲ μεταστρεφόμενοι φανεροὶ εἶεν, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες.

Καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν] qod *l. 7. §* 69. dixit,

ε. 69. dixit, μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾷν.

Ἢ ἀμηχανεῖν] ἀμηχανεῖν propriè *in eis esse angustiis, è qibus nullâ ratione, nullâ machina expedire vel extricari te possis.* itaq; verto, *perplexum esse.*

Ἢ προσσεσηρός] Suspecta vox. forsan προσσεσηρὸς, ut gemina litera altera excriptoris vitio exciderit, qo modo in προσσυνοικιζομένας, *l.* 4. § 16. Xyl. *neqe mœstitiæ, neq; gaudii nimium.* Cas. *ridere,* vertit; sed ità ut *risûs excessum* designet. Mihi aliò inclinat animus. σεσηρέναι est qod Latinis, *ringi,* vel etiam *dentibus renidere.* usurpatur plerumqe de *risu simulato,* qalis eorum, qui Græcis antiqis γναθμοῖς ἀλλοτρίοις, recentioribus ξενοῖς παρειαῖς γελᾷν, uti Eustath. *ad Odyss.* σ'. *malis alienis ridere,* Latinis dicuntur, ut Flacco *Sat.* 3. *lib.* 2. vel etiam de *indignatione, dissimulata* qidem, sed qæ istiusmodi oris habitu se prodat, qi cùm *risum,* vel *irrisionem præ se ferat,* ab animo tamen exacerbato proveniat. ità *ringi* Latinis, non simpliciter *irasci,* uti exiliter nimis Nonius, sed *tacitum stomachari, cùm aliud præ te feras,* uti Donatus, in Terentiano illo *Phorm.* 2.2. ubi *risui vero* opponitur ;

—ille ringitur, tu rideas.

Sidonius *carm.* 23. *v.* 87.

Multùm ringitur otiosa virtus.

Marcus noster *l.* 11. § 18. Τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ σεσηρὸς, μηδὲ ὑπόκρισις. *Si verum ac genuinum fuerit, non personatum & ementitum.* qale eorum, qi vultu orisqe habitu externo offensionis speciem nullam læsi proferunt, sed injuriarum despectum qendam præ se ferunt, cùm animus tamen intùs odiis occultis æstuet. Apud Suidam, Procopius, opinor, Ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, Λίαν γὰρ ἐς αὐτὴν ἡ Θεοδώρα ἠγριαίνετο καὶ ἐσεσήρει. *Valdè adversus eam exacerbata erat, & ringebatur.* ut sit istic προσσεσηρέναι, sive σεσηρέναι πρός τι. *ad rem aliqam,* sive *ad occasionem aliqam ringi,* hoc est, vel exacerbari, vel renidere aliqem, ad risum qendam adscititium composito vultu, cùm animo tamen angeretur. id qod *affectationem caninæ æqanimitatis stupore formatam,* nuncupâsse videtur Tertull. *de Patient. c.*2.

Καὶ τὸ συγγνωμονικόν] De Demonacte Lucianum vide ad *l.* 5. § 22. Præclara sanè Catonis majoris, referente Plutarcho, vox illa, Πᾶσιν ἀεὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι χωρὶς ἑαυτοῦ δοῦναι συγγνώμην. Cui gemina Plinii minoris ista, *l.* 8. *epist.* 22. *Optimum & emendatissimum existimo, qi cæteris ità ignoscit, tanqam ipse qotidie peccet; ità peccatis abstinet, tanqam nemini ignoscat.* Concinna & Senecæ illa, *de benef. l.* 1. *c.* 10. *Hoc tu cave, tanqam maximum crimen, nè admittas: ignosces tanqam levissimo, si admissum est.* &, *ad Mart. c.* 4. *Nec qicqam pulcrius existimo in fastigio collocatis, qàm multarum rerum veniam dare, nullius petere.* In qam ferè sententiam de Marco Dio Cass. *l.* 71. Αὐτὸς μὲν ἁπάντων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο, καὶ οὔτε ἑκὼν οὔτε ἄκων ἐπλημμέλει· τὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζε. Cæterùm Stoicorum placitis ista adversari prorsus videntur. Censent siqidem illi ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* sapientes, ἐλεήμονας μὴ εἶναι. συγγνώμην τε ἔχειν μηδενί. Et Stob. Collectan. *tom.* 2. *tit.* 46. Φασὶ μηδέποτε συγγνώμην ἔχειν μηδενί, τὸν νοῦν ἔχοντα· καὶ δεόντως λέγεσθαι τὸ μηδὲ συγγνώμην ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσι. Hæc tum commemorat, tum & exagitat Cicero *Orat. pro Murena. Fuit qidem summo ingenio vir Zeno, cujus inventorum æmuli Stoici nominantur. hujus sententiæ sunt & præcepta hujusmodi; sapientem gratiâ nunqam moveri; nunqam cujusqam delicto ignoscere. neminem misericordem esse, nisi stultum & levem. Viri non esse, neqe exorari, neq; placari.* Et mox: *Supplices aliqi veniunt, miseri & calamitosi? sceleratus & nefarius fueris, si qidqam misericordiâ adductus feceris. Fatetur aliqis se peccâsse, & ejus delicti veniam petit? nefarium est facinus, ignoscere; exorari, scelus; misereri, flagitium.* Et rursus sua illorum præceptis opponens. *Nihil ignoveris. Imò aliqid, non omnia. Nihil gratiæ causâ feceris. Imò nè resistito* [al. *persisto*] *gratiæ, cùm officium & fides postulabit. Misericordiâ commotus nè sis. sed tamen est etiam in dissolvenda severitate laus aliqa humanitatis.* Agnoscit, sed explicare ac mollire conatur Seneca *de clement. l.* 2. *c.* 5. *Scio malè audire apud imperitos sectam Stoicorum tanqam nimis duram. Objicitur enim illi, qod sapientem negat misereri, negat ignoscere. hæc si per se ponantur, invisa sunt. videntur enim nullam spem relinqere humanis erroribus, sed omnia delicta ad pœnam deducere. Qod si est, qid hâc sectâ durius, qæ dediscere humanitatem jubet, portumqe adversùs fortunam certissimum, mutuum auxilium cludit? sed nulla secta benignior leniórq; est, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior.* Et, *c.* 7. *At, qare non ignoscat, dicam. Venia est pœnæ meritæ remissio. ei igitur ignoscitur, qi puniri debuit. Sapiens autem nihil facit, qod non debet; nihil prætermittit, qod debet. Itaqe pœnam, qam exigere debet, non donat: sed illud, qod ex venia conseqi vis, honestiore tibi viâ tribuit. Parcit enim sapiens, consulit, & corrigit. idem facit, qòd si ignosceret, nec ignoscit. qoniam qi ignoscit, fatetur aliqid se, qod fieri debuit, omisisse. Aliqem verbis tantùm admonebit, pœnâ non afficiet, ætatem ejus emendabilem intuens: aliqem invidiâ criminis manifestè laborantem, jubebit incolumem esse; qia deceptus, qia per vinum lapsus: hostes dimittit salvos; aliquando etiam laudatos, si honestis causis pro fide, pro fœdere, pro libertate in bellum accincti sunt. Hæc omnia non veniæ, sed clementiæ opera sunt.* Verùm hæ sunt Stoicorum argutiolæ spinosæ, & subtilitates supervacaneæ, qas Marcus noster, solidior qàm subtilior, minùs curâsse videtur: imò meræ sunt, Senecâ ipso censente, λογομαχίαι. Sic enim ipse demum ibidem.

ibidem. De verbo, ut mea fert opinio, qæstio est; de re qidem convenit. Sed de istis ampliùs, ad *lib.* 2. § 13. De Pio certè Capitolin. *Ad indulgentias pronissimus fuit.* Et, *His qos Adrianus damnaverat, in Senatu indulgentias petiit.* Idémqe de Marco. *Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis: fecítqe ex malis bonos, ex bonis optimos: moderatè etiam cavillationes nonnullorum ferens.* & rursus: *Erat mos iste Antonino, ut omnia crimina minori supplicio qàm legibus plecti solent, puniret: qamvìs nonnunqam contra manifestos & gravium criminum reos inexorabilis permaneret.* Κἂν ἄρα συμβῇ ποτ τιμωρίαν ὑποσχεῖν, ὃ τὸ παθεῖν καὶ δοῦναι δίκην δεινὸν νομίζουσιν, ἀλλὰ μὴ μείζω προσπαθεῖν, κέρδος τίθενται· Aristid. de eodem. De Agricola Tacitus: *Omnia scire, non omnia exeqi: parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare: nec pœnâ semper, sed pœnitentiâ sæpiùs contentus esse.* Vide infr. § 16. τὸ ἥμερον.

Καὶ ἀδιαστρόφου μᾶλλον ἢ διορθουμένου φαντασίαν παρέχειν] *magísqe constantiam erroris securam, qàm erroris correctionem præ se tulisse.* Xyl. obscuriùs pavló. Hoc vult, Cùm sit prima felicitas, à recti norma nè minimùm qidem, vel discedere, vel distorqeri: secunda, siqis qoqo modo deflexerit, ὡς διορθώσεως χρήζειν, (ut ipse de se dixerat, suprà § 7.) ad rectitudinis statum pristinum denuò reduci; qùm, *qod naturâ bonum est, neqe emendari, neqe corrigi se poscat,* ut *l.* 2. Arnobius; eam in Maximo rectitudinis firmitatem & stabilitatem extitisse, ut ope alterâ istâ nihil opus habuerit, τὴν διόρθωσιν ὀ δεχόμενος, qod de Deo Aristot. *de mund. c.* 6. ità saltem *in bonum transfiguratus,* ut *nihil in eo superesset, qod mutandum videretur,* ut Seneca, *epist.* 6. In qem eundem sensum & illa accipi possunt, qæ habentur *l.* 3. § 5. Ὀρθὸν οὖν εἶναι χρὴ, οὐχὶ ὀρθούμενον. Et *l.* 7. § 7. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος. Neqe enim ἀδιαστροφίαν sive *pertinaciam* illam Marcus noster in Maximo avt offenderat, avt si offendisset, prædicaret; qâ nihil in natura sua magìs lavdare ac probare palam profitebatur, portentum illud hominis, Cajus Caligula, ut Sveton. *l.* 4. *c.* 29. cùm nihil sit hâc magìs avt devitandum, avt detestandum; ab eáqe Marcus & ipse se cum primis abhorrere doceat, *l.* 6. § 21. & alios itidem seriò sedulóqe dehortetur, *l.* 4. § 12.

Οὔτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὑτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν] Miranda de hominis præstantiâ aliorum omnium consensio, cui nemo qisqam deprehensus est, qi exæqare se avsus esset. Stupenda etiam, non suspicienda duntaxat, in tanta universorum existimatione, hominis modestia, qi neminem qenqam unqam neglectui avt despectui habuerit.

Καὶ τὸ εὐχαριεντίζεσθαι] Nec occurrere alibi vocem hanc existimo; & hoc loco mihi suspecta est plané. Siqidem χαριεντισμὸς sive urbanitas, parum distare videtur, vel ab ἀστειολογίᾳ, qam repudiat Marcus suprà § 7. vel à κομψείᾳ etiam, qam non semel damnat *l.* 3. § 5. & 8. & *l.* 4. § 51. unde τὸ χαριεντίζεσθαι καὶ τὸ κομψεύεσθαι à Platone conjunguntur, *polit. l.* 4. εἰ ἔτι μᾶλλον χαριεντίζοιτο ὁ ταῦτα λέγων, κομψευόμενος. qin & Svidas τὸ καταπροσωπεύεσθαι exponit per χαριεντίζεσθαι. qod Marco itidem in vitio ponitur, *l.* 5. § 5. forsan tamen existimaverit qis, τὸ εὖ istud adjectum, urbanitatem ità condire posse, ut suo modo, suáqe tempestate adhibita, (qod non observant οἱ χαριεντιζόμενοι ἐν μὴ χαρίεντι καιρῷ, uti Dionys. Halic. in *Lysia* loqitur) etiam citra Stoicæ severitatis violationem ullam locum suum obtinear. qum τὸ εὔχαρι in Pio prædicet ipse infr. § 16. Xyl. *liberaliter qoqe facetum esse.* qod tam à Maximi instituto, qàm & à Marci, puto, ingenio, aberat procul. Verùm ego Marco ipso avtore, τὸ οὐ χαριεντίζεσθαι rescribere non dubitem; atqe ità Marcum ipsum scripsisse, pignore etiam interposito, contendere avsim. τὸ χαριεντίζεσθαι certè in seqiorem partem usurpari, docent, cum ex Aristophanis illo, χαριεντίζεις (πίζῃ f.) καὶ καταπαίζεις ἡμῶν καὶ βωμολοχεύῃ. apud Etymologum & Svidam; qi & χαριεντιζόμενοι exponunt ἐντραπελευόμενοι, σκώπτοντες. tum & ex Glossario, ubi χαριεντίζεσθαι, *Carinari. Carinari* avtem in Isidori *Glossis* est *illudere.* Et *Carinantes* apud Festum, *probra objectantes,* sive *objicientes.* qibus accedit, qod *Carinare,* Servius *ad Æn. l* 8. *obtrectare.* adductis Ennii illis,

--*neqe me decet hanc carinantibus edere chartis.*

&, *Contra carinantes verba atqe obscœna profatus.*

ubi in priore versu pro hanc, haic, sive hæc Merula; in altero, pro *atqe, aiqe,* sive, *æqè,* Castricomius legendum censet. porrò *Carinare à navium carinis dictum* vult Festus, an hujus mutilator Pavlus; *qod ut infima navis pars carina; ità sortis infimæ homines, qibus scommata id genus jacere usus esset.* at Jos. Scaliger, & hunc secuti, Merula *ad Ennium,* & *ad Strabonem* Casavbonus, *carinari* Latinis eodem modo dictum statuunt, qo Græcis γεφυρίζειν. nec indicant tamen unde nominis id tractum velint. à *Carinis* ne loco in urbe sic dicto; an à *navium carinis,* ut ad navtis usitata convitia respiciat, de qibus Flaccus serm *l. Sat.* 5.

Tum pueri navtis, pueris convicia navtæ
Ingerere. nam Festo qæ tribuitur notatio nec navci est. ego sanè à χαριεντίζεσθαι ipso *carinari* vel deductum, vel corruptum, nullus ambigo.

§ 16. Τοῦ πατρὸς] *Patrêmne* velit naturalem, *Annium Verum,* de qo suprà § 2. an adoptivum, *Antoninum Pium,* ambiget forsan qispiam. Verùm hunc potiùs designatum existimem, cùm qia ille, Marco nostro impube adhuc, excessisse videtur; ut ex Capitolino conjicere est, tum qia hæc eadem (qæ &

& magna ex parte sunt principis potiùs, qàm privati hominis, virtutes) pleraqe ferè de Pio enunciata deprehenduntur *l. 6.* § 30. idem statuit & Casavb. *ad Marci vitam.* Interim falsus est Theodoretus, si Pii gnatum Marcum existimavit, qod verba ipsius sonare videntur, *therapeut. l. 9.* ubi postqam de Hadriano dixerat, Καὶ Ἀντωνῖνος, inqit, καὶ Βῆρος ὁ ἐξ ἐκείνου. & Acciaolus, *Antoninus qi Hadriano successit, qiqe ex eo genitus est Verus.* Marcum enim potiùs qàm Lucium designatum opinor, cùm eò loci, tum & operis ejusdem *l. 6.* ubi Imperatorum Series ità degeritur, Ἀδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος ὁ πρῶτος, καὶ Βῆρος, καὶ Κόμμοδος. Cæterùm de Vero nevtro verum est, *ex Pio* fuisse *genitum.*

Τὸ ἥμερον] De Pio, Capitolin. *Erat moribus clemens, ingenio placidus & mitis. Nulli acerbus, cunctis benignus.* Evtrop. Et Avr. Victor. *Adeò mansvetus, ut instantibus patribus, ad eos, qi contra eum conjuraverant, persegendos, compresserit qæstionem. usqe eò avtem mitis fuit, ut cùm ob inopiæ frumentariæ suspicionem lapidibus à plebe Romana perstringeretur, malverit ratione expositâ placare, qàm ulcisci seditionem.* Marcum pariter prædicat Gallenus in *comment. de libr. suis,* εὐγνώμονά τε καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ πρᾶον. Clementiam Marci celebrat cum aliis & Capitol. Sed præcipuè Aristides & Dio. Ille *orat. in Regem;* Ὢν γὰρ, inqit, τηλικοῦτος ὁ βασιλεὺς, ἡμερότητι καὶ ἐπιεικείᾳ διενήνοχεν ἁπάντων βασιλέων. Iste in *Marco,* οὕτω τι, inqit, καθαρὸς διὰ πάντων, καὶ χρηστὸς, καὶ εὐσεβὴς ἐγένετο, ὥς ἔγραψε τῇ βουλῇ μηδένα τῶν Κασσίῳ συναραμένων τεθνάναι. Μὴ γὰρ γένοιτο, ἔφη, μηδένα ὑμῶν ἐπ' ἐμοὶ, μήτε τῇ ἐμῇ, μήτε τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ σφαγῆναι. καὶ τέλος ἔφη, ὅτι ἂν μὴ τούτου τύχω, σπεύσω πρὸς τὸν θάνατον. Unde in Senatu acclamatum ei refert Vulcat. in *Cass.* *Antonine pie, Dii te servent. Antonine clemens, Dii te servent.* Vide *suprà* § 15. Τὸ συγγνωμονικόν.

Μενετικὸν ἀσαλεύτως ἐπὶ τῶν ἐξητασμένως κριθέντων] Ità *l. 6.* § 30. Τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον πραττομένων εὔτονον. Verùm cave istic intelligas ἀδιαστρεψίαν illam, qam Cajum Imperatorem in se maximè probâsse, ex Svetonio suprà monuimus, ad § 15. avt Neronis etiam pervicaciam, dixerim an præcipitantiam obstinatam, cui illud Cassio referente, subinde in ore, Περὶ ὧν ἂν ἅπαξ τι εἴπω, μηκέτι μοι αὖθις πύθῃ. Siqidem ut Seneca, *de benefic. l. 4. c. 38.* *Hoc verò superbæ stultitiæ perseverantia est, Qod semel dixi, qalecunq; est, fixum ratúmq; sit.* Qomodo apud Antiphanem ille in *Gorgytho,* referente Athenæo *l. 8.*

Ἧττόν γ' ἀποσταίην ἂν, ὧν βεβούλευμαι,
Ἢ Καλλιμέδων γλαύκου περίοιτ' ἂν κρανίον.

Nec stultitiæ tantùm, sed & inscitiæ proprium. Synes. *in calvit.* de plebe imperita: Καὶ γὰρ ἀμαθεῖς ὄντες, ἰσχυρογνώμονές εἰσι, καὶ χαλεποὶ πεισθῆναι τῶν ἀτόπων προλήψεων, ὥς ἄν τις τῶν πατρῴων παρακινῇ, ταχὺ πεῖται τὸ κώνειον. Verùm rationibus veris certisqe subnixam constantiam intelligit in rebus accuratè perpensis, & veritati æqitatiq; consentaneè constitutis. Rectè Seneca *epist.* 23. *Constituendum est qid velimus, & in eo perseverandum. Nam illi, qi ex aliis propositis in alia transiliunt, avt nè transiliunt qidem, sed casu qodam transmittuntur, qomodo habere qidqam certum mansurúmve poßunt?* Et, *de beat. c.* 8. *Fidens sit animi: sed fiducia ejus non sine scientia sit, non sine constantia. ità maneant illi semel placita, nec ulla in decretis ejus litura sit.* A constantia certè lavdat Pium Capitolinus; utì mox videbitur. Verùm de argumento isto habetur elegans sanè Epicteti dissertatio apud Arrian. *l. 2. c. 15.* ubi inter alia hæc habet. Τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ, οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς. —— οὐ θέλεις τὴν ἀρχὴν ποιῆσαι καὶ τὸν θεμέλιον, τὸ κρίμα σκέψασθαι, πότερον ὑγιὲς ἢ οὐχ ὑγιὲς, καὶ οὕτω λοιπὸν ἐποικοδομεῖν αὐτῷ τὴν εὐτονίαν, τὴν ἀσφάλειαν; ἂν δὲ σαπρὸν ὑποστήσῃ καὶ καταπίπτον, οὐκ οἰκοδόμημά τι ὂν, ὅσῳ ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῇς, τοσούτῳ θᾶττον κατενεχθήσεται. Vide *ad l. 8.* § 16.

Τὸ ἀκενόδοξον περὶ τὰς δοκούσας τιμάς] idem & *l. 6.* § 30. De Pio Victor. *Appetentiâ gloriæ carens & ostentatione.* Qin &, Capitolino teste, *menses Septembrē atq; Octobrem cùm Antoninum atqe Favstinum* (ab ipsius uxorísq; suæ nominibus) *appellandos decrevisset Senatus, id Antoninus respuit.* qanqam cæteroqin honoris sibi suísve ab eisdem oblatum delatúmqe, qod legitur, aspernatus. Vide *infrà,* § 17.

Τὸ φιλόπονον] Verùm ista potiùs Ælii Adriani lavs fuerit, de qo Victor: *Immensi laboris: qippe, qi provincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium prævertens.* Sed & hanc lavdem etiam Marco tribuit Dio: Vide *infrà ad illa,* οὐ προαπέστη. Capitolinus item verbis illis: *Magno igitur labore, etiam suo, gentes asperrimas vicit.*

Τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τι κοινωφελὲς εἰσφέρειν] De eodem *l. 6.* § 30. Τὸ ἀνέχεσθαι ἀντιβαινόντων παρρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν, εἴ τις δεικνύοι βέλτιον. Optimè Agamemnon *Iliad.* ξ'. v. 107.

Νῦν δ' εἴη, ὃς τῆσδέ γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσποι,
Ἢ νέος, ἠὲ παλαιός· ἐμοὶ δέ κεν ἀσμένῳ εἴη.

Sophocl. Antigon.

Ἄναξ, σέ τ' εἰκὸς, εἴ τι καίριον λέγει,
Μαθεῖν, σέ τ' αὖ τοῦδ'· εὖ γὰρ εἴρηται διπλᾶ.

Et rursus:

Μὴ νῦν ἓν ἦθος μοῦνον ἐν σαυτῷ φόρει,
Ὡς φῂς σὺ, κοὐδὲν ἄλλο, τοῦτ' ὀρθῶς ἔχειν.
Ἀλλ' ἄνδρα, κἄν τις ᾖ σοφὸς, τὸ μανθάνειν
Πόλλ' αἰσχρὸν οὐδὲν, καὶ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.

Et denuò,

Καὶ τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν.

Et

Et ibid.

Ἐυ σοι φρονήσαις, εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος φέρει.

Anacharsis apud Plutarchum in *Symposio*, cùm qæreretur, ecqid regem maximè illustrem faceret, respondisse dicitur, Ἐι μόνος φρόνιμος εἴη. *Si solus sapuerit.* qod mihi videtur à ratione qàm longissimè dissitum. Itaqe malim, qod Stobæus exhibet *tom.* 2. *tit.* 48. Ἐι μὴ μόνος φρόνιμος εἴη. Si non solus sapuerit. si sapientiâ suâ non fuerit confisus nimis, dum se solùm sapere existimat. Qod de Tiresia Homer. *Odyss.* κ'. v 495. de Scipione Cato apud Plut. in *apoph.* Et *Polit.* de Chrysippo alii apud Laërt. *l.* 7.

Οἶος πέπνυται· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

Et Callimach. hymn.

Μοῦνος πεπνυμένος.

Qalis Creon depingitur à Strattide in *Phæniss.* apud Athen. *l.* 14.

Ὀυδὲν συνίετε πᾶσα Θηβαίων πόλις,
Ὀυδὲν ποτε.——

Et à Sophocle in *Antigon.*

Οἱ τηλικοὶ δὲ καὶ διδαξόμεσθα δὴ
Φρονεῖν πρὸς ἀνδρὸς τηλικοῦ δὲ τὴν φύσιν;

Siqidem, ut apud eundem Creontem filius patrem prudentior monet;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
Ἢ γλῶσσαν ἣν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
Οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί.

& Evripidis *Æolo* apud Stob. *tom.* 2. *c.* 22.

--τούτῳ δ' ἀνδρὶ μήτ' εἴην φίλος,
Μήτε ξυνείην, ὅστις αὐτάρκη φρονεῖν
Πέποιθε, δούλους τοὺς φίλους ἡγούμενος.

Ità qi solus sapit, bis desipit; dum aliorum consilia respuit & despuit, aliorúmq; consortia abs se abdicat. qibus duobus nihil potest esse principibus perniciosius. fit deniqe qod Plato *ad Dion. epist.* 4. & ex Platone Plut. *de adulat.* & in *præcept. polit.* αὐθάδεια ἐρημίᾳ ξύνοικος. De Marco nostro Capitol. *Semper sanè cum optimatibus, non solùm bellicas res, sed etiam civiles, priusqam faceret aliqid, contulit.* deniqe, sententia illius præcipua semper hæc fuit, *Æqius est, ut ego tot & talium amicorum consilium seqar, qàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem seqantur.* Optimè L. Æmylius apud Livium *l.* 44. *Non sum is, qi non existimem admonendos duces esse: imò eum, qi de sua unius sententia omnia gerat, superbum judico magìs qàm sapientem.*

Τὸ ἀπαραιτρέπτως εἰς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἑκάστῳ] De eodem *l.* 6. § 30. Ὡς ἀκριβὴς ἦν ἐξεταστὴς ἠθῶν καὶ πράξεων. Capitol. *Fuit sanè eâ constantiâ, ut septenis & novenis annis in provinciis bonos præsides detineret.*

Τὸ ἔμπειρον, ποῦ μὲν χρεία ἐντάσεως, ποῦ δὲ ἀνέσεως] *Diligens agri cultor, mitis, largus; & omnia hæc cum mensura.* Capitol. Vide suprà qæ de Apollonio § 8. Seneca, *epist.* 89. *Impetus ex dignitate rei cujusq; concipitur, proinde remissior acriórve, prout illa digna est peti.*

Τὸ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν μειρακίων] qibus scil. cùm Hadrianus, tum & Trajanus nimiopere addicti: uti ex Dione liqet & Capitolino. vide *infrà* § 17. Θεοδότου.

Ἡ κοινονοημοσύνη] *qod utilitati publicæ omnes cogitationes impendebat.* Xyl. Κοινονοημοσύνη vocabulum compositione novâ, vel à nostro fabricatum, vel à suis receptum. hoc enim Stoicis familiare fuisse deprehendet, qi in eorum qæ supersunt fragmentis versatus fuerit, nova subinde prout usus postulabat, compositionis Grammaticæ ope, comminisci & procudere vocabula. Insolens itaq; vox ista; & rei propemodum insolentis. Nam qod Pavlus conqeritur *ad Philip. c.* 2. *v.* 21· Πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν. *Qæ sua sunt, plerique qærunt:* (qod *charitatis* esse negat idem Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 13. *v.* 5. οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς) in ore subinde habentes, vel Davidicum illud *Psal.* 4. *v.* 6. *Qis nobis commodi aliqid repræsentabit?* vel Theocriticum istud ex *Idyll.* 16.

Αὐτῷ μοί τι γένοιτο.——

Et qod Pindarus *Nem.* 1. Gregor. Naz. *in Julian. l.* & Gregor. Presb. in *vit. Naz.* Τὸ οἰκεῖον πιέζει πάν. τοῦ δὲ δημωφελοῦς καὶ κοινῆ διαφέροντος ὀλίγη τοῖς καθ' ἕνα φροντίς. Herodian. *l.* 2. hoc est, ut Tacit. *Annal l.* 17. *Privata cuiq; stimulatio, vile decus publicum.* Ità qod idem *ibid. pessimum veri affectus venenum, sua cuiq; utilitas.* Et qod Livius *histor. l.* 20. *Privatæ res semper offecere, officientqe publicis consiliis.* Dum, Ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ σκοποῦσι τῶν κοινῶν οἱ πλεῖστοι· τῷ δὲ πλείονι τὰ οἰκεῖα πράσσουσιν. ὥστε τῷ ἰδίῳ λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀθρόως φθειρόμενον. Thucyd. *hist. l.* 1. &, qod Lysias *adv. Philon.* Παρέντες τῷ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν, ἐπὶ τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἦλθον, διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ οὐσίαν, πατρίδα αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. Πόλει δ' ἄχρηστος, ὁ αὐτῷ δ' εὔχρηστος. Evripid. *Heracl.* vide & Aristotel. *polit. l.* 2. *c.* 3. Eò igitur lavdabilior fuerit in Antonino κοινονοημοσύνη ista, qò in plerisq; rarior: qâ *potior* habetur *privatis vel rebus vel necessitudinibus respublica*, ut Liv. *l.* 24. &, *communia propriis præjudicant*, ut Bernard. *de temp. Serm.* 58. οὐ γὰρ τὰ ἴδια τῶν κοινῶν, ἀλλὰ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων προτιμητέον. Apollon. Tyan. *epist.* 66. Eam principi suo Clavdian. his verbis commendat, in *Honor. Cos.* 4.

--*consule cunctis,*
Non tibi: nec tua te moveant, sed publica vota.

Eam certè in Pio cum primis prædicat Capitolinus his verbis: *Tantâ sanè diligentiâ subjectos sibi populos rexit, ut omnia & omnes, qasi sua essent, curaret. itaqe provinciæ sub eo cunctæ floruerunt.* Ibid. & in Catone, Lucanus *l.* 2.

——*urbi*

--urbi pater est, urbiqe maritus;
In commune bonus.--

In Galba, Plut. in *Galb.* Ὁ δὲ Γάλβας ἀεὶ μὴ δῆλος περὶ τοῦ ἰδίου τὸ κοινὸν τιθέμενος. In Severo, Galenus *ad Pison. de theriac.* Νομίζεται τὸ μέγιστον εἶναι τῆς βασιλείας μέρος, τὴν τοῦ κοινοῦ σωτηρίαν. In Atheniensibus priscis, Demosth. *Olynth.* 3. Οὐ γὰρ εἰς περιουσίαν ἐπράττετο, αὐτοῖς τὰ τῆς πόλεως· ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ᾤετο δεῖν. In Lacedæmoniis cum primis, Plut. in *Lycurg.* Τὸ δὲ ὅλον, inqit, εἴθιζεν τοὺς πολίτας μὴ βούλεσθαι μήτε ἐπίστασθαι κατ' ἰδίαν ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ τὰς μελίττας, τῷ κοινῷ συμφυεῖς ὄντας ἀεί, καὶ μετ' ἀλλήλων εἰλουμένους περὶ τὸν ἄρχοντα, μικροῦ δεῖν ἐξεστῶτας ἑαυτῶν ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ φιλοτιμίας, ὅλους εἶναι τῆς πατρίδος. vide *l.* 7. § 4.

Cæterùm in diversum abit & reclamat hîc Xylandro de vocabuli hujus interpretatione par illud in republica literaria honoratissimum, Isaacus Casavbonus & Clavd. Salmasius, in eruditissimis suis *ad historiam Augustam commentariis.* Ille, *Propria,* inqit, *Marco vox est ista, eruditissimo interpreti minùs intellecta. Sic avtem appellat civilitatem, & virtutem illam, per qam censeri communi cum cæteris civibus jure æqo animo aliqis patitur. Herodianus vocat* τὸ μέτριον καὶ ἰσόμετρον. vide pòst in διατηρητικὸν τῶν φίλων. Iste pariter pro eo vult sumi qem *communem sensum* vocat Juvenalis *l.* 3. *Sat.*8. verbis istis;

Hæc satis ad juvenem, qem nobis fama superbum
Tradit & inflatum plerumqe Nerone propinqo.
Rarus enim fermè sensus communis in illa
Fortunâ.

Significat, inqit, *modestam illam, moderatam, usitatam, & ordinariam, ut ità dicam, hominis mentem, qæ in commune qodammodò consulit, nec omnia ad commodum suum refert, respectúmqe etiam habet eorum cum qibus versatur, modestè, modicéqe de se sentiens.* Eodémqe refert uterqe qod in seqentibus adjicitur, tanqam vocabuli istius interpretamentum, de facilitate animi in concedendo amicis, nè se comitarentur, avt secum convivari cogerentur, si id ipsi nollent: qam & in Marco notat Galenus, qi in *comment.* περὶ τοῦ προγινώσκειν, φιλανθρωπίαν καὶ χρηστότητα ἐν τῷ περὶ ἰδίων βιβλίων, μετριότητα καὶ εὐγνωμοσύνην, nuncupat. Juvenali Senecam adjungere licet, *ad Lucil.* suum *epist.* 105. *Odium ex offensa sic vitabis, neminem lacessendo gratuitò: à qo te sensus communis tuebitur.* De Tho. Moro nostro Erasmus *epist. ad Ulr. Huttenum, Nemo minùs ducitur vulgi judicio: sed rursus nemo minùs abest à sensu communi.* Nec multùm distat qod Apostolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 16. Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. *Communem sensum* in Trajano hunc prædicat Plin. in paneg. *Non de tyranno, sed de cive; non de domino, sed de parente loqimur. unum ille se è nobis putat; nec minùs hominem se qàm hominibus præesse meminit.* In Marco Evtrop. *hist. Rom. l.* 8. *Hic cùm omnibus Romæ æqo jure egit: ad nullam insolentiam elatus est imperii fastigio.* Etiam post imperium collatum & susceptum, τῷ αὐτῷ νῷ καὶ τρόπῳ χρώμενος. Aristid. *orat. in Marc.* De Clavdio Sveton. *l.* 5. *c.* 12. *In semet parcus atqe civilis, præ nomine Imperatoris abstinuit,* nimios honores recusavit. Sed *c.* 35. *non sine nota aliqa, jactator civilitatis.* De Pio ipso Jul. Capitolinus, *Imperatorium fastigium ad summam civilitatem deduxit.* De Marco deniqe nostro Capitolinus idem, *In imperio ità civiliter se gessit, ut lenitatem Pii nemo desideraret.* Et mox; *Cum populo non aliter egit, qàm est actum in civitate libera.* Déqe eodem Joan. Aventinus *annal. Boior. lib.* 2. *Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat.*

Καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως] Lamprid. de Alexandro Severo: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut communis esset eis sæpe consessus, iret & ad convivia eorum: aliqos avtem haberet qotidianos etiam non vocatos. qotidiani igitur illi convivæ imperatorum, etiam non vocati aderant, & adesse qodammodo cogebantur, qòd sine illis esse non posset princeps.* non tenuit avtem hunc morem Marcus, sed amicos liberabat hac necessitate veniendi, & gratiam illis faciebat secum convivandi, ubi ipsis collibuerat; Patrem Pium, ut hoc loco ipse testatur, imitatus. qod seqiùs tamen interpretati sunt qidam, & ad mores Marci arrogantes referre conati sunt, qi fastigium principis servare cuperet. *Dederunt crimini,* inqit Capitolinus, *qod avlicam arrogantiam confirmaverit, submovendo amicos à societate communi atqe à conviviis.* Salmas. *ibid.*

Μήτε συναποδημεῖν] dicere nimirum solebat, *Gravem esse provincialibus comitatum principis etiam nimis parci.* Capitol. Verùm Marcus hac ratione Pium prædicat profectionem communem amicis condonâsse, ne illis ipsis gravis potiùs ac molestus officio minùs necessario existeret. qo nomine Marcum item commendat Galenus locis pavlò ante adductis. Χρηστόν τ' ὄντα, inqit, καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐδυνήθην πεῖσαι καταλείπειν ἐν τῇ Ῥώμῃ με.

Ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρείας τινὰς ἀπολειφθέντων] M. Casavb. de negotiis accipit, qæ cum necessaria aliqa occasione interveniente, priusqam confici possent, abrumpere cogebatur, eundem illum, hoc est, pariter affectum, paríaqe sentientem, ubi ad illa jamdiu intermissa rediret, semper deprehenderent. At Xyl. (cui accedo potiùs, svadente dictionis ipsius serie) de personis, amicis puta, familiaribus, ministris; qod etiam cum necessitate aliqa eum comitati non fuerant,

rant, avt etiam ob cavſſas neceſſarias, qo minùs id poſſent, ab ipſo, cùm aliqò proficiſceretur diutius forſan abfuturus, relicti, eundem tamen tam abſentes qàm præſentes experti ſint. Vitium illud notâſſe videtur crebrum nimis, à qo Pius immunis fuerit, qo abſentium amicorum rationem nullam avt exiguam ſaltem habere ſolent pleriqe, qos præſentes tamen colere cum primis præ ſe ferant. Qò trahit Athenæus *dipnoſoph: l.* 5. tritum ſermone vulgari illud, qod ille *τὴν μισανθρωποτάτην τῶν παροιμιῶν* indigitat,

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες, οὐκ εἰσὶν φίλοι.

Amici, amici non ſunt, qi degunt procul.

Et reverâ ſicut apud Romanos *lege Pompeiâ, ab honorum petitione abſentes ſubmovebantur*; Sveton. *l.* 1. *c.* 28. ità & pleriſqe, bonis etiam candidíſqe, abſentium benè meritorum qoqe oblivio qandoqe obrepit. Cæterùm qod in Pio Marcus hîc prædicat, Epicuri dogma vult eſſe Laërt. *l.* 10. qi ſapientem dixerit, húnceqe ſolum, Χάριν ἕξειν φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως, διά τε ὁδοῦ. ὅτε μὲν τις στρεβλοῦται, ἔνθα καὶ μύζει καὶ οἰμώζει. deſcripſi & qæ ad præſens negotium nihil faciunt, qò loco malè habenti medelam tentarem. Sic vertit Ambroſ. Camaldun. *Gratiámqe amicis præſentibus æqè ac abſentibus habiturum ſapientem, ſolum, atqe item in itinere: qum tamen cruciatur, & ingemiſcet & ejulabit.* Verùm, qid hoc eſt, *in itinere gratiam habere?* avt qò ſpectat? tum qæ arena ſine calce? avt qàm bella commiſſura illa? *qum tamen cruciatur,* &c. qid enim iſtud ad gratiam amico habendam? eò, utì videtur, reſpexiſſe voluit, qod antè dictum fuerat, Κἂν στρεβλωθῇ δ' ὁ σοφὸς, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. forſan avtem illud, διά τε ὁδοῦ, ad seqentia pertinebat; ut ſenſus ſit, *etiam in itinere, ſi qem torqeri viderit, commiſeratione attactum, ſortem hominis deploraturum.* Sed reverâ prioribus illis poſtrema iſta ſic conjungenda avtumo, ut legatur; Κἂν στρεβλωθῇ δ' ὁ σοφὸς, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα· ὅτε μέντοι στρεβλοῦται, ἔνθα καὶ μύζει καὶ οἰμώζει. ità ſenſus erit, *ſapientem, etiamſi in tormentis qoqe conſtitutus beatus ſit, inter torqendum tamen ingemiſcere atqe ejulare.* μύζειν *ingemiſcere.* de Delphino Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 8. *c.* 2. ἔξω γὰρ ζῇ πλείω χρόνον, μύζων καὶ στένων. atqe indè μυγμὸς, ὁ στεναγμός. Svid. tum ſubjungenda, μόνον τε χάριν ἕξειν τὸν σοφὸν &c. qæ ad præſens inſtitutum pertinent.

Καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς— καὶ ἐπίμονον· ἀλλ' οὐ τὸ προαπέστη] Ex conjectura adſcripſi, καὶ ὅτι οὐ προαπέστη, ejuſmodi aliqid exigente ſenſu, & dictionis ſerie. Verùm D. Bootius mavult, ἀλλ' οὐ πολὺ προαπέστη. qod & Annotator Lugd. cenſuit. D. Jun. οὐ προαποστῆναι & ἀρκεσθέντα. Illud avtem Merici, ἐπίμονον ἄλλου, qod de *patientia* vult intelligi *in aliis audiendis*, ego concoqere non poſſum: ſicut nec, qod ex paternis commentariis adducit, ἀλλ' οὐ τὸ, Προαπέστη &c. acſi alterius cujuſpiam dictum citaretur. De Pio pariter iterum Marcus *l.* 6. § 30. Καὶ τὸ περὶ κατάληψιν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ ὡς ἐκεῖνος οὐκ ἄν τι ὅλως παρῆκεν, μὴ πρότερον εὖ μάλα κατιδὼν καὶ σαφῶς νοήσας. Ubi vides & ſententiam eandem; & geminam huic, qam nos damus, ſeriem etiam dictionis. De eodem Jo. Xiphilin. Λέγεται δὲ ὁ Ἀντωνῖνος ζητητικὸς γενέσθαι, καὶ μηδὲ περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ τυχόντα τῆς ἀκριβολογίας ἀφίστασθαι· ὅθεν αὐτὸν οἱ σκώπτοντες καὶ κυμινοπρίστην ἐκάλουν. Nec hac in parte Pio diſpar Marcus; de qo Caſſius, Δικάζων τάς τε πίστεις καὶ τὰς ἀναγνώσεις ἐπὶ μακρότερον ἐποιεῖτο, ὥστε πανταχόθεν τὸ δίκαιον ἀκριβοῦν. —φιλόπονος γὰρ, καὶ ἀκριβῶς πᾶσι τοῖς τῇ ἀρχῇ προσήκουσι προσεφέρετο· καὶ οὐδὲν ἐν παρέργῳ οὔτε ἔλεγεν, οὔτε ἔγραφεν, οὔτε ἐποίει· ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ περὶ τοῦ βραχυτάτου ἡμέρας ὅλας ἀνήλισκεν, οὐκ ἀξιῶν τὸν αὐτοκράτορα ἐξ ἐπιδρομῆς τι πράττειν. Pertinet avtem huc Platonis illud in *Phædon.* Ἐμοὶ δοκεῖ περὶ τῶν τοιούτων, τὸ μὲν σαφὲς εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ, ἢ ἀδύνατον εἶναι, ἢ παγχαλεπόν τι. τὸ μέντοι αὖ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν μὴ οὐχὶ παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν, καὶ προαφίστασθαι πρὶν ἂν πανταχῇ σκοπῶν ἀπείπῃ τις, πάνυ μαλθακοῦ εἶναι ἀνδρός.

Τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων.] *l.* 6. § 30. τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις. De Avguſto Sveton. *l.* 2. *c.* 66. *Amicitias neqe facilè admiſit, & conſtantiſſimè retinuit.* Et de Conſtantio Liban. *Orat.* 3. Εἰς μὲν τὸν τῶν ἐπιτηδείων κατάλογον, οὐδένα προπετῶς ἐνέγραφεν· οὓς δὲ ἐνέγραψεν ἅπαξ, οὐκ εἰδὼς ἐξαλείφειν· οὐδ' ἀναλίσκων χρόνῳ τὸ φίλτρον, ἀλλ' ἐπιτείνων τῇ συνουσίᾳ τὸν πόθον. Solonis id monitum, Φίλους μὴ ταχὺ κτῶ· οὓς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ἀποδοκίμαζε. Laërt. *l.* 1. De Pio Capitol. *Amicis ſuis in imperio ſuo non aliter uſus eſt, qàm privatus.* Et rurſus; *Convivia cum amicis & privata communicavit & publica. Freqentavit & ipſe amicorum ſuorum convivia.* Verùm hæc potiùs ad civilitatem referenda fuerint.

Καὶ μηδαμοῦ ἀψίκορον, μηδὲ ἐπιμανές] ſcil. *furor* & *faſtidium,* ſive *amor inſanus,* & *præpropera ſatietas,* apud animos verſatiles per vices obtinent, ſibíq; invicem ſuccedunt. ità Thamarem ſororem Amnon Davidis filius, qam pavlò antè inſanè deperierat, expletâ libidine, mox penitiſſimè eſt averſatus. *Hiſt. Reg. l.* 2. *c.* 13. *v.* 15. Πτοῶνται γὰρ αἱ τῶν ἐρώντων καρδίαι, inqit Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. καὶ σβέννυται μετανοίᾳ τὰ φίλτρα· τρέπεται δὲ πολλάκις τὸ φιλεῖν εἰς τὸ μισεῖν, ὁπότε ἂν αἴσθηται τῆς καταγνώσεως ὁ κόρος. Apud Senecam Tragœdum *Medea,* 3. 1.

Si qæris odio miſera qem ſtatuas modum,
Imitare amorem.—

Ità qod Plato *politic. l.* 8. Τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλην φιλεῖ εἰς τοὐναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναι. Hoc eſt qod in juvenibus notat Ariſtoteles

Rhetor. l. 2. c. 12: Οἱ νέοι δὲ εὐμετάβολοι καὶ ἁψί-κοροι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας. καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμοῦσι, ταχὺ δὲ παύονται. Est avtem ἁψίκορον metaphoricè ab eis translatum, qi cibos statim, ubi minimum libârunt, satiati repudiant. Svid. ἁψίκορος, εὐμετάβλητος, ὁ ταχέως καὶ ἅμα τῷ ἅψασθαι κορεννύμενος. qi & Marci verba mox subjungens σωτηρητικὸν δεῖ εἶναι πρὸς τοὺς φίλους, καὶ μηδαμοῦ ἁψίκορον. Eum secuti interpretes ad Pii adversùs amicos affectum referunt havd incommodè. qanqam potest etiam latiùs sumi, ut reliqum etiam vitæ institutum respiciat.

Τὸ αὔταρκες ἐν παντί] ὡς ὀλίγοις ἀρκούμενος. l. 6. § 30. neqe enim assentior Xylandro vertenti, *In omnibus omnia sua in se reposita habebat.* nec ea mens Marci, istîc saltem. malim, vel *modico*, vel *sorte contentus*. Epicur. *ad Menæc.* Τὴν αὐτάρκειαν δὲ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν· οὐχ ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα· ἀλλ' ὅπως, ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλά, τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, πεπεισμένοι γνησίως, ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι.

Τὸ φαιδρόν] τὸ εὔδιον τοῦ προσώπου. *ibid.*

Τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικόν] Nec in hoc Pio dispar Marcus, qi *cunabulis post puerorum lapsum culcitras subjici jussit. unde hodiéq; rete prætenditur.* inqit Capitol. Ità *Philosophia* (ut apud Senecam *epist.* 17. Cicero) *& in maximis opitulatur, & ad minima descendit.* Verùm in Capitol. Salmasius pro *cunabulis*, *funambulis* legendum contendit; qem vise sis *ad Marci vitam*.

Καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ' αὐτοῦ σταλῆναι] συσταλῆναι Xyland. Verùm mutatu nihil opus: cùm & στέλλεσθαι & σταλῆναι simplex, *comprimendi, reprimendiq;* significationem obtineat. ità medicis dicuntur pharmaca qædam κοιλίαν στέλλειν, *ventrem supprimere*, ut Alexandro Aphrodisæo, an Tralliano (hoc enim vult Mercurial. *gymnast. l.* 1. *c.* 11.) in *præfat. problem.* idémq; alibi, αἵματος δὲ σταλέντος· *cùm avtem sanguis repressus fuerit.* De Alexandro Mammææ Lamprid. *Salutabatur avtem nomine, hoc est, Ave Alexander: siqis caput flexisset, avt blandiùs aliqid dixisset, utì adulator vel abjiciebatur, vel ridebatur.*

Τὸ φυλακτικὸν τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ] Hujus rei documentum esse potest, qòd *salaria multis subtraxit, qos otiosos videbat accipere, dicens, Nihil esse sordidius, qàm si rempublicam ii arroderent, qi nihil in eam suo labore conferrent.* Capitol. qi & de Marco: *In largitionibus pecuniæ publicæ parcissimus fuit: qod lavdi potiùs datur, qàm reprehensioni.*

Καὶ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας] *Sumptus procurabat.* Xyl. *Impensarum ratiocinarium custodiebat.* Cas. qi & de *Imperii ratiocinario* accipit, qod apud se Pius habuerit. de qo & Capitol. *Rationes omnium provinciarum scivit & vectigalium.* indéq; κυμινοπρίστην dictum, qòd in istis exigendis districtiùs ageret. Verùm de diverbii illius occasione suprà diximus. Malim & istîc τὸ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας, de *sumptuum erogatione moderandâ & attemperandâ*, qàm de redituum rationibus exqisitè conficiendis interpretari. Pium scil. in illis *condum* magìs qàm *promum* se exhibuisse.

Καὶ ὑπομενετικόν] Ità *l.* 6. § 30· τὸ μακρόθυμον· καὶ ὡς ἔφερεν ἐκεῖνος τοὺς ἀδίκως αὐτὸν μεμφομένους μὴ ἀντιμεμφόμενος.

Ἐπὶ τῶν τοιούτων τονῶν] τόνον istîc *rigorem* significare vult Mericus. Verùm τόνων, non τονῶν, esset à τόνος· & *rigores* dicere durius pavlò videatur. Xylander πονῶν legit, cui calculum do, operarum mendum merum subesse opinatus.

Μήτε περὶ τοὺς θεοὺς δεισιδαίμον] Ità *l.* 6. § 30. de Pio: θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικόν] qod de eis usurpatur, qi muneribus ac viscerationibus populum demereri studio habent. Plut. *præcept. polit.* Τὸν μὲν οὖν λύκον οὔ φασι τῶν ὤτων κρατεῖν· δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐκ τῶν ὤτων ἄγειν δεῖ μάλιστα· μὴ, καθάπερ τῶν ἀγυμνάστων περὶ λόγων, (leg. λόγους) λαβὰς ἀμούσους καὶ ἀτέχνους ζητοῦντες ἐν τοῖς πολλοῖς τῆς γαστρὸς ἕλκουσιν, εὐωχοῦντες, ἢ τοῦ βαλαντίου διδόντες, ἢ πυῤῥίχας τινας, ἢ μονομάχων θεάματα παρασκευάζοντες ἀεὶ, δημαγωγοῦσι, μᾶλλον δὲ δημοκοποῦσι. δημαγωγία γὰρ ἡ διὰ λόγου πειθομένων ἐστίν· αἱ δὲ τιαῦται τιθασεύσεις τῶν ὄχλων, οὐδὲν ἀλόγων ζώων ἄγρας καὶ βουκολήσεως διαφέρουσι. nec multò pòst idem genus hominum perstringens: Οὗτος ἁπάντων ἐρώτων ἰσχυρότατος ἅμα καὶ θειότατός ἐστιν ὁ πόλεσι καὶ δήμοις πρὸς ἕνα δι' ἀρετὴν ἐγγινόμενος. αἱ δὲ ἀπὸ θεάτρων, ἢ νεμήσεων, ἢ μονομάχων ψευδώνυμοι τιμαὶ καὶ ψευδομάρτυρες, ἑταιρικαῖς ἐοίκασι κολακείαις ὄχλων, ἀεὶ τῷ διδόντι καὶ χαριζομένῳ προσμειδιώντων ἐφήμερόν τινα καὶ ἀβέβαιον δόξαν. δημοκοπίαν & δημαγωγίαν distingvit, ut illa sit populi favorem muneribus captantium, ista orationibus.

Νῆφον ἐν πᾶσι] *præcipuè sobrius.* Capitol. Verùm hoc restrictiùs. Apostolus *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 5. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι. Et *ad Thessal. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 6. γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. De Scipione Polyb. *l.* 10. ἀγχίνους καὶ νήπτης. qod ob vocabuli insolentiam observo magìs.

Παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἅπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι] Ità pavlò pòst, καὶ ἀπέχεσθαι, καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο. Qod de Aristippo ferè Laërt. *l.* 2. Ἀπέλαυε μὲν γὰρ ἡδονῆς τῶν παρόντων, οὐκ ἐθήρα δὲ πόνῳ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν οὐ παρόντων. Sensit nimirum, qod idem *ibidem*, ὅτι τὸ κρατεῖν καὶ μὴ ἡττᾶσθαι ἡδονῶν, ἄριστον, οὐ τὸ μὴ χρῆσθαι. De Aristippo tamen Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Tentantem majora, ferè præsentibus æqum.

Qod Isocrates Demonico § 19. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω. Ἀποι-

Ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι] τότε γὰρ δεόμεθα, ὅταν διὰ τὸ μὴ παρεῖναι ἀλγῶμεν. Epicur. ad Menœc.

Καὶ τὸ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν] rectè Xyl. *Nemo fuit, qi eum esse diceret.* id est, verè dicere posset: per opprobrium scil. neqe enim ἐγκωμιαστικὰ sunt qæ seqüntur, ut eruditus interpres Anglicanus opinatur; Sed σκωπτικὰ potiùs καὶ διασυρτικά.

Μήτε ὅτι σοφιστής] Allusit ad ζῆλον σοφιστικόν, qem suprà attigerat, § 7. De eodem *l.* 6. § 30. οὐ σοφιστής. Et Capitolin. *Fuit vir formâ conspicuus, ingenio clarus,* --*Singularis eloqentiæ, nitidæ literaturæ,* --*& hæc omnia cum mensura, & sine jactantia.* Nam qòd vir doctissimus *Sophistæ*, avt *Scholastici* etiam nomen in meliorem partem hîc accipi lavdísqe loco haberi opinatus est, ab avtoris mente qàm longissimè aberravit. qòd & illud ex *l.* 6. planissimè adstruit. Marci sensum optimè explicabit Plutarch. de avdiend. ubi sophistarum ingenium praxínqe depingens; Ὁ μὲν γὰρ, inqit, Μελάνθιος, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς Διογένους τραγῳδίας ἐρωτηθεὶς, οὐκ ἔφη κατιδεῖν αὐτὴν ὑπὸ τῶν ὀνομάτων ἐπιπροσθουμένην· αἱ δὲ τῶν πολλῶν διαλέξεις καὶ μελέται σοφιστῶν, οὐ μόνον τοῖς ὀνόμασι παραπετάσμασι χρῶνται τῶν διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν φωνὴν ἐμμελείαις τισὶ καὶ μαλακότησι καὶ παριάσεσιν ἐφηδύνοντες ἐκβακχεύουσι καὶ περιφέρουσι τοὺς ἀκροωμένους, κενὴν ἡδονὴν διδόντες, καὶ κενοτέραν δόξαν ἀντιλαμβάνοντες. Clemens itaqe *strom. l.* 1. Ἡ δὲ σοφιστικὴ, inqit, τέχνη, δύναμίς ἐστι φανταστικὴ, διὰ λόγων δοξῶν ἐμποιητικὴ ψευδῶν, ὡς ἀληθῶν. παρέχει γὰρ πρὸς μὲν πειθὼ τὴν ῥητορικὴν· πρὸς τὸ ἀγωνιστικὸν δὲ τὴν ἐριστικήν. ἀντικρὺς γὰρ οὖν ὁ Πλάτων κακοτεχνίαν προσεῖπε τὴν σοφιστικήν· ὅ, τε Ἀριστοτέλης ἑπόμενος, κλεπτικήν τινα αὐτὴν ἀποφαίνεται· ἅτε τὸ ὅλον τῆς σοφίας ἔργον πιθανῶς ὑφαιρουμένην, καὶ ἐπαγγελλομένην σοφίαν, ἣν οὐκ ἐμελέτησεν. ἐν βραχεῖ δὲ εἰπεῖν, καθάπερ τῆς ῥητορικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ πιθανόν· ἔργον δὲ, τὸ ἐπιχείρημα· καὶ τέλος, ἡ πειθώ· οὕτω τῆς ἐριστικῆς ἀρχὴ μὲν, τὸ δοξαστόν· ἔργον δὲ τὸ ἀγώνισμα· καὶ τέλος, ἡ νίκη. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ τῆς σοφιστικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ φαινόμενον· ἔργον δὲ διττόν· τὸ μὲν ἐκ ῥητορικῆς, διεξοδικὸν φαινόμενον· τὸ δὲ ἐκ διαλεκτικῆς, ἐρωτητικόν· τέλος δὲ αὐτῆς ἡ ἔκπληξις. Vide Platonem in sophista, qi totam illam dissertationem satis prolixam in hoc genus animalium definiendo insumpsit, cujus instituti rationem prodit nobis Plutarchus, insignem nimirum nugatorum istorum per Græciam eo seculo feracitatem, qi acceptâ à juventute potissimùm pecuniâ sapientiam edocturos sese pollicebantur, cùm nihil minùs qàm qod profitebantur præstarent. Sic enim ille *Platon. qæst.* 1. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἐκ τύχης, τότε φορὰν συνέβη σοφιστῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· καὶ τούτοις οἱ νέοι πολὺ τελοῦντες ἀργύριον, οἰήματος ἐπληροῦντο, καὶ δοξοσοφίας, καὶ λόγων ζῆλον, σχολὴν καὶ διατριβὰς ἀπεχθεῖς ἐν ἔρισι καὶ φιλοτιμίαις ἄγοντες, καλὸν δὲ καὶ χρήσιμον οὐδ' ὁτιοῦν. Itaqe Dio Prus. *orat.* 4. Evnuchis istos confert, qos, ut illa apud Comicum, *aiunt mulierum esse amatores maximos, sed nihil posse*; saltem, siqid qàm maximè moliti fuerint, nihil procreare, est certo certius. Vide *suprà ad* § 7. & *ad l.* 9. § 29.

Μήτε ὅτι οἰκογενὴς οὐρνάκλος] Οἰκογενὴς ad verbum, qi Hebræis יליד בית *Jerem. c.* 2. *v.* 14. qanqam Mericus noster glossema esse merum censet, qod è margine in textum irrepserit. Verùm de hoc alii viderint. Servi interim, ut Mosis Græcus interpres, *Genes. c.* 17. *v.* 13. vel sunt ἀργυρώνητοι, vel οἰκογενεῖς. eandem habes distinctionem apud Tragicum in *Oedipo Rege*; ubi opilio regius ἦν δοῦλος, οὐκ ὠνητὸς, ἀλλ' οἴκοι τραφείς. Hi Latinis *Vernæ, vernulæ, vernaculi,* qod hic noster usurpavit. De Macrino Capitol. *In vernaculis vel avlicis, tam impius, tam asper, ut servi illum sui non Macrinum dicerent, sed Macellinum.* Seneca de *benefic. lib.* 6. *cap.* 11. *Alter apud proximum circulatorem resedit, & dum vagus atqe erro vernaculis congregatur & ludit,* &c. Horum avtem, cùm sub oculos ipsorum educarentur parvùli, petulantiâ & procacitate oblectabant sese familiariter patroni. Talis ille, qi Senecæ *epist.* 12. *Non cognoscis me?* inqit. *Ego sum Felicio, cui solebas sigillaria afferre, Philositi villici filius, deliciolum tuum.* Martial. *l.* 14. *epigr.* 54.

> *Si qis plorator collo tibi vernula pendet,*
> *Hæc qatiat tenerâ garrula sistra manu.*

Et de Erotio *vernula* sua, sic enim appellat *l.* 5. *epigr.* 38. *Deflere non te vernulæ pudet mortem?* *ibid. ep.* 35.

> *Inter tam veteres ludat lasciva patronos,*
> *Et nomen blæso garriat ore meum.*

Seneca *de provident. cap.* 1. *Cogita filiorum nos modestiâ delectari, vernularum licentiâ; illos disciplinâ tristiori contineri, horum ali avdaciam.* Indè *vernæ procaces* dicti Horatio *Serm. lib.* 2. *Sat.* 6. & *vernilitas* ἀντὶ τῆς βωμολοχίας. Martial. *lib.* 1. *epigr.* 42.

> *Urbanus tibi, Cæcili, videris.*
> *Non es, crede mihi. qid ergo? Verna es.*

Et *l.* 10. *epigr.* 3.

> *Vernaculorum dicta, sordidum dentem,*
> *Et fœda lingvæ probra circulatricis.*

Cicero *Bruto.* § 172. *Ego memini T. Tincam Placentinum, hominem facetissimum, cum familiari nostro Q. Granio dicacitate contendere. Sed Tincam, non minùs multa ridiculè dicentem, Granius obruebat nescio qo sapore vernaculo.* Ammianus *hist. l.* 17. *Julianum appellantes loqacem talpam, literionem Græcum, & huic congruentia plurima atqe vernacula jactantes.* De Vitellio Svetonius *l.* 9. *c.* 14. *Nullis tamen infensior qàm vernaculis & mathematicis.*

ticis. qam scripturam tamen solicitat Jos. Scaliger, propugnat Just. Lipsius. De mancipiis pariter Seneca *de Sap. constant. c.* 11. *Nos mancipiorum nostrorum urbanitas, in dominos contumeliosa, delectat: qorum audacia ità demum sibi in convivas jus facit, si cepit à domino.* Qòd avtem ex Epicteto *dissert. l. 4. c. 2.* ἡδὺν τοῖς συνοῦσι, sive *officiosum atqe obseqiosum* hominem, vir doctus hic designari existimavit, nullâ id certè ratione niti videtur; cùm istud τὸν ἄρεσκον magìs qàm *vernulam* sapiat; & procacem potiùs, ac pro *vernularum* more leviculè se gerentem Marcus voluisse videatur; sive ut Plavtinâ lingvâ loqar, ex *Mil.* 4.2.

Cavillatorem facetum magìs qàm convivam commodum.

Meliùs certè Annot. Lug. *dicaculus, qales sunt vernulæ.*

Μήτε σχολαστικὸς] *homo de schola,* Xyl. atqe ità Cicero *de Orat. l. 2. homo de schola, atqe à magistro, & Græcis literis eruditus.* De Maximinis patre & filio Alexander Mammææ in *epist. ad matrem,* qam Capitol. in *Max. min.* exhibuit; *Sed timeo, nè soror mea Græcis munditiis erudita, barbarum socerum ferre non possit; qamvìs ipse adolescens, & pulcer, & scholasticus, ad Græcas munditias eruditus esse videatur.* Qo loco, *barbaro scholasticus* opponitur, hoc est, cultu liberaliore studiisq; imbutus literariis. prout cl. Casavb. adnotavit. Verùm istìc τῷ ἀνδρὶ πεπείρῳ, i. *viro maturo* ὁ σχολαστικὸς ἀντιτίθεται· ut eum designet qi *in scholis sub præceptore* adhuc *agat,* avt agere etiam opus habeat. indè Plutarcho *de audiend.* μελέται σχολαστικαί· qo loco notat, τοὺς τὰς τῶν παιζόντων καὶ πανηγυριζόντων ἐν ταῖς σχολαστικαῖς μελέταις φωνὰς ἐπὶ τοὺς φιλοσόφους μετακομίζοντας. Vel ejusmodi etiam, qi *pro scholastico se venditet.* qod *in mundialibus scriptoribus* (ità avtor loqitur) in *epist. ad Salon.* reprehendit Salvianus. *Omnes,* inqit, *in scriptis suis cavssas tantùm egerunt suas; & propriis magìs lavdibus, qàm aliorum utilitatibus consulentes, non id facere adnisi sunt, ut salubres ac salutiferi, sed ut scholastici ac discrti haberentur.* Facítqe huc, qod seqitur, τὸ ἀκολάκευτον. Qin & *scholasticus* qandoq; pro *declamatore* sive *rhetore* adhibetur, qi in *schola,* tanqam in *scena,* confictas cavssas controversiásq; tractat, & ab *oratore* disterminatur, qi in foro judiciario veras agit. Virgilius istorum disciplinis vale-dicens;

Ite hinc inanes Rhetorum manipli; ite hinc
Inflata rore non Achaico verba;
Et vos, Sile, Albuti, Arqitíq;, Varróqe,
Scholasticorum natio madens pingui,
Ite hinc, inanis cymbalon juventutis.

Tacitus, an Fabius, *de cavss. corrupt. eloqent. At nunc adolescentuli nostri deducuntur in scenas scholasticorum, qi rhetores vocantur.* Eas mox ex Cicerone, *ludum impudentiæ* nuncupat. addítq; simul: *Deducimur in scholas, qibus non facilè dixerim, utrúmne locus ipse, an condiscipuli, an genus studiorum plus mali ingeniis afferant. nam in loco nihil reverentiæ, sed in qem nemo nisi imperitus æqè intrat: in condiscipulis nihil profectûs, cùm pueri inter pueros, & adolescentuli inter adolescentulos pari securitate dicant & avdiantur. Ipsæ verò exercitationes magna ex parte contrariæ: —Svasoriæ, & controversiæ. —Seqitur avtem ut materiæ abhorrenti à veritate declamatio qoq; adhibeatur.* In eandem ferè mentem Petronius in Satyric. istorum exercitamenta insectando; *Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloqentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu, hoc tantùm proficiunt, ut cùm in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos: & ideò ego adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, qia nihil ex eis qæ in usu habemus, avt audiunt, avt vident; sed piratas cum catenis in litore stantes, sed tyrannos edicta scribentes,* &c. *—sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factáq; qasi papavere & sesamo sparsa: qi inter hæc nutriuntur, non magìs sapere possunt, qàm bene olere, qi in culina habitant.* & qæ seq. Fabius ipse deniq; *institut. l.* 12. *c.* 11. *Nam ut de nostris potissimùm studiis dicam, qid attinet tam multis annis, qanqam in more est plurimorum (ut de iis, à qibus magna in hoc pars ætatis absumitur, taceam) declamitare in schola? cùm satìs sit modico tempore imaginem veri discriminis, & dicendi leges comperisse. qod non dico, qia sit unqam omittenda dicendi exercitatio; sed quia non ejus specie consenescendum. cognoscere enim, & præcepta vivendi perdiscere, & in foro nos experiri potuimus, dum scholastici sumus.* indè *scholasticæ epistolæ* Plinio *l. 9. ep. 2.* qæ ficta habent argumenta, & exercendi styli cavsâ exarantur. *Nisi fortè volumus scholasticas tibi, atq; (ut ità dicam) umbraticas literas mittere.* Plinius idem *l. 2. ep. 3.* de Isæo. *Diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil avdit, nihil loqitur. annum sexagesimum excessit, & adhuc scholasticus tantùm est: qo genere hominum nihil avt simplicius, avt sincerius, avt melius. nos enim, qi in foro verísqe litibus terimur, multum malitiæ, qamvìs nolimus, addiscimus. schola & auditorium, & ficta cavssa, res inermis & innoxia est.* At non sunt tamen ejusmodi ista, qæ virum maturum, vel arguant, vel deceant. Est enim is, qalem Romanum sapientem Fabius describit, *instit. l. 12. c. 2. qi non secretis disputationibus, sed rerum experimentis, atqe operibus, se verè civilem virum exhibeat.* Marci interim mentem genuinam ista nisi clarissimè aperiant, ego nihil video. Neqe enim lavdi, qod eruditus interpres Angl. existimavit, sed vitio, qod & annotator Lugd. observavit, vituperio saltem, *scholastici* nomen istìc tribuitur. Qanqam reticere religio est, qod Epictet. habet *dissert. l. 1. c. 11.* Ὁρᾷς οὖν, ὅτι σχολαστικόν σε δεῖ γενέσθαι (τοῦτο τὸ ζῷον, ὃ πάντες καταγελῶσιν) εἴπερ ἄρα θέλεις ἐπισκέπτειν τῶν σε-

αυτῶ

αὐτοῦ δογμάτων ποιεῖται; Hoc nimirum vocabulo vulgò perſtringebantur, qi ad ſtudia ſeveriora animum ſeriò advertebant. Verùm tamen qi Scholaſticis tricis totos ſe dederent, pro ſtolidis ſtultiſq; idem habebat. Sic enim *l.* 3. *c.* 26. Ἆρον ἐκεῖνα τὰ τῶν σχολαστικῶν καὶ τῶν μωρῶν.

Περιεστάναι δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων] *Qi & ſeipſum regere & alios poſſet.* Xyl. & Caſ. contrà qàm Tarqinius ille, *qi nec ſe nec ſuos regere potuit:* ut Cicero *de fin. l.* 3. Vide *ſuprà ad* § 15. Verùm articulum τῶν expungere videntur illi, qod ego nolim. Verto, *& ſuis & aliorum rebus præfici dignus*; vel, *rebus & propriis & alienis adminiſtrandis idoneus.* Hoc eſt, qod Xenophon in *Oeconom.* Οἰκονόμου ἀγαθοῦ ἔργον εἶναι εὖ οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. καὶ τὸν ἄλλου δὲ οἶκον, εἰ ἐπιτρέποι τις αὐτῷ, δύναιτ᾽ ἂν, εἰ βούλοιτο, εὖ οἰκεῖν, ὥσπερ καὶ τὸν ἑαυτοῦ.

Τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων] qibus *honores & ſalaria detulit.* Capitol. Vide *ſuprà ad* §. 4.

Τοῖς δὲ ἄλλοις] Qales Epictetus olim dixerat philoſophos, ἄνευ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν, .i. *factis procul, verbis tenùs.* Gellius *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19. de qibus feſtivè Iſidorus Peluſ. *l.* 5. *ep.* 28. Εἴ τις ἐν λόγοις φιλοσοφῶν, ἔργοις ἀφιλόσοφος ὀφθείη, εὐλόγως οὐδὲ ὁ λόγος τὸν τοιοῦτον περιίσταται. avt etiam qales Herodes Atticus dixerat, *nihil habere philoſophi, præter barbam & pallium.* Gell. ibid. *l.* 9. *c.* 2. de qibus Fabius *inſtit. l.* 1. in *præfat. Noſtris temporibus ſub hoc nomine maxima in pleriſqe vitia latuerunt. non enim virtute ac ſtudiis, ut haberentur philoſophi laborabant; ſed vultum & triſtitiam, & diſſentientem à cæteris habitum, peſſimis moribus prætendebant.* Tales avtem, uti videri poſſit, nonnulli, imò non pavci etiam, ſub Marco obrepebant, Τῷ τῆς φιλοσοφίας προσχήματι καταχρώμενοι, (ut Dionis in *Veſpaſ.* verbis utar) cùm phi- philoſophiæ titulo vitia obtegerent ſua. Teſtis Dio idem in *Marco*, παμπληθεῖς, inqit, φιλοσοφεῖν ἐπλάττοντο, ἵν᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ πλουτίζωνται. Indè factum, ut *fama fuerit, qòd ſub Philoſophorum ſpecie qidam rempub. vexarent & privatos. qod ille tamen purgâſſe dicitur.* Capitol.

Οὐκ ἐξονειδιστικόν] Ità *l.* 6. § 30. Οὐκ ὀνειδιστής. *Apollonii* tamen *Chalcidenſis avaritiam mercedibus notavit.* Capitol. Vide *ſupr. ad* § 8.

Τὸ εὐόμιλον καὶ εὔχαρι οὐ κατακόρως] De Lacyda philoſopho pariter Laërtius *l.* 4. Ἀνὴρ σεμνότατος· —εὔχαρις δ᾽ ἄλλως καὶ εὐόμιλος. *Vir erat graviſſimus, in congreſſibus tamen facilis & feſtivus.* Idem de Pio Marcus, partem alteram qod attinet, dictione temperatâ: εὔχαρι, οὐ κατακόρως. *feſtivus, ſed non immodicè, ſive ad faſtidium uſque.* contrà qàm Cicero, de qo Plutarch. Ἡ δὲ περὶ τὰ σκώμματα καὶ τὴν παιδιὰν ταύτην εὐτραπελία, δικανικὸν μὲν ἐδόκει καὶ γλαφυρόν· χρώμενος δ᾽ αὐτῇ κατακόρως, πολλοὺς ἐλύπει, καὶ κακοηθείας ἐλάμβανε δόξαν. *immodico urbanitatis abuſu multos offendit.*

Τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως] Galen. *de valetud. conſerv. l.* 3. de Antonino Pio an Marco, Ὁ γοῦν, ὧν ἴσμεν, αὐτοκρατόρων ἐπιμώτατα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἀφικόμενος Ἀντωνῖνος, &c. De Socrate Xenophon *comment. l.* 1. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἠμέλει, τούς τε ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῄνει. Viſe ſis qæ ſequntur.

Διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν, εἰς ὀλίγιστα ἰατρικῶν χρῄζειν] De Andronico Imperat. Nicetas Chon. *l.* 2. *c.* 13. Ἦν δὲ τὴν τοῦ σώματος φυὴν εὐφυὴς, ἀγητὸς τὸ εἶδος, ὄρθιος ἀναβαίνων, τὴν ἡλικίαν ἡρωϊκὸς, κἀν τῷ βαθεῖ γήρᾳ τὴν ὄψιν νεοειδὴς, ὑγιεινότατός τε ἀνθρώπων, ὅτι μηδ᾽ ὀψοφάγος περιττὸν ἦν, καὶ ἀκρατῶς ἔχων κοιλίας, ὡς ζωροπότης καὶ τένθης, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς ἥρωας, μάλιστα τοῖς ὀπτοῖς προσέκειτο τῷ πυρί. ὅθεν οὐδ᾽ ἐρυγγάνοντά τις αὐτὸν ἐθεάσατο. ἀλλ᾽ εἴ ποτε πλημμελῶς εἶχε στομάχου, πανημερίῳ μόγῳ τε καὶ νηστείᾳ καὶ τὸ βραχέως ἐνοχλοῦν ἀπεκρούετο, ψαμμῷ ἄρτου καὶ οἴνου κεράσματι, κλινούσης τῆς ἡμέρας, ἐπιμετρῶν τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος· οὐκοῦν οὐκ ἀντιδότῳ ἐχρήσατο πώποτε, εἰ μὴ ἅπαξ ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἰς τοῦτο τῶν ἰατρῶν τότε ἐποτρυνάντων ἀκούοντα, φαμένων, εἰ καὶ μὴ δι᾽ ἐνσκήψασαν παράκλησιν, ἀλλ᾽ οὖν προφυλακῆς χάριν τὸ ἀνύστιμον χρεὼν προσενέγκασθαι φάρμακον. De Avreliano pariter Vopiſcus; *Convivium de aſſaturis maximè fuit. vino* [*ruſſo*, Salm] *rufo maximè delectatus eſt. medicum ad ſe cùm ægrotaret, nunquam vocavit; ſed ipſe ſe inediâ præcipuè curabat.* Et de Tiberio Sveton. *l.* 3. *c.* 68. *Valetudine proſperrimâ uſus eſt, tempore qidem principatûs penè toto, propè illæsâ: qamvìs à trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adjumento conſilióve medicorum.* Indè Tacit. *annal. l.* 6. *Ludere ſolitum* refert *medicorum artes, atqe eos qi poſt triceſimum annum ad internoſcenda corpori ſuo utilia vel noxia alieni conſilii indigerent.* qod tamen Plutarchus commemorans in *præcept. ſalubr.* Ὡς ἀνὴρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη, καὶ προτείνας ἰατρῷ χεῖρα, καταγέλαστός ἐστι. qo loco fruſtra Lipſius τριάκοντα legi poſtulat, qaſi vitiati ſint codices; cùm pari modo dictum illud avtor idem exhibeat in *libello de ſene politico*, nec ſcopus loci aliter legi permittat. fuerit itaqe ſcriptoris potiùs ἁμάρτημα μνημονικὸν, qàm excriptoris σφάλμα γραφικόν. Plato certè, *politic. l.* 3. Τὸ ἰατρικῆς δεῖσθαι, ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἤ τινων ἐπετείων νοσημάτων προσπεσόντων, ἀλλὰ δι᾽ ἀργίαν τε καὶ δίαιταν ἣν διήλθομεν, (Συρακοσίαν τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων καὶ Κορινθίαν κόρην καὶ τὴν τοιαύτην σίτησιν) ῥευμάτων τε καὶ πνευμάτων

ὥσπερ λίμνας, ἐμπιπλαμένους, φύσας τε καὶ κατάρρους νοσήμασιν ὀνόματα τίθεσθαι ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας, οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ; Multùm hac in parte valet proba corporis ipsius constitutio. Philo *de vit. Mos. l.* 1. Τὰ συνεκτικὰ τῶν σωμάτων καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν εὐκίνητα, φροντίδων ἀπαλλάττει τοὺς ἀλείπτας, οὐδὲν ἢ βραχέα παρέχοντας τῆς εἰς ἐπιμέλειαν· ὥσπερ καὶ γεωργοὺς τὰ εὔβλαστα καὶ τὰ εὐγενῆ δένδρα, βελτιούμενα δι' ἑαυτῶν. Nec minùs tamen temperantia, sedulâq; tutela. Seneca *epist.* 58. *Illud simul cogitemus, si mundum ipsum, non minùs mortalem qàm nos sumus, providentia periculis eximit, posse tandem aliqatenus nostrâ qoqe providentiâ longiorem prorogari huic corpusculo moram, si voluptates, qibus pars major perit, potuerimus regere & coercere. Plato ipse ad senectutem se diligentiâ pertulit. Erat qidem corpus validum ac forte sortitus, & illi nomen latitudo pectoris fecerat: sed navigationes ac pericula multum detraxerunt viribus: parsimonia tamen, & eorum qæ aviditatem evocant modus, & diligens sui tutela, perduxit illum ad senectutem, multis prohibentibus cavssis.* Huic & Gorgiam Leontinum adjungere licet, de qo Clearchus *vitarum l.* 10. referente Athenæo *dipnosoph. l.* 12. Ὅτι διὰ τὸ σωφρόνως ζῆν, σχεδὸν ὀγδοήκοντα τοῦ φρονεῖν συνεβίωσε.

Ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιθημάτων ἐκτός] Svidas, qi per præceptionis formulam, transcripsit ista, voculis duabus avctiorem dedit. ἐντὸς καὶ ἐκτός, ut illud ad *pharmaca*, istud ad *epithemata* referatur.

Τὸ παραχωρητικὸν ἀβασκάνως] Contrà qàm Dionysius Siculus ille, de qo Plut *de tranqil.* οὐχ ὅτι μέγιστος ὢν τῶν τότε τυράννων, ἀλλ' ὅτι φιλοξένου τοῦ ποιητοῦ μὴ βέλτιον ᾄδει μηδὲν, μηδὲ περιῆν ἐν τῷ διαλέγεσθαι Πλάτωνος, ὀργισθεὶς καὶ παροξυνθεὶς, τὸν μὲν εἰς τὰς λατομίας ἐνέβαλε, τὸν δὲ ἀπέδοτο πέμψας εἰς Αἴγιναν. Contrà qàm Hadrianus, de qo Cassius, & ex Cassio corrigendus Svidas; Φιλοτιμία τε ἀπλήστῳ ἐχρῆτο, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ τἆλλα πάντα καὶ τὰ βραχύτατα ἐπετήδευσε· καὶ οὐδὲν ὅ,τι οὐκ εἰρηνικὸν, καὶ πολεμικὸν, καὶ βασιλικὸν, καὶ ἰδιωτικὸν εἰδέναι ἔλεγεν. ἐκ τούτων δὲ καὶ τῶν ἔν τινι προεχόντων, πολλοὺς μὲν καθεῖλε, συχνοὺς δὲ καὶ ἀπώλεσε. βουλόμενος γὰρ πάντων ἐν περιεῖναι, ἐμίσει τοὺς ἔν τινι ὑπεραίροντας. *professores omnium semper, ut doctior, risit, contempsit, contrivit; cúmqe eis ipsis professoribus & philosophis, libris vel carminibus invicem editis, sæpe certavit.* Capitolinus in *vita Hadriani*; qo loco & Favorini festivum dicterium refert, qi arguentibus amicis qòd Hadriano de verbo qodam reprehendenti sine cavssa, cessisset; *Non rectè svadetis*, inqit, *qi non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qi habet triginta legiones.* Idem tamen, Philostrato referente, tria ista paradoxa dictitabat sibi in vita contigisse; Γαλάτης ὢν, ἑλληνίζειν· Εὐνοῦχος ὢν, μοιχείας κρίνεσθαι· βασιλεῖ διαφέρεσθαι, καὶ ζῆν.

Ἢ τῶν τὴν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων] transponenda illa τῶν τὴν, legendúmqe τὴν τῶν ἐξ ἱστορίας νόμων, liqet. Verùm & deesse vocula aliqa videtur, cui articulus prior innitatur. Itaqe ἐμπειρίαν post πραγμάτων supplet D. Junius: qi & ἱστορίας nomine non *historiam* vult intelligi, sed *peregrinationem* & *locorum dissitorum lustrationem.* ego *notitiam* opinor qoqo modo acqisitam: ità Marcus ipse cepit *l.* 4. § 21. ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας. & *l.* 9. § 3. ἴσον τὸ ἔσχατον ἔτει, καὶ τὸ τρισὶ, ταῦτα ἱστορῆσαι. & *l.* 10. § 15. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν.

Οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φανερῶς] nihil enim putidius affectationis affectatione, imitationísqe ostentatione. Contrà verò qod Plut. *Sympos. l.* 1. *c.* 1. οὐ μόνον ἐσχάτης ἀδικίας ἐστὶν, ὥς φησι Πλάτων, μὴ ὄντα δίκαιον, εἶναι δοκεῖν, ἀλλὰ καὶ συνέσεως ἄκρας, φιλοσοφοῦντα, μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν. Vide *l.* 7. § 60. σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ.

Τόποις καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν] Seneca Lucilio *epist.* 69. *Mutare te loca, & de alio in alium transilire nolo. primùm qia tam freqens migratio, instabilis animi est. coalescere otio non potes, nisi desinas circumspicere & errare. ut animum possis continere, priùs corporis tui fugam siste. deinde plurimùm remedia continuata proficiunt. interrumpenda non est qies.* Et *epist.* 2. *Ex his qæ mihi scribis, & ex his qæ audio, bonam spem de te concipio. non discurris, nec locorum mutationibus inqietaris. ægri animi ista jactatio est. primum argumentum compositæ mentis existimo, posse consistere, & secum morari. nusqam est, qi ubiqe est. nihil æqè sanitatem impedit, qàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in qo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, qæ sæpè transfertur. nihil tam utile est, qod in transitu prosit.*

Ἔν τε θεωριῶν ἐπιτελέσει] Et istìc Marcus Pii æmulus, *Gladiatoria spectacula omnifariam temperavit: Et gladiatorii muneris sumptui modum fecit. temperavit etiam Scenicas donationes.* Capitol.

Καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς] *in operum extructionibus, congiariísqe.* Xyl. illis siqidem *magnificentiam*, istis *munificentiam* suam Imperatores Romani ostentare ac venditare solebant. Cæterùm vir doctiss. Patr. Junius *operum distributiones* mavult intelligi.

Καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις, πρὸς αὐτὸ δὲ τὸ δέον προαχθῆναι δεδορκότος.] Xyl. legisse videtur: καὶ τοῖς τοιούτοις [καὶ] ἀνθρώπου πρὸς αὐτὸ δὲ &c. Meric. καὶ τοῖς τοιούτοις· τοῖς ἀνθρώποις, &c. qi & δεδρακότος pro δεδορκότος legi posse suspicatur. D. Boot. καὶ τοῖς τοιουτοτρόποις, ἀνθρώπου πρὸς αὐτὸ τὸ δέον προαχθῆναι δεδορκότος· &c. ut genitivus ἀνθρώπου ab ἔχαιρεν, qod præcessit, regatur. Salmas. καὶ τοῖς τοιούτοις, tum aliâ orationis facie, ἄνθρωπος δὲ

πρὸς

περὶ αὐτὸ τὸ δέον πρ. διδορκώς. Vel etiam, καὶ τοῖς τοιουτοτρόποις. περὶ αὐτὸ τὸ δέον, &c. ut suprá. De sensu satìs constat: Moderatum fuisse Pium in iis omnibus exhibendis, qibus animi hominum plausúsqe captari solent: hominémqe ejusmodi qi respiceret ad id qod agi oporteret, non ad gratiam gloriámve qæ indè conseqeretur. De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Ornat hæc magnitudo animi, qæ nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: rectéqe facti, non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit.* hoc est, qod Naso *Tristium l.* 5. *eleg.* 14.

--pretium cui virtus ipsa petitum.

Plinius idem ipse, *l.* 1. *ep.* 8. *Majore animo honestatis in conscientia qàm in fama reponitur.* Liberaliter satìs de se *ad Constantium* in *Glavdio* Trebellius; *Testis est, tua conscientia, & vita mea, nihil unqam cogitâsse, dixisse, fecisse gratiosum.* De se id perhibenti fidem habeat, qi volet. Interim qod de Pio Marcus hîc, pro viri optimi charactere Epictetus habet, *dissert. l.* 3. *c.* 24. οὐκ οἶδ' ὅτι ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, οὐδὲν ποιεῖ τοῦ δόξαι ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ πεπρᾶχθαι καλῶς; Vide *lib.* 3. § 12. & *lib.* 9. § 42.

Ὀυκ ἐν ἀωρεῖ λούσεις] *Non utebatur alieno tempore balneis.* Xyl. qomodo illi, qi, ut Flaccus *l.* 1. *epist.* 6.

—crudi tumidiqe lavantur.

Pers. *Sat.* 3.

Turgidus hic epulis atqe albo ventre lavatur,
Gutture sulphureas lentè exhalante mephites.

Et Juven. *Sat.* 1.

Pæna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atqe intestata senectus.

Vult lavisse semper horâ balneari, & sibi commodâ & iis qi circa ipsum. Casavb. ad Capitol. ἐν illud, qod exhibet Basil. omittit Salm. & Lugdun. retinet Casavb. ego vel expunxerim, vel, si retinere visum, ἀωρείᾳ legerim; qomodo Græc. *Psal.* 119. *v.* 146. προέφθασα ἐν ἀωρείᾳ. Sed illud, puto, potius.

Ὀυχὶ φιλοικοδόμος] ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ. *l.* 6. § 30. De Avgusto Sveton. *l.* 2. *c.* 73. *Instrumenti ejus & supellectilis parsimonia apparet etiam nunc, residuis lectis atqe mensis, qorum pleraqe vix privatæ elegantiæ sunt. nè toro qidem cubuisse aiunt, nisi humili & modicè instrato.*

Ὀυ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητής.] *non circa victum curiosus, avt studiosus. anxius,* Xyl. ἐπίνοια, ἐπιτήδευμα. Hesych. ἐπινοητὴς, vox insolentior, qalia apud Marcum non pavca.

Ὀυ περὶ σωμάτων ὥρας] *non de formæ corporis elegantia anxius.* Xyl. qem & Cas. seqitur. de Pio ipso uterqe accepit. ut sit idem qod priùs de eodem dixerat, οὐ πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικόν. Ego aliter prorsus velle existimo, nec idem (qod Marcus non solet) repetitum. Verto itaqe *non circa corporum*, id est, famulitii & servitiorum, *speciem.* σώματα enim pro *servis* sive *famulis* dicebant. Antholog. *l.* 1. *c.* 12.

Σώματα πολλὰ τρέφειν, καὶ δώματα πολλ' ἀνεγείρειν,
Ἀτραπὸς εἰς πενίην ἐστὶν ἑτοιμοτάτη.

Corpora multa alere, ac simul ædes condere multas,
Multam ad pavperiem perbreve pandit iter.

Corpora. i. e. *Servos.* In eam mentem accipio Menandrianum illud qod ad *l.* 3. § 3. pleniùs exhibebitur,

Ἀυτῶν τε δόξῃ, καὶ κάλλει τῶν σωμάτων.

Harpocration in Πάνδημος, ex Nicandri *Colophoniac. l.* 6. ait Solonem σώματα ἀγοράσαντα εὐπρεπῆ, ἐπὶ στέγης στῆσαι διὰ τοὺς νέους, &c. qo nomine à Philemone Comico in *Delphis* lavdatur, referente *l.* 13. Athenæo. Aristoteles *Rhetor. l.* 1. *c.* 5. externam felicitatem constituit ἐν εὐθηνείᾳ κτημάτων καὶ σωμάτων, μετὰ δυνάμεως φυλακτικῆς τε καὶ πρακτικῆς τούτων. mox σωμάτων illud qasi explicans qid velit, ἀνδραπόδων, inqit, πλήθει, καὶ μεγέθει, καὶ κάλλει διαφερόντων. ut frustra sit Pollux, qi *l.* 3. *c.* 7. § 2. σώματα ἁπλῶς, inqit, οὐκ ἂν εἴποις, ἀλλὰ δοῦλα σώματα. Romanorum avtem curiositatem, an luxuriem, in servitiis speciosissimis undiqe conqirendis, excolendis, disponendis, tangit inter cæteros, Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 55.

Flos Asiæ ante ipsum pretio majore paratus,
Qàm fuit & Tulli census pugnacis, & Anci,
Et nè te teneam, Romanorum omnia Regum
Frivola.—nescit tot millibus emptus
Pavperibus miscere puer. Sed forma, sed ætas
Digna supercilio.—

Et Seneca *epist.* 95. *Transco puerorum infelicium greges: qos post exacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ expectant. transeo agmina exoletorum, per nationes coloresqe descripta, ut eadem omnibus levitas sit, eadem primæ mensura lanuginis, eadem species capillorum, neqis cui rectior est conia, crispulis misceatur. transeo pistorum turbam, transeo ministrorum, per qos signo dato ad inferendam cœnam discurritur. Dii boni! qantum hominum unius venter exercet?* Gregor. Naz. *de amor. pavper. orat.* 16. Παῖδας δὲ παρεστάναι τοὺς μὲν ἐν κόσμῳ καὶ ἐφεξῆς, ἀνέτους τὰς κόμας, καὶ θηλυδρίας, καὶ τὴν κατὰ πρόσωπον κουρὰν περιειργασμένους πλεῖον ἢ ὅσον συμφέρει, λίχνοις ὀφθαλμοῖς κεκοσμημένους. τοὺς δὲ τὰς κύλικας ἐπ' ἄκρων δακτύλων ἔχοντας, ὡς οἷόν τε εὐπρεπέστατα καὶ ἀσφαλέστατα· τοὺς δὲ ὑπὲρ κεφαλῆς ἄνεμον ταῖς ῥιπίσι σοφιζομένους, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν αὔραις τὸ πλῆθος τῶν σαρκῶν ἀναψύχοντας.

Ἡ ἀπὸ χωρίου στολή] *locus iste,* siqis alius, inqit, clariss. Salmasius, *in hoc scripto corruptissimus.* Itaqe Mericus noster, lacunâ contextui suo interjectâ, ut depositum, consultò prorsùs omisit. Στολὴν pro *comitatu* Xylander accepit. Sed & Annotator

Lugdun. qi στόλον legi postulat. frustra. cùm de *vestitu* agatur. Salmas. ad Capitol. ἐπιχώριον, legit. Casavb. ἀπὸ χωρὶς, retinet. de sensu utriqe convenit, placuisse Pio vestem τὴν ἐπιχώριον, *indigenam*, non exoticam, sive τὴν ἀπὸ χωρὶς, hoc est, *qalis vulgò fiat*, & qidem ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως, *è villa propria*, & *ferè de reditibus Lanuvinis*. ità Casavb. *ad vitam Pii.* De Avgusto istiusmodi qiddam Svetov. *l.* 2. *c.* 73. *Veste non temerè alia qàm domestica usus est, ab uxore & sorore & filia neptibusqe confecta.* De se Seneca, *de tranqill. cap.* 1. *Placet non ex arcula prolata vestis, non mille ponderibus avt tormentis splendere cogentibus pressa; sed domestica & vilis, nec servata nec sumenda solicitè.* De Pio Capitolin. *Visus est sanè ab amicis & cum privatis vestibus.* &c. Cæterùm editio Lugdun. pro χωρὶς nobis Λωρὶς exhibet. Hoc si non sit typothetarum mendum, qod suspicari forsan qis possit, *Lorium* villam designat, in qa Pius & educatus, & versatus plurimùm, cùm palatium ibi construxisset, & tandem etiam defunctus est, avtore Capitolino. Hanc avtem seqendo lectionem, Salmasius mavult, ἡ ἐπὶ Λωρὶς στολή· ut de *toga* accipiatur, qâ *in secessu Lorinæ villæ* uti solitus erat. eam togam ipsi venisse dicit ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως. de qa proximè videndum.

Ἀνάγεσαι ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως] τὸ κάτω istud Casavb. omittit. D. Boot. legit, διαγωγὴ ἐπὶ τῶν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλεων. id est, *commoratio ruri in villis.* ut κατ' ἀγρὸν adjectum sit, qò *villæ* istæ à *suburbanis* distingverentur. Constat avtem è Capitolino, Pium in agris atqe propriis fundis plurimùm vixisse, etiam postqam imperium tenuit. ἔπαυλις certè hîc, non *casa*, ut Xyl. vertit, sed *villa*. Philo in *vit. Mosis l.* 1. λείας δὲ πολλῆς ἄγαν συμπορήσαντες, ἔκ τε τῆς βασιλείας, καὶ τῶν ἰδιωτικῶν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλεων. Idémqe de *vit. contempl.* τὴν μὲν ἐν ἀσφάλειαν αἱ ἐν κύκλῳ παρέχουσιν ἐπαύλεις τε καὶ κῶμαι. *Credidi aliqandò.* inqit clariss. Salmasius, *vicum hoc nomine Romæ appellari, in qò vulgares togæ fiebant ac venum ibant. citerioris & ulterioris vici mentio apud Sextum. qidni & similiter inferior & superior ex ratione situs? dicit igitur hunc Imperatorem, cùm Lorii esset, usum esse vili ac vulgari togâ, qales venibant in vico inferiore. Romæ. an potiùs ἡ κάτω ἔπαυλις villa aliqa rustica infra Lorium, ubi ejusmodi togæ fiebant? ἔπαυλις certè villam, & etiam pagum significat. qicqid sit, oportet vilem esse & vulgarem togam, non imperatoriam, qa in Lorii secessu utebatur. hæc enim exempla affert, ut ostendat,* οὐκ ἐπινοητὴν fuisse περὶ ἐσθῆτων ὑφὰς καὶ χρόας.

Καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ] Casavb. nihil mutat; & ad vestis materiem refert, sive locum unde ea petebatur, ut suprà visum. At Salmasius, *Notat*, inqit, *qibus in locis qem habitum usurpare solitus fuerit.* itaqe lectionem duplicem proponit. vel ut legatur, ἀχίτων ἐν Λ. τὰ πολλά, τῇ φελώνῃ ἐν Τ. π. ἐχρήσατο· velítqe Marcus *Sine tunica Lanuvii egisse Pium: more, ut videtur, antiqi Catonis, qi solo campestri accinctus, super id togam accipiebat; & qidem etiam cùm prætor jus redderet, ut ex Val. Maximo constat l. 3. c. 6. & Asconio.* qod idem in *Catone minore etiam Plutarchus notat,* καταβὰς εἰς τὴν ἀγορὰν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων, περιπατῆσαι μετὰ τῶν στωικῶν. Vel etiam ἐν χιτῶνι Λανουβίῳ τὰ πολλά, sive χιτὼν ἐν Λ. τὰ π. *ut in sola tunica secessum illum Lanuvinum transegisse dicatur; qomodo plerumqe Romani ruri solebant & in provinciis: Hinc tunicata qies, tam sæpe Martiali commendata & lavdata l.* 10. *ep.* 51. Hæc ille.

Ἐν Λανουβίῳ] *Lanuvium* Italiæ opidum juxta viam Appiam situm, de qo Strabo *l.* 5. ubi Λανούβιον pro Λανίνιον Casavbonus reposuit. *In villa* interim *Lanuvina natum Antoninum Pium*, avtor est Capitolin. &, *è municipio Lanuvino ortum*, Victor Avrelius. qanqam Casavb. in Capit. codices Manuscriptos *Laviniâ* exhibere testatur, eundémqe locum existimat designari, ubi avtor idem de Marco: *Ex Asia & Syria reverso, exinde Lavinium profectus est.* Certè *Lanuvium* & *Lavinium* idem esse utrumqe Jos. Scaliger contendit, Car. Sigonio *ad Livii l.* 8. refragante, & renitente.

Τῷ τελώνῃ ἐν Τύσκλοις παραιτούμενος ὡς ἐχρήσατο] *Inter Lanuvinos plerumqe Tusculano publicano utebatur, etiam deprecante.* Xyl. ut ad *comitatum* referatur. Annot. Lugd. *lego*, inqit, παραιτούμενος. *qasi excusans & deprecans utebatur.* Salmas. τῇ φελώνῃ ἐν Τύσκλοις, an Τύσκοις, παραιτουμένως ἐχρήσατο. *cùm in Tuscos, an Tusculanos, agros secederet, non jam tunicatus ibi agebat, ut Lanuvii, sed penulam superinduebat: qod cùm faceret, excusabat tamen se, & qasi veniam deprecabatur. hoc est, qod ait,* παραιτουμένως ἐχρήσατο. *Penula*, inqit Nonius, *est vestis, qam supra tunicam accipimus. eâ adversus pluviam maximè munire se solebant.* Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 78.

--fremeret sæva cùm grandine vernus
Juppiter, & multo stillaret penula nimbo.

Indè Varroni petitus jocus in *virga divina*, dum virtutis τὸ αὔταρκες prædicat; *Non est qærenda homini, qi habet virtutem, penula in imbri.* contrà planè qàm Lucil. *l.* 15. qi *penulam per imbrem iter obeunti, sapientiâ ipsâ utiliorem* esse pronunciat. certè etiam sapienti, vel in imbre vel in frigore, Stoicis ipsis fatentibus, saltem συγγνωστὸς futura est: qum ut Philo *de provident.* apud Evseb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ὕετοῦ μὲν ὄντος ἀνάγκη τὸν σοφὸν, εἰ ἐν ὑπαίθρῳ διάγοι, καταβρέχεσθαι· βορέου δὲ ψυχροῦ καταπνέοντος, ῥιγεῖ πεπονθέναι καὶ ψύχει. Sed & L. Galbæ, a cuidam penulam roganti, *Non possum commodare, domi maneo*; cùm cœnaculum ejus perplueret. alteri

item

item ejusdem uſum poſcenti, *Non pluit? non eſt opus tibi: ſi pluit, ipſe utar.* Refert Fabius *inſtit. l. 6. cap. 4.*

Καὶ πᾶς ὁ τοιῦτος τρόπος] Xyl. (qem & ſecutus eſt Mer.) cum ſeqentibus conjungit, dum ſic reddit; *Omnibus in ejus moribus nihil inerat inhumanum.* Verùm præcedentia potiùs clavdere videntur. Itaqe D. Boot. legit, ϗ πᾶς ὁ τρόπος τοιῦτος. *Totius denique vitæ facies erat, qalem ſuprà depinximus.*

Ἕως ἱδρῶτος] *Suſpecta* iſta & *ſalebroſa* Xylandro. Sed immeritó. eſt dictum proverbiale, à medicis mutuatum, qo exercitii modum illi menſurámqe juſtam ac legitimam in affectibus qibuſdam præſcribunt. Memini V. cl. Tho. Plajfirum adoleſcente me ſacræ Theologiæ apud Cantabrigienſes noſtros profeſſorem, Apoſtoli verba *ad Hebr. c. 12. v. 6.* enarrantem ex Avtore medico (cujus nomen jam excidit) protuliſſe monitum aliqod iſtiuſmodi, *Ad ruborem, non ad ſudorem*; cùm Apoſtolus de fidelibus eo loci dicere viſus ſit, *Ad ſudorem, non ad ſanguinem.* Qò videri poſſit alluſiſſe, qod de Diogene Cynico Laërtius, Xeniadæ, domini ſui liberos exercuiſſe, ὐκ ἀθλητικῶς, ἀλλ᾽ ἐρυθήματος χάριν ϗ εὐεξίας, *non athletico more, ſed qantum ad ruborem bonámqe corporis habitudinem conduceret.* niſi qòd ἐρύθημα ibi colorem vividum valetudinis indicem potiùs deſignare doceat adjuncta εὐεξία. Hoc proculdubio Marcus hìc voluit, Pium nulla in re nimium fuiſſe. ità *lib. 6. § 29.* ὡς ἐπ᾽ ὐδὲν ἐσπόυδαζεν.

Οὐδὲν ἀπηνές] Indè forſan *Pius* dictus, qòd verè naturâ clementiſſimus; & nihil temporibus ſuis aſperum fecit. Siqidem & *ſub Adriano, cùm conſiliis illius adeſſet, mitiorem ſententiam ſemper oſtendebat, & principatûs ſui initio cùm multi accuſarentur, & ad ſupplicium nominatim etiam depoſcerentur, neminem tamen interfici paſſus eſt, cùm diceret, non oportere ſe principatum ſuum factis ejuſmodi auſpicari. Qin & deinceps, ſeditiones ubicunq; factas, non crudelitate, ſed modeſtiâ & gravitate compreſſit.* Capitol. & Xiphil.

Συμφώνας ἑαυτοῖς] De eodem *l. 6. § 30.* Τὸ ὁμαλὲς παιταχῦ. & de Apollonio ſupr. § 8. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. Qod de hiſtoria Lucian. Χρὴ ὅμοια τὰ πάντα ϗ ὁμόχροα εἶναι, ϗ συνῳδὸν τῇ κεφαλῇ τὸ ἄλλο σῶμα, ὡς μὴ χρυσοῦν μὲν τὸ κράνος εἴη, θώραξ δὲ πάνυ γελοῖος ἐκ ῥακῶν ποθεν, ἢ ἐκ δερμάτων σαπρῶν συγκεκαττυμένος, ϗ ἡ ἀσπὶς οἰσυίνη, ϗ χοιρίνη περὶ ταῖς κνήμαις. De poemate Horat. in *art.*

Deniq; ſit qodvis ſimplex duntaxat & unum:
Primo nè medium, medio nè diſcrepet imum.

& de perſona idem,

—ſervetur ad imum
Qalis ab incepto proceſſerit, & ſibi conſtet.

De Stoica philoſophia Cicer, *de finib. l. 5. Mirabilis eſt apud Stoicos contextus rerum. reſpondent extrema primis, media utriſq; , omnia omnibus.* De vita Senec. *epiſt. 20. Exigit philoſophia, ut ipſa inter ſe vita unius, ſine actionum diſſenſione, coloris ſit.* Idémq;, *ep. 23. Verum bonum unde ſubeat, interrogas? ex placido vitæ & continuo tenore unam prementis viam.* Et, *ep. 31. Huc & illud accedat, ut perfecta virtus ſit, æqalitas ac tenor vitæ per omnia conſonans ſibi.* Et, *epiſt. 120. Virtutem oſtendit conſtantia, & omnium inter ſe actionum concordia; qando idem ſemper qis eſt, & in omni actu par ſibi.* Et mox: *Magnam rem puta, unum hominem agere: præter ſapientem autem nemo unum agit. cæteri multiformes ſunt. modò frugi tibi videbimur & graves, modò prodigi & vani; alternis Catones, alternis Vatinii mutamus ſubindè perſonam, & contrariam ei ſumimus, qam exuimus. hoc ergò à te exige, ut qalem inſtitueris præſtare te, talem uſq; ad exitum ſerves.* Et, *ep. 35. Ante omnia hoc cura, ut conſtes tibi.* Hoc eſt qod Zeno voluit, cùm finem ſtatueret, Τὸ ὁμολογουμένως ζῆν, .i. καθ᾽ ἕνα λόγον ϗ σύμφωνον ζῆν. ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 5.* Vide ſuprà ad § 9. Sed & *l. 11. § 27.* Ambroſ. *epiſt. 82. Vetus dictum eſt, Adſveſce unus eſſe: ut vita tua qandam picturam exprimat, eandem ſervans ſemper imaginem, qam acceperit.* Optimè Ariſtoteles, *Ethic. Nicom. l. 9. c. 4.* Ἔοικε γὰρ, καθάπερ εἴρηται, μέτρον ἑκάστῳ ἡ ἀρετὴ ϗ ὁ σπουδαῖος εἶναι. οὗτος γὰρ ὁμογνωμονεῖ ἑαυτῷ, ϗ τῶν αὐτῶν ὀρέγεται κατὰ πᾶσαν τὴν ψυχήν. De Adriano contrà Avr. Victor: *Varius, multiplex, multiformis, ad vitia atqe virtutes qaſi arbiter genitus; impetus mentis qodam artificio tegens.* Et Æl. Spartian. *Idem ſeverus, lætus; comis, gravis; laſcivus, cunctator; tenax, liberalis ſimulator; ſævus, clemens; & ſemper in omnibus varius.* De Avidio item Caſſio Vulcatius: *Fuit his moribus, ut nonnunqam trux & aſper videretur, aliqando mitis & lenis; ſæpe religioſus, aliàs contemptor ſacrorum; avidus vini, interim abſtinens; cibi appetens, & inediæ patiens; veneris cupidus, & caſtitatis amator.* At de Epaminonda & & Ageſilao Plutarch. *lib. de adulat.* Πλείστοις ὁμιλήσαντες ἀνθρώποις ϗ τόποις ϗ βίοις, τὸ πρέπον ἦθος αὐτοῖς πανταχοῦ, ϗ στολῇ, ϗ διαίτῃ, ϗ λόγῳ ϗ βίῳ διεφύλαττον. Et de Platone; Ἐν Συρακούσαις, οἷος ἐν Ἀκαδημίᾳ· ϗ πρὸς Διονύσιον, οἷος πρὸς Δίωνα.

Τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους] De Socrate Xenophon *memorial. l. 1.* Αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα (τὰ ἀφροδίσια) φανερὸς ἦν οὕτω παρεσκευασμένος, ὥστε ῥᾷον ἀπέχεσθαι τῶν καλλίστων ϗ ὡραιοτάτων, ἢ οἱ ἄλλοι τῶν αἰσχίστων ϗ ἀωροτάτων. περὶ μὲν δὴ βρώσεως ϗ πόσεως ϗ ἀφροδισίων οὕτω κατεσκευασμένος ἦν· ϗ ᾤετο οὐδὲν ἂν ἧττον ἀρκούντως ἥδεσθαι τῶν πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευομένων, λυπεῖσθαι δὲ πολὺ ἔλαττον. Atqe hunc locum forſan præ oculis habuit Marcus, cùm iſta ſcriberet.

Καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν] Qod de se Apostolus *ad Philip. c. 4. v. 12.* Οἶδα δὲ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾷν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. qod suprà, παρόντων μὲν ἅπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι.

Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἔτι καρτερεῖν] ἔτι qid hîc velit, nullus video. ἐπικαρτερεῖν forsan scripserat Marcus, vel qod usitatius est, ἐγκαρτερεῖν, ut mox ἐννήφειν.

Οἷον ἐν τῇ νόσῳ τοῦ Μαξίμου] Istud an ad superiora respectum habeat, qod Xylander censuit, ambigi potest. commodè posse vix videtur. Ego itaq; tanqam distinctum qid posui. De Demonacte Cynico refert Lucianus, qòd cùm cætera ἀπαθὴς planè videretur, μόνον αὐτὸν ᾔδει φίλου νόσος ἢ θάνατος· ὡς ἂν καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, τὴν φιλίαν ἡγούμενον. Tale qippiam in Pio Marcus forsan adverterat. & οἷος forsan legendum fuerit.

§ 17. Παρὰ θεῶν] Piè Marcus noster hîc divinæ procurationi plurima adscribit, qæ fortunæ pleriq; solent tribuere.

Πάππους] *Avus paternus, Annius Verus (de qo supr. § 1.) maternus, Calvisius Tullus.* Jul. Capitol.

Γονέας] Vide *suprà ad* § 2, 3.

Ἀδελφήν] *Habuit & sororem natu minorem, Anniam Cornificiam.* Capitol.

Διδασκάλους] qorum *suprà* meminerat: § 5,6,7. &c. qibus & alios adjicere licet ex Jul. Capitolino. Origenes *ad Cels. l. 3.* Καὶ Ἕλληνες δὲ φήσουσι, καὶ ἐν τοῖς νομιζομένοις εἶναι σοφωτάτοις, κατὰ πολλὰ τὴν εὐτυχίαν εἶναι αἰτίαν· οἷον περὶ διδασκάλων τοιῶνδε, καὶ τοῦ περιπεσεῖν τοῖς κρείττοσι· ὄντων καὶ τῶν τὰς ἐναντίας αἱρέσεις διδασκόντων· καὶ περὶ ἀνατροφῆς τῆς ἐν βελτίοσι. πολλοῖς γὰρ καὶ τὰ τῆς ἀνατροφῆς τοιαῦτα γεγένηται, ὡς μηδὲ φαντασίαν ἐπιτραπῆναι τῶν κρειττόνων λαβεῖν· ἀλλ' ἀεὶ καὶ ἐκ πρώτης ἡλικίας, ἤτοι ἐν παιδικοῖς εἶναι ἀκολάστων ἀνδρῶν, ἢ δεσποτῶν, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ κωλυούσῃ τὴν ψυχὴν ἀναβλέπειν κακοδαιμονίᾳ. τὰς δὲ περὶ τούτων αἰτίας, πάντως μὲν εἰκὸς εἶναι ἐν τοῖς τῆς προνοίας λόγοις· ὑποπίπτειν δὲ αὐτὰς εἰς ἀνθρώπους, οὐκ εὐχερές. Vide sectionis istius verba novissima, deprehendes cum Origenianis istis qàm svavissimè concinere. De Platone Plut. in *Mario*: Πλάτων μὲν οὖν ἤδη πρὸς τῷ τελευτᾶν γενόμενος, ὑμνεῖ τὸν αὑτοῦ δαίμονα καὶ τὴν τύχην, ὅτι πρῶτον μὲν ἄνθρωπος, εἶτα Ἕλλην, οὐ βάρβαρος, οὐδὲ ἄλογον τῇ φύσει θηρίον γένοιτο· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς Σωκράτους χρόνοις ἀπήντησεν ἡ γένεσις αὐτοῦ. At Lactantius *institut. l. 3. c. 18. Plato aiebat se gratias agere naturæ; Primùm qòd homo natus esset, potiùs qàm mutum animal: deinde qòd mas, potiùs qàm fæmina; qòd Græcus, qàm Barbarus: postremò, qòd Atheniensis, & qòd temporibus Socratis.* Qo contendit ipse, immeritò tamen, *Nunqam qicqam dictum esse in rebus humanis delirius.* Idémq; *ibid. c. 19.* ubi Socratem acriùs, & in qibusdam iniqiùs etiam pavlò, perstrinxerat; *In cujus temporibus natum se homo sapiens gratulatur.* Qod avtem in Platone tantopere exagitat Lactantius, id is à Socrate accepisse videtur; qi, ut Dio Prus. *orat. 64.* Ἐπὶ πολλοῖς αὑτὸν ἐμακάριζε, καὶ ὅτι ζῶον λογικὸν, καὶ ὅτι Ἀθηναῖος. Socrates à Thalete; qi, ut Laërt. *l. 1.* Ἔφασκε τριῶν τούτων ἕνεκα χάριν ἔχειν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν, ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην, καὶ οὐ θηρίον· εἶτα, ὅτι ἀνὴρ, καὶ οὐ γυνή· τρίτον, ὅτι Ἕλλην, καὶ οὐ βάρβαρος. Postremum tantummodo de suo addidit Plato. Nec reticendum qod Judæi habent in preculis suis virorum peculiaribus: *Benedictus esto, Domine Deus, qòd me virum creâsti, non mulierem: qòd Israclitam, non alienigenam.*

Σχεδὸν ἅπαντα ἔχειν] supplendum, ἀγαθὰ, qod excidisse existimem. ut sit [ἀγαθὰ] σχεδὸν ἅπαντα ἔχειν.

Τῶν θεῶν δὲ εὐποιΐα] Digna Christiano qovis providentiæ divinæ, qâ factum fuerit, ut nè peccatis occuparetur, cùm peccare prona dispositio non deesset, agnitio. Agnoscit ipse de se, qod Deus Abimeleco; *Ego te cohibui, nè peccares, Genes. c. 20. v. 6.* Habent his paria è nostris; Bern. *de temp. serm. 79. Prima miseratio qod à multis adhuc peccatis in seculo positum custodivit. qis enim non videat, qòd sicut in multis cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi omnipotens pietas conservâsset?* Qi & argumentum idem tractat fusiùs, *de divers. serm. 13.* Avgustin. homil. 23. *Hic multa commisit, & multorum debitor factus est: ille gubernante Deo pauca commisit. cui deputat ille, qod demisit, huic & iste deputet, qod non commisit. Adulter non fuisti in vita illa tua præterita, plenâ ignorantiâ? Hoc tibi dicit Deus tuus; Regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non commiteres. Svasor defuit? ut svasor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit? & ut hæc deessent, ego feci. Affuit svasor; non defuit locus; non defuit tempus: ut non consentires, ego terrui. Agnosce ergò gratiam ejus, cui debes & qod non admisisti. Mihi debet iste, qod factum est & dimissum vidisti: mihi debes & tu, qod non admisisti. Nullum est enim peccatum qod facit homo, qod non possit facere alter homo, si desit rector à qo factus est homo.* Piissimè, & ad nostri mentem plenissimé.

Προέπεσον πλημμελῆσαί τι] Lugd. προέπεσε. qod probare non possum. Xyl. *qòd nihil deliqi.* pleniùs rectiúsq; Cas. *qòd nihil temerè avt præcipitanter deliquerim.* προπίπτω, *procido, præceps feror.* indè προπετὴς, *præceps:* & προπετῶς *præcipitanter, temerè, inconsideratè.* Vide *l. 3. § 9.* ἀπροπτωσίαν. alioqi suspicari qis posset, scripsisse Marcum προέφθασα. Sicut pavlò inferiùs, τὸ φθάσαι τοὺς τροφέας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι.

Μὴ

Μὴ πλέον ἐντραφῆναι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου] Siqidem *in domo avi sui Veri educatus est* in ætate teneriore, utì Capitol. docet. Pari avtem ratione gratulatur Alcmon Poeta sibi, in *epigrammate* (qod Alexandro Ætolo *exercit. in Solinum* Salmasius vindicat) apud Plut. *de exilio*, qòd origine Lydus cùm esset, Sardibus tamen diutius educatus non sit, ubi luscus forsan sacerdos, avt Gallus tympanotriba evasisset; sed Spartam nactus puerilis indolis formatricem, ubi Musarum disciplinis initiatus & enutritus fuerit.

Καὶ τὸ τὴν ὥραν διασῶσαι] ὥρα *flos ætatis*, ut *Ver anni*. unde Periclis illud ab Aristotele *rhetor. l. 1. c. 7.* & *l. 3. c. 10.* lavdatum, Τὴν νεότητα τὴν ἀπολομένην ἐν πολέμῳ οὕτως ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴτις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι. Tempestas nimiùm qàm lubrica, & lapsibus exposita. Præsertim ubi natalium splendor, status honestior, educatio delicatior, res lavtior, & forma venustior accesserint. Πολλοὶ γὰρ διὰ τὸ κάλλος ὑπὸ τῶν τοῖς ὡραίοις παρακεκινηκότων διαφθείρονται. Socrates apud Xenophont. *memorial. l. 4.* Indè Juven. *Sat* 10.

I nunc, & juvenis specie lætare tuâ, qem
Majora expectant discrimina.——

Τὸ μὴ πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι] Lugd. πρὸς ὥρας. perperam. Verùm aliud hìc ὥρα, ab eo qod suprá. ὥρα enim istìc, non tam *flos ætatis*, qàm ὁ καιρὸς, *tempus opportunum* & *idoneum* rei alicui vel aggrediendæ, vel absolvendæ. Timon Phliasius de Dionysio Heracleota, qi & Metathemenos dictus, qòd ætate devergente à secta Stoica ad Epicuream transiisset, apud Athen. *l.* 13.

Ἡνίκ' ἐχρῆν δύνειν, νῦν ἄρχεται ἡδύνεσθαι.
Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη τε γαμεῖν, ὥρη τε πέπαυσθαι.

Ità Thales, referente Stobæo *tom. 2. tit. 68.* Conjugium svadentem matrem elusit; natu minor cùm esset, οὔπω καιρός· *nondum tempus*: provectior factus, οὐκέτι καιρός· *non ampliùs tempus* esse, sive nuptiis *idoneam ætatem* jam præteriisse, respondendo. Beneficii ergò non contemnendi loco ducit Marcus, qòd non præmaturè se rebus venereis dederit. hoc est enim hoc loco τὸ ἀνδρωθῆναι, *virum fieri*, sive virilitatis specimen dare. qomodo γυναῖκα γίνεσθαι, *mulierem fieri*. Ità Democritus dicitur puellam, qam pridiè παρθένον, cùm nocte proximâ vitiata esset, postridiè γυναικὸς nomine salutâsse. Laërt. *l.* 9. & Cicero objurgantibus, qòd puellam virginem homo sexagenarius duxisset, *Cras*, inqit, *mulier erit*. Fabius *institit. l. 6. c. 4.* Clarissimè Hesych. Ἀνδρώσασθαι, συγγενέσθαι. &, Ἀνδρωθεῖσα, ἀνδρὶ συνοικήσασα, διακορηθεῖσα i. e. *virum experta*, ut Flaccus; *devirginata*, ut Petronius. In hunc sensum usurpavit Hippocrates in *lib.* περὶ παρθενίων. Locus est insignis, sed ab Anutio infeliciter tentatus, & sub correctionis prætextu corruptus plané. Verba sic habent; Αἱ δὲ παρθένοι, ὁκόσῃσιν ὥρη γάμου παρανδρούμεναι, τοῦτο μᾶλλον πάσχουσι. ea contra editorum priùs omnium consensum solicitat vir doctissimus, & cui Medicorum pater princépsq; ille alioqi plurimùm debet, & ex Regio MS°. ὥραι rescribi postulat. Vertit avtem, *Virgines, qibus propè nuptiarum tempus instat ut viro conjungantur*. explicat in *Oeconomia*; *qæ ad nubiles annos & virilitatem prope accedunt. h. e. qæ propè sunt maturæ viro, & virilitatem avt maturam viro ætatem ingrediuntur*. Verùm primò, *virilitatem*, sive *virilem ætatem*, de virgine dictam nusqam deprehendi existimo. Tum ἀνδροῦσθαι Græcis, ubi de muliere usurpatur, non *viro maturam esse*, sed *virum experiri* significat. Porrò cùm ὁκόσῃσιν ὥρη γάμου dixisset, qid opus erat, ἐκ τοῦ περιόντος, qod idem prorsus valeret, τὸ παρανδρούμεναι, subjicere? qod concisa nimis respuit dictio Hippocratica. Deniq; aliud est ἀνδροῦσθαι, aliud παρανδροῦσθαι, utì mox indicabitur. Nihil igitur mutatum ego qidem velim, sed admissâ lectione jam olim receptâ, commatísq; notulâ duntaxat post γάμου, intersitâ, sic verterim. *Virgines qibus nubendi tempus adest, ni virum experiantur, affectui isti magìs fiunt obnoxiæ*. Atqe hanc esse genuinam Hippocratis mentem, é seqentibus plané perspicuum fit. Siqidem ubi incommoda ea recensuerat, qæ ex affectu isto virginibus jam *viro tempestivis*, ut Horatius loqitur, qas ἀνδρὸς ὡραίας Græci dicunt, obtingere consveverunt, remedii loco subjungit, Κελεύω δ' ἔγωγε τὰς παρθένους ὁκόταν τὸ τοιοῦτον πάσχωσιν, ὡς τάχιστα ξυνοικῆσαι ἀνδράσιν· ἢν γὰρ κυήσωσιν, ὑγιέες γίνονται. εἰ δὲ μὴ, αὐτέων ἅμα τῇ ἥβῃ, ἢ μικρὸν ὕστερον ἁλώσεται, εἴπερ μὴ ἀνδρωθῶσι. Præcipit sic affectis, ut qàm primùm nubant. siqidem indè futuram conceptûs spem; qi malo isti medeatur: qod nisi virum expertas affectaturum est probabile. ità τὸ ἀνδρωθῆναι est, Hippocrate ipso interprete, ἀνδρὶ συνοικῆσαι. τὸ ἀνδροῦσθαι verò q. e. virum experiri, eodem avtore; opponitur τὸ παρανδροῦσθαι. h. e. *à viro præteriri, neglectim haberi*, & *viri*, sive *thalami*, ut Marcus, *nuptiarum*, ut Flaccus, *expertem esse*. & παρθένοι παρανδρούμεναι, qas ὑπερημέρους τῶν γάμων Anaxandrides dixit, referente *rhetor. l. 3. c. 10.* Aristotele. Nihil certius, nihil clarius.

Ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου] *Sed tempus expectavi*. Xyl. sed nec ἐπιλαβεῖν ejusmodi aliqem habet significatum; & ἔτι illud aliud prorsus innuere videtur. Rectiùs M. Cas. *Sed longiùs etiam, qàm necesse erat, distuli*. Ità ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου erit de tempore, qod liberum datur, aliqid sumere, qo cùm possis frui, nolis tamen. Phrasis duriuscula, fateor, & insolens. Sed ea proculdubio Marci mens istìc, non qam Xyl. voluit.

Δυνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα] Ità *l.* 1. § 16.

Δυνα-

Δυνατὸν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ· qem locum vide.

Ἐσθήτων σημειωτῶν] ſive σημειωδῶν, ut Lugd. qod uſitatius eſt, & eodem recidit. utrumqe enim *veſtes notabiles* & *inſigniores* ſive *ſplendidiores* deſignat. Hoc eo, qoniam, ut Jeſus noſter, *Luc. c.* 7. *v.* 25. Οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἐσθῆτας σημειώδεις, inqit, Annotator Lugd. Vocat *imaginibus textas, pictas, palmatas,* χρυσοσήμους, *avro vel purpurâ clavatas.* De Avguſto Sveton. *l.* 2. *c.* 73. *Togis uſus eſt neqe reſtrictis, neqe fuſis; clavo nec lato, nec anguſto.* De Antonino Pio Capitol. *Viſus eſt ſanè ab amicis cum privatis veſtibus, & domeſtica qædam gerens.* Et de Alexandro Severo, Lamprid. *Gemmas de calceamentis & veſtibus tulit, qibus uſus fuerat Elagabalus. veſte albâ uſus eſt, nec avratâ, penulis togíſque communibus.*

Μήτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοιῶν δέ τινων] Juſt. Lipſius ad Tacit. *annal. l.* 1. *principatûs inſignia* intelligi vult, inter qæ *ignis prælatio.* Herodian in *Commodo* de Lucilla ſorore ejus, καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς. Et de Marcia ejuſdem Concubina, πάντα ὑπῆρχεν, ὅσα σεβαστῇ, πλὴν τοῦ πυρός. De Pertinace, Καθῆλθεν ἐπὶ τὸ συνέδριον, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτοῦ προπομπεῦσαι, οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι. Qibus addas licet & ex eodem de Nigro, καὶ προπομπεύοντος τοῦ πυρός. Eum *ignem lampadem* fuiſſe adfirmat ex hoc Marci noſtri loco; qarum uſum, ut *in Deorum cultu,* ſic & *in Imperatorum,* extitiſſe. Accedit huic & Annotator Lugdun. *Lampadas,* inqit, vocat, *qæ præferebantur Imperatoribus, ut ignis Regibus Perſarum.* Corippus de adventante Imperatore in theatrum,

> --*prænuncius antè*
> *Signa dedit curſor, poſita de more lucerna.*

Verùm Meric. Caſavbonus in adverſum contendit; *lampadéſqe* & *ſtatuas* ſive *imagines* eodem refert, ad *ſimulacra* ſcil. *lampadas manibus geſtantia,* de qibus Lucret. *l.* 2.

> *Si non avrea ſunt juvenum ſimulacra per ædes*
> *Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,*
> *Lumina nocturnis epulis ut ſuppeditentur.*

Et Lucretio prior, poetarum princeps, *Odyſſ.* η. *v.* 100. Alcinoi avlam deſcribendo,

> Χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι, ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
> Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
> Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσιν.

Ubi Evſtath. χρυσέους κούρους, ἀνδριάντας exponit. Ideò avtem Marcum τοιῶν δέ τινων adjeciſſe, *ut à vulgaribus, qæ in ædibus plebeiis etiam pleriſqe reperiuntur, imagines haſce diſtingueret.* Ego verò inter ſummos iſtos viros arbitrum me nevtiqam interponam: aliorum, uter Marci mentem attigerit propiùs, per me judicium fuerit.

Ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτόν,] De Marco Capitol. *Adoptatus in aulicam domum, omnibus parentibus ſuis tantam reverentiam, qantam privatus, exhibuit. erátqe haud ſecùs rei ſuæ qàm in privata domo parcus ac diligens; pro inſtituto patris volens agere, dicere, cogitare.* Et Ariſtid. *orat. in regem:* Ἐπέδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα, οἷόν τε δεῖ τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους. τοιοῦτον μὲν περὶ τῆς βασιλείας παρασχὼν ἑαυτόν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν δὲ τῇ οὐκ ἐπιστὰς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ τε καὶ τρόπῳ χρώμενος. De Pio pariter Capitolinus; *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit. nec omninò qicqam de vitæ privatæ qalitate mutavit. vindemias privati modo cum amicis egit. qum ſibi & filiis honores peteret, omnia qaſi privatus fecit. qin & Senatui tantum detulit Imperator, qantum cùm privatus eſſet, deferri ſibi ab alio principe optabat.* De civilitate hac qam in Avguſto laudat Sveton. *lib.* 2. *c.* 51. Vide Caſavbonum ibidem. Sed & qæ ſuperiùs ad § 16. κοινονοημοσύνη.

Καὶ νὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον] Lugd. νὴ δία. Sed legendum, μὴ διά. Sive ut M. Caſ. νὴ δία μὴ διὰ τοῦτο. Rem qod attinet; *nihilo demiſſior?* imò tantò major, tantò avguſtior. Siqidem, ut ſcitiſſimè, ſed & veriſſimè, Plinius in *panegyr. Cui nihil ad avgendum faſtigium ſupereſt, hoc uno modo creſcere poteſt, ſi ſe ipſe demittat, ſecurus magnitudinis ſuæ.* neqe enim ab ullo periculo fortuna principum longiùs abeſt, qàm humilitatis. De Pio Capitolinus, poſtqam *civilitatem* ejus deſcripſerat, útqe ſpecies imperatorias ſuperfluas à ſe amandaverat; *& tamen,* inqit, *ingenti avtoritate apud omnes gentes fuit.*

Ἀδελφοῦ] Marci fratrem hunc adhuc qærimus, nec reperire hactenus potuimus.

Δυναμένου μὲν διὰ ἤθους ἐπεγεῖραί με] At tantùm ab eo abſuit Lucius, ut Marcum moribus ſuis ad rem bene gerendam excitaret; ut contrà *poſt illius obitum Marcus ſolus rempublicam tenuerit, multò melior & feracior ad virtutes: qippe qi nullis Veri jam impediretur avt ſimulatis callidæ ſeveritatis erroribus, avt his, qibus præcipuè diſplicebat Marco jam indè à primo ætatis ſuæ tempore, vel inſtitutis mentis pravæ, vel moribus.* Capitolin.

Τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με] *Honorem qidem Marco exhibuiſſe Lucium, ſi ſuſciperet, obſecutum, ut legatum proconſuli, vel præſidem imperatori* (ad qæ verba videndus Salmaſ.) avtor eſt Capitol. qi de *amore* tamen idem negare videtur.

Ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεγίνετο] Senec. *de brevit. vit. c.* 14. *Dubitare ſe Fabianus noſter aiebat, an ſatiùs eſſet nullis ſtudiis admoveri, qàm his implicari.* Ipſe Senec. *ibid. c.* 13. *De illis nemo dubitabit, qin operosè nihil agant, qi in literarum inutilium ſtudio detinentur.* Idémqe *epiſt.* 88. *Iſta liberalium artium conſectatio moleſtos, verboſos, intempeſtivos*

tempestivos, sibi placentes facit; & ideò non discentes necessaria, qia supervacua didicerunt. Vide *suprà ad* § 7.

Παιδία] *Filios* habuit *Verum*, qem septennem amisit; *Commodum*, cui imperium reliquit, patri per omnia dissimillimum; & *Antoninum* huic geminum, qi qadrimus est elatus; cùm tamen parem astrorum cursu Commodo Mathematici promisissent. *filias* plures, qarum Commodus tres superstites reliqit. Cass. Capitol. Lamprid. Vulcat. *Lucillam & sorores*. Lampr. in *Com. Fadillam*. Vulcat. nominat.

Μὴ ἀφυῆ, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον διάστροφα] Et fuit reverâ Commodus *formâ corporis justâ*, ut Lampridius, sed ingenio moribúsqe planè distortissimis.

Τὸ μὴ ἐπὶ πλεῖόν με προκόψαι ἐν ῥητορικῇ καὶ ποιητικῇ] Τὸ μὲν Lugd. perperam. Vide *suprà* § 7. De re Musica perinde Philippus Macedo, qi filio, qem scitè admodum canere acceperat, *An non te tui pudet*, inqit, *qi nôris tam bellè canere?* Vide Stratonici dictum à Ptolomæo reprehensi, ad *l*. 4. § 31. Psaltæ item cujusdam ad Philippum, an Antigonum, ad *l*. 6. § 35.

Τοῦ μὴ ἐπεὶ νέοι αὐτοὶ ἦσαν] pro μὴ, με adscripsi, sensu exigente.

Ἀπολλώνιον] de qo suprà § 8.

Ῥούστικον] supr. §. 7.

Μάξιμον] supr. §. 15.

Τοῦ κατὰ φύσιν βίου] vide supr. ad § 9.

Ἐναργῶς] *Perspicuè*. Xyl. *efficaciter*. Cas. ἐνεργῶς. crebra apud avtores Græcos vocabulorum horum ab excriptoribus permutatio occurrit. Ego tamen istic nihil mutem.

Ἐπινοίας] *Cogitationes injectas*. Xyl. ἐπιπνοίας malim. atqe ità Cas. *inspirationes*.

Μηδὲν κωλύειν ἤδη] Lugd. ἢ δή. qod & ferri potest, qia ἢ alterum seqitur. Vide ad *l*. 2. § 9.

Τὰς ἐκ τῶν θεῶν ὑπομνήσεις καὶ μονονουχὶ διδασκαλίας] Plato *Philebo*, philosophiam esse ait, θεῶν εἰς ἀνθρώπους δόσιν. Cicero, *Tuscul. l*. 1. *Philosophia qid est aliud, nisi, ut Plato ait, donum, ut ego, inventum Deorum?* Senec. *epist*. 90. *Deorum immortalium munus est, qòd vivimus; philosophiæ, qòd bene vivimus. itaq; tantò plus nos huic qàm diis, qantò majus bonum est bona vita qàm vita, pro certo deberemus, nisi ipsam dii philosophiam tribuissent.* Hæc eò retulerim, qòd διδασκαλίας noster dicit: ὑπομνήσεις verò pro occasionibus singulatim *suggesta* intellexerim. Hinc formulæ illæ apud Homer. *Iliad*. τ'. *v*. 485. & ψ'. *v*. 270.

—θεὸς ἔμβαλε θυμῷ.

& *Odyss*. τ'. *v*. 10.

—τὸ δ' ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων.

Ità in sacra pagina de Artaxerxe Memore Esdras *c*. 7. *v*. 27. *Indidit eam animo Regis rem Deus*. & Nehemias *c*. 2. *v*. 12. & *c*. 7. *v*. 5. *Indidit Deus meus animo meo*. Vide ad *l*. 2. § 11. ὑπομνήσεις verò καὶ διδασκαλίας ità distingvere videtur, ut illæ per signa qædam obscuriora, istæ per indicia clariora, qasi disertè præcipiendo qid facto opus sit, procedant. Galen. *de optim. sect. c*. 11. ex Empiricorum sententia: Τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἐρυθρὸς· ἃ δὲ ὑπομνηστικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα. ἐνδεικτικῶς δὲ οὐδὲν καταλαμβάνεται· ὑπόμνησιν ἀπὸ τῆς ἐνδείξεως, apertè distingvit.

Τὸ ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα] Αὐτὸς μὲν γὰρ ἀσθενὴς ἦν τῷ σώματι. Dio. *Habuit enim corpus valetudinarium*. qod studio intentiori Capitolinus adscribit. *Tantum*, inqit, *operis & laboris studiis impendit, ut corpus afficeret, atq; in hoc solo pueritia ejus reprehenderetur*. Sed & Cassius, Ἐκ τῆς πολλῆς, inqit, ἀσχολίας τε καὶ ἀσκήσεως ἀσθενέστατον τὸ σῶμα ἔσχε· καί τοι τοιαύτῃ εὐεξίᾳ ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σῦς ἀγρίους ἐν θήρᾳ καταβαλεῖν ἀπὸ ἵππου. Et mox; Οὔτε ἔρρωτο, καὶ κακοῖς πλείστοις παρὰ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡγεμονίαν περιέπεσεν. qæ postrema illustrant, qod adjecit hîc Marcus, ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ. Nec tacendum qod apud Svidam scriptor innominatus, ubi de Marci corpore imbecilliori dixerat, subjungit, Καὶ τοῦτο ἐξ ἀσθενεστάτου καρτερικώτατον ὑπέδειξε. Tribuit avtem hoc Cassius theriaci, qod qotidiè sumebat, beneficio. De qo videri poterit Galenus, qi hunc Marci morem diligentiùs narrat, *de antidot. l*. 1. *c*. 1.

Μὴ ἅψασθαι] ἅπτεσθαι eo sensu, qo Apostolo *ad Cor. ep*. 1. *c*. 7. *v*. 1. Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. Clemens *pædag. l*. 2. *c*. 10. Μηδὲ μὴν ἅπτεσθαί τινος πλὴν γαμετῆς τὸ παράπαν τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. *Prov. c*. 6. *v*. 29. Οὐκ ἀθωωθήσεται πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς. *qisqis eam attigerit, haud futurus est insons*. de uxore aliena. Eadem mente θιγεῖν & θιγγάνειν usurparunt. Plut. *Alex*. Παρθένων περιγεγραμμένων καλῆς καὶ γυναίας ἅψασθαι γυναικός. —ἀλλ' Ἀλέξανδρος οὔτε τούτων ἔθιγεν, οὔτε ἄλλην ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου, πλὴν Βαρσίνης.

Βενεδίκτης] Ex pallacis avlicis videtur ista fuisse.

Θεοδότου] ex numero exoletorum iste. Vide *supr*. § 16.

Τὸ χαλεπήναντα Ῥουστίκῳ, μηδὲν πλέον πρᾶξαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων] Faciunt huc, Abigajelis Davidem Nabali infensum mitigantis interpellatio, Regisq; ipsius tum mulierculæ, tum & Deo ipsi eo nomine benedicentis acclamatio, *Historiæ Reg. l*. 1. *c*. 25. *v*. 31, 32, 33. Atq; hoc est, qod Apostolus monet, *ad Ephes. c*. 4 *v*. 26. Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. de qo loco alibi diximus.

Μέλλουσαν νέαν τελευτᾶν τὴν τεκοῦσαν] Obiisse videtur,

videtur ex Capitolino, Marci mater, anteqam filius imperium Pio defuncto adiret: qâ tamen ætate fato concesserit, incertum.

Ὀικῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη] Capitol. *Ab Adriano adoptatus, jussúsque in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis recessit.*

Ὅτι οὐκ ἔστι μοι χρήματα] Qòd nec defuerit unqam, unde aliqid poscenti se subveniret; nec eò fuerit redactus, ut ab aliis flagitare cogeretur, pro magno ducit beneficio. Agnoverat nimirum illud Servatoris nostri; Μακάριόν ἐστι διδόναι, μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *Act. c.* 20. *v.* 35. & qod optimum qemqe censere Gregorius Naz. asserit *orat. pro pauper.* Τὸ εὐποιεῖν τοῦ πάσχειν τιμιώτερον· καὶ προσπουδαστότερον κέρδους ἔλεος.

Τὴν γυναῖκα τοιαύτην] *Habuit uxorem Anniam Faustinam consobrinam suam.* Capitol. Et reverâ, qalis istîc depingitur uxor, numinis donum, havd è minimis, havd è multis, censeri meritò possit. Verùm an ejusmodi Marci nostri Favstina extiterit, licèt Pii filia, Marcus ipse viderit. Certè si vera narrant Cassius & Capitolinus, nihil minùs illa fuerit.

Τὸ ἐπιτηδείων τροφέων εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι] Ità Philippus Macedo *epist. ad Aristotelem.* Ἴσθι γεγονότα μοι υἱόν· πολλὴν οὖν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω, οὐχ οὕτως ἐπὶ τῇ γενέσει τοῦ παιδὸς, ὡς ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι. ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς. *Filium mihi genitum scias; qo nomine Diis gratias ago, non tam proinde, qia natus, qàm qòd eum nasci contigerit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, ut à te edoctus eruditúsqe, dignus evadat, qi & nobis, & rebus à nobis susceptis succedat.* Refert Gellius *l.* 9. *c.* 3. Commodum avtem Marcus *& suis præceptis, & etiam magnorum atqe optimorum virorum operâ erudire conatus est. habuit literatorem Græcum, Onesicratum; Latinum, Capellam. Aristium: orator ei Anteius Sanctus fuit. Sed tot disciplinarum magistri nihil ei profuerunt.* Lamprid.

Τὸ δι' ὀνειράτων βοηθήματα] De remediis istiusmodi per insomnia indicatis superstitiosa multa in *sermonibus sacris* Aristides; sed & Cicero *de divinat. l.* 1. tangit & noster, *l.* 9. § 27.

Καὶ τοῦτο ἐν Καιήτῃ ὥσπερ χρήσῃ] locus mutilus; qod & Xylander monuit. *forsan,* inqit in *notis,* ὥσπερ χρήσῃ· *qomodo utaris.* At in versione, *sicut Chræsæ:* ac si loci alicujus nomen proprium esset. qò inclinat & Mericus; sed ut viri, non loci, appellatio sit, & χρύσῃ legatur. qasi dicat Marcus; *Cajetæ, qæ in regione Campana maritimum est opidum, se Deis vota facientem, favsta retulisse; prout & Chrysæ Phœbi sacerdoti olim contigerat supplicanti παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. Il. α'.* Eruditus vir D. Bootius χρήσει legendum suspicatur: χρῆσις idem qod χρησμὸς, ut χρημάτισις interdum pro χρηματισμὸς dicitur. ut sensus sit, *qemadmodum sibi divinitùs remedia ad qosdam morbos monstrata fuerunt, ità etiam cùm Cajetæ aliqandò agens versaretur in periculo alicujus morbi alteriúsve casûs, avxilium, qo eum depelleret, ostensum fuisse, ídqe tanqam oraculo, cùm aliâs in ea urbe oracula nulla edi solerent.* Idem ferè vult Annotator Lugd. qi legit, καὶ τοῦτο ἐν Κ. ὥσπερ χρησμόν. ac vertit, *Hócqe Cajetæ, tanqam oraculum qoddam.* Clariss. Salmas. *sine aliqo* θεοπέμπτῳ (qales Marcus istîc loqitur) ὀνείρῳ *sanum fieri locum vix posse* censet. *conjecturam* tamen *duplicem* adjungit. legendum scil. vel, καὶ τοῦτο ἐν Καιήτῃ ἐντυχῆσαι, ut *loci* meminerit, in qo monitum illud à numine acceperit: vel, καὶ τοῦτο ἐν Καιήτῃ, ὡς περιχρίσαι, ut & *remedii* præcepti mentio fiat, qod *circumlinere* sibi aliqid jussus sit. In re tam ambigua ipse statuere nihil avsim.

Ὅπως τε ἐπεθύμησα] [τὸ] ὅπως τε ἐπεθ. sic ut in præcedentibus passim. Salmas. forsan, τὸ, ὅπως ἐπεθ. ut τε ex τὸ factum sit.

Ἀποκαθῆσαι ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς] Lugd. ἀποκαθίσαι. forsan ἀποκαθῆσθαι· usitatiùs avtem ἐπὶ τοῖς συγγραφεῦσι diceretur. Sed & Thucydides *l.* 1. καθίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἑστίαν, dixit. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 6. οὐκ ἦν τοσοῦτο, τοσούτων μὲν ἀκηκοέναι, τοσαῦτα δὲ γεγραφέναι, τοσούτῳ δὲ χρόνῳ παρακεκαθηκέναι γέροντι οὐ πολλοῦ ἀξίῳ. Verùm ἀποκαθῆσθαι, qo Marcus hic usus videtur, disertius est vocabulum. Significat enim *desidem & ignavum assidere.* Pollux *l.* 3. *c.* 24. inter *ignaviam* ac *desidiam* denotantia vocabula, ἀποκαθῆσθαι & ἀποκαθίζεσθαι collocat. Vetus Edictum Censorium ex Svetonio *de clar. Rhetor.* à Gellio *l.* 15. *c.* 11. exhibitum: *Renunciatum est nobis, esse homines, qi novum genus disciplinæ instituerunt; ad qos juventus in ludum conveniat: eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras: ibi homines adolescentulos totos dies desidere.* hoc est, qod Marcus, ἀποκαθῆσθαι.

Θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δεῖται] Expressisse videtur, qod Plato *de leg. l.* 4. & ex Platone Maximus Tyr. *orat.* 3. & Stobeus tom. 2. *tit.* 58. Θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς τ' ἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξυμπάντα. qanqam τύχης nomine *providentiam divinam* intelligere videtur, vel *casus* potiùs *fortuitos* rerúmqe contingentiam providentiâ divinâ dispositam & gubernatam. qomodo & Solomon Rex usurpavit, *Eccles. c.* 9. *v.* 11. qo loco, qòd Plato τύχη καὶ καιρὸς, Solomon עת ופגע dixit. Stoici enim omnia fato fieri statuebant; & fortuita etiam qæ dicuntur, eodem referebant. Ità Aristoteles Rhetor. *l.* 2. *c.* 19 § 8. Ἔν δ' ἀκολουθεῖ βέλτιστον ἦθος τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοί εἰσι, καὶ ἔχουσι πρὸς τὸ θεῖόν πως πιστεύοντες, διὰ τὰ γινόμενα

μῆρα ἀγαθὰ ἀπὸ τῆς τύχης. Vide & Marcum *l.* 3. § 11. Plinius minor. *lib.* 4. *epist.* 8. *Sed nimirum qæ sunt in manu hominum, & mihi & multis contigerunt. illud verò, ut adipisci arduum, sic etiam sperare nimium est, qod dari non nisi à Diis potest.*

Τὰ ἐν Κουάδοις] Ambigi potest, utrùm ad antecedentia lemma istud, an ad subseqentia pertineat. Ex usitata siqidem formula, si antegressa spectaret, dicendum videatur, τάδε ἐν Κουάδοις· *apud Qados ista*; concepta nimirum, vel conscripta sunt. Illud avtem, Τὰ ἐν Κουάδοις. hoc est, *Qæ apud Qados*, agenti scil. concepta & conscripta; tituli præfixi potiùs, qàm subjunctæ clavsulæ significationem præ se fert. Atqe in hanc pártem hoc in loco M. Casavbonus accepisse videtur; in libro proximo exeunte illam alteram secutus. Ipse interim eâ disceptatione in medio relictâ, ad hunc locum libro primo terminum dare nihil qicqam dubitavi: cùm & huc usqe seriem qandam continuam, qæ hìc planè incidítur, avtor ipse tenuerit, miscelam deinceps meram exorsus; & sectiuncula illa ipsa, à qa liber secundus in hactenus excusis inchoatur, ad proximè præcedentia respectum habeat satìs clarum.

Κουάδοις] *Qadi* Germaniæ populus, de qibus Ptolemæus *geogr. l.* 2. & Tacitus in *tractatu de morib. German.* Adversùs istos Marcomannis junctos non sine prospero successu bella gessisse Marcum nostrum, avtores sunt Dio Cassius & Jul. Capitolinus. Sed & Lucian. in *pseudomanti*, cujus hæc sunt verba, ὅτε θεὸς Μάρκος ἤδη τοῖς Μαρκομάνοις καὶ Κουάδοις συνεπλέκετο. Eam expeditionem celebriorem reddiderunt Christianorum suppliciis impetrati cœlitùs imbres, cùm exercitus siti ferè confectus jam esset. Meminere Tertull. *ad Scapul.* & *in apolog. c.* 5. & ex eodem atqe Apollinario Evseb. *hist. Eccles. l.* 5. *c.* 5. & *Chron. l.* 1. & 2. Niceph. Callist. *l.* 4. *cap.* 12. Zonar. *Annal. tom.* 5. Xiphilinus in *Marc.* Oros. *hist. l.* 7. *c.* 15. Otho Frising. *chron. l.* 3. *c.* 25. Jo. Aventin. *annal. Boior. l.* 2. alii. qanqam istud Cassius, Arnuphis Ægyptii, vel Juliani, ut apud Svidam alius nescio qis, Magicis procurationibus, Marci ipsius precibus Capitolinus, moribus pietatíqe Clavdianus, Christiano nomini iniqiores, adscribant. Videatur Scalig. *ad Evseb. chron.* & Xiphilin. *supr. ad* § 6.

Ad Librum II.

§ 1. Ἕωθεν προλέγειν] δεῖ, (ut *l.* 3. § 1.) χρὴ, μέμνησο, (ut *l.* 8. § 13.) vel tale qid, subintelligendum. qod cùm in scriptis istiusmodi est freqentissimum, tum nostro istìc cum primis familiare. Cæterùm Xyl. εἰώθει legit, vertítqe, *solebat is sibi prædicere.* Sed monentis potiùs qid velit, qàm qid asseverit narrantis, dictio videtur. qin nec in persona tertia, qam dicunt Grammatici, de se Marcus loqi assoler.

Συντεύξομαι περιέργῳ, ἀχαρίστῳ] Seneca, *de ira l.* 2. *c.* 10. *Placidus sapiens & æqus erroribus, non hostis, sed correptor peccantium, hoc qotidiè procedit animo; Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi avari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciam, qàm ægros suos medicus.*

Παρὰ τὴν ἄγνοιαν] creberrimè istud inculcat noster, utì in locis collatis videre licet. vide *infr. ad* § 13. Sed & Epictetum latiùs idem differentem, *l.* 1. *c.* 18. & *c.* 28. Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 8. *Mali sunt ignoratione recti & boni.*

Ἐγὼ δὲ τεθεωρηκὼς] Ità *l.* 3. § 11. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ. qod & urget vehementiùs, dilemmate usus. *l.* 17. § 26. Vel inscitiâ rerum pari & ipse laboras; & pariter affecto ignoscendum: vel perspicaciâ majore imbutus es; & caliganti æqior esse debes. Vide & *infr. ad* § 13.

Τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλὸν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρὸν] Imò solum illud bonum, hoc solum malum esse. Sic enim statuunt Stoici, apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Hecato *de bonis l.* 3. & Chrysip. *de honesto;* Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι· καὶ τὸ πᾶν ἀγαθὸν καλὸν εἶναι· καὶ ἰσοδυναμεῖν τῷ καλῷ τὸ ἀγαθόν. & Seneca, *epist.* 76. *Unum est bonum, qod honestum.* De Helvidio Prisco Tacit. *hist. l.* 4. *Doctores sapientiæ secutus est, qi sola bona, qæ honesta; mala tantùm, qæ turpia; potentiam, nobilitatem, cæteráqe extra animum, neqe bonis, neqe malis annumerant.* Vide *infr. ad* § 11.

Συγγενὴς, οὐχὶ αἵματος ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ] Ità *l.* 12. § 26. Ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. οὐ γὰρ αἱματίου ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. Non hac duntaxat, avt præcipuè ratione: sed & istâ tamen. Pavlus Apost. apud Lucam *Act. c.* 17. *v.* 26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. Et Lactant. *institut. l.* 6. *c* 10. *Si ab uno homine, qem Deus finxit, omnes orimur, certè consangvinei sumus.* Itaqe τὸ

μόνον

μόνον hîc subintelligendum, cujus freqens passim Ellipsis. Xenoph. expedit. *l.* 3. Οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. *Hominem Dominum nullum, sed Deos solos adoratis.* Ità supplet Christus apud Matth. *Evang. c.* 4. *v.* 10. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. qod omissâ particulâ illâ Moses dixerat, *Deut. c.* 6. *v.* 13. *Dominum Deum tuum adorabis, eidémqe servies.* Paulus *ad Rom. c.* 4. *v.* 9. Ὁ μακαρισμὸς οὖν ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; *Beatificatio ista ad circumcisos* (solos) *an & ad præputiatos pertinet?* Qod Castellio, cùm minùs adverteret, perperam reddidit; *Hæc beatitudo in circumcisionem nè cadit, an potiùs in præputium?*

Ἀλλὰ νοῦ] Synes. *de provident.* Ἔστι δὲ οὐ μία ψυχῶν καὶ σωμάτων συγγένεια. οὐ γὰρ τὸ τὴν αὐτὴν ἐπὶ γῆς ἐκφῦναι γενέσιν, τοῦτο προσήκει ψυχαῖς, ἀλλὰ τὸ ἐκ μιᾶς ῥυῆναι πηγῆς· qi tamen fontes, unde deriventur animæ, duos statuit; terrestrem alterum, alterum cœlestem; indè Osiridi, Typhoni hinc animam contigisse. At contrà Lucret. *l.* 2. & Lucretio σύμψηφος Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 10. eodem, qò Marcus istîc collineans; *Si ab uno Deo,* inqit, *inspirati omnes & animati sumus, qid aliud qàm fratres sumus? & qidem conjunctiores, qòd animis, qàm qi corporibus.* itaq; non errat Lucretius, cùm dicit;

Denique cœlesti sumus omnes semine oriundi:
Omnibus ille idem pater est.---

Subjungit Lact. nostro consentiens: *Ergò pro belluis immanibus habendi sunt, qi hominibus nocent. --Ob hanc enim necessitudinem germanitatis docet nos Deus, malum nunqam facere, semper bonum.* Idémq; *l.* 5. *c.* 8. ex Cicerone *de legib. l.* 1. *Sicut unâ eadémq; naturâ, mundus omnibus partibus inter se congruentibuc cohæret ac nititur: sic omnes homines inter se naturâ confusi, pravitate dissentiunt; nec intelligunt se esse consanguineos, & subjectos omnes sub unam candémqe tutelam. qod si teneretur, Deorum profectò vitam homines viverent.*

Καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχος] θεία ἀπόμοιρα i. e. *portiuncula divina,* ὁ νοῦς .i. *mens,* sive *anima rationalis* hîc dicitur. sicut infrà § 4. τοῦ τὸν κόσμον διοικοῦντος ἀπόρροια. & *l.* 5. §. 27. τοῦ Διὸς ἀπόσπασμα. de qibus, suis locis dicetur. Eadem Epicteto dissert. *l.* 1. *c.* 1. Τοῦ Διὸς μέρος. Senecæ *epist.* 92. *Dei pars est.* & de otio sapient. *Divini spiritûs pars ac veluti scintilla qædam.* Horat *Serm. l.* 2. *Sat.* 2.

———*divinæ particula auræ.*

qo modo Ammianus, tanqam ex Physicorum sententia, *l.* 21. *Sol mens mundi nostras mentes ex sese, velut scintillulas, diffunditat.* Et Manilio Astron. *l.* 2.

—*pars ipsa deorum est.*

Plutarch. *qæst. Platonic. l.* 1. Ἡ δὲ ψυχὴ νοῦ μετασχοῦσα καὶ λογισμοῦ, οὐκ ἔργον ἐστὶ τοῦ θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρος, οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονε. Saniùs Avgustinus, *epist.* 157. *Animam, Dei non particulam esse, sed creaturam.* & *de anim. orig. lib.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 3. *ab illo, non de illo factam.* qem & amplius vise sis *de civit. Dei l.* 13. *c.* 24. Tertull. *de resurrect. c.* 7. *Deus animæ suæ umbram, spiritûs sui avram, oris sui operam, vilissimo alicui commiserit?* Animam loqitur humanam corpori inditam. Pulcerrimè Gregor. Naz. Avgustino sensu consentiens, qamvìs modo loqendi dispar, *apologet.* § 33. Περὶ ψυχῆς ἡ σοφή, τὴν ἐκ θεοῦ καὶ θείαν, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐπειγομένην, εἰ καὶ τῷ χείρονι συνεδέθη. Modestissimè Epiphanius, in *ancorat.* § 55. Οὔτε μέρος θεοῦ λέγομεν εἶναι τὴν ψυχὴν, οὔτε ἀλλότριον τοῦ ἐμφυσήσαντος. (ità enim legendum avtumo, qod ἐμφυσήματος vulgò legitur) πῶς δὲ τὸ λεπτὸν τοῦτο νοεῖται θεῷ μόνῳ ἔγνωσται. Sed & Synesius *epist.* 105. τὸν νοῦν indigitat τὴν ἐν τῇ ψυχῇ μοῖραν τὴν θείαν.

Οὔτε βλαβῆναι ὑπό τινος αὐτῶν δύναμαι] Argumentum à nostro crebriùs repetitum, utì in collatione indicatum, nostris etiam non insolens, qi lædi neminem, nisi à sese, posse contendunt. Habes à Joanne Chrysost. fusè pertractatum, Edit. Savill. *tom.* 7. *orat.* 2. cujus titulus; Ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα παραβλάψαι οὐδεὶς δύναται. Inter exteros verò Maximus Tyrius *dissertationem* eadem de re ingeniosam admodum instituit, numero 2am. qâ & Socratis dictum illud celeberrimum lavdat, à Platone in *apolog.* positum, à Plutarcho *de tranqill.* ab Epicteto *enchiridio extremo,* & *dissert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 3. *c.* 23. à Clemente *Strom. l.* 4. repositum, à Thrasea etiam apud Dionem in *Nerone* usurpatum. Ἐμὲ δὲ Ἄνυτος καὶ Μέλητος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ. *Me Anytus & Melitus occidere qidem possunt, sed lædere non possunt.* In eundem hunc sensum & Dominus noster de suis apud Lucam *Evang. c.* 21. qibus etiamsi prædiceret, fore ut morte ipsâ multarentur (καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν § 16.) subjicit tamen, nihil indè ad ipsos damni, nè vel minimum qidem, rediturum. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. *nec capillus è capite vestri cujusqam periturus est.* v. 18. οὐ γὰρ θέμις, inqit Maximus, ἀγαθῷ ἀνδρὶ ὑπὸ πονηροῦ βλαβῆναι. qod Plato, οὐ γὰρ θεμιτὸν ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. *neqe enim jus fásq; patitur, ut vir bonus qispiam ab improbo qoqam lædatur.* Vide ad *l.* 9. § 4. Itaq; cum nostro consentiens planè Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 87. Εἰ δὲ οὐδὲν πάσχεις δεινὸν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδέν σε διαθέντι κακόν; *Si mali nil pateris, cur ei succenses, qi te malo non affecit?* Julianus deniqe *de Cynism. orat.* 2. Κἂν τις ἑτέρας ἔχῃ πρὸς αὐτὸν καθάπερ, οἶμαι, πολλοὶ πρὸς θεούς. ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἔστιν ἐχθρὸς

οὐδὲ

οὐδὲ γὰρ βλαβερός· αὐτὶς δὲ αὐτῷ, βαρύτατον ἐπιθεὶς τίμημα τὴν τοῦ κρείττονος ἄγνοιαν, ἔρημος τῆς ἐκείνου προστασίας.

Αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς περιβάλλει] αἰσχρῷ περιβάλλειν, ut & κακῷ περιβάλλειν, *infrà* § 11. metaphora ab amictu sumpta, qi corpori circumjicitur, qóq; corpus ipsum involvitur. qalis illa Psaltæ *Psal.* 109. *v.* 18, 19. ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον. —γενηθέτω αὐτῷ ὡς ἱμάτιον, ὃ περιβάλλεται. *turpi*, inqit, *aliqo nemo me involverit.* qia virtutem scil. nemo eripere cuiqam potest, in qa sola τὸ καλὸν, & in cujus solius privatione τὸ αἰσχρὸν Stoici collocant. Λέγουσι δὲ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι· εἶναι δὲ τοῦτο ἀρετήν. Laërt. *Zenon.* & Senec. *de vit. beat. c.* 22. *Sapientibus nostris unum bonum est virtus.* &, *de constant. c.* 5. *Unum malum illis est turpitudo.* Vide Cicer. *Parad.* 1. qi & idem *ad Attic. l.* 10. *ep.* 4. *Nihil esse bonum, nisi qod honestum: nihil malum, nisi qod turpe sit.* itaqe τὸ αἰσχρῷ περιβάλλειν, & τὸ κακῷ περιβάλλειν, Marco nostro idem sunt. Maximus Tyr. *orat.* 2. Ἀδικία ἐστὶν ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. τὸ δὲ ἀγαθὸν τί ἂν εἴη ἄλλο ἢ ἀρετή; ἡ δὲ ἀρετὴ ἀναφαίρετον. οὐκ ἀδικηθήσεται τοίνυν ὁ τὴν ἀρετὴν ἔχων· ἢ οὐκ ἔστιν ἀδικία, ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν ἀφαιρετὸν, οὐδὲ ἀπόβλητον, οὐδὲ ἑλετὸν, οὐδὲ λῃστόν. Eodémq; Chrysostomus, in argumento hoc, telo pugnat. Telephus Accianus apud Macrob. *Saturn. l.* 6. *c.* 1.

—nam si regnum à me fortuna atq; opes
Eripere qivit, at virtutem non qiit.

Λῃστὴς γὰρ προαιρέσεως οὐ γίνεται. Epictetus apud nostrum *l.* 11. § 36. *Prædo virtutis nullus est.* Itaq; Maximus: Ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος καταγελάσεται γέλωτα ἀκραιφνῆ, ὁρῶν τοὺς ἀδίκους ἐπ᾽ αὐτὸν ὡρμημένους σπουδῇ, οἰομένους τι δρᾷν, δρῶντας δ᾽ οὐδέν. ἀλλὰ καὶ ἀτιμαζόντων ἐκείνων, βοήσεται τὸ τοῦ Ἀχιλλέως; *Iliad.* ι᾽.604.

—φρονέω δὲ τετιμῆσθαι Διὸς αἴσῃ.

καὶ ἀφαιρουμένων τὰ χρήματα, περιόψεται ὡς παίγνια καὶ ἀστραγάλους ἀφαιρεμένους. καὶ ἀποθανεῖται, ὡς ὑπὸ πυρετοῦ καὶ λίθου, οὐδὲν ἀγανακτῶν πρὸς τοὺς ἀποκτιννύντας. Senec. *de constant. sap. c.* 5. *Injuria propositum hoc habet, aliqem malo afficere: malo autem sapientia non reliqit locum. unum enim malum illi est turpitudo: qæ introire eò, ubi jam virtus honestúmqe est, non potest. injuria ergò ad sapientem non pervenit. nam si injuria alicujus mali patientia est; sapiens autem nullius mali est patiens; nulla ad sapientem injuria pertinet.* Vide ad *l.* 8. § 1.

Οὔτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ]. Epictet. *Enchirid. c.* 42. Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβὰς, τὴν μὲν φορητὴν, τὴν δὲ ἀφόρητον. ὁ ἀδελφὸς ἐὰν ἀδικῇ, ἐντεῦθεν αὐτὸ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ. αὕτη γὰρ λαβή ἐστιν αὐτοῦ οὐ φορητή· ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφὸς, ὅτι σύντροφος, καὶ λήψῃ αὐτὸ, καθ᾽ ὃ φορητόν ἐστιν. Idem *dissert. l.* 3. *c.* 10. Οὐκ ἔδει οὕτω μοι προσενεχθῆναι τὸν ἀδελφόν. οὔ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται. ἐγὼ δ᾽ ὡς ἂν προσενεχθῇ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον. τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστι, ἐκεῖνο δ᾽ ἀλλότριον· τοῦτο οὐδεὶς κωλῦσαι δύναται· ἐκεῖνο κωλύεται. Vide *l.* 5. § 22.

Γεγόναμεν πρὸς συνεργίαν] Qod *l.* 4. § 3. τὰ λογικὰ ζῷα ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. & *l.* 8. § 56. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. & *l.* 5. § 16. πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. & *l.* 7. § 13. πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν. Vide *infrà ad* § 2. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 5. Homo in adjutorium mutuum generatus est. & epist. 95. *Natura nos cognatos edidit, cùm ex eisdem & in eadem gigneret. hæc nobis amorem indidit mutuum, & sociabiles fecit: illa æqum justúmq; composuit: ex illius constitutione miserius est nocere qàm lædi: & illius imperio paratæ ad juvandum manus. iste versus & in pectore & in ore sit:*

Homo sum: humani nihil à me alienum puto. Ter. *Heaut.* 1..1. *Habeamus in commune, qòd nati sumus. Societas nostra lapidum fornicationi simillima est; qæ casura, nisi invicem obstarent; hoc ipso sustinetur.*

Ὡς πόδες] Ideò, πᾶν τὸ ὑπόπουν ἐξ ἀνάγκης ἀρτίους ἔχει τοὺς πόδας. Aristot. *de animal. incess. c.* 8. & *hist. anim. l.* 1. *c.* 5. & *problem. l.* 10. *q.* 18. & 23. Hierocles Ἐν τῷ περὶ φιλαδελφίας apud Stob. *tom.*. 2. *tit.* 81. Οἱ ἀδελφοὶ τρόπον τινὰ τὰ αὐτοῦ μέρη τυγχάνουσιν, ὥσπερ οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ τὰ σκέλη, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ τὰ λοιπά. ὥσπερ οὖν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ αἱ χεῖρες, εἴπερ ἕκαστον ἰδίαν ψυχὴν καὶ νοῦν λάβοι, περιέποι ἂν τὰ λοιπὰ πάσῃ μηχανῇ διὰ τὴν εἰρημένην κοινωνίαν, τοῦ μηδ᾽ αὐτὰ τὸ ἴδιον ἔργον οἷά τε εἶναι παρέχειν καλῶς δίχα τῆς τῶν ἑτέρων παρουσίας· οὕτω δὲ καὶ ἡμᾶς ἀνθρώπους γεγονότας, καὶ τὴν ψυχὴν (forsan ψυχὴν μίαν. Vide *ad l.* 4. § 4. *annot.* 1. & § 29. *annot. ult.* & *l.* 9. § 8. & *l.* 12. § 30.) ὁμολογοῦντας ἔχειν, μηδὲν παριέναι σπουδῆς, ὑπὲρ τοῦ δεόντως προσφέρεσθαι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ γὰρ αὖ καὶ πλεῖόν τι περὶ τὰ μέρη συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἀδελφοὶ πεφύκασιν. οἵ τε γὰρ ὀφθαλμοὶ μὲν ὁρῶσιν ἀλλήλοις παρόντες παρόντα, καὶ χεὶρ συνεργάζεται παρούσῃ χειρὶ παροῦσα· ἡ δὲ ἀδελφῶν σύμπραξις ἀλλήλοις πολυχουστέρα πώς ἐστι· πράττουσι γὰρ τὰ κοινῇ διαφέροντα, καὶ διεστηκότες παμπὰν, μέγα θ᾽ ὑπάρχουσιν ἀλλήλοις ὄφελος, κἂν μυρίον ᾖ τὸ διάστημα. Ità enim locus ille insignis, sed fœdissimè vitiatus, ex parte saltem restitui poterit. Basil Cæs. *epist.* 68. Ἀκριβῶς εἰδότες, ὅτι πλέον ἡμεῖς τῆς ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀδελφῶν ἐπικουρίας δεόμεθα, ἢ ὅσον ἡ ἑτέρα τῶν χειρῶν τῆς ἑτέρας. ἐπεὶ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευῆς, τὸ ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας ὁ κύριος ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅταν πρὸς αὐτὰ ταῦτα ἀπίδωμεν τὰ μέλη ἡμῶν, ὅτι ἓν οὐδὲν

ἑαυτῷ πρὸς ἐνέργειαν αὐτάρκεις. οὔτε γὰρ ἂν ποὺς ἀσφαλῶς βαδίσειε, μὴ συνυπηρετοῦντος τοῦ ἑτέρου· οὔτ' ὀφθαλμὸς ὑγιῶς ἴδοι, μὴ κοινωνὸν ἔχων τὸν ἕτερον, καὶ μετ' αὐτοῦ συμφώνως προσβάλλων τοῖς ὁρατοῖς. καὶ ἀκοὴ ἀκριβεστέρα, ἡ δι' ἀμφοῖν τοῖν πόροιν τὴν φωνὴν δεχομένη· καὶ ἀντίληψις κρατιοτέρα τῇ κοινωνίᾳ τῶν δακτύλων. καὶ ἁπαξαπλῶς οὐδὲν οὔτε τῶν ἐκ φύσεως, οὔτε τῶν ἐκ προαιρέσεως κατορθουμένων ὁρῶ, ἄνευ τῆς τῶν ὁμοφύλων συμπνοίας ἐπιτελούμενον. Cæterùm de usu fineq; Marcus, de necessitate Basilius loqitur.

Ὡς χεῖρες] De manibus Galen. *de usu part. l.* 1. Σύμμαχον ἑτέρα τὴν ἑτέραν ἡ φύσις ἐποίησε· ταύτῃ ἄρα καὶ πρὸς ἀλλήλας νενεύκασιν· ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γεγένηνται. Indè nata proverbialia illa Menandrianum apud Gnomologum;

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σώζει πόλιν·
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλος τε δάκτυλον.
Servat virum vir, civitatem civitas:
Digitum lavátqe digitus, & manum manus.

Epicharmeum apud Æschinem in *Axioch.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 10.

Ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίπτει· δός τι, καί τι λάμβανε.
A manu manus lavatur: da qid, & qid accipe.

qanqam qòd Stob. νίπτει, Æsch. νίζει habet. Erasm. & Grot. κνίζει malunt. ut sit, *A manu manus fricatur.* sive ut vulgò efferri solet, *Manus manum fricat.* Deniqe Evripideum illud in *Heraclid.*

—μιᾶς δὲ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.
Invalida pugna est, una qam gerit manus.

Virgilius an Septimius in *Moreto* :

Admovet indè manus operi, partitus utrinqe;
Læva ministerio, dextra est intenta labori.
Hæc rotat assiduis gyris, & concitat orbem.
Interdum fessæ succedit læva sorori,
Alternátqe vices.—

Ὡς βλέφαρα) qæ ad oculi tegmen & tutelam amicè conspirant.

Ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ὀδόντων] qi veluti in mola *catillus* & *meta*, mutuas sibi invicem operas jugiter præstant.

Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Illud ante omnia cogita, fœdam esse & execrabilem vim nocendi, & alienissimam homini, cujus beneficio etiam sæva mansvescunt.* Apud Xenophontem *commentariorum l.* 2. Socrates fratres duos dissidentes his verbis alloqitur. Νῦν μὲν οὕτω διάκεισθε, ὥσπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλοιν ἐποίησεν, ἀφεμένω τούτου, τράποιντο πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω· ἢ εἰ τὼ πόδε θείᾳ μοίρᾳ πεποιημένω πρὸς τὸ συνεργεῖν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτου, ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι; καὶ μὴν ἀδελφὼ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρε καὶ πόδε, καὶ ὀφθαλμώ, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις.

§ 2. Σαρκία ἐστὶ, καὶ πνευμάτιον καὶ τὸ ἡγεμονικόν] Eandem distributionem habes sæpiùs repetitam. *l.* 3. § 16. & *l.* 6. § 32. & *l.* 12. § 3. Idem ferè aliis verbis Apost. *ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 23. Τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα. qo loco τὸ σῶμα est qod Marco hic σαρκία· ἡ ψυχὴ, qod πνευμάτιον· τὸ πνεῦμα, qod τὸ ἡγεμονικόν.

Ἄφες τὰ βιβλία] Vide *infrà ad* § 3. sed & Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 4.

Μηκέτι σπῶ] Ità *l.* 4. § 3. περὶ παντὸς μὴ σπῶ, μηδὲ κατατείνου. qod eleganter admodum sic expressit Pers. *Sat.* 5. *v.* 154.

En qid agis? duplici in diversum scinderis hamo.
Huncc ine an hunc seqeris? subeas alternus oportet
Ancipiti obseqio dominos; alternus oberres.

Οὐ δέδοται] *Non datum est.* Xyl. at Lugd. *Non licet.* nam qòd *Ne stude,* reddidit Annotator Lugd. &; μηκέτι σπεῦδε, mavult legi; à Marci mente alienum est. M. Cas. *Non est futurum. non dabitur.* qod exponi vult ex illis *l.* 3. § 14. Μηκέτι πλανῶ. οὐ γὰρ τὰ ὑπομνημάτιά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, &c. *Noli te fallere. neqe enim futurum est ut Commentariorum tuorum & excerptorum, vel alienorum de antiqitus gestis rebus scriptorum, evolvendi & perlegendi copia tibi suppetat.* & est reverâ probabilis satis expositio. Videatur tamen an non forsan ἐρωτηματικῶς legi debeat, οὐ δέδοται; *annon datur? annon est in potestate tua positum,* ut hoc facias? hoc est, ut distractione & perturbatione omni immunem te reddas. Ità *l.* 4. § 1. τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον. & *l.* 9. § 29. ὅρμησον, ἐὰν διδῶται. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. δίδοταί σοι τοῦτο; & ἐφ' ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ, καὶ ἐφ' ὅσον ἂν δίδοται· & Rufus Thraseæ apud eundem *l.* 1. *c.* 1. οὐ θέλεις μελετᾶν, ἀρκεῖσθαι τοῖς δεδομένοις; hinc δόσις φυσική. *l.* 4. § 19. qâ nimirum

—*natura beatis*
Omnibus esse dedit, siqis cognoverit uti.

Clavd. *in Ruffin. l.* 1. Occurrit nimirum objectioni vulgari illi, de qa Seneca, *epist.* 104. eodémqe planè, qo Seneca, modo occurrit. *Totiens,* inqit hic, *mihi occurrunt isti, qi non putant fieri posse, qicqid facere non possunt, & aiunt nos loqi majora, qàm qæ natura humana sustineat. At qantò ego de illis meliùs existimo? ipsi qoq; hæc possunt facere; sed nolunt. Deniqe qem unqam ista destituere tentantem? cui non faciliora apparuere in actu? non qia difficilia sunt, non audemus; sed qia non audemus, difficilia sunt.* Qem vide ampliùs *ad l.* 6. § 19. Eodem planè sensu Hebræi Doctores in *Patrum dictis c.* 3. § 15. הרשות נתונה *Potestas data est.* τοῦ αὐτεξουσίου scil.

Λύθρος] Ità *l.* 3. § 3. γῆ καὶ λύθρος. & *l.* 8. § 37.

§ 37. *χεάσων πᾶν τοῦτο, καὶ λύθρον ἐν θυλάκῳ.* Evſtath. *ad* Il. ζ. *λύθρον, ὁ τοῦ αἵματος μιασμὸς ἀναμεμιγμένος τῇ κόνει· cruor pulveri commiſtus.* dictum à *λύω*, unde & *λύμα, τὸ κάθαρμα·* per theta ſcribi, ut à *λύτρον* diſtingvatur. Eadem ferè & *ad Il.* λ. & *ad Odyſſ.* χ. Utrumqe avtem, & *λύθρος* & *λύθρον* dici monet idem *ad Il.* ψ. pleniùs pavlò Heracleo in *Schol. ad Il.* υ. *Τὸ μετὰ κονιορτοῦ καὶ ἱδρῶτος ἀνθρώπειον αἷμα, λύθρος καλεῖται· ſangvis pulveri & ſudori commiſtus.* itaqe de athletis uſurpat Clem. Alex. *Strom. l.* 2. Verùm iſtîc potiùs eſt Marco idem qod *ἰχὼρ αἱματόεις*, Oppiano *κυνηγ. l.* 2. *v.* 279. *ſanies cruenta. σῆψις γὰρ αἵματος, ἰχώρ.* Clem. Alex. *protrept.* qanqam *cruorem* vult tantum & *ſangvinem* ipſum: ſed qem ad rei vilitatem exprimendam ſic nuncupat.

Κεκρυφαντον] *reticulum* malim cum Xylandro, qàm cum H. Stephano *peplum.* tum qia *κροκύφαντον τῷ κεκρυφάλῳ* idem ſtatuit Evſtath. *ad Iliad.* χ. tum qia ſeqitur mox, *ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτιον.* *κροκύφαντον.* avtem dictum vult Schol. *ad Ariſtoph. Veſp.* *ὅτι διὰ κρόκης ὑφαίνεται.* Ex qo Svidas corrigendus, apud qem perperam legitur, *ὅτι διὰ κρόκου ὑποφαίνεται.* Verùm illis omnibus conſtanter, contrà qàm noſtro, *κροκύφαντος* formâ maſculâ dicitur. *Reticuli* verò nomine, nec *omentum*, licet id Polluci *νεύρων πλέγμα* dicatur; nec *cutem* ipſam; cum Merico noſtro, deſignari iſtîc exiſtimo; ſed *contextum* illum integrum, (cute tamen non excluſâ prorſus; ſiqidem *τὸ δέρμα ἐκ φλεβὸς καὶ νεύρου, καὶ ἀρτηρίας, cutis* etiam ex iſtis conſiſtit, Ariſtot. nom. *de ſpir. c.* 5.) qi per corpus totum permeat, *venarum, nervorum, arteriarum* intercurſantium, ſibiqe invicem implexorum, qo corporis moles qaſi continetur & conſtringitur: *ὃ δὴ καὶ περιεικάζομεν τῷ νῦν κύρτου πλέγματι·* inqit Plato in *Timæo.* ad qæ verba forſan & Marcus reſpexerit, ubi *πλεγμάτιον* idem nuncupat. de eo loco videri poterit Galenus in explicatione eorum qæ *in Platonis Timæo medicè* ſunt dicta.

Ἄνεμος] *Anima* ergò *ventus* ſive *ſpiritus* & *flatus* Stoicis: qod confirmat Laërt *l.* 7. & Plut. *de Philoſ. placit. l.* 4. *c.* 3. Ità Marcus denuò, *l.* 6. § 14. *οἷον ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις.* Qin & Tertull. *de anim. c.* 5. *Et Stoicos allego, qi ſpiritum dicunt animam: penè nobiſcum. penè,* inqit: non prorſus. nec hoc tamen, qaſi noſtri non & *ſpiritum* dicant, ex Salomone *Eccleſ. c.* 12. *v.* 7. & aliis: ſed qia aliâ ratione ſive *ſpiritum* ſive *flatum animam* nos dicimus; non tanqam aëreum qiddam ſit, ut Marcus iſtîc, qalis ſpiritus ille qem ſpirando trahimus; ſed *ſpiritum*, qia propriam qandam habet *naturam corporis expertem, & mundanæ molis elementis omnibus excellentiorem ſubſtantiam*, ut Avguſtin. epiſt. 28. *flatum*, qia *Deo eſt inſufflante* creata, ut ex Moſe *l.* 1. *c.* 2. *v.* 7. idem *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 24. qo etiam loco, nè Stoicis calculum dare ſuum videretur, qi de ſubſtantia divina mentem ſaltem derivatam tradiderunt, ſubjungit: *ſicut avtem nos poſſumus non de noſtra natura, qà homines ſumus, ſed de iſto aëre circumfuſo qem ſpirando & reſpirando ducimus ac reddimus, flatum facere, cùm ſufflamus: ità omnipotens Deus non de ſua natura, neqe de ſubjacente creatura, ſed etiam de nihilo potuit facere flatum, qem corpori hominis inſerendo inſpiràſſe vel inſufflàſſe commodiſſimè dicitur, incorporeus incorporeum, ſed immutabilis mutabilem, qia non creatus creatum.* Lactantius certè contrà planè qàm Marcus hîc, *de opific. Dei c.* 17. *Animam qi ventum putant, hoc falluntur, qòd ex aëre ſpiritum ducentes vivere videamur. Varro itaqe definit: Anima eſt aër conceptus ore, deferveſactus in Pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus. hæc apertiſſimè falſa ſunt. Anima non eſt aer ore conceptus: qia multò priùs gignitur anima, qàm concipi aer ore poſſit.* Et hoc contrà qàm Stoici, qi à partu animam in corpus inſinuari ſtatuebant; qod & Lactant. *ibidem* monet; & Plut. *de Stoic. contradict. c.* 38. Vide *l.* 12 § 24. Attamen in *Carminibus* Orpheo attributis dicitur, *τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ ὅλου εἰσιέναι, ἀναπνεόντων φερομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων.* Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Latinis etiam *Animus* & *Anima παρὰ τὸν ἄνεμον.* Serv. *ad Æn. l.* 1. & Pſevdo-Cypr. *de dupl. Martyr.* Qin & *animas ventis tribui* multis docent, Joan. Zinzerling. in *promulſ. critic.* & Mevrſ. *critic. Arnob. l.* 1. *c.* 3. ad illa Arnobii; *Nunqid ſuas animas expiraverunt venti? Animam* enim dictam, *qod corpus animat*, ut Pſevdo-Avguſt. in *defin. orthod. c.* 20. & *de ſpir. & anim. c.* 9. præpoſterum eſt planè; cùm contrà hoc ab illo duci dicíqe manifeſtum ſit. Vide ampliùs ad *l.* 5. § 4.

Πάσης ὥρας] *in horas.* Xyl. & § 5. *Singulis horis:* idem. *Singulis horarum momentis.* Caſ. *omni tempore, jugiter.* ut *l.* 8. § 53. Hinc tractum illud in tibicines, ſive ſubulones dicterium, cujus *l.* 8. meminit Athenæus:

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν·
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χὠ νόος ἐκπέταται.
Eſt tibicinibus mens cœlitus indita nulla:
Nam ſimul ac inflant, avolat illa ſimul.

Ἐξεμέσμενον] Ità Maro *Æn. l.* 9. *v.* 354.

Purpuream vomit ille animam.--

idem enim ipſum in morte ſemel fieri, qod in reſpiratione fit jugiter, vult Marcus noſter, *l.* 5. § 4. ſicut avtem *animam evomere*, ità *ſpiritum expuere* dixere. Seneca *de ira l.* 3. *c.* 43. *Jam ipſum ſpiritum expuimus interim, dum trahimus.* qæ tamen verba aliter diſtingvit Lipſius. Idem (ſi idem, nam Marco potiùs tribuunt havd pavci) in *Thyeſte v.* 244.

Ferro peremptus ſpiritum inimicum expuat.

& *Troad. v.* 1168.

Ubi hanc anilis expuam leti moram.

Unde & in *Herc. Octæo v.* 1467. Jo. Zinzerling. *promulſ. c.* 14. vocabulum idem reſtituendum contendit, pro eo qod *expulit* vulgò legitur,

Ictus ſagittis qi tuis vitam expuit.

Varro, περὶ ἐξαγωγῆς· *Andromeda vincta, & propoſita ceto, non debuit patri ſuo, homini ſtupidiſſimo, in os expuere vitam?* Val. item Flaccus *Argonaut. l.* 3. *v.* 97.

—purpuream ſingultibus expuit auram.

qod Statius *Thebaïd. l.* 5. *v.* 262. *animam ſingultare* dixit;

Semineces pueri trepidas in limine vitæ
Singultant animas.—

Epiphanius verò in *Ancorat.* § 76. etiam *mentem expuere* dixit verbis illis: Οἱ λέγοντες, ἡμεῖς δὲ χριστοῦ νοῦν ἔχομεν, (*Corinth. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.) τὸν αὐτῶν νοῦν εἶχον, καὶ οὐκ ἐξέπτυκασιν.

Cæterùm *purpuream animam vomere* dixit Maro pro eo qod Homerus, αἷμ' ἐμέων, *ſangvinem vomens* dixerat *Iliad.* ό. *v.* 11. itaqe Servius notat *ſecundùm eos dictum, qi volunt ſangvinem eſſe animam: cùm alibi aliorum opinionem ſeqatur, qi dicunt ſpiritum eſſe animam: ut eſt,*

—in ventos vita receſſit.

Καὶ πάλιν ῥοφούμενον] qod ψυχοῤῥοφεῖν uno vocabulo dici poſſit. qanqam id alio ſenſu uſurpari monet Svidas, ἀντὶ τοῦ τὴν ψυχὴν ἐκπίνειν. pro *animam*, id eſt, *ſangvinem, exorbere.* qomodo Ariſtoph. in *nebul.* de cimicibus, qos Corinthios, cùm κόρεις vellet, per jocum nuncupat;

Δάκνουσί μ' ἐξέρποντες οἱ Κορίνθιοι,
Καὶ τὴν ψυχὴν ἐκπίνουσι.

Hinc avtem delirium Stoicum de animæ natura refutantem Plutarchum *de commun. notit. c.* 41. vide ad *l.* 3. § 16. Qod avtem dicit καὶ πάλιν ῥοφούμενον, id in *ænigm.* 72. de utre ſic extulit Symposius;

Non ego continuò morior, dum ſpiritus exit:
Nam redit aſſiduè; qamvìs & ſæpe recedat.

Ὢ, δὲ ἀπονοήθητι] forſan ἐπινοήθητι, *animadverte, conſidera.* niſi ſi ἀπονοεῖσθαι hoc ſignificatu reperiatur alicubi. nam contrarium prorsùs paſſim obtinet.

Γέρων εἶ] Senec. *ep.* 76. *Perge Lucili, & propera, nè tibi accidat, qod mihi, ut ſenex diſcas: imò ideò magìs propera, qoniam id nunc aggreſſus es, qod perdiſcere vix ſenex poſſis.* Et, *epiſt.* 19. *Si potes, ſubduc te iſtis occupationibus: ſin minùs, eripe. Satìs multum temporis ſparſimus; incipiamus in ſenectute vaſa colligere. in freto viximus; moriamur in portu.* Et, *ep.* 68. *Utinam qidem hoc propoſitum ſeqi olim fuiſſet animus tibi: utinam de vita non in conſpectu mortis ageremus. Sed nunc qoqe non moremur. qod facere ſolent, qi ſeriùs exeunt & volunt tempus celeritate reparare, calcar addamus: Et qando, inqis, tibi proderit illud, qod in exitu diſcis, avt in qam rem? in hanc, ut exeam melior.* Præclarè Epicurus ipſe, *epiſt. ad Menæc.* Μήτε νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν· μήτε γέρων ὑπάρχων, κοπιάτω φιλοσοφῶν. οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐστιν, οὔτε πάρωρος, πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον. Ὁ δὲ λέγων, ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν, ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν, ὅμοιός ἐστι τῷ λέγοντι, πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι τὴν ὥραν, ἢ μηκέτι εἶναι. [τὴν ὥραν Clem.] ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ [νεωτέρῳ Cl.] καὶ γέροντι· τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν [χαρὰν f.] τῶν γεγονότων· τῷ δὲ, ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ᾖ, διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. Refert Laërtius vit. *lib.* 10. & Clemens, *ſtrom. l.* 4. vide ad § 4.

Μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς δουλεῦσαι] *mentem*, inqit, *nè patiaris ſervire:* vel *corpori* nimirum, vel *cupiditatibus.* Ἡ γὰρ νοερὰ ἐθέλει προεστάναι καὶ μὴ καταπρατεῖσθαι, μήτε αἰσθητικῆς, μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως. Noſter *l.* 7. § 55. hoc eſt avtem δουλεῦσαι· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. Petr. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. Itaqe noſter *infrà* § 16. Τρεῖς (ει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, ὅταν ἡσσᾶται ἡδονῆς ἢ πόνου. τοῦτο γὰρ ἡττωμένου ἐστι καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοι θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμοτέρᾳ καὶ θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τούτου παχείαις ἡδοναῖς. Idem *l.* 11. § 18. *Extrema avtem eſt ſervitus, cùm animæ vitiis deditæ rationis propriæ poſſeſſione ceciderint.* Boeth. Conſol. Et, ἀνδραποδωδέστατοι, οἱ ταῖς ἡδοναῖς δουλεύοντες. Iſidor. *Pel. l.* 2. *ep.* 147. Itaqe Joan. Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 13. Εἰ τις κρατεῖ μὲν ἀνθρώπων, δουλεύει δὲ πάθεσιν, ἐγώ γ' ἂν πάντων ἀνθρώπων δουλικώτερον εἴποιμι. Et Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Τὸ ὑποπεσεῖν καὶ παραχωρῆσαι τοῖς πάθεσιν, ἐσχάτη δουλεία. Κακίστη γὰρ παρὰ κακίστοις δεσπόταις δουλεία. Socrates apud Xenoph. *memorial. l.* 4. Hoc voluit Seneca ubi dixit, *ſibi ſervire, graviſſima ſervitus eſt. Proæm. l.* 3. *qæſt. nat.* Qi & idem, *epiſt.* 65. *Qem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: qod eſt illi materia, id nobis corpus eſt. Serviant ergò deteriora melioribus.* Plato *Phædon.* Ἐπειδὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦσι ψυχὴ καὶ σῶμα, τῷ δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἡ φύσις προστάττει, τῇ δὲ ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι, τὸ μὲν θεῖον οἷον ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ δὲ θνητὸν ἄρχεσθαι καὶ δουλεύειν;—— καὶ δὴ τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταυτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶναι ψυχήν· τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ καὶ θνητῷ καὶ ἀνοήτῳ καὶ πολυειδεῖ καὶ διαλυτῷ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὖ εἶναι σῶμα. Viſe noſtrum ulterius *l.* 3. § 3. & ad *l.* 8. §. 3.

Καθ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον] *L.* 6. § 16. καθ' ὁρμὴν ſimpliciter. & *l.* 3. *c.* 16. ὁρμητικῶς. ὁρμὴν ἀκοινώνητον, *vim non communem*, vertit Iſ. Caſavb.

ad

ad Perf. Sat. 5. eámqe intelligit, qæ, ut Perſius, *--extrinſecus intrat & nervos agitat.* Xyland. *alieno impetu raptari.* atqe eſt illud reverâ, τὸ νευροσπαστεῖσθαι· de qo mox dicetur. Verùm ὁρμὴ ἀκοινώνητος videtur potiùs *motus*, ſive *impetus*, avt *impulſus* ejusmodi denotare, *qi à naturæ communis generiſve humani communione ac commoditate alieni ſint.* qod & Mer. Caſavbonus advertiſſe videtur, qi *affectus motúsqe nevtiqam ſociabiles* vertit. Inculcat enim Marcus paſſim, eſſe hominem ζῶον κοινωνικόν *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 16. 30. & *l.* 9. § 9. actiones ejuſdem motúsqe exigit, ut ſint ὁρμαὶ καὶ πράξεις κοινωνικαὶ *l.* 9. § 23. & *l.* 11. § 37. damnat ubiqe τὸ ἀκοινώνητον. *l.* 3. § 5. *l.* 7. § 72. *l.* 9. § 9. 23. & *l.* 11. § 8. denique *l.* 7. § 55. Προηγεῖται, inqit, ἑκάστῳ τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκεύασται δὲ τὰ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων κατασκευῇ, τὸ κοινωνικόν ἐστι. vide *ſuprà ad* § 1.

Νευροσπασθῆναι] *nevroſpaſtorum more impelli,* & in diverſa motu alieno moveri. Vocabulum à noſtro ſæpe uſurpatum; utì ex locis collatis patere poterit; tractum à *ſigillaribus* ſive *nevroſpaſtis*, qæ cùm per ſe ἀκίνητα exiſterent, verticillis qibusdam nervíſqe movebantur. horum meminit & noſter *l.* 7. § 3. dum res ludicras contemptúqe digniſſimas recenſet; ad qem locum de eis uberiùs & opportuniùs dicetur. De uſu vocabuli ad rem Ethicam tralati videatur Caſavbonus *ad Perſii* illud *Sat.* 5. *v.* 128.

Te nihil impellit, nec qicqam extrinſecus intrat,
Qod nervos agitet?--

qod ex Horatio expreſſum monet, qi *Serm. lib.* 2. *Sat.* 7.

Tu mihi qi imperitas, aliis ſervis miſer, atqe
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.

vel ex Platone potiùs ab utroqe deſumptum; cujus hæc verba, *legum l.* 1. Τὰ πάθη ἐν ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ μήρινθοί τινες ἐνοῦσαι, σπῶσί τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν, ἐναντίαι οὖσαι, ἐπ' ἐναντίας πράξεις. Hinc & Tertulliano *adv. Valentin. c.* 18. *ductus ſigillarius. A qa*, inqit, *occultò nihil ſentiens ejus; & velut ſigillario extrinſecus ductu, in omnem operationem movebatur.* Et *motus ſigillarius* eidem, *de anima, c.* 6. *velut ſigillario motu, ſuperficiem intus agitante.* Gellius, in Favorini *adversùs Genethliacos* diſſertatione, *l.* 14. *c.* 1. comprehensâ; *Ut planè homines, non, qod dicitur,* λογικὰ ζῶα· *ſed ludicra & ridenda qædam* νευρόσπαστα *eſſe videantur, ſi nihil ſuâ ſponte, nihil arbitratu ſuo faciunt; ſed ducentibus ſtellis & avrigantibus.* vide *ad l.* 10. § 37. Qod avtem hoc loco dixit Marcus, καθ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον νευροσπαστεῖσθαι, ipſe optimè explicat *l.* 3. § 5. ubi vetat, ἐνεργεῖν μήτε ἀκοινώνητον, μήτε ἀνθελκόμενον. hoc eſt enim τὸ νευροσπαστεῖσθαι, qod ἀνθέλκεσθαι ὡσανεὶ νεύροις τισιν, ut Plato. Dio Pruſ. *orat.* 30. μύρια πάθη ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ὑπὸ τούτων ἀεὶ κατατείνεσθαι καὶ στρεβλοῦσθαι.

Μηκέτι τὸ εἱμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχεραίνειν] hoc eſt, qod Rufus ſuprà apud Epictetum, ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ. & *l.* 3. § 4. ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα. qod avtem hîc μὴ δυσχεραίνειν, idem *infrà* § 5. μὴ δυσαρεστεῖν, dixit.

Ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι] *vel impendens ſubterfuge.* Xyl. qem & Mer. ſeqitur. at ὑποδύεσθαι, eſt *ſubire*; qod eſt *ſubterfugiendi* verbo prorsùs adverſum. forſan ergò ὑπεκδύεσθαι legerant; qod eſt *clam elabi.* verùm non eſt iſtud in cujusqam poteſtate ſitum, ut effugiat τὸ εἱμαρμένον· ſed nec τὸ μέλλον ὑπεκδύεσθαι commodè ſatis diceretur. malim ergò, ὑποδείσασθαι, *nec futura pavere*; ὑποδεὴς enim ὑπόφοβος. Svid.

§ 3. Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεστὰ] Ἄβουλον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον. Infrà *l.* 6. § 44. qalem tamen fingebant ſibi Epicurei.

Τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως καὶ συγκλώσεως] *non ſine natura avt conſilio*, etiam *fortuita* qæqe. itaqe Ariſtot. phyſic. *l.* 2, *c.* 6. Ἔστι τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια, ὧν ἂν ἢ νοῦς γίνεται αἴτιος, ἢ φύσις, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι γένηται τούτων αὐτῶν. Et *c.* 5. Ὅσα τε ἀπὸ διανοίας, καὶ ὅσα ἀπὸ φύσεως πραχθείη, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς γένηται, ἀπὸ τύχης φαμὲν εἶναι· Ità τὸ ὑποκείμενον, ſive ſubjectum caſus fortuiti cujusvis eſt, vel à natura, vel à conſilio profectus actus aliqis. Cavſſam verò rerum omnium primam ſummámqe ſi ſpectemus; illius providentiâ diriguntur ac gubernantur, ètiam qæ maximè fortuita videntur. qod de ſorte ipſa, qâ nihil incertius, rex ſapientiſſimus pronunciat, *Prov. c.* 16. *v.* 33. Deum ergò, ac diſpoſitionem divinam ſi ſpectemus, qod Senec. *de provid. c.* 5. *veniunt cuncta, non incidunt.* qod & idem Marcus mox.

Συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς] Vide ad *l.* 3 § 11. σύγκλωσιν, & § 16. συγκλωθόμενα. -κλωθόμενα.

Πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ] Ità de prima principéqe mente, *l.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. de providentia divina *l.* 8. § 27. ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα. Vide & *l.* 9. § 35. de fato Liban. *orat.* 31. μείζω τε καὶ ἐλάττω, πάντα ἐκεῖθεν. Apoſtolus pariter de Deo, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Et *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. Lavdat itaqe cum primis Chryſippus Homericum illud, *Il.* ω. *v.* 109. de Jove enunciatum;

Τῷ ἔχεθ' ὅττι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ,
Ἢ ἀγαθόν.--
Pendet ab hoc, qodcunqe malúmve bonúmve qibúsqe
Immiſſum fuerit.--

Plut. *de Stoic. contrad. c.* 47. qanqam ἢ ἀγαθὸν illud apud Homerum non habetur, ſed videtur eſſe Chryſippi; cui non infreqens illud, Homericis à ſe lavdatis de ſuo aliqid liberaliùs adjicere.

Πρόσεστι δὲ καὶ ἀναγκαῖον] *Necessarium*, & qoad nos: qia *hanc rerum conditionem mutare non possumus*, ut Seneca *epist.* 107. & qoad Naturam ipsam qoqe, si Stoicis credimus, *qæ aliter non potest*, ut noster hîc *l.* 4. § 9. tum qia *artifex materiam mutare non potuit, ut* Seneca *de provident. c.* 5. tum qia *nec aliter universi commodo consuli*, ut Chrysippus *de natur. l.* 2. apud Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. & *de commun. notit. c.* 13. Vide *infrà* ad § 11.

Τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον] Qæ sibi invicem adversa sunt, ad totius tamen bonum & incolumitatem conspirant & conducunt. Τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον. Aristot. nomine avtor *de mundo c.* 5. qem latiùs hoc *ibidem* proseqentem vise sis. Sen. *epist.* 107. *Contrariis rerum æternitas constat.* Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Διέταξεν ὁ θεὸς θέρος εἶναι καὶ χειμῶνα, καὶ φορὰν καὶ ἀφορίαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πάσας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας ὑπὲρ συμφωνίας τῶν ὅλων. De malis, & malitiâ etiam ipsâ, Chrysipp. *de justit. l.* 1. Κακίαν δὲ καθόλου ἆραι, οὔτε δυνατόν ἐστιν, οὔτ᾽ ἔχει καλῶς ἀρθῆναι· & *de diis l.* 2. Ὅτι τὰ κακὰ ἀπονέμεται κατὰ τὸν Διὸς λόγον· ἤτοι ἐπὶ κολάσει, ἢ κατ᾽ ἄλλην ἔχουσάν πως πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν· Et *de natur. l* 2. Γίνεται καὶ ἡ κακία πως κατὰ τὸν φύσεως λόγον· καὶ ἵν᾽ οὕτως εἴπω, οὐκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα. Refert Plut. de Stoic. contradict. *c.* 31, 32. qi subjungit tamen Δεινὸν τοῦτο, τὸ καὶ γίνεσθαι τὴν κακίαν καὶ κολάζεσθαι κατὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον. Non abhorrent tamen etiam nostri. Avgustinus apud Prosp. *sent.* 140. ex *Civit. Dei l.* 11. *c.* 18. unde & Prosper corrigendus. *Nullum Deus vel angelorum vel hominum crearet, qem malum futurum esse præscîsset, nisi pariter nôsset, qibus eos bonorum usibus commendaret, atqe ità ordinem seculorum tanqam pulcerrimum carmen, etiam ex qibusdam qasi antithetis honestaret.* Videri possunt, qæ de eodem argumento habet idem *ibid. c.*22. Idem *de Genes. ad lit. l.* 11. *c.* 9. à Petro Longobard. *sent. l.* 2. *dist.* 21. § 1. lavdatus. *Cur eos creavit, qos tales futuros esse præsciebat? qia sicut prævidit, qid mali essent facturi, sic etiam prævidit, de malis factis eorum, qid boni esset ipse facturus.* Et in *Enchir. c.* 96. *Qamvìs ea qæ mala sunt, in qantum mala sunt, non sint bona: tamen ut non solùm bona, sed etiam sint & mala, bonum est. Nam nisi esset hoc bonum, ut essent & mala, nullo modo esse sineretur ab omnipotente bono: cui proculdubio qàm facile est qod vult facere, tam facile est qod non vult esse non sinere.* Videatur Magister *Sent. l.* 1. *dist.* 46. § 4. --- 10. Avg. idem deniq; *adv. Jul. l.*5. *c.* 3. *Non enim qenqam malorum Deus temerè ac fortuitò creat, avt qid de illis boni operetur ignorat, cùm & hoc ipsum bonum operetur, qòd in eis humanam creat naturam, & ex eis ordinem seculi præsentis exornat.* Vide *ad l.* 5. § 8.

Οὐ μέρος εἶ] Ità passim noster. Vide *infrà ad* § 9. & *ad l.* 7. § 13.

Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθόν] Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Σώζουσι δὲ κόσμον αἱ μεταβολαί] Elegantissimè Avtor *de mund. c.* 5. Τῶν ἐπὶ μέρους, τὰ μὲν γίνεται, τὰ δὲ ἀκμάζει, τὰ δὲ φθείρεται· καὶ αἱ μὲν γενέσεις ἐπανατέλλουσι τὰς φθοράς· αἱ δὲ φθοραὶ κουφίζουσι τὰς γενέσεις. μία δὲ ἐκ πάντων περαινομένων σωτηρία διατελεῖ, ἀντιπεριϊσταμένων ἀλλήλοις, καὶ τότε μὲν κρατούντων, τότε δὲ κρατουμένων, φυλάττει τὸ σύμπαν ἄφθαρτον δι᾽ αἰῶνος. Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ἃ δὲ ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ καὶ φθορὰς, καὶ ἐφ᾽ οἷς ὀδυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου. τὸ δὲ μέρος ἀνάγκη κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. qem & vide ulteriùs *ad l.* 4. § 46. Tertull. *de pallio c.* 2. *Diversa in unum; ex demutatione diversa sunt. Deniqe diversitatis discordiam vices fœderant. ità mutando erit mundus omnis, qi & diversitatibus corporatus, & vicibus temperatus.* Idem *apologet. c.*48. *Lux qotidie interfecta resplendet, & tenebræ pari vice decedendo succedunt. Sidera defuncta revivîscunt. Tempora ubi finiuntur, incipiunt. Fructus consumuntur, & redeunt. Certè semina, non nisi corrupta & dissoluta, fæcundiùs surgunt. omnia pereundo servantur: omnia de interitu reformantur.* Et *de resurr. c.*12. *Reverâ fœnore interitu, injuriâ usurâ, damno lucro, universa conditio recidiva est. Qodcunq; conveneris, fuit: qodcunqe amiseris, nihil non iterum est. Omnia in statum recidunt; cùm abscesserint: omnia incipiunt, cùm desierint. ideò finiuntur, ut fiant. nihil deperit, nisi in salutem.* Vide nostrum, *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 15. & *l.* 8. § 18. & *l.* 12. § 23.

Τὴν δὲ τῶν βιβλίων δίψαν ῥίψον] Ità *suprà* § 2. Ἄφες τὰ βιβλία. Isidorus Sophista Damascio referente, apud Photium *codic.* 242. Βιβλίων τὸν ὅμαδον παρῃτεῖτο, πολυδοξίας μᾶλλον αἴτιον ὄντα, ἢ πολυνοίας. *Librorum copiam repudiabat, tanqam opinionis magìs qàm mentis avgendæ instrumentum.* Senec. *de tranq. c.* 9. *Qò mihi innumerabiles libros & bibliothecas, qarum dominus, vix totâ vitâ suâ indices perlegit? onerat discentem turba, non instruit: multóqe satius est paucis te avtoribus tradere, qàm errare per multos.* Idem *ad Lucil. epist.* 45. *Librorum istîc inopiam esse qereris. non refert qàm multos, sed qàm bonos habeas. qi qò destinavit pervenire cupit, non per multa vagetur. non ire istud, sed errare est.* & *ep.* 88. *At enim delectat artium notitia multarum. Tantum itaq; ex illis retineamus, qantum est necessarium. an tu existimas reprehendendum, qi supervacua usu sibi comparat, & pretiosarum rerum pompam in domo explicat; non putas eum, qi occupatur in supervacua literarum supellectile? Plus scire velle qàm sit satìs, intemperantiæ*

rantiæ genus est. & ep. 2. *Illud vide, nè ista lectio multorum autorum, & omnis generis voluminum, habeat aliqid vagum & instabile. certis ingeniis immorari & innutriri oportet, si velis aliqid trahere, qod in animo fideliter sedeat. nusqam est qi ubiq; e?. In peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. idem accidat necesse est eis, qi nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim & properantes transmittunt. non prodest cibus, nec corpori accedit, qi statim sumptus emittitur. nihil æqè sanitatem impedit, qàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in qo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, qæ sæpe transfertur. nihil tam utile est, qod in transitu prosit. distrahit animum librorum multitudo: itaq; cùm legere non possis qantum habucris, sat est habere qantum legas. sed modò, inqis, hunc librum evolvere volo, modò illum. Fastidientis est stomachi, multa degustare: qæ ubi varia sunt & diversa, inqinant, non alunt. probatos itaq; semper lege: & si qando ad alios divertere libuerit, ad priores redi.* Epictet. *dissert. l.* 1. *c.*26. Νῦν δὲ μὲν δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες, ἐπιβάλλονται ἐσθίειν. διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν. Et Polyb. *hist. l.* 3. Ἀγνοοῦσι παραπλήσιόν τι πάσχοντες τοῖς λιχνοῖς τῶν δειπνητῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πάντων ἀπογευόμενοι τῶν παρακειμένων, οὔτε κατὰ τὸ παρὸν οὐδενὸς ἀληθινῶς ἀπολαύουσι τῶν βρωμάτων, οὔτ᾽ εἰς τὸ μέλλον ὠφέλιμον ἐξ αὐτῶν τὴν ἀνάδοσιν καὶ τροφὴν κομίζονται, πᾶν δὲ τοὐναντίον. οὕτε τὴν ἀνάγνωσιν τὸ παραπλήσιον ποιοῦντες, οὔτε τῆς παραυτίκα διαγωγῆς ἀληθινῶς, οὔτε τῆς εἰς τὸ μέλλον ὠφελείας στοχάζονται.

Ἵλεως ἀληθῶς] Ità *l.* 4. § 48. ἵλεων καταλύσαι. & *l.* 5. § 33. Τί οὖν περιμένεις ἵλεως, & *l.* 8. § 47. ἄπιθι εὐμενὴς καὶ ἵλεως. & *l.* 12. § 36. ἵλεως ἄπιθι. De Socrate Plato in *Phædon.* & ex Plat. Plut. *de malit. infelic.* καὶ ὃς λαβὼν, (cicutæ poculum, qo interiit, vult) καὶ μάλα ἵλεως, — μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιε. De Cephisodoro à vulnere moribundo, Plut. idem *de Socrat. genio*; Τῷ Πελοπίδα τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε, καὶ τοὺς ἄλλους ἀσπασάμενος ἅμα, ἵλεως ἐξέπνευσε. Apul. de *Philosoph. Jam ille diem mortis suæ propitius, nec invitus expectat.* Senec. *epist.* 30. *Magna res est hæc & diu discenda, cùm adventat hora illa incvitabilis, æqo animo abire.* & *ep.* 61. *Bene mori est libenter mori.* Vide *l.* 3. § 5. εὔλυτος.

Εὐχάριστος τοῖς θεοῖς] qod eleganti similitudine expressit *l.* 4. § 48. Ὥσπερ ἐλαία πέπειρος γενομένη, ἔπεσεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνέγκουσαν, καὶ χάριν εἰδυῖα τῷ φύσαντι δένδρῳ. Præclarissimè in hanc sententiam Clemens *Strom. l.* 4. Ἀπολιπὼν δὲ τὴν οἴκησιν καὶ τὴν κλῆσιν, καθάπερ καὶ τὴν χρῆσιν, ἀπερισπάστως· προθύμως τῷ ἀπάγοντι τοῦ βίου συνεπόμενος· οὐδαμῶς ὀπίσω κατ᾽ οὐδεμίαν ἀφορμὴν ἐπιστρεφόμενος· εὐχαριστήσας μὲν ἐπὶ τῇ παροικίᾳ, εὐλογῶν δὲ ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ. Sed & Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 18. Τί δ᾽ ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ ἴδια τηρεῖν, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἀντιποιεῖσθαι· ἀλλὰ διδομένοις μὲν χρῆσθαι, μὴ διδόμενα δὲ μὴ ποθεῖν· ἀφαιρουμένου δέ τινος, ἀποδιδόναι εὐλύτως, καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα, οὗ ἐχρήσατο χρόνου. & *l.* 3. *c.* 26. Οὐχὶ ἐκεῖνός σε εἰσήγαγεν, ὡς συμπολιτευόντα ἑαυτῷ καὶ συνεορτάζοντα πρὸς ὀλίγον; οὐ θέλεις οὖν, ἕως δέδοταί σοι, θεασάμενος τὴν πομπὴν καὶ τὴν πανήγυριν, εἶτα ὅταν σ᾽ ἐξάγῃ, πορεύεσθαι προσκυνήσας, καὶ εὐχαριστήσας ὑπὲρ ὧν ἤκουσας καὶ εἶδες; Vide & qæ Epictet. idem *l.* 3. *c.* 5. *ad l.* 6. § 30. repræsentanda.

§ 4. Μέμνησο ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλῃ] *distuleris ista.* Xyl. rectè. Sincerum enim vas incrustant, Lugdunensis editor, dum ἀναβάλλῃ exhibet; annotator, dum ἀναβάλλεις substituit. Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.*29. Τὸ ἀεὶ μέλλειν ἀτελέας ποιεῖ τὰς πρήξιας. *Cunctatio jugis actiones imperfectas facit.*

Αἰεὶ δ᾽ ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.

Dilator nunqam non conflictabere damnis.

Hesiod. *oper. l.* 1. & ex Hesiodo Epictet. *l.*2. *c.*18. Epicurus apud Stob. *ibid. tit.* 16. Γεγόναμεν ἅπαξ, δὶς οὐκ ἔστι γενέσθαι· δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ᾽ εἶναι. σὺ δὲ τῆς αὔριον οὐκ ὢν κύριος, ἀναβάλλῃ τὸν καιρόν· ὁ δὲ πάντων βίος μελλησμῷ παραπόλλυται. *Semel nati sumus: bis nasci non licet. sed finiri ævum necesse est. Tu verò cùm nec crastini sis dominus, tempus (qod datur) tempestivum differs, ità cunctorum vita cunctatione disperditur.* Dum ut Manil. *l.* 4.

Victuros agimus semper, nec vivimus unqam.

scitéq; ac festivè Flaccus *epist.* 2.

—*qi rectè vivendi prorogat horam,*
Rusticus expectans dum defluat amnis. at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.

Senec. *epist.* 45. *Multos ipsa transiit vita, dum vitæ instrumenta conqirunt. nullius non vita spectat in crastinum. qid in hoc sit mali qæris? infinitum. non enim vivunt, sed victuri sunt. omnia differunt. etiamsi attenderemus, tamen nos vita præcurreret: nunc verò cunctantes, qasi aliena transcurrit; & ultimo die finitur, omni perit.* Idem *de vit. brev. c.* 9. *Maxima jactura vitæ, dilatio est. illa primum qemqe extrahit diem: illa eripit præsentia, dum ulteriora promittit. maximum vivendi impedimentum est, expectatio, qæ pendet ex crastino. perdis hodiernum. qod in manu fortunæ positum est, disponis: qod in tua, dimittis. qò spectas? qò te extendis? omnia qæ ventura sunt, in incerto jacent, protinus vive.* Spectant horsum Martialis illa toties repetita, qibus ille tamen ad vitam ἀπολαυστικὴν suos neqiter instigat, monita; *l.* 1. *ep.* 16.

Non est, crede mihi, sapientis dicere, Vivam:
Sera nimis vita est crastina: vive hodie.

Et *l.* 5. *ep.* 60.

Cras te victurum, cras dicis, Postume, semper.
Dic mihi, cras illud, Postume, qando venit?
Cras vives: hodie jam vivere, Postume, serum est.
Ille sapit, qisqis, Postume, vixit heri.

&, *Qisqam vivere, cùm sciat, moratur? ibid. ep.* 21.
&, *--properat vivere nemo satis.* *l.* 2. *ep.* 90.
& *l.* 8. *ep.* 44.

Titulle, moneo, vive semper: hoc serum est.
Sub pædagogo ceperis licèt, serum est.
At tu, miser Titulle, nec senex vivis.

Vide ad § 2. γέρων εἶ. Nigrinus pariter, referente Luciano, Παρῄνει τοῖς συνοῦσι, μὴ ἀναβάλλεσθαι τὸ ἀγαθὸν, ὅπερ τοὺς πολλοὺς ποιεῖν, προθεσμίας ὁριζομένους ἑορτὰς, ἢ πανηγύρεις, ὡς ἀπ' ἐκείνων ἀρξομένους τοῦ μὴ ψεύσασθαι, καὶ τοῦ τὰ δέοντα ποιήσειν. ἠξίου γὰρ ἀμέλλητον εἶναι τὴν πρὸς τὸ καλὸν ὁρμήν. *Præcipiebat auditoribus suis nè bonum differrent, id qod multi faciant, præstituentes sibi diem certum aliqem, festum puta solenne conventúmve celebrem, ad qem nihil amplius mentiri, eáqe qæ oporteat exeqi incipiant. postulabat enim ut semotâ cunctatione omni, qod honestum esset, aggrederentur.* Sed & dilationem geminam tangens taxánsqe Gregorius Naz. *orat. de Bapt.* Τί τὸ καὶ τὸ σκέπτῃ, καὶ περιφράζῃ περιφράσεις ἐν ἁμαρτίαις; μένω τὰ φῶτα· τὸ πάσχα μοι τιμιώτερον· τὴν πεντηκοστὴν ἐκδέξομαι. Basilius Cæs. *exhort. ad Bapt.* Τί ὀκνεῖς, καὶ βουλεύῃ, καὶ διαμέλλεις; πειρασμὸς διὰ βίου; κατάσκοπος μέχρι γήρως; πέρυσι, τὸν παρόντα καιρὸν ἐξεδέχου· νυνὶ πάλιν, ἀναμένεις τὸν ἐπιόντα. ὅρα μὴ εὑρεθῇς μακροτέρας τῆς ζωῆς τὰς ὑποσχέσεις ποιούμενος· οὐκ οἶδας, τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα· μὴ ἐπαγγέλλου τὰ μὴ σά. Epictetus denique *enchir. c.* 50. Ἂν πάνυ ἀμελήσῃς, καὶ ῥαθυμήσῃς, καὶ ἀεὶ ὑπερθέσεις ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, καὶ προθέσεις ἐκ προθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὁρίζῃς, μεθ' ἃς προσέξεις σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν οὐ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. Vide ad *l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 22.

Ὁποσάκις προθεσμίαν λαβὼν, οὐ χρᾷ αὐταῖς] *Nihil adest*, inqit Xylander, *ad qod illud* αὐταῖς *referri possit.* itaqe mutila esse suspicatur ista. Sed immeritó. Adest enim ad qod referatur, προθεσμία collectivè sumpta. éstqe transitio à numero ad numerum havd infreqens. Sic enim Pythagoras in *avr. carm.*

Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται.

Evripid. *Helen.*

--ὅστις ἐκ πατρὸς χρηστοῦ γεγὼς,
Εἰς ταυτὸν ἦλθε τοῖς τεκοῦσι τοὺς τρόπους.

Synes. in *lavd. Calvit.* Εἰ δὲ καὶ ἡ παροιμία σοφόν· πῶς δ' οὐχὶ σοφὸν, περὶ ὧν Ἀριστοτέλης φησι, ὅτι παλαιᾶς εἰσὶ φιλοσοφίας ἐγκαταλείμματα; &c. Liban. *in Florent. orat.* 14. Διαφεύγει δὲ οὐδὲ νεβροφάρος· ὃς ἐγὼ πολλάκις εἶδον τῇ σμίλῃ εἰς οὐρανὸν ἀεργίας, ὀμνυούσας ἐν αὐτῇ τὰ πάντα εἶναι σφίσιν. Epiphan. *hæres.* 67. § 4. Αἱ ἐδωδαὶ αἱ καλλίους, διδόμεναί τινι πυρέττοντι, πικραὶ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ φαίνονται. Dio, an Xiphilinus, in *Severo*: Δεηθεὶς ποτε κεστρέως, οὓς ἡ λίμνη μεγάλους ἐκτρέφει. Marcus ipse *l.* 4. § 50. ἢ εἴ τις τοιοῦτος, οἳ πολλοὺς ἐξήνεγκαν. & *l.* 5. § 6. ubi dixerat. ὁ δέ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν. --&, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας. Subjungit, ἐν τούτοις οὖν εἶναι δεῖ. Virgil. *Æn. l.* 8.

Fulmen erat, toto genitor qæ plurima cælo
Dejicit in terras.--

Terent. Evnuch. 1. 2.

--eunuchum dixti velle te,
Qia solæ utuntur his reginæ.--

Et in prologo.

Si qisqam est, qi placere se studeat bonis
Qàm plurimis, & minimè multos lædere;
In his poeta hic nomen profitetur suum.

Cicer. pro Milone: *Si tempus est ullum hominis necandi, qæ multa sunt.* In sacra pagina, Rex Psaltes *Psalm.* 127. *v.* 5. de liberis agens, qos sagittis superiùs contulerat: *Beatus vir ille, qi pharetram suam istis impleverit: non confundentur, ubi cum adversariis suis in porta disceptabunt.* Et *Psalm.* 140. *v.* 9. *Nè concedas improbo desiderium ipsius; cogitationem sceleratam ejus nè provehas: alioqi efferent illi sese.* Rex Parœmiastes *c.* 24. *v.* 24. *Dicentem improbo, Justus es, execrabitur populus:-- corripientibus verò illos, pulcrè erit.* Pavlus deniqe *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 2. *v.* 15. Σωθήσεται δὲ διὰ τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ. &c. qod posterius membrum non ad *liberos*, utì Hieronymus voluit *ad Salvin.* & *adv. Jovin. l.* 1. *q.* 1. sed ad *mulieres* ipsas referendum esse, claret per se satìs, & ab interpretibus plerisqe tum antiqioribus tum & recentioribus agnoscitur. Nihil itaqe opus, cum Annotatore Lugd. pro αὐταῖς istic αὐτοῖς reponere: *non uteris*, inqit is, *illis, qæ in aliud tempus differs.* imò, *non uteris occasionibus & opportunitatibus ad ista tibi divinitùs concessis.* Vide *l.* 4. § 29. Neqeo tamen manum de tabula, nisi & si Petri illud ex *epist.* 2. *c.* 3. *v.* 1. cùm tam geminum sit Marci huic, qàm est ovum ovo, lac lacti, adjecero: ταύτην ἤδη δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν. *Secundam hanc epistolam scribo, in qibus*, vel, *qibus, mentem sinceram vobis monitione repetitâ suscito.*

Τίνος κόσμου μέρος εἶ] Idem ferè *suprà* § 3. & *infrà* § 9. & *l.* 10. § 6. Vide ad *l.* 3. § 4. & Casavb. *ad Pers. Sat.* 3. *v.* 72.

--humanâ qâ parte locatus es in re.

Τίνος διοικοῦντος τὸν κόσμον ἀπόρροια] secundùm partem potiorem dictum hoc, mentem videlicet, qam θείαν ἀπόμοιραν superiùs dixerat, § 1. Ità Sapientiâ Psevdo-Solomoni, sive is Philo, ut veteres qidam, sive alius qis fuerit, dicitur, *c.* 7. *v.* 15. ἀπόρροια.

ἀπόρροια τῆς τοῦ παντοκράτορος δόξης· Et Clemens Alex. in *hortat.* Πᾶσιν γὰρ ἁπαξαπλῶς ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ τοῖς περὶ τοὺς λόγους ἐνδιατρίβουσιν, ἐνέστακταί τις ἀπόρροια θεϊκή. Idémqe *Strom. l.* 5. ex Platonis sententia; τὸ νοῦν ἐν τῇ ψυχῇ θείας μοίρας ἀπόρροιαν ὑπάρχειν.

Ὅρος ἐστί σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου] Ità Job. *c.* 7. *v.* 1. *Annon est tempus præfinitum homini?* id enim צבא designat, à re militari tractum vocabulum. atqe ità reddidit Junius *ibid. c.* 14. *v.* 14. Idem *c.* 14. *v.* 5. *Præcisi sunt dies hominis: & penes Deum numerus mensium ejus: ipse terminos vitæ illius constituit, qos transgredi neqeat.* Fuscus apud M. Senecam *Svasor.* 2. *Statuta nascentibus in finem vitæ dies est.* L. Senec. *ad Marc. consol. c.*20. *Fixus est cuiqe terminus; manebit ubi positus est; nec illum avt diligentia avt gratia promovebit.* Idémqe *Herc. fur.*

Certo veniunt ordine Parcæ:
Nulli jusso cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem.

Vide *ad l.* 8. § 20. & *l.* 12. § 23.

Ὦ, ἐὰν εἰς τὸ μὴ ἀπαιθριάσαι χρήσῃ] Legendum transpositis voculis, ὦ ἐὰν μὴ εἰς τὸ ἀπαιθριάσαι χρήσῃ, vel, ὦ ἐὰν εἰς τὸ ἀπαιθριάσαι μὴ χρήσῃ. Vulgaris siqidem lectio avtoris menti ex diametro est adversa. Est avtem τὸ ἀπαιθριάζειν, αἰθρίαν ἤτοι εὐδίαν ἄγειν, *serenare,* sive *nubibus discussis serenitatem inducere:* cui opponitur συννεφεῖν, qod est τὰ νέφη συνάγειν, *nubes cogere* & *obducere,* sive *obnubilare.* docet id Svidas ex Aristophanis isto;

--τί γὰρ ὁ Ζεὺς ποιεῖ;
Ἀπαιθριάζει τὰς νεφέλας, ἢ συννεφεῖ;
--Jupiter qid nunc agit?
Cœli faciem serenat, anne obnubilat?

ἔστι δὲ ἡ αἰθρία οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἀὴρ ἀνέφελος καὶ ἀνόμιχλος, ἀντίπαλος οὖσα τῇ ὁμίχλῃ. Avtor *de Mund. ad Alex. c.* 3. De mentis serenitate Marcus noster hîc usurpavit; eodem qo de Superis sensu Lucret. *l.* 2.

--prob sancta Deûm tranqillâ pectora pace,
Qæ placidum degunt ævum, vitámqe serenam!

Et de sole, sed nimium qàm soli tribuens, Plinius *l.* 2. *c.* 6. *Hic cœli tristitiam discutit, atqe etiam humani nubila animi serenat.* id est, ἀπαιθριάζει. Sicut contrà *caligare* Pacuvius de tristitia dixit, in Atalanta,

Qid istuc? voltum qæ caligat tristitas?

ità lege, pro eo qod apud Nonium perperam editur, *alligat tristitias.* qo loco legendum & *Tristitas* (non *Tristitias*) *pro tristitia.* & διαθολοῦν Apollonius apud Philostratum *l.* 1. *c.* 5. de vino, διαθολοῦν τὴν ἐν τῇ ψυχῇ αἰθέρα. *Sudum ac serenum mentis obturbare,* sive *turbidum ac nubilum reddere.* Et Boethius *consolat. l.* 1. *c.* 7.

Nubila mens est,
Hæc ubi regnant.

Et de vultu qidam apud Gellium *l.* 1. *c.* 2. *Ac neoris qidem avt vultûs serenitatem Stoici hominis unqam ullâ posse ægritudine obnubilari.* Deniqe αἰθρίαν καὶ γαλήνην eodem sensu in eodem argumento usurpavit Marcus, *l.* 8. § 28. Miror avtem qid editori Lugdunensi in mentem venerit, ut qæ Xyl. rectè verterat, *Qod qidem tempus si non impenderis tranqillitati animi parandæ;* corrumpere voluerit sic reddendo, *Qod q. t. si otiosus intra parietes consumpseris.* Verùm non uno in loco bonum ille Xylandrum noxâ istiusmodi afflixit.

Οἰχήσεται καὶ οἰχήσῃ] Senec. *de vit. brev. c.* 9. *Clamat ecce maximus vates, & velut divino furore instinctus, salutare carmen canit;*

Optima qæqe dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit.——

qid cunctaris? inqit, qid cessas? nisi occupas, fugit: cùm occupaveris, tamen fugiet. itaqe cum celeritate temporis, utendi velocitate certandum est. velut ex torrente rapido, nec semper casuro, citò hauriendum est. & *ad Lucil. epist.* 108. *Egregium illud Virgilii:*

--fugit irreparabile tempus.

Et, *Optima qæqe dies--* &c.
Prima fugit--

Nunqam dies dicit ire, sed fugere: qod currendi genus concitatissimum est. qid ergò cessamus nos ipsi concitare, ut velocitatem rapidissimæ rei possimus æqare? Vigilandum est: nisi properamus relinqimur. agit nos, agitúrqe velox dies. inscii rapimur. omnia in futurum disponimus; & inter præcipitia lenti sumus.

Καὶ αὖθις οὐχ ἥξεται] Cicero *de finib. l.* 2. *Non potest esse sæpiùs dies, qi semel fuit.* Lucret. *l.* 1.

--fugit irrevocabilis ætas.

Et Virg. *Georg. l.* 3.

--fugit irreparabile tempus.

Et *Æneid. l.* 10.

--breve & irreparabile tempus.
Omnibus est vitæ.
--ut, Stygis irremeabilis unda.

Eidem *l.* 6. *Ovid. art. l.* 3.

--eunt anni more fluentis aqæ.
Nec qæ præteriit, cursu revocabitur unda.
Nec qæ præteriit, hora redire potest.

Avson. *epigr.* 13.

Nec revocare potes, qi periere, dies.

Avgustin. *in Psalm.* 38. *Momentis transvolantibus cuncta rapiuntur: torrens rerum fluit: nihil de præterito revocatur.* Seneca *epist.* 123. *Fluunt dies: & irreparabilis vita decurrit.* Et *de vit. brev. cap.* 8. *Nemo restituet annos; nemo iterum te tibi reddet. ibit, qâ cœpit, ætas, nec cursum suum revocabit avt supprimet.* Avdaciùs pavlò, deniqe, Phædrus *fab.* 89.

--tempus

—tempus elapsum semel
Non ipse possit Juppiter reprehendere.

Qod avtem illi de *tempore* in universum, de *occasione*, qæ est, ut Cicero *de invent. l. 5. pars temporis habens in se alicujus rei idoneam faciendi avt non faciendi opportunitatem*, havd minùs aptè dici potest. Posidipp. *antholog. l. 4. c. 14.* εἰς Καιρὸν ἄγαλμα.

Ἡ δὲ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία, τἀξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν,
Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.

Callistratus item *imagin.* 6. Ἡ κατὰ τοῦ μετώπου κόμη· τὰ δὲ ὄπισθεν πλοκάμων ἐλεύθερα. ὅτι προσιόντος μὲν αὐτοῦ, λαβέσθαι ῥᾴδιον· παρελθόντος δὲ, ἡ τῶν πραγμάτων ἀκμὴ συνεξέρχεται, καὶ οὐκ ἔστιν ὀλίγωρηθέντα λαβεῖν τὸν καιρόν. Salubriter ergò Gregor. Naz. Δεῖ μὴ προΐεσθαι τὸν καιρὸν, οὗ πάλιν τυχεῖν ἀμήχανον.

§ 5. Φρόντιζε στιβαρῶς] *enixè curato.* Cas. ut cùm φρόντιζε conjungatur. at Xyl. *ut fortiter peragas.* tanqam si ad πράττειν, qod seqitur, referatur. & huc potiùs accedo.

Ὡς Ῥωμαῖος καὶ ἄῤῥην] Casavb. *ad Pers. Sat.* 1. adductis istis nostri verbis, in qibus tamen, Ὁ Ῥωμαῖος legit, (qod γραφικὸν an μνημονικὸν σφάλμα fuerit, incertum est) *Mollia*, inqit, *facta, dictáqe nec Romano nec masculi spiritûs viro conveniunt.* Noster *infrà l. 3. § 5.* Ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω προστάτης ζώου ἄῤῥενος καὶ Ῥωμαίου. & *l. 4. § 3.* Ἐλεύθερος ἔσο, καὶ ὅρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνήρ. Vide & Gilbert. Cognatum *adag.* Ἀνὴρ Ῥωμαῖος· & Gvil. Xylandrum *ad Plut. Paul. Æmylium.* Cassiodor. *l. 2. ep. 3. Vixit inter nos, non consvetudine peregrinâ; sed gravitate Romanâ.* Nec *gravitatis* tantùm, sed *strenuitatis* nomine prædicantur *Romani.* unde Cordi Cremutii illud, qi C. Cassium *Romanorum ultimum* dixit. Tacit. *l.* 4.

Τὸ ἐν χερσὶ] i. e. τὸ παρὸν, *id qod in manibus*, vel *præ manibus est.* ut *infrà l. 3. § 12.* & *l. 6. § 2.* Livius, *l.* 4. *Cùm tantum belli in manibus esset.* & *l. 26. omittere id qod in manibus erat, bellum coegerunt.* Plin. min. *l. . ep. . Non vacat, qia vindemiæ in manibus.* Senec. *de benefic. l. 4. c. 1. Nihil tam necessarium, avt magìs cum cura dicendum, qàm qod in manibus est.* Plavt, Bacchid. 4. 3.

Reddidi patri omne aurum, mihi qod fuerat præ manu.

Atq; est reverâ Τὸ παρὸν μόνον *in manu nostra.* Senec. *supr. ad § 4. de brev. vit. c. 9. Qod in manu fortunæ positum est, disponis; qod in tua, dimittis.* Qod avtem ἐν χερσὶ hîc Marcus, Pindarus τὸ πρὸ ποδὸς, & τὸ παρ ποδὸς dixit. Vide *ad l. 4. § 21.* qod Terent. *Adelph.* 3. 3. *qod ante pedes est*, dixit: *Istuc est sapere, non qòd ante pedes modò est*
Videre, sed etiam illa, qæ futura sunt.

Ἀπλάστου σεμνότητος] commendat *gravitatem simplicem ac genuinam*; cui opponitur ἡ καταπλαστὸς βαρύτης, ut Plut. *de audiend.* qam & σεμνότητα πεπλασμένην, Isocrates in *Archidamo*; ἐπίπλαστον τῆς σεμνότητος ὑπόκρισιν, Clemens dixit, *pædag. l. 3. c. 11.* i e. *gravitas ficta*, sive *vultûs severitas assimulata*, ut Ammian. *l. 14.* sive *callida severitatis simulatio*, ut Capitol. in *Marc.* qâ *nihil ineptius* pronunciat Petronius. ità *frontem asseverare*, dixit Apuleius, *metamorph. l. 8.* i. e. *fictæ severitatis personam inducre*, ut Cassiod. *l. 1. ep. 4.* ità enim malim, qàm *inducere*, qòd vulgati exhibent. De Sexto *suprà l. 1. § 9.* τὸ σεμνὸν ἀπλάστως. De P. Crasso Cicero in Bruto § 282. *Erat sine arrogantia gravis, & sine segnitie verecundus.* De Perseo Rege contrà Polybius apud Svidam, κατὰ τὴν ἐπίφασιν εἶχεν ἐπισκύνιον. *Vultûs speciem præ se ferebat ad severitatem compositam.* Vide *ad l. 3. § 2.* Et de Aristippo Tertullian. *apolog. c. 46. Aristippus in purpura sub magna gravitatis superficie nepotatur.* Plut. in *Pericle.* Τοὺς δὲ τοῦ Περικλέους τὴν σεμνότητα, δοξοκοπίαν τε καὶ τῦφον ἀποκαλοῦντας, ὁ Ζήνων παρεκάλει καὶ αὐτούς τι τοιοῦτον δοξοκοπεῖν, ὡς τῆς προσποιήσεως αὐτῆς τῶν καλῶν ὑποποιούσης τινα λεληθότως ζῆλον καὶ συνήθειαν.

Ἂν ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου ἑκάστην πρᾶξιν ἐνεργῇς.] Pulcerrimum plurimíq; momenti monitum. qod & *infrà* denuò inculcatur, § 11. Ὡς ἤδη δυνατοῦ ὄντος ἐξιέναι τοῦ βίου, οὕτως ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Et *l. 3. § 12.* Ἐὰν τὸ παρὸν ἐνεργῇς ἐσπουδασμένως, ἐῤῥωμένως &c. καὶ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἑστῶτα τηρῇς, ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι δέοι. Et *l. 7. § 29.* ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. In eandem sententiam Zalevcus in *legum* suarum *proœmio*, apud Stob. *tom. 2. tit. 42.* Δεῖ ἕκαστον παρ' ἑκάστην πρᾶξιν ἀεὶ συνοικειοῦν τὸν τῆς τελευτῆς καιρὸν, ὡς δὴ παρόντα. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου φροντίζει. Seneca *epist.* 114. *Qicqid facies, respice ad mortem.* Idémq; de se *epist.* 61. *Hoc animo tibi hanc epistolam scribo, tanqam cùm maximè scribentem mors evocatura sit. paratus exire sum.* Vide & *ad. l. 3. §. 12.*

Ἀπὸ τοῦ αἱροῦντος λόγου] ἀπὸ τοῦ κρείττονος λόγου. *à meliore ratione.* rescribi postulat Annot. Lugd. nam interpres uterq; τοῦ αἱροῦντος illud insuper omnino habuit. Verùm nec mutandum qicqam, & vertendum, *à dictante ratione*, sive *à rationis dictamine.* Usitatum est λόγος αἱρεῖ. i. e. ἀξιοῖ, *dictat, poscit, exigit.* Vide *ad l. 4. § 19.* Restituenda vox eadem apud Epictetum *enchir. c.* 50. ubi διαιροῦντα λόγον, ἀντὶ τοῦ αἱροῦντα, perperam legitur. Vide *ad l. 3. § 4.*

Συμμεμοιραμένα] qod *l. 3. § 16.* συγκλωθόμενα.

Ὁρᾷς ὡς ὀλίγα] Antisthenes apud Laërt. *l. 6.* Τὴν ἀρετὴν τῶν ἔργων εἶναι, μήτε λόγων πλείστων δεομένην, μήτε μαθημάτων. Hinc Alexandro Diogenes

ogenes apud Dionem Pruſ. *orat.* 4. Καὶ σὺ, ἐπειδὴ οὕτω πέφυκας, ἐὰν τύχῃς ἐπιστάμενος ἀνδρὸς, ἱκανή σοι ἔτι μία ἡμέρα, πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν τέχνην, καὶ οὐδὲ ἔτι δεήσῃ ποικίλων σοφισμάτων ἢ λόγων. Senec. *epiſt.* 106. *Paucis opus eſt ad mentem bonam literis.* Et *epiſt.* 94. *Infinita, inqis, præcepta ſunt. Falſum eſt: nam de maximis & neceſſariis rebus non ſunt infinita. tenues avtem differentias habent, qas exigunt tempus, loca, perſonæ. ſed his qoqe dantur præcepta generalia.* Fabius *inſtitut.* l. 12. c. 11. *Brevis eſt inſtitutio vitæ honeſtæ beatæq; ſi credas. (cedas* f. ſiqidem in voluntate plurimum poſitum contendit*) longam enim facit operam, qod repugnamus.* De Antonio Niceph. Calliſt. *hiſt. eccleſ.* l. 8. c. 40. Γράμματα δὲ μὴ μαθὼν, οὐδὲ τὸν εἰδότα διὰ θαύματος εἶχε. τὸν δ' ἀγαθὸν, ὡς γραμμάτων πρεσβύτερον καὶ τῶν πιστῶν εὑρετὴν, μάλα ἐπῄνει. μηδὲ γὰρ εἶναι τούτων ἀνάγκην, τοῦ νοῦ ἐρρωμένως ἔχοντος. Vide *l.* 7. § 66.

Εὔρουν καὶ θεουδῆ βιῶσαι βίον] εὔρουν βίον dixit, & iſtic, & *l.* 10. § 6. pro *vita beata, proſpera, in qa omnia ex voto ſuccedant & qaſi fluant*; metaphora ab eis qæ ſecundo flumine feruntnr. Ità Stoici reliqi. Jo. Stob. eclog. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 5. Zenonem ait εὐδαιμονίαν finiviſſe εὔροιαν βίου· eâq; definitione uſos etiam Cleanthem, Chryſippum, corúmqe poſteros. Chryſippus certè περὶ τῶν τελῶν, referente Laërtio *l.* 7. in *Zenon. Citt.* Εἶναι δ' αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετὴν καὶ εὔροιαν βίου, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστῳ δαίμονος πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διοικητοῦ βούλησιν. Epictet. *diſſert.* *l.* 1. *c.* 4. Οὐκ ἄλλως τὸ εὔρουν καὶ ἀπαθὲς περιγίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ἐν ὀρέξει μὲν μὴ ἀποτυγχάνοντι, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπίπτοντι. Et mox: Ἡ ἀρετὴ ταύτην ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν ποιῆσαι, καὶ ἀπάθειαν, καὶ εὔροιαν. Indè verbum εὐροεῖν iſtis oppidò qàm familiare. Vide *infrà ad l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 6.

Θεουδῆ] i. e. θεοειδῆ. *Vitam divinam, divinæ parem.* Ità Homer. *Odyſſ.* ζ'. *v.* 121. & θ'. *v* 576. νόος θεουδὴς, *mens divina, Deo ſimilis.*

——καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.

& θυμὸς θεουδὴς. *Odyſſ.* τ'. *v.* 365. *animus divinus*; ---θεουδέα θυμὸν ἔχοντα.

& Apollon. *Argonavt l.* 2. ἄνδρες θεουδεῖς, *homines divini, Deo ſimiles*, in illis;

Ζεὺς αὐτὸς τὰ ἕκαστ' ἐπιδέρκεται· οὐδέ μιν ἄνδρες
Λήθομεν ἔμπεδον, οἵ τε θεουδέες, οὐδὲ δίκαιοι.

Et Marco perinde βίος θεουδὴς, *vita divina, ci qæ deorum eſt par prorſus.* Vide hac in parte typhum Stoicum *ad l.* 3. § 7.

§ 6. Ὕβριζε, ὕβριζε αὑτὴν, ὦ ψυχή] Prava ſanè dictio, depravatáq; proculdubiò lectio. neqe enim è fæce hominum qiſqam, nedum Marcus noſter, ut *ipſa ſeſe contumeliâ afficiat, animam* ſanus hortetur ſuam. legendum, vel ὕβρισες, vel, qod malim, ὕβριζεν. ut corripientis, non adhortantis ſit. Nam qòd lectionem receptam ſecutus, qaſi εἰρωνικῶς dictum M. Caſavb. accipit, mihi nevtiqam vero ſimile videtur. Marcus ſiqidem nuſqam ironiis uſus deprehenditur. Plato *de legib. l.* 5. Τιμᾷ δὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡμῶν οὐδεὶς ὀρθῶς· δοκεῖ δέ. qo loco, & qibus rationibus animas ſuas contumelioſè habeant pleriqe, cùm honorare videantur, multis diſſerit docétqe; qo modo & noſter *infrà* § 16.

Εὖ γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ] M. Caſavb. legendum avtumat, Εὖ γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ [παρ' ἑαυτῷ] vel etiam, repetito qod mox ſeqitur, [αἰδουμένῳ ἑαυτόν.] ut ſenſus ſit, *felicitas cujusqe pendet à ſeſe*; vel, *felicitas cujusqe in eo conſiſtit, ut reverentiam ſui habeat.* Verùm nec video, qomodo verba ipſa hunc ſenſum exhibere poſſint: & proclivior mihi ac germanior emendatio futura videtur, ſi legamus, prout ad marginem ex conjectura adſcripſimus; φεύγει γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ. Perſ *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti. fugit hora: hoc qod loqor indè eſt.

Naſo *Faſt. l.* 5.

Tempora labuntur, tacitéſq; ſeneſcimus annis;
Et fugiunt fræno non remorante dies.

& *Amor. l.* 1. *el.* 8.

Labitur occultè, fallítq; volatilis ætas:
Et celer admiſſis labitur annus eqis.

i. e. qàm concitatiſſimè ac contentiſſimè fugit. Itaq; *Metam. l.* 10. ſubjungit, idem planè locutus,

Et nihil eſt annis velocius——.

& *el.* 11. *Dum loqor, hora fugit.*——

Qod Horat. *Carm l.* 1. *Ode.* 11.

——*dum loqimur, fugerit invida*
Ætas: carpe diem, qàm minimùm credula poſtero.

Silius *bell. Pun. l.* 15,

——*currit mortalibus ævum;*
——*fugit hora, rapítq;*
Tartareus torrens.——

Pulcerrimè Anacreon. *carm.* 4.

Τροχὸς ἅρματος γὰρ οἷα,
Βίοτος τρέχει κυλισθείς.
Rota nam velut curulis,
Properat volucris ætas.

Sen. Herc. fur.

Properat curſu vita citato:
Volucríqe die rota præcipitis
Vertitur anni.

Idémqe, ſi idem utriusq; avtor, *epiſt.* 99. *Reſpice celeritatem rapidiſſimi temporis: cogita brevitatem hujus ſpatii, per qod citatiſſimi currimus.* Qin & ad *Marc. Conſol. c.* 10. qod ad noſtri mentem proximè accedit: *Rapina rerum omnium eſt; (miſeri, neſcitis?) & fuga, vivere.* Vide *ſuprà ad* § 4. οἰχήσεται. Hoc ſi minùs placuerit, habeas D. Arn. Boeclii ingenioſam ſanè, nec temerè aſpernandam, conjecturam, ut legatur; Εἷς γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ· *Unica enim*

enim est unicuiq; vita: nec altera ulla, istîc saltem, expectanda. Epicurus suprà. Γεγόναμεν ἅπαξ· δὶς δ' οὐκ ἔστι γενέσθαι.

Nec nasci bis posse datur.—— Silius *l.* 15.

id qod Euripides voluit, ubi dixit in *Alcest.*

Ψυχῇ μιᾷ ζῆν, οὐ δυοῖν ὀφείλομεν.
Unam agere vitam, non duas nobis datur.

Qem & in *supplic.* idem pluribus congestum suprà monuimus. Verba ipsa, qia ad lectionem istam illustrandam cum primis faciunt, exhibere istîc nevtiqam pigebit.

Οἴμοι· τί δὴ βροτοῖσιν οὐκ ἔστιν τόδε,
Νέους δὶς εἶναι, καὶ γέροντας αὖ πάλιν;
Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ἤν τι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα.
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν. εἰ δ' ἦμεν νέοι
Δὶς καὶ γέροντες, εἴ τις ἐξημάρτανεν,
Διπλοῦ βίου λαχόντες, ἐξωρθούμεθ' ἄν.

id est, vertente Grotio:

Proh fata: cur non est datum mortalibus
Duplici juventâ, duplici senio frui?
Intra penates siqid habet incommodè,
Fas seriore corrigi sententiâ:
Hoc vita non permittit. at qi bis foret
Juvenis senéxqe, siqid erratum foret
Priore, id emendaret in cursu altero.

Idémqe *ibid.*——τοῦτο γὰρ μόνον βροτοῖς
Οὐκ ἔστι τ' ἀνάλωμ' ἀνθρωπόθεν λαβεῖν,
Ψυχὴν βροτείαν· χρημάτων δ' εἰσὶν πόροι.
--unicum mortalibus
Hoc est, semel qod perditum recipi neqit,
Hæc vita: reliqa copia est reparabilis.

εἰσὶ δέ τινες, οἳ τὸν παρόντα μὲν βίον οὐ ζῶσιν· ἀλλὰ παρασκευάζονται πολλῇ σπουδῇ, ὡς ἕτερόν τινα βίον βιωσόμενοι, οὐ τὸν παρόντα· καὶ ἐν τούτῳ περιλειπόμενος ὁ χρόνος οἴχεται. Antiphon. apud Stob: *tom.* 2. *tit.* 16. ubi leg. forsan περιτριβόμενος. Gesn. παραλειπόμενος. Qibus adjici possunt & Bionis errorem hunc corrigentia illa ex *Idyl.* 5.

Εἰ μὲν γὰρ βιότω διπλόον χρόνον ἄμμιν ἔδωκεν,
Ἢ Κρονίδας, ἢ Μοῖρα πολύτροπος, ὥστ' ἀνύεσθαι
Τὸν μὲν ἐς εὐφροσύναν καὶ χάρματα, τὸν δ' ἐνὶ μόχθῳ,
Ἦν τάχα μοχθήσαντι ποθ' ὕστερον ἐσθλὰ δέχεσθαι.
Εἰ δὲ θεοὶ κατένευσαν ἕνα χρόνον ἐς βίον ἐλθεῖν
Ἀνθρώποις, καὶ τὸν δὲ βραχὺν καὶ μήονα πάντων,
Ἐς πόσον, ἆ δειλοί, καμάτως κ' εἰς ἔργα πονεῦμες;
Nam si vivendi nobis geminata dedisset
Tempora seu Fatum, seu Juppiter, esset ut ævi
Altera lætitiæ pars, altera dicta labori,
Responsura qies tandem sudoribus esset.
Sin vitæ spatium miseris mortalibus unum
Concessere Dei, modicóqe id fine coercent,
Qid juvat in tristes animos impendere curas?

Grot. Itaqe Lucian. *de merced. conduct.* τίνα ἄλλον ὁ ματαιὸς ἐμαυτῷ βιώσομαι βίον, τὸν παρόντα τοῦτον ἄλλῳ βεβιωκώς; Attamen, ut scitè Martial. *l.* 10. *epigr.* 23.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus: hoc est
Vivere bis, vitâ posse priore frui.

Cæterùm clariss. Salmasius lectionibus hisce omnibus præfert, βραχὺς ὁ βίος ἑκάστῳ. qomodo Hippocrates *aphorism.* 1. Sed & Marcus ipse *l.* 4. § 26. Ego in medio ista lectori relinqo.

Οὗτος δέ σοι σχεδὸν διήνυσται] qod *suprà* § 2. dixerat; γέρων εἶ. tanqam ipse se alloqatur. Et *l.* 10. § 15. ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο.

Μὴ αἰδουμένη σεαυτήν] De Catone Plutarchus in *Apophthegm.* Μάλιστα δὲ ἐνόμιζε δεῖν ἕκαστον αἰδεῖσθαι ἑαυτόν. μηδὲν γὰρ ἑαυτοῦ μηδέποτε χωρὶς εἶναι. Unde emendandus Stobæus, *tom* 2. *tit.* 31. apud qem pro μηδένα, μηδὲν legitur. Theophrast. *ibid.* Αἰδοῦ σεαυτὸν, καὶ ἄλλον οὐκ αἰσχυνθήσῃ. Musonius itidem: Αἰδοῦς παρὰ πᾶσιν ἄξιος ἔσῃ, ἐὰν πρότερον ἄρξῃς σεαυτὸν αἰδεῖσθαι. Omniúmqe optimè Democritus: Φαῦλον, κἂν μόνος ἦς, μήτε λέξῃς, μήτε ἐργάσῃ. μάθε δὲ πολὺ μᾶλλον τῶν ἄλλων σεαυτὸν αἰσχύνεσθαι. Idémqe *ibidem tit.* 46. Μηδέν τι μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους αἰδεῖσθαι ἑωυτοῦ· μηδέ τι μᾶλλον ἐξεργάζεσθαι κακὸν, εἰ μέλλοι μηδεὶς εἰδήσειν, ἢ εἰ πάντες ἄνθρωποι. ἀλλ' ἑωυτὸν μάλιστα αἰδεῖσθαι, καὶ τοῦτον νόμον τῇ ψυχῇ καθεστάναι, ὥστε μηδὲν ποιεῖν ἀνεπιτήδειον. Qod Isocrat. *ad Demonic.* Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν. καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις. *Qid autem proderit non habere conscium, habenti conscientiam?* Ex Seneca Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 24. At verò, ut Diphilus, si Stobæo *tit.* 24. referenti, Philistio, si Maximo *c.* 40. fides;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς αὑτὸν οὐκ αἰσχύνεται
Συνειδόθ' αὑτῷ φαῦλον διαπεπραγμένῳ,
Πῶς τόν γε μηδὲν εἰδότ' αἰσχυνθήσεται;
Qi non veretur ipse semet, conscius
Sibi mali facinoris, qod commiserit,
Hic qomodo alios nescios reverebitur? Grot.

Vide *l.* 12. § 4. & Galenum *ad l.* 10. § 9.

§ 7. Περισπᾷ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα] Scriptura mendi manifesta. Meric. Cas. transpositâ unâ voculâ legere videtur, Τί περισπᾷ σε; *cur te distrahant?* &c. Ego malim, restitutâ qæ excidit negante particulâ, (qia seqitur καὶ) [Μὴ] περισπάτω σε &c. *nè distrahant te.* qod & Xylandrum secutum video. Sic. *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν περισπάτω. Et *l.* 4. § 3. Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε περισπάσει. Et *l.* 7. § 20. Ἐμὲ ἓν μόνον περισπᾷ. Basil. Cæsar. *in Psal.* 45. Τίς γὰρ μεριμνῶν τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐμβαθύνων τοῖς περισπασμοῖς τῆς σαρκὸς, δύναται τοῖς τοῦ θεοῦ λόγοις προσέχειν, καὶ τῇ ἀκριβείᾳ τῶν τηλικούτων θεωρημάτων ἀρκεῖν; Interpretes Græci Eccles. c. 1. v. 13. τὸ ענין reddunt περισπασμόν· Latinus, *distentionem.* eò qòd *in varias solicitudines mens hominis distenta lanietur.* Hieron. Vide *suprà* § 2. μηκέτι σπῶ.

Καὶ σχολὴν πάρεχε σεαυτῷ] καὶ, ἀντὶ τοῦ ἀλλά. copulativa

copulativa loco adversativæ. Sic in *Evang.* Matth. *c.* 12. *v.* 43. ζητῶν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. *reqiem qærit, sed non invenit.* & *c.* 16. *v.* 4. γενεὰ πονηρὰ σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ. *generatio prava signum reqiirit: verùm signum illis non dabitur.* Luc. *c.* 4. *v.* 2. καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνησεν. *Nihilqe per dies illos comedebat: sed eis consummatis posteà esuriit.* & *c.* 20. *v.* 19. Καὶ ἐζήτησαν ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. *Qærebant manus ei Injicere; verùm à populo metuebant sibi.* *Act.* *c.* 7. *v.* 42, 43. Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι; --καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ. *Num victimas hostiásqe obtulistis mihi? ---Sed Molochi tabernaculum bajulâstis.* Plato *Theætet.* adducendus *infrà ad* § 13. πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάστου ὅλου, εἰς τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὑτὴν συγκαθιεῖσα. *Omnem ubiqe universi totius naturam perscrutans; verùm ad eorum qæ sunt propè, nihil sese demittens.* Senec. *epist.* 57. exhibendus *ad lib.* 4. § 21. *Permeare non posse, & statim spargi.* pro, *sed statim spargi.*

Παῦσαι ῥεμβόμενος] Sic *l.* 4. § 22. Μὴ ἀπορρέμβεσθαι. & *l.* 3. § 4. παῦε ἀπορρέμβεσθαι. ῥέμβεσθαι & ἀπορρέμβεσθαι *à re instituta,* vel etiam *absqe certa re ulla instituta, temerè huc illuc divagari.* Jo. Chrysost. *in epist.* 1. *ad Timoth. homil.* Τοῦ νοῦ πολλάκις ἀλλαχοῦ ῥεμβομένου, ἡ χεὶρ αὐτόματος ἕλκεται. *Mente sæpenumero alibi divagante; sponte interim movetur manus.* Plutarch. *de curiosit.* Δεῖ δὲ μὴ καθάπερ θεράπαιναν ἀνάγωγον, ἔξω ῥέμβεσθαι τὴν αἴσθησιν, ἀλλ' ἀποπεμπομένην ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ πράγματα, συντυγχάνειν αὐτοῖς ταχὺ καὶ διαγγέλλειν· εἶτα πάλιν ἐντὸς εἶναι τοῦ λογισμοῦ, καὶ προσέχειν αὐτῷ. Idémqe eodem, qo noster hìc sensu, qi à corpore ad animum transtulit, *de commun. notit. c.* 13. Νήφων γὰρ οὐδὲ εἷς ὅτι πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ ῥεμβόμεθα πάντες ἀσχημονοῦντες καὶ κακοδαιμονοῦντες. Expressit avtem pulcrè, qod noster hìc, Senec. *de tranqill. c.* 12. *Circumcidenda est concursatio,* [*circumcursatio* potiùs] *qalis est magnæ partis hominum, domos, & theatra, & fora pererrantium, alienis se negotiis offerunt, semper aliqid agentibus similes, horum si aliqem exeuntem domo interrogaveris; Qò tu? qid cogitas? respondebit tibi; Non mehercule scio: sed aliqos videbo, aliqid agam. sine proposito vagantur, qærentes negotia: nec qæ destinaverunt, agunt; sed in qæ incurrerunt. Inconsultus illis vanúsqe cursus est: qalis formicis per arbusta repentibus; qæ in summum cacumen, deinde in imum, inanes aguntur.* Idémq; *epist.* 95. *Vita sine proposito vaga est.* i. e. ῥεμβός, ut Marcus *infrà* § 17. Vitam avtem istiusmodi graphicè itidem depingit nobis Ennius in *Iphigenia* à Gellio *l.* 19. *c.* 10. lavdatus, qem à Scriverio, Salmasióq; emaculatum restitutúmq; exhibemus.

Otio qi nescit uti, plus habet negotii,
Otii minùs, qàm cùm est negotium in negotio.
Nam cui qod agat institutum est, is nullo negotio
Id agit; studet ibi, mentémq; atq; animum delectat suum.
Otioso in otio animus nescit, qid qidem velit.
Hoc ità est, neq; nunc domi nos, neq; nunc militiæ sumus.
Imus huc, hinc illuc: cùm illuc ventum est, ire illinc lubet.
Incertè errat animus; præter propter vita vivitur.

h. e. ut vir clariss. εἰκῇ βιοῦται.

Τὴν ἑτέραν διαφορὰν φυλακτέον] D. Jun. παραφορὰν mavult: qomodo de Maximo *l.* 1. § 15. dixerat, κατ' μηδὲν παραφορεῖν. παραφορὰ reverà *mentis errorem, halucinationem, delirium, desipientiam* creberrimè denotat: unde & à Garrhæo pro *leviori mentis emotione;* & à Fœsio, pro *graviore* etiam in medicorum libris sumi observatum est. Cæterùm & περιφορὰν nihilo minùs pro *errore, mentísqe obturbatione* usurpari Budæus testimoniis havd pavcis comprobat. inter qæ illud est ex Græcis Solomonis interpret. *Eccles. c.* 2. *v.* 12. ἰδεῖν σοφίαν καὶ περιφορὰν καὶ ἀφροσύνην. Et rursùs ibid. *c.* 2. *v.* 2. τῷ γέλωτι εἶπα περιφοράν· *risum reputavi errorem·* Vulg. qibus & adjici potest illud, *c.* 7. *v.* 26. γνῶναι ἀσεβοῦς ἀφροσύνην καὶ περιφοράν. itaq; nihil forsan mutandum fuerit.

Μὴ ἔχοντες σκοπὸν] *Infrà* § 16. inter ea, qibus anima contumeliam sibi facit, hoc ponit, Ὅταν πρᾶξίν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ' οὐδένα σκοπὸν ἀφίῃ. Pers. *Sat.* 3. *v.* 60.

Est aliqid qò tendis, & in qod dirigis arcum?
An passim seqeris corvos testâqe, lutóq;,
Securus qò pes ferat, atqe ex tempore vivis?

Metaphora ἀπὸ τῶν ἄσκοπα τοξευόντων, ut Lucian. in *Toxari.* qod nos dicimus, **to shoot at rovers**, seu **at randome**. Vide Casavbon. *ad Pers.* & *infrà ad* § 16. & *ad l.* 10. § 37.

§ 8. Παρὰ τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ] Cohibere vult τὸ ἀλλοτριοεπίσκοπον, utì Petrus loqitur, *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 15. ut istìc, sic *infrà* § 13. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 18. & *l.* 7. § 55.

Τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας] *Qi suiipsius animi motibus non obseqitur.* Xyl. imò, *qi motus non assequitur.* qod & M. Casavbonum observâsse video. παρακολουθεῖν, sicut & simplex ἀκολουθεῖν, est eorum, qæ dicuntur avt aguntur etiam, *ex animadversione observationéq; diligenti, intelligentiam conseqi.* Id unico tantùm, cùm freqentissimum sit, ex Galeni scriptis loco firmatum fuerit, qem *ad l.* 5. § 5 *infrà* exhibebimus. Qin & Xyl. ipse τὸ παρακολουθεῖν *intelligere* vertit. *l.* 7. § 24. Et Sextus Empir. *adv. disciplin. l.* 1. *c.* 13. duo ista ἐν τῷ παραλλήλου posuit: Πῶς

γὰρ

γάρ τις δύναται τῶν ὠφρυωμένων γραμματικῶν Ἡράκλειτον συνιέναι. καὶ Πλάτωνι παρακολουθῆσαι; Indè Marco *l.* 5. § 9. ἡ παρακολουθητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ δύναμις. Vide & *l.* 7. § 4.

§ 9. Τίς ἡ τῶν ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμή] Vide *supra ad l.* 1. § 9. Laërt. *Zenon. Citt.* Φύσιν δὲ Χρύσιππος μὲν ἐξακούει, ᾗ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τήν τε κοινὴν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην. Ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνην ἐνδέχεται φύσιν, ᾗ ἀκολουθεῖν δεῖ, οὐκέτι δὲ τὴν ἐπὶ μέρους. Conciliat utrumqe Marcus noster, qi idem planè utrumqe statuit esse, *juxta naturam propriam & juxta communem vivere.* Vide *l.* 5. § 3.

Καὶ ὁποῖόν τι μέρος ὁποίου τοῦ ὅλου] Vide *suprà ad* § 3. & Casavbon. *ad* illud *Persii Sat.* 3. *v.* 12.

--qem te Deus esse
Jussit; & humanâ qâ parte locatus es in re.

Οὐδεὶς ὁ κωλύων] hoc passim inculcat, *bonam mentem nihil impedire posse.* Ità *l.* 1. § 17. μηδὲν κωλύειν κατὰ φύσιν ζῆν. & *l.* 3. § 12. οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλῦσαι δυνάμενος. & *l.* 4. § 49. μήτι κωλύσειε δίκαιον εἶναι, μεγαλόψυχον, σώφρονα, ἔμφρονα; &c. & *l.* 5. § 29. οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω. & *l.* 6. § 58. κατὰ λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει. & *l.* 9. § 10. εἰπὲ τίς ὁ κωλύων. & *l.* 8. § 47. τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; & *l.* 12. § 25. τὴν ὑπόληψιν τίς κωλύσει ἐκβάλλειν; & aliis verbis *l.* 8. § 41. τὰ τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν. Et *l.* 11. § 9. Οἱ ἐνιστάμενοι προϊόντι σοι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀπὸ τῆς ὑγιοῦς πράξεως ἀποτρέψαι σε οὐ δυνήσονται. Et *l.* 12. § 8. οὐδεὶς ὑπ᾽ ἄλλου ἐμποδίζεται· qod & ipsum *l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 32. Νοῦς καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Hoc est avtem verè liberum esse. Epict. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Ἐλεύθερός ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. Et fastuosiùs, víxqe piè satìs idem *ibid. c.* 1. τὴν προαίρεσιν δὲ οὐδ᾽ ὁ Ζεὺς νικῆσαι δύναται.

Ἧς μέρος εἶ] Idem *suprà* § 3. & 4. & *infrà* § 16. Apud Laërtium *Zenon. Citt.* Chrysippus *de finibus:* Μέρη γάρ εἰσιν αἱ ἡμετέραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου.

§ 10. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος] *Philosophicè Theophr.* Xyl. rectè. φιλοσόφως· id est, φιλοσοφίας ἀξίως. uti ipse se Marcus mox explicat. itaqe ut cum Annot. Lugd. φιλόσοφος ὁ Θεόφραστος legamus, qod svadeat nihil est. nec est commoda satìs loqendi formula.

Ὡς ἄν τις κοινότερον ταῦτα συγκρίνειε] qatenus *ex communiore hominum sensu & sententiâ vulgari ista qis inter se contulerit.* Ità Senec. *epist.* 59. *Permitte mihi uti verbis publicis, nec illa ad significationem Stoicam revoca.* & *epist.* 82. *Malè nunc sic accipe, qemadmodum à populo dici solet.* Hoc avtem ideò Marcus istic, qia Stoici *peccata omnia paria* prorsùs esse statuebant. Eodem modo *l.* 6. § 45. κοινότερον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω. Contrà *l.* 4. § 10. καθὸ νενόηται ἰδίως.

Βαρύτερα τὰ κατ᾽ ἐπιθυμίαν πλημμελήματα] Idem multis contendit Aristoteles *Ethic. Nicomach. l.* 7. *c.* 6. nimirum, ὅτι ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἡ τοῦ θυμοῦ, ἢ ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν· καὶ ὅτι αἰσχίων ἡ περὶ ἐπιθυμίας ἀκρασία, τῆς περὶ τὸν θυμόν.

Ὁ γὰρ θυμούμενος μετά τινος λύπης] Ità Arist. ubi prius; οὐδεὶς ὑβρίζει λυπούμενος· ὁ δ᾽ ὀργῇ ποιῶν πᾶς, ποιεῖ λυπούμενος· ὁ δ᾽ ὑβρίζων, μεθ᾽ ἡδονῆς. Et *Rhetor. l.* 2. *c.* 2. Ἔστω δὲ ἡ ὀργὴ, ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης, &c. & *ibid. c.* 5. Ἡ ὀργὴ μετὰ λύπης.

Ὀρθῶς οὖν] Ità qod Flaccus *Serm. l.* 1. *Sat.* 1.

Qeis paria esse ferè placuit peccata, laborant,
Cùm ventũ ad verum est: sensus morésq; repugnant,
Atqe ipsa utilitas, justi qoqe mater & æqi.

Τὸ μεθ᾽ ἡδονῆς [Hoc argumento contendit Septimius noster, gravioris esse reatûs, adulterium perpetrâsse, qàm pœnarum metu abnegâsse Christum. *de pudicit. lib. extremo. Urget nos dicere rei indignitas. contaminata potiùs corpora revocabis qàm cruentata? qæ pænitentia miserabilior, titillatam prosternens carnem, an verò laniatam? qæ justior venia in omnibus caussis, qam voluntarius, an qam invitus peccator implorat? nemo volens negare compellitur; nemo nolens fornicatur. nulla ad libidinem vis est, nisi ipsa: negat, qod libet, cogi. negationem porrò qanta compellunt ingenia carnificis, & genera pænarum? qis magìs negavit, qi Christum vexatus, an qi delectatus, amisit? qi cùm amitteret, doluit; an qi cùm amitteret, risit?*

Ὁ μὲν προηδικημένῳ] Ἐπὶ φαινομένῃ γὰρ ἀδικίᾳ ἡ ὀργή ἐστιν. Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 8. & *Evdem. l.* 4. *c.* 6. Itaqe qod ex Aristarcho Athenæus *dipnosoph. l.* 13. ex Chæremonis *Thersite* Svidas; ex Menandri *Olynthia* Zenobius *paræm.* à Demosthene etiam, vel qisqis is est, in *orationis adversùs Neæram* ingressu ipso, usurpatum;

Οὐχ ὡς ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος.
Ut non qi prior incipiat, sed se vindicans.

iratus qisqe facere videtur, qod facit. hoc avtem excusationis defensionísqe satis justæ speciem præ se ferre videtur. Demosth. idem ipse, ἀνεπίφθονον αὐτοῦ τιμωρεῖσθαι τὸν ὑπάρχοντα. Plato *Gorg.* δικαίως χρῆσθαι τούτοις (armis scil. viribúsqe) ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας. Belisarius apud Procop. *Vandalic. l.* 2. necessarios adoriri coactus, ἐχόμενοι δὲ τοῦ κακοῦ παρέλυκον τὴν ἧσσαν, ὥστε οὐ τῆς μάχης ἄρχοντες αὐτοὶ, ἀλλ᾽ ἀμυνόμενοι ἐς τὸν κίνδυνον καθιστάμεθα. Thucyd. *l.* 2. δικαιοῦντες τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι, ὥσπερ καὶ ἐκεῖνοι ὑπῆρξαν. Ideo & Aristoteles ubi suprà, *intemperantiam iracundiâ*, non αἰσχίονα tantùm, sed & ἀδικωτέραν, pronunciat.

Φερόμενος

φρόμφ ὁ ἐπὶ τὸ πρᾶξαί τινα κατ' ἐπιθυμίαν] pessimo consilio ista à superioribus avulsa cum pericocha seqente commisit editor Lugd. qâcum nihil commune habent.

§ 11. Ὡς ἤδη δυνατοῦ ἐξιέναι τοῦ βίου] Vide *suprà ad* § 5. & *infr. ad l.* 3. § 8. Ex Pythagoræ præceptis illud erat, συνδεῖν ὁσημέραι τὸ σῶμα τὸ δεσμόν. (leg. τὸν σωμάτων δεσμόν. qod alii, τὰ σώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν) eo significans, ὡς ἀποδημίαν εἶναι τὴν τελευτὴν, καὶ δεῖν ἀεὶ συνεσκευασμένους τὴν χαρὰν περιμένειν τῆς ἐκεῖ πορείας. Porphyr. apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Senec. *epist.* 93. *Non ad eum diem me aptavi, qem ultimum mihi spes avida promiserat, sed nullum non tanqam ultimum aspexi.* & *epist.* 101. *Sic formemus animum, tanqam ad extrema ventum sit. nihil differamus: qotidiè cum vita paria faciamus. Vita nostra non promineat, sed in se colligatur.*

Ἐξιέναι τοῦ βίου] qod ἐξιέναι τοῦ ζῆν, & ἐξελθεῖν simpliciter. *l.* 5. § 29. Plin. *l.* 3. *ep.* 9. *Videtur voluisse exire de vita, cùm defendi non posset.*

Ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν] Plato *apolog.* οἷον ἀποδημῆσαι, ὁ θάνατος. Et Plut. *ad Apollon.* Ἀποδημία προσέοικεν ὁ θάνατος, καὶ τῇ εἰς κοινὴν πατρίδα πορείᾳ. qi & Socratem dixisse perhibet, παραπλήσιον εἶναι τὸν θάνατον, ἤτοι τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, &c. Joan. ὁ χρυσορρήμων de *statuis orat.* 5. Τί ποτέ ἐστι θάνατος; ἀποδημία περόσκαιρος· ὕπνος μακρότερος τοῦ συνήθους. Simocrat. *epist.* 25. Ἐπὶ μακρὰν ἀποδημίαν οἱ τεθνηκότες ἐστάλησαν. De Protco philosopho Marcellinus *histor. l.* 29. *cùm mundo digredi statuisset.* Et de Constantio *l.* 22. *mundo citiùs digressurum.* De Demonacte Lucian. πάντων ἀποχόμενος, ἀπῆλθε τοῦ βίου. Tertull. *de patient. c.* 9. *Profectio est, qam mortem putamus.* Hieron. *ad Salvin. Sic extulit, ut eum profectum crederes, non amissum. Non emori, sed emigrare.* Idem *in Nepotian.* ut de Metello Velleius *hist. l.* 1. *de vita migrare potiùs qàm mori.* Et, *abiit, non obiit.* Ambros. de Theodos. *Mors siqidem migratio est.* Cicer. *Tusc. l.* 1. *aut finis, aut transitus.* Senec. *epist.* 65. imò, *non finis, sed transitus.* Cyprian. *de mortal. Non est exitus, sed transitus.* qomodò Christus apud Joan. *cap.* 13. *v.* 1. μετάβασιν αὐτοῦ τὸν θάνατον καλεῖ, uti observant Jo. Chrysost. & Theodoret. Et *exitus* tamen, sed sensu suo; qomodo ἔξοδος dicitur, Lucæ *c.* 9. *v.* 31. & Petro *epist.* 2. *c.* 1. *v.* 15. *Excessus* scil. *de corpore.* ut Tertull. *de resurr. c.* 43. Itaqe qod dubitanter Senec. *ep.* 63. *Fortasse qem putamus perîsse, præmissus est.* Sed audentiùs *epist.* 99. *Qem putas perîsse, præmissus est.* Et ad *Marc. c.* 19. *Dimisimus illos; imò consecuturi præmisimus.* Fidentissimè nostri; nec immeritò, firmiore fulcro subnixi; *Præcesserunt, non decesserunt.* Avg. *de divers. serm.* 43. *præmissi, non amissi.* Idem *epist.* 6. & 120. Clavdam locum hunc Cypriani monito in *orat. de mortal. Non sunt lugendi fratres nostri accersione dominicâ de seculo liberati; cùm sciamus eos non amitti, sed præmitti, recedentes præcedere; ut proficiscentes & navigantes desiderari eos debere, non plangi.* Vide & *infrà ad* § 17. & *l.* 11. § 3.

Κακῷ γάρ σε οὐκ ἂν περιβάλλοιεν] Consimili phrasi *suprà* dixerat, § 1. αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ. Deum avtem neminem posse malo afficere statuunt Stoici, qia ipse bonus. Noster *l.* 6. § 1. Ὁ τὴν ὅλων οὐσίαν διοικῶν λόγος, οὐδεμίαν ἐν αὐτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν. κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδέ τι κακῶς ποιεῖ· οὐδὲ βλάπτεταί τι ὑπ' ἐκείνου. Est reverâ Deus non ἀγαθὸς duntaxat, sed μόνος ἀγαθός. Matth. *c.* 19. *v.* 17. qod Hermes Trismeg. *Pæm. c.* 6. Τὸ ἀγαθὸν ἐν οὐδενί, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ θεῷ· μᾶλλον δὲ τὸ ἀγαθὸν αὐτός ἐστιν ὁ Θεός. Et Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 6. *Bonus naturâ Deus solus. qi enim qod est sine initio habet, non institutione habet illud, sed naturâ.* Meliùs multò qàm Senec. *epist.* 95. *Dii immortales nullam didicere virtutem, cum omni editi; & pars naturæ eorum est, esse bonos.* Porrò cùm *Deus optimus, diabolus pessimus, non magìs à bono aliqid mali, qàm à malo boni aliqid potest editum videri.* Tertull. *de patient. c.* 5. Porphyrius item, *de abstin. ab esu animant. l.* 2. Δεῖ ἐμπεδῶς πέπεισθαι, ὅτι οὔτε τὸ ἀγαθὸν βλάπτει ποτέ, οὔτε τὸ κακὸν ὠφελεῖ. οὐ γὰρ θερμότητος, ὥς φησι Πλάτων, τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου· οὐδὲ τοῦ δικαίου τὸ βλάπτειν· τὰ γὰρ ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. δικαιότατον δὲ δήπου φύσει πάντων τὸ θεῖον, ἐπεὶ οὐδὲ ἂν ἦν θεῖον. Senec. *epist.* 95. *Qæ causa est Diis benefaciendi? natura. errat, si qis putat illos nocere velle: non possunt. nec accipere injuriam qeunt, nec facere. Lædere etenim lædique conjunctum est. Summa illa ac pulcerrima omnium natura, qos periculo exemit, nec periculosos qidem fecit.* Et *de ira l.* 2. *c.* 27. *Qædam sunt, qæ nocere non possunt, nullámqe vim nisi beneficam & salutarem habent: ut Dii immortales, qi nec volunt obesse, nec possunt. natura enim illis mitis & placida est, tam longè remota ab aliena injuria, qàm à sua. Itaqe Deos nemo sanus timet. furor est enim metuere salutaria.* Idem *de benef. l.* 4. *c.* 19. Cavtè tamen, & *cum grano salis,* qod dicitur, ista admittenda. Nam ut Senec. idem *epist.* 95. *Hi nec dant malum, nec habent: Cæterùm castigant, & coercent, & pœnas irrogant, & aliqando specie mali puniunt.* Itaqe Deus & ob majestatem suspiciendus, & ob bonitatem verendus, & ob justitiam etiam formidandus est. Qi & (qia justus) qod Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 2. *tunc maximè est optimus, cùm tibi non bonus. sicut sol tibi, etiam qando non putas, optimus & utilis; & cùm acrior & infestior, rationi tamen suæ par est.* Verùm Marcus istîc *malum* Stoico more pro *vitio* accepit, qod illis *solum malum,* non *summum* tantùm.

tantùm. in qem sensum & Jacobus Apost. *c.* 1. *v.* 13. dixit: Ὁ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν· πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

Ἢ δὲ εἴ τι] Ex conjectura adscripsi, εἰ δὲ ἤτοι. at Annot. Lugd. vult εἰ δὲ ἔτι, *si jam non sunt.* vel, ἤτοι, inqit, *certè non sunt.* Verùm sensus proclivis est, *si verò, vel non sunt, vel nulla eis de nobis est cura.* ἤτοι, & ἢ apud Marcum passim sibi invicem respondent.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ;] In eandem sententiam *l.* 6. § 10. Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι καὶ φυρμῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν;

Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ] *Esse Deum,* sive *Deos,* ut ille pro suo ritu loqi amat, unde constet, vide *l.* 12. § 28.

Καὶ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων] Observat Brisson. formulam illam receptam (utpote qæ è naturæ ipsius penetralibus prodierat) qâ *Deos esse* proclamabant. *Est cæleste numen. Es magne Jupiter.* Manlius apud Liv. *l.* 8. & *l.* 3. *Pro se qisqe, Deos esse, & non negligere humana, fremunt.* Ità constanter Stoici. Qò magis miror Theophilum Antioch. *ad Autolyc. l.* 2. dicere; Ἔνιοι μὲν τῆς Στοᾶς ἀρνοῦνται καὶ τὸ ἐξ ὅλου θεὸν εἶναι· ἢ εἰ καὶ ἔστι, μηδενὸς φασι φροντίζειν τὸν θεὸν, πλὴν ἑαυτοῦ. in qa sententia etiam Chrysippum affirmat cum Epicuro planè consensisse. Cæterùm in adversum prorsus Stoici unanimiter concedunt, & contendunt etiam acerrimè adversus Epicureos, qos hoc nomine perstringunt & oppugnant passim. Senec. *præfat. ad qæst. nat. l.* 1. *Nec hæc intra vulgum dementia est;* (ἄνοιαν & Theophilus nuncupat) *sapientiam qoqe professos contigit. Sunt qi putent sibi ipsis animum esse, & qidem providum ac dispensantem singula, & sua, & aliena: hoc autem universum, in qo nos qoqe sumus, expers esse consilii, & aut ferri temeritate qadam, aut naturâ nesciente qid faciat.* At non sic οἱ ἐκ τῆς στοᾶς· Ἄδηλον γὰρ Θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον· inqit noster *l.* 6. § 44. Epictetus *dissert. l.* 1. *c.* 12. ubi varia aliorum de diis judicia retulerat, primum asserentium, μηδ' εἶναι τὸ θεῖον· secundum, εἶναι μὲν, μὴ προνοεῖν δὲ μηδενός· tertium, εἶναι, καὶ προνοεῖν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων καὶ οὐρανίων· qartum, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ τῶν οὐρανίων, (ἀνθρωπίνων, leg. ex Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 6.) εἰς κοινὸν δὲ μόνον, καὶ οὐχὶ δὲ κατ' ἰδίαν ἑκάστου. ultimo loco illud, qod Stoicorum est, Ulyssis apud Homerum verbis, à Socrate alicubi usurpatis proponit, ὅτι οὐδέ σε λήθω κινεύμενος. Verùm legendum κινύμενος, tam ex Stobæo, qàm & ex Homero. Sic enim Minervæ Ulysses *Iliad.* κ'. *v.* 278.

—ἥ τέ μοι αἰεὶ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι παρίστασαι· οὐδέ σε λήθω
Κινύμενος.—

ubi Eustath. ex priscorum sententia; κινύμενος, ὅ ἐστι, κατὰ νοῦν κινούμενος καὶ διαλογιζόμενος. Et certè de Socrate Xenophon *memorial. l.* 1. Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα· πανταχοῦ δὲ παρεῖναι, καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων. Qin & Socrates idem in Platonis *Phædone*; Τό δε γέ μοι δοκεῖ εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι. Et *de legib. l.* 10. qem locum ob oculos videtur habuisse Epictetus, cùm superiora illa dissereret, qandoqidem ibi etiam variæ illæ & recensentur & refutantur sententiæ, Ἀλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσὶ θεοὶ, οὐχ ἧττον ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων. ἤκουον γάρ που, καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν, τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν κέκτηνται. Et pòst: Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτὸ ἐστι πάντων ζώων ἄνθρωπος. θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὥσπερ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον. πῶς γὰρ οὔ; ἤδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς. οὐδετέρως γὰρ τοῖς κεκτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσῆκον, ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. Deniq; in Epinom. hoc pro fundamento statuitur; Ὡς εἰσὶ θεοὶ, ἐπιμελούμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων. Verùm de istis, qia eos advocârat Epictetus, ad Stoicos redeamus. Epictetus loco superiùs adducto: Εἰ μὴ εἰσὶ θεοὶ, πῶς ἐστι τέλος, ἕπεσθαι θεοῖς; εἰ δὲ εἰσὶ μὲν, μηδενὸς δ' ἐπιμελούμενοι, καὶ οὕτω πῶς ὑγιὲς ἔσται; ἀλλὰ καὶ ὄντων, καὶ ἐπιμελουμένων, εἰ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἐστὶν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὴ Δία γε καὶ εἰς ἐμὲ, πῶς ἔτι καὶ οὕτως ὑγιές ἐστι; Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 23. *Cogitavit nos antè natura qàm fecit: nec tam leve opus sumus, ut illi potuerimus excidere. Naturæ* nomine *Deum* vult. Ipse se explicet, *epist.* 95. *Deus ipse humano generi ministrat; ubiqe & omnibus præstò est.* Et mox: *Nunqam satìs perfectum erit, nisi qalem debet Deum mente conceperit, omnia habentem, omnia tribuentem, beneficia gratìs dantem.* Et rursum: *Primus est Deorum cultus, Deos credere. deinde reddere illis majestatem suam, reddere bonitatem, sine qa nulla majestas est: scire, illos esse qi præsident mundo, qi universa vi suâ temperant, qi humani generis tutelam gerunt, interdum curiosi singulorum.* Qo loco cave, *interdum* illud aliter qàm pro *interim* accipias. In eandem, sed pleniùs, sententiam August. *Confess. l.* 3. *c.* 11. *Bonus omnipotens sic curat universos tanqam singulos, sic singulos tanqam solos.* Et Gregor. Rom. *in Job. l.* 25. *c.* 19. *Sic intendit singulis, acsi vacet à cunctis; & sic simul intendit omnibus, ac si vacet à singulis.* Qod pressiùs Aristides in *Panathen.* πάντων, ὡς μόνων ἑκάστων, ἐφικέσθαι. Nec eleganter minùs è nostris qidam, [Barn. Potter in *conc. funebr.* & Georg. Hacvil.

Hacvil. *in Psal.* 102. *v.* 2.] qi providentiam divinam similem dixerunt *εἰκόνι τεχνικῶς πάνυ γεγραμμένῃ, τῇ τοὺς παρίοντας πάντας ὁρώσῃ*, ut Gregor. Naz. *orat in Athan. epitaph.* hoc est, *imagini eo artificio concinnatæ, ut in astantium unumqemqe oculos defigere videatur*; imò sic astantium unumqemqe intueri videatur, acsi ipsum solummodo intueretur. Balbus deniqe ex Stoicorum sententia, (nam de Chrysippo, qem hac ipsa de cavsa taxat Plutarchus, tanqam qi numen *κενόσπουδον* faciat, dicetur *ad. l.* 7. § 32) apud Ciceron. *de nat. Deor. l.* 2. *Nec verò universo generi hominum solùm, sed etiam singulis à diis immortalibus consuli & provideri solet.* Vide *ad l.* 1. § 4. 17. & *l.* 6. § 30.

Ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο] Humanis viribus nimium qantum hac in parte Stoici videntur tribuisse: sed nec isti soli. Cicero *Paradox.* 2. ex Stoicorum mente: *Nemo potest non beatissimus esse, qi est totus aptus ex sese, qiqe in se uno sua ponit omnia.* Et *ad Luc. famil. l.* 5. *ep.* 13. *Hanc laudem sapientiæ statuo esse maximam, non aliunde pendere; nec extrinsecus aut bene aut malè vivendi suspensas habere rationes.* Senec. *epist.* 31. *Unum bonum est, qod beatæ vitæ cavssa & firmamentum est, sibi fidere.* Excusatius hoc forsan, si eo sensu sumeretur, qo Plato dixit in *Epitaph.* *Ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ, ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασται καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκεύασται ζῆν, —διὰ τὸ αὑτῷ πεπιθέναι.* id est, vertente Cicerone *Tuscul. l.* 5. § 36. *Nam cui viro ex seipso apta sunt omnia, qæ ad beatè vivendum ferunt, nec suspensa aliorum aut bono casu aut contrario, pendere ex alterius eventis & errare coguntur; huic optimè vivendi ratio comparata est; —qòd semper in seipso omnem spem reponat sui.* Qanqam religiosiùs Julian. *in Constant. orat.* 2. *Ὅτῳ ἀνδρὶ εἰς τὸν θεὸν ἀνήρτηται πάντα*, &c. *Cui viro ex Deo apta sunt omnia*, &c. Verùm ulteriùs progreditur Seneca, non ut *hominum* tantùm *opes operámqe*, sed ut *numinis* etiam *opem* excludat. *Turpe est*, inqit, *etiamnum Deos fatigare. qid votis opus est? fac te ipse felicem.* Et rursus, *Hoc est summum bonum; qod si occupas, incipis Deorum esse socius, non supplex. Qomodo, inqis, isto pervenitur? Tutum iter est, jucundum est, ad qod natura te instruxit. dedit tibi illa, qæ si non deserueris, par deo surges.* & *epist.* 41. *Facis rem optimam, & tibi salutarem, si, ut scribis, perseveras ire ad bonam mentem. qàm stultum est optare, cùm possis à te impetrare? non sunt ad cœlum elevandæ manus.* &c. Idem tamen *epist.* 10. *Votorum tuorum veterum licèt Diis gratiam facias; alia de integro suscipe: roga bonam mentem, bonam valetudinem animi; deinde corporis.* Hoc est qod Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 356.

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.

qi subjicit tamen *v.* 363.

Monstro qod ipse tibi possis dare. Semita certè
Tranqillæ per virtutem patet unica vitæ.

Et Flaccus *l.* 1. *epist.* 18.

Hæc satìs est orare Jovem, qi donat & aufert,
Det vitam, det opes: æqum mî animum ipse parabo.

Sed & Cotta Academicus apud Ciceronem *de Nat. Deor. l.* 3. *extremo*; qo loco latiùs ista disseruntur: *Judicium hoc omnium mortalium est, fortunam à Deo petendam, à seipso sumendam esse sapientiam.* Et rursus; *Atqe hoc qidem omnes mortales sic habent; omnem commoditatem prosperitatémqe vitæ à diis se habere: virtutem autem nemo unqam acceptam Deo retulit.* Impiè planè, falsóqe. Qanqam in eandem ferè mentem Synes. *de provident.* *Μηκέτ' οὖν ἐνόχλει τοῖς θεοῖς, οἴκοθεν, ἢν ἐθέλῃς, δυνάμενος σώζεσθαι. αὐτὸς γάρ τις ἕκαστος ἑαυτῷ τοῦ τοιούτου (τοῦ εὐδαίμονος βίου) ταμίας, ἀγαθὸς εἶναι βουλόμενος.* Pium magìs qod Marcus *l.* 9. § 40. etiam ad ista manum nobis suam numen porrigere. In qam sententiam & Seneca ipse *epist.* 41. *Bonus vir sine Deo nemo est. an potest aliqis nisi ab illo adjutus exurgere? ille dat consilia magnifica & erecta. in unoqoqe bonorum virorum,*

Qis Deus incertum est, habitat tamen Deus.

(qod non ex *Nason. metam.* utì Lipsius opinatur; sed ex *Maronis Æn. l.* 8. sumptum est) nisi qòd in ambiguo reliqisse videtur, de numine ipso divino, an de animo humano cœlitus indito, qem & cum nostro *Deum* familiariter appellat, intelligi hæc voluerit. Vide *l.* 5. § 10. Certè, qod Plut. *de Stoic. contradict. c.* 27. ex fundamentis à Stoico etiam dogmate desumptis: *Εἴπερ ὁ θεὸς ἀρετὴν μὲν οὐ δίδωσιν ἀνθρώποις· ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετόν ἐστι· πλοῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν· οὐκ ὠφελεῖ.* *Deus si non virtutem hominibus largiatur, sed eam sibi ipsi tribuant mortales; opes verò corporísqe valetudinem citra virtutem largiatur; næ ille hominibus nihil qicqam prodest.* Verissimum nihilominus, qod noster *infrà l.* 8. § 56. & *l.* 9. § 40. *Non esse in alius cujusqam potestate, ut malum miserúmve qenqam faciat.* *Οὐδεὶς γὰρ ὁ παραβῆναι ἀναγκάζων*, *nemo siqidem est, qi cogere qenqam possit, ut recti boniq; rationem transgrediatur.* *l.* 5. § 10. nec verum certúmve minùs, *Nullius cujusqam felicitatem ab aliorum dictis, factis, perpessionibus pendere:* qod & Marcus *infr.* § 17. eis verbis voluit; *ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλον τινὸς ποιῆσαί τι, ἢ μὴ* &c.

Μὴ δυναμένῃ δὲ] Observat Mer. Casavb. rectè tangere istìc, & ex parte corrigere Marcum, Stoicum dogma qoddam minùs pium, & potentiæ divinæ imminutivum, qo censebant illi ideo bona maláq; externa hæc qibusvis ex æqo obvenire, qòd Deus aliter ista disponere neqibat. Ità Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. *Ὥσπερ οὖν ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἁπάντων*

ἁπάντων κ) κυριεύον οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς φαντασίαις, τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἆρά γε ὅτι οὐκ ἤθελον; ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι εἰ ἐδύναντο, κἀκεῖνα ἂν ἡμῖν ἐπέτρεψαν· ἀλλὰ πάντως οὐκ ἐδύναντο. Senec. *epist.* 58. *Mittamus animum ad ea qæ æterna sunt; miremur in sublime volitantes rerum omnium formas, Deúmque inter illa versantem & providentiam, qemadmodum qæ immortalia facere non potuit, qia materia prohibebat, defendat à morte, ac ratione vitium corporis vincat.* Et *de benef. l.* 2. *c.* 29. *Qicqid nobis negatum est, dari non potuit. —magna accepimus, majora non cepimus.* Vide *suprà ad* § 3. πρέπει δὲ κ) ἀναγκαῖον.

Δόξα κ) ἀδοξία] *Famam* & *infamiam* in *mediis* ponit. Vide *ad l.* 4. § 19. Stoici ἄτυφόν φασιν εἶναι τὸν σοφόν. ἴσως γὰρ ἔχει πρός τε τὸ ἔνδοξον κ) ἄδοξον. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* & ex Laërtio corrigendus Svidas; qi pro τὸ, τὴν exhibet.

Πόνος κ) ἡδονή] Gregor. Nyss. *orat. catachet.* 8. Ἐκεῖνο τῇ φύσει μόνον ἐστὶν ἀγαθὸν, οὗ ἡ αἴσθησις οὐκ ἐφάπτεται· κ) μόνον ἐκεῖνο κακὸν, ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἀλλοτρίωσις. πόνοις δὲ κ) ἡδοναῖς τὸ καλὸν κ) τὸ κακὸν κρίνειν, τῆς ἀλόγου φύσεως ἴδιόν ἐστιν, ἐφ' ὧν τοῦ ἀληθῶς καλοῦ ἡ κατανόησις, διὰ τὸ μὴ μετέχειν αὐτὰ νοῦ κ) διανοίας, χώραν οὐκ ἔχει.

Πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει τοῖς τε ἀγαθοῖς κ) τοῖς κακοῖς] Idem hominum sapientissimus, *Eccles. c.* 9. *v.* 2. *Omnia justis & sapientibus, qæ aliis omnibus, contingunt; & unus idémqe est bonis atqe malis eventus. Cuivis potest accidere, qod cuiqam potest.* P. Syrus apud Senec. *de tranqill. c.* 11. & *ad Mart. consol. c.* 9. Senec. ipse *ibid. c.* 17. *Moveret hoc me, si esset cuiqe pro moribus fortuna, nunqam mala bonos seqerentur. Nunc video exempto discrimine, & eodem modo, malos bonósqe jactari.* Nimirum, ut Hieron. *adversi. Jovin. l.* 2. *q.* 4. *In eodem mari navigantibus eadem tranqillitas est, eadem tempestas.* Piè prudentérqe Avgust. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 8. *Placuit divinæ providentiæ præparare in posterum bona justis, qibus non fruentur injusti; & mala impiis, qibus non excruciabuntur boni. ista verò temporalia bona & mala utrisqe voluit esse communia, ut nec bona cupidiùs appetantur, qæ mali qoqe habere cernuntur; nec mala turpiter evitentur, qibus & boni plerumqe afficiuntur.* qibus gemina ferè habet Gregorius Rom. *pastor. l.* 3. *c.* 1. Hom. *Odyss.* ζ. *v.* 188. apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. reponendus:

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς, ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
Divitias pariter justísqe malísqe supremus
Juppiter ipse sui pro numinis arbitrio dat. Grot.

Οὔτ' ἄρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακά] Concludit hinc, externa ista nec in *bonorum*, nec in *malorum* esse numero habenda, qia promiscuè possunt vel *bonis* vel *malis* contingere. Isocrat. *ad Demon.* § 32. Τοσούτῳ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ ἐκείνων μὲν τοῖς φαύλοις μέτεστι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Vult ille bonum istud præstantius esse, Stoici *solum* & *singulare*. Senec. *epist.* 71. *Summum bonum est, qod honestum est. & qod magis admireris, unum bonum est, qod honestum est. Cætera falsa & adulterina bona sunt.* qod & latiùs proseqitur *epist.* 76. & 85. Idem *epist.* 120. *Hæc duo* (*bonum & honestum*) *apud alios diversa, apud nos tantùm divisa. ista duo qidem facimus, sed ex uno. nihil est bonum, nisi qod honestum est. qod honestum, est utiqe bonum. Bonum putant aliqi esse, qod utile est. itaqe hoc & divitiis, & eqo, & vino, & calceo nomen imponunt: tanta est apud illos vilitas boni, & adeò usqe ad sordida descendit. Nihil nobis bonum videtur, qo qis & malè uti potest. Vides autem divitiis, nobilitate, viribus qàm multi malè utantur.* & *epist.* 117. *Id medium atqe indifferens* (hoc est, *nec bonum nec malum*) *vocamus, qod tam malo contingere qàm bono potest; tanqam pecunia, forma, nobilitas.* Et *epist.* 87. *Qod bonum est, bonos facit: fortuita bonum non faciunt. ergò non sunt bona:* qod idem & Cicero *Paradox.* 1. *Potéstne bonum cuiqam malo esse? aut potest qisqam in abundantia bonorum ipse esse non bonus? atqi ista omnia talia videmus, ut etiam improbi habeant, & obsint probis.* Et rursus *ibidem*; *Verum est ergò, qod contemptissimo cuiqe contingit, bonum non esse.* E nostris Basil. Cæsar. *in Psal.* 1. Τούτων οὐδέν ἐστιν ἀγαθὸν τῇ ἑαυτοῦ φύσει, οὐ μόνον καθότι ῥᾳδίαν ἔχει τὴν πρὸς τὰ ἐναντία περιτροπὴν, ἀλλ' ὅτι μηδὲ ἀγαθοὺς δύναται τοὺς κεκτημένους ἀποτελεῖν. Avgustin. *concion. solenn.* 236. *Bona sunt ista, unde facias bene; non qæ te faciant bonum. non qæ bonum faciant, sed unde bonum fiat.* Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 1.

§ 12. Πάντα ταχέως ἐναφανίζεται] Ità *l.* 4. § 14. Ἐναφανισθήσῃ τῷ γεννήσαντι. & *l.* 6. § 9. Πᾶν τὸ ἔνυλον ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν ὅλων οὐσίᾳ. & *l.* 9. § 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς τάχιστα φθαρήσεται, κ) οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες τάχιστα κ) αὐτοὶ φθαρήσονται.

Ἢ τῷ τύφῳ διαβεβοημένα] Ità *l.* 6. § 13. Δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστής. Vide & *l.* 12. § 24.

Ὧν αἱ ὑπολήψεις κ) αἱ φωναὶ, τὴν εὐδοξίαν] supplendum, παρέχουσι, χαρίζονται, avt aliud ejusmodi. Ista enim malim, qàm cum Annot. Lugd. ἀφαιροῦσι, *auferunt.* nisi si utrumqe, qod & potest, supplere libuerit. Vide *infrà* § 17. & *l.* 3. § 4.

Τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτοῦ] qibus, *tanqam larvis horrendis, instructa mors imaginationi nostræ semet objicere assolet.* Sensuum prægnans vocabulum. Vide *l.* 1. § 7. φαντασιοπλήκτως. Ità Epictet. *dissert.*

sert. l. 2. c. 6. Ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γενόμενον φθαρῆναι; τὸ δὲ φθεῖρον ἢ μάχαιρά ἐστιν, ἢ τροχὸς, ἢ θάλασσα, ἢ κεραμὶς, ἢ τύραννος. τί σοι μέλει, ποίᾳ ὁδῷ καταβῇς εἰς ᾅδου; ἴσαι πᾶσαί εἰσιν. εἰ δὲ θέλεις ἀκοῦσαι τἀληθῆ, συντομωτέρα, ἣν πέμπει ὁ τύραννος. οὐδέποτ' οὐδεὶς τύραννος ἓξ μησί τινα ἔσφαξε· πυρετὸς δὲ καὶ ἐνιαυτῷ πολλάκις. ψόφος ἐστὶ ταῦτα πάντα, καὶ κόμπος κενῶν ὀνομάτων. qibus gemina habet & *l.* 4. *c.* 7. Qod avtem de morte istîc Marcus, de rebus qibusvis externis idem *infrà l.* 6. § 13. οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιοπιστότατα πράγματα φαντάζεται, ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν ἱστορίαν, ἐφ' ᾗ σεμνύνεται, περιαιρεῖν. Plutarch. *de exil.* τούτων (ὧν ἡ φύσις οὐδὲν ἔχει κακὸν, ἀλλὰ ὅλον καὶ πᾶν τὸ λυποῦν ἐκ κενῆς δόξης ἀναπέπλασται) δεῖ, καθάπερ τοῖς δεδοικόσι τὰ προσωπεῖα παιδίοις, ἐγγὺς καὶ ὑπὸ χεῖρα ποιοῦντες καὶ ἀναστρέφοντες ἐθίζομεν καταφρονεῖν, οὕτως ἐγγὺς ἁπτομένους καὶ συνερείδοντας τὸν λογισμὸν, τὸ σαθρὸν καὶ τὸ κενὸν καὶ τετραγῳδημένον ἀποκαλύπτειν. Senec. *ep.* 24. *Illud ante omnia memento, demere rebus tumultum, ac videre qid in qaqe re sit: scies nihil esse in istis terribile, nisi ipsum timorem. qod vides accidere pueris, hoc nobis qoqe majusculis pueris evenit. illi qos amant, qibus assveverunt, cum qibus ludunt, si personatos vident, expavescunt. Non hominibus tantùm, sed & rebus persona demenda est, & reddenda facies sua. Qid mihi gladios & ignes ostendis, & turbam carnificum circa te frementium? tolle istam pompam, sub qa lates, & stultos territas. mors es, qam nuper servus meus, qam ancilla contempsit. qid tu rursus mihi flagella & eculeos magno apparatu explicas? qid singulis articulis singula machinamenta, qibus extorqeantur, aptata, & mille alia instrumenta excarnificandi particulatim hominis? pone ista, qæ nos obstupefaciunt. jube conticescere gemitus, & exclamationes, & vocum inter lacerationem elisarum acerbitatem. nempe dolor est, qem podagricus ille contemnit, qem stomachicus ille in ipsis deliciis perfert, qem in puerperio puella perpetitur.* Et epist. 14. *Timetur inopia; timentur morbi; timentur qæ per vim potentioris eveniunt. ex his omnibus nihil magìs nos concutit, qàm qod ex aliena potentia impendet. magno enim strepitu & tumultu venit. naturalia mala, qæ retuli, inopiæ atqe morbi, silentio subeunt, nec oculis, nec avribus qidqam terroris incutiunt. ingens alterius mali pompa est: ferrum circa se & ignes habet, & catenas, & turbam ferarum, qam in viscera immittat humana. cogita hoc loco carcerem & cruces, & equleos, & uncum; & adactum per medium hominem, qi per os emergat, stipitem; & distracta in diversum actis curribus membra; illam tunicam alimentis ignium & illitam & intextam; qicqid aliud præter hæc, commenta sævitia est. non est itaqe mirum, si maximus hujus rei timor est, cujus & varietas magna, & apparatus terribilis est. nam qemadmodum plus agit tortor, qò plura instrumenta doloris exposuit; specie enim vincuntur, qi patientiâ restitissent: ità ex his, qæ animos nostros subigunt & domant, plus proficiunt, qæ habent qod ostendant. illæ pestes non minùs graves sunt; famem dico & sitim, & præcordiorum suppurationes, & febrem viscera ipsa torrentem. Sed latent. nihil habent, qod intentent, qod præferant. hæc, ut magna bella, aspectu paratúqe vicerunt.* Idem *qæst. nat. c.* 59. *Contemne mortem, & omnia, qæ ad mortem ducunt contempta sunt; sive illa bella sunt, sive navfragia, seu morsus ferarum, seu ruinarum subito lapsu procidentium pondera. numqid ampliùs facere possunt, qàm ut corpus ab anima resolvant? hæc nulla diligentia vitat, nulla felicitas domat, nulla potentia evincit.* Et *ibid. l. 6. c.* 32. *Qid ad me qàm sint magna, qibus pereo? ipsum perire non est magnum.* Vide *ad l.* 7. § 68.

Φύσεως ἔργον] Ità *l.* 11. § 34. φυσικὸν ἔργον. *l.* 4. § 5. φύσεως μυστήριον. Et *l.* 9. § 3. φυσικὸν ἐνέργημα. Senec. in *qæst. natur. l. 6. c.* 32. *Mors naturæ lex est: mors tributum, officiúmqe mortalium.*

Παιδίον ἐστί] Senec. *ep.* 110. *Talis est animorum nostrorum confusio, qalis Lucretio visa est:* (*l.* 2.)

Nam veluti pueri trepidant, atqe omnia cæcis
In tenebris metuunt: ità nos in luce timemus
[*Interdum, nihilo qæ sunt metuenda magìs, qàm*
Qæ pueri in tenebris pavitant, fingúntqe futura.]

Qid ergó? non omni puero stultiores sumus, qi in luce timemus? & *epist.* 36. *Deniqe finem faciam si hoc unum adjecero, nec infantes,* [fatuos. f.] *nec pueros, nec mente lapsos timere mortem: & esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad qam stultitia perducit.* Vide eundem suprà ex *epist.* 24. & *de Constant. c.* 4. *ad l.* 8. § 48. Vide & ad *l.* 4. § 3. ὡς ἀνήρ· Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Πρὸς ταῦτα ὑπὸ θεῶν εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἰσηγμένος, καὶ ἤδη τῶν ἀνδρὸς ἔργων ὀφείλων ἅπτεσθαι, τίτθας ἐπιποθεῖς καὶ μάμμην, καὶ κάμπτει σε καὶ ἀποθηλύνει κλαίοντα γυνάρια μωρά; οὕτως οὐδέποτε παύσῃ παιδίον ὢν νήπιον; οὐκ οἶδ' ὅτι ὁ τὰ παιδίου ποιῶν, ὅσῳ πρεσβύτερος, τοσούτῳ γελοιότερος; Vide *l.* 11. § 23. Idem *ib. c.* 19. οὕτω καὶ αὐξηθέντες φαινόμεθα παιδία. παῖς γὰρ ἐν μουσικοῖς, ὁ ἄμουσος· ἐν γραμματικοῖς, ὁ ἀγράμματος· ἐν βίῳ, ὁ ἀπαίδευτος.

Καὶ συμφέρειν αὐτῇ] qia scil. rerum natura rerum mutationibus istis constat; ut *sup.* § 3. Et sicut Musa rhetor, referente M. Senec. *præfat. controv. l.* 5. de nobis, *Mortibus vivimus*; ità mortibus mundus renovatur vigétqe, utì noster *lib.* 6. § 15.

Πῶς ἅπτεται θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ κατά τι αὐτοῦ μέρος] Pendent à superioribus ista; ut novam istinc sectiunculam ordiri nevtiqam sit consentaneum.

Hæc enim qæ ſeqantur, ex eorum ſunt numero, qæ Marcus nobis diligentiùs conſideranda in periocha iſta proponit: qâ nimirum parte homo Deum attingat, &c. neqe enim opus eſt, ut receptam cum Annot. Lugd. lectionem ſolicitemus, & *ἀντιφέροντες* legamus, *θεὸς ἀνθρώπῳ*. qanqam & Marcus *l.* 12. § 2. de Deo, *μόνῳ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων ἅπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ*, &c. Plut. *Numâ*, *οὐκ ἐφάπτεσθαι θεοῦ δυνατὸν ἄλλως ἢ νοήσει*. Dionyſius *ψευδοβολιμαῖος de divin. nomin. c.* 1. *Τοῖς ἀφθέγκτοις καὶ ἀγνώστοις ἀφθέγκτως καὶ ἀγνώστως συναπτόμεθα, κατὰ τὴν κρείττονα τῆς καθ' ἡμᾶς λογικῆς καὶ νοερᾶς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας ἕνωσιν.* Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 3. *Δύο ταῦτα ἐν τῇ γενέσει ἡμῶν ἐγκαταμέμικται, τὸ σῶμα μὲν, κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ γνώμη, κοινὸν πρὸς τοὺς θεούς.* De anima rationali Galen. in *hortator. c.* 2. *Ὦ, μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς.* Et *ibid. c.* 7. *Τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ἐπικοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις· τοῖς μὲν καθόσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθόσον θνητόν. βέλτιον οὖν ἐστὶ τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰσθανομένους, ἐπιμελήσασθαι παιδείας. ἧς τυχόντες, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν.* Porphyr. apud Evſeb. *præparat. Evangel. l.* 3. *c.* 9. *Ψυχὴ μὲν οὖν λογικὴ καὶ ἀθάνατος, καὶ νοῦς ἀπαθὴς ἐν ἀνθρώπου φύσει, ἥν μοι δοκεῖ λέγεσθαι εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἀποσώζειν θεοῦ, καθόσον ἄϋλος καὶ ἀσώματος, νοερά τε καὶ λογικὴ τὴν οὐσίαν συνέστηκεν, ἀρετῆς οὖσα καὶ σοφίας δεκτική.* Feſtivè Clem. *Strom. l.* 3. de homine; *Ἔοικεν δ' οἶμαι, Κενταύρῳ Θετταλικῷ πλάσματι, ἐκ λογικοῦ καὶ ἀλόγου συγκείμενος, ψυχῆς καὶ σώματος· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα, γῆν τε ἐργάζεται, καὶ σπεύδει εἰς γῆν. τέταται δὲ ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Θεὸν, ἥ γε διὰ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἀληθοῦς παιδευομένη.*

Καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ διικνῆται] Xyl. *præterea qomodo afficitur eo tactu pars illa.* Verùm verſionis rationem nullam dat, unde qid legerit ariolemur. M. Caſavb. legit *διαχέηται*· vertítqe, *qomodo pars ea afficitur, qando diffundi videtur.* addit & conjecturam alteram, legi poſſe, *ὅταν πῶς ἔχει ἢ διάκειται*, ut poſterius vocabulum ſit prioris *ἐξηγητικὸν*, vel à Marco ipſo, vel à gloſſematario aliqo. D. Boot. *ὅταν πῶς ἔχον διάκειται. qomodo ſe habeat & afficiatur pars iſta.* Ego malim, transpoſitis vocibus locíſqe ſuis redditis, qò ſenſus conſtet, *καὶ πῶς ἔχῃ ὅταν διικνῆται*, *qomodo ſe habeat anima, ubi permeaverit, ſive pertigerit*; ad Deum ipſum nimirum, vel ad locum eum, qicunqe ille tandem fuerit, ſibi diviniùs deſtinatum, poſtqam à corpore ſejuncta fuerit; *εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυνθεῖσα τόπον*, utì Æſchines in *Axiocho*. vel etiam cum Merico, *ὅταν διαχέηται*, ſed ſenſu diverſo; *ubi diffuſa & diſſipata fuerit*, corporis nimirum compage ſolutâ. Marcus lucem præfert, qi *l.* 4. § 21. *ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι μεταβάλλουσι καὶ χέονται*. Senec. *ep.* 88. *Innumerabiles ſunt qæſtiones de animo. unde ſit; qalis ſit; qando eſſe incipiat; qàm diu ſit; an aliunde aliò tranſeat, & domicilium mutet, ad alias animalium formas aliáſqe conjectus: annon ampliùs qàm ſemel ſerviat, & emiſſus vagetur in toto: utrùm corpus ſit, annon ſit; qid ſit facturus, cùm per nos aliqid facere deſierit: qomodo libertate ſuâ uſurus, cùm ex hac effugerit cavea: an obliviſcatur priorum, & illîc nôſſe ſe incipiat, cùm de corpore abductus in ſublime ſeceſſit.* Varias autem hac in parte Stoicorum ſententias (neqe enim ſatìs ipſis inter ſe conveniſſe videtur) apud Lipſium legas licet, *Phyſiolog. Stoic. l.* 3. *cap.* 14. Ambiguè noſter ubiqe ferè. Sed & Seneca, & Socrates ipſe; utì oſtendemus ad *lib.* 4. § 16. Salmaſ. interim titulum fuiſſe iſta ſuſpicatur tractatûs alicujus, qi jam perierit, inſeqentis.

§ 13. *Καὶ τὰ νέρθεν γᾶς, φησὶν, ἐρευνώμενος*] Pindari verba ſunt, à Socrate in Platonis *Theæteto* de genuino philoſopho uſurpata, cujus verba *infrà ad l.* 11. § 1. ſunt exhibenda. Uſurpârunt & poſt Socratem ex Platone Porphyr. *de abſtin. animal. l.* 1. Galen. *hortator. ad artes c.* 1. Clemens Alex. *Strom. l.* 5. Et ex Clem. Evſeb. *præpar. Evang. l.* 13. *c.* 13. Theodoret. *therap. l.* 12. Verùm aliter illi omnes qàm noſter iſtîc; qi non virtuti, ſed vitio dat, qòd iſtorum curioſi homines, vitæ mentíſqe ſuæ inſpiciendi ac diſcutiendi negligentiores exiſtant. Pari ferè modo artes illas, qæ *liberales* vulgò dicuntur, exagitat Seneca *epiſt.* 88. *Metiri me geometres docet latifundia. potiùs doceat, qomodo metiar, qantum homini ſit ſatis. Numerare docet me Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos. potiùs doceat, nihil ad rem pertinere iſtas computationes: non eſſe feliciorem, cujus patrimonium tabularios laſſat: imò qàm ſupervacua poſſideat, qi infeliciſſimus futurus eſt, ſi qantum habeat, per ſe computare cogatur. Qid mihi prodeſt ſcire agellum in partes dividere, ſi neſcio cum fratre dividere? qid prodeſt colligere ſubtiliter pedes jugeri, & comprehendere etiam ſiqid decempedam effugit, ſi triſtem me facit vicinus potens, & aliqid ex meo abradens? Doces me, qomodo nihil perdam ex finibus meis? at ego diſcere volo, qomodo totus hilaris amittam.* Et reverâ, ut Auguſt. *Confeſſ. l.* 5. *c.* 4. leviuſculè inflexus. *Dubitare ſtultum eſt, qin fidelis homo, qamvìs nec ſaltem ſeptentrionis gyros noverit, melior ſit, qàm menſor cæli, & numerator ſyderum, & penſor elementorum, & negligens ſui.* cùm ille, *tui*, dixerit, Deum allocutus.

Τὰ ἐν ταῖς τῶν πλησίον ψυχαῖς διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντος] Vel phyſiognomonas notat, qi ex indiciis externis de aliorum ingeniis conjecturam facere profitentur: vel innatum illud generi humano vitium perſtringit, qo in alienos affectus cordíſqe receſſus intimos induere ſeſe pleriqe geſtiunt; *curioſum genus ad cognoſcendam vitam alienam, deſidio-*

ſum

sum ad corrigendam suam, ut scitè Avg. *confess. l.* 10. *c.* 2.

Πρὸς μόνῳ τῷ ἔνδον] Opportunum itaqe hîc monitum illud Homericum *Odyss.* δ. *v.* 392.

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.
qem versum Socrates præ omnibus semper rebus sibi cordi esse dicebat, ut Gellius scripsit *noct. Attic. l.* 4. *c.* 6. eidémqe in ore crebrum fuisse, tradidit Demetrius Byzantius, utì Laërt. *l.* 2. qò à naturæ rerum aliarum physicâ speculatione abduceret homines ad ethicæ sive moralis philosophiæ studium, qâ animum cujusqe proprium discutiendi, dignoscendi, corrigendi, perpoliendi, modus methodúsqe commonstratur. qin & eo fine usurpatum, à Diogene, prodit Diocles apud Laërt. *l.* 6. in *Menedem. Cynic.* ab Aristippo, Evseb. *præpar. Evang. l.* 1. *c.* 5. Lavdant & Plutarch. in *præcept. Salub.* & *de Commun. notit. c.* 10. Sext. Empir. *de philosoph. l.* 1. *c.* 1. & *l.* 10. *c.* 1. Dio Prus. *orat.* 40. Optimè Plut. *de Curios.*

Τί τ' ἀλλότριον, ἄνθρωπε βασκανώτατε,
Κακὸν ὀξυδερκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις;
μετάθες ἔξωθεν, καὶ μετάστρεψον εἴσω τὴν πολυπραγμοσύνην.

Τῷ ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι] *Mentem* cujusqe nunc *dæmonem*, nunc & *Deum* dicit. Sic *l.* 3. § 3. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων. & § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα. & *l.* 5. § 27. ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν. & *ibid.* § 10. τὸν ἐμὸν θεὸν καὶ δαίμονα. & *l.* 3. § 5. ὁ ἐν σοὶ θεός. Plato in *Timæo:* Τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ κυριωτάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἴδους διανοεῖσθαι δεῖ τῇδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε τοῦτο. ὃ δή φαμεν οἰκεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν, ὡς ὄντας φυτὸν, οὐκ ἔγγειον, ἀλλ' οὐράνιον.

Καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν] Plato *Timæo* post superiora illa: Τὸν δὲ ἀεὶ θεραπεύοντα τὸ θεῖον, ἔχοντά τε αὐτὸν εὖ μάλα κεκοσμημένον τὸν δαίμονα ξύνοικον ἐν αὐτῷ, διαφερόντως εὐδαίμονα εἶναι. θεραπεία δὲ δὴ παντὶ παντὸς μία, τὰς οἰκείας ἑκάστῳ τροφὰς καὶ κινήσεις, ἀποδιδόναι· τῷ δ' ἐν ἡμῖν θείῳ ξυγγενεῖς εἰσι κινήσεις, αἱ τοῦ παντὸς διανοήσεις καὶ περιφοραί· Apul. *de Socrat. gen. Si qotidiana eorum æra dispungas, invenies in rationibus multa prodigè profusa, & in semet nihil, in sui, dico, dæmonis cultum.* Et Senec. *epist.* 41. *Sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorúmqe nostrorum observator & custos. hic prout à nobis tractatus est, ità nos ipse tractat.*

Καθαρὸν πάθους] τοῦτον κ. π. Svidas in Εἰκαῖον. qi & mox θεοῦ pro θεῶν. Affectus avtem Stoicos prorsùs sustulisse, nulli non notum.

Καὶ εἰκαιότητος] Εἰκαῖον, μάταιον, ἀνωφελές. Svid. adductis Marci verbis hisce.

Φίλα διὰ συγγένειαν] Eam nimirum, de qa superiùs § 1. Sed & *l.* 9. § 27. φύσει γὰρ φίλοι. Et *l.* 11. § 8. φύσει συγγενῆ καὶ φίλον.

Τρόπον τινὰ ἐλεεινά] Ità *l.* 7. § 26. *ubi qis in te peccaverit, cogita statim apud te, qid illud fuerit, qod bonum malúmve ratus, id culpæ admiserit:* τοῦτο γὰρ ἰδὼν ἐλεήσεις αὐτόν. *hoc enim perspecto, misereberis hominis,* qòd tali nimirum opinione imbutus sit. Et sunt reverâ improbi homines οἴκτου μᾶλλον ἢ φθόνου ἄξιοι, (contrà qàm de rebus suis Andocides *orat. de reditu.*) *miseratione potiùs qàm indignatione digni. Nam sicuti corporum langvor, ità vitiositas qidam est qasi morbus animorum. cùm itaqe ægros corpore minimè dignos odio, sed potiùs miseratione judicemus, multò magìs non inseqendi, sed miserandi sunt, qorum mentes omni langvore atrocior urget improbitas.* Boeth. *Consol. phil. l.* 4. *c.* 4. Et Hilar. *in Psal.* 118 § 7. *Sanctus qisqe cùm cæditur, non humilitatis suæ qi casus est, sed insolentiæ ejus qi cædit, miseretur: ut à vesano filio pater, ut ab amente ægroto medicus contumeliam passus, dolorem, non ex eo qod perpessus fuerit, sentit; sed ob id, qod ille qem sanum esse cuperet, injuriam sibi vesanus intulerit.* Libanius itidem *orat.* 12. Τὸν παραφρονοῦντα ἄνθρωπον, οὐ κολάζειν νόμος, ἀλλ' ἐλεεῖν, καὶ πειρᾶσθαι τέχνῃ τῇ τῶν ἰατρῶν ἐπανορθοῦν. οὐδεὶς δὲ τύπτει τὸν μαινόμενον, οὐδὲ ἔγκλημα νόσου ποιούμενος, τὴν νόσον κατηγορεῖ. Stoicis avtem improbi omnes amentes habentur. Ità Epictetus *dissert. l.* 1. *c.* 18. Πεπλάνηνται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. χαλεπαίνειν οὖν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; qasi diceret, istud potiùs. Et Marcus *l.* 7. § 25. δεῖ οὖν συγγινώσκειν· ignoscere oportet. Sed & *l* 1 § 15. τὸ συγγνωμονικὸν, à Maximo, qi & Stoicus ipse, didicisse se profitetur. Verùm cavtè istìc & cum restrictione aliqa, τρόπον τινὰ ἐλεεινὰ, id est, *modo qodam miseranda* dixit, nè in dogma Stoicum peccare videatur, qod statuit ἔλεον εἶναι πάθος, καὶ συστολὴν ἄλογον, *misericordiam esse ægritudinem sive perturbationem, contractionémqe animi, à ratione alienam.* itaqe τοὺς σοφοὺς ἐλεήμονας μὴ εἶναι· *Sapientes non esse misericordes.* Laërt. *lib.* 7. *in Zenone.* de qo & Lactant. *instit. lib.* 3. *c.* 22. *Illud satìs est ad coarguendum hominis errorem, qòd inter vitia & morbos misericordiam ponit.* Cicero *orat. pro Muren.* ex Zenonis sententia, *cujus inventorum æmuli sint Stoici, Neminem misericordem esse, nisi stultum & levem.* cùm Plato & Aristoteles contrà docuerint, *Viri boni esse misereri.* Qin & Evripid. contrà prorsus qàm Stoici, in *Antiopa* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἔνεστι δ' οἶκτος, ἀμαθίᾳ μὲν οὐδαμοῦ,
Σοφοῖσι δ' ἀνδρῶν. καὶ γὰρ οὐκ ἀζήμιον
Γνώμην ἐνεῖναι τοῖς σοφοῖς λίαν σοφήν.
Non imperiti motus est miserescere,

 Sed

Sed est viri sapientis, noxæq; imminet,
Cùm sapere sese qi putant: sapiunt nimis.

Et Senarius Græcus,

Ἀνδρὸς πονηροῦ σπλάγχνον οὐ μαλάσσεται.
Miserescere haud scit impii cordis rigor.

Nec incelebre, avt inscitum, Phocionis illud apud eundem, *tit.* 1. Οὔτε ἐξ ἱεροῦ βωμὸν, οὔτε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀφαιρετέον τὸν ἔλεον· *Nec è templo aram;* (ad qam miseris & vexatis receptus sit;) *nec ex vita humana tollendam misericordiam.* Istâ siqidem sublatâ, qod Plinius *l.* 7. *c.* 19. *Exit hic animi tenor aliqando in rigorem qendam torvitatémq; naturæ duram & inflexibilem, affectúsque humanos adimit.* Verùm Stoicorum dogma illud Seneca clarissimè explicat, *de clement. l.* 2. *c.* 4, 5. *Misericordiam plerique ut virtutem lavdant, & bonum hominem vocant misericordem: hæc avtem vitium animi est. Est enim vitium pusilli animi, ad speciem alienorum malorum succidentis. itaqe pessimo cuiqe familiarissima est.* Et mox: *Misericordia est ægritudo, ob alienarum miseriarum speciem. ægritudo avtem in sapientem virum non cadit.* Deniq; *c.* 6. *Misericordia vitium est animorum, nimis miseriæ faventium: qam siqis à sapiente exigit, propè est, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Porrò ista, qia durius asperiúsqe dicta videri poterant, mitigare conatur idem *ibidem,* ubi subjicit, *c.* 5. & 6. *Sapiens ergò non miseretur; qia & sine miseria animi non fit. Cæterùm omnia, qæ qi miserentur, dolentes facerent, hic libens & alacri vultu faciet. Succurret alienis lacrymis, non accedet: dabit manum navfrago, exuli hospitium, egenti stipem: donabit lacrymis maternis filium, & catenas solvi jubebit, & ludo eximet; & cadaver etiam noxium sepeliet. at faciet ista tranqillâ mente, vultu suo. Ergò non miserebitur sapiens, sed succurret, sed proderit, in commune avxilium natus ac publicum bonum, &c.* Itaq; Plut. *de tranqill.* Ἔνιοι τῶν φιλοσόφων καὶ τὸν ἔλεον ψέγουσι πρὸς ἀτυχοῦντας ἀνθρώπους γινόμενον, ὡς καλοῦ τοῦ βοηθεῖν, οὐ συναλγεῖν καὶ συνενδιδόναι τοῖς πλησίον ὄντος· ὃ δὲ μεῖζόν ἐστιν, οὐδὲ αὐτῶν ἁμαρτανόντων καὶ διακειμένων φαύλως τὸ ἦθος αἰσθανομένους ἀθυμεῖν καὶ δυσφορεῖν ἐῶσιν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἄνευ λύπης τὴν κακίαν. Scilicet talem volunt esse sapientis affectum, qalem nostri *misericordiam divinam* prædicant. Qi, ut avtor libri *de patient.* sub Avgustini nomine, sive Hugo is de S°. Victore, sive alius qis est, *c.* 1. *Zelat sine aliqa molestia, irascitur sine aliqa perturbatione, miseretur sine aliqo dolore, patiens est sine ulla passione. Si, tanqam nostra, illa cogitamus, in illo nulla sunt.* Videatur Anselm. *prosolog. c.* 8. & Thom. Aqin. *summ. l.* 1. *q.* 21. *a.* 3. Qin & Avg. ipse *de morib. Eccles. Cathol. l.* 1. *c.* 27. *Qare illa omnia, qibus hujuscemodi malis incommodisve resistitur, qi officiosè atqe humaniter præbent, misericordes vocantur, etiamsi sapientes usqe adeò sint, ut jam nullo animi dolore turbentur. nam qis ignoret ex eo appellatam esse misericordiam, qòd miserum cor faciat condolentis alieno malo?* Qanqam reverâ *misericordia* potiùs dicta, qòd cordi sit *aliena miseria.* Zanch. *de natur. Dei, l.* 4. *c.* 4. *q.* 1. Verùm pergit Avg. *Et qis non concedat ab omni miseria liberum esse debere sapientem, cùm subvenit inopi, cùm vestit nudum, cùm peregrinum tecto excipit, cùm oppressum liberat, cùm deniqe humanitatem suam usqe ad sepulturam porrigit mortuorum? etiamsi id faciat mente tranqillâ, nullis aculeis doloris instinctus, sed adductus officio bonitatis, misericors tamen vocandus est. huic enim nihil obest nomen, cùm absit miseria.* Verùm & ea Græco vocabulo abest. qod & Zanchius observavit. itaqe de nomine tantùm controversia est. Veruntamen mox Stoicos obliqè perstringens, qibuscum tamen de re ipsa consentire planè videtur; *Stulti verò,* inqit, *cùm misericordiam qasi vitium devitant, qia officio satis moveri neqeunt, si nec perturbatione commoventur, congelascunt potiùs rigore inhumanitatis, qàm rationis tranqillitate serenantur. Itaque multò prudentiùs Deus etiam ipse misericors dicitur: qi qemadmodum dicatur, restat intelligere iis, qi sese idoneos religione studióq; præstiterint.* Vides, uti Senecæ gemina ferè, qoad sensum, loqatur; de vocabuli usu duntaxat Senecæ nevtiqam concedens. Nam qod *retract. l.* 1. *c.* 7. de sapientibus qod hîc dictum est, *non sic accipiendum* monet, *qasi definierit, in hac vita esse tales sapientes, qandoqidem non, cùm sint; sed etiamsi sint, dixerit.* Nec hoc à Stoico dogmate abhorrere prorsus videtur, qi, *qis sapiens sit, avt fuerit,* inqit Cicero *Academ. l.* 4. *nec ipsi solent dicere.* qiqe *sapientem,* vel sapientis ideam potiùs, *talem nobis delineant, qalem nemo mortalis est unqam consecutus,* ut idem de amicit. Ἔστι γὰρ σοφὸς οὐδαμοῦ γῆς, οὐδὲ γέγονεν, ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 13. Qanqam avdentiùs Senec. *de sapient. constant. c.* 7. *Non est, qod dicas, ità ut solet, hunc sapientem nostrum nusqam inveniri. non fingimus istud humani ingenii vanum decus, nec ingentem imaginem falsæ virtutis concipimus, sed qalem confirmamus, exhibuimus & exhibemus.* Non te certè, Seneca; qod & ipse alibi fateris. Ad veritatem propiùs accessere illi, qi (Stobæo referente *collectan. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8.) κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους σοφόν τινα γεγονέναι νομίζουσι· hoc est, *primis temporibus,* ante lapsum nimirum primævum, *sapientem existimant qendam extitisse.* Verùm hæc utcunqe se habeant, patet hinc interim, cur noster istîc oratione suspensâ usus, τρόπον τινα, non ἁπλῶς, ἐλεεινὰ dixerit.

Δι' ἄγνοιαν] Vide *supr.* § 1. & *l.* 11. § 18. Polyb. *hist.* 12. Δεῖ τοῖς μὲν κατ' ἄγνοιαν παραπαίουσι, διδόναι συγγνώμην· τοῖς δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἀκαταλλάκτως ἔχειν. Sic Pers. *Sat.* 3.

—caret culpâ, nescit qid perdat.—

Verùm

Verùm in istis distinctiones qasdam adhibet Aristotel. *Ethic. l.* 3. *c.* 1. primò siqidem distingvit περὶ τῆς ἀγνοίας. Ἀγνοεῖ μὲν ἂν πᾶς ὁ μοχθηρὸς, ἃ δεῖ πράττειν, καὶ ὧν δὴ ἀφεκτέον· καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν ἄδικοι καὶ ὅλως κακοὶ γίνονται. τὸ δ᾽ ἀκούσιον βούλεται λέγεσθαι, οὐκ εἴ τις ἀγνοεῖ τὸ συμφέρον· οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια, αἰτία τοῦ ἀκουσίου, ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας. οὐδ᾽ ἡ καθόλου· ψέγονται γὰρ διά γε ταύτην· ἀλλ᾽ ἡ καθ᾽ ἕκαστα, ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεος καὶ συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν, ἀκουσίως πράττει. Secundò distingvit inter τὸ δι᾽ ἄγνοιαν, καὶ τὸ ἀγνοοῦντα πράττειν. Ἕτερον δ᾽, inqit, ἔοικε καὶ τὸ δι᾽ ἄγνοιαν πράττειν, τοῦ ἀγνοοῦντα πράττειν. ὁ γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος, οὐ δοκεῖ δι᾽ ἄγνοιαν πράττειν, ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων· οὐκ εἰδὼς δ᾽, ἀλλ᾽ ἀγνοῶν. Clemens Marco σύμψηφος plane *Strom. l.* 4. Κἂν μισῶσι τὸν ἐκλεκτόν τινες, οἶδεν ἐστὶ τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν, οἰκτείρων τῆς ἀμαθίας τὴν γνώμην αὐτῶν. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Τί χαλεπαίνεις αὐτῇ, ὅτι πεπλάνηται ταλαίπωρος περὶ τῶν μεγίστων; οὐχὶ δ᾽ ἐλεεῖς ἄρα μᾶλλον ἐλεεῖς, ὡς τοὺς τυφλοὺς ἐλεοῦμεν, ὡς τοὺς χωλοὺς, οὕτω τοὺς τὰ κυριώτατα τετυφλωμένους καὶ ἀποκεχωλωμένους; Obiter monendum, apud Svidam hinc restitui posse vocem ἐλεεινά, qæ periochen istam recitanti in Δαίμων, excidit; sicut & in seqentibus negativa.

Οὐκ ἐλάττων ἡ πήρωσις αὕτη] qâ laborant ii, qos πεπηρωμένους πρὸς ἀρετὴν Philosophus dixit, *Ethic. l.* 1. *c.* 9. Hæc est illa sive πήρωσις sive τυφλότης, non corporis, sed *mentis cæcitas*, de qâ & noster *infrà l.* 4. § 23. τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι· qam & sacra pagina passim tangit. Esai. *c.* 6. *v.* 9, 10. & *c.* 42. *v.* 18, 19. Matth. *c.* 13. *v.* 13, 15. & *c.* 15. *v.* 14. Joan. *c.* 9. *v.* 39, 40. & *c.* 12. *v.* 40. Luc. *Act. c.* 28. *v.* 26, 27. Pavl. *ad Ephes. c.* 4. *v.* 18. Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. Joan. *Apoc. c.* 3. *v.* 17. Eam Marcus non immeritò corporeâ illâ nihilo minorem, imò majorem deteriorémq; multò, pronunciat. Καὶ γὰρ ἔτι, τὸ κυριώτατον τῶν ἐν αὐτοῖς, διάνοιαν πεπήρωνται, ἧς βαθὺ ὄντως ἀφροσύνη κατέχει. Philo *de provident.* apud Evseb. *præpar. Evang. l.* 8. *c.* 14. Ἄγνοια δ᾽ χαλεπωτέραν τῆς ἐν τῷ σώματι πήρωσιν ἐπιφέρουσα τῇ ψυχῇ, πάντων ἁμαρτημάτων αἰτία γίνεται. Idem *de ebriet.* Epictetus etiam *dissert. l.* 1. *c.* 18. ubi eandem, qam Marcus hîc, cavsam agit: Ἀλλ᾽ ἐκεῖνον τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ἀποτετυφλωμένον, οὐ τὴν ὄψιν τὴν διακριτικὴν τῶν λευκῶν καὶ μελάνων, ἀλλὰ τὴν γνώμην τὴν διακριτικὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν μὴ ἀπολλύναι. πῶς ἀπάνθρωπον τοῦτο; καὶ ἐκείνῳ ὅμοιον· τοῦτον οὖν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύναι, καὶ τὸν κωφόν; μεγίστη γὰρ βλάβη ἡ τῶν μεγίστων. Flaccus *l.* 1. *epist.* 10.

Non qi Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aqinatem potantia vellera fucum,
Certiùs accipiet damnum, propiúsve medullis;
Qàm qi non poterit verum distingvere falso.

Contrà Antonius Didymum ob cæcitatem corpoream tristiùs pavlò se habentem, cùm tamen mentis acumine cumprimis polleret, *Miror*, ait, *prudentem virum ejus rei dolere damno, qam formicæ & muscæ & culices habent; & non lætari illius possessione, qam Sancti soli & Apostoli meruerunt. Ex qo pervides*, (Hieronymi sunt *ad Castrutium*) *qod multò melius sit spiritu videre, qàm carne; & illos oculos possidere, in qos peccati festuca non possit incidere.* Vide *l.* 3. § 14.

§ 14. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται] Corrupta ista esse monitu nihil opus. corrigere forsan havd ità proclive fuerit. Svidas in Ἀκέραιον (pro qo tamen, Ἀκαριαῖον substituendum esse liqet) sic habet: Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὕτως ἀκαριαῖον φαίνεται. Qid si legerimus? Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὖν ἴσον. καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. ab avtoris mente certè ista nevtiqam discedunt: hoc enim vult; *Nihil refert, vitam qis diutissimè protrahat, an brevissimè defungatur. idem siqidem prorsus est, qod uterqe istorum tum superando vivit, tum moriendo amittit; atqe idipsum punctum temporis insecabile duntaxat. qum enim tempus præsens idem utriqe sit, nec amitti possit nisi qod in præsentiarum habetur; idem necesse est id sit, qod uterqe moriendo amittit. Illud avtem est insecabile qiddam. & hoc igitur.* Ità *l.* 12. § 26. Τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει. Communicavi conjecturam hanc meam viro clariss. D. Salmasio, qi de aliis locis reqisitus, pro liberalitate sua, & de isto sententiam suam responso inseruit. cui probari cùm videam, non jam ampliùs pro mera conjectura habeo.

Εἰς ταὐτὸ οὖν καθίσταται] Ità *l.* 9. § 33. Καὶ ὁ ἐσχατογήρως ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ. Sen. *qæst. nat. l.* 6. *c.* 32. *Hæc omnia feres constanter, si cogitaveris nihil interesse inter exiguum tempus & longum. horæ sunt qas perdimus. puta dies esse, puta menses, puta annos: perdimus illos, nempe perituros. qid, oro te, refert, num perveniam ad illos? fluit tempus, & avidissimos sui deserit. nec qod futurum est, meum est, nec qod fuit: in puncto fugientis temporis pendeo: & magni est modicum fuisse. eleganter Lælius ille sapiens dicenti cuidam, Sexaginta annos habeo: Hos, inqit, dicis sexaginta, qos non habes? nè ex hoc qidem intelligimus incomprehensibilis vitæ conditionem & sortem temporis semper alieni, qòd annos annumeramus amissos.* Qæ postrema favere possent superioris clavsulæ lectioni vulgatæ, qam Mer. Casavb. etiam admisit, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· ut *tempus præteritum, qod jam amis-*

ſum eſt, inæqale eſſe concedatur, cùm longius his, illis brevius extiterit: ſi id Marci illatio ullo modo pateretur. Verùm is illud tantùm amitti, qod habetur, contendit: & utrumq; *inſecabile* eſſe concludit, & qod amittitur & qod habetur.

Ἀκαρεαῖον] *Infrà* § 17. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ χρόνος στιγμή. & *l.* 3. § 10. Μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκαρεαῖον· τὰ δ' ἄλλα ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *Singuli tantùm dies, & hi per momenta præſentes ſunt.* & *ibid. In tria tempora vita dividitur; qod eſt, qod fuit, qod futurum eſt. Ex his qod agimus breve eſt, qod egimus certum, qod acturi ſumus dubium.* Et in hoc igitur ſenſu verum eſt, qod Poeta neſcio qis, apud eundem. *ibid. c.* 2.

Exigua pars eſt vitæ, qam nos vivimus.

qod eſſe ex Menandri *plocio* traductum, unde iſtud Stobæo *tom.* 2 *tit.* 108. lavdatur,

Μικρόν τι τὸ βίου καὶ στενὸν ζῶμεν χρόνον,

docet Janus Rutgerſius *Var. lect. l.* 4. *c.* 17.

Ὃ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο] Hinc proverbialia illa, Plavt. *Aſinar. act.* 1 *ſcen.* 1. *v.* 79. —— *maximas nugas agis.*

Nudo detrahere veſtimenta me jubes.

Tune ego defravdem, cui ipſi nihil eſt in manu?

Apul. *fabul. Mileſ. l.* 1. *Qid viatori de ſumma pavperie latrones a ferre poſſunt? an ignoras, inepte, nudum nec à decem paleſtritis deſpoliari poſſe?* Joannes ille oris avrei *in Matth. homil.* 83. *nec à centum.* Ἢ οὐκ ἀκούεις, inqit, τῆς παροιμίας λεγούσης, ὅτι τὸν πένητα καὶ γυμνὸν οὐδὲ ἑκατὸν ὁμοῦ συνελθόντες δύνανται ἀποδῦσαί ποτε.

Πάντα ἐξ ἀϊδίου ὁμοειδῆ] Ità *l.* 6. § 37. Πάντα ὁμογενῆ καὶ ὁμοειδῆ. & § 46. ἀεὶ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ὁμοειδές. & *l.* 9. § 35. ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. & *l.* 7. § 1. πάντα συνήθη, καὶ οὐδὲν καινόν. & *l.* 12. § 26. πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως ἀεὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται. Idem tractat argumentum & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 27. Lucret. *l.* 3.

—— *eadem ſunt omnia ſemper.*

Ἀνακυκλούμενα] Sic *l.* 9. § 28. Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Ariſtot. *Phyſic. l.* 4. *c.* 14. & *Problem. l.* 17. *q.* 3. Καθάπερ φασί, κύκλον εἶναι τὰ ἀνθρώπινα. qo loco & Alcmæonis illud feſtivum commemoratur, τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦτο ἀπόλλυσθαι, ὅτι οὐ δύνανται τὴν ἀρχὴν τῷ τέλει προσάψαι· hoc eſt, ἐπανακάμπτειν πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, καὶ συνεχὲς ποιεῖν. itaqe *circulationem* iſtam intelligendam de rebus, non numero, ſed ſpecie iiſdem recurrentibus. & Plato *Timæo:* τοῦτο ἅμα πᾶν, οἷον τροχοῦ περιαγομένου, γίγνεται. Senec. *epiſt.* 24. *Nullius rei finis eſt: ſed in orbem nexa ſunt omnia: fugiunt ac ſeqũtur. diem nox premit, dies noctem: æſtas in autumnum deſinit, autumno hyems inſtat, qæ vere compeſcitur. omnia tranſeunt, ut revertantur. Velut in orbe aut pilâ, motu ordo mutatur, & qæ ſeqebantur præcedunt, & qæ occidebant oriuntur; omnia, qomodocunqe ierint, in idem revertuntur.* Idem *de benef. l.* 5. *c.* 8. Tertull. *de reſurr c.* 12. pòſt ſuperiùs exhibita *ad* § 3. *Totus hic orbis revolubilis rerum,* &c. Tacit. *annal. l.* 3. *Rebus cunctis ineſt qidam velut orbis.* Et Avrel. Victor. in *Avrelian. Cuncta in orbis modum verti: nihilqe accidere, qod rurſum naturæ vis ferre neqeat ævi ſpatio.* ità reſtituit ſententiam optimam, peſſimè habitam Cl. Salmaſius *ad Spart. Sever.* Sophocl. *Trachin.* Ἐπὶ πῆμα καὶ χαρὰ πᾶσι κυκλοῦσιν, οἷον ἄρκτου στροφάδες κέλευθοι. Et Ariſtot. *Ethic. l.* 1. *c.* 10. Τὰς τύχας πολλάκις ἀνακυκλεῖσθαι περὶ τοὺς αὐτούς.

Οὐδὲν διαφέρει] *Nihil,* inqit, *refert per breve aliqod temporis ſpatium, an in perpetuum iſta videris.* qare? qia nimirum, ut *l.* 6. § 36. Ὁ τὰ νῦν ἰδών, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ ἀϊδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται. πάντα γὰρ ὁμογενῆ καὶ ὁμοειδῆ. Ità *l.* 9. § 37. Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἱστορῆσαι. & *l.* 12. § 35. Τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλέονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ, οὐδὲν διαφέρει. Ità qod Senec. *ep.* 101: *Nihil intereſt inter diem & ſeculum.* Vide & *l.* 3. § 7. & *l.* 7. § 49. Menander *ſuppoſititio,* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

—— τοῦτον εὐτυχέστατον λέγω,
Ὅστις θεωρήσας ἀλύπως, Παρμένων,
Τὰ σεμνὰ ταῦτ' ἀπῆλθεν, ὅθεν ἦλθεν ταχύ·
Τὸν ἥλιον, τὸν κοινὸν ἀστέρ', ὕδωρ, νέφη,
Πῦρ. ταῦτα κἂν ἑκατὸν ἔτη βιώσεται,
Ὄψει παρόντα· κἂν ἐνιαυτοὺς σφόδρ' ὀλίγους,
Σεμνότερα τούτων ἕτερα οὐκ ὄψει ποτέ.

i. e. vertente Grotio,

—— *hunc credo feliciſsimum,*
Qi cùm ſpectàrit, Parmeno, placidè Deûm
Auguſta dona, redit citò unde venerat:
Jubar, inqam, ſolis publicum, nubes, aqas,
Ignem. namqe annos qamvis centum vixerit,
Eadem videbit: ſitq; licèt ævi brevis,
Tamen iſtis nihil eſt conſpicari pulcrius.

Ità Epictet. *l.* 2 *c.* 16. conqerenti exuli qòd Athenas non videret: Πότε οὖν Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν; τάλας, οὐκ ἀρκεῖ σοι, ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης;

Ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος] Deprehenditur vox eadem hæc *l.* 3. § 10. de qa liceat mihi bona cum venia diſſentire ab Henr. Stephano, licèt rerum Græcarum peritiſſimo; qi τεθνήξομαι vult eſſe *futurum ſecundum,* ſive *paulò pòſt futurum,* ut Grammatici vulgò nuncupant, à θνήσκω: eóſqe notat, qi thema fingunt inavditum, τεθνήσκομαι nimirum, cujus futurum ſit τεθνήξομαι. Qum tamen nevtrum horum neceſſarium ſit ad vocabuli iſtius analogiam ſtatuendam.

dam. Siqidem, ut monet Evstathius *ad Iliad. μ. more Syracusanis familiari, ex præteritis præsentia sæpenumero formantur.* Sic κέκληγα κεκλήγω, πέπληγα πεπλήγω, ἕστηκα ἑστήκω, τέθνηκα τεθνήκω. Sicut ergò ἑστήκω ἑστήξω, & in media voce, ἑστήξομαι. Unde Sopater *epist. ad Hemeter.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Τίς οὖν οὕτω κατὰ Σιμωνίδου λόγον τετράγωνος, ὃς κατὰ πᾶσαν τύχην καὶ περιστάσιν μετάστασιν ἀσφαλῶς ἑστήξεται; & Marcus *l.* 10. § 36. οὐδείς ἐστιν οὕτως εὔποτμος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστήξονταί τινες ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Ità τεθνήκω τεθνήξω. Unde Marcus *l.* 7. § 22. ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε. (ut τεθνήξω illud in Aristoph. *Acharn.* cur sit Stephano suspectum, nihil ampliùs existat. qod & apud Svidam avtor innominatus.

Τοῖς δὲ ἐπιτείνει φόβον, ὡς αὐτίκα τεθνήξοντες.] Et in voce media τεθνήξομαι. *l.* 4. § 37. Ἤδη τεθνήξῃ. Et *ibid.* § 47. Εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι αὔριον τεθνήξῃ. unde participium τεθνηξόμενος, qo noster etiam non semel usus est. Clemens *Strom. l.* 4. Ὑπακούων ταῖς ἐντολαῖς βιώσεταί τε, καὶ ἐὰν δέῃ, τεθνήξεται· ὅσῳ ἂν εἴη διὰ θανάτου ζωοποιηθῆναι. Qod & Tatian *adv. Græc.* τοῦτον μόνον (Deum vult) ἀρνεῖσθαι κελευόμενος, οὐ πείθομαι, τεθνήξομαι δὲ μᾶλλον. Lucian. *Antholog. l.* 1. *c.* 12.

Ὡς τεθνηξόμενος, τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε·
Ὡς δὲ βιωσόμενος, φείδεο σῶν κτεάνων.

§ 15. Πᾶν ὑπόληψις] Et πάντα ὑπόληψις. Nihil istis apud nostrum crebriùs occurrit. ità *l.* 12. § 8. 22. 26. & *l.* 4. § 3. Ὁ βίος ὑπόληψις. & *l.* 3. § 9. Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν. Senec. *epist.* 78. *Omnia ex opinione suspensa sunt.--tam miser est qisqe, qàm credit.* Vide *ad l.* 8. § 47.

Δῆλα] δηλοῖ, forsan; *ostendunt, probant hoc.* Ità de Marco nostro Herodianus: δηλοῖ δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ, ἢ γραφέντα. Mendum par apud Theophr. tollas licet, *de causs. plant. l.* 6. *c.* 27. Τὸ φυτὸν τοῦτο ξηρὸν μᾶλλον τῶν ἄλλων. δῆλον (leg. δηλοῖ) δὲ ἥ τε ξενοφυλλία, καὶ ἡ μικροκαρπία, καὶ ἡ χρόα τοῦ καρποῦ. πάντα γὰρ ταῦτα ξηρότητος.

Τὰ πρὸς τὸν κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα] De *Monimo* Cynico Diogenis ac Cratetis Sectatore, Laërt. *l.* 6. qænam avtem vel ad istum vel adversùs istum scripta (ità enim verba, prout habentur, sonant) Marcus hîc respexerit, mihi tam incertum est, qàm qod est incertissimum. M. Casavboni interim sententiam hactenùs probo, ut Monimi ipsius scripta designari existimem. non tamen ut in eis per *dialogismum* sub aliena persona istud Monimo dictum dicatur, cùm Monimi ipsius dogma fuerit. Itaqe legendum literulâ unicâ immutatâ, τὰ πρὸς τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα, *qæ à Monimo Cynico dicta sunt.* neqe enim est, qod de Syntaxi ambigat qisqam, cùm familiaris admodum ea sit. Sic enim, præter Herodianum superiùs adductum, Homerus *Iliad. α. v.* 159.

Τιμὴν ἀρνύμενοι—
Πρὸς Τρώων.---

id est, παρὰ τῶν Τρώων. *Schol. Pœnas sumentes, vel exigentes, à Trojanis.* Et *Odyss. ζ'. v.* 207.

—πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες.
Omnes enim à Jove sunt.

Et Clemens *Strom. l.* 1. κολάζονται πρὸς τοῦ νόμου οἱ τούτων αἴτιοι. *Horum avtores à lege puniuntur.* Et Sophocles,

--ἐπαίνου τεύξεται πρὸς γοῦν ἐμοῦ.
--*à me certè laudem feret.*

Et apud Tragicum Cassandra, referente Plutarcho in *præcept. polit.*

Καὶ πρὸς παθόντων, κἂν χαχοῖσι κειμένων
Σοφὴ κέκλημαι· πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι.
Ab his, qi in ipsa inciderunt jam mala,
Sapiens perhibeor: mala nondum expertis, furens.

Cæterùm ad Pyrrhonios sive Scepticos inclinâsse Monimus videtur. qanqam enim admittere illum in familiam istam Sextus Empiricus renuit; idem tamen inter τοὺς τὸ κριτήριον ἀνελόντας· id est, *eos qi veritatis dijudicandæ medium certum sustulerint,* Monimum Canem recenset, *lib.* 1. *adv. Logic. c.* 2. cúmqe asserit, τῇ σκιαγραφίᾳ ἀπεικάσαι τὰ ὄντα, τοῖς τε κατὰ ὕπνους ἢ μανίαν προσπίπτουσι ταῦτα ὁμοιῶσαι· id est, *ea qæ sunt, picturæ adumbratæ contulisse, nostras eorundem perceptiones, eis qæ dormientibus avt mente captis se ingerunt, geminas prorsùs censuisse.* Qin & dogma ejus qod fuerit, clariùs indicat avtor idem *adv. eosd. l.* 2. *c.* 1. Μόνιμος ὁ Κύων τῦφον εἶπε τὰ πάντα· ὅπερ οἴησίς ἐστι τῶν οὐκ ὄντων, ὡς ὄντων. *Monimus Canis typhum esse dixit omnia.* (nam Hervetus cur *typhonem* pro *typho* substitueret, nihil erat) *id est avtem opinio eorum qæ non sunt, ac si essent revera.* qod aliis verbis Xenophanes dixit ab eodem *loco superiore*, & *Pyrrhon. hypotyp. l.* 2. *c.* 4. adductus.

Αὐτὰρ ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.
Certi aliqid nemo novit; sed opinio cuncta est.

nec immeritò vana opinio *typhi* nomine nuncupata est. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῆς γνώσεως φυσιοῖ· καὶ τύφου ἐμπίπλησιν· ut Clem. *Strom. l.* 1. ex Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 8. *v.* 1, 2. Lucem hinc obiter claram medelámqe dabimus certissimam Menandri verbis à Laërtio ex *Eqisone* (non ex *Citharista*, qod frustra Cl. Casavb. ariolatus est) adductis, qæ viros insignes inaniter hactenùs torserunt. Ea in Laërtii codicibus ità exhibentur:

Τὸ γὰρ ὑποληφθὲν τῦφον εἶναι πᾶν ἔφη.

Qod Ambros. Camald. vertit;

Nam cuncta fastum dixit esse cætera.

præter peram, scil. *avt tres etiam*, qas habere dixerat, *peras.* Verùm id seriem orationis non pati cùm adverteret

verteret Grotius in *excerpt.* is hoc modo definxit:

Τὸ γὰρ ὑπολειφθὲν τυφλὸν εἶναι πᾶν ἔφη.

ac si mens esset;

Cæcum esse dixit omne qod præsumitur.

& tanqam *Lavernionem* perstrictum vult à Comico philosophum. Ac felici qidem in priore vocabulo conjecturâ usus est: τῦφον in τυφλὸν qòd mutavit, fefellit divinatio. Legendum ergò Sexto præeunte,

Τὸ γὰρ ὑπολειφθὲν τῦφον εἶναι πᾶν ἔφη.

Typhum esse dixit omne qod præsumimus.

id est, *opinionem meram certitudinis inanem.* nec aliud ferè, verba si spectemus, Marcus hìc. πᾶν ὑπόληψις. nam mentem si attendimus, aliud planè. Qæri igitur potest qomodo Marco cum Monimo, Stoico cum Sceptico convenire qeat: cùm certitudinem nulla secta avt exertiùs professa sit, avt enixiùs propugnaverit, qàm Zenonia & Chrysippea. Verùm hoc vult Marcus, ea, qæ à Monimo sunt adhibita ad dogma suum de *opinione mera* statuminandum, ostendere simul, multum imò totum ferè in hoc consistere, qibusnam qisqe opinionibus imbutus fuerit. Vide *infr.* § 17. ὄνειρος καὶ τῦφος.

Ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόστιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται] *Si qis qod ab illo suaviter ac jucundè dictum est, eatenùs amplectatur, qatenus est veritati consentaneum.* Qod ideò dictum, qia Monimus, Laërtio teste, γέγραφε παίγνια σπουδῇ λεληθυίᾳ μεμιγμένα, id est, *ludicra qædam scripsit, qibus seria subessent.* Id qod & de Socrate Galen. *de usu part. l.* 1. *c.* Αὕτη γὰρ ἡ Σωκράτους μοῦσα, μιγνύειν ἀεὶ τὴν σπουδὴν ἐν μέρει παιδιᾶς. Qin & de Diogene in *Cynismo* Julian. Imper. Μὴ τοιοῦτόν τι πάθωμεν, ὅσα ἔπαιξε, ταῦτα αὐτὸν ἐσπουδακέναι νομίσαντες· ἔστι μὲν γάρ τι καὶ ἐν ἐκείνοις οὐκ ἄχρηστον. Senec. *epist.* 58. ubi de ideis Platonicis disseruerat; *Qid, inqis, ista subtilitas mihi proderit? Si me interrogas; nihil. Sed qemadmodum ille cælator oculos diu intentos ac fatigatos remittit, &, ut dici solet, pascit: sic nos animum aliqando debemus relaxare, & qibusdam oblectamentis reficere. Sed ipsa oblectamenta opera sint: ex his qoqe, si observaveris, sumes qod fieri possit salutare. hoc ego facere soleo: ex omni natione, etiamsi à philosophia longissimè aversa est, eruere aliqid conor, & utile efficere.* cur avtem τὸ ἡδὺ loco τοῦ νόστιμον legi voluerit Annot. Lugd. nullus assequor; præsertim cùm τὸ νόστιμον ductâ à reditûs ad suos jucunditate metaphorâ idem significare agnoscat.

§ 16. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ ψυχή.] ità *supr.* § 6. Ὑβρίζεις, ὑβρίζεις αὐτήν, ὦ ψυχή.

Ἀπόστημα καὶ οἷον φῦμα τοῦ κόσμου] Ità *l.* 4. § 23. ἀπόστημα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου. Eum, qi vel sorti suæ ab universi Domino assignatæ non acqiescit, vel hominem aliqem sibi congenerem aversatur, *apostemati* sive *abscessui* confert. Galen *therapeutic. ad Glavcon. l.* 2. Ἀποστήματα vocant Medici τὰς διαθέσεις ἐκείνας, ἐν αἷς ἀλλήλων ἀφίσταται τὰ πρότερον ἀλλήλων ψαύοντα σώματα. Φύματα verò idem ad *Epidem. l.* 6. definit, τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους τοὺς ἄνευ τῆς ἔξωθεν αἰτίας γινομένους· μάλιστα δὲ τοὺς πρὸς τὸν ἐκτὸς τόπον ἐπειγομένους· ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων sic dictos. licentiùs tamen ista qandoqe sumuntur: & τὸ φῦμα ἀντὶ τοῦ ἀποστήματος usurpatur. hinc in historia illa celebri sive Promethei Thessali, ut Plut. *de adul.* & Simplic. *in Aristot. Physic. l.* 2. sive Jasonis Pheræi, ut Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. Et Valer. Max. *l.* 1. *c.* 8. (nam Phaleræum perperàm exhibent codices Pliniani *l.* 7. *c.* 50.) qod Græci illi φῦμα, Latini *vomicam, tuber* dixit Sen. *de benef. l.* 2. *c.* 19. prout & Celsus φύματα *tubercula* vertit, *l.* 5. *c.* 18. § 13, 16, 17.

Ἧς ἐν μέρει] Vide *sup.* ad § 9.

Ἐπ᾽ οὐδένα σκοπὸν] Vide *supr.* ad § 7. & *ad l.* 10. § 36. Basil. Cæsar. *orat.* 24. Καί τοι τινὰ ἔχει λόγον, κυβερνήτην μὲν οὐκ εἰκῇ τοῖς πνεύμασιν ἐφιέναι, ἀλλὰ πρὸς ὅρμους εὐθύνειν τὸ σκάφος· καὶ τοξότην κατὰ σκοποῦ βάλλειν· καὶ μὲν δὴ καὶ χαλκευτικόν τινα ἢ τεκτονικὸν ὄντα τοῦ κατὰ τὴν τέχνην ἐφίεσθαι τέλους· ἡμᾶς δὲ καὶ τούτων δημιουργῶν ἀπολείπεσθαι, πρός γε τὸ συνορᾶν δύνασθαι τὰ ἡμέτερα; οὐ γὰρ δὴ τῶν χειρωνακτῶν ἐστι πέρας τῆς ἐργασίας, τοῦ δὲ ἀνθρωπίνου βίου σκοπὸς οὐκ ἔστι, πρὸς ὃν ἀφορῶντα πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν χρή, τόν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις προσεοικέναι μέλλοντα. ἢ οὕτως ἂν εἴημεν ἀτεχνῶς κατὰ τῶν πλοίων τὰ ἀνερμάτιστα, οὐδενὸς ἡμῖν νοῦ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς οἰάκων καθεζομένου, εἰκῇ κατὰ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω περιφερόμενοι. Senec. *epist.* 95. *Hæc nemo faciet qemadmodum debet, nisi habuerit qò referat. proponamus oportet finem summi boni, ad qem nitamur, ad qem omne factum nostrum dictúmqe respiciat. veluti navigantibus, ad aliqod sidus dirigendus est cursus. Vita sine proposito, vaga est.* & *ep.* 71. *Ignoranti qem portum petat, nullus suus ventus est.* Hæc à navigantibus translata sunt. Metaphora, qâ noster hìc usus est, à *sagittariis* est desumpta; de qibus Seneca idem *epist.* 71. *Scire debet qid petat ille, qi sagittam vult mittere; & tunc dirigere, & moderari manu telum: errant consilia nostra, qia non habent qò dirigantur.* Et *ep.* 94. *Qi jaculari discit, destinatum locum captat, tum manum format ad dirigenda qæ mittit.* Et Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 11. Ἆρ᾽ οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπήν· καὶ καθάπερ τοξόται, σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος. Et Evdem. *l.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἅπαντα τὸν δυνάμενον ζῆν κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, θέσθαι τινὰ σκοπὸν τοῦ καλῶς ζῆν, πρὸς ὃν ἀποβλέπων, ποιήσεται πάσας τὰς πράξεις· ὡς τό γε μὴ συντετάχθαι τὸν βίον πρός τι τέλος, ἀφροσύνης πολλῆς σημεῖόν ἐστι. Itaqe Cicero, *de finib. l.* 1. *Qid est in vita tantopere qærendum, qàm qis sit finis, qod extremum, qod ultimum, qò sint omnia benè vivendi, rectéqe faciendi consilia referenda?*

referenda? Et Marcus eremit. *de leg. spir.* § 54. Ὁ ἀσκόπως ὁδοιπορῶν, ματαιοπονήσει.

Εἰκῆ.] *temerè*, hoc est ἄνευ ἀναφορᾶς. ut *l.* 12. § 20. *citra respectum habitum ad finem aliqem certum.* Epictet. *l.* 3. *c.* 23. Ἕκαστον γὰρ τῶν γινομένων ὑφ' ἡμῶν, ἂν μὲν ἐπὶ μηδὲν ἀναφέρωμεν, εἰκῆ ποιήσομεν. ἐὰν δ' ἐφ' ᾧ μὴ δεῖ, διεσφαλμένως.

Καὶ ἀπαρακολουθήτως] *nullâqe conseqentiâ.* Xyl. Sed hoc esset ἀνακολούθως potiús. *Sine justa ratiocinatione & consideratione, ad finem communem conseqatur, necne.* Cas. παρακολουθεῖν *intelligere, intelligendo assegi vel conseqi.* ἀπαρακολουθήτως igitur ἐνεργεῖν, est *facere aliqid, nescius qid agas, avt qid velis.* Sicut ἀπαρακολουθήτως εὖ ποιεῖν, *itâ bene facere cuiqam, qasi nescias, avt non advertas qid agas. l.* 5. § 6. Δέον καὶ τὰ μικρότατα κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι] Siqidem ut noster ipse *l.* 9. § 22. Ἡ τις πρᾶξις μὴ ἔχῃ τὴν ἀναφορὰν, αὕτη διασπᾷ τὸν βίον· *Omnis actio, qæ ad finem debitum respectum,* vel propinqum vel remotum saltem, *non habuerit, vitam nostram qasi in partes distrahit,* sibíqe minimè per omnia consentientem reddit. Plutarch. *de profect. indic.* Καὶ γὰρ αἱμασιάν τινα καὶ θριγγὸν οἰκοδομοῦσιν οὐ διαφέρει ξύλον τὸ τυχὸν, ἢ λίθον ἐπιβαλεῖν χυδαῖον, ἢ στήλην ὑποθεῖναι παρεπεσοῦσαν ἀπὸ μνήματος, ὅια ποιοῦσιν οἱ φαῦλοι, πᾶσαν ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν, ὡς ἔτυχε, συμφοροῦντες εἰς ταυτὸ καὶ σωρεύοντες· ἀλλ' οἵγε προκόπτοντες, οἷς ἤδη, καθάπερ ἱεροῦ τινος οἰκοδομήματος καὶ βασιλικοῦ τοῦ βίου κεκρότηται χρυσέα κρηπὶς, οὐδὲν εἰκῇ προσίεν]ται τῶν γινομένων, ἀλλ' οἷον ἀπὸ στάθμης τοῦ λόγου προσάγουσι καὶ προσαρμόττουσιν ἕκαστον.

Καὶ τὰ μικρότατα] Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 11. Κανόνα εὑρόντες, ἀπαραβάτως χρώμεθα, δίχα αὐτοῦ μηδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνοντες. Julian. Imper. *orat.* 1. Νόμος ἐστὶ παλαιὸς παρὰ τοῦ πρώτου φιλοσοφίαν ἀνθρώποις φήναντος οὑτωσὶ κείμενος, ἅπαντας πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸς τὸ καλὸν βλέποντας, ἐπιτηδεύειν ἐν λόγοις, ἐν ἔργοις, ἐν ξυνουσίαις, ἐπὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς κατὰ βίον ἄκροις καὶ μείζοσι τοῦ καλοῦ πάντως ἐφίεσθαι. ubi Petav. pro ἄκροις, μικροῖς substituit. at Svart. *analect. l.* 3. *c.* 17. ἄκροις retinendum contendit, & tenuissima qæqe & exilia maximè eo vocabulo vult designari.

Τὸ ἔπεσθαι τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ θεσμῷ] Orbem, *urbis* ac *civitatis* instar habere vult: in qa homines universi, cives cùm sint, civitatis istius legibus ac institutis conformiter per omnia agere ipsos oporteat. Hanc avtem iconem, qæ pulcerrima est sanè, freqenter admodum usurpat. Itâ *l.* 3. § 11. ἀνθρώπους πολίτας εἶναι πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις, ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν. & *l.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις. & *ibid.* § 23. Διὸς πόλις. & *l.* 6. § 44. πόλις καὶ πατρίς μοι, ὡς ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. & *l.* 12. § 36. ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. Ad nostri planè mentem Epictet. *dissert. lib.* 1. *c.* 12. Πάντα οὖν ταῦτα ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπεσκεμμένος, τὴν αὑτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα· καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. Idémqe *l.* 3. *c.* 24. Τίς τοῦτο ἀπέπεμψεν; ὁ ἡγεμὼν, ἢ ὁ στρατηγὸς, ἡ πόλις, ὁ τῆς πόλεως νόμος. δεῖ γάρ με ἀεὶ τῷ νόμῳ πείθεσθαι ἐν παντί. Chrysippus *de finib. l.* 1. à Laërtio *lib.* 7. in *Zenon* lavdatus: Ἴσον ἐστὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν, τῷ καθ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν· μέρη γάρ εἰσιν αἱ ἡμετέραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου. διόπερ τέλος γίνεται τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων, οὐδὲν ἐνεργοῦντα ὧν ἀπαγορεύειν εἴωθεν ὁ νόμος ὁ κοινὸς, ὅσπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διῒ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως ὄντι. Vide *ad l.* 10. § 1. Avtor *de Mundo c.* 6. ubi de politiæ humanæ ratione ac instituto pluribus disseruerat; οὕτως ὑποληπτέον καὶ περὶ τῆς μείζονος πόλεως, λέγω δὲ τοῦδε τοῦ κόσμου. νόμος μὲν γὰρ ἡμῖν ἰσοκλινὴς ὁ θεὸς, οὐδεμίαν ὑποδεχόμενος διόρθωσιν ἢ μετάθεσιν· κρείττων δὲ οἶμαι καὶ βεβαιότερος τῶν ἐν κύρβεσιν ἀναγεγραμμένων· ἡγουμένου δὴ ἀκινήτως αὐτοῦ καὶ ἐμμελῶς, ὁ σύμπας διοικονομεῖται διάκοσμος οὐρανοῦ καὶ γῆς, &c. Et Philo *de Joseph.* Ἡ μὲν γὰρ μεγαλόπολις, ὅδε ὁ κόσμος ἐστὶ, καὶ μιᾷ χρῆται πολιτείᾳ καὶ νόμῳ ἑνί. λόγος δέ ἐστι φύσεως, προστακτικὸς μὲν ὧν πρακτέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ἂν οὐ ποιητέον. αἱ δὲ κατὰ τόπους αὗται πόλεις, ἀπερίγραπτοί τε εἰσιν ἀριθμῷ, καὶ πολιτείαις χρῶνται διαφερούσαις, καὶ νόμοις οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς. Vide *l.* 7. § 9. & *l.* 11. § 20.

§ 17. Ὁ μὲν χρόνος στιγμή] στιγμὴν χρόνου, Græci; & *punctum temporis,* Latini, pro spatio angustissimo dixere: utì observat Donatus *ad Terent. Phorm.* 1. 4. translatione à Mathematicis factâ, qibus στιγμὴ sive σημεῖον id dicitur οὗ μέρος οὐδέν· ut Euclid. *element. l.* 1. § 1. ideóqe est insecabile, nec pro qanto habetur. Eóqe sensu noster hîc; Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ μὲν χρόνος στιγμή. & *l.* 6. § 36. πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. Itâ Plut. *de puer. educ.* Στιγμὴ χρόνου, πᾶς ὁ βίος. & Senec. *epist.* 49. *Punctum est qod vivimus; & adhuc puncto minus:* qod à Simonide forsan acceptum est. illius enim Plutarchus dictum hoc in *Consol. ad Apollon.* refert: ὅτι τὰ χίλια καὶ τὰ μύρια ἔτη, στιγμή τις ἐστὶν ἀόριστος, μᾶλλον δὲ μόριόν τι βραχύτατον στιγμῆς. Qod avtem illi στιγμὴν, id est, *punctum,* Jo. Chrysost. *in epist. ad Philip. orat.* 2. ῥοπὴν, id est, *momentum,* dixit. Ῥοπὴ ἐστὶν ἅπας ὁ βίος. ὡς μία γὰρ ῥοπὴ, φησιν, ὁ πᾶς ἡμῶν αἰὼν πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν ἄπειρον. Vide *suprà, ad* § 14. & *infr. ad l.* 5. § 24. & *l.* 6. § 36.

Ἡ δὲ οὐσία, ῥέουσα] *L.* 5. § 35. Τὰ αἰσθητὰ εὐμετάβλητα, καὶ οὐχ ἑστῶτα. De Stoicis Plut. *de commun. notit. c.* 39. Συγχωροῦσιν ἔτι, τὰς μὲν ἐν μέ-

ῥεῖ πάσας οὐσίας ῥεῖν καὶ φέρεσθαι, τὰς μὲν ἐξ αὐτῶν μεθιείσας, τὰς δὲ, ποθὲν ἐπιόντα προσδεχομένας· οἷς δὲ πρόσεισι καὶ ἄπεισιν ἀριθμοῖς ἢ πλήθεσι, ταῦτα μὴ διαμένειν, ἀλλ' ἕτερα γίνεσθαι ταῖς εἰρημέναις προσόδοις, ἐξαλλαγὴν τῆς οὐσίας λαμβανομένης· αὐξήσεις δὲ καὶ φθίσεις, οὐ κατὰ δίκην ὑπὸ συνηθείας νενικῆσθαι, τὰς μεταβολὰς ταύτας λέγεσθαι· γενέσεις δὲ καὶ φθορὰς μᾶλλον αὐτὰς ὀνομάζεσθαι προσῆκον· ὅτι τοῦ καθεστῶτος εἰς ἕτερον ἐκβιάζουσι· τὸ δὲ αὔξεσθαι καὶ τὸ μειοῦσθαι, πάθη σώματός ἐστιν ὑποκειμένου καὶ διαμένοντος. Qid Platonici? Maxim. Tyr. *dissert.* 28. Πᾶν σῶμα ῥεῖ καὶ φέρεται ὀξέως, Εὐρίπου δίκην, ἄνω καὶ κάτω. νῦν μὲν ἐκ νηπίου εἰς ἥβην οἰδοῦνον, νῦν δὲ ἐξ ἥβης εἰς γῆρας ὑπονοστοῦν καὶ ὑποχωρούμενον. Senec. *epist.* 58. *Qæcunq; videmus ac tangimus, Plato in illis non numerat, qæ esse propriè putat. fluunt enim, & assiduâ diminutione atqe adjectione sunt. nemo nostrûm idem est in senectute, qi fuit juvenis: nemo est manè, qi fuit pridie. ego ipse dum loqor mutari ista, mutatus sum.* Et mox: *De homine dixi, fluidâ materiâ & caducâ, & omnibus obnoxiâ casibus. Mundus qoqe æterna res & invicta, mutatur, nec idem manet.* Nec dissentiunt etiam Epicurei. Lucret. *l.* 4.

Dico igitur rerum effigies, tenuésqe figuras
Mittier ab rebus summo de corpore earum:
Qæ qasi membranæ summo de cortice rerum
Dereptæ volitant ultro citróq; per auras.

Et *lib.* 2.

Nam certè fluere atqe recedere corpora rebus
Multa, manus dandum est.—

Et *lib.* 5.

Principio omnibus à rebus, qascunqe videmus,
Perpetuò fluere ac mitti fateare necesse est
Corpora.—

Et mox:

Usqe adeò omnibus ab rebus res qæqe fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undiq; partes.
Nec mora nec reqies interdatur ulla fluendi.

Indè Clavdian. *in Mallii Coss.*

—*sempérqe fluentis Materiæ.*—

Ἡ δὲ αἴσθησις ἀμυδρά.] Ità *l.* 5. § 35. Τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρά, καὶ εὐπαρατρεπτα.

Ἡ δὲ ὅλου τοῦ σώματος σύγκρισις, εὔσηπτος] *Corporis totius fabrica, putrescere apta,* sive *putredini obnoxia.* Σύγκρασις Junio magìs placet, pro eo qod σύγκρισις exhibetur. utrumlibet, Marco etiam avtore, legas, qi *l.* 7. § 66. Ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκέρασε τὸ συγκριμάτιόν σου. Æschines Axiocho: Τῆς συγκρίσεως ἅπαξ διαλυθείσης, καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυνθείσης τόπον. Vide & Epicharmum *ad l.* 7. § 40. sed & *l.* 3. § 11. ἐκ τίνων συγκέκειται. & *l.* 4. § 5. ubi vox eadem, σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων. In eandem cum Marco istìc mentem, Senec. *ad Marc. c.* 11. *Putre ipsa fluidúmq; corpus: ex infirmis fluidisqe contextum: ipso situ & otio iturum in tabem.* Vide *ad l.* 4. § 5. Itaqe non *suillo* tantùm *generi*, qod dixere veteres, ut Varro *de re rustic. l.* 2. *c.* 4. Cicero *de finib. l.* 5. Plin. *hist. natur. l.* 8. *c.* 51. Stoici qidam, Plutarch. *Sympos. l.* 5. *c* 10. Cleanthes; Clemens *Strom. l.* 7. Chrysippus; Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & Porphyr. *de animal. non comed. l.* 3. avt piscibus duntaxat; qod Philo Jud. *lib. de mund. opific.* sed & animantibus qibusvis (humano etiam generi) *animam*, *nè putresceret corpus, pro sale datum*, havd absurdè dici poterit. Plavt. *Trinumm. Act.* 5. *Sc.* 4.

—*nos homunculi,*
Salillum animæ, qam cùm extemplo amisimus, &c.

Ad qem locum interpretes: *Vasculum salis sumus, i. e. corpuscula animata: qia corpora sunt animarum vascula; anima verò corpori salis vice. qemadmodum enim carnes pecudum, si diu serventur sine sale, putrescunt: ità & corpora, efflatâ animâ, putore corrumpuntur.* Scitè itaqe Plut. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Τὸ ἅλας τῶν σωμάτων τὰ νεκρὰ διατηροῦν ἄσηπτα καὶ μόνιμα πολὺν χρόνον, ἀντιτάττεται τῷ θανάτῳ, καὶ οὐκ ἐᾷ παντελῶς ἐξελέσθαι καὶ ἀφανισθῆναι τὸ θνητόν. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ψυχὴ, θειότατον οὖσα τῶν ἡμετέρων, τὰ ζῶα συνέχει καὶ ῥεῖν οὐκ ἐᾷ τὸν ὄγκον· οὕτως ἡ τῶν ἁλῶν φύσις τὰ νεκρὰ παραλαμβάνουσα, καὶ μιμουμένη τὸ τῆς ψυχῆς ἔργον, ἀντιλαμβάνεται φερομένων ἐπὶ τὴν φθορὰν, καὶ κρατεῖ καὶ ἵστησιν. &c.

Ἡ δὲ ψυχὴ ῥέμβος] Ità restituit Xyland. cùm antè ῥόμβος legeretur. ῥέμβος, *vagum* sive *divagatio.* nam & abstractè sumitur. Plut. *de exil.* πολὺν ἄλην καὶ ῥέμβον. indè ῥέμβεσθαι. *supr.* § 7. καὶ ἀποῤῥέμβεσθαι, *infr. l.* 4. § 22. Casavbonus tamen *ad Adriani vitam*, ῥόμβος legit; sed *vagam* exponit, ex Athenasii illo, περὶ πολλὰ ῥεμβομένη.

Ἡ δὲ τύχη δυστέκμαρτον] *For:, conjectu difficilis:* ob casûs fortuiti incertitudinem nimiam. Itaq; τύχην dixere Anaxagoras & Stoici, ἄδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ. Epicurus, ἀσύστατον αἰτίαν προσώποις, χρόνοις, τρόποις. Plut *de placit. philos. l.* 1. *c.* 29. & Philo *de constit. Princ.* ἡ τύχη ἀβέβαιον καὶ ἀΐδρυτόν τι πρᾶγμα. Theophrastus deniqe, referente Plutarcho *ad Apollon.* Ἄσκοπος ἡ τύχη, καὶ δεινὴ παρελέσθαι τὰ προπεπονημένα, καὶ μεταῤῥίψαι τὴν δοκοῦσαν εὐημερίαν, οὐδένα καιρὸν ἔχουσα τακτόν. & Plut. ipse *de poet. leg. c.* 7. in hoc *Fortunam Fatúmqe*, τύχην καὶ εἱμαρμένην, convenire, qòd in utroqe τὸ ἀσυλλόγιστον ἡμῖν τῆς αἰτίας existat.

Ἡ δὲ φήμη ἄκριτον.] Ità *l.* 4. § 3. Τὸ εὐμετάβολον καὶ ἄκριτον τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. *Fama*, inqit, *est judicii expers qiddam.* Siqidem, ut Senarius antiqus habet,

Ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστὶν, οὐκ ἔχει δὲ νοῦν.
Res nempe valida turba est, sed mentis carens.

Ab

Ab istiusmodi ergò profecta, pérq; eorum ora volitans fama, nil mirum, si fuerit, ut Virgilius cecinit *Æn. l.* 1.

Tam ficti pravíqe tenax, qàm nuncia veri,
avt recti etiam dilavdatrix. Vide *supr.* § 12.

Τὰ μὲν τοῦ σώματ☉, ποταμός.] Ità *l.* 4. § 43. ποταμός τις καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών· & *l.* 5. § 23. Ἡ γὰρ οὐσία, οἷον ποταμὸς, ἐν διηνεκεῖ ῥύσει· & *l.* 6. § 15. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ ποταμῷ. Sicut avtem his in locis res humanas & corporeas *fluvium* qendam, qia in perpetuo sunt fluxu; ità easdem alibi, ob fluxûs illius cursum rapidissimum, χειμάῤῥουν etiam, i. e. *torrentem* appellat. *l* 7. § 19. Διὰ τῆς τῶν ὅλων οὐσίας ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα. & *l.* 9. § 25. Χειμάῤῥους ἡ τῶν ὅλων αἰτία. Senec. *ep.* 58. *Corpora nostra rapiuntur fluminum more.* Et ex Origen. *in Psal.* 1. Methodius *orat. de resurr.* apud Epiphan. *hæres.* 64. § 14. Οὐ κακῶς ποταμὸς ὠνόμασται τὸ σῶμα, διότι ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς, τάχα οὐδὲ δυοῖν ἡμερῶν τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον ταυτόν ἐστιν. Cæterùm etiam τὰ τῆς ψυχῆς *fluminis* instar habere Heraclitus censuit, si Numenio fides. Sic enim is *de bono l.* 1. apud Evseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 17. de Heraclito locutus, Βουλόμεν☉ γὰρ ἐμφανίσαι, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναθυμιώμεναι νοεραὶ ἀεὶ γίνονται, εἴκασεν αὐτὰς τοῖς ποταμοῖς, λέγων οὕτως· Ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιῤῥεῖ. καὶ ψυχαὶ δὲ ἀπὸ τῶν ὑγρῶν ἀναθυμιῶνται. Vide *ad l.* 4. § 37. Arnold. Bonavallens. *de op.* 6. *dier. c* 7. *Aqarum nomine hominum generationes intellige; qæ sicut de fonte in rivum, de rivo in fluvium labuntur: ità homines de conceptu in partum, & de infantuli ætate in senium inqieto volumine properant & decurrunt.* Verùm Marcum nostrum avtumo Platonis illa in *Timæo* respexit, qibus animas ait in ortu primo εἰς σῶμα ἐπίῤῥυτον καὶ ἀπόῤῥυτον inditas & innexas. & mox de eisdem, αἱ δὲ εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, &c. ubi *corpus* disertè *flumen* appellat. Vide ad *l.* 10. § 28.

Τὰ δὲ τῆς ψυχῆς ὄνειρος] Homer. *Odyss.* λ. *v.* 221.
Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.
Avolat illa, velut somnum qæ fallit, imago.
Ità *l.* 6. § 31. ὅτι ὄνειροί σοι ἠνώχλουν. *Vana*, scil. *qasi per somnum visa*, animos afficere solent humanos, & dormientibus velut illudere. Refert Laërt. *l.* 6. ex Hecatonis *Chriarum l.* 1. Metroclem, postqam Crateti in disciplinam se dederat, commentariis suis in ignem missis, dixisse,

Τά δ' ἐς' ὀνείρων νερτέρων φαντάσματα.
Hæc somniorum sunt imaginacula.
Qin & Evripideum illud ex *Iphigen. Tavric.*
Ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ'· οὐδὲν ἦτ' ἄρα.
Valete vana, nil eratis, somnia.
de vanis animi affectibus ac perturbationibus, usurpârunt, tum Clem. Alex. in *protrept.* tum & Plut. *de profect. indic.* qem exhibebimus *infrà ad l.* 6. § 31. Optimè Basilius Cæsar. *epist.* 42. Τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα σκιᾶς ἐστιν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα· & qæ sequntur. Plutarc. ipse eam, qam istîc de rebus divinis notitiam habemus, *insomnii* rationem obtinere asserit. In *tract. de El. Delph.* ὡς δὲ νῦν ἐν τῷ καλλίστῳ τῶν ἐνυπνίων τὸν Θεὸν ὀνειροπολοῦντες· & in Erotic. Δοκεῖ δὲ ὡς διὰ τῶν ἐνυπνίων ἡ ψυχὴ ἀσπάζεται καὶ τέθηπε τὸ κάλλιστον καὶ θειότατον·

Ἀμφὶ δὲ οἱ δολόεντα φιλόσοφα χεδὸν ὄνειρα. Maxim. Tyr. animi totam in hoc corporis domicilio degentis vitam. *dissert.* 28. Ὡς ἄρα ὁ ἐν γῇ βίος ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ὀνείρατι ἔοικε μακρῷ καὶ πολυετεῖ. eóqe illam de Epimenide fabulam refert.

Καὶ τῦφ☉.] τῦφος hîc qod alibi καπνὸς, *l.* 10. § 31. & *l.* 12. § 27. Est enim τῦφ☉ κυρίως idem qod καπνὸς, *fumus*; etiamsi pro *fastu* freqentiùs κατὰ μεταφορὰν usurpetur. inde notat Evstath. *ad Odyss.* β'. τυφογέροντας καὶ τυφεδανοὺς *senes* σκωπτικῶς nuncupari, sive qòd ob peritiam variam experientiâ longâ multiplicíq; conqisitam fastuosiùs plerumq; gerere se soleant; sive, διὰ τὸ δεῖν ἤδη τύφεσθαι ἤτοι νεκρικῶς καίεσθαι τοὺς τοιούτους, *qasi jam in fumum dari eos, concrematis* nimirum *cadaveribus, oportcat.* De Socrate Plut. lib. *de Socrat. Dæmon.* Τὸν δὲ τῦφον, ὥσπερ τινα καπνὸν φιλοσοφίας, εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας. Et Apollon. *Argonaut. l* 2. . de apibus agens, qod & Xylander observavit,

——ὀπίσσω δὲ λιγνυόεντι
Καπνῷ τυφόμεναι πέτρης ἐκὰς ἀΐσσουσιν.

Ubi Schol. καπνῷ τυφόμεναι, ἀντὶ τοῦ καπνιζόμεναι. sed & terra Troica Evripidi in *Hecub.* dicitur, καπνῷ τυφουμένη κατερείπεται. Potest tamen Marcus hîc, ad Monimi placita, cujus pavlò antè meminerat, respexisse, qi τῦφον καὶ ὄνειρον πάντα εἶναι pronunciaverat. Vide *suprà ad* § 15. *Sapientiæ Solomonis* avtor *c.* 2 *v.* 2. Καπνὸς, ἡ πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν. καὶ ὁ λόγος, σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν. Et Lucret. *l.* 3. —*naturam animai*
Dissolvi, ceu fumus in altas aëris avras.

Ὁ δὲ βί☉, πόλεμος] Ità vulgò vertunt illud Jobi *c.* 7. *v.* 1. *Militia est vita hominis super terram.* Certè Christiani hominis vita, in sacris literis, tanqam *jugis militia* passim prædicatur. Vide Pavlum *ad Ephes. c.* 6. *v.* 12. Petrum *epist.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Jacob. *c.* 4. *v.* 1. Minut. *Octav. Qòd corporis humana vitia sentimus & patimur, non est pœna, militia est.* Cyprian. *l.* 1. *ep.* 5. *Adhuc in seculo sumus, adhuc in acie constituti.* Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἀγών ἐστιν ὁ παρὼν χρόνος. πόλεμός ἐστι καὶ μάχη. Et in 1. *ad Thess hom.* 3. Πολέμου καιρὸς, πᾶς ὁ τοῦ βίου χρόν☉. Et in *Genes. orat.* 3. Διηνεκὴς ἡμῖν ἐστιν ὁ πόλεμ☉, καὶ ἀνακωχὴν οὐδέποτε ἔχων. Avg. *adv. Julian. l.* 4. *c.* 16. *Nullum sine bello intestino*

testino diem ducis. Epictetus ipse *dissert. l. 3. c. 24.* Στρατεία τὸ χρῆμα. Στρατεία τίς ἐστιν ὁ βίος ἑκάστου, καὶ αὕτη μακρὰ καὶ ποικίλη. Et Hierocles περὶ φιλαδελφίας apud Stob. *tom. 2. tit. 81.* Ὅλως δὲ ἐνθυμητέον, ὡς βίος ἡμῖν κινδυνεύει μακρός τις εἶναι καὶ πολυετὴς πόλεμος. Senec. *epist. 96. Vivere, militare est.* & *epist. 51. Nobis qoqe militandum est: & qidem genere militiæ, qo nunqam qies, nunqam otium datur.* Et *de provident. c. 5. Optimum qemqe militare & operas edere.*

Καὶ ξένης ἐπιδημία·] In Senecæ *excerpt. Morieris. peregrinatio est vita. multùm cùm deambulaveris, domum redeundum est.* Hoc & sacra pagina subinde inculcat. Apud Mosem *l. 1. c. 47. v. 9.* Jacobus Patriarcha Pharaoni: *Dies annorum peregrinationis meæ sunt centum triginta anni: pauci malíqe fuerunt dies annorum vitæ meæ; neqe attigerunt dies annorum vitæ patrum meorum, qibus illi sunt peregrinati.* ad qem locum Avgust. *q. 156. incolatus dicitur sanctorum vita.* David Rex, *Psalm. 39. v. 12. Peregrinus sum istîc & inqilinus, prout & majores omnes mei.* hoc est, πάροικοι καὶ παρεπίδημοι. ut Petrus Apostolus *epist. 1. c. 2. v. 11.* allusione habitâ ad sortem ipsorum, qibus epistolam suam inscripserat, tunc temporis παρεπιδήμων. Argutiùs tamen forsan, qàm solidiùs Hieronym. *de terr. promiss. Sancti terræ Judaicæ non habitatores, sed accolæ & peregrini; ubiqe terræ habitatores peccatores intelliguntur.* Optimè & accommodatissimè ad rem præsentem Pavlus Apost. *ad Corinth. epist. 2. c. 5. v. 6, 8.* Εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.-- εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Qem locum respiciens Bernard. *de consider. ad Evgen. l. 5. Repatriasse erit hoc; exîsse de patria corporum in regionem spirituum. ipsa est Deus noster, maximus spiritus, maxima mansio spirituum beatorum: à qo interim absumus dum istîc sumus.* Vide *supr.* ad § 11.

Ἡ ὑστεροφημία δὲ λήθη.] rationem, cur *oblivionem* dixerit *famam superstitem*, petas licet, ex *l. 3.* § 10. & *l. 4.* § 35. & *l. 7.* § 5. 10. Solomon itidem *Eccles. cap. 1. v. 11. Nulla est præteritorum memoria: nec etiam posteriorum qæ futura sunt, ulla futura est apud eos qi in posterum sunt, memoria.*

Παραπέμψαι δυνάμενον] Metaphora, vel à *deductione honorifica*, vel à *funebris pompæ & exeqiarum solennitate* traducta. De Platone Laërt. *lib. 3.* Ἐτάφη δὲ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, καὶ παρεπέμφθη πανδημεὶ πρὸς τῶν αὐτόθι. *Una*, inqit, *est virtus, qæ magnificè transmittere potest, non ad rogos, sed ultra rogos, ad posteros.* qomodo de se Ennius, apud Cicer. *Tusc. l. 1.*

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletum
Faxit. qur? volito vivu' per ora virûm.

Et Naso *Ponti l. 3. eleg. 2.*

Corpora debentur mœstis exangvia bustis:
Effugiunt structos nomen honórqe rogos.
Occidit & Theseus, & qi comitavit Orestem;
Sed tamen in laudes vivit uterqe suas.

Et Maro *Æn. l. 10.*

—sed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus.—

Senec. *epist. 93. Laudemus itaqe & in numero felicium reponamus eum, cui qantulumcunqe temporis contigit, benè collocatum est. Vidit enim veram lucem; non fuit unus è multis. & vixit, & viguit.-- qid qæris, qamdiu vixerit? vixit ad posteros usqe; transiliit, & se in memoriam dedit.* Nec *ad posteros* tantùm, sed *ad Superos* etiam: Maro *Æn. l. 6.*

--ardens evexit ad æthera virtus.

Flaccus *carm. l. 3. Od. 2.*

Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentat iter viâ; &
Spernit humum fugiente pennâ.

Silius *bel. Pun. l. 3.* *--ire per ora*
Nomen in æternum paucis mens ignea donat,
Qos pater æthereis cœlestûm destinat oris.

Et *l. 15.* Sub persona virtutis:

Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus.

Manil. *Astron. l. 1.*

An fortes animæ, dignatáqe nomina cœlo,
Corporibus resoluta suis, terrâqe remissa
Huc migrant ex orbe, suúmqe habitantia cœlum,
Æthereos vivunt annos, mundíqe fruuntur.

Lucan. *l. 9.* de Pompeio:

At non in Pharia manes jacuere favilla;
Non cinis exiguus tantam compescuit umbram:
Prosiluit busto, semiustáqe membra relinqens
Degenerémqe rogum, seqitur convexa Tonantis,
Qà niger astriferis connectitur axibus aër.
Qódqe patet terras inter Lunæqe meatus
Semidei manes habitant, qos ignea virtus
Fecit, & æternos animam collegit in orbes.

Senec. *Herc. Oet. Act. 4. Scen. 4.*

Sed locum virtus habet inter astra.

Et *Act. 5. Scen. 4* Hercules. *--virtus mihi*
In astra, & ipsos fecit ad Superos iter.

Ibid. Scen. 2.

Non est gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute qisqis abstulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fleri vetat.

Et *Scen. 5.*

Nunqam Stygias fertur ad undas
Inclyta virtus. vivite fortes;
Nec Lethæos sæva per amnes
Vos fata trahent; sed cùm summas
Exiget horas consumpta dies
Iter ad Superos gloria pandet.

Evripid. *Andromach.*

Οὔ τοι λείψανα τῶν ἀγαθῶν
Ἀνδρῶν ἀφαιρεῖται χρόνος·

Ἃ δ' ἀρετὰ καὶ θανοῦσι λάμπει.
Qod reliqum bonis
Post mortem superest, nulla abolet dies.
Virtus incolumis post cineres micat. Grot.

Idem *Temen.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. & Sext. *adv. Gram. c.* 13.

Ἀρετὴ δὲ, κἂν θάνῃ τις, οὐκ ἀπόλλυται·
Ζῇ δ' οὐκ ἔτ' ὄντος σώματος. κακοῖσι δὲ
Ἅπαντα φροῦδα συνθανόνθ' ὑπὸ χθονός.
Virtus, & ubi qis interit, non interit;
Sed vivit & post corpus. at siqis malus
Intereat, ejus cuncta sub terram cadunt. Grot.

Præclarè Socrates apud Platonem *Phædone*: Εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγὴ, ἕρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι, τοῦ δὲ σώματος ἅμα ἀπηλλάχθαι, καὶ τῆς αὐτῶν κακίας, μετὰ τῆς ψυχῆς. νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ᾅδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· ἃ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. Senec. *epist.* 98. *Egregiè Metrodorus in epistola ad sororem, Mortale est omne mortalium bonum. de his loqitur bonis ad qæ concurritur. nam illud verum bonum non moritur. certum est sempiternúmqe, sapientia & virtus. hoc unum contingit immortale mortalibus.* & *epist.* 93. *Vis scire qid inter hunc intersit vegetum contemptorémqe fortunæ, functum omnibus vitæ stipendiis, atqe in summum bonum evectum, & illum cui multi anni transmissi sunt? alter post mortem qoqe est, alter ante mortem periit.* Itaqe Antisthenes dicere solebat, τοὺς βουλομένους ἀθανάτους εἶναι, δεῖν ζῆν εὐσεβῶς καὶ δικαίως. & Pindarus *Olymp.* 8.

Ἀΐδα τοι λάθεται Ἄρμενα πράξαις ἀνήρ.
Orci oblivis citur, Qisqis congrua gesserit.

Atqe hæc qidem de virtute vera verissimè dicta fuerint. Cæterùm qod de *jure justitiâqe* Cicero *Offic. lib.* 3. § 69. Veræ germanæqe virtutis *solidam miseri illi & expressam effigiem nullam tenebant, umbrâ & imagine solâ efferebantur.*

Τηρεῖν τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύβριστον] *animum* sive *mentem* vult, qam & *dæmonem* sive *genium* suprà dixerat, § 13. & qomodo contumeliâ afficiatur, monuerat § 16. Sic *l.* 3. § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον μὴ φύρειν, &c. vide ad *lib.* 6. § 30. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ὁ ἴδιος ἑκάστου νοῦς, οὗτός ἐστι δαίμων τοῦ ἔχοντος ἀνδρός. Sed & Plat. in *Philebo*, ἀθέους κέκληκε μυστικῶς, τοὺς τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μιαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' αὐτοῖς, ἐν τῇ τῶν παθῶν οἰκειώσει. Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10.

Ἀστνῆ, ἡδονῶν καὶ πόνων κρείσσονα] qod *l.* 3. § 4. ἄχραντον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου. Senec. *epist.* 75. *Non cupiditas nos, non timor pellet: inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec Deos.*

Ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μή] Ità *l.* 10. § 1. πλήρης καὶ ἀνενδεής. contrà qàm, ὁ μὴ ἔχων παρ' ἑαυτοῦ πάντα τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 20. Vide Platon. in *Epitaph. supr. ad illa* § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν.

Τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα] Signatè dictum. uti & *l.* 3. § 4. τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα. & *l.* 7. § 66. τὰ ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμόμενα. & *lib.* 6. § 16. ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι. qia nimirum πάντα νομοί. ut *infrà l.* 7. § 31. καὶ ἀπό τινος ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν. *l.* 4. § 10.

Ὡς ἐκεῖθέν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν] Vide *supr. ad* § 3.

Ἵλεω τῇ γνώμῃ περιμένοντα] Ità *l.* 5. § 33. τί οὖν περιμένεις ἵλεως; vide *supr. ad* § 3. At qomodo hoc præstitit Cato tuus, Seneca? qem tantopere suspicis, & de qo tamen, *epist.* 24. *Impressit deinde mortiferum corpori vulnus. qo obligato à medicis, cùm minus sangvinis haberet, minus virium, animi idem, jam non tantùm Cæsari, sed sibi iratus, nudas in vulnus manus egit, & generosum illum contemptorémqe omnis potentiæ spiritum, non emisit, sed ejecit.*

Λύσιν τῶν στοιχείων] Mors στοιχείων λύσις· ut contrà γένεσις sive *ortus*, ἐκ τῶν στοιχείων σύγκρισις. *l.* 4. § 5. Sic *l.* 7. § 50. ἢ διάλυσις τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν, ἢ καὶ σκορπισμός τις τῶν ἀπαθῶν στοιχείων. qod *l.* 8. § 25. σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιον dixit; mortémqe στοιχείων ἐξ ὧν συνεκρίθη σκεδασμόν. *l.* 10. § 7. Ità Epicharm. apud Plut. *ad Apollon.* Συνεκρίθη καὶ διεκρίθη. *Concretum est*, in ortu scilicet; & *discretum est*, in interitu nempe.

Ἕκαστον εἰς ἕτερον διηνεκῶς μεταβάλλειν] *alterum in alterum mutando transire.* Vide *l.* 5. § 13. Ità *l.* 8. § 18. καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει, καὶ οὐ γογγύζει. Vide & *l.* 10. § 7.

Ὑπίδηται] *sinistrè suspicetur.* Xyl. *metuat.* Caſ. havd incommodè uterqe. nam ὑφορώμενος, ὑποπτεύων, φοβούμενος. Hesych. ὑπιδέσθαι ergò tam φοβεῖσθαι, qàm ὑπονοεῖν. siqidem suspicionis pedisequa solet esse formido. Vide *l.* 4. § 37. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

Κατὰ φύσιν] Ità *suprà* § 12. φύσεως ἔργον. & *l.* 10. § 36. ἡ φύσις διαλύει· & *l.* 9. § 3. ἓν τούτων ὧν ἡ φύσις ἐθέλει. Ità & Aristot. *physſ. l.* 5. *c.* 6. Ἐπὶ γενέσεως δὲ καὶ φθορᾶς ὁ αὐτὸς λόγος· οὔτε γὰρ ἡ μὲν γένεσις κατὰ φύσιν, ἡ δὲ φθορὰ παρὰ φύσιν· τὸ γὰρ γηρᾶν κατὰ φύσιν· pari ratione καὶ τὸ τελευτᾶν. Itaqe Joan. Chrysost. *de statuis* 5. Εἰ διὰ τοὺς τελευτῶντας ἀλγεῖς, ἀλγεῖ διὰ τοὺς ἐσθίοντας καὶ διὰ τοὺς πίνοντας. ὥσπερ γὰρ τοῦτο φυσικὸν, οὕτω κἀκεῖνο. μὴ λυπείτω σε τὰ τῆς φύσεως· λυπείτω σε δὲ τὰ τῆς πονηρᾶς προαιρέσεως.

Οὐδὲν

'Ουδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν] Ità *lib.* II. § 34. 'Ουδὲν δύσφημον φυσικοῦ τινος ἔργου σημαντικόν. & *l.* 6. § 33. 'Ει παρὰ φύσιν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν.

Τὰ ἐν Καρνούντῳ] De inscriptionibus istiusmodi vide qæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lugd. Καρνούτῳ· sicut & Avrelii Victoris codices, in *breviario, Carnuto*. Verùm illud, opinor, potius. Est avtem Καρνοῦς, Καρνοῦντος, ut Ptolemæus *geograph. l.* 2. sive Καρνοῦντον, ut Marcus hìc, qod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* opidum, cujus meminit & Plinius *hist. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hist. l.* 30. qi *Illyriorum* tamen opidum dicit: ad qod Marcum nostrum triennio iugiter militum delectum habuisse, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, avtor est Orosius *histor. l.* 7. *c.* 15. & Evtropius; *Cùm apud Carnuntum*, inqit, *jugi triennio perseverâsset, bellum Marcomannicum confecit*. Qin & Dio Cassius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, τὴν Παιονίαν ὁρμητήριον, *Pæoniam pro stativis*, sive *pro eo loco, in qo copias suas contineret, & ex qo in adversarios excursiones subinde faceret*, habuisse. Verùm apud Dionem avt Παννονίαν legendum fuerit, avt *Pæoniam* avtor pro *Pannonia* acceperit; qomodò Seb. Munsterus *cosmogr. l.* 4. de Hungaris agens, *Pannones* asserit olim *Pæonas* dictos; & Gvil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipse *geogr. l.* 7. diversas has esse longéq; à se invicem dissitas tum regiones, tum gentes, disertè statuat. Ego prius illud lubentiùs admiserim, librarii subesse culpam, qi lapsu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit: (nisi si à Xiphilino erratum est) non solùm, qia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejusdémq; etiam portio habita fuerit, ut Homer. in *Bœot.* Justin. *l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.* 7. *excerpt.* Cassius ipse *l.* 49.) situs non patitur, ut eo fine usui esse Marco potuerit adversùs gentes illas Istri accolas militanti: verùm etiam qòd *Pannoniam* posteà avtor idem tanqam sedem exercitûs Marciani commemorat. cui accedit, qod Capitolinus narrat in *Marco, Marcum Pannonias, Marcomannis, Sarmatis, Vandalis, simul etiam Qadis extinctis, servitio liberâsse*; & in *Vero composito, in Pannonia bello, in urbem destinatum esse*. Illud deniqe palmarium argumentum in hac cavsa fuerit, qod Cassius idem, non ille operâ alienâ contractus, sed integer *histor. l.* 49. (qo loco se post patrem etiam *Pannoniæ* præfuisse commemorat) Græcorum qorundam, qi commiscebant ista, errorem ipse refert, rejicit, refellit. Ex eorum avtem numero fortean Herodianus fuerit, qi Marcum scripsit ἐν Παιονίᾳ, in morbum novissimum, unde & obiit, incidisse. Sed & Philostratus is, qi sophistarum vitas descripsit. Iste siqidem in *Herode* de Marco agens; 'Εκάθητο, inqit, ἐς τὰ Παιόνια ἔθνη, ὁρμητηρίῳ τῷ Σιρμίῳ χρώμενος. & rursus; μετὰ τὰ ἐν τῇ Παιονίᾳ. qo utroqe loco *Pannoniam* esse intelligendam docent, & Marci historia, & *Sirmium* ipsum *Pannoniæ inferioris* opidum, uti testantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus*, ut Æl. Vopiscus; tum & *Marci obitu*, qi spiritum ibi havsit novissimum, uti Tertullian. *apolog. c.* 25. factum illustrius. Nec tacendum, qod Strabo *l.* 7. *Segesticam Pannoniorum urbem* dicit esse, εὐφυὲς ὁρμητήριον τῷ πρὸς Δακοὺς πολέμῳ, *locum idoneum & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur*. qi & ipsi ex Strabone vicini fuisse videntur gentibus illis, qas subegisse Marcus perhibetur. *Carnunti* ergò apud *Pannonios* agens Marcus horum nonnulla commentatus est: non *inter strepitus Baianos fremitúsqe balnearios, aut clamores vociferationésq; Circenses*, qod tanqam magnum qiddam de se prædicat Seneca *epist.* 56, & 83. sed inter motus bellicos, ac tumultus militares, philosophiæ studiis seriò sedulóqe deditus.

Ad Librum III.

§ 1. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναλίσκεται ὁ βίος] Flaccus *epist.* 2. *l.* 2.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Anni, inqit ille: imò & *dies, horæ, momenta* ipsa. *Singuli dies aliqid subtrahunt viribus*. Senec. *ep.* 26. & Memor, si Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octaviâ* 2. 2.

Florem decoris singuli carpunt dies.

Qod de *viribus* ille, de *decore* iste, de *vita* Marcus. Sed & Seneca *ad Lucilium ep.* 24. *Memini te illum locum aliqando tractâsse, non repentè nos in mortem incidere, sed minutatim procedere. Qotidie morimur. qotidie enim demitur aliqa pars vitæ: & tunc qoqe cùm crescimus, vita decrescit. usqe ad hesternum, qicqid transiit tempus, periit. hunc ipsum, qem agimus, diem cum morte dividimus. Qemadmodum clepsydram non extremum stillicidium exhavrit, sed qicqid ante defluxit:*

fluxit: sic ultima horâ, qâ esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat. tunc ad illam pervenimus, sed diu venimus. & *epist.* 120. *Vide in qanta cæcitate mens nostra sit. Hoc qod futurum dico, cùm maximè fit, & pars ejus magna jam facta est. nam qod viximus tempus, eo loco est, qo erat anteqam viximus. erramus avtem, qi ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem singuli conferant. non ille gradus lassitudinem facit, in qo deficimus; sed ille profitetur. ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis. carpit nos illa, non corripit.* & *epist.* 4. *Ex qo natus es, duceris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Astron. l.* 4.

Nascentes morimur, finisqe ab origine pendet.

Morus noster:

Nugamur, mortémqe procul, procul esse putamus:
At mediis latet hæc abdita visceribus.
Scilicet ex illa, qâ primùm nascimur, horâ,
Prorepunt juncto vitáqe mórsqe pede.
Partem aliqam furtim qâ se metitur, & ipsam
Surripit è vita qælibet hora tuâ.
Pavlatim morimur: momento extingvimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.
Ut nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est:
Qin nunc, interea dum loqimur, morimur.

hoc est novissimum, qod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

—dum loqimur, fugerit invida Ætas—

& Pers. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc qod loqor indè est.

& qod in Camilli Aqilei *epitaphio* legitur,

Illa eadem vitam qæ incheat, hora rapit,

Expressum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpsit hora vitam, prima qæ dedit.

Qòd si ex illo qisqe incipit mori, ex qo in ipso agi ceperit ipsa mors, id est, vitæ detractio, profectò ex qo esse incipit in hoc corpore, in morte est. qid enim aliud singulis momentis agitur, donec ea consummata mors, qæ agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus esse post mortem, qod cùm vita detraheretur, erat in morte? Avg. *de civit. Dei. l.* 13. *c.* 10.

Μέρος ἔλαττον αὐτοῦ καταλείπεται] Avg. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Qicqid temporis vivitur, de spatio vivendi demitur; & qotidie minus minúsq; restat.* Idem *de verb. Dom. serm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm crescunt pueri, qasi accedunt illis dies, & nesciunt qia minuuntur: & ipsa est falsa computatio. crescentibus enim decedunt potiùs dies qàm accedunt. constitue enim homini nato, verbi gratiâ, 80 annos: qicqid vivit, de summa minuit.* Idem latiùs proseqitur & *de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipsa suis avgmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ἡ διάνοια] Nempe, si morbo mens sepelitur, ut Apul. in *apolog.* avt, ut Tertull. *de anima, prodigitur. Phrenitis,* inqit, *mentem prodigit.* Ideò vult maturiùs studiis bonis incumbendum, qia nec vitæ prolixoris certitudo; & hæc etiamsi prorogetur, incidere possint, qæ intelligentiæ vim vigorémq; imminuant, imò usum liberum superstiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖσθαι] *Spirare.* Xyl. *respiratio.* M. Cas. verùm aliud longè est τὸ διαπνεῖσθαι, qod à Marco ipso etiam *plantis* tribuitur, & ἀπὸ τοῦ ἀναπνεῖν disertè distingvitur *infrà l.* 6. § 15. Aristot. *problem. l.* 1. *q.* 21. Ὅσπερ δὲ ἐν θώραξι ἀναπνοή, τοῦτο ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ τῶν ἀρτηριῶν. Idémq; (ejusdem saltem nomine; sunt enim qi Alexandro potiùs accenseant) *de spiritu c.* 5. Τὸ δὲ δέρμα ἐκ φλεβὸς καὶ νεύρου καὶ ἀρτηρίας. —ἐξ ἀρτηρίας δὲ, ὅτι διαπνοὴν ἔχει. qam ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς avtor idem disterminat. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. salubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *sect.* 1. adduxerat. Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥήϊστα, ἦρος δεύτερον. Ex *aphor.* 15. rationem dicti subjungens, Αἱ κοιλίαι, inqit, χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει. (qæ verba sunt Hippocratis) διότι τὸ περιέχον ψυχρὸν ὂν ἐναποστέγει στεγανοῦν, καὶ κατακλείει τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ἐν δὲ τῷ θέρει διαφορεῖται μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς δὲ ἕλκεται τὸ περιεχόμενον θερμόν· ὀνομάζω δὲ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν δὲ, τὴν δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην. Idémqe explicatiùs ὑγιεινῶν *l.* 1. *c.* 12. Τὸ μὲν δὴ λεπτότατον περίττωμα ῥᾳδίως ἐκκρίνεται, πρός τε τῆς ἐμφύτου θερμότητος εἰς ἰδέαν ἀτμοῦ λυόμενον, ὑπό τε βιαίας κινήσεως ἀθρόως ἐκρηγνύμενον. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν οὕτω ἐκκριθὲν ἱδρώς· τὸ δὲ ἕτερον, οὐδὲν ἔχον ὄνομα, ὅτι οὐδὲ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἅτε τὴν ὄψιν ἐκφεῦγον ὑπὸ λεπτότητος, ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ κέκληται πρὸς αὐτῶν τῶν φωρασάντων αὐτὴν τῷ λογισμῷ· κατὰ τὴν δὲ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν ἐκκρίνεταί τι καὶ τοῦ παχυτέρου περιττώματος. Ἀναπνοὴ ergò *respiratio*, qæ pulmonum operâ perficitur, qâqe aer sive spiritus externus iste per os, tanqam per ostium aliqod, introducitur, emittitúrqe denuo. διαπνοὴ sive *perspiratio*, qâ non spiritus tantùm illi per arterias distribuuntur, sed vapor qasi qidam illis diffunditur (qomodo Moschio, referente Tertulliano, *de anima c.* 15. *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idémq; per poros sive meatus qosdam obscuros occultâ qadam ratione latenter exhalatur. qod & Avgust. observavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galenum eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc εὔπνους τόπος, & εὔπνουν σῶμα. Aristoteli *problem. l.* 2. *q.* 10. Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος. *facilè perspirabilis est capitis locus.* qod indè confirmat, τῷ μανὸν εἶναι, qòd *cutem raram habeat.* Et mox. *q.* 10. Ὁ τόπος ἀραιὸς καὶ ἰσχνὸς διίησιν ἀέρα κατὰ φύσιν. Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(qo loco eadem, sed vitiata, reponuntur, ex priore loco corrigenda :) ὥσπερ γὰρ ἡ πόλις ὑγιεινὴ καὶ τόπος εὔπνους· οὕτω καὶ σῶμα τὸ εὔπνουν. hoc est, τὸ εὖ διαπνεόμενον. & *l.* 8. *q.* 4. ἕξις ἐκτικὴ καὶ εὐδίοπνος. Sicut apud Theophrastum *de causs. plant. l.* 1. *c.* 17: εὐδίοδα καὶ εὔπνοα itidem conjunguntur. ità enim legendum, non εὔδηλα, qod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *q.* 3, & 4. ἡ εὔπνοια εὐχροίαν ποιεῖ. sed & εὐδιάπνουν eidem *de part. anim. l.* 3. *c.* 9. Διὰ μαλακότητα γὰρ τοῦ χελωνίου εὐδιάπνουν γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè est de spiritibus ac vaporibus usurpatum διαπνοὴ, qod de cibis alimentisqe crassioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις. qanqam hæc etiam eodem sensu, qo & διαπνοὴ, sumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι sunt οἱ ῥαδίως διαπνεόμενοι. qibus opponuntur οἱ δυσδιάπνευστοι. Theophr. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ εὐξήραντον εἶναι τῇ πυκνότητι τῶν πόρων· διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ex priùs dictis autem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, qâ spiritus sive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, qâ pars eorundem superflua & excrementitia per poros sive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τοῦ διεκπνεῖν complexus est Theophrast. *de causs. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm autem unà cum materia illa supervacanea etiam qod est utile & conducibile ex parte sensim exhalet, ídqe copiosiùs, ubi pori sive meatus illi laxiores extiterint; id qod noxam sæpenumero insignem parit, unde interitus etiam qandoqe conseqitur; hinc factum est ut τὸ διαπνεῖσθαι pro *perire* & *interire* qoq; usurpetur; cujus exempla alibi daturi sumus. Monet istud Galen. *in Hippocr. aphor. l.* 1. § 15. Οὐδείς ἐστιν, ὃς οὐ φησὶ διαπνεῖσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα, τῇ διὰ τῶν ἀδήλων αἰσθήσει διαπνοῇ πόρων. Et mox: Τὸ μὲν περιξ θάλπος, οὐ τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάνθ' ὁμοίως ἐκκενοῖ, διαφορεῖν ἅμα τοῖς περιττοῖς τῶν ἐν τῷ ζώῳ, καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὀνομαζομένην ἄδηλον ἀναπνοήν. Spectátqe eodem ejusdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* ubi de frictionum speciebus agens; Βλάπτοιεν δ' ἄν, inqit, ἧττόν τὸ δέρμα, πρὸς τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐκτετραμμέναι· οὕτως γὰρ ἂν εἴη δυσπαθέστερον. ὡς εἴγε καὶ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον καλῶς ἠδύνατο, σκληρότατον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπειργαζόμεθα. νυνὶ δ' ἐπειδὴ πρὸς ἄμφω χρὴ παρασκευάσαι καλῶς αὐτὸ, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔνδοθεν περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὴν τῶν ἔξωθεν ὁμιλούντων βίαν, ἄριστον ἂν εἴη τὸ μέσον ἑκατέρων τῶν ὑπερβολῶν. εἰ δ' ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἐπανορθώσασθαι γυμνασίαις οἷόν τε. τὸ δὲ τῆς ἑτέρας διαθέσεως εὐεμπρέπεστον ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, οὔτ' ἐπανόρθωσίν τινα. ἑτέραν ἐπιμέλειαν ἔχει, καὶ προσέσιν αὐτοῦ βλάβη τις οὐ μικρά, διαφορουμένων πολλάκις, οὐ τῶν περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Qanqam recentiores qidam medici ità distingvunt ista, ut inutilis materiæ *perspirationem*, utilis verò *difflationem* indigetent. Nec illud silendum διαπνοῆς occasione hujusce ansam arripuisse Sanctorium qendam Justinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiscendi; qam libro peculiari, qem *Statigomastiga* inscripsit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrariensis. Sed nec, qod Plato in *Timæo* aliam qandam διαπνοὴν statuisse videtur, qâ aër exterior per meatus occultos in corpus se insinuet, qò sufficiatur id qod expiratione abierit. Διὸ δὴ, (inqit, nimirum, ὅτι κενὸν οὐδέν) τὸ τῶν στηθῶν καὶ τὸ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυομένου καὶ περιελαυνομένου, γίνεται πλῆρες. αὖθις δὲ ἀποτρεπόμενος ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, κατὰ τὴν τοῦ σώματος, καὶ τῶν μυκτήρων δίοδον.

Τὸ δὲ ἑαυτοῦ χρῆσθαι] Senec. *epist.* 58. *Multis iners vita sine usu jacuit sui.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qi se utitur. qi verò latitant & torpent, sic in domo sunt, tanqam in conditivo. horum licèt in limine ipso nomen marmori inscribas; mortem suam antecesserunt.*

Τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν] Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. Laërt. *l.* 7. in *Zenone*: Καλὸν δὲ λέγουσι τὸ τέλειον ἀγαθὸν, παρὰ τὸ πάντας ἀπέχειν τοὺς ἐπιζητουμένους ἀριθμοὺς ὑπὸ τῆς φύσεως, ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 8. Κατόρθωμα δ' εἶναι λέγουσι καθῆκον πάντας ἐπέχον τοὺς ἀριθμοὺς, ἢ τέλειον καθῆκον. Qod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, qod rectum iidem appellant, perfectum atqe absolutum est, & ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* & *de fin. l.* 3. *Qæ nos recta, aut rectè facta, illi autem appellant* κατορθώματα, *omnes numeros virtutis continent.* & *de divinat. l.* 1. § 23. *Qidqam esse potest casu factum, qod omnes in se habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem esse dicebat Socrates veritatem & virtutem. qomodo illa non crescit, sic nec virtus qidem. habet numeros suos, plena est.* & *epist.* 115. *Non potest qisqam nisi ab initio formatus, & totâ ratione compositus, omnes exeqi numeros, ut sciat, qando oporteat, & in quantum, & cum qo, & qemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr. Omnes comitatis numeros obibat.* Qòd autem virtuti ac veritati *numeros* attribuunt, tractum à *numeris saltatoriis* censet cl. Casavbonus; siqidem Latini solent pro ὀρχεῖσθαι dicere, *in numerum exultare:* ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerúmqe exultant sanguine læti.

vel *ad numerum moveri.* Persius *Sat.* 5. *v.* 121.

Hæc miscere nefas; nec cùm sis cætera fossor,
Tres tantùm ad numeros satyrum moveare Bathylli.

ubi

ubi *fossor*, imperitus, insipiens. *Satyrum moveri*, sive *saltare ad tres numeros Bathylli*; δὶς ἢ τρὶς καλῶς ὀρχήσασθαι κατὰ Βάθυλλον· *duos avt tres staticulos ex arte facere & perfectè*. Idem & apud Ciceronem simile *parad.* 3. *Histrio si pavlò se movit extra numerum, avt si versus pronunciatus est syllabâ unâ brevior avt longior, exibilatur & exploditur: in vita, qæ omni gestu modulatior, omni versu aptior esse debet, ut in syllaba te peccare dices?* Hæc pleraqe ad *Pers.* Casavb. At Lipsius *palæstræ* peculiare vocabulum esse contendit in *motibus illis* & *formatione flexúqe membrorum:* atqe indè formulam hanc desumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib.* 7. *c.* 1. *Magnus luctator est, non qi omnes numeros nexúsqe perdidicit, qorum usus sub adversario rarus est; sed qi in uno se avt altero bene & diligenter exercuit.* In eandem sententiam Fabius *instit. lib.* 12. *c.* 2. *Palæstrici doctores illos, qos numeros (* ità Lips. *nervos*, malè *) vocant, non idcirco discentibus tradunt, ut iis omnibus qæ didicerunt in ipso luctandi certamine utantur; sed ut subsit copia illa, ex qa unum avt alterum, cujus se occasio dederit, efficiant.* Juvenal. de muliere ad palum se exercente, *Sat.* 6. *v.* 250.

Atqe omnes implet numeros.--

De Amesia Sentia cavssam suam apud populum agente Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. *Partésqe omnes ac numeros defensionis, non solùm diligenter, sed & fortiter executa.* ità restituit ex Manuscriptis St. Pighius, qod priùs, *Motúsqe omnes ad nervos*, legebatur. Qod avtem istic πάντας τοὺς ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, ἢ ἐπέχειν, id Lucianus πάσαις ταῖς γραμμαῖς ἀπηκριβῶσθαι dixit, in *imaginib.* Καλλίστη μὲν, καὶ πάσαις ταῖς γραμμαῖς ἀπηκριβωμένη. translatione à *pictura* petita, cui manus novissima ità est admota, ut nihil ampliùs desiderari possit.

Τὸ προφαινόμενα διαρθροῦν] *qæ animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes subitaneas corrigere.* Cas. qod est διορθοῦν. malim, *animo præconcepta distinctè explicare.* Aristot. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. δεῖ γὰρ ἴσως ὑποτυπῶσαι πρῶτον, εἶθ' ὕστερον ἀναγράφειν. δόξειε δ' ἂν παντὸς εἶναι προαγαγεῖν καὶ διαρθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα. Idem περὶ τῶν φυσικῶν. *l.* 2. *c.* 6. εἰ μὴ καλῶς διαρθροῦσιν οἱ λέγοντες. & *l.* 1. *c.* 5. σαφῶς μὲν οὐ διήρθρωται. Metaphorâ ductâ à *re physica, fœtûs* scil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obstetricia*, in qa mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt*, & *ad situm figurámqe debitum componunt.* in scriptis avtem Hippocraticis τὸ διορθοῦν & τὸ διαρθροῦν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτόν] *utrùm educere atqe exigere se oporteat.* è vita scil. Ità & Clemens usurpavit, *Strom. l.* 4. de hæreticis qibusdam, qi martyrio se ultrò objiciebant, ἀποδιδόντες τῷ θανάτῳ· τούτους ἐξάγειν ἑαυτοὺς ἀμαρτύρως, λέγομεν, κἂν δημοσίᾳ κολάζωνται. qo loco τὸ ἀμαρτύρως (qod obiter adnotamus) non est cum λέγομεν, (utì Sylburgius putavit) sed cum ἐξάγειν ἑαυτοὺς conjungendum. *dicimus eos ità sibi mortem accersere, ut martyres tamen non sint, nec martyrium obire dici debeant.* οὐ γὰρ, inqit, τὸν χαρακτῆρα σώζουσι τοῦ μαρτυρίου τοῦ πιστοῦ. Vide *ad l.* 11. § 3. & mox ex Cl. Heinsii restitutione: Αὐτίκα εὔλογον ἐξαγωγὴν τῷ σπουδαίῳ συγχωροῦσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, εἴ τις τοῦ πράσσειν οὕτω πηρώσειεν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πράξεως. Vide *l.* 8. § 47. Philosophi isti cum primis sunt Stoici. istorum enim hoc est dogma, licere, imò oportere, qandoqe è vita sese educere. & εὔλογον ἐξαγωγὴν eam nuncupabant, *cùm justa cavssa*, qam illi censebant, *demigrandi daretur.* ut Cic. *Tuscul. l.* 1. Jo. Stob. *Collectan. tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. § 8. Φασὶ δέ ποτε καὶ τὴν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σπουδαίοις καθηκόντως κατὰ πολλοὺς τρόπους. Pleniùs planiúsqe Laërt. in Zenone. Εὐλόγως τέ φασι ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων, κἂν ἐν σκληροτέρᾳ γίγνηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσεσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epist.* 70. *Sapiens vivit, qantum debet, non qantum potest. videbit ubi victurus sit, cum qibus, qomodo, qid acturus.-- Si multa occurrunt molesta & tranqillitatem turbantia, emittit se. nec hoc tantùm in necessitate ultima facit, sed cùm primùm illi ceperit suspecta esse fortuna. nihil existimat suâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epist.* 17. *Si necessitates ultimæ inciderint, exiliet è vita, & molestus sibi esse desinet.* Idem *epist.* 58. *Itaqe de isto feremus sententiam, an oporteat fastidire senectutis extrema, & finem non opperiri, sed manu facere. propè est à timente, qi fatum segnis expectat: sicut ille ultra modum deditus vino est, qi amphoram exiccat, & fæcem qoqe exorbet. de hoc tamen qæremus, pars summa vitæ, utrùm fæx vitæ hæc sit, an liqidissimum ac purissimum qiddam; si modò mens sine injuria est, & integri sensus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus est. plurimum enim refert, vitam aliqis extendat an mortem. at si inutile ministeriis est corpus, qid ni oporteat educere animum laborantem? & fortasse pavlò antè qàm debet faciendum est, nè cùm fieri debeat, facere non possis. & cùm majus periculum sit malè vivendi, qàm citò moriendi, stultus est qi non exigui temporis mercede, magnæ rei aleam redimit.* Et mox: *non relinqam senectutem, si me totum mihi reservabit; totum avtem ab illa parte meliore. at si ceperit concutere mentem, si partes ejus convellere, si mihi non vitam reliqerit sed animam; prosiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, duntaxat sanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. Sic mori, vinci est. hunc tamen si scièro perpetuò mihi esse patiendum; exibo;*

non propter ipſum, ſed qia impedimento mihi futurus eſt ad omne propter qod vivitur. imbecillus eſt & ignavus, qi propter dolorem moritur: ſtultus, qi doloris cavſſâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib.* 3. *Sed cùm ab his (qæ ſecundùm naturam ſunt) omnia proficiſcantur officia: non ſine cavſſa dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes, in his & exceſſum è vita, & in vita manſionem. in qo enim plura ſunt, qæ ſecundùm naturam ſunt, hujus officium eſt in vita manere: in qo avtem ſunt plura contraria, avt fore videntur, hujus officium eſt, è vita excedere. ex qo apparet, & ſapientis aliqando eſſe officium, excedere è vita, cùm beatus ſit; & ſtulti manere in vita, cùm ſit miſer.* Hanc avtem ſententiam, qæ & Chryſippea eſt, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Qod pro fundamento ſubſternitur, ità Stobæus expreſſit, τοῖς καθήκουσι καὶ τοῖς περὶ τὸ καθῆκον, μετρεῖσθαι τήν τε ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Vide *infr. lib.* 5. § 29 Sed & Lipſ. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipſum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde pavcula adhuc ſuperſunt fragmina, qæ argumenti totius guſtum dent aliqem. Refutavit feliciter ſatìs Alexander Aphrodiſſ. in *libello*, qo diſſerit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, oſtendítqe ex ipſorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τὴν εὔλογον ὀνομαζομένην τὴν ἐξαγωγήν. Πῶς εὔλογος, inqit, ἐξαγωγὴ τῷ τὴν ἀρετὴν ἔχοντι, ἐν μακαρίῳ βίῳ ὄντι; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐθέλειν ἀποθανεῖν· οὕτως ἄτοπον καὶ τῷ ἐπίσης τούτῳ μακαρίως ζῶντα (avdis faſtûs Stoici verba; de qo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν εὐλόγως τούτου τοῦ βίου. τὸ γὰρ μήτε παρόντος τινὸς κακοῦ, μήτε προσδοκωμένου, τῆς τε ἄκρας εὐδαιμονίας περὶ αὐτὸν οὔσης, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, βούλεσθαι, θαυμάσιον, καὶ τῷ κατὰ λόγον μαχόμενον. πῶς γὰρ εὔλογον τὴν ἀρετὴν τοῦθ᾽ ὑποβάλλειν τῷ σοφῷ; οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων τινὸς, οὕτω δὲ καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἄλις ἔχειν. οὐδεὶς γὰρ κόρος εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς. εἰς ἄπειρον γὰρ τῶν τελῶν ὄρεξις· καὶ οὐκ ἐπ᾽ ἄλλό τι αὐτῶν ἡ ἀναφορά. Ità abſurdum eſſe dogma contendit; utpote qod nec rationi ipſi, nec ipſorum etiam principiis conſentaneum exiſtat. éſtqe reverâ pietati veræ religioníqe ſanæ prorsus adverſum. Agnoſcunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone*: ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι· καὶ οὐ δεῖ αὐτοὺς ἐκ ταύτης ἐξάγειν, οὐδὲ ἀποδιδράσκειν. Et tanqam ex Africani perſona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. ſomn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus eſt in cuſtodia corporis; nec injuſſu ejus à qo ille eſt vobis datus, ex hominum vita migrandum eſt; nè munus aſſignatum à Deo defugiſſe videantur.* Idem ipſe *Tuſc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injuſſu hinc nos ſuo diſcedere.* Et in *Caton. Vetat Pythagoras injuſſu imperatoris, id eſt, Dei, de præſidio & ſtatione vitæ decedere.* Apul. *de philoſoph. Sapiens corpus non relinqet invito Deo. nam etſi in ejus manu eſt mortis facultas, & qamvìs ſciat ſe terrenis relictis conſecuturum eſſe meliora, niſi perpetiendum iſtud lex divina decreverit, accerſere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lipſ. *manuduct. l.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hiſt. l.* 2. E noſtris eleganter Lactant. *inſtitut. l.* 3. *c.* 18. *Si homicida nefarius eſt, qia hominis extinctor eſt: eidem ſceleri obſtrictus eſt, qi ſe necat; qia hominem necat: imò verò majus eſſe id facinus exiſtimandum eſt, cujus ultio Deo ſoli ſubjacet. Nam, ſicut in hanc vitam non noſtra ſponte venimus; ità rurſus ex hoc domicilio corporis, qod tuendum nobis aſſignatum eſt, ejusdem juſſu recedendum eſt, qi nos in hoc corpus induxit, tam diu habitaturos, donec jubeat emitti. Et ſi vis aliqa inferatur, æqâ mente id ferendum eſt, cùm extincta innocentis anima inulta eſſe non poſſit; habeamúsqe judicem magnum, cui ſoli vindicta integra ſemper eſt.* Piè item admodum diſertéqe Avguſt. *de Civit. Dei l.* 1. *c.* 27. *Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, velut fugiendo moleſtias temporales, nè incidat in perpetuas: neminem propter aliena peccata; nè hoc ipſo incipiat habere graviſſimum proprium, qem non polluebat alienum: neminem propter ſua peccata præterita, propter qæ magìs hâc vitâ opus eſt, ut poſſint pœnitendo ſanari: neminem velut deſiderio vitæ melioris, qæ poſt mortem ſperatur; qia reos ſuæ mortis poſt mortem vita non ſuſcipit. reſtat una cavſſa, propter qam ſe qis occidat; nè in peccatum irruat, vel blandiente voluptate, vel ſæviente dolore. hanc ſi admittimus, cur non baptizatis ſvademus, ſe illicò interimant? tunc enim tempus eſt cavendi omnia futura peccata, cùm omnia ſint deleta præterita. porrò hoc ſi qis putat, non dico, deſipit, ſed inſanit. hoc ergò qia nefas eſt dicere, nefas eſt profectò ſe occidere. nam ſi hoc ſponte faciendi ulla juſta cavſſa eſſe poſſet, proculdubiò juſtior qàm illa non eſſet. qia verò nec illa eſt, ergò nulla eſt.* Videndus idem in *epiſt.* 61. & ſub ejuſdem nomine, niſi Eraſmum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qi his verbis concludit: *ſi paricida eò ſceleratior, qàm qilibet homicida, qia non tantùm hominem, verùm etiam propinqum necat; & in ipſis paricidis, qantò propinqiorem qiſqe peremerit, tantò judicatur immanior; ſine dubio pejor eſt, qi ſe occidit, qia nemo eſt homini ſeipſo propinqior. Et qomodo innocens judicabitur, cui dictum eſt, Diliges proximum tuum, tanqam te, ſi homicidium committit in ſeipſo, qod prohibetur in proximo?* Vide Epictetum, & noſtrum ipſum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Ἐφιστάνειν] Epicurus apud Senec. *epiſt.* 26. *Meditare, utrùm commodius ſit, vel mortem tranſire ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro ſapiente ipſe *epiſt.* 70. *Cùm primùm illi ceperit ſuſpecta eſſe fortuna, diligenter circumſpicit, nunqid illo die deſinendum*

ſit.

ſit. Plin. min. *l.* 1. *epiſt.* 22. *Impetu qodam & inſtinctu currere ad mortem; commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, útqe ſuaſerit ratio, vitæ mortíſq; conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi. Deliberationem* ea de re ſeriam inſtituit Tullius Marcellinus apud Senecam *epiſt.* 77. *cogitationem* & *conſultationem* Titus Ariſtio apud Plin. *epiſt. ſupradictâ.* Verùm hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inqit Marcus, jam non poteſt.

Περαποσβέννυται] Ità *l.* 12. § 15. περαποσβήσεται. de qo Lucretii illud uſurpari poterit, *l.* 3.

Mortua cui vita eſt propè jam vivo atqe videnti.

atqe hoc eſt, qod Seneca *de tranq. c.* 3. *Ultimum malorum cenſet, ex vivorum numero excedere, anteqam moriare.*

Χρὴ οὖν ἐπείγεσθαι] Vide Senec. *ep.* 76. *ad lib.* 2. § 2.

Τῷ ἐγγυτέρω τοῦ θανάτου ἑκάστοτε γίνεσθαι] D. Jun. f. διὰ τό. Verùm τοῦ cum verbo infinito idem valet ac διὰ τό. Alex. Aphrodiſſ. *problem. l.* 1. *q.* 36. τοῦ τὸν περὶ αὐτοὺς ἀέρα πιοῦσθαι. i. e. διὰ τί. *eò qòd aër eis circumfuſus afficitur.* Theophr. *de cauſs. plant. l.* 1. *c.* 16. Μεγάλας εὐθὺς διαφορὰς ἔχουσιν οἱ καρποὶ, τοῦ ξυλώδεις, ἢ γεώδεις, ἢ ξηροὶ, ἢ λιπαροὶ τὴν φύσιν εἶναι. *eò qòd vel lignoſi, vel terrei, vel ſicci, vel pingues ſint naturâ.* Idem *ibid. l.* 6. *c.* 5. Εἰ μὴ ἄρα καὶ τοὺς πόρους ἐνταῦθα ἄν τις αἰτιάσαιτο, τοῦ μὴ ἁρμόττειν. *niſi ſi qis poros in cauſſa eſſe exiſtimaverit, eò qòd minùs ſint congrui.* qem locum fruſtra ſolicitat cl. Jul. Scaliger. & *c.* 14. Ἐπεὶ καὶ τά γ' ἐν τοῖς ἁλμώδεσι φυόμενα, τοῦ ἔχειν ἁλμυρίδα τινὰ, οὐκ ἄλογον, —ἔνια καὶ εὐχυλότερα καὶ βελτίω γίνεσθαι. *eò qòd ſalſedinem qandam habeant.* Atq; hæc de Syntaxi. Sententiam qod attinet; Aug. *de Civitate Dei l.* 13. *c.* 10. *Ex qo qisqe in iſto corpore morituro eſſe ceperit, nunqam non in eo agitur, ut mors veniat. Hoc enim agit ejus mutabilitas toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem. nemo qippe eſt, qi non ei poſt annum ſit, qàm ante annum fuit, & cras qàm hodie, & hodie qàm heri, & nunc qàm pavlò antè propinqior. ut omnino nihil ſit aliud tempus vitæ hujus, qàm curſus ad mortem.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Habebit qiſqe, qantum illi dies primus adſcripſit. ex illo qo primùm lucem vidit, iter mortis ingreſſus eſt, acceſſitq; fato proprior: & illi ipſi qi adjiciebantur adoleſcentiæ anni, vitæ detrahebantur. —qò faciliùs obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet. incrementa ipſa ſi bene computes, damna ſunt.* Idémqe *epiſt.* 120. *Qotidie propiùs ab ultimo ſtamus; & illò unde nobis cadendum eſt, hora nos omnis impellit.*

Nam vita morti propior eſt qotidie. Phædrus *fab. l.* 4. Qod Poeta recentior pluribus ſic extulit:

Velut ſecundo vecta navis flumine
Senſim propinqat littori: ſic indies
Vivendo morti appellimur propinqiùs.

Hinc Gregor. Rom. *l.* 6. *epiſt.* 26. *Vita noſtra navigationi eſt ſimilis. is namq; qi navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit, qia impulſu navis ducitur. ità ergò & nos ſumus, qi ſive vigilantes, ſive dormientes, ſive tacentes, ſive loqentes, ſive ambulantes, ſive qieſcentes, ſive volentes, ſive nolentes, per momenta temporum qotidie ad finem tendimus.*

§ 2. Τὰ ἐπιγινόμενα] qæ & ἐπιγεννήματα dicuntur, *l.* 6. § 36. *Qæ rebus eis, qas vel natura vel ars ex intentione primaria producit, avt caſu avt neceſſariò etiam, ſed præter intentionem utriuſqe ſuperveniunt avt interveniunt.* Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Καθάπερ ἐν ταῖς τῶν τεχνῶν χειρουργίαις, τὰ μὲν ἡ τέχνη προηγουμένως δρᾷ, στοχαζομένη τοῦ τέλους, τὰ δ' ἕπεται τῇ χειρουργίᾳ, οὐ τέχνης ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη, σπινθῆρές τε ἐξ ἄκμονος, καὶ ἐκ βαύνου αἰθαλώσεις, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάθος, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ, οὐ προηγούμενον δὲ τοῦ τεχνίτου· οὕτως ἀμέλει καὶ ὅσα περὶ γῆν πάθη γίνεται, ἃς καλοῦμεν κακῶν ἀνθρωπίνων ἐμβολὰς, ἐνταῦθα ἡγητέον αἴτιον καὶ τὴν τέχνην, εἶναι δὲ ταῦτα τῆς τοῦ ὅλου δημιουργίας ὥσπερ τινὰς ἑπομένας καὶ ἀναγκαίας φύσεις. qod idem ferè Philo *de provident.* (habes apud Euſebium *præpar. l.* 8. *c. ult.*) Αἱ τῶν στοιχείων μεταβολαὶ ταῦτα γεννῶσιν, οὐ προηγούμενα ἔργα φύσεως, ἀλλ' ἑπόμενα τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ τοῖς προηγουμένοις ἐπακολουθοῦντα. Idémq; *ibid.* ad Marci mentem aptiſſimé: Ὅσα δὲ ὁμοιότροπα ἐπακολουθήματα, οὐκ ἔργα φύσεως προηγούμενα, φυσικοῖς δ' ἐπισυμβαίνοντα ἔργοις, οὐ μὴν ἀλλὰ παρέχει τινὰ καὶ ταῦτα χρείαν ἀναγκαίαν τοῖς φρονιμωτέροις.

Ἄρτου ὀπτωμένου] *Cùm panis pinſitur.* Xyl. at *panis* non pinſitur, ſed *far* vel frumentum ad panem. Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Pilum, qod eo far pinſunt. id ubi ſit, piſtrinum.* & *de re ruſtic. l.* 1. *c.* 63. *Far, qod in ſpicis condideris per meſſem, promendum hyeme, ut in piſtrino pinſatur & torreatur.* Idem Nonio lavdante, in ταφῇ Μενίππου. *Nec piſtorem ullum nôſſent, niſi eum qi in piſtrino pinſeret farinam.* Sed nec *farina* pinſitur, ſed *far*, unde *farina* fiat. *far* ergò reſcribendum. Sic enim & idem *ibidem* ex *de vita P. R. l.* 1. *Nec piſtoris nomen erat, niſi ejus qi ruri far pinſebat.* Verto itaqe, *panis cùm coqitur.* nec ſum inſcius Græcis aliud ἕψειν, aliud ὀπτᾶν ſonare. Ex Philochoro Athen. *l.* 14. de Athenienſibus, Ταῖς ὥραις θύοντες οὐκ ὀπτῶσιν, ἀλλ' ἕψουσι τὰ κρέα. contrà planè qàm Hebræis indictum, cùm agnum Paſchalem immolarent, *Exod. c.* 12. *v.* 9. Diogenes etiam eodem *l.* 8. referente, qærenti uter piſcis præſtaret, *congrus* an *lupus*, ὁ μὲν ἑφθὸς, ὁ δὲ ὀπτός. qod nos Angli diceremus, **the one boiled, and the other broyled.** Itaq; ſi vocabuli Græci ſignificatum peculiarem ſeqamur, *panes torrere* potiùs, qàm *coqere* diceremus. &

& *fruges* qidem *tostas* etiam Latini dicunt, utì & *far* suprà *torreri* Varro. Maro *Æn. l.* 1.

—frugésqe receptas
Et torrere parant flammis & frangere saxo.

Verùm *panes*, ut nec *tinsere*, sic rariusculè *torrere*, ut plurimùm *coqere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panis varia genera; — à coqendi ratione, ut furnacei, vel artoptitii, avt in clibanis cocti.* Varro de vit. *P. R. l.* 1. *Cocula, qæ coqebant panem, primùm sub cinere, postcà in furno.* Cato de re rustic. *c.* 74. *Panem depstitium, ubi bene subegeris, defingito, coqitóqꝫ sub testu.* & *c.* 75. *Libum in foco caldo sub testu coqito leviter.* & *c.* 76. *Placentam videto bene & otiosè percoqas.* Vocabulo etiam eodem, Nonio referente, usus est Cicero, qo Xenophontis illud ex *Oeconom.* exprimeret, ἡ δὲ γῆ ὀπλῶτο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, *terram ab sole percoqi.*

Προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως ἀνακινεῖ] Ità Naso *remed. l.* 2.

Non facilè esuriens visâ retinebere mensâ :
Et multùm saliens incitat unda sitim.

alii, *multam.* qid si *nullam* legerimus ? ut sit sensus; *sitim suscitat, etiam ubi nulla priùs fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὁπότε ὡραιότατά ἐστι, κέχηνε] Naturæ vi scil. sed & artis ope nonnunqam, qæ ἐρινασμὸς dicta, Theophrast. *l.* 2. *c.* 9. *Ficetis caprificus permiscetur. is culices parit, qi ad ficum adsitam volantes, morsúqe crebro ficuum ora* (an *coria*, ut Dalechamp.) *aperientes, atqe ità penetrantes, intus solem primò secum adducunt, cerealésqe avras immittunt foribus apertis.* Plin. *hist. nat. l.* 15. *c.* 19. τὸ χαίνειν avtem & de *malis punicis* usurpavit Cassianus Bassus, sub Constantini Cæsaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *c.* 30. Ὥστε ῥοιὰς μὴ χαίνειν.

Δρυπετεῖς ἐλαίας] δρυπεπεῖς, Xyland. alii, δρυπετέσιν. illud potius, si avt notationem respicimus, avt Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim δρυπεπεῖς sive ἐλαίας, sive ἰσχάδας, παρὰ τὸ πέπτειν τὰς ἐν τῷ δένδρῳ πεπαινομένας, monet Evstath. *ad Il.* β. & *Odyss.* μ. & Svidas. at verò δρυπετεῖς, παρὰ τὸ πίπτειν, τὰς ἀπὸ δένδρου πεπτωκυίας, ὠμὰς, Hesych. nec dissentit Plinius *hist. nat. l.* 12. *c.* 27. *Drupa vocatur, priusqam cibo matura sit, jam tamen colorem mutans.* & *l.* 15. *c.* 1. *Qantò maturior bacca, tantò pingvior succus, minúsqe gratus. optima ætas ad decerpendum inter copiam bonitatémqe, incipiente baccâ nigrescere. nostri vocant Drupas,* Græci verò *Drypetas*: vel, ut alii codices, *drypetidas.* Obiter restituenda in Theophrast. de cavss. plant. *l.* 6. *c.* 11. vox δρυπεπεῖς, vel δρυπετεῖς saltem, ubi perperam in excusis Venet. ὑδρεπεῖς, Lugd. δρυφρεπεῖς, legitur.

Τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει] καὶ γὰρ ἡ δρυπεπὴς ἐν σήψει. Theophr. *de cavss. plant.*

Ἴδιόν τι κάλλος] Senec. *epist.* 12. *Gratissima sunt poma, cùm fugiunt. pueritiæ maximus in exitu decor est: deditos vino potatio extrema delectat, illa qæ mergit, qæ ebrietati summam manum imponit. qod in se jucundissimum omnis voluptas habet, in finem sui differt. jucundissima est ætas devexa jam, non tamen præceps. & illam qoqe in extrema tegula stantem, judico habere suas voluptates: avt hoc ipsum succedit in locum voluptatum, nullis egere.*

Οἱ στάχυες δὲ κάτω νεύοντες] qod est grandiitatis gravitatísqe indicium. Plut. *de profect. indic.* Οἱ μὲν οὖν γεωργοὶ τῶν σταχύων ἥδιον ὁρῶσι τοὺς κεκλιμένους καὶ νεύοντας ἐπὶ γῆν, τοὺς δ' ὑπὸ κουφότητος αἰρομένους ἄνω, κενοὺς ἡγοῦνται καὶ ἀλαζόνας. οὕτω δὴ καὶ τῶν φιλοσοφεῖν βουλομένων νέων, οἱ μάλιστα κενοὶ καὶ βάρος οὐκ ἔχοντες, θράσος ἔχουσι, καὶ σχῆμα, καὶ βάδισμα, καὶ πρόσωπον ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας μεστὸν, ἀφειδοῦσιν ἁπάντων· ἀρχόμενοι δὲ πληροῦσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τῶν λόγων, τὸ σοβαρὸν καὶ φλοιῶδες ἀποτίθενται. De vite pariter Senec. *epist.* 41. *Vitem lavdamus, si fructu palmites onerat, si ipsa ad terram, pondere eorum qæ tulit, adminicula deducit.* qò respexit forsan interpres Anglicanus, qi cùm *uvas* verterit, non στάχυας sed σταφυλὰς legisse videtur. Ità Homer. de loco vitibus consito, *Il.* σ. *v.* 561.

—σταφυλῇσι μέγα βρίθουσαν ἀλωήν.

& de arboribus itidem pomiferis, *Odyss.* τ. *v.* 112.

—βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ.

qod Lucret. *l.* 1.

—*crescunt ipsæ, fructúqe gravantur.*

sed & de papavere, *Iliad.* θ. *v.* 306.

Μήκων δ' ὡς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ' ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βριθομένη—

Segetem avtem istiusmodi inter pulcerrima simul ac jucundissima ponit Tragicus nescio qis apud Platon. *epist.* 1. verbis his:

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς σπανιώτατος,
Ἐν θνατῶν δυσελπίστῳ βίῳ,
Οὐδ' ἀδάμας, οὐδ' ἀργύρου κλῖναι,
Ἀνθρώπων δοκιμαζόμεν' ἀστράπτει πρὸς ὄψεις,
Οὐδὲ γαίας εὐρυπέδου γόνιμοι
Βρίθοντες αὐτάρκεις γύαι,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφραδμὼν νόησις.

Vide *Psal.* 64. *v.* 13.

Τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον] ἐπισκύνιον nunc in *torvitatis* indicio. Ità de Leone usurpavit Homerus *Iliad.* ρ. *v.* 136.

Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται ὄσσε καλύπτων·
Lumina demissúmqe supercilium obnubebat.

de Harpalyco Theocritus *Idyll.* 24. *v.* 116.

—τὸν οὐδ' ἂν τήλοθι λεύσσων
Θαρσαλέως τις ἔμεινεν ἀεθλεύοντ' ἐν ἀγῶνι·
Τοῖον ἐπισκύνιον βλοσυρῷ ἐπέκειτο προσώπῳ.

—*procul qem contra nemo tueri*
Constans sustinuit, grave cùm certamen obiret:
Tale supercilium torvæ incubuit faciei.

Vide ad l. 7. § 24.

aliquan-

aliqando & in *gravitatis* ac *severitatis*. ità de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

Ζήνων σὺν πολιῷ σεμνὸς ἐπισκυνίῳ.

Spectandus cano Zeno supercilio.

Cicero *pro P. Sext. Nam qid ego de supercilio dicam? qod tum hominibus non supercilium, sed pignus reipublicæ videbatur. tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo supercilio respub. tanqam Atlante cœlum niti videretur.* Ità τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vini vim depingens, inter alia,

Τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπείθεις γελᾶν,

De homine loqitur gravi & severo; non de tristi mœrorísqe pleno, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. *c.* 1. qandoqe in *fastûs* etiam & *superbiæ*. Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 37. de *superciliis: Hæc maximè indicant fastum. Superbia alibi conceptaculum, sed hîc sedem habet. in corde nascitur, huc subit, hîc pendet. Nihil altius simul abruptiúsqe invenit in corpore, ubi solitaria esset.* Itaqe Demetrius Phaler. referente *l.* 5. Laërtio; μὴ μικρὸν εἶναι μέρος τὰς ὀφρῦς. ὅλῳ γοῦν ἐπισκοτῆσαι δύνασθαι τῷ βίῳ. Est avtem τὸ ἐπισκύνιον, (qod vocabulum H. Stephano excidisse mirum, cùm τοῦ σκύνιον tamen meminerit) τὸ ἐπάνω τῶν ὀφρύων μέρος, ut Evstathius; τὸ ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν ὀφρύδιον, ἢ τὸ μεσόφρυον, ut Hesych. vel etiam τὸ συνοφρύωμα τοῦ μετώπου, ut Heracleo Scholiastes; *oculis incumbens supercilium,* vel etiam *superciliorum in fronte commissura.* distinctiùs pavlò Pollux *l.* 2. *c.* 4. § 25. τὰ ὑπεράνω τῶν βλεφάρων, σκύνια· ὅθεν καὶ τὰ περὶ τὰς ὀφρῦς γεῖσα, ἐπισκύνια. *qæ palpebris imminent, sive palpebrarum partes superiores,* σκύνια· *unde* ἐπισκύνια, *suggrundarum instar prominentes circa frontem superciliorum projectus.* qâ ratione Aristot. etiam *de part. animal. l.* 2. *c.* 15. τὰς ὀφρύας καὶ βλεφαρίδας τῶν γείσωμα esse dixit. Et Apul. *de dogmat. Plat. Superciliorum sepes præmuniunt oculos, nè desuper proruat, qod teneras visiones molleísqe perturbet.* Ὀφρῦς *frons:* & indè Latina vox non à *foraminibus oculorum,* ut Isidor. *orig. l.* 11. *c.* 1. avt *qòd in ea siti sint oculi, qi sunt qasi fores & fenestræ animi;* ut Jungus noster *in Psal.* 131. nec à φρονῆς, *qòd ea fronte contracta indicetur,* ut alii. Σκύνιον, *cilium.* & hoc à Græcis deductum: non *à celando oculos,* ut Isidor. ubi suprá. avt à *cilendo,* id est, movendo, ut Balbus in Cathol. Gloss. *Cinum,* ἐπισκύνιον· imò σκύνιον potiùs. qod & *Scenam* dixisse Apuleium *Miles. l.* 11. avtumat Scipio Gentil. *parerg. l.* 1. *c.* 37. Vocabuli id, apud Prudent. in Romani martyrio, restituit Scalig. *Auson. lect. l.* 2. *c.* 1.

Cinos supinat, obvias offert genas.

qo loco *Qinos* perperam legebatur. *Cinum* avtem, *cilum,* & *cilium,* inqit Herald. *adverf. l.* 1. *cap.* 4. σκύνιον *cilium,* ut νίτρον λίτρον, νυμφὴ *lympha,* τριχιὴ *trichila,* si Scaligerum seqimur; nam reclamat Salmasius. atqe hoc malo, qàm qod Gvichard. in *harmon. lingu.* à κοιλὶς, qod est tamen τὸ ἄνωθεν βλέφαρον Polluci. ἐπισκύνιον, *supercilium.* Plin. loco superiùs lavdato: *Extremum ambitum genæ superioris antiqi cilium vocavere: unde & supercilia. Episcynion* etiam è Latinis Tertull. usurpavit. *de pallio c.* 4. *Jamdudum censoriæ intentionis episcynio dispersum.* Aspectûs avtem in *Leone torvitas* non est decora minùs, qàm in homine vultûs *gravitas.* Itaqe eos, qi hoc nomine Basilium notabant, perinde facere ait Gregor. Naz. in *epitaph.* ex qo mutuatus est Isidor. Pelus. *l.* 3. *epist.* 99. ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αἰτιῷτό τις, ὅτι βλοσυρὸν, ἀλλὰ μὴ πιθήκειον, βλέπει.

Ὁ τῶν συῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρὸς] de eqo pariter, ac *cane.* indè tanta pictoribus solicitudo de spuma citè exprimenda. qo in conatu fortem arti tulisse suppetias, Protogene canem, Nealce equm depingente, avtor est Plinius *lib.* 35. *c.* 10. qanqam istud Apelli adscribant Dio Prus. *orat.* 63. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 12.

Συνεπικοσμεῖ] Vide qæ ex Avgustino adduximus ad *lib.* 2. § 3. sed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἡδέως πως διασυνίστασθαι] *eleganter factum esse.* Xyl. ut vel ἀστείως legerit, vel ἡδέως eodem sensu ceperit. Glossar. Διασυνίστημι, *constituo, instituo.* potest tamen istîc & in *commendandi* sive *conciliandi* significatu sumi, qi τοῦ συνίστασθαι solennis est. ídqe secutus videtur Cas. qum vertit, *in qo oblectamentum ac volupe aliqid offendat.*

Ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσιν] Aristotel. *politic. l.* 1. *c.* 4. Τοῦ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας, σημεῖον, τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἔργων. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες· οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀγιμωτάτων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de poet. leg. c.* 12. Γεγραμμένην σαῦραν ἢ πίθηκον ἢ Θερσίτου πρόσωπον ἰδόντες ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν, οὐχ ὡς καλὸν, ἀλλ' ὡς ὅμοιον. Et mox: Τοὺς βοῦν καὶ ψόφον τροχιλίας καὶ πνευμάτων ῥοῖζον καὶ θαλάττης κτύπον ἀκούοντες, ἐνοχλούμεθα καὶ δυσχεραίνομεν· ἂν δέ τις πιθανῶς ταῦτα μιμῆται, καθάπερ Παρμένων τὴν ὗν, καὶ Θεόδωρος τὰς τροχιλίας, ἡδόμεθα. καὶ νοσώδη μὲν ἄνθρωπον καὶ ὕπουλον, ὡς ἀτερπὲς θέαμα φεύγομεν· τὸν δὲ Ἀριστοφῶντος φιλοκτήτην, καὶ τὴν Σιλανίωνος Ἰοκάστην ὁμοίως φθίνουσι καὶ ἀποθνήσκουσι πεποιημένους ὁρῶντες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *Sympos. l.* 5. *c.* 1.

Γεροὺς καὶ γέροντες ἀκμήν τινα καὶ ὥραν] siqidem, præterqam qod de Agathone Evripides olim, ut Plut. in *Alcibiad.* & in *amator.* τῶν καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν· est & in ipsa canitie speciosum qiddam; qam idcirco non minùs esse senibus decori, qàm adolescentibus vires ornamento, testatur Rex sapientissimus, *Param. c.* 20. *v.* 29. qo loco pro viribus sapientiam, qæ in ætate illa minùs viget, per-

peram substituerunt interpretes Græci, dum vertunt; Κόσμ⊕ νεανίαις, σοφία· δόξα ἢ πρεσβυτέρων, πολιαί. Nec omittendum Chrysippi illud, qi inter virtutis opera ponit, *lib. de Jove*, τὸ ἐγκρατῶς ἀποσχέσθαι ἡμιθανατώσης γραός· qasi τὸ ἐπαφρόδιτον aliqid etiam istiusmodi silicerniis inesset. καὶ τὸ σωφρόνως ἡμιθανατῶσαν ἀποτρίψασθαι πρεσβύτιν. qod certè majus qiddam meritò duci posset, qàm σώφροσιν ὀφθαλμοῖς τοιαύτην ὁρᾶν δύνασθαι. Utrumqe refert Plut. *de Stoic. Contradict. c. 9.* & *de commun. notit. cap. 3.*

Τὸ ἐν πᾶσιν ἐπαφρόδιτον] M. Cas. qare πᾶσιν legere voluerit, cavssam nullam video. rectè Xyl. *puerorum, amori aptum, florem.* sive, *qicqid in pueris conspici potest*, qod in animis impudicis fœdum accendere possit amorem. opponitur enim τὸ τῶν παίδων ἐπαφρόδιτον, τῇ τῶν γερόντων ὥρᾳ.

Σώφροσιν ὀφθαλμοῖς] Sophocles in prætura Periclis collega cùm prætereuntis pueri formam impensiùs lavdâsset, Pericles, Ὦ Σοφόκλεις, inqit, οὐ τὰς χεῖρας μόνον δεῖ καθαρὰς ἔχειν τὸν στρατηγόν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὄψεις. Plut. *Pericl.* qod in *vitis Rhetorum* tamen Isocrati ab eodem (si idem saltem est, qod ego nullus credo) tribuitur. id est, vertente Cicerone *offic. l. 1.* *At enim prætorem, Sophocles, decet, non solùm manus, sed etiam oculos abstinentes habere.* Et Valerio Max. latiùs diducente; *l. 4. c. 3.* *Prætoris non solùm manus à pecuniæ lucro, sed etiam oculos à libidinoso aspectu continentes esse debere.*. qod καθαρὰς ὄψεις Plutarch. id σώφρονας ὀφθαλμοὺς noster istic. qod oculos tales habere illi, id Stobæus, ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ. qi tamen τὸ τοῦ σώφρον⊕ vocabulum non omisit prorsus. ità enim extulit *tom. 2. sub tit. 17.* Ὦ Σοφόκλεις, τὸν σώφρονα στρατηγὸν οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. Nam qod Erasm. *l. 5. in Peric. apoph. 21.* *lingvam continentem* reddit, non video, qâ ratione motus id fecerit. Opponuntur avtem istis à Petro *epist. 2. c. 2. v. 14.* ὀφθαλμοὶ μεστοὶ μοιχαλίδος. qales notat, vetátqe Dominus apud Matth. *c. 5. v. 28.* Scilicet ut Clemens Alex. *pædag. l. 3. c. 11.* Πρὸ γὰρ παντὸς τοῦ σώματος διαφθείρονται οἱ ὀφθαλμοί. *Et impudicus oculus impudici cordis est nuncius.* Avg. *epist. 109.* videndus cum primis. Indè scitum illud Rhetoris cujusdam, qi impudicum an impudentem qendam dixit, οὐ κόρας, ἀλλὰ πόρνας ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχειν. Plut. *de verecund.* Lusit nimirum à vocabuli vario significatu, qod & *puellam*, & *pupillam oculi* designat: qomodo & Cynicus, qi Didymoni medico adulterii nomine infami virginis cujusdam oculum curanti, Ὅρα, inqit, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου ἰατρεύων, τὴν κόρην φθείρῃς. Laërt. *lib. 6.* in *Diogene.*

Οὐ παντὶ πιθανά] *non cuivis credibilia.* interpres uterqe. malim, *non cuivis grata*, gratiam, decorem, venustatem, voluptatem suprà inculcaverat. πιθανὸν, *gratum, blandum, lepidum, elegans.* hujusmodi enim cum primis sunt persvasoria. unde dictum Aristoteli, τὸ κάλλ⊕ παντὸς ἐπιστολίου συστατικώτερον. Laërt. *l. 5.* Grammaticus qidam à Budæo lavdatus; Πιθανὸν κάλλ⊕, τὸ ἡδὺ, καὶ τὸ τοὺς ὁρῶντας πεῖθον θαυμάζειν. Lucian. alicubi, πολὺ τὸ πιθανὸν καὶ ἐπαγωγόν· *blanditiæ multum & illecebræ.* Aristid. καλοὶ γὰρ οὗτοι κόσμοι καὶ μάλα πιθανοὶ τῷ πλήθει. *plebi grata.* Gregor. Naz. *stelit. 1.* Καὶ ἦν λίαν φιλάνθρωπον αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ πιθανὸν βίαιον. De Phæace Plut. in *Alcib.* Ἐντευκτικὸς γὰρ ἰδίᾳ καὶ πιθανὸς ἐδόκει μᾶλλον, ἢ φέρειν ἀγῶνας ἐν δήμῳ δυνατός. *blandus magìs ac conventibus privatis idoneus, qàm forensia certamina potis sustinere.* de Alcibiade item. τῇ δὲ φωνῇ τὴν τραυλότητα ἐμπρέψαι, καὶ τῷ λάλῳ πιθανότητα παρασχεῖν, χάριν ἐπιτελοῦσαν. *lingvæ blesitatem decuisse satis, & gratiam havd injucundam sermoni præbuisse.* Ità capiendum opinor illud Apostoli *ad Colos. c. 2. v. 4.* μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. *nè qis vos verbis blandis*, sive *sermonis blanditiâ seducat.* ut sit idem ferè ἐν πιθανολογίᾳ παραλογίζεσθαι qod διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῆσαι eidem *ad Rom. c. 16. v. 18.* qanqam & ad dictionis elegantiam, & artificium rhetoricum referri possit: de qo Basil. *in hexaem. orat. 3.* Ὅσῳ τὸ ἐν τοῖς σώφροσι κάλλ⊕ τοῦ ἐπιεικοῦς προτιμότερον· τοσοῦτον καὶ τῶν ἡμετέρων λόγων πρὸς τοὺς ἔξωθεν τὸ διάφορον. οἱ μὲν γὰρ κατεωλλωπισμένον τὸ πιθανὸν τοῖς λόγοις ἐπάγουσιν· ἐνταῦθα δὲ γυμνὴ τεχνασμάτων ἡ ἀλήθεια πρόκειται. *Sublimitate sermonum*, Vulg. interpres reddidit, *sermone blando*, Bud. *fuco specioso rationis humanæ*, Vatabl. *sermonis probabilitate*, Leo Jud. & Beza. qibus non repugnaverim prorsùs, qia πληροφορία συνέσεως *vers. 2.* præcesserat. malim tamen *sermone plavsibili*, avt *persvasibili.*

Καὶ τὰ ταύτης ἔργα] *Et omnia ejus opera.* M. Cas. ac si esset, καὶ τὰ παντὰ αὐτῆς ἔργα. qod non est necesse.

Περιπατεῖται] leg. περισπᾶται· *multa ejusmodi occurrent.* qod interpretes cùm non adverterent, clavsulam istam parùm commodè cum præcedentibus commiserunt.

§ 3. Ἱπποκράτης] idem de medicis in genere. *l. 4. § 48.*

Πολλὰς νόσους ἰασάμεν⊕] *qum multos sanâsset morbos.* Xyl. malim, *sustulisset.* Cels. *præfat. l. 1.* *qia non intersit, qid morbum faciat, sed qid tollat.* Naso *Ponti l. 1. eleg. 4.*

Tollere nodosam nescit medicina podagram.

Οἱ Χαλδαῖοι] de prognostis gemina, *lib. 8. § 25.*

Ἀλέξανδρ⊕ καὶ Πομπήι⊕] de *regibus, imperatoribus, tyrannis* in genere itidem *l. 4. § 48.* & *lib. 6.*

l. 6. § 47. Basil. Cæs. in illud, *Attende tibi.* Περιβλέψαι τοὺς περὶ σοῦ ἐν ταῖς ὁμοίαις περιφανείαις ἐξετασθέντας. ποῦ οἱ τὰς πολιτικὰς δυναστείας περιβεβλημένοι; ποῦ οἱ δυσμαχώτατοι ῥήτορες; ποῦ οἱ τὰς πανηγύρεις διατιθέντες; οἱ λαμπροὶ ἱπποτρόφοι; οἱ στρατηγοί; οἱ σατράπαι; οἱ τύραννοι; οὐ πάντα κόνις; οὐ πάντα μῦθος; οὐκ ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μνημόσυνα τῆς ζωῆς αὐτῶν; Vide *l.* 6. § 22. Menander in *certamine cum Philistione an Philemone* à Jan. Rutgersio *var. lect. l.* 4. evulgato.

Ὅταν εἰδέναι θέλῃς σεαυτὸν ὅστις εἶ,
Ἔμβλεψον εἰς τὰ μνήμαθ᾽, ὡς ὁδοιπορεῖς.
Ἐνταῦθ᾽ ἔνεστιν ὀστέα καὶ κούφη κόνις
Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ τυράννων, καὶ σοφῶν,
Καὶ μέγα φρονέντων ἐπὶ γένει καὶ χρήμασιν,
Αὐτῶν τε δόξῃ, καὶ κάλλει τῶν σωμάτων·
Καὶ οὐδὲν αὐτῶν τῶν δ᾽ ἐπήρκεσε χρόνου.
Κοινὸν τὸν Ἅδην ἔσχον οἱ πάντες βροτοί.
Πρὸς ταῦθ᾽ ὁρῶν γίνωσκε σαυτὸν, ὅστις εἶ.
Novisse si vis, qalis avt qisnam sies;
Hominum sepulcra, qæ secus viam, inspice.
His ossa, pulvis atq; inanis clavditur,
Regum, tyrannorum, & virûm sapientium,
Superbientûmqe opibus & propagine,
Suâqe gloriâ, atqe formâ corporum.
Communis est dis omnibus mortalibus.
Hæc intuendo discito qalis sies.

Cur avtem τῶν σωμάτων *corporum* αὐτολεξεὶ malim qàm *corporis* cum Rutgersio & Grotio reddere, discas licet ex *annotatis ad l.* 1. § 16. περὶ σωμάτων ὥρας. certè antithesis illa inter αὐτῶν δόξαν, & τῶν σωμάτων κάλλος, sensum eum qem ibi posui, exigere videtur. alioqi per metri rationem nihil obstabat, qo minùs tam τοῦ σώματος qàm τῶν σωμάτων dicere potuisset. Ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ πολλὰς μυριάδας κατακόψαντες.]

Ἡράκλειτος] de *philosophis* in genere pariter *l.*4 § 48. & *l.*6. § 47. & *l.*7. § 19. & *l.*8. § 25.

Περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως] Ità Laërt. *l.* 9. ex Heracliti sententia, Ἕνα εἶναι τὸν κόσμον, γεννᾶσθαί τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐκπυροῦσθαι κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forsan Stoici. Vide Lips. *Physiolog. Stoic. l.* 2. *c.* 22, 23. nec nostri dissentiunt, nisi qòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoscunt. Vide Petr. *ep.* 2. *c.* 3. *v.* 7, 10, 12. & qæ congessimus in *Orat. de Noæ obedientia in Hebr. c.* 11. *v.* 7.

Ὕδατος τὰ ἔντος πληρωθεὶς] festivé; hominem qi *de mundo igne absumendo* primus dogma protulerit, ipsum *aqâ* interiùs *inundante oppletum*, diem extremum obiisse. *Aqâ oppletum* certè obiisse consentiunt pleriqe, ab aqa, qâ oppletus sit, non desunt qi negent. Siqidem, ut Laërt. *l.* 9. refert, pleriq; aqâ intercute cùm laboraret, à medicis aiunt qæsivisse, εἰ δύναιντο ἐξ ἐπομβρίας αὐχμὸν ποιῆσαι, *num ex diluvio siccitatem inducere possent.* Atq; ità Plut. in *præcept. salubr.* qod cùm illi qid vellet non intelligerent, in boum stabulum condidisse se fimo circumqaqe obrutum, qo humorem, si id fieri posset, evaporaret. id cùm nevtiqam succederet, à morbo interiisse. Hermippus verò medicos percontatum esse, *numqis eorum compressis intestinis humorem educere valeret.* qod fieri posse negantibus, ad solem stercore bubulo oblitum, vel obrutum potiùs, ipsum se exposuisse. ità decumbentem, ab exiccato induratóqe fimo convulsis artubus diem obiisse, Tatianus; à canibus dilaceratum esse tradit Neanthes. Cæterùm Hippobotus & Aristo etiam, referente Sotione, hydrope curatâ, superstitem, alio nescio qo morbo interiisse, in scriptis suis sunt testati.

Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες] Atqi Laërt. *l.* 9. ex Hermippo, senio confectum duntaxat obiisse, cùm animâ penè defectâ panis è furno calidi vapore per triduum in vita se continuisset, qo Cerealibus superstes esset. de pediculis nè γρῦ qidem. cùm tamen *l* 1. Pherecidem juxta qosdam morbo fœdo hoc periisse: qod cùm epistola ipsius ad Thaletem data, tum & Aristoteles confirmat *hist. animal. l.* 5. *c.* 31. & *l.* 3. ex Philone & Myroniano de Platone idem retulerit, unde *Platonis pediculi*, in proverbium abierint. de aliis qi pari fato defuncti sint Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 33. & alii. de Democrito nusqam legisse memini. Lucretius etiam contrà *l.* 3 & ex Lucretio Lactant. *institut. l.* 3. *c.*18.

Deniqe Democritum postqam matura vetustas
Admonuit memorem motus langvescere mentis,
Sponte suâ leto caput obvius obtulit ipse.

déqe eodem Anton. *meliss. l.* 1. *c.* 58. (qo avtore tamen, nescio) ὅτι νοσήσας καὶ λιθάργῳ περιπεσὼν, ὡς ἀνένηψεν, οὐδὲν με, ἔφη, ἐξαπατήσει ἡ φιλοζωΐα, καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου. Qæ cum Laërtii narratione havd planè conveniunt. Cæterùm etiamsi diversa à se invicem de Democriti obitu tradant avtores isti, at à Marco istic omnes dissentiunt.

Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες] *Falsum est*, inqit Xyl. itaqe substituit, *historiam* (uti ait) *secutus*, *Socratem cicuta absumpsit.* Verùm illud, ἄλλοι, Xylandrum monere poterat, de *aliusmodi pediculis* Marcum locutum, qi philosophum illum sustulerint. Anytum mirum nî & Melitum voluerit; qos *pediculos* non absurdè nominat, qasi animalcula vilissima, nulli prorsus usui, nisi hominibus infestandis & conficiendis. Nec abludit qod Epictetus *l.* 2. *c.* 9. Οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσίν· οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρὰ, ἀφ᾽ ὧν ἔστιν εἰπεῖν, Λέων με καὶ φαγέτω. Tyrannos & militares viros *leonibus*, *lupis*, animantibus feris, sed generosioribus avt robustioribus confert; sycophantas, delatores, & id genus hominum, *animalculis vilissimis*, sed noxiis, cujusmodi sunt *viperæ*, *vermiculi*, &c. De lenonibus paria Plavtus *Curcul. act.* 4. *sc.* 2.

Item:

Item genus est lenonium inter homines, meo qidem animo,
Uti muscæ, culicésqe, pedésqe, pulicésqe.
Odio & malo & molestiæ; bono usui estis nulli.

Ubi *pedes* pro *pediculis*, qod & Non. Marcellus ità alibi usurpatum monuit. Sed & de parasitis atq; adulatoribus festivè admodum Anaxilaus apud Athenæum *l* 6.

Εἰσὶν δ' οἱ κόλακες τῶν ἐχόντων ἐσίας
Σκώληκες· εἰς ἂν ἄκακον ἀνθρώπων τρόπον
Εἰσδὺς ἕκαστος ἐσθίει καθήμενος,
Ἕως ἂν, ὥσπερ πυρὸν, ἀποδείξῃ κενόν.
Ἔπειθ' ὁ μὲν λέμμ' ἐστιν· ὁ δ' ἕτερον δάκνει.
Adulatores, qos adulant, divitum
Sunt veluti vermes. namqe in hominem simplicem
Sese insinuando, huic assidentes exedunt,
Triticeum ut granum, donec vacuefecerint.
Ità hic jam gluma est: ille alios admordicat.

Ἐνέβης, ἔπλευσας, κατήχθης· ἔκβηθι] *Navigationi vitam* confert: (qâ imagine usus est & Epictetus *Enchir. c.* 7. exhibendus *infrà ad* § 5. sed aliâ ratione) *mortem portui.* qomodo & Plut *de tranqill.* Ἐγγὺς ὁ λιμὴν, καὶ πάρεστιν ἀπονήξασθαι τοῦ σώματος, ὥσπερ σκάφους μὴ στέγοντος. Juncus itidem *lib. de senect.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. Δοκεῖ δέ μοι ἑκάτερος αὐτῶν (ὅ, τε γέρων ἀποθανὼν, καὶ ὁ νέος) ἐοικέναι τοῖς ἀγωνιζομένοις δρόμον, ἢ τοῖς πλέουσι· καὶ ὁ μὲν διελθὼν τὸ μέγα πέλαγος, ὥσπερ εἰ λέγω τὸν βίον, κατάρας ἐπί τινα λιμένα, τοῦ κυβερνήτου κελεύσαντος, ἀπέβη τῆς νεώς· ἢ πρὸ διαδρομῆς τῷ σταδίῳ, καὶ τοῦ στεφάνου τυχὼν, ἀποτάττεται τοῖς ἀγῶσιν. ὁ δ' ἕτερος ἐν μέσῳ τῷ πόρῳ τῆς θαλάττης διεφθάρη, μὴ διελθὼν τὸν προκείμενον αὐτῷ πλοῦν, ὑπὲρ οὗ πολλάκις εὔξατο. ἢ πρὸ τρέχων ἐν τῷ σταδίῳ, καταπεσὼν, ἀστεφάνωτος ἐξεκομίσθη. Et Junco saniùs Seneca *epist.* 70. *Novissimè incipit ostendi publicus finis generis humani. Scopulum esse illum putamus, dementissimi? portus est, aliqando petendus, nunqam recusandus. in qem siqis intrà primos annos delatus est, non magìs qeri debet, qàm qi citò navigavit. alium enim, ut scis, venti segnes ludunt ac detinent, & tranqillitatis lentissimo tædio lassant. alium pertinax flatus celeberrimè perfert. alios vita velocissimè adduxit, qò veniendum erat etiam cunctantibus: alios maceravit & coxit.* Vide eund. *ad Polyb. c.* 28.

Ἐνέβης] ἐμβαίνειν, *navem conscendere.* Apud Svidam avtor innominatus; Ἐνέβη δὲ ναῦν ἀποχρῶσαν τοῖς ἐπιέρσις. Liban. *orat.* 11. Ὥστε τὰ μὲν ἀνασπάσαντες, (f. ἀνασπάσαντες) τὰ δὲ ἀντιπαλαισαντες, ἐνέβαινον εἰς τὰς ναῦς ἐν ὀφθαλμοῖς Κυπρείων· τὰ παλαιὰ μὲν ὡς νεκρὰ φερόμενοι· τὰ δὲ ἄρτι δεξάμενα τὴν τέχνην ἐν τῇ δέξει τῶν ἀρχαίων ἀφέντες. *ut partim accelerando, partim restituendo, evexerint ad naves,* &c. Morell. imò, *ut hisce revulsis, illis substitutis, naves conscenderint.* de simulacris loqitur per fravdem subreptis.

Εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον] Ità de statu animarum post mortem ambigendo passim Marcus sermonem instituit. Vide *ad l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. Sed & Plut. *ad Apollon. pag.* 190. qem, qia prolixior est in hoc argumento, transcribere piget. Sen. *epist.* 71. *Avt in meliorem emittitur vitam, lucidiùs tranqilliùsqe inter divina mansurus: avt certè sine ullo futurus incommodo, naturæ suæ remiscebitur, & revertetur in totum.*

Παύσῃ πόνων] Gemina his habes *l.* 6. § 28. Θάνατος πόνων ἀπόλυσις· ἀλλὰ καὶ κακῶν. unde τελευτὴ λυσίπονος Pindaro dicta. Plut. *ad Apollon.* & *ibid.*

Ἄλγος γὰρ ὄντως ἐδὲν ἅπτεται νεκρῶν.
Nam morte functos nullus attingit dolor.

qod Æschylo tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 121. & Sophocl. *Trachin.*

Τοῖς γὰρ θανοῦσι μόχθος ἐ προσγίνεται.
Nam morte functos nullus assequitur labor.

Lucret. *l.* 3.

Tu qidem, ut es lecto sopitus, sic eris ævi
Qod superest, cunctis privatu' doloribus ægris.

Senec. *epist.* 24. *Moriar? hoc dicis, Desinam ægrotare posse; desinam alligari posse; desinam mori posse.* Cæsar apud Salust. in *Catilin. Mortem ærumnarum reqiem, non cruciatum esse: eam cuncta mortalium mala dissolvere: ultrà neqe curæ, neqe gavdio locum esse.*

Καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος] πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνέχεσθαι, *dolores voluptatésqe sustinere.* qasi non sit minor molestia istis, qàm illis distineri: Certè qomodo Terentiana illa parturiens, *Adeph.* 3. 4.

—Miseram me; differor doloribus:

eódem planè Plavtinus adolescens, gavdii prægnans, *Trucul.* 4. 1.

— ut ego lætus sum, & lætitiâ differor!

disertè Seneca *epist.* 39. *Qis hostis in qemqam tam contumeliosus fuit, qàm in qosdam voluptates suæ sunt? qorum impotentiæ atqe insanæ libidini ob hoc unum posśis ignoscere, qod qæ fecere, patiuntur.* Celebre est Antisthenis illud, Μανείην μᾶλλον, ἢ ἡσθείην. *Insanire detur potiùs, qàm voluptate affici.* Refert Laërt. *l.* 5. & Sext. *comment. l.* 10. *c.* 2. & *Pyrrhon. hypothes. lib.* 3. *c.* 22. Hinc Clemens *Strom. l.* 5. & ex Clem. Evseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. Ἀντισθένης δὲ μανῆναι μᾶλλον, ἢ ἡσθῆναι αἱρεῖται. Et ab eadem mente Senec. *epist.* 82. *Malè tibi esse malo, qàm molliter.* Sophocles itaq; jam senex, cùm ab eo qæreretur, num rebus Venereis adhuc uteretur, Εὐφήμει, inqit, ὦ ἄνθρωπε· ἀσμενέστατα μὲν τοι αὐτὸ ἐπέφυγον, ὥσπερ λυττῶντά τινα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποφυγών· *Bona verba, mi homo: libentissimè istinc, tanqam à domino agresti ac furioso profugi.* Plato *Polit. l.* 1. Cicer. *de senect.* Val. Max. *l.* 4. *c.* 3.

c. 3. Plut. *de avarit.* & *de sene polit.* Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. ubi videnda etiam Junci de eodem argumento dissertatio. Qod avtem ille senectuti beneficium tribuit, morti Marcus hîc, & qidem meritò magis, adscribit. Spectat horsum Cratetis festivum illud, qod Laërt. *l.* 5. & Svid. in *Crat.* exhibent.

Ἔρωτα παύει λιμός· εἰ δὲ μή, χρόνος·
Ἐὰν δὲ τούτοις μὴ δύνῃ χρῆσθαι, βρόχος.
Fames amorem sedat; avt saltem dies:
Si non medentur ista, idem laqeus facit.

Λατρεύων πσὸτῳ χείρονι] Plut. *ad Apollon.* Ὁ μεταλλαχὼς βελτίονα βίον μετείληφεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος λατρείας, καὶ τῶν ἀτρύτων ἕνεκα τούτου φροντίδων καὶ συμφορῶν. Et *ibid.* Τὸ γὰρ μὴ δεδουλῶσθαι σαρκὶ καὶ τοῖς πάθεσι ταύτης διάγειν, ὑφ' ὧν κατασπώμενος ὁ νοῦς τῆς θνητῆς ἀναπίμπλαται φλυαρίας, εὐδαίμόν τι καὶ μακάριον. qo loco & ex Platonis *Phædone*, ἀσχολίας καὶ φλυαρίας recenset varias, qibus servitii hujus ratione obnoxia fit anima. Cujus illud inter alia: Μυρίας ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα. Vide Senec. *epist.* 65. *supr. ad l.* 2. § 2. vide & *infr. l.* 6. § 28. Sed & Gregor. Naz. *ad l.* 2. § 1. τῷ χείρονι συνεδέθη. & Tertull. *ad l.* 7. § 66. Hinc qerulæ voces illæ qorundam apud Epictetum *dissert. l.* 1. *c.* 9. οὐκέτι ἀνεχόμεθα μετὰ τοῦ σωματίου τούτου δεδεμένοι, καὶ τοῦτο τρέφοντες, καὶ ποτίζοντες, καὶ ἀναπαύοντες, καὶ καθαίροντες, εἶτα δι' αὐτὸ συμπεριφερόμενοι τοῖσδε καὶ τοῖσδε. Ipse apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119. Θαυμαστὴ ἡ φύσις, καὶ, ὥς φησι Ξενοφῶν, φιλόζωος. τὸ γοῦν σῶμα, τὸ πάντων ἀηδέστατον καὶ ῥυπαρώτατον, στέργομεν καὶ θεραπεύομεν. Εἰ γὰρ ἔδει πέντε μόναις ἡμέραις θεραπεῦσαι τὸ τοῦ γείτονος σῶμα, οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν. ὅρα γὰρ οἷόν ἐστι, ἕωθεν ἀναστάντα, τρίβειν τοὺς ὀδόντας τοὺς ἀλλοτρίους, καί τι τῶν ἀναγκαίων ποιήσαντα, ἀπονίζειν ἐκεῖνα τὰ μέρη. τῷ ὄντι θαυμαστόν ἐστι φιλεῖν πρᾶγμα, ᾧ τοσαῦτα λειτουργοῦμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. νάττω τουτονὶ τὸν θύλακον· εἶτα κενῶ. τί τούτου βαρύτερον; ἀλλὰ θεῷ δεῖ με ὑπηρετεῖν. διὰ τοῦτο μένω, καὶ ἀνέχομαι λούων τὸ δύστηνον τοῦτο σωμάτιον, χορτάζων, σκέπων· ἕως αὐτὸς εἴπῃ, Ἄφες αὐτὸ ἤδη, καὶ μηκέτι πρᾶγμα ἔχε. ubi νάττω Gesnerus vertit, *sarcio.* cùm *farcio* potiùs debuisset. hoc est enim, non illud, licèt usitatum minùs, τὸ νάττω, qod & τὸ σάττω, infercio. Sed & istud forsan avtor ipse usurpaverit.

Τῷ ἀγγείῳ] corpus ἀγγεῖον sive *vasculum* appellat, qomodo σκεῦος Apostolus *ad Thessal. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 4. Neqe enim Estio nostro *in decalog. leg.* 7. accedo, qi τὸ σκεῦος sive *vas* vult eo sensu ibi accipi, qo apud Comicum sumitur, in *Pœnul. act.* 4. *scen.* 2. ubi Milphio:

Facio qod manifestò mœchi havd fermè solent.
--refero vasa salva.--

Ità *anima vas, corpus,* Lucretio *l.* 3.

--corpus, qod vas qasi constitit ejus.

Cicer. *Tusc. l.* 1. *Corpus est qasi vas animi, avt aliqod receptaculum.* Idémqe *Lactant. l.* 7. *c.* 12. Vide & *l.* 10. § 38. & *l.* 12. § 2. M. Cas. *domicilium* sive *casam* vertit; qod à Marci schemate longiusculè abscedit.

Ἢ περίεσι τὸ ὑπηρετοῦν] Xyl. *qinetiam qod servit, id supererit.* Verùm hoc Marcus hîc non asserit. in priore membro tanqam incertum posuit. in posteriore, qasi non superesse dato, qid futurum tunc sit, disserit. Locus est proculdubiò perperam habitus. Legendum opinor vel, οὗ περίεσι, *qo illud qod inservit præstantius est:* vel, ἢ [οὐ] περίεσι τὸ ὑπηρετοῦν; *annon præstantius est id qod inservit?* firmare videntur, qæ seqwuntur. Senec. *epist.* 65. *Major sum, & ad majora genitus, qàm ut mancipium sim mei corporis: qod eqidem non aliter aspicio, qàm vinculum aliqod libertati meæ circundatum.* Vide & *infr. l.* 5. § 21. & *l.* 11. § 19. Verùm D. Boot. mavult, ὅπερ δεῖ τὸ ὑπηρετοῦν· & exponit, *qod inservire debet.* ut τὸ λατρεύειν animo, τὸ ὑπηρετεῖν corpori adscribatur. M. Casavb. ὅσῳ περίεσι τὸ ὑπ. *desines vasculo inservire tantò deteriori, qantò id qod inservit præstantius existit.* At clariss. Salmas. hæc mutilata suspicatur; cùm in avtore isto disjunctivum ἢ non reperiatur, qin præcedat ἤτοι. ex inseqentibus itaqe sententiâ suppletâ, locum totum sic reconcinnat, ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ, ὁπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ· ἢ περίεσι τὸ ὑπηρετοῦν· *avt aliud qod agas, non habes, cùm relationem non facis ad aliqid in commune profuturum; avt qod servire debet in te dominatur.* περίεσι τὸ ὑπηρετοῦν, *superiores fert, superat.* Grammatici περιεῖναι περιγενέσθαι interpretantur. unde περιεῖναι τῆς πόλεως. & περιέσεσθαι, περιγενήσεσθαι. Incertus avtor apud Svidam; οὔτε ἑτέρως περιέσεσθαι στρατηγοῦ θερμοῦ καὶ ἀμάχου παντάπασι. Accederem libens, nisi obstaret, qod de animæ statu post mortem sermo instituatur. itaqe ἐπέχω, animúsqe inclinat potiùs ad sententiam D. Bootii, si liberiùs refingendi detur licentia, ut legatur, ὅπερ εἰκὸς ὑπηρετεῖν· *qod inservire æqum esset.* viderint alii.

Νοῦς καὶ δαίμων] Vide *suprà ad l.* 2. § 13.

Γῆ καὶ λύθρος] Vide *ad lib.* 2. § 2.

§ 4. Ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις] Curiositatem coercet. ut *supr. l.* 2. § 8, 13.

Ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ-- τουτέστι ἀποῤῥέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως] lego: ἢ τοι γὰρ ἄλλου ἔργου τήρησις, vel ἡ γὰρ τοῦ ἄλλου ἔργου τήρησις. qanqam vir eruditus, qod suprà monuimus, antegressis ista interserit. At D. Bootius pro ἤτοι vult ἤδη legi. *dehortatur,* inqit, *ab inqisitione in alienos mores: poterat aliqis qærere, qid in eo mali? occurrit, damnum esse præsentaneum; qia jam, eodem videlicet temporis spatio qo id facis, privaris sive impedi-*

ris:

ris ab alio opere. qod autem opus id sit, mox declarat, ἡ τȣ̃ ἰδίȣ ἡγεμονικȣ̃ παρατήρησις. Verùm de istis aliorum judicium esto.

Τȣτέςι, φανταζόμενος] σολοικοφανὲς sive ἀσυνάρτητον, ἢ ἀνακόλȣθον esse videtur; qod locutionis genus apud avtores etiam celebriores occurrit qandoqe, atqe in hoc qasi tumultuario & αὐτοσχεδιαςικῷ scribendi genere jure veniam mereatur: in pagina Stoica præsertim; cùm his Chrysippus *de rhetor. l.* 1. permiserit, avtore Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 25. ἢ σολοικισμȣ̀ς, ἐφ' ὄις ἄλλοι ἂν αἰσχυνθείησαν ȣ̓κ ὀλίγοι, *etiam Solœcismos eos admittere in scriptis suis, qorum alios havd pavcos dispuderet.* Verùm sic Homer. *Il. β'. v.* 350.

Φημὶ γὰρ ȣ̓ν κατανεῦσαι ὑπερμενέα Κρονίωνα, &c.
Ἀςράπτων ἐπιδέξι', ἐναίσιμα σήματα φαίνων.

Et ibi Evstath. ex Evripide

Πάλαι δέ σ' ἐξερωτῆσαι θέλων
(σχολή μ' ἀπεῖργε.-- & --πολλὰ δὲ
Πάλαι πεπονθὼς, ȣ̓ πόνȣ πολλȣ̃ με δεῖ.

Terent. *Evnuch. act.* 5.

P. *Cur ergò in his ego te conspicor regionibus?*
T. *Vobis fretus.*-- Idémqe
Nos omnes, qibus est alicunde objectus labor,
Omne qod est interea tempus, priusqam id rescitum est, lucro est.

Hujusmodi videntur esse in sacra pagina, illud Lucæ *Evang. c.* 22. *v.* 20. Τȣ̃το τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μȣ, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Illud item Joannis *Apoc. c.* 1. *v.* 5. Καὶ ἀπὸ Ἰησȣ̃ χριςȣ̃, ὁ μάρτυς ὁ πιςὸς, &c. & mox. τῷ ἀγαπήσαντι, ἢ λȣ́σαντι ἡμᾶς, ἢ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς ἢ ἱερεῖς. Sed & illud ejusdem *Evang. c.* 1. *v.* 14. Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτȣ̃, δόξαν ὡς μονογενȣ̃ς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος ἢ ἀληθείας. de qo tamen loco Beza videatur, qi prius membrum παρένθετον facit; & Heinsius ad Nonnum, qi cum Theophylacto πλήρη legit. Illud etiam Pavli *ad Coloss. c.* 3. *v.* 16. Ὁ λόγος τȣ̃ χριςȣ̃ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλȣσίως, διδάσκοντες ἢ νȣθετȣ̃ντες ἑαυτȣ̀ς, &c. Syntaxin denique huic geminam habes & *l.* 4. § 48. ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, ὁ μὲν τȣ̃τον κηδεύσας, &c. & *l.* 8. § 31. Αὐλὴ Αὐγȣ́ςȣ, γυνὴ, θυγάτηρ-- ὅλης αὐλῆς θάνατος. Verùm potest istìc, non parenthesis ab avtore, sed metathesis sive transpositio ab excriptore, subesse. atqe in hanc demum ipse partem propendeo; totámqe periochen ità existimo & esse concipiendam, & à Marco ipso fuisse conceptam: Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολειπόμενον τȣ̃ βίȣ μέρος ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις· τȣτέςι, φανταζόμενος τί ὁ δεῖνα πράσσει, ἢ τίνος ἕνεκεν, ἢ τί λέγει, ἢ τί ἐνθυμεῖται, ἢ τί τεχνάζεται, ἢ ὅσα τοιαῦτα. ἡ γὰρ τȣ̃ ἄλλȣ ἔργȣ τήρησις, ποιεῖ ἀποῤῥέμβεσθαι τῆς τȣ̃ ἰδίȣ ἡγεμονικȣ̃ παρατηρήσεως. Ità concepto, tam in proclivi sunt omnia, qàm est imber cùm pluit.

Ποιεῖ ἀποῤῥέμβεσθαι] Ità *l.* 4. § 22. μὴ ἀποῤῥέμβεσθαι. Vide *ad l.* 2. § 7.

Τὸ εἰκῆ ἢ μάτην] Vide *l.* 2. § 16.

Ἐν τῷ εἱρμῷ τῶν φαντασιῶν] *in cogitationum serie.* ubi scil. cogitatio cogitationem serit: prout usu venire solet.

Περιΐςασθαι] *fugere, & declinare.* Xyland. qo sensu Pavlum vult usurpâsse *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 16. verbis illis; τὰς δὲ βεβήλȣς κενοφωνίας περιΐςασο. qo loco & Latinus interpres Vulgatus ità vertit, *Devita:* sicut & in illis *ad Tit. c.* 3. *v.* 9. Μάχας νομικὰς περιΐςασο. An antiqi tamen avtores sic usi fuerint, nescire se profitetur. Cæterùm ex exteris, havd valdè antiqis tamen, loca suppeditant non pavca viri clarissimi Isaac. Casavbonus *ad Athen. l.* 15. *c.* 5. & Andr. Dunæus *ad Joan. Chrysost. in epist. ad Tit. orat.* 6. & *ad Hebr. orat.* 38. qibus τὸ περιΐςασθαι significet, παραιτεῖσθαι, ἐκτρέπεσθαι, *Vitare, fugere, fugiendo declinare.* Ego tamen in locis illis ex Apostolo productis malim τὸ περιΐςασθαι in *cohibendi*, sive *coercendi* significatione sumere. qomodo Beza & Stephanus reddidêre. qum utrumqe utrobiqe monet Apostolus & Timotheum & Titum, ut *vanilogia profana* ille, *litigia legalia* iste, in aliis potiùs *compescat*, qàm ut ipse alteruter *devitet*. qod patet ex verbis ad Timotheum proximis *vers.* 17. alioqi τῷ παραιτεῖσθαι vocabulo utitur, ubi virum sanctum illum admonet, qid ipsi cavendum spernendúmqe velit. *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 7. & *epist.* 2. *c.* 2. *v.* 23. Oecumenius utramqe significationem admittit, *in epist. ad Tim.* περιΐςασο, ἢ παραιτȣ̃, ἢ περιεςὼς ἵςασο, εἰς τὸ παῦσαι ἢ κωλῦσαι. Et *in ad Tit.* ἀποςέλλεσθαι ἢ παραιτεῖσθαι. De Apostoli loco qid sentiam dixi: de Marci loco isto Xylandro non invitus concesserim. Verùm de istis alibi fusiùs pleniúsqe ea disserui, qibus istìc recitandis commentarium istum necessariò minùs nolim oneratum.

Μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφνω ἐπανέροιτο] Vult nihil cogitari, qod proloqi pudeat pigeátve. cujus contrarium tangit notátqe in plerisqe *l.* 12. § 4. Hoc avtem argumento sani nihil honestíve Alcæum animo volutare Sappho concludit; qæ dicenti illi,

Θέλω τί τ' εἰπῆν· ἀλλά με κωλύει αἰδώς.
Dicere velim aliqid, præpediret ni pudor.

respondit, (Aristotele referente *Rhetor. lib.* 1. *c.* 9. Scaligero *ad Cirin.* restituente,)

Αἰ δ' ἦχες ἐσθλῶν ἵμερον ἢ καλῶν,
Καὶ μηδὲν εἰπῆν γλῶσσ' ἐκύκα κακὸν,
Αἰδώς κεν ȣ̓χὶ σ' εἶχεν ὄμματα,
Ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῷ δικαίῳ.
At si boni qid cor tibi tangeret,
Nec turpe linguæ suggereret malum,
Audacter absqe omni pudore
Proloqereris honesta qævis.

Qod avtem de cogitatis istìc Marcus noster, de eisdem

dem Marcus alter *Offic. l.* 3. *Vir bonus, non modò facere, sed nè cogitare qidem qidqam audebit, qod non audeat prædicare.* Qin & de consultis idem *lib. eod. Ea deliberanda omnino non sunt, in qibus est turpis ipsa deliberatio. atq; etiam in omni deliberatione celandi atqe occultandi spes opinióq; removenda est.* De votis Persius, *Sat.* 2. *v.* 3, &c.

—non tu prece poscis emaci,
Qæ nisi seductis neqeas committere Divis.
Havd cuivis promptum est, murmúrqe humiléſqe susurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.

Contrà scil. qàm *bona pars procerum tacitâ qæ libat acerrâ*; &, *Labra movet metuens audiri*— ut Horat. *l.* 1. *epist.* 16. Itaq; Pythagoras suos monebat, μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι, i. e. *clarâ voce precari.* Οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ᾤετο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυχῇ φθεγγομένων ἐπαΐειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβούλετο εἶναι τὰς εὐχάς. Clemens *Strom. l.* 4. prope finem. Ità Seneca *epist.* 10. *Tunc scito esse te omnibus cupiditatibus solutum, cùm eò perveneris, ut nihil Deum roges, nisi qod rogare possis palam. nunc enim qanta dementia est hominum? turpissima vota diis insusurrant: si qis admoverit avrem, conticescent, & qod scire hominem nolunt, Deo narrant.* Et mox: *Sic vive cum hominibus, tanqam Deus videat: sic loqere cum Deo, tanqam homines audiant.* Respexit horsum Macrob *Saturn. l.* 1. *c.* 7. ubi dixit: *Præceptum est philosophiæ: sic loqendum esse cum hominibus, tanqam dii audiant; sic cum diis, tanqam homines audiant.* Hinc Martial. *l.* 1. *epigr.* 40.

Si qis erit recti custos, imitator honesti,
Et nihil arcano qi roget ore deos.

De factis, vitâq; totâ, Seneca idem *epist.* 43. *Tunc felicem te esse judica, cùm poteris in publico vivere, cùm te parietes tui tegent, non abscondent; qos plerumq; circundatos nobis judicamus, non ut tutiùs vivamus, sed ut peccemus occultiùs. Rem dicam ex qa mores æstimes nostros. Vix qenqam invenies, qi possit aperto ostio vivere. janitores conscientia nostra, non superbia, opposuit. Sic vivimus, ut deprehendi sit, subitò aspici. Qid avtem prodest recondere se, & oculos hominum avrésqe vitare? bona conscientia turbam advocat; mala etiam in solitudine anxia atqe solicita est. Si honesta sunt qæ facis, omnes sciant: si turpia, qid refert neminem scire, cùm tu scias? Oh te miserum, si contemnis hunc testem.* Idémqe *de vit. beat. c.* 20. *Populo teste fieri credam, qicqid me conscio* (excusi pessimè, *nescio*) *faciam.* Galen. *de affect. cur. c.* 5. Ἀνεῳχθήτω σοι ἡ θύρα διαπαντὸς τῆς οἰκήσεως ἐξέσω τοῖς συνηθέσιν εἰσιέναι πάντα καιρὸν, ἵνα ἴσως ᾖς παρεσκευασμένος. δεῖ οὖν θαῤῥεῖν, ὡς ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρίσκεσθαι μηδενὶ καθειλημμένον ἁμαρτήματι. ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ προσελθόντες εἰς τὸ δημόσιον ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια· οὕτω καὶ σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττεις. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδήμονες τοὺ ἄλλους [τοῖς ἄλλοις f.] ἁμαρτάνοντας τι φανερῶς οὐκ αἰδοῦνται, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι, Πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν. De se deniqe fidenter satis, verè nécne ipse viderit, profitetur Apuleius in *apolog. Nihil unqam cogitâsse, qod eloqi non avderet; nullúmqe suum factum vel dictum extare, de qo disserere publicè non possit.* Vide *ad lib.* 1. § 3. & *infrà* § 7. & 15. & *l.* 6. § 16.

Εἴ τις ἄρνω διανέμοιτο] Facit huc Zenonis monitum illud: Πάντα πράττειν, ὡς ἀπολογησομένους ὀλίγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. Galen. *de affect. cur. c.* 4. De viro bono ac justo Cicero apud Lactantium *l.* 17. *c.* 24. *Itaqe talis vir, non modò facere, sed nè cogitare qidem qicqam avdebit, qod non avdeat prædicare.* Vide & qæ seqvuntur ibidem.

Ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων] Vide *infrà ad* § 6. ἀπολαύειν.

Οὐκ ἔτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὡς ἐν ἀρίστοις ἤδη εἶναι] Notat procrastinationem studii & conatûs ad optima enitendi, ut istìc, ità *l.* 8. § 22. verbis illis; Μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι ἢ σήμερον εἶναι. Epictet. *Enchir. c.* 50. Εἰς ποῖον ἔτι χρόνον ἀναβάλλῃ, τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν σεαυτὸν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν τὸν διαιροῦντα λόγον; qo loco pro *διαιροῦντα*, *αἱροῦντα* legendum ex Marco monuimus, *ad l.* 2. § 5. Vide & Epicurum *epist. ad Menæceum, ad l.* 2. § 4.

Ἱερεύς τις] Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. de Stoicis; Λέγουσι δὲ καὶ ἱερέα μόνον εἶναι τὸν σπουδαῖον, φαῦλον δὲ μηδένα. Porphyr. *de abstinent. l.* 2. Ὁ ὄντως φιλόσοφος, ὁ τῷ ἐπὶ πᾶσιν θεοῦ ἱερεύς. Ità viri sancti qiqe in pagina sacra nuncupantur, Βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ *Apoc.* 1. *v.* 6. & *c.* 5. *v.* 10. &, ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, *ibid. c.* 20. *v.* 6. &, ἱεράτευμα ἅγιον καὶ βασιλικὸν, Petr. *ep.* 1. *c* 2. *v.* 5, 9. qod eodem recidit; ut eruditè docet Casavb. *ad Athen. l.* 1. *c.* 9.

Καὶ ὑπουργός θεῶν] Ità Epictet. *l.* 3 *c.* 24. Diogenes, τοῦ Διὸς διάκονος. Et viri boni, τοῦ θεοῦ διάκονοι καὶ μάρτυρες. *ibid. c.* 26. Et Galeno in *hortator. c.* 2. ὑπαρχοί τινες καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ.

Τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ] Vide *ad l.* 2. § 17. & *infrà* § 15.

Πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας] *Intactum à libidine, inscium omnis malitiæ.* Xyl. ut ad ipsius affectum utrumqe referatur, & libidine omni & malitiâ alieni. Cas. *immunem omni injuriâ, sive contumeliâ qam ipse sibi inferat*, ex *l.* 2. § 16. *incapacem mali ullius, ab aliis* scil. *illati.* neutrum satis arridet. Ego de *molitionibus alienis* utrumqe ceperim. ὕβρεως ἀνέπαφον, *injuriâ sive contumeliâ intactus.* Siqidem injuria ad sapientem non pervenit. Senec. *de constant. sap. c.* 5. *Nulla ad sapien-*

ſapientem injuria pertinet. majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus eſt, qàm ut ulla vis noxia uſqe ad illum vires ſuas perferat. Ibid. c. 4. ἀναίσθητον πονηρίας, *improbitatis,* alienæ ſcil. *nè ſenſu qidem ullo affectus.* hoc eſt, adverſùs eam perinde affectus ac qi nè ſentiat qidem, πονηρίαν ſumit, qomodo ἁμαρτίαν Apoſt. *ad Hebr. c.* 12. *v.* 4. οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.

Ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου] Viros bonos, virtutíſqe ſtudioſos *athletas* nuncupari ſolenne eſt. Demoſt. *contr. Ariſtogit.* τῶν καλῶν ἔργων ἀθλητήν. Philo de *Joſeph.* Ἀθλητής εἰμι τῶν ἀδουλήτων· ἐκεῖ γεγύμνασμαι πολλαῖς κακοπαθείαις, ἀλώμενος, ξενιτεύων, θητεύων, ἀναγκαζόμενος, ἄχρι καὶ ψυχῆς ἐπιβουλευόμενος ὧν ἥκιστ' ἐχρῆν. Idémq; περὶ ἄθλων. Οἱ μὲν παρελθόντες ὡς εἰς ἱερὸν ἀγῶνα, ἀθληταὶ ἀρετῆς ἀνεδείκνυντο. Et monachos *aſcetas,* Ἀρετῆς ἀθλητὰς appellat Theodoret. *hiſt. l.* 5. *c.* 20. Epictet. *l.* 1. *c.* 18. οὗτός μοί ἐστιν ὁ ἀνίκητος ἀθλητής· qem & *l.* 2. *c.* 18. contendens cum aliis athletis; χαῖρε, παράδοξε. οὐχὶ τοὺς σαπροὺς τούτους πάικτας (πύκτας leg. niſi forſan per ludibrium ità nuncupare placuit) καὶ παγκρατιαστὰς, οὐδὲ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς τοὺς μονομάχους. Salſè Diogenes apud Laërt. *l.* 6. Περὶ μὲν τοῦ παρορύττειν καὶ λακτίζειν ἀγωνίζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους· περὶ δὲ καλοκἀγαθίας οὐδένα. Leo etiam Spartanus, referente Plutarcho, conſpicatus curſores circa carceres ſatagentes, alter alterum qi præverteret, Ὅσῳ μᾶλλον, inqit, οἱ δρομεῖς σπουδάζουσι περὶ τῆς ταχυτῆτος, ἢ περὶ τῆς δικαιοσύνης; Vide Platon. *ep.* 4. *ad l.* 7. § 51. Atqi, ut Philo de *provident.* apud Evſeb. *præpar. l.* 8. *c.* 14. Μαθέτωσαν δὲ καὶ ὅσοι ἐπ' εὐτονίᾳ πεφύσηνται, μὴ ὑψαυχεῖν, ἀπιδόντες εἰς τὰς τῶν ἀνημέρων καὶ ἀπιθάσων ζώων ἀμυθήτους ἀγέλας, αἷς ἰσχὺς καὶ ῥώμη συγγεγένηται. τῶν γὰρ ἀτοπωτάτων ἐστὶν, ἐπὶ θηρείων ἀρεταῖς, καὶ ταῦτα παρευημερούμενον ὑπ' αὐτῶν, ἄνθρωπον ὄντα σεμνύνεσθαι. Itaqe Ariſtot. *polit. l.* 8. *c.* 4. Τὸ καλὸν, ἀλλ' οὐ τὸ θηριῶδες, δεῖ πρωταγωνιστεῖν· οὐ γὰρ λύκος, οὐδὲ τῶν ἄλλων θηρίων τι ἀγωνίσαιτο ἂν οὐθένα καλὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνὴρ ἀγαθός. Et Senec. *ep.* 124. *Qid vires corporis alis & exerces? pecudibus iſtas majores ferísqe natura conceſſit. --Vis tu, relictis in qibus vinci te neceſſe eſt, dum in aliena niteris, ad bonum reverti tuum? Qid hoc eſt? animus ſcil. emendatus ac purus, æmulator dei, ſuper humana ſe extollens, nibil extra ſe ſui ponens.* En tibi Marci noſtri ἆθλον μέγιστον· en ἄθλου μεγίστου ἀθλητήν. Vin' tamen maximo iſto majus? Avdi Apoſtolum *ad Timoth. epiſt.* 1. *c.* 6. *v.* 12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως· ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς. & *ad eundem, ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι· τὸν δρόμον τετέλεκα· τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. & *ad Philipp. c.* 3 *v.* 14. κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Habes certamen præclariſſimum, & in exitu feliciſſimum. Indè Patribus antiqis Chriſtiani omnes, martyres cum primis, *Dei, Chriſti, fidei, pietatis athletæ* dicti.

Τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους καταβληθῆναι] A luctatoribus tranſlatum vocabulum: de qo dicetur ampliùs, *ad l.* 7. § 52. Vide & *ad l.* 7. § 61. Acutiſſimè pariter atqe elegantiſſimè Joannes Chryſoſt. *in ad Epheſ. orat.* 22. Παλαίωμεν καὶ διαπαντὸς κατέχωμεν· ἂν παλαίοντες ἐξέλθωμεν, νενικήκαμεν. οὐ γὰρ ὡς ἐπὶ τῶν ἀθλητῶν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἂν μὴ καταβάλῃς, οὐ νενίκηκας. ἐνταῦθα, ἂν μὴ καταβληθῇς, νενίκηκας, ἂν μὴ καταβληθῇς, κατέβαλες. εἰκότως. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφότεροι ὑπὲρ νίκης σπουδάζουσι, κἂν ὁ ἕτερος καταβληθῇ, ὁ ἕτερος στεφανοῦται. ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ διάβολος ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἥττας σπουδάζει. ὅταν οὖν αὐτὸν ἀφέλωμαι τοῦτο ὑπὲρ οὗ σπουδάζει, ἐνίκησα. οὐ γὰρ ὥστε καταβαλεῖν, ἀλλ' ὥστε συγκαταβαλεῖν ἐπείγεται· αὐτὸς γὰρ ἤδη βέβληται, καὶ ἐν τῇ ἀπωλείᾳ ἐστίν· ὥστε ἂν μὴ καταβάλω, μὴ καταβληθῶ δὲ, νενίκηκα. Diogenes Olympionicam qendam conſpicatus in ſcortum qoddam oculos defixum, Ἴδε κριὸν ἀρειμάνιον, ὡς ὑπὸ τυχόντος κορασίου τραχηλίζεται· *En arietem Martium, qomodo à vili puella proſternitur.* Laërt. *l.* 6. ſive, ut Plut. *de curioſ.* Ὁρᾶτε τὸν ἀθλητὴν ὑπὸ παιδισκαρίου τραχηλιζόμενον· *Videte athletam ab ancillula eliſum.* Idémq; in Iſthmiis coronam victoribus tribui ſolitam, tanqam ſibi meritò magis debitam poſcebat. Πολλοὺς γὰρ, ἔφη, ἀνταγωνιστὰς νενίκηκα καὶ μεγάλους, οὐχ οἷα ταυτί ἐστι τὰ ἀνδράποδα, τὰ νῦν ἐνταῦθα παλαίοντα καὶ δισκεύοντα καὶ τρέχοντα· τῷ παντὶ δὲ χαλεπωτέρους, πενίαν, καὶ φυγὴν, καὶ ἀδοξίαν· ἔτι δὲ ὀργήν τε, καὶ λύπην, καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ φόβον, καὶ τὸ πάντων ἀμαχώτατον ἢ καὶ δυσμαχώτατον θηρίον, ὕπουλον καὶ μαλθακὸν, ἡδονήν· ἣ οὐδεὶς οὔτε τῶν Ἑλλήνων, οὔτε τῶν Βαρβάρων ἄξιος μάχεσθαι καὶ περιεῖναι, τῇ ψυχῇ κρατήσας· ἀλλὰ πάντες ἥττηνται καὶ ἀπειρήκασι πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σύροι, καὶ Μακεδόνες, καὶ Ἀθηναῖοι, καὶ Λακεδαιμόνιοι, πλὴν ἐμοῦ. Dio Pruſ. *orat.* 9. Magnificè admodum & glorioſè te prædicas, ô Cynice, verùm cogita tecum, qàm turpe ſit, poſtqam hæc omnia ſuperaveris, à faſtu, qem Plato tibi non ſine cavſa objecerat, ſuperari; ut nè adjiciam, qàm miſerandum ſit, poſt iſta omnia conculcata, diabolo mancipatum teneri.

Δικαιοσύνῃ βεβαμμένον εἰς βάθος] hoc eſt, qod Perſius *Sat.* 2. *verſ. penult.* dixit;

Compoſitum jus fáſq; animi, ſanctóſq; receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.

ubi incoctum pectus, animus non leviter tinctus colore

lore

lore virtutis, sed perfectè, &, ut Græci dicunt, ἐς βάθος ac δευσοποιῷ βαφῇ· Thomas Mag. in *collect.* Δευσοποιὸς, ἡ εἰς βάθος βεβαμμένη βαφή. ità Marcus istic: Et Plut. *de Stoic. contradict. cap.* 5. διὰ βάθους ἐγκεράννυσθαι τοῖς φυσικοῖς λόγοις. Senec. *epist.* 36. *Perseveret modò colere virtutem, perbibere liberalia studia; non illa, qibus perfundi satìs est, sed hæc qibus tingendus est animus.* Et *nat. qæst. l.* 1. *c.* 3. *Purpura, interest, qamdiu macerata sit;-- sæpius mersa sit & excocta, an semel tincta.* Idémqe *epist.* 71. *Qemadmodum lana qosdam colores semel ducit, qosdam nisi sæpius macerata & recocta non perbibit: sic alias disciplinas ingenia, cùm accepêre, protinus præstant; hæc nisi altè descendit, & diu sedit, animum non coloravit, sed infecit; nihil ex his qæ promiserat, præstat.* Huic βαφῇ, qæ nunqam remittit, (unde δευσοποιά τε καὶ ἀναπόνιπτα Synesio, *ep.* 44.) contraria est ἐπιπολῆ, ex eadem tinctorum officina vox petita. (qò & Clemens allusit *Strom. l.* 1. ubi philosophiam dicit εἰς παραδοχὴν τῆς ἀληθείας, *ad veritatis veræqe virtutis tincturam suscipiendam* hominum animos præparare, προτυποῦσαν καὶ προσύφουσαν τὸ ἦθος, *mores præfigurando & præsubigendo,* qomodo lana ad colores imbibendos præparatur.) ἀρετῆς avtem ὑπογραφὴν Fabius *instit. l.* 10. *c.* 2. Sic expressit: *Non sufficit imaginem virtutis effingere, & solam, ut sic dixerim, cutem, vel potiùs illas Epicuri figuras, qas è summis corporibus dicit effluere.* Hæc ferè Casavb. ad Pers. adjicias licet, opponi etiam huic βαφῇ δευσοποιῷ colorationem illam, qam à sole contrahere observat in eodem ambulantes Cicero *de orat. l.* 2. in cute tantùm & superficie corporis exteriore exceptam, non ulteriùs altiúsve in interiora penetrantem. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον τῶν τὴν χρόαν μελάνων εἶναι πάντα μέλανα. *neqe enim necesse est, qi cutem nigram habent, reliqa omnia* (etiam interna) *pariter habere colorata.* Aristot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 2. qo loco Herodotum refutat, qi *l.* 3. Æthiopum genituram nigram esse dixerat. Ità Plato *epist.* 7. Οἱ δὲ ὄντως μὲν μὴ φιλόσοφοι, δόξαις δ' ἐπικεχρωσμένοι, καθάπερ οἱ τὰ σώματα ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐπικεκαυμένοι. Nec sileri digna ejusdem illa *politic. l.* 4. qibus de fortitudine, sed fusiùs, gemina his qæ de justitia strictim Marcus hîc, disserit; οἶσθα ὅτι οἱ βαφεῖς, ἐπειδὰν βουληθῶσι βάψαι ἔρια, ὥστε εἶναι ἁλουργά, πρῶτον μὲν ἐκλέγονται ἐκ τοσούτων χρωμάτων μίαν φύσιν τὴν τῶν λευκῶν· ἔπειτα προπαρασκευάζουσιν οὐκ ὀλίγῃ παρασκευῇ θεραπεύσαντες ὅπως δέξωνται ὅτι μάλιστα τὸ ἄνθος· καὶ οὕτω δὴ βάπτουσι· καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ τρόπῳ βαφῇ, δευσοποιὸν γίγνεται τὸ βαφέν. καὶ ἡ πλύσις οὔτ' ἄνευ ῥυμμάτων, οὔτε μετὰ ῥυμμάτων δύναται αὐτῶν τὸ ἄνθος ἀφαιρεῖσθαι. ἃ δ' ἂν μὴ, οἶσθα οἷα γίγνεται, ἐάν τέ τις ἄλλα χρώματα βάπτῃ, ἐάν τε καὶ ταῦτα μὴ προθεραπεύσας, ὅτι ἔκπλυτα καὶ γελοῖα; τοιοῦτον τοίνυν ὑπόλαβε κατὰ δύναμιν ἐργάζεσθαι καὶ ἡμᾶς, ὅτε ἐξελεγόμεθα τοὺς στρατιώτας καὶ ἐπαιδεύομεν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ· καὶ μηδὲν οἴου ἄλλο μηχανᾶσθαι, ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα τοὺς νόμους πεισθέντες δέξοιντο, ὥσπερ βαφήν, ἵνα δευσοποιὸς αὐτῶν ἡ δόξα γίγνοιτο καὶ περὶ δεινῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων, διὰ τὸ τήν τε φύσιν καὶ τὴν τροφὴν ἐπιτηδείαν ἐσχηκέναι· καὶ μὴ αὐτῶν ἐκπλύναι τὴν βαφὴν τὰ ῥύμματα ταῦτα, δεινὰ ὄντα ἐκκλύζειν, ἥ τε ἡδονὴ, παντὸς χαλαστραίου δεινοτέρα οὖσα τοῦτο δρᾶν καὶ κονίας, λύπη τε καὶ φόβος καὶ ἐπιθυμία, παντὸς ἄλλου ῥύμματος. τὴν δὲ τοιαύτην δύναμιν καὶ σωτηρίαν διαπαντὸς δόξης ὀρθῆς ἀνδρείαν ἔγωγε καλῶ καὶ τίθεμαι. virtus itaqe ubi penitiùs hoc modo se in animum induerit, qod de Musica Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 121. qasi συνουσιοῦται τῇ ψυχῇ καὶ φύσις καθίσταται, ut Gregor. Naz. *orat.* 13. *animúsqe in ea qæ didicit, transfiguratur.* ut Senec. *epist.* 6. & 94. Et *sicut lanarum colores, qibus simplex ille candor mutatus est, elui non possunt:* Fabius *institut. l.* 1. *c.* 1. *nec illarum conchylia qisqam in pristinum candorem revocet.* ità, *Difficulter eraditur, qod in hunc modum rudes animi perbiberunt.* Hieron. *ad Lætam.* Itaqe *adv. Rufin* idem: *Si literas didicisses, oleret testa ingenioli tui, qo semel fuisset imbuta. lanarum conchylia nullæ aqæ diluunt.* Et de talibus Greg. Naz. pronunciat, ἐργωδέστερον εἶναι τὸ μεταπεσεῖν, ἢ γνῶναι ἀπ' ἀρχῆς ἀγαθόν· Allusit eodem & Plutarch. cùm in *Dione* de Dionysio diceret, τὴν βαφὴν ἐκ ἀνέντα τῆς τυραννίδος, ἐν πολλῷ χρόνῳ δευσοποιὸν οὖσαν καὶ δυσέκπλυτον. Attulit & Clemens *strom. l.* 6. Καθάπερ γὰρ τοῖς ἐρίοις ἡ σύψις τῆς βαφῆς ἐμμείνασα, τὴν ἰδιότητα καὶ παραλλαγὴν πρὸς τὰ λοιπὰ παρέχει ἔρια· οὕτως κἀπὶ τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν πόνος παρῆλθε, μένει δὲ τὸ καλόν· καὶ τὸ μὲν ἡδὺ καταλείπεται, ἀναμάττεται δὲ αἰσχρόν. αὗται γὰρ ἑκατέρας ψυχῆς χαρακτηριστικαὶ ποιότητες, ἀφ' ὧν γνωρίζεται. Qod non advertens eruditus interpres Hervetus, aliter longè accepit, qàm avtor ipse voluerat, & ac si lana colore aliqo intincta & imbuta, ad alius eundem transferre diceretur, cùm ille tincturæ moram diuturnam post operam in macerando tingendóqe insumptam designatam vellet. Allusisse videtur Musonianum illud à Gellio *l.* 16. *c.* 1. lavdatum. Ἄν τι πράξης καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει· ἄν τι ποιήσης καλὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ δὲ μὲν οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. Qod Cato in *oratione Numantiæ habita* sic extulit. *Si qid vos per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedit, benefactum à vobis, dum vivitis, non abscedet. sed siqa per voluptatem neqiter feceritis, voluptas citò abibit, neqiter factum illud apud vos semper manebit.* Vide ad *l.* 5. § 16. & *l.* 6. § 30. μὴ βαφῇς. & *l.* 10. § 34. τῷ δεδηγμένῳ.

Ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα]

τα] Ità *l.* 2. § 17 & *infr.* § 16. & *l.* 4. § 23, 25, 26. & *l.* 12. § 11. Vide & *l.* 4. § 31. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς.

Συγκλωθόμενα] Vide *infr.* § 11, 16. & *l.* 4. § 26, & 34.

Κἀκεῖνα μὲν καλὰ παρέχεται] Ità Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 10. Ἀρκεῖ μοι, ὧν ἔχω ἐξουσίαν. ταῦτά με δεῖ κάλλιστα παρασκευάσαι.

Ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται] ὡς ὑπὸ τῆς αἰωνίας γνώμης ἀποτελούμενα. Epictet. *Enchir. c.* 38. Ità Charidemus Dionis Prus. *orat.* 30. Τὰ τῶν θεῶν ἔργα, δῶρα καλῶς ὀνομάζει (Hom. *Il.* γ'. *v.* 65.) ὡς ἅπαντα ἀγαθὰ ὄντα, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ γιγνόμενα. Expressit qod Apostolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. Vel Ezechiæ potiùs regis illud, Esaiæ *c.* 39. *v.* 8. *Bonum est, qod locutus es, verbum Domini.* bonum est, qicqid Deus vult, qi summè bonus nisi bonum velle non potest. Vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 10. & *l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 35. & *l.* 10. § 1.

Ἡ γὰρ ἑκάστῳ νεμομένη μοῖρα] τὴν εἱμαρμένην sive *fatum* cum Stoicis noster passim inculcat. Vid. *l.* 5. § 8.

Συνεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει) locus mihi subobscurus, eóqe magìs qòd vocabula à Marco hîc usurpata, nisi sint, qod suspicari forsan qis possit, vitiata, nusqam alibi deprehendisse meminerim. Xyl. *Et constat aliunde, & secum aliud adfert.* Versio textu ipso etiam obscurior. Tentemus an è Marco ipso elicere possimus mentem ejus. *L.* 12. § 23. ἀγαθὸν δὲ, inqit, εἴπερ τῷ ὅλῳ καίριον, καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. *Bonum est, siqidem universo opportunum & conducens, & collatum,* vel *congruum.* Et *l.* 10. § 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. *Confert cuiqe, qod fert cuiqe natura universi.* Et *lib.* 4. § 9. ἠνάγκασται ἡ τοῦ συμφέροντος φύσις τοῦτο ποιεῖν. *Cogebatur hoc facere natura conducibilis,* vel *natura ea qæ in commodum inferebat.* deniqe *l.* 5. § 8. formulas illas urget, à vulgari sermone petitas, τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ, *hoc illi tulit:* & τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, id est, συνετάττετο. *hoc illi latum,* id est, *præscriptum est*, à medico nimirum, tanqam utile & salutare. &, de universi natura, imò Jove ipso, οὐκ ἂν τοιοῦτό τι ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν· *non tulisset ejusmodi aliqid, nisi universo id contulisset.* Illud itaqe forsan & hîc voluit, *Et præscriptum est*, à mundi nimirum administratore Deo; *& conducit etiam:* (ut idem sit τὸ συνεμφέρει, qod τὸ συμφέρει) vel, *Et in nos infertur, & nos etiam secum fert*; eò nimirum qò destinamur. Sensum priorem secutus est M. Cas. qi vertit, *& inevitabile est, & utile.* eodémqe faciunt, tum Marci ipsius verba proximè antegressa, ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. tum & Sophoclis illud, *Oedip. Colon.*

Τὸ φέρον ἐκ θεοῦ, καλῶς
Χρὴ φέρειν.
Qod fata ferunt, id ferre decet. Grot.

ubi Schol. ἐμμελῶς παραινεῖ τοῖς ἐγνωσμένοις παρὰ θεῶν. φέρειν γὰρ, φησὶ, χρὴ τὸ ἐκ θεῶν εἱμαρμένον καλῶς. Ad posteriorem illud Palladæ, in antholog. *l.* 1. *c.* 13. Et Stob. *tom.* 2. *tit.* 98.

Εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρου· εἰ δ' ἀγανακτεῖς,
Καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
Si te fata ferunt, ferto fertórqe. gravatim
Si fers, te crucias; nec minùs illa ferunt.

Vel ut Maximus exhibet *collectan. c.* 18.

Ὡς κε θέλῃ τὸ φέρον σε φέρειν, φέρου· εἰ δ' ἀπειθήσεις,
Καὶ σαυτὸν βλάψεις, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
Qò tua ferre volunt te fata, ferare. recusas?
Te lædis; læsum sic qoqe fata ferent.

Qod utrumqe in versione sua expressit elegantissimè Jo. Grotius;

Si qem fors agat atqe ferat, ferat atqe feratur:
Ni ferat, & feret hunc fors, magìs & feriet.

Nec unqam satis prædicatum Cleanthis votum illud, qod ἐπὶ παντὸς πρόχειρον vult esse Epictetus *Enchir. c.* 52.

Ἄγου δέ μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη
Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος·
Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

Seneca sic reddidit *epist.* 107. & ex Seneca Avg. de *Civit. Dei, l.* 5. *c.* 8.

Duc me, parens celsíqe dominator poli,
Qocunqe placuit. nulla parendi mora est:
Assum impiger. fac nolle. comitabor gemens:
Malúsqe patiar, qod bono licuit pati.

Vide *l.* 10. § 28. Addo tertiam D. Boot. interpretationem, qi τὸ συνεμφέρειν in *accommodandi* sensu hîc sumit; ut hoc sit qod Marcus velit, *fatum & nobis accommodari, & facere etiam ut nosmet ipsos eidem accommodemus.* in qam ferè sententiam Marcus *l.* 4. § 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστιν, ὦ κόσμε. Et *l.* 5. § 8. Τὸ συμβαῖνόν σοι προσετάττετό σοι, καὶ πρός σέ πως εἶχεν. Et *l.* 3. § 16. ἀβιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνηρμοσμένον. Et *l.* 7. § 57. μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συγκλωθόμενον. τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; in hanc deniqe sententiam qam proximè, *l.* 12. *c.* 1. σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ τούτῳ. Tu qisqis es, qamcunqe ex istis ipse volueris, amplectare per me licet; avt potiorem aliqam si comminisci potueris.

Συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν] λογικῶν appellatione Deum atqe Dæmonas simul cum hominibus intelligit. Istîc avtem conjunctionis illius tantummodo meminit, qæ ratione prædita invicem astringit omnia. alibi sæpius nexum & conjunctionem cum universo mundo inculcat; ut *l.* 2. § 4. Casavb. *ad Pers. Sat.* 3.

Κήδεσθαι μὲν πάντων] *aliorum*, inqit, *curam gerere, est naturæ consentaneum.* Ità *infrà* § 6. τῶν ἀνθρώπων προκηδόμενος. & *l.* 9. § 3. κήδεσθαι δεῖ. & contrà, *l.* 2. § 1. τὸ ἀντιπράσσειν παρὰ φύσιν. Impia itaqe, & humanitatem quasi abjurantis & amolientis

molientis à se, Cajni vox illa, *Numqid ego custos sum fratris mei? Gen. c. 4. v. 9.* Ad qæ verba Joannes ille ὁ χρυσοῤῥήμων *in Gen. orat.* 19. cum Marco nostro planè consentiens; Καί τοι εἰ σοὶ κατὰ ἀκολουθίαν ἅπαντα ἐπέτραπτο, καὶ κατὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον, ἐχρῆν σε καὶ φύλακα εἶναι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρίας. τοῦτο γὰρ ἡ φύσις ἐπέτρεπε. Et Ambros. *de Cajni & Abel. l. 2. c. 9. Recusat fraternæ munus custodiæ, qasi exors naturæ.* Contrà Julian. Imper. *de se epist.* 12. Ἐπεὶ καὶ ἐγρηγορὼς, οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μᾶλλον, ἢ καὶ ὑπὲρ ἄλλων ἁπάντων, ὡς εἰκὸς, ἐγρήγορα. De Demonacte Lucianus: φίλος μὲν ἦν ἅπασι· καὶ οὐκ ἔστιν ὅν τινα οὐκ οἰκεῖον ἐνόμιζεν, ἄνθρωπόν γε ὄντα. Ità Apostol. *ad Galat. c. 6. v.* 10. ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. Facit huc & parabola illa Lucæ *c.* 10. qâ ostendit D. Jesus τὸν πλησίον ἡμῶν qemvis esse, cui, cùm ope nostrâ indigeat, subvenire possimus.

Δόξης δ' οὐχὶ τῆς παρὰ πάντων] Plato *Lachet.* ὅσος μέν τοι ὁ ἔπαινός ἐστι καλὸς, ὑπ' ἀνδρῶν ἀξίων πεδύεσθαι. Hector apud Nævium,

Lætus sum lavdari me abs te, pater, lavdato viro.

Cicer. *Tusc. l. 4. § 67. & epist. famil. l. 5. ep. 12. & l. 15. ep. 6.* ubi subjungit: *Ea est enim profectò jucunda lavs, qæ ab iis proficiscitur, qi ipsi in lavde vixerunt.* Idémqe Seneca explicans, *epist.* 102. *Cùm Tragicus ille apud nos ait; Magnificum esse lavdari à lavdato viro; lavde digno, ait.* Et ibid. *Claritas, bonorum virorum secunda opinio est. vel lavs est à bono bonis reddita.* & mox, *claritatem à gloria* distingvens; *Gloria multorum judiciis constat, claritas bonorum.* Itaqe Lucilius *Sat.* 14. apud Nonium profitetur,

Paucis se malle & sapientibus esse probatum,
Ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων] qod *naturæ convenienter vivere,* Flaccus, *l. 1. epist.* 10. & Cicero *Offic. l.* 3. Idémqe *de Finib. l. 3. Congruenter naturæ convenienterqe vivere.* & *Tuscul. l. 5. Congruere naturæ, cúmqe ea convenienter vivere.* Vide *ad l. 1. § 9.*

Οἱ δὲ μὴ οὕτως βιοῦντες, ὁποῖοι] Idem ferè *l. 9 § 18, 27. & l. 10. § 13. & l. 11. § 18.* Cicero *pro domo sua: Lavdatio hominis turpissimi, mihi ipsi erat penè turpis.* Senec. *epist. 52. Qid lætaris, qòd ab hominibus iis lavdaris, qos non potes ipse lavdare?* Idem in *excerpt. Non potest ullam avtoritatem habere sententia, ubi qi damnandus est, damnat. Malis displicere, lavdari est.* Bern. *epist. 248. Non potest bonus non esse, qi bonis placet: nec minùs validum argumentum mihi videtur, qòd bonus sit, si malis è regione displiceat.* At editor Lugdun. hîc negativam omisit, in dictionis Marcianæ fravdem non ferendam.

Καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν] *noctúqe & interdiu.* ità Marinus in Proculo *c. 3. ad l. 4. § 50.* repræsentandus; νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. qo loco non erat, qod Heraldus *animad. in Iambl. c.* 4. Scripturam editam submoveret, & μεθ' ἡμέρας substitueret. etenim μεθ' ἡμέραν est *interdiu,* ut Marco istîc, ità aliis passim. Aristophan. *Pluto* 4. 3.

Οἴμοι τάλας ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν.
Væ misero mihi, spolior istîc interdiu.

Demost. *in Midiam.* Καὶ γὰρ ἐχθρὸς ἦν, καὶ μεθ' ἡμέραν εἰδὼς ὕβριζεν. *& interdiu, sive ipsâ luce, sciens prudénsqe contumeliâ afficiebat.* Polyb. *l.* 1. γενομένων δὲ πλειόνων ἀδικημάτων καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. &, ποτὲ μὲν μεθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲ νύκτωρ ἐπιφαινόμενος. Plut. in *Publicol.* Ὥστε μεθ' ἡμέραν τοὺς Ῥωμαίους ὁρῶντας &c. nihil tritius avt pervulgatius. Adjiciam tamen unum amplius locum ex Luciani *cataplo*, qia ad Marci mentem facit. ibi Lychnus sive *Lucerna*, Rhadamantho coram adversùs Megapentheum testimonium perhibens; Ἐγὼ τὰ μεθ' ἡμέραν μὲν οὐκ οἶδα· οὐ γὰρ παρῆν· ἃ δὲ τῆς νυκτὸς ἐποίει καὶ ἔπασχεν, ὀκνῶ λέγειν. Vide *l. 10. § 13.*

Οἷοι μεθ' οἵων φύρονται] *ac qibus se hominibus admisceant.* Xyl. Et potest reverâ ex necessitudinibus & familiaritatibus de hominum affectu conjectura sæpenumero havd vana fieri. juxta illud Phænicis Evripidei, qod lavdant Æschines *advers. Timarch.* Diodor. Sic. *l.* 12. & Plin. min. *l. 4. ep.* 27.

Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνὴρ,
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐσθ' οἵοις περ ἥδεται συνών.
Si qis malorum pascitur consortio,
Inqirere ultrà parco; compertum hoc habens,
Talem esse qemqe, qali amicitiâ utitur. Grot.

Cæterùm havd plenè satis Marci verba expressit is. pleniùs exactiúsqe Cas. *qales cum qalibus volutantur,* sive commiscendo sese invicem fœdant & inqinant. Est enim metaphora à limo lutóve, qod è terra fit, humido aliqo commaceratâ. unde & φύρεσθαι non est tantùm μίγνυσθαι, vel μαλάσσεσθαι, sed & μολύνεσθαι· &, φυρμὸς, ῥύπος, μίασμα, μολυσμός. Hesych. unde forsan & nostrum, qo Cas. usus est hîc, **molle**. Vide *l. 7. § 67.*

Παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον] Cicer. *de fin. lib. 2. Nihil est turpius qàm sapientis vitam ab insipientium sermone pendere.* Idémqe *de Oratore perfect. § 41. Ego cùm à nostro Catone lavdabar, vel reprehendi me à cæteris facilè patiebar. Sic Socrates videtur testimonio Platonis aliorum judicia debere contemnere.* Senec. *epist. 52. Qanta dementia ejus est, qem clamores imperitorum hilarem ex auditorio dimittunt?* Apud eundem Epicurus *epist. 29. Nunquam volui populo placere. nam qæ ego scio, non probat populus; qæ probat populus, ego nescio.* Subjungit Seneca; *Idem hoc omnes tibi ex omni domo conclamabunt, Peripatetici, Academici, Stoici, Cy-*

nihil. qis enim placere potest populo, cui placet virtus? malis artibus popularis favor qæritur. similem te illis facias oportet. non probabunt, nisi agnoverint. conciliari nisi turpi ratione amor turpium non potest. Idem *epist.* 92. *Eleganter Demetrius noster solet dicere, eodem loco sibi esse voces imperitorum, qo ventre redditos crepitus. Qid enim, inqit, meâ refert, sursum isti an deorsum sonent? Qanta dementia est vereri, ne infameris ab infamibus?* Epicuri illud ob oculos habuisse videtur Clemens, cùm ista scriberet, *Strom. lib.* 1. Οὐ ποτε ἄρα ἀρεκτέον τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν· ἃ μὲν γὰρ ἐκείνοις εἴδοιμεν, οὐκ ἀσκοῦμεν ἡμεῖς. ἃ δὲ ἡμεῖς ἴσμεν, μακρὰν ἐστι τῆς ἐκείνων διαθέσεως. qi locus cùm corruptelæ manifestus sit, ità interpretati Herveto visum, ac si pro ἐκείνοις εἴδοιμεν, ἐκείνους ἤδει, vel ἐκείνοις ἀνδάνει legisset; Sylburg. ἐκεῖνοι εἰδεῖσιν, ἀσκεῖν scil. reponendum posse existimat, ut sit, *qæ nos novimus illos exercere.* mihi neutrum satisfacit. forsan potiùs, ἐκεῖνοι εἰδεῖεν, *qæ illi nôrint*, ut in membro altero, ἡμεῖς ἴσμεν, *qæ nos scimus.* Vide *l.* 4. § 3.

Οὐδ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκοντα] Vide *l.* 8. § 52, 53. Senec. *epist.* 9. *Nisi sapienti sua non placent. omnis stultitia laborat fastidio sui.* Et *de tranqill. c.* 2. *Unus effectus est vitii, displicere sibi* & *epist.* 47. *Hoc habent inter cætera boni mores; placent sibi & permanent. Levis est malitia, sæpe mutatur, non in melius, sed in aliud.* Aristot. item *Ethic. l.* 9. *c.* 4. Διαφέρονται ἑαυτοῖς οἱ φαῦλοι καὶ ἑτέρων μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἄλλα δὲ βούλονται. Vide sis cætera.

§ 5. Μήτε ἄκουσιος] Apud Aristotel. *Rhetor. l.* 2. *c.* 24. nescio qis,

Εἰ τῷ γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρακόσιν
Ἀκουσίως, θέμισον εἰς ὀργὴν πεσεῖν·
Οὔτ' ἂν ἀναγκασθείς τις εὖ δράσῃ τινὶ,
Προσῆκόν ἐστι τῷδ' ὀφείλεσθαι χάριν.
Si nostra in illum se ira non rectè ferat,
Qi non suâ aliqid sponte commisit mali;
Nec qi coactus alteri benefecerit,
Ullum meretur aut honorem aut gratiam. Grot.

Vide *l.* 4. § 34. Avgustinus *confess. l.* 1. *c.* 12. & ex eodem Petr. Lomb. *sentent. l.* 2. *distin.* 40. §. 2. & Prosper. *sent.* 172. *Nemo invitus benefacit, etiamsi bonum est qod facit.* Idémqe *in Joan. Evang. tract.* 43. *Qod qis invitus vel necessitate facit, non bene facit. Sapientem* verò *invitum nihil facere*, Stoicum dogma est. Cicero *paradox.* 5. *Soli hoc contingit sapienti, ut nihil faciat invitus, nihil coactus.*

Μήτε ἀκοινώνητος] qod ubiqe damnat. Vide ad *l.* 2. § 2. Gregor. Naz. *in Basil. epitaph.* Μήτε τὸ φιλόσοφον ἀκοινώνητον, μήτε τὸ πρακτικὸν ἀφιλόσοφον. Senec. *de beat. c.* 20. *Sic vivam, qasi sciam aliis me natum: & naturæ rerum hoc nomine gratias agam.* & *ep.* 48. *Non potest qisqam beatè degere, qi se tantùm intuetur, qi omnia ad utilitates suas convertit. alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Hæc societas diligenter & sanctè observanda est, qæ nos omnes omnibus miscet, & judicat aliqod esse commune jus generis humani.*

Μήτε ἀνεξέταστος] Ità Basil. Cæsar. *epist.* 44. οὐδὲν ἀνεξετάστως πεποιήκαμεν. Et *epist.* 54. Πάντα μὲν λόγον, πᾶσαν δὲ πρᾶξιν καθήκουσαν περιεσκεμμένως ἐπιτελεῖσθαι. Vide & *infr.* § 6. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 37. Idémqe *in Esajam.* & apud Simeon. Logothet. *orat.* 21. χρὴ οὖν, ὥσπερ δικαστὴν, τὸν λόγον τὴν ἀνωτάτω χώραν παρ' ἡμῖν λαχόντα, ἕκαστα κρίνειν καὶ ἐξετάζειν τά τε δεκτέα καὶ μὴ, καὶ συγκαταθέσεσι τῶν πραγμάτων, καὶ ταῖς ὁρμαῖς τῆς ψυχῆς μετὰ ἀκριβοῦς ἐπικρίσεως ἐπιτρέπειν. ἀνεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος, ἐν οἷς ἐστιν ἀπερίσκεπτος. Galen. *hortat. c.* 6. Itaqe ἐκ τοῦ μὴ ἀνεξετάστου, τὸ ἀπερίσπαστον καὶ ἀνεξαπάτητον γίγνεται, de qo Marcus *l.* 7. § 55. At contrà Apelles hæreticus referente apud Evsebium *hist. Eccles. l.* 5. *c.* 13. Rhodone, Μὴ δεῖν ὅλως ἐξετάζειν τὸν λόγον, ἀλλ' ἕκαστον, ὡς πεπίστευκε, διαμένειν. qod est prorsus interdicere homini, animal nè sit rationale, saltem nè ratione, qâ eum conditor Deus instruxit, utatur. nec multùm abscedunt avt. superstitiosi Judæuli, qi, ut refert Hieronymus à sancta fide in *Hebræomastig. l.* 2. *c.* 2. ex Mosis verbis *l.* 5. *c.* 17. *v.* 11. perperam acceptis, tradunt, qòd, *si sapientes dixerint tibi, dextram esse sinistram, vel contrà, credi servariqe debeat:* avt supercilioſi Jesuitæ, qi, referente Pavlo. Soarpio in *Histor. de Interdict. Pauli* 5. *adv. Venet. l.* 2. in *Regulis* Potavii relictis ann. 1606 *reg.* 3. asserunt, *Si Pontifex Romanus nigrum esse definierit, qod oculus album esse renunciaverit, avt vice versâ, illius definitioni esse acqiescendum.* atqi hoc est etiam oculos hominibus eruere, non rationis tantùm usum eripere.

Μήτε ἀνθελκόμενος]. *neqe pati te retrahi.* Xyl. *nec cum reluctatione.* Cas. Malim, *neqe affectibus abreptus.* qod Jacob. Apost. *c.* 1. *v.* 14. ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος. Et Marcus *infr.* § 15. ὁρμητικῶς νευροσπαστούμενος. Eodem vocabulo usus est Plato *leg. l.* 1. τὰ πάθη σπῶσί τε ἡμᾶς καὶ ἀνθέλκουσι. Vide *l.* 2. § 2.

Μήτε κομψεία] Ità § 8. οὐδὲ κομψόν. & *l.* 4. § 51. καὶ τῆς κομψείας. & ἄκομψον. *l.* 6. § 38. qæ περὶ τοῦ φιλοτέχνου καὶ χαρίεντος usurpari monet Pollux *l.* 5. *c.* 45. Aristoph. *nubib.* 2. 1.

Πρῶτον μὲν εἶ κομψὸν ἐν συνουσίᾳ.
Primò qidem ut sis lepidus in congressibus.

Idem *avib.* 1. 3.

Μή γὰρ νόημα κομψότερον ἤκουσά πω.
Noema nunqam audiveram elegantius.

Ubi Schol. κομψεία, ἐλαφρία, ἀστειότης, *festivitas, urbanitas.* Evripid. apud Aristot. *Polit. l.* 3. *c.* 4.

Μή μοι τὰ κομψ', ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ.
Speciosa mitte; prome qeis urbi est opus. Grot.

Aristot. *de Cælo l.* 2. *c.* 13. κομψῶς μὲν, οὐκ ἀληθῶς

ϑῶς δέ. *argutè qidem, haud verè tamen.* In sermonis avtem elegantia avt festivitate studium poni Marcus alibi vetat. Vide *l.* 1. § 7. ἀστειολογίας. & *l.* 8. § 30. φράζεσθαι. Plato in *politic.* Κἂν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσῃ φρονήσεως. Latiùs tamen extendit idem *epist.* 10. Τὸ γὰρ βέβαιον καὶ πιστὸν καὶ ὑγιές, τοῦτο ἐγώ φημι εἶναι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν· τὰς δὲ ἄλλας τε καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας οἶμαι προσαγορεύων ὀρθῶς ὀνομάζειν. Aliud est τὸ κομψὸν *l.* 8. § 34. Senec. *ep.* 115. *Oratio vultus animi est: si circumtonsa est & fucata, & manufacta, ostendit illum qoqe non esse sincerum, & habere aliqid fracti. non est ornamentum virile, concinnitas.* Sed de sententiarum potiùs ratione Marcus istîc. Cæterùm, μήτε κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω, Xyl. cùm reddidit, *nè in cogitationibus tuis astutiam secteris*; à Marci mente nimiùm qantum recessit. διανοίας σχήματα, sive *figuræ sententiarum* rhetoricæ magistris qid sint, docet Fabius *instit. l.* 9. *c.* 1.

Πολυῤῥήμων] Epictet. *Enchir. c.* 32. § 1. Καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων. Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 14.

Rarus sermo illis, & magna libido tacendi.

Πολυπράγμων] Vide *l.* 4. § 24. De sapientibus ex Stoicorum sensu Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἀπράγμονάς τε εἶναι· ἐκκλίνειν γὰρ τὸ καθῆκον. Plut. *de Stoic. contrad. c.* 16. ait, Chrysippum *vitarum l.* 4. τὸν σοφὸν λέγειν ἀπράγμονά τε καὶ ἰδιοπράγμονα εἶναι· Verba Chrysippi; Οἶμαι γὰρ ἔγωγε τὸν φρόνιμον καὶ ἀπράγμονα εἶναι, καὶ ὀλιγοπράγμονα, καὶ τὰ αὑτοῦ πράττειν. ὁμοίως τῆς τε αὐτοπραγίας, καὶ ὀλιγοπραγμοσύνης ἀστείων ὄντων. Idem *lib. de eligend. propt. se.* τῷ γὰρ ὄντι φαίνεται ὁ κατὰ τὴν ἡσυχίαν βίος ἀκίνδυνόν τι καὶ ἀσφαλὲς ἔχειν· οὐ πάνυ τῶν πολλῶν δυναμένων τοῦτο συνιδεῖν. itaqe Tertull. *de pall. c.* 5. non *Epicuros* tantùm, sed & *Zenonas, qietis magisterium* dicit. Qanqam Tigellinus impurus ille Neronis Palpo, apud Tacitum *annal. l.* 14. Stoicæ sectæ objicit, qòd *turbidos & negotiorum appetentes faciat.* Siracides *c.* 38. *v.* 26. Ὁ ἐλασσούμενος πράξει αὐτοῦ, σοφισθήσεται.

Ὁ ἐν σοὶ θεὸς] Mentem nunc *dæmonem*, ut *l.* 2 § 13. & *infr.* § 6. nunc & *Deum* dicit, ut hoc loco, sic *l.* 12. § 26. ὁ ἑκάστου νοῦς θεός. ibi plura vide.

Πρεσβύτης] Ità *l.* 5. § 27. προστάτην καὶ ἡγεμόνα.

Ἄῤῥενα] Vide *lib.* 2. § 5. De Zenone apud Laert. *l.* 2. Zenodotus:

Ἄρσενα γὰρ λόγον εὗρες——
Mascula enim verba invenisti—— vel
Masculam enim vitæ rationem tu reperisti.

Et Sen. *epist.* 33. *Totus contextus illorum virilis est.* Apud Persium *Sat.* 5. *v.* 144. *Masculam bilem.* id est, *Masculum animum criminis loco luxuriæ objicit juveni in suis castris militanti.* Casavb. ibi.

Ἀνατεταχότος] *qi se ità comparaverit.* Xyl. vel *composuerit.* ἀνατάξασθαι, εὐτρεπίσασθαι. Hes. & Svid.

Περιμένων τὸ ἀνακλητικὸν] Translatum videtur à re militari: qod & Svidas censet, ubi locum hunc lavdat, nisi qòd τὸ ἀνακλητικὸν illud esse *classicum* existimet, *qo* εἰς πόλεμον οἱ ῥᾳθυμοι ἀνακαλοῦνται, *ignaviores ad prælium in eundem incitantur*; cùm sit potiùs, ut Budæus, *qo receptui signum datur, & à pugna, fusorúmve prosecutione milites revocantur.* qomodo Plut. in *apopth. Lacon.* Ἄλλος ἐπὶ παρατάξεως τοῦ πολεμίου τὸ ξίφος καταφέρειν μέλλων, ἐπεὶ τὸ ἀνακλητικὸν ἐσήμηνεν, οὐκέτι κατήνεγκε. qod idem & de Chrysanta Persa narrat, in *collatione Pelopidæ & Marcelli*, & in *capit. Rom. qæst.* 39. à Cyro eo nomine lavdato; ex Xenophont. *pæd. l.* 4. Ità & Pollux *onomast. l.* 1. *c.* 9. § 19. ubi τὸ εἰς ἔφοδον opponit τῷ ἀνακλητικῷ. Et clariùs adhuc *l.* 11. *c.* 11. παρακελευστικὸν δὲ, τὸ κατὰ τὴν τῆς μάχης συμβολήν· ἀνακλητικὸν δὲ, τὸ ἐκ τῆς μάχης ἀνακαλοῦν. Ità Diodor. Sic. *l.* 17. *c.* 7. Ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας. & Polyb. *l.* 1. ἀνακαλεῖσθαι τοὺς ἑαυτοῦ παρήγγειλε τοῖς σαλπικταῖς· & Plut. in *Fabio*: Τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀνάκλησιν. qod Synes. *in Calvit.* κελεύει ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι τὰς σάλπιγγας. Sed & Longus *Pastoral. lib.* 4. de Caprario, cujus cantibus capræ assveverant: Πρῶτα μὲν ὀλίγον ἐνέπνευσε, καὶ αἱ αἶγες ἔστησαν, τὰς κεφαλὰς ἀράμεναι· εἶτα ἐνέπνευσε τὸ νόμιον, καὶ αἱ αἶγες ἐνέμοντο κάτω· αὖθις λιγυρὸν ἔδωκε, καὶ ἀθρόαι κατεκλίθησαν· ἐσύρισέ τε καὶ ὀξὺ μέλος, αἱ δὲ, ὥσπερ λύκου προσιόντος, εἰς τὴν ὕλην καταφυγούσας· μετ' ὀλίγον ἀνακλητικὸν ἐφθέγξατο, καὶ ἐξελθοῦσαι τῆς ὕλης, πλησίον αὐτοῦ τῶν ποδῶν συνέδραμον. Sed & apud eundem *l.* 1. Dorcona pelle lupinâ invadentes canes ἀνακλήσει συνήθει ἡμερῶσαι Daphnis fertur. Idémqe *l.* 2. Λαβὼν τὴν σύριγγα, συρίζει γοερὸν, ὡς ἐρῶν· ἐρωτικὸν, ὡς πείθων· ἀνακλητικὸν, ὡς ἐπιζητῶν. Eodem respexit Epictetus *dissert. l.* 1. *c.* 29. Ἐὰν δ' ὁ θεὸς σημήνῃ τὸ ἀνακλητικὸν, ὡς τῷ Σωκράτει, πείθεσθαι δεῖ τῷ σημαίνοντι, ὡς στρατηγῷ. Idem *l.* 3. *c.* 13. Ὅταν δὲ μὴ παρέχῃ τἀναγκαῖα, τὸ ἀνακλητικὸν σημαίνει, τὴν θύραν ἤνοιξε, καὶ λέγει σοι, ἔρχου. Et *c.* 26. Τί οὖν, ἐὰν μὴ παρέχῃ τροφάς; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατηγὸς, τὸ ἀνακλητικόν μοι σεσήμαγκε; πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπευφημῶν τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτοῦ τὰ ἔργα. Et *c.* 24. Ἂν μὴ ἐκεῖ πέμψῃς, ὅπου κατὰ φύσιν διεξαγωγὴ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων, οὐ σοι ἀπειθῶν ἔξειμι· ἀλλ' ὡς σοῦ μοι σημαίνοντος τὸ ἀνακλητικὸν, αἰσθάνομαι ὅτι με χρείαν οὐκ ἔχεις. Potest & à re navtica sumptum videri. qâ imagine eâdem ferè in argumento eodem usus est Epictetus *Enchir. c.* 7. Καθάπερ ἐν πλῷ, τοῦ πλοίου καθορμισθέντος, ἂν ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδοῦ μὲν πάρεργον, καὶ κοχλίδιον ἀναλέξ-

ἀνακλέξῃ ἢ βολβάριον, τεταμένος [al. τάττεσθαι] δὲ δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφεσθαι, μή ποτε ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, καὶ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῇς, [ἐκβληθῇς vulg. perperam.] ὡς τὰ πρόβατα. οὕτω καὶ ἐν βίῳ, ἐὰν διδῶται ἀντὶ βολβίου καὶ κοχλιδίου γυναικάριον καὶ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει. ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ἐπιστρεφόμενος· ἐὰν δὲ γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῇς ποτε τοῦ πλοίου μακρὰν, μήποτε καλοῦντος ἐλλίπῃς. Vide ad *l.* 9. §. 3. & *l.* 11. § 20. qo loco, qod ἀνακλητικὸν istîc, ἐνδόσιμον idem dici videtur.

Ἔυλυτος] Citat Svidas è Marco ista, sed non explicat. Sic *infr.* § 7. εὐλύτως ἄπεισι. & § 16. εὔλυτον. Potest avtem τὸ εὔλυτον istud à *vestitu* sive *calceatu* translatum videri, qi qò minùs arctè astringitur, eò faciliùs exolvitur & exuitur. De Iphicrate Diodor. Sicul. *l* 15. Τὰς δὲ ὑποδέσεις τοῖς στρατιώταις εὐλύτους καὶ κούφας ἐποίησε, τὰς μέχρι τοῦ νῦν ἰφικρατίδας ἀπ' ἐκείνου καλουμένας. Indè Luc. *c.* 3. *v.* 16. λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. qem locum tractans, & more suo in allegoriam trahens, Clemens *Strom. l.* 5. χρῆναι γὰρ τοὺς καθαροποιοῦντας, ἀπολύειν τοῦ σώματος, καὶ τῶν τούτου ἁμαρτημάτων τὴν ψυχὴν, ὥσπερ τοῦ δεσμοῦ τὸν πόδα. Ità Lucret. *l.* 1.

--vita qoqe omnis

Omnibus è nervis atqe ossibus exoluatur.

--veluti cùm lubrica serpens

Exuit in spinis vestem --

Sicut idem *l.* 4. & *l.* 3.

--vestémqe relinqere ut angvis,

Gavderet.-- de anima corpus exuente. De Diogene Cynico Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐλεύθερος ἦν, ὅτι ἀποβεβλήκει πάσας τὰς τῆς δουλείας λαβάς· πάντα εὔλυτα εἶχε, πάντα μόνον προσηρτημένα. *omnia appensa tantùm, non adstricta habebat.* Interpres enim doctissimus perperam reddidit; *Omnia à seipso pendentia.* Potest & à *fructibus maturis*, qæ sponte suâ decidunt, qum immatura valdiùs adhæreant. Theophr. *de cavs. plant. l.* 5. *c.* 4. Πεπανθεὶς, γὰρ ὁ καρπὸς, αὐτόματος ἀποῤῥεῖ· πρὸ δὲ τοῦ πεπανθῆναι, μᾶλλον ἰσχύει καὶ προσήρτηται. Vide *l.* 12. § 3. Cicer. *de Senect. sicut poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur, si matura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis avfert, senibus maturitas.* qod Senec. *epist.* 30. *Senectus leniter emittit, non repente avulsum vitæ, sed minutatim subductum.* Vide *l.* 9. § 3. Aptissimè ad Marci mentem, Idem in *Oedip.* 4. 2.

Animam senilem mollis exolvit sopor.

Contendi avtem possunt cum Marci istis Epicteti illa *dissert. l.* 2. *c.* 6. Ἀλλὰ χρυσάντας μὲν παίειν μέλλων τὸν πολέμιον, ἐπειδὴ τῆς σάλπιγγος ἤκουσεν ἀνακλήσεως, ἀνέσχεν. οὕτω προὐργιαίτερον ἔδοξεν αὐτῷ, τὸ τοῦ στρατηγοῦ πρόσταγμα, ἢ τὸ ἴδιον ποιεῖν. ἡμεῖς δὲ οὐδεὶς θέλει, οὐδὲ τῆς ἀνάγκης καλούσης, εὐλύτως ὑπακοῦσαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν ἃ πάσχομεν· & fortasse istîc etiam εὐλύτως fuerat. vide *ad l.* 8. § 33. *l.* 9. § 3.

Μήτε ὅρκου δεόμενος] Juramentum omne viro ejusmodi, qalem Marcus istîc delineat, variis rationibus nevtiqam necessarium videri possit. Ac primò qidem διὰ τὸ ἀξιόπιστον. qia, cùm veracem se jugiter ac constantissimè exhibuerit, etiam injurato à qibusvis fides adhibebitur. καὶ γίγνεται τοιούτοις ἀνθ' ὅρκων ὁ τρόπος· ut Libanius *orat.* 28. In qam sententiam argutè Clemens *Strom. l.* 7. Τὸ ἀληθεύειν κατὰ τὸν ὅρκον, μετὰ συμφωνίας τῆς κατὰ τὸ ἀληθὲς γίνεται· τὸ εὐορκεῖν [ità Heins. qod vulg. εὑρεῖν.] οὖν συμβαίνει κατὰ τὴν κατόρθωσιν τὴν ἐν τοῖς καθήκουσι. ποῦ τοίνυν ἔτι τοῦ ὅρκου χρεία, τῷ κατὰ ἄκρον ἀληθείας βιοῦντι; Clariùs Isidor. Pelus. *l.* 2. *epist.* 148. Ὁ τῶν εὖ βιούντων λόγος ὅρκου πιστότερος τοῖς πάντων τῶν ἀκουόντων στεφανοῦται ψήφοις. οὐκοῦν, εἰ πιστεύεσθαι βουλόμεθα, εὖ βιῶμεν. Sed & Pythagoras, sectatoribus suis præcipiebat, Μὴ ὀμνύναι θεούς· ἀσκεῖν γὰρ αὐτὸν δεῖν ἀξιόπιστον παρέχειν. Laërt. *l.* 8. Qod Gregor. Naz. in *Iamb.*

Ὅρκον δὲ φεῦγε πάντα. πῶς οὖν πείσομεν;

Λόγῳ, τρόπῳ τε τὸν λόγον πιστούμενος.

De Essenis Josephus *captiv. Jud. l.* 2. *c.* 12. πᾶν μὲν τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτῶν ἰσχυρότερον ὅρκου· τὸ δὲ ὀμνύειν αὐτοῖς περιΐσταται, χεῖρόν τι τῆς ἐπιορκίας ὑπολαμβάνοντες. ἤδη γὰρ δὴ κατεγνῶσθαι φασὶ τὸν ἀπιστούμενον δίχα θεοῦ. Cicero *pro Balbo: Athenis aiunt, cùm qidam apud eos, qi sanctè graviterqe vixisset, & testimonium publicè dixisset, & ut mos Græcorum est, jurandi cavssâ ad aras accederet. unâ voce omnes judices, nè is juraret, reclamâsse.* Xenocrates is fuit, utì docet Laërt. *l.* 4. in *Xenocr.* Ἦν δὲ, inqit, καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα· ὥστε μὴ ἐξὸν ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. Sed & Val. Max. *memorab. l.* 2. *c.* 10. qi hoc ipsum ubi retulerat, subjunxit; *Judices, qod sibimet ipsis postmodum dicendæ sententiæ loco remissuri non erant, sinceritati ejus concedendum existimârunt.* Vide qæ de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. Plavt. *Amphitr. Act. . Scen. .*

Nam injurato scio plùs credet mihi, qàm jurato tibi.

Ità qod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 27. Æschylus;

Οὐκ ἀνδρὸς ὅρκοι πίστις, ἀλλ' ὅρκων ἀνήρ.

Dat fidem vir juramento, non juramentum viro.

sive ut Grotius reddit,

--vir sacramento fidem

Debet mereri, non sacramentum viro.

Deinde, διὰ τὸ ἀπαράτρεπτον καὶ τὸ ἀσφαλές. qia, cùm sit sponte suâ æqi boníqe tenacissimus, juramento nihil opus habiturus sit, cujus religione ad officium suum præstandum adigatur. Etenim qemadmodum de legibus Demonax Cynicus apud Lucian. οἱ ἀγαθοὶ νόμων οὐ δέονται, nimirum, ποιοῦντες ἑκουσίως

διὰ

διὰ τὸν λόγον, ἃ ἄλλοι ἄκοντες διὰ τὸν νόμον. οἱ γὰρ ἀληθῶς φιλοσοφοῦντες μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως, ἃ ποιοῦσιν ἄκοντες οἱ λοιποὶ διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς κυνὸς ἢ γαλέου ψόφῳ τὴν ἡδονὴν ἀποτρεπόμενοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀποβλέποντες. Xenocrates apud Plut. *adv. Colot.* & *de virt. moral.* Et Constantius Imper. *orat. pro Themistio:* Εἰ δυνατὸν ἦν πᾶσιν ἀνθρώποις φιλοσοφεῖν, τῆς ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκης οὐκ ἂν ἦν χρεία. ὧν γὰρ νῦν διὰ τὸ δέος ἀπέχονται, ταῦτα ἂν ἐμίσουν ἐκ προαιρέσεως. Itaqe Aristippus, Τί πλέον ἔχουσιν οἱ φιλόσοφοι, reqisitus, respondit, referente Laërtio; Ἐὰν πάντες οἱ νόμοι ἀναιρεθῶσιν, ὁμοίως βιώσομεν. *Eodem qo nunc vivunt modo victuros philosophos, etiamsi leges omnes tollerentur.* Siqidem id suâ sponte facient, qod legibus facere coguntur. De juramento pariter dici poterit; nihil istoc viro bono opus, qò ad id qod est officii sui obeundum, vel impellatur, vel obstringatur: qum sponte suâ facturus sit illud, qod alii vix etiam juramenti vinculis constricti exeqantur. Ità M. Fabius fugientibus cohortibus post Q. Fabium in prælio occisum; *Hoc jurâstis,* inqit, *milites? fugientes vos in castra redituros? adeò ignavissimos hostes magìs timetis, qàm Jovem Martémqe per qos jurâstis? at ego injuratus avt victor revertar, avt prope te hîc, Q. Fabi, dimicans cadam.* Liv. *l.* 2. De Numa Livius idem *l.* 1. *Eâ pietate omnium pectora imbuerat, ut fides ac jusjurandum, propulso legum ac pœnarum metu, civitatem regerent.* Cæterùm Fabium fides pietásqe in patriam etiam citra juramentum in officio continebant. Atqe hoc est qod Solon, ut Laërt. *l.* 1. Καλοκαγαθίαν ὅρκου πιστοτέραν ἔχε. Qanqam nec *injuratus* prorsus vir bonus: *sacramento,* non vulgari tamen illo, adactus, sed sanctiore etiam, si qid in istis aliud alio sanctius æstimatur, qódqe facit, ut illius idcirco nullus indigeat. Senec. *epist.* 37. *Qod maximum vinculum est ad bonam mentem, promisisti virum bonum. Sacramento rogatus es.* & *epist.* 65. *Sapiens, affectatórqe sapientiæ, velut sacramento rogatus,* &c. Et *de vit. beat. c.* 15. *ad hoc sacramentum adacti sumus.* Cæterùm ego sensui, qem priore loco proposueram, ἐμμελέως. Tertiò deniqe (id qod Marcum istîc cum primis velle, nullus ambigo) διὰ τὸ αὔταρκες καὶ ἀπροσδεές· qia eo sit animo eâqe sui fiduciâ, ut juramentum interponere nihil habeat necesse, si dicenti fides derogata fuerit; cùm ab aliorum de sese opinionibus ac judiciis bonum suum ac beatitatem nevtiqam pendere persvasum habeat. qò spectat & qod seqitur, ut nec juramentum proprium, ità nec testimonium alienum, sic affecto, usui (necessario saltem) futurum.

Μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος] Ità *l.* 7. § 62. οὔτε ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ. Et *infr.* § 16. εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ, &c. *parùm pensi habiturum, etiamsi non ipsi fidem adhibuerint, talem esse reverâ, qalem præ se fert.* Τί δ' ἐρεῖ τις ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, οὐδ' εἰς νοῦν βάλλεται. *lib.* 10. § 11. aliud est avtem qod *lib.* 9. § 29. μὴ περιβλέπου, εἴ τις εἴσεται.

Ἐν δὲ τὸ φαιδρόν] Vitiosa proculdubio scriptura. ambigua satìs emendatio. Eruditus Vir D. Boot. vult ἓν δὲ, qasi dicat: *hoc unum cum primis attendatur,* vel *agatur.* qomodo Apost. *ad Philip. c.* 3. *v.* 13. ἓν δέ. *Unum hoc* est qod ago, qod attendo. Ego existimaverim legi posse, ἐν δὲ, vel, qia id forsan poetarum est peculiare, ἔνι δὲ, ἀντὶ τοῦ ἔνεστι δὲ, *inest avtem* hujusmodi, qam suprà delineaveram, animi constitutioni *alacritas* jugis καὶ αὐτάρκεια. Vel si cui minùs hoc arriserit, qia moniti seu præcepti rationem præcedentia habent, ἐνὶ δὲ, avt ἐνέστω δὲ, *insit avtem,* avt *inesto verò,* &c. Cæterùm aliorum arbitrium esto. ego nihil statuerim.

Τὸ φαιδρόν] Apul. in *apolog. Cæterùm Platonica familia nihil novimus nisi festum & lætum, & solenne & superum & cæleste.* Senec. *epist.* 60. *Talis est sapientis animus, qalis mundi status super Lunam: semper illîc serenum est.*

Ὀρθὸν οὖν εἶναι χρὴ, οὐχὶ ὀρθούμενον] *Rectum igitur esse oportet, non avtem erectum.* hoc est: qi *recto* ipse per se jugiter consistat *incedátqe talo,* ut Horatius loqitur, *l.* 2. *epist.* 1. non qi lapsus, vel lapsabundus alienâ manu erigi opus habeat; qomodo de Hectore Homer. *Il.* η. *v.* 272.

--ὁ δ' ὕπτιος ἐξετανύσθη
Ἀσπίδι ἐγχριμφθείς· τὸν δ' αἶψ' ὤρθωσεν Ἀπόλλων.

Et de Evryalo *Il.* ψ. *v.* 694.

Ὣς πληγεὶς ἀνέπαλτ'· αὐτὰρ μεγάθυμος Ἐπειὸς
Χερσὶ λαβὼν ὤρθωσε--

Sophocles *Oedip. Colon.*

Γέροντα δ' ὀρθοῦν, φλαῦρον, ὃς νέος πέσῃ.
Frustra, in juventa lapsus, erigitur senex.

Plutarch. *ad præfect. indoct.* οὔτε γὰρ πίπτοντές ἐστιν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντες. *Neqe enim avt erigere alios idoneus est, qi ipse cadit; avt docere, qi ipse nescit.* Vide *ad l.* 1. § 15. Svid. Ὀρθὸς λέγεται καὶ ὀρθούμενος. Μάρκος. Ὀρθὸν δὲ (f. δεῖ) εἶναι καὶ μὴ ὀρθούμενον. Verùm sæpiùs istîc jam nominatus & deinceps nominandus, non sine grati animi significatione, D. Boot. aliorum hæc accipit. *Esset,* inqit, *plus qàm Stoica rigiditas,* ἀναμαρτησίαν *exigere à sectatoribus sapientiæ, cùm illa non nisi ipsis sapientibus competat. deinde sibi ipsi contradiceret, ut qi passim monet à peccatis qidem cavendum esse omni curâ & diligentiâ; sin in aliqa prolabaris, resurgendum esse, & meliora monstranti obtemperandum.* Vide *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 9, 10. & *l.* 6. § 11, 21. & *l.* 8. § 16. *Qin & l.* 7. § 12. *iisdem verbis, qæ hic difficultatem pariunt, sed sensu diverso,* Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος. *Sensus itaqe, ni fallor, hic est.* Ὀρθὸς inter alia valet, qod Latinis *erectus* vel *surrectus;* τὸ ἑστάμενον καὶ ἄνω βλέπειν, καὶ μὴ συγκεκυφός, ut

Græci Grammatici exponunt. Ità Xenoph. in *Sympos.* Μετὰ δὲ τοῦτο κύκλος εἰσηνέχθη περίμεστος ξιφῶν ὀρθῶν. Theophr. *l.* 5. *de causs. c.* 4. μετὰ τὴν τομὴν, ὅταν ὀρθὰ σταθῇ, πολὺ ὕδωρ ἀφίησι. Lucian. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, μηδ' ὅπως καθίζῃς ἔχων ὀρθός. Vult igitur Marcus, è *disciplinæ suæ placitis, ut rectus insistas, ídqe per te, ità ut externis veluti fulcris non indigeas: alioqi fore, ut semper verseris in metu ruinæ, videlicet fulcris illis* (*honore, divitiis, liberis,* &c.) *in qæ te inclinabas, ac qibus te probè suffultum putabas, subductis; qod facillimè ac multis occasionibus fieri potest.* igitur hæc verba nihil aliud volunt, qàm illud tritissimum Stoicorum dogma, *Viro sapienti debere omnem felicitatem intra sese repositam esse, ità ut non pendeat à rebus externis, extra ipsius potestatem sitis.* Itaqe sic interpretor, *Oportet ut stes erectus, non ut erectus tenearis ab aliis.* Vide Platon. in *Menex.* supr. *ad l.* 2. § 11. Marcus ipse *l.* 7. § 2. Τοῦτο πάθε, καὶ ὀρθὸς εἶ. favent huic interpretationi, & antegressa illa, τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, &c. qibus adjungi possunt & Epicteti illa, *l.* 3. *c.* 24. Ταῦτα ἔχων ἀεὶ ἐν χερσὶ, καὶ τρίβων αὐτὸς παρὰ σαυτῷ, καὶ πρόχειρα ποιῶν, οὐδέποτε δεήσῃ τοῦ παραμυθουμένου τοῦ ἐπιρρωννύντος. Ità fuerit, sed à corpore ad animum traductum, qod de se Umbricius apud Satyricum *sat.* 3. *--pedibus me*

Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.

§ 6. Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκεις] Ità Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. Εἴ τινα ἄλλα τούτων μείζονα ζητεῖς, ποίει ἃ ποιεῖς.

Ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ] *suprà* § 5. teste nullo, ope opeâve nullâ indigens. Vide *l.* 9. § 26.

Καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ] Vide an non [ἐν] illud inducendum sit: ut sententia sic procedat, ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ, in eis qæ rationis ope administrantur, καὶ τῇ εἱμαρμένῃ, in eis qæ ἀπροαιρέτως contingunt vel decernuntur potiús.

Τοῦ ἀρίστου εὑρισκομένου ἀπόλαυε] Ità *l.* 12. § 29. dixit ἀπολαύειν τοῦ ζῆν. Sensuum prægnans dictio. Est enim ἀπολαύειν, sive *frui*, cum oblectatione qadam in re adepta prorsus acqiescere. Ideo *mediis uti, fine frui* dicimur. indè tritum illud in schola Theologica, *peccatum in hoc omne consistere, qòd avt fruimur utendis, avt utimur fruendis.* Videatur Avgust. *de doctrin. Christ. l.* 1. *c.* 22, 32, 33. Et *de Trin. l.* 9. *c.* 8. & *l.* 10. *c.* 10, 11. & 83. *qæst.* 30. Petr. Longob. *sent. l.* 1. *dist.* 1. & Thom. Aqin. *Sum. part.* 1. 2. *qæst.* 11. *art.* 3, 4. Verùm Marco ipso nemo meliùs τὸ ἀπολαύειν istud nobis explicaverit. Is *l.* 10. § 32. ἀπόλαυσιν, inqit, δεῖ ὑπολαμβάνειν, πᾶν ὃ ἔξεστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν· ἀπόλαυσιν sive *fruitionem oportet ducere, qicqid secundùm naturam suam exeqi datur.* hoc avtem qomodo fiat, ibidem docet. nempe, cùm eo loco ista nobis sunt, οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφὴ, qo *deliciæ & luxus sunt hominibus voluptati deditis,* qi in ea nimirum summum bonum statuunt, & qorum vita βίος ἀπολαυστικὸς dicitur Aristoteli *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 5. & *Eudem. l.* 1. *c.* 4. & ipsi ἀπολαυστικοί. *ibid. lib.* 2. *c.* 4. qo sensu & ἀπολαυστικὰ φαντάσματα, *suprà* § 4. qæ ἡδονικὰ ibidem. Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 13. *Viri officium est, inter alia, & beneficium dare. qare ergò dat? nè non det,* (q. d. nè officio suo desit) *nè occasionem benefaciendi perdat. vobis voluptas est, inerti otio assvefacere corpusculum, & securitatem soporis simillimam appetere, & sub densa umbra latitare, tenerrimísqe cogitationibus, qas tranqillitatem vocatis, animi marcentis oblectare torporem, & cibis potionibúsqe intra hortorum latebram corpora ignaviâ pallentia saginare: nobis voluptas est dare beneficia, vel laboriosa, dum aliorum labores levent; vel periculosa, dum alios è periculis extrahant; vel rationes nostras aggravatura, dum aliorum necessitates & angustias laxent.*

Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται] qod Flacc. *l.* 1. *ep.* 12. *--si cuncta putas unâ virtute minora.*

Τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος] Vide *lib.* 2. § 13.

Τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος] Explicat, qod suprà dixerat § 5. μήτε ἀνεξέταστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 12. Ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν· οὕτως ἀνεξέταστον φαντασίαν μὴ παραδέχεσθαι· ἀλλὰ λέγειν, ἔκδεξαι, ἄφες, ἴδω τίς εἶ, καὶ πόθεν ἔρχῃ· ὡς οἱ νυκτοφύλακες, δεῖξόν μοι τὰ συνθήματα· ἔχεις τὸ παρὰ τῆς φύσεως σύμβολον, ὃ δεῖ τὴν παραδεχθησομένην ἔχειν φαντασίαν; Cæterùm etiam supra miraculum omne cavtionem ἀκριβεστάτην idem proponit, *l.* 3. *c.* 2. ἵνα μηδ' ἐν ὕπνῳ λάθῃ τις ἀνεξέταστος παρελθοῦσα φαντασία, μηδ' ἐν οἰνώσει, μηδὲ μελαγχολῶντος. qæ & eadem ferè habet *l.* 2. *c.* 17. qo loco, nec immeritò, istud poscenti succlamat, Σὺ θεὸς εἶ, ὦ ἄνθρωπε· οὐ μεγάλας ἔχεις ἐπιβολάς. neqe enim reverâ natura humana fert ista; sed nec divina patitur.

Τῶν αἰσθητικῶν πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος] πεῖσιν Svidas τὴν πειθὼ, id est, *svadelam, svasionem* interpretatur. atqe ità Xyl. istic accepit, & *persvasionem* reddidit. Verùm πεῖσις, pro *morbo, affectu,* sive *perpessione* qavis corporeâ, havd infreqens deprehenditur in medicorum aliorúmqe etiam scriptis. Hippocrat. *de loc. in hom.* εἴ τις βούλεται τοῦ σώματος ἀπολαβὼν μέρος κακῶς ποιέειν τὸ σμικρότατον, πᾶν τὸ σῶμα αἰσθήσεται τὴν πεῖσιν, ὁποίη ἄν τις ᾖ. Galen. *de Sect. optim. c.* 10. § 18. ἐπὶ ἥπατος πείσει, καὶ ἐπὶ σπληνὸς πείσει. *in hepatis & splenis affectibus:* sive, *in hepate atqe in liene affecto.* Alex. Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 138. τοπικὴ γὰρ γίνεται τῶν νεύρων τῆς γλώττης πεῖσις. *est enim topica nervorum lingvæ affectio.* Casius *problem. q.* 59. ἡ χολέρα πεῖσίς ἐστι τοῦ στομάχου· *Cholera ventriculi affectio*

fectio

fectio est. Marco etiam nostro familiaris admodum ea vox. nam *l.* 7. § 55. πείσεις σωματικὰς, qas istic αἰσθητικὰς, appellat. & *lib.* 5. § 26. τὰς πείσεις ἐν τοῖς μορίοις. & *lib.* 6. § 51. voluptuarium hominem dixit, ἰδίαν πεῖσιν, id est, *corporis sui affectionem sive passionem*, pro suo summo bono habere. Sed & apud Sextum Emperic. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. ubi ex Stoicorum sententia dicitur, τὸ ἡγεμονικὸν ἑτεροιοῦσθαι κατὰ πεῖσιν. Et ἰδίωμα πείσεως εἶναι τὴν φαντασίαν· qam & τύπωσιν ἐν ψυχῇ ex eorundem mente *ibidem* definit: de qa vide *infr.* § 16. restituenda est huic vocabulo ea significatio: cùm Gentianus interpres *persuasionem* passim verterit. mutanda insuper & corrigenda vox eadem apud Plut. *de irac. cohibend.* ubi πεῖσις ὁμηρικὴ vulgò exhibetur, qod viros eximios Joan. Hartungum, Des. Erasmum, Gilb. Cognatum in fravdem illexit, dum nunc *Obedientiam*, nunc *Persvasionem Homericam* vertunt, novúmqe indè proverbium exculpunt: qum πείσῃ, non πεῖσις, legendum sit, cùm ex Plut. eodem *de Loqac.* & Homero ipso *Odyss.* υ΄. *v.* 23. tum & ex Synesio *de Calvit.* ubi dicit, τήρησον ἐν πείσῃ, φασὶ, τὴν καρδίαν. ità enim legendum, non ἐν πίσῃ, qod Beat. Rhenanum, & hunc secutum Hadr. Junium fefellit, qi ad *Pisæa certamina* allusum avtumabant. qum πείσῃ ibi, qomodo & in Homeri loco illo, unde istud avtores illi mutuati sunt, σχοινίον ἀγκυραῖον, id est, *funis anchoralis* sit. qod & Pavl. Leopardus monuit *emend. l.* 15. *c.* 19. malè enim Evstathius πεῖσαν ibi τὴν πειθὼ interpretatur. meliùs Heracleonis *scholia*, qæ cùm sint hoc loco fœdissimè depravata, ità restavranda sunt. Ἐν πείσῃ, ἀντὶ τοῦ κατὰ χώραν. οὐκ ἔτι ἦν ἐν κινήσει, ἀλλ' ἐν δεσμοῖς ἔμενεν. Astipulatur Hesychius, qui Poetæ verba adducens, Πείσῃ, inqit, πεισματικῇ χώρᾳ. Et mox: Πείσματα, σχοινία ἀπόγεια, πρυμνήσια. Talem nempe vult animi statum, qalem describit apud Plut. *de virt. moral.* nescio qis verbis hisce; qæ etiam, qo emaculem, libentiùs lavdo;

—ηὔτε (ῥηθ) vulgò.]

Ναῦς, ὅστις ἐκ μὲν γῆς * ἀνήρτηται βρόχοις, [* ἀνή-
Πνεῖ δ' οὖρος, ἡμῖν δ' ἐκρατεῖ τὰ πείσματα.

Verùm latiùs evagati sumus: ad Marcum revertamur. Apud Platonem à Socrate ubi omnino usurpetur vocabulum istud, nondum reperio. παθημάτων duntaxat αἰσθητῶν, qod τοῖς πείσεσιν αἰσθητικαῖς fortean æqipolleat, meminit Plato in *Timæo*. Itaqe verba illa, ὡς Σωκράτης ἔλεγεν, ad seqentia potiùs referenda existimo, designaríqe locum illum Platonis ex *leg. l.* 1. (unde & *ad l.* 2. § 2. qædam suprà delibavimus) ubi is sub Hospitis Atheniensis persona; postqam τὰ πάθη, sive *affectus*, dixerat, *instar nervorum* vel *funiculorum* qorundam, *nos in diversas partes alternis distrahere, nunc ad virtutem*, qæ ex altera; *nunc ad vitium*, qod ex altera parte sit situm; subjungit, μιᾷ φησὶν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἕλξεων ξυνεπόμενον ἀεὶ, καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης, ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον. ut sit ἀφέλκειν hic nostro, qod ἀνθέλκειν ibi Platoni; qod & noster forsan scripserit. Illud tantùm inter Platonem Marcúmqe interesse potest; qòd ille *affectibus* nos virtutem versùs *attrahi*, & attrahentibus nos tradere totos voluerit; hic ab *affectibus* ipsis nos prorsus *abstractos* velit, qos vitiorum loco habebant Stoici, Peripatetici non item. Perpendat insuper & lector sagax, an non ista, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, loco sint mota, cùm prioribus illis, τὰς φαντασίας ἐξετάζοντες, proximè subjuncta essent.

Τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἑαυτὸν] Vide Cleanthis votum, *ad* § 4, Et Marcum *supr.* § 5. Epictet. *l.* 4. *c.* 3. Ἐλεύθερος γάρ εἰμι, καὶ φίλος τοῦ θεοῦ, ἵν' ἑκὼν πείθωμαι αὐτῷ. τῶν δ' ἄλλων οὐδενὸς ἀντιποιεῖσθαί με δεῖ, οὐ σώματος, οὐ κτήσεως, οὐκ ἀρχῆς, οὐ φήμης, ἁπλῶς οὐδενός.—οὐδὲν δύναμαι παραβῆναι τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ.—τούτου τοῖς διατάγμασι ὑποτεταγμένον εἶναι δεῖ, οὐ τοῖς Μασσαλίου καὶ Καίσαρος. ecqid pium magis?

Τῶν ἀνθρώπων προνοητικοῦ] hoc enim exigit à nobis humana natura, sive humanitas ipsa. Vide *supr.* § 4.

Τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα.] Vide *l.* 7. § 72. Jo. Chrysostom. in *Matth. orat.* 49. alludens ad Christi illud *ibid. c.* 6. *v.* 33. καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Καὶ γὰρ προσθήκη ταῦτα ἐκείνων. οὕτως εὐτελῆ ταῦτα καὶ μικρὰ, πρὸς ἐκεῖνα ἐξεταζόμενα, κἂν μεγάλα ᾖ. Ex Platone Plut. *de util. ex inimic.* & *adv. Colot.* Ἅπας γὰρ ὁ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸς, οὐκ ἀντάξιος ἀρετῆς. Itaqe Solonis illud semper ad manum, imò in mente habendum monet, cujus etiam in *lib. de profect. indic.* & *de tranqill.* meminit; & Stob. integrum *tom.* 2. *tit.* 1. exhibuit; qo modo & in Theognidis monitis reperitur, *v.* 315.

Πολλοὶ μὲν πλουτοῦσι κακοὶ, ἀγαθοὶ δὲ πένονται·
Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδόν ἐστι,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Dites sæpe malíqe, bonósqe adfligit egestas:
At mihi virtutis munera divitiis
Permutare nefas. manet usqè immobilis illa:
At fluxas nunc hic, nunc habet alter opes.

qod Marcus etiam verbis mox seqentibus adfirmat. Basilius item Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magist. *orat.* 1. Τὰ μὲν ἄλλα τῶν κτημάτων, οὐ μᾶλλον τῶν ἐχόντων, ἢ καὶ ὁπουσοῦν τῶν ἐπιτυχόντων ἐστὶν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ κύβων, τῇδε κἀκεῖσε μεταβαλλόμενα. μόνη δὲ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι παραμένουσα. Ὅθεν δὲ καὶ Σόλων μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς εὐπόρους εἰπεῖν, τὸ, Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα, &c. Rectè omnino. Siqidem, ut Plato *Phædone*;

Νομίσματα μὲν μείζω πρὸς ἐλάττω καταλλάττεται· ἐκεῖνο δὲ μόνον τὸ νόμισμα ὀρθὸν, ἀντὶ οὗ δεῖ πάντα ταῦτα ὠνέμενά τε καὶ πιπρασκόμενα καταλλάττεσθαι, φρόνησις.

Μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ] χώραν διδόναι, ἐγχωρεῖν, παραχωρεῖν, *cedere, concedere, admittere, inqe semet ipso locum præbere.* Ità usurpat apud Athenæum *dipnosoph. l. 9.* Posidippus in *Saltatricib.* --τῷ κενῷ χώραν δίδου. *Vanitati da locum.* id est, vanus esto & pompaticus. Casavb. *ib. c. 5.* Aristides *ad Rhod. de concord.* οὐ δώσει χώραν τοῖς παροξυσμοῖς. *non dabit locum exacerbationibus;* hoc est, non admittet in se, eísve superatum & abreptum sese dabit. Liban. orat. 19. *pro saltatoribus adv. Aristidem:* καὶ μηδαμοῦ δοῦναι χώραν αὐτῇ. *Et locum criminationi nevtiqam dedisse.* Gregor. Naz. *orat.* Οὐ χώραν δίδως ὀδυρμοῖς. *non das locum luctibus.* non luctui & lamentationi dedis te. Non absimilis phrasis, sed sensu pavlò diverso Pavlus, *epist. ad Ephes. c. 4. v. 27.* μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. *nec locum dederitis,* id est, ansam occasionémqe præbueritis, vel *diabolo,* id est, *Satanæ,* ut Chrysostomus & plæriqe interpretes, vel etiam *calumniatori,* ut Erasmus. Et *ad Roman. c. 12. v. 19.* δότε τόπον τῇ ὀργῇ. *locum date,* id est, permittite, *iræ,* hoc est, vindictæ divinæ. Ità Chrysost. & ex eodem Theophyl. & Oecumen. συγχώρησον τῷ θεῷ ἐπεξελθεῖν· τοῦτο γὰρ τὸ, δότε τόπον τῇ ὀργῇ. aliter itaqe illìc multò, qàm in Posidippi verbis, sumitur; qod vir doctissimus nevtiqam advertisse videtur.

Οὐκ ἔτι ἀπερισπάστως] Ità Apostol. *ad Corinth. ep. 1. c. 7. v. 35.* πρὸς εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. De Cynico item Epictet. *lib. 3. c. 22.* Ἀπερίσπαστον εἶναι δεῖ ὅλον πρὸς τῇ διακονίᾳ τοῦ θεοῦ. qo etiam loco forsan ἀπερισπάστως scriptum fuerit. Qod avtem hìc ἀπερισπάστως, idem *l. 4.* § 26. ἀπρὶξ dixit. Sed & Athenag. *de resurr. mort.* τέλος δὲ ζωῆς ἔμφρονος καὶ λογικῆς κρίσεως οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰπὼν, τὸ τούτοις ἀπερισπάστως συνδιαιωνίζειν, οἷς μάλιστα καὶ πρώτως ὁ φυσικὸς συνήρμοσται, τῇ τε θεωρίᾳ τοῦ ὄντος, καὶ τῶν ἐκείνῳ δεδογμένων ἀπαύστως ἐπαγάλλεσθαι. Hæc de usu vocabuli sensum qod attinet. Optimè Epictet. *l. 4. c. 2.* Εἰ τοῦτο κρεῖττον, σπούδασον αὐτόθεν ἐπὶ τοῦτο, μηδέ σε περισπάτωσαν οἱ ἕτεροι διαλογισμοί. οὐδεὶς γὰρ ἐπαμφοτερίζων δύναται προκόψαι. hoc est, qod Jacob. *epist. c. 1. v. 8.* Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Vehementiùs idem *ibid. c.* . Ἁπλῶς οὖν ἐκείνου μέμνησο, ὅτι πᾶν ὃ ἔξω τῆς προαιρέσεως τῆς σεαυτοῦ τιμήσεις, ἀπώλεσας τὴν προαίρεσιν. forsan, ὅτι εἰ πᾶν ὁτιοῦν, &c.

Ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ πολιτικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις οὐδ᾽ ὁτιοῦν ἑτερογενὲς] ità legos; cùm codices excusi pro πολιτικῷ perperam ποιητικῷ habeant. Sic enim *l. 7.* § 72. ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις. & *l. 10.* § 2. ἔστι δὲ τὸ λογικὸν εὐθὺς καὶ πολιτικόν. Vidé & *infrà* § 8. & *l. 11.* § 21. Est avtem τὸ ἀντικαθῆσθαι vocabulum istìc ἐμφατικώτατον. hoc enim insinuat, nihil qicqam omnino dignum esse, qod *ex-adversum* virtuti etiam *considèat,* id est, qoqam modo cum ea in comparationem veniat, vel in collatione compareat. Liban. *orat.* 28. Τὸ μὴ εἶναί μοι τὸν ἀντικαθήμενον. *cùm nemo esset qi ex-adversum mihi consideret.* qo vocabulo & in vita sua non semel est usus, pro eo qod Apostolus τὸν ἀντικείμενον dixit, *ad Thess. ep. 2. c. 2. v. 4.* tralatum à re bellica, copiisqe militaribus in conspectu hostium considentibus; uti ex Xenophonte Budæus docet. cui adjici potest ex Zosimi *lib. 2.* illud, συχνὰς μὲν ἡμέρας ἀντεκαθέζετο τὰ στρατόπεδα. qanqam Libanius εἰς τὰς καθέδρας, ἤτοι θρόνους, τῶν ἐν τοῖς λόγοις διατριβόντων καὶ ἐπιδεικνυμένων, *ad cathedras sive thronos orationes conficientium & specimen facultatis suæ exhibentium* respexisse videatur. Optimè Epictet. *l. 1. c. 2.* Ὁ γὰρ ἅπαξ εἰς τὴν περὶ τῶν τοιούτων σκέψιν καὶ τὰς τῶν ἐκτὸς ἀξίας συγκαθεὶς καὶ ψηφίζων, ἐγγύς ἐστι τῶν ἐπιλελησμένων τοῦ ἰδίου προσώπου.

Πάντα ταῦτα] *hæc omnia.* Xyl. *horum qicqam* potiùs. suprà enim οὐδ᾽ ὅτι οὖν dixit. ità כֹּל Hebræis. Ezec. c. 18. v. 11, 13. והוא את־כל־אלה לא עשה *Etiamsi omnia ista non admiserit; sed in montibus comederit, vel uxorem proximi sui polluerit, &c. non est victurus,* את־כל־התועבות האלה עשה *qia ex abominandis istis ullum patraverit.* את־מאחד־מאלה id est, *unum qodpiam ex eis. v. 10.* ità solvitur τὸ ἐναντιοφανές. Exod. *cap. 20. v. 10.* in *lege Sabbataria* לא תעשה־כל מלאכה & Græc. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον. *ne facito opus ullum,* sive *operis qicqam, in ea.* Exod. c. 34. v. 10. בכל־הגוים ἐν παντὶ ἔθνει. Lat. *nec in ullis gentibus.* sive, *in ulla gente.* Psal. 147. v. 20. *non sic fecit* לְכָל־גּוֹי Græc. παντὶ ἔθνει. Lat. *omni nationi.* id est, *ulli.* Demosth. *in Mid.* πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα λεκτέον. *qidvis potiùs qàm ista dicendum.* Lat. interpres *Devt. c. 5. v. 8. Non facies tibi sculptile, neqe similitudinem omnium qæ in cœlo sunt.* id est, *ullius,* sive *cujusqam eorum qæ in cœlo sunt.*

Κἂν πρὸς ὀλίγον] Inter cætera profectûs in virtutis studio stadióqe indicia, ponit istud Plutarchus; Τὸ μηδὲν ἔτι μικρὸν ἡγεῖσθαι τῶν ἁμαρτανομένων, ἀλλ᾽ ἐξευλαβεῖσθαι καὶ προσέχειν ἅπασιν. ὥσπερ γὰρ, inqit, οἱ τὸ πλουτήσειν ἀπεγνωκότες, ἐν οὐδενὶ τίθενται τὰ μικρὰ δαπανήματα, μηδὲν οἰόμενοι ποιεῖν μέγα τὸ μικρῷ τινι προστιθέμενον, ἡ δ᾽ ἐλπὶς ἐγγυτέρω τοῦ τέλους βαδίζουσα τῷ πλούτῳ συναύξει τὴν φιλοπλουτίαν· οὕτως ἐν τοῖς πρὸς ἀρετὴν πράγμασιν, ὁ μὲν πολλὰ συγχωρῶν τῷ, τί γὰρ τὸ παρὰ τοῦτο; καὶ νῦν μὲν οὕτως, αὖθις δὲ βέλτιον, ἀλλὰ προσέχων ἑκάστῳ, κἂν εἰς τὸ μικρότατον ἡ κακία ποτὲ τῶν ἁμαρτημάτων ἐνδῦσα συγγνώμην πιέζηται, δυσ-

αναχετῶν

ἀναχετῶν καὶ δυσκολαίνων, δῆλός ἐστιν ἤδη τὸ καθαρὸν κτώμενος ἑαυτῷ, καὶ οὐδ' ὁπωσοῦν ἀξιῶν ῥυπαίνεσθαι. τὸ δὲ μηδὲν οἴεσθαι, κατ' Αἰσχύλον, μέγα, μηδ' ἔχειν, εὐχερεῖς πρὸς τὰ μικρὰ ποιεῖ καὶ ὀλιγώρους. Vide *supr. ad l.* 2. § 16. sed & *l.* 1. § 8.

Κατεκράτησεν ἄρνω] Tatian. Assyr. *adv. Græc. c.* 47. Τὴν γὰρ πονηρίας σύστασιν ἐοικυῖαν τῇ τῶν βραχυτάτων σπερμάτων ἴσμεν· ἅ τε διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς τοῦ πονηροῦ κραταιωθέντος. Epict. *diss. l.* 4. *c.* 3. Ὀλίγων γὰρ χρεία ἐστὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν, τὴν πάντων ἀνατροπήν, μικρᾶς ἀποστροφῆς τοῦ λόγου. ἵν' ὁ κυβερνήτης ἀνατρέψῃ τὸ πλοῖον, οὐ χρείαν ἔχει τῆς αὐτῆς παρασκευῆς, ὅσης εἰς τὸ σῶσαι· ἀλλὰ μικρὸν πρὸς τὸν ἄνεμον ἂν ἐπιστρέψῃ· [ἐπιτρέψῃ. f. permiserit, non obverterit, ut Volph.] κἂν μὴ αὐτὸς ἑκών, ὑποπαρενθυμηθῇ δέ, ἀπώλετο. τοιοῦτόν ἐστί τι καὶ ἐνθάδε· μικρὸν ἂν ἀπονυστάζῃς, ἀπῆλθε πάντα. Idémqe Enchir. c. 50. Ὅτι παρὰ μίαν ἧτταν καὶ ἔνδοσιν, ἢ οὔ, ἢ ἀπόλλυται προκοπή, ἢ σώζεται. Ità restituit If. Casavbonus; qem non avdio tamen vertentem, *semel victum esse & cessisse*, avt non, destruit qod perfectum est, vel servat. προκοπὴν siqidem *profectum*, non *perfectum* sonat. at qod perfectum est non proficit. Sed eâ forsan mente Laërt. *l.* 7. *Zenon.* Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς μήτε τὴν διαφωνίαν ἀφίστασθαι φιλοσοφίας· ἐπεὶ τῷ λόγῳ τούτῳ προλείψειν ὅλον τὸν βίον, ὡς καὶ Ποσειδώνιος ἐν τοῖς προτρεπτικοῖς. qem locum tamen minùs sincerum existimo. Non dissimile his qod de pictura Aristid. πρὸς τοὺς ἐξορχουμένους· ἡ γραμμὴ σωθεῖσα τὸ πᾶν ἔσωσε. *linea una servata totum servat.* minùs enim clarè Canter. *linea observata totum absolvit opus.* Senec. *epist.* 85. *Si in nostra potestate non est, an sint affectus; nè illud qidem est, qanti sint. si ipsis permisisti incipere, cum caussis suis crescent, tantíqe erunt, qanti fient. Adjice nunc, qòd ista, qantumvìs exigua sint, in majus excedunt. nunqam perniciosa servant modum. qamvìs levia initia morborum, serpunt; & ægra corporis minima interdum mergit accessio. Illud verò cujus dementiæ est credere, qarum rerum extra nostrum arbitrium posita principia sunt, earum nostri esse arbitrii terminos? qomodo ad id finiendum satìs valeo, ad qod probibendum parùm valui? cùm facilius sit excludere, qàm admissa comprimere.* Et *epist.* 116. *Nullum vitium est sine patrocinio; nulli non initium est verecundum & exorabile: sed ab hoc latiùs funditur. non obtinebis ut desinat, si incipere permiseris. imbecillis est primò omnis affectus: deinde ipse se concitat, & vires, dum procedit, parat: excluditur faciliùs qàm expellitur.* Aristot. *politic. l.* 6. *c.* 4. Ὀλίγον μὲν πονηρὸν παρορᾶται· πολὺ δὲ γινόμενον ἐν ὀφθαλμοῖς μᾶλλόν ἐστι. Marcus eremit. *de leg. spirit.* § 91. Τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα ἐξαπελίζει ὁ διάβολος· ἄλλως γὰρ ἐπὶ μεῖζον κακὸν ἀγαγεῖν οὐ δύναται. Et § 128. Μὴ ἀφῇς ἀνεξάλειπτον ἁμαρτίαν, κἂν βραχυτάτη τυγχάνῃ, ἵνα μὴ ὕστερον ἐπὶ μεῖζον κακὸν κατασύρῃ σε. Gregor. Naz. *orat.* 31. Τὸ κατὰ μέρος ὑφελκόμενον, ἀνεπαίσθητον μὲν τὴν πρὸς τὸ παρὸν ἔχει βλάβην, εἰς τὸ κεφάλαιον δὲ τῆς κακίας ἀπαντᾷ. Qi & in *monitis* ergò *ad Virgines, carm.* 4.

Μὴ μικρὸν ἐν κακίῃ θείης ποτέ. μηδὲ τὸ μικρὸν
Τυτθοῖς ἀντιόωσα, χερείοσιν οὔποτε κύρσοις.

Joannes ὁ χρυσοῤῥήμων *in epist. ad Rom. orat.* 12. Τὴν ἀρχὴν φυλαττώμεθα, καὶ τὰ μικρὰ φεύγωμεν κακά. τὰ γὰρ μεγάλα ἀπὸ τούτων τίκτεται. ὁ γὰρ καθ' ἕκαστον ἁμάρτημα μαθὼν λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, κατὰ μικρὸν πάντα ἀπολεῖ. τοῦτο γοῦν τὴν κακίαν εἰσήγαγε· τοῦτο τὰς θύρας ἀνέῳγε τῷ λῃστῇ· τοῦτο τῆς πόλεως τὰ τείχη κατέβαλε, τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο. οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν σωμάτων τὰ μέγιστα αἴρεται νοσήματα, ὅταν τὰ μικρὰ καταφρονῆται. Idem *in Matth. orat.* 49. Μὴ τοίνυν λέγε, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, οὐδὲν παρ' ἐκεῖνο. τοῦτο γάρ, τοῦτο πάντα ἀπώλεσεν. Et rursus: Τὸ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν τοῦτο, τὸ καὶ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἶναι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. Idem *ibid. orat.* 86. Διὸ χρὴ πάντα ποιεῖν, ὥστε τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἀναιρεῖν. μὴ γὰρ δὴ πρὸς τὴν φύσιν ἴδῃς τοῦ ἁμαρτήματος, ὅτι μικρά, ἀλλ' ὅτι μεγάλου γίνεται ῥίζα ἀμελουμένη. εἰ γὰρ χρή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, οὐ τοσαύτης δεῖ σπουδῆς τὰ μεγάλα πλημμελήματα, ὡς τὰ μικρὰ καὶ εὐτελῆ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ αὐτὴ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ἀποστρέφεσθαι παρασκευάζει· τὰ δὲ μικρὰ αὐτῷ τούτῳ εἰς ῥαθυμίαν ἐμβάλλει, καὶ οὐκ ἀφίησι γενναίως διαναστῆναι πρὸς τὴν αὐτῶν ἀναίρεσιν· διὸ καὶ ταχέως γίνεται μεγάλα καθευδόντων ἡμῶν. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν -- καὶ πάντα δὲ τὰ κακὰ ἐκ τούτου ἴδοι τις ἂν γινόμενα. οὐδεὶς γὰρ ταχέως ἀθρόον ἐπὶ τὴν κακίαν ἐκπηδᾷ. ἔχει γάρ, ἔχει τινὰ αἰσχύνην ἐγκειμένην ἡμῖν ἡ ψυχή, καὶ πρὸς τὰ κακὰ αἰδῶ, καὶ ἀθρόον οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀναισχυντήσειεν, ὡς ὑφ' ἓν ἅπαντα ῥίψαι, ἀλλ' ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀπόλλυται, ὅταν ἀμελῇ -- ἀπὸ μὲν οὖν τῶν μικρῶν οὕτω τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος· ἀπὸ δὲ τῶν μεγάλων τὸ ἀπογινώσκειν, ἄλλην ταύτην μέθοδον οὐκ ἐλάττονα τῆς προτέρας εὑρών. Idem in *orat. de statuis* 19. Τὸ ὀλίγον τοῦτο ἀμεληθὲν καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν καθαιρεῖ. πολλάκις γοῦν οἰκίας οἰκοδομήσαντες ἄνθρωποι, καὶ τὸν ὄροφον ἐπιθέντες, μιᾶς κεραμίδος ἀποτιναχθείσης μὴ ποιησάμενοι σπουδήν, ὁλόκληρον τὸν οἶκον ἀπώλεσαν. καὶ ἐπὶ ἱματίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ ἐκεῖ μικρὸν ῥῆγμα γενόμενον, καὶ μὴ ῥαφέν, πλατὺ τὸ σχίσμα ἐποίησε. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν χειμάρρων συμβαίνει πολλάκις· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μικρᾶς ἂν ἐπιλάβωνται μόνον εἰσόδου, ὁλόκληρον τὸ ῥεῦμα εἰσάγουσιν. Et *in ep.* 1. *ad Corinth. orat.* 8. οὐδὲν μέσον κενὸν ἀφίησιν εἶναι, οὐ δὲ τὸ μικρότατον· ὁ γὰρ μικρὸν ἀποστάς, καὶ πολὺ πλεῖον ἀποστήσεται· καὶ γὰρ τὸ σῶμα, ἂν μικρὸν ἀπὸ ξίφους διάστασιν δέξηται,

τω,

του, διαφθείρεται. καὶ ἡ οἰκοδομὴ, κἂν μικρὸν διαχάνῃ, καταλύεται· καὶ τῆς ῥίζης τὸ κλῆμα, κἂν μικρὰν ἀποκοπῇ, γέγονεν ἄχρηστον. ὥστε τὸ μικρὸν τοῦτο οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ σχεδὸν τὸ ὅλον ἐστίν. ὅταν οὖν μικρόν τι πλημμελήσωμεν, ἢ καὶ ῥαθυμήσωμεν, μὴ παρίδωμεν τὸ μικρόν· ἐπεὶ ταχέως παροφθὲν τοῦτο μέγα γίνεται. οὕτω καὶ ἱμάτιον ἀρχὴν λαβὸν ῥήγνυσθαι καὶ ἀμεληθὲν, δι' ὅλου τὸ σχίσμα προσήγαγε. καὶ ὄροφος ὀλίγων κεράμων καταπεσόντων παροφθεὶς, ὁλόκληρον τὸν οἶκον κατήνεγκε. ταῦτ' οὖν ἡμεῖς λογιζόμενοι, μηδέποτε τῶν μικρῶν καταφρονῶμεν, ἵνα μὴ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπέσωμεν. Jason Siracides *Soph. c.* 19. *v.* 1. ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα, κατὰ μικρὸν πεσεῖται. Qem locum lavdans Avgustin. *de Trinit. l.* 12. *c.* 11. *Non ad turpissima simul & semel prosilitur.* (qod Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 83.

Nemo repentè fuit turpissimus.)

Sed qomodo coluber non apertis passibus, sed sqamarum minutissimis nisibus repit: sic lubricus deficiendi motus negligentes minutatim occupat, & qi spernit modica, pavlatim decidet. Idémqe *homil.* 42. *Vel levia, vel minuta nè contemnantur. de minutis guttis flumina implentur, per angustas rimulas insudat aqa, navis impletur; & si negligatur sentina, mergitur navis. Qid autem intereſt ad navfragium, utrùm uno grandi fluctu navis operiatur, an pavlatim subrepens aqa in sentinam, & per negligentiam derelicta atqe contempta impleat navem atqe submergat?* Idem *epist.* 108. Et *in Joan. tract.* 12. *Etiam minuta si negligantur, occîdunt. minutæ sunt guttæ, qæ flumina implent. minutæ sunt arenæ grana; multa tamen imposita premit & opprimit. hoc facit sentina neglecta, qod facit fluctus irruens. pavlatim aqa per sentinam intrat, sed diu intrando & non exhavriendo mergit navem.* Videri non indignus idem *in orat. dominic.* & *in Psal.* 118. *conc.* 3. & *de divers. serm.* 12. & 34. & *in Psal.* 39. & Ruffin. *ibid.* Accedit qod de *peccatorum paritate* disserunt Stoici. Cicer. *Paradox.* 3. *Est peccare qasi transilire lineas. qod cùm feceris, culpa commissa est: qàm longè progrediare, cùm semel transieris, ad avgendam transeundi culpam nihil pertinet.* Nec abnuit Demosthen. *Philipp.* 3. Τὸ δὲ εὐσεβὲς καὶ τὸ δίκαιον, ἄν τ' ἐπὶ μικροῦ τις, ἄν τ' ἐπὶ μείζονος παραβαίνῃ, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν. Certè qod Jo. Chrysost. *in Act. orat.* 24. Ἐν λύρᾳ παναρμονίῳ καὶ ποικίλως ἐσκευασμένῃ, ἂν ἀμεληθῇ τὸ τυχὸν, τὸ πᾶν ἠμέληται καὶ διέφθαρται. Clavdantur ista monito illo Hippocratico, qod tam in re *Ethica* qàm in *Medica* est observatu dignissimum, Μηδὲν εἰκῆ, μηδὲν ὑπερορᾷν. *epidem. l.* 6. *c.* 7 § 17.

Ἑλοῦ τὸ κρεῖττον] Pythagoræ monitum; ἑλοῦ βίον ἄριστον· ἡδὺν δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Plut. *de sanit.* & *de tranqill.* & *de Exil.* Galen. *de affect. dignosc. & cur. c.* 6. Stob. *tom* 2. *tit.* 29. Qod Senec. *de vit. beat. c.* 8. *Præceperunt veteres, optimam seqi vitam, non jucundissimam: ut rectæ ac bonæ voluntatis, non dux, sed comes voluptas sit.* Basil. Cæs. *orat.* 24. Μηδὲ ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνου δεόμενα, διὰ τοῦτ' ἀποκνήσωμεν· ἀλλ' ἀναμνησθέντας τοῦ παραινέσαντος, ὅτι δέοι βίον μὲν ἄριστον Ἕκαστον προαιρεῖσθαι, ἡδὺν δὲ προσδοκᾷν τῇ συνηθείᾳ γενήσεσθαι, ἐγχειρεῖν τοῖς βελτίστοις. Allusit eodem Niceph. Callist. *hist. Eccles. l.* 8. *c* 40. de Antonio Eremita agens, Εἰδώς γε μὴν τὸν ἄριστον βίον τῇ συνηθείᾳ ἡδὺν ἐσόμενον, εἰ καὶ χαλεπός τις εἴη τὰ πρῶτα. Diogenes apud Laërt. *l.* 6. Δέον οὖν, ἀντὶ τῶν ἀχρήστων πόνων τοὺς κατὰ φύσιν ἑλομένους, ζῆν εὐδαιμόνως, παρὰ τὴν ἄνοιαν κακοδαιμονοῦσι. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς ἡ καταφρόνησις ἡδυτάτη προμελετηθεῖσα· καὶ ὥσπερ οἱ συνεθισθέντες ἡδέως ζῆν, ἀηδῶς ἐπὶ τοὐναντίον μετίασιν· οὕτως οἱ τοὐναντίον ἀσκηθέντες, ἥδιον αὐτῶν τῶν ἡδονῶν καταφρονοῦσιν. vid. *l.* 12. § 6.

Καὶ τούτου ἀντέχου] Ità *l.* 4. § 32. ἀπρὶξ ἔχου. Qod Pavlus *ad Thess. epist.* 1. *c.* 5. *v.* 21. Πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε. Clemens *Strom. l.* 1. ex nescio qo scripto. Γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζῖται· τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέχοντες. Epictet. *Enchir. cap.* 50. Πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος. Vide Sect. proximam. Seneca *epist.* 16. *Plus operis est in eo, ut proposita custodias, qàm ut honesta proponas. perseverandum est,* &c. vide *l.* 10. § 8.

Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον] Plato *polit. l.* 5. Κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idem in *Alcibiad.* 1. multis disserit, τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ συμφέροντα εἶναι. Cicero ex Posidonii sententia *offic. l.* 3. *Nunqam potest utilitas cum honestate pugnare.* Et mox: *Accepimus, Socratem solitum execrari eos, qi primùm hæc naturâ cohærentia, opinione distraxissent. cui qidem ità sunt Stoici assensi, ut qidqid honestum esset, id utile esse censerent; nec utile qidqam, qod non honestum.* vide *l.* 6. § 43.

Τὸ ὡς λογικῷ] Vide Marcum pleniùs de his sese explicantem *l.* 10. § 2.

Ἀτύφως φύλασσε τὴν κρίσιν μόνον] *Judicium integrum retine.* Xyl. qi & clavsulam seqentem vertere neglexit. M. Cas. *à conclusione ista species omnes externas & apparentias plavsibiles diligenter arceto.* Vúltq; respexisse Marcum ad *typhum*, qem δεινὸν παραλογιστὴν appellat. *l.* 6. *c.* 12. Assentior. Veruntamen vertere malim, *judicium tantummodo à typho, sive pompâ externâ, qâ fascinari solet & corrumpi, immune servare curæ sit,* qo rerum illarum examen exqisitiùs instituas. addo etiam posse τύφου nomine τὴν οἴησιν, sive *opinationem vanam* intelligi: qo modo Monimum usurpâsse Sextus monuit ad *l.* 2. § 15. exhibitus. Cæterùm utrovis sensu ceperis, videtur ἄτυφον potiùs qàm ἀτύφως legendum. Basilius Cæsar. *orat.* 12. Ἐπειδή τι ἔχομεν παρ' ἑαυτοῖς κριτήριον φυσικὸν, δι' οὗ τὰ καλὰ τῶν πονηρῶν διακρίνομεν,

διακείνομβυ, ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν πρακτέων ὀρθὰς ποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων τὰς διακείσεις, καὶ οἷόν τινα δικαστὴν, ἴση καὶ δικαιοτάτη γνώμῃ τοῖς ἐναντίοις βραβεύοντα, πείθεσθαι μὲν τῇ ἀρετῇ, καταδικάζειν δὲ τὴν κακίαν. οἷς πορνεία καὶ σωφροσύνη παρά σοι κρίνεται· καὶ ὑψηλὸς προκαθέζεταί σου ὁ νοῦς πεπισθμένος τὸ δικαστήριον· καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ συνηγορεῖ τῇ πορνείᾳ· ὁ δὲ φόβος τοῦ θεοῦ τῇ σωφροσύνῃ συνίσταται. ἐὰν μὴ οὖν καταδικάσῃς τὴν ἁμαρτίαν, δῷς δὲ νικῆσαι τὴν σωφροσύνην, εὐθεῖαν ἐποίησω τὴν κρίσιν τοῦ πράγματος· ἐὰν δὲ τῇ ἡδονῇ δῷς τὴν ῥοπὴν, περιμολέραν ἀποφήνῃς τὴν ἁμαρτίαν, σκολιὸν ἐποιήσω τὸ κρίμα.

§ 7. Ὁ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι] Justin. *apolog.* 2. Ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ πρὸ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, τὸν φιλαλήθη, κἂν θάνατος ἀπειλῆται, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἱρεῖσθαι δεῖ. Polyb. *l.* 4. Ἀλλά μοι δοκοῦσιν οἱ γνήσιοι τῶν ἀνδρῶν, καὶ κοινῇ καὶ κατ᾽ ἰδίαν οὐδέποτε περὶ πλείονος οὐδὲν ποιεῖσθαι τοῦ καθήκοντος. Cicer. *Offic. l.* 1. *Nemo justus esse pot ſt, qi mortem, qi dolorem, qi exilium, qi egeſtatem timet, avt qi ea qæ ſunt contraria, æqitati anteponit.* Juvenal. *Sat.* 8. *v.*80.

— ambiguæ ſi qando citabere teſtis
Incert æq; rei, Phalaris licèt imperet, ut ſis
Falſus, & admoto dictet perjuria tavro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere cavſſas.

Senec. *ep.* 88. *Fides ſanctiſſimum humani pectoris bonum eſt, nullâ neceſſitate ad fallendum cogitur; nullo corrumpitur præmio. Ure, inqit, cæde, occide; non prodam : ſed qò magìs ſecreta qæret dolor, hoc illa altiùs condam.* Idémqe *epiſt.* 76. *Vir bonus, qod honeſtè ſe facturum putaverit, faciet, etiamſi laborioſum erit; faciet, etiamſi periculoſum erit. rurſus qod turpe crit, non faciet, etiamſi pecuniam affert, etiamſi voluptatem, etiamſi potentiam. ab honeſto nullâ re deterrebitur; ad turpia nullâ ſpe invitabitur.* Huc animoſa illa neſcio cujus in Evripidis *Telepho* verba; qæ Stob. *tom.* 2. *tit.* 13. exhibet.

Ἀγάμεμνον, οὐδ᾽ εἰ πέλεκυν ἐν χεροῖν ἔχων,
Μέλλοι τις εἰς τράχηλον ἐμβαλεῖν ἐμὸν,
Σιγήσομαι, δίκαιά γ᾽ ἀντειπεῖν ἔχων.
Non, ſi minante jam ſecurigerâ manu
Cervix ſub ictu ſtaret, Agamemnon, mea,
Munitus æqo liberam vocem premam. Grot.

Illa etiam mulieris, ſed virilia prorſus, apud Tragicum incertum verba :

Ἃ δ᾽ ἐκπυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρήζεις φρενὸς,
Οὔτ᾽ ἂν καταίθων, οὔτε κρατὸς ἐξ ἄκρου
Δεινοὺς καθιεὶς πρίονας εἰς ἄκρους πόδας
Πύθοις ἄν, οὐδ᾽ εἰ δεσμὰ πολλὰ περιβάλοις.
Qæ ſciſcitari de meo vis pectore,
Non ſi cremes me, avt dente ſi ferri aſpero
Seces ad imos vertice à ſummo pedes,
Non cuncta vincla ſi aggeras, intelliges. Grot.

Refert Clemens *Strom. l.* 4. qo loco & qamplurima conſtantiæ in hoc genere ſuſpiciendæ exempla congeſſit : è qibus complura & Tertullianus habet in *epiſt. ad Martyr.* Vide & *ad l.* 6. § 48.

Τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεόμενον] Plut. *Sympoſ. l.* 7. *c.* 5. Οὐδεμία τῶν τοιούτων ἡδονῶν ἀπόκρυφός ἐστιν, οὐδὲ σκότους δεομένη, καὶ τῶν τοίχων περιθεόντων, ὡς αἱ γυναῖκες λέγουσιν. Vide qæ ex Seneca ſuprà adduximus *ad* § 4. verba illa; Μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴπῃς ἄφνω ἐπανέροιτο, τί νῦν διανοῇ; μετὰ παῤῥησίας παραχρῆμα ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ, καὶ τό. Facit huc qod Dominus noſter apud Joan. *c.* 3. *v.* 20. Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς &c. *Qi malè agit qiſqe, lucem odit.* Scilicet ut Seneca *ep.* 122. *Gravis malæ conſcientiæ lux eſt.* Et Bernard. de *conſiderat. l.*5. *Et turpium pœna Deus eſt. lux eſt enim. & qid tam inviſum obſcœnis flagitioſiſqe mentibus ?* Siqidem ut Apoſtolus *ad Epheſ. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. *Turpe eſt ac pudendum etiam profari illa, qæ in occulto iſti perpetrant.* Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι. *Omnia avtem manifeſta fiunt, cùm in lucem protracta ab eadem arguuntur. Etenim lux eſt, qæ res omnes conſpicuas facit.* ità ſiqidem malim locum illum interpretari. ut τὸ φανερούμενον ſignificatum tranſeuntem habeat, & πᾶν eidem in regimine ſubſtituatur; qàm cum Syro & Latino veteri interprete, qos Zanchius & Beza ſequuntur, *Omne qod manifeſtatur,* ſive *conſpicuum facit, lumen eſt;* ut τῷ πᾶν adjectum ſit τὸ φανερούμενον. vel etiam, qod omnium minimè probandum videtur, cum Græco Scholiaſte, cui Piſcator adhæret, *Qicqid manifeſtum,* ſive *conſpicuum fit, lux eſt.* ut τὸ φανερούμενον non emanantis, ſed immanentis ſignificationem obtineat. Verùm iſta eruditioribus dijudicanda & cenſenda dimitto. Hinc verò τὰ τοῦ σκότους ἔργα, *tenebrarum opera*, peccata qælibet nuncupantur eidem Apoſtolo, *ad Rom. c.* 13. *v.* 12. & *ad Epheſ. c.* 5. *v.* 11, 13. ſed & τὰ νυκτὸς, *noctis, nocturna. ad Theſſal. ep.*1.*c.* 5. *v.*6, 7. improbóſqe, Job *c.*24. *v.* 13. --17. ait *tenebras optare & avcupari, diem odiſſe, lucem matutinam pro umbra letali habere.* Itaqe ex illorum voto Horat. *lib.* 1. *ep.*16.

—pulcra Laverna,
Da mihi fallere, da juſtum ſanctúmq; videri,
Noctem peccatis, & fravdibus objice nubem.

Epictét. *l.* 3. *c.* 22. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺς τοίχους προβέβληνται, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι τῶν τοιούτων ποιῶσι, καὶ τὰ κρύψοντα πολλὰ ἔχουσι. τὸν δὲ κυνικὸν οὐ θέλειν δεῖ ἀποκρύπτειν τι τῶν ἑαυτοῦ. Sophocl. *Electr.*

—πῶς τί δ᾽, εἰ καλὸν,
Τοὔργον σκότους δεῖ;
Siqidem eſt honeſtum opus hoc, qid eſt tenebris opus ?

Qd

Qò & illud Martial. *l.* II. *epigr.* 2.

—regula morum,

Qicqid & in tenebris non sumus.—

Elegantissimè Tertullianus *apolog. c.* I. *Qod verè malum est, nè ipsi qidem, qos rapit, defendere pro bono audent. Omne malum aut timore, aut pudore natura profudit. Denique malefici gestiunt latere, devitant apparere; trepidant deprehensi, negant accusati; nè torti qidem facilè, aut semper, consitentur.* Qæ eadem ferè habet & *ad Nationes l.* I. *c.* I. Cæcilius apud Minut. *Honesta semper publico gaudent, scelera secreta sunt.* Plutarchus deniqe apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 6. ex *libro adversùs voluptatem*: Τί δ' οὐ πάντων ὁρώντων ἀκραΐδεις, ἀλλὰ καὶ σαυτὸν αἰδούμενος φθέγγεις, νυκτὶ καὶ σκότῳ τοῖς ἁμαρτήμασι προσάγων τὴν ὕβριν; οὐδεὶς γὰρ τῶν καλῶν ἔργων σκότος περιβάλλει, τὸ φῶς αὐτοῖς μαρτυρεῖν αἰσχυνόμενος· ἀλλὰ ὅλον ἅμα τὸν κόσμον ἥλιον γενέσθαι, πρὸς ἃ κατορθοῖ, βούλοιτ' ἄν. ἅπασα δὲ κακία ὁρωμένη γυμνὴ φυλάττεται, σκέπην περιβαλλομένη τὰ πάθη. Vide *infrà* § 8. & 16. & *l.* 10. § 9.

Τὸν ἑαυτοῦ νοῦν καὶ δαίμονα] Vide *suprà l.* 2. § 13.

Καὶ τὰ ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς] *Sacra virtutis ejus.* Xyl. rectè, à mysteriis Ethnicis translatio. ἔργια Lugd. edit. malè. nec meliùs *Annot.* ἔργα.

Τραγῳδίαν οὐ ποιεῖ] *Neqe tragicè se gerit*, qod τραγῳδεῖν dicit *l.* 9. § 29. eodémqe videtur spectare, qod *l.* 5. § 28. dicit, οὔτε τραγῳδὸς οὔτε πόρνη. vel, *neqe tragicis de se materiam suppeditat.* Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τραγῳδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη τεθαυμακότων τὰ ἐκτὸς, διὰ μέτρου τοιοῦδε ἐπιδεικνύμενα; Epictetus *l.* I. *c.* 4. *Qid enim aliud est Tragœdia, qàm metro qodam expressi, externa ista admirantium hominum affectus?* Hoc autem cùm non admittat iste, qem hìc Marcus depingit, tragœdiæ argumentum fieri non potest.

Οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας δείσεται] malim cum Lugd. δεήσεται. *Nec solitudine opus habebit; qia ubicunqe est, & qocunqe loco consistit, sibiipsi vacat, & suus est:* ut Senec. *epist.* 62. *Nec ullus hominum aviúmqe concentus interrumpit cogitationes bonas, solidásqe, & jam certas.* Idem *ep.* 56. Vel etiam, qia, qod suprà monuerat, *nihil faciat, qod aliorum conscientiam aspectúmqe refugiat.* Sed nec *multitudine*; cùm *nemine teste aut spectatore indigeat*, ut *supr.* § 5. sed *conscientiâ sit contentus suâ. supr.* § 6. & Senec. *ep.* 8. insuper etiam ejusmodi sit, *qi sibi tutò credi possit*; contrà qàm *imprudentes, qorum nemo est, qi relinqi sibi debeat.* idem *ep.* 10. Huc Antisthenis illud, qi interrogatus, qid ex philosophia lucri cepisset, respondit, Τὸ δύνασθαι ἑαυτῷ ὁμιλεῖν. *qòd posset secum, ubicunqe foret, conversari & colloqi.* Laërt. *l.* 6. Senec *qæst. nat. l.* 4. *præfat. Turbam rerum hominúmqe desiderent, qi sepati nesciunt. tibi tecum optimè convenit.* qanqam nec δείσεται illud est incommodum prorsus. Siqidem timent conscientiâ ac freqentiam hominum vitántqe, qi parietibus eam excludere satagunt; qod superiùs tetigerat. Solitudinem autem pavorem infligere, nemini non est notissimum.

Ζήσει, μήτε διώκων, μήτε φεύγων] deesse aliqid nemo non viderit. & suspicetur qis legendum μήτε διώκων [τι] μήτε φεύγων. qo modo *infrà* § 12. dixit, μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων. Verùm aliud est περιμένειν, aliud διώκειν. nec idem utrobiqe sensus est. vel etiam qo modo *l.* II. § II. οὔτε διώκων, οὔτε φεύγων, cùm de eis priùs egisset, qorum αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ perturbant nos. Verùm, qia aliò qæ seqũtur spectant, malim, [τὸν θάνατον] μήτε διώκων, μήτε φεύγων. Commentarii vicem præstabit, præter proximè hìc adjecta, *lib.* 9. *periocha* 3. Est qod Martial. *l.* 10. *epigr.* 47.

Summum nec metuit diem, nec optat.

Siqidem ità formatus est, ut *illi nec amor vitæ, nec odium sit; nec vita tædio sit, nec mors timori.* Senec. *epist.* 65. & 78. Itaq; *nec spe mortis patienter dolet: nec tædio doloris libenter moritur. hunc fert, illam expectat.* Idem *ep.* 98.

Πότερον δὲ ἐπὶ πλέον διάστημα] Nihil, inqit, sapienti intererit, diuturniorem an breviorem in corpore moram faciat. qia nimirum vitam semper perfectam & consummatam habet: ut *infrà* § 8. & 12. & *l.* 10. § I. Vide & *l.* 2. § 14. Chrysippus apud Plutarch. *de Stoic. contradict. c.* 23. Ὅτι παρὰ τὸν πλείονα χρόνον οὐδὲν μᾶλλον εὐδαιμονοῦσιν, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ἐπίσης τοῖς τὸν ἀμερῆ χρόνον εὐδαιμονίας μετασχοῦσιν. Et de *commun. notit. c.* 7. Ὅτι ἀγαθὸν ὁ χρόνος οὐκ αὔξει προσγινόμενος, ἀλλὰ κἂν ἀκαρές τι ὥρας γένηται φρόνιμος, οὐδενὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀπολειφθήσεται τοῦ τὸν αἰῶνα χρωμένου τῇ ἀρετῇ, καὶ μακαρίως ἐν αὐτῇ καταβιοῦντος. cùm tamen idem alibi asserat; οὐδὲν εἶναι ἀρετῆς ὄφελος ὀλιγοχρονίου. Cicer de *finib. l.* 2. *Qi bonum omne in virtute ponit, is potest dicere, perfici beatam vitam perfectione virtutis. negat enim summo bono adferre incrementum diem.* Et *l.* 3. *Recta affectio, item convenientia, denique ipsum bonum, qod in eo positum est ut naturæ consentiat, crescendi accessionem nullam habet. Ut enim opportunitas non fit major productione temporis: sic hæc, de qibus dixi, non sunt temporis productione majora. Ob eámqe caussam Stoicis non videtur optabilior, nec magìs expetenda beata vita, si sit longa, qàm si brevis. Ut si cothurni laus sit, ad pedem aptè convenire, neqe multi cothurni paucis anteponerentur, neqe majores minoribus: sic qorum omne bonum convenientiâ atqe opportunitate finitur, nec plura paucioribus, nec longinqiora brevioribus anteponentur.* Senec. *epist.* 101. *Mens stabilita scit, nihil interesse inter diem & seculum.* Et *epist.* 85. *Beata vita una est. in optimo illam statu ponit qalitas sua, non magnitudo. itaqe in æqo est longa & brevis,*

brevis, diffusa & angustior; in multa loca, multásque partes distributa, & in unum coacta. qi illam numero æstimat, & mensurâ & partibus, jam illi, qod habet eximium, eripit. Qid est autem in beata vita eximium? qòd plena est. finis, ut puta, edendi bibendíque satietas est. hic plus edit, ille minus: qid refert? uterqe jam satur est. hic plus bibit, ille minus: qid refert? uterqe non sitit. Hic pluribus annis vixit, hic paucioribus: nihil interest, si tam illum multi anni beatum fecerunt, qàm hunc pauci. Idémqe *epist.* 74. *Summum bonum nec infringitur, nec augetur. in suo modo permanet, utcunqe fortuna se gessit. Sive illi senectus longa contigit, sive citra senectutem finitus est, eadem mensura summi boni est, qamvìs ætatis diversa sit. Utrùm majorem an minorem circulum scribas, ad spatium ejus pertinet, non ad formam. licèt alter diu manserit, alterum statim obduxeris, & eum in qo scriptus est pulverem solveris, in eadem uterqe forma fuit. Qod rectum est, nec magnitudine æstimatur, nec numero, nec tempore: non magìs produci, qàm contrahi potest. Honestam vitam ex centum annorum numero in qantum voles corripe, & in unum diem coge; æqè honesta est.* & *epist.* 78. *Mors licèt immatura sit, licèt mediam præcidat ætatem; perceptus longissimè fructus est.-- Scit tempore honesta non crescere.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 17. *Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: qoniam morâ non fit beatior vita, sed longior.* Hinc illud è porticu non παράδοξον tantùm, sed παράλογον etiam, (ut Cleanthis in contrarium dictione utamur, ex Epicteti *dissert. l.* 4. *c.* 1.) sive ἄλογον planè καὶ ἄτοπον prorsus, οὐχ ὑπερέχειν ἀρετῇ τὸν Δία τοῦ Δίωνος. Chrysippi verba sunt apud Plut. *de commun notion. c.* 29. sive, τὴν τῶν ἀγαθῶν εὐδαιμονίαν τῆς θείας εὐδαιμονίας μηδὲν διαφέρειν· καὶ κατὰ μηδὲν αἱρετωτέραν εἶναι, μήτε καλλίω, μήτε σεμνοτέραν τὴν τοῦ Διὸς εὐδαιμονίαν τῆς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν. Idem apud Stob. *eclog. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 8. Sextius item apud Senecam *ep.* 73. *Jovem plus non posse qàm bonum virum.* Inculcat passim & Seneca ipse *epist.* 59. *Sapiens cum Diis ex pari vivit.* & *epist.* 31. *Dedit tibi natura illa, qæ si non deserueris, par Deo surges. hoc est summum bonum, qod si occupas, incipis Deorum esse socius, non supplex.* Verùm unde paritas ista? Indè nimirum, qia *Bonus tempore tantùm à Deo differt.* Idem *de provident. c.* 1. & *epist.* 73. *Jupiter qo antecedit virum bonum? diutius bonus est.* & *epist.* 53. *Qid inter te & Deos interfuturum sit, qæris? diutius erunt.* Et *de constant. Sap. c.* 8. *Sapiens, exceptâ mortalitate, similis est Deo.* At ista temporis avt diuturnitatis distantia ad virtutem avt beatitudinem nihil habet momenti, sed in æqilibrio prorsus rem ipsam relinqit. Siqidem, *Tantùm sapienti sua, qantùm Deo omnis ætas patet. magníqe est artificis clavsisse totum in exiguo.* Senec. *ep.* 53. Et *epist.* 73. *Qemadmodum ex duobus sapientibus qi senior decessit, non est beatior eo, cujus intra pavcos annos terminata virtus est; sic Deus non vincit sapientem felicitate, etiamsi vincat ætate.* Et Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. *E virtutibus vita beata existit, par & similis Deorum, nulla re, nisi immortalitate, qæ nihil ad bene vivendum pertinet, cedens cælestibus.* Epictetus deniqe *dissert. l.* 1. *c.* 12. Κατά γε τὸν λόγον οὐδὲν χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος εἶ. λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vah τῆς φλυαρείας, καὶ τῆς ἀσεβείας. Itaqe cavtè legendi isti; nec tantum illis tribuendum, ut pro divinis, qod à multis fieri solet, habeantur. Verùm ab istis vel deliriis ridendis, vel proterviis execrandis Marcus noster immunis videtur. Illud interim observatu non indignum in hoc dogmate de beatitudinis diuturnitate Stoicis gemina Epicurum etiam ipsum censuisse. Apud Laërt. *l.* 9. in *Select. Sentent.* Ὁ ἄπειρος χρόνος ἴσην ἔχει τὴν ἡδονὴν καὶ ὁ πεπερασμένος. Qod pleniùs Cicero *de finib. l.* 2. *Negat Epicurus diuturnitatem temporis ad beatè vivendum aliqid afferre: nec minorem voluptatem percipi in brevitate temporis, qàm si illa sit sempiterna.* Sive ut idem *lib.* 1. *nec majorem voluptatem ex infinito tempore ætatis percipi posse, qàm ex hoc percipiatur, qod videmus esse finitum.* Nec relatu indignum planè Themistii illud, qo Chrysippeum hoc vellicat, *orat.* 12. Χρύσιππος ἄχρι τῶν ῥημάτων ἔοικε ἀνδρίζεσθαι, ταυτὸν δύνασθαι φάσκων ἀνδρὶ σπουδαίῳ μίαν ἡμέραν, μᾶλλον δὲ καὶ μίαν ὥραν, πολλοῖς ἐνιαυτοῖς. οὐδὲ γὰρ ἰδιώτῃ φιλοσοφοῦντι κατὰ τὸ ἔργον, ἄν τις ἀρκεῖν ὑπολάβοι, καθάπερ ἀστραπὴν ἐλλάμψασαν τὴν ἀρετὴν εὐθὺς ἀποσβῆναι· ἀνδρὶ δ' ...

Ὦ, λαοὶ ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε, καὶ ᾧ πᾶσαν μὲν γῆν, πᾶσαν δὲ θάλασσαν κοινωνεῖν ἀνάγκη τῶν ἀγαθῶν, πῶς, ὦ βέλτιστε Χρύσιππε, οὐ συνάγει τὸν χρόνον καὶ ἔξω τῆς φύσεως; ὅσῳ γὰρ ἐκεῖνο μακρότερον ποιεῖς, τοσούτῳ μακροτέραν ποιεῖς τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίαν. Peripatetici planè in adversum ibant. Aristotel. *Ethic l.* 1. *c.* 7. Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ μία ἡμέρα· οὕτω δὴ οὐδὲ μακάριον καὶ εὐδαίμονα, μία ἡμέρα, οὐδὲ ὀλίγος χρόνος. Verùm hoc illi, qia ad beatitudinem constituendam externa advocabant; qibus exui denuo & excidere daretur. qod Stoici omninò repudiabant.

Εὐλύτως ἄπεισιν] Ità *supr.* § 5. Εὔλυτος. Sen. *ep.* 24. *Vir fortis ac sapiens, non fugere debet ex vita, sed exire.* Et *ep.* 54. *Sapientis est exire, non ejici.* Qemadmodum avtem Marcus hic εὐλύτως ἀπιέναι, ità Epictet. *l.* 2. *c.* 6. Εὐλύτως ὑπακοῦσαι.

Ὡς ἂν ὁ τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων] Ut aliarum rerum, sic & mortis etiam dextrè obeundæ qasi ars & virtus qædam est peculiaris. Senec. *epist.* 26. *Egregia res est mortem condiscere.* & *epist.* 30. *Magna res est, & diu discenda.*

scenda, cùm adveniat hora illa inevitabilis, æqo animo abire. & *epist.* 62. *Antè ad mortem, qàm ad vitam præparandi sumus.* & *de brevit. Vit. c.* 7. *Totâ vitâ discendum est mori.* & *epist.* 30. *Mortem venientem nemo hilaris excipit, nisi qi se ad illam diu composuerat.* Itaqe compone te, inqit, ad diem illum, qo remotis strophis ac fucis, de te judicaturus es, utrùm loqare fortia an sentias: numqid simulatio fuerit & mimus, qicqid contra fortunam jactavisti verborum contumacium -- Mors de te pronunciatura est. Idem *epist.* 26. Et mox: *Supervacuum forsitan putas id discere, qo semel utendum est? hoc est ipsum qare meditari debeamus. Semper discendum est, qod an sciamus, experiri non possumus.* & *epist.* 30. *Hoc philosophia præstat; in qocunqe corporis habitu fortem, in conspectu mortis hilarem lætúmqe, nec deficientem, qamvìs deficiat.-- Hoc facit Bassus noster. Eo animo vultúqe finem spectat, qo alienum spectare nimis securi esse putares.-- Videtur mihi proseqi se, & componere, & vivere tanqam superstes sibi, & sapienter ferre discidium sui.* Vide *l.* 9. § 3.

Τȣ̃το μόνον] Xylandrum non avdio cum seqentibus ista committentem. seqor potiùs Casavbonum, qi prioribus agglutinat.

Νεύρȣ πολιτικȣ̃ ζώȣ] qod *suprà* λογικὸν καὶ πολιτικόν. § 6.

Τροπῇ] Annot. Lugd. τρόπῳ. atqe ità prorsus accepit interpres uterqe. Sed falsus uterqe. τροπὴ siqidem hîc *fuga.* Cavet ἐν τροπῇ γενέσθαι, *in fuga esse*, id est, *fugere, subterfugere.* metaphora ab eis qi τρεπόμενοι, in prælio superati *in fugam vertuntur.*

§ 8. Κεκολασμένȣ] *Castigati.* explicat vim vocabuli philosophus *ethic. Nicom. l.* 3. *c.* 12. τὸ δὲ πειστὸν (τὸ μετρίας εἶναι καὶ ὀλίγας τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τῷ λόγῳ μηδὲν ἐναντιȣ̃σθαι) εὐπειθὲς λέγομεν καὶ κεκολασμένον. Marcum σύμψηφον habiturus, si pro moderatis affectibus, nullos substituere concedatur. Cæterùm hinc δίαιτα κεκολασμένη, pro *accurata & exqisita victûs ratione* usurpatur. Plut. in *Lycurg.* & Lucian. in *Hermot.* & ῥήτωρ κεκολασμένος, ὁ διεσμιλευμένος, καὶ ἠκριβωμένος· Pollux *l.* 4. *c.* 3. & ἵππος κεκολασμένος τὴν γνάθον, δίκαιος τὴν σιαγόνα. & γαστὴρ κεκολασμένη· *venter restrictus.* Liban. *orat.* 19. est avtem metaphora à stirpibus vitibúsve ducta, qibus cùm flagella luxuriantia, avt sarmenta superflua demuntur, κολάζεσθαι, id est, *castigari* perhibentur. ità Theophrast. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 21. δένδρα κολαζόμενα dicuntur, οἷς τὰ περιττὰ ἀφαιρȣ̃νται, utì *ibid. c.* 17. id est *qibus supervacua detrahuntur*, ut Columell. *l.* 4. *c.* 6. aliud est *corrigere*, & aliud rursus *castrare*; qod utrumqe usurpavit Cato *c.* 33. & ex Catone Plin. *l.* 17. *c.* 22. apud qem *porrigere* perperam legitur. Qin & Latinis *castigatum* dicitur, qicqid immodicâ omni luxurie atqe exuberante redundantiâ immune, intra decôri limites justos coercetur & consistit. Ità *pectus castigatum*, Naso in *amor. l.* 1. *eleg.* 5.

Qàm castigato planus sub pectore venter?

contrà qàm qod in eqo lavdat Maro *Georg. l.* 3.

Luxuriátqe toris pectus.--

frons castigata, Statio *Sylvar. l.* 2. *poem.* 1.

Et castigatæ collecta modestia frontis.

juba castigata, eidem *Thebaid. l.* 9. de eqo;

Colla sedent, nodis & castigata jubarum
Libertas.--

Carmen castigatum Flacco in *arte:*

--carmen reprehendite, qod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atqe
Perfectum decies non castigavit ad ungvem.

ambitiosa nimirum *recidendo ornamenta*; utì idem *ibidem.*

Πυώδεις] id est, σαπρὸν καὶ διεφθαρμένον. tale siqidem qiddam est τὸ πύον, ut Aristot. *de gener. animal. l.* 4. *c.* 8. qi ideo Empedoclem ἀκυρολογίας arcessit, qòd τὸ γάλα πύον λευκὸν, *lac, pus candidum* dixerit, sicut & *topic. l.* 4. *c.* 5. qod οἶνον ὕδωρ σεσηπὸς, *vinum, aqam putrefactam.* Ad animum transtulit, utì Marcus istîc, ità Senec. *epist.* 68. *In pectore collectio & vomica est.* Est enim vomica materiæ purulentæ collectio. Idémqe *epist.* 80. *Horum, qi felices vocantur, hilaritas ficta est, avt gravis & suppurata tristitia: & qidem gravior, qia interdum non licet palam esse miseros; sed inter ærumnas cor ipsum exedentes, necesse est agere felicem.* Horat. itidem. *Serm. l.* 1. *Sat.* 7.

--Regis Rupili pus atqe venenum.

pro livore & virulentia.

Ὕπȣλον] In Thespesii apud Plutarch. *de Inferis fabula*, dicuntur in animis sceleratorum à Justitia mulctatis, ȣ̓λὰς καὶ μώλωπας ἐμμένειν. de hypocritis avtem boníqe simulatoribus festiva subjicit, qomodo Justitiæ satellites cum illis agant. Ὅσοι δὲ πρόσχημα καὶ δόξαν ἀρετῆς περιβαλλόμενοι διεβίωσαν κακίᾳ λανθανȣ́σῃ, τȣ́τοις ἐπιπόνως καὶ ὀδυνηρῶς ἠνάγκαζον ἕτεροι περιεστῶτες ἐκτρέπεσθαι τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένȣς παρὰ φύσιν καὶ ἅμα καμπτομένȣς, ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι καταπιȣ̃σαι τὸ ἄγκιστρον ἐκτρέπȣσιν αὑτάς· ἐνίȣς δὲ ἀναδέροντες αὐτοὶ καὶ ἀναπτύσσοντες, ἀνεδείκνυσαν ὑπȣ́λȣς καὶ ποικίλȣς, ἐν τῷ λογιστικῷ καὶ κυρίῳ τὴν μοχθηρίαν ἔχοντας.

Ἀσωυτελȣ̃ τὸν βίον αὐτȣ̃] Senec. *epist.* 32. *Considera, qàm pulcra res sit, consummare vitam ante mortem; deinde expectare securum reliqam temporis sui partem, in possessione beatæ vitæ positum: qæ beatior non fit, si longior.* Idem *epist.* 98. *Ipse vitæ plenus est, cui adjici nihil desiderat suâ cavssâ, sed eorum qibus utilis est. liberaliter facit qòd vivit.* Et *epist.* 93. *Non ut diu vivamus, curandum est; sed ut satis. Nam ut diu vivas, fato opus est; ut satis, animo.*

ὁ βασιλεὺς ὁ […] σκιὰν […] μὴ ἐπιδεχόμενος […] Pet. l. 4. ep. 66. qod Jacob. 1. 7. παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.

mo. Longa est vita, si plena est. impletur autem, cùm animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui transtulit. Qid illum octoginta anni juvant, per inertiam exacti? non vixit iste, sed in vita moratus est. —interest mortem ejus ex qo die numeres. At ille obiit viridis. sed officia boni civis, boni amici, boni filii executus est; in nulla parte cessavit. licèt ejus ætas imperfecta sit, vita perfecta est. Et mox: *Non ideo plures annos mihi accedere recusaverim; nihil tamen ad beatam vitam defuisse dicam, si spatium ejus inciditur. non enim ad eum diem me aptavi, qem ultimum mihi spes avida promiserat; sed nullum non tanqam ultimum aspexi. Qid me interrogatis, qando natus sim? an inter juniores adhuc censear? habeo meum. Qemadmodum in minore corporis habitu potest homo esse perfectus: sic & in minore temporis modo, potest esse vita perfecta. —Qæris qod sit amplissimum vitæ spatium? usqe ad sapientiam vivere. qi ad illam pervenit, attigit non longissimum finem, sed maximum.* Idem ep. 77. *Iter imperfectum erit, si in media parte, aut citra petitum locum steteris: vita non est imperfecta, si honesta est. Ubicunqe desines, si bene desinis, tota est.* Et epist. 101. *Qi qotidie vitæ suæ summam manum imposuit, non indiget tempore; —scit nihil interesse inter diem & seculum; —singulos dies, singulas vitas putat. qi hoc modo se aptavit, huic vita sua qotidie fuit tota.* Contrà, ut idem ibidem; *Maximum vitæ vitium est, qòd imperfecta semper est, qòd etiam aliqid ex illa differtur.* Ex Epicuro idem ep. 13. *Inter cætera mala, hoc qoqe habet stultitia proprium, Semper incipit vivere. —Qàm autem fœda est hominum levitas, qotidie nova vitæ fundamenta ponentium, novas spes etiam in exitu inchoantium? —qid turpius, qàm senex vivere incipiens?* Vide *l.* 2. § 4. 11. & *suprà* § 7. & § 12. & *l.* 7. § 56, 69.

Ὡς ἄν τις εἴποι τὸν τραγῳδὸν] Vide *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 36. Senec. *epist.* 77. *Qomodo fabula, sic vita; non qàm diu, sed qàm bene acta sit, refert. nihil ad rem pertinet, qo loco desinas. qocunqe voles desine: tantùm bonam clausulam impone.* Martial. *l.* 8. *ep.* 77.

Qi sic vel medio finitus vixit in ævo,
Longior huic facta est, qàm data vita fuit.

Καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς παυόμενος ὅτε δεῖ, σώζεται μᾶλλον, ἢ ὑποκρινόμενος παρὰ καιρόν. Epictet. *l.* 4. *c.* 1. Rectè Varro in *Modio. Non eos optimè vixisse, qi diutissimé, sed qi modestissimé. Non enim vivere bonum est, sed bene vivere.* Sen. *ep.* 70. At, *Nemo* (inqit idem *ep.* 22.) *qàm bene vivat, sed qàm diu, curat: cùm omnibus possit contingere, ut benè vivant; ut diu, nulli.*

Ἀπεχωσμένον] Vide *l.* 8. § 34.

Ἐμφωλεῦον] Philo *Allegor. l.* 2. Ὁ φαῦλος δοκεῖ εἶναι τὸν θεὸν ἐν τόπῳ, μὴ περιέχοντα, ἀλλὰ περιεχόμενον· ᾧ χάριν καὶ οἴεται ἀποκρύπτεσθαι, ὡς κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος οὐκ ὄντος τοῦ αἰτίου, καθ' ὃ φωλεύειν διέγνωκεν. Translatio est à serpentum usu petita, qi in *specus* ac *cavernas* abdere se solent. Expressit hoc graphicè Tertullian. *adv. Valentinian. c.* 3. *Abscondat se serpens, qantùm potest; totámqe prudentiam in latebrarum ambagibus torqeat; altè habitet, in cæca detrudatur; per anfractus seriem suam evolvat, tortuosè procedat, nec semel totus, lucifuga bestia. Nostræ columbæ domus simplex; etiam in editis semper & apertis, & ad lucem. Nihil veritas erubescit, nisi solummodo abscondi.* Seneca *epist.* 97. *Bona conscientia prodire vult & conspici, ipsas neqitiæ tenebras timet.* Vide *suprà* § 7. & *infrà* § 15. & *ad lib.* 10. § 9. λανθάνον, οὐ κρυπτόμενον.

§ 9. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβε] Vide *l.* 5. § 21.

Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν] Vide *l.* 2. § 11, 15. Epictet. *lib.* 1, *c.* 11. Ἐν καὶ ταὐτόν ἐστιν ἐπὶ πάντων, τὸ αἴτιον τοῦ ποιεῖν τι ἡμᾶς ἢ μὴ ποιεῖν. Senec. *ep.* 78. *Omnia ex opinione suspensa sunt.*

Ἵνα ὑπόληψις τῷ ἡγεμονικῷ σου μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθον τῇ φύσει] M. Cas. *neqid opinio tua in mente tua generet naturæ contrarium.* qasi μήτι & ἐγγεννῆσθαι legerit. Xyl. *ut pars tui principalis nihil unqam animo concipiat, qod est naturæ alienum.* Sensus in aperto est. Verborum, prout exhibentur, versio haud item. Lugd. qod rarò solet, literulâ immutatâ omnia reddidit proclivia, dum ἀνακόλουθος legit, ὑπόληψις scil. *nè qa opinio ultrà menti innascatur*, vel *in mente excitetur, qæ naturæ neutiqam consentanea sit.* Vide *l.* 1. § 9.

Αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται] *Illius autem est munus.* Xyl. Malim, *postulat autem*, sive *exigit ista.* ἐπαγγέλλεται, παρακαλεῖ, ἀξιοῖ. Suid.

Ἀπροπτωσίαν] Ἀπροπτωσίαν definit Zeno apud Laërt. *l.* 7. ἐπιστήμην τοῦ πότε δεῖ συγκατατίθεσθαι καὶ μή. *Scientiam, qâ qis nôrit, qando assensum adhibere vel inhibere oporteat.* Est igitur ἡ ἀπροπτωσία, sive ut *l.* 4. § 49. & *l.* 7. § 55. τὸ ἀπρόπτωτον, *à temeritate vacuitas*, ut Xylander, (qi προπτωσίαν, qæ vox tamen vix, opinor, reperitur, idem esse monet cum eo, qod προπέτεια freqentiùs dicitur) hoc est, *à temerè assentiendi proclivitate ac præcipitantia immunitas.* Hinc Clitomachus apud Ciceronem in *Lucullo*; *Herculis qendam laborem exantlatum à Carneade, qod, ut feram & immanem belluam, sic ex animis nostris assensionem, id est, opinationem & temeritatem, extraxisset.* hoc est autem τῆς ὑπολήψεως καταληπτικῆς, ut Marcus loqitur, *l.* 9. § 6. ταῖς φαντασίαις ἐμφιλοτεχνοῦντος, ἵνα μήτι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ· *l.* 7. § 54. *Sedulò caventis, nè qid minùs liqidò comprehensum clàm surrepat:* sive μήτε ψευδέσι, μήτε ἀδήλοις συγκατατιθεμένης, *l.* 8. § 7. *nec falso, nec incerto assentientis:* qâ ratione & ἀπρόπτωτος dicitur. Qanqam strictiùs paulò qandoqe

doqe τὸ περιπίπτειν usurpâsse videntur Stoici, qi referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 49. τοὺς περιελθεῖν μὲν τῇ ἑτέρᾳ καὶ μὴ ἐπέχοντας, ἁμαρτάνειν λέγουσι· ἂν μὲν ἀδήλοις εἴκωσι, περιπίπτοντας· ἂν δὲ ψευδέσι, ψευδομένους· ἂν δὲ κοινῶς ἀκαταλήπτοις, δοξάζοντας. ubi rectè Petr. Valentianus *in Academic.* περιπίπτοντας reponit, pro eo qod προπίπτοντας vitiosè legitur. emendationem adfirmo ex ipsius Chrysippi ἐν τῷ περὶ τοῦ Διὸς verbis, à Plut. *ibid. c.* 9. repræsentatis; qibus inter τὰ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἔργα recenset ista, ἀνδρείως τὸν δάκτυλον ἐκτεῖναι, καὶ ἐγκρατῶς ἀνασχέσθαι δυσθανατώσης γραὸς, καὶ ἀπροπτώτως ἀκοῦσαι τοῦ τὰ τρία τέσσαρα μὴ εἶναι τελέως. qo loco tamen liberiùs laxiúsqe usurpari video τὸ ἀπρόπτωτον. Et disertiùs etiam in Stoicorum placitis à Stobæo coacervatis, *tom.*1. *l.* 2. *tit.*4. § 8. ubi τὸ προπίπτειν exponitur, πρὸ καταλήψεως συγκατατίθεσθαι. Et in eundem sensum Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 1. Τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, προπίπτων; qi locus Volphio negotium sine cavssa facessit. Fallitur ergò Budæus, (& Budæum secutus Stephanus) cùm ἀπροσπτωσίαν legit apud Laërtium, (tanqam sit à προσπίπτω, qod *impingere* significet) & ad *lapsum* in vitæ actionibus refert. Neqe enim τοῦ προσπίπτειν eo sensu usurpati exemplum ullum exhibetur. Stoicósqe palam est, tria ista, τὸ ἀπρόπτωτον, τὸ ἀδιάπτωτον, τὸ ἀπερίπτωτον, ità solitos distingvere, ut τὸ ἀπρόπτωτον, ad ὑπόληψιν, sive *opinionem*, τὸ ἀδιάπτωτον, ad πρᾶξιν, sive *actionem*, τὸ ἀπερίπτωτον, ad πεῖσιν, sive *perpessionem* referrent; dum *sapientem, nec falli, nec labi, nec lædi* posse contendebant. Videatur Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 3, & 8. Marcus avtem τὸ εὐεξαπάτητον καὶ προπτωτικὸν καὶ μεταπτωτικὸν conjunxit. *l.* 11. § 9. Epictetus verò *l.* 2. *c.* 8. ista φιλοσόφου ὕλην facit, ὄρεξιν ἀναπότευκτον, ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον, ὁρμὴν καθήκουσαν, πρόθεσιν ἐπιμελῆ, συγκατάθεσιν ἀπρόπτωτον. Idémqe *l.* 1. *c.* 4. hominis opus constituit in tribus hisce; ἐν ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότευκτος ᾖ· ἐν ὁρμαῖς καὶ ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτητος· ἐν προσθέσει καὶ ἐποχῇ, ἵν' ἀνεξαπάτητος.

Τὴν περὶ ἀνθρώπους οἰκείωσιν] Vide *supr.* § 4.

Τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν] Vide *l.* 7. § 31, 67.

§ 10. Πάντα οὖν ῥίψας] Vide *l.* 2. § 7. Senec. *epist.* 17. *Projice omnia ista, si sapis, imò ut sapias; & ad bonam mentem magno cursu ac totis viribus, tende. Si qid est, qo teneris, avt expedi, avt incide.* Et *epist.* 5. *Qòd pertinaciter studes, & omnibus omissis hoc unum agis, ut te qotidie meliorem facias, probo & gavdeo; nec tantùm hortor ut perseveres, sed etiam rogo.* Et *epist.* 72. *Non cùm vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus. —resistendum est occupationibus: nec explicandæ, sed submovendæ sunt. tempus qidem nullum est parùm idoneum studio salutari.* Et *epist.* 88. *Magna & spatiosa res est sapientia: vacuo illi loco opus est. —Non dabit se in has angustias virtus. laxum spatium res magna desiderat. expellantur omnia: totum pectus illi vacet. —ut habere possit liberum hospitium, supervacua ex animo tollenda sunt.*

Μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκαριαῖον] Vide *l.* 2. § 14, 17. & *l.* 12. § 3. Apud Ælianum *l.* 14. *c.* 6. Aristippus: Μόνον ἡμέτερον εἶναι τὸ παρὸν, μήτε δὲ τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. τὸ μὲν γὰρ ἀπολωλέναι· τὸ δὲ ἄδηλον εἶναι, εἰ ἔσται. Plut. *de commun. notion. c.* 37. Οὐκ ἔστι νῦν τὸ παρῳχημένον· καὶ οὐδέπω νῦν τὸ μέλλον. *Qod præteriit, non est: qod futurum est, nondum est.* Avgustin. *Confess. l.* 11. *c.* 14. & *in Psal.* 38. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *In tria tempora vita dividitur; qod est, qod fuit, & qod futurum est. ex his, qod agimus breve est; qod acturi sumus, dubium; qod egimus, certum. —Siqidem singuli tantùm dies, & hi per momenta præsentes sunt.* Et mox: *Præsens tempus brevissimum est; adeò qidem, ut qibusdam nullum videatur. in cursu enim semper est; fluit, & præcipitatur. antè desinit esse qàm venit. nec magìs moram patitur, qàm mundus, avt sidera, qorum irreqieta semper agitatio; nunqam in eodem vestigio manet. solum igitur ad occupatos præsens pertinet tempus; qod tam breve est, ut arripi non possit; & idipsum illis, districtis in multa, subducitur.* Censorin. *de die natal. c.* 15. *Ævum est immensum, sine origine, sine fine, nec ad qemqam magìs hominem qàm ad alterum pertinet. hoc in tria dividitur tempora, præteritum, præsens, futurum: ex qibus præteritum initio caret, exitu futurum: præsens avtem, qod medium est, adeò exiguum & incomprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem, neqe aliud esse videatur, qàm transacti futurique conjunctio; adeò porrò instabile, ut ibidem sit nunqam; & qicqid transcurrit, à futuro decerpit, apponitqe præterito.*

Ἐν ἀδήλῳ] Solomon *Eccles. c.* 10. *v.* 14. & *c.* 11. *v.* 2. *Ecqis novit qid futurum sit?* Anacreon. *Carm.* 24.

Χρόνον ἔγνων, ὃν παρῆλθον·
Ὃν δ' ἔχω δραμεῖν, οὐκ οἶδα.

Pittacus apud Laërt. Τί ἀφανές; τὸ μέλλον. Isocr. *ad Demonic.* τὸ μέλλον ἀόρατον. Plut. *advers. Colot.* Ἄδηλον τὸ μέλλον. Seneca *ad Mart. c.* 23. *Omne futurum incertum est.* Pindar. *Olymp. Od.* 12.

Σύμβολον δ' οὔ πώ τις ἐπιχθονίων
Πιστὸν ἀμφὶ πράξιος ἐσ-
-σομένας εὗρε θεόθεν.

Horat. *Carm. l.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus.

Μικρὸν μὲν οὖν ὃ ζῇ ἕκαστος] *Parvum* & concisum est admodum, hac ratione, *qod vivimus*; qia ad momenti τὸ ἀκαρὲς atqe in*secabile* restringitur. Verùm cæteroqi etiam havd longa avt diuturna esse

vita

vita potest, etiamsi ortu obitúqe, tanqam cancellis septisque qibusdam, eam definiamus, & ab illo ad istum pertingentem consideremus. Vide *l.* 4. § 26. & *l.* 11. § 16. *considerat.* 6.

Μικρὸν ⸗ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον, ὅπε ζῆ] Ità *l.* 6. § 36. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη γωνίαι τȣ͂ κόσμȣ. Et *l.* 8. § 21. ϗ ἐν γωνίᾳ τέτȣ τȣ͂ κλίματος. & *l.* 12. § 32. ἐν πόσῳ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις.

Μικρὸν ⸗ ἡ μηκίστη ὑστεροφημία] διὰ τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης. *l.* 4. § 3. βραχύβιον γδ ϗ ὁ ἐπαινῶν ϗ ὁ ἐπαινέμϑ, ϗ ὁ μνημονεύων, ϗ ὁ μνημονευόμϑ *l.* 8. § 21. Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 3. 19. & *l.* 7. § 6. Cicer. *de repub. l.* 6. in *Somn. Scip. Ipsi autem, qi de vobis loquntur, qàm diu loqentur? qinetiam si cupiat proles illa futurorum hominum deinceps laudes uniuscujusque nostrûm à patribus acceptas posteris prodere, tamen propter eluviones exustionésqe terrarum, qas accidere tempore certo necesse est, non modò non æternam, sed nè diuturnam qidem gloriam assequi possumus.* Et mox: *Sed loqentur de te. Sermo autem omnis iste, & angustiis cingitur iis regionum, qas vides, nec unqam de ullo perennis fuit; & obruitur hominum interitu, & oblivione posteritatis extingvitur.*

§ 11. Τοῖς ⸗ εἰρημένοις παραςήμασι.] Xyl. *præceptis.* ac si παρακλήμασι, παρακελεύσμασι, vel παραινέμασι legisset. M. Cas. *auxiliis.* éstqe reverà παρίςαϑς *astare, adesse, auxiliari.* itaqe qanqam παράςημα hoc sensu nusqam occurrat, fieri potest tamen, ut Marcus eo istîc usurpaverit. ut παραςήματα hîc dixerit, qæ *infrà* βοηθήματα *l.* 4. § 50. qia τὸ παρίςαϑς est βοηθεῖν. potest forsitan & *documentis* reddi. nam παράςασιν, qod ejusdem est originis, etiam pro *documento* sumi qandoqe docet Budæus.

Γυμνὸν] Vide *supr. l.* 2. § 12. & *l.* 9. § 34.

Διηρημένως] Vide *l.* 4. § 21.

Οὐδὲν γδ ἕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν] Idem *l.* 10. § 11. Vide Casavb. *ad Pers. Sat.* 3. *v.* 72.

Ὁσίῳ ϗ ἀληθείᾳ] Vide *ad l.* 1. § 9.

Πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης] Vide *ad l.* 2. § 16. & *ad l.* 4. § 3. & 23. & *l.* 6. § 44. In eundem sensum Epictetus *dissert. l.* 2. *c.* 10. Πολίτης εἶ τȣ͂ κόσμȣ, ϗ μέρος αὐτȣ͂. *Mundi civis, ejusdémqe pars es.* Idémqe *l.* 1. *c.* 9. Τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τȣ͂ Σωκράτȣς, μηδέποτε πρὸς τὸν πυθόμενον, ποδαπός ἐςιν, εἰπεῖν, ὅτι Ἀθηναῖϑ ἢ Κορίνθιϑ, ἀλλ᾽ ὅτι Κόσμιϑ; Qod Cicer. *Tuscul. l.* 5. *Socrates cùm rogaretur, cujatem se esse diceret, Mundanum,* inqit. *totius enim mundi se incolam & civem arbitrabatur.* Et *de finib. l.* 4. ex Stoicorum sententia: *Mundum hunc omnem, oppidum esse nostrum. ut Cicceiis qi habitet, hunc omnem mundum suum municipium esse existimet.* Diogenes pariter apud Laërt. *l.* 6. interrogatus unde esset, respondit Κοσμοπολίτης. de qo Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Πᾶσα γῆ πατρὶς ἦν ἐκείνῳ ἐξαίρετος ⸗ ȣ̓δεμία. Et Basilius Cæsar *epist.* 41. ad Maximum Philosophum, Σὺ ⸗ πολίτην σεαυτὸν τῆς οἰκȣμένης ἐποίησας. *Tu te mundi totius civem effecisti.* Senec. *epist.* 68. *Sapienti rempub. ipso dignam dedimus*, id est, *mundum.* Verum sint illi *mundani*, sive *mundi cives*. hoc nos illis Christiani libenter concedimus. At nos potiùs, qi *è mundo* nos esse diffitemur, Joan. *c.* 15. *v.* 19. & *c.* 17. *v.* 16. Sumus reverâ, qod Marcus istîc, τῆς πόλεως τῆς ἀνωτάτης πολῖται· ἡμῶν γδ πολίτευμα ἐν ȣ̓ρανοῖς. ut Pavlus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. *Municipium nostrum in cœlis est.* Siqidem, ut Tatianus Assyrius *adv. Græc. c.* 33. κόσμȣ μὲν ἡ κατασκευὴ, καλή. τὸ ⸗ ἐν αὐτῷ πολίτευμα, φαῦλον. Nobísqe, qod Seneca *epist.* 102. *Patria est, qodcunqe suprema & universa circuitu suo cingit.* ut verè liceat nobis Luciani illud in *Hermot.* usurpare; Ὁρᾷς ὡς ȣ̓ μάτην, ȣ̓δὲ περὶ μικρῶν κάμνομεν, πολῖται ἐπιθυμȣ͂ντες γυέϑς ἕτω καλῆς ϗ εὐδαίμονϑ πόλεως. liceat cum Anaxagora (Laërtio *l.* 2. referente) digito in cœlum intendentes dicere, Αὕτη πατρίς. *ista nobis est patria, civitas ista.* Siqidem Christiani qiqe genuini sunt ȣ̓ρανοπολῖται, ut Isidorus Pelus. *l.* 2. *epist.* 251. *cives* nimirum, τῆς ἄνω ϗ ἐπȣρανίȣ Ἱερȣσαλήμ, *supernæ cœlestísqe illius Hierusalemi, qæ est fidelium sanctorúmqe universorum metropolis:* ut Apostolus *ad Galat. c.* 4. *v.* 26. & *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. ȣ̓ρανοπόλεως nomine dignior longè, qàm Marci, qâ Antoninus, ut ipse loqitur, *patria*; qam eo nomine insignire Athenæo visum est, *dipnosoph. l.* 1. Rectè Philo *de agricult.* Παροικεῖν, ȣ̓ κατοικεῖν ἦλθομεν. τῷ γδ ὄντι πᾶσα ψυχὴ σοφȣ͂, πατρίδα μὲν ȣ̓ρανὸν, γῆν ⸗ ξένην ἔλαχε. Itaqe eò revertuntur, ubi hinc recedunt, πατρίδα μ̀ τὸν ȣ̓ράνιον χῶρον, ἐν ᾧ πολιτεύονται, ξένον δὲ τὸν περίγειον, ἐν ᾧ παρῴκησαν, νομίζȣσι. Idem *de lingu. confus.* Clemens deniqe *Strom. l.* 4. *extremo:* Λέγȣσι γδ ϗ οἱ Στωϊκοὶ, τὸν μὲν ȣ̓ρανὸν κυρίως πόλιν· τὰς ⸗ ἐπὶ γῆς ἐνταῦθα ȣ̓κέτι πόλεις· λέγεϑς μὲν γδ, ȣ̓κ εἶ) δέ. σπȣδαῖον γδ ἡ πόλις, ϗ ὁ δῆμος ἀςεῖόν τι σύςημα ϗ πλῆθος ἀνθρώπων ὑπὸ νόμȣ διοικȣμένων.

Τί ἐςι, -- τὸ τὴν φαντασίαν μοι νῦν ποιȣ͂ν] *Qid est, qod modò cogitationem animo meo attulit.* Xyl. *qid est, in qo defixa est nunc phantasia mea.* Cas. malim, *qid sit, qod phantasiam meam afficit impræsentiarum.* ut & sententia continuetur, ad συνεπιβάλλειν respiciens: & τὸ ποιȣ͂ν à ποιόω, non à ποιέω ducatur. Vide Aphrodiss. *supr. ad* § 1. & Marc. *l.* 12. § 18. qanqam & φαντασίαν ποιεῖν etiam dicitur. Nemesian. *de nat. hom. c.* 6. Ex Stoicorum sententia; φαντασίαν μὲν λέγοντες τὸ πάθος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐνδεικνύμενον αὐτό τε, ϗ τὸ πεποιηκὸς

ποιητικὸς φανταστόν. ὡς γὰρ ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς ἐγγίνεται πάθος, ὅταν αἰσθάνηται· οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ, ὅταν ἐννοήσῃ· εἰκόνα γὰρ ἐν ἑαυτῇ δέχεται τοῦ νοηθέντος. φανταστὸν δὲ, τὸ ποιητικὸς τὴν φαντασίαν αἰσθητόν. Utrovis modo sumpseris, eódem recidet.

Αὐταρκείας] *ex qa totus ex me aptus sum.* Xyl. Sed hoc laxum nimis; qum de virtute aliqa peculiari agatur. *Contentatione.* Cas. ego, *frugalitate.* Ità Polybius usurpavit, Budæo referente; Ἄξιος ὁ ἀνὴρ ἐπαινεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι, μάλιστα δὲ τῆς αὐταρκείας τοῦ βίου. *frugalitatis nomine cum primis.*

Τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἥκει] Ità *l.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Vide & *l.* 8. § 10. & *l.* 9. § 1. & *l.* 10. § 1. Ἀπὸ θείας αἰτίας συμβαίνει πᾶσι πάντα. Idem *l.* 8. § 23. Exagitat Stoicos passim Plutarchus in libris *de Stoicis contradictionibus*, & *de communibus notitiis*; qòd etiam mala humana, bella, cædes, pestes, & consimilia (qæ illi tamen malorum loco non habebant) Deo adscriberent, & divinitus contingere assererent. Verùm Stoicis hac in parte suffragium contribuit suum codex sacer havd semel. Apud Esaiam *c.* 45. *v.* 7. Deus ipse: *Ego sum, qi & lucem produco, & tenebras obduco; qi statuo pacem, malúmqe creo. Ego Jova ista omnia facio.* Jeremias, Thren. *c.* 3. *v.* 37, 38. *Ecqo dicente existit qicqam, nisi Dominus id præceperit? Ex ore altissimi annon prodit, tam malum qodqe qàm & bonum?* Amos, *c.* 3. *v.* 6. *An erit malum in civitate, qod Jova non effecerit?* Itaqe sicut de bono Psaltes; *A Domino factum est istud, Psal.* 118. *v.* 23. Ità de *malo* pariter Vates: *A Domino extitit istud.* Historiæ Regum *l.* 3. *c.* 12. *v.* 24. Job sanctus, tam prædonum manu abacto pecore, qàm & gregibus igne cœlitùs misso absumptis, liberisqe ædium ruinâ turbine impulsarum oppressis; *Dominus*, inqit, *dedit; Dominus abstulit.* Jobi *c.* 1. *v.* 21. Uxoriqe per animi impotentiam, cùm ulcere fœdo jam oppletus in cinere volutaretur, minùs sana consilia suggerenti; *Scilicet bonum à Domino acceperimus; & non malum etiam laturi simus? Ibid. c.* 2. *v.* 10. Deniqe Rex pius à maledico rabula conviciis impetitus: *Iste*, inqit, *maledixit, qia Dominus edixit.* Reg. *l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. Itaqe *Obmutueram*, ait, *silentiúmqe mihi indixeram, qia tu, Domine, illud feceras. Psal.* 39. *v.* 9. Nec refragantur exteri. Homer. *Od.* δ'. *v.* 237.

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ.--
Ipse bonúmqe malúmqe Jovis dat.--

Idémqe *Odyss.* θ'. *v.* 63.

--δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
--dabat ipse bonúmqe malúmqe.

& *Iliad.* ο'. *v.* 109.

Τῷ ἔχεθ', ὅ,ττι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ
Ἢ ἀγαθόν.--

Ità siqidem legit Chrysippus, secus qàm nunc habetur, à Plutarcho *de Stoic. contradict. cap.* 47. adductus.

Ipse malum qodcunqe bonúmve immiserit ulli,
Acceptum huic fertur.--

Sophocl. *Ajace Lorar.*

Σὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κὠδύρεται.
Qivis dolet, vel ridet, ut visum Deo.

Idémqe *ibid.*

Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ τὰ πάντ' ἀεὶ
Φάσκοιμ' ἂν ἀνθρώποισι μηχανᾶν θεούς.
Ego hæc & alia qæ decidunt mortalibus
Venire cuncta nutu dixerim Deûm.

Vide Epict. *l.* 3. *c.* 24 ad *l.* 2. § 16.

Κατὰ σύγκλησιν καὶ τὴν συμμηρυομένων συγκλώσιν] Ità *l.* 2. οὐκ ἄνευ φύσεως καὶ συγκλώσεως. *supr.* § 4. & *infr.* § 16. συγκλωσθέντα. Allusit ad Parcarum (qæ & indè Κατακλῶθες Homero dictæ *Odyss.* η'. *v.* 197.) stamina ducentium & fata intexentium figmentum poeticum. Ità & *l.* 4. § 21. συγκαθείμαρτό σοι καὶ συνεκλώθετο. Et *l.* 5. § 8. συγκλώθεται. & *l.* 8. § 20. συμμηρύεται. Seneca pariter *epist.* 107. *Qare impigri atqe alacres excipiamus imperia; nec deseramus hunc operis pulcerrimi cursum, cui qicqid patimur, intextum est.* Figmentum avtem de Parcis illud avtor libri *de mundo*, qi sub Aristotelis nomine prostat, *c.* 7. Sic explicat: Τρεῖς μὲν αἱ μοῖραι, κατὰ τοὺς χρόνους μεμερισμέναι· νῆμα δὲ ἀτράκτου, τὸ μὲν, ἐξειργασμένον· τὸ δὲ, μέλλον· τὸ δὲ, περιστρεφόμενον. τέτακται δὲ, κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς, μία τῶν μοιρῶν, Ἄτροπος· ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἄτρεπτά ἐστι. κατὰ δὲ τὸ μέλλον, Λάχεσις· εἰς πάντα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν μένει λῆξις. κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὼς, Κλωθὼ, συμπεραίνουσά τε καὶ κλώθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα δὲ πάντα ἐστὶν, οὐκ ἄλλο τι, πλὴν ὁ Θεός. qod & Platonem dicere. Sed & Chrysippus apud Theodoret. *therap. l.* 6. Τὴν μὲν πεπρωμένην, πεπερασμένην εἶναι καὶ συντετελεσμένην διοίκησιν· τὴν δὲ Εἱμαρμένην, εἰρομένην τινὰ, εἴτ' ἐκ θεοῦ βουλήσεως, εἴτε καὶ ἐξ ὅτου δήποτε αἰτίας· τὰς δὲ Μοίρας ὠνομάσθαι, ἀπὸ τοῦ μεμερίσθαι καὶ καταvενεμῆσθαί τινα ἡμῶν ἑκάστῳ· τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν Μοιρῶν, τοὺς τρεῖς χρόνους περιέχειν, ἐν οἷς κυκλεῖται τὰ πάντα, καὶ δι' ὧν ἐπιτελεῖται· καὶ Λάχεσιν μὲν κεκλῆσθαι, παρὰ τὸ λαγχάνειν ἑκάστῳ τὸ πεπρωμένον. Ἄτροπον δὲ, κατὰ τὸ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάθετον τοῦ μερισμοῦ. Κλωθὼ δὲ, παρὰ τὸ συγκλώθεσθαι καὶ συνείρεσθαι τὰ πάντα.

Συντάξιν τε καὶ τύχην] Vide *ad l.* 1. § 17. *extremum.* & *l.* 7. § 31.

Συμφύλου καὶ συγγενοῦς] Vide *supr.* § 4.

Ἀγνοοῦντος] *suprà l.* 2. § 1.

Ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ] *Ibid.*

Χρῶμαι αὐτῷ] Marci dictum in hanc eandem sententiam lavdat Svidas in Marco. Ποιῆσαι μὲν τινὶ ἀνθρώπους ὁποίους βούλεται ἔχειν, ἀδύνατόν ἐστι· τοῖς δὲ δὴ οὖσι προσήκει, ἐς ὅ, τι ἄν τις αὐτῶν τῷ κοινῷ χρήσιμον ᾖ, χρῆσθαι. Ἔυ-

Ἔυνως] D. Junius mavult εὐμθῶς. Sicut *supr.* § 4. πάντα ἁπλᾶ καὶ εὐμθῆ. & *infr.* § 12. εὐμενῶς. qibus addas licet, *l. 6.* § 45. εὐμθῆ. Verùm nihil obstat, qo minùs ἔυνως istic retineatur. sicut *l. 9,* § 26. Ἐυνοεῖν μέντοι αὐτοῖς δεῖ. etiamsi enim Phrynichus in *Atticismis*, ἔυνως ἔχειν dici vetet, εὐνοϊκῶς loco illius usurpari jubeat; non est tamen Marcus noster elegantiarum istiusmodi curiosus.

Κατ' ἀξίαν] Ità Epictet. *l. 2. c. 23.* Ἀλλὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδίδωσιν. Vide *l. 4.* § 32. & *l. 8* § 29, 43. Τῷ καλῷ, hoc est, *honesto*, sive *virtuti*, qod in solio majestatis collocabant, utpote qod *summum*, imò *solum*, *bonum* censebant, μεγίστην ἀξίαν, i e. *maximam dignitatem*, sive, ut Stoicè loqamur, *æstimationem* tribuebant Stoici. Cætera omnia, etiamsi pro *adiaphoris* rebúsq; *mediis* ducerent, utpote qæ verè boni partem nullam obtinerent, qædam tamen ex eis in pretio atque æstimatione aliqâ habebant, qæ ideò προηγμένα, vocabulo à Zenone excogitato, i. e. *producta*, ut Seneca *ep. 74. promota* sive *præposita*, ut Cicero *de finib. l. 3.* nuncupabant. Ideo autem istis ἀξίαν τινὰ, i.e. *æstimationem pretiúmqe* aliqod tribuebant, ut Laërt *l. 2.* διὰ τὸ μέσην τινὰ δύναμιν ἢ χρείαν ἔχειν, συμβαλλομένην πρὸς τὸν κατὰ φύσιν βίον. i.e. *qia mediam qandã vim usúmve haberent, ad vitam secundùm naturam agendam conducentem.* Ex istis rursus, Τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν, *alia majoris æstimanda, alia minoris* censebant; ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4.* § 6. Et Seneca *epist.* 82. *Est & horum, qæ media appellamus, grande discrimen.* Atque hoc est, qod Marcus, tum istic, tum alibi, τὸ κατ' ἀξίαν in rerum usu observandum inculcat. Illud interim observatu non indignum, Stoicos, cùm in vocabulorum usu, usqe ad ineptias etiam, non minutias tantùm, superstitiosi existerent, sicut *promota* sive *proposita* illa, ληπτὰ μὲν, ἀλλ' οὐχ αἱρετὰ, οἰκεῖα, ἀλλ' οὐκ ἀγαθά, χρήσιμα ἤτοι εὔχρηστα, ἀλλ' οὐκ ὠφέλιμα, dici sanxerunt; qod ridet Plut. *de commun. notit. c. 17.* ità τὴν ἀξίαν, ubi de *adiaphoris* usurpatur, noluisse reddi, *dignitatem*, sed *æstimationem*; qâ voce usus est Cicero *de finib. l. 3.* vel *pretium*; qâ usus est Seneca *de vita beat. c. 22.* *Pretium qidem*, inqit, *aliqod erit; certè dignitas non erit.*

Συστοχάζομαι] *Conjecturam facio.* Xyl. malim, *rationem habeo.* Vide Τὸ στοχαστικὸν, *l. 1.* § 9.

§ 12. Τὸ παρὸν] Vide *ad lib. 6.* § 2. Flacc. *carm. l. 3. od. 29.*

—*qod adest memento*
Componere æqus,—

Ἑπόμενος τῷ ὀρθῷ λόγῳ] Ità *l. 10.* § 12. Τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος. Et *l. 12.* § 31. ἕπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ.

Καὶ μηδὲν παρεμπόρδημα] *Neqe præter istud qod proposueris tibi, accessorium aliqid vel captaveris vel admiseris.* deesse videtur verbum aliqod, ποιῇ puta, vel ἐπιζητῇς. Est autem τὸ παρεμπόρδημα vox à re mercatoria tralata: significátqe propriè *negotiationem aliqam ei, qæ primariò instituitur, accedentem, vel incidentem etiam*; & ex consequenti, *lucrum è negotiatione istiusmodi acqisitum*; ut Budæus interpretatur. cui debemus qæ sequntur, ex Basil. *epist. 73.* de adversariis suis. Ἐυπρεπῆ βίον μεταχειριζόμενοι, παρεμπόρδημα ποιοῦνται τὴν ἡμετέραν διαβολήν. *Vitam mercatoriam sive nundinariam exercentes, negotiationi suæ isti accessoriam faciunt vestri obtrectationem.* Et ex Lucian. *de histor. conscrib.* Οἶμαί σε ἐν ἐπιδεῖξαι μοι βουλόμενον, τὸ μόνον ποιητὴν ἀγαθὸν εἶναι τὸν Ὅμηρον, τῷ δώρῳ παρεμπόρδημα πεποιηκέναι τὸν Δημοσθένην. *Videris mihi, cùm hoc unum proposuisses, ut ostenderes mihi Homerum bonum esse poetam, dono munerive promisso accessorii, sive mantissæ, loco adjecisse Demosthenem.* qibus adjicias licet illud Clementis Alex. *pædag. l. 3. c. 10.* qi de exercitiis agens; ubi dixerat, ἄλλοις ὁ πεῖπαλος αὐλάρκης, ἀγρὸν δὲ βαδίζουσιν, ἢ εἰς ἄστυ κατιοῦσιν. adjecit, εἰ δὲ καὶ σκαπάνης ἅψαιντο, οὐκ ἀγεννὲς τοῦτο παρεμπόρδημα οἰκονομικὸν γυμνασίου γεωργικοῦ. *præter exercitii, qod intenditur, beneficium, etiam rei familiaris emolumenti aliqid accedit obiter.* Cæterùm D. Junius, nihil deesse apud Marcum opinatur, pro nomine duntaxat participium substitui debere, ut sit μηδὲν παρεμπορδούμενος· qid si verbum reponamus, παρεμπορδῇ? qia seqitur ἀλλὰ τηρῇς. Est autem τὸ παρεμπορδεύεσθαι, qod Gregor. Naz. *orat. in Basil.* de Saule agens, qi dum asinos investigat in diadema incidit, τὸ πάρεργον, sive τὸ παρὰ τὸ ἔργον ἐμπορδεύεσθαι dixit. βασιλείαν εὕρατο μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορδευσάμενος. De sensu constat, qi idem futurus est, qocunqe ex dictis modo legerimus. Qod Marcus voluit, optimè expressit Clemens *Strom. l. 4.* ubi de gnostico agens, Ου περισκέπτεται, inqit, εἴ τι λυσιτελὲς ἔξωθεν ἕπεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ ἀγάπῃ δὲ τοῦ ὄντως ὄντος ἐραστοῦ ἑλκόμενος, καὶ πρὸς τὸ δέον ἀγόμενος, θεοσεβεῖ, ὅθεν οὐδ' εἰ καὶ καθ' ὑπόθεσιν ἐξουσίαν λάβοι παρὰ τοῦ θεοῦ πράττειν τὰ ἀπαγορευόμενα, ἀτιμώρητός τε ὤν· οὐδ' εἰ καὶ μηδὲν τὰ μακάρων ἀγαθὰ λήψεσθαι ἐπὶ τοῖς δὲ ἐπαγγελίαν παραλάβοι· ἀλλ' εἰ καὶ λήσεσθαι τὸν θεὸν ἐφ' οἷς πράττει, πεισθείη· ὅπερ ἀδύνατον· παρὰ ξαί τι παρὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν ἐθελήσαι ποτ' ἂν τὸ ὄντως καλὸν καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ταύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι ἅπαξ ἑλόμενος. Vide *l. 1.* § 16. & *l. 9.* § 39.

Τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα] Idem *infrà* § 16. Vide ad *l. 2.* § 14.

Καθαρὸν ἑστῶτα] Clemens *Strom. l. 4.* Ἔυ γοῦν κἀκεῖνο εἴρηται, Ἴσθι μὴ λουτρῷ, ἀλλὰ νόῳ καθαρός. ἁγνεία γὰρ, οἶμαι, τελεία, ἡ τοῦ νοῦ καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν διανοημάτων, πρὸς δὲ, καὶ τῶν λόγων εἰλικρίνεια, καὶ τελευταῖα, ἡ κατὰ τὰ ἐνύπνια ἀνα-

ἀναμαρτησία. éstqe hæc revera καθαρότης ἔσωσα, ut cum Marco loqamur, qam depingit Clemens. Cæterùm cùm ista in carne constitutis sit ἀνέφικτος planè, ideo rectè subjungit, ἱκανὴ δὲ, οἶμαι, ἀνθρώπῳ κάθαρσις, μετάνοια ἀκριβὴς καὶ βεβαία.

Ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι δέοι] Vide *ad l.* 2. § 5. 11. Epictet. *Enchir. c.* 22. Ὁ θάνατος πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ᾽ ἡμέραν, καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός. Senec. *ep.* 101. *Qi hoc modo se aptabit, cui vita sua qotidie fuit tota, securus est.* Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

—ille potens sui
Lætúsqe deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi —

Ἐὰν τοῦτο συνάπτῃς] *Ità si perseveres.* Xyl. at Cas. *si huic*, genio nempe tuo, *adhæseris.* acsi τούτῳ συνάπτῃς legeris. συνάπτειν pro *hærere* vel *adhærere* Theophrasto usurpatum *de plant. l.* 4. *c.* 9. Φύεται δὲ καὶ ἕτερον ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις, ὃ οὐ συνάπτει τῇ γῇ. *In lacubus ac paludibus nascitur, sed terræ non adhæret:* Ὥσπερ τῶν ῥιζῶν, αἳ καθ᾽ ὕδατος ὀχοῦνται, πῆξιν οὐκ ἔχουσαι. ut de plantis istiusmodi Gregor. Naz. στηλιτ. 1.

Μηδὲν περιμένων] Senec. idem *ep.* 12. *Ille beatissimus & securissimus est sui possessor, qi crastinum sine solicitudine expectat.* Et *epist.* 1. *Sic fiat, ut minùs ex crastino pendeas, si hodierno manum injeceris.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Οὕτως οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐπὶ πλέον ποθήσει, οὐδὲ τὸν χρόνον, ὡς προσθήσοντα αὐτῷ μεῖζον ἀγαθόν· ἀλλ᾽ ἐν αὐταρκείᾳ τοῦ παρόντος καὶ γεγονότος ἤδη μένει. οὐ γὰρ ἀγωνιάσει, μὴ τὸν πλείονα χρόνον περιμένειν.

Εὐζωήσεις] Aristot. *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 8. Συνᾴδει δὲ τῷ λόγῳ, καὶ τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τὸν εὐδαίμονα· σχεδὸν γὰρ εὐζωΐα τις εἴρηται, καὶ εὐπραξία. Et Alex. Aphrodiss. *de virtut. sufficient.* Τὸ εὖ ζῆν, καὶ τὸ εὖ βιοῦν, καὶ τὴν εὐζωΐαν, εὐδαιμονίαν φασὶν εἶναι. Et mox; Λέγεται εὖ ζῆν ὁ χρώμενος ἀρετῇ, καὶ ζῶν κατ᾽ ἀρετὴν καὶ πράττων τι· ἐν γὰρ πράξει τινὶ ἡ εὐζωΐα ἀνθρώπου. —ἐν ταῖς χρηστικαῖς τῶν ἐνεργειῶν καὶ πράξεων ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ εὐζωΐα. Itaq; εὐζωεῖν, qod est nostri peculiare vocabulum, est *felicem esse*, sive *felicem degere*, qod in virtute prorsus situm Marcus hîc statuit, contrà qàm Aphrod. qi concludit ibidem; ὅτι οὐκ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐζωΐαν τε καὶ εὐδαιμονίαν.

Οὐδεὶς κωλύσει] Vide *supr. ad l.* 2. § 9.

§ 13. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι] Solebant Stoici suos monere, ut eorum qæ in scholis didicissent summa capita sic memoriæ infigerent, ut illa semper ad manum haberent, & ad omnem occasionem eis uterentur. hæc sunt, qæ πρόχειρα βοηθήματα Epictetus appellat. neqe alio fine *Enchiridium* ab illo, an ab alio qodam ipsius sectatore Arriano dixerit: forsan, ut ex Smplicio videtur, est scriptum, qod & nomen testatur, *Manuale*: nam *Pugionem* qi reddidere, ab avtoris mente aberrârunt prorsus. Itaqe Marcus hîc medicos & chirurgos imitandos dicit: & ut illi parata semper artis suæ instrumenta habent; ità in promptu habenda dogmata. prout Casavb. *ad Pers. Sat.* 3. observavit. Eodem allusit Epictetus locis à Casavbono *ibidem* indicatis; *dissert. l.* 1. *c.* 27. Τὰς προλήψεις ἐναργεῖς καὶ ἐσμηγμένας καὶ προχείρους ἔχειν δεῖ. Et *l.* 3. *c.* 10. Ἑκάστου δόγματος, ὅταν ἡ χρεία παρῇ, πρόχειρον αὐτὸ ἔχειν δεῖ· ἐν ἀρίστῳ, τὰ περὶ ἀρίστου· ἐν βαλανείῳ, τὰ τοῦ βαλανείου· ἐν τῇ κοίτῃ, τὰ περὶ τῆς κοίτης. Verùm, qod Bernardus olim conqestus est, *de consider. l.* 2. *Sic se habent plerumqe mortalium corda. qod scimus, cùm necesse non est, in necessitate nescimus.* Per moniti istius utiqe inadvertentiam atqe incuriam.

Οὕτω τὰ δόγματα σὺ ἕτοιμα ἔχε] indè ἑτοιμότητας vocat (*l.* 4. § 3.) hujusmodi præcepta ad usum semper parata. Apud Senecam *de benef. l.* 7. *c.* 1. Demetrius Cynicus; *Plus prodesse, si pauca præcepta sapientiæ teneas, sed illa in promptu tibi & in usu sint, qàm si multa qidem didiceris, sed illa non habeas ad manum.* Idémqe, *Hæc utrâqe manu tenere proficientem jubet, nec usqam dimittere, imò affigere & partem sui facere, eóqe qotidianâ meditatione produci, ut suâ sponte occurrant salutaria, & ubiqe ac statim desiderata præstò sint.* Et Seneca ipse *epist.* 94. *Subinde reducendus es in memoriam: non enim reposita præcepta esse debent, sed in promptu.* Et hæc *Casaub. ibid.*

Πᾶν καὶ τὸ μικρότατον] Monitum avro, non avrichalco tantùm, contrà, minimè charum, ut in minimis etiam ac levissimis qibusqe, qatenus nimirum rei subjectæ fert ratio, tam divini, qâm & humani officii respectus habeatur. Idem prorsus, licèt aliis verbis, Apostolus ad *Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 31, 32. Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Sed & Epictetus, à qo Marcus forsitan sumpserit, *dissert. lib.* 2. *c.* 19. Εἰς τὸν θεὸν ἀφορῶντας, ἐν παντὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ. R. Joses. in *Pirke Aboth. c.* 2. § 12.

כָּל־מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם

Fiant opera tua omnia ob nomen cœli, i. e. propter Deum cœli Dominum fiant.

Τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως] Res divinæ ac humanæ, cùm qoad theoriam, tum & qoad πρᾶξιν sunt invicem conjunctæ. Minuc. in *Octav. Ità cohærentia, connexa, concatenata sunt ista; ut nec Homo qid sit, unde sit, qare sit, hoc ipsum explorare & eruere, sine universitatis inqisitione possimus; & nisi divinitatis rationem diligenter excusseris, nescias humanitatis.* qod Calvin. *instit, l.* 1. *c.* 1.

Multis

Multis vinculis inter se ità connexæ sint cognitio Dei & cognitio nostri, ut utra alteram præcedat, & ex se pariat, non facilè sit discernere. De praxi Joann. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 21. *Hoc mandatum à Deo habemus, ut qi Deum dilexerit, etiam fratrem suum diligat.* qi & crebrò ab alterius horum dilectione vel posita vel negata, ad alterius vel statuendam vel tollendam concludit.

Οὔτε ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς] Hoc est, qod & nostri jugiter inculcant, In Deo, & propter Deum, hominem esse diligendum.

§ 14. Μηκέτι πλανῶ] *Non erra ampliùs.* Xyl. & M. Cas. forsan meliùs, *Ne evageris diutiùs:* ut sit idem hîc πλανᾶσθαι, qod ἀπορρέμβεσθαι, *supr.* § 4. utrumvis sensum verba ferent.

Τὰ ὑπομνημάτιά σου.] Deo ipse se gratias agnoscit debere, qòd non istis diuturniùs assederit. *l.* 1. § 17.

Ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπετίθεσο] Commentarios, inqis, componis, multáqe ex antiqis avtoribus excerpta congeris, qæ in senectute scil. evolvere cogitas, & ad vitæ tuæ usum accommodare, cùm vita ipsa interim defluat, ad cujus usum ista comparas. Hoc est qod Cato major disciplinam Isocraticam suggillans dicebat, γηρᾶν παρ' αὐτῷ τοὺς μαθητὰς, ὡς ἐν ᾅδου χρησομένους ταῖς τέχναις, καὶ δίκας ἐροῦντας. Plut. in *Cat.* Pari ratione Hermotimum suum ludos facit Lucianus. Cùm enim philosophorum scriptis evolvendis sectísqe ac sententiis discutiendis tot annos assignâsset, ut octogenarius necessariò priùs fuerit futurus, qàm veritatis cognitionem certam, si qando tamen, asseqi posset. Καὶ τίς, inqit, ἐγγυητής ἐστί σοι, ὅτι βιώσῃ τοσαῦτα; ἔπειτα ἐς πόσον ἐπὶ τὸ λοιπὸν χρόνον ἀπολαύσεις αὐτοῦ, γέρων ἤδη, καὶ πάντως ἤδη ἔξωρος ὤν, καὶ τὴν ἑτέραν πόδα, φασὶν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων; εἰ μή τι ἐς ἄλλον βίον προγυμνάζεις σεαυτὸν, ὡς ἐς ἐκεῖνον ἐλθὼν, ἄμεινον διαγάγοις, εἰδὼς ὅν τινα τρόπον χρὴ βιοῦν.

Σπεῦδε οὖν εἰς τὸ τέλος] Senec. *ep.* 27. *Non qidem cessatur adhuc, sed non festinatur. multum restat operis, in qod ipse necesse est vigiliam, ipse laborem tuum impendas, si effici cupis.* vel ut Lipsius legit; *Non qidem cessaturo, sed festinaturo multum restat operis.*

§ 15. Οὐκ ἴσασι] Ab his verbis interpretes novum paragraphum exorsi, sic vertunt: *Nesciunt qàm multa significet vocabulum furari, &c.* Eam lectionem seqi si libuerit, habeas D. Bootii explicationem: Dicit idiotas nihil rectè intelligere; neq; *furtum,* qod de pecuniis solùm aliisq; talibus avdiunt, cùm majus ac pejus sit *furtum,* aliqem in errorem conjicere, atqe ità veritatem *furari:* nesciunt qid sit *serere, emere,* cùm ista in vitæ ac corporis subsidium data, isti in longè alios usus, ad satisfaciendum voluptatibus suis, atqe ad procudendas divitias: nesciunt qid sit *qiescere,* cùm illi non aliam nôrint *qietem,* qàm si à nulla re extrinsecus incidente turbentur, cùm vera *qies* non alibi qàm in animo qærenda sit, ubi in mediis qoqe negotiorum atqe periculorum fluctibus manet imperturbata: non intelligunt qid sit, *facere qæ agenda sunt,* utpote qi omnia ex propriis commodis atqe affectibus metiantur. has avtem res dicit illos non perspicere, qia utut oculis bene valeant, è mente tamen laborant, ad qam harum rerum dignotio pertinet. Confer. cum *sect.* 33. *l.* 10. Hæc ille. Fieri potest tamen ut interpunctione locus laboret, & periodi nota, post οὐκ ἔξεστιν, qod præcesserat, tollenda sit. Qod si admiserimus, sensu continuato sententia sic concepta fuerit, ὡς ἔξεστιν οὐκ ἴσασι, ut τὸ ἴσασι illud, participium, non verbum sit, & Marci mens existat ista: *Id qod faciendi potestas est etiam nescientibus, qàm varia sint vocabulorum istorum significata.* qasi diceret: Possunt sibi ipsis ad bene vivendum suppetias ferre, etiam qi Grammaticas de vocum significatis præceptiunculas, vel Dialecticas etiam de eisdem argutiolas minùs callent. Vide *ad l.* 1. § 6, 7. 17. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67. & *l.* 8. § 8. & Senec. *epist.* 45, 48, 49. qi & Idem *epist.* 88. *Grammaticus circa curam sermonis versatur; &, si latiùs evagari vult, circa historias; jam ut longissimè fines suos proferat, circa carmina. qid horum ad virtutem viam sternit? syllabarum enarratio, & verborum diligentia, & fabularum memoria, & versuum lex ac modificatio? qid ex his metum demit, cupiditatem eximit, libidinem frænat?* Et inter alia multa, *epist.* 45. *Qid mihi vocum similitudines distingvis, qibus nemo unqam, nisi dum disputat, captus est? res fallunt. istas discerne.* & *epist.* 48. *Hoc mihi ab istis subtilibus præcipi malo, qid amico præstare debeam, qid homini, qàm qot modis Amicus dicatur, & Homo qàm multa significet.* Hoc est disertè, qod istîc Marcus, si hoc modo concinnare libuerit. Ego tamen re in medio relictâ, Syntaxin receptam secutus sum.

Ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει] *mentis* scil. *oculo.* qem *suprà* tetigit *l.* 2. § 13. & *infr. l.* 4. § 29. Vide & *l.* 10. § 26. & *l.* 11. § 14. De isto Psaltes, *Psal.* 119. *v.* 18. *Aperias oculos meos.* Et Christus Pavlo, *Act. c.* 26. *v.* 18. ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. Et Pavlus *ad Ephes. c.* 1. *v.* 18. πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν. De Livio Druso. Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Senem illum natura, cæcum fortuna potuit facere: at neutra interpellare valuit, ne non animo & videret & vigeret.* Plato in *Sympos.* Ἥ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ. Et Theodoret. *therapevt. l.* 1. χρεία τοίνυν ἡμῖν καὶ νοερῶν ὀμμάτων, εἰς τὴν τῶν νοητῶν καλανόησιν. καὶ καθάπερ δεόμεθα τῶν τοῦ σώματος ὀφθαλμῶν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν, οὕτω δήπου χρῄζομεν πίστεως, εἰς τὴν ἐποπτείαν τῶν θείων· μᾶλλον ἢ ὥσπερ

 ὀφθαλ-

ὀφθαλμὸς δεῖται φωτὸς ἐπιδεικνύντος τὰ ὁρατὰ, οὕτω δὴ αὖ καὶ ὁ νοῦς δεῖται πίστεως ἐπιδεικνυούσης τὰ θεῖα, καὶ τὴν περὶ τούτων δόξαν φυλαττούσης βεβαίαν.

§ 16. Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς] Eandem habes distributionem *suprà l.* 2. § 2. & *infrà l.* 12. § 3. Parilis distributio & in sacris literis reperitur, *ad Thess. epist.* 1. *c.* 5. *v.* 23. σῶμα, ψυχὴ, πνεῦμα, qi & νοῦς *Rom. c.* 7. *v.* 25.

Τυποῦσθαι φανταστικῶς] Ità *l.* 5. § 35. τὰ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ καὶ δυσπαρατύπωτα. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ex Chrysipp. *de anim. l.* 12. Φαντασία ἐστὶ τύπωσις ἐν ψυχῇ. νοεῖται δὲ ἡ φαντασία, ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη καὶ ἐναποτετυπωμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη. qi tamen monet, οὐ δεκτέον τὴν τύπωσιν, οἱονεὶ τύπον σφραγιστῆρος. ἐπεὶ ἀνένδεκτόν ἐστι πολλοὺς τύπους κατὰ τὸ αὐτὸ περὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι. Apud Evseb. *præpar. l.* 11. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. ex Zenonis sententia; Αἰσθητικὴν δὲ αὐτὴν (τὴν ψυχὴν) εἶναι, ὅτι τυποῦσθαί γε δύναται ἀπὸ τῶν ὄντων καὶ ὑπαρχόντων διὰ τῶν αἰσθητηρίων, καὶ παραδέχεσθαι τὰς τυπώσεις. Apud Svidam avtor incertus; ἡ φαντασία παρὰ τῆς αἰσθήσεως λαμβάνουσα τῶν αἰσθητῶν τοὺς τύπους, ἐν ἑαυτῇ τούτους ἀναπλάττει. eandem νοῦν παθητικὸν Aristoteli dictam; νοῦν μὲν ὡς ἔνδον ἔχουσαν τὸ γνωστὸν, καὶ ἁπλῇ προσβολῇ ὥσπερ ἐκεῖνο ἐπιβάλλουσαν· παθητικὸν δὲ, διότι μετὰ τύπων καὶ οὐκ ἀσχηματίστως. Sextus Empir. *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. de Stoicis agens: Φαντασία οὖν ἐστὶ κατ᾽ αὐτοὺς, τύπωσις ἐν ψυχῇ. qo tamen loco de modo rei sententias eorundem discrepantes subjungit. Et Plut. adversus eosdem differens *de commun. notit. c.* 41. Φαντασία τις ἡ ἔννοιά ἐστι· φαντασία δὲ τύπωσις ἐν ψυχῇ· ψυχῆς δὲ φύσις ἀναθυμίασις, ἣν τυπωθῆναι μὲν οὐκ ἐργῶδες διὰ μανότητα, δεξαμένην δὲ τηρῆσαι τύπωσιν ἀδύνατον. ῥεῦμα γὰρ ἄν τις μᾶλλον ὕδατος φερομένου διανοηθείη σχήματα καὶ τύπους καὶ εἴδη διαφυλάττειν, ἢ πνεῦμα φερόμενον ἐν τοῖς ἀτμοῖς καὶ ὑγρότησιν, ἑτέρῳ δὲ ἔξωθεν ἐνδελεχῶς οἷον ἀργῷ καὶ ἀλλοτρίῳ πνεύματι κιρνάμενον. Philo in *allegor. l.* 1. Τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου δυσὶ προέχει, φαντασίᾳ καὶ ὁρμῇ. ἡ μὲν οὖν φαντασία συνίσταται, κατὰ τὴν ἐκτὸς πρόσοδον τυποῦντος νοῦ δι᾽ αἰσθήσεως· ἡ δὲ ὁρμὴ τὸ ἀδελφὸν τῆς φαντασίας κατὰ τὴν τοῦ νοῦ τονικὴν δύναμιν, ἣν τείνας δι᾽ αἰσθήσεως ἅπτεται τοῦ ὑποκειμένου καὶ πρὸς αὐτὸ χωρεῖ, γλιχόμενος ἐφικέσθαι καὶ συλλαβεῖν αὐτό. Idem *ibid.* Τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν πανδεχές ἐστι, καὶ ἔοικε κηρῷ πάντας τοὺς τύπους καλούς τε καὶ αἰσχροὺς δεχομένῳ. Et pavlò póst. Ὥσπερ ἐν τῷ κηρῷ δυνάμει μὲν εἰσὶ πᾶσαι αἱ σφραγῖδες· ἐντελεχείᾳ δὲ μόνη ἡ τετυπωμένη· οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ κηρεσειδεῖ ὑπαρχούσῃ, πάντες οἱ τύποι περιέχονται δυνάμει· ἀποτελέσματι δὲ κρατεῖ ὁ εἷς χαραχθεὶς ἐν αὐτῷ, ἕως μὴ ἀπαλείφηται ὑφ᾽ ἑτέρου ἐνεργεστέρου καὶ ἐκδήλως μᾶλλον ἐπιχαραχθέντος; Idémqe *de numin. immutab.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ. ἃ γὰρ εἰσήγαγεν ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων, ὥσπερ δακτύλιός τις ἢ σφραγὶς ἐναπεμάξατο τὸν οἰκεῖον χαρακτῆρα· κηρῷ δὲ ἐοικὼς ὁ νοῦς, τὸ ἐκμαγεῖον δεξάμενος ἄκρως παρ᾽ ἑαυτῷ φυλάττει, μέχρις ἂν τὸν τύπον λεάνασα λήθη ἢ ἀντίτυπος μνήμης, ἀμυδρὸν ἐργάσηται, ἢ παντελῶς ἀφανίσῃ. Τὸ δὲ φανὲν καὶ τυπῶσαν, τότε μὲν οἰκείως, τότε δὲ καὶ ὡς ἑτέρως διέθηκε τὴν ψυχήν. qæ Philonis verba, tanqam è *lib. de mundo* sumpta, H. Stephanus thesavro suo, memoriâ lapsus, inseruit, ubi frustrà qæras. Origen. *ad Cels. l.* 1. Τί ἄτοπον, τὰ τυποῦντα τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ὀνείρῳ, δύνασθαι αὐτὸ τυποῦν καὶ ὕπαρ πρὸς τὸ χρήσιμον τοῦ ἐν ᾧ τυποῦται; Qin & Aristoteles ipse, *de memor. c.* 1. ubi qærit qomodo res, qum absint ipsæ, memoriâ comprehendi possint. τὸ φάντασμα ἐστιν ὅμοιον, ὥσπερ τύπος, ἢ γραφή τις. Et rursus: Δῆλον γὰρ ὅτι δεῖ νοῆσαι τοιοῦτον τὸ γινόμενον διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ μορίῳ τοῦ σώματος τῷ ἔχοντι αὐτὴν, οἷον ζωγράφημά τι, τὸ πάθος, οὗ φαμὲν τὴν ἕξιν εἶναι μνήμην. ἡ γὰρ γινομένη κίνησις ἐνσημαίνεται οἷον τύπον τινὰ τοῦ αἰσθήματος, καθάπερ οἱ σφραγιζόμενοι τοῖς δακτυλίοις. διὸ καὶ τοῖς μὲν ἐν κινήσει πολλῇ διὰ τὸ πάθος ἢ δι᾽ ἡλικίαν οὖσιν, οὐ γίνεται μνήμη, καθάπερ ἂν εἰς ὕδωρ ῥέον ἐμπιπτούσης τῆς κινήσεως καὶ τῆς σφραγῖδος· τοῖς δὲ διὰ τὸ ψύχεσθαι, καθάπερ τὰ παλαιὰ τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ διὰ σκληρότητα τοῦ δεχομένου τὸ πάθος, οὐκ ἐγγίνεται ὁ τύπος.

Καὶ τῶν βοσκημάτων] Aristot. *de anim. l.* 3. *c.* 3. τῶν θηρίων οὐδενὶ ὑπάρχει πίστις· φαντασία δὲ πολλοῖς. Et mox: τῶν θηρίων ἐνίοις φαντασία μὲν ὑπάρχει· λόγος δὲ οὔ. Indè apud Laërt. *l.* 7. ex Stoicorum mente distributio illa: Φαντασιῶν αἱ μὲν λογικαὶ, αἱ δὲ ἄλογοι. λογικαὶ μὲν, αἱ τῶν λογικῶν ζώων· ἄλογοι δὲ, αἱ τῶν ἀλόγων. illas νοήσεις dici, has nomine peculiari carere.

Νευροσπαστεῖσθαι] Vide *ad l.* 2. § 2. *l.* 7. § 3. & *l.* 12. § 19.

Καὶ τῶν ἀνδρογύνων] *Androgyni* etiam Ciceroni dicti, *de divinat. l.* 1. qi (ut Livius *l.* 27. loqitur) *ambiguo inter marem & fœminam sexu sunt nati.* Xyland. vel potiùs, qi *utriusqe naturæ*, ut Plin. *l.* 7. *c.* 2, & 3. sive *utriusqe sexûs*, qi & *Hermaphroditi* dicti. Gell. *l.* 9. *c.* 4. Verùm *ambigui sexûs* havd abs re Livius; qia *in his sic uterqe sexus apparet, ut ex qo potiùs debeant accipere nomen, incertum sit.* Avgust. *de civit. Dei l.* 16. *c.* 8. Διφυεῖς καὶ ἀνδρόθηλεις appellat Philostratus in *Favorino.* De hyæna Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Οὔκουν οὐδὲ τὴν ὕαιναν μεταβάλλειν τὴν φύσιν πιστευτέον ποτέ· οὐδὲ γὰρ αἰδοῖα ἔχει τὸ αὐτὸ ζῶον ἅμα ἄμφω, ἄρρενος καὶ θήλεως, καθώς ὑπειλήφασί τινες, ἑρμαφροδίτους τερατολογοῦντες, καὶ τρίτην ταύτην μεταξὺ θηλείας καὶ ἄρρενος, ἀνδρόγυνον καινοτομοῦντες.

ιοτομῦντες φύσιν. Tales tamen extitisse havd pavcos gentium omnium historiæ testantur. Cæterùm aliâ ratione ἀνδρόγυνον ab initio conditum Adamum fingunt Talmudistæ Judaici. bicorporem enim planè, & à parte qidem anteriore marem, à posteriore fœminam, utrisqe qasi glutino qodam per dorsi spinam sibi invicem commissis, fabulantur extitisse. id qod partim ex *Genes. c.* 1. *v.* 27. partim ex *Hymn.* 139. *v.* 5. non juxta rei veritatem ac Spiritûs sancti mentem piè simpliciterqe enarratis, sed miserè detortis, ridiculéqe atqe irreligiosè habitis elicitum eunt. de qo commento videri poterunt Moses Majmonides in *perplexorum edoctore*, & Manasses Israelitides in *Conciliatore ad Genes. qæst.* 8. eandem fabulam & sub Aristophanis persona in *Sympofio* suo Plato, à qo & Mercurius Larvatus ille in *Pœmandro* mutuatus est, verbis istis proposuit: Ἀνδρόγυνον γὰρ ἕν τότε μὲν ἦν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα, ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τε ἄρρενος καὶ θήλεος· νῦν δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ ἐν ὀνείδει τοὔνομα κείμενον. ἐν ὀνείδει, inqit, κείμενον, id est, probrosè nunc sumitur nomen hoc. siqidem non solùm pro corpore portentoso natis sumitur, verùm etiam pro mollibus, effœminatis, imbellibus. Ἀνδρόγυνος, ἀσθενὴς, ἀνίσχυρος. Hesych. Et Pollux de *cinædis* usurpari docet, *l.* 6. *c.* 30. Ità Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Baccho; Γύννις ὢν, καὶ θηλυδρίας, καὶ ἀνδρόγυνος. Et Clem. *pædag. l.* 3. *c.* 2. Ἀνέτρεψε τὴν Ἑλλάδα ἡ βάρβαρος φιλοκοσμία, καὶ ἡ ἀνδρόγυνος τρυφή. de Paride loqitur. Philo etiam *de vit. contempl.* (qo loco Platonis qoqe fabulam illam obiter tangit) Ἀνδρείαν μὲν τὴν βιωφελεστάτην ἀρετὴν κατὰ πόλεμον καὶ κατ' εἰρήνην ἀφαιρούμενος, θήλειαν δὲ νόσον ταῖς ψυχαῖς ἀπεργαζόμενος· καὶ ἀνδρογύνους παρασκευάζων, οὓς ἐχρῆν πᾶσι τοῖς πρὸς ἀλκὴν ἐπιτηδεύμασι συγκροτεῖσθαι. Qin & γυνάνδρους eosdem dictos reperio. Svidas. Γυνανδρες, κίναιδοι. Ὁ γύνανδρός τε καὶ μάλθων τύραννος. ἀντὶ τοῦ ἔκλυτος. Sed & Νοῦν Valentinianum, qem Irenæus *ad Valent. c.* 1. *Masculofœminam*, Tertullianus *adverſ. eosdem c.* 10. *Fœminammarem* dixit. Inqe hanc partem cepisse Marcum istîc ex conjunctis & consociatis manifestum fit. Qanqam nolim cum interprete Anglicano redditum, *& monstris, qales Phalaris Neróqe fuerant:* de istis siqidem divisim loqitur, etiamsi in hoc ipso consentientibus, qod *nevrospastorum* more moveantur. Cæterùm aliâ, & adversâ prorsus, ratione Androgynem dictam Amæsiam Sentiam refert Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. qia *sub specie fœminæ virilem animum gerebat.* Cùm isti planè contrà: qod elegantissimè notavit epigrammate qodam qo portenta hominum istiusmodi perstrinxit anonymus qidam, *Florilegii l.* 2. *c.* 5.

Ἀνέρας ἠρνήσαντο, καὶ οὐκ ἐγένοντο γυναῖκες·
Οὔτ' ἄνδρες γεγάασιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν·
Οὐδὲ γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλλαχον ἀνδρῶν.

(qod de Evnuchis spontaneis Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hær.* 58. § 3. οὔτε γὰρ ἄνδρες εἰσὶ, διὰ τὸ ἀφῃρημένον· οὔτε γυναῖκες δύνανται εἶναι, διὰ τὸ παρὰ φύσιν.) deniqe.

Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσιν εἰσὶ γυναῖκες.

Ità Curio pater in *oratione* qadam, J. Cæsarem *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellavit. Sveton. *l.* 1. *c.* 52. Et de Verre Cicero *Verr.* 2. *Vir inter mulieres, inter viros muliercula.* Idémqe de Clodio *pro domo sua: Impurus atqe impius, qi contra fas inter viros sæpe mulier, & inter mulieres vir fuisset.* Vide & de Alcibiade qod Pherecrates *ad l.* 4. § 3. ὡς ἀνήρ. *Ad Roman. c.* 1. *v.* 27. Jo. Chrysostomus. Εἰπὲ ἠπείλει ποιεῖν πάλιν ἄνδρας καὶ λοχεύεσθαι, οὐκ ἂν ἐπλήσθημεν θυμοῦ; ἀλλὰ χαλεπώτερον ἑαυτοὺς κατειργάσαντο, οἱ τὰ τοιαῦτα λυττῶντες. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον, εἰς γυναικείαν μεταβαλεῖν φύσιν, καὶ μένοντα ἄνδρα γενέσθαι γυναῖκα· μᾶλλον δὲ μήτε τοῦτο, μήτε ἐκεῖνο.

Τὸ δὲ τὸν νοῦν ἡγεμόνα] Ista loco mota ac luxata, καὶ τυφλῷ δῆλον. Qid enim? *mentis rationisqe ductum* (juxta Solonis monitum apud Laërt. *l.* 1. Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ) *seqi atheos, in numen, in patriam impios, maleficos qosqe*, Marcus noster unqam dixerit? Itaqe post illa, καὶ τῶν ἀνδρογύνων, καὶ Φαλάριδος καὶ Νέρωνος, subjungendum immediatè, καὶ τῶν θεοὺς μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλειπόντων, καὶ τῶν [ὁτιοῦν] ποιούντων, ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας. tum periodus nova inchoanda; & particulâ unicâ expunctâ, alterâ interjectâ legendum: Εἰ οὖν τὰ λοιπὰ κοινά ἐστι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ φιλεῖν μὲν, &c. Marci mentem qisqis fuerit assecutus, calculū dare suum nullus detrectabit

Καὶ τῶν ποιούντων ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας] Deesse aliqid liqidò constat. Annot. Lugd. πάντα reponit. Xylander in versione sua, *Nihil non turpe*, interseruit. ut sit, καὶ τῶν [αἰσχρὸν ὁτιοῦν] ποιούντων. ego sufficere opinor τὸ ὁτιοῦν· ut sit, τῶν [ὁτιοῦν] ποιούντων. *etiam eorum qi qidlibet*, sive, *nihil non, perpetrant*, qodcunqe illud fuerit, *ubi foribus occlusis hominum conspectum summoverint & excluserint.* De istiusmodi Apostolus *ad Ephes c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. Præclarum avtem & opportunum hîc illud Epicteti monitum *dissert. l.* 1. *c.* 14. Ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μέμνησθε μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνοι ἐστέ· οὐ γὰρ ἐστὲ· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔνδον ἐστὶ, καὶ ὁ ὑμέτερος δαίμων ἐστί· καὶ τίς τούτοις χρεία φωτὸς, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε; *Ubi fores clauseritis, tenebrásqe vobis intrà feceritis, nolite dicere, solos jam esse vos: neqe enim estis: sed & Deus intus est, & genius vester* (hoc est, *mens* ipsa, ut Marcus mox) *intus est. qid avtem lumine opus est istis, qo conspiciant ea qæ perpetratis?*

Huc faciunt Senarii illi celebres; Menandri apud Clem. *Strom. l.* 5. Et Euseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. (qem Philemoni tamen tribuunt Justin. *de Monarch.* & H. Steph. in *Comic. fragm.*)

Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πλησίον παρών.

& apud Plutarch. *adverʃ. Colot. c.* 9.

Πέλας γὰρ ἑστὼς ὁ θεὸς ἔγγυθεν βλέπει.

& apud veterem Gnomologum *tit.* 28.

Πάντη γάρ ἐστι, πάντα τε βλέπει θεός.

Adeʃt ubiqe, nilqe non ʃpectat Deus.

Vide & *ʃupr. ad* § 4. & 7. ʃed & *ad l.* 1. § 3.

Φιλεῖν μὲν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα] Vide *ʃuprà* § 4. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 21. Seneca *epiʃt.* 96. *Nihil unqam incidet, qod triʃtis excipiam, qod malo vultu.*

Συγκλωθόμενα] Idem *ʃuprà* § 4. Vide ad § 11. & *ad l.* 4. § 26.

Τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα] Vide *ad l.* 2. § 13. & 17. Piè Porphyr. *de abʃtinent. l.* 4. ab Euʃebio etiam *Præpar. l.* 4. *c.* 8. adductus, de pio qovis: Ὁ δ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ προσιὼν τῷ θεῷ, ὃς ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ σπλάγχνοις ἵδρυται, περὶ τοῦ αἰωνίου βίου λήψεται ὑποθήκας ὅλως ἐκεῖ συρρεύσας. &c. ἱδρύεσθαι, ὥσπερ ἐν ἕδει, *In pii anima,* ʃed & *in corpore, tanqam in delubro qodam, collocari atqe habitare* vult *numen divinum.* qod & Apoʃtolus inʃinuat, ubi *Dei, Spiritûsqe ʃancti templa, ʃanctos,* atqe adeò eorundem *corpora,* nuncupat; *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 16. & *c.* 6. *v.* 19.

Εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν] Vide *ʃuprà ad* § 5.

Τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνηρμοσμένον] Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 7. § 57.

Ad Librum IIII.

§ 1. Ὁ ἔνδον κυριεῦον] hoc eʃt, τὸ ἡγεμονικόν. qod & προστάτην appellat, *l.* 3. § 5. & *l.* 7. § 64. τὴν κυβερνῶσαν. & *l.* 4. § 12. τὴν βασιλικὴν καὶ νομοθετικήν. Stoici apud Laërt. *l.* 7. *Zenon.* Ἡγεμονικὸν δὲ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς. Cicer. *de nat. deor. l.* 2. *Principatum id dico, qod Græci* ἡγεμονικὸν, *qo nihil in qoqe genere nec poteʃt, nec debet eʃʃe præʃtantius.*

Πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι] Ità *l.* 5. §. 20. περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἡ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον.

Ὕλην γὰρ ἀποτεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ] *neqe enim materiam aliqam ʃibi propriam ʃubjectam habet.* Xyl. *Nunqam enim certo alicui ʃubjecto abʃolutè ʃeʃe addicit & applicat.* Caʃ. ad Marci mentem propiùs. qanqam ἀποτεταγμένην ὕλην poʃʃis reddere, *attributam & aʃʃignatam ʃibi materiam.* at D. Junius vult ὑποτεταγμένην *ʃubjectam ʃibi materiam,* qod & Xyl. forʃan legerit. Hoc eʃt qod vult, de materia circa qam ʃe exerceat non eʃt ʃolicitus; neqe enim hoc in poteʃtate ipʃius ʃitum eʃt, eligere qam ipʃe velit; ʃed qomodo circa eandem ʃe gerat. *materiam ergò aʃʃignatam ʃibi nullam diligit,* qia *mediam* qiddam eʃʃe novit; in hoc totus eʃt, qomodo naturæ convenienter eâ uti poʃʃit, artémqe ʃuam in ea ritè elaboranda exercere, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Δεῖ γὰρ πάντως περί τινα τὴν ἐκτὸς ὕλην φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ἀποδεχόμενον, ἀλλ' οἵα ἂν ᾖ ἐκείνη, τὴν περὶ αὐτὴν φιλοτεχνίαν ἐπιδεικνύοντα. οὕτως καὶ ὁ ὑφάντης, οὐκ ἔρια ποιεῖ, ἀλλ' οἷα ἂν παραλάβῃ, περὶ αὐτὰ φιλοτεχνεῖ. Hoc intereʃt inter eam de qa Marcus hîc, cæteráʃqe artes; qòd illæ certam aliqam materiam habent, circa qam verʃantur; iʃta nullam reʃpuat. Syneʃ. *de provident.* Βίος γὰρ οὐδεὶς, οἰκεῖος ἡμῶν· ἀλλοτρίους δὲ ἔξωθεν περικείμεθα· ἡμεῖς δὲ τὸ χρώμενον ἔνδοθεν, ἀμείνους καὶ χείρους αὐτοὶ ποιοῦντές τε καὶ δεικνύοντες, ἀγωνισταὶ ζώντων δραμάτων· ταῦτ' ἄρα ὥσπερ ἐσθῆτάς ἐστιν αὐτοὺς ἀμφιέννυσθαι καὶ μεταμφιέννυσθαι. Vide ampliùs *ad l.* 12. § 36.

Ὁρμᾷ μεθ' ὑπεξαιρέσεως] Hoc eʃt, *cum exceptione,* qales illæ apud Senecam *de ʃap. ʃeceʃʃ. c.* 30. Epicuri; *Non accedet ad rempub. ʃapiens, niʃi ʃiqid intervenerit.* Zenonis; *Accedet ad rempub. ʃapiens, niʃi ʃiqid impedierit.* Verùm ad Marci mentem explicatiʃʃimè Seneca idem *de benefic. l.* 4. *c.* 34. *Sapiens ad omnia cum exceptione veniet, ʃi nihil inciderit, qod impediat. Ideo omnia illi ʃuccedere dicimus, & nihil contra opinionem accidere: qia præʃumit animo, poʃʃe aliqid intervenire, qod deʃtinata prohibeat. Imprudentium iʃta fiducia eʃt, fortunam ʃibi ʃpondere.* Cæterùm *ʃapientis eʃt* (ut idem *de tranqill. c.* 13.) *ʃemper de fortuna cogitare, & ʃibi nihil de fide ejus promittere. Navigabo, niʃi ʃiqid inciderit: &, Prætor fiam, niʃi ʃiqid obʃtiterit: &, Negotiatio mihi reʃpondebit, niʃi ʃiqid intervenerit. Hoc eʃt, qare ʃapienti nihil contra opinionem dicamus accidere. non illum caʃibus hominum excepimus, ʃed erroribus: nec illi omnia, ut voluit, cedunt, ʃed ut cogitavit. In primis autem cogitavit, aliqid poʃʃe propoʃitis*

positis

positis suis resistere. Marcus *infrà l.* 5. § 20. Ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν καὶ περιτροπήν. & *l.* 6. § 50. Μέμνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾷς. Vide & *l.* 11. § 37. Epictet. *Enchir. c.* 2. § 2. Μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾷν καὶ ἀφορμᾷν χρῶ, κούφως μέντοι, καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως. qo loco vir doctiss. Hier. Volfius malè vertit, *cum diminutione.*

Πρὸς τὰ ἡγούμενα] *al. ea qæ proposita sunt.* Xyl. *ad ea qæ intendit & prosequitur.* Cas. Neutrum satisfacit. neq; enim ἡγεῖσθαι avt in *proponendi*, avt in *proseqendi* sensu uspiam reperitur. forsan ex *l.* 5. § 20. τὰ προηγούμενα legendum fuerit, vel etiam τὰ προηγμένα. *ad ea, qæ potiora videntur;* sive *ad præposita* etiam, ut ipsi loquntur, *cum exceptione qadam fertur.* & ad ea multò magis, qæ nec ad istum qidem æstimationis gradum promoverint. Vide *ad l.* 3. § 11. κατ' ἀξίαν. Xyl. προκείμενα legisse videtur. ut *l.* 5. § 14.

Τὸ δὲ ἀντιπαραγόμενον ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖ] ità *id qod offertur ei.* Xyl. *qicqid, contrà qàm intenderat, contingit.* Cas. qod ejus vice contrà immittitur, sive introducitur. ἀντεισάγειν *in alterius vicem introducere.* Clemens *Strom. l.* 3. Μὴ ἀποδέχεσθαι γάμον καὶ παιδοποιΐαν, μηδὲ ἀντεισάγειν τῷ κόσμῳ δυστυχήσοντας ἑτέρους, μηδὲ ἐπιχορηγεῖν τῷ θανάτῳ τροφήν. Verùm strictiùs pavlò hoc loco, opinor, pro eo qod alterius vice ità introducitur, ut eidem adversetur: qomodo νόμον ἀντεισφέρειν, est *legem legi obrogare*, sive *qæ prioris loco obtineat, contrariam ferre.* Ità *l.* 7. § 58, & 68. & *l.* 8. § 31. Senec. *de provident. c.* 4. *Calamitas virtutis occasio est.* qod & *ibidem. c.* 2. 3, 4. fusissimè disserit. Idem *epist.* 85. *Sapiens ipse semper in actu est, non in effectu: tunc maximus, cùm illi fortuna se opposuit. —per totam vitam opus ejus extenditur. Ità nulla fortuna, nulla res, actus sapientis excludit. Id enim ipsum agit, qo alia agere prohibetur. ad utrosqe casus aptus est; bonorum rector, & malorum victor. Sic, inqam, se exercuit, ut virtutem tam in secundis, qàm in adversis exhibeat: nec materiam ejus, sed ipsam intuetur. —Tu illum putas premi malis? utitur. non ex ebore tantùm Phidias sciebat facere simulacra; faciebat ex ære. si marmor illi, si adhuc viliorem materiam obtulisses, fecisset qale ex illa fieri optimum posset. sic sapiens virtutem, si licebit, in divitiis explicabit; sin minùs, in pavpertate: si poterit, in patria; si minùs, in exilio: si poterit, imperator; si minùs, miles: si poterit, integer; si minùs, debilis. qamcunqe fortunam acceperit, aliqid ex illa memorabile efficiet.* Qod Aristot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάσας οἰόμεθα τὰς τύχας εὐσχημόνως φέρειν, καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἀεὶ τὰ κάλλιστα πράττειν· καθάπερ καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν, τῷ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι πολεμικώτατα. καὶ σκυτοτόμον, ἐκ τῶν δοθέντων σκυτῶν κάλλιστον ὑπόδημα ποιεῖν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας. Gregor. Naz. *orat.* 28. Ὁ φιλόσοφος εὐδοκιμεῖ τοῖς πάθεσιν, καὶ ὕλην ἀρετῆς ποιεῖται τὸ λυπηρὸν, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐγκαλλωπίζεται. Clemens *Strom. l.* 4. Θαυμάζειν δὲ ἄξιον καὶ τῶν Στωικῶν, οἵ τινες φασὶ, μηδὲν τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ σώματος διατίθεσθαι, μήτε πρὸς κακίαν ὑπὸ τῆς νόσου, μήτε πρὸς ἀρετὴν ὑπὸ τῆς ὑγιείας· ἀλλὰ ἀμφότερα ταῦτα λέγουσιν ἀδιάφορα εἶναι. καίτοι καὶ Ἰὼβ, ἐγκρατείας ὑπερβολῇ καὶ πίστεως ὑπεροχῇ, πένης μὲν ἐκ πλουσίου, ἄτιμος δὲ ἐξ ἐνδόξου, αἰσχρὸς δὲ ἐκ καλοῦ, καὶ νοσερὸς ἐξ ὑγιεινοῦ γενόμενος, ἡμῖν τι ἐπὶ παράδειγμα ἀγαθὸν ἀναγεγραμμένος· δυσωπῶν τὸν πειράσαντα, εὐλογῶν τὸν πλάσαντα· φέρων οὕτω τὰ δεύτερα, ὡς τὰ πρότερα· διδάσκων εὖ μάλα τοῖς περισταλτικοῖς ἅπασι οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωστικόν. Vide *infrà* § 49. & *l.* 10. § 31.

Τὸ δὲ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξῳκείωσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφερόμενα] Hanc ob cavssam *Ignem*, cùm omnia absumat, (unde παμφάγου πυρὸς δίκην, Philo. Vide ad § 21. & νᾶμα παμφάγου πυρὸς, Evripid. *Medeâ*) *feram* esse *animatam* censebant Ægyptii. Herodot. *l.* 3. Αἰγυπτίοισι νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον· πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν, τάπερ ἂν λάβῃ· πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς, συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. Hinc Agur Hebræus, inter ea qæ nunqam exaturantur, avt, *obe, jam satis est*, discere nata sint, *Ignem* commemorat, *Prov. c.* 30. *v.* 16. Et Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 107. *Qæ est illa natura, qæ voracitatem in toto mundo avidissimam sine damno sui pascit?* Eâdem avtem, qâ istìc, imagine usus est Marcus & *l.* 10. § 30. Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ, τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ. Nec dissimili Plutarchus, licèt in argumento diverso, *de sene polit.* Τὸν φθόνον ἔνιοι τῷ καπνῷ παρεικάζουσι· πολὺς γὰρ ἐν τοῖς ἀρχομένοις διὰ τὸ φλέγεσθαι περιεκπίπτων, ὅταν ἐκλάμπωσιν, ἀφανίζεται. Et in *politic. præcept.* Οὔτε πῦρ φησιν ὁ Ἀρίστων καπνὸν ποιεῖν, οὔτε δόξαν φθόνον, ἣν εὐθὺς ἐκλάμψῃ καὶ ταχέως. Itaqe idem *de invid. & odio.* Αἱ δὲ τῶν εὐτυχημάτων ὑπεροχαὶ καὶ λαμπρότητες τὸν φθόνον ἀποσβεννύουσιν. Verùm diversâ planè in eadem materiâ Seneca *de provident. c.* 2. *Qemadmodum tot amnes, tantum supernè dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium, non mutant saporem maris, nec remittunt qidem; ità adversarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. manet in statu; & qicqid evenit, in suum colorem trahit.* Epictet. *l.* 3. *c.* 20. Τοῦτ' ἔστι τὸ τοῦ Ἑρμοῦ ῥαβδίον. οὗ θέλεις, φησὶν, ἅψαι, καὶ χρυσοῦν ἔσται. οὔ, ἀλλ' ὃ θέλεις, φέρε, κἀγὼ αὐτὸ ἀγαθὸν ποιήσω. —Κακὸς πατήρ; αὐτῷ· ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός· κακὸς γείτων; αὐτῷ· ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός· γυμνάζει μου τὸ εὔγνωμον, τὸ ἐπιεικές. φέρε νόσον, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοιδορίαν,

δοξίαν, δίκlω περὶ τῶν ἐσχάτων, πάντα ταῦτα τῷ ῥαβδίῳ τοῦ Ἑρμοῦ ὠφέλημα ἔσται. τὸν θάνατον τί ποιήσεις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ; ἢ, ἵνα δείξῃ τῷ ἔργῳ δι' αὐτοῦ, τί ἐστιν ἄνθρωπος τῷ βουλήματι τῆς φύσεως παρακολουθῶν; τὴν νόσον τί ποιήσεις; δείξω αὐτῆς τὴν φύσιν· διαπρέψω ἐν αὐτῇ, εὐσταθήσω, εὐροήσω.-- τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς; πᾶν ὃ ἂν δῷς, ἐγὼ αὐτὸ ποιήσω μακάριον, εὐδαιμονικὸν, σεμνὸν, ζηλωτόν. Evge, Epictete! erubescamus Christiani.

Καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ μεῖζον ἤρθη] Scil. ut Naso *tristium l.* 4. *eleg.* 3.

Qæ latet, inqe bonis cessat, non cognita, rebus,
Apparet virtus, arguitúrqe malis.

Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Ἢ τί οἴει ὅτι Ἡρακλῆς ἂν ἀπέβη, εἰ μὴ λέων τοιοῦτος ἐγένετο, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος, καὶ σῦς, καὶ ἄδικοί τινες ἄνθρωποι; Sen. *epist.* 13. *Cicuta Socratem magnum fecit. Catoni gladium assertorem libertatis extorqe, magnam partem detraxeris gloriæ.* Idem *de provid. c.* 3. *Magnum exemplum, nisi mala fortuna, non invenit.* De P. Popilio, Cicer. *pro domo sua: Fortis & constans in optima ratione civis P. Popilius semper fuit: tamen ejus in omni vita nihil est ad laudem illustrius, qàm calamitas ipsa.* Et de Q. Metello: *Q. Metelli præclarum imperium in re militari fuit, egregia censura, omnis vita plena gravitatis: tamen hujus viri laudem ad sempiternam memoriam temporis calamitas propagavit.*

§ 2. Μηδὲν εἰκῇ] Vide *lib.* 2. § 5. Plut. in *pædag.* Καλὸν γάρ τοι, μηδὲν εἰκῇ μήτε λέγειν, μήτε πράττειν. Cicer. *Offic. l.* 1. § 10. *Omnis avtem actio vacare debet temeritate & negligentiâ.*

Κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης] *Secundùm contemplationem, qâ artis defectus compleatur.* Xyl. imò, *ut artis regulis undeqaqe plenissimè respondeat.* Vide *l.* 8. § 32. Ab *artificibus* tractum, qi etiam in minutissimis qibusqe artis suæ & præcepta observant, & specimen edunt. Ità Apelles ex lineæ unicæ ductu solo Protogeni innotuit. Plin. *l.* 37. *c.* 10.

§ 3. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν] *Secessus sibi qærunt, & solitudines.* Frustra. Avdi Basilium Cæsar. *epist.* 1. Κατέλιπον μὲν τὰς ἐν ἄστει διατριβὰς, ὡς μυρίων κακῶν ἀφορμὰς, ἐμαυτὸν δ' οὔπω ἀπολιπεῖν ἠδυνήθην. ἀλλ' ὅμοιός εἰμι τοῖς ἐν θαλάσσῃ ὑπὸ τῆς κατὰ πλοῦν ἀπειρίας ἀπολλυμένοις καὶ ναυτιῶσιν· οἳ τῷ μεγέθει τοῦ πλοίου δυσχεραίνουσιν, ὡς πολὺν τὸν σάλον παρεχομένῳ, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸν λέμβον ἢ τὸ ἀκάτιον μεταβαίνοντες, πανταχοῦ ναυτιῶσι καὶ ἀποροῦνται· συμμετέρχεται γὰρ αὐτοῖς ἡ ἀηδία καὶ ἡ χολή. τοιοῦτον οὖν τι καὶ τὸ ἡμέτερον. τὰ γὰρ ἔνοικα πάθη συμπεριφέροντες, πανταχοῦ μετὰ τῶν ὁμοίων θορύβων ἐσμέν· ὥστε οὐδὲν μέγα τῆς ἐρημίας ἀπωνάμεθα ταύτης. Et Isidor. Pel. *l.* 1. *epist.* 191. Ἡμεῖς τὰς πόλεις ὡς θορυβώδεις πεφεύγαμεν· καὶ θορύβους ἐπὶ τῆς ἐσχατιᾶς εὑρήκαμεν. Basilius qod dixit, Plutarchum imitatus videtur, cujus hæc sunt, *de tranqil.* Ἀλλ' ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ ναυτιῶντες ἐν τῷ πλεῖν, εἶτα ῥᾷον οἰόμενοι διάξειν, ἐὰν εἰς γαῦλον ἐξ ἀκάτου, καὶ πάλιν ἐὰν εἰς τριήρη μεταβῶσιν, οὐδὲν περαίνουσι, τὴν χολὴν καὶ τὴν δειλίαν συμμεταφέροντες ἑαυτοῖς· οὕτως αἱ τῶν βίων ἀντιμεταλήψεις οὐκ ἐξαίρουσι τῆς ψυχῆς τὰ λυποῦντα καὶ ταράττοντα. Senec. *epist.* 82. *Qid prodest secessisse, tanqam non trans maria nos solicitudinem cavssæ persequantur? qæ latebra est, in qam non intret metus mortis? qæ tam munita, & in altum subducta vitæ qies, qam non dolor territet? Qocunqe te abdideris, mala humana circumstrepent. multa extrà sunt, qæ circumeunt nos, qò avt fallant, avt urgeant. multa intus, qæ etiam in media solitudine exæstuent.*

Ἰδιωτικώτατον] ut *infr.* § 50. ἰδιωτικὸν, *vulgare.* atqe ità hîc verterim, *vulgarium cum primis hominum est.*

Εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν] Senec. *de Sap. secess. c.* 27. *Proderit primò in seipsos secedere.* Νοῦς μὲν γὰρ μὴ σκεδαννύμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων ἐπὶ τὸν κόσμον διαχεόμενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δι' ἑαυτοῦ δὲ πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ ἔννοιαν ἀναβαίνει. Basil. Cæsar. *epist.* 1. *Non multùm avtem ad hoc locus confert, nisi se sibi præstet animus, qi secretum & in occupationibus mediis, si volet, habebit. at ille qi regiones eligit, & otium captat, ubiqe, qo distringvatur, inveniet.* Senec. *epist.* 104. *Qid prodest mare trajicere, & urbes mutare? si vis ista, qibus urgeris, effugere, non alibi sis oportet, sed alius.* Idem scil. ut Flaccus *l.* 1. *epist.* 11.

Cœlum, non animum, mutant, qi trans mare currunt.

Vide *ad l.* 8. § 9.

Ἔνδον ἔχων τοιαῦτα] δόγματα nimirum πρόχειρα καὶ ἕτοιμα, h. *in promptu & qasi ad manum* semper in mente recondita, de qibus *l.* 3. § 13.

Εἰς ἃ ἐγκύψας] *ad qæ introspiciens.* Sic *infr.* ἐν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ ἐγκύψεις, &c. τὸ παρακύπτειν etiam eâdem notione usurpavit Jacobus Apostolus *c.* 1. *v.* 25. Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον. utrumqe avtem, τό τε ἐγκύπτειν καὶ τὸ παρακύπτειν, metaphoram in se habet traductam ab eis qi *caput inclinant*, qò accuratiùs ac penitiùs intueantur rem aliqam, vel in locum aliqem introspiciant.

Ἐν πάσῃ εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεται] Secessus, inqit, iste, qo in se ipse qis secedit, séqe ipse ac sua lustrat, secessuum omnium qietissimus ac placidissimus futurus est illi, qi pectus decretis atqe institutis ejusmodi instructum habuerit, qæ animum statim tranqillum ac bene compositum constituant. Aliter affecti, nihil mirum, si, qod Plut. *de Curios.* τὸν ἴδιον βίον, ὡς ἀτερπέστατον θέαμα, περιιδεῖν οὐχ ὑπομένουσι, οὐδ' ἀνακλάσαι τὸν λογισμὸν, ὡς

φῶς,

ϕῶς, ἐφ' ἑαυτοὺς, καὶ περιαγαγεῖν. qum possit de illis dici, qod ex Evripidis *Philoctete* (ut Dio Pruſ. *orat.* 59. docet) avtor idem usurpavit,

Δύσμορφα πάντα τἄνδον ἐστὶν εἰσιδεῖν.

Sunt universa, qæ intus his, deformia.

Itaqe, ἡ ψυχὴ αὐτῶν γέμουσα κακῶν παντοδαπῶν, καὶ φρίττουσα καὶ φοβουμένη τὰ ἔνδον, ἐκπηδᾷ θύραζε, καὶ πλανᾶται περὶ τἀλλότρια. Idem *ibid.*

Εὐμάρειαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν] observat Svidas εὐμάρειαν apud Marcum εὐκοσμίαν significare. hunc locum in animo habuit. βίος εὐμάρειά τις, utì Marcus ipse, *l.* 1. § 16. ideo avtem per εὐμάρειαν qid istic designatum velit, monet: qia est &, qæ qibusvis obtingere potest.

Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν] *L.* 6. § 11. Ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτόν. Senec. *epist.* 15. *Qicqid facies, citò redi à corpore ad animum.* Et *epist.* 25. *Tunc præcipuè in te ipse secede, cùm esse cogêris in turba, si bonus vir, si qietus, si temperans es: alioqin in turbam à te recedendum est. istîc enim malo viro propiùs es.*

Ἀνανέου σεαυτόν] *renova te*; vel *renova memoriam tui*, eorúmqe qæ apud te habes reposita. ut mox, ἀνανεωσάμενος. vel, *recrea te.* Sic enim *renovare* etiam Latinis in usu pro *reficere* sive *recreare.* Fabius *institut. l.* 6. *c.* 4. de Risu. *Tristes solvit affectus, & animum ab intentione rerum freqenter avertit, & aliqando etiam reficit, & à satietate vel à fatigatione renovat.* Id Matius uno verbo *recentare* diceret. Nonius: *Recentari honestè positum pro novari (sive, renovari) qod est Græcis ἀνανεοῦσθαι.* Matius:

Jam jam albicascit Phœbus, & recentatur.

ex qo forsan emendari poterit Alex. Trallianus *l.* 11. § περὶ περιπωμάτων. Λαμβανέτωσαν ἢ ῥοσάτου, ἢ ἀψινθάτου, ψυχρίζοντες ὡσαύτως, καθάπερ εἰώθασι ποιεῖν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ καλούμενον ῥαικεντάτον. leg. ῥεκεντάτον. ut sit *Recentatum* idem qod τὸ ψυχρισθὲν, *qod refrigeratione renovatum* & qasi *recens denuo factum* sit. Qanqam & ῥαικεντάτον illud ferri potest, eodem commate, qo apud Svidam Ῥαίκτωρ, pro *Rectore*, ex Græcorum recentiorum scriptis legitur.

Βραχέα δὲ ἔστω] Vult illa, sive *decreta* sive *præcepta*, de qibus suprà (eò enim ista referenda sunt) *brevia* esse; qalia illa, inqit Casavbon. *ad Perſ. Sat.* 3. qæ κομματικοὺς λόγους appellant philosophi.

Καὶ στοιχειώδη] *elementaria*, id est, *elementorum vicem obtinentia*; ut Xyland. sive, *qæ elementa contineant doctrinæ universæ*; ut Casavb. qid si *summaria* dixerimus? qæ rerum *summulas* comprehendant. Talia sunt *decem* illa *verba* Domnica, utì Moses appellat, *Devt. c.* 10. *v.* 4. qæ legis æternæ *Summulam* in se continent. Aristotel. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *l.* 4. *c.* 3. Τὸ μικρὸν καὶ ἁπλοῦν, στοιχεῖον λέγεται. ὅθεν ἐλήλυθε τὰ μάλιστα καθόλου στοιχεῖα εἶναι, ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἓν ὂν καὶ ἁπλοῦν, ἐν πολλοῖς ὑπάρχει.

Εἰς τὸ πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλύσαι] *qæ totum perfundant animum.* Casavb. Verùm τῆς ψυχῆς, id est, *animi* nulla in præcedentibus fit mentio; nec occurrit qicqam, qod τὸ αὐτὴν istud respiciat. Qin & ambigi possit, an ἡ ψυχὴ ἀποκλύζεσθαι dici possit citra ἀκυρολογίαν τινα. Ego itaqe ad Xylandrum potiùs accedo, qi vertit, *Qæ omni te molestiâ liberent.* ut ἀνίαν, avt legerit, avt legendum saltem censuerit: qod & ipse nullus ambigo. itaqe reddiderim, *Qæ anxietatem omnem eluere & extergere valeant.* ἐπικλύζεται ἡ ψυχὴ, ἀποκλύζεται ἡ ἀνία. Liban. *vit. suâ*: ἔκ τε τοῦ ῥᾳδίως τὸν λυποῦντα ἐπικλύζειν. D. Jun. ἀπολύσαι mavult; qod & *dissolvere*, sive *diluere*, vertas.

Τὸ κρίμα] κρίμα hîc, utì *l.* 5. § 19. & 47. & *l.* 8. § 4. idem est qod δόγμα. *ibid. l.* 9. § 29. *decretum*, prout Seneca reddit, *epist.* 95. ità κέκρικα, *decrevi*: Corellii Rufi ad mortem spontaneam obfirmati vox, apud Plin. *l.* 1. *epist.* 12. qod de Didone Virgil. *Æn. l.* 4.

Decrevítqe mori.——

& κέκριται, *decretum est.* Vide Epictet. *l.* 2 *c.* 15.

Τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκα] Vide *supr. ad l.* 2. § 1. Plato *ad Archyt. epist.* 9. Ὅτι μὲν οὖν ἥδιστόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ, τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, ἄλλως τε καὶ εἴ τις ἕλοιτο τοιαῦτα πράττειν οἷα καὶ σὺ, σχεδὸν παντὶ δῆλον. ἀλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν, οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι. Qod Cicer. *offic. l.* 1. *Non nobis solùm nati sumus: ortûsqe nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.* Idémqe *de finib. l.* 2. *Atqe, ut ad Archytam scripsit Plato, non sibi soli se natum meminerit, sed patriæ: ut perexigua pars ipsi relinqatur.* Latiùs multò Gregor. Naz. *orat. in Heronem*: Πανταχοῦ γὰρ τῷ καθ' ἑαυτὸν καὶ τὸ κοινὸν συλλαμβάνειν, ψυχῆς εἶναι τελεωτάτης τε καὶ φιλοσοφωτάτης ἐνόμιζεν· οὐδὲ γὰρ ἑαυτῷ γεγεννῆσθαι μόνον ἕκαστον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν, ὅσοι τῆς αὐτῆς μετέχουσι φύσεως, καὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γεγόνασιν. Hoc est qod de Catone Lucan. *l.* 2.

Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.

Pulcrè Seneca *epist.* 48. *Consortium rerum omnium inter nos est: nec secundi qicqam singulis, nec adversi. in commune vivitur. Non potest qisqam beatè degere, qi se tantùm intuetur, qi omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Hæc societas diligenter & sanctè observanda est, qæ nos omnes omnibus miscet, & judicat aliqid esse commune jus generis humani.* Vide ad *l.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη.

Τὸ ἀνέχεσθαι μέρος τῆς δικαιοσύνης] Ità *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι.

Ἄκοντες ἁμαρτάνουσι] Idem habet *l.* 7. § 22. & *l.* 11. § 18. cujus sententiæ rationem reddit, *l.* 7. § 63. & *l.* 8. § 14. ibi vise.

Διαδορατισθέντες] *Confossi.* Xyland. Malim, *velitantes, sese mutuò impetentes.* Δορατιζόμενοι, δόρασι μαχόμενοι. Hesych. Et Salmas. *in Solin.* διαδορατίζεσθαι, *hastis velitari:* ut διαξιφίζεσθαι, *gladiis certare;* διακερατίζεσθαι, *cornibus pugnare.* indè διαδορατισμοὶ, *velitationes: infrà l.* 7. § 3. Senec. *de brev. vit. c.* 20. *Interim dum rapiuntur & rapiunt, dum alter alterius qietem rumpit, dum mutuò sunt miseri; vita est sine fructu, sine voluptate, sine ullo profectu animi: nemo in conspicuo mortem habet.* Vide *ad l.* 7. § 22.

Ἐκτέτανται] *Extensi.* i. e. *mortui, defuncti, sunt.* & *infrà* § 48. εἶτα ἐξετάθη. *deinde ipse extentus,* i. e. *defunctus est.* & *l.* 11. § 16. καὶ μετ᾽ ὀλίγον πάντες ἐξεταθησόμεθα. *& paulò pòst omnes extendimur.* i. e. *defuncti jacemus.* Tractum à gestu sive conlocatione mortuorum, qibus non pedes tantùm, sed & corpus totum dirigitur atqe extenditur. Homer. *Il.* φ. *v.* 119. de Lycaone ab Achille cæso;

Κεῖτο ταθείς.——

Extensus jacuit. ——

qod idem & de Harpalione dictum *Il.* ν. *v.* 655. & de Sarpedone *Il.* π. *v.* 485.

——κεῖτο τανυσθείς.

Eodem retulisse priscos Grammaticos & τὸ ὀρεχθῆναι, i. e. *porrigi,* docet Evstath. in illis *Il.* ψ. *v.* 30.

Πολλοὶ μὲν βόες ἀργοὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ
Σφαζόμενοι.——

ὀρέχθεον, inqiunt, ἀντὶ τοῦ ἀναιρούμενοι ὠρέγοντο, ἤτοι ἐξετείνοντο, ἢ κατὰ τὸν ποιητὴν εἰπεῖν, τανύοντο. Apollonius Argonavt. *l.* 1. *v.* 1040.

——πολέες δ᾽ ἐπαρηγόνες ἄλλοι
Ἔκταθεν.——

ἀντὶ τοῦ ἐκτάθησαν. qod vel à κλίνομαι, vel ab ἐκτείνομαι, analogiâ pariter favente, deduci potest. Phlegon. *de mirabil.* Τοσαῦτα εἰποῦσα, παραχρῆμα ἐγένετο νεκρὰ, ἐξετέτατό τε ἐπὶ τῆς κλίνης ἐμφανὲς τὸ σῶμα. Evripid. *Hippolyt. coronat.* de Phædra, postqam suspendio perierat:

Ὀρθώσατ᾽ ἐκτείνοντες ἄθλιον νεκύν.
Miserum cadaver dirigendo extendite.

Et mox:

Ἤδη γὰρ, ὡς νεκρὸν, νῦν ἐκτείνουσι δή.
Cadaveris nunc instar, illa extenditur.

Indè & Latinis *calces extendere,* de mortuis. Pers. *Sat.* 3. *v.* 105.

In portum rigidos calces extendit.——

Et *extendere* simpliciter, pro *occidere.* Statius *Theb. l.* 1. *v.* 700. de Phœbo;

——*tu matris honori*
Terrigenam Tityon Stygiis extendis arenis.

extendis. i. e. ἐκτείνεις, κτείνεις· si Tornorupæum seqimur. nam & alia insuper Tityi *extensio* celebris habetur. Cæterùm sic de Arcentis filio à Mezentio occiso, Maro *Æn. l.* 9.

——*multâ porrectum extendit arenâ.*

Cui & geminum est illud Diodori *l.* 16. *extremò,* de Philippi Macedonis percussore Pavsania, τὸν βασιλέα νεκρὸν ἐξέτεινε. Moribundi item, sive animam agentis mortísqe proximi positus formulâ eâdem exprimitur. de Alexandro ex sangvine copiosiùs emanante deliqium passo, Curtius *l.* 9. *c.* 5. *Linqíqe animo Rex, & caligine oculis effusâ, veluti moribundus extendi.*

Τετέφρωνται] *in cineres redacti sunt,* sive *cinefacti sunt,* ut Lucretius loqitur *l.* 3. & ex Lucretio Nonius habet. respexit ad busta, de qibus ibi Lucretius. Sic *infrà* § 39. τεῖχος, ἢ τέφρα. Allusit eò Bio Boristhenit. qi, Laërtio *l.* 4. avtore, κατεγίνωσκε τῶν τοὺς ἀνθρώπους καταχαιόντων μὲν, ὡς ἀναισθήτους· παρακαόντων δὲ, ὡς αἰσθανομένους. clavsulam alteram interpres Ambrosius omisit prorsus, cùm qid vellet, asseqi neqiret: Erasmus sic reddidit, *damnabat homines qi sic exurerent, qasi sensu vacarent; sic adurerent, qasi sentirent.* & ad bellatores ferro flammâq; omnia vastantes retulit. Verùm sensu nevtiqam idoneo. Forsan καταχλαίοντας, vel ἐπικλαίοντας, fuerat. *damnabat eos, qi defunctos suos cremabant, ac si sensu vacarent; deflerent interim, ac si flammarum vim persentiscerent.* Porrò illud miraculo ferè deputari potest, qod fertur corpori reliqo in cineres redacto, dentes integros superesse. Dio Prus. *orat.* 4. Ἀλλὰ κἂν ἐμπρήσῃ τις τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ τὸν Ἡρακλέα φασὶν αὐτὸν ἐμπρῆσαι, μένειν αὐτοῦ τὰ δόγματα ἐν τῇ ψυχῇ· καθάπερ, οἶμαι, τῶν κατακαιομένων νεκρῶν τοὺς ὀδόντας φασὶ διαμένειν, τοῦ ἄλλου σώματος δαπανηθέντος ὑπὸ τοῦ πυρός. Plin. *l.* 7. *c.* 16. *Dentes tantùm invicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliqo corpore.* Hinc Tertull. *de resurr. c.* 42. *Constat & dentes incorruptos perennare; qæ ut semina retinentur fructificaturi corporis in resurrectione.* Ità ista, ut cum Platone loqar in *Phædone,* ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐστιν. & tamen, qod subjicit Plinius *ibidem, Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ.*

Ἀνανεωσάμενος] qod supra ἀναλογισάμενος. *tecum reputans, animoqe revolvens,* sive *in memoriam reducens tibi.* ità Svid. Ἀνανεωσάμενος, ἀναμνησθεὶς, εἰς ἔννοιαν ἐλθών. Subintelligendum in clavsula tum membri hujus, tum & inseqentium, παύου ποτέ. qod superiora clavserat, vel ejusmodi aliqid, alioqi suspensa futura est sententia, nec suppetet qippiam, in qod vel τὸ ἀνανεωσάμενος istic, vel τὸ ἐννοήσας, καὶ τὸ ἀπιδὼν illic se reclinet. nam qod Annot. Lugd. pro ἐννοήσας, ἐννόησον legi postulat, non satìs fuerit, nisi & τὸ ἀπιδὼν pari modo immutaveris. nam qod istic legere se profitetur, μέμνησο, ὅτι ὁ θεὸς ἀνανεωσάμενος, Delium poscit natatorem.

Τὸ διεζδυγμένον] de qo & *infrà* § 27. qo modo avtem huc faciat, docet apertiùs *l.* 11. § 18.

Ὅτι ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις] *qòd mundus civitatis instar obtinet.* Et qid tum postea? Nimirum nos avtem omnes ejusdem cives. nec civi incommodum qicqam debet videri, qod in civitatis commodum cedat. qo argumento non semel utitur Marcus. *infr.* § 4. & 23. & *l* 5. § 22. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 6. Ejusmodi aliqid excidisse istic verisimile est. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστί. qod & freqenter inculcat. Minuc. in *Octav. Non possis pulcrè gerere rem civilem, nisi cognoveris hanc communem omnium, mundi civitatem.*

Λείως ἢ τραχέως] *Lævia* corpori grata sunt, *aspera* offendunt. Mens avtem, inqit, nevtri istorum se immiscet, si ad ea duntaxat, qæ sui sunt muneris, attenderit, & intra proprios sese cancellos circumscripserit. Senec. *ep.* 78. *Illud avtem est, qod imperitos in vexatione corporis malè habet: non assveverunt animo esse contenti: multum illis cum corpore fuit. Ideò vir magnus ac prudens animum diducit à corpore, & multùm cum meliore & divina parte versatur: cum hac qerula & fragili, qantum necesse est.*

Ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ] *cùm semel seipsam collegerit.* Xyl. *recollegerit.* Cas. Malim, *secesserit*, vel *abduxerit se*; ut ad recessus sive secessus illos, de qibus egerat, allusum sit. Marc. *Evang. c.* 7. *v.* 33. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν. *Cùm à turba illum abduxisset.* Ubi tamen Vulg. *apprehendens*, ἐπιλαβόμενος. prout & Complut. exhibet.

Τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν] de qa *l.* 5. § 14. & *l.* 7. § 28.

Τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης] Vide *supr. l.* 2 § 17. & *infr.* § 19. 33.

Τὸ χάος τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου] Vide *infrà* § 41. Stoici apud Laërt. *l.* 7. *Zenon.* Τοῦ χρόνου, τὸν μὲν παρῳχηκότα καὶ τὸν μέλλοντα, ἀπείρους. τὸν δὲ ἐνεστῶτα, πεπερασμένον.

Τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως] Vide *infrà* § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 6. § 16. Festivè Juvenal. *Sat.* 14. *v.* 156.

—tunicam mihi malo lupini,

Qàm si me toto lavdet vicinia pago.

Τὸ εὐμετάβολον] Vide *infrà l.* 8. § 52. Cicer. *pro domo sua. Hoc in imperita multitudine est vitiosissimum, varietas & inconstantia, & crebra, tanqam tempestatum, sic sententiarum commutatio.* Senec. *epist.* 102. *Putas tu posse sententiam unam omnium esse? non est univs una.* Flaccus *Epist. l.* 1. *epist.* 1.

Iidem eadem possunt horam durare probantes?

Καὶ ἄκριτον] Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 9. § 18. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Οὔτε τοῦ συμφέροντος, οὔτε τοῦ ἰδίου, οὔτε τοῦ κοινοῦ συνετὸς, ὁ πολύς· οὔτε ἐθῶν φαύλων καὶ ἀστείων κρίσιν ποιεῖσθαι δυνάμενος. Tacit. *annal. l.* 17. *Plebi non judicium, non veritas.* Cicer. *pro Planc. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. non judicat semper populus; sed movetur plerunq; gratiâ, odit precibus. deniqe si judicet, non delectu aliqo, avt sapientiâ ducitur ad judicandum, sed impetu, & qadam etiam temeritate. ex opinione plurima, ex veritate pauca judicat.* Plin. min. *l.* 2. *ep.* 14. *Scito eum pessimè dicere, qi maximè ab his lavdatur.* Itaqe Asopodorus Musicus, cùm in proscenio consistens, tibicinem in scena canentem coronæ plavsu ingenti exceptum avdiret, Δῆλον, ὅτι μέγα κακὸν γέγονε. *Apparet*, inqit, *hinc, hunc hominem malum ingens admisisse.* ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἐν τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμήσαντος· *acsi aliâs turbæ nevtiqam probaretur*, inqit Athenæus, qi & refert *l.* 14. sed & Hippomachus gymnasta, cùm discipulo suo artis athleticæ specimen exhibenti populus freqens acclamâsset, virgulâ attactum his verbis corripuit; Ἀλλὰ σύ γε κακῶς, καὶ οὐχ ὡς ἐχρῆν ἐποίησας, ὅπερ ἐχρῆν ἄμεινον γενέσθαι. οὐ γὰρ ἐπῄνεσαν οὗτοι τεχνικόν σε δρῶντα. Ælian. *l.* 2. *c.* 6. qi & *l.* 14. *c.* 18. Hippomachi tibicinis factum geminum refert, dictúmqe; Κακῶς ηὔλησας· οὐ γὰρ ἂν οὗτοί σε ἐπῄνουν. Phocion etiam Atheniensis, cùm dicentem populus universus collavdâsset, & qasi uno ore applavsisset, ad amicos conversus, reqisivit ab eis, οὐ δή που κακόν τι λέγων, ἐμαυτὸν λέληθα; *numqid perperam dictum inscio excidisset.* Antisthenes item Cynicus dicenti cuidam, Πολλοί σε αἰνοῦσι· *Collavdant te multi:* Τί γὰρ κακὸν πεποίηκα; *Ecqid*, inqit, *mali feci?* Laërt. *l.* 6. (qod tamen Demetrio Phalereo tribuit Bruson. *memorabil. l.* 3. *c.* 3.) Idémqe ab improbis qibusdam collavdatus; Ἀγωνιῶ, μή τι κακὸν εἴργασμαι. *Qàm vereor*, inqit, *nè mali qippiam admiserim!* οὐδεὶς γὰρ φαῦλος τοὺς σπουδαίους ἐπαινεῖν σπουδάζει. Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 220. *Neqe enim malus qispiam (& sunt plures mali) bonos lavdare sustineat.* Itaqe Antagoras, an Antigenes, apud Anton. *meliss. l.* 1. *c.* 51. & Maxim. *Collect. c.* 41. Ὅταν ἐπαινῶσί με πολλοὶ, τότε νομίζω μηδενὸς ἄξιος εἶναι· ὅταν δὲ ὀλίγοι, σπουδαῖος ἄνθρωπος. Qin & Anaxagoras, referente Aristotele, *ethic. Nicom. l.* 10. *c.* 9. Ὅτι οὐκ ἂν θαυμάσειεν, εἴ τις ἄτοπος φανείη τοῖς πολλοῖς· οὗτοι γὰρ κρίνουσι τοῖς ἐκτὸς, τούτων αἰσθανόμενοι μόνον. Idémq; eodem *Evdem. l.* 1. *c.* 4. referente; interroganti improbo cuidam, Τίς ὁ εὐδαιμονέστατος, *qisnam esset felicissimus*; respondit, Οὐθεὶς, ὃν σὺ νομίζεις· ἀλλ' ἄτοπος ἄν τις σοὶ φανείη (ubi forsan ἀλλ' ὃς legendum) *Nemo qisqam eorum, qem tu existimas; sed qi absurdus tibi videretur.*

Τῶν ἐφ' ἡμῖν δοκούντων] leg. τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. Sensu exigente. & bene δοκούντων adjecit; qasi vocibus illi favere videantur, non reverâ faveant. Sicut enim Seneca *epist.* 60. *nihil interesse*, dixit,

inter amicorum vota & inimicorum odia; &, *parentum vota pro execrationibus haberi*, utpote qæ sint *cò inimicitiora, qò cessere feliciùs:* Siqidem, ut idem *epist.* 31. *Bono animo malè precantur.*ità Clemens Alex. *Strom. l.* 7. Ἡ τῶν πολλῶν εὐφημία, δυσφημίας οὐδὲν διαφέρει. *Vulgi*, inqit, *encomia sæpenumero à vituperiis nihil distant*; qum & pravo sæpissime nitantur fundamento, eisqe in qos conferuntur dedecori potiùs qàm decori existant. Aristides itaqe cùm præter morem suum populo qædam indulsisset, & eo nomine magnopere ab eis efferretur; ὅτε μὲν, inqit, πρῶτος καὶ καλῶς ὑμῖν ἦρξα, περιεπολακίσθην· ἐπεὶ δὲ πολλὰ τῶν κοινῶν καταπροείμαι τοῖς κλέπτοις, θαυμαστὸς εἶναι δοκῶ πολίτης· αὐτὸς μὲν οὖν αἰσχύνομαι τῇ νῦν τιμῇ μᾶλλον, ἢ τῇ πρότερον καταδίκῃ· συνάχθομαι δὲ ὑμῖν, παρ' οἷς ἐνδοξότερόν ἐστι τοῦ σώζειν τὰ δημόσια τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πονηροῖς. Vide *ad l.* 3. § 4.

Τὸ στενὸν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ περιγράφεται] Pari planè ratione adversùs famæ nominísqe cupiditatem pugnat M. Cicero *de repub. l.* 6. in *Somnio Scipionis*; ubi Africanum Corn. Scipionem sic alloqentem inducit: *Tu qàm celebritatem sermonis hominum, avt qàm expetendam gloriam conseqi potes? vides habitari in terra raris & angustis in locis: & in ipsis qasi maculis, ubi habitatur, vastas solitudines interjectas: hósqe qi incolunt terram, non modò interruptos ità esse, ut nihil inter ipsos ab aliis ad alios manare possit; sed partim obliqos, partim aversos, partim etiam adversos stare vobis, à qibus expectare gloriam qidem nullam potestis.* tum ubi docuerat, *qanta pars terræ, vel pruinâ ità obrigeat, vel solis ardore torreatur, ut cultum ac incolatum respuat omnem*, concludit tandem; *Ex his ipsis cultis notísqe terris, num avt tuum avt cujusqam nostrûm nomen, vel Caucasum hunc, qem cernis, transcendere potuit, vel illum Gangem transnare? qis in reliqis Orientis avt abeuntis solis ultimis, avt Aqilonis Austríve partibus tuum nomen avdiet? qibus amputatis, cernis profectò, qantis in angustiis vestra gloria se dilatari velit.* Boethius item *Consol. l.* 2. *c.* 7. *Fama qàm sit exilis & totius ponderis vacua, sic considera. Omnem terræ ambitum ad cœli spatium, puncti constat obtinere rationem:* id est, *ut si ad cælestis globi magnitudinem conferatur, nihil spatii prorsus habere judicetur. Hujus igitur tam exiguæ in mundo regionis qarta ferè portio est, qæ à nobis cognitis animantibus incolatur. Huic qartæ, si qantum maria paludésqe premunt, qantúmqe siti vasta regio distenditur, cogitatione subtraxeris, vix angustissima inhabitandi hominibus area relinqetur. In hoc igitur minimo puncti qodam puncto circumsepti, atqe conclusi, de pervulganda fama, de proferendo nomine cogitatis? At qid habet amplum, magnificúmqe gloria, tam angustis exiguísqe limitibus arctata? Adde qod hoc ipsum brevis habitaculi septum plures incolunt nationes, linguâ, moribus, totius vitæ ratione distantes: ad qas tum difficultate itinerum, tum loqendi diversitate, tum commercii insolentiâ, non modò fama hominum singulorum, sed nè urbium qidem pervenire qeat. Vidésne igitur qàm sit angusta, qàm compressa gloria, qam propagare ac dilatare laboratis?* Vide & *l.* 9. § 30.

Ἡ γῆ στιγμή] Cicer. *Tuscul. l.* 1. *Persuadent Mathematici terram in medio mundi sitam, ad universi cœli complexum, qasi puncti instar obtinere, qod* κέντρον *illi vocant.* Senec. *ad Marc c.* 20. *Terram hanc cum populis urbibúsqe, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus, ad universa referentes.* Idémqe *qæst. nat. præfat. l.* 1. *Punctum est istud, in qo navigatis, in qo bellatis, in qo regna disponitis.* Et rursus; *Hoc est illud punctum, qod inter tot gentes ferro & igni dividitur.* Macrob. *in Somn. Scip. l.* 2. *c.* 9. *Licèt apud nos Atlanticum mare, magnum vocetur, de cœlo tamen despicientibus non potest magnum videri: cùm ad cœlum terra signum sit, & punctum qod dividi non possit in partes.* Ammian. *hist. l.* 15. *Ambitus terræ totius, qæ nobis videtur immensa, ad magnitudinem universitatis instar brevis obtinet puncti.* Plut. *de exil.* ex Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. restitutus ac suppletus: Τί οὖν τῆς οἰκουμένης μέρος, ἢ τῆς γῆς ἁπάσης, ἕτερον ἑτέρου μακρὰν ἐστιν, ἣν ἀποδεικνύουσιν οἱ μαθηματικοὶ σημείου λόγον ἔχουσαν ἀδιαστάτου πρὸς τὸν οὐρανόν; ἀλλ' ἡμεῖς ὥσπερ μύρμηκες ἢ μέλιτται, μυρμηκιᾶς μιᾶς ἢ κυψέλης ἐκπεσόντες ἀδημονοῦμεν καὶ ξενοπαθοῦμεν, οὐκ εἰδότες, οὐδὲ μεμαθηκότες οἰκεῖα τὰ πάντα ποιεῖσθαι καὶ νομίζειν, ὥσπέρ ἐστι. Σημεῖον dixit, qod στιγμὴν Marcus, κέντρον Cicero, *punctum* Seneca, *signum* Macrobius, eleganter avtem uti istic γῆ στιγμή, ità πέλαγος σταγὼν, Marco dicitur, *l.* 6. § 36.

Γωνίδιον] Vide *l.* 3. § 10.

Ἐς τοῦτο τὸ ἀρθρίδιον] in cor nimirum: de qo Plin. *hist. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Ibi mens habitat.* (qanqam de *cerebro* idem *ibid. Hîc mentis est regimen.*) qódqe ejusdem domicilium statuebant Stoici. qos Plutarch. *de commun. notit. c.* 40. hoc nomine exagitat, qòd cùm ἀρετὰς, κακίας, τέχνας, μνήμας, φαντασίας, ὁρμὰς, πάθη, σώματα esse statuerent, τόπον πᾶσι τούτοις ἕνα τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ πόρον στιγμιαῖον ἀπέλιπον, ὅπου τὸ ἡγεμονικὸν συστέλλουσι τῆς ψυχῆς. Laërt. *l.* 7. in Zenone: Τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι ἐν τῇ καρδίᾳ. Plutarch. *de philosoph. placit. l.* 4. *c.* 5. ubi de Principalis loco agit. Πλάτων, Δημόκριτος, ἐν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ. Ἐρασίστρατος περὶ τὴν μήνιγγα τοῦ ἐγκεφάλου, ἣν ἐπικρανίδα λέγει. Ἡρόφιλος ἐν τῇ τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίᾳ, ἥ τις ἐστὶ καὶ βάσις. Παρμενίδης, ἐν ὅλῳ τῷ θώρακι, καὶ Ἐπίκουρος. Οἱ Στωικοὶ πάντες ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, ἢ τῷ περὶ καρδίαν πνεύματι. Διογένης ἐν τῇ ἀρτηριακῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, ἥ τις ἐστὶ πνευματική. Ἐμπεδοκλῆς, ἐν τῇ τοῦ αἵματος συστάσει· οἱ

Δ,

τὸ δὲ, ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς καρδίας· οἱ δὲ, ἐν τῷ περὶ καρδίαν ὑμένι. τῶν νεωτέρων δέ τινες, διήκειν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τοῦ διαφράγματος. Πυθαγόρας, τὸ μὲν ζωτικὸν, περὶ τὴν καρδίαν, τὸ δὲ νοερὸν περὶ τὴν κεφαλήν. Hujus itaqe potiùs fuerat, qàm Stoicorum, qod idem *ibid. c.* 21. Αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, κατοικεῖ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ. Tertull. *de anim. c.* 15. *Christiani apud Deum de utroqe deducimur, & esse principale in anima, & certo in corporis recessu consecratum.* Et mox: *Simul utrumqe dilacet, & esse principale in anima, & in eo thesauro corporis haberi, ad qem Deus respicit;* (*corde* nimirum) *ut neqe extrinsecus agitari putes principale istud, secundùm Heraclitum; neqe per totum corpus ventilari, secundùm Moschionem; neqe in capite concludi, secundùm Platonem; neqe in vertice potiùs præsidere, secundùm Xenocratem; neqe in cerebro cubare, secundùm Hippocratem; sed nec circa cerebri fundamentum, ut Herophilus; nec in membranulis, ut Strato & Erasistratus; nec in superciliorum meditullio, ut Strato Physicus; nec in tota lorica pectoris, ut Epicurus: sed qod & Ægyptii renunciaverunt ei, & ille versus Orphei vel Empedoclis; Namqe homini sanguis circumcordialis, est sensus.* (versus is apud Etymologum, sed depravatior, in Αἷμα, apud Stob. *tom.* 1. *tit.* 40. ex Porphyrio *de Styge*, emendatior, reperitur;

Αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περικάρδιόν ἐστι νόημα.)

etiam Protagoras, etiam Apollodorus & Chrysippus hæc sapiunt. Idem *de resurr. c.* 15. *Adeò non sola anima transigit vitam, ut nec cogitatus auferamus à collegio carnis. Siqidem in carne, & cum carne, & per carnem agitur ab anima, qod agitur in corde. hanc deniqe carnis speciem, arcem animæ Dominus in suggillationem cogitatuum taxat,* Matth. *c.* 9. *v.* 4. *Sed etsi in cerebri, vel in medio superciliorum discrimine, vel ubi abi philosophis placet, principalitas sensuum consecrata est, qod hegemonicon appellatur, caro erit omne animæ cogitatorium.* Cicer. *Tuscul. l.* 1. § 18. *Aliis cor ipsum animus videtur. ex qo excordes, vecordes, concordésqe dicuntur: & Nasica ille prudens bis Consul, Corculum; &*

Egregiè cordatus homo, Catus Æliu' Sextus.

Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem. aliis pars qædam cerebri visa est animi principatum tenere. aliis nec cor ipsum placet, nec cerebri qandam partem esse animum; sed alii in corde, alii in cerebro dixerunt animi esse sedem & locum. Plato triplicem finxit animum; cujus principatum, id est, *rationem in capite, sicut in arce, posuit: & duas partes separare voluit, iram & cupiditatem; qas locis disclusit; iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit.* A Timæo Locro sumpsit id Plato; cujus in *lib. de anim. mundi* hæc sunt. Τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς τὸ μὲν λογικὸν καὶ νοερὸν περὶ τὰν κεφαλὰν ἵδρυται μέρος, ὡς τἆλλα μέρεα τᾶς ψυχᾶς καὶ τῶ σώματος ὑπηρετεῖν τούτῳ, καθάπερ ὑπ' αὐτῷ τῶ σκάνεος ἅπαντος· τῶ δ' ἀλόγω μέρεος, τὸ μὲν θυμοειδὲς, περὶ τὰν καρδίαν· τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν, περὶ τὸ ἧπαρ. qod & in Timæo suo ipse fusiùs pertractavit. Vide ad *l.* 2. § 13. Sed & Galen. *de dogmat. Hip. & Plat. l.* 6. *c.* 2. & Apul. *de Plat. dogmat.* Suffragari Stoicis, Lipsio in Stoic. Physiol. *l.* 3. *c.* 18. existimatur Hippocrates; cujus ista ex libello *de corde* profert. Γνώμη γὰρ ἡ τοῦ ἀνθρώπου πέφυκεν ἐν τῇ λαιῇ κοιλίᾳ, καὶ ἄρχει τῆς ἄλλης ψυχῆς. Is locus forsan & Sylburgium in eundem errorem induxit; qi in *notis ad Clem. Alex.* de Hippocrate idem affirmat. Verùm contrariam planè partem ex professo tenet & tuetur Hippocrates; (prout & Tertullianus verè dixit.) hæc enim ipsius ex tractatu *de sacro morbo* ipsissima sunt verba; Κατὰ ταῦτα νομίζω τὸν ἐγκέφαλον δύναμιν πλείστην ἔχειν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. οὗτος γὰρ ἡμῖν ἐστι τῶν ἀπὸ τοῦ ἠέρος γινομένων ἑρμηνεὺς, ἢν ὑγιαίνων τυγχάνῃ. τὴν δὲ φρόνησιν αὐτῷ ὁ ἀὴρ παρέχεται. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ οὔατα, καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ οἱ πόδες, οἷα ἂν ὁ ἐγκέφαλος γινώσκῃ, τοιαῦτα ὑπηρετοῦσι. γίνεται γὰρ παντὶ τῷ σώματι τῆς φρονήσιος, ὡς ἂν μετέχῃ τοῦ ἠέρος. ἐς δὲ τὴν σύνεσιν, ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ διαγγέλλων. Et pavlò pòst: Διότι φημὶ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸν ἑρμηνεύοντα τὴν ξύνεσιν· αἱ δὲ φρένες ἄλλως οὔνομα ἔχουσι τῇ ψυχῇ κεκτημένον, καὶ τῷ νόμῳ, τῷ δὲ ὄντι οὐκ, οὐδὲ τῇ φύσει, οὐδὲ οἶδα ἔγωγε, τίνα δύναμιν ἔχουσιν αἱ φρένες, ὥστε φρονέειν τε καὶ νοεῖν. ἐπεὶ αἰσθάνονταί γε οὐδενὸς πρότερον τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων· ἀλλὰ μάτην τοῦτο τὸ ὄνομα ἔχουσιν καὶ τὴν αἰτίην· ὥσπερ τὰ πρὸς τῇ καρδίῃ, ἅπερ ὦτα καλέεται, οὐδὲν εἰς τὴν ἀκοὴν ξυμβαλλόμενα. Λέγουσι δέ τινες, ὡς φρονέομεν τῇ καρδίῃ, καὶ τὸ ἀνιώμενον τοῦτό ἐστι, καὶ τὸ φροντίζον. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἡ καρδίη αἰσθάνεταί τε μάλιστα καὶ αἱ φρένες. τῆς μέντοι φρονήσιος οὐδετέρῳ μέτεστι· ἀλλὰ πάντων τουτέων ὁ ἐγκέφαλος αἴτιός ἐστιν. Hæc prolixiùs pavlò transcribenda censui, qò, Hippocratis in controversia ista qæ fuerit sententia, liqidiùs posset innotescere. Nam *de corde libelli*, nec Galeno, nec Erotiano mentio ulla in recensione operum medici principis illius: itaqe nec ad illum avtorem referendum statuit Anutius Fæsius, qo nemo qisqam de Hippocrate ampliora meritus videtur. Stoicorum verò non tam sententiam ridet Galenus, qàm frivola ac nugatoria prorsus à Chrysippo ad eam statuminandam adducta argumenta; qæ ille reverâ, cùm non immeritò exagitat, tum fusissimè etiam solidissiméqe refutat, *de Hippocr. ac Platon. dogmat. l.* 2. Adducit & Stoicis consentientes Lipsius, Avsonium in *Monosyllab.*

Mens, qæ cælesti sensu rigat emeritum cor. (vis.
Cor vegetum, mundi instar habens, animæ vigor &

Et Lucretium *l.* 3.

Consilium,

Consilium, qod nos animum mentémq; vocamus,
Idq; situm mediâ regione in pectoris hæret.

Adducit & Gregorium Nyssenum Sylburgius; cujus in *orat.* 1. *in fest. Pasch.* hæc sint: Ἑστία τις ἐστὶ τοῦ νοὸς ἡ καρδία· ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι πιστεύεται. Verùm Gregor. Nyss. *in lib. de opific. hom. c.* 12. & 14. oppugnat eos exagitátqe, qi vel in corde vel in capite sedem mentis constituunt, & per corpus totum diffusam contendit. Δεῖξαι ἡμῖν ὁ λόγος προέθετο τὸ, μὴ μέρει τινὶ τοῦ σώματος ἐνδεδέσθαι τὸν νοῦν· ἀλλὰ παντὸς κατὰ τὸ ἴσον ἐφάπτεσθαι, καταλλήλως τῇ φύσει τοῦ ὑποκειμένου μέρους ἐνεργοῦντα τὴν κίνησιν. Et, Σιγάτω τοίνυν πᾶσα στοχαστικὴ ματαιολογία τῶν μορίοις τισὶ σωματικοῖς τὴν νοητὴν ἀποκλειόντων ἐνέργειαν. ὧν οἱ μὲν ἐν καρδίᾳ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι τίθενται, διὰ τὸ δοκεῖν πως τὴν μέσην τοῦ παντὸς σώματος ἐπέχειν χώραν αὐτήν· ὡς τῆς προαιρετικῆς κινήσεως εὐκόλως ἐκ τοῦ μέσου πρὸς ἅπαν μεριζομένης τὸ σῶμα, καὶ οὕτως εἰς ἐνέργειαν προϊούσης. οἱ δὲ τῷ ἐγκεφάλῳ τὸν νοῦν ἐνδιαιτᾶσθαί φασιν· ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τοῦ παντὸς σώματος τὴν κεφαλὴν δεδομῆσθαι παρὰ τῆς φύσεως λέγοντες ἐνοικεῖν δὲ ταύτῃ, καθάπερ τινὰ βασιλέα τὸν νοῦν, οἷόν τισιν ἀγγελιαφόροις, ἢ ὑπασπισταῖς, τοῖς αἰσθητηρίοις ἐν κύκλῳ δορυφορούμενον. In posteriore hoc censu è nostris collocandi, Clemens Alex. *Pædag. l.* 1. *c.* 2. ἐνθρονίζεται δὲ ὁ λογισμὸς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. & *Strom. l.* 5. adductis Mosis verbis ex *Genes. c.* 2. *v.* 7. Ψυχὴν δὲ τὴν λογικὴν ἄνωθεν ἐμπνευσθῆναι ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πρόσωπον· ἐνταῦθα γὰρ ἱδρῦσθαι τὸ ἡγεμονικόν. Ambros. *hexaem. l.* 6. *c.* 9. *Caput tanqam arcem, in qa regalis habitet sapientia, juxta dictum propheticum. Ipsa siqidem mens, qasi in avla imperiali illîc locata est, secundùm plurimorum sententiam, & maximè Solomonis.* Idem *de Noe & Arc. c.* 7. & loco superiore: *Non immeritò igitur huic qasi consultori suo cætera membra famulantur, & circumferunt illud servili gestamine sicut numen, atque in sublime locatum vehunt. unde censoriâ potestate qò vult dirigit qorundam obseqia famulorum, & præcepta singulis obeunda decernit. Videas imperatori suo singula gratuito stipendio militare. alia portant, alia pascunt, alia defendunt, & ministerium suum exhibent; parent ut principi, ancillantur ut domino. indè velut qædam procedit tessera, qam debeant pedes obire regionem; qæ militiæ munia manus consummandis operibus exeqantur; qam venter abstinendi vel edendi formam teneat disciplinæ.* Synesius item *de provid. orat.* 1. *infrà ad* § 22. exhibendus. Philonem enim qod attinet, qem Clementi σύμψηφον opinati sunt Hæschel. & Sylburg. nec qicqam hîc statuit, & aliò potiùs, eódem nempe, qò Nyssenus, inclinat. Siqidem in *lib. de sacrif. Cain, & Abel*, ad qem locum illi digitum intendunt. Ubi ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν nusqiam altari impositа legi dixerat: rationem subjungit, εἴγε ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων τὸ ἡγεμονικὸν ἀνωμολόγηται. *in altero*, inqit, *in utro*, non dicit. nec ambiguè minùs eadem de re loqitur, in *lib. de Cajni insidiis.* Vide *ad l.* 5. § 27. nam in *lib. de insomn.* perstringit eos, qi vel istam vel illam ei sedem assignant. Ποῦ δὲ ἐμπεφώλευκε νοῦς αὐτῶν; ἆρα οἶκον κεκλήρωται; Οἱ μὲν γὰρ τὴν ἀκρόπολιν ἐν ἡμῖν ἀνιέρωσαν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν, περὶ ἣν καὶ αἰσθήσεις λοχῶσιν· εἰκὸς εἶναι νομίσαντες ἐγγὺς, οἷα μεγάλου βασιλέως, ἐφεδρεύειν τοὺς δορυφόρους. οἱ δ' ὑπὸ καρδίας αὐτὸν ἀγαλματοφορεῖσθαι διανοηθέντες, γνωσιομαχοῦσι. Ipse qid? *lib. de agricult.* Τὸ μὲν ἄτμητον ὅλον δι' ὅλων ἐαθὲν, ἐπεφημίσθη νοῦς. *Mentem totam per totum corpus diffundi* affirmat: prout & Nyssenus, ubi ex professo argumentum hoc pertractat. unde forsan suspicio oboriri possit, non esse Nysseni γνήσιον fætum, *orationem illam panegyricam.* Jo. Chrysost. itidem *cordis sedem* assignare animæ videatur, si fragmentum illud qod ex *oratione in Susannam* Hæschelius edidit, spectemus. Ἔστι γὰρ, inqit, ἡ ψυχὴ καθάπερ παρθένος ἐν θαλάμῳ τινὶ, ἐν μέσῃ τῇ καρδίᾳ ἡσυχάζουσα, καὶ ὑπὸ τῶν πέντε αἰσθήσεων, ὥσπερ ὑπό τινων θεραπαινίδων δορυφορουμένη. Verùm ipse περὶ τοῦ ἀκαταλήπτου *orat.* 5. nihil in hoc negotio certò statui posse contendit. Ὅπως ἡμῶν ἐστὶν ἐν τῷ σώματι, οὐδὲ τοῦτο ἴσμεν εἰπεῖν. τί γὰρ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν; ὅτι παρεκτείνεται τῷ τοῦ σώματος ὄγκῳ; σωμάτων γὰρ ἴδιον τοῦτο. —ἀλλ' οὐκ ἐστὶν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, ἀλλ' ἐν μέρει τινὶ συνείλεκται. οὐκοῦν ἀνάγκη νεκρὰ τὰ λοιπὰ γίνεσθαι μέρη· τὸ γὰρ ἄψυχον πάντως νεκρόν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν· ἀλλ' ὅτι μέν ἐστιν ἐν τῷ σώματι ἴσμεν, τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἴσμεν. Vide in eandem mentem & Lactant. *de opific. Dei c.* 16.

Μὴ σοῦ] Vide *l.* 2. § 2. sic *infrà* § 32. κενὰ σπουδάς.

Μηδὲ κατεντείνου] *Nè vehementiùs contendas te.* qemadmodum Naso *Pont. l.* 1. *eleg.* 6.

Non libet in tales animum contendere curas.

vel etiam, *nè in adversum contendas. nè obnitaris*, fato nimirum, ac dispositioni divinæ. Sed illud potiús. ut *infrà* § 32. πόσοι κατενταθέντες. & *l.* 6. § 24. μήτι κατεντεινόμενος. & *l.* 12. § 27. ὡς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατεντεινόμενον.

Ὅρα τὰ πράγματα] Sen. *epist.* 104. (ex Mar. *Æn. l.* 6.)

Terribiles visu formæ, letúmqe labórqe?

Minimè qidem, si rectis oculis intueri illa possit, & tenebras perrumpere. Multa per noctem habita terrori, dies vertit ad risum. cur timeat laborem vir, mortem homo? & *epist.* 110. *Tanti putemus oculos intendere: jam apparebit, qàm brevia, qàm incerta, qàm tuta timeantur.* Vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 7. § 67.

Ὡς ἀνὴρ] qod *supr. l.* 2. § 5. ὡς ἄῤῥην. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 2. Pugil qidam cùm de vita periclitaretur, nisi membrum virile chirurgi manu abscin-

abſcinderetur; ſvadente fratre philoſopho ut id fieri permitteret, recuſavit, obfirmatóqe animo eſt mortuus. Percontante avtem qodam, qomodò id feciſſet, *ut philoſophus, an ut athleta*, reſponſum eſt, Ὡς ἀνήρ. *Ut vir.* Evripid. *Cyclope.*

—ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ.

—*ut vir ſis, vide.*

(qod uno verbo Hebræi התאוששו Eſajæ c. 46. v. 8. & Græci, ἀνδρίζεσθε. Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. c. 16. v. 13.) Idémqe *Philoctete*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 29. & Dione Pruſ. *orat.* 59. lavdatus, unde ſuppleri poteſt, qod Ariſtoteles omiſerat *ethic. Nicom. l.* 6. *c.* 8. & *Evdem. l.* 5. *c.* 8. contrà planè qàm Lambinus cenſuit,

Τοὺς γὰρ περισσοὺς καί τι πράσσοντας πλέον
Τιμῶμεν, ἄνδρας τ' ἐν πόλει νομίζομεν.

qod μεταφράζων Dio, τοὺς γὰρ φανερὺς, inqit, καὶ πλειόνων ἅπτεσθαι τολμῶντας, σχεδὸν τούτους ἅπαντες θαυμάζομεν, καὶ τῷ ὄντι ἄνδρας ἡγούμεθα. qaſi reliqi, nomine tenùs tantùm ſint *viri*. Cicero in *Bruto*, § 250. *Vidi Mitylenis nuper virum, atqe, ut dixi vidi planè virum.* Senec. *ep.* 98. *Reſtituamur, ut poſſimus dolores, qocunqe modo corpus invaſerint, perferre, & fortunæ dicere; Cum viro tibi negotium eſt; qære qem vincas.* Æmylius apud Livium *l.* 45. *Is demum vir erit, cujus animum nec proſpera flatu ſuo efferet, nec adverſa infringet.* Senec. item *de ſap. conſtant. c.* 1. *Tantum inter Stoicos & cæteros ſapientiam profeſſos intereſſe, qantum inter fœminas & mares, non immeritò dixerim.* Et mox: *Stoici virilem ingreſſi viam.* Et Lucian. de ſectis: Ἤκουον ἁπάντων λεγόντων, ὡς οἱ μὲν Ἐπικούρειοι φιλήδονοί εἰσιν· οἱ Περιπατητικοὶ δὲ, φιλόπλουτοι· οἱ Πλατωνικοὶ δὲ, φιλόδοξοι· περὶ δὲ τῶν Στωικῶν πολλοὶ ἔφασκον, ὅτι ἀνδρώδεις. indè Laërt. *l.* 6. *initio.* Τὴν Στωικὴν ἀνδρωδεστάτην dixit. Qin & Arceſilaus interrogatus, qî fieret, ut ab aliis ſectis ad Epicureos multi deficerent, ab Epicureis nulli ad cæteros deſciſcerent, reſpondit, Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν γάλλοι γίνονται· ἐκ δὲ γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. *Qia ex viris Spadones (qi & evirati) ex ſpadonibus verò viri nevtiqam fiant.* De Xenocrate Laërt. *l.* 4.

Ὁ πάντα πάντῃ Ξενοκράτης ἀνὴρ γεγώς.

Contrà de Antonio Plutarch. ἔνθα δὲ φανερὸν αὐτὸν ἐποίησεν, οὔτε ἄρχοντα, οὔτε ἀνδρὸς, οὔτε ὅλως ἰδίοις λογισμοῖς διοικούμενον. Ennius apud Cicer. *offic l.* 1. § 61.

Vos etiam juvenes animos geritis muliebres,
Illáqe virgo viri.—

De Alcibiade Pherecrates, referente Athenæo, *lib.* 12.

Οὐκ ὢν ἀνὴρ γὰρ Ἀλκιβιάδης, ὡς δοκεῖ,
Ἀνὴρ ἁπασῶν τῶν γυναικῶν ἐστι νῦν.
Nec vir putatus Alcibiades antehac,
Vir ſubitò factus fœminarum eſt omnium. Grot.

vel ad mentem forſan poetæ propiùs,

Nunc Alcibiades, cùm nè vir qidem ſiet,
Factus videtur mulierum vir omnium.

ut ſit oxymoron, omnium eſſe mulierum virum eum, qi nè vir qidem ſit. Vide ad *l.* 3. § 16. ἀνδρογύνων. Verùm iſtud in ſenſum obſcœniorem dictum. Alexander Moloſſus, cùm in Italiam tranſiret, dixiſſe fertur, ſe qidem *ad Romanos ire, qaſi* ἀνδρωνῖτιν, *Macedonem iſſe ad Perſas, qaſi* γυναικωνῖτιν. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Diogenes itidem Lacedæmone Athenas proficiſcens, in itinere qònam concederet percontanti, reſpondit, Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν. *Ex andronitide in gynæceum.* Qanqam & Spartanis ipſis *virilitatis* nomen ægrè ſatìs & gravatim impertitus videtur. Siqidem interrogatus, ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἴδοι ἀγαθοὺς ἄνδρας; *qânam in regione Græciæ viros bonos vidiſſet*, reſpondit, Ἄνδρας μὲν οὐδαμοῦ· παῖδας δὲ ἐν Λακεδαίμονι. *Viros qidem nuſqam: pueros avtem Lacedæmone.* Idémqe cùm in Olympia præco proclamaret, Νικᾷ Διώξιππος ἄνδρας. *Vincit viros Dioxippus.* ὁ μὲν δὴ ἀνδράποδα· ἄνδρας δὲ ἐγώ. *Ille verò*, inqit, *mancipia: at ipſe viros.* Laërt. *l.* 6.

Τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς] Idem *l.* 5. § 19.

Ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα] Ità *l.* 9. § 15. ἔξω θυρῶν ἕστηκεν. & *l.* 11. § 11. οὐκ ἐπὶ σὲ ἔρχεται.

Αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως] Idem *l.* 8. § 47. niſi qod hìc ὑπόληψις, i. e. *opinio*, ut Senec. *epiſt.* 76. ibi κρίμα & δόγμα, i. e. *decretum*, ut idem *epiſt.* 95. dicitur. Cicero Stoicum agens *Tuſcul. l.* 3. *c.* 25. *Opinione turbamur. nam & metus opinio magni mali impendentis; & ægritudo eſt opinio magni mali præſentis; & qidem recens opinio talis mali, & in eo rectum videatur angi: id avtem eſt, ut is qi doleat, oportere opinetur ſe dolere.*

Πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὐδέπω μεταβαλεῖ] Idem *l.* 7. § 23. Vide & *l.* 2. § 12. Seneca *epiſt.* 71. *Qid enim mutationis periculo exemptum eſt? non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus, qamvìs Deo agente ducatur. non ſemper tenebit hunc ordinem; ſed illum ex hoc curſu aliqis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus: naſci debent, creſcere, extingui. Qæcunqe vides ſupra nos currere, & hæc qibus innixi atqe impoſiti ſumus, veluti ſolidiſſimis, carpentur ac deſinent. nulli non ſenectus ſua eſt. inæqalibus iſta ſpatiis eòdem natura demittit.*

Καὶ οὐκ ἔτι ἔσῃ] *non erunt ampliùs.* id ſcil. qòd priùs fuerant. Vide *l.* 11. § 35.

Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις] hoc eſt, ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιώσει. ut *l.* 9. § 19. ità Plato in *Theæt.* τὸ πᾶν κίνησις, καὶ ἄλλο παρὰ τοῦτο οὐδέν. qod mox explicans, dicit, πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι· &, πάντα ἀεὶ γίγνεσθαι.

γνεῶς. qod Hippocrates *de diæt. l.* 1. Ξυμμισγόμθνα ἢ διαιρούμθνα ἀλλοιοῦται. Vide ad *l.* 10. § 7. Tertull. *de pallio c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ solius solenne munus est. fungitur & ipso mundus iste, qem incumbimus. metatio certè nostra, totum versiforme est. dies & nox invicem vertunt. Sol stationibus annuis, Luna modulationibus menstruis variat. Syderum distincta confusio interdum dejicit aliqid, interdum resuscitat. cœli ambitus, nunc subdivo splendidus, nunc nubilo sordidus: avt imbres ruunt, avt siqa missilia cum imbribus, dehinc substillum, & denuo sudum. Sic & mari fides infamis, dum & flabris æqè mutantibus, de tranqillo probum, de flustris temperatum, & extemplo de decumanis inqietat. Sic & terram si recenseas temporatim vestiri amantem, propè sis eandem negare, memor viridem cùm conspicis flavam, mox visurus & canam. Cæteri qoqe ejus ornatus siqid, non aliud ex alio mutant, & montium scapulæ decurrendo, & fontium venæ cavillando, & fluminum viæ abluminando. mutavit & totus mundus aliqando, aqis omnibus obsitus. Sed & enatando rursus in forma: mutavit rursus orbis, alius idem.* Vise sis eundem argumentum idem pereleganter proseqentem, *de resurrect. carn. c.* 12. Vide & *l.* 2. § 3. & *l.* 8. § 6.

Ὁ βίος ὑπόληψις] *Vita tota in opinione consistit.* qod *l.* 2. § 15. πᾶν ὑπόληψις.

§ 4. Τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινὸν] qod *suprà l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. Et adhuc plenius, *l.* 9. § 8. Εἰς τὰ λογικὰ ζῶα μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισαι.

Ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις] Idem *supr.* § 3. Vide ad *l.* 3. § 11. *Epictet. l.* 3. *c.* 24. ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστὶ καὶ ἡ οὐσία, ἐξ ἧς δημιούργηται, μία. Tertull. *apolog. c.* 38: *Unum omnium rempublicam agnoscimus mundum.* Cicer. *paradox.* 2. *Exilium non est eis terribile, qi omnem orbem terrarum unam urbem esse ducunt.*

Τίνος γὰρ ἄλλης —κοινοῦ πολιτεύματος;] nullius certè alius homines indiscriminatim universi. at Christicolas alius, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· uti Pavlus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20.

Ἐκεῖθεν] de communi isto animarum rationalium fonte, idem ferè *l.* 9. § 8. hoc est, qod *l.* 2. § 4. dixerat, esse *mentem* cujusqe τοῦ τὸν κόσμον διοικοῦντος ἀπόῤῥοιαν. *defluxum qendam mentis mundi gubernatricis.* Vide *infrà* § 40.

Ἀπὸ πηγῆς τινος] Arnob. *l.* 2. ex Stoicorum an Platonicorum sententiâ; *Uno ex fonte omnium nostrûm defluunt animæ.*

Οὐδὲν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται· ὥσπερ μηδ' εἰς οὐκ ὂν ἀπέρχεται.] Ità *l.* 5. § 13. Contrà qàm Evrip. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

—τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν ῥέπει.
—*nil qod erat, in nil abit.*

& qàm Tertull. *adverſ. Hermog. Omnia ex nihilo edita, in nihilum perventura.* Perſ. *Sat.* 3.

—*gigni*
De nihilo nihil; in nihilum nil posse reverti.

Philo *de mundo.* Ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὐδ' εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμῆ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τί· τότε ὂν ἐξαπολέσθαι, ἀνήνυστον καὶ ἄπαυστον. Qi locus Ludov. Nagoralæ vitii suspectus habetur. itaqe legi postulat pro ἀνήνυστον, ἀνήπυστον, & ἄπιστον pro ἄπαυστον. ago

Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 11. Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἐκ τῶν μὴ ὄντων ἀποτελεσθῆναι, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. Epicurus pariter *epist. ad Herodotum* apud Laërt. *l.* 10. Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ' ἄν, σπερμάτων γε οὐδὲν προσδεόμενον. καὶ εἰ ἐφθείρετο δὲ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὂν, πάντα ἂν ἀπολώλει τὰ πράγματα, οὐκ ὄντων εἰς ἃ διελύετο. Qod Lucretius Epicuri μυσταγωγὸς καὶ ἑρμηνεὺς *lib.* 1.

Principium hinc qojus nobis exordia sumet:
Nullam rem è nihilo gigni; nil posse creari
De nihilo.—

Et mox: *Nam si de nihilo fierent; ex omnibu' rebus*
Omne genus nasci posset, nil semine egeret.

Sed & Democritus apud eund. *l.* 9. Μηδέν τε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίγνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. Aristoteles etiam *physic. l.* 1. *c.* 4. Τὸ γιγνόμενον ἐκ τῶν μὴ ὄντων γίγνεσθαι ἀδύνατον. περὶ γὰρ ταύτης ὁμογνωμονοῦσι τῆς δόξης πάντες οἱ περὶ φύσεως. Et rursus *c.* 8. Κοινὴ δόξα τῶν φυσικῶν, οὐδὲν γίγνεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. & *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ὃ μάλιστα φοβούμενοι διετέλεσαν οἱ πρῶτοι φιλοσοφήσαντες, τὸ ἐκ μηδενὸς γίνεσθαι προϋπάρχοντος. Atqe huc pertinet, qod de priscis philosophis idem *Physic. l.* 1. *c.* 8. Οἱ κατὰ φιλοσοφίαν πρῶτοι ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, —φασὶν οὔτε γίνεσθαι τῶν ὄντων οὐδὲν, οὔτε φθείρεσθαι. neqe enim simpliciter, avt produci avt corrumpi qicqam, ei negabant; sed nihil avt è nihilo produci, avt in nihilum evanescere; verùm substantiam ipsam semper manere, novis affectibus sibi invicem succedentibus, asserebant. qod & Aristot. ipse agnoscit, *τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, l.* 1. *c.* 3. Τῶν δὴ πρώτων φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνον ᾠήθησαν ἀρχὰς εἶναι πάντων. ἐξ οὗ γάρ ἐστιν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ οὗ γίγνεται πρῶτε, καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν φασιν εἶναι τῶν ὄντων· καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε γίνεσθαι οὐδὲν οἴονται, οὔτε ἀπόλλυσθαι, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως ἀεὶ σωζομένης. Itaqe Cicero *de divinat. l.* 2. § 37. *Non ergò omnium interitus atqe obitus natura conficiet: & erit aliqid, qod avt ex nihilo oriatur, avt in nihilum subitò occidat. qis hoc physicus dixit unqam?* De posteriore membro Vide *l.* 11. § 35. Vide & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7.

§ 5. Ὁ

§ 5. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷον γένεσις] Siqidem, ut Aristot. *de gener, & corrupt. l. 1. c. 3.* Ἔστιν ἡ θατέρου γένεσις ἀεὶ, ἐπὶ τῶν οὐσιῶν, ἄλλου φθορά· καὶ ἡ ἄλλου φθορὰ, ἄλλου γένεσις. *Generatio unius, corruptio alterius; & corruptio unius, generatio alterius..* At Apollonius Tyan. *epist.* 66. Θάνατος οὐδεὶς οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. καθάπερ οὐδὲ γένεσις οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν εἰς φύσιν, ἔδοξε γένεσις· τὸ δὲ ἐκ φύσεως, εἰς οὐσίαν κατὰ ταυτὰ, θάνατος. οὔτε γινομένου κατ' ἀλήθειάν τινος, οὔτε φθειρομένου ποτέ· μόνον δὲ ἐμφανοῦς ὄντος, ἀοράτου τε ὕστερον, τοῦ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τοῦ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, οὔσης μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσει δὲ διαφερούσης καὶ στάσει. Porphyrius apud Stob. *tom.* I. *l.* 1. *tit.* 40. ex Pythagoreorum sententia, Τὸν δικαίως ἀναιρεθέντα, πρὸς τὸ ἀποθνῆσκον τοῦτον τὸν λόγον ἔχειν, ὃν ὁ γεννῶν ἔχει πρὸς τὸ γεννώμενον. ἑκατέραν γὰρ εἶναι τῆς ψυχῆς μεταβολὴν· τὴν μὲν εἰς σῶμα, γένεσιν· τὴν δὲ ἀπὸ σώματος, θάνατον.

φύσεως μυστήριον] Ità *l.* 2. § 12. φύσεως ἔργον. Senecæ *excerpt. Morieris. ista hominis natura est, non pœna.*

Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων εἰς ταυτά] deesse videntur voces aliqot, necessariò supplendæ, ut sensus sit integer. [καὶ διάκρισις] εἰς ταυτά. vel ut *l.* 10. § 7. [καὶ διάλυσις] εἰς ταυτά. Ità Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. Συνιόντων καὶ διαλυομένων (τῶν στοιχείων) ἡ γένεσις συμβαίνει καὶ ἡ φθορά. Et *c.* 2. γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι συγκρινόμενα καὶ διακρινόμενα. Ibidémqe Democritus & Leucippus, διακρίσει, καὶ συγκρίσει, γένεσιν καὶ φθοράν, definiunt. Empedocli qoqe, ὅτι φύσις οὐδενὸς ἐστὶν, Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων. qod idem & τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, *l.* 4. *c.* 1. reperitur. de qo tamen videatur Plutarchus *adv. Colot.* Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἤδη καιρὸς ἀποθανεῖν. μὴ τραγῴδει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εἰπὲ ὡς ἔχει. ἤδη καιρὸς τὴν ὕλην, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ; τί γενέσθαι καινὸν, παράλογον; Vide *l.* 5. § 4. & 13. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. §. 18.

Ἐφ' ὧν ἄν τις αἰσχυνθείη] οὐ γὰρ τὸ πυρέττειν αἰσχρὸν, οὐδὲ τὸ ἀποθνήσκειν. Dio Prus. *orat.* 33. & Marc. *l.* 12. *c.* 23. ἡ κατάπαυσις τοῦ βίου οὐ κακὸν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν.

Οὔτε παρὰ τὸ ἑξῆς τῷ νοερῷ ζώῳ] qia scil. est θνητὸν ζῶον. *supr.* § 3. Itaqe Anaxagoras, nunciatâ filii morte; ᾔδειν, ὅτι θνητὸν ἐγέννησα υἱόν. Plut. *ad Apollon.* & *de mansuet.* vel, ut idem *de tranqil.* & Galen. *de dogm. Hippocr. & Plat. l.* 4. *c.* 13. ᾔδειν θνητὸν γεννήσας. vel etiam ut Laërt. *l.* 1. qi liberos plures simul amissos refert, ᾔδειν αὐτοὺς θνητοὺς γεννήσας. Et Ælian. *lib.* 3. *cap.* 2. ᾔδειν θνητοὺς γεγεννηκότας. ubi tamen legendum γεγεννηκὼς, ex Dion. Prus. *orat.* 37. & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Cicer. *Tuscul. l.* 3. *Sciebam me genuisse mortalem.* Val. Max. *l.* 5. *c.* 10. *Ego illum ex me natum sciebam esse mortalem.* At turpissimè ac scelestissimè hominis monstrum merum Gallienus ille Imperatoris nomine indignus, qi (ut refert Trebellius) ubi de Valeriano patre comperit, qòd à Persis captus esset, id qod philosophorum optimus de filio amisso dixisse fertur, *sciebam me genuisse mortalem*, de patre dixit Imperatorum pessimus, *sciebam patrem meum esse mortalem.* ità cùm patris miserias ludibrio haberet, non defuit tamen Annius Cornicula, qi eum qasi *constantem principem* laudaret. Cæterùm, qod Sen. *epist.* 99. *Cui nasci contigit, mori restat.* & *epist.* 30. *Vivere noluit, qi mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data est.*

Οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς] qia, ἡ τοῦ σώματος σύγκρισις εὐσκέδαστος. *l.* 2. § 17. Et, ut Epictetus *infr.* § 41. ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Mortalis nata es; mortales peperisti. putre ipsa fluidúmqe corpus, & casibus morbísqe repetita, sperâsti tam imbecillâ materiâ solida & æterna gestâsse?* Et mox: *Qid est homo? qodlibet qassum vas, & qodlibet fragile. jactatu, non tempestate magnâ, ut dissiperis, est opus. ubicunqe arietaveris, solveris. Qid est homo? imbecillum corpus & fragile, nudum, suapte naturâ inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum: cùm benè lacertos exercuit, cujuslibet feræ pabulum, cujuslibet victima: ex infirmis fluidísqe contextum; frigoris, æstûs, laboris impatiens: ipso rursus situ & otio iturum in tabem: alimenta metuens sua; qorum modò inopiâ, modò copiâ rumpitur: anxiæ solicitæqe tutelæ; precarii spiritûs & malè hærentis.* Plut. *ad Apollon.* Τί δὲ θαυμαστὸν, εἰ τὸ τμητὸν τέτμηται, εἰ τὸ τηκτὸν τέτηκται, εἰ τὸ καυστὸν κέκαυσται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Augustinus jam morti propinqus, acceptis cladibus, qæ per barbarorum incursiones passim contigerant, sapientis cujusdam sententiâ se consolabatur, dicens; *Non erit magnum, qod cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales.* Posidon. in *vit. Aug.*

§ 6. Ταῦτα οὕτως] Abrupta ista; nec cum prioribus cohærentia, & ἀκέφαλα insuper. Monitum continent & munimentum adversùs injurias & contumelias ab improbis illatas: *Talia*, inqit, *ab istiusmodi perpetrari solenne est.* Senec. *Excerpt. Malè de te loquntur homines. sed mali. moverer, si judicio hoc facerent. nunc morbo faciunt. faciunt, qod solent. qibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consuetudine latrent.* Ista autem cum præcedentibus malè conferruminavit editor ille Lugdunensis.

Ἐξ ἀνάγκης] *aliter neqeunt.* Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Καλῶς λέγουσιν, ἐπειδὴ καλῶς οὐκ ἔμαθον. Qod idem apud Laërtium *l.* 2. Socrates Sed & Leotychides Aristonis Laco, apud Plut. in *apophth.* Ὀυ θαυμάζω· καλῶς γὰρ λέγειν οὐδεὶς ἂν

αὐτῶν

αὐτῷ συνηθεῖν. Senecæ *excerpt. Malè de te loquuntur. Benè nesciunt loqi.* Ità *sup.* § 3. Ἄκοντες ἁμαρτάνουσι. Et *l.* 8. § 12. ἀναγκάζονται οὕτως ποιεῖν. Et *l.* 10. § 29. βιάζεται. Pari modo ille apud Epicharmum in *Hercul. fur.* se excusat, referente Evstrat. *in Aristot. ethic. l.* 3. *c.* 5.

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼ ἀναγκαίως τάδε πάντα ποιέω.

Hæc ego ex necessitate facio, qæ facio, omnia. Grot. Neqe tamen Zenonis servulo præscriptio ea proderat, qi cùm ob furtum à Domino castigatus, εἵμαρτό μοι κλέψαι, *in fatis sibi* diceret *fuisse, ut furaretur*; respondit ille, Καὶ δαρῆναι· *in fatis iisdem fuisse & ut cæderetur.* Sed nec Spartani servo, qi cùm inter flagella, subinde clamaret, Ἄκων ἥμαρτον, *Invitus pecca.i*; regessit herus, Ἄκων τοίνυν καὶ κολάζου. *invitus ergò plectere.* Vide *ad lib.* 7. § 63.

Θέλει τὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν] Idem planè *l.* 12. § 16. affine qippiam & *l.* 8. § 15. Lactis avtem sive liqoris ficulnei meminisse videtur; ὅτι συκῆς ὀπὸς πάντων δριμύτατος. ut Aristot. *problem. l.* 20. *c.* 18. sive, ut Plin. *l.* 23. *c.* 7. qoniam *fici succus lacteus aceti naturam habet: itaqe coaguli modo lac contrahit.* qod aliter pavlò Dioscorid. *l.* 1. *c.* 149. πηκτικός ἐστι γάλακτος, ὥσπερ ἡ πυτία· λύει δὲ τὸ πεπηγὸς, ὥσπερ τὸ ὄξος. Sed & aliis dotibus havd pavcis succus is nobilis, qas apud eosdem videre licet. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. qare? qia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. Scit pavcissimos omni ævo sapientes evadere. qia conditionem humanæ naturæ perspectam habet. nemo avtem naturæ sanus irascitur. qid enim si mirari velit, non in sylvestribus dumis poma pendere? qid si miretur spineta sentésqe non utili aliqâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium natura defendit.*

Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε] Ità *l* 7. § 22. μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 42. *Nulla res adversùs iram magìs proderit, qàm cogitatio mortalitatis. sibi qisqe, ut alteri, dicat; Qid juvat tanqam in æternum genitos iras indicere, & brevissimam ætatem dissipare? Qid ruimus in turbam? qid certamina nobis accersimus? qid imbecillitatis obliti, ingentia odia suscipimus, & ad frangendum fragiles consurgimus? jam istas inimicitias, qas implacabili gerimus odio, febris avt aliud malum corporis vetabit geri. jam par acerrimum media mors dirimet. qid tumultuamur, & vitam seditiosi conturbamus? stat super caput fatum, & pereuntis dies imputat, propiúsqe ac propiùs accedit. istud tempus qod alienæ destinas morti, fortasse* [havd] **citra tuam est.* [*circa Lips.] Et rursus: *Qin potiùs vitam brevem colligis, placidámqe & tibi & cæteris præstas. qin potiùs amabilem te, dum vivis, omnibus; desiderabilem, cùm excesseris, reddis. Qid servo, qid domino? qid regi, qid clienti tuo irasceris? sustine pavllum. venit ecce mors, qæ nos pares faciat. Ridere solemus inter matutina arenæ spectacula, tavri & ursi pugnam inter se colligatorum; qos cùm alter alterum vexavit, suus confector expectat. Idem facimus. aliqem nobiscum alligatum lacessimus: cùm victo victorique finis æqè maturus immineat. numqid ampliùs isti cui irasceris, qàm mortem optas? etiam te qiescente morietur. perdis operam: facere vis, qod futurum est. Qieti potiùs pacatíqe, qantulumcunqe superest, transigamus. sive de ultimis suppliciis cogitas, sive de levioribus, qantulum est temporis, qò avt ille pœnâ suâ torqeatur, avt tu malum gavdium ex aliena percipies? jam ipsum spiritum expuimus interim, dum trahimus. dum inter homines sumus, colamus humanitatem: non timori cuiqam, non periculo simus. detrimenta, injurias, convitia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda. dum respicimus, qod aiunt, versamúsqe nos, jam mortalitas aderit.* Pervulgatum est illud, ad qod ille respexit, qódqe Aristoteles exhibet, *rhetor. lib.* 2. *c.* 21.

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.
Iram cave immortalem mortalis geras.

Sive, ut Gnomolog. vetus;

Ἀθάνατον ἔχθρον μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.
Mortalis odia nè gere immortalia.

Qod latiùs extulit Evripid. in *Philoctet.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Ὥσπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ·
Οὕτω προσήκει, μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
Ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.
Mortale qando corpus est homini datum;
Nec odia debet gerere immortalia,
Qisqis magistrâ sapere naturâ volet. Grot.

Romanis, ab Hetruscis missi de Tarqinio legati, apud Dionysium Halicarn. *l.* 5. Δεῖν ἀνθρώπους ὄντας, μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν φρονεῖν, μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς σώμασιν. Et Marcio mater apud eundem *lib.* 8. ubi Deos etiam, per gravia atqe atrocia peccantibus iratos, muneribus precibúsqe leniri dixerat, εἰ μὴ σὺ, inqit, ἀξιοῖς, τὰς μὲν τῶν θεῶν ὀργὰς θνητὰς εἶναι, τὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἀθανάτους. Creon tamen apud Sophoclem in *Oedip. Colon.*

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο πλὴν θανεῖν.
Iræ senectus unica est, vitæ exitus.

Et ulteriùs etiam Phalaris *epist.* 51. Τῆς μὲν τῶν ἄλλων ἔχθρας ὅσοι τι κακὸν με δεδράκασιν, ὡς παρακαλεῖς, κἂν ἐπιλαθοίμην· θνητοὺς γὰρ ὄντας, ἀθάνατον ὀργὴν ἔχειν, ὡς φασί τινες, οὐ προσήκει. τῆς μέν τοι, Πύθων, εἰς ἐμαυτὸν δυσμενείας, οὐ μόνον ζῶν, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἀποθανὼν, ὃ πᾶσι συμβαίνει τοῖς τετελευτηκόσιν, ἐπιλαθοίμην.

Οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 25. Hesiod. *oper. l.* 1. *v.* 153.

Εἴσαν

Βῆσαν ἐς εὐρώεντα δόμον κρυεροῦ ἀΐδαο,
Νώνυμοι. —

qo loco (ut obiter adnotem) εὐρώεντα malim vertere, *situ obsitum*, qàm cum interpretibus, *latum*.

§ 7. Ἆρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, βέβλαμμαι] Idem ferè *l.* 7. § 14. & *l.* 8. § 35. 41. 47. & *l.* 12. § 22. 25. Huc illud Menandri, apud Plutarch. *de tranqill.* & *de exil.* & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ.
Nil passus es mali, ipse ni præ te feras.

Epictet *Enchirid.* c. 29. Σὲ γὰρ οὐ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς. τότε δὲ ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι.

§ 8. Ὃ χείρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον οὐ ποιεῖ] qod *l.* 7. § 64. οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χείρω ποιεῖ. qia scil. *Animus cujusqe, is est qisqe.* Cicer. *Somn. Scip.* Vide *l.* 2. §. 1.

§ 9. Ἠνάγκασται] Ità *l.* 2. § 3. Πρόσεστι δὲ τὸ ἀναγκαῖον. ibi vide. commation avtem hoc superioribus adfigit Cas. seqentibus præfigit Xyl. cùm nevtra satìs cohæret. dictionis series hiulca est, & deesse aliqid videtur. ad seqentia potiùs dicti mens vergit: ut rationes varias simul congerat, ob qas æqanimiter contingentia qæqe ferre oporteat; qia nempe necessaria, utilia, justa.

§ 10. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει] Ità solent excerpta sua, vel χρηστομαθείας, vel adnotata ordiri, Ὅτι τόδε, καὶ τόδε, ut videre est passim apud Photium, Evstathium, alios. Aliqando tamen pleniùs, Ἰστέον ὅτι, avt ejusmodi aliud qid, qale & istìc subintelligendum. Qod avtem *omnia qæ contingunt nobis, justè contingere* dicit, intelligendum est, qoad primam cavssam. Nec abhorret ab hoc philosophia Christiana, sed cumprimis inculcat. Psaltes *Psal.* 119. *v.* 139. *Justus es, Domine, justáqe sunt judicia tua.* & *v.* 75. *Novi, Domine; recta esse judicia tua; justéqe te afflixisse me.* Et *Psal.* 145. *v.* 17. *Justus est Dominus in omnibus viis suis, sanctúsqe in operationibus suis.* Vates etiam Jerem. *c.* 12. *v.* 1. etiamsi ægrè ferre videatur, qod bonis malè, malis bene sit; hoc tamen pro fundamento immoto prorsus substernit, *Tu, Domine, certè justus es.* Senec. *epist.* 107 *Qæcunqe fiunt, debuisse fieri putet; nec velit objurgare naturam.* & *epist.* 96. *Solet fieri. parum est. debuit fieri. decernuntur ista, non accidunt.* Galen. *in Hippocr. de fract. l.* 1. § 2. Ὅταν ἑκάστῳ πράγματι τὸ οἰκεῖον φυλάττηται, δικαίως ἔχει τε καὶ διοικεῖται. οἰκεῖον δὲ οὐδὲν ἄλλο παρὰ τὸ κατὰ φύσιν. ad Marci mentem aptissimè.

Κατὰ τὸ ἑξῆς] *secundùm rerum ac cavssarum* ἐπισυνδεσιν, sive *connexionem ac concatenationem qandam*, qam imaginabantur Stoici. Vide *infrà* § 45. & *l.* 6. § 38.

Ὑπό τινος ἀπονέμοντος τὸ κατ᾽ ἀξίαν] nihil poterat piè magìs ac religiosè dici, qàm omnia provenire à cavssa qadam suprema, assignante qasi certâ lege cuiqe, qod ipsi maximè sit congruum. Vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 25.

Σὺν τὸ ἀγαθὸς εἶναι] Syntaxis τῷ poscit. Sicut *l.* 7. § 66. ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι. atqe ità Lugd. *Bonum* avtem fore dicit, si justè evenientibus se sponte summiserit. qod Cleanthes suprà, *ad l.* 3. § 4.

Malúsqe patiar, qod bono licuit pati.

Καθὸ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθὸς] *Virum bonum* dicit; non *qomodo omnes candidatos bonos viros dicimus; qomodo obvios, si nomen non succurrit, domines salutamus:* ut Senec. *epist.* 3. sed *perfectum, absolutum; qem malum facere nulla vis, nulla necessitas possit.* Idem *epist.* 34. Itaqe τὸ ἰδίως νενοημένον istìc opponitur τῷ κοινότερον λεγομένῳ, *l.* 2. § 10. aliúdqe hìc τὸ ἴδιον, aliud τὸ ἰδιωτικὸν, *infrà* § 50. Fabius *instit. l.* 12. *c.* 1. cùm Oratorem *virum bonum* definivisset. *Ego secundùm communem loqendi consvetudinem sæpe dixi dicámqe perfectum Oratorem esse Ciceronem, ut amicos & bonos viros, & prudentissimos dicimus vulgò, qorum nihil nisi perfectè sapienti datur. Sed cùm propriè & ad legem ipsam veritatis loqendum erit, eum qæram oratorem, qem & ipse qærebat.*

§ 11. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε] Senec. *de sap. constant. c.* 17. *Genus ultionis est, eripere ei qi fecit contumeliæ voluptatem. Solent dicere; Miserum me. puto, non intellexit! adeò fructus contumeliæ in sensu & indignatione patientis est.* Tertull. *de patient. c.* 8. *Nempe idcirco qis te lædit ut doleas: qia fructus omnis lædentis in dolore læsi est. ergò cum fructum ejus everteris non dolendo, ipse doleat necesse est amissione fructûs sui.*

§ 12. Ἑτοιμότητας] i. e. δόγματα ἕτοιμα. ut *l.* 3. § 13.

Ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος] i. e. τοῦ ἡγεμονικοῦ, sive *mentis*, qam & τὸ κυριεῦον, *suprà* § 1. & τὴν κυβερνῶσαν, *l.* 7. § 64. vocat. Vide Ambros. *Hexaemer. l.* 6. *c.* 9 *suprà ad* § 3. Verùm nobis, *Unus est Rex idem & Legislator, Jova.* Esajæ *c.* 33. *v.* 22. cujus & legem νόμον βασιλικὸν Jacobus indigetat. *c.* 2. *v.* 8.

Μεταθέσθαι] Vide *ad l.* 1. § 15. 16. & *l.* 6. § 21. Notum illud Hesiodium *oper. l.* 1. *v* 291.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει,
Φρασσάμενος τά κ᾽ ἔπειτα, καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ὃς δέ κε μήτ᾽ αὐτὸς νοέῃ, μήτ᾽ ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ᾽ αὖτ᾽ ἀχρήϊος ἀνήρ.
Ille qidem ante omnes, per se ipse qid utile, qid non,
Qi videt, & longè fines prospectat agendi:
Qi bene consultis didicit parere, secundus.
At qi consiliis pollet nihil ipse; nec avdit
Svadentes alios, nullos homo vivit ad usus.

Ita vertit apud Stob. *tom. 2. tit. 3. & 4.* Grotius; qem mirum ἀυτῷ reposuisse denuo, cùm in Stobæo priùs αὐτὸς legeretur. præsertim cùm & in versione illud potiùs expresserit, & Hejnsium avdire potuerit, de scriptura gemina monentem *in notis ad Hesiodum:* ubi & hæc habet; ὁ αὐτὸς νοῶν πάντα, ἐστὶ, ὁ κατ' πάντα αὐτὸς, τουτέστι, κατ' αὐτὸν, σοφὸς ὤν. Ὁ αὐτὸς νοήσας, *itaqe dixit Hesiodus, hoc est, qi ipse; non avtem,* ὁ αὐτῷ, *qi sibi, sapit,* juxta illud Evripideum:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Odi professum sapere, sibi qi non sapit.

à Stobæo *tom. 2 tit. 3.* relatum, à Ciceron. *famil. l. 13. epist. 15.* Lucian. in *apolog.* Plut. *de latend.* ab Alexandr. apud eundem in *Alex.* usurpatum. opponitur avtem ὁ αὐτὸς νοήσας, τῷ διὰ ἑτέρου τινὸς νουθετήσεως σοφῷ γεγονότι. Eandem hanc lectionem confirmat Aristides rhetor. in *orat. Platon. 1.* non qidem ut vulgò legitur, sed ut à Photio exhibetur, *biblioth. cod. 247.* qi ubi Hesiodia illa recitaverat, subjungit: Πρῶτον μὲν ἔθετο τὸν αὐτὸν εὑρόντα τὰ βέλτιστα. ἔσχατον δὲ ἀμαθία, τὸν οὔτε συνιέντα, οὔτε πειθόμενον. μέσον δὲ ἀμφοτέρων, ὥσπερ ἐν ἀριθμῷ ὅροις, τὸν τῷ συνιέντι πειθέντα, τοσούτῳ χείρω τοῦ νοήσαντος, ὅσῳ βελτίω τοῦ μήτ' εἰπόντος, μήτε πεισθέντος. Et mox: Τὸν μὲν τοιοῦτον ἄνδρα, ὡς θεὸν καὶ θεῶν ἐγγὺς πρῶτον καὶ κράτιστον μὲν ἔθετο, ὃς καὶ αὐτὸς πάντα νοήσει· τὸν δὲ ἀκούοντα καὶ μαθόντα δεύτερον. Sed & Aristoteles *ethic. Nicom. l. 1. c. 4.* & Diogenes Laërt. *l. 7.* apud qem Zeno Hesiodi versiculos illos non sine nota aliqa refingit, ut dicatur,

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.

Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει.

Κρείττονα γὰρ εἶναι τὸν ἀκοῦσαι καλῶς δυνάμενον τὸ λεγόμενον καὶ χρῆσθαι, τοῦ δι' αὑτοῦ τὸ πᾶν συννοήσαντος. τῷ μὲν γὰρ εἶναι μόνον τὸ συνεῖναι· τῷ δ' εὖ πεισθέντι προσεῖναι καὶ τὴν πρᾶξιν. Qod etiamsi Themistio *in orat. qinqennal.* placuisse video; mihi tamen eodem loco habetur, qo Zenonis ejusdem cavillum illud, qo Phocylidis monitum nemini non probatum eludere conabatur.

Μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν γ' ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.

de qo videri poterit Plutarch. *de Stoic. contrad. c. 4.* Verùm propiùs accessit Artabanus apud Herodot. *l. 7.* Ἴσον, inqit, ἐκεῖνο παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι. Cæterùm Hesiodo suffragatur prorsus Aristoteles *ethic. Nicom. l. 1. c. 4.* qo loco non primus tantùm versiculus ad avtoris mentem ritè efformatus reperitur; sed & qartus, qi hoc admisso, prout superiùs retulimus, emendandus fuerat, integer exhibetur. siqidem μήτ' αὐτὸς ibi legitur, qod μηδ' αὐτῷ apud alios, etiam qi mendum prius sustulerant, mendosè habetur. Gregorius etiam Naz. *epist. 43.* Ἀγαπῶμαι δὲ (τοῦτο γὰρ εἰπεῖν μέτριον) εἰ μήτε αὐτὸς συνορᾷς τὸ δέον· ὃ τῆς πρώτης ἐστὶ τῶν ἐπαινετῶν μερίδος· μηδ' ἄλλῳ εὖ εἰπόντι καταχολωθήσεις· ὃ τῆς δευτέρας. Basil. Cæs. *orat. 24.* Εἰ μὲν οὖν προθύμως δέχοισθε τὰ λεγόμενα, τῆς δευτέρας τῶν ἐπαινουμένων ἔσεσθε παρ' Ἡσιόδῳ τάξεως. εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἴποιμι δυσχερές· αὐτοὶ δὲ μέμνησθε τῶν ἐπῶν δηλονότι, ἐν οἷς ἐκεῖνος φησί· ἄριστον μὲν εἶναι τὸν παρ' ἑαυτοῦ τὰ δέοντα ξυνορῶντα· ἐσθλὸν δὲ κἀκεῖνον, τὸν τοῖς παρ' ἑτέρων ὑποδειχθεῖσιν ἑπόμενον· τὸν δὲ πρὸς οὐδέτερον ἐπιτήδειον, ἀχρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα. Jo. Chrysost. *in epist. 2. ad Cor. orat. 18.* Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τὰ συμφέροντα εἰπὼν, σοφός· οὕτως ἡμεῖς οἱ καταδεξάμενοι, καὶ αὐτοὶ συνέσεως καὶ εὐγνωμοσύνης καρπωσόμεθα ἔπαινον. ubi, qod monet Dunæus noster, illum primæ notæ σοφὸν, hunc secundæ συνετὸν nuncupat. Cicero *pro Cluent. Sapientissimum esse dicunt eum, cui qid opus sit ipsi veniat in mentem: proximè accedere illum, qi alterius bene inventis obtemperet. in stultitia contrà est. minùs enim stultus est is, cui nihil in mentem venit, qàm ille, qi qod stultè alteri venit in mentem, comprobat.* Minutius apud Livium *l. 22* *Sæpe ego audivi, eum primum esse virum, qi ipse consulat, qid in rem sit: secundum eum, qi bene monenti obediat: qi nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenii esse. nobis qoniam prima animi ingeniiqe negata sors est, secundam ac mediam teneamus, & cùm imperare discimus, parere prudenti in animum inducamus.* Seneca item *de benefic. l. 5. c. 21.* *Moneri velle ac posse secunda virtus est.* sive ut scholia Manuscripta in codice meo, (nam & Lipsius locum mancum esse advertit) *Non moneri,* (hoc est, *monitu non indigere*) *prima virtus est: velle ac posse secunda.* Et mox: *Animus, qod paucis, sui rector, optimus: proximi sunt, qi admoniti in viam redeunt.* Tales esse nè pudeat pigeátve, Marcus vult istic; non qales Nicetas Constantinopolitanos suos describit in *Isaac & Alex. c. 1.* μήτ' αὐτόθεν τοῖς ἐπαινετοῖς προσχωροῦντας, μήθ' ἑτέρῳ πειθομένους εἰσηγουμένῳ τὰ λῷονα. Facit huc Philippidæ Comici in *Ananeosi*, apud Stob. *tom. 2. tit 1.* illud;

Ὅτ' ἂν ἁμαρτάνῃς τι, χαῖρ' ἡττώμενος.

Μάλιστα γὰρ οὕτω σώζεται τὸ συμφέρον.

Nè turpe vinci, siqid errâris, puta:

Hæc namq; vera est ad bonam frugem via. Grot.

Sophocl. *Antigon.* —— φημὶ πρεσβεύειν πολὺ,
φῦναι τὸν ἄνδρα πάντ' ἐπιστήμης πλέων·
Εἰ δ' οὖν (φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταύτῃ ῥέπειν)
Καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν.

Hoc mî videtur, expedire plurimum,
Scientiâ plenus si qisqe existeret:
Sin minus hoc, (namqe huc res havd nata est vergere)
Bonum est à bene monente qovis discere. Grot.

Et *ibidem*:

Τοῦτ' οὖν, τέκνον, φρόνησον· ἀνθρώποισι γὰρ

Τοῖς

Τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστι τοὐξαμαρτάνειν.
Ἐπεὶ δ' ἁμάρτῃ, κεῖνος οὐκέτ' ἔστ' ἀνὴρ
Ἄβουλος οὐδ' ἄνολβος, ὅστις ἐς κακὸν
Πεσὼν ἀκεῖται, μηδ' ἀκίνητος πέλει·
Αὐθαδία τοι σκαιότητ' ὀφλισκάνει.
Hæc ut modesto pectore evolvas, rogo:
Errare cunctis insitum mortalibus:
At ille nec sine mente, nec vacuus spei,
Remedia qi receptat implicitus malis,
Nec pertinaciam addit errori suo. Grot.

Senec. *Agamemn.* 2. 2.
Remeemus illuc, unde non decuit prius
Abire; sed nunc casta repetatur fides.
Nam sera nunqam est ad bonos mores via.
Qem pœnitet peccâsse, penè est innocens.

Andocides *orat. de reditu*: Καὶ εὐτυχέστατοι μὲν, οἱ ἐλάχιστα ἐξαμαρτόντες· σωφρονέστεροι δὲ, οἱ ἂν τάχιστα μεταγινώσκωσι. Gregor. Naz. *in patr. sum.* Τὸ μὲν μηδὲν ἁμαρτεῖν, ὄντως ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ μόνου θεοῦ. τὸ δ' ἐξαμαρτάνοντας ἐπιστρέφειν, ἀνθρώπων μὲν, ἀλλ' ἐπιεικῶν, καὶ τῆς σωζομένης μερίδος· τὸ γὰρ ἀδιόρθωτον, τῆς πονηρᾶς καὶ ἀντικειμένης ἐστὶ φύσεως, καὶ τῶν ὑπ' ἐκείνης ἐνεργουμένων. Idem in *Apolog.* κἂν εἰ τὸ πρῶτον τοῦ λόγου μὴ σώζοιεν, ἀλλὰ τό γε δεύτερον ἐκείνου, τὸ ἁμαρτάνοντας μετανάγεσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἀῤῥωστῆσαι, τῆς κοινῆς φύσεως, καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης, ἣ πάντων ἅπτεται, καὶ τῶν λίαν ἰσχυρῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν· τὸ δὲ διορθωθῆναι, καὶ εἰς ἀλλήλους ἐπανελθεῖν, τοῦτο λογισμοῦ, καὶ τῆς χάριτος. Idem *irenic.* 1. & *adv. Julian.* 2. Μέγα μὲν τὸ μηδὲ τὴν ἀρχὴν τυχεῖν ἁμαρτάνοντας, ἢ μὴ τὰ μέγιστα· ἐπειδὴ τὸ παντελῶς ἀναμάρτητον, ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἔταξεν ὁ θεός· δεύτερον δὲ, ὥς ἐμοί γε δοκεῖ, τὸ πταίσαντάς τι καὶ παιδευθέντας, ἐπανιέναι. Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 381. Κάλλιστον μὲν τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, καὶ πρὸς θεὸν ἔχον ἐγγύτητα· καλὸν δὲ καὶ τὸν ἁμαρτόντα γνωσιμαχῆσαι, καὶ ταχέως ἐξαναστῆσαι τοῦ πτώματος. Idémqe *ibid. ep.* 435. Τὸ ἀναμάρτητον θεοῦ μόνου, καὶ ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ μηδενὸς ἐφάπτεσθαι τῶν κατὰ γνώμην ἀδικημάτων, ἀνθρώπου ἐστὶν εὐαγοῦς· καὶ τὸ μὴ πολλοῖς περιπίπτειν τῶν ἀκουσίων, οἰκεῖον τῶν ἐγγίσαι θεῷ βουλομένων· καὶ τὸ ἧττον μὲν ἐκείνων, ῥᾷον δὲ πολλοῖς, τὸ μὴ ἐπὶ μήκιστον ἐμμένειν τοῖς ἁμαρτήμασιν. Cyprian. *epist.* 3. *Primus gradus felicitatis est, non delinqere: secundus, delicta cognoscere. illa innocentia qæ servat; hæc medela, qæ sanet.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 6. *c.* 17. *Prima virtus peccata non perpetrare, sed vitare: secunda, perpetrata corrigere.*

Κοινωφελοῦς] Vide *l.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη. & *l.* 7. § 4.

Οὐχ ὅτι ἡδὺ] Avg. *contr. Julian. l.* 5. *c.* 7. ubi illud Lucani *l.* 2. de Catone elogium retulerat.

In commune bonus: nullósqe Catonis in actus
Surrepsit, partémqe tulit sibi nata voluptas.

qoniam, inqit, *& qod non faciebat sine voluptate, non faciebat propter voluptatem.* Cicer. *Academ l.* 4. § 140. *Virtus esse nulla potest, nisi sit gratuita. nam qæ voluptate, qasi mercede aliqâ, ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióqe virtutis.* Senec. *de vit. beat. c.* 10. *Sapiens nihil voluptatis cavsâ faciet.* Allusum est forsan ad Gorgiæ Leontini dictum, qi interroganti, τίνι διαίτῃ χρώμενος οὕτως ἐμμελῶς καὶ μετ' αἰσθήσεως τοσοῦτον χρόνον ζήσειεν, respondit, οὐδὲν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πράξας. ex Clearcho *vitarum l.* 2. Athen. *dipnosoph. l.* 12. Apud Plut. in *Stoic. Contradict. c.* 18. Chrysippus ἐν τῷ περὶ πολιτείας, οὐδὲν ἡδονῆς ἕνεκα πράξειν, οὐδὲ παρασκευάσεσθαι τοὺς πολίτας. Antisthenes verò suis præcepit, μηδὲ δάκτυλον ἐκτεῖναι ποτὲ, εἵνεκα ἡδονῆς, *ut nè digitum qidem voluptatis cavsâ unqam extenderent.* Theodoret. *therapeut. l.* 12. cujus illud item celebratur; Μανείην μᾶλλον, ἢ ἡσθείην. *Furere malim, qàm voluptate perfundi.* Laërt. *l.* 7. Sext. Empir. *adv. Ethic. cap.* 2. & *Pyrrhon. hypoth. l.* 3. *c.* 23. Clem. *Strom. l.* 2. Theodoret. *therap. l.* 3. Gell. *l.* 9. *c.* 5. Veruntamen etiam Stoici ipsi in hanc partem secessionem qandoqe fecisse visi sunt. qod de Aristone Magistro suo festivè Eratosthenes apud Athen. *lib.* 7. τὸν τῆς ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς μεσότοιχον διορύττοντες, καὶ ἀναφαινόμενοι παρὰ τῇ ἡδονῇ. Neqe tamen ullo modo admittendum, qod Epiphanii codices habent, *adv. hæres. l.* 3. *tom.* 2. *epilog.* § 9. Chrysippum statuisse τὸ τέλος πάντων τὸ ἡδυπαθὲς εἶναι. nec id sanè Epiphanius unqam dixerit. Verùm avt vitiata ista, & ἀπαθὲς pro ἡδυπαθὲς legendum; avt loco mota, & Diogeni Rhodio, cujus dogma proximè refert, qocum istud probè convenit, τὰ σύμπαντα συνίστασθαι ἐξ ἡδονῆς. *voluptate constare omnia*, tribuendum. Cæterùm in dogmatum priscorum illorum recensione Epiphanianâ havd pavca istiusmodi, vel depravata, vel perperam relata occurrunt.

Ἢ ἔνδοξον] Contrà qàm illi, *qi nihil honestum esse putant, nisi qod in vulgus gloriosum.* Cicer. *Academ. l.* 4. Senec. *de beat. c.* 20. *Nihil opinionis cavsâ, omnia conscientiæ facta.* Et *epist.* 113. *Nihil sit illi cum ambitione & fama: sibi placeat.* De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert.* Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

§. 13. Τί οὖν οὐ χρᾷ;] Bern. *de bon. deser.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo,* (hoc est, ut Simocat. *epist.* 13. τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος) *ratione vigens & ratione non vivens.*

Τί ἄλλο θέλεις;] puta lavdem, avt mercedem. ut *l.* 7. § 73. & *l.* 9. § 42. Vide & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 11.

§ 14. Ὡς μέρος] Vide *l.* 2. § 3.

Ἐναφανισθήσῃ] Vide *l.* 2. § 12.

Ἀναληφθήσῃ] Verbum idem de Domino Jesu, sed sensu pavlùm diverso usurpatur, Marc. *c.* 16. *v.* 19. Luc. & *Act. c.* 1. *v.* 2. 11. 22. Et indè ἀνάληψις, de ejusdem ascensione usurpata Luc. *Evang. c.* 9. *v.* 51. Verùm in istis τὸ ἀνὰ *subvectionis* significatum obtinet, ut rectè Beza; non *restitutionis*, uti Budæus & Erasmus de voce altera, sed ratione tamen havd eâdem uterqe, censuerunt. qum Marco nostro *reditum* & *resumptionem* designet. qomodo & mors Salomoni *reditus* dicitur sive *receptio*, ubi *corpus* asserit *ad terram unde sumptum est, reverti, spiritum ad Deum, à qo prodierit, recipi. Eccles. c.* 12. *v.* 7. Vide *l.* 7. § 49.

Εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν] id est, *Deum* ipsum, unde decisus, & cujus pars es. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* de Deo. ὥσπερ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα περιέχεται, οὕτω καὶ τοῦτον σπερματικὸν λόγον ὄντα τοῦ κόσμου, &c. Vide & *infr.* § 21, 23.

§ 15. Τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δ' ὕστερον] Vide *infr.* § 47, & 48, & 50. Senec. *epist.* 99. *Respice celeritatem rapidissimi temporis, cogita brevitatem hujus spatii, per qod citatissimi currimus. observa hunc comitatum generis humani eódem tendentis, minimis intervallis distinctum, etiam ubi maximus videtur.* Et *epist.* 49. *non possunt longa intervalla esse in ea re, qæ tota brevis est.*

§ 16. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξεις] Novi esse videntur argumenti ista: nihil statuo tamen. Possunt avtem intelligi, vel de mutatione ac metamorphosi illâ stupendâ, qam in sapiente suo prædicabant Stoici, & exagitat Plut. in *Stoic. paradox.* utpote qâ ὁ χθὲς ἔχθιστος ἅμα καὶ κάκιστος, τήμερον ἄφνω μεταβέβληκεν εἰς ἀρετὴν, καὶ γέγονεν ἐκ ῥυσοῦ καὶ ὠχροῦ καὶ λυγροῦ γέροντος, εὐπρεπὴς, θεοειδὴς, καλλίμορφος. ὁ κάκιστος πρωῒ, δείλης ἄριστος· ὁ καθαρθεὶς ἔμπληκτος, καὶ ἀμαθὴς, καὶ ἀκόλαστος, καὶ δοῦλος, καὶ πένης, καὶ ἄπορος, αὐθήμερον ἀνίσταται καὶ βασιλεὺς, καὶ ὄλβιος γεγονὼς, σώφρων τε καὶ δίκαιος, καὶ βέβαιος, καὶ ἄδοξος. οὐ γένεια φύσας, οὐδ' ἥβην ἐν σώματι νέῳ καὶ ἁπαλῷ, ἀλλ' ἐν ἀσθενεῖ καὶ ἀπηνεῖ ψυχῇ καὶ ἀνάνδρῳ καὶ ἀβεβαίῳ, νοῦν τέλειον, ἄκραν φρόνησιν, ἰσόθεον διάθεσιν, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν ἐσχηκὼς, καὶ ἐξαίφνης ἥρως τις, ἢ δαίμων, ἢ θεὸς ἐκ θηρίου τοῦ κακίστου γενόμενος. vel etiam de vulgi mutabilitate, καὶ περὶ τοῦ εὐμεταβόλου τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. *supr.* § 3. qibus hodiè qis bellua avt simia, eisdémqe rursus intra pavcos dies idem genius avt Deus. Ità Atheniensi populo, ut Aristoph. *eqit.*

Ὁ νῦν μὲν οὐδεὶς, αὔριον δ' ὑπέρμεγας.

Qi nullus hodie, cras futurus summus est.

De Menedemo Laërt. *l.* 2. Τὰ μὲν πρῶτα κατεφρονεῖτο, κύων καὶ λῆρος ὑπὸ τῶν Ἐρετρίων ἀκούων· ὕστερον δ' ἐθαυμάσθη, ὥστε καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίσαι. Insigne avtem inconstantiæ popularis istius exemplum in Christi famulis sacra pagina suppeditat. Pavlus & Barnabas Lystris à populo *pro diis habiti humanâ formâ indutis*; Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. iidem pavlò pòst λιθασθέντες, *lapidibus impetiti*, & pro mortuis jam habiti, extra urbem projiciuntur. Lucas *Act. c.* 14. *v.* 10, 18. Contrà Pavlus idem à Melitenis pro *homicida* vel *facinoroso* habitus, qem *Nemesis* ultrix à tergo inseqeretur, dum viperam è manu pendentem conspicantur; mox tamen idem ab iisdem pro *numine* suspicitur, ubi bestiam absqe læsione ulla excussam vident. μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. *Ibid. c.* 28. *v.* 4, 6. Meliùs avtem hìc Gvil. Xyland. *Intra decimum diem Deus videberis eis, qi te nunc bestiam & simiam putant, siqidem ad præcepta & venerationem mentis reflectas*, &c. qàm Mer. Casavb. qi è contrario sic extulit; *Intra decem dies Deus habeberis, qi, si ad dogmata rationísqe venerationem redieris, nihilo te bruto mero avt simiâ præstantiorem censebunt.* Pro Xylandro calculum dabit Epictetus, cujus hæc sunt verba, *Enchir. c.* 23. qæ & Marcus forsan ob oculos habuit cum hæc scriberet, certè Marci menti explicandæ commentarium exhibent luculentissimum. Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκευάζου αὐτόθεν, ὡς καταγελασθησόμενος, ὡς καταμωκησομένων σε πολλῶν, ὡς ἐρούντων, ὅτι ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἡ ὀφρύς; σὺ δὲ ὀφρὺν μὲν μὴ σχῇς· τῶν δὲ βελτίστων σοι φαινομένων οὕτως ἔχου, ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένος εἰς ταύτην τὴν χώραν καὶ τάξιν. μέμνησο δὲ, ὅτι ἐὰν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σε πρότερον, οὗτοί σε ὕστερον θαυμάσουσιν· ἐὰν δὲ ἡττηθῇς αὐτῶν, διπλοῦν προσλήψῃ καταγέλωτα. Vide *ad l.* 9. § 34. & *l.* 10. § 8. & *l.* 11. § 16.

§ 17. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτη ζῇν] Nec ista cum prioribus videntur cohærere. *Nè*, inqit, *tanqam annos innumerabiles victurus adhuc*, te geras: istud enim, avt ejusmodi aliqid necessariò supplendum est. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Qantos tumultus hoc tam contemptum animal movet? in qantas cogitationes oblitum conditionis suæ venit? immortalia, æterna volutat animo, & in nepotes ac pronepotes disponit; cùm interim longa conantem mors eum opprimit* Bernard. *ad Eugen. de consider. l.* 2. *Qi longiora sibi vitæ metitur tempora, nonne verè ingreditur iter exterminii, transiens vitæ terminos productiori solicitudine? indè est qòd homines in præsentia à se exules per oblivionem, in alia per inanem solicitudinem migrant secula, non profutura, imò nec futura. at prudens homo longioris vitæ non abducetur incerto.* Vide *infr.* § 32.

Τὸ χρεὼν ἐπήρτηται] *Festinandum est: instat à tergo mors.* Senec. *ad Marc. c.* 10. τὸ χρεὼν, mors, naturæ debitum. Synes. *epist.* 12. εἰ μὴ τὸ χρεὼν ἔφθασε,

ἔφθασε. *nisi mors prævenisset.* Vide *l.* 2. § 4. & *l.* 6. § 30. & *infrà* § 26.

Ἕως ζῇς, ἕως ἔξεστι] Qod Apostolus *ad Galat.* c. 6. v. 10. ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν. & qod Petronianus ille, sed sensu seqiore;

Ergò vivamus, dum licet esse bene.

§ 18. Ὅσην ἀσχολίαν] imò εὐσχολίαν. ità *infr.* § 24. εὐσχολώτερος. & *l.* 12. § 2. εὐσχολήσεται. Magnam sibi tranqillitatem conciliat, qi aliena dicta, facta, cogitata non attendit. Contrà, ut Rex sapientissimus *Prov. c.* 26. *v.* 17. *Prehendit auribus canem, qi liti alienæ immiscet se.* In ejusmodi ergò homines qadrat diverbium à Zenobio ac Svida relatum, Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο. *Lydo negotia cùm nulla essent, foras profectus conqisivit.* Vide *ad lib.* 2. § 7. & *l.* 3. § 4.

Ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ] Vide *ad lib.* 2. § 8. 13.

Ἢ κατὰ τὸν ἀγαθὸν] Xylandro libens accedo, qi pro ἀγαθὸν, Ἀγάθωνα substituit, cujus illud, τὸ μέλαν ἦθος, qod seqitur, fuerit. Annot. Lugd. ampliùs mutat, vúltqe, δεῖ κατὰ τὸν Ἀγάθωνα. Verùm D. Junius ἀγαθὸν illud retinendum censet: totúmq; locum, utì mox dicetur, reconcinnat.

Μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι] *non circumspicit nigros mores.* Xyl. *aliorum,* nimirum. Meric. ut activo sensu verbum accipiatur. atqe ità *l.* 7. § 55. Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά. & *l.* 5. § 3. ἃ σὺ μὴ περιβλέπου, ἀλλ' εὐθεῖαν πέραινε. Cæterùm D. Boot. mavult περιτρέπεσθαι legi, ut respondeat τῷ τρέχειν ὀρθόν, qod mox seqitur. *Nè eorum instar, qi nigris ingeniis sunt præditi, circumagaris, & obliqus ac tortuosus incedas.* D. Junius deniqe neqe de *Agathone,* neqe de *moribus nigris* istîc qicqam vult dici. Sic itaqe conjecturâ sanè probabili admodum, mutatione havd enormi, locum avtumat posse restitui, ut cum præcedentibus cohæreat; καὶ ὅσιον, καὶ ἀγαθὸν· μὴ μετὰ νωθείας περιβλέπεσθαι, &c. *ut qod facit, sit justum, & pium, & bonum: neqe cum pigritia & segnitie, sive qod segnium ac pigrorum est, circumspiciat; sed rectâ procedat.* Qid si Xylandri lectione ex parte admissâ, sic concinnaverimus? ἢ κατὰ τὸν Ἀγάθωνα μὴ μέλαν ἦθος ᾖ. δεῖ δὴ μὴ περιβλέπεσθαι &c. Viderint alii.

Ἐπὶ τῆς γραμμῆς] *qasi ad lineam ductam.* Sic Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 17. *Lineæ insistere,* pro in instituto persistere ac permanere. & *adv. Hermog. c.* 39. *Lineis excidere.* pro, ab instituto & proposito deerrare & divagari. qod à re Geometrica tractum censet Hadr. Jun. *cent.* 6. *adag.* 75. à re Gymnica, Petr. Faber *agonist. l.* 2. *c.* 7. cui potiùs accedo.

Τρέχειν ὀρθὸν] Ità *l.* 5. § 14. κατορθώσεις ὀνομάζονται, τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι. qod *l.* 8. § 57. κατ' εὐθὺ φέρεσθαι. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν περαίνειν. Apostolus *ad Galat. c.* 2. *v.* 14. ὀρθοποδεῖν. sicut Lucas, sed citra metaphoram istiusmodi, *Act. c.* 16. *v.* 11. & *c.* 21. *v.* 1. εὐθυδρομεῖν.

Μὴ διερριμμένον] *Non vagum.* Xyl. nunc in hanc partem, nunc in illam procurrentem, & incerto qodam animi æstu jactatum & abreptum, & qasi disjectum. qod in sacris Scripturis occurrit toties, *neqe ad dextram neqe ad sinistram,* i. e. nevtrobiqe *declinando. Devt. c.* 2. *v.* 27. *& c.* 5. *v.* 32. *& c.* 17. *v.* 11. 20. *& c.* 28. *v.* 14. *Prov. c.* 4. *v.* 25, 26, 27. *Josh. c.* 1. *v.* 7. *& c.* 23. *v.* 6. *Reg. hist. l.* 1. *c.* 6. *v.* 12. *& l.* 2. *c.* 2. *v.* 19. 21. *& l.* 4. *c.* 22. *v.* 2. *& Annal. l.* 2. *c.* 34. *v.* 2. Esaj. *c.* 30. *v.* 21. qia τρέχειν ὀρθὸν præcesserat. Potest tamen ab oculorum affectione sumptum esse; eâ nimirum, qam Galen. *comment. in Hippocr. prognost.* 1. ἰπτὸν dici testatur, qando oculi sunt ἀστήρικτοι, καὶ κινούμενοι διὰ παντός. id vitium aliqando insitum, aliqando est adventitium. de isto Hippocr. *prænot. Coac.* § 218. πονηρὸν καὶ τὸ τὰς ὄψιας πυκνὰ διαρρίπτειν. hoc est, ὀφθαλμοὺς διερριμμένους ἔχειν. Et huc allusum fuerit, si περιβλέπεσθαι retineatur.

§ 19. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος] Retundi meritò digna vanitas illorum, qi de nomine suo propagando & ad posteros transmittendo sollicitè satagunt. nec tamen, qam sui sit memoriam relicturus, cùm & in honorem numinis & in bonum publicum conducat, incuriosum prorsus esse qenqam fas est. Optimè Plato *epist.* 2. Ἀνάγκη γὰρ, ὡς ἔοικε, μέλειν ἡμῖν καὶ τοῦ ἔπειτα χρόνου· ἐπειδὴ καὶ τυγχάνουσι κατά τινα φύσιν, οἱ μὲν ἀνδραποδωδέστατοι οὐδὲν φροντίζοντες αὐτοῦ, οἱ δ' ἐπιεικέστατοι, πᾶν ποιοῦντες, ὅπως ἂν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὖ ἀκούωσιν. Verùm ἐπτοῆσθαι περί τι, est rei alicui nimiopere addictum esse, ut ad eam qasi attonitus & perculsus consistas, avt saltem pro re eximia & admiratione dignâ habeas: qomodo erga famam posthumam affici; est à ratione omni alienum. Socrates apud Platonem in *Phædone,* σωφροσύνην definit, τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπτοῆσθαι, ἀλλ' ὀλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως. *Cupiditatibus non esse vehementiùs addictum, sed parvi pendere & modestè habere.* Aristot. *hist. animal. l.* 6. *c.* 18. κατὰ πάντων δὲ τῶν ζώων κοινὸν, τὸ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἡδονὴν ἐπτοῆσθαι, τὴν ἀπὸ τῆς ὀχείας μάλιστα. Ibid. *l.* 9. *c.* 8. Οὕτω δὲ σφόδρα καὶ οἱ πέρδικες, καὶ οἱ ὄρτυγες ἐπτόηνται περὶ τὴν ὀχείαν, ὥστ' εἰς τοὺς θηρεύοντας ἐμπίπτουσι, καὶ πολλάκις καθιζάνουσιν ἐπὶ τὰς κεφαλάς. qod Plin. *l.* 10. *c.* 33. vertit; *Rabie qidem tantâ feruntur.* qomodo Flacc. *serm. l.* 2. *Sat.* 3.

Insanit veteres statuas Damasippus emendo.

hoc est, ἐπτόηται περὶ τοὺς ἀνδριάντας. Marcus ipse *l.* 1. § 6. μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι. *neqe rebus istiusmodi addictum esse.*

Ἕκαστος

Ἑκάστε τῶν μεμνημένων] Vide *ad l.* 2. § 17. & *infrà* § 35.

Διὰ ἐπτοημένων]. *Per attonitos inani famâ.* Xyl. ut de gloriam ambientibus dictum sit. non accedo. hunc enim jam rebus humanis exemptum præsumit. Meliùs Cas. *per admirantes.* aliùs est ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, *qi de fama posthuma laborat, & circa eam insanit qodammodo.* alii οἱ ἐπτοημένοι istic, *qi eum vitâ jam functum admirantur, celebrántqe qasi cum stupore qodam.* Heraclitus apud Plut. *de leg. Poet.* Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. qod idem *lib. de avdiend.* τῶν θαυμαστικῶν esse ait, *eorum qi nihil non admirari lavdibúsqe efferre solenne habent.*

Τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ;] Senec. *epist.* 77. *Ad nos nihil pertinebit posterorum sermo.* Boeth. *Consol. l.* 2. *c.* 7. *Qid est qod ad præcipuos etiam viros, qi virtute gloriam petunt, de fama post resolutum morte supremâ corpus attineat? nam si, qod nostræ rationes credi vetant, toti moriuntur, nulla est omnino gloria: cùm is, cujus ea esse dicitur, non extet omnino. Sin verò sibi mens bene conscia terreno carcere resoluta, cœlum libera petit, nonne omne terrenum negotium spernet, qæ se, cœlo fruens, terrenis gavdet exemptam?* Festivè lusit in hanc mentem, qisqis fuit, *Antholog. l.* 3. *c.* 6.

Οὔνομά μοι. τί δ᾽ τοῦτο; πατρὶς δέ μοι. ἐς τί δὲ τοῦτο;
Κλεινοῦ δ᾽ εἰμὶ γένους. εἰ γὰρ ἀφαυροτάτου;
Ζήσας ἐνδόξως, ἔλιπον βίον. Εἰ γὰρ ἀδόξως;
Κεῖμαι δ᾽ ἐνθάδε νῦν. τίς τίνι ταῦτα λέγεις;

Πρὸς τὸν ζῶντα τί ὁ ἔπαινος;] siqidem, δόξα καὶ ἀδοξία, τῶν ἀδιαφόρων εἰσίν. ut *supr. l.* 2. § 11. Deinde; ut Aristot. *ethic. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ ἡ τιμὴ ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι, ἢ τῷ τιμωμένῳ. itaqe non est οἰκεῖόν τι. Vide *infr.* § 20.

Δι᾽ οἰκονομίαν τινά] hoc est. ὡς μὴ μόνον πιστὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀξιόπιστον φανῆναι. Clem. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Itaqe Julian. *de viduit. c.* 22. *Nobis necessaria est vita nostra, aliis fama nostra.* Et Avg. nom. *ad fratr. in erem. orat.* 52. *Conscientia nobis necessaria est, fama proximo: qi conscientiâ fidens famam negligit, crudelis est.* Verùm ut nostri mentem meliùs asseqamur, dogma Stoicum περὶ δόξης καὶ ἐπαίνου, sive de *fama* & *lavde*, penitiùs pavlò est introspiciendum. Illi, ut Laërt. *l.* 7. in *Zenone*, ἐν τοῖς ἀδιαφόροις, i. e. *in rebus mediis*, qæ nec bonæ nec malæ sunt, ista ponebant: qod & noster facit, *l.* 2. § 11. Verùm ἀδιάφορα illa cùm distingverent, in τὰ προηγμένα καὶ τὰ ἀποπροηγμένα, in *præposita & rejecta*, ut Cicero vertit: de qibus vide *ad l.* 3. § 11. in *præpositis*, i. e. *qæ æstimationem & pretium aliqod haberent*, ut Senec. *de beat. c.* 22. τὴν εὐδοξίαν habebant. Cùm avtem rursus *præposita* sive *præferenda* illa in tres ordines dispescerent, ut qædam *per se præponenda* dicerentur, qædam *propter usum*, qædam *propter utrumqe*; περὶ τῆς εὐδοξίας, *de bona fama*, in qo trium istorum ordine ei sedem tribuerent, inter se Stoici dissentiebant. Siqidem, ut Cicero *de finib. l.* 3. § 57. Chrysippus & Diogenes, *Utilitate detractâ, nè digitum qidem ejus cavssâ porrigendum esse dicebant*, (atqe hoc est, qod Marcus hîc dixit, εἰ μὴ δι᾽ οἰκονομίαν τινά) qi avtem post eos fuerunt, cùm Carneadem sustinere non possent, *Propter se præpositam & sumendam* esse dixerunt, esséqe *hominis ingenui & liberaliter educati, velle bene avdire, à parentibus, à propinqis, à bonis etiam viris*, ídqe *propter rem ipsam*, non *propter usum:* dicúntqe, *ut liberis consultum volumus, etiamsi posthumi futuri sint, propter ipsos; sic futuræ post mortem famæ, tamen esse propter rem, etiam detracto usu, consulendum.* Verùm si cui otium & animus est, adeat Senecæ *epist.* 102. in qâ is de *claritate*, qam à *fama* secernit, utrùm *bonum* sit necne, argutiolis Stoicis adscitis, fusissimè disceptat. Dio qidem Prus. *orat.* 24. Ἐπεὶ τόγε ἐπαινεῖσθαι καθ᾽ ἑαυτὸ ὑπὸ ἀνθρώπων, οἷοί περ εἰσιν οἱ πολλοί, ἢ τὸ διώκεσθαι ἐν τοῖς τοιούτοις, ἢ τὸ ἡδέως ζῆν, οὐδὲν ἂν διαφέροι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοῦ ψέγεσθαι, καὶ μηδὲν ἰσχύειν, καὶ ἐπιπόνως ζῆν. Attamen, ut Galen. *therapevt. lib.* 7. *c.* 1. Ὁ γάρ τοι τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, εἰς μὲν χρείας τινὰς ἐπιτήδειον ὄργανον ἐνίοτε γίνεται τοῖς ζῶσιν· ἀποθανόντας δὲ οὐδὲν ὀνίνησιν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ζώντων ἐνίους. Marcus ipse etiamsi havd multùm istud alioqi facere videatur, *l.* 3. § 16. & *infrà* § 51. hac tamen ratione, prout testatur Capitolinus, *Erat famæ suæ curiosissimus: & malè loqentium dictis, vel literis vel sermone respondebat.* idémqe, *Nihil magis timuit & deprecatus est, qàm avaritiæ famam: de qâ se multis epistolis purgat.* Nec silendum hîc Chrysippi illud in *lib. de rhetoric.* Οὕτω ῥητορεύειν καὶ πολιτεύεσθαι τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τοῦ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ, καὶ τῆς δόξης, καὶ τῆς ὑγιείας. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 1. dum nimirum ad aliorum rationem captúmqe sese accommodat. éstq; ista etiam οἰκονομία τις, ut Marcus hîc loqitur. Vide *ad l.* 11. § 18. Πολλὰ κατ᾽ οἰκονομίαν γίνεται.

Πάρες γὰρ νῦν] Xyl. *Omitte enim naturæ munus huic tempori non conveniens, de qo suo loco erit disserendum.* Verùm ista ex contextûs verbis qâ ratione erui possint non video. Lego itaq; παρεὶς. *omittis enim nunc & amittis*, τὴν φυσικὴν δόσιν, *qod natura tibi concessit.* nimirum, ut qod tui est officii agas, tuâ solius consclentiâ contentus degas, omniáqe tua in te reposita habeas. ut *suprà* § 3. 8. & *l.* 2. § 11. 13. & *infr.* § 29. sic *infr.* § 32. ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. & *lib.* 6. § 16. τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἴσχεσθαι. Vide *l.* 5. § 36.

Ἄλλε τινὸς ἐχόμενον λόγε λοιπόν.] lego, ἐχόμενος. *dum ab alterius sermone pendes.* nisi si placuerit cum D. Bootio legere; παρέντες, & ἐχόμενον λόγον, *omittimus qod nostrum est, dum alterius rei,*

qæ

qæ ſcil. parum ad nos facit, *rationem habemus*. Senſus, utrumvis admiſeris, idem futurus eſt. Cæterùm λοιπὸν illud vult idem eſſe novæ periochæ initium; ut legi debeat, Λοιπὸν, πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλὸν, &c. *Deniqe qicqid pulcrum eſt, ità ex ſe pulcrum eſt, ut aliena lavs ei nihil adjiciat.* cui libens aſſentior. Siqidem pari modo Marcum bis uſurpâſſe *ſuperiùs* § 3. deprehendo. qanqam & τὸ λοιπὸν ſatìs crebrò etiam ſententiam clavdit. Sic Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Σιώπα λοιπόν. *Taceto deinceps.* Et Chryſoſt. *in Rom. orat.* 8. Δείξας τοίνυν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ τοῦτο, καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπάγει λοιπόν, &c. Itaqe diſtinctionem receptiorem in verſione ſecutus ſum.

§ 20. Πᾶν τὸ— καλὸν ἐξ ἑαυτοῦ καλόν] Itaqe Galen. *hortator. c.* 8. Τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ προσιόντων ἁπάντων γυμνωθέν. Vide *l.* 6. § 40. & *l.* 9. § 31.

Οὐκ ἔχον μέρος τι ἑαυτοῦ τὸν ἔπαινον] Eſt enim ὁ ἔπαινος τῶν ἔξω. ut *ſupr.* § 19.

Οὔτε γοῦν χεῖρον ἢ κρεῖττον τὸ ἐπαινούμενον] Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Ἐμὲ δ' οὐκ ἀμείψουσιν οἱ εὐφημοῦντες, ἢ δυσφημοῦντες, ὥσπερ οἱ βορβόρῳ μῦρον ἀναμιγνύντες, ἢ μύρῳ βόρβορον, καὶ τὰς ποιότητας τῇ ἐπιμιξίᾳ συγχέοντες, ἵνα δυσχερῶς μεθισαμένας· ἢ πολλὰ ἂν κατέβαλον χρήματα τοῖς ἐπαινοῦσι, εἴ με βελτίω τοῖς ἐπαίνοις εἰργάζοντο. νῦν δὲ οὐχ οὕτω τοῦτο ἔχει. πόθεν; ἀλλ' ὅσπερ εἰμὶ, τοῦτο μένω καὶ δυσφημούμενος καὶ θαυμαζόμενος. Apud Plut. *de adulat.* Bio. Εἰ τὸν ἀγρὸν ἔμελλεν ἐγκωμιάζων εὔφορον ποιεῖν καὶ εὔκαρπον, οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει, τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ πράγματα ἔχων. οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπος ἄτοπος ἂν εἴη ἐπαινῶν, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφέλιμος ἔστι καὶ πάμφορος. Verùm hoc rejicit, ſubjicitque Plutarchus: Ὁ μὲν γὰρ ἀγρὸς οὐ γίνεται χείρων ἐπαινούμενος· ἄνθρωπον δὲ τυφοῦσι καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψευδῶς καὶ παρ' ἀξίαν ἐπαινοῦντες. Cæterùm è contrario, *Virtutem laudatam creſcere, & immenſum calcar gloriam habere, nec parvas animo vires addere*; Naſo monuit *Ponti l.* 4. *el.* 2. & *triſt. l.* 5. *el.* 12. Sed hoc eſt, qod Marcus vult, nihil rei cujuſqam bonitati, eo ipſo qod lavdatur, vel accedere vel decedere.

Τὸ δὲ δὴ ὄντως καλόν τινος χρείαν ἔχει.] Leg. τὸ δὲ δὴ ὄντως καλὸν [οὐ] τινὸς χρείαν ἔχει, ſenſu exigente & contextûs ſerie. niſi ſi ἐρωτηματικῶς legere placuerit, τινὸς χρείαν ἔχει; *ecqâ re indiget?* Sed illud potiùs adjecta poſcere videntur. τὸ ὄντως καλὸν Stoicis eſt *virtus* ſola. Vide *ad l.* 2. § 1.

Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον] Annot. Lugd. negativam hîc ſine cavſſa interſerit, qum oratio etiam in *edit. Lugd.* ſit erotematica. σμαράγδιον avtem diminutè dixit, ut & mox, μαχαίριον, δενδρύφιον, ἀνθύλλιον. & *l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. ὀστάριον. & *infr.* § 41. ψυχάριον. qalia ab Ariſtophane in *Babyloniis* uſurpata Ariſtoteles monet *rhetor. l.* 3. *c.* 2. χρυσιδάριον, ἱματιδάριον, λοιδορημάτιον, νοσημάτιον. eáqe πρὸς τὸ ἔλαττον ποιεῖν, *ad rem qâ de agitur, deprimendam & elevandam* conducere plurimúm. nec alio fine uſurpat Marcus noſter. Vide *infr.* § 48.

Εὐεργία] Vide *ad l.* 2. § 5.

§ 21. Χωρεῖ ὁ ἀήρ] indè enim *animam* eſſe tenebant Stoici, *l.* 2. § 2. eodémqe reverti. *l.* 7. § 50.

Πῶς δὲ ἡ γῆ] *Et qomodo terra.* Xyl. ac ſi qæſtio propoſita continuetur. cùm ſit ſubjectio, & reſponſio, licèt interrogandi formulâ enunciata; qod & Caſ. advertit. q. d. idem de animis in aërem emiſſis ſentias, qod de corporibus terrâ conditis.

Πρὸς ἥν τινα ἐπιδιαμονὴν] *in alium, qaliscunqe is fuerit, ſubſiſtendi modum.* Caſ. qod neſcio an vocabulum iſtud ferre poſſit. ego Xylandro aſſentior vertenti, *qum aliqandiu in terra delituêre, vel permanſêre.* idem enim his verbis de animis, vult dicere, qod de corporibus mox illis, πρὸς ἥντινα ἐπιδιαμονήν.

Ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι] Animam corpore exutam *longævam* qidem, non *æternam* tamen avt *immortalem* prorsùs Stoici ſtatuebant. Laërt. *l.* 7. in *Zenone*: Τὴν ψυχὴν μετὰ θάνατον ἐπιμένειν· φθαρτὴν δὲ εἶναι. Cic. Tuſcul. *l.* 1 §. 77. *Stoici vitæ uſuram nobis largiuntur, tanqam cornicibus: diu manſuros (aiunt) animos, ſemper, negant.* Verùm nec hac in parte ſecum invicem conveniebant. Nam, ut Laërt. *ibid.* Κλεάνθης μὲν πάσας ἐπιδιαμένειν φησὶ μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνον. *Cleanthes univerſas ad mundi conflagrationem uſqe permanere: Chryſippus verò ſapientum duntaxat.* Seneca tum ſaltem etiam beatorum animas interituras; *ad Marc. c.* 26. *Nos qoqe felices animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterum iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parva ruinæ ingentis acceſſio, in antiqa elementa vertemur.* Apud Evſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. (qem cur, *de noſtris*, appellet Lipſius *phyſiolog. Stoic. l.* 3. *c.* 11. Ubi horum plæraqe retulit, ego nullus aſſeqor) ex Stoicorum ſententia; διαμένειν τὰς τῶν ἀποθανόντων ψυχάς· Et mox: Τὴν δὲ ψυχὴν γεννητήν τε καὶ φθαρτὴν λέγουσιν· οὐκ εὐθὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ἐπιμένειν τινὰς χρόνους καθ' ἑαυτήν. τὴν μὲν τῶν σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων· τὴν δὲ τῶν ἀφρόνων, πρὸς ποσούς τινας χρόνους. Reſpexit horſum Dionyſius Halicarn. (etiamſi leviculè nimis Lipſius, qi vel hoc argumento Stoæ vindicat, niſi ſi Stoicus ſtatim cenſendus, qiſqis Stoicum dogma aliqod recenſet.) ubi dixit, *antiq. l.* 8. Εἰ δὲ ἄφθαρτοι μένει τοῦ παντὸς τυγχάνουσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἔσω, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν, τινὰ τῶν σωμάτων, ἐνδιαμένουσι, μήκιστον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλάχιστον δὲ

δὲ αἱ τῶν κακῶν, &c. Respexit & Tacitus in *Agricola*, ab eodem adductus; (qem tamen nemo, opinor, Stoicum fuisse suspicabitur) ubi ait; *si, ut sapientibus placet, non cum corpore extingvuntur animæ Magnæ.* Nam qòd, ut Seneca *epist.* 57. *existimabant animam hominis magno pondere extritam, permeare non posse, & statim spargi, qia non fuerit illi exitus liber.* qod & Statius *Theb. l.* 6. de avri scrutatore montis ruinâ oppresso;

—latet intus, monte soluto
Obrutus, ac penitus fractum obductúmqe cadaver
Indignantem animam propriis non reddidit astris.

Ridet ac refutat Senec. *ibid.* *Qemadmodum enim*, inqit, *flamma non potest opprimi: nam circa id diffugit, qò urgetur: qemadmodum aer verbere avt ictu non læditur; nec scinditur qidem: sic animus, qi ex tenuissimo constat, deprehendi non potest, nec intra corpus affligi: sed beneficio subtilitatis suæ, per ipsa, qibus affligitur, erumpit.* Servius verò, unde habeat, nescio, qod de Stoicis asseruit *ad Æneid. l.* 3. dicere eos *tam diu durare animam, qamdiu durat & corpus.* ideóqe *Ægyptios sapientiæ peritos, condita diutiùs reservare cadavera,* (qasi scil. à Stoa dogma istud arripuerint) *ut anima multo tempore perduret, & corpori sit obnoxia, nec citò ad alia redeat.*

Μεταβάλλουσι, καὶ χέονται, καὶ ἐξάπτονται] Non ergò usqe ad ἐκπύρωσιν, sive *conflagrationem*, ut illi superiùs adducti, permanere vult Marcus noster: sed *solvi, immutari, refundi, redaccendi*, ut aliis succedentibus & subeuntibus qotidie locum faciant: prout de corporibus dixerat in terram resolutis. Atqe hoc est fortasse qod Epiphanius voluit, ubi de Stoicis dixit. *l.* 1. *hær.* 5. μεταγγισμοὺς τε ψυχῶν καὶ μετενσωματώσεις ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα καθαιρομένας σωμάτων, ἢ δ᾽ ἂν πάλιν εἰσδύσας καὶ ἀνάπαλιν γεννωμένας. Et ex Epiphanio Joan. Damasc. in *lib. de hæres.* *Stoici animum de corpore in corpus migrare volunt.* Qo nomine Pythagoreis adjungit Stoicos Lactantius *institut. l.* 3. *c.* 18. *Superesse animam post mortem Pythagorici & Stoici dixerunt: eásqe non nasci, sed insinuari in corpora, & de aliis in alia migrare.* Ambigit certè Seneca *epist.* 65. *Semel*, inqit, *hæc mihi videnda sint, an sæpé.* Verùm aliud longè hac in parte Stoicus noster hîc, qàm Pythagoras olim censebat. nec consentiunt sibi invicem in Stoicorum dogmate recensendo, avt Epiphanio Lactantius, cùm ille *animas* dicit ἀνάπαλιν γεννᾶσθαι; iste, non *nasci*, sed *insinuari* duntaxat; avt etiam sibiipsi Epiphanius, in eo qod subjungit; μέρος δὲ θεοῦ καὶ ἀθάνατον τὴν ψυχὴν ἡγοῦνται· qomodo enim *immortalem* statuunt, qam *nasci sæpiùs* contendunt? Utrumqe verò Stoicis falsò tributum ab Epiphanio asserit Dionys. Petavius. Habent tamen aliqid Stoici dogmati Pythagorico affine, qòd ex animarum materia qasi conflata & recocta novas procudi & produci statuunt. Verùm hac ratione, non magis *animæ* qàm *corpori immortalitatem* asserunt, non minùs *animæ* qàm *corpori corruptionem* & *mortalitatem* adscribunt. Atqe hac ratione forsan accipi voluit, qod, referente Luciano, Demonax Cynicus, interroganti, εἰ ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, respondit, Ἀθάνατος, ἀλλ᾽ ὡς πάντα. Vide *l.* 8. § 18. Tale qid & Oraculum apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1 *tit.* 4. de Animis;

Ἄλλος δ᾽ ἐξ ἄλλου γεννώμενος, ἠδ᾽ ἀναβλαστῶν,
Ψυχοῦται γονίμου φύσεως ἀροτρεύμασι καινοῖς.
Ex alio tamen est alius, semperqe novatur,
Naturæ insinuans sese genitalibus arvis. Grot.

Servius interim, loco superiùs recensito, *Stoicos* ait *mediam viam secutos, cùm Plato animam perpetuam dixerit, & ad diversa corpora transitum facere statim pro meritis vitæ prioris: Pythagoras verò, non* μετεμψύχωσιν, *sed* παλιγγενεσίαν *esse dicat, hoc est, redire*, sed *post tempus.*

Ἐξάπτονται] *connectuntur.* Xyl. perperam. Verto, *accenduntur*, vel *succenduntur.* Senec. pariter *epist.* 54. *Nos qoqe, & accendimur, & extingvimur.* Allusum est ad eorum dogma, qi *animam igneam* statuebant. in qo censu cum aliis havd pavcis & Stoici. Plut. *de Philos. placit. l.* 4. *c.* 3. *de Animæ natura*: Οἱ ἀπὸ Ἀναξαγόρου ἀεροειδῆ ἔλεγον. οἱ Στωικοὶ πνεῦμα θερμόν. Δημόκριτος πυρῶδες σύγκριμα. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 46. Ἀναξαγόρας, Ἀναξιμένης, Ἀρχέλαος, Διογένης, ἀεροειδῆ· Οἱ Στωικοὶ, πνεῦμα νοερὸν, θερμόν. Παρμενίδης δὲ καὶ Πήγαθος, πυρώδη. Δημόκριτος, πυρῶδες σύγκριμα. Λεύκιππος, ἐκ πυρὸς εἶναι. Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ἐξ ἀέρος. Ἵππων ἐξ ὕδατος. qo loco pro Πήγαθος leg. Ἵππασος. Sic enim Theodoret. *therapeut. l.* 5. Ἀναξιμένης καὶ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Ἀρχέλαος, ἀερώδη τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν εἰρήκασιν· οἱ δέ γε Στωικοὶ, πνευματικὴν, πλείστου μετέχουσαν τοῦ θερμοῦ. Παρμενίδης δὲ καὶ Ἵππασος καὶ Ἡράκλειτος πυρώδη· ὁ δὲ Ἡρακλείδης, φωτοειδῆ· Ἐπίκουρος δὲ τεττάρων τινῶν ποιοτήτων κρᾶμα, πυρώδους καὶ ἀερώδους καὶ πνευματικοῦ καὶ τετάρτου τινὸς ἀκατονομάστου· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς, μίγμα ἐξ αἰθερώδους καὶ ἀερώδους οὐσίας· Κριτίας δὲ, ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ὑγροῦ. De Democrito etiam Aristot. *de anim. l.* 1. *c.* 2. πῦρ τι καὶ θερμὸν φησιν αὐτὴν εἶναι. Tertull. *de anima c.* 5. *Animam effingunt Hipparchus & Heraclitus, ex igni; Hippon & Thales, ex aqa; Empedocles & Critias, ex sanguine; Epicurus, ex atomis; Critolaus & Peripatetici ejus, ex qinta nescio qa substantia: Stoici, penè nobiscum, spiritum prædicant*; verùm hunc igneum. Apud Laërt. *l.* 7. Zeno & Posidonius, Πνεῦμα ἔνθερμον εἶναι τὴν ψυχήν. Galen. *de anim. seq. corp. temperat. c.* 4. Stoicis animam esse κρᾶσιν ἐν συμμετρίᾳ γινομένης τῆς ἀερώδους καὶ πυρώδους οὐσίας. Cicer. *Tuscul. l.* 1. *Zenoni Stoico animus ignis videtur.* Et de natur.

Deor.

Deor. l. 3. Omnia Stoici solent ad igneam naturam referre; Heraclitum, opinor, secuti. Et mox: *Dicunt omnem vim esse ignem. itaqe & animantes cùm calor defecerit, interire: & in omni natura rerum id vivere, id vigere, qod caleat.* Ità Chrysippus *de provid. l.* 1. Διόλε μὲν γὰρ ὢν ὁ κόσμος πυρώδης, εὐθὺς καὶ ψυχή ἐστιν ἑαυτοῦ καὶ ἡγεμονικόν. Idémqe de Sole pariter, qem ἔμψυχον καὶ πύρινον, astrisqe, qæ etiam *animata* censebat, *de natur. l.* 3. Οἱ δ' ἀστέρες ἐκ θαλάσσης μετὰ τοῦ ἡλίου ἀνάπτονται. Qem idcirco hoc nomine exagitat Plut. *de Stoic. contrad. c.* 38. & *de commun. notit. c.* 41. qod cùm *animam* statuat τῇ περιψύξει καὶ πυκνώσει, οἱ στομώσει τινί, hoc est, *infrigidatione, & condensatione, ferri instar, qod obfirmandi caussâ, candens etiamnum, aqâ tingitur, produci*; unde & ψυχὴν παρὰ τὴν ψύξιν dictam. (vide *ad l.* 12. § 24.) idem tamen, ὅταν ἐκπύρωσις γένηται, δι' ὅλου ζῆν καὶ ζῶον εἶναι, *tunc vivere cuncta atqe animari dicat, cùm ignitio qasi qædam obvenerit*; itaqe ποτὲ μὲν τὴν ἄναψιν, ποτὲ δὲ τὴν περίψυξιν, ἀρχὴν ἐμψυχίας ποιεῖν, *nunc infrigidationem, nunc accensionem principium animationis constituere.* cúmqe animam, qam πῦρ νοερὸν, i. e. *ignem intelligibilem* definit, περιψύξει τινὶ produci velit; torqeri posse in Chrysippum, qod Cleanthes olim respondit, narranti cuidam, vidisse se ἐγχέλυς ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας, *anguillas qæ in aqa calida degerent*; οὐκοῦν ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἑψήσομεν, *In frigida igitur coqemus eas.* Sed & Porphyr. *ad Boëthium de anima*, apud Evseb. *præpar. l.* 15. *c.* 8. Πῶς δὲ οὐκ αἰσχύνης γέμων, ὁ πνεῦμά πως ἔχειν αὐτὴν ἀποδιδοὺς, ἢ πῦρ νοερὸν, τῇ περιψύξει καὶ οἱ βαφῇ τοῦ ἀέρος ἀναφθὲν, ἢ στομωθέν; Verùm de ignea animæ natura Stoicis consentiunt, Phurnutus, an Cornutus, *de Deis c.* 3. Καὶ γὰρ αἱ ἡμέτεραι ψυχαὶ πῦρ εἰσι. Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Ignis à nascendo, qòd hinc nascitur omne: & qod nascitur, ignescit; ideò calet: ut qi denascitur, ignem amittit, ac frigescit.* Et ibid.

Ova parire solet genu' pennis condecoratum;
non animas, ut ait Ennius.
Indè venit, pullis divinitus insinuans se,
Ipsa anima: —

sive, ut Zeno Citticus, animalium semen ignis, qi anima & mens; qi calor è cœlo, qia hîc innumerabiles & immortales ignes. Itaqe Epicharmus Ennii de mente humana dicit;

Istic est de Sole sumptus ignis, ísqe mentis est.

Sic enim Scaliger restituit. Idémqe Ennius in *Epicharmo* à Prisciano *l.* 6. prolatus:

Terra corpus est; at mentis ignis est.

Virgilius *Æn. l.* 6.

Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo.

E nostris etiam Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *eo (capite scil.) mens, & ignis ille divinus, tanqam cœlo, tegitur.* Cùm avtem anima ignis haberetur, qo accenso homines vivere, extincto emori necesse existeret; enatum est hinc delirium illud, de qo Servius *ad Æn. l.* 1. *Grave nimirum esse, perire naufragio, qia anima est ignea, & perire videtur in mari.* id qod tangit etiam Synesius in *epist.* 3. digitum simul intendens ad dictum qoddam Homericum, qod huc trahi solebat; *Odyss. δ. v.* 511.

Αἴας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ajax dispeṙiit, postqam bibit æqoris undam.

Εἰς τὸν τῶν ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβανόμεναι] Laërt. *l.* 7 in Zenone; de Stoicis agens: Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς τὴν ψυχὴν αἰσθητικὴν εἶναι τὸ συμφυὲς ἡμῖν πνεῦμα· φθαρτὴν δὲ εἶναι· τὴν δὲ τῶν ὅλων ἄφθαρτον, ἧς μέρη εἶναι τὰς ἐν τοῖς ζώοις. Qid clarius? Hinc tamen *immortalem esse animam* concludebat Pythagoras, referente Laërtio *l.* 8. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἀπόσπασμα τοῦ αἰθέρος· — ἀθάνατόν τε εἶναι αὐτήν· ἐπειδή περ καὶ τὸ ἀφ' οὗ ἀπέσπασται, ἀθάνατόν ἐστι. Numenius *de bono l.* 1. Ἔρατο δὲ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ὅλῳ φασὶν, ὃ καλοῦσιν αἰθέρα. — τὰς δὲ λοιπὰς προσπεφυκέναι ταύτῃ. Et mox: Ἔνιοι δὲ τὴν μὲν τοῦ ὅλου ἀΐδιον· τὰς δὲ λοιπὰς συμμίγνυσθαι ἐπὶ τελευτῇ εἰς ἐκείνην. Videmus hîc, qis sit ille λόγος σπερματικὸς, de qo istîc, & *supr.* § 14. & denuò *l.* 6. § 24. Unam scil. animam communem & universalem somniabant Stoici, unde reliqæ omnes essent qasi decisæ, sive qæ reliqarum omnium fons qidam existeret; in qem etiam denuò qasi refunderentur. Vide *suprà* § 4. *infrà* § 23. & 34. & *l.* 9. § 7. Verùm Mercurius Ægyptius, referente Tertulliano *de anim. c.* 33. dicit, *animam digressam à corpore non refundi in animam universi, sed manere determinatam.*

Ταῖς προσοικιζομέναις] *adventantibus.* Xyl. *insuper excipiendis*, atqe intra sedem eandem recipiendis. Sed qoqo modo verteris, legendum videtur, προσσυνοικιζομέναις. nam Cas. dum vulgatam seqitur scripturam, Marci mentem minùs cepit. Par mendum apud Tatianum *adv. Græc. c.* 29. animadvertere licet. Πᾶς ὕλη καλὸν προσωπεῖν τὴν εἰς τοὺς μεμνηότας βοήθειαν, καὶ μὴ τῷ θεῷ; leg. προσσυνάπτειν. iterata litera scriptorem minùs cavtum fugerat. Qod avtem de animabus Marcus, idem de hominibus pariter Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Ἔξελθε· δεῖ ἄλλοις τόπον. δεῖ γενέσθαι καὶ ἄλλους, καθάπερ καὶ σὺ ἐγένου, καὶ γενομένους ἔχειν χώραν, καὶ οἰκήσεις, καὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἂν δ' οἱ πρῶτοι μὴ ὑπεξάγωσι, τί ὑπολείπεται;

Ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν] Nihil itaqe certi hîc statuit Marcus. Sed & ambiguè passim loqitur. *l.* 3. § 3. εἰ μὲν εἰς ἕτερον βίον. & *l.* 6. § 24. ἤτοι ἐλήφθησαν εἰς τοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους, ἢ διεσκεδάσθησαν εἰς τοὺς ἀτόμους. & *l.* 7. § 32 ἤτοι σβέσις ἢ μετάστασις. qibus gemina habet, & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 25. 58. & *l* 10. § 7. Nec aliter Seneca, qi vestigium qâ figas

gat, incertum planè se prodit; nunc in hanc partem, nunc in alteram inclinans, prout argumenti, in qo versabatur, ratio trahere avt propellere videbatur. Polybium de fratre defuncto compellans, *c.* 28. *Nè invideris fratri tuo: qie∫cit tandem totus, tandem æternus est. fruitur nunc aperto & libero cœlo: ex humili & depresso in eum emicuit locum, qisqis ille est, qi solutas vinculis animas beato recipit sinu. Erras: frater tuus non perdidit lucem, sed securiorem sortitus est. non reliqit ille nos, sed antecessit.* Helviam matrem de filii exilio mœrore plenam refocillans; *c.* 17. *Qalem me cogites, accipe. lætum ac alacrem, velut optimis rebus. Sunt avtem optimæ, qum animus — ad summa prorumpit, & pulcerrimo divinorum spectaculo fruitur, æternitatísqe suæ memor, in omne qod fuit, futurúmqe est omnibus seculis, vadit.* Marciæ de filii excessu dejectæ animum erigens *c.* 25. *Non est qòd ad sepulcrum filii tui curras. pessima ejus, & ipsi molestissima istîc jacent, ossa cinerésq; non magìs illius partes, qàm vestes, aliáqe tegumenta corporum. Integer ille, nihílqe in terris relinqens, fugit, & totus excessit: pavlúmqe supra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia sitúmqe omnem mortalis ævi excutit; deinde ad excelsa sublatus, inter felices currit animas; excipítq; illum cœtus sacer, Scipiones, Catonésqe, utiqe contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi.* & qæ seq–untur. Lucilio itidem ubi animum vult addere, & adversùs mortis formidinem confirmare, *epist.* 102. *Cùm venerit dies ille, qi mixtum hoc divini humaníqe secernat, corpus hoc ubi inveni, relinqam: ipse me diis reddam. nec nunc sine illis sum, sed gravi terrenóqe detineor. per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longioríqe proluditur. qemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat, non sibi, sed illi loco in qem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium, qod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partem. alia origo nos expectat, alius rerum status. nondum cœlum nisi ex intervallo pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice: non est animo suprema, sed corpori. Dies iste, qem tanqam extremum reformidas, æterni natalis est. Depone onus. qid cunctaris, qasi non priùs qoqe relicto, in qo latebas, corpore exieris? Hæres, & reluctaris. tum qoqe magno nisu matris expulsus es. gemis, ploras. & hoc ipsum flere, nascentis est. sed tunc debebat ignosci. rudis & imperitus omnium veneras: ex materno viscerum calido mollíqe fomento, afflavit avra liberior. Nunc tibi non est novum separari ab eo, cujus antè pars fueris. æqo animo membra jam supervacua dimitte; & istud corpus inhabitatum diu pone. scindetur, obruetur, abolebitur. qid contristaris? itá solet fieri. pereunt semper velamenta nascentium. qid ista sic diligis, qasi tua? istis opertus es, Veniet, qi te revelet, dies, & ex contubernio fœdi atqe olidi ventris educat. Hinc nunc qoqe tu, qantùm potes, subvola: jam hinc altius aliqid sublimiúsqe meditare. Aliqando naturæ tibi arcana retegentur: discutietur ista caligo, & lux undiqe clara percutiet. tunc in tenebris vixisse dices, cùm totam lucem totus aspexeris: qam nunc per angustissimas oculorum vias obscurè intueris, & tamen admiraris tam procul. qid tibi videbitur divina lux, cùm illam suo loco videris? hæc cogitatio nihil sordidum animo subsidere sinit, nihil humile, æternitatem proponere.* Vides, qàm magnanimè, qàm magnificè se effert, dum mulierculis solamina adhibet: dum Lucilium suum altiùs erigere conatur: dum Tyranni liberto fœdissimè adulatur: *ὡς χωρὶς ὑπεξαιρέσεως ἀναμφισβητήτως* de istis pronunciat. Verùm, ut idem ille *epist.* 82. *Magna hæc verba excidunt, cùm mors propiùs accessit.* Vis igitur, qibus animam jam agens, rationibus ac cogitationibus ipse se suffulciebat: & (si Lucretio saltem fidem adhibemus, qi de morti propinqis cecinit *l.* 3.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, & eripitur persona, manet res.)

Qid reverâ Seneca ipse hac in parte senserit? Avdi Lucilium suum alibi sic alloqentem, *epist.* 54. *Uni morbo qasi assignatus sum. satis aptè dici suspirium potest. nullum mihi videtur molestius. aliud enim qicqid est, ægrotare est. hoc est animam agere. itaqe medici hanc, meditationem mortis vocant. faciet aliqando spiritus ille, qod sæpe conatus est. Ego verò & in ipsa suffocatione non desii cogitationibus lætis ac fortibus acqiescere. Qid hoc est? inqam. tam sæpe mors experitur me? faciat. at ego illam diu expertus sum. Qando? inqis. anteqam nascerer. Mors est, non esse. id, qod antè fuit: sed qale sit, jam scio.* (ità sunt distingvenda, qæ in excusis, serie continuatâ, sensu nullo bono, leguntur) *hoc erit post me, qod ante me fuit. Si qid in hac re tormenti est, necesse est & fuiße anteqam prodiremus in lucem: atqi nullam sensimus tunc vexationem. Rogo, non stultissimum dicas, siqis existimet lucernæ pejùs esse cùm extincta est, qàm anteqam accenderetur? nos qoqe accendimur, & extingvimur: medio illo tempore aliqid patimur: utrinqe verò alta securitas est.* Libet illud Tragici ex Phænissis hîc usurpare,

Ὁ δ᾽ Οἰδίπους ποῦ καὶ τὰ κλειν᾽ αἰνίγματα;

& Homericum illud *Odyss.* π. v. 181.

Ἀλλοῖός μοι, ξεῖν᾽, ἐφάνης νέον, ἠὲ πάροιθεν.

qantùm enim Seneca iste ab illo mutatus; qi de *animæ immortalitate* tam erectè, tam elatè differebat; tam disertè, tam clarè, tam fidenter pronunciabat? Etenim qid ista sunt aliud qàm qod Evripides *Troad.*

Τὸ μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.
Non esse natum, & mortuum esse, idem puto.

Qod Lucretius *l.* 3.

Respice item, qàm nil ad nos anteacta vetustas
Temporis æterni fuerit, qàm nascimur, anté.

Hoc

Hoc igitur ſpeculum nobis natura futuri
Temporis exponit poſt mortem denique noſtram.

qod Plinius *hiſt. nat. l. 7. c. 55. Omnibus à ſupremo die eadem, qæ ante primum: nec magìs à morte ſenſus ullus, avt corpori, avt animæ, qàm ante natalem.* qod ipſi deniqe in eadem *ad Marciam conſolatione* excidit, *c. 19. Mors nos in eadem tranqillitate, in qa anteqam naſceremur jacuimus, reponit.* Itaqe paſſim fluctuabundus, anceps, ambiguus. *epiſt. 63. Fortaſſe; ſi modò ſapientum vera fama eſt, recepitqe nos locus alius; qem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *ep. 76. Si modo ſolutæ corporibus animæ manent, felicior illis ſtatus reſtat, qàm eſt dum verſantur in corpore.* Idem *epiſt. 117. Cùm de animarum æternitate diſſerimus, non leve momentum apud nos habet conſenſus hominum, avt timentium inferos, avt colentium.* Verùm iſta ipſe rejicit, ridet, pro fabulis habet, *epiſt. 82.* & *ad Marc. c. 19.* Imò ſomnii fermè loco ponit dogma hoc ipſum, ſive ὑπόληψιν potiús. Ità enim *epiſt. 102. Qomodo moleſtus eſt jucundum ſomnium videnti, qi excitat: avfert enim voluptatem, etiamſi falſam, effectum tamen veræ habentem: ſic epiſtola tua mihi fecit injuriam. revocavit enim me cogitationi aptæ traditum, & iturum, ſi licuiſſet, ulteriús. Juvabat de æternitate animarum qærere; imò mehercùlè credere. credebam enim facilè opinionibus magnorum virorum, rem gratiſſimam promittentium magìs qàm probantium. dabam me ſpei tantæ. —ſubitò experrectus ſum.* Ità & à Stoicis ſuis recedit Seneca, dum *non probatis*, uti ipſe cenſet, *aſſentitur temerè*, tum & ad Scepticos inclinat, dum in qo inſiſtat, *nihil certi* habere profitetur. Qid divinus ille Plato, avt Socrates potiùs, qo nemo in hoc negotio avt fortiùs avt fidentiùs avt efficaciùs etiam verſatus videtur? Diſſertationem ſcil. uberrimam ſpecioſiſſimámqe in *Phædone* aggreſſurus his verbis præfatur: Ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι περὶ αὐτοῦ τούτου οὐ φιλοσόφως ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι, φιλονείκως· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν περί του ἀμφισβητῶσιν, ὅπῃ μὲν ἔχει περὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, οὐ φροντίζουσιν, ὅπως δὲ ἃ αὐτοὶ ἔθεντο, ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσι, τοῦτο προθυμοῦνται. καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον ἐκείνων διοίσειν. οὐ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι ὅπως προθυμήσομαι, εἰ μὴ εἴη πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει, οὕτως ἔχειν· λογίζομαι γὰρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, (καὶ θέασαι ὡς πλεονεκτικῶς) εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πεισθῆναι. εἰ δὲ μηδέν ἐστι τελευτήσαντι, ἀλλ' οὖν τοῦτόν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ θανάτου ἧττον τοῖς παροῦσιν ἀηδὴς ἔσομαι ὀδυρόμενος· ἡ δὲ ἄγνοιά μοι αὕτη οὐ ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. Qid illa ejuſdem in *apologia* extrema? Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ. *Sed tempus eſt jàm hinc àbire, me, ut moriar, vos, ut vitam agatis: utrum avtem ſit melius, Dii immortales ſciunt; hominem qidem ſcire arbitror neminem.* Cicer. *Tuſc. l. 1.* qi & ipſe in hoc argumento *probabilia tantùm conjecturâ ſeqi* ſe profitetur, *cùm ultrà qò progrediatur, qàm ut veriſimilia dicat non habeat; certa dicturos, qi & percipi ea poſſe dicunt, & ſe ſapientes eſſe profitentur.* Qò faciunt & qæ loco ſuprà dicto Socrates ille idem pavlò antè poſuerat: Τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, &c. Diſſertationem deniqe de argumento hoc ſuam, his tandem verbis (qod & Lactantio, *Inſtitut. l. 7. c. 8.* obſervatum) concludit, *Harum ſententiarum qæ vera ſit, Deus aliqis viderit.* qid ſunt avtem, inqam, hæc omnia, niſi ignorantiæ hac in re propriæ ingenua confeſſio, claram ſatis & illorum perſtrictionem in ſe continens, qi certi aliqid de ea ſtatuerent? Nec ſunt aliuſmodi, qæ in Phædone Magnus idem ille de ſe, ad ſuos; Νῦν δὲ εὖ ἴστε, ὅτι παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ διισχυρισαίμην. ubi & de ſtatu animæ poſt mortem diſſertationem illam prolixam ſic clavdit: Καλὸν τὸ ἆθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸ μὲν οὖν ταῦτα διϊσχυρίζεσθαι οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί. ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ' ἐστὶν, ἢ τοιαῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπεί περ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ πρέπειν ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι οἰομένῳ οὕτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος. Sunt enim utiqe & hæc, prout priora illa, optantis ſperantíſqe potiùs, qàm ſpondentis ſtatuentíſve, vera eſſe qæ opinatur: & in minore damno ponentis, etiamſi falſa avtumet. Scitè proinde Tertull. de anim. *c. 1. Adeò omnis illa tunc ſapientia Socratis, de induſtria venerat conſultæ æqanimitatis, non de fiducia compertæ veritatis.* Ità ſummi illi philoſophi, ſapientiæ nomine turgidi, animæ æternitatem vitámqe futuram, *fide dimidiatâ*, ut Minutius loqitur, credebant, & qaſi per nebulam iſta intuebantur; conjecturis meris atqe humanis ſuſpicionibus nitentes. At nos Chriſtiani λόγον βεβαιότερον, cui inſiſtamus, habemus, ut Petrus *epiſt. 2. c. 1. v. 19.* qibus *non caro & ſanguis*, ſed *Deus Pater, qi in cœlis eſt*, Matth. *c. 16. v. 17.* & *filius*, qi *in ſinu patris exiſtit*, Joan. *c. 1. v. 18.* & ſpiritus, qi τὰ βάθη τοῦ θεοῦ *ſcrutatur, ad Cor. ep. 1. c. 2. v. 10.* ea liqidò patefecerunt. Qo nomine nobis virtutis, veritatis, fidei, pietatis, ſanctitatis ſanctè colendi neceſſitas major incumbit; qi iſtarum præmia, fide certâ ſubnixi, ſpiramus. *Rom. c. 8. v. 24, 25.* & *Hebr. c. 11. v. 1.* nec *ſpes* nobis *incerti*, ut illis, qod *Senec. ep. 10.* Sed certiſſimi *nomen eſt boni. Rom. c. 5. v. 5.* Præſertim cùm illi, præmiorum iſtorum

iſtorum incerti, iſtis tamen etiam ad mortem uſqe illaborandum atqe inhærendum cenſuerint.

Θάπτεται ἐν τοῖς τρεφομένων σώμασι] Alluſiſſe videtur huc in dogmate Pythagorico explicando Ovidius *Metamorph. l.* 15. *v.* 84.

Heu, qantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi;
Congeſtóqe avidum pingueſcere corpore corpus?

Clarius de Metio Suffetio. Ennius *annal. l.* 2. apud Priſcianum, *l.* 6.

Vulturis in ſylvis miſerum mandebat hemonem.
Heu, qàm crudeli condebat membra ſepulcro?

Lucretius *l.* 5. de homine à feris diſcerpto ac depaſto;

Pabula viva feris præbebat dentibus hauſtus,
Viva videns vivo ſepeliri viſcera buſto.

Attius Atreo, apud Ciceron. *Offic. l.* 1.

Natis ſepulcrum eſt ipſe parens.

Naſo de Tereo *Metamorph. l.* 6.

Flet modo, ſeqe vocat buſtum miſerabile nati.

Lycophron. de Pelope:

Οὗ πάππον ἐν γαμφαῖσιν ἐνναία ποτὲ
Ἔρκυνν' ἐρεινὺς θεία ξιφηφόρος,
Ἄσαρκα μιστύλασ' ἐτύμβευσεν τάφῳ,
Τὸν ὠλενίτην χόνδρον ἐνδατουμένη.
Cujúsqe avum qondam in molaribus ſuis
Hercynna Educa, qæ gerit ſeceſpitam,
Fartim minutal frendicans, tumulo indidit,
Humeri vorax epulata cartilaginem. Scal.

Idem de cadaveribus à feris dilaniatis & devoratis:

Πολλῶν γὰρ ἐν σπλάγχνοισι τυμβευθήσεται,
Βρωθεὶς πολυστοίχοισι καμπέων γνάθοις
Νήριθμος ἑσμός.——
Nam plurimarum ventre funerabitur
Serratidentum fauce camparum abditum
Examen ingens.——

Et de Saturno:

Τύμβος γεγὼς κέντωρος ὠμόφρων σπορᾶς.
Prolis ſepulcrum triſte ſemiferus ſuæ. Joſ. Scal.

De ſe Ignat. *ad Roman.* *κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μοι τάφος γένωνται, καὶ μηδὲν καταλείπωσι τῶν τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς, βαρύς τινι εὑρεθήσομαι.* Val. Max. de Artemiſia *l.* 4. *c.* 6. *Qid de illo inclyto tumulo loqare, cùm ipſa Mauſoli vivum ac ſpirans ſepulcrum fieri concupierit, eorum teſtimonio, qi eam extincti oſſa potione aſperſa bibiſſe tradunt?* Apul. *fab. Miles. l.* 5. *At hîc jam tua eſt exiſtimatio, utrùm ſororibus pro tua cara ſalute ſolicitis adſentiri velis, & declinatâ morte nobiſcum ſecura periculi vivere, an ſæviſſimæ beſtiæ ſepeliri viſceribus.* Qintilian. *declamat.* 12. *Æſtuant adhuc intra pectus ſepulta ventribus noſtris cognata viſcera.* Nicol. Clemang. *epiſt.* 33. *Patre in Scropharum alvis impiiſſimâ crudelitate ſepulto.*

Neotericus innominatus;

Alit cadaver alites, alit feras;
Vivum ſepulcrum mortuo ſic obtigit.

Prout & Andreas Cæſar *in Apocal. c.* 16. *A canibus devoratos, canum ventres viva ſepulcra ſortitos.* Qod *Ὑρκανίαν ταφὴν*, Diogenes dixit. Stob. *tom.* 2. *tit.* 123. eò qòd Hyrcanis id ſolenne in propinqis ſuis; qi & eo fine canes alebant, qos *κύνας ἐνταφίους* nuncupabant. Ex Oneſicrito Strabo *geogr. l.* 11. Hâc ratione *γῦπες, ἔμψυχοι τάφοι* Gorgiæ dicti: qem eo nomine perſtringit Hermogen. *de ideis l.* 1. *c.* 5. & Dionyſ. Longin. *de ſublim.* Venter item *τάφος καὶ τάρταρος*, non *buſtum* avt *ſepulcrum* tantùm, ut ſuprà, ſed *Orcus* & *Tartarus*. Plut. *Conviv.* *Τῷ γὰρ ὄντι τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῶν, καὶ ὁ τάρταρος, ὡς ἐν Ἅιδου, δεινῶν τινων ῥευμάτων, καὶ πνευμάτων ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφυρμένου, καὶ νεκρῶν περίπλεως.* *Ciborum conditura, ἐνταφιασμός.* Idem *de eſu carn. orat.* 1. *Ἡμεῖς δὲ οὕτως ἐν τῷ μιαιφόνῳ τρυφῶμεν, ὥστε ὄψον τὸ κρέας προσαγορεύομεν, εἶτα ὄψων πρὸς αὐτὸ τὸ ὄψον δεόμεθα, ἀναμιγνύντες ἔλαιον, οἶνον, μέλι, γάρον, ὄξος ἡδύσμασι Συριακοῖς, Ἀραβικοῖς, ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες.* Et Porphyr. *de abſtinent. l.* 2. *Ἧπου γε ὁ τοῦ πατρὸς ἱερεὺς, αὐτὸς τάφος γίγνεται νεκρῶν σωμάτων ὑπουργεῖ;* Itá deniqe de Jona à balena abſorpto Baſil. Seleuc. *orat.* 12. *ἦν Ἰωνᾶς ἐν ζῶντι τάφῳ φερόμενος, νηχόμενον οἰκῶν δεσμωτήριον, ἐγκινούμενον φάραγξι θανάτου χωρίον οἰκῶν, νεκρῶν πανδοχεῖον, οὐ ζώντων, οἰκῶν γαστέρα θανάτου μητέρα.*

Καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα αὕτη] forſan *αὐτὸ*, ut de *ventre* intelligatur: alioqi de terra ſumendum fuerit. De *ventre* avtem feſtivè Diphilus in *Paraſito* apud Athen. *l.* 6.

——ταλαιπωρότερον οὐδὲν ἐστι γὰρ
Τῆς γαστρὸς, εἰς ἣν πρῶτον ἂν πάντ' ἐμβάλοις,
Ἀλλ' οὐχ ἕτερον ἀγγεῖον. ἐν πήρᾳ φέροις
Ἄρτους ἂν, ἀλλ' οὐ ζωμὸν, ἢ διαφθερεῖς·
Εἰς σπυρίδα μάζας ἐμβαλεῖς, ἀλλ' οὐ φακῆν·
Οἰνάριον εἰς λάγηνον, ἀλλ' οὐ κάραβον.
Εἰς τὴν θεοῖς ἐχθρὰν δὲ ταύτην εἰσφορεῖς
Τὰ πάνθ' ἑαυτοῖς οὐδὲν ὁμολογούμενα.
——nam certè ventre nihil eſt miſerius:
In illum cuncta conjicis: at in vas aliud
Idem non liceat: panem fers in mantica,
Jus non fers; aliter manticam corruperis:
In utrem villum immittis, non & carabum.
At in illum Diis inviſum compingi ſolent
Etiam qæ inter ſe nil habent commercii. Grot.

Alius qidam:

Heu, qàm ſtupenda nos agit voracitas!
Qicqid ferarúmve, pecoríſve paſcitur,
Qicqid volucrium aerem pennis qatit,
Qicqid profunda piſcium maria incolit,
Qicqid reponit terra frugum, fructuum,
Noſtris id omne ut ſepeliatur ventribus?

Seneca *epiſt.* 89. *Profunda & inſatiabilis gula, hinc maria ſcrutatur, hinc terras. alia hamis, alia laqeis,*

qeis, alia retium variis generibus cum magno labore perseqitur. nullis animalibus, nisi ex fastidio, pax est.

Δέχεται] indè αἱ τῆς γαστρὸς δεξάμεναι Philo *de agric.* Ἡ δὲ πρὸς πᾶν σιτίον τε καὶ ποτὸν ἄφετος εὐθὺς ὁρμήσασα, τάτ᾽ ἤδη ἐντρεπισθέντα ἐπιλέξεται, καὶ πεῖναν ἄληκτον καὶ ἄπληστον ἴσχει τῶν ἀπάντων, ὡς κἂν αἱ τῆς γαστρὸς ἀποπληρωθῶσι δεξάμεναι, μαργῶσαν ἔτι καὶ μαιμῶσαν τὴν ἀεὶ κενὴν ἐπιθυμίαν περιβλέπεσθαι καὶ περιφοιτᾶν, μή τί που παρεωραθὲν λείψανον ἄφετον, ἵνα καὶ τοῦτο παμφάγου πυρὸς δίκην ἐπιλιχμήσηται.

Διὰ τὰς ἐξαιματώσεις] ad verbum, *ob sangvificationes:* qia pars nimirum in sangvinem convertitur. Alex. Aphrodiss. *problem. l.* 1. *q.* 118, Vegetativæ animæ operationes recensens; τὰς πέψεις τῶν τροφῶν, καὶ τῶν χυμῶν τὰς μεταβολὰς, καὶ τὰς ἐξαιματώσεις, καὶ ἀναδόσεις, τὰς θρέψεις, τὰς ὁμοιώσεις. Galen. *ad Glavc. l.* 2. Γεννᾶσθαι δὲ ἡμῖν τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα ἐν ἥπατι κατὰ τὴν ἐξαιμάτωσιν, ἀνάλογον τῇ κατὰ τὸν οἶνον τρυγί. Et indè ἡ ἐξαιματωτικὴ, *sangvinem generandi facultas.* Aphrodiss. *ibid. l.* 2. *q.* 63. Ἡ θερμὴ καὶ ὑγρὰ συμμέτρως κρᾶσις τοῦ ἥπατος βλαστάνει τὴν ἐξαιματωτικὴν δύναμιν, ἢ φυλάσσει κατά τινας· ἡ δ᾽ ἐξαιματωτικὴ, γεννᾷ τὴν ἐξαιμάτωσιν· ἡ δ᾽ ἐξαιμάτωσις, δείκνυσι τὸ ἔργον, αὐτὸ τὸ αἷμα. Idem & αἱμάτωσις. Galen. *de dogmat. Hipp. & Plat. l.* 8. *c.* 7. Ἡ πέψις ἡ σιτίων, ἥτ᾽ ἀνάδοσις, ἥθ᾽ αἱμάτωσις, ἥτε θρέψις. Idémqe, Αἱματοῦται ἡ τροφὴ κατὰ τὸ ἧπαρ. *In jecore alimentum in sangvinem vertitur.* Scitè Clemens Alex. *pædag. l.* 1. *c.* 6. ut ostendat ex sangvine lac consistere. Εἰ τοίνυν ἡ μὲν κατεργασία τῆς τροφῆς ἐξαιματοῦται, τὸ δὲ αἷμα ἐκγαλακτοῦται, παρασκευὴ γίνεται τὸ αἷμα τοῦ γάλακτος. Et mox, ut totam corporis humani fabricam ex sangvine; καὶ δὴ τὸ κατὰ γαστρὸς, τὸ μὲν πρῶτον ὑγροῦ ἐστι σύστασις γαλακτοειδής. ἔπειτα ἐξαιματουμένη σαρκοῦται ἡ σύστασις αὕτη· πηγνυμένη δὲ ἐν τῇ ὑστέρᾳ ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ θερμοῦ πνεύματος, ὑφ᾽ οὗ διαπλάττεται τὸ ἔμβρυον, ζωογονεῖται. Vide *l.* 10. §. 25.

Εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες] scil. διὰ τῶν ἀτμίδων καὶ τῶν ἀναθυμιάσεων, *per vapores & exhalationes,* qorum illi ad *aëream,* an *aqeam* potiùs, istæ ad *igneam* naturam propiùs accedunt. Vide Aristot. *meteor. l* 1. *c.* 3.

Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες] hoc est, *in materiam & formam,* ut vulgò dicitur. De eadem hac divisione monet & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 11. & *l.* 12. § 29. addit tamen membrum tertium, τὴν ἀναφορὰν, *l.* 12. § 10. & qartum etiam, τὸν χρόνον, *ibid.* § 18. Verùm ista duo sunt τῶν ἔξω τοῦ ὑποκειμένου. duo illa tantùm τὰ συστατικά. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων δύο, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον εἶναι τὴν ἄποιον οὐσίαν, τὴν ὕλην· τὸ δὲ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον, τὸν θεόν. τοῦτον γὰρ ὄντα ἀΐδιον διὰ πάσης αὐτῆς δημιουργεῖν ἕκαστον. Vide *l.* 12. § 30. Seneca *epist.* 64. *Dicunt Stoici nostri, duo esse in rerum natura, ex qibus omnia fiant, cavssam & materiam. materia jacet iners, res ad omnia parata, cessatura, si nemo moveat. cavssa autem, id est, ratio, materiam format, & qocunqe vult, versat: ex illa varia opera producit.* Et pòst aliis verbis: *Nempe universa ex materia & ex Deo constant. Deus ista temperat, qæ circumfusa rectorem seqguntur & ducem. Potentius autem est qod facit, qod est Deus, qàm materia patiens Dei.* Lactant. *Instit. l.* 7. *c.* 3. *Stoici naturam in duas dividunt partes. unam, qæ efficiat; alteram, qæ se ad faciendum tractabilem præstat. in illa prima esse vim faciendi; in hac materiam: nec alterum sine altero esse posse.* Reliqa pavlò pòst exhibebimus.

§ 22. Μὴ ἀπορρέμβεσθαι] Vide *ad l.* 2. § 7 *nè aberres, vel tantillum, avt ab æqitate in conatibus, avt à veritate in assensionibus.*

Ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι] Vide Senec. *ep.* 89. *infr. ad* § 32.

§ 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε] qia nimirum ipse mundi pars sum. Mundus avtem Stoicis Deus ipse. Vide *ad l.* 10. § 21. Plut. *de Philosoph. placit. l.* 1. *c.* 7. Θεὸν καὶ κόσμον, καὶ ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν λέγουσι. τὸν δ᾽ ἀνωτάτω πάντων, νοῦν ἐν αἰθέρι. Epiphan. *hæres. præfat.* Στωικοὶ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον κόσμον θεὸν νομίζουσιν. & *l.* 1. *hær.* 5. de eisdem: Φάσκοντες εἶναι νοῦν τὸν θεὸν, ἢ παντὸς τοῦ ὁρωμένου κύτους, οὐρανοῦ τέ φημι καὶ γῆς, καὶ ἄλλων, ὡς ἐν σώματι ψυχήν. Arius Didymus in *epitom.* apud Evseb. *præpar. l.* 15. *c* 11. Οἱ Στωικοὶ δὲ ὅλον τὸν κόσμον, σὺν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, προσαγορεύουσι θεόν. Seneca *qæst. nat. l.* 2. *c.* 45. *Vis Deum mundum vocare? non falleris. Ipse enim est totum qod vides, totus operibus suis inditus, & se sustentans vi suâ.* Idem *epist.* 94. *Totum hoc, qo continemur, & unum est. & Deus est: & socii ejus & membra sumus.* Manil. *astronom. l.* 1.

Qâ pateat mundum divino numine verti,
Atqe ipsum esse Deum.——

Plin. *nat. hist. l.* 2. *c.* 1. *Mundum & hoc qod nomine alio cœlum appellare libuit, cujus circumflexu teguntur cuncta, numen esse credi par est.* Pertinet huc Æschyli illud, apud Clement. *Strom. l.* 5. & Evseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13.

Ζεύς ἐστιν αἰθὴρ, Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς δ᾽ οὐρανός·
Ζεύς τοι τὰ πάντα, χ᾽ ὅ,τι τῶνδ᾽ ἔθ᾽ ὑπέρτερον.
Æthera, tellúsqe, & poli arx est Jupiter:
Est cuncta; & istis qicqid est sublimius.

Cui affine Ennii illud ex *Epicharmo* à Varrone lavdatum. *l.* 4.

Istic est is Jupiter, qem dico, qem Græci vocant

Aerem; qi ventus est, & nubes, himber postca,
Atqe ex himbre frigus; ventus pôst fit, aer denuo.
Hæcce propter Jupiter sunt ista, qæ dico tibi.

Pertinent & Evripidis illa toties repetita, á Cicerone *de natura Deor. l.* 2. § 65. Plut. *de exil. ad princ. indoct.* & *physic. qæst.* 29. Lucian. *Jove Tragæd.* Athenag. *in legat.* Clem. Alex. *hortat.* & *Strom. l.* 5. Evseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. aliis.

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ, τὸν δ᾽ ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ᾽ ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τόνδ᾽ ἡγοῦ θεόν.

Qod Cicero licentiùs vertit;

Vides sublime fusum immoderatum æthera,
Qi tenero terram circumvectu amplectitur,
Hunc summum habeto divûm, hunc perhibeto Jovē.

castigatiùs Grotius:

Sublime fusum cernis immensum æthera,
Cujus tenetur uvidis amplexibus
Terra? hoc putato numen, hoc perhibe Jovem.

Et ex Evripide Ennius in *Thyeste* (unde & ex Evripidis tragœdia cognomine fuisse desumpta, proclivis est conjectura) apud Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & 3. Apul. *de mund.* Festum in *sublime*:

——adspice hoc
Sublime candens, qem vocant omnes Jovem.

Uterqe Chrysippum expressit; qi, ut Cicero ibidem, *disputavit, Æthera esse eum, qem homines appellant Jovem.* Qod & Plato Comicus;

Ἀήρ, ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία.
Aer, qem nuncupare qis Jovem qeat.

Respexit eadem & Lucretius verbis versibúsq; illis *lib.* 5.

Deniqe jam tuere hoc, circum superáqe, qod omnem
Continet amplexu terram: qod procreat ex se
Omnia; qod qidam memorant; recipítq; perempta.

Cato apud Lucan. *l.* 9.

Jupiter est qodcunqe vides, qocunqe moveris.

Idem de *Deo* dogma Judæis Ethnici affingebant. cùm enim simulacra nulla admitterent, manus tantùm inter precandum cœlos versùs expanderent, *Cœlum eis* pro *numine* habere avtumabant. Diodorus Sic. *l.* 40. apud Photium *cod.* 144. de Mose Judæorum legislatore verba habens; Ἄγαλμα δὲ θεῶν τὸ σύνολον οὐ κατεσκεύασε, διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεόν· ἀλλὰ τὸν περιέχοντα τὴν γῆν οὐρανὸν μόνον εἶναι θεὸν, καὶ τῶν ὅλων κύριον. Indè illud Juvenalis *Sat.* 14.

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Cœli numen, i. e. cœlum ipsum, qod numen illis est. ut numina Deorum, pro Diis ipsis. qo modo de Judæis iisdem Petronius,

Et cœli summas advocet avriculas.

qanqam nec desunt, qi lumen legant. Sed ad exteros, Stoicos maximè, redeamus. Varro apud Avg. *de Civit. Dei l.* 7. *c.* 6. *Deum se arbitrari animam mundi: & hunc ipsum mundum esse Deum.* qæ verba explicans Avgustinus: *Sicut hominem sapientem, cùm sit ex animo & corpore; tamen ab animo dicimus sapientem: ità mundum Deum dici ab animo, cùm sit ex animo & corpore.* Ea explicatio Avgustiniana lucem dat verbis, cùm Chrysippi apud Ciceronem, ubi suprà; *Vim divinam in ratione esse positam, & universæ naturæ animo atqe mente: ipsúmqe Mundum Deum dici, & ejus animi fusionem universam.* tum & Senecæ *qæst. nat. præfat. Qid est Deus? Mens universi. Qid est Deus? Totum, qod vides; & qod non vides, totum.* Atqe hæc est διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ αἰτιῶδες, de qa *supr.* § 21. Distinctiùs pavlò Laërt. *l.* 7. in Zenon. Λέγουσι δὲ κόσμον τριχῶς· αὐτόν τε τὸν Θεὸν, ἐκ τῆς ἁπάσης οὐσίας ποιὸν (sicut τὴν ὕλην ἄποιον contrà dicunt) ὃς δὴ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγέννητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως· καὶ αὐτὴν δὲ τὴν διακόσμησιν τῶν ἀστέρων· καὶ τρίτον, τὸ συνεστηκὸς ἐξ ἀμφοῖν. Verùm sexfariam dici Κόσμον, sive Mundum, ex Diodoro monet Jos. Scalig. qem vide sis *ad Manil. l.* 5. ubi inter cætera, Κόσμος ἐστὶν ὁ διακοσμήσας πάντα· ἔοικε δὲ νοῦν ἡ πρόνοια λέγειν.

Οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τό σοι εὔκαιρον] Propert. *l.* 3. *eleg.* 3.

Optima mors, parcâ qæ venit ipsa die. tâ

i. e. τῇ πεπρωμένῃ. Scalig. de cæteris singulis pariter. Ità *l.* 11. § 13. οὐ δέχῃ τὸ νῦν τῇ τῶν ὅλων φύσει εὔκαιρον;

Πᾶν μοι καρπὸς] Ità *l.* 2. § 3. Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ τοῦ ὅλου φύσις. & *lib.* 10. § 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει. καρπὸς avtem istîc pro *emolumento*, qod ex re qapiam provenit, ut fructus ex stirpe vel arbore. Ità Apostol. *ad Philip. c.* 1. *v.* 22. καὶ τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καρπὸς ἔργου, qod *operæ pretium* Latinis. Vide *l.* 6. § 30.

Ὦ φύσις] qomodo *Mundum*, ità & *Naturam Deum* dicebant. Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 7. *Qid enim aliud est Natura qàm Deus, & divina ratio, toti mundo & partibus ejus inserta?* & *qæst. nat. l.* 3. *c.* 45. *Vis illum Naturam vocare? non peccabis. est enim ex qo nata sunt omnia, cujus spiritu vivimus.* Ità isti (Lactantii sunt verba superiùs pavlò positis statim subjuncta) *uno Naturæ nomine res diversissimas comprehenderunt, Deum & Mundum, artificem & opus. dicúntqe alterum sine altero nihil posse; tanqam Natura sit Deus Mundo permistus. nam interdum sic confundunt, ut sit Deus ipsa mens Mundi, & Mundus sit corpus Dei.*

Ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα] Meliùs ista Apostolus noster de *Deo, ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Vide *l.* 12. § 26. Pacuvius *Chryse* apud Varron. *ling. Lat. l.* 4. & Cicer. *de divinat. l.* 1. & 2.

Hoc vide circum, supráqe, qod complexu continet
Terram: nostri cœlum memorant, Graii perhibent
Æthera.
Qicqid est hoc, omnia id animat, format, avget, alit, creat,
Sepelit, recipítqe in sese omnia; omniúmqe idem est pater.
Indidémqe eadémqe oriuntur, de integro eadémqe occidunt.

Ista enim cum primis illis connexa vult Jos. Scalig. qæ Vossius mavult adnecti versiculo ejusdem illi ex Nonio, & Varrone *ibid.*

Mater est terra; ea parit corpus, animam æther adjugat.

Ἐν σοὶ πάντα] Ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδέν. εἰ γάρ τι ἐστὶν, ἐν τῷ παντὶ ἐστι. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 8.

Ὦ πόλι φίλη Κέκροπος] Ex Tragœdo aliqo, de Civitate Atheniensi dictum.

Ὦ πόλι φίλη Διός] Mundum appellat Διὸς πόλιν. qomodo & Dio Prus. *orat.* 36. Τοῦ Διὸς πόλιν μᾶλλον ἢ οἶκον, qippe cujus ipse Rex sit potiùs, qàm paterfamilias: etiamsi Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ ἐστί τις καὶ οἰκοδεσπότης. Estqe reverâ illa Διόσπολις multò potiùs nuncupanda, qàm illa Ægyptiaca, de qa Stephanus Byzant. Verùm potiore adhuc jure, ἡ τοῦ θεοῦ πόλις illa, de qa Psaltes *psalm.* 87. *v.* 3. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. Joannes, *Apoc. c.* 3. *v.* 12.

§ 24. Ὀλίγα πρῆσσε, φησὶν,] *dicere solent.* Cas. φασί. imò, *inqit ille*, φησί. Qis avtem hoc dixerit, docet nos Senec. *de ira l.* 3. *c.* 6. *Proderit nobis illud Democriti salutare præceptum, qo monstratur tranqillitas, si neqe privatim, neqe publicè multa, avt majora viribus nostris egerimus.* Et *de tranqill. c.* 12. *Hoc secutum puto Democritum, ità cæpisse;* (hoc est, volumen egregium, qod περὶ εὐθυμίας inscripsit, ut Sen. *ibid. c.* 2. ab hoc monito exorsum) *Qi tranqillè volet vivere, nec privatim agat multa, nec publicè.* Græca integra exhibet Stobæus *tom.* 1. *tit.* 100. Τὸν εὐθυμεῖσθαι μέλλοντα, χρὴ μὴ πολλὰ πρήσσειν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε ξυνῇ, μηδ' ὅσ' ἂν πρήσσῃ, ὑπέρ τε δύναμιν αἱρεῖσθαι τὴν ἑαυτοῦ καὶ φύσιν. Marcus noster, *lib.* 3. § 5. Μητὲ πολυῤῥήμων, μητὲ πολυπράγμων ἔσο. Evripides pariter:

Ὁ πολλὰ πράσσων, οὐκ ἐν ἀσφαλεῖ βίῳ.
Res agere multas, tuta vitæ havd est via. Lips.

Idémqe *Antiopâ:* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 58.

Ὅστις δὲ πράσσει πολλὰ, μὴ πράσσειν παρὸν,
Μῶρος, παρὸν ζῆν ἡδέως ἀπράγμονα.
Qi multa satagit, nulla ubi necessitas,
Qum suaviter, agens nil, vivat, desipit.

Et in *Oenomao:*

Ὁ πλεῖστα πράσσων, πλεῖσθ' ἁμαρτάνει βροτῶν.
Peccare qisqe plus solet, qò plus agit. Grot.

Verùm Democriti illud rejicit Plutarch. *de tranqill.* in ipso ferè libri limine. Ὁ μὲν οὖν εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλλοντα, μήτε πολλὰ πρήσσειν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε ξυνῇ, πρῶτον μὲν ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν καθίστησι, γινομένην ὤνιον ἀπραξίας. ἔπειτα καὶ ψευδές ἐστι, τὸ εὐθυμεῖν τοὺς μὴ πολλὰ πρήσσοντας. ἔδει γὰρ εὐθυμοτέρας εἶναι γυναῖκας ἀνδρῶν, οἰκεία τὰ πολλὰ συνέσας. ἐνίους δὲ καὶ τὸ μὴ πράσσειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν. Nec abs re Ennius in *Iphigenia*, apud Gellium *lib.* 19. *c.* 10.

Otio qi nescit uti, plus habet negotii,
Otii minus, qàm cùm est negotium in negotio.
Nam cui qod agat institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi; mentem atqe animum delectat suum.
Otioso in otio animus nescit qid qidem velit.
Hoc ità est: neqe domi nunc nos neqe nunc militiæ sumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum est, ire illinc lubet.
Incertè errat animus; præter propter vita vivitur.

Ità versus elegantes sanè sed miserè deartuatos refingunt collatis symbolis viri claris. Hugo Grotius, Cl. Salmasius. & Joan. Vossius; qi Chori verba esse monet, qi militibus constabat Græcis, de otio suo, dum ob maris malaciam Avlide moram trahebant conqerentium. Sed & Marcus hìc Democriti præceptum refingit, & ad recti normam τεχνικῶς πάνυ defingit. Vide & *l.* 3. § 5.

Μήποτε ἄμεινον τ' ἀναγκαῖα πράσσειν] Frustra Xylander, qem & Cas. est secutus, ista, dum Marci mentem non est assecutus, immutavit, & conjecturam suam in textum intulit, μηδὲν ἄμεινον τοῦ ἀναγκαῖα πράσσειν. At Marcus; Democritus, inqit, *consulit ei, qi tranqillum animi statum obtinere vult, ut nè multa agat: at tu vide, nè ad hunc finem conducat potiùs, ut necessaria qis agat, & qæ constitutioni suæ sunt accommoda.* Deest ὅρα, vel βλέπε, vel ejusmodi qippiam: qod non animadversum Xylandrum in fravdem induxit. Prout & similis ellipsis ab Apostolo usurpata, *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. in verbis illis; Ἐν πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν, &c. *cum lenitate erudientem eos*, expectando sive experiendo, *num aliqando Deus illis sit resipiscentiam daturus*; non observata, vulgato interpreti imposuit, ansámqe dedit vertendi, *Eis qi resistunt, neqando Deus det illis pœnitentiam*, qasi eo modo dictum sit, qo illud Matth. *c.* 13. *v.* 15. μήποτε ἴδωσι καὶ συνῶσι καὶ ἐπιστρέψωσι· qum, ut rectè Isidor. Pel. *l.* 2. *epist.* 270. μετανοίας ἐλπίδα, οὐκ ἀναίρεσιν ἐμφαίνει. Contrà planè, qàm in Esajæ loco *c.* 6. *v.* 9. ab Evangelista prolato; in qo interpretando lapsus est è contrario bonus Isidorus. qin & idem D. Jo. Leifildum τὴν μακαρίτην fugiens, in cavssa fuit, qod Apostoli verba illa interpretatus est de

oppofita prorsùs voluntati divinæ in natura humana dispositione, qâ homines ità affecti sunt, ut resipiscentiam dare parato numini renitantur. qod eò moneo, in eundem lapidem nè impingat qisqam denuó. Occurrunt ellipses huic geminæ in scriptis sacris apud Mosem *l.* 1. *c.* 3. *v.* 22 & *c.* 11. *v.* 4. & *c.* 42. *v.* 4. Matthæum Evang. *c.* 25. *v.* 9. Lucam *Act. c.* 5. *v.* 39.

Τ' ἀναγκαῖα πράσσειν] Supervacuas & minimè necessarias occupationes rescindere monet, eísqe duntaxat intendere, qæ aliqâ saltem ratione necessaria existant. qod monitum & rursus repetitum dat, *l.* 12. § 18. At nobis *in supervacuis*, non *subtilitas*, ut Senec. *epist.* 106. Sed *tempus*, imò *vita ferè tota*, ut idem *epist.* 49. & 88. *teritur:* dum, qod olim Agatho scitè dixit, apud Athen. *dipnosoph. l.* 5. & Clem. *Strom. l.* 5.

Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς, ποιούμεθα·
Τὸ δ' ἔργον, ὡς πάρεργον ἐκπονούμεθα.
Operosè id agimus, agere qod non est opus:
At in eo qod opus est, opera perfunctoria est. Grot.

Eodémqe alludens Isidor. Pel. *l.* 5. *epist.* 108. Τὰ μὲν ἔργα, πάρεργα εἶναι ἡγούμεθα· τὰ δὲ πάρεργα, ὡς ἀναγκαῖα, ἀνύομεν. Vide *infr. ad* § 21.

Λόγος αἱρεῖ] *ratio deligit.* Xyl. *mandat & injungit.* Cas. meliùs. λόγος αἱρεῖ, *ratio dictat, evincit, postulat, exigit.* Sic & *l.* 10. § 32. Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος. *neqe enim ratio poscit.* & *l.* 2. § 5. ἀπὸ τοῦ αἱροῦντος λόγου. *à ratione dictante*, sive *rationis dictamine.* Herodot. *l.* 2. Καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτως αἱρέει. *ratio ipsa dictat, evincit.* Gregor. Naz. apud Svidam: Καὶ ὁ λόγος αἱρεῖ, μὴ πιστεῦσαι προσκόμματα. *ratio ipsa postulat.* Apud Plutarch. *Consol. ad Apollon* Plato: Ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν. *prout ratio evincit optimè habiturum.* Et Plut. ipse *de commun. notion. c.* 19. Ἀξίαν δὲ ἔχει τὴν μεγίστην, ὃ πολλάκις αἱρεῖ λόγος ἀντὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ προέσθαι. *ratio postulat.*

Ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν] Ità Plut. *de tranqill.* Δεῖ δὲ μὴ πλήθει, μηδὲ ὀλιγότητι πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ καλῷ καὶ τῷ αἰσχρῷ τὸ εὔθυμον ὁρίζειν καὶ τὸ δύσθυμον. τῶν γὰρ καλῶν ἡ παράληψις οὐχ ἧττον ἢ τῶν φαύλων ἡ πρᾶξις ἀνιαρόν ἐστι καὶ ταραχῶδες. Idémqe de *sene polit.* Ubi Cani tibicinis dictum posuisset, ἀγνοεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὅτῳ μᾶλλον αὐτὸν αὐλῶν ἢ ἑτέρους εὐφραίνει· λαμβάνειν γὰρ ἂν μισθὸν, οὐ διδόναι, τοὺς ἀκούειν ἐθέλοντας. Subjungit; Ἆρα οὐκ ἐπινοοῦμεν ἡλίκας ἡδονὰς αἱ ἀρεταὶ τοῖς χρωμένοις ἀπὸ τῶν καλῶν πράξεων καὶ τῶν κοινωνικῶν ἔργων καὶ φιλανθρώπων παρασκευάζουσιν; οὐ κνῶσαι, οὐδὲ θρύπτουσαι, ὥσπερ αἱ εἰς σάρκα λεῖαι καὶ προσηνεῖς γινόμεναι κινήσεις· ἀλλ' αὗται μὲν οἰστρώδεις καὶ ἀβέβαιον καὶ μεμιγμένον σφυγμῷ ἔχουσιν· αἱ δὲ ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἔργοις οὐ ταῖς Εὐριπίδου χρυσαῖς πτέρυξιν, ἀλλὰ τοῖς Πλατωνικοῖς ἐκείνοις καὶ οὐρανίοις πτεροῖς ὅμοια, τὴν ψυχὴν μέγεθος καὶ φρόνημα μετὰ γήθους λαμβάνουσαν ἀναφέρουσι.

Εὐσχολώτερος] *majore otio utetur.* Xyl. *otii multum lucrabitur.* Cas. Verto, *qietior*, vel *à negotiis qietior, futurus est.* Εὔσχολος, ἥσυχος, *qietus.* Et εὐσχολῶν, ἡσυχίαν ἄγων, ᾧ ἡ διάνοια οὐ διασπᾶται. Vide Epict. *ad l.* 11. § 19. & *l.* 12. § 2. εὐσχολώτερος καὶ ἀταρακτότερος ἔσῃ, pro eo qod initio dixerat, εὐθυμήσει.

Ἀλλὰ καὶ φαντασίας] resecari vult non actiones tantùm non necessarias, verùm & *cogitationes.* qomodo & *supr. l.* 3. § 4. Ità Dominus noster, non solùm πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, *verbum qodqe otiosum*, Matth. *c.* 12. *v.* 36. Sed & *cogitationes vanas* ac *inanes*, amandandas monet. Jer. *c.* 4. *v.* 14.

Οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσι] radice nimirum ipsâ evulsâ. Siqidem, ut August. *de persever. c.* 13. *Cogitantes agimus, qicqid agimus; & cogitantes loqimur, qicqid loqimur.* atqe *ex cordis abundantia*, non *os* tantùm *loqitur*, Matth. *c.* 12. *v.* 34. Sed & *manus operatur.* Ibid. *cap.* 15. *v.* 19. Chrysippi dictum apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. τὴν διάνοιαν εἶναι λόγων πηγήν. *orationis fontem esse cogitationem.* Verùm non *orationis* tantùm is, sed & *operationis fons* existit: itaqe qi hunc custodierit, pro Solomonis monitu, *Prov. c.* 4. *v.* 23. etiam sermones actionésqe suas in potestate habebit.

§ 25. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ] Epictet. *l.* 4. *c.* 1. Πείρασόν γε· οὐκ ἔστιν αἰσχρὰ ἡ πεῖρα. Et *l.* 2. *c.* 19. τὴν πρώτην ἡσύχασον· καὶ τὰς ἡμέρας ἀρίθμει, ἃς οὐκ ὠργίσθης. καθ' ἡμέραν εἰώθειν ὀργίζεσθαι· νῦν παρ' ἡμέραν· εἶτα παρὰ δύο· εἶτα παρὰ τρεῖς. ἂν δὲ τριάκοντα παραλίπῃς, ἐπίθυσον τῷ θεῷ. ἡ γὰρ ἕξις ἐκλύεται τὴν πρώτην· εἶτα καὶ παντελῶς ἀναιρεῖται. σήμερον οὐκ ἐλυπήθην, οὐδ' αὔριον, οὐδ' ἐφεξῆς διμήνῳ καὶ τριμήνῳ· ἀλλὰ προσέσχον γινομένων τινῶν ἐρεθιστικῶν. γίνωσκε, ὅτι κομψῶς σοί ἐστι.

Πῶς σοι χωρεῖ] *qomodo qadret.* Xyl. & Cas. malim, *qomodo procedat, qos progressus tecum faciat.* Apud Svidam historicus: οὐ χωρούντων αὐτῷ τῶν ἐν Σικελίᾳ πραγμάτων κατὰ νοῦν. *Cùm res illi ex animi sententia non procederent.*

Ἀρεσκομένου] Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 1.

Ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις] Vide *ad lib.* 7. § 31.

Ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει] Vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. § 34. & *infr.* § 51.

§ 26. Ἑώρακας ἐκεῖνα] Antegressis ità annectit istud Cas. ut ad vitæ prioris secius administratæ experientiam referatur. Ego potiùs monita superiùs data respicere opinor: ut *lib.* 3. § 11.

Ἁμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἁμαρτάνει] Ità *l.* 9. § 4. ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. & § 38. Εἰ μὲν ἥμαρτεν,

ἥμαρτεν, ἐκεῖ τὸ καλόν· Itaqe, τὸ ἄλλο ἁμάρτημα, ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν. *ibid.* § 20. Clem. *Strom. l.* 4. Ἡ ἀκολασία οὐκ ἄλλου τινὸς ἂν δοξάζοιτο εἶναι καλὸν, ἢ τοῦ ἀκολασαίνοντος.

Ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθείμαρτο καὶ συνεκλώθετο] Vide *supr.* § 10. *l.* 3. § 11. & *infrà* § 34. Apud Lucianum Protesilaus in *νεκρικοῖς*. Οὐ γὰρ ἐγὼ τούτων αἴτιος, ἀλλ' ἡ Μοῖρα, καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἐπικεκλῶσθαι. Ità passim Homer. de Ulysse. *Odyss. α. v.* 16.

Ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
Τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκόνδε νέεσθαι.

Apud eundem Telemachus *Odyss. γ. v.* 208.

Ἀλλ' οὔ μοι τοιοῦτον ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλβον.

Ulysses *ibid. λ. v.* 138. à Tiresia sciscitatur,

—τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί.

Evmæus *ibid. π. v.* 64.

Πλαζόμενος· ὡς γάρ οἱ ἐπέκλωσεν τάδε δαίμων.

Alcinous *ibid. θ. v.* 579.

Τὸν δὲ θεοὶ μὲν τεῦξαν, ἐπεκλώσαντο δ' ὄλεθρον
Ἀνθρώποις, ἵνα ᾖσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή.

Achilles deniqe *Il. ω. v.* 525. qem locum lavdat Plut. *de legend. poet. c.* 4. & *c.* 6. & in *consol. ad Apollon.*

Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένοις.—

Leo Imper. in *oraculis* apud Jan. Rutgers. *Var. lect. l.* 5. *c.* 8.

Στύλος γὰρ ὀρθεὶς ἐν πόλοις κεκλωσμένος.

Senec. *de benefic. l.* 6. *c.* 23. *Dii in prima illa constitutione, cùm universa disponerent, etiam nostra viderunt, rationémqe hominis habuerunt. in nostras utilitates in principio rerum præmissa mens est, & is ordo mundo datus, ut appareat curam nostri non inter ultima habitam.* Idem *de provident. c.* 5. *Fata nos ducunt, & qantum cuiqe restet, prima nascentium hora disposuit. cavssa pendet ex cavssa. privata ac publica longus ordo rerum trahit. non incidunt cuncta, sed veniunt. Olim constitutum est, qid gavdeas, qid fleas. & qamvìs magna videatur varietate singulorum vita distingui, summa in unum venit.*

Βραχὺς ὁ βίος] Flaccus *serm. l.* 2. *Sat.* 6.

Dum licet, — vive beatus:
Vive memor qàm sis ævi brevis.—

R. Simeon in Pirke Aboth.

הַיּוֹם קָצֵר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה

Dies brevis, & opus multum. Et Ben-Syræ magistro ob ætatem repellenti, *An nescis diem brevem & opus multum esse?* Drus. in *apophth.* Hippocr. *aphor.* 1. Ὁ μὲν βίος βραχύς· ἡ δὲ τέχνη μακρή. Senec. *de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqeritur, qòd in exiguum ævi gignimur, qod hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis spatia decurrant; adeò ut exceptis admodum paucis, cæteros in ipso vitæ apparatu vita destituat. Indè illa maximi medicorum exclamatio est; Vitam brevem esse, artem longam.* Et *c.* 16. *Tempus breve est & præceps: multóqe fit brevius vitio nostro.* Vide *l.* 5. § 24. Βραχὺ καὶ ἀκαριαῖον διάστημα. Zeno apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 96. Οὐδενὸς ἡμᾶς οὕτω πένεσθαι, ὡς χρόνου. Qod Laërt. *l.* 7. in Zenon. Μηδενὸς ἡμᾶς οὕτως εἶναι ἐνδεεῖς, ὡς χρόνου. βραχὺς γὰρ ὄντως ὁ βίος, ἡ δὲ τέχνη μακρά, καὶ μᾶλλον ἡ τὰς τῆς ψυχῆς νόσους ἰάσασθαι δυναμένη. Lucian *de sectis*: χρὴ δὲ μηδένα καιρὸν παριέναι, εἰδότας ἀληθὲς τὸ τοῦ Κώου ἰατροῦ, ὡς ἄρα βραχὺς μὲν ὁ βίος, μακρὰ δὲ ἡ τέχνη. καί τοι ἐκεῖνος ἰατρικῆς πέρι ταῦτ' ἔλεγεν, εὐμαθεστέρου πράγματος. φιλοσοφία δὲ καὶ μακρῷ τῷ χρόνῳ ἀνέφικτος, ἢν μὴ πάνυ τις ἐγρηγορὼς, ἀτενὲς ἀεὶ καὶ γοργὸν ἀποβλέπῃ εἰς αὐτήν. Itaqe Philo *de vita contemplat.* Χρόνου δὲ φείδεσθαι καλόν· ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἰατρὸν Ἱπποκράτην, Ὁ μὲν βίος βραχύς· ἡ δὲ τέχνη μακρά. Seneca *de brev. vit. c.* 32. *Non multum accepit homo temporis, etiamsi totum illud sibi vindicat. Cui licèt nihil facilitate eripi, nihil negligentiâ patiatur excidere, tamen ad immortalium cognitionem nimis mortalis est.* & *epist.* 48. *Etiamsi multum superesset ætatis, parcè jam dispensandum erat, ut sufficeret necessariis. nunc qæ dementia est, supervacua discere in tanta temporis egestate?* Allusit ad Zenonis illud superiùs relatum. Et *epist.* 117. *Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, ut aliqid ex illo vacet perdere. Ex hoc tempore tam angusto, & rapido, & nos auferente, qid juvat majorem partem mittere in vanum?* Contrà tamen Methodici (secta ea est medicorum) Galeno referente, *de sectis c.* 6. Τῷ γε βραχὺν εἶναι εἰπόντι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν ἐπιτιμῶσι· τοὐναντίον γὰρ ἅπαν, αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρόν. Sed & Seneca ipse *de brev. vit. c.* 1. *Non accepimus brevem vitam, sed fecimus: nec inopes ejus, sed prodigi sumus. non exiguum temporis habemus, sed multum perdimus. satìs longa vita, & in maximarum rerum consummationem largè data est, si tota bene collocaretur.*

Κερδαντέον τὸ παρὸν] Vide *ad l.* 2. § 6. & *supr.* § 17. & *l.* 6. § 2. Plinius *epist.* 7. *l.* 3. *Sed tantò magìs hoc qicqid est temporis futilis & caduci, si non datur factis; nam horum materia in aliena manu; nos certè studiis proferamus: & qatenus nobis denegatur diu vivere, relinqamus aliqid qo nos vixisse testemur.* Sen. *epist.* 49. *Infinita est velocitas temporis, qæ magìs appareat respicientibus. Nam ad præsentia intentos fallit: adeò præcipitis fugæ transitus levis est. Punctum est qod vivimus, & adhuc puncto minus. cujus brevitatem aliqando futuram cogitemus. Non solebat mihi tam velox tempus videri; nunc incredibilis cursus apparet: sive qia admoveri lineas sentio, sive qia attendere cepi, & computare damnum meum. Eò magìs utiqe indignor; aliqos ex hoc tempore,*

qod sufficere nec ad necessaria qidem potest, etiamsi custoditum diligentissimè fuerit; in supervacua majorem partem erogare. Non vaco ad istas ineptias, ingens negotium in manibus est. mors me seqitur, fugit vita. adversùs hæc me doce aliqid. effice nè ego mortem fugiam, vita me non effugiat. Hoc est qod ἐξαγοράζεσθαι τὸν καιρὸν, i. e. *occasionem*, sive *opportunitatem redimere*, dixit Apostolus *ad Ephes. c.* 5. *v.* 16. Plut. in *pædag.* Στιγμὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος ἐστί. ζῆν καὶ οὐ παραζῆν προσήκει. παραζῆν dixit, qod Ennius Iphigen. apud Gell. *l.* 19. *c.* 10. à V. C. Salmasio *in exercit. Plinian.* restitutus;

—præter propter vitam vivitur.

Qod Senec. *de brev. vit. c.*9. *Perdis hodiernum. qod in manu fortunæ positum est, disponis; qod in tua, dimittis.* Ità qod Plavt. Psevdol. 2. 3.

Certa amittimus, dum incerta appetimus: atqe hoc evenit,
In labore atqe in dolore ut mors obrepat interim.

Νῆφε ἀνειμένος] Julian. Imper. *epist.* 12. Ἔνεστιν ἔξεστιν ἡμῖν, ἀνειμένοις τε σπουδάζειν, καὶ σπουδάζουσι μὴ ταλαιπωρεῖσθαι. Et Gregor. Naz. *in Basilium.* Τὴν ἄνεσιν ἔκλυσιν μὴ ποιήσασθαι. hoc est, *frontem remittere, non resolvere. Multum avtem interest, remittas aliqid, an solvas.* Seneca de *tranqil. c.* 15. Itaqe Ambros. *offic. l.* 1. *c.* 20. *Cavendum, nè dum animum relaxare volumus, omnem harmoniam & qasi concentum solvamus.* Et Martin. Dumiens. *de morib. Sapiens animum habebit, aliqando remissum, nunqam solutum.* Valer. Max. *l.*8. *c.*8. *Otium industriæ subnecti debet, non qo evanescat virtus, sed qo recreetur.* Et Cicer. *Offic. l.* 2. *Ludendi modus qidam retinendus est, ut nè nimis omnia profundamus, elatíqe voluptate in turpitudinem dilabamur.* Qod de Musica præcipiebat Pratinas,

Μὴ σύντονον δίωκε, μήτ' ἀνειμένην.
Intensior nec esto, nec solutior.

Ἀνειμένος] Vide *ad l.* 5. §. 1. Senec. *de tranq. c.* 15. *Danda est remissio animis: nec in eadem intensione æqaliter retinenda mens, sed ad jocos revocanda. meliores acrioréśqe reqieti surgent. ut fertilibus agris non est imperandum; citò enim exhavriet illos nunqam intermissa fœcunditas: ità animorum impetus assiduus labor frangit; vires recipient pavlùm resoluti & remissi. nascitur enim ex assiduitate laborum, animorum hebetatio qædam & langvor.* Aristot. *ethic. l.* 10. *c.* 4. Πάντα τὰ ἀνθρώπεια ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. Ovid. *epist.* 4.

Qod caret alternâ reqie, durabile non est:
Hæc reparat vires, membráqe fessa levat.

Itaqe *sapientis esse, remittere interdum aciem rebus gerendis intentum.* Avg. *de Music. l.* 2. *c.* 14. Siqidem ut Naso *Ponti. l* 1. *el.* 5.

Otia corpus alunt, animus qoqe pascitur illis:
Immodicus contrà carpit utrumqe labor.

Et Stat. *Sylv. l.* 4.

—vires instigat, alitqe
Tempestiva qies: major post otia virtus.

Hinc de *arcu lyrâqe* imago illa tantopere celebrata. Dio in *œconom.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 62. Αἱ ἀνέσεις παρασκευαστικαὶ πόνων εἰσί· καὶ τόξον, καὶ λύρα, καὶ ἄνθρωπος, ἀκμάζει δι' ἀναπαύσεως. *Ibid. tit.* 3. Socrates: Ὁ βίος, ὥσπερ ὄργανον, ἀνέσει καὶ ἐπιτάσει ἁρμοττόμενος, ἥδιων γίνεται. Democritus apud Anton. *meliss. l.* 2. *c.* 45. Ὥσπερ γὰρ ὄργανον ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν λαμβάνον, ἡδὺ γίνεται. οὕτω καὶ ὁ βίος. qod idem Plutarcho tribuit Maxim. *collectan. c.*32. Verùm in *collectaneis* illis avtorum nomina sæpius permutata, confusa, depravata deprehendas. Plutarch. *in Pædag.* Ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διήρηται. καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστι. (id qod idem in *Lycurg.* Παιδιὰ πόνου ἥδυσμα. qo eodem schemate usus est & Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 10.) καὶ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα ἐπιτεῖναι δυνηθῶμεν. καθόλου γὰρ σώζεται, σῶμα μὲν, ἐνδείᾳ καὶ πληρώσει, ψυχὴ δὲ ἀνέσει καὶ πόνῳ. Amasis apud Herodot. *l.* 7. Τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρῆσθαι, ἐντανύουσι· ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἄν· ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρῆσθαι· οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις, εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι ἀεὶ, μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἤτοι μανεὶς ἢ ὅ γε ἀπόπληκτος γενόμενος. Gregor. Naz. *post redit. ex agro:* Εἰώθασι πως τοὺς πόνους ἀεὶ τοῖς τοιούτοις διαλύειν ἀνέσεσιν. ἐπεὶ μηδὲ νευρὰ φέρει τὸ σύντονον ἀεὶ τεινομένη· καὶ δεῖταί τι μικρὸν τῶν γλυφίδων ἐκλύεσθαι, εἰ μέλλοι ταθήσεσθαι πάλιν, καὶ μὴ ἄχρηστος ἔσεσθαι τῷ τοξότῃ, μηδὲ ἀνόνητος ἐν καιρῷ χρήσεως. Naso *epist.* 4.

Arcum ni cesses tendere, mollis erit.

Æsopus Phædri *l.* 3. *fab.* 53.

Citò rumpis arcum, semper si tensum habueris:
At si laxâris, cùm voles, erit utilis.
Sic lusus animo debet aliqando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

De Joanne Evangelista gemina his referunt Abraham Abbas apud Joan. Cassian. *collat.* 24. *c.* 21. Thom. Aqin. *sum. p.* 2ª. 2æ. *q.* 168. *a.* 2. & Hen. Herp. *specul. avr. in præcept.* 3. *serm.* 2. sed & de Antonio Eremitâ balistæ exemplum eodem trahente, Antonin. *sum.* 2. *par.* 2. *tit.* 1. *c.* 23. § 1. & Gvil. Pepin. *de confess. tract.* 2. *par.* 3. *c.* 6. ex *Vitis patrum.* Qod avtem ex adverso, Plut. *de sene polit.* Τόξον μὲν ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται. ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη. Unde de Theophrasto Laërt. *lib.* 5.

Ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον.

hoc est, ut Publius Syrus:

Arcum intensio frangit: animum remissio.

id de solutiore illa remissione capiendum est, qam vitandam cavendámqe hîc Marcus monet

§ 27. Ἤτοι.

§ 27. Ἤτοι κόσμος διατεταγμένος] Vide *infr.* § 45. & *l.* 2. § 3. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 4. *Qem κόσμον Græci nomine ornamenti appellaverunt, eum nos à perfecta absolutâqe elegantia, mundum. nihil enim omnium rerum melius est mundo, nihil præstabilius, nihil pulcrius. utpote in qo universa ità constituta sunt, ut neqe ad usum meliora esse potuerint, neqe ad speciem pulcriora.* Cicero de *Nat. Deor. l.* 2. & Senec. *ad Helv. c.* 8. *Mundo nihil neqe majus, neqe ornatius, rerum natura genuit.* Avtor *de Mund. c.* 2. Κόσμος μὲν οὖν ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων· λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ τῶν ὅλων τάξις τε καὶ διακόσμησις ὑπὸ θεοῦ τε καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη. & Evstath. *ad Il.* α'. Κόσμος ἡ τάξις ἐκ τοῦ κομῶ. ἀφ' οὗ καὶ ὁ πάντων περιεκτικὸς, κόσμος, ὅτι αὐτὸν εὐτάκτως ἡ πρόνοια ἔταξεν. Apul. *de mund. Mundus est ordinata ordinatio, Dei munere.* & rursus: *Qid mundo præstantius? Lauda, qam putas speciem: portio à te laudabitur mundi. admirare qam voles temperantiam, ordinationem, figuram. hic & per hunc illud qodcunqe est, invenietur esse laudandum. nam qid, oro te, ornatum atqe ordinatum videri potest, qod non ab ipsius exemplo imitatura sit ratio? unde κόσμος Græcè nomen accepit.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Qod colimus, Deus unus est, qi totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo, qo jussit, ratione, qâ disposuit, virtute, qâ potuit, de nihilo expressit, in ornamentum majestatis suæ: Unde & Græci nomen mundo κόσμον accommodaverunt.* Greg. Naz. *de pace* 1. Κόσμος τε ἐστὶ ὅπερ λέγεται καὶ κάλλος ἀπερίοπτον.

Ἡ κυκεὼν] *Cinnus.* Ità *l.* 6. § 10. Ἤτοι κυκεὼν καὶ ἀντεμπλοκὴ, καὶ σκεδασμός. qibus verbis κυκεὼν qid velit, explicat. & *l.* 9. § 39. κυκεὼν καὶ σκεδασμός.

Συμπεφορημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος] Vide Heraclitum *infrâ*.

Ἐν σοὶ μέν τις κόσμος] *in te* scil. qi es μικρὸς κόσμος τις. (qomodo τὸν σμικρὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπον dixit Clem. Alex. in *hortator.* & *Mundi instar habere fabricam humani corporis*, Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 9.) & *majoris illius imaginem geris.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 1. *c.* 12. *Ideò physici Mundum magnum hominem, & hominem brevem mundum esse dixerunt.* Si est ergò, inqit, in te fabricâqe tui ordinata rerum dispositio, in mundo ipso multò magís. Siqidem, ut Tertull. *de resurr. carn. c.* 30. *Etsi figmentum veritatis in imagine est, imago ipsa in veritate est sui; necesse est esse priùs sibi, qàm alii configuretur. de vacuo similitudo non competit; de nullo parabola non convenit.* Idem *adv. Hermogen c.* 40. *Confusa res erat, nunc verò composita est. & vis ex compositis incomposita præberi? nulla res speculum est alterius non coæqalis. nemo se apud tonsorem pro homine mulum inspexit: nisi si, qi putat in hac extructione mundi dispositâ jam & comptâ, informem & incultam materiam respondere. qid hodie deforme in mundo? qid retrò speciatum in materia; ut speculum sit mundus materiæ? cùm ornamenti nomine sit penes Græcos Mundus, qomodò inornatæ materiæ imaginem refert? Nec materiæ certè mundus imago esse poterit, si compositus ille & exornatus, confusa verò & inornata ista; nec homo mundi, si in homine ordinata partium membrorúmqe dispositio, in mundi compage nullo ordine legéve certâ disposita, sed commissa commistâqe temerè universa.* Qanqam mundum non minorem, sed majorem imaginis divinæ ratione havd absurdè prorsùs dixit Gregor. Naz. *in Pasch.* τὸν ἄνθρωπον ὁ δημιουργὸς, οἷόν τινα κόσμον δεύτερον ἐν μικρῷ μέγαν ἐπὶ γῆς ἵστησι. At verò Synes. *de provident.* 1. non *hominem* tantùm integrum, sed *caput hominis* ipsum *mundum minorem* indigetat, in qo *mens* tanqam *numen* qoddam resideat. Ἄνω μὲν οὖν ἀστέρες, κάτω δὲ κεφαλαὶ σφαιροειδεῖς διεπλάσθησαν, ἵν' εἶεν οἶκοι ψυχῶν ἐν κόσμῳ κόσμοι μικροί. Respexit, opinor, id qod in philosophor. placitis Plutarchi nomine evulgatis, *l.* 4. *c.* 21. Stoicis perperam tribuitur; τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, κατοικεῖν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ. Qod avtem ille de *capite*, de corde Avson. *monosyll.*

Cor vegetum mundi instar habens.--

Vide *supr. ad* § 3. Qomodò avtem Marcus istic illos perstringit, qi qem in semetipsis agnoscunt ordinem, ornatum, eundem mundo, cujus & ipsi sunt partes, negant: pari modo & Epicuri sectatores Senec. *præfat. qæst. nat. l.* 1. hoc ipso notat nomine, qòd cùm *animum* putent esse sibi ipsis, eúmqe *providum & singula dispensantem, universum* interim, in qo & ipsi sunt, *expers esse consilii ac temerè ferri* contendunt. Vide *ad l.* 2. § 11.

Ἐν δὲ παντὶ ἀκοσμία;] Nihil minús. Avtor *de mundo.* Κόσμον δ' ἐτύμως τὸ σύμπαν, ἀλλ' οὐκ ἀκοσμίαν ὀνομάσαις ἄν. Reverâ, ut Plut. *de anim. gener.* Ἀκοσμία δ' ἦν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Erant siqidem primò omnia, ut Moses *l.* 1. *c.* 1. *v.* 2. תהו ובהו id est, ut Naso *Metam. l.* 1.

—rudis indigestáqe moles.

Nec qicqam nisi pondus iners, congestáqe eodem
Non benè junctarum discordia semina rerum.

Verùm *hanc Deus* (is est *melior potiórqe natura* illa) *litem diremit, molem discrevit*: κἀντεῦθεν κόσμον ἡ πρὶν ἀκοσμία ἐλάμβανεν. ut Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Atqe hoc est qod Anaxagoras apud Laërt. *lib.* 2. Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ. εἶτα νοῦς ἐλθὼν, αὐτὰ διεκόσμησε. Sive ut Timon in *Sillis*;

Πάντα συνεσφήκωσεν ὁμοῦ τεταραγμένα πρόσθεν.

Et apud Hermiam in διασυρ. Ἀρχὴ πάντων ὁ νοῦς· καὶ οὗτος αἴτιος καὶ κύριος τῶν ὅλων· καὶ παρέχει τάξιν τοῖς ἀτάκτοις, καὶ κίνησιν τοῖς ἀκινήτοις, καὶ διά-

κρισιν τοῖς μεμιγμένοις, καὶ κόσμον τοῖς ἀκόσμοις. Demonax Cynicus (referente Luciano in *vita ejusdem.* & Antonios, *meliß. l. 2. c. 76.*) differentibus qibusdam de mundi anima ac figura, Ὑμεῖς, inqit, περὶ τοῦ κόσμου πολυπραγμονεῖτε, περὶ δὲ τῆς ἑαυτῶν ἀκοσμίας οὐ φροντίζετε. Indè argumentum arripuit Dio, qo Dionysium ad virtutis studium impelleret, ὅπως διακοσμηθεὶς τὸ ἦθος εἰς ἀρετὴν λόγων, καὶ πρὸς τὸ θειότερον ἀφομοιωθεὶς παράδειγμα τῶν ὄντων καὶ κάλλιστον, ᾧ τὸ πᾶν ἡγεμόνι πειθόμενον, ἐξ ἀκοσμίας κόσμος ἐστὶ, πολλὴν μὲν εὐδαιμονίαν ἑαυτῷ μηχανήσηται, πολλὴν δὲ τοῖς πολίταις, γενόμενος βασιλεὺς ἐκ τυράννου. Plut. *Dion.*

Διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων] Vocem harum priorem Lugd. omisit. qo id consilio incertum mihi. Sen. *qæst. nat. l. 7. c. 27. Tota hujus mundi concordia ex discordibus constat.* Et *epist.* 107. *Contrariis rerum æternitas constat.* Heraclitus apud Aristotelem *Ethic. l. 8. c. 1.* Τὸ ἀντίξουν συμφέρον· καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν. Idémqe apud Avtorem *libri de mundo c. 5.* Συνάψειας ὅλα καὶ οὐχὶ ὅλα. συμφερόμενον καὶ διαφερόμενον· συνᾷδον καὶ διᾷδον· καὶ ἐκ πάντων ἓν, καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα. Et ex eodem Apuleius: *Sic totius mundi suorum instantia initiorum inter se impares conventus, pari nec discordante consensu Natura veluti Musicam temperavit. namqe uvidis arida, & glacialibus flammida, velocibus pigra, directis obliqa, confudit; unúmqe ex omnibus, & ex uno omnia, juxta Heraclitum constituit,* &c. Qod & Avtor idem *ibidem* variis à re politica, pictura, musica, grammatica imaginibus illustrat. Τοῦτο πολιτικῆς ὁμονοίας τὸ θαυμασιώτατον, ὅτι ἐκ πολλῶν μίαν, καὶ ὁμοίαν ἐξ ἀνομοίων ἀποτελεῖ διάθεσιν, ὑποδεχομένη καὶ πᾶσαν φύσιν καὶ τύχην. ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον, οὐκ ἐκ τῶν ὁμοίων. ὥσπερ ἀμέλει τὸ ἄῤῥεν συνήγαγε πρὸς τὸ θῆλυ, καὶ οὐχ ἑκάτερον πρὸς τὸ ὁμόφυλον· καὶ τὴν πρώτην ὁμόνοιαν διὰ τῶν ἐναντίων συνῆψεν, οὐ διὰ τῶν ὁμοίων. ἔοικε δὲ καὶ ἡ τέχνη τὴν φύσιν μιμουμένη τοῦτο ποιεῖν. ζωγραφία μὲν γὰρ, λευκῶν τε καὶ μελάνων, ὠχρῶν τε καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐγκερασαμένη φύσεις, τὰς εἰκόνας τοῖς προηγουμένοις ἀπετέλεσε συμφώνους. μουσικὴ δὲ, ὀξεῖς ἅμα καὶ βαρεῖς, μακρούς τε καὶ βραχεῖς φθόγγους μίξασα, ἐν διαφόροις φωναῖς μίαν ἀπετέλεσεν ἁρμονίαν· γραμματικὴ δὲ, ἐκ φωνηέντων καὶ ἀφώνων γραμμάτων κρᾶσιν ποιησαμένη, τὴν ὅλην τέχνην ἀπ' αὐτῶν συνεστήσατο. οὕτως οὖν καὶ τὴν τῶν ὅλων σύστασιν διὰ τῆς τῶν ἐναντιωτάτων ἀρχῶν κράσεως μία διεκόσμησεν ἁρμονία· ξηρὸν γὰρ ὑγρῷ, θερμὸν δὲ ψυχρῷ, βαρεῖ τε κοῦφον μιγὲν, καὶ ὀρθὸν περιφερεῖ, τὸ ὅλον διεκόσμησε μία διὰ πάντων διήκουσα ἁρμονία, ἐκ τῶν ἀμίκτων καὶ ἑτεροίων τὸν σύμπαντα κόσμον δημιουργήσασα, τάς τε ἐναντιωτάτας ἐν αὐτῷ φύσεις ἀλλήλαις ἀναγκάσασα ὁμολογῆσαι, καὶ ἐκ τούτων μηχανησαμένη τῷ παντὶ σωτηρίαν. Qæ Latinè ab Apuleio versa vide *ad l.* 7. § 48. Syncs. *de insomn.* Ἔστι τις ὡς ἐν συγγενείᾳ τοῖς μέρεσι καὶ διχόνοια. οὐ γάρ ἐστιν ὁ κόσμος τὸ ἁπλῶς ἓν, ἀλλὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἕν· καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ μέρη μέρεσι προσήγορα καὶ μαχόμενα, καὶ τῆς στάσεως αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ παντὸς ὁμόνοιαν συμφωνούσης, ὥσπερ ἡ λύρα σύστημα φθόγγων ἐστὶν ἀντιφώνων τε καὶ συμφώνων· τὸ δ' ἐξ ἀντικειμένων ἕν, ἁρμονία καὶ λύρας καὶ κόσμου. Plut. *de amic. multit.* Ἡ περὶ ψαλμοὺς καὶ φόρμιγγας ἁρμονία δι' ἀντιφώνων ἔχει τὸ σύμφωνον. Tertull. *apologet. c.* 48. [*Divina*] *ratio universitatem ex diversitate composuit, ut omnia æmulis substantiis sub unitate constarent, ex vacuo & solido, ex animali & inanimali, ex comprehensibili & incomprehensibili, ex luce & tenebris, ex ipsa vita & morte.* Et *de pallio c.* 2. *Mundus iste ex diversis substantiis officiísqe constat. diversa in unum; ex demutatione diversa sunt. deniqe diversitatis discordiam vices fœderant. ità mutando mundus est, qi ex diversitatibus corporatus, & viribus temperatus.* Ità est *rerum omnium*, utì idem mox *ibidem, distincta confusio.* Gregor. Naz. *in Julian.* 1. Πάντα διεῖλε, καὶ συνέδησε, καὶ τὸ πᾶν τοῦτο κόσμον ἕνα ἐκ πλειόνων πεποίηκε.

Καὶ συμπαθῶν] Ità *l.* 6. § 37. φίλα ἀλλήλοις, καὶ σύμπνοιαν ἔχοντα. Manil. *Astron. l.* 2.

Totúmqe alterno consensu vivere mundum.

De corpore humano pariter Hippocrates *de aliment.* Ξύῤῥοια μία. ξύμπνοια μία. ξυμπαθέα κατὰ οὐλομελίην πάντα. de qo videatur Galen. *de facult. nat. l. 1. c. 5.* & *l. 3. c. . de differ. febr. l. 2. de usu puls. l. 1. de causs. pulss. l. 2.* & *de usu part. l. 1.* Vide *infr.* § 42. Apud Sextum Empir. *adv. Physic. l. 1. c. 2.* Philosophi qidam: Ἐπεὶ οὖν ὁ κόσμος σῶμά ἐστιν, ἤτοι ἡνωμένον ἐστὶ σῶμα, ἢ ἐκ τῶν συναπτομένων, ἢ ἐκ διεστώτων· οὔτε δὲ ἐκ συναπτομένων, οὔτε ἐκ διεστώτων, ὡς δείκνυμεν ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν συμπαθειῶν, ἐξ ὧν συμφανὲς, ὅτι ἡνωμένον τι σῶμα καθέστηκεν ὁ κόσμος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐκ συναπτομένων ἢ διεστώτων, οὐ συμπάσχει τὰ μέρη ἀλλήλοις· ἐπὶ δὲ τῶν ἡνωμένων συμπάθειά τις ἐστιν. ἡνωμένον τοίνυν ἐστὶ σῶμα ὁ κόσμος.

§ 28. Μέλαν ἦθος] Ad *sectionem* 18. pertinere ista olim ariolabar; unde librariorum culpâ subducta fuissent: à Marco verò interpretamenti loco subjuncta qibus scil. explicatum ibat, qid μέλανος ἤθους nomine designatum vellet, utpote qod latiùs ibi sumeret, qàm usus vulgaris pateretur, avt qàm Agatho, à qo ipse mutuatus esset, usurpaverat. qomodo *tyranni* nomen Seneca *de animo impotenti, cupido, delicato, epist.* 114. Vide *ad* § 25. Sed & *nigri* vocabulum hoc ipsum, *epist.* 48. *Per istud* (nugas tricásqe dixerat) *philosophiæ sunt nigræ & turpes, infamésqe, etiam ad album sedentibus, exceptiones.* Ità Xylander existimavit, qum verterit, *Mores nigri vocantur mores effœminati,* &c. Verùm

tùm fieri poteſt, qod & aliis placuiſſe video, ut πειοχὼ integram iſta conficiant, qâ Marcus ſcil. *mores* varios ſive diſpoſitiones atqe ingenia recenſuerit, qos ſtylo ſuo perſtringeret, vitandóſqe moneret; *nigros* ſcil. *effœminatos, præfractos, belluinos*, &c. Sicut avtem *candor* pro *ingenuitate* & *ſynceritate*; & *mores candidi* pro *ingenuis, ſynceris, integris, benignis, benevolis*. Ovid. *triſt. l.* 3 *eleg.* 6.

Qiqe eſt in charis animi tibi candor amicis.

Idémqe *Pont. l.* 4. *el.* 14.

Tam felix utinam, qàm pectore candidus, eſſem.

& alibi. —*ſed ſunt tua pectora lacte,*
Et non calcatâ candidiora nive.

Horat. *epod.* 11.

Contráqe lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium.

& *epiſt.* 4.

Albi noſtrorum ſermonum candide judex.

& *Satyr.* 5.

—*animæ, qales neqe candidiores*
Terra tulit.—

Ità *mores nigri*, pro *malignis, improbis, malevolis* dicti. Salſè Solon, apud Laërt. *l.* 1.

Πεφυλαγμένος ἄνδρα ἕκαστον,
Ὅρα μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων,
Κραδίη, φαιδρῷ προσεννέπῃ προσώπῳ,
Γλῶσσα δέ οἱ διχόμυθος
Ἐκ μελαίνας φρενὸς γεγωνῇ.
Tu virum caveto qemqe,
Abditum nè geſtet enſem
Corde, vultu dum te amico
Intuetur, & biſulcâ
Blandâ promit dicta linguâ
Mente ab intus nigricante.

Horat. *ſerm. l.* 1. *Sat.* 4.

—*abſentem qi rodit amicum;*
Qi non defendit alio culpante; ſolutos
Qi captat riſus hominum, famámqe dicacis;
Fingere qi non viſa poteſt; commiſſa tacere
Qi neqit, hic niger eſt.—

Et mox:

Hic tibi comis, & urbanus, libérqe videtur,
Infeſto nigris.—

Et rurſus ubi hominem induxit, ità amicum prædicantem, ut tamen interim tectè ſubdoléqe notam illi aliqam affigat;

—*hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt*
Ærugo mera.—

De Sexto Clodio Cic. *pro Cæcin. Nec minùs niger, nec minùs confidens, qàm ille Terentianus Phormio.* Pindarum tamen *in Pythiis od.* 4. φρένας λευκὰς, ſive *alba præcordia*, pro *fatuis ſtolidiſqe* poſuiſſe monet Hadr. Jun. *cent.* 3. *adag.* 32. qi fallitur tamen, qod φρένας μελαίνας, ſive *nigra præcordia*, pro *prudentiæ* argumento haberi opinatur, ubi Homerus eas Hectori tribuit, *Il.* ρ *v.* 83. cùm *fortitudinis* ſint potiùs. neqe enim illa, ſed iſta eſt Hectoris laus. Indè proverb. οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος. *Candidorum virorum nullus eſt uſus.* qaſi imbelles illi plerumqe ac inutiles ſint. qalis Nireus,

—ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην— *Il.* β. *v.* 673.

& Paris, cui ſcil. —καλὸν
Εἶδος ἔπ', ἀλλ' οὐκ ἦν γε βίη φρεσὶν, οὐδέ τις ἀλκή.
Il. γ. *v.* 45.

Περισκελὲς] ἦθος, *mores præduri, præfracti, rigidi, refractarii.* Ità Sophocl. *Ajac. Lorar.*

—περισκελεῖς φρένες.

i.e. αἱ ἄγαν σκληραί. *Schol.* à *ferro* tranſlatum tragicus ipſe innuit, ubi mox ſubjungit,

—ὃς ἐκαρτέρουν,
Βαφῇ σίδηρος ὥς.

Et in *Antigon.* ubi ingeniorum iſtiuſmodi exitum edocet:

Ἀλλ' ἴσθι τοι, τὰ σκλήρ' ἄγαν φρονήματα
Πίπτειν μάλιστα· καὶ τὸν ἐγκρατέστατον
Σίδηρον ὀπτὸν ἐκ πυρὸς περισκελῆ,
Θραυσθέντα καὶ ῥαγέντα πλεῖστ' ἂν εἰσίδοις.
Præfracti at animi plurimùm, ſcias velim,
Cadere aſſolent: & ipſa vis ferri igneis
Exacta flammis rigidi & intractabilis,
Diſcedit icta ſæpe, & in partes abit. Grot.

qanqam & de qibusvis rebus uſurpatur, qæ ſic exaruerunt, ut prædurae fiant. παρὰ τὸ σκέλλειν. Poſſunt & περισκελὲς ἦθος, *mores difficiles, moleſti & moroſi* dici. Siqidem περισκελὴς Heſychio, non σκληρὸς tantùm, ſed & δυσχερὴς exponitur. Ità Theophr. *de cauſſ. l.* 2. *c.* 4. ὁ περισκελὴς ἀὴρ· cui opponitur, Ὁ εὐκραὴς καὶ μαλακός, *ibid.* & *c.* 2. & Hippocr. *de Ulcer.* φάρμακα περισκελῆ· *medicamenta moleſta, & aſpera.* ſive δάκνοντα καὶ ἐρεθίζοντα σφοδρῶς. uti Galen. explicat, *ad Glauc. l.* 2. & Philochorus apud Athen. *l.* 14. καύματα περισκελῆ, *æſtus ardoréſqe graves & moleſti.* Cæterùm apud Menandrum à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 96. repræſentatum, περισκελῶς φέρειν, non eſt *ægrè ferre*, qod cl. Caſaub. cenſuit, nec *æqè*, qod Geſnerus reddidit, ſed *obſtinatè* potiùs, ex priore vocabuli uſu, & *infracto* adverſùs fortunam animo, qod & Grotius advertit, & ipſa Comici dictio docet, ſi ponatur integra. ea enim ſic habet:

Πρὸς ἅπαντα δειλὸν ὁ πένης ἐστὶ πράγματα,
Καὶ πάντας αὑτοῦ καταφρονεῖν ὑπολαμβάνει.
Ὁ γὰρ μετρίως πράττων, περισκελέστερον
Ἅπαντα τἀνιαρά, Λαμπρία, φέρει.
Mens timidâ ſemper pauperi eſt; atqe omnibus
Se ſuſpicatur eſſe deſpicatui.
At qorum res ſunt, Lampria, meliuſculæ,
Animo obſtinatiore perdurant mala. Grot.

Θηριῶδες, βοσκηματῶδες] Vide *ad l.* 5. § 11.

Παιδαριῶδες] *Viris qoqe puerilia ac muliebria ingenia ſunt.* Senec. *de ira l.* 1. *c.* 16.

§ 29. Ξένος

§ 29. Ξένος κόσμου] qia τὰ κόσμου ξένα ipsi videntur. *infr.* § 46. Vide & *l.* 8. § 15. & *l.* 12. § 1. & 13. *Peregrini* enim videtur esse, qæ civitatis, in qa agit, sint solennia, ignorare. Huc illud Luc. *c.*24. *v.* 18. Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ; Itaqe & Petrus Apost. *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 12. pios persecutionem à mundanis perpessos, (cùm ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξειν, i. e. *in mundo* atqe à mundo, qi ipsos odio habiturus sit, *afflictos fore* Dominus ipse præmonuerit, in *Evangelio* Joan. *c.*15. *v.*18. & *c.* 16. *v.*33.) vetat ξενίζεσθαι τῇ ἐν αὐτοῖς πυρώσει πρὸς πειρασμὸν γινομένῃ, ὡς ξένου αὐτοῖς συμβαίνοντος. Itaq; hac in parte, prout Marcus istîc, non vult Christianos esse ξένους κόσμου. Alioqi ξένοι κόσμου καὶ παρεπίδημοι, *peregrini & inqilini mundi* istius, qoad vitæ rationem & institutum, prædicantur pii omnes, ídqe illis lavdi ducitur. Avtor *ad Hebr. c.* 11. *v.* 13. & Petr. idem *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Joan. Chrysost. in *epist. ad Hebr. orat.* 24. Ἡ πρώτη ἀρετὴ, καὶ ἡ πᾶσα ἀρετὴ, τὸ ξένον εἶναι τοῦ κόσμου τούτου καὶ παρεπίδημον, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὰ ἐνταῦθα πράγματα, ἀλλ' ἀπηρτῆσθαι αὐτῶν, ὥσπερ ξένων. vel ut alii, ὥσπερ ξένον.

Φυγὰς] δραπέτης idem *l.* 10. § 25. Philo *allegor. l.* 2. φυγὰς ὁ φαῦλος. *fugitivus vitiosus qivis.*

Τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι] i. e. τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς. ut Pavlus *ad Eph. c.*1. *v.*18. sive τῶν νοημάτων. ut idem *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 4. Ità Petrus, *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. τυφλός ἐστι καὶ μυωπάζων. Unde diverbium Domino Christo usurpatum; Matth. *c.* 15. *v.* 14. Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται· Et Pavlo *ad Rom. c.* 2. *v.* 19. τυφλῶν ὁδηγός. Et Angelo Ecclesiæ Laodicenæ Dominus Joannis *Apoc. c.* 3. *v.* 17. Οὐκ οἶδας ὅτι τυφλὸς εἶ. Vide *suprà ad l.* 2. § 14. Sophocles *Oedip. rege.*

> Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματα.
> *Mentémqe & avres cæcus est, & lumina.*

Τῷ νοερῷ ὄμματι] Avtor *de mund. c.* 1. Ἡ γοῦν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας λαβοῦσα ἡγεμόνα τὸν νοῦν, καὶ θείῳ ψυχῆς ὄμματι τὰ θεῖα καταλαβοῦσα, &c. Vide *ad l.* 3. § 15.

Πτωχός] Ità de Ecclesiæ Laodicenæ Angelo, *Apoc. c.* 3. *v.* 18. πτωχὸς, καὶ τυφλός. *mendicus & cæcus.*

Ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου] Vide *l.* 3. § 5. & *l.* 9. § 6. & *l.* 11. § 1. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 8. Εἰ μέ τις βλάψαι δύναται, ἐγὼ οὐδὲν ποιῶ· εἰ ἄλλον περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ οὐδὲν εἰμί. *Si me qis lædere potest; nihil ago; si alterius opem expecto, qi me juvet; nihil sum ego.*

Ἀπόστημα κόσμου] Ità *l.* 2. § 16. ἀπόστημα καὶ οἷον φῦμα τοῦ κόσμου.

Ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἣ καί σε ἤνεγκεν] Ità *l.* 12. § 1. Σοί γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καί σε τούτῳ. τοῦτο, cum τοῖς συμβαίνουσι priùs dixisset. transitio à numero ad numerum, plurali ad singularem: sicut vice versâ ab hoc ad illum *l.* 2. § 4. Ità Plato *Hipp.* Καὶ πῶς ἂν οἱ ἑκόντες ἀδικοῦντες, καὶ ἑκόντες ἐπιβουλεύσαντες, καὶ κακὰ ἐργασάμενοι, βελτίους ἂν εἶεν τῶν ἀκόντων, οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλό τι κακὸν ποιήσῃ. Pavlus *ad Cor. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. ὃ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. Sic & *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. Ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Salust. in Catilin. *Intereà servitia repudiabat, cujus rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant.* Terent. *Evnuch.* 2. 1.

> *Adeóne homines immutarier ex amore, ut non cognoscas eundem esse?*

Idem. *Cujus maximè mos est consimilis vestrûm, hi se ad vos applicant.*

Plavt. *Pseud.* 3. 2.

> *Si qò hic gradietur, pariter progrediminor.*
> *Manum si protollet, pariter proferto manum.*

Usum hujus enallages, qi & Hebræis familiaris (de qo videantur Fr. Jun. *ad Proverb. c.* 13. *v.* 1. & Jo. Drus. *qæst. l.* 3. *c.* 33.) in distributionibus solennem, monet M. Seneca *Svasor.* 2. qi ubi Corn. Severi illud de militibus Romanis lavdaverat,

> ---*stratíqe per herbam,*
> *Hic meus est, dixere, dies.* ---

Illud, inqit, *Porcellus Grammaticus arguebat in hoc versu, tanqam solæcismum, qòd cùm plures induxisset, diceret, Hic meus est dies, non, Dies hic est noster. & in sententia optima accusabat id qod erat optimum.* ---*nam qasi proverbii loco est; Hic dies meus est. & cùm ad sensum retuleris, nè Grammaticorum qidem calumnia habebit locum. dixerunt enim, non omnes simul, sed singuli ex his, Hic meus est dies.* Nec secùs in *Historia* sacra *Reg. l.* 4. *c.* 5. *v.* 13. de Naomane, *Allocuti sunt cum servi ejus, dicentes, Pater mi,* &c. i. e. horum qasi seorsum singuli. Sic hoc loco τοῦτο. i. e. τούτων τῶν συμβαινόντων ἕκαστον. Sed de istis alibi fusiùs disseruimus.

Ἀπόσχισμα πόλεως] hinc illud *l.* 3. § 8. Οὐδὲν ἀπεσχισμένον. Cas. *qi in civitate seditionem suscitat.* Xyl. *frustum à civitate amputatum.* ego malim, qo uno verbo exprimam, insolenti forsan uti vocabulo, qale & Marci ipsum est, sed analogiâ eâdem, qâ *abscessus,* formato, *abscissum civitatis,* vertere. Ejusmodi avtem hominem nunc *membro abscisso, l.* 8. § 34. nunc *ramo avulso, l.* 11. § 8. nunc *civi seditioso, l.* 9. § 23. Similem pronunciat Qin & τοῦ ἀποσχίσματος vocabulum etiam de cive istiusmodi usurpavit Plutarch. *in præcept. polit.* Δεῖ γὰρ ἐχθρὸν

θρὸν μηδένα νομίζειν πολίτην, ἂν μή τις, οἷος Ἀριστίων, ἢ Νάβις, ἢ Κατιλίνας, νόσημα καὶ ἀπόσημα πόλεως ἐγγένηται.

Μιᾶς οὔσης] *Animam* totius *unam* ſtatuebant Stoici, cujus ſingulæ omnes qaſi membra eſſent. Vide *ſupr.* § 21. & *infr.* § 40. & *l.* 9. § 8.

§ 30. Χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ] *alius ſine toga philoſophatur.* Xyl. imò, *ſine tunica.* Ità Cynici. Salmaſ. ad Tertull. *de pallio. Græci generis omnes cùm tunicam, tum interulam ſimul indutui habebant, haud minùs qàm Romani ſub toga. Soli Cynici præter omnium Græcorum morem, tunicam non gerebant,* ſed interulam tantúm. Lucian. in *Cynico dialogo:* Τί ποτε, ὦ οὗτος, πώγωνα μὲν ἔχεις καὶ κόμην, χιτῶνα δὲ οὐκ ἔχεις; Dio Chryſoſt. περὶ σχήματος *orat.* 72. Τοὺς γε μὴν καπήλους ἑκάστοτε ὁρῶντες περὶ τὴν καπηλείαν ἀναζωσαμένους, οὐδέποτε τωθάζουσι· καταγελῷεν δ᾽ ἂν τοὐναντίον, εἰ μὴ οὕτως ἐνεσκευασμένοι εἶεν, ὡς οἰκείου τοῦ σχήματος ὑπάρχοντος τῇ ἐργασίᾳ, ἣν μεταχειρίζονται. ἐπειδὰν τινα ἴδωσιν ἀχίτωνα ἐν ἱματίῳ, κομῶντα τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γένεια, οὐχ οἷοί τε εἰσὶ πρὸς τούτους ἡσυχίαν ἄγειν, οὐδὲ σιγῇ παρέρχεσθαι· ἀλλ᾽ ἐφίστανται, καὶ ἐρεθίζουσι, καὶ ἤτοι κατεγέλασαν, ἢ ἐλοιδόρησαν, ἢ ἐνίοτε ἕλκουσιν ἐπιλαβόμενοι· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι τοῖς λεγομένοις φιλοσόφοις ξυνηθὲς ἐστιν ἡ στολὴ αὕτη, καὶ τρόπον τινα ἀποδεδειγμένη. *Philoſophis,* inqit, *conſvetus hic habitus;* Cynicis nimirum. non & cæteris. Et hæc illis cavſſa pallii duplicandi, qòd ſine tunicis eſſent. Unde Diogenem tunicam petentem juſſit Antiſthenes, πτύξαι θοἰμάτιον. (Indè Teles apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. de Metrocle jam Cynico: ἡμεῖς μὲν ζητοῦμεν παχύτερον ἱμάτιον· ἐκεῖνος δὲ διπλώσας τὸν τρίβωνα περιῄει, τρόπον τινα δύο ἱμάτια ἔχων.) De Antiſthene Laërtius; τῷ ἱματίῳ ἐχρῆτο μόνῳ· qod ſcil. *tunicam non haberet.* idémqe de Cynicis, τρίβωσι μόνοις χρῆσθαι· ἀχίτωνες itaqe erant Cynici, & qi Cyniſmum profiteri volebant, tunicam deponebant. Vetus epigramma,

Ἑρμοδότου τόδε δόγμα τὸ πάνσοφον· εἴ τις ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι πεινάτω, θεὶς τὸ χιτωνάριον.
Hermodoti ſapiens dogma hoc: ſi defuerit cui
Æs, poſitâ tunicâ, nè ampliùs eſuriat.

hoc eſt, ſi qis eſurit, & viam reperire vult, qâ non ampliùs eſuriat, depoſitâ tunicâ habitum Cynici capeſſat. perperam viri docti θεὶς χιτωνάριον accipiunt ibi pro *induere.* Hinc Juven. *Sat.* 13. *v.* 121.

—*& Stoica dogmata tantùm*
A Cynicis tunicâ diſtantia.--

qia Stoici tunicas, ut reliqi philoſophi, & Græci omnes geſtabant, qibus carebant Cynici. Hæc ibi ferè Salmaſ. & *ad Marci* noſtri *vitam* à Capitolino delineatam. qæ non advertit vir doctiſſimus Jo. Cameron in *prælect. ad Matth.* 6. 18. *v.* 15. ubi dixit, *Stoicos à Cynicis pallio diſtiſſe.* à Satyrici *Scholiaſte* forſan *Vetere* deceptus, qi *Cynicos pallio uſos* negat. *pallium* enim utriqe Sectæ amictus ex æqo communis erat. Qin & Romanos priſcos ἀχίτωνας egiſſe, avtor eſt Gellius *l.* 7. *c.* 12. *Viri,* inqit, *Romani primò ſine tunicis togâ ſolâ amicti fuerunt.*

Χωρὶς βιβλίου] Vide *ad lib.* 2. § 2. Clemens *Strom. l.* 4. Ἔξεστι γὰρ τῷ καθ᾽ ἡμᾶς πεπαιδευμένῳ καὶ ἄνευ γραμμάτων φιλοσοφεῖν. Qin & è noſtris qidam de *librorum ſupellectile* interrogatus; *Fabricam mundi,* Creaturáſqe eodem comprehenſas *librorum* vicem abundè ſibi ſupplere reſpondit. Τὸ ἐμὸν βιβλίον ἡ φύσις τῶν γεγονότων· καὶ πάρεστιν, ὅτε βούλομαι, τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοῦ θεοῦ. *Natura,* inqit, *rerum mihi liber eſt; in qo Dei oracula, ubi libuerit, legere licet.* Ex Evagrii ſcripto Nicephorus Calliſti *l.* 11. *c.* 43. Eum avtem qi hoc dixerat, Antonium is *Juſtum* appellat, qem alii cum Sozomeno *Magnum:* qi & *hiſt. Eccl. l.* 1. *c.* 13. de eodem, γράμματα δὲ οὐδὲ ἠπίστατο, οὐδὲ ἐθαύμαζεν· ἀλλὰ νοῦν ἀγαθὸν, ὡς πρεσβύτερον τῶν γραμμάτων, καὶ αὐτὸν τούτων εὑρετὴν ἐπῄνεσεν. *literas nec nôrat, nec ſuſpiciebat: Sed mentem bonam, tanqam eis antiqiorem, ipſámqe earundem inventricem collavdabat.*

Ἄλλος οὕτως] malim, ἄλλος οὗτος. *alius qispiam.* Ità Demoſth. *adv. Midiam:* ἄλλος οὑτοσί τις ἀναιδὴς, &c. Liban. *orat.* 22. καί τις οὗτος ἕτερος.

Ἡμίγυμνος] De Cynicis Cyprian. *orat. de patient. Exerti ac ſeminudi pectoris inverecunda jactantia.* De Alcidamante Cynico Lucian. in *Sympoſ.* Ἐς τοὔδαφος καταβαλὼν ἑαυτὸν, ἔκειτο ἡμίγυμνος. Senec. *epiſt.* 62. *Demetrium virum optimum, mecum circumfero, & relictis conchyliatis, cum illo ſeminudo loqor, illum admiror.* At de eodem *ep.* 20. *Ego certè aliter avdio, qæ dicit Demetrius noſter, cùm illum vidi nudum, qantò minùs qàm ſtramentis incubantem? tunc enim non præceptor veri, ſed teſtis eſt.* De Chriſtianis Cæcilius apud Minucium: *Purpuras deſpiciunt ipſi ſeminudi.* Cæterùm peculiari qâdam ratione *Cynici ſeminudi;* nimirum, *qia* (Cl. Salmaſii verba habes, *ad Tertull. pall.*) *partem pallii de ſub dextro humero ſuper ſiniſtrum rejiciebant; & ſic excluſo dextro, obvelato ſiniſtro erant: ità pallium Cynicum humerum lævum duplici textu tegebat, & dextrum nudabat, cùm commune in utroqe humero ſimplex ſederet.* Ammianus *in Cynicum antholog. l.* 2. *c.* 52. πωγώνιον, ὤμιον ἔξω. indè ἐξωμὶς veſtis, qâ ei utebantur. Sextus Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 14. § 10. Καὶ ὁ μὲν Διογένης ἀπὸ ἐξωμίδος περιῄει, ἡμεῖς δὲ ὡς εἰώθαμεν. Et ab hac Cynici Ἐξωμίαι. Lucian. βίων πρᾶσει, de Cynico, οὗτος, ὁ τὴν πήραν ἐξηρτημένος, ὁ ἐξωμίας. fruſtra eſt vir Cl. H. Stephanus, qum ad humerorum altitudinem refert. Indè &

& de Cynicis Tatian. *c.* 41. Θατέρου τῶν ὤμων ἐξαμελοῦσι. qem *nudum* ſcil. *&* *exertum*, ut Cyprianus, habebant.

Ἄρτους οὐκ ἔχω] hoc vult. nihil impedire, qo minùs qiſpiam, etiam in ſumma rerum omnium indigentia, operam det philoſophiæ, in eâqe perſiſtat. Sen. *epiſt.* 17. *Licet ad philoſophiam etiam ſine viatico pervenire.* Legas ſis totam epiſtolam. Epictet. *Enchir. cap.* 11. § 1. Ἐὰν προκόψαι θέλεις, ἄφες τοὺς τοιούτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, οὐχ ἕξω διατροφάς. κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον.

Τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων] *educationis bonæ inſtructioniſqe alimenta.* Caſ. *Ex diſciplinis ſuis alimenta.* Xyl. huic potiùs accedo.

§ 31. Τὸ τεχνίον ὃ ἔμαθες, φίλει] Senarius proverbialis ab Ariſtophane in *Veſpis*, à Stratonico (ſed cum levi inflexione) apud Athen. *l.* 8. uſurpatus.

Ἔρδοι τις, ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

Straton. Ἄιδοι. Qod Cicero *Tuſcul. l.* 1.

Qam qiſqe nôrit artem, in ea ſe exerceat.

Horat. *l.* 1. *epiſt.* 14.

Qam ſcit uterqe, libens cenſebo, exerceat artem.

Apoſtolus ipſe *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 20, 24. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ἐν ᾗ ἐκλήθη, μενέτω παρὰ τῷ θεῷ.

Τούτῳ προσαναπαύου] Intra limites iſtius te contine: nec ad alias artes, aliáve ſtudia animum adjicias; eíſve te intermiſceas. qod Apoſtolus appellat, τὰ ἴδια πράττειν, *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 11. Apelles ſutorem, qem *de crepidarum anſis* reprehendentem lubenti gratóqe animo pridiè avdierat, *de cruris efformatione* poſtridiè cavillantem monuit, *Nè ſutor ſupra crepidam judicaret.* qod & ipſum in proverbium venit. Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. Martial. pariter *l.* 3. *epig.* 16.

--ſed te, mihi crede, memento

Nunc in pellicula, cerdo, tenere tua.

Alluſit ad proverbium; *Intra pelliculam ſuam ſe continere.* Stratonicus itidem Mynaco ſutori, de re Muſica ſecum diſceptanti, οὐ προσέχειν αὐτῷ ἔφη, ὅτι ἀνώτερον τοῦ σφυροῦ λέγει. *parum ſe facere, qid ille dicat, cùm ſupra talum loqatur.* Athen. *l.* 8. nam qod Mynacum *fabrum* opinatus eſt Eraſmus, & *ultra maſſeum* locutum à Stratonico dictum, in eo falſum eſſe ſummum illum virum, docet Leopard. *emero. l.* 10. *c.* 2. Qin & idem Ptolomæo de re cithariſtica litem intendenti, Ἕτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Aliud eſt,* inqit, *ô Rex, ſceptrum, aliud avtem plectrum.* Apelles etiam Megabyzo avlico, ut Plutarch. *de adulat.* Alexandro ipſi, ut Plin. loco ſup. memorato; de pictura differenti; Ὁρᾷς τὰ παιδάρια ταῦτα τὴν μηλίδα τρίβοντα; πάνυ σοι προσεῖχε τὸν νοῦν σιωπῶντι, καὶ τὴν πορφύραν ἐθαύμαζε καὶ τὰ χρυσία· νῦν δέ σου καταγελᾷ, περὶ ὧν οὐ μεμάθηκας ἀρξαμένου λαλεῖν. admonuit nempe *deriſui eſſe illum pueris, qi colores terebant.* Sed & Baſilius Cæſar: Demoſtheni Valentis imperatoris culinæ præfecto de re Theologica, ſed imperitè barbaréqe, cum Epiſcopo diſceptanti; ſubridens, Ἐθεασάμεθα καὶ Δημοσθένην ἀγράμματον. *Etiam Demoſthenem,* inqit, *illiteratum vidimus.* ampliúſqe ſuccenſenti; Σὸν ἐστὶ τῆς τῶν ζωμῶν καρυκείας φροντίζειν. δογμάτων γὰρ θείων ἐπαΐειν οὐ δύνασαι, βεβυσμένας ἔχων τὰς ἀκοάς. *Tuum eſt pulmentorum conditurам curare: neqe enim dogmata potes avdire divina, qi avres ſordibus oppletas geris.* Narrat Theodoret. *Hiſt. Eccleſ. l.* 4. *c.* 19. Nec ſupprimi dignum illud Butleri noſtri medicinæ nomine celeberrimi, qem cum Juridicus qidam inſignis in convivio freqenti de re medica jactantiùs pavlò ſe efferens, ſubinde compellaret, qæreréтqe inter alia, qonam in Galeni opere dictum qoddam inveniretur, reſpondit, *In decimo-tertio Henrici octavi*; alludens ad leguleis noſtris ſolennem legum capita citandi formulam. tanqam jure ſuo contentum, intráqe limites ejuſdem ſe continentem, in meſſem medicam falcem mittere, nevtiqam oportuerit. Verùm, contrà qàm Pindarus apud Plut. *de virt. mor.* & *de tranqill.*

Ἐν ἅρμασι μὲν ἵππος, ἐν δ᾽ ἀρότρῳ βοῦς.

Currum equs, aratrum bos trahat.

Optat ephippia bos piger, optat arare Caballus.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 14.

--nec qiſqam ferè, *qam ſibi ſortem*

Avt ratio dederit, avt fors objecerit, illâ

Contentus vivit; lavdat diverſa ſeqentes.

Idem *Serm. l.* 1. *Sat.* 1. Itá:

Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.

Idem *ep.* 14. In hoc, qod nunc præ manibus habemus, negotio, id cum primis uſu venire, idem monet *l.* 2. *ep.* 1.

Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro

Non avdet, niſi qi didicit, dare: qod medicorum eſt

Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:

Scribimus indocti doctiqe.--

Atqi ut Plut. de tranq. οὐ πάντα πάντων ἐστίν. ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ γράμματι πειθόμενον, αὐτὸν καταμαθεῖν. εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἓν ὃ πέφυκε, καὶ μὴ ἄλλον ἄλλοτε βίου ζῆλον ἕλκειν, καὶ παραβιάζεσθαι τὴν φύσιν. Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 7. § 5.

Προσαναπαύου] Apoſt. *ad Rom. c.* 2. *v.* 17. Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ.

Θεοῖς μὲν ἐπιτετροφὼς τὰ σεαυτοῦ πάντα] Socrates apud Platon. in *Criton.* & apud Epictet. *Enchir. cap. ult.* & *diſſert. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 22. Εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω. Davida noſter; *Faciat me Dominus, qod illi viſum fuerit.* Reg. *hiſt. l.* 2. *c.* 15. *v.* 26. Cujus & monita paſſim pia iſtiusmodi, גֹּול עַל־יְהוָה דַּרְכֶּךָ *Devolve ſuper Deum viam tuam.* *Pſal.* 37. *v.* 5. &

Pſal.

Psal. 55. v. 22. הַשְׁלֵךְ עַל־יְיָ יְהָבְךָ *Rejice ad Deum munus omne tuum.* Et Solomon filius; *Prov. c. 16. v. 3.* גּוֹל אֶל־יְיָ מַעֲשֶׂיךָ *Devolve ad Deum opera tua.* Et Petrus Apost. *ep. 1. c. 5. v. 7.* Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες ἐπ' αὐτόν. Vide *infr, ad* § 34. Sed & Juvenal. *Sat. 10. v. 346. ad l. 5. §* 7.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς] Phrasis Marco familiaris, ità *supr. l. 3. §* 4. ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα. & *l.* 12. § 29. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τἀληθῆ λέγειν. & *l.* 2. § 3. ἀπὸ καρδίας εὐχάρις☉. Qod idem in sacra pagina toties occurrit. *Deut. cap. 6. v. 5. Diliges Dominum Deum tuum* בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ. Ubi Græcus interpres; ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου. Sed & Lucas *Evang. c. 10. v.* 27. & Marc. *c. 12. v.* 30. At Matth. *Evang. c. 22. v.* 37. Ebraisans magis; ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ.

Ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς] Annot. Lugd. μηδενί. qorsum, qæso?

Μήτε τύραννον, μήτε δοῦλον] Neqe præter jus fásqe qendam opprimendo, neqe præter decorem alicui inserviendo. Illud Apostolus *ad Thess. ep. 1. c. 4. v. 6.* Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν ἢ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Istud idem *ad Corinth. ep. 1. c. 7. v. 23.* Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. Atqe hoc forsan fuerit, qod Marcus voluit verbis illis, *l. 5. §* 28. οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη. Laxiùs *tyranni* nomine abusus Seneca *ep. 114 Animus noster modò rex est, modò tyrannus. rex, cùm honesta intuetur, salutem sibi commissi corporis curat, & nihil imperat turpe, nihil sordidum: ubi verò impotens, cupidus, dèlicatus est; transit in nomen detestabile ac durum, & fit tyrannus.* Illud interim observetur, qæ hìc sejuncta Marcus posuit, *tyrannicè* nimirum *agere*, & *serviliter assentiri*, in eisdem personis conjunctim freqentissimè deprehendi. De Psevdoprophetis Judas Apost. *epist. v. 16.* Τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα. θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. De sui temporis Episcopis, Isidor. Pel. *l. 2. ep.* 125. Ὡς τὰ πολλὰ, τῶν μὲν ἀρχόντων, τοῖς δὲ δουλεύουσι· καὶ τοῖς μὲν ἐπιτάσσουσι, τοῖς δὲ ὑπηρετοῦσι· καὶ τοῖς μὲν κακῶς ποιοῦσι, τοῖς δὲ χαρίζονται· τοῖς μὲν ἐπίκεινται, τοῖς δὲ ὑποπεπτώκασι· καὶ φοβοῦνται μὲν τούτους, μισοῦνται δὲ ὑπὸ τούτων. De Carthaginiensibus Plut. *præcept. polit.* Καρχηδονίων δῆμος ἦθ☉ ὑπήκοον τοῖς ἄρχουσι, βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις, ἀγεννέστατον ἐν φόβοις, ἀγριώτατον ἐν ὀργαῖς. De Persei Regis avlicis, Livius *hist. l.* 45. *Servire regibus humiliter, aliis superbè imperare assveti.* Et de turba in genere, *l.* 24. *Hæc natura multitudinis est; avt servit humiliter, avt superbè dominatur.* Hinc illa Senecæ expostulatio, *de benef. l. 3. c. 28. Servum tu qenqam vocas, libidinis & gulæ servus, & adulteræ, imò adulterarum commune mancipium? negas tibi beneficium à servo tuo posse dari, cui osculum alieni servi beneficium est? qæ est tanta animi discordia? eodem tempore servos despicis, & colis: imperiosus intra limen, atqe impotens; humilis, fortis; & tam contemptus, qàm contemnens. neqe enim ulli magìs abjiciunt animos, qàm qi improbè tollunt: nulliqe ad calcandos alios paratiores, qàm qi contumelias facere accipiendo didicerunt.* Ità qod Peripateticus qidam apud Procop. in *ineditis.* Τὰ ἐναντιώτατα ἐν ἀνθρώπου φύσει ξυμβαίνει εἶναι, ὥσπερ ἐν τῇ χρωμάτων τῇ μίξει. qod & Marcus ipse monuisse videtur. *l.* 11. § 14.

§ 32. Ταῦτα πάντα] forsan ταὐτὰ, ut mox, τὰ αὐτά. *eadem qæ nunc vides.* Vide *ad l. 2.* § 14.

Αὐθαδιζομένους] *jactabundos.* Cas. hoc est, ἀλαζονευομένους. *præfractos se gessisse.* Xyl. Malim, *arroganter pervicaces*, vel *contumaces.*

Ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους] *mori optantes.* Cas. qod Joannes *Apoc. c. 9. v. 6.* ἀποθανεῖν ἐπιθυμήσουσι dixit. & Xyl. *votis mortem vocâsse.* Verùm aliud, opinor Marcus voluit. *aliorum mortem voto*, sive *prece expetentes.* qod, optione datâ, non petivisse Salomonem, Deo gratum fuit. *Annal. l. 2. c. 1. v.* 11.

Οὐκ ἔτι οὐδαμοῦ] idem argumentum tractat, *l.* 8. § 25. & 31. Vide & *supr.* § 3. & *l.* 7. § 58. & *infr.* § 33.

Ἐπιγραφὰς χρόνων] *periodos.* Cas. περιγραφάς. Malim, *signaturas*, sive *signationes*, eo sensu, qo Tacitus an Fabius *de causs. corrupt. eloq. Primùm hoc rogabo, qos vocetis antiqos, qam oratorum ætatem signatione istâ determinetis*: ut ἐπιγραφαὶ χρόνων, sint tempora regis alicujus imperio, avt ejusmodi notâ aliqâ insigniore *designata.*

Κατεντυχόντες] *cùm ad summum contendissent.* Xyl. *Cùm hoc avt illud enixè contendissent.* Cas. optimè. Vide *supr.* § 3. μηδὲ κατατείνειν.

Ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα] qod Psaltes *Psal. 146. v. 4. Abscedit spiritus; ad pulverem suum redit: eo ipso die intercidunt omnia cogitata ejus.*

Κενὰ σπωμένους] Vide *l. 2.* § 2. *suprà* § 3. μὴ σπῶ.

Ἀφέντας] ità *suprà* § 19. παρεὶς γὰρ ἀκαίρως τὴν φυσικὴν δόσιν.

Ἡ ἐπιστροφὴ καθ' ἑκάστην πρᾶξιν] ἐπιστροφὴ hìc Marco, qod προσοχὴ Epicteto *dissert. l. 4. c.* 12. Τί οὖν; δυνατὸν ἀναμάρτητον εἶναι ἤδη; ἀμήχανον· ἀλλ' ἐκεῖνο δυνατὸν, πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν τετάσθαι διηνεκῶς. Τί οὖν δυνεκῆ τὴν προσοχὴν φυλάσσεις; σήμερον παῖξαι θέλω. τί οὖν; οὐ δεῖ προσέχοντα ἆσαι. τί οὖν κωλύει προσέχοντα; μὴ γὰρ ἐξαιρεῖταί τι μέρος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ οὐ διατείνει τὸ προσέχειν. Saltem προσοχὴ illa jugis, via est ad ἐπιστροφὴν talem qalem Marcus hìc præscribit, præstandam; qâ nimirum post secus hìc præscribit, præstandam; qâ nimirum post sedulam debitámqe

támqe pro rei natura & dignitate circa eam ſe gerendi curam animus accingitur. Vide ad ſeqentia Senecam. Vide & *l.* 10. § 11. Qod avtem προσοχὴν διηνεκῆ Epictetus, id συνέχειαν ἐπισαλικὴν προσοχῆς ἐν τῷ ἡγεμονικῷ appellat Heſychius noſter *in aſcetic. c.* 1. § 7.

Ἰδίαν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν] i. e. pro rerum, circa qas verſatur, & in qibus exercetur, naturâ locóq; ſe gerit. Vide *l.* 1. § 6. Sic *l.* 3. § 11. ἅμα μὲν τοι τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συστοχάζομαι. Hoc eſt, qod Lucilius, referente Lactantio *inſtitut. l. 6. c.* 5.

Virtus, Albine, eſt pretium perſolvere verum
Qeis ni verſamur, qeis vivimu', rebu' poteſſe.
Virtus eſt homini, ſcire id, qod qæqe habeat res:
Virtus, qærendæ rei finem ſcire modúmqe:
Virtus, divitiis, pretium perſolvere poſſe:
Virtus, id dare, qod reipſa debetur honori.

Senec. *epiſt.* 89. *Philoſophiæ moralis pars prima eſt, inſpectio ſuum cuiqe diſtribuens, & æſtimans qanto qidqe dignum ſit, maximè utilis. qid enim eſt tam neceſſarium, qàm pretia rebus imponere? ſecunda, de impetu: tertia, de actionibus. primum enim eſt, ut qanti qidqe ſit, judices: ſecundum, ut impetum ad illa capias ordinatum temperatúmqe: tertium, ut inter impetum tuum actionémqe conveniat, ut in omnibus iſtis tibi ipſi conſentias. tunc enim vita ſibi concors eſt. ubi actio non deſtituit impetum; impetus ex dignitate rei concipitur, perinde remiſſus acriórve, prout illa digna eſt peti.*

Οὐκ ἀποδυσπετήσεις] *Non ægrè feres, animo concides.* Sic *l.* 5. § 9. μὴ ἀποδυσπετεῖν.

Ἐὰν μὴ ἐπὶ πλέον ἢ προσήκει περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ] *Si non pluris qàm par eſt, rem ullam feceris; vel plus qam dignum eſt, in ea ſtudii poſueris.*

§ 33. Αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν] Malè accepit iſta Xylander, cùm vertit. *Uſitata qondam vocabula, nunc interpretationis loco ſunt.* Imò, interpretatione potiùs opus habent. Hinc Sext. Empiric. *adv. Grammat. l.* 1. *c.* 13. Διήνεγκε γὰρ οὐδὲν, ἢ βαρβάρου λέξεως ἑρμηνευτὰς γίνεσθαι, ἢ τῆς κατὰ γλῶσσαν προσενεχθείσης, ὁμοίως οὔσης ἀσυνήθους ἡμῖν. Et, *Qi gloſſemata interpretati ſunt:* inqit Varro *de ling. Lat. l.* 6. Galenus in *gloſſario Hippocratico*, ità enim potiùs qàm *lexico* dixerim, cùm in ipſo limine ipſe τὴν λέξιν à *gloſſa* diſtingvat: Ὅσα τοίνυν τῶν ὀνομάτων, ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν συνήθη, νυνὶ δ᾽ οὐκέτι ἐστὶ, γλώττας καλοῦσι. Fabius etiam *inſtitut. l.* 1. *c.* 14. *Gloſſemata, voces minùs uſitatas; gloſſas, lingvam ſecretiorem, interpretatur.* Dionyſius Halicarn. *de compoſ. nomin.* Ἔστι τις ὀνομασία ποιητικὴ, γλωττηματικῶν τε καὶ ξένων καὶ τροπικῶν καὶ πεποιημένων, οἷς ἥδεται ποίησις. Idémqe in Thucydidis hiſtoria obſervat qædam γλωσσηματικὰ, καὶ ἀπηρχαιωμένα, καὶ δυσείκαστα τοῖς πολλοῖς. Plut. *de Iſid. & Oſirid.* Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τῶν ὀνομάτων τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάπλασιν. καὶ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς μεθισταμένοις ἐκ τῆς Ἑλλάδος συνεκπεσόντα, μέχρι νῦν παραμένει καὶ ξενιτεύει παρ᾽ ἑτέροις, ὧν ἔνια τὴν ποιητικὴν ἀνακαλουμένην διαβάλλουσιν ὡς βαρβαρίζουσαν, οἱ γλώττας τὰς τοιαύτας προσαγορεύοντες. Hoc ideò Plut. qia γλῶσσαν τὴν ἀπεξενωμένην διάλεκτον dixere, ut Evſtath. *ad Il.* α. & γλώσσας, ἀπειλήπτους οὔσας τὰς βαρβάρων φωνὰς, Clem. *Strom. l.* 1. qas à *dialectis* idem ibidem diſterminat. Atqe hinc ὁ γλώσσῃ λαλῶν, Apoſtolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 14. *v.* 4. i. e. *lingvâ barbarâ & peregrinâ*, ideóqe minùs intellectâ. cui ea de cavſſa ſilentium indicit, *v.* 28. Ἐὰν μὴ ᾖ διερμηνευτής. i. e. *ni interpres adfuerit. Gloſſematis* avtem vox, qam ex nullo Græco ſcriptore afferri Hen. Stephanus aſſerit, apud noſtrum hoc loco, nec ſemel uſurpata, reperitur. Horat. *in arte poetic.* ad noſtri mentem, & à rebus & perſonis ad ſermones ac verba argumentatus. qemadmodum Marcus hìc ἀντιστρόφως à verbis ac ſermonibus ad perſonas résqe ipſas:

Ut ſylvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ità verborum vetus interit ætas;
Et juvenum ritu, florent modò nata vigéntqe.
Debemur morti nos noſtráqe. ſive receptus
Terrâ Neptunus, claſſes aqilonibus arcet,
Regis opus; ſterilisqe diu palus aptáqe remis,
Vicinas urbes alit, & grave ſentit aratrum:
Sev curſum mutavit iniqum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt:
Nec dum ſermonum ſtet honos & gratia ſemper.
Multa renaſcentur, qæ nunc cecidere, cadéntqe
Qæ nunc ſunt in honore vocabula ſi volet uſus,
Qem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loqendi.

Vide *ad l.* 10. § 34.

Κάμιλλος] de qo videndus Livius *l.* 5. & 6. & Plutarch. qi *vitam* illius conſcripſit.

Καίσων] Cæſonis nomine inſignes plures extiterunt. è qibus Cæſo Fabius, de qo Liv. *l.* 2. *Unus ille vir ipſe Conſul rempub. ſuſtinuit;* &c. Cæſo Qintius, legis Agrariæ, prout alter ille, oppugnator; de qo Liv. idem *l.* 3. *Unus impetus tribunitios populáréſqe procellas ſuſtinebat.* Dictos avtem *Cæſones* à *cæſo matris utero, qi necatis matribus nati ſunt, tradunt.* Plin. *hiſt. nat. l.* 7. *c.* 9. Et Val. Prob. *de nomin.* Unde & *Cæſaris* nomen ortum ſumpſiſſe, ſunt qi opinentur, ut Æl. Spartian. in *Æl. Vero*, & Serv. *in Æn.* 10. aliis tamen in alia euntibus.

Οὐόλεσος] Sævitiâ atqe immanitate inſignis præ cæteris hoc nomine Voleſius Meſſala; (ità Lipſ. ex Tacit. *l.* 3.) de qo Senec. *de ira, l.* 2. *c.* 5. *Voleſus nuper ſub Divo Avguſto proconſul Aſiæ, cùm CCC unâ die ſecuri percuſſiſſet, incedens inter cadavera vultu ſuperbo, qaſi magnificum qiddam conſpiciendúmqe feciſſet, Græcè proclamavit; O rem regiam!*

am! Qid hic rex fecisset? non fuit hoc ira, sed majus malum & insanabile.

Λεοννάτης] Λεοννάτης Svidæ; qi Philippo Macedoni sangvine materno conjunctum refert fuisse, & ab eodem unà cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, τότε φρόνημα ὑπέρογκον, cùm *ingenio tumido admodùm* extitisse, tum & regiæ pompæ post mortem Alexandri æmulum. Leonatus item Curtio, qi unà cum Perdicca tutorem destinatum Alexandri filio ex Roxane futuro. *lib.* 10. § 7. Justino etiam, qi ab Athenienſibus tandem in prælio vulneratum obiisse, *lib.* 13. Verùm Diodoro Sicul. qi & exitum ejusdem *l.* 18. narrat, Λεοννάτης, sive *Leonnatus*, ut Marco hìc, dicitur. Sed & Arriano *de gest. Alex. l.* 6.

Ἐξίτηλα] Vide *supr.* § 19.

Μυθώδη] Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 12. § 27. allusisse videtur ad temporum distinctionem Varronianam illam, qâ ea in ἄδηλον, μυθικὸν & ἱστορικὸν dividuntur. Vide Censorinum *de die natal. c.* 21. & Scalig. *annot. in Euseb. Chron.*

Παντελὴς λήθη κατέχωσεν] *Lib.* 2. § 17. ἡ ὑστεροφημία λήθη. Allusit interim πρὸς τὴν τῶν σωμάτων κατάχωσιν, tanqam memoria ipsorum, sicut corpora, qasi terrâ congestâ & superinjectâ obruta, unà cum eisdem intercidisset. Vide *Psalm.* 9. *v.* 7.

Ἄϊστοι, ἄπυστοι] Adspexit Telemachi verba apud Homerum *Odyss.* α'. *v.* 242. de Ulysse patre, cujus de exitu nihil qicqam à qoqam resciscere poterat;

Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος.--

Ubi Evstath. τὸν τελείως ἀφανῆ σημαίνει· περὶ οὗ μηδὲν ἴσασί τις, ὅτι αὐτὸ ἰδὼν, οὐδὲ γνοὺς ἀπὸ πύστεως ἤτοι μαθήσεως.

Τί δὲ καὶ ἔστιν ὅλως τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν.] Idem vult hic à Marco dici Casavb. *ad Pers. Sat.* 1. qod est à Solomone antiqitus dictum הֲבֵל הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל *Vanitas vanitatum; & omnia vanitas.* qo ille & exordio & epiphonemate *Ecclesiasten* suum & inchoavit & conclusit. contendit avtem Casavbonus & cum exordio Persiano illo,

--*ô qantum est* in *rebus inane!*

Solomone verò prior Davida pater ejusdem de homine ad Adæ protoplasti Abelísqe secundo-geniti nomina alludens; אדם להבל דמה *Adam Abeli compar est*, id est, *homo vanitati. Psal.* 144. *v.* 4. & *Psal* 39 *v.* 6. כל־הבל כל־אדם *Totus Abel est omnis Adam.* id est, *qivis homo totum vanitas* Græc interpr. τὰ σύμπαντα ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος. Poterat cum Marco nostro vertere, ὅλον κενὸν πᾶς ἄνθρωπος. Xylander verò, qem & Mericus secutus est, ista ità est interpretatus; *Qanqam qid est omnino cujus sit memoria sempiterna? omnia sunt inania.* tanqam Marci dictum istud ei geminum esset, qod Solomon idem habet, *Eccles. c.* 1. *v.* 11. *Neqe præteritorum est memoria, neqe futurorum etiam apud eorum posteros erit.* Verùm Marci mentem neuter assecutus videtur. Neqe enim avt rerum humanarum in genere vanitatem notare in animo Marcus hìc habuit, sed eam tantùm qæ in futura claritate deprehenditur: Siqidem, præter τὸ τῆς ὑστεροφημίας ἐξίτηλον, *famæ postumæ memoriam fugitivam & evanidam*, qam suprà tetigerat; etiam hoc dato, posse hominum rerúmqe ab eis gestarum memoriam in ævum omne extendi, *merum inane* tamen qiddam futurum τὸ ἀείμνηστον illud. Ità *supr.* § 3. Τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 5. § 33. τὸ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις κενόν. Vide & *supr.* § 19. & *l.* 6. § 16.

Τί οὖν ἔστι, περὶ ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἓν τοῦτο] qare ἓν τοῦτο; qia τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ παρατείνεσθαι δυνάμενον. *l.* 2. § 17. qia ἓν τοῦτο πολλοῦ ἄξιον. *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναγκαῖον] Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γνώριμον] Vide *infr.* § 44. & 46. Seneca *de tranqill. c.* 11. de viro forti ac prudente: *Eodem animi robore præstabit, neqid ex his qæ eveniunt, subitum sit. qicqid enim fieri potest, qasi futurum prospiciendo, malorum omnium impetus molliet. qi ad paratos expectantésqe nihil afferunt novi; securis & beata tantùm spectantibus* [*sperantibus f.*] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum est. Sciebam in qàm tumultuosum me contubernium natura clusisset. totiens in vicinia mea conclamatum est; totiens præter limen immaturas exeqias fax cereúsqe præcessit: sæpe altiùs ruentis ædificii fragor sonuit: multos ex his qos forum, curia, sermo mecum contraxerat, nox abstulit, & vinctas ad sodalitium manus copulatas intercidit. mirer aliqando ad me pericula accessisse, qæ circa me semper erraverunt?* Vide *ad lib.* 7. § 61.

Ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης καὶ πηγῆς ῥέον]. Ità *lib.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Piè admodum Charidemus apud Dion. Prus. *orat.* 30. Τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς οὕτω γέγονεν, ὡς ἔδοξε τῷ θεῷ. χρὴ δὲ μηδὲν τῶν ἐκείνου γιγνομένων χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσχερῶς φέρειν. Vide *ad l.* 10. § 1.

§ 34. Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου] Vide Cleanthis votum *ad l.* 3. § 4. & Epicteti *ad l.* 7. § 41. Senec. *epist.* 37. *Qod maximum vinculum ad bonam mentem promisisti virum bonum. Sacramento rogatus es. eadem honestissimi hujus, & illius turpissimi avtoramenti, verba sunt, uri, vinciri, ferróqe necari. Ab illis qi manus arenæ locant, & edunt ac bibunt, qæ per sangvinem reddant, cavetur ut ista vel inviti patiantur: à te ut volens libénsqe patiaris.* & *epist.* 107. *Ad hanc legem animus noster aptandus est: hanc seqatur, huic pareat. optimum est pati qod emendare non possis; & Deum, qo avtore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari.*

mitari. malus miles est qi imperatorem gemens seqitur. Paratos nos inveniat atqe impigros fatum. hic est magnus animus, qi se Deo tradidit: at contrà ille pusillus ac degener, qi obluctatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mavult deos, qàm se. Idem *ep.* 71. *Magnus animus Deo pareat; & qicqid lex universi jubeat, sine cunctatione patiatur.* Et *de provident. l.* 5. *Boni viri laborant, impendunt, impenduntur, & volentes qidem. non trahuntur à fortuna: sequntur illam, & aeqant gradus. Si scîssent, antecessissent.* Mox, ubi Demetrii vocem illam adjecit, *Hoc unum, Dii immortales, de vobis qeri possem, qòd non antè mihi voluntatem vestram notam fecistis. prior enim ad illa venissem, ad qæ nunc vocatus adsum.* Subjungit; *Vultis liberos sumere? illos vobis sustuli. Vultis aliqam partem corporis? sumite. non magnam rem promitto. Citò totum reddam. Vultis spiritum? qid ni? nullam moram faciam, qò minùs recipiatis, qod dedistis. à volente feretis, qicqid petieritis. qid ergò est? maluissem offerre, qàm tradere. qid opus fuit auferre? accipere potuistis. Sed nè nunc qidem auferetis: qia nihil eripitur, nisi * retinenti:* [* *renitenti.* f.] *nihil cogor, nihil patior invitus: nec servio deo, sed assentio.* Idem *epist.* 61. *Da operam, nè qid unqam invitus facias. qicqid necesse est, futurum est. repugnanti, non volenti necessitas est, in volente necessitas non est. Ità dico, qi imperia libens excipit, partem acerbissimam servitutis effugit, facere qod nolit. Non qi jussus aliqid facit, miser est, sed qi invitus facit. Animum componamus, ut qicqid res exigit, id velimus.* Et *epist.* 54. *Nihil invitus facit sapiens. necessitatem effugit, qia vult qod ipsa coactura est.* Itaq; qod Periander apud Avson.

Faxis, ut libeat qod est necesse.
& —*velis, qodcunqe necesse est.*

sed & pleniùs Martial. *l.* 10. *ep.* 47.

Qod sis, esse velis, nihílqe malis.

Παρέχων σωμνῆσαι] Vide *l.* 3. § 4. & § 11. & *supr.* § 29. & *l.* 10. § 14. 21. Senec. *de provident c.* 5. *Qid est boni viri? præbere se fato.* Qin & piè admodum, & supra qod ab Ethnico sperari poterat, Epictet. *Enchir. c.* 38. Δεῖ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατετάχέναι, τὸ πείθεσθαι τῷ θεῷ, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. & differt. *l.* 2. § 17. Μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει, καὶ τίς σε κωλύσει; τίς ἀναγκάσει; τὴν ὄρεξίν σου καὶ τὴν ἔκκλισιν τῷ θεῷ χάρισαι· ἐκείνῳ παράδος. ἐκεῖνος κυβερνάτω· μετ᾽ ἐκείνου τετάχθω, καὶ ποῦ ἔτι δυσεροήσεις; *Deum* dicit, qod Marcus κλωθῶ· i. e. *fatum:* qia *fatum* Stoicis, avt *Deus* ipse, avt saltem *Lex Dei.* Senec. *qæst. nat. l.* 2. *c.* 45. *Vis illum Fatum vocare? non errabis. hic est ex qo suspensa sunt omnia; cavssa cavssarum.* & *de benefic. l.* 4. *c.* 7. *Hunc eundem & fatum si dixeris, non mentieris: nam cùm fatum nihil aliud sit. qàm series implexa cavssarum, ille est prima omnium cavssa, ex qa cæteræ pendent.* Idem rursus *de provid. c.* 5. *Ille ipse omnium conditor ac rector scripsit qidem fata, sed & seqitur. Semper paret, semel jussit.* Qæ dicta notat Lipsius ex opinione, qâ censebant *Jovem dictare*; (unde illud, *Fatur, & est fatum*) *Parcas* avtem (ut Capella *l.* 1.) *scribas ejus, ipsius decreta in æreas tabulas referre.* & *nat. qæst. l.* 2. *c.* 35. *Ordinem rerum fati æterna series rotat, cujus hæc prima lex est, stare decreto.* Epictetus idem apud Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Μὴ ζήτει τὸ τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε, ὡς τὰ γινόμενα γίγνεται, καὶ εὐροήσεις· ità enim legendum, pro eo qod codices exhibent perperam nullóqe sensu, unde & interpres omisit prorsus, εὑρήσεις. atqe indè etiam corrigendi Epicteti codices impressi, qi *Enchir. c.* 13. unde Stobæus hæc decerpsit, exhibent etiam depravatiùs, qoad scripturam saltem, εὐποιήσεις. εὐροήσεις opponitur τῷ δυσεροήσεις, qod *suprà* positum est. Emendationem confirmant Laërtii illa *l.* 7. in *Zen.* Εἶναι δὲ αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετὴν, καὶ εὔροιαν βίου, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ᾽ ἑκάστου δαίμονος πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διοικητοῦ βούλησιν. Idem Epictetus & *dissert. l.* 3. *c.* 26. Ἐγὼ δὲ πώποτε οὐ θέλων ἐκωλύθην, οὔτ᾽ ἠναγκάσθην μὴ θέλων. προκατατέταχα γάρ μου τὴν ὁρμὴν τῷ θεῷ. θέλει τι; κἀγὼ θέλω. οὐ βούλεται; οὐ θέλω. καὶ τίς ἔτι με κωλῦσαι δύναται παρὰ τὸ ἐμοὶ φαινόμενον, ἢ ἀναγκάσαι; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ibid. Οὕτως ἐφίστησο καὶ ἐννόει, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ προκατατάξῃ τις ἑαυτὸν, διελεύσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις προκατατάξαι; ἵν᾽ ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, καὶ αὐτὸς θέλῃ, καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ᾽ αὐτὸς θέλῃ. πῶς οὖν τοῦτο γένηται; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ ἐπεσκεμμένῳ τὰς ὁρμὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν διοίκησιν. & *l.* 1. *c.* 12. Πῶς ἂν ἑποίμην ἐγὼ ἐν παντὶ τῷ θεῷ; πῶς ἂν εὐαρεστοίμην τῇ θείᾳ διοικήσει; πῶς ἂν γενοίμην ἐλεύθερος; ἐλεύθερος γάρ ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. τί οὖν; ἀπόνοιά ἐστιν ἐλευθερία; μὴ γένοιτο. μανία γὰρ καὶ ἐλευθερία; εἰς ταυτὸν οὐκ ἔρχεται. Ἀλλ᾽ ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ δοκοῦν μοὶ ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν δοκῇ. Μαινόμενος εἶ, παραφρονεῖς. οὐκ οἶδας, ὅτι καλὸν ἡ ἐλευθερία ἐστὶ καὶ ἀξιόλογον; τὸ δ᾽ ὡς ἔτυχέ με βούλεσθαι, τά δ᾽ ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνεύει, οὐ μόνον οὐκ εἶναι καλὸν, ἀλλὰ καὶ πάντων αἴσχιστον εἶναι. πῶς γὰρ ἐπὶ γραμματικῶν ποιοῦμεν; βούλομαι γράφειν ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα; οὔ. ἀλλὰ διδάσκομαι θέλειν ὡς δεῖ γράφεσθαι. τί ἐπὶ μουσικῶν; ὡσαύτως. τί ἐν τῷ καθόλου, ὅπου τέχνη τις καὶ ἐπιστήμη ἐστίν; εἰ δὲ μὴ, οὐδενὸς ἦν ἄξιον τὸ ἐπίστασθαί τι, εἰ ταῖς ἑκάστων βουλήσεσι προσηρμόζετο. ἐνταῦθα οὖν μόνον ἐπὶ τοῦ μεγίστου καὶ κυριωτάτου τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν, ἐφεῖταί μοι θέλειν; οὐδαμῶς. ἀλλὰ τὸ παιδεύεσθαι, τοῦτ᾽ ἔστι, μανθάνειν ἕκαστα οὕτω θέλειν ὡς

γίγνε-

γίνεται. πῶς δὲ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. Hinc Thymæridas apud Jamblychum in *vit. Pythag.* amico, qi discedenti tanqam favsta omnia precatus, dixerat, Ὅσα βούλῃ, παρὰ τῶν θεῶν γένοιτό σοι. *Dii tibi dent, qæcunqe velis.* regessit, εὐφήμει· ἀλλὰ βουλοίμην μᾶλλον, ὅσα μοι παρὰ τῶν θεῶν γένηται. *Bona verba, qæso. Velim ipse potiùs, qæcunqe dii dederint.* Hoc est qod Rufus Thrasëæ in Epicteti *dissert. l.* 1. *c.* 1. Οὐ θέλεις μελετᾶν ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ; *Non vis discere in eo, qod est tibi datum, acqiescere?* Sic è nostris Eli sacerdos, *Reg. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 17. Κύριος αὐτός· τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. *Dominus ipse est: faciat, prout ipsi bonum videbitur.* & *l.* 2. *c.* 10. *v.* 12. Joab imperator; Κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Faciat Dominus qod placuerit ipsi.* Judas Maccabæus, *Maccab. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 60. Ὡς δ' ἂν ᾖ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ, οὕτω ποιήσει. *Faciat Deus prout ipse voluerit.* Siqidem cœlum ibi pro Deo; sicut Matth. *c.* 21. *v.* 25. & Luc. *c.* 15. *v.* 21. Pii illi, *Act. c.* 21. *v.* 14. Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. *Fiat Domini voluntas.* Jesus Dominus, prout suos Deum orantes docuit dicere; Γενηθήτω τὸ θέλημά σου. *Fiat voluntas tua.* Matth. *c.* 6. *v.* 10. & Luc. *c.* 11. *v.* 2. sic & ipse Patrem suum comprecatus, Matth. *c.* 26. *v.* 39. & Marc. *c.* 14. *v.* 36. Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. *Veruntamen non qod ego volo, sed qod tu vis, fiat. Vide,* (inqit, Jo. Gerson. *consol. l.* 2. *c.* 1.) *utrum æqius sit, avt te voluntati divinæ conformando subdere, avt ut ipsa tuæ subserviat voluntati.* Sed & Seneca, sed idiomate suo, id est, naturali, locutus; *epist.* 93. *Utrum æqius judicas, te naturæ, an tibi parere naturam?* Respondeat Epictetus *dissert. l.* 4. *c.* 7. Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γινόμενον· κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ θέλω. Et *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο οὖν τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; Avgustinus item *epist.* 149. *Rectum est enim qicqid Domino placet. Et nos potiùs si nolumus qod ille vult culpandi sumus, qàm ille non rectè aliqid facere vel sinere existimandus est.* Itaqe qod Senec. *ep.* 74. *Placeat homini, qicqid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cùm voluntati humanæ voluntas divina præfertur.* Avg. *in Joan. tract.* 52. Vide & *l.* 10. § 14.

Συννῆσαι] sicut & συγκλῶσαι καὶ συμμηρύσαι, *innere*, sive *innectere* & *intexere*; tractum à fabulosis Parcarum fusis. Sic *infr.* § 40. Οἷα τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις. Epictet *dissert. l.* 1. *c.* 12. Σκέλος οὖν μοι γενέσθαι πεπηρωμένον; ἀνδράποδον, εἶτα δι' ἓν σκελύδριον τῷ κόσμῳ ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποστήσῃ; οὐ χαίρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι; ἀγανακτήσεις δὲ καὶ δυσαρεστήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένοις, ἃ ἐκεῖνος μετὰ τῶν Μοιρῶν παρουσῶν καὶ ἐπικλωθουσῶν σου τὴν γένεσιν ὥρισε καὶ διέταξεν; Vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 26.

§ 35. Πᾶν ἐφήμερον] Ità *l.* 9. § 14. Πάντα ἐφήμερα. Verùm istîc de personis, ibi de rebus: de hominibus ipsis hîc, ibi de humanis. de utrisq; Thucydides *l.* 2. ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως. Vide & *l.* 8. § 25. Allusum est avtem ad animalculi illius historiam, de qo Aristot. *l.* 5. *c.* 19. Περὶ τὸν Ὕπανιν ποταμὸν ζῶον πτερωτὸν, τετράπουν ζῇ καὶ πέτεται μέχρι δείλης, καταφερομένου δὲ τοῦ ἡλίου ἀπομαραίνεται, καὶ ἅμα δυομένῳ ἀποθνήσκει, βιοῦν ἡμέραν μίαν· διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. Et Ælian. *l* 2. *c.* 4. qi & vini fœcibus innasci tradit; Ζῶα ἐφήμερα οὕτω κέκληται, λαβόντα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ κατὰ τὸν βίον. Plin. *l.* 11. *c.* 36. *Ad Hypanim Ponti fluvium volucre qadrupes, nec ultra diem unum vivit, unde & Hemerobion vocatur.* De eisdem Cicer. *Tusc. l.* 1. *Ex bestiolis qæ unum diem vivunt, qæ horâ octavâ mortua est, provecta ætate mortua est; qæ occidente sole decrepita. confer nostram longissimam ætatem cum æternitate, in eadem propemodum brevitate, qâ illæ bestiolæ, reperiemur.* Plutarch. item *consol. ad Apollon.* Ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων ἐκείνων, ἅπερ ἱστοροῦσι, περὶ τὸν Πόντον γινόμενα, τὴν ζωὴν ἔχειν ἡμερησίαν, ἕωθεν μὲν γεννώμενα, μέσης δ' ἡμέρας ἀκμάζοντα, δείλης δὲ γηρῶντα, καὶ τελειοῦντα τὸ ζῆν, οὐκ ἂν ἐκείνων ἦν ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, εἴπερ ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἑκάστοις ἐνῆν, καὶ ταὐτὰ δή που γ' ἂν συνέπιπτεν; ὥστε τὰ πρὸ μέσης τῆς ἡμέρας ἐκλείποντα θρήνους παρέχειν καὶ δάκρυα, τὰ δὲ διημερεύσαντα πάντως ἂν εὐδαιμονίζεσθαι. Indè ad hominem translatum; Evstath. ad illud *Odyss.* φ. *v.* 85.

Νήπιοι, ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες·
Καλοῦνται ἐφήμερα ζωΰφια μίαν μόνον ἡμέραν ζῶντα. λέγεται δὲ τὸ ἐφήμερος καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου. Ità Silenus apud Aristotelem in *Evdemo*, referente Plutarcho *ad Apollonium* genus humanum vocat Δαίμονος ἐπιπόνου καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον σπέρμα. Certè Gregor. Naz. *Carm. de natur. human.* ἐφημερίους simpliciter pro hominibus posuit, ubi dixit;

—οὐδὲ σὺ πάμπαν
Γλῶσσαν ἐφημερίων ἔκφυγες ἀφραδέων.

Sicut Homerus βροτοὺς sive mortales pro eisdem, ubi adjecto epitheto passim dicit, δειλοῖσι βροτοῖσι. & qod amplius est, θνητοῖσι βροτοῖσι. Sed & Pindarus, teste Scholiaste *ad* illud Aristophan. *in Nubib.*

—τί με καλεῖς ὦ 'φήμερε;
—*qid tu me vocas, homo?*

in illis, Ὦ τάλας ἐφήμερε. Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 96. Τὸ ζῆν ἔοικε φρουρᾷ ἐφημέρῳ· τό τε μῆκος τοῦ βίου ἡμέρα μιᾷ. ἐφήμερον igitur πᾶν. i. e. totum genus humanum, qia βραχύβιον καὶ ὀλιγοχρό-

γογγύνιον, ob vitæ brevitatem; qasi animalculi illius instar, unius tantùm diei sint. Aliâ ratione ἐφήμεροι καὶ ἡμερόβιοι dicuntur, qi *in diem vivunt*, de crastino nevtiqam soliciti. qo sensu Clemens *Pædag. l.* 1. *c.* 12. D. Christi præceptum illud Matth. *c.* 6. *v.* 34. Μὴ μεριμνᾶτε περὶ τῆς αὔριον, explicans; ait Christiani hominis vitam esse βίον αὐτάρκη καὶ ἐφήμερον. Diogenémqe ἡμερόβιον indè dictum avtor est ex Satyro *de viris illustr.* Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. & in partem seqiorem ità vocantur etiam, qi præsentia tantùm spectant, futuros interim rerum exitus minimè prospicientes. Svidas: Ἐφημέριοι βροτοὶ, καθημερινὰ εἰδότες, οὐ προορώμενοι τὸ μέλλον. atqe ità accipiendum Homeri illud, ἐφημέρια φρονέοντες. de scenicis & palæstricis Neronianis Plut. in Galb. ἀνελώκεσαν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν λαβόντων ἐφήμεροι καὶ σατυρικοὶ τοὺς βίους ἄνθρωποι. qod Persius *Sat.* 3. *v.* 68. *ex tempore vivere: in diem vivere* Cicero *de orat. l.* 2. qi barbarorum esse hoc ait. *Si barbarorum*, inqit, *est in diem vivere, nostra consilia sempiternum tempus spectare debent.* At brutorum, Gregor. Naz. in *Julian.* 1. Οἷς τὸ ζῆν τοῦτο νομίζεται μόνον, καὶ οὐκ ἐξικνοῦνται τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰ ἐκεῖθεν, οὐδὲ εἶναί τινα νομίζουσι τῶν τῇδε βεβιωμένων λογισμὸν καὶ ἀντίδοσιν· ἀλλὰ ζῶσι βίον ἀλόγων, τὸ πρὸς ἡμέραν καὶ τὸ παρὸν ἀεὶ βιοτεύοντες.

Καὶ τὸ μνημονεῦον] Vide *suprà* § 19. & *l.* 7. § 5. Cas. ista qomodo cum seqentibus committit, videas licet, si otium est. Mihi Xylandri dispositio magìs arridet.

§ 36. Πάντα κατὰ μεταβολὴν γινόμενα γίνεται] leg. ὅτι πάντα — γίνεται. ut in membro proximè seqenti, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ.

Κατὰ μεταβολὴν] Ità *l.* 7. § 18. Τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; Vide *ibid.* § 25. & *l.* 6. § 15.

Οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις] Ità *l.* 7. § 16. Τί καὶ φίλτερον τῇ τῶν ὅλων φύσει; & *l.* 9. § 32. Χαίρει τούτῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. Tertull. *de pall. c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ totius solenne munus est.*

Ποιεῖν νέα ὅμοια] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος. *l.* 7. § 25.

Σπέρμα γὰρ τρόπον τινά] qia istud ex illo nascitur. Ità σπέρμα τῆς γενέσεως, τὴν ὕλην dixit Hermes *ad Tatium* citante Stobæo *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 14. Et πανσπερμίαν τῶν στοιχείων, τὴν φύσιν, Democritus & Levcippus; apud Aristot. *de cœlo l.* 3. *c.* 4. &

—discordia semina rerum,

Naso *Metam. l.* 1. sed & sensu adhuc latiore Plinius in *panegyr. Habet has vices conditio mortalium, ut adversa ex secundis, ex adversis secunda nascantur. Occultat utrorumqe semina Deus; & plerumqe bonorum malorúmqe cavssæ sub diversa specie latent.* Et Demosth. *pro Coron.* Ὁ γὰρ σπέρμα παρασχὼν, οὗτος τῶν φύντων κακῶν αἴτιος. *Qi semen*, i. e. cavssam, occasionémve, *præbuit, is malorum indè enatorum avtor meritò habetur.* Hoc est qod Pavlus *ad leg. Aqil. l.* 22. *Pandect. l.* 9. *tit.* 2. *c.* 30. *Qi occasionem præstat, ipse damnum fecisse videtur.* Cicer. *Philip.* 2. *Ut igitur in seminibus cavssa est arborum & stirpium: sic hujus luctuosissimi belli semen tu fuisti.* De Corinthiorum beneficentia Apostolus ad eosdem *ep.* 2. *c.* 9. *v.* 10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν τὸ σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. Synesius etiam *ad Arcad. Imper. orat. de regno*: Ἐγὼ δ᾽ ἂν δίκαιος εἴην ἀπολαῦσαι πρῶτος τῶν ἐμαυτοῦ σπερμάτων τῆς βλάστης, οἷόν σε πλάττω βασιλέα, τοιοῦτος πειρώμενος. Senec. *ep.* 120. *Natura nobis semina scientiæ dedit; scientiam non dedit.* & Cicer. *de finib. l.* 5. *In pueris virtutis semina, scintillulas, igniculos videmus.* Naso *Trist. l.* 2

—ludi qoqe semina præbent

Neqitiæ.—

Τὰ εἰς γῆν ἢ μήτραν καταβαλλόμενα] indè σπέρματος καταβολὴ, de Sara usurpatum Apostolo *ad Hebræos c.* 11. *v.* 11. de qo multa gratis arguntantur interpretes, Piscator cumprimis. τὰ εἰς γῆν καταβαλλόμενα dixit, qomodo Chrysippus apud Laërtium in *Zenone*, εἶναι τὸ σπέρμα πνεῦμα κατὰ τὴν οὐσίαν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν εἰς τὴν γῆν καταβαλλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιωθέντα οὐκ ἔτι φύεται. qod de obscœnis Onanis æmulis, cur intelligi velit Lipsius *physiol. Stoic. l.* 3. *c.* 6. cavssam nullam video. de humano reverà locutus fuerat; sed à Satorum seminio argumentum duxit, qo firmaret de illo qod dixerat. Vide *ad l.* 6. § 15.

§ 37. Ἤδη τεθνήξῃ] Vide *suprà*, § 12. & *l.* 2. § 6. & *l.* 10. § 1. Plut. Stoicas tricas ridens, *de commun. notit. c.* 37. ἕκαστος ἡμῶν, ὡς ἔοικε, γέγονε μὴ ἀρξάμενος τοῦ ζῆν· καὶ τεθνήξεται, μὴ παυσάμενος.

Ἀνύποπτος τοῦ βλαβῆναι] Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

§ 38 Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν διάβλεπε] Videri possit Marcus repugnantia planè præcipere; cùm *supr. l.* 2. § 8. & *infrà l.* 7. § 55. prohibeat, περιβλέπειν ἀλλότρια ἡγεμονικά, i. e. *aliorum animos intueri*: istic avtem illos eosdem considerare jubeat. Verùm ipse ista optimè conciliat, *l.* 3. § 4. ubi hoc vetat fieri, χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης, *sine justa utilíqe cavssa.* Non vult itaqe ut aliorum animos sensúsqe intimos indagemus, avt per meram curiositatem divagando, avt de nobis factisq; nostris qid senserint, sensurive sint, solicitè cogitando: vult tamen, ut eosdem nobis ob oculos ponamus, qò minùs ipsorum opinionibus moveamur, & vel encomia captemus, vel vituperia curemus: cùm in

eis

eis bonum nostrum nevtiqam consistat: qod subjungitur protinùs § 33.

Καὶ τοὺς φρονίμους] *& prudentes.* Xyland. ego suspicor Marcum τὰς φροντίδας scripsisse, *& curas eorum.* eò magìs, qia seqitur, ὅτι φεύγουσι, διώκουσι. Ità Persius Satyram suam exorsus est:

O curas hominum!--

curæ avtem hominum in rebus fugiendis & expetendis maximè se produnt.

§ 39. Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται] neqe ergò meliorem te, neqe deteriorem efficere potest opinio de te aliena.

Οὐδὲ μὴν ἔν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροιώσει τοῦ περιέχοντος] οὐδὲ μὴν, leg. τὸ περιέχον avtem hìc *cœlum* intelligit Xylander. atqe ità τὸ περιέχον pro cœlo sive aere ambiente crebrò sumitur. Polyb. *l.* 1. Πρὸς δὲ τὴν θάλατταν καὶ τὸ περιέχον, ὅταν παραβάλλωνται καὶ βιαιομαχῶσι, μεγάλοις ἐλαττώμασι περιπίπτουσι. Theophrast. *de cauß. plant. l.* 1. *c.* 9. δεῖ γὰρ μὴ κρατεῖσθαι μηδὲ κωλύεσθαι τὴν κράδην ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. & *c.* 17. Εἰς πλείω γὰρ καὶ κατὰ μικρὰ μεμερισμένων τῶν ἀρχῶν, εὐκίνητα γίνεται τῷ περιέχοντι πρὸς βλάστησιν. & Marcus, τὸν περιέχοντα ἀέρα, dixit *l.* 8. § 54. Hæc igitur, si Xyl. seqimur, Marci mens est futura, ab aëris ambientis statu vario, etsi rerum aliarum bona malâve habitudo pendeat, qod in stirpibus Theophrastus observat; at hominis, qâ hominis, non item. Multum sanè valet aeris cœliqe ambientis affectio, & locorum indè profecta dispositio, ad ingenii etiam indolísqe humanæ, affectuum etiam studiorúmqe varietatem producendam. Ità Virgil. *Georg. lib.* 1.

Verùm ubi tempestas & cœli mobilis humor
Mutavere vias;--
Vertuntur species animorum & pectora motus
Nunc alios, nunc concipiunt alios.--

unde & Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Solem, dum cœli tristitiam discutit, etiam humani nubila animi serenare,* dixit. Qin & Polybius *lib.* 4. de Arcadibus suis: ἡ τῶν ἠθῶν αὐστηρία τις αὐτοῖς παρέπεται διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ψυχρότητα καὶ συννότητα τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις ὑπάρχουσαν, ᾧ συνεξομοιοῦσθαι πεφύκαμεν πάντες ἄνθρωποι κατ' ἀνάγκην. οὐ γὰρ δι' ἄλλην, διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν κατὰ τὰς ἐθνικὰς καὶ τὰς ὁλοσχερεῖς διαστάσεις πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρομεν, ἤθεσί τε καὶ μορφαῖς καὶ χρώμασιν, ἔτι δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς πλείστοις. Cicero *Agrar.* 2. *Non ingenerantur hominibus mores tam è stirpe generis ac seminis, qàm ex iis rebus, qæ ab ipsa natura loci, & à vitæ consvetudine suppeditantur, qibus alimur & vivimus.* & qæ sequntur. nam argumentum hoc latiùs perseqitur. Idem *de fato: Inter locorum naturas qantum intersit, videmus. alios esse salubres, alios pestilentes: in aliis esse pituitosos & qasi redundantes, in aliis exiccatos atqe aridos: multáqe sunt alia, qæ inter locum & locum plurimùm differunt. Athenis tenue cœlum; ex qo acutiores qoqe putantur Attici: Crassum Thebis; itaqe pingues Thebani & Valentes.* Philo. *de provident.* apud Evseb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* de Græcia: Μόνη γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἀψευδῶς ἀνθρωπογονεῖ, φυτὸν οὐράνιον, καὶ βλάστημα θεῖον ἠκριβωμένον, λογισμὸν ἀποτίκτουσα οἰκειούμενον ἐπιστήμῃ. τὸ δ' αἴτιον, λεπτότητι ἀέρος ἡ διάνοια πέφυκεν ἀκονᾶσθαι. διὸ καὶ Ἡράκλειτος οὐκ ἀπὸ σκοποῦ φησιν, οὗ γῆ ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη. Ego corpus potiùs ipsum intelligi existimo, qod animam qasi ambit. atqe ità etiam Cæs. accepit. de hoc enim mox verba facit; de cœlo nihil. τὴν ψυχὴν τὸ σῶμα περιέχειν dicit; qomodo τὸ ζῶον, τὴν ψυχὴν ἐπέχειν, § 34. Sed & τῷ σώματι τὴν ψυχὴν περιέχεσθαι, *lib.* 3. § 7. Cæterùm & istìc qæri poterat, qomodo verum sit, hominis malum à corporis statu non pendere, qum pro corporis affectionibus variis animus etiam pariter affici videatur. Aristot. *Physiognom. cap.* 1. Ὅτι καὶ διάνοιαι ἕπονται τοῖς σώμασι, καὶ οὐκ εἰσὶν αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἀπαθεῖς οὖσαι τῶν τοῦ σώματος κινήσεων, τοῦτο δὲ δῆλον πάνυ γίνεται, ἔν τε ταῖς μέθαις καὶ ταῖς ἀρρωστίαις. πολὺ γὰρ ἐξαλλάττουσαι φαίνονται αἱ διάνοιαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθημάτων. καὶ τοὐναντίον δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς παθήμασι τὸ σῶμα συμπάσχον φανερὸν γίνεται, περί τε ἔρωτας, καὶ φόβους, καὶ τὰς λύπας, καὶ τὰς ἡδονάς. Et rursus *c.* 4. Δοκεῖ δέ μοι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπαθεῖν ἀλλήλοις· καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιουμένη συναλλοιοῖ τὴν τοῦ σώματος μορφήν. πάλιν τε ἡ τοῦ σώματος μορφὴ ἀλλοιουμένη συναλλοιοῖ τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν. qod Lucil. *Sat. l.* 26.

Animo qi ægrotat, videmus corpore hunc signũ dare:
Tum doloribus confectum corpus animo obsistere.

Verùm respondebit Marcus nec ista τὴν προαίρεσιν immutare, etiamsi operationem impediant. Vide *l.* 5. § 20. Vide & *l.* 10. § 1. & *l.* 12. § 2.

Ὅπου τὸ ὑπολαμβάνον] id est, ὅπου δύναμις ὑποληπτική, de qa *l.* 3. § 9. ἐν τῷ ἡγεμονικῷ.

Τοῦτο μὴ ὑπολαμβανέτω] qod *supr.* § 7. ἆρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, βέβλαμμαι.

Τοιοῦτόν ἐστι] leg. τουτέστι. atqe ità Xyl. cujus versionem admisit Lugdunensis, sed mendum retinuit.

Ὃ γὰρ καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει] deest alterum distributionis membrum, ità supplendum; ὃ γὰρ [τῷ παρὰ φύσιν] καὶ τῷ κ. φ. β. respondent enim duo hæc membra superioribus illis, κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ. Vide ad *l.* 2. § 11.

Οὔτε τοῦτο κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὔτε παρὰ φύσιν] Seneca, *epist.* 66. *Media qæ nihilo magìs secundùm naturam, qàm contra naturam sunt.* Vide tamen ibidem eundem de istis subtiliùs pavlò argutiúsqe differentem ac distingventem.

§ 40. Ἓν ζῶον τὸν κόσμον] Synes. pariter *de insomn.*

insomn. ἐν ἑνὶ ζώῳ τῷ κόσμῳ. Thales ἔμψυχον τὸν κόσμον primus dixisse videtur. Laërt. *l.* 1. Pythagoras item, κόσμον ἔμψυχον, νοερόν. Idem *l.*8. & *l.* 7. in *Zenon.* Ὅτι δὲ καὶ ζῶον ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν, καὶ ἔμψυχον, καὶ νοερόν. Ex Chrysippi Apollodori, & Posidonii sententia. id indè probant, qia τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου κρεῖττον· οὐδὲν δὲ τοῦ κόσμου κρεῖττον· ζῶον ἄρα ὁ κόσμος. *præstantius est animans non animante: at mundo nihil præstantius: mundus itaqe est animal.* Et rursus; Τὸν ὅλον κόσμον ζῶον εἶναι ἔμψυχον καὶ λογικόν. Sed & Hermes *pæmand. c.* 10. Ὁ μὲν κόσμος πρῶτον, ὁ δὲ ἄνθρωπος δεύτερον ζῶον μετὰ τὸν κόσμον. Et Plato (qod Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 25.) τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε dixit, eodem qo Stoici argumento usus. Verba hæc sunt in *Timæo.* Θέμις δ' οὐκ ἦν οὔτ' ἔστι τῷ ἀρίστῳ δρᾷν ἄλλο πλὴν τὸ κάλλιστον. λογισάμενος οὖν εὕρισκεν ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ὁρατῶν, οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον ἔσεσθαί ποτ' ἔργον· νοῦν δ' αὖ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῳ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν σώματι συνιστὰς, τὸ πᾶν συνετεκταίνετο, ὅπως ὅτι κάλλιστον εἴη κατὰ φύσιν ἄριστόν τε ἔργον ἀπειργασμένος. οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν, τόνδε τὸν κόσμον, ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε, τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γενέσθαι πρόνοιαν. Hoc est, ut Cicero *de universo: Fas autem nec est, nec unqam fuit, qicqam nisi pulcerrimum facere eum, qi esset optimus. qum rationem igitur habuisset, reperiebat nihil esse eorum qæ naturâ cernerentur non intelligens intelligente in toto genere præstantius: intelligentiam autem nisi in animo, nullâ aliâ in natura posse reperiri. qo circa intelligentiam in animo, animum conclusit in corpore. Sic ratus est opus illud effectum esse pulcerrimum. qam ob caussam non est cunctandum profiteri, si modò investigari conjecturâ potest, hunc mundum animal esse, idqe intelligens, & divinâ providentiâ constitutum.* Idem *Timæum* suum sic claudit. Θνητὰ καὶ ἀθάνατα ζῶα λαβὼν, καὶ συμπληρωθεὶς ὅδε ὁ κόσμος, οὕτω ζῶον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχων, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς (vel ut alii volunt εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς,) μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν. εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν. Julian. *Orat.* 4. Ὁ σύμπας κόσμος ἓν ἐστὶ ζῶον, ὅλον δι' ὅλου ψυχῆς καὶ νοῦ πλῆρες, τέλειον ἐκ μερῶν τελείων. Indè Nicephorus Gregoras *hist. l.* 4. *c.* 14. Ἐν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυὲς, ἐκ μερῶν καὶ μελῶν, ὡς ὁ ἄνθρωπος, φάναι, συγκείμενον. Qinctiam animalis istius partes membráqe si vis, præcipua saltem, habebis apud Plutarchum *de facie Lunari; Solem cor, Lunam jecur, stellas oculos, Terram ventrem, Mare vesicam.* Seciùs pavlò qàm Sarapidis oraculum apud Macrob. *Saturn. l.* 1 *c.* 20.

Οὐράνιος κόσμος κεφαλὴ, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ' οὔατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
Ὄμμα τε τηλαυγὲς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Mî cælum caput est; mare venter, terra pedes sunt;
Sunt aures æther; oculus Sol omnituens est.

Qin & sexum, eúmqe geminum assignat Jarchas ex Indis sapientibus. Siqidem de mundo qærenti Apollonio respondebat. ζῶον τὸν κόσμον· ζωογονεῖν γὰρ τὰ πάντα· ἀμφοῖν, ἄρσενός τε καὶ θηλείας φύσεως· αὐτὸν γὰρ αὐτῷ ξυγγινόμενον, τὰ μητρός τε καὶ πατρὸς εἰς τὴν ζωογονίαν πράττειν. Philostr. *l.* 3. *c.* 11.

Μίαν οὐσίαν] Ità *l.* 12. § 30. μία οὐσία κοινή. materia nimirum prima. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.*1. *tit.* 14. οὐσίαν δέ φασι τῶν ὄντων ἁπάντων τὴν πρώτην ὕλην.

Ψυχὴν μίαν] qam & καθολικὴν vocat *l.*6. § 14. & τὸν τοῦ ὅλου νοῦν. *l.*5. § 30. & τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *l.*7. § 75 Vide *supr. ad* § 21. & 29. Laërt. *l.*7. in *Zen.* Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν οὔσης ἀποσπάσματος. Et *ibid.* Τὸν δὴ κόσμον οἰκεῖσθαι κατὰ νοῦν καὶ πρόνοιαν, εἰς ἅπαν αὐτοῦ μέρος διήκοντος τοῦ νοῦ, καθάπερ ἐφ' ἡμῖν τῆς ψυχῆς. Theophilus itidem *ad Autolyc. l.* 2. de Stoicis: Ἄλλοι δ' αὐτὸ δι' ὅλου κεχωρηκὸς πνεῦμα, θεὸν δογματίζουσι. Et Cleanthes apud Hermiam in *irris. philos.* Τὴν ψυχὴν δι' ὅλου τοῦ κόσμου διήκειν· ἧς μέρος μετέχοντας ἡμᾶς ψυχοῦσθαι. Qin & Plato in *Cratylo* ex Anaxagoræ sententia, τὸν Δία, νοῦν διὰ πάντων ἰόντα. Manil. *Astron. lib.* 2.

—cum spiritus unus
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia pervolitans.— Et Maro *Æn. l.* 6.
Principio cælum, ac terram, campósqe liqentes,
Lucentémqe globum Lunæ, Titaniáqe astra,
Spiritus intùs alit: totámqe infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Spiritum avtem hunc disertè *Deum* nuncupat (qod & Minutius in *Octavio*, & Salvianus *de provident. l.* 1. *c.* 1. advertêre) *Georg. l.* 4. verbis illis,

--Deum namqe ire per omnes
Terrásqe, tractúsqe maris, cælúmqe profundum.

Pythagoreo etiam (Lactantio referente, *de ira Dei c.* 11.) *Deus mens est incorporalis, qæ per omnem rerum naturam diffusa & intenta, vitalem sensum cunctis animantibus tribuit. Spiritus per omnia, maxima, minima, æqali intentione diffusus.* Senec. *ad Helv. c.* 8. *Spiritus permeator universitatis.* Cleanthes apud Tertull. *apolog. c.* 21. Hinc illud Arati.

--μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί· μεστὴ δὲ θάλασσα,
Καὶ λιμένες· πάντη δὲ Διὸς πεπλήσμεθα πάντες.

Et Maro, *Eclog.* 3. *—Jovis omnia plena.*

Atqi Zenonem hoc nomine notat Tatianus *adv. Græc.* qòd secundùm illius rationes, ὁ θεὸς ἐν ἀμάραις τε καὶ σκώληξι καὶ ἀρρητουργοῖς καταγίνεται. De Deo ipse: Πνεῦμα ὁ θεὸς, οὐ διήκον διὰ τῆς ὕλης, πνευμάτων δὲ ὑλικῶν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ σχημάτων κατασκευαστής. Sed & de Stoicis Clemens in *hortat.* διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀτιμοτάτης τὸ θεῖον διήκειν

ἥκειν λέγοντας. & *Strom. l.* 1. adjectâ etiam censurâ suâ: σῶμα ὄντα τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀτιμοτάτης ὕλης πεφοιτηκέναι λέγουσιν· οὐ καλῶς. & rursus *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶναι τὸν Θεὸν οἱ Στωικοὶ, καὶ πνεῦμα κατ' οὐσίαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὴν ψυχήν. qod utrumqe ex sacris scriptis havsisse illos avtumat, Ἀλλ' οἱ μὲν, inqit, διήκειν διὰ πάσης τῆς οὐσίας τὸν Θεόν φασιν· ἡμεῖς δὲ ποιητὴν αὐτὸν μόνον καλοῦμεν, καὶ λόγῳ ποιητήν. (qod & suprà Tatianus.) hoc avtem, Deum omnia permeare, ex eo, qod in *Sapientiæ Solomonis libro, c.* 7. *v.* 24. de sapientia dicitur, διήκει καὶ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam accepto, traxisse, cùm non de æterna Dei, eadémqe Deo, sapientiâ enunciatum id sit. Verùm, & de ista Prisci pleriqe sumunt; nec ab avtore isto sumpsisse sectæ illius conditores verosimile est, cùm sint eo dubio procul antiqiores. Cæterùm qòd *corpus* illi, havd sané. qanqam & Tertullianum Deum corpus dixisse monet, simul & refellens, Avg. *de Genes. ad lit. l.* 10. *c.* 25. atqe ità reverâ ille *adv. Prax. c.* 7. *Qis negabit Deum corpus esse, etsi Deus Spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis.* Verùm *Corpus* ille (qod & Avgust. *ad Qodvultdeum c.* 86. agnoscit) *Substantiam* intellexit. Sic enim *adv. Hermog. c.* 35. *Ipsa substantia corpus est rei cujusqe.* & *de carn. Christ. cap.* 11. *Omne qod est, corpus est sui generis. nihil est incorporale, nisi qod non est.* At qod *omnia permeare Deum* havd malé. Siqidem de se Deus ipse per Jeremiam vatem *c.* 23. *v.* 24. *Annon cœlum & terram impleo ipse.* Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec inclusus: extra omnia, nec exclusus.* Hinc celebre illud, qod Jo. Gerson habet *in Cantic. Mariæ Conc.* 3. & Trismegisto Alex. Halens. *part.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæsar. q.* 1. *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubiqe, circumferentia nusqam sit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Trismegisto asserit, sed explodit ipse, *de subtil. exerc.* 363. *Pigmentum fallax*, inqit, *Trismegisti illud*, Deus est cujus medium in centro, circumferentia ubiqe. *pessimè. namqe medium assignat infinito. & circumferentiam qi dat, finitum facit. tum si ubiqe erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud reverà potiùs aptiúsqe pigmentum an figmentum, infinitati divinæ depingendæ. Clemens ipse ex Pythagoræ sententia, qam & probare videtur, in *hortatorio*; Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· χ' οὗτος δὲ, οὐχ, ὥς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τῆς διακοσμήσιος, ἀλλ' ἐν αὐτᾷ ὅλος, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπίσκοπος πάσης γενέσιος, κρᾶσις τῶν ὅλων· πάντων πατὴρ, νοῦς, καὶ ψύχωσις τῷ ὅλῳ κύκλῳ, πάντων κίνασις. qod ille Θεοῦ ἐπίνοια, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità universum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum ὑποκείμενον constitueret. Vide *supr.* § 23. qod est à pietate Christianâqe disciplinâ alienum.

Εἰς αἴσθησιν μίαν τὴν τούτου, πάντα ἀναδίδοται] Vide *supr.* § 27.

Ὁρμῇ μιᾷ πάντα πράσσει] Apostolus *ad Rom. c.* 8 *v.* 28. Πάντα συνεργάζονται· *cooperantur omnia.* & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν.

Πάντα πάντων τῶν γινομένων συναίτια] Ità *l.* 5. § 8. συνάφεια καὶ συνέχεια, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω δὲ καὶ τῶν αἰτιῶν. Eleganti similitudine illustrat hoc Clemens, *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι οἱ καθέλκοντες τὴν ναῦν, οὐ πολλὰ αἴτια λέγοιντ' ἄν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν αἴτιον ἕν· οὐκ ἔστι γὰρ αἴτιος ἕκαστος τοῦ καθέλκεσθαι τὴν ναῦν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἄλλοις αἰτία καὶ συνεργός. τάχα δὲ καὶ τὸ συναίτιον αἴτιον.

Οἵα τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις] qod alibi ἱερὰν σύνδεσιν vocat. *l.* 7. § 9. καὶ συνάφειαν καὶ σύνταξιν εὔλογον, *infrà* § 45. Vide & *suprà* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν] Arnobius *l.* 2. *Qid sunt homines, nisi animæ corporibus illigatæ?* at Epicteto *homo est animula bajula, sive gestatrix cadaveris*, h. e. corporis. qod χοϊκὸς πλάσματος νεκρὸν ἐστιν. Jacob. *c.* 2. *v.* 26. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Τοῦ νεκροῦ δέ μου κύριος εἶ· λάβε αὐτόν. Idémqe *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ οὐκ ἐμὸν, τὸ φύσει νεκρόν. Et *ibid. c.* 22. Πᾶς δὲ μέγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; Numen. *de bono l.* 1. apud Evseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπεὶ δὲ τὰ σώματά ἐστι φύσει τεθνηκότα καὶ νεκρὰ, καὶ πεφορημένα, καὶ οὐδ' ἐν ταὐτῷ μένοντα, ἆρ' οὐχὶ τοῦ καθέξοντος αὐτοῖς δεῖ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ οὐρανόθεν κατελθοῦσα, περιεβάλλετο ῥέον σῶμα τεθνειὸς τοῦτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ· ὁ λόγος ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα δὲ διοῖκον (leg. διῆκον) διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ αἵματος, κινεῖ τὸ ζῶον, καὶ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. Arnob. iterum *ubi suprà. Avdetis ridere nos, qòd animarum nostrarum provideamus saluti, id est, nobis ipsis? quid enim sumus homines, nisi animæ corporibus clausæ?*

§ 42. Οὐδὲν κακὸν τοῖς ἐν μεταβολῇ] Vide *suprà* § 5. & *l* 7. § 22.

§ 43. Ποταμός τις καὶ ῥεῦμα βίαιον ὁ αἰών] Ità *l.* 2. § 17. τὰ τοῦ σώματος ποταμός. & *l.* 6. § 15. ἐν δὴ τούτῳ τῷ ποταμῷ. & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς τῶν ὅλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάῤῥου, διεκπορεύεται πάντα. Naso *artis l.* 3.

—*eunt anni more fluentis aqæ.*

& *Metamorph l.* 15.

—*assiduo labuntur tempora motu,*

Non secus ac flumen: nec enim consistere flumen,
Nec levis hora potest.——

Basil. *homil.* 24. Ποταμὸς ὁ βίος ἡμῶν, ῥέων ἐνδελεχῶς καὶ κύμασιν ἀλληλεπαλλήλοις πλημμυρούμενος. Τὸ μὲν γὰρ παρεῤῥύηκεν ἤδη, τὸ δὲ ἔτι προσδέχεται. Avgustin. *de Trin. l.* 4. *c.* 16. *Qasi fluvio qodam decurrit genus humanum.* Qin & Heraclitus apud Laërtium *l.* 9. ῥεῖν τὰ ὅλα ποταμοῦ δίκην. Cujus & celebre admodum effatum illud, qod Heraclides Pont. *de allegor. Homer.* Sic extulit: Ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς, ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν· εἶμέν τε καὶ οὐκ εἶμεν. Aristot. ex parte explicat *polit. l.* 3. *c.* 2. Πότερον ἕως ἂν ᾖ τὸ γένος τὸ αὐτὸ τῶν κατοικούντων, τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον πόλιν, καίπερ ἀεὶ τῶν μὲν φθειρομένων, τῶν δὲ γινομένων· ὥσπερ καὶ ποταμοὺς εἰώθαμεν λέγειν τοὺς αὐτοὺς, καὶ κρήνας τὰς αὐτὰς, καίπερ ἀεὶ τοῦ μὲν ἐπιγινομένου νάματος, τοῦ δὲ ὑπεξιόντος. Plato in *Cratylo*: & indè Stobeus *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 24. Λέγει που Ἡράκλειτος, ὡς πάντα χωρεῖ, καὶ οὐδὲν μένει· καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα, λέγει, ὡς δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης. Plut *natur. qæst.* 2. Τὰ πηγαῖα καὶ ποτάμια νάματα πρόσφατά ἐστι καὶ νεογενῆ· Ποταμοῖς γὰρ δὶς τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἂν ἐμβαίης· ὥς φησιν Ἡράκλειτος· ἕτερα γὰρ ἐπιῤῥεῖ ὕδατα. Et *de sera vindict.* ἢ λήσομεν εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἅπαντα πράγματα ποταμὸν ἐμβαλόντες, εἰς ὅν οὔ φησι δὶς ἐμβῆναι, τῷ πάντα κινεῖν καὶ ἑτεροιοῦν τὴν φύσιν μεταβάλλουσαν. Et ad nostri mentem aptissimè, *lib. de E I Delph.* Ποταμῷ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δὶς τῷ αὐτῷ, καθ' Ἡράκλειτον· οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δὶς ἅψασθαι κατὰ ἕξιν· ἀλλ' ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς σκίδνησι καὶ πάλιν συνάγει, πρόσεισι καὶ ἄπεισι. ὅθεν οὐδ' εἰς τὸ εἶναι περαίνειν τὸ γινόμενον αὐτῆς, &c. Senec. *epist.* 58. *Corpora nostra rapiuntur fluminum more. qicqid vides, currit cum tempore. nihil ex his qæ videmus, manet. Hoc est qod ait Heraclitus;* In idem flumen bis non descendimus. *manet idem fluminis nomen, aqa transmissa est. Hoc in amne manifestius est qàm in homine. Sed nos qoqe non minùs velox cursus prætervehit.* Verùm, ut Aristoteles *metaphys. l.* 3. *c.* 5. Ὁ Κρατύλος Ἡρακλείτῳ ἐπετίμα εἰπόντι, Δὶς τῷ αὐτῷ ποταμῷ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι· αὐτὸς γὰρ ᾤετο, οὐδ' ἅπαξ.

Ῥεῦμα βίαιον] *torrens* etiam. atqe ità *l.* 7. § 19. χειμάῤῥους. Ovid. *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens solet altiùs ire.

sed & rapidiùs. ùnde diverbium familiare, χειμάῤῥου δίκην. *torrentis in morem.* de eis usurpatum, qi ingenti impetu qasi provoluti, omnia secum corripiunt. Seneca pariter, *torrenti rapido* tempus assimilat, *de vit. brev. c.* 9. & Avg. *in Psal.* 38. *Torrens rerum fluit. cuncta rapiuntur.* Vide *ad lib.* 2. § 4.

Ἅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται] Qod de seminibus qibusdam Theophr. *de cavs. plant. l.* 3. *c.* 7. ὡς φαίνεται καὶ ἅμα πρῶτον ἀλλοιοῦται. Et de externis istis Joan. Chrysost. *tom.* 5. *orat.* 19. Ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται φύσιν· ὁμοῦ τε φαίνεται καὶ παρατρέχει· ὁμοῦ κατέχεται, καὶ ἀποπηδᾷ. Eleganti similitudine illustrat istud Marcus noster, *l.* 6. § 15. Ità, non de Marcello tantùm, avt de Cejonio Commodo, ut Adrianus apud Spartian. avt de Qintillo Clavdii Imper. fratre; de omnibus in universum tum personis, tum rebus ipsis, verùm est Virgilianum illud, *Æn. l.* 6.

Ostendent terris hunc tantùm fata, nec ultra
Esse sinent.--

Jo. Chrysost. *in Oziam orat.* 4. Μὴ ἵσταταί τι τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται τὸν δρόμον. ὁμῶς τε γὰρ ἐφάνη, καὶ σκιᾶς εὐκολώτερον ἡμᾶς καταλιμπάνει. Et de tempore Basil. Cæsar. *de creat. orat.* 1. Συμφυὴς ἄρα τῷ κόσμῳ, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ζώοις τε καὶ φυτοῖς, ἡ τοῦ χρόνου διέξοδος ὑπέστη, ἐπειγομένη ἀεὶ καὶ παραῤῥέουσα, καὶ μηδαμοῦ παυομένη τοῦ δρόμου. ἢ οὐχὶ τοιοῦτος ὁ χρόνος, οὗ τὸ μὲν παρελθὸν ἠφανίσθη, τὸ δὲ μέλλον οὔπω πάρεστι, τὸ δὲ παρὸν, πρὶν γνωσθῆναι, διαδιδράσκει τὴν αἴσθησιν; τοιαύτη δέ τις καὶ τῶν γινομένων ἡ φύσις· ἢ αὐξανομένη πάντως, ἢ φθίνουσα, τὸ δὲ ἱδρυμένον καὶ στάσιμον οὐκ ἐπίδηλον ἔχουσα.

Καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται] *& aliud subseqitur, mox item aliud succedet.* Xyl. *aliud succedit, & hoc etiam protinùs disparebit.* Cas. qorum alter qare παραφέρεσθαι istic verterit *succedere*, alter *subseqi*, cùm in membro præcedente uterqe *præterire* reddiderit, me latet. ego malim, *aliud abripitur*, sive *tollitur, aliud statim infertur.* Παραφέρεσθαι *abripi.* Lucian. Ἄν τινα τοῦ χειμῶνος ὁ ποταμὸς παραφέρῃ, ὠθεῖν καὶ τοῦτον ἐπὶ κεφαλὴν βαπτίζοντα. Plut. *de orac. defect.* in hoc ipso argumento. Τοῦ χρόνου, καθάπερ ῥεύματος, ἕκαστα παραφέροντος. indè τὸ παράφορον *l.* 1. § 15. & τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς. *lib.* 5. § 23. Verùm qia non ἐνήνεκται, sed ἐνεχθήσεται in futuro dixerit, ideo ad Marci mentem propiùs existimo, ut reddatur, prout ipsa sonant vocabula, *& aliud* qidem qiddam *abripitur, illud verò* (qod utiqe priùs abreptum fuerat) *inferetur* denuo. ut in orbem velit res agi; &, qod in motu circulari fit, qæ abierint per vices denuo revertantur & redeant. Vide *ad l.* 2. § 14. ἀνακυκλούμενα & *ad l.* 9. § 28. ἐγκύκλια.

§ 44. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτω σύνηθες καὶ γνώριμον] Vide *supr.* § 29, 32. & *infr.* § 46. Senec. *epist.* 107. *Nihil horum insolitum, nihil inexpectatum est. offendi rebus istis tam ridiculum est, qàm qeri qòd spargaris in publico, avt inqineris in luto.* Usitata & usu familiaria jam facta, nec officiunt, nec afficiunt etiam. hinc Aristotel. *problem. lib.* 1. *q.* 45. Τὰ γὰρ συνήθη, οὐκέτι φάρμακα, ἀλλὰ τροφὴ γίνεται.

§ 45. Συνάφε

§ 45. Συνάφεια εὔλογος] Lib. 6. § 38. ἀποσυνάψεσις. & l. 7. § 9. σύνδεσις ἱερά. Vide suprà § 40.

Συντέτακται] Vide l. 5. § 8.

§ 46. Γῆς θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι] Inter Heracliti dogmata, apud Laërt. l. 9. Τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω· τόν τε κόσμον γίνεσθαι κατὰ ταύτην. πυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ἐξυγραίνεσθαι, συνιστάμενόν τε γίνεσθαι ὕδωρ· πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ, εἰς γῆν τρέπεσθαι· πάλιν τε αὐτὴν τὴν γῆν χεῖσθαι, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι. &c. Qod Ocellus Lucan. *de univers.* c. 1 § 14. Πῦρ μὲν εἰς ἓν συνερχόμενον, ἀέρα ἀπογεννᾷ, ἀὴρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν. ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς, μέχρι πυρὸς, ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. Plut. *de E I Delph.* οὐ γὰρ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος, ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατι γένεσις· ἀλλ' ἔτι σαφέστερον ἐπ' αὐτῶν ἴδοις ἄν. Vide *ad l.* 9. § 21. Eodem pertinent, qæ apud eundem, *de Orac. defit.* leguntur, ista; Ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀὴρ, ἐκ δὲ ἀέρος πῦρ γεννώμενον ὁρᾶται, τῆς οὐσίας ἄνω φερομένης· οὕτως ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, αἱ βελτίονες ψυχαὶ μεταβολὴν λαμβάνουσιν. &c. Idem *de prim. frigid.* Ἐπεὶ δὲ ἡ φθορὰ μεταβολή τις ἐστὶ τῶν φθειρομένων εἰς τοὐναντίον ἑκάστῳ, σκοπῶμεν, εἰ καλῶς εἴρηται τὸ, Πυρὸς θάνατος, ἀέρος γένεσις. θνήσκει γὰρ τὸ πῦρ, ὥσπερ ζῶον, ἢ βίᾳ σβεννύμενον, ἢ δι' αὑτοῦ μαραινόμενον. ἡ μὲν οὖν σβέσις ἐμφανεστέραν ποιεῖ τὴν εἰς ἀέρα μεταβολὴν αὐτοῦ, &c. Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ὁρᾷς τὰ πάθη, ἃ σὺ μὲν καλεῖς φθορὰν, τεκμαιρόμενος τῇ τῶν ἀπιόντων ὁδῷ, ἐγὼ δὲ σωτηρίαν, τεκμαιρόμενος τῇ τῶν διαδοχῇ μελλόντων· μεταβολὴν ὁρᾷς σωμάτων καὶ γενέσεως, ἀλλαγὴν ὁδῶν ἄνω καὶ κάτω, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· καὶ αὖθις αὖ ζῶντας μὲν τὸν ἐκείνων βίον, (θάνατον leg. ex seqentibus liqet) ἀποθνήσκοντας δὲ τὴν ἐκείνων ζωήν. ζῇ πῦρ τὸν γῆς θάνατον, καὶ ἀὴρ ζῇ τὸν πυρὸς θάνατον· ὕδωρ ζῇ τὸν ἀέρος θάνατον, γῆ τὸν ὕδατος. διαδοχὴν ὁρᾷς βίων, καὶ μεταβολὴν σωμάτων, καινουργίαν τοῦ ὅλου. Verùm apud Clementem Alex. *strom. l.* 6. seciùs pavlò, sive Heracliti ista, sive ejusdem iisdem propinqa, leguntur; ψυχῇσιν θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι· ὕδατι δὲ θάνατος, γῆν γενέσθαι. ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή. Qorum priora & Philo refert, multísqe explicat *lib. de mundi immortal.* ubi & ψυχὴν pro *aere* accepisse monet Heraclitum; mortísqe nomine μεταβολὴν, non ἀναίρεσιν designâsse. Inter alia, qibus ista enarrat, Τὰ στοιχεῖα, inqit, τοῦ κόσμου ταῖς εἰς ἄλληλα μεταβολαῖς, τὸ παραδοξότατον, θνήσκειν δοκοῦντα ἀπαθανατίζεται, δολιχεύοντα ἀεὶ, (διαυλοδρομοῦντα meliùs dixisset, prout & alibi locutus est) καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω συνεχῶς ἀμείβοντα. ἡ μὲν τεσσάρτης ὁδὸς ἀπὸ γῆς ἄρχεται· τηκομένη γὰρ εἰς ὕδωρ μεταλαμβάνει τὴν μεταβολήν· τὸ δὲ ὕδωρ ἐξατμιζόμενον εἰς ἀέρα· ὁ δ' ἀὴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ. ἡ δὲ κατάντης ἀπὸ κεφαλῆς, συνιζόντος μὲν πυρὸς κατὰ τὴν σβέσιν εἰς ἀέρα· συνιζόντος δ', ὁπότε συνθλίβοιτο, εἰς ὕδωρ ἀέρος. ὕδατος δὲ τὴν πολλὴν ἀνάχυσιν κατὰ τὴν εἰς γῆν πυκνουμένου μεταβολήν. De eodem videri poterit & R. Moses Majmonides *de fundamentis legis cap.* 4. § 10, 11. Heraclitum avtem vult Clemens hæc ab Orpheo sumpsisse, qi Heraclito prior cecinerit;

Ἔστιν ὕδωρ ψυχῇ, θάνατος δ' ὑδάτεσσιν ἀμοιβή.
Ἐκ δ' ὕδατος γαῖα, τὸ δὲ ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ.
Ἐκ τοῦ δὲ ψυχὴ ὅλον αἰθέρα ἀλλάσσουσα.

Qibus subnecti non indigna, qæ ex Heracliti ejusdem sententiâ etiam Plut. *ad Apollon.* habet. Ἡ, φησιν Ἡράκλειτος, Ταυτό τ' ἔνι ζῶν καὶ τεθνηκὸς, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Vide ad l. 2. § 3. & l. 5. § 8. & l. 8. § 18. & l. 10. § 19.

Καὶ τοῦ ἐπιλανθανομένου ᾗ ἡ ὁδὸς ἄγει] Videtur vel ad historicum aliqid, vel ad dictum aliqod proverbiale respexisse, de homine ignaro, qò via, qam insistit, ducat. Accommodari potest, vel ad eos, qi nullo certo vitæ actionúmqe fine proposito sibi, temerè huc illuc divagantur. qemadmodum Senec. *epist.* 71. *Ignoranti qem portum petat, nullus suus ventus est.* Vide *l.* 2. § 16. Vel ad eos etiam qi ad bonum aliqod tendere sese opinantur, cùm ad exitium suum properiter eant. qalis fatuus ille, qem depingit rex sapientissimus, *Parœm. c.* 7. *v* 22. *qi mœcham seqitur, tanqam bos, qi ad mactationem abit, avt tanqam stultus, qi ad cippum ducitur, vel tanqam avis, qæ ad laqeum festinat; nescius vitam suam peti.* Vide & *lib.* 6. § 20. τὴν ἀγνοοῦντα ὁδόν. Suboritur tamen ista pensiculatiùs recogitanti suspitio, locum havd esse satìs integrum, & Heracliteum etiam istîc, qomodo & in seqentibus, dictum aliqod qasi δακτυλοδεικτεῖσθαι, ejusmodi fortean, qale de via sursum deorsúmqe ferente superiùs allatum est.

Ὧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται] Nec hæc abscedunt longè ab Heracliti illis, qæ Sextus Empiric. habet *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἕπεσθαι τῷ ξυνῷ. τοῦ λόγου δὲ ἐόντος ξυνοῦ, ζώουσιν οἱ πολλοὶ, ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν· ἡ δ' ἔστιν οὐκ ἄλλό τι, ἀλλ' ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως. διὸ καθ' ὅ,τι ἂν αὐτοῦ τῆς μνήμης κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν· ἃ δὲ ἂν ἰδιάσωμεν, ψευδόμεθα. A ratione prima ac suprema, cujus numine reguntur, discrepant & dissentiunt, sive cùm eadem litigant, dum privatas rationes, ab universali & communi illa diversas, perperam affectantur.

Οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται] qod *l.* 12. § 1. dixit, θαυμάζων, ὡς

-ἀπροσδόκητα, τὰ καθ᾽ ἡμέραν γινόμενα. *tanqam peregrina & inusitata habent ea, qæ qotidiè solent occurrere.* ideò eis offenduntur, primæqe cavssæ de illis litem intendunt. Hoc est fortasse Heracliti illud apud Clem. *Strom. l.* 2. οὐ γὰρ φρονέουσι τοιαῦτα πολλοί, ὁκόσοι ἐγκυρσεύουσιν. præsertim, si ὁκόσοις legas; qod & rectum existimem. Vide *supr.* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epist.* 107. *Id agendum est, neqe nobis inopinatum sit: & qia omnia novitate graviora sunt, hæc cogitatio assidua præstabit, ut nulli sis malo tyro.* Et mox; *Nihil miremur eorum, ad qæ nati sumus: qæ ideò nulli qerenda, qia paria sunt omnibus.* Idem *epist.* 91. *Inexpectata plus aggravant. novitas adjicit calamitatibus pondus. nec qisqam mortalium non magìs, qod etiam miratus est, doluit. ideò nobis nihil improvisum esse debet, in omnia præmittendus est animus: cogitandúmqe, non qicqid solet, sed qicqid potest fieri. tota ante oculos sortis humanæ conditio ponatur: nec qantum freqenter evenit, sed qantum plurimùm potest evenire, præsumamus animo, si nolumus opprimi, nec illis inusitatis, velut novis, obstupefieri. in plenum cogitanda fortuna est.* Idem *ad Marc. c.* 9. *Unde tanta nobis pertinacia in deploratione nostri? qod nihil nobis mali, antequam eveniat proponimus, sed ut immunes ipsi, & aliis pacatius ingressi iter, alienis non admonemur casibus, illos esse communes. tot præter domum nostram ducuntur exeqiæ: de morte non cogitamus. tot acerba funera: nos togam nostrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis successionem animo agitamus. tot divitum subita pavpertas in oculos incidit: & nobis nunqam in mentem venit, nostras qoqe opes æqè in lubrico positas. qis unqam res suas, tanqam perituras, adspexit? qis unqam nostrûm de exilio, de egestate, de luctu cogitare avsus est? qis non, si admoneatur ut de istis, ut suis, cogitet,* (ità lego ex Schol. MS.) *tanqam dirum omen respuat, & in capita inimicorum, avt ipsius intempestivi moniteris, abire illa jubeat? necesse est itaqe magìs corruamus, qi qasi ex inopinato ferimur. Non putavi futurum. Qicqam tu putas non futurum, qod multis scis posse fieri, qod multis vides evenisse?*

Cuivis potest accidere, qod cuiqam potest.

Ille amisit Liberos: & tu amittere potes. ille damnatus est: & tua innocentia sub ictu est. hic nos error decipit, hic effœminat, dum patimur, qæ nunqam pati nos posse prævidimus.

Ὥσπερ καθεύδοντας] hoc est, qod Aristoteles *de philosoph. l.* 8. apud Evseb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. καθάπερ ἐν ὕπνῳ, ζῆν εἰκῇ καὶ ἐμπλήκτως. Imò qod Heraclitus etiam, qem & istìc forsan Marcus in animo habuit, apud Sextum loco superiùs memorato; Τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει, ὁκόσα ἐγερθέντες ποιοῦσιν, ὅκως περ ὁκόσα εὕδοντες, ἐπιλανθάνονται. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in somnum itura, vel in vigiliam somno simillimam.* Lucret. *l.* 3.

Qi somno partem majorem conteris ævi,
Et vigilans stertis, nec somnia cernere cessas,
Atqe animi incerto fluitans errore vagaris.

Itaqe non incommodè prorsus Xylander hìc: *vult perficiendum strenuè, qod recto consilio agendum susceperimus; neqe in medio actu desistendum avt titubandum. nam in somnis sæpe imaginamur nobis aliqid agere, nihil tamen efficimus.* Homer. Iliad. χ. v. 199.

Ὡς δ᾽ ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ᾽ ἄρ᾽ ὁ τὸν δύναται ὑποφεύγειν, οὔθ᾽ ὁ διώκειν·
Ὡς ὁ τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσίν, οὐδ᾽ ὃς ἀλύξαι.

Oppian. *piscat. l.* 2. de torpedine:

Οἷον δ᾽ ὀρφναίοισιν ἐν εἰδώλοισιν ὀνείρων
Ἀνδρὸς ἀπυζομένοις, καὶ ἱεμένοιο φέβεσθαι
Θρώσκει μὲν κραδίη, τὰ δὲ γυῖα παλλομένοιο
Ἀσθμαίνει ἅτε δεσμὸς ἐπειγομένοιο βαρύνει·
Τοίην γειοπέδην τεχνάζεται ἰχθύσι νάρκη.

Maro *Æneid. l.*

Ac velut in somnis, oculos ubi languida pressit
Nocte qies, neqicqam avidos extendere cursus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus, non lingva valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec vox, avt verba seqeuntur.

Vide Plutarch *ad Præfect. indoct.*

Ὅτι οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, ὧν τοῦτ᾽ ἔστι, κατὰ ψιλὸν, καθότι παρειλήφαμεν] Locus insigniter depravatus, cujusqe medicinam penè desperat peritissimus omnium, qos ego nôrim, istorum sanandi artifex: clarissimum Salmasium, etiamsi nullus nominarem, qem velle deberem, agnoscent mecum, qi in studiis istis exercitati fuerint, ni ærugo mera candorem illis omnem exederit. Tentavit tamen is medelam dare, partim loco suo emota, qædam restituendo, partim supplendo, qod excidisse visum, & in proximè præcedentibus havd semel occurrit, τὸ μεμνῆσθαι. ut sic legatur, καὶ ὅτι δεῖ παῖδας τοκέων μεμνῆσθαι, οὐ κατὰ ψιλὸν, τουτέστι, καθότι παρειλήφαμεν. Sensúsqe sit, *Oportere pueros parentum meminisse, non simpliciter qidem, hoc est, qatenus vulgò nobis præcipitur.* nimirum parentum memoria hæc nobis debet inesse eo fine, ut sciamus, qomodo illi ex hac vita abierunt, ità etiam nobis abeundum; avt aliqid simile. Cæterùm tentandi & nobis post Machaonem qoqe venia, spero, condonabitur. Qid si ergò sic restituere velimus? ὅτι οὐ δεῖ [ὥσπερ] παῖδας, τουτέστι, κατὰ ψιλὸν, καθότι τῶν τοκέων παρειλήφαμεν. *non oportere nos agere puerorum instar, hoc est, merè nudéqe,* absqe justo diligentíqe examine; *juxta illud,* qicqid tandem fuerit, *qod à parentibus nostris accepimus.* ut κατὰ ψιλὸν idem hìc Marco valeat, qod κατὰ ψιλὴν πίστιν καὶ ἄλογον Origeni *adv. Cels. lib.* 1. Velítqe rejici τὴν ματαίαν ἀναστροφὴν τὴν πατροπαράδοτον, ut Petrus loqitur, *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 18. Occurrit itaqe exceptioni illi, qam benè monentibus rectioráqe monstrantibus opponere solet vulgus hominum; Faciemus prout fecere

fecere majores nostri, & prout ab eisdem nos accepimus. Sic enim Judæi idololatræ, Jerem. *c.* 44. *v.* 17. Sic Pontificii, non minùs etiam qàm illi eodem crimine innexi. Sic ethnici, primis Christiani nominis temporibus, apud Clement. in *hortator.* Ἀλλ᾽ ἐκ πατέρων, φασὶ, παραδεδομένον ἡμῖν ἔθος ἀνατρέπειν οὐκ εὔλογον. Symmach. *l.* 10. *epist.* 43. *Sed majorum servandus est ritus.* Et Tibull. *l.* 2. *eleg.* 1.

—fruges lustramus & agros,
Ritus ut à prisco traditus extat avo.

qibus regeri qid possit, consulantur Clemens *ibid.* & Ambros. *epist.* 31. qâ Symmacho respondet: nam transcribere nimis prolixum fuerit. Optimè Justinus *apolog.* 2. Τοὺς κατὰ ἀλήθειαν εὐσεβεῖς καὶ φιλοσόφους μόνον τἀληθὲς τιμᾶν καὶ στέργειν ὁ λόγος ὑπαγορεύει, παραιτουμένους δόξαις παλαιῶν ἐξακολουθεῖν, ἂν φαῦλαι ὦσιν. Rectéqe Theodoret. *therapeut. l.* 1. Ἀνδρῶν δέ γε σωφρονούντων ἴδιον, μὴ προλήψει δουλεύειν, μηδὲ ἔθεσι προσδεδέσθαι πατρῴοις, ἀλλὰ ζητεῖν τἀληθὲς, καὶ τὸ χρήσιμον πανταχόθεν ξυλλέγειν. qi & Socratis illud Critoni dictum subjungit; Ὡς ἐγὼ, οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν οὐδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνοιτο. Illud interim adjicere lubet, horsum etiam spectare videri, qod apud Plutarchum toties repetitum ex Heracliti dictis occurrit *de poët. leg. regul.* 10. & *de audiend.* Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. monet enim, inqit Plut. μὴ παντὶ λόγῳ πλάγιον, ὥσπερ πνεύματι, παραδιδόναι ἑαυτὸν, ἀλλ᾽ ἀπωθεῖν καὶ ἀντερείδειν, καὶ πολλὰ διακρούεσθαι τῶν οὐκ ἀληθῶς, οὐδὲ ὠφελίμως λεγομένων. ut sit idem cum Solomonis illo, *Parœm. c.* 14. *v.* 15. *Fatuus credit omni verbo.* Sive verum, sive falsum; sive utile, sive noxium. Piscat. vel etiam, *omni rei.* ut Jun. Qum *nihil magìs præstandum* sit, (ut Senec. *de beat. cap.* 1.) *qàm ne pecorum ritu seqamur antecedentium gregem, pergentes, non qâ eundum est, sed qâ itur. nec ulla res nos majoribus malis implicet, qam qòd ad rumorem componimur; optima rati ea, qæ magno assensu recepta sunt; qorúmqe exempla nobis multa; nec ad rationem, sed ad similitudinem vivimus. Ità, qod in strage hominum magna evenit, cùm ipse se populus premit, nemo ità cadit, ut non alium in se attrahat: primi exitio seqentibus sunt. hoc in omni vita accidere videas licet. Nemo sibi tantùm errat; sed alii erroris cavssa & avtor est. nocet enim applicari antecedentibus: & dum unusqisqe mavult credere, qàm judicare; nunqam de vita judicatur, semper creditur; versátqe nos & præcipitat traditus per manus error; alienísqe perimus exemplis.* hoc est, κατὰ φίλον, καθότι καθειλήφαμεν, ποιεῖν τε καὶ πιστεύειν. Cæterùm Marci mentem an attigerimus, aliorum esto judicium. De sensu idem censet eruditissimus D. Bootius. Verùm is pro παῖδας πιστέων, legit πυθαγορείων, vel potiùs πυθαγορείους, ut sit πυθαγορείους μιμεῖσθαι, qibus solenne fuit illud, Αὐτὸς ἔφα. *Ipse dixit.* qod probarem pronus, nisi à scriptura vulgata recederet longiùs, & mutatione leviori negotium confici posse videatur. Cæterùm de Platone pariter Aristides *apolog. pro qatuorviris:* Εἴ τις τῇ Πλάτωνος δόξῃ περὶ πάντων ἰσχυρίζοιτο,— πῶς οὐχὶ ληρήσει, μὴ προσεξετάζων, εἴ τι καὶ κατ᾽ ἐξουσίαν λέγοι, ἀλλ᾽ ὥσπερ παῖς, ἀρκεῖν τοῦθ᾽ ὑπολαμβάνων, ὅτι φαίη Πλάτων; Marci mentem planè expressit.

§ 47. Αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τρίτην] *cras, avt summum perendiè moriturum te.* Cicer. *ad Attic. l.* 12. *epist.* 43. *Scies fortasse cras, summum perendié.* Socrati par ferè monitum divinitùs datum refert Laërtius *l.* 2. qum enim in somnis qidam visus est illi dixisse ex *Iliad.* λ´. *v.* 363. illud.

Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.

conjecit indè *perendiè moriturum se.* εἰς τρίτην, inqit, ἀποθανοῦμαι. conjecturæ rationem, eâ qam Erasmus dedit, probabiliorem è Nannio *miscel. l.* 8. *c.* 36. & Casavb. *ad* Laërt. petas licet.

Οὐκ ἔτ᾽ ἂν παρὰ μέγα ἐποίει] Senec. *epist.* 93. *Nunqid feliciorem judicas eum, qi summo die muneris, qam eum qi medio occiditur? nunqid aliqem esse tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in spoliario, qàm in arena malit? non majore spatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it: qi occidit, conseqitur occisum. minimum est de qô sollicitissimè agitur. qid avtem ad rem pertinet, qamdiu vites, qod vitare non possis?* Et *qæst. nat. l.* 2. *c.* 59. *Omnes reservamur ad mortem. totum hunc qem vides populum, qousqe cogitas esse? citò natura revocabit & condet. nec de re, sed de die qæritur. eodem citiùs tardiúsve veniendum est. qid ergo? non tibi timidissimus omnium videtur, & insipientissimus, qi magno ambitu rogat moram mortis? nonne contemneres eum, qi inter perituros constitutus, beneficii loco peteret, ut ultimus cervicem præberet? idem facimus. in omnes constitutum est capitale supplicium. magno æstimamus tardiùs mori. Qid porrò prodest pavcos dies avt annos lucrifacere? Qid tanqam de magno detrimento times? nemo multum ex stillicidio potest perdere.* Idem *epist.* 37. & 70. Apud Platonem in *Phædon.* Socrates de eis, qi venenum havsturi, moram aliqam ac dilationem expetebant; Εἰκότως ταῦτα ποιοῦσι· κερδανεῖν γὰρ οἴονται· καὶ ἔγωγε εἰκότως οὐ ποιήσω· οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἄλλο γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ᾽ ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενος οὐδενὸς ἔτι ἐνόντος. At contrà Micyllus apud Lucianum in *Cataplo*; οὐ πάνυ με ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνη εὐφραίνει δωρεὰ, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν Οὖτιν κατέδομαι. ἄν τε γοῦν πρῶτον, ἄν τε πύματον, οἱ αὐτοὶ ὀδόντες περιμένουσιν. Epict *l.* 2. *c.* 1. Τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ νῦν; εἰ γὰρ μὴ νῦν, ὕστερον. Vide *l.* 6. § 10.

Τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα] Vide *l.* 10. § 8. & *supr.* § 15. Plut. *de sera vindict.* Ἐπεὶ τοῖς γε θεοῖς πᾶν ἀνθρωπίνου βίου διάστημα, τὸ μηδέν ἐστι. καὶ τὸ νῦν, ἀλλὰ μὴ πρὸ ἐτῶν τριάκοντα, τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον τὸ δείλης, ἀλλὰ μὴ πρωῒ, στρεβλοῦν ἢ κρεμαννύναι τὸν πονηρόν· Et Zosim. *hist. lib.* 2. Πᾶς χρόνος τῷ θείῳ βραχὺς ἀεί τε ὄντι καὶ ἐσομένῳ.

§ 48. Πόσοι μὲν ἰατροὶ] Vide *l.* 3. § 3. & *lib.* 6. § 45. & *lib.* 7. § 19. & *lib.* 8. § 25. Lucret. *l.* 3.

Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis:
Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliqit,
Qi melior multis, qàm tu, fuit, improbe, rebus.
Indè alii multi reges, rerúmqe potentes
Occiderunt, magnis qi gentibus imperitârunt.
Ille qoqe ipse, viam qi qondam per mare magnum
Stravit, itérqe dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus salsas docuit super ire lacunas;
Et contempsit aqis insultans murmura ponti,
Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.
Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
Ossa dedit terræ, proinde ac famul' infimus esset.
Adde repertores doctrinarum atqe leporum:
Adde Heliconiadum comites: qorum unus Homerus
Sceptra potitus, eâdem aliis sopitu' qiete est.
Deniqe Democritum, postqam matura vetustas
Admonuit memorem motus langvescere mentis,
Sponte suâ leto caput obvius obtulit ipse.
Ipse Epicurus obit, decurso lumine vitæ,
Qi genus humanum ingenio superavit, & omnes
Præstrinxit, stellas exortus ut æthereus Sol.

Lucretium, Epicureum hæc loqi memineris. Illud interim ὡς ἐν παρόδῳ notetur, allusisse videri primoribus hisce verbis ad Achillis verba illa apud Poetarum principem *Iliad.* φʹ. *v.* 107. qæ & Callisthenem sibi occinere solitum, ubi Alexandri animum abs se alienatum senserat, qò adversùs mortis metum mentem sibi obfirmaret, avtor est in *Alex.* Plutarchus,

Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅσπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀῤῥωστούντων συσπάσαντες] contractis scil. in tristitiæ gravitatisqe indicium superciliis, morti propinqos significare volebant ægrotos & pro conclamatis jam habendos.

Ἐξουσίᾳ ψυχῶν] qia nimirum jus habent vitæ & necis. Hinc fastuosum illud Pilati Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 10. Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; At Diogenes Perdiccæ mortem, ni ad se accederet, minitanti, οὐδὲν μέγα. καὶ γὰρ κάνθαρος ἢ φαλάγγιον τοῦτ' ἂν πράξοιεν. *Nihil*, inqit, *hoc magni, cum cantharis & phalangium, musca & aranea, idem possint.* Laërt. *l.* 6. Theodorus pariter Cyrenæus Lysimacho idem interminato, *Enimvero magnifica res tibi contigit, qia cantharidis vim assecutus es.* Refert Cicero *Tuscul. l.* 5. & Val. Max. *l.* 6. *c.* 2. Vel, ut Seneca, *de tranqill. c.* 14. *Habes, cur tibi placeas: hemina sangvinis in tua potestate est.*

Ὡς ἀθάνατοι] At Anaxagoras, renunciato morti addictum se à suis, Ἄρα κἀκείνων κἀμοῦ πάλαι ἡ φύσις κατεψηφίσατο. *Eundem in utrumqe nostrum jam olim natura calculum tulit.* Laërt. *l.* 2. Et Socrates pariter, dicenti, Θάνατόν σου κατέγνωσαν. *Morti te addixerunt.* κἀκείνων ἡ φύσις. *& ipsos natura.* Laërt. *ibid.* Ad Marci mentem Plin. *l.* 7. *c.* 7. *Tu, qi te Deum credis, aliqo successu tumens, tanti* (lucernæ odore extinctæ) *perire potuisti, atqe etiam hodie minoris potes.*

Πόσαι δὲ πόλεις ὅλαι] De urbibus opidisqe montium concursu collisis, terræ motu prostratis, hiatu absorptis, marisve incursu havstis submersisqe, videri poterit Plinius *hist. natur. l.* 2. *c.* 83, 84. 88, 91, 92. & Strabo *geograph. l.* 1. Aristotelis nom. *de mund. c.* 6. Τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εὐπερίτρεπτα ὄντα, πολλὰς ἑτεροιώσεις καὶ πάθη ἀναδέδεκται· σεισμοί τε γὰρ ἤδη βίαιοι, πολλὰ μέρη τῆς γῆς ἀνέῤῥηξαν· ὄμβροι τε κατέκλυσαν, ἐξαίσιοι καταῤῥαγέντες· ἐπιδρομαί τε κυμάτων καὶ ἀναχωρήσεις, πολλάκις καὶ ἠπείρους ἐθαλάττωσαν, καὶ θαλάττας ἠπείρωσαν· βίαι τε πνευμάτων καὶ τυφώνων, ἔστιν ὅτε πόλεις ὅλας ἀνέτρεψαν· πυρκαϊαί τε καὶ φλόγες, αἱ μὲν ἐξ οὐρανοῦ γενόμεναι πρότερον, ὥσπερ φασὶν, ἐπὶ Φαέθοντος τὰ πρὸς ἕω μέρη κατέφλεξαν· αἱ δὲ πρὸς ἑσπέρας ἐκ γῆς ἀναβλύσασαι καὶ ἐκφυσήσασαι, καθάπερ τῶν ἐν Αἴτνῃ κρατήρων ἀναῤῥαγέντων, καὶ ἀνὰ τὴν γῆν φερομένων, χειμάῤῥου δίκην. Aristides προσφωνητικῷ Σμυρναϊκῷ. Ἀκίνητον δὲ οὐδὲν, φασὶ, τῶν ἐν ἀνθρώποις· ἀλλὰ καὶ γῆ θάλατταν δέχεται, καὶ θάλαττα ἠπειροῦται· καὶ πόλεις, αἱ μὲν κατὰ γῆς ἔδυσαν, αἱ δὲ ὑπὸ ῥευμάτων οὐρανίων τε καὶ παντοίων ἠφανίσθησαν. Vide eundem de Smyrnæ clade in μονῳδίᾳ ἐπὶ Σμύρνῃ, de Rhodi in *Rhodiaca*. Tertull. *apolog. c.* 20. *Qod terræ vorant urbes, qod insulæ maria fravdant, qod regna regnis compulsant,* &c. & *c.* 40. *Qantæ clades orbem & urbes ceciderunt? Legimus Hierannapen.* (leg. Hieran, & Anaphen; ex Strab. *l.* 10. Plin. *l.* 2. *c.* 87. & *l.* 4. *c.* 12. & Ammian. *l* 17.) *& Delon, & Rhodon, & Con insulas multis cum millibus hominum pessum abiisse. Sed & mare Corinthium terræ motus ebibit: & vis undarum Lucaniam Italiæ abscissam in Siciliæ nomen relegavit.* Qibus gemina habet & *adv. nation. l.* 1. *c.* 9. ubi tamen perperam pro *Delos*, *Delphos* legitur. Sed & *de pallio cap.* 2. ubi inter alia, *Inter insulas nulla jam Delos, arenæ Samos; & Sibylla non mendax.* Allusit ad Sibyllinum illud;

—καὶ Δῆλος ἄδηλος,
Καὶ ψάμμαθος Σάμος ἐστί.—

Seneca *nat. qæst.* 6. *l.* 1. *Non homines tantùm, qi brevis & caduca res nascimur, urbes oræqe terrarum*

& littera, & ipsum mare in servitutem fati venit. & *l.* 3. *c.* 16. *Sunt abrupti in infinitum hiatus, qi sæpe illapsas urbes receperunt, & ingentem in alto ruinam condiderunt.* Itaqe mirum dixisse eundem, ubi incendium LugdunenseLucilio suo narrat, *epist.* 91. *Terrarum vix unqam tam gravis & perniciosus fuit motus, ut tota opida everteret. nunqam deniqe tam infestum ulli exarsit incendium, ut nihil alteri superesset incendio. Tot pulcerrima opera, qæ singula illustrare urbes, singulas possent, una nox stravit: una nox fuit inter urbem maximam & nullam. Deniqe diutius illam tibi periisse, qàm periit, narro.* Mirum, inqam, hoc Senecæ excidisse, vix unquam tam gravem & perniciosum terræ motum extitisse, cùm ipse idem dicat loco superiùs nominato; *Asia duodecim urbes simul perdidit.* & in eadem ipsa epistola havd ità multò pòst subjiciat: *Qoties Asiæ; qoties Achaiæ* (ubi fortean, pro *qoties*, *qot*, legendum) *urbes uno tremore ceciderunt? qot opida in Syria? qot in Macedonia devorata sunt? Cyprum qoties vastavit hæc clades? qoties in se Paphus corruit? freqenter nobis enunciati sunt totarum urbium interitus. Et nos, inter qos freqenter ista nunciantur, qota pars omnium sumus?* Idem mox, *ibid. Omnium istarum civitatum, qas nunc magnificas ac nobiles avdis, vestigia qoqe tempus eradet. Non vides qemadmodum in Achaia clarissimarum urbium jam fundamenta consumpta sint; nec qicqam extet, ex qo appareat illas saltem fuisse? Non tantùm manu facta labuntur, non tantùm humanâ arte atqe industriâ posita vertit dies: juga montium diffluunt, totæ descdere regiones. Operta sunt fluctibus, qæ procul à conspectu maris stabant. Vastavit ignis colles, per qos elucebat; erosit, & qondam altissimos vertices, solatia navigantium ac speculas, ad humilem arenam deduxit. Ipsius naturæ opera vexantur. & ideò æqo animo ferre debemus urbium excidia. Casura omnia extant: omnibus exitus manet; sive interna vis flatúsqe præclusi violentè pondus, sub qo tenebantur, excusserint; sive torrentium in abdito vis obstantia effregerit; sive flammarum violentia compaginem soli ruperit; sive vetustas, à qâ nihil tutum est, expugnaverit minutatim; sive gravitas cœli ejecerit populos, & situs deserta corruperit. enumerare omnes fatorum vias, longum est: hoc unum scio; omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt: inter peritura vivimus.* Adjici poterant his, ni fabulòsa meritò haberentur, qæ de Atlantide insula Plato in *Timæo*, & ex Platone Philo *de mundo*: Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ, σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῶν γενομένων, δῦσα κατὰ θαλάττης, ἐξαίφνης ἠφανίσθη. Sed & Tertullianus *apolog. c.* 40. *Memorat & Plato majorem Asiæ vel Africæ terram Atlantico mari ereptam.* & *ad nation. l.* 1. *c.* 9. *Vel qam Plato memorat majorem Asiâ avt Africâ in Atlantico mari mersam.* Et rursus, *de Pall. c.* 2. *In Atlantico Lybiam avt Asiam adæqans qæritur.* Qanqam & fabulosis istis aliqid etiam veri suberat. Siqidem qæ temporibus illis qasi demersa latebat, novissimis his emersit qodammodo, & in notitiam nostram se dedit, ultra mare Atlanticum, Lybiam avt Asiam, ut ille loqitur, adæqans terra, forsan etiam ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, præsertim si utriusqe hujus qantum Platonis diebus innotuerat sumpserimus, certè *Europæo orbe potior insula*, ut cum Ammiano loqi fidenter licet.

Ἵν' οὕτω εἴπω, τεθνήκασιν] Ità *l.* 10. § 19. Ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θνήσκειν. Gregor. Naz. *ep.* 39. *ad Olymp.* Δεινὸν μὲν καὶ ἀνδρὸς θάνατος· πολλῷ δὲ δεινότερον, πόλιν ἀποθανεῖν. Serv. Sulpitius (qod & Xyl. observavit) *in consolatoria ad Ciceronem epistola, qæ ad famil. l.* 4. *ep.* 5. habetur. *Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versùs navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere; post me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræus, sinistra Corinthus: qæ opida qodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet sic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, siqis nostrûm interiit avt occisus est, qorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot opidorum cadavera projecta jaceant?* Et Sulpitium imitatus Ambrosius *ad Faustin. ep.* 8. *Doles qòd dudum florentissima repentè occiderit. Verùm hoc nobis commune est, non solùm cum hominibus, sed etiam cum civitatibus terrisqe ipsis. nempe de Bononiensi veniens urbe, à tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mutinum, Rhegium derelinqebas; in dextra erat Brixillum, à fronte occurrebat Placentia, veterem nobilitatem ipso adhuc nimine sonans; ad lævam Apennini inculta miseratus, & florentissimorum qondam populorum castella considerabas, atq; affectu relegebas dolenti. tot igitur semirutarum urbium cadavera, terrarúmq; sub eodem conspectu exposita funera non te admonent unius, sanctæ licèt & admirabilis fœminæ decessionem consolabiliorem habendam? præsertim cum illa in perpetuum prostrata & diruta sint; hæc avtem ad tempus qidem erepta nobis meliorem illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha pariter Tertullian. *de pallio c.* 2. *Hactenus Sodoma, & nulla Gomorrha, & cinis omnia, & propinqitas maris juxtà cum solo mortuum ivit.* ità ex M. S. restituit Cl. Salmas. *mortuum ivit.* i. e. mortua est. Allusit avtem ad *maris mortui* appellationem. Insulas etiam *Tenon* & *Delon*, alteram *vivere* adhuc, alteram *non* item, dixit Antipater in *in epigr. anthol. l.* 1. *c.* 18.

Νῦν δὲ σὺ μὲν ζώεις, ἡ δ' οὐκ ἔτ. τίς κεν ἐώλπει
Ὄψεσθαι Τήνου Δῆλον ἐρημοτέρην;

qod tamen carmen Alphæo Mitylenæo tribuit Cl. Salmas. *ad Tertull. Pall. Vivere* avtem qod dicitur, cur non & *mori* dicatur? avt qid est aliud *non amplius vivere*, qàm *mori*? Sicut avtem urbes *mori*, ità & *sepeliri* dicuntur. Mitto Maronianum illud *Æneid. l.* 2.

Invi-

Invadunt urbem somno vinóq; sepultam.

urbem enim pro incolis posuit: Incertus poeta in *Hectoris epitaph.*

—cum qo sua Troia sepulta est:
Conduntur pariter, qi periere simul.

De Cremona Tacitus *hist. l.* 3. *Cæterùm assidere sepultæ urbis ruinis, noxia tabo humus, haud diu permisit.* sed & *domum sepultam* Catullus, at aliâ ratione. ad *Manlium ep.* 64.

Tecum unà tota est nostra sepulta domus.

& qemadmodum *civitatum cadavera* illi, ità ex antiqis nescio qis earundem *sepulcra* dixit, *busta* Plinius, de Athenis, Mycenis, aliísque urbibus jam dirutis ille epigr. hoc,

Hæ sunt, qas meritò qondam est mirata vetustas:
Magnarum rerum magna sepulcra vides.

Iste *l.* 2. *c.* 93. *Motus enim terræ sileantur, & qicqid est, ubi saltem busta urbium,* (*sepultarum* M. S.) *extat.* Qin & qomodo Marcus *civitates mori* dixit, ubi devastantur: ità è contrario Aristides reviviscere easdem, ubi instavrantur denuo. Αἰτῶ καὶ δέομαι (inqit Marco nostro, Commodóqe supplex pro Smyrna restituenda) ταύτην δοῦναι τῇ πόλει χάριν, ὡς ἀναβιῶναι δι' ὑμῶν. eandémqe ab eis restavratam, φοίνικος δίκην, ἀναβιώσασαν, *palinodiâ in eandem compositâ.* & *orat. in Romam:* Ἀλλ' ἀτεχνῶς κατὰ τὸν Παμφύλου μῦθον, εἰ δὲ μὴ Πλάτωνος, οἷον ἐπὶ τῇ πυρᾷ ἤδη κείμεναι αἱ πόλεις, ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλας ἔριδος καὶ ταραχῆς, ἀθρόαν ἐδέξαντο τὴν ἡγεμονίαν, καὶ ἐξαίφνης ἀνεβίωσαν. Historiam an fabulam Eris Armenii gente Pamphylii respexit, qam narrat Plato *polit. l.* 10. & à Platone mutuati Val. Maxim. *l.* 1. *c.* 8. Macrob. *in somn. Scip. l.* 1. *c.* 2. Clem. *Strom. lib.* 5. Æneas Gaz. *de anim. immortal.* ex Platone corrigendi novissimi duo, cum apud alterum πρὸς pro ἥρος, apud alterum Ἀρμόνιον pro Ἀρμενίου sit scriptum. Vide Leopard. *emend. l.* 9. *c.* 2. Cæterùm sicut urbibus etiam *mortem* Marcus, & *mortalitatem* Seneca suprà lavdatus; ità partibus qibusdàm corporis humani *immortalitatem* qandam & immunitatem à morte Plato tribuit in *Phædone*; Ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος καὶ ἐὰν σαπῇ, ὀστᾶ τε καὶ νεῦρα, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὅμως, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐστι. de cadaveribus loqitur Ægyptio more conditis. Qin & Tertull. *de resurr. c.* 42. *Nec gigantum avtem antiqissima cadavera devorata constabit, qorum crates adhuc vivunt.* & mox: *Constat, non tantùm ossa durare, verùm & dentes incorruptos perennare; qæ ut semina retinentur fructificaturi corporis in resurrectione.* de dentibus certè Plinius *l.* 7. *c.* 15. *Dentes tantùm invicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliqo corpore.* Subjicit tamen, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ. Vivere* itaqe in istis est perdurare, sive perennare, *mori* avtem corrumpi, deficere, destrui. *Moriendi* vocabulo usus est Marcus, qia de morte hominum disserebat: *vitæ* & *immortalitatis* Plato & Tertullianus, qia animæ immortalis futuræ ille, ille carnis ad vitam resurrecturæ cavssam agebat.

Ἑλίκη] *Helice*, Achaiæ urbs, de qa Strabo *geogr. l.* 1. Βοῦρα δὲ καὶ Ἑλίκη, ἡ μὲν ὑπὸ χάσματος, ἡ δ' ὑπὸ κύματος ἠφανίσθη. & *l.* 8. κατεκλύσθη δὲ Ἑλίκη δυσὶν ἔτεσι πρὸ τῶν Λευκτρικῶν· ὑπὸ σεισμοῦ γὰρ τὸ πέλαγος κατέκλυσεν αὐτήν. qo loco ex Heraclide calamitatis illius, cùm historiam, tum & cavssam ab ira Neptuni fabulosam commemorat. Adjungit idem *l.* 1. & Buræ Bizonam Illyricam urbem, Ἧς κατεπόθη (inqit *l.* 7.) πολὺ μέρος ὑπὸ σεισμῶν. ut in priore loco lectionem receptam mutare nihil sit necesse, ut σεισμοῦ substituatur, cum eadem existat utrobiqe. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 92. *Helicen & Buram in sinu Corinthio pontus abstulit.* Senec. *natur. qæst. l.* 6. *c.* 26. *Illa vasta concussio, qæ duas suppressit urbes, Helicen & Burin, citra Ægæum constitit.* de qarum interitu, cùm Ephorum scripsisse, idem refert, *qæst. nat. l.* 7. *c.* 16. tum & Callisthenem cladem eam libro peculiari descripsisse. *Ibid. l.* 6. *c.* 23. & *l.* 7. *c.* 5. Ipse eodem trahit, qò Marcus istic, *l.* 6. *c.* 32. *Ego*, inqit, *perire timeam, cùm terra ante me pereat? Helicen Burímq; totas mare accepit. Ego de uno corpusculo timeam? Supra opida duo navigatur. duo avtem, qæ novimus, qæ in nostram notitiam memoria literis servata perduxit. qàm multa alia aliis locis mersa sunt? qot populos avt terra in se, avt mare inclusit?* Ovid. *Metamorph. l.* 15.

Si qæras Helicen, & Burin, Achaidas urbes,
Invenies sub aqis.—

Meminere etiam cladis istius Aristotelis nomine Avtor *de Mundo c.* 4. Aristoteles ipse *Meteorolog. l.* 2. *c.* 7. Diodor. Sicul. *l.* 15. Pavsan. in *Achaic.* Polyb. *hist. l.* 2. Evseb. *anno* 1137. Oros. *l.* 3. *c.* 3. Favorinus apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 105. qi ubi Simonidis illud retulisset, qod & è threnis ejusdem avtor idem seorsim commemorat, (éstqe locus alter ex altero supplendus) & attingit qoqe Dio Prus. *orat.* 74.

Ἄνθρωπος γὰρ ἐὼν, μήποτε φήσῃς, ὅ, τι γίνεται αὔριον,
Μηδ' ἄνδρα ἰδὼν ὄλβιον, ὅσσον χρόνον ἔσσεται·
Ὠκεῖα γὰρ, οὐδὲ τανυπτερύγου μυίας
Οὕτως, ἁ μετάστασις.

Clavsulæ illi, Μηδ' ἄνδρα. Subjungit, ἀλλὰ μηδ' οἶκον. ὥσπερ ἀμέλει ὁ ποιητὴς διεξέρχεται, τὴν τῶν Σκοπάδων ἀθρόαν ἀπώλειαν. ἤδη δὲ καὶ πόλεις, παρ' ὃ προσεδόκησαν ἀνάστατοι γεγόνασιν αἰφνίδιον· αἱ μὲν ὑπὸ πυρός· αἱ δ' ὑπὸ σεισμοῦ· αἱ δὲ τῆς θαλάττης ἐπελθούσης. ποῦ μοι Ἑλίκη; κατεπόθη. ποῦ Βοῦρα; καὶ αὐτὴ κατεπόθη. δύο πόλεις Ἑλληνίδες ἀπώλοντο, ὥσπερ πλέουσαι. qo loco ὁ ποιητὴς non est Homerus, ut Gesnerus est opinatus, sed Simonides, qi Scopadarum interitum ex ædium ruinâ (cui miraculo qodam ereptum Simonidem ipsum subductum referunt

ferunt. Cicero *de Orator. l.* 2. Val. Maxim. *l.* 1. *c.* 8. Fabius *l.* 11. *c.* 2. Svidas. alii) nec interitum tantùm deflevit, ſed res geſtas etiam (uti ex Theocrito *Idyl.* 16. videre eſt) carmine celebravit. neq; tamen ideò neceſſe arbitror, cum Leopardo *emendat. l.* 10. *c.* 10. pro ἀμέλε, ἐν μέλει reſcribere, qia melicus Simonides. qum ἀμέλει, *utiqe, verbi gratiâ*, poſſit commodè ſatìs conſiſtere. Philo itidem *lib. de Mund. immortal.* qi & Helicæ Buræ'qe tertiam addit Ægyram his verbis:

Κατὰ Πελοπόννησόν φασι τρεῖς πόλεις,
Αἴγειραν, Βοῦράν τε, καὶ ὑψηλὴν Ἑλίκην,
εὐδαίμονας τὸ πάλαι γενομένας, πολλῇ τοῦ πελάγους ἐπικλυσθῆναι φορᾷ. Verùm *Ægiram* Plinius illarum cladi ſuperfuiſſe ſignificat. Sic enim loqitur *hiſt. nat. l.* 4. *c.* 5. *Achaiæ opida, Helice, Bura; in qæ refugere, hauſtis prioribus, Sicyon, Ægira, Ægion, Erineos.* Nec ſubticendum, qod de Helice Ælian. *hiſt. animal. l.* 11. *c.* 19. Μελλούσης δὲ, inqit, οἰκίας καταφέρεσθαι αἰσθητικῶς ἔχουσιν ὅτε ἐν αὐλῇ μύες, καὶ μήν τοι καὶ γαλαῖ, καὶ φθάνουσι τὴν καταφορὰν, καὶ ἐξοικίζονται. τοῦτό τοι καί φασιν ἐν Ἑλίκῃ γενέσθαι. πρὸ πέντε γὰρ ἡμερῶν τοῦ ἀφανισθῆναι τὴν Ἑλίκην, ὅσοι μῦς ἐν αὐτῇ ἦσαν καὶ γαλαῖ, καὶ ὄφεις, καὶ σκολόπενδραι, καὶ σφονδύλαι, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἦν τοιαῦτα, ἀθρόα ὑπεξῄει τῇ ὁδῷ τῇ εἰς Κορείαν ἐκφερούσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν τὰ προειρημένα ζῶα, νύκτωρ γίνεται σεισμὸς καὶ συνιζάνει ἡ πόλις, καὶ ἐπικλύσαντος πολλοῦ κύματος, ἡ Ἑλίκη ἠφανίσθη. Ammianus deniqe rerum geſtarum *l.* 17. ubi Nicomediæ urbium Bithyniæ matris cladem, qam Conſtantio rerum potito pertulit, miſerabilem pluribus deſcripſerat; *Fiunt*, inqit, *terrarum motus modis qatuor: avt enim braſmatiæ ſunt, qi humum intùs ſuſcitantes, ſurſum propellunt immaniſſimas moles, ut in Aſia Delos emerſit, & Hiera, & Anaphe, & Rhodus, & Eleuſin in Bœotia. & apud Tyrrhenos, Vulcaniæ inſulæqe plures: vel climatiæ, qi limis ruentes & obliqi, urbes & ædificia, montéſqe complanant: avt chaſmatiæ qi grandiori motu patefactis ſubitò voraginis, terrarum partes abſorbent; ut in Atlantico mari, Europæo orbe potior inſula. & in Criſæo, Helice, & Bura, & in Ciminia Italiæ parte opidum Succunienſe, a Erebi profundos hiatus abacta æternis tenebris occultantur. Inter hæc tria genera terræ motuum mycematiæ ſonitu avdiuntur minatorio, cum diſſolutis elementa compagibus ultrò adſiliunt, vel relabuntur conſidentibus terris. tunc enim neceſſe eſt velut tavrinis reboare mugitibus fragores fremitúſqe terrenos.* Buræ atqe Helicæ exitii ratione pares facit Sardes Bianor *in epigram. anthológ. l.* 1. *c.* 70.

Σάρδιες, αἱ τὸ πάλαι Γύγου πόλις, αἵ τ' Ἀλυάττου,
Σάρδιες, αἱ βασιλεῖ Πέρσῃς ἐν Ἀσιάδι &c.
Αἱ Κροίσῳ τὸ πάλαι πλινθώσασθε μέλαθρον,
Ὄλβον Πακτωλοῦ ῥεύματι δεξάμεναι.
Νῦν δὲ ὅλαι δύστηνοι ἐς ἓν κακὸν ἁρπασθεῖσαι,
Ἐς βυθὸν ἐξ ἀχανοῦς χάσματος ἠρίπετε,
Βοῦρα καὶ εἰς Ἑλίκην κεκλυσμέναι· αἱ δ' ἐνὶ χέρσῳ
Σάρδιες, ἐν βυθίαις εἰς ἓν ἔχεσθε τέλος.

Sardibus obtigit hæc clades ſub Tiberii imperio: refert Strabo *l.* 12. ſed non ſolis. Plinius *l.* 2. *c.* 84. *Maximus terræ, memoriâ mortalium, extitit motus Tiberii Cæſaris principatu, duodecim urbibus Aſiæ unâ nocte proſtratis.* de numero, Tacito *l.* 2. cum Plinio convenit. Euſebius verò tredecim numerat & nominat, qarum una forſan reliqis celebris minús.

Καὶ Πομπήϊοι] *Pompeii* Campaniæ opidum, Plin. *l.* 3. *c.* 5. De hoc Senec. *nat. qæſt. l.* 6. *c.* 1. *Pompeios, celebrem Campaniæ urbem, in qam ab altera parte Surrentinum Sabianúmqe litus, ab altera Herculanenſe conveniunt, maréqe ex aperto conductum amano ſitu cingit, deſediſſe terræ motu, vexatis qæcunqe adjacebant regionibus, avdivimus; & qidem diebus hibernis, qos vacare à tali periculo majores noſtri ſolebant promittere. Nonis Febr. fuit hic motus, Regulo & Virginio Conſulibus.* & *c.* 27 *Aiunt ſexcentarum ovium gregem exanimatum in Pompeiana regione.* Strictim Tacitus *annal. l.* 15. *Motu terræ, celebre Campaniæ opidum Pompeji, magnâ ex parte proruit.* Cæterùm & altera urbis iſtius clades nihilo minùs inſignis memoratur, de qâ infrà dicendi locus dabitur.

Καὶ Ἡρκλάνον] *Herculaneum* etiam Campaniæ opidum, Plinio *ibid.* Seneca de Pompejorum motu locutus, loco ſuperiùs adducto: *Campaniam nunqam ſecuram hujus mali, indemnem tamen, & totiens defunctam metu, magnâ ſtrage vaſtavit. nam & Herculaneenſis opidi pars ruit, dubiéqe ſtant etiam qæ relicta ſunt.* & *ibid. c.* 26. ubi dixerat ex Calliſthenis ſententia, *inſulas eſſe certioris ſoli, urbéſqe eò tutiores, qò propiùs ad mare acceſſerunt. falſa*, inqit, *hæc eſſe, Pompeii & Herculaneum ſenſere.* De utroqe Dio Caſſius *l.* 66. in *Tito.* ubi Veſuvii montis incendium immane deſcripſerat; Καὶ πόλεις δύο ὅλας, τότε Ἡρκλάνεον καὶ τοὺς Πομπηΐους, ἐν θεάτρῳ τοῦ ὁμίλου αὐτῆς καθημένου, κατέχωσε. Duplex ergò tum Pompeios, tum & Herculaneum clades afflixerat: à terræ motu altera, altera ab igne, qi è monte vicino eruperat. illa ſub Nerone contigit, iſta ſub Tito. prior Senecæ, Dioni poſterior memoratur. Marcus utram voluerit, ambigi poteſt. hanc magìs, opinor, qia poſt priorem illam revixiſſe qodammodo videtur, graviori malo reſervata. de hac certè Tertullianus *de pallio c.* 2. poſtqam Sodomæ ac Gomorrhæ cladem retulerat; *Ex hujuſcemodi nubilo & Tuſcia Vulſinios priſtinos deuſta, qò magìs de montibus ſuis Campania ſperet, erepta Pompeios.* Sed & in *apologet. c* 40. *Vulſinios de cælo, Pompejos de ſuo monte perfudit ignis.* qod cum idem eiſdem planè verbis in ſcripto

adverſus

adversùs nationes l. 1. c. 9. reponatur; eo loci tamen vir doctissimus Jac. Gothofredus, cujus diligentiæ Tertulliani fœtum hunc postliminio receptum debemus, in codice MS. *Tarpeios*, non *Pompeios* legi testatur; idémqe vocabulum in *Apologetico* restituendum contendit. ut Tarpe civitas Italiæ: cujus Stephanus Byzant. meminit, utrobiqe intelligatur, unde Ταρπαῖον ὄρος, & gentilitium nomen Ταρπαῖος. id eò magis urget; primò, qia Pompejorum clades sub Nerone demum contigerit, cùm avtor de eis cladibus agere proposuerit, qæ disciplinâ Christianâ erant antiqiores. deinde qia terræ motu illa facta sit, cùm hæc, de qa Tertullianus, igne contigerit. Verùm & Tarpæ istius nomen obscurum satis videtur, nisi si qis montem Tarpeium huc transferre velit, qod *nisi per somnum* fieri posse Gothofredus ipse negat; nec clades hujus ulla istiusmodi scripto consignata deprehenditur. tum Pompejos non terræ motu tantùm prorutos, etiam igne perfusos, cineribúsqe obrutos constat. potuítqe Tertullianus memoriâ lapsus, posterioris etiam, inter multas alias, cladis alicujus mentionem fecisse.

Ὁ μὲν τὸ πρὶν κηδεύσας] Sententia ἀνακόλουθος, qalem suprà observavimus, *lib. 3.* § 4. de argumento avtem hoc ipso paria habes, *infr.* § 50. & *l. 8.* § 23.

Εἶτα ἐξετάθη] à gestu defunctorum tractum. Vide *supr. ad* § 3. Ἐκτέτανται.

Πάντα δὲ ἐν βραχεῖ] ità *infr.* § 50. ὅλον μικρὸν ἔτι τὸ διάστημα. Vide & *supr.* § 15.

Τὸ γὰρ ὅλα κατιδεῖν ἀεὶ] M. Casavb. τὸ γὰρ ὅλον κατιδεῖν ἀεὶ, &c. q. d. *hæc est summa rei, ut humanas res semper intuearis, tanqam transitoria & vilia.*

Τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα] Ità *lib. 9.* § 14. πάντα ταῦτα ἐφήμερα. & *supr.* § 29. πᾶν ἐφήμερον. Evripid. *Phœniss.* à Plut. *ad Apollon.* & Stob. *tom. 2. tit.* 105. lavdatus;

Ὁ δ᾽ ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ᾽ ἐφήμερος.

Fortuna fluxa est; vixqe durat in diem.

Et apud eundem Hecuba;

Τὸν πάντα δ᾽ ὄλβον ἦμαρ ἓν μ᾽ ἀφείλετο.

Qibus, altero alludi poterat ad Ephemeron, plantam sic dictam, si Nicandri Scholiastæ fides, διὰ τὸ ἕωθεν ἀναδιδόναι, τῇ δὲ μεσημβρίᾳ τελειοῦσθαι, πρὸς ἑσπέραν δὲ αὐαίνεσθαι· vel, ut ego potiùs existimem, qod florem ferat, citò deciduum, ut vix in diem alterum duret. nec abludit Moses, qi *uno die totam vitam hominis conclusit*, ut Philippus presb. *in Job. l. 1.* dum genus humanum *herbæ campestri* comparat, *qæ mane succrescit, vesperi succiditur. Psal.* 90. *v.* 5, 6. altero ad aliam eidem cognominem, indè dictam, ut *ad Dioscorid. c.* 700. ex Theophrasti sententia Herm. Barbarus, *qod intra diem jugulet*: sive, διὰ τὸ ἡμέραν ὅλην μὴ δύνασθαι ἐξαρκεῖν τοὺς πιόντας αὐτὸ, vel φαγόντας etiam. qemadmodum de Pharico Nicander ipse *l. 2. v.* 400.

——ἔνδε μούνηρει

Ῥηϊδίως ἀκτῖνι βαρὺ κατεναίρεται ἄνδρα.

indè Svidas, Ἐφήμερον δηλητήριον, τὸ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀναιροῦν. Vide qæ ex Sophocle, Sosiphane, Evripide, aliísqe pavlò superiùs retulimus.

Ἐχθὲς μὲν] heri id est, nuper, sive nuperrimé. qo sensu & Job. *c.* 8. *v.* 9. χθιζοὶ γάρ ἐσμεν. *hesterni enim sumus.* & *Histor. Reg. l. 2. c. 15. v.* 20. Ἐχθὲς παραγέγονας. *heri*, id est, nuper, *accessisti*. Vide *ad l.* 10. § 7.

Μυξάριον] Piscem aliqem innui existimavit Xylander, qia τάριχος seqitur. itaqe vertit, *qod heri fuit piscis, cras erit Salsamentum avt cinis.* Nec mirum adeò crassè halucinatum Xylandrum, qum & Henr. Stephanus eundem errorem erraverit; qi in *Thesavro* suo apud M. Avrelium μυξάριον nomen piscis esse pronunciavit, *saperdam* forsan vel *ichthyocollam*. Verùm utrumqe aliud docere poterat Marcus ipse, qi *l. 6.* § 13. τὴν συνουσίαν definivit, ἐντερίου παράτριψιν καὶ μετά τινος σπασμοῦ μυξαρίου ἔκκρισιν. *intestini affrictionem & cum convulsione qadam muci excretionem.* respexit dubio procul utrobiqe ad genituram humanam, qæ mucum referre videtur, qámqe R. Aqiba in Pirke Aboth, טפה סרוחה hoc est, ut Palladas in *anthologi. epigr. l. 1. c.* 81. μιαρὰν ῥανίδα, sive *guttulam fœdam*, appellat. *limum* dixit Tertull. *de pudicit. c. 6. non ex seminis limo, non ex concupiscentiæ fimo*: &, *lacteas sordes*, Rigaltio refingente, idem *ibidem*. qo modo & Jobus honestiori pavlò usus imagine *cap.* 10. *v.* 10. sic Numen alloqitur, *An non* כחלב *sicut lac fudisti me; & tanqam caseum coagulâsti me?* Plin. *hist. nat. l. 7. c. 7. Miseret atqe etiam pudet æstimantem, qàm sit frivola animalium superbissimi origo.* Stoicis avtem diminuentis formulæ vocabula freqentia & familiaria, nemo non novit, qi in scriptis ipsorum est vel leviusculè versatus. ità apud cùm Marcum nostrum, tum & Epictetum creberrimè deprehendas, μυξάριον, ὀνάριον, ὀστάριον, ὀρνιθάριον, σωμάτιον, φυτάριον, ψυχάριον, ἀνθρωπάριον, σωμάτιον, πλεγμάτιον, πνευμάτιον, αἱμάτιον, σαρκίον, σαρκίδιον, ἀνθύλλιον, δενδρύφιον, & innumera ejusmodi. qæ eo fine illi usurpâsse videntur, qo τῶν μέσων καὶ ἀδιαφόρων istorum contemptum qendam innuerent, qámqe ea súsqe déqe ipsi haberent, eis loqendi formulis subindicarent. Vide *supr.* § 20.

Τάριχος ἢ τέφρα] Ità de Protesilao Artayctes apud Herodotum *l.* 9. ὅτι τεθνεὼς καὶ τάριχος ἐὼν, δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα τίνεσθαι. τάριχος propriè *salsamentum*. dubitavi aliqandò an *succidiam* verterem, qia de carnibus agitur, cùm *salsamentum* de piscibus præcipuè usurpetur. *Salsuram* malui, qia *succidiam* ad suillas carnes restringi,

gi, *salsuram* à Columella, *l.* 8. *c.* 17. & *l.* 12. *c.* 53. latiùs extendi, animadverteram. Verto itaqe, *salsura vel favilla.* Tertull. *de resurr. carn. c.* 27. *Sepulcra cellas promas dixit* (Esaias *c.* 26. *v.* 20.) *qia in cellis promis caro salita & usui reposita servatur, depromenda illinc suo tempore. proinde enim & corpora medicata condimentis sepulturæ, mavsoleis & monumentis seqestrantur, processura indè cùm jusserit dominus.* Respexit Marcus ad mores ritúsqe, qos circa defunctorum cadavera observabant Ægyptii, at cum Græcis pariter Romani; qorum alteri condiebant suorum corpora, alteri cremabant. Evstath. *ad Il.* α'. Ἕλληνες μὲν τοὺς νεκροὺς ἔκαιον, τὰ ὀστᾶ μόνα κατέχοντες καὶ θάπτοντες εἰς μνήμην τῶν καιομένων· Αἰγύπτιοι δὲ τοὺς νεκροὺς ἐταρίχευον, ἵνα ὅλον τὸ σῆμα (an σῶμα) τοῦ ποτὲ ζῶντος ἔχωσιν εἰς μνήμης ζώπυρον. itâ apud illos cadaver fit τάριχος, id est, *salsura,* sive *mummia,* uti appellant recentiores Medicorum filii, ab Arabico *Mum,* id est, *Cerâ*; qia ceromate etiam in eo negotio utebantur; apud istos τέφρα, id est, *favilla* vel *cinis.* De Ægyptiis Herodot. *l.* 3. à Stobæo etiam relatus *tom.* 2. *tit.* 121. Τὸν νέκυν ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ σκωλήκων καταβρωθῇ. Et Sext. Empir. *Pyrrhon. hypothes. l.* 3. *c.* 24. Αἰγύπτιοι δὲ τὰ ἔντερα ἐξελόντες, ταριχεύουσιν αὐτούς. qi & Persas ait, νίτρῳ ταριχεύειν. Ex Chrysippo Cicero *Tusc. l.* 1. § 108. *Condiunt Ægyptii mortuos, & eos domi servant: Persæ etiam cerâ circumlitos condiunt.* qod κηρώσαι Herodotus *l.* 1. dixit. Verùm *condunt,* non *condiunt* legi postulat Victorius *var. lect. l.* 10. *c.* 6. Sic enim Herodotus; κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι, γῇ κρύπτουσιν. Hinc Plato in Phædon. Συμπεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθὲν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευθέντες, ὀλίγου ὅλον μένει ἀμήχανον ὅσον χρόνον. Et Lucian. in *Necyomant.* apud inferos vidisse se in defunctorum congerie, τοὺς μὲν παλαιούς τινας καὶ εὐρωτιῶντας, καὶ ἀμαυροὺς, τοὺς δὲ νεαλεῖς, καὶ συνεστηκότας, καὶ μάλιστα τοὺς Αἰγυπτίους αὐτῶν, διὰ τὸ πολυαρκὲς τῆς ταριχείας. Indè ταριχευταὶ Diodoro Sic. *l.* 1. dicti, qi id muneris obibant. Qin & de Api bove, qem colunt Ægyptii, Nymphodorus Amphipolita *lib. de ritibus moribúsve Asianis,* à Clemente *Strom. lib.* 1. lavdatus; Τὸν Ἆπιν τὸν ταῦρον τελευτήσαντα καὶ ταριχευθέντα, εἰς σορὸν ἀποτίθεσθαι. Unde *Sarapis,* qasi *Soroapis* dicatur. Et de Osiride Athenagoras in *legat.* sive *apolog. pro Christianis:* οὐ μόνον ὁ τάφος τοῦ Ὀσίριδος δείκνυται ἀλλὰ καὶ ταριχεία. *Osiridis apud Ægyptios, non sepulcrum tantùm, sed & conditura ostenditur.* Itaqe apud Tacit. *histor. l.* 5. de Judæis, qod vulgò legitur, *Corpora condere, qàm cremare, è more Ægyptio. Condire* malim. Vide Mosen *l.* 1. *c.* 50. *v.* 2. Et Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 39. Ad ritum cremandi alludens Marcus *supr.* § 3.

ἐκτέταται), τετέφρωται). De utroqe Lucian. adjectis etiam gentium aliarum ritibus aliis, in *dissert. de luctu.* Ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαυσεν· ὁ δὲ Πέρσης ἔθαψεν· ὁ δὲ Ἰνδὸς ὑάλῳ περιχρίει· ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος. Qo loco (ut id obiter adnotem) ὑάλου nomine, nec, cum Erasmo, *adipem suillam*; & *stercus suillum* multò minùs; designari existimem; (qamvìs alterum è duobus necessariò intelligendum censeat M. Casavb.) qum nevtrum horum usqam itâ nuncupari comperiam. Sed nec assentiri possum Lilio Gyraldo, *de Var. sepult. rit.* pro ὕαλον, μύελον, qod *medullam* is interpretatur, legenti. ὕαλον potiùs ex Gorrhæo, *electri sive succini genus, vitri instar, pellucidum,* intellexerim: qod & Plinius *l.* 37. *c.* 3. à Germanis *glessum* (**glas** nostrum agnoscas) indéqe *l.* 4. *c.* 16. *insulas,* qæ & *Electrides, Glessarias,* monuit appellari. *electrum* avtem sive *succinum* apud Indos copiosè haberi Ctesias prodit in *Indicis*; unde excerpta habes in Photio *cod.* 72. Qanqam & vitro etiam inclusa cadavera suorum, γυψώσαντας, (id est, γύψῳ χρίσαντας, qod de Britannici corpore veneno sublati à Nerone factum refert Dio *l.* 61.) *cum calce,* sive *creta* priùs *illevissent,* vel ταριχεύσαντας (ut Diodor. Sic. *l.* 2. *c.* 15.) *ubi salsamenti instar condivissent,* asservare Solitos Æthiopes, avtor est *ibidem* Herodotus. Idémqe narrans Strabo *l.* 17. Οἱ δ' οἶκοι κατέχουσι περιχέαντες ὕαλον. & Diodor. *l.* 2. περιχεύσαντες αὐτοῖς πολλὴν ὕαλον. itâ enim legendum, qod libri ὕλην perperam exhibent. qi & ex Ctesia subjicit, priùs avreâ, vel argenteâ, vel fictili, pro defuncti opibus statúqe, thecâ qadam, ad corporis dimensiones ac lineamenta accuratè effictâ, includi solita refert cadavera, qàm *vitro* sive *succino* perfunderentur. *Indorum* avtem nomine *Æthiopes* apud veteres venisse, ut alios nè dicam, docebit Maronis illud de Nilo, qem ab Indis fluere ait, *Georg. lib.* 4.

Usqe coloratis amnis devexus ab Indis.

Videatur Jos. Scalig. *de emend. temp. l.* 7. in *Comput. Æthiop.* Sed &, ὡς ἄποικοι Ἰνδῶν Αἰθίοπες πατρῴζουσι, *Æthiopas ab Indis ortos ac profectos, ritúsqe patrios retinuisse,* vulgò creditum ex Philostrato discimus in *vit. Apollon. l.* 6. *c.* 8. Verùm aliud est περικλείειν, *includere,* aliud περιχρίειν, *inungere,* qod, ut *calci* sive *cretæ* convenire possit, *vitro* commodè sive *succino,* vix potest. qid si ergò, vel pro ὑάλῳ γύψῳ, vel pro περιχρίει περικλείει legatur, ut sit, vel *gypso oblinunt,* vel, *vitro includunt?* addam & aliam conjecturam, ὑάλῳ περιχέειν, qàm ὕαλον περιχέειν, qod Strabo habet, ritè dicitur. Qanqam si qi codices illud μυέλῳ exhiberent, leviculâ mutatione posset in μέλιτι defingi. melle avtem inuncta, qo diutiùs servarentur, cadavera, nemini ferè non est notissimum. De Assyriis Herodotus *l.* 1. Ταφαὶ δέ σφι ἐν μέλιτι. Lucret. *l.* 3.

Nam

Nam si in morte malum est, malis morsúqe ferarum
Tractari; non invenio, qî non sit acerbum
Ignibus impositum calidis torrescere flammis;
Aut in melle situm suffocari; atqe rigere
Frigore, cùm in summo gelidi cubat æqore saxi;
Urgeríve supernè obtritum pondere terræ.

Varro περὶ ταφῆς apud Nonium in *Vulgus: Qare Heraclides Ponticus plus sapit, qi præcepit ut comburerent; qàm Democritus, qi ut in melle servarent: qem si vulgus secutus esset, peream, si centum denariis calicem mulsi emere possimus.* Plin. *hist. nat. l.* 23. *c.* 24. *Mellis natura talis est, ut putrescere corpora non sinat.* Idémqe *l.* 7. *c.* 3. *Hippocentaurum Claudii Cæsaris principatu allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* Refert Xenophon. *Comment. Græc. l.* 5. Agesipolis Spartani regis *cadaver melle conditum*, qò Spartam reduceretur ad regalem sepulturam. Agesilai verò, per mellis penuriam, *cerâ obductum*, avtor est Plut. in *Agesil.* Silius avtem Italicus, qi varia itidem sepulturæ apud gentes varias genera *belli Punici l.* 13. recenset, à Ponti incolis ora suorum *murrhata*, id est, *myrrhâ condita, in longum ævum reponi* adfirmat. Cæterùm de Luciani loco viderint eruditiores: qibus & conjecturas hasce nostras liberè censendas libenter relinqimus. Qod avtem Marcus istic, τάειχος ἢ τέφρα, idem eidem, sed inverso ordine, *l.* 5. § 33. σποδὸς ἢ σκέλετος dicitur.

Τὸ ἀκαιαῖον] Vide *ad lib.* 2. § 10. & *supr.* § 26.

Κατὰ φύσιν διελθεῖν] Vide *l.* 1. § 9. & 16. & *l.* 2. § 9.

Ἵλεως καταλῦσαι] Vide *l.* 2. § 3. καταλῦσαι dixit, qod ἀναλῦσαι Pavlus *ad Philippens. c.* 1. *v.* 23. Sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύεσθε πρὸς αὐτόν.

Εὐφημοῦσα] ità *l.* 2. § 3. εὐχάριστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπευφημῶν τὸν ἡγεμόνα. Senec. *epist.* 30. *Jam verò si cui contigit, ut illum senectus leniter emitteret, non repentè avulsum vitæ, sed minutatim subductum, næ ille gratias agere Diis omnibus debet, qòd satiatus ad reqiem homini necessariam, lasso gratam, perductus est.*

§ 49. Ὅμοιον εἶναι τῇ ἄκρᾳ] Similitudine eâdem usus est Attius, & ex Attio, cùm Papirius Pætus *ad Ciceronem*, tum & Cicero ipse ad *Pætum famil. l.* 9. *ep.* 16. *Illam Attii similitudinem non modo jam ad invidiam, sed ad fortunam transferam: qam existimo levem & imbecillem, ab animo firmo & gravi, tanqam fluctum à saxo frangi oportere.* Seneca alias item adjecit, *de constant. sap. c.* 3. *Qomodo qorundam lapidum inexpugnabilis ferro duritia est, nec secari adamas, avt cædi vel deteri potest, sed incurrentia ultrò retundit: qemadmodum qædam non possunt igne consumi, sed flammâ circumfusâ, rigorem suum habitúmqe conservant. qemadmodum projecti in altum scopuli mare frangunt, nec ipsi ulla sævitiæ vestigia, tot verberati seculis ostentant: ità sapientis animus solidus est, & id roboris collegit, ut tam tutus sit ab injuria, qàm illa qæ retuli.* Idem *de vit. beat. c.* 27. Socratem sic loqentem inducit: *Duritia silicis nulli magìs, qàm ferientibus nota est; nec ulli magìs intelligunt, qanta sic virtus mea, qàm qi vires ejus lacessendo sentiunt. præbeo me, non aliter qàm rupes aliqa in vadoso (undoso,* Lipsius*) mari destituta, qam fluctus non desinunt undecunqe moti sunt verberare; nec ideò avt loco eam movent, avt per tot ætates crebro incursu suo consumunt.* Evstath. *ad Il. β'. v.* 396. Ἰστέον δὲ ὅτι ἐστὶ ποτὲ τὸν στερεὸν ἄνδρα καὶ κινδύνοις ἀπεικλόνητον, πέτρᾳ προβλῆτι σκοπέλῳ εἰκάσαι, ὃν οὔ ποτε κύματα λείπει.

Παντοίων ἀνέμων, ὅταν ἔνθα καὶ ἔνθα γένωνται.

Atqe ità de Achivis Homer. *Il. ο'. v.* 618.

Ἴσχον γὰρ πυργηδὸν ἀρηρότες, ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐγγὺς ἐοῦσα,
Ἥτε μένει λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα,
Κύματά τε τροφόεντα, τά τε προσερεύγεται αὐτῇ·
Ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον, οὐδὲ φέβοντο.

De Latini constantia Maro *Æn. l.* 7.

Ille velut pelagi rupes immota resistit:

(qem de Homero versiculum usurpavit Macrob. *Sat. l.* 6. *c.* 3.)

Ut pelagi rupes magno veniente fragore,
Qæ sese multis circumlatrantibus undis
Mole tenet: scopuli neqicqam, & spumea circum
Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.

Et de Mezentii fortitudine *l.* 10.

Ille velut rupes, vastum qæ prodit in æqor,
Obvia ventorum furiis, expostáqe ponto,
Vim cunctam atqe minas perfert cœlíqe marísqe,
Ipsa immota manet.——

Achelous apud Nasonem *Metamorph. l.* 9. *v.* 39.

Me mea defendit gravitas: frustráqe petebar;
Haud secùs ac moles, qam magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa, suóqe est pondere tuta.

De Andronico majore Nicephorus Gregoras *hist. Rom. l.* 8. *c.* 10. Πολλοῦ γὰρ τὰ πράγματα εἰληφὼς διατρέχοντος κυκεῶνος, οἷος ἂν διαδράμοι νεφέλας ὁπηνίκα εἴη τροπῶν ἀπαρκτίας, καὶ μικροῦ πάντων ἐθνῶν ἐφ' ἡμᾶς κινουμένων, οὕτω σφοδρῶς, ὥσπερ οὕς φασι καταράκτας Νείλου, μόνος αὐτὸς τὰς ἐμβολὰς εἰς σεαυτὸν ἀναδεχόμενος, ἔσωσε φρονήμασι, παραπλησίως προβλῆτι, πολλῶν προσρηγνυμένων κυμάτων, ἀκυμάντως μένοντι, &c. Nicetas Chon. in *Manuel. l.* 2. *c.* 1. Ἀλλ' ἀνδράσιν ἐντυχὼν νῷ διοικουμένοις, ἀπεκρούσθη, ὡς εἰ καὶ προβόλῳ προσέβαλεν ἀπυδάκτῳ. Idem in *Alex. Man. c.* 13. de Theodosio Patriarcha; οὔτε γὰρ ἡ Ἀνδρονίκου μεγαλειότης καὶ στομφασμὸς, οὔθ' ἡ τῶν αὐτοῦ λόγων ἐστρέβλιξε δύναμις

δύναμις, οὐθ' αἱ ἀπειλαὶ διετάραξαν· ἀλλ' ἦν ἀτίνακτος, ὡς ἐκεῖνος ὁ πρόβολος, περὶ ὃν ἀεὶ κῦμα ὀρθὸν ἵσταται, καὶ ἅλμη περιμορμύρουσα· ὁ δὲ εἰς ἀφρὸν διαλύων, καὶ μακρὰ κλάειν ἐῶν τὴν ἠχήεσσαν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἑστήκει βάσεως. Et de Alemanno qodam milite, in *Isaac l. 2. c. 7.* Γενναίως ἐπορεύετο, ἀτίνακτος κατὰ πέτραν ἢ πρόβολόν τινα τοῖς τοῦ βαρβαρικοῦ ἐκείνου ξυλλόγου βλήμασιν. De Roberto Comite Glocestrensi Henrici primi filio Gvilielm. Malmesbur. *histor. novell. l. 2. Qamvis & Rex ipse & cuncti principes, magno annisu satagerent, Comitem in sua vota traducere,*

Ille, velut pelagi rupes immota, resistens,

omnes eorum conatus, vel irritos fecit, vel rationabiliter compescuit. Gregor. Naz. *orat. 27.* Ὁ αὐτὸ δι' ἑαυτὸ τιμῶν τε καὶ περιέπων τὸ καλὸν, ἐπειδὴ τοῦ ἐρῶντος ἐρᾷ, ἐρῶσαν ἔχει καὶ τὴν περὶ αὐτὸ προθυμίαν, ὥστε θεῖόν τι πάσχων, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ δύναται λέγειν, ἐγὼ δὲ ὁ αὐτὸς εἰμὶ, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. οὐκουν μεταποιηθήσεται, οὐδὲ συμμετατεθήσεται τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν, ἄλλοτε ἄλλος γινόμενος, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τὰς τῶν πετρῶν οἱ πολύποδες, αἷς ἂν ὁμιλήσωσι· μένει δὲ ὁ αὐτὸς ἀεὶ, πάγιος ἐν οὐ πεπηγόσι, καὶ ἐν στρεφομένοις ἄστροφος. πέτρα τις, οἶμαι, πρὸς ἐμβολὰς ἀνέμων τε καὶ κυμάτων, οὔτε τινασσομένη, καὶ δαπανῶσα περὶ ἑαυτὸν τὰ προσπίπτοντα. Idémqe *orat. 28.* procellam describens: Ἡ μὲν θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετό τε καὶ ἐπορδίετο· τῶν δὲ κυμάτων τὰ μὲν πόρρωθεν ἀνιστάμενα καὶ κατὰ μικρὸν κορυφούμενα, εἶτ' ἐλαττούμενα πρὸς ταῖς ἀκταῖς ἐλύετο, τὰ δὲ ταῖς γείτοσι πέτραις προσπίπτοντα καὶ ἀποκρουόμενα, εἰς ἄχνην ἀφρώδη καὶ ψιλὴν ἐσκορπίζετο. ἔνθα χάλικες καὶ φυκία καὶ κήρυκες καὶ τῶν ὀστρέων τὰ ἐλαφρότατα ἐξωθεῖτο καὶ ἀπεπλύετο· ἔστι δὲ καὶ ἡρπάζετο πάλιν ἀναχωροῦντος τοῦ κύματος. αἱ δὲ ἦσαν ἄσειστοι καὶ ἀτίνακτοι, οὐδέν γε ἧττον ἢ διοχλοῦντος οὐδενὸς, πλὴν ὅσον τοῖς κύμασι. mox ubi similes in vita humana procellas emergentes narraverat; τῶν πειραζομένων, inqit, οἱ μὲν ἐδόκουν μοι ὡς τὰ κοῦφοτατα καὶ ἄπνοα παρασύρεσθαι, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀντέχειν πρὸς τὰς ἐπηρείας· οὐδὲ γὰρ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς στερρότητα καὶ βάρος λογισμοῦ σώφρονος καὶ τοῖς προσπίπτουσιν ἀντιβαίνοντος. Οἱ δὲ εἶναι πέτρα, τῆς πέτρας ἐκείνης ἄξιοι, ἐφ' ἧς βεβήκαμεν, καὶ ἣν λατρεύομεν. ὅσοι φιλοσόφῳ χρώμενοι λόγῳ, καὶ ὑπεραναβεβηκότες τὴν τῶν πολλῶν ταπεινότητα, πάντα φέρουσιν ἀσείστως καὶ ἀτινάκτως, καὶ διαγελῶσι μᾶλλον ἢ ἐλεοῦσι τοὺς σειομένους, τὸ μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας, τὸ δὲ ὑπὸ φιλανθρωπίας. Joan. Chrysoft. *in Matth. orat. 84.* Οὕτω καὶ ἡ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν πάσχοντες τῶν δρώντων περιγινώμεθα· ὃ καὶ μάλιστα ἰσχύος τεκμήριον. οὕτω καὶ αἱ θαλάττιαι πέτραι, τῷ παίεσθαι τὰ κύματα διαλύουσιν· οὕτω καὶ οἱ ἅγιοι πάντες ἀνεκηρύχθησαν, καὶ ἐστεφανώθησαν, καὶ λαμπρὰ τρόπαια ἔστησαν, τὴν ἀπράγμονα ταύτην νικῶντες νίκην. Indè proverbiale hemistichium;

—ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως.

Cyprian. *epist. 3. Manere debet apud nos frater, fidei robur immobile; & stabilis atqe inconcussa virtus, contra omnes incursus atqe impetus oblatrantium fluctuum, velut petræ objacentis fortitudine ac mole, debet obsistere.* Huic aliam addere licet imaginem, havd minùs elegantem, ex Evripidis Antigone, exhibente Stobæo *tom. 2. tit. 126.*

Τίς γὰρ πετραῖον σκόπελον οὐτάζων δορὶ,
Ὀδύναισι δώσει;
Molem qis avtem saxeam hastâ verberans,
Citat dolorem?

Cui non absimile Plavtinum illud *Curcul. 3. 1.*

Noli, amabo, verberare lapidem, nè perdas manum.

scil. saxum qi cædit, nec illud lædit, & noxam parit sibi.

Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτον παντὶ ἐδύνατο] Geminum planè huic Antiphanis illud apud Stob. *tom. 2. tit. 108.*

Τὸ μὲν ἀτυχῆσαι, παντὸς εἶναί μοι δοκεῖ·
Ἀνδρὸς δ', ἐνεγκεῖν ἀτυχίαν ὀρθῷ τρόπῳ.
Namqe esse infortunatum cujusvis puto:
Adversa rectè tolerare, id verò viri. Grot.
Ἐνταῦθα ἀνὴρ γὰρ ἀνδρὸς ἐστι διάφορος,
Ἐν τῷ τό, τε κακὸν εὖ φέρειν, καὶ τἀγαθόν.
Hoc enim alio alius præstat, qòd constantiùs
Bonam malámqe didicit fortunam pati. Grot.

Philemon. *ibid.*

Ἂν γνῷς τί ἐστ' ἄνθρωπος, εὐδαίμων ἔσῃ.
Τέθνηκέ τις· μὴ δεινὸν ἔστω τοῦτό σοι.
Κεκύηκέ τις, οὐ κεκύηκέ τις· ἠτύχηκέ τις·
Βήττει τις· οἰμώζει τις· ἡ φύσις φέρει
Ἅπαντα ταῦτα. φεῦγε τὰς λύπας μόνον.
Si noveris homo qid sit, sat felix eris.
Interiit aliqis: nè sit cordolium tibi.
Hæc peperit, hæc non peperit: est alius miser:
Hic tussit: ille plorat: hæc fert omnia
Natura secum. tu tantùm luctu abstine. Grot.

Τοῦτο εὐτύχημα] —λέγω γὰρ καὶ τὰ δύσφορ', εἰ τύχοι
Κατ' ὀρθὸν ἐξίοντα, πάντ' ἂν εὐτυχεῖν.

Ille apud Svidam, & Stobæum.

—qippe cuncta, qamvìs tristia,
Rectè expedita, ritè favsta dixerim.

Itaqe Philemon:

Ἄνθρωπος οὐ δήπουθεν οὐκ ἔστ' οὐδὲ εἷς,
Ὦ, μὴ κακόν τι γέγονεν ἢ γενήσεται.
Ὁ ποιέων δ' ἐλάχιστον τὸ γεγενημένον,
Ἀμφότερον οὗτος, εὐτυχεῖ τε καὶ φρονεῖ.
Nullum invenire est usqiam mortalium,
Mala qi non sit sensurus, avt jam senserit.
At qi qod fert fortuna, qàm minimi facit,
Utrumqe, & sapiens hicce & fortunatus est.

Οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα] ἀπότευγμα, frustratio aberratio,

aberratio, ubi qis à fine ſcopóqe ſibi propoſito excidit, eúmqe nevtiqam aſſeqitur. hoc itaqe loco naturæ humanæ ἀπότευγμα dicitur, qod ità eidem adverſatur, ut impediat qo minùs finem ſibi propoſitum aſſeqatur. at hoc in natura humana, inqit, nihil externum ſuâ vi poteſt efficere. neqe eſt itaqe iſtiusmodi aliqid pro infortunio hominis habendum. Hoc eodem argumento (utì refert Plut. *de tranqil.*) Metrocli Cynico occluſit os Stilpo Megarenſis: potuítqe eo Marcus etiam hîc reſpexiſſe. Qum enim Metrocles illi filiæ ſuæ impudicitiam exprobraret, Ἐμὸν οὖν, inqit ille, ἁμάρτημα τοῦτό ἐστιν, ἢ ἐκείνης; & reſpondente Metrocle, ἐκείνης μὲν ἁμάρτημα, σὸν δὲ ἀτύχημα· regeſſit ille: Πῶς λέγεις; οὐχὶ ἁμαρτήματα καὶ διαπτώματά ἐστι; τὰ δὲ διαπτώματα, οὐχ ὧν διαπτώματα, καὶ ἀποτεύγματα; τὰ δὲ ἀποτεύγματα, οὐχ ὧν ἀποτεύγματα ἀτυχήματα; Ità, inqit Plut. πράῳ λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ κενὸν ἀπέδειξεν ὕλαγμα τὴν τοῦ Κυνικοῦ βλασφημίαν. Refert & Laërt. *lib.* 2. idem objicienti cuidam, dicentíqe, ὡς καταισχύνοι αὐτόν· reſpondiſſe, οὐ μᾶλλον, ἢ ἐγὼ ταύτην κοσμῶ. *Non magis eſt illa mihi probro, qàm ego illi ſum ornamento.* Atqe ſenſus verborum Marci iſte cùm ſeqentibus conſpirat optimè, qibus interrogat an caſus iſtiusmodi prohibere qenqam poſſint, qo minùs juſtus, magnanimus, reliqarúmqe virtutum cultor exiſtat. Poſſunt tamen & aliâ ratione intelligi, ut *aberrationes* ſive *fruſtrationes*, ἀποτεύγματα naturæ humanæ, negentur eſſe hujuſmodi contingentia, qia præter naturam humanam ejusdémqe rationem nevtiqam contingant. Vide *ſupr.* § 33.

Τί οὖν τὸ βούλημα μεμάθηκας] Oratio defecta videtur. Itaqe Xyl. vertere neglexit. forſan ſic diſtingvendum. Τί οὖν τὸ βούλημα; μεμάθηκας. *qidnam eſt igitur qod vult natura? didiciſti* jam pridem; ipſe ſatis nôſti. qid id avtem ſit, in ſeqentibus indicat; ſed & *l.* 5. § 1. Epictet. Enchir. *c.* 32. Τὸ βούλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἔστιν, ἐξ ὧν οὐ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. Et *diſſert. l.* 1. *c.* 17. τί οὖν θαυμαστόν ἐστι; νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς φύσεως. Alex. Aphrodiſſ. *de beatit.* τὸ κατὰ φύσιν, τὸ κατὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως ἀκούεται.

Ἀπρόπτωτον] Vide *ad l.* 3. § 9.

Ἀδιάψευστον Sic *l.* 2. § 17. μηδὲν ποιοῦντα διεψευσμένως, καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, *ut nihil ficti ſimulatíqe ſubſit*: & *ſupr.* § 33. λόγος δι᾽ ὃ μήποτε διαψεύσασθαι. *Sermo mendacio omni immunis.* Iſtîc avtem, τὸ ἀδιάψευστον, vel agendi, vel patiendi ſignificatum habere poſſit: prout & *l.* 1. § 15. τὸ ἀψευδές. Utrovis ſumpſeris, ad Stoicam diſciplinam ſpectat. Siqidem illi, ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* aiebant, μὴ δοξάσειν τὸν σοφὸν, τουτέστι ψεύδει συγκαταθήσεσθαι μηδενί. Explicatiùs Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσι δὲ μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφὸν, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἀληθεύειν. οὐ γὰρ ἐν τῷ λέγειν τι ψεῦδος τὸ ψεύδεσθαι ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τῷ διαψευστῶς τὸ ψεῦδος λέγειν, καὶ ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν πλησίον. τῷ μέν τοι ψεύδει ποτὲ συγχρήσασθαι νομίζουσιν αὐτὸν κατὰ πολλοὺς τρόπους ἄνευ συγκαταθέσεως· καὶ γὰρ κατὰ στρατηγίαν τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατὰ τὴν τοῦ συμφέροντος πρόορασιν, καὶ καθ' ἄλλας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. ψεῦδος δ' ὑπολαμβάνειν οὐδέποτέ φασι τὸν σοφόν. οὐδέποτε γὰρ παράπαν ἀκαταλήπτῳ τινι συγκατατίθεσθαι, διὰ τὸ μηδὲ δοξάζειν αὐτὸν, μηδ' ἀγνοεῖν μηδέν. Et *ibid.* οὔτε ἐξαπατᾶται, οὔτε ἐξαπατᾷ ἄλλον, οὔτε διαψεύδεται, οὔτε ἀγνοεῖ, οὔτε λανθάνει [αὐτόν τι, ſive τι αὐτὸν,] ἑαυτὸν, οὔτε καθόλου ψεῦδος ὑπολαμβάνει. Verùm hoc eſt Dei ſoliùs, qi verè ἀψευδὴς ſolus, ut Pavlus *ad Tit. c.* 1. *v.* 1. cæterùm ut idem *ad Rom. c.* 3. *v.* 4. πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. etiam Stoicorum ſapientiſſimus.

Ἃ συμπαρόντων] leg. forſan, ὧν συμπαρόντων, *qæ ſi affuerint.*

Ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια] Ità *l.* 9. § 42. ἀπέχει τὸ ἴδιον. Et *lib.* 11. § 1. Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά· phraſis emphatica, qâ non tantùm ſuum qod eſt aſſecutus qiſpiam indicatur, ſed ità id omne qod ſuum ducit, plenum & integrum aſſecutus, ut in eo planè acqieſcat, nec qicqam ampliùs reqirat, utpote qum illud ſibi ſufficere exiſtimet. Ità Matth. *c.* 6. *v.* 25. ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. & Luc. *c.* 6. *v.* 24. ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. iterpretatur Theophylact. πᾶν ἀπέλαβον. *totam mercedem ſuam acceperunt; totam habent. totam conſolationem veſtram accepiſtis;* totam habetis. ut qòd ampliùs ſperent expecténtve, ſive præmii ſive ſolatii, avt illi avt iſti, nihil prorſus ſit reliqum. & apud Marc. *c.* 14. *v.* 41. Ἀπέχει. Sufficit, qam verſionem firmant Henr. Stephan. & Theod. Beza, adducto Anacreontico illo; Ἀπέχει· βλέπω γὰρ αὐτήν. *Sat eſt, ſufficit: ipſam enim video.* cui adjungit & Dunæus noſter ex Sept. verſione, *Num. c.* 16. *v.* 3. ἐχέτω ὑμῖν. qod mox *v.* 7. ἱκανούσθω ὑμῖν. *Sufficiat vobis.* Syneſ. *calvit.* Τούτοις (τοῖς ζωγράφοις) ἄν τις ἐκδῷ μοιχὸν ἢ κίναιδον ἐν πίνακι γράψαι, κομήτην ὑπολαβὼν, ἀπέχει τὸ ἐπίταγμα. *habet totum id qod injunctum eſt; nihil ampliùs reqirit.* Cui libens ſubjunxerim illud ejuſdem de militia rapaci, ex *orat. de regn.* Ὅσις οὖν ἐμοῦ τὸν μὲν ἀλλόφυλον ἐχθρὸν ἀπηρύκει, αὐτὸς δὲ οὐ τὰ μέτριά μοι χρῆται, οὗτος οὐδέν μοι δοκεῖ διαφέρειν κυνὸς, δι' αὐτὸ τοῦτο τοὺς λύκους ὡς πορρωτάτω διώκοντος, ἵνα αὐτὸς ἐπὶ σχολῆς κεράζῃ τὴν ποίμνην, δέον ἀπέχειν τῆς φυλακῆς τὸν μισθὸν τοῦ γάλακτος ἐμφορούμενον. ubi ἀπέχειν τὸν μισθὸν idem eſt, qod Lucæ Evangeliſtæ *c.* 3. *v.* 14. in Jo. Baptiſtæ reſponſo ἀρκεῖσθαι τοῖς ὀψωνίοις. His adjicere licebit, & illud Plutarchi in *Solone* (qod Sculter. qoqe advertit *exercit. Evang. l.* 2. *c.* 30.) ὁ γὰρ ἐν γάμῳ πατρῷον τὸ καλὸν, οὐ τέκνων ἕνεκα, δῆλός ἐστιν, ἀλλ' ἡδονῆς,

ἡδονῆς, ἀγόμενος γυναῖκα· τὸν δὲ μισθὸν ἀπέχει, καὶ παῤῥησίαν αὐτῷ πρὸς τοὺς γνωμένους οὐκ ἀπολέλοιπεν, οἷς αὐτὸ τὸ γένεσθαι πεποίηκεν ὄνειδος. Et Athanasii (si is avtor est) illud *in serm. de semente.* ubi illos exagitat, qi qò nobili alicui viro se concilient, templum adeunt, ibíqe conspicandos se præbent. τρέχουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα ἀνθρώπῳ δείξωσι τὸ πρόσωπον. ἐξῆλθεν ὁ ἐπίσημος, συνεξῆλθεν ὁ ὑποκριτὴς, καὶ ἀπέχει τὸν μισθόν· δι' ἀνθρώπων ἦλθεν, ἀνθρώπῳ ἤρεσε. παρὰ θεοῦ οὐδὲν ἔλαβεν· οὐ γὰρ ἐκείνῳ ἔδειξε τὴν διάνοιαν. Nec præteriri digna hìc Dunæi nostri subtilitas, qi ad Apostoli illud *ad Philip. c.* 4. *v.* 18. ἀπέχω πάντα, καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι· Hæc tria, inqit, prorsus idem declarant: nam ἀπέχω πάντα, non est, *accepi omnia qæ misistis:* esset enim ταυτολογία qod subjungitur, δεξάμενος παρ' Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν· sed significat his verbis sibi abundè satisfactum esse. *Habeo*, inqit, jam *omnia* quæ velim, nihil ampliùs desidero, satìs supérqe est. ità Pindarus *Isthm.* 5. In his, inqit, duobus est summa felicitas, εἴ τις εὖ πάσχων, λόγον ἐσθλὸν ἀκούοι. Hæc si habes, μὴ μάτευε Ζεὺς γενέσθαι, πάντ' ἔχεις. hoc est qod Pavlus ἀπέχεις.

Οὐχ ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα] Transponendum opinor, legendúmqe. ὅτι οὐ τοῦτο, sive ὅτι οὐχὶ τ. &c. Vide *suprà ad* § 1. & *ad l.* 7. § 58. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 10. οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερὸν (ἢ καὶ πονηρὸν) ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. lavdatur itaqe, qi dixit,

Οὐ κατθανεῖν γὰρ δεινὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.

Neqe enim est mori miserum, sed turpiter mori.

sive ut Gnomologus extulit,

Τὸ γὰρ θανεῖν οὐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.

Mors ipsa non est fœda, sed fœdè mori.

Tacitus Stoicorum placita tangens, *annal. l.* 6. *Neqe mala vel bona, qæ vulgus putet. multos qi conflictari adversis videantur, beatos; ac plerósqe, qanqam magnas per opes, miserrimos; si illi gravem fortunam constanter tolerent; hi prosperâ inconsultè utantur.* Bias apud Laërt. *l.* 1. Ἀτυχὴς ἐστὶ, τὸν ἀτυχίαν μὴ φέροντα. Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

L. *Qemcunqe miserum videris, hominem scias.*

A. *Qemcunqe fortem videris, miserum neges.*

Vide Senecam Philosophum istud fusissimè disputantem, *epist.* 66. & *ep.* 67.

§ 50. Ἰδιωτικὸν] non ἴδιον, ut *supr.* § 8. sed κοινότερον, ut *l.* 2, § 10. argumentum *vulgare*, non Stoicorum *peculiare*, qi altiora spirant, & validioribus firmamentis adversùs vitæ hujusce cupidinem incedunt muniti. itaqe ἄτεχνον καὶ ἰδιωτικὸν conjunxit Hermog. *de invent. l.* 2. *c.* 1.

Τῶν γλίσχρως ἐνδιατριψάντων τῷ ζῆν] γλίσχρως ἐνδιατρίβειν τῷ ζῆν, non est simpliciter, qod Xylander avtumat, *diu vivere*, sive *vitam in longissimum tempus extrahere*; sed *vitæ qasi pertinaciter inhærere*, & ægrè gravatímqe ab ea divelli. hoc enim τὸ γλίσχρως illud designat. Apud Svidam avtor innominatus: Ἀλλ' ἐγώ τις ἄρα δυσαπάλλακτος ἦν ἀπὸ τῶν τοιούτων, καὶ γλίσχρως ἔτι εἰχόμην τῆς αὐτῆς ἀληθείας, ἅτε ὡς ἀληθῶς ὄναρ πλουτήσας. Est enim τὸ γλίχεσθαι, qod & Xylander ipse nos monet, ipsúmqe significatûs hujus τοῦ γλίσχρως monere poterat, *lentum, tenáxqe*; ídqe τῆς γλίας τρόπον, *glutinis instar*; unde forsan & vocabulum istud ortum habuerit. itaqe τὸ γλίσχρον καὶ κολλῶδες, tanqam συνώνυμα copulantur, ab Aristot. *problem. l.* 2. *q.* 22. & γλισχρεύεσθαι, *cunctari*, vel potiùs *lentum & tenacem esse.* Sunt itaqe οἱ γλίσχρως ἐνδιατρίβοντες τῷ ζῆν, οἱ γλιχόμενοι τοῦ ζῆν, ut Aristot. loqitur *politic. l.* 3. *c.* 4. Δῆλον δ', ὡς καρτεροῦσι πολλὴν κακοπάθειαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, γλιχόμενοι τοῦ ζῆν· ὡς ἐνούσης τινὸς εὐημερίας ἐν αὐτῷ καὶ γλυκύτητος. qod ille γλίχεσθαι, Plato γλίσχρως ἐπιθυμεῖν dixerat in *Critone*: Ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ μικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐτόλμησας οὕτω γλίσχρως ἐπιθυμεῖν τοῦ ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβὰς οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ; Affectum avtem, qem noster hìc notat, graphicè depinxisse videtur Plut. in lib. *de tranqill.* his verbis: Τὸν μὲν γὰρ ἀνόητον ὁ τοῦ θανάτου φόβος, οὐχ ὁ τοῦ ζῆν πόθος, ἐκκρέμασθαι τοῦ σώματος ποιεῖ περιπεπλεγμένον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα τῷ ἐρινεῷ, δεδοικότα τὴν χάρυβδιν ὑποκειμένην,

Ἔνθ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτ' ἐκπλεῖν ἐᾷ,

καὶ πρὸς ταῦτα δυσαρέστως, καὶ πρὸς ἐκεῖνα περιδεῶς ἔχοντα. De Ulysse qod refert, habetur *Odyss.* μ. *v.* 432. Senarius est ex Æschyli *Philoctete*, proverbii vicem adeptus, qod ex Diogeniano discimus; & ab Aristæneto *l.* 1. *epist.* 27. usurpatus: in qo τὸ ἐκπλεῖν est à Grotii manu in *excerptis*, cùm vulgò πλεῖν tantùm legatur. Sin Plutarchi illa minùs placent, qia mortis formidini magìs qàm vitæ cupidini affectum illum tribuit, Antiphanes advocetur, cujus è *Geminis* ista apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122. leguntur:

—οὐδεὶς πώποτε,
Ὦ δέσποτ', ἀπέθαν', ἀποθανεῖν πρόθυμος ὤν·
Τοὺς γλιχομένους δὲ ζῆν καθέλκουσι τοῦ σκέλους
Ἄκοντας ὁ Χάρων.—

—*nemo unqam here,*
Moriendo alacrem vitæ imposuit terminum:
Sed avidos vitæ pedibus Orcus detrahit
Restantes frustra.—

Vel Lucianus, qi in *Cataplo*, de tyranno qodam: Ἀπαγόμενος ἤχθετο· οὐ γὰρ οἶδ' ὅπως, καθάπερ ἰξῷ τινι. προσέχεται τοῖς τοιούτοις ἡ ψυχὴ, καὶ οὐκ ἐθέλει ἀπαλλάττεσθαι ῥᾳδίως, ἅτε αὐτοῖς πάλαι προστετηκυῖα. μᾶλλον δὲ ὥσπερ ἄῤῥηκτός τις οὗτος ὁ δεσμὸς ἐστὶν, ᾧ δεδέσθαι ξυμβέβηκεν αὐτούς. qem & ampliùs ibidem vise sis. Spectat horsum & qod in Evangelio Luc. *c.* 12. *v.* 20. de locuplete illo dicitur, qi

opinione suâ spéqe inani vitæ spatium sibi ad annos plures protelaverat, Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. *Amens homo, nocte hâc ipsâ repetent à te animam tuam.* Siqidem, ut Casavb. *ad Theophr. charact. c.* 11. *αἰτεῖν* est *poscere à volente*; ἀπαιτεῖν, *à nolente*. Andocides περὶ καθόδου (an περὶ ἀδείας, ut ex Harpocrat. vult G. Canter. *nov. lect. l.* 8. *c.* 4.) Ταῦθ' ὑμᾶς, εἰ μὲν βούλεσθε αἰτῶ· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἀπαιτῶ. De utrisqe Seneca *epist.* 4, *Vitam multi sic complectuntur & tenent, qomodo qi à torrente rapiuntur, spinas & aspera. plerige inter mortis metum & vitæ tormenta miseri fluctuant; & vivere nolunt, & mori nesciunt.* De his Epictetus, Θαυμαστοὶ ἄνθρωποι, μήτε ζῆν θέλοντες, μήτε ἀποθνήσκειν. Cui non dispar illud apud Cyprianum *de mortalit.* à satellite cœlesti non sine indignatione insigni infremendo emissum, *Pati timetis, exire non vultis: qid faciam vobis?* Hos itaqe hísqe similes notat Marcus, vitæ nimio plùs avidos καὶ φιλοψυχοῦντας, ideoqe omnibus modis mediísqe satagentes, qò eam qàm diutissimè protelare possint. qò spectant & Evripidis versiculi, qos *l.* 7. § 51. sed mutilos Marcus exhibet. Vide *ad l.* 10. § 8.

Τί οὖν αὐτοῖς πλέον ἢ τοῖς ἀώροις;] In eadem planè conditione sunt, inqit, isti vitæ tantopere cupidi, etiamsi id qod tam enixè expetunt, fuerint assecuti, ut ad annos numerosos spiritum prorogârint. qâ illi ipsi, qi immaturo fato defunguntur. qare? primùm, qia nihil interest citiùs an seriùs è vita migraveris, cùm aliqando migrandum sit: cùm intervalli illius qod ab ortu ad obitum pertingit distantia, qæcunqe ea tandem fuerit, ad æternitatis utrobiqe adjacentia spatia rationem nullam obtineat. deinde, qia etiamsi qàm diutissimè vixerint, tamen *uvæ acerbæ instar*, ut Eliphaz *Jobi c.* 15. *v.* 33. avt *pomi immaturi, vitæ* qasi *avelluntur*: ut Senec. *epist.* 30. non *tanqam exeant de vita, sed tanqam extrahantur.* Idem *de brev. vit. c.* 11. Cicer. *de senect. Qasi poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur; si matura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis avfert, senibus maturitas.* Verùm vitæ cupido immoderata istos pariter se habere facit, senes an juvenes defungantur: qos itaqe ridens Luciani Diogenes; Τί οὖν ἄν τις ἔτι λέγοι περὶ τῶν νέων, ὁπότε οἱ τηλικοῦτοι φιλόζωοί εἰσιν, οὓς ἐχρῆν διώκειν τὸν θάνατον, ὡς τῶν ἐν τῷ γήρᾳ κακῶν φάρμακον; deniqe qia mors eodem in statu utrumq; constituet. καὶ γὰρ ὁ ἐσχατογήρως ἀποθανὼν ἐς ἴσον καταστήσεται τῷ ἀώρῳ, *l.* 9. § 33.

Καδικιανός] Corruptum credo nomen istud: forsan Καικιλιανὸς, *Cæcilianus*, vel Κατιδιανὸς *Catidianus* fuerit. Κατίδιος· καὶ Κατιδιανὸς, ὀνόματα κύρια. Svid. Qanqam longævus utrovis nomine nullus occurrit: Occurrit à priore illo parum deflexo, Καικίλιος Καλλαντιανὸς, utì Svidas habet, Καλακτῖνος, ut Casavbonus *ad Athen. l.* 6. *c.* 21. in hoc censu meritò collocandus, si (qod Svidas refert) ἐπὶ τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος, καὶ ἕως Ἀδριανοῦ, *sub Avgusto Cæsare & ad Adrianum usqe* Cæcilius iste Siculus rhetor Romæ sophisticen an rhetoricen professus est: cùm inter utriusqe horum imperium seculum solidum intercedat.

Φάβιος] Inter μακροβίους, *Q. Fabium Maximum* commemorat Plinius *nat. hist. l.* 7. *c.* 48. qem 63 *annis Avgurem fuisse* refert. Val Max. *l.* 8. *c.* 13. *Q. Fabius Maximus duobus & sexaginta annis avguratûs sacerdotium sustinuit, robustâ jam ætate id adeptus: qæ utraqe tempora, si in unum conferantur, facilè seculi modum expleverint.* Et Livius *hist. l.* 30. *Eodem anno Q. Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis; siqidem verum est avgurem duos & sexaginta annos fuisse, qod qidam avtores sunt.* Ità Livius ac Maximus, Plinio minus uno anno adscribunt.

Οἱ πολλοὺς ἐξενέγκαντες, εἶτα ἐξηνέχθησαν] Ità *supr.* § 48. ὁ τοῦτον κηδεύσας, εἶτα ἐξετέθη.

Ὅλον μικρὸν ἐστὶ τὸ διάστημα] μικκόν, Lugd. ab exemplari, an à typothetæ lapsu, incertum, istud opinor. Vide *suprà* § 15. & 47. & 48. Senec. *epist.* 49. *Non possunt longa intervalla esse in ea re, qæ tota brevis est.*

Καὶ τοῦτο δι' ὅσων] Cicero ad Luceium, *famil. l.* 5. *epist.* 15. *In longa vita nihil est nisi propagatio miserrimi temporis.* Cæcilius *Plocio* (indè enim esse docet Nonius in *advenire*) à Cicerone in *Catone* relatus,

Diu vivendo multa, qæ non vis, vides.

Itaqe Avgustin. *de tempore* (utì vocant) *Serm.* 113. *Qid est diu vivere, nisi diu torqeri?* Illúdqe poetæ nescio cujus pro oraculo habet Seneca *de brev. vit. c.* 2.

Exigua pars est vitæ, qam nos vivimus.

Cæterùm omne spatium non vita, sed tempus est.

Idémqe *epist.* 49. *Potest fieri, imò sæpe fit, ut qi diu vixerit, parùm vixerit.* & *epist,* 99. *Ex hoc tam exiguo temporis spatio, qod ætatem vocamus humanam, qantum lacrymæ, qantum solicitudines occupant? qantum mors, anteqam veniat, optata? qantum valetudo? qantum timor? qantum teneri, avt rudes, avt inutiles anni? dimidium ex hoc edormitur. adjice labores, luctus, pericula, & intelliges etiam in longissima vita minimum esse qod vivitur.* Martial. *lib.* 6. *epigr.* 70.

At nostri bene computentur anni,
Et qantum tetricæ tulere febres,
Avt langvor gravis, avt mali dolores,
A vita meliore separetur;
Infantes sumus, & senes videmur.

Senec. *epist.* proximè citatâ: *Hoc qod inter primum diem & ultimum jacet, si molestias æstimas, etiam puero longum; si velocitatem, etiam seni angustum.*

Luci-

Lucianus, Pueri qinqennis epitaphio, *Antholog. l. 3. c. 9.*

Ἀλλά με μὴ κλαίοις· καὶ γὰρ βιότοιο μετέσχον
Παύρε, καὶ παύρων τῶν βιότοιο κακῶν.
Nemo tamen me flere velit; qia tempora vitæ ut
Pauca tuli, vitæ sic mala pauca tuli.

Evripid. *Alcestid.*

Ὁ βίος ἀληθῶς, οὐ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά.
Havd vita verè est vita, calamitas mera est.

Idémq; apud Plut. *ad Apollon.* restituente Grotio;

Ὁ βίος γὰρ ὄνομ' ἔχει, πόνος δ' ἔργῳ πέλει.
Vita hæc vocatur vita, reverà est labor.

& Menand. *Citharist.* apud Plut. *de tranq.* Laërt. *l. 7.* in *Zenon.* & Stob. *tom. 2. tit. 98.*

Ἆρ' ἐστὶ συγγενές τι λύπη καὶ βίος·
Τρυφερῷ βίῳ σύνεστιν· ἐνδόξῳ βίῳ
Πάρεστιν. ἀπόρῳ συγκαταγηράσκει βίῳ.
Res sunt cognatæ, vita & anxietudines.
Vitam sequuntur mollem; vitæ fulgidæ
Non absunt; vitæ consenescunt pauperi.

Plinius deniqe *l. 7. c. 50. Incertum ac fragile nimirum est hoc munus naturæ, qicqid datur nobis: malignum verò & breve etiam in iis, qibus largissimè contingit, universum utiqe ævi tempus intuentibus. qid qod æstimatione nocturnæ qietis, dimidio qisqe spatio vitæ suæ vivit? pars æqa morti similis exigitur, avt pœnæ, nisi contingit qies. nec reputantur infantiæ anni, qi sensu carent, non senectæ in pœnam vivacis. tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties invocata mors, ut nullum freqentius sit votum. Natura verò nihil hominibus brevitate vitæ præstitit melius.*

Καὶ μεθ' ὅλων] Vide *l. 5. § 10.* & *l. 9. § 3.* & *l. 10. § 36.* & adde piorum qærimonias illas *Psalm. 120. v. 5, 6.* & *Psal. 55. v. 6, 7.* & *Psal. 57. v. 4.* & *Jerem. c. 9. v. 2, 3.*

Ἐξαντλούμενον] A sentina navis, qæ molestiæ multum exhibere solet exhavriendâ tractum, & eleganter hîc positum, ad vitam molestiis laboribúsqe creberrimis infestam designandam. Pari modo τὸ ἀντλεῖν καὶ ἐξαντλεῖν usurpatum alibi deprehendas. Æschyl. *Prometh.*

Ἐγὼ δὲ τὴν παροῦσαν ἀντλήσω τύχην.

Idémqe *feriis.*

Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τλημόνως ἤντλουν κακά.

Evripid. *Cresphont.*

—ἄλλαι μύριαι
Τὸν αὐτὸν ἐξήντλησαν, ὡς ἐγώ, βίον.

Et in *Cyclope:*

Παπαῖ. τὸν αὐτὸν δαίμον' ἐξαντλεῖς ἐμοί.

Marinus in *Proclo c. 3.* Δευτέρα δὲ ἰσχὺς σωματική, ἀπαθὴς μὲν ὑπὸ χειμώνων καὶ καμάτων, ἄτρωτος δὲ καὶ ὑπὸ τῆς μοχθηρᾶς καὶ ἠμελημένης διαίτης, καὶ πόνων ἐκείνων, οὓς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξήντλει. qem locum frustra solicitat Heraldus in *Iambl. c. 4.* Vide ad *l. 3. § 4.* νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. Plavt. *Amphitr.* (si Plavti saltem ea sint) *Act. 4. Sc. 4. v. 20.* & Nonius Attio tribuit.

Fata istæc me premunt, pertolerarem vim tantam cladésqe
Exantlarem impatibiles.—

Lucil. *Sat. l. 30.* apud Nonium;

Qantas qotq; modo ærumnas, qantósqe labores
Exanclâris.—

Ennius *Andromach.*

Qantis cum ærumnis illum exanclavi diem?

Cicero *de divinat. l. 2. § 64.*

Tot nos ad Troiam belli exantlabimus annos.

Et apud eundem *Tuscul. l. 2. § 20.* Attius *Trachin.*

O multa dictu gravia, perpessu aspera,
Qæ corpore exanclavi, atqe animo pertuli!

Exanclare, sive *exantlare*; utrovis enim modo scribas, ciccum havd interduis; idem est qod Græcis τὸ ἐξαντλεῖν. ut rectè Stephanus monuit: nec opus fuit, ut hâc rejectâ, aliam ei originem darent Turneb. *advers. lib. 3. c. 10.* & Camerar. *problem. cent. 5. q. 5.*

Μὴ ἓν ὡς πρᾶγμα] Oratio elliptica; forsan mutilata. *Nè igitur mortem pro re difficili accipe.* Xyl. & sic *l. 5. § 29.* τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; malim tamen, *Nè igitur vitam diuturniorem, tanqam rem alicujus pretii avt momenti habeas, avt enixiùs expetas.* ut *suprà § 46.* & *l. 12. § 32.* μηδὲν μέγα. —*qid qasi magnum*, inqit ille apud Persium *Sat. 5.*

Nempe diem donas?

qid itidem tu qasi magnum qid poscis, avt optas? Vide Senecam *infrà.* & *l. 6. § 9.* Ità Stoicus qidam Tullio Marcellino, (referente Senecâ *epist. 77.*) *Noli torqeri, tanqam de re magna deliberes. non est res magna vivere. Omnes servi tui vivunt, omnia animalia. Magnum est honestè mori, prudenter, fortiter. Mori velle, non tantùm prudens, & fortis, avt miser, sed etiam fastidiosus potest.*

Βλέπε γὰρ ὀπίσω τὸ ἀχανές] Istud non semel inculcat Marcus; *suprà § 3.* & *l. 5. § 24.* & *l. 12. § 7.* Senec. ad *Marc. c. 20. Omnia humana brevia & caduca sunt, infiniti temporis nullam partem occupantia. Terram hanc cum populis, urbibúsqe, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus. minorem portionem vita nostra, qàm partem puncti habet, si tempori comparetur omni; cujus major est mensura qàm mundi, utpote cùm ille se intra hujus spatium toties remetiatur. qid ergò interest id extendere, cujus qantumcunqe fuerit incrementum, non multum aberit à nihilo.*

Καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἄπειρον] Basil. Cæsar. *epist. 60.* Κἂν ὅλον τις εἴποι τὸν ἀνθρώπινον βίον, σμικρότατον διάστημα παντελῶς συγκείσει ἐκείνου ἀπεράντου αἰῶνος τοῦ ἐν ταῖς ἐλπίσιν ἀποκειμένου. Philo *de Joseph.* Ὠκύμοροι δ' εἰσὶ πάντες ἄνθρωποι· καὶ γὰρ ὁ μακροβιώτατος, ὀλιγοχρονιώτατος ἀντεξεταζόμενος αἰῶνι.

Τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τριγερηνίου] Senec. *epist. 77. Nulla vita est non brevis. nam si ad naturam rerum respexeris, etiam Nestoris & Statiliæ brevis est; qæ inscribi monumento suo jussit, annis se nonaginta novem vixisse.* & *epist. 99. Omnes, qantum ad brevitatem ævi, si universo compares, & juvenes & senes in æqo sumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, qàm qod minimum esse qis dixerit. qoniam qidem minimum aliqa pars est: hoc qod vivimus, proximum nihilo est. Ibid. Qi consenuit, qantulo vincit infantem? propone profundi temporis vastitatem, & universum complectere. deinde hoc, qod ætatem vocamus humanam, compara immenso. Videbis qàm exiguum sit qod optamus, qod extendimus.* Πᾶς γὰρ οὗτός γε ὁ ἐκ παιδὸς μέχρι πρεσβύτου χρόνος πρὸς πάντα ὀλίγος τις ἂν εἴη. Plato *de repub. l.* 10. Τότε πολὺ δήπουθεν ἢ μικρὸν, οὐδὲν διαφέρειν δοκεῖ πρὸς τὸν ἄπειρον ἀφορῶσιν αἰῶνα. καὶ γὰρ ὁ μακρότατος βίος ὀλίγος ἐστὶ καὶ στιγμαῖος πρὸς τὸν ἄπειρον αἰῶνα. Plut. *ad Apollon.*

Τοῦ τριγερηνίου] Allusit ad ætatem Nestoris, qi tria hominum secula degisse perhibetur: unde τριγέρων & τριγερήνιος dictus. Athen. *dipnosoph. l.* 10. Πλεῖστον δ' ἔπιε τῶν μὲν ἡρώων Νέστωρ ὁ τριγέρων, & epigramma *antholog. l. 3. c.* 10.

—ἔθανεν χὠ τριγέρων Πύλιος.

§ 51. Ἐπὶ τὴν σύντομον ἀεὶ τρέχε] Vide *l.* 12. § 1. Jactare solebant Cynici συντομωτάτην πρὸς εὐδαιμονίαν ὁδὸν reperisse se. Vide Cratetis *epist.* 6. Sed & epigrammatarius apud Laërt. *l.* 6. Diogenem prædicat solum ostendisse mortalibus ζωῆς οἶμον ἐλαφρότατον. Qanqam, Galenus, *de errat. cur. ind. c.* 3. ῥᾴστην καὶ σύντομον ἐπ' ἀρετὴν ὁδὸν pro eo qod disciplinam Cynicam esse magistri hujus profitebantur; veriùs censuisse affirmat alios qosdam, qi σύντομον ἐπ' ἀλαζονείαν ὁδὸν esse dixerunt. Qod avtem Marcus *viam compendiosissimam* semper insistere consulit, aliud consilium suggerere videtur Julianus *de cynism. orat.* 2. qi prædicantibus hoc idem Psevdocynicis qibusdam, τὴν σύντομον ὁδὸν καὶ σύντονον ἐπὶ τὴν ἀρετὴν sese insistere. (qod & Plutarchus de professione Cynica in *Amatorio*, σύντονον ὁμοῦ καὶ σύντομον εὑρηκέναι πορείαν ἐπ' ἀρετήν·) ὄφελον, inqit, καὶ ὑμεῖς τὴν μακρὰν ἐπορεύεσθε. ῥᾷον ἂν δι' ἐκείνης ἤλθετε. οὐκ ἴστε ὅτι μεγάλας ἔχουσι αἱ σύντομοι τὰς χαλεπότητας; ὥσπερ ἐν ταῖς λεωφόροις, ὁ μὲν τὴν σύντομον ἐλθεῖν δυνηθεὶς, ῥᾷον ἐκπεριεισι τὴν κύκλῳ· οὐκέτι μέντοι τὸ ἀνάπαλιν ὁ κύκλῳ πορευθεὶς, ἔλθοι ἂν πάντως, καὶ τὴν ἐπίτομον. Cæterùm ille eos alloqebatur, qi nihil præstabant minùs, qàm qod profitebantur, cùm à virtutis sede, semitísqe etiam ad eam ducentibus, qàm longissimè essent dissiti, viásqe eas sectarentur qæ à virtute ipsa insistentes abducerent. deinde aliter se habet istîc, qàm in itineribus corporeis, in qibus via compendiosissima est sæpenumerò prorsus interclusa; cùm istîc nulli sit nisi suo vitio suâqe pravitate stoliditatéqe obvallata. Qin & Julianus ipse ὁδὸν σύντομον eandem ibi agnoscit, qam & Marcus hîc, τὴν κατὰ φύσιν.

Σύντομος δὲ ἡ κατὰ φύσιν] nimirum qia εὐθεῖαν περαίνει. *l. 5. § 3. rectâ incedit.* Via avtem recta, eadem & brevissima. Optimè Veemesius noster *de leg. mor. l. 1. exerc. 1. Lex divina, lex recta. Ps. 19. v. 8. in Mathematicis linea rectissima, linea brevissima. Via itáqe ad beatitudinem brevissima est legis divinæ, qæ est rectissima, observatio.*

Κατὰ τὸ ὑγιέστατον] Ità *l.* 8. § 30. ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι. Vide & Platonem *ep.* 10. *ad l.* 3. § 5. adductum.

Πάσης οἰκονομίας] Vide *supr.* § 19. Εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινά. & *l.* 11. § 18. πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. itaqe Casavbono potiùs assentior, qi *dissimulationem*, qàm Xylandro, qi *rei familiaris curam*, reddidit.

Κομψείας] *Solicitudine*, Xyl. *ostentatione*, Cas. meliùs. siqidem κομψείᾳ illâ, sive dictionis elegantiam, sive sermonis festivitatem designet, jactare se atqe ostentare soliti sunt, qi avram captabant popularem. unde κομψεύειν & pro *ostentare se*, & pro *adulari* etiam usurpatur. Hesych. κομψεύεται, κολακεύει. possis & *versutiam* vertere. Siqidem, ut Erotian. in *lexic. Hippocr.* Οἱ Ἀττικοὶ τὴν πανουργίαν κομψείαν καλοῦσι, καὶ τὸ στρεβλὸν κομψόν. Vide *l.* 3. § 5.

Ad Librum V.

§ 1 ὌΡθρου] Idem tractat argumentum *l.* 8. § 12.

Ὧν ἕνεκεν γέγονα] *l.* 2. § 1. γεγονὼς πρὸς συνεργίαν.

Ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις] Plut. *de tranqill.* adversùs Democriti sententiam differens, qâ negotiis abstinere se monet eum, qi vult tranqillè degere. Πρῶτον μὲν, inqit, ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν καθίστησι, γινομένην ὤνιον ἀπραξίας· οἷον ἀῤῥώστῳ, παραινῶν ἑκάστῳ,

Μέν' ὦ ταλαίπωρ' ἀτρέμας σοῖς ἐν δεμνίοις, i.e.

Maneas, miser, qietus in stragulis tuis,

περιστέλ-

προσιστέλλων τὸ σαρκίδιον. Versiculus sumptus est ex Evripidis *Oreste*: qo & eodem fine usus est in *lib. de Sene polit.* & *adv. Colot. c.* 8.

Πρὸς τὸ ἥδεσθαι οὖν γέγονας;] Ità *l.* 8. § 19 Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια. Cicer. Offic. *l.* 1. § 103. *Neqe enim ità generati à natura sumus. ut ad ludum jocúmqe facti esse videamur; sed ad severitatem potiùs, & ad qædam studia graviora atqe majora.* Aristot. *Ethic. l.* 10. *c.* 6. ἄτοπον γε τὸ τέλος εἶναι παιδιάν· καὶ πραγματεύεσθαι τοῦ παίζειν χάριν· σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν· παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν, ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ. ἀναπαύσει γὰρ ἔοικεν ἡ παιδιά· ἀδυνατοῦντες δὲ συνεχῶς πονεῖν, ἀναπαύσεως δέονται. οὐ δὴ τέλος ἡ ἀνάπαυσις· γίνεται γὰρ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας. Et mox: Βελτίω τε λέγομεν τὰ σπουδαῖα τῶν γελοίων, καὶ μετὰ παιδιᾶς, καὶ τοῦ βελτίονος ἀεὶ καὶ μορίου καὶ ἀνθρώπου σπουδαιοτέραν τὴν ἐνέργειαν.

Οὐ βλέπεις τὰ φυτάρια] Gemina his, *l.* 8. § 19. & *infr.* § 6.

Τοὺς μύρμηκας] Ad *formicas* ablegat pigrum inertémqe hominem & Solomon Rex *Proverb. c.* 6. *v.* 6, 7 & Flaccus, *Sat.* 1.

Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris,
Ore trahit qodcunqe potest, atqe addit acervo,
Qem struit haud ignara ac non incauta futuri.

Maro item *Æneid. l.* 4. de eisdem;

It nigrum campis agmen, prædámqe per herbas
Convectant calle angusto; pars grandia trudunt
Obnixè frumenta humeris; pars agmina cogunt,
Castigántqe moras: opere omnis semita fervet.

Aristot *hist. animal. l.* 9. *c.* 38. Τῶν δ' ἐντόμων ζώων ἐργατικώτατα, τὸ τῶν μυρμήκων γένος, καὶ τὸ τῶν μελιττῶν· ἡ μὲν οὖν τῶν μυρμήκων ἐργασία πᾶσιν ἐστὶν ἐπιπολῆς ἰδεῖν. καὶ ἀεὶ μίαν ἀτραπὸν πάντες βαδίζουσι, καὶ τὴν ἀπόθεσιν τῆς τροφῆς καὶ ταμιείαν. [ποιοῦνται.] ἐργάζονται γὰρ καὶ ταῖς νυξὶ ταῖς πανσελήνοις. Naso *Metamorph. l.* 7. *v.* 658.

——parcum genus est patiénsqe laborum,
Qæsitíqe tenax, & qòd qæsita reservet.

Vide Simocat. *epist.* 61.

Τὰς ἀράχνας] Et de ista Agur ὁ σοφὸς, in *Solom. Proverb. c.* 30. *v.* 27. *Aranea manibus prehendit.* id est, *pedibus*, inqit Junius, *qi utrinqe ità constituti sunt, ut patula hominum manus, ad tractanda fila, & escam retibus suis deprehendendam.* Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 14. *Araneorum natura digna vel præcipuâ admiratione. genus eruditâ operatione conspicuum. orditur telas. tantíqe operis materiæ uterus ipsius sufficit. tam moderato ungve, tam tereti filo, & tam æqali deducit stamina, ipso se pondere usus.* Vide qæ seqLuntur. Aristot. *hist. animal. l.* 9. *c.* 39. Ὑφαίνει μὲν (τὸ τῶν ἀραχνίων γένος) πρῶτον μὲν διατεῖναν πρὸς τὰ πέρατα πανταχόθεν· εἶτα στημονίζεται ἀπὸ τοῦ μέσου· λαμβάνει δὲ τὸ μέσον ἱκανῶς· ἐπὶ δὲ τούτοις ὥσπερ κρόκας ἐμβάλλει· εἶτα συνυφαίνει, &c.

Τὰς μελίσσας] Plin. *hist. lib.* 11. *c.* 5. *Apibus principatus, & præcipua admiratio. mella contrahunt: favos confingunt, & ceras: ad usus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, ac duces gregatim: & qod maximè mirum sit, mores habent: nihil novere nisi commune.* Ἔστι δὲ περὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν καὶ τὸν βίον πολλὴ ποικιλία. Aristot. *hist. animal. l.* 9. *c.* 40. Qem igitur vide sis ibi. Sed & Maronem *Georg. l.* 4. canentem, qâ illæ *——arte recentes*

Excudunt ceras, & mella tenacia figunt.

qi & *Æn. l.* 1. de Tyriis colonis urbem sibi condentibus.

Qalis apes æstate novâ per florea rura
Exercet sub sole labor, cùm gentis adultos
Educunt fœtus, avt cùm liqentia mella
Stipant, & dulci distendunt nectare cellas;
Avt onera excipiunt venientûm; avt agmine facto,
Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent:
Fervet opus; redoléntqe thymo fragrantia mella.

Τὸν καθ' αὑτὰς συγκοσμούσας κόσμον] κόσμος hîc Marco *constitutio.* prout Hesych. κόσμος, κατάστασις sive *politia*, qomodo apud Thucydidem Scholiastes κόσμον exponit πολιτείαν. Alio sensu Aristotcles, citante Galeno *de usu part. l.* 1. dixit, ἅπαντα τὰ ζῶα κεκοσμῆσθαι τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον. Verùm Marcus κόσμου vocabulum videtur eo libentiùs usurpâsse, qasi non homo tantùm μικρός τις κόσμος existat, sed & animalcula illa μικρὸν κόσμον τινὰ, avt mundi saltem icunculam qandam, non politiam duntaxat, apud se habeant, qam & illa pro suo ingenio modulóqe excolant. ut τὸν καθ' αὑτὰς κόσμον συγκοσμεῖν, sit accingere se ad *mundi* partem eam, qæ ipsis assignatur, qasi mundandam, id est, excolendam, qicqid in ipsis est, & ab ipsis exigitur, ad eum exornandum ac perficiendum, qasi mutuâ qadam conspiratione præstare contendentes. ità *l.* 7. § 48. Τὸ παμμιγὲς, καὶ τὸ ἐξ ἐναντίων συγκοσμούμενον. potest & reddi, *ordinem suum*, sive qi est illis attributus, cunctis operis excolentes. nam & in ea significatione ὁ κόσμος usurpatur. Sed priùs illud arridet magís. qia relationem respectúmqe, qem ad universi naturam res qæqe habent, Marcus passim inculcat. istò Xyl. inclinat. illò Cas. sic *infr.* § 5. τῷ ὑπ' αὐτῆς διοικουμένῳ κατάλληλον, κόσμῳ scil.

Τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν] alioqi nec homo qidem, hominis saltem nomine dignus, futurus. Marcus *infr. l.* 10. § 8. Εἶναι τὴν μὲν συκῆν, τὰ συκῆς ποιοῦσαν· τὴν δὲ κύνα, τὰ κυνός· τὴν δὲ μέλισσαν, τὰ μελίσσης· τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου. Vide & *l.* 6. § 33. Aristot. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 6. Ἑκάστῳ δὲ ἡ κατὰ τὴν οἰκείαν ἕξιν αἱρετωτάτη ἐνέργεια.

Ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι] Πάντα γὰρ τὰ ἀνθρώπεια ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. Aristot. *ethic. lib.* 10. *cap.* 4. & *ibid. c.* 6. Ἀδυνατοῦντες οὖν συνεχῶς πονεῖν, ἀναπαύσεως δέονται. Et *politic. l.* 8. *c.* 3. Ὁ γὰρ πονῶν δεῖται ἀναπαύσεως. διὰ τοῦτο δεῖ εἰσάγεσθαι καιροφυλακτοῦντας τὴν χρῆσιν, ὡς προσάγοντας φαρμακείας χάριν. Hinc festivum illud Democriti, à Stobæo relatum, *tom.* 2. *tit.* 16. Βίος ἀνεόρταστος, μακρὴ ὁδὸς ἀπανδόκευτος. *Vita sine feriis, via longa absqe diversoriis.* Senec. *epist.* 3. *Inter se ista miscenda sunt; & qiescenti agendum; & agenti qiescendum est. Cum rerum natura delibera. illa dicet tibi, se & diem fecisse & noctem.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Ἔδωκε καὶ τούτου μέτρα ἡ φύσις] Rectè Hieron. *Potes hoc facere: sed non est hoc opus tuum.* Cicer. *Offic. l.* 1. § 103. *Ludo autem & joco, uti illis qidem licet: sed sicut somno, & qietibus cæteris, tum cum gravibus seriisqe rebus satisfecerimus.* Dio in *chriis*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 34. Τῷ γελοίῳ, καθάπερ ἁλὶ, πεφεισμένως δεῖ χρῆσθαι. Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 10. Οἱ πρὸς ἡδονὴν ἀρκοῦσιν ὀλίγοι, ὥσπερ ἐν τῇ τροφῇ τὸ ἥδυσμα. Vide *ad l.* 4. § 21. E nostris Gabri. Barelet. in *qadrages. hebd.* 4. *serm.* 2. *Delectatio ad vitam, ut sal ad cibum. peccant mulieres, cùm juscula nimis condiunt sale.* Et Thom. Aqin. *Sum. part.* 2ª. 2æ. *q.* 168. *a.* 4. *Parum de delectatione sufficit ad vitam pro condimento; sicut parum de sale sufficit in cibo.* Huc Dionysii Sophistæ illud: χρὴ τοῦ μέλιτος ἄκρῳ δακτύλῳ, ἀλλὰ μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι. Philostr. *vit. Sophist. l.* 1. Flacc. *Sat.* 1.

Est modus in rebus; sunt certi deniqe fines,
Qos ultra citráqe neqit consistere rectum.
Nec lusisse pudet; sed non incidere lusum.

Idem *epist.* 14. Ἡ φύσις ὥσπερ ὅρους ἑαυτῇ καὶ τοῖς πράγμασι τέθεικε· καὶ δεῖ τὸν ἄριστα ζῆν ἐθέλοντα τὴν τῶν δε γνῶσιν θηρᾶν τε καὶ φιλεῖν, καὶ ζῆν ἐθέλειν ἐντὸς τῶν ὅρων. Man. Palæolog. *ad fil. præcept.* § 40. Et Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Ἀορισεῖν γὰρ οὐδαμοῦ δεῖ, ἀλλ' ἔχεσθαι ὅρου καὶ μέτρου ἐν τοῖς πᾶσιν. Optimè Senec. *epist.* 114. *Alter se plus justo colit, alter se plus justo negligit. tam hunc dicam peccare, qàm illum.*

Ὑπὲρ τὰ μέτρα] Casavb. *ad Athen. l.* 3. *c.* 29. *Vetus dictum est, non oportere* ἡδύσμασι *uti, seu* ἐδέσμασι. *hoc est, scitamentis tanqam edulïis uti.* Nec illud minùs vulgatum, *Non esse medicamenta alimentorum instar adhibenda.* Siqidem τὰ φάρμακα, τὰ κουφίζοντα τοὺς νοσοῦντας, ἐπιτείνει καὶ λυμαίνεται τοὺς ὑγιαίνοντας. Plut. *adv. Epicur.* Itaqe Alcidamantem notat Aristoteles *rhetor. l.* 3. *c.* 3. οὐ γὰρ ὡς ἡδύσματι χρῆται ἀλλ' ὡς ἐδέσματι, τοῖς ἐπιθέτοις. Damnátqe Clemens *Strom. l.* 1. τὴν σκευασίαν τροφῆς, ὡς μὴ καλὴν, τὴν πλείω τῶν τρεφόντων ἔχουσαν τὰ ἡδύσματα. hoc est, in qa πλέον ἡδύσματος ἢ ἐδέσματος existit. de lusu ac qiete, qæ sunt vitæ operisqe condimenta, & lassitudinis indè contractæ avt oborientis saltem medicamenta qædam, idem dictum fuerit.

Οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτόν.] Revera improbus nemo se verè amat. Ità (τὸ δὴ λεγόμενον, παράδοξον μὲν, οὐ παράλογον δέ. uti Cleanthes apud Arrian. *dissert. l.* 4. *c.* 1.) malus qivis cum primis φίλαυτος est, qod Plato docet *de leg. l.* 5. nec est verè φίλαυτος tamen. Siqidem, qod Græci interpretes habent, *Psal.* 11. *v.* 5. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. Et qod Rex sapientissimus *Parœm. c.* 8. *v.* 36. οἱ μισοῦντες τὴν σοφίαν, ἀγαπῶσι θάνατον. *Qi diligit iniqitatem, odit animam suam; qiqe odit sapientiam, diligit mortem.* Atqi, ut Clemens *pædag. l.* 3. *c.* 11. Πῶς σεαυτὸν ἀγαπᾷς, εἰ μὴ φιλοζωεῖς; *qomodo se amat, qi vitam non diligit?* Optimè Avgustin. *in Joan. tract.* 78. *Impius & diligere se dicitur, qoniam iniqitatem, qâ iniqus est, diligit. & idem rursus odisse se dicitur, qoniam qod ei nocet, hoc diligit. odit ergò in se naturam, diligit vitium.* Ità, qod *affectu* (sed pravo) *amor est, effectu* (& hoc vero) *odium est.* Bernard. *de convers. c.* 4. Deniqe, qòd Marcus istîc, Non se amat, qi non amat bonum suum. bonum avtem hominis est in bonis actibus versari. *lib.* 5. extremo.

Τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες] Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Περὶ ἅ τις ἐσπούδακε, φιλεῖ ταῦτα. Et Theodoret. *therap. lib.* 6. Ὁ χειροτέχνης ἀγαπᾷ τὴν τέχνην, καὶ τοὺς πόνους οἷς συγκεκλήρωται. Canus tibicen (referente Plut. *lib. de sene polit.*) dicere solebat, ἀγνοεῖν ἀνθρώπους, ὅσῳ μᾶλλον αὐτὸν αὐλῶν, ἢ ἑτέρους εὐφραίνει. λαμβάνειν γὰρ ἂν μισθὸν, οὐ διδόναι, τοὺς ἀκούειν ἐθέλοντας. Qin & Evdoxus Mathematicus, eodem avtore in *Comment. adv. vitam Epicur.* Ηὔχετο, παραστὰς τῷ ἡλίῳ, καὶ καταμαθὼν τὸ σχῆμα τοῦ ἄστρου, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεγῆναι.

Συγκατατήκουσι τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις] Hoc est qod Evripides, in periocha illa toties lavdata, toties decantata, apud Plat. in *Gorg.* & in *Alcib.* 2. Arist. *rhet. l.* 1. *c.* 11. & *problem. l.* 18. *q.* 6. Plut. *de garrul.* & *Sympos. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 2. *c.* 1. Gellius *noct. Attic. l.* 10. *c.* 22. —λαμπρός ἐν

Τούτῳ θ' ἕκαστος, κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται,
Νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
Ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνῃ * βέλτιστος ὤν. * *al.* κράτιστος.

Hac re triumphat qisqe, in hanc innititur,
In hac diei maximam partem terit,
In qa ipse sentit maximè se excellere.

ità malim qàm cum Grotio in *excerptis*, qi τυγχάνῃ, legit,

Ut ipse sese evadat excellentior.

siqidem eam mentem avtoris fuisse, ex antiqis illis, qi lavdârunt, scriptoribus, penitiùs intuenti liqebit.

qan-

qanqam nec inficior παρωδῦντι licere, eô etiam leviter immutando, qod & qidam ex eis qos citavimus fecerunt, non inconcinnè detorqere. Qod avtem συγκαλαπηκέναι Marcus hîc dixit, idem προςτετηκέναι freqentiùs dici solet, pro studio alicui ità esse addictum, non tantùm ut ab eo avelli qis neqeat, sed ut in eo etiam enixiùs & obstinatiùs *perseqendo*, consumat & qasi *tabefaciat* sese. Synes. *de Calvit.* Δακτύλοι δὲ ὅτοι σκαφίσι καὶ προςβολίοις ἀντὶ καλάμων τετείρηται· εἰ μὴ κάλαμον λέγοις ἀντὶ τοῦ γραφέως τὸ ἐν βέλει· τούτῳ μὲν γὰρ οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ καὶ προςτετήκασιν. Vide *l.* 10. § 23. μήτι προςτετηκώς. sed & συντετηκέναι eodem sensu dictum Evripidi ab Aristotele lavdato *ethic. Evdem. l.* 7. *c.* 2. & 5. & *magn. l.* 2. *c.* 11.

Κακὸς κακῷ δὲ συντέτηκεν ἡδονῇ.

Malus malo lubentia colliqitur.

hoc est, qod Lycorin suam affatus Gallus apud Maronem *eclog. ult.*

—hîc ipso tecum consumerer ævo.

Aliud est qod Clemens *Strom. l.* 4. de muliere conjugata, Πᾶσα γὰρ ἀγαθὴ γυνὴ, ἥτις ἀνδρὶ συντέτηκε, σωφρονεῖν ἐπίσταται. Expressit eleganter, qod Moses *l.* 1. *c.* 2. *v.* 24. דבק Matth. *c.* 19. *v.* 5. & Pavlus *ad Ephes. c.* 5. *v.* 31. προσκολλᾶσθαι dixit.

Ἄλουτοι καὶ ἄσιτοι] De Niciâ pictore Plut. in *Comment. adv. vitam Epicur.* Οἱ φιλογραφοῦντες οὕτως ἄγονται τῇ πιθανότητι τῶν ἔργων, ὥστε Νικίαν γράφοντα τὴν Νέκυιαν, ἐρωτᾷν πολλάκις τοὺς οἰκέτας, εἰ ἠρίστηκεν. Idémqe *lib. de sene polit.* Νικίας ὁ ζωγράφος οὕτως ἔχαιρε τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις, ὥστε τοὺς οἰκέτας ἐρωτᾷν πολλάκις, εἰ λέλουται καὶ ἠρίστηκεν. Meminit & Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. De Archimede Plut. idem in *eod. contr. Epicur. Comment.* Ἀρχιμήδην δὲ βίᾳ τῶν διαγραμμάτων ἀποσπῶντες συνήλειφον οἱ θεράποντες· Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἔγραφε τὰ σχήματα στλεγγίδι. Idémqe *de sene polit.* Ἀρχιμήδην δὲ τῇ σανίδι προσκείμενον ἀποσπῶντες βίᾳ, καὶ ἀποδύοντες, ἤλειφον οἱ θεράποντες. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ σώματος ἀληλειμμένου διέγραφε τὰ σχήματα. Et in *vit. Marcel.* Οὔκουν οὐδ᾽ ἀπιστῆσαι τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις ἐστὶν, ὡς ὑπ᾽ οἰκείας δή τινος καὶ συνοίκου θελγόμενος ἀεὶ σειρῆνος, ἐλέληστο καὶ σίτου καὶ θεραπείας σώματος. βίᾳ δὲ πολλάκις ἑλκόμενος ἐπ᾽ ἄλειμμα καὶ λουτρὸν, ἐν ταῖς ἐσχάραις ἔγραφεν σχήματα τῶν γεωμετρικῶν, καὶ τοῦ σώματος ἀληλειμμένου διῆγε τῷ δακτύλῳ γραμμὰς, ὑπὸ ἡδονῆς μεγάλης κάτοχος ὢν καὶ μουσόληπτος ἀληθῶς. De Carneade Philosopho gemina refert Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Carneades laboriosus & diuturnus sapientiæ miles; siqidem nonaginta expletis annis, idem illi vivendi & philosophandi finis fuit; ità se mirificum doctrinæ operibus addixerat, ut cùm cibi capiendi cavssâ recubuisset, cogitationibus inhærens, manum ad mensam porrigere oblivisceretur: sed eum Melissa, qam uxoris loco habebat, temperato inter studia non interpellandi, sed inediæ succurrendi officio, dexteram suam necessariis usibus aptabat.* Nec tacendum, qia istuc qàm maximè facit, artis operi immortui Archimedis illius fatum, de qo Marcellus in obsidione Syracusana, ejus operâ machinísqe ad miraculum stupendis impeditus diu frustratúsqe exclamavit; Οὐ παυσόμεθα πρὸς τὸν Γεωμετρικὸν τοῦτον Βριάρεω πολεμοῦντες; ὃς τὰς μὲν ναῦς ἡμῶν καθίζων πρὸς τὴν θάλασσαν, παίζων μετ᾽ αἰσχύνης ἐκβέβληκεν· τοὺς δὲ μυθικοὺς ἑκατόγχειρας ὑπεραίρει, τοσαῦτα βάλλων ἅμα βέλη καθ᾽ ἡμῶν. Sed & Plut. in *Marcell.* Τῷ γὰρ ὄντι πάντες οἱ λοιποὶ Συρακούσιοι σῶμα τῆς Ἀρχιμήδους παρασκευῆς ἦσαν. ἡ δὲ κινοῦσα πάντα καὶ στρέφουσα, ψυχὴ μία, &c. Perruptis siqidem tandem per vim Syracusis, dum artis studiis suæ nimiopere intentus persistit, nec hostem urbis compotem factum advertit, & à milite gregario occisus perhibetur. Plut *Marcel.* Ἔτυχε μὲν γὰρ αὐτός τι καθ᾽ ἑαυτὸν ἀνασκοπῶν ἐπὶ διαγράμματος· καὶ τῇ θεωρίᾳ δεδωκὼς ἅμα τήν τε διάνοιαν καὶ τὴν πρόσοψιν, οὐ προῄσθετο τὴν καταδρομὴν τῶν Ῥωμαίων, οὐδὲ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως· ἄφνω δὲ ἐπιστάντος αὐτῷ στρατιώτου καὶ κελεύοντος ἀκολουθεῖν πρὸς Μάρκελλον, οὐκ ἐβούλετο πρὶν ἢ τελέσαι τὸ πρόβλημα καὶ καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν· ὁ δὲ ὀργισθεὶς καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἀνεῖλεν αὐτόν. ἕτεροι μὲν οὖν λέγουσιν ἐπιστῆναι μὲν εὐθὺς, ὡς ἀποκτενοῦντα, ξιφήρη τὸν Ῥωμαῖον· ἐκεῖνον δὲ ἰδόντα δεῖσθαι καὶ ἀντιβολεῖν ἀναμεῖναι βραχὺν χρόνον, ὡς μὴ καταλείπῃ τὸ ζητούμενον ἀτελὲς καὶ ἀθεώρητον· τὸν δὲ οὐ φροντίσαντα διαχρήσασθαι. Livius *hist. l.* 25. *Archimedem memoriæ proditum est, in tanto tumultu, qantum capta urbs in discursu diripientium militum ciere poterat, intentum formis, qas in pulvere descripserat, ab ignaro milite qis esset interfectum.* Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Dum animo & oculis in terram defixis formas describit, militi, qi prædandi gratiâ domum irruperat, strictóq. super caput gladio, qisnam esset interrogabat, nomen suum indicare non potuit. sed protracto manibus pulvere, Noli, inqit, obsecro istum disturbare: ac proinde qasi negligens imperii Victoris, obtruncatus, sanguine suo artis suæ lineamenta confudit.* Cicer. de finib. *l.* 5. § 50. *Qem ardorem studii censetis fuisse in Archimede, qi dum in pulvere qædam describit, nè patriam qidem captam esse senserit.* De manuariis artificibus Liban. *orat.* 31. Αἱ μὲν δὴ χειρουργοὶ τέχναι, αἵ τε ἄλλαι, καὶ οἱ τὸν χαλκὸν ἐλαύνοντες, ἄγρυπνοί τε αὐτοὶ, καὶ ἀγρυπνίαν, οἷς προσήκουσιν αἴτιοι· διψῶντες μὲν ὕπνου, φεύγοντες δὲ οὐ λίαν ἐπιθυμοῦσι. De viro itidem contemplationibus divinis dedito Basil. Cæs. *epist.* 5. Ἐκείνῳ τῷ κάλλει περιλαμπόμενος, καὶ ἐλλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς φύσεως λήθην λαμβάνει, μήτε πρὸς τροφῆς φροντίδα, μήτε πρὸς περιβολαίων μεριμναν τὴν ψυχὴν καθελκόμενος.

Ὁ φιλάργυρος τὸ ἀργύριον] οἱ κερδαίνοντες οὐ κοπιῶ-

κοπιῶσιν, ut Plut. *de sen. polit. qi pecuniis numerandis lucrandisqe nunqam defatigatos se sentiunt.*

Ὁ κενόδοξος τὸ δοξάσιον] Themistocles post Miltiadis pugnam, victoriámqe Marathoniam, οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν, οὐδὲ ῥαθυμεῖν, τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον. Plut. in *apophth.* & in *Themist.*

Ὅταν προσπαθῶσι] *cùm vehementiùs istis addicti fuerint.* Vide *ad l.* 12. § 3.

Οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι] Ità Diotima Socrati in *Platonis Sympos.* Τοὺς καλοὺς ὁρῶν ἐκπέπληξαι, καὶ ἕτοιμος εἶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοί, ὁρῶντες τὰ παιδικά, καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἴ πως οἷόν τ' ἦν, μήτ' ἐσθίειν, μήτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ ξυνεῖναι. De aleatoribus gemina Liban. *orat.* 31. Τίς πώποτε οἰκέτην οὕτως ἠνάγκασεν ἀγρυπνεῖν, ὡς ἐκεῖνο τὸ ἀρρώστημα τοὺς κεκυφότας τε καὶ μαχομένους ἀπεστέρησεν ὕπνου, πεῖθον μὲν ἀγορᾶς ἀμελεῖν, πεῖθον δὲ λουτρῶν ὑπερορᾶν, ἤδη δέ που καὶ τροφῆς αὐτῆς· συνείρουσι γὰρ οἱ φιλόκυβοι νύκτας ἡμέραις ἄσιτοι καὶ ἄποτοι· καὶ ἡδονῆς ἡδονὴ περίεστι.

§ 2. Ὡς εὔκολον ἀπώσασθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν] Vide *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 29. 47. & *l.* 11. § 16. 19. & *l.* 12. § 25.

Ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶναι] ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν, ut est, *l.* 12. § 22.

§ 3. Μή σε παρειπάτω] *Neqe te avertat.* Xyl. vel *seducat.* ut sit idem τὸ παρειπεῖν, qod τὸ παραπείθειν, καὶ ἀποτρέπειν. atqe ità Homerus usurpavit *Il.* α. *v.* 555. ubi Jovi Juno,

Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μή σε παρείπῃ
Ἀργυρόπεζα Θέτις.

hoc est, *nè te seduxerit, pellexerit.*

Ἐπακολουθοῦσα] *Conseqentes.* Xyl. & Cas. at D. Jun. ἐπικωλύουσα legi mavult. *probibentes.* utrumvis constare potest.

Μέμψις] Senec. *epist.* 81. *Si gratum esse non licebit, nisi ut videar ingratus, si reddere beneficium non aliter qàm per speciem injuriæ, potero; æqissimo animo ad honestum consilium, per mediam infamiam tendam. Nemo mihi videtur pluris æstimare virtutem, nemo illi esse magìs devotus, qàm qi boni viri famam perdidit, nè conscientiam perderet.* & *ep.* 113. *Non vis esse justus sine gloria? at mehercule sæpe justus esse debebis cum infamia. & tunc, si sapis, mala opinio bene parta delectat.* Vide *l.* 6. §. 2.

Μέμψις ἢ λόγος] D. Jun. ἢ ψόγος. qod valdè placet.

Ἃ σὺ μὴ περιβλέπου [Vide ad *l.* 2. §. 8.

Εὐθεῖαν πέραινε] *rectâ progrediaris, viâ rectâ insistas.* ità *l.* 7. § 55. εὐθεῖα περαινέτω. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν περαίνειν διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθεῖαν περαίνοντι ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

Ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ] Vide ad *l.* 1. § 9. Stoicis τὸ τέλος, i. e. *propositum*, sive *summum bonum* est, τὸ τῇ φύσει ἀκολουθεῖν, sive τὸ κατὰ φύσιν ζῆν. *naturæ ductum seqi. & secundùm naturam vivere.* Verùm qæ ea natura esset, cujus ductum seqerentur, in hoc havd satìs ipsis inter se conveniebat, Siqidem ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Φύσιν Χρύσιππος μὲν ἐξακούει, ᾗ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τήν τε κοινὴν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην· ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνην ἐκδέχεται φύσιν, ᾗ ἀκολουθεῖν δεῖ, οὐκέτι δὲ τὴν ἐπὶ μέρους. Marcus Chrysippum seqitur, eodémqe utramqe *naturam*, & *universalem* & *humanam*, collimare & qasi collineare, contendit. Vide *l.* 6. § 13.

§ 4. Ἀναπαύσομαι] Ità *l.* 6. § 28. θάνατος ἀνάπαυλα. Charon apud Aristoph. in *Ran.*

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Quis ad reqiem ex malis vult & molestiis?

Joan. *Apocal. c.* 14. *v.* 13. ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων. Herodian. *l.* 1. de Marco nostro; νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐπιβιώσας μιᾶς ἀνεπαύσατο. Tractum ab eo, qod *mortem somno* similem perhibeamus. Naso. *amor. l.* 2. *el.* 9.

Stulte, qid est somnus gelidæ nisi mortis imago?
Longa qiescendi tempora fata dabunt.

Ἐναποπνεύσας] Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 4. § 21. & *l.* 6. § 15. & *l.* 7. § 50. & *l.* 9. § 2. Ità Homer. θυμὸν ἀποπνείοντα dixit, *Il.* δ. *v.* 524. & ν'. *v.* 654. Eodémqe sensu in sacra pagina ἐκπνεῦσαι, Marc. *c.* 15. *v.* 35. 39. & Luc. *c.* 23. *v.* 36. qod Matth. *c.* 26. *v.* 50. ἀφιέναι τὸ πνεῦμα. Joan. *c.* 19. *v.* 30. παραδιδόναι τὸ πνεῦμα. Latini pariter, *efflare animam*, dicunt. & apud Cicer. *Tuscul. l.* 2. Attius in *Trachin.*

Frendens efflavit graviter extremum halitum.

Πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ] *In Senariis gnomicis:*
Γῆ πάντα τίκτει, καὶ πάλιν κομίζεται.
Tellus ut edit, ità resumit omnia.

Plin. *hist. Natur. l.* 2. *c.* 63. *Terræ uni rerum naturæ partium, eximia propter merita cognomen indidimus maternæ venerationis. illa nos nascentes excipit, natos alit, semélqe editos sustinet semper; novissimè complexa gremio jam à reliqa natura abdicatos, tum maximè, ut mater, operiens.* Ennius item in *Epicharmo*, à Varrone relatus *de ling. Lat. l.* 4. & *l.* 8.

Qæ dedit, illa capit, neqe dispendi facit bilum.

de qo versu videatur Jos. Scaliger *ad Varron.* sed & *infr. ad* l. 8. § 18.

Πατοῦντα] indè *terram*, olim *teram*, volunt dici, *qod incedentium pedibus teratur.* Ælius, Varro *de ling. Lat. l.* 1. Isidor. *orig. l.* 4. *c.* 1. Junil. *in Genes.* Honor. *in imag. mund. c.* 3. Hinc Ambros. *Epitaph. Theodos.. Adhuc in terris es, qas teris. & in cœlo possides.* Et Etymolog. Βάτην, τὴν γῆν, Μεσσήνιοι. ità *Adarcatis* Ops à calcando, qod Hebræis דָּרַךְ dicitur. Fr. Jun. *in Tertull.* & אֶרֶץ terra eisdem á רָעַץ Paræus *in Genes.* Verùm alii aliunde. Jos. Scal. à Græco δαῖρα *tera, terra*, ut δαΐς, δαδὸς, *tæda*, δάσκια, *tesqa.* H. Stephan. ab

ἔρα,

ἔρα, *t* præfixâ. Avenar. *Lexic.* & Gvichard. *Harmon. ling.* ab Hebraico אֶרֶץ *erets.* Schindler. *pentaglot.* ab Arabico ارض *terra, lutum.* Canin. *Hellenism.* à Punico *ert, tera,* ut ἔρση *ros,* factâ metathesi.

§ 5. Δειμύτητά σε] *austeritatem tuam.* Xyl. *acumen* potiùs *ingenii,* & *sagacitatem,* M. Caſ. Mercurium describens Galenus in *hortator. c.* 2. φαιδρὸς τὰς ὄψεις· δέδορκε δὲ δριμύ· ubi aliud est δριμὺ δεδορκέναι, qàm δειμὺ βλέπειν Aristophani. Siqidem τὸ δειμὺ βλέπειν, Comico idem est, qod τὸ ὑπόδρα ἰδεῖν passim Homero: id est, *torvum tueri:* unde & δειμὺ βλέμμα Herodiano, *vultus torvus ac truculentus.* at δειμὺ δεδορκέναι Galeno, *acre* sive *acriter,* verùm μετὰ φαιδρότητος, *cum hilaritate* sive *festivitate* qadam, *intueri.* ut τὸ δειμὺ, tum τὸ συνετὸν illud designet, qod vocabulo isto Evripidem significâsse ex Aristophane Grammatico observat Evstath. *ad Odyss.* γʹ. qo sensu & Herodianus dixit, δειμυτέρους ὡς πρὸς τὰς ἐννοίας εἶναι τοὺς ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν ἀνθρώπους. tum etiam simul comprehendat τὸ ἡδὺ illud, qod Homeri seculum secutos Rhetores eo nomine nuncupâsse docet idem Evstath. *ad Iliad.* λ. qum τὰς ἐννοίας καὶ λέξεις illas δειμείας dicerent, αἷς γλυκύτης ἐπιλείπετω. Atqe ità Marcum hîc cepisse nullus ambigo. qod uno vocabulo expressisse havd facul fuerit. Julian. *orat.* 5. Christianos perstringens, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ταῖς πόλεσι πρέπειν μᾶλλον τὰ τοιαῦτα, ἢ τύποις τοῖς κομψοῖς, ὧν τὸ ψυχάριον δειμὺ μὲν, ὑγιὲς δὲ οὐδὲν ἔχει. Geminum avtem huic argumentum habes, *infr. l.* 7. § 52. & *l.* 8. § 8.

Ουκ αἰσθάνῃ πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος] Hoc est qod Joannes ille ὁ χρυσορρήμων passim inculcat, non tam ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειαν, qàm ῥαθυμίαν καὶ ὀλιγωρίαν obstare, qo minùs vitam rectè piéqe instituant pleriqe. *de Compunct. ad Demetr.* Apostolorum exempla ad imitationem proposita hoc prætextu repellentibus, qòd paria illis nevtiqam possint, Εἰ μὲν, inqit, νεκροὺς ἀναστῆσαι ἐκελευόμεθα, ἢ ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι τυφλῶν, ἢ καθαίρειν λεπρούς, ἢ χωλοὺς ἀνορθῶσαι, ἢ δαίμονας ἐκβαλεῖν, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας ἰᾶσθαι νόσους, καιρὸν ἂν εἶχε τὰ τῆς ἀπολογίας ταύτης ἡμῖν· εἰ δὲ πολιτείας ἐξέτασις πρόκειται νῦν, καὶ ὑπακοῆς ἐπίδειξις, ποῖον ταῦτα πρὸς ἐκεῖνον ἂν ἔχοι λόγον; καὶ γὰρ καὶ σὺ θείας ἀπέλαυσας χάριτος βαπτιζόμενος, καὶ πνεύματος μετέσχες, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὸ τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἀλλ᾽ ὅσον ἀρκεῖ πρὸς τὸ πολιτείαν ὀρθὴν καὶ ἠκριβωμένην λαβεῖν, ὥστε ῥαθυμίας μόνον τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἡ διαφορά. Et *in Genes. orat.* 14. Πολὺ τῆς ἐντολῆς τὸ ἀνεπαχθές· ἀλλὰ δεινὸν ἡ ῥαθυμία. ὥσπερ αὕτη καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἡμῖν φαίνεσθαι ποιεῖ· οὕτως ἡ σπουδὴ καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ τὰ δύσκολα, εὔκολα ἡμῖν ἀπεργάζεται. Idem *in Psal.* 111. Τὴν δυσκολίαν οὐχ ἡ τῶν ἐπιταγμάτων φύσις, ἀλλ᾽ ἡ τῶν πολλῶν ῥαθυμία ποιεῖν εἴωθεν. ὡς εἴ τις μετὰ προθυμίας δέχοιτο, κοῦφα καὶ ῥᾷστα αὐτὰ ὄψεται ὄντα. Et mox: ἡ ῥαθυμία τῶν πολλῶν καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἀποφαίνει· ἡ δὲ σπουδὴ καὶ δυσκολώτατα, ῥᾷστα· Videantur plura *in Cor. ep.* 1. *orat.* 2. & 9. Et *ad Philip. orat.* 2. ubi illud crebrò ingerit, prout noster istîc. hoc vel illud non potes, at istud potes, &c.

Γλιχρεύεσθαι] *cunctari.* Xyl. malim *tenacem esse.* Vide *ad lib.* 4. § 44. γλίσχροι, *tenaces.* Aristot. *Ethic. l.* 4. *c.* 1. Οἱ μὲν ἐν ταῖς τοιαύταις προσηγορίαις, οἷς φειδωλοί, γλίσχροι, κίμβικες, πάντες τῇ δόσει ἐλλείπουσι· Obiter vocabulum istud apud Laërtium restituemus. Is. *lib.* 4. de Lacyde. Τοῦτον φασὶ καὶ περὶ τὴν οἰκονομίαν γλυκύτατα ἐσχηκέναι· qod Ambrosius Camaldun. reddidit, *Aiunt illum & circa rem familiarem se fœdissimè habuisse.* Vigerus, *ad Evsebium, lepidissimè* mavult. Cæterùm tu me sponsore rescribito, γλισχρότατα ἐσχηκέναι. Sic enim de eodem ex Numenio Evsebius *præparat. lib.* 14. *c.* 7. Ἦν μὲν δὴ Λακύδης ὑπογλισχρότερος, καί τινα τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκονομικός. *Erat is paulò sordidior. Vigerus. malim, tenacior:* nos diceremus, **somewhat near, and a great husband.** miror avtem virum eruditissimum vitiosam eam lectionem non animadvertisse, cùm Evsebium simul sub oculos haberet. nec possum probare, qòd Οἰκονομικὸς literâ majusculâ præfixâ scribit, vúltqe certum aliqem eo tempore notissimum designari, qi ἀπὸ τῆς ἀκριβεστέρας οἰκονομίας οἰκονομικὸς vulgò nominabatur. Cùm revera Οἰκονομικὸς istîc appellativum, sive epitheton commune sit; eúmqe designet, qi est *rei familiaris, dispensandæ, curandæ, tuendæ peritus,* vel *qi negotio huic addictus est,* eidem sedulò intentus. De Polypo pisce Aristoteles *hist. animal. l.* 9. *c.* 37. Ὁ δὲ πολύπους, ἀνόητος μέν ἐστι· οἰκονομικὸς δ᾽ ἐστί· πάντα γὰρ συλλέγει μὲν εἰς τὴν θαλάμην, οὗ τυγχάνει κατοικῶν. Qod Plinius *l.* 9. *c.* 29. *Cùm alioqi brutum habeatur animal, in re qodammodo familiari callet: omnia in domum comportat.* nec de Lacyde aliter enunciatur.

Ἀρέσκεσθαι] *Sortem tuam improbare.* Xyl. at hoc esset potiùs δυσαρεστεῖν, καὶ οὐκ ἀρέσκεσθαι· malim ergò ἀρεσκεύεσθαι, ut *lib.* 11. § 14. *assentari, blandiri.* qod est finitimum τῷ κολακεύειν, verùm honestiùs pavlò vocabulum. Sed nec mutari forsan qicqam necesse fuerit. Siqidem & τῷ ἀρέσκεσθαι hoc eodem sensu usus videtur Plutarch. in *pædagog.* οἱ μὲν τοῖς τῶν ἀρεσκομένων ἡττώμενοι κολακείαις, εἰσὶ δὲ καὶ οἱ δεομένοις χαριζόμενοι φίλοις. inde οἱ ἄρεσκοι, οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐπαινοῦντες, καὶ οὐθὲν ἀντιτείνοντες, ἀλλὰ δὴ οἰόμενοι δεῖν ἄλυποι τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. Aristot. *Ethic. l.* 4. *cap.* 6. qi & τὸν ἄρεσκον τοῦ κόλακος accuratiùs distin-

distingvens, *ibid. l. 2. c. 7.* περὶ δὲ τὸ λοιπὸν ἡδὺ ἐν τῷ βίῳ, ὁ μὲν παραβάλλων, εἰ μὲν οὐδενὸς ἕνεκα, ἄρεσκος· εἰ δ' ὠφελείας τῆς αὑτοῦ κόλαξ. ut commodum suum adulator sive Colax, oblectamentum alienum assentator sive blandus iste respiciat. Indè & ἀρέσκεια, ἔνδειξις οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς παρασκευαστική. Theophrast. *ethic. charact.* 5. ad qem Casavb. videndus. Cæterùm isto *blanditiæ* sive *comitatis blandæ* nomine adulationem suam obvelâsse qosdam, ex Anaxandride Comico monet Athen. *dipnos. lib.* 6. his verbis: Ταύτην δὲ τὴν κολακείαν τινὲς, ἐντρεπόμενοι τοὔνομα, ἀρέσκειαν προσαγορεύουσι· ὡς καὶ Ἀναξανδρίδης ἐν Σαμίᾳ,

Τὸ γὰρ κολακεύειν, νῦν ἀρέσκειν ὄνομ' ἔχει.

Adulatio habet nunc nomen blanditiam.

De Pythagora Laërt. *l.* 8. Ἀπείχετο καταγέλωτος, καὶ πάσης ἀρεσκείας, οἷον σκωμμάτων καὶ διηγημάτων φορτικῶν. Qod avtem Cas. ad obseqia corpusculo præstanda refert, qò ipsius cupiditatibus satisfiat, minùs probabile videtur.

Περπερεύεσθαι] *levem esse.* Xyl. adducens cùm Svidam exponentem τὸ περπερεύεσθαι, προπετεύειν· & περπέρειαν, βλακείαν καὶ προπέτειαν, tum & illud Apostoli *ad Corinth. epist.* 1. *cap.* 13. *v.* 4. ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται. qod ille interpretatur, *Charitas non est levis, avt nugax.* At verò bonus ille editor Lugdunensis, pro περπερεύεσθαι, qod rectum fuerat, sed ipsi fortean minùs intellectum, περιπορεύεσθαι substituit. perperam omnino, & ex proprio, opinor, cerebro. Verùm mirum qantum dissideant à se invicem enarratores in vocabulo isto apud Pavlum Apostolum, vel interpretando vel explicando. Chrysost. οὐ προπετεύεται. *non est temeraria.* Vetus interpres, cui & Beza accedit, *Non agit perperam.* tanqam si à Latinis ea vox ad Græcos transierit. Syrus, *Non tumultuatur.* Tertull. *de patient. c.* 12. *Non protervum facit.* Erasm. *Non est procax.* Alii, *Non est inconstans.* Alii, *Non agit improbé.* Alii, *Non est fucata.* Alii, *Non adulatur.* Ego crediderim commodissimè posse verti, *Non effert se*; non est jactationi avt vanæ ostentationi dedita. Ità Græcus Schol. primo loco: Οὐκ ἀλαζονεύεται. Hesych. Πέρπερος, μετὰ βλακείας ἐπαιρόμενος. περπερεύεται, κατεπαίρεται. Svidas etiam, Πέρπερος, ὁ μετὰ βλακείας ἐπηρμένος. Idem tamen inter alia: Περπερεία, ὁ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται. Et Concil. Nicen. 2. *Can.* 15. Πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος. Reperiuntur avtem illa Basilii verba (si modo Basilii Cæsariensis sint, & non potiùs Evstathii Sebastiensis, ut opinantur qamplurimi, *ascetica* illa) *respons. part.* 2. *ad qæst.* 49. Ità illi à Basilio an Evstathio, iste, ut probabile est, à Clemente Alex. habuit. Is enim *pædag. lib.* 3. *c.* 1. Apostoli locum exponens: περπερεία, inqit, ὁ καλλωπισμὸς περιττότητος καὶ ἀχρειότητος ἔχων ἔμφασιν. Verùm latiùs multò patet vocabuli hujus usus sensúsqe, qàm ut ad vestitum duntaxat, qo tamen etiam ἐναβρύνεσθαι solent οἱ ἀλαζόνες καὶ μετὰ βλακείας ἐπαιρόμενοι, restringi debeat. Docet id Cicero *ad Attic. lib.* 1. *ep.* 10. *Ego avtem ipse*, inqit, *Dii boni, qomodo* ἐνεπερπερευσάμην *novo auditori Pompeio.* id est, qomodo me ostentavi, & qasi juveniliter jactavi, omnibus adhibitis fucis & ornamentis orationi meæ, qasi exultavi, & placere illi studui: inqit Petr. Victorius. Accedit qod Stephanus *de dialect. c.* 16. § 1. monet, Sophoclis Scholiasten, περπέρους, κομψοὺς, interpretari, & περπερεύεσθαι, κομψεύεσθαι· apud qem πέρπερος & περπερεύεσθαι legendum, nulli potest esse ambiguum. Græcam si damus originem, malim cum Dunæo nostro à περὶ duplicato, qàm à περιφέρεσθαι cum Stephano derivare. Verùm plura de vocabulo isto qi voluerit, adeat pòst H. Steph. *thesavr.* Jo. Drus. *observ. l.* 7. *c.* 7. Muret. *var. lect. l.* 14. *c.* 7. Andr. Dunæum nostrum *notis ad Savilii Chrysost. in* 1. *Cor.* 13. Hejnsium denique, qi post ista à me adnotata prodiit, *exercit. sacr. ad* 1. *Cor. cap.* 10.

Εἰ ἄρα ὡς βραδύτεροι καὶ δυσπαρακολουθητότεροι καταγινώσκεσθαι] avt leg. καταγινώσκῃ, avt supplendum verbulum aliqod, fortean, δύνασαι, ex clavsula proximè præeunte, avt μέλλεις, avt συμβαίνει, avt ejusmodi aliud qippiam. Est avtem ὁ δυσπαρακολούθητος, *qi difficulter rem propositam comprehendit & assequitur.* Sicut contrà εὐπαρακολούθητος, ὁ ὀξὺς εἰς τὰ πράγματα καὶ οὐ νωχελής· Hesych. *qi res facilè assequitur.* Svidas in Σκαιὸς, οὕτως ἐκάλουν τοὺς ἀμαθεῖς καὶ δυσπαρακολουθήτους. In *sectione* proxima, ἀπαρακολουθήτως ἓν ποιεῖν, dicuntur, qi qasi *neutiqam assequntur, avt intelligunt,* hoc est, non attendunt prorsùs, id qod agunt. Et mox; Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν. *Sed necesse est illud ipsum qod fit nôsse, & intelligentiâ assequi,* sive εἰδέναι, ut statim ipse se interpretatur. Epictet. *lib.* 1. *cap.* 5. ὥστε μηδὲ παρακολουθεῖν, μηδὲ συνιέναι μηδέν. & *lib.* 3. *cap.* 26. οὐχὶ δὲ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις παρακολουθεῖς; Galen. *de errat. dignosc. & cur. cap.* 1. Ἔνιοι δ' οὕτως ἀγύμναστοι περὶ λόγους ὄντες, ὡς μὴ παρακολουθεῖν τοῖς ἀκούουσιν ὑφ' ἡμῶν λεγομένους (π. α. τ. ὑ. ἡ. λεγομένοις, leg. ut Marc. *l.* 7. § 4. παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις) Idémqe *ibid.* mox; φαίνονται γὰρ ὄντως, καθάπερ οἱ ὄνοι τῆς λύρας, οὕτω καὶ αὐτοὶ μηδ' ὅλως, οἷς εἶπον, ἠκολουθηκότες. Eodem sensu τῷ παρακολουθεῖν verbo usus est Lucas *Evangel. c.* 1. *v.* 3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. hoc est, *omnia ab initio usqe accuratè intelligentiâ assecuto.* qæ Evangelistæ verba contendit Budæus cum illis Demosthen. περὶ παραπρεσβ. ὁ τούτῳ τὰ πονηρεύματα εἰδὼς καὶ παρηκολουθηκὼς ἅπασι, κατηγορῶ. Et rursus; Ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη οὐ μόνον

μόνον ἔυνεν καὶ πλέσιον ἄνδρα ἐκάλει, ἀλλὰ καὶ παρηκολουθηκότα ἐξ ἀρχῆς τοῖς πράγμασι. ut sit & *ἄνωθεν* illîc, qod istîc *ἐξ ἀρχῆς*. Eodem sensu usurpat Paulus Apost. *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 6. *ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας.* & *epist.* 2. *c.* 3. *v.* 10. *Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ,* &c. qo loco cur Erasmi, *assectatus es*, malit doctiss. Scultetus, qàm Vulgatæ ac Bezæ, *assecutus es*, cavssam nullam video. ratio siqidem, qam assignat, havd est firma satis. *Ad seqendum atqe imitandum hortatur. at qomodo seqi poterit, qi jam assecutus dicitur?* responsio proclivis est. aliud est notitia & intelligentia, aliud usu & actu asseqi: vel, si brevius vis, aliud nosse, aliud posse. illud Timotheus jam assecutus erat, istud havd itidem adeptus. monet itaqe Apostolus, ut qæ de se nôsset, *ἤτοι αὐτόπτης γενόμενος, ἢ ἐξ ἀκοῆς ἱστορήσας*, ea imitari adniteretur. Vide & *l.* 2. § 9. & *l.* 7. § 3. 4.

Μὴ παρενθυμουμένῳ] *Nè eam subinde cogitares.* Xyl. *nè eâ nimiùm afficiaris.* Cas. imò, *non negligens, non neglectim habens*, sed qantum in te est, tarditatem hebetudinémqe tuam corrigere & sanare contendens. *παρενθυμεῖσθαι, animum non advertere, negligere, neglectim habere.* de gubernatore Epict. *l.* 4. *c.* 3. *Κἂν μὴ αὐτὸς ἑκὼν, ἀποπαρενθυμηθῇ δὲ, ἀπώλετο. Si vel parum neglexerit, animum non adverterit.* Marcus ipse *l.* 6. § 20. *πολλὰ παρενθυμώμεθα, negligamus multa, non animadvertamus.* & *l.* 10. § 8. *τὸ ἀπαρενθύμητον, animadversionem sedulam, à negligentia & inadvertentia immunem.* & *l.* 6. § 50, *πρὸς τῷ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως, Sedulò attendere atqe animum adhibere eis qæ ab alio dicuntur.* Epict. *l.* 1. *c.* 2. *Τί οὖν, ἐπειδὴ ἀφυής εἰμι, ἀποστῶ τῆς ἐπιμελείας τούτου ἕνεκα; μὴ γένοιτο. Ἐπίκτητος κρείσσων Σωκράτους οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ μὴ, οὐ χείρων, τοῦτό μοι ἱκανόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ Μίλων ἔσομαι· καὶ ὅμως οὐκ ἀμελῶ τοῦ σώματος· οὐδὲ Κροῖσος· καὶ ὅμως οὐκ ἀμελῶ τῆς κτήσεως· οὐδ' ἁπλῶς ἄλλου τινὸς τῆς ἐπιμελείας, διὰ τὴν ἀπόγνωσιν τῶν ἄκρων, ἀφιστάμεθα.* Flacc. *epist.* 1.

Non possis oculo qantum contendere Lynceus;
Non tamen idcircò contemnas lippus inungi:
Nec qia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Est qâdam prodire tenus, si non datur ultrà.

Ità cum Grajo nostro lubens lego, non, qodam. qadamtenus saltem procedere & proficere licet.

Μηδὲ ἐμφιληδοῦντι τῇ νοθείᾳ] leg. *νωθείᾳ*, vel ut Annot. Lugd. *νωθρείᾳ. neqe tarditate & inscitiâ, sibi complacentem.* qod havd pavcorum vitium est. Vide Solom. *Prov. c.* 1. *v.* 22. Avg. in illud *Psal.* 36. *v.* 3. *Noluit intelligere. Videtis; qia voluntati illud tribuit: sunt qi volunt intelligere, & non valent: sunt & qi nolunt intelligere; ideò non intelligunt.*

§ 6. *Πρόχειρος λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν*] *χάριν λογίσασθαι, beneficium imputare.* qod ab exprobatione qadam havd multum distat. Juvenal. *Sat.* 6. *v.* 179. de uxore insigniori,

Qæ tanti gravitas? qæ fama, ut se tibi semper
Imputet?

Martial. *l.* 5. *ep.* 82.

Non totam mihi, si vacabit, horam
Dones, & licet imputes, Severe;
Dum nostras legis exigisqe nugas.

& *l.* 2. *epigr.* 48.

Imputet ipse Deus nectar mihi; fiet acetum,
Et Vaticani perfida vappa cadi.

Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 17. *Multi sunt tam pravæ naturæ, ut malint perdere qæ præstiterunt, qàm recepisse, superbi & imputatores.* & *l.* 6. *c.* 12. *Qædam qæ homines sibi præstant, aliis imputant.* Tria scil. Marcus beneficia collocantium genera ponit. primum est eorum, qi palàm imputant: secundum eorum, qi etiamsi id palam non faciant, apud se tamen tanqam de debito cogitant: tertium eorum, qi tantùm abest ut imputent, ut nè cogitent qidem.

Ἄλλως μέντοι] f. *ἀλλὰ* vel *ἀλλ' ὅς*· nisi si illud *ὡς* ex linea proxima huc irrepserit.

Ὡς περὶ χρεώστου διανοεῖται] At Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 2. *Demus beneficia, non fœneremus. dignus est decipi, qi de recipiendo cogitavit, cùm daret.* hoc est, qod Marcus hîc, *ὡς περὶ χρεώστου διανοεῖται*. Et mox: *Beneficiorum simplex ratio est: erogantur tantùm, non computantur. si reddet aliqid, lucrum est; si non reddet, damnum non est. Ego illud dedi ut darem. nemo beneficia in calendario scribit: nec avarus exactor ad horam & diem appellat. nunqam illa vir bonus cogitat, nisi admonitus à reddente. turpis fœneratio est, beneficium expensum ferre.* Idem *l* 3. *c* 14. *Interitura est rei tantæ dignitas, si beneficium mercem facimus.* & *l.* 4. *c.* 3. *Beneficium virtutis est, & turpissimum id cavssâ ullius rei dare, qàm ut datum sit. se intueri & commodum suum, istud non est beneficium, sed fœnus.* & *c.* 14. *Non est beneficium qod in qæstum mittitur. hoc dabo, hoc recipiam; avctio est ut ait Ovidius,*

Qæ qia non licuit, non dedit, illa dedit:

Eodem modo, qi beneficium ut reciperet, dedit, non dedit. Et Cleanthes *ibid. l.* 6. *c.* 13. *Multum à beneficio distat negotiatio.* Dominus Christus, Luc. *c.* 6. *v.* 35. *Ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες.* & *v.* 34. *Ἐὰν γὰρ δανείζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί;*

Οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν] Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 6. *Qàm dulce qàm pretiosum est, si gratias sibi agi non est passus, qi dedit; si dedisse, dum dat, oblitus est?* Chilo apud Avson.

Tu bene si qid facias, non meminisse fas est.

Verùm quadrat ad hoc Domini Servatoris præceptum hyperbole elegantissimâ conceptum, Matth. 6. 6.

c. 6. v. 6. Ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερὰ, τί ποιεῖ ἡ δεξιά. *Facientis eleemosynam nesciat sinistra qid dextra faciat.* Ambrosius *offic. l.* 1. *c.* 30. qò & Evthymius inclinat, ità interpretatur, qasi dictum esset, *ut frater tuus, qi est tanqam dextra tua, qod facis nesciat.* Sic facias, ut *proxima nesciat uxor*, uti Persius loqitur. Meliùs Jo. Chrysost. *orat.* 19. Οὐ χεῖρας αἰνίττεται, ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ τέθεικεν. Εἰ γὰρ οἷόν τέ ἐστι, φησι, καὶ σεαυτὸν ἀγνοῆσαι, περισπούδαστον ἔστω σοι τοῦτο, κἂν αὐτὰς δυνατὸν ἢ τὰς διακονουμένας χεῖρας λαθεῖν· οὐχ, ὥς τινές φασιν, ὅτι τοὺς σκαιοὺς δεῖ κρύπτειν ἀνθρώπους· πάντας γὰρ ἐνταῦθα λανθάνειν ἐκέλευσεν. Nam qod de *dextra*, qæ sit *amor divinus*, *sinistra*, qæ *favor humanus* existat, argutantur Hieronym. *in Matth.* Hilar. *ibid.* Avg. *in Psal.* 121. & *in* 1. *Joan. tr.* 6. & *de temp.* 60. Gregor. *in Job. l.* 3. *c.* 21. Theophylact *in Matth.* aliiq; est merum ipsorum commentum. Rectiùs Clem. *Stro. l.* 4. Ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ ἐλεῶν, ὅτι ἐλεεῖ, γινώσκειν ὀφείλει. Aliud est qod Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 8. *Beneficium aliqis nesciens accepit, nemo à nesciente.* Beneficium nisi sciens voléns qe dare neqit: verum beneficium qi dat, qoad beneficii præstiti imputationem, perinde affectus esse potest, acsi qid faciat fecerítve nescius sit. atque hoc est, qod, post Christum nostrum, Marcus voluit. Geminâ planè mente Plato in *Theateto*, de Philosopho genuino. Ταῦτα μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν, ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτα πάντα, οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν, οἶδεν. οὐδὲ γὰρ αὐτῶν ἀπέχεται τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν, &c. Optimè formulæ istius sensum expressit.

Ὅμοιός ἐστιν ἀμπέλῳ] ità mox: ὡς ἄμπελος.

Μηδὲν ἄλλο προσεπιζητήσῃ] Vide *ad lib.* 7. § 73.

Οὐκ ἐπιβοᾶται] qod Dominus Christus Matth. *c.* 6. *v.* 2. ὅταν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς.

Μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον] Vide *l.* 6. § 7. & *l.* 11. § 4. & *l.* 12. § 29. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 2. *Qaliscunqe priorum eventus est, persevera in alios conferre. Meliùs apud ingratos jacebunt. nè cessaveris; opus tuum perage, & partes boni viri exeqere. alium re, alium fide, alium consilio, alium præceptis salubribus adjuva.* & *l.* 4. *c.* 14. *Ad beneficium non adducit cogitatio avara, nec sordida, sed humana & liberalis, cupiens dare etiam cùm dederit, & avgere novis ac recentibus vetera.* Hoc est qod suo more, id est, Comico, Plavt. *Trinumm. Act.* 2. *Sc.* 2. *v.* 39.

Is probus est, qem non pœnitet qàm sit probus:
Benefacta benefactis aliis pertegito, nè perpluant.

Seriò magis alius qispiam apud Plut. *de sene polit.* & *adv. vit. Epicur.*

Καὶ μήτι παυσώμεθα δρῶντες εὖ βροτούς.

Vide *l.* 7. § 73. Plin. *l.* 3. *ep.* 5. *Antiqiora beneficia subvertas, nisi illa posterioribus cumules.*

Ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶ] Interrogantis tanqam ex aliena persona, esse volunt hæc verba, Xyl. & editor Lugd. affirmantis ac præcipientis ex sua Cas. illud malim, qia subseqentia, ναί. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, &c. subjectionis sive responsionis formam habent.

Ἀπαρακολουθήτως] *Sic ut non possint intelligi* Xyl. imò potiùs, *sic qasi non intelligant ipsi.* ut in præcedentibus, οὐδὲ οἶδεν. Sic *l.* 2. § 15. sed ratione diversâ ἀπαρακολουθήτως ἐνεργεῖν. Vide *suprà ad* § 5. δυσπαρακολουθητότερος.

Βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι] Ità reverà beneficia conferenda, ὡς αἰσθέσθαι, *ut sentiat sibi gratiam factam is cui benefit*, ut *infrà l.* 11. § 15. Verùm ut beneficii avtorem, qis is fuerit, dignoscat, nihil qicqam est necesse. Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 9 *Interdum & ipse qi juvatur fallendus est: ut habeat, nec à qo acceperit, sciat.* Exemplum subjicit Arcesilai, qi amici pavperis, sed pavpertatem per verecundiam dissimulantis, ac per ægritudinem decumbentis, pulvillo sacculum clam subjecit, ut qod desiderabat, inveniret potiùs qàm acciperet. Ctesibium hunc nominat Laërt. *l.* 4. Apellem Chium Plut. *de adul. & amic.* qem & fravde amicâ utiliqe deprehensâ, dixisse, Ἀρκεσιλάου τὸ παίγνιον, ille; Ἀρκεσιλάου τοῦτο τὸ κλέμμα, iste refert. *Ibid.* Plut. Τῇ τοῦ φίλου χάριτι ἐπιδεικτικὸν οὐδὲν ἔπεστιν· ἀλλὰ πολλάκις, ὥσπερ ἰατρὸς λαθὼν ἐθεράπευσε, καὶ φίλος ὠφέλησεν ἐντυχὼν ἢ διαλυσάμενος, ἀγνοοῦντος ἐπιμεληθείς. Sed ad Senecam redeamus paria Marco interrogantem. *Qid ergò? ille nesciet à qo acceperit? Primùm nesciat, si hoc ipsum beneficii pars est. Deniqe ille nesciet accepisse se: ego sciam me dedisse. Parum est, inqis. Parum, si fœnerare cogitas. sed si dare, qo genere accipienti maximè profuturum erit, dabis. contentus eris te teste: alioqin non benefacere delectat, sed videre benefecisse. Volo, inqis, sciat. debitorem qæris. Volo utiqe sciat. Qid si illi utilius est nescire? si honestius? si gratius? non in aliam partem abibis? Volo sciat. Ità tu hominem non servabis in tenebris? Beneficia in acta non mitto. qid? ego illi sum indicaturus me dedisse, cùm inter prima præcepta & maximè necessaria sit, nè unqam exprobrem, imò nè admoneam qidem? hæc enim beneficii inter duos lex est, alter statim oblivisci debet dati, alter accepti nunqam.*

Τὸ δὲ νῦν λεγόμενον παρεκδέχῃ] *non intelligis.* Cas. sic ex Polybio Svidas, οὐκ ὀρθῶς τοὺς ἡμετέρους ἐκδέχῃ λόγους. i. e. νοεῖς, ὑπολαμβάνεις. Svidas. *excipe.* Xyl. ut sit παρεκδέχεσθαι, idem qod ἐκδέχεσθαι, *excipere.* nevtrum satìs arridet. ego conditionalem particulam deesse puto, [ἂν] παρεκδέχῃ, *si seciùs ceperis.* Ità enim significat τὸ παρεκδέχεσθαι. Evsebius *hist. eccles. l.* 3. *c.* 39. Papiam narrat, τὰς ἀποστολικὰς παρεκδεξάμενον διηγήσεις, *ex relationibus Apostolicis seciùs acceptis*, commentitia multa tradidisse.

tradidisse. qod verbum & in H. Stephani thesaurum poterit immitti.

Εἰ δὲ θέλεις συνεῖναι] forsan *συνιέναι. intelligere.* qanqam & συνεῖναι eo sensu usurpatum invenias. Ità enim Herodot. *l.* 5. Ἐγώ μοι δοκέω συνεῖναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον. Demosth. *pro Coron.* οὔτε ὑμᾶς οἴομαι μανθάνειν, οὔτ' αὐτὸς ἐδυνάμην συνεῖναι. ubi tamen qidam codices συνιέναι. Herodian. *lib.* 2. de Germanis. Ὥσπερ τὰ σώματα γενναιότατοι καὶ μεγάλοι εἰσὶν, οὕτω καὶ τὰς διανοίας παχεῖς, καὶ μὴ ῥᾳδίως συνεῖναι δυνάμενοι, εἴ τι μετὰ πανουργίας ἢ δόλου λέγοιτο ἢ πράττοιτο. Clemens *Strom. l.* 1. Ἀλλὰ καθάπερ οὐ καὶ ἄνευ γραμμάτων πιστὸν εἶναι δυνατὸν φαμέν. οὕτως συνεῖναι τὰ ἐν τῇ πίστει λεγόμενα οὐχ οἷόν τε μὴ μαθόντα, ὁμολογοῦμεν. & *l.* 4. οὔτε τὰς τιμὰς τὰς μετὰ θάνατον τῶν ὁσίως βεβιωκότων, οὔτε τὰς κολάσεις τῶν ἀδίκως καὶ ἀσελγῶς πεπολιτευμένων συνεῖναι βούλονται. Et apud Svidam in *Sexto* avtor incertus, μηδὲ συνεῖναι τὸ λεγόμενον δυνηθείς.

Μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο] forsan, μηδὲ παρὰ τοῦτο] *Nè metuas, neve hac de cavssa opus aliqod sociale omittas.* Veruntamen nihil temerè mutatum velim.

§ 7. Ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ] Indè Ζεὺς ὑέτιος, ὄμβριος, idémqe Ὕης & Δεὺς, & Ὕων dictus. Hesych. Ὕης, Ζεὺς ὄμβριος. Aristot. nom. *de mund c.* 7. Ὑέτιος ἀπὸ τῶν ὑετῶν καλεῖται. & Phurnut. *de Deis c.* 3. Παρά τισι δὲ καὶ Δεὺς καλεῖται, τάχα ἀπὸ τοῦ δεύειν τὴν γῆν. Lucian. *dialog. Jov. & Gan.* Διὸς δὲ οὐκ ἤκουσας ὄνομα, οὐδὲ βωμὸν εἶδες ἐν τῷ Γαργάρῳ τοῦ ὑετίου; Pavsan. in *Attic.* meminit βωμοῦ ὀμβρίου Διός. Athenis verò refert esse γῆς ἄγαλμα, ἱκετευούσης ὗσαί οἱ τὸν Δία· εἴτε ὄμβρου δεήσαν Ἀθηναίοις, εἴτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησι συμβὰς αὐχμός. At de Ægypto Nilum allocutus Tibull. *l.* 1. *eleg.* 7.

Te propter nullos tellus tua postulat imbres;
Arida nec pluvio supplicat herba Jovi.

Et Schol. *ad Pindar. Pyth. od.* 4. Κρονίδην τὸν Νεῖλόν φησιν ὡς Παρμένων, Αἰγύπτιε Ζεῦ Νεῖλε, ἀναλογεῖν γὰρ τοῖς τοῦ Διὸς ὄμβροις τὸ τοῦ Νείλου ὕδωρ, καὶ ὥσπερ ἀντίστροφόν τινα τοῦτον τῷ Διῒ εἶναι. Verùm Deus verus vivúsqe solus est Ζεὺς ὑέτιος, non Nilus, non nubes ipsæ, non ulla apud extraneos in pretio habita Deunculorum mendacia atqe mendicabula. Vide Jerem. *c.* 14. *v.* 22. Job. *c.* 38. *v.* 25, 28, 34, 37. Psal. 65. *v.* 10, 11, 12. Zech. *c.* 10. *v.* 1.

Κατὰ τῆς ἀρούρας τῶν Ἀθηναίων] Existimat Xylander improbare Marcum istic commune illud & damnosissimum vitium, qo pleriqe ea tantùm expetant, qæ sibiipsis privatim prosint; nihil soliciti de communi bono: & Athenienses notare, utpote qi injustè & illiberaliter suis tantùm agris pluviam & fertilitatem poscerent, reliqorum hominum nullam rationem habentes. At contrà planè preces istiusmodi probat Marcus, qibus homines non sibi solis privatisqe suis rebus, sed civitati reiqe publicæ universæ, in qa degunt, à numine favsta prosperáqe comprecantur; qales fuisse monet Atheniensium illas. qos etiam in supplicationibus suis, non suæ tantùm regionis, sed totius insuper Græciæ; memores fuisse ex Pavsania suprà didicimus. Verùm qod Gregor. *in Job. l.* 18. *c.* 3. & Hieron. nom. *in Thren. c.* 3. *v.* 41. qæ indè constat Hieronymi non esse, qia ex Gregorio mutuantur. *Et oratione operatio, ut operatione fulcienda est oratio.* itaqe precibus opera sunt adjicienda. & tam pro bono publico conatus adhibendi, qàm supplicationes concipiendæ. Habéntqe reverà locum hìc Menæcei pro patria se devoventis illa à Xylandro etiam lavdata, ex Evripidis *Phœnissis*;

Εἰ γὰρ λαβὼν ἕκαστος, ὅ, τι δύναιτό τις
Χρηστὸν, διέλθοι τοῦτο, κ' εἰς κοινὸν φέροι
Πατρίδι, κακῶν ἂν αἱ πόλεις ἐλασσόνων
Πειρώμεναι, τὸ λοιπὸν εὐτυχοῖεν ἄν.
Si qisq; qantum qiverit boni, lubens
Patriæ offerat, donétqe publicæ rei;
Minus malorum civitates prenderet,
Et ampliores redderentur indies.

Siqidem, ut rectissimè Andocides *orat. adv. Alcibiad.* διὰ μὲν τοὺς τῶν ἰδίων ἐπιμελουμένους οὐδὲν αἱ πόλεις μείζους καθίστανται· διὰ δὲ τοὺς τῶν κοινῶν, μεγάλαι καὶ ἐλεύθεραι γίγνονται. Vide *ad l.* 1. § 16. & *l.* 7. § 4.

Ἤτοι οὐ δεῖ εὔχεσθαι, ἢ οὕτως ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως] ἐλευθερίως legit Casavb. *ad Pers. Sat.* 2. qi & τὸ ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως εὔχεσθαι, orationem simplicem & liberalem opponi censet τῇ εὐχῇ ἐμπορικῇ i. e. *preci emaci*, ut Persius loqitur: qam interpretatur, vel eam qæ habet conjunctum sacrificium majoris alicujus victimæ, avt votum rei consecrandæ; qod sit velut pretium diis repensum, ut fit in emptione contrahenda; vel qæ toties fuit repetenda, & tam assiduè ac λιπαρῶς καὶ ἐκτενῶς facienda, ut hoc ipsum pretii loco censeri possit; qia, ut ait Seneca, *Nulla res cariùs constat, qàm qæ precibus empta est.* Mihi videtur Marco, τὸ ἁπλῶς εὔχεσθαι, *orationis simplicitatem* qandam denotare, qalis illa Atheniensium formula, qæ generali qadam ac familiari ratione Jovem compellat, nec terminos illi rerum tribuendarum anxiè solicitéqe præscribit. qalis itidem ea formula, qam amicis suis poeta qidam præscripsit, à Platone in *Alcibiad.* 2. lavdata;

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ εὐχομένοις, καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξοις.

vel, ut *Antholog. l.* 1. *c.* 31. habetur

—— τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένων ἀπερύκοις.
Tu Rex summe, dato nobis bona, sive rogemus,
Sev non: at mala vel poscentibus usqe negato.

Sed & Laconum, qi ut Plato *ibidem*, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ

μωσία ἑκάστοτε παραπλησίαν εὐχὴν εὔχονται, τὰ καλὰ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοὺς θεοὺς διδόναι κελεύοντες ἄυ σφίσιν αὐτοῖς. Unde & Jupiter Ammon dixerit, βούλεσθαι αὐτῷ τὴν Λακεδαιμονίων εὐφημίαν εἶναι μᾶλλον, ἢ τὰ σύμπαντα τῶν ἑλλήνων ἱερά. Qin & Xenophon *de Socrate memorial. l.* 1. Ηὔχετο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ διδόναι· ὡς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότας, ὁποῖα ἀγαθά ἐστι. Reſpexit eodem Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346.

Nil ergò optabunt homines? ſi conſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus, qid
Conveniat nobis, rebúsqe ſit utile noſtris.
Nam pro jucundis aptiſſima qæqe dabunt Dii.
Charior eſt illis homo, qàm ſibi.——

Atqe hoc eſt qod R. Simeon in *Pirke Abot. c.* 2. § 13. אַל־ תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע *Orationem tuam fixam nè feceris.* hoc eſt, nolis inter orandum terminos numini figere, legémqe qid facturus ſit, Deo præſtituere; ſed vota tua ſimpliciter, prout illi viſum fuerit, præſtanda ipſi permittito. At τὸ ἐλευθερίως εὔχεσθαι, ſive *liberaliter* precari, (ità enim cum Xylandro malim, qàm cum Merico, *liberè*) eſt ejuſmodi orationem adhibere, qæ alios etiam contribules, conterraneos, avt extraneos etiam nobiſcum unà comprehendat, qalis ea eſt, qam hìc Marcus retulit, Attica ſupplicandi ratio: qalis itidem, qam Xylander hìc adducit, Perſarum veterum, de qibus Herodot. *lib.* 1. apud qos lege ſic cavebatur; ἑωυτῷ μὲν δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ, οὐ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθά. ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλέϊ· ἐν γὰρ δὴ τοῖς ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. Sed liberalior his Chriſtianorum litania. Pavlus *Timotheo epiſt.* 1. *c.* 2. *v.* 1. præcipit ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. Liberaliſſima verò omnium λειτουργία Judaica, ſi Philoni credimus, *de monarch. l.* 2. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οἱ ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν αὐτὸ (αὐτῶν forſan) μόνον εἰώθασι τάς τ' εὐχὰς καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν· ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς, οὐ μόνον ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς, ὕδατος, ἀέρος καὶ πυρὸς, τάς τ' εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας ποιεῖται, τὸν κόσμον, ὅπερ ἐστὶ ταῖς ἀληθείαις, πατρίδα εἶναι ἑαυτοῦ νομίζων, ὑπὲρ ἧς ἱκεσίαις καὶ λιταῖς εἴωθεν ἐξευμενίζειν τὸν ἡγεμόνα, ποτνιώμενος τῆς ἐπιεικοῦς καὶ ἵλεω φύσεως αὐτοῦ μεταδιδόναι τῷ γεγονότι.

§ 8. Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ] Συντάττειν, *injungere, præcipere, præſcribere,* qomodo ægrotis medici hoc vel illud ſumendum. Plut. in *Pomp.* Ἐπειδὴ νοσοῦντι συνέταξε κίχλην ὁ ἰατρός. qod in *apophth.* νοσοῦντι κίχλην ὁ ἰατρὸς λαβεῖν προσέταξε. éſtqe vocabulum hoc freqentiús. Sed altero illo potiùs uſus Marcus videtur, qo σύνταξιν ἢ σύνταγμα ποιόν τι diſignaret. itaqe verbo, qo Marci mentem exprimam, inſolenti licèt vocabulo. *coordinavit.* alioqi συντάττειν etiam ſimpliciter pro *præcipere* ſumitur. Svid. Συντάξας, ἐντειλάμενος. adductis ex Polybio iſtis; Συντάξας, ἐλαύνειν κατὰ σπουδὴν ὅσον ἔχει δυνάμεως.

Ὁ Ἀσκληπιὸς] Æſculapium medicinæ præſidem Deum per inſomnia remedia ſibi ſuggerere opinabantur. in qo argumento freqens admodum eſt Ariſtides in orationibus ſacris. *Orat.* 1. ἀλουσίαν προστάττει ὁ θεός. & *ibid.* ἀσιτίαν ἐπιτάξει. & *Orat.* 2. ἀνυπόδητον περιελθεῖν, &c.

Συνέταξεν τούτῳ ἡ τοῦ ὅλου φύσις νόσον] Ità *l.* 4. § 45. συντέτακται ἡρμοσμένως τὰ ὄντα. & *l.* 6. § 16. ὅσα οἱ θεοὶ ἀπονέμουσι καὶ διατετάχασι. Verùm iſtic ad rem medicam reſpectum habet, qaſi medicinæ rationem univerſa iſta obtineant. Plato Sophiſt. Ἰατρικὴ τις ἡ κολαστική. Ariſtotel. *Ethic. lib.* 2. *c.* 3. Ἰατρεῖαι τις ἡ παιδεία. Idémqe *rhetor. lib.* 1. *c.* 14. Et Æneas Gaz. *de anim. immort.* Ἴασις ἡ κόλασις. *Medicina qædam eſt correptio divina.* Ambroſ. *in Pſal.* 37. & Hieron. *in Ezech.* *Qæ putatur pœna, medicina eſt. ſicut enim qædam datur cathartica, ut noxius humor, qi ineſt corporibus, egeratur: ſic & dominus dat calicem tormentorum meraciſſimum, ut qicqid fellis amaritudinísqe eſt, auferat à peccatoribus, & priſtinæ eos riſtituat ſanitati.* Optimè Simplicius diſtingvit *in Epicteti Enchirid.* ad duo artis medicæ munera reſpiciens, vel ægritudinem profligandi, vel valetudinem ſanitatémqe conſervandi; mala externa, calamitatéſqe omne genus eſſe, ἢ νοσούντων θεραπείας, ἢ ὑγιαινόντων γυμνασίας, *vel ægrorum medicamina, vel ſanorum exercitia.*

Κατάλληλον εἰς τὴν εἱμαρμένην] *ad fatum,* ſive *fato, congruens & conſentaneum.* Ità κατάλληλα φάρμακα, *medicamenta congruentia,* Dioſcoridi. & τροφαὶ τοῖς νοσοῦσι κατάλληλοι, *alimenta ægrotantibus congruentia.* referente Budæo. & Marco noſtro φαντασίαι κατάλληλαι. *cogitationes* vel, *apprehenſiones congruæ. l.* 7. § 2.

Ὡς καὶ τοὺς λίθους συμβαίνειν] Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 7. § 57. Ludit avtem hìc in ὁμωνυμίᾳ verbi συμβαίνειν, qod & *evenire* & *convenire* ſignificat. Verùm de hoc uſu vocabuli in re architectonica, nihil dum comperi. niſi qod Fabius *inſtitut. l.* 9. *c.* 4. *Fit ſæpe,* inqit, *aſpera & dura & diſſoluta & hians oratio, ſi ad neceſſitatem ordinis ſui verba redigantur. differenda igitur qædam & præſumenda; atqe ut in ſtructuris lapidum impolitorum, loco qo convenit, qídqe ponendum* qod hìc *convenire,* alibi *congruere* dixit, eadem utrobiqe imagine uſus: *Non enim ad pedes verba dimenſa ſunt. ideóqe ex loco transferuntur in locum, ut jungantur qo congruunt maximè, ſicut in ſtructura ſaxorum rudium etiam ipſa enormitas invenit, cui applicari, & in qo poſſit*

possit insistere. Svidas hæc ipsa Marci verba nobis exhibet sub hoc titulo: (qod idem & apud Hesychium legitur) Συμβαίνοντα, συμφωνοῦντα. qo sensu apud eundem avtor innominatus: Τοῦτο δεῖ σκοπεῖν, εἰ συμβαίνει τοῖς λόγοις τὰ πράγματα. Et Synes. *epist.* 58. ἐνταῦθα δὲ ἡ γλῶττα τῇ γνώμῃ συνέβαινε. Et Aristid. *orat.* περὶ τοῦ παραφθέγματος· Σὺ δ' ἀπαιτεῖς, ἵππου μὲν δρόμον, σχῆμα δὲ τῆς κεφαλῆς ὄνου, πράγματα οὐχὶ συμβαίνοντα. Et Liban. *orat.* 28. μέτροις ἀδικῶν οὐ συμβαίνουσι τῷ νόμῳ. Jo. Chrysost. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 30. ἔστι καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ μὴ εἰρηνεύειν, ὅταν ἐν τοῖς δόγμασι συμβαίνωσί τινες, ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἀλλήλους διαστασιάσωσιν. Theodoret. item, *therap. l.* 1. fidem ad τὰ νοητὰ speculanda necessariam contendit; ἐπειδήπερ οὐδὲ εἰκόνα ἐξευρεῖν αὐτοῖς συμβαίνουσαν οἷόν τε. Idémqe *l.* 11. de prædictionibus propheticis. Ἐξετάσατε τοίνυν τὰς τῶνδε περὶ γεγενημένα προῤῥήσεις. κἂν εὕρητε ἀληθεῖς, καὶ τοῖς πράγμασιν ἐναργῶς ξυμβαινούσας, δέξασθε ἀδιστάκτως ἐκεῖνα τὰ περὶ μελλόντων τεθεσπισμένα. & ante omnes hos Plato in *Protag.* Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ συμβουλεύω, συμβῆναι ὑμᾶς, ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν ἡμῶν συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον. Æschylus deniqe à Plutarcho in *Theseo* lavdatus,

——τοιῷδε τίς συμβήσεται;
Τίν' ἀντιτάξω τῷδε; τίς φερέγγυος;

Ἁρμονία ἐστὶ μία] Sext. Empir. *advers. Music. lib.* 6. *c.* 1. Καθ' ἁρμονίαν διοικεῖσθαι τὸν κόσμον. Vide *ad l.* 7. § 48.

Ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται] Vide *l.* 4. § 40.

Ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη] Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *Nihil aliud est fatum qàm series implexa cavsarum.* Vide *lib.* 6. § 37. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 4. Tacitus *annal. l.* 6. *Sed mihi hæc & talia avdienti, in incerto judicium est, fatóne res mortalium & necessitate immutabili, an forte volvantur. qippe sapientissimos veterum, qíqe sectam eorum æmulantur, diversos reperies. ac multis insitam opinionem, non initia nostri, non finem, non deniqe hominem Diis curæ. ideo creberrima & tristia in bonos, læta apud deteriores esse. Contrà alii, fatum qidem congruere rebus putant; sed non è vagis stellis, verùm apud principia, & nexus naturalium cavsarum. ac tamen electionem vitæ nobis relinqunt, qam ubi elegeris, certum imminentium ordinem. —nec plurimis mortalium eximi, qin primo cujusqe ortu ventura destinentur.* Epicureos & Stoicos designari apertissimum est.

Τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ] Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 20. & *l.* 12. § 23.

Ὡς ἐκεῖνα ὁ Ἀσκλήπιος] leg. ὡς ἐκεῖνα, ἃ Ἀσκλήπιος, vel [ἃ]. ὁ Ἀσκλ. συντάττει.

Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα] Plato *Gorgiâ.* Ἆρ' οὖν τὸ ἰατρεύεσθαι ἡδύ ἐστι, καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι; οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Ἀλλ' ὠφέλιμόν γε. Firmic. *de errore Gent. Morbo pro salute hominis solicita medicina se opponit: asperi cibi, amari potus ingeruntur: & si convaluerit malum, ferrum & ignis adhibetur.* Ità Senec. *Agamemn.* 2. 1.

Et ferrum & ignis sæpe medicinæ loco est.

Naso *remed. l.* 1. *v.* 225.

Dura aliqis præcepta vocet mea: dura fatemur
Esse: sed ut valeas multa dolenda feres.
Sæpe bibi succos, qamvìs invitus, amaros
Æger: & oranti mensa negata mihi est.
Ut corpus redimas ferrum patieris & ignem:
Arida nec sitiens ora lavabis aqâ.
Ut valeas animo qicqam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.

Prudent. *de Coron. hymn.* 10.

Horretis omnes hasce carnificis manus?
Num mitiores sunt manus medentium,
Laniena qando sævit Hippocratica?
Vivum secatur viscus, & recens cruor
Scalpella tingit, dum putredo abraditur.
Putate ferrum triste chirurgos meis
Inferre costis, qod secat salubriter.
Non est amarum, qo reformatur salus.
Videntur isti carpere artus tabidos;
Sed dant medelam rebus intus vividis.

Qod Senec. *ad Marc. c.* 22. *Adjice lacerationes medicorum ossa vivis legentium, & totas in viscera manus demittentium, non simplici dolore pudenda curantium.* Tertull. *in Scorpiac. c.* 5. *Est hæc perversitas hominum, salutaria excutere, exitiosa suscipere, periculosa qæqe medicamina vitare, mori deniqe citiùs qàm curari desiderare.* (transpono, *peric. qæqe desiderare, med. vit. mori d. c. q. c.* Vel sic etiam; *med. vit. peric. qæqe des. mor. den. cit. q. cur.* at Rigalt. *periculosa qærere, medica malè vitare,* &c.) *& est planè qasi sævitia, medicina de scalpello, déqe cavterio, de sinapis incendio. non tamen secari, & inuri, & extendi, morderíqe idcirco malum, qia dolores utiles affert. nec qia tantummodo contristat, recusabitur; sed qia necessariò contristat, adhibebitur. horrorem operis fructus excusat. ululans deniqe ille, & gemens, & mugiens inter manus medici, postmodum easdem mercede cumulabit, & artifices optimas prædicabit, & sævas jam negabit. Et si martyria desæviunt, sed in salutem; licebit & Deo in vitam æternam per ignes & gladios & acerba qæqe curare.* Senec. *de provident. c.* 3. *Illud dico, ista qæ tu vocas aspera, qæ adversa & abominanda, primùm pro ipsis esse qibus accidunt; deinde pro universis, qorum major Diis cura est, qàm singulorum. difficillimum videtur, qod primùm dixi, pro ipsis esse qibus eveniunt ista, qæ horremus ac tremimus. pro ipsis est, inqis, in exilium projici, in egestatem deduci, liberos, conjugem efferre, ignominiâ affici, debilitari?*

si miraris, hoc pro aliqo esse, miraberis qosdam & igne curari, nec minùs fame ac siti. Sed si cogitaveris tecum, remedii causâ qibusdam & radi ossa & legi, & extrahi venas, & qædam amputari membra, qæ sine totius pernicie corporis hærere non poterant; hoc qoqe patieris probari tibi, qædam incommoda pro his esse, qibus accidunt. tam mehercules, qàm qædam qæ laudantur atqe appetuntur contra eos esse, qos delectaverunt; simillima cruditatibus, ebrietatibúsqe, & cæteris qæ necant per voluptatem. Idem de ira lib. 1. c. 4. *Qid ergo? non aliqando castigatio necessaria est? qidni? non enim nocet, sed medetur specie nocendi. qemadmodum qædam hastilia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cuneis, non ut frangamus, sed ut explicemus, elidimus: sic ingenia vitio prava, dolore corporis animiqe corrigimus. Nempe medicus primò in levibus vitiis tentat non multùm ex qotidiana consvetudine inflectere, & cibis, potionibus, exercitationibus ordinem ponere, ac valetudinem tantùm mutatâ vitæ dispositione firmare: proximum est, ut modus proficiat. Si modus & ordo non proficit, subducit aliqa & circumcidit. Si nè adhuc qidem respondet, interdicit cibis, & abstinentiâ corpus exonerat. Si frustra molliora cesserunt, ferit venam, membrísqe, si adhærentia nocent, morbúmqe diffundunt, manus affert. nec ulla dura videtur curatio, cujus salutaris effectus est.* Idémqe de benefic. l. 5. c. 20. *Beneficia multa tristem frontem & asperam habent; qemadmodum secare & urere ut sanes.* Simplicius in *Epictet. Cruciatus vehementissimos in morbis, etiam plebeii homines ultro admittunt, cùm se, mercede etiam medicis numeratâ, secandos urendósqe præbent. Si corporum medicinam exercentem, eúmqe urentem & secantem, atqe ipsos carnifices imitantem, non malum sed bonum dicimus, atqe adeò gratias agimus, & mercedem numeramus; cur in medicina Dei non acqiescimus?* Clemens Strom. l. 1. Οὐ γὰρ ὁ μὲν τὴν τοῦ σώματος νόσον ἀπάγων, εὐεργέτης δόξει· ψυχῆς δὲ ἀδικίας ὁ πειρώμενος ἀπαλλάττειν οὐ μᾶλλον ἂν εἴη κηδεμὼν, ὅσῳ περ ψυχὴ σώματος ἐντιμότερον. ἀλλ' ἄρα τῆς μὲν τοῦ σώματος ὑγείας ἕνεκα, καὶ τομὰς καὶ καύσεις, καὶ φαρμακοποσίας ὑφιστάμεθα. καὶ ὁ ταῦτα προσάγων σωτήρ τε καὶ ἰατρός τε κληΐζεται· οὐ φθόνῳ τινὶ, οὐδὲ δυσμενείᾳ τῇ πρὸς τὸν πάσχοντα, ὡς δ' ἂν ὁ τῆς τέχνης ὑπαγορεύει λόγος· καὶ μέρη τινὰ ἀποτέμνων, ὡς μὴ τὰ ὑγιαίνοντα συνδιαφθείρεσθαι αὐτῷ. τῆς δὲ ψυχῆς ἕνεκα οὐχ ὁμοίως ὑποστησόμεθα; &c. Et Theodoret. *therapeut. l. 1.* Οἱ μὲν τὸ σῶμα οὐκ εὖ διακείμενοι, καὶ τὴν νόσον δυσχεραίνουσι, καὶ τῆς ὑγείας ἱμείρονται, καὶ τοῖς ἰατροῖς εἴκουσιν, οὐ μόνον ἤπια προσφέρουσι φάρμακα, ἀλλὰ κἂν τέμνωσι, κἂν καίωσι, κἂν λιμόττειν κελεύωσι, κἂν πικρῶν τινῶν καὶ ἀηδῶν μεστὰς προσφέρωσι κύλικας· καὶ διὰ τοιαύτης ἀνιαρᾶς ἐπιμελείας τὴν ὑγείαν καρπούμενοι, μισθὸν τοῖς οὕτως ἀκουμένοις ὀρέγουσιν.

Dionys. Halicarn. *epist. ad Pomp.* Οἱ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, εἰς βάθος τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέροντες. Idémqe Deus, ut Nicephor. Gregor. *histor. Rom. l. 8. c. 18.* Ὅταν γὰρ ἐθέλῃ κολάζειν οὓς ἂν ἐθέλοι, παλαιῶν τε καὶ νέων ἁμαρτημάτων ποιούμενος ἔκτισιν, οἷα σοφὸς ἰατρὸς, τομὴν καὶ καυτῆρα τοῖς δυσιάτοις ἐπάγει πληγαῖς. Porphyr. de abstinent. l. 1. Εἰ δ' ἔδει καὶ ἀλγηδόνας ὑπομένειν ἕνεκα τῆς ἀληθινῆς σωτηρίας, ἆρ' οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν; οὐ γὰρ δὴ, ὅπου νοσήματος στέρεσθαι δεῖ, σπουδάζοντες πάνθ' ὑπομένομεν, τεμνόμενοι, φοινισσόμενοι, καιόμενοι, πικρὰ φάρμακα πίνοντες, καθαιρόμενοι διὰ γαστρὸς, δι' ἐμέτων, διὰ ῥινῶν; οὐχὶ δὲ τοῦ ἔνδον χάριν νοσήματος, ὡς ἂν τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα ἀθλοῦντες καὶ θεοῦ συνουσίας, πάνθ' ὑπομενοῦμεν εὐλόγως, εἰ καὶ μετ' ἀλγηδόνων ποιεῖσθαι τὰς ὑπομονὰς ἐχρῆν; Cydonius de mort. contemn. Τί γὰρ κωλύει καὶ τοὺς ἰατροὺς τοῖς λόγοις τούτοις κακίζειν, οἱ τοῖς σώμασιν οὐκ ἄλλως ἐπικουροῦσι, ἢ τῶν ἀηδῶν καὶ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἅπτεσθαι καὶ πάντα τρόπον χρῆσθαι τοὺς κάμνοντας ἀναγκάζοντες; οἷς τοῦ τοῦτον τὸν τρόπον ἡμᾶς λυπεῖν, καὶ μισθοὺς μεγάλους τελοῦμεν, καὶ εὐεργεσίας αὐτοί τε καὶ οἱ ἡμετέρων μέλει, [ὀφείλομεν. Sejler.] Joan. Chrysost. *in Psal.* 148. Τὸν θεὸν ὁμοίως ἀνυμνεῖν χρὴ, καὶ κολάζοντα, καὶ ἀνιέντα κολάσεως. ἀμφότερα γὰρ κηδεμονίας, ἀμφότερα ἀγαθότητος· ὥσπερ οὖν ἰατρὸν οὐ τρέφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγχοντα λιμῷ, οὐκ εἰς ἀγορὰν μόνον ἐξάγοντα, ἀλλὰ καὶ ἐν οἴκοις που κατακλείοντα, οὐκ ἀλείφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ καίοντα καὶ τέμνοντα θαυμάζομεν· εἰ γὰρ καὶ ἐναντία τὰ γινόμενα, ἀλλὰ πρὸς ἓν ὁρᾷ τέλος· οὕτω καὶ τὸν θεὸν ὑπὲρ ἁπάντων ἀνυμνεῖν χρή. καὶ πολλῷ πλέον, ὅσῳ ὁ μὲν θεὸς, ὁ δὲ ἄνθρωπος· καὶ ὅτι τὰ μὲν τούτων πολλάκις καὶ εἰς τοὐναντίον ἐξέβη, τὰ δὲ τοῦ θεοῦ μετὰ προσηκούσης γίνεται σοφίας καὶ κηδεμονίας. Basil. Cæsar. orat. 8. Ὡς εὐεργέτης ὁ ἰατρὸς, κἂν πόνους κἂν ἀλγηδόνας ἐμποιῇ τῷ σώματι· τῇ νόσῳ γὰρ μάχεται, οὐχὶ τῷ κάμνοντι· οὕτως ἀγαθὸς ὁ θεὸς, ὁ τὴν σωτηρίαν τῷ παντὶ διὰ τῶν μερικῶν κολάσεων διοικούμενος· καὶ γὰρ δι' ὧν ἀποκτείνει, ζωοποιεῖ· καὶ δι' ὧν πατάσσει, ἰᾶται. καὶ πατάσσεται μὲν σὰρξ, ἵνα ἰαθῇ ψυχή· θανατοῦται δὲ ἁμαρτία, ἵνα ζήσῃ δικαιοσύνη. σὺ δὲ τῷ ἰατρῷ μὲν οὐδὲν ἐγκαλεῖς, τὰ μὲν τέμνοντι, τὰ δὲ καίοντι, τὰ δὲ παντελῶς ἐξαιροῦντι τοῦ σώματος. ἀλλὰ καὶ χρήματά που ὑποτελεῖς, καὶ σωτῆρα προσαγορεύεις, ὅτι ἐν ὀλίγῳ μέρει τὴν νόσον ἔστησε, πρὶν εἰς ὅλον τὸ σῶμα τὸ πάθος διαχυθῆναι. ὅταν δὲ ἴδῃς πόλιν ἐπικαλασεισθεῖσαν τοῖς ἐνοικοῦσιν, ἢ πλοῖον αὔτανδρον κατὰ θαλάσσης διαλυθὲν, κατὰ τοῦ ἀληθινοῦ ἰατροῦ καὶ σωτῆρος γλῶσσαν κινεῖν βλάσφημον οὐκ ὀκνεῖς.

Τῆς ὑγείας] Avg. *epist.* 48. *Dilectione, non odio flagellat nos Deus; non studio nocendi, sed desiderio sanandi.* ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν

βεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ, Apost. *ad Heb. c.* 12. *v.* 10. ἵνα ζήσωμεν, *v.* 9. & *v.* 11. Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

Ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίειαν] Ideo subeunda vult æqo animo ista omnia, qia ad universi bonum faciant. Ità Senec. *epist.* 74. *Nihil indignetur sibi accidere; sciátqe illa ipsa qibus lædi videtur, ad conservationem universi pertinere, & ex his esse qæ cursum mundi officiúmqe consummant.* Heraclit. *epist.* 2. *ad Amphidam.* Οὐκ ἴσασιν, ὅτι θεὸς ἐν κόσμῳ μεγάλα σώματα ἰατρεύει, ἐπανισῶν αὐτῶν τὸ ἄμετρον· τὰ θρυπτόμενα ἑνοποιεῖ· τὰ ὀλισθήσαντα ὑποφθὰς πιέζει· συνάγει τὰ σκιδνάμενα· φαιδρύνει τὰ ἀπρεπῆ· καθείργει τὰ ληφθέντα· διώκει τὰ φεύγοντα· φωτὶ μὲν ἀναλάμπει τὸ ζοφερὸν, περατοῖ δὲ τὸ ἄπειρον· καὶ μορφὴν μὲν ἐπιβάλλει τοῖς ἀμόρφοις, ὄψεως δὲ ἀναπίμπλησι τὰ ἀναίσθητα. διὰ πάσης γὰρ ἔρχεται τῆς οὐσίας, πλήττων, ἁρμοζόμενος, διαλύων, πηγνὺς, χέων. τὸ μὲν ξηρὸν εἰς ὑγρὸν τήκει, καὶ εἰς λύσιν αὐτὸ καθίστησι· καὶ λιβάδας μὲν ἐκθυμιᾷ, παχύνει δὲ χαλασθέντα τὸν ἀέρα· καὶ συνεχῶς τὰ μὲν ἄνωθεν διώκει, τὰ δὲ κάτωθεν ἱδρύει. ταῦτα κάμνοντος κόσμου θεραπεία. Et Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ἃ δὴ ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ καὶ φθορὰς, καὶ ἐφ' οἷς ὀδυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου· τὸ δὲ μέρος ἀνάγκη κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Vide *ad l.* 4. § 40. In eandem sententiam Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Σκέλος οὖν μοι γενέσθαι πεπηρωμένον; Ἀνδράποδον· εἶτα δι' ἓν σκελύδριον τῷ κόσμῳ ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐ χαίρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι; οὐκ οἶσθα, ἡλίκον μέρος πρὸς τὰ ὅλα; τὰ δὲ μέρη τοῖς ὅλοις εἴκειν ἔχει καλῶς. Idem *l.* 4. *c.* 7. Qi & *l.* 2. *c.* 5. Πῶς λέγεται τῶν ἐκτός τινα κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; ὥσπερ ἂν εἰ ἀπόλυτοι ἦμεν. τῷ γὰρ ποδὶ κατὰ φύσιν εἶναι ἐρῶ τὸ καθαρῷ εἶναι. ἀλλ' ἂν αὐτὸν ὡς πόδα λάβῃς, καὶ ὡς μὴ ἀπόλυτον, καθήξει αὐτὸν καὶ εἰς πηλὸν ἐμβαίνειν, καὶ ἀκάνθας πατῆσαι, καὶ ἔστιν ὅτε ἀποκοπῆναι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. τοιοῦτόν τι καὶ ἐφ' ἡμῶν ὑπολαβεῖν δεῖ. τί εἶ; ἄνθρωπος. εἰ μὲν ὡς ἀπόλυτον σκοπεῖς, κατὰ φύσιν ἐστὶ ζῆσαι μέχρι γήρως, πλουτεῖν, ὑγιαίνειν· εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου τινὸς, δι' ἐκεῖνο τὸ ὅλον νῦν μέν σοι νοσῆσαι καθήκει, νῦν δὲ πλεῦσαι, καὶ κινδυνεῦσαι, νῦν δ' ἀπορηθῆναι, πρὸ ὥρας δ' ἔστιν ὅτε ἀποθανεῖν. Vide superiùs pavlò Basil. Cæsar. & Senec. *de provident. c.* 3. sed & eundem, si lubet & otium est, operis *ejusdem c.* 5. argumentum istud pertractantem. De corporis membris itidem Theodoret. *therapeut. l.* 1. Πᾶσαν μηχανὴν, inqit, ἐπινοοῦσιν οἱ ἰατροὶ, ὥστε τὸ πάθος ἐξελάσαι, καὶ τὴν προτέραν τῶν μορίων ἁρμονίαν ἀποδοῦναι τῷ ὅλῳ.

Τὴν τοῦ Διὸς εὐοδίαν καὶ εὐπραγίαν] Hoc inter Stoicorum non παράδοξα tantùm, sed παράλογα etiam meritò repútes, qòd malis hisce etiam numinis divini felicitatem provehi somniabant. qanqam & ad gloriam divinam illustrandam conducere ista, nec nos inficiamur. eôqe argumento ad mala fortiter, æqanimiter, alacriter toleranda, Dei servos invitant, instigant Apostoli, Joannes *Evang. c.* 21. *v.* 19. Pavlus *ad Philip. c.* 1. *v.* 20. Petrus *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 14. Verùm mundum illi pro Deo habebant; qem & istîc designari seqentia docent. Vide *ad l.* 4. § 23.

Στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνον] suprà, ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον. sic *l.* 6. § 44. ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. plus est τὸ στέργειν qàm τὸ ἀσπάζεσθαι· uti eò loci ostendimus. Vide & *l.* 6. § 49. Aristot. *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 10. Ὥστε δεῖ στέργειν αὐτὸν τὴν τύχην.

Συγκλωθόμενον] Vide *suprà ad l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 26.

Τῆς συμμονῆς] Ità *l.* 2. § 3. σώζουσι δὲ κόσμον αἱ μεταβολαί.

Ἐὰν καὶ ὁποῦν διακόψῃς] Lucan. *l.* 6.

——à prima descendit origine mundi
Causarum series: atqe omnia fata laborant,
Si qidqam mutâsse velis——

Τῆς συναφείας καὶ συνεχείας] Vide *l.* 4. § 40. Manil. *Astron. l.* 2. de mundo:

Machina cognatis membris contexta——

Διακόπτεις] Vide *ad l.* 4. § 29.

§ 9. Μὴ σικχαίνειν] *fastidire.* Xyl. *ægrè ferre.* Cas. propriè, *nauseare.* qanqam Phrynich. in *vocab. Attic.* τὸ σικχαίνομαι notat, ὡς τῷ ὄντι ναυτίας ἄξιον τοὔνομα. σικχὸς, ἀηδὴς, Hesych. ἀνόρεκτος, Svid. Plutarch. ab eodem lavdatus, *lib. de utilit. ex inimic. cap.* οἱ σικχοὶ καὶ νοσώδεις, ἄρτον καὶ ὕδωρ προσφερόμενοι ναυτιῶσιν. Vide *ad l.* 10. § 34.

Εἰ μὴ κατὰ πυκνοῦ] qod *l.* 9. § 29. ἀρκοῦ, εἰ καὶ τὸ βραχύτατον πρόεισι. *Nè animum abjicias, si non confertim sive jugiter tibi omnia ex voto & proposito succedant, sed mediocribus etiam progressibus & interruptis etiam aliqoties contentus esto.* Siqidem, ut Cicero *de orat. perfect. Prima seqentem, honestum est in secundis tertiisq; consistere.*

Nun possis oculo, qantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, qia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Est qoddam prodire tenus, si non datur ultra.

Flaccus *Epist. l.* 1. *ep.* 1. Qin & de se Sen. *de vit. beat. c.* 17. *Exigo à me, non ut optimis par sim, sed ut malis melior. hoc mihi satìs est, qotidie aliqid ex vitiis meis demere, & errores meos objurgare. non perveni ad sanitatem, nè perveniam qidem. delinimenta magìs qàm remedia podagræ meæ compono; contentus, si rariùs accedit, & si minùs verminatur.* Qin &, ut Plutarch. *de profect.* Hesiodi illud,

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θάμα τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.
Si qamvis modicum modico superaddere pergas,
Idq; iterum atq; iterum, magnus consurget acervus.
οὐ πρὸς ἀργυρίου μόνον αὔξησιν εἴρηται καλῶς, ἀλλ' εἰς ἅπαντα ποιεῖ, μάλιστα δ' εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, πολὺ καὶ τελεσιουργὸν ἔθος τοῦ λόγου προσλαμβάνοντος.

Ἀλλ' ἐκκρουσθέντα] qomodo Chrysippus ἐν τοῖς περὶ ἀνομολογίας, à Plutarcho *de virt. mor.* lavdatus: Τὰ ἐπιγινόμενα πάθη ἐκκρούει τοὺς λογισμοὺς εἰς τὰς ἐναντίας πράξεις βιαίως προωσθέντα.

Πάλιν ἐπανιέναι] Vide *l.* 4. § 25. Habes avtem Epicteti pulcerrimam de argumento isto dissertationem apud Arrian. *l.* 1. *c.* 25. qi & summatim *l.* 4. *c.* 9. Πρῶτον μὲν καταγνῶθι τῶν γινομένων. εἶτα καταγνοὺς μὴ ἀπογνῷς σεαυτοῦ, μηδὲ πάθῃς τὸ τῶν ἀγεννῶν ἀνθρώπων, οἳ ἅπαξ ἐνδόντες, εἰς ἅπαν ἐπέδωκαν ἑαυτούς· ἀλλὰ μάθε τὸ τῶν παιδοτριβῶν· πέπτωκε τὸ παιδίον. ἀνάστα, φησί, πάλιν πάλαιε, μέχρις ἂν ἰσχυροποιηθῇς. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ πάθε. Hebræi doctores in codice *Sanhedrin. Qi discit legem, nec redit ad eam, similis est homini, qi serit, sed non metit.* Vide *l.* 6. § 10.

Ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω] *æqo animo pleraqe humana ferre* Xyl. at Cas. de actibus sive affectibus propriis interpretatur, qibus, pro humana infirmitate, crebrò sit expositus. nevtrum placet. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, *est pluribus humaniter actis acqiescere, contentum esse.* qod de aliis censendis Flaccus *l.* 1. *Sat.* 3.

Æqus compenset vitiis bona; pluribus hisce,
Si modò plura illis bona sunt, inclinet.—

qod Liban. *orat.* 4. δὸς τῷ πλείονι τὴν ῥοπήν, ἀσμενίζειν, *contentum esse, libenter acqiescere.* Æschin. *ep.* 5. Ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀσμενίζω τῇ συμφορᾷ· καὶ ἀρχή μοι δοκεῖ τοῦ βίου ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς αὐτόθι πολιτείας. qod & mox interpretatus ipse, ὑπερασπάζω, inqit, τὰ παρόντα. Marcus itidem *l.* 7. § 27. μὴ διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς· *nè dum istis libenter acqiescis.* indè ἀσμενιστὸν καὶ φιλητόν, Clemen. Alex. *pædag. l.* 1. *c.* 3. & ἀσμενιστέον, *acqiescendum.* Hippocrati. Marcus ipse *l.* 12. § 14. ἀσμένιζε, gratum habe, contentus esto. & *l.* 7. § 27. διὰ τὸ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς.

Ὡς πρὸς παιδαγωγὸν] i. e. ægrè & gravatim: qomodo ad pædagogum scholámve pueri commeant, qi ludum talarium literario præoptant. Vide *l.* 10. § 35. De Clearcho Xenophon *expedit. l.* 2. Τὸ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ἀεὶ χαλεπὸς καὶ ὠμὸς ἦν. ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον· καὶ γὰρ οὖν φιλίᾳ μὲν καὶ εὐνοίᾳ ἑπομένους οὐδέποτ' εἶχεν, &c. Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Ità sunt hæc ut pædagogi parvulis amari videntur, acerbi & molesti, formidabiles verbere, libertatem lasciviendi negant, necessitatem disciplinæ exigunt, pueriles animos, nè luxu diffluant, terrore constringunt.* Persius de se *Satyr.* 3. *v.* 43.

Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Reddere, non sano multùm lavdanda magistro,
Qæ pater adductis sudans avdiret amicis.
Jure: etenim id summum, qid dexter senio ferret
Scire, erat in voto; damnosa canicula qantùm
Raderet; angustæ collo non fallier orcæ;
Nè qis callidior buxum torqere flagello.

Vide Persii *glossas*; & Turneb. *adversar. l.* 23. *c.* 22. Alioqi tanqam ad pædagogum, ad philosophiæ præceptorem accedere oportet, ut discamus, non ut oblectemur: μεμνημένοι, ὡς οὐκ εἰς θέατρον, οὐδὲ ᾠδεῖον, ἀλλ' εἰς σχολὴν καὶ διδασκαλεῖον ἀφῖκται. Plut. *de profect.* contrà qàm illi, qos, ut Seneca *epist.* 108. *Inqilinos philosophorum, non discipulos dixeris qi veniunt ut avdiant, non ut discant; sicut in theatrum voluptatis cavssâ ad delectandas avres, oratione, vel voce, vel fabulis ducimur. --qi cum pugillaribus veniunt, non ut res excipiant, sed verba: qæ tam sine profectu alieno discant, qàm sine suo avdiant. --qibus philosophi schola diversorium est otii. nec id agunt, ut aliqa illìc vitia deponant, ut aliqam vitæ legem accipiant, ad qam suos mores exigant; sed ut oblectamento avrium perfruantur. Ità assvescit animus delectare se potiùs qàm sanare: & philosophiam oblectamentum facere, cùm remedium sit.* Idem *ep.* 117.

Ἀλλ' ὡς ὀφθαλμιῶντες] Vult nos ad philosophiam recurrere, tanqam laborantes ad medicinam, qæ dolorem mitiget, morbum amoveat. Nam qod Xylander annotat de præceptis salutaribus in promptu habendis, qod suprà *l.* 3. § 13. monuerat, est hìc planè ἀπροσδιόνυσον. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 23. Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ φιλοσόφου σχολεῖον. οὐ δεῖ ἡσθέντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. ἔρχεσθε γὰρ, οὐχ ὑγιεῖς, ἀλλ' ὁ μὲν ὦμον ἐκβεβληκώς, ὁ δ' ἀπόστημα ἔχων, ὁ δὲ κεφαλαλγῶν· εἶτ' ἐγὼ καθίσας ὑμῖν λέγω νοημάτια καὶ ἐπιφωνημάτια, ἵν' ὑμεῖς ἐπαινέσαντές με ἐξέλθητε, ὁ μὲν τὸν ὦμον ἐκφέρων οἷον εἰσήνεγκεν, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν ὡσαύτως ἔχουσαν, ὁ δὲ τὴν σύριγγα, ὁ δὲ τὸ ἀπόστημα. & *ibid.* aliis insuper adjectis imaginibus. Φιλόσοφος δ' ἐπ' ἀκρόασιν παρακαλεῖ; * οὐχί· ὡς ὁ ἥλιος ἄγει αὐτὸς ἐφ' ἑαυτόν, ἢ τροφή, οὕτω δὲ καὶ οὗτος ἄγει τοὺς ὠφεληθησομένους. ποῖος ἰατρὸς παρακαλεῖ, ἵνα τις ὑπ' αὐτοῦ θεραπευθῇ; καί τοι νῦν ἀκούω, ὅτι καὶ οἱ ἰατροὶ παρακαλοῦσιν ἐν Ῥώμῃ· πλὴν ἐπ' ἐμοῦ παρεκαλοῦντο. De philosophia Marcus, de philosopho Epictetus.

* *ità interpungo, qæ perperàm continuant codices Vulgati.*

Τὸ σπογγάριον] *penicillum.* De spongiis Plin. *nat. histor. l.* 31. *c.* 11. *Mollissimum genus earum penicilli. oculorum tumores levant ex mulso impositi: iidem abstergendæ lippitudini utilissimi: eósqe tenuissimos & mollissimos esse oportet. imponuntur spongiæ*

giæ ipsæ epiphoris ex posca. Nec mutandus iste Plinii locus, qod qidam volunt, ut legatur, *genus earum è qibus penicilli.* nam præterqam qod Pliniana Syntaxis id non patitur, lectionem receptam ex Celso firmamus, qi *penicillum* docet *spongiolam* ejusmodi dici, & huic usui adhiberi. *de re medic. l. 6. c. 6.* § 1. *Neqe ab ratione abhorret etiam penicillo potissimùm uti expresso; si levior impetus est, ex aqâ; si major, ex posca.*

Καὶ τὸ ὠὸν] Plin. *l. 29. c. 3. Ova per se infuso candido oculis epiphoras cohibent, urentésqe refrigerant. qidam pro aqua miscent collyriis. infantibus contra lippitudines vix aliud remedium est.* Sed de multiplici ad oculos ovi usu consulatur Celsus, *l. 6. c. 6.*

Κατάπλασμα] Φάρμακα τὰ μὲν πιστὰ, τὰ δὲ χριστὰ, τὰ δὲ ἐπίπαστα. Evstath. *ad Il.* δ. Verùm qartum genus, qod is omisit, adjecit Scholiastes *ad Aristoph. Plut.* τὰ μὲν πιστὰ, τὰ δὲ χριστὰ, τὰ δὲ παστὰ, τὰ δὲ πλαστά. πιστὰ sunt, *qæ potantur;* χριστὰ *qæ inunguntur;* παστὰ sive ἐπίπαστα, *qæ insperguntur;* πλαστὰ sive καλάπλαστα, *qæ illinuntur*, ungventis crassiora: unde & καταπλάσματα nuncupata sunt.

Καταιόνησιν] *perfusionem.* cujus in re medica usus freqens & multiplex. Evstath. *ad Odys.* δ. ex Athenæi *dipnos l. 1.* Λύει δὲ κάματον καὶ ἡ καταιόνησις ἡ κατὰ κεφαλῆς. Theodoret *therapevt. l. 1.* de medicis insanos curantibus. καὶ δέσματα προσφέρουσι, καὶ καταιονῶσι βίᾳ τὰς κεφαλάς. Et mox: Καὶ μὲν δὴ, ὡς ἀῤῥωστοῦντας καταιονήσωμεν, καὶ τὰ σωτήρια καὶ παιώνια προσενέγκωμεν φάρμακα. Et *l. 4.* Οὐκ ἀπαυδῶμεν, ἀλλὰ τῇ σπογγιᾷ τοῦ λόγου καταιονῶμεν τῆς ἀπιστίας τὸ πάθος. Et *l. 6.* Καί τοι καὶ τοὺς ἰατροὺς ἐκείνους θαυμάζετε, οἳ οὐκ ἄλλοις προσφέρειν τὴν θεραπείαν κελεύουσιν, ἀλλ' αὐτοὶ τῆς ἀμπεχόνης γυμνούμενοι, καὶ τὸν χιτωνίσκον διαδυσάμενοι, τὸν σίδηρον μεταχειρίζουσι, καὶ τὴν τομὴν ἐπιφέρουσι, καὶ δυσοσμίας ἀνέχονται, καὶ τοὺς ἰχῶρας δέχονται τὰς ῥανίδας, καὶ καταιονῶσι τῇ σπογγιᾷ, καὶ τὰ φάρμακα ἐπιπάττουσιν, &c. Dio Prus. *orat. 17.* Τὰ γοῦν φλεγμαίνοντα τῶν σωμάτων, οὐκ εὐθὺς ἐνέδωκε πρὸς τὴν πρώτην καταιόνησιν, ἀλλ' ἂν συνεχῶς ποιῇ τις, ἐμαλάχθη καὶ ῥᾷον ἔσχεν· οὐκοῦν ὁμοίως καὶ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν πολλῶν φλεγμονὴν, ἀγαπητὸν, εἴ τις δύναιτο πραῦναι, διηνεκῶς τῷ λόγῳ χρώμενος. qi locus, qum nostrum cum primis illustret, à Naogeorgo tamen ità est versus, ut id minùs compareat, qum ἀγαπητὸν reddit, *rem gratam fecerit*, pro eo qod debuit, *sufficerit, sufficiens fuerit, sat habuerit, si crebris allocutionibus aliqid profecerit,* qomodò Marcus istîc, *nè ægre ferat, si non confertim omnia ex voto processerint;* & *l. b. 9.* § 25. ἀρκοῦ, *contentus esto, si vel pavlulùm res processerit.* Ità τὸ ἀγαπητὸν sumitur in illo Epicuri dicto, apud Laërt. *l. 10.* Συνουσίη δὲ (φασὶ) ὤνησε μὲν οὐδέποτε. ἀγαπητὸν δὲ, εἰ μὴ καὶ ἔβλαψεν. *Coitus* (*ajunt, nunqam prodest: sat fuerit, si non obsit.* at bonus interpres Camaldunensis, qod est illi solenne nimis, cum antegressis committens ista sic vertit, *neqe item oratoriæ daturum operam, dicens illam nihil qidem unqam profuisse, plurimùm verò etiam obfuisse.* Sed nec tempero mihi, extra oleas jam evagatus, qin & his proxima illa in versione Ambrosiana attingam; *Probos qoqe amaturum sapientem negat; neqe sepulturæ curam habiturum: neqe à Deo amorem immitti Diogenes refert.* an Epicurum putamus tam existimationis suæ prodigum fuisse, ut negaret *sapientis esse probum qemqam diligere?* tum qorsum hîc *Diogenis* scita? Verùm interpunctio vitiosa forsan interpreti imposuit. Laërtii dictio, voculas primores restituente Cl. Casavbono, sic se habet. τοὺς τε οἰκέτας κολάσειν· (qod vulgò οὔτε κολ. οἰκ. legitur) ἐλεήσειν (σειν, malim) μέντοι, καὶ συγγνώμην τινὶ ἕξειν τῶν σπουδαίων· ἐρασθήσεσθαι τὸν σοφὸν οὐ δοκεῖ αὐτοῖς· οὐδὲ ταφῆς φροντιεῖν· οὐδὲ θεόπεμπτον εἶναι τὸν ἔρωτα, ὡς Διογένης ἐν τῷ ιβ φησίν. *Servos supplicio qidem affecturum: misserturum tamen, veniam ipsorum qibusdam habiturum, qi probi fuerint. amaturum sapientem non existimant: nec sepulturæ rationem habiturum: nec amorem à Deo immitti: utì Diogenes* (qi Epicuri dogmata collegit) *l. 12. refert.* Cæterùm & ista avt loco mota & transposita liqet, avt certè nullo planè ordine habito, per Satyram tumultuariè Laërtius Epicuri sui placita congessit. qis enim non videt illa, ἐρασθήσεσθαι τὸν σοφὸν οὐ δοκεῖ αὐτοῖς· & οὐδὲ θεόπεμπτον εἶναι τὸν ἔρωτα· qibus de sepultura illud nullâ planè ratione interjectû est, eodem prorsus pertinere?

Οὐδὲν ἐπιδείξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ] locus, ut mihi videtur, mendi manifestus: emendatio havd perinde proclivis. leg. forsan, οὐδὲν ἔτι δεήσει [εἰς] τὸ π. *nihil ampliùs opus erit, qod inducat te ad obseqendum rationi.* vel etiam, οὐδὲν ἐπιζητήσεις [ἢ] τὸ πειθ. *nihil ampliùs, vel, nihil aliud, desiderabis, nisi ut rationi obseqaris.* ἢ, pro εἰ μὴ, *nisi*, ut Joan. *c. 13. v. 10.* qod & Evstath. observat in Νέκυιαν. Sic *l. 10.* § 33. μηκέτι μηδὲν ἐπιζήτει. Nec abscedit multùm D. Salmas. qi legendum censet, vel οὐδὲν ἐπιδεήσει σε πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ. vel οὐδὲν ἐπιδεήσῃ τοῦ π. τ. λ. *non opus habebis, non indigebis rationi parere.* At D. Boot. ἐπιδείξεις mavult. Sen. *epist. 103. Ipsam philosophiam non debebis jactare:* & mox; *Licet sapere sine pompa.* atqe eò etiam Cas. abit.

Ἀλλὰ προσαναπαύσῃ αὐτῷ] Ità *lib. 6.* § 12. καὶ προσαναπαύου ταύτῃ. de philosophia itidem. Sed & de arte *lib. 4.* § 34.

Μόνα θέλει, ἃ ἡ φύσις σου θέλει] Hoc est qod Juvenal. *Sat. 14. v. 322.*

Nunqam aliud natura, aliud sapientia dicit.

Verissimè, si conditam, non corruptam intelligas.

Vide *infr.* § 29. & *lib.* 1. § 9. & *lib.* 11. § 20.

Σὺ δὲ ἄλλο ἤθελες ἢ κατὰ φύσιν] *Tu autem aliud qippiam volebas.* Xyl. *qàm illud* ſcil. *qod eſt ſecundùm naturam.* M. Caſ. erotematicè effert. *Tu aliud vis qàm qod eſt ſecundùm naturam?* forſan leg. ἄλλο ἔθελες ἢ κ. φ. qanqam & receptam lectionem retineri poſſe cenſet Salmaſ. *at tu aliud volebas, qod ſecundùm naturam non eſt.* Vide *l.*8. § 10.

Τί γὰρ τούτων προσηνέστερον] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 13. *Non, ut qibuſdam dictum eſt, arduum in virtutes & aſperum iter eſt. plano adeuntur. Non vanæ vobis avtor rei venio. facilis eſt ad beatam vitam via. multò difficilius eſt facere iſta, qæ facitis. qid enim qiete otioſius? qid irâ laborioſius? qid clementiâ remiſſius? qid crudelitate negotioſius? vacat pudicitia: libido occupatiſſima eſt. omnium denique virtutum tutela facilior eſt; vitia magno coluntur.* Idem hoc argumentum, ὅτι δυσκολώτερον μὲν τῆς ἀρετῆς ἡ κακία· κουφότερον δὲ καὶ ἥδιον τῆς κακίας ἡ ἀρετή· inculcat pluribus in locis, plurimíſqe docet argumentis, Joan. Chryſoſt. *in Matth. cap.* 11. *v.* 28, 30. *orat.* 38. *ibid. orat.* 56. *in Coloſſ. orat.* 8. *in Philipp. orat.* 14. *in Pſal.* 124. alibi.

Ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦ σφάλλει] leg. cum Xyl. διὰ τοῦτο σφ. qia προσηνέστερόν τι blandius qiddam eſſe videtur, cùm nihil minùs exiſtat. Senec. *epiſt.* 8. *Et fera, & piſcis ſpe aliqâ oblectante decipitur.* Indè Platonis dictum, *Eſcam malorum eſſe voluptatem, qâ capiantur homines, ut hamo piſces.* Cicer. *de Senect.* Sed & Plavt. *Mercat.* 5. 3. tanqam ſapientum dictum, hoc idem ſic extulit.

Voluptas eſt malorum eſca; qòd eâ non minùs homi-
Qàm hamo capiantur piſces.— (nes,

qi tamen verſus, cum aliis eiſdem adjunctis, in editionibus qibuſdam nevtiqam comparent.

Τὸ ἄπλαστον] qod alibi τὸ ἀδιάπλαστον· aliud eſt enim τὸ ἀπερίπλαστον. *l.*7. § 4. Vide *ad l.*3. § 9.

Καὶ εὔρουν] Vide *l.* 2. § 5. & *lib.*4. § 3. & *infr.* § 34. & *l.* 10. § 6.

§ 10. Παντάπασιν ἀκατάληπτα] *imperceptibilia,* ſive *imprenſibilia.* Gellius *l.* 11. *c.* 5. & *l.* 14. *c.* 1. Laërtius *lib.* 9. Pyrrhonem ait primùm induxiſſe τὸ τῆς ἀκαταληψίας καὶ ἐποχῆς εἶδος. Eum paribus ferè paſſibus ſecutus eſt Arceſilaus. Siqidem & ipſe aſſeruit, περὶ πάντων ἐπέχειν δεῖν· εἶναι γὰρ πάντα ἀκατάληπτα. Evſeb. *præpar. l.* 14. *c.*3. de qo videndus *ibid. c.* 4. & 5. Numenius Pythag. *l.* 1. *de Academic. à Plat. diſſenſ.* Verùm is τὰ περὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἀκαταληψίας δόγματα, Socrati, Platoni, Parmenidæ & Heraclito accepta ferebat: ut Plut. *adv. Colot. c.* 8. Et ſanè celebre eſt Socratis illud, τοῦτο μόνον εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. *nihil ſcire ſe niſi hoc unum, qòd nihil ſciret.* Laërt. *l.* 2. Plut. *adv. Colot. c.* 5. & Lactant. *inſtitut. l.* 3. *c.* 27. qi & *ibidem* adjicit; *Hinc Academiæ diſciplina manavit; ſi tamen diſciplina dici poteſt, in qa ignoratio & diſcitur & docetur.* Et *c.* 4. *Socrates eúmqe ſecuti Academici ſcientiam ſuſtulerunt, novámqe non philoſophandi conſtituerunt philoſophiam.* Itaqe Ariſtocles *de philoſ. l.* 8. apud Evſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. Ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἴομαι δεῖν ὀνομάζειν αὐτὴν, ἀναιροῦσάν γε δὴ τὰς τοῦ φιλοσοφεῖν ἀρχάς. qanqam reſtrictiùs pavlò de ſe Socrates ipſe apud Platon. in *Apolog.* & Lucian. *de ſect.* ἃ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι· *qæ non novi, nec nôſſe opinor me.* At de Heraclito diſertè Stob. *tom.* 2. *tit.* 21. ὅτι ᾔδει ἑαυτὸν μηδὲν εἰδότα. *ideo juvenis cùm eſſet ſapientiorem reliqis habitum eſſe, qòd ſe nihil ſcire, ſcire ſe profiteretur.* Cæterùm idem, ut Laërt. *l.* 9. νέος ὢν ἔφασκε μηδὲν εἰδέναι· τέλειος μέντοι γενόμενος πάντα ἐγνωκέναι. *juvenis cùm eſſet, nihil ſcire ſe; vir factus, nihil non nôſſe dicebat.* De ſe Iſidorus Peluſ. *lib.* 3. *epiſt.* 241. Ἐγὼ δὲ οἶδα σαφῶς, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *Ego pro certo hoc novi, nihil me nôſſe.* Nec abſcedit multùm Apoſtolus, ubi dicit, *ad Corinth. epiſt.* 1. *c.* 8. *v.* 2. Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε, καθὼς δεῖ γνῶναι. *Si qis opinatur nôſſe ſe qicqam, nondùm is qicqam, prout nôſſe debet, novit.* Anaxarchus verò iſtis longiùs progreſſus, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. *nec hoc qidem ſcire aiebat ſe, qòd nihil ſciret.* De Homero Senec. *epiſt.* 88. *Modò Stoicum illum faciunt, virtutem ſolam probantem, & voluptates refugientem; --modò Epicureum, lavdantem ſtatum qietæ civitatis, & inter convivia cantúſqe vitam exigentis; modò Peripateticum, bonorum tria genera inducentem; modò Academicum, incerta omnia dicentem.* At certè Pyrrhonii, ſive Sceptici, Academiæ novæ fundatores avt favtores, Homerum ipſum, nec Homerum ſolùm, ſed Heſiodum, Archilochum, Evripidem, & antiqiſſimos ferè qoſqe vel poeſeos, vel ſapientiæ nomine celebratos, in partes ſuas attrahere ſatagebant: ut docet Laërt. in *Pyrrh.* De Homero videatur, qi Plutarchi nomine de eodem extat libellus. Exagitans iſtos Seneca idem *epiſt.* 88. *Avdi qantum mali faciat nimia ſubtilitas, & qàm infeſta veritati ſit. Protagoras ait, de omni re in utramqe partē diſputari poſſe ex æqo; & de hac ipſa, an omnis res in utramqe partem diſputabilis ſit. Navſiphanes ait, ex his qæ videntur eſſe, nihil magìs eſſe, qàm non eſſe. Parmenides ait, ex his qæ videntur, nihil eſſe in univerſum.* [*unum eſſe univerſum.* Lipſ.] *Zeno Eleates omnia negotia de negotio dejecit; ait nihil eſſe. Circa eadem ferè Pyrrhonii verſantur, & Megarici, & Eretrici, & Academici, qi novam induxerunt ſcientiam, nihil ſcire. Hæc omnia in illum ſupervacuum ſtudiorum liberalium gregem conjice. Illi mihi non profuturam ſcientiam tradunt: hi ſpem omnem ſcientiæ eripiunt. Satiùs eſt ſupervacua ſcire, qàm nihil. Illi non præferunt lumen per qod acies dirigatur ad verum: hi oculos mihi effodiunt. Si Protagoræ credo, nihil in*

rerum

rerum natura eſt, niſi dubium. Si Nauſiphani, hoc unum certum eſt, nihil eſſe certi. Si Parmenidæ, nihil eſt præter unum: ſi Zenoni, nè unum qidem. Qid ergò nos ſumus? qid iſta qæ nos circumſtant, alunt, ſuſtinent? Tota rerum natura umbra eſt avt inanis avt fallax. Non facilè dixerim, utrùm magis iraſcar illis, qi nos nihil ſcire voluerunt; an illis, qi nè hoc qidem nobis reliqerunt, nihil ſcire. Eoſdem traducens & Epictetus *diſſert. l. 1. c. 5.* inter alia: Καταλαμβάνεις ὅτι ἐγρήγορας; οὔ, φησιν. οὐδὲ γὰρ, ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι ὅτι ἐγρήγορα. οὐδὲν οὖν διαφέρει αὕτη ἡ φαντασία ἐκείνης; οὐδὲν ἔτι τούτῳ διαλέγομαι· καὶ ποῖον αὐτῷ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτῷ σίδηρον προσάγω, ἵν᾽ αἴσθηται, ὅτι νενέκρωται; αἰσθανόμενος οὐ προσποιεῖται· ἔτι χείρων ἐστὶ τοῦ νεκροῦ. Vult ferro & igne cum iſtiuſmodi, non rationibus avt diſceptationibus agi. Et *l. 2. c. 20*: iſtorum profeſſionem deriſui habens, ità ſua proponentes & venditantes inducit; Ὦ ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε, ὅτι οὐδεὶς συγκατατίθεται· πιστεύσατε ἡμῖν, ὅτι οὐδεὶς πιστεύει οὐδενί. --γίνωσκε, ὅτι οὐδέν ἐστι γνωστόν· --μάθε παρ᾽ ἐμοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μαθεῖν. ἐγώ σοι λέγω τοῦτο, καὶ διδάξω, ἐὰν θέλῃς. Et *ibid.* poſtea indignabundus: Οἱ ταλαίπωροι Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὐτῶν ἀπολαβεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι οὐ δύνανται, καί τοι τοῦτο μάλιστα ἐσπουδακότες. τίς ἡ ἀτυχία; λαβών τις παρὰ τῆς φύσεως μέτρα καὶ κανόνας εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐ προσφιλοτεχνεῖ τούτοις προσθεῖναι καὶ προσεξεργάσασθαι τὰ λείποντα· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, εἴ τι καὶ ἐκεῖ γνωστικὸν τῆς ἀληθείας, ἐξαιρεῖν πειρᾶται καὶ ἀπολλύειν; Et denuo, non ſine ſtomacho: Ὦ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ γοητείας. ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καθ᾽ ἡμέραν, καὶ οὐ θέλεις ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα ἐπιχειρήματα; ἐσθίων, ποῦ φέρεις τὴν χεῖρα; εἰς τὸ στόμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν; λουόμενος, ποῦ ἐμβαίνεις; πότε τὴν χύτραν εἶπες λοπάδα, ἢ τὴν τορύνην ὀβελίσκον; Et feſtivius rurſum: Εἴ τινος αὐτῶν δοῦλος ἤμην, εἰ καὶ ἔδει με καθ᾽ ἡμέραν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐκδέρεσθαι, ἐγὼ ἂν ἐστρέβλουν αὐτόν. βάλε ἐλάδιον, παιδάριον, εἰς τὸ βαλανεῖον. ἔβαλον ἂν γάριον, καὶ ἀπελθὼν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κατέχεον. τί τοῦτο; φαντασία μοι ἐγένετο ἐλαίου ἀδιακρίτως ὁμοιοτάτη, νὴ τὴν σὴν τύχην. δὸς ὧδε τὴν πτισάνην. ἤνεγκα ἂν αὐτῷ γεμίσας παροψίδα ὀξυγάρου. οὐκ ᾔτησα τὴν πτισάνην; ναί, κύριε. τοῦτο πτισάνη ἐστί. τοῦτο οὐκ ἔστιν ὀξύγαρον; τί μᾶλλον ἢ πτισάνη; λάβε καὶ ὀσφράνθητι· λάβε καὶ γεῦσαι. πόθεν οὖν οἶδας, εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται; τρεῖς, τέσσαρας τῶν συνδούλων εἰ εἶχον ὁμονοοῦντας, ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον, ἢ μεταθέσθαι. νῦν δ᾽ ἐντρυφῶσιν ἡμῖν, τοῖς μὲν παρὰ τῆς φύσεως διδομένοις πᾶσι χρώμενοι, λόγῳ δ᾽ αὐτὰ ἀναιροῦντες. Deinde, ubi demonſtrârit, qomodo iſti deliramentis hiſce ſuis omnem boni, mali, honeſti, turpis, decori, indecori diſtinctionem tollant, & ad flagitia ac facinora qævis non ſemitam, ſed viam ampliſſimam muniant; concludit tamen cinædis ipſis, qibuſcum & *l. 1. c. 5.* commiſerat, eſſe minùs ſanabiles: Πολὺ, νὴ Δία, μᾶλλον τοὺς κιναίδους ἐλπίσειέ τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους τῶν περὶ αὐτοὺς κακῶν. Qòd avtem denunciat Epictetus ſe, ſi Scepticorum iſtorum alicui in ſervitutem daretur, olei loco garum, ptiſſanæ oxygarum exhibiturum; ità Colotes, ubi Socratem qaſi ἀκαταληψίας patronum reum egerit, ἀντὶ σιτίων καὶ ἄρτων χόρτον παραβάλλει, *panum eſculentorúmqe loco fænum apponit*; qærítqe ab eodem, πῶς εἰς τὸ στόμα τὸ σιτίον, οὐκ εἰς τὸ οὖς, ἐντίθησιν, *qare in os potiùs qàm in avrem cibum ingerat.* Plut. *adv Colot.* Qòd rurſus, ſe tribus qatuórve conſervis conſpirantibus adjutum, ità miſerum hominem ludificaturum, ut vel ad ſuſpendium vel dogma novum ſe conferat; id in Lacyde contrà planè contigerat; is enim à ſervulis ſæpe deluſus, (longior eſt fabula, qàm ut integram deſcribere animus ferat: ex Numenio apud Evſebium qi volet petat, *præpar. l. 14. c. 6.*) dum, anulum ſive clavem, qo omnia obſignabat, qâ immittere ſolebat, obſervato, qæ volebant è cellula ſurripiebant; cùm fravdem nullâ ratione deprehendere valeret, ad ἀκαταληψίαν tandem miſellus adactus eſt. Servulorum aſtum, non effectum narrat Laërtius *l. 4.* ex Evſebio, qod obiter monitum velim, emendandus: qod enim apud illum in editis habetur, Lacydem περὶ οἰκονομίαν γλυκύτατα ἐσχηκέναι· legendum eſt, non γλυκύτατα, ſed γλισχρότατα ἐσχηκέναι. docent, qæ ibidem ſtatim annectuntur. Firmant & Numenii illa apud Evſeb. Ἦν δὲ ὑπογλισχρότερος, καί τινα τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκονομικός, οὗτος ὁ εὐδοκιμῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς. Cæterùm de Scepticis iſtis eorúmqe placitis qi plura volet, adeat Laërt. *l. 9.* in *Pyrrhon.* Sext. Empir. *adv. diſciplin.* & *hypotheſ. Pyrrhon.* Plut. *adv. Colot.* Ciceron. *Academ.* Tertull. *de anim. c. 17.* Lactant. *inſtitut. l. 3.* Avguſtin. *contra Academic.* Petr. Valent. *Academic.* Lipſ. *Stoic. philoſoph. l. 2. c. 4.* De Deo interim Greg. Naz. *in Chriſti natal.* & rurſus *in Paſch.* Ἄπειρον τὸ θεῖον καὶ δυσθεώρητον· καὶ τοῦτο πάντῃ καταληπτὸν αὐτοῦ μόνον ἡ ἀπειρία. qaſi dixiſſet, καταληπτὸν μόνον, τὸ ἀκατάληπτον εἶναι.

Αὐτοῖς γε τοῖς Στωικοῖς] qi cum primis ſe Academicis hac in parte opponebant: ideo τῆς ἐναργείας πρόδικοι, *evidentiæ*, qæ eſt τῇ ἀκαταληψίᾳ adverſa, *patroni ac propugnatores*, à Plutarcho dicti, *de commun. notit. c. 39.* (ubi malè codices excuſi ἐνδείας habent) & Chryſippus ab Ariſtocreonte in epigrammate (utì idem *de Stoic. contradict. c. 1.*) τῶν Ἀκαδημιακῶν στραγγαλίδων κοπίς. *laqeorum ſive nexuum Academicorum ſeceſpita.* alluſit ad Demoſthenis dictum illud qo Phocionem orationum ſuarum κοπίδα appellare ſolebat. Plut. in *Phoc.* & in *polit. præcept.*

Δυσκα]άληπ]α] Et Stoici ergò magna in incertitudine ac difficultate, an obscuritate, pleraqe censent versari : unde & de Chrysippo jactare solebant, τοῦ πάντων ὁμοῦ τῶν Ἀκαδημαικῶν λόγους εἰς ταυτὸ συμφορηθέντας, οὐκ ἀξίους εἶναι παραβαλεῖν, οἷς Χρύσιππος ἔγραψεν εἰς διαβολὴν τῆς αἰσθήσεως. qod Plut. tamen ἢ ἀπειρίας, ἢ φιλαυτίας εἶναι pronunciat, *de contradict. Stoic. c. 6.* fatetur tamen fuisse Chrysippum, τῶν αὐτοῦ δογμάτων κατήγορον δεινότερον ἢ συνήγορον. Verùm non hoc Stoicis solis visum, sed & aliis. Avdiamus Lactantium *institit. l. 3. c. 27. Anaxagoras pronunciat circumfusa esse tenebris omnia. Empedocles angustas esse sensuum semitas qeritur; tanqam illi ad cogitandum rhedâ & qadrigis opus esset. Democritus qasi in puteo qodam sic alto, ut fundus sit nullus, veritatem jacere demersam. nimirum stultè, ut cætera. non enim tanqam in puteo demersa est veritas; qò vel descendere vel etiam cadere illi licebat : sed tanqam in summo montis excelsi vertice, vel potiùs in cœlo, qod est verissimum. qid enim est, cur eam potiùs in imum depressam diceret, qàm in summum levatam ? nisi fortè mentem qoqe in pedibus, avt in imis calcibus constituere malebat potiùs qàm in pectore avt in capite.* Democriti dictum de veritate in fundo, sive in profundo demersâ, refert Cicer. in *Lucul.* Sen. *qæst. nat. l. 7. c. 32.* sed & Laërt. *in Pyrrhon. l. 9.* his verbis : Ἐτεῇ δὲ οὐδὲν ἴσμεν· ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. irà enim legendum ex sexto Empir. *adv. Logic. l. 1. c. 2.* qi κατ' ἀλήθειαν interpretatur id qod est à Democrito dictum: cùm utrobiqe tamen αἰτίῃ corruptè habeatur. Dissertissimè verò ex eodem *de Pyrrhon. hypothes. l. 1. c. 30.* ubi etiam in excusis ἐτεῇ legitur, & ἀντὶ τοῦ ἀληθείᾳ à Democrito positum à Sexto dicitur. Optimè Aristoteles τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *l. 1. min. c. 1.* Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπὴ, τῇ δὲ ῥαδία. σημεῖον δὲ, τὸ μήτε ἀξίως δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντως ἀποτυγχάνειν. Et mox debilitatem humani cavssatus ingenii : Ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν· οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. Cicero apud Lactant. *l. 3. c. 14. Mihi autem, non modò ad sapientiam cæci videmur, sed ad ea ipsa, qæ aliqa ex parte cerni videantur, hebetes & obtusi.* Et *Academic. l. 4. Omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eáqe inest, & in ipsis rebus obscuritas, & in judiciis nostris infirmitas, ut non sine cavssa & doctissimi & antiqissimi invenire se posse qod cuperent diffisi sint.* Certè in plerisqe, qod magnus ille Scaliger *de subtil. exerc. 307. § 21. Sicut à ciconia vulpes delusa, vitreum vas lambimus, pultem havd attingimus;* rerum corticem potiùs qàm res ipsas apprehendimus. Vide Basilium Cæsar. *epist. 168.*

Πᾶσα ἡ ἡμετέρα συγκατάθεσις μετάπτωτή] A Scepticorum dogmate ista havd longè abeunt. Sed nec qod Sen. *epist. 65. Fer ergò judex sententiam, & pronuncia, qis tibi verisimillimum videatur dicere, non qis verum dicat. id enim tam supra nos est, qàm ipsa veritas.*

Ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος;] Qod Cicer *ad famil. l. 9. ep. 2. Qis est tam Lynceus, qi in tantis tenebris nihil offendat, nusqam incurrat ?* Verùm nusqam ergò terrarum sapiens vester, nusqam qisqam verâ avt scientiâ avt virtute imbutus. Siqidem Stoici, ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 4.* ἐπιστήμην, sive scientiam, definiunt, κατάληψιν ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου· *Comprehensionem firmam & immutabilem ratione innixam.* Vel, ἕξιν φαντασιῶν δεκτικὴν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου· *Habitum sive dispositionem phantasiarum receptivam, à ratione firmitatem eam habentem, ut non possit convelli, sive qam convellere ratio nulla possit.* Eámqe sapienti tribuunt suo, qem habere asserunt (Plutarchi sunt verba *de Stoic. paradox.*) νοῦν τέλειον, ἄκραν φρόνησιν, ἀδόξαστον ἐπιστήμην, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν· *Mentem perfectam, prudentiam summam, scientiam opinatione immunem, habitum mutationis expertem.* Qos tamen exagitat avtor idem *de commun. notit. c. 41.* qod τὰς ἐννοίας ἀποκειμένας τινὰς ὁριζόμενοι νοήσεις, μνήμας δὲ μονίμους καὶ σχετικὰς τυπώσεις, τὰς δ' ἐπιστήμας καὶ παντάπασι πηγνυούσας, ὡς τὸ ἀμετάπτωτον καὶ βέβαιον ἐχούσας, εἶτα τούτοις ὑποτιθέντες βάσιν καὶ ἕδραν οὐσίας ὀλισθηρᾶς καὶ σκεδαστῆς καὶ φερομένης ἀεὶ καὶ ῥεούσης· qalem esse animam humanam asserunt. Vide *l. 2. § 2.* Interim poteſt hoc consistere, ut nemo sit prorsus ἀμετάπτωτος, nec tamen πᾶσα ἡμετέρα συγκατάθεσις μετάπτωτή· cùm possint ab eo certò comprehendi non pavca, qi de multò pluribus tamen incertus existat.

Ὡς ὀλιγόχρονα] *l. 7. § 1.* ὀλιγοχρόνια. sed & ὀλιγόχρονα. ut πολύχρονα, Theophr. *de cavss. plant. l. 5. c. 25.*

Εὐτελῆ] Ὡς πηλοῦ παντὸς εὐτελέστερα. Jo. Chrysost. *ad Olymp. epist. 13, & 17.*

Ἐν κλήσει κιναίδου] Vide *l. 2. § 11.* & *l. 4. § 39.* Sen. *epist. 81. Qod contemptissimo cuiqe contingere ac turpissimo potest, bonum non est. opes avtem, & lenoni & lanistæ contingunt. ergò non sunt bona.* Evripides *Æolo*, lavdatus à Plut. *de leg. poet. c. 16.* Athen. *dipnos. l. 4.* Sext. Empiric. *adv. Gramm. l. 1. c. 13.* Stob. *tom. 2. tit. 5. & tit. 93.*

Μὴ πλοῦτον εἴπῃς· οὐχὶ θαυμάζω θεὸν,
Ὃν χὠ κάκιστος ῥαδίως ἐκτήσατο.
Lavdare Plutum parce : non veneror Deum,
Qi pessimorum sæpe fit possessio. Grot.

Hinc Plato *de legib. l. 5.* Πλουσίους δ' αὖ σφόδρα καὶ ἀγαθοὺς, ἀδύνατον. Et Cicer. in *orat. Corneliana 2.* à seipso adductus in *Orat. perfect.* & à Fabio *institut. l. 9. c. 4. Nam neqe me divitiæ movent: qibus omnes Africanos & Lælios multi venalitiarii mercatorésqe*

eatorésqe superârunt: neqe vestis avt cœlatum avrum & argentum; qo nostros veteres Marcellos Maximósqe multi Evnuchi è Syria Ægyptóqe vicerunt: neqe verò movent me ornamenta ista villarum; qibus L. Pavlum & Mummium, qi rebus his urbem Italiámqe omnem referserunt, ab aliqo video perfacilè Deliaco avt Syro potuisse superari.

Τὰ τῶν συμβιούντων ἤθη] hinc illud, *lib.* 4. § 50. μεθ᾽ οἵων. Vide & *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 36.

Ὧν μόλις ἐστὶ καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι] χαριεστάτου illud, vel ad eum referri potest cujus mores ferantur. *vix est etiam gratissimi & urbanissimi istorum mores ferre.* vel ad eum etiam, qi viventium unà mores ferat. qod *vix fecerit etiam qi gratissimè ac maxima cum comitate se gesserit.* Sed illud potiùs. Vide *l.* 10. § 35.

Ἑαυτόν τις μόγις ὑπομένει] Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Senec. *epist.* 53. *Incredibilia sunt qæ tulerim, cùm me ferre non possem.*

Ῥήσει τῆς τε οὐσίας καὶ τοῦ χρόνου] leg. ῥεύσει, vel ῥύσει, ut *infrà* § 24. ἥ τε οὐσία οἷον ποταμὸς, ἐν διηνεκεῖ ῥύσει.

Περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν] Vide *supr. l.* 3. § 1. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ἄνθρωποι, ἐκδέξασθε τὸν θεόν· ὅταν ἐκεῖνος σημήνῃ καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότε ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀνάσχεσθε ἐνοικοῦντες ταύτην τὴν χώραν, εἰς ἣν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν· ὀλίγος ἄρα ὁ χρόνος οὗτος τῆς ἐνοικήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς οὕτω διακειμένοις. Apud Ciceron. *de repub. l.* 6. P. Scipioni dicenti, *Qid moror in terris? qin huc ad vos venire propero?* respondet Pavlus pater; *Non est itá. nisi enim, cùm Deus hic, cujus templum est omne qod conspicis, istis te corporis custodiis liberavit, huc tibi aditus patere non potest.*

Μὴ ἀσχάλλειν τῇ διατριβῇ] Qod Eliæ forsan obrepsit. *Histor. Reg. lib.* 3. *c.* 19. *v.* 4, 14. Jonæ certò, *c.* 4. *v.* 3, 9. Contrà Pavlus, qi etiamsi ad Christum transmigrare qàm primùm cum primis cuperet, *ad Philip. c.* 1. *v.* 23. tamen, ut Avg. *in Joan. epist.* 1. *Serm.* 9. *patienter vivit; libenter moritur.* atqe ut Clem. *Strom. l.* 3. ἐνεδείξατο σαφῶς, τῆς μὲν ἐξόδου τοῦ σώματος, τὴν πρὸς θεὸν ἀγάπης τελείωσιν εἶναι· τῆς δὲ ἐν σαρκὶ παρουσίας, τὴν εὐχάριστον διὰ τοὺς σωθῆναι δεομένους ὑπομονήν. ità enim locus ille restituendus videtur.

Οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν] vid. *l.* 2. § 3. & *sup.* § 8.

Ἔξεστί μοι μηδὲν πράττειν] Plut. *de tranqill.* ubi Menandri illud attulerat,

Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ᾽ οὐ πείσομαι,

Subjungit statim; Ἀλλ᾽ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτο οὐ ποιήσω, οὐ ψεύσομαι, οὐ ῥᾳδιουργήσω, οὐκ ἀποστερήσω, οὐκ ἐπιβουλεύσω. τοῦτο γὰρ ἐφ᾽ ἡμῖν κείμενον, οὐ μικρὸν, ἀλλὰ μέγα πρὸς εὐθυμίαν πάρεστιν.

Θεὸν καὶ δαίμονα] τὸ ἡγεμονικὸν, sive *mentem* vult, qæ nunc *Deum* sive *numen,* nunc *Dæmonem* sive *Genium* appellare consvevit. Vide *ad l.* 2. § 13. & *lib.* 3. § 5. & *infr.* § 27. & *l.* 12. § 26. Clemens *Strom. lib.* 2. Ταύτῃ τοι καὶ Πλάτων ἐν Φιλήβῳ, ἀθέους κέκληκε μυστικῶς, τοὺς τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μιαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, ἐν τῇ τῶν παθῶν οἰκειώσει.

Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβαίνειν] Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 10. § 32, 33. Pelagius *ad Demetriad.* qod sub Hieronymi nomine prostat: (illius enim esse constat ex Orosii *apologet.* & Avgust. *de grat. Christi l.* 1. *c.* 37.) *Neqe verò apertâ contra nos pugnat acie spiritus neqam; nec publicâ nobiscum fronte congreditur; sed dolo vincit ac fravde, nostrâqe contra nos utitur voluntate. de consensu adversariorum vires accipit, nostróqe nos, ut dici solet, jugulat gladio. infirmus hostis est, qi non potest vincere nisi volentem. dat ille qidem consilium; sed nostrum est vel eligere vel respuere, qod suggerit. non enim cogendo, sed svadendo nocet: non extorqet à nobis consensum, sed expetit.* Hieron. ipse *in Matth. c.* 4. *v.* 6. *Diabolus, qi semper omnes cadere deorsum desiderat, persvadere potest, præcipitare non potest.* & *ibid. ad c.* 15. *v.* 19. *Diabolus adjutor & incensor malarum cogitationum esse potest; avtor esse non potest.* Et *in Ephes. c.* 4. *v.* 27. *Potestas diaboli non in illius temeritate, sed in tua est voluntate. paratus irrumpere, ostium pulsat: sed tu nisi aperueris, ingredi non potest.* Avg. *hom.* 12. *Svadere diabolus & solicitare potest, cogere omnino non potest. dat ille consilium; sed nostrum est vel eligere vel repudiare qod suggerit.* Et *de divers. Serm.* 20. *Etsi diabolus aliqando aliqid suggerit, consentientem tenet, invitum non cogit.* & *in Psal.* 91. *Habet ille astutiam svadendi, non potestatem cogendi.* & *in Joan. tract.* 12. *Non habet cogendi potentiam, sed persvadendi versutiam.* Si avtem nec Spiritus neqam cogere potest, qis poterit? Hinc Herculis magnanimæ voces illæ in Evripidis *Syleo,* qas *ad l.* 8. § 38. exhibebimus. ibi plura vide sis.

§ 11. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι] Gemina his *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 24, 37. & *l.* 12. § 19. ista avtem, qæ periocham hanc ordiuntur, hinc avulsa, superiori attexuerat Lugd. ille operis, non tam editor, qàm mutilator.

Τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν;] Vide *l.* 4. § 28. & *l.* 9. § 39.

Παιδίου] cui scil. ἦθος παιδαριῶδες. *l.* 4. § 28.

Γυναικαρίου] cui θῆλυ ἦθος. *ibid.*

Κτήνους, θηρίου] utpote cui ἦθος βοσκηματῶδες ἢ θηριῶδες. *l.* 4. § 28. Sive cujus τὸ ἡγεμονικὸν βόσκεται, ἢ τεθηρίωται. *l.* 9. § 39. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 3. Ἀλλ᾽ ἔχεις τι κρεῖσσον τοῦ σαρκιδίου. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προσέδησας; διὰ ταύτην τὴν συγγένειαν (qam cum animantibus corporis respectu habemus, ab ea qam mentis ratione

cum

cum Deo obtinemus) οἱ μὲν ἀποκλίναντες, λύκοις ὅμοιοι γινόμεθα, ἄπιστοι καὶ ἐπίβουλοι καὶ βλαβεροί· οἱ δὲ λέουσιν, ἄγριοι καὶ θηριώδεις καὶ ἀνήμεροι. οἱ πλεῖους δ' ἡμῶν, ἀλώπεκες, καὶ ὡς ἐν ζώοις, ἀτυχήματα. τί γάρ ἐστιν ἄλλο λοίδορος καὶ κακοήθης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἤ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον; ὁρᾶτε οὖν, καὶ προσέχετε, μήτι τούτων ἀποβῆτε τῶν ἀτυχημάτων. Idem *lib.* 4. *c.* 5. Ἐπίσκεψαί σου τὸ ταμιεῖον· ἴδε τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας, μήτι τὴν θηριώδη, μήτι τὴν μνησικακητικήν. Et mox: δυστυχής ἐστιν, ὁ ἀπολωλεκὼς τὸ εὔγνωμον, τὸ πιστόν· ταῦτα γὰρ τὰ ἀνθρωπικά· τοὺς χαρακτῆρας ἐν τῇ διανοίᾳ, οἵους καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἂν μὲν εὕρωμεν, δοκιμάζομεν· ἂν δὲ μὴ εὕρωμεν, ῥιπτοῦμεν. τί οὖν λέγεις, ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ὀργίλος, ὁ μεμψίμοιρος; μὴ γὰρ ἐκ ψιλῆς μορφῆς κρίνεται τῶν ὄντων ἕκαστον. ἐπεὶ οὕτω λέγε καὶ τὸ κήρινον, μῆλον εἶναι· οὐκ ἀρκεῖ δὲ ἡ ἐκτὸς περιγραφή· οὐκοῦν οὐδὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥὶς ἐξαρκεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί. ἀλλ' ἂν τὰ δόγματα ἔχῃ ἀνθρωπικά. οὗτος οὐκ ἀκούει λόγου, οὐ παρακολουθεῖ ἐλεγχόμενος, ὄνος ἐστί. τούτου τὸ αἰδῆμον ἀπονενέκρωται, ἄχρηστός ἐστι, πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος. οὗτος ζητεῖ, τίνα ἀπαντήσας λακτίσῃ, ἢ δάκῃ, ὥστε οὐδὲ πρόβατον, ἢ ὄνος, ἀλλά τι ποτε ἄγριον θηρίον. Iamblych. *de temperant.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. Ὅλως γὰρ ἡ τῶν παθῶν ἄμετρος ἐπικράτεια, οὐδὲ ἀνθρώπους ἐφίησιν εἶναι τοὺς ἀνθρώπους· πρὸς δὲ τὴν ἀλόγιστον αὐτοὺς ἕλκει φύσιν, καὶ θηριώδη καὶ ἄτακτον. Origen. *in Ezech. orat.* 3. argutatus super illud Hebræorum אִישׁ אִישׁ qod tamen nihil aliud est illis, qàm est *Qisqis* Latinis. *Omnes homines nati sumus homines: sed non omnes homines, homines sumus. est homo homo; & est homo non homo. est homo jumentum, Psal. 49. v. 20. est homo serpens, Matt. c. 3. v. 7. est homo equs, Jer. c. 5. v. 8. homo exterius; jumentum, serpens, equs interiús. is tantummodo est homo homo, & duplicat nomen hominis, qi tam secundùm interiorem hominem, qàm secundùm exteriorem homo est.* Clemens item *Strom. lib.* 4. Τοὺς φιληδόνους καὶ φιλοσωμάτους, καὶ θηρία μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους, τοὺς παρομοιωθέντας τοῖς κτήνεσι, θηλυμανεῖς ἵππους. ὄνος ὑβριστὴς ὁ ἀκόλαστος· λύκος ἄγριος, ὁ πλεονέκτης· καὶ ὄφις ὁ ἀπατεών. Et Jo. Chrysost. *in Gen. orat.* 12. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θεία γραφὴ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐνοχλοῦντα, οὕτω καὶ τὰς τῶν ἀλόγων προσηγορίας, πολλαχοῦ δὲ καὶ τῶν θηρίων, τοῖς λόγῳ τετιμημένοις ἐπιτίθησι. ποτὲ μὲν κύνας καλοῦσα διὰ τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἰταμόν· (Esaiæ *c.* 56. *v.* 10.) ποτὲ δὲ ἵππους διὰ τὸ λάγνον· (Jerem. *c.* 5. *v.* 8.) ποτὲ δὲ ὄνους, διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ τὴν ἄνοιαν· (*Psal.* 49. *v.* 12.) ποτὲ δὲ λέοντας καὶ παρδάλεις, διὰ τὸ ἁρπακτικὸν καὶ πλεονεκτικόν· ποτὲ δὲ ἀσπίδας, διὰ τὸ δολερόν· (*Psal.* 140. *v.* 3.) ποτὲ δὲ ὄφεις καὶ ἔχεις, διὰ τὸν ἰὸν καὶ τὴν πονηρίαν· (Math. *c.* 3. *v.* 7.) &c. Senec. *epist.* 60. *Hos, ut ait Salustius, ventri obedientes, animalium loco numeremus, non hominum.* Et *epist.* 103. *Erras, si istorum tibi qi occurrunt, vultibus credis: hominum effigies habent, animas ferarum.* Τέρατα τῆς φύσεως, βουγενῆ ἀνδρόπρωρα· ut, ex Empedocle Theophylact. Bulgar. *epist.* 44. Faciunt huc Diogenis illa, nulli non memorata; qod in medio foro, mero meridie, inter turbas confertissimas, accensâ face, qid qæreret reqisitus, respondit, Ἄνθρωπον ζητῶ. *hominem qæro.* qòd cùm homines ad se invitâsset, confluentes multos baculo abegit, simul dictitans, Ἀνθρώπους ἐκάλεσα, οὐ καθάρματα. *Homines vocabam, non qisqilias.* qòd è balneo prodiens, ut Hecato in *chriis*, vel ab Olympia reversus, ut alii perhibent, qærenti an plurimi homines ibi essent, respondit, Πολὺς μὲν ὄχλος, ὀλίγοι δὲ ἄνθρωποι. *turba qidem multa; verùm homines pauci.* Laërt. *l.* 6. Qibus finitima habet & Joan. Chrysost. *tom.* 8. *orat.* 11. de Jeremia ex *c.* 6. *v.* 10. Ἐν μέσῳ πλήθει, ὥσπερ οὐδενὸς παρόντος, οὕτως ἐβόα. Πρὸς τίνα λαλήσω; τί λέγεις; τοσοῦτον πλῆθος ὁρῶν, ἐρωτᾷς, πρὸς τίνα λαλήσεις; ναί, φησι· τὸ πλῆθος γὰρ σωμάτων ἐστὶν, ἀλλ' οὐ πλῆθος ἀνθρώπων. ἀνθρώπους γὰρ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς οὐ δεῖ καλεῖν· οὐ γὰρ εἴ τις σῶμα ἀνθρώπου καὶ φωνὴν ἔχει, οὗτος ἄνθρωπος· ἀλλ' εἴ τις ψυχὴν ἀνθρώπου καὶ διάθεσιν ἔχει ψυχῆς. Et de Esaia, ex *c.* 50. *v.* 2. Εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰουδαίων τὴν μητρόπολιν εἰσελθὼν τὴν πολυάνθρωπον, ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς ἑστὼς, τοῦ δήμου παντὸς αὐτὸν περιεστῶτος, ἦλθον, φησι, ἐβόα, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος. Siqidem erant illi, ut idem *tom.* 5. *orat.* 19. Ἄνθρωποι μὲν τὸ ὄνομα, οὐκ ἄνθρωποι δὲ τὸ φρόνημα. Philemon. *Agyrtâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 2:

Ὦ πῶς πονηρόν ἐστιν ἀνθρώπου φύσις
Τὸ σύνολον; οὐ γὰρ ἂν ποτ' ἐδεήθη νόμου.
Οἴει τι τῶν ἄλλων διαφέρειν θηρίων;
Διαφέρει οὐδὲ μικρὸν, ἀλλὰ σχήματι.
Πλάγι' ἐστὶ τἆλλα, τοῦτο δ' ὀρθὸν θηρίον.
Qàm prava tota est indoles mortalium,
Qæ cæteroqi non egeret legibus?
Tun' credis hominem relliqis animantibus
Differre? nihilum distat; hoc dempto tamen,
Qod alia cùm sint prona, rectum animans homo est.

Grot. Eleganter Chrysost. in illud Psaltæ *Psal* 49. *v.* 20. *Homo jumento compar factus est.* Serm. *de ascens. Dom. Deterius est comparari jumento, qàm nasci jumentum.* Nempe qia, ut Avg. *in Psal.* 103. *conc.* 4. *Qod illi natura est, homini crimen.* Vel, ut Bern. *de bon. deser. qod illis natura est, homini culpa.* Ideò Bern. idem *ibid.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo, ratione vigens, & ratione non vivens.* Vide *l.* 10. § 8.

§ 12. Οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἐπακοῦσαι δυνηθείη τι. ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ γὰρ ἐφαρμόσει] Periocha tota ferè ista miserè disturbata, depravata, mutilata est. Itaqe Xylandrum nihil istîc assecutum,

tum, havd mirum eſt. legendum forſan, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἔτι ἀκοῦσαι δυνηθείη τι, ὅπερ τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἐφαρμόσει. *Siqis*, inqit, *eorum aliqod qæ verè bona ſunt*, puta juſtitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem, *animo ac cogitatione præceperit, his ſemel mente præceptis nihil vel ipſe ſubjungere, vel adjectum ab alio qopiam avdire ſuſtinebit, qod non aptiſſimè cum boni natura conſiſtat.* Membrum proximum, huic ἀντιστρέφον, lectionem hanc firmare videtur.

Τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ] *à Comico dictum:* illud utiqe qod in periochæ hujus clavſulâ extremâ ponitur.

Ου γὰρ ἂν τοῦτο μὲν οὐ προσέκοπτεν καὶ ἀπηξιοῦτο· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου] Lego, οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν [ἐπ' ἐκείνων] οὐ προσέκοπτεν καὶ ἀπηξιοῦτο· ἐπὶ δὲ τοῦ πλούτου, &c. Sive ad Scripturam vulgatam propiùs accedendo, qod D. Salmaſio viſum magis, οὐ γὰρ ἂν ἐπὶ τούτων μὲν οὐ προσέκοπτεν, &c. forſan & seqentia tunc ità concepta fuerint. οὐ προσέκοπτεν καὶ ἀπηξιοῦτο τόδε· ἐπὶ δὲ τοῦ πλ. &c. *Alioqi*, inqit, *Comici iſtud non offenderet & ut indignum repudiaretur, ſi de bonis illis verè bonis enunciatum fuiſſet; contrà admitteretur & plavſu exciperetur, tanqam commodè admodum ac urbanè dictum, ubi de divitiis eisq; bonis uſurpatur, qæ bonorum loco vulgus hominum habet.*

Τὸν κεκτημένον αὐτὰ, ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν ὅπου χέσῃ] Cujusnam Comici iſtud ſit, mihi havd liqet. Ariſtophanis forſan fuerit, cujus multa interciderunt. Hoc innuit, omnia apud illum neſcio qem per ſummam opulentiam jam ità eſſe exornata & depicta, ut locus, in qo ventris onus deponatur, nullus ſupeiſit. Qomodo Ariſtippus, ſi Laërtio *l.* 2. credimus, vel Diogenes potiùs, ſi Galeno *in hortat. c.* 5. (Cynicam enim proterviam redolet magìs, qàm urbanitatem Ariſtippeam) in locupletis cujuſdam faciem inſpuiſſe legitur, qod in ædibus omni ex parte ſplendidiſſimè exornatis locum, in qem ſputum demitteret, nullum deprehenderet. Ceterùm D. Salmaſ. ἀπορίας mavult, ut à divite aliqo infelice & luxurioſo in ſcena pronunciatum ſit, qi dixerit, Se ὑπὸ τῆς ἀπορίας οὐκ ἔχειν ὅπου χέσῃ. qod à tali viro dictum populus pronis avribus & cum plavſu accepit. at de prudente, avt juſto, avt forti ac temperante non ità facilè diceretur, nec dictum cum favore & attentione avdiretur. Utrovis modo legeris, Ariſtophaneum illud in Concionatricibus reſipit, ubi Praxagoræ maritus, Ἀλλ' ἐν καθαρῷ ποῦ ποῦ τις ἂν χέσας τύχοι, *At in vacivo alicui ubi cacare dabitur?* D. Bootius verò legendum exiſtimat, ὅπου θήσῃ αὐτά. ut ſit locupletis alicujus, cum illo Lucæ, *c.* 12. *v.* 17. conqerentis, non ſuppetere ampliùs, ubi opes ſuas reponat. qod de externis iſtis commodè ſatìs dictum cenſeretur, eum qi iſta poſſideat, præ nimia copia non habere, qid illis agat. at de verè bonis, juſtitia, temperantia, &c. enunciatum, ineptum planè etiam vulgo hominum haberetur. Hæc illi.

§ 13. Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὑλικοῦ] hoc eſt, *ex forma & materia*; ex anima & corpore. Vide *l.* 2. § 2. *l.* 4. § 21. & *l.* 6. § 32.

Οὐδέτερον τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν] Vide *l.* 4. § 4. Jul. Scalig. *ad lib.* 1. *de plant. Si è nihilo nihil fieri poteſt; igitur id qod eſt aliqid, in nihilum reverti neqit. Par enim ratio creationis & corruptionis.*

Πᾶν μέρος ἐμόν] Vide *l.* 7. § 50.

Εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου] Vide *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7. Gregor. Nyſſen. *orat. catechet. c.* 8. Λύεται τὸ αἰσθητὸν, οὐκ ἀφανίζεται. ἀφανισμὸς μὲν γὰρ, ἡ εἰς τὸ μὴ ὂν μεταχώρησις· λύσις δὲ ἡ εἰς τὰ τοῦ κόσμου στοιχεῖα πάλιν, ἀφ' ὧν τὴν σύστασιν ἔσχε, διάλυσις. τὸ δὲ ἐν τούτοις γινόμενον οὐκ ἀπόλωλε, κἂν ἐκφύγῃ τὴν κατάληψιν τῆς ἡμετέρας αἰσθήσεως.

Εἰς ἕτερον κόσμου μέρος μεταβαλεῖ] *mutabit*, i. e. mutatione interveniente, ſive mutatum, tranſibit. μεταβάλλειν *mutare*, pro μεταβάλλεσθαι *mutari*. Sic Plato *polit. l.* 8. Ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει ἐξ αὐτοῦ ἔχοντος τὰς ἀρχὰς, ὅταν ἐν αὐτῷ τούτῳ ἡ στάσις ἐγγένηται. Ariſtot. *polit. l.* 5. *c.* 1. ἐκ τίνων δὲ αἱ πολιτεῖαι μεταβάλλουσιν, —— καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται. Et *ibid. c.* 3. κἂν εἰς ἄλλου ζώου μεταβάλλοι μορφήν. &, μεταβάλλουσι δ' αἱ πολιτεῖαι καὶ ἄνευ στάσεως. & *c.* 4. Μετέβαλε γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ δύο νεανίσκων στασιασάντων, &c. Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 6. *c.* 10. Μεταβάλλειν δὲ ἀποκαθίστασθαι πάλιν συμβαίνει μὲν ὡσαύτως σπανίως· καὶ δὲ μάλιστα ὅταν ἢ θαλαττωθῇ, ἢ ἐπὶ τῆς τοῦ ἀέρος ἐπιπολῆς παρακινήσῃ. qo loco & τὸ παρακινεῖν paſſivè pariter uſurpatur. de vino loqitur. ità paſſim uſurpat Marcus ipſe; *l.* 2. § 17. *l.* 4. § 3. prope finem. & § 16. & *l.* 8. § 15. *Mutare* itidem Latinis paſſivè ſumitur. Livius *l.* 5. *Annona nihil mutavit.* & *l.* . *Animi mutaverant.* Tertull. *de pallio c.* 2. *Mutavit & totus orbis aliqando.* &, *Mutavit rurſus orbis, alius idem.* &, *Læta mutant.* &, *Lavdans orbem mutantem, qid denotas hominem?* & *c.* 3. *Chamæleon mutare totus, nec alius, valet.* μεταβάλλειν etiam ſimpliciter pro *ſedem mutare, de loco in locum migrare.* Vide *ad. l.* 6. § 45. ἐκεῖ δὴ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ. *eodem concedere, migrare nos oportet.*

Ἤδη εἰς ἄπειρον] Vide *l.* 2. § 3. & *l* 6. § 15.

Κατὰ τοιαύτην μεταβολὴν κἀγὼ ὑπέστην] Vide *l* 4. § 5. & *l* 7. § 18.

Κἂν κατά τινας περιόδους πεπερασμένας] etiamſi, inqit, mundus per finita qædam intervalla diſſolveretur, nec in æternum integer perſiſteret, generationis tamen & corruptionis ſeries vel ſic etiam in infinitum prorogaretur. Vide *l.* 10. § 7. Apud Laërt.

l. 7.

l. 7. Zenon. Stoici volunt, Deum mundi conditorem, κατὰ χρόνων ποιὰς περιόδους, ἀναλίσκειν εἰς ἑαυτόν τὴν ἅπασαν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννᾷν. Indè περιοδικαὶ illæ παλιγγενεσίαι qarum meminit Marcus *l.* 11. § 1. qásqe Philo *de mundo* his verbis oppugnat: Ἀμήχανον παλιγγενεσίαν τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς ἐντετυπωμένου σπερματικοῦ λόγου, πάντων δὲ δαπανηθέντων, τῶν μὲν ἄλλων ὑπὸ πυρὸς, αὐτοῦ ὑπ᾽ ἐνδείας. Tatian. *adv. Græc.* c. 41. Ἐκπύρωσιν ἀποβαίνειν κατὰ καιροὺς λέγει. ἐγὼ δὲ εἰσάπαξ. Et latiùs, οὐχ ὡς οἱ Στωικοὶ δογματίζουσι, κατά τινας κύκλων περιόδους γινομένων ἀεὶ καὶ ἀπογινομένων τῶν αὐτῶν, οὐκ ἐπί τι χρήσιμον· ἅπαξ δὲ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς αἰώνων πεπερασμένων, καὶ εἰς τὸ παντελὲς διὰ μόνων τῶν ἀνθρώπων τὴν σύστασιν ἔσεσθαι, χάριν κρίσεως. Cæterùm non Stoicis solis hoc placuit, sed & longè ante Stoicam disciplinam enatam, Heraclito; qi ἐκπυροῦσθαι τὸν κόσμον κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ, asserebat, avtore *l.* 9. Laërtio.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη] Non est assecutus Xylander, qid Marcus hîc vellet, cùm opinatus est id voluisse, qod Aristoteles *ethic. l.* 1. *c.* 1. & Plato *in Lachete*, non esse in rebus ad vitam humanam pertinentibus eam certitudinem atqe constantiam, qæ est in scientiis & artibus. Etenim aliud est prorsus, qod hîc Marcus monet, nec semel avt iterum tantùm alibi inculcat; rationem nimirum artémq; rationalem, (de qa *l.* 11. § 5. τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι.) esse ejusmodi facultates, qæ sibi ipsis sufficiant, nec ullius rei extra se adminiculo opus habeant, vel ad opus suum exercendum, vel ad finem suum conseqendum. Vide *l.* 4. § 40.

Κατορθώσεις] *rectas effectiones.* Cic. *fin. l.* 3. κατορθώματα Stoicis *rectè facta*; qibus opponuntur σκολιὰ καὶ στρεβλὰ, sive ut Pers. *Sat.* 3. *v.* 51. *curvi mores*, qi ad rectè rationis obrussam non sunt exacti. Casavb. ad Pers.

Τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ] de qa *l.* 4. § 51.

§ 15 ἐπιβάλλει] *homini, qà homo est, convenit.* Xyl. & Cas. malim, *ad hominem, qà homo est, pertinet*, sive *qod ad officium hominis spectat, qà homo est.* atqe ità mox Cas. vertit, τὰ ἐπιβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ. *ex eis esset, qæ ad hominem pertinerent.* Vide ad *l.* 7. § 7. Galenus *de optim. sect. c.* 11. Ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις, καὶ οὐκ ἰατροῖς ἐπιβάλλει. *Judicium istiusmodi ad Philosophos, non ad Medicos pertinet.*

Οὐκ ἔστι ἀπαιτήματα ἀνθρώπου] Epict. *l.* 4. *c.* 5. ἐπίσκεψαί σου τὸ ταμιεῖον, ἴδε τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας. ἵππος οὖν πότ᾽ ἄθλιός ἐστιν; ὅταν τῶν φυσικῶν δυνάμεων στέρηται· οὐχ ὅταν μὴ δύνηται κοκκύζειν, ἀλλ᾽ ὅταν μὴ τρέχειν. ὁ δὲ κύων, οὐχ ὅταν πέτεσθαι μὴ δύνηται, ἀλλ᾽ ὅταν μὴ ἰχνεύειν· μή ποτ᾽ οὖν οὕτω καὶ ἄνθρωπος δυστυχής ἐστιν, οὐχ ὁ μὴ δυνάμενος λέοντας πνίγειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο δυνάμεις τινὰς ἔχων ἐλήλυθε παρὰ τῆς φύσεως· ἀλλ᾽ ἀπολωλεκὼς τὸ εὔγνωμον, τὸ πιστόν. τοῦτον συνελθόντας θρηνεῖν, εἰς ὅσα κακὰ ἐλήλυθεν· οὐχὶ, μὰ Δία, τὸν φύντα, ἢ τὸν τεθνηκότα· ἀλλ᾽ ᾧ ζῶντι συμβέβηκεν ἀπολέσαι τὰ ἴδια, οὐ τὰ πατρῷα, τὸ ἀγρίδιον, καὶ τὸ οἰκίδιον, καὶ τὸ πανδοχεῖον, καὶ τὰ δουλάρια· τούτων γὰρ οὐδὲν ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου ἐστίν. & qæ seqvuntur.

Ὑπερφρονεῖν] Vide *l.* 8. § 8. Longin. *de sublim.* οὐδὲν ὑπάρχει μέγα, οὗ τὸ καταφρονεῖν ἐστι μέγα, οἷον πλοῦτοι, τιμαὶ, δόξαι, τυραννίδες· καὶ ὅσα δὴ ἄλλα ἔχει πολὺ τὸ ἔξωθεν προσεπιτραγῳδούμενον, οὐκ ἂν τῷ γε φρονίμῳ δόξειεν ἀγαθὰ ὑπερβάλλοντα, ὧν αὐτὸ τὸ περιφρονεῖν ἀγαθὸν οὐ μέτριον. θαυμάζουσι γοῦν τῶν ἐχόντων αὐτὰ μᾶλλον τοὺς δυναμένους ἔχειν, καὶ διὰ μεγαλοψυχίαν ὑπερορῶντας.

Κατεξανίστασθαι] Vide *l.* 8. § 39. omisit Xyl.

Οὐδὲ ἐπαινετός ἦν] At cum ptimis lavde dignus censetur; qi externa ista vel contempserit, & pro supervacaneis habuerit, vel honesti cavsâ libens etiam à se abdicaverit. Epictet. *enchir. c.* 15. Ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλλ᾽ ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. οὕτω γὰρ ποιῶν Διογένης, καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι, ἀξίως θεῖοί τε ἦσαν καὶ ἐλέγοντο. Sen. *epist.* 18. (ex Maron. *Æneid.* 8.)

Avde hospes contemnere opes, & te qoqe dignum
Finge Deo——

Nemo alius est Deo dignus, qàm qi opes contempsit. Socrates apud Laërt. *l.* 2. & Xenoph. *memoral. l.* 3. τὸν ἐλαχίστων δεόμενον, ἔγγιστα εἶναι θεῶν.

Ἐλαττωτικός] Bona ista nevtiqam esse, indè probat, qia tum bonus neqaqam esset, qi se istis ulla ex parte privaret, séqe ab illis cohiberet: cùm boni ea sit ratio, ut qò majus ampliúsqe, eò etiam meliùs ac lavdabilius sit. Eodem argumento adversus voluptatem depugnat Seneca *de vit. beat. c.* 14. *Voluptas nocet nimia: in virtute non est verendum, nè qid nimium sit. Non est bonum, qod magnitudine laborat suâ.* Et adversus iram, *de ira l.* 1. *c.* 13. *Qæ habenda sunt in bonis, qò majora, eò meliora & optabiliora sunt. Si justitia bonum est, nemo dicet meliorem futuram, si detractum ex ea fuerit: si fortitudo bonum est, nemo illam desiderabit ex aliqa parte deminui. Ergò & ira, qò major, hoc melior. qis enim ullius boni accessionem recusaverit? atqi avgeri illam inutile est: ergò & esse. non est bonum, qod incremento malum fit.*

Ἢ ἀφαιρέμενά τι τούτων ἀνέχηται] Omisit clavsulam hanc Latinus interpres. mendum scripturæ subesse liqet. leg. ἢ ἀφαιρέμενός τι. Tam sustinere æqanimiter damna rerum istarum, qàm ab eis se continere, virtutis est. Hoc est, vel plus hoc etiam qod Apostolus de Hebræis fidelibus, *c.* 10. *v.* 34.

34. Καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε. Itaqe Joannes ὁ χρυσόρρημων in *epist. 1. ad Thess. orat. 3.* Εἰκότως τοῦτον μᾶλλον θαυμάζομεν τὸν ἐπηρείας εὐχαρίστως φέροντα, ἢ τὸν ἑκόντα διδόντα. Et *de statuis 1.* Τοῦ γὰρ ἐλεημοσύνην δοῦναι, τὸ πικροῖς περιπεσόντα πράγμασιν (de Jobi damnis verba facit) εὐχαριστῆσαι τῷ θεῷ, πολλῷ μεῖζόν ἐστι. οὐ γὰρ ὅσα ἂν δι᾽ ἐλεημοσύνην δῶμεν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἂν παρ᾽ ἑτέρων ἀφαιρεθέντες ἐνέγκωμεν γενναίως, καὶ ταῦτα πολὺν ἡμῖν φέρει τὸν καρπὸν, καὶ δοκιμωτέρους δὲ ποιεῖ, καὶ πλείονα προξενεῖ τὸν μισθόν. Et mox: Τοῦ γὰρ ἐν πλούτῳ ζῶντα ποιεῖν ἐλεημοσύνην, τὸ πάντα ἀφαρπαγέντα γενναίως ἐνεγκεῖν καὶ μετ᾽ εὐχαριστίας πολλῷ μεῖζόν ἐστι.

§ 16. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς] Clemens *Strom. l. 4.* Ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τύπωσιν ἐγγινομένην τῇ ψυχῇ, ὧν αἱρήσηται, χαρακτηρίζεται. Itaqe Jeremias de Judæis *cap. 2. v. 5. Vanitatem sectando vani evaserunt.* Et Xylander in *præfat. ad Marc. Apud sani judicii homines tanti unumqemqe fieri, qanti sunt eæ res pretii, in qibus is operam suam industriámqe ponit.*

Βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή] Ità *l. 6. § 30.* μὴ βαφῇς. γίγνεται γάρ. Epictet. *l. 3. c. 3.* Οἷόν ἐστιν ἡ λεκάνη τοῦ ὕδατος, τοιοῦτον ἡ ψυχή· οἵα ἡ αὐγὴ ἡ προσπίπτουσα τῷ ὕδατι, τοιοῦτον αἱ φαντασίαι.

Ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ] Pii 2. Papæ dictum à Platina refertur: *Ut in mare flumina omnia; sic vitia in magnas avlas influere.* De avla itaqe Papali Bern. *ad Evgen. l. 4. Plures in eâ probavimus defecisse bonos, qàm profecisse malos.* Hinc Epigrammaticum cujusdam (nomen enim non succurrit) illud,

Pavcos beavit avla; plures perdidit:
Sed hos qoqe ipsos, qos beavit, perdidit.

Licet tamen etiam in avla, inqit Marcus, bene vivere. licet in avla Neronis etiam piè & Christiané. *Philip. c. 4 v. 22.* neqe necessarium ideo prorsus, ut, qod *l. 1.* Lucanus,

—exeat avlâ,
Qi velit esse pius.—

De se Julianus in avla agens *epist. 12.* Συνέσμεν ἀλλήλοις οὐ μετὰ τῆς αὐλικῆς ὑποκρίσεως μόνης, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀλλήλοις προσηκούσης ἀληθείας. Vide *l. 1. § 17. & l. 8. § 9, 45.* Senec. *epist. 28. Bene vivere omni loco positum est. nam qid tam turbidum fieri potest qàm forum: ibi qoqe licet qietè vivere, si necesse sit.* & *epist. 55. Non multùm ad tranqillitatem facit locus. animus est qi commendat omnia. Vidi ego in villa hilari & amœna mœstos: vidi in media solitudine occupatis similes.* & *epist. 104. Puta venisse te Athenas, puta Rhodum: elige arbitrio tuo civitatem: qid ad rem pertinet, qos illa mores habeat? tuos afferes.* & *epist. 51. Neminem Canopus esse frugi vetat.* Sic ergò componendus est animus, utì Flaccus *l. 1. epist. 11.*

Ut qocunqe loco fueris, vixisse libenter
Te dicas.—

ut qocunqe fueris, bene agere possis. Clemens *Strom. l. 1.* Ὡς ἐν πενίᾳ βιοῦν ὀρθῶς ἔστι βιοῦν· οὕτω δὲ καὶ ἐν περιουσίᾳ ἔξεστιν.

Οὗ γὰρ ἕνεκεν ἕκαστον κατεσκεύασται· πρὸς ὃ δὲ κατεσκεύασται, πρὸς τοῦτο φέρεται] deest prioris membri clavsula posterior, ità supplenda: οὗ γὰρ ἕνεκεν ἕκαστος κατεσκεύασται, [πρὸς τοῦτο κατεσκεύασται] Vide *l. 6. § 16, 40. & l. 7. § 55.*

Ὅτι πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν πάλαι δέδεικται] *L. 2. § 1. & l. 3. § 4. & l. 4. § 3.* Sic & *l. 11. § 18.* ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. Hierocles *de nupt.* apud Stob. *tom. 2. tit. 67.* Ἅπαν τὸ γένος ἡμῶν ἔφυ πρὸς κοινωνίαν. *Sic enim mihi perspicere videor, ità natos esse nos, ut inter omnes esset societas qædam, major autem, ut qisqe proximè accederet: itaqe cives potiores sunt qàm peregrini, & propinqi qàm alieni.* Cicer. *de amic.* Vide *l. 9. § 7.* Basil. Cæs. an Evstath. Sebast. *regul. prolixior. ad qæst. 3.* Τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι ἥμερον καὶ κοινωνικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ μοναστικὸν, οὐδὲ ἄγριον; οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν, ὡς τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις, καὶ χρήζειν ἀλλήλων, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόφυλον.

Τὰ χείρω τῶν κρειττόνων] Vide *infr. § 30. & l. 6. § 23. & l. 7. § 55. & l. 11. § 18.*

Κρείττω τῶν μὲν ἐμψύχων τὰ ἄψυχα] Ex Chrysippo Laërt. *l. 7.* Τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου κρεῖττον. Plutarch. item *de Isid. & Osir.* Μηδὲν ἐμψύχου ἐμψύχου, μηδὲ ἀναισθήτου αἰσθανομένου κρεῖττον. ità enim legendum, contrà planè qàm ibi in vulgatis habetur, ἔμψυχον ἀψύχου. Hinc Avg. *de duab. anim. contr. Manich. c. 3. & 4. Muscæ animam Solis Lunæqe Luci; Muscam* ipsam hac ratione *Soli* ipsi *Lunæqe* præferre videtur.

Τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά] Plato *Timæo.* Οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον. Dionys. *de divin. nomin. c. 5.* τῶν ὄντων μὲν τὰ ζῶντα. τῶν δὲ ὅσα ζῇ, τὰ αἰσθητικά. καὶ τούτων τὰ λογικὰ ὑπερέχουσι.

§ 17. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν] *L. 6. § 50.* ἀδυνάτων οὐκ ὠρέγου. Pindar. *Nem. od. 11.*

Ἀπροσίκτων ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι.

Et *od. 8.*

—κενεῶν ἐλπίδων χαυνὸν τέλος.

Gorgias *apolog. pro Palamed.* Μανία γάρ ἐστιν ἔργοις ἐπιχειρεῖν ἀδυνάτοις. Epictet. *l. 3. c 24.* Τὸ μὴ δυνατῶν ἐφίεσθαι, ἀνδραποδῶδες καὶ ἠλίθιον, ξένου, θεομαχοῦντος. Bias etiam apud Laërt. *l. 1.* Νόσον ψυχῆς, τὸ τῶν ἀδυνάτων ἐρᾶν. Plut. *de tranq.* Οὐχ ἥκιστα πάνυ εὐθυμίαν κωλύει τὸ μὴ συμμέτροις χρῆσθαι πρὸς τὴν ὑποκειμένην δύναμιν ὁρμαῖς, ὥσπερ ἱστίοις, ἀλλὰ μειζόνων ἐφιεμένους ταῖς ἐλπίσιν,

ἐλπίσιν, εἴτ' ἀποτυγχάνοντας, αἰτιᾶσθαι δαίμονας καὶ τύχην, ἀλλὰ μὴ τὴν αὑτῶν ἀβελτηρίαν. οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τὸν ἀστέρα βουλόμενος, καὶ τὸν βοὶ λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν· οὐδὲ τὸν γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδὲ εἷς δαίμων ἐναντιοῦται μοχθηρὸς, ἀλλ' ἀβελτηρία καὶ μοχθηρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσι. Vide *l.* 7. § 4.

Ἀδύνατον δὲ τὸ τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν] Ità *l.* 11. § 18. Τὸ ἀξιοῦν μὴ ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους, μανικόν· ἀδυνάτων γὰρ ἐφίεται. Vide & *infr.* § 28. & *l.* 9. § 42. & *l.* 12. § 16.

§ 18. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ] transponendas opinor voculas duas; ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο φέρειν πέφυκεν αὐτῷ. Vel immutandas potiùs, ut sic legatur; ὃ οὐχὶ ἐκεῖνος πέφυκεν φέρειν αὐτό· *nihil homini cuiqam contingit, qod ipsum is non natus sit ferre.* id est, qod non à natura habeat, ut ferre possit. neqe enim interpretibus assentior, alteri, qi ad naturæ destinationem; alteri, qi ad ordinarios in rerum natura eventus refert: cùm ad ferendi potestatem à natura tributam respexisse Marcum subseqentia doceant, qibus alios eadem pertulisse monet, vel per ignorantiam, vel per ostentationem. Vide *l.* 8. § 46. & *l.* 10. § 3.

Ἤτοι ἀγνοῶν] Sive rei ipsius ignarus. neqe enim nondum rescita qenqam movere possunt infortunia etiam gravissima. Hinc Evripidis illud *Antiopâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 99.

Φρονῶ δ' ὃ πάσχω· καὶ τόδ' οὐ μικρὸν κακόν.
Τὸ μὴ εἰδέναι γὰρ ἡδονὴν ἔχει τινὰ
Νοσοῦντα· κέρδος δ' ἐν κακοῖς ἀγνωσία.
Intelligo qæ patior: haud leve hoc malum.
Qædam est voluptas abstrahi à sensu mali;
Intérqe damna qæstus ignorantia est. Grot.

Sive etiam rei naturam non intelligens, avt qid indè possit ipsi mali vel molesti saltem obtingere. Ità Aristot. *ethic.* *l.* 3. *c.* 8. Ἀνδρεῖοι δὲ φαίνονται καὶ οἱ ἀγνοοῦντες. Et Epictet. *l.* 4. *c.* 7. Τί ποιεῖ φοβερὸν τὸν τύραννον; οἱ δορυφόροι, φησὶ, καὶ αἱ μάχαιραι αὐτῶν, καὶ ὁ ἐπὶ κοιτῶνος, καὶ οἱ ἀποκλείοντες τοὺς εἰσιόντας. διὰ τί οὖν, ἂν παιδίον αὐτῷ προσαγάγῃς μετὰ τῶν δορυφόρων ὄντι, οὐ φοβεῖται; ἢ ὅτι οὐκ αἰσθάνεται τούτων τὸ παιδίον; ἂν οὖν τῶν δορυφόρων τις αἰσθάνηται, καὶ ὅτι μαχαίρας ἔχουσιν, ἐπ' αὐτὸ δὲ τοῦτο προσέρχηται αὐτῷ, θέλων ἀποθανεῖν διά τινα περίστασιν, καὶ ζητῶν ὑπ' ἄλλου παθεῖν αὐτὸ εὐκόλως, μήτι φοβεῖται τοὺς δορυφόρους; θέλω γὰρ τοῦτο, δι' ὃ φοβεροί εἰσιν. ἂν δέ τις μήτ' ἀποθανεῖν, μήτε ζῆν θέλων ἐξ ἅπαντος, ἀλλ' ὡς ἂν δίδωται, προσέρχεται αὐτῷ, τί κωλύει μὴ δεδοικότα προσέρχεσθαι αὐτόν; οὐδέν. Indè Sen. *epist.* 36. ubi submonuerat, *nec infantes, nec pueros, nec mente lapsos, timere mortem,* subjungit, *Esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad qam stultitia perducit.*

Ἡ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην] Senec. *epist.* 78. *Athletæ qantum plagarum ore, qantum toto corpore excipiunt? ferunt tamen omne tormentum gloriæ cupiditate. nec tantùm qia pugnant, ista patiuntur, sed ut pugnent. exercitatio ipsa tormentum est.* Tertull. *ad Martyr. epist. c.* 4. *Timebit forsan caro gladium gravem, & crucem excelsam, & rabiem bestiarum, & summam ignium pœnam, & omne carnificis ingenium in tormentis. Sed Spiritus contrà ponat sibi & carni, acerba licèt ista, à multis tamen æqo animo accepta, imò & ultro appetita, famæ & gloriæ caussâ, nec à viris tantùm sed etiam à fœminis. Lucretia vim stupri passa, cultrum sibi adegit in conspectu propinqorum, ut gloriam castitati suæ pareret. Mutius manum suam dextram in ara cremavit, ut hoc factum ejus fama haberet. Minus fecerunt Philosophi: Heraclitus, qi se bubulo stercore oblitum exussit: item Empedocles, qi in ignes Ætnæi montis desiliit; & Peregrinus, qi non olim se rogo immisit: cùm fœminæ qoqe contempserint ignes. Dido cùm post virum dilectissimum nubere cogeretur; item Asdrubalis uxor, qæ jam ardente Carthagine, nè maritum suum supplicem Scipionis videret, cum filiis in incendium patriæ devolavit. Regulus dux Romanus captus à Carthaginiensibus, cùm se unum pro multis captivis Carthaginiensibus compensari nollet, maluit hostibus reddi, & in arcæ genus stipatus, undiqe extrinsecus clavis transfixus, tot cruces sensit. bestias fœmina libens appetiit, & utiqe horridiores, aspides serpentes, tauro vel urso, qas Cleopatra immisit sibi, nè in manus inimici perveniret. Sed mortis metus non tantus est, qantus tormentorum. Itaqe cessit carnifici meretrix Atheniensis, qæ conscia conjurationis, cùm propterea torqeretur à tyranno, & non prodidit conjuratos, & novissimè linguam suam comestam in faciem tyranni expuit; ut nihil agere se scirent tormenta, & si ultra perseverarent. Apud Lacedæmonios ante aram nobiles qiqe adolescentes flagellis affliguntur, astantibus parentibus, & propinqis, & uti perseverent adhortantibus. ornamentum enim & gloria deputabitur, majore qidem titulo, si anima potiùs cesserit plagis, qàm corpus. Omitto nunc gloriæ caussam. eadem omnia sævitiæ & cruciatûs certamina jam apud homines affectatio qoqe & morbus qidam animi conculcavit. qot otiosos affectatio armorum ad gladium locat? certè ad feras ipsas affectatione descendunt; & de morsibus & de cicatricibus formosiores sibi videntur. jam & ad ignes qidam se avtoraverunt, ut certum spatium in tunica ardente conficerent. alii inter venatorum tavreas scapulis patientissimis inambulaverunt.* In eandem sententiam multa habet, & ex istis qædam repetita, in *apologet. c.* 50.

Εὐσταθεῖ] *fortiter, constanter perfert.* Plut. *Lycurgo*: Οὔτε γὰρ φόβον οὔτε θυμὸν ἐγγίνεσθαι πλεονάζοντα τοῖς οὕτω διακειμένοις εἰκός ἐστιν, ἀλλ' εὐσταθὲς φρόνημα μετ' ἐλπίδος καὶ θάρσους. Idem in *Publicol.*

Publicol. de Horatio in Capitolii dedicatione, etiam *filii morte nunciatâ, persistente:* Θαυμαστὸς ὁ ἀνὴρ τῆς εὐσταθείας. Vide *ad l. 6. §* 10.

Δεινὸν οὖν ἄγνοιαν καὶ ἀρέσκειαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως] Senec. *epist. 76. Concupita vulgò & formidata, inconsulto impetu pleriqe calcârunt. Inventus est qi flammis imponeret manum; cujus risum non interrumperet tortor;* (servus in domini ultionem Asdrubalis interfector, de qo Val. Max. *memor. l. 3. c.* 8. Justin. *hist. l.* 44. Liv. *hist. l.* 21. & rursus Senec. *epist.* 78.) *qi in funere liberorum lacrymam non mitteret; qi morti intrepidus occurreret. amor, ira, cupiditas, pericula depoposcerunt. Qôd si hoc potest brevis obstinatio animi aliqo stimulo excitata; qantò magìs virtus, qæ non ex impetu, nec subitò, sed æqaliter valet,* cui *perpetuum robur est?* qem & ex *epist.* 36. *suprà* adductum vise sis: & ex *epist.* 4. *ad lib.* 12. § 34. Tertull. *ad martyr. c.* 4. *Igitur si tantum terrenæ gloriæ licet de corporis & animi vigore, ut gladium, ignem, crucem, bestias, tormenta contemnant sub præmio laudis humanæ; possum dicere, modicæ sunt istæ passiones ad consecutionem gloriæ cælestis, & divinæ mercedis. Tanti vitreum? qanti verum margaritum? qis non libentissimè tantum pro vero habeat erogare, qantum alii pro falso? Hæc non sine cavssa Dominus in seculum admisit, sed ad nos, & nunc exhortandos, & in illo die confundendos, si reformidaverimus pati pro veritate in salutem, qæ alii affectaverunt pro vanitate in perditionem.*

§ 19. Τὰ πράγματα] Idem *supr. l.* 4. § 3. & *infr. l.* 11. § 16.

Οὐδὲ ψαῦσαι, οὐδὲ κινῆσαι] Idem *l.* 6. § 49. & *l.* 7. § 15. & *l.* 11. § 11, 16.

Οἵων ἂν κρίματων] Hoc est qod suprà sæpiùs, in opinione judicióqe nostro totum situm esse. *l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9. & *l.* 4. § 3, 7. & *l.* 8. § 47. & *l.* 11. § 16.

§ 20. Εὖ ποιητέον καὶ ἀνεκτέον] *Infr.* § 33. ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι. *Charitas vera est, amare qos toleras, tolerare qos amas.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 10. *c.* 5. & *in Evang. hom.* 35. Epict. *lib.* 3. *c.* 13. Εἴκων πᾶσι, παραχωρῶν, ἀνεχόμενος· οὕτως αὐτοὺς ὠφέλει· καὶ μὴ καταξέρα αὐτῶν τὸ σαυτοῦ φλέγμα. Isocrat. *Panathen.* Τοὺς πρεπόντως καὶ δικαίως ὁμιλοῦντας τοῖς ἀεὶ πλησιάζουσι, καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀηδίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως καὶ ῥᾳδίως φέροντας· σφᾶς δ' αὐτοὺς, ὡς δυνατὸν ἐλαφροτέρους καὶ μετριωτάτους τοῖς συνοῦσι παρέχοντας.

Καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανται] Ità *l.* 8. § 41. ὁρμήσαντι ἔνστημα ἐγένετο; & *lib.* 11. § 9. οἱ ἐνιστάμενοι.

Ἔν τι τῶν ἀδιαφόρων] Vide *l.* 6. § 32. & *l.* 8. § 56.

Ἐνέργεια μέν τις ἐμποδισθείη] Vide *lib.* 8. § 32.

Ὁρμῆς καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια] Vide *l.* 8. § 41. & *l.* 10. § 33.

Διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν] de qa *lib.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50.

Καὶ τὴν περιτροπὴν] de qa *ibidem.*

Περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι] Ità Plut. *de tranqil.* Ἔξεστι γὰρ μεθιστάναι τὴν τύχην ἐκ τῶν ἀβουλήτων.

Εἰς τὸ προηγούμενον] *ad ea qæ præcesserunt.* Xyl. havd satis commodè. *ad illud qod intendit.* Cas. ex mente forsan Marci, sed non ad sensum vocabuli. malim, *ad id qod est potiùs.* Vide *ad l.* 3. § 1.

Πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου ἐφεκτικόν] Ità Pavlus *ad Philipp. c.* 1. *v.* 12, 13. Τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, &c. eleganter avtem Marcus, illud ait ad opus nostrum cum primis esse conducibile, qod opus ipsum impedit, illud ad viam perficiendam conferre cum primis, qod in via nobis obsistit. hoc enim τὸ πρὸ ἔργου & πρὸ ὁδοῦ significat: uti multis exemplis docent Budæus in *Comment.* & Dunæus noster *ad Demosth. de pace,* qæ ab illis petas licet. Indè Hesiod. *l.* 2.

Ἠὼς γὰρ προφέρει μὲν ὁδοῦ, προφέρει δὲ καὶ ἔργου.

Avrora & confert ad iter, confert ad opúsqe.

Gregor. Naz. *in Cyprian.* Οἶδε γὰρ καὶ διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία οἰκονομεῖσθαι, ἵνα καὶ μᾶλλον θαυμάζηται.

§ 21. Τὸ κράτιστον τίμα] Diogenes [perperam Diotogenes in excusis] Pythagoricus *de regno,* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 48. Δεῖ γὰρ τὸ ἄριστον ὑπὸ τῷ ἀρίστῳ τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἁγεμονοῦν ὑπὸ τοῦ ἁγεμονοῦντος.

Τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ πάντα διέπον] numen scil. τὸ τὸν κόσμον διοικοῦν. *l.* 2. § 4. & *l.* 6. § 5. ὁ διοικῶν λόγος. & § 42. ὁ τὰ ὅλα διοικῶν. & *infr.* § 32. ὁ οἰκονομῶν τὸ πᾶν. qod Senec. *epist* 71. *cuncta temperans Deus.* Manil. *l.* 2.

Infusúmqe Deum cælo terrísqe fretóqe.

Ingentem æqali moderantem fœdere molem.

Τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα] qod *suprà l.* 3. § 9. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. & *lib.* 6. § 16. ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμή. & *l.* 12. § 1. μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου, καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσῃς. & *l.* 7. § 55. ἡ νοερὰ ἐθέλει προΐστασθαι, καὶ μὴ καταχρατεῖσθαι. Cicer. *de repub. l.* 6. in *somn. Deum te scito esse. Siqidem Deus est, qi viget, qi sentit, qi meminit, qi prævidet, qi tam regit & moderatur, & movet id corpus, cui præpositus est, qàm hunc mundum princeps ille Deus: & ut ipsum mundum ex qadam parte mortalem Deus æternus, sic fragile corpus animus sempiternus, movet.* Senec. *epist.* 65. *Qem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: qod est illic materia, id nobis corpus est. Serviant ergò deteriora melioribus.*

meli melioribus. Iſocrat. *ad Demonic.* § 33. *Μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ, νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.*

Τὸ ἐκείνῳ ὁμογενὲς] qod *l.* 12. § 1. *τὸ ἐν σοὶ θεῖον.* & *l.* 6. § 13. vice verſâ, *τὸ τῇ ψυχῇ ὁμογενὲς*, *Deum.* *Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.* Aratus in *phænom.* ab Apoſtolo lavdatus, *Act. c.* 17. *v.* 28. ſecundùm partem nimirum meliorem noſtri.

Τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον] Ità *l.* 7. § 55. *πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις.* *aliis omnibus utitur;* ſe etiam *l.* 3. § 1. *τοῦ ἑαυτοῦ χρῆσθαι.* Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. *Τῶν ἄλλων δυνάμεων, οὐδεμίαν εὑρήσετε αὐτὴν αὑτῆς θεωρητικήν· οὐ τοίνυν οὐδὲ δοκιμαστικήν, ἢ ἀποδοκιμαστικήν. ἡ γραμματικὴ μέχρι τίνος κέκτηται τὸ θεωρητικόν; μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὰ γράμματα.---αὐτὴ οὖν αὑτὴν θεωρεῖ τις αὐτῶν; οὐδαμῶς. ἀλλ᾽ ὅταν μὲν ἀντιγράφειν τῷ ἑταίρῳ δέῃ, τούτῳ τί γραπτέον, ἡ γραμματικὴ ἐρεῖ. πότερον δὲ γραπτέον τῷ ἑταίρῳ, ἢ οὐ γραπτέον, ἡ γραμματικὴ οὐκ ἐρεῖ. καὶ περὶ τῶν μελῶν ὡσαύτως ἡ μουσική. πότερον δ᾽ ᾀστέον νῦν ἢ κιθαριστέον, οὐκ ἐρεῖ. τίς οὖν ἐρεῖ; ἡ καὶ αὑτὴν θεωροῦσα, καὶ τἆλλα πάντα. αὕτη δ᾽ ἐστὶ τίς; ἡ δύναμις ἡ λογική. μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὑτὴν κατανοήσασα παρείληπται, τίς τέ ἐστι, καὶ τί δύναται, καὶ πόσου ἀξία οὖσα ἐλήλυθε, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας. τί γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ λέγον, ὅ,τι χρυσίον καλόν ἐστι; αὐτὸ γὰρ οὐ λέγει. δῆλον, ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις ταῖς φαντασίαις. τί ἄλλο, τὸ μουσικήν, γραμματικήν, τὰς ἄλλας δυνάμεις, διακρῖνον, δοκιμάζον, τὰς χρήσεις αὐτῶν καὶ τοὺς καιροὺς παραδεικνύον; οὐδὲν ἄλλο. ὥσπερ οὖν ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἁπάντων καὶ κυριεῦον οἱ θεοὶ μόνον ἐφ᾽ ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς φαντασίαις. τὰ δὲ ἄλλα, οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν.* Idem *l.* 2. *c.* 23. *Ἄνθρωπε, μήτε ἀχάριστος ἴσθι, μήτε πάλιν ἀμνήμων τῶν κρεισσόνων· ἀλλ᾽ ὑπὲρ μὲν τοῦ ὁρᾷν καὶ ἀκούειν, καὶ, νὴ Δία, ὑπὲρ αὐτοῦ ζῆν, καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτὸ, ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου εὐχαρίστει τῷ θεῷ. μέμνησο δ᾽ ὅτι ἄλλο τί σοι δέδωκε κρεῖττον ἁπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάζον, τὸ ἀξίαν ἑκάστου λογιζόμενον. τί γάρ ἐστι τὸ ἀποφαινόμενον ὑπὲρ ἑκάστης τούτων τῶν δυνάμεων, πόση τις ἀξία ἐστὶν αὐτῶν; μήτι αὐτὴ ἑκάστη ἡ δύναμις; μήτι τῆς ὁρατικῆς ποτ᾽ ἤκουσας λεγούσης τι περὶ ἑαυτῆς; μήτι τῆς ἀκουστικῆς; --ἀλλ᾽ ὡς διάκονοι καὶ δοῦλαι τεταγμέναι εἰσὶν ὑπηρετεῖν τῇ χρηστικῇ τῶν φαντασιῶν. --πῶς οὖν δύναταί τις ἄλλη δύναμις κρείσσων εἶναι ταύτης, ἡ καὶ ταῖς λοιπαῖς διακόνοις χρῆται καὶ δοκιμάζει αὐτὴ ἕκαστα; --τίς γὰρ ἐκείνων οἶδε τίς ἐστιν αὕτη καὶ πόση ἀξία; τίς ἐκείνων οἶδεν, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μή; τίς ἐστιν ἡ ἀνοίγουσα καὶ κλείουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀφ᾽ ὧν οὐ δεῖ ἀποστρέφουσα, τοῖς δὲ προσάγουσα; ἡ ὁρατική; οὔ. ἀλλ᾽ ἡ προαιρετική. τίς ἡ τὰ ὦτα ἐπικλείουσα καὶ ἀνοίγουσα; --οὐκ ἄλλη ἢ ἡ προαιρετικὴ δύναμις, --πότερον εἰπεῖν ἄμεινον, ἢ σιωπῆσαι, καὶ οὕτως ἄμεινον ἢ ἐκείνως, καὶ τοῦτο πρέπον ἢ οὐ πρέπον, καὶ τὸν καιρὸν ἑκάστου, καὶ τὴν χρείαν, τίς ἄλλη λέγει ἢ ἡ προαιρετική; ---καὶ δύναται τὸ διακονοῦν κρεῖσσον εἶναι ἐκείνου ᾧ διακονεῖ; ὁ ἵππος τοῦ ἱππέως; ἢ ὁ κύων τοῦ κυνηγοῦ; ἢ τὸ ὄργανον τοῦ κιθαριστοῦ; ἢ οἱ ὑπηρέται τοῦ βασιλέως; τί ἐστι τὸ χρώμενον; προαίρεσις. τί ἐπιμελεῖται πάντων; προαίρεσις. τί ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ, ποτὲ δὲ ἀγχόνῃ, ποτὲ δὲ κατὰ κρημνοῦ; προαίρεσις. εἶτα τούτου τί ἰσχυρότερον ἀνθρώποις ἐστί; καὶ πῶς οἷόν τε τοῦ ἀκωλύτου τὰ κωλυόμενα;*

Ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται] Vide de his plura apud Epictetum loco ſuperiùs allato.

§ 22. *Ὃ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερὸν*] Habes his gemina, *infrà* § 35. *l.* 6. § 44, 54. *l.* 8. § 55. & *l.* 10. § 6.

Εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. τί γὰρ παρορώμενον] Mutila eſſe hæc, res ipſa clamat. olim opinabar deeſſe negativam, *εἰ δὲ ἡ πόλις οὐ βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ μὴ βλάπτοντι τὴν πόλιν·* eo motus, qòd *infrà* dicitur § 35. *τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;* tanqam communitas ipſa lædi non poſſit. Jam ſententiam muto, & poſtrema ſic ſuppleo, *οὐκ ὀργιστέον τῷ β. τ. π.* [*δεικτέον δὲ*] ſive, [*ἀλλὰ δεικτέον*] *τί τὸ παρορώμενον.* qomodo *l.* 7. § 26. *εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παρορῶντι.* & *l.* 11. § 13. *καὶ τούτῳ αὐτῷ ἕτοιμος τὸ παρορώμενον δεῖξαι.* ut dicat, etiamſi detur lædi civitatem, tamen non eſſe lædenti ſuccenſendum, ſed citra iracundiam commonſtrandum errorem. De Demonacte Lucian. *Τῶν μὲν ἁμαρτημάτων καθήπτετο. τοῖς δὲ ἁμαρτάνουσι συνεγίνωσκε. καὶ τὸ παράδειγμα παρὰ τῶν ἰατρῶν ἠξίου λαμβάνειν, τὰ μὲν νοσήματα ἰωμένων, ὀργῇ δὲ πρὸς τοὺς νοσοῦντας οὐ χρωμένων.* Evripid. *Belleroph.* Svidâ lavdante;

—τὸ μὲν νοσοῦντι θυμοῦσθαι κακόν.

Senec. *de conſtant. ſap. c.* 13. *Qis phrenetico medicus iraſcitur? qis febricitantis, & frigida probibiti maledicta, in malam partem accipit? hunc affectum adverſùs omnes habet ſapiens, qem adverſùs ægros ſuos medicus: qorum nec obſcœna, ſi remedio egent, contrectare, nec reliqias & effuſa intueri dedignatur, nec per furorem ſævientium excipere convicia. ſcit ſapiens omnes bos qi togati purpuratiqe incedunt, valentes coloratóſqe, malè ſanos eſſe: qos non aliter videt, qàm ægros intemperantes. itaqe nè ſuccenſet qidem, ſiqid in morbo petulantiùs avſi ſunt adverſùs medentem.* Idémqe *de irâ l.* 1. *c.* 15. *Corrigendus eſt itaqe qi peccat, & admonitione, & vi, & molliter, & aſperè: meliórqe tam ſibi qàm aliis faciendus, non ſine caſtigatione. ſed ſine ira. qis enim, cui medetur, iraſcitur?* & *ibid. l.* 2. *c.* 9. *Non eſt iraſcendum erroribus. qid enim, ſi qis iraſcatur in tenebris parùm veſtigia certa ponentibus? qid ſiqis ſurdis imperia non exavdientibus? qid ſi pueris? qid ſi illis iraſci velis qi ægrotant, ſeneſcunt, fatigantur? hac conditione nati*

ſumus

sumus, animalia obnoxia non paucioribus animi qàm corporis morbis. Vide ad *l.* 2. § 1.

§ 23. Τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς] τοῦ χρόνου, καθάπερ ῥεύματος, ἕκαστα παραφέροντος. Plut. *de Orac. defect.* Gemina his habes *l.* 4. § 43. & *l.* 6. § 4, 15. & *l.* 7. § 18.

Οἷον ποταμὸς ἐν διηνεκεῖ ῥύσει] Vide *ad l.* 4. § 43. Flaccus, *Carm. l.* 3. *od.* 29.

—qod adest memento
Componere æqus, cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpésqe raptas, & pecus, & domos
Volventis unà, non sine montium
Clamore, vicinæqe sylvæ,
Qum fera deluvies qietos
Irritat amnes.—

Ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς] Vide *l.* 7. § 18, 25. & *l.* 10. § 18. & *l.* 11. § 35. πάντα μεταβολαί.

Ἐν μυρίαις τροπαῖς] *l.* 8. § 6. πάντα τροπαί.

Οὐδὲν ἑστὼς] ità *infrà* § 33. εὐμετάβλητα καὶ οὐχ ἑστῶτα. Naso *Metamorph. l.* 15.

—nihil est toto qod perstet in orbe:
Cuncta fluunt.—

Avgustinus *in Joan. tract.* 38. *In omnibus actionibus & motibus nostris, & in omni prorsus agitatione creaturæ, duo tempora, præteritum & futurum. præsens qæro, nihil stat. qod dixi jam, non est, qod dicturus sum, nondum est.* Hinc Plato Theæteto: ἔστι γὰρ οὐδέποτ' οὐδὲν, ἀεὶ δὲ γίγνεται. & Plut. *de EI. Delph.* Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως τοῦ εἶναι μέτεστιν οὐδὲν, ἀλλὰ πᾶσα θνητὴ φύσις ἐν μέσῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς γενομένη φάσμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρὰν καὶ ἀβέβαιον αὐτῆς· ἂν δὲ τὴν διάνοιαν ἐρείσῃς, λαβέσθαι βουλόμενος, ὥσπερ ἡ σφοδρὰ περίδραξις ὕδατος τῷ πιέζειν εἰς ταὐτὸ καὶ συνάγειν διαρρέον ἀπόλλυσι τὸ περιλαμβανόμενον, οὕτω τῶν παθημάτων μεταβάλλων ἑκάστου τὴν ἄγαν ἐνάργειαν ὁ λόγος ἀποσφάλλεται, τῇ μὲν εἰς τὸ γιγνόμενον αὐτοῦ, τῇ δὲ εἰς τὸ φθειρόμενον, οὐδενὸς λαβέσθαι μένοντος, οὐδὲ ὄντος ὄντως δυνάμενος. Et mox: Μένει δὲ οὐδεὶς, οὐδ' ἔστιν εἷς, ἀλλὰ γιγνόμεθα πολλοὶ περὶ ἓν φάντασμα καὶ κοινὸν ἐκμαγεῖον, ὕλης περιελαυνομένης καὶ ὀλισθανούσης. Aliâ ratione Basil. Cæs. *orat.* 12. & Simeon *Cancellar. orat.* 21. οὔτε τὰ δεξιὰ καὶ περιποιοῦσα τοῖς πολλοῖς, τὸ ἑστὼς καὶ μόνιμον ἔχει, οὔτε τὰ περισταλτικὰ τῶν πραγμάτων καὶ κατηφῆ παγίως ἵδρυται· ἀλλὰ πάντα σάλῳ τινὶ καὶ κλόνῳ, καὶ μεταβολαῖς ἀδοκήτοις ὑπόκειται. & qæ sequntur.

Οὐδὲν ἑστὼς, καὶ τὸ παρεγγύς. τὸ δὲ ἄπειρον] Vitiosa interpunctio, qæ & Xylandrum in fravdem induxit. leg. οὐδὲν ἑστώς. καὶ τὸ παρεγγὺς τόδε ἄπειρον, &c. Consule versionem. Vide *l.* 4. § 3, 50. & *l.* 12. § 7.

Ὧ πάντα ἐναφανίζεται] Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 12 § 32.

Πῶς οὐ μωρὸς, ὁ ἐν τούτοις φυσώμενος, ἢ σπώμενος] Vide *l.* 4. § 44. & *l.* 7. § 73. Horum avtem stultitiam icone pulcerrimâ depingit nobis Dion. Chrysost. *orat.* 67. Εἴ τις εἴη τοιοῦτος ἄνθρωπος, ὅστις ζῶν πρὸς τὴν αὑτοῦ σκιὰν, ὥστε αὐξομένης μὲν αὐτῆς ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖσθαι· βραχυτέρας δὲ γιγνομένης, λυπεῖσθαί τε καὶ ὁρᾶσθαι ταπεινότερον, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳπερ ἂν ἐλάττων γένηται· οὐ πολύ γε ἂν εἴη τοῦ Μαργίτου σοφώτερος. τῆς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε μὲν λυποῖτ' ἂν, ὅτε δὲ χαίροι· περὶ μὲν ἐπειδὰν ἴδοι τὴν σκιὰν τὴν ἑωθινὴν πάνυ μακρὰν, τῶν τε κυπαρίττων, καὶ τῶν ἐν τοῖς τείχεσι πύργων σχεδὸν μείζω, δῆλον ὅτι χαίροι ἂν, ὡς αὐτὸς ἐξαπίνης γεγονὼς τοῖς Ἀλωάδαις ἴσος· καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν βαδίζοι ἂν, καὶ εἰς τὰ θέατρα, καὶ πανταχόσε τῆς πόλεως, ὅπως ἂν ὑπὸ πάντων βλέποιτο ἂν· περὶ δὲ πληθοῦσαν ἀγορὰν ἄρχοιτ' ἂν σκυθρωπότερος αὑτοῦ γίγνεσθαι, καὶ ἀναχωροίη. τὰς δὲ μεσημβρίας, αἰσχύνοιτ' ἂν ὀφθῆναι ἀνθρώπῳ τινὶ, καὶ ἔνδον μένοι ἂν ἐγκλεισάμενος, ἐπειδὴ ἐν ποσὶ βλέπειν τὴν σκιὰν παρῇ. περὶ δείλην δὲ ἀναλαμβάνοι αὑτὸν, καὶ γαυρότερος φαίνοιτο ἂν ἀεὶ πρὸς ἑσπέραν. πάνυ μοι δοκεῖς ἄτοπον διάθεσιν, καὶ ἄνδρα διαπλάττων ἠλίθιον. οὐκοῦν ὁ τῇ δόξῃ προσέχων, οὐδέν τι βελτίων, ἀλλὰ πολὺ ἀθλιώτερος. πολλάκις γὰρ ἂν, πλείους μεταβολὰς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταβάλλοιτο· καί τοι, οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν τεταγμέναις ὥραις ποιῶν, ἀλλὰ καὶ δείλης, καὶ ἕωθεν, οὐδὲν αὐτὸν κωλύσει μὴ δυσχεράναντα ἄνθρωπον εἶναι, νῦν μὲν φερόμενον καὶ πετόμενον ὑψηλότερον τῶν νεφῶν, ἂν τύχωσι μαρτυρήσαντες αὐτῷ τινες καὶ ἐπαινέσαντες, νῦν δὲ συσταλλόμενον καὶ ταπεινούμενον· πολὺ πλείους αὐξήσεις τε καὶ φθίσεις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ λαμβανούσης, ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν τῆς σελήνης.

§ 24. Τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις] Vide *l.* 10. § 17. & *l.* 12. § 32. Senec. *epist.* 91. *Qota pars omnium sumus?*

Βραχὺ καὶ ἀκαριαῖον διάστημα] Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26, 48. & *l.* 11. § 18. ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος. Diodor. Sicul. *histor. l.* 1. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν, βιῶσι μὲν ἀκαριαῖόν τι μέρος τοῦ παντὸς αἰῶνος, τετελευτήκασι δὲ πάντα τὸν ὕστερον χρόνον. Aristid. *in Eteon.* Βίος δὲ πᾶς ἀνθρώπου βραχὺς, καὶ οὐ πολλοῦ τινος ἄξιος εἰς ἀριθμοῦ λόγον. ἀλλ' ἐάν τε Ἀργανθώνιον ἐάν τε Τίθωνον λέγῃ τις, ἐάν τε τὸν τὰς τρεῖς γενεὰς διαρκέσαντα Νέστορα τὸν Πύλιον, πάντας τούτους χρόνους συνθεὶς, εὑρήσει ἔλαττον μέρος ὄντας τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἢ ὅσον εἰπεῖν.

§ 25. Ἄλλος ἁμαρτάνει τι εἰς ἐμέ] Xyl. legisse videtur, Ἄλλος ἁμαρτάνει τις εἰς ἐμέ. *Peccat alius qis adversùm me.* Verùm lectionem receptam solicitare nihil est necesse; *Peccat qidpiam alius adversùs me.* Ego, siqid esset mutandum, legerem po-

tiùs; Ἄλλος ἁμαρτάνει. τί εἰς ἐμέ; *Peccat alius. qid hoc ad me? ipse viderit.* Verùm nihil moverim. *l.* 4. § 26. & *l.* 9. § 4. ἑαυτῷ ἁμαρτάνει *sibi peccat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Τί ἄν σοι μέλει περὶ τῶν ἀλλοτρίων; οὐκ ἐκείνου ἁμάρτημα; πῶς γὰρ οὔ; δύναται δ' ἄλλου μὲν εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλου δὲ κακόν; οὔ. τί οὖν ἀγωνιᾷς περὶ τῶν ἀλλοτρίων;

Ὄψεται] *Viderit ipse.* αὐτὸς μελέτω. qasi dicat, Qid ad me? sive, nihil id ad me pertinet. Sic Cic. *Acad. l.* 4. *Viderit hoc Epicurus.* Naso *Art. l.* 1.

Viderit Atrides,—— q. d. nihil ad me. cavssam ipse suam tueatur. & *l.* 3.

Viderit utilitas.—— q. d. utilitatem ipse nihil moror. Sic *l.* 8. § 41. & *l.* 9. § 27. & *l.* 11. § 13. & *l.* 12. § 1.

Ἰδίαν ἔχει διάθεσιν] *supr.* § 3. ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχουσι.

Ἐγὼ νῦν ἔχω ὅ με θέλει νῦν ἔχειν] Hoc argumento compescit suos rex pius à viro neqam ac nefario maledictis impetitus. *Regum hist. l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. *Sinite istum: Ipse enim maledixit, qia id Dominus edixit.* Vide ad *l.* 4. § 34.

Καὶ πράσσω, ὅ με νῦν πράσσειν] Ità *l.* 6. § 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Ἐκεῖνοι μὲν ποιήσουσι τὰ φαινόμενα αὐτοῖς· ἡμεῖς δὲ οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν ἕξομεν. Sen. *ep.* 103. *Tu ità cogita, qod ex homine periculum sit; ut cogites, qod sit hominis officium. alterum intuearis, nè lædaris; alterum, nè lædas. commodis omnium læteris, movearis incommodis: & memineris qæ præstare debeas, qæ cavere.* Verùm ista non ad Stoicam amussim exacta prorsus.

§ 26. Ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως] i. e. *à voluptate vel dolore.* eadem periphrasis *suprà l.* 4. § 3. λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 1. Πόνος τί ἐστι; μορμολύκειον. στρέψον αὐτὸ καὶ κατάμαθε. τραχέως κινεῖται τὸ σαρκίδιον, εἶτα πάλιν λείως. ἄν σοι μὴ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται· ἂν λυσιτελῇ, φέρε. Senec. *de beat. c.* 15. *Qomodo hic potest Deo parere, & qicqid evenit bono animo excipere, nec de fato qeri, casuum suorum bonus interpres, si ad doloris voluptatúmqe punctiunculas concutitur?* Vide *l.* 10. § 8.

Μὴ συγκρινέσθω] *Nè admittat persvasiones.* Xyl. tanqam si de principalis partis judicio agatur, qod in casibus istiusmodi inhibendum toties inculcat Marcus *l.* 4. § 39. & *l* 8. § 28, 44. & *l.* 11. § 9, 16. & istìc etiam in mox subjunctis, τὴν ὑπόληψιν μὴ προσλιθέτω. Verùm meliùs Cas. *nè immisceatur*, sive *nè immisceat se.* Vide *l.* 7. § 67. & *l.* 10. § 24.

Περιγραφέτω αὐτὸ] *Circumscribat eas.* Xyl. Verùm αὑτὴν potiùs legendum. atqe ità Cas. *circumscribat se.*

Τὰς πείσεις] *Persvasiones*, Xyl. *perpessiones*, vel *affectiones* potiùs; de qibus & *l.* 3. § 6. & *l.* 7. § 55.

Πρὸς τὴν αἴσθησιν φυσικὴν οὖσαν οὐ πειρατέον ἀντιβαίνειν] frustra enim id foret. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 2. *Omnes enim motus, qi nòn voluntate nostrâ fiunt, invicti & inevitabiles sunt: ut horror frigidâ aspersis, ad qosdam ictus aspernatio, ad pejores nuncios subriguntur pili, & rubor ad improba verba suffunditur, seqitúrqe vertigo prærupta cernentes. qorum, qia nihil in nostra potestate est, nulla qò minùs fiant ratio persvadet. Sensum enim hominis nulla exuit virtus.* Idem *epist.* 85. & *epist.* 11. *Nullâ sapientiâ naturalia corporis avt animi vitia ponuntur. qicqid infixum & ingenitum est, lenitur arte, non vincitur. qibusdam etiam constantissimis in conspectu populi sudor erumpit, non aliter qàm fatigatis & æstuantibus solet: qibusdam tremunt genua dicturis: qorundam dentes colliduntur, lingva titubat, labra concurrunt. hæc nec disciplina, nec usus unqam excutit: sed natura vim suam exercet; & illos vitii sui etiam robustissimos admonet. inter hæc ruborem esse scio, qi gravissimis qoqe viris subitus offunditur. magis qidem hoc in juvenibus apparet, qibus & plus caloris est, & tenera frons: nihilominus veteranos & senes tangit. --non accidit hoc ab infirmitate mentis, sed à novitate rei; qæ inexercitatos etsi non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis pronos. nam ut qidam boni sangvinis sunt, ità qidam incitati & mobilis, & citò in os prodeuntis. Hæc nulla sapientia abigit. alioqin haberet rerum naturam sub imperio, si omnia eraderet vitia. qæcunqe attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cùm multùm se diúqe animus composuerit, hærebunt. nihil horum vitari potest, non magis qàm arcessi. --nihil adversùs hæc sapientia promittit, nihil proficit: sui juris sunt; injussa veniunt, injussa discedunt.* Idem *epist.* 57. *Illius qoqe in qem jus fortuna perdidit, ferietur animus, mutabitur color. qædam enim nulla virtus effugere potest: admonet illam natura mortalitatis suæ. itaqe & vultum adducet ad tristitiam, & inhorrescet ad subita, & caligabit, si vastam altitudinem in crepidine ejus constitutus despexerit. non est hic timor, sed naturalis affectio inexpugnabilis rationi.*

Τὴν δὲ ὑπόληψιν μὴ προσλιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν] In eandem sententiam Stoicus qidam apud Gellium *l.* 19. *c.* 1. eâdem ferè affectione, qâ Seneca *epist.* 57. in crypta Neopolitana, in procella vehementiori dum navigat, ipse correptus, ex Epicteti dissertationum ab Arriano digestarum, qi nunc non prostat, *l.* 5. *Visa animi, qæ φαντασίας Philosophi appellant, qibus mens hominis primâ statim specie accidentis animum rei pellitur, non voluntatis sunt, neqe arbitraria, sed vi qadam suâ inferunt sese hominibus. noscitandi probationes autem, qas συγκαταθέσεις vocant, qibus eadem visa noscuntur ac dijudicantur, voluntariæ sunt, fiúntqe hominum arbitratu. propterea cùm sonus aliqis formidabilis, avt cœlo, avt ex ruina, avt repentinus nescius [ullius] periculi

periculi nuncius, vel qid aliud ejusmodi factum; sapientis qoqe animum pavlisper moveri, & contrahi, & pallescere necessum est. non opinione alicujus mali perceptâ, sed qibusdam motibus rapidis & inconsultis, officium mentis atqe rationis prævertentibus. mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, *Visa istæc animi sui terrifica non approbat, hoc est,* οὐ συγκατατίθεται οὐδὲ προσεπιδοξάζει, *sed abjicit respuitqe: nec ei metuendum esse in his qicqam videtur. Atqe hoc inter insipientis sapientísqe animum differre dicunt, qòd insipiens qalia sibi esse primo animi sui pulsu visa sunt sæva & aspera, talia esse verè putat, & eadem incepta, qæ qasi jure metuenda sint; suâ qoqe assensione approbat,* καὶ προσεπιδοξάζει· *Sapiens avtem, cùm breviter & strictim colore atqe vultu motus est,* οὐ συγκατατίθεται, *sed statum vigorémqe sententiæ suæ retinet, qam de hujuscemodi visis semper habuit, ut de minimè metuendis, sed fronte falsâ, & formidine inani territantibus.* Seneca etiam *epist.* 71. *Non educo sapientem ex hominum numero, nec dolorem ab illo, sicut ab aliqa rupe nullum sensum admittente, submoveo. memini ex duabus partibus illum esse compositum. altera est irrationalis: hæc mordetur, uritur, dolet. altera rationalis: hæc inconcussas opiniones habet, intrepida est & indomita.*

§ 27. Συζῆν θεοῖς] L. 10. § 1. θεοῖς συμπολιτεύεσθαι. In sacra pagina itidem, הִתְהַלֵּךְ אֶת־הָאֱלֹהִים *Ambulare cum Deo.* de Enocho dictum, *Genes. c.* 5. *v.* 24. Aliud est, qod apud Minucium Octavius, de Deo: *Non tantùm sub illo agimus; sed cum illo, ut propè dixerim, vivimus.* Qanqam dictionem emollire avt deminuere nihil fuit necesse, ampliùs ac fidentiùs Pavlus Athenis, referente Lucâ *Act. c.* 17. *v.* 28. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καί ἐσμεν. Sed & Minuc. ipse alibi; *Non solùm in oculis ejus, sed & in sinu vivimus.* Verùm istud, inqam, aliud est ab eo qod hìc Marcus. istud enim necessitatis, illud voluntatis est.

Ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις] Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 33. & *supr.* § 8. & *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 11.

Ὁ δαίμων] Vide *l.* 2. § 13. & *l.* 3. § 12, 16. & *supr.* § 10. & *l.* 12. § 26.

Ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ] In eundem sensum *lib.* 2. § 1. ἀπόμοιρα, & § 4. ἀπόρροια, qo istîc ἀπόσπασμα τοῦ Διὸς, humana mens dicitur. Laërt. *lib.* 7. in Zenon. ex Stoicorum sensu; Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν οὔσης ἀποσπάσματος. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 14. Αἱ ψυχαὶ μὲν οὕτως εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ συναφεῖς τῷ θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι καὶ ἀποσπάσματα. Et *l.* 2. *c.* 8. Θεῶν ἔργα κἀκεῖνά ἐστιν, ἀλλ' οὐ προηγούμενα, οὐδὲ μέρη θεῶν. Σὺ δὲ προηγούμενον εἶ, σὺ ἀπόσπασμα εἶ τοῦ θεοῦ· ἔχεις τι ἐν σεαυτῷ μέρος ἐκείνου. Pythagoras apud Laërt. *l.* 8. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν, ἀπόσπασμα αἰθέρος. Cujus sententiam impugnans Cicero *de nat. Deor. l.* 1. *Pythagoras, qi censuit Deum animum esse, per naturam rerum omnium intentum & commeantem, ex qo nostri animi carperentur, non vidit distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari Deum; & cùm miseri animi essent, qod plerisqe contingeret, tum Dei partem esse miseram, qod fieri non potest.* Philo *de insomn.* Ἐν ἀνθρώποις ὁ νοῦς ἀπόσπασμα θεῖον. Idémqe *de Cajni insid.* Πῶς γὰρ εἰκὸς βραχὺν οὕτως ὄντα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν μήνιγγι, ἢ καρδίᾳ βραχέσιν ὄγκοις ἐγκατειλημμένον, μέγεθος οὐρανοῦ καὶ κόσμου χωρῆσαι τοσοῦτον, εἰ μὴ τῆς θείας καὶ εὐδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα ἦν οὐ διαιρετόν; Qod Manilius *astronom. l.* 2.

Qis cœlum possit, nisi cœli munera nôsset,
Et reperire Deum, nisi qi pars ipsa Deorum est?

Versum primum, utì vulgò concipitur, qid velit, non asseqor. ego sic potiùs concipiendum censuerim,

Qis cœlum possit, nisi cœli munere, nôsse?

Cicer. *de divinat. lib.* 1. *A natura divina havstos animos & delibatos habemus.* Et *Tusc. l.* 5. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et Manichæi disertè, referente Epiphanio *hæres.* 66. § 9. τὴν ψυχὴν μέρος θεοῦ εἶναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀποσπασθεῖσαν. cavtiùs pavlò Hermes in *Pœmandr. c.* 12. Ὁ νοῦς οὐκ ἔστιν ἀποτετμημένος τῆς οὐσιότητος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὥσπερ ἡπλωμένος, καθάπερ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς. Qod Philo *de Cajn. insid.* proximè post superius adducta; Τέμνεται γὰρ οὐδὲν τοῦ θείου κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκτείνεται· Verùm nevter tamen cavtè satis. Vide *ad l.* 2. § 1. & 4.

§ 28. Τῷ γράσωνι] ità restituit Xylander, cùm in membranis θράσωνι reperisset. γράσων, ὁ γράσου ὄζων, ut Aristot. *problem. l.* 4. *q.* 21. & *l.* 13. *q.* 9. Sive ὁ κινάβρας ὄζων, ὥσπερ ὁ τράγος, ut de Cyclope Lucian. *in Galat.* unde & τραγομάσχαλος Aristophani in *pace*, qi, cum Gorgonio Horatiano, *hircum olet.* γράσος, qo vocabulo Marcus qoqe usus est *l.* 9. § 36. fœtor ille, qi *hirsutis*, ut est apud Horatium, *cubat gravis hircus in alis.* αὐτὴν ἠμῶν τὴν γράσον οὐχ ὑπομένουσι. De Persis Alexandri milites pugnam inituri. Plut. in *apopth.* qo loco tamen H. Stephanus non γράσον, sed γράσσον legit, & ἀλαλαγμὸν, sive clamorem ac vociferationem à militibus in congressione acierum edi solitum interpretatur, qi Vegetio *l.* 3. *c.* 18. & Ammiano *l.* 16. *c.* 12. & *l.* 26. *c.* 10. & *l.* 31. *c.* 8. *barritus* dicitur. Pollux *l.* 2. *c.* 4. § 14. ἡ ἐν τοῖς τράγοις δυσωδία, καὶ ἡ ἐν ταῖς μασχάλαις κιναύρα καλεῖται, καὶ γράσος. Et Etymologus. Γράσος, ὁ ἐν τοῖς ἐρίοις τῶν προβάτων συναγόμενος ῥύπος, καὶ ἡ τῶν μασχαλῶν δυσωδία. Et Svidas è Marco

noſtro emaculandus; Γεράτος, ἡ δυσοσμία τῶν τράγων. καὶ γεράσων ἄνθρωπος, ὁ δύσοσμος. τῷ γεράσων μὴ ὀργίζου. leg. τῷ γεράσωνι μήτι ὀργίζῃ; locum enim iſtum dubio procul adduxerat. qem Xyl. etiam (qem Caſ. qoqe ſeqitur) ſic verterat; *Ne iraſcaris ei qi hircum olet, avt cui anima fœtet.* Ego verò ἐρωτηματικῶς legendum, vertendúmqe omnino cenſuerim. *Nunqid ei iraſceris, qi hircum olet? nunqid ei, cui anima fœtet?* Sicut in lana ſuccidiore ſordes contractæ gravem mittunt odorem, ità ex pilorum hirſutie ac ſudore crebrò ſordes in alis collectæ: qalis hircis cùm ſit familiaris, à lanis ad hircos, ab hircis ad homines tranſlata vox eſt. Ad Marci mentem pulcrè Gregor. Naz. Περὶ εὐταξίας. Ἐνέσκέ τι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ δυσωδίας, ἢ ὄζεις, ἢ δοκέεις, ὁ τῷ πνευματικῷ μύρῳ συγκεχρισμένος, ἵνα μεταδῷς τούτῳ τῆς σῆς εὐωδίας. οὐκ ἔστιν ἐχίδνης ἰὸς ἡ κακία, ἵν᾽ ὁμοῦ τῷ πληγῶσαι προσβληθῆς ὀδυνᾶσαι, οὐ καὶ διαφθαρῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἡ σοι συγγνώμη φεύγοντι τὸ θηρίον ἢ ἀποκλείνοντι· ἀλλ᾽ εἰ μὲν εἶ δυνατὸς, κἀκεῖνον θεράπευσον· εἰ δὲ μὴ, τό γε ἀσφαλὲς ἔχεις, ἐν τῷ μηδὲν αὐτὸς τῆς μοχθηρίας μεταλαβεῖν. ὀσμή τίς ἐστιν ἀηδὴς τὸ ἐκείνου πάθος, ἣν ἀπελάσει τυχὸν τὸ σὸν εὐῶδες ὑπερνικῆσαι ταχὺ, ἂν ἐδέξω τι τοιοῦτον ὑπὲρ τοῦ ὁμοδούλου καὶ συγγενοῦς συμπαθές. &c. Hinc meretricularum ſcommata illa, apud Athenæum *l.* 13. Θαῒς πρὸς γεράσωνα πορδιζομένη ἐρασὴν, ἐπεί τις αὐτὴν ἠρώτα πῇ πορδέεται, εἶπεν,

Αἰγεῖ συνοικήσασα τοῦ Πανδίονος.

Φρύνη συνδειπνοῦσα ποτὲ γεράσωνι, ἄρασα φοίνικα, Λάβε, εἶπε, καὶ κατάτραγε. alluſit altera ad vocabulum αἰγὸς, qum *capram* ſignificet, qod Ægæi nomen includere videtur; altera ad τράγου, qod *hircum* deſignat, qaſi τράγε, hoc eſt, *hirce* dixiſſet.

Τῷ ὀζοσόμῳ] Ità Lucian. *Antholog. l.* 2. *c.* 14.
ὀζόστομος ἐξορκιστής.
—*cui ſcilicet ægris*
Faucibus exuperat gravis halitus,—
Gutture ſulphureas lentè exhalante Mephites.
uti Perſ. *Sat.* 3. unde *guttur meditatorium efficitur latrinarum*, ut Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. dum nimirum,

Τὸ στόμα χὼ πρωκτὸς ταυτὸν ὄζει,

ut ille in *Antholog.* loqitur. ut poſſint illi *ex veteri Stoicorum decreto æqè liberi crepitus atqe ructus eſſe.* uti Cicero ad Pætum ſuum jocatur, *lib.* 9. *epiſt.* 21.

Ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν] corpus ità affectum non poteſt non ejuſmodi odorem emittere: nec improbi animus talibus dogmatibus imbutus, non ejuſmodi actiones, & operationes edere. Vide *ſupr.* § 17. & *l.* 11. § 18. & *l.* 12. § 16.

Εὖ σοι γένοιτο] formula ironica: qâ & Epict. *l.* 2. *c.* 5. & alibi utitur. Sed & nos Angli; **Well fare thee.** aliud eſt qod Xyl. *bene res habet.* εὖ ἔχει. *l.* 10. § 1.

Δεῖξον] Vide *ſupr.* § 22.

Εἰ γὰρ ἐπταίει, θεράπευσεις] Ità Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 18. *v.* 15. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη] Iſta iſtîc qid velint, ego neſcire me fateor. cum ſeqenti periocha committunt pleriqe, ità vertit Xyl. ac ſi legiſſet, οὔτε ὡς τραγῳδὸς, οὔτε ὡς πόρνη, ὃς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτω ἐνταῦθα ζῆν. Vertit enim, *Non ità hîc vivendum eſt tibi, ut tragœdo avt ſcorto, qi egrediens vivere cogitat.* qod ego planè qid ſit, non capio. M. Caſ. *ubi nec vociferator nec ſcortator futurus eſt.* [qi iſtud] *qomodo vivere ſtatuis, ubi ad locum ejuſmodi ſeceſſeris, ubi horum neuter exiſtat, ità iſtîc licuerit.* D. Salmaſ. ſic legit. οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη, ὡς ἐξελθόντε ζῆν διανοεῖται. οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστι. *neqe hiſtrio, neqe ſcortum ſcenicum ità in theatro vivere cogitant, ut inde exeant. Sic & hîc etiam vivere licet.* Si tragœdus, inqit, & ſcortum, qi operam ſuam ſcenæ addixerunt, perpetuò in eo exercitio, qamvìs turpi & infami vivere deſtinant, nec ab eo vitæ genere recedere cogitant; qid ni & liceat nobis manere in hac turbulenta vitæ rutuba? Avdeamus in loco penè conclamato & noſtram, licèt minùs dextram forſan, conjecturam interjicere. Qid ſi voluit Marcus, qod *l.* 4. § 31. μὴ τύραννον, μήτε δοῦλον· qódqe Plato *epiſt.* 7. μήτε ἀπεχθανόμενος μάτην νουθετοῦντα, μήτε δὴ κολακεύοντά γε, ὑπηρετεῖν αὐτοῖς. Vide *l.* 11. § 18. Ità certè uſurpavit τὸ τραγῳδεῖν *l.* 9. *c.* 29. εἰ δὲ ἐτραγῴδησαν, οὐδείς με κατακέκρικε μιμεῖσθαι.

§ 29. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ] Turpe & periculoſum eſt in eo ſtatu vivere, in qo nolis mori. Verùm nihil impedit, inqit Marcus noſter, qo minùs qiſqe in eo ſtatu vivat, in qo mori ac defungi deſiderat atqe in animo ſuo habet. Vide *ſupr. l.* 2. § 11. & *infr. l.* 11. § 3.

Ἐξελθὼν] *exiens*, è vita ſcil. ut *l.* 2. § 11. ἐξιέναι τοῦ βίου. pro *mori.* ἐξελθεῖν & ἀπελθεῖν ſimpliciter pro *mori.* Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 15. συνεργοῦμεν ἵνα ἐξέλθῃς. Liban. *Monod. in Daphn. Apoll. templ.* οἷα νυμφίου τινὸς, πλεκομένων ἤδη στεφάνων, ἀπελθόντος. nam qod M. Caſ. de *Seceſſione*, ſive ἀναχωρήσει intelligit, qalem *l.* 4. § 3. loqitur; mihi nevtiqam probandum videtur.

Τότε καὶ τοῦ ζῆν ἔξιθι] Ità *l.* 8. § 47. ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν. Stoicum hoc dogma, pietati parùm conſentaneum: de qo vide *ad l.* 3. § 1. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 1. Muſonius, opinor, ἐὰν μὲν ἐκποιῇ πενητεύουσι, μένειν ἐν τῷ βίῳ εἰ δὲ μὴ, ῥᾳδίως ἀπαλλάττεσθαι, ὥσπερ ἐκ πανηγύρεως, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ βίου. καθάπερ καὶ ἐξ οἰκίας, φησὶν ὁ Βίων, ἐξοικιζόμεθα, ὅταν τὸ ἐνοίκιον ὁ μισθώσας οὐ κομιζόμενος,

μιζόμενος, τὴν θύραν ἀφέλῃ, τὸν κέραμον ἀφέλῃ, τὸ φρέαρ ἐγκλείσῃ. οὕτω καὶ ἐκ τοῦ σωματίου ἐξοικίζομαι, ὅταν ἡ μισθώσασα φύσις, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφαιρῆται, τὰ ὦτα, τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας, οὐχ ὑπομένω· ἀλλ' ὥσπερ ἐκ συμποσίου ἀπαλλάττομαι, οὐδὲν δυσχεραίνων, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ βίου, ὅταν ἡ ὥρα ᾖ. ἔμβα πορθμίδος ἔρυμα. qæ noviſſima cùm mendo nevtiqam vacent, aliis emendanda relinqo. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ὦ, γὰρ ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ, ἐξελθεῖν τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι οὗτος ἀνιᾶται μένων, οὐχὶ ᾖ, ὡς παιδιὰ παραμένει, μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται; nec iſta vitii expertia, qod interpretem fugit, ſed emendatu ſatis proclivia. leg. ὡς παιδία, ut pueri, qi ludum, qamdiu volupe eſt, protelant, ubi tædio ceperit eſſe, incidunt. Vide eund. ipſum *l.* 1. *c.* 24. ad *l.* 8. § 44 Epicurus ipſe apud Ciceron. *de fin. l.* 1. *Dolores, ſi tolerabiles ſint, feramus: ſin minùs, æqo animo è vita, tanqam theatro, exeamus.* Senec. *epiſt.* 98. de ſene neſcio qo: *Hic tam turpe putat mortem fugere, qàm ad mortem confugere. qid ergo? non, ſi ſvadebit res, exibit? qid ni exeat? ſi nemo jam eo uti poterit? ſi nihil aliud qàm dolori operam dabit?* & *epiſt.* 70. *Nil melius æterna lex fecit, qàm qod unum introitum nobis ad vitam dedit, exitus multos.* Idémqe *epiſt.* 12. *Epicurus dixit:* Malum eſt in neceſſitate vivere: ſed in neceſſitate vivere, neceſſitas nulla eſt. *Qidni nulla ſit? patent undiqe ad libertatem viæ multæ, breves, faciles. agamus Deo gratias, qòd nemo in vita teneri poteſt. calcare ipſas neceſſitates licet.* Idem (ſi idem ſaltem) *Thebaid.* 1. 1.

Eripere vitam nemo non homini poteſt:
At nemo mortem.——

Plin. *hiſt. nat. l.* 28. *c.* 1. *Ex omnibus bonis, qæ homini natura tribuit, nihil melius tempeſtivâ morte: in câqe id optimum, qòd illam ſibi qiſqe præſtare poteſt.* Bacchi illud in Evripidis *Bacchis v.* 498.

Λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω.

huc accommodat Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 17.

Ipſe Deus, ſimulátqe volam, me ſolvet. Opinor,
Hoc ſentit, Moriar, mors ultima linea rerum eſt.

Ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων] Ità & Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Μόνον μηδὲν βαρέως ποίει, μηδ' ὑπολαμβάνων ἐν κακοῖς εἶναι. qia ſcil. nihil ineſt mali, avt in vitæ moleſtiis, avt in morte ipſa; cùm iſta omnia ſint adiaphora. *l.* 2. § 11, 12. & *l.* 4. § 5, 42. Epictet. *lib.* 3. *c.* 8. Ἀφεῖλεν αὐτοῦ (ὁ Ζεὺς) τὸ εἶναι κακά. ἔξεστι σοι πάσχοντι ταῦτα εὐδαιμονεῖν. τὴν θύραν σοι ἤνοιξεν· ὅταν σοι μὴ ποιῇ, ἐξελθὲ, καὶ μὴ ἐγκάλει. Senec. *de Provident. c.* 2. *Cato, qâ exeat, habet.*

Καὶ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι] *ac fumi inſtar abeat.* Xyl. nullo planè ſenſu. legendum, εἰ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι. *Si me fumus* in loco aliqo, ubi verſari tunc contingit, *vexat*, maléqe habet, *diſcedo, exeo.* Alluditur ad diverbium, qo tria notantur, qæ domo exigant, *fumus, ſtillicidium, & mulier rixoſa.* Vide Druſ. *Proverb. claſſ.* 2. *l.* 1. *adag.* 213. & Bern. *de diverſ. ſerm.* 14. Vide & *l.* 8. § 47. Emendationem ex Epicteto adfirmo, cujus iſta ſunt, *diſſert. l.* 1. *c.* 25. καπνὸν πεποίηκεν ἐν τῷ οἰκήματι. ἂν μέτριον, μενῶ· ἂν λίαν πολὺν, ἐξέρχομαι. τούτου γὰρ δεῖ μεμνῆσθαι καὶ κρατεῖν, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. qod noviſſimum in ſuis ſubinde inculcat, *l.* 1. *c.* 9. & *c.* 24. & *l.* 2. *c.* 1. Et pavlò poſt ſuperiora illa: Ἀλλὰ πολύς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Γυάροις οἰκεῖν. ἀποχωρῶ, ὅπου μ' οὐδεὶς κωλύσει οἰκεῖν· ἐκείνη γὰρ ἡ οἴκησις παντὶ ἤνοικται. Lucem avtem, qaſi è fumo, fœnerabuntur iſta alii cuidam Epicteti loco, *l.* 4. *c.* 10. Ἀλλ' οὐχ ἕξω φαγεῖν. εἰ οὕτω τάλας εἰμὶ, λιμὴν τὸ ἀποθανεῖν. οὗτος δ' ἐστιν λιμὴν πάντων, ὁ θάνατος· αὕτη ἡ καταφυγή. διὰ τοῦτο οὐδὲν τῶν ἐν τῷ βίῳ χαλεπόν ἐστιν. ὅταν θέλῃς, ἐξῆλθες, καὶ οὐ καπνίζῃ. Et iſtic enim ab ædibus fumo infeſtis eadem eſt tranſlatio.

Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς;] *qid hoc rei eſſe putas?* Xyl. imò, *cur hoc grave ducis,* (vitâ ſcil. diſcedere) avt tanqam moleſtum qiddam horreſcis? ità ſiqidem τὸ πρᾶγμα uſurpari docuimus ad illud *ſuprà lib.* 4. § 50. μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα. ità Plato in *Sympoſ.* Ἐὰν ᾖ ψιλὸν, οὐδὲν δὴ πρᾶγμα. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἤδη χαμαὶ ἀποθανεῖν. μὴ τραγῴδει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εἰπὲ ὡς ἔχει· ἤδη καιρὸς τὴν ὕλην, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι ἐν τῷ κόσμῳ, τί γένηται καινὸν, παράλογον; & *l.* 2. *c.* 1. Ἂν μὴ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται.—— πρὸς πάντα γὰρ ἠνοῖχθαι δεῖ τὴν θύραν, καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχομεν. Senec. *epiſt.* 70. *Vita non ſemper retinenda eſt, non enim vivere bonum eſt, ſed bene vivere. Itaqe ſapiens vivit, non qantùm poteſt, ſed qantùm debet.*—— *Si multa occurrunt moleſta, & tranqillitatem turbantia, emittit ſe.*—— *nihil exiſtimat ſuâ referre, faciat finem an accipiat, tardiùs fiat an citiùs. non tanqam de magno detrimento timet. nemo multum ex ſtillicidio poteſt perdere. citiùs mori, vel tardiùs, ad rem non pertinet: bene mori, vel malè, ad rem pertinet. bene avtem mori, eſt effugere malè vivendi periculum.* & *epiſt.* 17. *Si qid te vetat bene vivere, bene mori non vetat.* Sed de hoc vide ſis *ad l.* 3. § 1.

Οὐδεὶς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω] Vide *l.* 4. § 49. & *ſupr.* § 10. & *l.* 8 § 48.

§ 30. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς] Vide *ſupr.* § 21. & *l.* 6. § 1.

Τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν] *ſupr.* § 16.

Ὑπέταξε, συνέταξε] *ſupr.* § 8. & *l.* 3. § 4.

Τὰ κρατιστεῦσα εἰς ὁμόνοιαν] Vide *l.* 9 § 9.

§ 31. Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσι] Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Αἱ

μεγάλαι τέρψιες, ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι τὰ καλὰ τῶν ἔργων, γίνονται. Martial. *l.* 10. *epist.* 23. de M. Antonio.

Præteritósqe dies, & totos respicit annos.
Nulla recordanti lux est ingrata gravísqe:
Nulla fuit, cujus non meminisse velit.
Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus: hoc est
Vivere bis, vitâ posse priore frui.

De aliis avtem Marcus aliorúmqe bene gestis *l.* 6. § 48. qod de se suísqe istîc.

Μήτε τινὰ ῥέξαι ἐξαίσιον, μήτε εἰπεῖν] *neminem unqam vel facto vel dicto læsisse.* Syntaxis gemina Homericæ illi *Odyss.* σ. *v.* 15.

Δαιμόνι' οὔτέ τι σε ῥέζω κακὸν, οὔτ' ἀγορεύω.

Οἷα ἤσκησας ὑπομεῖναι] Hoc nomine Deo gratias agnoscit deberi, *l.* 1. § 17. *διὰ τὸ ἀντιπαρέχειν τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ. qòd laboribus tot tantísqe exantlandis par fuerit, in corpusculo tam infirmo.*

Πλήρης ἤδη σοι ἱστορία τοῦ βίου] Vide *l.* 3. § 8. & *l* 9 § 33. & *l.* 10. § 1. Lucret. *l* 3.

Cur non, ut plenus vitæ conviva recedis?

De Pollio Stat. *Sylv. l.* 2. *Sylv.* 2. *v.* 127.

--dubio qem non in turbine rerum
Deprendet suprema dies; sed abire paratum,
Ac plenum vitæ -

Καὶ τελεία ἡ λειτουργία] Vide *l.* 12. § 36.

Ἀγνώμονας εὐγνώμων] ità restituit Xyl. qod in membranis *ἀγνώμων* sensu planè adverso legebatur.

Θέλω δὲ κατὰ φύσιν] Vide *supr.* § 9.

§ 32. Διὰ τί συγχέουσι] Anacharsis illud in Græcis, qos cæteroqi suspiciebat, qasi rationi minùs consentaneum notabat, *ὅτι παρ' αὐτοῖς ἀγωνίζονται μὲν οἱ τεχνῖται· κρίνουσι δὲ οἱ μὴ τεχνῖται. qòd in certaminibus de peritis imperiti judicarent.* Qod respexit Tertullianus, *apolog. c.* 1. *Qantò magìs, hos Anacharsis denotâsset imprudentes de prudentibus judicantes, qàm immusicos de musicis?* Hòrum ergò judicia peritum prudentémqe qemlibet contemptim habere vult Marcus noster. Cui accedit Demetrius Cynicus, qi, ut Seneca *epist.* 91. dicere solebat, *eodem loco sibi esse voces imperitorum, qo ventre redditos crepitus.* Varro Margopoli:

--stultos contemnite docti.

Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 34.

Ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαί] rerum naturæ ac conditionis ignari. Avson. *lud.* 7. *sap.*

Bias Prieneus dixit; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Qod est Latinum; Plures homines sunt mali.
Sed imperitos scito; qos dixit malos.

Et mox:

Bias Prieneus dixi; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Latinè dictum suspicor, Plures mali.
Dixisse nollem. Veritas odium parit.
Malos sed imperitos dixi & barbaros,
Qi jus, & æqum, & sacros mores negligunt.

Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Εἶτα μουσικὸς μὲν οὐκ ἐπιστρέφεται αὐτοῦ ἀποφαινομένου περὶ τῆς νήτης, εἶναι ὑπάτην. οὐδὲ γεωμετρικὸς, ἂν ἐπικρίνῃ τὰς ἀπὸ κέντρου πρὸς τὸν κύκλον προσπιπτούσας μὴ εἶναι ἴσας· ὁ δὲ τοὺς ἀληθείαις πεπαιδευμένος, ἀνθρώπου ἀπαιδεύτου ἐπιστραφήσεται, ἐπικρίνοντός τι περὶ ὁσίου καὶ ἀνοσίου, καὶ ἀδίκου καὶ δικαίου; ὢ πολλῆς ἀδικίας τῶν πεπαιδευμένων. Vide reliqa. Idem *l.* 4. *c.* 5. Τί οὖν; θέλεις με καταφρονεῖσθαι; ὑπό τινων; ὑπὸ εἰδότων; καὶ πῶς καταφρονήσουσιν οἱ εἰδότες τοῦ πρᾴου καὶ αἰδήμονος; ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων; τί σοι μέλει; οὐ τινι γὰρ ἄλλῳ τεχνίτῃ τῶν ἀτέχνων. Vide & eundem *ad l.* 9. § 26. *ἀμαθεῖς* avtem *ψυχαὶ, animæ imperitæ,* pro hominibus imperitis. qod est Hebræis ac Hebraisantibus valde familiare. Vide *ad l.* 1. § 16. ubi *σώματα,* id est, *corpora,* pro *servitiis.* Moses *lib.* 2. *cap.* 1. *v.* 5. *Fuerúntqe omnes animæ, qæ è Jacobi femore prodierunt, septuaginta animæ.* qod Stephanus apud Lucam *Act. c.* 7. *v.* 14. Græcam secutus versionem, *ἐν ἑβδομηκονταπέντε ψυχαῖς.* Idémqe *c.* 27. *v.* 37. *ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομηκοντάεξ.* Pavl. *ad Rom c.* 13. *v.* 1. Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Nec abhorrent Latini. Tertull. *de anima c.* 13. *Enimvero qis non animæ dabit summam omnem, cujus nomine totius hominis mentio titulata est? Qantas animas pasco? ait dives. &, animas salvas optat gubernator.* Cicer. *familiar. l.* 14. *epist.* 14. *Vos meæ charissimæ animæ, qàm sæpissime ad me scribite.*

Ἡ εἰσοῦσα ἀρχὴν καὶ τέλος] Vide *l.* 8. § 3.

Τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον] Animam scil. œcumenicam, vel catholicam potiùs, de qa *suprà* § 30. & *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14.

Κατὰ περιόδους τεταγμένας] sive *καιροὺς τεταγμένους,* ut Apostolus *Act. c.* 17. *v.* 26. Vide tamen *suprà* § 13.

Οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν] Vide *suprà* § 21.

§ 33. Σποδὸς, ἢ σκελετὸς] *cinis, avt sceletus:* qod *supr. l.* 4. § 48. Τάριχος, ἢ τέφρα. ibi vide. Apud Plutarchum Antonius postridie de rerum summa cum Cæsare decertaturus ad cœnam suos jubet, *προθυμότερον εὐωχεῖν· ἄδηλον γὰρ εἰ τοῦτο ποιήσουσιν αὔριον, ἢ δεσπόταις ἑτέροις ὑπηρετήσουσιν, αὐτὸς δὲ κείσεται σκελετὸς καὶ τὸ μηδὲν γενόμενος.* Teles Pythagoricus, *de exilio,* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἡμεῖς μὲν καὶ ἰδεῖν καὶ ἅψασθαι ὀκνοῦμεν· οἱ δὲ σκελετεύσαντες ἔνδον ἔχουσιν, ὡς καλόν τι, καὶ ἐνέχυρα τοὺς νεκροὺς λαμβάνουσιν.

Ἤτοι ὄνομα, ἢ οὐδὲ ὄνομα] Vide *l.* 4. § 33. & *l.* 12. § 27. *μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος.*

Ψόφος καὶ ἀπήχημα] *Lib.* 4. § 3. *τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως.* & *l.* 6. § 16. *κρότος γλωσσῶν.*

Κενὰ, καὶ σαπρὰ, καὶ μικρά] Vide *lib.* 2. § 12.

§ 12. & *l.* 6. § 13, 36. & *l.*7. § 3. & *l.* 9. § 36.

—πρὸς Ὄλυμπον] Ex Hesiodi *oper.* *l.* 1. *v.* 195. de qarto agens seculo:

Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθόνος εὐρυοδείης
Ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴτον, προλιπόντ' ἀνθρώ-
Αἰδὼς καὶ Νέμεσις.— (πους,

Et Arat. *Phænom.*

Καὶ τότε μισήσασα Δίκη κείνων γένος ἀνδρῶν,
Ἔπλαθ' ὑπουρανίη.

qod Fest. Avienus:

Sic justa in populos mox Virginis inculpatæ
Exarsere odia, & cœlum pernicibus intrat
Diva alis. —

& Cicero,

Deseruit properè terras justissima virgo,
Et Jovis in regno cœlique in parte resedit.

Refert Lactantius, sed ità in vulgatis, qasi Ciceronem istud negare dicatur. *sed non, ait Cicero, & Jovis in regno, &c* cùm deberet esse, *sed non, ut ait Cicero.* hoc, inqit, non est verum, qod Cicero dixit, Jovis in regno Justitiam residisse, cùm Jupiter ipse injustissimè se gesserit. De eodem hoc Naso *Metamorph. l.* 1. *v.* 129.

—*fugere pudor, verúmqe fidésqe.*

& mox, *v.* 149.

—*& virgo cæde madentes*
Ultima cœlestûm terras Astræa reliqit.

Juvenalis itidem, *Sat.* 6.

—*ad superos Astræa recessit;*
Hac (pudicitiâ scil.) *comite; atqe duæ pariter fugere sorores.*

Scilicet, ut Lactant. *instit l.* 5. *c.* 5. *Hi planè intellexerunt, abesse justitiam à rebus humanis; eámqe finxerunt offensam vitiis hominum, cessisse terrâ, in cœlúmqe migrâsse.* Allusit huc Val. Flaccus *Argonaut. l.* 2. de procellis cladibúsqe agens cœlitus immissis;

—*tunc flagitat iras*
In populos, Astræa Jovem, terrísqe relictis
Invocat assiduo Saturnia sidera qestu.

Allusit & Maro ipse *Georg. l.* 2. ubi de agricolis dixit;

—*extrema per illos*
Justitia excedens terris vestigia liqit.

Indè ludens Lucian. *in bis accusato* τὴν Δίκην inducit Jovem patrem nè in terram denuo mittatur deprecantem verbis illis: Αὖθις ἐς τὴν γῆν, ἵν' ἐξελαυνομένη πρὸς αὐτῶν, δραπετεύω πάλιν ἐκ τοῦ βίου, τὴν ἀδικίαν ἐπιγελῶσαν οὐ φέρων; Cæterùm, Marco nostro imperante, δίκη καὶ αἰδὼ ἀποδοθῆναι κάθοδον εἰς ἀνθρώπους. *justitiam ac verecundiam ad homines regressas,* asserit Aristides *orat. in Romam.* Idémqe de Severi cum filio Antonino imperio cecinit Oppianus ἁλιευτ. β. prope finem,

—νῦν γάρ σε, Δίκη, θρέπτειρα πολήων,
Γινώσκω μεγάροισι συνέστιον ἠδὲ συνοικον,
Ἐξ οὗ μοι κραίνουσι μέγαν θρόνον ἐμβεβαῶτες
Ἄμφω θεσπέσιός τε πατὴρ καὶ φαίδιμος υἱός.

Scripta enim hæc Severo superstite, etiamsi non antè defunctum jam publicata. Qin & idem planè futurum pronunciat Porphyr. *de abstinent. l.*3. si ad victum simplicem ac innoxium reduci posset genus humanum. Ἦ δῆλον, inqit, ὡς εὐδαιμονήσομεν· ἀδικίας μὲν ἐξοριςθείσης ἀπ' ἀνθρώπων, δικαιοσύνης δὲ πολιτευομένης καὶ παρ' ἡμῖν, καθάπερ καὶ ἐν οὐρανῷ. Cæterùm Didymus Cynicus apud Plut. *de orat. def.* Θαυμαςόν ἐστιν, εἰ τοσαύτης εἰς [ἡμᾶς] κακίας ὑποκεχυμένης, οὐ μόνον, ὡς προεῖπεν Ἡσίοδος, αἰδὼς καὶ νέμεσις τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀπολελοίπασιν, ἀλλὰ καὶ πρόνοια θεῶν συσκευασαμένη τὰ χρηστήρια πανταχόθεν οἴχεται. Ità enim restituendum locum illum avtumo: nisi qis & οὐδὲν interjiciendum existimet, ut sit θαυμαςὸν οὐδὲν· ea enim dubio procul Cynici mens est. Vise Ammian. *l.* 22. *c.* 10. *p.* 239. & *l.* 25. *c.* 6. de Juliano. Vise & sis Hieronym. *adv. Pelagium l.* 3. *c.* 5. qem viduæ cuidam in epistola ad eam data adeò fœdè adulatum refert, ut *justitiam, qæ esse jam non nisi in cælo credatur, apud illam solam dicat inveniri in terris.*

Τὰ μὲν αἰσθητὰ, εὐμετάβλητα, καὶ οὐχ ἑςῶτα] *suprà* § 23.

Τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ, καὶ εὐπαρατύπωτα.] Vide *ad l.* 2. § 17, & *l.* 6. § 16.

Ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος] Ità *l.* 6. § 15. ἡ ζωὴ ἑκάςου, οἵα ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις.

Τὸ δὲ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις κενόν] *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3, 33.

Τί οὖν περιμένεις ἵλεως τὴν] *Qid ergò aliud operiris, nisi vel* &c. Xyl. frustra legendum enim, τί οὐ περιμένεις &c. *Cur non propitio lubentiqe animo mortem expectas, sive ea destructio est sive demigratio?*

Εἴτε σβέσιν, εἴτε μετάςασιν] Ambiguè loqitur istîc Marcus, utì sæpe alibi. Vide *supr. ad l.* 4. § 21. sed *& l.* 8. § 25. & *l.* 11. § 3.

Σβέσιν] sic *l.* 4. § 21. ἐξάπτονται. qia igneum qiddam animam existimabant. Ignis avtem & accendi & extingvi dicitur.

Θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν] Eadem monita salutaria, *l.* 6. § 30. Vide ibi adnotata.

Ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι] Ità *l.* 4. § 3. τὸ ἀνέχεσθαι μέρος δικαιοσύνης. & *suprà* § 20. εὐποιητέον καὶ ἀνεκτέον. Epictetus solitus est dicere, (utì ex Favorini relatione Gellius, *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19.) *duo esse vitia multò omnium gravissima ac teterrima, intolerantiam & incontinentiam. itaqe futurum pleraqe impeccabilem, vitámqe victurum tranqillissimam, qi hæc duo verba cordi habeat, eáqe sibi imperanda atqe observanda curet,* Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. *Sustine & abstine.* Atqi Tertullianus etiam *incontinenti-*

tinentiam sub *intolerantia* comprehendit, *continentiam* sub *tolerantia* contineri contendit. *de patient. c.* 5. *Ut compendio dictum sit, omne peccatum impatientiæ ascribendum. malum impatientia est boni. nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inqietus qietis. ut malus unusqisqe fiat, bonus perseverare non poterit.* Et *ibid. c.* 15. *Omnia Dei placita tuetur patientia* &c.

Μήτε σοὶ, μήτε ἐπὶ σοί] Evcher. in *orat. hortat. Esto tu*, inqit, *tibi charior, qàm tua.* Verùm Marcus hic ista, & qicqid extra corpusculi animulæq; fines consistit, *tua* esse tibi negat. sed & Lucilius apud Senecam *epist.* 8.

Non est tuum, fortuna qod fecit tuum.

& Publius Syrus,

Alienum est omne, qicqid optando venit.

ideo nimirum, qia, ut Lucilius idem,

Dari bonum qod potuit, auferri potest.

In eandem sententiam Bernard. *de bon. deser. Divitiæ istæ nec veræ, nec vestræ sunt. si vestræ sunt, vobiscum auferte. Qod enim hic relinqitur, non nostrum sed alienum est.* Ambros. *epist.* 9. Basil. Cæsar. explicans illud Mosaicum, Πρόσεχε σαυτῷ· τουτέστι, μήτε τοῖς σοῖς, μήτε τοῖς περὶ σε· inqit; ἀλλὰ σαυτῷ μόνῳ. ἄλλο γὰρ ἐσμὲν ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ ἄλλο τὰ ἡμέτερα, καὶ ἄλλο τὰ περὶ ἡμᾶς. ἡμεῖς μὲν οὖν ἐσμὲν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς· ἡμέτερον δὲ τὸ σῶμα, καὶ αἱ δι' αὐτοῦ αἰσθήσεις· περὶ ἡμᾶς δὲ τὰ χρήματα, αἱ τέχναι καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ βίου κατασκευή. Cæterùm Epictetus nec reculam, nec corpusculum etiam, tuum esse tibi concesserit. Siqidem, illud etiam explicans, qod Marcus hic, μήτε ἐπὶ σοί, sic infit, *dissert. l.* 1. *c.* 1. Τί λέγει ὁ Ζεύς; Ἐπίκτητε, [ità distingvendum, secùs qàm in vulgatis] εἰ οἷόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμάτιον ἄν σου, καὶ τὸ κτησείδιον, ἐποίησα ἂν ἐλεύθερον καὶ ἀπαραπόδιστον. νῦν δὲ μή σε λανθανέτω. τοῦτο οὐκ ἔστι σόν. Cui concinit & Pythagoras referente Stobæo *tom.* 1. *tit.* 1. Πέπεισο, μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις. Epictetus idem *enchir. c.* 1. § 2. Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαραπόδιστα· τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια. ἐὰν οὖν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, —μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δ' ἀλλότριον, ὥσπερ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ. Vide & Marcum ipsum *l.* 12. § 3, 26.

§ 34. Εὐρεῖν] Vide *l.* 2. § 5. *l.* 10. § 6. Epict. *dissert. l.* 1. *c.* 1. εὐθυμοῦντα καὶ εὐροοῦντα. & *c.* 4. εὐρόως καὶ ἀταράχως βιώσεσθαι. Ei opponitur τὸ δυσροεῖν. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Ὅπου τὸ πρῶτον καὶ μόνον αἴτιόν ἐστι τοῦ κατορθοῦν ἢ ἁμαρτάνειν, τοῦ εὐροεῖν ἢ δυσροεῖν, τοῦ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν. cùm res scil. ex voto & animi sententia non succedunt, non fluunt. ab eis tractum, qi æstu adverso conflictantur. Idem *l.* 2. *c.* 17. Θέλεις τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ σοὶ δυνατά; τί οὖν ἐμποδίζῃ; διὰ τί δυσροεῖς; οὐ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα; διὰ τί οὖν περιπίπτεις τινί; διὰ τί δυστυχεῖς; διὰ τί θέλοντός σου τι, οὐ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντος, γίνεται; ἀπόδειξις γὰρ μεγίστη δυσροίας καὶ κακοδαιμονίας.

Ὁδεύειν] *suprà* § 14.

Ὁδῷ ὑπολαμβάνειν] *certam in opinando rationem methodúmqe observare.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Καὶ πράσσειν δύο ταῦτα] Distinctio plena post πράσσειν est collocanda. qod & advertit Cas. dum non attendit Xyl. sententiam corrupit.

Καὶ παντὸς ζώου λογικοῦ] hoc ideo, qia philosophi λογικὸν ζῶον, sive *animal ratione instructum* non homini soli, sed Deo etiam, dæmonibus & heroibus genus commune constituebant; utì ex Plut. *de orac. cessat.* Xylander hic monet.

Τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου] *supr.* § 10. & 20. & *l.* 3. § 12. & *l.* 12. § 8. Epictet. apud Stobæum *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. ex *enchirid. c.* 13. Νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· προαιρέσεως δὲ οὒ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χώλανσις σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ· καὶ ἕκαστον δὲ τῶν ἐμπιπτόντων ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, σοῦ δὲ οὔ.

Τὴν ὄρεξιν ἀπολήγειν] Vide *l.* 4. § 37, 49. & *l.* 6. § 50. & *l.* 7. § 28. & *suprà* § 14.

§ 35. Εἰ μήτε κακία ἐστί] Vide *suprà* § 25.

Μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται] Vide *supr.* § 22.

Τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;] vide *l.* 8. § 55. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 7. Τί μέλλει ἀπόλλυσθαι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ; si tibi vita etiam erepta fuerit?

§ 36. Μὴ ὁλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι] Hoc velle videtur, nè in opem egenis afflictisve aliis qibusvis, qi ejusdem indigent, ferendo, id statim admittamus, qod imaginatio forsan nobis nostra ad aspectum primùm suggesserit: miserum nimirum hominem illum esse, sive mali aliqid illi obtigisse; unde & nos ipsi pariter afficiamur. id qod *l.* 7. § 43. dixit, μὴ συνεπιθρηνεῖν, μηδὲ σφύζειν. Epictet. *enchir. c.* 16. Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντος τέκνου, ἢ ἀπολωλεκότα τὰ ἑαυτοῦ, πρόσεχε μή σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ τοῖς ἐκτός. ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἔστω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον θλίβει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων. locum integrum apposui, qia minùs integer videtur, qò integritati restituam suæ. Excidisse aliqid Hier. Volfio suboluit: sed in supplendo parùm feliciter versatus est. in annotatis interserit, ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει. cujus rationem subjungit, ὅτι ἄλλου οὐχ ἅπτεται. *Alium*, inqit, *non angit, qia non tangit.* ut sit qod Comicus,

Facilè

Facilè omnes, cùm valemus, recta consilia ægrotis damus.

Tu si hic sis, aliter senties.

sed & illis interjectis, adhuc clavdicabit sententia. etsi interjiciantur, sensum alium multò magis idoneum, & Epicteti menti consentaneum, redderent: qalem versio ipsa repræsentare videtur. *Istud afficit, non casus ipse; alium enim non affligit,* [vel potiùs *non affligeret*] *sed concepta de eo opinio.* Verùm supplendum ampliùs ex Stobæo *tom.* 2. *tit.* 115. Ὅτι τοῦτον θλίβει, οὐ τὰ συμβεβηκότα· ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει· ἀλλὰ τὰ δόγματα. qi & pro τοῖς ἐκτὸς legit ἀνθρώπου. & illa διαίρει παρὰ σεαυτῷ omisit prorsus. qæ & mihi suspecta. Generaliùs pavlò Epictet. idem *dissert. l.* 4. *c.* 10. Μὴ περὶ τοῦ ἐπάγειν τὸν φυσικὸν κανόνα, περιπίπτε ἐν τῷ συγκατατίθεσθαι. Et *l.* 2. *c.* 18. Τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς ὀξύτητος μὴ συναρπασθῇς, ἀλλ' εἰπέ, ἔκδεξαί με μικρὸν, φαντασία· ἄφες ἴδω, τίς εἶ, καὶ περὶ τίνος· ἄφες σε δοκιμάζω. Redonanda eidem eadem vox hæc *enchir. c.* 20. Ὅρα μήποτε ἰδών τινα προτιμώμενον, ἢ ἄλλως εὐδοκιμοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρπασθείς. pro eo qod codices perperam, συνεπαρθείς. Sic enim ipse mox *c.* 21. Τοιγαροῦν ἐν πρώτοις πειρῶ, ὑπὸ τῆς φαντασίας μὴ συναρπασθῆναι· Idem *enchir. c.* 33. à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 17. Ex qo codices Epicteti emendandi; lavdatus: Ὅταν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων φαντασιῶν φύλαττε, μὴ συναρπάζου ταχέως· ἀλλ' ἐκδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα. καὶ μικράν τινα ἀναβολὴν αὐτὸς παρὰ σεαυτοῦ λαβὼν, ἐπισκόπησον τὴν φαντασίαν, καθ' οὓς ἔχεις κανόνας· καὶ πειρῶ κρατεῖν τῶν ἡνιῶν.

Ὁλοσχερῶς] *omnino.* Xyl. ut sit, Ὁλοσχερῶς, ὁλοτελῶς· qomodo Svidas exponit. Sed cum συναρπάζεσθαι conjungit, *nè in totum abripi nos sustineamus;* cùm Bootius τῷ μὴ adhærere malit, *nè ulla ex parte abripi nos patiamur.* Ego ὁλοσχερῶς istîc, ut & *l.* 9. § 3. ἀντὶ τοῦ προπετῶς, *temerè, temerariè* positum existimem. ut ὁλοσχερῶς συναρπάζεσθαι idem sit Marco, qod ταχέως συναρπάζεσθαι Epicteto. re scil. ipsâ non satìs sedulò & accuratè perpensâ. Vide *ad l.* 1. § 7. & *l.* 9. § 3.

Ἀλλὰ βοηθεῖν κατὰ δύναμιν] Ità Cicer. *Tuscul. l.* 4. *Cur misereare potiùs qàm feras opem, si id facere possis? an sine misericordia liberales esse non possumus? non enim ipsi suscipere ægritudinem propter alios debemus, sed alios, si possumus, levare ægritudine.* Et Plut. *de tranqill.* Ἔνιοι τῶν φιλοσόφων (Stoicos notat) καὶ τὸν ἔλεον ψέγουσι πρὸς ἀτυχοῦντας ἀνθρώπους γιγνόμενον, ὡς καλοῦ τοῦ βοηθεῖν, οὐ τοῦ συναλγεῖν καὶ συνενδιδόναι τοῖς πλησίον ὄντος. Qod avtem in casibus istiusmodi qoad alios observandum præcipit Marcus, idem & qoad nosipsos Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Τετραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ ἔστι τινὰ οὕτως, ὡς φαίνεται· ἢ οὐκ ὄντα, οὐδὲ φαίνεται ὅτι ἐστίν· ἢ ἔστι, καὶ οὐ φαίνεται· ἢ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεται· λοιπὸν ἐν πᾶσι τούτοις εὐστοχεῖν ἔργον ἐστὶ τοῦ πεπαιδευμένου. ὅ, τι δ' ἂν ᾖ τὸ θλίβον, ἐκείνῳ δεῖ προσάγειν τὴν βοήθειαν.

Κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττῶνται, μὴ μέντοι βλάβην] *Si in mediis istis* (qæ nec bona nec mala sunt) *detrimenti aliqid sustinuerint, nè eos lædi existimes.* ἐλαττοῦσθαι est τὸ ἔλαττον ἤτοι ἐλάττω φέρεσθαι, sive ἔλαττον ἔχειν, ut Epictet. *l.* 3. *c.* 15. (qi locus & *ad l.* 8. § 1. allatus, cùm & illum illustrat, & cum eo qi hîc seqitur Platonis sororiat.) i. e. *minus conseqi, detrimentum damnúmqe aliqod sustinere.* Siqidem is hoc eodem sensu τὸ ἐλαττοῦσθαι usurpavit, *polit. l.* 8. φάσκοντος τάς τε ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ δίκας, καὶ θέλοντος ἐλαττοῦσθαι· ὥστε πράγματα μὴ ἔχειν. Et Dio Prus. Τίς τῶν ἐλαττοῦσθαι βουλομένων, καὶ τὴν δοκοῦσαν ἧτταν ῥᾳδίως ὑπομένειν, οὐ πολλαπλάσια τῶν ἄλλων ἐκτήσατο; & *orat.* 64. Τῆς γὰρ ὑμετέρας μετέχουσιν ἀρετῆς, κατὰ τὴν αὐτῶν ἐλαττούμενοι. Allusisse videtur Marcus ad illa Epicteti *l.* 2. *c.* 10. Ἀλλ' ὅπου τι σωματικὸν ἐλάττωμα ἢ εἰς κτῆσιν, ἐκεῖ ἡ βλάβη· ὅπου εἰς τὴν προαίρεσιν οὐδεμία βλάβη; Marcus ipse *suprà* § 15. ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἐν τούτοις, ἀγαθός· *bonus habetur, qi minùs sibi in istis concedit.*

Κακὸν γὰρ ἔθος] forsan fuerit, κακὸν γὰρ οὐθέν· *nihil enim mali subest,* cùm ista nec bona nec mala, sed media sint, qibus privantur illi. Potest tamen ferri istud, κακὸν ἔθος. Sic enim Plutarch. *de exil.* Μὴ σκόπει τὰ νῦν δάκρυα καὶ τὰς ἐπιθρηνήσεις τῶν εἰσιόντων, ἔθει τινὶ φαύλῳ περαινομένας πρὸς ἕκαστον. Faciúntqe eodem qæ Epictetus habet loco superiùs lavdato: Εἰ ἔθος ἐστὶ τὸ θλίβον, πρὸς ἐκεῖνο τὴν βοήθειαν ἀνευρίσκειν πειρατέον. Τί οὖν πρὸς ἔθος ἐστὶν εὑρίσκειν βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔθος· τῶν ἰδιωτῶν λεγόντων, Τάλας ἐκεῖνος· ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἡ μήτηρ ἐξεκόπη· ἄκουσον τῶν ἐναντίων λόγων· ἀπόσπασον σεαυτὸν τούτων τῶν φωνῶν· ἀντίθες τῷ ἔθει τὸ ἐναντίον ἔθος. Sed prius tamen illud magìs placet.

Ἀλλ' ὡς ὁ γέρων] Fabellam aliqam seu historiolam respexisse videtur, de sene, qi pueruli alumni sui rhombum, sive ludicrum aliqod, animi cavsâ poscebat, non qòd ipse expeteret, avt momenti alicujus esse duceret, cùm παιγνιῶδές τι esse cognosceret: sed qò pusio ipsum beneficio aliqo affecisse se opinaretur. ità solemus nos ab infantulis nostris ejusmodi petere ludibundi, qò illi nobis gratificari videantur. est enim istîc ῥόμβος, qod & Salmas. monuit, non *rhombus,* utì Xyl. vertit, sed puerilis *turbo,* qem & στρόμβον dixere. Hinc inter Bacchi infantuli crepundia, utì ex Orpheo Clemens in *protrept.*

Κῶνος, καὶ ῥόμβος, καὶ παίγνια καμπεσίγυια,
Μῆλά τε χρύσεα καλά. &c.

Ἐπεί τοι γίνῃ καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων] Xyl. *qoniam boni aliqid fiat in rostris.* tanqam si esset, ἐπεί τι γίνηται καλόν. Cal: *qid facit, avt qorsum sit clamor omnis ad rostra iste?* ut aliter etiam legisse videa-

videatur. Ego, etsi in loco suspecto, nihil muto; sed καλῶν illud pro participio habeo, non pro nomine. Verto itaqe; *Qando ad rostra clamitans fueris*, sive honorem ac dignitatem aliqam avt tibi ipsi, avt cui faves cuipiam ambiendo, sive litem aliqam vel propriam vel alienam proseqendo. Verùm D. Salmas. καλὸς mavult. i. e. *splendidè vestitus & pulcer*. ut allusum sit ad magistratus, qi pro rostris splendidè amicti concionem habebant. ἔμβολα sive ἔμβολοι, *rostra:* locus in foro Romano, navium Antiatium, qas in pugna ceperant, rostris instructus; utì Livius *l.* 8. Πρὸς τοὺς καλουμένους ἐμβόλους εἰς τὴν ἀγοράν. Polyb. *l.* 6. &, ἀναβὰς εἰς τοὺς ἐμβόλους. *ibid.* & apud Svidam avtor incertus, Τὸν δὲ παρακαλοῦντα πρὸς τὸν πόλεμον στρατηγὸν καταστάσας ἀπὸ τῶν ἐμβόλων, ἐποιεῖτο τοὺς λόγους. *Prætorem, qi populum ad bellum hortabatur, cùm detraxisset, verba ipse faciebat*, vel, *concionem ipse habebat*. qem locum Svidam de aciei genere, qod apud Tacticos ἔμβολον dicitur, perperam cepisse monuit & toties hîc nominandus mihi clariss. Salmas.

Ἄνθρωπε, ἐπελάθου] hoc tibi, inqit, occurrat, ubi in foro consistis, locum forsan honestiorem dignitatémve aliqam vel tibiipsi vel alii cuiqam enixiùs ambiens: *O homo, an istarum rerum conditionis oblitus es*, qòd ea, tanqam si boni qidpiam eis inesset, tam studiosè perseqaris? sive, *Nescis, ô homo, qalia hæc sint?* pulcrum putas ac beatum magistratum capessere, ac pro rostris concionari, & affari populum?

Ναί· ἀλλὰ τούτοις περιεσπούδασται] Respondet, qasi ex ambientis persona· Agnosco revera esse ejusmodi, qalia tu suggeris; adiaphora scil. Verùm ea sunt, qæ isti in æstimatione cum primis habeant; qǽq; ambiunt & affectant omnes.

Διὰ τοῦτ' οὖν καὶ σὺ μωρὸς γένῃ;] Regerit huic: *An ideo & te stultum fieri*, & inter stultos nomen tuum profiteri necesse est, qia stolidè sese illi habuerint? Qod in *Scolio* apud Athen. *l.* 15.

Σύν μοι μαινομένῳ μαίνεο, σὺν σωφρονέοντι σωφρόνει.
Tu velis mecum insanire, sano ego consipiam tibi.

Et Callias apud Clem. *Strom. l.* 6.

Φασὶ μετὰ μαινομένων
Χρῆναι μαίνεσθαι ἅπαντας.
Apud insanos omnibus aiunt
Esse insanire decorum. Grot.

Vide & Apollodorum *Adelph. ad l.* 9 § 3. Atqi ut Menelao Agamemn. apud Evripidem in *Iphigen. Avlid. v.* 406.

Συσσωφρονεῖν σοι βούλομ', ἀλλ' οὐ συννοσεῖν.
Consipere, non confurere sum promptus tibi. Grot.
Consipere, non desipere tecum debeo. Lips.

Eodémqe alludens Plut. de amico genuino;

Συσσωφρονεῖν γὰρ, οὐχὶ συννοσεῖν ἔφυ.

Et ex Sophocle;

Ου γὰρ συνεχθεῖν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυ.

Καὶ νὴ Δία, συγκατορθοῦν καὶ συμφιλοκαλεῖν, οὐ συναμαρτάνειν, οὐδὲ συρραδιουργεῖν. Marcus ipse *suprà* § 29. Εἰ δὲ ἐτραγῴδησαν, οὐδείς με κατηνάγκασε μιμεῖσθαι. μωροὺς avtem, i. e. *stultos supr. l.* 4. § 38. pronunciaverat eos omnes, qos res istiusmodi solent, εὐφραίνειν ἢ λυπεῖν, si concedantur & adsint, lætos; si negentur, tristes faceret.

Ἐγενόμην ποτὲ, ὁπουδήποτε καταλειφθεὶς, εὔμοιρος ἄνθρωπος] Locus morbi manifestus; sed cui citra codicum opem havd facilè medicina fiat. Mer. Casavb. illud ἐγενόμην ποτέ ad priora refert, eôq; periocham vult clavdi. vertit itaqe, *Fueram qandoqe* [id sufficiat.] In *præfatione* sic παραφράζει; *Num & tu idcirco stultus futurus es? sufficit qòd tam diu etiamnum fueris*. Xyl. seqentibus conglutinat, redditqe; *Aliqando, utcunqe relictus, factus sum felix*. ut ὅπως δή ποτε non ὅπου δήποτε legendum fuerit. qod, si cui admittendum videbitur, malim; *Qi nunc nescio qo pacto neglectim habeor, fui qando felicior eram, sortémqe feribam meliorem*. Ut verba sint indignè ferentis, aliis jam posthaberi se, cùm prælatus aliqando fuerit. qalis illa Menandriana apud Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 19.

Τί γὰρ ἐγωὴ κατ λειπόμην;

Verùm Casavb. καταληφθεὶς, non καταλειφθεὶς legit, vertitq; παροφρεστικῶς, *Mors me, ubicunqe voluerit, deprehendat: ipse felix futurus sum*. Atqeità Marcus *l.* 12. § 7. Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου. Et simpliciter Epictetus *l.* 3. *c.* 5. Τί θέλεις ποιῶν καταληφθῆναι; videndus *ad l.* 6. § 30. Lectionem eam probat D. Boot. sed pro ἐγενόμην mavult γένοιο ἂν ποτέ. ut sit sensus; *Qocunqe loco deprehensus, felix fueris*, sive *esse poteris:* in tua est potestate situm, ut sis felix, qemadmodum *l.* 11. § 1. dicit, in mentis potestate situm esse, ut vitam sibi plenam ac consummatam efficiat, ὅπου ἂν καταληφθῇ, *ubicunqe* vel *qandocunqe morte superveniente deprehensa fuerit*. Vel, γίνου ποτέ. *Fias aliqando vir felix:* fac te felicem. istud tibi acqire, ut, qocunqe loco deprehensus fueris, felix sis. Hoc verò sensu admisso, à superioribus ista sejungenda sunt, ut periocham integram cum eis qæ sequntur conficiant. D. Salmas. deniqe sic concinnat, ut dialogismus prior continuari videatur. Ἐγενόμην ποτὲ εὔμοιρος. Ἄνθρωπε, σὺ δὲ εὔμοιρος, ὁπουδήποτε καταληφθεὶς, ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας· *Felix aliqando fui. Mi homo, tu verò felix, ubicunqe deprehensus, si bonam ipse tibi sortem feceris*. qod qomodo fiat, mox subjicit. Hoc est qod Plavt. *Trinum.* 2. 2.

Nam sapiens qidem pol ipse fingit fortunam sibi.

Cicer. in *paradox.* 5. *Nec est ulla res, qæ plus apud sapientem polleat qàm ipsius voluntas atqe judicium, cui qidem etiam, qæ vim habere maximam dicitur, Fortuna ipsa cedit, sicut sapiens poeta dixit;*

Suis ea cuiqe fingitur moribus.

At

At qis is poeta ſapiens? Forſan docebit id nos Saluſtius. Is etenim *orat. ad Cæſar.* 1. *Res,* inqit, *docuit id verum eſſe, qod in carminibus Appius ait,*

Fabrum eſſe ſuæ qemqe fortunæ.

Sed & Corn. Nepos in *vita Attici;*

Sui cuiqe mores fortunam fingunt.

Et de Catone Livius *l.* 39. *In hoc viro tanta vis animi ingeniíqe fuit, ut qocunqe loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus fuiſſe videretur.*

Τὸ δὲ εὔμοιρος, ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας] Iſtis avt corrigit Marcus ſententiam hominis, qi ideo felicitatem tribuebat ſibi, qòd in dignitate aliqa petenda res ex voto nonnunqam ſucceſſerant. avt exponit etiam clariúsqe explicat, nè qis perperam accipiat, qid *τοῦ εὔμοιρος* vocabulo intelligi velit. *Εὔμοιρος,* inqit, ſive *felix* (unde & *l.* 2. § 6. *εὐμοιρία felicitas*) is verè dicitur, qi *μοῖραν ἀγαθὴν*, id eſt, *ſortem bonam ſibi nactus eſt.* Sors avtem bona, non in mediis iſtis, ſed in bona mentis dipoſitione, boníſqe conatibus atqe actibus indè profluentibus, conſiſtit. Vide *lib.* 7. § 17. In his etiam *ἀγαθοὶ τρόποι* pro *ἀγαθαὶ τροπαὶ* reſcribendum monet D. Salmaſ.

Ad Librum VI.

§ 1. *Τῶν ὅλων οὐσία εὐπειθὴς καὶ εὐτρεπής*] *Univerſi materia eſt obſeqi ac fingenti parere prompta.* Verùm hoc in dubium vocat Seneca *qaſt. natur. l.* 1. *præfat.* ubi inter alia qærendum proponit; *Deus materiam ipſe ſibi formet, an datâ utatur:-- Deus qicqid vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda deſtituant; & à magno artifice pravè formentur multa, non qia ceſſat ars, ſed qia id, in qo exercetur, ſæpe inobſeqens arti eſt.* Idémqe fidentiùs in adverſam partem, *de provident. c.* 5. *Qare Deus tam iniqus in diſtributione fati fuit, ut bonis viris pavpertatem, vulnera, & acerba funera adſcriberet? non poteſt artifex mutare materiam. hæc paſſa eſt. qædam ſeparari à qibuſdam non poſſunt, cohærent, individua ſunt.* Scilicet Deum neſciebant illi materiæ avtorem, qam illi Deo ſuo coævam ſomniabant. nec mirum ſi inobſeqentem experiretur, in qam lege creandi jus nullum obtineret. Videatur *adversùs Hermogenem,* qi paria illis ſentiebat, Tertullianus.

Ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος] Vide *ſupr. l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21, 30. & *infr.* § 4.

Οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν] *Ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν.* Jacob. *c.* 1. *v.* 13. Vide *ad lib.* 2. § 11. Qomodo ergò, inqies, ipſe de ſe? Eſaiæ *c.* 45. *v.* 7. *Ego Dominus creans malum.* & Amos *c.* 3. *v.* 6. *An erit malum in civitate qod Dominus non effecerit?* Reſpondet Baſil. Cæſar. *orat.* 8. *κτίζει κακά· τουτέστι, μετακοσμεῖ αὐτὰ καὶ εἰς βελτίωσιν ἄγει· ὥστε ἀποθέμενα τὸ εἶναι κακὰ, τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν μεταλαβεῖν. ὥσπερ τὸ κτίζειν,* Pſal. 51. *v.* 10. & *ad Eph. c.* 2. *v.* 10. *οὐκ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παράγειν ἀλλὰ τοὺς ὄντας μετακοσμεῖν.* Verùm reſpondet ſecundò, diſtingvendo de malis. *Κακὸν, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν· τὸ δὲ ὡς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. τὸ μὲν οὖν ὡς φύσει κακὸν, ἐξ ἡμῶν ἤρτηται. κακὸν δὲ τὸ ἡμῖν ἐπίπονον καὶ ὀδυνηρὸν πρὸς τὴν αἴσθησιν ὑπὸ τοῦ φρονίμου καὶ ἀγαθοῦ δεσπότου, πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν ἐπάγεται.* Et rurſus: *Τὸ μὲν κυρίως κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὅπερ μάλιστά ἐστι τῆς τοῦ κακοῦ προσηγορίας ἄξιον, ἐκ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως ἤρτηται· τῶν δὲ λοιπῶν, τὰ μὲν ὡς ἀγωνίσματα, εἰς ἐπίδειξιν ἀνδρείας προβάλλεται· τὰ δὲ, ὡς θεραπεύματα τῶν ἡμαρτηκότων ἐπάγεται· τὰ δὲ, ὡς παραδείγματα, ἐπὶ τῷ σωφρονεστέρους ποιῆσαι τοὺς πρὸς ἁμαρτίαν εὐολισθήτους.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 3. *c.* 6. *Neqe enim mala, qæ nullâ ſuâ naturâ ſubſiſtunt, à Domino creantur: ſed creare ſe mala Dominus indicat, cùm res bene conditas nobis malè agentibus in flagellum format; ut ea ipſa & per dolorem, qo feriunt, delinqentibus mala ſint; & per naturam, qâ exiſtunt, bona. Unde & venenum, mors qidem eſt homini, ſed tamen vita ſerpenti.* Tertull. *adv. Marcion. l.* 2. *Qia mala dicuntur, & delicta, & ſupplicia, conditorem malorum intelligi volunt, ut malitiæ avtor renuncietur. Nos adhibitâ diſtinctione utriuſqe formæ; ſeparatis malis delicti & malis ſupplicii, malis culpæ & malis pœnæ; ſuum cuiqe parti definimus avtorem, malorum peccati & culpæ diabolum, malorum pœnæ & ſupplicii Deum creatorem, ut illa pars malitiæ deputetur, iſta juſtitiæ mala condenti judicia adversùs mala delicta. de his ergò creator confitetur malis, qæ congruunt judici: qæ qidem illis mala ſunt qibus rependuntur: cæterùm ſuo nomine bona, qà juſta, & bonorum defenſoria, & delictorum inimica.* Ità Irenæus *adv Valent. l.* 4. *c.* 77. *Mala eis in qos incidunt; bona qia ex Dei judicio procedunt.* Et Avguſt. *ep.* 120 *c.* 19. *Mala non peccata, ſed ſupplicia. Malum avtem malo non malè redditur: nam & ei cui redditur malum eſt, qia ſupplicium eſt; & ei à qo redditur Bonum eſt, qia rectè factum ejus eſt.* Idem *ad Pelag. ep. l.* 2. *c.* 7. *Πάντα*

Πάντα κατ' ἐκεῖνον γίνεται] Vide *lib.* 2. § 2, 17. Vide & de passerculo, de pilo, Domini nostri pronunciata, Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

4. § 2. Κακῶς ἀκέων, ἢ εὐσχημόνῶν] Vide *l.* 4. § 29. & *l.* 5. § 3. & *infr.* § 7. & *l.* 7. § 36. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 11. Epictet. *enchir. c.* 49. Ὅσα προτίθεται, τέτοις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων παραβησόμενος, ἐμμένε. ὅ, τι δ' ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφε· τῦτο γὰρ οὐκ ἔτ' ἔστι σόν.

Μία τῶν βιωτικῶν πράξεων] Vide *l.* 3. § 7. Sen. *ep.* 77. *Quid? tu nescis unum esse ex vitæ officiis, & mori?*

Τὸ παρὸν εὖ θέσθαι] Hoc est qod noster passim inculcat; *l.* 3. § 10, 12. & *l.* 4. § 26. & *infr.* § 32. & *l.* 7. § 6. 29. & *l.* 8. § 2. Pittacus, τί ἄριστον; interroganti, respondit, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. Laërt. *l.* 1. qod postea in proverbium abiit. Suidas. τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. παροιμία. qi & subjungit Platonis locum è *Gorgia*. Καὶ, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. Et Cratini ex *Pylæa*.

Ἄνδρας σοφοὺς χρὴ, τό γε παρὸν πρᾶγμ', ὡς καλὸν,
Εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι.--
Sapientis hoc opus est probè disponere,
Qod impræsentiarum adest.--

Apud Procopium *Gottic. l.* 1. Vitiges;

Ἐμὲ γάρ τις παλαιὸς εἰσέρχεται λόγος,
Τὸ παρὸν εὖ τιθέναι, κελεύων.

Basil. Cæsar. *in Esaj.* & ex eodem Simeon cancellar. *orat.* 21. Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον, ἀλλὰ τὰ παρόντα πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσο. Αἰσχρὸν γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν προεμένες, ὕστερόν ποτ' ἀνακαλεῖσθαι τὸ παρελθὸν, ὅτε οὐδὲν ἔσαι πλέον ἀνιωμένοις. Bas. idem, *orat.* 24. Et Sim. *or.* 1. Apud Athenæum *l.* 10. incertus avtor;

Ἐπὶ τοῖς παρῦσι τὸν βίον διάπλεκε.
Vitam explica ex præsentibus rebus tuam.

Hesych. Τὸ παρὸν εὖ τίθεσο. παροιμία, ἧς καὶ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ μνημονεύει. In adagii avtem illius expositione lapsum Erasmum restituit Stephanus. Spectant eodem Pindari illa; *Isth. od.* 8.

Τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ,
Χρῆμα πᾶν. δόλιος γὰρ αἰὼν,
Ἐπ' ἀνδράσι κρέμαται
Ἑλίσσων βιότε πόρον.

Et *Pyth.* 10.

Τῶν δ' ἕκαστος ὀρέγει,
Τυχὼν κεν ἁρπαλέαν σχέθει φροντίδα τὰν πὰρ ποδός.
Τὰ δ' εἰς ἐνιαυτὸν ἀτέκμαρτον προνοῆσαι.

Aristippi etiam monitum apud Ælian. *l.* 14. *c.* 6. ἐφ' ἡμέραν τὴν γνώμην ἔχειν, καὶ αὖ πάλιν τῆς ἡμέρας ἐπ' ἐκείνῳ τῷ μέρει, καθ' ὃ ἕκαστος ἢ πράττει τι, ἢ ἐννοεῖ· μόνον γὰρ ἡμέτερον τὸ παρὸν, μήτε δὲ τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. Senec. *epist.* 101. *Ille ex futuro suspenditur, cui irritum est præsens.* Deniqe qod Lucianus in Νεκυομαντείᾳ, ex Tiresia Menippo datum fingit consilium, Τῦτο μόνον ἐξ ἅπαντος θηράσῃ, ὅπως τὸ παρὸν εὖ θέμενος, παραδράμῃς τὰ πολλὰ, καὶ περὶ μηδὲν ἐσπουδακώς.

§ 3. Ἔσω βλέπε] Aliud hîc, ἔσω βλέπε· aliud ἔνδον βλέπε *l.* 7. § 59. ibi vult hominem in mentem suam introspicere; istîc in rerum externarum naturam ipsam internam, missâ specie externâ. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 29, 30.

Ἡ ἀξία] Vide *l.* 3. § 11.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα] *Omnia qæ subjecta sunt.* Xyl. *Substantiæ omnes.* Cas. Malim, *præsentia hæc omnia.* τὰ ὑποκείμενα, *præsentia.* qod *lib.* 9. § 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς. Vide *ad lib.* 8. § 24.

Τάχισα μεταβάλλει] Vide *l.* 5. § 13, 23, 33.

Ἤτοι ἐκθυμιαθήσεται] Vide *l.* 8. § 25 & *l.* 10. § 7. Lugd. ἐκθυμιασθήσεται. tanqam ab ἐκθυμιάζομαι qod nescio an legatur. ἐκθυμιᾶσθαι, *in fumos, exhalationes, vapores abire.* qomodo ea solent, qæ adolentur. est ergò ἐκθυμιαθήσεται Marco hîc, qod כָּלוּ בְעָשָׁן Psaltes dixit, *Ps.* 37. *v.* 20. ubi Scripturam receptam cur solicitaret Piscator, nihil erat.

Εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία] *Siqidem compacta sit eorum substantia.* Xyl. ut de subjectis singulis intelligatur. at Cas. *si in unam eandémqe substantiam redigenda sint omnia:* Vel, *si rerum omnium substantia sit inter se unita & in unum compacta.* firmat simul & explicat Marcus ipse, § 9. ἡ ἕνωσις καὶ τάξις.

§ 5. Ὁ διοικῶν λόγος] *supr.* § 1. incertum est avtem, istáne ad priora illa pertineant, an aliò spectent, & seorsim ponenda fuerint. Illud Casavbono, hoc Xylandro placuit. qod & ipse secutus sum. De sensu convenit. Menti universi rectrici, qid de singulis faciat, & qo fine qidqe faciat, & qale id sit, in qo se vímqe suam exerceat, satìs perspectum ac prospectum esse; etiamsi ista nos qàm creberrimè lateant.

§ 6. Ἄρισος τρόπος τῦ ἀμύνεσθαι] Avrea gnome. Diogenes interroganti, Πῶς ἀμυνῦμαι τὸν ἐχθρόν; respondit, Αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γινόμενος. Refert Plutarch. *de util. ex inimic.* qi & *de leg. poët. c.* 5. Πρὸς δὲ τὸν γράψαντα, Ποτὶ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄχρηστον ὅπλον ἁ πονηρία, τρόπον τινὰ συνεξομοιοῦσθαι κελεύοντα τοῖς πονηροῖς, τὸ τῦ Διογένες παραθεῖναι ἔστιν. ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἄν τις ἀμύναιτο τὸν ἐχθρόν· Αὐτὸς, ἔφη, καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Atqe hoc est qod ille apud Comicum nescio qem (avtore eodem *de exil.* referente) qi cùm de infelicitate sua qerentem amicum τὴν τύχην ἀμύνεσθαι jussisset, interogatus qâ ratione id effectum

effectum daret, Φιλοσόφως, respondit. Qin & Epictetus apud Maximum *collectan. c.* 28. interrogatus, πῶς ἂν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσῃ· respondit, ἑαυτὸν παρασκευάζων βέλτιστα πράττειν. Idémqe Plut. *de util. ex inimic.* Σύ τοι διάῤῥηξον κακῶν, ἔξεστι γὰρ, ἂν θέλῃς ἀνιᾶν τὸν μισοῦντα. Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 296. οὐδὲν οὕτω κολάζει τοὺς ὑβριστὰς, ὡς τῶν ὑβριζομένων ἀνεξικακία· τὸ γὰρ ἀγανακτεῖν καὶ δυσχεραίνειν, τοῦ ἀληθεῖς εἶναι τὰς ὕβρεις. τὸ δὲ καταγελᾷν αὐτῶν, τοῦ μηδὲν συνειδέναι πονηρὸν, ἀπόδειξίς ἐστιν ἐναργεστάτη. Et *l.* 3. *ep.* 181. Διὰ ταῦτα ὑβριζόμενος νόει τό, τε μηδὲν οὕτω λυπεῖν τοὺς ὑβριστὰς, ὡς τὴν τῶν ὑβριζομένων ἀνεξικακίαν· τό, τε οὕτως ἀμύνασθαι αὐτοὺς μὴ δύνασθαι, ὡς ἀρετὴν ἀσκοῦντας. Et mox, allato Diogenis dicto, superiùs memorato: ὁ τοίνυν ἀρετὴν καὶ ἀνεξικακίαν ἀσκῶν, καιρίας τοῖς ἐχθροῖς δίδωσι πληγάς. ὁ δὲ καὶ συγγνώμην τοῖς ὑπὸ φθόνου βεβλημένοις νέμων, καὶ εὐχόμενος αὐτοὺς ἀνενεγκεῖν ἐκ τῆς τοιαύτης μανίας, καὶ μὴ μόνον ἀμύνασθαι μὴ ἐθέλων, ἀλλὰ καὶ συμπάσχων τοῖς ὑπὸ τῆς κακίας χειρωθεῖσιν, οὗτος τῷ ὄντι ἐστὶν ὁ εἰλικρινῶς φιλοσοφῆσαι ἐπιστάμενος. Vide Regem sapientissimum, *Parœm. c.* 25. *v.* 22. & Apostolum *ad Rom. c.* 12. *v.* 20.

Τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι] Jasoni Medæa apud Euripidem;

Ἀλλ᾽ ἐσμὲν, οἷόν ἐσμεν, οὐκ ἐρῶ κακὸν,
Γυναῖκες· οὔκουν χρή σ᾽ ὁμοιοῦσθαι κακοῖς,
Οὐδ᾽ ἀντιτείνειν νήπι᾽ ἀντὶ νηπίων.
Sumus qidem mulieres, qod sumus; malum
Haud dixerim. Similem te tamen fieri malis
Non decuit, avt fatuis fatua rependere.

Verùm versiculum primum Grotius in excerptis aliter distinxisse videtur, dum vertit;

Sumus mulieres, qale non dicam malum:
Sumus. Sed haud te decuit æqatum malis,
Dementiâ certare cum dementibus.

Marcus noster *lib.* 7. § 15. Ὅ, τι ἂν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι.

—*ridiculum est enim*
Odio nocentis perdere innocentiam.

Dio apud Plut. Εἰ δ᾽ Ἡρακλείδης ἄπιστος καὶ κακὸς διὰ φθόνον, οὔ τι καὶ Δίωνα δεῖ θυμῷ διαφθεῖραι τὴν ἀρετήν. τὸ γὰρ ἀντιτιμωρεῖσθαι, τοῦ προαδικεῖν, νόμῳ δικαιότερον ὁρίζεται, φύσει γινόμενον ἀπὸ μιᾶς ἀσθενείας. Epictet. *l.* 2. *c.* 10. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε, πρὸς ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, πρὸς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; Avgust. *in Psal.* 54. *Qid tibi prodest, qia exigis qas pertulisti injurias? ultio te reficit? ergò de malo alieno gaudebis? passus es malum. ignosce, nè duo sitis mali.* Et *in Joan. ep.* 1. *tract.* 8. *Odit te inimicus. si odisti illum & tu, contrà reddis malum pro malo. qid facis reddens malum pro malo? unum ægrotum flebam, qi te oderat. jam duos plango, si & tu odisti.* Idem *epist.* 5. *Paratus igitur esse debet homo justus & pius, patienter eorum malitiam sustinere, qos fieri bonos qærit, ut numerus potiùs crescat bonorum, non ut pari malitiâ se qoqe numero addat malorum.* Apostolus ad *Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Gvigo *meditat. c.* 15. *Qàm pulcra ars vincere in bono malum! contraria enim contrariis superantur. positus es qasi signum ad retundenda jacula inimici*; id est, *ad destruendum malum oppositione boni.* Senec. *de benef. lib.* 7. *c.* 31. *Vincit malos pertinax bonitas.* Et *l.* 1. *c.* 3. *Assiduitas meriti pertinacis evincet.* Et *de ira l.* 2. *c.* 34. *Irascetur aliqis? tu contrà beneficiis provoca. cadit statim simultas ab altera parte deserta. nisi par non pugnat. Si utrinqe certabitur, ille est melior, qi prior pedem retulit: victus est, qi vicit.* Salust. *Jugurth. Bono vinci satius est, qàm malo more injuriam vincere.* Val. Max. *l.* 4. *c.* 2. *Speciosiùs aliqantò injuriæ beneficiis vincuntur, qàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Vide *infr.* § 26. & *lib.* 7. § 68.

§. 7. Ἐνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου] Vide *l.* 5. § 34.

Μεταβαίνειν] Vide *l.* 5. § 6.

Σὺν μνήμῃ θεοῦ] Vide *l.* 3. § 13. & *infr.* § 23. Dignum qod referatur hîc, Epicteti illud *dissert. lib.* 1. *c.* 16. Εἰ γὰρ νοῦν εἴχομεν, ἄλλο τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας καὶ ἀροῦντας καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα δι᾽ ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα. μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι καταπόσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ᾽ ἑκάστῳ ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν, καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Qid ille non fecisset, si adjicere potuisset, μέγας ὁ θεὸς, ὅτι τὸν Χριστὸν ἡμῖν δέδωκεν; sed ulteriùs porrò avdire nè pigeat. Τί οὖν; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀποτετύφλωσθε, οὐκ ἔδει τινὰ εἶναι τὸν ταύτην ἐκπληροῦντα τὴν χώραν, καὶ ὑπὲρ πάντων ᾄσοντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γέρων χωλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν θεόν; εἰ γοῦν ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικός εἰμι· ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν. ποιῶ αὐτό. οὐδ᾽ ἐγκαταλείψω τὴν τάξιν ταύτην, ἐφ᾽ ὅσον ἂν διδῶται. καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην ᾠδὴν παρακαλῶ. Contende cum istis qæ Psaltes regius habet, *Psal.* 34. & 103, & 104, & 145. Epictetus idem, referente Maximo *collectan. c* 52. Συνεχέστερον νόει τὸν Θεὸν, ἢ ἀνάπνει. qod sub Gregorii Naz. nomine Antonius *Meliss. l* 1. *c.* 54. sic extulit, Μνημονευτέον Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνευστέον. Rursúsqe idem apud Maxim. Ἀνανεούσθω ὁ περὶ Θεοῦ λόγος καθ᾽ ἡμέραν, μᾶλλον

ἢ

ἢ τὰ σιτία. Idem denique apud Anton. Ἐὰν ἀεὶ μνημονεύῃς, ὅτι ᾧ ἐργάζῃ κατὰ ψυχὴν ἢ σῶμα Θεὸς παρέστηκεν ἔφορος, ἐν πάσαις σου ταῖς προσευχαῖς καὶ ταῖς πράξεσιν, οὐ μὴ ἁμάρτῃς, ἕξεις δὲ τὸν Θεὸν σύνοικον.

§ 8. Τὸ ἡγεμονικόν ἐστι τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον] *Supr. l.* 5. § 14. & *l.* 11. § 1.

Ποιεῖν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον] Vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 2, 14.

§ 9. Κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν ἕκαστα περαίνεται] *supr.* § 1, 4.

§ 10. Ἤτοι κυκεὼν] Idem *l.* 4. § 27.

Ἕνωσις καὶ τάξις, πρόνοια] leg. [καὶ] πρόνοια.

Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι] Ità *l.* 2. § 11. Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ προνοίας κενῷ;

Αἶα γίνεσθαι] αἶα, γαῖα, *terra.* Porrò *in terram verti*, sive *terram fieri*, pro *mori*; ex consequenti. ità in sacra pagina. *Gen. c.* 3. *v.* 19. *in terram reverteris*, pro morieris. & *Eccles c.* 12. *v.* 7. *Et pulvis in terram, qod priùs fuerat, redierit.* & *Psal.* 22. *v.* 15. *In pulverem mortis reduces me.* & *Psalm.* 146. *v.* 4. *Qodie spiritus eorum recesserit, ad terram suam revertuntur.* Allusum monet Xyland. ad illud Menelai. *Iliad. η. v.* 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Vos in aqam & terram cunctos convertier opto.

Plut. *adv. Epic. vit.* Τὸ γὰρ ἀναισθητεῖν τὸ λυθὲν, (ità ex ipso superiùs Plutarcho restituto) καὶ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀναισθητοῦν, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ τοῦ θανάτου δέος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτοῦ προστίθησιν· αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ὃ δέδοικεν ἡ φύσις,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,

τὴν εἰς τὸ μὴ φρονοῦν μηδὲ αἰσθανόμενον διάλυσιν τῆς ψυχῆς. Idem, ejusdem saltem nomine, *de Homeri vita ac poesi* differens, ait verbis hisce poetam σημαίνειν τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ γεννητικὰ στοιχεῖα τοῦ παντός. indè Xenophanem traxisse dogma suum illud, τὰς πρώτας ἀρχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν. Et Alexand. Aphrodiss. *problem. l.* 1. *q.* 79. Τὰ νεκρὰ, inqit, σώματα, ξηρὰ καὶ ψυχρὰ πέφυκεν. itaqe Homerum, cùm nôsset τὰ μὲν δύο στοιχεῖα φεύγοντα, ὡς λεπτομερῆ καὶ κοῦφα, (ignem scil. & aërem) τὰ δὲ δύο (terram scil. & aqam) παραμένοντα εἶναι τοῖς νεκροῖς σώμασι· dixisse,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

id est, ξηρότατοι καὶ ψυχρότατοι. ità siqidem legendum qod codices vulgati perperam exhibent, mendo manifesto; ξηρότατοι καὶ ὑγρότατοι. Simplicius Hesych. Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. διαλυθείητε, ἀποθάνοιτε. & Evstath. νεκρωθείητε, καὶ τοῦ μὲν ζωογόνου πνευματώδους θερμοῦ στερηθείητε· γένοισθε δὲ γῆ καὶ ὕδωρ, ἃ δὴ ἐναπομένει τοῖς νεκροῖς σώμασι. Subjungit tamen alios exponere, ἀντὶ τοῦ ἀντιστοιχειωθείητε (ἀντιστοιχείωσιν avtem loco suprà citato habet Aphrodiss.) τουτέστιν εἰς τὰ βαρύτερα τῶν στοιχείων καὶ ἀκίνητα καὶ ὑμῖν ὅμοια ἀναλυθείητε,

Ἡμίονοι αὖθις ἕκαστοι ἀκήριοι.--

alios avtem, duobus elementis hìc nominatis etiam duo reliqa comprehensa & subintelligenda; sicut in illo Hesiodi *oper.* 1. ubi ad Pandoram conficiendam,

Γαῖαν ὕδει φύρειν.-- Vulcano injungitur.

nec alio sensu dixisse Xenophanem,

Πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.

In proverbium avtem usu freqenti ac familiari devenisse Homericum illud monent Grammatici. qo alluserit παρῳδήσας Val. Cato in *diris*, observante Scaligero, ubi dixit,

Qamvìs ignis eris, qamvìs aqa, semper amabo.

Cæterùm Marcus hìc elementum unicum duntaxat expressit, terram: qomodo & Evripides, in illis ex Chrysippo à Cicerone mutuatis,

Reddenda est terræ terra; tum vita omnibus
Metenda ut fruges; sic jubet necessitas.

Est Evripidis in *Hypsipyle*, utì ex Stobæo discimus, *tom.* 2. *tit.* 108.

--κατὰ δ' ἄχθονται βροτοὶ
Εἰς γῆν φέροντες γῆν· ἀναγκαίως δ' ἔχει
Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν.

Vide *lib.* 7. § 40. & *l.* 11. § 6. Scribit interim Tullius ex Antiochi relatione, Carneadem solitum Chrysippum reprehendere, qòd Evripideum carmen illud lavdaret: negabat enim (qod & Plut. suprà) genus hoc orationis qicqam omninò ad levandam ægritudinem pertinere. id enim ipsum dolendum esse dicebat, qòd in tam crudelem necessitatem incidissemus. Illud adjecerim fieri posse, ut alius alicujus poetæ hemistichium fuerit, qod hìc Marcus usurpavit,

--ὅπως ποτὲ αἶα γίνεσθαι.

Ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμὸς, ὅ, τι ἂν ποιῶ] Pindarus apud Plut. in *Marcell.*

Τὸ γὰρ πεπρωμένον
Οὐ πῦρ, οὐ σιδηροῦν σχήσει τεῖχος.
Arcere namqe fata, nec
Ignis, nec ancus valet murus.

Archinus apud Clement. *Strom. l.* 6. Πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν, ἢ πρότερον ἢ εἰς ὕστερον. Demosthen. *de Coron. ibid.* & apud Lucian. in *Demosth.* Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις τέλος τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὑτὸν καθείρξας τηρῇ· δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, φέρειν δὲ, ὅ, τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενναίως. qod ab Homero mutuatum, Clemens & Plut. *de Homero*, volunt, qi dixerit, *Il.* ζ. *v.* 488.

Μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

At nemo (fidens dico) fatum effugit unqam,
Esto malus, bonus esto; humano sangvine cretus.

Idem tanqam ex Achillis mente: *Il.* 1. *v.* 318.

Ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζει.

Bellan-

Bellantémqe manet sors æqa domíqe manentem.
& *v.* 320.

Κάτθαν᾽ ὁμῶς, ὅτ᾽ ἀεργὸς ἀνὴρ, ὅτε πολλὰ ἐοργώς.
Tam, cui nil gestum est, obit, ac qi multa patravit.

qem versum in ore freqentem habuisse Demonactem avtor est Lucianus.
Et *Iliad,* μ. *v.* 322. sub Idomenei persona;

Ὦ πέπον, εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντε,
Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ᾽ ἀθανάτω τε
Ἔσσεσθ᾽, οὔτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην,
Οὔτε κέ σε στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν·
Νῦν δ᾽ (ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ᾽ ὑπαλύξαι)
Ἴομεν, ἠέ τῳ κῦδος ὀρέξομεν ἠέ τις ἡμῖν.
O pepo, si letiqe exors, duræqe senectæ
Vita foret, bellum subterfugientibus istis,
Non eqidem avt acies primas ipse inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cùm circumstent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, avcturi famam nobisve, aliisve.

Unde Plutarchus etiam sumpsisse vult Æschylum ista;

Ἀλλ᾽ οὔτε πολλὰ τραύματ᾽ ἐν στέρνοις λαβὼν,
Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντρέχοι βίου·
Οὔτ᾽ ἐν στέγῃ τις ἥμενος παρ᾽ ἑστίᾳ
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον.
Non tela siqis pectus intra acceperit,
Morietur, ævi fata nisi dent terminum:
Nec ad focum qis considens in ædibus,
Fatum hoc magìs sibi destinatum effugerit.

In qam eandem sententiam & Evripid. Ægeo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119.

—κατθανεῖν δ᾽ ὀφείλεται
Καὶ τῷ κατ᾽ οἴκους ἐκτὸς ἡμένῳ πόνων.
—*morti est debitus,*
Etiam laborum immunis qi sedet domi.

Et Simonides *ibid.*

Ὁ δ᾽ αὖ θάνατος ἔφικε καὶ τὸν φυγόμαχον.

qod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.

Mors & fugacem perseqitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidóqe tergo.

Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Camerar. an Callinus, ut Stob. *tom.* 2. *tit.* 51.

Οὐ γάρ κως θάνατόν γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἐστὶν
Ἄνδρ᾽, οὐδ᾽ εἰ προγόνων ἦ γένος ἀθανάτων.
Πολλάκι δηϊοτῆτα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
Ἔρχεται· ἐν δ᾽ οἴκῳ μοῖρα κίχεν θανάτου.
A fato nulli mortis fit gratia; non si
Avtores generis sit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapsum circumstridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.

Solon apud Demosth. *de legat. malè obit.*

Οὕτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ᾽ ἑκάστῳ·
Αὔλειοι δ᾽ ἔτ᾽ ἔχειν οὐκ ἐθέλουσι θύραι.
Ὑψηλὸν δ᾽ ὑπὲρ ἕρκος ὑπέρθορεν, εὗρε δὲ πάντως,
Εἰ καί τις φεύγων ἐν μυχῷ ᾖ θαλάμου.
Cujúsqe irrumpit pestis popularis in ædes:
Valvæ ferratæ nec prohibere valent.
Septum etiam sublime supersilit, atqe latentem
Prendit, sive habeat angulus avt thalamus.

Martial. *l.* 4. *epigram.* 60.

Nullo fata loco possis excludere, cùm mors
Venerit, in medio est Tibure Sardinia.

& Propert. *l.* 3. *eleg.* 16.

Ille licèt ferro cautus se condat & ære;
Mors tamen inclusum protrahit indè caput.

Vide *ad l.* 7. § 46. Avgust. *de divers. serm.* 28. *Mors differri potest; avferri non potest.* Et *de Verb. Apost.* 18. *Mortem differunt ista, non avferunt. Sed etsi tardiùs qis moritur, ideo non moritur?* Idem *de temp.* 74. *Qid avtem ad rem pertinet, qamdiu vites, qod evitare non possis?* Senec. *epist.* 93. *Qid interest qàm citò exeas, unde exeundum est? ibid.* Vide *l.* 4. § 50.

Εὐσταθῶ] Verbum Stoicis familiare, qâ *constantem* illi *& immotum prorsus animi tenorem* designabant. eundem & εὐστάθειαν appellabant, & τὸ εὐσταθές. Vide *l.* 5. § 18. & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 2. *c.* 5. & *l.* 3. *c* 9, & *c.* 24. Ὁ γὰρ θεὸς πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ τὸ εὐδαιμονεῖν, ἐπὶ τὸ εὐσταθεῖν ἐποίησε. qo loco tamen, prout & apud nostrum, potest *status animi placidus & tranqillus* designari, qalis est æqoris in malacia. Καὶ γὰρ γαλήνη οὖσα, καὶ εὐσταθὲς τὸ πέλαγος. Lucian. ideo & idem *l.* 2. *c.* 5. εὐσταθῶς καὶ ἀταράχως conjunxit: &, qod huic cognatum noster, *l.* 12. § 22. σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

Θαῤῥῶ τῷ διοικοῦντι] *Psal.* 112. *v.* 7. de viro pio. *Stabile est cor ejus, confisum in Domino.* hoc est, ἐστήρικται ἡ καρδία αὐτοῦ, ut Græc. interpres, ἐλπίζοντος ἐπὶ τὸν κύριον· vel Marci nostri verbis, εὐσταθεῖ καὶ θαῤῥεῖ τῷ κυρίῳ.

§ 11. Ὑπὸ τῶν περιεστηκότων] qæ *l.* 1. § 12, περιεστηκότα πράγματα. & § 15. περιστάσεις dixit.

Ταχέως ἐπάνιθι] Ità *l.* 5 § 9. ἐκκρουσθέντα πάλιν ἐπανιέναι. Vide & sectionem huic proximam.

Ἐπάνιθι εἰς ἑαυτὸν] Ità de filio prodigo Dominus, Luc. *c.* 15. *v.* 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, *ad semetipsum reversus.* qasi extra se positus antè fuisset, cùm cupiditatibus ac libidinibus abripiendum se præberet. Publ. Syrus:

Homo extra corpus est suum, cùm irascitur.

imò extra mentem potiús: juxta illud Plut. *adv. iracund.*

Ὁ δὲ θυμὸς, οὐχ ᾗ φησιν ὁ Μελάνθιος,
Τὰ δεινὰ πράσσει τὰς φρένας μετοικίσας,

ἀλλ᾽ ἐξοικίσας τελέως καὶ ἀποκλείσας. Sicuti contrà, ὁ λογισμὸς τὰ δίκαια πράττει καὶ μέτρια, τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ἐκποδὼν θέμενος. Idem *de provid.*

vid. divin. Qod & de reliqis etiam affectibus Chrysippus in *lib.* περὶ ἀνομαλογίας, referente eodem in *tract. de virt. moral.* Τὰ ἐπιγινόμενα πάθη, inqit, ἐκκρούει τοὺς λογισμούς. idqe Menandri testimonio comprobat, cujus illa sunt;

Οἴ μοι, τάλας ἔγωγε, ποῦ ποθ' αἱ φρένες
Ἡμῶν ἐκεῖνον ἦσαν ἐν τῷ σώματι
Τὸν καιρὸν, οὐ ταῦτ', ἀλλ' ἐκεῖν' αἱρούμενοις.
Eheu me miserum, qamnam in partem corporis
Mens nostra se proripuit illo tempore,
Cùm nimiùm vecors hæc ego illis prætuli? Grot.

Indè phrasis obtinuit, inqit Plut. *in collat. terrestr. & aqatil.* περὶ τῶν παραφρονούντων, μὴ εἶναι παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκπεπτωκέναι τῶν λογισμῶν. Vult itaqe Marcus, sicubi tale qid contigerit, qàm celerrimè ut ad te redeas. Cicero *ad Attic. l. 7. ep. 3. Id qod animum induxerat, pavlisper non tenuit; sed citò ad se rediit.*

Ἔσῃ γὰρ ἐγκρατέστερος] Resarciendo jugiter post remissiones atqe interturbationes animadversas, validior evadet animi tenor. Ità ossa confracta, si fuerint probè restituta, robustiora fiunt. Sed & *athleta, qicunqe magni spiritûs, nec projecit animum projectus; & qoties cecidit, contumacior surrexit.* Sen. *de benef. l. 2. c. 13.* Et *qæst. nat. l. 3. præfat. Fidelissimus est ad honesta ex pænitentia transitus.* Et qod Plutarch. in *amator.* Ὡς δὲ ἥλιος ἐκ νεφῶν καὶ μεθ' ὁμίχλην θερμότερος· οὕτως ἔρως μετ' ὀργὰς καὶ ζηλοτυπίας ἐρωμένου διαλλαγέντος, ἡδίων καὶ δριμύτερος. Plavt. item *Amphitr. act. sc. 2.*

Iræ interveniunt; redeunt rursus in gratiam.
Verùm iræ si qæ fortè eveniunt hujusmodi
Inter eos, rursum ubi reventum in gratiam est,
Bis tantò amici sunt inter se qàm priùs.

§ 12. Ὡς δὲ πολλάκις ἐπάνιθι] Senec. *epist. 103. Qantùm potes, in philosophiam secede. Illa tè sinu suo proteget: in hujus sacrario eris avt tutus, avt tutior.* Vide & *sup.* § 10.

Προσαναπαύου ταύτῃ] Vide *l. 5.* § 9. & § 34. & *supr.* § 7.

§ 13. Νεκρὸς οὗτος ἰχθύος] *Cadaver piscis.* Plut. *de esu carn. l. 1.* Ἐγὼ δὲ θαυμάζω τίνι πάθει καὶ ποίᾳ ψυχῇ ἢ λόγῳ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἥψατο φόνου στόματι, καὶ τεθνηκότος ζώου χείλεσι προσήψατο σαρκός. καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ εἰδώλων προθέμενος τραπέζας, ὄψα καὶ τροφὴν προσέτι εἰπεῖν [ἐτόλμησε] τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν βρυχώμενα μέρη καὶ φθεγγόμενα καὶ κινούμενα καὶ βλέποντα. Ità enim restituendum existimo locum illum, qem aliter Stephanus. Νεκύες γὰρ κοπρείων ἐκβλητότεροι, καθ' Ἡράκλειτον· κρέας δὲ πᾶν νεκρόν ἐστι, καὶ νεκροῦ μέρος. Idem *Sympos. l. 4. c. 4.* Indè νεκρόκοσμοι μάγειροι eidem in libello superiore dicti: & *in sap. conviv.* Ὁ γαστὴρ, τάρταρός τις νεκρῶν πεπληρωμένος. *Orcus qidam cadaveribus constipatus*, *venter* dicitur. Vide *ad l. 4.* § 21.

Χυλάριον σταφυλῆς] sive *sanguis uvæ*; ut Jacobus Patriarch. apud Mosem *l. 1. c. 49. v. 11.* & Moses ipse *l. 5. c. 32. v. 14.* i. e. αἷμα σταφυλῆς. ut Jason Siracid. *c. 39. v. 26.* & *c. 50. v. 15.* & *Maccab hist. l. 1. c. 6. v. 34.* At Cassiodor. *Var. l. 12. ep 4.* de vino acinatico, suo more lasciviens: *Hyemale mustum, uvarum frigidus sanguis, in rigore vindemia, cruentus liqor, purpura potabilis, violaceum nectar.* Ad nostri mentem propiùs Hesiod in *Bucolic.* referente Fulgent. *mytholog. l. 3. c. 1.*

—βοτρύων δρόσον αἱματόεντα.

Et propiùs adhuc Empedocles, ab Aristotele notatus, *Topic. l. 4. c. 5.* ab avtore etiam *problemat. natur.* sub Plutarchi nomine *q. 2.* lavdatus, qi cùm Empedocle vult πέψιν esse σῆψίν τινα,

—ἐν ξύλῳ σαπὲν ὕδωρ.

Est enim, ut ex Platone avtor idem *q. 5.* Ὁ χυμὸς ὕδωρ ἠθημένον διὰ φυτοῦ. Itaqe Athen. *dipnosoph. l. 1.* Ἀφ' ὕδατος ὁ οἶνος φύεται. οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν οἶνος, ἢ ὕδωρ ὑπὸ ἀμπέλου πεποιωμένον. Et Nemes. *de natur. homin.* Ἀπὸ τῆς αὐτῆς νοτίδος, ἐν τῇ μὲν ἀμπέλῳ οἶνος σωίσταται, ἐν δὲ τῇ ἐλαίᾳ τὸ ἔλαιον. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypothes. l. 1. c. 14.* § 1. Ὕδωρ ἓν καὶ μονοειδὲς, ἀναδιδόμενον εἰς τὰ δένδρα, ὅπου μὲν γίνεται φλοιὸς, ὅπου δὲ κλάδος, ὅπου δὲ καρπὸς, καὶ ἤδη σῦκον, καὶ ῥοιὰ, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. Epiphan. in *ancorat.* § 66. Ὁ ὑετὸς δένδρεσι καὶ φυτοῖς συμφυσιούμενος κατεργάζεται, τῶν καρπῶν καθ' ὁμοιότητα ἕκαστον· καὶ ἐν μὲν τῇ ἐλαίᾳ ἔλαιον πίον γίνεται· ἐν δὲ ἀμπέλῳ οἶνος χροΐζεται· ἐν δὲ συκῇ σῦκον γλυκαίνεται. Gregor. Nyssen. *de homin. opific.* Τὸ γὰρ αὐτὸ ὑγρὸν, πικραίνεται ἐν τῷ ἀψινθίῳ, ἐν συκῇ δὲ καταγλυκαίνεται· διὰ τῆς ἀμπέλου δὲ βότρυς καὶ οἶνος γίνεται. Ἀπὸ τῆς γῆς γὰρ τῆς ἀμπέλου τὴν νοτίδα ἑλκούσης, ὁ οἶνος σωίσταται, Jo. Chrysost. in *tit. Orat. 3.* Tit.

Τριχία προβάτου] Plin. *hist. nat. l. 9. c. 47. Ut boves victum hominum excolunt; ità corporum tutela pecori debetur.* Hinc Demonax Cynicus, cùm adolescentem qendam τῶν εὐπαρύφων splendidè vestitum, animadverteret de purpuræ laticlavio sese efferentem, apprehensâ veste, Τοῦτο, inqit, μέν τοι πρὸ σοῦ πρόβατον ἐφόρει, καὶ ἦν πρόβατον· Diogenem Canem forsan imitatus, qi adolescentulo cuidam pariter affecto priùs dixerat, οὐ παύσῃ, μειράκιον, ἐπὶ προβάτου δορᾷ σεμνυνόμενος. Refert Anton. *Meliss. l. 2. c. 74.* ubi dicti gratiam tollunt prorsus, qi pro δορᾷ, ἀρετῇ substitutum eunt. In eandem mentem Sotades, (qod apud Stob. *tom. 2. tit. 22.* & Maxim. *c. 56.* reperitur;)

Ἂν ὑγιματῆς, ταῦτα πρὸ σοῦ πρόβατον εἶχεν.
Si veste nites, at hanc priùs oves tulere.

Philo *de provident.* lavdante Evsebio *præpar. l. 8. c. ult.* Ἐσθῆτές γε μὴν, προβάτων εἰσὶν, ὥς οἱ ποιηταί πού φασιν, ἄνθος. Neotericus qidam;

Purpureis, te effers, qòd amictus vestibus? ante
Te gestavit ovis, cùm tamen esset ovis.
Scriceis, effers, qòd amictus vestibus? ante
Te bombyx habuit; tum qoqe vermis erat.

Ἀιματίῳ κόγχης δεδευμένα] indè *conchyliata* nuncupantur. De conchis istis, qorum sangvine an sanie, purpura tingitur, videantur Aristot. *hist. animal. l.* 5. *c.* 15. Plin. *hist. nat. l.* 9. *c.* 36. & *ibid. c.* 38. & Ælian. *hist. animal. l.* 16. *c.* 1. Navmach. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94.

Εἵματα δ' εἰναλίης ἐρυθαίνεται αἵματι κόχλου.
At, qo lana rubet, sangvis de murice fluxit.

Et Lucian. in *Cataplo.* μακαρίζων ἐπὶ τοῦ αἵματι τῶν ἐν τῇ Λακωνικῇ θαλάττῃ κοχλίδων. de tyranni purpura loqitur. Optat. *adv. Donatist. l.* 5. *Sic alba lana regalem transit in purpuram, qomodo catechumenus in fidelem: utiqe dum incipit esse qod non erat, desinit esse qod fuerat.* (ità enim interstingvenda sunt ista) *lana & colorem mutat, & nomen. & homo & vocabulum mutat, & mentem. Considerata sunt effecta: retractanda sunt efficientia. Dicis à te datum esse, qòd homo fidelis effectus est: si hoc totum est, dicat & operarius artifex purpuræ, qòd non*
——admixto sangvine piscis, purpuram solo tactu conficiat.

Ἐντεῦθεν παρέπεμψεν] Huc Diogenis αὐτουργοῦντος illud, Εἴθε καὶ τὴν κοιλίαν ἦν παρατρίψαντα μὴ πεινῆν. Laërt. *l.* 6. sive ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 18. ex Chrysippi *politia*, Εἴθε καὶ τὸν λιμὸν οὕτως ἀποτρίψασθαι τῆς γαστρὸς ἐδυνάμην. Et qod Socrates apud Xenophont. *memorab. l.* 1. de Critia, ὅτι ὑϊκὸν δοκοίη πάσχειν, ἐπιθυμῶν ἐυθυδήμῳ προσκνᾶσθαι, ὥσπερ τὰ ὕδια τοῖς λίθοις.

Μετά τινος σπασμοῦ] Itaqe Hippocrates, referente Gellio *l.* 19. *c.* 2. Τὴν μίξιν sive συνουσίαν dixit esse μικρὰν ἐπιληψίαν. Est avtem *epilepsia*, παντὸς τοῦ σώματος σπασμὸς, *corporis totius convulsio* qædam. Galen. *de loc. affect. c.* 2. & Fæsius *ad Hippocr. de morb vulg. l.* 2. *tom.* 5. qanqam dictum illud Democrito tribuit Clem. Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Eryximacho, Stob. *tom.* 2. *tit.* 6. qi & Democriti non absimilem, aliam tamen, de eadem *ibidem* sententiam refert, Ξυνουσίη, ἀποπληξίη μικρή. *Apoplexiam* avtem definit Celsus *l.* 3. *c.* 27. *resolutionem nervorum totius corporis.* Et *Epilepsiâ graviorem* etiam pronunciat Gorrhæus. Cæterùm nec illud silentio prætereundum, qod contrà monent Oribasius *collect. l.* 6. *c.* 38. & Aëtius *l.* 3. *c.* 8. Ὅτι καί τινας ἐπιλήπτους ἔπαυσε τὸ μίσγεσθαι qod illi, nec soli, elicuisse videntur ex Hippocratis verbis hisce, *de morb. vulgar. l.* 6. *tom.* 5. § 25. Τὰς ἐπαυξήσιας νόσους, μίξις. qæ aliter tamen longè interpretatur Galenus.

Μυξαρὸς ἔκκρισις] Vide *l.* 4. § 48. ἐχθὲς μὲν μυξάριον. indè per stuporem illud, *l.* 10. § 26. ἐξ οἵου οἷς;

Οἷαν δὴ αὐται] leg. vel, οἷαι δὴ, vel οἷα δὴ, *quale qiddam*; sive, *qemadmodum*; qia οὕτως seqitur.

Ἀπογυμνοῦν] Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. Qod de dictione Longin. *de sublim.* μή τινα μεγέθους φαντασίαν ἔχοντα, ἣ πολὺ προσκεῖται τὸ εἰκῆ περιαναπλαττόμενον, ἀναπτυσσόμενα δὲ, ἄλλως εὑρίσκοιτο χαῦνα, ὧν τοῦ θαυμάζειν τὸ ὑπερφρονεῖν ευγενέστερον. Et *ibid.* κἂν ἕκαστον αὐτῶν πρὸς αὐγὰς ἀνασκοπῇς, ἐκ τοῦ φοβεροῦ κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖ πρὸς τὸ ἐυκαταφρόνητον.

Ὑφ' ἣ σεμνύνεται] ἐφ' ἣ potiús. Vide *l.* 12. § 27.

Δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστής] Τῦφος, *typhus*, (qo vocabulo utuntur etiam inferioris ætatis scriptores Latini, Arnobius, Avgustinus, alii) *pompa, fastus:* qo nomine comprehenditur, qicqid rei alicui obtenditur, qò vel desiderabilius, vel admirabilius, vel formidabilius videatur. *fucum*, Xyl. reddidit. & *offucium* reverà *faciunt*, ut cum Plinio loqar, repræsentationes istiusmodi. Cæterùm aliud est τῦφος, aliud φῦκος, qod is forsan legerit. Philo *in decalog.* Οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ μὴ κεκιβδήλευται τὰ γνήσια τῶν νόθων παρευημερούντων, καὶ τἀληθῆ τῶν εἰκότων, ἃ φύσει μὲν κατεψεύσατο, πιθανὰς δ' ὑποβάλλει φαντασίας πρὸς ἀπάτην ἐν πόλεσιν· οὗ καὶ ὁ πάντων ἐπιβουλότατος φύεται τῦφος, ὃν τινες τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσι, τὰς κενὰς δόξας σεμνοποιοῦντες, διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἀλουργίδων, καὶ πλήθους θεραπόντων καὶ ὀχημάτων, ἐφ' ὧν οἱ λεγόμενοι μακάριοι καὶ ἐυδαίμονες μετέωροι φέρονται· &c. Ἐπιβουλότατον dixit, qod Marcus δεινὸν παραλογιστὴν. Vide *l.* 2. § 12.

Ὁ Κράτης] Crates iste Atheniensis, an Thebanus, qi & Cynicus? hic opinor. Cæterùm Crates hic de Xenocrate qid dixerit, non reperio. Siqidem Xylander à Græcis recessit, dum vertit, *qid de hoc Crates, qid Xenocrates dicat.* Videri potest ex antegressis Cynicum, suo, hoc est, canino more, Xenocrati fastum objecisse, prout Diogenes objecerat aliqando Platoni, cùm illum tamen ἀτυφότατον extitisse asserat Laërt. *l.* 4.

§ 14. Τὰ πλεῖστα] eódem spectat hæc perioche, qò & prior illa.

Τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα] *Si sub habitu vel natura continentur.* Xyl. qi conditionalem cur interséreret, nihil erat: *comprehendi possunt sub rebus merè naturalibus vel naturaliter affectis.* Cas. potiùs, *qæ ab habitu vel natura continentur.* neqe enim sunt hæc generum capita, qibus comprehenduntur; sed formarum, qibus continentur, differentiæ. Cæterùm reqiri potest non immeritò, qomodo ligna avt lapides, ὑπὸ ἕξεως, i. e. *ab habitu* (hoc enim κυρίως vox ea sonat) *contineri* dicatur. Ἕξιν itaqe Galenus observat, præter usitatiora illa significata, dupliciter sumi; aliqando pro *solida ipsa corporis compage*, qâ partes fluidæ magis, continentur. ità *de febr. differ. l.* 1. indè ἑκτικοὺς πυρέτους, *febres he-*

ticas, nominis id adeptas vult, ὅτι τὴν ἕξιν τοῦ σώματος αὐτὴν καταλήφασιν· tum ἕξις qid significet, explicando subjungit; οὕτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν τὰ στερεὰ, τοῖς ὑγροῖς ἀντιδιαιρούμενα. *ità vocant solidas corporis partes, qò ab humidis distingvant, sive in partium distributione humidis oppositas.* aliqando verò pro *spiritu* sive *forma*; *qæ partes rei cujusqe continet.* ità H. Stephanus avtor est eundem alibi ἕξιν definire, πνεῦμα συνέχον καὶ συγκρατοῦν τὰ μέρη, *spiritum illum, qi partes compingit & continet. spiritûs* avtem appellatione *formam* designari, alibi docemus. Vide *ad l.* 12. § 30. Sed & ἕξις πνευματικὴ eadem Philoni dicta *de mundi immortalit.* verbis illis; Ἄνθραξ μὲν ἐν ὅτι, πῦρ ἐν οὐσίᾳ γεώδει, ὃ τρόπον ἕξεως πνευματικῆς περιάλλεται καὶ ἐλλοχᾷ δι' ὅλης ἄχρι περάτων τεταμένον. Unde & ἑκτικὴ ζωὴ ex Platonicorum sententia Nemesio, *de natura hom. l.* 2. Ζῆν μὲν λέγουσι καὶ πάντα ἄψυχα ἑκτικὴν ζωὴν. καθ' ὃ συνέχεται ὑπὸ τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς, πρὸς τὸ εἶναι (sive ut alii legunt εἰς τὸ εἶναι) καὶ μὴ διαλύεσθαι. Et κυριολεκτῶν magis Philo, ἑκτικὴ δύναμις νοῦς, inqit, πολλὰς ἔχει δυνάμεις, ἑκτικὴν, φυσικὴν, ψυχικὴν, λογικὴν, διανοητικήν. Et mox, Ἡ μὲν ἕξις κοινὴ καὶ τῶν ἀψύχων ἐστὶ, λίθων καὶ ξύλων, ἧς μετέχει καὶ τὰ ἐν ἡμῖν ἐοικότα, ὀστέα. Ἕξις igitur hoc in loco, vel *compagem corpoream vitæ inanem*, vel *formam* potiùs *meram*, siue *spiritum* ζωτικῆς δυνάμεως, i. e. *facultatis vitalis* (strictiùs loqendo) exortem designaverit: qam ψιλὴν ἕξιν, qasi *meram* ὕπαρξιν sive *existentiam*, Sextus nuncupat, & ἀπὸ τῆς φύσεως Marcus istic distingvit. Siqidem in eandem planè mentem Sextus Empiricus *adv. Mathemat. l.* 8. *c.* 2. qo loco his gemina planè leguntur ista. Τῶν ἡνωμένων σωμάτων, τὰ μὲν ὑπὸ ψιλῆς ἕξεως συνέχεται, ὡς λίθοι καὶ ξύλα· τὰ δὲ ὑπὸ φύσεως, καθάπερ τὰ φυτά· τὰ δὲ ὑπὸ ψυχῆς, τὰ ζῶα. Philo itidem *de numin. immutab.* gradus qosdam rerum naturalium constituens; Τῶν σωμάτων, inqit, ὁ τῶν ὅλων ποιητὴς, τὰ μὲν ἐνεδήσατο ἕξει, τὰ δὲ φύσει, τὰ δὲ λογικῇ ψυχῇ idémqe *de mund. immortal.* disertiùs adhuc; Τὴν ἕνωσιν τῶν διεστηκότων, τῶν ξύλων μὲν καὶ λίθων ἕξιν, ἀπάντων τε καὶ δένδρων φύσιν, ψυχὴν δὲ ζώων ἁπάντων, ἀνθρώπων δὲ νοῦν καὶ λόγον. Vides omnino cum Marco istic, ἕξιν *lignis & lapidibus*, φύσιν *satis stirpibúsqe* tribui: habésqe res qatuor, sed eas sibi invicem subordinatas, qibus compages omnis corporea continetur, partésqe ejusdem sibi invicem uniuntur; ἕξιν, φύσιν, ψυχὴν, νοῦν· ἕξιν λίθων, φύσιν φυτῶν, ψυχὴν ζώων, νοῦν ἀνθρώπων. eodem planè ordine, qo hîc Marcus. qin, nè qid desit eorum, qorum Marcus hîc meminit, subjungit, ἀρετὴν δὲ σπουδαίων τελεωτάτην· qod est idem prorsus cum illo Marci, ὁ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν. Adjici potest, qòd non Philo tantùm & Galenus dixere σπέρμα sive *semen* in φύσιν primò, tum in ζῶον transire; id qod Aristoteles dixit, ζῆν τὸ πρῶτον φυτοῦ βίον, *de gener. animal. l.* 2. *c.* 2. sed & Stoici ipsi, τὸ σπέρμα *semen*, πνεῦμα *spiritum* esse: hunc in utero fotum, φύσιν primò; tum ab aëre refrigeratum, ψυχὴν fieri. ità σπέρμα ἀπὸ τῆς φύσεως, τὴν φύσιν ἀπὸ τῆς ψυχῆς distingvunt: & *semen* sive πνεῦμα volunt dici, donec in utero vitam vegetativam adeptum sit. Vide *ad l.* 10. § 26. & *l.* 12. § 24. Accedit & qòd Zeno ἕξιν sensu isto accepisse videtur, apud Laërt. *l.* 7. ubi dicit, Τὴν ψυχὴν, δι' ὧν μὲν, ὡς ἕξιν κεχωρηκέναι, ὡς διὰ τῶν ὀστῶν καὶ τῶν νεύρων· δι' ὧν δὲ, ὡς νοῦν, ὡς διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ. Vide *ad l.* 12. § 30. indè ἑκτικῶς διαμένειν, Porphyrio dictum *de abstinent. l.* 4. Οὕτως γὰρ καὶ λίθου τροφὴν, τὸ αἴτιον τοῦ συμμένειν εἴποις ἂν καὶ τὸ (τοῦ f.) ἑκτικῶς διαμένειν· καὶ φυτοῦ, τὴν διατηροῦσαν ἐν τῷ αὔξειν ἢ καρπογονεῖν· καὶ ζώου σῶματος, τὴν τηροῦσαν αὐτοῦ τὴν σύστασιν. *Ea igitur*, inqit, *qæ vel formâ merâ continentur, ut ligna & lapides; vel naturâ* (i. e. animâ vegetativâ ἀπὸ τοῦ φύειν sic dictâ, unde φυτὰ *plantæ*) *ut ficus, vites, oleæ*, &c. Vide & Marcum ipsum *l* 10. § 2. ubi φύσιν μόνην ἀπὸ τῆς ζώου φύσεως distingvit. Non erat itaqe qòd vir summus in *ad Epictet. & Simplic. notis*, avt voces illas ἕξιν & ἑκτικὴν apud Philonem ac Clementem, mendi suspectas haberet; & ἕσιν atque ἑστικὴν rescribendum præscriberet; avt Philonis solius arbitraretur esse ἕξεως vocabulum hac ratione usurpatum, qum & Sexti, & Zenonis etiam, aliorúmqe itidem existere sit clarissimè demonstratum.

Τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγῳ μετριωτέρων] *qæ subarctioribus aliqantò.* Xyl. & mox: *Siqa paulò plus haberent gratiæ:* perperam, & præter Marci mentem, ad res retulit, qod de hominibus dictum est. οἱ μετριώτεροι, *qi modestiores & moderatiores sunt.*

Ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν] vide *l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21. & *l.* 12. § 30, 32.

Ἔχουσαν καὶ κινουμένην] forsan ἰσχύουσαν. ut *infrà* § 16. κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι. nam & ἴσχειν παθητικῶς qandoq; usurpatur. Arrianus de Indiæ fluminibus, Χειμῶνος ἴσχουσιν, ὀλίγοι τε γίνονται.

Τῷ ὁμογενεῖ συνεργεῖ] *Congeneri suo cooperatur*, vel homini, ut *l.* 2. § 1. vel Deo etiam, ut *l* 5. § 21. de illis Xyl. intellexit, de isto Cas. ego utrumqe opinor respexisse.

§ 15. Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι] διὰ τί; ἵνα ἡ περίοδος ἀνύηται τοῦ κόσμου. χρείαν γὰρ ἔχει, τῶν μὲν ἐνισταμένων, τῶν δὲ μελλόντων, τῶν δ' ἠνυσμένων. Epictet. *l.* 2. *c.* 1. Idémqe *l.* 3. *c.* 24. ἀνάγκη περιοδεύειν τινα εἶναι καὶ παραχώρησιν ἄλλον [ἄλλων potiùs] ἄλλοις, καὶ τὰ μὲν διαλύεσθαι, τὰ δὲ ἐπιγίνεσθαι, τὰ μὲν μένειν ἐν τῷ αὐτῷ, τὰ δὲ κινεῖσθαι. Ocellus *de univers.* Τὸ μὲν διαλλαγὴ γεγονότων, τὸ δὲ γένεσις ἀπογεγονότων. Empedocles apud Aristotel. *Physic. l.* 8. *c.* 1.

— ἢ μὲν ἓν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι·
Ἠ δὲ πάλιν διαφύντος ἑνὸς, πλέον ἐκτελέθουσι·

Τῷ

Τῇ μὲν γίγνονταί τε, καὶ οὔ σφισιν ἔμπεδος αἰών·
Τῇ δὲ διαλλάσσοντα διαμπερὲς, οὐδ' ἅμα λήγει·
Ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητοι κατὰ κύκλον.

Vide *l.* 5. § 23. & *supr.* § 4.

Αἰωνεῦσι τὸν ἄπειρον αἰῶνα τὸν κόσμον] Loco mota sunt illa τὸν ἄπειρον αἰῶνα, ad seqentis clavsulæ extremum rejicienda, & post παρέχεται collocanda. *mutationes rerum orbem perpetuant, ut temporum successiones ævum æternum præstant.* Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 7. § 25. Naso *Metamorph. l.* 15.

Ipsa qoqe assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen. neqe enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut undâ pellitur unda,
Urgetúrqe eadem veniens, urgétqe priorem:
Tempora sic fugiunt pariter, paritérqe seqvuntur,
Et nova sunt semper. nam qod fuit antè, relictum est,
Fítqe qod havd fuerat; momentáqe cuncta novantur.

Τῷ πλαμῷ] Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23.

Τί ἂν τις ἐκπιμήσειεν] vide *l.* 5. § 10.

Ἐφ' οὗ εἶναι οὐκ ἔξεστιν] Ità *l.* 5 § 23. οὐδὲν ἐσῶς. Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. Pavlus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Et Joan. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 17. Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Τῶν παραπετομένων στρουθίων φιλεῖν] Solomon *Proverb, c.* 23. *v.* 5. *An oculos tuos conjicies in ea qæ nè sunt qidem? (in ea qæ mox non futura sunt.* Jun.) *nam omnino comparant alas divitiæ, instar aqilæ pernicissimæ. qæ cœlum versùs avolat.* ubi *oculos conjicere* idem esse Solomoni, qod Davidi *cor apponere, Psal.* 62. *v.* 12. monet Drus. *Prov. class.* 2. *l.* 1. *Prov.* 105. Evripid. *Inone*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 105.

Ὑπόπτερος δ' ὁ πλοῦτος —

Et in *Meleagr. ibid. tit.* 75.

— πλοῦτος μὲν ὠκεῖα πτέρυξ.

Et Simonides in *næniis* ab eodem lavdatus *tit.* 105.

Ὠκεῖα γὰρ, οὐδὲ τανυπτερύγου
Μυίας οὕτως, ἁ μετάστασις.

Plato in Euthydem. Ἀλλ' ἐσμὲν πάνυ γελοῖοι, ὥσπερ τὰ παιδία τὰ τοὺς κορυδοὺς διώκοντα· ἀεὶ ᾤοντο ἕκαστον αὐτῶν αὐτίκα λήψεσθαι, οἱ δ' ἀεὶ ὑπεξέφυγον. Pulcrè Gvigo *meditat. c.* 5. § 14. *Vide qomodo capiatur anima rebus corporeis, & capta crucictur, utpote in pucro. capitur enim viso passere: qem cùm acceperit, subjacet tot casibus, qot passer ipse. qomodo avtem est tuta, priusqam talibus capiatur? ea enim qæ placent, tenent illam, ut possit adversis mulctari.* De homine humanisqe rebus universis Gregor. Naz. *epitaph. in Cæsar.* Ὄναρ ἐσμὲν οὐχ ἱστάμενον, φάσμα τι μὴ κρατούμενον, πτῆσις ὀρνέου παρερχομένου, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἴχνος οὐκ ἔχουσα, κόνις, ἀτμὶς, ἑωθινὴ δρόσος, ἄνθος καιρῷ φυόμενον, καὶ καιρῷ λυόμενον.

Τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν] Ità *l.* 4. § 43. ἅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται. Senec. *epist.* 104. *Avium modo transvolant citiúsqe qàm venerant, abeunt.* Gregor. Naz. *pro pauper.* Πιστὸν μηδὲν εἶναι ἐνταῦθα τοῖς ἀνθρώποις, μηδὲ πολυχρόνιον, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως μεταβαλλόμενα καὶ μεταβάλλοντα, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερόμενά τε καὶ περιτρεπόμενα, καὶ πρὶν ληφθῆναι ἀπιόντα καὶ φεύγοντα. Et *in pascha:* πρὶν κρατηθῆναι φεύγοντα, καὶ πρὶν νοηθῆναι διαδιδράσκοντα. Hieronymus *in Esajæ c.* 38. *Omnis seculi felicitas, dum tenetur, amittitur. Imò, anteqam tenetur, elabitur.* Minut. *apolog.* Et Avgust. *in Psal.* 38. *Antè abeunt priusqam veniant: & cùm venerint, stare non possunt. agunt se, seqvuntur se, & non se tenent. nihil de præterito revocatur; nihil qod transiturum est, expectatur. nondum habetur, dum non venit; nondum tenetur, dum venerit. & est, & non est: nec esse possumus dicere, qod non stat; nec non esse, qod venit & transit.*

Ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις] Idem *l.* 5. § 33. In sacra pagina, *vita animalis sangvis* esse dicitur, & *in sangvine vita consistere.* Vide Mosen *l.* 1. *c.* 9. *v.* 4. & *l.* 3. *c.* 17. *v.* 11, 14. Τὴν δὲ ψυχὴν ἀναθυμίασιν εἶναι, Heraclitus dixit. Aristot. *de anim. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις] Ità *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. Esajæ *c.* 2. *v.* 22. *Nolite ampliùs homini fidere, cujus vita, ut flatus in naribus est. qantuli enim is est æstimandus?* Senec. *ad Marc. c.* 11. *Homo, anxiæ solicitæqe tutelæ, precarii spiritûs, & malè inhærentis; qem pavor repentinus, avt item ex improviso sonus avribus gravis excutit.* Et Calvin. *institut. l.* 1. *c* 11. § 4. *Terrenus homuncio singulis ferè momentis vitam exhalat.* Et mox: *Animam evanidam in singula momenta precariò trahimus.*

Ὅπερ παρ' ἕκαστον ποιοῦμεν] Vide Empedoclis versus apud Aristot. *de respirat c.* 3. & Platon. in *Timæo.* Senec. *epist.* 54. *Invasit me repentè mala valetudo. suspirium aptè dici potest. brevis valde & procellæ similis impetus est. qis enim diu expirat? omnia corporis avt incommoda avt pericula per me transierunt: nullum mihi videtur molestius. qid ni? aliud enim qicqid est, ægrotare est: hoc, est animam agere. itaqe medici hanc meditationem mortis vocant. faciet aliqando spiritus ille, qod sæpe conatus est.* At qod Senecæ molestum, Marco nostro familiare, qasi assiduum qiddam videtur. Avg. *de orig. anim. lib.* 3 *c.* 4 *Præter alimenta solida & fluxa, unde est cibus & potus, hoc tertium nobis Deus alimentum circumfudit avrarum, qas ità carpimus, ut sine cibo & potu diu esse possimus; sine hoc tertio, qod nobis avra, qæ undiqe circumsistit, spirantibus & respirantibus exhibet, nec exiguo temporis spatio possumus vivere. Sicut avtem cibus & potus non solùm ingredi debet, verùm etiam per meatus ad hoc institutos egerendi sunt, nè utroqe lædant,*

dant, vel non intrando, vel non exeundo: ità hoc tertium stabile alimentum, qia in nobis manere non sinitur, nec immorando corrumpitur, sed egeritur mox ut ingeritur, non alios, sed eosdem meatus, id est, os, aut nares, aut utrumqe, & qâ intraret, & qâ exiret, accepit. In teipso proba tibi ipse qod dico. emitte spiritum flando; & vide utrùm dures si non receperis: recipe respirando; & vide qas patiaris angustias si non rursus emiseris. hoc igitur facimus, qando utrem inflamus, qod facimus ut vivamus. nisi qòd tunc paulò plus ducimus, ut paulò plus emittamus, ut spiritum flabilem, id est, ventum in utrem implendum & extendendum non qietè spirandi & respirandi, sed anhelandi impetu coarctemus. nisi ergò, qòd impendis ad utrem implendum, ad te itidem alendum aditu patefacto redierit, qid tibi, non solùm unde illum inflare, sed unde tu possis vivere, remanebit? Hinc illud Epicharmi apud Clem. *Strom. l.* 5. Αἱ φύσιες ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι. Vide & *l.* 8. § 54.

Πᾶσαν ἀποπνευστικὴν δύναμιν ἀποδοῦναι] Hinc ex formulæ & in sacris scriptoribus. ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. *Spiritum emisit.* Matth. *c.* 27. *v.* 50. &, παρέδωκε τὸ πνεῦμα. *Spiritum tradidit.* Joan. *c.* 19. *v.* 30. &, ἐξέπνευσε. *expiravit.* Marc. *c.* 15. *v.* 37 & Luc. *c.* 23. *v.* 46. Lucian. etiam in *votis:* ἀποφυσήσας τὸ ψυχίδιον ἄπεισι. *animâ efflatâ abiit.*

§ 16. Ὡς τὰ φυτὰ, τίμιον οὔτε τὸ διαπνεῖσθαι] Malè luxata & confusa ista: sed restitutio proclivis. leg. Τίμιον, οὔτε τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά· *Æstimatione dignum est, non perflari, qod & plantarum sive stirpium est.* Τὸ διαπνεῖσθαι autem de stirpibus usurpatum apud Xenophontem habemus in *sympos.* Verbis hisce à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 19. adductis; ab Athenæo etiam *l.* 11. laudatis; apud qem emendatiora, qàm in vulgatis Xenophontis codicibus, exhibentur: Δοκεῖ μέν τοι μοι τὰ τῶν ἀνδρῶν σώματα [συμπόσια ταῦτα, codices. malé.] τὰ αὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων· καὶ γὰρ ἐκεῖνα ὅταν μὲν αὐτὰ ὁ θεὸς ἄγαν ἀθρόως ποτίζῃ, οὐ δύναται ὀρθοῦσθαι, οὐδὲ ταῖς αὔραις διαπνεῖσθαι. Id Latinis *perflari* dicitur. Columella *l.* 4. *c.* 19. *Fructúsqe summotus à terra, minùs putrescit: & hoc uno modo perflatur ventis, qi nebulam & rorem pestiferum celeriter adsiccant, multúmqe ad deflorescendum, & ad bonitatem vini conferunt.* & *c.* 18. *Qæ distinctio plus Solis & venti vitibus præbet.* & *c.* 7. *Nam & sic faciliùs insolatur humus, & fructus percoqitur, perflatúmqe salubriorem habet.* Id qod Plin. *l.* 7. *c.* 21. de certo Vitis genere: *Melior ea vino, qando sibi ipsa non obumbrat, assiduóqe sole coqitur, & afflatum magìs sentit.* διαπνοὴ in animantibus qid sit, qídqe ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς distet, ex Aristotele ac Galeno docuimus, *ad lib.* 3. § 1. Nec omittendum videtur, qod Xenophon loco superiùs adducto in collationis membro altero τοῦ ἀναπνεῖν meminit, qasi istud in animantibus τῷ διαπνεῖσθαι illi in arboribus respondeat. Οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς, inqit, ἢν μὲν ἀθρόον τὸ ποτὸν ἐγχεώμεθα, ταχὺ ἡμῖν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ γνῶμαι σφαλοῦνται, καὶ οὐδ' ἀναπνεῖν, μὴ ὅτι λέγειν τι, δυνησόμεθα. Etiamsi verò τὸ διαπνεῖσθαι istud, qod hîc *stirpibus* tribuitur, distat multùm reverà ἀπὸ τῆς διαπνοῆς illius, qæ animantium peculiaris est; in hoc tamen consentiunt, qòd spiritu sive flatu qodam utrumqe perficitur, & qòd ad conservationem τοῦ διαπνεομένου, cujuscunqe generis illud fuerit, utrumqe conducat. Verùm præter διαπνοὴν illam externam, qæ ab avra liberiore stirpibus eis obvenit, qæ locis patentioribus succrescunt, aliam etiam internam nobis Theophrastus insinuat, qâ per singulas stirpis cujusqe partes, animæ, qam vegetativam dicimus, virtute, spiritus qasi vitalis qidam diffunditur, ejusdémqe itidem pars excrementitia dissipatur & dispellitur. Is enim *de causs. plant. l.* 5. *c.* 15. ubi de morbo qodam piceæ arbori familiari, qam δάδωσιν vocat, verba faciens hæc habet; Ἔοικε παραπλήσιον τὸ συμβαῖνον τῷ ἐπὶ τῶν ζώων, ὅταν ὑπερπαχυνθῶσιν· οὐ δυνάμενα γὰρ ἕλκειν τὴν πνοὴν, οὐδ' ὅλως τῷ πνεύματι χρῆσθαι, διὰ τὴν σύμφραξιν καὶ τὴν πύκνωσιν, ἐκεῖνά τε ἀποπνίγονται, καὶ αἱ πεῦκαι. διὸ καὶ οὐ κακῶς οἱ ὀρείτυποι τοὔνομα τεθείκασι. φασὶ γὰρ ἀποπνίγεσθαι τὴν πεύκην διὰ τὴν πιότητα. πάντα γὰρ, ὡς ἔοικε, δεῖται πνεύματός τινος, ἢ μανώσεως, ἢ πόρων. Et *l.* 6. *c.* 15. ἐπὶ πάντων γε δαδωθέντων, ἀπόλλυται τὰ δένδρα συμπνιγόμενα καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα δίοδον τῷ πνεύματι. Qin & Jul. Scalig. *ad l.* 5. *c.* 20. ad illud Theophr. *c.* 15. de arboribus dictum ætate diuturnâ exarescentibus, ὥσπερ ἀποπνεόντων καὶ μαραινομένων· *Metaphora,* inqit, *est ab animalibus, qibus spirandi, atqe vitæ idem finis est, ac qanqam* οὐ πνέουσι *plantæ; tamen utuntur beneficio* διαπνοῆς. *Omne enim vivens* διαπνεῖται. *calor enim vitalis eget in multis refrigeratione, in omnibus instauratione. instauratur autem cœlesti calore circumfuso, qi sese induit in omnia. Pereunt ergò plantæ qasi suffocatæ, ubi* πνεῦμα δίοδον οὐκ ἔχει· *pereunt itidem, qasi expirantes, ubi copiosiùs illud* ἐξατμίζεται. qod & ἀποπνοήν τινα Theophr. dixit *l.* 2. *c.* 20. De seminibus qibusdam Galenus περὶ τροφῶν δυνάμεως *l.* 1. *c.* 10. Περιττωματικὴν ὑγρότητα ταῦτα ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν συγκομιδὴν οὐ προσήκειν αὐτοῖς χρῆσθαι, κατατιθεμένων δὲ ἐν τόποις ξηροῖς ἐᾶσαι ἐν χρόνῳ πλείονι, τὸ μέν τι διαπνεῦσαι τῆς περιττῆς ὑγρότητος, τὸ δέ τι πεφθῆναι, μέχρις ἂν ξηραινόμενα περισταλῇ μετρίως. (qo loco qod Galen. διαπνεῦσαι, Theophr. ἀποπνεῦσαι dixit *de causs. plant. lib.* 3. *c.* 7. οὐκ εὐθὺς ἀλοηθέντα τὰ σπέρματα βελτίω τῶν χρονισθέντων, οὐδὲ τὰ νέα τῶν ἔνων· ἀλλὰ δεῖ τινα λαβεῖν ἐν ἑαυτοῖς τὴν πέψιν καὶ δύναμιν, ἀποπνεύ-

σαντος

σαντος τοῦ ἀλλοτρίου.) seqitur apud Medicum; Ἀποῤῥεῖ γὰρ ἁπάντων φυτῶν τε καὶ σπερμάτων καὶ καρπῶν, ἐπειδὰν συγκομισθέντα κεῖται, πρῶτον μὲν ὅσον ἐν αὐτοῖς ὑδατῶδές τε καὶ λεπτὸν περίττωμα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ αὐτῆς τι τῆς κατὰ φύσιν ὑγρότητος. Qin & qod διαπνεῖσθαι hoc sensu avtoribus suprà lavdatis, idem ἐξανεμοῦσθαι qibusdam dici Theophrastus idem avtor est in *histor. plant. l.* 8. *c.* 10. ἐὰν πνεύσῃ, inqit, μεγάλη καὶ πλείω χρόνον ἐπιγένηται, ξηραίνει καὶ ἀφαυαίνει· ὃ καλοῦσί τινες ἐξανεμοῦσθαι. qod Plin. *l.* 18. *c.* 17. *tunc enim exinaniunt grana.* qem locum Hesychius ob oculos habebat, qum ἐξανεμοῦσθαι, ξηραίνεσθαι exponeret. ipse ἐξατμίζεσθαι dixit, *de cavss. plant. l.* 1. *c.* 1. qo loco ἐξηγητικῶς utrumqe conjunxit, διαπνεῖται καὶ ἐξατμίζεται. atqe hoc est qod de aëre ventis agitato Vitruv. *l* 1. *c.* 6. *Vitiosis corporibus detrahit succum, & efficit ea exiliora.* Eodem sensu acceperim ego & τὸ ἐξανεμοῦσθαι, qo loco de conceptu agens Aristot. *hist. animal. l.* 10. *c.* 3. hæc habet: Εἰσὶ δέ τινες αἳ πάσχουσί τι τοιοῦτον, ὃ καλοῦσι ἐξανεμοῦσθαι· ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον πάθος, ὅταν συγγένωνται τῷ ἀνδρὶ, οὔτε προϊέμεναι δῆλαι τὸ σπέρμα, οὔτε κυΐσκουσαι· διὸ καὶ καλεῖται ἐξανεμοῦσθαι. etiamsi enim vir Maximus interpretetur *frustrari*; sicut ὑπηνέμια ὠὰ dicuntur *ova irrita*: eodémque respexisse velit Maronem, cum *eqas* dixit *vento gravidas* fieri: ipsum etiam philosophum verbis illis *l.* 7. *c.* 4. πνευματικῶν γινομένων τῶν ὑστερῶν, vim τοῦ ἐξανεμοῦσθαι declarâsse. aliqid tamen amplius eô loci hocce vocabulo subindicari saltem avtumo. cùm nec idem πάθος utrobiqe describatur, sed loco altero, qod congressum præcedat, altero verò, qod subseqatur: & philosophus ipse verbis priùs adductis subjungat statim; αἴτιον δὲ τοῦ πάθους ἡ ὑστέρα, ὅταν ᾖ λίαν ξηρά. ἑλκύσασαι γὰρ πρὸς αὑτὴν τὸ ὑγρὸν, ἀφιᾶσιν ἔξω· τὸ δὲ κατασκελετεύεται. hoc est, qod Theophr. ξηραίνεται καὶ ἀφαυαίνεται. Verùm de hoc alii viderint. Havd dissimiliter certè Hippocrates τὸ ἐξαεροῦσθαι usurpavit, *lib. de natur. puer.* ἐξαεροῦται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ πνεῦμα δι᾽ αὐτοῦ διηθέῃ. de aqa loqitur: cui & ipse, nec huic soli, sed terræ qoqe *transpirationem* qandam ibidem tribuit. Siqidem rationem assignans, cur terræ inferiora hyeme calescant, πυκνοτέρη δέ ἐστιν ὑπὸ τούτου (ὅτι πιέζεται ἐφ᾽ ἑωυτῇ) καὶ οὐκ ἔχει διαπνοὴν οὐδεμίην. Et mox de rebus congestis compressísqe qibusvis, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐκθερμαίνεται, καὶ ἐν τάχει κάρτα σήπεται. οὐ γὰρ διίεισι τὸ πνεῦμα δι᾽ αὐτῶν, ἅτε πυκνῶν ἐόντων. Ità *perspirationis* cùm defectus, tum & excessus, nocumentum tam animatis qàm & inanimatis inferre solet. Proinde, qia in *perspiratione* ista, ubi nimia fuerit, partes etiam utiles decedunt, & vis naturalis deperit, indè natum videtur, ut τὸ διαπνεῖσθαι, qod & antè monuimus, in *interitûs* significatione non rarò usurpetur. Ità de animantibus, Aristotel. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ γὰρ τοὐναντίον μᾶλλον ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα συνέχειν· ἐξελθούσης γοῦν διαπνεῖται καὶ σήπεται. Et Plato *Phædon.* itidem de corpore: ᾧ προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνεῖσθαι. de plantis Theophrast. *de caus. l.* 6. *c.* 23. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα πάντα, παλαιούμενα εὐοσμότερα· τὰ δὲ ἀσθενῆ, ταχὺ διαπνεῖται, καθάπερ τὰ ἴα. *citò evanescunt, evaporantur.* de fructibus Aristot. *problem. l.* 22. *q.* 17. ἐκ τῶν πλυχάδων (caricas loqitur) διαπέπνευκε καὶ ἐξίκμακε μετὰ τοῦ ὑγροῦ τὸ πλεῖστον τοῦ γλυκέος. de seminibus Chrysippus *physic. l* 2. referente Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* πνεῦμα κατὰ τὴν οὐσίαν τὸ σπέρμα, ὡς δῆλον ἐκ τῶν εἰς τὴν γῆν καταβαλλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιωθέντα οὐκ ἔτι φύεται, διαπεπνευκυίας αὐτοῖς τῆς δυνάμεως. alterum enim post φύεται, ὡς δῆλον, inducendum prorsus videtur, nisi siqis in δηλονότι mutandum censuerit. Cæterùm aliis ego despiciendum libens proposuerim τὸ διαπνεῖσθαι Clementi Alex. qid velit, qod dæmonibus ille tribuit, *Strom. l.* 7. qo loco τὸ διαπνεῖσθαι, καὶ ἐμπνεῖσθαι, καὶ περιπνεῖσθαι, καὶ ἀναπνεῖν à se invicem disterminat, primúmqe dæmonibus, secundum aqatilibus, tertium insectis, qartum animantibus pulmonum ope aerem attrahentibus assignare videtur. Mihi interim suspicio oboritur, locum mendo nevtiqam immunem esse, legíqe debere πότερον διαπνεῖται, ὡς τὸ τῶν δρυῶν, vel τὸ τῶν δένδρων (non avtem τὸ τῶν δαιμόνων) γένος. eò magìs, qia & stirpibus istîc Marcus τὸ διαπνεῖσθαι attribuat; nec verisimile sit à *dæmonibus* exorsum Clementem, cùm in reliqis gradatim ab inferioribus ad superiora ascendat, ab aqatilibus ad insecta, ab insectis ad animantia perfectiora. Viderint eruditi.

Τυποῦσθαι] τυποῦσθαι, sive *impressionem qandam admittere* in se ab externis objectis, sensus tam exteriores, qàm & interiores dicuntur. indè ἀντιτυπία αἰσθητική. *infrà* § 26. & αἰσθητήρια εὐπαρατύπωτα. *l.* 5. § 33. Epictet. *lib.* 1. *c* 6. ἐμπίπτοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπούμεθα ὑπ᾽ αὐτῶν. Ex Chrysippo *de anim. l.* 12. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ, τουτέστιν, ἀλλοίωσις· οὐ γὰρ δεκτέον τὴν τύπωσιν οἱονεὶ τύπον σφραγιστῆρος· ἐπεὶ ἀνένδεκτόν ἐστι πολλοὺς τύπους κατὰ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι· νοεῖται δὲ ἡ φαντασία ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη, καὶ ἐναποτετυπωμένη, καὶ ἐναπεσφραγισμένη.

Νευροσπαστεῖσθαι] & *infr.* § 28. νευροσπαστεία ὁρμητική. Vide & *l.* 2. § 2. Τὰ νευρόσπαστα ὄργανα κινεῖται μὲν καὶ πεπαυμένου τοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐνδόντος τῇ μηχανῇ· κινεῖται δὲ οὐκ ἐπ᾽ ἄπειρον· οὐ γὰρ οἴκοθεν ἔχει τὴν πηγὴν τῆς κινήσεως· ἀλλ᾽ ἕως ἡ δοθεῖσα δύναμις ἰσχύει, καὶ οὐκ ἐκλύεται τῇ περιόδῳ. Synes. *de provident. l.* 1.

Κρότος γλωσσῶν] Ità *l.* 4 § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. Vide & *l.* 8. § 52. κρότον γλωσσῶν

qod Marcus i. e. *ſtrepitum*, Evripides κόμπον, qaſi *ſtridorem* dixit; cujus hæc ſunt in *Hecuba:*

Ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἥκομεν, φρονήματος
Τοῦ πρὶν στερέντες; εἶτ' ὀγκούμεθα,
Ὁ μέν τις ἡμῶν πλουσίοις ἐν δώμασιν,
Ὁ δ' ἐν πολίταις τίμιος κεκλημένος;
Τὰ δ' οὐδέν· ἄλλως φροντίδων βουλεύματα,
Γλώσσης τε κόμποι. —
Ut ad nihil devenimus jam, priſtino
Orbati faſtu? & interim inſoleſcimus?
Hic æde divite, civium ille plauſibus?
At hæc nihil ſunt aliud qàm curæ meræ,
Stridórqe linguæ inanis. —

Τί καταλείπεται τίμιον] Baſil. Cæſ. *epiſt.* 42. Τῷ ὄντι μόνον περισπούδαστον καὶ ἐπαινετὸν τὸ διαρκὲς ἀγαθόν. τοῦτο δέ ἐστιν ἡ παρὰ θεοῦ τιμή. τὰ δὲ ἀνθρώπινα ταῦτα, σκιᾶς ἐστιν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα. ἥτε γὰρ νεότης τῶν ἠρινῶν ἀνθῶν ὀξύτερον καταῤῥεῖ. καὶ ὥρα σώματος ἢ νόσῳ ἢ χρόνῳ μαραίνεται· καὶ πλοῦτος μὲν ἄπιστος, δόξα δὲ εὐπερίτρεπτος· αἵ τε περὶ τὰς τέχνας διαπονήσεις τῷ χρόνῳ τούτῳ συναπαρτίζονται· ἀλλὰ καὶ τὸ περισπούδαστον ἅπασιν οἱ λόγοι ἄχρι τῆς ἀκοῆς τὴν χάριν ἔχουσι. ἀρετῆς δὲ ἄσκησις, τίμιον μὲν κτῆμα τῷ ἔχοντι, ἥδιστον δὲ θέαμα τοῖς ἐπιτυγχάνουσι· ἧς ἐπιμελούμενος ἄξιον σεαυτὸν κατασήσεις τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκειμένων ἀπὸ θεοῦ ἀγαθῶν. Verùm de mercede iſta Marcus noſter an qicqam ſomniârit etiam, incertum eſt. Vide *l.*4. § 33. & *inſr.* § 47.

Πρὸς ὃ κατεσκεύασται] Vide *l.* 5. § 16.

Ἀνάγκη καὶ φθονεῖν] Idem *infrà* § 41. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἴ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιστον, ἑτέρῳ μὴ πειθέσθαι; Cato min. *Plut.*

Καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι] *Ibid.* & *lib.* 9. § 1. μέμφεσθαι τῇ κοινῇ φύσει. Epictetus *enchir.* c. 3. Ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲν, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις, οὐδείς σε βλάψει.

Ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ] Vide *l.* 2. § 6. μὴ αἰδουμένη σεαυτήν. & *l.* 3. § 9. τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. & *l.* 5. § 21. τῶν ἐν σοι τὸ κράτιστον τίμα. Viſe & *l.* 3. § 4, & 7.

Σεαυτῷ τε ἀρεστὸν] Contrà qàm plerìqe hominum, οἵγε οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται. *l.* 3. § 4.

Ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι] utpote qæ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. *l.* 3. § 4.

Καὶ διατετάχασιν] Vide *l.* 5. § 8.

§ 17. Ἄνω, κάτω,] De aqa Demoſth. *adv. Calliclem.* ἣ μὲν ἂν εὐοδῇ, φέρεται κάτω· ἣ δ' ἂν ἐνστῇ τι, τοῦτο ἀνάγκη ὑπερχεῖν ἀνάγκη. Scilicet, Ὅταν τὸ ἐμποδὼν μὴ ᾖ, φέρεται εὐθύ. Ariſtot. *de Cælo l.* 4. c. 3. ubi avtem occurrit τὸ ἐμποδίζον τι, à via curſúqe proprio declinat & deviat. Verùm non ſic ἡ τῆς ἀρετῆς κίνησις. ea ſiqidem *rectâ ſemper procedit. l.* 5. § 14. ſive κατ' εὐθύ. ut *l.* 8. § 61. ea ubiqe εὐοδεῖ. Vide *l.* 8. § 6. Etenim, ὑπὸ σοφῷ εὔοδοι ἔσονται πράξεις. qod tanqam Solomonis citat Baſil. Cæſar. *in princip. Proverb.* καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. *Pſalm.* 1. *v.* 3. Καὶ γὰρ ὅσαι περιστάσεις ἀσχολίας ποιητικαὶ, ταύτας ὁ κύριος παραπέμψει· καὶ σώματι τόνον, καὶ ψυχῇ προθυμίαν, καὶ συναλλαγμάτων εὐμάρειαν, καὶ τὴν εἰς πάντα τὸν βίον εὐοδίαν, τοῖς τὰ πνευματικὰ προτιμότερα ποιουμένοις δίδωσι. Baſil. idem in *hexamer. orat.* 3. Ità, Τῇ ἀρετῇ πᾶν ἄπορον πόριμον.

Invia virtuti nulla eſt via.

εὐοδεῖν ergò, eſt εὐόδως προϊέναι, ut Marcus ipſe *lib.* 1. § 17. *progreſſus bonos facere, ſive feliciter, proſperè, cum ſucceſſu bono progredi.* cui opponitur τὸ δυσοδεῖν, *malè, moleſtè, parùm ſecundè progredi.* Epict. *l.*3.*c.*19. ὥσθ' ὅταν δυσοδῶμεν, αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι. qod vocabulum havd temerè alibi reperias, & ἡ δυσοδία. δυσοδίαν τῷ λόγῳ παρέχουσι καὶ δυσκολίαν, αἱ βουλαὶ καὶ κρίσεις καὶ δίαιται ἐμπαθεῖς. Plut. *de virt. moral.*

§. 18. Εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν] Triplex notat in eiſdem pleríſqe vitium; primò invidiam atqe livorem, qòd coætaneis ſuis lavdem commeritam tribuere detrectant; dum qiſqe, ut Flacc. *l.* 2. *ep.* 1.

—*niſi qæ terris ſemota ſuíſqe*
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit.

tum iniqitatem; qòd εὐφημίαν eam, qam avcupantur ipſi, aliis denegant: in regulam æqitatis illam peccantes, qæ præcipit, ut *aliis faciamus, qæ nobis fieri velimus.* Matth. *c.* 7. *v.* 12. tertiò vanitatem; qòd à poſteris, qibus inviſi ignotíqe fuerint, celebrari tantopere concupiſcunt: cùm pari loco ſit, jam defunctum qod attinet, poſt obitum ab eis qi ſuperfuerint ipſis, qàm ante ortum ab eis qi multis ſeculis ipſos anteceſſerint, ſileri. Cicer. in *ſomn. Scip. Qid intereſt ab eis, qi poſtea naſcentur, ſermonem fore de te, cùm ab iis nullus fuerit, qi antè nati ſint, qi nec pauciores, & certè meliores fuerunt viri?* Vide *l.* 3. §. 10.

§ 19. Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον] Senec. *epiſt.* 71. *Non putant fieri, qicqid facere non poſſunt: ex infirmitate ſua de virtute ferunt ſententiam. qid miraris, ſi uri, vulnerari, occidi, alligari juvat? aliquando etiam libet. luxurioſo frugalitas pæna eſt; pigro ſupplicii loco labor eſt; delicatus miſeretur induſtrii; deſidioſo ſtudere, torqeri eſt. eodem modo hæc ad qæ omnes imbecilli ſumus, dura atqe intoleranda credimus, obliti qàm multis tormentum ſit vino carere, avt primâ luce excitari. non iſta difficilia ſunt naturâ; ſed nos fluidi & enerves. magno animo de rebus magnis judicandum eſt: alioqi videbitur illarum vitium eſſe qod noſtrum eſt.* Idem *epiſt.* 116. *Occurres hoc loco mihi illâ publicâ contra Stoicos voce: Nimis magna promittitis; nimis dura præcipitis.* (qomodo illi

illi Joan. *c.* 6. *v.* 60. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;] *nos homunciones sumus: omnia nobis negare non possumus. Scis qare non possumus ista? q a nos posse non credimus. Imò aliud est in re. vitia nostra, qia amamus, defendimus, & malumus excusare illa, qàm excutere. Satis natura homini dedit roboris si illo utamur, si vires nostras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos, concitemus. nolle in cavssa est: non posse prætenditur.* Et *epist.* 98. *Qare deficimus? qare desperamus? qicqid fieri potuit, potest.* Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Ὅταν ὑπέρτονον ᾄδειν ὁ νόμος λέγηται, οὕτως ἀκούω, ἵνα μή τινες ἔκτονον καὶ ἀπόχρεων ᾄσωσιν, οὐχ ὡς ὑπέρτονον, ἀλλὰ τοῖς μὴ βουλομένοις ἀναλαβεῖν τὸν θεῖον ζυγὸν, τούτοις ὑπέρτονον· τοῖς γὰρ ἀτόνοις καὶ ἀσθενικοῖς, τὸ μέτριον ὑπέρτονον δοκεῖ· καὶ τοῖς ἀδίκοις ἀκροδίκαιον, τὸ ἐπιβάλλον. ὅσους γὰρ διὰ τὸ φιλικῶς πρὸς ἁμαρτίας ἔχειν ἡ συγγνώμη παρεισέρχεται, οὗτοι τὴν ἀλήθειαν, ἀπηνείαν ὑπολαμβάνουσι· καὶ τὴν αὐστηρείαν, ἀποτομίαν· καὶ ἀνελεῆ, τὸν μὴ συναμαρτάνοντα, μηδὲ συγκαταπτώμενον. Et mox: Καίπερ εἰ μηδέπω ποιεῖν τὰ προστεταγμένα ὑπὸ τοῦ νόμου οἷοί τε ἐσέ· ἀλλά τοι συνορῶντες, ὡς ὑποδείγματα ἡμῖν ἔκκειται κάλλιστα ἐν αὐτῷ, τρέφειν καὶ αὔξειν τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας δυνάμεθα· καὶ τῇ δ' ὠφελοίμεθ' ἂν κατὰ δύναμιν προθυμότερον, τὰ μὲν προκαλούμενοι, τὰ δὲ μιμούμενοι, τὰ δὲ δυσωπούμενοι. Vide & *ad l.* 2. § 2. & *ad l.* 7. § 2.

Ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν] Epictet. *l* 3. *c.* 14. Δύο ταῦτα ἐξελεῖν τῶν ἀνθρώπων, οἴησιν καὶ ἀπιστίαν. οἴησις μὲν οὖν ἐστι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς προσδεῖσθαι· ἀπιστία δὲ, τὸ ὑπολαμβάνειν, μὴ δύνατον εἶναι εὐροεῖν σε, τοσούτων περιεστηκότων. qo loco, qod lapsu freqenti ac familiari apud scriptores istos contigit, pro εὐροεῖν εὑρεῖν perperam scribitur; docet id, qod seqitur, τοσούτων περιεστηκότων, qæ εὔροιαν istam impedire possint; de qo vocabulo vide *ad l.* 1. § 12. Hoc est, qod in Q. Sextio lavdat Seneca *epist.* 64. *Hoc egregium Sextius habet, qod & ostendet tibi beatæ vitæ magnitudinem, & desperationem ejus non faciet. scies illam esse in excelso, sed volenti penetrabilem: ut illam admireris, & tamen speres.* Certè Sextium ipsum ἀπιστίας καὶ ἀνελπιστίας morbo isto per initia laboràsse avtor est Plutarchus in *lib. de profectûs indiciis*; Ὡς δυσπαθοῦντα καὶ χαλεπῶς τῷ λόγῳ χαλεπῶς τὸ πρῶτον, ὀλίγου δεῆσαι καταβαλεῖν ἐκ τινος δίηρους· *adeò ut molestiâ ac difficultate rei propè devictus, parùm abfuerit qin animum despondens à tecto qodam præcipitem se dederit.* ità enim malim avtoris verba reddere, qàm avt cum Xylandro, *de biremi qàdam sese in mare abjecerit*; vel cum Lipsio, *de nave in mare se præcipitaverit*. magis siqidem consentaneum est in ædibus agentem, qàm navigantem cum molestiâ illa conflictatum. δίηρες Atticis idem. qod reliqis Græcis ὑπερῷον, *summa pars ædium.* Thomas Mag. *in Collect.* Δίηρες, οὐχ ὑπερῷον. firmat id ex Evripidis *Phœnissis*; ubi Antigone dicitur,

—μελάθρων ἐς δίηρες ἔσχατον,

in summam ædium partem conscendisse, unde Argivum contueri exercitum posset. Accedit & Vetus Grammaticus apud Budæum: Δίηρες, Ἀττικῶς τὸ ὑπερῷον· τὸ δὲ κατώγαιον, ξυνοικία λέγεται. Eò avtem magis idoneus Sextius, qi aliis animos adderet, cùm difficultates illas & expertus esset, & constanter pergendo pervicisset. Dio Prus. *orat.* 16. Καίτοι τῶν λυπουμένων ἕκαστος, αὐτῷ τὸ συμβεβηκὸς, φησὶν εἶναι δεινότατον καὶ μάλιστα ἄξιον λύπης· καὶ γὰρ τῶν φερόντων ἕκαστος, ὃ φέρει, τοῦτ' εἶναι δοκεῖ βαρύτατον. ἔστι δὲ ἀσθενοῦς τοῦτο καὶ φαύλου σώματος· τὸ γὰρ αὐτὸ ἕτερος λαβὼν ἂν ἰσχυρότερος, ῥᾳδίως οἴσει.

Ἐπὶ ἀνθρώπῳ δυνατὸν] Vide *l.* 8. § 44. Joannes ille avrei oris, multis in locis hoc inculcat, deesse hominibus non tam facultatem qàm voluntatem viros sanctos imitandi, cùm illi nobis, ut de se Pavlus & Barnabas apud Lucam *Act. c.* 14. *v.* 15. & Jacobus *ep. c.* 5. *v.* 17. ὁμοιοπαθεῖς planè, ejusdémqe naturæ consortes fuerint. Ideo etiam infirmitates eorundem, τά τε πάθη καὶ τὰ παθήματα, esse scripto consignata, ἵν' ὅταν παρακαλῶμεν ὑμᾶς (inqit, *de statuis orat.* 1. *rat.* 7.) πρὸς τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, μὴ νομίζοντες διὰ τὴν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἑτέρας αὐτοὺς μετεσχηκέναι φύσεως, ἀποκνήσητε πρὸς τὴν μίμησιν. Et mox: Πρὸς τὸ μὴ λέγειν ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν παρακαλουμένους, ὅτι ἐκεῖνοι φύσεως ἑτέρας μετεῖχον, ἢ οὐκ ἦσαν ἄνθρωποι, διὰ τοῦτο ὁμοιοπαθεῖς λέγει, ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν κοινωνίας δεικνύων αὐτοὺς ἀνθρώπους ὄντας καθ' ἡμᾶς. Οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι κατὰ νόμον βιώσαντες, ἀπὸ δρυὸς ἦσαν παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης. Clem. *Strom. l.* 2. sed & Chrysost. *de compunct. ad Demetr.* οὐ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὗτοι μετεῖχον; οὐ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρήχθησαν εἰς τὸν βίον ἡμῖν; οὐ ταῖς αὐταῖς ἐτράφησαν τροφαῖς; οὐ τὸν αὐτὸν ἀνέπνευσαν ἀέρα; οὐ πράγμασιν ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς; &c. Plin. min. in *panegyr. Meliùs homines exemplis docentur, qæ inprimis hoc in se boni habent, qòd approbant qæ præcipiunt, fieri posse.* Salvian. ad Eccles. *cathol. l.* 3. *Adjuvari se exemplis exoptat humana infirmitas, qò faciliùs ipsa etiam nunc faciat, qæ alios fecisse antè cognoscat. Dum admonetur avditu ætas omnis, fieri posse qod factum est.* Cypr. *ad Donat. l.* 2. *ep.* 2. Et, *Ex aliorum factis fieri posse credunt. qod fortè dum putant fieri non posse, pigrescunt.* Avg. *epist.* 134. Itaqe Bern. *de resurrect. Serm.* 3. *Sermo qidam vivus & efficax, exemplum operis est; facilè persvadens qod intendimus, dum factibile probat esse qod svademus.* Vide Avg. *de Civit. Dei l.* 5. *c.* 18. & Bern. *in Vigil. Petr. & Pavl. de S. Clem. Rom. Pont. & in fest. Andr. Serm.* 2. Vide & Marc. *l.* 12. § 11.

§ 20. Ὀνυξὶ κατέδρυψέ τις] Epictet. *dissert. l.* 3. *c* 15.

l. 3. *c.* 15. Εἶτα ἐν ἀγῶνι παρορύσσεσθαί ἐστιν, &c. unde & athletis ὀφθαλμοὶ παρωρυγμένοι, Galen. *hortator. c.* 11. & Pavsan. in *Lacon. de pube Spartana:* Μάχονται δὲ καὶ χερσὶ, καὶ ἐμπηδῶντες λάξ. δάκνουσί τε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντορύττουσι. Philostrat. tamen *imagin. l.* 2. in *Arrichion.* Καὶ σφυρῷ προσπαλαίουσι, καὶ τὴν χεῖρα στρεβλοῦσι, προσόντος τοῦ παίειν καὶ ἐνάλλεσθαι· ταυτὶ γὰρ τοῦ παγκρατιάζειν ἔργα, πλὴν τοῦ δάκνειν καὶ ὀρύττειν. aliis igitur saltem nec ista interdicta, unde κατεδρύπτεσθαι antagonistam non poterat non creberrimè contingere. qod Varro, *descobinari supercilia* dixit, apud Nonium, *ex Satyr. Væ victis. Pugilis spectatores, qi miserum putatis vinci, qæro à vobis, si adversarius supercilia mihi cestis descobinârit, num qis vestrûm sua mihi est daturus?* Ità Apollon. *Argon. l.* 2. *v.* 109.

Δρύψε δέ οἱ βλέφαρον, γυμνὴ δ' ὑπελείπετ' ὀπωπή. Vide *ad l.* 12. § 16.

Καὶ τῇ κεφαλῇ ἐῤῥαγεὶς] Mendum subesse suspicatur Annot. Lugd. προσραγεὶς legit; & exponit, *caput capiti affringens.* qod minùs placet; qia à Scriptura vulgata longiùs abscedit. Ego, si qid mutandum videretur, ὀῤῥαγεὶς, vel ἐναραγεὶς legerim. & *capite collisus,* verterim. Verùm ἐῤῥαγεὶς forsan pro ἐνραγεὶς fuerit, qod apud Libanium in *vitæ suæ historia* reperitur. Τοῖς ἐν μέσῳ τῶν κιόνων λίθοις ἐναραγεῖσαν τὴν κεφαλὴν, διακνῶσαι τὸν ἐγκέφαλον. Pavsan. in Messen. Οἱ κριοὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν συμπτώματι καὶ βίᾳ τὰ κέρατα ἐναράξαντες, ἀποθνήσκουσι. Qò allusum putat à Diogene Cynico Petr. Faber, *agonist. l.* 1. *c.* 11. qando Olympionicam, κριὸν ἀρειμάνιον, i. e. *arietem Martium* dixit; referente Laërtio *l.* 6. qia luctatores nimirum arietino qodam more capita conferebant, frontésqe collidebant συννενευκότες ὥσπερ οἱ κριοί. De Athletis Anacharsis apud Lucian. *de exercit.* καὶ τὰ μέτωπα συναράττουσιν, ὥσπερ οἱ κριοί. indè *arietare* dictum, pro *adversis frontibus concurrere,* sive *collidere.* qod de præliantium congressu usurpavit Sen. *de ira l.* 2. *c.* 3. *Magno imperatori, antequam inter se acies arietarent, cor exiluit.* de nubium conflictu; *qæst. nat. l.* 5. *c.* 13. *Nubes resolvit modò ipsa arietatio, ut magnorum inter se corporum attritus.* (id qod Lucretio *l.* 6. —*nubes*

Frontibus adversis concurrere—)

de dentium collisu; *de ira l.* 3. *c.* 4. *dentes inter se arietati.* de oppositionibus hominum mutuis; qò & Marcus istic respexit; *epist.* 103. *Non arietant inter se, nisi in eodem ambulantes.* de fortuitis casibus, qibus corpora humana sunt obnoxia; *ad Marc. c.* 11. *afflatu, non tempestate magnâ, ut dissiperis, est opus. ubicunqe arietaveris, solveris.* Apud Tertull. in *Scorpiac. c.* 6. ubi de athletis agit; *pugni qassant, calces arietant.* qo loco, *calvæ arietant,* legi vult Faber *agonist. l.* 1. *c.* 9. ego nihil mutandum existimem. de ædificiis terræ tremore commissis, Plin. *nat. hist. l.* 2. *c.* 82. *Innoxium, & cùm concurrentia tecta contrario ictu arietant; qoniam alter motus alteri renititur.* Qanqam nec arietum tantùm duntaxat est conflictatio illiusmodi, sed & tavrorum. Virg. *Æn. l.* 12.

Cùm duo conversis inimica in prælia tavri
Frontibus incurrunt.—

Martial. *l.* 4. *epigr.* 35.

Frontibus adversis molles concurrere damas
Vidimus, & fati sorte jacêre pari.
Unde leves animi tanto caluêre furore?
Sic pugnant tavri; sic cecidêre viri.

Itaqe & istis pugiles conferri solent: De Amyco & Polluce decertantibus Apollon. *Argonavt. lib.* 2. *v.* 86.

Στάντε δ' αὖ βαιὸν ἄπωθεν ἀπωμόρξαντο μετώπων
Ἱδρῶ ἅλις καματηρὸν ἀϋτμένα φυσιόωντε·
Ἂψ δ' αὖτις συνόρουσαν ἐναντίοι, ἠΰτε ταῦρω
Φορβάδος ἀμφὶ βοὸς κεκοτηότε δηριάασθον.

De Hercule & Acheloo pariter colluctantibus Naso *Metam. l,* 9.

Digredimur pavllùm, rursúsqe ad bella coimus,
Inqe gradu stetimus, certi non cedere: erátqe
Cum pede pes junctus, totóqe ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tavros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur conjux.—

De Hercule deniqe Antæóqe Lucan. *bell. Pharsal. lib.* 4.

Conseruere manus, & multo brachia nexu,
Colla diu gravibus multùm tentata lacertis,
Immotúmqe caput fixâ cum fronte tenetur.

Qanqam nec illud omissum velim qod Synesius commemorat *orat. de calvit.* circulatorem qendam vidisse τῆς κεφαλῆς τὴν ῥώμην ἐπιδεικνύμενον, διακυρίττεσθαι δεδιδαγμένῳ κριῷ, πόῤῥωθεν εὖ μάλα τὸν πίτυλον καταφέροντι. de qo planè dixeris, qod alibi Synesius, τὸ κρανίον ἀπειράσατ' ἀντ' ὀστοῦ σίδηρον.

Οὔτε ἐπισημαινόμεθα] observat hîc Xylander τὸ ἐπισημαίνεσθαι in malam partem usurpatum, prout & apud Appianum ἐμφυλίων *l.* 5. de milite, qi ludis publicis in subsellia eqitum ascenderat, verbis illis: ὁ δῆμος ἐπεσημήνατο. *populus murmure indignitatem rei detestatus est; vel indignationem suam significavit & expressit.* cui adjici potest illud ex Polyb. *l.* 6. ἐπισημαίνεσθαι τὸ γινόμενον καὶ δυσαρεστεῖσθαι τοῖς πρᾶσσι. Vide *ad l.* 7. § 49. Epictet. itidem *enchir. c.* 24. Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, —τούτων ἐμοὶ οὐδὲν ἐπισημαίνεται, ἀλλ' ἢ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. Cùm tamen plerumq; in partem meliorem accipiatur. Sicut Polyb. *l.* 1. Τὰς παραδόξους τῶν πράξεων ἐπισημαίνεσθαι. *actiones illegiti-*

legitimas acclamatione approbare, sive *acclamando approbationem illarum significare*. & *l.* 2. τὰ καλὰ καὶ δίκαια τῶν ἔργων ἐπισημαίνεσθαι. Et rursus; Τίς οὐκ ἂν ἐπισημήναιτο καὶ θαυμάσειε τὸν προειρημένον ἐπὶ τούτοις ἡγεμόνα; Indè ἐπισημασία pro *applausu & acclamatione*. Polyb. *l.* 6. Εἰκὸς μὲν τὸν τοιοῦτον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐπισημασίας τυγχάνειν εὐνοϊκῆς καὶ προστατικῆς· τὸν δὲ τἀναντία τούτῳ πράττοντα, καταγνώσεως καὶ προσκοπῆς. Cicer. *ad Attic. lib.* 1. *ep.* 13. *Mirandas* ἐπισημασίας *sine ulla pastoritia fistula avferebamus*. h. e. sine sibilo ullo, qod displicentiæ nota est.

Οὔτε προσκόπτομεν] *neqe offendimur*. Xyl. atqe ità τὸ προσκόπτειν aliqoties usurpatum deprehendere est apud Novi instrumenti scriptores θεοπνεύστους. Pavlus *ad Rom. c.* 14. *v.* 21. ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται. Et Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 8. οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ sed & Polyb. *l.* 6. δυσαρεστεῖν καὶ προσκόπτειν, & δυσαρεστεῖσθαι καὶ προσκόπτειν conjungit non semel. potest tamen verti, *non irruimus, non impetum in eum facimus*. ità enim sumitur Matth. *c.* 7. *v.* 27. qo loco dicuntur procellæ turbinésqe προσκόψαι τῇ οἰκίᾳ. Sed illud potiùs opinor. In gemina ferè cavssa Senec. *de benef l.* 6. *c.* 9. *Qid est iniqius homine qi eum odit, à qo in turba calcatus, avt respersus, avt qò nollet impulsus est?* Idem, sed aliâ ratione, ab athletis exercentibus iram summotum it. *de ira l.* 2. *c.* 14. *Nec, cùm ira svadet, feriunt; sed, cùm occasio. Pyrrhum maximum præceptorem certaminis gymnici solitum ajunt his qos exercebat præcipere, nè irascerentur. ira enim perturbat artem, & qà noceat tantùm, non qà caveat, aspicit.* At Septimius noster eâdem, qâ Marcus, ratione, nisi qòd agonothetam non antagonistam loqitur, *Scorpiac. c.* 6. *Qâ nulla sunt prælia, nonnulla vulnera.* (ità enim distinctim legendum claritatis gratiâ) *pugni qassant, calces arietant, cestos dilaniant; nemo tamen agonis præsidem sugillaverit. sed, qantum livores illi & cruores & vibices negotiantur, intendet. pyctes ipse non qeritur dolere se; nam vult. corona premit vulnera, palma sangvinem obscurat; plus victoriâ tumet, qàm injuriâ. hunc tu læsum existimabis, qem vides lætum? sed nec victus ipse de agonothetâ casum suum exprobrabit.* Proinde frustrà fuit Anacharsis, qi Græcos mirari se dicebat, πῶς κατὰ τῶν ὑβριζόντων νομοθετοῦντες, τοὺς ἀθλητὰς τιμῶσιν ἐπὶ τῷ τύπτειν ἀλλήλους. neqe enim est ὑβριστικόν τι pulsatio illa mutua, sed virium ac virtutis peritiæqe specimen.

Πολλὰ παρενθυμούμεθα] *idem de aliis sentiamus*. Xyl. nec aliter Cas. verùm παρενθυμεῖσθαι est *negligere, neglectim habere, non animum advertere*. Vide *ad l.* 5. § 5. verto itaqe, *neglectim habeamus, non advertamus*. Qò facit Solomonis monitum *Eccles. c.* 7. *v.* 21. *Ad omnia qæ de te dicuntur*, (vel etiam adversùs te perpetrantur) μὴ θῇς καρδίαν σου, *animum nè adhibeto, nè advertito. nec si famulum tuum tibi maledicentem avdieris*. Sed Davidis regis ad instar, *Psal.* 38. *v.* 13, 14. *Reg. l.* 2. *c.* 16. *v.* 11, 12. *Surdâ avre* præterito. *decus enim est homini injuriam illatam*, non ulcisci, avt advertere etiam, sed *præterire* prorsus. *Parœm. c.* 19. *v.* 11. Ità Cato in balneo à qodam per imprudentiam percussus, veniam petenti, offensámqe deprecanti, *At ego percussum me non memini*. Notúmqe ex Plutarcho Bionis illud, qod indicium suis dedit, qò in virtutis studio profectus fecisse se dignosceret, si adversùs conviciantes ità affecti forent, tanqam ab eis avdivissent,

Ὦ ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλέ τε, καὶ μέγα χαῖρε· θεοί δέ τοι ὄλβια δοῖεν.

h. e. tanqam benignè ac benevolè compellati.

Τῶν δὲ προσγυμναζομένων] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 8. *Non alia qàm in ludo gladiatorio vita est, cum iisdem viventium pugnantiúmqe*. Et *de provident. c.* 4. *Verberat nos, & lacerat nos fortuna? feramus. non est sævitia, certamen est*. Elegantissimè Epictet. *l.* 3. *c.* 20. Ἔστιν ἀπὸ πάντων ὠφεληθῆναι, καὶ ἀπὸ τοῦ λοιδοροῦντος. τί δ' ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ προσγυμναζόμενος; τὰ μέγιστα. καὶ οὕτος [οὕτως leg.] ἐμοῦ προγυμναστὴς γίνεται· τὸ ἀνεκτικόν μου γυμνάζει, τὸ ἀόργητον, τὸ πρᾶον. οὔ; ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ τραχήλου καθάπτων, καὶ τὴν ὀσφύν μου καὶ τοὺς ὤμους καταρτίζων, ὠφελεῖ με, καὶ ὁ ἀλείπτης καλῶς ποιῶν λέγει, ἆρον ὑπὲρ ἀμφοτέρας; καὶ ὅσῳ βαρύτερός ἐστιν ἐκεῖνος, τοσούτῳ μᾶλλον ὠφελοῦμαι ἐγώ; εἰ δέ τις πρὸς ἀοργησίαν με γυμνάζει, οὐκ ὠφελοῦμαι; Eundem ex *l.* 2. *c.* 6. Vide *ad l.* 9. § 12. Sed & Tertull. *Scorpiac. c.* 6.

§ 21. Εἴ τις ἐλέγξαι] Cicero *de fin. lib.* 1. *Certè pertinax non ero: tibiqe si mihi probabis ea qæ dicis, assentiar*. Hieron. *apolog. ad Pammach. Reprehensores non avdio; seqor magistros.*

Χαίρων μεταθήσομαι] Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 4. § 12. & *l.* 8. § 16. De Pio *infrà* § 29. Τὸ ἀνέχεσθαι ἀντιβαινόντων παρρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον. Cicer. *Tuscul. l.* 2. § 5. *Nos refelli redarguíqe patiamur. qod hi ferunt animo iniqo, qi certis qibusdam destinatis sententiis qasi addicti & consecrati sunt, eâqe necessitate constricti, ut etiam qæ non probare soleant, ea cogantur constantiæ cavssâ defendere*. Et *Academ. l* 4. § 9. *Pleriqe errare malunt, eámqe sententiam qam adamaverunt, pugnacissimè defendere, qàm sine pertinacia, qid constantissimè dicatur, exqirere*. Pulcrè Senec. *de benefic. l* 4. *c.* 38. *Non est levitas ab errore jam cognito discedere. hæc verò superbæ stultitiæ perseverantia est, Qod semel dixi, qalecunqe est, fixum ratúmqe sit*. Et Vincent. Victor. apud Avg. *de orig. anim. l.* 2. *c.* 16. *Optimi est propositi, lavdandíqe consilii, facilè ad veriora traduci.*

traduci. Avg. ipse ep. 210. *Turpe est mutare sententiam, sed veram & rectam. nam stultam noxiámve & lavdabile & salubre est.* Eadem certè ingenui cujusvis vox, parilis professio. Ambros. *epist.* 31. *Nullus mihi pudor est, ad meliora transire.* Hieron. *in Esaij. c.* 19. *Melius reor etiam proprium errorem reprehendere, qàm dum erubesco imperitiam confiteri, in errore persistere.* Avg. cum primis; *epist.* 7. *Si qid vel incavtiùs vel indoctiùs à me positum est, qod non solùm ab aliis, qi videre id possunt, reprehendatur, verùm etiam à meipso; (qia & ego saltem postea videre debeo, si proficio) nec mirandum, nec dolendum est, sed potiùs ignoscendum atqe gratulandum, non qia erratum est, sed qia improbatum.* Et in *retract. præfat. Neqe enim qisqam nisi imprudens, ideo qia mea errata reprehendo, me reprehendet.* Idémqe *de anim. orig. l.* 4. *c.* 1. *Neqe enim negare debeo, sicut in ipsis moribus, ità multa esse in opusculis meis, qæ possint justo judicio, & nullâ temeritate culpari.* Ludov. Vives *præfat. ad Avg. Civit. Ego me nevtiqam ægrè fero vel admoneri, vel etiam reprehendi: (meliorem mentem det Deus:) imò debere me multùm profitebor potiora suggerenti, & doctè atqe amicè suggerenti. nam & meipsum non pigebit mutare sententiam, si vel studium vel atas alia docuerit meliora.* Erasm. *in Cor. ep.* 1. *c.* 7. *Non gravatim à meipso dissentiam, si qis adferat qod sit rectius, etiamsi sit idiota qi doceat. Non enim etiam à minore qolibet refugienda vel dedignanda correctio.* Avg. *epist.* 19. Et de se *ep. qad.* apud Grat. *c.* 24. *q.* 3. *c.* 1. *Ego senex à juvene, & episcopus tot annorum à collega nedum anniculo, paratus sum doceri.* Joan. Zinzerling. *promuls. critic. Moneri candidè, castigari, ex errore in viam reduci, malè dicta obelo configi, ægrè nullus fero. imò in ære me ejus futurum profiteor, qisqis candidè* hoc fecerit. Terentian. *de syll. c.* 2.

Corrigenda siqa sanè visa vobis hîc erunt,
Non ero stultè repugnans, avt amans pravè mea,
Qin statim culpanda delens, præbeam rectis locum.

Præclarè deniqe Gregor. Nazian. Si Maximo credimus *collect. c.* 31. nam Epiphan. *hæres.* 64. § 43. ex Methodio *de resurrect.* eadem planè adducit. Μεῖζον γὰρ ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τοῦ ἐλέγξαι νομίζω. ἴσῳ μεῖζόν ἐστι, τὸ αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι τοῦ κακοῦ τοῦ ἄλλον ἀπαλλάξαι. Vide *ad l.* 10. § 37. Qod avtem hoc loco Marcus de se scripto pollicetur, idem & facto præstitisse Capitolinus attestatur. *Erat,* inqit, *famæ suæ curiosissimus, reqirens ad verum qid qisqe de se diceret, emendans qæ benè reprehensa viderentur.* Verba sensuum prægnantia. *Reqirens,* inqit, *ad verum;* non qalis Gallicus ille, de qo Martial. *l.* 8. *ep.* 76.

Dic verum mihi, Marce; dic, amabo:
Nil est qod magìs avdiam libenter;
Oras, Gallice, me, rogásqe semper.
Durum est me tibi, qod petis, negare.
Vero verius ergò qid sit avdi:
Verum, Gallice, non libenter avdis.

&, *emendans qæ benè reprehensa.* Apellem scil. imitatus, qi, ut Plin. *hist. nat. l.* 35. *c.* 10. vitium in pictura à sutore justè notatum emendavit, qem tamen postea sine cavssa justa cavillantem non tulit.

Ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν] Piè, modestè, ingenuè Avg. *de Trin. lib.* 2. *proœm. Nullus reprehensor formidandus est amatori veritatis. etenim avt inimicus reprehensurus est, avt amicus. Si ergò inimicus insultat, ferendus est. amicus avtem, si errat, docendus; si docet, audiendus.*

Ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη] Menand. *Supposit.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 11.

Ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν
Ἐν παντὶ καιρῷ· τοῦτ' ἐγὼ παρεγγυῶ
Εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος.
In re omni conducibile est qovis tempore,
Verum proloqier: idqe in vita spondeo
Securitatis esse partem maximam. Grot.

§ 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ] *Ego id qod est mei officii facturus sum,* qicqid alii fecerint. Ità & *l.* 5. § 25.

Τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ] *non cruciant, non distinent, non morantur.* Vocabulum Marco familiare. Vide *l.* 2. § 2. & 7.

Πεπλανημένα] Vide *l.* 9. § 2. Εἰ ταῖς ἀληθείαις ἐπέπειστο, ὅτι περὶ τὰ ἀγαθά σοι ὁ ἐπιτυγχάνων ἐστὶν, ἐκεῖνοι δὲ ἀποπεπλάνηνται, οὐδ' ἐνθυμοῦ τί λέγουσι περὶ σοῦ. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Et Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Qantò humanius, mitem & pacatum animum præstare peccantibus; & illos non perseqi sed revocare? errantem per agros ignorantiâ viæ, melius est ad rectum iter admovere, qàm expellere.* Et *ibid. Peccantes ergò qid habet cur oderit, cùm error illos in hujusmodi delicta compellat? non est avtem prudentis errantes odisse: alioqin ipse sibi odio erit.* Vide *l.* 11. § 18.

Τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα] qam scil. δυσεπινόητον *suprà* dixerat § 17.

§ 23. Χρῶ] Vult κατ' ἀξίαν πᾶσι χρῆσθαι. *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36.

Ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ] Pium monitum, si Ethnicismi πολυθεΐα resecetur. Gregor. Naz. *apologet.* Τάξις ἀρίστη, παντὸς ἀρχομένου καὶ λόγου καὶ πράγματος, ἐκ θεοῦ τε ἄρχεσθαι, καὶ εἰς θεὸν ἐπαναπαύεσθαι. παρ' οὗ καλὸν ἅπαν, καὶ ἄρχεται, καὶ εἰς τέλος ἔρχεται. Idem *de pace orat.* 1. & in *Acrostic.*

Ἀρχὴν ἁπάντων καὶ τέλος ποίει θεόν.

Marcus erem. *leg. spirit.* § 45. Δεῖ πάσης τῆς πράξεως προηγεῖσθαι τὴν προσευχήν. Et *ibid.* § 3. Καταρχέτω σου πάσης προθέσεως, ὁ κατάρχων παντὸς ἀγαθοῦ, ὅπως κατὰ θεὸν γένοιτο τὸ προκείμενον. Philo *de mund. immortal.* Ἐπὶ παντὸς ἀεὶ καὶ μικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος θεὸν καλεῖν ἄξιον. Joan. Chrysost.

Chrysost. *tom.* 8. *orat.* 15. Μηδὲν μητὲ ποιῶμεν, μητὲ λέγωμεν, πρὶν ἢ τὸν Θεὸν καλέσαι καὶ παρακαλέσαι συνεφάψασθαι τῶν ἐν χερσὶν ἡμῖν ἁπάντων. & mox: Τὸν Θεὸν ἀεὶ παρακαλοῦντες μεσίτην γενέσθαι τῶν πραττομένων ἁπάντων. Apud Platonem Timæus: Ἀλλὰ τοῦτό δή γε πάντες ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν, ἐπὶ πάσῃ ὁρμῇ καὶ σμικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος Θεὸν ἀεί που καλοῦσιν. Plato ipse *epist.* 8. Ἀπὸ γὰρ θεῶν χρὴ πάντα ἀρχόμενον ἀεὶ λέγειν τε καὶ νοεῖν. Socratis præceptum apud Xenophont. in *œconom.* Πειρᾶσθαι σὺν τοῖς θεοῖς ἄρχεσθαι παντὸς ἔργου. Theodectes apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3.

Ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχὴν δὲ ποιεῖσθαι πρέπει.

Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 18. Μέγας ὁ ἀγὼν ἐστι, θεῖον τὸ ἔργον· τοῦ θεοῦ μέμνησο. ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς Διοσκόρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. Vide & eundem *l.* 3. *c.* 22. Demosth. *epist.* 1. Παντὸς ἀρχομένῳ σπουδαίου λόγου καὶ ἔργου, ἀπὸ τῶν θεῶν ὑπολαμβάνω προσήκειν ἄρχεσθαι. Cicer. *de legib. l.* 2. §. 18. *A diis immortalibus nobis agendi capienda primordia.* Idémqe in *Vatin. Omnium rerum à diis immortalibus principia ducuntur.* In mente habuit Arati exordium;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν
Ἄῤῥητον. —

Qod & Theocrit. eidem coævus *Idyl.* 17.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ εἰς Δία λήγετε, Μοῖσαι.

Ex qo & Virgil. *eclog.* 3.

Ab Jove principium, Musæ. —

Plin. min. in *Panegyr. Bene ac sapienter majores instituerunt, ut rerum agendarum, ità dicendi initium à precationibus caperetur. qòd nihil ritè, nihílqe providenter homines sine Deorum immortalium ope, consilio, honore auspicarentur.* L. Cuspidius sic orditur Testamentum: (extat apud Fabricium *antiqit. l.* 1.) *Numine invocato, absqe cujus nutu neqe qicqam ritè inchoari, neqe rectè perfici potest.* Siqidem, ut Menander;

Θεὸς συνεργῶν πάντα ποιεῖ ῥᾴδια.
Οὐδὲν δὲ χωρὶς δαίμονος ἀνὴρ βροτός.
Rem facilè qamvis peragit adjutor Deus:
Mortalis absqe numinis ope nil valet.

Sive ut eleganter Gregor. Naz. in *jamb.*

Θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος·
Καὶ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος.
Volente, livor nil obstabit invidus:
Nolente, nil labor præstabit improbus.

Vide *supr.* ad § 7.

Πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ] Vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 9. § 33.

§ 24. Εἰς ταὐτὸ κατέστησαν] Ateas rex Scytha, ut Plut. in *sene polit.* sive Theras, ut idem (modò idem utriusqe scripti pater extiterit) in *apophth. nihil se ab eqisone suo distare aiebat, ubi otium ageret.* Marcus nihil Alexandrum à mulione suo, ubi diem uterqe suum obierit. *Pari,* inqit, *loco, stutúqe mors utrumqe constituit.* In antholog. *l.* 3. *c.* 13.

Μάνης οὗτος ἀνὴρ ἦν, ζῶν ποτε· νῦν δὲ τεθνηκὼς
Ἶσον Δαρείῳ τῷ μεγάλῳ δύναται.

scilicet, πάντων μία κόνις. Lucian. in *dialog. defunct.* apud qem & Charon furore poetico correptus fundit ista:

Κάτθαν' ὁμῶς ὅ τ' ἄτυμβος ἀνὴρ, ὅς τ' ἔλαχε τύμβου·
Ἐν δ' ἰῇ τιμῇ Ἶρος κρείων τ' Ἀγαμέμνων·
Θερσίτῃ δ' ἶσος Θέτιδος παῖς ἠϋκόμοιο.
Πάντες δ' εἰσὶν ὁμῶς νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Γυμνοί τε ξηροί τε κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα.

Senec. *ad Marc. c.* 11. *Et qæ venerans, & qæ despicis, unus exæqabit cinis.* &,

Πάντες ἶσον νέκυες· ψυχῶν δὲ θεὸς βασιλεύει.
Κοινὸς χῶρος ἅπασι, πένησί τε καὶ βασιλεῦσι.

Phocylid. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19.

Omnia mors æqat: solus Deus imperat umbris,
Et tam pauperibus sedes qàm ditibus una est. Grot.

Mors exæqat omnes. Sen. *ad Marc. c.* 10. & *de ira l.* 3 *c.* 43. *Qid servo? qid Domino? qid regi? qid clienti tuo irasceris? venit ecce mors, qæ nos pares faciat.* Et *epist.* 91. *Impares nascimur, pares morimur: æqat omnes cinis.* Basil. Cæs. *orat.* 3. Ἔγκυψον ἐν τοῖς τάφοις, εἰ δυνήσῃ διακρῖναι, τίς ὁ οἰκέτης, καὶ τίς ὁ δεσπότης, τίς ὁ πτωχὸς, καὶ τίς ὁ πλούσιος· διάκρινον, εἴ τίς σοι δύναμις, τὸν δέσμιον ἀπὸ τοῦ βασιλέως· τὸν ἰσχυρὸν, ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς· τὸν εὐπρεπῆ, ἀπὸ τοῦ δυσειδοῦς. *Qis enim discernat species mortuorum? redoperi terram, & dic ibi qis dives, qis pauper sit. discerne inopes & potentes, si potes.* Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 8. & de *Naboth c.* 1. *Conditor ille juris humani,* (inqit Senec. *ibid.*) *non natalibus nos, nec nominum claritate distinxit, nisi dum sumus. ubi verò ad finem mortalium ventum est, Discede, inqit, ambitio: omnium qæ terram premunt, siremps lex esto.* Id qod Psaltes *Psal.* 82. *v.* 6, 7. *Ego dixi, Dii estis, & filii celsissimi vos omnes: attamen tanqam è plebe qilibet, pariter estis occubituri.* Plaut. *Trinum.* 2. 4.

—*verùm nos homunculi*
Salillum animæ qi cùm extemplo amisimus,
Æqo mendicus atqe ille opulentissimus
Censetur censu ad Acherontem mortuus.

Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Cyro, Dario, Xerxe, Alaxandro, Vespasiano, Trajano, Hadriano, Antoninonino: Οὗτοι πάντες, ζῶντες μὲν ἦσαν περίβλεπτοι, καὶ τοὺς βαρβάρους ἐνίκων, καὶ μετὰ τὰς νίκας, πομπὰς ἐπετέλουν καὶ ἑορτάς· ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησαν, οὐδὲν τῶν πολλῶν διαφέρουσιν. De Crœso Silius *lib* 13.

Dives apud Superos: sed mors æqabat egenis.

Lucian. in *Necyomant.* de defunctis. Τὸ διαγινώσκειν ἕκαστον, οὐ πάνυ τι ῥᾴδιον· ἅπαντες γὰρ ἀτεχνῶς ἀλλήλοις γίνονται ὅμοιοι, τῶν ὀστέων γεγυμνωμένων. ἐκεῖνο

ἔκειντο δ᾽ ἐπ᾽ ἀλλήλοις ἀμαυροὶ καὶ ἄσημοι, καὶ οὐδὲν ἔτι τῶν παρ᾽ ἡμῖν φυλάττοντες· ἀμέλει πολλῶν ἐν ταὐτῷ σκελετῶν κειμένων, καὶ πάντων ὁμοίων ἠπόρουν πρὸς ἐμαυτὸν, ᾧ τινι διακρίναιμι τὸν Θερσίτην ἀπὸ τοῦ καλοῦ Νιρέως, ἢ τὸν μεταίτην Ἶρον ἀπὸ τοῦ Φαιάκων βασιλέως, ἢ Πυῤῥίαν τὸν μάγειρον ἀπὸ τοῦ Ἀγαμέμνωνος. οὐδὲν γὰρ ἔτι τῶν παλαιῶν γνωρισμάτων αὐτοῖς παρέμενεν, ἀλλ᾽ ὅμοια τὰ ὀστᾶ ἦν, ἄδηλα καὶ ἀνεπίγραφα, καὶ ὑπ᾽ οὐδενὸς ἔτι διακρίνεσθαι δυνάμενα. Et mox: Οἶμαί σε καὶ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς πολλάκις ἑωρακέναι τοὺς τραγικοὺς ὑποκριτὰς τούτους, πρὸς τὰς χρείας τῶν δραμάτων, ἄρτι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε δὲ Πριάμους γινομένους ἢ Ἀγαμέμνονας. καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἔμπροσθεν, μάλα σεμνῶς τὸ τοῦ Κέκροπος ἢ Ἐρεχθέως σχῆμα μιμησάμενος, μετ᾽ ὀλίγον οἰκέτης προῆλθεν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κεκελευσμένος. ἤδη δὲ πέρας ἔχοντος τοῦ δράματος, ἀποδυσάμενος ἕκαστος αὐτῶν τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην ἐσθῆτα, καὶ τὸ προσωπεῖον ἀποθέμενος, καὶ μεταβὰς ἀπὸ τῶν ἐμβατῶν, πένης καὶ ταπεινὸς περιέρχεται, οὐκ ἔτ᾽ Ἀγαμέμνων ὁ Ἀτρέως, οὐδὲ Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πῶλος ὁ Χαρικλέους Σουνιεὺς ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεογείτονος Μαραθώνιος. τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. Vide *l.* 11. § 6. Non incommodè igitur avt incongruè *calculis computatoriis* similes feruntur mortales, qi inter computandum obolum alter, alter talentum præfert, idémqe nunc istius, nunc illius pro computantis arbitrio vicem sustinet; putatione demum finitâ, in eundem sacculum pyxidémve immissi, eodem planè loco numeróqe habentur universi. qæ collatio pulcerrima, cùm à Polybio de vita avlica præcipuè fuerit usurpata, *hist. l.* 5. his verbis. Ὄντως γὰρ, inqit, εἰσὶν οὗτοι παραπλήσιοι ταῖς ἐπὶ τῶν ἀβακίων ψήφοις. ἐκεῖναί τε γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ψηφίζοντος βούλησιν, ἄρτι χαλκοῦν, καὶ παραυτίκα τάλαντον ἰσχύουσιν· οἵ τε περὶ τὰς αὐλὰς κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως νεῦμα μακάριοι καὶ παραπόδας ἐλεεινοὶ γίνονται. ab interprete Latino eúmqe secuto Bisciolâ est miserè depravata, pro *calculis putatoriis*, *suffragia* nobis supponentibus, dum sic reddunt, *Hi cnim similes sunt suffragiis, qæ in publicis consiliis dari solent. nam, ut illic pro eorum qi consulunt voluntate, qæ modò ænea fuerunt, nunc avrea dantur, &c.* qæ à Polybii mente & verbis etiam longissimè abeunt.

Σπερματικοὺς λόγους] Ex Stoicorum sententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἔστι δὲ φύσις ἕξις ἐξ αὐτῆς κινουμένη κατὰ σπερματικοὺς λόγους, &c. Plut. item *de Philosoph. placit. l.* 1. *c.* 7. & Athenagor. *legat pro Christ.* Θεὸν πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον ἐπὶ γενέσει κόσμου * ἐμπεριειληφὸς πάντας τοὺς σπερματικοὺς λόγους, καθ᾽ οὓς ἕκαστα καθ᾽ εἱμαρμένην γίνεται. qo loco σπερματικοὶ λόγοι, sive *seminales rationes* pro ideis qibusdam sumi videntur, qales Plato imaginatus est in Deo. A qo nec abhorret Joan. Damasceni illud, *de fide orthod. c.* 13. Πάντων αἴτιος, καὶ πάντων τοὺς λόγους τῶν ὄντων, καὶ τὰς αἰτίας ἐν ἑαυτῷ περιέχει. Vide *l.* 4. §. 14. & *l.* 7. § 32. & *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Sen. *epist.* 71. *Avt in meliorem emittitur vitam, avt naturæ suæ remiscebitur, & revertetur in totum.* Servius *in Æn. l.* 3. *Romani cadavera comburebant, ut statim anima in generalitatem, id est, in suam rediret naturam.* qo loco cur *materiam* pro *natura* posuerit clariss. Casavb. *ad Baron. appar.* nescio.

*Ità leg. ex Athen. monuit Lips. Phys. Stoic. l. 1. c. 6.

§ 25. Πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον] Si consideraveris, inqit, qàm multiplicia variáq; uno eodémqe temporis momento in mundo minore tuo anima exeqatur, minùs miraberis Deum sive animam universi in mundo majore illo tam innumeris peragendis sufficere. à minore isto ad majorem illum ratiocinatur, sicut istìc; ità & *l.* 4. § 27. Vide & *supr.* § 4. Epict. *l.* 1. *c* 14. Ἀλλὰ σὺ μὲν περὶ τῆς θείας διοικήσεως, καὶ περὶ ἑκάστου τῶν θείων ὁμοῦ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐνθυμεῖσθαι δύνασαι, καὶ ἅμα μὲν αἰσθητικῶς ἀπὸ μυρίων πραγμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ τοῖς μὲν συγκαταθετικῶς, τοῖς δὲ ἀνανευστικῶς ἢ ἐφεκτικῶς; τύπους τε τοσούτους ἀφ᾽ οὕτω πολλῶν πραγμάτων ἐν τῇ αὐτῇ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν κινούμενος εἰς ἐπινοίας ὁμοειδεῖς ἐμπίπτεις τοῖς πρώτοις τετυπωκόσι· τέχνας τε ἄλλας ἐπ᾽ ἄλλαις, καὶ μνήμας ἀπὸ μυρίων πραγμάτων διασώζεις· ὁ δὲ θεὸς οὐχ οἷός τέ ἐστι πάντα ἐφορᾷν, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι, καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διάδοσιν. Habet & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 5. sed valde depravata.

§ 26. Μήτι κατεντεινόμενος] omisit planè Xyl. *annon mente est in re defixâ.* Cas. imò, *num cum vocis intensione, sive contentione, literas singulas proferres?* affirmatè interrogat, & interrogando negat. non ità proferres. qorsum enim? μήτι, num. ut *l.* 5. § 28. & *infr.* § 42. κατεντείνεσθαι *intendere contendere vehementer.* ut *l.* 4. § 3. μηδὲ κατεντείνου.

Τί οὖν ἐὰν ὀργίζωνται] *de vocabuli Scriptura litem moveant, &c.* Cas. *siqi irascuntur.* Xyl. qasi hypothesin de nominis Scriptura non continuet his verbis, sed proposito suo accommodet. Verùm aliò trahit illud γραμμάτων, pro qo ille πραγμάτων minùs necessariò substituit.

Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων] Vide *ad l* 3. § 1. τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν.

Μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα] qod *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι. Ità de Domino Christo Petrus *epist.* 1. *c.* 2. *v* 23. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει. Hoc est qod Pavlus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. Gvido Carthus. *meditat. c.* 1. *Cur rapis in te id qod in alio tibi displicet? iram scilicet. irasceris ergò, qia ille irascitur. imò jam tibi irascere, qia irasceris. Si ira ipsa tibi verè displiceret, non admitteres illam, sed fugeres*

fugeres & fugares. Et *cap.* 15. *Turbaris, qia ego turbatus ſum. turbatus turbatum reprehendis. ego qidem corrigor, nec ampliùs hoc malum faciam. tu autem qid facies de hoc tuo vitio, qo non ſolùm mihi mederi non vales, ſed nec ferre ſalutem potes?* Et *c.* 16. *Charitate, ſapientiâ repletur frater, nec communicas. irâ, odio, furore repletur, nec evadere potes qin communices. inſanus ſanis indiget, qi eum vel ſervent vel curent. Cogita, ſi omnes homines irâ ſemper & inſaniâ urgerentur, qid tibi agendum eſſet. numqid ideo turbari deberes? cur ergò, cùm unus aliqando turbatur, turbaris? medicinam ei debes, non turbationem. qomodo enim inſaniendo curetur?* Vide *ſupr.* § 6. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 65. & *l.* 11. § 18.

Περαίνειν ὁδῷ] Vide *ad l.* 1. § 9. & *l.* 4. § 18. & *l.* 5. § 3, & 14.

§ 27. Πῶς ὠμόν ἐστι] imò, Πῶς οὐκ ὠμόν ἐστι; Sive Ὠμόν πως ἐστί. alterutrum Marcum ſcripſiſſe certiſſimum eſt. illud Caſ. hoc Xyl. ſecutus eſt. Adi *lib. hujus* § 57.

Ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα]. Ariſtot. *topic. l.* 3. *c.* 1. Πάντα γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται. & latiùs *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 1. Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τἀγαθὸν, οὗ πάντα ἐφίεται. Sed diſtinctiùs clariúſqe, prout Marcus iſtîc; *ibid. l.* 3. *c.* 5. Πάντες ἐφίονται τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ, καὶ τούτου χάριν πάντα πράττουσι πάντες. Hoc eſt qod ſchola, *Nihil appetitur, niſi ſub ſpecie & ratione boni.* Epictet. *l.* 3. *c.* 7. Ὡς ἀδύνατόν ἐστι τῷ ψευδεῖ φαινομένῳ συγκατατίθεσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀπονεῦσαι· οὕτως ἀδύνατόν ἐστι τῷ, τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ ἀποστῆναι. Et *l.* 4. *c.* 5. Φύσις αὕτη παντὸς, τὸ διώκειν τὸ ἀγαθὸν, φεύγειν τὸ κακόν. τὸν ἀφαιρούμενον θατέρου, καὶ περιβάλλοντα τῷ ἐναντίῳ, τοῦτον ἡγεῖσθαι πολέμιον, ἐπίβουλον, κἂν ἀδελφὸς ᾖ, κἂν υἱὸς, κἂν πατήρ. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ συγγενέστερον οὐδέν. Idémqe *l.* 1. *c.* 28. Ὅστις οὖν τούτου μέμνηται καθαρῶς, ὅτι ἀνθρώπῳ μέτρον πάσης πράξεως φαινόμενον· λοιπὸν, ἢ καλῶς φαίνεται, ἢ κακῶς· εἰ καλῶς, ἀνέγκλητός ἐστιν· εἰ κακῶς, αὐτὸς ἐζημίωται· οὐ δύναται γὰρ ἄλλος μὲν εἶναι ὁ πεπλανημένος, ἄλλος δ' ὁ βλαπτόμενος· οὐδενὶ ὀργισθήσεται. Idem denique *enchir. c.* 41. & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. ex qo qædam dantur emendatiora: Ὅταν τίς κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγει. οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοὶ φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ἀλλὰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται· τίς οὖν ἐξηπάτηται; ἐκεῖνος. τίς οὖν βλάπτεται; ὁ ἐξηπατημένος. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος, πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα· ἐπιφθέγγου γὰρ ἑκάστῳ, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. Vide *l.* 11. § 18.

Καὶ συμφέροντα] Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Πᾶν ζῶον οὐδενὶ οὕτως ᾠκείωται, ὡς τῷ ἰδίῳ συμφέροντι. ὅ, τι ἂν πρὸς τοῦτο φαίνηται αὐτῷ ἐμποδίζειν, ἄν τ' ἀδελφὸς ᾖ οὗτος, ἄν τε πατὴρ, ἄν τε τέκνον, ἄν τ' ἐρώμενος, ἄν τ' ἐραστὴς, μισεῖ, προβάλλεται, καταρᾶται. οὐδὲν γὰρ οὕτω φιλεῖν πέφυκεν, ὡς τὸ αὐτοῦ συμφέρον. τοῦτο πατὴρ, καὶ ἀδελφὸς, καὶ συγγενὴς, καὶ πατρὶς, καὶ θεός. ὅταν οὖν εἰς τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν οἱ θεοὶ δοκῶσι, κἀκείνους λοιδοροῦμεν. Vide ſis qæ ſequuntur, pulcerrima ſané: ſed & qæ in eandem ſententiam differit, *ejuſdem libri cap.* 26.

Δίδασκε καὶ δείκνυε] Vide *l.* 5. § 22, 28. & *l.* 10. § 4. & *l.* 11. § 12. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 18. δεῖξον τὴν πλάνην, καὶ ὄψει πῶς ἀφίστανται τῶν ἁμαρτημάτων.

Μὴ ἀγανακτῶν] Pulcrè Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens neqitia eſt, ut motu meo digna ſit.* Vide *ad l.* 5. § 22.

§ 28. Θάνατος ἀνάπαυλα] Huc Charonis κήρυγμα apud Ariſtoph. *ranar.* 1. 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Qis ad reqiem ex malis vult ac moleſtiis?

Αἰσθητικῆς ἀντιτυπίας] Vide *ſupr.* § 16. & *l.* 3. § 15.

Νευροσπαστείας] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 15.

Διανοητικῆς διεξόδου] *Mentis erroribus.* Caſ. *cogitationibus.* Xyl. diſcurſui, malim.

Τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας] Vide *l.* 3. § 3. σὰρξ, ſive caro pro corpore; prout Apoſtolo *ad Philip. c.* 1. *v.* 22, 24.

§ 29. Τὴν ψυχὴν προαπαυδᾶν] Vide *ad l.* 3. § 1. προαποσβέννυται. Sed & *l.* 12. § 15. Hoc eſt qod de gymnaſta Galen. ὑγιεινῶν *l.* 2, *c.* . Εἶναι δηλονότι χρὴ τὸν γυμναζόμενον, οὔτε θυμικὸν, ὡς ἔτι προθυμεῖσθαι γυμνάζεσθαι, καμνούσης ἤδη τῆς δυνάμεως, οὔτ' ἄθυμον, ὡς ἀπαγορεύειν, ἔτι πονεῖν δυναμένου. Idémqe Plut. *de ſen. politic.* ὧν προαποθνήσκει τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλόκαλον, καὶ προαπαυδᾷ τῆς τῶν ἀναγκαίων ἐπιθυμίας ὁ τῶν καλῶν ζῆλος, ὡς τὰ πρακτικὰ μέρη καὶ θεῖα τῆς ψυχῆς ἐξιτηλότερα τῶν παθητικῶν καὶ σωματικῶν ἐχούσης. ὅθεν οὐδὲ λέγειν καλὸν, οὐδὲ ἀποδέχεσθαι τῶν λεγόντων, ὡς κερδαίνοντες μόνον οὐ κοπιῶμεν. Philo in *vit. Moſ. l.* 1. Ὡς ἐν βραχεῖ τὰ σώματα αὐτοῖς ἀπαγορεύειν, ἅτε καὶ τῆς ψυχῆς προαναπιπτούσης. Atqi hoc turpe nimìs cenſet Marcus noſter, animum concidere, dum corpori vires ullæ ſuppetunt. Vult itaqe qod vulgò dici ſolet, *In actu moriendum.* Hoc enim præcipiunt Stoici. Senec. *epiſt.* 8. *Ubi præcepta illa veſtra, qæ imperant in actu mori?* Et *de otio Sapient. c.* 1. *Certè Stoici veſtri dicunt; Uſqe ad ultimum vitæ finem in actu erimus: non deſinemus communi bono operam dare, adjuvare ſingulos, opem ferre etiam inimicis, mente, manu.* (*ità Lipſ.*) *nos ſumus qi nullis annis vacationem damus; & qod ait ille vir diſertiſſimus,* (Virg. *Æn. l.* 9.) *de Latinis,*

Canitiem galeâ premimus.——

nos ſumus apud qos uſqe eò nihil ante mortem otioſum eſt,

est, ut si res patitur, non sit ipsa mors otiosa. Vide *l.* 7. § 73. Cicer. *de senect. Senectus non modò languida & iners non sit, verùm etiam sit operosa, & semper pro cis, qas habet, viribus, agens aliqid & moliens.*

§ 30. Ὅρα μὴ ἀποκαισαρωθῇς] hoc est, *cave* nè postqam ad imperium adscitus fueris, instituti pristini vitæqe philosophicæ oblitus, qasi Cæsarianus qidam efficiaris, & *in Cæsarum mores totus transeas.* qales avtem Cæsares atqe Imperatores Romani pleriqe extiterint, & qomodo sese in imperio gesserint, notius est, qàm ut dicto opus sit: & obliqè notat Marcus ipse, *lib.* 1. § 11. Certè de Marco Petrarch. *lib. de Imper. offic. Philosophicum maluit qàm Cæsareum cognomen.* Et Evtropius: *Ad nullam insolentiam elatus est imperii fastigio.* Et Capitolin. *Suos mores semper tenuit.* Sed omnium disertissimè Aristid. *orat. in Marc.* ubi Pavsaniæ mores adversos planè descripserat, Ὁ δ', inqit, ἐπέδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα οἷόν τε δεῖ τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους· τοιοῦτον μὲν πρὸ τῆς βασιλείας παρασχὼν ἑαυτὸν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ οὐκ ἐκστὰς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ καὶ λόγῳ χρώμενος. Ἀποκαισαροῦσθαι vocabulum Marco confictum, prout *Charmidari* & *Recharmidari* Plavto, *Trinum. act.* 4. *Sc.* 2.

Proin tu te itidem ut Charmidatus es, rursum recharmida.

sicut enim *Recharmidari* Comico, est *in Charmidem reverti*; ità ἀποκαισαροῦσθαι, pro eo qod est, in *Cæsarem converti, Cæsarem*, sive *Cæsarianum fieri, in mores Cæsarianos transire* Marco istîc noxiè dictum; sed eâdem analogiâ; qâ ἀποσαρκοῦσθαι, *in carnem concrescere,* Aristot. *probl. l.* 1. *q.* 53, & *l.* 5. *q.* 34. qâ ἀποθηριοῦσθαι, *feram bestiam fieri,* Polybio *l.* 1. Et Epicteto *l.* 1. *c.* 5. qâ ἀποδενδροῦσθαι, *in stirpis,* sive, *arboris naturam transire*; qod de eis Plotinus extulit qi facultati altrici excolendæ toti se dedunt: Svidas in Κόσμος. de Daphne in arborem conversa, Lucianus *hist. ver. l.* 1. de hedera usurpavit, Theophrastus *hist. plant. l.* 3. *c.* 18. *arborem fieri,* vertit Plinius *l.* 16. *c.* 34. & ἀποκιττοῦσθαι, *hederascere,* sive *hederam fieri*; his eisdem *ibidem.* & ἀποπαπποῦσθαι, *in pappos converti*; eidem Theophr. *l.* 7. *c* 11. qâ ἀποκολποῦσθαι, Avtori *de mundo c.* 3. qod *Sinuari,* Apuleius, sive, *in sinus absumi*; qà ἀπογεοῦσθαι, *in terram redigi,* Philoni *de mund. immort.* ἀπολιθοῦσθαι, *in lapidem transire,* Aristot. *problem. l.* 24. *q.* 11. qod de Academicis Epictetus *l.* 1 *c.* 5. ἀποπυροῦσθαι, *igniri,* Avtori *de mund. c.* 4. & ἀπανθρακοῦσθαι, *in carbones redigi,* Lucian. *dial. marin.* 10. qâ deniqe ἀποθεοῦσθαι, *Deum fieri*; qo modo Amelius apud Theodoretum *therap. l.* 2. ἀμέλει καὶ ἀναλυθέντα πάλιν ἀποθεοῦσθαι καὶ θεὸν εἶναι, οἷος ἦν πρὸ τοῦ εἰς τὸ σῶμα καὶ τὴν σάρκα καὶ τὸν ἄνθρωπον καταχθῆναι sive, *inter Deos referri:* qi Romanorum Imperatoribus honos haberi solitus. unde de nostro Lucianus in *Pseudomant.* Θεὸς Μάρκος ἤδη. & Tertullianus *apolog. c.* 34. *Maledictum est ante apotheosin Deum Cæsarem nuncupare.* allusit eò Seneca cùm Clavdio illudens ἀποκολοκύντωσιν tanqam ἀποθέωσιν dixit, idqe tituli Satyræ suæ in ejusdem obitum conscriptæ dedit, ut Dio Cassius testatur *l.* 60. de qo videndus V. Cl. Hejnsius. Frustrà siqidem est hîc Xyl. cùm τῷ ἀποκαισαροῦσθαι suspicatur significari, *imperio avt rerum summâ deponi.* qem tamen secutus est Jo. Mevrsius in *Lexic. Græcobarb.* ubi τὸ ἀποκαισαροῦσθαι, adducto etiam Marci loco hoc ipso, *à Cæsaris dignitate dejici,* exponit. Sed & Annotator Lugd. *de Cæsaris statu dejici.* ut ἀποκαισαροῦσθαι sit, *imperium amittere,* ac *Cæsareatu qasi devestiri*; qomodo ἀποπαρθενοῦσθαι sive ἀποπαρθενεύεσθαι Hippocrati *de aer. loc. & aq.* est *virginitatem deponere,* sive *devirginari,* ut Petronius loqitur. & qomodo ἀπολειτουργῆσαι Marco *l.* 10. § 21. *munere defunctum esse, & ab eodem jam cessare.* cùm eandem in istis τὸ ἀπὸ vim obtineat, qàm τὸ ἐξ huic finitimum in illis, ἐξυδατοῦσθαι, *in aqam liqescere,* Dioscorid. *l.* 1. *c.* 88. ἐξελαιοῦσθαι, *in oleum verti,* Theophrast. *de cavs. plant. l* 6. *c* 9 & 11. ἐξαεροῦσθαι *in aerem abire,* cùm eidem *l.* 1. *c.* 27. tum & Luciano *de mort. Peregr.* & Hippocrati *de nat. infant.* ἐκπυροῦσθαι, *igniri,* & *in ignem transire*: unde ἐκπύρωσις Stoica, qâ avtumabant illi fore, ut ignis tandem omnia absumeret, & in substantiam suam redigeret; qod εἰς ἑαυτὸ μεταβάλλειν καὶ ἀναλαμβάνειν Plutarchus dixit, *de esu carn.* 1. & *de commun. notion. c.* 27. ἐξανδροῦσθαι, *virum fieri, in virum evadere*; Svid. qod idem ἀπανδροῦσθαι, in *virum evadere ex puero,* Clemens *Strom. l.* 1. *in virum ex fœmina converti,* dixit Theodorus in *Theolog. Orient.* ἐξανδραποδίζεσθαι, *ex libero in servitutem redigi,* Plutarch. *Anton.* ἐκθεοῦσθαι deniqe, *Deum evadere,* Clem. *pædag. l.* 1. *c.* 12. nec aliâ ratione *uniones exaluminati,* pro *alumine tincti,* Plinio dicti *l.* 10. *c.* 35. X

Μὴ βαφῇς] *nè mergaris & obruaris.* Xyl. imò *nè tingaris, nè inficiaris:* nè mores avlici genvinum *animi candorem obfuscent:* qod *inqinamentum combibere,* Septimius dixit, *de spectac. c.* 14.

Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ.

ut Hom. loqitur *Il.* δ. *v.* 141. i. ut Maro *Æn. l.* 12.

Indum sangvineo veluti violaverit ostro
Siqis ebur.——

qod nos diceremus, that you be not stained. nam qod Græci μιαίνειν & βάπτειν, nòs dicimus to stain. Eum avtem Homeri locum respexit Plut. *de E I Delph.* ubi dixit, eâdem usus, qâ hîc metaphoricè Marcus, voce; Τὸ δ' εἰλικρινὲς καὶ καθαρόν. ἑτέρου γὰρ μίξει πρὸς ἕτερον ὁ μιασμός· ὥς που καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινισσόμενον βαφῇ μιαίνεσθαί φησι· καὶ τὰ μιγνύμενα τῶν χρωμάτων οἱ βαφεῖς φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζουσι. Unde

X Ita eadē prorsus notione, usurpavit philo περὶ ἀφθαρσ. κόσμ. p. 657. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐξαεροῦσθαι, ἢ ἐξυδατοῦσθαι, ἢ ἀπογεοῦσθαι τὸν κόσμον εἶπεν· ὡς ... ἐκπυροῦσθαι φάναι.

Unde emaculandus avtor idem in *Sympos. l. 8. c. 5.* Πάντα τὰ μεμιγμένα τῶν ἀμίκτων ἐπισφαλέστερα πρὸς σῆψίν ἐστι· ποιεῖ γὰρ ἡ μίξις μάχην, ἡ δὲ μάχη μεταβολήν· μεταβολὴ δέ τις ἡ σῆψις. διὸ τάς τε μίξεις τῶν χρωμάτων οἱ ζωγράφοι φθορὰς ὀνομάζουσι, καὶ τὸ βάψαι δηῶσαι κέκληκεν ὁ ποιητής· μιῆναι legendum. Sicut & Latinis itidem *tingere, inficere,* & colore aliqo *tincta* dicuntur *infecta.* Idem in *Roman. problem. c. 26.* Μόνον ἓν τὸ λευκὸν, εἰλικρινὲς καὶ ἀμιγὲς καὶ ἀμίαντόν ἐστι βαφῇ καὶ ἀμίμητον. Sed & Porphyr. *de abstinent. l. 4.* Καὶ ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ μίανσις δηλοῖ τὴν μίξιν τοῦ ἑτερογενοῦς πρὸς ἕτερον· καὶ μάλισθ᾽ ὅταν δυσέκνιπτον γίνηται. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν βαμμάτων, ἃ δὴ διὰ μίξεων συνίσανται, εἴδους ἄλλου ἄλλῳ συμπλεκομένου, μιαίνειν φασίν.

Ὡς δ᾽ ὅτε τίς τ᾽ ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ· καὶ ἔμπαλιν τὰς μίξεις φθορὰς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν. ἡ δὲ συνήθεια τὸ ἄμικτον καὶ καθαρὸν, ἄφθαρτον καὶ ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον. Eâdem hac metaphorâ usus est Marcus *l. 5. § 16.* ubi dixit; βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή. & *l. 3. § 4.* Sed in partem meliorem acceptâ, ubi de viro bono, δικαιοσύνῃ βεβαμμένον εἰς βάθος. Vult ergò καθαρεύουσαν μένειν διάνοιαν, ut *l 8. § 48.* avt, ut mox sese ipse explicat, ἁπλοῦν καὶ ἀκέραιον. Senec. *epist. 59. Elui difficile est. non enim inqinati sumus, sed infecti,* i. e. οὐ μεμιασμένοι, ἀλλὰ βεβαμμένοι.

Γίνεται γὰρ] scil. Vulgari dicterio dicitur, *Honores mutant mores.* Polybius (Svidâ citante] Πάντας μὲν γὰρ οἱ βασιλεῖς καὶ φίλους προσαγορεύουσι καὶ συμμάχους τοὺς κοινωνήσαντας τῶν αὐτῶν ἐλπίδων· καθικόμενοι δὲ τῶν πράξεων παραπόδας οὐ συμμαχικῶς ἀλλὰ δεσποτικῶς χρῶνται τοῖς πιστεύσασιν (ità enim ista legendum avtumo). Ἀλλὰ οὐ δεῖ, περὶ μὲν τῆς βασιλείας χρηστόν τι καὶ μέτριον ἦθος ἐμφαίνειν ἑαυτοῦ· βασιλέα δὲ ἀποδειχθέντα, χαλεπὸν καὶ βίαιον εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους. inqit Aristides *orat in Marc.* Qi & vitium hoc notat in Pavsania Cleombroti F. Ὃς οἴκοι μένων, ἐδύνατο σωφρονεῖν· at imperator designatus, & cum imperio foris agens, ἐπελέληστο μὲν τῶν οἴκοι, ἐπιλέληστο δὲ αὑτοῦ· παντὶ δὲ μᾶλλον ἐῴκει, ἢ ἀνδρὶ Σπαρτιάτῃ χαλεπὸς μὲν ὢν καὶ βίαιος περὶ τοὺς συμμάχους· ἀκόλαστος δὲ καὶ ὑβριστὴς περὶ τὴν δίαιταν· τυραννικὸς δὲ περὶ τὸν τρόπον. Graphicè verò admodum idem χαρακτηρίζει Evripid. in *Iphigen. Aulidens.* sub persona Menelai Agamemnonem alloqentis:

Οἶσθ᾽, ὅτ᾽ ἐσπούδαζες ἄρχειν Δαναΐδαις πρὸς Ἴ- (λιον
Τῷ δοκεῖν μὲν οὐχὶ χρῄζων, τῷ δὲ βούλεσθαι θέλων,
Ὡς ταπεινὸς ἦς, ἁπάσης δεξιᾶς προσθιγγάνων,
Καὶ θύρας ἔχων ἀκλείστους τῷ θέλοντι δημοτῶν,
Καὶ διδοὺς πρόσρησιν ἑξῆς πᾶσι, κ᾽ εἰ μή τις θέλοι,
Τοῖς τρόποις ζητῶν πρίασθαι τὸ φιλότιμον ἐκ μέσου.
Κᾆτ᾽ ἐπεὶ κατέσχες ἀρχὰς, μεταβαλὼν ἄλλους τρόπους,
Τοῖς φίλοισιν οὐκ ἔτ᾽ ἦσθα τοῖς πρὶν ὡς πρόσθεν (φίλος,
Δυσπρόσιτος, ἔσω τε κλείθρων σπάνιος. ἄνδρα δ᾽ οὐ χρεὼν
Τὸν ἀγαθὸν, πράσσοντα μεγάλα, τοὺς τρόπους μεθιστάναι,
Ἀλλὰ καὶ βέβαιον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς φίλοις,
Ἡνίκ᾽ ὠφελεῖν μάλιστα δυνατός ἐστιν εὐτυχῶν.

Scis, puto, Trojam petentis principatum Græciæ
Velle cùm nolles videri, maximè velles tamen,
Ut modestus, & benignus, dexteras prensaveris.
Tunc tuæ semper patebant civibus cunctis fores.
His dabas responsa blandus, hos salutabas prior;
Moribus tibi qò parares gloriam in medio sitam.
Nunc sed imperii potito vertitur vitæ modus:
Non amicos nunc priores, ut solebas, diligis:
Durus inprimis adiri, nec freqens inter larem.
Non decet mutare mores magna curantem virum,
Cujus hoc magìs probanda tunc amicis est fides,
Qò magìs florens amicis adjuvandis sufficit. Grot.

Scilicet, qod Menander in *Gubernat.* à Prisciano *l. 18.* relatus.

Ἐπελάθετ᾽ αὐτὸν ὅστις ἦν·
Oblitus est se ipse. qi esset.

(vide *l. 9. § 3.*) qod de Largio Macedone Plin. min. *l. 3. ep. 14. Superbus dominus & sævus, & qi servisse patrem suum parùm, imò minimùm, meminisset.* Ità, qod Martial. *l. 11. ep. 6.*

Ardua res hæc est, opibus non tradere mores.

Et Avgustin. *homil. 13.* & *conc. solenn. 205.* Apostoli illa *ad Tim. ep. 1. c. 6. v. 17.* Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, respiciens: *Primus ac peculiaris divitiarum vermis est superbia.* Idémqe *conc. solenn. 212. Morbus divitiarum est superbia. grandis animus, qi inter divitias isto morbo non tenetur. magnus dives est, & major divitiis suis, qi non ideo magnum se putat, qia dives est.* Οἱ γὰρ πολλοὶ, κἂν αὐτὸ μόνον αὔρα βραχεῖά τινος εὐτυχίας προσπέσῃ, φυσῶσι καὶ πνέουσι μεγάλα, καταλαζονευόμενοι τῶν ἀφανεστέρων, καθάρματα καὶ περιοχλήματα καὶ γῆς ἄχθη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀποκαλοῦσιν, ὥσπερ τὸ ἀκλινὲς τῆς εὐπραγίας ἐν βεβαίῳ παρ᾽ αὐτοῖς εὖ μάλα σφραγισάμενοι, μηδὲ μέχρι τῆς ὑστεραίας ἴσως διαμενοῦντες ἐν ὁμοίῳ. Philo *de vit. Mosis l. 1.* de talibus & Sosiphanes apud Stobæum *tom. 2. tit. 22.*

Ἂν δ᾽ εὐτυχῆτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ᾽ οὐρανῷ φρονεῖτε---
Si faverit fortuna, cùm sitis nihil,
Cælo levatis capita.---

Pium itaqe illud Placillæ Imperatricis Theodosio conjugi datum monitum, Ἀεί σε, ὦ ἄνερ, προσήκει λογίζεσθαι, τί μὲν ἦσθα πάλαι, τί δὲ γέγονας νῦν. Theodoret. *hist. Eccles. l. 5. c. 18.* Vide ad *l. 10. §. 19.*

Τήρησον σεαυτὸν ἁπλοῦν, ἀγαθὸν] Vide *l. 2. § 17.* Pavlus Timotheo, *epist. 1. c. 5. v. 22.* Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. & Jacob. *c. 1. v. 27.* ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν. & Joan. *epist. 1. c. 5. v. 18.* τηρεῖ ἑαυτόν.

ἑαυτόν. Epictet. *l.* 2. *c.* 8. Τί δ' ὅτι οὐ μόνον σε κατεσκεύασεν, ἀλλὰ καί σοι μόνῳ ἐπίστευσε καὶ παρακατέθετο, οὐδὲ τοῦτο οὐ μεμνήσῃ; ἀλλὰ καὶ καταισχυνεῖς τὴν ἐπιτροπήν; εἰ δέ σοι ὀρφανόν τινα ὁ θεὸς παρέθετο, οὕτως ἂν αὐτοῦ ἠμέλεις; παραδέδωκέ σοι σεαυτὸν, καὶ λέγει, Τοῦτόν μοι φύλαξον τοιοῦτον, οἷος πέφυκεν, αἰδήμονα, πιστὸν, ὑψηλὸν, ἀκατάπληκτον, ἀπαθῆ, ἀτάραχον· εἶτα σὺ οὐ φυλάσσεις;

Ἄκομψον] Vide *l.* 3. § 5.

Ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς] Est hîc revera, si dextrè accipias, ὁ καλὸς ἀγὼν ille, qem decertare Timotheum hortatur Apostolus; decertâsse jam se testatur ipse. ἀγωνίζου, inqit, τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. *epist.* 1. *c.* 6. *v.* 12. &, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι. *ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. neqe enim sine certamine jugi sedulóqe ad salutem pertingitur. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν· inqit Dominus; Luc. *c.* 13. *v.* 24.

—labor ad nitendum intrare volenti.

Silius *bell. Punic. l.* 15.

Ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς] Ità *l.* 10. § 8. μήποτε μετονομάζῃ καὶ ἄλλοις. Plin. min. *l.* 1. *ep.* 23. *Tuam personam tibi imponas: qæ sapienti viro ità aptanda est, ut perferatur.*

Αἰδοῦ θεούς.] Numinis reverentia jure merito primas hîc obtinet, utpote qæ sit *sapientiæ*, non תחלה *principium* duntaxat, *Prov. c.* 9. *v.* 10. sed & ראשית *caput, principale*, ac *præcipuum*; *Prov. c.* 1. *v.* 7. imò *sapientia ipsa*; Job. *c.* 28. *v.* 28. & *summa totius. Eccles. c.* 12. *v* 13. Itaqe exigenda vita cuiqe μετ' αἰδοῦς θεοῦ καὶ εὐλαβείας. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 32. atqe ut Silius *bell. Punic. l.* 15.

Idem justitiæ cultor, qæcunqe capesses,
Testes factorum stare arbitrabere divos.

Nam mihi pro certo constat, omnium mortalium vitam divino numine invisi. neqe bonum neqe malum facinus cujusqe pro nihilo haberi, sed ex natura diversa præmia bonos malósqe seqi. Salust. *ad Cæsar.* & Juvenc. *hist. Evang.*

Nil absente Deo loqimur: nil abdita clausum
Pectoris antra tegunt. cernit Deus omnia præsens.

Prudent. *cathemer. hymn.* 2.

Speculator adstat desuper:
Qi nos diebus omnibus,
Actúsqe nostros prospicit,
A luce prima in vesperum.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur, qicqid est,
Humana qod mens concipit:
Hunc nemo fallit judicem.

Avg. *de verb. Dom. orat.* 10. *Oculum in te non intendit suum, qi fecit tuum?* Plavt. *captiv.* 2. 2.

Est profectò Deus, qi qæ nos gerimus, auditqe & videt.
Is utì tu me hîc habueris, proinde tuum illic curaverit.

Bene merenti bene profuerit, malè merenti par erit.

Boeth. *consol. l.* 5. *extremo: Manet etiam spectator desuper cunctorum præscius Deus, visionisqe ejus præsens semper æternitas cum nostrorum actuum futura qalitate concurrit, bonis præmia, malis supplicia dispensans. aversamini igitur vitia, colite virtutes. magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indicta probitatis, cùm ante oculos agitis judicis cuncta cernentis.* Avtor *Oculi moralis*, sive is Robertus Capito Lincoln. sive qis alius; *c.* 15. § 2. ubi Bernardi illud adduxerat; *Qovis loco, qovis angulo reverentiam habe angelo, qi te custodit, nè illo præsente facere audeas, qod me præsente non auderes. Hic est*, inqit, *magni consilii Angelus, cui patens est omnis angulus. Unde qidam;*

Cùm qid turpe paras, qod me spectanteruberes,
Cur, spectante Deo, non magìs indè rubes?

Vide *l.* 1. § 4. & *l.* 2. § 11. & *l.* 11. § 26. & *l.* 12. § 2.

Σῷζε ἀνθρώπους] Ovid. *Ponti l.* 2. *el.* 9.

Regia, crede mihi, res est succurrere lapsis:
Convenit & tanto, qantus es ipse, viro.
Conveniens homini est, hominem servare, voluptas:
Et meliùs nullâ qæritur arte favor.

Hac enim ratione fit, ut juxta paræmiam à Svida in literas relatam, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον efficiatur. Marcus noster, prout à Juliano in *Cæsaribus* inducitur, à Sileno interrogatus, Τί μάλιστα ἐδόκει τοῦ βίου τέλος εἶναι. respondit, Τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. Et secundò qærenti, Τί ποτε ἐνόμιζεν εἶναι τὴν τοῦ θεοῦ μίμησιν. Ille rursus, Δεῖσθαι μὲν ἐλαχίστων, εὖ ποιεῖν δὲ ὡς ὅτι μάλιστα πλείστους. Pythagoras verò, Æliano referente, *l.* 12. *c.* 59. δύο ταῦτα ἐκ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι κάλλιστα, τό, τε ἀληθεύειν, καὶ τὸ εὐεργετεῖν· ἐοικέναι δὲ τοῖς θεῶν ἔργοις ἑκάτερον. At Strabo *l.* 10. Εὖ μὲν εἴρηται καὶ τοῦτο, τοὺς ἀνθρώπους τότε μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεοὺς, ὅταν εὐεργετῶσιν. ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσιν. qo loco Xylander εὐδαιμονεῖν *numina rectè colere*, cur sit interpretatus, ego nullus asseqor. Cicer. *de natur. deor. l.* 1. *Qoniam plurima homini ab homine vel commoda vel incommoda solent oriri; & Dei proprium est vel servare vel benefacere; idcirco qi in gravi periculo succurrit, qive ingenti qopiam afficit beneficio, qoniam Dei qasi vice fungitur, ci cui prodest, Deus dicitur extitisse.* Et Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 7. *Deus est mortali juvare mortalem: & hæc ad æternam gloriam via. hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus ascribant.* Verùm novissima ista minùs pia. Piè Gregor. Naz. *orat. pro paupcrib.* Γενοῦ τοῦ πλησίον τιμιώτερος, ἐν τῷ φανῆναι χρηστότερος. γενοῦ τῷ ἀτυχοῦντι θεὸς, τὸν ἔλεον θεοῦ μιμησάμενος. οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν, ἄνθρωπος ἔχει θεοῦ. Et *ad cives suos in angustiis constitutos*: dum præfectum ad clementiam & condonationem

tionem cohortatur. Μίμησαι διὰ ταῦτα θεοῦ φιλανθρωπίαν. τοῦτο ἔχει μάλιστα θεῖον ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν. ἔξεστί σοι θεὸν γενέσθαι μηδὲν ποιήσαντι. μὴ παρέλθῃς τὸν καιρὸν τῆς θεώσεως. Qod ῥητορικώτερον pavlò, liberiúsqe Clavdian. *de Honor. Coss.* 4.

Sis pius imprimis. nam cùm vincamur in omni
Munere, sola Deos æqat clementia nobis.

Vide *l.* 5. § 33.

Βραχὺς ὁ βίος] Vide *l.* 2. § 17. & *lib.* 4. § 17, 26.

Εἷς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς] *fructum vitæ appellat*, inqit Casavb. qem Philosophi dicunt *finem.* itaqe qod de Heliogabalo Lamprid. *Eum fructum vitæ præcipuum existimans, si dignus atqe aptus plurimorum libidini videretur.* Diodorus in simili sententia, *l.* 1. ὑπολαμβάνων βασιλείας εὐδαίμονος εἶναι τέλος, τὸ πάσαις χρῆσθαι ταῖς ἡδοναῖς ἀνεπικωλύτως. *cavssas vitæ* Juvenalis dixit, *Sat.* 6.

Et propter vitam vivendi perdere cavssas.

Et Plin. *l.* 5. *epist.* 5. *Qi voluptatibus dediti qasi in diem vivunt, vivendi cavssas qotidiè finiunt.* Et *l.* 1. *ep.* 12. de Corellio Rufo. *qanqam plurimas vivendi cavssas habentem, optimam conscientiam, optimam famam, maximam avtoritatem; prætereà filiam, uxorem, nepotes, sorores; intérqe tot pignora veros amicos.* Hæc *ad Lamprid.* Casavbon. qanqam, *cavssas vivendi* in novissimo hoc de Corellio aliud planè qàm *finem* qi Philosophis dicitur, designare videtur. Notat Lucret. *l.* 3. hominibus ἀπολαυστικοῖς solenne esse,

—ubi discubuere, tenéntqe
Pocula plena manu,—
—& inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, brevis hic est fructus homillis.

Ità illi *vitæ fructum*, τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, ut Petrus loqitur, *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 13. existimant: at Marcus istîc, διάθεσιν ὁσίαν καὶ πράξεις κοινωνικάς· hoc est, lingvâ nostrâ (Christianam volo) εὐσέβειαν καὶ ἀγάπην, *pietatem & charitatem:* sive ut Apostolus *ad Gal. c.* 5. *v.* 6. Πίστιν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην. ità Pavlo illi nostro τοῦτο καρπὸς, τοῦτο κέρδος, Christo Domino suo, Christianísqe fratribus suis, inservire; *ad Philipp. c.* 1. *v.* 21, 22. de qo loco videndus venerandus Airayus, qi solus interpretum videtur Apostoli mentem assecutus. Vide *l.* 4. § 24. & *l.* 12. § 29.

Πάντα ὡς Ἀντωνίνου μαθητής] De Marco nostro itidem Capitol. *Pro instituto patris volens agere, dicere, cogitare.* Pium vult uterqe, cui in adoptionem ab Adriano datus est Marcus. Vide *l.* 1. § 16. ubi pleraqe eadem, qæ istîc, deprehendas. De Tiberio pariter Strabo: Καὶ νῦν ὁ διαδεξάμενος υἱὸς ἐκεῖνον, (Avgustum scil.) κανόνα τῆς διοικήσεως καὶ τῶν προσταγμάτων ἐκεῖνον ποιεῖται. Et ipse de se Tiberius apud Tacitum *annal. lib.* 4. *Qi omnia facta dictáqe ejus vice legis observem.* Verùm hoc eum ad speciem tantùm veteratoriè, qò hominum animos sibi conciliaret, & ad tempus breve nimis, non constanter observâsse, ex Dione discas licet.

Τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον πρασσομένων εὔτονον] Ità *lib.* 1. § 16. τὸ μενετικὸν ἀσαλεύτως ἐπὶ τῶν ἐξετασμένως κριθέντων. ibi vide.

Τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ] Ità *l.* 1. § 16. πάντα συμφώνως ἑαυτοῖς. Senec. *ep.* 74. *Virtus convenientiâ constat. omnia opera ejus cum ipsa concordant & congruunt.* Et *ep.* 20. *Maximum hoc est & officium sapientiæ & indicium, ut verbis opera concordent, ut & ipse utiqe par sibi idémqe sit. observa itaqe, numqid vestis tua domúsqe dissentiant: numqid in te liberalis sis, in tuos sordidus: numqid cœnes frugaliter, ædifices luxuriosé. unam semel ad qam vivas regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqa. Vitium est hæc diversitas, & signum vacillantis animi, & nondum habentis tenorem suum. qid est sapientia? semper idem velle, atqe idem nolle: non potest cuiqam semper idem placere. nisi rectum.* Et *de vit. beat. c.* 8. *Hoc modo una efficietur vis ac potestas concors sibi: & ratio illa certa nascetur, nec diffidens, nec hæsitans. qæ cùm se disposuit, & partibus suis consensit, &, ut ità dicam, concinuit, summum bonum tetigit. nihil enim pravi, nihil lubrici superest; nihil in qo arictet avt labet. qare avdacter licet profitearis, summum bonum esse animi concordiam. virtutes enim ibi esse debebunt, ubi consensus atqe unitas erit: dissident vitia.*

Τὸ ὅσιον] Hoc Antonino (si Pavsaniæ *in Arcad.* credimus) καὶ ἡ ἐς τὸ θεῖον τιμὴ, τοῦ εὐσεβοῦς. id est, Pii appellationem acqisivit. qanqam Capitolinus ex aliis alias appellationis hujusce cavssas adducit. Eandem & Marco Svidas cum aliis tribuit. Vide ad *l.* 1. § 16. ἥμερον.

Τὸ εὐόδιον τοῦ προσώπου] εὔδιον Xyl. rectè. *Vultu sereno.* Flacc. *carm. l.* 1. *Od.* 37. & *Fronte serenâ.* Martial. *l.* 7. *epigr.* 11. huic opponi videtur τὸ ἐπίκοπον τοῦ προσώπου. *l.* 7. § 23.

Μὴ ἀντιμεμφόμενος] Vide supr. § 26. μὴ ἀντιδυσχεραίνοντα.

Ὡς ἐπ' οὐδὲν ἔσπευδεν] *nihil enixè avt festinè moliebatur.* utrumqe enim designat τὸ σπεύδειν, sicut & τὸ ἐπείγειν (unde de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον.) & *festinè ad rem aliqam ferri.* Homer. *Il.* θ. *v.* 293.

—τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν Ὀτρύνεις;

Et Theognis; *v.* 401.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.

& *enixè in rem aliqam incumbere.* Hesiod. *clyp. v.* 364.

Παντὶ μένει σπεύδων.—

Et Theogn. idem *v.* 335.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· πάντων μέσ' ἄριστα.—

ut ſit iſtic, ὡς ἐπ' οὐδὲν ἐσπούδαζεν, qod *l.* 1. § 16. οὐδὲ ὡς ἄν τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἱδρῶτος. Ariſtotel. *ethic. lib.* 4. *c.* 3. in charactere τοῦ μεγαλοψύχου, utrumqe his verbis expreſſit: οὐ γὰρ σπουδαστικὸς, ὁ περὶ ὀλίγα σπουδάζων· οὔτε σύντονος, ὁ μηδὲν μέγα οἰόμενος. De Conſtantio Liban. *orat.* 3. τοῖς μὲν καιροῖς ὑπακούων ὀξέως· οὐ μέντοι τὴν ὀξύτητα σὺν ταραχῇ ποιούμενος.

Μὴ πρότερον εὖ μάλα κατιδών] Vide *l.* 1. § 16. Agapet. *paræneſ. ad Juſtinian.* § 42. Συνεχῶς ἀκροᾶσθαι δεῖ τοὺς τῶν πραγμάτων κριτάς. δυσθήρατος γάρ ἐστιν ἡ τοῦ δικαίου εὕρεσις, ῥᾳδίως ἐκφεύγουσα τοὺς μὴ λίαν προσέχοντας.

Διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο] Vide *l.* 1. § 5.

Οὐ ψοφοδεὴς] ψοφοδεὴς, δειλὸς, τοὺς ψόφους φοβούμενος. Svid. *pavidus, qi ſtrepitus metuit.* ſive ut Maro *Æn. l.* 2.

Omnes qem terrent avræ, ſonus excitat omnis.

Et hunc imitatus Silius *l.* 6.

--qem ſonus omnis & avra

Exterret.--

imò cui ſtrepitus, ubi nullus eſt, videtur eſſe. ut

Ἅπαντα γὰρ τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ.

Facilè anima metuens audit avt fingit ſonos.

qod de malè ſibi conſcio Eliphaz Jobi *c.* 15. *v.* 21. *Sonus pavoris avribus ejus jugiter inſonat.* ut Sophocles *Acriſio*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 8. lavdatus. indè pro *ſuperſtitioſo*, & *ſuſpicioſo*, ſive *meticuloſo nimíſqe cavto* uſurpatur. De Judæis *ad Diognetum* Juſtinus: Τό γε περὶ τὰς βρώσεις αὐτῶν ψοφοδεὲς, καὶ τὴν περὶ τὰ σάββατα δεισιδαιμονίαν.

Οἷος μὲν ἐν τῷ μέχρι ἑσπέρας] leg. οἷος μένειν ἐν τῷ [αὐτῷ] μ. ε. tantâ victûs tenuitate uſum, ut à mane ad veſperam loco eodem poſſet durare, ſine ulla alvum levandi, avt veſicam, niſi ſtatis horis, neceſſitate. Caſavbon. *ad Capitol. Pium.* Apud Etymologum *in* Σμερδαλέος mendum geminum, (qod & Sylburgium video obſervâſſe) ubi terribilia viſa dicit μερίζειν τὴν ψυχὴν τῶν ὁρώντων τῷ φόβῳ, καὶ μὴ ἐᾶν αὐτὴν ἐν τῷ μένειν. reponendum ἐν τῷ αὐτῷ μένειν. Qod avtem hîc Marcus de Pio, Dionem de Marco narrare refert, ſed memoriâ, puto, lapſus V.C. Salmaſius *ad Capitolini Pium.*

Χαίρειν, εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον] Vide Marcum in hoc Pii æmulum; *ſupr.* § 21. Lavdat hoc & in Conſtantio Themiſtius *orat. qinqenn.* qi ubi Neſtoris conſilium Agamemnoni datum retulerat ex *Iliad.* ι. *v.* 74.

Πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι, ὅς κεν ἀρίστην
Βουλὴν βουλεύσῃ.——

Sed & reprehenſionem ejuſdem, *ibid. v.* 108.

--μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πολλ' ἀπεμυθεόμην.--

Subjungit ad Imperatorem verſo orationis filo; Σοὶ δ' οὐκ ἔστι μέχρι γε νῦν, ὅστις ἂν ἔχοι προσενεγκεῖν, ὅτι χρηστὴν αὐτῷ [αὐτοῦ f.] συμβουλὴν προσφέροντος παρακήκοας. ἀλλ' εἰ [ἢ] κατὰ σαυτὸν προλαβὼν τὸ δέον ἐξεῦρες, ἢ τὸ ἔργον ἐπάγεις τῷ παρ' ἄλλῳ καλῶς εὑρημένῳ. Et de eodem Liban. *orat.* 3. ὧν μὲν αὐτὸς εὑρίσκει, τούτων τὴν βουλὴν εἰς μέσον ἄγων· τὰς δὲ τῶν πέλας συμβουλίας, οὐκ αὐθαδείᾳ φαυλίζων, ἀλλ' ἔργῳ τὸν παλαιὸν λόγον βεβαιῶν, ὡς ἄρα καὶ τοῦτό γε φρονήσεως, τὸ τοῖς βελτίστοις εἰδέναι τὴν ψῆφον προσθέσθαι. Rectè. ſiqidem, qod Iſocrat. *de pace.* Πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς δυνηθεῖεν, ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς μὲν λόγους τῶν ἐναντιουμένων παραλλήλους ἐξετάζοιεν, αὐτοὶ δὲ αὐτοὺς κοινοὺς ἀμφοτέροις ἀκροατὰς παρέχοιεν. Et apud Herodotum *l.* 7. Artabanus: Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἑλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι· λεχθεισέων δὲ, ἔστι. ὥσπερ, τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ' ἑωυτοῦ οὐ διαγινώσκομεν· ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω.

Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας [*religioſus citra ſuperſtitionem.* niſi ſi religioſum eo ſenſu accipi velimus, qo Nigidius apud Gellium *l.* 4. *c.* 9. in antiqo carmine,

Religentem eſſe oportet; religioſum nefas.

ut *religioſus* ſit is, qi nimiâ & ſuperſtitioſâ religione ſeſe alligaverat; qæ res vitio aſſignabatur. Qanqam vitio iſto laborâſſe cumprimis Romanos avtor eſt Polybius *l.* 6. ubi ſtatum Romanum cum Carthaginienſi componens, Μεγίστην δέ μοι δοκεῖ, inqit, διαφορὰν ἔχειν τὸ Ῥωμαίων πρὸς τὸ βέλτιον, ἐν τῇ περὶ θεῶν διαλήψει· καί μοι δοκεῖ τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὀνειδιζόμενον, τοῦτο συνέχειν τὰ Ῥωμαίων πράγματα· λέγω δὲ τὴν δεισιδαιμονίαν. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐκτετραγῴδηται καὶ παρεισῆκται τοῦτο τὸ μέρος παρ' αὐτοῖς εἴς τε τοὺς κατ' ἰδίαν βίους, καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ καταλιπεῖν ὑπερβολήν. Qin nec Marcum noſtrum hoc morbo immunem prorſus fuiſſe, cùm ex Capitolino in *Marco*, tum & ex Luciano in *Alexandro*, colligi poſſe videtur: niſi ſiqis gentis potiùs qàm regis vitium illud fuiſſe dixerit.

Ἵν' οὕτως εὐσυνειδήτῳ σοι] par huic Ariſtippi votum, qi cùm ab eo qæreretur, qomodo Socrates diem obiiſſet, reſpondit, Ὡς ἂν ἐγὼ εὐξαίμην. *prout ipſe optaverim.* Laërt. *l.* 2. nec diſpar Balaami arioli illud, apud Moſem *l.* 4. *c.* 23. *v.* 10. *Moriatur anima mea morte juſtorum; ſitqe finis meus, qalis illius eſt.* Intereſt, qòd Marcus Pio vitâ compar eſſe deſiderat, nè morte ſit diſpar, ſed cùm vitæ retrò ſalubriter actæ conſcientiâ placidus defungi qeat: Balaam contrà morte compar eſſe piis ambit, cùm vitam eorundem æmulari ac ſectari recuſet: hoc eſt, ut poetaſter ille apud Capitol. de Macrino;

Impius & Felix ſic ſimul eſſe cupit;
Ut nolit pius eſſe, velit tamen eſſe beatus:

Qod

Qod natura negat, nec ratio patitur. Siqidem, ut Isidor. Pelus. *l.* 1. *epist.* 468. Οὐδὲν τοῦτο ἕτερόν ἐστιν, ἢ θέλειν μὲν σωτηρίας τυχεῖν, μὴ θέλειν δὲ ποιεῖν τὰ πρὸς αὐτὴν συμβαλλόμενα. Qalem avtem qemqe à morte deprehendi oporteat, optime docet Epictet. *l.* 3. *c.* 5. Τί ποιοῦντάς καταλαβεῖν ὀφείλει θάνατος; τὸν γεωργὸν γεωργοῦντα καταλαμβάνει, τὸν ναυτικὸν πλέοντα. σὺ τί θέλεις ποιῶν καταληφθῆναι; τί ποτε γὰρ ποιοῦντά σε δεῖ καταληφθῆναι; εἴ τι ἔχεις τούτου κρεῖσσον ποιῶν καταληφθῆναι, ποίει ἐκεῖνο. ἐμοὶ μὲν γὰρ καταληφθῆναι γένοιτο μηδενὸς ἄλλου ἐπιμελουμένῳ, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς, ἵν' ἀπαθής, ἵν' ἀκώλυτος, ἵν' ἀνανάγκαστος, ἵν' ἐλεύθερος. ταῦτα ἐπιτηδεύων θέλω εὑρεθῆναι, ἵν' εἰπεῖν δύνωμαι τῷ θεῷ, Μήτι παρέβην σου τὰς ἐντολάς; μήτι πρὸς ἄλλα ἐχρησάμην ταῖς ἀφορμαῖς, ἃς ἔδωκας; μήτι ταῖς αἰσθήσεσιν ἄλλως; μήτι ταῖς προλήψεσι; μήτι σοί ποτ' ἐνεκάλεσα; μήτι ἐμεμψάμην σοῦ τὴν διοίκησιν; ἔτοιμος, εἴ τι ἐπιτάσσεις, εἴ τι σημαίνεις· νῦν με θέλεις ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πανηγύρεως; ἄπειμι. χάριν σοι ἔχω πᾶσαν, ὅτι ἠξίωσάς με συμπανηγυρίσαι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σὰ, καὶ τῇ διοικήσει σου συμπαρακολουθῆσαί σοι. Ταῦτά με ἐνθυμούμενον, ταῦτα γράφοντα, ταῦτα ἀναγινώσκοντα καταλάβοι ὁ θάνατος. His gemina habet & *l.* 4. *c.* 10.

§ 31. Ἀνάνηφε] *Resipisce*, ad mentis sanitatem revertere: ab eis translatum, qi ubi crapulam edormierint; veternúmqe qem vini havstu copiosiore contraxerant, excusserint, ad pristinum mentis statum jam redeunt. Ità τῷ ἀνανήφειν usus est Apostolus *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 26.

Ἀνακάλει σεαυτὸν] Metaphora, ab eis, qi animæ deliqium passi, vel inclamatione, vel aliâ aliqâ ratione revocantur.

Ἐξυπνισθεὶς] *l.* 4. § 46. οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν καὶ λέγειν. *Excitandus è somno & vellicandus est animus.* Sen. *ep.* 20.

Ὀνειροί σοι ἠνόχλουν] Pari imagine usus est Plut. de *profect. indic.* dum Stoicos ridet, qi hominem subitò καὶ ἐν ἀκαρεῖ χρόνου è pravitatis ac stultitiæ altissimo gurgite, ad bonitatis sapientiæqe apicem celsissimum emergere aiebant: Ἂν δὲ οὕτω τινὶ, inqit, συντύχῃ τὰ τῆς μεταβολῆς, καταδαρθέντα φαῦλον, ἀνεγερθῆς σοφὸν, καὶ προσειπεῖν, ἐκ τῆς ψυχῆς μεθεικότα τὰς χθιζὰς ἀβελτηρίας καὶ ἀπάτας,

Ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ'· οὐδὲν ἦτ' ἄρα.

τίς ἀγνοήσειεν αὐτοῦ διαφορὰν ἐν αὑτῷ τοσαύτην γενομένην, καὶ φρόνησιν ἀθρόον ἐκλάμψασαν; Vide *l.* 2. § 17. Τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὄνειρος.

§ 32. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα] corrupit hic Xylandri versionem editor Lugd. & mentem Marci pervertit planè, dum reddit, *rationi autem inter ea discrimen habetur.* cùm Xyl. Marci verba rectè explicans, *discrimen nullum* dixisset.

Πάντα ἐπ' αὐτῇ] Vide suprà § 8. & *l.* 5. § 13. & *l.* 11. § 1.

Περὶ μόνον τὸ παρὸν] Vide suprà § 2. & *l.* 3. § 12.

Τὰ γὰρ μέλλοντα] Senec. *epist.* 117. *Qis nescit hoc ipso non esse bonum id qod futurum est, qia futurum est? nam qod bonum est, utiqe prodest: nisi præsentia prodesse non possunt. Si non prodest, bonum utiqe non est: si prodest, jam est.* Vide *l.* 7. § 8. & *l.* 8. § 26.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος] Senec. *epist.* 121. *Nemo ægrè molitur artus suos; nemo in usu sui hæsit: ad hoc edita protinus faciunt.* Vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 26.

Τὸ τοῦ ποδὸς] τὰ Lugd.

Οὐ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν] Lugd. οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν. forsan, οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν ἐστιν. ut οὐκ posterius in locum οὐ, qod est vitiosum, succedat.

§ 34. Ἡλίκας ἡδονὰς ἥδονται λῃσταὶ] Senec. *de vit. beat. c.* 7. *Voluptas etiam ad vitam turpissimam venit. & infelices qidam, non sine voluptate, imò ob ipsam voluptatem sunt.* & *c.* 8. *Qid, qòd tam malis qàm bonis voluptas inest? nec minùs turpes dedecus suum, qàm honestos egregia delectant?* & rursus *c.* 10. *Qis ignorat plenissimos esse voluptatibus vestris stultissimos qoqe, & neqitiam abundare jucundis?* & *c.* 11. *Multos ostendam voluptatibus obsessos, qos fatearis necesse est malos. hos esse in voluptatibus dices: nec tamen illis bene erit, qia non bono gavdent.* Ergò voluptas in adiaphoris Marco habetur. *l.* 2. § 11. & *l.* 9. § 1. Vide & *l.* 10. § 10. & *l.* 8. § 40. Cæterùm Plato in *Timæo* ità Ἡδονὴν καὶ εὐφροσύνην distingvit, ut ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν, εὐφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφροσιν attribuat. Idem in *Philebo.* Ἐν ὕβρει μείζους ἡδονὰς, οὐ πλείους εἶναι. & mox: Δῆλον, ὡς ἐν τινι πονηρίᾳ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀρετῇ, μέγισται μὲν ἡδοναὶ, μέγισται δὲ καὶ λῦπαι γίγνονται.

§ 35 Ἁρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας] *Respectu aliqo imperitis parùm distant.* Cas. meliùs Xyl. *Usqe ad certum finem privatis hominibus se accommodant.* i. e. qadantenus illis concedunt, eísqe se attemperant.

Ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης] Vide *ad l.* 4. § 31. qæ de Stratonico & Apelle. Psaltes qidam ignobilis cùm apud Antigonum regem specimen artis ederet, réxqe nunc hanc, nunc illam chordam adstringere moneret, indignatus ille, Μὴ γένοιτό σοι οὕτω κακῶς, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐμοῦ ταῦτα ἀκριβοῦν μᾶλλον. Sive, ut Plut. (qi Philippo dictum constanter asserit, in *apoph. de adulat. de Alex. orat.* 2. *Sympos. probl. l.* 2. *c.* 1.) ἵνα ἐμοῦ ταῦτα βέλτιον εἰδῇς. *Absit*, inqit *ô rex, tam malè tecum agatur, ut in istis me peritior existas.* Ælian.

l. 9. c.36. Ità regibus etiam in artis suæ ratione concedere nefas habent artifices etiam infimi qiqe. Apollodorus itidem architectus, cùm de operibus suis apud Trajanum verba habenti, Hadrianus obstreperet, Ἄπελθε, inqit, καὶ τὰς κολοκύνθας γράφε· τέτων γὰρ ἐδὲν ἐπίςασαι. *Abi & cucurbitas pinge tibi: istarum enim rerum nihil nôsti.* Dio Caf. *l.* 69. Οὕτως ἐφ' ἑκάςης ὕλης, τὸν ἔμπειρον τῆ ἀπείρε κρατεῖν πᾶσα ἀνάγκη. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Idémqe *l.* 4. *c.* 12. Ἐπεί τοι πᾶσα ἐπιςήμη καταφρονητική ἐςι τῆς ἀγνοίας καὶ τῶν ἀγνοέντων, καὶ ἐ μόνον αἱ ἐπιςῆμαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι. φέρε ὃν θέλεις, σκυτέα, ὃν θέλεις τέκτονα· καὶ τῶν πολλῶν καταγελᾷ περὶ τὸ αὐτῆ ἔργον. Vide *l.* 5. §. 32.

Τὸν ἑαυτοῦ] Qænam arsest ista propria hominis, qâ hominis? sed qam cum Diis communem habet, Marcus ipse docet *l.* 11. § 5. ἀγαθὸν εἶναι· *bonum esse.*

§ 36 Γωνίαι] Ità *l.* 3. § 10. Μικρὸν τὸ τῆς γῆς γωνίδιον. & *l.* 4 § 3. Πόσον γωνίδιον ἡ κατοίκησις. & *l.* 8. § 21. ἐν γωνίᾳ τέτε τῆ κλίματος.

Σταγὼν τοῦ κόσμε] Apollonio qærenti *utra major esset, terra an mare;* respondit Iarchas Indus, *terram mari majorem:* τὴν γὰρ θάλασσαν αὐτὴ ἔχει. *qia terra mare continet.* scil. τὴν θάλασσαν λίμνην, *mare lacum esse* censuit; non avtem τὴν οἰκεμένην νῆσον, *terram* potiùs *insulam*, ut Strabo *l.* 1. qocum consentiens & Plin. *l.* 2. *c.* 66. *tellurem præcinctam circumfluo mari.* & Aristot. *de mundo c.* 3. ἡ σύμπασα μία νῆσός ἐςι, ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιῤῥεομένη. qod Mela. *c.* 1. *ambitur omnis Oceano.* at verò ὑγρὰν ἐσίαν, sive *aqæ elementum*, terrâ longè majorem: καὶ γὰρ ἐκείνην τὸ ὕδωρ φέρει· *terram siqidem ab aqa sustineri.* Ità ille aqei elementi mare partem minimam opinatus videtur, utpote qi subtus terram aqarum nescio qas somniabat abyssos, qibus ea qasi supernataret, cùm *aqas* contrà *terra sustineat*, ut rectè Plin. *l.* 2. *c.* 65. Verùm Marcus *guttulæ* instar obtinere vult ad mundi hujus universi ambitum; cui eleganter, ut γῆ ςιγμή, *l.* 4. §. 3. ità πέλαγος ςαγὼν, hoc loco dicitur. Apud Esajam itidem *c.* 40. *v.* 15. Numini divino collati populi universi, dicuntur esse, ὡς ςαγὼν ἀπὸ κάδε, *ut gutta situlæ*, hoc est, instar guttulæ, qæ sive inter effundendum deciderit, sive post effusum liqorem in fundo substiterit, de mensura justa nihil minuitur: & *ut pulvis lancium*, (nam Græci ῥοπὴν ζυγῆ perperam reddunt) hoc est, instar pulvisculi, qi post aromata effusa lanci adhæret, nec de justo pondere tamen qicqam deperîsse deprehenditur.

Ἄθως βωλάριον] *l.* 12. § 32. ἐν ποίῳ βωλαρίῳ τῆς γῆς ἕρπεις; τὴν πατρῴαν βῶλον. i. e. *glebam patriam*, pro agro sive fundo dixit Synes. *epist.* 38. & Apul. *Miles. l.* 1. *Hymettos Attica, & Isthmos Ephyræa, & Tænaros Spartiaca, glebæ fertiles, æternùm libris felicioribus conditæ, mea vetus prosapia est.* Ità enim habet editio Colviana. *Tanaros*, inqam, non *Tenedos:* ut nihil opus sit, qod Cl. Salmasius voluit, *prolegom. in Solin.* prò *Spartiaca Sporadicam* substituere, cùm Tænaron in tractu Laconico agnoscant Pausanias & Stephan. *de urbibus. Athon* avtem ideò forsan nominat Marcus istîc, qia tanqam magnum & stupendum qoddam commemorant Athon montem à Xerxe perfossum, cùm in Græciam trajiceret. qid enim magni perfossus Athos, si βωλάριον fuerit, si glebulæ duntaxat rationem obtineat.

Στιγμὴ τῆ αἰῶνος] Vide *l.* 2. § 14, 17.

Ἐναφανιζόμενα] Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 10. & *l,* 12. § 32.

Πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται] Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23.. Avtor *de Mund. ad Alex. c.* 6. Ἀρχαῖός τις λόγος καὶ πάτριός ἐςι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὡς ἐκ θεῦ τὰ πάντα, καὶ διὰ θεῦ ἡμῖν συνέςηκεν· ἐδεμία δὲ φύσις, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐτάρκης, ἐρημωθεῖσα τῆς ἐκ τέτε σωτηρίας. Qod Apostolus *ad Coloss. c.* 1. *v.* 16. 17. ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. & mox: τὰ πάντα δι' αὐτῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτιςαι· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέςηκε. Et *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτῦ, καὶ δι' αὐτῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

Τῦ κοινῦ ἡγεμονικῦ] qod *l.* 7. § 75. τὸ τῦ κόσμε ἡγεμονικόν. *anima universi.* Vide *l.* 4. § 40.

Ὁρμήσαντα, ἢ κατ' ἐπακολέθησιν] forsan ὁρμήσαντος. Vide *l.* 7. § 75. & *l.* 9. § 28. Vide & Brisonem *infrà ad* § 38.

Ἐπιγενήματα] Vide ad *l.* 3. §. 2. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 8. Πάντα ἔχει τὸ πᾶν, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιγενήματα. eadem & ἐπακολεθήματα Philo dixit libro *de provident.* cujus fragmentum, imò ἀποσπασμάτιον bene magnum exhibuit Evseb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ubi inter alia: Καὶ μὲν δὴ τὸ πρὸς φύσεως ἀναγκαιότατον ἔργον· ἐπακολέθημα δὲ τέτε καπνός· ἀλλ' ὅμως παρέχεταί τινα ὠφέλειαν ἔςιν ὅτε καὶ αὐτός.

Καὶ τὸ δηλητήριον] Virgil. *Georgic. l.* 1.

Ille malum virus serpentibus addidit atris.

qasi veneni expertes antè fuissent: qod & è nostris nonnullis, sed frustrà, placuisse videtur.

Πᾶσα κακεργία] Vide *ad l.* 3. § 11. τῦτο παρὰ θεῦ.

Ἄκανθα] vide *l.* 8. §. 30. Joan. Chrysost. *in Genes. c.* 3. *v.* 18. ἀκάνθας vocat κολάσεως ὑπομνήματα· non tamen qasi ab initio ista non fuerint, ut Avgustinus censuit, *de Gen. contra Manich. l.* 1. *c.* 13. Saniùs idem ipse *de Gen. ad liter. l.* 3. *c.* 18. *Ab initio creata, in suo genere utilia, & ad universi ornatum perfectionémqe conducentia, pœnæ loco haberi, qòd in locis ab homine cultis freqentiora existerent.* neqe aliud Joan. voluit.

§ 37. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν] Idem argumentum tractat, *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 9. § 32. & *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 24, 35.

§ 38. Τὴν

§ 38. Τὴν ἐπισύνδεσιν] Ità *l.* 4. § 34. σύννησις καὶ συμμήρυσις. & ibid. § 45. συνάφεια εὔλογος. & *l.* 7. § 9. σύνδεσις ἱερά. Vide & Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *ad l.* 5. § 8.

Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται] Ità *l.* 7. § 9. πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται. Hoc est qod Briso in *Oeconomico* à Stobæo adductus *tom.* 2. *tit.* 82. οὕτως ἔχει ποτ' ἄλλαλα τἀνθρώπινα πράγματα, καθάπερ καὶ τᾶς ἁλύσιος τοὶ κρίκοι. τῆνοι γὰρ ἐξ ἀλλάλων ἄρτηνται, ἀλλάλοις τ' ἀκολουθέοντι, καὶ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἑλκυσθέντος ὁπίω δήποκα, τό τε ὅλον, καὶ τὸ ἐξ ἀρχᾶς ἀκολουθεῖ. καὶ τῶν τοῦ βίω δὲ πραγμάτων ὁποῖαν ἂν βέλῃ ἑλέσθαι, εὑρήσεις καὶ τὰ λοιπὰ ἐξ ἀνάγκας, κατὰ τὸ ἑξῆς ἀλλάλοις ἑπόμενα.

Πάντα φίλα ἀλλήλοις] Ità *l.* 7. § 9. οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ.

Διὰ τὴν τονικὴν κίνησιν] *per motum localem.* κίνησιν. Xyl. & Cas. forsan, σύννησιν, *connexionem. l.* 4. § 34.

Καὶ σύμπνοιαν] Vide *ad l.* 4. § 27. συμπαθῆ. Stoici apud Laërt. *l.* 7. in Zenon. Ἕνα τὸν κόσμον εἶναι, καὶ τοῦτον πεπερασμένον· ἐν δὲ τῷ κόσμῳ μηδὲν εἶναι κενὸν, ἀλλ' ἡνῶσθαι αὐτόν· τοῦτο γὰρ ἀναγκάζειν τὴν τῶν οὐρανίων πρὸς τὰ ἐπίγεια σύμπνοιαν καὶ συντονίαν.

§ 39. Οἷς συγκεκλήρωσαι] Ità *l.* 4. § 26. συνεκλώθετο πᾶν τὸ συμβαῖνον.

Συνάρμοζε ἑαυτόν] τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; *l.* 7. § 57. Vide & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 34.

Φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς] qod Petrus *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 22. φιλαδελφίᾳ ἀνυποκρίτῳ.

§ 40. Πρὸς ὃ κατεσκεύασται] Vide *l.* 5. § 16. Senec. *ep.* 76. *Qæ conditio rerum, eadem & hominum est. navis bona dicitur, non qæ pretiosis coloribus picta est, nec cujus tutela ebore cœlata est, nec qæ fiscis & opibus regiis pressa est; sed stabilis & firma, & juncturis aqam excludentibus spissa, ad incursum ferendum maris solida, gubernaculo parens, velox, & consentiens vento. gladium bonum dices, non cui deauratus est balteus, nec cui vagina gemmis distingvitur; sed cui & ad secandum subtilis acies, & mucro munimentum omne rupturus. regula, non qàm formosa, sed qàm recta sit, qæritur.* Apul. *de Deo Socratis. Æqè divites spectari debere, ut eqos mercamur. neqe enim in emendis eqis phaleras consideramus, & baltei polimina inspicimus, & ornatissimæ cervicis divitias contemplamur, si ex argento & auro & gemmis monilia variæ gazæ dependent, si plena artis ornamenta capiti & collo circumjacent; si fræna cælata, si ephippia fucata, singula aurata sint. Sed istis omnibus exuviis amotis, equm ipsum nudum, & solùm corpus ejus & animum contemplamur, ut sit ad speciem honestus, & ad cursum vegetus, & ad vecturam validus. jam primùm in corpore si sit*

Argutum caput, & brevis alvus, obesáqe terga,
Luxuriétqe toris animosum pectus honestis.

præterea, si duplex agitur per lumbos spina. volo enim non modò perniciter, verumetiam permolliter pervehat. Vide & Joan. Chrysost. *edit Savil. tom.* 7. *orat.* 2. Vide & Galen. *ad lib.* 4. § 19. sed & *l.* 9. § 31.

Ἔχει δὲ οὕτως καὶ τῷ παντί] de *homine qovis*, perperam cepit Xyl. de *universo*, sive *universi rectore*, Cas. rectè.

§ 41. Μέμψασθαί σε θεοῖς] Idem *supr.* § 16. & *l.* 9. § 1. Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Πέφυκεν ὁ ἄνθρωπος, μὴ ὑπομένειν ἀφαιρεῖσθαι τοῦ ἀγαθοῦ, μὴ ὑπομένειν περιπίπτειν τῷ κακῷ. εἶτα τὸ τελευταῖον, ὅταν μήτε πράγματα μεταθεῖναι δυνηθῇ, μήτε τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι, (qo modo Ulysses Cyclopem) κάθηται, καὶ στένει, καὶ ὃν δύναται, λοιδορεῖ τὸν Δία, καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους. prout impii illi, Esajæ *c.* 8. *v.* 21. Idem *l.* 4. *c.* 7. Ἐάν τις ἐν τούτοις μόνοις ἡγήσηται τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτοῦ καὶ συμφέρον τοῖς ἀκωλύτοις καὶ ἐφ' ἑαυτῷ, ἐλεύθερος ἔσται, εὔρους, εὐδαίμων, ἀβλαβὴς, μεγαλόφρων, εὐσεβὴς, χάριν ἔχων ὑπὲρ πάντων τῷ θεῷ, μηδαμοῦ μεμφόμενος μηδενὶ τῶν ἐφ' αὐτῷ γινομένων, μηδὲν ἐγκαλῶν. ἂν δ' ἐν τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπροαιρέτοις, ἀνάγκη κωλύεσθαι αὐτὸν, ἐμποδίζεσθαι, δουλεύειν τοῖς ἐκείνων ἔχουσιν ἐξουσίαν, ἃ τεθαύμακε καὶ φοβεῖται· ἀνάγκη δ' ἀσεβῆ εἶναι, ἅτε βλάπτεσθαι οἰόμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ· καὶ ἄνισον, ὡς αἰεὶ αὑτῷ τοῦ πλείονος περιποιητικόν. Eadem prorsus dicit, qæ Marcus, sed inverso ordine, hoc loco.

Τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κινῶμεν] *bona & mala tractaremus.* Xyl. *ad ea inclinaverimus.* Meric. verùm leg. κρινῶμεν. *judicaverimus.* qo sensu ὑποστήσῃς priùs dixerat. atqe ità Athen. *dipnosoph. l.* 15. Οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς ἀνθρωποειδεῖς ὑποστησάμενοι. *At prisci homines humanâ formâ præditos Deos existimantes,* sive, ut vulgò loqimur, *supponentes.* Tollemus obiter par mendum ex Aristotelis codicibus, *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 6. Ubi vulgò legitur; Καὶ τούτῳ χρώμενοι κανόνι, κινοῦσι τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους φιλίαν. leg. κρίνουσι. qod & Aretinus advertit, qi, *judicant*, vertit.

Διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφορὰν] *propter hanc rerum differentiam.* Xyl. *Si cum opinione differentiæ ad res istas inclinaverimus.* Cas. Qasi διαφορὰ τῷ ἀδιαφορεῖν opponatur. Verùm Marco τὸ διαφέρεσθαι πρός τι, est *ad rem aliqam adipiscendam*, vel simpliciter *ferri*, ut idem usurpat *l.* 5. § 1. vel *cum solicitudine & animi anxietate ferri.* Vide *lib.* 9. § 27, & 38. Verto itaqe, *dum ad ista contendunt.* non in eo sensu *contendendi* vocabulo sumpto, qo διαφέρεσθαι περί τινος, *de re aliqa contendere*, sed qo πρός τι, *ad rem aliqam*, qam studiosè proseqitur, *contendere* qis dicitur.

§ 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν] imò, non πάντες tantùm, sed & πάντα. Συνεργοῦν-

τις ἦν· Apostolus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 1. Et, *πάντα συνεργεῖ. ad Rom. c.* 8. *v.* 28.

Οἱ μὲν εἰδότως καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως] Xyland. *pars scientes & certo ordine, pars inscii.* Videtur εἰδότες legisse. qvnqam eodem recidit, utrumlibet admiseris. Verùm παρακολουθητικῶς, *intelligenter* potiùs, vel *intelligentes* etiam reddidisset. ἀνεπιστάτως, *citra considerationem.* ἀνεπιστήτως, *citra cognitionem.* hoc an illud legeris, ciccum havd interest: nisi qòd istud τῷ εἰδότως, illud τῷ παρακολουθητικῶς, potiùs respondere videatur. Bernard. *de grat. & lib. arb. Operatur Deus salutem suorum, aliqando per creaturam sine ipsa, aliqando per creaturam contra ipsam, aliqando per creaturam cum ipsa. multa enim fiunt hominibus salubria per insensibilem, & item per irrationabilem creaturam: qæ idcirco dixi fieri sine ipsa, qòd non qeat, intellectu carens esse vel conscia. Multa qoqe multorum saluti utilia facit Deus per malos, sive homines, sive angelos, sed qoniam invitos, ideo contra ipsos. nam dum nocere cupientes, juvant, qantum [qantumvis] aliis valeat utilis actio, tantum [tamen] ipsis perversa nocet intentio. Porrò per qos & cum qibus operatur Deus, boni sunt, vel angeli, vel homines: qia qod vult Deus & agunt pariter & volunt. nec sunt operis tantùm ministri per effectum, sed & operantis qodammodo socii per consensum.* Et mox: *Utitur ergò Deus in salutem suorum irrationabili item & insensibili creaturâ, tanqam jumento vel instrumento, qæ jam expleto opere, nusqam erunt. utitur creaturâ rationali, sed malevolâ, qasi disciplinæ virgâ, qam correcto filio in ignem projiciet, tanqam sarmentum inutile. utitur & angelis & hominibus bonæ voluntatis, tanqam commilitonibus & coadjutoribus suis, qos peractâ victoriâ amplissimè munerabit.* Synes. *epist.* 57. Αἱ κακοποιαὶ δυνάμεις ἐν κόσμῳ συντελοῦσι μὲν τῇ χρείᾳ τῆς προνοίας. κολάζουσι γὰρ τοὺς ἀξίους κολάσεως. εἰσὶ δὲ ὅμως θεομισεῖς τε καὶ ἀποτρόπαιοι. οὐ γὰρ διάκειται τὴν γνώμην ὁ τιμωρὸς ἢ δαίμων ἢ ἄνθρωπος, ὡς λειτουργίαν ταύτην εἰσφέρων θεῷ· ἀλλὰ τῇ μοχθηρίᾳ τῆς φύσεως χαριζόμενος, ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς ἐπεξέρχεται. Exemplum habes in Assyrio rege apud Esajam *c.* 10. *v.* 5, 7.

Καὶ τοὺς καθεύδοντας] Etiam dormientes cooperari ad ea qæ in mundo geruntur, Heraclitum dixisse asserit. cùm tamen Heraclitus idem dixerit, referente Plut. *lib. de superstit.* Τοῖς ἐγρηγορόσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀποστρέφεσθαι. *Vigilantes in mundo uno eodémqe omnium communi versari; dormientes in suum cujusqe proprium nescio qem concedere.*

Ἐκ περιουσίας δὲ] *Supervacaneâ operâ.* Xyl. *qantum in se est.* Cas. *abundè*, sive *ex abundanti*, malim. Galen. *de opt. sect. c.* 18. ἐκ περιουσίας γὰρ δεῖ καὶ τοῦτο κατασκευάσαι, ὅτι ἄχρηστος ἡ κατάληψις τῶν παθῶν. *ex abundanti est, istud ostendere.* ἐκ περιουσίας, sive *ex abundanti* agere dicitur, qi liberaliter, ultra id qod exigi poterat avt necesse fuerat, aliqid vel concedit, vel largitur, vel qocunqe modo facit. indè apud Rhetores, τὰ ἐκ περιουσίας καλούμενα προοίμια, de qibus Hermogen. *de invent. l.* 1. *c.* 3. & ἐκ περιουσίας προοιμιάζεσθαι, & ἐκ περιουσίας λέγειν, *ibidem*; ubi alia ac graviora, qàm ea qæ objiciant, objicere posse se crimina alicui prætendunt. eodem sensu, ἐκ τοῦ περιόντος Marcus dixit *l.* 7. § 56. *Ex abundanti*, inqit, & istiusmodi homines ad mundi opus operam conferunt suam, qia fati effectum, dum eidem renituntur, illustrant.

Ὁ μεμφόμενος] *qi objurgat naturam; & Deos mavult emendare, qàm se.* Senec. *epist.* 107.

Καὶ ὁ ἀντιβαίνειν πειρώμενος] *Dum in bonum usum malè facta vertuntur, ejus consiliis militant, etiam qi ejus consiliis repugnant.* Greg. Rom. *in Job. l.* 6. *c.* 14. ità Assyrius Esaj. *c.* 10. *v.* 6, 11. *Deúsqe de eis qi faciunt qæ non vult, facit ipse qæ vult.* Avg. *de corrept. & grat. c.* 14. Et *enchir. c.* 100. *Per eam creaturæ voluntatem qâ factum est qod creator noluit, implevit ipse qod voluit. hoc enim ipso, qòd contra voluntatem Dei fecerunt, de ipsis facta est voluntas ejus.* Vide *l.* 8. § 35.

Τοῦ τοιούτου ἔχρῃζεν ὁ κόσμος] Vide *l.* 9. § 42. Chrysipp. *de natur. lib.* 2. à Plutarcho relatus *de contradict. Stoic. c.* 31. & *de Commun notit. c.* 13. Ἡ κακία πρὸς τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἔχει ὅρον· γίγνεται γάρ αὐτή πως κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον· καὶ ἵν' οὕτως εἴπω, οὐκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα· οὐδὲ γὰρ ἂν τἀγαθὸν ἦν. Vide *infr.* ad illa, εὐτελὴς καὶ γελοῖος στίχος. Sed & Plato in *Theætet.* à Theodoreto etiam adductus *therap. lib.* 12. Ἀλλ' οὔτε ἀπολλύσθαι τὰ κακὰ δυνατόν· ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη. Non necessarium prorsus, at conducibile tamen, nec nostri negant. Lactant. *l.* 5. *c.* 7. *Virtutem avt cerni non posse, nisi habeat vitia contraria; avt non esse perfectam, nisi exerceatur adversis. hanc enim Deus bonorum ac malorum voluit esse distantiam; ut qalitatem boni ex malo sciamus, item mali ex bono: nec alterius ratio intelligi sublato altero potest. Deus ergò non exclusit malum, ut ratio virtutis constare posset.* Avg. *enchir. c.* 10. *Ab hac summè & immutabiliter bonâ Trinitate creata sunt omnia, & nec summè, nec æqaliter, nec immutabiliter bona, sed tamen bona etiam singula. Simul verò universa valde bona; qia ex omnibus consistit admirabilis pulcritudo. in qa etiam illud qod malum dicitur, benè ordinatum & suo loco positum, eminentiùs commendat bona, ut magìs placeant & lavdabiliora sint. neqe enim Deus omnipotens, rerum cui summa potestas, cùm summè*

mè

mè bonus sit, ullo modo sineret mali esse aliqid in operibus suis, nisi usqe adeò esset omnipotens & bonus, ut bene faceret etiam de malo. Et *c.* 96. *Qamvìs enim ea qæ mala sunt, in qantum mala sunt, non sint bona, tamen ut non solùm bona, sed etiam sint & mala, bonum est. nam nisi esset & hoc bonum, ut essent & mala, nullò modo sineretur ab omnipotente bono; cui proculdubio qàm facilè est qod vult, facere; tam facilè est qod non vult, esse non sinere. Melius ergò judicavit de malis bene facere, qàm mala nulla esse permittere.* Ibid. *c.* 27. Vide Petr. Lomb. *l.* 1. *dist.* 46.

Ἐκεῖνος πάντως σοι καλῶς χρήσεται] Disertè ac eleganter hoc differit Clemens *Strom. l.* 1. Αἱ τῶν ἀποστατησάντων βουλαί τε καὶ ἐνέργειαι, μερικαὶ οὖσαι, γίνονται μὲν ἐκ φαύλης διαθέσεως, καθάπερ καὶ αἱ νόσοι αἱ σωματικαί· κυβερνῶνται δὲ ὑπὸ τῆς καθόλου προνοίας ἐπὶ τὸ τέλος ὑγιεινόν, κἂν νοσοποιὸς ᾖ ἡ αἰτία. μέγιστον γοῦν τῆς θείας προνοίας, τὸ μὴ ἐᾶσαι τὴν ἐξ ἀποστάσεως ἑκουσίου φυεῖσαν κακίαν, ἄχρηστον καὶ ἀνωφελῆ μένειν, μηδὲ μὴν κατὰ πάντα βλαβερὰν αὐτὴν γίνεσθαι. τῆς γὰρ θείας σοφίας καὶ ἀρετῆς καὶ δυνάμεως ἔργον ἐστὶν, οὐ μόνον τὸ ἀγαθοποιεῖν. φύσις γὰρ ὡς εἰπεῖν, αὕτη τοῦ θεοῦ, ὡς τοῦ πυρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ τοῦ φωτὸς τὸ φωτίζειν· ἀλλὰ κἀκεῖνο μάλιστα, τὸ διὰ κακῶν ἐπινοηθέντων πρός τινων, ἀγαθόν τι καὶ χρηστὸν τέλος ἀποτελεῖν, καὶ ὠφελίμως τοῖς δοκοῦσι φαύλοις χρῆσθαι. Inculcat idem passim & Augustinus. *adv. Faust. l.* 16. *c.* 21. *Deus bene utitur etiam malis. epist.* 141. *Sicut mali, Dei bonis malè utuntur, dum non corriguntur; sic contrà Deus, etiam malis eorum bene utitur, ad justitiam suam & exercitationem suorum.* Et *epist.* 59. *Sicut illorum neqitiæ est, malè uti bonis operibus ejus; sic illius sapientiæ est, bene uti malis operibus eorum.* Idem *in Psal.* 54. *Nè putetis gratìs esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. omnis malus aut ideò vivit ut corrigatur; aut ideo vivit, ut bonus per illum exerceatur.* Et *in Psal.* 36. *Habet aliqem hîc usum peccator? habet. utitur illo Deus ad probandum justum. est qod de peccatore agatur. locus hîc ejus est ut palcæ in fornace artificis. ardet palea, ut aurum purgetur: Sævit impius, ut justus probetur.* Et *in Psal.* 77. *Utitur eis, qi bonus est, bene i. e. convenienter & justé: sicut è contrà iniqi creaturis ejus bonis utuntur malé.* Et *in Psal.* 104. *Deus bene utitur malis operibus hominum: sicut illi contrà malè utuntur bonis operibus Dei. Et est ipsa illa mirabilis Dei bonitas; qia bene utitur etiam malis, vel angelis vel hominibus. cùm enim ipsi vitio suo mali sint, ille de malo eorum bene facit.* Idem *enchir. c.* 101. *Summè bonus non sineret fieri malè, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene.* Et *de continent. c.* 6. *Tanta est omnipotens ejus bonitas, ut etiam de malis possit facere bona, sive ignoscendo, sive sanando sive ad utilitates piorum coaptando atq; vertendo, sive etiã justissimè vindicando. omnia nãmqe ista bona sunt, & Deo bono atqe omnipotenti dignissima, nec tamen fiunt nisi de malis. qid igitur melius, qid omnipotentius eo, qi cùm mali nihil faciat, bene etiam de malis facit?* Possent & alia plura coacervari. Verùm ista forsan qibusdam nimia videbuntur. Chrysippus certè ipse gemina ferè his habet, *de Diis l.* 1. referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 33. Ὅτι ταῦτα (τὰ κακὰ) ἀπονέμεται κατὰ τὸν Διὸς λόγον, ἤτοι ἐπὶ κολάσει, ἢ κατ' ἄλλην ἔχουσαν πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν.

Ὁ τὰ ὅλα διοικῶν] Vide *l.* 5. § 21, & *suprà* § 5.

Τῶν συνεργῶν] ità *l.* 7. § 19. τῷ ὅλῳ συνεργά. & *infrà* § 43. συνεργὰ εἰς ταυτόν.

Οἷον ὁ εὐτελὴς καὶ γελοῖος στίχος] Locum hunc illustrat nobis Plut. *de commun. notit. adv. Stoicos c.* 13. adductis ipsis Chrysippi verbis, qæ in animo proculdubio Marcus habuit, cùm hæc scriberet. Ea ex *l.* 2. *de natura* sic habent: Ὥσπερ γὰρ αἱ κωμῳδίαι ἐπιγράμματα γελοῖα φέρουσιν, ἃ καθ' ἑαυτὰ μὲν ἐστὶ φαῦλα, τῷ δὲ ὅλῳ ποιήματι χάριν τινὰ προστίθησιν· οὕτως ψέξειας ἂν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς τὴν κακίαν· τοῖς δὲ ἄλλοις οὐκ ἄχρηστός ἐστιν. Interest tantùm, qod Marcus στίχον εὐτελῆ, Chrysippus ἐπίγραμμα φαῦλον, sed uterqe γελοῖον, dixerit: ille ad hominem pravum, hic ad pravitatem hominis ipsam retulerit. Audi tamen ex parte Plutarchi, qam subjunxit, censuram: Πρῶτον μὲν οὖν, inqit, τὴν κακίαν γεγονέναι κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν, ὥσπερ τὸ φαῦλον ἐπίγραμμα γέγονε κατὰ τὴν τοῦ ποιητοῦ βούλησιν, πᾶσαν ἐπίνοιαν τῆς ἀτοπίας ὑπερβάλλει. ἔπειτα δὲ τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τὴν κωμῳδίαν κοσμεῖ, καὶ συνεργεῖ πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἐφιεμένης τοῦ γελοίου ἢ κεχαρισμένου τοῖς θεαταῖς. ὁ δὲ πατρῷος καὶ ὕπατος καὶ θεμίστιος Ζεὺς, καὶ ἀριστοτέχνας, κατὰ Πίνδαρον, οὐ δρᾶμα δή που μέγα καὶ ποικίλον καὶ πολυμαθὲς δημιουργῶν τὸν κόσμον, ἀλλὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἄστυ κοινὸν συννομησομένων μετὰ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως, τί πρὸς τὸ κάλλιστον τοῦτο καὶ σεμνότατον τέλος ἐδεῖτο λῃστῶν καὶ ἀνδροφόνων καὶ πατροκτόνων καὶ τυράννων; (qod Marcus supr. τοῦ τοιούτου ἔχρῃζεν ὁ κόσμος) οὐ γὰρ ἡδὺ τῷ θείῳ καὶ κομψὸν ἡ κακία γέγονε ἐπεισόδιον. ἔτι τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τοῦ ποιήματος πολλοστημόριόν ἐστι, καὶ μικρὸν ἐπέχει παντάπασιν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ χωρίον· καὶ οὔτε πλεονάζει τὰ τοιαῦτα, οὔτε τῶν εὖ τι πεποιῆσθαι δοκούντων ἀπόλλυσι καὶ λυμαίνεται τὴν χάριν· τῆς δὲ κακίας ἀναπέπλησται πάντα πράγματα, καὶ πᾶς ὁ βίος εὐθὺς ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος ἀσχημονῶν καὶ ἐκπίπτων, καὶ ταραττόμενος, καὶ μηδὲν ἔχων μέρος καθαρὸν μηδὲ ἀνεπίληπτον (ὥς οὗτοι λέγουσιν) αἴσχιστόν ἐστι δραμάτων ἁπάντων καὶ ἀτερπέστατον. Qanqam pro Chrysippo Marcóqe multa forsan dici possent, si candidam saltem ac benignam interpretationem verborum utriusqe admiserimus: verùm

ulteriùs de his impræsentiarum non lubet differere. Illud tantùm adjiciam; in Plutarchi animadversione verba illa, πατρῷος καὶ ὕπατος καὶ θεμίστιος Ζεὺς, vitiata videri. qid enim habet commune πατρῷος καὶ ὕπατος; Et primâ qidem facie videri possit, leviculâ inflexione πρῶτος καὶ ὕπατος legendum. certè ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος Deus pater nostris dicitur. Esaiæ *c.* 44. *v.* 6. & Joan. *Apocal. c.* 1. *v.* 17. & *c.* 2. *v.* 8. & *c.* 22. *v.* 13. Verùm locum istîc τὸ πρῶτος καὶ ὕπατος qem habeat, non video. Itaqe malim Plutarcho ipso facem præferente legere, πατρῷος καὶ σωστικὸς καὶ θεμίστιος. Sic enim Plut. *de Stoic. contradict. c.* 29. Ὥστε περὶ τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος, καὶ γενέτορος καὶ πατρὸς δίκης καὶ εὐνομίας.

§ 43. Μήτι ὁ ἥλιος] Lucian. itidem *de astrolog.* Τὰ ἔργα ἑκάστου αὐτέων διωρίσατο, τῇ Ἀφροδίτῃ μὲν εἰπὼν, *Iliad. ε. v.* 429.

Ἀλλά σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.

τὰ δὲ τοῦ πολέμου,

Ταῦτα δ' Ἄρηϊ θοῷ καὶ Ἀθήνῃ πάντα μελήσει.

Gemino utitur argumento Plutarchus *in lib. de tranq.* dum qorundam omnia ambientium vanitatem retundit. Ἀλλ' ἔνιοι, inqit, τοὺς μὲν Στωϊκοὺς οἴονται παίζειν, ὅταν ἀκούσωσι τὸν σοφὸν παρ' αὐτοῖς μὴ μόνον φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ καὶ ῥήτορα καὶ στρατηγὸν καὶ ποιητὴν καὶ πλούσιον καὶ βασιλέα προσαγορευόμενον· αὑτοὺς δὲ πάντων ἀξιοῦσι τούτων. Καίτοι καὶ τῶν θεῶν ἄλλος ἄλλην ἔχων δύναμιν, ὁ μὲν Ἐνυάλιος, ὁ δὲ μαντῷος, ὁ δὲ κερδῷος ἐπονομάζεται· καὶ τὴν Ἀφροδίτην ὁ Ζεὺς, ὡς οὐ μετὸν αὐτῇ πολεμικῶν ἔργων, ἐπὶ γάμους ἀποστέλλει καὶ θαλάμους. Et mox: Οὐ πάντα πάντων ἐστίν· ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ γράμματι πειθόμενον, αὐτὸν καταμαθεῖν· εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἓν ὃ πέφυκε, καὶ μὴ πρὸς ἄλλον ἄλλοτε βίου ζῆλον ἕλκειν καὶ παραβιάζεσθαι τὴν φύσιν. Vide *ad l.* 4. § 27. sed & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 22.

Διάφορα μὲν] Vide *ad l.* 9. § 9. Senec. *qæst. nat. præfat. l.* 1. *Occasus siderum atqe ortus, & tam diversas concordantium vias.*

§ 44. Εἰ οὖν] οὖν illud παρέλκειν videtur. est enim novi argumenti exordium. Vide *l.* 8. § 3.

Καλῶς ἐβουλεύσαντο] Ità *l.* 3. § 4. Ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. & *l.* 9. § 28. Εὖ ἔχει πάντα. Vide & *l.* 7. § 41. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Τῷ ὄντι κακῶς διοικεῖται τὰ ὅλα, εἰ μὴ ἐπιμελεῖται ὁ Ζεὺς τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν, ἵν' ὦσιν ὅμοιοι αὐτῷ· ἀλλὰ ταῦτα οὐ θεμιτὰ, οὐδ' ὅσια ἐνθυμηθῆναι. Et *c.* 26. Καὶ στρατιώτῃ δὲ ἀγαθῷ οὐ λείπει ὁ μισθοδοτῶν, οὐδὲ ἐργάτῃ, οὐδὲ σκυτεῖ; τῷ δ' ἀγαθῷ λείψει; οὕτως ὁ θεὸς ἀμελεῖ τῶν αὑτοῦ ἐπιτευγμάτων, τῶν διακόνων, τῶν μαρτύρων; οἷς μόνοις χρῆται παραδείγμασι πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους, ὅτι καὶ ἔστι, καὶ καλῶς διοικεῖ τὰ ὅλα, καὶ ὅτι ἀνδρὶ ἀγαθῷ οὐδέν ἐστι κακόν, οὔτε ζῶντι, οὔτε ἀποθανόντι. qæ novissima Socratis sunt ex Platon. *apolog.* mutuata. Vide *ad l.* 10. § 31.

Ἄβουλον γὰρ θεὸν] Vide *l.* 2. § 11.

Ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν] *amplecti & acqiescere.* hoc est enim τὸ στέργειν, φιλεῖν καὶ προσαναπαύεσθαι, ut Marc. *l.* 4. § 31. Demosthen. *de coron.* Εἰ δέ φησιν ἐστὶ, δειξάτω· κἀγὼ στέρξω, καὶ σιωπήσομαι. *acqiescam, & conticescam.* Isocrat. *ad Domonic.* Στέργε τὰ παρόντα. *præsentibus acqiesce, contentus esto.* Plut. *Antonio*; Νυνὶ δὲ τὰ παρόντα στέργομεν. *nunc rebus præsentibus contenti simus.* Polybius à Svida lavdatus: Νῦν δὲ, οὐ πρὸς ἡμῶν γὰρ ἐπιορκεῖν, τὰ παρόντα στέργομεν. Incertus avtor apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Πάντων ἄριστον μὴ βιάζεσθαι θεοὺς·
Στέργειν δὲ μοῖραν.——
In cælites vim non parare est optimum;
Sed amare fatum. Grot.

Et apud eundem *tit.* 109. Sophocles:

Στέργειν δὲ τἀμπεσόντα, καὶ θέσθαι πρέπει,
Σοφὸν κυβευτὴν, ἀλλὰ μὴ στένειν τύχην.
Amare oportet casus, ac disponere,
Non gemere sortem, ut aleatorem bonum.

Ità enim accipio illa, Σοφὸν κυβευτὴν, qomodo Flaccus dixit in *art.* ——*fidus Interpres.*—— pro, *sicut fidus interpres.* & *l.* 1. *ep.* 2.

Rusticus expectans, dum defluat amnis——

pro, *Rustici instar est expectantis.* Vide *l.* 3. § 16. & *l.* 5. § 8. & *l.* 7. § 38. & *l.* 10. § 6, 11. Theodoret. deniqe *therap. l.* 1. Ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων, τέχνην μαθεῖν ἐθέλων τινὰ, φοιτᾷ μὲν τῷ διδάσκειν ἐπισταμένῳ, στέργει δὲ τὰ προσφερόμενα παρ' ἐκείνου μαθήματα. Et mox: καὶ ὁ μὲν ἔχει τῶν γινομένων τὴν γνῶσιν· ὁ δὲ στέργει τὴν πίστιν. ubi malè vertit Acciaolus, *disciplinas colit, & fidei innititur:* cùm vertendum potiùs fuerit, *documentis acqiescit, & fide contentus est.* hoc est enim qod priùs dixerat, πείθει τοῖς λεγομένοις, καὶ οὐκ ἀντιλέγει τῷ διδάσκοντι. Et in syntaxi diversa, apud Isocrat, *in Panathen.* Ἀνάγκη στέργειν τοῖς ἤδη συμβεβηκόσιν. *eis qæ jam obtigerunt acqiescere necesse est.* Idémq; *de pace.* ὁρῶσι γὰρ ἡμᾶς οὐ στέργοντας οἷς ἂν ἔχωμεν, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγομένους. *non contentos,* sive *acqiescentes eis, qæ possidemus.* de Scopa Polybius Svidâ referente: οὐκ ἔστεργε τοῖς παροῦσιν, ἀλλ' ἀκόρεστος ἦν. qod mox qasi interpretatus ipse, οὐκ ἀρκεσθεὶς τούτοις, inqit. Lucianus item à Budæo adductus: εἰ δέ τις αὐθαίρετος εἵλετο, στέργειν ἐστὶ δίκαιον τοῖς ἐγνωσμένοις. *acqiescere eis qæ decreta & statuta sunt.* Et apud Svidam avtor innominatus: Ἐκεῖνος οἶμαι δυνάμει στέργειν ἠναγκάζετο τούτοις· *illis contentus esse cogebatur.* Liban. *orat.* 3. *de Alexandro*; οὐδὲν κεκτημένος, ᾧ στέργειν ἄξιον, ἐπιχειρεῖ τῷ πλεόνι. Greg. Naz. *in Julian. exact.* Ἀλλ' ἕκαστος ἐν ᾗ ἐκλήθη τάξει, ἐν ταύτῃ μενέτω, κἂν ᾖ τοῦ κρείττονος ἄξιος· ἐν ᾧ στέργει τὴν παροῦσαν, πλέον εὐδοκιμῶν, ἢ ἐν τῷ ζητεῖν, ἣν οὐκ ἔλαβε. Eodem sensu & τὸ

ἀγαπᾷν usurpatur. Liban. *vit. suâ.* ὁμωμοκότι δὲ ἤδη τοῖς παροῦσιν ἀγαπήσειν. *præsentibus contentum fore.*

Ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα] Apul. *de Deo Socrat.* *Nullus,* inqis, *Deus rebus humanis intervenit. cui igitur preces allegabo? cui votum nuncupabo? cui victimam cædam? qem miseris auxiliatorem, qem bonis fautorem, qem adversatorem malis in omni vita ciebo? qem denique, qod freqentissimum est, jurejurando arbitrum adhibebo?*

Ἔξεστι περὶ ἐμοῦ βουλεύε...] καὶ προνοῆσαι τῶν ἀπρονοήτων, ut Tatianus *contr. Græc.* Ità *l.* 9. § 28. μὴ καὶ σὺ εἰκῇ.

Κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν] Vide *supr.* § 16, 40. & *l.* 5. § 16. & *l.* 9. § 28.

Πόλις καὶ πατρὶς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη] Ità Cicer. *contr. Rullum* 2. *Roma communis patria omnium nostrûm.* & Modestin. in *Pandect. l.* 50. *tit.* 1. *leg.* 33. *Roma communis patria nostra est.* Seneca verò *ad Helv. c.* 6. de eadem, sensu havd pavlò latiore, ratione hominum ex omnibus locis terrísqe eò confluentium, ibíqe sedes figentium suas; *Qæ velut communis patria potest dici.* qomodo de Italia Plinius *hist. nat. lib.* 3. *c.* 5. *Una cunctarum gentium in toto orbe patria.* Et Aristides *orat. in Romam,* ratione civitatis gentibus aliis communicatæ: Τὸ Ῥωμαῖον, οὐ πόλεως, ἀλλὰ γένους ὄνομα κοινοῦ τινος· καὶ τούτου οὐχ ἑνὸς τῶν πάντων, ἀλλ᾽ ἀντιρρόπου πᾶσι τοῖς λοιποῖς. πολλοὶ γὰρ, inqit, ἐν ἑκάστῃ πόλει πολῖται ὑμέτεροι, οὐχ ἧττον ἢ τῶν ὁμοφύλων; οὐδ᾽ ἰδόντες πω τινὲς αὐτῶν τὴν πόλιν. τοσοῦτον ἐξηγάγετε τὸ τῆς πόλεως ὄνομα. Cicero de legib. lib. 2. *Ego mehercule municipibus omnibus duas esse censeo patrias, unam naturæ, alteram civitatis. ut ille Cato, cùm esset Tusculi natus, in populi Romani civitatem susceptus est. itaqe cùm ortu Tusculanus esset, civitate Romanus, habuit alteram loci patriam, alteram juris.* Tum, ubi in Atticis idem ostendisset, unde & Evripides *Ione,*

—πατρὶς γῆ δ᾽ Ἀθηναίων πόλις.

subjungit, *Sic nos & eam patriam dicimus, ubi nati; & illam, qâ excepti sumus. Sed necesse est caritate eam præstare, in qa reipub. nomen & universæ civitatis est. dulcis autem non multò secùs est ea qæ genuit, qàm ea qæ excepit. itaqe ego esse hanc meam patriam prorsus nunqam negabo, dum illa sit major, & hæc in ea contineatur.* Duplici ergo nomine *patria* Marco *Roma,* & ortûs ratione, & civitatis. nam & *Romæ natus est.* Capitol.

Ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος] Ità Theodorus Atheus, εἶναι πατρίδα τὸν κόσμον. Laërt. *l.* 2. in *Aristip.* qod idem & alii. Vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 3. § 11. Herculis est apud Tragicum vox, à Plut. *de exil.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. lavdata:

Ἀργεῖος, ἢ Θηβαῖος· οὐ γὰρ εὔχομαι
Μιᾶς· ἅπας μοι πύργος Ἑλλήνων πατρίς.

Argivus an Thebanus: havd unam mibi
Adscribo; patria urbs est Graia qælibet.

Verùm latiùs patriam suam porrigit Crates Theban. apud Laërt. *l.* 6. in *Hipparchia:*

Οὐχ εἷς πάτρα μοι πύργος, οὐ μία στέγη·
Πάσης δὲ χέρσου, καὶ πόλισμα καὶ δόμος
Ἕτοιμος ἡμῖν ἐνδιαιτᾶσθαι πάρα.

Mihi patria non urbs una, non una est domus:
Verùm qot urbes, qot domos tellus habet,
Totidem mihi sunt æqa ad hanc vitam loca. Grot.

Sed & Socrates, de qo Plut. *ibid.* Ὁ δὲ Σωκράτης βέλτιον, οὐκ Ἀθηναῖος, οὐδὲ Ἕλλην, ἀλλὰ Κόσμιος εἶναι φήσας, ὡς ἄν τις Ῥόδιος εἶπεν, ἢ Κορίνθιος· ὅτι μηδὲ Σουνίῳ, μηδὲ Ταινάρῳ, μηδὲ Κεραυνίοις ἐνέκλεισεν ἑαυτόν· Subjungit Plut. ex Evripid.

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τόνδ᾽ ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ᾽ ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις·

οὗτοι τῆς πατρίδος, ἡμῶν ὅροι εἰσίν. Senec. *epist* 102. *Primùm humilem non accipit patriam; Ephesum, aut Alexandriam, aut siqod est etiamnum freqentius incolis, latius tectis solum. illi patria est, qodcunqe suprema & universa circuitu suo cingit. hoc omne convexum, intra qod jacent maria cum terris, intra qod aer humana divinis secernens etiam conjungit, intra qod disposita tot numina in actus suos excubant.* Democritus item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἀνδρὶ σοφῷ πᾶσα γῆ βατή· ψυχῆς γὰρ ἀγαθῆς πατρὶς ὁ σύμπας κόσμος. Qod Evripides *ibidem* lavdatus ex Musonii *de exil.*

Ἅπας μὲν ἀὴρ αἰετῷ περάσιμος·
Ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς.

Patet omne cælum præpeti Jovis aliti:
Ità terra qævis patria est forti viro. Grot.

Et in eundem sensum Naso *Fast. l.* 1.

Omne solum forti patria est; ut piscibus æqor,
Et volucri vacuo qicqid in orbe patet.

In Homeri epitaphio è veteri marmore à Falkenburgio *ad Nonni Dionysiaca repræsentato;*

Πατρὶς ἐμοὶ χθὼν πᾶσα.—
Patria mî terra est omnis.—

De Christicolis Justin. *ep. ad Diognet.* Πᾶσα ξένη, πατρίς ἐστιν αὐτῶν· καὶ πᾶσα πατρὶς, ξένη. Distinctiùs, & ad Marci mentem proximè, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; μέρος πόλεως, πρώτης μὲν τῆς ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· μετὰ ταῦτα δὲ τῆς ὡς ἔγγιστα λεγομένης, ἥ τί ἐστι μικρὸν τῆς ὅλης μίμημα. Et *c.* 15. τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτην, καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς. Sed & Senec. *de otio sap. c.* 31. *Duas respublicas animo complectamur; alteram magnam & verè publicam, qâ Dii atqe homines continentur; in qa non ad hunc angulum respicimus, aut ad illum, sed terminos civitatis nostræ cum sole metimur; alteram cui nos adscripsit conditio nascendi. hæc aut Atheniensium erit, aut Carthaginiensium, aut alterius alicujus urbis, qæ non ad omnes pertineat homines. qidam eodem tempore*

utriqe reipublicæ dant operam, majori minoríqe, qidam tantùm minori; qidam tantùm majori. E primo genere est Marcus noster.

Τὸ ταῖς πόλεσιν] Vide *l.* 5. § 22. & *infr.* § 45, 54.

§ 45. Τῷ ὅλῳ συμφέρει] Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8.

Ὅσα ἀνθρώπῳ ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις] leg. forsan, καὶ ἑτέροις. hoc est, *ea qæ hominum alicui eveniunt, non universo tantùm, sed hominibus etiam aliis aliqo modo conducere.*

Κοινότερον] *Sed nunc vocabulum utilis accipiamus latiùs; ut etiam rebus mediis pateat.* Xyl. imò, τὸ συμφέρον, sive *conducibile, nunc vulgari modo accipiatur, qatenus de rebus mediis enunciatur.* ità *l.* 2. § 9. ὡς ἂν τις κοινότερον συγκρίνειε. τὸ συμφέρον enim sive *conducibile* de rebus mediis dici Stoici vix concesserint. qæ illi χρήσιμα ἢ εὔχρηστα esse aiebant, ἀλλ᾽ οὐκ ὠφέλιμα. id est, *utilia,* sed non *conducibilia.* Vide *ad l.* 3. § 6, 11. & *l.* 8. § 7. Ità Porphyr. *de abstinent.* ubi Carneadis illa retulerat; Ἕκαστον τῶν φύσει γεγονότων, ὅταν τοῦ πρὸς ὃ πέφυκε καὶ γέγονε, τυγχάνῃ τέλους, ὠφελεῖται· subjungit, κοινότερον δὲ τῆς ὠφελείας, ἣν εὐχρηστίαν οὗτοι λέγουσιν, ἀκουστέον.

§ 46. Ὅσπερ προσίσταται] ὅπερ Xyl. legisse videtur. Lugd. ὥσπερ exhibet. προσίσταται, *aliqando offendere, molestum esse, tædio afficere.* Ità Dionys. Halic. *de dictione Isocratica.* πᾶς ὁ τῶν σχημάτων κόσμος πολύς ἐστι παρ᾽ αὐτῷ, καὶ λυπεῖ πολλάκις τὴν ἄλλην κατασκευὴν, προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς. id est, *obsidens aures & offendens.* qod alibi dixit idem, κόπτων τὴν ἀκρόασιν. confirmat avtem hoc disertè id qod à Marco hîc dicitur, tenorem unum eundémqe visorum dictorúmve continuum, fastidium afferre. qanqam contrà Jo. Chrysost. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 8. αὐτὴ ἡ καινοτομία πᾶσι προσίστατο. *innovatio ipsa qosqe offendebat.* Idem itidem *in ad Hebr. orat.* 8. de rudimentis pietatis Christianæ primis, qæ *lactis* nomine apud Apostolum designantur; Ὅρα γοῦν πῶς ἡμῖν ταῦτα προσίσταται· (τοῖς τελείοις, utiqe) ἀλλ᾽ ἐκείνους ἔτρεφεν, οὐδαμοῦ προσιστάμενα αὐτοῖς. *Vide qomodo nos adultiores ista nunc offendant; cùm illos tamen rudiores tunc alerent, ipsos nevtiqam offendentes.* atqe isto qidem sensu τὸ προσίστασθαι hîc sumi oportebat, si ὥσπερ legeremus. Verùm ὅπερ malim; qia τοῦτο seqitur; ut significet, hîc potiùs προσίστασθαι, *contingere, usu venire,* qomodo Plato in *Theætet.* ταῦτα οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς. *Hæc eis nè in somnis qidem facere usu venit.* Et Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Platonicum illud explicans, εἰς δὲ δεῖπνα καθιέναι οὐδὲ ὄναρ, φησὶ, προσίσταται.

Ἀεὶ τὰ αὐτὰ] Qærit Aristot. *problem. l.* 21. *q.* 14. Διὰ τί τὰ αὐτὰ συνεθιζομένοις τε ἡδέα φαίνεται, καὶ λίαν συνεχῶς προσφερομένοις οὐχ ἡδέα. Summa solutionis est. ὅτι τὸ μὲν ἔθος ἕξιν δεκτικήν τινος ἐν ἡμῖν ποιεῖ, οὐ πλήρωσιν· τὸ δὲ συνεχῶς προσφέρεσθαί τι, πληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ καθάπερ αἴτιον. leg. καὶ expuncto, καθάπερ ἀγγεῖον. & in proximis, pro ἔστι γάρ τι καὶ ἡ ἐπιθυμία. ἔστι γὰρ [καθάπερ ἀγγεῖον] τι ἡ ἐπιθυμία. adfirmant seqentia: αἱ μὲν ἕξεις γυμναζόμεναι αὔξονται καὶ ἐπιδιδόασι· τὰ δὲ ἀγγεῖα σαττόμενα οὐδὲν μείζω γίνεται. διόπερ τὸ μὲν ἔθος, ὂν γυμνάσιον, αὔξει τὴν δεκτικὴν ἕξιν· τὸ δὲ συνεχῶς προσφερόμενον, σάττει μὲν καὶ πληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν· ἧς πληρωθείσης, οὐκέτι προσιέμεθα. Plutarch. in *pædagog.* Μονῳδία, καθάπερ κἂν ἄλλοις ἅπασιν, ἐν ἀκούσμασι καὶ θεάμασι, πλήσμιόν τε καὶ προσαντές ἐστιν· ἡ δὲ ποικιλία τερπνόν. Isocrat. *ad Demon.* § 12. Τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων. Contrà;

—μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

Evripid. *Orest.* Idémqe *Antiop.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 63.

Κόρος δὲ πάντων. καὶ γὰρ ἐκ καλλιόνων
Λέκτροις ἐν αἰσχροῖς εἶδον ἐκπεπληγμένους.
Δαιτὸς δὲ πληρωθείς τις, ἄσμενος πάλιν
Φαύλῃ διαίτῃ προσβαλὼν ἥσθη στόμα.
Rerum satietas omnium est. turpes toros
Vidi seqentem, pulcra cui conjunx domi:
Et plenus epulis aliqis è vili cibo,
Novitate commendante, cepit gaudia. Grot.

Gregor. Naz. *de pace, orat.* 3. Τροφῆς καὶ ὕπνου καὶ ᾠδῆς κόρος ἐστὶ, καὶ τῶν αἰσχίστων, ὡς λέγουσι· καὶ πλησμονὴ πάντων, οὐ τῶν ἀλγεινῶν μόνον, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τῶν ἡδίστων· καὶ πάντα εἰς ἄλληλα περιχωρεῖ τε καὶ περιτρέπεται. In animo forsan habebat Pindari illud *Nem. od.* 7.

Κόρον δ᾽ ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τερπν᾽ ἄνθε᾽ ἀφροδίσια.

Vel Homeri illud *Il.* ν. *v.* 636.

Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος,
Μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.

vel etiam Moschi illud *idyll.* 4. *v.* 71.

—καὶ εὐφροσύνης κόρος ἐστί.

Idémqe *de Theolog. orat.* 1. Οὐ τὸ μεμνῆσθαι διηνεκῶς κωλύω, τὸ θεολογεῖν δέ· οὐδὲ τὴν θεολογίαν, ὥσπερ (ὅπερ f.) ἐυσεβὲς, ἀλλὰ τὴν ἀκαιρίαν· οὐδὲ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν· ἡ γὰρ μέλιτος πλησμονὴ καὶ κόρος ἔμετον ἐργάζεται, καίπερ ὄντος μέλιτος. Allusit ad Regis sapientissimi dictum, *Proverb. c.* 25. *v.* 16. *Mel si offenderis, qod satìs est comedas, nè saturatus illo, evomas rursus: Ità pedem tuum studiosè contineas ab ædibus vicini tui, nè satur tui cùm fuerit, odio te habeat.* scil. *Saturatus stomachus, non oblata solùm renuit, sed ingesta etiam rejicit.* Evcher. *in Gen. q.* 1. Itaqe Salvian. *ep.* 1. *Gratiâ meorum rogatus utor interdum, sed tamen parcè, & apud pavcos, nè gratiâ ipsâ ingratè utar.* In Petron. *fragm.*

Non uno contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gavdet habere vices.

Tavrus

Taurus amat gramen mutatâ carpere valle:
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipsa dies ideo grato nos proluit havstu,
Qod permutatis hora recurrit eqis.

Cassiodor. *l.* 7. *ep.* 36. *Nemo dubitat, homines suâ varietate recreari: qia in continuatione rerum magnum mentibus esse constat fastidium. dulcedo mellis, si assiduè sumatur, horrescit. Serena ipsa, qamvìs magnopere desiderentur, jugiter adepta sordescunt.* & *l.* 2. *ep.* 3. *Ipse qoqe annus temporum pater, qadrifariâ se diversitate componit: nec desiderium caperet, si novitatis gratiam non haberet.*

Τὰ ἀμφὶ τῷ θεάτρῳ] De Circensibus Plin. min. *l.* 9. *ep.* 6. *Nil novum, nihil varium, nihil qod non semel spectâsse sufficiat. qò magis miror tot millia virorum tam pueriliter identidem cupere, currentes eqos, insistentes curribus homines, videre.* Qi & ideo miratur, *non vulgus tantùm, sed qosdam qoqe graves homines, in re inani, frigidâ, assiduâ, tam insatiabiliter desidere.* Vide ad *l.* 7. § 3.

Καὶ τὸ ὁμοειδές] Cicer. *de invent. l.* 1. *Omnibus in rebus similitudo est satietatis mater.* Et Fabius *l.* 9. *c.* 4. *Virtutes etiam ipsæ tædium pariunt, nisi gratiâ varietatis adjutæ.* & mox: *Ex similitudine tædium & satietas creatur.*

Πάντα ἄνω κάτω] Allusit ad Heracliti dogma illud apud Laërt. *l.* 9. Τὴν μεταβολὴν, ὁδὸν ἄνω κάτω. Vide *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *suprà* § 37.

Μέχρι τίνος οὖν;] Apud Senecam *epist.* 77. Stoicus qidam: *Cogita, qamdiu jam idem facias. cibus, somnus, libido: per hunc circulum curritur.* ipse *epist.* 24. *Qosdam subit eadem faciendi videndíqe satietas, & vitæ non odium, sed fastidium: in qod prolabimur, ipsâ impellente philosophiâ, dum dicimus; Qousqe eadem? nempe expergiscar, dormiam, satiabor, esuriam, algebo, æstuabo: nullius rei finis est: sed in orbem nexa sunt omnia: fugiunt ac seqguntur. diem nox premit, dies noctem: æstas in avtumnum desinit; avtumno hyems instat, qæ vere compescitur. omnia transeunt, ut revertantur. nihil novi video; nihil novi facio. fit aliqando & hujus rei navsea. multi sunt, qi non acerbum judicent vivere, sed superfluum.* Idem *de tranqill. c.* 2. *Hoc qosdam egit ad mortem, qòd proposita sæpe mutando, in eadem revolvebantur, & non reliqerant novitati locum. fastidio illis esse cepit vita, & ipse mundus: & subit illud* * *rabidarum* [* *tabidarum*, Lips.] *deliciarum, Qousqe eadem?* Lucret. *l.* 3. hoc argumento sub Naturæ persona mortis subeundæ æqanimitatem svadet, subituri qiritationem objurgat:

Qid tibi tantoperè est, mortalis, qòd nimìs ægris
Luctibus indulges? qid mortem congemis, ac fles?
Nam si grata fuit tibi vita antecacta priórqe,
Et non omnia pertusum congesta qasi in vas
Commoda perfluxere, atqe ingrata interiere;
Cur non, ut plenus vitæ conviva, recedis?
Sin ea, qæ fructus cunqe es, periere profusa,
Vitáqe in offensa est, cur ampliùs addere qæris;
Rursum qod pereat malè, & ingratũ occidat omne;
Nec potiùs finem vitæ facis atqe laboris?
Nam tibi præterea qid machiner inveniámqe
Qod placeat, nihil est. eadem sunt omnia semper.
Si tibi non annis corpus jam marcet, & artus
Confecti langvent, eadem tamen omnia restant;
Omnia si peragas vivendo vincere sec'la.

Et pavlò pòst:

Præterea versamur ibidem, atqe insumus usqe:
Nec nova vivendo proc uditur ulla voluptas.

Qod idem Sen. *epist.* superiùs memoratâ. *Ecqid habes propter qod expectes? voluptates qæ te morantur ac retinent, consumpsisti: nulla tibi nova est: nulla non jam odiosa ipsâ satietate. nihil tibi luxuria tua in futuros annos intactum reservabit.* Iste avtem jugis rerum tenor Chironem etiam immortalitatis tædio affecit, si Luciano *in νεκρικοῖς* credimus. Τὸ γὰρ ἡδὺ, inqit, ἔγωγε ποικίλον τι, καὶ οὐχ ἁπλοῦν ἡγοῦμαι εἶναι· ἐγὼ δὲ ζῶν ἀεὶ, καὶ ἀπολαύων τῶν ὁμοίων, ἡλίου, φωτὸς, τροφῆς· αἱ ὧραι δὲ αἱ αὐταὶ, καὶ τὰ γιγνόμενα ἅπαντα, ἑξῆς ἕκαστον, ὥσπερ ἀκολουθοῦντα, θάτερον θατέρῳ· ἐνεπλήσθην γοῦν αὐτῶν· οὐ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μεταχεῖν ὅλως, τὸ τερπνὸν ἦν. vide *l.* 12. § 35.

§ 47. Τεθνεῶτας] vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50.

Φιλιστίωνος] *Philistionis* Nicæi Comici Socrati coætanei meminit Svidas. *Philistionis* Locri, qem & antiqum appellat, Plut. *sympos. l.* 7. *c.* 1. & ex Plut. Gell. *l.* 17. *c.* 11. Et is forsan est, cui libros *de diæta*, qi Hippocratis nomen præferunt, à nonnullis adscribi avtor est Galenus *in Comment. ad lib. de diæt. in morb. acut.* qiqe à Plinio inter eos, è qibus sua delibavit, recensetur.

Ἐπεὶ δὴ μεταβάλλειν ἡμᾶς δεῖ] Eò nos commigrare & concedere oportet, qò tot ante nos heroes, principes, tyranni, oratores diserti, artifices periti, philosophi tum graves, tum & rerum humanarum irrisores, concesserunt. *ad domum* scil. *viventi cuiqe destinatam.* ut Job. *c.* 30. *v.* 23. vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50. Senec. *epist.* 77. *Eò ibis, qò omnia eunt. qid tibi novum est? ad hanc legem natus es. hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc majoribus ante te, hoc omnibus post te. Series invicta, & nullâ mutabilis ope, illigat & trahit cuncta. qantus te populus moriturorum seqetur, qantus comitabitur? fortior, opinor, esses, si multa millia tibi commorerentur. atqi multa millia hominum & animalium hoc ipso momento, qo tu mori dubitas, animam variis generibus emittunt. tu avtem non putabas te aliqando perventurum ad id, ad qod semper ibas? nullum sine exitu iter est.* Τὸν [illegible]ν avtem μεταβολὴν Marcus dixit; qomodo μετοίκησιν Plato *Phædone*: [illegible]

τῆς

τοῖς θεοῖς ἔξεσί τε καὶ χρὴ τὴν μετοίκησιν τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε εὐτυχῆ γενέσθαι. μεταβαλεῖν, *mutare*, sed & *sedem mutare*, *de loco in locum migrare*. Ità Aristoteles *hist. anim. l.* 8. *c.* 12. de gruibus, μεταβάλλουσιν ἐκ τῶν Σκυθικῶν εἰς τὰ ἕλη τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου. & de piscibus, οἱ μὲν ἐκ τοῦ Πόντου, ἢ εἰς τὸν Πόντον μεταβάλλουσι. indè μεταβολὴ pro *migratione*. Aristot. *ibid.* τὰ μὲν ἐκ τῶν ἐγγὺς τόπων ποιέμενα τὰς μεταβολὰς, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐσχάτων. Thucyd. *l.* 1. Μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίστη ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν. Vide *ad l.* 5. § 13.

Φιλόσοφοι] Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 7. § 19.

Στρατηγοὶ, τύραννοι] Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 32,48. Tragicus à Plutarc. *ad Apoll.* laudatus:

Ποῦ γὰρ τὰ σεμνὰ κεῖνα; ποῦ δὲ Λυδίας
Μέγας δυνάστης Κροῖσος, ἢ Ξέρξης βαρὺν
Ζεύξας θαλάσσης αὐχέν᾽ Ἑλλησποντίας;
Ἅπαντες ᾅδαν ἦλθον εἰς λήθης δόμους.
Ubi ille qondam fastus? ubi nunc Lydiæ
Dominator ingens Crœsus? & Xerxes grave
Qi ratibus æqor junxit Hellespontium?
Abripuit omnes orcus ad Lethes domum? Grot.

Εὔδοξος] Εὔδοξος Αἰσχίνου Κνίδιος, ἀστρολόγος, γεωμέτρης, ἰατρὸς, νομοθέτης. τοῦτον ἀντὶ τοῦ Εὐδόξου ἔνδοξον ἐκάλουν, διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς φήμης. Laërt. *l.* 8. qi & vitam ejus breviter descripsit. de eodem & Suidas. Strabo operis initio. Diodor. Sic. *l.* 1. Aristot. *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 12. & *l.* 10. *c.* 2. (qos libros ideo Nicomacho filio, non Aristoteli patri tribuere videtur Laërtius) Plut. *de Isid. & Osir.* in *Marcell.* & *adv. Colot.* & *adv. Epicur.* qo loco memorabile istius votum commemorat: ηὔχετο, παραστὰς τῷ ἡλίῳ, καταμαθὼν τὸ σχῆμα τοῦ ἄστρου, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεγῆναι. Senec. *qæst. nat. l.* 7. *c.* 3. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Philostrat. *in Sophist.* Vitruv. *l.* 9. *c.* 7, 9. Petron. in *Satyr.*

Ἵππαρχος] *Hipparchus* Nicæus, insignis item Mathematicus; qem *consiliorum naturæ participem*, Plinius vocat, *hist. nat. l.* 2. *c.* 12. & *ibid. c.* 26. *nunqam satìs laudatum; & qo nemo magìs approbaverit cognationem cum homine siderum, animásqe nostras partem esse cœli.* Et mox: *eundem ausum, rem etiam Deo improbam,* (hominem loqi memineris potentiæ divinæ minùs gnarum, qàm vates sacer prædicat, *Psal.* 147. *v.* 4.) *annumerare posteris stellas, ac sidera ad nomen expungere,* (ità malim, qàm, *ad normam expangere*;) —*cœlo in hæreditate cunctis relicto, si qisqam, qi cretionem eam caperet, inventus est.* De eodem Strabo *l.* 1. & 2. & Ptolom. in *astronomic.*

Ἀρχιμήδης] *Archimedes celeberrimus geometricâ & machinali scientiâ.* Plin. *l.* 7. *c.* 37. de qo vide cùm alios, tum Plut. ex *Marcell. vit. ad l.* 5. § 1. sed & qæ ille *ibidem* de eodem plura: qo loco inter alia refertur istius ad Hieronem arrogantissima vox illa, ὡς εἰ γῆν εἶχεν ἑτέραν, ἐκίνησεν ἂν ταύτην, μεταβὰς εἰς ἐκείνην. vel ut Pappus in *mechan.* Δός μοι ποῦ στῶ, καὶ κινῶ τὴν γῆν· *Des ubi consistam, & dimoturus sum terram.* sive ut Lud. Vives *de art. corrupt. l.* 5. *Si alter foret terræ globus, se illum ad hunc tracturum, vel hunc ad illum impulsurum.* Cicer. *Tuscul. l.* 1. *Astrorum conversiones motúsqe omnes qi animo vidit, is docuit similem animum suum ejus esse, qi ea fabricatus in cœlo esset. nam cùm Archimedes Lunæ, Solis, qinqe errantium motus in sphæram illigavit, effecit idem, qod ille, qi in Timæo mundum ædificavit, Platonis Deus, ut tarditate, celeritate dissimillimos motus una regeret conversio, qod si in hoc mundo fieri sine Deo non potest, nè in sphæra qidem eosdem motus Archimedes sine divino ingenio potuisset imitari.* de qo artificio vide Claudiani *epigram.* 21. De eodem autem Archimede videri possunt etiam Polyb. *hist. l.* 8. Diodor. *l.* 5. *c.* 9. Vitruv. *l.* 9. *c.* 3. Cicer. *Verrin.* 4. *pro Cluent.* & *Tusc. l.* 5. Athen. *l.* 5. *c.* 7. Synes. *de insomn.* Procl. *in Euclid. l.* 2. *c.* 3. Eusthath. *ad Il.* α'. ubi ἑκατόγχειρον. & *ad Il.* ε. ubi κεραυνοβόλον dictum refert. Rhemn. Fann. *de ponder.* & Pisid. apud Suid. in Δυνάμις.

Αὐθάδεις] *Contumaces.* Xyl. *peremptorii, fidentes.* Cas. *arrogantes*, malim. qanqam nec hoc satìs arridet, neqe enim in partem seqiorem usurpâsse videtur Marcus istìc. vixqe est ut uno verbo exprimam, qod voluisse sentiam. *qi de inventis suis summopere placebat sibi.* Vide *ad l.* 10. § 9.

Χλευασταὶ, οἷος Μένιππος] De *Menippo* Cynico Laërt. *l.* 6. Φέρει μὲν οὖν σπουδαῖον οὐδέν. τὰ δὲ βιβλία αὐτοῦ πολλοῦ καταγέλωτος γέμει, καί τι ἴσον τοῖς Μελεάγρου τοῦ κατ᾽ αὐτὸν γενομένου. Mitiùs tamen de Menippo Strabo *l.* 16. Ἐκ τῶν Γαδάρων ἦν Μελέαγρος καὶ Μένιππος ὁ σπουδογέλοιος. Hinc autem de Menippo Diogenes Polluci ab inferis reversuro in Luciani *mortualibus* mandata dans: Ἢν πως ἴδῃς Μένιππον τὸν κύνα, (εὕροις δ᾽ ἂν αὐτὸν ἐν Κορίνθῳ κατὰ τὸ Κράνειον, ἢ ἐν τῷ Λυκείῳ, τῶν ἐριζόντων πρὸς ἀλλήλους φιλοσόφων καταγελῶντα) εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν, ὅτι σοι, ὦ Μένιππε, κελεύει ὁ Διογένης, εἴ σοι ἱκανῶς τὰ ὑπὲρ γῆς καταγεγέλασται, ἥκειν ἐνθάδε πολλῷ πλείω ἐπιγελασόμενον. & in δὶς κατηγορουμένῳ, eundem appellat Dialogus, Φοβερόν τινα κύνα καὶ τὸ δῆγμα λαθραῖον, ὅσῳ καὶ γελῶν ἅμα ἔδακνε. Porrò à Menippo isto, scripta χλευαστικὰ καὶ σαρκαστικὰ *Menippea* dici solenne habent; ut Varronis *Satyræ*, & Luciani *dialogi.* Qin & libellos illos ipsos, qi illius nomine vulgò circumferebantur, ab aliis, Dionysio nempe Zopyróqe Colophoniis, sub Menippi persona fuisse compositos, non deesse qi tradant, Laërtius testatur.

Ἐν ὧδε πολλοῦ ἄξιον] Vide *l.* 4. § 32. & *supr.* § 16. Dio Prus. *orat.* 16. Ἂν δὲ ἐκεῖνο ἐνθυμηθῇς

θῆς, ὅτι μηδεὶς ἐστιν ὅλως τοῦ βίου χρόνος, ἀλλὰ πάντες οἱ μακάριοι καὶ λίαν εὐδαίμονες δόξαντες εἶναι, τεθνήκασι· καί σοι πάρεστιν ἤδη τοῦτο τὸ πέρας, κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἔλθῃς τοῦ βίου· πολὺ λῆρον ἡγήσῃ καὶ μεγάλην εὐήθειαν, τὸ νομίζειν ὅλως τι δεινὸν εἶναι τῶν γιγνομένων, ἢ μέγα, ἢ θαυμαστὸν, δίχα γε ἑνὸς, τοῦ χωρὶς λύπης καὶ φόβου καὶ τῶν τοιούτων παθῶν διαγαγεῖν. Aristid. in *Etcon.* Οὐ δεῖ δὴ φιλοψυχεῖν, οὐδὲ τὴν εὐδαιμονίαν τούτῳ μετρεῖν, εἴ τις ὡς πλεῖστα ἔχει πράγματα, οὐδ' εἴ τις τοῦ μακροῦ γήρως ἀπήλαυσεν, οἷα δὴ ἀπολαύειν εἰώθασιν ἄνθρωποι· ἀλλ' ἡγεῖσθαι τοῦτον κάλλιστ' ἔχειν, ὅστις τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ τοῦ βίου μοῖραν ἐν τοῖς καλλίστοις ἐξέπλησε, καὶ ὅστις, ὥσπερ ποιητὴς, ποθούντων ἀκούειν ἔτι καὶ ὁρᾶν, κατέλυσε τὸ δρᾶμα.

Εὐμηνῆ] Ità *l.* 3. § 11. εὐνῶς. & *l.* 9. § 11. μετ' εὐμενείας. & *l.* 11. § 9, 18. μετ' εὐμενείας καὶ πρᾳότητος. & *l.* 7. § 22. φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. Vide & *l.* 9. § 27.

§ 48. Τὰ ὁμοιώματα τῆς ἀρετῆς] Nihil tam candoris ingenui proprium qàm virtutes, qas ipse habeas, in aliis etiam adamare: qum *in alio sua qemqe natura delectet:* ut Plinius minor in *Panegyr.* & multò adhuc magìs, in aliis etiam suspicere, qibus ipse careas. Plin. idem *l.* 1. *ep.* . *Neqe enim ego, ut multi, invideo aliis bonum, qo ipse careo: sed contrà, sensum qendam voluptatémqe percipio, si ea qæ mihi denegantur, amicis video superesse.* & *epist.* 17. *Sciàs cum plurimis virtutibus abundare, qi alienas sic amat.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Virginitatem in cælum fero; non qia habeam, sed qia magìs mirer qòd non habeò. ingenua & verecunda confessio est, qo ipse careas in aliis prædicare.*

Τὸ εὐμετάδοτον.] Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 19. εὐμεταδότους εἶναι.

Πρόχειρα] Vide *l.* 3. § 13.

§ 49. Ὅτι τοσῶνδε τινῶν λιτρῶν εἶ] Qod de corporis pondere Marcus, de robore Tullius in *Caton.* *Nè nunc qidem vires desidero adolescentis; non plùs qàm adolescens etiam vires tauri aut elephantis desiderabam.* Objurgátqe eos Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 29. qi eis corporis dotibus non contenti, qas natura ipsis assignavit, *qeruntur qòd magnitudine corporum non æqemus elephantes, velocitate cervos, levitate aves, impetu tauros; qòd sagacitate nos narium canes vincant; qòd acie luminum aqilæ, spatio ætatis corvi, multa animalia nandi facilitate.* Et de ætatis spatio rursus *lib. de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqeritur, qòd in exiguum ævi gignimur; qòd hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis spatia decurrant: adeò ut, exceptis admodum paucis, cæteros in ipso vitæ apparatu vita destituat.* Et mox vitium hoc non vulgi solius esse peculiare ostendens: *Indè Aristoteli cum rerum natura exigenti, minimè conveniens sapienti viro lis est: illam animantibus tantum indulsisse, ut qina aut dena secula edurent, homini in tam multa ac magna genito, tantò citeriorem terminum stare.* Verùm Theophrasto, non Aristoteli qerelam hanc attribuit Cicero *Tuscul. l.* 3. *Theophrastus moriens accusâsse naturam dicitur, qòd cervis & cornicibus vitam diuturnam, hominibus tam exiguam dedisset.* Cùm Aristoteles contrarium potiùs statuat, *de gener. animal. l.* 4. *c.* 10. Πάντων γὰρ ὁ ἄνθρωπος πλεῖω ζῇ χρόνον, πλὴν ἐλέφαντος, ὅσων ἀξιόπιστον ἔχομεν τὴν πεῖραν. fuerit itaqe forsan Senecæ σφάλμα μνημονικόν. Pedonis gemina in *Mæcen. obit.* qerimonia:

Vivacésne magìs cervos decet esse paventes,
Si qorum in torva cornua fronte rigent?
Vivere cornices multos dicuntur in annos;
Cur nos angustâ conditione sumus?

De utriusqe & molis & ætatis mensura decreto numinis acqiescere qemqe Marcus hìc monet. certè de utraqe solicitum anxiúmve esse nec expedit, nec proficit. Τίς γὰρ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; Domini Christi verba sunt, Matth. *c.* 6. *v.* 27. qæ verba etiamsi de *statura* accipiant pleriqe; at de *ætate* intelligenda Andr. Dunæus noster contendit; eúmqe sensum verba facilè admittunt.

Τοσῶν δὲ ἐτῶν τῶν] Ità Bas. τοσῶνδε ἐτῶν. Lugd. τῶν expuncto. Ego, transposito malim τοσῶνδε τῶν, avt etiam τινῶν, ut in membro priore.

Ὅσον ἀφώρισαι] Vide *ad l.* 8. § 17. & *l.* 12. § 23.

Στέργεις] *Acqiescis eò contentus.* hoc est enim στέργειν τι, vel τινί. Vide *supr. ad* § 44. qo sensu & τὸ ἀγαπᾶν havd infreqens deprehenditur. Plato *Timæo.* Ἀλλ' ἐὰν ἄρα μηδενὸς, ἧττον παρεχώμεθα εἰκότας, ἀγαπᾶν χρή. i. e. *contenti esse debetis, si probabilia dicentur.* Cicer. *de univers.* Lucian. in *Necyomant.* Ἐπειδὰν ὁ Αἰακὸς ἀπομετρήσῃ ἑκάστῳ τὸν τόπον· (δίδωσι δὲ τὸ μέγιστον οὐ πλέον ποδὸς) ἀνάγκη ἀγαπῶντα κατακεῖσθαι πρὸς τὸ μέτρον συνεσταλμένον· *necesse est, ut eâ, qæ assignata est, mensurâ contentus jaceat.* Idem in *Toxari.* Ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοί γε ἠγάπησαν, οὕτως ἀφιέμενοι. *non contenti fuerunt,* vel, *non sat habuerunt sic dimitti.* Phocion apud Plut. *in vit.* & in *apophth.* Εἶτα οὐκ ἀγαπᾷς, ὅτι μετὰ Φωκίωνος ἀποθνήσκεις; *An non sat habes, qòd cum Phocione moriturus sis?* Isocrat. in *panegyr.* Ὥστε καὶ τοὺς ἀρετῶντας μηκέτι τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν. *non contentos esse libertate; non sat habere qòd liberi existerent.* Demosth. *Philip.* . 2. τὰ παρόντα ἀγαπήσειν. *rebus præsentibus contentum fore.* qod aliâ syntaxi Lysias ἀγαπᾶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς· nec dispari significatu Hebræorum אהב adhibetur. *Psal.* 116. *v.* 1. אָהַבְתִּי *sat habeo.* Jun. indè ἀγαπητὸν εἶναι· *satìs habendum.*

§. 50. Πειρῶμεν πείθειν αὐτούς] Xyl. superiori

cri periochæ ista attexuit, vertitqe, *ità & de tempore annitendum est nobis, ut persuadeamur*; ac si αὐτοὺς scriberetur. meliùs Lugd. *annitendum est nobis, ut persuadeamus iis cum qibus agimus.* Hoc, inqit, conemur: ulterlùs enim nil datur. Epict. *l.* 4. *c.* 6. Μὴ γὰρ δέδοταί σοι τοῦτο; (ἄλλους πεῖσαι, τίνα ἐστὶν ἀγαθὰ καὶ κακά.) ἐκεῖνο μόνον σοι δέδοται, σαυτὸν πεῖσαι· καὶ οὔπω πέπεικας;

Πράττε δὲ καὶ τῶν ἀκόντων] *etiam invitis hominibus id agendum non est, qod justitiæ ratio jubet.* Xyl. qasi Marcus velit, qod ex Platone Cicero *ad Lentul. lib.* 1. *ep.* 9. *Tantùm contendere in repub. qantùm probare tuis civibus possis: vim neqe parenti neqe patriæ afferri oportere.* Cùm Marcus contrà planè moneat, ubi ad consensum in recto svasionibus alios adigere minùs valemus, etiam invitis ipsis & renitentibus id faciendum, qod justitiæ ratio exigere videbitur. Vide Josh. *c.* 24. *v.* 14, 15. Optimè ad Marci mentem Clemens *strom. l.* 4. Καὶ ἀκόντων τινῶν καὶ τὰ πλεῖστα ἐνισταμένων, κἂν κολάσεις ἐπαρτῶνται πρὸς τοῦ ἀνδρὸς, ἢ πρὸς τοῦ δεσπότου, φιλοσοφήσει ὅ τε οἰκέτης, ἥ τε γυνή· ναὶ μὴν καὶ ἐλεύθερος, κἂν τυράννου θάνατος ἀπειλῆται τούτῳ, κἂν ἐπὶ δικαστήρια ἄγηται, καὶ εἰς κινδύνους ἐσχάτους περιέλκηται, περί τε τῆς κτήσεως ἁπάσης κινδυνεύσῃ, οὐκ ἀφέξεται τῆς θεοσεβείας οὐδ' ὅπως τι οὖν· οὐδὲ ἀπαυδήσει ποτὲ, ἡ μὲν γυνὴ φαύλῳ συνοικοῦσα ἀνδρὶ, ὁ δὲ υἱὸς, ἐὰν φαῦλον ἔχῃ πατέρα, ἢ πονηρὸν δεσπότην ὁ οἰκέτης· τῆς ἀρετῆς ἐχόμενοι γενναίως. Vide *l.* 3. § 7. & pavlò post *ibidem*: Ἴσμεν γοῦν καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκέτας, πολλάκις, ἀκόντων πατέρων καὶ δεσποτῶν καὶ ἀνδρῶν, βελτίστους γεγονέναι.

Πράττε δὲ] cùm antè πειρῶμεν dixisset. transitio non à numero ad numerum tantùm, sed & à persona ad personam. qalis & *l.* 2. § 9. & *l.* 8. § 12, & § 31. & *l.* 10. § 35. ejusmodi in sacra pagina occurrunt crebró. *Devt. c.* 12. *v.* 8. *Psal.* 16. *v.* 12. & *Psal.* 18. *v.* 32, 35. & *Ps.* 77. *v.* 1, 2. Luc. *Act. c.* 1. *v.* 3, 4. & c. 17. *v.* 2, 3. Pavl. *ad Rom. c.* 8. *v.* 1, 2, 4. & *v.* 15. & *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 6, 7. & 9, 10. Ità etiam sumendum videtur illud Joannis *epist.* 2. *v.* 8. Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ ἐργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. itaqe vetus interpres vertit, *nè perdatis, sed ut accipiatis.*

Συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει] Vide *lib.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 8. § 32, 35. & *l.* 9. § 11.

Μεθ' ὑπεξαιρέσεως] Vide *l.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 11. § 37.

Ὅτι καὶ τῶν ἀδυνάτων οὐκ ὠρέγου] leg. καὶ ὅτι, & ὠρέγου· etiamsi ὀρέγῃ Xyl. maluisse videatur. Vide *l.* 5. § 17.

Τούτου δὲ τυγχάνεις, ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτα γίνεται] deesse videtur aliqid. supplenda forsan conditionalis particula, ut sensus sit integer, [εἰ] ἐφ' οἷς προήχθημεν. Ità sensisse videntur interpretes. *Si id cujus cavsâ citatus es, conseqaris.* Xyl. *Si id, cujus cavßâ satus, inqe mundum sum editus, factum fuerit.* Meric. *hoc est*, inqit ille, *ut desideria mea omnia rationis imperio subjiciam.* Nevtrum satisfacit. Malim, adjectâ etiam negativâ [εἰ καὶ] ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτ' [οὐ] γίνεται· *nos qod nostrum est*, hoc est, conatos esse *conseqimur, etiamsi ea ad qæ impulsi sumus, nevtiqam fiant*, neqe exitum sortiantur conatus nostri. ὁρμὴν siqidem, id est, *actum* nostrum, non & *effectum*, qod in aliena potestate situm, nobismet ipsi proponebamus. Vel etiam personâ eâdem continuatâ, κἂν ἐφ' οἷς προήχθης, ταῦτα μὴ γίνεται. *etiamsi ea qæ conatus sis, non fiant.* Vide *l.* 5. § 14. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀλλ' οὐκ ἐπέτυχες. μὴ γὰρ σὸν τοῦτο ἔργον ἦν.

§ 51. Ὁ μὲν φιλόδοξος, ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν] Ambitiosus bonum suum extra se in alieno actu, favore, lavde, existimatione, positum habet. Vide *ad l.* 2. § 6.

Ὁ δὲ φιλήδονος, ἰδίαν πεῖσιν] Voluptuarius in sensu sive corporis affectione. ità πεῖσιν noster semper usurpat. ut *l.* 3. *c.* 6. & *l.* 9. § 16. ὡς κανόνι τῷ πάθει πᾶν ἀγαθὸν κρίνων, utì Epicur. *ad Menæc.*

Ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν] Studiosus verò sive sapiens in actione sua, non & in actionis eventu, ut monitum *supr.* § 48. vel in hominum etiam qorumvis approbatione. Vide *l.* 5. § 34. & *l.* 9. § 16. De populo Atheniensi in *Panathen.* Aristides: Εὖ γὰρ ποιεῖν, οὐκ εὖ πάσχειν πεφυκέναι ἥδεσαν. Præclarissimè, & ad Marci mentem accommodatissimè, Clemens *strom. l.* 4. de verè pio: Ὁ δὲ ψιλῇ κλήσει, καθὸ κέκληται, ὑπακούων, οὔτε διὰ φόβον, οὔτε διὰ ἡδονὰς ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἵεται. οὐ γὰρ περισκέπτεται, εἴ τι λυσιτελὲς ἔξωθεν ἕπεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ· ἀγάπῃ δὲ τοῦ ὄντως ὄντος ἐραστοῦ ἑλκόμενος, καὶ πρὸς τὸ δέον ἀγόμενος, θεοσεβεῖ. ὅθεν οὐδ' εἰ καθ' ὑπόθεσιν ἐξουσίαν λάβοι παρὰ τοῦ θεοῦ πράττειν τὰ ἀπηγορευμένα, ἀτιμώρητός τε ὤν· οὐδ' εἰ καὶ μισθὸν τὰ μακάρων ἀγαθὰ λήψεσθαι ἐπὶ τοῖς δὲ ἐπαγγελίαν προσλάβοι· ἀλλ' εἰ καὶ λήσεσθαι τὸν θεὸν ἐφ' οἷς πράττει πεισθείη· ὅπερ ἀδύνατον· πρᾶξαί τι παρὰ τὸν ὀρθὸν ἐθελήσαι ποτ' ἄν, τὸ ὄντως καλὸν καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ταύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι ἅπαξ ἑλόμενος. Nihil sanctius dici poterat, nihil sublimius.

§ 52. Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν] Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 7. § 2. unde videtur aliqid, qod hîc deest, supplendum, nimirum, μηδὲν [ὃ μὴ δεῖ] vel μηδὲν [κακὸν] *nihil secùs qàm oportet*, vel *nihil mali opinari.* hoc enim satis est ad animum in tranqillo statu continendum.

Αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα] Vide *l.* 5. § 19.

§ 53. Πρὸς τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ γίνεσθαι] vel

vel τῷ leg. vel λεγομένον. Sed illud potiùs. πρὸς τῷ λεγομένῳ γίνεσθαι. ficut πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ εἶναι. Plato in *Phædone*.

Ἀπαρενθυμήτως] *non negligendo*, five, *animum minùs advertendo & intendendo eis qæ dicuntur.* Sic *l.* 10. § 8. ἀπαρενθυμήτως. Vide *ad l.* 5. § 5. Socrates apud Plat. in *Hipp.* Ἀεὶ εἴωθα, ἐπειδάν τις λέγῃ τι, προσέχειν τὸν νοῦν, ἄλλως τε, καὶ ἐπειδάν μοι δοκῇ σοφὸς εἶναι ὁ λέγων.

Ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος] Hoc eſt, qod Plut. *de audiend.* τῇ προσοχῇ καταδυόμενον εἰς τὸν νοῦν τοῦ λόγου. Et Origen. *ad. Celſ. l.* 1. εἰσελθεῖν εἰς τὸν τῆς λέξεως νοῦν. Vide *lib.* 7. § 4, 30.

§ 54. Τὸ τοῦ σμήνει] Vide *l.* 5. § 22.

§ 55. Εἰ κυβερνῶντα οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύοντα οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον] Rectè monet Gvil. Canter. *var. lect. l.* 7. *c.* 1. leg. κυβερνῶντα, & ἰατρεύοντα. qod interpretes tum Lat. tum Angl. non advertentes, Marci mentem nevtiqam ſunt aſſecuti. *Si gubernatori, inqit, nautæ, medico ægroti, contradicere, maledicere, adverſari voluerint, unde avt à qo alio ſalutem illi, ſanitatem iſti ſperaverint?* Hos itaqe lubentes promptiqe avſcultant, eisqe obſequntur, qibus cor ineſt, & qibus ſalus ſuamet cordi eſt. Plato in *Criton.* Γυμναζόμενος ἀνὴρ, καὶ τοῦτο πράττων, πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἑνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνει ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν; ἑνὸς μόνου. οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους, καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν. Δηλαδή. ταύτῃ ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ᾗ ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαΐοντι μᾶλλον, ἢ ᾗ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τ' ἄλλα οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διΐωμεν. καὶ δὴ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι, ἢ τῇ τοῦ ἑνὸς, εἴ τίς ἐστιν ἐπαΐων, ὃν δεῖ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους. Τῇ τοῦ ἑνὸς ἐκείνου δηλαδή. οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, ὅ,τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαΐων ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Galen. *hortator. c.* 7. οὔτε νοσῶν, εὖ οἶδ' ὅτι, τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψαις σαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν ἐξ ἁπάντων, καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις· οὔτ' ἂν πλέων ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ κυβερνήτῃ· εἰ δὴ κἀπὶ τῶν σμικροτάτων, τέκτονι μὲν τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὴ χρήζων, τῷ σκυτοτόμῳ, πῶς ἂν οὖν, ἔνθα περὶ τῶν προτείων ὁ ἀγών ἐστι, σαυτοῦ δίδως τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων ἢ κατὰ σαυτόν; In animo videtur habuiſſe Socratis illa apud Xenophont. *memorial. l.* 3. Ἐκεῖνο μὲν δή που οἶσθα, ὅτι ἐν παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίους εἶναι· καὶ γὰρ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται· καὶ ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον· καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον. vel etiam, qod ex Aſtyagis perſona Xenophon ipſe, *Cyri inſtit. lib.* 1. Ὃν ἂν ἡγήσωνται περὶ τὰ συμφέροντα ἑαυτοῖς φρονιμώτερον ἑαυτῶν εἶναι, τούτῳ ἄνθρωποι ὑπερηδέως πείθονται· γνοίης δ' ἂν ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, ὡς προθύμως τοὺς ἐπιτάξοντας ὅ, τι χρὴ ποιεῖν καλοῦσι, καὶ ἐν θαλάττῃ δὲ, ὡς προθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται. Ariſtonymus in *tomariis*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. Ἐν μὲν τῷ πλεῖν πείθεσθαι δεῖ τῷ κυβερνήτῃ· ἐν δὲ τῷ ζῆν τῷ λογίζεσθαι δυναμένῳ βέλτιον. Epictetus itidem *lib.* 3. *c.* 24. Ὅστις οὖν καθόλου τὴν περὶ βίον ἐπιστήμην κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτον εἶναι δεῖ τὸν δεσπότην; τίς γάρ ἐστιν ἐν νηῒ κύριος; ὁ κυβερνήτης. διὰ τί; ὅτι ὁ ἀπειθῶν αὐτῷ ζημιοῦται. Piè Ambroſ. *in Pſal.* 37. De Deo medico cœleſti ſummo, *Ipſi nos committamus, parati qo velit curari medicamento. nemo dicit medico corporis ſui qomodò curandus ſit. novit medicus qæ ſingulis vulneribus medicamenta conveniant. Si dixerit medicus medicinæ genus, qo curari æger debeat, & ille faſtidit, diſcedit medicus, ægrumqe relinqit. vides eum qi curari velit, omni modo medico acqieſcentem.*

§ 56. Πόσοι μεθ' ὧν εἰσῆλθον] *Qot ante me è vita exierunt, qibuſcum ego unà intraveram?* Ità *lib.* 4. § 3. ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας; Cur ergò exire me moleſtè feram, cùm tot mecum nati unà, jam exierint? Xyl. εἰσῆλθον, dum *venerunt*, vertit, ſenſum pervertit.

§ 57. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρόν] Sext. Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 29. Οὐδεὶς τολμήσαι ἂν εἰπεῖν, ὅτι τὸ μέλι οὐ γλυκάζει τοὺς ὑγιαίνοντας· ἢ ὅτι τοὺς ἰκτεριῶντας οὐ πικράζει. Cavſſam reddit apud Svidam neſcio qis non de melle ſolùm : Τοῖς ἰκτεριῶσι πᾶς χυμὸς πικρὸς δοκεῖ, διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα τὴν περὶ τὴν γλῶτταν τοιοῦτον ἔχειν τὸν χυμόν. & diſertiùs de melle Alex. Aphrodiſſ. *problem l.* 1. *q.* 101. Τὸ μέλι τὸ πάσι γλυκύτατον, τοῖς ἰκτερικοῖς πικρὸν φαίνεται· διότι χολὴν πικρὰν ἔχουσι πλεονάζουσαν ἐν παντὶ τῷ σώματι, καὶ ἐν τῇ γλώττῃ. τὸ οὖν μέλι ἐσθιόμενον τὴν ἡσυχάζουσαν πικρὸν χολὴν ἀνακινεῖ· καὶ ἡ γεῦσις λοιπὸν ἀντιλαμβανομένη τῆς πικρότητος τῆς χολῆς, φαντασίαν ποιεῖ τοῦ νομίζεσθαι τὸ μέλι πικρὸν ὑπάρχειν. Gregor. Naz. *de cathedr. Conſtantinopolit.* Οὐχ οὕτω δοκεῖς, φησὶ, τοῖς πολλοῖς, ἄνθρωπε. ἡ γῆ δὲ δοκεῖ τοῖς ἰλιγγιῶσιν ἱστάναι, τοῖς δὲ μεθύουσι νήφειν οἱ νήφοντες; ἀλλ' οὐκ ἐπὶ κεφαλὴν βαδίζειν ἢ περιτρέπεσθαι; τὸ μέλι οὐ πικρὸν ἐστιν ὅτε καὶ δὶς νομίζεται, νοσοῦσι τε καὶ κακῶς διακειμένοις; ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο τὰ πράγματα οὕτως ἔχει, ὡς δοκεῖ τοῖς πάσχουσιν. Idemqe *de pace* 3. Ἡ αὐτὴ γῆ, ἕστηκε μὲν τοῖς ἐῤῥωμένοις, καὶ οὐ πεπονθόσι· κινεῖται δὲ τοῖς ἰλιγγιῶσι.

ὥστε καὶ περιτρεπομένοις, τοῦ τῶν ὁρώντων πάθους ἐπὶ τὸ ὁρώμενον βαίνοντος.

Λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν] *A cane rabioso morsis, ubi parùm occursum est, solet aqæ timor nasci. ὑδροφοβίαν Græci appellant.* Celsus *l.* 5. *c.* 27. & Plin. *l.* 25. *c.* 2. *Insanabilis ad hosce annos rabidi canis morsus, pavorem aqæ, potûsque omnis afferens odium.* qo tamen loco remedium è cynorrhodo mulieri in somnis indicatum narrat, qo deinceps complures servati sint. Idémqe è cane ipso petitum remedium commemorat, *l.* 29. *c.* 5. *Est limus,* inqit, *salivæ sub lingva rabiosi canis, qi datus in potu fieri hydrophobos non patitur. multò tamen utilissimè jecur ejus, qi in rabie momorderit, datur mandendum.* Mali rationem hanc, (ut omittam qæ longiusculè petita Casius habet in *problemat. q.* 23.) probabiliorem forsan veróqe propiorem assignet Aëtius *tetrab. l.* 2. *serm.* 2. *c.* 24. ideo aqam refugere ità affectos, qia in ea tanqam in speculo, contuentur, vel vultum proprium deformiorem jam factum, vel canis ipsius, cujus imago menti obversatur, speciem. qi & eodem loci refert, philosophum qendam hoc malo correptum generoso animo obstitisse, atqe aqam admisisse, proverbiale illud sibi accinentem, Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ; *qid cani cum balneo?*

Καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν] Sext. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 14. § 4. Παισὶ μὲν γὰρ σφαῖρα καὶ τροχοὶ διὰ σπουδῆς εἰσιν. de *simia* pariter Pindar. *Pyth. od.* 2.

——καλός τοι
Πίθων παρὰ παισὶν αἰεί.

Itaqe Attici κατ' εὐφημισμόν τινα *simias* καλλίας vocant: ut docet Svidas ex Dinarcho *orat. contra Pytheam.* Ὥσπερ οἱ τοὺς καλλίας ἐν τοῖς οἴκοις τρέφοντες. & Helladius apud Photium *cod.* 279. Aristot. *ethic. l.* 4. *c.* 2. Σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ λήκυθος ἡ καλλίστη, ἔχει μεγαλοπρέπειαν παιδικοῦ δώρου. ἡ δὲ τούτου τιμὴ, μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον.

Ἦ δοκεῖ σοι ἔλαττον ἰσχύειν τὸ διεψευσμένον] Vide *suprà* § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 9. § 40.

§ 58. Οὐδεὶς κωλύσει] Eadem hæc ferè, *l.* 5. § 10. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεστί σοι πάλιν τῷ ἀποβάντι ζῆσαι κατὰ φύσιν. μή τίς σε κωλῦσαι δύναται; οὐδείς. Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12.

Παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως] Vide *l.* 2. § 21. sed & Dominum Christum Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

§ 59. Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν] Idem monitum *l.* 4. § 3. & *l.* 7. § 62.

Δι' οἷα περιγινόμενα] *Qænam sint, qæ obseqio suo avcupantur, & ut sibi contingant atqe obveniant, hac ratione enituntur.* περιγίνεσθαι enim istic *obvenire contingere*; non avtem *superesse*, qod Xylandrum fugerat. Dio Prus. *orat.* 4. post ea qæ *ad l.* 5. § 36. dedimus: αὐτομάτως αὐτῷ καὶ δίχα πόνου περιγινόμενα. *ultro citra laborem ei obvenientia.* Arrianus verò an Epictetus *l.* 4. *c.* 5. in eadem sententia verbo simplici usus est. Ὅρα δι' οἵων ἂν γίνηται· *considera qibus rationibus fiant,* i. e. *obtineantur, obveniant ista.* Vide *l.* 10. § 19.

Καὶ δι' οἵων ἐνεργειῶν] qàm servilibus, fœdis, turpibus ministeriis ista ambiant, illos demereantur. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 17. Ἀγανακτεῖς τινι, ὅτι Φιλόστοργος εὐτυχεῖ; ἤθελες ἂν σὺ κατὰ Σούρα κοιμᾶσθαι; μὴ γένοιτο, φησὶν, ἐκείνη ἡ ἡμέρα. τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ λαμβάνει τι ἀνθ' οὗ πωλεῖ; τί μακαρίζεις τὸν διὰ τούτων, ἃ σὺ ἀποδέχῃ, κτώμενον ἐκεῖνα; Idémqe *ibid. c.* 26. Τίς δ' ἀνάσχοιτο τὴν γραῶν ἐρῶντος, καὶ τὴν γερόντων, καὶ ἐκείνας ἀπομύσσοντος, καὶ ἀποπλύνοντος, καὶ δωροδοκοῦντος, καὶ ἅμα μὲν νοσούσας θεραπεύοντος ὡς δούλου, ἅμα δ' ἀποθανεῖν εὐχομένου, καὶ ἰατροὺς διακρίνοντος, εἰ ἤδη θανασίμως ἔχουσιν· ἢ πάλιν, ὅταν ὑπὲρ τῶν μεγάλων τούτων καὶ σεμνῶν ἀρχῶν καὶ τιμῶν, τὰς χεῖρας τῶν ἀλλοτρίων δούλων καταφιλῇ, ἵνα μηδ' ἐλευθέρων δοῦλος ᾖ. Ammian. *hist. l.* 14. *Dici non potest qâ obseqiorum diversitate colantur homines sine liberis Romæ.* Cicer. *Paradox.* 5. *An eorum servitus dubia est, qi cupiditate peculii nullam conditionem recusant duræ servitutis? hæreditatis spes qid iniqitatis in serviendo non suscepit? qem nutum locupletis senis non observat? loqitur ad voluntatem; qicqid denunciatum est facit: assentatur, assidet, munerat, miratur. qid horum est liberi? qid deniqe non servi inertis?* ego malim repetitâ negativâ, *qid non deniqe servi, non inertis?* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 5.

——*turdus*
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma,
Et qoscunqe feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet, venerabilior Lare, dives.
Si qamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
Sangvine fraterno, fugitivus; nè tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Magna minórve foro si res certabitur olim,
Vivat uter locuples sine gnatis, illius esto
Defensor: famâ civem cavssâqe priorem
Sperne, domi si gnatus erit, fœcundáve conjux.
Qinte puta avt Publi, (gavdent prænomine molles
Avriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi, cavssas defendere possum.
Eripiet qivis oculos citiùs mihi, qàm te
Contemptum cassâ nuce pavperet. hæc mea cura est,
Nè qid tu perdas, neu sis jocus. ire domum atqe
Pelliculam curare jube: fis cognitor ipse.
Persta atqe obdura; seu rubra canicula findet
Infantis statuas, seu pingui tentus omaso
Furius hibernas canâ nive conspuet Alpes.

Senex orbus ille Plavtinus in *Milite* 3. 1.

Qando habeo multos cognatos, qid opus sit mihi liberis?
Nunc bene vivo & fortunatè, atqe ut volo, atqe animo ut lubet:

Mea

Mea bona meâ morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, visunt qid agam, ecqid velim:
Priusqam lucet, assunt: rogitant, noctu ut somnum ceperim.
Eos pro liberis habeo. qin mihi mittunt munera.
Sacrificant? dant indè partem mihi majorem, qàm sibi:
Abducunt ad exta: me ad se ad prandium, ad cœnam vocant.
Ille miserrimum se retur, minimum qi misit mihi.
Illi inter se certant donis. ego hæc mecum mussito:
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt & munera.

Fædiora sunt, qæ Hieron. *ad Nepot.* etiam de Clericis qibusdam. *Audio præterea in senes & anus absqe liberis qorundam turpe servitium. ipsi apponunt matulam, obsident lectum, purulentiam stomachi & phlegmata pulmonis manu propriâ suscipiunt. pavent ad introitum medici: tremontibúsqe labiis, an commodiùs habeat, sciscitantur. & si pavlulum senex vegetior fuerit, periclitantur; simulatâqe lætitiâ, mens intrinsecus avara torqetur. timent enim nè perdant ministerium. ô qanta apud Deum merces, si in præsenti pretium non sperarent? qantis sudoribus hæreditas cassa expetitur? minori labore margaritum Christi emi poterat.*

Ὁ αἰὼν πάντα καλύψει.] ità *l.* 9. § 28. πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει.

Ad Librum VII.

§ 1. **T**Ι' ἐστιν ἡ κακία; τοῦτ' ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες] Et mox: ὧν μεσταὶ ἱστορίαι, αἱ παλαιαὶ, αἱ μέσαι, αἱ νεώτεροι. Senec. *epist.* 97. *Erras, mi Lucili, si existimas nostri seculi esse vitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & alia qæ objicit suis qisqe temporibus. hominum sunt ista, non temporum. nulla ætas vacavit à culpa. & fient, & facta sunt ista.* Et *de benefic. l.* 1. *c.* 10. ubi seculi sui mores contaminatissimos acerbiùs pavlò proscidisset; *Itaqe sic finiamus*, inqit, *nè in nostro seculo culpa subsidat. hoc majores nostri qesti sunt, hoc nos qerimur, hoc posteri nostri qerentur; eversos esse mores, regnare neqitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi.* Ea est Flacci qerimonia, *carm. l.* 3. *ode.* 6.

Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos neqiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

At ista, inqit ille, *stant loco eôdem, stabúntqe, pavlulum duntaxat ultro aut citro mota; ut fluctus, qos æstus accedens longiùs extulit, recedens interiore litorum vestigio tenuit. non expectant uno loco vitia; sed mobilia, & inter dissentientia tumultuantur, pellunt invicem fugantúrqe. Ceterùm idem semper de nobis pronunciare debebimus, malos esse nos, malos fuisse; invitus adjiciam, & futuros esse. Erunt homicidæ, tyranni, fures, adulteri, raptores, sacrilegi, proditores.* Et, *epist.* 97. *Omne tempus Clodios, non omne Catones feret.* Vide *ad l.* 8. § 15. ὧν φορὸς ὁ κόσμος.

Ἄνω κάτω, τὰ αὐτὰ] Vide *l* 4. § 32. & *l.* . § 46.

Οὐδὲν καινόν] Solomon, *Eccles. c.* 1. *v.* 9. *Id qod fuit, idem est cum eo qod futurum est: & id qod factum est, idem cum eo qod fiet: neqe est novi qidqam sub sole. Estne aliqid de qo dici possit, Ecce hoc novum est? imò jam fuit per secula, qæ ante nos fuerant.* Tertull. *de resurr. c.* 12. *Qodcunqe conveneris, fuit: qodcunqe amiseris, nihil non iterum est.* Arnob. *l.* 1. *Novi fit nihil: vetera sunt omnia, & nullis antiqitatibus inavdita.* Vide ad *l.* 2. § 3. vide & Senec. *epist.* 24. *ad l.* 6. § 44. Terent. *Evn. prolog.*

Nullum est jam dictum, qod non sit dictum priùs,

Hoc argumento fabulas poeticas eversum it Palæphat. *de incredibil.* Ὅσα γὰρ εἴδη καὶ μορφαί εἰσι λεγόμεναι, ἃ νῦν οὐκ εἰσὶ, τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐγένετο· εἰ καὶ τότε, καὶ ἄλλοτε ἐγένετο, καὶ νῦν τε γίνεται, καὶ αὖθις ἔσται. Lavdátqe illud Melissi & Lamisci Samii, Ἔστιν ἃ ἐγένετο, καὶ νῦν ἔσται· qanqam illi forsan scripserint: ἔστιν, ἃ ἐγένετο, νῦν καὶ ἔσται. De vitiis morbísqe pariter Diogenianus apud Plut. *sympos. l.* 8. *c.* 9. Ἐκ τούτων νοσοῦμεν, οἷς καὶ ζῶμεν· ἴδια δὲ σπέρματα νόσων οὐκ ἔστιν, ἀλλ' αἱ τούτων μοχθηρίαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμῶν περὶ ταῦτα πλημμέλειαι τὴν φύσιν ἐπιταράττουσιν· καὶ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα καὶ πάθη κοινήν τινα καὶ πάτριον ὁδὸν βαδίζει· καὶ καινὸν οὐδὲν οὐδὲ τοῖς παλαιοῖς ἀνιστόρητον ἐξεύρηκε κακίας εἶδος. Eódem accommodat & Sophoclis illa ex *Antigone*:

Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθὲς, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, καὶ οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

unde emendandus idem *de commun. notit. adv. Stoic. c.* 7.

Non ista nunc dierum vel nuper vigent,
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent.

Πάντα καὶ συνήθη ὀλιγοχρόνια] leg. transpositis vocabulis

vocabulis, π. σ. κ. ὁ. Vide *l.* 6. § 37. & *l.* 9. § 14 Item *l.* 5. § 10. & *infr.* § 23.

§ 2. Τὰ δόγματα] *Dogmata*, inqit, *aboleri non possunt, nisi phantasiæ, unde ortum habent, fuerint extinctæ.* φαντασίας avtem νοήσεις, id est, cogitationes intelligit; (sic enim Chrysipp. apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* φαντασίαι λογικαὶ, ἡ τῶν λογικῶν ζώων, νοήσεις εἰσὶν) sive ὑπολήψεις, utì ipse se in seqentibus explicat.

Νεκρωθῆναι] ità νεκρῶσαι τὰς ἐπιθυμίας dixit Apost. *ad Coloss. c.* 3. *v.* 5. & νέκρωσιν πραγμάτων, ut δογμάτων Marcus, in ὀνειροκριτικοῖς Astrampsycus,

Νεκροὺς ὁρῶν, νέκρωσιν ἕξεις πραγμάτων.

Ὡς δύνανται ἀναζωπυρεῖν] leg. ἃς, φαντασίας nimirum: in potestate, inqit, tua situm est phantasias sive opiniones veras rectásqe, qas priùs animo conceperas, verùm, tanqam sub cineribus igniculi, sopitæ qodammodò & sepultæ jacent, resuscitare ubi volueris. Ità Pavlus Timotheum monet, *epist.* 2. *c.* 1. *v.* 6. ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ.

Δύναμαι περὶ τούτου ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν] Ità *l.* 6. § 52. Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν. est avtem ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν, idem ferè hìc, qod ὀρθῶς ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. § 34.

Τὰ ἔξω] Ità *l.* 4. § 3. τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ᾽ ἔξω ἕστηκεν. idem & *l.* 5. § 19.

Τοῦτο πάθε, καὶ ὀρθὸς εἶ] Vide *ad l.* 3. § 5. & *infr.* § 12. Senec. *epist.* 71. *Da mihi adolescentem incorruptum & ingenio vegetum: dicet fortunatiorem sibi videri, qi omnia rerum adversarum onera rigidâ cervice sustollit, qi supra fortunam exstat. non mirum est in tranqillitate non concuti: illud mirare, ibi extolli aliqem, ubi omnes deprimuntur; ibi stare, ubi omnes jacent. qid est in tormentis, qid est in aliis qæ adversa appellamus, mali? hoc, ut opinor; succidere mentem, & incurvari, & succumbere: qorum nihil sapienti viro potest evenire. stat rectus sub qolibet pondere. nulla illum res minorem facit: nihil illi eorum qæ ferenda sunt, displicet. nam qicqid cadere in hominem potest, in se cecidisse non qeritur: vires suas novit: scit se esse oneri ferendo.* Vide *ad lib.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 67. & *l.* 8. § 46.

Ὡς ἑώρας] *qas antè vidisti.* ἃς Xyl. non accedo. res, inqit, cùm eædem ipsæ maneant, tu eôdem modo intuere nunc, ubi vacillare te senseris, qomodo antè speculabaris, cùm de eis ritè judicabas. Sic *l.* 6. § 3. πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε.

Ἀναβιῶναι] *reviviscere* qodammodo tibi licet, τῷ ἀναζωπυρεῖν τὰς φαντασίας, cogitationes illas, prout dixeram, resuscitando. Ità Apost. *ad Eph. c.* 5. *v.* 14. Ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν. atqe hoc est, μέρος ἔχειν ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. Joan. *Apocal. c.* 20. *v.* 6. *partem habere suam in resurrectione priore*: illâ nimirum, qâ οἱ νεκροὶ τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀκούσαντες, ζῶσιν. Joan. *c.* 5. *v.* 25. Vide *l.* 6. § 31.

§ 3. Πομπῆς κενοσπουδία] Vana viliáqe varia coacervat; qibus paria gemináqe fermè vult ea esse pleraqe, qibus hominum vita conteri solet. consimilia istis habuimus supr. *l.* 5. § 33. nec absimilia prorsus *infrà* § 48. Plinius min. *lib.* 9. *ep.* 7. ubi vanitatem eorum exagitaverat, qi Circensibus tantopere capiebantur, *Capio*, inqit, *aliqam voluptatem, qòd hac voluptate non capiar.* Vide *ad lib.* 6. § 44. Gregor. Naz. *adv. Arian.* Αἱ δὲ κάτω πατρίδες αὗται, καὶ τὰ γένη ταῦτα τῆς προσκαίρου ζωῆς ἡμῶν τῆς σκηνῆς γέγονε παίγνια. Et *in Cæsar. fr.* Πάντα ὁμοῦ παιδιά τις ἐκεῖνο καὶ λῆρος ἦν, περὶ ἓν τοῦτο κρινόμενα, τὸ χριστιανὸν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι. τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἐπὶ σκηνῆς καὶ ἄλλοις παίζεσθαι τάχιστα πηγνυμένης τε καὶ καταλυομένης, τάχα δὲ φθειρομένης ῥᾷον ἢ συνισταμένης· ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ βίου μεταβολῶν, καὶ τῆς ἄνω καὶ κάτω μεταπτώσεως εὐετηρίας· μόνον δὲ ἴδιον ἀγαθὸν καὶ παραμένον ἀσφαλῶς, τὴν εὐσέβειαν. & mox: τοιοῦτος ὁ βίος ἡμῶν τῶν ζώντων πρόσκαιρα, τοιοῦτο τὸ ἐπὶ γῆς παίγνιον, οὐκ ὄντας γίνεσθαι, καὶ γινομένους ἀναλυθῆναι. Vide *ad l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 36.

Διαδορατισμοὶ] *velitationes, hastiludia.* Xyl. rectè. nec cur vocabuli significationem minùs intelligere se profiteretur, qicqam erat. δορατιζόμενοι, δόρασι μαχόμενοι. Hesych. & indè δορατισμοὶ pro *velitationibus*. qia velites hastis levioribus, sive jaculis utebantur, utì videre est apud Liv. *hist. l.* 8, & *l.* 26. & *l.* 36. & Veg. *de re milit. l* 3. *c.* 16. Erant avtem *velitationes*, vel *seriæ*, ut hostiles, præliorum qasi præludia qædam, vel *ludicræ* ac exercitatoriæ, qibus tirones ad munia bellica idonei magìs redderentur. indè ad *concertationes* qasvis translatum est vocabulum. *l.* 4. *c.* 3. διαδορατισθέντες. *sese mutuò impetentes.*

Κυνιδίοις ὀστάριον ἐρριμμένον] Ità Apostolus *ad Philip. c.* 3. *v.* 8. præ fide justitiáqe Christiana, veráqe ac solida Christi notitia, σκύβαλα ἡγεῖται τὰ πάντα. qo loco σκύβαλα, qasi κυσίβαλα dicta, si Grammaticos avdimus, vel sunt *stercora*, peculiariter *canina*. Σκύβαλον, κόπρος. Hesych. τὸ δι᾽ ἐντέρων ἐκδιδόμενον. Etymolog. atqe ità accipiunt interpretes pleriqe. eodémqe facit qod Apul. *florid.* 2. qi Cratetem ait *rem familiarem abjecisse, velut onus stercoris, magìs labori qàm usui.* vel etiam ea qæ *canibus projici* solent. Σκύβαλον, τὸ τοῖς κυσὶ βαλλόμενον, κυσίβαλόν τι ὄν. Svid. atqe ità usurpavit Aristo in *epigram. antholog. l.* 1. *c* 33. ubi poëta avt literator aliqis, mures Opicos, nè codices suos corroderent, abigens, ad felicioris ac lavtioris alicujus ædes commigrare illos jubet, apud qem inventuri sint, δεῖπνον συχνὸν ἀπὸ σκυβάλων, *cœnam freqentem largámqe satìs ab eis qæ canibus projiciuntur, reliqiis.* Verùm de vocabulo isto, qòd latè patet, & nos latiùs alibi. Ossium avtem canibus

bus projectorum meminit eò magis Marcus, qia ea rixam inter illos creare assolent. unde versus proverbialis,

Dum canis os rodit, socium, qem diligit, odit.

qod & Gregor. Naz *epist. 22. ad Basil.* κυσὶ βρῶμα ῥιφὲν ἐν μέσῳ καθ' ἀλλήλων ὁπλίζει. Indè Platonis illud, κυσὶν ὀστέον μηνύειν, osse objecto canes inter se committere, in epigrammate qod in Alexin amasium suum composuisse à Laërtio Apulejóqe perhibetur. de qo alibi diximus.

Ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενάς] leg. δεξαμενάς. *in piscinas.* Xyl. rectè. est enim δεξαμενὴ *aqarum receptaculum* sive *conceptaculum*, avt etiam, si cum Frontino loqi libuerit, *conceptela.* ità enim legendum apud hunc avtumo, *de Aqæductibus commentario. Irriguos agros, tabernas, cœnacula, & conceptelas,* pro qo in editis, *corruptelas,* corruptè legitur. indè δεξαμεναὶ, ὑδάτων δοχεῖα. Hesych. *aqarum conceptacula;* sive illa cisternæ, sive piscinæ fuerint. ità de Roma Strabo. *geogr. lib. 5.* ὥστε πᾶσαν οἰκίαν σχεδὸν δεξαμενὰς ἔχειν. id est, *cisternas.* Alexand. *problem. lib. 1. q. 54.* Ἐὰν εἰς θερμὴν δεξαμενὴν κατέλθῃ τις. *si qis in calidum lavacrum avt solium descenderit.* Et Galen. *method. medend. l. 10. c.* . τοὺς οὕτως ἰσχνοὺς οὐδεὶς τολμᾷ βάπτειν εἰς τὴν ψυχρὰν δεξαμενήν. id est, κολυμβήθραν, *in piscinam.* Laërt. *l. 7.* in Zenon. Ἀκούειν δὲ, τοῦ μεταξὺ τοῦ τε φωνοῦντος καὶ τοῦ ἀκούοντος, ἀέρος, πληττομένου σφαιροειδῶς, εἶτα κυμαιουμένου, ὡς κυμαοῦται τὸ ἐν τῇ δεξαμενῇ ὕδωρ κατὰ κύκλους ὑπὸ τοῦ ἐμβληθέντος λίθου. Dabitur hinc genuina interpretatio loco cuidam Procopii ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, cùm à lavdatore, tum ab editore secius accepto. narrans avtor ille Photii cujusdam à Justiniano in custodiam missi historiam: Τὰ μὲν πρῶτα, inqit, καταφυγὼν εἰς τὸν ναὸν τῆς θεοτόκου, παρὰ τὴν ἱερὰν τράπεζαν οἰκέτης (leg. ἱκέτης) καθῆστο.——τὸ δὲ δὴ δεύτερον ἐς τῆς σοφίας τὸ ἱερὸν ἥκων, ἐς αὐτήν τε τὴν θείαν δεξαμενὴν ἐξαπιναίως ἐκάθισεν, ἣν δὴ μάλιστα πάντων νενομίκασιν οἱ χριστιανοὶ σέβειν. qo loco Svidas δεξαμενὴν intelligit mensam sacram, τὴν τράπεζαν τὴν τὰ θεῖα δεχομένην· errore supino nimis. qum fugæ Photianæ geminæ mentio fiat à Procopio, prioris, qâ ad mensam sacram in Virginis Deiparæ templo confugerit; alterius, qâ ἐς τὴν δεξαμενὴν in Sophiæ sano se contulerit. Svidæ πάρεργμα istud advertit Nic. Alemannus, sed in aliud havd minùs crassum fœdúmqe incidit ipse, cùm δεξαμενὴν *emissarium* est interpretatus, & ἀντὶ τοῦ ὑπονόμου, pro *cloaca,* qam appellat Gregor. *in Evang. hom. 17.* accepit; hoc est, pro conceptaculo illo, in qod aqæ, postqam sacris perficiendis inservierant, defluebant. at qis *cloacam* illam, *sacram,* multò minùs *divinam,* diceret? qis *apud Christianos eam in maxima esse veneratione?* imò loci istius vilitatem à veneratione remotissimam insinuat Gregorius, cùm sacerdotes malos assimilat aqæ baptismatis, qæ peccata baptisatorum diluens, illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa postea in *cloacam descendit.* est igitur Procopio ἡ θεία δεξαμενὴ nihil aliud, qàm ipse *fons sacer,* qem βαπτιστήριον & κολυμβήθραν patres prisci, Alemanno etiam agnoscente, passim nuncupant. Offulam in piscinas missam commemorat, qia hoc spectaculo sese oblectare solebant piscinarum domini, cùm ad escam immissam pisces accurrentes contuerentur. Ambitionem avtem luxúmqe veterum qorundam, in piscinis extruendis piscibúsqe alendis, ex Varrone solo satìs discere licet, qui de re *rustic. lib. 3. c. 17.* narrat, *Hirrium cùm circum piscinas suas ex ædificiis duodena millia sestertia caperet, eam omnem mercedem escis, qas dabat piscibus, consumpsisse.* Qin & de Hortensio idem *ibid. Non satìs erat illum non pasci piscinis, nisi eos ipse pasceret ultrò: ac majorem curam sibi haberet, nè ejus esurirent mulli, qàm ego habeo nè mei in Rosea esuriant asini: & qidem utrâqe re, & cibo & potione, cùm non pavlò sumptuosiùs, qàm ego his, ministraret victum. ego enim uno servulo, hordeo non multo, aqâ domesticâ, meos multinumos alo asinos. ille primùm qi ministrarent, piscatores habebat complures: & ii pisciculos minutos aggerebant freqenter, ut à majoribus absumerentur. præterea salsamenta in eas piscinas emptitia conjiciebat, cùm mare turbaret.* Addítqe: *Celeriùs voluntate Hortensii ex eqili educeres rhedarias, ut tibi haberes mulas, qàm è piscina barbatum mullum. nec minor cura ejus erat de ægrotis piscibus, qàm de minùs valentibus servis. itaqe minùs laborabat, nè servus æger, qàm aqam frigidam biberent sui pisces.* Ælian. *hist. animal. l. 12. c. 1.* refert in Myrensi Lyciæ sinu situm esse Apollinis templum, cui piscina sit adsita: τὸν δὲ τοῦδε τοῦ θεοῦ ἱερέα κρέα μόσχεια διαπείρειν τῶν τῷ θεῷ θυομένων· καὶ ὀρφοὺς δὴ καὶ τοὺς ἰχθύας ἀθρόως προσνέειν, οἱα δήπου καλουμένους δαιτυμόνας· καὶ χαίρειν τοὺς θύσαντας, καὶ τὴν τούτων δαῖτα πιστεύειν εἶναι σφισὶν ὅπλαν ἀγαθήν. Idémqe *l. eôd. c. 30.* χειροήθεις δὲ ἰχθῦς, καὶ ὑπακούοντες τῇ κλήσει, καὶ τροφὰς ἀσμένως δεχόμενοι, πολλαχόθι καὶ εἰσὶ, καὶ τρέφονται. Qoniam avtem piscium istiusmodi ad signum datum offulámqe missam certatim facto concursu ludos sibi facere domini eorum solebant, ideò *piscinas* illas Varro dixit, *magìs ad oculos, qàm ad vesicam pertinere.* Sed & τὰς τῆς γαστρὸς δεξαμενάς. id est, *ventris receptacula* Philo dixit. vise *ad l. 4. § 16.*

Μυρμήκων ταλαιπωρίαι καὶ [illegible]] Seneca de occupatis qibusdam, sed nullo fine certo sibi proposito satagentibus; *de tranq. c. 12. Inconsultus illis vanúsqe cursus est: qalis formicis per arbusta repentibus, qæ in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur.*

Μυϊδίων ἐπτοημένων διαδρομαὶ] Ità de eisdem Horat. *serm. l. 2. sat. 6.*

Currere per totum pavidi conclave, magísqe
Exanimes trepidare. —

qibus ille opes confert, earúmqe usufructuarios. Vide *l.* 11. § 22.

Σιγιλλάρια νευρόσπαστα] Gloss. *sigillari.* Νευρόσπαστοι. forsan, *sigillaria.* Νευρόσπαστα. vel etiam, *sigillarii.* Νευροσπάσται. *Sigillaria*, sive *sigilla*, parva sunt signa, icunculæ sive imagunculæ. Macrob. *Saturn. l.* 1. ubi *Sigillariorum celebritatem Saturnalibus adjectam* dixerat, *c.* 10. subjicit, *c.* 11. *Qasi verò sapiens qisqam sigillaria, qæ lusum reptantis adhuc infantiæ oscillis fictilibus præbent, tentat officio religionis adscribere.* & in fine capitis, *sigilla* vocat, *qæ arte fictili fingerentur.* Sveton. *l.* 5. *c.* 5. de Clavdio: *Tiberius patruus petenti honores, consularia ornamenta detulit: sed instantiùs legitimos flagitanti, id solùm codicillis rescripsit, Qadraginta aureos in Saturnalia & Sigillaria misisse ei.* Senec. *epist.* 12. *Ego sum Felicio, Philositi villici filius, deliciolum tuum, cui solebas sigillaria mittere.* Tertull. *adv. Valent. c.* 12. *Ut avtem tantum sigillarium extrinsecùs qoqe inornarent.* Et *de orat. c.* 12. *Cùm perinde faciant nationes, adoratis sigillaribus suis residendo.* Arnob. *contr. gent. lib.* 6. *Deos esse sigillaria ipsa censetis.* *Sigilliola* eidem *lib. eod.* *In sigilliolis parvulis contrahere se Deos, & alieni ad corporis similitudinem coarctari: at verò in vastis porrigere se longiùs atqe in maximitate producere.* Porrò sigillaria νευροσπαστούμενα, ut Marcus hìc, sive ἀγάλματα νευρόσπαστα, ut Herodot. *l.* 2. & Lucian. *de Dea Syria*; sunt sigilla ità concinnata, ut nervorum sive verticillorum qorundam ope, pro tractantis arbitrio attracta citáqe, modò in hanc, modò in illam partem moverentur, figurásqe subinde varias exprimerent. Aristot. *de mund. c.* 6. καὶ οἱ νευροσπάσται μίαν μήρινθον ἐπισπασάμενοι, ποιοῦσι καὶ αὐχένα κινεῖσθαι καὶ χεῖρα τοῦ ζώου, καὶ ὦμον καὶ ὀφθαλμὸν, ἔστι δ᾽ ὅτε πάντα τὰ μέρη, μετά τινος εὐρυθμίας. Qod Apul. *de mund. Etiam illi, qi in ligneolis hominum figuris gestus movent, qando filum membri qod agitare solent, traxerint, torqebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præstò erunt, nec invenustè totus videbitur vivere.* Erant ea plerumqe lignea, ut Apul. hìc. Horat. item *serm. l.* 2. *sat.* 7.

—*nervis alienis mobile lignum.*

Verùm & argentea qandoqe. Petron. in *satyr. Larvam argenteam attulit servus, sic aptam, ut articuli ejus vertebræqe locatæ in omnem partem flecterentur. hanc cùm super mensam semel iterúmqe abjecisset, & catenatio mobilis aliqot figuras exprimeret,* &c. Marcus ad animi motus exprimendos imagine hinc ductâ freqenter est usus. Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 6. § 16. Usus est & Clemens Alex. non semel. sic enim *strom. l.* 2. Νευροσπαστουμένων δὲ ἡμῶν, ἀψύχων δίκην, φυσικαῖς ἐνεργείαις, τότε ἀκούσιον παρέλκει, ὁρμή τε ἡ προηγουμένη τούτων· καὶ οὐκέτι ἔγωγε ἐννοῶ ζῶον τοῦτο, οὗ τὸ ὁρμητικὸν ἀνάγκη λέλογχεν ὑπὸ τῆς ἔξωθεν αἰτίας κινούμενον. Vide & eund. *ad l.* 12. § 19. Ista avtem sigillaria νευροσπαστούμενα inter res ludicras nec ullò in pretio atqe æstimatione habendas jure merito recenset Marcus istìc. Itaqe Siracusanus ille in Xenophontis *symposio*, qi eis exhibendis vitam tolerabat, atqe hoc præcipuè gloriabatur, qòd hâc ratione stultis hominibus illuderet; οὗτοι γὰρ, inqit, τὰ ἐμὰ νευρόσπαστα θεώμενοι τρέφουσί με. Solenne habebat, qocunqe terrarum veniret, καρπῶν μὲν ἀφθονίαν, φρενῶν δὲ ἀφορίαν, *fructuum copiam, mentis inopiam*, loci incolis comprecari.

Εὐμενῶς] *placidè.* ità *l.* 8. § 47. ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενής. Sed ἀσμένως, *lubenter*. De verè Christiano Clemens *strom. lib.* 4. Ἀσμενέστατα τοῦ δὲ τοῦ βίου ἀπολυθήσεται· χάριν ἴσως καὶ τῷ τὴν αἰτίαν παρεσχημένῳ τῆς ἐνθένδε ἐξόδου, καὶ τῷ τὴν ἐπιβουλὴν τεχνασαμένῳ ἐγνωκώς, πρόφασιν εὔλογον λαβὼν, ἣν οὐκ αὐτὸς παρέσχεν, ἑαυτὸν ἐπιδεῖξαι, ὅς ἐστι, τῷ μὲν δι᾽ ὑπομονῆς, δι᾽ ἀγάπης δὲ κυρίῳ. indè ἀσμενίζειν Marco, *l.* 5. § 9. & *infr.* § 27. Vide ad § 58. ubi ἀσμένως Plutarchus, qod ἀσπασίως Herodotus dixerat.

Τοσούτου ἄξιος ἕκαστος] Vide *l.* 5. § 16.

§ 4. Κατὰ λέξιν] Vide *l.* 6. § 53. non est avtem κατὰ λέξιν hìc *verbatim*, utì interpretes opinati sunt: sed *in sermone*, sive *in oratione*, *inter loqendum.* ut καθ᾽ ἑκάστην ὁρμὴν, *in omni conatu*, sive *molitione.* Sed nec ὁρμῇ ἑκάστῃ, sed τοῖς γινομένοις παρακολουθεῖν, non *omni conatui*, sive *proposito*, sed *in omni conatu* sive *proposito, eis qæ fiunt*, sicut *in sermone omni, eis qæ dicuntur, animum advertendum* monet.

Παρακολουθεῖν] qod *infr.* § 30. συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν. Vide *ad l.* 2. § 8.

Καὶ καθ᾽ ἑκάστην ὁρμὴν] hæc est ἐπιστροφὴ illa καθ᾽ ἑκάστην πρᾶξιν, *consideratio sive actionis sive* molitionis cujusvis, de qa *supr. l.* 4. § 32. & *infr.* § 30.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἑτέρου] avt ista loco mota sunt, avt ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς, ut ille loqitur, qæ ad membra priora pertinent, Marcus ipse subjunxit. itaqe in vertendo priùs dictorum ordinem seqi præoptabam.

Ἐπὶ τίνα σκόπον ἡ ἀναφορά] Vide *l.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37.

Τί τὸ σημαινόμενον] Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Cùm uniuscujusqe verbi naturæ sint duæ, à qa re, & in qa re, vocabulum sit impositum.* —*Priorem illam partem, ubi, cur & unde sint verba, scrutantur, Græci vocant* ἐτυμολογίαν· *illam alteram* περὶ σημαινομένων,

μαινομένων. Ità enim distingvenda dictio Varroniana.

§ 5. Πότερον ἐξαρκεῖ] Prudentissimum monitum, nè viribus nostris majora moliamur. Siqidem, ut Propert. *l.* 3. *eleg.* 7.

Turpe est, qod neqeas, capiti committere pondus:
Et pressum inflexo mox dare terga genu.

Jason Siracid. *Sapient. c.* 3. *v.* 21. Χαλεπώτερά σου μὴ ζήτει· καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε qod Jun. vertit, *Difficiliora captu tuo nè qæras temerè: & valentiora viribus tuis nè exqiras insipienter.* Phaëtonti Phœbus apud Evripidem à Clement. Alex. adductus *pædag. lib.* 3. *c.* 2. ex restitutione Grotiana;

Τῶν ἡνιῶν, παῖ, μὴ θίγῃς ἄπειρος ὤν,
Μηδ' ἀναβῇς τὸν δίφρον, ἐλαύνειν μὴ μαθών.
Ah parce habenas tangere ignarâ manu,
Currúsqe, fili, scandere eqitandi rudis.

Evpolis *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβῦτα, τὴν κατάστασιν
Τὴν δὲ λαμβάνων ἄφνω, πρὶν καὶ μαθεῖν τὴν ἱππικήν.
Pol, senex, parùm sapuisti qi tam citò stipendium
Hoc eqestre sumpsisti, priusqam rectè eqitare didiceras.

Flaccus in *art.*

Sumite materiam vestris, qi scribitis, æqam
Viribus, & versate diu, qid ferre recusent,
Qid valeant humeri.—

Spectat horsum Christi Domini monitum, Luc. *c.* 14. *v.* 28. de ædificare cogitante, ὅτι πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, qòd *primò confidens sumptus secum reputat, num suppetat unde perficere possit; nè si posito fundamento fabricam absolvere neqiverit, ludibrio exponatur dicentium,* Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. *Homo iste ædificare cœperat, verùm perficere non valebat.* Νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες ἐπιβάλλονται ἐσθίειν. διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν· εἶτα στρόφοι, καὶ κατάρροιαι, καὶ πυρετοί. Epictet. *l.* 1. *c.* 26. Qi & idem *enchir. c.* 59. Ἂν ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ ἠσχημόνησας, καὶ ὃ ἐδύνασο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες. vide *ad lib.* 4. § 31. & *lib.* 5. § 17.

Παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ] Ità Liodes *Odyss.* φ. *v.* 152. ubi arcum Ulysseum intendere frustrà tentaverat,

Ὦ φίλοι, οὐ μὲν ἐγὼ τανύω.—

vel utì Dionysius Metathemenus apud Athen. *l.* 10. sed sensu parùm honesto usurpans, extulit,

—οὐ δύναμαι τανύσαι· λαβέτω δὲ καὶ ἄλλος.

Ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκῃ] Ità Jason Sirac. loco priùs adducto, monito suo prudentissimo sanè illi, subjungit; Ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ. Uterqe vult & Jason & Marcus, non deserendum esse id, qod est officii nostri, etiamsi ad effectum pro desiderio nostro perducere neqeamus. Siqidem in his obtinet, qod Naso *Ponti l.* 3. *el.* 4.

Deniqe opus nostræ culpetur ut undiqe curæ,
Officium nemo qi reprehendat, erit.
Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas:
Hac ego contentos avguror esse Deos.

Προσπαραλαβὼν τὸν δυνάμενον] Plut. in *polit. pracept.* Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἔμπειρον ὄντα, δεῖ πρὸς ὃ χεῖρον ἑτέρου πέφυκας, αἱρεῖσθαι τοὺς μᾶλλον δυναμένους.

Εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον] Vide *l.* 1. *c.* 16. & *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 7.

§ 6. Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι] Idem argumentum habes *l.* 3. § 3, 10. & *l.* 4 § 33, 48. & *infr.* § 10. & *l.* 8. § 21, 25.

Ὅσοι δὲ τούτους ὑμνήσαντες] Scil. qi aliis immortalitatem æternitatémqe qandam encomiis suis scripto traditis & posteritati consecratis conciliare ac largiri profitebantur, etiam ex ipsis illis havd pavci oblivioni sunt traditi, memoriáqe illorum unà cum scriptis ipsis intercidit. Hoc est enim, qod poëtæ cumprimis, nec soli tamen, solent patronis, favtoribus, familiaribus suis polliceri. Theocrit. *Idyll.* 16.

Μωσάων δὲ μάλιστα τίειν ἱεροὺς ὑποφήτας·
Ὄφρα καὶ εἰν Ἀΐδαο κεκρυμμένος ἐσθλὸς ἀκούσῃς,
Μηδ' ἀκλεὴς μύρηαι ἐπὶ ψυχροῦ Ἀχέροντος, &c.

Tibull. *l.* 1. *el.* 4.

Qem referunt Musæ, vivet; dum robora tellus,
Dum cœlum stellas, dum vehit amnis aqas.

Flaccus *carm. l.* 4. *Od.* 8.

Dignum lavde virum Musa vetat mori:
Cœlo Musa beat.--

qi & argumentum idem ode proximâ fusè proseqitur. Naso *amor. l.* 1. *el.* 10.

Scinduntur vestes, gemmæ franguntur & avrum:
Carmina qam tribuent, fama perennis erit.

qem & vide sis qàm magnificè idem hoc prædicet, *ibid. el.* 15. Plinius major *præfat. nat. hist.* *Apion qidem Grammaticus, hic qem Tiberius Cæsar cymbalum mundi vocabat, cùm publicæ famæ tympanum potiùs videri posset, immortalitate donari à se scripsit, ad qos aliqa componebat.* De majore ipso minor *l.* 6. *ad Tacitum suum ep.* 16. *Video morti ejus, si celebretur à te, immortalem gloriam esse propositam. qamvìs enim pulcerrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes, memorabili casu, qasi semper victurus occiderit; qamvìs ipse plurima opera & mansura condiderit, multùm tamen perpetuitati ejus scriptorum tuorum æternitas addet. eqidem beatos puto, qibus Deorum munere datum est, avt facere scribenda, avt scribere legenda; beatissimos verò, qibus utrumqe.* Idomeni Epicurus: *Si gloriâ tangeris, notiorem te epistolæ meæ facient, qàm omnia ista qæ colis &*

propter qæ coleris. Refert Seneca *ep.* 21. Subjungitqe. *numqid ergò mentitus est? qis Idomenea nôsset, nisi Epicurus illum suis literis incidisset? omnes illos megistanas & satrapas, & regem ipsum, ex qo Idomenei titulus petebatur, oblivio alta suppressit. Nomen Attici perire Ciceronis epistolæ non sinunt. nihil illi profuisset gener Agrippa, & Tiberius progener, & Drusus Cæsar pronepos: inter tam magna nomina taceretur, nisi Cicero illum applicuisset. Profunda supra nos altitudo temporis veniet, pauca ingenia caput exerent, & in idem qandoqe silentium abitura oblivioni resistent, ac se diu vindicabunt. Qod Epicurus amico suo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili. Habebo apud posteros gratiam; possum mecum duratura nomina educere. Virgilius noster duobus memoriam æternam promisit & præstat.*

Fortunati ambo, si qid mea carmina possunt;
Nulla dies unqam memori vos eximet ævo:
Dum domus Æneæ Capitolî immobile saxum
Accolet, imperiúmqe pater Romanus habebit.

De Niso & Evryalo *Æn l.* 9.

§ 7. Μὴ αἰσχύνȣ βοηθȣ́μενος] Periochen superiùs proximam, à librario aliunde interjectam censet Xylander: qia qæ hîc dicuntur, eódem pertineant, qò priora illa § 4. & sunt reverà argumenti ejusdem & hæc & illa periocha. Verùm nihil obstat, qò minùs ità fuerint à Marco ipso digesta, qi prout in mentem nunc hæc nunc illa venerant, chartis illinere solenne habuit. qod & *infr.* § 14, & 16. animadvertere licebit. Rectè avtem idem monet locum hîc habere Diomedeum illud, qod & in proverbium jam abiit, *Iliad.* κ.

Σύν τε δύ' ἐρχομένω.

Usurpavit Plato *in Protag.* & Cicer. *famil. l.* 9. *ep.* 7. & *ad Attic. l.* 9. *ep.* 4. Sed & Aristot. *polit. l.* 3. *c.* 12. Τȣ̃ δ' ἑνὸς οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίȣς (agnoscis Salomonis illud, *Eccles. c.* 4. *v.* 9.) τȣ̃το γάρ ἐστι τὸ,

Σύν τε δύ' ἐρχομένω.

Idémqe *ethic. l* 8. *c.* 1. Σύν τε δύ' ἐρχομένω, τοῖς τε γὰρ νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι. Et Cicer. *offic. l.* 2. *Omnis ratio & institutio vitæ, adjumenta desiderat.* Ità generaliùs acceptum jure probabitur, qod de animi virtute vîqe corporis Sallustius in *Catilin. Utrumqe per se indigens, alterum alterius auxilio eget.* de natura & arte Flaccus in *art.*

— alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amicè.

Vide *ad l.* 2. § 1.

Ἐνεργεῖν τὸ ἐπιβάλλον] *id qod tibi incumbit, ad te pertinet,* tui est officii & muneris exeqi. ità *l.* 5. § 15. ἃ ἀνθρώπῳ, καθ' ὃ ἄνθρωπός ἐστιν, ȣ̓κ ἐπιβάλλει. & *l.* 10. § 24. ὅτι ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *qæ unicviqe conveniunt, ad cúnctos pertinent.* Herodot. *l.* 4. Ἀπολαβόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον. *Sortitam facultatum, qæ ad ipsos pertinebat, portionem.* dixerat enim superiùs, ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος. Et cum μέρος, Lucas *Evang. c.* 15 *v.* 12. Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς ȣ̓σίας. *da mihi bonorum partem, qæ ad me pertinet.* Demosth. *de corona:* Τῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τύχης τὸ ἐπιβάλλον ἐφ' ἡμᾶς μέρος μετειληφέναι νομίζω τὴν πόλιν. *fortunæ cum aliis nobis communis ratam atqe ad nos pertinentem portionem tulisse.* Sed & μοῖραν ἐπιβάλλȣσαν, Procop. *Gottic. l.* 1. καὶ τὴν Γότθοις ἐπιβάλλȣσαν ἐν Γάλλοις μοῖραν λαβόντας: *acceptâ, qæ apud Gallos ad ipsos spectabat, portione.* Basil. Cæs. *in Psal.* 1. Ὁ μὲν ȣ̓ν ἐν τῷ βίῳ τυγχάνων, ȣ̓́πω μακάριος, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως· ὁ δὲ συμπληρώσας τὰ ἐπιβάλλοντα, καὶ ἀναντιῤῥήτῳ τέλει τὴν ζωὴν κατακλείσας, ȣ̓̃τος ἤδη ἀσφαλῶς μακαρίζεται. Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' ȣ̓ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὑτȣ̃ ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν· τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς· *qantum ipsis convenit, vel, ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν· τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζȣσι· τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *qantum ad unumqemqe attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσȣ̃τον, ὅσονπερ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τȣ̃ πράττειν κατὰ ταύτας. *tantum ad unumqemqe felicitatis contingit, qantum virtutis & prudentiæ.* Et *l.* 3. *c.* 4. καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον συνάγει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τȣ̃ ζῆν καλῶς. *etiam publica utilitas homines in unum cogit, propterea* qòd bene vivendi *pars ad singulos pertinet.*

§ 8. Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω] Basil. Cæs. *in Esaj.* Μὴ προλυπȣ̃ μὴ προαγωνίει τὸ μέλλον. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τȣ̃ προλαβεῖν τὴν γνῶσιν; εἰ μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἥξει, κἂν μὴ προγνῷς· εἰ δὲ λυπηρὸν, τί σοι τὸ κέρδος προδαπανᾶσθαι τῇ λύπῃ; Ex Solonis mente Avson.

Certa si decreta sors est, qid cavere proderit?
Sive sint incerta cuncta, qid timere convenit?

Senec. *epist.* 74. *Si verò aliqod timetur malum, eò perinde, dum expectatur, qasi venisset, urgetur: & qicqid nè patiatur timet, jam metu patitur. qemadmodum in corporibus futuri langvoris signa præcurrunt: qædam enim segnitia nervis inest & sine labore ullo lassitudo & oscitatio & horror membra percurrens: sic infirmus animus, multò anteqam opprimatur malis, qatitur: præsumit illa, & ante tempus cadit. qid dementius avtem, qàm angi futuris, nec se tormento reservare, sed accersere sibi miserias, & admovere; qas optimum est differre, si discutere non possis? vis scire, futuro neminem debere torqeri? qicunqe audierit post qinqagesimum annum sibi patienda supplicia, non perturbatur, nisi* si

si medium spatium transilierit, & se in illam seculo post futuram solicitudinem immiserit. & epist. 24. *Quid necesse est mala accersere, & satis citò patienda cùm venerint, præsumere, ac præsens tempus futuri metu perdere? est sine dubio stultum; qia qandoqe sis futurus miser, esse jam miserum.* Item ep. 98. *Calamitosus est animus futuri anxius, & ante miserias miser. nil est nec miserius, nec stultius, qàm prætimere. qæ ista dementia est, malum suum antecedere?* Vide eundem epist. 13. & ad l. 8. § 33. & l. 6. § 31.

Ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτὸ, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον] itaqe eisdem, qibus nunc es, armis adversus ea instructus. Vide l. 12. § 9.

§ 9. Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται] Vide ad l. 6. § 38. & l. 10, § 4.

Σύνδεσις ἱερά] Trahit huc σειρὰν χρυσῆν illam Homericam *Il.* θ. *v.* 19. Aristides *orat. in Jovem*; Ἀπήρτηται τῆς Διὸς τοῦ πάντων πατρὸς δυνάμεως ἕκαστα ἔχει, καὶ ἀτεχνῶς κατὰ τὴν Ὁμήρου σειρὰν ἅπαντα εἰς αὐτὸν ἀνήρτηται, καὶ πάντα ἐξ αὐτοῦ ἐξῆπται. πολὺ κάλλιων ἄλυσις αὕτη ἢ κατὰ χρυσῆν τινὰ, καὶ εἴ τινα ἄλλην τις ἐπινοήσειεν. Vide l. 10. § 5. Greg. Naz. *de pace*, id est, Τοῖς τῆς εὐνοίας δεσμοῖς, ὁ τεχνίτης λόγος, τὸ πᾶν συνέδησε. Redonanda Clementi vox ista, *strom. l.* 5. Σφίγξ, οὐχ ἡ τῶν ὅλων σύνεσις. leg. σύνδεσις. Vide *ad l.* 12. § 30.

Συγκατατέτακται] Vide l. 4. § 45. & l. 5. § 8.

Συγκοσμεῖ] Vide *infr.* § 48.

Κόσμος εἷς] Vide l. 4 § 40.

Νόμος εἷς] Vide l. 2. § 16. Clemens *strom. l.* 1. Νομοθέτης εἷς, καὶ νόμος εἷς· ἐκ θεοῦ γὰρ, τοῦ καὶ ἑνὸς, ὅ, τε τῆς φύσεως, ὅ, τε τῆς μαθήσεως νόμος εἷς.

Λόγος κοινὸς] Vide l. 4. § 4. & *infr.* § 10.

Ἀλήθεια μία] Vide l. 9. § 1. Julian. *de cynism. orat.* 1. Μία τέ ἐστιν ἀλήθεια, καὶ φιλοσοφία. & rursus: ὥσπερ ἀλήθεια μία, οὕτω καὶ φιλοσοφία. Plut. *sympos. l.* 8. *c.* 9. Ἀληθεύειν μὲν γὰρ ἁπλῶς· ψεύδεσθαι δὲ ἀπειραχῶς, παρέχει τὰ πράγματα. Hinc illud; Πᾶν τὸ ἀληθεῦον συναληθεύει. Siqidem, ut Aristot. περὶ ἑρμην. *c.* 19. Ἀληθῆ ἀληθεῖ οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίαν εἶναι, οὔτε δόξαν, οὔτε ἀντίφασιν. ἐναντίαι μὲν γὰρ αἱ περὶ τὰ ἀντικείμενα. περὶ ταὐτὰ δὲ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν. ἅμα τε οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ. Et *analyt. prior. l.* 2. *c.* 2. ἐξ ἀληθῶν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. Qin & qod de virtute idem *ethic. l.* 1. *c.* 6. Τὸ μὲν ἁμαρτάνειν, πολλαχῶς ἐστι· τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς.

Ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί.

Et Plut. de virt. mor. Ἕκαστον ὧν πράττουσιν ἀεὶ, μοναχῶς μὲν κατορθοῦται, πλεοναχῶς δὲ ἁμαρτάνει. τὸ γὰρ βαλεῖν τὸν σκοπὸν, ἕν ἐστι καὶ ἁπλοῦν· ἀστοχοῦσι δὲ ἄλλοτε ἄλλως, ὑπερβάλλοντες τὸ μέτριον ἢ προσαπολείποντες. idem de veritate, qæ & virtutis genitrix, qam cum virtute eandem (teste Senecâ *ep.* 71.) Socrates dixit verissimum est. Ita Clem. Alex. *strom. l.* 1. Μία οὖν ἡ ἀλήθεια· ὡς καὶ μία κατὰ δύναμίν ἐστιν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἓν τὸ εὐδαιμονεῖν. *Una est veritas: prout & virtus una; unáqe felicitas, qam virtus facit.* Et *ibid.* Μία ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός. *Veritatis via una est. At erroris multiplex.* Πολυσχιδεῖς γὰρ πᾶσι τοῦ ψεύδους αἱ ἀτραποί. Theodoret. *therapeut. l.* 1.

--velut sylvis ubi passim
Palantes error certo de tramite pellit;
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit.--

Flacc. *l.* 2. *Sat.* 3. Sed Clementem avdiamus, qem transcriptum dare non pigebit. Μιᾶς τοίνυν οὔσης τῆς ἀληθείας· τὸ γὰρ ψεῦδος μυρίας ἐκτροπὰς ἔχει· καθάπερ αἱ Βάκχαι τὰ τοῦ Πενθέως διαφορήσασαι μέλη, αἱ τῆς φιλοσοφίας τῆς τε βαρβάρου τῆς τε Ἑλληνικῆς αἱρέσεις, ἑκάστη ὅπερ ἔλαχεν, ὡς πᾶσαν αὐχεῖ τὴν ἀλήθειαν· φωτὸς δ' οἶμαι, ἀνατολῇ πάντα φωτίζεται. Et mox: Ὁ γοῦν αἰὼν τοῦ χρόνου τὸ μέλλον καὶ τὸ ἐνεστὼς αὐτὰρ δὴ καὶ τὸ παρῳχηκὸς, ἀκαρεῖως [ἀκαρέως, vel -ιαίως.] συνίστησι· πολὺ δὲ πλέον δυνατωτέρα τοῦ αἰῶνος ἡ ἀλήθεια συναγαγεῖν τὰ οἰκεῖα σπέρματα, κἂν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐκπέσῃ γῆν. Denique; Ὁ δὲ τὰ διῃρημένα συνθεὶς αὖθις καὶ ἑνοποιήσας, τέλειον τὸν λόγον ἀκινδύνως εὖ ἴσθ' ὅτι κατόψεται τὴν ἀλήθειαν. Et in *eod. lib.* ὡς δὲ ἑνὸς ὄντος τοῦ εὐδαιμονεῖν αἰτίαι τυγχάνουσιν αἱ ἀρεταὶ πλείονες ὑπάρχουσαι· καὶ ὡς τοῦ θερμαίνεσθαι ὅτε ἥλιος, τότε πῦρ, βαλανεῖόν τε καὶ ἐσθής· οὕτω μιᾶς οὔσης τῆς ἀληθείας, πολλὰ τὰ συλλαμβανόμενα εἰς ζήτησιν αὐτῆς. Rursúsqe ad Stoicum dogma de virtutibus propiùs accedens; qæ qoniam luculentiora sunt, fusiùs exhibebimus. Εἰ γοῦν σκοποῖμεν, μία κατὰ δύναμίν ἐστιν ἡ ἀρετή· ταύτην δὲ συμβέβηκεν τούτοις μὲν τοῖς πράγμασιν ἐγγενομένην λέγεσθαι φρόνησιν· ἐν τούτοις δὲ σωφροσύνην, ἐν τούτοις δὲ ἀνδρείαν, ἢ δικαιοσύνην. ἀνὰ τὸν αὐτὸν οὖν λόγον καὶ μιᾶς οὔσης ἀληθείας, ἐν γεωμετρίᾳ μὲν γεωμετρίας ἀλήθεια, ἐν μουσικῇ δὲ μουσικῆς, κἂν φιλοσοφίᾳ τῇ ὀρθῇ Ἑλληνικὴ εἴη ἡ ἀλήθεια. μόνη δὲ ἡ κυρία αὕτη ἀλήθεια ἀπαρεγχείρητος, ἣν παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ παιδευόμεθα. Frustrà igitur sunt qi veritatem aliam Theologicam, aliam Philosophicam esse volunt, qasi alicubi aliqid verum esse possit, qod alibi falsum sit. qam sententiam, absurdam sanè & rationi adversam, refutantem, & contrariam ei demonstrantem, vide sis Casmannum in *problem. marin.* ad finem *qæst.* 1æ. Sed qomodo ergò alia, & alia? Avdi Clementem. Ὃν τρόπον φαμὲν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δραχμῆς, τῷ μὲν ναυκλήρῳ δοθείσης, λέγεσθαι ναῦλον· τῷ δὲ τελώνῃ, τέλος· καὶ ἐνοίκιον μὲν τῷ σταθμούχῳ· μισθὸν δὲ, τῷ διδασκάλῳ· καὶ τῷ πι-

προσήκοντι, ἀδράζοντα. Optimè Cicero *Academ. l. 4. Nostra, inqies, sola vera sunt. certè sola, si vera. plura enim vera discrepantia esse non possunt.* Et *de oratore l. 2. Plus uno verum esse non potest.* De *unica* interim *veritate* qæ argutantur Scholastici, vide apud Alexandr. Halens. *part. 1. q. 15. m. 5.* & Thom. Aqin. *sum. part. 1. q. 16. a. 6.*

§ 10. Ἐναφανίζεσθαι] Vide *l. 2.* § 12.

Εἰς τὸν τῶν ὅλων λόγον] Vide *l. 4.* § 14, 18. & *l. 6.* § 23. & *supr.* § 6.

§ 11. Κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ κατὰ λόγον] *Eadem,* inqit, *actio creaturæ rationalis est secundum naturam & secundum rationem.* qia nimirum de natura rationalis est, esse præditum ratione. Sen. *de vita beat. c. 8. Naturâ duce utendum est. hanc ratio observat, hanc consulit. idem est ergò beatè vivere, & secundum naturam.* Sed & ex conseqenti, idem secundum naturam vivere, & secundum rationem.

§ 12. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος] Xyl. ἐρωτηματικῶς legit: *Rectus, an qi erigatur?* qasi dixerit; cogita tecum, uter horum sis, qi rectus ipse consistat, an qi ab alio erigi opus habeat. M. Casaub. μὴ legisse videtur. vertit enim; *Rectus ipse, non directus.* qomodo ferè legitur *l. 3.* § 5. Vide qæ sunt ibi adnotata. Mihi hoc velle videtur, vel ut rectus consistas ipse, vel si labi contigerit, erigentis opem nè spernas. Vide *ad l. 1.* § 7. & 14. & *l. 4.* § 12. Utriusqe horum imaginem havd ineptam subministrat Synesius *in calvit.* Ὥσπερ γεωργῶν παῖδες ἀπὸ τῆς ὁρμῆς τῶν ὑψαινόντων φυτῶν συνιέντες, ὡς εἰς ὀρθὸν αἴρεσθαι βούλεταί τε καὶ πέφυκεν, ὅσα μὴ πρὸς τοῦτο παρ' ἑαυτῶν ἐξισχύει, κοντοῖς αὐτὰ καὶ χάραξιν ὑπερείδουσιν. *Plantæ,* inqit, *qædam suapte vi ὀρθαί· i. e. rectè crescunt, aliæ qæ sponte neqeunt, arte & ope, sive adminiculis ὀρθοῦσθαι. i. e. erigi necesse habent.*

§ 13. Ἐν ἡνωμένοις] Ἡνωμένα καὶ διεστῶτα, de qibus tum hîc, tum & *l. 9.* § 9. Marcus noster, sic distingvit Sextus Empiric. *advers. Physic. l. 1. c. 2.* Τῶν σωμάτων τὰ μέν ἐστιν ἡνωμένα, τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, τὰ δὲ ἐκ διεστώτων. ἡνωμένα μὲν οὖν ἐστι, τὰ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως κρατούμενα, καθάπερ φυτὰ καὶ ζῶα. ἐκ συναπτομένων δὲ, τὰ ἐκ τῶν παρακειμένων καὶ πρὸς ἕν τι κεφάλαιον νευόντων συνεστῶτα, ὡς ἁλύσεις, καὶ πυργίσκοι, καὶ νῆες· ἐκ διεστώτων δὲ, τὰ ἐκ διεζευγμένων καὶ κεχωρισμένων, καὶ καθ' αὑτὰ ὑποκειμένων συγκείμενα, ὡς στρατιαὶ καὶ ποίμναι καὶ χοροί. Plutarchus itidem in *præcept. conjugal.* Τῶν σωμάτων φιλόσοφοι τὰ μὲν ἐκ διεστώτων λέγουσιν εἶναι, καθάπερ στόλον καὶ στρατόπεδον· τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, ὡς οἰκίαν καὶ ναῦν· τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, καθάπερ ἐστὶ τῶν ζώων ἕκαστον. Qod Pompon. *digest. l. 41. tit. 3. leg 30. Tria genera sunt corporum: unum, qod continetur uno spiritu, & Græcè ἡνωμένον vocatur; ut homo, lignum, lapis, & similia: alterum, qod ex contingentibus se, hoc est, ex pluribus inter se cohærentibus constat, qod συνημμένον vocatur; ut ædificium, navis, armarium: tertium, qod ex distantibus constat; ut corpora plura, non soluta, sed uni nomini subjecta; veluti populus legio, grex.* Senec. *ep. 102. Qædam continua esse corpora, ut hominem: qædam composita, ut navem, domum, omnia denique qorum diversæ partes juncturâ in unum sunt coactæ: qædam ex distantibus, qorum adhuc membra separata sunt, tanqam exercitus, populus, Senatus. illi enim per qos ista corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ diducti & singuli sunt.*

Τὰ μέλη τοῦ σώματος] inculcat hoc Apostolus passim de Christicolis, qod Marcus hîc de omnibus in universum hominibus. *Ad Ephes. c. 4. v. 4.* Ἓν σῶμα, καὶ ἓν πνεῦμα. & *ad Rom. c. 12. v. 5.* Οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. item *ad Cor. ep. 1. c. 10. v. 17.* Ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. & *c. 12. v. 12.* Καθάπερ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός. (qo loco ὁ Χριστὸς, pro corpore Christi politico, non physico sumitur, prout & *ad Gal. c 3. v. 16.*) Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. & rursus, *v. 27.* Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Θεραπευτέον οὐχ ἧττον τὰ τῶν πλησίον, ἢ ἑκάστῳ τὰ ἑαυτοῦ· πάντες γὰρ ἓν ἐσμὲν ἐν κυρίῳ· καὶ μία κεφαλὴ πάντων, ἐξ οὗ τὰ πάντα, Χριστός· καὶ ὅπερ ἐστὶν ἀλλήλοις τὰ μέλη, τοῦτο ἕκαστος ἑκάστῳ, καὶ πᾶσιν ἅπαντες. Senec. *de ira l. 2. c. 31. Qid si nocere velint manus pedibus? manibus oculi? ut omnia inter se membra consentiant, qia singula servari, totius interest: ità homines singulis parcent, qia ad cœtum geniti sumus. Salva autem esse societas nisi amore & custodiâ partium non potest.*

Πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν] Vide *ad l. 2.* § 1.

Μέλος εἰμὶ] Ità Sen. 95. *Omne hoc qod vides, qo divina atqe humana conclusa sunt, unum est; membra sumus corporis magni.* Et Marcus pariter, *l 4.* § 40. Ὡς ἓν ζῶον ὁ κόσμος. Vide & *ad l. 2.* § 1, 3, 4, 9. Verùm restringit hîc ad σύστημα λογικόν. Vide *ad l. 3.* § 3. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ἐὰν δὲ διὰ τοῦ ῥῶ στοιχείου μέρος] Verba illa διὰ τοῦ ῥῶ στοιχείου glossema forsan fuerint. Μέλος autem & μέρος ità Marcus distingvit; ut μέλος animantibus duntaxat competat, μέρος etiam inanimatis. Aliter pavlò Strabo *l. 2.* qi non *animationis*, sed *configurationis* ratione, istud ab isto disterminat; Ἡ κατὰ μέλος τομὴ, inqit, τῆς ἄλλως κατὰ μέρος διαφέρει, διότι ἡ κατὰ μέλη λαμβάνει περιγραφὴν ἔχοντα φυσικὴν, ὀρθώσει τινὶ καὶ τύπῳ σημειώδει· καθὸ καὶ τοῦτο εἴρηται, (*Odyss. 1. v. 291.*)

Τὸν δὲ διαμελεϊστὶ ταμών· — ἡ δὲ οὐδὲν ἔχει τοιοῦτον. & accuratiùs Aristot. *hist. animal. l. 1. c. 1.* Τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων, ἔνια οὐ μόνον μέρη, ἀλλὰ καὶ μέλη

μέλη καλεῖται. τοιαῦτα δ' ἐστιν, ὅσα τῶν μερῶν ὅλα ὄντα, ἕτερα μέρη ἔχει ἐν αὐτοῖς ἴδια· οἷον κεφαλὴ, καὶ σκέλος, καὶ χεὶρ, καὶ ὅλος ὁ βραχίων, καὶ ὁ θώραξ. ταῦτα γὰρ αὐτά τέ ἐστι μέρη ὅλα, καὶ ἔστιν αὐτῶν ἕτερα μόρια. Membrum ergò unumqodqe etiam pars est corporis; verùm non itidem è converso.

Καταληπτικῶς εὐφραίνει] Imò καταληκτικῶς. vocabulum signatum. ità delectat, ut ulteriùs nihil reqiras. Vide *ad l. 9* § 42. ubi vox eadem repetitur.

Εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν] Plut. *de vit. Epicur.* adversus Epicureos agens; Αὐτοὶ δή πε λέγουσιν, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἥδιόν ἐστι τοῦ εὖ πάσχειν. Et *de philosophorum convictu cum principibus*; Ἐπίκουρος, τοῦ εὖ πάσχειν τὸ εὖ ποιεῖν, οὐ μόνον κάλλιον, ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναί φησι. χαρᾶς γὰρ οὐδὲν οὕτω γόνιμόν ἐστιν ὡς χάρις. ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ ταῖς Χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος, Ἀγλαΐαν καὶ Εὐφροσύνην, καὶ Θάλειαν· τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῷ διδόντι χάριν πλεῖόν ἐστι καὶ καθαρώτερον. διὸ τῷ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλάκις, ἀεὶ δὲ ἀγάλλονται τῷ εὖ ποιεῖν. Idem *de Socrat. gen.* Ποίου γὰρ οὕτω σκοποῦ βάλλοντα καὶ τυχεῖν ἡδὺ, καὶ διαμαρτάνειν ἀνιαρὸν, ὡς ἀνδρὸς εὖ παθεῖν ἀξίου διὰ χάριτος ἐφιέμενοι; Et in *Erotic. de amantibus.* Ὥστε χαίρειν τοῖς ἐρωμένοις διδόντας, ὡς παρ' ἑτέρων οὐ χαίρουσιν αὐτοὶ λαμβάνοντες. De Christo Domino Gregor. Naz. *in bapt.* Δίδωσιν ἥδιον ἢ λαμβάνουσιν ἕτεροι.

Ὡς αὐτὸν εὐποιῶν] Phalaris *epist.* 17. Οὐ διδόναι χάριτας οἴομαι δωρούμενος ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παρ' αὐτῶν λαμβάνειν. Et *epist.* 119. qem locum libentiùs, qò emaculem, transcribo. Οὔτε νῦν παραδέδωκεν ὁ καιρὸς, μέμψασθαι μὲν ὑμᾶς ὡς φιλτάτους, τοὺς πρώτους (περὶ τοῦ forsan) χρόνους μηδὲν αἰτησαμένους· (αἰτησαμένους. culpat enim qodammodo, qòd nihil priùs petierant.) εὐχαριστῆσαι δὲ τοῦ παρόντος, ἡνίκα αἰτεῖσθε, ἀφ' ὑμεῖς μὲν οἱ λαβόντες, δώσετε τὰς ἀληθείας· δέδεγμαι γὰρ ὑμῶν χάριν τὴν αἴτησιν. ἐγὼ δὲ οὐ μετὰ τοσαύτης ἡδονῆς λήψομαι μᾶλλον, ἢ δώσω. τί γὰρ ἀνδρὶ φιλοπάτριδι κάλλιον καὶ μεγαλοπρεπέστερον, ἢ δοκεῖν τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας εὖ ποιεῖν; Aristid. in *Panathen.* de populo Atheniensi: Εὖ γὰρ ποιεῖν, οὐκ εὖ πάσχειν, πεφυκότες ἥδεσαν καὶ μισθὸν ὀφείλειν αὐτοὺς τοῖς εὖ ποιοῦσι τὸ ἑλληνικὸν, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς δεῖν παρ' ἑτέρων μισθὸν τῆς ἀρετῆς λαμβάνειν· οὐδ' ἐπὶ κέρδει φιλεῖν τοὺς δόντας αὐτούς· οὐδέ γε μᾶλλον, ἢ τοὺς παῖδας καὶ γονέας ἐπὶ κέρδει φιλεῖν· ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἀναλωμάτων σώζειν τοὺς ὡς ὑπὲρ οἰκείων τὰς γνώμας διακειμένους. P. Syr. [*Beneficium dando accepit, qi digno dedit.*] Imò sibi ipsi benefacit. inqit Marcus, qi benefacit alteri; qia & is qi benefacit & is cui benefit, ejusdem corporis membra sunt. Siqidem manus cùm pedi benefacit, sibi ipsi etiam benefacit in pede. atqe hoc est, qod *infrà* § 74. ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς. Et *l.* 11. § 4.

§ 14. Τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς περιπτώσεως δυναμένοις] hoc est, corpusculi mei membris. τοῖς μελυδρίοις τοῦ φυσήματος τούτου, ut *infr.* § 68. Sive τοῖς κακουμένοις μέρεσιν, ut *l.* 8. § 28. cur autem Annot. Lugdun. τὸ περιπτώσεως hîc submoveret, περιεστηκώσεως supponeret, nihil erat, cùm τὸ περιπτώτω præcessisset. Sed & τὸ περιστατικόν. *infr.* § 68. reperiatur. frustrà & Xyl. de aliorum casibus hæc accepit, qæ de corporis proprii affectionibus dicta sunt.

Ἐκεῖνα μέμψεται τὰ παθόντα] malim μέμψηται, *conqerantur ea, si voluerint, qæ perpetiuntur.* Vide *infr.* § 15. & *l.* 8. § 28. Verùm mutato nihil opus. μέμψεται dictum fuerit, ut ὄψεται, *viderit. l.* 12. § 1.

Ἐγὼ δὲ] id est, τὸ ἡγεμονικόν. ut § 16. qod Xyl. cùm non animadverteret, Marci mentem hîc non cepit. Ità Cicer. in somn. Scip. *Mens cujusqe is est qisqe.* Apostolus, sed sensu parùm diverso, qia mentem pro parte regenita sumit, *ad Rom. c.* 7. *v.* 17. οὐκ ἐγὼ (id est, ὁ νοῦς μου. *v.* 25.) ἀλλ' ἡ ἐνοικοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Ἐὰν μὴ ὑπολάβω] Vide *l.* 4. § 7. Plut. *de tranqil.* Καθόλου δὲ, ἐπεὶ τῶν ἀβουλήτων, τὰ μὲν φύσει τὸ λυποῦν καὶ βαρύνον ἐπιφέρει, τὰ δὲ πλεῖστα δόξῃ δυσχεραίνειν ἐθιζόμεθα καὶ μανθάνομεν. οὐκ ἄχρηστόν ἐστι πρὸς ταῦτα μὲν ἔχειν ἀεὶ τὸ τοῦ Μενάνδρου πρόχειρον,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ.

τί γὰρ πρὸς σέ ἐστι, φησὶν, ἂν μήτε σαρκὸς ἅπτηται, μήτε ψυχῆς; πρὸς δὲ τὰ φύσει δοκοῦντα λυπεῖν, ἐκεῖνο τὸ Εὐριπίδειον,

Οἴμοι. τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

οὐδεὶς γὰρ οὕτω τοῦ παθητικοῦ καταφερομένου καὶ ὀλισθαίνοντος ἀντιλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀνάμνησιν ποιῶν, ἣ διὰ τὸ σῶμα μεμιγμένος ὁ ἄνθρωπος, μόνην ταύτην τῇ τύχῃ λαβὴν δίδωσι, ἐν δὲ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις ἀσφαλὴς ἕστηκεν. Hæc à Stoicismo havd procul absunt. Idem *de exil.* τὸ λυπεῖσθαι καὶ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, ἐπὶ πάντα μὲν ἄχρηστόν ἐστι καὶ γινόμενον κενῶς καὶ ἀνοήτως. ὅπου δ' αὐτὰ τὰ πράγματα δίδωσιν ὑπὸ τοῦ λόγου ψηλαφηθέντα καὶ ἀνακαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν, οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ, κομιδῇ γελοῖόν ἐστι, μὴ τῆς σαρκὸς πωπάνεσθαι, τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χείρων γέγονεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν συναχθομένοις καὶ συναγανακτοῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης. Verùm Marcus ad ea etiam qæ corpori læsionem inferunt, argumentum istud extendit.

§ 15. Ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι] Vide *l.* 4. § 18. & *l.* 6. § 22. & *l* 8. § 5. Huc illud Josuæ decretum, *c.* 24. *v.* 15. aliis qicqid fecerint, se cum familia sua in recto Dei veri cultu perseveraturos.

Ἢ ἡ πορφύρα] Vide de *purpura,* qæ ex Epicteto adducuntur *ad l.* 11 § 18.

Ὥστε

Ὅ, τις ἂν ποιῇ] leg. ὅ, τι ἄν τις ποιῇ, ex membro præcedente.

§ 16. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ ἐκ ἐνοχλεῖ οἷον λέγω, ἐ φοβεῖ ἑαυτὸ εἰς ἐπιθυμίαν.] manca hæc esse, ex seqentibus satìs claret; nec qid possit suppleri, est adeò difficile conjectu. Verùm qi enunciativè capiunt, à Marci mente qàm longissimè recedunt. is enim passim inculcat, molestiam omnem, non à rebus externis, sed ab animo ipso & opinione de eis concepta, nobis obtingere: hoc est; mentem ipsam sese conturbare, solam sibi molestiam omnem facessère. Videantur qæ *suprà* § 14. & *l.* 4. § 7, 39. & *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 8, 52. & *infr.* § 68. & *l.* 8. § 40, 42, 47. & *l.* 9. § 13, 15. Itaqe D. Boot. per interrogationem concipi postulat: cui ego libens assentior; & qæ desunt, ità supplenda existimarem. ἐκ ἐνοχλεῖ; οἷον λέγω, ἐ φοβεῖ ἑαυτό; [ἐ λυπεῖ;] εἰς ἐπιθυμίαν [ἐ κινεῖ; vel ἐκ ἄγει;] sicut Galen. *de optim. sect.* *c.* 6. ἐὰν μὴ λυπῇ, μηδὲ εἰς ἄλγησιν ἡμᾶς ἄγῃ. *Mens an non ipsa sese perturbat? exempli gratiâ: nonne seipsam terret? nonne tristitiâ afficit? nonne in cupiditates conjicit?* &c. vel etiam, αὐτὸ ἑαυτῷ ἐκ ἐνοχλεῖ; ἐ λυπεῖ (ut sit hoc illius, οἷον λέγω loco) ἑαυτό; ἐ φοβεῖ; &c. Sensum ipsum, qicqid de verbis fuerit, confirmant seqentia. ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταράσσῃ. Verba avtem feliciùs pavlò videtur restituisse sic D. Salmasius. οἷον ἐ φοβεῖ, ἐκ ἄγει εἰς ἀθυμίαν. ἄγει εἰς ἀθυμίαν idem est ac si dixisset ἑαυτὸ λυπεῖ. nam ἀθυμία est λύπη, ut εὐθυμία *hilaritas.* unde εὐθύμει, *hilari sis animo,* ità *l.* 4. § 38. καὶ ὅσα τὸς μωρὸς εὐφραίνει ἢ λυπεῖ. istiusmodi aliqid supplendum ex seqentibus liqet, ubi hæc duo simul repetit, εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. & post, τὸ δὲ ψυχάριον τὸ φοβέμενον, τὸ λυπέμενον. confirmant eadem & sensum verborum Marci, qem asserimus genuinum. Si enim nihil aliud potest menti hisce modis molestiam facessere, ipsa sibi facessat necesse est, qandocunqe molestiâ aliqâ afficitur. Ità Epictet. *l.* 3. *c.* 19. Προαίρεσιν γὰρ ἐδὲν δύναται κωλῦσαι ἢ βλάψαι ἀπροαίρετον, εἰ μὴ αὐτὴ ἑαυτήν. ἐδὲν ἄλλο ταραχῆς ἢ ἀκαταστασίας αἴτιον ἐστὶν ἢ δόγμα.

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς ἐ τρέψει] *Ipsa enim sese* (si volet) *opinando non movebit istis motibus.*

Τὸ σωμάτιον μὴ πάθῃ τι] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 28.

Οὐ γὰρ ἕξεις αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην] Locus iste mihi planè depositus, absqe clariss. D. Salmasio fuisset, cui non ego magìs debeo, qàm Marcus ipse. is manum medicam favsto sydere admovit. Malè, inqit, Xylander αὐτῷ pessimè locum hunc sic vertit, *Animo nullus metus, dolor, avt opinio horum accidere potest: neqe enim ei sunt habitus ad hæc.* Sic vertendum illi fuit; *Animula verò, qæ timet, qæ dolet, qæ super his omnino aliqid opinatur, nihil eorum patiatur, si non illam in hoc judicium demittas.* legendum igitur in Græcis, ἐδὲν μὴ πάθῃ, εἰ ἐκ ἄξεις αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. vel, εἰ ἐ παρέξεις αὐτὸ εἰς κρ. τ. Nihil verius. Epictet. dissert *l.* 2. *c.* 6. Τίς γάρ σε ἀναγκάσαι δύναται ὑπολαβεῖν τι, ὧν ἐ θέλεις;

Ἀπροσδεὲς] περὶ τῆς τῦ ἡγεμονικῦ αὐταρκείας, Vide *supr. l.* 5. § 14. & *infr. l.* 11. § 1.

Ἀνεμπόδιστον] Vide *l.* 5. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὅτε πλῦτός ἐστιν ἐν ἡμῖν, ἐθ' ὑγίεια, ὅτε δόξα, ὅτε ἄλλο τι ἁπλῶς, πλὴν ὀρθὴ χρῆσις φαντασιῶν. τῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, τῦτο ἀνεμπόδιστον.

§ 17. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθὸν] deesse vocabulum aliqod videtur, qod membrum posterius expleat. forsan [ἡγεμονικὸν] ἀγαθὸν, fuerat, in hoc enim Marco censente, τὸ πᾶν. Vide *ad l.* 2. § 15. idémqe eidem ὁ δαίμων iste. Vide *ibid.* § 17. & *l.* 10. § 13. qo loco ait τὸν νῦν, ubi voluerit, ἀγαθὸν δαίμονα fieri. Nam M. Casavbono, τὸ ἢ ἀγαθὸν expungenti non accedo. Conjecturam meam firmat, qod ex Platone Clemens *strom. l.* 2. Αὐτὸς δὲ ὁ Πλάτων τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν· δαίμονα δὲ λέγεσθαι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν. Cui gemina, ex innominato aliqo, ista Svidas exhibet: Ὅτι ὁ σπουδαῖος εὐδαίμων ἐστί. ὁ γὰρ εὖ τὸν δαίμονα ἔχων, σημαίνεσθαι δοκεῖ τῷ τῦ εὐδαίμονος ὀνόματι. εἰ δὴ δαίμων ἑκάστε ἡ ψυχὴ, καθὰ Ξενοκράτει δοκεῖ, εἴη ἂν εὐδαίμων, ὁ εὖ τὴν ψυχὴν ἔχων. εὖ δὲ τὴν ψυχὴν ἔχει ὁ σπουδαῖος. σπουδαῖος δ' ἄρα ὁ εὐδαίμων. Accedit & Pythagoræ scitum illud, εὐδαιμονεῖν ἄνθρωπον, ὅταν ἀγαθὴ ψυχὴ προσγένηται. Laërt. *lib.* 8. Apul. *de Deo Socrat.* *Nam qodam significatu & animus humanus, etiam nunc in corpore situs, Dæmon nuncupatur,* [Maro Æn. *l.* 9.]

—Diíne hunc ardorem mentibus addunt,
Evryale? an sua cuiqe Deus fit dira cupido?

igitur & bona cupido animi, bonus Deus est. unde nonnulli arbitrantur, εὐδαίμονας *dici beatos, qorum Dæmon bonus, id est, animus virtute perfectus est. qem nostrâ linguâ, ut ego interpretor, poteris Genium vocare, qòd is Deus, qi est animus sui cuiqe, qanqam sit immortalis, tamen qodammodo cum homine gignitur.* Vide dissertationem hac de re Dionis Prus. *orat.* 23.

Τί ἐν ὧδε ποιεῖς, ὦ φαντασία;] Qid est opus imaginatione, sive opinione, cùm mens ipsa qod suum est & fecerit & habuerit? Vide *ad periochen proximè superiorem* extremam: & *infr.* § 29.

Ἄπεργε τὸς θεὺς σοι] forsan [νὴ] τὸς θεὺς. atqe ità M. Casavb. nam Xyl. omisit; maléqe reddidit, ὡς ἦλθες, *unde venisti.* cùm vertendum fuerit,

erit, *ut venisti. facesse hinc, per Deos, ut venisti.* Sed nec fortasse νὴ particulâ illâ interjectâ opus fuerit. Siqidem D. Salmas. formulam usitatam esse monet, πρὸς θεῶν σοι, subavdi ὄμνυμι. eámqe locutionem occurrere in *hemiambis* Anacreonteis, & in *dissertationibus* Arriani. Ità certè Anacreon *carm.* 31.

Ἄφες με, πρὸς θεῶν σοι,
Πιεῖν, πιεῖν ἀμυστί.

Arrian. in Epicteti *dissert. l.* 3. *c.* 26. Παῦσαι, πρὸς θεῶν σοι, ἐμπαίζων μου τῇ ψυχῇ. Et *c.* 23. Παύσασθε, πρὸς θεῶν ὑμῖν, καλὰ ὀνόματα καὶ πράγματα καταισχύνοντες. & ad formulam Christianam propiùs, *ibid. c.* 7. τὸν θεόν σοι. qem locum corruptum frustrà suspicatur Volfius. restituenda eadem, *c.* 22. ubi, τὸν θεόν σε, vitiosè legitur; qod interpretem eundem, cùm non adverteret, in alia abduxit. & diversâ rursus formulâ, sed ellipsi câdem, *l.* 3. *c.* 23 θαυμαστῶς, κύριε, τὴν ἐμὴν σοι σωτηρίαν. contractiùs etiam *l.* 2. *c.* 19. λέγε μοι, πρὸς θεῶν, οἷα προσέλθω ἔλεγες. Si locus saltem integer fuerit. facit enim suspectum, qod Gellius *l.* 1. *c.* 2. exhibet, λέγε μοι σὺ πρὸς θεῶν. qod fortean fuerit, πρὸς θεῶν σοι. qin integram qoqe idem extulit, *l.* 3. *c.* 10. ὀμνύω ἡμῖν πάντας θεοὺς, ὅτι προσέχομαι. Locus ergò sincerus & integer est. nec ullâ ratione admittenda Annot. Lugd. interpolatio, ἀπέχου πρὸς τοὺς θεοὺς σύ.

Οὐκ ὀργίζομαί σοι] Hoc enim dogmati Stoico adversatur; non tamen & Christiano, qod ὀργίζεσθαι καὶ μὴ ἁμαρτάνειν monet, *ad Ephes. c.* 4 *v.* 26. Diogeni avtem Stoico, non Cynico (qod Erasmum fugerat) de dogmate isto differenti, cùm adolescens qidam protervus, velut periculum facturus, an re præstaret qæ docebat, in faciem inspuisset, *Non qidem irascor*, inqit ille; *sed dubito tamen an irasci oporteat?* Narrat Seneca *de ira, l.* 3. *c.* 38. Fidentiùs Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens neqitia est, ut motu meo digna sit.*

§ 18. Τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γίνεσθαι;] Vide *l.* 4. § 46. & *l.* 5. § 13. & *lib.* 6. § 15.

Τί δαὶ φίλτερον] *infr.* § 21. & *l.* 4. § 36. & *l.* 9. § 32.

§ 19. Ὡς διὰ χειμάῤῥου] Vide *ad l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. Avg. *in Psal.* 38. *Momentis transvolantibus cuncta rapiuntur. torrens rerum fluit.*

Συνεργὰ] Vide *l.* 6. § 41.

Ὡς τὰ μέρη] vide *l.* 2. § 1. & *supr.* § 13.

Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους] vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48. & *l.* 6. 47.

Πόσους Ἐπικτήτους] è superis ergò excesserat jam Epictetus. Accedit qòd Gellius Herodi Attico, qi sub Marco floruerat, æqalis ferè, de Epicteto, tanqam qi jamdudum decesserat, ità verba facit, *l.* 2. *c.* 18. *De Epicteto philosopho nobili, recentior est memoria, qàm ut scribi, qasi obliteratum, debuerit.* vide *ad l.* 1. § 7. & *ad l.* 8. § 31.

§ 20. Ἐμὲ ἓν μόνον περισπᾷ] *Hoc unum me solicitum habet.* ità τὸ περισπᾶν sæpiùs usurpat *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22. Estqe hoc qod profitetur cumprimis utile piúmqe, si solicitudo universa eo fine adhibeatur, ne qid unqam obrepat, qod officii sui non sit. vide *infr.* § 66. & *ad l.* 8. § 3. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν περισπάτω.

§ 21. Ἐγγὺς] Vide *l.* 4. § 16. Petrus *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε.

Ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη] vide Solom. *Eccles. c.* 1. *v.* 11.

§ 22. Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας] Hoc est qod Avg. *in Joan tract.* 66. & *in concion. solenn.* 235. *Esto medico similis; qi odit morbum, amat ægrotum.* Ità Marcus etiam lapsos & errantes diligi vult. Amplius aliqid Christus Dominus; non lapsos tantùm & errantes, verùm in nos ipsos delinqentes. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Matth. *c.* 5. *v.* 44. Hinc Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 259. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἴσον εἶναι δοκεῖ, τὸ εὐεργέτας μὴ ἀμείβεσθαι, καὶ ἐχθροὺς μὴ ἀμύνεσθαι. παρὰ δὲ τῇ θείᾳ φιλοσοφίᾳ τὸ μὲν ἀμείβεσθαι τοὺς εὐεργέτας κρατεῖ. τὸ δὲ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς οὐχί· ἀλλὰ παντὶ τῷ τρόπῳ ἀνεξικακεῖν, εἰ δ' οἷόν τε, καὶ εὐεργετεῖν. Contrà planè qàm Pindarus *Pyth. od.* 2. Φίλον εἴη φιλεῖν· ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν, λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι, ἄλλ' ἄλλοτε πατέων ὁδοῖς σκολιαῖς. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Cynicum instituens; Δαίρεσθαι δεῖ αὐτὸν, ὡς ὄνον, καὶ δαιρόμενον φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς δαίροντας. De Christianis Justin. *ad Diognet.* Ἀγαπῶσι πάντας, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. Atqe hæc est reverà charitas sincera, *amare qos toleras, tolerare qos amas*, ut Gregor. Rom. *in Evang. serm.* 35. Qin & Marcum ad eos etiam respexisse, qi adversus nos ipsos fuerint injurii, qæ subjecit, ostendunt. Vide *ad l.* 11. § 18.

Ὅτι καὶ συγγενεῖς] Vide *ad l.* 2. § 1. Hippias apud Platon. in *Protag.* Ὦ ἄνδρες οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς, συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι, φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, φύσει συγγενές ἐστιν.

Δι' ἄγνοιαν, καὶ ἄκοντες] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 4 § 3. & *l.* 8. § 14. & *l.* 11. § 18.

Ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε] Vide *ad l.* 4. § 6. & *infrà* § 58.

Οὐκ ἔβλαψέ σε] Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 9. § 38.

§ 23. Ἡ τῶν ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, ὡς κηροῦ] Eleganti similitudine hoc illustrat, non Lucianus ille, Epicuri de grege, ὁ χλευαστὴς, sed de schola Platonica Leo, (Byzantius fortean) utì ex Athen. *dipnosoph. l.* 11. & Laërt. *l.* 3. in *Platon.* patet; in *dialogo*, qem *Alcedinem* inscripsit, &

inter

inter Luciani opuscula, à qibus dictionis mollitie venâqe candidiore plurimùm discrepat, extat vulgó. Τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτο, inqit, καὶ τὰ παιδεῖα τὰ παρ' ἡμῖν, τὰ πλάττειν ἐπιστάμενα, πηλὸν ἢ κηρὸν ὅταν λάβῃ, ῥαδίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολλάκις ὄγκου, μετασχηματίζει πολλὰς ἰδεῶν φύσεις. Eisdémq; planè insistens vestigiis Plut. *ad Apoll.* Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δύναταί τις πλάττων ζῶα συγχεῖν, καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγχεῖν, καὶ τοῦτο ἓν παρ' ἓν ποιεῖν ἀδιαλείπτως· οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, πάλαι μὲν τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνέσχεν· εἶτα συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγέννησε τοὺς πατέρας, εἶτα ἡμᾶς, εἶτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀνακυκλήσει· καὶ ὁ τῆς γενέσεως ποταμὸς οὗτος ἐνδελεχῶς ῥέων οὔποτε στήσεται, καὶ πάλιν ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ὁ τῆς φθορᾶς. Cui non absimile qod Aphrodiss. *probl. l.* 1. *q.* 49. Ὡς ὅταν ὁ ἀνδριαντοποιὸς τὸν χαλκοῦν ἵππον ἢ βοῦν, ἤ τι τοιοῦτον ζῶον χωνεύσας ἢ ἐλάσας, πλάσῃ ἄνθρωπον, ἢ ἕτερόν τι σκεῦος, ἀπὸ εἴδους εἰς εἶδος μεταβάλλων τὴν ὕλην. Lusûs avtem puerilis illius, qo animalium icunculas è cera solent effingere, meminit & Lucianus in *insomnio* verbis hisce; Ὁπότε γὰρ ἀφεθείην ὑπὸ τῶν διδασκάλων, ἀποξέων ἂν τὸν κηρὸν, ἢ βόας, ἢ ἵππους, ἢ καὶ νὴ Δί' ἀνθρώπους ἀνέπλαττον. Demetr. Phaler. qi dicitur: Περὶ ἑρμηνείας. καθόλου δὲ, ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μέν τις κύνα ἔπλασεν, ὁ δὲ βοῦν, ὁ δὲ ἵππον· οὕτω καὶ πρᾶγμα ταυτὸν ὁ μὲν ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησιν. Et Fabius *institut. l.* 10. *c.* 5. *Nec aliena tantùm transferre, sed etiam nostra pluribus modis tractare possumus, & sententias easdem qàm numerosissimè variare: velut eâdem cerâ aliæ atqe aliæ formæ duci solent.* De cera ipsa Plinius min. *l.* 7. *ep.* 9.

Hæc laus est ceræ, mollis cedénsqe seqatur
Si doctos digitos, jussûqe fiat opus;
Et nunc informet Martem, castámqe Minervam;
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.

vide *infrà* ad § 25.

Δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιβωτίῳ] vide *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 47. & *infrà* § 25. & 50. & *l.* 11. § 17. Ædesius apud Eunap. in *Maximo*: Ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμὴν οὐκ ἀγνοεῖς τηλικαύτας ἀκοὰς ἀκροώμενος· τὸ δὲ ὄργανον αὐτῆς συνορᾷς ὅπως διάκειται, τῆς γομφώσεως καὶ πήξεως διαλυομένης εἰς τὸ συντεθέν.

§ 24. Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐναποθνήσκειν ἢ πρόσχημα, ἢ τελευταῖον ἀποσβεσθῇ]. Periochen hanc miserè mutilatam ac vitiatam esse, satis indicant tam discrepantes à se invicem interpretum versiones; qæ ejusmodi sunt etiam, ut è verbis sensus illi, qos ipsi præferunt, nullâ artis grammaticæ ope elici possint. In textu Xyl. nihil mutat. Meric. duntaxat disjunctivæ loco conditionalem substituit: sed nec sic qidem citra vim insignem, exprimitur ea, qam ipse Marco affingit, sententia. D. Bootius (cui ego assentiri maluerim) sic effert: Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν. ὅταν πολλάκις [γίγνηται,] vel etiam transpositione tantùm factâ, ἢ,) ἐναποθνήσκει καὶ τὸ πρόσχημα τὸ τελευταῖον ἀποσβέσθη, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. *Torvitas vultûs est valdè præter naturam. ubi sæpius contigerit, immori solet; vultûsq; decor ità indè extingvitur, ut denuo omnino reaccendi neqeat.*

Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου] *Torvitas vultûs:* qò κότος sive latens intus animus infestus atque infensus se prodit. huic opponi videtur, τὸ εὔδιον τοῦ προσώπου. *l.* 6. *c.* 30. Hesych. Ἐπίκοτα, ἐπίμομφα, ἃ πρὸς ἄν τις μέμψαιτο. Σοφοκλῆς, Ναυπλίῳ καὶ πλέοντι. leg. Ναυπλίῳ καταπλέοντι. ad distinctionem alterius ejusdem fabulæ eidem cognominis, qæ Ναύπλιος πυρκαεὺς dicebatur. Ἐπίκοτον esse vult, *qod iratum & infensum jure faciat*; at Marcus pro *offensione sive infensione animi, qæ in vultu indicium facere solet.* Æschyl. *Prometh. vinct.*

Ὁ δ' ἐπικότως ἀεὶ θέμενος ἄγναμπτον νόον.
At ille mentem infensam pervicax gerens.

Πρόσχημα] ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου, ut Jacob. Apost. *ep. c.* 1. *v.* 11. *decor vultûs*, qi tristitiâ, iracundiâ, acerbitate animi, offensione, indignatione non immutari tantùm & deturpari, sed & tolli prorsus sæpenumero solet. Seneca *de ira l.* 2. *c.* 35. *Non est ullius affectûs facies turbatior. pulcerrima ora fœdavit; torvos vultus ex tranqillissimis reddidit. liqit decor omnis iratos. qalem intrà putas esse animum, cujus extrà imago tam fœda est?* & *l.* 3. *c.* 4. *Nulli certè affectui pejor est vultus. ferarum minùs tetra facies est, etiam cùm venatorem suum semianimes morsu ultimo petunt, qàm hominis irâ flagrantis.* Hinc illud Nasonis de Niobe *Metam. l.* 6.

Et qantum ira finit, formosa. ——

& de Procride *l.* 7.

Tristis erat, sed nulla tamen formosior illâ
Esse potest tristi. tu collige qalis in illa,
Phoce, decor fuerit, qam sic dolor ipse decebat.

Imò, qod Marcus istic, dum affectus istiusmodi exprimere atqe induere vultus freqentiùs cogitur, usu in naturam vertente, ità tandem decor ille extingvitur, ut nullâ restitui ratione possit. De Pharisæis ad suos Christus, Matth. *c.* 6. *v.* 16. Μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. qi locus istum mirificè illustrat. plùs enim esse videtur τὸ ἀφανίζειν τὸ πρόσωπον, qàm τὸ αἰσχύνειν καὶ ἀκαλλὲς ποιεῖν, uti ex Homero atqe Evstathio Beza. Basil. Cæs. *ep.* 1. Ἕπεται τῷ ταπεινῷ καὶ καταβεβλημένῳ φρονήματι, ὄμμα σκυθρωπὸν καὶ εἰς γῆν συννενευκός. —ὥστε ἃ ποιοῦσιν οἱ πενθοῦντες κατ' ἐπιτήδευσιν, ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτομάτου ἡμῖν ἐπιφαίνεσθαι. Nicostr. *de nupt.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 70. Αἱ γὰρ δὴ ὄψεις αἱ χρησταὶ ἔχοιεν ἄν τι πλεῖστον τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς· καὶ οὐκ ἔνι, οὔτε θυμούμενον, οὔτε ὀργιζόμενον, οὔτε χολῶντα, τὸ πρόσωπον φαιδρὸν

Demetrii Phalerei apud Laertium dictum, μικρὸν μὲν εἶναι μέρος τὰς ὀφρῦς, ὅλῳ δὲ ἐπισκοτῆσαι δύνασθαι τῷ βίῳ. ita refingit Jo. Priscus noster Annot. ad Jac. 3. 6. pro qo excusi μὴ μικρὸν etc.

φαιδρὸν ἔχειν τε καὶ καθαρόν. εἰ δέ τις πανοῦργος καὶ κρυψίνους, εὐθὺς μὲν καὶ τῷ ὀφθαλμῷ παραβλέπει, καὶ δεινὸν δέδορκεν. ὅστις δὲ μωρίᾳ συνήθης, τοῖς κόραις καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀναπέπταται. ὄνων ὀφθαλμοὶ καὶ προβάτων πίπτει. ὁ δὲ συνάγων τὰς ὀφρῦς, σκαιός ἐστι· καὶ ὅτῳ ἐπανθεῖ οὐκ ἐρύθημα, ἀλλὰ σκότος τε καὶ νέφος, τούτου τε ἡ ψυχὴ οὐδαμῇ οὐδαμῶς εὐφραίνεται. qibus verbis extremis graphicè depinxisse videtur τὸ ἐπίκοπον istud τοῦ προσώπου. nos dicimus, a **louring look**. Vide *infr.* ad § 59. Sed nec minùs *Sveton. l.* 4. *c.* 50. in *Caio.* cui *frontem torvam* ubi tribuerat, *Vultum*, inqit, *naturâ horridum ac tetrum, etiam ex industria efferabat, componens ad speculum in omnem terrorem ac formidinem.* Cæterùm D. Salmas. ista & luxata & perturbata suspicatur: jungi sic debere, Τὸ ἐπίκοπον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. atqe hæc subseqi post illa qæ *suprà* § 10. habebamus. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις κατὰ φύσιν ἐστὶν καὶ κατὰ λόγον. *Si in animali rationali eadem actio secundum naturam & secundum rationem; ira in vultu effervescens, qæ præter naturam est, etiam præter rationem.* Illud, ἢ τὸ τελευταῖον ἀποσβεσθῇ, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. ad præcedentia § 22. censet idem pertinere, & de *lucerna* dici, qæ aliqando sic extingvitur, ut possit iterum accendi, aliqando verò, ubi in totum oleo defecta est, ità extingvitur, ut denuo accendi neqeat. Suspicatur ergò post exemplum *arculæ*, cui grave non esse dixit solvi, ut nec compingi, addidisse & simile de *lucerna*, (prout & *l.* 8. § 17. post exemplum *bullæ* idem fecit) cui non est grave extingvi, ut nec accendi, etiamsi eô modô extingvatur, ut non possit lumen suum recuperare. reliqa aliunde irrepsisse autumat; qibus de medio sublatis, pericochen hanc antegressam cum proximè seqenti commodè cohæsuram. & sunt revera sectio 22ª. & 24ª. prout nos eas distinximus, ejusdem planè argumenti.

Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἁμαρτάνειν οἰχήσεται] Mer. interserit negativam, ut sit τοῦ [μὴ] ἁμαρτάνειν, & de innocentiæ confidentia intelligatur. Meliùs opinor, Xyl. *Nam si etiam sensus peccati nullus erit.* hoc est, nam si eò usqe in vultûs obfirmatione processeris, ut jam peccati sensum omnem amittas, qid ampliùs tibi vivere proderit? Galen. *de differ. puls. lib.* 4. σφυγμὸν, inqit, appellant veteres, τὴν ἐν ταῖς φλεγμοναῖς γινομένην αὐτοῦ τοῦ κάμνοντι συναίσθησιν. Idémqe *therapeut. l.* 13. *c.* 1. Ἤ τις ἅμα τῇ φλογώσει καὶ τάσιν ἔχει περὶ τὸ μόριον, ἡμῖν δ' ἁπλουστέραν, αὐτῷ τε κάμνοντι διὰ τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης συναισθήσεως. Ità medicis familiaris an peculiaris vox ista videtur, affectionem illam denotans, qâ æger eorum qæ in corpore suo secius se habent, ipse sensum obtinet. A corpore ad animum transtulit, ut Marcus hîc, ità & Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας, συναίσθησις τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας. Clemens generaliùs de utroqe pariter usurpavit, *strom. lib.* 1. Εὑρετικὸν γὰρ καὶ ἐπινοητικὸν ἡ συναίσθησις, ἐπιβάλλειν πιθανῶς ἀναπείθουσα· συναύξει δὲ τὴν ἐπιβολὴν, ἡ εἰς ἐπιστήμην συνάσκησις. Idem vult, sed significantiùs pavlò dictum, qod Gregor. Naz. *epitaph. in Patr.* Εὑρετικὸν γὰρ τὸ πάσχειν. & *ad cives suos in angust.* Τολμηρὸν ποιεῖ τὸ ἀλγεῖν. Tunc ergò ἡ τοῦ ἁμαρτάνειν συναίσθησις οἴχεται, cùm crebro peccandi usu, τυλοῦται λοιπὸν ἡ ψυχὴ, *callum qasi qendam contraxit animus*, ὥστε μηδ' ἐπαισθάνειν ὕστερον ὅτι ἁμαρτάνει, *ut deinceps nè peccare qidem se animadvertat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 18.

Τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία;] Vide *l.* 9. § 2.

§ 25. Πάντα ὅσα ὁρᾷς] De Catone Senec. *epist.* 71. *Qid ni ille mutationem reipub. forti & æqo pateretur animo? qid enim mutationis periculo exemptum? non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus: qamvis Deo agente ducatur, non semper tenebit hunc ordinem; sed illum ex hoc cursu aliqis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus; nasci debent, crescere, extingvi. qæcunqe vides supra nos currere, & hæc qibus innixi atqe impositi sumus velut solidissimis, carpentur ac desinent. nulli non senectus sua est. inæqalibus ista spatiis eôdem natura demittit. qicqid est, non erit: nec peribit, sed resolvetur. nobis solvi perire est. proxima enim intuemur: ad ulteriora non prospicit mens hebes; & qæ se corpori addixerit. alioqi fortiùs finem sui suorúmqe pateretur, si speraret omnia illa sic in vitam mortémqe per vices ire, & composita dissolvi, dissoluta componi: in hoc opere æternam artem cuncta temperantis Dei verti.* Vide *supr.* § 23. & *lib.* 9. § 33.

Καὶ πάλιν ἄλλα] Naso *Metamorph. l.* 15.

Nil eqidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim.——
Nec species sua cuiqe manet: rerúmqe novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.

Senec. *epist.* 30. *Qis qeri potest, in ea conditione se esse, in qa nemo non est? prima enim pars æqitatis est æqalitas. Sed nunc supervacuum est naturæ caussam agere, qæ non aliam voluit legem nostram esse, qàm suam. qicqid composuit, resolvit: & qicqid resolvit, componit iterum.*

Ἵνα ἀεὶ νεαρὸς] hoc est qod Maxim. Tyr. *orat.* 25. *ad l.* 4. § 40. διὰ τὴν τοῦ ὅλου καινουργίαν. Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 14. Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Εἴπερ ἀεί τι τῶν ὄντων ἀπέρχεται, διὰ τί ποτ' οὐκ ἀνήλωται πάλαι καὶ φροῦδον τὸ πᾶν; διὰ τὸ τὴν τοῦδε φθορὰν ἄλλου εἶναι γένεσιν, καὶ τὴν τοῦδε γένεσιν ἄλλου εἶναι φθοράν, ἄπαυστον ἀναγκαῖον εἶναι τὴν μεταβολήν. Γένεσις γὰρ γένεσιν διαδεχομένη, κατὰ προκοπὴν ἀπαθανατίζειν βούλεται. Clem. *strom. l.* 4. & Philo *de mund. immort.*

Μέσει.

Μένει γὰρ εἰσαεὶ φθειρομένων τῶν ἐν εἴδει, περίεισιν ὡς ἀληθῶς καὶ θεῖον ἔργον.

§ 26. Τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν] Vide *l.* 6. § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. Epictet. *enchir. c.* 41. Ὅταν τις κακῶς ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγει. οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ· ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅτι καὶ ἐξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον ἄν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα· ἐπιφθέγγου γὰρ ἑκάστῳ, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ.

Ἐλεήσεις] At hoc dogma Stoicum non admittit. Vide *ad l.* 2. § 13. Epictetus tamen etiam *l.* 1. *c.* 18. χαλεπαίνειν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; & mox: ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον.

Δεῖ οὖν συγγινώσκειν] Tu, inqit, avt eôdem, avt pari morbo laboras: igitur ignoscere debes gemina peccanti. Flaccus *l.* 2. *sat.* 3.

O major, tandem parcas, insane, minori.

Et Senec. *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui veniâ est opus.

Siqidem ut Flaccus *l.* 1. *sat.* 3.

——æqum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus:

Itaqe, qod Gvigo *meditat. c.* 15. *Non sit exactor vindictæ, qi petitor est veniæ.* Verùm ignoscere istud Stoæ adversatur. Vide *ad l.* 1. § 15. vide & *lib.* 11. § 18. & *ad lib.* 5. § 22. Demonactem.

Εἰ δὲ μηκέτι] Dilemmate probat non irascendum peccanti. avt in eodem, inqit, errore versaris, & erranti ignoscas æqum est, nisi te ipse prædamnare volueris: avt saniori uteris judicio, & propitius esse debes illi, qi falsi specie, recti ignarus abripitur. vide *ad l.* 2. § 1.

§ 27. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα] τὰ ἀπόντα, M. Casavb. *futura*; ut eôdem referatur, qò illud *suprà* § 7. Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω. Meliùs Xyl. *ea qæ absunt, sive qæ desunt tibi.* Hoc est enim qod vult Marcus, ut non tam qæ nobis desunt, animis nostris obversentur, qò illorum cogitatione ad sortis præsentis displicentiam aliqam impellamur, qàm de eis qæ adsunt, seriò cogitemus, qò in statu præsenti nostro acqiescamus libentiùs. Hinc reprehensio illa Evripidea in *Hippolyt.*

Οὐ σ' ἀρέσκει τὸ παρόν·
Τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ.

Et Avson. *idyll.* 15.

Spernimus in commune omnes præsentia.——

Manil. *l.* 4.

Nec qod habet, numerat; tantùm qod non habet, optat.

Liban. *orat.* 31. de avaris. Ἀρκεῖ δὲ αὐτοῖς τῶν παρόντων οὐδέν· τὸ δ' ἀπὸν, ὅτι μὴ πάρεστιν, ὀδυνᾷ. Democritus itidem apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Ἀνοήμονες τῶν ἀπεόντων ὀρέγονται· τὰ δὲ παρεόντα κερδαλεώτερα ἐόντα ἀμαλδύνουσιν. qi & contrà *ibid. c.* 17. Εὐγνώμων, ὁ μὴ λυπεόμενος ἐφ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐφ' οἷσιν ἔχει. qod Epicteto tribuit Maxim. *collectan. c.* 28. Senec *epist.* 74. *Qæris qare virtus nullo egeat? præsentibus gaudet; non concupiscit absentia.* Optimè Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. & Maxim. *c.* 22.

Ἐὰν οἷς ἔχωμεν, τοῖσδε μηδὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητῶμεν, ὧν μὲν διὰ τύχην,
Ὧν δὲ δι' ἑαυτοὺς ἐσόμεθ' ἐστερημένοι.

Si qæ bonorum habemus, his non utimur,
Qæ non habemus, qærimus; his carebimus,
Nobismet ipsi dum nos, eis, dum fors negat.

Plut. *de tranqill.* Μανικὸν γάρ ἐστι τοῖς ἀπολλυμένοις ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν δὲ τοῖς σωζομένοις· ἀλλ' ὥσπερ τὰ μικρὰ παιδάρια, ἀπὸ πολλῶν παιγνίων ἂν ἕν τις ἀφέληταί τι, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα προσρίψαντα κλαίει καὶ βοᾷ· τὸν αὐτὸν τρόπον περὶ ἓν ὀχληθέντας ὑπὸ τῆς τύχης, καὶ τἄλλα πάντα ποιεῖν ἀνόνητα ἑαυτοῖς, ὀδυρομένους καὶ δυσφοροῦντας. καὶ τί φήσαι τις ἂν [οὐκ] ἔχομεν; τί δὲ οὐκ ἔχομεν; delenda enim negativa prior. Subjungit idem Arcesilai dictum. Οἱ πολλοὶ, inqit, ποιήματα μὲν ἀλλότρια καὶ γραφὰς καὶ ἀνδριάντας οἴονται δεῖν ἀκριβῶς καὶ κατὰ μέρος ἕκαστον ἐπιπορευόμενοι τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ὄψει θεωρεῖν· τὸν δ' αὑτῶν βίον ἔχοντα πολλὰς οὐκ ἀτερπεῖς ἀναθεωρήσεις ἐῶσιν, ἔξω βλέποντες ἀεὶ, καὶ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας καὶ τύχας, ὥσπερ μοιχοὶ τὰς ἑτέρων γυναῖκας, αὑτῶν δὲ καὶ τῶν ἰδίων καταφρονοῦντες.

Πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν] Plut. ibid. Καί τοι καὶ τοῦτο μέγα πρὸς εὐθυμίαν ἐστὶ, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ἐπισκοπεῖν, καὶ τὰ καθ' ἑαυτόν· εὐθυμήσομεν δὲ τούτοις μᾶλλον παροῦσιν, ἂν μὴ παρόντων αὐτῶν φαντασίαν λαμβάνωμεν· ἀναμιμνήσκοντες αὐτοὺς πολλάκις, ὡς ποθεινόν ἐστιν ὑγεία νοσοῦσι, καὶ πολεμουμένοις εἰρήνη· &c. καὶ τὸ στέρεσθαι γενομένων, ὡς ἀνιαρόν. οὐ γὰρ τότε γίνεται μέγα καὶ τίμιον ἡμῖν, ὅταν ἀπόληται, σωζόμενον δὲ, τὸ μηδέν ἐστιν· οὐδενὶ γὰρ ἀξίαν τὸ μὴ εἶναι προστίθησιν· οὐ δὲ δεῖ κτᾶσθαι μὲν ὡς μεγάλα, καὶ τρέμειν ἀεὶ δεδιότας, ὡς ὑπὲρ μεγάλων, μὴ στερηθῶμεν· ἔχοντας δὲ παρορᾶν καὶ καταφρονεῖν, ὡς μηδενὸς ἀξίων· ἀλλὰ χρῆσθαι μάλιστα ἐπὶ τῷ χαίρειν καὶ ἀπολαύειν αὐτῶν, ἵνα καὶ τὰς ἀποβολὰς, ἂν συντυγχάνωσι, πρᾳότερον φέρωμεν. Idem *ad uxor. consol.* Καὶ δεινόν ἐστιν ἑτέρους μὲν ἡδέως ἂν ἐλεῆσαι τὴν σὴν τύχην, καὶ ταῦτα προσιόντας, ἐφ' ᾧ νῦν ἀνιώμεθα· σὲ δὲ ἐγκαλεῖν καὶ δυσφορεῖν παροῦσαν, καὶ μηδὲ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δάκνοντος αἰσθάνεσθαι πηλίκας ἔχει τὰ σωζόμενα χάριτας ἡμῖν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ τοὺς ἀκεφάλους καὶ μειούρους Ὁμήρου στίχους ἐκλέγοντες, τὰ δὲ πολλὰ καὶ μεγάλα τῶν πεποιημένων ὑπέρευ παρορῶντες, οὕτω ἐξα-

κριβοῦν

κρίβειν ἢ συκοφαντεῖν τοῦ βίου τὰ φαῦλα, τοῖς δὲ χρηστοῖς ἀνάρθρως ἢ συγκεχυμένως ἀποβάλλεσθαι, ὅμοιόν τι τοῖς ἀνελευθέροις ἢ φιλαργύροις πάσχειν, οἱ πολλὰ συνάγοντες οὐ χρῶνται παροῦσιν, ἀλλὰ θρηνοῦσι ἢ δυσφοροῦσιν ἀπολομένων. Et mox: Οὐ γάρ ὅτι ταῦτα μεγάλα μὲν τοῖς στερομένοις ἀγαθά, μικρὰ δὲ τοῖς ἔχουσιν.

Μὴ διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν] διὰ τὸ, Annot. Lugd. sed utrumvis consistet probé. ut διὰ, vel *per*, vel *propter* hîc significet; *dum istis libenter acqiescis*, sive, *istis delectando, & acqiescendo*; vel eò qòd *istis delectaris & acqiescis*. ego illud malim, ob ἐθισμὸς. Hesych. Ἀσμενίζει, χαίρει, ἀγάλλεται. Ἀσμένως, μετὰ χαρᾶς, ἡδέως, εὐκλεῶς, προθύμως, ἑκουσίως. Vide *ad l.* 5. § 9.

Ἐκπιμᾶν αὐτὰ] Flaccus *lib.* 1. *epist.* 10.

Qem res plùs nimio delectavere secundæ,
Mutatæ qatient. Si qid mirabere, pones
Invitus.—— Marci mentem expressit optimé.

Ὥστε ἐὰν ποτε μὴ παρῇ, ταραχθήσεσθαι] Ità consideranda nobis commoda ea, qæ ex præsentibus rebus decerpimus, nè tamen erga has eo animo afficiamur, ut ex amissione earum perturbemur. Plut. *de tranqill.* Ὦ, δὲ δίδωσι πρὸς τὴν τύχην ἀδεῶς ἢ ἀτρόμως εἰπεῖν ὁ λογισμὸς,

Ἡδὺ μὲν, ἄν τι φέρῃς, ὀλίγον δ' ἄχος, ἢν ἀπολείπῃς,
τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι τὸ θαῤῥαλέον, ἢ μὴ δεδιὸς αὐτῶν τὴν ἀποβολὴν, ὡς ἀφόρητον. Sen. *de vit. beat. c.* 20. *Ego divitias & præsentes & absentes æqè contemnam: nec si alicubi jacebant, tristior; nec si circa me fulgebunt, animosior, fortunam nec venientem sentiam, nec recedentem.* Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 29. de Fortunâ;

Laudo manentem: si celeres qatit
Pennas, resigno qæ dedit: & meâ
Virtute me involvo; probámqe
Pauperiem sine dote qæro.

§ 28. Εἰς αὐτὸν συνειλοῦ] Ità *l.* 8. § 41. & 48. & *l.* 11. § 12. & *l.* 12. § 3. Τὸ ἡγεμονικὸν εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν, σφαῖρος κυκλοτερὴς ἢ αὐτοειδὴς γίνεται. Qod Plato *in Phædon.* Τὴν ψυχὴν αὐτὴν εἰς αὐτὴν ξυλλέγεσθαι ἢ ἀθροίζεσθαι. & rursus, συνηθροισμένην αὐτὴν εἰς αὐτήν. & de Sarapione Damascius (opinor) apud Svidam: Συνάγων ἑαυτὸν ἀεὶ ἢ συναιρῶν, ὡς οἷόν τε πρὸς τὸ εἴσω ἢ τὸ ἀμερέστερον. Verùm Marcus cùm συνειλεῖσθαι dixit, *Erinacei* sive *Echini* imaginem in animo habuisse videtur,

Ὃς ἔστ' ἂν ἄλλων θηρίων ὁρμὴν μάθῃ,
Στρόβιλον ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας,
Κεῖται δακεῖν τε ἢ θιγεῖν ἀμήχανος.
Qi simul ab aliis impeti se scit feris,
Denso sub orbe sentium corpus tegens,
Morsúqe ab omni tutus ac tactu jacet.

hóc est qod Marcus, *l.* 8. § 45. ἀκαταμάχητον γίνεται. neqe enim Grotio accedere possum, qi postrema illa vertit,

Mordere & ultro tangere ignarus, jacet.

meliùs Campens. si metri rationem habuisset;

Sic jacet ut nec attingi nec morderi qeat. Et Erasm.

Tutus jacet morsúqe tactúqe omnium.

Versus Ionis sunt Tragici in *Phœnice*; qos exhibent Plut. *in collat. terrestr. & aqat.* Athen. *dipnos. l.* 3. Schol. *ad Aristoph. eqit.* & Zenobius in *proverb.* Ælian. *hist. animal. l.* 6. *c.* 54. Μένων ἀλίσκεσθαι ἑαυτὸν συνειλήσας, ἄληπτον ἐργάζεται. Oppian. item ἁλιευτ. *l.* 1. *v.* 363.

Φραξάμενος πυκινῇσιν ὑπὸ προβολῇσιν ἀκάνθης
Εἰλεῖται σφαιρηδὸν, ὑφ' ἕρκεϊ γυῖα φυλάσσων,
Ἔνδοθεν ἐρπύζων.——

Ità Plin. *l.* 8. *c.* 37. *Ubi sensere venantem, contracto ore, pedibus, ac parte omni inferiore, qâ raram & innocuam habent lanuginem, convolvuntur in formam pilæ, nè qid comprehendi possit præter aculeos.* Et Ambros. *hexamer. l.* 6. *c.* 4. *Echinus iste terrenus, qem vulgò hericium vocant, si qid insidiarum præsenserit, spinis suis clauditur, atqe in sua se arma colligit, ut qicunqe eum contingendum putaverit, vulneretur.* Indè natum proverbium,

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Ars varia vulpi est, una echino maxima. Erasm.

Facere huc videtur & Horatii illud *suprà* laudatum,

Meâ virtute me involvo.

Ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι] Vide *l.* 5. § 14. & *l.* 8 § 7. Sen. *ep.* 74. *Una hæc via est ad tuta vadenti, & externa despicere, & honesto contentum esse.* Idem. *ep.* 76. *Illud est qod imperitos in vexatione corporis malè habet; non assueverunt animo esse contenti.*

§ 29. Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν] *Expunge, dele phantasiam*, sive *imaginationem*: non omnem tamen, sed falsam & fallacem. Vide *l* 6. § 13. & *suprà* § 2. & 17. & *l.* 8 § 29. & *l.* 9. § 7.

Στῆσον τὴν νευροσπαστίαν] Vide *l.* 2. § 2.

Περίγραψον τὸ ἐνεστὸς] Vide *l.* 6. § 2 & *l.* 8. § 31.

Δίελε] Vide *l.* 4. § 21.

Ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν] Vide *ad l.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. Basil. Cæsar. *orat.* 13. *de bapt.* Προσήκει ἢ τὸν ἀρχόμενον τοῦ βίου, ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν τὴν τελευτήν. Senec. *ep.* 12. *Mors tam juveni ante oculos debet esse, qàm seni.* Epictetus *enchirid. c.* 22. Θάνατος ἢ φυγὴ, ἢ πάντα τὰ δεινὰ φαινόμενα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος· ἢ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός. Musonius apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶναι. Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 24. ex Ciceronis *Verrin* 4. *Semper ità vivamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur; putemúsqe nos momentis omnibus, non in aliqo orbis terræ theatro ab hominibus, sed desuper spectari ab eo, qi*

qi & judex & testis idem futurus est. Idem avtem, ut Joan. Chrysost. *tom. 6. orat. 67.* διὰ τοῦτο ἄδηλον ἡμῶν ἐποίησε τὴν τελευτὴν, ἵνα εὔδηλον ποιησώμεθα τὴν σπουδὴν καὶ τὴν πρόνοιαν. hoc est; ut Avg. *homil. 13. Ultimum diem latere voluit, ut omnes observarentur.* Et qod Gregor. Rom. *in Job. l. 12. c.* . *Dies ultimus salubriter ignoratur, ut semper proximus esse credatur. Qomodo enim de die in diem differendo peccas, cùm extremum diem, an iste sit, nescias?* Avg. *epist.* 145. Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut mihi instar totius vitæ sit dies. non tanqam ultimum rapio, sed sic illum aspicio, tanqam esse vel ultimus possit.* Idémqe *epist.* 114. *Qicqid facies, respice ad mortem. Nulla res magis proderit, qàm cogitatio mortalitatis.* Idem *de ira l. 3. c 42.* & *ep. 12. Sic ordinandus est dies omnis, tanqam cogat agmen, & consummet atqe expleat vitam. Qi omnes dies, tanqam ultimum ordinat; nec optat crastinum, nec timet.* Idem *de brev. vit. c. 7.* Horat. *l. 1. epist. 4.*

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Martin. Dumiens. in ethic. *Dies omnis pro ultimo habeatur.* Et Hieron. *in Matth. c. 24. Sic qotidie vivamus, qasi die illâ judicandi simus.*

Τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν] qod ab altero peccatum est, illi dimitte, cujus est, & ad qem pertinet. Idem *l. 9. § 20, 38. Sua vitia qisqe fugiat: nam aliena non nocebunt.* Guigo *meditat. c. 2. § 7.*

§ 30. Συμπαρεκλείνειν] Vide *suprà* § 4. & *l. 6.* § 3, 53.

§ 31. Φαίδρωνον] Vide *l.* 3 § 5. & *l.* 4. § 26.

Φίλησον] Vide *suprà* § 22. & *l* 3. § 9.

Ἀκολούθησον θεῷ] Senec. *de vit. beat. c. 15. Sapiens semper habebit in animo illud vetus præceptum, Deum seqere.* Vetustissimum sané. Etenim Mosi tribuit Philo *de migrat. Abr.* Τέλος οὖν ἐστὶ κατὰ τὸν ἱερώτατον Μωσῆν, τὸ ἕπεσθαι θεῷ. Cæterùm alii aliis tribuunt. Pythagoræ Boëthius *consol. l. 1. c. 4. Instillabas avribus cogitationibúsqe meis Pythagoricum illud,* Ἕπου θεῷ. Homero etiam Stobæus *eclog. tom. 1. l. 2. tit. 3.* Ὅπερ αἰνίξασθαι μὲν Ὅμηρον εἰπόντα,

—κατ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.

ab eo Pythagoram sumpsisse. Alicui è septem sapientibus Cicero *de fin. l. 4. Qæqe sunt vetera præcepta sapientum, Deum seqi; se nôsse,* &c. & Sosiades apud Stob. *tom. 2. tit.* 3. Zenoni Epictetus apud Arrian. *dissert. l. 1. c. 20.* Τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς. Vide *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 27, 31.

Πάντα νομιστί] hoc est, qod Manil. *l. 4.*

—*certâ stant omnia lege.*

Naso *metam. l. 3.* —*fatali lege geruntur.*

Hemistichium videtur poetæ cujuspiam: ideo præmisit, ἐκεῖνος μέν φησι. avtor nimirum ille, qisqis fuerit. ut *l.* 4. § 18. qanqam Xyl. de Deo accipit, qasi is hoc dicat. illud malim cum M. Cas. Manil. idem *l.* 1.

Sed nihil in tota magìs est mirabile mole,
Qàm ratio, & certis qòd legibus omnia parent.

Pindar. *Nem. od.* 5.

—πότμος δ' κρίνει
Συγγενὴς ἔργων πέρι Πάντων.—

Senec. *de provid. c. 5. Scito omnia certâ & in æternum dictâ lege decurrere. non, ut putamus, incidunt cuncta, sed veniunt.* (qod in *Herc. fur.* 2.

Certo veniunt ordine Parcæ)

olim constitutum est, qid gaudeas, qid fleas. & *epist. 96. Decernuntur ista, non accidunt.* Idem *epist. 76. Virum bonum concedas necesse est, summæ pietatis erga deos esse. itaqe qicqid illi acciderit; æqo animo sustinebit. sciet enim id accidisse lege divinâ, qâ universa procedunt.* Et in *qæst. nat. l. 3. præfat. Qid est præcipuum? posse læto animo adversa tolerare; qicqid acciderit, sic ferre, qasi tibi volueris accidere. debuisses enim velle, si scisses omnia ex decreto Dei fieri.* Et *epist. 71. Magnus animus Deo pareat, & qicqid lex universi jubet, sine cunctatione patiatur.* vide *ad l. 10. § 5.*

Ἔπι εἰ δαίμονα τὰ στοιχεῖα] locus corruptus; nec qi certò absqe codicum ope restitui possit. Xyl. ἔτι εἰ δαιμόνια τὰ στοιχεῖα. *qòd si divina sunt etiam elementa.* Cas. Τί δαὶ εἰ μόνα τὰ στοιχεῖα; *qid verò si elementa sola ferantur lege?* Boot. ἔτι [μᾶλλον] εἰ διαμένει τὰ σ. *multò etiam magìs, si permanent elementa.* Lectoris esto arbitrium, vel eligendi si qod ex istis libuerit, vel proferendi, si qid potuerit istis probabilius certiúsve eruere.

Ἢ δηλίαν ὀλίγα] Xyl. ἢ δὴ λίαν, sed supplet simul qod deesse videbatur, avt admodum pavca [secus.] D. Boot. εἰ μὴ λίαν ὀλίγα. atqe ea proculdubio Marci mens; *pavca admodum fortunæ relinqi.* De viro certè sapiente Epicurus ipse in *select. sentent.* apud Laërt. *l.* 10. & Stob. *tom. 1. l. 2. tit.* 7. Βραχεῖα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει. τὰ δὲ μέγιστα καὶ κυριώτατα ὁ λογισμὸς διῴκηκε, καὶ κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον διοικεῖ καὶ διοικήσει. hoc est, ut Senec. *de constant. c. 15. Rarò sapienti intervenit fortuna. Vis tu,* inqit, *fortiùs loqi, & illam ex toto submovere?* ut Cicer. *de fin. l. 2. Exiguam fortunam intervenire sapienti: maximásqe ab eo & gravissimas res consilio ipsius & ratione administrari.* ut Vitruv. *præfat. l. 6. Pavca sapientibus fortunam tribuere. qæ avtem maxima & necessaria sunt, animi mentísqe cogitationibus gubernari.* Itaq; Aristot. in *ethic. magn. l. 2. c. 8.* Οὗ πλεῖστος νοῦς καὶ λόγος, ἐνταῦθα ἐλαχίστη τύχη· οὗ δὲ ἐλαχίστη τύχη, ἐνταῦθα πλεῖστος νοῦς. De Deo ac providentia divina multò magìs hoc sentire pium est, nihil esse qod sit lege divinâ exemptum. Eximunt tamen, ut pavcula, sed dubitanter, hîc Marcus, ità parvula & exigua non pavci. Balbus ex Stoicorum sententia apud Cicer. *de nat. Deor. l. 2. Magna dii curant, parva negligunt.* Evripid. apud Plut. *de leg. poet. c. 7.*

Ζεὺς

Ζεὺς γὰρ τὰ μὲν τοιαῦτα φροντίζει βροτῶν·
Τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἐᾷ.
Námqe id genus res Jupiter mortalium
Curat, minora cæteris linqit Deis. Grot.

Idémqe; —τῶν ἄγαν μὲν ἅπτεται
Θεός· τὰ μικρὰ δ' εἰς τύχην ἀνεὶς ἐᾷ.
—*res enim summas Deus*
Tractat: minores ire, qà fors fert, finit. Grot.

Lavdat idem Plut. in *præcept. polit.* & in *lib. de iracund. coerc.* subjungens tamen. Ἐγὼ δὲ τῇ τύχῃ μὲν οὐκ οἶμαι δεῖν ἐπιτρέπειν, οὐδὲ παρορᾷν τὸν νοῦν ἔχοντα· προσέχειν δὲ καὶ χρῆσθαι, τὰ μὲν γυναιξὶ, τὰ δὲ οἰκέταις, τὰ δὲ φίλοις, &c. ut Jupiter scil. Evripideus minora qædam diis minorum gentium. Stoicos interim notat in *sene polit.* qòd Jovem depingant, Εἰς πάντα παρενείροντα καὶ πᾶσι καταμιγνύντα ἑαυτόν. & *de commun. notit. c.* 17. qòd eidem tribuant, ἀνόητόν τινα πρόνοιαν καὶ κενόσπουδον ἐπιμέλειαν. qod non intelligere se profitetur, qî possit cum Dei vel majestate vel beatitate consistere: ignarus interim ipse immensæ vel potentiæ vel prudentiæ divinæ. Chrysippus certè providentiæ numinis nihil prorsus qicqam subtrahit. Apud Plut. *ibid. c.* 30. ex *de natur. l.* 1. Οὐδὲ τοὐλάχιστόν ἐστι τῶν μερῶν ἔχειν ἄλλως, ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν τοῦ Διὸς βούλησιν· ἀλλὰ πᾶν μὲν ἔμψυχον οὕτως ἴσχεσθαι καὶ οὕτως κινεῖσθαι πέφυκεν, ὡς ἐκεῖνος ἄγει, κἀκεῖνος ἐπιστρέφει, καὶ ἴσχει, καὶ διατίθησιν. Et apud eund. *de contradict. Stoic. c.* 30. Οὐθὲν γάρ ἐστιν ἄλλως τῶν κατὰ μέρος γίνεσθαι, οὐδὲ τοὐλάχιστον, ἢ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν, καὶ κατὰ τὸν ἐκείνης λόγον. Ὅτι δὲ, inqit Plut. ἡ κοινὴ φύσις καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, εἱμαρμένη καὶ πρόνοια καὶ Ζεύς ἐστιν, οὐδὲ τοὺς Ἀντίποδας λέληθε· πανταχοῦ γὰρ ταῦτα θρυλλεῖται ὑπ' αὐτῶν· καὶ τὸ,

—Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

ex *Iliad.* α'. *v.* 5. Faciunt huc qæ Dominus ipse Christus, de *passerculo*, de *pilo. Matth. c.* 10. *v.* 29, 30. qæ Petrus etiam Apostolus de Christi Domini ipsius cæde: apud Luc. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 4. *v.* 28. Verùm non est animus ista ulteriùs proseqi. Marcus pavca forsan excipi posse avtumat, Chrysippus omnino nihil. Huic accedit & Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων τινὸς ἀμελεῖ. Addubitare tamen videtur Chrysippus *de essentia l.* 3. ubi de malorum origine qæstione institutâ, Πότερον, inqit, ἀμελουμένων τινῶν, καθάπερ ἐν οἰκίαις μείζοσι παραπίπτει τινὰ πίτυρα, καὶ ποσὶ πυροὶ τινες, τῶν ὅλων εὖ οἰκονομουμένων; & sic Marcus istic. Vide *ad l.* 2. § 11. & *ad l.* 8. § 20.

§ 32. Εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις] Xyl. & Cas. pro εἰ legunt ἢ. ut qinqe membra constituantur; Elementorum dissipatio, in atomos resolutio, annihilatio, extinctio, transmigratio. potest tamen retineri conditionalis, ut dicatur, *sive dissipatio, sive resolutio, sive annihilatio detur, omnino unum è duobus istis conseqatur necesse est, ut vel extingvatur anima, vel transferatur.* sicut *l.* 5. § 33. εἴτε σβέσιν, εἴτε μετάστασιν. Conjunguntur avtem σκεδασμὸς & ἄτομοι *l.* 6. § 24. distingvuntur *infrà* § 49. διάλυσις ἀντεμπλοκῶν ἀτομικῶν, & σκορπισμὸς στοιχείων. & *l.* 8. § 25. σκεδασμὸς, σβέσις, μετάστασις. & *l.* 11. § 3. σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι. qod distributioni tamen priori favet. Qàm ambiguus avtem in istis Marcus; sed & exteri pleriqe. vide *ad l.* 4. § 21.

Ἤτοι σβέσις, ἢ μετάστασις] Sen. *ep.* 65. *Mors qid est? avt finis est, avt transitus. nec desinere timeo; idem est enim qod non cepisse: nec transire; qia nusqam tam angustè ero.* & *epist.* 24. *Mors nos avt consumit avt emittit. emissis meliora restant, onere detracto. consumptis nihil restat: bona pariter, maláq; submota sunt.* & *epist.* 71. *avt in meliorem emittitur vitam, lucidiùs tranqilliúsqe in divina mansurus: avt certè sine ullo futurus incommodo, naturæ suæ remiscebitur, & revertetur in totum.* & *de provid. c.* 6. *Contemnite mortem, qæ vos avt finit, avt transfert.* Apud Plut. *consol. ad Apollon.* ex Platonis *apolog.* Socrates, παραπλήσιον εἶναι τὸν θάνατον ἤτοι τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, ἢ τρίτον φθορᾷ τινι καὶ ἀφανισμῷ τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· κατ' οὐδὲν δὲ τούτων κακὸν εἶναι.

§ 33. Τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον φορητόν] Æschylus:

Θάρσει· πόνου γὰρ ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον.
Confide: tempus havd habet summus dolor.

Et Sophocl. *Philoct.*

Ὀξεῖα φοιτᾷ, καὶ ταχεῖ' ἀπέρχεται.
Acerrima accedit, fugit celerrima.

Æschyli avtem illud ubi lavdaverat Plut. *de leg. poet. c.* 17. subjungit, Τοῦτ' ἔστι τὸ παρ' Ἐπικούρῳ θρυλλούμενον ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, ὡς οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. ὧν τὸ μὲν εἴρηκεν Αἰσχύλος ἐναργῶς, τὸ δὲ τῷ εἰρημένῳ παρακείμενόν ἐστιν. εἰ γὰρ μέγας καὶ σύντονος οὐ παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμένων, οὐδὲ δυσκαρτέρητος. Epicurus in κυρίαις δόξαις, apud Laërt. *l.* 10. οὐ χρονίζει τὸ ἀλγοῦν συνεχῶς ἐν τῇ σαρκί· ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκρον τὸν ἐλάχιστον χρόνον πάρεστιν· αἱ δὲ πολυχρόνιοι τῶν ἀρρωστιῶν πλεονάζον ἔχουσι τὸ ἡδόμενον ἐν τῇ σαρκὶ, ἤπερ τὸ ἀλγοῦν. Et rursus: Οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν· οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. qod idem & ex Epicuro Plut. *de leg. poet. c.* 17. Cicer. *de fin l.* 1. § 40. *Dolor in longinqitate levis, in gravitate brevis solet esse; ut ejus magnitudinem celeritas, diuturnitatem alleviatio consoletur.* Et *l.* 2. § 22. *Jam doloris medicamenta illa Epicurea, tanqam è narthecio promant; si gravis brevis; si longus, levis.* & rursus, § 93. *Maximus dolor brevis est. summus dolor plures dies manere non potest.* Verùm

S is

is cùm Epicuri ratiocinationem illam ridet exagitátqe *ibidem*, tum & Epicurum nos eâ derisui habere contendit, *Tuscul. l.* 2. § 44, 45. Tertullian. *apolog. c.* 45. *Sic & Epicurus omnem cruciatum dolorémqe depretiat, modicum qidem contemptibilem pronunciando, magnum verò non diuturnum.* Sext. Empir. *adv. ethic. c.* 5. Πόνος ὁ μὲν ἀκρότατος, καὶ εἰ τὰ μάλιστα ταρακτικώτατος, ἀλλά τοί γε πρὸς ἀκαρὲς, ἀστραπῆς τρόπον, δειματώσας, ἢ ἀναιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται. ὁ δὲ μέσος καὶ παρατείνων, οὔτε παρ' ὅλον ἐστὶ τὸν βίον, οὔτε συνεχὴς τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλὰς διαναπαύσεις ἔχων καὶ ῥαστώνας. διηνεκὴς γὰρ ὤν, οὐκ ἂν παρέτεινε. μέτριος οὖν ἐστι. Senec *ep.* 24. *Dolor levis est, si ferre possum; brevis est, si ferre non possum.* & *ep.* 78. *Summi doloris intensio invenit finem. nemo potest valde dolere, & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem aut brevem faceret.* Et mox: *Utrum vis? longum esse morbum, an concitatum & brevem? Si longus est, habet intercapedinem, dat refectioni locum: multum temporis donat: necesse est ut exurgat & desinat. brevis morbus ac præceps alterutrum faciet; aut extinguetur, aut extinguet. qid autem interest, non sit, an non sim? in utroqe finis dolendi est. hoc itaqe solatium vasti doloris est, qòd necesse est desinas illum sentire, si nimis senseris.* & *ep.* 30. *nullum dolorem longum esse, qi magnus est.* & *ep.* 94. *Optimam esse doloris naturam, qòd non potest, nec qi extenditur, magnus esse; nec qi est magnus, extendi.* Idem *de provident. c.* 6. *Contemnite dolorem: aut solvetur, aut solvet.* At festivè Morus noster dilemma tam Marci qàm Epicuri eludit; qi cùm ex Epicuri mente cecinisset;

Dejiciat miseram tibi nulla molestia mentem;
Si longa est, levis est: si gravis est, brevis est.

subjungit statim tanqam ex sua;

Dejicit heu miseram, prosternit & utraqe mentem:
Longa nec ulla, levis: nec gravis ulla, brevis.

Vide *ad l.* 8. § 58.

Καλὰ ὑπόληψιν διατηρεῖ] leg. ὑπόληψιν. mens, inqit, nihil mali subesse opinetur, & tranqillitas inter cruciatus etiam acerbissimos constabit; cùm mens interim nihilo deteriùs se habeat. Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 52. & *suprà* § 2. & 14. & *l.* 4 § 7. & *infrà* § 64.

§ 34. Ὡς αἱ θῖνες] Elegans similitudo, ab arenis, vel Libycis, vel maritimis, mutuata, qarum acervi cumulíqe, sive ventorum sive fluctuum vehementiâ ac violentiâ adacti, alii aliis superveniendo, illos isti adoperiunt, obruúntqe. non absimilis translatio, *l.* 9. § 28. in voce ἐπικυματώσεις. nam & hanc de arenis illis usurpavit Plutarch. in Alex. εἰ λαβρὸς ἐν ἄμμῳ βαθείᾳ καὶ ἀχανεῖ πορευομένοις ἐπιπέσοι νότος· ὥς που καὶ πάλαι λέγεται περὶ τὸν Καμβύσου στρατὸν, ἀναστήσας θῖνα μεγάλην, καὶ κυματώσας τὸ πεδίον, μυριάδας ἀνθρώπων πέντε καταχῶσαι καὶ διαφθεῖραι. historiam habes Herodot. *l.* 3.

§ 35. Πλατωνικόν] ex *Politic. l.* 6. codicum discrepantiam habes ad marginem adnotatam.

§ 36 Ἀντισθενικόν] Ex Epicteti *dissert.* apud Arrianum *l.* 4. *c.* 6. qi ut Cyro dictum ab Antisthene perhibet. Verùm utri Cyro dictum? majori? at hunc omnino non attigit. minori? nec hunc forsan unqam vidit. nevtri, credo. sumptum existimo ex altero *librorum* an *orationum* Antisthenis, qibus *Cyri* nomen præfixit, in qo Cyro dicentem hoc aliqem induxerat. utriusqe & Laërt. *l.* 6. *c.* 1. Et Athen. *l.* 5. meminêre. Refert & Laërt. ut Antisthenis dictum, Βασιλικὸν, καλῶς ποιοῦντα, κακῶς ἀκούειν. Verùm Alexandro Maced. tribuit Plut. in *apophth.* Βασιλικόν ἐστιν, εὖ ποιοῦντα, κακῶς ἀκούειν. Usurpavit & Dio Prus. *orat.* 47.

§ 37. Αἰσχρὸν] turpe menti, cùm vultum componat, sese ipsam non componere.

§ 38. Τοῖς πράγμασιν] Evripidis sunt ex *Bellerophonte*; ut docet Stob. *tom.* 2. *tit.* 108. integros exhibent cùm Stob. ipse, tum & Plut. *de tranq.* & *de Homer.*

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών·
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν. ἀλλ' ὁ τυγχάνων,
Τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἂν τιθῇ, πράσσει καλῶς.

Subjungit idem *de tranq.* ex Plat. *politic. l.* 10. Κυβείᾳ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπείκασεν, ἐν ᾧ καὶ βαλεῖν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βαλόντα, χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσι. τούτων δὲ τὸ μὲν βαλεῖν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ προσηκόντως δέχεσθαι τὰ γινόμενα παρὰ τῆς τύχης, καὶ νέμειν ἑκάστῳ τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸ οἰκεῖον ὠφελήσει μάλιστα, καὶ τὸ ἀβούλητον ἥκιστα λυπήσει τοὺς ἐπιτυγχάνοντας, ἡμέτερον ἔργον ἐστὶν, ἂν εὖ φρονῶμεν. Idémqe *ad Apollon.* Πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν, ἐν ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ ὅπως ἐν πτώσει κύβων πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν. Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 103. Πεττείᾳ τινὶ ἔοικεν ὁ βίος· καὶ δεῖ ὥσπερ ψῆφόν τινα τίθεσθαι τὸ συμβαῖνον. οὐ γάρ ἐστιν ἄνωθεν βαλεῖν, οὐδὲ ἀναθέσθαι τὴν ψῆφον. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 5. Αἱ ὗλαι ἀδιάφοροι· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος. πῶς οὖν τηρήσει τις ἅμα μὲν τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀτάραχον, ἅμα δὲ τὸ ἐπιμελὲς καὶ μὴ εἰκαῖον, μηδ' ἐπισεσυρμένον; αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, οἱ κύβοι ἀδιάφοροι. πόθεν οἶδα τί μέλλει πίπτειν; τῷ πεσόντι δ' ἐπιμελῶς καὶ τεχνικῶς χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βίου. Terent. *Adelph. act.* 4. *sc.* 7.

Ità vita est hominum, qasi cùm ludas tesseris:
Si illud qod est maximè opus, jactu non cadit,
Illud qod cecidit fortè, id arte ut corrigas.

Atqe hoc est, σοφὸν κυβευτὴν agere, imitari saltem; ut Sophocles apud Stobæum, *ad l.* 6. § 44. lavdatus. Πράγμα-

Πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι] Dio Prus. *orat.* 74. Οἱ προσπταίοντες ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἢ νὴ Δία ἐμπεσόντες εἰς πηλὸν ἢ βόθρον οὐκ ὀργίζονται τοῖς λίθοις ἢ τῷ πηλῷ. τελέως γὰρ ἂν ἦσαν ἀπόπληκτοι. δέον αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι διὰ τὸ μὴ προσέχειν. Verùm iram nonnullorum nihil qicqam subterfugit. Itaqe Plut. *de irac.* Θυμῷ δ' ἄθικτον οὐδὲν, οὐδ' ἀνεπιχείρητον· ἀλλ' ὀργιζόμεθα καὶ πολεμίοις καὶ φίλοις, καὶ τέκνοις καὶ γονεῦσι, καὶ θεοῖς, νὴ Δία, καὶ θηρίοις, καὶ ἀψύχοις σκεύεσιν. Unde Galen. *de affect. cur. c.* 5. ὅτι ὁ θυμὸς οὐδὲν ἀποδεῖ μανίας, ἐξ αὐτῶν ἤδη ὧν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι, μαθεῖν ἐστιν. παίοντες γὰρ, καὶ λακτίζοντες, καὶ καταρρήζοντες ἱμάτια, καὶ θορυβῶδες ἐμβλέποντες, ἅπαντα πράττουσιν, ἄχρι καὶ τοῦ καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ κλεισὶν ὀργίζεσθαι, καὶ τὰ μὲν καταράττειν, τὰ δὲ δάκνειν, τὰ δὲ λακτίζειν. Hoc avtem nobis ab ipsa pueritia & infantia qodammodo inolevisse à nutricibus ipsis malè institutis, conqeritur Epictet. *lib.* 3. *c.* 19. Νῦν δ' ἄλλην ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐληλύθαμεν. εὐθὺς ἔτι παίδων ἡμῶν ὄντων ἡ τίτθη, εἴποτε προσεπταίσαμεν χάσκοντες, οὐχ ἡμῖν ἐπέπλησσεν, ἀλλὰ τὸν λίθον ἔτυπτε. τί γὰρ ἐποίησεν ὁ λίθος; διὰ τὴν τοῦ παιδίου σου μωρίαν ἔδει μεταβῆναι αὐτόν;

§ 39. Ἀθανάτοις τε] Cujus epici ista sint, nondum comperi. Videntur parentis alicujus verba, filium ad rem probè strenuéqe gerendam adhortantis. qibus gemina Solomonis illa *Proverb. c.* 23. *v.* 15, 16. & *c.* 27. *v.* 11.

Θεοῖς καὶ ἡμῖν] malim, θεοῖσι καὶ ἡμῖν, metri cavsâ.

Χάρματα δείνης] Siqidem, *Filius sapiens parentem exhilarat.* Solom. *Proverb. c.* 10. *v.* 1. & *c.* 15. *v.* 20. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ ταύτης πατρὶ,
Ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα
Τῶν ἐξ ἑαυτοῦ.——
Major voluptas nulla genitori datur,
Virtute qàm si videat ac prudentiâ
Florere qemqam de suo exortum satu. Grot.

utì contrà rex idem sapientissimus; *Prov. c.* 17. *v.* 21. *Qi stolidum gignit, gignit merum mærorem sibi:* (ità malim, qàm cum Jun. *ad mærorem.* qod exilius & jejunè magis dictum videri possit) *patérqe stulti non gavdebit.* qo loco non gavisurum eô modo vult accipi Drus. *observ. l.* 1. *c.* 22. qô *illavdatum Busirin* apud Virgilium Gellius *noct. Attic. l.* 2. *c.* 6. qem ibi vise sis. cæterùm interpres Anglicanus ista prioribus ità connectit, ut eum qi rebus ipsis, ubi ex animi sententia non successerint, succensuerit, Diis hominibúsqe ludibrio fore dicatur. viderint alii.

§ 40. Βίον θερίζειν] Evripidis esse ex *Hypsipyle* avtor est Stob *tom.* 2. *tit.* 108. integros habemus apud Stob. *ibid.* Plut. *ad Apollon.* (ex qo, qia emendatissimos exhibere videtur, plurimùm transcripsimus) Clem. *strom. lib.* 4. & à Ciceron. versos *Tusc. l.* 3.

Ἔφυ μὲν οὐδεὶς, ὅστις [1] οὐ πονεῖ βροτῶν,
[2] Θάπτει τε τέκνα, χ' ἅτερ' αὖ [3] κτᾶται νέα,
Αὐτός τε [4] θνήσκει. [5] κἆτα δ' ἄχθονται βροτοὶ
Εἰς γῆν φέροντες [6] γῆν. ἀναγκαίως δ' ἔχει
Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν,
Καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μή. τί ταῦτα δεῖ
Στένειν, ἅπερ δεῖ κατὰ φύσιν διεκπερᾶν;
[7] Δεινὸν γὰρ οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς.

[1] οὐκ ἀεὶ π. St. [2] Θάπτειν. St. [3] κλᾶσθαι πάλιν. St. [4] θνήσκειν. St. [5] καὶ τάδ'. Pl. [6] τὴν δ' ἂν ἔχ. Pl. [7] οὐ δεινὸν οὐδ. Cl. οὐ δεινὸν οὐδ. Heins.

Mortalis nemo est qem non attingit labor,
Morbúsqe: multi sunt humandi liberi,
Rursus creandi: mórsqe est finis omnibus,
Qæ generi humano angorem neqicqam afferunt.
Reddenda est terræ terra. tum vita omnibus
Metenda, ut fruges: sic jubet necessitas.

ità Cicero. Vide *ad l.* 6. § 9 Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 6. Τίνος ἕνεκα γίνονται στάχυες; οὐχ ἵνα καὶ ξηρανθῶσιν; ἀλλὰ ξηραίνονται μέν· οὐχ ἵνα δὲ καὶ θερισθῶσιν; οὐ γὰρ ἀπόλυτοι γίνονται. εἰ οὖν αἴσθησιν εἶχον, εὔχεσθαι αὐτοὺς ἔδει, ἵνα μὴ θερισθῶσι μηδέποτε; τοῦτο δὲ κατάρα ἐστὶν ἐπὶ σταχύων, τὸ μηδέποτε θερισθῆναι. οὕτως ἰστέον, ὅτι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων κατάρα ἐστὶ τὸ μὴ ἀποθανεῖν· ὅμοιον καὶ τῷ μὴ ξηρανθῆναι, μηδὲ θερισθῆναι. ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ ἐσμὲν, ἅμα μὲν οὓς δεῖ θερισθῆναι, ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ παρακολουθοῦντες, ὅτι θεριζόμεθα, διὰ τοῦτο ἀγανακτοῦμεν· οὔτε γὰρ ἴσμεν τίνες ἐσμὲν, οὔτε μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρωπικὰ, ὡς ἱππικὸς τὰ ἱππικά.

Θερίζειν] eâdem usus est translatione Tragicus idem in *Oeneo*, sive ut Grot. mavult, *Ino*; referente Stob. *tit.* 105. & Plut. itidem *ad Apollon.* ex parte :

Ἄνασσα, πολλοῖς ἐστιν ἀνθρώπων κακά·
Τοῖς δ' ἄρτι λήγει, τοῖς δὲ κίνδυνος [1] μολεῖ.
[2] Κύκλος γὰρ αὐτὸς καρπίμοις τε γῆς φυτοῖς,
[3] Θνητῶν τε γενεᾷ· τοῖς μὲν αὔξεται βίος,
Τοῖς δὲ φθίνει τε καὶ θερίζεται πάλιν.

[1] μολὼν St. [2] Κύκλῳ γὰρ ἕρπει κ. τ. γῆ φ. [3] Θ. τ. γενεά. St.

Regina, multos opprimunt homines mala:
Ab his recedunt, rursus illis imminent.
Eunt in orbem, terra qas fruges parit,
Hominúmqe soboles. qippe pars surgens viret,
Pars jam metenda expectat exitii diem. Grot.

De Maxentio Nicephorus *l.* 7. *c.* 91. Ἐπὶ σμικρᾷ γὰρ προφάσει, τοὺς ὑπ' αὐτὸν δορυφόρους τοῖς δήμοις ἀνεὶς, μυρίον πλῆθος ἐθέριζεν. *Levi de caussa immisso satellitio, innumerabilem populi multitudinem demetebat.* Vide & nostrum *l.* 11. § 34.

Καὶ τὸ μὲν εἶναι, τὸ δὲ μή.] leg. τὸν μὲν, τὸν δέ. cum Plut. Stob. Clem. Sic supr. τοῖς μὲν, τοῖς δὲ, ἀνθρώποις scil.

§ 41. Εἰ δ' ἠμελήθην] Ex incerto Tragico, sed pietatis prægnans professio. Gemina planè Epicteti illa, *dissert. l.* 2. *c.* 16. his verbis Deum compellantis: Χρῶ μοι λοιπὸν, εἰς ὃ ἐὰν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι. ἴσος εἰμί. οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοὶ δοκούντων. ὅπου θέλεις, ἄγε. ἣν θέλῃς, ἐσθῆτα περίθες. ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, μένειν, φεύγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν; ἐγώ σοι περὶ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Vide *l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 5.

Καὶ παῖδ' ἐμώ] Lugd. edit. καὶ παῖδ' ἐμοῦ. qod códem recidit. qanqam illud malim. nam qòd Annotator, qi corrumpit sæpius qàm corrigit, vult παῖδες ἐμοῦ rescribi, metri ratio reclamat.

§ 42. Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ] Est Aristophanis ex *Acharn. act.* 2. qod in proverbialem loqendi formulam cessit. Ità usurpârunt Cicer. *ad Attic. lib.* 6. *ep.* 1. & *l.* 8. *ep.* 8. & Clem. Alex. *strom. l.* 6. Vide Pavl. Leopard. *emend. l.* 5. *c.* 25.

§ 43. Μὴ συνεπιθρηνεῖν] Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Τὸ ἄλλου παρὰ φύσιν σοὶ κακὸν μὴ γινέσθω· οὐ γὰρ συνταπεινοῦσθαι πέφυκας, οὐδὲ συνατυχεῖν, ἀλλὰ συνευτυχεῖν. De amico Plutarch. *lib. de discrim. amic. & adulat.*

Συσσωφρονεῖν γὰρ, οὐχὶ συννοσεῖν ἔφυν.

Idémqe *de exil.* Δεῖ τὸν παρὰ τῶν φίλων καὶ τῶν βοηθούντων λόγον, παρηγορίαν εἶναι, καὶ μὴ συνηγορίαν τοῦ λυποῦντος. οὐ γὰρ συνδακρυόντων καὶ συνεπιθρηνούντων, ὥσπερ χορῶν τραγικῶν, ἐν τοῖς ἀβουλήτοις, χρείαν ἔχομεν, ἀλλὰ παρρησιαζόντων καὶ διδασκόντων, ὅτι τὸ λυπεῖσθαι καὶ τὸ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, ἐπὶ παντὶ μὲν ἄχρηστόν ἐστι καὶ γινόμενον κενῶς καὶ ἀνοήτως. ὅπου δ' αὐτὰ τὰ πράγματα δίδωσιν ὑπὸ τοῦ λόγου ψηλαφηθέντα καὶ ἀνακαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ,

κομιδῇ γελοῖόν ἐστι, μὴ τῆς σαρκὸς πυνθάνεσθαι τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χείρων γέγονεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν συναχθομένοις καὶ συναγανακτοῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης, καὶ τὰ μὴ νοσοῦντα συννοσεῖν ἀναγκάσαι. uti ex Achæo idem *ad Apollon.* qo loco subjungit optimé. Οὐ δεῖν προσπαθήσαντας, καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τοῦ πληγέντος βοᾶν, ἀλλ' ἐθίζειν τὴν ψυχὴν, ὅτι τάχιστα γίνεσθαι περὶ τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ πεσόν τε καὶ νοσῆσαν, ἰατρικῇ θρηνῳδίαν ἀφανίζοντας. Gregor. Naz. *epist.* 28. *ad Ecebol.* οὐκ ἀρκεῖ τὸ ἀποδύρεσθαι μόνον ἃ πάσχομεν· ἀλλὰ δεῖ τινος καὶ φαρμάκου πρὸς τὴν πληγήν. Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 11. Οἱ μὲν ἀνδρώδεις τὴν φύσιν, εὐλαβοῦνται συλλυπεῖσθαι τοὺς φίλους αὐτοῖς· κἂν μὴ ὑπερτείνῃ τῇ ἀλυπίᾳ, τὴν ἐκείνοις γενομένην λύπην, οὐχ ὑπομένει. ὅλως τε συνθρήνους οὐ προσίεται, διὰ τὸ μηδ' αὐτὸς εἶναι θρηνητικός. γυναῖκα δὲ καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, τοῖς συστενάζουσι χαίρουσι, καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους καὶ συναλγοῦντας. μιμεῖσθαι δ' ἐν ἅπασι δεῖ δηλονότι τὸν βελτίω. Aristippus itidem suis qibusdam tristitiâ mœstitiâqe sese macerantibus; Ἀλλ' ἔγωγε ἥκω παρ' ὑμᾶς, οὐχ ὡς συλλυπούμενος, ἀλλ' ἵνα παύσω ὑμᾶς λυπουμένους. Ælian. *var. hist. l.* 7. *c.* 3. Qanqam permittit Epictet. *enchir. c.* 16. μέχρι μέντοι λόγου συμπεριφέρεσθαι καὶ συνεπιστενάξαι, si usus fuerit. Vide *ad l.* 11. § 18. κατ' οἰκονομίαν. Vide *ad l.* 5. § 36.

Μηδὲ σφύζειν] σφύζειν, *trepidare, concuti, palpitare,* insigniter commoveri, ut indicio externo animi affectus se prodat. σφύζειν καὶ σφυγμὸς de spirituum in arteriis motu pulsúqe naturali jam communiter usurpantur. nec aliud qicqam intellexit Aristoteles *hist. animal. l.* 3. *c.* 19. ubi dixit; Σφύζει δὲ τὸ αἷμα ἐν ταῖς φλεψὶν, ἐν ἅπασι πάντη ἅμα τοῖς ζώοις. *venas* enim promiscuè pro *arteriis* etiam dixere. Verùm monet Galen. *de dogmat. Hipp. ac Plat. l.* 6. *c.*   . & in *prognost. Comment. l.* 1. & 3. à veteribus plerumqe aliud qiddam eis vocabulis designatum; nempe τὴν σφοδρὰν εἰς ποσὸν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν, ὡς καὶ πρὶν ἐπιλαβεῖν τῆς ἁφῆς, αἰσθητὴν εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν κίνησιν. id est; *motum arteriarum adeò vehementem,* qalis in inflammationibus contingere solet, *ut ipso aspectu etiam, anteqam manu attingas, facilè possit deprehendi.* idqe se alibi demonstrâsse dicit, & ostendit revera *de puls. differ. l.* 4. *c.*   . & *de loc. affect. lib.* 2. & alibi. Vide Anut. Fœs. *œconom. Hippocr.* Indè translatum est τὸ σφύζειν ad motum qemlibet ab affectûs vehementia animíqe impotentia in corpore sese exerentem. Hesych. Σφύζει, πηδᾷ, φλεγμαίνει. Apud Suidam Pisides;

Σφύζεις, Ἀχιλλεῦ, καὶ μεθύσκῃ τὰς φρένας.
Turges, Achilles, mentis haud compos tuæ.

Marcus, *infr.* § 69. μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν. Hoc itaqe vult, qod *l.* 5. § 36. dixerat, μὴ ὁλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι. Motum avtem istiusmodi γραφικώτατα expressit in Agamemnonis persona Homerus *Iliad.* κ'. *v.* 91. ab Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Ciceron. *ad Attic. l.* 9. *c.* 4. & Chrysip. apud Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l.* 4. *c.* 10. lavdatus verbis hisce:

Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περὶ δείδια· οὐδέ μοι ἦτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι· κραδίη δέ μοι ἔξω
Στηθέων ἐκθρώσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.

§ 44. Ἐγὼ δὲ] Ex Platonis *apolog.* Vide avtem his gemina *l.* 3. § 6, 7. & *l.* 6. § 2.

§ 45. Οὐ ἄν τις αὐτὸν τάξῃ] Sumptum hinc

hinc divinum illud planè, ingentem invictúmqe prorsus spirans animum, Epicteti votum, qô sic numen affatur, *dissert. l. 3. c. 24.* Ἣν ἂν χώραν καὶ τάξιν ἐγχειρίσῃς, μυριάκις ἀποθανοῦμαι πρότερον ἢ ταύτην ἐγκαταλείψω. *Qemcunqe mihi locum stationémve assignaveris, decies millies mortem oppetam ego, qàm ut eam deseram.* Idémqe ex persona Socratis *l. 1. c. 9.* Γελοῖοί ἐστε, ὅτι τινὲς ἀξιοῦτε, εἰ μέν με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἰς τινα τάξιν, ὅτι ἔδει με τηρεῖν αὐτὴν, καὶ φυλάττειν, καὶ μυριάκις πρότερον αἱρεῖσθαι ἀποθνήσκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτήν. εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστροφῇ κατατέταχε, ταύτην ἐγκαταλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. qo loco avt δεῖ illud inducendum videtur, ut τὸ ἐγκαταλιπεῖν ad ἀξιοῦτε referatur: vel posterius membrum ἐρωτηματικῶς enunciandum: qanqam etiam sic suspensa manebit sententia.

§ 46. Ἀλλ' ὦ μακάριε] Ex Platon. *Gorg.*

Καὶ οὐ φιλοψυχητέον] Ità Pavlus Apost. *Act. c. 20. v. 24.* Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. Et pii illi martyres, de qibus Joannes *Apoc. c. 12. v. 11.* οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. hoc est, οὐκ ἐφιλοψύχησαν.

Ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ θεῷ] Vide *ad l. 4. § 31.*

Πιστεύσαντα ταῖς γυναιξὶν] lectionem hanc sollicitat Xyl. qia scil. minimè muliebris hæc sententia videatur. Annot. Lugd. etiam ταῖς γυναιξὶν avdacter deleri jubet. Verùm nihil movendum ex Platone liqet. súntqe etiam mulierculis decantata ista, *Fatum esse inevitabile; neminémqe sibi destinatum unqam effugere valuisse.*

Οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι] ἐμφατικώτερον pavlo Platonis codices, οὐδ' ἂν εἷς ἐκφύγοι. Homer. *Il. ζ. v. 488.* à Clem. Alex. adductus, *strom. l. 6.* & à Stob. *tom. 1. l. 1. tit. 9.* & *l. 2. tit. 7.*

Μοῖραν δ' οὔ τινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

Nemo nocens, nemo bonus has in luminis oras
Editus, evadet fati qod lege paratur. Grot.

Apud Clem. eundem Phanocles in *Amore*, sive *Pulcris;* Ἀλλά τοι μοιράων νῆμ' ἄλυτον οὐδέπω ἐστὶν
Ἐκφυγέειν, ὁπόσοι γῆν ἐπιφερβόμεθα.
Effugere at stamen fati irresolubile nulli,
Qotqot terræ alimur munere, posse datur.

Simonides apud Plut. *ad Apollon.* Ἀνθρώπων ὀλίγον μὲν κάρτος· ἄπρακτοι δὲ μεληδόνες· αἰῶνι δὲ παύρῳ, πόνος ἀμφὶ πόνῳ· ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ἐπικρέμαται θάνατος· κείνου γὰρ ἴσον λάχον μέρος, οἵ τ' ἀγαθοὶ, ὅστις τε κακός. Vide qæ congesserunt de argumento hoc Clem. & Stob. locis superiùs memoratis, & Henr. Stephanus *l. 5. sched. 13.* sed & *ad l. 6. § 10.* Epictet. *l. 2. c. 6.* ἀποθνήσκειν μέλλω. ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοί εἰσιν τοι;

§ 47. Περισκοπεῖν ἄστρων δρόμους] Hæc etiam fortassis Platonis fuerint. Pythagoræ par monitum, *l. 11. § 26.* de qo & Synesius, *de provid. l. 2.* Ὅτοι Σάμιος Πυθαγόρας τὸν σοφὸν, ἀλλ' οὐδὲν ἢ θεάμονά φησιν εἶναι τῶν τε ὄντων καὶ γινομένων. ità enim rectè restituit Petavius, qod in diversam, vel adversam potiùs, mentem, ἀλλ' οὐδὲ θ-- antè legebatur. Anaxagoras sciscitanti, ἧς ἕνεκα αἰτίας τὰ πολλὰ περιπατοῖ διανυκτερεύειν ὕπαιθρος, *cur noctem toties sub dio ageret,* respondit, τοῦ τὸν κόσμον θεάσασθαι. *ut mundum specularetur.* τὰς χορείας καὶ περιφορὰς τῶν ἀστέρων αἰνιττόμενος. inqit Philo *de mund. immortal.* Idem interroganti, Τίνος ἕνεκ' ἄν τις ἕλοιτο γενέσθαι μᾶλλον ἢ μὴ γενέσθαι, *cujusnam rei gratiâ qisqam natum se potiùs qàm non natum fuisse elegerit,* respondit, τοῦ θεωρῆσαι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν περὶ τὸν κόσμον τάξιν. *ut cœlum contemplaretur, ordinémq; elegantem universi.* Aristot. *ethic. Evdem l. 1. c. 5.* sive ut Laërtius avtem *l. 2.* qærenti qem in finem natus esset, respondit, Εἰς θεωρίαν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ οὐρανοῦ. *Ad Solem, Lunámqe, ac cœlum contemplandum.* Sive ut Lactant. *instit. l. 3. c. 9.* qi & *Cœli ac Solis videndi cavssâ. tam magnum,* inqit, *esse credidit, videre cœlum & solem: ibid.* & *c. 12. Tanti visa est contemplatio cœli ac lucis ipsius, ut qascunqe miserias libeat sustinere.* Sed & Clem. Alex. *strom. l. 4.* Τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀνθρώπου ὀρθὴν πρὸς τὴν οὐρανοῦ θέαν γενομένην. Qod Naso *Metam. l. 1.*

Pronáqe cùm spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlúmqe videre
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Qod tamen aliorsum trahit Galen. *de usu part. l. 3. c.* . qo loco & Platonis illud lavdat; Ὡς οὐ τοῦτ' ἐστι τὸ ἄνω βλέπειν, ὅταν τις ὕπτιος αὐτὴν ἀνακλίνεις χασμώμενος, ἀλλ' ὅταν τῷ νῷ τὴν τῶν ὄντων φύσιν ἐπισκοπῇ τω. Itaqe Apostol. *ad Rom. c. 1. v. 20.* Τὰ ἀόρατα τοῦ θεοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Sub Avgustini nomine avtor *sermon. ad fratr. in erem.* post Nasonis illud, nescio cujus meminit, à qo dum tyrannus qæreret & diceret, *Qare te Deus fecit?* respondit, *Ut contempler cœlum & cœlorum numina.* (*lumina* forsan) subjungítqe, *Qis fidelium plus dixisset, avt probabiliore argumento, nescio. factus enim homo est in terra, non ad terram, sed ad cœlum: & factus est de terra, non propter terram, sed propter cœlum.* Respexit forsan avtor ignobilis iste, ad Anaxagoræ illud superiùs memoratum; qod Lactantio tamen minùs satisfacit: Primùm, qòd *omne hominis officium in solis oculis posuit; nihil ad mentem referens, sed ad corpus omnia.* tum, qòd *rem maximam redegit ad minimam, duo sola deligendo, qæ sibi diceret in-* tuen-

tuenda. deniqe qòd *non autoris virtutem, providentiam, potentiam animo metitur, cujus opera miratur. qòd si,* inqit, *natum se esse dixisset, ut mundum intueretur; qanqam omnia comprehenderet, ac majori uteretur sono; tamen non implêsset hominis officium; qia qantò pluris est anima qàm corpus, tantò pluris est Deus qàm mundus; qia mundum Deus fecit & regit. Non ergò mundus oculis, qia utrumqe est corpus; sed Deus animâ contemplandus est.* Vide ad *l.* 8. § 26.

Ὡσὰρ συμπεριθέοντα] qod συμπεριπολοῦντα, Philo *de monarch. ad l.* 11. § 1. exhibuit. tanqam mente suâ & cogitatione sidera in motu cursúq; suo rapidissimo illo comitatus & consecutus. neqe est enim hoc arduum menti humanæ. Senec. *de benef. l.* 3. *c.* 20. *Corpora obnoxia sunt & ascripta dominis: mens qidem sui juris est. qæ adeò libera & vaga est, ut nec ab hoc qidem carcere, cui inclusa est, teneri qeat, qò minùs impetu suo utatur, & in infinitum comes cœlestibus exeat.* Et *ibid. l.* 6. *c.* 23. *Vide animi qantum audeant, qemadmodum soli aut noverint deos, aut qærant, & mente in altum datâ divina comitentur.* Et *l.* 2. *c* 29. *Animo nihil non eòdem, qò intendit, momento pervium est. sideribus velocior, qorum post multa secula futuros cursus antecedit.* Avgustin. *in Joan. tract.* 20. *Celeritatem animi ipsius vide. Vide si non vehementior est scintilla animi cogitantis, qàm splendor solis lucentis. Solem orientem tu vides animo. ab oriente ad occidentem venturus est; jam ex alia parte cras oritur. ubi hoc fecit cogitatio tua adhuc ille tardus est, & tu omnia peragrasti.* Vel vitæ suæ momenta tanqam unà cum cœlestibus illis corporibus transvolantia considerans, qorum cursu dimensa sortimur mortales ejusdem intervalla. Senec. *epist.* 12 *Tota ætas partibus constat, & orbes habet circumductos majores minoribus. est aliqis qi omnes complectatur & cingat. hic pertinet à natali ad diem extremum. est alter qi annos adolescentiæ excludit. est qi totam pueritiam ambitu suo adstringit. est deniqe ipse annus, in se omnia continens tempora, qorum multiplicatione vita consumitur. mensis arctiore præcingitur circulo: angustissimum habet dies gyrum: sed & hic ab initio ad exitum venit, ab ortu in occasum.* Hinc Columellæ monitum, *de re rustic. l.* 10.

Invigilate viri: tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nullóqe sono convertitur annus.

Nec subticendum, qòd Plato etiam in *Timæo*, τῆς ἐν ἡμῖν θείας καὶ τῆς παντὸς κινήσεις καὶ περιφορὰς easdem statuit. Vide *ad l.* 2. § 13.

Τὰς τῶν στοιχείων] Vide *ad l.* 4. § 46.

Ἀποκαθαίρουσι τὸν ῥύπον τοῦ χαμαὶ βίου.] Sen. *epist.* 95. de philosophia. *Erras, si illam putas tantùm terrestres operas promittere: altiùs spirat. Totum, inqit, mundum scrutor, nec me intra contubernium mortale contineo, suadere vobis ac dissvadere contenta. magna me vocant, supráqe vos posita.*

Nam tibi de summa cœli ratione Deûmqe
Disserere incipiam; rerum primordia pandam.

ut ait Lucretius l. 1. --*Ista jam à formatione morum recesserunt: sed levant animum, & ad ipsarum qas tractant rerum magnitudinem attollunt.* Idem *epist.* 117. & *ep.* 79. *Tunc animus noster habebit qod gratuletur sibi, cùm emissus his tenebris, in qibus volutatur, non tenui visu clara prospexerit, sed totum diem admiserit, & redditus cœlo suo fuerit. cùm receperit locum, qem occupavit sorte nascendi. Sursum vocant illum initia sua. erit autem illîc etiam anteqam hâc custodiâ exolvatur, cùm vitia disjecerit, purúsqe ac levis in cogitationes divinas emicuerit.* Vide eundem, & *epist.* 65. vel Apostolum potiùs *ad Philip. c.*3. *v.* 19, 20. & *ad Colos. c.* 3. *v.* 1, 2.

§ 48. Τὸ τοῦ Πλάτωνος] ubi Plato hæc habeat, mihi nondum succurrit.

Ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια] Non cœlestia tantùm suspici vult, sed inferiora etiam ista omnia, tanqam de specula, despici. qod est argumentum τῶν ἐπισκοπούντων Luciani. Vide Senec. *ad Marc. c.* 18. & Cyprian. *epist. ad Donat.*

Τὸ παμμιγὲς] Vide *ad l.* 4. § 27. sed & *l.* 12. § 24. τὸ παμμιγὲς avtem, sive cinnum hunc non in Mundo tantùm, Menippus apud Lucianum in *Icaro-Menippo*, rerum in terris gestarum, qalem in Luna divertens conspicabatur, faciem depingens: Οὐ μὲν ἦσαν εἰλαπίναι καὶ γάμοι· ἑτέρωθι δὲ δικαστήρια καὶ ἐκκλησίαι· καθ' ἕτερον δὲ μέρος ἔθυέ τις· ἐν γειτόνων δὲ πενθῶν ἄλλος ἐφαίνετο. καὶ πολεμοῦντας μὲν ἑώρων τοὺς Γέτας· πλανωμένους δὲ ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν τοὺς Σκύθας· γεωργοῦντας δὲ τοὺς Αἰγυπτίους. καὶ ὁ Φοίνιξ δὴ ἐνεπορεύετο· καὶ ὁ Κίλιξ ἐλῄστευε· καὶ ὁ Λάκων ἐμαστιγοῦτο· καὶ ὁ Ἀθηναῖος ἐδικάζετο. ἁπάντων τούτων ὑπὸ τὸν αὐτὸν γινομένων χρόνον, ὥρα σοι ἤδη ἐπινοεῖν, ὁποῖός τις ὁ κυκεὼν οὗτος ἐφαίνετο. Et Heraclitus apud eundem in βίων πράσει, sive *vitarum licitatione*: Ἔμπεδον οὐδέν· ἀλλά κως εἰς κυκεῶνα πάντα συνειλέονται. Sed & in Homine, mundo hoc minore, deprehendi idem monet Synesius *de regn.* Ἐυ γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὡς οὐχ ἁπλοῦν τι χρῆμα, οὐδὲ μονοειδὲς ἄνθρωπος· ἀλλὰ συνῴκισεν ὁ Θεὸς εἰς ἑνὸς ζώου σύστασιν, ὄχλον δυνάμεων παμμιγῆ καὶ πάμφωνον. In mundo itaqe qantò magis?

Τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον] Ità *suprà* § 9. συγκατατέτακται γὰρ καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Clemens *strom. l.* 1. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ὑπάτη, ἐναντία τῇ νεάτῃ οὖσα· ἀλλ' ἄμφω γε ἁρμονία μία. ἔν τε ἀριθμοῖς ὁ ἄρτιος τῷ περιττῷ διαφέρεται· ὁμολογοῦσι δὲ ἄμφω τῇ ἀριθμητικῇ. ὡς τῷ σχήματι ὁ κύκλος, καὶ τὸ τρίγωνον, καὶ τὸ τετράγωνον, καὶ ὅλα τῶν σχημάτων ἀλλήλων διενήνοχεν· ἀτὰρ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ πάντι τὰ μέρη σύμπαντα,

κἂν

κἂν διαφέρηται πρὸς ἄλληλα, τὴν πρὸς τὸ ὅλον οἰκειότητα διαφυλάττει. Senec. *qæst. nat. l. 7. c. 27. Non vides qàm contraria inter se elementa sint? gravia & levia sunt, frigida & calida, humida & sicca. tota hujus mundi concordia discordibus constat. non ad unam natura formam opus suum præstat, sed ipsâ varietate se jactat. alia majora, alia velociora aliis fecit: alia validiora, alia temperatiora: qædam autem eduxit è turba, ut singula & conspicua procederent; qædam in gregem misit.* Apul. de mund. *Mirum qibusdam videri solet, qòd, cùm ex diversis atqe in se pugnantibus elementis mundi natura conflata sit, aridis atqe fluxis, glacialibus & ignitis, tanto rerum divortio nondum sit ejus mortalitas dissoluta. qibus illud simile satisfaciet, cùm in urbe ex diversis & contrariis corporata rerum inæqalium multitudo concordat. sunt enim pariter dites & egentes, adolescentum ætas permixta senioribus, ignavi cum fortioribus, pessimi cum optimis congregati. avt profectò, qod res est, fateantur, hanc esse civilis rationis admirandam temperantiam, cùm qidem de pluribus una sit facta, & similis sui tota, cùm dissimilia membra sint, receptríxqe sit naturarum ad diversa tendentium, & fortunarum per varios fines exitúsqe tendentium. sic mare & fœmineum secum junguntur, ac diversus utriusqe sexus ex dissimilibus simile animal facit: artésqe ipsæ naturam imitantes ex imparibus paria faciunt. Pictura, ex discordibus pigmentorum coloribus, atris, albis, luteis & puniceis confusione modicâ temperatis, imagines his qæ imitatur similes facit. ipsa etiam Musica, qæ de longis & brevibus, acutis & gravioribus sonis constat, tam diversis & dissonis vocibus harmoniam consonam reddit.* &c. Et mox: *Æqalis qippe omnium diversitas, gravissimorum, levissimorum, ferventium, frigidorum, docente ratione naturæ, diversis licèt rebus, æqalitatem deferre concordiam, omnia parentis mundi amœnitatem æternitatémqe reperit.* Qæ omnia sunt translata ex Aristotelis nomine *de mundo* inscripti libelli *cap. 5.* Vide *ad l. 4.* § 27.

§ 49. Τὰ προγεγονότα] Vide *l. 6.* § 46,47.

Ἔξεσι καὶ τὰ ἐσόμενα προσφορᾶν] Vide *ad l. 6.* § 37 & *supr.* § 1. & *l. 2.* § 14. Plutarch. *de* E I *Delphic.* Μαντικὴ τέχνη ἐστὶ περὶ τὸ μέλλον ἐκ τῶν παρόντων ἢ παρωχημένων. οὐδενὸς γὰρ οὐδ' ἀναίτιος ἡ γένεσις, οὔτ' ἄλογος ἡ πρόγνωσις· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα τοῖς γεγονόσι τὰ γιγνόμενα, τά τε γενησόμενα τοῖς γιγνομένοις ἕπεται καὶ συνήρτηται, κατὰ διέξοδον ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος περαίνουσαν, ὁ τὰς αἰτίας εἰς ταυτὸ συνειδεῖν τε πρὸς ἄλληλα καὶ συμπλέκειν φυσικῶς ἐπιστάμενος, οἶδε καὶ προλέγει τά τε ὄντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. uti Homer. *Il.* α'. *v.* 70. Vide *l.* 10. § 5. Verùm de solertia ac sagacitate non fatidica, sed politica, Plin. min *l.* 1. *ep.* 5 Mavricum prædicans: *Vir est gravis, prudens, multis experimentis eruditus, & qi futura possit ex præteritis providere.* Inter alias historiæ lavdes, hanc non ultimam ponit Niceph. Gregoras *hist. Rom. lib.* 1. ὅτι προφήτας τρόπον τινὰ τοὺς μετιόντας ποιεῖ, ἐκ τῶν φθασάντων στοχαζομένους τὰ μέλλοντα· Polyb. *hist. l.* 6. Τοῦ γὰρ γένους τῶν ἀνθρώπων ταύτῃ διαφέροντος τῶν ἄλλων ζώων, ᾗ μόνοις αὐτοῖς μέτεστι νοῦ καὶ λογισμοῦ, φανερὸν, ὡς οὐκ εἰκὸς παρατρέχειν αὐτοὺς τὴν προειρημένην διαφθορὰν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλ' ἐπισημαίνεσθαι τὸ γινόμενον, καὶ δυσαρεστεῖσθαι τοῖς παροῦσι, προορωμένους τὸ μέλλον, καὶ συλλογιζομένους, ὅτι τὸ παραπλήσιον ἑκάστοις αὐτῶν συγκυρήσει. Cicer. *offic. l.* 1. § 11. *Inter hominem & belluam hoc maximè interest, qòd hæc tantùm, qantùm sensu movetur, ad id solùm qod adest, qodqe præsens est, se accommodat, paululum admodum sentiens præteritum avt futurum. Homo autem, qia rationis particeps, conseqentia cernit, principia & cavssas rerum videt, earúmqe progressus, & qasi antecessiones non ignorat, similitudines comparat, & rebus præsentibus adjungit atqe annectit futura; facilè totius vitæ cursum videt, ad eámqe degendam præparat res necessarias.*

§ 50. Καὶ τὰ ἐκ γῆς] Evripidis ista sunt ex *Chrysippo.* qod ex Clemente Alex. *strom. l.* 6. didicimus. refert & Philo *de mund. immortal.* ex qo sic restituenda & disponenda sunt; accessione non contemnendâ insuper adavcta.

Χωρεῖ δ' ὀπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας
Φύντ' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
[1] Βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
Πόλον ἦλθε πάλιν· θνήσκει δ' οὐδὲν
Τῶν γιγνομένων. διακρινόμενον
Δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
Μορφὴν ἑτέραν ἐπέδειξε.
Retróqe meant, qæ terra dedit
Iterum in terram: qod ab ætherio
Venerat ortu, cœleste poli
Repetit templum. qæ sunt, horum
Nihil emoritur, sed secretum
Illud ab isto
Alia sub imagine paret.

[1] *ità Grot.* Βλαστάνοντα γῆς *Phil.*

Ità Grotius lègit vertítqe: nisi qòd pro ἑτέραν, qod Philo Cleménsqe habent, ἰδίαν substituit, & propriâ reddit. mihi illud retinere potius antiqiúsqe visum est: etiamsi Philonis codices uno loco istud exhibeant, qum uno ampliùs cum Clementis conveniant. Evripides idem in *supplic.* qod Moschionis nomen frustrà præfert, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 124.

Ὅθεν δ' ἕκαστον εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο
Ἐνταῦθ' ἀπελθεῖν, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα
Τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν.
Et unde nostræ qodqe naturæ est datum
Eò reverti. magnus æther spiritum,
Corpus recipiat terra.— Grot.

Vet in Aliego

Epicharmus apud Plut. *ad Apollon.* Συνεκρίθη καὶ διεκρίθη· καὶ ἀπῆνθεν ὅθεν ἦνθε πάλιν. γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἕν. ità enim concipi debent, qæ vitiata in vulgatis habentur. *Concretum est, & discretum est, eódemqe revenit, unde venit: ad terram terra, sursum spiritus. ecqid horum grave est? nihil qicqam.* Lucret. *l.* 2.

Cedit enim retro, de terra qod fuit antè,
In terras: & qod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli rellatum templa receptant.

Solomon ipse *Eccles. c.* 12 *v.* 7. *Reditqe pulvis ad terram, qod priùs fuerat: spiritus avtem ad Deum, qi primò dederat.* Heraclit. *epist ad Amphidamant.* Ἐὰν δὲ φθάνῃ ὑστέρανλον γένηται τὸ σῶμα, δύσεται εἰς τὸ εἱμαρμένον. ἀλλὰ οὐ ψυχὴ δύσεται· ἀλλὰ ἀθάνατον οὖσα χρῆμα εἰς οὐρανὸν ἀναπτήσεται μετάρσιος. δέξονται δέ με αἰθέριοι δόμοι. Hinc de Sibyllæ prima fabulosum illud ex Sarapionis *Epicis* apud Clem. *strom. l.* 1. μηδὲ ἀποθανοῦσαν λῆξαι μαντικῆς· καὶ τὸ μὲν εἰς ἀέρα χωρῆσαν αὐτῆς μετὰ τελευτὴν, τοῦτ' εἶναι τὸ ἐν φήμαις καὶ κληδόσι μαντευόμενον· τῆς δ' εἰς γῆν μεταβαλόντος σώματος, πόας, ὡς εἰκὸς, ἀναφυείσης, ὅσα ἂν αὐτὴν ἐπινεμηθῇ θρέμματα, ἀκριβῆ διὰ τῶν σπλάγχνων προφαίνειν τοῖς μέλλοντας δήλωσιν· τὴν δὲ ψυχὴν αὐτῆς εἶναι, τὸ ἐν τῇ σελήνῃ φαινόμενον πρόσωπον. qod eò potiùs refero, qia lucem dat loco Plutarchi *de sera num. vindict.* ubi de Sibylla dicitur, ᾄδειν αὐτὴν περὶ τῶν μελλόντων ἐν τῷ προσώπῳ τῆς σελήνης περιφερομένην. Vide *l.* 5. § 4. & *l.* 4 § 5, 14, 21, 23.

Ἡ τοῦτο διάλυσις καὶ τοιοῦτός τις σκορπισμὸς] leg. ἢ τοιοῦτος. vel, [ἢ] καὶ τ. Vide *supr.* § 32.

§ 51. Καὶ σῖτοισι] Καὶ istic superfluum videtur. versus sunt ex Evripid. *Supplic.* à Plutarcho etiam in *Consul. ad Apollon.* lavdati; qô loco versiculus proximè hos prægressus iste præfigitur;

Μισῶ δ' ὅσοι χρῄζουσιν ἐκτείνειν βίον &c.

sunt avtem variè admodum in Evrip. cod. apud Marc. apúdqe Plut. concepti, qod est vitiatorum indicium satis clarum.

Σίτοισι καὶ ποτοῖς καὶ μαγγανεύμασι] At Plut.
Βρωτοῖσι καὶ πότοισι καὶ μαγεύμασι.

Evrip. cod.

Νωτοῖσι καὶ σφωμναῖσι καὶ μαντεύμασι.

ubi Brod. νωθροῖσι, qietè, laboris fugâ. qod meritò rejicit Canter. & Plutarcho adhæret. qem ità probat Grot. ut opinetur tamen esse potuisse, νόσοισι καὶ σφωμναῖσι. qod mihi omnium minimè videtur verisimile; *morbis* enim vitam protelari, saltem horum ope uti homines ad mortem remorandam, qis dixerit? at Camer. ὄχοισι, vehiculis, legendum suspicatur. Ego vel Marcum seqar lubens, vel Plutarchum, qi ut verbulo differant, sensu conveniunt.

Καὶ μαγγανεύμασι] Evripid. cod. μαντεύμασι, *oraculis*, qibus moniti casus futuros declinent. Brod. Plut. μαγεύμασι, *carmine.* Grot. ut ad curationes magicas referatur. ego nec Marci nostri μαγγανεύμασι spreverim. cùm & φίλτρα καὶ φάρμακα magica eô qoqe vocabulo usitatissimè designentur. Qanqam alio forsan sensu istic accipi qeat, pro *scitamentis* nempe, sive *cupediis.* qomodo usus est Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. ubi λιπαρὰς τραπέζας καὶ τὰ μαγείρων καὶ ὀψοποιῶν μαγγανεύματα καὶ κομψεύματα, conjunxit. Et Plin. *l.* 10. *c.* 50. *Dedêre & Parthi coqis suos mores. nec tamen in hoc mangonio qicqam totum placet.* Vel latiori etiam sensu, pro artificio omni, qô corpus humanum accurari solet. Unde *Mangonum ars:* & *venalitiorum mangonia,* Plin. *l.* 21. *c.* 26. & *puerorum mangonisatio, ibid. l.* 32. *c.* 10. qâ pubem eorum retardari procurabant mangones, sicut artificiis & accurationibus his, οἱ φιλόψυχοι senectutem & mortem etiam, qantùm poterant, ipsam. cæterùm & de magicis ac feralibus illis Plinius *l.* 28. *c.* 1. *Qis ista invenit ostenta? qis veneficia innocentiora effecit, qàm remedia? procul à nobis nostrísqe literis absint ista. nos avxilia dicemus, non piacula.* Tum subjungit, qod Tragici mentem accedit prope; *Vitam qidem non adeò expetendam censemus, ut qoqo modo trahenda sit.*

Παρεκτρέποντες ὀχετὸν] *avertentes currum.* Xyl. qasi ὄχον legerit. nisi typothetarum mendum fuerit. *canalem, avt fluvii cursum.* Annot. Lugd. *cursum divertentes, metaphora ab his qi fluvios derivant & deflectunt.* Brod. ὄλεθρον mavult Grot. ego nihil mutem.

Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὖρον] Hæc aliunde sunt.

Καμάτοις ἀνοδύρτοις] *Laboribus luctu lachrymísqe calentibus.* Xyl. *etiamsi miseriam nostram lugeamus* Cas. at qid si ἀνοδύρτοις, *minimè flendis avt lugendis,* verterimus? possit enim etiam oboriri suspicio, scripsisse Xyl. *carentibus* non *calentibus.* ut sit κάματοι ἀνόδυρτοι, *labores,* si cum Flacco loqamur, *illachrymabiles*; vel eô sensu qô *Plutonem* ille *illachrymabilem* dixit, *carm. l.* 2. *Od.* 14. *qos lugere fleréqe frustrà fuerit:* (τί γὰρ ἐλαφρὸν ἔτ' ἐστ' ἄπρακτ' ὀδυρόμενον δονεῖν καρδίαν;

Nam qid levat tandem mala,
Qassare corda luctibus?

Bacchylides apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.) vel qô fortes illos priscos Agamemnone priores *illacrymabiles* ignotósqe *l.* 4. *od.* 9. *qi minimè lugeantur;* sive *qi lugendi non sint,* sed strenuè alacritérqe perferendi. Senec. *ep.* 107. *Malus miles est qi imperatorem gemens seqitur.* Et *qæst. nat. l.* 3. *præfat. Flere, qeri, ingemere; desciscere est.* qanqam & ἀνοδύρεσθαι est θρηνεῖν, κλαίειν, Svidæ. atqe indè poterit τὸ ἀνόδυρτος deduci.

§ 52. Καββαλικώτερος] *profusior.* D. Boot. ut

sit ἀπὸ τοῦ καταβάλλειν *dependere, impendere, insumere.* qomodo Svidas ex Amipsiæ *mœchis*;

Καὶ σὺ μὲν ἦλθες, καββαλὼν τριώβολον.

id eſt, καταβαλών. indè καταβολή. Svidas idem, καθάπερ οἱ ἐργαστὰ τὰς καταβολὰς ποιοῦνται τῶν χρημάτων. Et Gregor. Naz. *de pace* 3. *ad l.* 4. § 20. πολλὰ ἂν κατέβαλον χρήματα. & ſit ſenſus, *fieri poteſt, ut profuſior ſis; ut tamen nihilo liberalior eâ ratione exiſtas. Falluntur enim,* qibus *luxuria ſpecie liberalitatis imponit.* ut Tacit. *hiſt. l.* 1. & ut Plin. in *paneg. Ambitio, & jactantia, & effuſio, & qidvis potiùs qàm liberalitas cxiſtimanda eſt, cui ratio non conſtat.* Itaqe Senec. *epiſt.* 121. *Non voco ego liberalem, pecuniæ ſuæ iratum. multum intereſt, utrùm qis dare ſciat, an ſervare neſciat. multi ſunt, qi non donant, ſed projiciunt.* id eſt, καταβάλλουσι, ſive καββάλλουσι, prout Heſiod. in *Theogon.*

Κάββαλ᾽ ἐνὶ πόντῳ.

In mare projecit.

de talibus Tacit. libro ſuperiùs indicato. *Perdere iſte ſciet, donare neſciet.* Et Epicharmus apud Plut. in *Pelopid.* & *de garrul.*

Οὐ φιλάνθρωπος σύγ᾽ ἐσσ᾽· ἔχεις νόσον, χαίρεις διδούς.

ità enim eſt concipiendum, ut verſus conſiſtat.

Liberalis havd es ipſe: morbum habes, lubet dare. Ego malim καββαλικώτερος. qomodo mox κοινωνικώτερος. (ità enim ſcribendum, non κοινωνικότερος) & cum Xyl. *luctæ peritiorem* intelligi. nam καββάλιον pro *luctatore*, qod Xyl. avtumat dici, exemplo carere exiſtimo. καταβάλλειν *dejicere, proſternere*, de colluctantibus eſt freqentiſſimum: qos ait Galen. *in Hippocr. aphor.* 3. αὐτὸ τοῦτο ἔργον ποιεῖσθαι κατὰ τὸν βίον ἅπαντα, τὴν διατριβὴν ἐν γυμνασίοις τοῦ καταβάλλειν ἑτέρους ἕνεκα. Evſtath. *ad Hom. Il.* ι. *v.* 206. Τὸ κάββαλεν, ἢ ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ ἔβαλεν, ὅ ἐστι, ἔθετο· ἢ βαστάξας ἄνω, εἶτα κατέθετο· οὕτω καὶ ὁ παλαιστὴς καταβάλλει τὸν ἀντίπαλον. itaqe artem iſtorum Galenus idem *lib. ad. Thraſybul.* non tam γυμναστικὴν dici poſtulat, qàm καταβλητικὴν· ſive, ut Lacones efferebant, καββαλικήν. qi &, inqit is, καββαλικώτερον ἑαυτῶν γὰρ φασὶν εἶναι τὸν ἐν ταύτῃ τεθραμμένον, οὐκ ἰσχυρότερον. *in hoc ſtudio enutritos, non validiores ſeſe dicunt eſſe, ſed proſternendi peritiores.* Atqe ità revera Spartanus qidam avtore Plutarcho in *apopth.* de antagoniſta ſuo, à qo in certamine ſuperatus & proſtratus fuerat, dixiſſe fertur; οὐ μὲν οὖν κρείσσων, ἀλλὰ καββαλικώτερος. *non eſt melior me avt fortior, ſed dejiciendi ſive proſternendi peritior.* Qò & reſpexiſſe Marcum iſtîc, mihi probabile admodum videtur: qaſi dixerit, Καββαλικώτερός σου ἐστί τις; vel, ἄλλος τίς ἐστι; eſt *aliqis te luctæ peritior*, ſive corporis robore viribúsqe validior? at te benignior, avt modeſtior, &c. nè exiſtat. hoc enim in te poſitum eſt: illud non item. vel, hoc ſi minùs extiterit, nihil eſt qòd ea in re, avt ille ſuperiorem te eſſe ſeſe glorietur, avt ipſe ab ullo ſuperari te dedecus ullum exiſtimes. Qod Ageſilaus aliqandò Perſarum regem magnum prædicanti, Τί δ᾽ ἐμοῦ γε μείζων ἐκεῖνος, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος; Plut. de ſe lavdand. qòd contractiùs & λακωνικώτερον dici poterat, Τί μείζων, εἰ μὴ ἀμείνων; Plato *ep.* 4. Ἀνδρεία μὲν γὰρ, καὶ τάχει, καὶ ῥώμῃ διενεγκεῖν, δόξειεν ἂν καὶ ἑτέρων εἶναι τινῶν· ἀληθεία δὲ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ μεγαλοπρεπείᾳ, καὶ τῇ περὶ πάντα ταῦτα εὐσχημοσύνῃ, ξυμφαίη τις ἂν τοὺς ἀντιποιουμένους τὰ τοιαῦτα τιμᾶν, εἰκότως τῶν ἄλλων διαφέρειν. περὶ τούτων δ᾽ ὁ μέγιστός ἐστιν ἀγών. Nihil, opinor, ad Marci mentem aperiendam accommodatius dici potuit. Vide ad *lib.* 3. § 4. Epictet. *enchir. c.* 42. Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσυνακτοι, ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι· ἐγώ σου ἄρα κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος· ἐγώ σου ἄρα κρείσσων. ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον συνακτικοί· ἐγώ σου πλουσιώτερος· ἡ ἐμὴ ἄρα κτῆσις τῆς σῆς κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος· ἡ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείσσων. σὺ δέ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις. Gemina habes *l.* 5. § 5. & *infr.* § 66. Adnotaverat neſcio qis ad periochæ hujus caput verba hæc. οὐκ ἔστιν ἀρχὴ τοῦτο, ἀλλὰ τῶν ἀνωτέρω τῶν περὶ τῶν Πλατωνικῶν συναφές. qod in contextum poſtea cùm irrepſiſſet, nos denuo furcillavimus: eò magìs, qia etiam frivolum, falſum eſt, non alienum duntaxat.

Εὐτακτότερος ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν] Translatum à re militari, in qa de eis uſurpatur, qi, qicqid obvenerit, ordinem non turbant, qicqid fuerit injunctum, citra tergiverſationem avt qerimoniam exeqlluntur. Xenophon. *Cyri inſtitut. lib.* 1. Εὐτακτοτέρους καὶ εὐπειθεστέρους ποιεῖ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, μεμνημένος, τίς τ᾽ ἐστὶ, καὶ πόθεν ἐλήλυθε, καὶ ὑπὸ τίνος γέγονε, πρὸς μόνῳ τούτῳ ἐστὶ, πῶς τὴν αὐτοῦ χώραν ἐκπληρώσῃ εὐτάκτως καὶ εὐπειθῶς τῷ θεῷ.

§ 53. Ὅπου ἔργον] Vide *l.* 5. § 3, 14.

Κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον] Vide *ad l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ὠφελείας τυχεῖν] ità *infr.* § 74. ὠφέλεια, πρᾶξις κατὰ φύσιν. Et *l.* 11. § 4. πεποίηκά τι κοινωνικῶς; οὐκοῦν ὠφέλημαι.

§ 54. Πανταχοῦ καὶ διηνεκῶς] Vide *l.* 8. § 45. Senec. *Medeâ*, 2. 1.

Nuſqam poteſt non eſſe virtuti locus.

Ἐπὶ σοί ἐστι] Vide *ad l.* 2. § 11. ἐπ᾽ αὐτῷ τὸ πᾶν· & *l.* 10. § 32.

Τῇ παρούσῃ συμβάσει] ità deinceps leg. καὶ τῇ παρούσῃ φαντασίᾳ.

Θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν] Vide *ad l.* 6. § 2, 32. & *l.* 10. § 21. Epictet. *diſſert. lib.* 3. *c.* 26. οὔπως ἐφίστησι καὶ ἐννοεῖ, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ προσκατατάξῃ ἑαυτὸν, διελεύσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις προσκατατάξαι; ἵν᾽ ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ καὶ αὐτὸς θέλῃ·

καὶ

καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. Vide *infrà* § 56. Sen. *ep.* 74. *Placeat homini, qicqid Deo placuit.*

Ἐμφιλοτεχνεῖν] compositio duriuscula, sed gemina illi Epicteti *dissert. l.* 2. *c.* 20. οὐ προσφιλοτεχνεῖ &c. Sunt avtem compositiones istiusmodi apud Stoicos nimiò qàm familiares. Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 5. *ad l.* 4. § 1.

§ 55. Τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ] Vide *lib.* 5. § 16. & *suprà* § 53. ità *l.* 12. § 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει. Clem. Alex. *strom. l.* 1. Φύσει δ' αὖ κοινωνικοὺς καὶ δικαίους ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐδημιούργησεν.

Τὰς σωματικὰς πείσεις] Vide *ad l.* 3. § 6.

Ἡ νοερὰ ἐθέλει περιορίζειν] Vide *ad l.* 2. § 2. ψυχῆς τάξις ἡγεμονικωτέρα. Plut. *adv. Epicur.* & in ista principatum obtinet τὸ ἡγεμονικὸν κατ' ἐξοχὴν sic dictum. Ἄτοπον δὲ τὸ κράτιστον καὶ βεβαιότατον τῶν ἐν ἡμῖν ἡττᾶσθαι ὑπό τινος. Aristot. *ethic. magn. l.* 2. *c.* 6. Et *Evdem. l.* 5. *c.* 12. Ἄτοπον ἂν εἴη εἰ τὸ χεῖρον ταύτης ὂν, κυριώτερον αὐτῆς ἔσται. Idémqe *polit. l.* 1. *c.* 4. Τὸ ζῶον πρῶτον συνέστηκεν ψυχῆς καὶ σώματος· ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει, τὸ δὲ ἀρχόμενον. δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μᾶλλον τὸ φύσει, καὶ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις.— ἔστι δ' οὖν πρῶτον ἐν ζώῳ θεωρῆσαι καὶ δεσποτικὴν ἀρχὴν καὶ πολιτικήν. ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τοῦ σώματος ἄρχει, δεσποτικὴν ἀρχήν· ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως, πολιτικὴν καὶ βασιλικήν. Salust. *bell. Catilin. Nostra omnis vis in animo & corpore sita est. animi imperio, corporis servitio magìs utimur.* Tertull. *de bapt. c.* 4. *Spiritus dominatur; caro famulatur.* Et Avg. *homil.* 37. *Anima dominatur; caro servit: anima superior est; caro subjecta est.* Rectè itaqe Hesych in *ascetic. c.*1. § 33. Μὴ ἀγνοείτω τὴν κυρίαν καὶ ἄφθαρτον ἡ φθαρτὴ πηλὸς καὶ δούλη. Vide *infr. l.* 10. § 38.

Τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἕνεκεν] Vide *l.* 5. § 16. & Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 8.

Χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις] Probat hinc mentis principatum Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 10. § 39. Clemens *strom. l.* 1. Ἐν μέν γε ὅπλοις, καὶ τοῖς μαχίμοις ζώοις, δι' ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων, ψυχὴ τὸ τρίτον ἐστὶ καὶ νοῦς· ἐν δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν, ὧν ἐπικρατοῦμεν τῇ ἀρετῇ, λογισμός ἐστι τὸ τακτικόν.

Τὸ ἀπερίπτωτον] Vide *ad l.* 3. § 9.

Εὐθέα περαινέτω] Vide *ad l.* 10. § 11, 12.

Ἔχει τὰ ἑαυτοῦ] ἀπέχει, forsan. qod est significantius, & Marco familiare. Vide *ad lib.* 4. § 49.

§ 56. Ὡς ἀποτεθνηκότα καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα] Periochæ istius Senecâ meliorem interpretem frustrà qæsiveris. Sic ille *epist.* 12. *Sic ordinandus est dies omnis, tanqam cogat agmen, & consummet atqe expleat vitam. Pacuvius qi Syriam usu suam fecit, cùm vino & illis funereis epulis sibi parentaverat, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plavsus exoletorum hoc ad symphoniam caneretur,* βεβίωκε, βεβίωκε. *nullo non se die extulit. hoc qod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in somnum ituri, læti hilarésqe dicamus, Vixi, & qem dederat cursum fortuna peregi. crastinum si adjecerit Deus, læti recipiamus. ille beatissimus est & securus sui possessor, qi crastinum sine solicitudine expectat. qisqis dixit, Vixi, qotidie ad lucrum surgit.* Qod Flacc. *l.* 1. *epist.* 4.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet, qæ non sperabitur hora.

Idem Sen. *epist.* 101. *Sic formemus animum, tanqam ad extrema ventum sit. nihil differamus: qotidie cum vita paria faciamus.* Martial. *l.* 4. *ep.* 54.

Si sapis, utaris totis, Coline, diebus:
Extremúmqe tibi semper adesse putes.

Evmolpus apud Petronium: *Ego sic semper & ubiqe vixi, ut ultimam qamqe lucem, tanqam non redituram consumerem.* Vide *ad l.* 3. § 8.

Ἐκ τοῦ περιόντος] idem qod *lib.* 6. § 41. ἐκ περιουσίας. *ex abundanti.*

§ 57. Μόνον φιλεῖν] hoc est, qod Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. ἀρκεῖσθαι τοῖς δεδομένοις. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 12. Vide & Democritum *suprà ad* § 27.

Τί γὰρ ἁρμοδιώτερον] Vide *ad l.* 4. § 18. & *l.* 10. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο οὖν τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; & *l.* 4. *c.* 7. κρεῖττον ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. malè ista cum seqentibus commisit Xyl.

§ 58. Οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν] Ità solatur se Merope in Evripidis *Cresphonte:* (Plut. exhibet in *Consol. ad Apollon.*)

Τεθνᾶσι παῖδες οὐκ ἐμοὶ μόνῃ βροτῶν,
Οὐδ' ἀνδρὸς ἐστερήμεθ'. ἄλλαι μυρίαι
Τὸν αὐτὸν ἐξήντλησαν, ὡς ἐγὼ, βίον.
Orbata natis mortuis, spolior viro,
Non sola ego hominum: mille sunt aliæ, qibus
Toleranda fuit hæc vita, qæ nunc est mihi. Grot.

Juvenal. *Sat.* 13.

—nec rara videmus
Qæ pateris: casus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, & è medio fortunæ ductus acervo.

Itaqe ut Menander:

Παρηγόρει τὰ κακὰ δι' ἑτέρων κακῶν.
Solari alienis ex damnis velis tua.

Siqidem ut Senec. *Troad.* 4.

Ferre qam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.

Qem & vide ulteriùs id argumenti *ibidem* protelantem. Vide & *ad l.* 11. § 12. de Tragœdiarum usu. Facit huc Democriti techna illa, qâ Dario uxoris obitum impotentiùs simul ac obstinatiùs lugenti illusit. Spem faciebat regi posse se illam vitæ restituere, si res ad id perficiendum necessariæ suppeditarentur. rege

ge nihil non libentissimè suppeditaturum se pollicente; reliqa qidem omnia sibi suppetere aiebat, unicum tantùm deesse.. id qidnam esset percontanti, respondit, Εἰ τριῶν ἀπενθήτων ὀνόματα τῷ τάφῳ τῆς γυναικὸς ἐπιγράψειεν, εὐθὺς αὐτὴν ἀναβιώσασθαι. h. e. *Si uxoris tumulo tria tantùm nomina inscriberet hominum, qi sine luctu vitam exegissent, fore statim ut revivisceret illa.* Narrat Julian. Imperat. *epist.* 38. ἀπενθήτων avtem nomine intelligo potiùs, *qi neminem luxissent*, qàm cum Gallo interprete, *qos nemo luxisset*. Subjungit enim Julianus Democritum, cùm rex μηδένα ἄνδρα, *virum nè unum* qidem istiusmodi reperîsse posse se profiteretur, more suo ridentem subjecisse, Ἔπειτα, ὦ πάντων ἀτοπώτατε, θρηνεῖς ἀναίδην, ὡς μόνος ἀλγεινῷ τοσούτῳ συμπλακείς, ὁ μηδὲ ἕνα τῶν πώποτε γεγονότων ἄμοιρον οἰκείου πάθους ἔχων εὑρεῖν; *Et te, omnium ineptissime, non pudet lugere, qasi solus malis istiusmodi conflictareris, cùm nè unum qidem ex omnibus qi unqam fuerint, reperire possis, cui ejusmodi nihil qicqam obtigerit?* Interpretationem vocabuli confirmat & Lucianus in *vita Demonactis Cynici*, qem ille Herodi Attico filii mortem immoderatiùs lugenti, pari technâ illusisse refert, τοῦ παιδὸς τὸ εἴδωλον ἀναγαγεῖν pollicitum, εἰ μόνον αὐτῷ τρεῖς τινας ἀνθρώπους ὀνομάσειε μηδένα πώποτε πεπενθηκότας. qod ille cùm præstare neqiret, subjecisse Cynicum, Εἶτ', ὦ γελοῖε, μόνος ἀφόρητα πάσχειν νομίζεις, μηδένα ὁρῶν πένθους ἄμοιρον; Ità Juliano qi ἀπένθητος dicitur, idem Luciano πένθους ἄμοιρος nuncupatur. Nec inficetum Socratis illud, qod Plut. *ad Apollon.* sic refert. Εἰ συνενέγκαιμεν εἰς τὸ κοινὸν τὰς ἀτυχίας, ὥστε διελέσθαι τὸ ἴσον ἕκαστον, ἀσμένως ἂν τοὺς πλείους τὰς αὑτῶν λαβόντας ἀπελθεῖν. Herodot. *l.* 7. his verbis expressit: Εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήια κακὰ ἐς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισιν, ἐσκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακά, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτέων ἀποφεροίατο ὀπίσω, τὰ ἐσενείκαντο.

Περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλος γίνεσθαι] Utile admodum documentum, ut non tam animo obturbemur de eis qæ nobis secius obtigerint, qàm cogitationem in hoc totam defixam habeamus, qomodo eventus illos adversos probè utendo, in rem nostram convertamus. Facit huc cumprimis totus ille Plutarchi tractatus *de utilitate ex inimicis capienda.* Sed & Maximi Tyrii *dissert.* 35. Ὅτι δεῖ καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων ὠφελεῖσθαι. Et Epicteti *l.* 3. *c.* 20. Ὅτι ἀπὸ πάντων τῶν ἐκτὸς ἔστιν ὠφελεῖσθαι.

Ὕλη σου ἔσται] σοι, malim. Vide *ad l.* 4. § 1, 49. & *l.* 10. § 33. & *infrà* § 68. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεστί σοι παντὶ τῷ ἀποβάντι χρῆσθαι κατὰ φύσιν· καὶ οὐδείς σε κωλῦσαι δύναται. μηκέτι οὖν μοι λέγε, Πῶς γένηται; πῶς ἀποβῇ; ὅπως γὰρ ἂν γένηται, σὺ αὐτὸ θήσεις καλῶς, καὶ ἔσται σοι τὸ ἀποβὰν εὐτύχημα.

Μόνον πρόσεχε, καὶ θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι] Ni vitiosa sit Scriptura; σεαυτῷ καλὸς, i. e. *tibi bonus*, dicit, non eô sensu, qô Jason Siracid. *c.* 14. *v.* 5. Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσται; *Qi sibi neqam, cui bonus?* qô Psaltes *Psal.* 49. *v.* 18. *Cùm tibi benefeceris, collavdabunt te homines.* avt qô Evripides versu illo celebratissimo, apud Platon. *Hipp. maj.* Cicer. *ad famil. l.* 13. *ep.* 15. Plut. *de latend.* in *Alex* & *Caton. maj.* Lucian. *apolog.* Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. alios.

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi professum sapere, sibi qi non sapit.

Sed qô Apostolus dixit, *ad Rom. c.* 14. *v.* 22 Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. *Fidem habes? habe apud te in conspectu Dei.* i. e. sis temetipso Deóqe teste contentus. μὴ πόμπευε, μηδ' ἀλαζονεύου. Epictet. *l.* 3. *c.* 23. qô Socrates in *Platonis Sympos.* tibicinam jubet, αὐλεῖν ἑαυτῇ, *sibi canere.* Unde Ismenias, eundémqe imitatus Julian. in *misopog.* Ταῖς μούσαις ᾄδω, καὶ ἐμαυτῷ. ex Antigenidis præceptoris monito, *qi populo minùs placentem jussit, sibi canere & Musis.* Cicer. Bruto. qô Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Σαυτῷ φιλοσόφησον. qi & *ibid.* de Evphrate, Καλῶς Εὐφράτης ἔλεγεν, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἐπειρώμην λανθάνειν φιλοσοφῶν, καὶ ἦν μοί, φησὶ, τοῦτο ὠφέλιμον. πρῶτον μὲν γὰρ ᾔδειν, ὅσα καλῶς ἐποίουν, ὅτι οὐ διὰ τοὺς θεατὰς ἐποίουν, ἀλλὰ δι' ἐμαυτόν. ἤσθιον ἐμαυτῷ καλῶς, κατεσταλμένον εἶχον τὸ βλέμμα, τὸν περίπατον· πάντα ἐμοὶ καὶ τῷ θεῷ. Greg. Naz. *ep.* 60. Τοὺς μὲν πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολακείας πηγὴν ἀεὶ τῶν θαυμαζόντων· αὐτὸς δὲ σεαυτῷ χρῶ συμβούλῳ καὶ τῷ θεῷ. Vide *infrà* § 67. & l. 9. § 26. & *l.* 10. § 9. Xyl. *Stude, ut tibi ipsi in omnibus actionibus honestatem consecutus videaris.* qem & Casavb. seqitur. Cæterùm, ut qod revera subesse sentiam, liberè eloqar; hæc omnia præter Marci mentem prôrsus existere avtumo; locúmqe, qi trajectione laborat, ità operâ leviculâ restituendum. μόνον πρόσεχε σεαυτῷ. καὶ θέλε καλὸς εἶναι ἐπὶ παντὸς οὗ πράσσεις. formula familiaris in eis, qibus cavtio præcipitur, monitis. πρόσεχε σεαυτῷ & προσέχετε ἑαυτοῖς. Siracid. *c.* 29. *v.* 23. Luc. *Evang. c.* 17. *v.* 3. & *c.* 21. *v.* 34. & *Act. c.* 5. *v.* 35. & *c.* 20. *v.* 28. pro qo & Pavlus, ἔπεχε σεαυτῷ, dixit, *ad Tim. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 16.

Καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ ἀδιάφορον ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις] leg. forsan, καὶ μέμνησο ἐπ' ἀμφοτέρων. ὅτι ἀδιάφορον, ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις. in utrisqe avtem illis, hoc est, tum in illis sibi dimittendis, qi secius se gerunt, tum & in rerum istarum, qæ contingunt, usu, medium qiddam esse, nec bonum scil. nec malum, illud circa qod actio tua versatur. Hæc ex conjectura non improbabili. nam interpretes qæ repræsentant, qomodo ex lectione, qam admittunt, elici possint, nullus video. Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Αἱ

ὕλαι

ὅλαι ἀδιάφοροι. ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος.

§ 59. Ἔνδον βλέπε] Vide *ad lib.* 6. § 3.

Ἔνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ] In mente scil. Plut. de adulat. Σπέρμα τῶν πράξεων ἡ διάθεσις· ἀρχὴ καὶ πηγὴ τοῦ βίου τὸ ἦθος. Idémqe de tranqil. Διὸ τὴν πηγὴν τῆς εὐθυμίας ἐν αὐτοῖς οὖσαν ἡμῖν ἐκκαθαίρωμεν, ἵνα καὶ τὰ ἐκτὸς, ὡς οἰκεῖα καὶ φίλια, μὴ χαλεπῶς χρωμένοις συμφέρηται. Solomon *Prov. c.* 4. *v.* 23. *Præ omni custodia custodi cor tuum: indè enim prodit vita.* Vide *infrà* § 61. & *l.* 8. § 45. Epict. *enchir. c.* 46. Ἰδιώτου στάσις καὶ χαρακτήρ. οὐδέποτε ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν ἢ βλάβην. φιλοσόφου στάσις καὶ χαρακτήρ· πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἀφ' ἑαυτοῦ προσδοκᾷ. Senec. *ep.* 74. *Omnium bonorum vis & origo in ipsa est virtute. qid refert, an aqa decurrens intercipiatur atq; abeat, si fons ex qo fluxerat, salvus est?*

Ἀεὶ ἀναβλύειν δυνάμενον, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς] Alludit ad naturam fontium, qi qò altiùs fodias, crebriùs havrias, eò magìs ebulliunt & scaturiunt uberiús. Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 7. Τῶν φρεάτων ὅσα πέφυκε βρύειν, ἀπαντλούμενα εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναπηδύει μέτρον. qod ille ad liberalitatem transfert.

§ 60. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι] Huc Chilonis illud monitum, Laërtii *l.* 1. Ἐν ὁδῷ μὴ σπεύδειν. &, λέγοντα μὴ κινεῖν τὴν χεῖρα· μανικὸν γάρ. Plutarchi nom. avtor *de fort. Rom.* Τῆς μὲν ἀρετῆς πρᾶόν τε τὸ βάδισμα, καὶ τὸ βλέμμα καθεστηκός· qod βλέμμα πεπηγὸς, cum nostro, Epictetus dixit *l.* 2. *c.* 8. ὀφθαλμὸν πεπηγότα, in *Marco* Sophistâ Philostratus. Basil. Cæsar. *epist.* 1. Τὸ βάδισμα μηδὲ νωθρὸν, ὡς ἔκλυσιν τῆς ψυχῆς κατηγορεῖν· μηδ' αὖ σφοδρὸν καὶ σεσοβημένον, ὡς ἐμπλήκτους αὐτῆς τὰς ὁρμὰς ὑποφαίνειν. Galenus in *hortator. c.* 2. Fortunæ asseclas depingit, θέουσι τῇ δαίμονι συνθέοντας. at de Mercurii sectatoribus, πάντες μὲν, κόσμιοι· inqit: οὐ θέουσι δὲ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ' ἀλλήλοις μάχονται. Anacharsidem describens Maxim. Tyr. *dissert.* 15. Ἀνὴρ σοφὸς σοφίαν οὐ πολυῤῥήμονα, οὐδὲ λαλόν. ἀλλ' ἦν αὐτῆς τὸ κεφάλαιον, βίος ἀκριβὴς, καὶ γνώμη ὑγιὴς, καὶ λόγος βραχὺς, εὔστοχος, ἐοικὼς οὐ πελταστῇ μισθοφόρῳ ἀπροοράτως θέοντι, ἀλλ' ὁπλίτῃ βάδην ἰόντι, καὶ κινουμένῳ ἀσφαλῶς. Alexis apud Athen. *l.* 1.

Ἓν γὰρ νομίζω τοῦτο τῶν ἀνελευθέρων
Εἶναι, τὸ βαδίζειν ἀῤῥύθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς,
Ἐξὸν καλῶς.——

Qod Plavt. *Pænul.* 3. 1.

Liberos homines per urbem modico magìs par est gradu
Ire: servile esse duco festinatim currere.

Alex. Severus apud Lamprid. *Ingenuum currere nisi in sacro certamine non debere.* Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Ἀνδρὸς γυναικὸς σημεῖον οὐδὲν εἶναι δεῖ περιφανὲς ἐν τῷ προσώπῳ μαλακίας· ἀλλ' οὐδ' ἐν ἑτέρῳ μέρει τοῦ σώματος· μὴ τοίνυν μηδὲ ἐν κινήσεσιν, μηδὲ ἐν σχέσεσιν εὑρεθείη ποτὲ ἡ ἀσχημοσύνη τῆς ἀνδρείας. Vide Siracid. *cap.* 19. *v.* 26, 27.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου] ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ut Galen. *hortat. c.* 2. Achil. Tat. *l.* 6. Ὁ νοῦς οὐ μοι δοκεῖ λελέχθαι καλῶς ἀόρατος εἶναι παράπαν. φαίνεται γὰρ ἀκριβῶς, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τῷ προσώπῳ. Phraates apud Philostrat. in *vit. Apollon. l.* 2. *c.* 12. Πολλὰ μὲν ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν ἑρμηνεύουσι· πολλὰ δὲ ἐν ὀφρύσι καὶ παρειαῖς κεῖται, γνωματεύειν τε καὶ θεωρεῖν· ἀφ' ὧν σοφοί τε καὶ φυσικοὶ ἄνδρες, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ εἴδωλα, τοὺς νοῦς τῶν ἀνθρώπων διαθεῶνται. Cicer. *in Pison. Vultus sermo qidam tacitus mentis est.* & *de Orator. l.* 2. *sensus animi plerumqe indicant vultus.* Tertull. *de resurr. c.* 15. *Volutet aliqid animus, vultus operatur indicium: facies intentionum omnium speculum est.* Vide *suprà* § 23. Apud Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Zeno adolescentis modesti imaginem sic delineat: Ἔστω καθαρὸν τὸ πρόσωπον· ὀφρὺς μὴ καθειμένη· μηδὲ ὄμμα ἀναπεπταμένον, μηδ' ἀνακεκλασμένον· μὴ ὕπτιος ὁ τράχηλος· μηδὲ ἀνειμένα τὰ τοῦ σώματος μέλη· ἀλλὰ τὰ μετέωρα ἐντόνοις ὅμοια * ὀρθὸς νοῦς. [* ὀρθοτενής. Arcer.] πρὸς τὸν λόγον ὀξύτης, καὶ κατοχὴ τῶν ὀρθῶς εἰρημένων· καὶ σχηματισμοὶ καὶ κινήσεις μηδὲν ἐνδιδοῦσαι τοῖς ἀκολάστοις ἐλπίδος. αἰδὼς μὲν ἐπανθείτω, καὶ ἀῤῥενωπία. Ità Isidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 287. Ὥσπερ σώφρων γυνὴ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ἁγνείας τὰ σύμβολα φέρουσα, τὰς τῶν ἀκολάστως ὁρώντων κολάζει προσδοκίας· οὕτω καὶ σώφρων ψυχὴ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων φέρουσα τῆς ἀρετῆς τὰ συνθήματα, τὰς τῶν διαφθείρειν αὐτῆς τὴν ὥραν βουλομένων διεκκόπτει ἐλπίδας. Et *ep.* 288. Ὄμμα γὰρ ἀναιδὲς, καὶ αὐχὴν μετέωρος, καὶ ὀφρύων συνεχὴς κίνησις, καὶ βάδισμα σεσοβημένον, &c. τεκμήριον ψυχῆς ἐστιν αἰσχρᾶς, τοὺς ἀφανεῖς τῶν οἰκείων παθῶν χαρακτῆρας ἐντυπούσης τῷ σώματι. Vide *l.* 11. § 15. De Bruto Fabius *institut. l.* 10. *c.* 1. *Scias eum sentire qæ dicit.*

Σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ] Huic opponitur τὸ καλλωπίζειν αὐτὸν πρὸς τὸ σκυθρωπόν. ut Basil. Cæs. *orat.* 1. *de jejun.* qod in Pharisæis notat D. Christus Matth. *c.* 6. *v.* 16. verbis illis: Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Est avtem elegans παρήχησις in vocibus illis, ἀφανίζουσιν, ὅπως φανῶσιν. unà cum latente itidem oxymoro; qale illud qod apud Lucam observavit Casavb. *Act. c.* 5. *v.* 41. Ὅτι κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι. sunt enim, ut καταξιοῦσθαι & ἀτιμάζεσθαι, ità φαίνεσθαι & ἀφανίζεσθαι, sensu planè contraria. non accedo tamen Basilio, qòd τὸ ἀφανίζεσθαι sic explicat, ἀφανίζε-

ἀφανίζεται τὸ πρόσωπον, ὅταν ἡ ἔνδον διάθεσις ἐπιπλάσῳ σχήματι τῷ ἔξωθεν ἐπισκοτῆται, ὥσπερ ὑπὸ παραπετάσματι τῷ ψεύδει καλυπτομένη. vid. *sup ad* § 23.

§ 61. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα.] *Artem vivendi luctatoriæ* magìs qàm *saltatoriæ* similem esse dicit, primò, qia hoc est in utraqe illa principale, cavere nè dejiciaris, sed consistas jugiter: cùm in saltando, non tam de consistendo, qàm de gesticulando laboretur. Ità Apost. ad *Ephes. c.* 6. *v.* 11. πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη, &c. Et mox: *v.* 12. ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. Vide *supr. ad* § 51. & Petr. Fabr. *agonist. l.* 1. *c.* 11. deinde etiam, qia in saltando staticulos & gesticulationes omnes præmeditatas apud se saltator habet, suóqe in illis exprimendis exhibendísqe artificio simul & arbitrio utitur. cùm in lucta ad adversarii technas conatúsqe attendere atqe accommodare se is qi luctatur, necesse habeat. qâ ratione & τῇ κυβερνητικῇ ἡ βιωτικὴ confertur. Vide *supr. ad* § 38. aliâ avtem ratione *saltatoriæ* dissimilem fecit artem vivendi, *lib.* 11. § 1. & *l.* 12. § 9. ibi vide sis.

Οὐ προεγνωσμένα] qæ ideo graviora videri solent, qia minùs prævisa sunt. siqidem *præmoniti præmuniti*; qòd vulgò dicitur. Bern. in *concion. solenn.* 33. & *de divers. argum.* 37. &, *prævisa jacula minùs feriunt.* Gregor. Rom. *in Evang. hom.* 35. Et contrà, Ταράττει τὸ παρὰ γνώμην γεγονὸς, καὶ πολλὴν παρέχει ἀθυμίαν. Demosth. *Olynth.* 1. & Thucydid. apud Theophylact. *ep.* 30. Δουλοῖ τὸ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ πλείστῳ παρὰ λόγον ξυμβαῖνον. Itaqe Senec. *ad Marc. c* 9. *Necesse est magìs corruamus, qi qasi ex inopinato ferimur. qæ multò antè prævisa sunt, languidiùs incurrunt. hic nos error decipit, hic effæminat, dum patimur, qæ nunqam pati nos posse prævidimus. aufert vim præsentibus malis, qi futura prospexit.* & *ep.* 76. *Præcogitati mali mollis ictus venit.* Et *de tranq. cap.* 11. *Si non qicqid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus adversis, qas infregit, qisqis prior vidit.* Et *ad Helv. c.* 5. *Illis gravis est fortuna, qibus est repentina. facilè eam sustinere potest, qi semper expectat. nam & hostium adventus eos prosternit, qos inopinatò occupavit: at qi futuro se bello ante bellum paraverunt, compositi & adaptati, primum, qi tumultuosissimus est, ictum facilè excipiunt.* Gregor. item *in Job. l.* 13. *c.* 8. *Improvidi dum mala qæ ventura sunt, prævidere nesciunt, tantò eis graviora fiunt, qantò ab eis inopinata tolerantur. firmis avtem mentibus repentè adversa non veniunt, qia priusqam veniant, prævidentur.* Vide *ad* § 68. & *l.* 4. § 46.

§ 62. Ἀκουσίως πταίουσι] *Etiam leges veniam concedunt, ex involuntate & necessitate delinqenti,* uti Tertullian. *apolog. c.* 45. Σύγγνωμον γὰρ ἐστι τὸ ἀκούσιον. Cleon. apud Thucydid. *l.* 3. Et Athenienses in purgatione sui apud eundem *l.* 4. Πᾶν δ' εἰκὸς τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργομένῳ σύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμοὺς, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς τῶν ξυμφορῶν τι τολμήσασι. Demosth. *pro coron.* Ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ τιμωρία κατ' αὐτοῦ. ἐξήμαρτέ τις ἄκων; συγγνώμη ἀντὶ τῆς τιμωρίας τούτῳ. Maxim. Tyr. *dissert.* 41. Ἐλεεῖται τὰ ἀκούσια· μισεῖται τὰ ἑκούσια. Aristoteles ipse *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 1. ἐν μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἔπαινοι καὶ ψόγοι γίνονται· ἐν δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμη, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔλεος. & *lib.* 5. *c.* 8. Ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ, ὅταν ἑκὼν τις πράττῃ· ὅταν δ' ἄκων, οὔτε ἀδικεῖ, οὔτε δικαιοπραγεῖ· ἀδίκημα γὰρ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ. ὅταν γὰρ ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται· ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ἐστίν· ὥστε ἄδικόν τι ἔσται μὲν, ἀδίκημα δὲ οὔπω, ἐὰν μὴ τὸ ἑκούσιον προσῇ. eadem habet & *ethic. Eudem. l.* 4. *c.* 6. Verùm cùm in istis ἀκουσίοις vel ignorantia semper vel vis aliqa intercedat: ignorantiam qam facti vocant, intelligit Aristoteles; juris sive officii, vel veritatis saltem dogmatúmqe in qibus illud fundatur, Marcus noster. paríqe modo ille vim eam intelligit, qæ à principio externo infertur, ὥσπερ εἰ ἕτερός τις λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ δεῖνα τύπτει ἕτερον. iste eam, qæ ab interno proficiscitur ac profluit. Vide *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. & *l.* 11. § 18. Clemens avtem *strom. l.* 1. οὔτε δὲ οἱ ἔπαινοι, οὔτε οἱ ψόγοι, οὔθ' αἱ τιμαὶ, οὔθ' αἱ κολάσεις, δίκαιαι, μὴ τῆς ψυχῆς ἐχούσης τὴν ἐξουσίαν τῆς ὁρμῆς καὶ ἀφορμῆς, ἀλλ' ἀκουσίου τῆς κακίας οὔσης. ἐπεὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων προαίρεσις καὶ ὁρμὴ κατάρχει· διημαρτημένη δὲ ὑπόληψις ἔσθ' ὅτε κρατεῖ, ἧς ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας οὔσης ὀλιγωροῦμεν ἀποστῆναι, εἰκότως αἱ κολάσεις. καὶ γὰρ τὸ πυρέττειν ἀκούσιον· ἀλλ' ὅταν δι' ἑαυτόν τις καὶ δι' ἀκρασίαν πυρέττῃ, αἰτιώμεθα τοῦτον. ὡς δὴ καὶ τῆς κακίας ἀκουσίου οὔσης. οὐ γὰρ αἱρεῖταί τις κακὸν, τῇ δὲ περὶ αὐτῷ ἡδονῇ συναπαγόμενος, ἀγαθὸν ὑπολαβὼν ληπτὸν ἡγεῖται. ὧν οὕτως ἐχόντων, τὸ ἀπαλλάττεσθαι τῆς τε ἀγνοίας, τῆς τε αἱρέσεως τῆς φαύλης καὶ ἐπιτερποῦς, καὶ πρὸ τούτων τὸ μὴ συγκατατίθεσθαι ταῖς ἀπατηλαῖς ἐκείναις φαντασίαις, ὑπόκειται ἐφ' ἡμῖν. Ità & peccatum aliqo modo nevtiqam voluntarium facit, nec peccantem tamen ideo pœnæ merito liberat: qia nimirum non est ἁπλῶς ἀκούσιον, sed κατά τι tantùm, qatenus corrumpitur judicium ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς προσπαθείας ἐξηρτημένων, ut Marcus loqitur: *l.* 12 § 3.

Οὔτε ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ] *neqe testimonio egebis, opus habebis,* interpres uterqe. malim, *neqe testimonium,* id est, approbationem, *ab illis petes.* ratio annexa, ab eorum dispositione interiore, huc trahit.

Ἐς

Ει βλέπων] suspensa relinqitur, prout exhibetur, oratio, cùm desit verbum ad qod conditionalis se recipiat. leg. ergò (opinor) εἰσβλέπων. nam ἀεὶ βλέπων, minùs placet. qod tamen lectione receptâ tolerabilius esset. vel εἰσβλέπεις, participium in verbum transmutando. sed prius illud arridet magis.

§ 63. Πᾶσα ψυχὴ] Platonis esse Epictetus monet, à qo etiam lavdatur, *dissert. l.* 1. *c.*28. & *l.* 2. *c.* 22. Ex ejusdem *Protagora* sumptum annotat Xyl. ubi tamen non comparet. Qæ ibi Plato, *ad l.* 11. § 18. dabimus. Cæterùm in *Sophist.* statuit πᾶσαν ἀκούσιον ἀμαθίαν εἶναι. Astipulari videtur pervulgatum illud, *Nemo vult falli.* Epictet. *dissert. lib.* 4. *c.* 1. τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, προπίπτων; Avg. *de verb. Ap. serm.* 30. *Qis est, qi velit decipi? da mihi hominem religiosum; non vult fallere: da impium, sacrilegum; fallere vult, falli non vult. nolunt fallere boni; falli avtem nec boni volunt, nec mali.* Idémqe *Enchir. c.* 17. *Usqe adeò rationalis natura refugit falsitatem, & qantùm potest devitat errorem, ut falli nolint etiam qicunqe amant fallere.* Verùm qæri potest, qomodo verum hoc sit, nullam animam veri notitiâ sponte destitui: cùm Petrus Apostol. de impiis ac flagitiosis qibusdam dicat, Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας. *Ista illos veritas volentes fugit.* scilicet, qod Bernard. *de gradib. humil.* 2. *ut liberiùs peccent, libenter ignorant.* Et qod Tertull. *apolog. c.* 1. *Non libet rectiùs suspicari; non libet propiùs experiri. malunt nescire, qia jam oderunt. nolunt scire pro certo, qod se nescire pro certo sciunt. ideo & credunt qæ non probantur; & nolunt inqiri, nè probentur non esse, qæ malunt credidisse.* Verùm qod in schola dicitur, *neminem bonum qà bonum odisse*, ità *verum qà verum nemo aversatur*; etiamsi aliâ ratione, qatenus nimirum sibi minùs illud expedire arbitratur, avt affectibus ipsius adversari videtur, havd lubenter eidem assentiatur. Vide Thom. *sum. part.* 1a. 2æ. *q.* 29. *art.* 5. Cæterùm in Platonis sententiam descendere videtur Clemens Alex. loco superiùs ad § 62. indicato. Τὸ μὲν ἐψεῦσθαι τῆς ἀληθείας, κακόν ἐστι· τὸ δὲ ἀληθεύειν καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν, ἀγαθόν· τῶν δὲ ἀγαθῶν ἀκουσίως μὲν στέρονται ἄνθρωποι· στέρονται δὲ ὅμως, ἢ κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες, ἢ βιασθέντες, καὶ μὴ πιστεύσαντες. ὁ μὲν δὴ πιστεύσας ἑκὼν ἤδη παραναλίσκεται· κλέπτεται δὲ ὁ μεταπεισθεὶς ἐκλαθόμενος ὅτι τῶν μὲν ὁ χρόνος, τῶν δὲ ὁ λόγος ἐξαιρούμενος λανθάνει· βιάζεταί τε πολλάκις ὀδύνη τε καὶ ἀλγηδὼν, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμὸς, μετὰ τὸ δοξάσαι· καὶ ἐπὶ πᾶσι γοητεύονται, οἱ ἤτοι ὑφ᾽ ἡδονῆς κηληθέντες, ἢ ὑπὸ φόβου δείσαντες. Sed rem ipsam qod attinet nihil à nostris alienum habet.

Ουτως οὖν καὶ δικαιοσύνης] nemo, inqit, sponte privatur, avt veritate, avt virtute. qod idem habet & *l.* 11. § 17. In hunc sensum conceptus est senarius ille, qem adducit, & simul etiam in hac parte refellit Aristoteles *ethic. l.* 3. *c.* 5.

Οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ᾽ ἄκων μάκαρ.

Nolens beatus nemo, nec sponte est malus.

nec aliter intellexisse philosophum docent, qæ subjungit statim: Ἔοικε τὸ μὲν ψεῦδει, τὸ δ᾽ ἀληθεῖ. μακάριος μὲν γὰρ οὐδεὶς ἄκων· ἡ δὲ μοχθηρία ἑκούσιον. Proinde accentum retrahere, qò τὸ πόνηρος illud τοῦ ἐπιπόνου καὶ ἀθλίου significationem obtineat, uti vir doctissimus in *excerptis* postulat, præter mentem prorsus avtoris forsan, præter sensum proculdubio citantis existat. ut nè adjiciam, non deesse, qi pro mero Grammaticorum nugamento habeant illud de significatione ab accentu retracto immutata, cùm translationem accentûs eandem in aliis itidem vocabulis ab Atticis usurpari animadvertant, citra ullam significatûs immutationem. Vide Evstath. *ad Iliad.* β. & H. Steph. *de dialect. c.*25. Nec alio sensu Hercules apud Epicharmum ab Evstratio citatum per furorem à se gesta excusans inducitur, his verbis,

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼν ἀναγκαίως τάδε πάντα ποιέω·
Οἶμαι δ᾽ ὡς οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ᾽ ἄταν ἔχων.
Hæc ego ex necessitate facio qæ facio omnia:
Qippe, ut credo, sponte pravus nemo, avt calamitosus est.

Vide *supr. ad* § 61. & *ad l.* 4. § 6. Sed & in eandem sententiam citra ambiguitatem omnem disertissimè Plato ipse in Timæo; ubi cùm statuisset, primò τὰ περὶ ψυχὴν νοσήματα διὰ σώματος ἔξιν γίνεσθαι· deinde νόσον ψυχῆς, ἄνοιαν εἶναι· tum ἀνοίας δύο γένη, μανίαν καὶ ἀμαθίαν· subjungit; ὁ νοσοῦσαν καὶ ἄφρονα ἴσχων ὑπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν, ἀλλ᾽ ὡς ἑκὼν κακὸς, κακῶς δοξάζεται. Et mox: Καὶ σχεδὸν δὴ πάντα ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρατία καὶ ὄνειδος, ὡς ἑκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὀνειδίζεται. κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδείς. διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν τινὰ τοῦ σώματος καὶ ἀπαίδευτον τροφὴν ὁ κακὸς γίνεται κακός· παντὶ δὲ ταῦτα ἐχθρὰ, καὶ ἄκοντι προσγίγνεται. ità restituit H. Stephan. qod perperam κακόν τι antè legebatur. cui βεβαιωτὴν do ego Galenum in *dissertatione*, qâ probare contendit, *animam seqi temperaturam corporis c.* 6. lectionem eandem exhibentem. huic avtem lectionis genuinæ assertæ gratiam mutuam rependent Platonis codices; ex qibus pro ἐχόντων, ἑκόντων apud Galenum reponendum. Verùm Aristoteli contra Stoicos & Platonem ipsum suffragatur, Platonicus licèt ipse, Maximus Tyr. *dissert.* 41. νόσος ψυχῆς μοχθηρία· νόσος σώματος δυστυχία. ἑκούσιον ἡ μοχθηρία· ἀκούσιον ἡ δυστυχία.

§ 64. Οὐκ αἰσχρὸν] Vide *ad l.* 2. § 1, & 11. & *l.* 4. § 8. Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 309. à Socrate lavdatus apud Xenoph. *memorab. l.* 1.

Ἔργον

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος —

Marcus avtem istîc de labore an de dolore agat, (πόνος siqidem vocabulum utrumqe designat) ambiguum faciunt ea qæ sequntur: & forsan utrumq; voluit.

Οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον] Vide *suprà* § 33.

Καὶ μὴ προσδοξάζῃς] *opinionem nè adjeceris.* nihil amplius ex opinione tua adjeceris, qàm qod sensus ipse renunciaverit. προσδοξάζειν enim Marcus dixit, qod προσεπιδοξάζειν Epictetus, referente Gellio *l.* 19. *c.* 1. Vide *ad l.* 8. § 49. ubi Marcus ipse explicat, qid istîc velit.

Πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραινόμενα] *occulto modo, sive clam & citra sensum nostrum, molesta sunt.* ità interpres uterqe. at qomodo nec sentientibus molesta esse possunt? itaqe interpunctione mutatâ, & post λανθάνει adhibitâ, verto, *multa qæ tædio nos afficiunt, non animadvertimus ejusdem esse cum dolore naturæ.* Sensum hunc confirmant verba illa novissima. Ὅταν οὖν τούτων τινὶ δυσαρεστῇ, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδίδως· qòd antè forsan non adverteris.

Ὅτι πόνῳ ἐνδίδως] hoc vult. molestiam nobis facessere multa, qæ laboris in se vim atqe naturam habeant, etiamsi in eis minimè laborare videamur. hujus generis esse gravedinem, æstum, malaciam, navseam, & similia. itaqe in istis etiam cùm animi tenorem remittimus, à labore nos superari. Ejusmodi qiddam est, qod habet Tertull. *de patient. c.* 5. *Impatientia sola matrix est ad omne delictum. atqe ut compendio dictum sit; omne peccatum impatientiæ ascribendum. malum est impatientia boni. nemo impudicus non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inqietus qietis.* Ità etiam qietem ipsam, non minùs qàm laborem, sæpenumero molestam esse, & qietis qoqe impatientiâ laborare contingit. Plutarch. *de tranqil. ad l.* 4. § 24. lavdatus: Ἐνίους δὲ καὶ τὸ μὴ πράσσειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν. Ennius *Iphigen.* apud Gellium *l.* 19. *c.* 11.

Otio qi nescit uti, plùs habet negotii,
Qàm negotioso cùm qis fuerit in negotio.

Nec dissimile qod Avg. *in Psal.* 84. *Pugnat contra nos qotidie fames & sitis; pugnat contra nos lassitudo carnis, pugnat somni delectatio, pugnat oppressio. vigilare volumus? dormitamus. jejunare volumus? esurimus & sitimus. stare volumus? defatigamur. qærimus sedere? si & hoc diu facimus, deficimus. qicqid nobis providerimus ad refectionem, illic rursus inveniemus defectionem. Esuriens cibo te reficere volebas: hoc age semper; hoc agendo, in eo qod adhibueras ad refectionem, ibi invenies lassitudinem. multùm sedendo fatigatus eras; surgis, deambulando reficeris: persevera in eo qo reficeris; multùm deambulando lassaris: sedere iterum qæris. inveni mihi aliqid unde te reficias, ubi non, si perseveraveris, iterum deficias.*

Et mox: *Si perseveraveris in eo qo te reficis, etiam morieris. Persevera in multùm manducando: ipsa res te interficiet persevera in multùm jejunando; indè morieris. sede semper, ut nolis surgere, morieris indé. ambula semper, ut nolis qiescere, morieris indé. vigila semper, ut nolis dormire, morieris indé. dormi semper, ut nolis vigilare, morieris indé.*

§ 65. Οἷον οἱ ἄνθρωποι] imò οἷον οἱ ἀπάνθρωποι. q. d. *Nè sis tu immiti animo etiam adversus immites ipsos:* nè id ipsum in te admittas, qod in illis damnare videri vis. Vide *ad l.* 6. § 6, 26. & *suprà* § 15. Affine monitum Senecæ illud *epist.* 103. *Tu ità cogita, qod ex homine periculum sit, ut cogites qid sit hominis officium. alterum intuere, nè lædaris; alterum, nè lædas.* Sed videndus omnino Epictetus, *dissertat. l.* 4. *c.* 5.

§ 66. Εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανεν] Senec. *ep.* 13. *Cicuta Socratem magnum fecit.*

Ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο] Qod ex Platonis *dialogis* passim apparet. De eodem Aristides *orat.* Περὶ τοῦ παραφθέγματος. Ὡς καὶ τοὺς σοφιστὰς ἤλεγχε περιιὼν ὡς μάτην θρασυνομένους. Et Theodoret. *therap. l.* 2. κωμῳδῶν αὐτοὺς διετέλει. Itaqe qod de Ulysse Homerus *Iliad.* β'.

Ὅν τινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα ἐφεύροι,
Τὸν ῥ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύ-
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν. — [ροι,

id ad Socratis morem se cum istis gerendi Maximus Tyr. transtulit; *dissert.* 16. Ἆρ' οὖν σοι οὐ δοκεῖ, inqit, αὐτὸ τοῦτο, εἰ καὶ ὁ Σωκράτης τοὺς μὲν βασιλικοὺς καὶ ἐξόχους ἄνδρας ἀγανοῖς λόγοις γεραίρων καὶ ἀποδεχόμενος, Τιμαῖόν τινα, ἢ Παρμενίδην, ἢ ἄλλον βασιλικὸν ξένον· ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι, τοῦτον ἐλαύνων τῷ λόγῳ, Θρασύμαχόν τινα, ἢ Καλλικλέα, ἢ ἄλλον λωβητῆρα καὶ ἐπεσβόλον; Ità enim supplevit Cosm. Paccius, qod codices Græci mutilum exhibent.

Καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν] ad verbum, *in glacie pernoctabat.* hoc est, cùm gelu constricta esset terra, in frigore extremo. Πάγος, ψῦχος. Hesych. πάγος, *gelu, glacies*; ut πάχνη *pruina.* ejusdem originis vox utraqe. Plut *de prim. frigid.* πάντα ταῦτα παντάπασιν ὑπὸ τῆς ψυχρότητος πηγνύμενα· διὸ καὶ πάγοι καλοῦνται. Cæterùm aliud constantiæ tolerantiæqe in hoc ferè genere Socraticæ specimen à Scriptoribus celebratur: qod in bello ad Potidæam gesto factum commemorat Laërt. *l.* 2. Μεῖναι, inqit, νυκτὸς ὅλης ἐφ' ἑνὸς σχήματος αὐτόν φασι. Avtor est inter cæteros Plato *in sympos.* qi non tantùm νυκτὸς ὅλης, sed ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας, καὶ τὴν νύκτα, μέχρις ἕως ἐγένετο καὶ ἥλιος ἀνέσχεν. Id ipsum avtem Socratem non semel, sed sæpiùs egisse refert Favorinus: Πολλάκις ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον ἑστήκει ἀστραβέστερος τῶν πρέμνων. Gell. *l.* 2. *c.* 1. *Stare solitus dicitur, per-*

tinaci.

tinaci statu perdius atque pernox, à summo lucis ortu ad solem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iisdem in vestigiis, & ore atqe oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanqam qodam secessu mentis atqe animi facto à corpore. Verùm de bello ad Potidæam qod narratur, Athenæus *l.* 5. in dubium revocat. Cæterùm qod Marcus hîc attingit, de *excubiis in Pago* (*Martio* forsan) freqentiùs habitis Cas. intelligit.

Τὸν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν] *Salaminius* iste *Leo* dicebatur (neqe enim, qod interpretes sensisse videntur, *Salaminius* illi nomen fuerat) homo locupletissimus, ad qem comprehendendum, qò morte afficeretur, nulla justa de cavssa, Socrati unà cum qatuor aliis in mandatis dederant triginta tyranni, penes qos summa rerum tunc Athenis residebat. Verùm is illorum jussis obtemperare recusabat. Meminêre Plato in *apolog.* & *epist.* 7. Æschines *Axioch.* Laërt. *l.* 2. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. & *l.* 4. *c.* 7.

Ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο] Allusit ad Aristophaneum illud de Socrate in *Nubib.*

Ὅτι βρενθύει ἐν ταῖσιν ὁδοῖς, καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλεις.

Fastuosus per vias vadit, oculos circumferens.

qò & Plato in *sympos.* respexit, ubi Socratis incessum, fugientibus sociis post pugnam Potidææ commissam, describens, Ἐμοί γε, inqit, ἐδόκει, ὦ Ἀριστόφανες, τὸ σὸν δὴ τοῦτο καὶ ἐκεῖ διαπορεύεσθαι, ὥσπερ καὶ ἐνθάδε, βρενθυόμενος καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλων, ἠρέμα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς πολεμίους. &c. qod ridet etiam exagitátqe Massurius apud Athen. *l.* 5. Βρενθύεται, ὑπερηφανεύεται, μέγα φρονεῖ, ἐπαίρεται. Hesych. & Βρενθυόμενοι, ἀναβρυνόμενοι. Zonaras *annal. tom.* 3. in *Michaele*; Ὁ μὲν ἐν τούτοις, ὡς μέγα τι κατορθῶν ἐβρενθύετο. τοῖς δ' ἄλλοις ἀνοηταίνειν ἐκεῖνος ἐδόκει.

Περὶ οὗ καὶ μάλιστ' ἄν τις ἐπιστήσειε] leg. ἀπιστήσειε. qod & interpretes viderunt. neqe enim hoc ab adversariis objectum Socrati, etiamsi animi magni excelsiqe specimen dare qibusdam videatur, Marcus tanqam verum admittere, ac non confictum potiùs, credi voluit. incessum scil. gravem & τὸ πετηνὸς illud, de qo noster *supr.* § 60. fastum nescio qem interpretabantur illi.

Ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι] Hoc enim profitebatur Socrates in Platon. *apolog.* Ἐμοὶ μὲν θανάτου μέλει οὐδ' ὁτιοῦν· τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. Vide *suprà* § 20.

Μήτε τῶν ἀπονεμομένων] & hoc idem de se ibid. Ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ, ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν. Et mox: Κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο, ἀγαθὸν γεγονέναι. Et rursus: Οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν· ἀλλά μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, βέλτιον ἦν μοι. deniqe *Criton.* Εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω. qod lavdat Epictet. *enchir. c. ult.* & *dissert. l.* 1. *c.* 4.

§ 67. Ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασε τῷ συγκρίματι] deesse aliqid in qod transeat illud τὸ συνεκέρασε, clarius est qàm ut monitu opus sit. Xyl. videtur legisse, οὐχ οὕτως συνεκέρασε τὸ σύγκριμα, vel τὸ σύγκραμα. qum vertit *non ità confudit omnia.* Ego suspicor pronomen σε intercidisse, cùm syllaba σε continenter iteratum occurreret, ut scriptum fuerit, οὐχ οὕτως συνεκέρασέ σε τῷ συγκρίματι. *non ità te*, id est, mentem tuam, *natura corporis tui compagini commiscuit.* Aristophanes *Pluto.* 4. 3.

Οὕτω πολυφόρῳ συγκεκέραμαι δαίμονι.

Mali tam fœto sum commistus dæmoni.

Hoc si cui minùs arriserit, alteram habeat conjecturam; cohæsisse cum priore periocham istam, & sic fuisse conceptam; [ὃν] ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασε. *qam* (mentem scil. νοῦν, qô superiora clauserat) *natura*, &c. Cæterùm D. Salmasii (qi nec prius illud improbat) si conjecturam alteram adjecerim, ut τὸ συγκριμάτιον, vel τό σου συγκριμάτιον, legatur, ea reliqis illis, opinor, præferenda videbitur. pro saliva sua qisqe censeat. Tertull. *de resurrect. carn. c.* 7. *Animam Deus inseruit & immiscuit carni; tantâ qidem concretione, ut incertum haberi possit, utrúmne caro animam, an carnem anima circumferat; utrúmne animæ caro, an anima appareat carni. Sed & magìs animam invehi atqe dominari credendum est, ut magìs Deo proximam.* Vide *l.* 10. § 24, & 36. συνῆψε καὶ συνέκρινεν.

Καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι] De Democrito Laërt. *l.* 9. ex Demetrii *æqivocis*: Δοκεῖ δὲ καὶ Ἀθήναζε ἐλθεῖν, καὶ μὴ σπουδάσαι γνωσθῆναι, δόξης καταφρονῶν· καὶ εἰδέναι μὲν Σωκράτην, ἀγνοεῖσθαι δὲ ὑπ' αὐτοῦ. ἦλθον γὰρ (φησὶν) εἰς Ἀθήνας, καὶ οὔτις με ἔγνωκεν. de Socrate Epictet. *l.* 4. *c.* 8. & *l.* 3. *c.* 23. Οὕτως ἐλάνθανε παρὰ τοῖς πλείστοις Σωκράτης· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ἀξιοῦντες φιλοσόφοις συσταθῆναι. Et Senec. *ep.* 79. *Qamdiu videbatur furere Democritus? vix recepit Socratem fama. qamdiu Catonem civitas ignoravit? respuit: nec intellexit, nisi cùm perdidit.* De Epicuro idem; *Vides Epicurum qantopere non tantùm eruditiores, sed hæc qoqe imperitorum turba miretur? hic ignotus ipsis Athenis fuit. circa qas delituerat. multis itaqe jam annis Metrodoro suo superstes, in qadam epistola ait, nihil sibi & Metrodoro inter bona tanta nocuisse, qòd ipsos illa nobilis Græcia non ignotos solùm habuisset, sed penè inauditos.* De Sarapione incertus avtor, (Damascius, opinor; qi Isidori vitam conscripsit) apud Svidam: Τοῦτον ἐποιήσατο φίλον ὁ Ἰσίδωρος· τὸν λαθόντα πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ εὐσεβείᾳ τε καὶ ὅλου βίου φιλοσοφίᾳ, πλὴν αὐτοῦ τοῦ Ἰσιδώρου. τοσοῦτον δὲ τῷ ἀνδρὶ περιῆν τοῦ ἀληθοῦς τρόπου τε καὶ λόγου, τοῦτο ἐν παροιμίᾳ λέγεσθαι εἰωθότος,

θότος, ἔργῳ δὲ βεβαιωθέντος ὑπ' ἐκείνου, τοῦ Λάθε βιώσας, ὥστε οὐδένα τῶν τότε ζώντων ἀνθρώπων, οὔτε τῶν νεωτέρων, οὔτε τῶν πρεσβυτέρων, ἐλπίσαιμι ἂν εἰδέναι ὅν λέγω. οὐδὲ ἔγνω τις ἄλλος ὅτι ἦν ὁ Σαραπίων ἐκεῖνος· οὐδὲ ἂν ἔγωγε νῦν ἠπιστάμην, εἰ μή σοι ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ὑπέδειξε τὸν Σαραπίωνα τῷ λόγῳ. οὐ γὰρ ἔργῳ ποτὲ ἔφη πείσεσθαι αὐτὸν ἐντυχεῖν ἑτέρῳ ἀνδρί. Ità iste (avtori si fidem habemus) ζῶν οὔ τινα ἀνθρωπίνην ζωὴν, ἀλλ' ἀτεχνῶς θείαν εἰπεῖν, οὕτως ἠμέλει τιμῆς τῆς παρ' ἀνθρώπων, ὥστε οὐδὲ ὄνομα αὐτοῦ ἦν τῇ πόλει, & qòd Flacc. *l.* 1. *epist.* 17.

—natus moriénsqe fefellit.

Ἐν ἐλιγίστοις κεῖται] Vide *ad l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Ὅτι ἀπήλπισας διαλεκτικὸς] Vide *ad l.* 5. § 5. & *supr.* § 52. & *l.* 8. § 7.

Ἐλεύθερος] *liber.* Xyl. *liberalis.* Cas. ἐλευθέριος. sic *l.* 8. § 1.

§ 68. Ἀβιάστως διαζῆσαι] Et hæc forsan erant superioribus connexa copulativâ intercedente. [καὶ] ἀβιάστως διαζῆσαι. qasi dicat, *nè desperes: qin possis, etiamsi nec dialecticus nec physicus fueris, & liber existere, & modestus, & liberalis, & pius evadere, & à coactione omni immunis vitam transigere.*

Κἂν πάντες καταβοῶσιν] Est qi καταβιῶσιν legi malit, qòd τῷ ἀβιάστως respondeat. alii viderint. ego nihil mutem.

Τὰ μελύδρια τοῦ περιτεθραμμένου] *corporeæ hujus molis membra.* Xyl. Vide *ad l.* 12. § 1. Idem *l.* 4. § 39. τὸ περιέχον. & *l.* 12. § 2, 3. τὸ περικείμενον dicitur. & μελύδρια ista, ὄργανα περιπεπλασμένα. *l.* 10. § 38.

Φυράματος] φύραμα *massa lutea*, sive γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα, ut Svidas; ex qa figulus vasa fictilia conficit. Apostol. *ad Rom. c.* 9. *v.* 21. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι σκεῦος &c. Et Plut. in *collat. terrest. & aqat.* de Alcedone, οὐ φυρῶσα πηλόν. Idémqe in *sympos.* Ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχιτέκτων μέμψαιτ' ἂν ἡμᾶς, ἔργον αὐτοῦ μὴ ναῦν, μηδὲ οἰκίαν ἀποφαίνοντας, ἀλλὰ τρυπῆσαι ξύλα, καὶ φυρᾶσαι πηλόν. Allusit avtem hìc Marcus ad corporis humani qasi ex massa ejusmodi coagmentationem. Eâdem usus metaphorâ Moses *Genes. c.* 2. *v.* 7. de creatione Adæ: *Finxit Deus hominem è limo terræ.* Et Job. *c.* 10. *v.* 9. *Tanqam argillam effinxisti me.* sed & apud Hesiodum Vulcanus Jovis jussu ad Pandoram concinnandam, dicitur

Γαῖαν ὕδει φύρειν.—

Elegantissimè verò Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. corpus humanum dixit esse πηλὸν κομψῶς πεφυραμένον. *lutum affabrè maceratum.* Et Tiberium, pòst Imperatorem, puerum adhuc, Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor, præsagio sanè plùs nimiò felici ac veraci, πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, *lutum sanguine maceratum.* Sveton. *l.* 3. *c.* 57. qod tamen Svidas, ab Alexandro Ægæo philosopho Peripatetico, de Nerone, cui præceptor fuerat, dictum refert. Nota est & de Prometheo fabula, qem è luto corpus homini effinxisse fabulantur. unde ὁ Προμηθέως πηλὸς humanum genus Archilocho dictum versibus his;

Ἦν κεῖνος οὐνιαυτὸς, ᾧ ποτε πηλὸν,
Καὶ τὴν θαλάσσην, καὶ τὸ τετράπουν, οὕτως
Ἐφθέγγεθ', ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμηθεῖος.

qos Clemens nobis exhibet, *strom. lib.* 5. & ex Clem. Evseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. componítqe cum Homeri illis;

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

de qibus vide *ad l.* 6. § 10. ut avtem ille genus humanum *lutum Prometheum*, ità Columella *l.* 10, primos homines, *cretam Prometheam* dixit. Liban. *orat.* 31. Τὰ σώματα ἡμῖν, ὅστις μὲν ἔπλασεν, οὐκ οἶδα· ἔστω δὲ, εἰ δοκεῖ, Προμηθεύς· οἶδα μέντοι, ὡς τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ πάντα. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Εἰκών τε εἰμὶ τοῦ θεοῦ, καὶ τῷ πηλῷ συμπέφυρμαι. Epiphan. *tom.* 1. *l.* 3. *hær.* 37. de Deo hominis lapsi miserto; ἔδει τὸν ὄντως ὄντα τεχνίτην, κεραμέως δίκην, ἐπιμελόμενον τοῦ ἰδίου πλάσματός τε καὶ ἄγγους, ἔτι πηλοῦ ὄντος, καὶ ὡς ὑπὸ ῥαγάδα ἀπόρρυμα γεγονότος, μὴ ἐάσαι οὕτως, ἀλλὰ μεταβαλεῖν εἰς τὸ ἀρχαῖον φύραμα. Esaias *c.* 64. *v.* 8. ex *versione Græca*, qæ LXX. dicitur, Κύριος πατὴρ ἡμῶν σύ· ἡμεῖς δὲ πηλός· ἔργα χειρῶν σου πάντες. omiserunt, qod præcipuè havd omissum oportebat, σὺ κεραμεύς· *tu pater noster: nos lutum: tu figulus: nos manuum tuarum opus universi* Nec inficetum Hesychii Hierosol. ænigmaticum illud (apud Photium extat in *excerptis* (*Cod.* 275.) in Davidem Θεοπάτορα· (Matth. *c.* 22. *v.* 45.) Τοῦ κεραμέως πατὴρ ὁ πηλός. *lutum figuli pater.* Eódem spectat, & qòd Apostolus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. corpora nostra nuncupat σκεύη ὀστράκινα, *Vasa testacea.* de qo videndus Gregor. Nyss. *orat. catechet. c.* 8. Qin & nostris φύραμα dicitur corpus humanum. Joan. Damascen. *de fide orthod. lib.* 3. *c.* 49. Christum Deum assumpsisse ait, σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου φυράματος. Et Joannes Chrysost. *in Matth. Orat.* 1. eos refellens, qi Christum aiebant, ὥσπερ διά τινος σωλῆνος, per virginem duntaxat, *tanqam per fistulam aqam*, transiisse, εἰ τοῦτο ἦν, inqit, ἄλλη τίς ἐστιν ἐκείνη ἡ σὰρξ οὐ τοῦ φυράματος τοῦ ἡμετέρου.

Ἐν γαλήνῃ] Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28. Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Ἆρον τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ φέρε ὅσας θέλεις βροντὰς καὶ ἀστραπὰς, καὶ γνώσῃ ὅση γαλήνη ἐστὶν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία.

Τοῦτο ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν] Sen. *ep.* 91. *Qicqid incident, sciamus non esse tam magnum, qàm rumore jactetur.* Et *ep.* 110. *Vana sunt ista qæ nos*

movent, qæ attonitos habent. nemo nostrûm qid veri esset, excussit, sed metum alter alteri tradidit. nemo ausus est ad id qo perturbatur accedere, & naturam ac bonum timoris sui nôsse. itaqe res falsa & inanis habet adhuc fidem, qia non coarguitur. Et ep. 104.

Terribiles visu formæ, letúmqe labósqe:

egregiè Virgilius noster, non re dixit terribiles esse, sed visu. id est, *videri, non esse. qid in istis est tam formidabile, qàm fama vulgavit? qid est, cur timeat laborem vir, mortem homo?* Vide ad *l.* 2. § 12. & *lib.* 4. § 3.

Σὲ ἐζήτουν] Senec. *epist.* 64. de Sextio: *In qacunqe positione mentis sum, cùm lego hunc, libet omnes casus provocare, libet exclamare: Qid cessas fortuna? congredere. paratum vides. illius animum induo, qi qærit ubi se experiatur, ubi virtutem suam ostendat:*

Spumantémqe dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fulvum descendere monte leonem.

libet aliqid habere qod vincam, cujus patientiâ exercear. Idem *de provid.* c 3. *Ignominiam judicat gladiator cum inferiore componi: & scit eum sine gloria vinci, qi sine periculo vincitur. pudet congredi cum homine vinci parato. alium circumspicit, cum qo conferre possit manum.* Et *c.* 4. *Opus est ad notitiam sui experimento. qid qisqe posset, nisi tentando non didicit. itaqe qidam ultrò se cessantibus malis obtulerunt, & virtuti ituræ in obscurum occasionem, per qam enitesceret, qæsiêrunt. gaudent aliqando magni viri rebus adversis, non aliter qàm fortes milites bellis. ego Mirmillonem sub C. Cæsare de raritate munerum audivi qerentem; Qàm bella, inqit, ætas perit! avida est periculi virtus; & qò tendat, non qid passura sit, cogitat.* Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Κληθέντα εἰς τινα τοιαύτην περίστασιν εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἐλήλυθεν ὁ καιρὸς τοῦ ἐπιδεῖξαι, εἰ πεπαιδεύμεθα. νέῳ, γὰρ ἀπὸ σχολῆς ἀπιὼν εἰς περίστασιν, ὅμοιός ἐστι τῷ μεμελετηκότι συλλογισμοὺς ἀναλύειν· κἂν τις εὔλογον αὐτῷ προτείνῃ, λέγει, μᾶλλόν μοι πεπλεγμένον κομψῶς προτείνατε, ἵνα γυμνασθῶ. καὶ οἱ ἀθληταὶ τοῖς κούφοις νεανίσκοις δυσαρεστοῦσι· οὐ βαστάζει με, φησίν. οὗτός ἐστιν εὐφυὴς νέος, ὁ ὠδίνων αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ λέγων, Ἐμοὶ νῦν περίστασιν μὴ ἔρχεσθαι τοιαύτην, ὁποία τούτῳ ἐλήλυθεν; ἐμὲ νῦν κατατρίβεσθαι καθήμενον ἐν γωνίᾳ, δυνάμενον στεφανωθῆναι Ὀλύμπια; πότε τις ἐμοὶ καταμελεῖ τοιοῦτον ἀγῶνα; οὕτως ἔχειν ἔδει πάντας ὑμᾶς. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς Καίσαρος μονομάχοις, εἰσί τινες, οἳ ἀγανακτοῦντες, ὅτι οὐδεὶς αὐτοὺς προάγει, οὐδὲ ζευγνύει, καὶ εὔχονται τῷ θεῷ, καὶ προσέρχονται τοῖς ἐπιτρόποις, δεόμενοι μονομαχῆσαι· ἐξ ὑμῶν δ' οὐδεὶς φανήσεται τοιοῦτος; Atqi Diogenes, cùm in casus qosdam adversos incidisset, Εὖγε, inqit, ὦ τύχη, ὅτι με ἀρρένως προσέστηκας. Stob. *tom.* 2. *tit.* 106.

Ὕλη ἀρετῆς] Vide *l.* 4. § 1. & *supr.* § 58. Ità Gregor. Naz. *epist.* 57. ὕλην ἀρετῆς ποιούμενος τὴν ἀσθένειαν. Idémqe *orat.* 28. Ὕλην ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρά.

Scilicet adversis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.

Naso *trist. l.* 5. *el.* 5. *laudis*; qia virtutis, cui laus debita.

Θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται] Qin & ad utrosqe hosce spectat, aut spectare debet, qicqid molimur, Marco ipso assertore, *l.* 3. § 13.

Οὔτε καινὸν] Senec. *epist.* 77. de viro sapiente. *Vanas humanarum mentium formidines securus audit, & dicit,*

—non ulla laborum,
O virgo, nova mî facies inopináve surgit.
Omnia præcepi, atqe animo mecum antè peregi.

(Æneas apud Virgil. *Æn. l.* 6.)

tu hodie ista denuncias: ego semper denunciavi mihi, & hominem paravi ad humana. at stultis & fortunæ credentibus omnis videtur nova rerum & inopinata facies. magna autem pars est apud imperitos mali, novitas. Idem *ep.* 91. *Tota ante oculos sortis humanæ conditio ponatur. nec qantum freqenter evenit, sed qantum plurimùm potest evenire, præsumamus animo, si nolumus opprimi, nec ullis inusitatis, velut novis obstupefieri.* Vide *supr.* § 61.

Οὔτε δυσμεταχείριστον] Senec. *ep.* 104. *Nihil illi videtur grave, nihil asperum, qod virum incurvet.* Vide *supr.* ad § 2.

§ 69. Ἡ τελειότης] Vide *lib.* 3. § 7. & *l.* 5. § 31.

Πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν] Muson. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν, ὡς ἐσχάτην βιῶναι. Vide *ad lib.* 2. § 11. & *suprà* § 29, 56.

Μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν] antithesis observanda. Vide *supr.* § 43. ambigi tamen potest, an eôdem istic, qô illic, sensu usurpetur τὸ σφύζειν. Svid. σφύζειν, ἐπείγειν. potest autem *torpori*, sive *stupori* opponi cùm *trepidatio*, (nam & istam ille tollit) tum & *motus concitatior*, sive *incitatior* qivis, constabit satis alterutra significatio; nec utram sumpseris, multùm refert. Vide *l.* 1. § 15. Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Μήτε νωθεῖς ὦμεν πρὸς τὸ καλὸν, μήποτε ὑπνώσωμεν· νωθεία γὰρ ὕπνῳ σύζυγος· μήτε διάπυροι σὺν ἀλογίᾳ, ἵνα μὴ ἐκφερώμεθα· ἕν γέ τι πλεονάζοντες πάντως, ἢ κέντρων δεόμενοι διὰ τὴν νωθείαν, ἢ κρημνιζόμενοι διὰ τὴν θερμότητα. ἀμφοτέρων δὲ, ὅσον χρήσιμόν ἐστι λαβόντες, τῆς μὲν τὸ πρᾶον, τῆς δὲ τὸν ζῆλον· ἀμφοτέρων, ὅσον ἐστὶ βλαβερὸν διαφύγωμεν, τῆς μὲν τὸν ὄκνον, τῆς δὲ τὸ θράσος· ἵνα μήτε τῷ ἐλλείποντι ὦμεν ἄκαρποι, μήτε τῷ περιττεύοντι κινδυνεύωμεν. ὁμοίως γὰρ ἄχρηστα καὶ νωθεότης ἄκαρπος, καὶ θερμότης ἀπαίδευτος·

δῆλον· ἢ μὴ οὐκ ἐγγίζουσι τοῦ καλοῦ, ἢ δὲ ὑπερπίπτουσι. qod avtem iſtic *νωθρείαν*, idem cum Marco *νάρκην* pavlò ſuperiùs dixerat. Αἱ γὰρ ἀσθενεῖς, καὶ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς κακίαν ὁμοίως νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι, οὐδ' ἑτέρωσε μέγα νεύουσι, εἶτα τῶν ναρκώντων κινήματα, αἱ γενναῖαι δὲ καὶ θερμαὶ φύσεις, λόγου μὲν αὐτὰς παιδαγωγοῦντος καὶ διαθύνοντος μέγα τι χρῆμα πρὸς ἀρετὴν ἐπιλειπούσης δὲ ἐπιστήμης καὶ λόγου, τὸ ἴσον εἰς κακίαν εὐρίσκοντοι.

§ 70. Οἱ θεοὶ οὐ δυσχεραίνουσιν] Efficaciſſimum ſanè & Chriſtiano qovis dignum ad pravorum hominum tolerantiam ſvadendam, à numinis divini exemplo deſumptum argumentum. Vide ad *l.* 9. § 27. & *l.* 8. § 8. & *l.* 9. § 11. Sed & Joan. Chryſoſt. *in Matth. c.* 6. *v.* 45. *orat.* 18. Tertull. *de patient. c.* 2. *Diſciplina cœleſtis Deum ipſum oſtendit patientiæ exemplum; jamprimum, qi * florem* [**rorem*, al.] *lucis hujus ſuper juſtos & injuſtos æqualiter ſpargit; qi temporum officia, elementorum ſervitia, totius geniture tributa dignis ſimul & indignis patitur ſimul occurrere; ſuſtinens ingratiſſimas nationes, ludibria artium, & opera manuum ſuarum adorantes, nomen, familiam ipſius perſeqentes, luxuriam, avaritiam, iniqitatem, malignitatem qotidie inſoleſcentem, ut ſuâ ſibi patientiâ detrahat: plures enim dominum idcirco non credunt, qia ſeculo iratum tam diu neſciunt.* Cyprian. *de bon. patient. Patientiam magiſteriis cœleſtibus diſcimus. eſt enim nobis cum Deo virtus iſta communis. indè patientia incipit: indè claritas ejus & dignitas caput ſumit. origo & magnitudo patientiæ Deo avtore procedit. diligenda res homini, qæ Deo chara eſt: bonum, qod amat divina majeſtas, commendat. Qalis verò in Deo & qanta patientia, qòd in contumeliam ſuæ majeſtatis & honoris inſtituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & ſacra ſacrilega patientiſſimè ſuſtinens, ſuper bonos & malos æqualiter facit diem naſci, & lumen ſolis oboriri; & cùm imbribus terram rigat, nemo à beneficiis ejus excluditur, qò minùs juſtis ſimiliter & injuſtis indiſcretas pluvias largiatur. Videmus inſeparabili æqalitate patientiæ nocentibus & innoxiis, religioſis & impiis, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obſeqi, elementa famulari, ſpirare ventos, fontes fluere, grandeſcere copias meſſium. fructus miteſcere vinearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondeſcere, prata florere. & cùm crebris imò continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationem ſuam temperat, & præſtitutum ſemel retributionis diem patienter expectat. cúmqe habeat in poteſtate vindictam, mavult diu tenere patientiam, ſuſtinens ſcil. clementer & differens, ut, ſi fieri poteſt, multùm malitia protracta aliqando mutetur, & homo in errorum & ſcelerum contagione volutatus, vel ſerò ad dominum convertatur.*

Τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι] Juſtiniano Imper. Praſini ſupplices, referente Theophane apud Alemannum in *notis ad Procop. l.* 9. Εἰ ἔπομεν θλιβόμενοι, μὴ ἀγανακτήσοι τὸ κράτος σου· τὸ γὰρ θεῖον πάντων ἀνέχεται. Theodoſio Liban. *orat.* 12. Τίνα γὰρ δὴ τὰ τῶν θεῶν; συγγνώμη τοῖς τὰ καθ' ἡμέραν ῥήματα ἐπ' αὐτοὺς ἀφιεῖσιν, ὅταν τι παρὰ τῶν πραγμάτων λυπῶνται· καί τι πολλάκις αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀπολλύουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν συκοφαντοῦσιν· οἱ δὲ ἀνέχονται· καὶ διὰ τοῦτο πολὺ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. εἰ δ' εἵποντο πᾶσιν ἁμαρτήμασι δίκαι, σφόδρα ἂν ὀλίγον ἦν τὸ σωζόμενον. ὅστις οὖν ἐοικέναι βούλεται θεοῖς, ἀφιεὶς τιμωρείας χαιρέτω μᾶλλον, ἢ λαμβάνων. Et clariùs adhuc *orat.* 13. Τί γὰρ δὴ τὸ τῶν θεῶν; ἄνωθεν μὲν ἅπαντα καθορῶσι καὶ ἀκούουσι. ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ γῆς καὶ λεγομένοις καὶ πραττομένοις, ἀδικήματα πολλάγε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ ὅταν δι' αὐτοὺς ἄνθρωποι πράττωσι κακῶς, ἀδικεῖσθαί τε λέγουσι παρ' ἐκείνων, ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανὸν, οὐδενὸς ἀπέχοντες ῥήματος· εἶδον ἐγώ τινας καὶ λίθους ἐπ' αὐτὸν ἀφιέντας. οἱ δ' ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τοῦ λαβεῖν δίκην, εἰ βουληθεῖεν, ὄντες, οὐ βούλονται. εἰ δ' ἅπασιν εἵποντο τοῖς τοιούτοις αἱ δίκαι, πάντα ἂν ἦν καθ' ἡμέραν τῶν ἀπολλυμένων πλέα· καὶ οὐδ' ἂν ἐξήρκουν οἱ ζῶντες πρὸς τὰς ταφάς. νυνὶ δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ τὸ κρείττους εἶναι δεικνύουσι, τῷ μηδὲ δικαίῳ χρῆσθαι θυμῷ πολλάκις. vide ad *l.* 8. § 51.

Καὶ κήδονται αὐτῶν] Qod Chriſtus Dominus, Matth. *c.* 5. *v* 45. Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. & Luc. *c.* 6. *v.* 35. Χρηστός ἐστι ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς· Et Pavlus *Act. Apoſt. c.* 14. *v.* 15, 16. Εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοιγε ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης καρδίας αὐτῶν. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non eſt qòd tardiores faciat ad bene merendum, turba ingratorum: nè Deos qidem immortales ab hac tam effuſa liberalitate ſacrilegi negligentéſqe eorum deterrent. utuntur naturâ ſuâ, incunctantérqe illos ipſos munerum ſuorum malos interpretes juvant. hos ſeqamur duces, qantùm humana imbecillitas patitur.* Et *l.* 3. *c.* 25. *Propoſitum eſt nobis ſecundum rerum naturam vivere & deorum exemplum ſeqi. ſi deos imitaris, da & ingratis beneficia. nam & ſceleratis ſol oritur; & piratis patent maria.* vide tamen & eundem *ibid. c.* 28. Idem *l.* 7. *c.* 31. *Non eſt mihi relata gratia: qid faciam? qod Dii omnium rerum optimi avtores, qi beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perſeverant.* Vide *l.* 9. § 11, 27.

Ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων ἀπαυδᾷς] Eodem utitur argumento, *l.* 8. §. 5. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 43. *Magno animo brevia feramus incommoda.*

Εἷς ὢν τῶν φαύλων] qod latro ad crucem ſocio ſuo, Luc. *c.* 22. *v.* 40. ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι ὤν.

ὧν. Vide *l.* 11. § 18. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non est qòd tardiores faciat ad bene merendum turba ingratorum. nam primùm, nos illam augemus; deinde, nè deos qidem immortales ab hac tam effusa benignitate sacrilegi negligentésqe eorum deterrent.*

§ 71. Τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν] vide Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 7, --10. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ἀλλ' οὐκ ἔτι Ἡρακλῆς, καὶ οὐ δύνασαι καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά; ἀλλ' οὐδὲ Θησεὺς, ἵνα τὰ τῆς Ἀττικῆς καθάρῃς; τὰ σαυτοῦ κάθαρον· ἐντεῦθεν ἐκ τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀντὶ Προκρούστου καὶ Σκίρωνος, λύπην, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχαιρεκακίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν.

Ὃ καὶ δυνατόν] vide *l.* 8. § 55.

§ 72. Ὃ ἂν ἡ λογικὴ] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 4. § 2.

Καταδεέστερον ἑαυτῆς] utpote qæ ad ampliora & præstantiora sit nata. Vide *l.* 3. § 6.

§ 73. Τί ἔτι ζητεῖς] Vide *ad l.* 5. § 6. Senec. *ep.* 76. *Oppone, qæ dehortentur; dic, Factum tuum natura seqtur oblivio, & parùm grata existimatio civium. respondebit tibi; Ista omnia extra opus meum sunt. ego ipsum contemplor; facere rectè piéqe contentus.*

Ὥσπερ οἱ μωροὶ] *qibus famæ major sitis est qàm virtutis.* Juvenal. *sat.* 10. Vide *l.* 4. § 44. & *ad l.* 5. § 23. Sed qare stultos censet, qi lavdem expetunt? qia id volunt, qod in ipsis non est. Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτος τί ποτε θέλει; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ' αὐτῷ τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς, μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι· τοῦτο δ' οὐκέτι ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. Flacc. *l.* 1. *ep.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector ego ac tu.
Qi dedit hoc hodie, cras si volet, auferet idem.
Pone, meum est, inqit: pono, tristísqe recedo.

§ 74. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος] At Themistocles Atheniensibus ipsum proscindentibus; Τί κοπιᾶτε, ὦ μακάριοι, πολλάκις εὖ πάσχοντες; Plut. *de lavde sui c.* 3. & *in præcept. polit.* & *in apophth.*

Ὠφέλεια δὲ] Vide *suprà* § 13, & 53.

Μὴ οὖν κάμνε] Apost. *ad Galat. c.* 6. *v.* 9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. & *ad Thess. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 11. μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 29.

Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς] Senec. *de clem. l.* 1. *c.* 4. *Animus reipub. tu es; illa corpus tuum. vides, ut puto, qàm necessaria clementia sit. tibi enim parcis, cùm videris alteri parcere.* Avson. *grat. act. Qartum hunc gradum novi beneficii tu, Auguste, constituis; deferre tibi ipsi, qò alter ornetur.* Cassiodor. *var. l.* 4. *c.* 24. *In lucrum cedunt, qæ bene meritis conferuntur. & de ipso munere magis acqiritur, cùm optimis digna præstantur.* Ità P. Syrus;

Beneficium dando accepit, qi digno dedit.

Sidonius *l.* 6. *ep.* 12. *Aliqis aliqem, ego illum præcipuè puto suo bono vivere, qi vivit alieno.* & Pacat. *paneg. Nullam majorem crediderim esse principum felicitatem, qàm fecisse felicem, & intercessisse inopiæ, & fortunam vicisse; & dedisse homini novum fatum. itaqe imperatori propriam majestatem æstimanti, non tam id suum videri debet, qod abstulit, qàm qod dedit.* Greg. Naz. *de bapt.* Εὐεργετεῖται, τὴν εὐεργεσίαν αἰτούμενος. Et Jo. Chrysost. apud Anton. *meliss. l.* 1. *c.* 29. Οὐκ εὖ ποιεῖ ὁ εὖ ποιῶν, ἀλλ' εὖ πάσχει αὐτὸς, καὶ εὐεργετεῖται μᾶλλον, ἢ εὐεργετεῖ. Nostro planè consentiens Clemens Alex. *strom. l.* 2. Τῷ γὰρ ὄντι εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος εὐεργετῶν, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς εὐεργετεῖται· ὥσπερ γὰρ ὁ κυβερνήτης, ἅμα σώζει καὶ σώζεται. διὰ τοῦτο ὅταν τις αὐτῶν τύχῃ, οὐ φησὶ τῷ διδόντι, Καλῶς ἔδωκας, ἀλλὰ, Καλῶς εἴληφας. οὕτω λαμβάνει μὲν ὁ διδοὺς, δίδωσι δὲ ὁ λαμβάνων.

§ 75. Ἡ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν] M. Cas. legendum contendit, ἢ τὰ λογικὰ καὶ κυριώτατά ἐστιν, vel etiam, ἢ ἃ λογιστικὰ, τὰ κυριώτατά ἐστιν. ut sit sensus, *rationales creaturas esse objecta principalia, circa qæ peculiaris cura illa & providentia versatur.* atqe ità revera intelligendum Apostoli illud, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 20. Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; Ego tamen nihil mutandum censeo. hoc enim velle videtur Marcus, Ad mundi hujus fabricam producendam ac constituendam, peculiari qodam motu, universi natura accessit. deinceps avtem, vel qæcunqe in eo contingunt, vi nexûs cujusdam & conseqentiæ necessariæ lege certâ tunc constitutæ eveniunt, vel principalia illa, ad qæ universi mens præcipuè & qasi peculiariter sese intenderit, nullâ ratione, sed temerè disposita fuerint. at hoc esset absurdissimum, mentem universi, cùm ad ista producenda ac constituenda peculiari motu processisset, de futura dispositione atqe ordinatione legem nullam tulisse, sed temerè ferenda casui fortuito permisisse. disposuit ergó. hæc genuina Marci mens. nec aliud qicqam evincunt loca ad lectionis mutatæ firmamentum adducta ex *l.* 6. § 39. & *l.* 9. § 26. *edit. Cas. l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 28. distinctionis nostræ. siqidem priore loco τὰ κοινὰ, non τὰ λογικὰ, ea esse dicuntur, ὧν οἱ θεοὶ μάλιστα προνοοῦνται, atqe istis κατ' ἐπακολούθησιν συμβαίνειν cætera. posteriore verò nuda ponitur distributio illa, Ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ ὅλου διάνοια· ἢ ἅπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. Sicut & *l.* 6. § 35. de ratione præditis nè γρὺ qidem. Ità Marcus pro concesso sumit mentem universi, si ad primam rerum constitutionem ratione ac consilio qodam destina-

destinato accesserat, ità cuncta disposuisse ut à primis illis cavssis succedentia qæqe necessariâ qadam consecutione profluerent. qod & istic monitum voluit. Vide & *lib.* 10. § 6. Senec. *de beneficiis lib. 6. cap.* 23. *In prima illa constitutione, cùm universa disponerent, etiam nostra viderunt, rationémqe hominis habuerunt.* ——*etiamsi potiora illis sunt, in qæ oriuntur, nos tamen in majora ituri juvant.* de syderibus loqitur.

Ad Librum VIII.

§ 1. Πόῤῥω φιλοσοφίας ὢν] Epictet. *lib.* 2. *c.* 9. οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι δυνάμενοι, προσλαμβάνομεν τὴν τοῦ φιλοσόφου, τηλικοῦτο φορτίον· οἷον εἴ τις δέκα λίτρας ἆραι μὴ δυνάμενος, τὸν τοῦ Αἴαντος λίθον βαστάζειν ἤθελεν. Qem eundem vide & *l.* 3. *c.* 21.

Ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις] Repugnat res ipsa: ipsum vitæ tuæ institutum opinioni isti, qam de te habes tanqam qi philosophus sis, adversatur, falsíqe te redarguit. vel qia aliis negotiis districtus totus teneris, nec huic studio totum te sedulò jugitérqe dedisti, vel etiam qia affectibus etiamnum indulgere deprehenderis, eóqe à vero mentis animíqe cultu abesse te qàm longissimè prodis. Senec. *epist.* 59. *Exiguum temporis impendisse philosophiæ, satìs abundéqe occupatis fuit. leviter tam magnæ rei insistimus. qemadmodum autem potest aliqis, qantum satìs sit, adversus vitia discere, qi qantum à vitiis vacat, discit? Atqi, non cùm vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus; cui nullum tempus satìs magnum est, etiamsi à pueritia usqe ad longissimos humani ævi terminos vita protenditur.* Idem *epist.* 72. Galenus *de affect. dignosc. & cur. c.* 3. cuidam ἀναμάρτητον sese opinanti. Ἀλλὰ σύ γε θεῷ παραπλήσιος ἐξαίφνης οὐκ ἄν ποτε γένοιο. ὅπου γὰρ οἱ δι' ὅλου τοῦ βίου ἀπάθειαν ἀσκήσαντες, οὐ πεπείσονται τελέως αὐτὴν ἐσχηκέναι, πολὺ δή που μᾶλλον ὁ μηδέποτ' ἀσκήσας σύ. Et *c.* 4. Δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἕκαστος ἡμῶν σχεδὸν ὅλου τοῦ βίου, πρὸς τὸ γενέσθαι τέλειος ἀνήρ. Vide Epictetum *enchir. c.* 35, & 36. (ubi perperam divulsis qæ arctissimè cohærebant, ex Epiro Rhegium fecerunt editores) & *dissert. l.* 3. *c.* 15. unde mendosa qædam in *enchir.* possunt emendari feliciùs, qàm est à Volfio aliísqe: id non advertentibus tentatum. Inter alia qæ cùm utrobiqe vitiata videantur, intacta prorsus, tanqam integra, prætererunt illi, hæc habet. Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν· δοκεῖς ὅτι δύνασαι ὡσαύτως ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσαρεστεῖν. ità in *dissertationibus* exhibentur: nam in *enchiridio* & mutilata & inqinatiora lego, Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν; δοκεῖς ὅτι δύνασαι, (φιλοσοφεῖν scil. qod ἐκ τοῦ κοινοῦ subavdiendum) ὡσαύτως ἐσθίων, ὡσαύτως πίνων, ὁμοίως ὀργισθεὶς, ὁμοίως δυσαρεστῶν; neqe enim avt irasci avt tædio habere permittebant Stoici. ità *c.* 22. πρότερον, ἐν τοῖς κατὰ σαυτὸν, οὐκέτι δεῖ σε ὅμοιον ἐν οὐδενὶ φαίνεσθαι, οἷς νῦν ποιεῖς. seqitur: ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, νικῆσαί τινας ἐπιθυμίας, ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν οἰκείων, ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, ὑπὸ τῶν ἀπαντώντων καταγελασθῆναι, ἐν παντὶ ἔλασσον ἔχειν, ἐν ἀρχῇ, ἐν τιμῇ, ἐν δίκῃ, &c. Huc applicat dictum vulgare, qod inter adagia locum meritò sibi vindicet, idem *l.* 4. *c.* 6. Νῦν δὲ πρὸς ἄλλοις γίνεσθαι λέγεις, ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι. καὶ πολλοὶ δὲ τοῦτο καλῶς λέγουσιν, ὅτι ἔργον ἔργῳ οὐ κοινωνεῖ. Et rursus *c.* 10. Ἀλλὰ πρῶτα θέλεις τὰ τηλικαῦτα λαβεῖν; καὶ πῶς δύνασαι; ἔργον ἔργῳ οὐ κοινωνεῖ. εἰ δ' ἐκεῖνα θέλεις, τοῦτο ἄφες· εἰ δὲ μὴ, οὔτε τοῦτο ἕξεις, οὔτ' ἐκεῖνα, περισπώμενος ἐπ' ἀμφότερα. Qod fusiùs pavlò *enchir. c.* 1. § 4. Τηλικούτων ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς, τὰ δ' ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν. ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς, καὶ ἄρχειν, καὶ πλουτεῖν, τυχὸν μὲν, οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ, διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι· πάντως γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὧν μόνων εὐδαιμονία καὶ ἐλευθερία περιγίνεται. Et *ibid. c.* 12. Ἴσθι γὰρ ὅτι οὐ ῥᾴδιον, καὶ τὴν προαίρεσιν τὴν σαυτοῦ κατὰ φύσιν ἔχουσαν φυλάξαι, καὶ τὰ ἐκτός· ἀλλὰ τὸν ἑτέρου ἐπιμελούμενον, τοῦ ἑτέρου ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη. Qod Siracid. *c.* 38. *v.* 25. Ὁ ἐλαττούμενος πράξει, αὐτὸς σοφισθήσεται. Et Epictet. *c.* 36. edit. vulg. Ταῦτα οὐ συμφωνεῖ. ἕνα σε δεῖ ἄνθρωπον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός. ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ τὰ ἔξω· τουτέστιν ἢ φιλοσόφου τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου. In eam mentem Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. χαλεπὸν πολλὰς ὁδοὺς ἅμα τοῦ βίου βαδίζειν. Et observat Cl. Casavbon. apud Athen. *l.* 12. τὴν περίστασιν opponi τῇ φιλοσοφίᾳ. id est, *vitam occupatam & solicitam philosophicæ.*

Τί δόξεις, ἄφες] hoc qippe stultorum esse dixerat. *l.* 7. § 73. & *l.* 4. § 44. sed & videri esse, qod non es, qid tibi proderit? *l.* 10. § 8. Socrates,

teste Xenophonte *memorab. l.* 1. dicere solitus est, ὡς ἐκ ἔστι καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθός τε γένοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βέλοιτο. At Marcus hîc qid aliis videaris, missum prorsus vult facias, Æschyli illud pervulgatum in Theb. imitatus;

Ὀυ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Esse, havd videri, enim elaborat optimus.

Qod è tragico de Amphiarao prolatum, ad Aristidem corona transtulit. Plut. in *Aristid. vit.* & *Apoph.* qi & lavdat *de poet. leg. c.* 13. De Isidoro & de Marino etiam extulit Damascius in *vit. Isid.* apud Phot. *bibl. cod.* 242. Catoni par elogium tribuit Salust. in *Catilin.* *Esse, qàm videri, bonus malebat.* qi subjungit tamen; *Ità, qò minùs gloriam petebat, eò magìs adseqebatur.* qod suprà Socrates. De se Gregor. Naz. *adv. eos, qi sedem Constantinopolitanam ambire ipsum insimulabant.* Ἀλλ' ἔτω, φησὶ, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς. τί δέ μοι διαφέρει, ᾧ τὸ εἶναι πλείων ὁ λόγος, μᾶλλον δὲ πᾶς; τοῦτο γὰρ ἢ κατέκρινεν, ἢ ἐδικαίωσεν, ἢ ἄθλιον πεποίηκεν, ἢ μακάριον· τὸ δὲ δοκεῖν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ οὐδὲ ὄναρ ἀλλότριον. Et mox: Τὸ δοκεῖν οὖν, ἂν μὲν ὑπάρχῃ, δεξόμεθα· ἵν' εἴπω τι καὶ ἀνθρώπινον· ἂν δὲ ἀντιπίπτῃ, χαίρειν ἐάσομεν, καὶ οὐδὲν τοῦ εἶναι διὰ τὸ δοκεῖν ἀφαιρήσομεν. De Socrate Epictetus *dissertat. lib.* 4. *c.* 8. Ἀπήρκει, ἐπὶ ἀρκέμενος τῷ εἶναι φιλόσοφος· χαίρων δὲ, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν, οὐκ ἐδάκνετο. Qin & idem apud Platonem in *Gorgia*; Παντὶ μᾶλλον ἀνδρὶ μελετέον, οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Epictet. *enchir. c.* 24. Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι, πρὸς τὸ βεληθῆναι ἀρέσαι τινὶ, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὴν στάσιν. (ità malim pro ἔστασιν, qàm cum Volfio ἔνστασιν) ἀρκοῦ οὖν ἐν παντὶ, τῷ εἶναι φιλόσοφος· εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βέλει, τῷ εἶναι σαυτῷ φαίνε, καὶ ἱκανὸς ἔσῃ. ubi tamen τῷ εἶναι superflua esse suspicatur meritò Volfius. Eratosthenem verò vitii illius, qod à Marco hîc tangitur, insimulat Strabo *geograph. l.* 1. Μέσος ἦν, inqit, τοῦ τε βελομένου φιλοσοφεῖν, καὶ τοῦ μὴ θαρρῶντος ἐγχειρίζειν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ δοκεῖν προϊόντος.

Ἐι κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσειν] D. Boot. ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliqum vitæ, qantumcunqe natura tibi concesserit, transegeris.* emendationi assentior. Verùm mihi aliqid insuper, qod desit, supplendum esse videtur. Seqitur enim, κατανόησον οὖν τί θέλει. *considera ergò qid ea velit.* non qamdiu, sed qomodo vivere te velit. unde liqet, de ea re monitum aliqod antecessisse. forsan ergò legendum fuerit, εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε, [ὡς] ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliqum vitæ, qantumcunqe id futurum sit, prout natura tua vult, & à te exigit, transegeris.*

Ὀυδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν] Contendit non immeritò Mer. Casavb. Antonini ista, cum Solomonis illis, *Eccles. c.* 1. *v.* 13. & *c.* 2 *v.* 1. — 11. qibus per multa, imò universa ferè, qæ sub sole geruntur, pervagatus Rex, nuspiam vitam beatam veréqe tranqillam deprehendisse se profitetur. qi tamen illud, οὐδαμοῦ, apud Marcum, qod & denuò repetitur, malim, *nuspiam*, simpliciter, qam, *in istorum nullo*, vertisset. Adjici potest Severi Imper. illud; *Omnia fui, & nihil expedit.* Spartian. potiùs tamen, prout ab Avrelio refertur: *Ortus Lepti, humili patre, primò literis, deinde imbutus foro: qo parùm commodante, utì rebus arctis solet, dum tentat avt exqirit varia melioráqe, conscendit imperium. ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, & incerta prorsus omnia; qasi testis vitæ mortalium, Cuncta, inqit, fui, conducit nihil.* Qod de Marco filius, de Severo pater ὁ μακαρίτης, ad Spart. *Qatuor verbis complexus est integri libelli ejus (finem solùm excipimus) qi à sapientissimo rege Solomone, super humanarum rerum vanitate, divinitus planè & θεοπνεύστως est compositus.* Finem meritò excepit; qem frustrà statuit hîc Marcus, ἐν τῷ ποιεῖν ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. qanqam havd ineptè prorsus, si *naturam* diceret, qalis est ab initio condita ac creata: jam enim corrupta & defecta, non valet suis viribus eò etiam adspirare, in qo uno bonum ipsius verum ac syncerum consistit. Meliùs itaqe Solomon, utpote θεοδίδακτος, ἐν τῷ θεὸν φοβεῖσθαι, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάσσειν. *Vis*, inqit, *post hæc omnia summam rei? Deum reverere; & præcepta ejus observa: hoc est enim totum hominis. Eccles. c.* 12. *v.* 13. Epict. *l.* 3. *c.* 24. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὴ ζητεῖτε· ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖτε· εἰ δὲ μὴ, οὐχ εὑρήσετε. at qomodo apud se bonum istud offendet qis? subjungit; ὅλος πρὸς τὸν θεὸν τεταμένος, καὶ τὰς ἐκείνου ἐντολὰς καὶ τὰ προστάγματα. ecqid aliud Rex sapientissimus?

Ἐπὰν δόγματα ἔχῃ] Vide Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 11.

Ὁ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον] *Bonum nihil est*, inqit, *nisi qod habentem bonum facit.* At de bonis, qæ dicimus, externis, verè Avg. *concion. solenn.* 236. *Omnia ista bona sunt; sed unde facias bene, non qæ te faciant bonum. habeto bona, qæ te faciant bonum. bona sunt qæ habes. esto & tu bonus inter bona tua. esto bonus mansurus inter bona peritura. erubesce bonis tuis. noli esse malus in eis, nè pereas cum eis.* Vide *l.* 2. § 11. & Senec. *ep.* 76.

Ἐλεύθερον] *liberum.* at interpretes, *liberalem.* ἐλευθέριον. sic *l.* 7. § 67.

Ὁ οὐχὶ ποιεῖ τἀναντία] Contrà, nihil malum est, nisi qod habentem malum atqe improbum facit: qod externa ista non possunt. Vide *l.* 2. § 1.

§ 2. Μὴ μετανοήσω ἐπ' αὐτῇ] Epicharm. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1.

Ὀυ μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν.

Cuncta

Cuncta ſapiens prævidebit; pænitebit ſic nihil.
Plavt. *ſtich.* 1. 2. —*qotidie*
Pridie caveat, nè faciat, qod pigeat poſtridie.
& *Bacchid.* 4. 9.
Priùs te caviſſe ergò, qàm pudere æquum fuit.
Pindar. *Pyth. od.* 5. Πρόφασιν eſſe ait, ἐπιμηθέως ὀψινόου θυγατέρα. Vult itaqe nos Marcus eſſe Promethei non Epimethei liberos, nè Prophaſin, i. e. *excuſationem*, ſive *prætextum*, ſororem nobis adſciſcere neceſſe habeamus. Vide *infrà* § 10.

Μικρὸν, καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου] Qod nos vulgari diverbio dicere ſolemus, *Ego cùm interii, totus mundus mihi intercidit.* Proſper, *ad uxorem:*

Etſi concluſo ſupereſſent tempora ſec'lo,
Ut poſſet longos mundus habere dies:
Nos tamen occaſum noſtrum obſervare deceret,
Et finem vitæ qemq; videre ſuæ.
Nam mihi qid prodeſt, qòd longo flumina curſu
Semper inexhavſtis prona ferantur aqis?
Multa qòd annoſæ vicerunt ſecula ſylvæ?
Qódqe ſuis durant florea rura locis?
Iſta manent: noſtri ſed non manſere parentes:
Exigui vitam temporis hoſpes ago.

Avg. *de verb. Dom. ſerm.* 26. & *de* 10. *chord. c.* 2. & *homil.* 28. *Longè eſt qidem dies judicii: ſed uniuscujusqe hominis dies ultimus longè eſſe non poteſt; qia brevis eſt vita, & vitæ brevitas incerta.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Τί πλέον ἐπιζητῶ] Ità Gregor. Naz. *ad Epiſc.* 150. οὐ γὰρ ἄλλο τι ἐπιζητοῦμεν. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 13. & *l.* 9. § 40. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; Plavt. *Amph.* 2. 2. *Virtus præmium eſt optimum.*

Ἰσονόμου θεῷ] qia nimirum φυσικὸς νόμος ille cujus meminit *l.* 3. § 11. ſive θεσμὸς, uti nuncupat *l.* 2. § 16. hominibus communis cum diis ipſis à Stoicis ſtatuitur. unde & hominem ſapientem, qi ad legis iſtius normam vitam exigit ſuam, nihilo faciunt minorem Deo ipſo. Epictet. *l.* 1. *c.* 16. Ὡς κατά γε τὸν λόγον, οὐδὲ χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος· λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vide *ad l.* 3. § 7.

§ 3. Ἀλέξανδρος δὲ] Alexander verò. qaſi à prioribus penderet. ſed τὸ δὲ παρέλκειν videtur. ſicut τὸ οὖν. *l.* 6. § 44.

Τί πρὸς Διογένη] Juvenal. *ſat.* 8.
Libera ſi dentur populo ſuffragia, qis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?

Καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταὐτὰ] lectionem hanc ſi admittimus, ſenſus erit, *Eadem erant mentes illorum:* ſive *per omnia ſibi invicem conſentiebant.* id qod ſapientùm eſt, & rationis rectæ, qæ una eadémq; apud omnes eſt, avſpicium ductúmqe aſſectantium. qum inſipientes & animi affectu & vitæ inſtituto, tum ſecum invicem, tum & à ſeipſis etiam diſſentiant. Cæterùm M. Caſ. ταῦτα legiſſe videtur: & G. Xyl. τοιαῦτα, cùm vertit, *ità erant eorum mentes inſtructæ.* ejusmodi nimirum mentes habebant, qæ in rerum naturas acutiùs introſpicere, & ſagaciùs intromittere ſe poterant. hunc ſeqor. indè ergò factum, ut cùm rerum naturam perſpectam haberent, & cui uſui inſervirent, nec multis opus eſſe ſibi ad bene ac feliciter agendum intelligerent, nec avidiùs qicqam, qam par erat, appeterent.

Ἐκεῖ δὲ ὅσων πρόνοια; καὶ δουλεία πόσων;] Xyl. *ibi verò, qibus in rebus eſſet prudentia & ſervitus.* ut ad philoſophos illos, illorúmqe perſpicaciam referatur. M. Caſ. ad reges ac imperatores potiùs, qos priùs dixerat, retulit. in qo calculum ei lubens contribuo meum. Verùm qòd vertit, *qouſqe ſe extendebat error eorum, eouſqe eorundem & ſervitus*, non video qî poſſit cum avtoris verbis conſiſtere, niſi πόσων avt ποσούτων pro πόσων ſubſtituere libuerit. Mihi nihil movendum videtur. erotematicè tantùm concipiendum exiſtimo. Apud illos, cùm rerum naturam, ac per conſeqens uſum, non ritè aſſeqerentur, de qot rebus alioqi minùs neceſſariis, ſed qæ ipſis neceſſariæ viſæ ſunt, ſatagere illos neceſſe fuit, qótqe rerum ſeſe ſervituti addicere? Ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀναπεπλάκασιν. Teles *collat. divit. & pavpert.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. Notum eſt illud Philippi Macedonis, qi cùm qo loco deſtinaverat, caſtra ſtatuere, commodè non poſſet, qòd pabulum jumentis defore diceretur: Οἷος ἡμῶν ὁ βίος ἐστὶν, inqit, εἰ καὶ πρὸς τὸν τῶν ὄνων καιρὸν ὀφείλομεν ζῆν; *qalis vita noſtra eſt, qibus ad aſinorum opportunitatem ea eſt exigenda?* Refert Plut. in *apophth.* & in *præcept. polit.* ità aſinis etiam ac jumentis inſervire rex magnus neceſſe habebat; non paſtores tantùm avt bubulci: qos ità conqerentes induxit Sophocles, referente eodem in *Agide*;

Τούτοις γὰρ, ὄντες δεσπόται δουλεύομεν,
Καὶ τῶν δ' ἀνάγκη καὶ σιωπώντων κλύειν.
Famulamur iſtis, qi tamen domini ſumus,
Qamvíſqe taceant, nos ea avdire eſt opus.

Contrà non eſt vulgatum minùs Socratis illud, qi ut Laërt. *l* 2. cùm rerum venalium forum ac tabernas pertranſiret, dixiſſe fertur, Πόσων ἐγὼ χρείαν οὐκ ἔχω; *Qàm multis ego nihil opus habeo?* vel, ut Cicer. *Tuſc. l.* 5. *cùm in pompa magna vis avri argentíqe ferretur, Qàm multa non deſidero? inqit.* Itaqe illa neſcio cujus in ore crebrò habebat, qæ & à Clemente Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. lavdantur, ſed ità ut metri rationem non habuerit;

Τὰ δ' ἀργυρώματ' ἐστὶν, ἥ τε πορφύρα,
Εἰς τοὺς τραγῳδοὺς χρήσιμ', οὐκ εἰς τὸν βίον.
Argentea iſta vaſa & ipſa purpura,
Tragicam ad pompam faciunt, ad vitam nihil.

In qam ſententiam Plutarch. *de avar.* ubi Scopæ

Thessali dictum commemoraverat, qi à vicino è domo sua rogatus qidpiam, qod is qi petebat, superfluum ipsi ac supervacuum esse dictitabat, respondit, Ἀλλὰ μὴν τούτοις ἐσμὲν ἡμεῖς εὐδαίμονες καὶ μακάριοι τοῖς περιττοῖς, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνοις τοῖς ἀναγκαίοις. *At verò ista superflua & supervacanea sunt qæ nos divites ac beatos faciunt, non autem necessaria illa.* subjungit, istud videri πομπὴν καὶ πανήγυριν μᾶλλον ἢ βίον ἐπαινοῦντος, *pompam aut panegyrin potiùs, qàm vitam laudantis.* additqe felicitatem istiusmodi θεατῶν καὶ μαρτύρων, ἢ μηδὲν εἶναι, *aut nullam esse omnino, aut spectatorum, non dominorum esse*; certè absqe illis nullam revera existere. Itaqe πρόνοια ista, qam hîc Marcus tangit, eadem ferè est cum ea qam Apostolus notat, *ad Rom. c.* 13. *v.* 14. ubi vetat, τῆς σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας. nec abludit ab hac multùm solicitudo illa, cujus Martham illam sedulam nimìs Christus insimulat, cùm ait, ὅτι μεριμνᾷ καὶ περὶ πολλὰ τυρβάζεται. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Vide *l.* 7. § 20. & *l.* 9. § 40.

Δουλεία πόσων] De regibus Solomon, & ipse rex, *Eccles. c.* 5. *v.* 9. מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד *etiam rex agro servus est.* dum eum scil. colendum necessariò curat. ut Chald. paraphr. & Rohobamo Solomonis filio atqe in regno successori consiliarii seniores, *histor. Reg. lib.* 3. *cap.* 12. *ver.* 9. תִּהְיֶה עֶבֶד לָעָם הַזֶּה *servus sis oportet populo isti.* Siqidem, ut Avgustin. *de Civ. Dei l.* 19. *c.* 15. *Etiam qi imperant, serviunt eis, qibus videntur imperare.* Itaqe non immeritò pronunciavit Antigonus, τὴν βασιλείαν, ἔνδοξον εἶναι δουλείαν. *regnum esse nobilem servitutem*, Ælian. *l.* 2. *c.* 20. &, *magnam servitutem magnam esse fortunam*; Seneca *ad Polyb. c*, 26. cùm, *in maxima fortuna minima sit licentia*, ut Cæsar apud Sallustium in *Catilin.* Eódem facit & Senarius Græcus ille;

Εἷς ἐστι δοῦλος οἰκίας, ὁ δεσπότης.
Unus familæ servus, ipse adeò est herus.

Et Hebræorum doctorum illud; הַמַּלְכוּת הִיא עַבְדוּת *Servitus est & regnum.* Ἀλλ᾽ ἐκείνους μὲν μικροδούλους λέγε, τούτους δ᾽, ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μεγαλοδούλους. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Ità, qod idem *l.* 4. *c.* 1. καὶ ὁ δισύπατος τῶν τρὶς πεπραμένων οὐδὲν διαφέρει. Vide *l.* 10. § 19. Sed &, qod multò gravius est, iisdem sæpenumero

—*intus & in jecore ægro*
Nascuntur domini.

qos *alterni subeant oportet Obseqio ancipiti.* Pers. *sat.* 3. & 5. & Ambros. *ep.* 7. *Intra se dominos habent: intra se servitium intolerabile patiuntur; tot dominorum, qot vitiorum servi.* Avg. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 3. Unde Diogenis dictum; Τοὺς μὲν οἰκέτας δεσπόταις δουλεύειν· τοὺς δὲ φαύλους ἐπιθυμίαις. Laërt. *l.* 9. & sicut de Roma Avgust. *de civit. Dei l.* 15. *c.* 4. *Urbs victrix gentium, captiva vitiorum.* Ità de Romanis Cicer. *Verrin.* 3. *Judiciorum domini, cupiditatum servi.* ut nè illud adjiciam, qod Plin *in panegyr. Principes multi, civium domini, libertorum servi.* & qod Ambros. *ep.* 7. *Emunt sibi dominos, captivarum suarum captivi. Dabo* (inqit Sen. *ep.* 47.] *consularem aniculæ servientem: dabo ancillulæ divitem.* Itaqe Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 6, & 7. Ἔνιοι πόλεων μὲν δεσπόζουσι· γυναιξὶ δὲ δουλεύουσι. Honestiùs tamen pavlò, qod de Persa Plut. *ad præfect. indoct.* Ὁ Περσῶν βασιλεὺς πάντας ἡγεῖτο δούλους, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ἧς μάλιστα δεσπότης ὤφειλεν εἶναι. Et qod Cato major, de ingenuis legitimísqe conjugiis si accipias; Πάντες ἄνθρωποι τῶν γυναικῶν ἄρχουσιν· ἡμεῖς δὲ πάντων ἀνθρώπων· ἡμῶν δὲ αἱ γυναῖκες. Plut. *apoph.* vide *l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 38.

§ 4. Ὅτι] principium ἀκέφαλον, sive abruptè exorsum. Hoc, inqit, animo tuo obversetur, vel præsto tibi ad manum & ad mentem sit, ubi hominum aut injuriis, avt flagitiis commoveri te senseris, eadem facturos, etiamsi tu te indignatione confeceris.

Κἂν σὺ διαῤῥαγῇς] *etiamsi tu rumparis.* Ità Demosthenes περὶ στεφάνου, Οὐδὲ ἂν σὺ διαῤῥαγῇς. Lucian. *Timon.* ὅπως οἱ κόλακες ἐκεῖνοι διαῤῥαγῶσι τῷ φθόνῳ. Et Evnap. Ædesio. Οἱ δὲ παρασημαίνοντες ῥηγνύμενοι τῷ φθόνῳ. Maro *bucol.* 7. —*invidiâ rumpantur ut ilia Codro.*

& Martial. *l.* 9. *epigr.* 99.

Rumpatur, qisqis rumpitur invidiâ.

& *l.* 8. *epigr.* 61.

Livet Carinus, rumpitur, furit, plorat,
Et qærit altos unde pendeat ramos.

Non abs re ipsa itaqe aberravit prorsus M. Cas. cùm pro more nostri idiomatis reddidit, *etiamsi tu te suspenderis.* qomodo & Epictet. *l.* 2. *c.* 20. ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον. Malim tamen Marci phrasin retentam. Siqidem, ut *invidiâ*, sic & *irâ*, *rumpi* dicuntur, qi excandescentiæ suæ indulgent nimís. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 13. Ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσαντός σου μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι. de ebrio Basil. Cæs. *homil.* 1. λοιδορεῖται, τύπτει, ἀπειλεῖ, διόμνυται, βοᾷ, διαῤῥήγνυται. Liban. *vit. suæ* Οἱ τῇ δόξῃ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ῥηγνύμενοι. Morell. *qi ex sententia magistratuum angebantur.* imò, *qi eorum qi in magistratu constituti gloriâ, dum invident, rumpuntur.* Plavt. *Bacchid.* 4. 2.

Pa. *Sufflatus ille huc veniet.* Pi. *diruptum velim.*

Flacc. *l.* 1. *sat.* 3. *Rumperis & latras.*

De dolore pariter Cicer. *ad Attic. l.* 7. *ep.* 12. *Non deterreor periculo, sed dirumpor dolore.* & *l.* 4. *ep.* 16. *Unum omnia posse, dirumpuntur ii, qi me aliqid posse*

posse doluerunt. Eodem sensu τὸ διαπρίεσθαι usurpatum Lucæ *Act. c. 7. v. 54.* de qo alibi diximus. sed & *findi* Persio *sat. 3.*

---*turgescit vitrea bilis:*

Findor.--- i. e. ῥήγνυμαι τῇ χόλῳ, καὶ λακῶ. Is. Casavb.

§ 5. Ὀλίγε χρόνε ἐδεὶς ἐδαμε ἔσῃ] qod usitatiùs ac pleniùs ἐντὸς ὀλίγε χρόνε dicitur: qasi dicat, annon ad breviculum temporis spatium perpeti potes? sicut Psaltes *Psal. 37. v. 10. adhuc pavlulum, & improbus non erit.* ità Marcus hîc; *Adhuc pavlulum, & ipse non eris.* qid avtem interest, tu, an ille, tollaris? vide *l. 7. § 79.* At M. Cas. legisse videtur, ἐδεὶς ἐδαμε ἔσαι. cùm vertit, *intra tempus brevissimum cuncta finem habitura sunt; nec cujusqam ultrà memoria erit.* qi & *Africanum* pro *Adriano* cur substituerit nescio, cùm & Basil. & Lugd. Ἀδριανὸς, exhibeant.

Πρᾶξον τετο ἀμεταστρεπτὶ] *ità ut te nevtiqam à faciendo dimoveri avt revocari patiaris.* ità *lib. 10. § 12.* ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. Clemens *strom. l. 5.* Μαθόντες δὲ ἄρα τῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν, εὐθεῖαν βαδίζωμεν ἀμεταστρεπτί. Plato *de legib. l. 9.* Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνεσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί.

§ 6. Μεταπεθῆναι] Naso *met. l. 15.*

---*cùm sint huc forsitan illa,*

Hæc translata illuc; summâ tamen omnia constant.

Μεταβάλλειν] Vide *l. 7. § 18, 23.* & *l. 9. § 33.*

Πάντα τετραπαι] omisit clavsulam hanc interpres Angl. Naso *Met. l. 15.*

---*omnia verti Cernimus.*---

Sic. *l. 9. § 19.* πάντα ἐν μεταβολῇ. Sed & ἐμφατικώτερον etiam in abstracto, ut istîc, sic *lib. 11. § 35.* πάντα μεταβολαί. & *lib. 4. § 3.* ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

Ὀυκ ὥστε φοβηθῆναι, μή τι καινόν· πάντα συνήθη] transposita videntur ista, qibus rerum transpositionem alternatim fieri solitam describit Marcus: mihi sic collocanda videntur; πάντα τετραπαι· πάντα συνήθη. ὥστε ἐχὶ φοβηθῆναι, μή τι καινόν. receptam lectionem Xyl. dum seqitur, Marci textum convellit & distrahit. vide *lib. 7. § 1, 58.* & *l. 9. § 35.*

Ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις] i. e. τὰ ἀπονεμόμενα, ut *l. 2. § 17.* & *infr. § 6.* qæ ex lege qasi qadam divina assignantur cuiqe, paria eadémqe sunt. Siqidem, ut Rex sapientissimus, *Eccles. c. 9. v. 2. Eadem omnibus eveniunt; justis, injustis; mundis, immundis; piis, impiis; summis, infimis.* &c. Et Senec. *ep. 107. ideo nulli qerenda, qia paria sunt omnibus. nam etiam qod effugit aliqis, pati potuit. æqum avtem jus est, non qô omnes usi sunt, sed qod omnibus latum est.* vide *infr. § 43.* vel etiam ità sunt æqaliter proportione, non Arithmeticâ, sed Geometricâ distributa, ut unicuiqe id qod est ipsi congruum maximè & consentaneum attribuatur. ut *l. 5. § 30.* & *infr. § 7.*

§ 7. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδέσῃ] Sufficit hoc naturæ sive creaturæ cuiqe, si munus sibi proprium ac peculiare exeqatur, bonum sibi congruum & consentaneum asseqatur. Siqidem, ut philosophus, *ethic. Evdem. l. 1. c. 8.* Τὸ φάναι πάντα τὰ ὄντα ἐφίεσθαι ἑνός τινος ἀγαθε, ἐκ ἀληθές. ἕκαστον γὰρ ἰδίε ἀγαθε ὀρέγεται. & in hoc igitur acqiescit.

Φύσις δὲ λογικὴ εὐοδεῖ] Ità natura rationalis tunc prosperè agit, cùm munia sibi propria & peculiaria obit, qalia sunt qæ istîc Marcus recenset. Nam εὐοδία, εὐπραξία. Hesych. vide *l. 5. § 14, 34.* pro eo avtem qod εὐοδεῖν Marcus istîc, εὐοδεσθαι dixit Joannes Apost *epist. ad Gaium* v. 2. περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδεσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδεταί σε ἡ ψυχή.

Τὰς ὀρέξεις καὶ ἐγκλίσεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον] Hoc est qod passim inculcat Epictet. *enchir. c. 1, & 2. dissert. l. 1. c. 1. & 27. & l. 2. c. 13. & l. 3. c. 24. & l. 4. c. 1, 4, 10.* alibi. huc avtem plurimùm facit, qòd inter alia *l. 4. c. 1.* ἐλεύθερον sive liberum hominem eum definit, ἕ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι αἱ ὀρέξεις ἐπιτευκτικαί αἱ ἐκκλίσεις ἀπερίπτωτοι.

Εἴγε] ἧγε M. Cas. rectè. ut de natura universali, sive anima universi, cujus portio qædam anima hominis cujusvis est, intelligatur.

Ἴσως καὶ κατ' ἀξίαν τὰς μερισμὲς] ità *supr. § 5.* ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις. Verùm est æqalitas ista, ut Aristoteles loqitur, *Ethic. l. 5. c. 3.* ἡ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν. in qa τὸ κατ' ἀξίαν cumprimis ratio habetur. τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογεσι πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι. Plato *leg. lib. 6.* Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἐστί. τῷ μὲν μείζονι πλείω, τῷ δὲ ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδεσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ.

Μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἓν ἴσον εὑρήσεις ἐπὶ παντὸς, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα. τῇ δὲ πρὸς ἀθρέα] divulsa vitiatáqe ista M. Cas. feliciter, mutatione levissimâ, restituit, legendo, τὰ πάντα τεδε πρὸς ἀθρέα τε ἑτέρε. Proportionis istius, inqit, æqalitatem deprehendas licet, non si unum aliqod in unoqoqe consideres; sed si istius qæqe, cum alterius cujusqam affectibus ac dotibus à natura eidem collatis universis simul sumptis contuleris. qod esse proportionis geometricæ monet philosophus *ethic. Nicom. l. 5. c. 3.* & Evdem. *l. 4. c 2.* Ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὅπερ ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον. Itaqe Avg. *de ver. relig. c. 40. Tota simul consideranda sunt, si velimus rectè judicare.* Plinius *l. 4. ep. 14. Sapiens & subtilis* (rerum æstimator) *debet non diversis conferre diversa, sed singula expendere, nec deterius aliqid putare, qod est in suo genere perfectum.* Ità siqidem unumqodqe in suo genere perfectum existere patefiet, nec muscæ avt culici magìs qicqam deesse, qod ad muscæ culicísve naturam ac constitutionem pertineat, qàm elephanti

elephanti avt leoni: verúmqe deprehendetur Plinianum illud, *l.* 11. *c.* 2. *Rerum naturam nusqam magis, qàm in minimis, totam esse.* Siqidem de cunctis naturæ operibus dici potest qod de partibus humani corporis Hippocrat. *de loc. in hom.* Τοῦ σώματος τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσαπερ καὶ τὸ μέγιστον. & rursus: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ᾽ ἔνι τὰ μέρεα. In hanc mentem Galenus, *de usu part. l.* 17. extremo, ubi insignissimum illud summéqe mirandum prædicaverat artificium, qod in humani corporis fabrica deprehenditur, Ἐναργῆ, inqit, τὰ τῆς φύσεώς ἐστι κατὰ πάντα τὰ ζῶα. μὴ γὰρ δὴ καθ᾽ ἄνθρωπον ὑπολάβῃς μόνον εἶναι τοσαύτην τέχνην, ὅσην ὁ ἐνθένδε ἐξηγήσατο λόγος, ἀλλ᾽ ὅ,τι ἂν ἐθέλοις ἕτερον ζῶον, ἴσην ἐνδείξεται σοφίαν τε ἅμα καὶ τέχνην τοῦ δημιουργοῦ· καὶ ὅσῳ γ᾽ ἂν ᾖ μικρότερον, τοσούτῳ μεῖζον τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασημαίνοντες ἐν μικροῖς ὕλαις οἱ δημιουργοί. Cui concinit & Plinius loco suprà memorato: *Restant,* inqit, *immensæ subtilitatis animalcula, nusqam alibi spectatiore naturæ rerum artificio.* In culice hic instat, in pulice ille; videri dignissimus uterqe: qibus & ex Plutarcho *de solert. animal.* formicam licet adjungas. οὐδὲν οὕτω μικρὸν ἡ φύσις ἔχει μειζόνων καὶ καλλιόνων κάτοπτρον, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν σταγόνι καθαρᾷ πάσης ἔνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις. Qin & Tertull. *de anima c.* 10. *Hoc magis credas, si Deum recogites tantum artificem in modicis, qantum & in maximis.* Eundem vide sis *adv. Marcion. lib.* 1. *c.* 13, & 14. Ambr. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Mirabilis igitur natura in maximis: mirabilis etiam in minimis. Sicut enim non minùs plana camporum, qàm montium alta miramur; nec plus altitudinem cedri stupemus, qàm vitis avt oleæ brevis fœcunditatem: ità non ampliùs miror elephantum, qia procerus est, qàm murem, qia terribilis elephanto est. est enim donata prærogativa qædam singulis creaturis, ut qibusdam privilegiis propriis fulciantur.* Avtor deniqe *qæstionum Vet. ac Nov. Test.* qæ Avgustini nomine prostant, *qæst.* 123. *An qia præstantior est homo cæteris animalibus, idcirco illa imperfecta dicenda sunt? avt qia sancti angeli non sunt qod est Deus, imperfecti sunt? absit. omnia enim pro locis & gradibus suis firma & perfecta sunt, ut impleant id ad qod facta sunt.*

§ 8. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν] Rectè ista Mer. Casavb. à superioribus, qibus vitiosè cohæserant, separavit; novæqe hinc periochæ initium dedit. vide *lib.* 3. § 14. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67.

Οὐκ ἔξεστι] *non est otium.* Cas. per negotia non licet. vel etiam, *non potes,* non datur. adeò forsan es rudis & illiteratus, ut nec legere qidem qeas. qanqam de vita avlica qod seqitur, si ad hanc periochen pertinet, à qa tamen Xyl. Lugd. Cas. ipse sejungunt, illi potiùs interpretationi favere videtur. forsan enim vitam avlicam cavssantem inducit, qasi per eam Scriptorum evolvendi facultas avt opportunitas negetur. Verùm aliò illud qod seqitur, pertinere videtur.

§ 9. Τὸν ἐν αὐλῇ βίον] vide *l.* 5. § 16. Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Stultus uterqe locum immeritum cavssatur iniqè.
In culpa est animus, qi se non effugit unqam.

Senec. *ep.* 50. *Dicimus, Non ego ambitiosus sum; sed nemo aliter Romæ potest vivere. non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. qid nos decipimus? non est extrinsecùs malum nostrum: intra nos est, in visceribus ipsis sedet.* Et *ep.* 55. *Non multùm ad tranqillitatem locus confert. animus est qi commendat omnia. vidi ego in villa hilari & amœna mæstos; vidi in media solitudine occupatis similes.* vide *l.* 4. § 3.

Μηδὲ τὸν σεαυτοῦ] qasi dicat, sorte tuâ contentus agas. qod Apost. *ad Philipp. c* 4. *v.* 11. ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. nam qòd Lugd. exhibet, ἐδὲ σὺ ἑαυτοῦ, nec navci est.

§ 10. Ἐπίληψίς τις ἑαυτοῦ] *pœnitentia,* inqit, *est suiipsius reprehensio.* vide *l.* 12. § 16. ubi non reprehensio sui tantùm, sed condemnatio etiam dicitur. Ex Gallo Asinio, & Largio Licinio, Gellius *noct. Attic. l.* 17. *c* 1. *Pœnitere tum dicere solemus, cùm qæ ipsi fecimus, avt qæ de nostra voluntate nostróqe consilio facta, ea nobis pòst incipiunt displicere, sententiámqe in eis nostram demutamus.* Plut. *de tranq.* ex Evripid. *Orest.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 24.

Ἡ σύνεσις ὅτι σύνοιδα δείν᾽ εἰργασμένος, οἷον ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὴν μεταμέλειαν, αἱμάσσουσαν ἀεὶ καὶ νύσσουσαν ἐναπολείπει· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγος· τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτὸς ἐργάζεται δακνομένην σὺν αἰσχύνῃ τῆς ψυχῆς, καὶ κολαζομένην ὑφ᾽ αὑτῆς· ὡς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες, ἢ ἠπιάλοις ἢ πυρετοῖς *διακαιόμενοι* [διακναιόμενοι Gesner. sed ità Galen *de affect. dign. & cur c.* 6. πυρετοῖς διακαιόμενοι.] τῶν ταῦτα παρόντων ἔξωθεν ὑπὸ καύματος ἢ κρύους μᾶλλον ἐνοχλοῦνται, καὶ κάκιον ἔχουσιν· οὕτως ἐλαφροτέρως ἔχει τὰ τυχηρὰ τὰς λύπας, ὥσπερ ἔξωθεν ἐπιφερομένας· τὸ δὲ, Οὔτις ἐμοὶ τοῦδ᾽ * ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ᾽ ἐγὼ αὐτὸς, [* ἄλλων vulg. perperam] ἐπιθρηνούμενον τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτοῦ, βαρύτερον ποιεῖ τῷ αἴσχει τὸ ἀλγεινόν.

Ὡς χρήσιμόν τι παρεικότος] Est tamen pœnitentia reprehensio sui, tam de malo admisso, qàm de de bono omisso. Verùm ad Marci propositum, membrum alterum suffecerat.

Ἀγαθὸν χρήσιμόν τι] Stoicum hoc dogma, nihil utile nisi qod bonum & honestum. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. Πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον εἶναι, καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον. χρήσιμον, ὅτι χρείαν ὠφελείας παρέχεται. sive, ὅτι ἐν τῇ χρείᾳ ὠφέλιμον. Socrates apud Platon. *polit.*

lit. l. 5. Κάλλιϛα γὰ δὴ τῦτο ᾗ λέγεται ᾗ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idémqe in *Alcib.* 1. Τὰ μὲν δίκαια, καλά· τὰ δὲ καλά, ἀγαθά· τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέρει· τὰ δίκαια ἄρα συμφέροντά ἐϛιν. Cicer. *Offic. l.* 2. § 9, 10. *Summâ qidem avtoritate philosophi, qicqid justum sit, id etiam utile esse censent: itémqe qod honestum, idem esse justum. ex qo efficitur, ut, qicqid honestum sit, idem sit utile. in qo verbo lapsa consvetudo deflexit de via; sensímqe eò deducta est, ut honestatem ab utilitate secerneret, & constitueret honestum aliqod, qod utile non esset: qâ nulla pernicies major hominum vitæ potuit afferri.* vide tamen hac de re porticûs argutiolas, *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 45.

Μετανοήσειεν ἐπὶ τῷ ἡδονήν τινα παρεικέναι] indè probare vult voluptatem nec bonum esse, nec utile; qòd probus nemo de voluptate ulla neglecta omissáve, pœnitentiâ tangatur: sicut *l.* 5. § 15. idem indè concludit, qòd eandem despexisse ac sprevisse lavdi sæpe atqe decori habeatur.

§ 11. Τῦτο τί ἐϛιν] vide *ad l.* 3. § 11.

§ 12. Ὅταν ἐξ ὕπνυ] vide *ad l.* 5. § 1.

Κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν] Cicer. *de fin. lib.* 5. *Apparet nos ad agendum esse natos. Itaqe appetit animus semper aliqid agere. Ibid.*

Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶναι ᾗ τὸ εὖ. Aristot. *ethic. l.* 1. *c.* 7. vide *l.* 9. § 16.

Τὸ δὲ καθεύδειν κοινὸν ᾗ τῶν ἀλόγων ζώων] Aristot. *ethic. lib.* 1. *c.* 13. tanqam dictum vulgò jactatum refert, ὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τῦ βίυ τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. *nihil per vitam dimidiam distare felices infelicibus. qia nimirum vitæ pars dimidia edormitur.* Ὕπνος γὰρ, ὥσπερ τελώνης, τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τῦ βίυ. Aristo apud Plut. *de ign. & aq.* ᾗ τὸν ἥμισυν ἡμῖν τῦ βίυ συνδιαιρεῖται χρόνον. Clem. Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 9. *Vitam nobiscum dividit somnus.* Senec. *epist.* 117. & ità, *dimidium ex hoc* (qod videmur vivere) *edormitur.* Idem *ep.* 99. (vide *ad lib* 4. § 50.) Per somnum ergò nihil felices ab infelicibus distare dicit ex vulgi sententia Aristoteles: at Marcus istîc, nihil homines à jumentis. Siqidem, ἀργία ἐϛὶν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς, ᾗ λέγεται σπυδαία ᾗ φαύλη. Aristot. *ibid.* & *c.* 8. Οὐδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖ ὁ καθεύδων. Itaqe Plato *leg. l.* 7. Κοιμώμενος ὐδεὶς ὐδενὸς ἄξιος, ὐδὲν μᾶλλον τῦ μὴ ζῶντος. ᾗ γὰρ ἀναισθητεῖ ὁ ὑπνῶν, ὥσπερ ᾗ ὁ θανών. Evstath. *ad Il.* ψ'. & Plin. *præfat. hist. nat. Vita profectò vigilia est. Et revera plus vigilare, plus vivere est. Qid enim tam mortis simile qàm dormientis aspectus? qid tam vitæ plenum, qàm forma vigilantis?* Petr. Chrysolog. *serm.* 24.

Ὁ κατὰ φύσιν ἑκάϛῳ] vide *lib.* 5. § 9. Aristot. *hist. animal. l.* 8. *c.* 1. Τὸ κατὰ φύσιν, ἡδύ. & *c.* 2. Περιφιλὲς ἑκάϛῳ τὸ κατὰ φύσιν.

§ 13. Φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι] Senec. *epist.* 89. *Philosophiæ tres partes esse dixerunt & maximi & plurimi autores: moralem, naturalem, & rationalem. prima componit animum; secunda rerum naturam scrutatur: tertia proprietates verborum exigit, & structuram, & argumentationes, nè pro vero falsa surrepant.* His ergò tribus monet uti Marcus, qatenus id commodè potest, ad unumqodqe, qod imaginatio suggesserit. At Xyl. ista cum seqentibus conjungit, qasi dixerit Marcus; *Ubi de natura, affectibus, avt aliis rebus disserere cum qopiam contigerit,* &c. qam contextûs seriem verba ipsa nevtiqam admittunt. Lugd. avtem hoc loco periochas ità disposuit, ut Medeæ Absyrtum nobis representare voluisse videatur.

§ 14. Ἢ γὰρ περὶ ἡδονῆς] Lugd. ἢ γάρ. forsan ἢ καί. nam τὸ γὰρ ex proximo membro irrepsisse huc videtur.

Τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχει] leg. τοιάδε [γάρ] τινα δόγματα ἔχων. Sedi suæ cavssali restitutâ, & pro verbo substituto participio, orationis serie id poscente. potest & priore loco ὁ γὰρ legi, ut sententia continuetur sic, ὁ γὰρ περὶ ἡδονῆς ᾗ λύπης &c. —τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχων. *qi enim de voluptate ac dolore, &c. dogmata habet istiusmodi,* esse nimirum ista bona vel mala, non avtem adiaphora. Hæc Xyl. cùm non animadverteret à Marci mente istîc plurimùm aberravit. De hoc avtem subjecto, vide *lib.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26, 61. & *supr.* § 1.

Ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.] Ità *l.* 10. § 30. βιάζεται. *cogitur facere qod facit.* non à vi aliqa externa, sed à principio interno, falso nimirum dogmate, pravo perversóqe judicio. nec dissimili modo Lucil. apud Varron. *orig. Lat. l.* 4.

Vis est vita, vides, qæ nos facere omnia cogit.

qò tamen nevtiqam spectare cum Dousa censeo versiculum apud Gnomologum illum,

Βίος καλεῖται δ', ὅς βίᾳ πορίζεται.

Sive ut Grot. legit,

Βίος κέκληται δ', ὅτι βίᾳ πορίζεται.

Vi qia paratur vita, vita dicitur.

vel potiùs,

Vi qia paratur victus, vita dicitur.

Cæterùm dilutè nimìs, & præter Marci mentem Xyl. *cogitabo, ità opus esse fieri.* Vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 27, 57. & *l.* 7. § 62, 63. Certè Tertull. *de anim. c.* 16. *Id qod accidit ex serpentis instinctu, exinde inolevisse & coadolevisse in anima, ad instar jam naturalitatis, qia statim in naturæ primordio acciderit.* Et Bernard. *de grat. & lib. arb. Corruit homo de posse non peccare in non posse non peccare, amissâ ex toto consilii libertate. itémqe de posse non turbari, in non posse non turbari, amissâ ex toto complaciti libertate.* De populo suo Jeremias *c.* 13. *v.* 23. *An mutare potest Æthiops cutem suam?*

ſuam? an pardus poteſt maculas ſuas? ei ſi hoc potuerint, etiam vos poſſetis benè facere, qi malè facere edocti eſtis. Et de Maſſilienſibus ſuis Salvian. *de provid. lib. 6. c.* 14. *Inveteratâ in nobis malorum omnium labe, aliter jam non vitioſi eſſe non poſſumus, niſi ut omnino non ſimus.*

§ 15. Μέμνησο] Μεμνήσομαι. Lugd. edit. *cogitabo*, Xyl. qi antegreſſis annectit. Sed illud malo. ſicut *lib.* 2. § 4. & *mox* § 16. in priore avtem μεμνήσομαι, nî vitioſum fuerit, tranſitus eſt à perſona ad perſonam. de qo *ad lib.* 6. § 50. diximus.

Ἀισχρὸν ξενίζεσθαι] Petr. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος. Iſocaſius ſub Leone Magno Qæſtor, in judicio cùm ſiſteretur, monenti præfecto, videret qo in ſtatu conſtitutus eſſet, Ὁρῶ, inqit, καὶ οὐ ξενίζομαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρωπίναις περιπέπτωκα συμφοραῖς. Zonaras *Annal. tom.* 3. vide *l.* 4. § 29. & *l.* 12. § 1.

Ἐι ἡ συκῆ σῦκα φέρει] Jacob. *epiſt. c.* 3. *v.* 12. Μὴ δύναται συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; Et Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 7. *v.* 26. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Luc. *c.* 6. *v.* 44. qia nimirum, ἕκαστον καρπὸν ἴδιον φέρει. Moſes *Geneſ. c.* 1. *v.* 11. vide *l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Ὧν ἐστι φορός] Qid enim malis moribus in mundo provenit uberius? avt cujusnam rei, qàm impietatis, improbitatis, impuritatis, pravitatis, feracior eſt orbis univerſus? Plavt. *Trinum.* 1. 1.

—mores mali
Qaſi herba irrigua, ſuccrevere uberrimè.
Neqe qicqam vile nunc eſt, niſi mores mali:
Eorum liceat meſſem metere maximam.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 2.

Seditione, dolis, ſcelere, atqe libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur & extra.

Juven. *ſat.* 13.

Qæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atqe omni ex crimine lucrum
Qæſitum, & partos gladio vel pyxide nummos?

Vide in ſacra pagina ſanctorum qerelas, *Pſal.* 12. & 14. Jer. *c.* 9. Mich. *c.* 7. &c. Itaqe Syneſ. *de provident.* 1. Ἔν γε τῷ τόπῳ τῶν κακῶν, οὐ θαυμαστὸν εἶναι κακὰ, ἀλλὰ θαυμαστὸν, εἴ τι καὶ μὴ τοιοῦτον ἐνταῦθα· τοῦτο γὰρ μέτοικον καὶ ἀλλότριον. qomodo Diodor. Sicul. *l.* 18. παράδοξόν ἐστιν, οὐκ εἰ γέγονέ τι παράλογον, ἀλλ᾽ εἰ μὴ πᾶν ἐστι τὸ γινόμενον ἀνέλπιστον. Et Juvenal. *ſat.* prænotatâ:

Egregium ſanctúmqe virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, & miranti jam ſub aratro
Piſcibus inventis, & fœtæ comparo mulæ.
Rari qippe boni vix ſunt numero totidem, qot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ubi pro *miranti*, qidam *mirandis* legi volunt; ego (ſi qid mutandum fuerit) mutatione leviori *liranti* malim. Varro *de re ruſtic. lib.* 1. *c.* 29. *Tertiò cùm arant jacto ſemine, boves lirare dicuntur*; id eſt, *cùm tabellis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiunt in porcis, & ſulcant foſſas, qò pluvia aqa delabatur.* vide & Plin. *hiſt. nat. l.* 18. *c.* 20.

§ 16. Τὸ μετατίθεσθαι] *animi ſententiam mutare.* Ità Epictetus *diſſert. l.* 2. *c* 15. homini ad ſe inediâ tollendum mente obfirmato, Ἐι μὲν ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ συμβουλεύω· εἰ δ᾽ ἀλόγως ἔκρινας, μετάθου. Et Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Οὐχ ἡ μετάθεσις τὸ αἰσχρὸν ἔχει· ἀλλ᾽ ἡ τοῦ κακοῦ τήρησις, τὴν ἀπώλειαν. indè Dionyſius Heracleota ὁ μεταθέμενος dictus, ut Laërt. *l.* 5. in Heraclid. & in Zenon. ὁ μεταθέμενος εἰς ἡδονήν. qia nimirum ἄντικρυς ἀποδὺς τὸν τῆς ἀρετῆς χιτῶνα καὶ ἀντιμεταμφιάσας, *exutâ virtutis ſtolâ, adverſámqe planè indutus*, à Stoica ſecta jam ſenex ad Epicuream tranſilivit. de qo itaqe feſtivè Timon in *Sillis*;

Ἡνίκ᾽ ἐχρῆν δύνειν, νῦν ἄρχεται ἡδύνεσθαι.

Athen. *dipnoſoph. l.* 7. apud qem malè *tranſpoſitorem* vertit Dalechamp. cùm, *immutatum* potiùs reddere debuerit. qod & Caſavb. monuit. *ad Athen. l.* 10. *c.* 10. vide *ad l.* 4. § 12. & *l.* 6. § 21, 29. Cæterùm de vocabulo iſto à ſcrupis calculiſve luſoriis traducto fuſiùs alibi egimus.

Ἐπεὶ τῷ διορθοῦντι ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι] æqè liberum eſt, inqit, qódqe animum ingenuum nihilò magìs dedeceat, verum docenti, ubi erraverit qis, obſeqi, atqe rectæ viæ, ubi eam certo judicio elegerit, conſtanter liberéqe inſiſtere. Corrigere nimirum vult abſurdum qorundam errorem, qi *qod ſemel imbiberint, nolunt deponere*, (ut Cypr. *l.* 2. *ep.* 1.) & *pervicaciam conſtantiæ loco habentes, rectiora monenti parere ſervile ducunt ac illiberale.* Adverſus cujuſmodi homines ſeſe accingit & Epictetus loco ſuperiùs memorato. Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει καὶ ἀνανάγκαστον. τὰ δ᾽ ἄλλα κωλυτὰ, ἀναγκαστὰ, δοῦλα, ἀλλότρια, φαντάζονται, ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ᾽ αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. θέλω γὰρ εἶναι τόνους ἐν σώματι, ἀλλ᾽ ὡς ὑγιαίνοντι. ἂν δέ μοι φρενιτικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃς, καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἐρῶ σοι, ὅτι, ἄνθρωπε, ζήτει τὸν θεραπεύσοντα. τοῦτο οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ᾽ ἀτονία. *Non enim, qia rigidum aliqid, ideo rectum; nec qia ſtupidum eſt, ideo ſanum*; Avg. *de civit. Dei l.* 14. *c.* 10. Verùm pergit Epictetus, & ubi pervicacium qorundam exempla propoſuerat, οὓς οὐκ ἔστι μεταθεῖναι, qi à re

re ſemel propoſita nullâ ratione adduci ſeſe patiantur, ex eis ait tandem ſe intellexiſſe, qidnam velit pervulgatum illud, Μωρὸν οὔτε πεῖσαι, οὔτε ῥῆξαί ἐστι· qod Volph. cur mutandum cenſeat, nihil video. Mox: Κέκεικα, inqit, καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι. ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κρίνουσι τὰ οὐκ ὄντα, τοσούτῳ πλείονος ἐλλεβόρου δέονται. -- οὐκ ἀρκεῖ τὸ κεκεικέναι, καὶ τὸ μὴ μεταθέσθαι. οὔπω οἱ μανικοὶ τόνοι, οὐχ ὑγιεινοί. ἀποθανεῖν θέλω, ἄν με τοῦτο ἀναγκάσῃς. διὰ τί ἄνθρωπε; τί ἐγένετο; κέκεικα. ἐσώθην ὅτι οὐ κέκεικας ἐμὲ ἀποκλεῖναι. Clavdit tandem diſſertationem his verbis. Ὥσπερ ἐν νοσοῦντι καὶ ῥευματιζομένῳ σώματι, ποτὲ μὲν ἐπὶ ταῦτα, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· οὕτω καὶ ἀσθενὴς ψυχὴ, ὅπου μὲν κλίνῃ, ἄδηλον ἔχει. ὅταν δὲ καὶ τόνος προσῇ τῷ κλίματι τούτῳ καὶ τῇ φορᾷ, τότε γίνεται τὸ κακὸν ἀβοήθητον καὶ ἀθεράπευτον. Itaqe Synesius *de regno:* Ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀμπλανομένοις ἰσχυρογνώμων, αἰσχυνόμενος ὁμολογίαν ἀγνοίας, οὐ κερδαίνει γνῶσιν ἐκ μετανοίας, οὐδὲ δεῖται λόγων ἰατρῶν, ἀλλ' ἀνὴρ ἂν φαίη σοφὸς, ὅτι κολάσεως. vide *ad l.* 1. § 16.

Σὺ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν ὁρμήν] Lugd. meliùs σή, & σήν. deeſſe tamen forſan videatur, χρηεῖ σοι, avt tale aliqid. *Sufficit tibi operatio tua iuxta animi tui impetum judiciúmqe & mentem ipſam peracta.* verùm diſtinctio interjecta integram faciet ſententiam. lego igitur, σὴ γὰρ ἐνέργεια, κατὰ τὴν σὴν ὁρμὴν &c. *tua enim eſt operatio & iſta, utpote intentioni tuæ conſentanea.* &c.

§ 17. Εἰ μὲν ἐπί σοι, τί αὐτὸ ποιεῖς;] Novam hinc periocham orditur & Anglus interpres & editor Lugdunenſis. poſsúntqe revera aliò, qàm qò priora illa, referri. *Siqidem tui*, inqit, *eſt arbitrii aliqid facere vel omittere, cur facis qod non probas, ſive in qo non acqieſcis? ſin alieni*, non tui, eſt, *de aliis, ſive Deis, ſive atomis*, hoc eſt, rerum principiis, juxta Democritum & Epicurum, *fruſtrà qereris:* fruſtrà avtem facere aliqid, inſipientis, cum illis litigare, etiam inſanientis. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 12. § 12, 24.

§ 18. Ἔξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανὸν οὐ πίπτει] Lucret. *l.* 3.

Cedit enim rerum novitate extruſa vetuſtas
Semper: & ex aliis aliud reparare neceſſe eſt:
Nec qidqam in barathrum, nec tartara decidit atra.

Pythagoras apud Naſonem *Metam. l.* 15.

Non perit in tanto qidqam, mihi credite, mundo,
Sed variat mutátqe vices: naſciqe vocatur,
Incipere eſſe aliud, qàm qod fuit antè; moríqe
Deſinere illud idem.——

Ennius Epicharmo de Terra apud Varron. *de ling. Lat. l.* 4, & 8.

Qæ dedit, illa capit, neqe diſpendi facit hilum.

Pacuvius *Chryſe*, de Æthere;

—omnia is animat, format, avget, alit, creat,
Sepelit, recipítqe in ſe omnia.

Maro itidem *Georg. l.* 4.

Scilicet huc reddi deinde, ac reſoluta referri
Omnia: nec morti eſſe locum: ſed viva volare
Sideris in numerum, atq; alto ſuccedere cœlo.

Ubi Servius: *Diſſolvi cuncta & redire rurſus in originem ſuam. nec morti. i. e. perditioni locum eſſe. nihil eſt enim, qod perire funditus poſſit, cùm ſit* τὸ πᾶν. *i. e. omne, in qod redeunt univerſa reſoluta. res autem hæc qæ mors vocatur, non eſt mors; qippe qæ nihil perire faciat; ſed reſolutio.* Et Macrob. *in ſomn. l.* 2. *c.* 12. *Conſtat ſecundum veræ rationis aſſertionem, qam nec Virgilius ignoravit, nihil intra vivum mundum perire, ſed eorum qæ interire videntur, ſolam mutari ſpeciem: & illud in originem ſuam, atqe in ipſa elementa remeare, qod tale, qale fuit, eſſe deſierit.* Senec. *ep.* 36. *Cogita nihil eorum, qæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qa prodierunt ac mox proceſſura ſunt, reconduntur, conſumi. deſinunt iſta, non pereunt.* & mox: *Obſerva orbem rerum in ſe remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, ſed vicibus deſcendere ac reſurgere. æſtas abit; ſed alter annus illam adducit: hyems cecidit; referent illam ſui menſes: ſolem nox obruit, ſed ipſam ſtatim dies abigit. ſtellarum iſte decurſus, qicqid præterierit, repetit. pars cœli levatur aſſiduè, pars mergitur.* Et *qæſt. nat. l.* 3. *c.* 9. *Nihil deficit, qod in ſe redit.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 8. *Rerum natura nihil dicitur perdere, qia qicqid illi avellitur, ad illam redit: nec perire qicqam poteſt, qòd qò excidat non habet, ſed eódem revolvitur, unde diſcedit.* Tatian. deniqe *adv. Græc.* Ὥσπερ γὰρ οὐκ ὤν, πρὶν ἢ γενέσθαι, τίς ἤμην οὐκ ἐγίνωσκον, μόνον δὲ ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπῆρχον· γεγονὼς δὲ, ὁ μὴ πάλαι, διὰ τῆς γενέσεως, τὸ εἶναι πεπίστευκα· τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ γενόμενος, καὶ διὰ θανάτου μηκέτι ὤν, αὖθις τε μηκέθ' ὁρώμενος, ἔσομαι πάλιν, ὥσπερ μὴ πάλαι γεγονὼς, εἶτα γεννηθείς· κἂν πῦρ ἐξαφανίσῃ πᾶν τὸ σαρκίον, ἐξατμισθεῖσαν τὴν ὕλην, ὁ κόσμος κεχώρηκεν· κἂν ἐν ποταμοῖς, κἂν ἐν θαλάσσαις ἐκδαπανηθῶ, κἂν ὑπὸ θηρίων διασπασθῶ, ταμείοις ἐναπόκειμαι πλουσίου δεσπότου. qæ verba perperam diſtincta interpres peſſimè accepit. vide *l.* 4. § 4, 5, 23, 46. & *l.* 5. § 4. & *infr.* § 50.

διαλύεται εἰς τὰ ἴδια] Lucret. *l.* 1.

Huc accedit, utì qæqe in ſua corpora rurſum
Diſſolvat natura, neqe ad nihilum interimat res.

Senec. *ep.* 71. *Qicqid eſt, non erit: nec peribit, ſed diſſolvetur. nobis ſolvi, perire eſt. proxima enim intuemur; ad ulteriora non proſpicit mens hebes.* vide *l.* 9. § 33.

καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει] Naſo *Met. l.* 15.

—omnia fiunt
Ex ipſis, & in ipſa cadunt. reſolutáqe tellus
In liqidas rareſcit aqas: tenuatur in avras,
Aeráqe humor habet: dempto qoqe pondere rurſus

In

In superos aër tenuissimus emicat ignes.
Indè retrò redeunt: idémqe retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aëra transit:
Hinc in aqas: tellus glomeratâ cogitur undâ.

Vide *l.* 4. § 40.

§ 19. Καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ, πρὸς τί ἔργον γέγονα] ità Bas. at Lugd. ἐρεῖ πρὸς τί ἔργον γέγονε. *potest dicere cujus rei cavsâ factus est.* Xyl. *de se dicet, alicujus gratiâ factus sum.* Cas. qid si legas, καὶ ὁ ἥλιος ἄρα πρὸς τι γέγονε. *etiam sol utiqe alicujus rei gratiâ extitit.*

Καὶ οἱ λοιποὶ θεοί] Sidera nimirum, qæ animata esse putabant, & Deorum loco habebant. vide *l.* 9. § 35. & *l.* 12. § 28. Ità & sapientes Ægyptii, θεοὺς εἶναι ἥλιον καὶ σελήνην. Laërt. *proœm.* & Pythagoras, ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας, εἶναι θεούς. Idem *l.* 8. De sole Heraclit. *ad Hermodor. ep.* 1. Λίθοι, θεῶν μάρτυρες; ἔργα δεῖ μαρτυρεῖν, οἷα ἡλίου. νὺξ αὐτῷ καὶ ἡμέρα μαρτυροῦσιν· ὧραι αὐτῷ μάρτυρες· γῆ ὅλη καρποφοροῦσα μάρτυς· σελήνης ὁ κύκλος ἐκείνου ἔργου, οὐράνιος μαρτυρία. Imò testimonium perhibent ista omnia solis conditori, non soli. vide *Psal.* 8. *v.* 1, 3. & *Psal.* 19. *v.* 1, 2, 6. & *Psal.* 74. *v.* 16, 17. & *Psal.* 104. *v.* 19. & *Act. c.* 14. *v.* 14. Vide tamen, si operæpretium id videbitur, *de sole* Apostatæ impii Juliani Imperat. *orationem* avtore dignam. Plato in *Cratylo*, à Theodoreto adductus *therapeut. l.* 3. Φαίνονταί μοι οἱ πρῶτοι ἀνθρώπων οἱ περὶ τὴν Ἑλλάδα, τούτους μόνους ἡγεῖσθαι θεοὺς, ὅσπερ νῦν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ γῆν, καὶ ἄστρα, καὶ οὐρανόν. ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως, τῆς τοῦ θέειν, Θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι. Clemens item in *protrept.* Οἱ μὲν γὰρ εὐθέως ἀμφὶ τὴν οὐρανοῦ θέαν ἀπατώμενοι, καὶ ὄψει μόνῃ πεπιστευκότες, τῶν ἀστέρων τὰς κινήσεις ἐπιθεώμενοι, ἐθαύμασάν τε, καὶ ἐξεθείασαν, θεοὺς ἐκ τοῦ θεῖν ὀνομάσαντες τοὺς ἀστέρας· καὶ προσεκύνησαν ἥλιον, ὡς Ἰνδοί· καὶ σελήνην, ὡς Φρύγες. &c.

Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι;] vide ad *l.* 5 § 1. & *l.* 9. § 9.

§ 20. Ἡ φύσις ἐστόχασται ἑκάστου] *natura finem suum habet in rei uniuscujusqe fine.* Cas. ut στοχάζεσθαι hîc sit collimare. at Xyl. *consilium iniit.* ad Marci mentem propiùs, *rationem habet.* hoc est enim στοχάζεσθαι Marco istic: ut *l.* 1. § 9. τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων. vide ibi adnotata. Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 5. *Universa Deus disponendo præscivit, & præsciendo disposuit.* Cyprian. *epist.* 3. ubi Domini Servatoris illud ex Matth. *c.* 10. *v.* 29 lavdâsset, nec passerculum qidem, qi assario dimidio veneat, citra Dei nutum ad terram decidere. *Cùm Christus nec minima fieri sine voluntate Dei dicat; existimat aliqis & summa & magna, avt non sciente, avt non permittente, in Ecclesia Dei fieri?* Trithem. *ad Cæsar. qæst.* 8. *Magna divinæ providentiæ commendatio, qæ non solùm hominum curam habet, sed avium qoqe minutarum.* Hieron. qidem *in Abacuc. c.* 1. *v.* 14. *Sicut in hominibus etiam per singulos Dei currit providentia; sic in cæteris animalibus generalem qidem dispositionem & ordinem cursúmqe rerum intelligere possumus.* v. g. *qomodo nascatur piscium multitudo & vivat in aqis, qomodo reptilia & qadrupedia oriantur in terra, & qibus alantur cibis? Cæterùm absurdum est ad hoc Dei deducere majestatem, ut sciat per momenta singula qot nascantur culices, qótve moriantur; qæ cimicum & pulicum, & muscarum sit in terra multitudo; qanti pisces in aqa natent; & qi de minoribus majorum prædæ cedere debeant. Non simus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eandem rationabilium qàm irrationabilium providentiam esse dicentes.* At Bernard. *de grat. & lib. arb. Attingit illa* (sapientia divina) *à fine ad finem: hoc est, à maximo angelo usqe ad minimum vermiculum: ab ortu creaturæ usqe ad finem destinatum à creatore, sive in qem urget natura, sive qem accelerat cavsa, sive qem concedit gratia; dum nihil horum evenit, qod non prout vult, potenti præordinet providentiâ. Attingit autem, non qidem mobili discursione, vel subjectæ creaturæ qasi officiali administratione, sed substantiali qadam & ubiqe præsenti fortitudine, qâ utiqe universa potentissimè movet, ordinat, administrat.* Adjici poterat qod de *capillis numeratis,* Christus, Matth. *c.* 10. *v.* 30. *de folio ab arbore cadente.* Bern. *conc. solen.* 8, & 99. Trithem. *ubi suprà.* vide ad *l.* 7. § 31. Senec. *qæst. natur. l.* 3. *c.* 29. *Sive anima est mundus, sive corpus; naturâ gubernante, ut arbores, ut sata, ab initio ejus usqe ad exitum, qicqid facere, qicqid pati debeat, inclusum est; ut in semine omnis futuri ratio hominis comprehensa est; totius enim corporis & seqentis ætatis in parvo occultóqe lineamenta sunt. Sic origo mundi, non minùs solem & lunam & vices siderum, & animalium ortus, qàm qibus mutarentur terrena, continuit.*

Τῆς ἀπολήξεως] Fuscus apud M. Senecam, *Suasor.* 2. *statuta nascentibus in finem vitæ dies est. Habebit qisqe qantum illi dies primus ascripsit.* L. Senec. *ad Marc. c.* 20. sic *lib.* 6. § 49. ἀφώρισται. & *l.* 12. § 23. ὅρον δίδωσιν. vide *l.* 2. § 4.

Ὡς ὁ ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν] Sejungunt ista à superioribus G. Xyl. & M. Cas. mihi continuanda prorsus videntur. qemadmodum, inqit, qi pilam mittit rationem apud se habet, non tantùm qomodo motus ille ineatur, sed qà feratur, & qo loco terminetur; sive qà permeet pila, qò pertingat, ubi cadat; ad eundem modum natura consilium iniit, non de ortu tantùm, sed de obitu etiam, ac progressu cujusqe rei. Plavtus alio, nec ab hoc tamen

men prorsùs abhorrenti, ſenſu, *Captiv. prolog.*

Enimvero Dî nos qaſi pilas homines habent.

Τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ] vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

Τῇ πομφόλυγι] Notum eſt proverbium, *Homo bulla.* qod Varro retulit, *præfat. in libr. de re ruſt.* Apud Lucianum Charon Mercurio; ἐθέλω γοῦν σοι εἰπεῖν ᾧτινι ἐοικέναι μοι ἔδοξαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ βίος ἅπας αὐτῶν· ἤδη ποτὲ πομφόλυγας ἐν ὕδατι ἐθεάσω, ὑπὸ κρουνῷ τινι καταῤῥέοντι ἀνισταμένας; τὰς φυσαλίδας λέγω, ἀφ' ὧν συναγείρεται ὁ ἀφρός; ἐκείνων τοίνυν αἱ μέν τινες μικραί εἰσι, καὶ αὐτίκα ἐκραγεῖσαι ἀπέσβησαν, αἱ δ' ἐπὶ πλέον διαρκοῦσι, καὶ προσχωρουσῶν αὐταῖς τῶν ἄλλων αὗται ὑπερφυσώμεναι, εἰς μέγιστον ὄγκον αἴρονται, εἶτα μέντοι κἀκεῖναι πάντως ἐξεῤῥάγησάν ποτε· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως γενέσθαι. τοῦτό ἐστιν ὁ ἀνθρώπων βίος· ἅπαντες ὑπὸ πνεύματος ἐμπεφυσημένοι, οἱ μὲν μείζους, οἱ δ' ἐλάττους· καὶ οἱ μὲν ὀλιγοχρόνιον ἔχουσι καὶ ὠκύμορον τὸ φύσημα, οἱ δὲ ἅμα τῷ ξυστῆναι ἐπαύσαντο· πᾶσι δ' οὖν ἀποῤῥαγῆναι ἀναγκαῖον.

Ἐπὶ λύχνου] Senec. *epiſt.* 41. *Rogo, non ſtultiſſimum dicas, ſi qis exiſtimet lucernæ pejus eſſe cùm extincta eſt, qàm anteqam accenderetur? Nos qoqe accendimur & extinguimur: medio illo tempore aliqid patimur. utrinqe verò alta ſecuritas eſt. qid refert utrùm non incipias, an deſinas? utriusqe rei hic eſt effectus, non eſſe.*

§ 21. Ἔκστρεψον] ἔστρεψον. Lugd. edit. unde annot. Στρέψον. *convertito te.* Omnino præter Marci mentem. Qi vult non ut ipſe ſe convertat qis; ſed ut illud potiùs, in qo cogitationes defixas habet, non tam *convertat*, avt *circum vertat*, ut Caſ. qàm *invertat*, qò naturam ejus penitiùs introſpiciat & perſpectam habeat. Ariſtophan.

Ἔκστρεψον ὡς τάχιστα τοὺς σαυτοῦ τρόπους

Inverte qàm celerrimè mores tuos.

Ubi *Schol.* ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ῥυπωμένων ἱματίων καὶ ἐκστρεφομένων. ἐκστρέψαι δὲ ἱμάτιον, τὸ ἀλλάξαι τὸ πρὸς τὸ ἔσω μέρος, ἔξω. Eadem & Svidas. vide *l.* 3. § 11. Verùm ibi de re qavis, iſtìc de corpore humano, ipſóqe cumprimis cujuſqe proprio agere videtur. Boëth. *conſol. lib.* 3. *c.* 8. *Qòd ſi, ut Ariſtoteles ait, Lynceis oculis homines uterentur. ut eorum viſus obſtantia penetraret, nonne introſpectis viſceribus, illud Alcibiadis ſuperficie tenus pulcerrimum corpus, turpiſſimum videretur? igitur te pulcrum videri non tua natura, ſed oculorum ſpectantium reddit infirmitas. qi nimirum, ſi interiora intueri valerent, aliter planè cenſerent.* Alluſit ad vulpis maximè morem de qa Plut. in *Collat. aqat. & terreſtr.* Ἡ δ' ἀλώπηξ ἁλοῦσα, εὐθὺς ἐκτρέπεται· πέφυκε γὰρ δι' εὐτονίαν καὶ ὑγρότητα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ στρέφειν, ὥστε, τῶν ἐντὸς, ἐκτὸς γενομένων, ἀποπίπτειν τὸ ἄγκιστρον. qanqam de ſcolopendra idem refert autor idem *de ſera vindicta.* Τούτους ἠνάγκασαν ἐκτρέπεσθαι τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένους παρὰ φύσιν, καὶ ἅμα καμπτομένους, ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι, καταπιοῦσαι τὸ ἄγκιστρον, ἐκτρέπουσιν ἑαυτάς. idem vult nos mente ac cogitatione facere, cùm ad corpus animum adjecerimus.

Πορνεῦσαν] vitioſum videtur. forſan ἀποπνεῦσαν fuerat. ut *l.* 9. *c.* 2. ἀποπνεῦσαι. corpus, inqit, conſidera, qale fiat, vel morbo languidum, vel ſenectute emarcidum, vel ab anima jam derelictum.

Βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν] Annotator Lugd. qo codice uſus, neſcio. βραχὺς ὁ βίος καὶ ὁ ἐπαινῶν &c. ſed fortè, inqit, βραχύβιον· qæ Marci vox eſt. Certè ſiqa exemplaria eam lectionem adfirmarent, legerem libens, βραχὺς ὁ βίος· βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν, &c. vide *lib.* 4. § 16, & 33. & *l* 7. § 5.

Ἐν γωνίᾳ] vide *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3.

Ἡ γῆ στιγμή] vide *l.* 4. § 3.

§ 22. Πρόσεχε] Poteſt hæc perioche non uno modo intelligi. Poteſt enim ſumi qaſi moneat Marcus, qodnam debeat eſſe τῆς προσοχῆς ſive ἐπιστροφῆς, ut *lib.* 4 § 26. loqitur, i. e. conſiderationis ſubjectum: idqe qoruplex eſſe velit: Nimirum vel ſubjectæ rei cujusqe materiam, nè pluris eam qis qàm par eſt faciat; (vide *l.* 5. § 10.) vel dogma ac decretum ſuum, ut ſit rationi rectæ conſentaneum. (vide *lib.* 7. § 2. & *ſupr.* § 1.) vel actionem ſuam, ut utrıqe illi reſpondeat. (vide *l.* 6. § 22.) vel vocabuli ſignificationem: ubi dicentem attendere oportebit. (vide *l.* 7. § 4. & *l.* 10. § 8.) atqe huc inclinare videtur Xyl. nec abſcedit Caſ. Verùm poteſt & in aliam, qam mox dabimus, mentem ſumi. Lugd. Editor ad tria membra reſtringit, dum τῷ ὑποκειμένῳ δόγματι conjungit, vertítqe *ſubjectæ opinioni.* de diſtinctione accedo, qia disjunctivam Marcus τῷ ὑποκειμένῳ non præfixit. Verùm ecqid ſibi vult *opinio ſubjecta?* Verto itaqe, *adverte*, vel *attende*, *præſenti*, *avt decreto*, *avt actioni*, *avt ſignificato.* Τὸ ὑποκείμενον, *præſens*, *qod adeſt.* Polyb. *l.* 3. Πῶς δ' ἂν εὐδοκήσειε τοῖς ὑποκειμένοις, τοὺς βεβαιώσαντας τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, καὶ διαφυλάξοντας τὴν κατάστασιν, παροξυνοῦσι δικαίως, εἰ μηδὲν εἰδείη τῆς τῶν προγεγονότων περὶ ἑκάστης ὑπομνήσεως. qi præſentibus acqieſcit. τὰ ὑποκείμενα τοῖς προγεγονόσιν opponuntur. Plutarch. *Publicol. collat. cum Solon.* Δεῖ δὲ πρὸς τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς τὰς πράξεις θεωρεῖν. *Sunt res ex temporibus præſentibus perpendendæ.* ſic *l.* 6. § 4. πάντα τὰ ὑποκείμενα. *præſentia cuncta.* & *l.* 10. § 18. ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων. Monet ut ad id qod præ manibus eſt, ſive decretum illud, ſive factum, ſive dictum ſit, animum ſedulò advertamus. ut & *l.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 32. & *l.* 9. § 6.

Δικαίως ταῦτα πάσχεις] ſeparat iſta à præcedentibus

dentibus M. Caſavb. poſſunt tamen ad idem argumentum pertinere. Meritò multa pateris, qia ad id qod præ manibus eſt non attendis, ſed de rebus futuris anxius, animíqe ſuſpenſus es, & qod præcipuè te ſpectat differs. vide *lib.* 9. § 25. & *lib.* 12. § 1.

Μᾶλλον ἢ θέλεις] Havd integra ſatìs videntur iſta; forſan ſcribendum fuerit [ὅτι] μᾶλλον δὴ &c. ut ratio reddatur, qare tot moleſtiis conflictetur; qia nimirum ſui emendationem de die in diem infrunitus differt. Legi poſſunt tamen & ἐρωτηματικῶς, [τί] μᾶλλον ἢ &c. qaſi dicat. *Cur craſtino die malis bonus fieri, qàm hodie eſſe?* vide *l.* 2. § 4. Perſ. *ſat.* 5.

Cras hoc fiet. idem cras fiet. Qid? qaſi magnum
Nempe diem donas. Sed cùm lux altera venit;
Jam cras heſternum conſumpſimus, ecce, aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper pavlùm erit ultrà.

Naſo *remed. l.* 1.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qi non eſt hodie, cras minùs aptus erit.

Nam qod ſeqitur,

... *Dicimus aſſiduè, cras qoqe fiet idem;*

non de inſtituti mutatione in meliùs; qod Caſavb. *in Perſium*, ſenſiſſe videtur, dum memoriâ fiſus codicem non conſulit; ſed de perſeverantia in cœpta vitæ mollioris ac dulcioris uſura dictum eſt. Petron. Arb. *ſatyr. Qod hodie non eſt, cras erit: ſic vita truditur.* Qod tamen eruditiſſimus ille vir, etiam cum duplici negatione exhibet; *Qod hodie non eſt, cras non erit.* Certè qod Naſo ſuprà verbo monuerat, idem fuſiùs Epictet. *diſert. l.* 4. *c.* 12. Ὅτι παρὰ τὸ σήμερον ἁμαρτηθὲν, εἰς τἆλλα χεῖρον ἀνάγκη σοι τὰ πράγματα ἔχειν. πρῶτον μὲν, τὸ χαλεπώτατον, ἔθος τοῦ μὴ προσέχειν ἐγγίνεται. εἶτα ἔθος τοῦ ἀναβάλλεσθαι τὴν προσοχὴν, ἀεὶ δ' εἰς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον ἀπωθεῖν, (ità Caſavb. reſtituit qod εἰώθει legebatur) ὑπερτιθέμενον τὸ εὐροεῖν, τὸ εὐσχημονεῖν. εἰ μὲν οὖν λυσιτελὴς ἡ ὑπέρθεσίς ἐστιν, ἡ παντελὴς ἀπόστασις αὐτῆς ἐστι λυσιτελεστέρα· εἰ δ' οὐ λυσιτελεῖ, τί οὐχὶ διηνεκῆ τὴν προσοχὴν φυλάσσεις; Verùm Marci verbis gemina prorſus ſunt, & ad ea fortean reſpexit etiam, qæ in fine diſſertationis illius Epictetus diſceptat. νῦν δ' ὅταν εἴπῃς, ἀπ' αὔριον προσέξω, ἴσθι ὅτι τοῦτο λέγεις, σήμερον ἔσομαι ἀναίσχυντος, ἄκαιρος, ταπεινὸς, ἐπ' ἄλλοις ἔσται τὸ λυπεῖν με· ὀργισθήσομαι σήμερον, φθονήσω· βλέπε ὅσα κακὰ σεαυτῷ ἐπιτρέπεις. ἀλλ' εἰ αὔριον καλῶς ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σήμερον; εἰ αὔριον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον σήμερον, ἵνα καὶ αὔριον δυνηθῇς, καὶ μὴ πάλιν ἀναβάλῃ εἰς τὴν τρίτην. Joan. Chryſoſtom. *de ſtatuis orat.* 19. Μή μοι λέγε, ὅτι κατὰ μικρὸν, μηδὲ εἰς τὴν αὔριον ἀναβάλλου. ἡ γὰρ αὔριον οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. vide ad *l.* 3. § 4, 6.

§ 23. Ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐαν] Hoc eſt, τὸ κοινωνικὸν καὶ συνεργετικόν· qod paſſim inculcat. καὶ γὰρ οὐδὲν κατόρθωμα σφόδρα μέγα εἶναι δύναιτ' ἂν, ὅταν μὴ τὸ κέρδος εἰς ἑτέρους διαδίδωται. Joan. Chryſoſt. *in ep.* 1. *ad Cor. c.* 10. *v.* 33. *orat.* 25.

Δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων] Ità pii paſſim, Deo adſcribunt, qæcunqe ipſis obtigerint, univerſa. Job. *c.* 1. 21. *Pſal.* 18. *v.* 39, 40. & *Pſal.* 44. *v.* 1, 8. vide *l.* 12. § 36.

Ἀφ' ἧς πάντα] Ità *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Omnia à Deo ſunt.* vide & *Thren. c.* 3. *v.* 37, 38. & Marc. *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23, 33. & *infr.* § 27.

§ 24. Ὁποῖόν σοι φαίνεται] vilitatem rerum humanarum externarúmqe omnium, de materiæ, ex qa conſiſtit, ignobilitate perſpiciendam proponit. (qod idem agit & *l* 5. § 10. & *l.* 6. § 13. & *l.* 9. § 14.) Illa ſiqidem, πιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον, malim ad priora de *lotione*, cum G. Xyland. & M Caſavb. referre, qàm periochæ ſeqenti cum Cl Salmaſ. connectere. Senec. *epiſt.* 107. *Eadem vitæ conditio eſt, qæ balnei.* Sed aliò ille reſpexit, qàm Marcus iſtìc. vide *ad* § 43.

§ 25. Λούκιλλα Οὐῆρον· εἶτα Λούκιλλα] Rectè diſtinxit iſta, priùs confuſa, explicavítqe, à Xylandro parùm intellecta, Cl. Salmaſius *ad Capitol. Marc. Lucilla*, inqit, *Verum extulit. poſt & ipſa fatis conceſſit.* Itaqe in ſingulis ſubavdienda verba illa ἐξήνεγκε & ἐξηνέχθη. *Lucilla* Marci filia L. Vero imperii conſorti nuptui data, eidémqe ſuperſtes. Capitol. *Ver.*

Σέκουνδα Μάξιμον] de qo *l.* 1. § 15.

Ἐπιτύγχανος Διότιμον] *Epitynchani* nomen ex inſcriptionibus ſepulcralibus Salmaſ. *ibidem* exhibet. Verùm qis iſte *Epitynchanus*, vel *Diotimus*, cui is ſupervixerit, & ſucceſſerit, neſcire me fateor. *Diotimi* tamen ut Adriano ſuperſtitis mentio fit rurſus, *infr.* § 37.

Φαυστῖναν Ἀντωνῖνος] Ἀντωνῖνος φαυστῖναν. Salm. *Annia Favſtina Antonini Pii uxor.* Capitol. *Pio.*

Κέλερ Ἀδριανόν] *Caninius Celer* orator ſive Rhetor qem & Marcus & Lucius avdîerant. Capitol. *Marc.* & *Ver.* ab Adriano forſan eidem in diſciplinam traditi. Nam qòd Mavſſac. in *diſſert. critic.* qam Harpocrationi à ſe edito attexuit, *Caninium* & *Celerem*, qaſi duos, recenſet, qorum Marcus Caninius alter ſit dictus, neminem (puto) σύμψηφον habet. poſt illa verò, εἶτα Κέλερ, ſubjungi poſtulat item Salmaſ. τοιαῦτα πάντα qod ſuo loco motum fuerat.

Δεινοὶ] *avſteri.* Xyl. ſed & Caſavb. qi tamen de ingenii acumine expoſuerat, aptiùs *lib.* 5. § 5. vide *ibi adnotata.* & *ad l.* 6. § 44.

Χάραξ] depravatum opinor. forſan Ἱέραξ fuit. *Hieracis* certè apud Stobæum reperiuntur fragmenta ex *lib. de juſtitia.* vel χάραξ etiam, ſiqidem

Charax

Charax Philoſophus Pergamenus Svidæ memoratur. & Lugd. edit. Χάραξ habet.

Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς] *Phalereum*, puto, vult è familia Platonica, Theophraſti avditorem; de qo Laërt. *l.* 5. Svidas, Marc. ipſe *l.* 9. § 29. qanqam poteſt etiam *Demetrius* Byzantinus Peripateticus, cujus & Laërtius *ibidem* meminit, Marco dictus intelligi. Verùm illum potiùs exiſtimem deſignatum, qia inter homines acuminis & ſubtilitatis lavde inſignes hîc à Marco proferatur. De eodem avtem Cicero *offic. l.* 1. *Demetrius Phalareus in hoc numero haberi poteſt, diſputator ſubtilis, orator parùm vehemens, ſed dulcis; ut Theophraſti diſcipulum poſſis agnoſcere.* Itaqe de eodem idem in *Bruto* § 37. *delectabat magìs Athenienſes qàm inflammabat, & ſuavis maluit videri qàm gravis; ſed ſuavitate eâ qâ perfunderet animos, non qâ perfringeret.* Eandémqe illi ſvavitatis lavdem tribuit in *oratore.* § 92.

Εὐδαίμων] *Eudæmon* inter Aſtrologos celebriores recenſetur à Vitruvio. *l.* 9. *c.* 7. qo tamen loco Æmar. Ranconetus *Evchemon* legendum credebat. Turneb. *adverſ. l.* 11. *c.* 3.

Πάντα ἐφήμερα] vide *ad lib.* 4. § 35, 48. & *l.* 9. § 14.

Οὐδ' ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες] vide *lib.* 4. § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 12. § 27.

Ἤτοι σκεδασθῆναι] vide *ad l.* 4. § 21. & *l.* 5. § 33.

§ 26. Εὐφροσύνη ἀνθρώπε] ἀνθρώπῳ, malim. vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 6. § 7, 33. *Lætitia eſt homini facere qæ ſunt hominis:* verùm lætitia eſt homini Chriſtiano, facere qæ ſunt Dei. Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. *Pſal.* 112. *v.* 1. Eſai. *c.* 58. *v.* 13. Joan. *Evang. c.* 4. *v.* 34. Job *c.* 23. *v.* 12, 13. Cæterùm, qæ ſunt hominis, qà hominis, ad creatoris imaginem conditi, ejuſdémqe legi conformis, eadem ſunt itidem & Dei. vide Marc. *l.* 3. § 13.

Ἴδιον δὲ ἀνθρώπε εὔνοια] Lætitia, inqit, homini & voluptas eſſe debet facere qæ officii ſunt ſui. Nihil avtem magìs humani eſt officii, qàm erga genus humanum humanitatem exercere. Hoc itaqe læto animo lubentíqe faciendum eſt. Naſo *Pont. l.* 2. & 9.

Conveniens homini eſt hominem ſervare voluptas. & vera benefaciendi cupido utilitates relinqit, ipſo benefaciendi opere lætiſſima. Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 14. vide *ad l.* 3. § 6.

Ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως] Ex Stoicorum ſententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Γεγονέναι ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιτηδὲς τὸ λογικὸν ζῶον πρὸς θεωρίαν καὶ πρᾶξιν· τὸν γοῦν ἐνάρετον, θεωρητικὸν εἶναι, καὶ πρακτικὸν τῶν ποιητέων. itâ enim ex Svida leg. *ibid.* Unde & illud apud Plutarchum *de placit. Philoſoph. l.* 1. *præfat.* Peripateticorum qorundam eſſe, Ἄνθρωπον τέλειον, τῶν μὲν ὄντων θεωρητικὸν, τῶν δὲ δεόντων πρακτικόν. vide *ad l.* 7. § 48. Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Τὸν ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν (ὁ Θεὸς) αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν· ὁρᾶτε οὖν μὴ ἀθέατοι τούτων ἀποθάνητε. viſe ſis & qæ ſeqvuntur lectu digniſſima.

§ 27. Τρεῖς σχέσεις] vide *ad l.* 1. § 12.

Αἴτιον περικείμενον] corpus *ambiens* te, ſive amictûs inſtar circumjectum tibi, cingénsqe te. vide *l.* 10. § 1. ſed & *ibid.* § 38. qo loco, τὸ περικείμενον ἀγγειῶδες, dicit, qatenus *organi* ſive *vaſis* inſtar animæ eſt uſui; qod hîc τὸ αἴτιον περικείμενον, qatenus ea ab iſto afficitur. de eodem, περικείμενα κρεάδια. *l.* 12. § 2. & περικείμενον σωμάτιον. *ibid.* § 3. qi locus hunc illuſtrat plané.

Ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν πάντα] vide *ſupr.* § 23. & *l* 2. § 3.

§ 28. Αἰθρίαν καὶ γαλήνην] Tranſlatio duplex; altera à cœli facie, unde ἀπαιθριάζειν dixit, *l.* 2. *c.* 4. altera à maris ſtatu, unde ἐγγαληνίζειν τοῦ βίῳ; Epicuro dictum, *epiſt. ad Herodot.* apud Laërt. *l.* 10. qod γαληνισμὸν ποιεῖν poſtea exponit. Itâ γαλήνην καὶ εὐδίαν Epictet. *l.* 2. *c.* 18. vide ad *l.* 7. § 68. Sed & de argumento iſto *infrà.* § 40. 47. & *ſupr. l.* 7. § 14, 16, 33. & *l.* 12. § 22.

Πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις ἔνδον.] Epictet. *enchir. c.* 1. ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις.

Οὐδὲν κακὸν ὧδε ἀναβαίνει] vid. *infr.* § 48.

§ 29. Ἐξάλειφε] vide *l.* 7. § 29.

Χρώμενος ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *ad l.* 3. § 11. & *infr.* § 43.

§ 30. Μὴ περιτράνως ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι.] *Sanâ oratione non eſt apertè ſemper utendum.* Xyl. qem & Caſavb. ſeqitur. atqi ſanam orationem nuſqam non adhibendam, Marcus cenſuerit. qi τὸ ἀληθεύειν ſimpliciter apud omnes paſſim exigit. vide *l.* 3. § 12, & 16. & *l.* 6. § 43. Alia ergò lectio iſtic qærenda; Marci mens alia eruenda. ego malim κοσμίως, μὴ περιτράνως· ὑγιεῖ [δὲ] λόγῳ χρῆσθαι. *Et publicè in Senatu & apud unumqemqe privatim, eam ſermonis rationem habeas, ut non tam diſertè & eleganter, qàm modeſtè & decenter loqaris. Oratione verò ſanâ & ſalubri ſemper utaris.* vide *ad l.* 1. § 7. ἀστειολογία. & *l.* 3. § 5. κομψεία. Siqidem κομψὸν περίτρανον, ὑψίλαλον. Svid. Antigonus *narrat. mirab.* 52. de Callimacho Ægyptio, περίτρανος εἶναι βουλόμενος. *cùm diſertus videri vellet.* & Etymolog. Στωμύλεσθαι, τὸ περιτράνως λέγειν. Alioqi τρανὲς, σαφὲς, i. e. *clarum & perſpicuum* denotare, docet Svidas adductis hiſce inter alia teſtimoniis, ex avtoribus, qorum nomina ſubticet.

Ἴσμεν γὰρ οὐδὲν τρανὲς, ἀλλ' ἀλώμεθα.
Incerti erramus, nec certi qid novimus.

(Eſt ex Sophoclis *Ajace*) &, τρανεστέρα ἡ ὄψις

ὄψις τῆς ἀκοῆς. *visus auditu clarior* sive *certior est.* qod Joan. Chrysost. *in Evang. Joan. orat.* 75. τῆς αἰσθήσεων τρανοτέρα ἐστὶν ἡ ὄψις. at Philo *de confus. ling.* πρὸς τὴν σαφῆ τῆς ἀληθείας κατάληψιν μακρῷ ὅσον ὄψεως ὑστερίζει ἀκοή. Et, post Herodotum, Julian. *epist.* 22. ὦτα ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. & τρανὸς, φανὸς, Etymolog. Tum ex conseqenti, qia veritate nihil clarius certiúsqe; hinc fit ut τρανὲς καὶ τρανὸν etiam ἀληθὲς *verum* significet, Hesychio monente; & Sophoclis etiam Scholiaste. περιτρανὸς etiam eodem sensu Synesias *de regno.* τούτων τὰ κολοβὰ δ᾽ ἀνοήματα καὶ ῥήματα ταῖς ἀκοαῖς ὑμῶν ἐναρμόζεται μᾶλλον, ἢ νοῦς ἐκ φιλοσοφίας ἐν γλώττῃ περιτρανῷ τε καὶ στρογγύλῃ. verùm pro *diserto* plerumqe sumitur, eâqe significatione apud Hellenistas, qi dici solent saltem, etiam simplex τρανὸς reperitur. Avtor *sap. Solom. c.* 10. *v.* 21. ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα κωφῶν, καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τρανάς. *linguas infantium disertas reddit.* Jun. Interpretes Græci, Esai. *c.* 35. *v.* 6. καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. *disertus erit:* Philo item *de vit. Mos. l.* 1. τὰ μέλλοντα χρησθῶς διηγγέλλετο τρανωτέρα φωνῆς ἡσυχία. *silentio qâvis voce disertiore.* Turneb. Qanqam nec illud inficias iverim, videri Epictetum consilium dare, nè sanâ apud insanos, qales illi plerosqe reputabant, oratione semper utamur: & dissimulationem qandam hac in parte, cum vulgo hominum agentibus, non concedere tantùm, sed præcipere & probare. Etenim sic *l.* 1. *c.* 29. τί οὖν; λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς; ἵνα τί; οὐ γὰρ ἀρκεῖ, τὸ αὐτὸν πείθεσθαι; τοῖς γὰρ παιδίοις, ὅταν προσελθόντα κροτῇ, καὶ λέγῃ, Σήμερον Σατουρνάλια ἀγαθὰ, λέγομεν, οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ ταῦτα; οὐδαμῶς. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐπικροτοῦμεν. καὶ σὺ τίνυν, ὅταν μεταπεῖσαί τινα οὐ δύνῃ, γίνωσκε, ὅτι παιδίον ἐστὶ, καὶ ἐπικρότει αὐτῷ. ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο θέλῃς, σιώπα λοιπόν. qibus addas licet qæ ad finem capitis ejusdem habet idem. Verùm Marci mens hoc in loco videtur, sani potiùs, moribúsqe congrui sermonis, qàm nitidæ elegantísqe dictionis, rationem jugiter habendam. Cæterùm D. Boot. qamvis sensum usúmqe istum τοῦ περιτρανῶς vocabuli istic probet, proxima tamen illa, ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι ad periocham seqentem pertinere censet; qam ab illis ordiri opinatur. qasi dicat, *ut qod verum sanúmqe est dicatur; avlam Augusti totam,* &c. *mors occupavit.*

Ὑγιεῖ λόγῳ] *Sermone sano*, i. e. *vero.* ὑγιὴς λόγος, *verus*, *sincerus*, *simplex sermo.* cui opponitur proverbiale illud ex Evripidis *Andromach.* — ἑλικτὰ πάντα, κοὐδὲν ὑγιές. i. e. ut Lucil. *Pergula pictoris; veri nihil, omnia ficta.* & νοσῶν λόγος apud eundem in *Phœniss.* vide *ad l.* 12. § 1. Sed & apud Sophoclem in *Trachin.* (sic restituente H. Stephano) τὸ γὰρ νοσοῦν τι λυπεῖν ἀνδρὸς οὐχὶ σώφρονος. νοσοῦν τι, i. e. νοσοῦντά τινα λόγον, ut Evripides.

§ 31. Αὐλὴ Αὐγούστου] observes nominativa ista absolutè posita.

Πρόγονοι] *posteri* Xyl. ἀπόγονοι forsan, *privigni.* ità enim in jure qandoqe dicuntur.

Ἄρειος] *Arei* Philosophi, cujus contubernio usus est Avgustus; meminit Sveton. *l.* 2. *c.* 89. ad qem locum Casavb. Avgusti & Arei amicitiam & συμβίωσιν celebrant plurimi scriptores. Strabo, *lib.* 14. Senec. *ad Marc. c.* 4. Plutarch in *Anton.* & *apoph.* Dion. Cass. *l.* 51. Themist. *orat. ad Jovian.* 12. & *qinqen.* 17. Julian. in *Cæsarib.* & in *epist. ad Alexandrin.* avtores ille nominat, ipse loca indicavi. Cæterùm qòd Themistius in *qinqenn.* ait, Antoninos duos, Pium scil. nostrúmqe, Epictetum, pari modo evexisse, qô Arium Avgustus, Thrasylum Tiberius, Dionem Trajanus; unde constare, avt qî esse possit; nullus assеqor: etiamsi Svidas etiam ad Marci principatum pertigisse scribat: qum à Neronis imperio (sub qo Epictetum non vixisse tantùm, sed in existimatione magna extitisse, ex ipsius disceptationibus ab Arriano editis clarissimè liqet) ad Marci regnum anni ferè centum intercedant. Accedit qòd nec apud Marcum ipsum, nec apud eorum qenqam, qi Marci res gestas scripto consignârunt, Epicteti ulla mentio comparet inter eos, qos is in honore habuerit, Philosophos: cùm sedulò tamen hos recenseant. Deniqe cur Junio Rustico tantam gratiam agnoscat, qòd Epicteti commentariorum copiam sibi fecerit, qi ab Epicteto ipso, qem familiariter habebat, nullo negotio comparare sibi poterat? vide *l.* 1. § 7. & *l.* 7. § 19.

Μαικήνας] Mæcenatis cum Avgusto familiaritas, præterqam qòd Scriptores iidem commemorant, ex Maronis & Flacci scriptis etiam pueris nota est.

Θύται] *sacerdotes.* Xyl. *aruspices.* Cas. *victimarii, popæ.* θύτης Æolicè φύτης *popa*; ut θύλλις, φύλλις *follis.* Salmas. ad Solin.

Πομπηΐων] gentem sive familiam dicit; cujus dignitatem si spectemus, princeps & primarius Pompejus ille magnus; de qo *l.* 3. § 3. non urbem, de qa *l.* 4. § 48.

Πόσα ἐπαγωνίσαντο] vide Abramum; qàm solicitus ageret, qòd prolem successuram non haberet. *Genes. c.* 15. *v.* 2. Jephthem, qàm anxius, cùm habiturus non esset. *Judic. c.* 11. *v.* 35. 37. Menander apud Stob. *tom* 2. *tit.* 75.

Ὀδυνηρόν ἐστιν εὐτυχοῦντα τοῦ βίου,
Ἔχειν ἔρημον διαδόχου τὴν οἰκίαν.
Instructa inopiâ miseráqe est felicitas,
Divitiæ heredem cùm non inveniunt suum. Grot.

Et Pindar. *olymp.* 10. Παῖς ἐξ ἀλόχου πατρὶ ποθεινὸς ἥκοντι νεότατι τὸ πάλιν ἤδη. μάλα δέ τοι θερμαίνει φιλότατι νόον· ἐπεὶ πλοῦτος ὁ λαχὼν ποιμένα ἐπακτὸν ἀλλότριον θνάσκοντι στυγερώτατος. Clemens deniqe Alex. *strom. l.* 2. Ὁ ἄτεκνος, φασὶ, τῆς κατὰ φύσιν τελειότητος ἀπολείπεται, ὅτε μὴ ἀντικα-

κατασήσας τῇ χώρᾳ τὸν οἰκεῖον διάδοχον· τέλειος, ὁ πεποιηκὼς ἐξ αὐτοῦ τὸν ὅμοιον· καὶ μᾶλλον ἐπειδὰν κἀκεῖνον τὸ αὐτὸ πεποιηκότα ἐπίδῃ. vide Evripidis *Ionem.*

Ἵνα διάδοχόν τινα] scil. hac ratione homines immortalitatem qandam moliuntur, spondéntqe sibi. Justinian. *novell. constit.* 22. Ὁ γάμος οὕτως ἐστὶ σεμνὸν, ὡς τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει δοκεῖν ἀθανασίαν ἐπιτεχνητὴν εἰσηγεῖσθαι. καὶ ἐκ τῆς παιδοποιΐας ἀνανεούμενα τὰ γένη μένει διηνεκῆ, τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατὸν, τῇ καθ' ἡμᾶς τὸ ἀθάνατον χαριζομένης φύσει. Avgustus apud Dionem *l.* 56. τὸ γεννᾶν ἀΐδιον τρόπον τινὰ καὶ τὸ θνητὸν ἀπεργάζεται· καὶ τὸ θνητὸν τῆς φύσεως ἡμῶν ἀϊδίῳ διαδοχῇ γεννᾶν, ὥσπερ τινῶν λαμπάδων παραμυθεῖται. *Clem. Strom. l.* 2. Πλάτων ἐν τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς τάττει τὸν γάμον, ἐπισκευάσας τὴν ἀθανασίαν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ οἱονεὶ διαμονήν τινα παισὶ παίδων μεταλαμπαδευομένην. Locus qem cùm Avgustus, tum & Clemens, in animo habuisse videtur, est Platonis *de leg. l.* 6. χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι, τῷ παῖδας παίδων καταλείποντι [--- οντα Steph.] ἀεὶ τῷ Θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὑτοῦ παραδιδόναι. Idem *ibid. l.* 3. Ὡς ἔστιν ᾗ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας· οὗ καὶ πέφυκεν ἐπιθυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν. τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτηκότα, τοῦ τοιούτου ἐστὶν ἐπιθυμία. γένος οὖν ἀνθρώπων ἐστί τι ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρόνου. ὃ διὰ τέλους αὐτῷ συνέπεται καὶ συνέψεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὂν, τῷ παῖδας παίδων καταλειπόμενον, ταυτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γενέσει τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι. τούτου δὴ ἀποστερεῖν ἑκόντα ἑαυτὸν, οὐδέποτε ὅσιον. & in *sympos.* Τούτῳ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, καὶ ἀθανασίας τινὸς τυγχάνει. οὐ τῷ παντάπασι τὸ αὐτὸ ἀεὶ εἶναι ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ ἀπιὸν καὶ παλαιούμενον ἕτερον νέον ἐγκαταλείπειν, οἷον αὐτὸ ἦν. Aristot. *œconom. l.* 1. *c.* 3. ταύτῃ τῇ περιόδῳ ἡ φύσις ἀναπληροῖ τὸ ἀεὶ εἶναι, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν οὐ δύναται, ἀλλὰ γε κατὰ τὸ εἶδος. Aristides *hymn. in Jov.* Θνητὸν ὂν γένος ἡμῶν, κατὰ μέρος ἀθάνατον τῇ διαδοχῇ γίνεται. & *in Æsculap.* ἀθάνατον ποιήσας τὸ γένος ἡμῶν διαδοχῇ.

Ἔρημος τοῦ ἰδίου γένους] Annot. Lugd. vult ἔσχατον legi, ut ad ἐπιλογίζεσθαι referatur. qod membrum superius non clavdit, sed orditur proximum.

Ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γενέσθαι] Moliuntur qidem immortalitatem qandam hac ratione mortales: verùm frustrà sæpenumero, inqit Marcus noster, & Marco σύμψηφος Psaltes θεόπνευστος. *Psal.* 49. *v.* 11, 14.

Πάλιν ὧδε ὅλου γένους θάνατον] θάνατον hîc deleri postulat Annot. Lugd. ut illa, πάλιν ὧδε ὅλου γένους cum prioribus illis continuentur. *Necesse est aliqem ultimum existere rursus istîc totius gentis.* Editor. Lugd. cum seqentibus nullo sensu commisit. Xyl. tanqam mutilum avt alienum prorsus omisit. M. Casavb. clavsulam perioches hujus totius facit. *Hîc rursus considera, gentis totius mortem.* ut ἐπιλογίζεσθαι superius hîc denuo suppleatur. Atqe hæc genuina, puto, Marci mens.

§ 32. Κατὰ μίαν πρᾶξιν] vide *l.* 2. § 5. & *l.* 4. § 26 & *supr.* § 2.

Ἀρκεῖσθαι] vide *l.* 6. § 2. & *l.* 9. § 6.

Ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται] vide *l.* 5. § 20. & *l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. & *infr.* § 47.

§ 33. Ἀτύφως μὲν λαβεῖν] Ità accipere externa ista, sive opes, sive honores, & consimilia à rerum omnium avtore tributa, nè acceptis, qod plerique solent, insolescas. μωρὸς γὰρ, ὁ ἐν τούτοις φυσιούμενος. *l.* 5. § 23. Apostol. *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 17. τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. *Primus vermis, & peculiaris morbus divitiarum est superbia. Difficile est, ut superbus non sit, qi dives est.* Avg. *serm solenn.* 205, & 212. & *de verb. Dom.* 5. & *homil.* 13. Itaqe Isidor. Pelus. *l.* 3. *ep.* 322. τὸν πλοῦτον indigitat, τὸν τῆς ὑπερηφανίας πατέρα, τὸν τῆς ὑπεροψίας γεννήτορα. Atqi, ut Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 3. Πλοῦτος ἄριστος, ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν πενία. καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη ἡ ἀληθὴς, οὐ τὸ ἐπὶ πλούτῳ μεγαλοφρονεῖν, τούτου δὲ καταφρονεῖν. Argumentum sumit ad fastum hunc supprimendum ab illo ipso τοῦ λαβεῖν vocabulo Apostol. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Non est qòd nos suspiciamus, tanqam inter nostra positi: mutuò accepimus. ususfructus noster est; cujus tempora ille arbiter muneris sui temperat.* Optimè Avgust. *epist.* 205. *Animum virilem & Christianum nec debent hæc, si accedunt extollere, nec debent frangere, si recedunt.*

Εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι] vide Senec. *ad lib.* 7 § 26. vide & *ad l.* 3. § 5. Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè ostendimus, qia accepta rectè tenuimus, cùm æqanimiter ad momentum sublata toleramus.* Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. Μή τι περιήρτηταί σοι τῶν ἔσω, μή τι περιπέπτωκε, μή τι ὀδυνήσῃ ἀποσπώμενον. Ità Basil. Cæsar. *orat.* 7. Περιπέφυκέ σοι τὰ χρήματα πλέον ἢ τὰ μέλη τοῦ σώματος· καὶ λυπεῖ σε οὗτος ὁ χωρισμὸς, ὡς ἀκρωτηριασμὸς τῶν καιρίων. Hesiod. *oper.*

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.
Sunt miseris animæ ipsius mortalibus instar
Divitiæ——

Et Antiphanes:

Ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Anima est & sangvis argentum mortalibus.

Itaqe qod Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ἐργαζόμενοι μὲν καὶ φειδόμενοι καὶ ταλαιπωροῦντες καὶ

 προσθέντες

προσιθέντες ἥδονται, διὰ δή τις ἂν εἰκάσειεν ἥδεται· ἀφαιρῦντες δ' καὶ χρήματα ἀλγῦσιν, ὥσπερ ἀπὸ τῶν σαρκῶν ἀφαιρύμενοι. sed & ἀφαιρυμένων multò magis. Senec. *de beat. c.* 22. *Mihi divitiæ si effluxerint, nihil auferent nisi semetipsas: tu stupebis, & videberis tibi sine te relictus, si illæ à te recesserint. utpote cui pecunia sua obhæsit, nec sine sensu avelli potest.* Idem *de tranq. c.* 8. Bonum igitur ejusdem monitum *epist.* 74. *Omnia ista nobis accedant, non hæreant; ut si abducantur, sine ulla nostri laceratione discedant.*

§ 34. Ὁ ἀποσχίζων ἑαυτὸν] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 23. Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 12. *v.* 25. ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι.

Ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτὸν] Ità Apost. *ad Rom. c.* 11. *v.* 20, 23. Τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν ἐκεῖνοι· σὺ δὲ τῇ πίστει ἐνεκεντρίσθης, κἀκεῖνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ πάλιν ἐγκεντρισθήσονται. Senec. *epist.* 98. *licet reverti in viam: licet in integrum restitui.*

Ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ] Plutarch. *de amor. frat.* Ἀνιστοὶ μὲν τε φίλοι καὶ συμπόται, κλητοὶ δὲ κηδεσταὶ καὶ συνήθεις, τῶν πρώτων, ὥσπερ ὅπλων ἢ ὀργάνων, διαφθαρέντων. ἀδελφῦ δὲ ἀνάκτησις οὐκ ἔστιν, ὥσπερ οὐδὲ χειρὸς ἀφαιρεθείσης, οὐδὲ ὄψεως ἐκκοπείσης. Itaque Hegesistratus πόδα ξύλινον coactus est sibi comparare, τοῦ οἰκείου στερηθείς. Herodot. *l.* 9.

Ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε] Et erat hoc revera in hominis potestate à primordio positum, nè à sui ac universi totius hujus conditore, cui inhærebat tunc, sese, nî vellet ipse, divelleret. vide *l.* 2. § 11.

Συμφυῶσαι] qod Apost. *ad Rom. cap.* 6. *v.* 5. σύμφυτον γενέσθαι.

§ 35. Ἡ τῶν λογικῶν φύσις] Xyl. τῆς τῶν λογικῶν φύσεως legisse videtur, cùm vertit, *qemadmodum singulæ ferè rationis compotes naturæ ab ea cæteras facultates acceperunt.* Ego malim τῆς τῶν ὅλων φύσεως. & verterim, *sicut cæteras facultates ratione præditorum unusqisqe ab universi natura accepit.* etenim τὸ λογικῶν illud ex priore parte sententiæ huc translatum videtur.

Πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει] Natura, inqit, universi, i. e. numen ipsum, sive potentia ac providentia divina, obstantia & renitentia, ac opponentia sese qæqe *circumducit* qodammodo *& in suum usum convertit.* Hoc est enim τὸ ἐπιπεριτρέπειν, sensuum prægnans vocabulum, cujusqe vim circumlocutione etiam prolixiore vix satis exprimas. vide *ad l.* 6 § 42. sed & Esajam Prophet. *c.* 10. *v.* 5, 19. & Michæam *c.* 4. *v.* 11, 12, 13. Petrum Apost. apud Lucam *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 3. *v.* 14, 15, 17, 18. & Pavlum *ad Rom. c.* 9. *v.* 17, 22. & *ad Phil. c.* 1. *v.* 12, 13, 14.

Πᾶν κώλυμα ὕλην] vide *supr.* § 32. & *l.* 4. § 1. & *l.* 7. § 68.

§ 36. Μή σε συγχείτω ἡ τοῦ ὅλου βίου φαντασία] vide *ad lib.* 7. § 8, 27. & *l.* 9. § 6. Flacc. *carm. lib.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus,
Ridétqe, si mortalis ultra
Fas trepidat.——

Μὴ συμπεριλάμβανε ἐπίπονα οἷα καὶ ὅσα πιθανὸν ἐπιγεγονέναι] *Neqe animum adverte eis, qæ multa dolorem videntur posse afferre.* Xyl. dilutè & restrictè nimis. sed nec minùs laxè nimis Cas. *neqe animus huc illuc divagetur & in cogitationibus suis coacervet unà molestias multas eas gravésqe calamitates; qibus tu æqè ac alius qivis obnoxius es.* Neqe enim tam communis ex æqo cum reliqis omnibus conditionis consideratio mentes mortalium conturbare solet, qàm eorum malorum, qæ nobis ipsis obventura esse suspicamur, cogitatio, & per præmeditationem qædam qasi præsensio. Itaqe verto. *Noli animo complecti, qales qantásqe molestias superventuras tibi fore,* πιθανόν ἐστι, scil. *probabile avt verisimile est.* Monitum idem est cum eo qod *l.* 7. § 8. dederat περὶ τῶν μελλόντων. itaqe in futuro ἐπιγενήσεσθαι malim qàm in præterito ἐπιγεγονέναι. Neqe enim præterita jam ampliùs perturbare solent mala etiam molestissima: imò ejusmodi jam elapsorū dulcis est memoria & recogitatio; eóqe dulcior recordatio, qò sensus & perpessio molestior graviórqe fuerit.

——*Olim hæc meminisse juvabit,*

inqit, ad tolerantiam suos hortando, Heros ille Maronianus. *Æn. l.* 1. Libanius idem *tom.* 2. *orat.* 21. *in Ellebich.* hoc negare videtur. Ἀηδὲς μὲν οὖν, inqit, παρελθόντων μεμνῆσθαι κακῶν· ἃ γὰρ μηδὲ συμβῆναι τὴν ἀρχὴν ἔδει, σιγᾶσθαι φαίη τις ἄν. Attestatur tamen ipsa populi vox, & senarius ille proverbialis, qem inter incerti Tragici an Comici in excerptis suis posuit Cl. Grotius; sed Evripidis esse docet Cicero *de fin. l.* 2. *Qid si etiam,* inqit, *jucunda memoria est præteritorum malorum? ut proverbia nonnulla veriora sint, qàm vestra dogmata. vulgò enim dicitur,*

Jucundi acti labores. ——*Nec malè Euripides,*
Svavis est laborum præteritorum memoria.

Et ex ejusdem *Andromeda* Stobæus *tom.* 2. *tit.* 29.

Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Aristoteles item *rhetor. l.* 1. *c.* 11. Τὰ μὲν μνημονευτὰ ἡδέα ἐστὶν, οὐ μόνον ὅσα ἐν τῷ παρόντι, ὅτε παρῆν, ἡδέα ἦν, ἀλλὰ ἔνια καὶ οὐκ ἡδέα· ὅθεν καὶ τοῦτο εἴρηται, Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. καὶ —— μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ,

Μνήμενος, ὅστις πολλὰ πάθη, καὶ πολλὰ ἐόργῃ.

Est ex *Odyss.* ο'. *v.* 400. qod tamen in Homeri codicibus pavlò seciùs legitur,

Ὅστις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ, καὶ πόλλ' ἐπαλήθῃ.

Plutarch. *sympos. l.* 2. *c.* 1. Καὶ βίον πρὸς γε τὴν χόρον ὁ Οἰδίπους (in Sophoclis *Oedip. Colon*)

Δεινὸν

Δεινὸν μὲν τὸ πάλαι κείμενον ἤδη κακὸν,
Ὦ ξεῖν', ἐπεγείρειν. ὁ δ' Εὐελπίδης τοὐναντίον,
Ὡς ἡδύ τι τὸν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Ex qo Macrob. *Saturn. l. 7. c. 2.* Ὡς ἡδύ τι. Nam qòd Gnomologus vetus exhibet Ὡς ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι, librariorum culpâ contigiſſe avtumo, qi σοφοῖσι pro σωθεῖσι ſcripſerat. Antonius avtem *Meliſſæ l. 1. c. 54.* Epicteto dictum geminum tribuit, qi ex poeta forſan mutuatus fuerit. Ὡς ἡδὺ τὴν θάλασσαν ἀπὸ γῆς ὁρᾷν· οὕτως ἡδὺ τῷ σωθέντι μεμνῆσθαι τῶν πόνων. qæ poetæ eſſe alicujus liqet ſatís. poſsúntqe levi operâ numeris ſuis reſtitui, ſi τῷ γῆς articulum addideris, τῶν πόνων ſuſtuleris, & pro οὕτως, ὡς, qod idem valet, ſubſtitueris. Claret ex his juſtam cavſam ſubeſſe, cur futurum iſtîc in præteritum defingamus.

Ὅτι βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρὸν] Senec. *ep. 66. Non poteſt ferre ſententiam ſenſus niſi in rem præſentem adductus eſt: Nec futuri providus eſt, nec præteriti memor; qid ſit conſeqens neſcit.* Et *ep. 74. Et qæ præterierunt, & qæ futura ſunt, abſunt: neutra ſentimus. non eſt autem niſi ex eo qod ſentias dolor.* Cic. *de finib. l. 1. § 35. Corpore nihil niſi qod præſens eſt, & adeſt, ſentire poſſumus.* Et § 107. *Corpore præſentia ſola ſentiuntur.* Ariſtot. *de memor. & remin. c. 1.* Ἔστι γὰρ τοῦ μὲν παρόντος αἴσθησις· τοῦ δὲ μέλλοντος ἐλπίς· τοῦ δὲ γενομένου μνήμη. & *rhetor. l. 1. c. 11.* Αἰσθάνονται μὲν τὰ παρόντα· μέμνηνται δὲ τὰ γεγενημένα· ἐλπίζουσι δὲ τὰ μέλλοντα. Porphyr. *de abſtinent. l. 1.* φύσει γὰρ ἀνεπίγνωμον τοῦ ἀπόντος τὸ ἄλογον. Qòd avtem βαρεῖ iſtîc Marcus dixit, Grammaticorum ferulam vix evaſit. Sic enim Thomas Magiſter: βαρύνειν χρήσιμον· βαρεῖν δὲ ἄχρηστον παρὰ τοῖς δοκιμωτάτοις τῶν παλαιῶν, πλὴν ἐπὶ τοῦ παρακειμένου εἰς παθητικὴν σημασίας. negat τὸ βαρεῖν apud antiqorum probatiſſimos uſurpari, niſi in præterito tantùm, patiendi ſenſu; prout Ariſtidæ *orat. ſacr. 4.* Οἱ δ' ἧκον οἴνῳ βεβαρηκότες οἱ ναῦται. *Acceſſere vino gravati nautæ.* vide tamen *infr. ad* § 44.

§ 37. Τῇ τοῦ κυρίου σορῷ Πάνθεια ἢ Πέργαμος] *Domini tumulo.* Xyl. *Domini ſui.* Caſ. ego mendum cùm ſubolfacere viderer, pro κυρίου Κύρου reſcribendum opinabar. qod & annotatorem Lugd. monuiſſe poſtea deprehendi. Memineram nimirum *Pantheam* Abradatæ uxorem à Xenophonte prædicari. *pæd. l. 5.* qæ cùm Cyro majori in prædam ceſſiſſet, marito poſtea in prælio, dum Cyro militat, cæſo, ſeſe inſuper extracto acinace interfecerat. Memineram & Pariſcam Evnuchum narrare Plut. in *Artaxerx.* Cyri minoris in pugna occiſi corpori aſſidentem ab Artaſyra deprehenſum. Marcum itaqe ſuſpicabar memoriâ lapſum hiſtorias haſce confudiſſe, & Pantheam pro Pariſca poſuiſſe: Sed & Pergamum de qo Marcus iſtîc, ex Evnuchis forſitan eis fuiſſe, qi occumbenti Cyro aderant. Plures enim perhibentur extitiſſe. Verùm ſuſpicionem, ſimul ac errorem hunc, exemit mihi V. D. Cl. Salmaſius, qi Οὐήρου legi poſtulat, cujus Panthea liberta, Pergamus libertus fuerit; cui ego calculum eò proniùs contribuo, qia Veri ſcortillum à Luciano in *imaginibus* depingi, D. Bootio facem præferente, deprehendo; cui cum Abradatæ illius conjuge celebri, nomen commune fuerit. ὁμώνυμος γάρ ἐστι (Lucianum avdis) τῇ τοῦ Ἀβραδάτου ἐκείνῃ τῇ καλῇ.

Παρακάθηται] ritum alludit ſepulcris eorum, qos defunctos conditósqe lugebant, aſſidendi. Indè illud Hermogenis *de invent. l. 3. c. 8.* εἰ ἐδάκρυες, οὐκ ἂν ἐφρόντισα· εἰ παρεκαθέζου τῷ τάφῳ, οὐκ ἂν ἐμήνιον. Ex Cteſiæ *Perſicis*, Photius *cod. 70.* Ὁ Βαγαπάτης τὸ σῆμα Δαρείου παρακαθίσας ἔτη ζ', ἐτελεύτησε. De Niobe Æſchylus ab Heſychio lavdatus, — ἐφημένη

Τάφῳ, τέκνοις ἐπῴζε τοῖς τεθνηκόσιν.
— *tumulo inſidens,*
Natis, ut ovis, incubabat mortuis.

ídqe donec lapidis inſtar, cui inſidebat, obrigeſcens cum illis pariter defungeretur. Reſpexit eódem Tacitus *ad l. 4.* § 48. adhibitus, ubi *urbis ſepultæ ruinis aſſidere,* dixit. De canibus etiam, qi dominorum ſuorum, vel ſepulcris, vel cadaveribus inſepultis pertinaciter, ſive aſtando, ſive aſſidendo, perſtiterint, videantur, Ælian. *hiſt. animal. l. 6. c. 35.* & *l. 7. c. 10.* Plut. in. *collat. aqat. & terreſtr.* & Plin. *hiſt. nat. l. 8. c. 40.*

Χαυείας] nomen dubio procul depravatum χαβείας Xyl. & Caſ. reponunt.

Διότιμος] *ſuprà* § 23.

Γεράσων] vide *ad l. 5.* § 28. qanqam γεράσος hîc malim. ut *l. 9.* § 3.

Λίθερον] vide *ad l. 2.* § 2.

Ἐν θυλάκῳ] Epictetus à Stobæo lavdatus; Νάττω τουτονὶ τὸν θύλακον. vide *ad l. 3.* § 3. Iſocrates *ad Dionyſ.* οὐκ ἤμειψας μετὰ τῆς τύχης τὴν φύσιν· ἔτι τὸν θύλακον ἔχεις δερμάτινον. Anaxarchus cùm Nicocreontis Tyranni Cyprii juſſu piſtillis ferreis in mortario ad necem uſqe cæderetur, Πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον· Ἀνάξαρχον δὲ οὐ πλήττεις. *Tunde,* inqit, *Anaxarchi ſacculum. Anaxarchum etenim non tundis.* Tangunt ſtrictim, Cicer. *Tuſcul. l. 2.* Ovid. *in Ibin. v. 57.* Gregor. Naz. *in Julian. 1.* Plutarch. *de virt. moral.* Narrant pleniùs, Clem. *ſtrom. l. 4.* Gregor. Naz. *orat. 17. ad Evdox.* Origen. *adv. Celſ. l. 7.* qi tamen pro Nicocreonte Ariſtocreontem exhibet. Tertullian. *apolog. c. 50.* qi *Anaxarchi follem* reddidit. (vide *ad l. 9.* § 3.) Philo *de viri boni libert.* qi ἀσκὸν, i. e. *utrem* pro θύλακον poſuit. Laërt. *l. 9.* adjecto epigrammate ſuo.

Πτίσσετε μᾶλλον ἔτι, καὶ μᾶλλον· θύλακός ἐστι·
Πτίσσετ'· Ἀνάξαρχος δ' ἐν Διός ἐστι πάλαι.

Dio Pruſ. *orat. 37.* qi & ſubjungit; αὐτὸς οὐκ ἔφη πτίσσεσθαι,

πίσεως, ἀλλὰ τὸν αὐτῶ ὅσῳ ἔτυχε περικείμενον· ὥσπερ φασὶ Περσῶν τοὺς ὁμοτίμους λαμβάνειν πληγὰς ἀντὶ τῶ σώματος τὸν κάνδυν· Πέρσαι μὲν ὖν, ἐπὶ τοσῶτο δυσφορῶσιν. Ἕλλην δ' ἀνὴρ παρέχει τύπτειν τὸ σῶμα, ὡς κάνδυν, ὡς ἱμάτιον. qo loco rescribendum videtur pro τὸν αὐτῶ, τὸ αὐτῶ. pro ἐπὶ τοσῶτο, ἐπὶ τύτῳ. qo modo Simocat. *ep.* 25. ἐπὶ τῷ πάθει δυσφορεῖν· pro κάνδυν, κανδυν· κάνδυς enim non κάνδυς dicitur. Sed & inversione mutari postulat, qòd θύλακον *arculam* vertit Naogeorgus; cùm *saccum* avt *sacculum* debuerit. Nisi cum Erasmo *Apoph. l.* 7. *manticam* qis malueri. Synes. *epist.* 133. Δεήσαν δ' ἀποθνήσκειν, ἐνταῦθα τὸ φιλοσοφίας ὄφελος, τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι δεινὸν, ἀναχωρῆσαι τῶ θυλακίυ τῶν κρευλλίων. Avgustini Nom. *manual. c.* 24. & Bern. *medit. c.* 3. *Nihil aliud est homo, qàm sperma fœtidum, saccus stercorum, cibus vermium.* Aliâ ratione de homine bibace, & qi in hoc tantùm vivit ut bibat, Senec. *epist.* 77. *Nihil interest centum per vesicam tuam, an mille amphoræ transeant; Saccus es.* Indè natum proverbium, cujus meminit in *Hesione* Alexis referente Athenæo l. 11. ubi Herculis bibacitatem simul ac edacitatem notat.

—— κατά τε τὴν παροιμίαν,
Ἀεί ποτ' αὖ μὲν ἀσκὸς, αὖ δ' θύλακος,
Ἄνθρωπός ἐστιν. —— *vulgò qòd dici solet,*
Homo semper aliàs saccus est, aliàs uter. Grot.

Saccum opinor, edacitatis nomine dixit, bibacitatis *utrem*. Nam qod *saccum* Seneca dixit, *saccos vinarios* (ità Plin. vocat. *l.* 24. *c.* 1.) respexit, qibus *vina* (cum eodem *l.* 19. c. 4. cogor) *castrabantur*, i. e. colabantur, qò leniora mitioráqe, sed & defœcatiora ac puriora, ficrent. indè Lucil. apud Cic. *de fin. l.* 2. *vinum cui sacculus abstulerit nil.* & Mart. *l.* 12. *epig.* 61. —— *Ut liqidum potet Alavda merum,*
Turbida sollicito transmittere cœcuba sacco.

Verùm eâdem planè, qâ Marcus hìc θύλακον, Lucilius, qod eódem redit, *folliculum*. Nonius: *Folliculum Lucilius posuit pro corpore, l.* 26. *Ego qis sim, & qo folliculo nunc sum indutus, non qæro.* Arnobius item *adv. Gentes, l.* 2. *Nihil enim est nobis permissum ad hanc vitam; nec in carunculæ hujus folliculo constitutis, opis aliqid sponsum est auxiliiqe decretum.* Idémqe *ibidem*, *corpora* nuncupat, *stercoris utres*, & *saccati obscœnissimas serias.*

§ 38 Βλέπε κείνων, φησὶ, σοφωτάτοις] Locus valde depravatus mihíqe absqe codicum ope, conclamatus planè. Xyl. σοφώτατα legisse videtur, cùm vertit, *qàm sapientissimè judica, inqit ille.* Cas. [ἐν] σοφωτάτοις, *in rebus judicii, discretionísqe maximæ.* D. Boot. φησὶν ὁ σοφώτατος. *ait vir sapientissimus.* Mihi aliqid ejusmodi dixisse videtur, qale *l.* 10. § 12. reperitur. Si acutè intueri potes, rerúmqe naturam penitiùs introspicere; id facias sedulò, oculis ad id usus tuis: sin minùs hoc vales, sapientissimos qosqe ad eam rem in consilium adhibeas tibi. D. Salmasius locum vitiatum potiùs qàm mutilum censet. Lego, inqit, εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε· Κείτων φησὶ σοφώτατος. Atheniensis ille philosophus, Socratis discipulus, qi & *apologiam* pro Socrate scripsit, cujus verba hìc usurpat Marcus. sed fortasse aliter distingvendum. εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε, Κείτων φησὶ σοφώτατος, δικαιοσύνης κατεξαναστικὴν ἀρετὴν ὐχ ὁρῶ. &c. ut ista potiùs sint Critonis. Possit & legi, Ζήνων φησὶ σοφώτατος, Si nobis constaret esse Zenonis. Hæc ille. vir avtem tantus ubi διστάζει, mihi certius aliqid decernere temerarium nimis foret.

§ 39. Ἡδονῆς δ' ὁρῶ] Vide *lib.* 5. § 15. & *lib.* 6. § 34. & *supr.* § 8. voluptatem non esse bonum probat, qia bonum bono non adversatur; qum adversus voluptatem tamen continentia, qæ virtus est, ac per conseqens bonum, se accingat. Senec. pariter *de vit. beat. c.* 10. *Hæc omnia virtus discutit, & avrem pervellit, & voluptates æstimat, anteqam admittat; nec qas probavit, magni pendit; nec usu earum, sed temperantiâ læta est. temperantia avtem cùm voluptates minuat, summi boni injuria est. Tu voluptatem complecteris, ego compesco.* Cic. *Academ. l.* 4. *Tu, cùm honestas in voluptate contemnenda consistat, honestatem cum voluptate tanqam hominem cum bellua copulabis?*

Τὴν ἐγκράτειαν] sed & τὴν σωφροσύνην. siqidem ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς. Aristot. *ethic. l.* 7. *c.* 11. ὅτε γὰρ ἥδεται, ὅις μάλιστα ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει. *ibid. l.* 3. *c.* 11.

§ 40. Ἐὰν ἀφέλης τὴν ὑπόληψιν] vide *l.* 7. § 14, 16. & *sup.* § 28. & *infrà* 41, 47.

§ 41. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως] *cùm impeditur somnus, avt appetitus.* Lugd. *Somnus*, illud unde sit nescio. nam Xyl. Basil. *Sensus*, rectè.

Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως] Repugnare sibi primâ facie potest Marcus videri. Siqidem *l.* 5. § 20. concedit qidem τὴν ἐνέργειαν ἐμποδίζεσθαι, *actum* sive *effectum impediri posse*; negat verò dari ab externis ulla τῆς ὁρμῆς, καὶ διαθέσεως ἐμπόδια, *appetitûs sive impetûs ac dispositionis impedimenta:* cùm hoc loco etiam ὁρμῆς ἐμποδισμὸν admittat, eúmqe parti non λογικῇ, sed ζωτικῇ adscribat. verùm facilè conciliari poterunt ista, si ὁρμὴν distingvamus in internam externámqe, qarum illa ab externis impediri neqeat, hæc possit. vel etiam in ὁρμὴν ἄλογον, sive *appetitionem à ratione alienam*, qæ cùm sit, ut Marcus hìc loqitur, ἀνυπεξαίρετος, *citra exceptionem ullam concepta*, est idcirco impedimento obnoxia; & eandem *rationi consentaneam*, qæ est μεθ' ὑπεξαιρέσεως, *cum exceptione. l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. atqe ideo nevtiqam avt frustratur, avt à re ulla externa impeditur, qò minùs, qod sibi proposuerit, asseqatur. *l.* 5. § 20.

Ὄψεται

"Οἴεται ἡ αἴσθησις] *Viderit ſenſus.* Ità Cicer. *ad Attic. l. 6. ep. 4. Sed hoc fortuna viderit: qoniam conſilio non multùm uti licet.* Florens *apologet. c. 16. Viderit habitus, dum materiæ qalitas eadem ſit; viderit forma, dum idipſum Dei corpus ſit.* & *c. 42. Viderint, qi per capillum odorantur.* q. d. illis iſtud curæ eſto: nos ex illis non ſumus. *Act. Apoſt. c. 18. v. 15.* Judæis Gallio, Εἰ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. Vide *l.* 5. § 25. & *l.* 11. § 13.

Ἀνυπεξαιρέτως] vide, *l.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 6. § 50.

Εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις] *Si id qod communiter fieri ſolet, tibi propoſueris.* nempe poſſe aliqid intervenire, qod rei propoſitæ tibi proſecutionem impediat. Senec. *ad Marc. c. 9. Qicqam tu putas non futurum, qod multis ſcis poſſe fieri, qod multis eveniſſe? Cuivis poteſt accidere, qod cuiqam poteſt.* Vide eund. *de tranqil. c. 11. ad l 7. § 58.* & *epiſt. 91. ibid. ad* § 68. vide & *infrà* § 46.

Τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν] Epictet. *diſſert. l. 2. c. 23.* Τῇ θρεπτικῇ δυνάμει τινὰ πέφυκεν ἐμποδίζειν; καὶ προαιρέσεις, καὶ προαιρετά. τῇ ἀκουστικῇ ταὐτά· τῇ φραστικῇ ὡσαύτως. προαίρεσιν δὲ τί ἐμποδίζειν πέφυκεν; ἀπροαίρετον οὐδέν· αὐτὴ δὲ ἑαυτὴν διαστρέφουσα. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ φύσει ἐλεύθερον ἀπ' ἄλλου τινὸς ταραχθῆναι ἢ κωλυθῆναι, πλὴν ὑφ' ἑαυτοῦ. Idem. *l. 1. c. 19.* vide *l.* 2. § 9. & *l.* 5. § 20. & *l.* 7. § 55. & *l.* 12. § 8.

Οὐ πῦρ οὐ σίδηρος] vide *l.* 4. § 39. & *l.* 7. § 68. & *ſupr.* § 18. Epict. *l. 1. c. 29.* Τὴν προαίρεσιν οὐδὲν ἄλλο νικῆσαι δύναται, πλὴν αὐτὴ αὑτήν. Hercules in Evripidis *Sylco.* apud Philon. *de allegor. de Joſeph. & de boni viri libert.* & apud Evſeb. *præpar. Evang. l. 6. c. 6.* & apud Grotium in *excerptis,* ubi verſus primus deeſt, ex illis reſtituendus, qi etiam in *Phæniſſ.* ejuſdem reperitur *v.* 524.

Πρὸς ταῦτ', ἴτω μὲν πῦρ, ἴτω δὲ φάσγανον.
* Πίμπρη, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
Πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
Γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα
Πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον.

* τέμνον, Evſeb.

Ad hæc, adeſto ferrum & ignis inſuper;
Ure, (ſive, ſeca) hæc cremáqe membra, & impletor mei
Potans rubentem ſangvinem: in terram priùs
Deſcendet æther, terra ſe in cœlum feret,
Qàm blanda de me veniet ad te oratio. Grot.

Indi Philoſophi Alexandro; Σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' ἡμετέρας, οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βουλόμεθα· πῦρ ἀνθρώποις μέγιστον κολαστήριον· τούτου ἡμεῖς καταφρονοῦμεν. Clem. *ſtrom. l. 4.* & Philo pleniùs ex Calani *ad Alexandrum epiſt. lib. de libert.* ex Clemente tamen ſupplendus. Φίλοι πείθουσι χεῖρας καὶ ἀνάγκην προσφέρειν Ἰνδῶν φιλοσόφοις, οὐδ' ἐν ὕπνῳ ἑωρακότες ἡμέτερα ἔργα· σώματα γὰρ μετοίσεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' οὐ δύνασαι [ἀναγκάζειν] ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται, ἢ μᾶλλον πλίνθους καὶ ξύλα φωνὴν ἀφεῖναι. πῦρ μεγίστους τοῖς ζῶσι σώμασι πόνους καὶ φθορὰν ἐργάζεται· τούτου ὑπεράνω ἡμεῖς γινόμεθα, ζῶντες καιόμεθα· οὐκ ἔστι βασιλεύς, οὐδὲ ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς ποιεῖν ἃ μὴ προαιρούμεθα. vide *ad l.* 5. § 10.

Οὐ τύραννος] οὐ λῃστής. *l.* 11. § 36.

"Οταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει] Alludit ad dictum qoddam Empedoclis, an Parmenidis, qod apud Stob. in *eclog. phyſic. l. 1. tit. 11.* ſed corruptè, ſic legitur,

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μιμίης, &c. unde ſubit animum, iocum iſtum mendo non vacare prorſus, & μένει illud avt irreptitium eſſe, avt vitio nevtiqam immune. Verùm de dicto ipſo ampliùs videbitur *ad l.* 12. § 3. qòd avtem à ſuperioribus iſta divellunt Lugd. editor. & interpres Anglic. mihi minùs commodè factum videtur. idem enim planè argumentum ſpectare, etiamſi eo modo ſumatur, qo ipſi & legunt & vertunt, qivis facilè perſpexerit. Qanqam ego malim dictionis ſerie continuatâ legere; τούτου γὰρ —οὐδ' ὁτιοῦν ἅπτεται, ὅταν γένηται σφαῖρος κυκλοτερής, &c. vide *infr.* § 48.

§ 42. Ἐμαυτὸν λυπεῖν] vide *l.* 7. § 16. & *infrà* § 47.

Οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἑκὼν ἐλύπησα] Vide de Marco *l.* 1. § 15. ad illud, συγγνωμονικόν. Cæterùm de Platone Diogenes, cùm is à qodam lavdaretur; Τί δὲ ἐκεῖνος ἔχει σεμνὸν, ὃς τοσοῦτον χρόνον φιλοσοφῶν οὐδένα ἐλύπησεν; ſed & Charilaum eo nomine notatum deprehendes *ad l.* 9. § 5. Ὅτι οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρὸς, οὐδὲ τοῖς κακοῖς χαλεπὸς ἦν. Epictetus ipſe *diſſert. l. 3. c. 23.* Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ τοῦ φιλοσόφου σχολεῖον· οὐ δεῖ ἡσθέντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. qomodo à Petri concione illi, *Act. c. 2. v. 37* κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ. à Chriſto etiam adoleſcens ille, Matth. *c. 19. v. 22.* ἀπῆλθε λυπούμενος. Verbis nimirum Domini contriſtatus. Addas licèt his, nec Elium ſacerdotem, nec Davidem regem, notâ aliqâ immunes habitos, qòd ſuos perperam etiam agentes, contriſtare detrectarint. *Hiſtor. Reg. Iſrael. l. 1. c. 2. v. 29. & c. 3. v. 13. & l. 3. c. 1. v. 6.* Qomodo ergò Marcum, vel qà σκηπτοῦχος βασιλεύς, vel qà ἐν βασιλεῦσι φιλόσοφος, culpâ liberabimus, ſi is neminem unqam qenqam contriſtavit? Forſan τὸ ἑκὼν, ſive *ſponte,* illud adjectum ſatisfecerit ad Marcum à cenſura omni hac in parte vindicandum. Neqe enim ultrò ſive ſponte triſtitiâ pœnisve alios

 afficit,

afficit, qi lege mandante, moribus ipsorum exigentibus, id facit, sed coactus qodammodo ἀέκοντί γε θυμῷ, ad supplicia etiam justissima ac meritissima descendere. Talem nobis Deum depingit Jeremias vates, *Thren. c. 3. v. 33. Qi non affligit ex animo suo, mæstitiâqe afficit mortales. De suo optimum; de nostro justum: optimum ex naturæ proprietate; justum ex cavssæ necessitate.* Tertull. *de resurr. carn. c.* 14. Unde Salvian. *de provid. l. 5. c. 8. Nos vim Deo facimus iniqitatibus nostris. Nos nolentem ulcisci cogimus. Nos parcere volentem non permittimus.* & *l. 8. c. 2. Nos calamitatum nostrarum avtores sumus. Deus enim pius & misericors est, & qi neminem velit perire vel lædere. Nos verò nos Deo nolente cruciamus. A Deo qidem punimur, sed ipsi facimus ut puniamur. Cùm avtem punire nos ipsi facimus; cui dubium est, qin ipsi nos nostris criminibus puniamus? qia qicunqe dat cavssam qà puniatur, ipse se punit.* Talem principem suum Naso *Pont. l. 1. eleg.* 3.

Est piger ad pœnas princeps, ad præmia velox;
Qiqe dolet, qoties cogitur esse ferox:
Multa metu pœnæ, pœnâ qi pavca coërcet,
Et jacit invitâ fulmina rara manu.

Et *l. 2. eleg.* 2.

Qi cùm triste aliqid statuit, fit tristis & ipse:
Cuiqe ferè pœnam sumere, pœna sua est.
Victa tamen vitio est hujus clementia nostro;
Venit & ad vires ira coacta suas.

Et *Trist. l. 4. el.* 8.

Ergò illum demens in me sævire coëgi,
Mitius immensus qo nihil orbis habet.

Talem & Marcus ipse se profiteri videtur.

§ 43. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο] Hoc est qod Flaccus *epist. 1. —alios aliis rebus studiisqe teneri.* & *l. 2. epist.* 2.

Denique non omnes eadem mirantur amántqe.

Pyndar. *Pyth.* 10.

Καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας.
Namqe aliis aliarum rerum cupido pungit pectora.

& Petron. *—non omnibus unum est, Qod placet.—* Hom. *odyss. ξ. v.* 228.

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.
Namqe homines aliis alii rebus capiuntur.

Et Archilochus apud Sextum Empir. *advers. ethic. c.* 3.

Ἄλλος ἄλλῳ ἐπὶ ἔργῳ καρδίην ἰαίνεται.

qod συντομώτερον Clemens Alex. qi & ex Homero mutuatum vult, sic extulit, *strom. l.* 6.

Ἀλλ' ἄλλος ἄλλῳ καρδίην ἰαίνεται.
Ast alia res aliûs cor juvat magis.

Evripid. *Hippolyt.*

Ἄλλοισιν ἄλλα θεῶν τε κ' ἀνθρώπων μέλει.
Cordi alia hominibus aliis sunt studia, & Deis.

Idémqe *Oeneo* apud Clement.

Ἀλλ' ἄλλος ἄλλοις μᾶλλον ἥδεται τρόποις.
At alius aliis moribus capitur magis.

Indè illa Tragici incerti apud Sext. Empir. *Pyrrhon. l. 1. c. 14. §* 2.

Δεινόν γε ταὐτὸν τοῖς μὲν ἀνδάνειν βροτῶν,
Τοῖς δ' ἔχθος εἶναι.—
Miserum, qòd eadem sæpe res, hominum his placet,
Illis in odio est.—

Prout de se Lucilius; *Qod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.* Cicer. *Tuscul. l. 5. § 63. Sic se res habet, te tua, me delectant mea.* Siqidem, qòd ex Evripidis *Phœniss.* Sextus *ibid.*

Εἰ πᾶσι ταὐτὸν καλὸν ἔφυ σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Si idem probarent omnes, si saperent idem;
Dissidia generi nulla mortali forent.
Νῦν δ' οὐδὲν ὅμοιον οὐδέν, οὔτ' ἴσον βροτοῖς.
Dissimillima nunc sunt ingenia mortalibus.

Pers. *sat. 5. v.* 52.

Mille hominum species, & rerum discolor usus.
Velle suum cuíqe est, nec voto vivitur uno.

Scil. qòd Terent. *Phorm.* 2. *—ità est:*

Qot homines, tot sententiæ; suus cuiqe mos.

Vide Flaccum *carm. l. 1. od.* 1. & Marc. *l.* 10. § 10. sed &, Athanasii qi nomen præfert, avtorem in *definition.* inter hominum θέλημα φυσικὸν, qod in omnibus idem sit, & γνωμικὸν, qod in aliis aliud, distingventem, apud Casavb. *in Pers. sat.* 5.

Ἐμὲ δὲ, ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικὸν] Consimilis huic locus apud Epictetum *dissert. l. 3. c.* 5. ubi ex persona Socratis; Ὥσπερ ἄλλος τις χαίρει τὸν ἀγρὸν τὸν αὐτοῦ ποιῶν κρείσσονα, ἄλλος τὸν ἵππον· οὕτως ἐγὼ καθ' ἡμέραν χαίρω παρακολουθῶν ἐμαυτῷ βελτίονι γινομένῳ. vide *supr.* § 26. & *l.* 10. § 35.

Μήτε τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων] Annot. Lugd. μήτε τι τῶν ἀνθρώπ. σ. vide *infr.* § 46.

Ἀλλὰ πᾶν εὐμενέσιν ὀφθαλμοῖς ὁρῶντα] Syntaxis poscit ὁρῶν. qia præcesserat τὸ ἡγεμονικόν.

Χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 29.

§ 44. Τοῦτον ἰδοὺ τὸν χρόνον] ità Bas. & Lugd. ego ἤδη malim. qòd, *l.* 4. § 26. κερδαντέον τὸ παρόν.

Τὴν ὑστεροφημίαν] vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 19.

Οὓς βαροῦνται] *qos ægrè ferunt.* Schol. ad illud Thucydidis *l.* 2. ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον. οὐ δεῖ, inqit, λέγειν, ὅτι ἐβαροῦντο, ἢ βαροῦμαι, ἀλλὰ βαρύνομαι, &c. hoc nimirum sensu, opinor, negat τὸ βαρεῖσθαι usurpari. Alioqi Plato etiam in *Sympos.* dixit, Ὁ οὖν Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος, εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν, βεβαρημένος εὗδεν. *vino, an somno, gravatus dormiebat.* Marcus *suprà* § 36. βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρόν. Cæterùm τὸ βαρεῖσθαι μεταβατικῶς, prout Marco istic, usurpatum, havd temerè alibi deprehendes. Herodianus tamen *lib.* . ἐβαροῦντό τε αὐτῶν τὴν εὐγένειαν. *Eorúmqe nobilitatem ægrè, sive gravatim, ferebant.*

Τί δὲ ὅλως πρὸς σέ] ità *l.* 4. § 19. τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ;

Ἀπηχῶσιν] ità *l.* 4. § 3. τὸν κενὸν τῆς ἀπηχήσεως.

§ 45.

§ 45. Ἄρόν με, καὶ βάλλε ὅπου θέλεις] vide Calani *ad Alex. epist. supr. ad* § 41. In Senec. *excerpt. Exulabis. Non patria mihi interdicitur, sed locus. in qamcunqe terram venio, in meam venio. Nulla terra exilium est. Altera patria est. Patria est, ubicunqe bene est. illud avtem per qod bene est, in homine, non in loco est. In ipsius potestate est, qæ sit illi fortuna. Si sapiens est, peregrinatur; si stultus, exulat.* vide *l.* 5. § 16.

Ἐκεῖ γὰρ ἕξω τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων] Locus non faciet, qin mentem in statu recto & erecto custodiam. Philemon exul, interrogantibus, ὡς ἐυηκ-μέρηκε, qàm prosperè ageret, respondit, ὑμεῖς μὲν οὐκ οἴεσθε οὕτω τεθεαμένοι. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀεὶ ἀγαθὸς ὢν διατελῶ. *Vos minùs opinamini, qi in hoc statu me videtis. Ego enim semper bonus esse persisto.* pro οὖν, οὐ vel οὐκ lego, ut sensus constet. Refert ex Telete *de exilio* Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἐξοείζω σε. ὅπου ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ μοι καλῶς ἔσται· καὶ γὰρ ἐνθάδε, οὐ διὰ τὸν τόπον ἦν μοι καλῶς, ἀλλὰ διὰ τὰ δόγματα, ἃ μέλλω μετ' ἐμαυτοῦ ἀποφέρειν. οὐδὲ γὰρ δύναταί τις ἀφελέσθαι αὐτά. ἀλλὰ ταῦτα μόνα ἐμά ἐστι καὶ ἀναφαίρετα, καὶ ἀρκεῖ μοι παρόντα, ὅπου ἂν ὦ, καὶ ὅ,τι ἂν ποιῶ. Senec. *ad Helv. c.* 5. *Adversus ipsam mutationem locorum, satis hoc remedii putat Varro, qòd qocunqe venimus, eâdem rerum naturâ utendum est. M. Brutus, qòd licet in exilium euntibus virtutes suas ferre secum. utraqe in unum collata plurimùm possunt. qantulum enim est, qod perdidimus? duo, qæ pulcerrima sunt, qocunqe nos moverimus, seqentur; Natura communis, & propria virtus.* vide *l.* 7. § 53.

Συνδυουμένη] *anxia.* Xyl. *confusa* Cas. ut συγχεομένη, vel συζυουμένη legisse videatur. qid si συνδεομένη legatur? *unà cum corpore constricta*, & vinculis qodammodo obnoxia. Apostol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 9. ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. Epictet. *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος δήσει· τί; τὸ σκέλος· ἀλλ' ἀφελεῖ· τί; τὸν τράχηλον. τί οὖν οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ; τὴν προαίρεσιν. Vel curis anxietatéqe constricta, ac vincta. ut Boëth. *consol. l. c.* . *Nubila mens est, vinctáqe frænis, hæc ubi regnant.* Verùm illud, opinor, potiùs fuerit, qod Cas. secutus videtur. ità Epictet. *enchir. c.* 28. Εἰ μὲν τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ ἀπαντήσαντι, ἠγανάκτεις ἄν· ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην τὴν σεαυτοῦ ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, ταραχθῇ ἐκείνη καὶ συγχυθῇ, οὐκ αἰσχύνῃ; Marc. ipso *lib.* 5. § 32. Διὰ τί συγχέουσιν ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμονα;

Ἄρα τοῦτο ἄξιον] Simmach. *l* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens neqitia est, ut motu meo digna sit. qid enim indignius, qàm sapientis affectum ex aliena pendere neqitia?* Senec. *de ira l.* 2. *c.* 6. Epictet. *enchir. c.* 11. Ὅταν καλῇς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δύναται μὴ ὑπακοῦσαι, καὶ ὑπακούσας, μηδὲν ποιῆσαι ὡς θέλεις. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ τὸ μὴ ταραχθῆναι. Vitium subesse Volphio suboluit. itaqe pro τὸ μὴ, τό σε substituit. & pro ἐστὶν, ἔσω vel εἴη mavult. at rectiùs Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ταραχθῆναι· qanqam perperam apud Stob. οὕτος pro οὕτως legitur. Meliùs pro ἐνθυμοῦ προσεπινόει. Nam qare pro ἀλλ', καὶ, Volf. pro αὐτῷ, αὐτὸς Gesner. nihil erat. *Hoc, inqit, tecum cogita, non tam feliciter agitur cum servulo meo, ut me perturbari in illo sit situm.* Vide *supr.* § 42.

§ 46. Ἀνθρώπῳ οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικόν] Senec. *ep.* 71. *Nihil eorum qæ ferenda sunt displicet. Nam qicqid cadere in hominem potest, in se incidisse non qeritur. vires suas novit; scit se esse oneri ferendo.* vide & *lib.* 5. § 11. & *l.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 2. Evripid. *Orest.*

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν, ὧδ' εἰπεῖν ἔπος
Οὐδὲ πάθος, οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,
Ἧς οὐκ ἂν ἄραιτ' ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.
Nulla adeò fando terribilis oratio est,
Vel fors, vel irâ cœlitum invectum malum,
Natura qin humana patiundo id ferat. Grot.

Epictet. *l.* 1. *c.* 2. τῷ λογικῷ ζώῳ μόνον ἀφόρητόν ἐστι τὸ ἄλογον. vide *ad* § 15. Isocasii dictum.

Καὶ εἴωθεν, καὶ πέφυκεν] vide *suprà* § 41. τὸ κοινόν. & *l.* 4. § 33, 46. & *l.* 7. § 58. Senec. *epist.* 107. *Nihil horum insolitum, nihil inexpectatum est. offendi rebus istis tam ridiculum est, qàm qeri, qòd spargaris in publico, avt inqineris in luto. eadem vitæ conditio est, qæ balnei, turbæ, itineris: qædam immittentur, qædam incident. Non est delicata res vivere. Longam viam ingressus es. & labaris oportet, & arietes, & cadas, & lasseris, & exclames, O mors, id est, mentiaris. Alio loco comitem relinqes, alio efferes, alio timebis: per ejusmodi offensas emetiendum est confragosum hoc iter.* Et mox: --*Qicqid dixeris, multis accidit.* —*Nihil miremur eorum, ad qæ nati sumus: qæ ideo nulli qerenda, qia paria sunt omnibus. ità dico, paria sunt. Nam etiam qod effugit aliqis, pati potuit. æqum avtem jus est, non qo omnes usi sunt, sed qod omnibus latum est. imperetur æqitas animo, & sine qerela mortalitatis tributa pendamus.*

§ 47. Οὐκ ἐκεῖνό σε ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα] vide *sup.* § 40. Epictet. *enchir. c.* 5. ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους, οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. & *dissert. l.* 3. *c.* 19. Οὐδὲν ἄλλο ταραχῆς, ἢ ἀκαταστασίας αἴτιόν ἐστιν ἢ δόγμα. Οὐδὲν γὰρ ἐστιν αὐτῷ δεινὸν, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἡμετέρας γίνεται πιστόν. Dio. Prus. *orat.* 16. Senec. *de sap. constant. c.* 4. *Ad tantas ineptias perventum est, ut non dolore tantùm, sed doloris opinione vexemur, more puerorum qibus metus*

tus incutit umbra, & personarum deformitas, & depravata facies; lacrymas verò evocant nomina parùm grata auribus, & digitorum motus, & alia qæ impetu qodam erroris improvidi refugiunt.

Ἐξαλεῖψαι ἐπί σοι ἐστίν] Ità Clem. in *hortator.* ἐξὸν ἀπομάξασθαι τὰ ἐμποδὼν τῇ σωτηρίᾳ. vide *l.* 5. § 2. & *supr.* § 29.

Οὐ γὰρ παρὰ σὲ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι] Nè contristeris, inqit, si honesta molienti objectum fuerit, qod effectum & successum impediat; cùm tu qod in te est, qodqe tui est officii feceris; nec à te sit qod effectu successûqe caruerit. Hoc ipso argumento pii homines, Dei ministri cumprimis, solari sese solent, ubi conatus suos advertunt, fructu, optato etiam magìs qàm sperato forsan, destitui. Esajas. *c.* 49. *v.* 4. *Etiamsi frustrà laboraverim, & inaniter, atqe incassum vires meas consumpserim; officium tamen meum penes Jovam est, opus meum penes Deum meum.* Joan. Chrysost. *in Joan. Evang. orat.* 13. Οὐ γὰρ ὥσπερ τῶν γηπόνων, τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν διδασκόντων ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς μετὰ τοὺς ἐνιαυσίους πολλάκις μόχθους, καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ἐκείνην, καὶ τοὺς ἱδρῶτας, ἂν μηδὲν ἐξενέγκῃ τῶν πόνων ἄξιον ἡ γῆ, παρ' οὐδενὸς ἑτέρου δύναται τῶν πόνων τινὰ παραμυθίαν εὑρεῖν, ἀλλ' ὑποστρέφει μετ' αἰσχύνης καὶ κατηφείας ἀπὸ τῆς ἅλω πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, οὐδένα ἔχων ἀπαιτῆσαι τῆς φιλοπονίας τῆς μακρᾶς τὴν ἀντίδοσιν. ἐπὶ δὲ ἡμῶν οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι. κἂν γὰρ ἡ γεωργουμένη γῆ μηδένα ἐξενέγκῃ καρπὸν, ἡμῶν πάντα ἐπιδειξαμένων πόνον, ὁ καὶ ταύτης καὶ ἡμῶν κύριος οὐ περιόψεται κενοὺς ἡμᾶς ἀποχωροῦντας ἐλπίσιν, ἀλλὰ δώσει τὰς ἀμοιβάς. Ἕκαστος γὰρ, φησὶ, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. (Apostoli sunt *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 8.) κατὰ τὸν κόπον, οὐ κατὰ τὸ τῶν πραγμάτων τέλος. Et Bern. *ad Eugen. de consider. l.* 4. *Unusqisqe propriam mercedem accipiet secundum laborem suum, non secundum proventum. Fac qod tuum est: Deus qod suum est, absqe tua solicitudine atqe anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explicuisti partes: incrementum, ubi voluerit, dabit Deus, non tu. ubi fortè noluerit, tibi deperit nihil. Securus labor, qem nullus valet evacuare defectus.* Qod & *ibidem* aliâ imagine non minùs idoneâ illustrat. *En plagam. tibi incumbit curatio. rides me forsan, fore incurabilem persvasus. Noli diffidere: curam exigeris non curationem. Audisti, Curam illius habe.* (Luc. *c.* 10. *v.* 35.) *Et non cura, vel sana illum.*

Non est in medico semper relevetur ut æger.

Cui adjici poterit, & illud Hieronymi in *epist. ad Pammach. & Ocean. Qi Æthiopem invitat ad balneas; etsi nigredinem non auferat illi, certè vel pecuniam accipit sibi: & licèt in illius candore non gaudeat, certè vel suo in lucro lætatur. Ità sine dubio inobedientem qi divinis sermonibus monet, qamvìs refragantis peccata non tollat, mercedem tamen de ministerio veræ caritatis sibi acqirit.* Itaqe istìc non Æthiops frustrà lavatur, nec operam ludit perdítve, qi in eo etiam laborem impenderit. Siqidem ut Apostol. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 15. Εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Καὶ ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ. Idem *ad eosdem ep.* 1. *c.* 15. *v.* 58. Neqe tamen consideratio hæc, è piorum animis omnem prorsus anxietatem, ac tristitiam eximit. Sicut enim χαρὰν καὶ στέφανον καυχήσεως suum ducunt suorum profectus. *ad Thes. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 19. ità contrà, etiamsi non inutile planè, triste tamen & cordolium gravissimum est ipsis, ubi conatus hac in parte suos frustratos adspiciunt. *ad Hebr. c.* 13. *v.* 17. & Jerem. *c.* 13. *v.* 17. Ideo Bern. *in Cant.* 42. *Animam meam liberavi. non capio consolationem, dum mortem filii intueor. Qæ enim mater, etiamsi omnem qam potuit curam & diligentiam ægrotanti adhibuisse se sciat, si demum frustratam se viderit, & omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nihilominus moriente, propterea unqam à fletibus temperavit?* Verùm hæc rigidior justò Stoica disciplina non admittit.

Οὐκ ἄξιον ζῆν μὴ ἐνεργοῦντα τοῦτο] Hoc est qod Clem. *strom. l.* 4. de Philosophis qibusdam: Αὐτίκα εὔλογον ἐξαγωγὴν τῷ σπουδαίῳ συγχωροῦσιν, εἴ τις τοῦ πράσσειν οὕτω τηρήσειεν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πράξεως.

Ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν] Ità *l.* 5. § 29. τοῦ ζῆν ἔξιθι. de Constantio Ammian. *l.* 22. *Abiit è vita.* & de Theodosio Ambros. *epitaph. Abiit non obiit.* Cicer. *Tuscul. l.* 5. *Mihi qidem in vita servanda videtur illa lex, qæ in Græcorum conviviis obtinetur, Avt bibat, inqit, avt abeat* (ἢ πίθι, ἢ ἄπιθι) *avt enim fruatur aliqis cum aliis voluptate potandi, avt nè sobrius in vinolentiam vinolentorum incidat, antè discedat. Sic injurias fortunæ, qas ferre neqeas, diffugiendo relinqas.* Et subjungit: *hæc eadem, qæ Epicurus, totidem verbis dicit Hieronymus.* Non soli ergò Stoici istiusmodi dictabant. Senec. *epist.* 91. *In eum mundum intravimus, in qo his legibus vivitur. Placet? pare. Non placet? qacunqe vis, exi.* & *epist.* 70. *Hoc est unum, cur de vita non possimus qeri. bono loco res humanæ sunt, qòd nemo nisi vitio suo miser est. Placet? vive. Non placet? licet eò reverti, unde venisti.* Epictet. *l.* 1. *c.* 24. τὸ δὲ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται· μὴ γίνου τῶν παιδίων δειλότερος· ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι οὐκ ἔτι παίξω. καὶ σὺ, ὅταν σοι φαίνηταί τινα εἶναι τοιαῦτα, εἰπὼν, οὐκ ἔτι παίξω, ἀπαλλάσσου· μένων δὲ, μὴ θρήνει. sed vide *ad l.* 3 § 1.

Ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν] Xyl. avt Cas. qid hîc legerint,

rint, havd' est facile conjectu. Neqe enim verba, prout habentur, exhibere possunt, qod avt iste avt ille reddidit. Ego opinor legendum, ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν. *discedas è vita* εὐμενής. i. e. *placido animo, qomodo & is solet discedere, qi id qod volebat assecutus est; simúlqe propitio etiam adversus illud qodcunqe id fuerit, qod obstiterat tibi, qò minùs id qod volebas efficeres.*

§ 48. ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικὸν] vide *supr.* § 41. Flaccus. *carm. l.* 2. *od.* 1.

Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.

de qo viro verè viro Senec. ampliùs *de constant. sap. c.* 1. *&* 2. qi & *ibidem c.* 6. *Bona viri sapientis solidis & inexpugnabilibus munimentis præcincta sunt. Non Babylonis illi muros contuleris, qos Alexander intravit. Non Carthaginis avt Numantiæ mœnia, non unâ manu capta; non Capitolium arcémve. Habent illa hostile vestigium: illa qæ sapientem tuentur, à flamma & ab incursu, tuta sunt: nullum introitum præbent, excelsa, inexpugnabilia, Diis æqa.* Philo *de viri boni libert.* ex Xenonis sententia, ὅτι θᾶττον ἀσκὸν βαπτίσαι τις πλήρη πνεύματος, ἢ βιάσαιτο τὸν σπουδαῖον ὁντινοῦν ἄκοντα δρᾶσαι τι τῶν ἀβουλήτων. ἀνένδοτος γὰρ καὶ ἀήττητος ψυχή, ἣν ὀρθὸς λόγος δόγμασι παγίοις ἐνεύρωσε. Senec. *de sap. constant. cap.* 4. *Qid igitur? non erit aliqis qi sapienti facere tentet injuriam? tentabit, sed non perventuram ad eum. Majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus est, qàm ut ulla vis noxia usqe ad illum vires suas perferat. Etiam cùm potentes, & imperio editi, & consensu servientium validi, nocere ei tentent; tam citra sapientem omnes eorum impetus deficient, qàm qæ nervo, tormentísve in altum exprimuntur, cùm extra visum exiluerunt, citra cœlum tamen flectuntur. Qid tu putas, cùm stolidus ille rex multitudine telorum diem obscurâsset, ullam sagittam in solem incidisse? avt demissis in profundum catenis Neptunum potuisse contingi? Ut cœlestia humanas manus effugiunt, & ab his qi templa diruunt, avt simulacra conflant, nihil divinitati nocetur: ità qicqid fit in sapientem protervè, petulanter, superbè, frustrà tentatur.* qia scil. mens inconcussa manet, nec animum istorum qicqam attingit; ut Philo suprà, & Marcus istic. Ità Epictet. dissert. *l.* 4. *c.* 5. Δύναταί τις τὴν προαίρεσιν τὴν σὴν βλάψαι; οὐδαμῶς. τί οὖν ἔτι ταράσσῃ; οὐχὶ δὲ παρελθὼν εἰς μέσον, καὶ ἐκείνων καταγελῶν, ὅσοι σε βλάπτειν δοκοῦσι, κηρύσσεις; Ἀνδράποδα ταῦτα οὐκ οἶδεν, οὐδὲ τίς εἰμι, οὐδὲ ποῦ μου τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακόν· ὅτι οὐ πρόσοδος αὐτοῖς πρὸς τὰ ἐμά. οὕτω καὶ ὀχυρὰν πόλιν οἰκοῦντες καταγελῶσι τῶν πολιορκούντων· Νῦν οὗτοι τί πρᾶγμα ἔχουσιν ἐπὶ τῷ μηδενί; ἀσφαλές ἐστιν ἡμῶν τὸ τεῖχος· τροφὰς ἔχομεν ἐπὶ πάμπολυν χρόνον, τὴν ἄλλην ἅπασαν παρασκευήν. ταῦτά ἐστι τὰ πόλιν ὀχυρὰν καὶ ἀνάλωτον ποιοῦντα. ἀνθρώπου δὲ ψυχὴν οὐδὲν ἄλλο ἢ δόγματα· ποῖον γὰρ τεῖχος οὕτως ἰσχυρόν; ἢ ποῖον σῶμα οὕτως ἀδαμάντινον; ἢ ποία κτῆσις ἀναφαίρετος; ἢ ποῖον ἀξίωμα οὕτως ἀνεπιβούλευτον; πάντα πανταχοῦ θνητὰ, εὐάλωτα, ὅστις οὖν ὁπωσοῦν προσέχοντα, πᾶσα ἀνάγκη ταράττεσθαι, κακελπιστεῖν, φοβεῖσθαι, πενθεῖν, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς ὀρέξεις, περιπτωτικὰς ἔχειν τὰς ἐκκλίσεις. εἶτα οὐ θέλομεν τὴν μόνην ἀσφάλειαν διδομένην ἡμῖν ὀχυρὰν ποιεῖν; οὐδ' ἀποστάντες τῶν θνητῶν καὶ δούλων, τὰ ἀθάνατα καὶ φύσει ἐλεύθερα ἐκπονεῖν; divina planè hæc.

Εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν] vide *l.* 7. § 28.

Ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ] Senec. *ep.* 87. *Nunqam major est animus, qàm ubi aliena seposuit; & fecit sibi pacem nihil timendo; fecit sibi divitias nihil concupiscendo.* vide *suprà* § 6. & *l.* 5. § 14.

Κἂν ἀλόγως παρατάξηται] vide *l.* 5. § 18. & *l.* 11. § 3. Epictet. *l.* 4. *c.* 7. εἶτα ὑπὸ μανίας μὲν δύναταί τις οὕτω διατεθῆναι πρὸς ταῦτα, καὶ ὑπὸ ἔθους οἱ Γαλιλαῖοι· ὑπὸ λόγου δὲ καὶ ἀποδείξεως οὐ δύναται; qod avtem παρατάττεσθαι Marcus hîc, idem Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἀντιτάττεσθαι dixit. ἐν ᾗ καταχθεὶς, ἐπιδείξεις, τίνα δύναται λογικὸν ἡγεμονικὸν, πρὸς τὰς ἀπροαιρέτους δυνάμεις ἀντιταξάμενον.

Ἀκρόπολίς ἐστιν] Mens, inqit, cujusqe ratione munita est *arx tutissima*, ad qam ubi se qis receperit, in securo jam consistit, verùm tutior nobis & inexpugnabilis revera, ad qam in omni discrimine confugere liceat, *arx* est, de qa Solomon *Proverb. c.* 18. *v.* 10. *Turris robustissima est nomen Jovæ; eò recipit se justus, & in tuto collocatur.* Et Marcus eremit. *de leg. spirit.* § 2. Ἡ βεβαία πίστις, πύργος ἐστὶν ἰσχυρός. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Πῶς οὖν ἀκρόπολις καταλύεται; οὐ σιδήρῳ, οὐδὲ πυρὶ, ἀλλὰ δόγμασιν.

§ 49. Μηδὲν αὐτοῖς ἔνδοθεν ἐπίλεγε] Vide *l.* 4. § 7. & *l.* 5. § 36. & *suprà* § 40. & *l.* 11. § 37. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 8. Ὁ υἱὸς ἀπέθανεν· ἄλλο οὐδέν; οὐδέν. τὸ πλοῖον ἀπώλετο. εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. Τί γέγονε; [τὸ πλοῖον ἀπώλετο.] εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. τὸ δὲ, ὅτι κακῶς πέπραχεν, ἔξωθεν ἕκαστος προστίθησιν. & *c.* 17. Ἀλλ' ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται· καλῶς. ἄν τις πυνθάνηται, τί ἐστι τοῦτο; λέγε, ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται. ἄλλο οὖν οὐδέν; οὐδέν. ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν. [τί ἐστι τοῦτο, ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν. ἄλλο οὐδέν; οὐδέν.] ὅτι δὲ κακόν ἐστι τοῦτο, [τί] ἔξωθεν αὐτῷ δεῖ προσθεῖναι καὶ προσκαταψεύσασθαι; Ità enim restaurandus locus ille videtur. Atqe hoc est qod προσδοξάζειν Marcus dixit, *l.* 7. § 64. προσεπιδοξάζειν Epictetus. Hoc enim ex Epicteti ejusdem διαλέξεων ab Arriano digestarum *l.* 5. qi jam intercidisse videtur, tanqam Stoicis familiare, & peculia-

re vocabulum, adducit Gellius *l.* 19. *c.* 1. ubi sapientem dicit objectis visis terrificis ὀ συγκατατίθεσθαι, οὐδὲ προσεπιδοξάζειν, *nec adsentiri, nec ulteriùs aliqid adjicere, & opinari,* qàm qod visum ipsum renunciat. Neqe enim duo ista, qod Gellius fecisse videtur, confundenda prorsus & pro eodem habenda existimem. In hanc eandem sententiam Philemon Com. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ, δέσποτα,
Αὐτοὶ δι' αὑτοὺς, ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
Οἷον, τέθνηκεν υἱὸς, ἢ μήτηρ τινὶ,
Ἢ, νὴ Δί', ἄλλων τῶν ἀναγκαίων γέ τις.
Εἰ μὲν λάβῃ τοῦτ', Ἀπέθαν', ἄνθρωπος γὰρ ἦν,
Τοσοῦτον γέγονε τὸ κακὸν, ἡλίκον περ ἦν.
Ἐὰν δ' ἀβίωτος ὁ βίος, οὐκ ἔτ' ὄψομαι,
Ἀπόλωλεν, ἐν ἑαυτῷ ἐὰν τοῦτο σκοπῇ,
Πρὸς τοῖς κακοῖς ἐστὶ ἕτερα συλλέγει κακά.
Ὁ δὲ τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,
Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δὲ λαμβάνει.
Here, persæpe homines graviora efficiunt mala
Ipsi sibi ipsis, qàm ea sunt naturâ suâ.
Excessit vitâ natus, aut mater puta,
Aut proxima aliqis ex necessitudine.
Id si qis sic accipiat; Nempe obiit diem
Homo natus; qantum fuerat, tantundem est malum.
Qòd si sic; Periit; non tuebor ampliùs;
Heu vita invita: qi ista secum deputat,
Is ad malum alia sibi consarcinat mala.
At qi rationis cuncta ad arbitrium vocat,
Is qod dolet deducit, retinet qod juvat. Grot.

Senec. *ep.* 78. *Levis dolor est, si nihil illi opinio adjecerit.*

Γνωρίζων] vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6 § 3. & *l.* 7. § 29.

§ 50. Τί δὴ καὶ ἐγίνετο ταῦτα;] Vide *l.* 6. § 36. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 6. Ἀλλὰ μύξαι μοι ῥέουσι. τίνος οὖν ἕνεκα χεῖρας ἔχεις, ἀνδράποδον; οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σεαυτόν; τοῦτο οὖν εὔλογον μύξας γίνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ πόσῳ κρεῖττον ἀπομύξασθαί σε, ἢ ἐγκαλεῖν; vide qæ sequntur. Chrysostom. *orat. de stat.* 1. Μὴ λέγωμεν, τίνος ἕνεκεν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὰ κωλύματα; διὰ τοῦτο γὰρ συνεχώρησεν, ἵνα σοι τὴν προθυμίαν τοῖς πολλοῖς δείξῃ μᾶλλον.

Ἔξω οὐδὲν ἔχει] Hoc est qod Seneca *ep.* 93. *Omnia qæ usqam erant, clusit; & seipsam sui finem fecit.* de natura principali. Et Empedocles pariter à Plutarcho laudatus, *de placit.* Philosoph. *l.* 1. *c.* 18. à Theodoreto *therapeut. l.* 4 & à Stobæo *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. de mundo sive universo,

Οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν.
Nil est in toto vacuúmve supervacuúmve. Grot.

Εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει] vide *l.* 7. § 23, 25.

§ 51. Μήτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπισύρειν] *Fluctuari*, Xyl. *tardum & remissum esse*, Cas. havd malé. ἐπισύρειν, langvidè agere: tractum ab eqis, qi apud Medicos veterinarios ἐπισύρειν dicuntur, cùm ilia *trahentes langvidè incedunt*, τὰ ὀπίσθια ἐφέλκοντες ἐπὶ τὰ ἔμπροσθια, καὶ ἀποφέροντες, ὥστε ἀλλήλοις συγκρούειν. uti Aristot. *histor. animal. l.* 8. *cap.* 24.

Κλέπτουσι, κρεανομοῦσι.] Τὸ κρεανομεῖν propriè de *visceratione* usurpatur, in qa κρέα νέμονται, *carnes distribuuntur.* Homer. *Il.* I. *v.* 216.

Πάτροκλος μὲν σῖτον ἑλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.

i. e. ἐκρεανόμει, indè enim κρεανόμος. Eustath. *ibid.* Verùm Marcus noster istic aliter accipit, de immanium atqe efferatorum hominum truculentia, qi congeneres sibi mactant, ossáqe eorum *diffringunt tanqam ad ollam, carnes in frusta secant, velut ad lebetem:* ut Micheas loqitur, *c.* 3. *v.* 3. qod Cleoni minatur ille in Aristoph. *eqit.*

Περικόμματ' ἐκ σοῦ σκευάσω. i. e. κατὰ μέρος κατακόψω τὸ σῶμα. *Schol.* Ità vocabulum usurpavit Constant. Manasses in *breviario historico de Domitiano*, (πων

Διψῶν αἱμάτων καὶ σφαγῶν, καὶ μάγειρος ἀνθρώ-
Κρεανομιῶν ἀσυμπαθῶς.--- Sed & Clemens Alex. in *hortat.* ubi Penthei discerptionem δύσαγνον κρεανομίαν appellat: Idémqe de Bacchicis orgiis *ibid.* & ex eodem Eusebius *præpar. l.* 2. *c.* 5. ex Clementis codicibus emendandus. Διόνυσον μαινόλην ὀργιάζουσι Βάκχοι, ὠμοφαγίᾳ τὴν ἱερομανίαν ἄγοντες, καὶ τελίσκουσι τὰς κρεανομίας τῶν φόνων. Eodem sensu τὸ κατακρεουργεῖν ab Herodoto usurpatur, *l.* 7. ubi de Pytheo Ischenoi filio, ὃς ἐς τοῦτο ἀντεῖχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρεουργήθη ἅπας. *donec velut in laniena, frustratim concisus est:* κατεκερματίσθη.

Οἷον εἴ τις παραστὰς πηγῇ διαυγεῖ, καὶ γλυκεία, βλασφημοίη αὐτήν] Senec. *de benefic. l.* 7. *c.* 31. *Non est mihi relata gratia. qid faciam? qod dii omnium rerum optimi autores: qi beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perseverant. Alius illis objicit negligentiam nostri, alius iniqitatem, alius illos extra mundum suum projicit & ignavos, hebetésqe, sine luce, sine ullo opere, destituit: Alius solem, cui debemus, qòd inter laborem qietémqe tempus divisimus, qòd non tenebris immersi, confusionem æternæ noctis effugimus, qòd annum cursu suo temperat, & corpora alit, sata evocat, percoqit fructus, saxum aliqod, aut fortuitorum ignium globum, & qidvis potiùs qàm deum, appellat. Nihilominus tamen more optimorum parentum, qi maledictis suorum infantium arrident, non cessant dii beneficia congerere de beneficiorum autore dubitantibus: sed æqali tenore bona sua per gentes populósqe distribuunt, unam potentiam sortiti, prodesse. Spargunt opportunis imbribus terras, maria flatu movent, siderum cursu notant tempora, hyemes æstatésqe interventu lenioris spiritûs molliunt; errorem labentium animorum placidi, atqe propitii*

propitii ferunt. imitemur illos. Meliúsq; multò Dominus Christus. Mat. *c.* 5. *v.* 44,45. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Sive ut Luc. *c.* 6. *v.* 35. καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστι ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. vide *l.* 7. § 14, 69. Minus est qod de lapide Epictet. *l.* 1. *c.* 25. qàm qod Marcus hîc de fonte; Παρεστὼς λίθον λοιδόρει, καὶ τί ποιήσεις; ἂν οὖν τις ὡς λίθος ἀκούῃ, τί ὄφελος τῷ λοιδοροῦντι; ἂν δ' ἔχῃ τὴν ἀσθένειαν τοῦ λοιδορουμένου ἐπιβάθραν, τότε ἀνύει τι. Ità lego conjunctim, qod codices sed perperam divisim ἐπὶ βάθραν exhibent. unde vet. lex. βάθραν procudit, qod *scalam* significet.

Πηγὴν ἀέναον] fontem perennem; qi non fallat, ut torrentes Temæ, Job. *c.* 6. *v.* 14, 20. Naso *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens solet altiùs ire:
Sed tamen hæc brevis est, illa perennis aqa.

Cotys, apud Anton. *Meliss. l.* 2. *c.* 1. ἑώρακα χειμάῤῥους ποταμοὺς μείζους τῶν ἀεννάων, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον. Senec. *ep.* 95. *Non promittet talem in perpetuum, qi casu bonus est.* facit huc qod de gratia divina, qa suos is imbuit, Christus. Joan. *c.* 4. *v.* 14. γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Φύου σεαυτὸν] *compone te*, Xyl. *gigne te*, Cas. phrasis duriuscula, & syntaxis insolens. itaqe suspecta mihi lectio. qam tamen si retinere libuerit, qia alia commoda non occurrit, malim vertere, *congenitam & qasi nativam fac tibi usu atqe industriâ jugi libertatem.* In hoc te assiduò exerce, ut virtus qasi in naturam transeat tibi. qod Clemens *strom. l.* 7. τῷ ἄρα ἀναπόβλητον τὴν ἀρετὴν ἀσκήσει γνωστικῇ πεποιημένῳ, φυσιοῦται ἡ ἕξις· καὶ καθάπερ τῷ λίθῳ τὸ βάρος, οὕτως τοῦ δε ἡ ἐπιστήμη ἀναπόβλητος.

§ 52. Τίς οὖν φαίνεταί σοι ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἔπαινον φεύγων ἡδίων· ἢ οἱ οὐδ'] Ità Basil. qod Xyl. & Lugd. in ἡδίων verterunt; Xyl. sic reddidit, *uter verò tibi elegantior videtur, is qi plaudentium fugit laudem, an illi, qi neqe ubi, neqe qi sint, cognoscunt?* ergò juxta Xylandrum etiam transponenda fuerint verba; legendúmqe τίς οὖν ἡδίων φ. σοι. vel τίς οὖν φ. σ. ἡδίων &c. Casavb. qid legerit, havd est conjectu proclive. cæterùm, ἢ illud in clavsula novissima excludit. Sic enim vertit; *Qalem ergò censes illum esse, qi tanqam rem momenti alicujus proponit sibi strepitum plavsúmqe hominum, qi nec ubi sint, nec qi sint, ipsi norint.* Forsan, φεύγων ἢ διώκων fuerit. ut *l.* 11. § 10. οὔτε φεύγων οὔτε διώκων ὀρθῶς. ità legendo vel sic potest concipi; *Qalis ergò tibi is videtur, qi vanos hominum plavsus vel aversatur, vel avcupatur;* (siqidem is ad qid natus sit non videtur attendere.) *vel ii etiam, qi nec ubi sint, nec qi ipsi sint, nôrunt?* vel etiam Casavbonum seqendo, qi v. h. p. v. av. v. avc. qi nec ubi sint, &c. Liceat bona cum lectoris venia, aliam insuper de loco isto suspicionem meam proponere. Fieri potest, ut Marcus scripserit, ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἔπαινον ἢ εὐφημίαν διώκων, ut ex ἢ εὐφημίαν, illud φεύγων ἢ enatum sit: vel etiam ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἢ [ψόγον] φεύγων, ἢ ἔπαινον διώκων, ut ψόγον interciderit, ἢ alterum in proximam clavsulam transierit, per excriptoris oscitantiam. Siqidem ἔπαινον φεύγειν, sive lavdem vanorum hominum fugere, res est lavdis potiùs qàm vituperii. vide *l.* 10. § 13. Cæterùm alii viderint. τίς avtem, ἀντὶ τοῦ ποῖός τις freqentius est, qàm ut multis moneri opus sit.

§ 53. Ὅς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ] vide *ad l.* 3. § 4. Senec. *de tranqill. c.* 2. *Innumerabiles proprietates sunt, sed unus effectus vitii, displicere sibi.* Διαφέρονται γὰρ ἑαυτοῖς (οἱ φαῦλοι) καὶ ἑτέρων μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἄλλα δὲ βούλονται. Aristot. *eth. l.* 9. *c* 4. Senec. idem *ep.* 102. *Putas tu posse sententiam unam omnium esse? Non est unius una.* Flaccus *epist.* 1.

Iidem eadem possunt horam durare probantes?

qasi dicat, non possunt.

§ 54. Συμπνεῖν] Arnob. *l.* 2. *Avras accipiunt naribus & per anhelitum reciprocatas reddunt; & nos spiritum consimiliter, & respiramus commeatibus crebris.* vid. *l.* 9. § 8.

Συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ] i. e. Deo sive numini divino, consentire; qod ὁμογνώμονα εἶναι dixit, *l.* 9. § 1. συνερᾶν. *l.* 10. § 21.

Πάντη κέχυται καὶ διαπεφοίτηκε] animam mundi, sive mentem, vult in omnia diffusam, & permeantem universa; de qa *ad l.* 4. § 40. eam Deum esse agnoscunt Stoici ipsi; qem & Jeremias *c.* 23. *v.* 24. ait, *cœlum & terram implere; intra* nimirum *omnia, nec inclusum; extra omnia, nec exclusum;* ut Hildebertus *in symbol.* Unde dictum Empedocli, *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubiqe, circumferentia nusqam.* Trithem *ad Cæsar. q.* 1. qanqam Jo. Gerson *super Magnificat. conc.* 3. supplendum monet; *nisi in seipso.* Cæterùm Jul. Scalig. *de subtil. exerc.* 363. *Trismegistum, sed pessimè, dixisse, Deum esse, cujus medium in centro, circumferentia ubiqe.* Optimè Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.*

§ 55. Οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον] ità *l.* 5. § 35. τί δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

Οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον] vide *ad l.* 2. § 1.

Μόνῳ δὲ βλαβερόν ἐστι] Malitia sive vitium, habenti

habenti solummodo malum est, & domino suo duntaxat nocet. Hierax Pythagoricus in *lib. de justitia* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ὁ κατάρχων αὐτὸς περὶ τῶν ἀδικείας μελλόντων ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἀδικεῖ: ἓν μὲν γὰρ μόνον ἐστὶ τὸ ἀδικούμενον ἐκ παντὸς ἡ ψυχή· ὁ δὲ ἀδικῶν, καὶ ἐπιβουλεῦον ἡ κακία, καὶ ἐν τῷ ἀδικοῦντι, καὶ κατὰ τοῦ ἀδικουμένου· ἀλλὰ τὸ μὲν ἔλαττον, (βλάπτει,) τὸ δὲ πλεῖστον· ἔλαττον μὲν τὸ ἀδικείας μέλλοντα, πλεῖστον δὲ τὸ ἀδικεῖν διανοούμενον. ἐπεὶ καὶ ἀπ' αὐτῆς τὴν κίνησιν λαμβάνει καὶ τὴν ἔπαρσιν. ἐγειρομένη πίειν, τὸν τεκόντα πρῶτον ἀνάπτει, καὶ πρὶν τεκεῖν ἐν ταῖς ὠδῖσι φλέγει, καὶ δισοῦσα λυμαίνεται, καὶ τῷ ἐπ' αὐτῆς ἰῷ χρώζει διασοποιῷ τῇ βαφῇ. οὔτε γὰρ τὸ πυρὶ τὴν τεκοῦσαν ὕλην διελθεῖν δυνατὸν [πρὶς] τὴν τῶν ἄλλων λύμην, πρὶν παντελῶς αὐτὴν ἀναλῶσαι. οὕτω καὶ πᾶς ἄδικος, αὐτὸς τῆς κακίας πρῶτος γεύεται, πρὶν εἰς ἄλλους ἀφιέναι. Itaqe efferos hosce animi affectus, sive πάθη, Themistius *orat. qinqen.* confert σκληροῖς νοσήμασιν, ὡς αὐτὴν πρώτην τιμωρούμενα καὶ δαπανῶντα τὴν ψυχὴν, ᾗ ἐντέτηκε. ità siqidem Pantinus locum corruptum dubio procul censet restituendum. cætera forsan feliciter satís: ultimum illud ᾗ ἐντέτηκε, qod ille vertit, *cui intabuit*, minùs placet, malim ᾗ ἐντέτοκε, *cui innascitur*; qemadmodum Aristoph. *vesp.* νόσον ἀρχαίαν ἐν τῇ πόλει ἐντετοκυῖαν. Senec. *epist.* 81. *Minimum ex neqitia levissimúmqe ad alios redundat: qod pessimum ex illa est, & (ut ità dicam) spississimum, domi remanet, & premit habentem. qemadmodum Attalus noster dicere solebat, Malitia ipsa maximam partem veneni sui bibit. Illud venenum, qod serpentes in alienam perniciem proferunt, sine sua continent, non est huic simile: hoc habentibus pessimum est.* Verùm ulteriùs istis Marcus noster progreditur. Maleficus qisqe se primùm, se præcipuè lædit, inqiunt illi: se solùm, iste. Veneni sui maximam partem exorbet ipse, aiunt illi, totum prorsus, iste. vide *infrà* § 59.

Ὁπόταν πρῶτος οὕτως θελήσῃ] In ipsius, inqit, est arbitrio, qamprimum ipse voluerit, malitiam suam deponere. vide *lib.* 2. § 11. & *l.* 7. § 71. Senec. *Hippolyt.* 1. 2.

Pars sanitatis, velle sanari fuit.

Ità Jacsonus noster *in symbol. part.* 2. *lib.* 2. *c.* 6. § 3. *pars est morbi nolle sanari: pars sanitatis, velle sanari.* Secùs nimirum, qàm in corporis affectibus. οὐ γὰρ, εἰ βούλονται ὑγιαίνειν, ὑγιαίνουσιν. Aristot. *eth. Eudem. l.* 7. *c.* 2. Joan. Chrysost. *in Gen. orat.* 19. οὐ γὰρ καθάπερ ἐπὶ τῶν σωματικῶν τραυμάτων ἐστὶν ἰδεῖν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς προαιρέσεως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν, ἀκίνητά ἐστι πολλάκις τὰ τῆς φύσεως πάθη· ἐπὶ δὲ τῆς προαιρέσεως οὐδὲν τοιοῦτον. ἀλλ' ἔστι πολλάκις θελήσαντα καὶ τὸν φαῦλον μεταβαλέσθαι αὐτομολῆσαι καὶ γενέσθαι καλὸν, καὶ τὸν καλὸν ῥαθυμήσαντα πρὸς τὴν κακίαν ἐξολισθῆσαι. ἐπεὶ γὰρ αὐτεξούσιον ἡμῶν τὴν φύσιν εἰργάσατο ὁ τῶν ὅλων θεὸς, —οὐκ ἀνάγκην ἐπιτίθησιν, ἀλλὰ τὰ φάρμακα κατάλληλα ἐπιθεὶς, ἀφίησιν ἐν γνώμῃ τοῦ κάμνοντος κεῖσθαι τὸ πᾶν. vide ad *l.* 10. § 13.

§ 56. Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν] vide *l.* 2. § 1. & *infr.* § 59.

Ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμὸν κακόν] vide *suprà* § 50. & *l.* 4. § 43. Epictet. *l.* 3. *c.* 18. Τί σοι καὶ τῷ ἀλλοτρίῳ κακῷ; & *c.* 24. τὴν δ' οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὥσπερ ἄξιον, τὸν κηδόμενον ἡμῶν καὶ πατρικῶς προϊστάμενον, ἐν τοῖς ἰδίοις. ubi restituenda vocula una qæ intercidit, θεὶς, ut τῷ δοὺς, qod præcesserat, respondeat, & ἐκ τοῦ κοινοῦ supplendum ὁ θεός.

Οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ] vide *l.* 2. § 11.

Ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν] Epictet. *enchir. c* 25. οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχρῷ. Senec. *epist.* 70. *Bono loco res humanæ sunt, qòd nemo nisi vitio suo miser est.* Jo. Chrysost. *de statuis orat.* 18. Οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἀθλίους ποιῆσαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ποιήσωμεν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ μακαρίους, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν. vide *l.* 10. § 13.

§ 57. Ὁ ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ] Simile qiddam de Deo & mente humana, Senec. *de beat. vit. c.* 8. *Mundus cuncta complectens, rectórqe universi Deus, in exteriora qidem tendit, sed tamen in totum undiqe in se redit. idem nostra mens faciat: cùm secuta sensus suos, per illos se ad externa porrexerit, & illorum & sui potens sit, & in sese revertatur.* Et *epist.* 41. *Qemadmodum radii solis contingunt qidem terram, sed ibi sunt unde mittuntur: sic animus magnus, & sacer, & in hoc demissus ut propiùs divina nossêmus, conversatur qidem nobiscum, sed hæret origini suæ: illinc pendet, illuc spectat, ac nititur: nostris tanqam melior interest.* Minut. in *Octav. Deo cuncta plena sunt: ubiqe non tantùm nobis proximus, sed infusus est. in solem adeò rursus intende. Cælo affixus est; sed terris omnibus sparsus est, pariter præsens ubiqe interest, & misceatur omnibus.*

Οὐ μὲν ἐκκέχυται] De sole itidem Julian. *orat.* 2. Τὸ φῶς δὲ οὐδεὶς αὐτὸν ἀφαιρεῖται. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς αὐτὸν ἀφαιρεῖται φωτὸς, τὴν σελήνην ἐξ ἐναντίας ἱσταμένην περιλάμπων, καὶ μεταδιδοὺς αὐτῇ τῆς αὐτοῦ φύσεως. οὐδὲ τὸν μέγαν καὶ θαυμαστὸν τοῦτον κόσμον ἐμπλήσας* αὐτῆς [αὐτὴν vulg. αὐτῇ emendant perperam.] καὶ ἡμέρας. οὐκοῦν οὐδὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀρετῆς μεταδιδοὺς ἄλλῳ, τῷ μεταδοθέντι μεῖον ἔχων ἐφάνη ποτέ. De face pariter Tatian. ad Græc. Ἀπὸ μιᾶς δᾳδὸς ἀνάπτεται μὲν πυρὰ πολλὰ, τῆς δὲ πρώτης δᾳδὸς διὰ τὴν ἔξαψιν τῶν πολλῶν δᾳδῶν οὐκ ἐλαττοῦται τὸ φῶς. Qod Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1,

Homo,

Homo, qi erranti comiter monstrat viam,
Qasi lumen de suo lumine accendat, facit:
Nihilo minùs ipsi lucet, cùm illi accenderit.

Ἀκτῖνες ἀπὸ τοῦ ἐκτείνεσθαι λέγονται] In notationibus ludere, & conatu parùm felici, Chrysippo Stoicisqe solenne fuit. Marcus istìc ἀκτῖνας dici vult solis radios παρὰ τὸ ἐκτείνεσθαι ab *extendendo*; minùs probabiliter. Neqe enim solent præpositiones in deductis hac ratione immutari. Meliùs Grammatici παρὰ τὸ ἄγειν deducunt: ἄγω, ἄξω, ἦχα, ἦγμαι, ἦκται, ἀκτίς. Neqe enim Etymologo accedo derivanti παρὰ τὸ ἄγω, τὸ φέρω, ὅτι πάνυ ἐκτεταμένη (qod & Marcus istìc) πάντη φέρεται. Malim παρὰ τὸ ἄγειν ἤτοι ἀγνύειν, τὸ κλᾶν. i. e. frangere: unde & ἀκτὴ litus, ad qod undæ allisæ franguntur, & ἀκτῖνες solis radii, qòd πρὸς τὸ στερέμνιον ut Marcus loqitur, i. e. *ad corpora solida refringantur.*

Πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα] Senec. *epist.* 92. *Sed qædam soli qoqe obstant. At solis vis & lux integra est etiam inter opposita: & qamvis aliqid interjaceat, qod nos probibeat ejus aspectu, in opere est, cursu suo fertur. qoties inter nubila luxit, non est sereno minor, nec tardior qidem; qoniam multùm interest, utrùm aliqid obstet tantùm, an impediat. Eodem modo virtuti opposita nihil detrahunt. non est minor, sed minùs fulget: nobis forsitan non æqè apparet ac nitet; sibi eadem est, & more solis obscuri, in occulto vim suam exercet. hoc itaqe adversus virtutem possunt calamitates, & damna, & injuriæ, qod adversus solem potest nebula.*

Ἐπιλάμπειν τὸ δεχόμενον] Iren. *adv. hæres. l.* 4 *c.* 28. *qi in lumine sunt, non ipsi lumen illuminant, sed illuminantur & illustrantur ab eo.*

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει] Corpus opacum solis radios non admittendo, lucis beneficio sese privat, soli nihil detrahit. itá qi officium suum præstanti se opponunt, bono, qo frui poterant, se privant, avtori sive actori nihil obsunt.

§ 58. Ἤτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ αἴσθησιν ἑτεροίαν] Frigidum sanè, frivolúmqe nimis adversus mortis metum solamen; *avt nullum es post mortem sensum habiturus, avt aliusmodi qàm nunc habes.* Hoc est, qòd Senec. *epist.* 82. *adversus mortem minuta jaculari; subulâ leonem excipere.* potest enim & sensus, qi nunc est, manere, manebitqe in improbis, ut tamen aliusmodi cruciatus persentiscant, qàm dum hìc viverent, unqam experti fuerint.

Ἀλλοῖον ζῷον ἔσῃ] nihil hoc est necesse.

Τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ] Atqi hoc est ipsum miseriarum omnium cumulus & culmen; qòd improbis ἅπαξ ἀποθανεῖν ἀπόκειται. ad Hebr. *c.* 9. *v.* 27. semel tantùm mortem obire liceat. qod Sophocl. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 120.

θανεῖν γὰρ οὐκ ἔξεστι τοῖς αὐτοῖσι δίς.
Namqe homini eidem bis datum non est mori.

Post mortem semel obitam, in morte secunda, qæ sic dicitur *Apoc. c.* 20. *v.* 14. qâ ζῶντες ἐβλήθησαν εἰς λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ, *ibid. c.* 19. *v.* 20. iteratò mori non detur. Bern. *ad Evgen. de consider. l.* 5. alludens ad illud Esajæ *c.* 66. *v.* 24. & Marci *c.* 9. *v.* 44. *Ubi vermis nunqam moritur; nec ignis unqam extingvitur. Horreo vermem mordacem, & ignem vivacem. Horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis. Hæc est secunda mors, qæ semper occidit, nunqam peroccidit. qis det illis semel mori, ut non moriantur in æternum? qi dicunt montibus, Cadite super nos, & collibus, Operite nos.* (Luc, *c* 23. *v.* 30. & *Apoc. c.* 6. *v* 16.) *qid nisi mortem mortis beneficio, avt finire, avt evadere volunt?* denique, *invocabunt mortem,* ait, *& non veniet.* Apoc. *c.* 9. *v.* 6. *Qàm miserum est avtem,* ut Adrianus Imper. olim, *mortem optare, & mori non posse?* sive, ut chorus apud Senec. *Agamem.* 3. 2.

O qàm miserum est nescire mori!

Imò, *qid miserius, qàm,* qod Bern. *ibid. semper velle qod nunqam erit, & semper nolle qod nunqam non erit? Non est dubium multò fore deterius his qi sic erunt; qàm his qi omnino non erunt.* Idem *in Cant. serm.* 35. siqidem *anima in eo statu posita, & beatè esse perdit, & esse non perdit. qa ex re cogitur semper, ut & mortem sine morte, & defectum sine defectu, & finem sine fine patiatur: qatenus ei & mors immortalis est, & defectus indeficiens, & finis infinitus.* Gregor. Rom. *dialog. l.* 4. *c.* 45. sive, ut idem, si utriusqe avtor idem, *in Job. l.* 9. *c.* 48. *Fit ergò miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu; qia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit. Ità, erunt illìc homines semper in morte, ac per hoc nunqam viventes; nunqam mortui, sed sine fine morientes; vitæ morituri, & morti sine fine victuri. Nunqam avtem erit homini pejus in morte, qàm ubi erit mors ipsa sine morte.* Avgust. *de civit. dei l.* 13. *c.* 11. & *homil.* 16. Atqe hoc Joan. Chrysostomus opinatus est voluisse Apostolum, *ad Cor. epist.* 1. *c.* 3. *v* 15. cùm diceret, Σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. ac si σώζεσθαι ὡς διὰ πυρὸς, idem sit qod ἐν πυρὶ σώζεσθαι. Verùm aliud prorsus illud est, de qo videatur Jos. Scaliger. *notis ad N. T.* Cæterùm hinc qerelæ illæ apud Jobum *c.* 3. *v.* 18. *Cur ærumnoso lux ampliùs datur, & vita amaris animo protrahitur? qibus mortem postulantibus non adest illa, qamvis eam præ thesauris abditissimis reqirant: qi lætarentur ac præ gavdio exultarent, si sepulcrum adire avt repetere liceret.* Et Avson. *idyl.* 15.

—*Juturna reclamat,*
Qò vitam dedit æternam? cur mortis adempta est
Conditio? sic Caucasea sub rupe Prometheus
Testatur Saturnigenam, nec nomine cessat
Incusare Jovem, data sit qòd vita perennis.

Ità, qòd Plin. *l.* 25. *c.* 3. *Ea vitæ conditio est, ut mori etiam optimi portus sit*; siqidem ut Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Θανεῖν ἄριστόν ἐστιν, ἢ ζῆν ἀθλίως.
Satius mori, qàm vivere infeliciter.

Et Sophocl.

Τὸ μὴ γὰρ εἶναι κρεῖσσον, ἢ τὸ ζῆν κακῶς.
Non esse præstat qippe qàm malè vivere.

Et Æschylus *Ixione:*

Ζωῆς πονηρᾶς θάνατος εὐπορώτερος·
Τὸ μὴ γενέσθαι δ' ἐστὶν, ἢ πεφυκέναι
Κρεῖσσον, κακῶς πράσσοντα.——
Laboriosâ ætate mors felicior:
Natúmqe non fuisse, qàm esse existimo
Melius viro illi, sæva cui toleranda sunt.

qantò magìs ea si æterna fuerint, & in æternum subeunda; qomodo idem in *Prometh.*

——κρεῖσσον εἰσάπαξ θανεῖν,
Ἢ τὰς ἁπάσας ἡμέρας πάσχειν κακῶς.
——satius est semel mori,
Qàm trahere miseros vita qot numerat, dies.

Hoc est; qod Christus Dominus, Matth. *c.* 26. *v.* 24. *Καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.* Cui ego credere malim, qàm viro eruditissimo, qi in contrarium contendit, deterioris conditionis esse, omnino non esse, qàm esse in miseria pœnæ interminatæ. Rectiùs solidiúsqe Lysias *adv. Phaniam* ab Athenæo *l.* 12. lavdatus: ubi Cinesiam acerbissimè perstrinxerat, *Ὡς ἀσεβέστατον ἁπάντων καὶ παρανομώτατον ἀνθρώπων γεγονότα, καὶ τοιαῦτα περὶ θεοὺς ἐξαμαρτόντα, ἃ τοῖς ἄλλοις αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.* Nec non congerrones illius *Ἀντὶ Νουμηνιαστῶν Κακοδαιμονιστάς σφισιν αὐτοῖς τοὔνομα θέμενοι, ὡς τῶν θεῶν καταγελῶντας·* subjicit statim, *Ἐκείνων μὲν οὖν ἕκαστος ἀπώλετο, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς τοιούτους· τοῦτον δὲ ὑπὸ πλείστων γινωσκόμενον οἱ θεοὶ οὕτως διέθεσαν, ὥστε τοὺς ἐχθροὺς αὐτὸν βούλεσθαι ζῆν μᾶλλον ἢ τεθνάναι, παράδειγμα τοῖς ἄλλοις.——Τὸ μὲν γὰρ ἀποθανεῖν, ἢ κάμνειν νομίμως, κοινὸν ἅπασιν ἡμῖν ἐστιν· τὸ δ' οὕτως ἔχοντα τοσοῦτον χρόνον διατελεῖν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκοντα μὴ δύνασθαι τελευτῆσαι τὸν βίον, τούτοις μόνοις προσήκει τοῖς τὰ τοιαῦτα, ἅπερ οὗτος, ἐξημαρτηκόσιν.* Spectant horsum illa Senecæ *Medeâ* 5.

JAS. *Infesta memet perime.* MED. *Misereri jube.*

Et *Agamemn.* 5. 3.

E. *Concede mortem.* C. *Si recusares, darem:*
Rudis est tyrannus morte qi pœnam exigit.
E. *Mortem aliqid ultra est?* C. *Vita, si cupias mori.*

Sed & Svetonii illa de Tiberio *l.* 3. *c.* 61. *Mori volentibus vis adhibita vivendi. Nam mortem adeò leve supplicium putabat, ut cùm avdîsset unum ex reis, Carnubium nomine, anticipâsse eam; exclamaverit, Carnubius me evasit. Et in recognoscendis custodiis, precanti cuidam pœnæ maturitatem, respondit; Non dum tecum in gratiam redii.* Deus certè cum morti æternæ addictis nunqam in gratiam est deinceps rediturus, utpote qibus interminetur (nec vanæ sunt minæ Dominicæ) *& memoriam certissimam damnandorum, & oblivionem plenissimam damnatorum*; utì disertè Ruffinus; videndus *comment. in Oseam l.* 1. *ad c.* 1. *v.* 6. Frigidum ergò solamen, vitam non desituram, ubi morte ipsâ potest esse vita millies multò acerbior.

§ 59. Ἀλλήλων ἕνεκεν] vide *ad l.* 2. § 1. & *suprà* § 56.

Δίδασκε ἢ φέρε] vide *l.* 5. § 28. & *l.* 6. § 25. Varro *satyr. Menipp.* de mariti officio; referente Gellio *l.* 1. *c.* 17. *Vitium uxoris avt tollendum, avt ferendum est. qi tollit vitium, uxorem commodiorem præstat: qi fert, sese meliorem facit.* Malè avtem Xyl. *δίδασκε disce:* imò, *doce, corrige, evince, redargue.*

§ 60. Καὶ ὅταν εὐλαβῆται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν στρέφηται] Xyl. & Cas. τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ περὶ τὴν σκέψιν στρέφεσθαι, eódem referunt, cùm diversas & disparatas mentis operationes designari, καὶ ὅταν illud bis positum clarè satìs ostendat. Non est itaqe istîc τὸ εὐλαβεῖσθαι *cautum esse*, qod neqe simpliciter unqam, opinor, significat; sed *cautè agere*, sive *cautè in re aliqa versari:* hoc avtem in loco potiùs, *declinare*, sive *cautè defugere.* Sicut Latinis *metuere*, pro, *cavendo fugere & effugere.* Flaccus *carm. l.* 2. *od.* 2.

Illum aget pennâ metuente solvi
Fama superstes.

i. e. solvi cavente, & cavendo effugiente, nè solvatur. & *l.* 3. *od.* 11.

Qæ velut latis eqa trima campis,
Ludit exultim, metuítqe tangi.

i. e. tactum declinat. ità Græcis: τὸ εὐλαβεῖσθαι, *cautè declinare, aversari, fugere.* Isocrat. *ad Demon.* § 9. εὐλαβοῦ τὰς διαβολὰς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν. i. e *aversare, declina.* Plato *polit. l.* 2. εὐλαβούμενοι πενίαν ἢ πόλεμον. *Fugientes pavpertatem avt bellum. Mens*, inqit, *secus qàm sagitta avt jaculum fertur.* Sagitta namqe non rectà fertur ubi à solidiore materia, in qam inciderit, resilit; sed nec cùm scopum petit remotiorem, qàm ut rectà permeando asseqi possit. Mens avtem *& cùm declinat aliqid, & cùm in rei alicujus consideratione volutatur*, ad qam ea necessariò reqiritur, etiam tunc qoqe *ad scopum sibi propositum rectà fertur* nihilo minùs, qàm cùm avt proseqitur aliqid, avt cum consideratione vel omissa, vel peracta, jam rem ipsam aggreditur.

Φέρεται κατ' εὐθὺ] vide *l.* 6. § 16. & *l.* 10. § 11. *rectà* scil. *mens* utrobiqe *fertur*, tum qia *rationis rectæ ductum* utrobiqe *seqitur. l.* 7. § 55. & *l.* 5. § 14. tum qia *viâ brevissimâ & expeditissimâ* etiam tunc qoqe *procedit. l.* 4. § 51.

Οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον εἰσιέναι εἰς

τὸ

Τὸ ἡγεμονικὸν] ità Baſ. & Lugd. qod Xyl. reddidit, *rectà tamen fertur ingredi in principem cujuſvis partem.* Verùm nec grammaticam ſyntaxin iſta ſatis ſuſtinent, nec contextûs verbis, prout exhibentur, reſpondent. Ego Marci verba & luxata & mutilata ſuſpicor; legendúmqe exiſtimo: φέρεται καθ' εὐθὺ οὐδὲν ἧττον ἐπὶ τὸ προκείμενον· καὶ εἰσιέναι [πέφυκεν] εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑτέρου &c. Cæterùm D. Boot. & M. Caſ. poſtrema iſta à ſuperioribus ſejungunt, & ab εἰσιέναι novam ordiuntur periocham, qæ monitum contineat, inſpiciendi, ac conſiderandi mentes aliorum, qale & illud eſt. *l.* 7. § 62. & *l.* 9. § 17. hoc ſi admittere libuerit, leg. παρέχειν, non παρέχει, in clavſa ultima, qod & Bootio viſum eſt.

Παρέχει δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσιέναι] Hoc eſt qod *l.* 3. § 8. dixerat; οὐδὲν ἐμφωλεῦον· & *l.* 10. § 9. οὐχὶ κρυπτόμενον. Iſtorum avtem, qorum proximè mentionem feceram, de loci iſtius conſtitutione, in ſententiam jam deſcendo prorſus: ductus nimirum Epicteti iſtis, qæ Marci mentem apprime explicant. ex *diſſert. l.* 3. *c.* 9. εἶτ' ἐρεῖς, Συνέβαλον Ἐπικτήτῳ, ὡς λίθῳ, ὡς ἀνδριάντι· εἶδες γάρ με, καὶ πλέον οὐδέν. ἀνθρώπῳ δὲ ὡς ἀνθρώπῳ συμβάλλει, ὁ τὰ δόγματα αὐτοῦ καταμανθάνων, καὶ ἐν τῷ μέρει τὰ ἴδια δεικνύων. κατάμαθέ μου τὰ δόγματα, δεῖξόν μοι τὰ σά· καὶ οὕτω λέγε συμβεβηκέναι μοι. ἐλέγξωμεν ἀλλήλους· εἴ τι ἔχω κακὸν δόγμα, ἄφελε αὐτό. εἴ τι ἔχεις, θὲς εἰς τὸ μέσον. Hoc eſt qod Marcus εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου· παρέχειν δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσιέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν. Aliud eſt qod Heſychius in *aſceticis cap.* 1. § 23. Ὥσπερ ὁ κρατῶν ἔσοπτρον ἐν χειρί, μέσον δὲ, εἰ τύχοι, πολλῶν ἱστάμενος, ἀτενίζων τῷ ἐσόπτρῳ, βλέπει μὲν τὸ ἴδιον πρόσωπον ὁποῖον, βλέπει δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐγκυπτόντων ἐν τῷ ἑνὶ ἐσόπτρῳ· οὕτως ὁ δι' ὅλου ἐγκύπτων εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, βλέπει μὲν τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν ἐν αὐτῇ, βλέπει δὲ καὶ τὰ μέλανα πρόσωπα τῶν νοητῶν Αἰθιόπων. Aliud & qod Ambroſ. *offic. l.* 3. *c.* 16. de amicis: *oſtendamus illi nos pectus noſtrum, & ille nobis aperiat ſuum.*

Ad Librum IX.

§ 1. Ἀδικῶν ἀσεβεῖ] Nihil hoc axiomate eſt paginæ ſacræ, pietatíqe Chriſtianæ magìs conſentaneum. Siqidem ut Joannes Apoſt. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 21. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, (τοῦ Θεοῦ) ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Et Chriſtus Dominus apud eundem *Evang. c.* 13. *v.* 34. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Unde Pavlus *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 9. Θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους. Proinde caritatis juſtitiæqe qiſqis legem violat, pietatis etiam læſæ eodem nomine tenetur, qia voluntatem divinam tranſgreſſus deprehenditur. Optimè Dio Pruſ. *orat.* 3. abſqe hoc, qòd Deos pro Deo dixerit. Εἶναι γὰρ ἐναγεῖς καὶ ἀλιτηρίους, οὐ μόνον τοὺς ἱερὰ συλῶντας, ἢ λέγοντάς τι βλάσφημον περὶ τῶν θεῶν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τούς τε δειλοὺς, καὶ ἀδίκους, καὶ ἀκρατεῖς, καὶ ἀνοήτους, καὶ καθόλου τοὺς ἐναντίον τι πράττοντας τῇ τε δυνάμει καὶ βουλήσει τῶν θεῶν. Poteſt his adjici, qod cumprimis huc facit, & Philonis illud *de decalog.* 1. *ad leg.* 7. Ὁ κτείνων τινὰ, ἴσω καὶ ἱεροσυλίᾳ ἔνοχος ὢν, τὸ ἱερώτατον τῶν τοῦ θεοῦ ἀναθημάτων σεσυληκώς. τί γὰρ σεμνότερον ἢ ἀνώτερον ἀνάθημα ἀνθρώπου; Et de *legib. ſpecial. orat.* 2. ὄνομα μὲν ἀνδροφονία, κατὰ τὸ κλείναντος ἄνθρωπον ἐπιφημίζεται· τὸ δ' ἀληθὲς ἔργον ἐστὶν ἱεροσυλία, καὶ ἱεροσυλιῶν ἡ μεγίστη· διότι τῶν ἐν κόσμῳ κτημάτων καὶ κειμηλίων οὐδὲν οὔτε ἱεροπρεπέστερον, οὔτε θεοειδέστερόν ἐστιν ἀνθρώπου, παγκάλης εἰκόνος πάγκαλον ἐκμαγεῖον, ἀρχετύπου λογικῆς ἰδέας παράδειγμα τυπωθέν. τὸν οὖν ἀνδροφόνον εὐθὺς ἀσεβῆ, καὶ ἀνοσιουργὸν ὑποληπτέον. Qod & latiùs cum Marco protelat Solomon, *Proverb. c.* 14. *v.* 31. *Qi opprimit egenum, probro afficit opificem ejus.* & *c.* 17. *v.* 5. *Qi ſubſannat pauperem, probro afficit opificem ejus.* & ulteriùs adhuc *c.* 14. *v.* 21. *Qi contemnit proximum ſuum, peccator futurus eſt.* hoc eſt, Qi hominem qemvis facto, dicto, cogitato, manu, lingvâ, mente læſerit: is coram Deo, & adverſus Deum ipſum admiſſi peccati reatu obſtrictus tenebitur. Evmæus Ulyſſi odyſſ. ξ.

Ξεῖν' οὔ μοι θέμις ἔστ' οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε. —

Sed & Clem. Roman. *recogn. l.* 5. ubi ſimulacrorum cultores introduxerat impietati ſuæ velamentum iſtud prætexentes; *Nos ad honorem inviſibilis Dei imagines viſibiles adoramus.* Reſpondet: *Falſiſſimum. ſi enim verè velitis Dei imaginem colere, homini benefacientes, veram in eo Dei imaginem coleretis, in omni enim homine eſt imago Dei.* Mox ubi varia caritatis ac miſericordiæ opera recenſuerat; *Hæc in tantum ad honorem Dei imaginis cedunt, ut qi iſta non fecerit, contumeliam imagini divinæ intuliſſe credatur.* Clemens Alex. ad *Hortatorii* exitum, ipſiſſimis ferè Marci verbis; οὐ γὰρ

ὑπὸ τρόπε φιλοσόφων παῖδες, πάντα ὅσα πράττουσιν οἱ ἀνόητοι, ἀνοσιουργεῖν καὶ ἀσεβεῖν νομίζουσιν.

Ἕνεκεν ἀλλήλων] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 5. § 30.

Τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν] τὴν τῶν ὅλων φύσιν. vide *ad l.* 4. § 23. qam & τὴν ἀλήθειαν postea indigitat. καὶ τῶν ἄλλων ἀληθῶν ἁπάντων πρώτην αἰτίαν. prout avtem *natura naturans*, (ut scholæ linguâ loqamur) ità & *prima veritas* Deus est. אֱלֹהִים אֱמֶת i. e. *Deus veritas*, dictus Jeremiæ. *c.* 10. *v.* 10. non אֵל אֱמֶת duntaxat i. e. *Deus veritatis. Psalm.* 31. *v.* 5. cujus itidem lex & *sermo*, אֱמֶת *Psal.* 119. *v.* 142. non λόγος ἀληθείας tantùm, Jacob. *c.* 1. *v.* 18. sed ἀλήθεια qoqe, *veritas* ipsa. Joan. *Evang. c.* 17. *v.* 17.

Τὰ δέ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα] *Hæc avtem omnia inter se.* Xyl. ut idem prorsus valeat utrumqe, τὰ ὄντα καὶ τὰ ὑπάρχοντα. at Cas. *qicqid nunc est ad id qod priùs fuerat, initiúmqe illi dedit.* ut τὸ ὑπάρχον hìc idem sit qod τὸ ὑπάρξαν. Sicut & τὸ ὑπάρχειν in illis usurpatur, qæ *ad l.* 2. § 10. lavdavimus. Utrumvis constare potest. illud simplicius videtur.

Ὁ ψευδόμενος ἀσεβεῖ] *Falsa*, inqit, *qisqis loqitur, impietatis est reus*; sive volens id, sive nolens fecerit. Si volens sciénsqe, qia fallere vult. Fallere avtem est injustitiæ pars. si nolens, qia rerum naturæ veritatíqe adversatur. Videantur Avgustini *de mendacio, & contra mendacium, ad Consentium*, scripti libelli.

Ἀφορμὰς] *occasiones.* Xyl. *instinctus & opportunitates.* Cas. Ma'im, *subsidia. Subsidia & adminicula à natura accepit*; ità usurpavit Xenoph. œcon. ὁρῶμεν ἐπιστήμας τινὰς ἔχοντας καὶ ἀφορμὰς, ἀφ' ὧν δύνανται αὔξειν τοὺς οἴκους. *& adminicula qædam unde rem familiarem avgere possint.* Demosth. χρήματα οὐκ ἔχοντι παρ' ὑμῶν, οὐδ' ἀφορμὴν οὐδεμίαν τοῦ πολέμου. *Nec subsidium ullum ad bellum.*

Ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ.] Senec. *epist.* 74. *Ab hoc discede judicio*, (ut ullum præter virtutem bonum putes) *non pietas constabit, non fides. Multa utramqe præstare cupienti patienda sunt, ex his qæ mala appellantur; Multa impendenda ex his qibus indulgemus, tanqam bonis.* & *epist.* 76. *Si hanc opinionem receperis, aliqid bonum esse præter honestum, nulla non virtus laborabit. nulla enim obtineri poterit, si qidqam extra se respexerit.*

Μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει] vide *l.* 6. § 16. 40. vide & piorum etiam hac in parte qerelas. *Psalm* 73. & Jerem. *c.* 12. Sed & qerelis istiusmodi occurrentes; Senec. *de provid. c.* 2. & Salvian. *de gubernat. Dei. l.* 1. *c.* 2. Πῶς δὲ καὶ ὅσιον ἀπευχεσθαι τὸ βουλήσει θεοῦ γινόμενον; Apollon. Tyan. *epist.* 66. Itaqe qod Epictet. *l.* 1. *c.* 27. τὸ σύνολον, ἐκείνου μεμνῆσθαι, ὅτι ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ᾖ τὸ εὐσεβὲς καὶ συμφέρον, οὐ δύναται σωθῆναι τὸ εὐσεβές. Idémqe *enchir. c.* 30. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. ὥστε ὅστις ἐπιμελεῖται τοῦ ὀρέγεσθαι ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας ἐπιμελεῖται. & ibid. τῆς περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκεῖνό ἐστιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὡς ὄντων καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ ποτὲ τοῖς θεοῖς, οὔτε ἐγκαλέσεις, ὡς ἀμελούμενος. ἄλλως δὲ οὐχ οἷόν τε τοῦτο γίνεσθαι, ἐὰν μὴ ἀποστῇς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνοις θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἄν γε τι ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακὸν, πᾶσα ἀνάγκη ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ περιπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μέμψασθαί σε καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους.

Ὁμογνώμονας ὄντας] Qod *l.* 8. § 54. συμφρονεῖν & *l.* 10. § 21. συνερᾶν dixit.

Οἷς ἐπίσης] vide *l.* 2. § 11.

Ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας] Vide *ad lib.* 7. § 75.

§. 2. Ἄγευστον ψευδολογίας] ità Origen. *adu. Cels. l.* 1. τῆς κακίας ἄγευστος. Sed de Christo. At malitiæ & pravitatis expertem prorsus excedere qî detur, cùm eâ intincti etiam, & qidem δευσοποιῷ βαφῇ, καὶ ἀνεκπλύτῳ, non δυσεκπλύτῳ tantummodo, ex utero in lucem prodeamus. *Psal.* 51. *v.* 5. & 58. *v.* 3. Job. *c.* 14. *v.* 4. Esai. *c.* 48. *v.* 8.

Τὸ δ' οὖν κορεσθέντα γε τούτων] vide *infrà* § 37. & *ad l.* 5. § 29. ità Lucret. *l.* 3.

Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?

Flaccus *sat.* 1.

Rarus, qi exacto contentus tempore vitæ
Cedit, utì conviva satur.——

Talem tamen profitetur se Seneca. *ep.* 61. *Vixi qantùm satìs erat: mortem plenus expecto.* Et Cicer. *de senect. Omnino rerum omnium satietas vitæ facit satietatem. Vitæ avtem satietas tempus maturum mortis affert. Habet enim natura, ut aliarum omnium rerum, sic vivendi modum.* Verùm *vitæ satietatem* loquntur illi, *vitii & malitiæ saturitatem* Marcus hìc. Nec minùs istâ qàm illâ expleri patitur, anima pravitate penitiùs infecta, de qa Bernardi illud usurpari potest, *de consider. l.* 5. *Peccatum in anima, atramentum in charta bibula. faciliùs charta deteritur qàm litura eraditur.* qæqe ut Moses *lib.* 5. *cap.* 29. *v.* 19. *ebrietati sitim adjicere* solet: temulentorum in morem; de qibus Simocat. *epist.* 52. Διψῶσιν οἱ μέθυσοι ὅταν κορε-

σθῶσι

ϑῶσι τοῦ οἴνου, καὶ σοφίζονται τῇ μέϑῃ μέϑης ἀπόστασιν. διὰ γὰρ τὴν εἰς ἄκρον ἐνεξίαν πρὸς τὴν ἐναντίαν διάϑεσιν μεταπίπτουσι, περιγανέντος τοῦ οἴνου τοὺς οἰνόφλυγας καὶ ἐκκαίοντος. Ità de M. Antonio verba habens Plin. major *l.* 14. *c.* 22. *Ebrius jam sanguine civium, & tantò magìs eum sitiens. Namqe & hæc necessitas vitium comitatur, ut bibendi consvetudo avgeat aviditatem: Scitúmqe est Scytharum legati, qantò plus biberint tantò magìs sitire Parthos.* Ab hac peccandi, qæ improborum animos occupat, aviditate inexplebili justè fit qod Gregor. *dialog. l.* 4. *c.* 44. *ut culpa qæ cum fine perpetrata est sine fine puniatur. Qoniam iniqi, qi ideo cum fine deliqerunt, qia cum fine vixerunt, voluissent utiqe, si potuissent, sine fine vivere, ut potuissent sine fine peccare.*

Ἀποπνεῦσαι] Vide *ad lib.* 5. § 4. Cypriani nomine *de dupl. martyr. part.* 1. Qamdiu pulmonis officio attrahitur vicissim ac redditur halitus, certum vitæ indicium est: unde loqendi consvetudine *spirare* dicuntur, qi vivunt; & *expiràsse* qi vitam finierunt. id qod istîc ἀποπνεῦσαι, *lib.* 4. § 33. ἐκπνεῦσαι dicitur. eodem sensu Lucian. in *votis.* ἀποφυσήσας τὸ ψυχίδιον ἄπεισιν. Et Homer. *Il.* δ'. *v.* 524.

——Θυμὸν ἀποπνείων.

Δεύτερος πλοῦς] formula proverbialis; à navtis desumpta: πρῶτος πλοῦς dicitur, ὁ οὔριος, ἤ τοι ἐξ οὐρίας cùm *vento favente & adspirante*, navigatio instituitur. δεύτερος πλοῦς, ὅταν οὐρίου ἀποτυχόντες, κώπαις πλέωσι· *qando vento destituti, ad remigium se conferunt*, ut docet ex Pavsania Evstath. *ad* extremum *Odyss.* β'. utriusqe simul meminit Synes. *ep.* 148. εἵλκετο ναῦς, πρὸς ἔργον αὕτη, κώπαις ἐκείνη. Usurpavit Plato in *Phileb.* Καλὸν μὲν, τὸ ξύμπαντα γιγνώσκειν τῷ σώφρονι· δεύτερος δ' εἶναι πλοῦς δοκεῖ, μὴ λανθάνειν αὐτὸν αὐτόν. Aristot. *ethic. lib.* 6. *c.* 9. Ἐπεὶ οὖν τοῦ μέσου τυχεῖν ἄκρως χαλεπὸν, κατὰ τὸν δεύτερόν φασι πλοῦν, τὰ ἐλάχιστα ληπτέον τῶν κακῶν. Synes. in *Dione:* Οἱ δὲ πλείους οὐδ' οἴκοθεν ἐκινήθησαν, ἀλλ' οὐδὲ, τὸν δεύτερον λεγόμενον πλοῦν, ὑπὸ τῆς σχολῆς εἰς νοῦν διηγέρθησαν. Usum parœmiæ docet Niceph Gregoras *hist. Rom. lib.* 8. *c.* 11. Ἐντεῦθεν εἰς παροιμίαν καὶ ὁ δεύτερος πλοῦς ἐξενήνεκται· καὶ τῶν πρώτων ἀποτυγχάνοντες τῶν δευτέρων ἁπτόμεθα, καὶ τεῖνον ἴσως· ἰδὲ γὰρ καὶ λαμπάσι καὶ πυρσοῖς κεχρήμεθα, ἕως ἐν στερήσει τῆς τὰ πάντα βοσκούσης λαμπάδος ὑπάρχωμεν, οἷς εἶ τινα δεύτερον ἐκ μηχανῆς ἥλιον πράττοντες τῇ νυκτί· Et qæ sequntur. Eodem sensu Ignatio Martyri *epist.* 1. δεύτερος λιμὴν dicitur. Κρείττων μὲν γράμματος ὄψις· πλὴν δεύτερός φασι λιμὴν καὶ ὁ τῶν γραμμάτων τρόπος. Ubi notanda parœmia à parœmiographis, qòd memini, nusqam observata.

Ἢ προηρῆσϑαι προσκαϑῆσϑαι τῇ κακίᾳ] *ante migrare è vita, qàm illa vitia probare.* Xyl. *Imò mortem potiùs optare, qàm moram in malo.* itaqe Lugd. rectè restituit, si distinctionem tantùm adjecisset· προηρῆσϑαι ἢ προσκαϑῆσϑαι. Spectat horsum qeribunda illa Apostoli exclamatio *ad Rom. c.* 7. *v.* 24. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνϑρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ϑανάτου τούτου. Possunt & huc trahi si de malis istiusmodi morum mentísqe accipiantur, qæ referente Stobæo, *tom.* 1. *tit.* 122. suprà adducta sunt *ad l.* 8. § 5. ex Philemone Com. & Æschylo Tragic. cujus & illud *ibidem* est.

Βίου πονηροῦ ϑάνατος εὐκλεέστερος
Vitâ notatâ labe mors illustrior.

Et Evripid. *Erecth.*

——ἐγὼ δὲ τοὺς καλῶς τεϑνηκότας
Ζῆν φημι μᾶλλον τοῦ βλέποντας μὴ καλῶς
——*Mihi illi morte qi pulcrâ jacent,*
Qàm vita qorum turpis est, vivunt magís. Grot.

Et Democrates (teste Porphyrio *de abstin. à carnib. lib.* 4.) dicere solebat, τὸ κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως, οὐ κακῶς ζῆν εἶναι, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀποϑνήσκειν. Socrates itaqe apud Xenophontem in *Apolog.* Αἱρήσομαι τελευτᾶν μᾶλλον, ἢ ἀνελευϑέρως τὸ ζῆν ἔτι προσαιτῶν, κερδάναι τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ ϑανάτου. Xenophon ipse in *Lacedæm. polit.* Αἱρετώτερον εἶναι τὸν καλὸν ϑάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου Sed & Plato *de leg. l.* 9. ad Marci mentem planissimè, ubi homini scelesto remedia qædam præscripserat: ἐὰν μέν σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νόσημα. *Siqidem his adhibitis auxiliis morbus remiserit*, bene habebit. (id enim supplendum, éstqe ellipsis Atticis familiaris, qalis Lucæ *c.* 13 *v.* 9. & alibi passim vide Evstath. ad *Il.* α'.) εἰ δὲ μὴ, καλλίω ϑάνατον σκεψάμενος, ἀπαλλάττου τοῦ βίου. Et *ibid.* Τοῖς ἀνιάτως εἰς τὴν κακίαν ἔχουσιν, οὐδὲ αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον. Et in *Timæo*, Συνέδειξε τοῦ πλείονος βίου, φαυλοτέρου δὲ, τὸν ἐλάττονα ὄντα * πάντη [* παντί, al.] πάντως προαιρετέον. Itaqe Justin. *dialog. cum Tryph.* Ἑρμαῖον ἦν ὡς ἀληϑῶς τοῖς κακοῖς τὸ ἀποϑνήσκειν. In hanc eandem sententiam & Themist. in *orat. qinqenn.* Πίνδαρον ἐπαινῶ τὸν ποιητὴν, ὡς ἅμα οὐ πᾶσιν ἀνϑρώποις ὁμοίως ἐν ἀγαϑῇ μοίρᾳ, τὸ προελϑεῖν εἰς χρόνον πλείω τὸν βίον, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ζῶν μετὰ δικαιοσύνης προαιρουμένοις· καὶ τούτοις ἐλπὶς γλυκεῖα συνδιαιτᾶται καὶ ἀγαϑὴ γηροτρόφος παραπέμπουσα μετ' εὐσεβείας εἰς τὸ τῆς φύσεως καταγώγιον. ἡ δὲ τῆς κακίας ἀπαλλαγὴ, ὅσῳπερ ἂν ϑᾶττον ὑπάρξῃ, τοσούτῳ μᾶλλον τοῖς καταληφϑεῖσιν ὑπ' αὐτῆς συνοίσεται. οὐ γὰρ ἐᾷ πλείοσι περιπεσεῖν πλημμελήμασιν. At Chrysippum in hac parte notat Plutarchus *de Stoic. contradict. c* 10. & *de commun. notit c* 12. ut varium, minúsqe sibi constantem; dum in *libr.* περὶ τοῦ προτρέπεσϑαι, modò Antisthenem lavdat. qi dixerit, δεῖν κτᾶσϑαι νοῦν ἢ βρόχον, parandum avt *mentem*,

aut laqeum. Et Theognidem taxat, qi dixerat,

Χρὴ πενίην, cùm dicere debuisset,

Χρὴ κακίην φεύγοντα, καὶ ἐς βαθυκήτεα πόντον
'Ρίπτειν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, δι' ἠλιβάτων.

Modò è diverso Platonem sugillat, qi dixerit, ὅτι τῷ μηδὲ μαθόντι, μηδ' ἐπισαμένῳ ζῆν, λυσιτελεῖ μὴ ζῆν. statuítqe ipse, ὅτι καὶ τοῖς φαύλοις προσήκει μένειν ἐν τῷ ζῆν. & *de natura lib.* 3. ὅτι λυσιτελεῖ ζῆν ἄφρονα, ἢ μὴ βιοῦν, κἂν μηδέποτε μέλλῃ φρονήσειν. At contrà Marcus & istîc, & alibi. vide *l.* 10. § 8.

Οὕπω σε οὐδὲ ἡ πεῖρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ.] Diodor. Sicul. *hist. lib.* 12. ἡ κακία καὶ ἡ φαυλότης, καθάπερ λοιμικὴ νόσος, ἐπινέμεται τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, καὶ νοσοποιεῖ τὰς ψυχὰς τῶν ἀρίστων. Joan. Chrysost. *in Joan. orat.* 57. Δεινὸν γὰρ, δεινὸν, ἡ τῶν πονηρῶν συνήθεια. οὐχ οὕτω ταχέως λοιμὸς ἅπτεται, καὶ ψώρα διαφθείρει, ὡς ἡ τῶν πονηρῶν κακία ἀνδρῶν· φθείρουσι γὰρ ἤδη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί· qod & Apostol. *ad Cor. epist.* 1. *c.* 15. *v.* 33. adducit ex Menandri *Thaide*, uti Schol. G:æc. adnotavit. Itaqe qod Gregor. Naz. in opulentis, qoad pavperes, vitio vertit, de omnibus in universum, qoad peste correptos, respectu corporis, de pietatis, virtutísqe studiosis, qoad improbitatem, impuritatem, impietatem, palàm præferentes, animi respectu, non incommodè usurpatur; & qoad illos qidem nullâ mutatione factâ. τῶν ἡμετέρων σωμάτων ἀσφάλειαν, τὴν τούτων φυγὴν νομίζομεν· ὅτι καὶ τὸν αὐτὸν ἀναπνέομεν ἀέρα, μικροῦ δυσκραίνοντες· qoad istos, voculâ unâ immutatâ, & ψυχῶν vocabulo pro σωμάτων substituto. Atqe in eam mentem Senec. *de tranq. c.* 7. *Serpunt vitia & in proximum qemqe transiliunt. Itaqe ut in pestilentia cavendum est, nè corruptis jam corporibus, & morbo flagrantibus assideamus, qia pericula trahemus, afflatúqe ipso laborabimus: ità in amicorum legendis ingeniis, dabimus operam, ut qàm minimè inqinatos assumamus.* Adjicere lubet Marci ipsius verba ferè novissima ad amicos, moribundum deflentes; *Qid me fletis, & non magìs de pestilentia & communi morte cogitatis?* qod *res humanas ridendo protulisse* eum dicit Capitolinus, cùm *deplorando* potiùs dicere debuerit: qod & Jos. Scaliger observavit.

Λοιμὸς γὰρ] Philo *de provident:* apud Evseb. *præpar. lib.* 8. *c. ult.* καταστάσεως δὲ λοιμικῆς μᾶλλον, ἢ οὐχ ἧττον, φθοροποιὸς ἐστιν ἡ κακία.

Διαφθορὰ διανοίας] Ità Pavlus *ad Tim. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 5. διεφθαρμένον τὸν νοῦν. & Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 4. ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. Sed & ψυχῆς διαφθορὰν, ἀδικίαν dixit Plato apud Plut. de *Stoic. contradict. c.* 12. Τῷ γὰρ δικαίῳ μὲν αὔξεται, καὶ σώζεται, τῷ δ' ἀδίκῳ μειοῦται καὶ ἀπόλλυται. Epictet. *l.* 4 *c.* 1.

§ 3. Μὴ καταφρόνει θανάτου] Mortem contemni vetat. Unde & Scaliger Capitolinum notat, qòd Marcum illa qæ superiùs retulimus *mortem contemnentem* dixisse asserit. Verùm qid dicemus ergò creberrimis illis philosophorum, cùm exterorum, tum & nostrorum, dissertationibus, qibus ad *mortis contemptum* mortales cohortantur, animántqe? Responsio proclivis satìs videtur; *contemnendam* esse *mortem*, qasi bonis saltem qicqam obesse possit; *Non contemnendam,* qatenus est naturæ munus, qod Marcus istîc, vel qà divinæ dispositionis, & dispensationis effectus.

Εὐαρέστει αὐτῷ] Vide *l.* 2. § 3. & *infr.* § 6.

Ἑνὸς ὄντος, ὧν ἡ φύσις ἐθέλει] Vide *lib.* 2. § § 17. & *l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 2.

Λελογισμένον] Hominem *consideratum.* qomodo Cicero *pro Cæcin. Illud considerati hominis esse putavit, qa de re jure decertare oportebat, armis non contendere.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. ταύτῃ διενηνοχέναι φαίνεται ὁ σπουδαῖος τοῦ φαύλου· ὅτι ὁ μὲν πανταχοῦ τὸν λογισμὸν ἔχει παρεστῶτα καὶ κρατοῦντα καὶ ἡνιοχοῦντα τὸ ἄλογον· ὁ δὲ πολλὰ πράττειν παρεὶς τῷ λογισμῷ, καὶ σὺν τούτῳ πράττειν ἃ πράττει· διὸ καὶ ὁ μὲν ἀλόγιστος λέγεται, ὁ δὲ λελογισμένος. qi locus parùm integer videtur; ità forsan restituendus ὁ δὲ π. πράττει π. τὸν λογισμὸν καὶ σ. τ. πράττει ἃ π. *multa facit ratione neglectâ, & cum ista* (parte scil. irrationali) *facit qæ facit.*

Μὴ ὁλοσχερῶς, μηδὲ ὠστικῶς, μηδὲ ὑπερηφάνως πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν] Vide *lib.* 3. § 7. Senec. *epist.* 30. *Vides qosdam optantes mortem, & qidem magìs qàm rogari solet vita. Nescio utros existimem majorem nobis animum dare, qi deposcunt mortem, an qi hilares eam, qietíqe opperiuntur: qoniam illud ex rabie interdum ac repentina indignatione fit; hæc ex judicio certo tranqillitas est. Venit aliqis ad mortem iratus morti: venientem nemo hilaris excipit, nisi qi se ad illam diu composuerat. Multos spectavi abrumpentes vitam; sed plus momenti apud me habent, qi ad mortem veniunt sine odio vitæ, & admittunt illam, non attrahunt.* Idem *epist.* 24. *Objurgat Epicurus non minùs eos qi mortem concupiscunt, qàm eos qi timent; & ait; Ridiculum est, currere ad mortem tædio vitæ, cùm, genere vitæ, ut currendum esset ad mortem, effeceris. Item alio loco dixit: Qid tam ridiculum, qàm appetere mortem, cùm vitam tibi inqietam feceris, metu mortis? His adjicias & illud ejusdem notæ licet; Tantam hominum imprudentiam esse imò dementiam, ut qidam timore mortis ad mortem cogantur.* Ità Arcesilaus apud Plutarch. *ad Apollon.* Πολλοὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι, καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον διαβολὴν, ἀποθνήσκουσιν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. Atqe ut Diogenes; Οἱ μὲν ἐν νηὶ χειμαζόμενοι, οὐ περιμείναντες καταδῦσαι τὴν ναῦν, πρότερον ἑαυτοὺς ἐπέσφαξαν. Lucret. *l.* 3.

Et

Et sæpe usqe adeò mortis formidine, vitæ
Percipit humanos odium, lucísqe videndæ,
Ut sibi consciscant mærenti pectore letum.

Atqe, ut Martial. *l.* 2. *epig.* 80.

Hoc, rogo, non furor est, nè moriare, mori?

vel etiam metu mortis mortem precari? ut Plin. *l.* 6. *epist.* 20. Senec. *epist.* 70. *Stultitia est, timore mortis, mori. venit qi occidat. expecta. qid occupas? qare suscipis alienæ crudelitatis procurationem? Utrùm invides carnifici tuo, an parcis? Scribonia Drusi Libonis amita, consilium habenti, utrùm conscisceret sibi mortem, an expectaret, Qid te, inqit, delectat alienum negotium agere?* Sed pergit idem *ep.* 24. *Confirmes animum vel ad mortis vel ad vitæ patientiam. In utrumqe monendi ac firmandi sumus, & nè nimìs amemus vitam, & nè nimìs oderimus. Etiam cùm ratio svadet finire, non temerè nec cum procursu capiendus est impetus. Vir fortis ac sapiens non fugere debet è vita, sed exire.* (qanqam de Catone qid *ibidem* dicat, vide *ad l.* 2. § 17.) *& ante omnia ille qoqe vitetur affectus, libido moriendi. Est enim ut ad alia, sic etiam ad moriendum inconsulta animi inclinatio: qæ sæpe generosos atqe acerrimæ indolis viros corripit, sæpe ignavos jacentésqe: illi contemnunt vitam, hi gravantur.* Vide ampliùs *ad l.* 6. § 46. Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 22. de T. Aristone agens. *Nam impetu qodam & instinctu procurrere ad mortem, cummune cum multis; deliberare verò, & cavssas ejus expendere, útqe svaserit ratio, vitæ mortísqe consilium suscipere vel ponere, ingentis est animi.* Elegantissimè avtor libri *de duplici martyrio*, qod Cypriani nomen præfert, sive Erasmus is, sive alius qis fuerit: *Plurimùm interest inter barbaricam immanitatem & Martyrum modestissimam constantiam, in se imbecillem, in Christo fortem. Sunt qi certis artibus corpus stupefaciunt, nè sentiant cruciatus: Sunt & affectus impotentes, qi sensum adimunt animo, ità ut vel mortem impavidi perferant. Sed placidum illud ac mansvetum; illud humiliter sublime, & sublimiter humile, non videmus nisi in Christi martyribus.*

Μὴ ὁλοσχερῶς] Xyl. istîc à Marci tum mente, tum & verbis, longissimè recessit: Accessit propiùs Mer. sed ὁλοσχερῶς istud prorsus omisit; de vocabuli sensu incertus forsitan. Mihi hoc loco *ἀντὶ τοῦ προπετῶς, temerè,* positum videtur. de qo vide *ad l.* 5. § 36.

Μηδὲ ὠστικῶς] Svid. *ὠστικῶς, τὸ μετὰ βίας καὶ ὠθισμοῦ. μηδὲ ὠστικῶς καὶ μετὰ βίας πρὸς θάνατον ἔχειν.* Hunc Marci locum dubio procul adduxit, verùm id *καὶ μετὰ βίας*, à Lexicographo, opinor esse, non ab avtore. Svidam ex parte secutus Mer. *violentè* vertit. Ego, impetuosè, malim: qando cum impetu qis ad aliqid impellitur. Ità nec temerè vult hominem in mortem prosilire, priusqam apud se seriò ac sedulò perpenderit, justa necne suppetat vitam exponendi avt excludendi occasio, de qo vide *ad l.* 3. § 1. nec etiam ubi justa cavssa id faciendi suberit, cum impetu qodam ad mortem obeundam ferri. Tractum ab eis, qi dum ad rem aliqam qam avidè expetunt, potiundam confertim ruunt, alii alios protrudere, & propellere solent: hoc est qod Svidas, *μετὰ ὠθισμοῦ* ferri, cùm, utì illi Adonia spectatum in avlam regiam confluentes.

Ὠ θεοὶ ὅσσος ὄχλος! … ὠθεῦνθ' ὥστε ὕες.

Theocrit. *idyl.* 15. sive ut Philosophiæ nomen ementiti, avri accipiendi spe impulsi, *εἰς ἀκρόπολιν ὠθίζονται.* in Luciani *piscatore.* vel etiam ut cives Athenienses in Pnycem *καταῤῥέοντες ἀθρόοι,*

Ἀλλήλοις ὠστοῦνται περὶ πρώτου ξύλου,

atqe Εἰς τὴν προεδρείαν πᾶς ἀνὴρ ὠστίζεται.

Aristoph. *Acharnan.* *ὠστικῶς* itaqe *πρὸς τὸν θάνατον ἔχουσι,* qi spiritum, non placidè emittunt, sed *cum impetu ejiciunt*, ut de Catone ipso Seneca, *ep.* 25. vide *ad l.* 2. § 17. Potest & à belluis ferísqe tractum videri, qæ in ferrum, qo impetuntur, sponte ipsæ ac cum impetu obviam feruntur. *Ὥσπερ οἱ κάπροι, οἱ πρὸς τὴν πληγὴν ὁμόσε ὠθούμενοι.* Marci mentem expressit optimè Gregor. Nazian. *in Julian. orat.* 2. *Ἐπὶ Πέρσας στρατεύει, θράσους ἀλογίᾳ μᾶλλον ἢ ῥώμης ἀσφαλείᾳ, πεισθεὶς· καὶ οὐδ' ἐκεῖνο συνιδεῖν δυνηθεὶς ὁ σοφώτατος, ὅτι θάρσος καὶ θράσος, κἂν εἰ τοῖς ὀνόμασι πλησιάζοι, πλεῖστον ἀλλήλων τῇ δυνάμει κεχώρισται, ἀνδρείᾳ τε ἢν φαμὲν καὶ ἀνανδρείᾳ. Τὸ μὲν γὰρ ἐν τοῖς πολεμίοις θαῤῥεῖν, ἀνδρείας ἐστὶν, ὥσπερ τὸ ὑφίεσθαι, δειλίας· οὗ δὲ πλείων ὁ κίνδυνος, ὁμόσε χωρεῖν καὶ ὠθίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ κατέχεσθαι, θράσους· ὥσπερ τὸ ὑποχωρεῖν, ἀσφαλείας.* qod & ferinum potiùs qàm humanum idem censet, *καθάπερ συῶν τοὺς θρασυτέρους πρὸς τὸ ξίφος ὠθίζεσθαι.* Vide *l.* 11. § 3. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 3. *Hic barbaris fortè ruentibus in bella exitus est. aguntur, qà dolor traxit, incompositi, interriti, incauti, pericula appetentes sua: gavdent feriri, & instare ferro, & tela corpore urgere, & per suum vulnus exire.*

Μηδὲ ὑπερηφάνως] hoc est, qod Senec. *ep.* 70. *Qid est stultius qàm fastidiosè mori?* Aliud est enim qod Tertullianus *ad nation. l.* 1. *c.* 19. *fastidium mortis, est spes resurrectionis.* Siqidem huic *fastidium mortis*, non navseatio ad mortem, sed mortis cum fastu qodam, sed pio illo, despectus. Vide *l.* 3. § 7

Περιμένειν] Vide *ad l.* 5. § 10.

Πότε ἔμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς] Senec. *ep.* 102. *Qemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat non sibi, sed illi loco, in qem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: Sic per hoc spatium, qod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partum: alia origo nos expectat, alius rerum status.* vide ulteriùs *ad l.* 4. § 21.

Τῦ ἐλύτρυ τύτυ ἐκπεσεῖται] ἔλυτρα dicuntur *folliculi* illi, qibus semina continentur & involvuntur nonnulla, nec omnia tamen: sunt enim & γυμνόσπερμα. Theophrast. *hist. l.* 1. *c.* 18. & Plin. *l.* 19. *c.* 7. qod Basil. hexaem. *orat.* 5. Τινὰ μὲν γυμνά, τινὰ δὲ ἐν ἐλύτροις κεκαλυμμένα. Plinio *tunicula*, Varroni *l.* 1. *c.* 3. *vagina*, dicuntur. Hesych. ἔλυτρον, δέρμα, θήκη, λέπυρον, ἐνείλημα, κάλυμμα, σκέπασμα. de seminibus usurpat etiam Dioscorides, *l.* 2. *c.* 111. & *l.* 4. *c.* 167. his avtem dehiscentibus semina jam matura prorsus, ipsa sponte suâ decidunt. Unde illud Plinii *l.* 18. *c.* 30. *Oraculum verò, biduo celeriùs messem potiùs facere, qàm biduo seriùs.* Et de leguminibus Theophrast. *l.* 8. *c.* 10. Θερίζουσι δ' εὐχυλότερα τὰ χέδροπα, πρὸς τὸ μᾶλλον καὶ ῥᾶον συλλέξαι· ταχὺ γὰρ καταῤῥεῖ. Ἐλύτρῳ, sive *integumento*, & *involucro* istiusmodi corpus humanum confert Marcus noster, qòd eô anima qasi involvatur. tempúsqe nos præstolari monet, qo tanqam semen maturum jam, ea folliculo isti excidat. Eodémqe in eundem sensum vocabulo usus est Admetus poëta qidam ignobilis, in versiculo isto, qem cippo suo inscribendum destinaverat ; (τός

Γαῖα λάβ' Ἀδμήτυ ἔλυτρον· βῆ δ' εἰς θεὸν αὐ-

Refert Lucianus in *vita Demonactis*. Arnobius pariter corpus, nunc *folliculum*, nunc *pelliculum* nuncupat. *lib.* 2. extremo. *nec in carunculæ hujus folliculo constitutis, opis aliqid sponsum est.* & mox: *Non vitam eripitis nobis, sed pelliculis revelatis & cutibus nos.* Itaqe qod vir spiritûs ingentis Basilius Valenti mortem minitanti referente Sozom. *histor. ecclesf. l.* 6. *c.* 16. Μεγίστην δώσειν χάριν, ὡς (ὃς leg.) ἐν τάχει τῶν δεσμῶν τῦ σώματος ἀπαλλάξειεν. id Gildas noster in *epist. suorum increpatoria* sic reddidit; *qi maturiùs Basilium de nodo follis hujus solveret.* Qin & Tertullian. in *apolog. c.* 50. *Anaxarchi follem* dixit, qod Græci, θύλακον alii, alii ἀσκὸν. vide *ad l.* 3. § 5, 7. & *l.* 8. § 37. & *l.* 10. § 36. Qanqam & corpus animæ ἔλυτρον dici potest, qatenus *thecæ* sive *vaginæ* generaliùs sumptæ significationem habet. vide Plutarchum *sympos. l.* 4. *c.* 2. *infr. ad* § 9. εὑρέθη. siqidem in lingva Aramæa corpus etiam נִדְנֶה dicitur Daniel *c.* 7. *v.* 15. qæ vox *vaginam* significat; *annal. sacr. l.* 1. *c.* 21. *v.* 27. atqe ità Tertull. *de resurr. c.* 9. corpus humanum, *afflatûs divini vaginam* nuncupat. Plinius *l.* 7. *c.* 52. de Hermotimo Clazomenio: *cremato corpore inimici remeanti animæ qasi vaginam ademerunt.* Verúmqe hîc qod Theodoret. *therapeut. l.* 9. ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἄγαν τιμιωτάτων ἐλύτροις εὐτελέσι καλύπτεται. Nec aliter ferè Senec. *epist.* 92. *Qis unqam vestimenta æstimavit arculâ? Nec bonum, nec malum vagina gladium facit. de corpore idem existima me dicere.* Prout avtem corpus ἔλυτρον Marcus ità κέλυφος Epictetus dixit: *l.* 1. *c.* 20. τὸ κοχλίυ ἀγαθὸν, ὐκ εἰκὸς, εἶναι ἐν τῷ κελύφει· τὸ δ' ἐν τῷ ἀνθρώπυ, εἰκός; & *c.* 23. de Epicuro, ἐν τῷ κελύφει θεὶς τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν. Ità ridet Anacharsis Æsopum in Plutarchi *symposio.* ὡς κοχλίαν ἡγησάμενον τὸ κέλυφος, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῶον. qanqam potuit & Marcus respexisse ἔλυτρα, sive χορία, *involucra* illa, & *impedimenta*, uti Tertullianus appellat, *de carn. Christ. c.* 4. qibus infans, & dum in utero consistit, involvitur, & qibus exutus atqe evolutus excidit qodammodo, cùm in lucem hanc prodit. *Sapientiæ Solomonis* Avtor, de se matris utero edito. *c.* 7. *v.* 1. καὶ εἰς τὴν γῆν κατέπεσον.

Εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἀψικάρδιον θέλεις] Citat ista bis Svidas, in παράπηγμα, & in ἀψικάρδιον, & avctiora qàm codices nostri exhibent, utrobiqe; illic adjectis his, πρὸς τὸν θάνατον εἴπω. istic hi ce, ἐρῥήσεται ἂν ταχέως τῆς καρδίας ἁπτόμενον. qæ tamen postrema forsan Svidæ ipsius fuerint, τὸ ἀψικάρδιον exponentis. Idem παράπηγμα interpretatur κανόνα *canonem*, *regulam*, additqe esse & εἶδός τι ὀργάνυ ἀστρονομικῦ. qo modo usurpavit Vitruvius. *l.* 9. *c.* 7. de qo videri poterit Turneb. *advers. l.* 11. *c.* 3. hoc loco, *documentum* Xyl. reddidit. *remedium* Casavb. atqe ità Marcus ipse *l.* 4. § 44. βοήθημα. qanqam vim vocabuli si respicias, *machinamentum* potiùs, sive *adminiculum*, dixeris. nam qod priore Svidæ loco παράπληγμα legitur; & Portas *dementiæ facinus* vertit, παράγραμμα est γραφικὸν ex posteriore corrigendum. ἰδιωτικὸν qod dicit vide *ad l.* 4. § 44.

Οὐκέτι ἔσται ἡ ἐμπεφυσημένη] deest substantivum. ἡ ψυχὴ forsan. Nam qòd Annot. Lugd. articulum ἡ delet, ut ad σπάσασα participium referatur, minùs placet.

Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ὁμοδογματέντων] Menander *Philadelph.* Stobæo referente *tom.* 2 *tit.* 122.

Ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν εἰ μεθ' ὧν κρίνει τις ἂν
Τῦτ' ἔστι τὸ ζῆν· ἡδὺ δ' ἀποθνήσκειν, ὅτῳ
Ζῆν μὴ πάρεσθ', ὡς βύλεται —
Qàm dulce vita est, si qibuscum discupis
Transigere ætatem detur: at dulce est mori,
Cui vivere non est ex animi sententia.

Et Apollodor. *Adelph.*

Ἀπραγμόνως ζῆν ἡδὺ μακάριος βίος
Καὶ σεμνὸς, ἂν ᾖ μεθ' ἑτέρων ἀπραγμόνων.
Ἐν θηρίοις δὲ καὶ πιθήκοις ὄντα δεῖ
Εἶναι πίθηκον· ὦ ταλαιπώρυ βίυ.
Vita otiosa plena beatitudinis,
Si cùm otiosis aliis vitam transigas.
Cum simiis ferisqe agentem simiam
Fieri necesse est. ô vitam ærumnabilem. Grot.

vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 36. & *l.* 10. § 36.

Τὰ τ' αὐτὰ δόγματα] forsan τὰ αὐτὰ δ. *eadem dogmata colentes*, *eadem sentientes*. qod suprà ὁμοδογμα-

δογματοῦντας dixit. atqe ità interpres uterqe accepit.

Μή πω καὶ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ] Nè dum inter tot ingeniorum atqe institutorum dissidia versor, ipse proprii, meiqe etiam ipsius qodammodo oblitus, ab eodem deficiam & desciscam tandem. Vide *ad l.* 6. § 29. Est avtem proverbialis formula ista, de iis qi à nativa indole degenerant. qâ & Seneca usus est *de clem. l.* 1. *c.* 1. *Nec enim periculum est, nè te subita tui capiat oblivio.* Cicer. *ad famil. l.* 9. *ep.* 12. *Gratulor Baiis nostris: siqidem, ut scribis, salubres repentè factæ sunt: Nisi fortè te amant, & tibi assentantur; & tam diu, dum tu ades, sunt oblitæ sui.* Menander *gubernatoribus*, à Prisciano *l.* 28. lavdatus.

Ἐπελάθετ᾽ αὐτὸν, ὅστις εἴη.

Oblitus est se ipse qi fiet.

De viro probo pióqe, sive Enocho, ut pluribus placet, Avtor *sapientiæ Solomonis c.* 4. *v.* 10. Ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη· ἡρπάγη, μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ. βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά· καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. Alluserit fortean hîc Marcus ad historiam Messalæ Corvini oratoris, qem *nominis etiam sui oblitum* ferunt. Plin. *hist. nat. l.* 7. *c.* 24.

§ 4. Ἑαυτῷ ἁμαρτάνει] Ità Avgustinus *post collat. cum Donat. c.* 6. de verbis Apostoli *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 29. agens. *Judicium manducat & bibit sibi ipsi, non alteri.* vide *l.* 5. § 25, 35.

Ἑαυτὸν κακοῖ] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 8. §. 55. Epictet. *l.* 4. *c.* 5. Μεγάλη βλάβη τῷ ἀδικοῦντι, αὐτὴ ἡ ἀδικία. Dio Prus. *orat.* 74. ὑπὸ κακίας ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ βλαβερός. & *orat.* 75. Τὸν νόμον οὐδὲ εἷς οἷός τ᾽ ἐστὶν ἀδικῆσαι. τῶν γὰρ παραβαινόντων τὸν νόμον ἕκαστος, οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν βλάπτει. Clem. Alex. *pæd. l.* 2. *c.* 10. Πᾶς ὃς ἁμαρτάνει, καὶ ἀδικεῖ, οὐχ οὕτως τὸν πέλας βλάπτει, ὡς ἑαυτόν· ὅτι πάντως ἑαυτὸν χείρονα ἀποφαίνει· ὁ γὰρ ἁμαρτάνων, παρ᾽ ὅσον ἁμαρτάνει, χείρων καὶ αὐτὸς αὑτοῦ· vide de novissimo hoc Epicteti *dissertationem* insignem apud Arrianum, *l.* 2. *c.* 18. Festivè Simocat. *epist.* 40. Ἀδικεῖται μὲν οὐδείς· ἀδικοῦσι δὲ πάντες, αὐτομάτως ἕκαστος ἑαυτὸν ἀδικῶν· ἀρετῆς γὰρ καὶ κακίας ἐσμὲν αὐτοκράτορες· οὐκοῦν ἀδικοῦσιν, οὐκ ἀδικοῦνται οἱ ἄνθρωποι. καὶ τὸν Ὁμηρικὸν τεθαύμακα Κύκλωπα· οὐδένα γὰρ βλάπτειν, ἀδικούμενος ἔφασκε· καὶ ἦν τῷ ποιμένι ἀπόφασις, ἡ τῆς ἀληθείας κατάφασις. Chrysippus in *demonstrat. de justit.* ἀδικεῖσθαί φησιν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ τὸν ἀδικοῦντα, καὶ αὐτὸν ἀδικεῖν, ὅταν ἄλλον ἀδικῇ, γενόμενον ἑαυτῷ τοῦ παρανομεῖν αἴτιον, βλάπτοντα παρ᾽ ἀξίαν ἑαυτόν. qi tamen idem in hoc repugnans sibi, in libris *adversus Platonem* scriptis, ἀτόπως φησὶ λέγεσθαι τὸ ἀδικεῖν ἑαυτόν· εἶναι γὰρ πρὸς ἕτερον, οὐ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀδικίαν. Plut. *de Stoic. contradict. cap.* 12. vide Aristot. *ethic. lib.* 5. *c.* 11.

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι] Robert. Capito Lincoln. Episc. *Pontificum Romanorum malleus* nuncupatus, *epist.* 48. *Æqè iniqitas est non punire nocentes, ac punire innocentes.* Et Bern. *ad Evgen. de consider. lib.* 2. *Non eris innocens, si avt punias eum, cui parcendum esset, avt parcas ei, qi fuerat puniendus.* Georg. Godvin. in *epitaph. D. Jacob. Mavritii,*

Nec faciendo nocens, nec patiendo fui.

In mente forsan habuit illud Publ. Syri;

Bonis nocet, qisqis pepercerit malis.

Qem & Avson. imitatus in *sap. lud.* sub Cleobuli persona dixit; *Parcit qisqe bonis, perdere vult malos.* Cato apud Salust. in *Catilin. Dum pavcis sceleratis parcunt, bonos omnes perditum eunt.* Et hisce omnibus prior longè Pythagoras, referente *tom.* 2. *tit.* 46. Stobæo: Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. Agapet. παραινέσ. § 28. Ἴσον τῷ πλημμελεῖν, τὸ μὴ κωλύειν τοὺς πλημμελοῦντας λογίζου. κἂν γάρ τις πολιτεύηται μὲν ἐνθέσμως, ἀνέχηται δὲ τῶν βιούντων ἀθέσμως, συνεργὸς τῶν κακῶν παρὰ θεῷ κρίνεται. Hoc est qod Cato Censor. referente Plut. in *apophth.* τοὺς δυναμένους κωλύειν τοὺς κακῶς ποιοῦντας, ἐὰν μὴ κωλύωσι, κατακελεύειν. id est, ut Senec. *Troad.* 2. 2.

Qi non vetat peccare, cùm possit, jubet.

Vel ut τὸ κωλύειν illud disertiùs exprimatur,

Peccare qi non prohibet, cùm possit, jubet.

Narrat Plut. in Lycurgo, Archelaum Spartanum cuidam regni sibi consortem Charilaum tanqam virum apprimè bonum probúmqe collavdanti, regessisse; Πῶς δ᾽ [οὐκ] ἂν εἴη Χαρίλαος ἀνὴρ ἀγαθὸς, ὃς οὐδὲ πονηροῖς χαλεπός ἐστι. *Qi verò potest esse vir bonus Charilaus, qi nè malis qidem durus & asper est?* Expungendam enim esse negativam priorem, qòd Erasmus in *apophth.* monet, avt οὐ loco saltem οὖν (qod non disconvenit) substituendum, clarè docet non uno loco Plutarchus ipse. qi in *apophth.* ubi Archidamidæ dictum hoc tribuitur, & Charilas alter dicitur, eo nomine prædicatus, ὡς πρὸς ἅπαντας ὁμοίως πρᾶος, sic extulit; Καὶ πῶς τις δικαίως ἂν ἐπαινοῖτο, εἰ καὶ πρὸς τοὺς πονηροὺς πρᾶος εἴη; Idémqe in *lib. de amic. & adulat.* de Charillo Laconem dixisse; Πῶς χρηστὸς, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρός; Eodémqe prorsus modo in *frag. de invid. & odio*, nisi qòd pro Lacone τὸν συνάρχοντα, pro πικρὸς, ut suprà, χαλεπὸς posuit. Qod avtem περὶ τοῦ ἀδικεῖν Marcus, idem περὶ τοῦ ἀσεβεῖν, Andocides *de myster.* Νομίσατε τοίνυν ἀσέβημα οὐδὲν ἔλαττον εἶναι, τοὺς μηδὲν ἠδικηκότας ἀσεβεῖν καταγνῶναι, ἢ τοὺς ἠσεβηκότας μὴ τιμωρεῖσθαι. Doctores Hebræi הַחֶמְלָה עַל־הָרְשָׁעִים הִיא אַכְזְרִיּוּת *Improbis parcere crudelitas est.*

§ 6. Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα] vide *l.* 6. § 2, 32. & *l.* 8. § 7, 26, 32, 36. Huc conclusio illa apud Lucianum *dissertationis Menippi cum Chirone* de vitæ tædio. τί οὖν ἂν πάθοι τις; Ὅπερ οἶμαι, καί φασι, συνετὸν ὄντα, ἀρεσκεσθαι καὶ ἀγαπᾷν τοῖς παροῦσι, καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀφόρητον οἴεσθαι. Sed & Epicteti illud *l.* 4. *c.* 5. τούτων μεμνημένος, χαῖρε τοῖς παροῦσι, καὶ ἀγάπα ταῦτα, ὧν καιρός ἐστι. de se Æschines. *epist.* 5. ὑπεραγαπῶ τὰ παρόντα.

Εὐαρεστικὴ πρὸς πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖνον] leg. vel πρὸς πᾶν τὸ παρὸν, vel τὸ παρὰ τῆς, expunctis particulis illis τὸ ἐκ. illud prætulerim Xyl. & Cas. qid legi voluerint, incertum est. Verba ipsa certè neuter expressit. expressit Lugd. vertendo; *ut boni consulat omnia qæ accidunt, præter id qod est à caussa profectum.* qæ verba qid sibi velint, ipse viderit: Ego nullus asseqor. οὐδὲν γὰρ ἀναιτίως πέφυκε γίνεσθαι· ut Plut. *de Isid. & Osir.* καὶ τὸ ἀναίτιον ὅλως ἀνύπαρκτον. Idem *de Stoic. contradict. c.* 20.

§ 7. Ἐξαλεῖψαι φαντασίαν] vide *l.* 7. § 29. Ista superioribus attexit Xyl. pro privo monito habet M. Casavb. & hoc, opinor, potius fuerit.

§ 8. Μία ψυχὴ] Vide *ad lib.* 4. § 4, 29, 46.

Ἑνὶ φωτὶ ὁρώμενα] Vide *lib.* 12. § 30. Τὸν ἥλιον ὁρῶ πάντων τὸν αὐτόν. Tatian. *adv. Græc.*

Ἕνα ἀέρα ἀναπνέομεν] Vide *lib.* 8. § 54. Gregor. Naz. *orat.* 16. de opulentis pavperes aversantibus; ὅτι καὶ τὸν αὐτὸν σπῶμεν ἀέρα, μικροῦ δεῖ χαίροντες. Apud Philemonem, Comic. fastuosum aliqem nescio qis sic compellat,

Σὺ γὰρ τίς ἐστιν; εἰπέ μοι παῤῥησίᾳ.
Σὺ λαλεῖς ἐν ἀνθρώποισιν, οὐκ ἄνθρωπος ὤν;
Τὸ δ' ὅλον περιπατεῖς; ἢ τὸν αὐτὸν ἀέρα
Ἑτέροις συνέλκεις, εἰπέ μοι, τοιοῦτος ὤν;

i. e. vertente, qi & affectis medelam adhibuit, Grotio.

Effare nobis liberè, qem te putas?
Loqerisne hominibus ipse non homo, sed tenens
Orbem sub pedibus? an communi vesceris
Aurâ nobiscum, qi te tam magni facis?

qæ cur Stob. *c.* 6. sub Ἀκολασίας *titulo* collocarit, non video. De se Solomon rex in *Sapient. c.* 7. *v.* 3. Καὶ ἐγὼ γενόμενος ἔσπασα τὸν κοινὸν ἀέρα. Menander apud Plutarch. *ad Apollon.*

—ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις
Ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς, ἔσπασας τὸν ἀέρα
Τὸν κοινόν.— — *lege tu*
Communem eâdem nobiscum aërem trahis.

§ 9. Πρὸς τὸ ὁμογενὲς σπεύδει] Macrob. *Saturnal. lib.* 7. *c.* 5. *Singula avtem similitudinem sui rapere testis est Empedocles, qi ait;*

Ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτε· πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὄρουσεν·
Ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἔβη· θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ.

Qæ sunt ex Plutar. *sympos. lib.* 4. *c.* 1. mutuata, ubi corruptiora habentur. qòd avtem ibi pro θερμὸν δαλδὸν legitur, Leopard. μαλερὸν rescribi posse opinatur, *emend. lib.* 8. *cap.* 10. qod est ignis epitheton apud Homerum. *Il.* φ'. *v.* 316 & *v.* 375. Et Hesiod. *aspid. v.* 18. Cicer. *de amic. Nihil est appetentius similium sui, nihil rapacius, qàm natura.* Insignem in hanc mentem Democriti χωρίον exhibet nobis Sextus *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. Παλαιά τις, inqit, παρὰ τοῖς φυσικοῖς κυλίεται δόξα περὶ τοῦ τὰ ὅμοια τῶν ὁμοίων εἶναι γνωριστικά· ὁ δὲ Δημόκριτος ἐπί τε τῶν ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ἵστησι τὸν λόγον. Καὶ γὰρ ζῷα, φησὶν, ὁμογενέσι ζῴοις συναγελάζεται, ὡς περιστεραὶ περιστεραῖς, καὶ γέρανοι γεράνοις, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· καθάπερ ὁρᾶν πάρεστιν· ἐπί τε τῶν κοσκινευομένων σπερμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ ταῖς κυματωγαῖς ψηφίδων· ὅπου μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κοσκίνου δῖνον διακριτικῶς φακοὶ μετὰ φακῶν τάσσονται, καὶ κριθαὶ μετὰ κριθῶν, καὶ πυροὶ μετὰ πυρῶν· ὅπου δὲ κατὰ τὴν τοῦ κύματος κίνησιν αἱ μὲν ἐπιμήκεις ψηφῖδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ταῖς ἐπιμήκεσιν ὠθοῦνται, αἱ δὲ περιφερεῖς ταῖς περιφερέσιν, ὡς ἂν συναγωγόν τι ἐχούσης τῶν πραγμάτων τῆς ἐν τούτοις ὁμοιότητος. Qibus adjicias licet Hippocratis illud ex *lib. de natura pueri:* Εἰ θέλοις αὐλίσκον προσδῆσαι τῇ κύστει, καὶ διὰ τοῦ αὐλίσκου ἐμβαλεῖν ἐς τὴν κύστιν γῆν τε καὶ ψάμμον καὶ μολίβδου ῥινήσματα λεπτὰ, καὶ ὕδωρ ἐπιχέας, φυσῆν διὰ τοῦ αὐλίσκου, πρῶτον μὲν ἐκεῖνα ἀναμεμίξεται τῷ ὕδατι· ἔπειτα δὲ, χρόνῳ φυσώμενα ἐλάσεται, ὅ τε μόλιβδος ὡς τὸν μόλιβδον, καὶ ἡ ψάμμος ὡς τὴν ψάμμον, καὶ ἡ γῆ ὡς τὴν γῆν· καὶ ἤν τις αὐτὰ ἀναξηρᾶναι ἐάσῃ καὶ περιῤῥήξας τὴν κύστιν σκέψηται, εὑρήσει αὐτῶν τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον ἐληλυθός. οὕτω δὴ καὶ ἡ γονὴ καὶ ἡ σὰρξ διαρθροῦται, καὶ ἔρχεται ἕκαστον ἐν αὐτῇ τὸ ὅμοιον ὡς τὸ ὅμοιον.

Τὸ γεῶδες πᾶν] Huic ex parte contradicere videtur Philosophus *de cælo l.* 4. *c.* 3. τὸ δ' εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον φέρεσθαι ἕκαστον, τὸ εἰς τὸ αὐτοῦ εἶδός ἐστι φέρεσθαι· καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἄν τις ὑπολάβοι, ὃ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι τὸ ὅμοιον φέρεται πρὸς τὸ ὅμοιον· τοῦτο γὰρ οὐ συμβαίνει πάντως· οὐ γὰρ ἐάν τις μεταθῇ τὴν γῆν, οὗ νῦν ἡ σελήνη, οἰσθήσεται τῶν μορίων ἕκαστον πρὸς αὐτὴν, ἀλλ' ὅπου περ καὶ νῦν. Verùm conciliat ipse verbis proximis. ὅπου πέφυκεν ἕν τι φέρεσθαι μόριον, καὶ τὸ πᾶν. *Eodem & terræ moles integra, & particula ejusdem qælibet, fertur.*

Τὸ ὑγρὸν πᾶν σύῤῥουν] lego, ἐπὶ τὸν ῥοῦν. inqit Annot. Lugd. sed nihil mutandum. nam & σύῤῥουν mox denuo habetur: qod & ipse agnoscit.

Τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον εὐέξαπτον] Virgil. *Æn. lib.* 1.

Suscepitqe ignem foliis, atqe arida circùm
Nutrimenta dedit, rapuitqe in fomite flammam.

Gregor.

Gregor. Naz in *apolog.* Δύσληπῖον μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει· ὥσπερ καὶ πῦρ ὕλῃ τῇ ὑγροτέρᾳ· ἕτοιμοι δὲ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ μετουσίαν οἱ πλεῖστοι καὶ ἐπιτήδειοι· καλάμη τις πρὸς σπινθῆρα, οἶμαι, καὶ ἄνεμον ἐξαπῖομένη, καὶ δαπανωμένη διὰ ξηρότητα. Et Synes. *de provident.* 1. Ὅσπερ δὴ πάσχουσιν ἄνθρακες ὑπὸ δᾳδῶν· θᾶττον γὰρ ἐξάπῖονται διὰ τὴν ἤδη πρὸς τὸ πῦρ ἐπιτηδειότητα. Contrà tamen de igne cœlesti Plut. *sympos. l.* 4. *c.* 2. ξύλων αὔων ἀψαυστεῖ δεικθεῖ, τὰ δὲ χλωρὰ καίει· rationem ab ipso petas, licet.

Σμήνη καὶ ἀγέλαι] Aristot. *hist. animal. lib.* 1. *c.* 1. Τῶν ζώων τὰ μὲν ἐστιν ἀγελαῖα· τὰ δὲ μοναδικά· τὰ δ' ἐπαμφοτερίζει· καὶ τὰ μὲν πολιτικά, τὰ δὲ σποραδικά ἐστιν. ἀγελαῖα μὲν, οἷον ἐν τοῖς πτηνοῖς τὸ τῶν περιστερῶν γένος, καὶ γέρανος, καὶ κύκνος· καὶ τῶν πλωτῶν, πολλὰ γένη τῶν ἰχθύων· ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπαμφοτερίζει· πολιτικὰ δ' ἐστιν, ὧν ἕν τι καὶ κοινὸν γίνεται πάντων τὸ ἔργον. ὅπερ οὐ πάντα ποιεῖ τὰ ἀγελαῖα· ἔστι δὲ τοιοῦτον ἄνθρωπος, μέλιττα, σφὴξ, μύρμηξ, γέρανος. De apibus Plin. *lib.* 17. *c.* 5. *Illæ ad usus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, ac duces gregatim.* Vide Plutarch. in *Lycurg.* de republ. Spartana *ad lib.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη.

Εὑρέθη] *Inventa, reperta sunt*, id est, existunt. & mox; εὑρίσκεται. *reperitur.* i. e. existit. uti pavlò pòst, ὑπάρχη. formula Hebræis admodum familiaris, qibus in sacra pagina הַנִּמְצָא *inveniri*, pro *esse*; & in scriptis Doctorum נִמְצָא τὸ ὄν, *ens. Histor. Ester. c.* 1. *v.* 5. *qi inventi sunt.* id est, qi fuerunt, *Susan. Annal. lib.* 2. *cap.* 19. *v.* 3. *bona in te inveniuntur.* id est, sunt. Hellenistæ pariter qi dicuntur, Lucas *Evang. c.* 17. *v.* 18. οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες. *Non inventi sunt*, i. e. non extitêre, *qi reverterentur* & *Act. c.* 5. *v.* 39. μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. *nè Deo adversemini.* Pavlus *ad Cor. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. *ut fidelis sit. ad Phil. c.* 2. *v.* 7. Ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ubi γενόμενος & εὑρεθεὶς idem valent. *Ad Hebr. c.* 11. *v.* 5. ex Græcis interpretibus, de Henocho dicitur, Ουχ εὑρίσκετο· qod Moses *l.* 1. *c.* 5. *v.* 24. dixerat אֵינֶנּוּ *non erat.* Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. qod vates dixerat, Esajæ *c.* 53. *v.* 9. *& in ore ejus dolus non extitit.* Eâdem formulâ usus est & Joannes *Apoc. c.* 14. *v.* 5. qi & *c.* 16. *v.* 20. καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. *Montésqe non extiterunt.* & *c.* 18. *v.* 21. de Babylone mystica, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. *Nec extabit ampliùs.* Ignat. *ad Roman.* exhibitus *ad l.* 4. § 16. ἵνα μὴ κοιμηθεὶς βαρύς εὑρεθήσωμαι. *Nè cui post mortem molestus sim.* & *ibid. ad l.* 10. § 3. exhibendus, ἵνα καθαρὸς ἄρτος θεοῦ εὑρεθῶ. *ut purus Dei panis fiam.* Plut. *sympos. lib.* 4. *c.* 2. καὶ λυχνίων ἀργυρῶν ξυλίνοις ἐγκειμένοις (leg. ἐξκειμένων) ἐλύτροις, τὸν μὲν ἄργυρον συντῆξαι τακέντα, τὸ δὲ ξύλον ἄθικτον, καὶ ἀπαθὲς εὑρεθῆναι· *intactum illæsúmqe extitisse.* Clemens *strom. lib.* 1. Ἀρκεῖ δὲ τῷ γνωστικῷ, κἂν εἷς μόνος ἀκροατὴς εὑρεθῇ. *Si unum duntaxat auditorem habuerit.* Deniqe elogium illud, qod Ezechiæ regi tribuitur, *Regum histor. l.* 2. *c.* 18. *v.* 5 & Josiæ *ibid. c.* 23. *v.* 25. *Non fuit similis illi in regibus qi præcesserant.* Observat Nic. Liran. in *Hymnis Ecclesiasticis*, ubi de sanctis qibusdam enunciatur, hâc formulâ exprimi, *Non est inventus similis illi.* Qin & τὸ ἐξευρεθῆναι eodem sensu usurpavit Marcus *infr.* § 35. pro *extitisse.*

Καὶ οἱ ἔρωτες] Ex Stoicorum sententia, qi brutis animantibus affectus veros negabant, *qasi affectus* nescio qos concedebant. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 3. *Muta animalia humanis affectibus carent; habent avtem similes illis qosdam impulsus. Alioqi si amor in illis esset, & odium esset; si amicitia, & simultas; si dissensio & concordia; qorum aliqa in illis qoqe extant vestigia. Cæterùm humanorum pectorum propria bona maláqe sunt. Ibid. Dicendum est, feras irâ carere, & omnia præter hominem. nusqam ca nascitur, nisi ubi rationi locus est. impetus habent feræ, rabiem, feritatem, incursum; iram qidem non magìs qàm luxuriam. irasci non magìs sciunt, qàm ignoscere.* Eandem Stoicorum ferè omnium sententiam fuisse monet & Galenus *de dogm. Hip. & Plat. l* 3. *c.* 3. qam & operis ejusdem *libro primo*, qi maxima ex parte jam intercidit, refutâsse se dicit. Cæterùm, hoc non tam refellens, qàm ridens, Plutarchus in *collat. animal.* & ex Plut. Porphyrius *de abstinent. l.* 3. Ex qo Plutarchi codices reficiendi & supplendi. Οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες, μήτε ἥδεσθαι, μήτε θυμοῦσθαι, μήτε φοβεῖσθαι, μήτε παρασκευάζεσθαι, μήτε μνημονεύειν, ἀλλ' ὡσανεὶ μνημονεύειν τὴν μέλιτταν, καὶ ὡσανεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα, καὶ ὡσανεὶ θυμοῦσθαι τὸν λέοντα, καὶ ὡσανεὶ φοβεῖσθαι τὴν ἔλαφον· οὐκ οἶδα τί χρήσονται, τοῖς λέγουσι, μηδὲ βλέπειν, μηδὲ ἀκούειν, ἀλλ' ὡσανεὶ βλέπειν, καὶ ὡσανεὶ ἀκούειν. μηδὲ φωνεῖν ἀλλ' ὡσανεὶ φωνεῖν· μηδὲ ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὡσανεὶ ζῆν. ταῦτα γὰρ ἐκείνων οὐ μᾶλλον ἐστι λεγόμενα καὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν.

Ἐν τῷ κρείττονι] *Apud præstantiorem partem.* Xyl. qasi diceretur, propensionem ad societatem apud animalia ista in parte præstantiore, h. e. anima, deprehendi. cùm hoc potiùs Marcus velit, in istis, utpote præstantioribus, qia sunt animata, propensionem illam intensiorem existere. hoc est enim ἐπιτεινόμενον· qod ille omisit.

Ἐπὶ

Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων πολιτεῖαι] Aristot. polit. l. 1. c. 2. φανερὸν, ὅτι φύσει ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶον. καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν, καὶ οὐ διὰ τύχην, ἤτοι φαῦλός ἐστιν, ἢ κρείσσων ἢ ἄνθρωπος· διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶον, πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. Οὐδὲν γὰρ, ὥς φαμεν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων. qod suprà Marcus. Πᾶν τὸ νοερᾶς ψυχῆς μέτοχον, ἢ καὶ μᾶλλον. Juvenal. inter alia huc spectantia, *sat.* 15.

Sensum à cœlesti demissum traximus arce;
Cujus egent prona, & terram spectantia: mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantùm animas, nobis animum qoqe; mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, & præstare juberet,
Diversos trahere in populum. —— &c.

Cicer. *de amicit.* *Qòd si hoc apparet in bestiis, volucribus, natantibus, agrestibus, cicuribus, feris, ut reqirant atqe appetant, ad qas se applicent, ejusdem generis animantes, ídqe faciant cum desiderio, & cum qadam similitudine amoris humani; qantò id magìs in homine fit naturâ? qocirca à natura, qæ solitarium nihil amat, mihi videtur potiùs, qàm ab imbecillitate avt indigentia orta amicitia. qæ enim potest esse sine hac vita vitalis, ut ait Ennius?* Qod Evripid. *Orest.* —Τί χρὴ ζῆν ἑταιρείας ἄτερ; ἐπὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οἴχεται τὸ ζῆν ἀρθείσης τῆς κοινωνίας. Porphyr. *de abstin. animal. l.* 3. siqidem, ut Senec. *ep.* 6. *Nullius boni sine socio jucunda possessio est.* & Cicer. *ibid.* *Societate sublatâ, omnis est è vita sublata jucunditas. aufert enim fructus voluptatum omnium solitudo. Nec sine societate ulli potest esse jucunditas.* Idem *pro Planc.* Proinde Aristot. *Eudem. l.* 7. *c.* 1. Δεινότατον ἡ ἐρημία. Ἄνευ γὰρ φίλων οὐδεὶς ἂν ἕλοιτο ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἅπαντα. Idem *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Nec in cœlo etiam jucundè satìs sine socio aliqo acturum se* dicere solebat, Archytas Tarentinus, referente Cicerone. Porrò, *qemadmodum solitudo in odio est, sic in dulcedine appetitio societatis,* Senec. *epist.* 9. Avgust. *de bon. conjug. c.* 1. *Sociale qiddam est humana natura. Nihílqe est homini amicum sine homine amico.* Idem *epist.* 121. *c.* 2. Vide *l.* 5. § 16.

Ἐπὶ τῶν ἄστρων] vide *l.* 6. § 43. & *l.* 11. § 27.

Καὶ ἐκ διεστηκότων τρόπον τινὰ] *etiam ex diversis modis.* Xyl. qasi disjunctim legerit, ἐκ διεστηκότων, qod Lugd. ἐκδιεστηκότων conjunctim legit. Et hoc malim. ut τὸ ἐκ vel redundet, ut in ἐκκεντεῖν, ἐκκεντεῖν. atqe ità Marcus mox, ἐν διεστῶσι. qomodo & *l.* 7. § 13. vel intendat, ut in ἐκμαίνεσθαι, ἐκπαιδεύεσθαι, qod Clemens usurpavit *strom. l.* 2. atqe ità Casavb. cepit, qi, *natura longè à se invicem distantia,* vertit. Ego simpliciter, *loco dissita,* sive *distantia,* dixerim. Hesych. Διέστη, διεχωρίσθη. Διέστηκε, διακεχώρισται. Διεστήκασιν, διεχωρίσθησαν, ἐμάκρυναν πόῤῥω. Certè qæ noster istic ἐκδιεστηκότα, eadem Sextus Empir. *adv. Physic. l.* 1. *c.* 2. nunc διεστῶτα vocat, nunc ἐκκεχωρισμένα. Unde τοῦ ἐκχωρίζειν verbi exemplum sumere poterat Lexicographorum princeps ille. Ex qo *ad l.* 7. § 13. aliisqe ibidem lavdatis, lux loco isti luculentissima dabitur. Astra avtem qæ hìc διεστῶτα, eadem *l.* 6. § 43. διάφορα dicuntur. Verùm ibi forsitan affectionum effectuúmqe differentiam; hìc sitûs lociqs distantiam designatam volebat. Hoc certè utrobiqs voluit. *exercitum* illum, (prout nuncupat sacra pagina) sive *instructuram* cœlestem, licèt astris constet innumeris, eisdémqe loco dissitis, affectione disparatis, ad munus tamen suum obeundum pulcrè ac concorditer conspirare. ut in eis verè censeri possit, de qibus Senec. *epist.* 102. *Qædam ex distantibus constant, qorum adhuc membra separata sunt, tanqam exercitus, populus, senatus. Illi enim, per qos ista corpora efficiuntur, jure avt officio cohærent, naturâ diducti & singuli sunt.*

Μόνα τὰ νοερὰ νῦν ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλληλα σπουδῆς] Lacrymarum non imbre sed fonte uberrimo & perennante, deplorari dignissima qerimonia de naturæ humanæ pravitate insignissima, ab institutione primæva solitariè degenerantis. Homo, inqit, solus ex omnibus creaturis originis officiiqe oblitus est sui. Joan. Chrysost. *in Genes. orat.* 12. ubi docuisset creaturas cæteras creatori suo debitum obseqium jugiter præstare. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, inqit, τὸ ἥμερον ζῶον, τὸ λογικὸν, τὸ ἐπιεικὲς, τὰ ἐναντία τῇ οἰκείᾳ φύσει διαπράττεται, καὶ διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν εἰς τὴν τῶν θηρίων * ὠμότητα [* ὁμοιότητα, f.] ἑαυτὸν ἐξάγει. Idem deplorat Basil. Cæsar. *in Psal.* 49. *v.* 12. & *in Esai c.* 2. *v.* 9. Verùm hoc ipso in genere, de qo Marcus istic, hominem plus feris ipsis naturæ legem transgredi, monet Juvenal. *sat.* 15.

Sed jam serpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. Qando leoni
Fortior eripuit vitam leo? qo nemore unqam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis.
Ast homini ferrum lethale incude nefandâ
Produxisse parum est. &c.---

Objurgat Seneca *epist.* 95. *Non pudet homines mitissimum genus, gavdere sangvine alterno, bella gerere, gerendáqe liberis tradere, cùm inter se etiam mutis ac feris pax sit?* & *epist.* 103. *Nunqam illas ad nocendum nisi necessitas inigit: avt fame, avt timore coguntur ad pugnam: Homini perdere hominem libet.*

Ἀλλ᾽ ὅμως καί τι ἐπιστρέφονται παρεμπλεκόμενοι] Hoc est qod Cicer. *de amicit.* *Qin etiam siqis eâ asperitate est, & immanitate naturæ, ut congressus*

gressus & societatem hominum fugiat atqe oderit, qalem fuisse Athenis Timonem nescio qem accepimus, tamen is pati non possit, ut non acqirat aliqem, apud qem evomat virus acerbitatis suæ. Sed in gnissimè Epictet. *l.* 2. *c.* 20. adversus Epicureos agens, qi dogmatibus suis societatem tollebant, cùm ad proprium commodum cuncta referrent. Ὡς ἰσχυρόν τι καὶ ἀνίκητόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη· πῶς γὰρ δύναται ἄμπελος μὴ ἀμπελικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ' ἐλαιικῶς; ἢ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαιικῶς, ἀλλ' ἀμπελικῶς; ἀμήχανον, ἀδιανόητον. οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπον οἷόν τε παντελῶς ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς. καὶ οἱ ἀποκοπτόμενοι, τάς γε προθυμίας τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀποκόψασθαι οὐ δύνανται· οὕτω καὶ Ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἀνδρὸς πάντ' ἀπεκόψατο, καὶ τὰ οἰκοδεσπότου, καὶ πολίτου, καὶ φίλου· τὰς δὲ προθυμίας τὰς ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀπεκόψατο. οὐ γὰρ ἐδύνατο, οὐ μᾶλλον ἢ οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὑτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καίτοι τοῦτο μάλιστα πάντων ἐσπουδακότες. Cæterùm & Stoicis idem dici poterit, qi affectus humanos à natura inditos, exuere & extirpare incassum conati & connixi sunt. Huc facit Varronis illud, *longè fugit, qi suos fugit.* de qo videndi Avs. Popma. & Turneb. *advers. l.* 15. *c.* 5.

§ 10. Φέρει καρπὸν] vide *l.* 8. § 19. Nihil est in rerum natura otiosum, infructuosum nihil. Vide *Eccles. c.* 11. *v.* 1,2,3. *ad Philip. c.* 2. *v.* 11. *Galat. c.* 5. *v.* 22. *Matth. c.* 7. *v.* 15, 20. & *c.* 12. *v.* 33, 35.

Ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα] qod Psaltes *Psal.* 1. *v.* 3. בעתו ἐν τεταγμένῃ ὥρᾳ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Indè illud Marci *c.* 11. *v.* 13. οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. de qo loco, qò difficultate se qâdam expediat, D. Leifeldus nostras, ὁ *μακαρίτης* ità argutatur, ut ὅλως ὡδῶν καιρὸν fuisse ajat, σύκων peculiariter sic dictorum neger. Verùm nè sic qidem exolvi nodus videtur, qem more solenni dissimulant prorsus interpretes. V. Cl. Hejnsius, spiritu duntaxat accentúqe (cæteroqi nè literulâ qidem immutatâ) adjectis, notulisqe eorundem indicibus appictis, sensum commodum satis ac contextui reliqo congruentem elicuit, ut legeretur, οὗ γὰρ ἦν, καιρὸς σύκων. *Ubi enim erat, tempus erat ficuum.* vel *tempestivæ & maturæ erant ficus.* qqd ipse eruditis expendendum censendúmqe dimitto.

Ἐι δὲ ἡ συνήθεια κυρίως τέτροφεν] Ità Basil. sed Lugd. meliùs τέτριφεν, *trivit.* Sic Cicer. *de fin. l.* 3. *Rerum nomina novarum, qæ nunc consuetudo diuturna trivit.* Xyl. avtem ista non cepisse nil mirum; cùm scripturam veram non animadverterit.

Ὁ λόγος καὶ κοινὸν καὶ ἴδιον καρπὸν φέρει] qia nimirum, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται. *l.* 12. § 1.

§ 11. Ἐι μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε] Vide *l.* 5. § 28. & *l.* 8. § 59.

Πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένεια] Ità *infrà* § 42. ἀντιφάρμακον ἡ πρᾳότης.

Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιούτοις] Vide *l.* 7. § 70. Eodem utitur argumento apud principem Poetarum Phœnix Achillem alloquendo, *Iliad. ί. v.* 492.

(χρὴ

Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν. οὐδέ τί σε
Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν, στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοὶ,
Τῶν περ καὶ μείζων ἀρετὴ, τιμή τε, βίη τε.

Οὕτως εἰσὶ χρηστοί] τὴν τοῦ θεοῦ χρηστότητα istam prædicat Apostolus *ad Rom. c.* 2. *v.* 4. & *c.* 11. *v.* 22. & *ad Tit. c.* 3. *v.* 4. sed cumprimis *ad Rom. c.* 5. *v.* 6, 10.

Ἔξεστι δὲ καί σοι] qia nimirum πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται. qod *suprà* dixerit. sic Matth. *c.* 5. *v. ult.*

Ἐι εἰπὲ, τίς ὁ κωλύων] lege ἢ εἰπέ· qod & Cas. vidit.

§ 12. Πόνει] Lepida illa Cratetis *epistola* ordine 4. Ἐιθ' αἱρετὸν ὁ πόνος, πόνει· εἴτε φαῦλον, πόνει, ἵνα μὴ πονῇς. διὰ γὰρ τοῦ μὴ πονεῖν οὐ φεύγεται πόνος, τῷ δὲ ἐναντίῳ καὶ διώκεται. forsan, τὸ δὲ ἐναντίον.

Μὴ ὡς ἄθλιος] siqidem πόνος τῶν ἀδιαφόρων ἐστί. *l.* 3. § 4. neqe itaqe miserum facere potest. De Hercule Dio Prus. *orat.* 8. Πονοῦντα μὲν καὶ ἀγωνιζόμενον ἠλέουν, καὶ ἐκάλουν αὐτὸν ἄνθρωπον ἀθλιώτατον· καὶ διὰ τοῦτο ἄθλους ἐκάλουν τοὺς πόνους αὐτοῦ καὶ τὰ ἔργα, ὡς τὸν ἐπίπονον βίον ἄθλιον ὄντα. Verùm istos objicienti Lyco apud Senecam in *Herc. furen.* 2.2. respondet Megara;

Qemcunqe fortem videris, miserum neges.

vide *l.* 1. § 15. οὐ σχετλίως κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων.

Μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι ἢ θαυμάζεσθαι θέλων] qod vitium in Diogene notavit Plato, qi cùm is frigidâ perfusus aliqando, aliqandiu consisteret, qò adstantium oculos ad se intuendum converteret, illi avtem hominis qasi frigore rigentis misereri præ se ferrent, εἰ βούλεσθε αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε, *si misereri hominis vultis, discedite,* inqiebat. ἐνδεικνύμενος φιλοδοξίαν αὐτοῦ, inqit Laërt. *l.* 6. *vanitatem gloriolæqe cupidinem arguens in homine.* utpote qi nemine inspectante ipse sponte suâ se vexare desineret. Vide *l.* 1. § 7.

§ 13. Ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως] Vide *ad lib.* 1. § 12, & 15. περιστάσεως avtem vocabulum, etiamsi laxiùs acceptum circumstantias qascunqe casúsve emergentes citra discrimen comprehendat, uti observant Sext. Empiric. *Pyrrh. hypothes. l.* 1. *c.* 14. Hermogen. *art. rhet. l* 3. *c.* 3. & Fabius *institut. l.* 3. *c.* 5. & *l.* 5. *c.* 10. atqe ità Democritus apud Athenæum *l.* 10. usurpavit, ubi de Alcæo dixit; κατὰ πᾶσαν ὥραν, καὶ πᾶσαν περίστασιν, πίνων

πίνων ὁ ποιητὴς ἔτος εὑρίσκεται· hoc est; vertente, qò Dalechampium corrigat, Casavbono; *Qacunqe anni tempestate, & qocunqe rerum suarum statu, sive tristi, sive læto, poëta hic potans reperitur.* & ad *Apollon. consol.* Plut. Ὥσπερ γὰρ ἐν φυτοῖς, ποτὲ μὲν πολυκαρπίαι γίνονται, ποτὲ δὲ ἀκαρπίαι, καὶ ἐν ζώοις ποτὲ μὲν πολυγονίαι, ποτὲ δὲ καὶ ἀγονίαι, καὶ ἐν θαλάττῃ, εὐδίαι τε καὶ χειμῶνες· οὕτω καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι περιστάσεις γινόμεναι, πρὸς τὰς ἐναντίας περιάγουσι τοὺς ἀνθρώπους τύχας. Eâ tamen, qâ hic Marcus adhibuit, loqendi formulâ, in seqiorem partem sumitur; pro ejusmodi casibus qi molestiam nobis aliqam facessunt. qod & freqenter fieri Budæus monet. Ità Svidas. Συμφορὰν Θουκυδίδης τὴν ἀπὸ περιστάσεων δυστυχίαν, καὶ οὐκ ἐξ οἰκείας ἀβουλίας κακοπραγίαν. Et Phrynich. Περίστασις ἡ συμφορά. Stoicis familiare esse eo sensu adnotans. Maxim. Tyr. in *titulo dissert.* 35. Ὅτι ἔξεστι καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων ὠφελεῖσθαι. Huc generosa illa gnostici vox apud Clem. *strom. lib.* 4. Ὦ κύριε, δὸς περίστασιν, καὶ λάβε ἐπίδειξιν. qod latiùs pavlò extulit Epictet. apud Arrian. *dissert. lib.* 1. *c.* 6. Φέρε νῦν, ὦ Ζεῦ, ἣν θέλεις, περίστασιν· ἔχω γὰρ παρασκευὴν ἐκ σοῦ μοι δεδομένην καὶ ἀφορμὰς πρὸς τὸ κοσμῆσαι διὰ τῶν ἀποβαινόντων ἐμαυτόν· & *ibid. c.* 24. cujus & *titulus*, Πῶς πρὸς περιστάσεις ἀγωνιστέον. Αἱ περιστάσεις εἰσίν, αἱ τοὺς ἄνδρας δεικνύουσαι· qod Naso *trist. l.* 4. *eleg.* 3.

Qæ latet, inqe bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguitúrqe malis.

Et Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

Imperia dura tolle, qid virtus erit?

sed pergit Epictet. Λοιπὸν, ὅταν ἐμπέσῃ περίστασις, μέμνησο, ὅτι ὁ θεός σε, ὡς ἀλείπτης, τραχεῖ νεανίσκῳ συμβέβληκεν· ἵνα τί; φησίν· ἵνα ὀλυμπιονίκης γένῃ· δίχα δ' ἱδρῶτος οὐ γίνεται. *Ibidémqe l.* 2 *c.* 6. Ἡμῶν δ' οὐδεὶς θέλει, οὐδὲ τῆς ἀνάγκης καλούσης εὐλύτως ὑπακοῦσαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν, ἃ πάσχομεν, καὶ περιστάσεις αὐτὰ καλοῦντες. ποίας περιστάσεις, ἄνθρωπε; εἰ περιστάσεις λέγεις τὰ περιεστηκότα, πάντα περιστάσεις εἰσίν· εἰ δὲ ὡς δύσκολα καλεῖς, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γενόμενον φθαρῆναι; Clemens item *strom. l.* 7. Ταύτῃ οὐδέποτε, περιστάσεως γενομένης, τῆς ἰδίας ἕξεως ὁ γνωστικὸς ἐξίσταται. ἔμπεδος γὰρ καὶ ἀμετάβλητος ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιστημονικοῦ κλῆσις. Plura adjici poterant: verùm ista suffecerint, & vocabuli rationem explicando, & usum apud Stoicos hoc sensu freqentem comprobando.

Ἐξέβαλον] Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 8. § 40. & *l.* 12. § 22, 25.

Ἔξω γὰρ οὐκ ἦν] Vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 47. & *l.* 10. § 38.

§ 14. Πάντα ταῦτα] forsan potiùs πάντα τ' αὐτά· *omnia eadem sunt*, qæ priùs fuerant. vide *l.* 4. § 42, & *l.* 7. § 1.

Συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ] Vide *l.* 4. § 44.

Ἐφήμερα δὲ τῷ χρόνῳ] ità *l.* 4. § 35. Πᾶν ἐφήμερον. & § 44. τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα, id est, *diurna, non diuturna*; sive *brevis ævi*. ὀλιγοχρόνια. ut *l.* 7. § 1. ità enim τὸ ἐφήμερον usurpatur. Clem. *pædag. l.* 2. *c.* 8. Αὐτίκα δὴ μάλα καὶ διελέγχεται τὸ ἐφήμερον αὐτῶν· ἄμφω γὰρ μαραίνεσθον, καὶ τὸ ἄνθος καὶ τὸ κάλλος. & Timæus de anim. Θνατά τε καὶ ἐφαμέρια ζῶα.

Ῥυπαρά] Vide *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 24.

§ 15. Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἕστηκεν] Ità *lib.* 4. § 3. Ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα. & *lib.* 5. § 19.

Τὸ ἡγεμονικὸν] Vide *l.* 4. § 39.

§ 16. Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ] Vide *l.* 6. § 51. & *l.* 8. § 12.

§ 17. Τῷ ἀναρριφθέντι λίθῳ] Idem de pila *l.* 8. § 20.

§ 18. Δίελθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν] Vide *l.* 4. § 38. & *l.* 7. § 34.

Τίνας κριτὰς φοβῇ] Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Ποίει ἃ κρίνεις εἶναι καλὰ, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν· φαῦλος γὰρ κριτὴς παντὸς καλοῦ πράγματος, ὄχλος· διόπερ ὧν ἂν τῶν ἐκείνων καταφρονῇς, καὶ τῶν ψόγων καταφρόνει. Cleanthes apud Clementem *stromat. l.* 5.

Μὴ πρὸς δόξαν ὅρα, ἐθέλων σοφὸς αἶψα γενέσθαι,
Μηδὲ φοβοῦ πολλῶν ἄκριτον καὶ ἀναιδέα δόξαν.
Οὐ γὰρ πλῆθος ἔχει συνετὴν κρίσιν, οὔτε δικαίαν,
Οὔτε καλήν· ὀλίγοις δὲ παρ' ἀνδράσι τοῦτό κεν εὕροις.

qod is à Comico γνωμικώτερον ἐν βραχεῖ conceptum asserit his verbis,

Αἰσχρὸν δὲ κρίνειν τὰ καλὰ τῶν πολλῶν ψόφῳ.

ità enim qidam legi postulant, & cum Clementis scopo probè congruit. Cæterùm lectio recepta,

Αἰσχρὸν δὲ κρίνειν τὰ καλὰ τῷ πολλῷ ψόφῳ,

aliud sonare videtur, eôqe respicere, qod à Demosthene dictum est, ὡς τοὺς μὲν ὑποκριτὰς ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης δεῖ κρίνειν. Seciùs planè qàm Philisco Marci nostri filius, referente Philostrato, τὸν μὲν ἄνδρα δείκνυσιν ἡ κόμη, τὸν δὲ ῥήτορα ἡ φωνή. Sed & qod Caphesias tibicen, cùm μεγαλοβόας τις prædicaretur, & post Caphesiam Zeno ac Demosthenes, οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Referunt hoc Laërt. *lib.* 7. Athen. *l.* 14. Evstath. *in odyss.* 1. prius illud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Svidas. Plut. in *vita* 10. *rhet.* Qanqam & πολὺς ψόφος ille ad acclamantium, καὶ εὐφημεῖν δοκούντων ψόφον, cui opponitur illud τὸ εὔσημον ἀφωνεῖ *lib.* 1. § 9. non incommodè referri potest. de ea vide sis Plinium min. *l.* 2. *ep.* 14. ubi inter cætera; *si qando transibis per basilicam, & voles scire qomodo qisqe dicat, nihil est qòd tribunal ascendas, nihil qòd præbeas avrem, facilis divinatio; scito eum pessimè dicere, qi lavdabitur maximé.* In Senecæ excerptis:

Malè

Malè de te loquntur homines. Sed mali. Moverer si de me M. Cato, si Lælius, si alter Cato, si duo Scipiones ista loqerentur. Nunc malis displicere laudari est. Non potest ullam autoritatem habere sententia, ubi qi damnandus est, damnat. Malè de te loquntur: moverer, si judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. benè nesciunt loqi. faciunt, non qòd mereor, sed qòd solent. qibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consuetudine latrent. vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3. Τὸ ἄκριτον τῶν εὐφημεῖν δοκούντων.

Ὅτι καὶ περὶ αὐτῶν] *Lib.* 3. § 4 & *lib.* 8. § 53.

§ 19. Πάντα ἐν μεταβολῇ] Ità *lib.* 4. § 3. & *l.* § 23. vide & Aristot. *de gen. & cor. l.* 1. *c.* 3. *ad l.* 7. § 25.

Αὐτὸς σὺ] Vide *infr.* § 21.

Ὁ κόσμος ὅλος] *Lib.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

§ 20. Ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν] Idem *lib.* 7. § 29. vide & *infr.* § 38. cum seqentibus autem ista Xyl. absurdè connectit.

§ 21. Ὁρμῆς, ὑπολήψεως παῦλα καὶ οἷον θάνατος οὐδὲν κακόν] forsan ὁρμῆς καὶ ὑπολήψεως παῦλα, οἷον θάνατος. *Actionis finis & motûs, sive externi, sive interni, cessatio actionis* sive *motûs,* illius *qasi mors est. Nihil* tamen *mali subest.* ut mox, τούτων πᾶσα μεταβολὴ θάνατος· μήτι δεινόν; potest tamen sententiâ continuatâ legi, ὁρμῆς, ὑπολήψεως παῦλα, καὶ οἷον θάνατος, οὐδὲν κακόν. *actionis, motûs, opinationis cessatio & qasi mors, nihil mali in se habet.* illud Cas. hoc Xyl. secutus est. vide *l.* 12. § 23. Diversa pavlò ratione de aqa & aëre mortis vocabulum usurpavit Philo *de mundo.* Εἰ μὴ πρὸς ἀνέμων ῥιπίζοιτο τὸ ὕδωρ, ἀκίνητον ἐαθὲν, ὑφ᾽ ἡσυχίας νεκροῦται· μεταβάλλει γοῦν, καὶ τὸ δυσωδέστατον γίνεται, οἷα ψυχὴν ἀφῃρημένον ζῶον. αἵ γε μὴν ἀέρος φθοραὶ, παντί τῳ δῆλον. νοσεῖν γὰρ καὶ φθίνειν καὶ τρόπον τινὰ ἀποθνήσκειν πέφυκεν· ἐπεὶ τί ἄν τις, μὴ στοχαζόμενος ὀνομάτων εὐπρεπείας, ἀλλὰ τοῦ ἀληθοῦς, εἴποι λοιμὸν εἶναι, πλὴν ἀέρος θάνατον, τὸ οἰκεῖον πάθος ἀναχέοντος ἐπὶ φθορᾷ ἁπάντων, ὅσα ψυχῆς μεμοίραται. Cæterùm ad Marci mentem planè Avgustinus *in Joan. tract.* 38. *Res qælibet, si mutabilis est, non verè est: non enim est ibi verum esse, ubi est & non esse. qicqid autem mutari potest, mutatum, non est qod erat. Si non est qod erat, mors qædam ibi facta est: peremptum ibi aliqid, qod erat & non est. nigredo mortua est in capite albescentis senis; pulcritudo in corpore fessi & incurvi: mortuæ sunt vires in corpore languentis: mortua est statio in corpore ambulantis; mortua ambulatio in corpore stantis; mortua & ambulatio & statio in corpore jacentis, mortua locutio in lingua tacentis, qicqid mutatur, & est qod non erat, video ibi vitam qandam in eo qod est; & mortem in eo qod fuit.* vide *l.* 10. § 18.

Τούτων πᾶσα μεταβολὴ, θάνατος] Plut. *de EI Delph.* Οὐ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος ὕδατι γένεσις· ἀλλ᾽ ἔτι σαφέστερον ἐπ᾽ αὐτῶν ἴδοις ἄν· φθείρεται μὲν ἀκμάζων γινομένου γέροντος· ἐφθάρη δ᾽ ὁ νέος εἰς τὸν ἀκμάζοντα, καὶ ὁ παῖς εἰς τὸν νέον, εἰς δὲ τὸν παῖδα τὸ νήπιον· ὅ τε χθὲς εἰς τὸν σήμερον τέθνηκεν, ὁ δὲ σήμερον εἰς τὸν αὔριον ἀποθνήσκει· μένει δὲ οὐδεὶς, οὐδ᾽ ἔστιν εἷς. qæ tamen ipse tanqam arguta magìs, qàm solida notat, in *lib. de tranqill.* & *de tarda Num. vindict.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Ex illo qo primùm lucem vidit, iter mortis aggressus est: & illi ipsi qi adjiciebantur adolescentiæ anni, vitæ detrahebantur. in hoc omnes errore versamur, ut non putemus ad mortem nisi senes inclinatósqe jam vergere: cùm illò infantia statim, & juventa, omnísqe ætas ferat. agunt opus suum fata: nobis sensum nostræ necis auferunt: qóqe faciliùs obrepat mors, sub ipso vitæ nomine latet. Infantiam in se pueritia convertit, pueritiam pubertas: juventutem senectus abstulit. incrementa ipsa, si bene computes, damna sunt.* vide *ad l.* 3. § 1. Hæc autem luculentissimè explicantem Nasonem, ab anni tempestatibus ad ætates hominis traductâ imagine, habes *metamorph. l.* 15, *à v.* 199, *ad* 234. de se, & de Christianis sui temporis, Clemens *strom. l.* 4 Καθάπερ ἡλικίας μεταβολὴν, οὕτω δὲ καὶ βίου ἐναλλαγὴν ὑπομένοντες.

Οὐδὲ ἡ τοῦ ὅλου σου βίου λῆξις] Plut. ubi *supr.* Ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἕνα φοβούμεθα γελοίως θάνατον, ἤδη τοσούτους τεθνηκότες καὶ θνήσκοντες. Πότε γὰρ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ὁ θάνατος; Idem *ad Apollon.* *Itaqe, si timenda mors est, semper timenda est. qod enim tempus morti exemptum est?* Senec. *epist.* 30.

§ 22. Τρέχε ἐπὶ τὸ ἡγεμονικὸν] Videntur ista eódem spectare, qó illud *periochæ* 19. & fortasse primò cohæserant. Vult enim ut in offensis injuriísqe ab alio nobis illatis, respiciamus ad *mentem triplicem*; ad *mentem propriam,* qò eam in justitiæ tenore contineamus, nec *nocentis odio innocentiam perdere* velimus. prout *l.* 7. § 15. & *l.* 8. § 51. ad *mentem universi*; cujus cùm pars simus, æqo animo ferre debemus, qicqid illâ dispensante nobis obtigerit, & in illius etiam usum bonúmqe cesserit. *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 8, 44. & *l.* 8. § 5. & *l.* 10. § 6. Ad *mentem injuriam inferentis,* ut consideremus, πότερον ἀγνοίᾳ ἢ γνώμῃ (ità enim legendum avtumo) *utrùm per ignorantiam meram, an de industria,* pravo aliqo affectu, qi ex dogmate perverso provenire soler, seductus, peccaverit: in utroqe siqidem casu est leniter habendus *l.* 2. § 1. & *l.* 3 § 11. & *l.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26. & *l.* 11. § 18. subjicit item de *cognatione communi* monitum, qam & locis eisdem sedulò inculcat.

§ 23. Ἥτις ἐὰν οὖν πρᾶξίς σου] Edit. Lugd.

ἥτις

ἥτις ἐὰν νῦν π. σ. corruptè. itaqe *Annot. lego*, ἐὰν ἢ π. σ. *deleo* ἥτις & νῦν. avdacter pariter ac infeliciter; ex formula loqendi non animadversa, ἥτις ἐὰν pro ἥτις ἂν, *qæcunqe.* ficut *Levit. c.* 20. *v.* 2. ἀνὴρ ὃς ἐὰν λάβῃ γυναῖκα. & Matth. *c.* 12. *v.* 36. πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν, &c.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος] vide *l.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη. & *l.* 2. § 2. ὁρμὴν ἀκοινώνητον. vide & *l.* 8. § 7. & *infrà* § 31. ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι.

Στασιώδης] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 29.

Ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας] Afterifco ifta, tanqam mutila, notavit in verfione Xylander. D. Salmafius pro συμφωνίας ἀσυμφωνίας legi vult. & cum feqentibus, qæ ad argumentum fuperius pertinere cenfet, ità committit, ut poft ὁ διϊστάμενος fententiam clavdat antegreffam. Sic enim ille. *Nihil magìs fibi difcordans, qàm animus puerilis. Ludunt, irafcuntur; & pavlo momento huc illuc impelluntur: tales, inqit, funt & homines, qi actiones fuas non referunt* πρὸς τὸ κοινωνικὸν τέλος, *& revera funt.* Mihi tamen fuperioribus potiùs anectenda videntur; ut fit, ὁ διϊστάμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας: qæ fequntur, aliò fpectare exiftimo: eódem nempe, qò illa, qæ recenfuerat itidem *l.* 5. § 33. ad vanitatem vilitatémqe infignem rerum omnium ferè humanarum defignandam.

§ 24. Παιδίων ὀργαὶ] ἔργα mavult D. Bootius, qia παίγνια feqitur. Ego nihil mutarim. præfertim cùm παιδία φιλόνεικα legam loco fuperiùs indicato; ubi argumentum idem prorfus tangi videtur.

Πνευμάτια νεκροὺς βαστάζοντα] *Spiritus qi cadavera geftant.* Xyl. *animulæ miferæ cadavera fuftinentes.* M. Cafavb. qomodo ex Epicteto Marcus, *l.* 4. § 35. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. qò & D. Salmaf. inclinat. Sed ut huc irrepfiffe ifta ex fuperioribus fufpicetur. D. Boot. vult ὀχήματα ν. β. qod fi admittere placuerit, ὀχημάτια malim.

Ὥστε ἐναργέστερον προσπεσεῖν τὸ τῆς νεκύας] *Ut nè tam citò cadant: ficut in nænia vulgari dicitur.* five. *ut mortuorum numerus tardiùs compleatur.* Caf. *ut eò efficacius accidat id qod in Necya.* Xyl. atqe hoc malim. ut fenfus fit: *qò ea qæ in Necyæ*, five *eorum qæ apud inferos hàberi exiftimantur*, (unde *Odyffeæ lib.* 11. Νεκύας nomen adhæfit) *repræfentatione aguntur, efficaciùs peragantur*, fpectantiúmq; mentes vehementiùs afficiant. (ità Platoni *de legib. l.* προσέπεσε πρὸς τὰς ψυχάς) vel *qò Necyæ*, five *magicæ animarum evocationis opus efficacius procedat.* ut Νεκύας nomine *mortuorum evocatio* ope magicâ procurata intelligatur. (qomodo Herodianus *l.* 4. ufurpavit, ubi de Antonino Severi filio, Materniano eum mandâffe, νεκυίᾳ χρησάμενον, μαθεῖν περὶ τοῦ τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ) & πνευμάτια qod præcefferat, ad *fpiritus* impuros five *dæmonas* referatur. Verùm illud malim, eò magìs, qia fefti five folennitatis cujusdam à Græcis celebrari folitæ meminit Svidas, qæ Νεκύα dicta fuerit, in qa fpectacula forfan iftiusmodi exhibebantur. Νεκύα, inqit, ἡ τῶν νεκρῶν ἑορτή. cur enim Νεκύσια legat Caftellan. de Græc. feftis ego nefcio. Sed nec qa ratione Hefych. Γενέσια & Νεκύσια pro eifdem habeat: fieri tamen poteft, ut utroqe illo nomine, & Νεκύα & Νεκύσια celebritas eadem dicta fuerit. Res itaqe humanas & occupationes mortalium, partim puerulorum lufibus diffidiifqe, partim fpectaculis vanis, qæ fimpliciorum animos afficere confveverunt, confimiles, imò pares planè, pronunciat.

§ 25. Ἴδε ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου] Vult in re qaqe confiderari, formam & materiam: vel formam feorfim à materia abftractam, & durabilitatem ejus. Vide *l.* 4. § 21. & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 31. & *l.* 12. § 18.

Τοῦτο τὸ ἰδίως ποιόν] Vide *l.* 10. § 7.

§ 26. Διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ] vide *l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 48. Senec. *epift.* 20. *Huc ergò cogitationes tuæ tendant. hoc opta, omnia alia vota Deo remiffurus, ut contentus fis temetipfo, & ex te nafcentibus bonis. Nullum enim bonum manfurum eft, nifi qod ex fe fibi invenit.* Idem *epift.* 27. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Πῶς ἔτι ὀρθὰ δόγματα ἔχω, μὴ ἀρκούμενος εἶναι ὅς εἰμι, ἀλλ' ἐπτοημένος ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν;

Ποιοῦ τι ταῦτα οἷα κατεσκεύασται] Argentinenf. editio, qâ ufus D. Salmaf. ποίου τινὸς ταῦτα οἷα κατεσκεύασται· qod ipfe reddit, *qalia hæc ex qali fiunt!* ut fit exclamatio; ποῖον habes ἡγεμονικόν, ex qo οἷα oriuntur? qalis illa vulgaris, οἷα ἐξ οἵων; fed & Marci ifta *l.* 10. § 25. ἐξ οἵων οἷα. verùm malim qod & Lugdunenfem exhibere video, ποιοῦντι ταῦτα, vel etiam τοιαῦτα, οἷα κατεσκεύασαι, ποιεῖν utiqe ex membro priori fupplendum; vel ταῦτα εἰς ἃ κ. eódem utrumqe recidit: *non es contentus* ἡγεμονικῷ *tuo ea faciente ad qæ natum eft.* Lectionem hanc firmat, qod *l.* 8. § 45. habetur, ἀρκούμενον εἰ ἔχοι, καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὸ ἑξῆς τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ.

Ἀλλὰ ἄλις] Locus defectus; forfan & depravatus. Hoc D. Boot. fufpicatur, legítqe ἀλλ' ἀνοῖα. indè multas tibi facefis moleftias, qia non acqiefcis mentis tuæ operatione ea ad qæ nata eft, *fed aliena molientis.* meam addo conjecturam, fuiffe ἀλλὰ ἄλις ἔσω. *Verùm fufficiat*, qòd hactenus hac in parte tibi ipfi injuriùs fueris. qemadmodum *infrà* § 37. ἄλις τοῦ ἀθλίου βίου. vel etiam, ἀλλὰ ἄλις, *fed hac fatis.* Putat tamen Salmaf. cum feqentibus jungenda ifta, & fcribendum, ἀλλ' ὅταν ἄλλος ψέγῃ σε &c. & expungendum illud ἄλις.

§ 27. Ἤ τοιαῦτά τινα ἐκφωνῶσιν] leg. forfan ἐκφωνήσῃ,

ἐκφωνήσῃ, ut priùs ψέγῃ ἢ μισῇ dixerat. alioqi erit transitio dura satis à numero ad numerum. vel qid si τοιαῦτά τινες ἐκφωνῶσιν, legerimus ?

Διέλθε] ut *suprà* § 18.

Οὐ δεῖ σε σπουδάζειν, ἵνα τούτοις τί ποτε περὶ σοῦ δοκῇ] Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Euphrates apud Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Τί κακὸν, ἐν οἷς μὲν ἐποίουν ἐπιγινώσκειν τὸν φιλόσοφον, ἐν δὲ τοῖς συμβόλοις μή; βλέπε πῶς ἐσθίω, πῶς πίνω, πῶς καθεύδω, πῶς ἀνέχομαι, πῶς ἀπέχομαι, πῶς συνεργῶ, πῶς ὀρέξει χρῶμαι, πῶς ἐκκλίσει, πῶς τηρῶ τὰς σχέσεις τὰς φυσικὰς, ἢ ἐπιθέτους, ὡς ἀσυγχύτως, ὡς ἀπαραποδίστως· ἐκεῖθέν με κρῖνε, εἰ δύνασαι. εἰ δ' οὕτω κωφὸς εἶ καὶ τυφλὸς, ἵνα μηδὲ τὸν Ἥφαιστον ὑπολαμβάνῃς καλὸν χαλκέα, ἂν μὴ τὸ πιλίον ἴδῃς περὶ τὴν κεφαλὴν περικείμενον, τί κακὸν ὑφ' οὕτως ἠλιθίου κριτοῦ ἀγνοεῖσθαι; vide & *ad l.* 5. § 32. Cicero *de finib. l.* 2. *Nihil est turpius qàm sapientis vitam ab insipientium sermone pendere.* vide *l.* 6. § 20.

Εὐνοεῖν μέντοι αὐτοῖς δεῖ] vide *ad l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 22.

Φύσει γὰρ φίλοι] vide *l.* 11. § 9. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πάντα φίλων μεστὰ, πρῶτον μὲν θεῶν, εἶτα καὶ ἀνθρώπων, φύσει πρὸς ἀλλήλους ᾠκειωμένων.

Καὶ οἱ θεοὶ δὲ] vide *suprà* § 11.

Δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν] vide *ad l.* 1. § 17. prope finem. Hermogenes apud Xenoph. in *sympos.* Οὗτοι τοίνυν οἱ πάντα μὲν εἰδότες, πάντα δὲ δυνάμενοι θεοὶ, οὕτω μοι φίλοι εἰσὶν, ὥστε διὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαί μου, οὔποτε λήθω αὐτοὺς οὔτε νυκτὸς οὔθ' ἡμέρας, οὔθ' ὅποι ἂν ὁρμῶμαι, οὔθ' ὅτι ἂν μέλλω πράττειν. διὰ δὲ τὸ προειδέναι, καὶ ὅ,τι ἐξ ἑκάστου ἀποβήσεται, σημαίνουσί μοι, πέμποντες ἀγγέλους, φήμας καὶ ἐνύπνια, καὶ οἰωνοὺς, ἅτε δεῖ, καὶ ἃ οὐ χρὴ ποιεῖν. οἷς ἐγὼ, ὅταν μὲν πείθωμαι, οὐδέποτέ μοι μεταμέλει· ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπιστήσας ἐκολάσθην. Ammianus *l.* 21. *Amat enim benignitas numinis, seu qòd merentur homines, seu qòd tangitur eorum affectione, his qoqe artibus prodere qæ impendent.*

Πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] Cum seqentibus ista conjungit Xyl. dum sic vertit. *Hæc qidem, de qibus ii certant, circulus sunt rerum mundanarum.* Videtur avtem περὶ ὧν legisse, vel etiam ὑπὲρ ὧν· qomodo in argumento havd dispari Dio Prus. *orat.* 30. ubi vitam humanam sympofio contulerat, in hoc ait convivio, ἑτέρους μὲν πεττεύειν, τοὺς δὲ ἀστραγάλοις παίζειν· εἶναι δὲ τοὺς πεττοὺς τε καὶ ἀστραγάλους, οὐχ οἵους ἡμεῖς ὀνομάζομεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν χρυσοῦς, τοὺς δὲ ἀργυροῦς, ὃ δὴ νόμισμα καλοῦμεν ἡμεῖς, ὑπὲρ οὗ διαφέρεσθαι καὶ ζητεῖν ἕκαστον πλεονεκτεῖν. Qanqam & περί τι διαφέρεσθαι dicitur. Clemens *strom. l.* 5. διαφέρονται γὰρ ἤδη περὶ τὰς ἀρχάς. Verùm ibi διαφέρεσθαι est *dissentire*, & *diffidere* potiùs, qàm *litigare* avt *contendere*: qod istic locum non habet. neqe enim de rebus istis secum invicem tantopere contenderent, nisi de iisdem gemina sentirent: qin & par mendum habuimus *l.* 4. § 43. ἃ συμπαρόντων, pro ὄν. Porro posset & Xylandri versio hactenus defendi, si τὸ πρὸς hîc ἀντὶ τοῦ διὰ sumatur. qomodo Thucydides aliqoties usurpâsse deprehenditur. *l.* 1. πρὸς ταῦτα, *propterea.* &, μή τι πρὸς τὰ παρόντα νεωτερίσωσιν, *nè qid novi propter præsentem rerum statum molirentur.* & *l.* 8. πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολὰς ἐπώπτευον αὐτὸν, *ob Pedariti epistolas suspectum illum habebant.* Cæterùm nè sic qidem cum textu versioni convenerit. qid enim fiet priori πρὸς ? nam geminum exhibet lectio vulgata. Revera ab interpunctione laborantem secutus est codicem Xylander. indè factum, ut & conjungenda divulserit, & dirimenda commiserit. Ad antegressa siqidem pertinent ista, & cum eis planè cohærent ; αὐτοῖς βοηθοῦσι--- πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς ἃ, &c. *opem illis dii ferunt--- ad illa utiqe ad qæ*, &c. idem enim est istic πρὸς ταῦτα βοηθεῖν. qod *infrà* § 38. εἰς ταῦτα συλλαμβάνειν. & *suprà* § 11. εἰς ἔνια συνεργεῖν, qalia ibi commemorat, de qibus & istic. Seqentia novam ordiuntur periochen. qod & Merico visum.

Πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] *qæ ab eis* (Deis nempe) *tanqam momenti alicujus sint, expetunt.* Mer. Cas. verùm significationis hujus, verbi τοῦ διαφέρεσθαι exemplum reqiro: nec occurrit. Malim itaqe *ad qæ* (conseqenda scil.) *illi*, avt simpliciter *feruntur* ; (qomodo *l.* 5. § 1. de eisdem dixit, πρὸς ἃ φέρονται) avt, si præpositio istic emphasin aliqam habere censebitur; *tanqam in salo jactati temerè feruntur* ; (qomodo Lucas *Act. c.* 27. *v.* 27. Διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, *cùm in Adria huc illuc jactaremur*) vel etiam, *cùm animi solicitudine anxiâ & distractione feruntur*, & qasi *differuntur:* sicut Plavtus, *amore differri*, dixit *Milit.* 4.4. idémqe, *cupidine differri*, *Pœnul.* 1.1. hâc enim mente usurpatum Marco τὸ διαφέρεσθαι deprehendas; cùm in loco huic gemino *infrà* § 40. tum & *l.* 11. § 10. unde & διαφορὰ eidem, *l.* 6. § 41.

§ 28. Ταῦτά ἐστι] Leg. Τ' αὐτὰ, vel Τὰ αὐτὰ, *Eadem sunt.* sicut *l.* 2. § 14. & *l.* 6. § 46. Par mendum notavimus & sustulimus, *supr.* § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 7.

Τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια] *qæ sursum deorsum rotantur, & in orbem qendam eunt redeúntqe, mundana ista. Circulos mundanos* dixit Arnob. *lib.* 2. Vide *ad l.* 2. § 14. Ἀνακυκλούμενα. Qanqam aliâ etiam ratione istic, qàm qâ illic, ἄνω κάτω κυκλεῖσθαι mundana ista dici videntur : qià dominos nimirum permutare solent, & ab istis ad illos per vices qasdam, sed incertas eas, transire ; unde fit, ut homines qoqe ipsi eisdem nunc accedentibus, hunc

&

& recedentibus denuo, qasi rotæ cuidam versatili alligati, modò in sublime attollantur, modò ad infima rursus devolvantur. Adagii instar celebratur illud, Τροχὸς τὰ ἀνθρώπινα· ἤγουν εὐμετάβολα. Apostasius *proverb.* 1863. Phocylides.

Κοινὰ πάθη πάντων, ὁ βίος τροχὸς, ἄστατος ὄλβος.

Fors eadem omni; vita rota; instabilis status omnis.

Cyro Crœsus apud Herodotum *lib.* 1. citante itidem Stobæo *tom.* 2. *tit.* 102. ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπίνων ἐστὶ πρηγμάτων. περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν. Et priscus nescio qis apud Plut. ad Apollon.

Τροχοῦ περιστείχοντος ἄλλοθ' ἡτέρα
Ἀψὶς ὕπερθε γίγνετ', ἄλλοθ' ἡτέρα.

Qò facit, qod Sesostri Ægyptio, è regibus subactis, qos jumentorum loco currum sibi trahere qandoqe cogebat, qidam regessisse fertur, rotam cur tam crebrò respiceret, à tyranno reqisitus, Ἐκπλήττομαι ὁρῶν ἀστάτως φερόμενον τὸν τροχὸν, καὶ ἄλλοτε ἄλλως κυλιόμενον· καὶ ποτὲ μὲν ταπεινοῦντα τὰ ὑψηλὰ, αὖθις δὲ τὰ ταπεινὰ ὑψοῦντα. Historiam eam Chagani Abarum. regi priscum Romanum recitâsse tradit Nicephorus *Callisti l.* 18. *c.* 29. eâqe relatione Chaganis ferociam mitigatam; prout & responsione ipsâ primitus Sesostrem inductum, nè reges deinceps jungeret. Imaginis ejusdem consideratione, Regis Franci, cujus in potestate tunc fuerat, delinivit animum Agarenorum Imperator. qum enim per biennium integrum ridere nunqam fuisset conspectus, in risum erupisse tandem aliqando accepto, accersiri hominem rex jussit. qi risûs cavssam sciscitanti, his verbis respondit; uti Zonaras ea retulit *annal. tom.* 3. in *Basilii* historia: Τροχοὺς ἁμάξης ἑώρων, ὧν τὸ μὲν πρόσγειον ἦν, τὸ δ' ἦρτο μετέωρον· εἶτα τὸ μὲν μετέωρον κατῄει πρὸς γῆν, τὸ δὲ πρόσγειον μετεωρίζετο· οὕτω δ' εἰκάσας καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα κινεῖσθαι καὶ μεταφέρεσθαι, ἐξεγέλασα· λογισάμενος, ὡς οὐκ ἀδύνατον, οὕτω διατεθῆναι καὶ τὰ κατ' ἐμαυτὸν, καὶ ὥσπερ ἐξ ὕψους κατενεχθῆναι εἰς ταπεινότητα, οὕτως αὖθις ἴσως ἐκ χθαμαλότητος εἰς ὕψος ἐπαρθῆναι καὶ γενέσθαι μετάρσιος. Apud Sophoclem Menelaus, lavdante in *Demetrii vita* Plutarcho;

Ἀλλ' οὑμὸς αἰεὶ πότμος ἐν πυκνῷ θεοῦ
Τροχῷ κυκλεῖται, καὶ μεταλλάσσει φύσιν.
Ὥσπερ σελήνης δ' ὄψις εὐφρόνας δύο
Στῆναι δύναιτ' ἂν οὔποτ' ἐν μορφῇ μιᾷ,
Ἀλλ' ἐξ ἀδήλου πρῶτον ἔρχεται νέα
Πρόσωπα καλλύνουσα καὶ πληρουμένη·
Χ' ὅταν περ αὑτῆς εὐπρεπεστάτη φανῇ,
Πάλιν διαρρεῖ, κἀπὶ μηδὲν ἔρχεται.

Lunæ confert, mutabilitatis nomine, sublunaria ista omnia qomodo & Joannes in *Apocal. c.* 12. *v.* 1. Gregor. Naz. *ad suos ob Præsidis offensionem dejectos.* Κύκλος τις ἐστὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· περιχωρεῖ γὰρ τὰ πάντα ῥᾳδίως, καὶ μεταχωρεῖ, καὶ ἀντικαθίσταται· ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν, καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ. Et ad *Sophron. epist.* 51. Ὁρᾷς ὅπως τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, νῦν μὲν τῶν, νῦν δὲ τῶν ἀνθούντων, καὶ ἀπανθούντων, καὶ οὔτε τὸ εὐπραγεῖν ἑστῶτος ἡμῖν, οὔτε τὸ δυστυχεῖν, ἀλλὰ τάχιστα μετακινουμένου, καὶ μεταπίπτοντος· ὡς αὔραις &c. ut *suprà.* & in *orat. pro pauper.* Οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον, οὐδὲ ὁμαλὸν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἱστάμενον· ἀλλὰ κύκλος τις τῶν ἡμετέρων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὥρας, φέρων μεταβολάς· & qæ sequntur. & mox: τὰ μὲν γὰρ ἐστι πάντα ῥᾳστὰ, καὶ πρόσκαιρα, καὶ ὥσπερ ἐν παιδιᾷ ψήφων, ἄλλοτε εἰς ἄλλους μεταρριπτόμενα καὶ μετατιθέμενα. Agapet. *parænes.* § 11. Κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως φέρων αὐτὰ καὶ περιφέρων. Diodor. Sicul. *histor. lib.* 18. Ὁ γὰρ κοινὸς βίος, ὥσπερ ὑπὸ θεῶν τινος οἰακιζόμενος, ἐναλλὰξ ἀγαθοῖς τε κακοῖς τε κυκλεῖται πάντα τὸν αἰῶνα. Trahit horsum Clemens *strom. lib.* 5. ex Dionys. Thracis Grammatici in *libro* qo *trochiscorum sive rotularum mysticarum significationem* explicat; τήν τε τροχὸν, τὴν στρεφόμενον ἐν τοῖς τῶν θεῶν τεμένεσι, καὶ τὸ τῶν θαλλῶν τῶν διδομένων τοῖς προσκυνοῦσιν. allatis in eam mentem Orphei versibus illis:

Θνητῶν δ' ὅσσα βροτοῖσιν ἐπὶ χθονὸς ἔργα μέμηλεν,
Οὐδὲν ἔχει μίαν αἶσαν ἐπὶ φρεσὶν, ἀλλὰ κυκλεῖται
Πάντα πέριξ· στῆναι δὲ καθ' ἓν μέρος οὐ θέμις ἐστίν.
Ἀλλ' ἔχει, ὡς ἤρξαντο, δρόμου μέρος ἶσον ἕκαστος.

Hinc & celebris ille *fortunæ rota*, de qa Cicero (qanqam à Fabio, an Tacito, in *dialogo de causs. corrupt. eloqent.* eo nomine notatus) *orat. in Pison.* *Nè tum qidem, cùm illum suum saltatorium versaret orbem, fortunæ rotam pertimescebat.* Sed & alii non pavci. Senec. *Hippolyt.* 4. 2.

Qanti casus humana rotant?

Et Tibull. *l.* 1. *eleg.* 5.

Versatur celeri fors levis orbe rotæ.

Plavtus item (si Dion. Lambino, & Joan. Gulielmo *verisimil. lib.* 2. *cap.* 17. credimus) in *Trucul.* 2. 1.

Vertit sese rota vicissim; stultus est qi id admiretur. Boëth. *consol. lib.* 2. *c.* 1, & 2. *Hunc continuum ludum ludimus; rotam volubili orbe versamus; infima summis, summa infimis mutare gaudemus. Tu verò volventis rotæ impetum retinere conaris.* Ammian. *hist. lib.* 26. *Qivis beatus versâ rotâ fortunæ ante vesperam potest esse miserrimus.* Vide *ad lib.* 4. § 42. ἐφήμερος. Qod avtem illi rotam, Seneca etiam, avdaciùs pavlò, *petavrum* nuncupavit. Sic enim ille *epist.* 98. *oblitus hujusce petavri, qo humana jactantur; sibi uni fortuitorum constantiam*

spondet

ſpondet (unusqiſqe.) & Plutarch. in *frag. de vitioſorum miſeria*; περιενεχθεὶς καὶ σκοτοδινιάσας πρὸς τὸν τῆς τύχης πεταυρισμόν. vide *lib.* 8. § 5. Mericus avtem noſter ἐγκύκλια iſtic *ordinaria* vertit. havd incommodè prorſus, ſiqidem ἐγκύκλια dicuntur *vulgaria, communia, obvia qæqe*. Heſych. Ἐγκύκλιον, τὸ πανταχοῦ κυκλοῦν. Et, Ἐγκυκλα, καὶ ἐγκυκλεύματα τῷ βίῳ καὶ συνήθη. Nec malè igitur Cœl. Secundus *theſ. Ordinarius*, ἐγκύκλιος, *qi in orbem redit: vulgaris*. Ità Ariſtoteles *polit. l.* 2. *c.* 3. διακονίας ἐγκυκλίους dixit, *operas obvias & vulgares qasvis*. Ἔτι δὲ τῶν θεραπόντων τούτοις μάλιστα προσκρούομεν, οἷς πλεῖστα προσχρώμεθα πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. qæ & ἐγκύκλια διακονήματα, *ibid. lib.* 1. *c.*4. λαμβάνων τις μισθὸν, ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοὺς παῖδας. & unicâ voce ἐγκυκλήματα, *œconom. lib.* 2. *c.* 1. ſed & ἐγκύκλια ſimpliciter, *polit. lib.* 2.*c.* 7. ubi pronunciat, τὴν θρασύτητα πρὸς οὐδὲν τῶν ἐγκυκλίων χρήσιμον εἶναι, ἀλλ' εἴπερ πρὸς τὸν πόλεμον. Unde & ἐγκύκλιοι dicuntur Iſocrati *de pace*, οἱ τυχόντες ἤτοι ἐπιτυχόντες ἄνθρωποι, *plebeii qivis*. Πλὴν ἐνὶ τούτων τῶν ἐγκυκλίων ταφὰς ποιεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. &, Ἐκκυκλεῖν τὸ μυστήριον, *myſterium divulgare & in profanorum avres ſive notitiam efferre*. Clemens *ſtrom. lib.* 7. οὐ γὰρ ἐκκυκλεῖν χρὴ τὸ μυστήριον. qod ἐξορχεῖσθαι freqentiùs dicitur. nec eſt verò vero abſimile Marcum eò magìs hoc vocabulo uſum qò rerum iſtarum, qas tanti faciunt miſeri mortales, non ſolùm τὸ συνήθες καὶ τὸ γνώριμον, ut alibi loqitur, ſed & τὸ εὐτελὲς ſubindicaret. vide *l.* 4. § 38, 42.

Ἄνω κάτω] Ità Plato *Phileb.* Ἀεὶ γὰρ ἅπαντα ἄνω τε καὶ κάτω ῥεῖ. Greg. Naz. *orat. pro pauperibus*; Παίζεσθαι ἡμᾶς ἐν τοῖς ὁρωμένοις, ἄλλοτ' ἄλλως μεταβαλλομένοις καὶ μεταβάλλουσι, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερομένοις τε, καὶ περιτρεπομένοις. & Philo in *vit. Moſis*: τύχης γὰρ ἀσταθμότερον οὐδὲν, ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πεττευούσης. Indè qæſitus Diogeni jocus, qi cùm ἐπὶ πρόσωπον deverſâ facie, ſepeliri ſe mandâſſet; cavſſam qærentibus, reſpondit, ὅτι μετ' ὀλίγον μέλλει τὰ κάτω ἀναστρέφεσθαι, qia pavlò pôſt futurum eſt, ut qæ deorſum ſita ſunt, ſurſum vertantur. qo loco malim ἄνω στρέφεσθαι legere. qomodo & Cambyſes minatus eſt, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω, κάτω θήσειν· τὰ δὲ κάτω, ἄνω. Herodot. *lib.* 3. Qanqam potuit & alluſiſſe Marcus ad Heracliti illud, qô τὴν μεταβολὴν dixit eſſe ὁδὸν ἄνω κάτω. Habes *ad lib.* 4. § 40. indè Tertullianus *adv. Marc. l.* 2. *c.* 28. *Qòd enim ait Heraclitus ille tenebroſus, eadem via ſurſum & deorſum*. vide *lib.* 6. § 44.

Ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα] qod Hebræi dicere ſolent, מֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם *à ſeculo in ſeculum*. *Pſal.* 90. *v.* 2. & *Pſal.* 103. *v.* 17. & עַד־דּוֹר וָדוֹר *in ſeculum & ſeculum Pſal.* 90. *v.* 1. & *Pſal.* 100. *v.* 5. id eſt, *per ſecula qæqe*. Tertull. *de ſpectac. c.* 25. *Qale eſt, ex ore qo Amen in ſanctum protuleris, gladiatori teſtimonium reddere? εἰς αἰῶνας ἀπ' αἰῶνος, aliî omnino dicere niſi Deo & Chriſto?* doxologiæ formulas ſolennes reſpexit; ſimul alluſum & ad illud Commodo pugilem agenti acclamatum, referente *lib.* 72. Dione. Νικᾷς νικήσεις ἀπ' αἰῶνος. qod & Rigaltius obſervavit. Vult itaqe rerum iſtarum ſemper & eſſe & fuiſſe ſortem & naturam eandem; ut mutationibus & viciſſitudinibus eſſent obnoxiæ, & vertigine perpetuâ ſurſum deorſum ferrentur; talémqe eſſe earum conditionem, ut, qòd de *Forte* ille cecinit, *triſt. l.* 5. *el.* 8.

Sit tantùm conſtans in levitate ſua.

Gregor. Naz. *ad cives ſuos in avguſt. conſtitut.* Οὐδὲν ἀκίνητον, οὐδὲ ὁμαλὸν, οὐδ' εἰς τέλος ὅμοιον, οὐ τὸ παρὸν, οὐ τὸ μέλλον, οὐ τὸ ἡμέτερον, οὐ τὸ ἀλλότριον, οὐ μικρὸν, οὐ μεῖζον, οὐχ ὅ, τι ἂν εἴποι τις· καὶ τοῦτο ἴσον ἡ ἀνισότης ἔχει, τὴν περὶ πάντα μεταβολήν.

Καὶ ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ] vide *ad l.* 6. § 36. & *l.* 7. § 75. & *ſupr.* § 1. Hinc avtem Lugd. novam orditur, ſed abſurdiſſimè, ut aliàs ſæpe, pericocham.

Ἢ ἅπαξ ὥρμησε] ἢ leg. eſt enim alterum diſtributionis membrum.

Καὶ τί ἓν τινί· τρόπον γάρ τινα ἄτομοι ἢ ἀμερῆ] *& qid unum alicui. qodam enim modo atomi.* Xyl. qi & locum, ut mendoſum, aſteriſco appoſito notavit. *cuncta indiviſè qodammodo & inſeparabiliter à ſe invicem pendent.* M. Caſ. qi qid legerit ex verſione ariolari non poſſum. D. Salmaſ. καὶ τί ἐν τινί. *ſi ſemel*, inqit, *omnia ab æterno direxit, τὰ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν, reliqa ab illo ſemel conſtituto ordine pendent, & indiſſolubili ſerie invicem connexa ſunt, & ſemper aliqid in aliqo eſt. qia qod ſeqitur ab eo qod præcedit generatur, & cavſa prior ſeqentem producit; qia ſic Deus ab initio omnia ordinavit, ſic qodammodo atomi ſunt, non illi Democriti, & Epicuri, ſed alii: qia nimirum inſecabilis ille eſt atqe indiviſibilis ordo rerum ac concatenatio cavſſarum, in qa ſemper ſeqens à priore dependet, ut divelli non poſſint nec ſeparari.* Mavult itaqe ἄτμα, qàm ἄτομοι. Adjicere liceat & conjecturam noſtram. τρόπον γάρ τινα ἀεὶ τὶ ἐν τινὶ, vel, καὶ ἕν τι τρόπον τινὰ γίνεται, ἢ ἄτομοι καὶ ἀμερῆ. *vel reliqa à primis illis pendent, atqe ex ſerie hac continua unum qid confit, avt atomi atqe inſecabilia corpora pro rerum initiis ſubſtituenda erunt.* In hanc ſuſpicionem eò magis propendeo, qia diſtributio iſta Marco ſolens eſt. vide *infr.* § 37. & *l.* 4. § 3. ἤτοι πρόνοια ἢ ἄτομοι. & *l.* 10. § 6. D. Boot. καί τι ἓν γίνεται, legit. *& unum qiddam fit, ſicut catena ſcil. una conſtat ex annulis qamplurimis ſibi invicem annexis.* ità de genere humano generationis

vi virtutéqe perennante, Plato *de leg. lib.* 3. ταὐτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γίγνεσθαι.

Τρόπον γάρ τινα] ità *l.* 6. § 38. τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται.

Εἴ τις θεός, εὖ ἔχει πάντα] vide *ad l.* 2. § 11.

Εἰ δὲ εἰκῇ μὴ καὶ σὺ εἰκῇ] vide *l.* 6. § 44. atqi contrà planè Jocasta in Sophoclis *Oedip. Reg.*

Τί δ' ἂν φοβοῖτ' ἄνθρωπος, ᾧ τὰ τῆς τύχης
Κρατεῖ, πρόνοια δ' ἐστὶν οὐδενὸς σαφής;
Εἰκῇ κράτιστον ζῆν, ὅπως δύναιτό τις.
Qid qisqe curet, qando fortuna omnia
Versat, nec ulla superæ est providentiæ
Nota? optimum est ergò vivere ut casus tulit.

Ἤδη πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει] Ità *l.* 6. § 59. ὁ αἰὼν πάντα καλύψει] Hesiod. aliqotics.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε.

Hinc Nicoclis dictum, εὐτυχεῖς εἶναι τοὺς ἰατρούς, *felices esse medicos*, ὅτι τὰς μὲν ἐπιτυχίας αὐτῶν ὁ ἥλιος ὁρᾷ, τὰς δὲ ἀποτυχίας ἡ γῆ καλύπτει. Antonius *collect. l.* 1. *c.* 56.

Τὰς ἐπικυματώσεις] vide *ad l.* 7. § 34. Flaccus *l.* 2. *ep.* 2.

— *Perpetuus nulli datur usus, & hæres*
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam.

vide Nason. *ad l.* 6. § 15.

§ 29. Χειμάῤῥους ἡ τῶν ὅλων αἰτία, πάντα φέρει] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. & *l.* 7. § 19. Pertinent avtem huc imagines illæ apud Homer. *Iliad.* ε'. *v.* 87.

— ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς
Χειμάῤῥῳ, ὅς τ' ὦκα ῥέων, ἐκέδασσε γεφύρας.
Τὸν δ' οὔτ' ἄρ τε γέφυραι ἐεργμέναι ἰσχανόωσιν,
Οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων,
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος.
Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε καλ' αἰζηῶν.

& *Il.* λ'. *v.* 492.

Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι
Χειμάῤῥους, κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ·
Πολλὰς δὲ δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας
Ἐισφέρεται, πολλὸν δέ τ' ἀφύσγετον εἰς ἅλα
βάλλει.

Et Mar. *Æneid l.* 2.

Non sic aggeribus ruptis cùm spumeus amnis
Exiit, oppositásqe evicit gurgite moles;
Fertur in arva furens cumulo; campósqe per omnes
Cum stabulis armenta trahit. —

& *lib.* 12.

Avt ubi decursu rapido de montibus altis
Dant sonitum spumosi amnes, & in æqora currunt
Qisqe suum populatus iter. — —

Τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ ὡς οἴεται, φιλοσόφως πρακτικά] *Philosophicè agentes.* Xyl. rectè sicut *l.* 2 § 10. φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος. Certè tam ratione caret, qòd istic φιλοσόφως, qàm qòd illîc φιλόσοφος, legi postulat Annot. Lugd. nec Xylandrum tamen probo, qòd illa à se invicem divellit, qæ conjungenda potiùs fuerant, cùm de eisdem efferantur: probo, qòd ex commate prægresso τὸ ὡς ἐκ τοῦ κοινοῦ repetat, ut pleniùs expressum sic legatur, καὶ, ὡς οἴεται, φιλοσόφως πρακτικὰ ἀνθρώπια, ὡς μυξῶν μεστά. *Sophistas* scil. Marcus hîc perstringere videtur, de qibus Julian. Imper. *epist.* 42. βούλονται γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις, οὐ λέξεων μόνον, ἠθῶν δὲ εἶναι διδάσκαλοι· καὶ τὸ κατὰ σφᾶς εἶναί φασι τὴν πολιτικὴν φιλοσοφίαν. εἰ μὲν οὖν ἀληθὲς ἢ μή, τοῦτο ἀφείσθω νῦν. vel (qod magis reor) *politicos* illos, qi sapientiæ nomine lavdari solent, qosqe ideo à *Sophistis* distingvi vult Dio Prus. *de regn. orat.* 4. Ξεναγοὶ γὰρ καὶ σοφισταὶ καὶ δημαγωγοί. λέγω δὲ διακρίνων στρατηγούς τε καὶ σοφιστάς, καὶ πολιτικοὺς ἄνδρας, ἀπὸ τῶν εἰρημένων. locum eò magis, qò expurgem, adduxi. qis enim non videt, (nec vidit interpres tamen) vocabulum σοφιστὰς istinc furcillandum? qomodo enim *Sophistas* à *Sophistis* discreverit? vel hos certè qos Prodicus, referente in *Evthydemo* Platone, μεθόρια φιλοσόφου τε ἀνδρὸς καὶ πολιτικοῦ, *viri philosophici ac politici conterminos*, dixerat. οἴονται δ' εἶναι, inqit ille, πάντων σοφώτατοι ἀνθρώπων· πρὸς δὲ τῷ εἶναι, καὶ δοκεῖν πάνυ παρὰ πολλοῖς. *Putant se omnium hominum sapientissimos esse, atqe ità à plerisqe etiam existimari.* ideo avtem & Philosophos & Sophistas etiam infensos habebant, qòd utrumqe genus hoc, si in existimatione foret, luminibus suis obfecturum videretur. istis verò in ordinem redactis, ἀναμφισβητήτως ἤδη παρὰ πᾶσι τὰ νικητήρια εἰς δόξαν οἴεσθαι σοφίας πέρι· εἶναι μὲν γὰρ τῇ ἀληθείᾳ σφᾶς σοφωτάτους, &c. habes μύξαν de qa Marcus. Et mox Σοφοὶ δὲ ἡγοῦνται εἶναι, πάνυ εἰκότως. μετρίως μὲν γὰρ φιλοσοφίας ἔχειν, μετρίως δὲ πολιτικῶν, πάνυ ἐξ εἰκότος λόγου· μετέχειν γὰρ ἀμφοτέρων ὅσον ἔδει, ἐκτὸς δὲ ὄντες κινδύνων καὶ ἀγώνων καρποῦσθαι τὴν σοφίαν. Itaqe illud ὡς οἴεται, ut videtur, duplici ratione potest intelligi; vel, *ut ipsi de se opinantur*, aliósqe volunt opinari, vel etiam, *ut aliis* havd pavcis, falsò tamen, videtur. Neqe enim revera *Philosophos vivunt*; sed *Philosophos agunt:* hoc est philosophos simulant, & simiarum more imitantur, cùm nihil sint minús. Ideo Plato in *Sophist.* τὸν σοφιστὴν definivit: μιμητὴν τοῦ σοφοῦ· qasi *philosophi* sive *sapientis simiam* dixisset. qomodo Regulus ille *omnium bipedum* ipse *neqissimus*, Rusticum, hominem verè integerrimum, malitiosè insectatus, *Stoicorum simiam* appellavit. Plin. Min. *l* 1. *ep.* 5. sed & Lucianus istiusmodi homines vocat πιθήκους, ἀπ' ἄκρου χείλους φιλοσοφοῦντας, καὶ ἕτερον μὲν ἐνὶ φρεσὶ κεύθοντας, ἄλλο δὲ λέγοντας· qos eosdem & Greg. Nyss. *orat. de profess. Christ.* πιθηκώδεις ψυχὰς appellat, οἳ διὰ μιμήσεως ἐσχηματισμένης τὸν χριστιανισμὸν ὑποκρίνονται. μόρφωσιν ἔχοντες εὐσεβείας· τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἀρνούμενοι· uti Apost. *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5. vide *ad l.* 10. § 8. Tales D. Christus in Pharisæis ὑποκριτὰς

etiam

etiam nuncupavit Matth. *c.* 6. *v.* 2. & *c.* 23. *v.* 23, 25, 27. id est, *histriones, scenicos.* Basil. Cæs. *orat.* 1. ὑποκριτὴς, ὁ ἐν θεάτρῳ, ἀλλότριον πρόσωπον ὑπελθών. δοῦλος ὢν πολλάκις τὸ τοῦ δεσπότου, καὶ ἰδιώτης τὸ τοῦ βασιλέως. & Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 427. εἴ τις τοῖς μὲν πάθεσι ζῇ, τοῦ δὲ ταῦτα νεκρώσαντος τὰ ὅπλα φορεῖ, ἔοικε τοῖς ἐν σκηνῇ ἀλλότρια παίζουσι σχήματα, οἷς ἐπεγγελῶσιν οἱ θεαταὶ ὡς ἀρνουμένοις τῶν σχημάτων τὰ πράγματα. Qod & Lucian. in *apolog.* Οἱ τραγικοὶ ὑποκριταὶ, ἐπὶ μὲν τῆς σκηνῆς, Ἀγαμέμνων ἕκαστος αὐτῶν ἢ Κρέων, ἢ αὐτὸς Ἡρακλῆς εἰσιν. ἔξω Πῶλος, ἢ Ἀριστόδημος, ἀποθέμενοι τὰ προσωπεῖα, γίγνονται ὑπομίσθιοι τραγῳδοῦντες, ἐκπίπτοντες, καὶ συριττόμενοι, ἐνίοτε δὲ μαστιγούμενοι, ὡς ἂν τῷ θεάτρῳ δοκῇ & Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 20. rationem reddens nuncupationis Dominicæ; ὁ μὲν ὑποκριτὴς μέχρι τότε φαίνεται λαμπρὸς, ἕως ἂν τὸ θέατρον κάθηται· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε παρὰ πᾶσιν. ἴσασι γὰρ οἱ πλείους τῶν φαινομένων, τίς ἂν τίνα ὑποκρίνεται· πλὴν ἀλλὰ τοῦ θεάτρου λυθέντος, σαφέστερον ἅπασιν ἀνακαλύπτεται. qod Senec. *ep.* 76. *Hi, qibus sceptrum & chlamydem in scena fabulæ assignant, cùm præsente populo elati incesserunt, & cothurnati, simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt.* Dio. Prus. qi & *Chrysost. orat.* 38. ἐν ταῖς θέαις τίς ὑμῖν ἀληθῶς εἶναι δοκεῖ βασιλεὺς, ἢ τύραννος ἢ θεός; καί τοι ταῦτα πάντα καλοῦνται, καὶ ἐκ ὀνόματα μόνον ἔχουσι θεῶν, ἀλλὰ καὶ πρόσωπα, καὶ στολάς· καὶ κελεύουσι πολλὰ, ὡς ἐκεῖνοι· τοῦ δὲ ποιήματος συντελεσθέντος, ἅπασι τὸ μηδὲν ὄντες. Histriones igitur reges agunt, cùm nihil in se regium habeant; at Sophistæ etiam βασιλεύειν διδάσκειν, alios *artem regendi edocturos* se profitentur, (qemadmodum & Protagoras Platonicus *politicam*, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη τις καὶ πράττειν, καὶ λέγειν.) οἱ οὐχ ὅπως βασιλεύειν, ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἴσασιν, *cùm ipsi interim nec vivere, nedum regnare nôrint.* Qîn & qod Petrus Apost. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. de Psevdonymis doctoribus; ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. *Aliis libertatem pollicerì, cùm sint ipsi vitiorum mancipia.* ità sapientiam pollicebantur sophistæ isti, cujus ipsi nè micam qidem penes se habebant; & eò minus, qò plus habere se opinabantur. qod rex sapientissimus monuit, *Prov. c.* 26. *v.* 12. ὅσοι γὰρ ἂν ἀμαθεῖς ὄντες, πεισθῶσι σοφοὶ εἶναι, οὗτοι πολύ εἰσιν ἀθλιώτεροι τῶν ἄλλων ἁπάντων· καί ἐστι τοιοῦτο τὸ τῶν σοφιστῶν γένος. Dio. *orat.* 10 tales erant, talésqe faciebant illos, qi in disciplinam eis sese dabant. vide *ad l.* 1 § 16.

Ἀνθρώπεια] *homunciones.* Xyl. rectè. leg. ergò ἀνθρώπια. nam ἀνθρώπεια, *humana*

Μυξῶν μεστά] *Muci pleni.* Xyl. *gravitatis affectatæ pleni.* M. Cas. ut alluserit Marcus ad proverbium illud, Βαβαὶ μύξος, περὶ τῶν κομπαζόντων καὶ μεγαλαυχούντων, usurpatum; Svid. de qo Salmas. *ad Tertull. Pall. deducunt perperam* (Svidam notat) *à Myxo Cereris sacerdote.* at μύξος est μυξώδης· & μύξα, βλέννα, κόρυζα· κόρυζαν *pro tumore, superbiâ, jactantiâ dixere.* Sed & μύξαν *pro eodem. inde* μύξος, ἀλαζών. itaqe *arrogantiæ ac fastûs*, malim reddere, sicut Marcus alibi, καὶ μεστοὺς τύφου *lib.* 11. § 18. qàm *gravitatis affectatæ*, pleni! qanqam σεμνοτυφία, qod seqitur horsum spectare videatur. Cæterùm habere locum hîc possit alter vocabuli istius usus etiam proverbialis, qo μυξώδεις καὶ βλεννώδεις, & μύξης sive κορύζης μεστοὶ, fatui stupidíqe dicuntur; & μύξα sive κόρυζα pro stuporis indicio habetur. Ità apud Platonem. *polit. l.* 1. Thrasymachus Socrati stuporem objiciens, percontatur illum, nutricem habeat necne, ὅτι τοι, inqit, σὲ κορυζῶντα περιορᾷ, καὶ οὐκ ἀπομύττει δεόμενον. In Luciani item *votis.* Timolaum subsannus Lucianus: Καίτοι ἑνὸς τοῦ ἀναγκαιοτάτου προσδεῖ, ὅς σε παύσει μωραίνοντα, τὴν πολλὴν ταύτην κόρυζαν ἀποξύσας. Idémqe in *Psevdomant.* Τοῖς ἰδιώταις καὶ κορύζης μεστοῖς τὴν ῥῖνα τερέσιον. Et in *Philopseud.* Εἰ μὴ πάνυ τὴν ῥῖνα κορύζης μεστὸς εἴην. Nec secùs ferè Epictetus, *lib.* 2. *c.* 21. dixit; κορύζης μεστὸς εἰς τὴν σχολὴν εἰσέρχομαι, μόνην τὴν ἱστορίαν μαθησόμενος. Latinis pariter *mucidus* pro *stupido, stolido, fatuo.* Plavt. *Epid.* 3. 4. *—homo es,*

Qi me emunxisti mucidum, minimi pretî.

Frustrà enim est Pareus, cùm de *opulento* dici censet, *cui mucus* scil. *æs est.* imò, tanqam de homuncione, cui *mucoris plenus nasus*, qiqe *consilii omnis expers est*, ut rectè Lambinus. prægressa docent.

Senex, tibi os est sublitum planè & probé.

nec aliâ ratione ejusmodi hominem *blennum* dixere. Festus.

Blennos stultos esse Plautus indicat.

(*Bacchid.* 3. 1.)

Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Lucil. *sat.* 30. citante Nonio, apud qem *plenus*, pro *blennus* corruptè legitur;

Deblaterat blennus.—

nam Βλέννα, μύξα· Βλεννὸς, νωθὴς, μωρός. Hesych. Cùm igitur pituitæ crassæ, qâ nares obstrui solent, copia nimia mentis aciem obtundere sensibúsqe officere censeatur, indè natum; ut sicut *emunctæ naris* hominem, qod de Lucilio Flaccus, *serm lib.* 1. *sat.* 4. pro acris ingenii, exactiqe judicii dicebant: ità contrà *naris obesæ*, qod idem *epod.* 12. usurpavit, pro stolido stupidóqe in usu esset. Verùm contextûs series illò potiùs inclinat, eodémqe ipse. Respexerit avtem forsan Marcus ad illud Epicteti, qi *dissert. l.* 3. *c.* 22. de Cynicam professionem ementito, cùm revera nihil minùs præstaret, Μύξα γίνεται, ἄλλο δ' οὐδέν.

Τί ποτε ποίησον, ὃ νῦν σε φύσις ἀπαιτεῖ] Post *τί ποτε* distingvit Interpres Anglicanus, & erotematicè legit, *τί ποτε; O homo, qid negotii facessis tibi?* Xylandrum forsan secutus, qi sic prior reddidit; *Qid faciendum? qod nunc natura poscit, eò contende*, &c. Verùm contextûs series ista vix admittit, & distinctiones à Xyl. ipso in contextu positæ respuunt omnino. Verto itaqe, *Facias tandem, ô homo, eorum aliqod, qæ natura nunc à te exigit.* De mente vide *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 54, 55. & *supr.* § 6. & *infr.* § 41. & *l.* 10. § 12, 33. nè eadem identidem apposita denuo navseam pariant.

Μὴ περιβλέπου εἴ τις εἴσεται] Vide *lib.* 1. § 7, 9. & *l.* 7. § 58, 67. & *l.* 8. § 1. Epictet. *lib.* 3. c. 24. Μόνον μὴ πόμπευε αὐτήν· μηδ' ἀλαζονεύου ἐπ' αὐτῇ· ἀλλ' ἔργῳ δείκνυε· κἂν μηδεὶς αἰσθάνηται, ἀρκοῦ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐδαιμονῶν. Senec. *epist.* 79. *Hæc nos oportet agere, & in hoc ire impetu toto, licèt pauci sciant, licèt nemo videat.* Et, *epist.* 113. *nihil ad rem pertinet, qàm multi æqitatem tuam noverint.* Optimè Plut. *de perfect. indic.* Εἰ γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς, οὐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ καρποῦται τὸ ἡδὺ, κἂν κρύφα κατεργάσηται τὸν πόθον· ἔτι μᾶλλον εἰκός ἐστι τὸν φιλόκαλον, καὶ φιλόσοφον συνόντα διὰ τῶν πράξεων τῇ ἀρετῇ καὶ χρώμενον, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ σιωπῇ μέγα φρονεῖν, ἐπαινετῶν καὶ ἀκροατῶν μηδὲν δεόμενον. ὥσπερ οὖν ὁ καλῶν ἐκεῖνος οἴκοι τὴν θεραπαινίδα, καὶ βοῶν, Θέασαι, Διονυσία, πέπαυμαι τετυφωμένος, οὕτως ὁ ποιήσας τι χαρίεν καὶ ἀστεῖον, εἶτα τοῦτο διηγούμενος, καὶ περιφέρων πανταχοῦ, δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, πρὸς δόξαν ἑλκόμενος, οὔπω δὲ τῆς ἀρετῆς γεγονὼς θεατὴς, οὐδ' ὕπαρ, ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ἐν εἰδώλοις καὶ σκιαῖς ῥεμβόμενος, εἶθ' ὥσπερ ζωγράφημα προεκτιθεὶς ἐπὶ θέαν τὸ πεπραγμένον. qemadmodum avtem Plut. ab amantibus iconem traxit; ità Aristid. *in Eteon.* à sitientibus. ὥσπερ οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν. qod & Dio Prus. *orat.* 27. Οἱ διψῶντες τῶν ὁδοιπόρων ἐπειδὰν ἔλθωσιν ἐπὶ κρήνην τινὰ, πίνουσιν ἐπικύψαντες· ἐμπλησθέντες δὲ, καὶ τὸ δίψος ἀποσβέσαντες, ἡσυχῇ ἀπαλλάττονται, οὔτε κεκράξαντες, οὔτε εἰπόντες τι. vide Epictet. *l.* 3. *c.* 12. *ad l.* 1. § 7. qi & istos vanæ gloriæ inhiantes, & famæ popularis avcupes avidos, scenicis confert; qi nisi turbâ inspectante non cantant, non agunt. *l.* 3. *c.* 14. Ὡς οἱ κακοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ᾄσαι οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν. ubi, *mali Tragœdi*, Volfius cur redderet, nihil video.

Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε] De Catone Cicero, *ad Attic. l.* 2. *ep.* 1. *Dicit tanqam in Platonis politia, non tanqam in Romuli fœce, sententiam.* Qod Plutarchus in *Phocione* sic reddit, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτευόμενον ὑποστάθμῃ. Plato certè qam finxit politiæ ideam, nusqam unqam reperta est, avt repertam usqam unqam iri spes est. Theodoret. *therapeut. l.* 9. Ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος τούσδε νόμους ξυνέγραψε· καὶ οὐδένα πέπεικε τῶν ἀνθρώπων οὐ πολίτην, οὐ ξένον, οὐκ ἀστὸν, οὐ χωριτικὸν, οὐχ Ἕλληνα, οὐ βάρβαρον, οὐ δοῦλον, οὐκ ἐλεύθερον, οὐκ ἄνδρα, οὐ γυναῖκα, οὐ νέον, οὐ πρεσβύτην, οὐ λόγοις ἐντεθραμμένον, οὐ λόγων ἀμύητον, κατὰ τούσδε βιῶναι τοὺς νόμους. Hinc apud Athenæum ille *dipnosoph. l.* 11. Ἔοικεν οὖν ὁ Πλάτων μὴ τοῖς οὖσιν ἀνθρώποις γράψαι τοὺς νόμους, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διαπλαττομένοις· ὥστε καὶ ζητεῖσθαι τοὺς χρησομένους· ἐχρῆν οὖν, ἃ πείσει λέγων, ταῦτα καὶ γράφειν, καὶ μὴ ταὐτὰ ποιεῖν τοῖς εὐχομένοις, ἀλλὰ τοῖς τῶν ἐνδεχομένων ἀντεχομένοις. qæ postrema eruditus interpres minimè assecutus est. *debuit*, inqit, *Plato imitari non vota facientes, qi impossibilia sæpe optant sibi, sed eos, qi res perfici possibiles suscipiunt, ac moliuntur.* Qanqam iniqior forsan hoc nomine Platoni atqe aliis rerum publicarum ideas delineantibus Gregorius Naz. (non solus tamen is) qi *in Julian. invect.* 1. Πῶς δὲ θαυμάζειν ἄξιον τούτους, οἳ λόγῳ πλάττουσι πόλεις τοῖς ἔργοις συστῆναι μὴ δυναμένας; Non possum avtem erudito interpreti Anglic assentiri, qi ista cum seqentibus tanqam ex aliena persona à Marco prolata existimat. Sunt enim Marci ipsius, eum qem alloqitur invitantis ad id qod est naturæ ipsius consentaneum agendum & conandum, qantum in se est: monentisqe simul animum nè despondeat, etiamsi non possit hominum mores ità refingere, ut reipub. Platonicæ inducendæ spes detur, avt eam hominum in bono promovendo conspirationem experiri, qæ in ea, qam Plato sibi finxit, republica expectari poterat; sed successibus etiam leviusculis & processibus perexiguis contentus agat, pergátqe nihilominus in instituto. qod idem & de se, profectúqe suo, cuiqe svadere conatur, *l.* 5. § 9.

Ὡς οὐ μικρόν τι ἐστι] Non est parum, inqit, si vel parum studio tuo proficere poteris, in tam ampla validáqe hominum morúmqe corruptela; si vel supprimere saltem valeas, qod corrigere non datur. Siqidem dogmata tenaciùs animi medullis infixa, imis de pulmonibus revellere prorsus, plus qàm Herculeus labor fuerit; qod tamen nisi fiat, nihil liberè ac lubenter, sed servo fucatóqe affectu peragitur, qicqid à talibus præstatur. Malè ista cepit accepítqe Xyl. dum legit Δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς μεταβαλεῖ; vertítqe, *Mutat aliqis illorum suum placitum?* sed & Xylandri vestigiis insistens Anglus. cùm τίς illud sit ἐρωτηματικόν. *Ecqis enim dogma, sive judicium, illorum mutaverit?* Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Numqid ille cujus navigium multam, undiqe laxatis compagibus, aqam trahit, navtis ipsíqe navigio irascitur? Occurrit potiùs, & aliam excludit undam, aliam egerit, manifesta foramina percludit,*

dit, latentibus, & ex occulto sentinam ducentibus labore continuo resistit: nec ideo intermittit, qia qantum exhaustum est, subnascitur. Lento adjutorio opus est contra mala continua & fœcunda; non ut desinant, sed nè vincant.

Δυλεία ςενόντων καὶ πείθεσθαι περιςτιμένων] Hoc est qod unico verbo Hebræi כחש i. e. *mentiri*, pro, *fictè ac mendaciter in obseqium se dedere*. Ità vates rex, *Psal.* 18. *v.* 44, --46. *Populus priùs ignotus mihi, ignarúsqe mei, serviunt mihi: ad ipsum mei avditum obediunt mihi: alienigenæ mentiuntur* (i.e. ut rectè Jun. *mendaciter dedunt se*) *mihi; dum decidente cis* (qasi in talos) *animo, è conclavibus suis cohorrescunt.* & *Psal.* 66. *v.* 3. *Propter amplitudinem roboris tui, mendaciter se dedunt tibi inimici tui.* & *Psal.* 81. *v.* 16. *Osores Jovæ mendaciter se dedissent ei.* sed & vate rege prior Moses, regis instar & ipse, *Devt. c.* 33. *v.* 5. in solenni illa *benedictione* populi sui, *ibid. v.* 29. *Hostes tui mendaciter se dedent tibi.*

Καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα] Vide *ad l.* 8. § 25. Hunc avtem, etsi Philosophiam professum, Alexandro ac Philippo adjungit, qia & ipse reipub. regimen gloriosè satis Athenis tractaverat, ubi & statuæ æreæ. 360. eidem publico populi suffragio erectæ sunt; qæ tamen havd longo pòst intervallo omnes, unicâ duntaxat exceptâ, dejectæ, confractæ, conflatæ sunt. Vide Laërt. *l.* 5. & Diodor. Sicul. *l.* 18. sed & Cicer. *de offic. l.* 1.

Ἐι εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε] Vide *l.* 8. § 3.

Ὀυδείς με καταχέκρικε μιμεῖσθαι] Vide *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 58.

Ἁπλοῦν ἐςι καὶ αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον] *Simplex ac modestum.* Adversus illud peccant, post Philosophos qosdam, qi subtilitate nimiâ philosophiam totam deartuârunt & delumbârunt; Scholastici nostri, qi argutiis, tricis, & quæstiunculis spinosis Theologiam totam implexam & involutam nobis dederunt: adversus istud cùm Sophistæ ἀλαζόνες, tum & Cynici ἀναιδεῖς.

Σεμνοτυφίαν] Σεμνοτυφία, vocabulum vix alibi lectum, ἡ μετὰ τύφου τινὸς σεμνότης. Philo in Flaccum: Ἃ δὲ λαμπροτέραν καὶ βασιλικὴν ἐδήλου φύσιν, μετὰ πλείονος παῤῥησίας ἐπεδείκνυτο· οὗ, σεμνότερον ἦγεν αὐτόν· ἄρχοντι δὲ λυσιτελέςατον ὁ τῦφος. *Gravitatem fastuosam*, sive σεμνοτυφίαν in Constantio his verbis depingit Ammian. *l.* 16. *Insidebat avreo solus ipse carpento; Augustúsqe favstis vocibus appellatus, vocum littorúmqe intonante fragore, talem se, támqe immobilem, qalis in provinciis suis visebatur, ostendit. nam & corpus perhumile curvabat portas ingrediens celsas, & velut collo munito rectam aciem luminum tendens, nec dextrâ vultum, nec lævâ flectebat, tanqam figmentum hominis: non cùm rota concuteret nutans, nec spuens, avt os avt nasum tergens vel fricans, manúmve agitans est visus unqam.* Qæ eadem per totam vitam observâsse, avthor est idem *l.* 21.

§ 30. Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν] Vide *l.* 7. § 48. Est avtem istud argumentum totius *dialogi* Lucianici illius, qem ἐπισκοποῦντας ea de cavsa inscripsit. Sed & *somnii Scipionis* Ciceroniani partis non contemnendæ.

Καὶ πλοῦν παντοῖον] *Omnis generis divitias.* Xyl. πλοῦτον. sed seqentia refutant, ἐν χειμῶσι, ἐν γαλήναις.

Ἐπινόει δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον] vide *l.* 7. § 49. Hoc avtem historiæ beneficio cumprimis datur; de qa Nicet. Chon. operis historici initio. Βίβλος ζώντων, ἡ ἱςορία· καὶ σάλπιγξ πείρανος, τὰ γεγραμμένα, τοὺς πάλαι τεθνεῶτας οἷς τῶν σημάτων ἐξανιςῶσα, καὶ ὑπ' ὄψιν τιθεῖσα τοῖς βουλομένοις. Verùm Marcus hìc potiùs vult nos animo complecti, qàm immensum temporis spatium nos anteceſſerit, qod transactum sit illis, qi & nobis prorsus ignoti, rerúmqe nostrarum itidem ignari fuerint. vide *ad l.* 4. § 3. τὸ χάος, sed & *l.* 6. § 18.

Ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου] vide Boëth. *consol. l.* 2. *c.* 7. *ad l.* 4. § 3. vide & *l.* 8. § 21.

Τάχιςα ἐπιλήσονται] vide *ibid.* & *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 19.

Τάχιςα ψέξουσι] vide *l.* 4. § 3. τὸ ἐυμετάβολον.

Ὄυτε ἡ μνήμη ἀξιόλογον] vide *ibid.* τὸ κενόν.

§ 31. Ἀταραξία] Idem *l.* 7. § 54. & *suprà* § 6.

Καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ] ut nihil aliud reqirat, qàm rectè fecisse. vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. § 34. & *l.* 6. § 7, 50. & *l.* 7. § 73. & *infrà* § 42. καταληκτικῶς διδόναι.

§ 32. Ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει κείμενα] vide *ad l.* 8. § 40, 47.

Καὶ πολλὴν ἐυρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ] Ista pessimè divellit & delumbat Lugd. dum ab illis ἤδη σεαυτῷ novam orditur sententiam, cùm superioribus adnecti mens avtoris liqidò postulat. Meliùs Angl. à seqentibus, τὸν ὅλον κόσμον. Nevtri tamen assentior. articulum, qi deperisse videtur, interserendo, dictionis seriem continuandam sic sentio. π. ἐυρ' περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ [τῷ] τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι, &c. vide Platon. *polit. l.* 6. à Marco lavdatum *l.* 7. § 35.

Πολλὴν ἐυρυχωρίαν] *qasi ex angustiis educere te poteris, & in patente te collocare.* Ità Psalt. *Ps.* 18. *v.* 20. *Eduxit me in locum patentem.* εἰς πλατυσμόν. Græc. in latum. & *Psal.* 31. *v.* 9. *Non conclusisti me in manibus inimicorum meorum; sed in patente*, sive, *in lato*, *posuisti pedes meos.* ἐν ἐυρυχώρῳ, Græc. cui opponitur ςενοχωρία. *ad Rom. c.* 2. *v.* 9. θλίψις καὶ ςενοχωρία. Epict. *l.* 1. *c.* 25.

l. 25. Ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις, σὺ σαυτὸν θλίβεις; & mox, Καθόλου γὰρ ἐκείνου μέμνησο, ὅτι ἑαυτοὺς θλιβόμενοι, ἑαυτοὺς στενοχωροῦμεν· τουτέστι, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ στενοχωρεῖ. Talem sibi procuraverat στενοχωρίαν Pellæus ille, qi

Æstuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyari clausus scopulis, parvâqe Scripho.

Juvenal. *sat.* 10. atqe hoc est verè στενοχωρεῖν τὸν κόσμον, uti Epictetus idem, sed sensu pavlò diverso dixit *l.* 3. *c.* 26.

Τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ] qod *ævum animo percurrere*, Senecæ *ep.* 71. vide *l.* 7. § 47. & *l.* 11. § 1.

Ἀχανὲς δὲ τὸ περὶ τῆς φύσεως] vide *l.* 4. § 3, 50. Greg. Rom. *in Job. l.* 7. *c.* 20. *& immensum est, qod sine termino seqitur; & parum est, qicqid finitur. Longum qippe nobis videri non debet, qod cursu sui temporis tendit ut non sit: qod dum per momenta ducitur, ipso hoc momenta sua qæ differunt, impellunt. atqe unde teneri cernitur, indè agitur, ut non teneatur.*

§ 33 Πάντα ὅσα ὁρᾷς, τάχιστα φθαρήσονται] vide *ad l* 2. § 12. & *l.* 4 § 48. & *l.* 7. § 25. Senec. *epist.* 71. *Omne humanum genus, qódqe est, qódqe erit, morte damnatum est. Omnes qæ usqam rerum potiuntur urbes, qæqe alienorum imperiorum magna sunt decora, ubi fuerint, aliqando qæretur, & vario exitii genere tollentur. alias destruent bella, alias desidia páxqe ad inertiam versa consumet, &, magnis opibus exitiosa res, luxus. Omnes hos fertiles campos repentina maris inundatio abscondet, avt in subitam cavernam concidentis soli lapsus abducet. qid est ergò qare indigner, avt doleam, si exiguo momento publica fata præcedo?*

Ὁ ἐσχατόγηρως ἀποθανὼν] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 50. Hieron. *in Nepot. Si nongentos excederemus annos, & Methusalæ tempora nobis donarentur, tamen nihil esset præterita longitudo, qæ esse desiisset. etenim inter eum qi decem vixit annos, & eum qi mille, postqam idem vitæ finis advenerit, & irrecusabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est.* Avgustin. *de verb. Dom. serm.* 42. & *homil.* 1. & 28. & *de* 10. *chord. c.* 2. *Tota vita brevis est; à prima infantia usqe ad decrepitam senectutem, spatium breve est. Qòd tam diu vixerat, qid Adæ profuisset, si hodie mortuus esset? Si adhuc viveret, & hodie moreretur, qid illi vitæ longitudo profuisset? qid enim diu est, ubi finis est? qantum est in hac vita, qòd erit aliqando finitum? qicqid fuit futurum, ubi præteritum factum est, jam tale habetur, ac si non fuerit.* Gregor. *in Job. l.* 15. *c.* 2. *Si ab ipso humani generis exortu usqe ad hoc tempus, in qo sumus, mentis oculos ducimus, omne qod finiri potuit, qàm breve fuerit videmus. Ponamus enim qemlibet hominem à primo die mundi conditum, usqe ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam, qam qasi longam ducere videbatur, finire: ecce finis adest, præterita jam nulla sunt, qia cuncta transierunt. futurum in hoc mundo nihil est, qia nullum ad vitam vel brevissimum restat momentum. Ubi est ergò longum tempus, qod inter initium finémqe deprehensum ità consumitur, ac si nec breve unqam fuisset.* Senec. *epist.* 49. *Modò amisisse te videor: qid enim non modò est, si recorderis? modò apud Sotionem philosophum puer sedi: modò cavssas agere cepi; modò desii velle agere, modò posse. Infinita est velocitas temporis, qæ magis apparet respicientibus. Nam ad præsentia intentos fallit; adeò præcipitis fugæ transitus levis est. Cavssam hujus rei qæris? qicqid temporis transiit, eodem loco est: pariter adspicitur; unà jacet: omnia indè in profundum cadunt. & alioqi non possunt longa intervalla esse in ea re; qæ tota brevis est.* Idémqe *ep.* 99. *Omnes qantùm ad brevitatem ævi, si universo compares, & juvenes, & senes, in æqo sumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, qàm qod minimum esse qis dixerit. qoniam qidem minimum aliqa pars est; hoc qod vivimus, proximum nihilo est.*

§ 34. Δι᾽ ὅσα φιλοῦσι] *qæ amant.* Xyl. imò, *propter qæ amant*, alios scil. atqe ità Cas. at Lugd. χολοῦσι. qasi mens esset, *propter qæ succensent aliis.* qod χολοῦνται potiùs diceretur.

Γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν] vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 7. § 62. Senec. *ep.* 47. (qam transcripsit, more suo, tacito avtoris nomine, Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 11) *Qemadmodum stultus est, qi empturus equum, non ipsum inspicit, sed stratum ejus & frænum: sic est, qi hominem ex veste, avt conditione, qæ vestis modo nobis circumdata est, æstimandum putat.* οὔτε γὰρ ἵππος εὐγενὴς κρίνοιτ᾽ ἄν, ὁ πολυτελῆ σκευὴν ἔχων, ἀλλ᾽ ὁ τῇ φύσει λαμπρός. οὔτε ἀνὴρ σπουδαῖος, ὁ πολύτιμον οὐσίαν κεκτημένος, ἀλλ᾽ ὁ τὴν ψυχὴν γενναῖος. Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. qod Plutarchi nomine exhibet, Anton. *meliss. l.* 1. *c.* 31. Senec. idem *ep.* 41. *Qid est stultius, qàm in homine aliena laudare? non faciunt meliorem equum avrei fræni.* Et *epist.* 92. *Qod de veste dixi, idem de corpore me existima dicere. Nam hoc qoqe natura, ut qandam vestem, animo circumdedit. Velamentum ejus est. qis avtem unqam vestimenta æstimavit arculâ? nec bonum, nec malum vagina gladium facit.* Itaqe ut idem *epist.* 80. *Omnium istorum personata felicitas est. contemnes illos, si despoliaveris. Equum empturus, solvi jubes stratum, detrahis vestimenta venalibus, nè qa vitia corporis lateant. Hominem involutum æstimas? Mangones qicqid est qod displiceat, aliqo lenocinio abscondunt. itaqe ementibus ornamenta ipsa suspecta sunt. sive crus alligatum, sive brachium aspiceres, nudum juberes & ipsum tibi corpus ostendi. Vides illum Scythiæ, Sarmatiæ've regem, insigni capitis decorum?*

decorum? Si vis illum æstimare, totùmqe scire qalis sit, fasciam solve. Si perpendere te voles, sepone pecuniam, domum, dignitatem, intus teipsum considera. Qid ad rem pertinent mulæ saginatæ, unius omnes coloris? qid ista vehicula cœlata?

-instrati ostro alipedes, pictisqe tapetis;
Aurea pectoribus demissa monilia pendent:
Tecti auro fulvum mandunt sub dentibus aurum.

Ista nec dominum meliorem facere possunt, nec mulam. Idem ep. 87. qod Flaccus, *serm. l. 1. sat. 2.*

Regibus hic mos est ubi eqos mercantur,
* *apertos*
Inspiciunt: nè si facies, ut sape, decora
Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,
Qòd pulcræ clunes, breve qòd caput, ardua cervix.
Hoc illi rectè, nè corporis optima Lynceis
Contemplere oculis; Hypsæâ cæcior, illa
Qæ mala sunt spectes.--

* Ità Lips. *opertos*, vulg. perperam.

qæ verè mala, qæ mentis mala; hæc enim sola verè mala Stoæ. Nec dissentiunt nostri. Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom. 7. orat. 2.* τί ποτ' ἐστὶν ἵππου ἀρετή; ἆρα τὸ χρυσοῦν ἔχειν χαλινὸν, καὶ τελαμῶνας τοιούτους, καὶ στρωμάτων δεσμὸν ἐκ σηρικῶν νημάτων συγκείμενον, καὶ τάπητας ποικίλους καὶ χρυσοπάστους καὶ φάλαρα λιθοκόλλητα, καὶ πλοκάμους χρυσοῖς σχοινίοις συμπεπλεγμένους· ἢ τὸ δρομικὸν εἶναι, καὶ εὐσκελῆ, καὶ βαδίζειν εὔρυθμα, καὶ ὁπλὰς ἔχειν ἵππῳ πρεπούσας γενναίῳ, καὶ ἀνδρείαν κεκτῆσθαι τὴν ἐν ἀποδημίαις μακραῖς, τὴν ἐν πολέμοις ἁρμόζουσαν, καὶ δύνασθαι καὶ ἐν παρατάξει μετὰ πολλοῦ φαίνεσθαι τοῦ παρασήματος, καὶ τροπῆς γινομένης σώζειν τὸν ἀναβάτην; οὐκ εὔδηλον ὅτι ταῦτα ἵππου ἀρετή, οὐκ ἐκεῖνα; τί δέ; ὄνων καὶ ἡμιόνων ποίαν φαίης ἀρετὴν εἶναι; οὐ τὸ δύνασθαι μετ' εὐκολίας ἀχθοφορεῖν, καὶ ῥαδίως τὰς ὁδοὺς διανύειν, καὶ πόδας ἔχειν στερρότητι πέτρας μιμουμένους; μὴ τὰ ἔξωθεν αὐτοῖς περικείμενα συντελεῖν τι πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρετὴν αὐτῶν φήσομεν; οὐδαμῶς. ἄμπελον δὲ ποίαν θαυμασόμεθα; τὴν τοῖς φύλλοις κομῶσαν, καὶ τοῖς κλήμασιν, ἢ τὴν τῷ καρπῷ βριθομένην; ποίαν δὲ ἀρετὴν ἐλαίας εἶναι φαμέν; ὅταν μεγάλους ἔχῃ τοὺς κλάδους καὶ πολλὴν τὴν ἀπὸ τῶν φύλλων κόμην, ἢ ὅτε τὸν οἰκεῖον καρπὸν δαψιλῆ καὶ πανταχοῦ διεσπαρμένον ἐμφαίνῃ; οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποιῶμεν. διακρίνωμεν τὴν ἀρετὴν τὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ βλάβην εἶναι ἐκείνην νομίσωμεν, τὴν αὐτῇ λυμαινομένην· τί οὖν ἐστιν ἀρετὴ ἀνθρώπου; οὐ χρήματα, ἵνα πενίαν δείσῃς· οὐδὲ ὑγίεια σώματος, ἵνα φοβηθῇς νόσον· οὐδὲ ἡ τῶν πολλῶν ὑπόληψις, ἵνα ὑποίδῃς δόξαν πονηράν· οὐδὲ τὸ ζῆν ἁπλῶς καὶ εἰκῆ, ἵνα φοβερός σοι γένηται ὁ θάνατος· οὐδὲ ἐλευθερία, ἵνα δουλείαν φύγῃς· ἀλλ' ἡ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀκρίβεια, καὶ ἡ κατὰ τὸν βίον ὀρθότης. vide *ad lib. 6.* § 40.

Ὅσῃ οἰήσει] *qæ est illa opinio?* Xyl. imò, qòd *l.* 11. § 17. μεθ' ὅσου τύφου; *qanto cùm fastu?* & *l.* 12. § 27. μετ' οἰήσεως. grande scil. ac grave qippiam, & qod magni faciendum sit, fecisse sese opinantur ac præ se ferunt, ubi aliqem vel perstrinxerint, vel collavdârint. atqe hoc est qod Marcus *l.* 10. § 13. dicit, hos in aliorum lavdibus vituperiisqe φρυάττεσθαι. Evripid. *Glavco*, referente Stob. *tom. 2. tit. 22.*

Βαρὺ τὸ φρόνημ', ὅτι οἴησις ἀνθρώπου κακοῦ.
Fastus mali hominis, res est intolerabilis.

§ 35. Ἡ ἀποβολὴ οὐδέν ἄλλο ἐστὶν, ἢ μεταβολή] Senec. *ep. 71. Qicqid est, non erit; nec peribit, sed dissolvetur. Nobis solvi, perire est. proxima enim intuemur: ad ulteriora non perspicit mens hebes.* vide *lib. 7.* § 18. 23, 25. & *lib.* 8. § 18.

Καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται] vide *ad l.* 3. § 4. ἀγαθὰ εἶναι πέπεισαι.

Ὃ καὶ πάντα] ὃ illud Lugd. ejecit. ego retineo & expleo; sed & in locum suum, unde excidit, restituo, legendo, καὶ ὅτι π.

Ἐν τοσούτοις θεοῖς] *inter tot Deos.* Atqi Stoicis μία νοερὰ ψυχὴ, *una anima universalis intellectu prædita. l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14. & *l.* 9. § 8. i. e. *Deus unus.* Vide Epiphan. *ad l.* 4. § 18. Ità disertè Laërt. *l. 7. Zenon.* si Lipsii distinctionem *de Stoic. Physiolog. l. 1. c. 9.* Ambrosii Camald. versionem seqimur; ἕν τε εἶναι θεόν. καὶ νοῦν, καὶ εἱμαρμένην, καὶ Δία, πολλαῖς τε ἑτέραις ὀνομασίαις προσονομάζεσθαι. Verùm ego, cur interpunctio recepta solicitetur, nihil video. ἕν τε εἶναι θεὸν, καὶ νοῦν, &c. sin moveatur, ἕνα potiùs legerim. Ad manum interim adest conciliatrix ratio. Deum summum unicum agnoscebant, qem & Δία sive *Jovem* nuncupabant, mundi istius conditorem, πάντων δημιουργὸν, καὶ ἄφθαρτον μόνον. alios interim Deos inferiores statuebant φθαρτοὺς, corruptelæ obnoxios, sive (ut Plut. *de commun. notit.* eosdem deridens) τηκτοὺς *fusiles*, ὥσπερ κηρίνους ἢ καττιτερίνους, *tanqam si cerei aut stannei existerent.* in his & astra ponebant. Ità Plut. *de Philosoph. placit. l. 1. c. 7.* Θεὸν δὲ καὶ τὸν κόσμον, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν, τὸν δ' ἀνωτάτω πάντων νοῦν ἐν αἰθέρι. Verùm Epiphan. *hæres. lib. 1. hæres. 5.* Deum asserit Stoicos in hæc qasi membra qædam dispertitos. Μερίζουσι δὲ τὴν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μερικὰς οὐσίας, εἰς ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, εἰς ψυχὴν, καὶ ἀέρα, καὶ τὰ ἄλλα. vide *l.* 8. § 19. & *l.* 12. § 28. vide & Athenag. *in legat. pro Christian.*

Ἐξευρέθη] *reperta est, extitit.* ut *supr.* § 8.

§ 36. Τὸ σαπρὸν] Vide *supr.* § 14. & *l.* 8. § 24.

Γράσος] Ità *l.* 8. § 37. γράσους πᾶν τοῦτο.

Πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα] *nuclei terræ. Cas. calli.* Xyl. Aliâ ratione Philo *de provid.* γῆς εἰσιν ὄγκοι

(terræ tubera sunt) περὶ ὧν συνεχὴς καὶ ἀδιάστατος πόλεμος. Theodor. Prodrom. *in provident.*

Εὕρημα κυνὸς ἡ σεβαστὴ πορφύρα·
Ὁ μάργαρος κύημα φαῦλον ὀστρέου·
Λίθοι τὸ σύμπαν, οἱ χνοάζοντες λίθοι.
Ὁ λαμπρὸς οἶκος ἐκ πιτάνου καὶ ξύλων,
Ὀπτῶν τε πλίνθων, καὶ λίθων ἐξεσμένων.
Γῆς πίτανος, γῆς ξύλα, γῆς πάντες λίθοι.
Τὴν γῆν δὲ τιμῶν, καὶ σέβων, οὐκ αἰσχύνῃ;

Augusti hominis purpura, inventum est canis;
Libido, margarita, vilis ostrei:
Summa est lapillis, qòd glabella saxa sunt.
Ex calce, lignis, splendida ornatu domus,
Coctóqe latere, fossilíqe marmore est.
Calx nata terrâ, ligna, lapides terra sunt.
An terram honorans, erubescere haud velis? Svart.

Ὑποστάθμαι ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος] f. ὁ χρ. [καὶ] ὁ ἄργυρος. *fæces* avtem sive *sedimentum terræ* ista vocat, qia inter liqandum subsidit, qod est purissimum metalli atqe pretiosissimum; qomodo in vino & urina solet τὸ ὑπόστημα, sive ἡ ὑποστάθμη, vocabulum Henrici Stephani thesavro adjiciendum, cùm ex Marco; tum ex Hesychio, apud qem reperias. Ὑποστάθμη, τρυγία, τρύξ. & Σκωρία, ἡ γαιώδης ἐν [τοῖς χυτοῖς] ὑποστάθμη. ità enim locum illum defectum integrandum sentio. Sed & ex Laert. *l.* 7. qi in *Zenon.* ait Stoicos eâdem ratione dixisse ὑποστάθμην πάντων τὴν γῆν. qanqam nec hi soli. nam & Porphyr. *de abstinent. l.* 3. nos ait mundi inferioris ὑποστάθμην οἰκεῖν. & Synes. *de provident. l.* 1. τὴν ὑποστάθμην τῶν ὄντων, mundi inferiora ista appellat. Levcippus item apud Hermiam *in Philos. irris.* τὰ παχυμερῆ κάτω ὑποστάντα ὕδωρ καὶ γῆν γίνεσθαι. & Theodoret. qi *therap. l.* 1. pravos improbósqe homines ait, ὑποστάθμῃ τινὶ παχείᾳ ἐοικέναι, τῶν τοῦ διυλιστῆρος οὐ διικνουμένην πόρων διὰ παχύτητα. de Cynico Julian *de cynism. orat.* 2. ἐκείνῳ τὸ χρυσίον οὐκ ἔστι χρυσίον, οὐχ ἡ ψάμμος ψάμμος, εἰ πρὸς ἀμοιβὴν τις αὐτὰ ἐξετάζοι, καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν ἐπιτρέψειεν αὐτῷ τιμητὴν γίνεσθαι· γῆν γὰρ αὐτὰ οἶδεν ἀμφότερα· τὸ σπανιώτερον δὲ καὶ τὸ ῥᾴδιον, ἀνθρώπων ὑπὸ κενοδοξίας ταῦτα καὶ ἀμαθίας νενόμικεν ἔργα. Qin & ideo potest metalla ista γῆς ὑποστάθμην dixisse, qia in infimas terræ partes, qasi demersæ jacent, qomodo ad ima fæces, ac sedimenta subsidunt. unde Senec. *ep.* 1. *In imo pessimum.* & epist. 108. *gravissimum qódqe turbidúmqe subsidit.* Ità enim de his avtor idem *ep.* 90. *avrum & argentum, qasi malè nobis committerentur, natura abscondit; nos in lucem, propter qæ pugnaremus, extulimus. Nec erubescimus summa apud nos haberi, qæ fuerant ima terrarum. vis scire, qàm falsus oculos tuos decipit fulgor? nihil est istis, qamdiu immersa & involuta cæno suo jacent, fœdius; nihil obscurius.* & *de benef. l.* 7. *c.* 10. *Laminas utriusqe materiæ, ad qas cupiditas nostra caligat, terra, qæ qicqid utile futurum nobis erat protulit, istas defodit & mersit; &, ut noxiis rebus, ac malo gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit.* Qod Plinius *nat. hist. l.* 33. *præfat. Hæc summâ sui parte tribuit, qæ prosunt. illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, qæ occultavit atqe demersit.* Sed non altè satìs, si Senecæ credimus, qi mox *ibidem. Possum de rerum natura qeri, qòd avrum argentúmqe, non interiùs absconderit, qòd non majus, qàm qod detrahi posset, pondus injecerit.* Idem deniqe *ep.* 92. de viro bono: *Avrum argentúmqe illis, in qibus jacuere tenebris dignissima, non ad hunc æstimat splendorem, qò imperitorum verberant oculos: scit erui è cæno, ex qo illa secrevit cupiditas nostra, & effodit.* In sacris literis, divitiæ, qæ istis cumprimis constant, עַבְטִיט voce composita id est, *densum lutum* sive *cænum* dicuntur. Abacuc. *c.* 2. *v.* 5. sed & שְׁמָרִים i. e. *fæces*, sive ὑποστάθμαι, ut Marcus istìc, Sophoniæ *c.* 1. *v.* 12. si Drusio fides: *proverb. class.* 1. *l.* 2. *prov.* 58. qanqam eò loci, *concretum esse super fæces:* vel de securitate ac fiducia, cum Piscatore; vel de obstinatione in malis, cum Junio, è pace tranqilitatéqe jugi natâ, malim intelligere: ex gemina ferè formula, qæ Jeremiæ *c.* 48. *v.* 11. reperitur.

Τειχία ἡ ἐσθὴς] vide *ad l.* 6. § 12.

Τὸ πνευματικὸν] *etiam qæ spiritu constant.* Xyl. *etiam vita tua.* Cas. i. e. *anima*, qasi πνευμάτιον legerit. τὸ πνευματικὸν, est *formale*, sive *qod formæ rationem obtinet:* Opponitur enim τῇ ὑποκειμένῃ ὕλῃ τὸ πνευματικὸν, sicut τῷ ὑλικῷ τὸ αἰτιῶδες, *l.* 4. § 16. & *l.* 5. § 13. ubi idem planè qod istic argumentum tractatur; & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 9. qod *l.* 12. § 10. ὕλην καὶ αἴτιον dixit. & *ibid.* § 18. αἴτιον καὶ ὑλικόν. πνεύματα verò *formæ* sunt. *l.* 12. § 30. πνεύματα καὶ ὑποκείμενα.

Ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον] qia nimirum elementa, ex qibus & spiritus ipse sive anima justa Stoicos conflatur, in se invicem transmutantur. vide *l.* 4. § 21, 46.

§ 37. Ἅλις τοῦ ἀθλίου βίου καὶ γογγυσμοῦ] Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. τοῖς παιδίοις μικρὰ πρόφασις εἰς τὸ κλαίειν ἱκανή. Apost. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 10. Μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν.] de Israëlitis loqitur in eremo subinde ex occasione qavis murmurantibus.

Πιθηκισμοῦ] *imitationis.* Xyl. *dissimulationis* Cas. at Svidæ πιθηκισμοὶ sunt ἀπάται καὶ κολακεύματα. (apud qem pro μενικᾶς, με νικᾶς leg) ex Aristoph. in *Eqit.* ubi Cleon. adversario suo;

Οἴμοι τάλας, οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις;
& mox: Ἀλλ' οὐχ ὑπερβαλεῖς με θωπείαις.---

Et

Et apud eundem in *Vesp.*

Ταῦτα ἰδὼν, ὑπό τι μικρὸν ἐπιθήκισα·

paululum adulatus sum. Verùm Marco πιθηκίζειν videtur esse *simiarum more*, qæ gesticulationibus vanis ludos faciunt, *nugari.* qod Apollodor. in Adelph. dixit

--ἐν πιθήκοις ὄντα δεῖν Πίθηκον εἶν.---

hoc est, *inter nugaces nugacem esse*, sive pariter nugas meras agere. habes *supr. ad l.* 9. § 3. siqidem simia risûs lusûsqe solius gratiâ in ædibus habetur. Plutarch. in *adulat.* ὁρᾷς τὸν πίθηκον; οὐ δύναται τὴν οἰκίαν φυλάττειν, ὡς ὁ κύων, οὐδὲ βαστάζειν, ὡς ὁ ἵππος, οὐδὲ ἀροῦν τὴν γῆν, ὡς οἱ βόες· ὕβριν οὖν φέρει καὶ βωμολοχίαν, καὶ παιδιὰς ἀνέχεται, γέλωτος ὄργανον ἐμπαρέχων. facere tamen pro Xylandri versione videri possit Epicteti illud *enchir. c.* 35. qod idem totidem ferè verbis habetur & *dissert. l.* 3. *c.* 15. ταῦτα πάντα ἀποσκεψάμενος, ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν· εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία, ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ αὐλητὰς, νῦν δὲ μονομάχους, εἶτα σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· οὕτω καὶ σὺ νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ οὐδὲν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, ἣν ἂν ἴδῃς, μιμῇ, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει, τὸ σύνηθες δ' ἀπαρέσκει. verùm qid est hoc vago & desultorio vitæ instituto nugacius? vide *l.* 4. § 16. Idem *l.* 2. *c.* 4. de philosophiam professo, sed vitæ inqinatissimæ homuncione: Ἀρχέδημον πίνων νοῶν, μοιχὸς ἴσθι, καὶ ἄπιστος, καὶ ἀντὶ ἀνθρώπου λύκος ἢ πίθηκος. τί γὰρ διαφέρει; Diogenes *epist.* 17. cujus initium, an inscriptio, cùm interciderit, ità potest restitui. [Ὁ Κύων τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαζομένοις οἰμώζειν.] ὑπάρχει δὲ τοῦθ' ὑμῖν, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. ὄντες γὰρ ταῖς μὲν ὄψεσιν ἄνθρωποι, ταῖς δὲ ψυχαῖς πίθηκοι, προσποιεῖσθε πάντα, γινώσκετε δὲ οὐδέν. reliqâ ferè totâ epistolâ πιθηκισμὸν illorum graphicè describit.

Τί τούτων καινόν] *ad l.* 7. § 1.

Τί σε ἐξίστησι] *qid terret te?* Xyl. *ad qid obstupescis?* Cas. Malim, *qid te percellit?* sive *de mentis statu dimovet?*

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἁπλούστερος καὶ χρηστότερος γίνου] *Qin & jam erga deos simplicior & melior es factus.* Xyl. qasi ἐγένου legeretur. at Lugd. γίνου. rectè. qem & Cas. secutus est, *esto jam tandem erga Deos simpliciùs ac benigniùs affectus.*

Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτη] vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 23. & *l.* 12. § 35. potest avtem hæc clavsula fuisse à prægressis sejuncta; & hoc velle, opera naturæ lustres breviore spatio an prolixiore, nihil interesse; cùm eadem visurus sis.

§ 38. Ἐκεῖ τὸ κακὸν] vide *supr.* § 4. & 20.

§ 39. Ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάντα] vide *l.* 6. § 36.

Ὡς ἐνὶ σώματι] vide *ad l.* 4. § 40.

Ἐπισυμβαίνει] vide *ad l.* 5. § 8.

Τί οὖν ταράσσῃ; τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἔφθαρσαι, ὑποκρίνῃ, συναγελάζῃ, βόσκῃ;] *Qid ergò perturbaris? menti tuæ dicis, mortuus es, periisti, efferatus es, simulas, es in cœtu, aleris?* Xyl. illud advertit vocabulum θηριῶσαι, qod in periocha seqenti inserctum sensum facit exsensum, istûc esse retrahendum. & est prorsus. sed τεθηρίωσαι leg. &, me avtore, ultimo loco potiùs collocandum. At Cas. (qi à præcedentibus, illa τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις &c. divellit, tanqam aliò spectantia) *Dicis parti illi ratione præditæ, mortua es, corruptio apprehendit te? num & hæc excrementa egerit? num pecudum ritu depascitur?* ut nimirum corporis instar morti obnoxia sit. Ità τὸ φθείρεσθαι vult eâ esse *corruptelâ affectum*, qæ interitum rei corruptæ afferat: qum de mente aliâ ratione τὸ φθείρεσθαι dicatur Marco *supr.* § 2. vult legi, ἀποκρίνει, βόσκει; (nam τοῦ συναγελάζῃ rationem nullam habuisse videtur) & novum ista conficere ἐρώτημα. vult deniqe τὸ ἀποκρίνειν illud *excernendi* significatum habere. D. Boot. avtem aliter ista interstingvit. siqidem argumentum superius ad τῷ ἡγεμονικῷ clavdit. tanqam si scriptum esset, τί οὖν ταράσσῃ τῷ ἡγεμονικῷ; *Qid mente tuâ conturbaris?* indè avtumat & ipse novam seqi materiam, cujus verba sic concipienda sint. Λέγεις, τεθεώρηκας· ἔφθαρσαι, ὑποκρίνῃ, &c. *Dicis contemplatum, sive, in contemplatione versatum te. verùm corruptus es, simulas, pecudum ritu degis, efferatus es.* ὑποκρίνεσθαι certè istic *histrionem agere* mihi significare videtur; eo sensu nimirum qo ex carmine Petron. Joan. Sarisber. dixit, *policrat. l.* 3. *c.* 8. *totum ferè mundum histrioniam exercere.* qanqam nec spreverim ipse prorsus, qod Cas. subindicat, ut ἀποκρίνῃ in media forma significatu activo legatur. eò magis qia Marcus ipse *l.* 6. § 14. τίμιον, inqit, οὔτε τὸ συναγελάζεσθαι, οὔτε τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. qod avtem τεθηρίωσαι dicit, Epictetus forsan explicabit, qi de evidentias rerum oppugnantibus, ait, *dissert. l.* 1. *c.* 5. ἐκτέτμηται τὸ αἰδῆμον αὐτοῦ, καὶ ἐντρεπτικὸν καὶ τὸ λογικὸν οὐκ ἀποτέτμηται, ἀλλ' ἀποτεθηρίωται. Vel Crantor etiam apud Plut. *ad Apollon.* nam τεθηριῶσθαι τῷ ἡγεμονικῷ est idem Marco, qod Crantori τεθηριῶσθαι τὴν ψυχὴν in illis; τεθηριῶσθαι γὰρ εἰκὸς, ἐκεῖ μὲν σῶμα τουτὶ, ἐνταῦθα δὲ ψυχήν. Verùm locus insigniter depravatus videtur. Nec certi qid statuere avsim. D. Salmas. de hoc loco per literas consultus, de θηριῶσαι huc retrahendo consentit: periodum totum sic concinnandam censet. Τί οὖν ταράσσῃ; μή τι τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἔφθαρσαι, ὑποκρίνῃ, συναγελάζῃ, βόσκῃ, θηριῶσαι; *numqid ἡγεμονικῷ tuo dicis; qòd mortuum est, qòd corruptum, qòd aliud agit, aliud simulat, qòd congregetur, pascat,* &c.

& efferetur. vel sic etiam, Τί οὖν ταράσσῃ; τί λέγεις; τῷ ἡγεμονικῷ τέθνηκας, ἔφθαρσαι, &c. an *τῷ ἡγεμονικῷ mortuus es, corruptus es?* &c. hæc omnia non sunt τοῦ ἡγεμονικοῦ, ac divinæ particulæ, qæ nobis insita est, sed brutæ materiæ.

§ 40. Ἤτοι οὐδὲν δύνανται θεοὶ, ἢ θνείωσαι δύνανται] *Avt nihil omnino pro nobis Dei possunt, avt animi distractiones & intemperies sopire & lenire possunt.* M. Cas. qi loco τοῦ θνείωσαι qid legerit ignoro. Ego Xylandrum seqor hîc furcillantem prorsus. Vide ad periochæ præcedentis clavsulam. *Vel nihil*, inqit, *possunt dii, vel possunt aliqid*. Seqentia liqidò comprobant. Annot. Lugd. ἤτι δρέσαι δύνανται. qod idem valet.

Μᾶλλον τὸ μὴ παρεῖναί τι τούτων, ἢ τὸ παρεῖναι] *Cur non magìs etiam petis, ut dent tibi nè qid horum metuas, avt expetas, neqe magìs doleas, si absit, qàm si adsit?* Xyl. Ego malim. τοῦ μὴ π. τ. τ. ἢ τοῦ π. *Cur non hoc potiùs poscis, nè istorum aliqid metuas, avt nè istorum aliqid cupias, qàm nè istorum aliqid absit, vel adsit tibi.* in versionem suam Cas. utrumqe admisit. Hoc est qod Diogenes olim in parentibus notabat. ἐπὶ τῷ υἱὸν γενέσθαι, τοῖς θεοῖς θύετε· περὶ δὲ τοῦ ποίαπος ἐκβῇ, οὐ θύετε. *Filium*, inqit, *ut habeatis, victimâ cæsâ deos poscitis: verùm de hoc, qalis futurus sit, parum pensi habetis; nec ut bonus, probúsqe evadat, Deis supplices estis.* Laërt. *l.* 5. ità Marcus, Deos, inqit, oratis ut hoc vobis obtingat, illud non obtingat; at cur non potiùs oratis, ut nihil vos istiusmodi afficiat? cur non potiùs ut nè expetas, qàm ut re expetitâ potiaris? cur non potiùs ut nè metuas, qàm ut id qod metuis nè eveniat? illud enim, non istud verè felicem facit. Vide *l.* 4. § 49. finitimum huic Marci monito Menandri illud:

Ἄνθρωπος ὢν μηδέποτε τὴν ἀλυπίαν
Αἰτοῦ παρὰ θεοῦ, ἀλλὰ μακροθυμίαν.
Nè posce homo natus, à Deo indolentiam,
Sed potiùs animum æqanimem, & tolerantem mali.

Grot. Nec abludit reprehensio apud Petronium Evmolpiana illa; *Qis unqam venit in templum & votum fecit, si ad eloqentiam pervenisset? qis, si Philosophiæ fontem invenisset? ac nè bonam qidem mentem, avt bonam valetudinem petunt; sed statim atqe limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, si propinqum divitem extulerit, alius si thesavrum effoderit, alius si ad trecenties HS pervenerit.*

Μὴ παρεῖναι] Dio Prus. *orat.* 16. Τοσούτων οὖν δυσκόλων ὄντων ἀπὸ τοῦ σώματος ἀρχομένοις τί δεῖ προσδοκᾶν; ἢ πῶς ἔνεστιν ἑκάστου τούτων αἰσθανόμενον καὶ ῥᾳδίως ἐνδιδόντα, μὴ κακοδαιμονέστατον ἁπάντων εἶναι προσδεχόμενον τοῖς θεοῖς, ὅπως μὴ τοῦτο, μηδὲ τοῦτο συμβῇ; καθάπερ εἴ τις ἐν ὄμβρῳ πορευόμενος, σκέπασμα μὲν ἔχοι μηδὲν, εὔχοιτο δὲ μόνον, ἕκαστον τῶν σταλαγμῶν διαφυγεῖν· ἢ εἴ τις πλέων, ἀντὶ τοῦ τοῖς οἴαξι προσέχειν, καὶ τὸ προσπίπτον δέχεσθαι καλῶς, εὔχοιτο μηδὲν τῶν κυμάτων κατὰ τὴν ναῦν γενέσθαι.

Καὶ εἰς ταῦτα συνεργεῖν] Stoicos hîc Plut. constrictos tenere se avtumat, *de Stoic. contradict.* c. 27. Εἶτα ὁ θεὸς, inqit, ἀρετὴν οὐ δίδωσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετόν ἐστι· πλοῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν, οὐκ εὖ χρησομένοις δίδωσιν, ἀλλὰ κακῶς, τουτέστι βλαβερῶς καὶ αἰσχρῶς καὶ ὀλεθρίως· καί τοι εἰ μὲν δύνανται τὴν ἀρετὴν παρέχειν οἱ θεοὶ, οὐκ εἰσὶ χρηστοὶ μὴ παρέχοντες· εἰ δὲ μὴ δύνανται ποιεῖν ἀγαθοὺς, οὐδὲ ὠφελεῖν δύνανται, μηδενὸς τῶν ἄλλων ὄντος ἀγαθοῦ, μηδὲ ὠφελίμου.

Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν] Ità *l.* 2. § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο.

Οὐ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπί σοι] Epictet. *l.* 2. c. 16. Εἶτα λέγομεν, Κύριε ὁ θεὸς, πῶς μὴ ἀγωνιῶ; μωρὲ, χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτὰς ὁ θεός; εὔχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαι σου μὴ ῥέωσιν. ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐγκάλει. τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν, μεγαλοψυχίαν, ἀνδρείαν; τηλικαύτας ἔχων χεῖρας, ἔτι ζητεῖς τὸν ἀπομύξοντα; Objurgat hoc nomine Græcos Demosthenes *Philip.* 3. Ταῦθ' ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ οἱ τὴν χάλαζαν, ἔμοιγε δοκοῦσι θεωρεῖν, εὐχόμενοι μὴ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι γενέσθαι· κωλύειν δ' οὐδεὶς ἐπιχειρῶν. Xenoph. *Pæd. l.* 1. Ὡς οὐδὲ θέμις εἴη αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, οὔτε ἱππεύειν μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας νικᾶν· οὔτε μὴ ἐπισταμένους τοξεύειν, τοξεύοντας κρατεῖν τῶν ἐπισταμένων τοξεύειν· οὔτε μὴ ἐπισταμένους κυβερνᾶν, σώζειν εὔχεσθαι ναῦς κυβερνῶντας, οὐδὲ μὴ σπείροντάς γε σῖτον, εὔχεσθαι καλὸν αὐτοῖς σῖτον φύεσθαι· οὐδὲ μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ, σωτηρίαν αἰτεῖσθαι· παρὰ γὰρ τοὺς τῶν θεῶν θεσμοὺς πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι· τοὺς δὲ ἀθέμιστα εὐχομένους ὁμοίως εἰκὸς παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀπρακτεῖν τοὺς παράνομα δεομένους. Et agendi peritia ergò feliciter agere cupienti nanscíscenda; & peritiæ actio insuper adjicienda. neqe enim nandi peritissimus etiam in navfragio artis ope incolumis futurus est, si brachiis implexis, cruribus cancellatis, fluctibus ferendum sese permiserit. Aristides *de concord. ad Rhod.* Ἄτοπον τοὺς θεοὺς ἐνοχλεῖν, αὐτοὺς δὲ μὴ βέλτιστα πράττειν, ἅγ' ἐφ' ἡμῖν εἶναι δοκεῖ τοῖς θεοῖς αὐτοῖς. Tertull. *exhort. castit.* c. 12. *Tantâ solicitudine petere avdebis, qod in te positum recusabis?*

Ἢ διαφέρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπί σοι] *qàm de eis, qæ non sunt in tua manu posita, solicitum esse.* Xyl. *Ea, qæ in tua potestate non sunt sita, affectare,* Cas. Malim, *ad ea cum animi qodam cruciatu & distractione ferri*, & *qasi differri.* vide *supr.* § 26.

Μετὰ δουλείας] *cum servitute*, i. e. animo addicto & mancipato. Ità *l.* 8. § 3. καὶ δουλεία πόσων.

&

& *suprà* § 27. δυλεία ϛενόντων. Sic nimirum servi & mancipia fiunt, súntqe revera earum rerum, qas tanta cum anxietate reqirunt, & qibus ὅτως πρσ-παθῦσιν, ut Marcus noster, *l.* 5. § 1. Flaccus *l.* 1. *epist.* 10.

Imperat aut servit collecta pecunia cuiqe,
Tortum digna seqi potiùs, qàm ducere funem.

Hoc est qod Seneca *epist.* 8. ex persona fortunæ munera enixè anxiéqe avcupantium. *Hoc miserrimi fallimur: habere, nos putamus; habemur.* i. e. putamus res esse in nostra potestate; cùm nos potiùs in illarum potestate simus; dum illarum servi & qasi mancipia sumus.

Καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν] Avg. *de grat. Christ. l.* 1. *c.* 15. *Cur petitur, qod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat voluntatem?* & *de pecc. merit. & remiss. l.* 2. *c.* 6. *Qis optat, qod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento?* Τῷ γὰρ ὄντι, ὃ ἐξ αὐτῦ τις ἔχει, περισσὸς ὅτι καὶ μάταιος παρ' ἄλλυ λαμβάνων. Epictet. *l.* 1. *c.* 9.

Οἱ θεοὶ συλλαμβάνυσι] Indè *l.* 1. § 17. συλλήψεις θεόθεν γνόμεναι. Sed disertiùs pavlò Marco Pavlus noster *ad Rom. c.*8. *v.* 26. τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται. *vicissim auxiliatur*; qasi mutuas confert operas. Ità & nos Deo συνεργεῖν oportet: Ap. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 1. & nobis operantibus συνεργεῖ Deus. Marc. *Evang. c.* 16. *v.* 20. unde & Apost. de se *ad Cor. epist.* 1. *c.* 15. *v.* 10. Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· ὐκ ἐγὼ δὲ· *qanqam non tam ego*; vel, *non solus ego* (qomodo ad *Gal. c.* 2. *v.* 20. Ζῶ δὲ, ὐκέτι ἐγὼ, qanqam de loci istius interpunctione ambigi meritò potest) ἀλλ' ἡ χάρις τῦ θεῦ, ἡ σὺν ἐμοί. nec gratia Dei sola, nec ipse solus; sed ipse cum gratia, gratia cum ipso est cooperata. Bern. *de grat. & lib. arb. Ità nec gratiæ divinæ qam agnoscit, ingratus, nec ope fretus divinâ, extitit otiosus: verùm & opis gratiam numini tribuit, & huic etiam operam suam contribuit.* Huc Epicharmi illud;

Τῶν πόνων πωλῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ θεοί.
Dii suas labore dotes esse venales volunt. Grot.
Καί τ' ἐργαζόμενος πολὺ φίλτερος ἀθανάτοισιν·
Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρες, ὅς κεν ἀεργός.
Ipsi sudantem & clementiùs aspiciunt Dii:
Ignavum oderunt pariter superiqe hominésqe.

Hesiod. *oper. l.* 1. Sed & Æschyl. *Pers.*

Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χ' ὦ θεὸς συνάπτεται.
Qò qis ultrò properat illuc adjuvat sursum Deus.

Idémqe. Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν Θεός.
Habet laborans collaborantem Deum.

Et, Τῷ δ' αὖ πονῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει.
Adesse gaudet, sed laboranti, Deus.

qod Evripidi tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Et Clem. *strom. l.* 6. & post Clementem Theodoretus Clementis compilator, *therap. l.* 1. Verùm ille ex Evrip. *Hippolyto*, hic ex *Ectimeno* (sive ut Grotius avtumat ex *Clymene*) esse vult: qi & illud Socratis in *Minoe* eódem refert:

Οὐκ ἔςι τοῖς μὴ δρῶσι σύμμαχος τύχη·
Fortuna non est socia nil conantibus.

Indè proverbium apud Laconas, τὰν χεῖρα ποτιφέροντα δεῖ τὰν τύχαν ἐπικαλεῖν. Plut. in *apoph. Lacon.* sed & apud alios Græcos, referente Svidâ,

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

Et, Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τὸς θεὸς κάλει.
Deum invocare oportet admotâ manu.

Et, *Molire primus ipse, mox Deum invoca.*

Ἀργὸς γὰρ ὐδεὶς, θεὸς ἔχων ἀνὰ στόμα
Βίον δύναιτ' ἂν ξυλλέγειν ἄνευ πόνυ.

Evrip. *Electr.*

Expers laboris atqe inops nemo potest
Rem facere, qamvis sæpe compellet Deos. Grot.

Synes. denique *de provident.* 1. Καὶ τῦτο προνοίας, δι' ἣν ἔξεστι μὴ ῥαθυμῦντας, ἀλλὰ χρωμένους οἷς παρ' αὐτῆς ἔχομεν, πάντα πάντως εὐδαίμονας εἶναι. ὐ γάρ ἐστιν ἡ πρόνοια κατὰ τὴν μητέρα τῦ νεογιλῦ βρέφους, ἣν δεῖ πράγματα ἔχειν, ἀποσοβῦσαν τὰ προσπελασόμενα καὶ λυπῆσοντα· ἐκεῖνο γὰρ ἀτελὲς ἔτι καὶ οἴκοθεν ἀβοήθητον. ἀλλὰ κατ' ἐκείνην ἥτις αὐξήσασά γε αὐτὸ καὶ ὁπλίσασα, χρῆσθαι κελεύει, καὶ τὰ κακὰ ἀπερύκειν. ταῦτα τῦ παντὸς ἄξια ἀνθρώποις εἰδέναι καὶ γὰρ πρόνοιαν νομίζειν, καὶ ἑαυτῶν φροντίζειν, εὐσεβεῖς τε καὶ ἐπιμελεῖς ἅμα γινομένοις· καὶ ὐχ ἡγήσονται θεῦ τε ἐπικυρίαν καὶ χρῆσιν ἀρετῆς στασιάζειν πρὸς ἄλληλα. Pulcerrimè.

Ὅλως δὲ ἐπίστρεψον τὰς εὐχὰς, καὶ θεώρει τί γίνεται] *Posce deum*, inqit, *bonam mentem*, & *videbis qid futurum sit*, qod Dominus Christus Luc. *c.* 11. *v.* 13. Πόσῳ μᾶλλον δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτῦσιν αὐτό. *qanto magìs gratiam spiritûs eam poscentibus concedet?* scil. qod Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 14. Ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτῦ, ἀκύει ἡμῶν· καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκύει ἡμῶν, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἡμῶν. Epictet. *lib.* 2. *c.* 18. Μεῖνον τάλας μὴ συναρπασθῇς. μέγας ὁ ἀγών ἐστι, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τῦ θεῦ μέμνησο· ἐκεῖνον ἐπικαλῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τὸς Διοσκόρους ἐν χειμῶνι πλέοντες. Videatur & Menandrianum illud superiùs pavlò exhibitum.

§ 41. Τὰ προηγύμενα φυσιολογῶν] *Qæ de rerum natura priùs fueram meditatus.* Ità se explicat ipse apud Laërt. in *epist.* de qo Marcus istic, Epicurus; τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν. vide *infr.* at Cas. προηγύμενα, *præstantiora* cùm *præterita*, *præcedentia*, prægressa, priora, Epicurus vellet.

Πᾶσα ἡ διάνοια] etiam Epicurus inter decumbendum animi priùs potiúsqe qàm corporis, spiritûs qàm carnis, rationem habet curámqe gerit? qid Chrysippum? qid Christianum facere oportebit? Ità Psaltes. *Psal.* 41. *vers.* 4, 10. animæ sanitatem

tatem primo loco, tum corporis Deum poscit.

Καταφρεάττεσθαι] Xyl. καταπλάττεσθαι legisse videtur. qasi Pindaricum illud voluerit, γυίοις περιάπτων πάντοθεν φάρμακα. *Pyth. od.* 3. idémqe medicum adhibitum omnino negare Epicurum frustrà avtumat; cùm negat duntaxat eo animo adhibitum, ac si magni momenti haberet illud, qod à medico præstaretur. Ego verò existimabam τὸ καταφρεάττεσθαι istic esse *munire corpus* adversus vim morbi. Somnia nimirum mera comminiscimur nobis, ubi genuina non occurrit scriptura. Verùm somnium istud excussit planè mihi Vir clariss. Salmasius, dum legendum suggerit, καταφρυάττεσθαι. qo verbo usus est & Marcus *l.* 7. § 3. & *l.* 10. § 13. unde & φρύαγμα pro *fastu*. μετὰ δεινοῦ φρυάγματος, *l.* 4. § 42. *non medicis*, inqit, *præbebam me, ut de me magnos spiritus sumere possent, qasi aliqid operæ pretium facturi, in sanitate mihi restituta.* Nihil certius. Qod avtem Marcus hîc καταφρυάττεσθαι, id in eodem planè argumento ὀφρὺν ἐπᾶραι Epictetus dixit, *dissert. l.* 3. *c.* 10. τί οὖν κολακεύσεις τὸν ἰατρόν; τί λέγεις, ἐὰν θέλῃς, κύριε, καλῶς ἕξω; τί παρέχεις αὐτῷ ἀφορμὴν τοῦ ἐπᾶραι ὀφρῦν; hoc est, τοῦ καταφρυάττεσθαι. de eisdem sensu diverso Marcus, τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀῤῥώστων συσπάσαι dixit. *l.* 4. § 42. Certè ὀφρὺν & καταφρύαγμα conjunxit & pro eodem usurpavit Epictetus *l.* 3. *c.* 26. *ad l.* 10. § 19. repræsentandus. καταφρυάττεσθαι optimè exprimit qod Hebræi dicunt הִתְפָּאֵר i. e. inqit Jarius *ad Judic. cap.* 7. *vers.* 2. וונטיר *vauntir*, to vaunt.

Ἀλλ᾽ ὁ βίος ἤρετο εὖ καὶ καλῶς] M. Casavb. ἠρέσκετο, legisse videtur. D. Boot. (cui accedo) ἤγετο mavult. Senec. *ep.* 92. *Epicurus, cùm illum hinc urinæ difficultas torqueret, hinc insanabilis exulcerati dolor ventris, beatissimum, inqit, hunc & ultimum diem ago.* qod idem & *ep.* 66. tangit. Epicuri verba ipsa habes ex *epist. ad Idomeneum* apud Laërt. *l.* 10. τὴν μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευτῶντες ἡμέραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ὑμῖν ταυτί· στραγγουρία τε παρηκολουθήκει, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους· ἀντιπαρετάττετο δὲ τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Eam Cicero, qi *ad Hermachum* scriptam asserit, sic vertit, *Tuscul. l.* 3. *cùm ageremus vitæ beatum, & eundem supremum diem, scribebamus hæc. tanti avtem morbi aderant vesicæ & viscerum, ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere. compensabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, qam capiebam memoriâ rationum inventorúmqe nostrorum.* Meminit & Epictetus *dissert. l.* 2. *c.* 23.

Ταῦτα] Leg. ταὐτά. ταὐτὰ ἐκείνῳ, *eadem qæ ille.* qod non advertens Xyl. sententiam mutilavit.

Μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς περιπίπτουσι] Qod de Theoderico Gotho aleam tractante, Sidon. *l.* 1. *ep.* 2. *In bonis jactibus tacet, in malis ridet, in neutris irascitur, in utrisqe philosophatur.*

Μήτε τῷ ἰδιώτῃ καὶ φυσιολόγῳ συμφλυαρεῖν] at Epicurum suprà ajebat dixisse, ὅτι τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλει. & *l.* 10. § 30. monet Marcus ipse, φυσιολόγως ὁρᾶν τὰ ἐν τῷ βίῳ. itaqe illud καὶ φυσιολόγῳ Xyl. prorsus omisit. Verùm potuit ibi speculationes naturales designâsse, qæ ad rem præsentem mentémqe firmandam faciebant, istic vanas, futiles, curiosas, inutiles, notare, qæ ad mores formandos nihil conducerent. Suspicio tamen havd prorsus spernenda forsan fuerit, scripsisse Marcum καὶ μὴ φυσιολόγῳ, vel καὶ ἀφυσιολόγῳ, & rerum naturæ imperito. vide *l.* 10. § 9. μὴ συμφλυαρεῖν avtem dixit, qomodo συνεπιθρηνεῖν. *l.* 7. § 43.

Πρὸς μόνῳ τῷ νῦν πρασσομένῳ εἶναι] Vult nos, qod vulgò dicitur, *hoc agere*. Flaccus in *art.*

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici.

Ità Marcus, ut jam nunc facias, jam nunc fieri debentia. vide *ad l.* 6. § 2. & *suprà* § 6, 29. & *l.* 10. § 1.

§ 42. Οὐ δύνανται] itaqe ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν ὀφείλομεν, ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 10. *è mundo emigrare nos oportet*, si ejusmodi vitare velimus homines, qales in mundo non possunt non esse freqentes. Verùm necessitatem illam, qam somniabant Stoici, qasi citra malum bonum nè consistere qidem posset, Christiani nevtiqam agnoscimus. vide *ad l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 15.

Οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι] Tertull. *adv. Prax. c.* 10. *Oportebit enim & milvos esse & hæreticos.* Allusit ad illud Apostoli, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 19. Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις εἶναι] sed & D. Christus, Matt. *cap.* 18. *v.* 7. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.

Τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις ἀρετὴν πρὸς τοῦτο] Vide *supr.* § 11. Epictet. *enchir. c.* 9. ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν προσπιπτόντων, μέμνησο ἐπιστρέφων ἐπὶ σεαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ· ἐὰν καλὸν ἴδῃς ἢ καλήν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν. ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν· ἂν λοιδορία, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν, καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε, οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι.

Πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὴν πρᾳότητα] Ità Apost. *ad Titum c.* 3. *v.* 2. πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας. & qia objici poterat, multos esse ἀγνώμονας καὶ ἀνοήτους, mox subjicit, *v.* 3. Ἦμεν ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, &c.

Μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον] qod Jacob. Apost. *ep. c.* 5. *v.* 19. τὸν ἀπὸ τῆς ἀληθείας πλανη-

θέντα

Θήνλα ἐκ πλάνης ὁδῶ αὐτῶ ἐπιςρέψαι. vide *ſuprà* § 11. & *ad l.* 8. § 59. Hoc eſt avtem qod ipſa naturæ lex lúxqe poſtulat. Cicer. *offic. l.* 1. *Omnium communia hominum videntur ea, qæ ſunt generis ejusdem, qod ab Ennio eſt poſitum;*

Homo qi erranti comiter monſtrat viam,
Qaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit;
Vt nihilominùs ipſi luceat, cùm illi accenderit.

Huc præceptio Moſaica *Devt. c.* 22. *v.* 1. de vicini pecude jumentóqe ubi erraverit, reducendo. De qa Tertull. *adv. Marc l.* 4. *c.* 35. *Pecora qoqe fratris tui, ſi errantia in via inveneris, prohibet deſpicias, qò minùs ea reducas fratri tuo; nedum ipſum ſibi.*

Ἀφαμαρτάνει τῶ προηγουμένω] Bonum enim ſibi qiſqe ſuum etiam in eo qod peccat, proponit; qum tamen peccando malum qiqe attrahant ſibi ſuum. Hoc eſt qod Avguſtin. paſſim inculcat *ep.* 121. *c.* 4. *Beatam vitam habere omnes homines volunt. etiam qi peſſimè & perditè vivunt, nullo modo ità viverent, niſi eodem modo ſe eſſe vel poſſe fieri beatos putarent. Hoc eſt ergò qod cupiunt & boni & mali; ſed ad qod perveniunt non niſi boni.* Et *ibid. c.* 5. *Dicunt nonnulli, beatum eſſe, qi ſecundum ſuam vivit voluntatem. abſit verum credamus, qid ſi enim noqiter velit vivere? nonne tanto miſerior eſſe convincitur, qanto faciliùs mala ejus voluntas impletur?* Mox, poſt adducta ex Ciceronis *Hortenſio* iſta, (qæ lavdat etiam *de Trinit. l.* 13. *c.* 5.) *Omnes aiunt, beatos eſſe qi vivunt ut ipſi velint, falſum id qidem. Velle enim qod non deceat idem ipſum miſerrimum: nec tam miſerum eſt non adipiſci qod velis, qàm aliqid velle qod non oporteat. Teſtimonium,* inqit, *hoc verum eſt. ille igitur beatus eſt, qi qicqid vult habet, & nihil vult qod non debet.* & *in Pſal.* 118. *conc.* 1. *beatum eſſe tam magnum eſt bonum, ut hoc & boni velint & mali. nec mirum eſt, qòd boni propterea ſunt boni; ſed illud eſt mirum, qòd etiam mali propterea ſunt mali, ut ſint beati. Nam qisqis libidinibus deditus, luxuriâ ſtuprísqe corrumpitur, in hoc malo beatitudinem qærit, & ſe miſerum putat, cùm ad concupiſcentiæ ſuæ effectum non pervenit, & beatum jactat, cùm jam pervenit. Sic avarus ad hoc opes congregat, ut beatus ſit: & ſceleratus qiſqe in ſceleribus beatitudinem qærit. ità omnes beatitudinem concupiſcunt: ſed qomodo ad eam perveniatur, plurimi, dum neſciunt, per itinera ea currunt, qæ miſera ſunt, & ad majorem miſeriam ducunt.* His gemina apud eundem, *de lib. arb. l.* 1. *c.* 14. *de trinit. l.* 13. *c.* 3,-8. *de natura & grat c.* 49. *de Stoic. & Epicur. c.* 3. & alibi. Sed & apud Salvian. *de provid. divin. l.* 1. & *ad Eccleſ. Cathol. l.* 3.

Πεπλάνηται] Ità *l.* 6. § 20. πεπλανημένα καὶ τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα. De ſe David, *Pſal.* 119. *v.* 176. ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός. Eſajas, *c.* 53. *v.* 6. πάντες, ὡς πρόβατα, ἐπλανήθημεν. & Pet. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 25. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα. alludunt ad ovium naturam, de qarum ſimplicitate & proclivitate ad deerrandum, videri poterit Ariſtot. *hiſtor. animal. l.* 9. *c.* 3.

Ἐξ ὧν ἡ διάνοιά σε χείρων] Vide *lib.* 7. § 22.

Εἰ ὁ ἀπαίδευτος τὰ τοῦ ἀπαιδεύτου πράσσει] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Avt ignorantia nos rerum, avt inſolentia iracundos facit. ignorantia. qid enim mirum eſt malos mala facinora edere? qid novi eſt, ſi inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, ſervus peccat?* Terent. *Andr.* 4. 5. *Mirum verò, impudenter mulier ſi facit meretrix?* vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν, ὅτι οὐ προσεδόκησας] & pavlò pòſt, σὺν τὸ ἁμάρτημα] Ità Martia marito inſimulanti, qòd à ſe accepta Cæſaris arcana in exitium ſuum imperatrici prodiderat. Δικαίως. juſtè, inqit, *hæc pateris;* Ὅτι μοι τοσοῦτον συνοικῶν χρόνον, οὐκ ἔγνως, οὐδ' ἐφυλάξω τὴν ἀκρασίαν· *qòd cùm tam diu mecum vitam exegeris, incontinentiam lingvæ, vel non adverteris, vel non caveris.* Verùm apud Plutarch. *Fulvium* perperam pro *Fabio* legi docent, Lipſ. *ad Tacit. annal. l.* 1. & Muret. *var. lect. l.* 11. *c.* 2. Plutarch. *de ira cohib.* Ἐκστατικὸν δὲ τὸ ἄφνω καὶ τὸ ἀπροσδόκητον· δεῖ δὲ, ὥς που Παναίτιος ἔφη, χρῆσθαι τῷ Ἀναξαγόρου, καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ παιδὸς εἶπεν, ᾔδειν ὅτι θνητὸν ἐγέννησα, τοῦτο τοῖς παροξύνουσιν ἕκαστον ἐπιφωνεῖν ἁμαρτήμασιν, ᾔδειν ὅτι σοφὸν οὐκ ἐπριάμην δοῦλον, ᾔδειν ὅτι ἀπαθῆ τὸν φίλον οὐκ ἐκτησάμην, ᾔδειν ὅτι τὴν γυναῖκα γυναῖκα εἶχον. Senec. loco proximè memorato. *Turpiſſimam aiebat Fabius imperatori excuſationem eſſe, Non putavi: ego turpiſſimam homini puto. Omnia puta; expecta. etiam in bonis moribus aliqid exiſtit aſperius. Semper futurum aliqid qod te offendat, exiſtima.*

Μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας] phraſis notanda; qam & ſuprà reſtituimus, *l.* 7. § 13. καταληκτικῶς δεδόναι qis dicitur, qando *actio dandi,* ſive *doni collatio,* ἐπ' αὐτὸ τὸ δεδωκέναι, ἤ τι κοινωνικῶς τι πρᾶξαι, καταλήγει; ut *ſuprà* § 32. καὶ ἐνταῦθα ἡ ὄρεξις ἀπολήγει. ut *l.* 5. § 34. *Nihil aliud ſpectat, nec ullum finem ulteriorem habet præfixum ac propoſitum ſibi, niſi ut datum ac largitum ſit.* (qomodo Seneca, *de benef. l.* 1. *c.* 2. *dedi ut darem.* & *l.* 4. *c.* 13. *dat, ne non dederit*) ὡς πάντα τὸν καρπὸν ἀπειληφέναι, ità ut omnem prorſus fructum donationis in eo ipſo qòd dederit, & poſuerit, qi dat, & accepiſſe ſe exiſtimet. uti Marcus mox. de qomodo largiendi vide plura, *l.* 5. § 6. & *l.* 7. § 72, 73. Senec. *epiſt.* 115, *Pecunia ex qo in honore eſſe cepit, verus rerum honor cecidit: mercatoréſqe & venales invicem facti, qærimus non qale ſit qid, ſed qanti. ad mercedem pii ſumus, ad mercedem impii: honeſta qamdiu aliqa illis ſpes ineſt, ſeqimur; in contrarium tranſituri, ſi plus ſcelera promittant.* qod Juvenal. *ſat.* 10.

-qis-

—qis enim virtutem amplectitur ipsam
Præmia si tollas?— Sed pergit Seneca. *Qid est autem turpius, qàm aliqem computare qanti vir bonus sit? cùm virtus nec lucro invitetur, nec absterreatur damno; adeóqe neminem spe ac pollicatione corrumpi, ut contra se impendere jubeat, ac sæpius in ultro-tributis sit. Qid conseqor, inqit, si hoc fortiter, si hoc gratè fecero? qod feceris. nihil tibi extrà promittitur: si qid fortè obvenerit inter accessiones numerabis. rerum honestarum pretium in ipsis est.* Idem *de benef. l.* 4. *c.* 1. ad qæ Lips. *factum ipsum facti merces.* Idem *epist.* 113. *Sacra res est justitia, alienum bonum spectans; nihil ex se petens, nisi usum sui. me justum esse gratis oportet. parùm est. me in hanc pulcerrimam virtutem ultro etiam impendere juvet. non est qòd spectes, qod sit justæ rei præmium majus, qàm justum esse.* Sed &, *de clem. l.* 1. *c.* 1. *Rectè factorum verus fructus, fecisse. nec ullum virtutum pretium dignum illis extra ipsas est.* Et *de vit. beat. c.* 9. *Interrogas, qid petam ex virtute? ipsam: nihil enim est melius; ipsa pretium sui est.* Silius *bell. Pun. l.* 13.

Ipsa qidem virtus sibimet pulcerrima merces.

& breviùs adhuc Clavdian: *de Mallii coss.*

Ipsa qidem virtus pretium sibi.—.

& Tragicus nescio qis latiùs, apud Clem. *strom. lib.* 4.

Οὗ οὕνεκ' ἀρετὴ τῶν ἐν ἀνθρώποις μόνη
Οὐκ ἐκ θυραίων τἀπίχειρα λαμβάνει·
Αὐτὴ δ' ἑαυτὴν ἆθλα τῶν πόνων ἔχει.

Hoc in tot una rebus humanis habet
Virtus, qòd extrà præmium non accipit;
Dignum laboris ipsa, sed pretium sui est. Grot.

Epictet: *l.* 3. *c.* 24. Τί οὖν ὄφελος αὐτῷ τοῦ πρᾶξαι καλῶς; τὸ πρᾶξαι. ἔπαθλον οὖν οὐδέν; σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; vide *l.* 1. § 16. Spectat huc planè illud Pavli Apost. *ad Philip. c.* 1. *v.* 21. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος· qo in loco (præfiscini dictum sit) solus interpretum reverendus D. Airæus noster Apostoli mentem assecutus videtur. *Parùm, inqit, pensi habeo, qid de me fiat, modò sive vitâ sive morte meâ Christo honos ullus accrescat. mihi siqidem, cùm in vita, tum & in morte, qæstus est Christus.* hoc est, qæstus omnis, sive merces omnis, qem ego mihi vel vivendo vel moriendo propono expetóq; Christus est; sive is est, ut Christo deserviam. vide *l.* 8. § 2. Malè avtem hîc Annot. Lugd. qi καταληκτικῶς διδόναι exponit, *ità dare, ut in accipiente desinat.* pejùs qòd καταληπτικῶς, rescribi postulat. pessimè qòd hoc ità sumi vult, ut significet, *seipsum spectando*: qod est Marci menti ex diametro adversum.

Τοῦτο μισθὸν ζητεῖς] Θαυμάζεται γὰρ ἐν τοῖς θεάτροις, (inqit Plut. *de amore prolis*) τὸ,

Μισθοῦ γὰρ ἀνθρώπων τις ἄνθρωπον φιλεῖ;

Ergò hominem homo mercede qisqam diligit? magna scil. lavs est, si homo mansvetus homini est. Senec. *epist.* 95. Cicero *de legib. l.* 1. *Id enim ipsum injustissimum est, justitiæ mercedem qærere.* & *ibid. Qi non ipso honesto movemur, ut boni viri simus, sed utilitate aliqâ atqe fructu, callidi sumus, non boni.* Et mox: *Qid liberalitas? gratuitáne est an mercenaria? si sine præmio benigna est, gratuita; si cum mercede, conducta: nec est dubium, qin is qi liberalis benignúsqe dicitur, officium, non fructum seqatur. Ergò item justitia nihil expetit præmii, nihil pretii. per se igitur expetitur. Eadémqe omnium virtutum cavssa atqe sententia est.* Idem *academ. l.* 4. *charitas, amicitia, justitia, reliqa virtus esse nulla potest, nisi erit gratuita: nam qæ mercede aliqâ ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióqe virtutis.* Ἄμισθος γὰρ ἡ ἀρετὴ ἵνα καὶ ἀρετὴ μείνῃ, πρὸς τὸ καλὸν μόνον βλέπουσα. Gregor. Naz. *ad Episc.* 150.

Ὡς εἰ οἱ ὀφθαλμοὶ] vide *ad l.* 2. § 1. de corporis membris, Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 9. *Videas sua singula gratuito stipendio militare.*

Ἀπέχει τὸ ἴδιον] Insignis Annotatorem Lugd. non emendandi, sed in deterius demutandi pruritus tenuit, qi proverbii planè immemor, κακὸν εὖ κείμενον οὐ κινεῖν monentis, etiam καλὰ εὖ κείμενα passim solicitat, nec solicitat tantùm, sed sedibus suis pellit prorsus. Is hoc loco, *Lego*, inqit, ἔχουσι ἴδιον. qi idem tamen libro 11. ἀπέχω pro ἔχω positum vult. Locus is est, *l.* 11. § 1. ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. sed & *l.* 4. § 49. ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια. ad qem locum qæ adnotavimus si consulere libuerit, Marci sensui mutatione istâ nervos plurimùm accisos facilè deprehendes. nam numerum mutari, ubi nevtra sunt nomina, docere poterant eum & sub Orbilii ferula adhuc agentes. Consultiùs fecisset si pro ἅπερ legisset ὅσπερ. neqe enim relativum illud ad ταῦτα, h. e. membra operantium, sed ad τόδε τι, sive opus; ad qod condita sunt, respicit.

Ad

Ad Librum X.

§ 1. E Ση ποτὲ] *Eris, spero, aliqando:* Cas. Ego malim ἐρωτηματικῶς legere. *Erísne tandem aliqando?* expostulare siqidem videtur cum anima sua, qòd ista nondum assecuta sit. prout & *l.* 4. § 37. & *infrà* § 9. ut receptam lectionem seqamur. sic Jerem. *c.* 13. *v.* 27. *non mundabis te? qando tandem futurum est?*

Ἁπλῆ καὶ μία] vide *ad l* 6. § 30. τὸ ὁμαλές.

Γυμνή] vide *lib.* 11. § 27. Flacc. *carm. lib.* 1. *od.* 24

Incorrupta fides, nudáqe veritas.

Et Naso *amor. l.* 1. *el.* 3. *Nudáqe simplicitas* —

Φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σώματος] vide *infr.* § 37. & *l.* 12. § 2, 3. At Epictet. *l.* 3. *c.* 22. τοῦ ἡλίου καθαρώτερον ἡγεμονικὸν, ait. & Joan. Chrysost. *in ep.* 1. *ad Cor. orat.* 40. τὴν τοῦ βαπτισθέντος ψυχὴν αὐτῶν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καθαρωτέραν.

Περικειμένου] Ità Dio Prus. *orat.* 37. de Anaxarcho: ὥσπερ ἦν περικείμενος. vise *ad l.* 8. § 34. corpus vesti, sive indumento, confert; qomodo & Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5 *v.* 4. Joan. Chrysost. *de statuis orat.* 5. τί ποτ᾽ οὖν ἐστι θάνατος; ὅπερ ἐστὶν ἱμάτιον ἀποδύσασθαι. καθάπερ γὰρ ἱμάτιον, τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ περίκειται· καὶ τοῦτο πρὸς βραχὺ διὰ τῆς τελευτῆς ἀποθέμενοι, λαμπρότερον ἀπολήψόμεθα πάλιν. Lucret. *l.* 3. *Si immortalis*, inqit, (qod esse nos novimus) *vestem nostra foret mens, relinqere, ut anguis, gauderet.* At Tertull. *de resurrect. c.* 7. *carnis tunicam*, cutem dicit. *carnem*, inqit, *pellicea tunica, i. e. cutes superducta vestierunt. usqe adeò si detraxeris cutem, nudaveris carnem.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Ἀπολυτέον ἄρα τοὺς πολλοὺς ἡμῶν χιτῶνας, τόν τε ὁρατὸν τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ οὓς ἔσωθεν ἠμφιέσμεθα, προσεχεῖς ὄντας τοῖς δερματίνοις. & *l.* 2. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ πατρὸς, τῷ κόσμῳ τούτῳ, τὸν ἔσχατον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν χιτῶνα τὸν δερμάτινον, οὐχ ἁγνὸν προσήκει διατηρεῖν; Certè Origenes *tunicas pelliceas*, qibus protoplastas Deus induisse Mosi dicitur *Gen. c.* 3. *v.* 21. corpora vult esse, qibus animæ amiciuntur. Verùm delirium hoc refutat Methodius apud Epiphan. *hær.* 64. § 23. Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Caro hodie sumitur, cras deponitur. non igitur caro tu es. caro amictus est animæ, qæ se induit qodam corporis vestimento. non igitur tu vestimentum es, sed qi vestimento uteris.* Gregor. Roman. *in Job. l.* 9. *c.* 29. *vestimentum est corpus terrenum, qò induta anima tegitur, nè in subtilitate substantiæ suæ nuda videatur.* Senec. *ep.* 92. *Qod de veste dixi, idem de corpore me existima dicere. nam hoc qoqe natura, ut qandam vestem, animo circumdedit. velamentum ejus est.*

Τῆς φιλητικῆς καὶ στερητικῆς] στερητικῆς istud istìc non concoqo. Xyl. omisit, Cas. de affectibus & desideriis ab exterioribus istis penitus abstractis exposuit. Sed leviculâ mutatione, lectio recta restituatur, στερκτικῆς rescribendo. dilectionem talem commendat sibi, qalis est στοργὴ, sive *naturalis affectio*, qâ prolem suam parentes diligunt; hoc est, veram, simplicem, gratuitam, non mercenariam, non fucatam, non effictam. de qa videatur Plut. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας.

Πλήρης καὶ ἀνενδεής] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 5, 7, 8. *Apostol. ad Phil. c.* 4. *v.* 18. ἀπέχω πάντα καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι. Clem. *strom. l.* 7. de Gnostico. Αὐτάρκης μὲν γινόμενος, ἀνενδεὴς δὲ τῶν ἄλλων, Epictet. *l.* 3. *c.* 24. οὐδέποτε δ᾽ οὐδὲν οἷόν τ᾽ εἰς τὸ ἄλλο ἐλθεῖν, εὐδαιμονίαν καὶ πόθον τῶν οὐ παρόντων. τὸ γὰρ εὐδαιμονοῦν ἀπέχειν δεῖ πάντα ἃ θέλει, πεπληρωμένῳ τινὶ ἐοικέναι· οὐ δίψος δεῖ προσεῖναι αὐτῷ, οὐ λιμόν. vide *l.* 11. § 1.

Οὐδὲν ἐπιποθοῦσα] Vide *l.* 11. § 37.

Ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ] Vide *l.* 7. § 54. & *l.* 8. § 2. & *l.* 9. § 6. Apost. *ad Philip. c.* 4. *v.* 14. Ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. Clemens *strom. l.* 7. ὁ γνωστικὸς οὐδὲ ὀρέγεταί τινος τῶν ἀπόντων, ἀρκούμενος τοῖς παροῦσι· eleganti imagine illustrat hoc Epictetus *enchir. c.* 15. ubi convivio vitam confert his verbis. Μέμνησο, ὅτι, ὡς ἐν συμποσίῳ δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι· περιφερόμενον γέγονέ τι κατά σε; ἐκτείνας τὴν χεῖρα, κοσμίως μετάλαβε· παρέρχεται; μὴ κάτεχε· οὔπω ἥκει; μὴ ἐπίβαλε πόρρω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ περίμενε, μέχρις ἂν γένηται κατά σε. οὕτω πρὸς τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, οὕτω πρὸς ἀρχὰς, οὕτω πρὸς πλοῦτον· καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης. ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς ἀλλ᾽ ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. ità leg. ex Simplicii commentario; non παραθέντων, qod codices impressi proferunt. Hunc imitatus ex Charidemi persona Dio Prus. *orat.* 30. Παραγίνεσθαι εἰς τὸν κόσμον τοὺς ἀνθρώπους ἑορτάσοντας, ἐπ᾽ εὐωχίαν τινὰ καὶ θοίνην λαμπρὰν κεκλημένους. tum de convivarum variis moribus differens, inter alia, τινὰς δὲ αὐτῶν, μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς παροῦσιν, ἀλλὰ ἐπὶ τὰ πορρωτέρω διατείνειν τὰς χεῖρας· οἷ μεστὰ γέμοντας, ἰχθύων ὀρέγεσθαι, καὶ πράγματα ἔχειν. Talis, monstrum id hominis, Heliogabalus, *qi ad mare piscem nunqam comedit; in longissimis à mari locis omnia marina semper exhibuit.* Lamprid. Synesius *de provident.* 1. Αὖθίς τε καὶ πολλάκις εἰρῆσθαι ἄξιον· ἀνθρώποις ἀπαιδευσίας,

σίας κανὼν, μὴ περιμένειν βίον, ὥσπερ ἐν τραπέζῃ μερίδα, ἥτις περιαγομένη γένοιτο καθ᾽ ἡμᾶς, ἵνα ἀνελώμεθα· ἀλλ᾽ αὐτὸν εἶναι τὸν προαρπάζοντα καὶ ὑφαιρούμενον· τυχὼν γὰρ ὁ τοιοῦτος καταγέλαστος ἔσται, συμπότης ὢν ἄκοσμος, καὶ τῷ τέλει γε τὸ συμπόσιον ἀπεχθήσεται, τῇ γε ἐφ᾽ ἑαυτῷ ταράσσων ἀνελευθερίᾳ τὴν τάξιν· μὴ τυχὼν δὲ, ταῦτά τε, καὶ προσέτι κλαύσεται παιδαρίου δίκην, τῆς περιενεχθείσης μερίδος, καὶ εἰς τὸν πλησίον ἐλθούσης, αὐτὸς ἐξεχόμενος.

Ἡδήσῃ τοῖς παροῦσι πᾶσι] Vide *l.* 3. § 4. & *lib.* 4. § 23. Clem. Alex. *strom. l.* 7. ὅτι ὁ πιστὸς, ὁ πεπεισμένος ἄριστα διοικεῖσθαι τὰ κατὰ τὸν κόσμον, ἀμέλει πᾶσιν εὐαρεστεῖται τοῖς συμβαίνουσιν.

Πάντα σοι πάρεστι] Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 10. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. qia ut Marc. *leg. spirit.* § 2. Ὁ Χριστὸς τὰ πάντα τῷ πεποιθότι γίνεται· qod Pyladi Orestes Evripideus,

—πάντα γὰρ τάδ᾽ εἶ σύ μοι.

Πάντα σοι εὖ ἔχει] Vide *l.* 4. § 39. Apost. *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. *Julian. orat.* 8.

Ὀυδὲν μέλει μοι· τἀμὰ καὶ καλῶς ἔχει. ubi pro καὶ malim γάρ· qæ in compendiosa scriptura facilè commutantur.

Παρὰ τῶν θεῶν πάρεστι] Vide *ad lib.* 3. § 11.

Ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου ζώου] Mundi scil. sive Dei Vide *lib.* 4. § 40. & *lib.* 5. § 8. Laërt. *Zenon. l.* 7. Θεὸν δὲ εἶναι ζῶον ἀθάνατον, λογικὸν, τέλειον, νοερὸν, ἐν εὐδαιμονίᾳ, κακοῦ παντὸς ἀνεπίδεκτον, προνοητικὸν κόσμου τε καὶ τῶν ἐν κόσμῳ.

Γεννῶντος πάντα] Vide *l.* 4. § 23.

Καὶ συνέχοντος] Vide *lib.* 12. § 30. De Christianis idem Justin. *epist. ad Diognet.* ὅπερ ἐστὶν ἐν σώματι ψυχὴ, τοῦτ᾽ εἰσὶν ἐν κόσμῳ χριστιανοί· ἔσπαρται κατὰ πάντων τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἡ ψυχὴ, καὶ χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις. οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ σώματι ψυχὴ, οὐκ ἔστι δὲ ἐκ τοῦ σώματος· καὶ χριστιανοὶ ἐν κόσμῳ οἰκοῦσιν, οὐκ εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ κόσμου· ἀόρατος ἡ ψυχὴ ἐν ὁρατῷ φρουρεῖται τῷ σώματι· καὶ χριστιανοὶ γινώσκονται μένοντες (leg. divisim μὲν ὄντες) ἐν τῷ κόσμῳ, ἀόρατος δὲ αὐτῶν ἡ θεοσέβεια μένει· ἐγκέκλεισται μὲν ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, συνέχει δὲ αὐτὸ τὸ σῶμα· καὶ χριστιανοὶ κατέχονται μὲν ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτοὶ δὲ συνέχουσι τὸν κόσμον. vide reliqa: sunt enim elegantia.

Διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων] Vide *lib.* 4. § 21. & *l.* 7. § 23, 25.

Θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις συμπολιτεύεσθαι] Ità mundus, ex Stoicorum sententia θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἄστυ κοινὸν συνοικουμένων μετὰ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως. à Deo conditus, dicitur. Plut. *de commun. notit. c.* 13. & Cicer. *de nat. Deorum l.* 2. *Mundum esse censent qasi communem urbem & civitatem hominum & Deorum.* & Senec. *ad Marc. c.* 18. *urbem diis hominibúsqe communem.* Diodorus à Scalig. *ad Manil. lib.* 5. adductus. ὁ κόσμος ἐστὶ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· ὡς εἴ τις λέγοι, πόλις ἐστὶν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Verùm clarissimè Cicer. *de leg. l.* 1. *Qid est, non dicam, in homine, sed in omni cælo, atqe terrâ, ratione divinius? qæ cùm adolevit atqe perfecta est, nominatur ritè sapientia. Est igitur, qoniam nihil est ratione melius, eáqe & in homine & in Deo, prima homini cum Deo rationis societas. inter qos autem ratio, inter eosdem recta ratio communis est. qæ cùm sit lex, lege qoqe consociati homines cum Diis putandi sumus. inter qos porrò est communio legis, inter eos communio juris est. qibus autem hæc sunt inter eos communia, & civitatis ejusdem habendi sunt. unde etiam universus hic mundus una civitas communis deorum atqe hominum existimanda est.* Vide Chrysipp. *de finib. ad l.* 2. § 16.

Θεοῖς συμπολιτεύεσθαι] De Christianis Pavlus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. Et Justin. *ad Diognet.* ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν, ἀλλ᾽ ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. & *ibid.* τότε θεάσῃ τυγχάνων ἐπὶ γῆς, ὅτι θεὸς ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται. qo loco Sylburg. mavult, ὅτι θεὸς ἐν ἀνθρώποις πολιτεύεται· at qid si legamus, ὅτι τυγχάνων ἐπὶ γῆς ἀνθρώποις, ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται; alii viderint. Clemens Alex. in *protrept.* Ὦ τῆς ἁγίας καὶ μακαρίας ταύτης δυνάμεως, (pietatem ac religionem veram vult) δι᾽ ἧς ἀνθρώποις συμπολιτεύεται θεός. Qi & *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Joannem Baptistam ait in eremo κατὰ γαλήνην τῷ θεῷ πεπολιτεῦσθαι. vide *l.* 5. § 27. συζῆν θεοῖς.

Ὡς μήτε μέμφεσθαί τι αὐτοῖς] qod Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὁμογνωμονῆσαι τῷ θεῷ καὶ μηκέτι, μήτε θεὸν, μήτ᾽ ἄνθρωπον μέμφεσθαι. vide *lib.* 12. § 12, 24.

Μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν] hoc est qod Apost. *ad Rom. c.* 14. *v.* 18. εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

§ 2. Τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένου] *Observa qid natura tua reqirat, qippe qi tantùm à natura guberneris.* Xyl. nec abscedit multùm Cas. ego malim, *qatenus gubernatur à natura mera.* i. e. anima vegetativa, qám φύσιν meram appellat sæpius Marcus. hoc est qatenus nec sensu, ut bruta animantia, nec ratione, ut homo, ducitur. Sic *infr.* § 33. ὅσα ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται. De Stoicis Galenus *lib. qo animam differit corporis crasin seqi. c.* 4. πνεῦμά τι τὴν ψυχὴν εἶναι βούλονται, καθάπερ καὶ τὴν φύσιν· ἀλλ᾽ ὑγρότερον μὲν καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως, ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς· ὥστε καὶ τοῦθ᾽ ὕλη μέν τις οἰκεία τῆς ψυχῆς ἐστι τὸ πνεῦμα, τὸ δὲ ὕλης εἶδος. Hæc ergo Marci genuina. *permitte tibi,* inqit, *& admitte in te ea qæ natura*

tura tua poscere videtur, qà est vegetativâ facultate prædita; nisi, si id tibi qà animal, id est, vitæ tuæ sensitivæ, adversari videbitur. tum qod natura tua, qà es animal, expetere visa fuerit, nisi id tibi qà es homo, & virtuti rationali, minùs consentaneum extiterit. Ità nihil vult admitti, qod natura hominis, avt qà vitam meram cum stirpibus, avt qà sensum cum animantibus communem habet, si rationi recum animantibus communem habet, si ratiōni rectæ, cujus imprimis ratio habenda est, repugnaverit: vide *l.* 12. § 3. Marco Seneca lucem fœnerabit *epist.* 92. *Qid ergò, inqit, si virtutem nihil impeditura sit bona valetudo, & qies, & dolorum vacatio, non petes illa? qidni petam? non qia bona sunt; sed qia secundum naturam sunt, & qia bono à me judicio sumuntur.* Et luculentiorem adhuc Aristoteles, *ethic. ad Eudem. l.* 7. *c.* 15. Δεῖ πρὸς τὸ ἄρχον ζῆν, καὶ πρὸς τὴν ἕξιν κατὰ τὴν ἐνέργειαν τὴν τοῦ ἄρχοντος· οἷον δοῦλον πρὸς δεσπότου. ἐπεὶ δ' ὁ ἄνθρωπος φύσει συνέστηκεν ἐξ ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, καὶ ἕκαστον δὴ δέοι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν ζῆν. Et mox. Εἴ τις οὖν αἵρεσις καὶ κτῆσις τῶν φύσει ἀγαθῶν ποιήσει τὴν τοῦ θεοῦ μάλιστα θεωρίαν, ἢ σώματος, ἢ χρημάτων, ἢ φίλων, ἢ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, αὕτη ἀρίστη, καὶ οὗτος ὁ ὅρος κάλλιστος· ἥτις δ' ἢ δι' ἔνδειαν, ἢ δι' ὑπερβολὴν κωλύει τὸν θεὸν θεραπεύειν καὶ θεωρεῖν, αὕτη δὲ φαύλη.

Μηδὲν περιεργάζου] *Nihil ages supervacaneum.* Xyl. at verba monentis sunt, non promittentis. itaqe Cas. *rebus otiosis nè facessas negotium tibi.* Malim simpliciter, *nihil satage*, vel, *nihil satageris*; de re nulla ulteriùs solicitus sis.

§ 3. Φθαρήσεται γάρ σε ἐπαναλώσαν] vide *ad l.* 7. § 33, 64. & *l.* 8. § 46.

Ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ φορητὸν ποιῆσαι] Senec. *epist.* 78. *Levem illum, dum putas, facies.*

Τοῦ συμφέρειν] qid enim valetudinis & sanitatis cavsâ non sustineas? vide *ad l.* 5. § 8.

Ἢ τοῦ καθήκειν] *officii cavsâ* qid non debeas? vide Apostolum *ad Roman. cap.* 8. *vers.* 35, 36. *ad Hebr. cap.* 11. *vers.* 35, 36, 37. *ad Phil. c.* 1. *v.* 20, 21. & *c.* 2. *v.* 17. Lucam *Act. c.* 20. *v.* 23, 24. & *c.* 21. *v.* 13. vide & *lib.* 3. § 6.

§ 4. Σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.] *Te* (inqit) *accusa*, qi succenseas alteri ob illud, qod corrigere in ipso non vales: *vel etiam nec te accusaveris*, qòd corrigere neqeas; sed feras qod corrigere non potes. Potest tamen aliter intelligi. Tuam agnosce imbecillitatem, qi non potueris erroris illum convincere. qanqam nec hoc qidem vitio tibi vertendum fuerit. *curam enim exegeris, non curationem*; ut scitè Bern. *ad Eugen. de consider. l.* 4. Cavtè itaqe Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐγὼ τὸ μὲν ἐμὸν παύσω ἐξ ἅπαντος· ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι. τὸ δ' ἀνθρώπιον πειράσομαι κατὰ δύναμιν· ἐξ ἅπαντος δ' οὐ πειράσομαι. qi etiam in eandem cum Marco sententiam. *l.* 2. *c.* 24. Δεῖξον μόνον, καὶ ἀποστήσεται· ἂν δὲ μὴ δεικνύῃς, αὐτὸς σεαυτῷ μᾶλλον ἐγκάλει, ἢ τῷ μὴ πειθομένῳ. Et *lib. eod. c.* 12. Δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ. μέχρι δ' ἂν οὐ μὴ δεικνύῃς, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ. Eundem vide & *l.* 4. *c.* 5. hoc idem disserentem. vide *ad l.* 8. § 59. & *l.* 9 § 11, 42.

§ 5. Ἐξ αἰῶνος] ità *l.* 5. § 8. ἐκ πρεσβυτάτων αἰτίων. vide *lib.* 4. § 26. & *lib.* 8. § 20, 23.

Προκατεσκευάζετο] vide *ad l.* 7. § 31. Apostol. apud Luc. *Act. c.* 4. *v.* 28. Ὅσα ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. Et Petr. *ibid. c.* 2. *v.* 23. Τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ. Et Jacob. *ib. c.* 15. *v.* 17. Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα, ἃ ἐστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ. Sive, ut alii codices exhibent; Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα ἔργα αὐτοῦ. Gregor. *in Job. l.* 12. *c.* 1. *Nulla, qæ in hoc mundo hominibus fiunt, absqe omnipotentis Dei consilio occulto veniunt; nam cuncta Deus secutura præsciens, ante secula decrevit, qaliter per secula disponantur.*

Ἡ ἐπιπλοκὴ τῶν αἰτίων] i. e. *Series implexa cavssarum*: ut Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. sive *immutabilis cavssarum cohærentium series*, ut *ad Helv. c.* 8. Idem *de provident. c.* 5. *Cavssa pendet ex cavssa; privata ac publica longus ordo rerum trahit.* sed & Cicero *de divinat. l.* 1. Εἱμαρμένην i. e. *fatum* definit *ordinem seriémqe cavssarum, cùm cavssa cavssæ nexa rem ex se gignit.* Et latiùs adhuc *de Nat. Deor. lib.* 1. *fatalem qandam necessitatem, qâ qicqid accidit, id ex æterna veritate cavssarúmqe continuatione fluxisse dicatur.* Idémqe eódem respiciens *de Fato*: *Nisi ex æternitate cavssa cavssam ferens hoc erit effectura.* ut sit qasi εἱρμός τις αἰτίων sic dicta. Nec consultè satis H. Stephanus, cùm in Lexic. Ciceron. aliam esse Græcè, aliam Latinè vocis notationem affirmat. *sero* enim Latinum, unde *series* & *sertum* est, omnino εἴρω Græcum. vide *ad l.* 7. § 9, 49, 75. Trahit avtem huc Is. Casavb. Persii illud, *sat* 3. *v.* 66.

Discite, ô miseri, & cavssas cognoscite rerum:

i. e. *cavssas eorum*, inqit, *qæ homini eveniunt*; *qæ Stoici referebant ad legem fatorum.* qibus & Marci ista subjicit.

Συνέκλωθε] Vide *l.* 3 § 11. & *l.* 4 § 26.

§ 6. Εἴτε ἄτομοι, εἴτε φύσεις] Malim φύσις. ut *l.* 11. § 18. Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα. at Xyl. φύσει legisse videtur. *Sive naturâ constat mundus.*

Μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου] vide *ad l.* 2. § 3. & Casavb. *ad Pers. sat.* 3. *v.* 73.

Οὐδὲν βλαβερὸν τῷ μέρει] vide *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 45. Τὸ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει καὶ τῷ ὅλῳ. Aristot *polit. l.* 1. *c.* 4 Siqidem in toto pars

 est.

est. itaqe Persarum regi Agesilai amicitiam ambienti, respondit is, Ὅτι οὐ δυνατὸν φίλον αὐτὸν Ἀγησιλάῳ ἰδίᾳ εἶναι· εἰ δὲ εἴη Λακεδαιμονίοις κοινῇ φίλος, δῆλον ὅτι αὐτοῦ ἔσται· ἐφ' ἅπασι γὰρ καὶ ἐκείνων ἀειθμεῖσθαι. Ælian. *l.* 10. *c.* 20. Qin &, ut Plato *Charm.* τοῦ ὅλου οὐ καλῶς ἔχοντος, ἀδύνατον εἶναι τὸ μέρος εὖ ἔχειν. *Potest qod inutile reipub. sit id cuiqam utile esse?* Cicer. *offic. l.* 3. Qi & *ibid. Ergò unum debet esse omnibus propositum, ut eadem sit utilitas uniuscujusqe & universorum; qam si ad se qisqe rapiat, dissolvetur omnis humana consociatio.*

Τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειληφυίας] *Insuper acceperit*, i. e. insuper habeat, insitum atqe innatum habeat. *accepisse*, pro *habere*. Sic Joan. *Apoc. c.* 11. *v.* 17. de Deo; εἴληφας δύναμιν μεγάλην. *potentiam magnam accepisti*, i. e. *habes*, *exerces*, *exeris*. Sic *Psal.* 24 *v.* 4. Græc. οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Vulgat. *Non accepit in vanum animam suam.* i. e. *non vanè habet.* Hebr. *ad vanitatem non effert.* ut Junius i. e. *vanitati non addixit.*

Τὸ μηδὲ ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι] Probat hinc, nihil in mundo admitti, qod universo, sive primæ cavssæ damnosum sit. Hoc enim naturæ cujusqe esse commune, ut nihil in se habeat, qod non conducat sibi; qod damnosum sit, multò minùs: primam avtem cavssam à nulla alia cogi posse; nec omnino igitur istiusmodi aliqid admissuram; qia nec à se habeat, nec aliunde admittat. vide *l.* 5. § 35. & *l.* 8. § 56.

Οὐδὲν πράξω ἀκοινώνητον] Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 22.

Στοχάσομαι τῶν ὁμογενῶν] Non animadverterunt interpretes usum vocabuli hujus apud Marcum nostrum. itaqe alter clavsulam hanc prorsus omisit, alter de *deliberationibus* interpretatus est. at στοχάζεσθαι Marco est *rationem habere.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Εὐεργεῖν] vide *l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Πολίτου βίον] vide *l.* 5. § 22. & *l.* 2. § 16.

§ 7. Σημαντικῶς τοῦ ἀλλοιοῦσθαι] *alterationem* potiùs esse vult, qam *corruptionem* vulgariter dicimus. rationem petas licet ex *l.* 5. § 13. & *l.* 8. § 18. & *l.* 9. § 34. Idem planè Hippocrates *de diætal.* 1. Ἀπόλλυται μὲν οὐδὲν ἁπάντων χρημάτων, οὐδὲ γίνεται ὅ,τι μὴ πρόσθεν ἦν· ξυμμισγόμενα δὲ καὶ διαλυόμενα, ἀλλοιοῦται. νομίζεται δὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ μὲν ἐξ ᾅδου εἰς φῶς αὐξηθὲν γενέσθαι· τὸ δὲ ἐκ τοῦ φάεος εἰς ᾅδην μειωθὲν ἀπολέσθαι. sed & è priscis philosophis havd pavcis visum, τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν, ἀλλοίωσιν εἶναι, monet Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. ἀεὶ γὰρ μένειν τὸ ὑποκείμενον ταυτὸ καὶ ἕν. τὸ δὲ τοιοῦτον ἀλλοιοῦσθαί φαμεν· ἔστι γὰρ ἀλλοίωσις, ὅταν ὑπομένοντος τοῦ ὑποκειμένου, αἰσθητοῦ ὄντος, μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αὐτοῦ πάθεσιν. Ibid. *c.* 4. Itaqe Casavb. *ad Baronii annal. appar. exerc.* 1. § 10. *Fuit opinio vetustissimorum Græcorum, nihil è rebus creatis perire, sed mutari duntaxat. mortem inane esse nomen sine re: nam revera mutationem esse, qam vulgus dicit mortem: qippe nihil creatum interire, sed formam aliam assumere.* (vide *ad l.* 9. § 35.) *hoc est, utì illi dicere solebant*, ἀλλοιοῦσθαι. Hoc avtem Joan. Philoponus *ad Aristot. de gener. & corrupt. l.* 1. ab Homerico illo *Odyss.* π. *v.* 181. sumptum existimat.

Ἀλλοῖός μοι, ξεῖν', ἐφάνης νέον, ἠὲ πάροιθεν.

Ἀλλοῖος, inqit, non ἄλλος· ad qem locum Evstathium ex Grammaticis qibusdam inter ἀλλοίωσιν, ἑτεροίωσιν, & μεταμόρφωσιν distingventem vise sis. nam qòd ad illa Aristotelis *physic. l.* 5. *c.* 2. Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὸ ποιὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔστω. Simplicius; Ἔοικε τὸ τῆς ἀλλοιώσεως ὄνομα αὐτὸς ἐπιθεῖναι τῇ κατὰ ποιὸν κινήσει. non erat qòd Nogarola falsitatis argueret, adductis ex Ocello Lucano, Timæo Locro, & Platone, (nam planum illum Hermetis titulo indutum, cui larvam Casavb. *ad Baron. appar. exerc.* 1. § 10. detraxit, nihil moramur) locis qibusdam, qibus illi τὴν κατὰ ποιὸν κίνησιν, ἀλλοιώσεως nomine designant. Neqe enim hoc voluit Simplicius, neminem Aristotele priorem de ista motûs specie vocabulum illud usurpâsse: sed confusâ generalíqe magìs notione τὸ ἀλλοιώσεως ῥῆμα priscos illos usurpâsse, dum non τὴν κατ' οὐσίαν tantùm, qam φθορὰν dicimus, sed & τὴν κατὰ ποιὸν etiam, eodem hoc nomine comprehendebant; qod Aristoteles accuratiùs ista distingvens, ad τὴν κατὰ ποιὸν κίνησιν duntaxat restrinxit. itaqe in locis ipsis à Nogarola adductis Plato duo tantùm motûs genera statuit, τὴν ἀλλοίωσιν, καὶ τὴν περιφορὰν, & τὸ κινούμενον πᾶν ἢ φέρεσθαι, ἢ ἀλλοιοῦσθαι· αὗται γὰρ, inqit, μόναι κινήσεις· ità ἀλλοιώσεως nomine, cum Marco istic, φθίσιν τε καὶ φθορὰν etiam comprehendit. *Corruptionem* itaqe nihil vult Marcus aliud esse, qàm *alterationem* qandam. Accedit Apollonius Tyan. *epist.* 66. sed adhuc παραδοξοτέρως, tam nec γένεσιν, qàm φθορὰν inficiatus. Θάνατος οὐδεὶς οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει, καθάπερ οὐδὲ γένεσις οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν εἰς φύσιν ἔδοξε γένεσις· τὸ δὲ φύσεως εἰς οὐσίαν κατὰ ταῦτα θάνατος, οὔτε γιγνομένου κατ' ἀλήθειάν τινος οὔτε φθειρομένου ποτε. μόνον δὲ ἐμφανοῦς ὄντος, ἀοράτου τε ὕστερον, τοῦ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τοῦ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, οὔσης μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσει δὲ διαφερούσης καὶ στάσει. At è diverso Tertull. *adv. Prax. c.* 27. *Transfiguratio interemptio est pristini. omne enim qodcunqe transfiguratur in aliud, desinit esse qod fuerat, & incipit esse qod non erat.* & clariùs adhuc *de resurr. carnis c.* 55. *Interpretabimur itaqe pleniùs & vim & rationem demutationis, qæ fermè subministrat alterius carnis resurrecturæ præsumptionem, qasi demutari, desinere sit in totum, & de pristino perire.*

Discer-

Discernenda est demutatio ab omni argumento perditionis. Aliud enim demutatio, aliud perditio. porrò non aliud, si ità demutabitur caro, ut pereat. peribit autem demutata, si non ipsa permanserit in demutatione. Servius ad *Ænid. l. 6. Elementorum perire, mutari est.*

Ἐις ἀλλοτρίωσιν ὄντων] ἀλλοίωσιν Xyl. rectè. qia ἀλλοιῦσθαι præcesserat.

Τὰ ἑαυτῆς μέρη κακῶν] Ratiocinatio gemina superiori; nisi qòd ibi ab impotentia, istic ab ignorantia, qarum nevtra universi naturæ competat, argumentatio instituitur. *Malum & damnosum aliqid, illa nec nolens, nec nesciens admiserit.* vide ad *l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 15. & *l.* 9. § 34.

Ἐι δέ τις καὶ ἀτέμνος] Havd rectè satis ista interpretes cepisse videntur. Ex aliorum qasi mente ista supponit: *Si qis*, inqit, *missâ naturæ illius universalis ordinatione*, qam ipse forsan non agnoscit, ità res esse ex suapte natura constitutas dicat, ut eâ ratione corruptioni & mutationi sint obnoxiæ, is sanè ex suis ipsius rationibus stultitiæ redarguetur, qòd miretur & indignetur mutari qippiam qod mutari natum sit. Vis avtem conseqentiæ minùs claret, nisi primum illud ex aliena sententia præsumptum & substratum intelligatur. vide *ad l.* 4. § 5.

Θαυμάζειν] Senec. *ep.* 101. *Qid est stultius, qàm mirari id ullo die factum, qod omni potest fieri?* vide *l.* 8. § 13.

Τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα] forsan, εἰς ταὐτὰ, *in eadem.* vide *l.* 4. § 5. Epictet. *l.* 3. *c.* 13. Ἐις οὐδὲν δεινὸν, ἀλλ᾽ ὅθεν ἐγένου· εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ στοιχεῖα. ὅσον ἦν ἔν σοι πῦρ, εἰς πῦρ ἄπεισιν· ὅσον ἦν γηδίου, εἰς γήδιον· ὅσον πνευματίου εἰς πνευμάτιον· ὅσον ὑδατίου, εἰς ὑδάτιον. Ἅπαντα γὰρ φθείρεται εἰς ταὐτ᾽ ἐξ ὧν ἐστιν. Aristot. *metaphys. l.* 2. *c.* 4. Ità Gregor. Nyss. *de homin. opific. c.* 26. Ὁμολογοῦμεν τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος, εἰς τὰ ἐξ ὧν συνέστηκε γίνεσθαι· καὶ οὐ μόνον τὴν γῆν εἰς τὴν γῆν ἀναλύεσθαι· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ ὑγρὸν προσχωρεῖν τῷ ὁμοφύλῳ· καὶ ἑκάστου τῶν ἐν ἡμῖν πρὸς τὸ συγγενὲς τὴν μεταχώρησιν γίγνεσθαι.

Ἤτοι γὰρ σκεδασμὸς] vide *l.* 7. § 32. & 49.

Ἐις τὸν ὅλου λόγον] vide *ad l.* 4. § 14, 21.

Κατὰ περίοδον ἐκπυρουμένου] vide *l.* 3. § 3. & *l.* 5. § 13, 32.

Ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν] *Heri & nudiustertius.* i. e. nuperrimé. proverbialis formula, de re havd ità pridem gesta. Sed usitatiùs pro eadem χθὲς καὶ πρώην dicitur Aristophan. *ranis:*

-χρώμεθα τούτοις τοῖς πονηροῖς χαλκίοις
Χθές τε καὶ πρώην κοπεῖσι τῷ κακίστῳ κόμματι.

Plato de legib. *l.* 3. Τὰ δ᾽ ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. Idémq; *Alcib.* 2. Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι, ἔνιά γε χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγενημένα. qomodo Jobi *c.* 8. *v.* 9. χθιζοί ἐσμεν. vide *ad l* 4 § 42. Strabo *l.* 1. de sydere Canopo : Καὶ τὸν Κάνωβον, ἐχθὲς καὶ πρώην κατωνομασμένον. Plut. *de igne & aqa* : Ὕδωρ μὲν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτε οὐκ ἦν ἀνθρώποις· οὐδέ τις εὑρετὴς λέγεται θεῶν ἢ ἀνθρώπων· ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις ἐχθές φασι καὶ πρώην ὑπὸ Προμηθέως [εὕρηται· πρὸ δὲ τούτου] βίος [ἄνευ] πυρὸς, οὐκ ἄνευ ὕδατος ἦν. ità enim locum illum supplendum avtumo. De Constantino Calamano Nicet. Chon. in *Manuel. l.* 4. *c.* 5. Ὡς τὸ γένος ἀπεσβεσμένος, καὶ χθὲς καὶ πρώην, εἰ ἔστιν ὅλως, ἐγνωρισμένος. *nuper natus, nuper notus.* Pro eodem νῦν καὶ χθὲς dixit Sophoc. in *Antigon.*

Ὀυ γάρ τοι νῦν τε κἀχθὲς, ἀλλ᾽ ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κ᾽ οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.
Hæc namqe jura non hodie ac herì vigent.
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent. Grot.

Ex qo emendandi Plutarchi codices, qi in *sympos. l.* 8. *c.* 9. & *de commun. not. c.* 27. eódem allusit. & χθὲς καὶ τήμερον, Heliodor. *l.* 7. Τὸ ξένον μειράκιον προτετίμηται ἡμῶν, χθὲς καὶ τήμερον παρεισδεδυκός. Expressit hoc Catull. in *epithalam.*

Sordebant tibi villicæ
Concubinæ hodie atqe herí.

νῦν καὶ νεωστὶ, Aristot. *polit. l.* 7. *c.* 10. Ἔοικε δ᾽ οὐ νῦν, οὐδὲ νεωστὶ, τοῦτ᾽ εἶναι γνώριμον τοῖς περὶ φιλοσοφίας φιλοσοφοῦσιν. Hebræi dicunt, תְּמוֹל sive אֶתְמוֹל וְשִׁלְשׁוֹם qod Græci vertunt, cum Marco nostro, χθὲς, sive ἐχθὲς καὶ τρίτην, & τρίτην ἡμέραν. *Genes. c.* 31. *v.* 2, 5. *Deut. c.* 19. *v.* 6. *Reg. l.* 1. *c.* 4. *v.* 7. & *c.* 10. *v.* 11. & *c.* 21. *v.* 5. & *lib.* 2. *c.* 5. *v.* 2. *Annal. l.* 1. *c.* 11. *v.* 2. aliqando etiam ἐχθὲς καὶ τρίτης. *Reg. l.* 4. *c.* 13. *v.* 5. qanqam laxiùs isti, non pro *nuper* tantùm, sed pro *jam olim* etiam usurpant. Moses *Exod. c.* 4. *v.* 10. גַּם מִתְּמוֹל גַּם מִשִּׁלְשֹׁם qod Græc. πρὸ τῆς χθὲς, & πρὸ τῆς τρίτης ἡμέρας. Lat. *ab heri & nudiustertius.* sensus est, *unqam antehac.* Cæterùm à priore illa formula havd multùm abludit Platonis illud in *Euthydem*· πέρυσι ἢ προπέρυσι. Πέρυσι δὲ ἢ προπέρυσι οὐδέπω ἦστην σοφώ. Posteriore Xenophontis illud *Hellen. l.* 3. Νῦν τε καὶ πέρυσι. ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσι. *& nunc & olim iidem sumus.*

Τοῦτο οὖν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν] *Aliud*, inqit, *est qod nunc geris corpus, sed & anima* (cùm aëreum qiddam hoc statuat) *ab eis, qæ mater tua enixa est:* cùm à cibo, qo vesceris, aëre, qem attrahis, maximam sui partem, ex qa ea nunc constant, acceperint. vide *ad l.* 9. § 20.

Ὑπόθου δ᾽ ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν προσπλέκει τῷ ἰδίως ποιῷ, οὐδὲν ὄντι, οἶμαι, πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.] Istis, ut vitii suspectis, Xyl. notam adfixit. Cas. qid secutus fuerit, non possum ex versione as-

ſeqi. mihi aqam hærere agnoſco. interim obſervo verbum περιπλέκειν qod Stephani Theſavrus ilic luculentiſſimus non exhibet, Marco hìc uſurpatum; & in forma paſſiva qam vocant, Galeno, *de ſect. opt. c.* 20. verbis illis; ἵνα μὴ δοκῶμεν τῇ λέξει περιπλέκεσθαι. *Nè videamur vocabulo ipſi addicti eſſe; avt ei pertinaciter adhærere.* Forſan ergò Marci mens fuerit. *Suppone verò, illud qod à matre traxiſti, iſti ipſi qod nunc geris, & peculiares ſuas affectiones habet, te valde addicere, eidémqe qaſi implicitum tenere, cùm nihil hoc faciat ad id qod nunc dicitur, nec proptcrea obſtet, qò minùs verum id ſit.* Sed ἐπέχω. locum certè vel vitiatum vel mutilatum ſuſpicor.

Τῷ ἰδίως ποιῷ] Vide *l.* 9. § 24.

§. 8. Ὀνόματα θέμενος] Flaccus *l.* 1 *ep.* 16. *Tu rectè vivis, ſi curas eſſe qod audis.* Et mox:

Cùm pateris ſapiens emendatúsqe vocari,
Reſpondésne tuo, dic ſodes, nomine? — &c.

Vide Epictetum *diſſert. l.* 2. *c.* 10. De clerico, Hieron. *ad Nepot. Interpretur primò vocabulum ſuum, & nitatur eſſe qod dicitur.* Plato *epiſt.* 4. φανερῶς οὖν δεῖ ἡμᾶς γενέσθαι, ὅτι ἐσμὲν τοιοῦτοι οἵουσπερ φαμέν. Syneſ. *de regn.* χρῆσθαι δικαίως τῇ σεμνῇ προσηγορίᾳ τοῦ σεμνοῦ πράγματος. οὐ γὰρ ὀνόματα πίστις τῶν πραγμάτων ἐστὶ, τὰ δὲ πράγματα καὶ τῶν ὀνομάτων. Dio Pruſ. *orat.* 38. Præclarè Gregor. Nyſſ *de profeſſ. Chriſt.* Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἰατρὸς, ἢ ῥήτωρ, ἢ γεωμέτρης καλεῖσθαι ποθήσειεν, οὐκ ἂν δέξαιτο τῇ ἀπαιδευσίᾳ τὴν ἐπωνυμίαν ἐλέγχεσθαι, μὴ εὑρισκόμενος ἐπὶ τῆς πείρας ὃ ὀνομάζεται· ἀλλ' ὁ καθ' ἀλήθειάν τι τούτων προσαγορεύεσθαι θέλων, ὡς ἂν μὴ ψευδώνυμος ἡ κλῆσις ἐλέγχοιτο, αὐτῷ ἐπιτηδεύματι τὴν προσηγορίαν πιστώσηται. τὸν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς τρόπον, εἴπερ τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τοῦ χριστιανοῦ ἐπαγγέλματος ἐξετάζοντες εὕροιμεν, οὐκ ἂν ἑλοίμεθα μὴ εἶναι τοῦτο, ὅπερ τὸ ὄνομα ὑπὲρ ἡμῶν ἐπαγγέλλεται; ὡς ἂν μὴ τὸ περὶ τοῦ πιθήκου διήγημα καὶ ἡμῖν ἐφαρμόσειε· σπουδάζοιμεν δὲ ἀληθῶς, ὅπερ ὀνομαζόμεθα, τοῦτο καὶ εἶναι διὰ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας. ſubjungit mox de ſimia Alexandrina, apologum: qem & Lucianus *in apologia* narrat: at concludit deniqe: εἰ μὲν οὖν τὸ μὲν ὄνομά τις τοῦ Χριστοῦ ὑποδύοιτο, ὅσα δὲ τῷ ὀνόματι τούτῳ συνθεωρεῖται, μὴ δεικνύοι τῷ βίῳ, καταψεύδεται τοῦ ὀνόματος ὁ τοιοῦτος, κατὰ τὸ προτεθὲν ἡμῖν ὑπόδειγμα, προσωπεῖον ἄψυχον, ἀνθρωπίνῳ χαρακτῆρι μεμορφωμένον, περιθεὶς τῷ πιθήκῳ. Idémqe *de perfect. Chriſt.* ubi etiam fuſiſſimè hoc idem proſeqitur: οὐκοῦν, ἐπειδὰν τοῦ μεγίστου τε καὶ θειοτάτου καὶ πρώτου τῶν ὀνομάτων γέγονε παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότου ἡμῖν κοινωνία, ὥστε τοὺς τῇ ἐπωνυμίᾳ τοῦ Χριστοῦ τιμηθέντας Χριστιανοὺς ὀνομάζεσθαι· ἀναγκαῖον ἂν εἴη, πάντα τὰ ἑρμηνευτικὰ τῆς τοιαύτης φωνῆς ὀνόματα καὶ ἐν ἡμῖν καθορᾶσθαι· ὡς μὴ ψευδώνυμον ἐφ' ἡμῖν εἶναι τὴν κλῆσιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ βίου τὴν μαρτυρίαν ἔχειν. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ καλεῖσθαί τι τὸ εἶναι γίνεται· ἀλλ' ἡ ὑποκειμένη φύσις, ὅτι ἂν οὖσα τύχῃ, διὰ τῆς προσφυοῦς τοῦ ὀνόματος σημασίας γνωρίζεται. Ignat. *ad Magneſ.* Πρέπον ἐστὶ μὴ μόνον καλεῖσθαι χριστιανοὺς, ἀλλὰ καὶ εἶναι· οὐ γὰρ τὸ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι, μακάριον ποιεῖ. Ambroſ. *de dignit. Sacerd. c.* 3. *Qod ſumus profeſſione, actione potiùs qàm nomine demonſtremus: ut nomen congruat actioni, & actio reſpondeat nomini; nè ſit nomen inane, & crimen immane. Nomen inane;* qia ut Salvian. *adverſ. avar. l.* 4. *Parùm ſunt vocabula, res ipſas non habentia.* Idémqe *de provid. l.* 4. *c.* 1. *Nomen ſine actu atque officio ſuo, nihil eſt.* Ubi & mox ſubdit denuo, *Vocabula nihil eſſe ſine rebus. Crimen immane.* qia ut idem *ibid. c.* 7. *Atrociùs ſub ſancti nominis profeſſione peccatur.* &, *c.* 11. *magìs damnabilis eſt malitia, qam titulus bonitatis accuſat; & reatus impii eſt pium nomen.*

Μήποτε μετονομάζῃ καὶ ἀπολλύεις] *nè qando iſta nomina amittas.* Xyl. ut legendum ſit ἀπολλύοις. alioqi vertendum, *num aliqando amittis,* &c. Xenoph. *œconom.* φυλάττη γὰρ ἰσχυρῶς, μὴ ἀποβάλῃς τὴν ἐπωνυμίαν τὸ ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς κεκλῆσθαι. Caſſiodor. *l.* 8. *ep.* 18. *Sumpſiſti nomen ex meritis: cuſtodi, ut ſemper læteris veritate vocabuli. nam cùm omnis appellatio ad declarandas res videtur impoſita, nimìs abſurdum eſt portare nomen alienum, aliud dici, qàm poſſit in moribus inveniri.* vide *l.* 3. § 6. & *l.* 4. § 16. & *l.* 6. § 38. & Epictet. *ad l.* 9. § 37. μετονομάζεσθαι, *tranſnominari.* Sveton. *de claris Gram. c.* 18. *L. Craſſitius cognomine Paſides, mox Panſam ſe tranſnominavit.*

Ἐβούλετό σοι σημαίνειν] *ſignificare volebat.* id eſt, ſignificat. Galenus pariter *de affect. dignoſc. & cur. c* 1. τί ποτε βούλεται σημαίνειν. Et Ariſt. *Soph. elench. l.* 1 *c.* 13. Θέλει τὸ μεταξὺ σημαίνειν. *ſignificare vult.* i. e. ſignificat, σημαίνει. τὸ βούλεσθαι ſæpenumero παρέλκει. Sic Ariſt. *polit. l.* 2. *c.* 2. Καὶ βούλεταί γ' ἤδη ποτὲ εἶναι, πόλις, ὅταν αὐτάρκη συμβαίνει τὴν κοινωνίαν εἶναι τοῦ πλήθους. εἶναι βούλεται. i. e. ἀληθῶς ἐστι, &c. *eſt revera ſolétqe dici.* Sylburg. & *l.* 5. *c.* 10. βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ κεκτημένοι τὰς οὐσίας, μηδὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθέν. *vult eſſe.* i. e. eſt. Liban. *orat.* 3. καὶ κρείττονας φανεῖσθαι τῆς παροιμίας, ἣ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρίζειν τὴν αἰδῶ βούλεται. *definire vult.* i. e. definit. Jacob. *epiſt. c.* 4. *v.* 4. ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. *qicunqe eſſe voluerit.* i. e. qicunqe fuerit. τὸ θέλειν pariter uſurpatum reperias, ut *ſuprà.* ſic Plato in *ſympoſ.* ἐὰν ἐθέλῃ παύεσθαι ἡ λύγξ. *ſi ceſſare voluerit.* i. e. ceſſaverit ſingultus. *Troad.* Ἐρημία γὰρ πόλιν ὅταν λάβῃ κακὴ, νοσεῖ τὰ τῶν θεῶν, οὐδὲ τιμᾶσθαι θέλει. ſic Homer. *Il.* δ. *v.* 91. εὔχεται εἶναι.

eſt.

eſt. Epiphan. *hæreſ.* 66. § 9. πλοῖα γὰρ θέλει λέγειν ἥλιόν τε καὶ σελήνην. *Navigia dicit Solem & Lunam.* Joan. *Evang. c.* 7. *v.* 17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. *Si qis voluerit facere.* i. e. Si qis fecerit.ità pro eo qod Matth. *c.* 20. *v.* 26, 27. & Marc. *c.* 10. *v.* 43, 44. ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι· &, πρῶτος εἶναι. Luc. *c.* 22. *v.* 26. habet. ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, & ὁ ἡγούμενος. Diſertiſſimè *Act. c.* 2. *v.* 12. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; *Qid hoc eſſe velit? Qid hoc ſibi vult?* ſive, *Iſtud, qid eſt?* nos diceremus **What may this be.** Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *qid ſi qis iraſcatur?* & mox, *qid ſi iraſci velit?* & *c.* 10. *qid ſi mirari velit.* i. e. *qid ſi miretur?* utì mox ibidem. vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 5. § 22.

Διαληπτικὴν ἐπίστασιν] *ſcientiam de ſingulis rebus percipiendi.* Xyl. *percipiendis*, forſan ſcripſerat. meliùs Caſ. *objecti cujuſvis enixam & intelligentem conſiderationem.* ἐπίστασιν, non ἐπιστήμην malim tamen διαληπτικὴν *diſceptativam* reddere. qomodo διάληψιν pro *diſceptatione* Marcus uſurpavit, *l.* 1. § 10. ἐν τρόπῳ συνδιαλήψεως.

Ἀπαρενθύμητον] *Sine diſtractione.* Caſ. *qi cogitationibus alienis non occupatur.* Xyl. imò, *animadverſionem ſedulam, à negligentia & inadvertentia immunem.* id eſt, ut nihil negligat, & minùs animadverſum tranſmittat, ità *l.* 5. § 5. μὴ παρενθυμουμένῳ. *non negligens, non neglectim habens.* & *l.* 6. § 50. γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως. *ſedulò attendere, atqe animum adhibere.* Sunt avtem vocabula iſta porticûs peculiaria, qæqe vix alibi reperias. aliud pavlò videtur, qod *l.* 7. § 54. μήτι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

Σύμφρον] *Prudens*, Xyl. *Concors*, potiùs, ſive *conſentiens*, qod & explicatio adjuncta docet.

Τὸ δὲ ὑπέρφρον] in ſeqiorem partem vocabulum hoc ſæpius uſurpatur. ità ὑπέρφρων, ὁ ἀλαζὼν, *inſolens, arrogans.* Ὑπέρφρων δὲ οὕτως ὁ Πολέμων, ὡς πόλεσιν ἀπὸ τοῦ προὔχοντος, δυνάσταις δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ὑφειμένου, θεοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου διαλέγεσθαι. Philoſtrat. *in vit. Sophiſt.* qo loco & qàm inſolenter erga Antoninum Pium ſe geſſerit, narrat. Et indè ὑπερφρονεῖν, ὑπερορᾶν καταφρονεῖν. *contemnere deſpectui habere.* Thucyd. *l.* 3. in *Cleon. orat.* Πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. verùm hîc cùm de voluptatum, dolorum, mortis ipſius contemptu ac qaſi conculcatione, ſuperatione ſaltem agatur, qomodo & Plut. *in Lacon. inſtit.* ἡδονῶν ὑπερφρονεῖν *voluptates deſpicere*; & τὸ ὑπέρφρον pro *animi ſublimitate.* Thucydid. *l.* 2. dicitur: lavdis ac decoris potiùs ſignificatum obtinet. nec diverſo ſenſu τὸ καταφρόνημα καὶ ἡ καταφρόνησις apud eundem Thucyd. eodem *lib.* in *Pericl. orat.* uſurpatur: ubi ſuos hortatur, ἰέναι τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καταφρονήματι· αὔχημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεσθαι· καταφρόνησιν δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν.

Τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονοῦντος μορίου ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν] *Evectionem, ſive elevationem mentis ſupra omnem voluptatem & dolorem.* uſitata enim eſt Marco periphraſis illa hoc ſenſu, λείας καὶ τραχείας κινήσεως. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 5. § 26. ὑπέρτασις vocabulum ſatìs infreqens. Verùm verbum ipſum ὑπερτείνειν crebriùs uſurpatur, eodem ipſo ſenſu, qo nomen hîc ſumitur. Sic enim Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 1. ἃ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει, καὶ μηδεὶς ἂν ὑπομεῖναι· *qæ naturam humanam tranſcendunt, nec ſuſtinere qiſqam poſsit.* Et Thucyd. *lib.* 2. ἀπὸ κεραιῶν δύο ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τὸ τεῖχος. *Ex duabus antennis murum tranſcendentibus, ſive ſupra murum ſe attollentibus.* & indè ὑπερτενὴς, τὸ ὑπερανέχων. Svid.

Μὴ γλιχόμενος τοῦ ὑπ' ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι] Flaccus pariter *l.* 1. *epiſt.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector, ego ac tu.
Qi dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet; ut ſi
Detulerit faſces indigno, detrahit idem.
Pone, meum eſt, inqit: pono, triſtiſqe recedo.
Idem ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,
Contendat laqeo collum preſsiſſe paternum,
Mordear opprobriis falſis? mutémve colores?
Falſus honor juvat, & mendax infamia terret,
Qem niſi mendoſum & mendacem?——

Senec. *ep.* 59. *Illud præcipuè impedit, qòd citò nobis placemus: ſi invenimus, qi nos bonos viros dicat, qi prudentes, qi ſanctos, agnoſcimus. nec ſumus modicâ lavdatione contenti: qicqid in nos adulatio ſine pudore congeſsit, tanqam debitum prendimus. optimos nos eſſe, ſapientiſsimos, affirmantibus aſſentimur; cùm ſciamus illos ſæpe mentiri. adeóqe indulgemus nobis, ut lavdari velimus in id, cui contraria qàm maximè facimus.* Lipſ. *cent.* 1. *epiſt.* 77. *Mihi ſententia de me, niſi apud me, non fertur; nec qis ſim, alios rogo.* hoc eſt qod Apoſt. ad *Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 2. Ἐμοὶ δ' ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακρινῶ, καὶ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.

Φιλοψύχου καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιβρώτοις θηριομάχοις] Alluſit eódem Seneca, qó Marcus iſtîc *epiſt.* 94. videndus *ad l.* 4. § 47. Verùm ille moræ tantùm brevitatem notans in mortis dilationem enixiùs expetentibus; Marcus miſeram fœdámqe vitæ ſortem ipsâ morte etiam minùs tolerabilem. de qa & Senec. *epiſt.* 101. Indè illud *Mæcenatis turpiſſimum votum, qo & debilitatem non recuſat, & deformitatem, & noviſſimè acutam crucem, dummodo inter hæc mala ſpiritus prorogetur.*

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxâ:
Tuber aſtrue gibberum;
Lubricos qate dentes.

Vita dum superest, bene est.
Hanc mihi; vel acutam
Subde sustineo crucem.

(ità restituit, Lipsio feliciùs, puto, Acidalius, qæ corruptissima priùs prostabant) *qod miserrimum erat, si incidisset, optatur; & tanqam vita petitur, supplicii mora: contemptissimum putares, si vivere vellet usqe ad crucem. Tu verò, inqit, me debilites licet, dum spiritus in corpore fracto & inutili maneat: depraves licet, dum monstroso & distorto temporis aliqid accedat: suffigas licet, & acutam sessuro crucem subdas. est tanti, vulnus suum premere, & patibulo pendere districtum, dum differat id qod est in malis optimum, supplicii finem. est tanti, habere animam, ut agam. qid huic optes, nisi deos faciles? qid sibi vult ista carminis effœminata turpitudo? qid timoris dementissimi pactio? qid tam fœda vitæ mendicatio? huic putas unqam recitâsse Virgilium,*

Usqe adeóne mori miserum est?——

optat ultima malorum, & qæ pati gravissimum est, extendi & sustineri cupit: qâ mercede? scilicet, vitæ longioris. qid autem hujus vivere est? diu mori. invenitur aliqis qi malit inter supplicia tabescere, & perire membratim, & totiens per stillicidia amittere animam, qàm semel exhalare? invenitur qi velit adactus ad illud infelix lignum, jam debilis, jam pravus, & in fœdum scapularum ad pectoris tuber elisus, cui multæ moriendi caussæ etiam citra crucem fuerant, trahere animam tot tormenta tracturam? nega nunc magnum beneficium esse naturæ, qòd necesse est mori. Multi pejora pacisci adhuc parati sunt: etiam amicum prodere, ut diutiùs vivant, & liberos ad stuprum manu suâ tradere, ut contingat lucem videre tot consciam scelerum. Excutienda vitæ cupido est: discendúmqe nihil interesse, qando patiaris, qod qandóqe patiendum est. qàm bene vivas referre, non qamdiu. sæpe autem in hoc esse bene, nè diu. Vide *ad l.* 4. § 40. & *lib.* 8. § 58. & *l.* 9. § 2. Avgustin. *ep.* 45. *Qantis laboribus agitur, ut longiore tempore laboretur, & mors cùm impendere ceperit, ideò cavetur, ut diutiùs timeatur? qibus excruciantur doloribus, qi curantur à medicis, & secantur? nunqid ut non moriantur? non, sed ut aliqanto seriùs moriantur. multi cruciatus suscipiuntur certi, ut pauci dies adjiciantur incerti. Et nonnunqam ipsis doloribus victi continuò moriuntur, qos mortis timore suscipiunt. Et cùm omnino non eligant vitam finire nè doleant, sed dolere nè finiant, accidit eis ut doleant & finiant: non solùm, qia & sanati utiqe vitam finiunt post dolores, qæ tantis comparata, nec sempiterna esse potest, qia mortalis est; nec diuturna, qia tota brevis est; nec de ipso brevi spatio sui secura, qia semper incerta est: verùm etiam, qòd aliqando eam dolore finierunt, qam nè finirent, dolere voluerunt.* Sophocl. *Ajace:*

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρήζειν βίου,
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται.
Τί γὰρ παρ' ἦμαρ ἡμέρα τέρπειν ἔχει
Προσθεῖσα, κἀναθεῖσα τοῦ γε κατθανεῖν;
Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν,
Ὅστις * κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. * καλαῖσιν H. Steph.
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. πάντ' ἀκήκοας λόγον.
Optare vitæ spatia longævæ viro
Deforme, nullam cui levamentum est mali.
Nam qid diei rursus & rursus dies
Adjecta prodest, amplians semper mori?
Me judice ille nullius pretii est homo,
Cui spes inanis credulam mentem fovet.
Pulcram agere vitam, nobilem, aut pulcrè decet
Obire. habes qodcunqe dicendum fuit. Grot.

Idémqe *Electrâ:*

Τί γὰρ βροτῷ ἂν τοῖς κακοῖς μεμιγμένον,
Θνήσκειν ὁ μέλλων τοῦ χρόνου κέρδος φέροι;
Morte appetente, qem cingunt hominem mala,
Dil..tio brevicula qid lucri ferat? Grot.
Οὐκοῦν τὸ μὴ ζῆν κρεῖσσον ἐστ' ἢ ζῆν κακῶς.
Indecorè vitâ satius est non vivere.

Evripid. Pirithoo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122. conrà planè qàm apud eundem Iphigenia *in Avlide,*

——μαίνεται δ' ὅστις εὔχεται
Θανεῖν· κακῶς ζῆν κρεῖσσον, ἢ θανεῖν καλῶς.
——*Desipit qi vult mori:*
Meliúsqe vivere malè, qàm mori bene. Lips.

Sive ut Grot. ——*qi mori properat, furit.*
Molesta vita melior, qàm pulcrè mori.

ubi *modesta* pro *molesta* perperam prostat. Senec. *epist.* 77. *Cæsar, cùm illum transeuntem per Latinam viam, unus ex custodiarum agmine, demissâ usqe in pectus vetere barbâ, rogaret mortem, Numqid enim, inqit, vivis?* Et de Herodico Plato *polit. lib.* 3. Et ex Platone Plut. *de tard. numin. vind.* qi cùm in morbum insanabilem incidisset, γυμναστικὴν ἰατρικῇ primus hominum adjunxit, eâqe ratione vitam diutiùs sustinuit, ὅτι μακρὸν ἐποίησε τὸν θάνατον αὐτῷ καὶ τοῖς ὁμοίως νοσοῦσιν. *non vitam illum sed mortem sibi, similitérqe laborantibus diuturniorem reddidisse. Plurimum* avtem *refert, vitam aliqis extendat, an mortem.* Senec. *epist.* 68. Hinc Oedipi qerela illa de filiæ pietate importuna in Senecæ, si Senecæ saltem, *Thebaid.*

——*Qid me, nata, pestifero tenes*
Amore vivum? funus extendis meum,
Longásqe vivi ducis exeqias patris.
Aliqando terrâ corpus invisum tege.
Peccas honestâ mente, pietatem vocas
Patrem insepultum trahere. qi cogit mori
Nolentem, in æqo est, qíqe properantem impedit.
Occidere est, vetare cupientem mori.
Non tamen in æqo est: alterum gravius reor.
Malo imperari, qàm eripi mortem mihi.

Gregor.

Gregor. Nyssen. *orat. catech. c.* 8. Τὸ ζῆν διὰ τὴν καταθυμίαν ἀπόλαυσιν αἱρετόν ἐστι τοῖς τοῦ βίου μετέχουσι· ὡς εἴγέ τις ἐν ὀδύναις διαβιῴη, παρὰ πολὺ τῷ τοιούτῳ τὸ μὴ εἶναι τοῦ ἀλγεινῶς εἶναι προτιμότερον κρίνεται.

Θηριομάχοις] qi cum bestiis depugnaturi committebantur, vel eisdem laniandi objiciebantur, *bestiariis*. indè θηριομαχεῖν Pavlo Apost. usurpatum, *ad Corinth. epist.* 1. *cap.* 15. *v.* 32. sed sensu, puto, diverso. de qo alibi, cum Deo bono dicturi sumus.

Τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγμασι] Micyllus apud Lucian. in *cataplo*. πρῶτον ἢ πώματιν οἱ αὐτοὶ ὀδόντες ὠριμμένοιν. vide *ad l.* 4. § 47.

Ἐμβίβασον οὖν σαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα.] M. Cas. metaphoram esse avtumat *à navem conscendentibus* ductam. atqe ità τὸ ἐμβιβάζειν qandoqe usurpatur. Libanius *de servit. orat.* 31. ὑπὸ τῆς μοίρας εἰς ναῦν ἐμβιβασθεὶς, ἀντὶ τῆς ἀρούρας πέλαγος τέμνει. Plato ἐμβιβάζω σε εἰς πλοῖον. Eò magis forsan, qia de *insulis* subjunctum est. potest tamen & ab *aqis*, sive *balneariis*, sive *tinctoriis* tractum videri. de his enim τὸ ἐμβιβάζειν qoqe dicitur. Dioscorid. *lib.* 1. *c.* 189. ἐμβιβάσθω ἐν βαλανείῳ. & Galen. *ad Glavcon. lib.* 1. *c.* ἐμβιβάζω σε τῷ ὕδατι. ut sit sensus, *inde, immitte, ingere, immerge te penitus in ista; ut eis, qasi totus tinctus sis.* Sicut δικαιοσύνῃ βεβαμμένον dixit *l.* 3. § 4. Ità Ischomachus apud Xenophont. in *œconom.* πειρῶμαι ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας. Synes. *de regn* Αὐτὸς ἑαυτὸν ἐμβιβάσας τῷ τοιούτῳ τῆς ζωῆς εἴδει. Eligat qivis qod arriserit magis.

Εἰς μακάρων τινὰς νήσους μετῳκισμένος] Ità Aristides *orat. sacr.* ἤδη μέν τις καὶ ἄλλος χρυσοῦ τινος αὐτῷ συμβάντος, καὶ βελτίονος ἐνδείξασθαι τὴν ἡδονὴν, εἶπεν, ὡς ἄρα εἴη πλὴν ἢ διπλάσιος γεγονώς· ἄλλος δέ τις, ὡς ἐν μακάρων νήσοις εἶναι δοκοίη. Senem forsan Aristophaneum in animo habuit, qi in *Vespis* —ἔγωγ'

Ηὐξανόμην ἀκούων·
Κἂν μακάρων δικάζειν
Αὐτὸς ἔδοξα νήσοις,
Ἡδόμενος λέγοντι.

Liban. *Naniâ in Daphn. Apoll. incend.* τίς δ' ἂν ἐπόθησε τὰς τῶν μακάρων νήσους; *qis non beatorum insulis locum illum præoptâsset?* Allusit uterqe ad *insulas* illas, μακάρων Græcis dictas, *fortunatas*, & *fortunatorum*, Latinis: de qibus Strabo *geograph. lib.* 1. & 3. & ex eodem Evstath. *ad Odyss.* δ. & Casavb. *ad eund.* Diodor. Sicul. *lib.* 5. extremo. Philostrat. *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 1. Plut. in *Sertor.* Plin. *histor. nat. l.* 6. *c.* 32. Mela *l.* 2. *c.* 7. Plavt. *Trinumm. act.* 2. *sc.* 4. Eas depingit nobis Flaccus *epod.* 16. & Muret. *var. lect. lib.* 5. *c.* 1. Eò post mortem migrare credebant, an fingebant, animas corum, qi hîc piè probéqe degerant. qa de re visendi Hesiodus *lib.* 1. *v.* 169. Pindar. *olymp.* 2. Plato in *Gorg.* & ex horum utroqe Plut. *ad Apollon.* & Clem. *strom. l.* 4.

Ἄπιθι θαῤῥῶν εἰς γωνίαν τινὰ] Simile qiddam Epictetus *lib.* 2. *c.* 13. Philosophiæ nomen ambienti cuidam, qi qod profiteri volebat, præstare non poterat: Σὺ δὲ ἐπὶ τὰς αὐτοῦ βάδιζε, καὶ ἐκείνων ἀποστὰς μηδέποτε εἰς τὴν γωνίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμοὺς, καὶ ἄλλῳ προτεῖνε. οὐκ ἔστι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡγεμὼν ἀνήρ.

Ἔξιθι τοῦ βίου] vide *ad lib.* 9. § 2. Diogenes cuidam excusanti se, tanqam πρὸς φιλοσοφίαν ἀνεπιτήδειον, *Philosophiæ studio inidoneum*; Τί οὖν ζῇς, εἰ τὸ καλῶς ζῆν οὐ μέλει σοι; *Qid igitur, inqit, vivis, si bene vivere non curas?* Laërt. *lib.* 6. *Diogeni* ex parte accedit Aristot. *ethic. lib.* 3. *c.* 9. ὅσῳ ἂν μᾶλλόν τις τὴν ἀρετὴν ἔχῃ πᾶσαν, καὶ εὐδαιμονέστερος ᾖ, τῷ τοιούτῳ μάλιστα ζῆν ἄξιον. Cynicus idem humerum saucius, cur è vita non excederet sciscitanti, respondit, τοὺς εἰδότας ἃ δεῖ πράττειν ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἃ δεῖ λέγειν, τούτους γε ζῆν προσήκειν· τοῖς δὲ οὐκ εἰδόσι τά τε λεκτέα καὶ τὰ πρακτέα, ἀποθανεῖν ἐν καλῷ εἶναι. Ælian. *l.* 10. *c.* 11. id qod Flaccus *l.* 2. *epist.* 2.

Vivere si rectè nescis, discede peritis.

Ἕν γε μόνον τοῦτο πράξας] *cùm id unum in vita egeris, ut eo modo discedas.* Xyl. atqi nihil minùs in vita egit, qi ignavè prorsus insipientérqe se gesserit. meliùs itaqe Cas. (qi Xylandri tamen illud etiam in contextum suum admisit) *cùm hoc unicum in vita lavde dignum gesseris, qòd hoc modo è vita exieris.* id qod Othoni Sylvio competere possit; de qo Dio Cas. *lib.* 64. Κάκιστά γε μὲν ἀνθρώπων ζήσας, κάλλιστα ἀπέθανε· καὶ κακουργότατα τὴν ἀρχὴν ἁρπάσας, ἄριστα αὐτῆς ἀπηλλάγη. Itaqe ut Plut. in *Othon.* Ἀπέθανε δὲ, ἀπολιπὼν μὴ χείρονας, μηδ' ἐλάττονας, τῶν τὸν βίον αὐτοῦ ψεγόντων, τοὺς ἐπαινοῦντας τὸν θάνατον. βιώσας γὰρ οὐδὲν ἐπιεικέστερον Νέρωνος, ἀπέθανεν εὐγενέστερον· *Per qæ factum putem* (inqit Sveton. *l.* 8. *c.* 12.) *ut mors ejus minimè congruens vitæ, majori miraculo fuerit.*

Οὐ κολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν] Deus à mortalibus non adulationem, sed imitationem & obseqium poscit. Hinc reprehensiones illæ, *Psal.* 50. *v.* 16, 17. & *Psal.* 78. *v.* 36, 37. Esaj. *c.* 1. *v.* 11, -16. &, *c.* 66. *v.* 3. Jerem. *c.* 7. *v.* 9, 10, 21, 24. Ezech. *c.* 20. *v.* 39. Luc. *c.* 6. *v.* 46. Non possum continere me, qin subjiciam insignes illos è scena, qi cothurnum certè, non soccum resipiunt, versus; qorum meminere Porphyr. *de non edend. animant. l.* 2 & Clem. *strom. l.* 7. & Cyrill. *advers. Julian. l.* 9.

Τίς ὧδε μωρὸς καὶ λίαν ἀνειμένως
Εὔπιστος ἀνδρῶν, ὅστις ἐλπίζει θεοὺς

Ὀστῶν ἀσάρκων, καὶ χολῆς πυρωμένης,
Ἃ καὶ κυσὶν πεινῶσιν οὐχὶ βρώσιμα,
Χαίρειν ἀπαρχῇ, καὶ γέρας λαχεῖν τόδε,
Τούτων τε τοῖσι δρῶσιν ἐκτίνειν χάριν,
Κἂν λῃσταὶ κἂν πειραταί, κἂν τύραννοι δὴ
Τύχωσιν ὄντες; —
Quis gente in hominum tam supinè credulus,
Aut stultus adeò est, qi deos existimet,
Seu bilis ustæ, sive nudorum ossium,
Projecta qæ vix tangat esuriens canis,
Gaudere donis, ídqe honori ducere,
Facientibúsqe gratiam reponere,
Sive ii latrones, sive piratæ fient,
Sive & tyranni?

Εὔπιστος ex Porphyrio reposui, qod apud alios ἄπιστος legitur. εὔπιστος, qi Ebræis פתי *credulus, fatuus.* de qo Solomon, *Prov. c.* 14. *v.* 15. ἄκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ. Extrema, qæ reliqi omiserunt, sed cumprimis ad rem præsentem faciunt, ex Clemente attexui.

Ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς] Marcus à Juliano in *Cæsarib.* inducitur Sileno percontanti, τί κάλλιστον τοῦ βίου τέλος; respondens, τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. verùm amplius aliqid sonare videtur τὸ ἐξομοιοῦσθαι. hoc est enim qod Apostolus, *ad Cor. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 18. εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦσθαι· ὥστε συμμόρφους γενέσθαι. *ad Rom. c.* 8. *v.* 29. ἁγίους, καθὼς ἐκεῖνος ἅγιός ἐστιν. *Levit. c.* 19. *v.* 1. & Pet, *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 16. ἁγνούς, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός. *Joan. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 3. δικαίους, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιος. *ibid. v.* 17. ἐλεήμονας καθὼς ἐκεῖνος ἐλεήμων. Luc. *c.* 6. *v.* 36. τελείους, deniqe, ὥσπερ ἐκεῖνος τέλειος. Matth. *c.* 5. *v.* 48. Gregor. Nyss. *de profess. Christ.* Χριστιανισμός ἐστι τῆς θείας φύσεως μίμησις. Justin. *ad Diognet.* Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ δύναται μιμητὴς ἄνθρωπος γενέσθαι θεοῦ. ὅστις γὰρ τὸ τοῦ πλησίον ἀναδέχεται βάρος· ὃς ἐν ᾧ κρείσσων ἐστὶν, ἕτερον τὸν ἐλαττούμενον εὐεργετεῖν ἐθέλει, ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ λαβὼν ἔχει, θεὸς γίνεται τῶν λαμβανόντων· οὗτος μιμητής ἐστι θεοῦ. Sed & Plato, cujus verba forsan respexit hîc Marcus, *leg. l.* 4. Τίς πρᾶξις φίλη καὶ ἀκόλουθος Θεῷ; μία καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον φίλον ἂν εἴη. unde colligit Clemens *strom. l.* 5. Philosophiæ finem à Platone statui, ὁμοίωσιν Θεῷ, *Deo similem fieri.* Idémqe de eodem *l.* 2. beatitudinem collocâsse, ἐν ἐπιστήμῃ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἐν ἐξομοιώσει τῇ πρὸς τὸν θεόν. Similitudinem autem hanc in eo consistere, ut qis justus, piúsqe cum prudentia existat. qod & dogmati nostro esse consentaneum, qippe qibusdam è nostris, Mosis illud *Genes. c.* 1. *v.* 26, 27. itâ sumi, ac si dictum sit, Τὸ μὲν κατ' εἰκόνα, εὐθέως κατὰ τὴν γένεσιν εἰληφέναι τὸν ἄνθρωπον. τὸ καθ' ὁμοίωσιν δὲ ὕστερον κατὰ τὴν τελείωσιν μέλλειν ἀπολαμβάνειν. Verùm argutum nimis hoc, nec qod possit admitti; cùm utrumqe homini primitus condito disertè tribuatur.

Εἶναι τὴν συκῆν τὰ συκῆς ποιοῦσαν] Christus Dominus Matth. *c.* 7. *v.* 16. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; &c. vide *l.* 9. § 9.

Μέλισσαν τὰ μελίσσης] οὐδεὶς γὰρ πώποτε κηφῆνα εἶδεν ὑπὸ γήρως γενομένην μέλιτταν. Plut. *de sene politic.*

Τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνός] Elisæo, qàm atrocia perpetraturus is esset, prædicanti, Hazael Syrus, *Num tu servum tuum canem esse autumas, qi ejusmodi in me admittam? hist. Regum l.* 4. *c.* 8. *v.* 13. Itâ *canem* esse non diffitetur, haud hominem, qi ejusmodi faciat. Vide *ad l.* 5. § 11.

Τὸν δὲ ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπου] vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 23. & *infrà* § 15. ἄνθρωπον ἀληθινόν, *verum hominem, qi facit scil. qæ hominis sunt.* Epictetus *l.* 1. *c.* 16. Εἰ ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικός εἰμι· ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν· ποιῶ αὐτό. vide *ad l.* 6. § 7. Idem *l.* 2. *c.* 9. Οὐκ ἔστι τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι. τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; ζῶον, φησὶ, λογικὸν θνητόν· εὐθὺς ἐν τῷ λογικῷ τίνων χωριζόμεθα; τῶν θηρίων· καὶ τίνων ἄλλων; τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὁμοίων. ὅρα τοίνυν, μή τι πως ὡς θηρία ποιήσῃς· εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον· οὐκ ἐπλήρωσας τὴν ἐπαγγελίαν. ὅρα μή τι ὡς πρόβατον· εἰ δὲ μὴ, καὶ οὕτως ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. τίνα οὖν ποιοῦμεν ὡς πρόβατα; ὅταν τῆς γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν τῶν αἰδοίων, ὅταν εἰκῇ, ὅταν ῥυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως· ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ πρόβατα· τί ἀπωλέσαμεν; τὸ λογικόν. ὅταν μαχίμως, καὶ βλαβερῶς, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ θηρία· λοιπὸν οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσὶν, οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρὰ, ἀφ' ὧν ἔστιν εἰπεῖν, Λέων με καὶ φαγέτω. διὰ πάντων δὲ τούτων ἀπόλλυται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε γὰρ σώζεται συμπεπληγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε διεζευγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε αὐλός; πότε λύρα; πότε ἵππος; πότε κύων; (f. πότε αὐλοί· πότε &c.) τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν σώζεται, ὡσαύτως δὲ ἀπόλλυται. Itâ de Christiano homine Salvian. *de provident. l.* 4. *c.* 1. *Cùm hoc sit hominis Christiani fides, fideliter Christi mandata servare; fit absqe dubio, ut nec fidem habeat, qi infidelis est, nec Christum credat qi Christi mandata conculcat. ac per hoc totum in id revolvitur, ut qi Christiani nominis opus non agit, Christianus non esse videatur.* Itaqe Ambros. *serm. de Abr.* apud Gratian. *c.* 22. *q.* 2. *c.* 20. *Mendacium est, se Christianum dicere, & opera Christi non facere.*

§ 9. Μῖμος, πόλεμος, πτοία] Xyl. Λοιμὸς cur pro Μῖμος inferciat, nihil video. in πόλεμος τὸ τ ex seqenti vocabulo irrepsit: istud autem cum seqentibus

qentibus ad illud ἀπαλείψεται, Xylandrum secutus, referre malim, qàm pro absolutè positis, avt ad διάνοια relatis cum Casavbono habere; qi & ἀπαλείψεται illud passivè sumit; qod ego nolim.

Ὁπόσα ὁ φυσιολόγητος φαντάζῃ καὶ παρεμπέμπεις] *Qàm multa sunt, qæ cùm tanqam physicus merus, secundum naturam earum nudè speculatus fueris, citra usum ulteriorem transmittis?* Cas. qi pro ὁπόσα, πόσα legisse videtur: & per interrogationem extulisse. at Xyl. *hæc qotidie delebunt sacra illa tua placita, qæ è contemplatione naturæ rerum hausta circumfers.* cui accedo potiùs; nisi qòd τὸ παρεμπέμπειν, *circumferre*, vertit: cùm sit, prout Casavb. rectè, *transmittere*. Cæterùm *transmissionem* intelligo, qalem Maxim. Tyr. *dissert.* 28. verbis illis delineat; Ἅτε οὖν ἐν προθύροις τῆς ψυχῆς αἱ αἰσθήσεις ἱδρυμέναι, ἐπειδάν τινος ἐφάψωνται ἀρχῆς, καὶ παραδῶσι τῷ νῷ, ἐπιλαβόμενος ταύτης, διορᾷ τὰ λοιπὰ καὶ διεξέρχεται ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα. qi in conseqentibus τοῦ παρεμπέμπειν etiam vocabulo, in hac eadem re illustranda atqe explicanda, utitur. ut sit, *decreta illa, qæ ex rerum natura seriò sedulóqe considerata in mentem transmittis, atqe ibi recondis.* ità Hermogen. *de invent.* Σὺ δὲ παρέπεμπε τῷ νῷ τὰς θεωρίας. Scopus tamen forsan is fuerit planè, qem Casavb. voluit; *Speculationem naturæ, nî praxin conjunctam habeat, otiosam fore; faciléqe abolitam iri, nisi cautio jugis adhibeatur, qicqid indidem hauseris.* Epictet. *l.* 3. *c.* 21. Ὅτι τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλά, εὐθὺς αὐτὰ ἐξεμέσαι θέλουσιν ὡσεὶ στομαχικοὶ τὴν τροφήν. πρῶτον αὐτὸ πέψον· εἶθ' οὕτω μὴ ἐξεμέσῃς· εἰ δὲ μή, ἐμετὸς τῷ ὄντι γίνεται, πρᾶγμα ἀκάθαρτον καὶ ἄβρωτον. ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθέντων δεῖξόν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τοῦ σεαυτοῦ, ὡς οἱ ἀθληταὶ τοὺς ὤμους ἀφ' ὧν ἐγυμνάσθησαν καὶ ἔφαγον, ὡς οἱ τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἔμαθον. οὐκ ἔρχεται ὁ τέκτων καὶ λέγει, ἀκούσατέ μου διαλεγομένου περὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν· ἀλλ' ἐκμισθωσάμενος οἰκίαν, ταύτην κατασκευάσας δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην· τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ποίησον. φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμήθητι, γάμησον, παιδοποίησον, πολίτευσαι, ἀνάσχου λοιδορίας, ἔνεγκαι ἀδελφὸν ἀγνώμονα, ἔνεγκαι πατέρα, ἔνεγκαι υἱόν, γείτονα, σύνοδον. Ταῦτα ἡμῖν δεῖξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμάθηκας ταῖς ἀληθείαις τι τῶν φιλοσόφων. Addam tamen, qæ se ingerit impræsentiarum, conjecturam. Qid si ἀφυσιολογήτως legerimus? qomodo & *l.* 9. § 41. ἀφυσιολογήτῳ. ut sit mens Marci, *qæ absqe naturæ ipsius contemplatione seria ac considerata, temerè imaginaris, & citra examen justum admittis.* hoc enim passim inculcat Marcus, ut rei cujusqe naturam sedulò investigemus, eámqe probè perspectam habeamus, priusqam de ea sententiam censurámve ullam feramus. Ità *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 3, 13. & *l.* 7. § 29, 66. *l.* 8. § 13. (qo loco & de viso qovis primo loco φυσιολογεῖν præcipit.) & *l.* 10. § 11, 17, 18. & *l.* 11. § 2. 16. & *l.* 12. § 8. Nec mirum videri debet, si dogmata ea, qæ in rei ipsius, de qa statuitur, natura penitius perspecta, fundamentum non habent, occasione qavis occurrente, aboleantur facillimé. Trahit horsum, qòd περὶ τοῦ γνωρίζειν, *de natura rei cujusvis excutienda & dignoscenda*, statim istîc subjungitur: in qam mentem & τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως commendat, *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 31. λόγον ἑωρακότα ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ. qin & bene vivendi fundamentum unicum statuit, ἐν θεωρήμασι περὶ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως, καὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς, *l.* 11. § 5. *In speculationibus illis* sive *theorematibus indè deductis, qæ vel universi naturam, vel suam cujusqe conditionem statúmqe nos edocent.* Vide Athenagoram *ad l.* 3. § 6. lavdatum.

Καὶ τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι] Apud Laert. *l.* 7. Zeno; τὰ μὲν εἶναι καθήκοντα ἄνευ περιστάσεως· τὰ δὲ περιστατικά· καὶ ἄνευ μὲν περιστάσεως τάδε, ὑγείας ἐπιμελεῖσθαι καὶ αἰσθητηρίων, καὶ τὰ ὅμοια· κατὰ περίστασιν δέ, τὸ πηροῦν ἑαυτόν, καὶ τὴν κτῆσιν διαρρίπτειν. ut τὰ περιστατικὰ sint *officia ea, qæ molestiam aliqam adjunctam habeant.* Verùm Marcus istîc laxiùs usurpat pro qolibet negotio, qod muneris nostri existat. vide *ad l.* 9. § 13. & *l.* 8. § 25, 26.

Καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστων ἐπιστήμης αὔθαδες σώζεσθαι] αὔθαδες, sicut ὑπέρφρεν, *supr.* § 8. in meliorem partem istîc sumi videtur, (qod rariùs opinor deprehendas) vel pro *certa animi fiducia* ex rerum naturalium contemplatione orta, de qa *l.* 3. § 11. & *infr.* § 11. vel pro *animi affectu sibi placentis, acqiescentísqe*, in veritatis, qam adeptus est, cognitione. qod vocabuli notio, per se media, designat. siqidem ut Arist. *ethic. Mag. l.* 1. *c.* 29. ὁ αὐθάδης αὐτάδης τίς ἐστιν, ἀπὸ τοῦ αὐτὸς αὑτῷ ἀρέσκειν. ità Senec. *ep.* 59. *Ipse te consule, si per dies noctésqe par & æqalis animi tenor, erecti & placentis sibi est: pervenisti ad humani boni summam.* Ortum vocabuli sensúmqe, non usum, secutus est Marcus. nec aliter forsan usurpatur, *l.* 6. § 47. qin & Isocrates in Archidamo, ubi αὐθαδείας καὶ σεμνότητας conjungit, in dexteriorem itidē partem sumpsisse videtur.

Λανθάνον] qod Apost. *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε. hoc est: ut Chrysost. μὴ δείκνυε, ἀλλ' ἀρκείτω σοι τὸ συνειδός. vide *ad l.* 7. § 58.

Οὐχὶ κρυπτόμενον] qod *l.* 3. § 8. dixit, οὐδὲν ἐμφωλεῦον. Senec. *ep.* 43. *tegant, non abscondant te parietes tui.* Cicer. *offic. l.* 3. *Honesta enim bonis viris, non occulta, qæruntur.* Galen *de affectib. curand. c.* 5. Ἀνεῴχθήτω σου ἡ θύρα διαπαντὸς τῆς οἰκήσεως· ἐξέσω τοῖς συνήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρόν, ἣν οὕτως ᾖς παρεσκευασμένος. ità legend. pro

eo-

eo qod vulgati codices ἀνεῴχθη & ἔξεστι. confirmat avtor ipse, qi sic pavlò póst. τῆς θύρας οὖν ἀνεῳγμένης σοι διαπαντὸς, ὡς εἶπον, ἐξουσία, τοῖς συνήθεσιν ἔσω κατὰ παντα καιρὸν εἰσιέναι· δεῖ οὖν θαρρεῖν, ὡς ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρίσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρτημάτων ἰσχυρῶς κατειλημμένον. (ità leg. pro eo, qod nullo sensu, sano saltem, κατηλφμμένον legitur.) ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ προσελθόντες εἰς τὸ δημόσιον, ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια, οὕτω σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττεις. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους, ἁμαρτόντες τι φωραθῆναι, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι,

— πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.

vide *ad l.* 3. § 4.

Πότε γὰρ ἁπλότητος ἀπολαύσεις] potest esse expostulatio, qalem observavimus *suprà* § 1. ego tamen τότε legere malim, & hîc, & in seqentibus clavsulis; qod semel immutatum deinceps immutari necesse habuit. *cùm eò*, inqit, *processeris*, *atqe ità mentem pariter vitámqe tuam institueris, tunc frueris simplicitatéqe gravitatéqe* &c. vide *l.* 12. § 28. ἀπολαύειν τοῦ ζῆν.

§ 10. Ἀράχνιον μυῖαν θηράσαν] Studia hominum, qibus sese efferunt, acsi magni avt eximii aliqid confecissent, elevat; cum vilissimorum animalculorum artibus, qibus illi prædas sibi compares captant, conferendo.

Ὑποχῇ] Ὑποχὴ, *genus retis*. Vet. lex H. Steph. Sed sine exemplo. qod hinc licet petatur. Sed & ex Oppiano ἁλιευτικῶν. *l.* 3. *v.* 81. qo loco retium genera nomináqe varia recensens, inter cætera & horum meminit.

Τῶν τὰ μὲν ἀμφίβληστρα, τὰ δὲ γρῖφοι καλέονται,
Γάγγαμά τ', ἠδ' ὑποχαὶ περιηγέες, ἠδὲ σαγῆναι.

unde figuræ rotundæ fuisse videntur ὑποχαὶ istæ: cujusmodi sunt, qas nos appellamus **purse-nets**.

Ἄλλος Σαρμάτας] qibuscum tunc Romanis cumprimis res fuit. Itaqe in Marci vita mentio fit Sarmatarum inter gentes cæteras à Marco debellatas. horum aliqos in excursionibus qi trucidaverant, avt ceperant, egregium facinus executos se avtumabant. Nec tacendum hîc, qo & alluserit fortean Marcus, qod de Avidio Cassio refert Vulcatius: *Cùm exercitum duceret, & inscio ipso manus avxiliaria, centurionibus suis avtoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidissent, & cum præda ingenti ad eum redîssent, sperantibus centurionibus præmium, qòd præparvâ manu tantum hostium, segniùs agentibus tribunis & ignorantibus, occidissent, rapi eos jussit & in crucem tolli, serviliqe supplicio affici; qòd exemplum non extabat: dicens, evenire potuisse, ut essent insidiæ, ac periret Romani imperii reverentia.*

Οὗτοι γὰρ οὐ λῃσταί] qinam isti qos *latrones* dicit? num *Sarmatæ?* sicut Pavli Festus; *Cimbri linguâ Gallicâ latrones dicuntur.* ad qem locum Scalig. *Cimbri* λῃστρικοὶ *sanè* καὶ πλάνητες *fuerunt. Sed non magìs Cimber latronem significat, qàm Isavrus piratam; Ambro, dissolutum ac voracem; Opicus, obscænum; sed qia tales fuerunt eæ nationes, de earum nomine vocamus, qi tales sunt.* ità istic Xyl. nec secius de barbaris patriam suam incursantibus suósqe diripientibus, qos *abigeos* & *latrones* avt *fures* magìs qàm *hostes* dici postulat, Synesius *epist.* 132. τὰ κατὰ τοὺς ἀπελάτας τούτους ἅπαντα πολυπραγμονῶ. οὐδὲ γὰρ ἄξιον καλεῖν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλὰ λῃστὰς, ἢ λωποδύτας, ἤ τι τοιοῦτον ὄνομα μικροπρεπέστατον, οἳ μηδένα ἐῤῥωμένως ἀντιπεριεσμένων ὑφίστανται, ἀλλὰ μόνους τοὺς καταπλῆγας ἀποσφάττουσιν, ὥσπερ ἱερεῖα, καὶ περιδύουσι. Verùm videndum, an non illos potiùs hoc titulo indigitet, Marcus, qi Sarmatis captis, tanqam re pulcrè strenuéqe gestâ, semetipsos efferebant. ut transitus sit factus à numero ad numerum. qasi dicat, *qid à latronibus etiam isti qi Sarmatas capiunt, magìs qàm ipsi qos capiunt Sarmatæ, distant?* Qod Alexandro Scythæ apud Q. Curtium *l.* 7. *c.* 8. *Tu, qi te gloriaris ad latrones persegendos venire, omnium gentium, qas adisti, latro es.* Avt qid à prædonibus vulgariter sic habitis distant viri isti, prout ipsi se haberi volunt, militares? Notum est illud piratæ, qi Alexandro eidem qærenti, qo scelere impulsus, mare haberet infestum; *Eodem*, inqit, *qo tu orbem terræ. Sed qia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; qia tu magnâ classe imperator.* Cicer. *de repub. l.* 3. lavdante Nonio. & Avgust. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 4. qi & subjicit. *Sanè remotâ justitiâ, qid sunt regna, nisi magna latrocinia?* unde Pythia, Adrastum Sicyoniorum βασιλέα, Clisthenem verò λῃστῆρα dixit. Herodot. *l.* 5. & Dio Prus. *orat.* 2. Sed & Lucan. *l.* 10. Alexandrum *felicem terrarum prædonem* appellat. Déqe eodem Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 13. *A pueritia latro, gentiúmqe vastator.* & *qæst. nat. l.* 3. *præfat.* Qantò potius *deorum opera celebrare, qàm Philippi avt Alexandri latrocinia?*

Ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς] malè divulsit ista à superioribus Xyl. & Lugd. Editor. *Mentes*, inqit, *si militarium istorum spectes, prædonibus suppares facilè deprehendes.* prædæ siqidem duntaxat inhiant utriqe.

§ 11. Κτῆσαι] *acqiras*, non *acqirere*. est enim aoristi imperativi medii non infinitivi activi, utì interpres Angl. opinatus, dictionis seriem duriorem reddidit.

Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν] vide *ad l.* 3. § 11.

Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα] *corpus exuit*, sive *è corpore subduxit se*; is nimirum, qi consideratione istâ animum jugiter exercitatum probéqe subactum habuerit. neqe enim à prioribus ista dissociata oportuit.

tuit. vide Platonis locum insignem, qi huc spectat, ex *Theæteto, ad l.* 11. § 1.

Ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν] Vide *ad l.* 4. § 34. & *infrà*, § 14. Evrip. *Phœniss.*

Ἀλλ' εἰς Θεὸν χρὴ ταῦτ' ἀναρτήσαντ' ἔχειν.

Rejecta oportet ista ad numen omnia.

Senec. *de otio sap. c.* 32. *Ego secundum naturam vivo, si totum me illi dedo.* Annot. Lugd. ἀνῆκε mavult, imperandi formulâ, sive monendi. frustrà. cùm enunciativè ponantur & antegressa proxima, & seqentia itidem.

Οὐδ' εἰς νῦν βάλλεται] Africanus apud Ciceron. *l.* 6. *de repub.* in *somnio: Neqe sermonibus vulgi dederis te, nec in præmiis humanis spem posueris rerum tuarum. Suis te illecebris oportet ipsa virtus trahat ad verum decus. qid de te alii loqantur, ipsi videant.* Bion Borysthenita inter cætera profe-ctûs in virtute insignioris indicia, hoc cumprimis statuit, ubi qis eodem loco convicia hominum atqe vota habet: sive ut ille loqebatur, ὅταν τῶν λοιδορέντων ὅτως ἀκέῃ τις, ὡς λεγόντων,

Ὦ ξεῖν', ἐπεὶ ὅτε κακῷ, ὅτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,

Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε· θεοί νύ τοι ὄλβια δοῖεν.

Plut. *de profect.* Talis Cato, de qo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 32. *M. Catonem in balneo in ore qidam percussit imprudens: qis enim illi sciens faceret injuriam? postea satisfacienti, Cato, Non memini, inqit, percussum me. majore animo non agnovit, qàm ignovisset.* Idem, *de constant. sap. c.* 14. Phocion pariter cùm qidam uxorem ipsius contumeliosè habuisset, pòst apud ipsum pœnas commeritas metuens sese purgitaret, ignarum se Phocionis conjugem fuisse, Ἀλλ' ἥγ' ἐμὴ γυνὴ ὑπὸ σε ὅδὲν πέπονθεν. *at verò mea*, inqit, *uxor nihil à te perpessa est. alia forsan fuerit, qam tu læseris: nec mihi itaqe qòd satisfacias, avt excuses te, opus est.* Narrat ex Musonio *orat. qâ disceptat philosophum an deceat injuriarum agere*, Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. qi idem, qomodo inter concionandum conviciis impetentem nihil qicqam attenderit, apud Plut. legas licet, in *præcept. polit.* & *infrà ad l.* 11. § 14. Archelaus itidem ab obvio qodam aqâ conspersus, cùm ab amicis ad pœnas de homine sumendas instigaretur; Ἀλλ' ὅκ ἐμὲ, ἀλλ' ἐκεῖνε κατεσκέδασεν, ὃν ἔδοξεν ἐμὲ εἶναι. *Atqi non me*, inqit, *conspersit, sed illum qem esse me est opinatus.* Plut. in *apophth.* Socrates etiam dicere solebat, τοῖς κωμικοῖς δεῖν ἐπιτηδὲς ἑαυτὸν διδόναι, εἰ μὲν γάρ τι τῶν προσόντων λέξειαν, διορθώσονται· εἰ δ' ὅ, ὅδὲν πρὸς ἡμᾶς. *Expedire, ut Comicis perstringendos sese homines præbeant: siqid enim veri de nobis dixerint, corrigendi ansam dabunt:* (qomodo Philippus demagogis Athêniensibus gratiam debere se dictitabat, ὅτι λοιδορῦντες βελτίονα ποιῦσιν καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἤθει· πειρῶμαι γὰρ, inqiebat, αὐτὺς ἅμα καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς ἔργοις ψευδομένους ἐλέγχειν. Plut. apophth.) *sin falsi qid dixerint, nihil ad nos pertinebit illud.* idémqe dicenti, ὅ σοὶ λοιδορεῖται ὁ δεῖνα; *An non tibi iste conviciatur?* respondit. ὅχί· ἐμοὶ γὰρ ὅ πρόσεστι ταῦτα. *Neqaqam; mihi enim ista non competunt.* Laërt. *l.* 2. Diogenes dicenti, Πολλοί σε καταγελῶσι· *derident te multi, ô Diogenes.* Ἐγὼ δὲ ὅ καταγελῶμαι. *At ego*, inqit, *non derideor.* Alii etiam cuidam idem monenti; Κἀκείνων τυχὸν οἱ ὄνοι. ἀλλ' ὅτ' ἐκεῖνοι τῶν ὄνων ἐπιστρέφονται, ὅτε ἐγὼ ἐκείνων. *Et illos forsan derident asini; verùm nec asinos advertunt ipsi, nec ego illos.* Laërt. *l.* 6. Hoc est, qod de Hercule Epicus qidam apud Plutarch. *de util. ex inimic.*

Οὐδ' ὅσσον μύας συγγρῶν ἐμπάζετο μύθων.

Nec muscam qanti faciebat dicta maligna.

vel qod David potiùs, *Psal.* 38. *v.* 13. *Ego verò instar surdi fueram, qi nullus audit; instar muti, qi nihil regerere possit.* vide *lib.* 6. § 2.

Τὸ νῦν προαιρούμενον] vide *lib.* 7. § 54. & *l.* 9. § 6.

Φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον] vide *l.* 3. § 16. & *lib.* 6. § 43. & *supr.* § 6. & *infrà* § 21. & *lib.* 12. § 1.

Εὐθεῖαν περαίνειν] vide *l.* 8. § 59.

Εὐθεῖαν περαίνοντι ἕπεσθαι τῷ θεῷ] Plato *de legibus l.* 4. à Plut. etiam lavdatus *adv. Colot.* Ὁ μὲν δὴ θεὸς ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τῷ δ' ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός· ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος, ξυνέπεται, &c. qem Platonis locum cùm Marcus ob oculos habuit, qum hæc scriberet; tum & avtor *libri de mundo*, qi Aristotelis nomen præfert, eodem opus illud suum clavsit; qiqe illum dictione Latinâ μεταφράζει καὶ παραφράζει, Apuleius.

§ 12. Τίς ὑπονοίας χρεία, παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πραχθῆναι] Xylandri versionem etsi minùs perspicuam immeritò induxit Editor Lugd. cùm loco ejus depravatissimam dederit. Interpres Angl. frustrà in duo membra sententiam, continuari postulantem, dissecuit. *Qid*, inqit Marcus, *est suspicione opus?* sive, *cur tibi res aliqa suspecta sit*, avt scrupulum animo ac trepidationem injecerit, *cùm considerare liceat, vel præsto sit intueri, qid facto opus sit?* hoc est enim παρὸν σκοπεῖν, ut ἐξὸν ποιεῖν, & similia. Senec. *epist.* 74. *Non potest qisqam beatus esse, qi huic se opinioni credidit*, (externis subesse mali aliqid.) *Non enim beatum est nisi qod intrepidum. inter suspecta malè vivitur.*

Κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν] Forsan legi debeat κἂν μὲν συνορᾷς εὐκρινῶς, sublatâ distinctione, *& si clarè perspexeris.* εὐκρινῶς, *clarè, distinctè.* Plato: ἵνα εὐκρινέστερον ἴδωμεν, ὃ βυλόμεθα. indè διακρίνειν, σαφηνίζειν, διατρανῦν· Hesych. de dialectica Laërt. *lib.* 7. in

Zenon-

Zenon. Τότε ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος διαγιγνώσκεσθαι ὑπ' αὐτῆς, καὶ τὸ πιθανὸν τότε ἀμφιβόλως λεγόμενον διακρινεῖσθαι. Cicer. ad *Atticum lib. 7. epist.* 10. *simul hoc διευκρινήσεις πρόβλημα.* & *epist.* 3. *sed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν.* verùm accedo potiùs D. Bootio nihil mutanti, sed copulativâ tantùm interjectâ, legenti, κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς καὶ ἀμεταστρεπτὶ τ. χ. ità opponitur τὸ εὐμενῶς, τῷ μεθ' ὑπονοίας.

Ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν] vide *lib.* 8. § 5.

Ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου] Epictet. *l.* 1. *c.* 2. Ταῦτα εἶδε Πρίσκος Ἑλουίδιος, καὶ ἰδὼν ἐποίησε· προσπέμψαντος γὰρ αὐτῷ Οὐεσπασιανοῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σύγκλητον, ἀπεκρίνατο, ἐπί σοί ἐστι μὴ ἐᾶσαί με εἶναι συγκλητικόν· μέχρι δ' ἂν ὦ, δεῖ με εἰσέρχεσθαι. ἄγε, ἀλλ' εἰσελθών, φησὶ, σιώπησον· μή μ' ἐξέταζε, καὶ σιωπήσω· ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι· κἀμὲ εἰπεῖν τὸ φαινόμενον δίκαιον· ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἀποκτενῶ σε· πότε οὖν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι; καὶ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν· σόν ἐστιν ἀποκτεῖναι· ἐμὸν ἀποθανεῖν μὴ τρέμοντα· σὸν, φυγαδεῦσαι· ἐμὸν, ἐξελθεῖν μὴ λυπούμενον. vide *l.* 3. § 6, 7. & *l.* 4. § 12.

Ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου] *optimum enim est eum attingere scopum.* Xyl. hoc est, ut id facias, qod justum & æqum est, qodcunqe tibi indè obvenerit.

Ἥγε ἀπόπλωσις ἀπὸ τούτου ἔσω] Mutila hæc suspicatur Xyland. Editor Lugd. in versione prorsus resecuit. pro ἔσω D. Boot. legit ἐστί. *ab hoc,* inqit, justo scil. utiqe & æqo *aberrare, lapsûs nomen meretur,* non avtem ob justè factum odium incurrere, avt molestum aliqid perpeti, avt etiam, qò minùs qod conaris, effectum des, impediri. ego siqis id exhiberet codex, ἀπόταξιν qàm ἀπόπλωσιν malim; prout Marcus *l.* 4. § 43. ἀπόταγμα dixit.

Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητον] hoc est, qod *l.* 7. § 69. Μήτε σφύζει, μήτε ναρκᾷ. M. Cas. ista à superioribus divellit, atqe erotematicè effert; acsi legeret, τί σχολαῖόν τε καὶ εὐκίνητόν ἐστι; viderint alii. Ego nullus assentior.

Εὐκίνητον] non, *mobile*; qod τὸ τῆς γνώμης εὐκίνητον, in plebe, Romanâ cumprimis, Herodiano *lib.* 7. notatum, designet; unde & *mobile vulgus,* Statio *sylv. lib.* 2. *poem.* 2. sed *agile,* ad id qod est officium suum aggrediendum agendúmqe promptum ac proclive; qodqe in eisdem perseqendis modo justo debitóqe moveatur. Stoici siqidem in dictionibus istiusmodi ἐνέργειαν & ἔμφασιν qandam, ultra usum communem [illegible] vulgarem, affectabant. vide *infrà ad* § 21.

Φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκὸς] non qalis stultorum risus, qem ejusmodi esse ait Solomon *Eccles. c.* 7. *v.* 6. qalis est *spinarum sub olla crepitus;*

—Magno veluti cùm flamma sonore
Virgea suggeritur costis undantis aheni.

ut Maro. *Æn. lib.* 7. sive ut Apul. in *apolog. flammæ* instar *stipulâ accensæ, claro strepitu, largo fulgore, cito incremento; sed enim materiâ levi, caduco incendio, nullis reliqiis.* icon aptissima vitulationis stolidorum, qâ illi, *non gavdent, sed gestiunt,* ut Avg. de *serm. Dom. in mont. l.* 1. itaqe *risum* & *lætitiam* istiusmodi pro *insania* mera, Solomon habet. *ibid. c.* 2. *v.* 3. tanqam ἐξεστηκὸς, non συνεστηκός τι. Senec. *ep.* 23. *Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Res severa est verum gaudium. ceteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt; leves sunt: nisi fortè tu illum judicas gaudere, qi ridet.* vide *ad l.* 4. § 26. νῆφε ἀνειμένος.

Ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος.] *Dei, naturæ, rationis, dictamen ductúmqe seqi,* pro eodem Stoicis habetur. vide *ad l.* 3. § 16. & *lib.* 7. § 31. & *supr.* § 11. & *lib.* 4. § 12. & *l.* 12. § 31. Plato *epist.* 2. Νῦν δὲ μέγας ἐγώ εἰμι, ἐμαυτὸν παρέχων τῷ ἐμῷ λόγῳ ἑπόμενον.

§ 13. Ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται] *in aliorum sint potestate.* Xyl. potiùs, *ab aliis fiant,* cùm ipse neqeas, vel necesse non habeas. Epictet. *lib.* 1. *c.* 27. ἀπελθὼν, ἢ αὐτὸς ἀριστεῦσαι θέλω, ἢ ἄλλῳ παρασχεῖν ἀφορμὴν τοῦ ἀριστεῦσαι· εἰ μὴ δύναμαι κατορθῶσαί τι αὐτὸς, οὐ φθονήσω ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι γενναῖον.

Οὐ διοίσει] qia alienæ vel mentes vel actiones mihi sunt res mediæ. *lib.* 6. § 32. & *lib.* 8. § 55.

Οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις ἢ ψόγοις φρυαττόμενοι] id est, ἐπαιρόμενοι. *translatio ab eqis petita, cùm in altum pedibus sublatis anterioribus, & jubâ concussâ, φρυάττουσι.* Salmas. indè & καταφρυάττεσθαι. *supr. l.* 9. § 41. frustrà avtem interpretes de eis intelligunt, qi alienis sermonibus & lavdibus se jactant; ut alter, qi ψόγοις illud insuper habuit: vel qi aliorum lavdibus ac vituperiis tantum tribuunt; ut alter, qi τοῦ φρυάττεσθαι significatum non attendit. qomodo enim qis eô possit φρυάττεσθαι καὶ ἐπαίρεσθαι, qòd ab aliis vituperio afficiatur? non eos loqitur qi lavdantur, vel vituperantur, aliorúmqe vel lavdibus elati animos sibi sumunt, vel vituperiis perculsi abjiciunt: sed eos, qi alios lavdibus, avt vituperiis proseqέuntur, ídqe faciendo attolluntur, & efferunt se, acsi magni qippiam egissent. hæc enim est istorum οἴησις illa, de qa Marcus *l.* 9. § 32.

Τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσὶ] Hinc apud Lucianum in *Cataplo,* Κλίνη, sive *lectus,* ad testimonium adversus Tyrannum dominum suum ferendum apud inferos accersitus, ἐγὼ μέν τοι ταῦτα εἰπεῖν αἰσχύνομαι· τοιαῦτα ἦν ἃ ἐπ' ἐμοῦ διεπράττετο. vide *ad lib.* 3. § 4. & *lib.* 11. § 18. ἐπὶ τῷ κλιναρίῳ.

Οἷα δὲ ποιοῦσιν] vide *ad l.* 6. § 59.

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτοῦ μέρει] non corpore, tantùm, sed animo etiam coguntur, qi aliorum favorem, famámve avcupantur, usqe ad conscientiam læsam, eis obseqi, qibus placere ambiunt.

Ὅταν θέλῃ [Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. οὐδὲν ἐστιν εὐαγωγότερον ἀνθρωπίνης ψυχῆς· θελῆσαι δεῖ, καὶ γέγονε, διώρθωται· ὡς πάλιν, ἀπονυστάξαι, καὶ ἀπώλετο. Synes. *de insomn.* Καθαρμοῦ τὸ μέγιστον μέρος, ἡ βούλησις, Sen. *ep.* 34. *Pars magna bonitatis est, velle fieri bonum.* & *ep.* 80. *Qid tibi opus est, ut sis bonus? velle.* Fabius *instit l.* 12. *c.* 11. *ut boni viri simus, voluntate maximè constat.* Gregor. Naz. *de sacr. bapt.* ὤνιον τοῦτο τοῦ θελῆσαι μόνον, τὸ ἀγαθόν. qanqam idem *de theolog.* 1. exagitat illos, Οἷς ἀρκεῖ τὸ θελῆσαι μόνον πρὸς τὸ εἶναι σοφοῖς. Joan Chrysost. *in Matth. hom.* 49. Ἀρκεῖ θελῆσαι, καὶ τὸ πᾶν ἤνυσται. Liban. *orat.* 4. Βουλήθητι μόνον, καὶ πάντα ἕψεται. vide *ad l.* 8. § 35.

§ 14. Τῇ πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει] qod de *natura,* qi & Stoæ *Deus,* de Deo, Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, Dominus abstulit.*

Ἀπολαμβανούσῃ] Epictet. *enchir. c.* 10. Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτό, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα· τὸ χωρίον ἀφῃρέθη; οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. τί δέ σοι μέλει διὰ τίνος σε ὁ δοὺς ἀπῄτησε; Idémqe *dissert. l.* 3. *c.* 26. Εἶτα σύμπαντα εἰληφὼς παρ' ἄλλου (τοῦ Θεοῦ δηλονότι) καὶ αὐτὸν σεαυτόν, ἀγανακτεῖς, καὶ μέμφῃ δόντα, ἄν σου τι ἀφέληται; ἐπὶ τί εἴληφας ταῦτα; χρησόμενος. μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ χρήσας θέλῃ. Et *l.* 4. *c.* 1. Ἀπαιτοῦντι τῷ θεῷ, ἃ δέδωκεν, οὐκ αἰσθάνῃ; vitiata scriptura. qod & Vossius videt; cui sic restituere visum est. ἑκὼν οὐκ ἀποδώσεις; οὐκ αἰσθάνῃ. Verùm interpolatione tam laciniosâ, qæ nec sensum admittit commodum, nec vitium tollit, nihil opus. literula immutata sufficiet. leg. οὐχ ἥδεσῃ; Stoicus est Laconismus. *non Deo, qi dederat, repetente oblectaris?* q. d. dans placet, repetens qidni placeat? vide eund. *ad l.* 2. § 3. vide & *l.* 12. § 26.

Δὸς ὃ θέλεις] hoc est, qod Rufus apud Epictetum *dissert. l.* 1. *c.* 1. ἀρκεῖσθαι τῷ διδομένῳ. vide *ad l.* 4. § 31. 34. & *l.* 5. § 25. & *l.* 7. § 57.

Ἀπόλαβε ὃ θέλεις] Vide voces Demetrii Cynici magnanimas ex Senec. *de provident. c.* 5. ad *l.* 4. § 34. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Χάριν ἔχω, ὧν ἔδωκας. ἐφόσον ἐχρησάμην τοῖς σοῖς, ἀρκεῖ μοι. πάλιν αὐτὰ ἀπόλαβε, καὶ κατάταξον εἰς ἣν θέλεις χώραν. σὰ γὰρ ἦν πάντα· σύ μοι αὐτὰ δέδωκας. vide *l.* 12. § 26. Senec *de tranqill c.* 11. *Sapiens non mancipia tantùm possessionésqe & dignitates, sed corpus qoqe suum & oculos & manus & qicqid est chariorem vitam facturum, séqe ipsum inter precaria numerat; vivitqe ut commodatus sibi, & reposcentibus sine tristitia redditurus. qandocunqe ergò reddere jubebitur, non qeretur cum fortuna: sed dicet; Gratias ago, qòd possedi, habuíqe.* Idem, *epist.* 64. *Fac qod æqitatem tuam decet. desine naturæ beneficium malè interpretari. abstulit; sed dedit.* & *ad Polyb. c.* 29. *Gavde, qòd talem habuisti; & usumfructum ejus, qamvìs brevior voto tuo fuerit, boni consule.* Item *ad Marc. c.* 12. *Si magnas ex filio percepisti voluptates, oportet te, non de eo, qod detractum est, qeri; sed de eo gratias agere, qod collegisti.* Nostr.: Basil. Cæsar. *homil.* 5. Συγγνώμονός ἐστι διανοίας, οὐκ ἐπὶ τῷ χωρισμῷ δυσφόρως ἔχειν· ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἐξ ἀρχῆς συναφείᾳ χάριν ἔχειν τῷ συγκληρώσαντι. Hieron. *in Nepot. Nè doleas qòd talem amiseris: sed gaudeas qòd talem habueris.* Idem *in Paul. Non mæremus, qòd talem amisimus; sed gratias agimus, qòd habuimus, imò habemus.* Et *ad Julian. Tulisti liberos, qos ipse dederas. recepisti ancillam, qam mihi ob breve solatium commodaveras. non contristor, qòd accepisti; sed ago gratias, qòd dedisti.* Bern. *de Humbert. serm.* 110. *Tulisti qoniam tuus erat, nec pro nobis, qibus ille sublatus est, murmurandum: magìs gratias agendum, qòd tam diu concessus est nobis.* Et *in Cant. conc.* 26. *Etsi dolemus ablatum, non obliviscimur tamen, qòd datus fuit; & gratias agimus, qòd habere illum meruimus.* Verissimè Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè ostendimus, qòd accepta rectè tenuimus, cùm æqanimiter ad momentum sublata toleramus.*

Οὐ καταθρασυνόμενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον καὶ εὐνοῶν] De morte pariter *l.* 9. § 3. Ità Apost. ad *Philip. c.* 2. *v.* 17. Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. & ad *Cor. ep.* 2. *c.* 12. *v.* 15. Ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι. Tertull. *de patient. c.* 2. *Nobis exercendæ patientiæ avtoritatem non affectio humana caninæ æqanimitatis stupore formata, sed viva ac cœlestis disciplinæ divinæ dispositio delegat.* Cyprian. *de eadem: Apparet non esse illìc veram patientiam, ubi sit insolens affectatæ libertatis avdacia, & exerti ac seminudi pectoris inverecunda jactantia.*

§ 15. Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει] vide *infrà* § 22, 23. & *l.* 8. § 45.

Ὡς ἐν πόλει τῷ κόσμῳ] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 34.

Ἄνθρωπον ἀληθινὸν] qi enim secus qàm oportat, degit, qidvis potiùs qàm homo est. Vide *suprà ad* § 8. & *l.* 5. § 11. Stilpo, cùm turba ad ipsum contemplandum conflueret, dicenti cuidam, Θαυμάζουσί σε ὡς θηρίον, tanqam feram qandam, ô *Stilpo, admirantur te.* Οὐ μὲν οὖν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον ἀληθινόν· *Neqaqam verò,* inqit, *sed ut hominem verum.* Laërt. *l.* 2. Flacc. *arte. --Fiet homo.--* Demonacti Proteus cùm diceret, οὐ κυνᾷς, regessit ille, οὐκ ἀνθρωπίζεις, *non vivis hominem.*

Κρεῖττον γὰρ ἢ οὕτω ζῆν] vide *ad l.* 9. § 2.

§ 16. Μηκέθ' ὅλως διαλέγεσθαι] forsan ὅλος. Senec. *cp.* 16. *Philosophia non in verbis, sed in rebus*

bus

bus est. & *ep.* 20. *Illud te rogo atqe hortor, ut philosophiam in præcordia ima demittas, & experimentum tui profectûs capias, non oratione, nec scripto, sed animi firmitate, & cupiditatum diminutione. verba rebus proba. facere docet Philosophia, non dicere: & hoc exigit ut ad legem suam qisqe vivat, ut verbis opera concordent, nè orationi vita dissentiat.* Et *ep.* 108. *Sic ista tractemus, ut qæ fuerunt verba, sint opera: ut voces mox in rem transferantur.* & *ep.* 24. *Hæc in animo voluta, qæ sæpe audîsti, sæpe dixisti: sed an verè audieris, an verè dixeris, effectu proba. hoc enim turpissimum est, qod nobis objici solet, verba nos philosophiæ, non opera tractare.* hoc est, *philosophos esse* ἄνδ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν, *factis procul, verbis tenus.* ut Epictetus apud Gellium *l.* 17. *c.* 19. *homines* scil. *ignavâ operâ, & philosophâ sententiâ.* qos odisse se profitebatur Pacuvius. cujus verba in eam sententiam Macedo qidam Philosophus præ templorum omnium foribus scribenda censebat. nihil enim fieri posse indignius, neqe intolerantius, qàm qòd *homines ignavi ac desides, ornati barbâ & pallio, mores & emolumenta philosophiæ in linguæ verborúmqe artes converterent; & vitia facundissimè accusarent, intercutibus ipsi vitiis madentes.* Refert Gellius *l.* 13. *c.* 8. Ità (inter alia qæ indè profluxerunt in vitam mala) *qæ philosophia fuit, facta philologia est.* Senec. *ep.* 108. &, *de vita semper disputatur, nunqam vivitur.* Idem *epist.* Vitium istud in Stoicis suis, ut familiare nimìs, notat idem Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 7. Ἄλλα λέγομεν, inqit, ἄλλα ποιοῦμεν· λέγομεν τὰ καλὰ· ποιοῦμεν τὰ αἰσχρά. ἀσυμπαθεῖς πρὸς τὸν λόγον· μακρὰν ἀπὸ τοῦ χρῆσθαι τούτοις ἃ λέγομεν, ἐφ' οἷς ὡς εἰδότες αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. Idem *l.* 2. *c.* 9. & *c.* 10. Τοιγαροῦν μέχρι λογαρίων προκόπτομεν· ἔξω δ' αὐτῶν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον. eundem vide sis ejusmodi homunculos fusissimè simul ac acerrimè exagitantem, *enchir. c.* 51. & *dissert. l.* 3. *c.* 26. imò passim eosdem insectantem. siqidem invectivam istam singulis ferè subjectis fecit intercalarem. Qin & elegantissimâ usus imagine idem *enchir. c.* 44. Μηδαμοῦ σαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον· μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων. μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος, εὐθὺς ἐξεμέσαι, ὃ οὐκ ἔπεψας. ἐπεὶ καὶ τὰ πρόβατα, οὐ χόρτον φέροντα τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει, πόσον ἔφαγεν· ἀλλὰ τὴν νομὴν ἔσω πέψαντα, ἔριον ἔξω φέρει καὶ γάλα. καὶ σὺ τοίνυν, μὴ ταχέως ῥήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυον, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν πεφθέντων τὰ ἔργα. Senec. *epist.* 108. *Omnia qæ dicunt, qæ turbâ audiente jactant, aliena sunt. qomodo probare possint sua esse, monstrabo. faciant qæ dixerint.* qi & *epist.* 117. clavdit vocibus illis profectûs indicium proferentibus clarissimum, *Si fecero omne qod disco.* sive utì Lipsius ex MS[um] vestigiis. *si vixero.* Præclarè Gregor. Naz. *orat.* 15. Οὐ γὰρ ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς, οὗτος ἐμοὶ σοφός· οὐδ' ὅστις γλῶσσαν εὔστροφον ἔχει, ψυχὴν δὲ ἄστατον καὶ ἀπαίδευτον· ἀλλ' ὅστις ὀλίγα μὲν ἀρετῆς φθέγγεται, πολλὰ δὲ οἷς ἐνεργεῖ παραδείκνυσι, καὶ τὸ ἀξιόπιστον τοῦ λόγῳ διὰ τοῦ βίου περιτίθησιν. Verùm qod Aristot. *ethic. l.* 2. *c.* 4. Οἱ πολλοὶ ταῦτα μὲν οὐ πράττουσιν· ἐπὶ δὲ τὸν λόγον καταφεύγοντες, οἴονται φιλοσοφεῖν, καὶ οὕτως ἔσεσθαι σπουδαῖοι· ὅμοιόν τι ποιοῦντες τοῖς κάμνουσιν, οἳ τῶν ἰατρῶν ἀκούουσι μὲν ἐπιμελῶς, ποιοῦσι δ' οὐθὲν τῶν προσταττομένων. ὥσπερ οὖν οὐδ' ἐκεῖνοι εὖ ἕξουσι τὸ σῶμα, οὕτω θεραπευόμενοι, οὐδ' οὗτοι τὴν ψυχὴν, οὕτω φιλοσοφοῦντες. Itaqe verè Demosthenes: Ὡς ἅπας ὁ λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ πράγματα, μάταιόν τι καὶ κενὸν φαίνεται. Præclarè siqidem Basil. Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν γὰρ τὴν ἄχρι ῥημάτων παρὰ τοῖς ἄλλοις φιλοσοφίαν ἔργῳ βεβαιῶν,

Οἷος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.

ἐπεὶ τό γε λαμπρῶς μὲν ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν εἰς τὸ μέσον, καὶ μακροὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀποτείνειν λόγους· ἰδίᾳ δὲ τὸ ἡδὺ πρὸ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸ πλέον ἔχειν πρὸ τοῦ δικαίου τιμᾶν· ἐοικέναι φαίην ἂν ἔγωγε τοῖς ἐπὶ σκηνῆς ὑποκρινομένοις τὰ δράματα, οἳ ὡς βασιλεῖς πολλάκις καὶ δυνάσται εἰσέρχονται, οὔτε βασιλεῖς ὄντες, οὐδὲ μὲν οὖν τυχὸν ἐλεύθεροι τὸ παράπαν.

§ 17. Ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν, κεγχραμίς] qod de terra *l.* 4. § 3. στιγμή. de pelago. *l.* 6. § 36. σταγών. sunt avtem κεγχραμίδες *ficuum granula.* pro qo κεχειμίδες apud Svidam vitiosè habetur.

Ὡς δὲ πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφή] *tanqam pistilli circumvolutio.* M. Cas. & sanè ὑπέρου περιστροφὴ, sive περιτροπή. i. e. *pistilli circumvolutio,* proverbialiter usurpatur, à Platone philosopho in *Theætet.* Platone comic. in *Adonid.* & Philem. in *Heroib.* ἐπὶ τῶν τὰ αὐτὰ ποιούντων, καὶ μηδὲν περαινόντων. uti Hesych. Svid. Zenodot. Apost. Verùm τρυπάνου περιστροφή. i e. *terebræ vertigo,* sive *circumversio,* ut Xyl. Marco istic de spatio temporis brevissimo: qemadmodum, ῥιπὴ ὀφθαλμοῦ *oculi jactus,* ut Beza, potiùs qàm *ictus.* ut vulg. Apostolo ad *Cor. ep.* 2. *c.* 15. *v.* 51. qò pertinet illud poetæ nescio cujus apud Svidam,

Τρύπανα δ' ἐνδίνηντα, καὶ ὠκύεντα τέρετρα.

citiùs enim terebra circumvertitur, qàm animadverti ferè potest.

§ 18. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων] *De singulis rebus indaga.* Xyl. *Objecto cuiqe animum adverte.* Cas. non improbo. potest tamen, *rerum præsentium unamqamqe considera,* &c. τὰ ὑποκείμενα, *præsentia.* Vide *l.* 8. § 22.

Ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θνήσκειν] vide *l.* 4. § 48. & *l.* 9 § 21. *Qæ nata sunt, ea omnia denasci aiunt.* Cassius Hemina *annal.* l. 2. i. e. ἀπογίνεσθαι, *defungi, mori,* non *decrescere,* ut Nonnius explicat. Senec. *ep.* 99. *Cui nasci contigit, restat mori.* Tertull.

tull. *de Carn. Christ. c. 6. Mutuum debitum est inter se nativitati, cum mortalitate. forma moriendi, cavsa nascendi est. non enim mori solet, nisi qod nascitur, id avtem moritur, qod & nascitur.* Idem. *de resur. c. 12. Dies moritur in noctem, & tenebris usqeqaqe sepelitur: & tamen rursus cum suo cultu, cum dote, cum sole, eadem & integra, & tota, universo orbi reviviscit; interficiens mortem suam, noctem; rescindens sepulturam suam, tenebras; hæres sibimet existens, donec & nox reviviscat, cum suo & illa suggestu.* Et latiùs progressus Petrus Ravennas *in symbol serm. 59. crede homo, de morte resurgere te posse, cùm tibi totum qod in rebus est, sic qotidie resurgat. Sol occidit & resurgit. Dies sepelitur & redit. Menses, anni, tempora, fructus, semina, cùm transeunt, ipsa moriuntur; cùm redeunt, suâ ipsâ morte reviviscunt.* Ità qod Tertull. *ibid. Totus hic ordo revolubilis rerum, testatio est resurrectionis mortuorum.*

§ 19. Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες] Hæc enim & summis cum imis qibúsqe communia sunt; & conditionis mortalis ac caducæ cumprimis nos admonent. Notum est, Menecratem medicum, qi Jovis sibi nomen adsciverat, Philippus Macedo qomodo exceperit, eduliorum loco appositis thure cum acerra. Narrat Ælian. *var. hist. l. 12. c. 57.* Qin & Alexander ex duabus præcipuè rebus, τὸ θνητὸν καὶ φθαρτὸν, sive mortalitatem suam, agnoscere se professus est, ἐκ τοῦ καθεύδειν καὶ τοῦ συνουσιάζειν, *somno* nimirum *ac coitu.* Plut. in *Alex.* & de *adulat. & in sympos. l. 8. c. 1.* Antigonus itidem major, cùm Hermodotus qidam ipsum in carmine per adulationem *Solis* (non *Jovis*, ut Erasm. *apophth. l. 4.*) *filium, Deúmqe* indigitâsset, οὐ ταῦτά μοι σύνοιδεν ὁ λασανοφόρος, *At verò*, inqit, *latent ista prorsus eum, qi matulam mihi porrigit.* Plut. *in apophth.* & *de Isid. & Osirid.*

Εἶτα οἷοι ἀνδρονομούμενοι, καὶ γαυρούμενοι] *Qanto se cum fastu efferant*, acsi nè homines qidem avt mortali semine creti sint, *ubi gloriantur, indignantur, interminantur &c.* vide ad *l. 6. § 28.* illud ἀνδρονομούμενοι mihi suspectum habetur. ἀνδρονομεῖν certè alibi legisse non memini. Xyl. *aliis imperare*, vertit. ut sit *hominibus leges ac jura præscribere.* Cas. *exultare.* ità qid is legerit, havd satìs liqet. nisi forsan ἀδρυνόμενοι, *turgescentes, grandescentes*; qod de stirpibus usurpatur. forsan ἀνδρονομεῖν idem qod ἀνδρολογεῖν fuerit, qod de *delectu militari* usurpatur: vel etiam qod κρεανομεῖν, qod de *viscerationibus*, sive de *carnibus viritim distributis* adhibetur. in istis avtem non sine fastu gerere se solent, qi eas exhibent. vide *l. 9. § 34.* ὅσῃ ὀιήσει.

Ἐδούλευον πόσοις] *qot illis inservire & obseqi necesse fuit*, ídqe περὶ ὀλίγου, *havd ità dudum*; qò possent dignitatis honorísqe gradum illum, in qo tanto cum supercilio se gerunt, adseqi. vide *l. 8. § 3.* Epictet. *l. 3. c. 26.* ἐγὼ μὲν οὐδὲ ζῆν ἔθελον, εἰ διὰ Φηλικίωνα ἔδει ζῆσαι, τῆς ὀφρύος αὐτοῦ καὶ τοῦ δουλικοῦ καταφρυάγματος ἀνεχόμενον. οἶδα γὰρ τί ἐστι δοῦλος εὐτυχῶν ὡς δοκεῖ, καὶ τετυφλωμένος. qo tamen loco ego τετυφωμένος malim. scil. ut Clavdian. *in Evtrop. l. 1.*

Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum.
—nec bellua tetrior ulla est,
Qàm servi rabies in libera colla frementis.

Ruffus Vibius apud M. Senecam *controvers. 9.*

Divite novitio nihil est insolentius. &,
Pedisseqa honoris est novi arrogantia.

Salvian. *epist. 2.*

Ἅπας δὲ τραχὺς, ὅστις ἂν νέον κρατῇ.

Æschyl. *Prometh.* præ cæteris verò

Ἀφόρητός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας.

Comicus, apud Dion. Cocc. *l. 60.* Qod & Isidor. Pelus. ubi adduxerat *l. 2. ep. 297.* qi εὐπραγῶν habet, pro eo qod εὐτυχῶν Dio, subjungit; Καὶ τὸ εὐπραγεῖν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. Avr. Victor. in *Dioclet. Qantum ingenium est, compertum habeo, humillimos qosqe maximè, ubi alta accesserint, superbiâ atqe ambitione immodicos esse.* Agur sapiens Ebræus *v. 20. Tria sunt, sub qibus commovetur terra: imò qatuor sunt, qæ ea ferre non potest. servus cùm regnat; stultus, cùm satur est; exosa, cùm maritatur; ancilla, cùm heræ suæ hæres evaserit.* siqidem, ut Solon,

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν πολὺς ὄλβος ἕπηται.
E nimiis opibus petulantia nascitur ingens.

Sive ut Theognis; (qod Homero tamen tribuit Schol. *ad* illud *Pindari olym. 13.* ὕβριν κόρου ματέρα.)

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν κακῷ ὄλβος ἕπηται.

Idémqe,

Πολλοὺς τοι κόρος ἄνδρας ἀπώλεσεν ἀφραίνοντας.
Γνῶναι γὰρ χαλεπὸν μέτρον, ὅτ' ἐσθλὰ παρῇ.
Nascitur ex nimiis opibus petulantia stultis.
Nec pavcos satias evertit mentis egenos.
Difficile est, adsunt cùm bona, nôsse modum.

Aristot. apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* τίκτει γὰρ, ὥσπερ φησὶν, ἡ παροιμία, κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. Philistus apud Clem. *strom. l. 6.* εἰώθασι γὰρ μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀπροσδοκήτως εὖ πράσσοντες εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. qod illum Clem, à Thucydide mutuatum asserit, qi dixerit; Εἰώθασι δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραγία ἔλθῃ, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. locus est in *Cleonis orat. l. 2.* ubi tamen legitur, εἴωθε δὲ τῶν πόλεων, αἷς ἂν, &c. Qò respexit tamen & Isidor. Pel. *l. 2. ep. 296.* εἰώθασιν γὰρ ἄνθρωποι, οἷς ἀδόκητος μάλιστα εὐημερία ἐπιπέσοι, εἰς ὕβριν χωρεῖν. de Largio Macedone

cedone qid Plin. min. *l.* 3. *cp.* 14. vide *ad l.* 6. § 38. vide & qæ de Gallo Cæsare Ammian. *lib.* 14. initio.

Δι' ὅια] προτεινόμενα, scil. ut *l.* 6. § 59. *ob qæ adipiscenda, sive, qâ mercede.*

Καὶ μετ' ὀλίγον, ἐν τοιούτοις ἔσονται. Legend. ὁποίοις ἔσονται. vide *Psal.* 82. *v.* 6, 7. Esai. *c.* 14. *v.* 9, 10. & Ezech. *c.* 32. *v.* 18, 30. Verùm qod Maro *Æn. l.* 10.

Nescia mens hominum fati sortísqe futuræ,
Nec servare modum rebus sublata secundis.

Sosiphanes apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχεῖτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' οὐρανῷ φρονεῖτε· τὸν δὲ κύριον
Ἅδην παρεστῶτ' οὐχ' ὁρᾶτε πλησίον.
Si faverit fortuna, cùm sitis nihil,
Cælo levatis capita; nec de proximo
Respicitis orcum, regna qi in reges habet. Grot.

Plutarch. *de Isid. & Osir.* Εἰ δέ τινες ἐξαρθέντες ὑπὸ μεγαλαυχίας, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἅμα νεότητι καὶ ἀγνοίᾳ φλεγόμενοι τὴν ψυχὴν, μεθ' ὕβρεως ἐδέξαντο θεῶν ἐπωνυμίας, καὶ ναῶν ἱδρύσεις, βραχὺν ἤνθησεν ἡ δόξα χρόνον· εἶτα κενότητα καὶ ἀλαζονείαν μετὰ ἀσεβείας καὶ παρανομίας προσόφλοντες,

Ὠκύμοροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν·
καὶ νῦν ὥσπερ ἀγώγιμοι δραπέται, τῶν ἱερῶν καὶ τῶν βωμῶν ἀποσπασθέντες, οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὰ μνήματα καὶ τοὺς τάφους ἔχουσιν. vid. *lib.* 6. § 24. & *infr. ad* § 31.

§ 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις] Præclara gnome. de qa vide ampliùs *ad l.* 2. § 3. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 23, 29. & *l.* 7. § 27. Apollon Tyan. *cp.* 66. εἰ τάξις ἐστὶ τῶν ὄντων, ἔστι δὲ, καὶ θεὸς ἐπιστατεῖ ταύτης, ὁ δίκαιος οὐ βουλήσεται τὰ ἀγαθά· πλεονεκτικὸν γὰρ καὶ παρὰ τάξιν· ἡγήσεται δὲ τὰ γινόμενα συμφέρειν. ubi tamen pro ἀγαθὰ malim ἀγαπητὰ, *qæ ipsi sunt cordi.* Siqidem vir bonus τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκλωθόμενα ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται, ut Marcus noster *l.* 3. § 4.

Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει] vide *ad l.* 4. § 23. τὸ εὔκαιρον. Avg. *in Psal.* 145. *v.* 15. *Prorsus, tanqam ægrotum reficiens medicus, & qod opus est, hoc dat; & qando opus est, tunc dat.*

§ 21. Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα] Euripidis versus sunt ab Aristotele lavdati, *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Evdem. l.* 7. *c.* 1. & *magn. l.* 2. *c.* 11. ab Athen. *dipnosoph. l.* 13. à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 12. apud qos duos novissimos integri habentur.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ', ὅτ' ἂν ξηρὸν πέδον
Ἄκαρπον αὐχμῷ, νοτίδος ἐνδεῶς ἔχει.
Ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος
Ὄμβρου πεσεῖν εἰς γαῖαν Ἀφροδίτης ὕπο.
Ὅταν δὲ συμμιχθῆτον εἰς ταυτὸν δύο,
Τίκτουσιν ἡμῖν πάντα, κἀκτρέφουσ' ἅμα·
Ὅθεν βρότειον ζῇ τε καὶ θάλλει γένος.

Cerne, amat ut imbrem terra, cùm sterili solum
Sqallore lugens poscit humectas opes.
Rursum amat & æther ipse, Venerísqe impetu
Fætos madoris explet in terram sinus.
Qæ fæderata mutuis amplexibus,
Qod ubiqe rerum est proferunt, ac nutriunt.
Hinc vita vísqe seculis mortalibus. Grot.

Eis avtem gemina adducit etiam Athenæus ex Æschyli *Danaïdibus* ista:

Ἐρᾷ μὲν ἁγνὸς οὐρανὸς τρῶσαι χθόνα·
Ἔρως δὲ γαῖαν λαμβάνει γάμου τυχεῖν·
Ὄμβρος δ' ἀπ' εὐνοῦντος οὐρανοῦ πεσὼν
Ἔκυσε γαῖαν· ἡ δὲ τίκτεται βροτοῖς
Μήλων τε βοσκὰς καὶ βίον Δημήτριον.
Δένδρων δὲ θ' ὥρα ἐκ νοτίζοντος γάμου
Τέλειός ἐστι· τῶν δ' ἐγὼ παραίτιος.
Penetrare terram purus ille æther cupit:
Cupit vicissim terra conjugio frui.
Ab amante cælo defluens terram simul
Fæcundat imber: illa mortali parit
Cereale generi germen, & pastus gregum:
Maturitatem dat suam arboribus qoqe
Mador maritus. cavssa at his cunctis ego. Grot.

Proinde cùm apud plures ista reperiantur, Plutarchus in *amatorio*, non poetæ huic vel illi, sed *poetis* tribuit. Ἐρᾶν οἱ ποιηταὶ λέγουσι καὶ γῆς οὐρανόν· ἥλιον δὲ σελήνης, ἐρᾶν οἱ φυσικοὶ, καὶ συγγενέσθαι καὶ κυεῖσθαι· καὶ γῆν δὲ ἀνθρώπων μητέρα καὶ ζώων καὶ φυτῶν, οὐκ ἀναγκαῖον ἀπολέσθαι ποτὲ καὶ ἀποσβῆναι παντάπασιν, ὅταν ὁ δεινὸς ἔρως ἢ ἵμερος τοῦ θεοῦ τὴν ὕλην ἀπολίπῃ, καὶ παύσηται ποθοῦσα καὶ διώκουσα τὴν ἐκεῖθεν ἀρχὴν καὶ κίνησιν; ità enim per interrogationem si proferantur novissima illa, Xylandri asterisco nihil opus erit. Indè Maronis illa *georg. l.* 2.

Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt:
Tum Pater omnipotens fæcundis imbribus æther
Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fætus.

Et Statii *sylv. l.* 1. in epithalam.

—*Ipsum in connubia terræ*
Æthera, cùm pluviis rarescunt nubila, solvo.
Sic rerum series mundíqe revertitur ætas.

Adjicias licet & Lucretii illa *l.* 1.

Postremò pereunt imbres, ubi eos pater æther
In gremium matris terraï præcipitavit.
At nitidæ surgunt fruges, ramíqe virescunt
Arboribus; crescunt ipsæ, fætúqe gravantur.
Hinc alitur porrò nostrum genus atqe ferarum.

Qin & Scythæ τὴν γῆν νομίζουσι τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα. Herodot. *l.* 4. Qod avtem de amore illi, de potu festivè, suo more Anacreon, *ode* 19.

Ἡ γῆ μέλαινα πίνει·
Πίνει δὲ δένδρε' αὐτήν·
Πίνει θάλασσα δ' αὔρας·
Ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν·
Τὸν δ' ἥλιον σελήνη.

Fœcunda terra potat:
Hanc arborésque potant:
Et potat æqor auras:
Phœbúsque potat æqor:
Ipsúmqe Luna Phœbum.

"Οτι σοι συνεςῶ] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. τόλμησον, ἀναβλέψας πρὸς τὸν Θεὸν, εἰπεῖν, ὅτι χρῶ μοι λοιπὸν εἰς ὃ ἂν θέλῃς· ὁμογνωμονῶ σοι· οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοι δοκούντων. & *l.* 4. *c.* 7. προσκείσομαι διάκονος, καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ· συνορμῶ, συνορέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω. ità enim lego, qod vulgò ὀρέγομαι tantùm langvidè legitur, ut dictioni vis constet sua. Sen. *ep.* 96. *Non pareo Deo, sed assentior. ex animo illum, non qia necesse est, seqor.* vide *ad l.* 4. § 33. & *sup.* § 1.

"Οτι φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι] à vulgari sermonis usu argumentatur, argutiùs pavlò Marcus, ut alibi, *l.* 5. § 8. in verbis συμβαίνειν & φέρειν, ità istîc in verbo φιλεῖν· qod ἀντὶ τοῦ πεφυκέναι ἤτοι εἰωθέναι usurpatur; qomodo & Latinis *amat*, pro *solet*; qod à Græcis tractum monuisse videtur Fabius. *instit. l.* 9. *c.* 3. Qanqam diversum est pavlò Salustianum illud, qod ibi Fabius adduxit; *Vulgus amat fieri.* sicut & ejusdem illud, in *Jugurth. Qæ ira fieri amat.* & *ibid.* rursus; *ea qæ secundæ res amant.* In istis enim sensus est, *qæ amant*, i. e. *qæ cupiunt & qibus delectantur*, vel, *qæ lubenter admittunt*. Saltem Syntaxis diversa est. neqe enim, *ira fieri solet*; vel, *vulgus fieri solet*; sed *per iram*; &, *vulgò*, vel *à vulgo*, dixeris. qod viris magnis non est animadversum. Cæterùm sic Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 16.

Avrum per medios ire satellites
Et perrumpere amat saxa potentiùs
Ictu fulmineo.——

Ammian. *hist. l.* 16. *ut in rebus amat fieri dubiis.* & *l.* 17. *ut rebus fieri amat dubiis & turbatis.* qomodo Herodot. *l.* 8. Οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ. & Plato *polit. lib.* 5. Οἷα δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ. & Polyb. *lib.* 6. Ὃ δὴ φιλεῖ γίνεσθαι. Qin & τὸ ἐρᾶν pari modo usurpatum invenias. Ità enim Herodian. *lib.* 1. Ἐρᾷ γὰρ τὸ βάρβαρον καὶ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις ἀφορμαῖς ῥᾷστα κινεῖσθαι. Tacit. *annal. l.* 4. *ut ferè amat posterior adulatio.* Apul. *florid.* 3. *Qod genus in comœdia fieri amat.*

§ 22. Ἤτοι ἐνταῦθα] Avt in eo vitæ genere manes, cui jam es assvetus; avt institutum mutas, qod nisi velis ipse non cogeris; avt è vita discedis, munere defunctus: in his avtem omnibus nihil est qòd ægrè te habeas. Geminâ ferè argumentatione utitur ad Lucilium suum Seneca *epist.* 42. *Hoc periturum est. nempe adventitium est. tam facilè sine isto vives, qàm vixisti. Si diu illud habuisti, perdis postqam satiatus es. Si non diu, perdis anteqam assvescas.*

Καὶ ἤδη εἴθικας] Notum est Pythagoræ monitum illud: ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον. ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Referunt Galen. *de affect. cur. c.* 6. Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Anton. *Meliss. l.* 2. *c.* 80. Plut. in *præcept. salubr.* & *de exil.* qi idcirco *lib. de profect.* hoc insigne facit δήλημα προκοπῆς, τὸ μηκέτι προσάντη, μηδ᾽ ὄρθιον ἄγαν, ἀλλὰ ῥᾳδίαν καὶ λείαν καὶ δι᾽ εὐπετείας εἶναι τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν, οἷ ἐκλεαινομένην τῇ ἀσκήσει. Qod Hieron. an Pavlin. *ad Celant. Asperam nobis & insvavem virtutum viam nimia facit vitiorum consvetudo; qæ si in alteram partem transferatur, invenitur semita justitiæ levis.* Qanqam Plut. idem in tract. *de tranqill.* qasi Pythagoricum illud corrigens: οὐχ ἡ συνήθεια ποιεῖ τοῖς ἑλομένοις τὸν ἄριστον βίον ἡδὺν, ὥς τις εἶπεν· ἀλλὰ τὸ φρονεῖν ἅμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καὶ ἄριστον καὶ ἥδιστον. Nec diffitendum tamen, multùm conducere assvetudinem, ad vitæ, qæcunqe ea tandem fuerit, molestias allevandas. Plut. *de audiend.* Τῶν ἐγγραφομένων εἰς τὰς πολιτείας, οἱ μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ μέμφονται καὶ δυσκολαίνουσι τῶν γινομένων· οἱ δ᾽ ἐκ μετοίκων σύντροφοι καὶ συνήθεις ὄντες τῶν νόμων, οὐ χαλεπῶς προσδέχονται τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ στέργουσιν. & *ibid.* Ἐν γράμμασι, καὶ περὶ λύραν, καὶ παλαίστραν, αἱ πρὸς μαθήσεις ἀρχαὶ πολὺν ἔχουσι θόρυβον, καὶ πόνον, καὶ ἀσάφειαν· εἶτα προϊόντι κατὰ μικρὸν, ὥσπερ πρὸς ἀνθρώπους, συνήθεια πολλὴ καὶ γνῶσις ἐγγινομένη, πάντα φίλα καὶ χειροήθη καὶ ῥᾴδια λέγειν τε καὶ πράττειν παρέχει. Aristoteles *rhet. l.* 1. *c.* 10. Ἔστι δὲ καὶ τὸ σύνηθες, καὶ τὸ ἐθιστὸν, ἐν τοῖς ἡδέσι· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει μὴ ἡδέων, ὅταν ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποιοῦσιν. Jo. Chrysost. *in epist.* 2. *ad Tim. orat.* 6. Μεγάλη γὰρ, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ἐν τοῖς κακοῖς, τῆς συνηθείας ἡ τυραννίς. οὐ δυνησόμεθα πόνου λοιπὸν, αὐτῆς ἑλκούσης ἡμᾶς. vide & qæ seqvuntur. Naso. *Artis. l.* 3.

Fac tibi consvescat. nihil assvetudine majus.
Et, *Qod malè fers, assvesce; feres bene. multa vetustas*
Lenit.——

Arnob. *lib.* 2. *Fiet familiaris, & more in naturam versa consvetudo.* Cicer. in *Lælio. Magna vis est vetustatis & consvetudinis. nemo est, si nulla res impediat, qi non eo, qo consvevit, eqo libentiùs utatur, qàm intractato & novo. nec modò in hoc qod est animal, sed in eis etiam qæ sunt inanimata consvetudo valet; cum locis etiam ipsis montosis delectemur & sylvestribus, in qibus diutiùs commorati sumus. Sic veteres inqilinos indulgentia loci & consvetudo etiam inter injurias detinet.* Senec. *epist.* 70. Plinius minor *l.* 6. *epist.* 2. *Mihi & gratiora sunt bona* (domestica,) *qòd perseverant; & leviora incommoda, qòd assvevi.* Indè illud Campanorum apud Livium *l.* 23. *Notissimum qodqe malum maximè esse tolerabile.* Et Philoctetes Evripideus, referente Dione Prus. *orat.* 53.

Καί τοι πολὺ ἤδη τῷ χρόνῳ λώφησέ μοι
Νόσος· κατ᾽ ἀρχὰς δ᾽ οὐδαμῶς ἀνεκτὸς ἦν.

De vi doloris jam remisit tempore
Morbus, qi initio fuerat intolerabilis.

Plavt. *Trinumm.* 1. 2.

Habeas, ut nactus: nota mala res, optima est.
Nam ego nunc si ignotum capiam, qid agam nesciã.

De Christi Domini jugo veterum nescio qis.

Grave dum tollis, suave cùm tuleris.

Ἔξω ὑπάγεις] Vitæ genus mutas: è privatò in publicum prodis: negotiis te immisces. allusit forsan ad proverbium, qod à Zenodoto refertur. Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο.

Ἀπολειτούργησας] Vitam hanc λειτουργίαν τινὰ esse vult. qomodo Pavlus ὑπηρεσίαν in concione ad Antiochenses apud Lucam *Act. c.* 13. *v.* 36. Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη. Cicer. *de senect. dum sumus in his inclusi compagibus corporis, munere qodam necessitatis & gravi opere perfungimur.* Indè, *vitæ munera,* &, *defunctos mortuos,* dicimus, utpote qi vitæ officia jam compleverint. Servius *ad Æn. lib.* 6. Pulcrè avtem & ad Marci mentem Apostolus apud Lucam. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. qasi dicat, *cur non lubens vitam ponam, ubi cursum absolverim, munusqe ac ministerium à Christo Domino assignatum executus planè fuerim.* διακονίαν dixit, qod Marcus λειτουργίαν. ἀπολειτουργῆσαι (qod alibi havd temerè reperias) *munere defunctum esse:* ut ἀποβιῶσαι, *vitam obiisse:* & ab eodem jam liberum & immunem fieri: qod Joannes in *Apocal. c.* 14. *v.* 13. dixit, ἀπὸ τῶν κόπων ἀποπαύσασθαι.

§ 23. Ὅτι τοιοῦτο ἐκεῖνο ὁ ἀγρός ἐστι] *hoc esse agrum.* Xyl. *hoc vel illud esse.* Cas. f. τοιοῦτο [οἷον] ἐκεῖνο, *tale qid, qale illud.* nihil à loco alio distare, animi tranqillitatem qod attinet. vide *l.* 4. § 3.

Πάντα ἐστὶν ἐνθάδε ταὐτὰ τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει] Vide *supr.* § 15. Sed & *ad l.* 4. § 3. ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν. & *l.* 8. § 45. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ὅπου γ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα, ἐνύπνια, οἰωνοὶ, ἡ πρὸς θεοὺς ὁμιλία.

Τὸ τοῦ Πλάτωνος] Ex *Theæteto:* lavdata etiam à Theodoreto *therapeut. l.* 1. & *l.* 12.

Σηκὸν ἐν ὄρει περιβαλλόμενος] ἀγροῖκον καὶ ἀπαίδευτον ὑπὸ ἀσχολίας οὐδὲν ἧττον τῶν νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. Plat. de sapiente sermo est, Philosophiæ studiis prorsus dedito, qi non secus in urbe conversatur, qàm si in monte aliqo ab hominum commercio sejunctus ageret, murisqe civitatis, perinde ac cavlæ alicujus septo pastor rusticus, inclusus tenetur. Theodoretus cum Marco περιβαλλόμενον legit. Sed Platonis mentem seciùs cepit, cùm opinaretur Platonem hoc voluisse, verum Philosophum ἐν ὄρει σηκὸν δειμάμενον οἰκήσειν, *in tuguriolo aliqo, sive stabulo in monte sibi extructo esse habitaturum:* qod Plato nullus hîc dicit.

Καὶ βάλλειν βλήματα] ista qò pertineant, ego planè sum nescius. Xyl. *& balare.* qasi βληχᾶσθαι & βληχήματα legerit. qo fundo, qóve sensu, nullus video. Annot. Lugd. *propriè,* inqit, *est jacere jacula.* Sed jacula istîc qid faciant, nullus idem nos docet. M. Cas. seqentibus adfigit; & προβάλλειν προβλήματα legisse videtur; *& problemata tibi proponere ista, qidnam est mibi nunc mens mea,* &c. verùm D. Salmas. expungenda censet; utpote qæ nec sensum ullum efficiant, nec in melius reformari possint. Vetat avtem Medicorum princeps τοῖς ἀνιήτοις ἐγχειρέειν.

§ 24. Τί ἐστί μοι τὸ ἡγεμονικόν μου] Epictet. *lib.* 1. *c.* 26. Αὕτη γὰρ ἀρχὴ τοῦ φιλοσοφεῖν, αἴσθησις τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ, πῶς ἔχει. Vide *l.* 12. § 33.

Μήτι ἀπόλυτον καὶ ἀπεσπασμένον κοινωνίας] Vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 34.

Μήτι προσετηκὸς] à metallis translatum, qæ ubi liqefacta jam, affusa fuerint rei alicui, in unum idémqe cum ea corpus coalescere videntur. Ità Epict. *l.* 1. *c.* 3. Τί τούτοις προσέτηκας; vide *ad l.* 12. § 19.

Ὥστε τούτῳ συντρέπεσθαι.] Plato *Phædon* Ἑκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη, ὥσπερ ἧλον ἔχουσα, προσηλοῖ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ σῶμα, καὶ περονᾷ, καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζουσαν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ· qanqam negat passim Marcus corpus de istis qicqam pronunciare. vide *lib.* 7. § 14, 16, 33. & *lib.* 8. § 25, 37.

Καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ] ità *lib.* 7. § 57. ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκέρασε τῷ συγκρίματι. &c. & *l.* 5. § 26. μὴ συγκρινέσθω.

§ 25. Κύριος γὰρ ὁ νόμος] Pavsanias Plistanactis filius, qærenti qare legum priscarum nullam abrogare apud suos liceret, respondit: ὅτι τοὺς νόμους τῶν ἀνδρῶν, οὐ τοὺς ἄνδρας τῶν νόμων κυρίους εἶναι δεῖ. Pittacus item Crœso percontanti, τίς ἀρχὴ μεγίστη; respondit, ἡ τοῦ ποικίλου ξύλου. leges designans, qæ codicibus insculpebantur. Indè Chilonis monitum; Νόμοις πείθεσθαι. Laërt. *l.* 1. qod Spartanis religiosissimum semper fuerat. Archidamus Zevxidami filius, sciscitanti qinam Spartæ rerum potirentur, οἱ νόμοι, inqit; καὶ τὰ ἀρχεῖα κατὰ τοὺς νόμους. Agesilaus in *epist.* ad suos à bello ipsum revocantes, qod cùm bene succedere videretur ægrè qidem, reliqit tamen; Ἄρχω γὰρ οὐκ ἐμαυτῷ ἀρχὰν, ἀλλὰ τᾷ πόλει, καὶ τοῖς συμμάχοις καὶ τότε ἄρχων ἄρχει ἀλαθέως κατὰ δίκαν, ὅταν καὶ ἄρχηται ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐφόρων, ἢ ὅσοι οἱ ἄλλοι ἐν πόλει ἄρχοντες ὦντι. Demaratus, qærenti, qare patriâ exularet, cùm rex ibi fuisset, ὅτι κρείσσονες, inqit, αὐτῆς οἱ νόμοι εἰσίν. Plut. in *præcept. polit.* Δεῖ γὰρ οὐκ ἄχρι τοῦ βωμοῦ φίλον εἶναι τῷ μὴ συνεπιορκεῖν, ὥς ποτε Περικλῆς εἶπεν, ἀλλ' ἄχρι παντὸς νόμου καὶ δικαίου.

δικαίε. Verùm legem universi sive naturæ Marcus hîc vult, de qa *l.* 2. § 16. & *l.* 4 § 10. de qa & Dionysius major dixit, τοὺ μὲν τῆς πόλεως νόμες δύναϛ, τοὺ δὲ τῆς φύσεως μὴ δύναϛ βιάσαϛ. & Aristot. nomine, *de mund. c.* 6. Νόμος γὰρ ἡμῖν ἰσοκλινὴς, ὁ θεὸς, ἐδεμίαν ὑποδεχόμενος διόρθωσιν, ἢ μετάθεσιν· κρείττων δὲ, οἶμαι, καὶ βεβαιότερος τῶν ἐν κύρβεσιν ἀναγεγραμμένων. & Philo *de bon. hom. libert.* Νόμος δὲ ἀψευδὴς, ὁ ὀρθὸς λόγος, ἐχ ὑπὸ τῦ δεῖνος ἢ τῦ δεῖνος θνητῦ φθαρτὸς ἐν χαρτιδίοις ἢ στήλαις ἄψυχος ἀψύχοις, ἀλλ' ὑπ' ἀθανάτε φύσεως ἄφθαρτος ἐν ἀθανάτῳ διανοίᾳ τυπωθείς. Clemens deniqe *strom. lib.* 1. ἐν δὲ τῷ Πέτρε κηρύγματι εὕροις ἂν νόμον καὶ λόγον τὸν κύριον προσαγορευόμενον. vide & *l.* 11. § 1.

Ὁ παρανομῶν δραπέτης] Ità *l* 4. § 29. φυγάς. & *l.* 11. § 9. λειποτάκτης. vide sis apud Platonem Socratis disceptationem cum *Critone* fugam svadente.

Ἅμα καὶ ὁ λυπέμενος] *At dolorem aliqis concipit,* &c. Xyl. imò *simul,* vel *similiter,* havd minùs is qoqe, qi *dolet, contristatur,* &c.

Ὃ βέλεταί τι] *propter aliqid eorum qod factum est, vel fit, vel fiet secundum voluntatem ejus, qi universum gubernat.* Xyl. ut legisse videatur, ὅτι βέλεταί τι γεγονέναι. Xylandri vestigia premit Casavbonus. Verùm dictionis sic reconcinnatæ series interpretationem istam nulla videtur admittere, nisi trajectionem duram satis constituamus; ut illud ὃ βέλεταί τι, vel ὅτι βέλεται, sensu saltem, subjiciatur verbis illis, ὑπὸ τῦ τὰ πάντα διοικῦντος. Negativa forsan particula intercidit; ut rescribendum sit ὃ [μὴ] βέλεταί τι γεγονέναι &c. *qi contristatur, irascitur, vel metuit, qòd præter voluntatem suam aliqid factum sit, fiat, vel futurum sit: sive, qòd qicqam, qod ipse nolit, factum sit, fiat, vel futurum sit, ex eis qæ ab eo qi universa disponit constituta sunt.* viderint alii.

Ὃς δὴ νόμος νέμων ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει] vide *l.* 7. § 32. πάντα νομισί. Plut. *de Homer.* ὁ νόμος λέγεϛ ἔοικεν ἀπὸ τῦ νέμειν τὰ ἴσα πᾶσιν, ἢ τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ. vide *l.* 8. § 67.

Ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει] sive, τὸ ἐπιβάλλον, ut *l.* 7. § 7. *qæ cuique conveniunt, & ad unumqemqe pertinent.* Arist. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' ἐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὐτῦ ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ ἠθικὴν ἀρετήν. τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς. *qantum ipsis convenit,* vel *ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν. τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζεσι· τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *qantum ad unumqemqe attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσῦτον, ὅσονπερ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τῦ πράττειν κατὰ ταύτας· *tantum unicuiqe felicitatis contingit, qantum virtutis & prudentiæ.* Basil. Cæs. *ep* 167. *ad Diodor.* εἴπερ ὅλως ἐπιβάλλει ἡμῖν διαβάλλειν ἀνθρώπες, τῶν πραγμάτων ἀφεμένες. *si rebus ipsis missis personas perstringere nobis convenit.* Avtor *l.* 2. *Maccab. c.* 9 *v.* 24. τὰς ἐπιβαλλέσας πρὸς τὰς θυσίας προσάξεις. *convenientes ad sacrificia sumptus.* Jun. *pertinentes.* Leo. Jud. & Vatabl. Porphyr. *de abstinent. l.* 4. Καὶ ἐδεὶς τοσῦτον ἂν τις μανείη, ὡς μὴ πᾶσιν ἐπιβάλλειν ἡγεῖϛ ἀγαθοῖς εἶναι προθυμεῖϛ. *nemo ità insaniverit, ut non existimet ad unumqemqe pertinere, bonum esse lubenter velle.* Malim itaqe cum Xyl. *qod suum est.* qàm cum Cas. *qæ unicuiqe eveniunt.*

§ 26. Σπέρμα] *Semen* pro *genitura virili* dixit. qam à *semine* tamen distingvit Aristot. *de gener. animal. l.* 1. *c.* 18. Γονὴ μὲν τὸ ἀπὸ τῦ γεννῶντος καλεῖται αἴτιον, ὅσα συνδυάζεϛ πέφυκε, τὸ πρῶτον ἔχον ἀρχὴν γενέσεως· σπέρμα δὲ, τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὰς ἀρχὰς ἔχον τῶν συνδυασθέντων. verùm distinctionem hanc nec usus communis observat, nec sacræ paginæ scriptores. vide *Genes c.* 38. *v.* 9. & *Levit. c.* 15, *v.* 16. vide *l.* 12. § 24.

Εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε] Perinde de semine in terram misso Christus Dominus. Marc. *c.* 4. *v.* 26. ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται, ὡς ἐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. sive ut Apostolus, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 38. ὃ σπείρεις, ἐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον· ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. De homine pariter dictum sit. *Ego te,* inqit, *formavi in utero.* Jerem. *c.* 1. *v.* 5. *Manus qasdam avtoris tui in utero hominem formantis advertis.* Ambros. *in Luc. l.* 1. *c.* 6. *Qi primum hominem fecit ex pulvere, omnes homines fabricatur ex semine.* Avgust. *adv. Jul. lib.* 3. *c.* 17. *& de nupt. & concupisc. l.* 2. *c.* 13. *Idémqe de verbo, Ap. conc.* 11. *qi primò creavit hominem sine homine, modò creat hominem ex homine.* Ità David, *Psal.* 119. *v.* 73. *Manus tuæ fecerunt & formârunt me.* & *Psal.* 139. 13--16 *Tu obtegebas me in utero matris meæ: massam meam viderunt oculi tui: & in libro tuo descripta erant membra omnia mea, qæ de die in diem artificiosè confecta fabricabantur, cùm nulla priùs existerent.* Job item, *c.* 10. *v.* 8--12. *Manus tuæ figurârunt & fecerunt me; sicut argillam, efformâsti me; sicut lac, fudisti me: tanqam caseum coagulâsti me: cute & carne induisti me: ossibus & nervis contexuisti me:* Mater illa pia filiis suis. *Maccab. hist. l.* 2. *c.* 7. *v.* 22. *Nescio ipsa, qomodo in utero meo comparueritis: neqe enim ego spiritum vitámqe largita sum vobis, neqe primarîam cujusqe informationem ego coaptavi; sed conditor*

tor ille mundi, qi finxit hominum ortum, omniúmqe naturam invenit. Qod Prudent. *Stephan od.* 10.

Qinam arte nobis vivere intus ceperis,
Nihilúmqe & illud unde corpus nescio;
Novit animator solus & factor tui.
Impendere ipsi, cujus ortus munere es:
Bene in datorem, qod dedit, refuderis.

Hermes Pæmand.

Ὅταν ἡ γένεσις ἀποθησαυρίζει γόνον,
Συμβαίνει πως εἰσπνέειν ἐκ τοῦ σώματος
Ὅλου μελῶν οὐσίαν τινὰ, κατὰ θείαν ἐνέργειαν,
Ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου γινομένου.

Dei igitur opus istud, qo corporis fabrica conficitur: sed ad qod perficiendum ille animæ ministerio utitur; qam hîc Marcus designavit. vide Jul. Scal. *ad l.* 11. § 1. Minùs enim placet, qod Tertullian. *de anima c.* 26. *omnem hominis in utero serendi, struendi, fingendi paraturam aliqa utiqe potestas divinæ voluntatis ministra modulatur; qamcunqe illam rationem agitare sortita.* Angelorum scilicet ministerio peragi vult ista: subjungit enim; *Nos officia divina Angelos credimus:* qos & exterorum, *Alemonæ, Partulæ, Lucinæ* substituit. At Philo *naturæ* hoc tribuit, *de mundi immortal.* ἐξ ἀνθρώπων βλαστάνουσιν ἄνθρωποι, σπείροντος μὲν εἰς μήτραν ἀνδρὸς, ὥσπερ ἄρουραν, γυναικὸς δὲ ὑποδεχομένης τὰ σπέρματα σωτηρίως, τῆς δὲ φύσεως ἀοράτως ἕκαστα καὶ τῶν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς διαπλαττούσης μερῶν. *naturam* vult vel animam vegetatricem, vel vim ac facultatem semini à primordio divinitus inditam.

Ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα] vide Galenum *de natural. potent. sive facultat. l.* 1. *c.* 3. Philo *de creat.* τὸ σπέρμα τῆς ζώων γενέσεως ἀρχὴν εἶναι συμβέβηκε. τοῦθ' ὡς ἔστι φαυλότατον, ἐοικὸς ἀφρῷ θεωρεῖται. ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν μήτραν καταβληθὲν ἐνστηρίσῃ, κίνησιν εὐθὺς λαβὸν, εἰς φύσιν τρέπεται. (qod Galen. uti *suprà*, *l.* 2. *c.* 3. ὃ γὰρ ἦν πρότερον σπέρμα, τοῦθ' ὅταν ἄρξηται φύειν τε καὶ διαπλάττειν τὸ ζῶον, φύσις τις γίνεται) φύσις δὲ βελτίων σπέρματος· ἐπεὶ καὶ κίνησις ἠρεμίας ἐν γενητοῖς. ἡ δ' οἷα τεχνίτης, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, ἀνεπίληπτος τέχνη, ζωοπλαστεῖ, τὴν μὲν ὑγρὰν οὐσίαν, εἰς τὰ τοῦ σώματος μέλη καὶ μέρη διανέμουσα, τὴν δὲ πνευματικὴν, εἰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τήν τε θρεπτικὴν καὶ τὴν αἰσθητικήν. -- τὴν γὰρ τοῦ λογισμοῦ τανῦν ὑπερθετέον, διὰ τοὺς φάσκοντας θύραθεν αὐτὴν ἐπεισιέναι, θείαν καὶ ἀΐδιον ὄντα. οὐκοῦν ἤρξατο μὲν ἀπὸ σπέρματος εὐτελοῦς ἡ φύσις· ἔληξε δ' εἰς τὸ τιμιώτατον, τὴν τοῦ ζώου καὶ ἀνθρώπου κατασκευήν. Vide & Clem. Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 6. *ad lib.* 4. § 16.

Ἐξ οἵου οἷα] herì μυξάριον. *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 13. mox μέγα θαῦμα, ut Hermes suppóstitius *Asclepio* θεῖον θαῦμα, ut Plato *de leg. l.* 1. unde Psaltæ illud *Psal.* 139. *v.* 14. *Mirum in modum.* & Avg. *homil.* 31. *Videt homo insolita & miratur; miratur alia, cùm sit ipse mirator magnum miraculum. Omni enim miraculo qod fit per hominem majus miraculum est ipse homo.* Idem *de civit. Dei l.* 10. *c.* 12. Similis illa Iphicratis vox, qò & Marcus forsan alluserit, fortunas evectionémq; suam admirabundi, cùm obscurissimis natalibus ortus fuisset. Ἐξ οἵων εἰς οἷα; Arist. *rhet. l.* 1. *c.* 9. atqe ut *ibid. c.* 7. ἐξ ὧν ὑπῆρχε ταῦτα; Sicut avtem eleganter hîc Marcus, ἐξ οἵου οἷα, ità Sophocles *Ajace,* sed de demutatione in seqiorem partem factâ, Οἷος ἐξ οἵου; Longus *Pastoral. l.* 4. Μαθέτω ὁ μιαρὸς, οἷος ὢν οἵων ἐρᾷ. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. ἀφ' οἵων εἰς οἷα. Psallúsqe περὶ δαιμόνων ἐνεργείας, ἀνθ' οἵων οἷα; sic mox denuo, ὅσα καὶ οἷα; scilicet, *ex minimis seminibus nascuntur ingentia.* Senec. *de provid. c.* 1. Polyb. *hist. l.* 3. φύεται ἐκ τῶν τυχόντων πολλάκις τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. τὴν γοῦν φύσιν ὁρῶμεν πᾶσι ζώοις καὶ φυτοῖς [ἡμέροις τε] καὶ ἀγρίοις ἀρχὰς τὰ μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μόλις ὁρατὰ τῆς τῶν μεγίστων γενέσεως λαμβάνουσαν. οὐ γὰρ ἐκ πυροῦ στάχυν, οὐδὲ ἄμπελον ἐκ γιγάρτου μόνον, ἀλλὰ ἐκ πυρῆνος ἢ βαλάνου τινὸς ὄρνεον διαφυγούσης, ὥσπερ ἐκ μικροῦ τινος σπινθῆρος, ἐξάψασα, καὶ ῥιπίσασα τὴν γένεσιν, ἔρνος ἢ βάτου, ἢ δρυὸς, ἢ φοίνικος, ἢ πεύκης πρεμνήκιστον ἀναδίδωσιν. Plin. *hist. nat. l.* 17. *c.* 10. *Minimis id* (cupressi semen) *granis constat, ut vix perspici qædam possint; non omittendo naturæ miraculo, etiam parvo gigni arbores: his principiis respuentem secures materiem nasci, indomita ponderibus immensis prela, arbores velis, turribus murisqe impellendis arietes. hæc est naturæ vis, hæc potentia.* Et Senec. *qæst. natur. lib.* 2. *c.* 6. *Consideremus, qàm ingentem vim per occultum agant parvula admodum semina; & qorum exilitas in commissura lapidum vix locum inveniat, in tantum convalescunt, ut ingentia saxa detrahant, & in momenta dissolvant scopulos rupésqe.* De frumento Pavlus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 37. qod suprà retulimus. unde Tertull. *de resurr. c.* 52. *Seritur solummodo granum, sine folliculi veste, sine fundamento spicæ, sine munimento aristæ, sine superbia culmi. Exurgit autem copiâ fœneratum, compagine ædificatum, ordine structum, cultu munitum, & usqeqaqe vestitum.* Avgust. *epist* 3. *Ipsa vis seminum qos numeros habeat, & qàm vivaces, qàm efficaces, qàm latenter potentes, qàm in parvis magna molientes, qis adeat animo, qis promat eloqio?* De sinapi videatur & qod Dominus Christus Matth. *c.* 13. *v.* 32. Et Marc. *c.* 4. *v.* 31, 32. At de homine qantò majora dici possunt, & miranda magis?

Ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα] *in abdito facta.* David, *Psal.* 139. *v.* 15. Et Solomon. *Eccles. c.* 11. *v.* 5. *nescis ossa in gravidæ utero qomodo fingantur.* Optimè Lactant. *de opific. c.* 19. *legem rationémqe*

rationémqe nascendi tenet Deus solus; siqidem solus efficit.

Τὴν βείθουσαν] τὸ βεῖθον. *l.* 12. § 30. (cui τὴν ἀνωφερῆ opponit) hoc est, *vim deprimentem,* sive *devergentem;* formam sive principium internum, cujus vi deorsum qædam feruntur, sicut sursum alia: siqa tamen corpora vi suâ sursum ferantur, qod negat Lucret, cujus hæc sunt, *l.* 2

—nullam rem posse suâ vi
Corpoream sursum ferri, sursúmve meare.

Nam qod *externam* nescio qam *depressionis & elevationis caussam efficientem,* interpres Angl. opinatus est hîc intelligi, qæ oculis corporeis objecta sit, qomodo illa altera efformationis & nutritionis mentis conspectui, & ab avthoris mente, & à rei ipsius veritate alienum est. Itâ usurpavit Philo *de mundo:* τὸ μὲν ἦ πῦρ συναγέλκον γλῶ, ὑπὸ τοῦ περὶ αὐτὴν ὑδατικοῦ, βείθειν ἀναγκάζεται. & Aristot. *problem. l.* 16. *q.* 11. Ὅταν ἦ βεῖσν ὅπι θάτερον μέρος.

Ὀυχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' ἐχ ἧττον ἐναργῶς] Ambros. *de sacram. l.* 1. *c.* 2. *Meliùs videntur, qæ non videntur, qàm qæ videntur.* Siqidem ut Joan. Chrysost. *Genes. orat.* 10. Ὀυχ ὅτως οἱ σωματικοὶ ὅτοι ὀφθαλμοὶ τὰ ὁρώμενα βλέπειν δύνανται, ὡς οἱ τοῦ πνεύματος ὀφθαλμοὶ τὰ μὴ ὁρώμενα, μηδὲ ὑφεστῶτα. Qin & Plut. *de commun. notic.c.*19. [Ἀγαθὰ καὶ κακά, αἱρετά τε καὶ φευκτά, οἰκεῖά τε καὶ ἀλλότρια,] ταῦτα μᾶλλον ἔδει θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ, λευκοῦ τε καὶ μέλανος, σαφεστέραν ἔχειν τὴν ἐνάργειαν. ἐκείνων μὲν γὰρ ἔξωθέν εἰσιν αἱ φαντασίαι ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπεισόδιον· ταῦτα δ' ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν ἡμῖν σύμφυτον ἔχει τὴν γένεσιν. vide *l.* 3. § 15. & *l.* 11. § 12.

§ 27. Πάντα τοιαῦτα] vide *l.* 4. § 32. & *l.* 7. § 1, 49. & *l.* 9. § 28.

Ὅλα δράματα καὶ σκηνὰς ὁμοειδεῖς] Vide *l.* 6. § 44, 46. & *l.* 11. § 6. Pro fabulæ sive dramatis, qæ in scena agitur, vitæ hujusce actus habet. Sic & Apul. *metamorph. l.* 8. de Tlepolemi cæde, Thrasillâ avtore, per visum nocturnum patefactâ; *omnémqe scenam sceleris illuminat.* De rebus Cæsaris ac Pompeii, Cælius *Ciceroni l.* 8. *ep.* 11. *Scena rei totius hæc.* ubi qi *summa* legi postulant, dicti elegantiæ detrahunt. Vult enim Cælius nihil inter ambitiosos illos seriò, sed simulatè, ac velut in scena peragi. Cicero ipse *Bruto epist* 9. *Tibi nunc populo, & scenæ (ut dicitur) serviendum.* De Domitiano Dio Cassius à Joan. Xiphilino in compendium redactus, histor. Roman. *l.* 67. Καίτοι καὶ σκηνοποιΐα τι ἐοικὸς ἐγένετο· αὐτός τε γὰρ καὶ φιλεῖν τὸν ἀδελφὸν καὶ πενθεῖν προσεποιεῖτο, καὶ τοὺς ἐπαίνους τοὺς ἐπ' αὐτῷ μετὰ δακρύων ἔλεξε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα, ὧν ἠθέλετο, σχηματιζόμενος. vide eundem de Tiberio, *ad l.* 1. § 11, 14. Elegantissimè avtem lingvâ nostrate expressit istud Tho. Morus noster sub finem *historiolæ Edvardi V.* qo loco, ubi personatam Ducis Buckingamii & Richardi Proregis actionem descripserat; illius qasi procerum plebisqe nomine, qi nihil minùs volebant, huic tanqam negotii totius ignaro, diadema regium deferentis, hujus tanqam qi id nollet, obstinatè respuentis, nec nisi prece improbâ & importunâ, ut admitteret, adacti: *Multus,* inqit, *erat inter homines his de rebus ultrò citróqe sermo habitus; mirari plerósqe, itâ utrinqe actitatum, acsi neutra pars sua alteri communicasset consilia, cùm nemo intérimtam hebeti esset ingenio, qi ex composito rem geri non liqidò satis perviderct. verùm ex adverso respondere alios; Negotia istiusmodi à viris politicis, spectante populo, qasi fabulam in scena, peragi. in dramate verò, etiamsi nôrint satis spectatores, sutorem esse qi tyranni partes agit, tamen si qis adeò boni moris expers fuerit, ut in majestatis sede jam situm, pro sodalitate prisca familiariter compellare velit hominem, futurum forsan, ut satellitii manu caput comminutum meritò referat, qia scenæ faciem conturbatum ierit.* Videatur & Petronius, & Joannes Sarisber *policrat. l.* 3. *c.* 8. *ad l.* 11. § 6. ὅπι τῆς μείζονος σκηνῆς, repræsentandus uterqe.

Ἀυλὴν ὅλην Ἀδριανοῦ] vide *l.* 8. § 23, 31.

Μόνον δ' ἑτέρων] *Eadem planè,* inqit, *& ista & illa omnia, nisi qòd alios actores habuerunt.* q.d. fabula eadem utrobiqe fuit: histriones tantùm subindè mutabantur. deesse videtur vocula aliqa πραττόμενα vel tale qid. Christ. Colerus *epist. de stud. politic. Eadem fabula nunc luditur, qæ olim; tantùm personæ mutatæ sunt.* Rectè avtem M. Cas. ista prioribus attexuit; qæ Xyl. nullo sensu cum seqentibus commiserat.

§ 28. Ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ λακτίζοντι καὶ κεκραγότι] Elegans imago. talis Tyrannus ille Lucianeus in *cataplo,* qi fato trahente, Παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἀντέτεινε, καὶ ἀντέπασε, καὶ τὼ πόδε ἀντερείδων πρὸς τὸ ἔδαφος, ὁ παντελῶς εὐάγωγος ἦν. Talis Flaccus de qo Philo: Πρὸς βίαν εἷλκεν ἀντιβαίνοντα καὶ κεκραγότα, καὶ διαπαλαίοντα· ὧν καὶ σύμπαν κατετρώθη τὸ σῶμα, ὡς ἱερείου τρόπον κρεοκοπηθῆναι.

Τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν] *Miserias mortalis vitæ hujus.* Cas. *alligationem nostram.* Xyl. malim, *illigationem* (nisi si vocabulum vitiatum sit, qod qis forsan suspicetur) ut indicetur necessitas illa, qæ fato nos illigatos & obstrictos habeat, Siqidem *fatum* Stoici definiunt *necessitatem rerum omnium actionúmqe, qam nulla vis rumpat.* Senec. *qæst nat. l.* 2. *c.* 36. Idémqe *epist.* 77. *Series invicta & nullâ mutabilis ope illigat & trahit cuncta.* Habes disertè ἔνδεσιν nostri. Eódem respexisse videtur Homerus *Iliad.* β. *v.* 111. & ι. *v* 18.

Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.

Sed & apud Dionem Prus. *orat.* 30. ille nescio qis, μιᾷ πάντας ἁλύσει δεδέσθαι, contendit. qem vise

ſis id argumenti latiùs ibi proſecutum. Poſſet forſan & animæ in corpore, cui *illigata* qodammodo hæret, ut teſtæ piſciculus incola, *innexio*; qam, dum in malis agit, moræ longioris impatiens, lugeat qis, deſignari. ἔνδεσις enim iſta qoqe dici poteſt, & ſolet. De Pythagoreis Clemens *ſtrom. l.* 3. ἐνσωματοῦσθαι, καὶ μετενδεῖσθαι, καὶ μεταγγίζεσθαι τὰς ψυχὰς ἀξιοῦσιν, qi & *l.* 7. τὴν μετένδεσιν dixit. Et in eandem mentem Plato *Timæo*: τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδουν εἰς ἐπίῤῥυτον σῶμα καὶ ἀπόῤῥυτον. qod Cicero *lib. de univerſo* ſic reddidit: *In eo* (corpore ſcil.) *influente atqe effluente animo divino ambitus illigabant.* ut vel aliam ſcripturam ſecutus fuerit Tullius, vel (qod magìs avtumo) apud hunc vitiata ſint verba, legendúmqe *animi divini ambitus.* nam *divinum* dixit qod ἀθάνατον Plato. Et mox: Αἱ δὲ, εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, οὔτ᾽ ἐκράτουν, οὔτ᾽ ἐκρατοῦντο, &c. qod Cicero ab imagine Platonica illa diſcedens; *Itaqe illi in flumen immerſi, neqe tenebant neqe tenebantur. immerſos* dixit, qod *illigatos* Plato, ad imaginem præſentem aptiùs atq; accommodatiùs; ſicut & in antegreſſis ubi corporis ex elementis primis ſtructura depingitur, qod Plato, Εἰς ταυτὸ ξυνεκόλλων, οὐ τοῖς ἀλύτοις οἷς αὐτοὶ ξυνείχοντο δεσμοῖς, ἀλλὰ διὰ σμικρότητα ἀοράτοις γόμφοις ξυντήκοντες. Cicero: *Eas inter ſe copulabant, havd iiſdem vinculis qibus ipſi erant colligati, ſed talibus qæ cerni non poſſent propter parvitatem, crebris qaſi cuneolis injectis,* &c. ξυντήκοντες illud inſuper habuiſſe videtur, qod ad aliam imaginem ſpectaret, nec cum *vinculis* & *clavis* ſive *cuneolis colliqefactio* aptè ſatìs convenire videretur. Cæterùm iſta accuratiùs penſitanti dictionis mutilatæ ſubit animum ſuſpicio. Siqidem illud τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν, non ad ſuperiora pertinere videtur, ſed ſententiam novam inchoare; ad qam pleniùs concipiendam verbum aliqod deſideretur, puta ἐπινόησον, vel ejuſdem ſignificatûs aliud qidpiam. ἐπινόησον δὲ τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν, καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται τὸ ἑκουσίως ἕπεσθαι, &c. *Conſidera autem qomodò neceſſitate fatali illigati ſumus, dum*

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt:

& qòd ſponte ſeqi creaturæ ratione præditæ ſoli concèditur. Certè niſi ſic concipiatur, dictionis ſeries hiabit; & copulativa planè ſuperflua & otioſa eſt futura. Illuſtrabit avtem locum hunc imprimis Perſæ dictum ab Herodoto *l.* 9 literis conſignatum; Ξεῖνε, ὅ,τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. Ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπιστάμενοι, ἑπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. *Mardonium,* inqit, *ſeqimur, fatali qâdam neceſſitate illigati.* Subjungit idem, tanqam ἔνδεσιν iſtam deplorans; ἐχθίστη δὲ ὀδύνη τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν· *hoc avtem in rebus humanis acerbiſſimum eſt, qòd nulla prudentia poteſtatem dat cuiqam extricandi ſe neceſſitate iſtâ, qâ conſtrictus tenetur.*

Ἑκουσίως ἕπεσθαι] vide *l.* 4. § 34. ſponte ſeqi, ideo ſolius hominis proprium eſt, qia ſolus habet τὸ αὐτεξούσιον, & *liberam electionem* ſolus obtinuit: ad bona & honeſta, hominis ſolius probè inſtituti; qia huic ſoli & ad bene agendum propendet animus & volupe eſt rectâ incedere. Galen. *de affect. curand. c.* 6. Οὕτω γοῦν καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἐπιμελοὺς τοῖς βελτίοσι τοὺς χείρους, ἢ μὲν ἄκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς οἰκέτας· ἢ πεισθέντας ἑκόντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς φύσει.

Ἕπεσθαι ψιλὸν, πᾶσιν ἀναγκαῖον] vide *ad l.* 3. § 4. & *ad l.* 6. § 42. Cleanthes; (qem vide *ad l.* 3. § 4)

Ὡς ἕψομαί γ᾽ ἄοκνος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος, οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.
Seqar impiger: fac nolle; factus improbus,
Cogente reſtitantem vi, ſeqar tamen.

ſcil. qod Senec. 107. poſt Cleanthis illa;

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Et *epiſt.* 77. *Puta te nolle ſeqi, duceris.* (eo ſcil. ſenſu, qo ad ſupplicium rapti *duci* dicuntur) *fac tui juris, qod alieni eſt.* Alluſit eódem & *qæſt. natur. l.* 2. *c.* 59. *In omnes conſtitutum eſt capitale ſupplicium; & qidem conſtitutione juſtiſſimâ. nam, qod maximum ſolet eſſe ſolatium extrema paſſuris, omnium cavſſa eadem eſt. ſeqeremur traditi à judice avt magiſtratu, & carnifici noſtro præſtaremus obſeqium. qid intereſt utrùm ad mortem juſſi eamus, an ultronei? Qisqis avtem qeritur, & plorat. & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad juſſa nihilominus. qæ avtem dementia eſt potiùs trahi qàm ſeqi?* Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ταῦτα (λύπην, φόβον, φθόνον, ἐπιθυμίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν) οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκβαλεῖν, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα, τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καθωσιωμένον· ἂν δ᾽ ἄλλο τι θέλῃς, οἰμώζων καὶ στένων ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ, ἔξω ζητῶν ἀεὶ τὴν εὔροιαν, καὶ μηδέποτε εὐροεῖν δυνάμενος· ἐκεῖ γὰρ ζητεῖς, οὗ μή ἐστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου ἐστί. Pia ſanè, & cœlitùs illapſa ſententia. In eandem mentem Greenhamus noſter. *oper. tom.* 2. *c.* 31. § 15. *O ſi Deum homines ſponte ſeqerentur. omnino ſiqidem ſeqendum eſt; avt ſicut ovis paſtorem ad cavlam ducentem, avt ſicut porcus lanium ad macellum trahentem: qodſi ad macellum malimus qàm ad cavlam, beſtiæ ſumus, avt beſtiis ipſis etiam pejores.*

§ 29. Διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι] vide *l.* 12. § 31.

§ 30. Τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις] Ità Dion Syracuſanus, qi cùm à Dionyſio tyranno patriâ pulſus Megaram petiiſſet & ad Theodorum urbis illius principem, qem convenire cupiebat, non ſine difficultate admitteretur, indignantibus, qi aderant illi, familiaribus, τί τοῦτον, inqit, μεμφόμεθα; καὶ γὰρ αὐτοὶ

αὐτοὶ πάντες ἐν Συρακούσαις ὅμοια τούτοις ἐποιοῦμεν. *Patienter boc ferendum est: forsitan enim & nos, cùm Syracusis ageremus, in gradu dignitatis alicujus constituti, aliqid tale fecimus.* Narrant Plut. in *Dion.* & Val. Max. *lib.* 4. *c.* 1. nisi qòd ille Πτοιόδωρον vocat, qem iste Theodorum. Plut. *de utilit. ex inimic.* Ὁ Πλάτων ὁσάκις ἀσχημονοῦσιν ἀνθρώποις παραγένοιτο, πρὸς αὑτὸν ἄπιων εἰώθει λέγειν, Μή που ἄρ᾽ ἐγὼ τοιοῦτος; & *de audiend.* Τὸ τοῦ Πλάτωνος οὐκ ὀκνητέον ἀεὶ πρὸς αὑτὸν ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων ὑποφθέγγεσθαι, ἦ πού ἄρ᾽ ἐγὼ τοιοῦτος; Meminit & ejusdem idem, in *monit. salubr.* &, *de irac. cohibend.* qod Flaccus sic, *satyr.* 4.

—Hoc qidam non bellé: numqid ego illi
Imprudens olim faciam simile? hæc ego mecum
Compressis agito labris.—

Idémqe *sat.* 3. *—qid tu?*
Nulláne habes vitia? imò alia, havd fortasse minora.

Et mox;

—denige teipsum
Concute, numqa tibi vitiorum inseverit olim
Natura, avt etiam consvetudo mala.

Epictet. *lib.* 4. *c.* 4. Προσέχω τοῖς ἀνθρώποις τίνα φασὶ, τίνα κινοῦνται, οὐ κακοήθως, οὐδ᾽ ἵνα ἔχω ψέγειν ἢ καταγελᾷν· ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸν ἐπιστρέφω, εἰ ταὐτὰ κἀγὼ ἁμαρτάνω. πῶς οὖν παύσομαι; τότε καὶ ἐγὼ ἡμάρτανον· νῦν δ᾽ οὐκέτι, χάρις τῷ θεῷ. Vix Christianum magìs dici poterat. Gemina certè sunt novissima ista Apostoli illis, de Romanis, *ad ipsos epist. c.* 6. *v.* 17. forsan avtem legendum, ἁμαρτάνω, ὅπως οὖν παύσομαι. *qo modo, sive ut, id ulteriùs facere desistam.* vide & *ad lib.* 7. § 26. & *lib.* 11. § 18.

Ὅτι βιάζεται] & *lib.* 8. § 14. ἀναγκάζεται. Ità Clemens *strom. l.* 1. Στέρονται τῆς ἀληθείας, ἢ κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες, ἢ βιασθέντες. Et mox: βιάζεται πολλάκις ὀδύνη τε καὶ ἀλγηδὼν, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμός. & rursus: Αἱ λέξεις αὗται τῶν σοφιστῶν, οὐ μόνον γοητεῦσαι, κλέπτουσι τοὺς πολλοὺς. βιαζόμεναι δὲ ἔσθ᾽ ὅτε. Apud Galenum, *de affect. dignosc. & corrigend. c.* 4. ὑπὸ τοῦ καταράτου θυμοῦ βιασθεὶς ἔπραξε. vide *l.* 7. § 62. & 63.

§ 31. Σατύρωνα ἰδὼν Σωκρατικὸν, φαντάζου ἢ Εὐτυχῶν, ἢ Ὑμένα] Confusè nimis ista. Xyl. reddidit. distinctiùs Cas. falsus tamen, opinor, uterqe, qòd *Socraticum* pro nomine proprio habeat, cùm sit sectæ denominativum, & ad *Satyronem* an *Satyrionem* potiùs, qod magis suspicor, referatur.

Καὶ Εὐφράτην ἰδὼν] *Euphrates* philósophus Ægyptius, qem lavdat Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 10. Commemorat, nec sine lavde, & Epictet. *enchir. c.* 35. & *dissert. lib.* 2. *c.* 15. & *l.* 4. *c.* 8. & Evnap. in *vitar. proœm.* vide *ad lib.* 7. § 57. perstringere tamen videtur Philostrat. in *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 11. & 14. & *lib.* 6. *c.* 7. De morte hujus ità Dio. *lib.* 69. Ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ καὶ Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος ἀπέθανεν ἐθελοντὴς, ἐπιτρέψαντος αὐτῷ καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ κώνειον, καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τὴν νόσον, πιεῖν. ubi frustrà Leunclav. poscit legi Εὐφράδης· cùm *Euphratis* nomen agnoscant præter suprà memoratos, etiam Evseb. in *Chron.* qi Stoicum fuisse tradit; & Sidon. *lib.* 4. *epist.* 3. qi Astronomiæ etiam peritiam tribuit.

Εὐτυχίωνα] *Eutychio Proculo Siccensi, Grammatico* usum Marcum, monet Capitolinus. Verùm Evtychio iste, qem hîc Marcus, an is existat, ambigo; cùm inflexione levi discrepent nomina, *Eutychius* & *Eutychio*; eò magìs, qia Grammaticum cum Philosopho componi, havd satis congruum videatur.

Σιλβανὸν] *Sylvanum.* is fortè fuerit qem & Σιλβανὸν Suidas. Σιλβανὸς, φιλόσοφος, ὃς ἐπιεικὴς μὲν ἦν τὰ ἄλλα καὶ ἱερὸς, ἀπλούστερος δὲ τὰ ἤθη καὶ ἐπίπολαιος.

Καὶ Ἀλκίφρονα] deest ἰδὼν (qod Xyl. in fravdem induxit) vel librarii culpâ deperditum; vel ἐκ τοῦ κοινοῦ supplendum. *Alciphronis philosophi Magnesii* meminit Suidas. sub ejus nomine epistolæ qædam, qæ sophistam magìs qàm philosophum sapiunt, ab Aldo aliisqe sunt editæ.

Τροπαιοφόρον] *Trophæophorus* iste qis extiterit, ariolari non possum. sed nec nomen ipsum alibi legisse memini.

Καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν] apparet hinc τὸ ἰδὼν, *considerandi*, non *conspiciendi*, significatum istîc obtinere; cùm *Xenophon*, qi seculis aliqot Marcum antecesserat, inter cæteros contemplandus proponatur.

Κρίτωνα] *Crito* Socratis familiaris amicus; ut patet ex Platonis *dialogo.* Sed & Xenophontis; qod liqet ex *epistola ad eundem* Xenophontis; unde excerpta qædam habemus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 83.

Σεῦηρον] fortè Σεβῆρον potiùs, ut *lib.* 1. § 14. *Severus* Philosophus Marco cumprimis charus. de qo ad locum illum diximus.

Ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ, ἢ ὁπουδή] *nusqam avt ubicunqe.* Xyl. *nusqam avt ubilibet.* Cas. verùm leg. distinctim, ὅπου δή; *nusqam, avt ubi tandem?* sic *lib.* 7. § 57. Νῦν οὖν ἐκεῖνοι ποῦ; οὐδαμοῦ.

Καπνὸν] Ità *l.* 12 § 27, 33. qod *lib.* 2. § 17. τῦφος. Empedocles apud Plut. *de Isid. & Osir.* & Sext. Empir. *adv. logic. lib.* 1. *c.* 2.

Παῦρον δὲ ζωῆσι βίου μέρος ἀθρήσαντες,
Ὠκύμοροι, καπνοῖο δίκην ἀρθέντες, ἀπέπταν.

versus prior havd satìs integer videtur. H. Stephanus, Παῦρον δὲ ζωῆς ἀβίου, legendum avtumat. Hervet. Π. δὲ ζωοῖσι. ego Π. δ᾽ ἐν ζωοῖσι, utriqe prætulerim. Hoc idem in sacra pagina, *Psal.* 37. *v.* 20. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου, ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλιπον.

λιπον. Interpres Græcus sic extulit. qo tamen in loco veritas Hebraica sic potiùs habet: *Improbi peribunt; & inimici Dei, tanqam agnorum, sive arietum, adeps, consumentur, & in fumum abibunt.* allusione factâ ad victimarum immolatarum rationem. de qibus *Il. α'. v.* 317.

Κνίσση δ' οὐρανὸν ἷκεν ἑλισσομένη περὶ καπνῷ.

Ibid. Ps. 102. *v.* 3. ἐξέλιπον, ὡσεὶ καπνὸς, αἱ ἡμέραι μου. Jacob. *epist. c.* 4. *v.* 14. Ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

—ψυχὴ δέ τε, ἠΰτε καπνὸς,
Ὤχετο τετριγυῖα— *Iliad.* ψ. *v.* 100.

Senec. Troad. *chor.* 2.

Hæc omnes petimus fata: nec ampliùs,
Juratos superis qi tetigit lacus,
Usqam est. ut calidis fumus ab ignibus
Vanescit spatium per breve sordidus;
Ut nubes, gravidas qas modò vidimus,
Arctoi boreæ disjicit impetus:
Sic hic qo regimur, spiritus effluet.
Post mortem nihil est: ipsáqe mors nihil.

Καὶ τὸ μηδὲν] Evripides (*Meleagro*, opinor) apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Τοὺς ζῶντας εὖ δρᾶν· κατθανὼν δὲ πᾶς ἀνὴρ
Γῆ καὶ σκιά· τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν ῥέπει·
Viventibus te impende: nam qi est mortuus,
Humus est & umbra: nil qod erat in nil abit. Grot.

unde refingenda suspicor qæ apud eundem ex eodem, sed vitiata, puto, *tit.* 98. sic exhibentur:

Τοὺς ζῶντας εὖ δρᾶ· κατθανὼν οὐδεὶς ἀνήρ.
Γῆ καὶ σκιά, τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν βλέπει.

Etsi nôrim ab interpretibus hæc aliò trahi.

Sophocl. *Ajac.*

Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ', ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Nam video nil nos esse mortales, nisi
Imaginosa somnia, avt umbram levem. Grot.

Evripid. *Medeâ.*

Τὰ θνητὰ δ' οὐ νῦν πρῶτον ἡγοῦμαι σκιάν.
Humana nil nisi umbram ego nôram priús.

E nostris qidam:

Bulla est omnis homo, flos, vapor, umbra, nihil.

hoc est qod Ebræi. הֶבֶל & כָּזָב *vanitas & falsitas*, sive *mendacium. Psal.* 39. *v.* 6. & *Ps.* 62. *v.* 9.

Σὺ οὖν ἐν τίνι] *tu avtem in qo tempore es?* Xyl. ut χρόνῳ subintelligatur. *qàm brevis es ævi?* vide *ad l.* 4. § 33.

Οἵαν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις;] Plut. *de tranqill.* Ἀλλ' ὥσπερ ἐν μουσικῇ βαρεῖς φθόγγοι καὶ ὀξεῖς, ἐν δὲ γραμματικῇ φωνήεντα καὶ ἄφωνα γράμματα· μουσικὸς δὲ καὶ γραμματικὸς, οὐχ ὁ θάτερα δυσχεραίνων καὶ ὑποφεύγων, ἀλλ' ὁ πᾶσι χρῆσθαι καὶ μιγνύναι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπιστάμενος· οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων ἀντιστοιχίας ἐχόντων, οὐ δεῖ τοῖς ἑτέροις ἐξαθυμεῖν, οὐδ' ἀπαγορεύειν, ἀλλ' ὥσπερ ἁρμονικὸς, ἀμβλύνοντας ἀεὶ τοῖς κρείττοσι τὰ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρηστοῖς ἐμπεριλαμβάνοντας, ἐμμελὲς τὸ τοῦ βίου μῖγμα ποιεῖν καὶ οἰκεῖον αὐτοῖς. Hoc est qod Marcus hîc ὕλην καὶ ὑπόθεσιν, *materiam subjectam* hæc facere, in qa se exerceat, & artis suæ specimen edat exercitatqe.

Γυμνάσματα] vide *ad lib.* 6. § 20. & *infrà* § 33. Crevsa apud Evripidem *Ione*;

Πρὸς τίν' ἀγῶνα πιθέμεσθ' ἀρετῆς;
Οὐ πόσις ἡμῶν προδότης γέγονε;
Στέρομαι δ' οἴκων, στέρομαι παίδων·
Φροῦδαι δ' ἐλπίδες, ἃς διαθέσθαι
Χρῄζουσα καλῶς, οὐκ ἐδυνάσθην.
Virtutis stadium qale patet mihi?
Vir nonne ipse mihi proditor extitit?
Expulsa ædibus (hev) orbáqe liberis:
Vanæ spes etiam, qas bene ponere
Cùm valdè cupiam, non datur exeqi.

Joan. Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἔστω σοι παλαίστρα καὶ γυμνάσιον ἡ γυνή. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, γυμνάσια μὲν ἀναδέχεσθαι οὐδὲν κέρδος ἔχοντα, ἔνθα θλίβομεν τὸ σῶμα, γυμνάσια δὲ μὴ ποιεῖν οἴκοθεν καὶ περὶ τῶν ἀγώνων στεφάνους ἡμῖν παρέχοντα; Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐπὶ τούτοις ὁ θεός με νῦν μὲν ἐνταῦθα ἄγει, νῦν δὲ ἐκεῖ πέμπει, πένητα δείκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, δίχα ἀρχῆς, νοσοῦντα, εἰς Γύαρα πέμπει, εἰς δεσμωτήριον εἰσάγει. οὐ μισῶν· μὴ γένοιτο· τίς δὲ μισεῖ τὸν ἄριστον τῶν ὑπηρετῶν ἑαυτοῦ; οὐδ' ἀμελῶν· ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων τινὸς ἀμελεῖ· ἀλλὰ γυμνάζων, καὶ μάρτυρι πρὸς τοὺς ἄλλους χρώμενος. vide *ad lib.* 6. § 42.

Μέχρι ἐξοικειώσῃς σαυτῷ] Senec. *de irâ. lib.* 2. *c.* 13. *Nihil est tam difficile, & arduum, qod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat.*

Ὡς ἐῤῥωμένος στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ] Eadem imago, *infrà* § 35. τὸ στομάχου ῥωμένου τοῦτο, in animantibus qibusdam ad miraculum usqe stupendum observârunt avtores celeberrimi: utpote in sturnis, coturnicibus, cervis, capreis. Aristotel. *de plantis lib.* 1. *c.* 5. Ὁ ὑοσκύαμος, καὶ ὁ ἐλλέβορος ἀνθρώποις μὲν δηλητήριον, τροφὴ δὲ τοῖς ὄρτυξι. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. lib.* 1. *c.* 14. § 1. Τὸ γοῦν κώνειον πιαίνει τοὺς ὄρτυγας· καὶ ὁ ὑοσκύαμος τὰς ὗς. αἳ δὴ χαίρουσι καὶ σαλαμάνδρας ἐσθίουσαι· ὥσπερ οὖν ἔλαφοι τὰ ἰοβόλα ζῶα, καὶ αἱ χελιδόνες κανθαρίδας. Alex. Aphrodiss. *problem. præfat.* ὄρτυγες τε σιτοῦνται τὸν ἐλλέβορον, τοῖς ἀνθρώποις δηλητήριον ὄντα· ψᾶροι δὲ τὸ κώνειον. Basil. *in hexam. orat.* 5. Τὸ μὲν κώνειον οἱ ψᾶρες βόσκονται, διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος τὴν ἐκ τοῦ δηλητηρίου βλάβην ἀποδιδράσκοντες. ἐλλέβορος δὲ ὀρτύγων ἐστὶ τροφὴ, ἰδιότητι κράσεως τὴν βλάβην ἀποφευγόντων. qæ eadem apud Evstathium Antioch. *in Hexam.* leguntur. uter ab utro acceperit,

rit, alii viderint. Ambrof. *hexam. l. 3. c. 9.* fic reddidit. *Sturni vefcuntur conio: nec fraudi eft eis qoniam qalitate fui corporis venenum fucci letalis evadunt. Helleborum autem pleriqe loquuntur efcam effe & alimoniam coturnicum, eò qòd naturali qodam temperamento fui corporis vim pabuli nocentis evitant.* deniqe, *cervis cibus venenum eft.* Plin. *hift. nat. lib.* 10. *c.* 23. *coturnicibus veratri femen gratiffimus cibus.* & *c.* 72. *Capreæ & coturnices venenis pinguefcunt, placidiffima animalia.* Lucret. *de rer. nat. lib.* 4.

Tantáqe in his rebus diftantia differitáfqe eft,
Ut qod aliis cibus eft, aliis fuat acre venenum;
Sic etenim nobis veratrum eft acre venenum;
At capreis adipes & coturnicibus auget.

Et *l.* 5. *Qippe videre licet, pinguefcere fæpe cicutâ*
Barbigeras pecudes, homini qæ eft acre venenum.

Tum ftruthio ferrum, offa, faxa, qidlibet ferè, comedit, concoqit, conficit. Plin. *lib.* 10. *c.* 1. *concoqendi fine delectu devorata mira natura.* Alex. Aphrod. *probl. præfat.* Στρουθοκάμηλος ἰδιότητί τινι σίδηρον πέττει. Ælian. *de animal. l.* 14. *c.* 7. Λίθους καταπίνουσα ἡ στρουθὸς, ἐν τῷ ἐχίνῳ φυλάττει, καὶ πέττει τῷ χρόνῳ. Qin & de hominibus ac gentibus etiam nonnullis, prioribus illis gemina prodidere. Sext. Empir. *Pyrrhon. hyp. l.* 1. *c.* 14. § 2. Ἀλλὰ καὶ Αἰθιόπων οἱ ἀντιπέραν τῆς Μερόης παρὰ τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν οἰκοῦντες, σκορπίους καὶ ὄφεις, καὶ τὰ παραπλήσια ἀκινδύνως ἐσθίουσιν. Refert & Idem *ibidem* de Rufino qodam Chalcidenfe, ὅτι ἐλλέβορον ὡς τι τῶν συνήθων προσεφέρετο καὶ ἐπέισε. de anu qâdam Attica qæ κωνείου τριάκοντα ὁλκὰς ἀκινδύνως. de Lyfide, qi μηκωνίου τέσσαρας ἀλύπως ἐλάμβανε.

Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ] Vide *ad l.* 4. § 1.

§ 32. Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ] Feftivè Ariftippus oratori, qi in judicio cavffam ipfius egerat, poftqam jam obtinuerat, interroganti qid Socrates illi profuiffet, refpondit, τοῦτο, τοὺς λόγους, οὓς εἶπας ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀληθεῖς εἶναι. Laërt. *l.* 2. fed & Pindarus cuidam, qi qò gratiam fibi ab eo deberi innueret, fe aiebat ubiqe locorum apud cunctos illum collavdare, regeffit, eidem fefe prædicationis gratiam referre; faciendo nempe ut vera loqatur. Κἀγώ σοι χάριν ἀποδίδωμι. ποιῶ γάρ σε ἀληθεύειν. Plut. *de lavd. propria.*

Ἀλλὰ ψευδέσθω] D. Chriftus fuis, Matth. *c.* 5. *v.* 11. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ᾽ ὑμῶν, ψευδόμενοι, &c. neqe enim, fi ἀληθεύοντες. Cato *orat. de Coff. fuo*, apud Charif. *lib.* 2. *Ei rei do operam, ut mihi falsò male dicatur.* vide Philipp. Maced. qid de fe, *fupr. ad* § 11.

Ὅστις τούτων τι περί σου ὑπολήψεται] Ergò & in mente, non in lingva tantùm, mendacium eft.

Πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί] Plavt. *Trinum.* 1, 2.

M. *Omnes bonos bonáfqe accuratè addecet,*
Sufpicionem & culpam, ut ab fe fegregent.
C. *Non poteft utrumqe fieri.* M. *Qapropter?* C. *Rogas?*
Nè admittam culpam, ego meo fum promus pectori:
Sufpicio eft in pectore alieno fita.

Lipf. *Cent.* 1. *ep.* 77. *Qalis fim, in me fitum eft. qalis avdiam, in vano eft vulgo.* Erafm. *epift. Innocentiam præftare poffum: qid homines de me loqantur, non poffum.* vide *l.* 11. § 14.

Τίς ὁ κωλύων] Vid *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12. & *l.* 8. § 32.

Κρῖνον μηκέτι ζῆν] Vide *fupr. ad* § 8. Τί οὖν ἔτι ζῆν θέλεις, τοιοῦτος ὤν; Epictet. *l.* 3. *c.* 26.

Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος] *Neqe enim patitur ratio te nifi talem.* Xyl. *neqe enim rationi confentaneum eft, ut vivat, qi talis non fit.* Caf. ad verbum, *neqe enim pofcit, poftulat, exigit ratio,* (ut vivas, fcil.) *nî hujufmodi fis.* Sic Plato *Phileb.* Διψῆν ἄρα τὸ σῶμα ἡμῶν ἢ πεινῆν, ἤ τι τοιούτων πάσχειν, οὐδαμῇ ὁ λόγος αἱρεῖ. *Ratio non pofcit,* vel *non patitur* etiam. Epictet. *lib.* 1. *c.* 29. Μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ λόγος αἱρῇ συνεῖναί με τῷ σωματίῳ· ὅταν δὲ μὴ αἱρῇ, λάβετε αὐτό. *Qoufqe ifta perpetieris? qamdiu me corpufculo huic converfari ratio exegerit. Ubi autem hoc ratio non exegerit ampliùs, tollite illud fultis à me.* vide *ad l.* 4. § 24.

§ 33 Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης] vide *ad l.* 9. § 27. & *fupr.* § 11, 12, 31. & *l.* 12. § 1.

Οὐ πρότερον παύσῃ στένων] Ità *l.* 9. § 26. δυσλεία στενόντων.

Ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν] Ità *lib.* 8. § 26. εὐφροσύνην. & *l.* 11. § 16. χαρὰν. & *l.* 3. § 6. ἀπόλαυσιν. *Pfal.* 112. *v.* 1. *Beatus vir qi deum timet, delectatur in præceptis ejus.* exeqendis, fcil. D. Chriftus; *Mihi cibus & potus eft, voluntatem paternam exeqi.* Joan. *c.* 4. *v.* 34. & Job *c.* 23. *v.* 12. *Non receffi à mandatis ejus: verba oris illius demenfo meo pretuli.* Scitum, tritúmqe eft Laconis illud, qi interrogatus, τί παρέχει παιδαγωγῶν, *qidnam inftitutione puerorum fuâ præftaret;* refpondit, τὰ καλὰ τοῖς παισὶν ἡδέα ποιῶ. *Facio ut honefta illis jucunda fiant.* Plut. *virt. docer.* five, ut idem, *de virt. mor.* ὅτι ποιήσει τὸν παῖδα τοῖς καλοῖς ἥδεσθαι, καὶ ἄχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς· *facturum fe, ut honeftis delectentur, turpia verò exofa habeant.* οὗ μεῖζον οὐδὲν, οὐδὲ κάλλιον, *qo nihil majus meliúsve,* five *præftantius:* inqit ille. Liban. *orat.* 11. de Antiochenis fuis, ἡδονὴν, οὐ μόχθον, τὸ τῆς οἰκείας προσκάμνειν τέθειντο· τὴν μὲν ἀπαλλαγὴν τῶν πόνων οὐ δεξάμενοι, τὸ δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῶν μένειν ἀγαπήσαντες.

Πανταχοῦ δὲ ἔξεστι] Vide *ad lib.* 5. § 16. & *lib.* 12. § 1. Senec. *epift.* 28. *Qid tam turbidum fieri poteft qàm forum? ibi qoqe licet qietè vivere fi neceffe fit.*

Τῷ μὲν οὖν κυλίνδρῳ] Vide *l.* 8. § 57, 60.

Ὅσα

"Οσα ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται] vide *suprà* § 2. & *l.* 6. § 14.

Νοῦς δὲ καὶ λόγος] vide *l.* 8. § 32, 41.

Τοῦ σωματικοῦ τοῦ νεκροῦ] vide *l.* 4. § 45.

Οὐδὲ ποιεῖ κακὸν] vide *l.* 4. § 7. & *l.* 9. § 41.

Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος] Malis externis melior fit homo, qia sunt ἀρετῆς καὶ λόγου γυμνάσματα. *supr.* § 30. Gregor. Naz. *adv. Julian. orat.* 1. φιλεῖ γὰρ τὰ γενναῖα φρονήματα πρὸς τὸ βίᾳ κρατοῦν αὐθαδίζεσθαι· καθάπερ φλὸξ ὑπὸ ἀνέμου ῥιπιζομένη, τοσούτῳ μᾶλλον ἀνάπτεται, ὅσῳ ἂν σφοδρότερον καταπνέηται. Qod Naso *amor. l.* 1. *eleg.* 1.

Vidi ego jactatas motâ face, crescere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.

Et mox: οἱ διωγμοὶ τιμιώτερον τὸν χριστιανισμὸν πεποιήκασι θᾶττον ἢ ἀσθενέστερον, ῥώσαντες τὰς ψυχὰς εἰς εὐσέβειαν, καὶ ὥσπερ σίδηρον θερμὸν ὕδατι, τοῖς κινδύνοις στομώσαντες. Idémqe orat. 28. ἔστι τι μύθῳ φυτὸν, ὃ θάλλει τεμνόμενον, καὶ πρὸς τὸν σίδηρον ἀγωνίζεται, καὶ εἰ δεῖ παραδόξως εἰπεῖν περὶ παραδόξου πράγματος, θανάτῳ, καὶ τομῇ φύεται, καὶ αὔξεται δρεπανώσει. τοιοῦτόν τι ἡ φιλοσοφία. Qod Flaccus *carm. l.* 4. *ode* 4.

Duris ut ilex tunsa bipennibus,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animúmqe ferro.

Et Epictet. *enchir. c.* 24. ὅ,τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοί ἐστιν ὠφεληθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ. & *l.* 3. *c.* 20. Καὶ ἀπὸ νόσου ἐστὶν ὠφεληθῆναι· (ità Antigonus, qi à morbo revalescens, οὐδὲν χεῖρον' inqit: ὑπέμνησε γὰρ ἡμᾶς ἡ νόσος οὐ μέγα φρονεῖν, ὡς ὄντας θνητούς. Plut. *Apoph.*) ἔστιν ἀπὸ πηρώσεως· ἔστιν ἀπὸ θανάτου. Hinc professiones illæ de se Davidicæ, *Psal.* 119. *v.* 67, 71. Hinc *catino*, in qo avrum argentúmqe expurgari solet, piorum perpessiones atqe ærumnæ conferuntur. *Psal.* 66. *v.* 10, Esaiæ *cap.* 1. *v.* 25, &c. 48. *v.* 10. Job. *c.* 23. *v.* 10. Dan. *c.* 11. *v.* 35. Malac. *c.* 3. *v.* 23. *ad Rom. c.* 5. *v.* 3, 3, 4. Jacob. *c.* 1. *v.* 2, 3. Petr. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Avtor *Sap. Solom. c.* 3. *v.* 6. Jasoni Siracid. *c.* 2. *v.* 4. Sed & avtor *ad Ebr. cap.* 12. *v.* 11. καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. vide *l.* 7. § 58.

Ἐπαινετώτερος] vide *l.* 5. § 15.

Τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει] vide *ad l.* 5. § 22. & *supr.* § 6.

Τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων] ἀκληρήματα, συμφοραὶ, δυστυχίαι. Svidas: apud qem ἀκληρώμασι perperam legitur pro ἀκληρήμασι, cùm in vocabulo ipso, qod literarum series docet; tum & in scriptoris nescio cujus verbis his *ibidem adductis*, διὰ τοῦτο δοκεῖ μοι μάλιστα περιπεσεῖν τοῖς ἀκληρήμασι, διὰ τὸ πάντων βουλεύσεως στοχάζεσθαι καὶ μειζόνως εἰς διάφορα. à verbo ἀκληρεῖν. unde mox apud eundem, συμπάσχοντες τῇ τῶν ἀκληρούντων ὑποφορᾷ. & Diodor. *l.* 16. De Philippo bello superatis insultante; ὑβρίζων διὰ λόγων τὰς τῶν ἀκληρούντων δυστυχίας. & de Thebis à Macedonibus direptis; οὐκ ἦν, ὅστις ἰδὼν, οὐκ ἂν, ἠλέησε τὰς τύχας τῶν ἀκληρούντων. & mox: τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐν τοῖς τῶν ἠτυχηκότων ἀκληρήμασιν ἐναπεδείκνυντο.

§ 34. Τῷ δεδηγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων] Ità Basil. at Lugd. δεδηγμένῳ. Xyl. *qi morsus est à veris dogmatibus. tanqam qi à cane rabioso,* &c. inqit M. Cas. Verùm ego ista concoqere non possum. Lego igitur, τῷ δεδειγμένῳ, ei qi veris dogmatibus imbutus est. Sicut βεβαμμένον dixerat, *l.* 3. § 4. atqe eodem sensu Plato dixit, *de leg. lib.* 4. ἵνα δυσοποιὸς αὐτῶν ἡ δόξα γίγνοιτο περὶ δεινῶν τε καὶ περὶ ἄλλων.

Ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον] Hoc est qod vulgò dicitur; *verbum*, sive, ut Terent. extulit, *Phorm.* 3. 3. *Dictum sapienti sat est.* Maxim. Tyr. *dissert.* 27. Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ μακρῶν καὶ λεπτῶν δοράτων, ὁ τὸν στύρακα κινήσας, παρέπεμψε τὴν κίνησιν κατὰ παντὸς τοῦ δόρατος μέχρι τῆς ἀκμῆς· καὶ ὥσπερ τῶν μακρῶν καὶ διατεταμένων κάλων, ὁ διασείσας τὴν ἀρχὴν, παραδίδωσι τὴν κίνησιν τῷ ὅλῳ, βαδίζουσαν ἐπὶ τὸ πέρας· οὕτω καὶ τῷ νῷ βραχείας ἀρχῆς δεῖ πρὸς ἔννοιαν τῶν πραγμάτων ὅλων· ὁ μὲν δὴ εὖ πεφυκὼς ἀνὴρ, καὶ πρὸς ἀρετὴν εὐδρομώτατος, αὐτός τε παρ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν λαβὼν, πορεύεται, καὶ ἐφοδεύει, καὶ ξυλλαμβάνει, καὶ ἀναπεμπάζεται τῇ μνήμῃ τοῦ νοῦ θεάματα. Joan. Lenccius in *præfat. ad observat. polit. Ut semen, qamvìs sit exiguum, cùm occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in maximos actus diffunditur: sic tametsi pauca sunt & angusta qæ dicuntur, tamen si illa animus bene cultus exceperit, radices agunt, exurgúntqe altiùs, & undeqaqe se expandunt.*

Φύλλα τὰ μὲν] Ista non integra, sed concisa; nec tam versus ipsos, qàm versuum ἀποσπασμάτια duo, repræsentat hîc editio Lugdunensis; & in versione sua reddidit Xylander; cùm in Marci contextu tamen integros exhibuisset: nempe,

Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει. ---

Et, Ὣς ἀνδρῶν γενεή. ——

Nec est ab vero simile, Marcum ista duntaxat, posuisse, qia τὸ βραχύτατον priùs dixerat; alium aliqem, Xylandrum forsan ipsum, reliqa supplevisse. Sunt avtem Homeri ex *Il.* ζ. *v.* 147. unde & primum imaginis istius, pulcherrimæ sanè, libet adjicere versiculum,

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Lavdatum à Zenone apud Laërt. *l* 7. à Pyrrhone *ibid. l.* 9. à Strabone *l.* 14. à Schol. Apollon. *ad l.* 1. à Plutarcho *ad Apollon.* & *de tard. num. vindict.* qi & subjungit, φύλλοις εἰκάζει τὸν βίον, ἀπομαραινομένοις πανταπᾶσιν, καὶ φθίνουσιν ἐν ὀλίγῳ. à Luciano in *speculantib.* à Simonide (referente Stobæo

bæo *tom.* 2. *tit.* 98) qi & ἐν τόδε κάλλιστον dixisse Chium Poetam asserit, sed qod pavci admodum seriò cogitant. à Clemente *strom. l.* 6. qi Homerum contendit & ista, & illa, *Il.* φ. *v.* 464.

—Βροτῶν ἕνεκα πολεμίζω
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι.—

à Musæo accepisse; qi eadem prior sic extulerat.

Ὡς δ' αὕτως καὶ φύλλα φύει ζείδωρος ἄρουρα·
Ἄλλα μὲν ἐν μελίῃσιν ἀποφθίνει, ἄλλα δὲ φύει.
Ὣς δὲ καὶ ἀνθρώπων γενεὴ καὶ φῦλον ἑλίσσει.

ubi observanda παρονομασία in φύλλον & φῦλον. eisdem gemina ferè habet & Mimnermus apud Stob. itidem.

Ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
Ἔαρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇ αὔξεται ἠελίου·
Τοῖς ἴκελοι, πήχυιον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα, πρὸς θεῶν, εἰδότες οὔτε κακὸν
Οὔτ' ἀγαθόν· κῆρες δὲ παρεστήκασι μέλαιναι,
Ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γήραος ἀργαλέου,
Ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο. &c.

ubi versu 2. pro αἶψ' Andr. Schott. *observ. l.* 2. *c.* 52: ἂψ legi vult, ut de Solis recursu qi ab hyeme vere fit, intelligatur. ego qarto pro πρὸς θεῶν, qod nec locum hîc habet, & metrum corrumpit, πρόσθεν legerim, ut infantiæ pueritiæqe tempora respiciantur, qibus boni malíqe discrimen vix innotescit. unde his hominem, ὡς βοτόν τι, μὴ φρονεῖν ait Æschylus *Inferiis*; *sensu carere*, Plin. *l.* 7. *c.* 52. *teneros, rudes, inutiles annos*, appellat Senec. *epist.* 99. & Aristophanes apud Clem. *strom. l.* 5.

Ἄνδρες ἀμαυρόβιοι, φύλλων γενεῇ προσόμοιοι.

Plut. adv. Epicur. Τὸ δὴ ἐφήμερα καλεῖν καὶ ἀβέβαια καὶ ἀστάθμητα, φύλλοις τε γινομένοις ἔτους ὥρα καὶ φθίνουσιν εἰκάζειν τὸν βίον, τί παρέσχηκεν ἄλλο τοῖς ποιηταῖς, ἢ τὸ τῆς σαρκὸς ἐπίκηρον καὶ πολυβλαβὲς καὶ νοσῶδες; Qin & Jason Siracid. *sap. c.* 14 *v.*19. Ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρου δασέος, τὰ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δὲ φύει· οὕτως γενεὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, ἡ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γεννᾶται. Nec est huic absimile, qod Doctores Talmudici in עירובין sive *Mixtorum tractatu*. בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצצין והללו נובלין *Filii hominum similes sunt herbis agri; qarum aliæ florent, aliæ marcescunt*. Avguft. in *Psalm.* 101. *conc.* 2. ubi adduxerat Solomonis illud ex *Eccles. c.* 1. *v.* 4. *Generatio vadit una, venit altera. Videtis generationes hominum sic esse in terra, tanqam in arbore folia; sed in arbore olivæ, vel lavri, vel cujuscunqe alterius, qæ toto tempore fronde vestita est. Sic tanqam folia, genus humanum terra portat. plena est hominibus, sed cùm aliis morientibus, alii nascendo succedunt. Semper enim arbor illâ veste viridi ornata est. Sed subter attende qàm multa calces arida folia.* Vide Flaccum *ad lib.* 4. § 33. Ab hominibus ad montes etiam transtulit Philo *de mundo*. ὅτι δένδρων οὐδὲν αἱ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσιν· ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖνα, καιροῖς μὲν ποτε φυλλορροεῖ, καιροῖς δὲ πάλιν ἀνηβᾷ. διὸ καὶ τὸ ποιητικὸν εὖ εἴρηται, φύλλα, τὰ μὲν τ' &c. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ὀρῶν, τὰ μὲν ἀποθραύεται, τὰ δὲ προσφύεται. Cæterùm dicto Homerico illo Stratonicus pro more suo jIculariter est abusus. cùm enim Cavnum (Cariæ id opidum est) appulsus, incolas à loci insalubritate vultu pallido admodum lividóve incedere plerosqe conspiceret, poeticum illud protulisse fertur,

Οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.

reprehensus verò, qasi locum insalubritatis notâsset, scommate etiam acerbiore adjecto perstringens, Μή ποτ', inqit, θαῤῥήσαι μ' ἂν λέγειν νοσερὰν, ὅπου καὶ οἱ νεκροὶ περιπατοῦσι; *An ego sustineam*, inqit, *civitatem morbidam, avt insalubrem dicere, in qa mortui qoqe ambulent?* Refert Strabo. *l.* 14.

Φυλλάδεια δὲ καὶ τὰ τεχνία σου] Hinc Epictetus, δύσφημον existimanti de puerulo dicere, Αὔριον ἀποθανῇ, *cras forsitan morietur*; Λέγε δύσφημον εἶναι καὶ τὸ φυλλορροεῖν. vide *ad l.* 11. § 33, 34. & apud nos in patria lingua, *infantes flosculos* esse, vulgari diverbio dicitur. Cæterùm qo modo φυλλάδεια Marcus istîc, ità βολβάδεια ἢ κοχλίδια uxorem liberósqe dixit Epictetus *enchirid. c.* 12. vel 7. potiùs. Lucian. in speculant. Ἐκεῖνος μὲν ὁ χαίρων, ὅτι ἄῤῥενα παῖδα ἔτεκεν αὐτῷ ἡ γυνὴ, καὶ φίλους διὰ τοῦτο ἑστιῶν, καὶ τοὔνομα τοῦ πατρὸς τιθέμενος, εἰ ἠπίστατο, ὡς ἑπταέτης γενόμενος ὁ παῖς τεθνήξεται, ἆρα ἂν σοι δοκῇ χαίρειν ἐπ' αὐτῷ γενομένῳ; ἀλλὰ τὸ αἴτιον, ὅτι τὸν μὲν εὐτυχοῦντα ἐπὶ τῷ παιδὶ ἐκεῖνον ὁρᾷ, τὸν τοῦ ἀθλητοῦ πατέρα, τοῦ Ὀλύμπια νενικηκότος· τὸν γείτονα δὲ, τὸν ἐκκομίζοντα τὸ παιδίον οὐχ ὁρᾷ, οὐδὲ οἶδεν, ἀφ' οἵας αὐτῷ κρόκης ἐκρέματο. Senec. *ad Marc. c.* 9. *Tot præter domum nostram ducuntur exeqiæ; de morte non cogitamus: tot acerba funera; nos togam nostrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis successionem animo agitamus. tot divitum subita pavpertas in oculos incidit: & nobis nunqam in mentem venit, nostras qoqe opes æqè in lubrico positas. Acerba* cùm dixit, *poma* alludebat, qibus poeta ignobilis in fictitio *Hadriani & Epicteti colloqio*, prout *foliis* Homerus & ex Homero Marcus istîc, nos contulit *disticho illo*;

Poma ut in arboribus pendent; sic corpora nostra,
Avt matura cadunt, avt citò acerba ruunt.

Καὶ ταῦτα τὰ ἐπιβοῶντα] ἀνθρώπια scil. ut *l.* 9 § 29. ἀνθρώπια μυξῶν μεστά.

Σὺ πάντα ὡς αἰώνια ἐσόμενα] Senec. *epist.* 120. *At nos corpus tam putre sortiti, nihilominus æterna proponimus, & qantum potest ætas humana protendi, tantum spe occupamus, nullâ contenti pecuniâ, nullâ potentiâ. nihil satìs est morituris. imò mori-*

morientibus. qotidie enim propiùs ab ultimo stamus, & illò unde nobis cadendum est omnis hora impellit.

Μικρὸν καὶ καταμύσεις] *Paulò pòst morieris.* καταμύειν, *connivere, oculos clavdere,* pro, *mori.* qia moribundis visus deficit, mortuis oculi clavduntur. indè formulæ illæ *Il. ε. v.* 82. & alibi freqenter;

—τὸν δὲ κατ' ὄσσε

Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος. — & *ibid. v.* 47.

—στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλε.—

Item *Il. π. v.* 350.

—θανάτου δὲ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν·

Sed & apud Maron. *Æn. l.* 10.

——*letho canentia lumina solvit.*

&, *Olli dura qies oculos, & ferreus urget*

Somnus; in æternam clavduntur lumina noctem.

Contrà, βλέπειν, sive, *videre,* pro *vivere*; & βλέποντες *videntes,* pro, *viventibus.* Evripid. *Troad.*

Οὐ ταυτόν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.

Τὸ μὲν γὰρ οὐδέν, τῷ δ' ἔνεισιν ἐλπίδες.

qod Theocrit. *idyll.* 4.

Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν· ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.

Idem *Iphigen. Tauric.*

Θανόντα μᾶλλον ἢ βλέποντα θ' ἕξω φίλον.

Qod idem alibi:

Οὐκ ἂν προδοίην καίπερ ἄψυχον φίλον.

&, ἥλιον ὁρᾶν, φῶς ὁρᾶν, pro eodem.

Evripid. *Troad.*

—ἔτ' ἆρά μοι ἀέλιον λεύσσειν;

& *Ione:* Ἥδιον ἂν θανοίμην, ἢ ϑ' ὁρᾶν φάος.

Syntaxis insolens, sed qalis illa (ut obiter adnotem) *Herc. fur.*

Παραινέσαιμ' ἂν μᾶλλον, ἢ πάσχειν κακῶς.

Idem. *Iph. Taur.*

Ὃν οὐδὲν ἧττον ἢ 'μὲ φῶς ὁρᾶν θέλω.

&, Αἰσχρὸν θανόντος σοῦ βλέπειν ἡμᾶς φάος.

Itémqe, *Alcest.*

Χαίρεις ὁρῶν φῶς; πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς;

Cui subjungit Epictet *l.* 2. *c.* 22.

Θέλεις βλέπειν φῶς; πατέρα δ' οὐ θέλειν δοκεῖς;

Ità Naso, *trist. l.* 5. *eleg.* 4.

Sive diem videat, sive tegatur humo.

§ 35. Τὰ χλωρὰ θέλω] viridia enim oculis grata sunt, visúmqe reficiunt. Plut. *de tranqill.* τὰς ὄψεις ὑπὸ τῶν ἄγαν λαμπρῶν πληττομένας, ταῖς ἀνθηραῖς καὶ ποώδεσι χροιαῖς παρηγοροῦμεν. Et Basil. Cæs. *ep.* 5. Τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπειδάν ποτε συντόνως τὰ λαμπρὰ καταβλέψωσι, φέρει τινὰ ῥᾳστώνην πρὸς τὰ κυανὰ καὶ χλοάζοντα τῶν χρωμάτων ἐπανελθεῖν. Plut. idem *de amor. frat.* Ὀφθαλμιῶντες οἰόμεθα δεῖν ἀποστρέφειν, ἐπὶ τὰ μὴ ποιοῦντα πληγὴν μηδὲ ἀντιτυπίαν, τὴν ὄψιν.

Καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν] Ad *avrem* retulit, sed animi, non corporis, ἠθικῶς οὐ φυσικῶς considerατam, qod hîc Marcus, de *stomacho,* Joannes ὁ Χρυσόστομος in *Act. Apostol. orat.* 55. qo loco lavdans Apostoli illa *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδύνασθε. & *ad Heb. c.* 5. *v* 11, 12. Γάλακτος ἐν χρείᾳ καθεστῶτες, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς· ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. Sed & avditorum Christi illud, Joan. *c.* 6. 60. Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; qibus adjici poterant, cùm Christi ipsius ad suos illa. Joan. *c.* 16. *v.* 12. Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν· ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. tum & Apostol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 3. ista, τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, κνηθόμενοι τὰς ἀκοάς. qanqam in illis avris infirmior, in istis inqinatior notari videtur. Ἔστι γάρ, inqit, ἔστιν ἀσθένεια καὶ ἀκοῆς· καθάπερ γὰρ στόμαχος, οὐκ ἂν δέξαιτο ὑγιεινὰ σιτία καὶ δυσκατέργαστα, ἀσθενὴς ὤν· οὕτω καὶ ψυχὴ ὀγκωθεῖσα, καὶ φλεγμαίνουσα, ἄτονος γενομένη καὶ ἔκλυτος, οὐκ ἂν δυνηθείη δέξασθαι τὸν πνευματικὸν λόγον· ἂν δὲ ἰσχυρὰ καὶ ὑγιεινή, πάντα ῥᾷστα, πάντα εὔκολα. Eódem retulit & Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 4. *Sicut infans solidi ac fortis cibi capere vim non potest, ob stomachi teneritudinem, sed liqore lactis ac mollitudine alitur, donec firmatis viribus vesci fortioribus possit: ità & huic, oportebat, qia nondum poterat capere divina, priùs humana testimonia offerri.*

Τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν] vide *suprà* § 31. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 4. Μὴ γίνου δυσάρεστος, μηδὲ κακοστόμαχος πρὸς τὰ γινόμενα. Plut. *de tranqill.* ex Evrip. *Orest.*

Δυσάρεστον οἱ νοσοῦντες ἀπορίας ὕπο-
καὶ γὰρ ἡ γυνὴ λυπεῖ, καὶ τὸν ἰατρὸν αἰτιῶνται
καὶ δυσχεραίνουσι τὸ κλινίδιον,
Φίλων δ' ὅ,τ' ἐλθὼν * λυπηρός, * λυπηρός.
ὅ,τ' ἀπιὼν βαρύς,

Ὡς ὁ Ἴων φησίν· εἶτα τῆς νόσου διαλυθείσης, καὶ κράσεως ἑτέρας γενομένης, ἦλθεν ἡ ὑγεία φίλα πάντα ποιοῦσα καὶ προσηνῆ· ὁ γὰρ χθὲς ὠὰ καὶ ἀμύλια καὶ * σητάνειον [σίπνον H. Steph.] ἄρτον διαπτύων, τήμερον αὐτόπυρον ἐπ' ἐλαίαις ἢ καρδαμίδι σιτεῖται προσφιλῶς καὶ προθύμως. Nec multò pòst: Ἐν τῷ πυρέττειν πικρὰ πάντα καὶ ἀηδῆ φαίνεται γευομένοις· ἀλλ' ὅταν ἴδωμεν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσφερομένους καὶ μὴ δυσχεραίνοντας, οὐκέτι τὸ σιτίον, οὔτε τὸ ποτόν, ἀλλ' αὐτοὺς αἰτιώμεθα καὶ τὴν νόσον· οὕτω καὶ τοῖς πράγμασι παυσόμεθα μεμφόμενοι καὶ δυσχεραίνοντες, ἂν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσδεχομένους ἀλύπως καὶ ἱλαρῶς ὁρῶμεν. Idem *de utilit. ex inimic.* Ὥσπερ γὰρ τὰ ῥωμαλέα τοῖς σώμασι καὶ ὑγιεινότατα τῶν ζώων ὄφεις ἐσθίοντα καταπέπτει καὶ σκορπίους· ἔστι δὲ ἃ καὶ λίθοις καὶ ὀστράκοις τρέφεται, μεταβάλλουσι δὲ δι' εὐτονίαν καὶ θερμότητα πνεύματος· οἱ δὲ σικχοὶ καὶ νοσώδεις ἄρτον καὶ οἶνον προσφερόμενοι ναυτιῶσιν· οὕτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύνανται. Accedit huc

huc, qod de Tantalo Pindarus, *Olymp. od.* 1. Ἀλλὰ γὰρ καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυνάσθη· κόρῳ δ' ἕλεν ἄταν ὑπέροπλον.

Ὀφθαλμός ἐστι] *oculus est.* i. e. instar oculi, vel sicut oculus. Sic Flaccus *l.* 1. *epist.* 2.

—qi rectè vivendi prorogat horam,
Rusticus exspectans, dum defluat amnis. --

i. e. instar rustici expectantis. & in *arte:*

Nec verbum verbo curabit reddere, fidus
Interpres.— i. e. instar fidi interpretis.

§ 36. Ἀναπνεύσω μέν ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ] forsan ἀναπνεύσομεν ποτε. *respirabimus aliqando.* vel, ut scripturæ receptæ nec literulam mutemus, ἀναπνεύσωμεν, *respiremus.* qia seqitur ἡμῖν. nè τὸ μὲν illud sit superfluum. Festivè Annibal, referente Plutarcho, τὸν μὲν Φάβιον, ὡς παιδαγωγὸν, φοβεῖσθαι, τὸν δὲ Μάρκελλον, ὡς ἀνταγωνιστήν. ὑφ' οὗ μὲν γὰρ κωλύεσθαι κακόν τι ποιεῖν· ὑφ' οὗ δὲ καὶ πάσχειν. Vide nostrum *suprà l.* 5. § 9. De Henrico 5. Imp. Lambertus Schafnaburg. *Is (*Herimannus Archiep. Colon. *) ubi se in sua recepit; Rex tanqam severissimo pædagogo liberatus, statim in omnia flagitiorum genera præcipitem se dedit.* De Avreliano Vopiscus: *Senatus mortem ejus graviter tulit: graviùs tamen Populus Romanus, qi vulgò dicebat, Avrelianum pædagogum esse Senatorum.*

Ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν] Avtor *sap. Solom.* c. 2. v. 14, 15. Ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν· καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν· βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ. Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 50. Ἔλεγχον τῆς οἰκείας εἶναι τὴν ἐκείνων πολιτείαν ἡγοῦνται. & *l.* 4. *ep.* 220. ἔλεγχον ἡγοῦνται τῆς σφῶν κακίας τὰς τῶν πέλας ἀρετάς. Itaqe qod idem *l.* 3. *ep.* 211. Παντὶ τρόπῳ οἱ ἄσωτοι παρὰ τῶν φαύλων μισοῦνται. Dion Prus. *orat.* 72. Οὐ δύνανται ἡδέως ὁρᾶν τοὺς φιλοσόφου σχῆμα ἔχοντας, ὅτι νουθετήσειν καὶ ἐξελέγχειν παρεσκευασμένους λογίζονται, ἀλλὰ προσκρούουσι καὶ διαμάχονται. ὥσπερ οὐδὲ οἱ παῖδες ἡδέως ὁρᾶν δύνανται, οὓς ἂν * ἴσωσι [* ἴδωσι f.] παιδαγωγοῦ σχῆμα ἔχοντας, καὶ παρεσκευασμένους οὕτως ὡς ἐπιπλήξοντας αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐπιτρέψοντας ἁμαρτάνειν, οὐδὲ ῥᾳθυμεῖν. Cyprian. *epist. ad Donat. Malos qisqis non imitatur, offendit. &, castigare videtur, qicunqe dissentit.* Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 9. Petron. *satyr. Non dubiè ità est. Si qis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitæ insistere cœpit, primùm propter morum differentiam odium habet. qis enim potest probare diversa? deinde qi solas extruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, qàm qod ipsi tenent.*

Ἐκ τούτου βίου ἀπέρχομαι] vide *ad l.* 9. § 3.

Μὴ ἀποσπώμενος] *Non avulsum vitæ.* Senec. *epist.* 30.

Ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατοῦντος] De Avgusto *Sveton, l.* 2. *c.* 99. *Sortitus est exitum facilem, & qalem semper optaverat. nam ferè qoties avdisset citò ac nullo cruciatu defunctum qempiam, sibi & suis εὐθανασίαν* similem *(hoc enim & verbo uti solebat) precabatur. Sortitus exitum facilem.* hoc est, εὐθανατῆσαι. cui contrarium est τὸ δυσθανατεῖν, qod est apud Hippocratem, ut declarat Galenus, τὸ βραδέως καὶ σὺν ὀδύνῃ θνήσκειν· & τὸ ψυχομαχεῖν apud avtorem *qæstionum* sub nomine Athanasii *ad Antiochum.* Casavb. *ad Svet.*

Εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξειλεῖται] Ità *l.* 9. § 3. τὸ ψυχάριον τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται.

Συνῆψε καὶ συνέκρινεν] Ità Epicharmus *ad l.* 7. § 50. Συνεκρίθη. Tertull. *de resurrect. c.* 14. *totum porrò hominem ex utriusqe substantiæ concretione parere.* vide *l.* 7. § 67.

Ἀλλὰ νῦν διαλύει] vide *l.* 8. § 18. Carneades moribundus; Ἡ συστήσασα φύσις καὶ διαλύσει. Laert. *l.* 5.

Οὐ μὴν ἀνθελκόμενος] qod priùs ἀποσπώμενος. vide *l.* 3. § 5.

§ 37. Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 11. § 21. Casavb. *ad Pers. sat.* 3. *Scopus est qi petitur; sagittæ & tela sunt actiones vitæ.* Philo Jud. *de confus. lingu.* Πλοῦτον ἢ δόξαν ἕκαστος αὐτῶν σκοπὸν προτεθειμένος, ἐπὶ τοῦτον ὥσπερ βέλη, τὰς τοῦ βίου πράξεις ἁπάσας ἀφίησι.

Σεαυτὸν πρῶτον ἐξέταζε] de Socrate Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἑαυτὸν ἤλεγχε καὶ ἐξέταζε. Ità Sophon. *c.* 2. *v.* 1. *Excutite vos, excutite vos, inqam.* sive ut R. Camius explicat, *Inqirite in vosmetipsos, tum in alios.* Jerem. *Thren. c.* 3. *v.* 40. *Scrutemur & excutiamus vias nostras.* Pavlus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 13. *v.* 5. Ἑαυτοὺς πειράζετε· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. & *ep.* 1. *c.* 11. *v.* 28. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν. & *ad Gal. c.* 6. *v* 4. Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος. Gregor. Naz. in *Iamb.*

Σαυτὸν δ' ἐρεύνα πλεῖον, ἢ τὰ τῶν πέλας·
Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς κερδανεῖς, τὸ δ' οἱ πέλας.

Gregor. Rom. *in Job. l.* 14. *c.* 15. *Ordo erectionis in bono, ut primùm contra nos, tum contra alios erigamur.* Sen *ep.* 66. *Me priùs scrutor; deinde hunc mundum.* Spectat huc Heracliti illud, qi interrogatus, qid ageret, respondit, ἐδιζησάμην ἐμαυτόν· *meipsum exqirebam* i. e. excutiebam. Refert Plutarch. *adv. Colot.* & Julian *de cynism. orat* 1. Laërt. etiam *l.* 9. sed qem Philosophi mentem non assecutum, docet Casavb. *in not* Cæterùm hoc ille cum pavcis. Persius *sat.* 4.

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo?
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

§ 38. Τὸ νευροσπαστοῦν ἐστιν ἐκεῖνο] de vocabulo isto vide sis *ad l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. Is. Casavb. *ad* illud *Pers. sat.* 5. *v.* 129.

---sed si intus & in jecore ægro
Nascuntur domini.--- &c.

Si exteriorem dominum non habes, interiorem verò circumfers, non unum sed plures, qâ fronte liberum te dices? hi sunt domini, qi domi nascuntur, & nervos intus agitant. ait Marcus sanè qàm ἐμφατικώτατα, illud occultum qod intus nos movet, id esse ῥητορείαν, ζωήν, ἄνθρωπον, hoc est, qod faciat nos hoc avt illud studiosè proseqi; exempli cavsâ, eloqentiam, id esse per qod vivimus; qia ità vivimus, ut illud est, qod nos impellit: libidinosè, si libido urget; meticulosè, si metus; iracundè si ira. deniqe hic velut alius qidam homo est, dominus illius intra qem habitat. hæc mens optimi imperatoris; qi sic alium hominem intra hominem collocat, ut Persius ait hîc, intus nasci dominos. idem est enim.* Hæc ille. Ego tamen Mer. filio potiùs accedo, qi τὸ νευροσπαστοῦν istic interpretatur *opiniones*, sive *dogmata in pectore sive mente delitescentia*, unde non actiones tantùm, sed & affectiones illæ ortum suum habent. hoc enim passim inculcat Marcus. τὸ ἡγεμονικὸν sive mentem illud ipsum esse, qod qocunqe velit hominem impellit, qodqe omnem prorsus cuiq; molestiam facessit. vide *ad l.* 7. § 15. Qanqam conciliari possunt ista, si illud adverterimus, Stoicis affectus nihil aliud videri qàm δόξας ψευδεῖς καὶ κρίσεις πονηράς, sive *opiniones falsas ac depravatas*, utì ex Chrysippo docet Galenus passim. in *libr. de dogmat. Hippocr. ac Plat.* Plut. *de virt. moral.* & Cicer. *Tuscul. l.* 4. Verùm Marci mentem expressit optimè, eâdem planè abusus imagine, Tertullianus *de anima c.* 6. his verbis: *Anima movet corpus; & conatus ejus extrinsecùs foris parent. ab illa est enim impingi, & pedes in incessum, & manus in contactum, & oculos in conspectum, & linguam in effatum, velut sigillario motu, superficiem intus agitante.* vide *l.* 2. § 3. Nec abscessit longè Varro, qi in *satyra*, cui titulus, *Mutuum muli, animam grallatori, corporis artus grallis contulit.* dictionem pessimè habitam, post aliorum conatus havd infelices prorsus, nos sic reconcinnare tentavimus. *Grallatores qeis gradiuntur, perticæ ligneæ, ab hominis vi, qi instat, agitantur. sic illi animi nostri sunt grallæ, crura ac pedes nostri; ex se ἀκίνητοι, sed ab animo moventur.*

Ἐκεῖνο ἄνθρωπος] vide *lib.* 12. § 30. 33. R. Judas in *Cozræo l.* 1. *c.* 49. *Anima revera ipsa est homo. illud enim ex Mose qod nobiscum loqitur, & intelligit, & dirigit, non est lingua, vel cor, vel cerebrum ejus. Verùm ista sunt Mosis organa tantùm; anima avtem ipse Moses est.* Philo *de agricult.* Ἄνθρωπος δὲ ὁ ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν τίς ἂν εἴη πλὴν ὁ νοῦς; ὃς τὰς ἀπὸ τῶν σπαρέντων καὶ φυλαχθέντων ὠφελείας εἴωθε καρποῦσθαι. Et *de hæred. divin.* Ὥστε ὁ μὲν καθ' ἕκαστον ἡμῶν νοῦς κυρίως καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἄνθρωπός ἐστι. & Plato *in Alcib.* 1. οὔτε τὸ σῶμα, οὔτε συναμφότερόν ἐστιν ἄνθρωπος. & mox; λείπεται μηδὲν ἄλλο τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἢ ψυχήν. qod ibi fusiùs disseritur. τὸ νοῦν ἕκαστος εἶναι δοκεῖ. Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 4. Cicer. *somn. Scip. mens cujusqe, is est qisqe, non ea figura, qæ digito demonstrari potest.* Idem. *Academ. l.* 4. *Aristippus, qasi animum nullum habeamus, corpus solùm tuetur: Zeno, qasi corporis simus expertes, animum solùm complectitur.* Macrob. *l.* 1. *c.* 13. Ergò, *qi videtur, non ipse verus homo est; sed verus ille est, à qo regitur qod videtur.* atqi Tertullianus *de resurr. c.* 33. *tam corpus homo, qàm & anima.* Et fidentiùs pavlò ex Mosis verbis *Genes. c.* 2. *v.* 7. *adv. Marcion. l.* 1. *c.* 24. *qid est homo aliud qàm caro? Siqidem nomen hominis, materia corporalis, non animalis à creatore sortita est. Et fecit hominem Deus, inqit, limum de terra; non animam; anima enim ab afflatu.*

Μηδέποτε] Annecti possunt superioribus ista: qanqam à Marco, tanqam seorsim habita, ponuntur.

Συμπεριφαντάζου] compositum Stoici commatis vocabulum satis insolens. *Nè solicitus sis de his.* Cas. *Nè animo tibi proponas.* Xyl. *nè junctim cum principali illo contemplare & intuere ista.* φαντάζεσθαι contemplari. Gregor. Naz. *orat. de bapt. de Deo;* φῶς, ὅσον ἂν καθαιρώμεθα, φανταζόμενον· καὶ ὅσον ἂν φανταζώμεθα, ἀγαπώμενον.

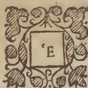
Τὸ περικείμενον ἀγγειῶδες] Corpus nimirum, qod & ἀγγεῖον dixit, *l.* 3. *c.* 3. & τὸ περικείμενον, *suprà* § 1. & *l.* 12. § 2, 3.

Τὰ ὀργάνια ταῦτα] *instrumenta mentis* corporis membra: ea enim est, qæ eis omnibus utitur. qâ ratione & ὅπλα eadem dicuntur Apostolo *ad Rom. c.* 6. *v.* 13. vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 7. § 35. Ità Alex. Aphrodiss. *de beatit.* τὸ σῶμα ἡμῖν ὄργανον ὂν ὑπὸ τῆς φύσεως δέδοται πρὸς τὰς κατὰ φύσιν πράξεις. Nemes. *de natur. hom. c.* 6. ἡ δύναμις ψυχῆς, τὸ δὲ ὄργανον σώματος. & Gregor. Nyss. *de homin. opific. c.* 12. Καθάπερ τι μουσικὸν ὄργανον ἅπαν τὸ σῶμα δεδημιούργηται. Plutarchi nomine avtor *Platonic. qæst. q.* 7. vult Platoni dicta in *Timæo* ψυχῆς ὄργανα, τὰ τῶν ζώων σώματα· atqe indè animam σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ ἐντελέχειαν finitam Aristoteli, *de anim. lib.* 2. *c.* 1. Plut. ipse in *sympos.* ψυχῆς γὰρ ὄργανον τὸ σῶμα, θεοῦ δὲ ἡ ψυχή. & *de Pyth. orac.* Σῶμα μὲν ὀργάνοις χρῆται πολλοῖς, αὐτῷ δὲ σώματι ψυχὴ καὶ μέρεσι τοῦ σώματος· ψυχὴ δὲ ὄργανον θεοῦ γέγονεν. Plin. *Hist. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Animo videmus, animo cernimus; oculi, ceu vasa qædam, visibilem ejus partem accipiunt, atqe transmittunt.* Ad *Pers. sat.* 3. Casavbon. *Stoicorum est illud scitum,* τὸν ἄνθρωπον εἶναι κατὰ τὴν λογικὴν ζωήν, σώματι δὲ χρῆσθαι ὡς ὀργάνῳ. *qod multis locis illustrat Simplicius in enchiridium sapientissimi senis.*

Μόνα δὲ διαφέροντα, καθότι προσφυῆ] Hoc tantùm, inqit, interest inter membra corporis & instrumenta externa; qòd *adgnata* sint illa; ista non item.

item. contrà, qàm de servis Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 4. ὁ δὲ δοῦλος ὄργανον ἔμψυχον, καὶ μέρος τι τοῦ δεσπότου, οἷον ἔμψυχόν τι τοῦ σώματος, κεχωρισμένον δὲ μέρος. Atqi Simplicius in *præfat. comment. in Epict. enchir.* τὸν ἀληθῶς ἄνθρωπον, asserit, τῷ σώματι, οὐχ ὡς μορίῳ συμφυεῖ, ἀλλ' ὡς ὀργάνῳ χρῆσθαι. ad qem locum vide sis qæ in *annot.* Hieron. Volfius adversus Simplicium disserit. Hoc avtem argumento etiam, Tertulliano referente, *de resurr. carn. c.* 16. corpus excusatum qidam ibant, nè avt reatûs in crimine, avt in judicio supplicii cum anima particeps censeri deberet. *carnem nihil sapientem nihil sentientem per semetipsam, non velle, non nolle de suo habentem, vice potiùs vasculi apparere animæ, ut instrumentum, non ut ministerium. itaqe animæ solius judicium præsidere, qaliter usa sit vasculo carnis: vasculum verò ipsum non esse sententiæ obnoxium.* verùm ista ille fusissimè in seqentibus refutat; qæ transcribere integra molestum nimìs foret. inter alia, qod suffecerit, hoc præscribitur: *Ab exemplo vacare diversitatem rerum. Omne enim vas,* inqit, *vel instrumentum aliunde in usus venit, extranea omnino materia à substantia hominis: caro avtem ab exordio uteri consata, conformata, congenita animæ, etiam in omni operatione miscetur illi. nam etsi vas apud Apostolum vocatur (ad Thess. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 4.) *eadem tamen ab eodem homo exterior appellatur: ille scil. limus, qi prior titulo hominis incisus est. (Gen. c.* 2. *v.* 7.) *non calicis, avt gladii, avt vasculi ullius. Vas enim capacitatis nomine dicta est, qà animam capit & continet. homo verò de communione naturæ, qæ eam non instrumentum in operationibus præstat, sed ministerium. ità & ministerium tenebitur judicio, etsi de suo nihil sapiat; qia portio est ejus qæ sapit, non supellex.* Qanqam idem, *de anim. cap.* 40. *Res est caro alterius planè substantiæ, & alterius conditionis: addicta tamen animæ, ut supellex, ut instrumentum, in officia vitæ. Neqe enim de proprio sapit qid, avt sentit, ad svadendam vel imperandam peccatelam. qidni, qæ ministerium est? & ministerium, non qale servus, vel minor amicus, animalia nomina; sed qale calix, vel qid aliud ejusmodi corpus, non anima.*

Ad Librum XI.

§ 1. Αυτὴν ὁρᾷ] Theodoric: de S. Victor. *ad fratr. Mont. Dei. Egregium instrumentum corporis est oculus, si sicut cætera, sic videre posset semetipsum. qod cùm interiori oculo concessum sit: si ad exterioris exemplum seipsum negligens, vacat circa aliena, etiam cùm vult, ad seipsum redire non valet.* Avgust. de *Trinit. l.* 9. *c.* 3. *Mens ipsa se novit. neqe enim ut oculus corporis videt alios oculos & se non videt; ità mens novit alias mentes, & ignorat semetipsam. per oculos enim corporis corpora videmus, qia radios qi per eos emicant, & qicqid cernimus tangunt, refringere & retorqere in ipsos non possumus, nisi cùm specula intuemur. mens verò ipsa sicut corporearum rerum notitias per sensus corporis colligit; sic incorporearum rerum per semetipsam: ergò & semetipsam per semetipsam novit.* Nec adversatur, qod Basil. Cæsar. *orat.* 3. τῷ ὄντι χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν ἐπιγνῶναι· οὐ γὰρ μόνον ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ἔξω βλέπων, ἐφ' ἑαυτὸν οὐ κέχρηται τῷ ὁρᾷν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἡμῶν ὁ νοῦς ὀξέως τὸ ἀλλότριον ἁμάρτημα βλέπων, βραδύς ἐστι πρὸς τὴν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐπίγνωσιν. Sed nec qod ex Cicer. *Tusc. l.* 1. Joan. Sarisber. *Metalog. l.* 4. *c.* 20. *Non valet tantum animus ut plenè seipsum videat; sed ut oculus, sic animus se non videns, alia cernit.* Ille enim de tarditate mentis humanæ ad errata sua advertenda; iste de plena ac perfecta, qæ revera istîc non datur, sui cognitione loqitur.

Ἑαυτὴν διαρθροῖ] *sese artat*, inqit, & fingit mens. qod de fortuna Plautus *Capt.* 2. 2.

Fortuna humana fingit artátqe ut lubet.

Non ità se corpus, istud format & articulatim effingit anima, non ipsum se. Siqidem ut ex Themistio *de anim. l.* 1. Jul. Scaliger. *de subtil. exerc.* 6. § 9. *Anima sui est domicilii architecta.* vide *l.* 10. § 26. Verùm de parte animæ principante Marcus istîc.

Ἑαυτὴν ὁποίαν ἂν βούληται ποιεῖ] vide *l.* 6. § 8. & *l* 8. § 55. & *l.* 10. § 13.

Τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται] vide *l.* 9. § 9. Ità Joan. *c.* 4. *v.* 36. συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. & ad Rom. *c.* 6. *v.* 22. ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμὸν, καὶ τὸ τέλος ζωὴν αἰώνιον. Epictet. *l.* 1. *c.* 29. τοῦτον νόμον ὁ θεὸς τέθεικε, εἴ τι ἀγαθὸν θέλεις, παρὰ σεαυτοῦ λάβε. & *c.* 19. τὸ ζῶον αὐτοῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖ· καὶ τὸ λυπρὸν, αὐτὸς ὁ Ζεύς. vide *infr.* § 4.

Τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων] qasi καρπὸς de animalibus dici insolens sit. Verùm Hebræis nihil usitatius, qàm פְּרִי i. e. καρπὸν שֶׁגֶל *fœtum* animantium atqe adeò hominis etiam nominare. ità

Moses

Moses *l.* 5. *c.* 28. *v.* 4. *fructus uteri tui, & fructus jumentorum tuorum.* & Psaltes, *Psal.* 132. *v.* 11. *ex fructu ventris tui.* Lucæ item *evang. c.*1. *v.*42. Elisabetha Mariæ θεοφόρῳ, εὐλογητὸς καὶ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Οὐχ ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως] Vide *ad l.* 3. § 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 12. § 36.

Εἴτι ἐγκόψῃ] *Siqid offendatur*, Xyl. *siqid interruperit*, Cas. meliùs. malim tamen, *inciderit*. ut Flaccus *lib.* 1. *ep.* 14. dixit, *incidere ludum.* & Senec. *ep.* 101. *qam premimus horam, casus incidit.*

Ἀλλ' ἐπὶ παντὸς μέρους πλήρες] Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut instar totius vitæ sit dies.*

Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά] Vide *lib.* 4. § 29, 49. & *l.* 9. § 42. *in fine.* & *lib.* 10. § 1. hinc Biantis sapientis illud, cujus Cicero meminit, in *paradox.* 1. *omnia mea mecum porto.* Et Stilponis itidem apud Senecam *epist.* 9. & *de constant. sap. c.*5. (licèt aliter pavlò referant alii. vide *infr ad* § 36.) *omnia mea mecum sunt.* qò allusit Senarii illius avtor,

* Σοφὸς παρ' αὐτ.	* Ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν.
Grot.	*Sapiens opes secum ipse circumfert suas.*

Et qod de Jobo Avg. *de divers.* 12. *omnia perdiderat, & plenus erat.* vide Epictet. ex *lib.*3. *c.*24. *ad l.* 10. § 1.

Περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον] Vide *lib.* 7. § 47, 48. vide & Platon. *ibid.* § 35. ex *polit. lib.*6. Idem in *Theætet.* de philosopho genuino: Τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, κατὰ Πίνδαρον, τά τε γᾶς ὑπένερθε, καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀστρονομοῦσα, καὶ πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάστων ὅλου, εἰς τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὐτὴν συγκαθιεῖσα. qem Platonis locum lavdat & Porphyr. *de abstinent. anim. lib.* 1. sed & Clem. Alex. *strom. lib.* 5. & ex Clem. Evseb. *præpar. lib.* 13. *c.* 13. & Theodoret. *therap. lib.* 12. nisi qòd Clem. & Evseb. pro ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, legunt αὐτὸς δὲ πέταται. at Theod. Ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ πέταται. Allusit eodem, sed in alio argumento Marcus noster *lib.* 2. § 13. in eodem planè & Galen. *hortator. c.* 1. Philo Jud. *de monarch.* Τούτων γὰρ (philosophus loqitur) ὁ λογισμὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἄνω μετέωρος ἀρθεὶς αἰθεροβατεῖ, καὶ συμπεριπολεῖ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ σύμπαντι οὐρανῷ, τὰ κεῖ πάντα γλιχόμενος ἰδεῖν. Idémqe *de malor. insid.* Πῶς ἂν θνητὴ φύσις μένειν ἅμα καὶ ἀποδημεῖν ἠδύνατο; ἢ καὶ τὰ ἐνταῦθα καὶ τὰ ἑτέρωθι καθορᾶν; ἢ θάλατταν μὲν περιπλεῖν, ἅπασαν γῆν δὲ ἄχρι περάτων ἐπέρχεσθαι; ἢ δίχα τῶν ἐπιγείων καὶ τὰ μετάρσια καταλαμβάνειν, ἀέρα, καὶ τροπὰς αὐτοῦ, καὶ καιρῶν ἰδιότητας, καὶ ὅσα ταῖς ἐτησίοις ὥραις, καινουργούμενά τε κατ' ἔθος, ἀποτελεῖται; ἢ πάλιν δι' ἀέρος εἰς οὐρανὸν ἀπὸ γῆς ἀνίπτασθαι, καὶ τὰς ἐν οὐρανῷ φύσεις ἐξετάζειν, ὡς ἔχουσιν, ὡς κινοῦνται, τίνες ὅροι τῆς κινήσεως ἀρχῆς καὶ τέλους αὐταῖς, πῶς ἀλλήλαις τε καὶ τῷ παντὶ κατά τι συγγενείας δίκαιον ἁρμόζονται; μόνον γὰρ αὐτοῖς παρ' ἡμῖν ὁ νοῦς, ἅτε πάντων ὠκυδρομώτατος καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ γίγνεσθαι δοκεῖ, φθάνει καὶ παραμείβεται, κατὰ τὰς ἀοράτους δυνάμεις, ἀχρόνως τοῦτο παντὸς καὶ μερῶν, καὶ τῶν τούτων αἰτίων ἐπιψαύων· ἤδη δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῆς γῆς καὶ θαλάττης, ἀλλὰ καὶ ἀέρος καὶ οὐρανοῦ περάτων ἐλθών, οὐδ' ἐνταῦθα ἔστη, βραχὺν ὅρον τοῦ συνεχοῦς καὶ ἀπαύστου δρόμου νομίσας τὸν κόσμον εἶναι· προσωτέρω δὲ ἐχώρησε, γλιχόμενος καὶ τὴν ἀκατάληπτον θεοῦ φύσιν, ὅτι μὴ πρὸς τὸ εἶναι μόνον καταλαβεῖν, ἂν δύνηται. Sicut avtem hoc argumento animi immortalitatem præstruit Philo; ità gemino ejusdem ortum cœlestem & divinitatem etiam qandam adstruit Manilius *astronom. l.* 2.

Qis dubitet posthac hominem conjungere cælo,
Cui eximiam natura dedit linguámqe, capáxqe
Ingenium, volucrémqe animum? qem deniqe in unum
Descendit Deus atqe habitat, ipsúmqe reqirit?
*Qis cælum possit, nisi * cæli munere, nôsse;* — * ità lego, qod vulgò, *cæli munera nôsset*,
Et reperire Deum, nisi qi pars ipsa Deorum est?
Atqe hanc convexi molem sine fine perennis,
Signorúmqe choros, ac mundi flammea tecta,
Æternum & stellis adversus sidera bellum,
Atqe fretum & terras cælo, subjectáqe utrisqe,
Cernere, & angusto sub pectore clavdere possit;
Nî tantos animis oculos natura dedisset,
*Cognatámqe sibi mentem vertisset ad * ipsam.* — * *ipsum*, Jun.
Et tantum ditâsset opus; cæloqe veniret,
Qod vocat in cælum, sacra ad commercia rerum,
*Et * primas qas dant leges nascentibus astra?* — * *privas.* Scal.

Cicero de *nat. Deor. lib.* 2. § 153. *Qid verò? homo non in cælum usqe penetravit? soli enim ex animantibus nos astrorum ortus, obitus cursúsqe cognovimus. ab hominum genere finitus est dies, mensis, annus: defectiones Solis & Lunæ cognitæ, prædictæqe in omne posterum tempus, qæ, qantæ futuræ sint. qæ contuens animus accipit ab his cognitionem Deorum.*

rum. Senec. *epist.* 102. *Magna & generosa res est humanus animus: in immensum se extendit: nec ullos sibi poni nisi communes & cum Deo terminos patitur.* Hermes etiam Trismeg. ab animi vi ista ad divinam transcendens *Pœmandr. c.* 11. § 18. Νόησον τὸν περιέχοντα τὰ πάντα· καὶ νόησον, ὅτι τοῦ ἀσωμάτου οὐδέν ἐστι περιοριστικὸν, οὐδὲ ταχύτερον, οὐδὲ δυνατώτερον, αὐτὸ δὲ πάντων ἀπερίοριστον, καὶ ταχύτατον, καὶ δυνατώτατον. Καὶ οὕτω νόησον ἀπὸ σεαυτοῦ· κέλευσόν σου τῇ ψυχῇ εἰς *ἣν [* γῆν ἣν δεῖ, vel γῆν ἐσχάτην π. f.] δὲ καὶ πορευθῆναι· καὶ ταχύτερόν σου τῆς κελεύσεως ἐκεῖ ἔσται· μετελθεῖν δὲ αὐτῇ κέλευσον ἐπὶ τὸν ὠκεανόν· οὕτως ἐκεῖ πάλιν ταχέως ἔσται. οὐχ ὡς μεταβᾶσα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀλλ' ὡς ἐκεῖ οὖσα. κέλευσον δὲ αὐτῇ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτῆναι· καὶ οὐδὲ πτερῶν δεηθήσεται· ἀλλ' οὐδὲ αὐτῇ οὐδὲν ἐμπόδιον, οὐ τὸ τοῦ ἡλίου πῦρ, οὐχ ὁ αἰθὴρ, οὐχ ἡ δίνη, οὐχὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀστέρων σώματα· πάντα δὲ διατεμοῦσα ἀναβήσεται μέχρι τοῦ ἐσχάτου σώματος. εἰ δὲ βουληθείης καὶ αὐτὸ ὅλον διαρρήξασθαι, καὶ τὰ ἐκτὸς, εἴγε τι ἐκτὸς τοῦ κόσμου θεάσασθαι, ἔξεστί σοι. Ἴδε ὅσην δύναμιν, ὅσον τάχος ἔχεις· εἶτα σὺ μὲν δύνασαι ταῦτα, ὁ θεὸς δὲ οὔ;

Καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν] *Et vanitatem ejus.* Casavb. meliùs Xyl. *eique inane circundatum.* hoc est qod Hermes, καὶ τὰ ἐκτὸς, εἴγε τι ἐκτός. Ex Chrysipp. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 42. ὅτι τοῦ κόσμου κενὸν ἐκτὸς ἄπειρόν ἐστι. contrà qàm Aristot. qi *de cœlo. lib.* 1. *c.* 9. Δῆλον ὅτι οὐδὲ τόπος, οὐδὲ κενὸν, οὐδὲ χρόνος ἐστὶν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ. Dionysius Longinus *de Oratione sublimi, an grandi, c.* 31. Τῇ θεωρίᾳ καὶ διανοίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιβολῆς, οὐδ' ὁ σύμπας κόσμος ἀρκεῖ· ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῦ περιέχοντος πολλάκις ὅρους ἐκβαίνουσιν αἱ ἐπίνοιαι. καὶ εἴ τις περιβλέψαιτο ἐν κύκλῳ τὸν βίον, ὅς πλέον ἔχει τὸ περιττὸν ἐν πᾶσι καὶ μέγα, ταχέως εἴσεται πρὸς ἃ γεγόναμεν.

Καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ] *Et speciem meram externam substantiâ soliditatéqe inanem* Cas. ut sit σχῆμα idem hîc Marco, qod Apostolo ferè *ad Cor. epist.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Verùm rectiùs Xyl. *figuram illius.* qomodo Plut. *de placit. philos. l.* 2. *c.* 2. περὶ σχήματος.

Εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται.] Seneca *epist.* 102. *Arctam sibi ætatem dari non finit. omnes, inqit, anni mei sunt. nullum seculum magnis ingeniis clusum est: nullum non cogitationi proprium tempus.*

Τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν] Vide *lib.* 5. § 13, 32. & *lib.* 10. § 7. Aristocles *de philosoph. l.* 7. apud Evsebium. *præpar. lib.* 15. *c.* 11. ex Stoicorum sententiâ; κατά τινας εἱμαρμένους καὶ ὡρισμένους χρόνους ἐκπυροῦσθαι τὸν σύμπαντα κόσμον. *per certa præstituta definitáqe temporis intervalla mundum universum conflagrare.* Et *ibid. c.* 16. Numen. *de bono lib.* 1. ex eorundem mente, post ἀνάστασιν sive *eversionem rerum* omnium ejusmodi, ἀποκατάστασιν πάλιν γίνεσθαι, *fieri denuo restitutionem, sive restaurationem;* qam & τῶν ὅλων παλιγγενεσίαν, *universi regenerationem* Evsebius *ibidem* nuncupat. eodem vocabulo de re eadem, ut Stoicis familiari, usus est & Philo Jud. *de mund. immort.* Δύναται δὲ, inqit, κατὰ Στωικοὺς, ὁ μέν τις κόσμος ἀΐδιος, ὁ δέ τις φθαρτὸς λέγεσθαι· φθαρτὸς μὲν, ὁ κατὰ διακόσμησιν· ἀΐδιος δὲ, ὁ μετὰ τὴν ἐκπυρώσεως παλιγγενεσίαις καὶ περιόδοις ἀθανατιζόμενος οὐδέποτε. ληγούσαις. & rursus; Καὶ μὴν οἵ τε τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου, νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀστέρας θεοὺς εἶναι, οὓς τῷ λόγῳ διαφθείρειν οὐκ ἐρυθριῶσιν. & ex eorundem sententia, τὴν ἐν τοῖς οὖσι πυρὸς δύναμιν, χρόνων μακραῖς περιόδοις ἀναλύειν τὰ πάντα εἰς ἑαυτήν· ἐξ ἧς πάλιν αὖ ἀναγέννησιν κόσμου ἵστασθαι προμηθείᾳ τοῦ τεχνίτου. Basilius Cæsar. *in Hexam. orat.* 3. de eisdem: οἱ τὸ πᾶν ἐκπυροῦσθαι λέγοντες, καὶ ἀναβιώσεσθαι πάλιν ἐκ τῶν σπερματικῶν λόγων τῶν ἐναπομενόντων τοῖς ἐκπυρωθεῖσιν· ὅθεν καὶ ἀπείρους φθορὰς κόσμου καὶ παλιγγενεσίας εἰσάγουσιν. Nec abhorrent ab utraqe voce etiam nostri. Siqidem *renovationem mundi* illam, qam post resurrectionis universalis & judicii novissimi diem expectamus, Petrus apud Luc. *Act.* 3. *v.* 21. Τὴν τῶν πάντων ἀποκατάστασιν. & Dom. Christus apud Matth. *c.* 19. *v.* 28. Τὴν παλιγγενεσίαν, adstipulantibus veteribus plerisqe, eandem appellat. Avg. certè *ad Pelag. epist. l.* 3. *c.* 3. *Regenerationem hoc loco, ambigente nullo, novissimam resurrectionem vocat.* Nec desunt tamen qi ambigunt. Verùm hæc alterius sunt loci. Interim ità Basilius ipse usurpavit *de creat. orat.* 1. ubi alludens, opinor, ad illud qod narrat Lucas *Act. c.* 17. *v.* 18. de Pavli prædicatione Athenis sannis exceptâ; οἱ δὲ πλατὺν γέλωτα κατέχεον ἡμῶν περὶ συντελείας τοῦ κόσμου τούτου καὶ παλιγγενεσίας αἰῶνος ἀπαγγελλόντων. Dionysius item personatus, ille *de Hierarch. Eccles. c.* 7. Αἱ μὲν γὰρ ἱεραὶ ψυχαὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ χείρω κατὰ τὸν τῆδε βίον δυνάμεναι καταπίπτειν τροπὴν, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ τὴν ἐπὶ τὸ ἄτρεπτον ἕξουσι θεοειδεστάτην μετάταξιν. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hær.* 37. Ἵνα αὖθις ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἀνακαλέσῃ τὸ ἄγγος ἐν τῇ ἀναστάσει εἰς τὴν ἀρχαίαν φαιδρότητα.

Οὐδὲν νεώτερον ὄψονται] Vide *ad l.* 6. § 37. & *l.* 7. § 1.

Ὁ τεσσαρακοντούτης] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 7. § 50. & *l.* 12. § 35.

Τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾷν] Ità Epictet. *l.* 1. *c.* 14. αὐτοὺς ἁπάντων προτιμᾷν. nihil in rebus creatis animâ carius habere, Christiana etiam disciplina docet. Τί γὰρ τῆς ψυχῆς ἀντάλλαγμα; Matth. *c.* 16. *v.* 26. & Mar. *c.* 8. *v.* 36.

Ψυχῆς γάρ ἐστιν οὐδὲν τιμιώτερον.

Evripid. *Alcest.* & Greg. Naz. *in Julian. orat.* 1.

τῆς

τῆς ψυχῆς οὐδὲν οὐδενὶ τιμιώτερον. vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 21.

Ὅσα ἴδιον καὶ νόμου] siquidem lex exigit, ut ad ipsius normam exigantur omnia. Vide *ad l.* 10. § 25.

§ 2. Ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν] Monet, omnia qæ nos abducunt, tanqam res momenti alicujus, membratim qasi divulsa considerare; & de singulis partibus qærere, qid sit qod in eis æstimatione dignum ostendatur. Siqidem qod Tiberius dicere solebat, *Omnia eadem habere, qæ totum.* Svet. *l.* 3. *c.* 34. nec qicqam in toto esse, qod in partibus, qibus totum illud constat, non existit. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 9. § 36. & *l.* 10. § 18. pari avtem ratione Alcibiadem in concionem prodire trepidantem ad multitudinis contemptum animavit Socrates, seorsim singulorum consideratione propositâ. *An tu,* inqit, *sutorem illum, Micyllum puta, vereris? an scrutarium istum? an pellionem illum? an coriarium istum?* neganti, οὐκοῦν, inqit, ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ἐκ τούτων ἤθροισται; εἰ δὲ τῶν καθ' ἕνα καταφρονεῖς, καταφρονητέον ἄρα καὶ τῶν ἠθροισμένων. *Annon istis constat populus Atheniensis? singulos avtem si parvi pendis, cur non & confertos nihili facias?* Narrat Ælian. *l.* 2. *c.* 1. Eódem spectat & illud ejusdem, in eos qi vulgi scita & sententias admitterent, probaréntqe; Ὅμοιον εἶναι εἴ τις τετράδραχμον ἓν ἀποδοκιμάζων, τὸν ἐκ τῶν τοιούτων σωρὸν, ὡς δόκιμον, ἀποδέχοιτο. *perinde eos facere, acsi qis cùm nummum unum tanqam adulterinum rejecerit, eorundem planè acervum integrum tanqam probum ac legitimum admitteret.* Laërt. *l.* 2.

§ 3. Ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῆναι δέῃ τοῦ σώματος] malim, ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη δέῃ, ἀπ. vel, ἡ ἕτοιμος, ἐὰν δέῃ, ἤδη ἀπ. ut ἕτοιμος ad ἀπολυθῆναι saltem, vel etiam ad ἤδη ἀπολυθῆναι, referatur. *qæ promta, sive parata est, si oporteat, jam statim discedere, & è corpore emigrare.* ἀπολυθῆναι *discedere* Polyb. *l.* 6. καὶ λαβὼν τὸ ἀποληφθὲν, αὖθις ἀπελύετο. *discessit rursus.* Lucas *Act.* *c.* 28. *v.* 25. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο. *discesserunt.* indè ἀπόλυσις, *discessus.* unde ποιήσασθαι τὴν ἀπόλυσιν, *discessionem facere,* Polyb. eidem non semel, *l.* 4. qod & de *morte* usurpatur, perinde ac ἀπολυθῆναι hic Marco. apud Laert. *l.* 1 Lyco in testamento, μετὰ τὴν ἐμὴν ἀπόλυσιν. *post decessum meum.* Heraclit. *ad Amphid. epist.* 1. Τάχα καὶ ψυχὴ μαντεύεται ἀπόλυσιν ἑαυτῆς ἤδη ποτὲ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τούτου· καὶ σειομένου τοῦ σώματος ἐκκύπτουσα, ἀναμιμνήσκεται τὰ πάτρια χωρία, ἔνθεν κατελθοῦσα περιεβάλλετο ῥέον σῶμα τεθνειὸς τοῦτο. facit huc & Simeonis senis vesendi illud, Lucæ *evang. c.* 2. *v.* 29. Κύριε, νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου. *Domine, dimitte nunc servum tuum,* sive *discedendi da copiam servo tuo.* Præclarè Clemens, *strom. l.* 4. Τί γὰρ καὶ ἀδικούμεθα ὡς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, θανάτῳ ἀπολυόμενοι πρὸς τὸν κύριον; εἰδ' εὖ φρονοῖμεν, χάριν εἰσόμεθα τοῖς τὴν ἀφορμὴν τῆς ταχείας ἀποδημίας παρεσχημένοις. ἀποδημίαν dicit. i. e. *profectionem,* sive *migrationem;* qod ἀπόλυσιν priùs dixerat. nec alio sensu τὸ ἀναλῦσαι, & ἀναλύεσθαι, ἡ ἀνάλυσις etiam, de obitu usurpantur. Epictet. *l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύεσθε πρὸς αὐτόν. *tunc ad illum migrate.* Pavl. *ad Philipp. c.* 1. *v.* 23. Τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. qod *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 8. dixerat, εὐδοκοῦμεν μᾶλλον, ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Idem *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 6. Ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. *Instat tempus migrationis meæ.* Photius de Pamphilo *in biblioth. cod.* 118. ἀνέλυσε πρὸς ὃν ἐπόθει θεόν. & de Meletio Greg. Nyss. Ἡ πρὸς Χριστὸν ἀνάλυσις· *migratio ad Christum.* vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 3. § 5. & *l.* 5. § 29. & *l.* 7. § 56, 69. & *l.* 8. § 47.

Ἤτοι σβεσθῆναι] vide *ad l.* 7. § 33.

Κατὰ ψιλὴν παράταξιν] Ità *l.* 8. § 48. κἂν ἀλόγως παρατάξηται. παράταξις, πόλεμος ἐμπαράτακτος. Svid. Estqe iste vocabuli usus freqentissimus. Verùm istîc pro *obstinatione,* prout & Xyl. optimè vertit, singulariter à Marco usurpatur.

Ὡς οἱ Χριστιανοί] *obstinationem* meàm judicio inanem in perpessionibus suis, *Christianis* Marcus affingit; qemadmodum eisdem, sed *Galilaeorum* nomine designatis, *amentiam* (qod & Plinius mox dandus) *animíqe obfirmationem usu solo acqisitam,* Epictetus *l.* 4. *c.* 7. videndus *ad l.* 8. § 45. cùm tamen nulli hominum validioribus rationum momentis ducti, avt firmioribus dogmatum fundamentis nisi, ad mortem strenuè ac intrepidè excipiendam se accingant. Verùm Marci in fidei nostræ rationibus ac fundamentis inscitiæ ista fuerint condonanda. qi nec solus etiam hunc errorem erravit, sed cum suis plerisqe communem, ac solennem habuit. Plinius Min. *l.* 10. ad Trajan. *ep.* 97. etiamsi Christianos crimine omni (qantum qæstione etiam per tormenta habitâ indagare poterat) immunes prorsus pronunciet; tamen, *non dubitandum,* inqit, *qalecunqe esset qod faterentur, pervicaciam certè & inflexibilem obstinationem debere puniri. fuerunt alii similis amentiæ,* &c. Qod lavdans Tertullianus *apolog. c.* 2. *Plinius,* inqit, *Secundus, cùm provinciam regeret, de Christianis qid ageret Trajanum Imperatorem consuluit, allegans, præter obstinationem non sacrificandi, nihil aliud de sacramentis illorum comperisse,* &c. Ità cùm nihil aliud, Christianis qod objicere poterant, haberent, *obstinationem* & *amentiam* objiciebant. Hinc illa apud Tertull. *de spectac. c.* 1. *Sunt qi existiment Christianum, expeditum morti genus, ad hanc obstinationem abdicatione*

volupta-

voluptatum erudiri. Idémqe *apologet. c. 27. Sed qidam dementiam existimant, qòd cùm possimus & sacrificare in præsenti, & illæsi abire, manente apud animum proposito, obstinationem saluti præferamus.* Et mox: *Cùm erumpunt adversus nos, ingratis resistimus, ut æqales; & repugnamus, perseverantes in eo qod oppugnant, & illos nunqam magìs detriumphamus, qàm cùm pro fidei obstinatione damnamur.* & *ibidem c. ult. Illa ipsa obstinatio, qam exprobratis, magistra est.* item *ad nation. l. 1. c. 17. De obstinationibus verò & præsumptionibus, siqa proponitis,* &c. &, *c. 18. Reliqum obstinationis in illo capitulo collocatis. qòd neqe gladios, neqe cruces, neqe bestias vestras, non ignem, non tormenta, ob duritatem & contemptum mortis animo recusemus.* & *c. 19. Hucusqe, opinor, horrenda obstinationum Christianarum. qanqam de persvasionibus omnis obstinatio nostra præstruitur.* Non est itaqe, qod Marcus hîc, ψιλὴ παράταξις. Videndus idem, *de patient. c. 2. ad l. 10.* § 14. De Judæis paria pronunciat Tacitus *histor. l. 5. Apud ipsos fides obstinata.* qi obstinationem tamen in meliorem partem usurpâsse videtur, in oratione Thraseana, *annal. l. 15. Qæ imò virtutes odio sunt, severitas obstinata, invictus apud gratiam animus.* Verbo avtem παρατάξασθαι, unde παράταξις vocabulum Marco illîc usurpatum, sed composito, de sancto Confessore & Martyre abusi sunt Viennenses & Lugdunenses in *ep. ad Asiatic.* apud Evseb. *hist. eccles. l. 5. c. 1.* Τοσαύτῃ ὑποστάσει ἀντιπαρετάξατο αὐτοῖς, ὥστε μήτε τὸ ἴδιον καλεῖν ὄνομα. Non est avtem vero absimile, qod M. Casavb. avtumat, respexisse Marcum ad fervorem sui temporis Christianorum, qi tantâ animi aviditate sese ad qæstiones & supplicia offerebant, vel ingerebant potiùs, ut Arrius Antoninus turbam, an turmam, eorum intuitus, qi manu factâ ante tribunalia coierant: exclamaverit, Ὦ δειλοὶ, εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν, κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε. *O miseri, siqidem mortem vultis, præcipitiorum, ac laqeorum abundè habetis,* Refert Tertull. *ad Scapul.* Verùm Clemens *strom. l. 4.* negat id fuisse è disciplina Christiana, & hæreticis imputat; qorum alii pro nomine Christiano mortem obire omnino detrectent; alii cædibus ultrò se dedant. Τινὲς, inqit, τῶν αἱρετικῶν, ἀσεβῶς ἅμα καὶ δειλῶς φιλοζωοῦσι· μαρτυρίαν λέγοντες ἀληθῆ εἶναι τὴν τοῦ ὄντως ὄντος γνῶσιν θεοῦ· φονέα δὲ εἶναι αὑτὸν ἑαυτοῦ καὶ αὐθέντην τὸν διὰ θανάτου ὁμολογήσαντα. λέγομεν δὲ [leg. ψέγομεν δὲ] καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐπιπηδήσαντας τῷ θανάτῳ· εἰσὶ γάρ τινες, οὐχ ἡμέτεροι, μόνου τοῦ ὀνόματος κοινωνοὶ, οἳ δὴ ἑαυτοὺς παραδόντες. ---τούτους ἐξάγειν αὑτοὺς ἀμαρτύρως λέγομεν, κἂν δημοσίᾳ κολάζονται. θανάτῳ δὲ ἑαυτοὺς ἐπιδιδόασι κενῷ, καθάπερ καὶ οἱ τῶν Ἰνδῶν γυμνοσοφισταὶ ματαίῳ πυρί. Vide *ad l. 3.* § 1. & *l. 9.* § 3.

Λελογισμένως, σεμνῶς] Apud Senecam *epist.* 77. Stoicus qidam. *Non est res magna vivere. Omnes servi vivunt, omnia animalia. Magna est res honestè mori, prudenter, fortiter.* Vide *l. 9.* § 3.

Ὥστε καὶ ἄλλον πεῖσαι ἀτραγῴδως] In eandem sententiam, & ab eadem mente, Epictet. *l. 4. c. 11.* Δεῖ γὰρ μηδὲ κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἔμφασιν ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ἀποσοβεῖν τοὺς πολλούς· ἀλλ' ὥσπερ τὰ ἄλλα, εὔθυμον καὶ ἀτάραχον ἐπιδεικνύειν αὑτὸν, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος. ἴδετε, ὦ ἄνθρωποι, ὅτι οὐδενὸς δέομαι· ἴδετε, πῶς ἄοικος ὢν, ἄπολις καὶ φυγὰς, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ἀνέστιος, πάντων τῶν εὐπατριδῶν καὶ πλουσίων ἀταραχώτερον διάγω καὶ εὐρύστερον· ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον ὁρᾶτε, ὅτι οὐ κακοῦται ὑπὸ τῆς δυσχεροῦς διαίτης· ἂν δέ μοι ταῦτα λέγῃ τις ἀνθρώπου σχῆμα καταδίκου ἔχων καὶ πρόσωπον, τίς με πείσει θεῶν προσελθεῖν φιλοσοφίᾳ, * ὥστε [ἥτις f.] τοιούτους ποιεῖ;

§ 4. Οὐκοῦν ὠφέλημαι] vide *l. 7.* § 13, 74. Solomon, *Prov. c. 11. v. 17. Benefacit sibiipsi vir beneficus.* Vide *suprà* § 1. Epictet. *dissert. l. 1. c. 19.* Ὁ Ζεὺς καθόλου τοιαύτην φύσιν τοῦ λογικοῦ ζώου κατεσκεύασεν, ἵνα μηδενὸς τῶν ἰδίων ἀγαθῶν δύνηται τυγχάνειν, εἰ μή τι εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμον προσφέρηται· οὕτως οὐκέτι ἀκοινώνητον γίνεται, τὸ πάντα αὑτοῦ ἕνεκα ποιεῖν. Senec. *ep. 48. Non potest beatè degere, qi se tantùm intuetur, qi omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere.*

Τοῦτο ἵνα ἀεὶ πρόχειρον ἀπαντᾷ] τοῦτο [ὅρα] ἵνα, &c. aliqid enim tale supplendum videtur.

§ 5. Τίς σοῦ ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι.] Seneca *ep. 9. Ars est, bonum fieri. ad hoc, sed non cum hoc nascimur.* Avgust. *de civit. Dei. l. 4. c. 21. Virtus ars est bene vivendi. Neqe enim dat natura virtutem, neqe contingit ea animo nisi instituto, & edocto, & ad summum assiduâ exercitatione perducto. Sen. ibid.* & Clem. *strom. l. 1.* Οὐ γὰρ φύσει, μαθήσει δὲ, οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ γίνονται, καθάπερ ἰατροὶ καὶ κυβερνῆται.

Ἐκ θεωρημάτων] Plut. *sympos. l. 1. c. 1.* Βίου τέχνη, φιλοσοφία. sive ut Epictet. *l. 3. c. 26.* ἐπιστήμη τοῦ βίου. i. e. *ars vitæ.* Cicer. *Tusc. l. 2. ars bene vivendi.* Senec. *epist 90.* vel, *vitæ rectè agendæ.* idem, *ep. 94.* Τί οὖν ἐλπίζεις; ὅτι τὴν μεγίστην τέχνην ἀπὸ ὀλίγων ἔστιν ἀναλαβεῖν; Epictet. *l. 1. c. 20.*

§ 6. Πρῶτον αἱ τραγῳδίαι] Tragœdiam ex dramaticis primam dicit extitisse. Nec secus Avtor *libell. de Tragœd. & Comœd.* qi Donato tribuitur. Inde itaqe orditur & Horat. *art. poet.*

Ignotum tragicæ genus invenisse Camœnæ,
Dicitur, & plavstris vexisse poemata, Thespis,
Qæ canerent agerèntqe peruncti fæcibus ora.]

Et mox:

Carmine qi Tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit.---

qo loco ad duplicem τῆς τραγῳδίας notationem respectum habuit; vel ἀπὸ τῆς τρυγὸς, vel ἀπὸ τοῦ τράγου. de qo videri possunt, Athen. *dipnosoph. l.* 2. Eustath. *ad odyss.* ξ'. Serv. *ad Virgil. eclog.* 3. Avtor *lib. de comœd. & trag.* &c. Qanqam de *tragœdiæ* primatu ac principatu ambigere licet: si *tragœdiæ* vocabulum strictiùs sumatur, qatenus ea *comœdiæ* opponitur. Etenim ab origine commune utriusqe nomen id fuerat. Isa. Casavbon. *de satyr. poes. l.* 1. *c.* 1. *Constat sanè primis temporibus ignoratum fuisse discrimen inter tragœdiam & comœdiam; cùm qidem communi nomine omnes ejus generis* δραματικαὶ μιμήσεις *vocarentur* τρυγῳδίαι *sive* τραγῳδίαι. *Athen. l.* 2. Ἀπὸ μέθης καὶ ἡ τῆς κωμῳδίας καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας εὕρεσις ἐν Ἰκαρίῳ τῆς Ἀττικῆς εὑρέθη, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τῆς τρύγης καιρὸν ἀφ' οὗ δὴ καὶ τρυγῳδία τὸ πρῶτον ἐκλήθη καὶ κωμῳδία· lego, ἐκλήθη καὶ ἡ τραγῳδία, καὶ ἡ κωμῳδία. Idem: τραγῳδία τὸ παλαιὸν ἦν ὄνομα κοινὸν καὶ πρὸς τὴν κωμῳδίαν· ὕστερον δὲ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα ἔχεν ἡ τραγῳδία, ἡ δὲ κωμῳδία ἴδιον. Hæc ille. Sanè à salibus illis agrestibus & Fescenninis inconditis, à qibus dramaticæ actiones illæ initium sumpserunt, ad levitatem comicam, qàm ad tragicam gravitatem proclivior multò deflexio fuit. vide Aristot. *poetic. lib.* 1. *c.* 4. Ideo & apud Plut. ille *sympos. l.* 7. *c.* 8. à mensis epulísqe tragœdiam amandat, ὡς οὐ πάνυ τι συμποτικὸν, ἀλλὰ σεμνότερον βοῶσαν. Neqè verò Straboni magìs crediderim *geogr. l.* 1. asserenti, τὴν κωμῳδίαν λαβεῖν τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς τραγῳδίας, τοῦ κατ' αὐτὴν ὕψους καταβιβασθεῖσαν εἰς τὸ λογοειδὲς νυνὶ καλούμενον· qàm eidem, orationem metro vinctam solutâ antiqiorem statuenti; atqe indè λόγον πεζὸν, sive hunc sermonem pedestrem dictum, ὡς τὸν ἀπὸ ὕψους τινὸς καταβάντα καὶ ὀχήματος εἰς τοὔδαφος. Siqidem, ut rectè Aristides *orat. in Sarap.* Κατὰ φύσιν γε μᾶλλόν ἐστι ἀνθρώπῳ πεζῷ λόγῳ χρῆσθαι· ὥσπερ γε καὶ βαδίζειν, οἶμαι, μᾶλλον, ἢ ὀχούμενον φέρεσθαι. qem & ulteriùs vide sis, delirium istud ibidem refutantem. Jul. Scalig. *poetic. l.* 1. *c.* 5. *Tragœdiam esse rem antiqam, constat ex historia. non tamen, qod tradunt, tragœdiam comœdiâ vetustiorem. nam & res lætæ in cantionibus qæsitæ priùs; & priùs nuptiæ qàm interitus; & potationes, qàm sobrietates; & communis sermo, qàm ampullatus; & pastoralis vita qàm regia.*

Ὑπομνηστικαὶ τῶν συμβαινόντων] Insigniter locum hunc illustrant Timoclis illa ex *Bacchanalia agentibus*, ab Athenæo *dipnosoph. l.* 6. adducta, à Stobæo *collect. tom.* 2. *tit.* 125. repetita:

Ὦ 'τὰν ἄκουσον, ἤν τι σοι δοκῶ λέγειν·
Ἄνθρωπός ἐστι ζῶον ἐπίπονον φύσει,
Καὶ πολλὰ λυπήρ' ὁ βίος ἐν ἑαυτῷ φέρει.
Παραψυχὰς οὖν φροντίδων ἀνεύρετο
Ταύτας· ὁ γὰρ νοῦς τῶν ἰδίων λήθην λαβὼν,
Πρὸς ἀλλοτρίῳ τε ψυχαγωγηθεὶς πάθει,
Μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε, παιδευθεὶς ἅμα.
Τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς πρῶτον εἰ βούλει σκόπει,
Ὡς ὠφελοῦσι πάντας· ὢν μὲν γὰρ πένης
Πτωχότερον αὑτοῦ καταμαθὼν τὸν Τήλεφον
Γενόμενον, οὕτω τὴν πενίαν ῥᾷον φέρει.
Ὁ νοσῶν τε μανικῶς Ἀλκμαίων' ἐσκέψατο.
Ὀφθαλμιᾷ τις; εἰσὶ Φινεΐδαι τυφλοί.
Τέθνηκέ τῳ παῖς; ἡ Νιόβη κεκούφικε.
Χωλός τίς ἐστι; τὸν Φιλοκτήτην ὁρᾷ.
Γέρων τις ἀτυχεῖ; κατέμαθεν τὸν Οἰνέα.
Ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πέπονθέ τις
Ἀτυχήματ' ἄλλοις γεγονότ' ἐννοούμενος,
Τὰς αὐτὸς αὑτοῦ συμφορὰς ἧττον στένει.
Adverte sodes, num qid ex usu loqar:
Miserum suâpte naturâ animal est homo,
Et vita qanta qanta est scatet incommodis:
Lenimenta ideo curis & solatia
Sibi ipsa reperit. namqe mens proprii mali
Oblita, alienis dum se mulcet miseriis,
Doctrinam pariter cum voluptate imbibit.
Primùm Tragœdos, si placet, considera,
Qàm pulcra dent documenta. nam qi pavper est,
Ubi pavperiorem se cognovit Telephum,
Ibi pavpertatem fert suam patientiùs.
Lymfatur aliqis? Alcmæonem conspicit.
Oculis laborans cæcos Phinidas videt.
Natum effert alius? Niobe lugentem levat.
Dolet hic se clavdum? sed Philoctetem videt.
Miser in senecta est? intuetur Oeneum.
Ità qisqe, dum evenisse majores suis
Olim aliis calamitates secum cogitat,
Animo æqiore fert fortunæ injurias. Grot.

Liban. itidem *orat.* 19. ὁ ἄνθρωπος πιέζεται μάλιστα παίδων θανάτοις. τοῦτο πῶς οὐκ ἂν ἐνέγκοι, πεντήκοντα παῖδας ὁρῶμεν (leg. ὁρῶν ἐν) ὀφθαλμοῖς πατέρων κειμένους, καὶ θυγατέρα σφαττομένην ἀνθ' ἱερείου πρὸς τάφον· καὶ πάλιν ἑτέρους ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆς μητρὸς, τῇ μὲν μανείσης, τῇ δ' ἐπισταμένης; qo loco, & τὸ τῶν τραγῳδοποιῶν ἔθνος, κοινοὺς τῶν δήμων διδασκάλους, nuncupat. Eodem nomine historiam commendari solitam, monet Polybius in operis ingressu: ἐναργεστάτην καὶ μόνην διδάσκαλον φάσκουσι, τοῦ δύνασθαι τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως ὑποφέρειν, τὴν τῶν ἀλλοτρίων περιπετειῶν ὑπόμνησιν. Hinc Choricius rhetor Gazensis in *orat. epitaph. Procop. Gaz.* à Casavb. *ad Polyb.* lavdatus. Ἰδιώτῃ μὲν φάρμακον ἔσω λύπης ὁ χρόνος. ὁ δὲ διὰ μέσης ἐλθὼν, καὶ θείων γευσάμενος ἀκουσμάτων, μή μοι τοιαύτην θεραπείαν ἀναμενέτω· δεῖ γὰρ τῆς ἰατρείας τοῦ χρόνου τὰ τοῦ λογισμοῦ φάρμακα προηγήσασθαι· ἢ τί πλέον ἡμῖν οἱ λόγοι δωρήσονται; τοῦδε χάριν πονοῦμεν τὰς τῶν παλαιῶν ἐκμανθάνοντες τύχας· οὐ γὰρ ἵνα τὸν χρόνον ἀνόνητα δαπανῶμεν, ἀλλ' ὅπως οἶμαι τηνικαῦτα ἄλλην ἐκεῖθεν ὠφέλειαν δρεψώμεθα, καὶ τοιούτου συμβάντος

συμβάντος καιροῦ, πρὸς ἄνδρας ἴσα πεπονθότας ἡμῖν, ἢ πικρότερα πάθη, τοῦν ἀναφέροντες, οὕτως οἰσόμεθα ῥᾷον. Siqidem, ut Cicer. *ad familiar. l.* 5. *ep.* 16. *Est consolatio pervulgata illa qidem maximè, qam semper in ore atqe in animo habere debemus; homines nos ut esse meminerimus, eâ lege natos, ut omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neqe esse recusandum, qò minùs eâ, qâ nati sumus, conditione vivamus: néve tam graviter eos casus feramus, qos nullo consilio vitare possumus: eventísqe aliorum memoriâ repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Levat enim dolorem communis qasi legis & humanæ conditionis recordatio.* Ibid. *l.* 6. *ep.* 6. In qam mentem Liban. *orat.* 19. βούλει μαθεῖν, ὅπως ἰσχύει ψυχὴν λύπῃ βεβαπτισμένην ἀνενεγκεῖν καὶ ῥᾷον καλαστῆσαι; λαβὼν ἄνθρωπον ἐστερημένον φιλτάτων, ἢ χρημάτων, ἢ περιυβρισμένον, ἢ πεπληγμένον, ἄγε πρὸς τὸ θέατρον· δεῖξον αὐτοῦ δι' ὀρχηστοῦ παλαιὰς βασιλείας καθῃρημένας, καὶ κυφιεῖς. Hoc argumento Hippoclem suum in liberorum obitu solatur Crantor, & ex Crantore Apollonium suum Plutarchus: ὅτι καινὸν ἀτυχεῖν οὐδὲν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ πάντες ταὐτὸ πεπόνθαμεν. Hoc Nicophontem ille apud Philemonem in *Corinthia.*

Εἰ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοισιν εἰδείης κακὰ
Ἄσμενος ἔχοις ἂν, Νικοφῶν, ἃ νῦν ἔχεις.
Si mala novisses, qæ alios implicitos tenent,
Libens haberes, Nicophon, qæ nunc habes. Grot.

Egeriam Virbius apud Nasonem *metam. l.* 15.

—— *Similes aliorùm respice casus,*
Mitiùs ista feres. —— vide *ad l.* 7. § 5. 58.

Ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς] A Neoptolemo Tragico sumptum, qi interrogantibus, qid ab Æschylo, Sophocle, Evripide prolatum admiraretur, respondit istorum nihil, sed qod ipse ἐπὶ μείζονος σκηνῆς *in scena majori* vidisset; Philippum, cùm pridie, dum Cleopatræ filiæ suæ nuptias magnificè celebrat, Deus tertius decimus dictus esset, in theatro postridie jugulatum ac projectum. Refert Stob. *tom.* 2. *tit.* 95. Hoc avtem eò magìs in mente atqe admiratione habere Tragicus is poterat, qòd Philippi fatum hoc, tanqam vaticinandi spiritu correptus, dum Persas, adversus qos Rex expeditionem tunc moliebatur, perstringit, futuri tamen ignarus ipse, carmine isto, qod istîc inseratur sanè dignissimo, qodammodo prædicere visus est. φρονεῖτε νῦν αἰθέρος ὑψηλότερον, καὶ μεγάλων πεδίων ἀρούρας· φρονεῖτε ὑπερβαλλόμενοι δόμων δόμους· ἀφροσύνῃ πρόσω βιοτὰν τεκμαιρόμενοι· ὁ δ' ἀμφιβάνει ταχύπουν κέλευθον ἕρπων σκοτίαν, ἄφνω δ' ἄφαντος προσέβα, μακρὰς ἀφαιρούμενος ἐλπίδας θανάτῳ, πολύμοχθος ἅιδας. historiam narrat Diodor. Sic. *l.* 16. extremo. ubi θανάτων malè pro θανάτῳ legitur. Uterqe, & Neoptolemus, & Marcus noster, mundum hunc *scenam majorem* dixit; *mimo* sev *fabulæ* vitam hanc assimilavit. Ità Græcis παροιμιαδῶς, Μῖμος ὁ βίος dicitur. Plato *Phileb.* Μηνύει δὴ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν θρήνοις τε καὶ ἐν τραγῳδίαις, μὴ τοῖς δράμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ βίου ξυμπάσῃ τραγῳδίᾳ καὶ κωμῳδίᾳ, λύπας ἡδοναῖς ἅμα κεράννυσθαι. Palladas in *antholog. l.* 1. *c.* 13.

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον· ἢ μάθε παίζειν,
Τὴν σπουδὴν μεταθείς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.
Scena est hæc vita & mimus: vel ludere discas,
Posthabitis curis, vel cruciére miser.

Senec. *de tranqill. c.* 15. emendante Pinciano. *Nihil magnum, nihil severum, nè serium qidem ex tanto apparatu. Singula, propter qæ læti ac tristes sumus, sibi qisqe proponat, & sciat verum esse qod Bion dixit, omnia hominum negotia similia mimicis esse.* Petron. in *satyr.*

Grex agit in scena mimum. pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet.
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, dissimulata perit.

Qæ ex Petronio ubi lavdaverat Joan. Sarisberiensis, *policratic. lib.* 3. *c.* 7. subjungit ipse *c.* 8. *& qidem eleganti utitur similitudine; qia ferè qicqid in turba profanæ multitudinis agitur, comœdiæ qàm rei gestæ similis est. Militia, inqit, est vita hominis super terram.* (Job. *c.* 7. *v.* 1.) *at si nostra tempora propheticus Spiritus concepisset, dicetur egregiè, qia comœdia est vita hominis super terram. ubi qisqe sui oblitus, personam exprimit alienam.* Et mox: *Ferè totus mundus ex Arbitri nostri sententia mimum videtur implere, ad comœdiam suam qodammodo respiciens; & qod deterius est, eò usqe comœdiæ suæ insistunt, ut in se, cùm opus fuerit, redire non possint. In eo tamen vita hominum tragœdiæ qàm comœdiæ videtur esse similior, qòd omnium ferè tristis est exitus, dum extrema gavdii luctus occupat. avt si nomen comœdiæ gratiosius est, non duco contentionis funem, dùm constet inter nos, qòd ferè totus mundus, juxta Petronium, exercet histrioniam. Hujus itaqe tam immensæ, tam mirabilis & inenarrabilis tragœdiæ vel comœdiæ theatrum, qo peragi possit, ei mirabiliter coæqatur. tanta est area ejus, qantus & orbis. difficillimum est, ut qisqam vel admittatur exclusus, vel emittatur inclusus, dum carnis gerit luteum indumentum.* Ubi tamen, qod obiter adnotem, frustrà sunt, qi qasi tessellas Petronianas inter Arbitri fragmenta extrudunt, & obtrudunt nobis ista, *Totus ferè mundus numerum* (ità illi legunt) *implet:* &, *Ferè totus mundus exercet histrionem.* neqe enim Petronii ista sunt, sed Sarisberiensis ex Petronii carmine sensus istos elicientis. Lipsius item ipse, *de constant. lib.* 1. *c.* 8. *Mundus universus exercet histrioniam, ait Arbiter. certè hîc.* Cavtiùs Bavdius, *de induc. Belg. lib.* 2. *Totum orbis terrarum exercet histrioniam, ait facetus qidam scriptor. certè nusqam magìs scenæ &*

populo servitur qàm in actionibus Magnatum, ubi qò plùs pompæ & ostentationis apparet, eò minùs solidæ veritatis subest. Potuit *faceti scriptoris* nomine Joannem nostrum intelligere, qi *policraticon* suum, *de nugis curialium*, inscripsit. Rem ipsam Polybius planè suggerit *histor. lib.* 3. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν ἀεί πως ἁρμοζόμενοι καὶ συνυποκρινόμενοι, τοιαῦτα καὶ λέγουσι καὶ πράττουσι πάντες· ὥστε δυσθεώρητον εἶναι τὴν ἑκάστου προαίρεσιν, καὶ λίαν ἐν πολλοῖς ἐπισκοτεῖσθαι τὴν ἀλήθειαν. *Ferè enim mortales rebus præsentibus sese accommodantes, mimúmqe unà cum aliis agentes, ea dicunt faciúntqe, ut ex factis dictísve singulorum mentem animúmqe cognoscere apprimè sit difficile, veritásqe plerúmqe tenebris obtecta delitescat*, personâ nimirum, qam gerit unusqisqe, obvelata. qò & illud P. Syri,

Hæredis fletus sub persona risus est.

Lucian. in *Necyomant.* Δοκεῖ μοι ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος πομπῇ τινι μακρᾷ προσεοικέναι· χορηγεῖν δὲ καὶ διατάττειν ἕκαστα ἡ τύχη, διάφορα καὶ ποικίλα τοῖς πομπεύουσι σχήματα προσάπτουσα. τὸν μὲν γὰρ λαβοῦσα βασιλικῶς διεσκεύασε, τιάραν τε ἐπιθεῖσα καὶ δορυφόρους παραδοῦσα, καὶ τὴν κεφαλὴν στέψασα τῷ διαδήματι· τῷ δὲ οἰκέτου σχῆμα περιέθηκε. τὸν δέ τινα καλὸν εἶναι ἐκόσμησε, τὸν δὲ ἄμορφον καὶ γελοῖον παρεσκεύασε. παντοδαπὴν γὰρ, οἶμαι, δεῖ γενέσθαι τὴν θέαν. πολλάκις δὲ διὰ μέσης τῆς πομπῆς μετέβαλε τὰ ἐνίων σχήματα, οὐκ ἐῶσα ἐς τέλος διαπομπεῦσαι, ὡς ἐτάχθησαν· ἀλλὰ μεταμφιέσασα, τὸν μὲν Κροῖσον ἠνάγκασε τὴν τοῦ οἰκέτου καὶ αἰχμαλώτου σκευὴν ἀναλαβεῖν, τὸν δὲ Μαιάνδριον, τέως ἐν τοῖς οἰκέταις πομπεύοντα, τὴν Πολυκράτους τυραννίδα μετενέδυσε· καὶ μέχρι μέν τινος εἴασε χρῆσθαι τῷ σχήματι· ἐπειδὰν δ' ὁ τῆς πομπῆς καιρὸς παρέλθῃ, τηνικαῦτα ἕκαστος ἀποδοὺς τὴν σκευὴν, καὶ ἀποδυσάμενος τὸ σχῆμα μετὰ τοῦ σώματος, ὥσπερ ἦν πρὸ τοῦ γίγνεται, οὐδὲν τοῦ πλησίον διαφέρων. ἔνιοι δ' ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἐπειδὰν ἀπαιτῇ τὸν κόσμον ἐπιστᾶσα ἡ τύχη, ἄχθονταί γε καὶ ἀγανακτοῦσιν, ὥσπερ οἰκείων τινῶν στερισκόμενοι, καὶ οὐχ ὡς ἃ πρὸς ὀλίγον ἐχρήσαντο ἀποδιδόντες. vide *l.* 6. § 22. Senec. *epist.* 80. *Horum qi felices vocantur, hilaritas ficta est, avt gravis & suppurata tristitia: & qidem gravior, qia interdum non licet palàm esse miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes, necesse est agere felicem. sæpiùs hoc exemplo mihi utendum est. Nec enim ullo efficaciùs exprimitur hic humanæ vitæ mimus, qi nobis partes has, qas malè agimus, assignat.* Apud Vopiscum Probus de munere Imperatorio, *Agenda est persona, qam mihi miles imposuit.* qod idem & Avgustus unà cum vita jam depositurus, amicos admissus percontatus est, *Ecqid iis videretur mimum vitæ commodè transegisse*; adjecítqe clavsulam,

Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε. Sveton. *lib.* 2. *c.* 99. qod Dio hist. *l.* 56. Κρότον δή τινα παρ' αὐτῶν ὁμοίως τοῖς γελωτοποιοῖς, ὡς καὶ ἐπὶ μίμου τινὸς τελευτῆς, αἰτήσας, καὶ πάμπαν πάντα τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον διέσκωψεν. vide ampliùs *ad l.* 12. § 2, 36. sed & *l.* 10. § 27. & *l.* 7. § 3.

Φέρουσιν αὐτὰ καὶ κεκραγότες, Ἰὼ Κιθαιρὼν] Epictet. *lib.* 1. *c.* 24. Μέμνησο, ὅτι ἐν τοῖς πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἱ τραγῳδίαι τόπον ἔχουσιν· οὐδεὶς δὲ πένης τραγῳδίαν συμπληροῖ, εἰ μὴ ὡς χορευτής. οἱ δὲ βασιλεῖς, ἄρχονται μὲν ἀπ' ἀγαθῶν, στέψατε δώματα· εἶτα περὶ τρίτον ἢ τέταρτον μέρος, Ἰὼ Κιθαιρὼν, τί μ' ἐδέχου; Oedipodis verba sunt ex Sophoclis *Oedipo Rege.* Hoc vult ergò Marcus, vel istiusmodi perpeti reges & tyrannos, non plebeios duntaxat; imò illos ipsos multò magis. in qam mentem Libanii verba videre licet ex *orat.* 19. superiùs pavlò adducta. Vel (qod potiùs opinor) eos qoqe, qi cum indignatione animi ejulationéqe ea ferunt, perferre tamen nihilominùs, necessitate cogente, ad qæ tantopere indignantur. vide *lib.* 7. § 57. *Cithæron* Bœotiæ mons Oedipo exposito, Pentheo discerpto, aliísqe id genus facinoribus illustris, an infamis. Solin. *polyhist. c.* 13. *Apud Thebas Helicon lucus erat, Cithæron saltus, amnis Ismenus, fontes Aganippe & Hippocrene.* Et Mela *de sit. orb. l.* 2. *c.* 3. *Cithæron fabulis carminibúsqe celeberrimus.* Sed & Clemens Alex. in *hortat.* de monte Sinæ, an Sione, an ecclesiâ potiùs isto designatâ *ad Hebr. c.* 12. *v.* 23. Ὄρος ἐστὶ τοῦτο θεῷ πεφιλημένον, οὐ τραγῳδία, ὡς Κιθαιρὼν, ὑποκείμενον, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας ἀνακείμενον δράμασιν.

Λέγεται δέ τινα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως] Dio Prus. *orat.* 18. Πολὺ δ' ἂν ἔργον εἴη τὸ λέγειν, ὅσα ἀπὸ τούτων χρήσιμα. De Epicharmo Theocritus *epigr.* 17.

Πολλὰ γὰρ ποτ τὰν ζωὰν τοῖς παισὶν εἶπε χρήσιμα·
Μεγάλα χάρις αὐτῷ.——

Flaccus *lib.* 2. *ep.* 1.

Os tenerum pueri balbúmqe poeta figurat:
Torqet ab obscœnis jam nunc sermonibus avrem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis, & invidiæ corrector, & iræ.
Rectè facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur, & ægrum.

Idem in Arte:

Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloqium insolitum facundia præceps:
Utiliúmqe sagax rerum, & divina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

Et rursus:

Omne tulit punctum qi miscuit utile dulci,
Lectorem delectando paritérqe monendo.

Deniqe;

Avt prodesse volunt, avt delectare poetæ,
Avt simul & jucunda & idonea dicere vitæ.

vide

vide Plutarch. *de leg. Poet.* & Hug. Grotii *prolegom. ad dicta Poet. Stobæana.*

Εἰ δ' ἠμελήθη] Vide *ad l. 7.* § 41.

Τοῖς πράγμ.] *Ibid.* § 38.

Βίου θεῖζειν] *Ibid.* § 40.

Μετὰ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη] Flaccus *art. poet.*

Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude.———

Παιδαγωγικὴν παῤῥησίαν ἔχουσα] Fabius, *lib.* 10. *c.* 1. *Antiqa illa comœdia, fœcundissimæ libertatis, insectandis vitiis præcipua.* & *l.* 12. *c.* 2. *Liberrimum genus hominum Comici veteres.*

——*Sed in vitium libertas excidit & vim*
Dignam lege regi.—— Flaccus *arte.*

qem & vide *epist.* 1. *l.* 2. Vis illius ideam? habeas à Jul. Scalig. *poetic. l.* 3. *c.* 97. *veteris comœdiæ argumenta omnia falsa, festiva, mordacia, maledica: ut qocunqe verbo pronunciato, illicò capiatur occasio ad aliqid subsannandum.*

Δι' αὐτῆς τῆς εὐθυῤῥημοσύνης] dum non obliqè, sed disertâ, directâ, exertâ oratione usa, homines palàm perstringebat.

Μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα] De *media comœdia*, qæ choro duntaxat amoto, qi libertati, an licentiæ potiùs, mordaci ac maledicæ præcipuè attributus fuerat, à veteri, qam proximè est secuta, distabat maximé: unde Flaccus,

——*lex est accepta, chorúsqe*
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.

déqe nova, qæ huic successit eâdémqe multò castigatior extitit, videri poterit Jul. Scaliger *poetic. l.* 1. *c.* 7.

Ἡ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπεῤῥύη] Vitiosa scriptura non animadversa, interpretationum portenta qædam hoc loco procudit. præcedentia illa, τίς ἡ μέση, (qam lectionem editio utraqe agnoscit, sed interpres nevter expressit) & πρὸς τί ποτε, satìs monere poterant, continuandam esse sententiæ seriem ac tenorem ad illud usqe ἐπίστησον, qo ea clavditur. Verùm obturbabat ἡ istud, qod spiritu tantùm mutato, vel adscito, si ἡ extuleris, tam proclivia deinceps futura sunt omnia, qàm est imber ipse cùm pluit. *Post ista*, inqit, *qænam media fuerit comædia, & nova qo fine introducta sit; qæ pavlatim ad mimicum artificium deflexit, consideres. nam & istic utilia etiam deprehendi posse nemo nescit.* Julius Scaliger *poet. lib.* 1. *c.* 10. *Sublato choro, introducti qi modos facerent, qòd omnia gesticulatione imitarentur, Mimi nominati. tantùm potuit aptior atqe expressior actio, ut generis nomen, qod erat poeseωs universæ, ipsi soli sibi vendicarent. hoc in lusu cùm postea qædam impensiùs populo placuissent, avsi sunt seorsim suis avspiciis qam commoverant expectationem sustinere, atqe in eo lavdem qærere, & artificis propterea nomen vendicare. Hos Latini Mimos vocant ex Publio & Laberio, qi in eo genere excelluere: & planipedes ob eam cavßam, qòd cothurno tragici, socco avtem comœdi pedes inducbant; ipsi avtem nudis pedibus agebant. Hujus definitio proportionem habet cum comœdia, qæ ipsius parens exstitit, cui inter actus apponi cùm esset solita, ex ea extractâ atqe assertâ servitute, justum sibi poema fecere. Est igitur Mimus, poema qodvis genus actionis imitans, ità ut ridiculum faciat. Cicero tamen Ethologos cùm vocat à moribus qos exprimerent, ridiculi rationem non admiscuit. Sunto igitur duo genera, qæ etiam vicatim & oppidatim per universam Galliam mirificis artificibus circumferuntur, Morale & Ridiculum. Horatius negat esse pulcra poemata, nam & veri Mimi proprium est, qædam sordida ut affectet.* hæc ille. Salmas. *ad Solin.* ubi *Mimos* peculiariter sic dictos à *fabulis comœdiâ* scil. & *tragœdiâ* disterminat (qo modo & *Mimos* à *comicis fabulis* & *tragicis historiis* distingvit Lactant. *l.* 6. *c.* 20.) ad hunc locum respiciens; *Mimos*, inqit, *in locum comœdiæ successisse scribit Marcus. & sanè qas hodie agunt, & vocant Itali comœdias, Mimi sunt & Planipedes veriùs qàm comœdiæ. personas tantùm habent ex comœdia.* Apul. *florid.* 1. *Cumprimis hoc spectandum, qid in theatro deprehendas. nam si Mimus est, riseris; si funirepus, timueris; si comœdia, faveris; si Philosophus, didiceris. Mimi* ergò *ridiculi.* habent affatìm qod rideas. sed & qod discas, exhibent: qod Marcus mox monuit. Neqe verò ego cum illustrissimo viro *ethologum* & *ridiculum Mimi genera duo* constituerim, sed pro affectionibus *Mimi* duabus habuerim: cùm *ridiculum* in *Mimis* perpetuum fuerit. qod & Horatius ipso illo, qem is attigit, loco subindicat, *serm. lib.* 1. *sat.* 10. qi ubi dixerat, ——*nam sic*

Et Laberi mimos, ut pulcra poemata mirer.

Subjunxit.

Ergò non satìs est risu diducere rictum
Auditoris.——

qod est *Mimorum* scilicet. unde & Arbiter *partes ridendas Mimis* tribuit. Qin nec id Cicero ipse siluit: cujus hæc sunt, *de oratore l.* 2. verba; *Atqe ità est totum hoc ipso genere ridiculum, ut acutissimè tractandum sit. Mimorum est enim ethologorum, si nimia est imitatio, sicut obscœnitas.* Hinc est qod Naso, *trist. l.* 2. dixit,

---*imitantes turpia Mimos.*

Et, *Mimos obscœna jocantes.*

Cæterùm aliud est ab eo qod Marcus hîc, illud Maximi Tyrii orat. 21. Ἡ μὲν παλαιὰ μοῦσα, χορὸι παίδων ἦσαν καὶ ἀνδρῶν, γῆς ἐργάται κατὰ δήμους συνιστάμενοι, ἄρτι ἀμητοῦ καὶ ἀρότου κεκονιμένοι, ᾄσματα ᾄδοντες αὐτοσχέδια· μεταπεσοῦσα δὲ ἡ ψυχὴ ἐπὶ τέχνην ἀκορέστου χάριτος ἐν σκηνῇ καὶ θεά-

προις, ἀρχὴ τῆς περὶ πολιτείαν αὐτοῖς πλημμελείας ἐγένετο. Malo tamen aſcribitur, qod uterqe dixit. Illud tantùm adjicere liceat poſſe apud noſtrum conjunctim legi, τὴν ἐκμιμήσεως φιλοτεχνίαν nam & ἐκμιμεῖσθαι dici ſolet, qod *actione mimicâ repræſentatur.*

Λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα] Ità Senec. *epiſt.* 8. *Qàm multa poetæ dicunt, qæ à Philoſophis avt dicta ſunt, avt dicenda? non attingam tragicos, avt togatas noſtras; habent enim hæ qoqe aliqid ſeveritatis, & ſunt inter comœdias & tragœdias mediæ: qantum diſertiſſimorum verſuum inter Mimos jacet? qàm multa Publii non excalceatis, ſed cothurnatis dicenda ſunt?* & de tranqill. c. 11. *Publius tragicis comicisqe vehementior ingeniis, qoties mimicas ineptias, & verba ad ſummam caveam ſpectantia reliqit, multa habet cothurno, non tantùm ſipariis, fortiora.*

Πρὸς τίνα ποτὲ] *qemnam finem reſpicit?* Xyl. *Ad qem alium ſcopum, qàm qem diximus?* Caſ. ut πρὸς τίνα [ἄλλον] legiſſe videatur. mihi non erotematicè, ſed enunciativè efferri videtur, & ſententia prior continuari; conſidera qem finem totum hoc ſcenicum inſtitutum aſpiciat.

§ 7. Τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίου ὑπόθεσιν] De qonam vitæ genere loqatur hoc loco Marcus, havd ſatìs liqet. forſan & nullum certum vitæ inſtitutum deſignatum volebat, ſed hoc monitum duntaxat, ſtatum præſentem, qicunqe tandem is exiſtat, eſſe cuiq; ad Philoſophiæ vel ſtudium vel exercitium eidem maximè idoneum,

§ 8. Οὐ δύναται μὴ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόφθαι] Ramus à ramo cui adnaſcitur avulſus, à toto plantæ corpore divellitur. ità qi à Chriſti corpore divellitur, *nec caput ipſum tenet*, ut Apoſt. loqitur *ad Col. c.* 2. *v.* 19. *Non poteſt concordiam habere cum Chriſto, qi diſcordare voluerit cum Chriſtiano.* Avg. *de verb. Dom. conc.* 57.

Ἄνθρωπος δὲ ἑαυτὸν χωρίζει] Ità *l.* 4. § 29. Ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀποσχίζων. & *l.* 8. § 34. Ὁ ἀποσχίζων ἑαυτόν. & Judas Apoſt. *ep. v.* 19. Οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτούς. de qibus Avtor *ad Hebr. c.* 10. *v.* 39. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν. alioqi τίς χωρίσει; Apoſt. *ad Rom. c.* 8. *v.* 35. οὔτε τις κτίσις ἑτέρα, *ibid. v.* 39.

Ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι] Vide *ad l.* 8 § 34.

Καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοῖς γίνεσθαι] D. Jun. συμπληρώματος mavult. utrumvis conſtare poterit. Epicur. *epiſt. ad Menæc.* Τὸ συνεθίζειν ἐν ταῖς ἁπλαῖς καὶ οὐ πολυτελέσι διαίταις, ὑγιείας ἐστὶ συμπληρωτικόν. Marcus ipſe *l.* 9. § 23. Ὥσπερ αὐτὸς σὺ πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ· οὕτω καὶ πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς.

Δυσένωτον καὶ δυσαποκατάστατον] vocabulum hoc poſterius more Stoico coagmentatum, parùm freqens & durioris analogiæ. Illuſtrat avtem locum hunc Plutarchi illud *de frat. dilect.* Μεγάλαι μὲν γὰρ αἰτίαι μεγάλην διαλύουσιν εὔνοιαν καὶ φιλίαν. ὅθεν οὐδὲ ῥᾳδίως αὖθις ἐνδέχονται διαλύσεις· ὥσπερ γὰρ τὰ συμπαγέντα, κἂν χαλάσῃ τὸ ἐγκόλλον, ἐνδέχεται πάλιν δεθῆναι καὶ συνελθεῖν· συμφυοῦς δὲ σώματος ῥαγέντος ἢ σχισθέντος, ἔργον ἐστὶ κόλλησιν εὑρεῖν καὶ σύμφυσιν· οὕτως αἱ μὲν ἀπὸ χρείας συνημμέναι φιλίαι, κἂν διασπῶσιν οὐ χαλεπῶς αὖθις ἀναλαμβάνουσιν. ἀδελφοὶ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἐκπεσόντες οὔτοι ῥᾳδίως συνέρχονται· κἂν συνέλθωσι, ῥυπαρὰν καὶ ὕποπτον οὐλὴν αἱ διαλύσεις ἐφέλκονται· qod Medius Sycophanta dicere ſolebat, κἂν θεραπευθῇ τὸ ἕλκος, ἡ οὐλὴ μένει. *etiamſi vulnus coierit, manet tamen cicatrix*, qaſi veſtigium qoddam vulneris etiam jam coaliti. οὐχ ὅμοιος ὁ κλάδος, inqit Marcus iſtîc. Qod avtem de fratribus ac cognatis Plut. idem de omnibus in univerſum hominibus Marcus; qia συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. *l.* 3. § 4. & *infr.* § 9.

Ὁμοθαμνεῖν μὲν μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.] Non poſſum Xylandro iſtîc aſſentiri, qi verbis illis, ὅτι λέγουσιν οἱ φυτουργοί, omiſſis, reddidit; *Oportet igitur in eadem arbore eſſe, etſi non idem cum omnibus ſentias.* ſed nec Caſavbono, qi contrà qàm editor etiam Lugd. clavſulam hanc ab antegreſſis divulſam, periochæ inſeqenti præfixit. Ruſticorum dictum vulgare, ſed depravatum, opinor. qid enim ὁμοδογματεῖν fuerit ad plantas tranſlatum? nam de hominibus, prout Marcus ipſe *l.* 9. § 3, uſurpatum, qid velit, qis neſcit? D. Boot. ſuſpicatur poſſe ὁμοαυξεῖν, vel ὁμοιοπαθεῖν legi, ut ſit, *ſimul fruticari, ſed non ſimul creſcere; vel ſimiliter affici.* D. Salmaſ. ὁμοσωματεῖν mavult. *Ramus, inqit, qi corpore ſuæ arboris avulſus avt reciſus, ut inſeratur in aliam, nunqam unum corpus facit cum illa arbore cui inſeritur, qamvìs partem faciat fruticis, & ſimul cum eo fruticet.* In re ferè deſperata tentemus & nos aliqid; etiamſi Hippocrates in arte vetet, περὶ τῶν ἀνηκέστων οὐκ ἔτι προσξυνιέναι. Ego nihil ſcripturam vulgatam propius comminiſci poſſum, qàm ὁμοσχηματεῖν· ut ſit, *pariter fruticari, ſed non configurari*; non figuram ſpeciémqe eandem cum ramis reliqis obtinere. ſiqidem inſitorum cum ſtirpe reliqa coalitio non ſine cicatrice fieri ſolet. τὸ ὁμοσχηματεῖν eâdem analogiâ, qâ τὸ ὁμοδογματεῖν dictum; eâdem ſententiâ, qâ ὁμοιοσχημονεῖν, Ariſtoteli *problem. l.* 2. *q.* 5. Si qis probabilius aliqid afferre poterit; ei ego lubens conceſſerim.

§ 9. Εὐσταθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως] vide *ad l.* 5. § 18. & *l.* 6. § 10.

Πραότητος] vide *ad l.* 9. § 11. 42.

Καὶ γὰρ τοῦτο ἀσθενὲς τὸ χαλεπαίνειν] ità *infra* § 18. οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρεικόν.

Λιποτάκτης] & δραπέτης. *l.* 10. § 25.

§ 10. Οὐκ

§ 10. Οὐκ ἔστι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης] Arte siqidem nullâ natura vincitur. Aristot. *ethic. lib. 2. c. 11.* Οὐδὲν τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται· οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος, οὐκ ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζῃ τις, ἄνω ῥίπτων. οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω· οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων, ἄλλως ἂν ἐθισθείη· Senec. *epist. 11. Rerum naturam sapientia sub imperio non habet. qæcunqe attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cùm multùm diúqe se animus composuerit, hærebunt.* scil.

---culturâ natura potentior omni.

Qam licèt expellas furcâ tamen usqe recurret.

utì Flaccus *l. 1. ep. 10.* utpote qæ sit *fixa, & mutari nescia.* Juvenal. *sat. 13.* Proinde, *Repugnante naturâ, qælibet cedit industria.* Cassiodor. *l. 4. ep. 38.* Nec fortior ergò ars naturâ; nec præstantior etiam; cùm illa sit Creatoris opus, ista creaturæ.

Αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται] Theophr. *de causs. plant. l. 2. c. 25.* ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν. & Aphrodiss. *problem. l. 1. q. 90.* Sen. *ep. 65. Omnis ars imitatio est naturæ.* sed & ἰατρὸν medicum, τῆς φύσεως ὑπηρέτην καὶ μιμητὴν, *naturæ ministrum ac imitatorem* dixit Hippocrates; teste Galeno *de dogm. Hip. & Plat. l. 9. c. 8.*

Τῶν κρειττόνων ἕνεκεν τὰ χείρω] vide *l. 5. § 16. & l. 7. § 55.*

Ἔνθεν μὲν γένεσις δικαιοσύνης] Hoc enim jus fásqe exigere videtur, ut præstantioribus deteriora inserviant. Καὶ δίκαιον, καὶ δεῖ τὸ μὲν ἄρχεσθαι, τὸ δὲ ἄρχειν, ἣν πεφύκασιν ἀρχὴν· Aristot. *polit. l. 1. c. 4.* qem vise prolixiùs istud ibidem disceptantem. sed & *ad l. 7. § 55.*

Ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίσταν(ται)] Polus Pythagoricus *de justit.* apud Stob. *tom. 2. tit. 9.* Δοκεῖ μοι τὰν δικαιοσύναν ματέρα τε καὶ τιθανὰν τᾶν ἄλλων ἀρετᾶν προσειπεῖν· ἄτερ γὰ ταύτας οὔτε σώφρονα, οὔτε ἀνδρεῖον, οὔτε φρόνιμον οἷόν τε εἶμεν. Julian. Imp. *orat in Constant. 2.* etiam *pietatis matrem* vult esse *justitiam.* Ἔστι γὰρ ὁσιότης τῆς δικαιοσύνης ἔκγονος. Jamblych. *ep. ad Anatol.* Τὴν δικαιοσύνην, αὐτὸ τὸ τῶν ὅλων ἀρετῶν τέλος, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν συμπασῶν, ἐν ᾗ δὴ πᾶσαι ἔνεισι συλλήβδην κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον. παλαιὸν λόγον illum exhibet nobis Aristot. de justitia *ethic. Nicom. l. 5. c. 1.* Ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μέν ἐστι τελεία, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις δοκεῖ κρατίστη τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ δικαιοσύνη, καὶ οὔθ' ἕσπερος, οὔθ' ἑῷος οὕτω θαυμαστός· καὶ παροιμιαζόμενοί φαμεν.

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στι. καὶ τελεία μάλιστα ἀρετὴ, ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὑτόν. Qod ipsum & aliâ ratione adfirmat; *ethic. magn. l. 1. c. 34. & Eudem. l. 4. c. 1.* Δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετὴ εἶναι· εἰ γὰρ δίκαια μέν ἐστιν ἃ ὁ νόμος κελεύει ποιεῖν· ὁ δὲ νόμος τὰ κατὰ πάσας ἀρετὰς πράττει· ὁ ἄρα τοῖς κατὰ νόμον δικαίοις ἐμμένων, τελείως σπουδαῖος ἄν· ὥστε ὁ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη, τελεία τις ἀρετή ἐστιν. qi locus in mendo non uno cubare videtur. Legendúmqe opinor. Ὁ δὲ νόμος τὰ κατὰ π. ἀ. κελεύει. vel πράττειν κελεύει. neqe enim lex ipsa facit, sed facere jubet. tum novissima illa sic restituenda videntur. Ὥστε τελείως σπουδαῖος ὁ δίκαιος· καὶ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετή ἐστιν. Vide *infrà ad § 20.*

Ἐὰν ἤτοι διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα] *Si vel rebus iis nimiùm tribuamus.* Xyl. *Si vel mentes & affectus in istis figamus.* Cas. nevter vocabuli vim satis expressit. Verto, *Si ad ista temerè anxiéqe feramur.* vide *ad l. 9. § 27.*

Εὐεξαπάτητοι καὶ προπτωτικοὶ καὶ μεταπτωτικοί] vide *l. 3. § 9. & l. 5. § 10.*

§ 11. Οὐκ ἔρχεται ἐπί σε τὰ πράγματα] vide *ad l 4. § 3, 39. & l. 9. §. 15.*

Κἀκεῖνα ἀτρεμοῦντα μένει] ista post ἔρχη interserenda avtumo: qò dictionis series feliciùs ac faciliùs fluat. Vide *infrà § 16.*

Οὔτε διώκων, οὔτε φεύγων ὀφθήσῃ] *nec proseqens, nec fugiens videberis.* i. e. nec proseqeris ampliùs, nec fugies.

§ 12. Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής] vide *ad l. 8. § 48. & ad l. 12. § 3.*

Μήτε ἐκτείνηται ἐπί τι, μήτε ἔσω συντρέχῃ] Membrûm alterum omisit Xyl. *neqe ad aliqid se extendit, neqe se contrahit.* Cas. verùm τὸ συντρέχειν nusqam, opinor, in eo significatu reperitur, & hîc aliud planè sonat. *nec ad exteriora prominet, nec cum eis intus concurrit, sive consentit.* qomodo Philo dixit, *de vita Mos. l. 2.* Συντρέχοντα τοῖς πράγμασιν ὀνόματα ἐξεῦρεν· *nomina rebus concurrentia & consentanea.* & Plut. in Fabio, Συνδραμεῖν ἔνια τῶν λογίων πρὸς τὰς τύχας καὶ τὰς πράξεις· *oracula cum rebus concurrisse.* Et Cicer. *Tuscul. l. 1. concurrant omnes plebeii philosophi.* ut sit istîc τὸ συντρέχειν, idem qod τὸ συννεύειν. *l. 5. § 26.* cum exterioribus sive sensibus. sive rerum specie & pompa concurrere & consentire. vide *l. 2. § 12. & l. 6. § 13. & l, 7. § 56. extremâ.*

Μήτε συνιζάνῃ] *neqe subsidit.* Cas. qod est ὑφιζάνειν potiùs. qanqam & συνιζάνειν eo sensu qandoqe sumitur. Ità enim Lucian. *ver. histor. l 1.* μαλακῶς ἐνδιδόντος τοῦ πνεύματος καὶ συνιζάνοντος, *languente ac subsidente vento.* qemadmodum Propert. dixit *eleg. 8. subsidere ventos.* malim tamen cum Xyl. *contrahit se*, vel, si hoc mavis, *consîdit ac comprimitur.* qomodo συνίζειν καὶ συνθλίβεσθαι conjunxit Philo *de mund. immort. ad l. 4. § 46.* adductus. & Galenus, Budæo referente, τὸ συνιζηκὸς τῶν πόρων ἀναπεταννύειν. i. e. *poros compressos aperire*, dixit. & Aphrodiss. *probl. l. 2. q. 22.*

Ἡ.

Ἡ λύπη συνίζησιν ποιεῖ γινομένης τῶν σωμάτων, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς εἴσω ῥοπήν. *dolor corporis contractionem sive compressionem producit, dum anima ad interiora se subtrahit.* qod *l.* 1. *q.* 31. dixerat. ἡ λύπη πύκνωσιν ἐργάζεται τῶν πόρων. Clem. *pædag. lib.* 2. *c.* 2. συνιζηκυίας τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ στῆθος· *compresso in pectus capite.* Plut. *Publicol.* de figulino opere: οὐκ ἔπαθεν, ἃ προσῆκε πάσχειν πηλὸν ἐν πυρὶ, πυκνοῦσθαι καὶ συνιζάνειν· *non est spissatum & constrictum.* nec obstat, qòd τῷ αἴρειν, τὸ συνίζειν opponitur ab Aristot. *de respir. c.* 4. ubi de insectis agens, ἐν αὐτῷ, inqit, τῷ ὑποζώματι, τῷ ἐμφύτῳ πνεύματι αἴροντι καὶ συνίζοντι, συμβαίνει πρὸς τὸν ὑμένα γίνεσθαι τρῖψιν. siqidem *compressionem* qandam & ibi designari, manifestum est. Zeno avtem referente Galeno, *de dogm. Hip. & Plat. l.* 5. *c.* 1. τὰ πάθη dixit esse ἐπιγιγνομένας ταῖς κρίσεσι συστολὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε, καὶ πτώσεις τῆς ψυχῆς. qod nostri mentem clarissimè explicat.

Φωτὶ λάμπεται] lumine illo, de qo Joan. *Evang. c.* 1. *v.* 9. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον. sed alios magis, alios minùs, illuminabat illud & Marcum, etiamsi sui nescium; sicut & Cyrum, etiamsi sui ignarum robore idem accingebat. Esaiæ *c.* 44. *v.* 5.

Ὁ, τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ] vide *l.* 3. § 14. & *l.* 10. § 26.

§ 13. Ὄψεται] *viderit ipse.* qasi dicat, qid ad me? nihil ad me. illius, non meâ id interest. ità Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 14. *Scio hoc illi non profuturum. sed qid faciam? rogat. resistere precibus ejus non possum. viderit. de se, non de me, qeretur.* vide *l.* 5. § 25. & *l.* 9. § 27. Sen. idem. *ep.* 71. *Si vis beatus esse, si fide bonâ vir bonus, sine contemnat te aliqis.* & *ep.* 76. *Ad honesta vadenti contemnendus est contemptus iste.*

Ἐγὼ δὲ ὄψομαι, ἵνα μή τι καταφρονήσεως ἄξιον] Ità capiendum, qod Apostolus *Tito c.* 2. *v.* 15. μηδείς σου περιφρονείτω· & Timotheo *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· qo loco sic accipiendum seqentia docent; qibus monet ut conditionis suæ locíqe avtoritatem, vitæ ac conversationis puritate gravitatéqe tueatur. vide *l.* 10. § 32.

Μισήσει; ὄψεται.] Epictet. *l.* 3. *c.* 18. ψέγει σε ὁ δεῖνα· ὄψεται, πῶς ποιεῖ ἴδιον ἔργον. & *c.* 10. οὐκ ἔδει οὕτω μοι προσενεχθῆναι τὸν ἀδελφόν· οὔ· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται· ἐγὼ δ᾽ ὡς ἂν προσενεχθῇ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον· τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστιν· ἐκεῖνο δ᾽ ἀλλότριον· τοῦτο οὐδεὶς κωλῦσαι δύναται· ἐκεῖνο κωλύεται.

Οὐκ ὀνειδιστικῶς] vide *infr.* § 18. Ambros. *de offic. l.* 3. *c.* 16. *Neqe monitio aspera sit, neqe objurgatio contumeliosa.* Epictet. *l.* 2. *c.* 12. ὁ ὁδηγὸς ὅταν λάβῃ τινὰ πλανώμενον, ἤγαγεν ἐπὶ ὁδὸν τὴν δέουσαν· οὐχὶ καταγελάσας, ἢ λοιδορησάμενος ἀπῆλθε. καὶ σὺ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ· μέχρι δ᾽ ἂν οὐ δεικνύῃς, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ.

Οὐδὲ ὡς ἐπιδεικνύμενος ὅτι ἀνέχομαι] nè levissimum qidem præ me ferens offensionis sensum avt significationem. vel etiam, qasi patientiam ostentans meam. vide *infr. ad* § 18. ὡς ἐν σχολῇ.

Ὁ Φωκίων] De *Phocione* tria potissimùm, qæ huc faciunt, memorabilia reperiuntur. qòd rabulam qendam, qi pro concione dicentem interpellaverat, oratione prolixâ in se debacchantem placidissimè sustinuit, ad dictionis seriem qam prius inchoaverat ità reversus, acsi nihil qicqam vel ab illo dictum, vel à se avditum, animadversúmve fuisset. refert Plut. in *præcept. polit.* qòd cùm ad mortem duceretur, obviúsqe qidam, post convitia multa frustrà effusa, cùm ipse nullus attenderet, etiam in faciem ei tandem expuisset, ad magistratus conversus, illud tantummodo dixerit, οὐ παύσει τις τοῦτον ἀσχημονοῦντα; *Non compescet istum aliqis indecorè se gerentem?* Plut. in *apophth.* & in *Phoc.* qòd filio morti jam proximus, illud unicum in mandatis dedit, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακεῖν. *nè qid eorum meminisset, qæ adversus ipsum Athenienses iniqè egerant.* Plut. *ibid.* id qod Ælianus havd pavlò ἐμφατικώτερον extulisse perhibet. *l.* 12. § 49. per amicos, qi morienti aderant, filio mandâsse, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακήσειν ὑπὲρ τῆς παρ᾽ αὐτῶν φιλοτησίας, ἧς νῦν πίνω· qasi poculum illud cicutâ temperatum, non alio loco haberet, qàm poculum qod in amicitiæ societatísqe mutuæ argumentum propinari atqe exhiberi solet. Unde Theodoreto lucem fœnerari havd piguerit: qi *therapevt. lib.* 3. Platonem ait in rebus religionem spectantibus ad ritus receptos se attemperâsse, τὴν Ἀθηναίων φιλοτησίαν ἐρρωδήσαντα, καὶ τὸ τῷ Σωκράτει προσενεχθὲν ὑφορώμενον κώνειον. in qo loco vertendo Acciaolus interpres dictionis venustatem corrupit planè, dum sic reddit; *timens nè Atheniensium gratiâ benevolentiâqe excideret;* dum φιλοτησίας significatum non animadvertit. id avtem optimè explicabit nobis Gregor. Naz. qi *ad Eudox. ep.* 57. Socratem ait temperaturæ ejusdem poculum hilariter admodum excepisse, ὥσπερ οὐκ ἐπὶ θανάτῳ δεχόμενον, ἀλλὰ φιλοτησίας προπινόμενον. Qin & Socratem eâ ipsâ voce usum, morti jam propinqum, refert Ælianus. *l.* 1. *c.* 16. cùm enim ab Apollodoro missas; in qibus honorificentiùs efferetur, vestes pretiosas recusâsset: Falli multùm aiebat Apollodorum, εἴγε αὐτὸς πεπίστευκεν, ὅτι μετὰ τὴν ἐξ Ἀθηναίων φιλοτησίαν, καὶ τὸ τοῦ φαρμάκου πόμα, ἔτι ὄντως ὄψεται Σωκράτην. Adjici potest his illud, non Socratis apud Platonem, utì memoriâ lapsus Cœlius Secund. in *thesavro* prodidit, sed Theramenis apud Ciceronem *Tuscul. l.* 1. qi *cùm conjectus*

jectus in carcerem triginta jussu tyrannorum, venenum ut sitiens obbibisset, reliqum sic è poculo ejecit, ut id resonaret; qo sonitu reddito, ridens, Propino, inqit, hoc pulcro Critiæ; qi in eum fuit teterrimus. Græci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint. (habes, Cicerone clarissimè exponente, qid sit ἡ φιλοτησία.) *lusit vir egregius extremo spiritu, veréqe ei, qi venenum præbuerat, mortem est auguratus, qæ brevi consecuta est.* Secius pavlò Xenophon retulit *Hellenic. l.* 2. τὸ λειπόμενον (τοῦ κωνείου) ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ. falsus interim Erasmus *apophth. l.* 6. *var. mist. dict.* 238. qi Æliani relationem *hist. var. l.* 9. *c.* 21. dum negligentiùs percurrit, Theramenem è triginta tyrannis fuisse ratus est. Sed ut ad Phocionem redeamus. novissimum hujus illud, opinor, respexit Marcus; eò magìs qia subjicit, εἴ γε μὴ προσεποιεῖτο. sicut & *infr.* § 18. ἐὰν γνήσιον ἢ καὶ μὴ σεσυρός. ambigua est enim illa Phocionis dictio: potéstqe etiam σαρκασμὸν satis aculeatum & mordacem continere, Atheniensem populum ejusmodi poculis amicos suos excipientem, & indiciis ejusmodi suam erga illos benevolentiam obsignantem notantis. qomodo Theopompus *hist. l.* 38. de Clearcho Heracleotarum tyranno, ὃς τοῖς πλείστοις ἐδίδου κώνειον πιεῖν, *qi cicutâ propinatâ qamplurimos sustulerat*, Ἐπειδὴ οὖν πάντες ἔγνωσαν τὴν τοῦ φαρμάκου ταύτην φιλοτησίαν, οὐ προῄεσαν τῶν οἰκιῶν, πρὶν φαγεῖν πήγανον. Athen. *dipnosoph. l.* 3. Lusit pariter Libanius emaculandus obiter, *declamat.* 11. ubi parasitus, fratre ad vitam philosophicam desciscente, vitæ pertæsus, Δότε μοι, inqit, προτείνει φιλοτησίαν ἡ τύχη. leg. Δότε μοι, προπίνειν φιλοτησίαν τῇ τύχῃ· *concedite mihi, ut liceat fortunæ benevolentiæ poculum propinare.* hoc est, ut cicutam bibere licitum sit, qo me vitâ eximem. vide *ad l.* 10. § 11. De Phocione verò præclarum ac disertum habetur Val. Maximi elogium, qo suspicionem istam, qam Marci verba suscitare possint, ab eodem amolitur. *l.* 3. *c.* 8. *Placidi & misericordes, & liberales, omníqe svavitate temperati mores Phocionis, qos optimè profectò consensus omnium bonitatis cognomine decorandos censuit. itaq; constantia, qæ naturâ rigidior videbatur, lenis è mansveto pectore fluxit.*

Ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι] qod Psaltes *Psal.* 51. *v.* 6. *in præcordiis.* Apost. *ad Rom. c.* 2. *v.* 28. οὐκ ἐν τῷ φανερῷ, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ. contrà qàm hypocritis solenne est, qi μόρφωσιν pietatis & patientiæ externam gerunt, cùm δύναμιν utriusqe internam nullam habeant. Idem *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5.

Καὶ ὑπὸ θεῶν βλέπεσθαι] Intus oportet istiusmodi esse, ubi Deus ipse, qalis sis, videt; qi non speciem externam, sed cordis habitum intuetur. *Hist. Reg. l.* 1. *c.* 16. *v.* 7. ὁ θεὸς οὐκ ἀγνοεῖ δὴ τοῦ τὴν ἑκάστου διάθεσιν καὶ φύσιν, ἅτε δὴ ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος αἰσθανέσθαι πεφυκώς. Plut. *de tard. num. vindict.* Hoc est, qod in pagina sacra toties occurrit, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ad qod Lucæ *evang. c.* 1. *v.* 6. de Zacharia sacerdote ac conjuge illius usurpatum, Ambros. *Multi hominibus justi videntur; pauci Deo. aliter enim hominibus, & aliter Deo: hominibus secundum faciem & speciem externam; Deo secundum veritatem & virtutem internam.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Θέλησον ἀρέσαι αὐτός ποτε σεαυτῷ· θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ.

Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖς τὸ ἐπὶ τῇ φύσει σου οἰκεῖον] τὸ ἐπὶ illud forsan inducendum fuerit. assentior avtem M. Casavbono ποιεῖς legenti. *qid tibi indè mali accedit, si qod naturæ tuæ est consentaneum ipse facis?*

Τῇ τῶν ὅλων φύσει εὔκαιρον] vide *l* 4. § 23.

Τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτε δὴ τὸ κοινῇ συμφέρον] duriuscula syntaxis, qam interpretes vix assecuti videntur. *eo destinatus, ut communi utilitati inservias.* Xyl. *designatus esse qod & qomodo postulabit commune bonum.* Cas. ut orationem defectam opinatus videatur. Verùm non hoc est qod Marcus voluit. *homo*, inqit, *ad hoc compositus & aptus, ut id fiat, qocunqe tandem modo, qod in commune expedit.* ità τὸ τετάχθαι & τετάχθαι usurpant creberrimè & Marcus & Epictetus. aliter tamen pavlò Gas. ὁ μαγειρικὸς *ad Pers. sat.* 3. *v.* 72. qi τεταγμένος hîc vult esse qod Persio *locatus.* idem γενέσθαι legit pro γίνεσθαι. Verùm id sensum nihil mutat.

§ 14. Ἀλλήλων καταφρονοῦντες] notat diversa & inconstantia hominum ingenia, qi se invicem modò despiciunt, modò suspiciunt, modò sibi invicem arrogantissimè imperant, modò rursus abjectissimè inserviunt. vide *ad lib.* 4. § 32.

Ἀρεσκεύοντες] ἀρεσκεύειν qid sit vide *ad l.* 5. § 5.

Ὑποκατακλίνονται] hoc est Svidâ interprete, ὑποκάτω κάθηνται *inferiùs consident, accumbunt.* metaphora ab eis qi ad mensam aliis priorem ac superiorem locum concedunt. Subjungit Svidas ex avtore incerto: Κληθεὶς εἰς ἑστίασιν ὑποκατακλίνεται πάντων καταφρονηθεὶς, ὡς παῖς ἔτι τὴν ἡλικίαν. at Plato *polit. l.* 1. ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις, utì Marcus istîc, significatu laxiore dixit, ἀντὶ τοῦ ὑπείκειν ἀλλήλοις, pro *sibi invicem concedere*, utì ipse *ibidem* se explicat, vel *submittere se* potiùs, si Marci mentem attendamus.

§ 15. Αὐτὸ φανήσεται] *res ipsa indicabit.* Xyl. ad verbum, *ibi apparebit.* ubi scil. ad rem ipsam ventum fuerit. qod Architecton Atheniensis, ὡς οὗτος εἴρηκεν, ἐγὼ ποιήσω. & Evripid.

Φεῦ

Φεῦ φεῦ τὸ μὴ τὰ πράγματ᾽ ἀνθρώποις ἔχειν
Φωνήν· ——

Heu, qòd res ipsæ vocem nevtiqam obtinent.

Plut. in *præcept. polit.* vel qid si αὐτοῦ istîc pro αὐτόθι, hoc est, *illico, confestim* sumatur? affectus istiusmodi statim se prodet. Verùm subit animum suspicio, fuisse, αὐτὸ φανήσεται· *illud ipsum apparebit*; citra sermonem ullum se prodet. qod & seqentia confirmare videntur. Allusum videtur ad proverbium, qod συντόμως καὶ ἐλλειπτικῶς (in adagiis nimirum usu communi tritis solenne hoc) efferri solet, Αὐτὸ δείξει. atqe ità Plato in *Theæteto* deprehenditur extulisse: Et ex Platone Aristænetus (si avtoris nomen id, qod M. Mercerus ambigit) *lib.* 1. *epist.* 4. cæterùm Aristophanes in Lysistrata integrum exhibuit,

Τοὔργον τάχ᾽ αὐτὸ δείξει.

Atqe hoc est qod Svidas voluit, ubi dixit, Αὐτὸ δείξει. παροιμία. ἐλλείπει τὸ ἔργον. *deest*, supplenda scil. *vox* ἔργον. nam qod Mavssacus in *dissert. critic.* ἔργον censet apud Svidam eò loci idem esse, qod est Hesychio in *præfat.* ὑπόθεσις· qo loco Diogenianum ait τὰς πλείους τῶν παροιμιῶν φυλῶς· καὶ ἀνὰ τῶν ὑποθέσεων τεθεικέναι· à Svidæ mente dubio procul qàm longissimè aberravit. Idem forsan & cum Svida voluit Hesychius, ubi αὐτὸ δείξει dixit esse παροιμίαν ἔξω τοῦ ἐπιλόγου εἰρημένην· *parœmiam qæ sine epilogo, sive extrema parte sui enunciatur.* qanqam nescius non sum, posse *epilogi* nomine subjunctam sive adjectam orationem aliqam intelligi, qæ parœmiæ rationem explicationémqe contineat. Verùm τὸ ἔργον apud Svidam pro *hypothesi* sumi, nemo qisqam, opinor, καὶ περὶ ὀλοσχερῶς μόνον περινοήσας, (ut cum Marco nostro loqar) Mavssaco concesserit.

Ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι] ὡς εὐθὺς συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν δι᾽ αὐτοῦ. ut Galen. loqitur *hortator. c.* 2. *Frons hominis tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis index.* Plin. *lib.* 11. *c.* 37. Cicero *Antonio* inter eas *ad Atticum lib.* 14. *epist.* 15. *Qid mecum per literas agis? unam ob cavßam mallem coram egisses. non enim solùm ex oratione, sed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses.* Achilles an Neoptolemus Ennianus à Gellio *lib.* 19. *cap.* 8. lavdatus, *Eo ingenio natus sum; amicitiam atqe inimicitiam in fronte* (sive, *in frontem*, ut Nonius) *promptam gero.* vide *l.* 1. § 14. & *l.* 7. § 60.

Τοιοῦτον ἔχει εὐθὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει] Ità continuatim exhibet Lugd. nam Bas. post ἔχει comma interserit. interpretes qi legerint, avt qid secuti fuerint, havd est facilè conjectu, forsan ὁποῖον ἔχει, εὐθὺς ἐν τ. ὀ. ἐ. *qomodo se habeat, statim in oculis extat.* vel, ποῖον ἔχει; εὐθὺς, &c. *ità se habet? in oculis extat statim.* forsan avtem, ποῖον ἔχειν, sive εἶ), εὐθὺς &c. *talem esse*, sive, *sic affectum esse, in oculis se statim prodit.*

--*in vultu pignora mentis habet.*

ut Naso *art. l.* 2. & apud Æschylum Clytemnestræ Agamemnon, sed specie falsâ deceptus,

Εὖ γὰρ φρονούσης ὄμμα σοῦ κατηγορεῖ,

Nam prodit oculus esse te affectum probè.

oculi enim *sunt animi indices.* Cicer. *de orat. perfect. ut imago est animi vultus, sic indices oculi.* Idémqe *de leg. lib.* 1. *Natura speciem ità formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret: nam & oculi nimis arguti, qemadmodum animis affecti simus, loquntur. & is, qi appellatur vultus, qi nullo in animante esse præter hominem potest, indicat mores.* Ambros. *hexam. lib.* 6. *c.* 9. *Imago qædam animi loqitur in vultu.* Evnap. in *Maximo.* Τὰς δὲ ὁρμὰς τῆς ψυχῆς ἐδήλου τὰ ὄμματα· unde & qidam *oculos animi portas* qasdam dixere. Adamantius *physiognom. lib.* 1. *c.* 1. ὥσπερ διὰ πυλῶν τούτων ἡ ψυχὴ διαφαίνεται. Alii *fenestras* per qas mens non prospicit tantùm, sed se prodit qoqe; & per qas motus atqe affectus animi translucent qodammodo. Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *Mens est qæ per oculos ea, qæ sunt opposita transpicit, qasi per fenestras lucente vitro avt speculari lapide obductas. Et idcircò mens & voluntas ex oculis sæpe dignoscitur.* & *c* 9. *Mens oculis tanqam fenestris utitur.* & Salvian. *de providen. l.* 3. *c.* 7. *Sciens fenestras qodammodo esse nostrarum mentium lumen oculorum.* Senec. *de benefic. lib.* 2. *c.* 2. *Qi tam paratè fecit, non est dubium qin libenter faciat. itaqe lætus facit, & induit sibi animi sui vultum.* atqe hoc est φαιδρύνειν ἑαυτὸν ἁπλότητι ut Marcus *l.* 7. § 31.

Ὡς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι] Tibull. *l.* 1. *eleg.* 9.

Non ego celari possim, qid nutus amantis,
Qidve ferant miti lenia verba sono.

Qò spectant & illa Æschyli in *Toxotid.* apud Plutarch. *de profect. indic.* & in *amator.* & apud Antigon. *mirab. narrat.* 127. restituente Salmasio *in Solin.*

Ἀλλὰ μὲν ἀγναῖς παρθένοις γαμηλίων
Λέκτρων ἀπείρῳ βλεμμάτων ῥέπει βολή·
Νέας γυναικὸς δ᾽ οὔ με μὴ λάθῃ φλέγων
Ὀφθαλμὸς, ὅστις ἀνδρὸς ᾖ γεγευμένη·
Ἔχω δὲ τούτων θυμὸν ἱππογνώμονα.

Ritu puellis nuptiali expertibus
Immotus oculus in terram defigitur.
Nec me puellæ lumina exardentia
Fallant, experta siqa jam fuerit virum.
Animus mihi ista discernendi gnarus est.

Nec fefellerunt, qi *amorem* dixere non magìs qàm vinum avt ignem posse celari. Antiphanes apud Athenæum *l.* 2.

--κρύψαι

--χρύψαι, Φειδία,
Ἅπαντα τἆλλά τις δύναιτ' ἂν πλὴν δυοῖν,
Οἰνόν τε πίνων, εἰς ἔρωτά τ' ἐμπεσών·
Ἀμφότερα μηνύει γὰρ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων,
Καὶ τῶν λόγων τ' αὖ· ὥστε τοὺς ἀρνουμένους
Μάλιστα ταῦτα καταφανεῖς πολλοῖς ποιεῖν.

[ubi nihil opus cum Casavbono in senario penultimo pro τ' αὖ, ταῦθ' rescribere.]

--*celare, Phidia,*
Præter duo aliqis reliqa possit omnia,
Amore captus si sit, avt sit ebrius.
Oculis ab ipsis etenim utrunqe proditur,
Itémqe verbis; ut negare qi volunt,
Ista evidenter arguant mendacii. H. Steph.

Cui affine est, qod Petr. Victorius *var. lect. l.* 18. *c.* 23. pervulgatam esse apud suos vocem, *Amorem tussimqe celari non posse.* de igne idem Naso *epist.* 12. ubi Medea Jasoni amorem suum exprobans;

Perfide: sensisti. qis enim bene celet amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.

Et Helenæ Paris *epist.* 15.

Sed malè dissimulo. qis enim celaverit ignem,
Lumine qi semper proditur ipse suo?

Et ibid.

Qà licet & possum luctor celare furorem:
Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Statius *Achill. lib.* 1.

Nec latet haustus amor; sed fax vibrata medullis,
In vultus atqe ora redit, lucémqe genarum
Tingit.--

Γείτονα] Vide *ad lib.* 5. § 28.

Ἐπιτήδευσις ἡ ἁπλότητος] *Affectatio simplicitatis,* qâ qis simplex aliis videri studet, sive pro simplici se venditat. Dionys. Halic. in *arte.* Ὁ γὰρ ὄγκος καὶ τὸ ἐξ ἐπιτηδεύσεως ἅπαν, ἀνεπιτήδειον. Gregor. Naz. *epist.* 16. ad Evseb. Οὐ φίλον μοι τὸ τεχνικόν. οὐ γὰρ φιλεῖ συγγίνεσθαι φαντασία τε καὶ ἀλήθεια. Synes. *de regno.* Itaqe Tatianus *adv. Græc. c.* 46. ait scriptis propheticis fidem habuisse, διά τε τῶν λέξεων τὸ ἄτυφον, καὶ τῶν εἰπόντων τὸ ἀνεπιτήδευτον, καὶ τῆς τοῦ παντὸς ποιήσεως τὸ εὐκατάληπτον. &c.

Σκαλμή ἐστιν] obturbat istud σκαλμή. Σκαλμὴ Polluci *lib.* 10. *c.* 38. ex Sophocle, *ensis* nomen barbarum; *Thracum* scil. *peculiaris*: qod ex Hesychio discimus. Verùm id istîc qid velit, nullus asseqor. Xyl. σκολιὴ, qomodo Plut. ὁδὸν σκολιὴν vocat. vertítqe, *insidiæ tectæ.* Sed & alicubi Epiphanius, μηδὲν ὀρθὸν, ἀλλὰ πάντα σκαληνά· *rectum nihil, sed obliqa cuncta.* D. Boot. vult σκαιά, *scæva, sinistra.* M. Casavb. *nullo modo lavdabilis.* ità qid legerit, incertum est. Verùm clarissimus Salmas. *Omnino,* inqit, *rescribendum*; σκαμβή ἐστι. Proverbium est Græcum, σκαμβὸν ξύλον οὐδέποτ' ὀρθόν. (Habes apud Svidam, & Apostolium proverb. 1801.) Latini hoc nomen etiam suum usu fecerunt. unde apud Sveton. *Otho. c.* 12. *Scambus, & malè pedatus.* Rem nimirùm ipsam acu tetigit. nec qæsitu ulteriùs opus. Σκαμβή, διεστραμμένη. Svid. qid si locum hunc Marci ob oculos habuit?

Οὐδέν ἐστιν αἴσχιον λυκοφιλίας] λυκοφιλία qid sit, nescium se fatetur Xyl. Explicabit ex Ælio Dionysio Evstathius *ad Il. κ'.* ex Menandro Dionysius. Λυκοφιλίως, ἀντὶ τοῦ ὑπόπτως, ὑπούλως· *suspectè subdolé.* Menander,

Λυκοφίλιοι μέν εἰσιν αἱ διαλλαγαί.
Suspecta pax hæc, tanqam amicitia est lupi. Grot.

Explicabit Plato, in *epist.* 2. *ad Dionysium datâ*: Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, inqit, ταύτῃ γενόμενα τὴν ἐμὴν καὶ σὴν λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνίαν διὰ σὲ ἀπειργάσατο. *Hæc avtem sic gesta, tuam mecum amicitiam lupinam diremit, nósqe tuâ culpâ dissociabiles reddidit.* Et Platonem imitatus, Cornelius Episc. Romanus, *epist. ad Fabium Antioch.* apud Evsebium *lib.* 6. *c.* 43. de Novato. οὗτοι οἱ ἄνδρες καταγνόντες αὐτὸν, καὶ καταφωράσαντες τὴν ἐν αὐτῷ πανουργίαν τε καὶ παλιμβολίαν, τάς τε ἐπιορκίας καὶ ψευδολογίας, καὶ τὴν ἀκοινωνησίαν αὐτοῦ καὶ λυκοφιλίαν. *Viri isti illum observantes, & deprehensâ hominis astutiâ & versutiâ, perjuriísqe & mendaciis, affectu dissociabili,* & *lupinâ,* sive *veteratoriâ, amicitiâ.* Λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνησίαν conjunxit; qemadmodum & Plato, cujus codices hinc corrigendi: & pro ἀκοινωνίαν, qod est κόμματος φαύλου, legendum ἀκοινωνησίαν· qa voce usus est & Aristoteles *polit. lib.* 2. *c.* 3. Alluditur hoc vocabuli ad apologum de induciis sive fœderibus, qæ cum ovibus lupi aliqando inire volebant, canibus gregis custodibus obsidum loco sibi traditis, qorum loco scil. catulos suos ipsi darent, qò liberiùs deinceps grassarentur in greges. Eum Samiis narrâsse primò Æsopum, cùm is à Crœso posceretur, avtor est Max. Planudes in *vit. Æsop.* recitâsse denuo Atheniensibus Demosthenem, cùm ab Alexandro (non ut Svidas, ab Antipatro) ipse cum oratoribus aliis deposceretur, refert Plutarchus in *Demosth.* eundem παραφραστικῶς extulit exhibuítqe Libanius in *progymnasm. fab.* 1. pro eo avtem qod λυκοφιλίαν Marcus, ἀλωπεκὴν φιλίαν dixit Leo Imperator sapientissimus dictus in *oraculis* suis.

Ἀλωπεκὴν ὑποκριθεὶς τὴν φιλίαν,
Καὶ μακροθύμως χαλινώσας τὴν φρένα,
Ὡς πρέσβυς ἄγαν καὶ πολιός τις ἔμφρων.
Vulpinâ amicum mente simulans subdolè,
Patienter ingenium cohibens, ut fræno insitum;
Sicut senex valde & canus sapientiâ.

vide Joan. Rutgers. *var. lect. l.* 5. *c.* 8.

§. 16. Κάλλιστα ἡ ζῆν] f. διαζῆν. est enim novi argumenti exordium.

Ἐὰν ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διῃρημένως] vide *suprà* § 2. & *l.* 3. § 11.

Οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ]

ποιεῖ] Vide *suprà* § 11. & *lib.* 9. § 15.

Ἐυθὺς ἐξαλεῖψαι] Vide *l.* 8. § 47.

Ὀλίγε χρόνε ἔσῃ] Vide *l.* 10. § 11, 15.

Χαῖρε αὐτοῖς καὶ ῥᾴδια ἔσω σοι] ἔσῃ forsan. Itâ Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. Αἱ ἐντολαὶ τῷ ἀγαπῶντι βαρεῖαι ἐκ εἰσίν. Vide *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 33.

Ἐπὶ τοῦτο σπεῦδε, κἂν ἄδοξον ᾖ] Hoc est qod Pythagoras, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν. Vide *ad l.* 9. § 18. Basil. Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magist. *orat.* 1. Ὀυκ ἔστιν ὃ μᾶλλον φιλικὸν εἴη τῷ σωφρονοῦντι, τοῦ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου, ὥστε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. Epictet. item *enchir. c.* 34. Ὅταν τι διαγνοὺς ὅτι ποιητέον ἐστὶ, ποιῇς, μηδέποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσων αὐτὸ, κἂν ἀλλοῖόν τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτοῦ ὑπολαμβάνειν· εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ ἔργον φεῦγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς ἐπιπλήξοντας οὐκ ὀρθῶς; Itâ Apostolus ad cœlestia contendit, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 8. Plut. *de audiend.* Ὀυ γὰρ μόνον, ὥς φησιν Φωκυλίδης,

Πολλ᾽ ἀπατηθῆναι διζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν.

ἀλλὰ καὶ γελασθῆναι δεῖ πολλὰ καὶ ἀδοξῆσαι. Ubi obiter adnotâsse havd pigebit, versum illum, qem Plutarchus Phocylidæ vindicat, pavlò aliter à Clemente *strom. l.* 5 *prope finem* concipi,

—πολλὰ πλανηθῆναι—&c.

eâ nempe notione qâ Ulysses πολυπλανής, & πολύπλαγκτος dicitur, *odyss.* ρ. *v.* 511. Epictet. *enchir. c.* 12. Ἐι προκόψαι θέλεις, ὑπόμεινον, ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἄνους δόξαι καὶ ἠλίθιος. qod Anaxagoræ obtigisse refert Laërt. *l.* 2. Ὅιον γάρ ἐστι τὸ ἀνόητον ὄντως ἀπολειφθῆναι, διὰ τὸ μὴ νομισθῆναι τοῖς ἀνοήτοις ἀνόητον; *Qæ enim ratio est in amentia persistere, nè amentibus amens videare?* Simplic. *comment. in Epictet. ibid.* Socrates apud Senecam *ep.* 71. *Ut sis beatus, & te alicui stultum videri sinc.* Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 14. *Non potest qisqam justus esse, qod est cum vera sapientia conjunctum, nisi idem stultus esse videatur.* Dionys. *de divin. nomin. c.* 7. Ἐυ οἶδεν ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἑνωθεὶς, ὅτι εὖ ἔχει, κἂν οἱ πολλοὶ νουθετοῖεν αὐτὸν ὡς ἐξεστηκότα. Itâ de Domino Christo ipsi propinqi ejus dicebant, ὅτι ἐξέστη. Marc. *c.* 3. *v.* 21. Æschyl. *Prometh.*

Κέρδιστον εὖ φρονοῦντα μὴ δοκεῖν φρονεῖν.

—*Utilissimum est,*

Minimè videri sapere, cùm sapias tamen.

Siqidem ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 14. Τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, μωρία τῷ ψυχικῷ ἐστι. & *c.* 1. *v.* 18. Ὁ τοῦ σαυροῦ λόγος τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία· τοῖς δὲ σωζομένοις δύναμις Θεοῦ. & qod Plato *epist.* 2. Σχεδὸν γὰρ οὐκ ἔστι τούτων πρὸς τοὺς πολλοὺς καταγελαστότερα ἀκούσματα· οὐδ᾽ αὖ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς (εὐσεβεῖς, potiùs) θαυμαστότερά τε καὶ ἐνθουσιαστικώτερα. Vide Epictet. *enchir. c.* 23. *ad l.* 4. § 12. Vide & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

Παντὶ γὰρ συγγνώμη τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητεῖν] Vide *ad l.* 6. § 27. Cato Uticensis, referente Plutarcho; Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ ὅ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιστον, ἑτέρῳ μὴ παρίησι;

§ 17 Πόθεν ἐλήλυθεν] vide *l.* 8. § 3. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 36.

Ὅιον ἔσῃ μεταβάλλον] vide *l.* 8. § 21.

Ὀυδὲν κακὸν πείσεται] Vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

§ 18. Καὶ πρῶτον μὲν] Καὶ illud παρέλκον videtur. qomodo Hebræis in scriptorum exordiis creberrimè. Proponit varias considerationes, qibus animi impetus ad offensationem & iracundiam in injuriis illatis proclivis, reprimatur, & in affectione placida & tranqilla contineatur. eas alibi sæpe priùs inculcatas, prout ex locorum collatione videre est, hoc loco simul uno qasi fasciculo comprehensas, veluti per synopsin qandam, ob oculos constituere visum est.

Τίς ἡ πρὸς αὐτοὺς μοι σχέσις] Vide *l.* 8. § 27. & *l.* 9. § 22.

Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν] Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 8. § 56, 59.

Προεστηκέναι αὐτῶν γέγονα] Hoccine Marcus, ut imperator, an ut philosophiæ studiosus? utrovis enim modo accipere licet. Plato *Dionysio ep.* 4. Νῦν οὖν δῆλον μὲν ἐστιν ὃ λέγω, ἀναμιμνήσκειν δ᾽ ὅμως δεῖ ἡμᾶς αὐτοὺς, ὅτι προσήκει, πλέον ἢ παίδων, τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρειν, sed illâ potiùs ratione; opinor; ὡς ἄρχων *l.* 3. § 5. qanqam potest & utroqe.

Ὡς κριὸς ποίμνης] Ὁ μὲν τῶν αἰγῶν ἡγεμὼν, τράγος· ὁ δὲ οἴων, κριὸς καὶ κτίλος· τῶν δὲ βοῶν, ταῦρος. Pollux. *l.* 2. *c.* 12 § 29. de Ulysse Priamus *iliad.* γ′. *v.* 196.

Ἀυτὸς δὲ, κτίλος ὣς, ἐπιπωλεῖται σίχας ἀνδρῶν,
Ὅστ᾽ οἴων μέγα πῶυ διέρχεται ἀργεννάων.

qod in Cleanthem detorsit Timon, utì Laërt *l.* 7. & de Ænea poeta *il.* *v.* 492.

Λαοὶ ἕποντ᾽, ὡσεί τε μετὰ κτίλον ἕσπετο μῆλα.

Ἡ ταῦρος ἀγέλης] Achill. Tatius *Leucip. l.* 1. Βαδίζει ταῦρος ὑψαυχενῶν, καὶ ὥσπερ ἐπιδεικνύμενος, ὅτι τῶν ἄλλων βοῶν ἐστι βασιλεύς. De Agamemnone *il.* β. *v.* 480.

Ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι μέγ᾽ ἔξοχος ἔπλετο πάντων
Ταῦρος· ὁ γάρ τε βόεσσι μεταπρέπει ἀγρομένῃσι.

Et Flaccus *sat.* 3. *Viribus editior, — ut in grege taurus.* Polyb. *hist. l* 6. Καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, καὶ ἐπὶ τούτων (πλήθους ἀνθρώπων) συναθροιζομένων, ὅπερ εἰκὸς κατὰ τοῦτο τὸ ὁμόφυλον συναγελά-

γελάζεσθαι, διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν· ἀνάγκη τὸν τῇ σωματικῇ ῥώμῃ καὶ τῇ ψυχικῇ τόλμῃ διαφέροντα, τούτων ἡγεῖσθαι καὶ κρατεῖν· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενῶν τῶν ἀδοξοποιήτων ζώων θεωροῦμεν· τοῦτο χρὴ φύσεως ἔργον ἀληθινώτατον νομίζειν· παρ᾽ οἷς ὁμολογουμένως τοὺς ἰσχυροτάτους ὁρῶμεν ἡγουμένους. λέγω δὲ ταύρους, κάπρους, ἀλεκτρυόνας, τὰ τούτοις παραπλήσια. Videtur avtem Marcus hîc ob mentem habuisse Epicteti illa, *dissert. l.* 3. *c.* 1. Σὺ οὖν τίς εἶ ἐνταῦθα; μέγα ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι οὗτός εἰμι, ᾧ δεῖ μέλειν ἀνθρώπων· οὐδὲ γὰρ λέοντι τὸ τυχὸν βοΐδιον τολμᾷ ἀνθίστασθαι αὐτῷ. ἂν δ᾽ ὁ ταῦρος προσελθὼν ἀνθίστηται; λέγε αὐτῷ, ἄν σοι δόξῃ, σὺ δὲ τίς εἶ; ἄνθρωπε, ἐν παντὶ γένει φύεταί τι ἐξαίρετον, ἐν βουσίν, ἐν κυσίν, ἐν μελίσσαις, ἐν ἵπποις. μὴ δὴ λέγε τῷ ἐξαιρέτῳ, Σὺ οὖν τίς εἶ; εἰ δὲ μή, ἐρεῖ σοι φωνὴν λαβών, ἐγώ εἰμι τοιοῦτον, οἷον ἐν ἱματίῳ πορφύρα· μή μ᾽ ἀξίου ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις· ἢ τῇ φύσει μου μέμφου, ὅτι με διαφέροντα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐποίησε. Idem *l.* 1. *c.* 2. Σὺ ἑαυτὸν ἡγῇ μίαν τινὰ εἶναι κρόκην τῶν ἐκ τοῦ χιτῶνος; τί οὖν σὲ ἔδει φροντίζειν, πῶς ἂν ὅμοιος ᾖς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; ὥσπερ οὐδὲ ἡ κρόκη πρὸς τὰς ἄλλας κρόκας θέλει τι ἔχειν ἐξαίρετον· ἐγὼ δὲ πορφύρα εἶναι βούλομαι, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο, καὶ στιλπνόν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῦ εὐπρεπῆ φαίνεσθαι καὶ καλά. τί οὖν μοι λέγεις, ὅτι ἐξομοιώθητι τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι· qem locum eò lubentior adduxi, qò ab interpunctione laborantem, qod interpreti imposuit, restituerem. Et pavlò pòst ibid. Ὁ ταῦρος, λέοντος ἐπελθόντος, μόνος αἰσθάνεται τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς, καὶ προβέβληκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ἀγέλης.

Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα] vide *l.* 9. § 39. & *l.* 10. § 6.

Τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων ἕνεκεν] vide *suprà* § 10. & *l.* 5. § 30.

Ὁποῖοί τινές εἰσιν] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 13.

Οἵας ἀνάγκας δογμάτων] vide *l.* 8. § 14.

Μεθ᾽ οἵου τύφου] qod *l.* 9. § 34. ὅση οἴησις. qanqam hîc malim *prudentiæ opinionem*, qàm *fastum* vertere: qanqam & ista fastu sufflat. Vide *ad lib.* 2. § 15.

Ἄκοντες] vide *l.* 7. § 62. Πάντας ἄκοντας ἁμαρτάνειν, dogma Stoicum. Epictet. *l.* 1. *c.* 18. nec horum duntaxat, sed sapientum omnium si Platoni credimus; sic enim is in *Protagor.* Ἐγὼ γὰρ σχεδόν τι οἶμαι τοῦτο, ὅτι οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἡγεῖται, οὐδένα ἀνθρώπων ἑκόντα ἐξαμαρτάνειν, οὐδὲ αἰσχρά τε καὶ κακὰ ἑκόντα κατεργάζεσθαι. ἀλλ᾽ εὖ ἴσασιν, ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ ποιοῦντες, ἄκοντες ποιοῦσι. qi & idem in *Hipp. maj.* Κακὰ δή γε πολὺ πλείω ποιοῦσιν ἢ ἀγαθὰ πάντες ἄνθρωποι, ἀρξάμενοι ἐκ παίδων· καὶ ἐξαμαρτάνουσιν ἄκοντες.

Ἄκοντες καὶ ἀγνοοῦντες] Itaqe hoc utroq; nomine (si verum istud) veniâ ac misericordiâ digniores; vt *l.* 2. § 13. Οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλό τι κακὸν ποιήσῃ· καὶ οἱ νόμοι δή που πολὺ χαλεπώτεροί εἰσι τοῖς ἑκοῦσι κακὰ ἐργαζομένοις, καὶ ψευδομένοις, ἢ τοῖς ἄκουσιν. Plato *Hipp.* & Demosth. *adv. Midiam.* Οἱ περὶ τῆς βλάβης νόμοι πάντες, ἂν μὲν ἑκὼν βλάψῃ, διπλοῦν· ἂν δ᾽ ἄκων, ἁπλοῦν τὸ βλάβος κελεύουσιν ἐκτίνειν· ὁ μὲν γὰρ παθών, πανταχοῦ βοηθείας δίκαιός ἐστι τυγχάνειν· τῷ δράσαντι δ᾽ οὐκ ἴσην τὴν ὀργήν, ἂν θ᾽ ἑκών, ἄντ᾽ ἄκων, ἔταξεν ὁ νόμος· οἱ δὲ φονικοί, τοὺς μὲν ἐκ προνοίας ἀποκτιννύντας, θανάτῳ καὶ ἀειφυγίᾳ καὶ δημεύσει τῶν ὑπαρχόντων, ζημιοῦσι· τοὺς δ᾽ ἀκουσίως, αἰδέσεως καὶ φιλανθρωπίας πολλῆς ἠξίωσαν.

Ἄκουσα στέρεται τοῦ ἀληθοῦς] Ex Platone. Vide *l.* 7. §. 63.

Αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις] Hoc est qod primo loco cogitandum proposuit Antonius Epicureus in scripto suo περὶ τῆς τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας, cujus meminit Galenus *de affectib. dignoscend.* & *curand. c.* 1. ὅτι καὶ αὐτοὶ πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνομεν. Senec *de ira l.* 1. *c.* 14. *Cogitet, qàm multa contra bonum morem faciat; qàm multa ex his qæ egit, veniam desiderent. jam irascetur etiam sibi. nunqam enim æqus judex aliam de sua, aliam de aliena cavssa sententiam fert. nemo invenitur, qi se possit absolvere: & innocentem qisqe se dicit respiciens testem, non conscientiam.* Æschylus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἁμαρτάνει τι καὶ σοφοῦ σοφώτερος.

Peccat aliqando, sapiente & qi plus sapit.

Et ad Marcum propiùs accedens Jacob. *ep. c.* 3. *v.* 1. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. *In multis offendimus omnes.* Ad qem locum Beda noster; *Non dixit offenditis, sed offendimus, inqit: & in multis, præmisit; omnes, subjunxit.* Et Avg. *epist.* 29. *Non in uno, sed in multis; nec qosdam, sed omnes dicit.* Vide *ad l.* 7. § 26.

Καὶ ἄλλος τοιοῦτος εἶ] qod *l.* 7. § 79. εἷς ὢν τῶν φαύλων· *alius ejusmodi.* qomodo in parœmia dicitur, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς. *alius*, sive, *alter, iste Hercules est.* i. e. alter ejusmodi qalis Hercules. de Titorno usurpatum Ælian. *l.* 12. *c.* 22. qò facit Platonis illud adductum *suprà ad l.* 10. § 30. fortean tamen, ἄλλως legendum. *aliás*, sive *aliis in rebus, ipse paria peccas.* ἄλλο τι ὁμοειδές. *l.* 7. § 26. παρόμοιόν τι. *l.* 10. § 30.

Vitia habes alia, etiam havd fortasse minora.
Flaccus *sat.* 3.

Ἀλλὰ τήν γε ἕξιν τοιαύτην ἕξεις] Malim, ἔχεις. atqe ità reddidit interpres uterqe. *habes dogmata gemina* ut *l* 7. § 26. vel *affectus pariter vitiosos.* & paria itaqe nî aliud obstaret, puta supplicii

plicii vel opprobrii formido, admitteres, vel admittere aliqando poteris. qod Apostolus innuit, *ad Gal. c. 6. v. 1.* verbis illis, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Aristot. *de rhetor. ad Alex. c. 37.* ἐπιεικές τε καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον ἐστὶν συγγνώμην ἔχειν. τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν κοινὸν πάντων ἀνθρώπων· καὶ οὐδεὶς οἶδεν, εἴ τι τοιοῦτον αὐτῷ συνεμπέσῃ. Optimè Plin. min. *l. 6: ep. 22. Optimum & emendatissimum existimo, qi cæteris itâ ignoscit, tanqam ipse qotidie peccet; itâ peccatis abstinet, tanqam nemini ignoscat.*

Διὰ δειλίαν] scil. qod Naso *amor. l. 1. eleg. 4.*

Siqa metu dempto casta est, ea deniqe casta est:
Qæ qia non potuit-- (metu nimirum coercita)
—*non facit, illa facit.* Itaqe Plautus *stich. 1, 2.*
Ubi facillimè spectatur mulier qàm ingenio est bono?

* Cùm, A- cidal. * *Cui malefaciendi est potestas, qæ, nè faciat id, temperat.*

Vacat enim abstinentiæ testimonium, cùm licentia eripitur. Tertull. *advers. Marc. l. 1. c. 29.* & ut Flaccus *l. 1. ep. 17.*

Oderunt peccare (etiam) mali formidine pœnæ.

ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς ψόφῳ κύων ἢ * γαλῆ, [* γαλεὸς perper. vulg.] τῶν ἡδονῶν ἀποτρεπόμενοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀποβλέποντες. Plut. *de virt. moral.*

—*tolle periclum,*
Jam vaga prosiliet frænis natura remotis.

Flacc. *l. 2. sat. 7.*

Ἢ δοξοκοπίαν] vide *l. 12. c. 4.* apud Stob. *tom. 2. tit. 9.* Philiscus, an Philemon. tribuit illi Grotii editio: huic Gesneri: huic item Anton. *Meliss. l. 1. c. 13.* & Maxim. *c. 5.*

Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, οὐχ ὁ μὴ ἀδικῶν,
Ἀλλ᾽ ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος μὴ βούλεται·
Οὐδ᾽ ὃς τὰ μικρὰ λαμβάνειν ἀπέσχετο,
Ἀλλ᾽ ὃς τὰ μεγάλα καρτερεῖ μὴ λαμβάνων,
Ἔχειν δυνάμενος καὶ κρατεῖν ἀζημίως·
Οὐδ᾽ ὃς γε ταῦτα πάντα διατηρεῖ μόνον,
Ἀλλ᾽ ὅστις ἄδολον γνησίαν τ᾽ ἔχων φύσιν
Εἶναι δίκαιος, κοὐ δοκεῖν εἶναι θέλει.
Non justus, omnis abstinens injuriæ est;
Sed qi nocere cùm potest, tum abstinet:
Nec qi recusat parva, sed qi maximis
Tentatus, animi robur invictum gerit.
Nec qisqis ista qolibet præstat modo;
Sed qi dolosi nescius fuci, integrâ
Probitate, justus esse, non credi, studet.

Grot. Allusit ad Æschyli illud in *Theb.*

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ᾽ εἶναι θέλει.

vide *l. 8. § 1.*

Πολλὰ γὰρ καὶ κατ᾽ οἰκονομίαν γίνεται] *Multa*, inqit, *per dispensationem qandam fiunt.* Non divinam qidem eam, de qa Xylander intellexisse videtur; cùm vertit, *Qædam enim fato fiunt.* siqidem non *qædam*, sed *omnia* in universum, *fato fieri*, statuebant Stoici. sed *humanam*, prout & Anglus rectè cepit. in qem eundem sensum Epictetus pariter *l. 3. c. 14.* τῶν πραττομένων, τὰ μὲν προηγουμένως πράττονται, τὰ δὲ κατὰ περίστασιν, τὰ δὲ καὶ κατ᾽ οἰκονομίαν, τὰ δὲ κατὰ συμπεριφοράν, τὰ δὲ καὶ κατ᾽ ἔνστασιν. qo de loco videri poterit Hieron. Volfius in *Annot.* Membrum illud qod attinet, qod hîc Marcus attingit: κατ᾽ οἰκονομίαν fieri aliqid dicitur, cùm aliud qidpiam specie tenus geritur, qàm qod vel intenditur, vel revera subest. Indè fit, ut qædam mali speciem præ se ferant, qæ tamen, cùm alio fine, aliâqe ratione peragantur, qàm primo aspectu videri possit, culpâ omni prorsus carere censentur. *Oeconomia* istiusmodi fuit, qòd copiæ Israeliticæ, qasi formidine perculsæ ad Ajensium incursum in fugam sese dabant, qò ab urbe sua istos longiùs electarent. Jos. *hist. c. 8. v. 15.* vide Origen. *adv. Cels. l. 1. ad l. 3. § 4.* qòd Jehu rex Israelis, Baalis colendi cupidum simulabat sese, cùm ejusdem cultores comprehendendi & pessundandi consilia apud se coqeret. *Reg. hist. l. 4. c. 10. v. 19.* qòd Solomon de infante dissecando sententiam tulit. *Reg. l. 3. c. 3. v. 25.* cui non absimile Clavdii imperatoris illud, qi fœminæ filium suum non agnoscenti, matrimonium juvenis indixit. Sveton. *l. 5. c. 15.* qòd Carolus magnus patrem & filium maleficii reos habitos, cùm sontem alterum, alterum insontem esse compertum haberet, utrosqe duci jussit, qò alter se prodendo alterum liberaret. And. Isern. *de feud.* qòd Archimandrita qidam Ægyptius, qi qò monachum juvenem à libidinis flammis, qibus ustulari se conqestus est, liberaret, subornavit qi conviciis hominem insectaretur, & post injuriam illatam, innocentem insuper apud sese deferret. Hieron. *ad Rustic.* qòd Davus Terentianus Mysin cum puerulo in viam provoluturum se minatur. *Andr. 4. 5.* Nec desunt ex antiqis, qi patriarcharum piorúmqe aliorùm lapsus in sacris literis proditos, hoc *œconomiæ* prætextu eant excusatum. Origenes *stromat. l. 6.* qò Jacobi mendacium excuset Esavum sese profitentis. *Genes. c. 27. v. 19.* post adducta Platonis illa ex *polit. l. 3.* τῷ ὄντι θεοῖς μὲν ἄχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δὲ χρήσιμον, ὡς ἐν φαρμάκου εἴδει. *Considerandum est*, inqit, *qomodo Philosophus cautè dixerit, Deo indecens & inutile esse mendacium, hominibus non interdum inutile; & qòd nè per dispensationem qidem* (hoc est, κατ᾽ οἰκονομίαν, & itâ prorsus Orig. scripserat) *putandus sit Deus aliqando mentiri.* qod *homini* tamen *per dispensationem* qandam *licere* concedit, allatis exemplis Judithæ *c. 11. v. 2.* Holofernæ mentitæ; Esteræ *c. 5. v. 8.* Hamanem convivam poscentis; ubi nulla tamen mendacii vestigia comparent. Qod avtem Plato, ἐν φαρμάκου εἴδει, Clemens Alex. ἐν θεραπείας μέρει dixit. sic enim iste, *strom. lib. 7.* de Gnostico agens, ἀληθῆ τε φρονεῖ ἅμα καὶ ἀληθεύει πλὴν εἰ μήποτε ἐν

ἐν θεραπείας μέρει, καθάπερ ἰατρὸς πρὸς νοσοῦντας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν καμνόντων, ψεύσεται, ἢ ψεῦδος ἐρεῖ κατὰ τοὺς σοφιστάς. *non tam*, inqit, *mentietur, qàm mendacium dicet, utì subtilitatum periti distingvere solent.* Eódem trahit Origenes *operis dicti lib.* 10. ejusdémqe *œconomiæ*, sive *dispensationis*, speciem vult esse disceptationem, vel increpationem potiùs, illam, qâ adversus Petrum Pavlus Antiochiæ usum se profitetur, *ad Galat. c.* 2. *v.* 11. eundémqe secutus, cùm Joan. Chrysostom. in *Gal. expos.* οὐ μάχης ἦν τὰ ῥήματα, ἀλλὰ οἰκονομίας. εἰ γὰρ ὄντως ἐμάχοντο, οὐκ ἂν ἐπὶ τῶν μαθητῶν ἀλλήλοις ἐπετίμησαν. σφόδρα γὰρ ἂν αὐτοὺς ἐσκανδάλισαν. νυνὶ δὲ λυσιτελοῦσα ἦν ἡ ἐν τῷ φανερῷ μάχη. tum & Hieron. *in comment. Novâ bellator*, inqit, *usus est arte pugnandi, ut dispensationem Petri, qâ Judæos salvari cupiebat, novâ ipse conditionis dispensatione corrigeret; & resisteret ei in faciem, non arguens propositum, sed qasi in publico contradicens.* qi & *rabulis forensibus* Apostolos comparat, qi pari ratione, *omissis sæpe negotiis in proprias contumelias vertuntur, & joculari se invicem dente mordent, ut populum circumstantem fallant, & apud reos prævaricationis suspicionem effugiant.* Idémqe *ad Avgust. ep.* 1. *Bene uterqe finxit. nec tamen defendimus officiosum mendacium; sed ostendimus honestam dispensationem.* Verùm Apostolum à nota hac uberrimè vindicat Avgustinus *epist. ad Hieron.* ea de re scriptâ. & in *lib. de mendac.* qi tamen & ipse ibidem Jacobi dictum, qo Esavum esse se affirmabat, vult mendacium videri, non esse; & dispensationis ratione non absimili excusat. οἰκονομίας revera rationem habuit, eodémqe refert, qi & συμπεριφορὰν appellat, Clemens dictus, Timothei circumcisionem à Pavlo procuratam, *Act. c.* 16. *v.* 3. cùm tamen περιτομὴν χειροποίητον οὐδὲν ὠφελεῖν prædicaret, *Rom. c.* 2. *v.* 28. *Galat. c.* 5. *v.* 6. & *c.* 6. *v.* 15. συμπεριφερόμενος Ἰουδαίοις. sed & qod de se Apostolus idem *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 19. 22. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος Θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. Nec illud minùs, qod Chrysippus habet in *lib. de rhetoric.* referente Plut. *de contradict. Stoic. c.* 1. οὕτω ῥητορεύσειν καὶ πολιτεύσεσθαι τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τοῦ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ὑγείας· cùm tamen ipse secus omnino censeat. Qod Epictet. *enchir. c.* 16. de homine in mœstitia luctúqe agent ob infortunium aliqod, qod eidem obtigerit, μέχρι μέντοι λόγου μὴ ὄκνει συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ, κἂν οὕτω τύχῃ, συνεπιστενάξαι· πρόσεχε μέντοι, μὴ καὶ ἔσωθεν συνεπιστενάξῃς. qem vide & *ad l.* 8. § 27. Idem & Senec. *epist.* 5. *Intus omnia dissimilia sint: frons nostra populo conveniat.* & *ep.* 103. *Non abhorreat à publicis moribus; nec hoc agat, ut qicqid non facit, damnare videatur.* qi & idem, Lactantio *instit. l.* 3. *c.* 15. referente, unde dispensationis hujusce usum Stoicis freqentem satìs familiarémqe fuisse liqet. *Facit*, inqit, *sapiens, & qæ non probabit, ut etiam ad majora transitum inveniat: nec relinqet bonos mores, sed tempori se aptabit: ut qibus alii utuntur in gloriam avt voluptatem, utatur agendæ rei cavssâ.* &, ut qàm latè pateat, avtoribus illis, dispensatio ista videatur; *Omnia*, inqit, *qæ luxuriosi faciunt, qæqe imperiti, facict & sapiens, sed non eodem modo, eodémqe proposito.* Horum itaqe exemplo dogmatéq; Fabius *instit. l.* 12. *c.* 1. cavssarum minùs honestarum defensionem in oratoribus excusat. *Nè hoc qidem*, inqit, *est nudum intuendum, qalem cavssam vir bonus, sed etiam qare, & qâ mente defendat. ac primùm concedant mihi omnes oportet, qod Stoicorum qoqe asperrimi confitentur, facturum aliqando virum bonum, ut mendacium dicat. & qidem nonnunqam levioribus cavssis; ut in pueris ægrotantibus utilitatis eorum gratiâ multa fingimus; multa non facturi promittimus; nedum si ab homine occidendo grassator avertendus sit, avt hostis pro salute patriæ fallendus, ut hoc, qod aliàs in servis qoqe reprehendendum est, fit aliàs in ipso sapiente lavdandum.* qi & concludit, *licere qandoqe uti arte dicendi, bonâ qidem, sed qæ malis artibus simillima sit.* Certè qòd *mendacium* qandoqe dicturum virum bonum sapientémqe ex Stoicorum sententia, affirmavit, id disertè Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσι δὲ, μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφόν. — τῷ μέντοι ψεύδει ποτὲ συγχρήσεσθαι νομίζουσιν αὐτὸν κατὰ πολλοὺς τρόπους, κατὰ στρατηγίαν τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατὰ τὴν τοῦ συμφέροντος πρόορασιν, καὶ κατ' ἄλλας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. Vide *ad l.* 4. § 49. Plura istiusmodi adjici poterant: sed ista suffecerint ad Marci mentem explicandam. vide & *l.* 4. § 19.

Πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν] De alienis factis non est temerè pronunciandum. Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Πολλὰ δεῖ· σφαγῆναι καὶ παθεῖν πρὶν ἄλλου καταγνῶναι δυσσέβειαν.

Ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος] *puncto* minùs. Senec. *ep.* 49. vide *l.* 5. § 24.

Μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν] qod *l.* 7. § 21. μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε. vide *l.* 4. § 3. & 48. ἐκτέτανται. In eandem ferè cum Marco sententiam Evripid. *Supplic.*

— ὦ ταλαίπωροι βροτοί,
Τί κτᾶσθε λόγχας, καὶ κατ' ἀλλήλων φόνους
Τίθεσθε; παύσασθ'· ἀλλὰ λήξαντες πόνων,
Ἄστη φυλάσσεθ', ἥσυχοι μεθ' ἡσύχων·
Σμικρὸν τὸ χρῆμα τοῦ βίου· τοῦτον δὲ χρὴ

Ὡς ῥᾷστα, καὶ μὴ σὺν πόνοις διεκπερᾶν.

— Misera gens mortalium,
Qid arma, qid vos mutuæ cædes juvant?
Qin abstinete. liberas urbes metu,
Vacuas malorum, placida tutetur qies.
Humana vita res brevis. cura optima est,
Vt absqe cura mollis ac facilis fluat. Grot.

Οὐκ αἱ πράξεις.] vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 40. & *l.* 9. § 13. & *supr.* § 11. 16.

Οὐκ αἰσχρὸν] Vide *lib.* 2. § 1. Musonius in *orat.* qâ disserit, *an Philosophus debeat injuriarum agere*; apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. Ὁ μὲν ἁμαρτάνων εὐθὺς καὶ ἐν αἰσχύνῃ ἐστίν, ὁ δὲ πάσχων, ὥσπερ οὐχ ἁμαρτάνει, καθόσον πάσχει, οὕτως οὐδὲ ἐν αἰσχρῷ οὐδενὶ γίνεται.

Χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ] Graviora ab affectu suo patiuntur, qàm ab eis ipsis qibus irascuntur. Τὰ γὰρ ἔνδοθεν μᾶλλον βαρύνει, οἷα ἐν τοῖς ἠπιάλοις καὶ πυρετοῖς τὸ ῥιγοῦν ἢ κατακαίεσθαι τοῦ ἔξωθεν κρύους ἢ καύματος. Plut. *de tranqill.* vide Senecam *de ira. lib.* 2. *cap.* 35, 36. & Joan. Chrysost. *infr.* Theognis,

Οὐδέν, Κύρν', ὀργῆς ἀδικώτερον, ἣ τὸν ἔχοντα
Πημαίνει, θυμῷ δειλὰ χαριζομένη.
Irâ, Cyrne, nihil crudelius; ipsum ea habentem
Lædit, & excruciat cor miserabiliter.

Τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον] Apost *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. vide *lib.* 6. § 6, 26. & *l.* 7. § 22.

Καὶ μὴ σεσηρὸς] *adscititia.* Xyl. *affectata.* Cas. *personata.* qemadmodum ille dixit, *Hæredis fletus sub persona risus est.* ab eis tractum qi vultu renident, dum animus tamen interim angitur & exæstuat: ut ille qi *Æn. l.* 1.

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

ut illi de qibus Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 12. Οἱ ἐν προσώπῳ καυχώμενοι, καὶ οὐ καρδίᾳ. vide *lib.* 1. § 15. & *supr.* § 13. Expressit vim vocabuli Ammianus, cùm de Juliano dixit, *lib.* 21. *amarum subridens.*

Τί γάρ σοι ποιήσει ὁ ὑβριστικώτατος] Τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς; &c. Petr. *ep.* 1. *c.* 3. *v.* 13.

Ἐὰν διατελῇς εὐμενὴς αὐτῷ] Dio Siracusanus, referente Plutarcho. Ἀνθρώπου δὲ κακίαν, εἰ καὶ χαλεπόν ἐστιν, οὐχ οὕτως ἄγριον εἶναι παντάπασι καὶ δύσκολον, ὥστε μὴ μεταβάλλειν χάριτι νικηθεῖσαν ὑπὸ τῶν πολλάκις εὖ ποιούντων. *Vincit malos pertinax bonitas.* Senec. *de benef. lib.* 7. *c.* 31. Idémqe *de ira l.* 2. *c.* 34. *Irascitur aliqis? tu contrà beneficiis provoca. Cadit statim simultas ab altera parte deserta. nisi par non pugnat. si utrinqe certabitur, ille est melior, qi prior pedem retulit; victus est qi vicit.* νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. *Qàm pulchra ars, vincere in bono malum?* Gvigo *medit. c.* 15. Et Val. Maxim. *lib.* 4. *c.* 2. *Speciosiùs aliqanto injuriæ beneficiis vincuntur, qàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Et, *Bono vinci satius est, qàm malo more injuriam vincere.* Salust. *Jugurth.* Præclarè Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 18. Εἰ καὶ μεγάλα ἠδίκησαι, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα εὐεργέτησον, ἵνα καὶ σαυτῷ λαμπρότερον ποιήσῃς τὸν στέφανον, καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς ἐσχάτης ἀπαλλάξῃς ἀρρωστίας· ἐπεὶ καὶ οἱ ἰατροὶ, ὅταν καὶ λακτίζωνται καὶ ὑβρίζωνται παρὰ τῶν μαινομένων, τότε μάλιστα αὐτοὺς ἐλεοῦσι καὶ παρασκευάζονται πρὸς τὴν ἐκείνων διόρθωσιν, εἰδότες ὅτι τῆς ὑπερβολῆς τοῦ νοσήματος ἡ ὕβρις ἐστί. καὶ σὺ τοίνυν ταύτην περὶ τῶν ἐπιβουλευόντων ἔχε τὴν γνώμην, καὶ οὕτω κέχρησο τοῖς ἀδικοῦσιν· ἐκεῖνοι γάρ εἰσι μάλιστα οἱ νοσοῦντες, καὶ τὴν βίαν ὑπομένοντες. ἀπάλλαξον τοίνυν αὐτοὺς τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐπηρείας, καὶ δὸς ἀφεῖναι τὴν ὀργὴν, καὶ δαίμονος ἐλευθέρωσον χαλεποῦ, τοῦ θυμοῦ. καὶ γὰρ δαιμονῶντας ἐὰν ἴδωμεν, δακρύομεν· οὐχὶ καὶ αὐτοὶ δὲ σπουδάζομεν δαιμονᾶν· τοῦτο καὶ νῦν ποιῶμεν ἐπὶ τῶν ὀργιζομένων. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἐοίκασιν οἱ θυμούμενοι, μᾶλλον δὲ κἀκείνων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, μετ' αἰσθήσεως μαινόμενοι· διὸ καὶ ἀσύγγνωστος αὐτῶν ἡ παραπληξία. μὴ τοίνυν ἐπέμβαινε κειμένῳ, ἀλλὰ καὶ ἐλέει· καὶ γὰρ ἂν ὑπὸ χολῆς τινα ἐνοχλούμενον καὶ σκοτοδινιῶντα καὶ ἐμέσαι ἐπειγόμενον τὸν πονηρὸν τοῦτον χυμὸν ἴδωμεν, χεῖρα ὀρέγομεν καὶ διαβαστάζομεν παρατεινόμενον, κἂν τὸ ἱμάτιον μολύνωμεν, οὐκ ἀποστρεφόμεθα· ἀλλ' ἓν μόνον ζητοῦμεν, ὅπως ἐκεῖνον ἀπαλλάξωμεν τῆς χαλεπῆς ταύτης στενοχωρίας· τοῦτο τοίνυν ἐπὶ τούτων ποιῶμεν, καὶ διαβαστάζωμεν ἐμοῦντας καὶ παρατειομένους· μὴ δὴ πρότερον ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἅπασαν ἀποθῆται τὴν πικρίαν. καὶ τότε σοι χάριν εἴσεται μεγίστην, ἐπειδὰν παύσηται, τότε γνώσεται σαφῶς ὅσης αὐτὸν ἀπήλλαξας ταραχῆς. καὶ τί λέγω τὴν παρ' ἐκείνου χάριν; ὁ γὰρ Θεός σε εὐθέως στεφανώσει, καὶ μυρίοις ἀμείψεται καλοῖς, ὅτι σου τὸν ἀδελφὸν νοσήματος ἠλευθέρωσας χαλεποῦ· κἀκεῖνος δὲ ὡς δεσπότην τιμήσει, διὰ παντὸς αἰδούμενός σου τὴν ἐπιείκειαν. οὐχ ὁρᾷς τὰς τικτούσας γυναῖκας, πῶς δάκνουσι τὰς παρεστώσας, καὶ οὐκ ἀλγοῦσιν ἐκεῖναι; μᾶλλον δὲ ἀλγοῦσι μὲν, φέρουσι δὲ γενναίως, καὶ συναλγοῦσι ταῖς ὀδυνωμέναις καὶ διακοπτομέναις ὑπὸ τῆς ὠδῖνος. ταῦτα καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μὴ γίνου μαλακώτερος γυναικῶν. ἐπειδὰν γὰρ τέκωσιν αἱ γυναῖκες αὗται (γυναικῶν γάρ εἰσι μικροψυχότεροι) τότε σε τὸν ἄνδρα εἴσονται. Adeò sanè præclara & eximia verba sunt ista, ut nec ipse describere gravatus sim, nec lectori pio tædium sperem legendo, prolixiora licèt, oboriturum.

Πρᾴως παραινῇς] Ità Plato *politic. lib.* 9. Πείθωμεν τοίνυν αὐτὸν πρᾴως· οὐ γὰρ ἑκὼν ἁμαρτάνει ἐρωτῶντες, &c. Pari modo qo Marcus istìc. Isidor. Pelus. *lib.* 3. *epist.* 397. χρὴ τῇ παῤῥησίᾳ μιγνύναι τὴν προσηνείαν & rursus: πῶς παῤῥησιασόμεθα; οὐκ ἀκράτῳ τῇ παῤῥησίᾳ χρησάμενοι, ἀλλὰ κεράσαντες αὐτὴν προσηνείᾳ. Evripid. *Bellerop.* apud Svidam:

Ὦς.

Οἴ μοι, τὸ μὲν νοσοῦντι θυμοῦσθαι κακόν·

Heu, fateor, huic qi ægrotat irasci, malum est.

Senec. *de constant. sap. c.* 13. *Qis phrenetico medicus irascitur? qis febricitantis, & frigida prohibiti maledicta in malam partem accipit? hunc affectum adversus omnes habet sapiens, qem adversus ægros suos medicus: qorum nec obscœna, si remedio egent, contrectare, nec reliqias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem sævientium excipere convicia. scit sapiens, omnes hos, qi togati purpuratíqe incedunt, valentes coloratósqe, malè sanos esse: qos non aliter videt, qàm ægros intemperantes. Itaqe nè succenset qidem, si qid in morbo petulantiùs ausi sunt adversus medentem.* vide *Aug. ad lib.* 7. § 22.

Μεταδιδάσκης] vide *lib.* 5. § 28. & *lib.* 9. § 11. Δεῖξον τὴν πλάνην καὶ ὄψει, πῶς ἀφίσταται τῶν ἁμαρτημάτων. Epictet. *l.* 1. *c.* 18.

Εὐσχολῶν] *Vacans huic rei.* Xyl. imò, *placidè, imperturbatè te habens.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 2. Εὐσχολῶ, ἡσυχίαν ἄγω. & *c.* 9. εὐσχολῶ· οὐ περισπᾶταί μου ἡ διάνοια. Marcus ipse *lib.* 4. § 19. εὐσχολώτερος καὶ ἀταρακτότερος ἔσῃ. vide & *lib.* 12. § 2.

Πρὸς ἄλλο πεφυκὼς] πρὸς συνεργίαν. *lib.* 2. § 1.

Οὐ μὴ βλαβῶ] vide *lib.* 2. § 1. & *lib.* 10. § 33.

Σὺ δὲ βλάπτῃ] vide *l.* 9. § 4.

Εὐαφῶς] *efficaciter* Cas. *apertè.* Xyl. *aptè, scitè, dextrè, affabrè,* malim. Lucian. ὑποβάλλειν τοὺς δακτύλους εὐαφῶς. *scitè digitos subjicere.* tractum à praxi Chirurgica; in qa multùm refert, qa manu vulnera colligenda, vel ossa restituenda, tractentur. Pindar. *Pyth.* 4. Χρὴ μαλακὰν χέρα προσβάλλοντα τρώμαν ἕλκεος ἀμφιπολεῖν. Ab eadem arte tractum est, & Apostoli illud *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. ubi de fratre in peccatum prolapso, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος. est enim τὸ καταρτίζειν (qod & Beza & Strigelius adnotârunt) *membrum luxatum reconcinnare, sive, loco suo reponere, & adaptando rursus componere.* & καταρτισμὸς, μεταγωγὴ τῶν ὀστῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου εἰς τὴν κατὰ φύσιν. Galen. respexit eódem & Plutarch. in *Catone minore,* ubi Catoni Statylium juvenem nimìs fervidum & præcipitem, Apollinidi Stoico ac Demetrio Peripatetico curandum tradenti hæc verba tribuit: Ὑμέτερον ἔργον οἰδοῦντα τοῦτον μαλάξαι, καὶ καταρτίσαι πρὸς τὸ συμφέρον. Siqidem, ut Gregor. in *pastore lib.* 2. *c.* 6. *Sæpenumero deteriùs frangitur, cùm fractura incautè colligitur, ità graviùs qis scissuram sentiat, si hanc immoderatiùs ligamenta constringent.* & qod Rad. Ardens, *orat. Dom. post Trin.* 6. *Mansueta correctio peccatores emendat, intemperans etiam emendandos perturbat.* Certè, qod Seneca *de clement. l.* 1. *c.* 17. *Nullum animal est morosius, nullum majori arte tractandum, qàm homo.*

Οὐδὲ μέλλουσι αὐτὸ ποιεῖν, οὐδὲ ὅσα συναγελαστικὰ] Porphyr. *de abstinent. ab animal. lib.* 3. Τὰ δὲ συναγελαστικὰ ὅπως τηρεῖ τὸ δίκαιον τὸ πρὸς ἄλληλα, τίς ἀγνοεῖ; τοῦτο μὲν μυρμήκων ἕκαστον, τοῦτο δὲ καὶ μελιττῶν, καὶ τῶν ὁμοίων.

Μήτε ὀνειδιστικῶς] vide *lib.* 1. § 10. De Euphrate Philosopho, Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 10. *Insectatur vitia, non homines. nec castigat errantes, sed emendat.* Senec. *de clement. lib.* 1. *c.* 17. *Agat princeps curam, non tantùm salutis, sed & honestæ cicatricis.* Et Augustin. *epist.* 159. *Sic succense iniqitati, ut consulere memineris humanitati.* vide & *lib.* 5. § 22. & *supr.* § 13.

Ἀδήκτως τῇ ψυχῇ] atqe itá nè cor mordeatur. Xyl. *citra sermonis asperitatem.* Cas. δάκνειν τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸν θυμὸν, dicunt Græci, qod *mordere & pungere cor alicui,* id est, *angere, divexare, cruciare,* Latini. & δάκνεσθαι τὸν θυμὸν, ἢ τὴν καρδίαν, *corde morderi.* i. e. *angi, cruciari.* Synes. *de regno.* Οἱ δὲ οὕτως ἄρα ἀσεμφῶς ἔχουσιν,--ὥστε, οὐδέ φασιν αὐτοῖς ἀποχρήσειν, εἴ τις ξυγχωρήσει μὴ πάντα ἐκ πάντων ἐπαινεῖν τὰ βασιλέως καὶ βασιλέα· ἀλλ᾽ εἴπῃ παρέχοι, καὶ λυπήσειν ἀνατείνονται, καὶ ἀπειλοῦσι δήξασθαι τὴν καρδίαν, οὐκ ἐν χρῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέσην, εἰ ἄρα ὠφελήσοιτο. Idémqe de calvitie. μέσην αὐτὴν δέδηγμαι τὴν καρδίαν. Liban. *orat. de pact.* οὐ δεδηγμένος ἀπέρχεταί τις τὴν καρδίαν, εἰ ὁ χθὲς μαθητὴς, σήμερον ἑτέρου γένηται; Aristoph. *Acharn.*

Ὅσα δὴ δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν.

Et in *Nubib.* —ὅμως δὲ τὸν θυμὸν δακών·

Indè θυμοδακὲς, qod cor mordeat. Julian. *orat.* 2. Ποταπὸν δὲ χρῆμα λοιδορία; ὡς θυμοδακὲς ἀληθῶς, καὶ ἀμυκτὸν ψυχὴν μᾶλλον, ἢ σίδηρος χρῶτα; Sed & δάκνειν & δάκνεσθαι, & *mordere,* ac *morderi,* iidem simpliciter dicunt. Evrip. *Thes.*

Μή μοι νεαρὸν προσπεσὸν μᾶλλον δάκοι.

Plut. *de Stoic. contradict. c.* 9. Καί τοι πικρῶς ἐν τῷ γένει τούτῳ καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Χρυσίππου δάκνοντος. Cicer. *ad Attic. lib.* 13. *ep.* 12. *Valdè me momorderunt epistolæ tuæ: eædem tamen sanaverunt.* Flacc. *l.* 1. *ep.* 16.

—Mordear opprobriis falsis?

Terent. *eunuch.* 3. 1.

--Par pari referto, qod eam mordeat.

Sidon. *lib.* 5. *ep.* 8. *vel pupugisse versu gemello, vel mordisse disticho.* qi & *ibidem, piperatam facundiam,* pro *mordaci* dixit. & *lib.* 8. *ep.* 11. *epigrammata piperata.* i. e. *mordacia,* ut exponit ipse; qæ *melleis* opponit: Hieronymum imitatus, qi in *epist. ad* Evstoch. *ut te aliqid & piperis mordeat.* sed & *acetum mordax,* eâdem mente Pers. *sat.* 1. Indè δηκτικὸς λόγος, *mordax oratio.* Plutarch. *de amic. & adul.* λόγῳ δηκτικῷ καὶ παρρησίᾳ κηδεμονικῇ καθαπτόμενος. Item δῆγμα, δηγμὸς, δῆξις. Idem *sympos. lib.* 2. *c.* 1. Δῆγμά τι προσέσται αὐτῷ τῷ

τῷ σκώμματι. & mox: τὰ σκώμματα μᾶλλον δάκνει, καθάπερ τὰ παρηγκωνισμένα βέλη, πλείονα χρόνον ἐμμένοντα, καὶ λυπεῖ τοὺς σκωφθέντας. ità enim rescribendum pro eo qod μέλη sensu nullo codices exhibent. Idem *de amic. & adul.* ἐλέγχῳ καὶ λόγῳ δηγμὸν ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν. & *in Lycurg.* Αἱ δὲ παιδιῶν καὶ σκωμμάτων δήξεις, οὐδὲν ἀμβλύτεραι τῶν μετὰ σπουδῆς νουθετημάτων. Alia, nec pavca, suppeditabit Hadr. Junius *cent. 2. adag. 58.* Indè ἄδηκτος, *morsu immunis*; qi oratione, sive sermone ejusmodi mordaci perstrictus non est. Evnap. *in Liban.* οὐδεὶς τῶν συλλεγέντων Λιβανίῳ, καὶ συνουσίας ἀξιωθέντων ἀπῆλθεν ἄδηκτος. *nemo omnium qi Libaniô allecti & in familiaritatem accepti fuerunt, abiit à morsu immunis.* ità legunt vertúntqe, cùm Hadr. Junius, tum & Fed. Morellius. sed vera lectio, ἄδηλος, non ἄδηκτος. seqentia firmant. ἀλλὰ τότε ἦθος εὐθὺς οἷός τις ἦν ἔγνωστο &c. *sed statim, qâ esset indole, dignoscebatur.* Verùm indè ἀδήκτως apud Plut. in *Pomp.* ubi Flora narrâsse dicitur, ὡς οὐκ ἦν ἐκείνῳ συναναπαυσαμένην ἀδήκτως ἀπελθεῖν. *nunqam qivisse se à Pompeji consvetudine sine morsu aliqo discedere.* h. e. ut non aculeum qasi aliqem in animo residuum persentisceret. qomodo Periclis dictio ità avdientium animos affecisse perhibetur. ὡς τὸ κέντρον ἐγκαταλιπεῖν, ut Evpolis *Tribubus.* Cæterùm hoc loco ego, qid ἀδήκτως τῇ ψυχῇ velit, non satis assegor. malim ἀδήκτῳ τῇ ψυχῇ. nec de reprehensi, sed de reprehendentis animo acceperim. nè ità vel redarguat, vel admoneat, ut animi injuriæ illatæ apprehensione attacti & exulcerati indicium præ se ferat. hoc est enim qod postea de *succensente* dicit, τέτρωται, *vulneratus est, vulnus accepit.* Qanqam potest & ἀδήκτῳ τῇ ψυχῇ exponi, *animo non mordaci.* qomodo Dioscoridi *l. 1. c. 28.* ἔλαιον ἄδηκτον dicitur, i. e. *qod non mordeat*, ut Plin. *l. 23. c. 4.* & Plutarch. *de adulat.* τὴν δὲ συνεχῆ ταῖς ἡδοναῖς, καὶ τῷ πρὸς χάριν, ἄκρατον ἀεὶ καὶ ἄδηκτον ὁμιλίαν ὑπονοεῖν. ἄδηκτον ὁμιλίαν dicit, qæ nihil mordax habeat. verùm prius illud arridet magis.

Μηδὲ ὡς ἐν σχολῇ] *neve otio abuti videaris.* Xyl. forsan, qia priùs εὐσχολῶν dixerat. Ego simpliciter malim, tanqam in schola, hoc est, vel ὡς παιδαγωγός τις, *pædagogi cujusdam instar*, qi imperiosè cùm agat, molestus esse solet, & gravis habetur. *l. 5.* § 9. & *l. 10.* § 35. unde παῤῥησία παιδαγωγικὴ *suprà* § 6. vel etiam *tanqam in schola*, ubi ingenii exercendi ostentandíqe causâ fieri assolent oratiunculæ. hoc est enim qod seqitur, μηδὲ ἵνα ἄλλος παρεστὼς θαυμάσῃ. & *suprà* § 13. ὡς ἐπιδεικνύμενος. vide ad *l. 1.* § 16. σχολαστικός. *qasi exercitationis causâ.* Cas. Ambros. *offic. lib. 3. c. 16. objurget, non jactantiæ studio, sed affectu charitatis.* qod Marcus hìc φιλοστόργως. Talia avtem, qalia Marcus hìc notat, Senecæ scripta Cajus Cæsar esse volebat. cùm *commissiones meras* esse diceret, referente Svetonio, *l. 4. c. 53.* i e. λόγους πρὸς τὰς ἐπιδείξεις καὶ ἀγῶνας γεγραμμένους, ut ex Isocrate *in eum locum* clariss. Casavb. vel etiam αὐτολεξεὶ, ἀγωνίσματα. uti idem ex Thucyd. *l 1.* & Aristot. *Poet. c. 9.* sed & Polybio; cujus avreum dictum dignissimúmqe qod ubiqe, non ibi tantùm, legatur (ejusdem habes τοῦ μαγειρεύειν elogium) illud *l. 3.* è codicibus Polybianis à vitio typothetarum incuriâ contracto sic repurgatum. Ἱστορίας γὰρ ἐὰν ἀφέλῃ τις τὸ διὰ τί, καὶ πῶς, καὶ τίνος χάριν ἐπράχθη, καὶ τὸ πραχθὲν πότερα εὔλογον ἔσχε τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς, ἀγώνισμα μὲν, μάθημα δὲ οὐ γίνεται. Qod Plinius *l. 7. epist. 17. Historia non ostentationi, sed fidei veritatiqe componitur.* Nec multò secius Fabius, *l. 10. c. 1.* in viri clarissimi commentariis fœdè depravatus: *Totum opus historiæ, non ad intuitum rei pugnámqe præsentem, sed ad memoriam posteritatis & ingenii famam componitur.*

Ἀλλ᾽ ἤτοι πρὸς μόνον] qod Christus Matth. *c. 18. v. 15.* ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξύ σου καὶ αὐτοῦ μόνου. Socrates in mensâ cùm familiarem qendam vehementiùs pavlò increpuisset, Plato, οὐκ ἄμεινον ἦν ἰδίᾳ ταῦτα λελέχθαι; *Annon*, inqit, *hæc privatim dicta, præstiterat?* cui ille vicissim, Σὺ δὲ οὐκ ἄμεινον ἂν ἐποίησας, ἰδίᾳ πρὸς ἐμὲ ταῦτα εἰπών; *Annon & à te mihi privatim hoc dictum præstiterat?* deesse avtem videtur disjunctionis membrum alterum, si recepta lectio admittatur, *vel solùm convenias, vel ut solus advertat*, (avt ejusmodi qippiam) etiamsi plures adstiterint. *sed ut cum solo ità loqi debes.* Xyl. acsi esset, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς μόνον, sive, ἀλλ᾽ οὕτως ὡς πρὸς μόνον. disjunctivæ certè rationem nullam habuit: sed nec Cas. qi vertit, *sed ità semper ut solus consciat.* ἀλλ᾽ ἀεί τοι. qod mihi valde comprobatur. Optimè Plut. *de amic. & adul.* Δεῖ γὰρ, ὡς νοσήματος οὐκ εὐπρεποῦς, τῆς ἁμαρτίας τὴν νουθέτησιν καὶ ἀποκάλυψιν ἀπόῤῥητον εἶναι, καὶ μὴ πανηγυρικὴν, μηδ᾽ ἐπιδεικτικὴν, μηδὲ μάρτυρας καὶ θεατὰς συνάγουσαν· οὐ γὰρ φιλικὸν, ἀλλὰ σοφιστικὸν, ἀλλοτρίοις εὐδοκιμεῖν σφάλμασι, καλλωπιζόμενον πρὸς τοὺς παρόντας, ὥσπερ οἱ χειρουργοῦντες ἐν τοῖς θεάτροις ἰατροὶ πρὸς ἐργολαβίαν.

Ὡς παρὰ τῶν Μουσῶν] qia pro numero Musarum, monita *novem.* vide Plut. *sympos. l. 9. c. 14.* de numero Musarum.

Ἄρξαι ποτὲ ἄνθρωπος εἶναι] *humanitatem colamus, dum inter homines sumus.* Senec. *de ira l. 3. c. 43.* vide *l. 7.* § 22. & *l. 10.* § 8.

Τὸ κολακεύειν] qod *l. 4.* § 31. μήτε τύραννος, μήτε δοῦλος. De Antonio Niceph. Callist. *l. 8. c. 40.* Πᾶσι δ᾽ οὖν κεχαρισμένον ἑαυτὸν παρέχων, ἐπεμέλετο μήτ᾽ αὐθαδῆ καὶ κόλακα εἶναι δοκεῖν, μήτε πρὸς τῦφον ἐξάγεσθαι τῷ διὰ πάντων τιμᾶσθαι, καὶ

οἷς

ὅις ἂν κηλῶοι πείθεσθαι. Isidor. Pel. *l.* 3. *epist.* 121. Ὥσπερ ὀξὺ μὲν ἢ βαρὺ κομιδῇ φθέγξασθαι ῥᾴδιον, τοῦ δὲ μέσου τυχεῖν, μουσικῆς ἐστιν ἕξεως· οὕτω καὶ περὶ τὸ παῤῥησιάσασθαι, καὶ μὴ, λογιστέον· οἱ μὲν γὰρ οὐ τοῦ ὠφελῆσαι, ἀλλὰ τοῦ ὑβρίσαι γίνονται μόνον· οἱ δὲ τοῦ κολακεύειν, καὶ τὰ μὴ προσόντα ἐγκώμια ὑφαίνειν· οἱ δὲ μέτρῳ ἀρίστῳ χρώμενοι, οὔτε ὑβρίζουσιν, οὔτε θωπεύουσιν, ἀλλὰ κεράσαντες τῇ παῤῥησίᾳ τὴν αἰδῶ καὶ τῇ ἐπιτιμήσει τὴν προσήνειαν, οὕτως ἐπὶ τὸ ἰατρεύειν τοὺς ἑαυτοὺς ἀγνοοῦντας ἔρχονται.

Τὸ πρᾶον καὶ ἥμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτω καὶ ἀῤῥενικώτερον] Naso, *art. l.* 3.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

& *trist. l.* 3. *eleg.* 5.

Qò qisqe est major, magìs est placabilis iræ;
Et faciles motus mens generosa capit.

Ὥσπερ τε ἡ λύπη ἀσθενὲς, οὕτω καὶ ἡ ὀργὴ] *Iram dolorémqe* copulat. ἡ γὰρ ὀργὴ μετὰ λύπης· καὶ ὁ ὀργιζόμενος πᾶς λυπεῖται. Aristot. *rhet. l.* 2. *c.* 4. Utrumqe facit imbecillitatis indicium. Ità & Senec. *de ira l.* 1. *c.* 16. *tantùm abest à magnitudine animi ira, qantùm à fortitudine avdacia, à fiducia insolentia, ab avsteritate tristitia, à severitate crudelitas. mihi videtur veternosi & infelicis animi imbecillitatis sibi conscii, sæpe indolescere. ut exulcerata & ægra corpora ad ictus levissimos gemunt; ità muliebre maximè & puerile vitium est. at incidit & in viros. nam viris qoqe puerilia ac muliebria ingenia sunt.* &, *de vit. beat. c.* 3. *omnis ex infirmitate feritas est.* Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Τὸ δ' ὀξύθυμον τοῦτο καὶ λίαν πικρὸν,
Δεῖγμ' ἐστὶν εὐθὺς πᾶσι μικροψυχίας.
Irasci prompta amarulentáqe indoles
Indicium infirmi pectoris cunctis facit.

Musonius apud Stob. Μικρόψυχον γὰρ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἐπιτείνεσθαι περὶ τῶν τοιούτων. Juvenal. *sat.* 13. — *minuti*

Semper & infirmi est animi exiguíqe voluptas,
Ultio. continuò sic collige, qòd vindictâ
Nemo magìs gavdet qàm fœmina. —

Ammianus *hist. l.* 27. *c.* 6. *Iram definiunt esse ulcus animi, nasci ex mentis mollitie consvetum; id asserente argumento probabili, qòd iracundiores sunt incolumibus langvidi, & fœminæ maribus, & juvenibus senes, & felicibus ærumnosi.* Aristot. *rhetor. l.* 2. *c.* 2. Κάμνοντες, πενόμενοι, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ἐπιθυμοῦντες, καὶ μὴ καλοοθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι Plut. *de irac. cohib.* Ὡς γὰρ οἴδημα μεγάλης ἐστὶν ἐν σαρκὶ πληγῆς πάθος, οὕτως ἐν ταῖς μαλακωτάταις ψυχαῖς ἡ πρὸς τὸ * λυπῆσαι * [λυπῆσαν] ἔνδοσις ἐκφέρει μείζονα θυμὸν ἀπὸ μείζονος ἀσθενείας. διὸ καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν ὀργιλώτεραι, καὶ νοσοῦντες ὑγιαινόντων, καὶ γέροντες ἀκμαζόντων, καὶ κακῶς πράττοντες εὐτυχούντων. οὕτως ἐκ τοῦ λυπουμένου μάλιστα τῆς ψυχῆς καὶ πάσχοντος ἀνίσταται μάλιστα δι' ἀσθένειαν ὁ θυμὸς, οὐχὶ νεῦρον, ὥς τις εἶπε, τῆς ψυχῆς ἐοικὼς, ἀλλὰ ἐπιτάμασι καὶ σπάσμασιν ἐν ταῖς ἀμυντικαῖς ὁρμαῖς σφοδρότερον ἐξανισταμένης. qod avtem dicit ὥς τις εἶπε, Platonem tangit, qi sicut Plutarch. idem, *de virt. mor.* refert, νεῦρα τῆς ψυχῆς τὸν θυμὸν προσεῖπεν.

Ἀσθενοῦς] τὸ γὰρ ἀσθενὲς εὐπαθέστερον. Theophr. *de causs. plant. l.* 4. *c.* 6. non ἀπαθέστερον, ut codices vulgati, etiam Hejnsii editio, exhibent. sic enim ipse lib. eodem *c.* 13. τὰ γὰρ ἀσθενέστερα δῆλον [ὡς] εὐπαθέστερα. & rursus *c.* 14. τὸ ἀσθενὲς παθητικώτερον.

Ἀμφότεροι γὰρ τέτρωνται καὶ ἐνδεδώκασιν] *Uterqe vulnus accepit & herbam porrexit.* Xyl. optimé. sive, *manus dedit, & victus est uterqe*, & qi irascitur, & qi dolet. Dio Prus. *orat.* 16. Ἀλλὰ διανοίας ἰσχυρᾶς ἐστι χρεία, μάλιστα μὲν ἀτρέπτου καὶ πρὸς μηδὲν εἰκούσης· εἰ δὲ, μήγε ῥᾳδίως, μηδὲ ὑπὸ τοῦ τυχόντος πτερωσκομένης. ubi in membro posteriori, defectus subesse videtur; supplendus hoc modo; εἰ δὲ [μὴ,] μήγε ῥ· &c. negativa iterata librarium vel oscitantem, vel festinantem fefellit. Liban. *in vita sua:* ἐποίουν δὲ οὐδὲν αὐτοῦ δεῖσθαι τουτωνὶ τῶν σκεμμάτων. οὕτως οὐκ ἐπετρεπόμην.

Παρὰ τοῦ μουσηγέτου] *à duce sive præside Musarum.* qia *decimum* addiderat. at qis iste Marco *Musarum ductor?* M. Casavb. *Herculem* vult. Herculem certè Evmenius in *oratione de scholis instavrandis, Musageten, hoc est, comitem ducémqe Musarum esse, accepisse* ait *Fulvium illum nobiliorem; qi ædem Herculis Musarum in circo Flaminio ex pecunia Censoria fecit, cùm in Græcia esset imperator.* Qin & Sveton. *l.* 2. *c.* 29. *Ædis Herculis Musarum à Marcio Philippo sub Avgusto extructæ* meminit. Nam qod *Herculis & Musarum*, legebatur, Is. Casavbonus, codicum veterum fidem secutus, copulativam sustulit. qanqam Plut. in *qæst. Rom.* communem fuisse aram qandam *Herculis ac Musarum* apud Romanos, est avtor; institutæ cavssam, ex Jubæ traditione, fuisse, qòd Evandrum literas Hercules docuisset. Cæterùm Evmenius idem, *Herculem Musarum tutorem potiùs & defensorem*, qàm *ductorem & præcentorem* habitum innuit, cùm subjicit, *Camœnarum signa novem sub tutela numinis fortissimi ab eodem Fulvio consecrata, qò mutuis operis præmiisqe juvari ornaríqe significaret, Musarum qietem defensione Herculis, & virtutem Herculis voce Musarum.* De hoc *Herculis Musarum*, an *Herculis Musarúmqe* templo, Naso *artis l.* 3.

Nec rubor est emisse palàm: venire videmus
Herculis ante oculos virgineúmqe chorum.

& *Fastor. l.* 6. *extremo.*

Dicite Pierides, qis vos addixerit isti,
Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego, sic Clio: clari monumenta Philippi
Aspicis, unde trahit Martia casta genus. &c.

Sic cecinit Clio. doctæ assensêre sorores,
Annuit Alcides, increpuitque lyrâ.

Verùm apud Græcos Apollinis potiùs, *Musagetæ* titulus iste; hoc munus est, *Musarum chorum ducere eisdémqe præcinere.* qod & ex Lutatii *histor. commun. l.* 1. Probus Grammat. asserit. Synes. *Dione,* de philosopho, Προσεῖναι δὲ δεῖ τὸ καὶ ἔχειν αὐτὸν ἴδιον ἔργον ὑπερκείμενον τοῦ χοροῦ, ὥσπερ τὸν Ἀπόλλω λόγος ἔχει, νῦν μὲν ταῖς Μούσαις συνᾴδειν αὐτὸν ἐξάρχοντα, καὶ ἐνδιδόντα ῥυθμὸν τῷ συστήματι, νῦν δὲ αὐτὸν κατὰ μόνας ᾄδειν. Cornutus an Phurnutus, *de deis, c.*32. Ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ μουσηγέτης ἐκλήθη, καὶ παίζειν μετὰ τῶν Μουσῶν ἐνομίσθη.

Ἐκ γὰρ Μουσάων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος.

Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν, ἐπιχθόνιοι βασιλῆες.

φησὶν ὁ Ἡσίοδος. διὰ τοῦτο καὶ ἱερὸς αὐτῷ ὁ κύκνος, τὸ μουσικώτατον καὶ λευκότατον ἅμα εἶναι τῶν ὀρνέων. Pausan. *Eliac. l.* 1. in Junonis templo, qod est Elide, Πεποίηνται Μοῦσαι μὲν ᾄδουσαι, καὶ Ἀπόλλων ἐξάρχων τῆς ᾠδῆς. Idémqe in *Attic.* disertè, Ἀπόλλωνα μουσηγέτην καλοῦσι. *Musarum ducem sive præsidem vocant Apollinem.* cujus appellationis Apollini tributæ meminit & Plato, *de leg. l.* 2. Plutarch. *sympos. l.* 9. *c.* 14. & *cur Pyth. metro oracula edere desierit.* & Aristides, *orat. Platonic.* 1. sed & Orpheus *hymno in Apollinem.* Julianus item, *orat. in solem.* Apollinem cùm μουσηγέτην, tum & μουσῶν ἡγεμόνα non semel nuncupat: Maximus Tyrius *orat.* 21. Τὴν ἀληθῆ ἁρμονίαν, ᾄδει μὲν ὁ Μουσῶν χορὸς, ἐξάρχει δὲ αὐτῆς ὁ Ἀπόλλων ὁ μουσηγέτης. Liban. denique *orat.* 2. Μὴ πρὸς τοῦ μουσηγέτου τοῦ πάντα ἐφορῶντος, &c. Cæterùm Herculem, an Apollinem voluerit Marcus, parùm refert. Clemens verò noster *strom. l.* 6. etiam Domino Deo nostro appellationem hanc tribuit. Sed & Philostratus Antonino illi, cui *vitas sophistarum* inscripsit; & Galliarum Regi Francisco Magno. Cl. Casaubonus in *notis ad Marci nostri vitam.*

Τὸ μὴ ἀξιοῦν ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους, μανικὸν] transponendæ sunt voces primores. Τὸ ἀξιοῦν μὴ ἁμαρτ. sensus exigit. idem prorsus habet *lib.* 5. § 17.

Τυραννικόν] ità *l.*6. § 27. ὠμόν πως. Verùm istîc tyrannicum potiùs, qia velle se solum lege communi exemptum, *tyrannidem* sapit.

§ 19. Ἀπαλειπτέον] vide *supra* § 16.

Τὸ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀτοπωτάτοις] Ex Marci mente, non à se loqitur, qi non ab animo, non à mente sua. Ὅταν ὑποκρίνηται, καὶ ἐπιπλάστως καὶ ἀναληθῶς τι ποιῇ ἢ λέγῃ τις. *l.* 2. §. 16. qæ huic loco commentarii vicem præbent. nam aliud est ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν. *Joan. c.* 18. *v.* 34.

Καθὸ σεαυτοῦ ὀνειδιεῖς] *tibi ipsi exprobra.* Xyl. *tibi ipsi exprobrabis.* Cas. τοῦ καθὸ neuter rationem ullam habuit. ego malim συνειδήσεις, *secundum qod, vel in qo, conscius tibi futurus es.*

Ὑποκαταλκλινομένου τοῦ θειοτέρου] Vide *l.* 7. § 55.

§ 20. Πειθόμενα τῇ τῶν ὅλων διατάξει] Plut. *sympos. l.* 1. *c.* 2. Καὶ τὸν Θεὸν ὁρᾷς, ὃν ἀριστοτέχναν ἡμῖν ὁ Πίνδαρος προσεῖπεν, οὐ πανταχοῦ τὸ πῦρ ἄνω τάττοντα, καὶ κάτω τὴν γῆν; ἀλλ' ὡς ἂν αἱ χρεῖαι τῶν σωμάτων ἀπαιτῶσι,

Τοῦτο μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονόμοις βαρυνώτοις,
Καὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε,

φησὶν Ἐμπεδοκλῆς.

Ἔνθ' ὄψει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσαν,

οὐχ ἣν ἡ φύσις δίδωσι χώραν, ἀλλ' ἣν ἡ πρὸς τὸ κοινὸν ἔργον ποθεῖ σύνταξις. Idémqe pavlò secius, *de facie Lunar.* Οὐδὲν ἔοικεν ὅλου μέρος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τάξιν ἢ θέσιν ἢ κίνησιν ἰδίαν ἔχειν, ἣν ἄν τις ἁπλῶς κατὰ φύσιν προσαγορεύσειεν· ἀλλ' ὅταν ἕκαστον οὗ χάριν γέγονε, καὶ πρὸς ὃ πέφυκεν, ἢ πεποίηται, τοῦτο παρέχῃ χρησίμως καὶ οἰκείως κινούμενον ἑαυτῷ, καὶ πάσχον, ἢ ποιοῦν, ἢ διακείμενον, ὡς ἐκείνῳ πρὸς σωτηρίαν ἢ κάλλος ἢ δύναμιν ἐπιτήδειόν ἐστιν, τότε δοκεῖ τὴν κατὰ φύσιν χώραν ἔχειν καὶ κίνησιν καὶ διάθεσιν. ὁ γοῦν ἄνθρωπος, ὡς εἴ τι τῶν ἄλλων ἕτερον, κατὰ φύσιν γεγονὼς, ἄνω μὲν ἔχει τὰ ἐμβριθῆ καὶ γεώδη μάλιστα περὶ τὴν κεφαλὴν· ἐν δὲ τοῖς μέσοις τὰ θερμὰ καὶ πυρώδη· οὐδὲ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν ἄνω περὶ τὰ ὄμματα ὑποστίλβον κατὰ φύσιν ἐστί, τὸ δ' ἐν κοιλίᾳ καὶ καρδίᾳ παρὰ φύσιν· ἀλλ' ἕκαστον οἰκείως καὶ χρησίμως τέτακται.

Ναὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε,

καὶ παντὸς ὀστρέου φύσιν, ὥς φησιν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς καταμανθάνων,

Ἔνθ' ὄψει χθονὰ χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσαν.

καὶ οὐ πιέζει τὸ λιθῶδες τὴν ἕξιν (τὴν νοτίδα, f. *humidum,* Xyl.) ἐπικείμενον, οὐδέ γε πάλιν τὸ θερμὸν ὑπὸ κουφότητος εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀποπτάμενον οἴχεται· μέμικται δέ πως πρὸς ἄλληλα, καὶ συντέτακται κατὰ τὴν ἑκάστου φύσιν. οὕτως οὖν εἰκὸς ἔχειν καὶ τὸν κόσμον, εἴγε δὴ ζῶόν ἐστι πολλαχοῦ γῆν ἔχοντα, πολλαχοῦ δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα, οὐκ ἐξ ἀνάγκης καταπεθλιμμένον, ἀλλὰ λόγῳ διακεκοσμημένον. & *ibid.* Ὅρα καὶ σκόπει, ὦ δαιμόνιε, μὴ μεθιστὰς καὶ ἀπάγων ἕκαστον ὅπου πέφυκεν εἶναι, διάλυσίν τινα κόσμου ἐπάγῃς. Mox; post ea qæ superiùs posita sunt, de partibus corporis, oculo præsertim & corde: οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμὸς ἐνταῦθα τοῦ σώματός ἐστιν ὑπὸ κουφότητος ἐκπεσθεὶς, οὐδὲ ἡ καρδία τῷ βάρει ὀλισθοῦσα πέπτωκεν εἰς τὸ στῆθος, ἀλλ' ὅτι βέλτιον ἦν οὕτως ἑκάτερον τετάχθαι· μὴ τοίνυν νομίζωμεν, μήτε γῆν ἐνταῦθα κεῖσθαι συμπεσοῦσαν διὰ βάρος, μήτε τὸν ἥλιον εἰς τὴν ἄνω χώραν, ἀσκοῦ δίκην, ὑπὸ κουφότητος ἐκτεθλίφθαι, μήτε τοὺς ἄλλους ἀστέρας, ὥσπερ ἐν ζυγοστάθμου διαφορᾷ ῥέψαντας, ἐν οἷς εἰσι γεγονέναι τόποις, ἀλλὰ τοῦ κατὰ λόγον κρατοῦντος. Vise sis qæ seqüntur. Deniqe de anima ipsa idem ibidem: Αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ οὐ παρὰ φύσιν τῷ σώματι

ματι συνῄρκται, βραδεῖ ταχεῖα, καὶ ψυχρῷ πυρώδης, καὶ ἀέρα αἰσθητά;

Παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκειμένου] ὅλη γὰρ ἴσως ἡ σύστασις τῶν ζώων ἐκ τούτων συνέστηκεν, ἃ διαφέρει τοῖς οἰκείοις τόποις. οὐδὲν γὰρ τῶν μερῶν ἔχει τὴν αὑτοῦ χώραν. Aristot. *de cælo l.* 2. *c.* 6.

Τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημήνῃ] Ἐνδόσιμον, vel à re *musica*, vel à re *nautica*, vel à re *militari* etiam forsan translatum videri qeat: In re musica usurpatur pro *modulationis exordio*, qo præcentor sive chori præfectus cantandi reliqis auspicium facit. Hesych. Ἐνδόσιμον, τὸ πρὸ τῆς ᾠδῆς κιθάρισμα. & apud Suidam nescio qis; Ὁ δὲ ψαλμὸς, ὅλος ἐνδόσιμος εἶναι τῆς ᾠδῆς. Eò allusit Aristot. *polit. l.* 8. *c.* 5. Περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια, ---ἵνα ὥσπερ ἐνδόσιμον γένηται τοῖς λόγοις, οὕς ἄν τις εἴποιεν ἀποφαινόμενος περὶ αὐτῆς. Ejusdem nomine, *de mundo c.* 6. Μία μὲν ἐκ πάντων ἁρμονία συναδόντων καὶ χορευόντων κατὰ τὸν οὐρανὸν, ἐξ ἑνός τε γίνεται καὶ εἰς ἓν ἀπολήγει· καθάπερ δὲ ἐν χορῷ κορυφαίου κατάρξαντος, συνεπηχεῖ πᾶς ὁ χορὸς ἀνδρῶν, ἔσθ' ὅτε καὶ γυναικῶν, ἐν διαφόροις φωναῖς, ὀξυτέραις καὶ βαρυτέραις, μίαν ἁρμονίαν ἐμμελῆ κεραννύντων· οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ τὸ σύμπαν διέποντος θεοῦ· κατὰ γὰρ τὸ ἄνωθεν ἐνδόσιμον ὑπὸ τοῦ φερωνύμως ἂν κορυφαίου προσαγορευθέντος, κινεῖται μὲν τὰ ἄστρα ἀεὶ, καὶ ὁ σύμπας οὐρανός. &c. hoc est, ut Plato *Euthyd.* Ὥσπερ ὑπὸ διδασκάλου χορὸς ἀποσημήναντος. Julian. item Imp. *ad Jamblych. ep.* 42. Ἐπεὶ δ' αὐτὸς ἡμῖν τοῦ μέλους τὸ ἐνδόσιμον μηνύσεις, καὶ τῇ Ἑρμοῦ ῥάβδῳ κινεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας, φέρε σοι, καθάπερ οἱ τῷ Διονύσῳ τὸν θύασον κρούοντι πρὸς τὴν χρείαν ἄνετοι φέρονται, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ σοῦ πλήκτρου τὸ εἰκὸς ἀντηχήσομεν, ὥσπερ οἱ τῷ χοροστάτῃ πρὸς τὸ ἀνάκλημα τοῦ ῥυθμοῦ συνομαρτοῦντες. Et Liban. *orat.* 3. *in Constantium & Constantem*: Ὅτι νῦν τὰ σωφρονοῦντα τῆς οἰκουμένης γένη, καθάπερ ἐν χορῷ, μίαν ἁρμονίαν ἐκτεινόμενα, συνᾴδει, δύο κορυφαίων ἐνδιδόντων τὸ μέλος. *In re nautica*, pro *Celeusmate*, sive *carmine*, incondito plerumqe satis illo, qo *celeusta*, i. e. *hortator*, sive *portisculus*, remigibus præit, eosdémqe ad opus suum exeqendum instigat. Philostrat. min. *imag. l.* 1. in *Argo.* Ὁ δὲ δὲ τὸ ἐνδόσιμον τοῖς ἐρέταις ᾄδει. Avtor innominatus à Svida lavdatus: Οἱ δὲ κελευσταὶ τοῖς ἐρέταις τὸ ἐνδόσιμον ἐνέδοσαν· οἱ δὲ ἐπὶ τῇ ἐνδόσει ἀθρόοι τῷ ῥοθίῳ ἐπηλάλαξαν. In re *militari*, etiam si nondum occurrat exemplum usurpationis istius, potest idem tamen eodem sensu usurpari, qo ἀνακλητικὸν Svidæ exponitur, τὸ εἰς ἔφοδον scil. ut Pollux, *l.* 1. *c.* 10. § 19. *classicum* illud, qo prælii ineundi signum datur. (siqidem & τὸ ἀνάκλημα τοῦ ῥυθμοῦ Julianus illud περιφράζει.) qâ etiam statim post superiorem illam usus est imagine, avtor ille *de mundo.* Ὅταν οὖν ὁ πάντων ἡγεμών τε καὶ γενέτωρ, καὶ ἀόρατος ὢν ἄλλως πλὴν λογισμῷ, σημήνῃ πάσῃ φύσει μεταξὺ οὐρανοῦ τε καὶ γῆς φερομένῃ, κινεῖται πᾶσα ἐνδελεχῶς ἐν κύκλοις καὶ πέρασιν ἰδίοις· ἔοικε δὲ κομιδῇ τὸ δρώμενον, τοῖς ἐν πολέμου καιροῖς μάλιστα γινομένοις, ἐπειδὰν ἡ σάλπιγξ σημήνῃ τῷ στρατοπέδῳ· τότε γὰρ τῆς φωνῆς ἕκαστος ἀκούσας, ὁ μὲν ἀσπίδα ἀναιρεῖται, ὁ δὲ θώρακα ἐνδύεται, ὁ δὲ κνημῖδας, ἢ κράνος, ἢ ζωστῆρα περιτίθεται· καὶ ὁ μὲν ἵππον χαλινοῖ, ὁ δὲ συνωρίδα ἀναβαίνει· πάντα δὲ ὑφ' ἕνα σημάντορα κινεῖται κατὰ πρόσταξιν τοῦ τὸ κράτος ἔχοντος ἡγεμόνος. οὕτω χρὴ καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος φρονεῖν. ὑπὸ γὰρ μιᾶς ῥοπῆς ὀτρυνομένων ἁπάντων, γίνεται τὰ οἰκεῖα. ad qod vocabuli significatum allusit forsitan Lucian. in *Lapithis*, cùm ait Cleodemo, qi Stoicos incessere avebat, ἐνδόσιμον præbuisse Hetæmoclis epistolam, qæ pugnis tubísque mox consecutis classicum qoddam præcinebat. Potest & Marco videri (qia διαλύσεως, i. e. *dissolutionis* signum dicitur) esse τὸ ἐνδόσιμον hoc loco, qod τὸ ἀνακλητικὸν (prout & constanter id usurpatur) eidem *l.* 3. § 5. idem enim planè utrobiqe argumentum agitur; atqe ità cùm Xyl. tum & Casavbonus acceperunt. Marci avtem mentem eximiè illustrant, qæ ex avtore illo *de mundo* adduximus: ex qo & ista, cùm eódem faciant cumprimis, subjunxisse non pigebit; Καθόλου δὲ, ὅπερ ἐν νηῒ κυβερνήτης, ἐν ἅρματι δὲ ἡνίοχος, ἐν χορῷ δὲ κορυφαῖος, ἐν πόλει δὲ νόμος, ἐν στρατοπέδῳ δὲ ἡγεμών· τοῦτο θεὸς ἐν κόσμῳ. πλὴν καθόσον, τοῖς μὲν καματηρὸν τὸ ἄρχειν, πολυκίνητόν τε καὶ πολυμέριμνον· τῷ δὲ ἄλυπον, ἄπονόν τε, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἀσθενείας. ἐν ἀκινήτῳ γὰρ ἱδρυμένος, πάντα κινεῖ, καὶ περιάγει ὅπου βούλεται καὶ ὅπως· ---ἡγεμόνος δὲ ἀκινήτως αὐτοῦ, καὶ ἐμμελῶς ὁ σύμπας διοικονομεῖται διάκοσμος οὐρανοῦ καὶ γῆς.

Οὐ δεινὸν τὸ νοερὸν ἀπειθὲς εἶναι] de qerimonia ista, vide *ad l.* 9. § 9.

Οὐδέν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται] Nihil à Deo creaturæ rationali violentum injungitur, nihil qod naturæ ipsius adversum, nihil qod non eidem consentaneum planè sit. annon hoc est qod dominus Christus, Matth. *c.* 11. *v.* 30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι;

Ἀλλὰ μόνα, κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ] leg. vel ἀλλ' ἃ μόνα κ. φ. vel, ἀλλὰ μόνα ἃ. κ. φ. vide Fabium ex *instit. l* 12. *c.* 11 *ad l.* 10. § 32.

Οὐ μὲν τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται] *tamen ea non sustinet, sed in contrarium fertur.* Xyl. rectè. Et hoc est, qod Apost. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. ἀντιδιατίθεται, sive ἐναντιοῦται. qem vide & *ad Rom. c.* 8. *v.* 7. nam qòd interpres Angl. τὸ ἀνέχεσθαι hîc *sursum ferri* reddidit, cùm ab usu vocabuli, tum & ab avtoris mente aberravit, & difficultatibus se supervacaneis implicuit.

'Αφισαμένε τῆς φύσεως] ista enim omnia sunt humanitati, adeoqe humanæ ipsi naturæ repugnantia.

Καλαλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτῦ χώραν] itaqe λιποτάκτης γίνεται. ut *supr.* § 9. certè enim *stationem suam* deserit, cum spiritibus illis desertoribus, Judæ, *v.* 6. qi non per omnia divinæ sponte se subjicit voluntati. vide *lib.* 10. § 25.

Πρὸς ἰσότητα γὰρ καὶ θεοσέβειαν κατεσκεύασται] non ad *justitiam* magis, inqit, qàm ad *pietatem* conditus est homo; imò ad istam etiam multò magis. vide Pavlum apud Luc. in *Act. c.* 17. *v.* 26, 27.

Τῆς εὐκοινωνησίας] εὐκοινωνησία (sicut *lib.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη) vocabulum, qod havd temerè alibi reperias, affectionem illam designans propriè, qâ qis est εὐκοινώνητος, ut Aristot. *ethic. lib.* 4. *c.* 1. sive εὐμετάδοτος καὶ κοινωνικὸς, ut Pavl. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 18. *Communicare ac largire sua proclivis.* Verùm Marco istìc passivitatis significatum magìs obtinet, affectúmqe eum denotat, qo *promptus qis est ad communem fatorum legem subeundam*, eaqe omnia æqo animo perpetienda, qæ ad universi rationes conducere videbuntur. vide *supr.* § 13.

Πρεσβυτέρα τῶν δικαιοπραγημάτων] *antiqior*, inqit, *justitiâ* ipsâ est *pietas* & θεοσέβεια. vide *l.* 6. § 30. qomodo ergò antiqissima omnium justitia, ex qa reliqæ virtutes universæ procedunt? *supr.* § 10. Verùm ibi justitiam latiori sensu accepit, prout eam virtutem designat, qâ suum cuiqe, sive Deo, sive homini, tribuitur; istìc strictiore, qâ homini qod est suum elargitur, & pietati, qæ erga Deum est, ἀντιδιαιρεῖται. utriusqe vocabuli hujus usûs & significatûs creberrima in sacris etiam codicibus occurrunt exempla. Vide *ad lib.* 12. § 1.

§ 21. Ὧι μὴ εἷς, καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς] Casavb. *ad Pers. sat.* 3. *v.* 60.

Est aliqid qò tendis?

ἔχεις τινὰ προθεὶς σοι τοῦ βίου σκοπόν; *finis ille ultimus est scopus ad qem totâ vitâ collineandum: singulæ verò actiones instar sagittarum sunt, qas eòdem jacimus. Philo de sacrific. Cain & Abel.* Σκοπῷ μὲν τὸ κεφάλαιον, βέλεσιν δ' ἔοικεν ἡ κατασκευή. *ità intellige seqentia Persii verba;*

--& in qod dirigis arcum.

Aptiùs tamen & singula facta & dicta sagittis assimilaveris qàm arcui. Virgil. *in culice*

- huc mittit, & omnes

Dirigit huc sensus,--

Vide *ad lib.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37. *Collineandi* avtem verbum, qo est usus ille, rei de qa agitur, eximiè competere videtur. oportet enim omnes vitæ totius actiones in fine illo unico ultimóqe concurrere, qemadmodum lineæ undiqaqe à circuli peripheria profectæ in centro desinunt ac conveniunt universæ. Marcus alter, Eremita, non Imperator, ἐν τῇ συμβουλίᾳ, ἕνα σκοπὸν ὀφείλομεν ἔχειν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ πράγματι. Mirum interim qòd Chrysippum Plutarchus asserit, *plures fines sive scopos statuisse.* qanqam, prout codices exhibent, Plutarchi hoc ipsius, non Chrysippi videatur. locum, qò restituam, altiùs repetam. sic itaqe legitur, *de commun. notion. c.* 20, & 21. Καὶ γὰρ ἄλλων ἕνεκα τὴν ἐκεῖ τοῦ ἀνδρὸς εὑρεσιολογίαν ἄξιον ἱστορῆσαι, πάντων ἁπλῶς πραγμάτων καὶ δογμάτων οἰκείων ὁμοῦ καὶ ἀλλοτρίων ἀπάδουσαν παρὰ τὴν ἔννοιαν. ἔστι δύο τέλη καὶ σκοποὺς προκεῖσθαι τοῦ βίου, καὶ μὴ πάντων ὅσα πράττομεν ἐφ' ἕν τι γίνεσθαι τὴν ἀναφοράν· ubi pro ἀπάδουσαν legendum, vel ἀφειδοῦσαν, *nulli avt rei avt dogmati suo an alieno parcentem*; vel cum Turnebo ἀπᾴδουσαν, *à rebus omnibus dogmatibúsqe, cùm suis, tum alienis, dissonantem, sive dissidentem.* tum periodi consummatæ notula ibidem figenda, ut illa παρὰ τὴν ἔννοιαν ἐστι, novam periochen ordiantur. alioqi qod tanqam absurdum & à notione communi alienum notat, & Chrysippo appingit Plutarchus, Plutarchus ipse dixerit.

Οὗτος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται] Senec. *epist.* 20. *Vitium est hæc vitæ diversitas, & signum vacillantis animi, ac nondum habentis tenorem suum. Etiamnum dicam unde sit ista inconstantia, & dissimilitudo rerum consiliorúmqe. nemo proponit sibi qid velit; nec si proposuit, perseverat in eo, sed transilit: nec tantùm mutat, sed redit, & in ea qæ deseruit & damnavit, revolvitur.*

Τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν] vide *lib.* 5. § 8, 16. & *l.* 9. § 23.

'Αεὶ ὁ αὐτὸς] vide *ad lib.* 1. § 8, 16. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. & *infr.* § 27. Elizabethæ nostræ, piæ ac beatæ beandǽqe æternùm memoriæ, notum est nobile ac tantâ dignissimum heroinâ elogium, *Semper eadem.*

§ 22. Τὸν μῦν, τὸν ὀρεινὸν καὶ τὸν κατοικίδιον] Fabulam Æsopicam de *mure urbano* ad *agrestem* aliqando excurrente, & illo vicissim in urbem divertente, habes ab Horatio festivissimè descriptam, *serm. l.* 2. *sat.* 6.

Καὶ τὴν πτοίαν] Allusit eódem & *lib.* 7. § 3. μυϊδίων ἐπτοημένων διαδρομαί.

§ 23. Τὰ τῶν πολλῶν δόγματα λαμίας, παιδίων δείματα] Socrates certè apud Platonem in *Critone* multis ostendit, τὰς τῶν πολλῶν δόξας, esse nihili faciendas. Idémqe in *Phædone*, pleròsqe τὸν θάνατον φοβεῖσθαι, ὥσπερ οἱ παῖδες τὰ μορμολύκεια. & Epictetus eódem, opinor, respiciens, *dissert. lib.* 2. *c.* 1. Οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερὸν, ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. --ἔδει μὲν οὖν [οὐ] πρὸς μὲν τὸν θάνατον, τὴν φυγὴν· πρὸς δὲ τὸ περὶ αὐτοῦ δόγμα, τὴν ἀνεπιστρεψίαν, καὶ τὸ ἀφειδὲς, καὶ ἀδιαφόρητον. Ταῦτα δ' ὁ Σωκράτης καλῶς.

λῶς ποιῶν μορμολύκεια ἐκάλει· ὡς γὰρ τοῖς παιδίοις τὰ προσωπεῖα φαίνεται δεινὰ, καὶ φοβερὰ δι' ἀπειρίαν, τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν πρὸς τὰ πράγματα, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὥσπερ καὶ τὰ παιδία πρὸς τὰς μορμολυκείας· τί γάρ ἐστι παιδίον; ἄγνοια, ἀμαθία. θάνατος τί ἐστι; μορμολύκειον. Socrates itaqe non *plebis dogmata lamiis larvisqe* conferebat, sed *idiotas* eorúmqe *dogmata puerulis*, *externa* ista, qæ illos terrere solent, *larvis*. Epictetus ipse pariter *lib.* 3. *c.* 21. ὅταν οὖν τις διὰ τούτων αὐτὸν ἐκφοβῇ, λέγει αὐτῷ, Ὕπαγε, ζήτει τὰ παιδία· ἐκείνοις τὰ προσωπεῖα φοβερά ἐστιν· ἐγὼ δ' οἶδα, ὅτι ὀστράκινά ἐστιν, ἔσωθεν δ' οὐδὲν ἔχει. vide *ad l.* 2. § 12.

§ 24. *Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρείαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα*] Scilicet peregrinis adveníſqe indulgebant ea Spartani, qæ concessa nolebant suis. Ideo, cùm Chii qidam Spartæ aliqando agentes, dum à cœna redeunt ebriati, in Ephorio vomuissent, & in Ephororum sellis etiam ventris onus deposuissent, comperto non cives suos, sed Chios contumeliæ illius avtores extitisse, præconis ministerio publico denunciabant, τοῖς Χίοις ἐφιᾶσιν ἀσελγαίνειν. *Chiis sese, ut lasciviant, permittere.* Plut. in *apoph. Lacon.* Cæterùm Ælian. *lib.* 2. *c.* 15. pro *Chiis Clazomenios* habet, & *sellas fuligine tinctas* refert, edictúmque ab Ephoris in hæc verba; ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν. *Clazomeniis licitum esto indecorè se gerere.* Advenis itidem, qi ad ludos solennes spectandi gratiâ Spartam convenerant, in umbra sedes collocabant; qod suis qos ad duritiem omnem sustinendam exercitatos volebant, nevtiqam permittebant. Verùm istud ævi inferioris fuisse videtur. siqidem primis reipublicæ illius temporibus advenas minimè admisisse videntur. Plut in *instit. Lacon.* Ξενηλασίας δὲ εἰσηγήσατο, (de Lycurgo sermo habetur) ὅπως οἱ παρεισρέοντες μὴ διδάσκαλοι κακοῦ τινος τοῖς πολίταις ὑπάρχωσι. de Lacedemoniis interim Tertull. *apologet. c.* 6. *primos eos penulam ludis excogitâsse, nè vel hyeme voluptas impudica* (qæ in theatris scil. exercetur) *frigeret.* qod tamen ridendo dixisse Tertullianum contendit Rigaltius.

§ 25. *Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης*] De Socrate Laërt. *l.* 2. Ὑπερεφρόνησε δὲ καὶ Ἀρχελάου τοῦ Μακεδόνος, καὶ Σκόπα τοῦ Κρανωνίου, καὶ Εὐρυλόχου τοῦ Λαρισσαίου, μήτε χρήματα προσιέμενος αὐτῶν, μήτε παρ' αὐτοὺς ἀπελθών. De Perdicca nihil. Imò, qod de Perdicca Marcus, de Archelao Seneca, *de benef. l.* 5. *c.* 6. *Archelaus rex Socratem rogavit, ut ad se veniret: dixisse Socrates traditur, Nolle se ad eum venire, à qo acciperet beneficia, cùm reddere illi paria non posset.* Verùm subjcit Seneca: *Primùm in ipsius potestate erat non accipere, deinde ipse dare beneficium prior incipiebat. Veniebat enim rogatus, & id dabat qod utiqe ille non erat Socrati redditurus. Etiamnum Archelaus daturus erat avrum & argentum; recepturus contemptum avri & argenti. non poterat ergò Archelao referre Socrates gratiam? & qid tandem erat accepturus, qantum dabat?* &c.

§ 26. *Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι*] Qænam ista *Ephesia scripta?* avt *literæ* etiam *Ephesia?* nam Magicos nescio qos characteres, & vocabula barbara sub hoc titulo etiam proverbio celebrata, discimus ex Diogeniano in *parœmiarum collectaneis*; Hesychio; Svidâ; Evstath. *ad Iliad.* π. Clemente Alex. qi & *strom. l.* 6. recenset & explicat: & *lib.* 1. ad *Dactylos Idæos* avtores & inventores refert. Verùm nihil illis videtur cum præceptis istiusmodi, qæ ad mores componendos spectant, commune fuisse. forsan Marcus scripserat ἐν τοῖς τῶν Ἐπικουρείων, sive τοῦ Ἐπικούρου γράμμασιν. Indè enim istiusmodi aliqid Seneca, uti mox videbitur, adducit. Et *Epicurum* suprà lavdaverat Marcus ipse *l.* 9. § 41.

Συνεχῶς ὑπομιμνήσκεσθαι τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετῇ χρησαμένων]. Senec. *epist.* 11. *Aliqis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanqam illo spectante vivamus, & omnia tanqam illo vidente faciamus. Hoc Epicurus præcepit: custodem nobis & pædagogum dedit: nec immeritò. magna pars peccatorum tollitur si peccaturis testis assistat. aliqem habeat animus, qem vereatur, cujus avtoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem illum, qi non aspectus tantùm, sed etiam cogitatus emendat! O felicem, qi sic aliqem vereri potest, ut ad memoriam qoqe ejus se componat atqe ordinet! qi sic aliqem vereri potest, citò erit verendus. Elige igitur Catonem. si hic videtur tibi nimìs rigidus, elige remissioris animi virum, Lælium. elige eum, cujus tibi placuit & vita & oratio: & ipsius animum ante te ferens, & vultum; illum semper tibi ostende vel custodem, vel exemplum. opus est, inqam, aliqo ad qem mores nostri se ipsi exigant. nisi ad regulam, prava non corriges.* Idem ep. 25. *Sic fac, inqit Epicurus, omnia, tanqam spectet Epicurus. Prodest sine dubio custodem sibi imposuisse, & habere qem respicias, qem interesse cogitationibus tuis judices. hoc qidem longè magnificentius est, sic vivere, tanqam sub alicujus boni viri, ac semper præsentis, oculis. sed ego etiam hoc contentus sum; ut sic facias qæcunqe facis tanqam spectet aliqis. omnia nobis mala solitudo persvadet. cùm jam profeceris tantùm, ut sit tibi etiam tui reverentia, licebit dimittas pædagogum. Interim te aliqorum avtoritate custodi. avt Cato ille sit avt Lælius, avt cujus interventu perditi qoqe homines vitia supprimerent, dum te efficis eum coram qo peccare non avdeas. cùm hæc effeceris, & aliqa cœperit apud te tui esse dignatio, incipiam tibi te permittere.* Idem. epist. 102. *Scias magnorum virorum, non minùs præsentiam esse utilem memoriam.* Gemina habet his Theodoric. à S. Victore

Victore in *epist.* qæ *Bernardi* nomen præfert, *ad Carthus. fratr. de Mont. Dei. Elige tibi tu ipse hominem consilio meo, cujus vitæ exemplar sic cordi tuo inhæserit, reverentia insederit, ut qotiens recordatus fueris, ad reverentiam cogitati assurgas, vitam ordines, mores componas. hic præsens tibi sit qandocunqe volueris: occurrat sæpe & cùm nolueris. Omnia facta, cogitata tua ab eo videri cogitabis; ac si videat, ac si arguat, emendare cogêris.* Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 18. Θέλησον ἀρέσαι αὐτός ποτε σεαυτῷ· θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ Θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σεαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ. εἶθ' ὅταν προσπίπτῃ σοι τις φαντασία τοιαύτη, Πλάτων μὲν, ὅτι * ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης· ἀρκεῖ κἂν ἐπὶ τὰς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίας ἀποχωρήσας πρὸς τοῦτο γίνῃ ἀντεξετάζων, ἄν τε τῶν ζώντων τινὰ ἔχῃς ἄν τε τῶν ἀποθανόντων. Vide & Isidor. Pelus. *l.* 3. *ep.* 91. Cæterùm, qod Clemens præclarissimè *strom. l.* 7. εἰ δὲ ἡ παρουσία τινὸς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, διὰ τὴν ἐντροπὴν καὶ τὴν αἰδῶ, πρὸς τὸ κρεῖττον ἀεὶ σχηματίζει τὸν ἐντυγχάνοντα, πῶς οὐ μᾶλλον ὁ συμπαρὼν ἀεὶ ἀδιαλείπτως τῷ θεῷ, οὐκ εὐλόγως ἂν ἑαυτοῦ παρ' ἕκαστα κρείττων εἴη εἰς πάντα, καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὴν διάθεσιν; τοιοῦτος δὲ ὁ πάντῃ παρεῖναι τὸν θεὸν πεπεισμένος· πάντῃ τοίνυν παρεῖναι τὸν θεὸν πεπεισμένοι, πάντῃ τὸν βίον ἑορτὴν ἄγοντες, γεωργοῦμεν αἰνοῦντες, πλέομεν ὑμνοῦντες, κατὰ τὴν ἄλλην πολιτείαν ἐντέχνως ἀναστρεφόμεθα. vide *ad l.* 6. § 28.

* Plat. *de Leg. lib.* 9.

§ 27. Ἕωθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν] Monitum istud Pythagoricum cœlum singulis matutinis suspiciendi, non abhorret à Platonico illo forsan, *l.* 7. § 47.

Ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] vide *sup.* § 21. & *l.* 6. § 30. τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ. Plinius minor. *l.* 3. *epist.* 1. *Me ut certus siderum cursus; ità vita hominum disposita delectat.* Aristot. nom. *de mundo c.* 6. Τῶν αἰσθητῶν τὰ τιμιώτατα, τὸν αὐτὸν ἐπέχει τόπον, ἄστρα τε, καὶ ἥλιος καὶ σελήνη, πάντα τε οὐράνια. διὰ τοῦτο ἀεὶ τὴν αὐτὴν σώζοντα τάξιν διακεκόσμηται, καὶ οὔποτε ἀλλοιωθέντα μετεκινήθη. De motûs avtem solaris cœlestisqe constantia, nullâ ratione avt creaturæ vi interrumpenda, Deus ipse per Jerem *c.* 31. *v.* 35, 36. & *c.* 33. *v.* 20, 23. cui constantiam in recto justóqe havd imparem à Pyrrho tributam Fabritio Romano, avtor est apud Svidam avtor innominatus; ὃν δυσχερέστερον ἄν τις ἀποτρέψαι, τῆς δικαίας ἀρετῆς, ἢ τῆς συνήθους πορείας τὸν ἥλιον. in vero, à Fr. Bonaventura Ingolstad. Pontifici Romano, avtor est Petr. Marnixius, *de P. R. c.* 8. *Papa solis instar in eodem veritatis cursu permanet; neqe ab ea magìs dimoveri potest, qàm terra à centro suo.* Cæterùm de hoc ipse viderit. ἡμεῖς δέ τοι οὐ ταχυπειθεῖς. Talem certè sapientem suum Stoici prædicabant. Ad hoc, qantum humana ferebat conditio, eniti suos Pythagoras volebat. Sed & Senec. *ep.* 77. *virtutem non flamma, non ruina inferiùs abducet; hæc una majestas deprimi nescit: nec proferri ultrà, nec referri potest. sic hujus, ut cœlestium, stata magnitudo est. ad hanc nos conemur educere.* Optimè Clem. *strom. lib.* 4. Αὕτη γὰρ ἡ κατὰ δύναμιν ἐξομοίωσις πρὸς θεόν, τὸ φυλάττειν τὸν νοῦν ἐν τῇ κατὰ τὰ αὐτὰ σχέσει. αὕτη δὲ νοῦ σχέσις, ὡς νοῦ· ἡ δὲ ποικίλη διάθεσις, γίνεται τῇ πρὸς τὰ ὑλικὰ προσπαθείᾳ. Idémqe *l.* 2. Ἡ πίστις οὖν καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν κατασκευάζουσι τὴν ἑλομένην αὐτὰς ψυχήν.

Καὶ τῆς γυμνότητος] vide *l.* 10. § 1. Aliâ ratione, de Deo, Senec. *epist.* 31. *Deus nihil habet; nudus est.*

Οὐδὲν γὰρ προκάλυμμα ἄστρου] *Astris enim nullum est velamentum.* Xyl. *Nullum astrum velamentum aliqod habet.* Cas. havd incommodè uterqe. ἄστρων tamen ille legisse videtur.

§ 28. Οἷος ὁ Σωκράτης τὸ κώδιον ὑπεζωσμένος] Idem patraverat, uti videtur, Xanthippe, qod à mulieribus Atheniensibus factum fingit Aristophanes in Ἐκκλησιαζούσαις, sive *concionem habentibus fœminis*. Historiam nusqam legisse memini. At contrà Ælianus *hist. var. l.* 7. *c.* 9, 10. Phocionis uxorem narrat mariti veste solâ indutam, nullo alio vel amictu, vel ornâtu adjecto, in publicum sæpe prodiisse. qod & ille σωφροσύνης μεγάλης indicium facit. Xanthippen verò Socratis, ad pompam spectandam viri veste amictam prodire recusâsse; illúmq; dixisse, Ὁρᾷς, ὡς οὐ θεωρήσουσα, θεωρησομένη δὲ μᾶλλον βαδίζεις. *vides te non tam spectaturam, qàm spectandam, proficisci.* Ea interim videtur sors fuisse Socratis, qæ & Epaminondæ fuerat; qem *l.* 5. *c.* 5. narrat Ælianus, ἕνα τρίβωνα, *unum* tantummodo *pallium* habuisse: qod cùm ad fullonem opus esset mundandum mittere, domi interim coactum sese continere. refert & Joan. Chrysost. *adv. vituperat. vit. monach. l.* 2. Eadem. scil. Imperatoris illius magni sors, qæ subulcorum Ithacensium, *Odyss.* ξ.

Οἷς οὐ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπημοιβοί τε χιτῶνες·
—μία δ' οἴη φωτὶ ἑκάστῳ.

qanqam instructior pavlò Epaminondæ pavpertas, qàm sophistarum paris illius, Proæresii & Hephæstionis, de qibus Evnapius, ἓν γοῦν αὐτοῖς ὑπῆν ἱμάτιον καὶ τριβώνιον, καὶ πλέον οὐδέν. *unicam tantùm utrique penulam communem fuisse:* itaqe alter cùm eâ indutus foras prodiret, alterum necessariò stragulis involutum in ædibus delituisse. qod avtem in Epaminonda pavpertatis fuit, id parcitati sordidæ in qibusdam adscribit Theophrastus, cùm inter alios τοὺς ἀνελευθέρους *characteras* hunc ponat, ἔνδον μένειν, ὅταν ἐκδῷ θοιμάτιον ἐκπλῦναι. Penuriæ extremæ,

extremæ, incertum, an parcitati, tribuentem, de Telavge nescio qo retulisse Æschinem, avtor est apud Athen. *l.* 5. Masurius *in dialogo*, cui id nominis indidit, ἱματίῳ φορήσεως καθ' ἡμέραν ἡμιωβόλιον κνάφει τελέσαι μισθὸν, κωδίῳ ἐζωσμένον. qomodo de Socrate Marcus istic.

Καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι] Socrati nimirum solenne fuit, festivo aliqo commento eludere, qas alii ægrè ferebant, uxoris suæ in se admissas procacitates & protervias. Ejusmodi enim fuerat, qod qærenti qomodo Xanthippæ rixas & convitia sustinere posset, Καὶ σὺ μὲν χηνῶν βοώντων ἀνέχῃ· *qomodo tu*, inqit, *anserum tuorum strepitus:* illóqe subjiciente, *at illi mihi ova pullósqe pariunt*, regessit Socrates, *& illa mihi liberos.* Laert. *l.* 2. ubi cur *gallinas* Erasmus pro *anseribus* substituerit, nescio. Nec absimile, qod Euthydemo, qem ad cœnam domum secum duxerat, indignanti, qòd illa per bilis æstum, post contumeliosè dicta non pauca, mensam tandem evertisset, Παρὰ σοὶ δὲ οὐ πρῴην ὄρνις τις εἰσπτᾶσα ταυτὸ τοῦτο ἐποίησεν; ἡμεῖς δὲ οὐκ ἠγανακτήσαμεν. *Annon*, inqit, *nuper, cùm apud te essemus, gallina qædam involans idem ipsum fecerat? nec nos id molestè ferebamus.* Habet Plut. *de irac. cohib.* qi & geminum ferè qiddam de Pittaco refert, *lib. de tranqill.* ejusdem avtem κόμματος qippiam videtur fuisse, & qod istâ occasione protulerat. Socratem certè à Xanthippe pessimè ac procacissimè habitum, moderatè ac æqanimiter omnia tulisse, docent nos avtores havd pauci. Synes. in *Dione*, ut cæteros taceam, Αὐτὴ μὲν γὰρ ἡ Ξανθίππη, φεῦ τῆς ὀλιγωρίας, ὡς ἐχρῆτο Σωκράτει; ἀλλ' οὐδὲν ἐκώλυσε Σωκράτην εὐθυμεῖσθαι καὶ καταφρονούμενον.

§ 29. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν] Hieron. *ad Paulin. de stud. sacr. liter. Taceo de grammaticis, rhetoricis, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis; ad minores artes veniam, & qæ non tam linguâ, qàm manu administrantur: agricolæ, cæmentarii, fabri, metallorum lignorúmve cæsores, lanarii qoqe & fullones, & cæteri qi variam supellectilem & vilia opera fabricantur, absqe doctore non possunt esse qod cupiunt.* Gregor. Naz. *ad Episcop.* 150. Τάξις γὰρ οὐκ ἀρείων, διδάσκειν πρότερον εἶτα μανθάνειν, μὴ ὅτι τὰ θεῖα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τι τῶν μικρῶν καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίων. Idem *in Apologet.* 1. ἀλλ' οὐδὲ ξένον τι καὶ ἀπὸ τρόπου τοῖς πολλοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφοῦσιν, ἐπὶ τὸ ἄρχειν ἀναβαίνειν ἀπὸ τοῦ ἄρχεσθαι, οὐδὲ ἔξω τῶν νενομισμένων τῆς φιλοσοφίας ὅρων, καὶ φέρον εἰς ὄνειδος, ὥσπερ οὐδὲ ναύτῃ τῶν εὐδοκίμων τὸ πρωρατεῦσαι, καὶ πρωρεῖ καλῶς τοὺς ἀνέμους τηρήσαντι τὸ πιστευθῆναι τοὺς οἴακας· εἰ δὲ βούλει, στρατιώτῃ γενναίῳ τὸ ταξιαρχῆσαι, καὶ ταξιάρχῃ καλῷ, τὸ στρατηγῆσαί τε καὶ πολέμου παντὸς ἡγεμονίαν ἐγχειρισθῆναι. Qod avtem de navtis hîc dixit pleniùs exposuit *orat. in Basil.* ἐπαινῶ δὲ τὸν ναυτῶν νόμον· ὃς τὴν κώπην πρότερον ἐγχειρήσας τῷ νῦν κυβερνήτῃ, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὴν πρῴραν ἀγαγὼν, καὶ πιστεύσας τὰ ἔμπροσθεν, οὕτω ἐπὶ τῶν οἰάκων καθίζει, μετὰ τὸ πολλὰ τυφθεῖσαν θάλασσαν, καὶ τὴν τῶν ἀνέμων διασκέψιν. qam imaginem ab Aristophaneis in *Eqitib.* illis mutuatam censet Muret. *var. lect. l.* 18. *c.* 16. (qæ tanqam Comici incerti in *excerptis* suis ex parte Grotius exhibet)

Ἐρέτην γενέσθαι πρῶτα γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν·
Κἆτ' ἐντεῦθεν πρωρατεῦσαι, καὶ τοὺς ἀνέμους διαθρῆσαι
Κἆτα κυβερνᾶν αὐτὸν αὑτῷ.

qod de militibus, havd multùm abludit ab eo qod Evpolis in *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβῦτα, τὴν κατάστασιν
Τήνδε λαμβάνων ἄφνω, πρὶν καὶ μαθεῖν τὴν ἱππικήν.

Huc pertinet & Antisthenis illud, qi Atheniensibus consuluit, τοὺς ὄνους ἵππους ψηφίσασθαι. qod nec Ambrosius Laërtii interpres, nec Erasmus in *apophthegmatum collectaneis* ritè cepit. cùm ille vertit, *asinos ut eqos deligerent*; iste reddidit, *asinos aqè ac eqos ad agriculturam deligerent:* cùm potiùs dicendum esset, *ut asinos eqos fieri decernerent.* i. e. psephismate, sive decreto sancirent, ut asini fiant eqi. qod cùm illi ἄλογον, absurdum, & rationi contrarium esse dicerent; regessit, Ἀλλὰ μὴν καὶ στρατηγοὶ γίνονται παρ' ὑμῖν, μηδὲν μαθόντες, μόνον δὲ χειροτονηθέντες. *Atqi imperatores vestro solo suffragio fiunt qi artis imperatoriæ nihil qicqam didicerunt.* q. d. tam decreto vestro possunt ex asinis eqi, qàm ex imperitis hominibus imperatores fieri. verùm non magis illi suff.agiis suis id si sciscerent, efficere qibant ut imperatores homines istiusmodi existerent, etiamsi imperatoris nomen eis decernerent, qàm perficere poterant, avt ut *asinus equs*, avt *ut simia leo fieret.* qod Gregor. Rom. 1. *in regest. l.* 1. *ep.* 5. *ecce serenissimus Dominus imperator fieri simiam leonem jussit. & qidem provisione illius vocari potest, fieri avtem leo non potest.* Itaqe scitè Gregor. Naz. *orat. à reditu*, qem & Gregor. ille alter forsan legerat, τὸ γὰρ τέταρτον τῆς εὐγενείας γένος τίνα ἀξιώσω λόγου τὸ ἐν γράμμασι καὶ πράγμασι, ὅταν καὶ κάλλος ἀποδέξωμαι τὸ ἐν χρώμασι, καὶ πίθηκον αἰδεσθῶ λέοντα εἶναι κεκαλλωπισμένον. Poterat & pro *simia canem* dixisse; cùm, ut Epiphan. etiam *hær.* 57. § 6. κακῷ κυνὶ ὄνομα λέων havd infreqenter inditur.

Οὐ πρότερον ἄρξεις πρὶν ἀρχθῇς] Nihil hoc axiomate apud omnes omne genus avtores tritius. Solon apud Laërt. *l.* 1. & Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι· ἄρχεσθαι γὰρ μαθὼν, ἄρχειν ἐπιστήσῃ. Et Clitarchus apud Anton. *meliss.*

meliss. l. 2. *c.* 1. Ἀρχθεὶς μὴ μαθὼν, ἄρχειν μὴ ἐπιχείρει. Isocrat. in *Nicod.* Ἐὰν ἄρχεσθαι μάθωσι πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται. De se Tullius rex apud Dionysium Halicarn. *l.* 4. Πειράσομαι ποιῆσαι φανερὸν ὅτι καὶ ἄρχειν ἐπίσταμαι καλῶς, καὶ ἄρχεσθαι σωφρόνως δύναμαι. Plato de *legib. l.* 6. Δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου· καὶ καλλωπίζεσθαι χρὴ τῷ καλῶς δουλεῦσαι μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρξαι. Aristot. *polit. l.* 3. *c.* 4. Διὸ καὶ λέγεται τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα. & ex eodem Joan. Climach. *ad Pastor.* Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν, ἐὰν μὴ ἀρχθέντα. Idem *ibid. l.* 7. *c.* 14. Τόν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 15. *Nemo regere potest, qi non & regi.* Itaqe de Agesilao Plut. hoc illi profuisse ad rem in imperio bene gerendam, Τὸ ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν, μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι. Joseph. *antiq.* Πάντες οἱ ἄρχεσθαι καλῶς μεμαθηκότες, καὶ ἄρχειν εἴσονται, παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν. Philo Jud. Ὁ μαθὼν ἄρχεσθαι, καὶ ἄρχειν εὐθὺς μανθάνει· οὐδὲ γὰρ εἰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης τὸ κράτος ἀνάψαιτό τις, ἄρχων ἂν εἴη πρὸς ἀλήθειαν, εἰ μὴ μάθῃ καὶ προπαιδευθείη τὸ ἄρχεσθαι. Utrumqe exhibet Maxim. *collect. c.* 46. Cicer. *de legib. l.* 3. *Qi bene imperat, paruerit aliqando necesse est: & qi modesté paret, videtur, qi aliqando imperet, dignus esse.* Isidor. Pelus. *l.* 5. *ep.* 455. Οὐδὲν οὕτω ποιεῖ νομίμως ἄρχειν, ὡς τὸ νομίμως ἦρχθαι· Ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἐν ὑπηκόοις, ἀγαθὸς ἔσται καὶ ἐν ἡγεμόσι· οἱ δ' ἐν τῷ ἰδιωτεύειν, καὶ προστασίαν προσέχειν, καὶ πρὸς τὸ ἄρχεσθαι ἀνεπιτήδειοι, οὗτοι καὶ εἰς ἀρχὴν ἀνεπιτηδειότατοι. qam sententiam claram satis sanè, & concinnè conceptam, interpres fœdissimè ut multas alias ejusdem avtoris, depravavit. Vide eundem & *epist.* 225. & 275. Ab alia mente, nec vera tamen certâve minùs, Plut. *ad princip. inerud.* Δεῖ γὰρ, ὥσπερ ὁ κανὼν, αὐτὸς ἀστραβὴς γενόμενος καὶ ἀδιάστροφος, οὕτως ἀπευθύνει τὰ λοιπὰ τῇ πρὸς αὐτὸν ἐφαρμογῇ καὶ παραθέσει συνεξομοιῶν, παραπλησίως τὸν ἄρχοντα πρῶτον αὐτὸν ἀρχὴν κτησάμενον ἐν ἑαυτῷ, καὶ κατευθύνοντα τὴν ψυχήν, καὶ καταστησάμενον τὸ ἦθος, οὕτω συναρμόττειν τὸ ὑπήκοον· οὔτε γὰρ πίπτοντός ἐστιν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος, οὔτε κοσμεῖν ἀκοσμοῦντος, ἢ τάττειν ἀτακτοῦντος, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένου. ubi non possum probare qod Hen. Stephan. pro ὀρθοῦν vult τρέχειν substitui: qem tamen M. Bernard. seqitur *var. lect. l.* 3. *c.* 17. hoc avtem fit, ut Plato *polit. l.* 9. Ὅταν ἑαυτοῦ τις ὢν ἀκράτωρ, ἄλλων ἐπιχειρήσῃ ἄρχειν. *Neqe enim exercitum continere potest imperator,* (avt populum princeps) *qi se ipse non continet.* Cicer. *ad Qint. frat. Tunc incipiet aliis imperare, cùm ipse improbissimis dominis, dedecori & turpitudini servire desierit.* Idem *parad.* 5. vide *l.* 1. § 15, 16. & *l.* 2. § 2.

• Πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ] siqidem, *Ars est artium regimen vitæ.* Joan Gerson *de recidiv.* vide *suprà ad* § 5.

§ 30. Δοῦλος πέφυκας] Iambus est τρίμετρος, à Philone adductus in *lib. de libert. viri boni:* Ὅθεν, inqit, καὶ τὰ τρία μέτρα φιλοσόφως ἐκεῖνά φασιν εἰρῆσθαι.

Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφη· καὶ πάλιν
Δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.

tria dixerat, sed ubinam tertium? nusqam comparet. legas, me avtore, τὰ τρίμετρα, non τρία μέτρα. Qòd avtem præfixâ cavsali superioribus annectit ista M. Cas. qasi ab ortûs nativi ratione argumentum duxerit Marcus; ideo scil. disciplinâ cuiqe ad virtutem opus esse, qia servus qisqe natus sit, hoc est, sensibus brutisqe affectibus addictus, cognitione avtem solidâ, rationéqe rectâ destitutus; probare non possum. Primò siqidem Stoicis istud havd placet, vitia à natura, sive ingenita, esse; non magìs qàm virtutes. Tum non omnes in universum mortales, sed servos solos spectare qod à poeta hic dicitur, ex Philone liqet: & servos qidem ἀργυρωνήτους τε καὶ αἰχμαλώτους, æqè ac vernas οἰκογενεῖς. Itaqe τὸ πεφυκέναι, hoc loco, non *natum esse* significare videtur, sed eodem sumi sensu, qo in eodem ferè argumento, ab Evripide in *Hecuba*, ubi dixit;

Αἰ αἰ, τὸ δοῦλον ὡς κακὸν πέφυκ' ἀεί;

& à Theognide in illis;

Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκεν,
Ἀλλ' αἰεὶ σκολιή, κ' αὐχένα λοξὸν ἔχει.

δοῦλος πέφυκας, i. e. δοῦλος εἶ, *servus es.* Ubi nec spernendam planè duxerim Caroli filii conjecturam, qi inter ista describendum animadvertit ipse, in priore versiculo vocabulum idem hoc forsan reponendum, ut legatur,

Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφυ.
Οὐκ ἔφυ μετεῖναι, ἀντὶ τοῦ, οὐ μέτεστιν, ἢ μετεῖναι οὐκ ἔστιν.

qomodo Evenus apud Aristot *ethic. Eudem. l.* 2. *c.* 7.

Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιηρὸν ἔφυ.
Ingratum est qicqid necessarium est.

Et apud Herodotum *l.* 7. Thessali; οὐδαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ. *Nunqam impotentiâ potior est necessitas.* Evripid. *Orest.*

M. Ἄπαιρε θυγατρὸς φάσγανον. O. Ψευδὴς ἔφυς.
M. Ἀλλὰ κτανεῖς μου θύγατερ; O. Οὐ ψευδὴς ἔτ' εἶ. θυγατέρ

Idem valet ἔφυς & εἶς. Deniqe λόγος istîc *rationem* non significat; qasi de *servis* dicatur, qod Hom. *Odys. ρ. v.* 322. & ex Homero Plato *de leg. l.* 6. & Athen. *dipnos. l.* 6.

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.

sed

ſed *ſermonem*, ſive *orationem* deſignat; utì & Philo ipſe nos docet, qi verbis verſibúsqe illis ait *νόμων μετουσίαν*, qod priora ſpectant, *καὶ ἰσηγορίαν*, qod poſteriora reſpiciunt, i. e. *lege agendi facultatem*, & *liberam ſuffragii cum reliqis ferendi poteſtatem*, vel etiam, latiùs ſumendo, *ſermonis libertatem*, eſſe ſervis denegatam. qomodo *παῤῥησίαν* eiſdem interdictam, Julianus *de cyniſm. orat.* 2. Τῷ δούλῳ γὰρ ὁ νόμος οὐ μεταδίδωσι παῤῥησίας. qanqam ἰσονομίαν qam cum ἰσηγορίᾳ is confundere videtur, à *παῤῥησίᾳ*, ſed ſecius ſumptâ, diſpeſcit Iſocrates, in *Areopag.* ubi ait, Ὥστε ἡγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν, δημοκρατίαν· τὴν δὲ παρανομίαν, ἐλευθερίαν· τὴν δὲ παῤῥησίαν, ἰσονομίαν. Vult nimirum ſenarius ille, verum eſſe de *ſervis*, qod de *egenis* Theognis,

Πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος, οὐδέ τι εἰπεῖν
Οὐδ' ἔρδειν δύναται· γλῶσσα δέ οἱ δέδεται.
Nam cui paupertas eſt addita, nil facere audet,
Nil fari. linguam vincula ſæva premunt.

Hinc apud Longinum περὶ ὕψους neſcio qis, δουλείαν ἅπασαν, ψυχῆς γλωττόκομον καὶ δεσμωτήριον, διὰ τὸν περικείμενον τοῖς στόμασι δεσμὸν, *ſervitutem omnem, cùm ori fiſcellam obducat, eſſe animæ capſulam ac carcerem qendam.* itaqe δοῦλον μηδένα γίνεσθαι ῥήτορα, *ſervum neminem unqam rhetorem extitiſſe*; cùm aliæ tamen artes atqe inſtituta humaniora etiam in ſervos cadant. Verùm Svidas ubi Sibynnium qendam Theodectæ ſervum, οἰκέτην πρῶτον ῥητορεῦσαι, *è ſervis primum omnium rhetoricam profeſſum* ait, plures deinceps idem factitâſſe ſubindicat. Meminit & Lucii Otacilii in *rhetoribus clariſ.* Svetonius, qem *cùm ſerviiſſet, etiam oſtiarius in catena, à patrono, cui orationem ſcripſerat, manumiſſum, Cn: Pompeium docuiſſe, teſtatur.* Certè philoſophis eſſe ſervis licuit; qod multis exemplis docet Gellius, *l.* 2. *c.* 18. cur non rhetoribus licuerit? De parreſia interim iſtis negata occurrunt Tragicorum illa; Sophoclis *Acriſio* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40.

Δοῦλον γὰρ ἐν δεσμοῖσι δραπέτης ἀνὴρ
Κῶλον πεδηθεὶς, πᾶν πρὸς ἡδονὴν λέγει.
Fugitivus arctis vinculis coercitus
Serviles artus, ſola fatur qæ placent.

Evripidis in *Buſiride* apud Stob. itidem.

Δούλῳ γὰρ οὐχ οἷόν τε τἀληθῆ λέγειν
Εἰ δεσπόταισι μὴ πρέποντα τυγχάνοι.
Servo profari qámlibet verum nefas,
Uſus heriles ferre ſi verum negant.

In *Phæniſſis*, ubi Polynices de exilii malis à matre reqiſitus, ait;

Ἓν μὲν μέγιστον, οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
Primùm, loqendi nulla libertas adeſt.

Illa; Δούλου τόδ' εἶπας, μὴ λέγειν ἅ τις φρονεῖ.
Servile certè hoc, non loqi qid ſentias.

Idémqe *Ione*;

Καθαρὰν γὰρ ἄν τις εἰς πόλιν πέσῃ ξένος,
Κἂν τοῖς λόγοισιν ἀστὸς ᾖ, τό γε στόμα
Δοῦλον πέπαυται, κοὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
Hanc puram in urbem qiſqis externus venit
Qamvìs vocetur civis, os ſervum tamen
Gerit, & loqendi non habet fiduciam.

qæ refutatum tamen eunt, Plutarch. *de exilio*, & Muſon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. ſed & Xenophon in *Athenienſium repub.* Ἰσηγορίαν, inqit, καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποιήσαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστούς. Cæterùm in eandem cum illis ſententiam conveniunt & Plavtina illa; *Epidic.* 1. 1.

——plus ſcire ſatius eſt qàm loqi
Servum hominem, ea ſapientia eſt.——

Et *milite* 2. 5.

——plus oportet ſcire ſervum qàm loqi.

& *ibid. ſc.* 6.

——namqe hominem ſervum ſuos
Domitos habere oportet oculos & manus
Orationémqe——

Qin & Apoſtolus ipſe *ad Titum epiſt. c.* 2. *v.* 9. ſervis interdicit, nè ſint τοῖς δεσπόταις ἀντιλέγοντες. Qod Socrates itidem apud Platonem *in Criton.* οὐ δίκαιον πρὸς δεσπότην ἢ πατέρα κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν. *negat juſtum eſſe adverſus herum patrémve, cum qi ab utrovis malè audierit, obloqi.* At Ariſtoteles *polit. l.* 1. *c.* 13. illos redarguit, qi ſive rationis exercitium, ſive orationis etiam libertatem ſervis abjudicant, & juſſa herilia duntaxat excipere atqe exeqi, citra diſceptationem ullam omnino volunt. Λέγουσιν, inqit, οὐ καλῶς οἱ λόγου τοὺς δούλους ἀποστεροῦντες, καὶ φάσκοντες ἐπιτάξει χρῆσθαι μόνον. Et videri poſſet trimetron illud, qod hîc Marcus poſuit, reſpexiſſe, niſi aliò potiùs ſpectare ex Philone diſceremus. cujus ex his qæ dicta ſunt mens, opinor, genuina liqidò ſatis comparebit. Marcum avtem exiſtimo hæc ſeparatim poſuiſſe, & confuſaneè poetica qædam fragmenta congeſſiſſe, qæ animadverſione aliqâ digna cenſebat; qemadmodum idem *ſuprà* fecerat *l.* 7. § 38, 43. & § 50.

§ 31. ——ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ] Ex *Odyſ,* 1. *v.* 413. Ulyſſis ſunt verba narrantis, ut corditùs riſerit, ſecum animo reputans,

Ὡς ὄνομ' ἐξαπάτησεν ἐμὸν, καὶ μῆτις ἀμύμων·

qam felici aſtu, nomine confictо, Cyclopem illum immanem fefelliſſet. Iſta avtem ſegmenta in uſum ſuum chartis ſuis illeviſſe videtur Marcus, qòd utilius, ac ſublimius aliqid meditandi avt commentandi anſam atqe occaſionem dare poſſe viderentur. qa de re etiam ſuperiùs monitum dederat, *l.* 10. § 33.

§ 32. Μέμψονται δὲ ἀρετὴν] Heſiodi videtur, ex *op. l.* 1. *v.* 184. verùm ibi legitur,

Μέμψονται δ' ἄρα τοὺς —— τοκῆας ſcil. de qibus & verſu præcedente,

Αἶψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας.

de hominibus ſeculi qinti loqitur impiis & nefariis. Avt exſcriptor itaqe Marci ſcripturam depravavit,

cùm

cùm sensum idoneum è verbis elicere neqiret, avt Marcus ipse παρῳδήσας, cum inflexione aliqa extulit; qod non existimo. Interim ex Marco Hesiodi novissima illa emaculari posse avtumo, qæ in codicibus vulgatis sic leguntur, —χαλεποῖς βάζοντ' ἐπέεσσιν· cùm emendatius meliùsqe videatur, qod Marcus hîc exhibet, —βάζοντες ἔπεσιν· istius enim formæ & qæ antecesserunt, & qæ sequuntur, sunt omnia.

§ 33. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν] Ex Epicteto decerptum videtur, cujus hæc sunt *dissert. lib.* 3. *c.* 24. Ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, ὡς οὐδενὶ τῶν ἀναφαιρέτων, ἀλλὰ τοιούτῳ γένει, οἷόν ἐστι χύτρα, οἷον ὑάλινον ποτήριον· ἵν' ὅταν κατεαγῇ, μεμνημένος μὴ, μὴ ταραχθῇς· οὕτω καὶ ἐνθάδε, ἐὰν παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἐὰν ἀδελφὸν, ἐὰν φίλον, μηδέποτε ἐπιδῷς τὴν φαντασίαν εἰς ἅπαν, μηδὲ τὴν διάχυσιν ἐάσῃς προελθεῖν ἐφόσον αὐτὴ θέλει, ἀλλ' ἀντίσπασον, κώλυσον, οἷοι τοῖς θριαμβεύουσιν ἐφεστῶτες ὄπισθεν καὶ ὑπομιμνήσκοντες, ὅτι ἄνθρωποί εἰσι· τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι θνητὸν φιλεῖς, οὐδὲν τῶν σαυτοῦ φιλεῖς· ἐπὶ τοῦ παρόντος σοι δέδοται, οὐκ ἀναφαίρετον, οὐδ' εἰσάπαν, ἀλλ' ὡς σῦκον, ὡς σταφυλὴ, τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους· ἂν δὲ χειμῶνος ἐπιποθῇς, μωρὸς εἶ. οὕτω κἂν τὸν υἱὸν ἢ τὸν φίλον τότε ποθῇς, ὅτε οὐ δέδοταί σοι, ἴσθι ὅτι χειμῶνος σῦκον ἐπιποθεῖς. οἷον γάρ ἐστι χειμὼν πρὸς σῦκον, τοιοῦτόν ἐστι ἡ ἀπὸ τῶν ὅλων περίστασις πρὸς τὰ κατ' αὐτὴν ἀναιρούμενα. qibus gemina monet & *enchirid. c.* 3. Qod avtem de *ficu* Epictetus, idem de *rosa* ferè Seneca *epist.* 122. *Non vivunt contra naturam, qi expectant ut pueritia splendeat tempore alieno? non vivunt contra naturam, qi hyeme concupiscunt rosam? fomentóqe aqarum calentium, & calorum aptâ mutatione, brumâ lilium florem vernum exprimunt?* Gregor. item Naz. *adv. Eunom. orat.* 1. *bonum intempestivum* esse ait, ὥσπερ ἄνθος ἐν χειμῶνι, παντελῶς ἄωρον. Sed & Nicetas Chon. de Alex. Com. *lib.* 1. *c.* 8. qi miserrimis tempestatibus splendidissimè ornatus procedebat, ait illum, χειμῶνος μέσου χλαίνας ἐαρινὰς δρέπεσθαι. Boethius *consolat. l.* 1. *c.* 6.

Nunqam purpureum nemus,
Lecturus violas, petas,
Cùm sævis aqilonibus
Stridens campus inhorruit.

Παιδίον ζητεῖν, ὅτε οὐκέτι δίδοται] *pueritiam qærere præteritam.* Xyl. minùs sané. παιδίον *puerulus,* non *pueritia.* Sed nec minùs lapsus interpres Anglus, qi reddidit, *Pueros desiderare, priusqam dentur.* imò, *postqam sublati ampliùs jam non existunt.* Hoc est avtem qod proverbialiter dici solitum observat Schol. *ad Aristophan. Plut.* ab Hercule amissum Hylam desiderante & inclamante tractum:

Ποθεῖν τὸν οὐ παρόντα, καὶ μάτην καλεῖν.

Desideras absentem & hunc frustrà invocas.

Plavtus *Pers. act.* 4. *sc.* 4.

—*qid illum qæras, qi fuit?*

Vetatur idem & proverbio illo altero,

Ῥόδον παρελθὸν, μηκέτι ζήτει πάλιν.

Nè qæras iterum præteritam semel rosam.

Meminere Zenobius in *collect. adag.* 702. Svidas *adag.* 58. Apostolius *adag.* 1621. Scaliger *stromat. adag.* 817. Verùm apud Svidam & Apostolium vitiosè legitur, Ῥόδον παρελθών· qod secuti Schottus in versione *stromatei* Scaligeriani,

Nè qære, qando præterîsti, iterum rosam.

Pantinus apud Apostolium,

Qam præterîsti, nè ampliùs qæras rosam.

Et Portas apud Svidam,

Rosam, qam prætereris, nè ampliùs qære denuo.

qæ à proverbii mente abeunt procul. In ejusdem expositione Svidæ codices mutilati videntur. ἐπὶ τῶν κινδυνευόντων τινὰ, ingit. deest, ἤδη ἀπελθόντα, ἢ ἀπολιπόντα, ἢ ἀποθανόντα. *de eis qi celebrant aliqem, qi utiqe jam abiit, vel obiit, avt aliud* ejusmodi. Zenobius, Ἐπὶ τῶν μεταμελομένων περί τι, καὶ μὴ δυναμένων τι ἀνύσαι. qod Pantinus, apud Apostolium, qi utrumqe & Svidam & Zenobium transcripsit, sic reddidit; *de negligentibus circa aliqid, qiqe nihil efficere possunt.* ἀμελουμένων legisse existimarem, nisi τὸ μεταμέλεσθαι alibi pariter vertisse deprehendissem. vertendum potiùs, *de eis qi circa rem aliqam pœnitentiâ frustrà tanguntur, cùm nihil proficiant.* De *rosa* distichon apud eundem in notis.

Τὸ ῥόδον ἀκμάζει βραχὺν χρόνον· ἢν δὲ παρέλθῃ,
Ζητῶν εὑρήσεις, οὐ ῥόδον, ἀλλὰ βάτον.
Verna brevi rosa flore nitet: simul ille recessit,
Non rosa qærenti, sed rubus asper erit.

Proinde, qi rerum istiusmodi desiderio intempestivo se torqet, miseriam sibi meram creat.

Ὃς γὰρ ἀπολαύειν βούλετ', ὧν ἀπολείπεται
Διὰ τὸν χρόνον, πῶς οὗτος οὐκ ἔστ' ἄθλιος;
Nam qi ea potiri concupiscit, à qibus
Arcetur horis, qomodo non sit miser?

Menander *Ærariâ*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 117.

§ 34. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον] Ex eodem Epicteti loco & ista desumpta sunt. Τί κακόν ἐστι μεταξὺ, καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἐπιψελλίζοντα λέγειν, Αὔριον ἀποθανῇ; τῷ φίλῳ ὡσαύτως, Αὔριον ἀποδημήσεις, ἢ σὺ, ἢ ἐγὼ, καὶ οὐκέτι ὀψόμεθα ἀλλήλους; ἀλλὰ δύσφημά ἐστι ταῦτα. καὶ γὰρ τῶν ἐπαοιδῶν ἔνια· ἀλλ' ὅτι ὠφελοῦσιν, οὐκ ἐπιστρέφομαι· μόνον ὠφελείτω. σὺ δὲ δύσφημα καλεῖς ἄλλα, ἢ τὰ κακοῦ τινος σημαντικά; δύσφημον δέ μοι λέγεις ὄνομα φυσικοῦ τινος πράγματος σημαντικόν; λέγε δύσφημον εἶναι, καὶ τὸ θερισθῆναι τοὺς στάχυας· ἀπώλειαν γὰρ σημαίνει τῶν σταχύων, ἀλλ' οὐ τοῦ κόσμου. Ista avtem dissertatio enata est forsan ex occasione illius

illius qod ab eodem dictum refertur, *enchirid. c* 3. Ἂν παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς ἢ γυναῖκα, μέμνησο ἐπιλέγειν, ὅτι ἄνθρωπον καταφιλεῖς· ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ οὐ ταραχθήσῃ· qod astanti forsan alicui minùs gratum avditu, maliqe ominis esse visum est. vide *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 34.

Τοὺς σάχρας διελθεῖναι] vide *ad lib.* 7. § 40. at Angl. interpres, σαφυλὰς legisse videtur; (contrà qàm ipse Epictetus habet) qas διείζεσθαι, i.e. *meti* vix dixeris. fefellit illum forsan qod de *uvis* seqitur.

Δύσφημα ταῦτα] ità Senec. *ad Marc. c.* 9. *qis non tanqam dirum omen respuit?*

§ 35. Ὄμφαξ, σαφυλὴ] Et ista indidem, sed magis accisa. Pergit Epictet. Λέγε δύσφημον καὶ τὸ φυλλορροεῖν, καὶ τὸ ἰσχάδα γίνεσθαι ἀντὶ σύκου, καὶ ἀσαφίδας ἐκ τῆς σαφυλῆς. (qod Theocritus, an qis alius, *Idyl.* 27. Ἁ σαφυλὶς σαφὶς ἐστι.) πάντα γὰρ ταῦτα τῶν προτέρων εἰσὶν εἰς ἕτερα μεταβολαὶ, οὐκ ἀπώλεια, ἀλλὰ τεταγμένη τις οἰκονομία καὶ διοίκησις. τουτέστιν ἀποδημία, καὶ μεταβολὴ μικρά· τοῦτο θάνατος, μεταβολὴ μείζων, οὐκ ἐκ τοῦ νῦν ὄντος εἰς τὸ μὴ ὂν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν. Apollon. Tyan. *ep.* 66. Τὸ γὰρ ὂν οὐκ ἀπόλλυται· διὰ τοῦτο ὂν, ὅτι ἔσται διαπαντός· ἢ καὶ τὸ μὴ ὂν γίνεται· πῶς δ' ἂν γένοιτο, μὴ ἀπολλυμένου τοῦ ὄντος; vide *ad l.* 4. § 4. & *l.* 5. § 13.

§ 36. Λῃστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται] Epictet. αὐτολεξεὶ, *l.* 3. *c.* 22. Λῃστὴς π. οὐ. γ. τύραννος οὐ. γ. Idem, *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος δήσει. τί; τὸ σκέλος. ἀλλ' ἀφελεῖ. τί; τὸν τράχηλον. τί οὖν, οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ; τὴν προαίρεσιν. vel, τί οὖν; οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ τὴν προαίρεσιν. Et Clemens *strom. l.* 4. τὴν ἀρετὴν οὐκ ἐπ' ἄλλοις ποιὸν εἶναί φαμεν, ἢ πάντων μάλιστα ἐφ' ἡμῖν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα εἴργειν δύναταί τις προσπολεμῶν· τὸ δ' ἐφ' ἡμῖν οὐδαμῶς οὐδ' ἂν μάλιστα ἐνίσταιτο· θεόσδοτον γὰρ τὸ δῶρον, καὶ οὐχ ὑποπίπτον ἄλλῳ τινί. vide Apostolum *ad Rom. c.* 8. *v.* 35, 39. Stilpo cùm Megarâ captâ à Demetrio rogaretur, numqis rerum ipsius qicqam abstulisset, qò restitutio posset fieri, respondisse fertur, οὐδείς· οὐδένα γὰρ εἶδον ἐπιστήμην ἀποφέροντα. *Nemo qisqam: neqe enim qenqam vidi, qi scientiam asportaret.* Plut. in *Demetr.* vel ut idem *de puer. instit.* numqid amisisset qærenti, οὐ δῆτα· πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν. *Nihil*, inqit, *qicqam: neqe enim bellum virtutem unqam deprædatur.* Laërt. item *l.* 2. ait jussum à rege catalogum sive indicem eorum qæ amiserat exhibere, dixisse, μηδὲν τῶν οἰκείων ἀπολωλέναι· παιδείαν γὰρ μηδένα ἐξενηνοχέναι· τόν τε λόγον ἔχειν καὶ τὴν ἐπιστήμην. *Nihil rerum suarum amisisse se: neqe enim eruditionem qendam extulisse: rationémqe ac scientiam superesse sibi.* denique ut Plut. *de tranqil.* μηδένα ἰδεῖν τἀμὰ φέροντα. *neminem*, inqit, *vidi, qi meum aliqid ferret.* qibus Stilponis verbis optimè subjungit idem *ibid.* Καὶ τοίνυν τῆς τύχης πάντα τἆλλα λεηλατούσης καὶ περιαιρουμένης, ἔχομέν τι τοιοῦτον ἐν ἑαυτοῖς, *Iliad.* ε'. *v.* 484.

Οἷον κ' ἠὲ φέροιεν Ἀχαιοὶ, ἤτ' ἂν ἄγοιεν.

qi & mox, δόξας χρηστὰς, καὶ μαθήματα, καὶ λόγους εἰς ἀρετὴν τελευτῶντας, ἀναφαίρετον οὐσίαν καὶ ἀδιάφθορον appellat. In casu consimili Stilponiani illius, post rei familiaris direptionem Æneas Gaz. ad suos *epist.* 5. Νῦν βεβαιότερον γνώσεσθε, ὅτι χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ περιφανεῖς ἐσθῆτες τοῖς μὲν πολλοῖς περιμάχητον, ἀβέβαιον δέ τι χρῆμα, καὶ ἐκ ἐσηκὸς, οὐδὲ τοῦ ἔχοντος ὡς ἀληθῶς, εἴγε τῷ βουλομένῳ διαρπάζειν ἔξεστι· τὰ δὲ μαθήματα, καὶ ἡ σοφία, τοῖς μὲν ἀνοήτοις καταγέλαστον, βέβαιον δέ τι κτῆμα, καὶ πηγὴ, καὶ ἀνάλωτον, καὶ τὸ ὅλον κρεῖττον λῃστείας. qi idcirco optimè subinfert; τούτου μᾶλλον ἀντέχετε· καὶ οὐκέτι πρὸς φυλακὴν δεήσεσθε, οὐ τείχους, οὐχ ὅπλων, οὐ φυλαττόντων φάλαγγος.

§ 37. Τέχνην δὲ ἔφη περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὑρεῖν] Epictet. *enchir. c.* 7. Ἆρον τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν. τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄνελε· μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν χρῶ, κούφως μέντοι, καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως, καὶ ἀνειμένως. Habes pleraqe hîc à Marco posita; habes & apud Marcum sparsim *artis* hujus regulas in locis ad marginem adnotatis. & cumprimis *lib.* 8. § 7. verùm περὶ τοῦ συγκατατίθεσθαι peculiariter *artem* qam dicit voluisse videtur qod proposuit idem *dissert. lib.* 3. *c.* 8. Ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα τὰ σοφιστικὰ γυμναζόμεθα· οὕτω καὶ πρὸς τὰς φαντασίας καθ' ἡμέραν ἔδει γυμνάζεσθαι· προτείνουσι γὰρ ἡμῖν καὶ αὗται ἐρωτήματα. ὁ υἱὸς ἀπέθανε τοῦ δεῖνος· ἀπόκριναι, ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. ὁ πατὴρ τὸν δεῖνα ἀποκληρονόμον κατέλιπε· τί σοι δοκεῖ; ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. ἐλυπήθη ἐπὶ τούτῳ· προαιρετικὸν, κακόν. γενναίως ὑπέμεινε· προαιρετικὸν, ἀγαθόν. κἂν οὕτως ἐθιζώμεθα, προκόψομεν· οὐδέποτε γὰρ ἄλλῳ συγκαταθησόμεθα, ἢ οὗ ἡ φαντασία καταληπτικὴ γίνεται. *nibil enim aliud statues qàm qod phantasia ipsa renunciat.* ità enim restituendus est locus ille illustris, qi vitiosè vulgò legitur ἢ οὗ φ. κ. γ. clavsulâ novissimâ etiam à reliqo corpore divulsâ. Hæc est *assensûs cohibendi ars*, de qa Marcus istîc. vide amp'iùs *ad l.* 8. § 49.

Ὀρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι] Epictet. *lib.* 3. *c.* 12. è Marco istic emendandus. τίς γάρ ἐστιν ἀσκητής; ὁ μελετῶν ὀρέξει μὲν χρῆσθαι, ἐκκλίσει δὲ πρὸς μόνα τὰ προαιρετικὰ χρῆσθαι. lege meo periculo, ὀρέξει μὲν μὴ χρῆσθαι· sic enim ipse suprà, παντελῶς ἄφελε. & *enchir. c.* 2. § 2. παντελῶς ἄνελε.

§ 38. Περὶ τοῦ μαίνεσθαι ἢ μὴ] Vitiosa scriptura, qæ & Xylandro imposuit, rescribendum (qod & Casavb. vidit.) ἢ μή. *de hoc*, inqit, *agitur utrùm insaniamus necne.* Hoc est, scil. Stoicorum placitum, Ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαίνονται. Cicero *paradox.* 4. & Laërt. *lib.* 7. *Zenon.* Πάντας τοὺς ἄφρονας

ἄφρονας μαίνεσθαι. hoc est, ut Cicero *Tuscul. lib.* 4. *Omnes stultos insanire.* Siqidem, ut idem *lib.* 3. *omnes perturbationes animi morbos esse. stultúmqe neminem his morbis vacare. unde sic concludunt: qi in morbo sunt, sani non sunt. omnium autem insipientium animi, in morbis sunt. omnes insipientes igitur insaniunt.* Epictetus *lib.* 1. *c.* 28. τίνες λέγονται οἱ παντὶ τῷ φαινομένῳ ἀκολουθοῦντες; μαινόμενοι. ἡμεῖς οὖν τι ἄλλο ποιοῦμεν; qem locum interpres doctissimus perperam reddidit, dum avtoris mentem non attendit. Flaccus (qem & vise sis fusiùs ista prosecutum *serm. l.* 2. *sat.* 3.)

Qem mala stultitia, & qemcunqe inscitia veri
Cæcum agit, insanū hunc Chrysippi porticus & grex
Avtumat.—— vide & Epictet. *l.* 1. *c.* 22.

§ 39. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε] ubi ista Socratis reperiantur ignoro. nec possum certò statuere, an scriptum fuerit [ὡς] ὁ Σωκράτης ἔλεγε; & priora illa istud respiciat. Socrates certè in Plat. *Alcib.* 2. Πάντας ἂν οὖν φαύλους ἄφρονας μαίνεσθαι, ὀρθῶς ἂν φαίημεν.

Τί οὖν ζητεῖτε] leg. τί οὖν οὐ ζητεῖτε; ità & uterqe interpres.

Ὅτι ἔχομεν] Nemo scil. id qærere & acqirere satagit, cujus compotem jam sese credit. In hanc mentem Dio Prus. *orat.* 69. Ὁ μὲν ἀργυρίου δεόμενος, ἢ ἱματίων, ἢ οἰκίας, ἢ ἄλλου τοῦ, καὶ ἐπίσταταί τε καὶ ζητεῖ παρὰ τῶν ἐχόντων λαβεῖν· ὁ δὲ νοῦν οὐκ ἔχων, οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐπίσταται, ὅτι οὐκ ἔχει νοῦν. Dionysodorus apud Platon. in *Euthydem.* τῶν λαμβανόντων εἰσὶν οἱ μανθάνοντες, ἀλλ' οὐ τῶν ἐχόντων. In eandem mentem & ex Platonis *Alcibiad.* 1. qædam lavdat Theodoret. *therapeut. l.* 1. cujus hæc sunt verba. οὕτω τὸν Ἀλκιβιάδην πείθει ὁ Σωκράτης μαθεῖν, τὴν τῆς γνώσεως οἴησιν πρότερον ἐξορίσας· πρότερον μὲν γὰρ αὐτὸν ἐξήλεγξεν οὐκ εἰδότα. εἶτ' ἐκείνου εἰρηκότος, Ἀλλ' οὐκ ἂν εὑρεῖν με ἡγῇ; ἐπήγαγε, καὶ μάλα γε, εἰ ζητήσειας· ἐκείνου δ' αὖ φάντος, εἶτα ζητῆσαί με οὐκ ἂν οἴει; ὑπολαβὼν ἔφη, ἔγωγε, εἰ οἰηθείης γε μὴ εἰδέναι· ἀρχὴ ἄρα γνώσεως, τῆς ἀγνοίας ἡ γνῶσις. Plato certè in *Sophist.* μαθεῖν οὐδέποτ' ἂν ἐθέλειν τὸν οἰόμενον σοφὸν εἶναι. Idémqe apud Anton. *meliss. lib.* 2. *c.* 74. Δεῖ τῶν νέων ἐκπνεῦματοῦν [μᾶλλον] τὸ οἴημα καὶ τὸν τῦφον, ἢ τῶν ἀσκῶν τὸν ἀέρα, τοὺς ἐγχέαι τι βουλομένους χρήσιμον. (ità enim legendum, supplendum ex Plutarcho *de audiendo*; non avtem τοῦ ἢ loco cum Gesnero ὡς substituendum.) εἰ δὲ μή, γέμοντες ὄγκου καὶ φυσήματος, οὐ προσδέχονται. Siqidem ut Socrates *ibid.* τοὺς μὲν ἀσκοὺς, τὸ πνεῦμα διΐστησι· τοὺς δὲ ἀνοήτους ἀνθρώπους τὸ οἴημα. nec tam φυσιοῖ ἡ γνῶσις, ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 8. *v.* 1. qàm ἡ τῆς γνώσεως οἴησις, καὶ ἡ ψευδώνυμος γνῶσις, utì idem loqitur *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 20. Facit huc & illud Domini Matt. *c.* 9. *v.* 12. Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. opinione sua, non revera, sanos alloqitur. Clem. *pæd. l.* 1. *c.* 1. τοῖς νοσοῦσι τὸ σῶμα ἰατροῦ χρῄζει· καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι τὴν ψυχὴν παιδαγωγοῦ δεῖ· ἵνα μὲν γὰρ ὑγίεια καὶ νόσος· ἀλλ' ἡ μὲν μαθήσει, ἡ δὲ ἰάσει περιγίνεται. Naso *Ponti l.* 3. *el.* 4.

Firma valent per se, nullúmqe Machaona qærunt.
Ad medicam dubius confugit æger opem.

Optatus, *de schism l.* 1. *Sanitas non flagitat medicinam. ægroti est remedia qærere.* Cæsarius Arelat. *serm.* 37. *Non reqirit medicum, qi se non sentit ægrotum.* itaqe Gregor. Rom. *in Psal. pænitent.* 4. *Nemo est insanibilior illo, qi sibi sanus videtur.* Siqidem, ut Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 67. ὁ τὴν νόσον ἀγνοῶν, οὐδεμίαν ποιήσεται τῆς ἀρρωστίας ἐπιμέλειαν. Et Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 238. τὸ ἐν νόσῳ χαλεπωτάτῃ τυγχάνοντα νομίζειν ὑγιαίνειν, μανία λαμπρὰ καὶ ἀνήκεστος· πῶς γὰρ ὁ τοιοῦτος ἰατρὸν ζητήσει, μηδ' αὐτὸ τοῦτο ὅτι νοσεῖ ἐπιστάμενος; vide Pharisæorum arrogantiam, Luc. *c.* 18. *v.* 9. & Joan. *c.* 9. *v.* 40. sed & typum consimilium, typhum ecclesiæ Laodicenæ fastuosum illum apud Joannem *Apocal. c.* 3. *v.* 17. scitè Bio, ut Laërt. *l.* 4. τὴν οἴησιν, προκοπῆς ἐγκοπήν. *Opinionem* dicebat esse *profectûs impedimentum.* & de philosophis Clemens *strom. l.* 1. ἡ πρόληψις τῆς οἰήσεως ἀπειθεῖν ἀναπείθει. sed & Greg. Naz. *apolog.* τὸ οἴεσθαι τοῦ εἶναι τὸ πλεῖστον ἀφαιρεῖται· καὶ μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κενοδοξία πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδιον. Senec. *epist.* 69. *Illud præcipuè salutem impedit, qòd citò nobis placemus. ideo mutari nolumus, qia nos optimos esse credimus.* & *epist.* 50. De Harpaste fatua. *Incredibilem tibi narro rem, sed veram. subitò videre desiit, & nescit se esse cæcam. hoc qod in illa ridemus, omnibus nobis accidere liqeat tibi. nemo se esse avarum intelligit, nemo cupidum. cæci tamen ducem qærunt: nos sine duce erramus; & ideo difficulter ad sanitatem pervenimus, qia nos ægrotare nescimus. nec qærimus qidem medicum; erubescimus discere bonam mentem.* Optimè ergò Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας, παρά γε τοῖς ὡς δεῖ, καὶ κατὰ θύραν ἁπτομένοις αὐτῆς, συναίσθησις τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας περὶ τὰ ἀναγκαῖα. & mox: τὴν οἴησιν προειλήφαμεν· δι' ἃ γάρ, φησίν, οὐκ οἶδα ἐγὼ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν; οὐκ ἔχω ἔννοιαν αὐτοῦ; &c. & *ibid. c.* 17. τὸ πρῶτόν ἐστιν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος, ἀποβαλεῖν οἴησιν. ἀμήχανον γὰρ, ἅ τις εἰδέναι οἴεται, ταῦτα ἄρξασθαι μανθάνειν. & in *fine dissertationis:* ταύτην οὖν τὴν οἴησιν τὴν τοῦ δοκεῖν εἰδέναι τι τῶν χρησίμων ἀποβάλλοντας ἔρχεσθαι δεῖ πρὸς τὸν λόγον. εἰ δὲ μή, οὐδ' ἐγγὺς ἐσόμεθα τοῦ προκόψαι, κἂν πάσας τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς συντάξεις διέλθωμεν. Qod Apostol. *ad Cor. ep. c.* 3. *v.* 18. Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. siqidem, ut Seneca, *de tranqill. c.* 1. *Multi ad sapientiam potuerant pervenire, nisi se putâssent jam pervenisse.* vide *l.* 1. § 7.

Τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε] Sunt enim ista animi parùm sani indicia. vide *Jacob. cap.* 4. *v.* 1.

Ad Librum XII.

§ 1. φ' ἃ διὰ περιόδε εὐχῇ ἐλθεῖν] διὰ περιόδε, posthac, Casaub. per circuitus temporum, Xyl. Malim, per ambages περιελθών. Flaccus lib. 1. epist. 11.

Strenua nos exercet inertia: navibus atqe
Qadrigis petimus bene vivere. qod petis, hîc est,
Est Ulubris; animus si te non deficit aequs.

Senec. ep. 28. *Non peregrinaris, sed erras, & ageris, ac locum ex loco mutas; cùm illud qod qaeris, bene vivere, omni loco positum sit.* Idémqe ep. 31. *Qomodo, inqis, istò pervenitur? non per Peninum Graiúmve montem, nec per deserta Candaviae: nec Syrtes tibi, nec Scylla, nec Charybdis, adeundae sunt; qae tamen omnia transîsti procuratiunculae pretio. tutum iter est, jucundum est, ad qod natura te instruxit. Licet ad Philosophiam etiam sine viatico pervenire.* Idem. ep. 17 vide Mosem, *Deut. c.* 30. *v.* 11. — 14. & ex Mose Pavlum, *ad Rom. c.* 10. *v.* 6, 8. Non est itaqe necesse, qod ille apud Clem. *strom. l.* 5.

Πολλὰ πλανηθῆναι δίζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν·

vel εὐδαίμονα etiam. vide *ad l.* 11. & 16. & *l.* 5. § 16. & *l.* 10. § 33.

Τὸ μέλλον ἐπιτρέψῃς τῇ προνοίᾳ] Idem suos monet Dom. Christus. Matth. *c.* 6. *v.* 34. Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. vide *l.* 4. § 33, 34. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 11.

Τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς] vide *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 44. Pindar. *Pyth. od.* 3. τὸν δ' ἀμφέποντ' ἀεὶ φρεσὶ δαίμον' ἀσκήσω, κατ' ἐμὰν θεραπεύων μαχανάν. & *ibid.* 8. τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ χρῆμα παντὶ φρενεῖν ἢ τὸ παρακείμενον. idem Nem. 3. Μὴ τοίνυν πολυπραγμόνει τὸ μέλλον· ἀλλὰ τὰ παρόντα πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσο. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ προλαβεῖν τὴν γνῶσιν; εἰ μὲν ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἥξει κἂν μὴ προγνῷς· εἰ δὲ λυπηρὸν, τί σοι τὸ κέρδος προδαπανᾶσαι τῇ λύπῃ. Basil. Caesar. *in Esai.* & apud Simeon. Logoth. *orat.* 21. vide *l.* 7. § 7.

Πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην] Ità Zacharias Luc. *c.* 1. *v.* 35. ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. & Pavlus *ad Ephes. c.* 4. *v.* 34. ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι. qarum altera Deum spectat, altera hominem. cùm tamen δικαιοσύνη laxiùs sumpta qandoqe utramqe comprehendat. ut Matth. *c.* 5. *v.* 20. & *c.* 6. *v.* 33. & *Luc. c.* 1. *v.* 6. vide *ad l.* 11. § 10, & 20.

Ἵνα φιλῇς τὸ ἀπονεμόμενον] vide *l.* 3. § 15. & *l.* 10. § 11, 20.

Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε] Vide *ad l.* 3. § 4. συνεμφέρεται τε καὶ συνεμφέρει. & *l.* 5. § 8.

Χωρὶς περιπλοκῆς] Siqidem, ut Aeschyl. *armor. judic.* à Stobaeo *tom.* 2. *tit.* 11, lavdatus;

Ἁπλᾶ γάρ ἐστι τῆς ἀληθείας ἔπη.
Simplicia verba veritas simplex amat. Grot.

Et Euripid. *Phoeniss.*

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κ' οὐ ποικίλων δεῖ τ' ἂν δίχ' ἑρμηνευμάτων·
Ἔχει γὰρ αὐτὰ καιρόν· ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.
Simplex & infucata veri oratio est;
Nil indiget res aeqa sermonum ambitu,
Manifesta per se: cavssa sed juris sui
Vitio laborans, qarit à verbis opem. Grot.

Julian. Imp. *orat.* 7. Λέγεται γὰρ ὑπ' Εὐριπίδου καλῶς,

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ.
σκιαγραφίας γάρ φησι τὸν ψευδῆ καὶ ἄδικον δεῖσθαι.

& Theodoret. *therap. l.* 1.

Ἀληθῶς ἄρα ὁ τραγικὸς λόγος ἐκεῖνος
— ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

Basil. Caesar. *orat.* 14. & Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν γὰρ ἀληθὴς λόγος, καὶ ἀπὸ ὑγιοῦς διανοίας προϊὼν, ἁπλοῦς ἐστι καὶ μονότροπος· ὁ δὲ ποικίλος καὶ ἔντεχνος, πολὺ τὸ ἐπίπλοκον καὶ ἐγκαλλώπιστον ἔχων, μυρία καλλωπίζεται, καὶ φέρεται στροφὰς ἀμυθήτους· ὅταν γὰρ ἄλλως μὲν φύσεως ἔχῃ τὰ πράγματα, ἄλλως δ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν ἀναπείθωσι, στροφή τίς ἐστι, μᾶλλον δὲ διαστροφὴ, ὑπὸ τοῦ λόγου περὶ τὴν ἀλήθειαν γινομένη· καὶ ὁ ἄλλος μὲν φαινόμενος, ἄλλος δὲ ὢν κατ' ἀλήθειαν στροφαῖς κέχρηται λόγων, ἀπατῶν τοὺς συνόντας, ὥσπερ τοὺς κύνας λαγωοὶ καὶ ἀλώπεκες, ἑτέραν δεικνύοντες, καὶ ἑτέραν τρεπόμενοι.

Περιτεθραμμένων σοι σαρκιδίων] *altilis massae*, vel *molis carneae*. Cas. ità περὶ vacabit. nisi fortè intentionis vim habere censeatur. *circumdatae tibi carnis:* Xyl. ut περιτετραμμένου legisse videatur. Illa scriptura si retineatur, malim vertere *concretae & coagmentatae circum te carnis.* siqidem τὸ τρέφειν grammatici volunt aliqando significare τὸ πηγνύναι. & indè Hesych. Περιετρέφετο, περιεπήγνυτο. habetur illud ξ. *v.* 477. ubi de nive, qae scutis adhaerebat, conglaciatâ,

— αὐτὰρ ἔπειτα χιὼν γένετ' ἠΰτε πάχνη,
Ψυχρὴ, καὶ σακέεσσι περιτρέφετο κρύσταλλος.

Sed & *Iliad.* ε. *v.* 503. de lacte in caseum coaguli vi concrescente, (πῆξεν,

Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐπειγόμενος συνέ-
Ὑγρὸν ἐὸν, μάλα δ' ὦκα περιτρέφεται κυκόωντι.

Eam enim scripturam Herodianus restituit, & Evstathius approbat; & tum ad rem ipsam, unde imaginem eam mutuatus est poeta, tum & ad qam transtulit & accommodavit, vulneris scil. celerrimam coalitionem & curationem magis qadrat, qàm

 περιστρέ-

περιτρέρετ illud, qod priùs legebatur. accedit, qòd & τροφαλὶς indè deducta ἀπὸ τυρῦ, de caseo, & pro caseo usurpatur, qod docent & Herodianus ab Eustathio adductus, & ex Antiphane atqe Aristophane aliisqe Athenæus *lib.* 10. & *l.* 14. Firmant insuper apud Marcum explicationem istam, cùm qòd Jobus etiam *c.* 10. *v.* 10. de humani corporis in utero compositione agens, à *lactis in caseum coagulatione* similitudinem adhibuit, ad id negotii illustrandum: vide *ad l.* 10. § 26. tum qod Marcus ipse *l.* 7. § 68. qo loco hoc eodem vocabulo utitur; sed εὔεργμα appellat qod istîc σαρκίδιον. Cæterùm, siqis, qia περιτρέφομαι istud merè poeticum videtur, ad scripturam alteram illam potiùs inclinare voluerit, redditum malim, *qæ circum te mutationibus obnoxia est, carnis.* ut sit τὸ τετραμμένον, τὸ ἐν ταῖς τροπαῖς συνεχῶς ὄν. qod *corpori* cumprimis competit. vide *l.* 7. § 15.

. Ὄψεται γὰρ τὸ πάσχον] *viderit id qod patitur.* vide *ad l.* 11. § 13. sic *l.* 7. § 14. μεμψέσθω. & § 16. μεριμνάτω, λεγέτω. & *l.* 8. § 28. ἀποφαινέσθω. & § 40. ὑπολαβέτω.

Τὸ πάσχον] *id qod patitur.* corpusculum vult, τὸ σαρκίδιον. verùm Cleanthes, referente Gregorio Nyss. *de anima*, etiam animam unà cum corpore pati contendit. Συμπάσχει, inqit, ἡ ψυχὴ τῷ σώματι νοσοῦντι καὶ τεμνομένῳ, καὶ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ. sed ψυχῆς nomine τὸ πνευμάτιον intelligit, qod ἀπὸ τοῦ νοῦ distingvit Marcus *infr.* § 3.

Τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσῃς] vide *lib.* 5. § 21. & *infr.* § 18. 26. Cicero *offic. l.* 3. *Mente nihil homini dedit Deus ipse divinius.* Aristot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 3. Λείπεται δὲ τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. Generaliùs Heraclit. *ad Amphid. ep.* 1. Θεῖόν τι ἡ ψυχή.

Καὶ τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῇς] transpositis voculis leg. καὶ μὴ τὸ π. est avtem monitum præclarum. *Nè timeas, nè qando vivere desinas; sed illud metuas, nè dum de die in diem differs, fiat ut rectè vivere nunqam incipias.* hoc est, malè vivere magìs, qàm mori formides. Ἀλλ' ἡμεῖς παιδικόν τινα φοβούμεθα φόβον, θάνατον μὲν δεδοικότες, ἁμαρτίαν δὲ μὴ δεδοικότες. καὶ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, προσωπεῖα μὲν δέδοικε, πῦρ δὲ οὐ δέδοικεν· ἀλλ' ἐὰν βασταζόμενα τύχῃ παρὰ λυχνίαν λύχνον ἔχουσαν, ἀπερισκέπτως τὴν χεῖρα ἐπαφίησι τῇ λυχνίᾳ καὶ τῇ φλογί· καὶ τὸ μὲν εὐκαταφρόνητον φρίττει προσωπεῖον· τὸ δ' ἀληθῶς φοβερὸν οὐ δέδοικε, τὸ πῦρ. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, θάνατον μὲν δεδοίκαμεν, ὅπερ ἐστὶ προσωπεῖον εὐκαταφρόνητον· ἁμαρτίαν δὲ οὐ δεδοίκαμεν, ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς φοβερὸν, καὶ πυρὸς δίκην κατεσθίει τὸ συνειδός. Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 43. qibus gemina habet & Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 257.

Ἄξιος τοῦ γεννήσαντος κόσμου] *dignus mundo qi te genuit*, i. e. Deo. vid. *l.* 4. § 23.

Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Aratus in *Phænom.* à Pavlo lavdatus *Act. c.* 17. *vers.* 28.

Aude, hospes, contemnere opes, & te qoqe dignum
Finge Deo. —

Nemo alius est Deo dignus qàm qi opes contempsit. Sen. *epist.* 18. qàm qi mortem qoqe. Marcus hîc. Idémqe *epist.* 31. *subsilire ad cœlum ex angulo licet: exurge modò & te qoqe dignum finge Deo.* Huc phrases illæ in sacro codice freqentes: de eis qi Christo qicqam anteponunt, propinqos, parentes, victum, vitam; οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Matth. *c.* 10. *v.* 37, 38. de iis, qi se à seculi sui inqinamentis intaminatos custodierint; περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς· ὅτι ἄξιοί εἰσιν. *Apoc. c.* 3. *v.* 4. & de vita instituenda monita Apostolica; ἀξίως τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου, καὶ τῆς κλήσεως, περιπατῆσαι. *ad Thess. epist.* 1. *c.* 2. *v.* 12. *Col. c.* 1. *v.* 10. *Eph. c.* 4. *v.* 1. & ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου Χριστοῦ πολιτεύεσθαι. *ad Philip. c.* 1. *v.* 27. Agapetus *parænes.* § 3. Ὁ ἑαυτὸν γνοὺς, γνώσεται θεόν· ὁ δὲ θεὸν γνοὺς, ὁμοιωθήσεται θεῷ· ὁμοιωθήσεται δὲ θεῷ, ὁ ἄξιος γενόμενος θεοῦ· ἄξιος δὲ γίνεται θεοῦ, ὁ μηδὲν ἀνάξιον πράττων θεοῦ, ἀλλὰ φρονῶν μὲν τὰ αὐτοῦ· λαλῶν δὲ ἃ φρονεῖ· ποιῶν δὲ ἃ λαλεῖ. ubi in colo tertio vitium subesse videtur scribendúmqe, qò membra sibi invicem nexu gemino cohæreant; ὁμοιωθεὶς δὲ θεῷ, ἄξιος θεοῦ γενήσεται.

Παύσῃ ξένος ὢν τῆς πατρίδος] vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 14, 15.

Τῆς πατρίδος] i. e. *mundi.* vide *ad l.* 4. § 44. πόλις καὶ πατρίς.

Καὶ κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε] qod Plato in *Epitaph.* dixit; καὶ μὴ ἐν ἄλλοις αἰωρεῖται. *nec suspensa aliorum avt bono casu avt contrario, pendere ex aliorum eventis cogitur.* Cicer. *Tusc. l.* 5. Galen. in *hortator. c.* 2. ἐξ ἐλπίδων ὀχεῖσθαι, eodem ferè sensu dixit.

§ 2. Ὁ θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ] indè καρδιογνώστης dictus Petro *Act. c.* 15. *v.* 8. & πάντων καρδιογνώστης *ibid. c.* 1. *v.* 24. ὅτι μονώτατος οἶδε τὴν καρδίαν πάντων ἀνθρώπων. ut Solomon rex. *Histor. Reg. l.* 3. *c.* 8. *v.* 39. Idémqe in *Proverb. c.* 15. *v.* 11. Ἅδης καὶ ἀπώλεια φανερὰ παρὰ κυρίῳ· πῶς οὐχὶ καὶ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων; *Solus itaqe perfectè novit qid sit in homine, videns in eo & qod in se ipse non videt.* Bern. *in Psal.* 90. *conc.* 15. Sed ἐμφατικώτατα Apostol. *ad Hebr. c.* 4. *v.* 12, 13. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. Ad qem locum Schol. Πάντα γυμνὰ παρ' αὐτῷ.

αὐτῷ· καὶ οὐδενὶ προκαλύμματι ἢ προσωπείῳ τις ἑαυτὸν ἀποκλεῖσαι δύναται τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων. τετραχηλισμένα δὲ, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν προβάτων τῶν ἐκ τοῦ τραχήλου ἠρτημένων καὶ γεγυμνωμένων τῆς δορᾶς. qibus gemina ferè Jo. Chrysoſt. habet. Tractum, inqiunt *ab ovibus, qarum, pelle detractâ, corpora nudantur.* qò facit lepidiſſimus ille de lepore inſigniter macilento jocus, apud Ælian. *ruſtic. epiſt.* 11. ἐπεὶ γὰρ ἐδάρη, καὶ τὸ δέρμα ἀπεδύσατο, φανερὸς τηνικαῦτα ἐγένετο· μᾶλλον δὲ (οὐ γὰρ ὀρθῶς λέγω) ἀφανὴς ὅτι νῦν ἔτι πλέον. verùm ampliùs aliqod inſinuare videntur verba illa Apoſtoli. Eſt enim proculdubio in tota illa dictione allegoria diſertiſſima *à lanionum ſive victimariorum ritu* ducta, à qibus *animalia immolanda* τραχηλίζεσθαι, dicuntur, *cùm non ſolùm à collo ſuſpenſa excoriantur, ſed per dorſi ſpinam etiam reſupinata finduntur, ut tota foris & intus oculis pateant*; uti optimè Beza. qò pertinet, qod Varin. Favorin. habet, τραχηλίζειν, τὸ διχοτομεῖν, ἤγουν τὸ διὰ τῆς ῥάχεως σχίζειν. vide ampliùs *ad l.* 1. § 3. & *l.* 11. § 13.

Καὶ φλοιῶν] *corticum* nomine non externa tantùm, puta veſtem, pompam, reliqum vitæ apparatum, ſed & corpus ipſum, καὶ τὰ κρεάδια, (uti mox loqitur) & hæc præcipuè comprehendit. Varro pariter in *Tithono*; *ſic invitata matura anima corporeum corticem facilè relinqit.* Qin & *corticem* Nicander tam de *hominis cute*, qàm & de *anguis exuvio*, uſurpavit. ſic enim in Alexiphar. *v.* 302. de Marſya,

— Φοῖβος ἀπὸ φλόα δύσατο γυίων.

& in Theriac. *v.* 355.

Ἐξότε γηραλέον μὲν ἀπὸ φλόον ἑρπετὰ βάλλει.

& *v.* 392.

Εὖτ' ἂν ἀπ' ἠελίοιο περὶ φλόον ἄψεα βάλλῃ.

vide *infr.* § 8.

Τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐῤῥυηκότων καὶ ἀποχετευμένων] *Animam* ſcil. *mentem* ſaltem, θεοῦ ἀπόῤῥοιάν τινα opinabantur Stoici. Vide *ad lib.* 2. § 1. Cicero *Tuſc. lib.* 4. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et hanc igitur magis attendit & intuetur potiùs qàm corpus, qod eſt iſtius integumentum tantùm & involucrum. Plut. *de tardit. vindict. divin.* Ἀλλ' ὁ θεὸς οὔτε ἀγνοεῖ δήπου τὴν ἑκάστου διάθεσιν, ἅτε δὴ ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος αἰσθάνεσθαι πεφυκώς. &c. & Samueli Deus ipſe, *Regum hiſtor. l.* 1. *c.* 16. *v.* 8. *Non ſpecto, qod ſpectare ſolet homo. homo enim ſpectat qod eſt ob oculos: ſed Deus ſpectat qod eſt in animo.* γυμνὴν ἔσωθεν τὴν ψυχὴν βλέπων, ut Clemens *ſtrom. l.* 6. ſive, αὐτῇ τῇ ψυχῇ, αὐτὴν τὴν ψυχὴν γυμνὴν, γυμνὸς αὐτὸς θεωρῶν· uti Plato in *Gorgia.*

Τὸν πολὺν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις] qò ſcil. μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά. ut Marthæ Jeſus Luc. *c.* 10. *v* 41. Vide *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22. & *l.* 9. § 31. Interpres neuter commodè ſatis reddidiſſe videtur. De Diogene, Julian. *de cyniſm. orat.* 1. Τοὺς δὲ ἐκ τοῦ σώματος ἐμπίπτοντας τῇ ψυχῇ θορύβους, ὅτι πολλάκις ἡμᾶς ἀναγκάζει τινὶ τὸ περικείμενον αὐτοῦ χάριν πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ ἐν μέρει προσίετο.

Ὁ γὰρ μὴ τὰ περικείμενα κρεάδια ὁρῶν, ἤτοι γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, ἀσχολήσεται] Locus vitiatus: qemqe Lugdunenſis editor corrupit ampliùs, ἀσχολήσεσθαι, exhibendo. prout in Baſilienſi concipitur, contrarium planè autoris menti ſenſum nobis repreſentat: *cum* ſcil. *qi circumjectum ſibi corpus non intuetur, veſtitum, domicilium, cæteráque ad corporis uſum ſpectantia reſpiciendo, moleſtiam negotiúmqe ſibi comparaturum.* At Marci mens aliorſum abit. eum nimirum qi corporis curam non habet iſta multò minùs moraturum. Caſ. ἤπου γε legiſſe videtur, atqe ἢ illud disjunctivæ loco habuiſſe. vertit enim; *ſiqidem qi nec corpus ſuum, nec veſtitum ſuum, nec ejuſmodi adminicula ulla reſpicit, multum qietis otiiqe eum procurare ſibi neceſſe eſt.* Οἰκίαν καὶ δόξαν, prorſus omiſit. iſtam autem interpretationem ſi admiſerimus, pro ἀσχολήσεται, legendum erit, εὐσχολήσεται. qòd *l.* 4. § 19. εὐσχολώτερος ἔσται dixit. tum ἐκ τοῦ κοινοῦ in poſteriore membro μὴ ſubintelgendum, qaſi μὴ θεώμενος diceretur. Ità *Pſal.* 9. *v.* 18. *Non enim oblivioni in æternum tradetur egenus; expectatio pauperum in perpetuum peritura eſt.* pro, *neqe expectatio pauperum in perpetuum peritura eſt.* & Pindar. *Pyth.* 10. Ναυσὶ δ', οὔτε πεζὸς ἰών. i. e. *nec navi, nec pedes iter faciens.* At Xyl. erotematicè legit, ἤπου γε ---ἀσχολήσεται, *Qi enim non aſpicit carnem circumjectam, iſne occupetur, in veſte, domo gloriáqe reliqiſqe exterioribus, ac qaſi tabernaculo contemplando?* forſan μήπου γε qod vel negandi vel interrogandi vim habeat. *neutiqam occupabitur:* vel, *nuncubi occupabitur:* i. e. *negotium faceſſet ſibi.* Vide Epictetum *l.* 3. *c.* 2. & 9. *ad l.* 11. § 18. Qi idem & qod Marcus iſtic vult, ſcitâ ſatis imagine nobis depinxit, *l.* 3. *c.* 26. dum *corpus aſello*, reliqa *vitæ inſtrumenta aſelli* hujus *inſtructui* confert. Ὅλον, inqit, τὸ σῶμα οὕτως ἔχειν σε δεῖ, ὡς ὀνάριον ἐπισεσαγμένον· ἐφ' ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ, ἐφ' ὅσον ἂν δίδωται· ἂν δ' ἀγγαρεία ᾖ, καὶ στρατιώτης ἐπιλάβηται, ἄφες, μὴ ἀντίτεινε, μηδὲ γόγγυζε. ὅταν δὲ πρὸς τὸ σῶμα οὕτως ἔχειν σε δέῃ, ὅρα τί ἀπολείπεται περὶ τὰ ἄλλα, ὅσα τοῦ σώματος ἕνεκα παρασκευάζεται. ὅταν ἐκεῖνο ὀνάριον ᾖ, τἆλλα γίνεται χαλινάρια τοῦ ὀναρίου, σαγμάτια, ὑποδημάτια, κριθαί, χόρτος. ἄφες κἀκεῖνα· ἀπόλυε θᾶττον καὶ εὐκολώτερον ἢ τὸ ὀνάριον.

Τὰ περικείμενα κρεάδια] vide *l.* 10. § 1. 38. & *infrà* § 3. ſed & Julian. *ſuprà* Ambroſ. *Hexam. l.* 6. *c.* 6. *Non igitur caro tu es. caro enim amictus eſt animæ.* & Varro *Andabatis*, citante Priſciano, *l.* 6. *ſed qidvis potiùs, ô homo. qàm caruncula.*

Τὴν τοιαύτην περιβολὴν] περιβολῆς nomine comprehendit, *qicqid exteriùs nos circundat*, sive munimenti, sive ornamenti nomine; metaphorâ ab *amictu* ductâ. Ità Herodian. *l.* 1. Οὔτε τοὺς γένους μακραῖς διαδοχαῖς εὐπατρίδας, οὔτε τοὺς πλούτου περιβολαῖς λαμπρούς. Xenophon. *œconom.* Τὰ μὲν ἐμὰ ἱκανά ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς δὲ τὸ σὸν σχῆμα ὃ σὺ περιβέβλησαι, καὶ τὴν σὴν δόξαν, οὐδ᾽ εἰ τρὶς ὅσα νῦν κέκτησαι προσγένοιτό μοι, οὐδ᾽ ὥς ἂν ἱκανά μοι δοκεῖ εἶναι. Procop. *Gotthic. l.* 4. Τοὺς γὰρ δύναμιν περιβεβλημένους μεγάλην, καὶ βραχέων τινῶν οὐχ ὁσία κλῆσις ἀφαιρεῖσθαι πολλάκις τὰ παρόντα αὐτοῖς ἴσχυσεν.

Καὶ σκηνὴν] *tabernaculum.* Xyl. *scenam*, malim. Basil. *in hexam. orat.* 5. Ὁ δεῖνα περίβλεπτος ἐπὶ χρημάτων περιουσίᾳ· καὶ πλῆθος περὶ αὐτὸν κολάκων· δορυφορεία φίλων προσποιητῶν τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ χάριν θηρευόντων· πλῆθος συγγενείας καὶ ταύτης κατεσχηματισμένης· ἐσμὸς τῶν ἐφεπομένων μυρίων, τῶν τε ἐπὶ σιτίων καὶ τῶν κατ᾽ ἄλλας χρείας αὐτῷ προσεδρευόντων, οὓς καὶ προϊὼν, καὶ πάλιν ἐπανιὼν ἐπισυρόμενος ἐπίφθονός ἐστι τοῖς ἐντυγχάνουσι. πρόσθες τῷ πλούτῳ καὶ τὴν πολιτικὴν τινα δυναστείαν, ἢ καὶ τὰς ἐκ βασιλέων τιμάς· ἐθνῶν ἐπιμέλειαν· ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίαν· τὸν κήρυκα μέγα βοῶντα πρὸ αὐτοῦ· τοὺς ῥαβδούχους ἔνθεν καὶ ἔνθεν βαρυτάτην κατάπληξιν τοῖς ἀρχομένοις ἐμβάλλοντας· τὰς πληγὰς, τὰς δημεύσεις, τὰς ἀπαγωγὰς, τὰ δεσμωτήρια, ἐξ ὧν ἀφόρητος ὁ παρὰ τῶν ὑποχειρίων ἀθροίζεται φόβος. καὶ τί μετὰ τοῦτο; μία νὺξ, ἢ πυρετὸς εἷς, ἢ πλευρῖτις, ἢ περιπνευμονία, ἀνάρπαστον ἐξ ἀνθρώπων ἀπάγουσα τὸν ἄνθρωπον οἴχεται, πᾶσαν τὴν κατ᾽ αὐτὸν σκηνὴν ἐξαπίνης ἀπογυμνώσασα. Habes liberaliter delineatam *scenam* illam, de qa Marcus istîc. Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Qicqid est hoc, qod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & exclusorum clientium turbâ referta vestibula, clava, nobilis, avt formosa conjux, cæteráqe ex incerta & mobili sorte pendentia; alieni commodatiqe apparatus sunt. nihil horum dono datur: collatitiis, & ad dominos redituris, instrumentis scena adornatur.* Idémqe *de beneficiis, l.* 6. *c.* 31. *Ingentia super se & suos regna fregerunt, nec intellexerunt in illa scena, & vanis & citò diffluentibus bonis refulgente, ex eo tempore ipsos nihil non adversi expectare debuisse, ex qo nihil veri audire potuerunt.* Vide *l.* 11. § 6. *scena* pro *apparatu.* Synes. *de regno.* Τὴν περὶ τὸ βασιλικὸν σῶμα σκηνὴν καὶ θεραπείαν. De corpore Simocat. *epist.* 25. Οὕτως ἔλυσε τὸν φιλόσοφον τὸ θνητὸν τοῦτο περισκήνιον. qod & σκῆνος ἐπίγειον, Pavl. Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 1. & σκήνωμα, Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 13.

§ 3. Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκα] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 16.

Τἄλλα μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι] μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι. hoc est qod eleganter Synes. *ep.* 11. τοσοῦτον ὁμιλήσας φροντίσιν, ὅσον ἀποσπώσασθαι τῷ μετὰ σώματος βίῳ. neqe enim corporis, avt animæ etiam, qà rationis est expers, cura omnis abjicienda est. Vide *l.* 10. § 2. Crates Cynic. *epist.* 3. Μελέτω ὑμῖν τῆς ψυχῆς· τοῦ δὲ σώματος, ὅσον ἀνάγκη· τῶν δ᾽ ἔξω, μηδ᾽ ὅσον. Ex Platon. *polit. l.* 3. Clem. *strom. l.* 4. Ἐπιμελεῖσθαι σώματος δεῖν, ψυχῆς ἕνεκα ἁρμονίας, δι᾽ οὗ βιοῦντέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς βιοῦν. & mox de externis illis: τούτων οὖν ἀνθεκτέον, οὐ δι᾽ αὐτὰ, ἀλλὰ διὰ τὸ σῶμα· ἡ δὲ τοῦ σώματος ἐπιμέλεια διὰ τὴν ψυχὴν γίνεται, ἐφ᾽ ἣν ἡ ἀναφορά. Gregor. itidem Nyssen. *de anim.* χρεία καὶ τῇ ψυχῇ τῆς ἐπιμελείας τοῦ σώματος, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸ ὄργανον ἐπιτήδειον ἑαυτῇ. Et Tertull. *de anim. c.* 38. *Certè domus animæ caro est, & inqilinus carnis anima: desiderabit itaqe inqilinus ex causa & necessitate hujus nominis profutura domui, toto inqilinatûs sui tempore: non ut ipse substruendus, nec ut ipse loricandus, nec ut ipse tibicinandus, sed tantummodo continendus: qia non aliter contineri possit qàm domo fultâ.* Senec. *ep.* 92. de viro bono: *Corporis qoqe, velut oneris necessarii, non amator, sed procurator est: nec se illi, cui impositus est, subjicit.*

Τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν] vide *l.* 8. § 56. & *l.* 10. § 38. Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 7. *Aliud enim sumus nos; alia sunt nostra; alia qæ circa nos sunt. nos sumus, hoc est anima & mens. nostra sunt corporis membra & sensus ejus. circa nos pecunia est, servi sunt, & vitæ istius apparatus.*

Ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ] lege διό. & mox, pro ὅσα ἄλλα, ὅσα ἄλλοι. pro ταράσσεις, ταράσσεται. nihil mutavit editor Lugd. cùm ex Xylandri versione tamen satìs advertere potuisset.

Τοῦ περικειμένου σοι σωματίου] ut *suprà* § 2. & *l.* 10. § 1.

Τοῦ συμφύτου πνευματίου] vide *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. & *l.* 6. § 15.

Ἡ ἔξωθεν περιρρέουσα δίνη] vide *l.* 4. § 43. & *l.* 2. § 14. ἀνακυκλούμενα. ad *vertiginem* interim illam respexisse videtur, qâ raptari videntur corpora cœlestia, à qibus pendent inferiora ista.

Καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν ἀπόλυτον] desiderari videtur copula [καὶ] ἀπόλυτον. Ità de Domino Christo, qem Christianis imitandum proponit Clemens Alexand. *pædag. l.* 1. *c.* 2. ἀπόλυτος εἰς τὸ παντελὲς ἀνθρωπίνων παθῶν.

Ἐφ᾽ ἑαυτῆς ζῆν] i. e. ἑαυτῇ ἀρκουμένην, *seipsâ contentam*; qod felicitatem suam attinet. Πάντα ἔχουσαν παρ᾽ ἑαυτῆς τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 23. non ut sibi soli vivat. *necesse est enim ut vivat & alteri qi vult sibi.* Senec *epist.* 48. & τὸ ἀκοινώνητον nusqam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 1. & *l.* 11. § 1.

Τὰ προσηρτημένα ἐκ προσπαθείας] *qæ ei* (menti

ti scil.) *consensu qodam naturæ adhærent.* Xyl. qicqid per sympathiam ei possit adhærere. Cas. ut προσπάθεια idem hîc sit, qod συμπάθεια, de qa *l.* 5. § 26. Verùm nec συμπάθεια illa excuti prorsus qeat, ut ibi ostensum est; & aliud qiddam sonat ἡ προσπάθεια, *affectionem* nimirum eam, *qâ rei alicui addicti sumus, eámqe qodammodo deperimus.* hoc est enim τὸ προσπάσχειν. Ità qod Basil. Cæs. an Eustath. Sebast. in *ascetic.* Λυθῆναι δεῖ τῶν δεσμῶν τῆς προσπαθείας τοῦ βίου, τόν γε ἀληθινῶς ἀκολουθεῖν μέλλοντα τῷ θεῷ. Id Dionys. Areopag. citante Budæo; Ὅσοι γὰρ οὐκ ὀφείλονται τοῖς γηΐνοις προσπάσχειν. Idémqe *epist.* 10. ἐπειδὴ ἀληθείας ὄντες ἐρασταὶ, τῆς προσπαθείας ἀναχωροῦσι τῶν ὑλικῶν ἀγγελοπρεπῶς ἐν μέσῳ ἀνθρώπων πολιτευόμενοι σὺν ἀπαθείᾳ πάσῃ. Synes. *Dione:* Καὶ δῆτα τῶν ἀρετῶν ὄναιτο ἄν τις, τὸ ἀπηλλάχθαι τῆς ὑλικῆς προσπαθείας. Obiter asteriscum tollo minùs necessarium ex Socratis *historiæ editionis Stephanianæ, lib.*1.*c.*10. πολλὰ παραλείπουσιν, ἢ πρὸς * πάσχοντές τισιν, ἢ προσώποις χαριζόμενοι. lege meo periculo, defectûs notâ furcillatâ, προσπάσχοντές τισιν. Cicero *ad Attic.l.*2. *ep.*19. se nimium τῷ καλῷ προσπεπονθέναι profitetur. Isidor. Pelus. *l.*1.*ep.*310. Προσπάθεια μὲν οὐκ ὀξυδορκεῖ· ἀντιπάθεια δὲ ὅλως οὐχ ὁρᾷ. *Affectus addictus cæcutit; adversus planè cæcus est.* Eustath. *ad Il.* β'. Εἰώθαμεν ἄνθρωποι ἐν ὕπνοις ἐκεῖνα ὡς ἐπιπολὺ φαντάζεσθαι, * ὡς [οἷς f.] προσπαθῶς πως ἔχομεν. Epictetus etiam *l.*3.*c.*24.*ad l.*11. § 31. adductus: Ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, ὡς οὐδενὶ τῶν ἀναφαιρέτων. Idémqe *l.* 2. *c.* 16. *ad lib.* 10. § 27. repræsentatus; πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα. Restituenda Athenagoræ eadem vox *de resur. mort. in fine.* Κἂν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμπαθέστερον καὶ σφοδρότερον τοῖς τῇδε προσπεπονθότες, (perperam vulgati, προσπεπ.) ἄσχοι τούτου διατελῶσι. Clement. Alex. *strom. lib.* 1. Μὴ προσπαθείᾳ νικᾶσθαι, μὴ φόβῳ δουλοῦσθαι, μὴ ἡδονῇ ἐπαίρεσθαι. Idémqe *l.* 7. explicans illa D. Christi, Lucæ *evang. c.* 14. *v.* 26. Ἐὰν μὴ μισήσητε τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, προσέτι δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ψυχήν. τάς τε γὰρ, inqit, προσπαθείας τὰς σαρκικὰς, πολὺ τῆς ἡδονῆς τὸ φίλτρον ἐχούσας, μεμίσηκεν. &c. qi & *lib.* 2. de affectibus istiusmodi, Προσπαλαίουσι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν, τοῦτο μὴ ἀφορίζοντες καὶ ἀποσταυροῦντος ἑαυτὸν τῶν παθῶν. qod *lib.* 4. vocat ἀπροσπαθῶς βιοῦν. Et rursus ἀπροσπαθῶς ἀπολιπεῖν. Vide *ad.l.* 2. § 3. Itaqe Synes. *de insomn.* ἰσχυρὰς συγκαταθέσεις, καὶ προσπαθείας conjungit. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἀπαθῶς διακείμεθα περὶ τὰ θεάματα· ἀλλὰ ἰσχυραὶ μὲν αἱ συγκαταθέσεις τε καὶ προσπάθειαι· ἀποσυγοῦμεν δὲ οὐχ ἥκιστα. ubi vides etiam opponi sibi invicem τὸ προσπάσχειν καὶ τὸ ἀποσυγεῖν. qemadmodum Evagrius, τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἀντιπάθειαν, *hist. Eccles. lib.* 1. *c.* 15. ὡς καὶ παρὰ χριστιανῶν θαυμασθῆναι, τῶν μὴ προσπαθείᾳ, ἢ ἀντιπαθείᾳ κρινόντων τὰ δρώμενα. i. e. vertente Joanne Christophorsono, *qi nec amore, nec odio ducti,* &c. De Synesio loqitur, qi & idem *epist.* 57. εἰ δυνατὸν ἦν ἀγγέλῳ συνενανθρωπήσαντι μηδὲν ἀπολαῦσαι τῆς ὕλης κακὸν εἰς προσπάθειαν. qod mox explicans. Ἀλλ' ἔστι περιουσία δυνάμεως, ὁμιλοῦντα τοῖς χείροσι μηδένα τρόπον παθαίνεσθαι. Et rursus: τὸ προσεστηκέναι δὲ ὅτι τὸ δεινόν: ità τὸ προσπεπονθέναι est παθαίνεσθαι καὶ προσεστηκέναι. prout & Marcus *lib.* 5. § 1. ὅταν προσπαθῶσιν, συγκατατήκονται τοῖς κατ' αὐτοὺς ἔργοις. Nec illud prætereundum qod Plutarch. prout in *Pompejo*, τοῖς μειρακίοις προσουρτᾶσθαι· ità in *amator.* idem τοῖς ἐρασταῖς προσπεπονθέναι, pro *addictum esse & affectu adhærescere* dixit. Sunt itaqe τὰ προσηρτημένα ἐκ προσπαθείας ea, qibus ex affectû. propensione nimia animus adhærescit. Epictet. *lib.* 3. *c.* 28. Μή τι προσήρτηταί σοι τῶν οὐ σῶν, μήτι προσπέφυκε, μήτι ὀδυνήσει σ' ἀποσπώμενον. Qin & affectus ipsos, τὰ πάθη, προσαρτήματα nuncupare, Basilidæ ejusqe asseclis solenne fuisse, docet Clemens *strom. lib.* 2. adducto ex Isidori περὶ προσφυοῦς ψυχῆς insigni testimonio; qod ad Marci mentem illustrandam etiam non parùm conduxerit. Qin & (ut H. Stephani Thesavro avctarium leviusculum saltem contribuamus) τὸ προσάρτημα gemino ferè sensu usurpavit Galenus *de Hipp. & Plat. placit. lib.* 4. *c.* 10. Cæterùm neqe τὸ ἁπλῶς προσηρτῆσθαι ταῦτα, de qibus Marcus hîc, in vitio habetur; istud enim à natura est: verùm τὸ προσηρτημένοις προσπεπονθέναι. Itaqe de Diogene Epictetus *lib.* 3. *c.* 26. Πάντα εὔλυτα εἶχε, πάντα μόνον προσηρτημένα. non & προσπεφυκότα· qod suprà dixerat. vide *l.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 44. & *l.* 8. § 30. Adjici possunt his Porphyrii illa, *de abstinent. lib.* 1. Ἃ μὲν ἐκ τῆς θνητῆς προσειλήφαμεν φύσεως, ἀποθέσθαι πάντα μετὰ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας. Et mox: μετὰ τῶν ἔργων ἀποστατέον καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας, καὶ πάθους· τί γὰρ ὄφελος τῶν ἔργων ἀφισταμένον, ταῖς αἰτίαις, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἔργα, προσηλῶσθαι. ubi vides τὴν προσπάθειαν etiam ἀπὸ τοῦ πάθους distingvi. Ponantur ergò distinctionis cavsâ, tanqam gradus qidam, qibus ἀπὸ τῆς ἀπαθείας in partem seqiorem fiat declinatio, προπάθεια, πάθος, προσπάθεια. Est itaqe ἀπάθεια *integra & absoluta ab omni affectione vitiosa immunitas*; qod pro *summo bono* habebant Stoici. προπάθεια *levissima ab hac declinatio,* & *affectûs* vitiosi qasi *præludium* qoddam. πάθος *affectus vitiosus,* sive *morbus ipse.* Hieron. *in Matth c.* 5. *v.* 28. *Inter* πάθος & προπάθειαν. i. e. *inter passionem & propassionem, hoc interest; qòd passio reputatur in vitium, propassio licèt vitii culpam habeat, non tenetur in crimine. Ergò qi viderit mulierem, & anima ejus fuerit titillata, hic propassione percussus est. Si verò consenserit,*

ſerit, & de cogitatione affectum fecerit, de propaſſione tranſiv.t ad paſſionem. προσπάθεια denique *ubi morbus invaluerit, & affectus radices adeò altas egerit, ut nec ex animo evelli facilè qeat, nec avelli à re deſiderata, cui* προσηλῶσθαι qodammodo videtur.

Καὶ χρόνε τὰ ἐπέκεινα] *qæ ultrà ſunt.* qod ſuprà dixerat, ὅσα ὡς μέλλοντα παρέσται σε. Flaccus, *carm. l.* 1. *ode* 16.

Lætus in præſens animus, qod ultrà eſt
Oderit curare. vide *l.* 6. § 32 & *l.* 7. § 7.

Τὰ ἐπέκεινα ἢ τὰ παρῳχηκότα] Senec. *epiſt.* 78. *circumcidenda ergò duo ſunt, & futuri timor & veteris incommodi memoria. hoc ad me jam non pertinet; illud nondum.*

Οἷος ὁ Ἐμπεδόκλειος, σφαῖρος κυκλοτερὴς κονῇ περιήθεϊ χαίων] Ad verſum qendam, qem Empedoclis eſſe vult, alluſit. ut & antè non ſemel *l.* 8. § 44. & *lib.* 11. § 12. Eum Parmenidæ videtur tribuere Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 18. Stobæanorum excerptor Grotius ſaltem. Sub cujus nomine iſta apud hunc repræſentantur:

Ἀλλ᾽ ὅγε πάντοθεν ἴσος ἐὼν, καὶ πάμπαν ἀπείρων,
Σφαῖρος κυκλοτερὴς, μιμίης περιτείθη χαίρων.

poſteriorem verſum & ibi, & apud Marcum, iſtic fœdiſſimè depravatum nemo non viderit, medelam Grotius conatus eſt, reſcribendo,

Σφαίρης κυκλοτερῦς μιμήμαθ᾽ ὑπέρτατα χαίρων.

Verùm hæc à ſcripturæ veteris veſtigiis longiuſculè abſcedunt. Salmaſius feliciùs refinxiſſe videtur in *exercit. Plinian.* ad Marci codices propiùs ſic accedens:

Σφαῖρος κυκλοτερὴς δίνῃ περιηγέϊ χαίων.

Τὸ σφαῖρος avtem vocabulum cùm non alibi, niſi in Marci iſtis bis, legatur, qanqam poſſit, inqit Salmaſius, dici σφαῖρα & σφαῖρος, ut σκύρα & σκύρος· poſſit & σφαιρὸς pro σφαιρόεις, *rotundus ut ſphæra.* hæc tamen ſi minùs placuerint, forſitan non diſplicebit, qod aliqando mihi venit in mentem ſcribendum, Σφαῖρ᾽ ὡς κυκλοτερὴς, &c. ſic Λέων ὡς, apud poeram & alia multa. ex illo, Σφαῖρ᾽ ὡς, inepti librarii fecerunt Σφαῖρος. idem igitur valet ac κυκλοτερὴς ὡς σφαῖρα. Mihi verò iſtud perplacet. Sic de *Echino* qem alluſiſſe Marcum diximus *l.* 7. § 28. Evſtathius Antioch (ſi is ſaltem) *in hexaemer.* ὡς σφαῖρα ἐστι τῷ σώματι, καὶ ὁ νῶτός ἐστιν αὐτῶ ὁλόκεντρος. ὡς σφαῖρα dixit, qod σφαιρηδὸν Clemens *ſtrom. l.* 5. ὥσπερ οἱ ἐχῖνοι σφαιρηδὸν εἰλούμενοι. hanc avtem ſcripturam ſi admiſerimus, in illis οἷος ὁ Ἐμπεδόκλειος ſubintelligendum erit κόσμος. qalem orbem ſive mundum deſcribit Empedocles; & Parmenides itidem uti eſt ſuprà indicatum. De *viro bono* pariter Avſonius *idyll.* 16.

Securus, mundi inſtar habens, teres atqe rotundus,
Externæ nè qid labis per lævia ſidat.

Horatium imitatus; qi de *ſapiente* dixit; *ſerm. lib.* 2. *ſat.* 7.

In ſeipſo totus teres atqe rotundus.

Vide *l.* 8. § 48. Cæterùm Viri cl. primum illud ipſe omnino admittendum exiſtimaverim, qia apud Evſtathium Homeri ἐξηγητῇ *ad odyſſ.* ζ. σφαῖρον Ἐμπεδόκλειον reperio in uſu communi olim freqentem extitiſſe. Παρὰ τὴν σφαῖραν, inqit, ἢ παρώνυμον ὁ Ἐμπεδόκλειος σφαῖρος, &c. qod & Arati Scholiaſtes confirmat, qi iſtud tamen Heſiodo tribuit, dum σφαῖρον huic τὴν σφαῖραν dictam ait, ſicut Homero ἕσπερον τὴν ἑσπέραν. idem pro eo qod κονῇ Marci codex, & δίνῃ Salmaſius, μονῇ exhibet, & μυνῇ. Verùm iſta qia alibi latiùs excuſſimus, actum hìc agere ulteriùs nolumus.

Μόνον τε ζῆν ὃ ζῇς] vide *lib.* 2. § 14 & *infrà* § 26. Senec. *epiſt.* 101. *ſi vita noſtra non prominebit, ſi in ſe colligetur.*

§ 4. Πολλάκις ἐθαύμασα] Eis maximè placere & approbare nos ſtudemus, qos imprimìs diligimus ac ſuſpicimus. mirum igitur Marco, nec immeritò, videtur, homines, cùm ſemetipſos maximè diligant, aliis potiùs qàm ſibimetipſis approbatos ſe velle.

Ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ] Evripides *Creſphonte* à Schol. *ad* ejuſdem *Medeam* lavdatus:

Ἐκεῖνο γὰρ πέπονθ᾽ ὅπερ πάντες βροτοί·
Φιλῶν μάλισ᾽ ἐμαυτὸν, οὐκ αἰσχύνομαι.
Mihi hoc, qod cunctis inſitum eſt mortalibus
Amare meipſum maximè, non me pudet.

Siqidem, qi φίλων legunt, qod codices vulgò exhibent, ſenſum corrumpunt prorſus; qod nec Grotius advertit, cùm vertit,

Minimùm, inter omnes, qos amo, noceo mihi.
— τίς γὰρ ἐσθλὸς οὐχ αὑτῷ φίλος;
— *namqe qis bonus neqam ſibi?*

Sophocl. *Oedip. Colon.*

Οὐδ᾽ ἔστιν οὐδεὶς, ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ.
Nemo eſt, amicus ipſe qi non ſit ſibi.

Et Evrip. *Med.*

Τίς δ᾽ οὐχὶ θνητῶν ἄρτι γινώσκει τόδε·
Ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ;
Qis iſtud nempe non novit mortalium,
Diligere ſeſe cæteris plus qemlibet?
Φιλεῖ δ᾽ ἑαυτῶ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.
Nec qiſqam charior alteri qàm ipſe eſt ſibi.

Τὴν δὲ ἑαυτῶ περὶ αὐτῶ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ τίθεται] *Nam qoto cuiqe eadem honeſtatis cura ſecretò, qæ palàm? multi famam, conſcientiam pauci verentur.* Plin. min. *l.* 3. *ep.* 20. Hinc & illa Pelagii *ad Demetriam* qerela. *Non cogitamus qid ipſi ſimus, ſed qid alteris eſſe videmur. unde eò perducta res eſt, ut neglectâ veritate meriti, de ſola opinione curemus, qi teſtimonium vitæ noſtræ, non à conſcientia noſtra, ſed à fama petimus.* Nec diſſimilis Bernardi qerimonia, *de gradibus humil. & ſuperb. part.* 2. *gr.* 6. *Qi de omni alia re plùs ſibi credit,*

credit, qàm aliis; de se solo plùs aliis credit, qàm sibi. Adversus morem morbúmqe malum hunc, salutare monitum ab Apostolo habemus, *ad Galat. c. 6. v. 4.* τὸ ϝ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. De se Cicero, verè, necne, ipse viderit, *ad Attic. l. 12. ep. 27. Mea mihi conscientia pluris est, qàm omnium sermo.*

Ὁ μὴ ἅμαγε γινώσκων ἐξοίσει] Vide *ad lib. 3. § 4.*

Τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδούμεθα] contrà nimirum monitum illud Pythagoricum in *avr. carm.*

— Πάντων ϝ μάλιστ᾽ αἰσχύνεο σαυτόν.

Tu plùs qàm cunctos alios te disce vereri.

cui consonat Democriticum illud monitum, qod *suprà* cum aliis ejusdem notæ attulimus *ad l. 2. § 6.* vide & *ad l. 11. § 26.* & *l. 10. § 9.*

§ 5. Ἐπειδὰν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις γίνεσθαι] Ità de animæ statu post mortem incertus fluctuat passim Marcus. de corporis resurrectione multò magìs ascensionem cohibiturus. qod, nihil est itaqe mirum, si δόγμα ξένον nec παράδοξον, tantùm, sed, παράλογον etiam, Stoicis Atheniensibus est visum, prædicante Pavlo, *Actor. c. 17. v. 18, 19.* Nos meliùs edocti, eâ bonitate præditum novimus esse Deum nostrum, universi conditorem, ut nolit servorum suorum, qi fidele ipsi obseqium in hac vita præstiterint, vel animas, vel corpora in morte prorsus intercidere, sed præmiis futuris utrumqe reservari.

Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν] καὶ δίκαιον ἐστι, sacra attestatur Scriptura. Εἴπερ δίκαιον παρὰ Θεῷ Apostol. *ad Thess. epist. 2. c. 1. v. 6.* &, δικαιοσύνης στέφανον ἀποδώσει ὁ δίκαιος κριτής. *ad Tim. ep. 2. c. 4. v. 8.* &, οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης. *ad Hebr. c. 6. v. 10.* Nec tamen hinc seqitur, qod Pontificii statuunt, hominum opera bona dignitatis suæ ratione vitam æternam, gloriámqe cœlestem ità promereri, ut Deus injustus futurus sit nisi eam illis rependat. prout Rhemens. nostri *annot. in Luc. c. 21. v. 35. ad Thess. ep. 2. c. 1. v. 5. & Hebr. c. 6. v. 10.* Ut omittam enim τὸ ἀξιοῦσθαι, qod illi tantopere urgent, aliud planè sonare, prout nôrunt qi lingvam Græcam vel primoribus tantùm labiis degustârunt. Rectè Durand. *in sent. l. 2. dist. 27. q. 2. Meritum de condigno strictè & propriè sumptum, videlicet pro actione voluntaria, propter qam operanti debetur merces ex justitia sic, qòd si non reddatur, ille ad qem pertinet reddere, injustè facit, & est simpliciter & propriè injustus, non est hominis ad Deum.* qod ille cùm multis argumentis confirmâsset, concludit tandem, *sentire & dicere oppositum esse temerarium seu blasphemum. Qòd si qid,* inqit, *pro bonis operibus nostris datur vel redditur, potiùs & principaliùs est ex liberalitate Dei dantis, qàm ex merito nostri operis. Etsi dicatur, qòd qamvìs Deus non constituatur nobis debitor ex aliqo nostro opere, constituitur tamen debitor ex sua promissione: sc. endum est, qia qod redditur ex promissione præcedente, non redditur ex merito operis de condigno, sed solùm vel principaliter ex promisso.* Unde patet responsio ad id qod justum esse dicitur. Siqidem ut piè pariter ac præclarè Bernard. *de grat. & lib. arb. Justum apud Deum est ut reddat qod debet; debet autem qod pollicitus est. promissum qidem ex misericordia, sed ex justitia jam præstandum. justè enim & ex debito reqiritur, qodcunqe vel gratìs promittitur.* Et Bellarm. ipse *de pœnit. l. 3. c. 4.* explicans Joannis verba illa ex *epist. 1. c. 1. v. 9.* πιστός ἐστι καὶ δίκαιος. *Verba illa,* inqit, *fidelis est & justus, referuntur ad promissionem divinam. ideo enim Deus justus & fidelis dicitur, qia stat promissis, nec fidem fallit.* qod & *de justific. l. 5. c. 15.* confirmat ex illis Nehem. *c. 9. v. 8.* verbis, *Implêsti verba tua, qoniam justus es.* Siqidem *veritas* sive *veracitas* pars est *justitiæ.* ut ex Cicer. *de invent.* Thom. Aqin. *sum. part. 2a 2æ q. 109. art. 3.* Deniqe potest aliqid justo atqe æqo consentaneum esse, qia justitiæ nullâ ratione repugnat, qod tamen nihil injusti, si non fiat, inducat. justum fuit qòd Solomon rex à Shimeio mandati violati de Hierosolymis continendo se, pœnas exegit: *Regum hist. l. 3. c. 2. v. 46.* qibus tamen remissis, nihil injusti admisisset. justum & æqum, qòd Abiatharo læsæ majestatis reo, patris cavsâ vitam condonavit. *ibid. v. 26.* qem tamen si sustulisset, adversus justitiam nihil peccâsset.

Ἦν ἂν καὶ δυνατόν] τί ἄπιστον κρίνεται, εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; Pavlus, *Act. c. 26. v. 8.* Athenagoras *de resurrect.* ἢ ὅτι ἀδύνατον, ἢ ὅτι ἀβούλητον. ἀλλ᾽ οὔτε ἀδύνατον, οὔτε ἀβούλητον. εἰ ἀδύνατον, ἢ ἐκ τοῦ μὴ γινώσκειν τὸ γενησόμενον, ἢ ἐκ τοῦ δύναμιν ἀρκοῦσαν μὴ ἔχειν πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ ἐγνωσμένον· ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ἀγνοεῖν τι τὸν Θεὸν δυνατόν· καὶ τὴν δύναμιν, ὡς ἐστιν ἀρκοῦσα πρὸς τὴν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν, δείκνυσιν ἡ τούτων αὐτῶν γένεσις. οὐκ ἀδύνατον ἄρα. ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἀβούλητον. εἰ γὰρ ἀβούλητον, ἢ ὡς ἄδικον, ἢ ὡς ἀνάξιον. ἀλλ᾽ οὐκ ἄδικον. δίκαιον γὰρ συναμφότερον, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον πάντων γίνεσθαι τῶν πεπραγμένων ὑπόδικον, τιμῆς τε ἐπὶ τούτοις δέχεσθαι τιμήν, ἢ τιμωρίαν. οὔτε ἀνάξιον· εἰ γὰρ τὸ χεῖρον οὐκ ἀνάξιον, τουτέστι, τὸ φθαρτὸν ποιῆσαι σῶμα, καὶ παθητόν· πολὺ μᾶλλον τὸ κρεῖττον οὐκ ἀνάξιον, ὅπερ ἐστὶν, ἄφθαρτον καὶ ἀπαθές. εὔδηλον οὖν ὅτι καὶ δυνατὸν, καὶ βουλητὸν, καὶ δίκαιον, καὶ ἄξιον, ἡ τῶν διαλυθέντων σωμάτων ἀνάστασις. verùm de mente sola satagit Marcus; de corpore nihil solicitus, qod nec se, nec suum, nec sui qicqam à qoqam censeri volebant Stoici.

Ἐκ ϝ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν] Æqior certè erga numen divinum Marcus, licèt Ethnicus, qi nihil injusti

justi avt iniqi Deo vult imputari, etiamsi viros bonos in morte prorsus intercidere pateretur, qàm Papicolæ, qi Deum injustitiæ disertè καὶ γυμνῇ κεφαλῇ, qòd aiunt, incusatum eunt, nisi ipsis ob labores misellos in hac vita decurtatissima exantlatos, tanqam probissimè pleníssiméqe commeritis, præmia æterna retribuat.

Πιστευέτω σοι ὅτι μὴ δεήσει] Idem hoc, cum illo à Marco cumprimis lavdato, *l.* 11. § 6. ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

Δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεὸν] Hoc est qod Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; vult [περὶ ἁπάντων τῷ θεῷ (i.e. ὑπὲρ τοῦ θεοῦ) ἀπολογεῖσθαι, cum Epicteto *l.* 2. *c.* 16. περὶ μηδενὸς δικαιολογεῖσθαι πρὸς τὸν θεόν. Ità pii prisci, etiamsi conturbabantur nonnunqam, cùm bonis hîc malè esse, malis bene, animadverterent; illud tamen pro certo ac immoto statuunt fundamento; *Attamen Deus corde rectis bonus est. Psal.* 73. *v.* 1. &, *Tu certè, Domine, justus es.* Jerem. *c.* 12. *v.* 1. & Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. & *ibid. c.* 3. *v.* 4, 5. Μὴ ἄδικος ὁ θεός; μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ex *Psal.* 51. *v.* 4. vide *infrà* § 12.

Οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς] *non auderes ità cum eis disserere.* Cas. malim, *non ità differeres*, & de æqo justóq; cum eis ageres, nisi optimos justissimósqe esse præsumeres.

§ 6. Ἔθιζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις] qid est enim qod usus & industria non possit? Horsum spectant tot poetarum illustrium monita. Menandri, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29

—πάντα γὰρ
Ταῖς ἐντελεχείαις καταπονεῖται πράγματα.
—*rerum omnium*
Nibil est qod non conficiat assiduus labor.

Alexandridis,

Τὸ συνεχὲς ἔργον, παντὸς εὑρίσκει τέλος.
Vbiqe finem assequitur continuus labor.

Philemonis,

Ἐκ τοῦ φιλοπονεῖν γίγνετ', ὧν θέλεις, κρατεῖν.
Datur laboris cupido qidvis assequi.

Antiphanis,

Τῆς ἐπιμελείας δοῦλα πάντα γίγνεται.
Labori assiduo, nihil est qod non cesserit.

Sophoclis *Oedip. rege.* à Plut. lavdatum *de fortun.* & à Clement. *strom. lib.* 5.

----πᾶν δὲ τὸ ζητούμενον
Ἁλωτόν· ἐκφεύγει δὲ τ' ἀμελούμενον.
----*qicqid qæritur,*
Spes deprehendi est. omne neglectum perit.

& huic vicinum incerti alicujus:

Ἁλωτὰ γίγνετ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ
Ἅπαντα.——

Laboriosæ diligentiæ asseqi
Nibil est negatum.----

& ad Marci verba proximè, Menandri in *moroso*,

----οὐδενὸς χρὴ πράγματος,
Τὸν εὖ πονοῦνθ' ὅλως ἀπογνῶναί ποτε.
---*qem laborum non piget,*
Nibil arbitrari is debet insperabile.

Socrates Alcibiadi miranti, qî posset Xanthippen tam rixosam sustinere, & intolerandam esse dictitanti, Ἀλλ' ἔγωγε συνείθισμαι· καθάπερ εἰ τροχιλίας ἀκούων συνεχές. *At ego*, inqit, *asvetus ei sum: nec me magìs offendit, qàm rotæ stridor aqam educentis eos qi assiduè avdiunt.* Nec sileri dignum hîc Æschyli illud, à Plut. *de legend. poet.* & *de perfect. indic.* à Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. & *tit.* 117. à Cæl. Rhodig. *antiq. lect. l.* 8. *c.* 7. Lil. Gyrald. *de poet. l* 6. Erasm. *apopth. l.* 6. relatum: qi dum in Isthmiis pugilum certamen spectabat, cùm altero eorum frontem percusso, corona tota exclamaret; Ioni Chio, qi proximè assidebat, latus fodiens, Ὁρᾷς, οἷόν ἡ ἄσκησίς ἐστιν; ὁ πεπληγὼς σιωπᾷ· οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν. *Vide*, inqit, *qanta sit vis exercitationis? ictus ipse silet: spectatores verò vociferantur.* ubi νύξας malui, *latus fodiens*, Flaccum imitatus, *epist.* 7. vertere; qàm, *avrem vellicans*, cum Paul. Leopardo; qi *emend. l.* 2. *c.* 21. *&* 22. Stobæum hîc emaculat, Cælium, Lilium, Erasmum castigat. De Cyro Xenophon *lib.* 1. Οὐκ ἀπεδίδρασκεν ἐκ τοῦ ἡττᾶσθαι, εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ ἡττῶτο· ἀλλ' ἐκυλινδεῖτο, ἐν τῷ πειρᾶσθαι αὖθις ἄμεινον ποιεῖν. Verùm Marco gemina prorsus Plut. *de tranqill.* Δεῖ μηδὲν ἀπογινώσκειν, μηδὲ ἀπιστεῖν, ἀλλὰ θαυμάζοντα καὶ ζηλοῦντα καὶ συνενθουσιῶντα, πεῖραν ἅμα λαμβάνειν ἑαυτοῦ καὶ καταμανθάνειν, ἐν τοῖς ἐλάττοσι πρὸς τὰ μείζονα, μὴ φεύγοντα, μηδὲ ἀπωθοῦντα τῆς ψυχῆς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῆς, μηδὲ διαδιδράσκοντα· τάχα δὲ οὐδὲν ἔσται δυσχερέστερον. ἀνίαν γὰρ ἐμποιεῖ καὶ μαλακίαν ἀγύμναστον ἡ περὶ τὸ ῥᾷστον ἀεὶ διατρίβουσα, καὶ πρὸς τὸ ἥδιστον ἐκ τῶν ἀβουλήτων ἀναχωροῦσα γλυκυθυμία τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ καὶ νόσου, καὶ πόνου, καὶ φυγῆς μελετῶσα φαντασίαν ὑφίστασθαι, καὶ προσβιαζομένη τῷ λογισμῷ πρὸς ἕκαστον, εὑρήσει πολὺ τὸ κατεψευσμένον καὶ διάκενον καὶ σαθρὸν ἐν τοῖς δοκοῦσι χαλεποῖς καὶ φοβεροῖς. Diogenes deniqe referente Laërtio, *l.* 6. Διττὴν ἔλεγεν εἶναι τὴν ἄσκησιν· τὴν μὲν ψυχικὴν, τὴν δὲ σωματικήν. ταύτην καθ' ἣν ἐν γυμνασίᾳ συνεχεῖς γινόμεναι φαντασίαι, εὐλυσίαν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα παρέχονται. παρετίθετο δὲ τεκμήρια τοῦ ῥᾳδίως ἀπὸ τῆς γυμνασίας ἐν τῇ ἀρετῇ καταγίνεσθαι· ὁρᾶν τε γὰρ ἔν τε ταῖς τέχναις, ταῖς βαναύσοις καὶ ταῖς ἄλλαις, οὐ τὴν τυχοῦσαν ὀξυχειρίαν τοὺς τεχνίτας ἀπὸ τῆς μελέτης πεποιημένους. τούς τε αὐλητὰς καὶ τοὺς ἀθλητὰς, ὅσον ὑπερφέρουσιν ἑκάτεροι τῇ ἰδίᾳ πονήσει τῇ συνεχεῖ. καὶ ὡς οὗτοι, εἰ μετήνεγκαν τὴν ἄσκησιν καὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν ἀνωφελῶς καὶ ἀτελῶς

ἀτελῶς ἐμόχθησεν. οὐδὲν γε μὴν ἔλειπε τὸ παράπαν ἐν τῷ βίῳ χωρὶς ἀσκήσεως κατορθοῦσθαι· δυνατὴν δὲ ταύτην πᾶν ἐκνικῆσαι. Vide ad *l.* 3. § 6. Senec. *ep.* 50. *Nihil est, qod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura: robora in rectum qamvis flexa, revocabis; curvatas trabes calor explicat; & aliter natæ in id finguntur, qod usus noster exigit. qantò faciliùs animus accipit formam, flexibilis & omni humore obseqentior?* & *ep.* 80. de athletis agens. *Illud maximè revolvo mecum, si corpus perduci exercitatione ad hanc patientiam potest, qa & pugnos pariter & calces non unius hominis ferat, qâ solem ardentissimum in ferventissimo pulvere sustinens aliqis, & sanguine suo madens, diem ducat: qantò faciliùs animus corroborari possit, ut fortunæ ictus invictus excipiat, ut projectus & conculcatus exurgat?* Idem *de ira l.* 2. *c.* 12. *Nihil est tam difficile & arduum, qod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio: nullíqe sunt tam feri & sui juris affectus, ut non disciplinâ perdomentur.* Mox, ubi varia hujus rei exempla protulerat; *Mille sunt alia, in qibus pertinacia impedimentum omne transcendit, ostenditqe nihil esse difficile, cujus sibi ipsa mens patientiam indiceret.*

Ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ]. Τὴν δεξιὰν τῆς ἀριστερᾶς φύσει κρείττονα εἶναι, multis locis inculcat, multisqe rationibus contendit Aristoteles *de partib. animal. l.* 3. *c.* 4. & *l.* 4. *c.* 8. *de animal. incess. c.* 4. *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 7. & *Eudem. l.* 4. *c.* 5. & *in problem. l.* 21. *q.* 12, & 13. & 19, & 31. Idem tamen, Καί τοι, inqit, ἐνδέχεται πάντας ἀμφιδεξίους γενέσθαι. Εἰ γὰρ πάντες τῇ ἀριστερᾷ μελετῷμεν ἀεὶ βάλλειν, γενοίμεθα ἂν ἀμφιδέξιοι· ἀλλὰ φύσει γε ἀριστερά ἐστι· καὶ τὰ δεξιὰ οὐδὲν ἧττον φύσει βελτίω ἐστὶ τῶν ἀριστερῶν, κἂν πάντα ποιῶμεν τῇ ἀριστερᾷ, καθάπερ τῇ δεξιᾷ. Vult omnino dextra naturâ fortiora ac validiora sinistris esse. At Plato, (qem & hoc nomine is notat, *polit. l.* 2. *c.* 10.) *de legib. l.* 7. hoc tanqam delirium exagitat, Ὡς ἄρα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντά ἐσθ' ἡμῶν φύσει πρὸς τὰς χρείας εἰς ἑκάστας τῶν πράξεων, τὰ κατὰ χεῖρας. qod & refutare conatur primò membrorum reliqorum exemplo, ἐπεὶ τάγε περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται. qod idem de oculis avribúsqe dici poterat; & nutricum matrúmq; maximè inscitiæ usuíqe pravo adscribit. Τὰ δὲ κατὰ χεῖρας *ἀνοίᾳ [* ἀγνοίᾳ alii] τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι. τῆς φύσεως γὰρ ἑκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσορροπούσης, αὐτοὶ διὰ τὰ *ἤθη [* ἔθη forsan] διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν, οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. Dein rejicit etiam operum qorundam instantiis: ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μέγα διαφέρει, λύρα μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρώμενον, πλήκτρῳ δὲ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα οὐδέν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τούτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον, καὶ εἰς ἄλλα, μή, δέον, οὕτω χρῆσθαι σχεδὸν ἄνοια. *Siqidem in qot qibúsqe operibus utrâ utamur nihil refert, sicut inter lyram tangendam, lyram sinistrâ, plectrum dextrâ, an è converso teneamus, nullius momenti res est. aliáqe ejusdem rationis, qicunqe animadverterit, is his exemplis edoctus, ni ad alia etiam negotia, ubi oportebit utrâqe pariter citra discrimen usus fuerit, insano certè parùm distabit.* qæ verba ideò lubentior verto, cùm qia Serranus ità reddidit, ut sensum avtoris havd clarè satis expresserit; tum ut locum ab interpunctione priùs laborantem restituam explicémqe. demum ratiocinatur à ritu gentium qarundam. Ἔδειξε δὲ ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, οὐκ ἐν ἀριστερᾷ μὲν τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δὲ οἰστὸν προσαγόμενος μόνον· ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέραις ἐπ' ἀμφότερα χρώμενος. qibus accenseri possunt & Benjamitæ illi funditores ἀμφιδέξιοι, insigni in eo genere artificio præditi. *Judic. c.* 20. *v.* 16.

Διὰ τὸ ἀνέθιστον] ità Plato suprà, διὰ τὰ ἤθη, vel ἔθη, potiús.

Τοῦ χαλινοῦ ἐῤῥωμενέστερον ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ] Neqe hoc Plato penitus tacuit. Πάμπολλα δ' ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείαις τέ ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις· ἐν οἷσι μαθεῖν δυνατόν, ὅτι παρὰ φύσιν κατασκευάζουσιν οἱ ἀριστερὰ δεξιῶν ἀσθενέστερα κατασκευάζοντες.

Τοῦτο γὰρ εἴθισται] Itaqe Plato, διαφέρει δὲ πάμπολυ μαθὼν μὴ μαθόντος, καὶ ὁ γυμνασάμενος μὴ γεγυμνασμένου. *Multum interest inter eum, qi utrâqe manu uti didicerit, asueveritqe, & eum qi alterutri tantúm.* qod & à re *athletica*, & à *militari*, mox comprobat. Ideo avtem usus obtinuit, ut *ad frænum sinistra* adhibeatur, qò dextra vel virgæ, qâ equs regitur, vel armis, qæ gestanda ac utenda fuerint, putà ensi hastæve exerendis, exercendisqe immunis relinqatur. Xenophon *de re eqestri.* Ὁ ἱππεὺς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγει τὸν ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχει. qanqam posset & alia assignari ratio, cur frænum fortiùs sinistrâ teneatur; si verum foret, qod Solinus habet, *polyhist. c.* 1. *Parti dextræ habilior ascribitur motus, lævæ firmitas major.* Verùm in hoc Solinum rejicit meritò Cl. Salmasius, qem vise sis in *exercitationum* thesavro illo πολυμαθεστάτῳ.

§ 7. Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου] qalem ipse se velit à morte deprehendi. Vide *l.* 6. § 30. *ad finem.* éstqe hæc lectio satis commoda. non celabo tamen suspicionem meam; legi posse non minùs commodè καταλειφθῆναι, *qalem te à morte relinqi oporteat; sive necesse sit, & qod animum, & qod corpus attinet.* siqidem qales nos, qoad corporis statum, mors deprehensura sit, τῶν ἐφ' ἡμῖν οὐκ ἔστι, ut cum Stoicis loqamur.

Τὴν βραχύτητα τοῦ βίου] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. & *l.* 5. § 24.

Τὴν ἀχάνειαν] vide *ad l.* 4. § 3. 50.

§ 8 Γυμνὰ

§ 8. Γυμνὰ τῶν φλοιῶν] vide *lib.* 3. § 11. & *supr.* § 2. Mat. Casimirus Lyric. *l.* 3. *od.* 12.

Si primum vacuis demere corticem
Rebus, Fusce, velis, catera diffluunt,
Vernæ more nivis, qæ modò nubium
Leni tabuit halitu.

Τίς ὁ ἑαυτῷ ἀσχολίας αἴτιος] Forsan [πῶς πᾶς] τις, vel [ὅτι πᾶς] τις. qia sequitur, πῶς οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται. (de qo vide *l.* 5. § 34.) hoc est, qod ille apud Plut. *de tranqill.*

Οὔτις ἐμοὶ τῶν ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός. ità enim legendum, non ἄλλων. vide *lib.* 7. § 16.

§ 9. Παγκρατιαστῇ, οὐχὶ μονομάχῳ] *pugili, sive pancratiastæ, non gladiatori.* qia alter armis nativis καὶ προσφυέσι, *lib.* 10. § 38. alter depugnat adscititiis. itaqe alter gladium si deposuerit, statim occiditur; alter manum præstò semper habet; nec qicqam ampliùs, nisi ut dextrè utatur, est opus.

Ἀεὶ ἔχει] De virtute pariter Antisthenes, Ὅπλον ἀναφαίρετον, ἀρετή. Laërt. *l.* 6. at qod de *baculo* Aristot. *de motu animal. c.* 8. idem de ense, vel alio qovis telo, dici potest. Γίνεται ὥσπερ ἀφαίρετον μέρος, ἡ βακτηρία. vide *lib.* 11. § 36. sed & Cleanthis placitum *ibid. lib.* 7. in *Zenon.* διαπαντὸς χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ ἀναπόβλητος γάρ ἐστι· καὶ πάντοτε τῇ ψυχῇ χρῆται οὔσῃ τελείᾳ ὁ σπουδαῖος.

§ 10. Τοιαῦτα τὰ πράγματα] leg. ποῖα αὐτὰ τὰ πράγματα. *qalia sint ipsa per se nuda.* ut *supr.* § 8. & *l.* 8. § 11.

Διαιροῦντα] de *distributione* ista, vide *lib.* 2. § 12. & *l.* 4. § 21.

§ 11. Ἡλίκην ἐξουσίαν] Vide *lib.* 7. § 53, 54.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον] τὸ illud D. Boot. vult esse casûs primi. ut sit τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, clausula, superioribus periocham istam annectens, sensúmqe hunc exhibeat; *Qod ex rei natura ad ea qæ suprà posita sunt conseqitur.* At interpres uterqe in casu qarto accepit. *Qod ad naturam conseqitur.* Xyl. *Qicqid in serie ac seqela eventuum naturalium ordinaria contingit.* Cas. Ego malim, *qicqid contingit naturæ consentaneum, de eo nec Dii culpandi nec homines.* hoc est, nulla de re. πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν. τὸ ἑξῆς τῇ φύσει. sicut *lib.* 7. § 54. τὸ ἑξῆς τῇ καλασκευῇ. Idem qod *lib.* 2. § 9. τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει. Syntaxis avtem est, qalis apud Gregor. Naz. *in Basil.* Τί τοῦτο οὐκ ἐπαινετέος μᾶλλον, ἢ μεμπτέος; vide *supr.* § 5.

Ἄκοντες] Vide *lib.* 11. § 18. *consid.* 3. Δεῖ δ' ὃς ἂν κακουργῇ ἄκων, συγγνώμην ἔχειν. Hippias apud Platon.

Οὐδενὶ μεμπτέον] Epictet. *lib.* 3. *c.* 26. Οὐ δεῖ μέμφεσθαι οὐδενί, ἐγκαλεῖν οὐδενί, προσθέσθαι δὲ τῇ διοικήσει τῶν ὅλων. ità enim legend. non προσθέσθαι. Et *ibid. c.* 10. Μὴ θεὸν μέμψασθαι, μὴ ἄνθρωπον. Idémqe *enchir. c.* 5. Ἀπαιδεύτου ἔργον τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς· ἠργμένου παιδεύεσθαι, τὸ ἑαυτῷ· πεπαιδευμένου, τὸ μήτ' ἄλλοις, μήθ' ἑαυτῷ.

§ 13. Πῶς γελοῖος] Plavt. Trucul. 2. 1.

Vertit sese rota viciſſim: Stultus est, qi id admiretur.

Ξένος] Vide *lib.* 4. § 29. & *lib.* 8. § 15. Antisthenes apud Laërt. *lib.* 6. τῷ σοφῷ ξένον οὐδὲν, οὐδ' ἄπο. locus mendi manifestus, in qo tollendo frustrà operam posuerunt viri magni. Ambros. Camald. *novum* qasi καινὸν legerit. qidam, οὐδ' ἀξιέραστον. qod Henr. Stephan. non probat. ἄπο tolerari posse putat; sed suspectum tamen habet. Is. Casavb. qid si ἄπορον legatur? ut sapienti *nihil deesse velit.* verùm hoc, ut aliqid videatur, non satisfacere tamen ipse profitetur. havd infelicior istis saltem forsan futura est conjectura nostra, si οὐδ' ἀπροσδόκητον rescribamus. conjunxit hæc certè Marcus noster *supr.* § 1. Ξένος ὢν τῆς πατρίδος καὶ θαυμάζων, ὡς ἀπροσδόκητα, τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα.

§ 14. Ἤτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἱλάσιμος] Cas. *avt fatum, (idqe vel necessitas absoluta, & decretum inevitabile, vel placabilis flexibilisqe providentia.) avt confusio fortuita.* &c. ut videatur legisse, ἤ τοι εἱμαρμένη, [καὶ ἡ] ἀνάγκη [καὶ] ἀπ. τ. &c. At Xyl. *avt necessitas fatalis, atqe ordo inevitabilis,* ut [καὶ] alterum tantùm insertum voluerit, cui accedo potiùs, qanqam malim ἀπαράβατον *inviolabilem,* qàm *inevitabilem* reddere. Certè fato τὸ ἱλάσιμον nullo modo convenit. Maro *Æn. l.* 6.

Desine fata Deûm flecti sperare precando.

ad qem locum Servius: *locutus est secundum Epicureos qi dicunt;*

Nec bene promeritis capitur, nec tangitur irâ!

Est Lucretii *lib.* 1. qanqam & Stoicos adjicere potuerat, & hos magìs, qia fata illi nulla agnoscebant.

Φυρμὸς εἰκαιότητος] *confusio inanis.* Xyl. *confusio merè fortuita.* Cas. sive *temeraria.* φυρμὸς εἰκαιότητος, *confusio temeritatis;* qo vocabulo usus est Marcus & *lib.* 2. § 13. ἀντὶ τοῦ εἰκαῖος, *temeraria, fortuita.* Lugd. edit. φυρμὸς ἀκιότατος· pro qo Annot. ἀκιώτατος substituit; vertítqe *confusio durissima.* Hesych. certè, Ἀκιάτατοι, ἄσηπτοι. κὶς γὰρ θρεὶς γένος. ex Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 433.

Δάφνης δ' ἢ πτελέης ἀκιώτατοι ἱστοβοῆες.

Verùm τὸ ἄκιον istìc non magìs locum habet, qàm οἱ κίες, avt etiam θρῖπες καὶ ἶπες, vermiculi illi scil. à qibus vocabulum id desumptum est. *confusio* nimirum *dura planè, qam corrodere cossi neqeunt.* Ego siqid mutandum (qod nihil est necesse) videretur, εἰκαιότατος mallem. qod optimè convenit cum eo qod seqitur, ἀπροστάτητος· siqidem, qæ rectore carent, temerè feruntur.

Ἀπρο-

'Απεςσάτητ☉] id est; χωρὶς τȣ̃ πεςσάτȣ, sive ἀνηγεμόνευτ☉· ut ipse se mox explicat. Hesych. ἀπεςσάτευτος, ὁ μὴ ἔχων πεςσασίαν τινός. *cui nemo praeest*; vel etiam, *qi nulli.* utrovis enim modo sumi possunt Hesychii verba. verùm istic ἀπεςσάτητος passivè sumitur; qomodo eidem ἀνεπισάτητον est ἀφύλακτον, ἀνεπίσκοπον, *cui curator & inspector nullus est.*

'Ει μὲν ἀπαρέβατος ἀνάγκη] Senec. *epist.* 16. *Qid mihi prodest philosophia, si fatum est? qid prodest, si Deus rector est? qid prodest, si casus imperat? nam & mutari certa non possunt: & nihil praeparari potest adversus incerta, si aut consilium meum Deus occupavit, decrevitqe qid facerem, aut consilio meo nil fortuna permittit. Qicqid est ex his, vel si omnia haec sunt, philosophandum est. sive nos inexorabili lege fata constringunt, sive arbiter Deus universi cuncta disponit, sive casus res humanas sine ordine impellit & jactat, philosophia nos tueri debet. haec adhortabitur, ut Deo libenter pareamus, ut fortunae contumaciter resistamus: haec docebit, ut Deum seqaris, feras casum.*

"Αξιον αὐτὸν ποίησον τῆς ἐκ τȣ̃ θείȣ βοηθείας] vide *supr. ad* § 1. & *l.* 9. § 28.

'Ασμένιζε] *gratum habe, gratulare tibi.* Cas. *contentus esto.* Xyl, *sat habeas.* vide *l.* 5. § 9. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλεία.

Κἂν περιφέρῃ σε ὁ κλύδων] Melius saniúsqe consilium, qàm Marcus hìc, suggerit nobis Augustinus *de divers. serm.* 19. *Transeunt omnia cum diebus; noli tu transire cum illis. est qò te teneas, ut non transeas. res humana tanqam fluvius decurrit, tene te ad lignum nè traharis. qo me teneo? verbo Dei, qod manet in aeternum.* Petr. *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 23, 25. & *ibid. serm.* 24. *Vis comprehendere verbum manens? noli seqi flumen carnis. qis comprehendat verbum manens, nisi qi in ipso manet?* Idémqe *de verb. Apost.* 4. *In Deo spem pone. si posueris spem in ipso spiritu, qo homo es,* (qod Marcus hìc monet) *iterum spiritus tuus in carnem relabitur, qia non dedisti eum illi à qo suspendatur. ut contineas te, noli remanere in te, transcende te; in illo te pone, qi fecit te.*

§ 15. Τὸ μὲν τȣ̃ λύχνȣ φῶς] collatio gemina Christi illi, Matth. *c.* 6. *v.* 22, 23.

§ 16. "Οτι ἥμαρτε] forsan, ὅτι ἥμαρτέ τις. ut τις excriptori minùs cauto exciderit, dum in τί, qod proximè seqebatur, oculum intendit.

Τί δαὶ οἶδα, εἰ τȣ̃το ἁμάρτημα] Vide *l.* 11. § 18. *considerat.* 5.

'Ει δὲ καὶ ἥμαρτεν] etiamsi peccârit qis, poenitentiam satisfactionis justae loco haberi postulat. vide l. 1. § 7. Arrian. *de gest. Alex. l.* 7. Μόνη γὰρ ἐμοί γε δοκεῖ ἴασις ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτάνοντα, καὶ δῆλον εἶναι ἐπ' αὐτῷ μεταγινώσκοντα. ὡς τοῖς παθȣ̃σίν τι ἄχαρι, ȣ̓ πάντη χαλεπὰ τὰ παθήματα φαινόμενα, εἰ ὁ δράσας αὐτὰ ξυγχωρεῖν, ὅτι ȣ̓ καλὰ ἔδρασεν. Petron. *satyr. Saevi qoqe implacabilésqe domini crudelitatem suam impediunt, qando poenitentia fugitivos reduxit; & dedititiis hostibus parcimus.*

Κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτὸν] qod Galen. *de affect. corrig c.* 4. καταγνὺς ἑαυτȣ̃. vide *lib.* 8. § 10. Juvenal *sat.* 13.

Exemplo qodcunqe malo committitur, ipsi
Displicet autori. prima est haec ultio, qòd se
Judice, nemo nocens absolvitur.--

"Ομοιον τȣ̃το τῷ καταθρύπτειν τὴν ἑαυτȣ̃ ὄψιν] Plut. *de sanit. conserv.* Ὁ γὰρ ἐκ τοιȣ́των ἀναλογισμὸς δηγμὸς αἱμάττει τὴν ψυχήν. Et *de tranqill.*

Ἡ σύνεσις, ὅτι σύνοιδα δείν' εἰργασμένος,

('ex Euripid. *Orest.* i. e. τὸ συνειδὸς, ut Stob. explicat *tom.* 2. *tit.* 24.) οἷον ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὴν καταμέλειαν, αἱμάσσȣσαν ἀεὶ καὶ νύσσȣσαν ἀναπλείπει. Senec. *de ira lib.* 3. *c* 26. *Maxima est factae injuriae poena, fecisse: nec qisqam gravius afficitur, qàm qi ad supplicium poenitentiae traditur. Nulla major poena neqitiae est, qàm qòd sibi displicet.* Idem *epist.* 42. Est autem δρύπτειν καὶ καταδρύπτειν de arboribus propriè dictum, ἐπὶ τῶν ἀπολεπιζομένων δρυῶν, ut Grammatici volunt, qibus *cortex dilacerando detrahitur.* nam qod Etymologus addit, de hominibus victûs gratiâ, cùm glandibus primò vescerentur, ad mutuam usqe sui dilacerationem secum invicem depugnantibus, qod verbo originem dederit; merum est nugamentum. Indè ad homines traductum & ἐπὶ θρήνȣ plurimùm usurpatum. ὅταν τις ἑαυτὸν κατατίλλῃ ἐπὶ θρήνȣ. Hesych. De athletis usurpavit Marcus *l.* 6. § 19. & Apollonius ibi relatus. de hastâ vulnerato, Homer. *Il.* π'. *v.* 324.

--πρυμνὸν δὲ βραχίονα δȣρὸς ἀκωκὴ
Δρύψ' ἀπὸ μυώνων.——

de naufrago ad scopulum alliso, *odyss.* ε'. *v.* 426.

"Ενθ' ἀπὸ ῥινός τε δρύφθη.

de aqilis, sese invicem, an eos, qorum ora involaverant incertum, lacerantibus; *odyss.* β'. *v.* 153.

Δρυψαμένω δ' ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειράς.

de mulieribus luctu & moerore correptis, Hesiod. in *scut. Herc. v.* 243.

——ταὶ δ' ἐδρύπτοντο παρειάς.

de Hecuba Euripides;

——δρύπτεταί τε παρῇδα,
Δίαιμον ὄνυχα τιθεμένα σπαραγμοῖς.
--*dilaniátqe genas,*
Ungvem cruentum lacerationibus adhibens.

Et in *epigram. anthol.* --καταδρύψασα παρειάς. Indè, ἀμφιδρυφὴς ἄλοχος, sive γυνή. *Il.* β'. *v.* 700. cui --ἀμφίδρυφοί εἰσι παρειαί. *Il.* λ'. *v.* 393. *Utrasqe lacerata, sive laniata, genas.* ut Maro *Aen. l.* 12. *Et roseas laniata genas.*

κατα-

Κολαφρύπτειν itaqe τὴν ὄψιν est, qod Silius *bell. Pun. l.* 8. *Ora manu lacerans.* ---
Et Naso *metam. l.* 11.

Ora, comam, vestem lacerans. ---

qæ omnia in luctu fieri assolent. sed nec in pœnitentiæ remorsu, ubi acriùs is urget, minús. Sic enim de Alexandro post Clitum interfectum, Curtius *l.* 8. *c.* 2. *laniare deinde os unguibus.* havd ineptè ergò Marcus pariter ait habere se, si pœnituerit, ac si id fecisset, qod per doloris vim à pœnitentia obortam, fieri etiam non rarò solet.

Τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκῆν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν] Ità *l.* 4. § 6. θέλει τὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. qare? qia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. scit paucissimos omni ævo sapientes evadere. qia conditionem humanæ naturæ perspectam habet: nemo avtem naturæ sanus irascitur. qid enim si mirari velit, non in sylvestribus dumis poma pendere? qid si miretur, spineta sentésqe non utili aliqâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium natura defendit.* Illud verò ἐν σύκοις suspectum forsan alicui esse possit, tanqam ab interpolatoris cujuspiam manu, non à Marco ipso extiterit. cùm non tam in fructu ficûs ὀπὸς iste, qàm in frondibus & stirpe ipsâ deprehendatur. Synes. *de provident.* 2. Καὶ τῆς συκῆς ὁρῶμεν γλυκύτατον μὲν τὸν καρπόν· φύλλα δὲ καὶ φλοιὸν καὶ ῥίζαν καὶ πρέμνον, ἅπαντα ὀπωδέστερα. Plutarch. item *sympos. l.* 5. *c.* 9. Γλυκὺς οὕτως καρπὸς ἀπὸ δένδρου φύεται πικροτάτου. τῆς γὰρ συκῆς τὸ ξύλον ὀπῶδές ἐστιν· ὥστε καιόμενον μὲν ἐκδιδόναι δριμύτατον καπνὸν, κατακαυθεῖσαν δὲ τὴν ἐκ τῆς τέφρας κονίαν ῥυπτικωτάτην παρέχειν ὑπὸ δριμύτητος. verùm nec fructus qoqe lacteo isto humore, anteqam maturitatem conseqatur, immunis est; qem ideo *pomi infantiam* vocat Plinius. *l.* 15. *c.* 19. Idémqe *ibid. c.* 28. *succus lacteus in capite ficis, in corpore non item.* & *l.* 23. *c.* 7. *Exprimitur ante maturitatem pomi.* Plutarch. ipse *ibid. lib.* 6. *c.* 10. τὸ φυτὸν ἁπάντων ὀπωδέστατον· ὥστε καὶ τὸ σῦκον αὐτὸ, καὶ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ἔργον ἀναπεπλῆσθαι. leg. καὶ τὸ φλοιὸν, vel καὶ τὸ θρίον ἀναπεπλῆσθαι.

Ἢ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζεσθαι] Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *Si irasceris juvenibus senibúsqe qòd peccant; irascere infantibus, qòd peccaturi sunt. Nam qis irascitur pueris, qorum ætas nondum novit rerum discrimina? major est excusatio, & justior hominem esse qàm puerum.* qod avtem *de infantium vagitu* Marcus, idem de *gruum clangore* Liban. *orat.* 12. Ὥσπερ οὐκ ἂν ἐκόλασε γεράνους διὰ τὴν κλαγγήν· οὕτως οὐδὲ ἐκείνους [διὰ τὴν στάσιν καὶ τὴν ὕβριν.]

Τί γὰρ πάθη] qod *lib.* 10. § 30. τί γὰρ ποιήσει; *qid enim faciat?* Lucian. *ad eum qi dixerat, Prometheus es.* τί γὰρ πάθοιμι; ἐμμενετέον γὰρ ὅτι ἅπαξ προειλόμην. *qid enim faciam?* &c. Idémqe in *speculantib.* τί γὰρ ἂν πάθοι τις, ὁπότε φίλος ἀνὴρ βιάζοιτο; *qid enim faciat qis, ubi vir amicus urserit?* Laco apud Ælianum *l.* 9. *c.* 27. qòd lacrymas mitteret, reprehendenti, τί πάθω; οὐ γὰρ ἐγὼ αἴτιος τούτου. ἁ φύσις δέ με ῥεῖ. Joan. Chrysost. *in* 2. *ep. Cor. orat.* 1. Καὶ τί πάθω, ὅτι μαρτυρίου καιρὸς οὐ πάρεστι νῦν; *Qid faciam, cùm martyrii jam tempus non sit?* Galen. *method. l.* 10. τί ἂν οὖν τις πάθοι πρὸς ἀνθρώπους μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ πεισθῆναι δυναμένους; Terent. *Heavtontim.* 4. 1.

Qid cum illis agas, qi neqe jus, neqe bonum atqe æqum sciunt?

Εἰ οὖν γοργὸς εἶ] *si igitur trux es.* Xyl. imò, *si acer ipse validúsqe es.*

§ 17. Εἰ μὴ καθῆκον] vide *ad l.* 3. § 6, 7. sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔσω εἰς τὸ πᾶν ἀεὶ ὁρᾶν] Sententia defecta. Cas. *Teneas semper propositum tuum ab omni necessitate ac coactione liberum.* acsi scriberetur. ἡ ὁρμή σου ἀβίαστος ἔστω. At Xyl. hæc seqentibus conglutinat. *Tui animi motus ità sint compositi, ut omnia circumspicias.* mihi nec istud placet, nec, qod censeam sentiámve, probabile aliqid impræsentiarum occurrit. forsan ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔσω εἰς [τάδε] πάντη. *etenim conatus tuus ad ista,* τὸ καθῆκον scil. καὶ τὸ ἀληθὲς, *omnino tendat.* ut τὸ ἀεὶ ὁρᾶν ad seqentia pertineat. vel etiam si ἀβίαστος illud admittere libuerit, ἡ ὁρμή σου ἀβίαστος εἰς τὸ πᾶν. *impetus enim*, sive *conatus tuus non est coactioni avt vi ulla ex parte obnoxius*, qò minùs ab eis abstinere te possis; vel qæ officio tuo adversantur, agendis, vel qæ veritati repugnant, dicendis. vide *l.* 10. § 33.

§ 18. Τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν] *qod se objicit tibi.* Casavb. *qod cogitationem tuam commovet.* Xyl. imò, *qod phantasiam tibi afficit.* ut *lib.* 3. § 11.

Ἀναπλύσειν διαιροῦντα] vide *supr.* § 8. 10.

§ 19. Κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον] τὸ ἐν σοι θεῖον. *supr.* § 1. & *l.* 11. § 19. τὸ ἐν σοι θειότερον μέρος. vide Julian. *infrà ad* § 26. Epictet. *l.* 1. *c.* 3. τί γάρ εἰμι; ταλαίπωρον ἀνθρωπάριον καὶ τὰ δύστηνά μου σαρκίδια. ἀλλ' ἔχεις τι καὶ κρεῖσσον τῶν σαρκιδίων. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προστέθηκας; leg. προστέτηκας. de qa voce vide Synes. *epist.* 57. *suprà ad* § 3. & Marcum l. 10. § 24.

Τῶν νευροσπαστούντων σε] vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 10. § 38. Clemens *strom. l.* 4. Δεῖ γὰρ κύριον εἶναι τὸν κέντρον τῆς ἑαυτοῦ γνώμης· μὴ νευροσπαστούμενον, ἀψύχων δίκην ὀργάνων, ἀφορμὰς ἴσως μόνον παρὰ τῆς ἔξωθεν αἰτίας λαμβάνοντα.

Τί μοι νῦν ἐστιν ἡ διάνοια] vide *l.* 5. § 11. & *l.* 10 § 24.

§ 20. Τὸ μὴ εἰκῇ] vide *l.* 2. § 16. & *infrà* § 24.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν] vide *l.* 5. § 16. & *l.* 7. § 55. & *l.* 8. § 34. & *l.* 11. § 21.

§ 21.

§ 21. Μετ' ὀ πολὺ] vide *l. 9.* § 28. 32. & *l.* 11. § 18. *consider. 6.*

Ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γίνηται] vide *l.* 7. § 23. 25. & *infrà* § 23. Avguft. *confeff. l.* 4. *c.* 11. *ecce illa discedunt, ut alia succedant, & omnibus suis partibus constet infima universitas.*

§ 22. Πάντα ἡ ὑπόληψις] vide *ad l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9.

Καὶ αὐτὴ ἐπί σοι] ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις. Epictet. *enchir. c.* 1.

Ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν] ἄκραν κάμπλειν, qod Plut. in *collat. terr. & aqat.* ἀκρωτήειον κάμπλειν. *promontorium prætervehi.* nos dicimus, **to double the cape.** solent avtem prominentia loca istiusmodi plùs aliis esse undis infesta, ventis exposita, procellis obnoxia, eóqe nomine magìs periculosa: indè proverbium de *Malea*, sive *Maleis* Laconico promontorio,

Μαλέας δὲ κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.

Maleas legens, qæ sunt domi oblivifcere.

Evstath. *ad odyff.* γ'. Ulyffes *Odyff.* ι'. *v.* 80.

Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ Βορέης ἀπέωσε. ——

Et Neftor de eodem *ibid.* γ'. *v.* 288. juxta Maleam navigantes habuiffe se συγερὴν ὁδόν.

--- λιγέων τ' ἀνέμων ἀϋτμήν --
Κύματά τε τροφόεντα, πελώρια, ἶσα ὄρεσσιν.

Liban. *orat.* 31. inter cætera navtis molesta, καὶ πέτραν προβεβλημένην, περὶ ἣν δεῖ κάμψαντας ὅρμου τυχεῖν. & *orat.* 3. καὶ ταυτὸ συνέβαινε, ὅπερ ἐπὶ τῶν προβόλων, ἐπειδὰν ἡ θάλαττα ποικίλοις ἐλαυνομένη πνεύμασιν εἰς συνέχειαν ἐγείρηται κυμάτων· ἐκεῖ γὰρ πρὶν καθαρῶς τὸ πρῶτον κῦμα περὶ τοὺς προβόλους ῥαγῆναι, τὸ δεύτερον ἐγκαταλαμβάνει, καὶ τὸ τρίτον αὖθις· καὶ τοῦτο διατελεῖ γιγνόμενον, ἕως ἂν λήξῃ τὰ πνεύματα.

Γαλήνη] Ità *l.* 5. § 2. ἐν πάσῃ γαλήνῃ. & *l.* 8. § 25. αἰθρίαν καὶ γαλήνην. qalem animi statum delineat. Plut. *de virt. mor.* verbis illis Homericis ex *Odyff.* ε'. *v.* 391.

Δὴ τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο· ἡ δὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη· κοίμησε δὲ κύματα δαίμων.

Eodémqe alludens Sextus *adv. ethic. c.* 5. Εὐδαίμων ἐστὶν ὁ ἀταράχως διεξάγων, καὶ, ὡς ἔλεγεν ὁ Τίμων, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαληνότητι καθεστώς.

--- πάντη γὰρ ἐπεῖχε γαλήνη.
Τὸν δ' ὡς ἓν ἐνόησ' ἐν νηνεμίῃσι γαλήνης.

vide *ad l.* 2. § 4.

Σταθερὰ πάντα] vide *ad l.* 6. § 10. Lucian. in *Scytha extremo.* ἣν γὰρ τοῦθ' ὑπάρξῃ, εὔδια πάντα, καὶ πλοῦς οὔριος, καὶ λειοκύμων ἡ θάλασσα, καὶ ὁ λιμὴν πλησίον.

Καὶ κόλπος ἀκύμων] qod Dio Prus. *orat.* 74. ἄκλυστον λιμένα. qal is Maronianus ille dixit, *Æn. l.* 1.

—— *ubi omnis ab alto*
Frangitur, inqe sinus scindit sese unda reductos.

ex poeta avtem aliqo traducta hæc, M. Caf. nec fruftrà; opinor, avtumat. etiam βίον ἀκύμονα dixit Plut. in *Galba.* &, ἵλεων καὶ ἀκύμαντον τῆς ψυχῆς διάθεσιν, Synef. alicubi, Idémqe *de regn.* αἰδοῦς ἀκύμονα διάθεσιν.

§ 23. Μία καὶ ἥτισοῦν ἐνέργεια] idem planè argumentum habetur. *l.* 9. § 21.

Τὸν δὲ καιρὸν καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις] fic *l.* 6. § 49. ἀφώρισται. hoc eft, qod Solomon *Eccles. c.* 3. *v.* 1. לַכֹּל זְמָן וְעֵת τοῖς πᾶσιν ὁ χρόνος, καὶ καιρὸς παντὶ πράγματι. ubi rectè זְמָן *tempus determinatum*, five, *præstitutum*, ex Eft. *c.* 9. *v.* 26, 31. Ezræ *c.* 10. *v.* 14. & Nehem. *cap.* 10. *v.* 34. reddit Piscator; & exponit, prout & Jun. prior, *determinatum à Deo.* etsi locus ille à plerisqe aliter, fed perperam, accipitur. hoc eft etiam, qod Job *c.* 7. *v.* 1. צָבָא לֶאֱנוֹשׁ *tempus præfinitum est homini super terram.* ità enim malim cum Pagnino & Mercero, qàm, cum vulgatæ avctore, *militiam*, vertere. atqe ità etiam *ibid. c.* 14. *v.* 14. Junius & Tremel. verterunt, ubi de vita humana usurpatur. nec de verfione ambigere patitur Job ipse. qi *c.* 14. *v.* 5. *Præcisi sunt dies ejus, terminos sive limites illius statuisti, qos transgredi non datur.* Jafon Siracid. *cap.* 18. *v.* 8. *præfinitum cuiqe est obdormiendi tempus.* Indè & Æschyli illud apud Plut. de Homero.

Ἀλλ' οὔτε πολλὰ τραύματ' ἐν στέρνοις λαβών,
Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντρέχῃ βίου.
Οὔτ' ἐν στέγῃ τις ἥμενος παρ' ἑστίᾳ,
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον.
Non tela siqis pectus intra acceperit,
Morietur, cui fata nisi dent terminum:
Nec si larem qis servet, assiduus foco,
Effugiet horam, Parca qam decreverit. Grot.

Et Phalaris *epist.* 147. Ἴσθι γὰρ, ὡς μηδεὶς τυραννοκτονήσει τὸν Φάλαριν ἔξω τῆς ἰδίας μοίρας, ἣν ἀπὸ νεότητος ἔχομεν καθ' ἑαυτῶν· forfan καθειμαρμένην. atqe ità interpres, *definitum & constitutum.* Solon. item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 9.

—— τὰ δὲ μόρσιμα πάντως
Οὔτε τις οἰωνὸς ῥύσεται, οὔθ' ἱερά,
Οὐθ' οἱ Παιῶνος πολυφαρμάκου ἔργον ἔχοντες
Ἰατροί, καὶ τοῖς οὐδὲν ἔπεστι τέλος.
Πολλάκι δ' ἐξ ὀλίγης ὀδύνης μέγα γίγνεται ἄλγος·
Κοὐκ ἄν τις λύσαιτ' ἤπια φάρμακα δούς.
Τὸν δὲ κακαῖς νόσοισι κυκώμενον ἀργαλέαις τε,
Ἁψάμενος χειροῖν, αἶψα τίθησ' ὑγιῆ.
Μοῖρα δέ τοι θνητοῖσι κακὸν φέρει, ἠδὲ καὶ ἐσθλόν.
Δῶρα δ' ἄφυκτα θεῶν γίγνεται ἀθανάτων.

--- *fato qæcunqe manet fors,*
Non hanc avertit victima; sed nec aves;

Nec-

Nec qi Pæonias ægris mortalibus herbas
Sæpe erraturam ferre laborat opem.
Sæpe dolor tenuis morbos produxit acerbos,
Tollere qos nullis sit medicaminibus:
Sæpe diu sævo jactatum corporis æstu,
Contactu sanum reddidit una manus.
Sic fato sors læta venit, contraria fato:
Nec vitare datur, qæ placuêre Deis. Grot.

Indè Propertio *l.* 3. *eleg.* 3. *mortis dies parca*, hoc est, πεπρωμένη, ut rectè Scaliger. vide ad *l.* 2. § 4. & *ad l.* 4. § 23. & *ad l.* 8. § 20. & *infr.* § 36.

Ποτὲ μὲν ϰὴ ἡ ἰδία] Datur hinc conciliatio dictorum illorum, qæ adversari superioribus videri poterant: *homines violentiæ deditos, non dimidiaturos dies suos*; hoc est, nè dimidium qidem dierum suorum exacturos esse, Psal. 55. *v.* 23. qosdam etiam *defungi* בלא יומו Job. *c.* 15. *v.* 32. hoc est, ἐν οὐκ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ Sept. *in die non sua*. Vatabl. & Pagn. & בלא עת Job. *c.* 22. *v.* 16. i. e. ἀώρους, Sept. *ante tempus suum*. Vulg. siqidem si naturæ propriæ rationem habemus,

Qota pars moritur tempore fati?

Sen. *Herc. Oet.* 2. 2. qia, *pauci ad senectutem perveniunt*. Cic. *de sen.* pauci eum vitæ terminum assequntur, qem constitutionis nativæ virtute poterant, si sinistri nihil intervenisset. verùm, si *naturæ communis*, uti Marcus loqitur, hoc est, numinis divini dispositionem ac dispensationem spectamus; *nemo nisi suo die moritur*. Sen. *ep.* 69. etiam qi immaturus maximè obiisse videtur,

tulit suum, --- metásqe dati pervenit ad ævi.

Idem *ad Marc. c.* 20. ex *Æn. l.* 10. Itaqe non fuit necesse, ut Servius qò Virgiliana duo illa conciliaret, *Æn. l.* 10. *-- Stat sua cuiq; dies.* -- & de Didone *l.* 4.

--- nec fato, meritâ nec morte peribat,
Sed misera ante diem; ---

ad illud confugeret, *poetas secundum Sectas varias loqi; illud ex Stoicorum, hoc ex Epicureorum sententia protulisse.* Videmus enim, Marco avctore, utrumqe etiam Stoicorum placitis esse satìs consentaneum. alia Servii conciliatio videri poterit *ad l.* 4. qam qia prolixior est, nec ad nostri mentem, omitto.

Νεαρὸς ἀεὶ] vide *supr.* § 21. & *l.* 7. § 25.

Καλὸν δ' ἀεὶ πᾶν ϰὴ ὡραῖον] vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Οὐδὲ αἰσχρὸν] vide *l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8. § 1.

Συμφέρον ϰὴ συμφερόμενον] vide *l.* 2 § 11. & *l.* 3. § 4. συνεμφέρεται ϰὴ συνεμφέρει. verto avtem istìc; *conducens, & congruum.* συμφέρεσθαι *convenire, congruum esse.* Liban. *orat.* 11. Θαῦμα πάνυ ἕτερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας παραπλήσιόν τε ϰὴ οὐ παραπλήσιον τῷ προτέρῳ. τῷ μὲν γὰρ ἦν περὶ θεοὺς συμφέρεται· τῇ δὲ τῶν ξένων δεῦρο μεταστάσει διέστηκε. aliud sub eodem regno miraculum contigit, priori geminum, nec geminum tamen. in hoc enim convenit, qòd circa Deos fiebat: in hoc discrepat, qòd in Deis peregrinis istuc translatis: cùm prius nimirum in patriis restitutis exhibeatur. at Fed. Morellius hìc, ut alibi sæpenumero, non dormitavit, sed altum dormivit; cùm vertit, *Regi enim circa Deos, ad cultum confert hospitum: huic avtem est, qod peregrinarum migratione distet.*

Θεοφόρητος ὁ φερόμενος κατὰ τ' αὐτὰ θεῷ] ista cum seqentibus Xyl. vertere neglexit; vitiata suspicatus, an de sensu ambiguus, incertum. θεοφόρητος, qemadmodum & θεόληπτος in seqiorem partem sumitur havd raró, pro *arreptitio*, sive *lymphatico.* itaqe apud Plut. Adulator, qò eum cui se accommodat, δεισιδαίμονα ὄντα, *superstitionibus constrictum*, hac etiam in parte superare videatur, θεοφόρητον, sive *arreptitium* se simulat. ut τὸ θεοφόρητον, sit etiam τοῦ δεισιδαίμονος excessus, avt affectus saltem illo vehementior. Verùm à Marco accipitur in meliorem partem, pro eo, *qi numini ferendum agendum se totum permiserit.* nec aliter ferè à Philone Judæo, & Dionysio illo, qi Areopagitæ titulum præfert, usurpatur. est avtem tralatio ab eis desumpta, qi instinctu qodam divino agitantur; cujusmodi vates sunt, ϰὴ οἱ ἔνθεοι. ità de Æschine Philostratus: τὸ θείως λέγειν, οὔπω μὲν ἐπεχωρίαζε σοφιστῶν σπουδαῖς· ἀπ' Αἰσχίνου δ' ἤρξατο, θεοφορήτῳ ὁρμῇ αὐτοσχεδιάζοντος, ὥσπερ οἱ τοὺς χρησμοὺς ἀναπνέοντες. Indè θεοφορία. de Scopa Callistratus in *imagin.* 2. Οὐ ποιητῶν δὲ ϰὴ λογοποιῶν μόνον πνέονται τέχναι ἐπὶ γλώτταις ἐκ θεῶν θειασμοῦ πεσόντος· ἀλλὰ ϰὴ τῶν δημιουργῶν αἱ χεῖρες θειοτέρων πνευμάτων ἐράνοις ληφθεῖσαι, κάτοχα ϰὴ μεστὰ μανίας προφητεύουσι τὰ ποιήματα· ὁ γὰρ δὴ Σκόπας ὥσπερ ἔκ τινος ἐπιπνοίας κινηθεὶς, εἰς τὴν τοῦ ἀγάλματος δημιουργίαν τὴν θεοφορίαν ἐφῆκε. Θεοφόρητος perinde Marco, qi non lingvam tantùm, sed & manum mentémqe suam ad nutum numinis divini per omnia prorsus ità contradidit regendam dirigendámqe, ut nihil aliud agat, dicat, cupiat, cogitet, qàm qod Deo ipsi visum fuerit. Indè Clementi *strom. l.* 7. Θεῖος ἄρα ὁ γνωστικὸς ϰὴ ἤδη ἅγιος θεοφορῶν ϰὴ θεοφορούμενος.

Ὁ φερόμενος κατὰ τ' αὐτὰ τῷ θεῷ] *qi viâ eâdem qâ Deus fertur.* i. qi Deo consentit, convenit. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hæres.* 38. τὰ μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ φερομένην, τὰ δὲ ἐνηλλαγμένην. *partim cum illis convenientem, partim ab eis discrepantem.*

Ἐπὶ τ' αὐτὰ τῇ γνώμῃ φερόμενος] qod Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Deum ipsum alloqendo, ὁμογνωμονῶ σοι. vide *l.* 10. § 21.

§ 24. Ὡς ἂν ἡ δίκη αὐτὴ ἐνέργησεν] *neqid aliter qàm justitia æqitásqe exigit.* Casavb. minùs plené. meliùs Xyl. *neqid secius qàm justitia ipsa egisset.* formula diserta, & ἀκριβοδίκαιόν τι insinuans.

Οὔτε

Ὅυτε δὲ τῇ ἀπιλυχίᾳ μεμπλέον] vide *l.* 8. § 17.

Ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ στερήματος] *Qale unumqodlibet à privatione fuerit.* Xyl. ut idem sit τὸ στέρημα, qod ἡ στέρησις. cujus exemplum frustrà qæro. Cas. *cujusmodi corpora nostra sint adhuc rudia & imperfecta.* unde qid legerit havd satìs liqet. ego σπέρματος omnino legendum censeo. vel, si cui id minùs arridet, σπειρήματος. qod propiùs accedit ad scripturam priorem, & apud Nicandrum reperitur (si pro *semine* ibi sumi, qod qidam censent, compertum haberetur) vel σποράδματος etiam, sive σπερματώσεως (ut τῇ ψυχώσει respondeat ἡ σπερμάτωσις) qæ *actum ipsum seminandi* designant. sensus patet; idémqe est, qodcunqe ex istis legere libuerit, qod Tertull. *ex seminis sparsione* dixit, *apologet. c.* 9. Nec silentio prætereundum videtur, qod Plut. nos docet *de commun. notit. c.* 31. Stoicis avtoribus, qi in notationibus plùs satìs ineptire solebant, τὸ μὲν σπέρμα τὴν ἐπὶ μικρὸν ὄγκον ἐκ πολλοῦ σπείρασιν ὀνομάζεσθαι· τὴν δὲ φύσιν ἐμφύσησιν οὖσαν, καὶ διάχυσιν τῶν ὑπ' αὐτῆς ἀνοιγομένων καὶ λυομένων λόγων καὶ ἀριθμῶν. qo loco miror ego, qid Lipsium impulerit, ut pro ἐμφύσησιν ἐν φύσεσιν legi voluerit, &, *in spiritibus & inflationibus*, verterit. *Stoic. physiolog. l.* 3. *c.* 6. cùm locus sincerus sit, sensúsqe proclivis satìs. *Semen ideo dictum, qòd in eo qasi conspiratione & colligatione qadam in exiguam molem vis virtutísqe multum compingatur; naturam verò, qòd ejus ope operâqe, qasi insufflatione qadam, vis virtúsqe illius excitetur, diffundatur, & ex potentia in actum producatur & prodeat.* verùm hoc ἐν παρέργῳ. *A semine,* inqit Marcus, *sive seminatione, usqe ad animationem.* σπέρμα itaqe sive σπερμάτωσις (id si scripserat) idem est hîc Marco, qod σπέρματος καταβολὴ Apostolo, *ad Hebr. c.* 11. *v.* 11. Vide *ad l.* 4. § 36. & *l.* 10. § 26.

Μέχρι ψυχώσεως] qod in ipso partu fieri avtumabant Stoici. qi & fætum ad partum usqe animal esse negabant, sed utero muliebri, tanqam plantam telluri, adfixum, vel potiùs tanqam arbori fructum, agnatum, veluti partem ejusdem, ab eo cúmqe eo nutriri censebant. Plut. *de placit. philos. l.* 5. *c.* 15. Οἱ Στωικοὶ μέρος εἶναι αὐτὸ τῆς γαστρὸς, οὐ ζῶον. (contra planè qàm Plato, *ibid.*) ὥσπερ γὰρ τοὺς καρποὺς, μέρη τῶν φυτῶν ὄντας, πεπαινομένους ἀποῤῥεῖν, οὕτω καὶ τὸ ἔμβρυον. Idémqe *de Stoic. contradict. c.* 38. de Chrysippo locutus; Τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι νομίζει, καθάπερ φυτόν· ὅταν δὲ τεχθῇ ψυχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ στομούμενον, τὸ πνεῦμα * μεταβάλλειν [* μεταλαβεῖν Salmas. *ad Epict. & Simpl*] καὶ γίγνεσθαι ζῶον. ὅθεν οὐκ ἀπὸ τρόπου τὴν ψυχὴν ὠνομάσθαι παρὰ τὴν ψύξιν. Et Philo eódem respiciens, *lib. de insomn.* Γεννώμενον εὐθὺς, ἢ ἔξωθεν εἰσκρίνεται; ἢ ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ἡ ἔνθερμος ἐν ἡμῖν φύσις, οἷα σίδηρος, ἐκ χαλκέως πεπυρωμένος ὕδατι ψυχρῷ, πρὸς τὸ κραταιότερον στομοῦται; διότι καὶ παρὰ τὴν ψύξιν ὠνομάσθαι δοκεῖ ψυχή. Vide *ad l.* 6. § 16. Tertull. *de anim. c.* 25. *Sunt qi præsumunt, non in utero concipi animam, nec cum carnis figulatione compingi atqe produci; sed & effuso jam partu, nondum vivo infanti extrinsecùs imprimi. Ceterùm semen ex concubitu, muliebribus locis seqestratum, compingvescere in solam substantiam carnis; eam editam, & de uteri fornace fumantem, & calore solutam, ut ferrum ignitum, & ibidem frigidæ immersum, ità aeris rigore percussam, & vim animalem rapere, & vocalem sonum reddere. hæc Stoici cum Ænesidemo.* Addit idem ex medicis idem sensisse *Hicesium, & naturæ & artis suæ prævaricatorem.* Sed & *Platonem alicubi dixisse. Perinde animam extraneam aliàs, & extorrem uteri, primâ adspiratione nascentis infantis adduci, sicut expiratione novissimâ educi. incertum tamen, an ex sententia fixerit,* (ità legit Rigalt) *an ex alterius persona id protulerit.* Absurda sanè sententia qæqe pluribus refutetur, indigna. Itaqe Septimius, dogmatis istius patronos, παράδοξόν τι, *& à sensu communi dissitum, in eo affectâsse,* contendit; sed qod à mulierculis qibusvis possit refelli. *Puduit,* inqit, *opinor, illos hoc statuere qod fœminæ agnoscerent. at qanto ruboratior exitus à fœminis revinci, qàm probari?* Lactant. *de opific. c.* 17. *Anima non est* (qod Varro dixerat) *aer ore conceptus; qia multò priùs gignitur anima, qàm concipi aer possit. non enim post partum insinuatur in corpus, ut qibusdam philosophis* (Stoicis scil.) *videtur, sed post conceptum protinus, cùm fætum in utero necessitas divina formavit.* Verùm varias nostrorum hac de re sententias videas licèt apud Hieron. *adv. Ruffin. apolog.* 2. Ruffin. *in apolog. Pamphili nom. pro Origen.* vide & *l.* 2. § 2.

Ἄνω μετέωρος ἐξαρθεὶς] vide *l* 7. § 49. & *l.* 9. § 28. nam de *sursum elato animo,* Xyl. frustrà hæc accepit.

Τὴν πολυτρεσπίαν, ὅση] qod *l.* 7. § 48. τὸ συμμιγές.

Ὅσον τὸ περιοικοῦν ἐναερίων καὶ ἐναιθερίων] scil. universas mundi totius regiones ætheriam, aeriam, aqatilem, terrestrem, incolis suis refertas censebant, cùm Stoici, tum & Platonici. Alcinous, *de doctrin. Platon.* Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι δαίμονες, οὓς καὶ καλοίη ἄν τις γεννητοὺς θεοὺς, καθ' ἕκαστον τῶν στοιχείων, οἳ μὲν ὁρατοὶ, οἳ δὲ ἀόρατοι, ἔν τε αἰθέρι, καὶ πυρὶ, ἀέρι τε, καὶ ὕδατι· ὡς μηδὲν κόσμου μέρος ψυχῆς ἄμοιρον εἶναι, μηδὲ ζώου κρείττονος θνητοῦ φύσεως. Apul. *de deo Socrat. Qid igitur? tanta vis aeris, qæ ab humillimis Lunæ anfractibus usqe ad summum Olympi verticem interjacet, vacabítne animalibus suis atqe erit ista naturæ pars mortua ac debilis? & nè volucres cogites, qi aerem pervolant. ipsæ enim, inqit, aves, si sedulò advertas, terrestre animal, non aereum, rectiùs perhibeantur. est enim semper illis omnis*

victus

victus in terra. ibidem pabulum, ibidem cubile. tantùm qod aëra proximum terræ volitando transverberant. Cæterùm cùm illis fessa sunt remigia pennarum, terra ceu portus est. Itaqe aëri dæmonas attribuit, tertia qædam, ut loqitur, animalia, neqe tam bruta, qàm terrea, neqe tam levia qàm ætheria. Porphyr. item *de abstinent. l.* 3. ζῶα λογικὰ distibuit in qatuor classes, ἐναιθέρια, ἐναέρια, ἔνυδρα, ἐπίγεια.

Καὶ ὅτι ὁπώς] καὶ istud παρέλκει, & inducendum videtur. nam ὅτι, ad τεῖτον refertur. qam dictionis seriem non advertentes, interpretes, alter Marci mentem pervertit, alter ad rem minùs pertinentia infercit.

Ταῦτα ὄψει] *cáqe te visurum.* Xyl. *eadem te visurum.* τῶυτά, non ταῦτα.

Ἐπὶ τούτοις ὁ τῦφος] Lugd. erotematicè legit. ἐπὶ τούτοις ὁ τῦφος; *hisne superbimus?* Cas. enunciativé. rectiùs, opinor. *hæc sunt, de qibus tantoperè superbimus.* forsan tamen deest aliqid. Οἷος ὁ τῦφος. ut ὅσον τὸ περιοικοῦν. ut vel de rebus ipsis intelligatur, sítqe idem hîc ὁ τῦφος qod *l.* 6. § 13. ἡ ἱστορία ἐφ' ᾗ σεμνύνεται, qam & τῦφον *ibidem* nuncupat. ità Xyl. *tum qis in eis fastus.* vel de hominibus, qi istorum ratione insolescunt. qod *lib.* 11. § 18. μεθ' οἵου τύφου. & *l.* 9. § 34. ὅση οἴησις. Sed illud mavelim. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 4. Socrates: τῷ τῶν ἀπαιδεύτων βίῳ καθάπερ ὑποκριτῇ, πολλὰ τύφου μετενδύματα περίκειται. leg. ἐπενδύματα, vel etiam μετενδύματα. Sic enim Lucian. *necyomant.* τὴν τυραννίδα μετενέδυσε. qo loco tamen in vulgatis μετενέδυσε perperam editur. éstqe qod Synes. *de provident.* μεταμφιέσασθαι dixit. vide *ad l.* 4. § 1.

§ 25. Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν] Vide *supr.* § 22. & *l.* 4. § 7. & *l.* 8. § 40.

§ 26. Ἐπιλάθου] Ità Avtor *ad Hebr. c.* 12. *v.* 5. ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως. Scilicet, qod Bern. *de consider. lib.* 2. *Sic se habent corda mortalium. qod scimus cùm necesse non est, in necessitate nescimus.*

Πάντα κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν] Vide *l.* 5. § 8, 10. & *l.* 8. § 4.

Τὸ ἁμαρτανόμενον ἀλλότριον] vide *l.* 9. § 38.

Πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως ἀεὶ ἐγίνετο] vide *lib* 7. § 1. & *l.* 8. § 46.

Ὅση ἡ συγγένεια] Ἄνθρωπος γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων πᾶς ἐστι συγγενής. Julian. Imp. in *epist.* ἀκεφάλῳ. vide *ad l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 4.

Ὁ ἑκάστου νοῦς θεός] Hermes *Pœmand. c.* 12. ὁ νοῦς ἐν ἀνθρώποις, θεός ἐστιν. Atqe indè Synes. in *calvit. encom.* de capite. ἐκεῖ νόμιζε κατεσκηνωκέναι τὸν νοῦν· ἐκείνην τὴν κεφαλὴν ἡγοῦ νεὼν τοῦ θεοῦ. *Dei templum caput*, qia mentis sedes. Cicer. *offic. l.* 3. § 44. à Lactantio lavdatus *instit. l.* 7. *c.* 24. *cùm verò jurato dicenda sententia sit, meminerit Deum adhibere testem; id est, ut ego arbitror, mentem suam.* Evripid. apud Theon. Soph. in *progymn.*

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ Θεός.
Mortalium cuiqe sua mens est Deus.

qod Panegyrista Constantinianus vertit,

Sua cuiqe prudentia Deus est.

Menand. apud Plut. in *Platon. qæst.* 1.

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός.--
Mens qippe nostra Deus est.

Idémqe in *Adelph.* citante Justin. *de Monarch.*

--θεός ἐστι τοῖς χρηστοῖς ἀεὶ
Ὁ νοῦς ἄρ', ὡς ἔοικε τοῖς σοφωτάτοις.
--*Numen est verè bonis mens ipsa.*

Hinc Nemes. *de natur. homin. c.* 44. Ἐυριπίδης δὲ καὶ Μένανδρος ἐν ἐνίοις τὸν νοῦν τὸν ἐν ἑκάστῳ φασὶ προνοεῖν ἑκάστου, Θεὸν δὲ μηδένα. Verùm plus forsan Nemesius affingit & affigit illis qàm volebant ipsi: qi nihil aliud, opinor, innuebant, qàm qod Senarius ille,

Βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνείδησις θεός.

Dei instar habere mentem & conscientiam in homine debere, ejusdémqe dictamen bonum qemqe tanqam oraculum qoddam seqi. At Epictet. *l.* 2. *c.* 8. Οὐκ οἶδας ὅτι θεὸν τρέφεις; θεὸν γυμνάζεις; θεὸν περιφέρεις, τάλας, καὶ ἀγνοεῖς; δοκεῖς με λέγειν ἀργυροῦν τινὰ ἢ χρυσοῦν ἔξωθεν. ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτὸν, καὶ μολύνων οὐκ αἰσθάνῃ, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήμασι, ῥυπαραῖς δὲ πράξεσι. καὶ ἀγάλματος ἂν τοῦ θεοῦ παρόντος, οὐκ ἂν τολμήσαις τι τούτων ποιεῖν, ὧν ποιεῖς. αὐτοῦ δὲ θεοῦ παρόντος ἔσωθεν, καὶ ἐφορῶντος πάντα, καὶ ἐπακούοντος, οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἐνθυμούμενος καὶ ποιῶν, ἀναίσθητε τῆς σαυτοῦ φύσεως, καὶ θεοχόλωτε. vide *lib.* 2. § 2. & *l.* 3. § 5. & Apul. *ad l.* 7. § 17.

Ἐκεῖθεν ἐρρύηκε] vide *supr.* § 2. & *lib.* 2. § 4. Cur avtem ἐκ τούτου potiùs qàm ἐκεῖθεν legi velit Annot. Lugd. nec ego qicqam video, nec ipse (puto) facilè dixerit. Naso, *art. l.* 3.

Est Deus in nobis; sunt & commercia cœli:
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

Et Fastor. *l.* 6.

Est Deus in nobis, agitante calescimus ipso:
Impetus hic sacræ semina mentis habet.

hoc est qod Synes. *epist.* 101. τοῦ θεοῦ σπέρμα ὁ νοῦς εἰς ἀνθρώπους ἥκει. Julian. *de Cynism. orat.* 1. ὅτι τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐν ἡμῖν θεῷ, τοῦτ' ἐστι, τῷ νόῳ, ταῦτά ἐστιν ἀπόρρητα. mox tamen qasi corrigens qod priùs dixerat; τοῦτο δαμάσωμεν τὸ θηρίον (affectum vult) καὶ πείσωμεν ὑπακούειν τῷ παρ' ἡμῖν θεῷ, μᾶλλον δὲ θείῳ. vide *supr.* § 19. Cæterùm de Stoicis Laërt. *lib.* 7. in *Zen.* θείους τε εἶναι τοὺς σοφούς· ἔχειν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς οἱονεὶ θεόν· τὸν δὲ φαῦλον, ἄθεον. qod de Ephesiis in statu naturali constitutis Apostolus, *ad eosdem c.* 2. *v.* 12.

Οὐδὲν ἴδιον οὐδενός] Lucil. *l.* 27. *cùm sciam nihil esse in vita proprium mortali datum.* Piè Tertull.

tull. *de patient. c. 7. & qod nostrum videtur, alienum est. nihil enim nostrum; qia Dei omnia, cujus ipsi qoqe nos.* Expressit nimirum pavcis, qod pluribus Rex David, *Paralip. lib. 1. c. 29. v. 11,-16.* vide *l. 5.* § 33. & *l.* 10. § 14. Præclarè etiam Evripid. *Phœniss.*

Οὔτοι τὰ χρήματ' ἴδια κέκτηνται βροτοί.
Τὰ τῶν θεῶν δ' ἔχοντες ἐπιμελούμεθα·
Ὅταν δὲ χρήζωσ' αὔτ', ἀφαιροῦνται πάλιν.
Non possidemus propria mortales bona
Sed jus Deorum, nostra dispensatio est;
Et commodata, cùm volunt, repetunt Dei. Grot.

Pulcrè in eandem sententiam & Senec. *ad Marc. c. 10. Qicqid est hoc qod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & exclusorum clientum turbâ vestibula, clara, nobilis, avt formosa conjux, cæteráqe ex incerta mobiliqe sorte pendentia, alieni commodatiqe apparatus sunt. nihil horum dono datur. collatitiis, & ad dominos redituris scena adornatur. Alia ex his primo die, alia secundo referentur: pauca usqe ad finem perseverabunt. usufructus noster est; cujus tempus ille arbiter muneris sui temperat. nos oportet in promptu habere, qæ in incertum diem data sunt, & appellatos, sine qerela reddere. pessimi est debitoris, creditori facere convitium. omnes ergo nostros, & qos superstites lege nascendi optamus, & qos præcedere justissimum ipsorum votum est, sic amare debemus, tanqam nihil nobis de perpetuitate, imò nihil de diuturnitate eorum promissum sit. Sæpe admonendus est animus, amet ut recessura, imò tanqam recedentia, qicqid à fortuna datum est, tanqam extemplò abiturum possideat.* Verùm illa à dispensatoris officio ducta collatio cùm in scripturis sacris tum in exoticis etiam est freqentissima. Siqidem eò spectat parabola illa, περὶ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας, Lucæ *c. 16. v. 1, 9.* Petri monitum illud, *ep. 1. c. 4. v. 10.* ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ. Indè Marcus Eremit. *de leg. spirit.* § 158. Πᾶν ἀγαθὸν παρὰ κυρίου οἰκονομικῶς ἐπέρχεται· καὶ οἱ φέροντες αὐτὸ, εἰσὶν ἀγαθοῦ διάκονοι. Indè Hieroni Pindar. *Pyth.* 1. Πολλῶν ἐσσι ταμίας. Et Alex. Severus Imper. *dispensatorem publicum* se profitebatur. Lamprid.

Ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν] Ità *lib.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 14. Πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. *ad Cor. ep. 2. c. 5. v. 18. A te omnia.* David *Paral. l. 1. c. 29. v. 14.*

Πάνθ' ὑπόληψις] *supr.* § 8. 22.

Τὸ παρὸν μόνον] Vide *lib.* 2. § 14. & *supr.* § 3.

§ 27. Ποῦ νῦν τὰ πάντα ἐκεῖνα] Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 3. & *l.* 6. § 47. & 59. & *l.* 10. § 31.

Καπνὸς καὶ σποδὸς] Allusum ad ritum corpora defunctorum cremandi, vide *ad l.* 4. § 48.

Μῦθος] *cinis & sermo.* Xyl. *fabula*, malim Pers. *sat. 5. v 132.*

--cinis, & manes, & fabula fies.

qod mutuatum illum vult, Cl. Casavb. ab Horat. *carm. l. 1. ode. 6.*

Jam te premet nox, fabulæqe manes.

Verùm ibi, *fabulæ manes*, sunt *manes fabulosi*, sive *manes*, qi *fabulæ meræ* sunt. qomodo Juvenal. *sat. 2. v. 149.* *Esse aliqos manes,--*
Nec pueri credunt.--

Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 17. de mortuis οὐδὲν ὁρῶ πλὴν ὀστέων, καὶ σητὸς, καὶ ἀράχνης. πάντα ἐκεῖνα γῆ. πάντα ἐκεῖνα μῦθος. πάντα ὄναρ καὶ σκιὰ, καὶ διήγημα ψιλὸν, καὶ γραφή. Itaqe Gregor. Naz. *adv. Arian.* Ἐγὼ σε αἰνίνω τοῖς τάφοις μεγαλοφρονεῖν, ἢ τοῖς μύθοις. ad eos qi de majoribus suis gloriabantur.

Ἢ οὐδὲ μῦθος] Vide *lib.* 4. § 33. & *lib.* 8. § 25.

Φάβιος Κατυλλῖνος ἐπ' ἀγροῦ] *Q. Fabius Catullinus* sub Adriano Consul reperitur in *Fastis* ad annum U. C. 883. qanqam in Græcis à Scaligero editis, non Κατυλλῖνος sed Κατυλῖνος. *Catulinus* non *Catullinus* is dicitur.

Λύσιος Λοῦπος] *Lucius Lupus.* Xyl. & Cas. ut sit legendum, Λούκιος. Xyl. *Lucius Lupus in hortis obiit.* ἐν κήποις. at Cas. *Lucius Lupus & Stertinius Baiis.* nec necessarium est istîc illud, *obiit.* Cæterùm lectionem receptam adserit Isa. Cas. *ad Spartiani Hadrian.* (ubi mentio *Lusii* cujusdam Senatûs jussu, vel Hadriani etiam, ut Dio vult, in itinere occisi) sed ità, ut de *Lusio Lupo* isto parùm sibi liqere profiteatur.

Στερτίνιος ἐν Βαίαις] *Stertinii*, qi per Tiberii tempora sub Germanico copias duxit, meminit Tacitus *annal. lib.* 2. verùm utrùm is sit qem Marcus velit, avt qid is Baiis, mihi planè incompertum. *Stertinius* item Philosophus Stoicus Horatii temporibus sub Avgusto floruit. meminit hujus Flaccus *l. 2. ep. 12. --an Stertinii deliret acumen.* & *serm, lib. 2. sat. 3. sapientum octavum*, ludibundus appellat. verùm nec istum istîc designatum crediderim.

Τιβέριος ἐν Καπρέαις] Καπρέαις potiùs, *Capreis. Capreæ insula, trium millium freto ab extremis Surrentini promontorii disjuncta.* Tacit. *Annal. lib. 4. Tiberii principis arce nobilis*; Plin. *hist. nat. lib. 3. c. 6.* qi eò secesserat, qò libidinibus suis indulgeret liberiùs. unde & palàm ac vulgò ab insulæ illius nomine *Capreius* dicebatur. Sveton. *l. 3. c. 42, 43.* ità enim malim, qàm *Caprium*, vel *Caprinum*; qorum alterum saltem pro *Caprineo* repositum vult Casavb.

Οὐήλιος Ῥοῦφος] *Rufi Helvii*, qi miles gregarius cùm esset, coronam civicam sub Tiberio meruit, meminit Tacit. *Annal. lib. 3. Vettii* etiam *Rufi*,

qi sub Marco ad annum U. C. 931. consulatum gessit, *Fasti* meminere. Verùm *Velius Rufus* ille qis existat, mihi nondum occurrit. Sed nec locus satis integer videtur, cùm nec ubi *Stertinius* avt *Rufus* iste egerint, qod in reliqis disertè expressum est, qicqam dicitur.

Ἡ πρὸς ὁτιοῦν διαφορά] διαφορὰ, *eminentia, excellentia, discrepantia* ab aliis *insignior*, sive *studium in re aliqa diligentiùs positum*, qàm ab aliis poni solet. Ità Plato *epist.* de Athenis; εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πάντων ἀνθρώπων διαφέροντες πρὸς ἀρετήν. Terent. *Andr.* 1. 1.

Horum nihil ille egregiè præter cætera
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter.

hoc est οὐδὲν μετὰ διαφορᾶς.

Μετ᾽ οἰήσεως] qod *l.* 11. § 18. μετὰ τύφου. vide *suprà* § 24. malè enim, *opinionis cavssâ*, Xyl. Apud Theodoretum *therap. l.* 2. Timon in *sillis*;

Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί.

Πᾶν τὸ κατεντεινόμενον] vide *lib.* 4. § 2. μὴ κατεντείνειν.

Τὸ ἐπὶ τῆς δοθείσης ὕλης] vide *l.* 4. § 1. & *l.* 7. § 58, 67.

Θεοῖς ἑπόμενον] vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 28. & *infrà* § 31.

Ὁ ὑπὸ ἀτυφίᾳ τῦφος τυφόμενος] leg. vel ὑπὸ ἀτυφίας, vel potiùs ἐπὶ ἀτυφίᾳ. par mendum sustulimus *l.* 6. § 12. ubi ὑφ᾽ ἧ σεμνύνεται scriptum fuerat: cùm σεμνύνεσθαι ὑπό τινι Græcum non sit. Est avtem gnome ista notatu dignissima, pessimum esse fastûs genus illud omniúmqe minimè tolerandum, qando è *fastu spreto fastus* enascitur. & de hoc ipse superbit seséqe effert animus, qòd superbiam conculcâsse videatur. Avgust. *confess. l.* 10. *c.* 38. *Sæpe homo de ipso vanæ gloriæ contemptu vaniùs gloriatur; ideóqe non jam de ipso gloriæ contemptu gloriatur. non enim eam contemnit, cùm gloriatur intús.* Idémqe *epist.* 59. *qæst.* 7. *Fit enim miris modis in anima hominis, ut de falsa humilitate magìs infletur, qàm si apertiùs superbiret.* Notavit vitium hoc Socrates in Antisthene: qem tamen ἐν τῇ ἀτυφίᾳ *summum bonum* statuisse vult Theodoret. *therap. l.* 11. qíqe Platonem ὡς τετυφωμένον ἔσκωπτεν. unde & ægrotum invisens, cùm pelvim conspicaretur, in qem Plato vomuerat, χολὴν μὲν ὁρῶ ἐνταῦθα, τῦφον δὲ οὐχ ὁρῶ. *Bilem qidem*, inqit, istîc *video*, *fastum verò non video.* qasi bile se liberâsset, fastu non item. Cæterùm ipse cùm laceram pallii partem ad obviorum conspectum obverteret, Ὁρῶ σου διὰ τρίβωνος κενοδοξίαν. *Per pallii scissuras*, ajebat Socrates sese *Antisthenis vanitatem intueri.* Laërt *l.* 2. & *l.* 6. sive ut Ælianus refert *lib.* 9. *c.* 35. οὐ παύσῃ ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν. *Annon desines*, inqit, *ostentare te* nobis? latet argutia, qam latinè vix commodè expresseris, in voce καλλωπίζειν, qæ *ornatûs* significationem habet; qamqe in eodem argumento usurpavit Epictet. *enchir. c.* 45. ὅταν εὐτελῶς ἡρμοσμένος ᾖς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ. Notavit & Plato in Diogene, qi cùm Platonis ædes ingressus, stragula pretiosiora conculcaret, adjecto, Πατῶ τοῦ Πλάτωνος κενοσπουδίαν. *Calco Platonis vanitatem* sive *studium inane*; regessit Plato, Ὅσον, ὦ Διόγενες, τοῦ τύφου διαφαίνεις, δοκῶν μὴ τετυφῶσθαι; *qantum fastûs, ô Diogenes, ostendis ipse, dum minimè fastuosus ambis videri?* Sive, ut alii referunt; Πατῶ τὸν Πλάτωνος τῦφον. *Calco Platonis fastum*; ille: Ἑτέρῳ γε τύφῳ. *Calcas, sed alio fastu*; iste. Laert. *l.* 6. Non erat itaqe qòd Julianus orationem *de Cynismo* suam tam atrociter ordiretur. Ἄνω ποταμῶν, τοῦτο δὴ τῆς παροιμίας. Ἀνὴρ Κυνικὸς Διογένη φησὶ κενόδοξον. Neqe enim *Diogenes vanitatis arcessitus*, novum adeò avt inavditum. qi & qærenti πῶς ἄν τις ἔνδοξος γίγνοιτο, respondit (ut Lucian. *pro imag.* refert) εἰ δόξης καταφρονήσειε. *per gloriæ contemptum ad gloriam muniendam viam* aliis monstravit, eandémqe ipse ingressus est. Qin & Flaccus Aristippum inducit sic Diogenem alloqentem, *l.* 1. *epist.* 17.

Scurror ego ipse mihi, populo tu. --

havd frustrà sané. scurram enim agebat ille, improbum admodum sæpenumero & impurum, nec ab obscœnitate havd sermonis duntaxat, sed actûs etiam ipsius, alienum. vitium idem hoc in Lacedæmoniis qoqe Cynicus idem notavit; siqidem in Olympia cùm Rhodios qosdam splendidè vestitos videret, τῦφος τοῦτό ἐστι. *Hoc fastus est*, dixit. mox, ubi in Laconas tunicis vilibus sordidisqe amictos inciderat, Ἄλλος οὗτος τῦφος· *Alius*, inqit, *iste fastus est.* Ælian. *l.* 9. *c.* 34. Suum ipsius utiqe in illis morbum animi deprehendit, atróqe carbone notavit imprudens. Qem itaqe non immeritò taxans Petrus Blesens. in *invectiv. melior*, inqit, *est purpurata humilitas qàm pannosa superbia.* Optimè Plut. *de profectûs indicatura.* Ἄχρι δὲ οὗ τις ἐπιδεικνύμενος ῥύπον ἢ κηλῖδα χιτῶνος, ἢ διεῤῥωγὸς ὑπόδημα, καλλωπίζεται πρὸς τοὺς ἐκτὸς, ἀτυφίᾳ κενῇ διασκώπτων αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς μικρὸν, ἢ ὡς κυρτὸν, οἴεται νεανιεύεσθαι, τὰ δ᾽ ἐντὸς αἴσχη τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ περὶ τὸν βίον ἐγκρέμματα, καὶ φθόνους, καὶ κακοηθείας, καὶ μικρολογίας, καὶ φιληδονίας, ὥσπερ ἕλκη, περιστέλλων καὶ ἀποκρύπτων, οὐδένα θιγεῖν, οὐδὲ προσιδεῖν ἐᾷ, δεδιὼς τὸν ἔλεγχον, ὀλίγον αὐτῷ προκοπῆς μέτεστι, μᾶλλον δὲ οὐθέν. qo loco (ut id obiter adnotem) etiamsi Stephanus ἐγκρέμματα legat, qod exponit, cùm in aliqem excreamus; suspicor tamen ἐγχρίμματα potiùs fuisse, qod *offensiones* & *incursationes* designat: siqidem χριμφθῆναι, ἐνορμῆσαι, & ἐγχρίπτεσθαι est ἐμπίπτειν. Hesych. qod avtem ait Plut. διασκώπτων ἑαυτὸν, ὡς κυρτὸν, ad Cratetem respexit, cujus & vitam conscripsit, teste Juliano. illi etenim istud solenne fuit.

fuit. Laërt. *l.* 6. & Julian. *de Cynism.* cui tamen Tatianus etiam ἔντυφον γλωσσομανίαν non veretur objicere. Adjicere non abs re fuerit, qod de Pyrhone Sceptico Aristocles *de philosoph. l.* 8. ab Eveb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. lavdatus: Αὐτὸς δὲ τοῦτον τὸν τῦφον περιβαλόμενος, ἄτυφον ἑαυτὸν ἐκάλει. *fastûs immunem jactitabat se cùm totus fastu amictus esset.* Ἐμοὶ γὰρ inqit, μόνοι τετυφῶσθαι, μᾶλλον δὲ μεμηνέναι μανίαν ἐῤῥωμένην δοκοῦσιν, οἱ τοιαῦτα ληρῶντες. Scitè Jo. Climac. *scalæ grad.* 21. de typho isto; ab Antonio adductus. χαλεπὸν διαφυγεῖν τὸν τῆς κενοδοξίας δαίμονα. ὃ γὰρ ποιήσει τις καθαιρέσεως αὐτῆς, τοῦτο ἀρχὴ κενοδοξίας ἑτέρας γενήσεται. νηστεύων, κενοδοξῶ. κρύπτων, ἵνα μὴ γνωσθῶ· ὡς φρόνιμος, πάλιν κενοδοξῶ. λαμπρὰ περιβεβλημένος, ἡττῶμαι ταύτῃ· καὶ εὐτελῆ ἐξαλλάξας, πάλιν κενοδοξῶ· ὡς ἂν ῥίψῃς τὴν τρίβολον ταύτην, ὀρθὸν τὸ κέντρον ἵσταται. Nec immeritò itaqe Plato, referentibus Evagr. *hist. eccles. l.* 1. *c.* 21. & Niceph. Callist. *l.* 14. *c.* 50. τὴν κενοδοξίαν, ὡς τελευταῖον χιτῶνα, ἡ ψυχὴ πέφυκεν ἀποτίθεσθαι. Unde Athen. *dipnosoph. l.* 11. ἦν ὁ Πλάτων καὶ κενόδοξος, ὅστις ἔφησεν ἔσχατον τὸν τῆς δόξης χιτῶνα ἐν τῷ θανάτῳ ἀποδυόμεθα. Philo etiam ab Antonio itidem lavdatus. φασί τινες, ὅτι ὕστατον ἀποδύεται τὸν τῆς κενοδοξίας χιτῶνα ὁ σοφός. i. e. vertente Tacito, *histor. l.* 4. *etiam sapientibus gloriæ cupido novissima exuitur.* Crates certè in sectæ suæ institutum ludens ipse de *pera Cynica* sic παρῳδεῖ, referente Laërtio *l.* 6.

Πήρη τις πόλις ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ·

vel ut Demetrii Phalarei nomen qi præfert, exhibet,

Πήρη τὶς γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ· Atqe

ità Homerus, qem is imitatus est. *Odyss.* τ. *v.* 172.

Κρήτη τὶς γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.

qanqam is *peram Cynicam*, vel *urbem*, vel *insulam* esse voluit, qæ ipsa ἄτυφος *fastu pompâqe omni destituta* existeret; cùm illis tamen tanqam aqis marinis omni ex parte cingeretur.

§ 28. Καὶ ὄψει ὁρατοὶ] Dii nimirum Stoicorum sunt visui etiam corporeo obvii. siqidem *Mundum* ipsum pro *Deo* habebant. vide *ad l.* 4. § 23. *corpora cœlestia* etiam in *Deorum* numero ponebant. *v. l.* 8. § 19. & *ad l.* 9. § 33. qò spectat & Menandri illud apud Clem. Alex. in *hortat.*

Ἥλιε, σὲ γὰρ δεῖ προσκυνεῖν πρῶτον θεῶν,
Δι' ὃν θεωρεῖν ἐστὶ τοὺς ἄλλους θεούς.
Sol, namqe Deorum colere te pri mùm decet,
Cujus beneficio alios spectamus Deos. Grot.

Qin & Apul. *de Deo Socratis*, Deos in ordines duos dispertitur, *visibiles* & *invisibiles*. *Deos cœlites partim visu usurpamus; alios intellectu vestigamus. ac visu qidem cernimus clarissima mundi lumina, Solem, Lunam, Stellas, Sydera. Est aliud genus Deorum, qod natura visibus nostris denegavit; nec non tamen intellectu eos rimabundi contemplamur, acie mentis acriùs contemplantes.* & rursus: *Pars eorum obtutu hebeti visuntur, ut sydera. Cæteri solo intellectu, neqe prompto, noscuntur.* Verùm Deus noster, Deus verus, vivus, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, is est, ὃν οὐδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται. Pavlus *ad Timoth. ep. c.* 6. *v.* 16. & Joan. *Evang. c.* 1. *v.* 18. & *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. unde & ἀόρατος Pavlo dicitur *ep. câdem c.* 1. *v.* 17. Rectè itaqe hac ratione Avg. *de divers. serm.* 12 dicentibus Ethnicis, *Ostendite nobis Deum vestrum*, respondet; *si ostendi posset, Deus non esset.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Invisibilis est, etsi videatur; incomprehensibilis, etsi per gratiam repræsentetur; inæstimabilis, etsi humanis sensibus æstimetur: ideo verus & tantus est. cæterùm qod videri communiter, qod comprehendi, qod æstimari potest, minus est, & oculis qibus usurpatur, & manibus qibus contaminatur, & sensibus qibus invenitur.* Et Minut. Fælix: *Hic nec videri potest, visu clarior est; nec comprehendi, tactu purior est; nec æstimari, sensibus major est: infinitus, immensus, & soli sibi tantus, qantus est notus nobis verò ad intellectum pectus angustum est, & ideo sic eum dignè æstimamus, dum inæstimabilem dicimus. Magnitudinem Dei qi se putat nôsse, minuit: qi non vult minuere, non novit.* & postea: *At enim qem colimus Deum, nec ostendimus, nec videmus. Imò ex hoc Deum credimus, qòd eum sentire possumus, videre non possumus. in operibus enim ejus, & in mundi omnibus motibus, virtutem ejus semper præsentem adspicimus; cùm tonat, fulgurat, fulminat, cùm serenat.* Theophilus item *ad Autolyc. l.* 1. ἐρεῖς οὖν μοι, Σὺ ὁ βλέπων, διήγησαί μοι τὸ εἶδος τοῦ θεοῦ. ἄκουε, ὦ ἄνθρωπε· τὸ μὲν εἶδος τοῦ θεοῦ ἄῤῥητον καὶ ἀνέκφραστον, καὶ μὴ δυνάμενον ὀφθαλμοῖς σαρκίνοις ὁραθῆναι· δόξῃ γάρ ἐστιν ἀχώρητος, μεγέθει ἀκατάληπτος, ὕψει ἀπερινόητος, ἰσχύϊ ἀσύγκριτος, σοφίᾳ ἀσυμβίβαστος, ἀγαθωσύνῃ ἀμίμητος, καλοποιίᾳ ἀνεκδιήγητος. Qin & à nostra qoqe religione extranei, *Dei invisibilitatem* agnovere nobiscum. Hinc illud Euripidis, ut Clem. in *hortat.* an Philemonis, ut Justin. *de Monarch.*

Θεὸν δὲ ποῖον, εἰπέ μοι, * νοητέον; * νομιστέον Justi.
Τὸν πάνθ' ὁρῶντα, κ' αὐτὸν οὐχ ὁρώμενον.
Dic, qæso, qalem fas putas credi Deum?
Qi cuncta spectat, ipse non spectabilis.

Orpheus item à Justino *ibidem* lavdatus:

—— οὐδέ τις αὐτὸν
Εἰσορᾷ θνητῶν, αὐτὸς δέ γε πάντας ὁρᾶται.
—— *conspicit ipse*
Cunctos mortales, nec qisqam conspicit ipsum.

Aristotelis nom. Avtor *de mund. c.* 6. ἀόρατος ὢν ἄλλοις, πλὴν λογισμῷ. hoc est, qod Senec. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 30 *Effugit oculos: cogitatione visendus est.* Non est ergò prorsus inconspicabilis tamen; siqidem ut Apost. *ad Rom. c.* 1. *v.* 20. τὰ ἀόρατα αὐτοῦ

ἀυτȣ̃ ἀπὸ κτίσεως κόσμȣ τοῖς ποιήμασι νοȣ́μενα, καθορᾶται, ἥτε ἀΐδιος ἀυτȣ̃ δύναμις καὶ θειότης. unde non inscitè Calvin. *institut. lib. 1. c. 5. § 1. Deum mundum condendo, invisibilis cùm esset, visibili qodam ornatu insignem in conspectum prodiisse.* Et Senec. *de benefic. lib. 4. c. 8. Qocunqe te flexeris, ibi illum videbis occurrentem tibi; nihil ab illo vacat, opus suum ipse implet.* Sed & nobis in Christo suo cumprimis conspiciendum se præbet: ὅς ἐστιν εἰκὼν τȣ̃ θεοῦ τȣ̃ ἀοράτȣ. *ad Coloss. c. 1. v. 15.* qiqe ideo Philippo; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. Joan. *c. 14. v. 9.* Verùm fidei oculo, non corporis; sed nec mentis avt intelligentiæ nativæ mero, salubriter videtur alteruter.

Οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτȣ̃ ἑώρακα.] Si anima invisibilis, animæ conditor multò magìs. Minut. in Octav. *Deum oculis carnalibus vis videre, cùm ipsam animam tuam, qâ vivificaris, & loqeris, nec aspicere possis, nec tueri?* vide & Avg. *de Trinit. lib. 5. c. 1.* vide *l. 10. § 26.*

Ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτȣ̃ ἑκάστοτε πειρῶμαι] Theophil. *ad Avtolyc. lib. 1.* καθάπερ γὰρ ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ ȣ̓ βλέπεται, ἀόρατος ȣ̓̃σα ἀνθρώποις, διὰ δὲ τῆς κινήσεως τȣ̃ σώματος νοεῖται ἡ ψυχή· ὅυτως ἔχοι ἂν, καὶ τὸν θεὸν μὴ δύνασθαι ὁραθῆναι ὑπὸ ὀφθαλμῶν ἀνθρωπίνων, διὰ δὲ τῆς προνοίας καὶ τῶν ἔργων ἀυτȣ̃ βλέπεται καὶ νοεῖται. Avtor *de mundo c. 6.* Ἡ ψυχὴ δι᾽ ἧς ζῶμέν τε, καὶ πόλεις καὶ ὄικȣς ἔχομεν, ἀόρατος ȣ̓̃σα, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ὁρᾶται. πᾶς γὰρ ὁ τȣ̃ βίȣ διάκοσμος ὑπὸ ταύτης ἕυρηται, καὶ διατέτακται, καὶ συνέχεται. ταὐτὰ χρὴ καὶ περὶ θεοῦ διανοεῖσθαι, δυνάμει μὲν ὄντος ἰσχυροτάτȣ, κάλλει δὲ ἐυπρεπεστάτȣ, ζωῇ δὲ ἀθανάτȣ, ἀρετῇ δὲ κρατίσȣ. διότι πάσῃ θνητῇ φύσει γινόμενος ἀθεώρητος, ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων θεωρεῖται. i. e. ut Apul. paraphrasticè reddidit. (nam merus paraphrastes iste illius est) *De inferiore licet imagine capiamus exempla. Anima in homine non videtur: & tamen fateamur omnes necesse est, hujus operâ omnia, qæ per hominem præclara fiunt, provenire: neqe animæ ipsius qalitatem ac figuram oculis occurrere, sed momentis ab ea gestarum rerum intelligi qalis & qanta sit. omne qippe humanæ vitæ præsidium ingenio ejus est paratum. Nisi fortè tam injustus rerum æstimator potest esse, qi hæc eadem de Deo neget, qem videat esse viribus exuperantissimis, avgustissimâ specie, immortalis ævi, genitorem virtutum ipsámqe virtutem. Unde nihil mirum est si mortales oculi ejus non sapiunt aspectum, qando divinorum operum vestigiis fit perspicuus atqe manifestus.* Minut. *Nec mireris, si Deum non videas, vento & flatibus omnia impelluntur, vibrantur, agitantur; & sub oculis tamen non venit ventus & flatus.* Apul. *Florid. 2. Deûm forma invisitata, vis cognita: qorum potestates licet sentire, non datur cernere.* Epictet. *lib. 1. c. 6.* Ἀφ᾽ ἑκάστȣ τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν πρόνοιαν, ἂν δύο τις ἔχῃ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ, δύναμίν τε συνορατικὴν τῶν γεγονότων ἑκάστῳ, καὶ τὸ ἐυχάριστον. & qæ sequntur. vide & eundem *lib. 1. c. 16.*

§ 29. Σωτηρία βίȣ] qod *lib. 4. § 19. extrem.* ἱστορία τῆς ἀληθείας. Plato *Protag.* Τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τȣ̃ βίȣ. Et mox; ἡ ἐπιστήμη ἀπολέσασα τὸ ἀληθὲς, ἔσωσεν ἂν τὸν βίον.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς] Vide *ad lib. 3. § 4.*

Ἀπολαύειν τȣ̃ ζῆν] *Vitâ frui.* Ità Martial. *l. 10. ep. 61.*

Vivere bis, vitâ est posse priore frui.

Senec. *epist. 61. Paratus exire sum; & ideo fruor vitâ, qia qamdiu futurum hoc sit, non nimis pendeo.* ubi Lips. *fruor vitâ, securus, & lætus.* vide *ad lib. 3. § 6. & l. 9. § 26. & l. 10. § 33.*

Συνάπτοντα ἄλλο ἐπ᾽ ἄλλῳ] Vide *ad lib. 5. § 6. & l. 6. § 6. & l. 3. § 13.* Varro περὶ ἐυσεβείας. *Legendo & scribendo vitam procudito.* i. e. *producito.* Nonius.

§ 30. Ἐν φῶς ἡλίȣ] Vide *l. 8. § 57. & l. 9. § 8.*

Μία ȣ̓σία] vide *l 4. § 40. & l. 7. § 9.*

Μία ψυχὴ] vide *l. 4. § 40. & l 9. § 8.*

Μία νοερὰ ψυχὴ] vide *lib. 7. § 9. & lib. 9. § 8.*

Πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικείωτα] πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, sunt *formæ & materiæ formis qasi substratæ & subjectæ.* interpres Angl. αἰσθητὰ legisse videtur: cui accedere non possum. verùm ab interpunctione locum laborare opinor; & post ἀναίσθητα collocandam distinctionem, ut series dictionis sic procedat; *reliqæ dictarum rerum partes, formæ* scil. *& materiæ sensûs expertes, sunt etiam à necessitudine mutua alienæ. Spiritus* pro *forma,* ut Marco, ità Pomponio *ad lib. 9. § 8.* exhibito. qi *corpus continuum* definit, *qod continetur uno spiritu,* (i. e. unâ formâ) *ut homo, tignum, lapis.* ex subjectis speciebus *tigni lapidísqe,* non *animal,* sed *formam, spiritûs* nomine denotâsse, liqidò patet. vide *ad l. 6. § 13. & ad lib. 10. § 2.* sic *l. 9. § 36.* ἡ ὑποκειμένη ὕλη & τὸ πνευματικὸν Marco ἀντιδιαιρȣ̃νται. Hoc idem videtur, qod πνεῦμα ὑλικὸν Tatianus *adv. Græc.* nuncupat; nec *stellis* tantùm, avt *animantibus stirpibúsqe,* sed *aqis* etiam inesse vult.

Κἀκεῖνα τὸν νȣ̃ν συνέχει, καὶ τὸ ἔπειτα αὐτὰ βρίθον] leg. κἀκεῖνα τὸ νοȣ̃ν συνέχει, καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βρῖθον. *& tamen ista etiam* (licèt sensûs ac rationis expertia) *mens* (universi scil.) *continet, & facultas interior,* sive *forma illa, cujus vi eódem loci feruntur.* Vide *l. 10. § 26.* Τὴν βρίθουσαν. & *l. 4. § 16.* Τὸ αἴτιῶδες. τὸ νοȣ̃ν ἀντὶ τȣ̃ὸ νȣ̃ς sicut & Aristoteli *ethic. l. 9. c. 4.* δόξειε δ᾽ ἂν τὸ νοȣ̃ν ἕκαστος εἶναι, ἢ μάλιστα. vide *l. 10. § 38.* Verùm τὸ νοȣ̃ν istis est, ἡ νοερὰ ψυχὴ, de qa *suprá.* i. e. *Deus*

Deus ipse. de qo & *l.* 10. § 1. συνέχει πάντα. sive, *spiritus Dei*, τὸ συνέχον τὰ πάντα Sap. Solom. *c.* 1. *v.* 7. Laërt. *Zenon. l.* 7. ἕν τε εἶναι θεὸν καὶ νόον καὶ εἱμαρμένην καὶ Δία. Apost. *ad Coloss. c.* 1. *v.* 16, 17. περὶ λόγου. τὰ πάντα δι' αὐτοῦ ἔκτισται· καὶ τὰ πάντα δι' αὐτοῦ συνέστηκε. Clemens *stromat. l.* 5. Σφὶγξ οὐχ ἡ τῶν ὅλων σύνδεσις, ἡ τοῦ κόσμου κατὰ τὸν ποιητὴν Ἄρατον περιφορὰ, ἀλλὰ τάχα μὲν ὁ διήκων πνευματικὸς τόνος, καὶ συνέχων τὸν κόσμον. Cicero *de natura deorum. l.* 2. *Natura est, qæ continet mundum omnem; atqe ea qidem, non sine sensu & ratione.* & rursus: *Mundum & ejus partes naturâ sentiente teneri, in qa ratio perfecta insit. qam vim animum esse dicunt mundi, eandémqe esse mentem sapientiámqe divinam.* Habes hîc aperte Marci τὸ νοῦν. Idem *de divinat. l.* 2. *Hæc ità fieri omnibus inter se convenientibus mundi partibus profectò non possent, nisi ea uno divino ac continuato spiritu continerentur. Totam mundi hujus molem*, inqit, *mens divina continet, ut anima corpus.*

Διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον] Homo magìs ad sibi congenerem fertur, tum qia liberam habet electionem, tum qia τὸ νοῦν illud peculiarem in homine operationem exercet, exeritqe. Laërt. *Zenon.* Εἰς ἅπαν τοῦ κόσμου μέρος διήκει ὁ νοῦς, καθάπερ ἐφ' ἡμῶν ἡ ψυχή· ἀλλ' ἤδη δι' ὧν μὲν μᾶλλον, δι' ὧν δὲ ἧττον. δι' ὧν μὲν γὰρ, ὡς ἕξις κεχώρηκεν, ὡς διὰ τῶν ὀστῶν, καὶ τῶν νεύρων· δι' ὧν δὲ ὡς νοῦς, ὡς διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ.

§ 31. Ἕπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ] Plut. *de audiend.* Ταυτόν ἐστι τὸ ἕπεσθαι θεῷ καὶ τὸ πείθεσθαι λόγῳ. Et Apul. *de philosoph. Sapientem pedisequum & imitatorem Dei dicimus, & seqi arbitramur Deum, id est*, λόγον. At de Juliano Gregor. Naz. *stelitevt.* 1. Ὁδηγῷ λόγῳ, καὶ μὴ θεῷ χρώμενος· qasi ista sejuncta à se invicem existant. Et Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Μόνῳ τῷ λόγῳ, καθάπερ ἐπιτρόπῳ σώφρονι, παρακαλαθετέον τὸν βίον. ità solam rationem vult ducem adhiberi ad vitam instituendam. verùm proclivis satis est solutio. rationis rectæ, qalis est initio condita, ductus, à religionis Deiqe regulis nuspiam deviat. Cæterùm qà jam corrupta & vitiata est, à legis divinæ tramite in qamplurimis abscedit, suíqe seqaces ut plurimùm abducit. vide ampliùs *ad l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 11, 12.

Τὸ ἄχθεσθαι, ἢ διὰ τοῦ τεθνηκέναι] leg. εἰ διὰ τοῦ τ. sensus exigit. vide *l.* 9. § 1.

§ 32. Πόσον μέρος ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος] vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 24.

Πόσον δὲ ὅλης οὐσίας] Epictet. *l.* 1. *c.* 12. Οὐκ οἶσθα, ἡλίκον μέρος εἶ πρὸς τὰ ὅλα; Lucret. *l.* 6. *Et qota pars homo sit terrai totius unus.*

Τῆς ὅλης ψυχῆς] vide *suprà* § 30.

Ἐν πόσῳ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις] ità *l.* 6. § 36. Ἄθως βωλάριον. at *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3. in eodem argumento. γωνίδιον dixit. Plato *Phædon.* Ἔτι δὲ καὶ παμμέγα τι εἶναι αὐτὸ (τὸ ὅλον) καὶ ἡμεῖς οἰκεῖν καὶ μέχεις Ἡρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινι μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας, ἢ βατράχους, περὶ θάλασσαν οἰκοῦντας.

Ὡς ἡ σὴ φύσις ἄγει] Fabius *instit. l.* 12. *c.* 11. *Natura nos ad mentem optimam genuit: adeòqe discere meliora volentibus promptum est, ut verè intuenti mirum sit illud, magìs malos esse tam multos. nam ut aqa piscibus, ut sicca terrenis, circumfusus nobis spiritus volucribus convenit: ità certè facilius esse oportebat secundum naturam, qàm contra eam vivere.* Nihil scil. istis de nativo vitio suboluerat.

Ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 8.

§ 33. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικὸν] vide *l.* 5. § 11. & *l.* 10. § 23. & *suprà* § 19.

Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν] vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 38. Ex Rufo *de amicit.* Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἔθετο ὁ θεὸς, τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν εἶναι, τὸ κάλλιστον, καὶ σπουδαιότατον, ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς εὐδαίμων ἐστὶ, τὴν χρῆσιν τῶν φαντασιῶν. τοῦτο γὰρ ὀρθῶς γιγνόμενον, ἐλευθερία ἐστὶν, εὔροια, εὐθυμία, εὐστάθεια. τοῦτο δὲ καὶ δίκη ἐστὶ, καὶ νόμος, καὶ σωφροσύνη, καὶ σύμπασα ἀρετή.

Τὰ δὲ λοιπὰ εἰ προαιρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα] leg. εἴτε, *sive.*

Νεκρὰ] vide *l.* 2. § 12.

Καὶ καπνὸς] Ità *l.* 10. § 31. καπνὸς καὶ τὸ μηδέν.

§ 34. Οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν] Epicureos notat, qi summum bonum etiamsi in voluptate, summum malum in dolore constituerant, mortis tamen contemptum profitebantur, & prædicabant. Vide Epicurum ipsum, *suprà l.* 9. § 41. cujus & illa dogmata sunt apud Laërt. *l.* 10. ex *epist. ad Menæceum.* Μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει. στέρησις δέ ἐστιν αἰσθήσεως ὁ θάνατος· ὅθεν γνῶσις ὀρθὴ τοῦ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον, ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητόν. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν, τῷ κατειληφότι γνησίως, τὸ μηδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· ἐπειδήπερ ὅταν μὲν ἡμεῖς ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ, τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντάς ἐστιν, οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας· ἐπειδήπερ περὶ οὓς μὲν οὐκ ἔστιν, οἱ δ' οὐκ ἔτ' εἰσίν. Lucret. *l.* 3.

Nil igitur mors est, ad nos neqe pertinet hilum.

& mox:

Multò igitur mortem minus ad nos esse putandum,
Si minus esse potest, qàm qod nihil esse videmus.

Qo etiam telo pugnat & Cicero. *Tuscul. l.* 1. *Natura verò sic se habet, ut qomodo initium nobis rerum omnium ortus noster afferat, sic exitum mors: qa*

ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, sic nihil post mortem pertinebit. in qo qid potest esse mali, cùm mors nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos? alteri nulli sunt, alteros non attingit. Senec. *ep.* 70. *plus à se qisqe exiget, si viderit hanc rem etiam à contemptissimis posse contemni.* & *epist.* 4. *Difficile est, inqis, animum perducere ad contemptum animæ. non vides, qàm ex frivolis cavssis contemnatur? alius ante amicæ fores laqeo pependit, alius se præcipitavit à tecto, nè dominum stomachantem diutiùs audiret; alius nè reduceretur è fuga, ferrum adegit in viscera. non putas virtutem hoc effecturam, qod efficit nimia formido?*

§ 35. Τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν] Pindar. *Pyth.* 9. —— ὁ καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφάν. Gregor. Naz. *ad Eunom. orat.* 1. Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, ὡς Σολομῶντι κἀμοὶ δοκεῖ. καὶ τὸ καλὸν, μὴ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται, ὥσπερ ἄνθος ἐν χειμῶνι παντελῶς ἄωρον, καὶ γυναιξὶ κόσμος ἀνδρεῖος, ἢ γυναικεῖος ἀνδράσι, καὶ πένθει γεωμετρία, καὶ πότῳ δάκρυον. Callistratus in *tabul. explicat. imag.* 6. ὡραῖον πᾶν τὸ εὔκαιρον· καὶ μόνος κάλλους δημιουργὸς ὁ καιρός· ἅπαν δ' ἀπηνθηκὸς ἔξω τῆς καιροῦ φύσεως. Verùm Marcus istîc τὸ εὔκαιρον accipit eo sensu, qo & Solomonem locutum monuimus, *suprà ad* § 23. vide *l.* 4 § 23. Plut. ad Apollon. τὴν γὰρ εὐκαιρίαν μᾶλλον ἢ τὴν εὐγένειαν πανταχοῦ καθορῶμεν προσήκουσαν.

Τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πράξεις] vide *ad l.* 3. § 7, 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 11. § 1.

Τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ] vide Menandrum *in supposititio ad l.* 2. § 14.

§ 36. Ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει] vide *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 42.

Τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους ἴσον ἑκάστῳ] vide *lib.* 7. § 31. & *l.* 8. § 5, 6. & *l.* 10. § 6.

Ἀποπέμπει σε, οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος] *Emittit te,* inqit, *ex hac vita, non tyrannus, aut judex iniqus aliqis,* etsi occidat te ille, addicat iste, *sed* per illum istúmve, *natura,* sive *Deus* ipse, *qi & in vitam te prior miserat.* Hoc est qod Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, Dominus tulit.* cùm junctis operis Chaldæi Sabæiqe servos trucidâssent, armenta & jumenta abegissent, Diabolus etiam liberos ædium ruinâ oppressisset. *Non dixit, Dominus dedit, Diabolus abstulit. sed Dominus dedit, Dominus abstulit. qia nihil abstulisset Diabolus nisi permisisset Dominus. noluit etiam gloriam diabolo dare, ut aliqid potuisset tollere, qod Dominus non permisisset auferre.* Avg. *in Psalm.* 31. & 90. & *in serm. solenn.* 241. *non tentatori tribuit, sed avtori.* Gregor. Rom. in *Job. l.* 18. *c.* 1. *non abstulerat diabolus, qi nocendi habuit voluntatem; sed Dominus, qi dederat potestatem.* Hugo Victorin. an qis alius, sub Avg. nom. *de patient. cap.* 13. vide *lib.* 8. § 20, 23.

Οἷον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς] *Vitam dramati* confert, & istîc, & alibi. *l.* 10. § 27. & *l.* 11. § 6. Epictet. *enchir. c.* 17. Μέμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἵου ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχὺ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνεσθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην· σὸν γὰρ τοῦτ' ἐστι, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου. qibus paria habet & *dissert. l.* 4. *c.* 7. Sed & Aristo Chius apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* εἶναι ὅμοιον τῷ ἀγαθῷ ὑποκριτῇ τὸν σοφὸν, ὃς ἄντε Θερσίτου, ἄντε Ἀγαμέμνονος πρόσωπον ἀναλάβῃ, ἑκάτερον ὑποκρίνεται προσηκόντως. Contrà planè qàm Philippus Macedo, qem post insignem de Atheniensibus partam victoriam, victorum captivis cùm per ebrietatem contumeliosiùs illuderet, liberâ voce Demades verbis istis increpuit; Βασιλεῦ, τῆς τύχης σοι περιθείσης πρόσωπον Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνῃ πράττων ἔργα Θερσίτου; Diodor. Sic. *l.* 16. *c.* 44. Teles item Pythagoricus lib. περὶ αὐταρκείας, (pro qo perperam apud Læl. Bisciolam *horar. subseciv. l.* 1. *c.* 1. ἀναρχίας habetur.) à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 5. lavdatus. Δεῖ ὥσπερ τὸν ἀγαθὸν ὑποκριτὴν, ὅ,τι ἂν ὁ ποιητὴς περιθῇ πρόσωπον, τοῦτο ἀγωνίζεσθαι καλῶς· οὕτω καὶ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅ,τι ἂν περιθῇ ἡ τύχη. καὶ γὰρ αὕτη, φησὶν ὁ Βίων, ὥσπερ ποιήτρια, ὁτὲ μὲν πρωτολόγου, ὁτὲ ὑστερολόγου περιτίθησι πρόσωπον· καὶ ὁτὲ μὲν βασιλέως, ὁτὲ δὲ ἀλήτου· μὴ οὖν βούλου δευτερολόγος ὢν, τὸ πρωτολόγου πρόσωπον. εἰ δὲ μὴ, ἀνάρμοστόν τι ποιήσεις. Idémq; in *lib.* περὶ περιστάσεων apud eund. *ibid. tit.* 105. ἡ τύχη, ὥσπερ ποιήτριά τις οὖσα, παντοδαπὰ ποιεῖ πρόσωπα, ναυαγοῦ, πτωχοῦ, φυγάδος, ἐνδόξου, ἀδόξου. δεῖ οὖν τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, πᾶν ὅ,τι ἂν αὐτῷ περιθῇ, καλῶς ἀγωνίζεσθαι. *Ibidem. tit.* 1. Musonius, opinor: Ὥσπερ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς, εὖ καὶ τὸν πρόλογον, εὖ καὶ τὰ μέσα, εὖ καὶ τὴν καταστροφήν· οὕτω καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ εὖ καὶ τὰ πρῶτα τοῦ βίου, εὖ καὶ τὰ μέσα, εὖ καὶ τὴν τελευτήν. & *tit.* 92. ex Arriani *protreptico,* Socrates Archelao: Εἴ γε μὴ ἱκανὰ τὰ ὄντα ἐμοὶ, ἀλλ' ἐγὼ τούτοις ἱκανὸς, καὶ οὕτω κἀκεῖνα ἐμοί. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὐκ εὐφωνότερον οὐδὲν, δι' ὧν ὁ Πῶλος τὸν τύραννον Οἰδίποδα ὑπεκρίνατο, ἢ ἐπὶ Κολωνῷ ἀλήτην καὶ πτωχόν; εἶτα χείρων Πώλου ὁ γενναῖος ἀνὴρ φανεῖται, ὡς μὴ πᾶν τὸ περιτεθὲν ἐκ τοῦ δαιμονίου πρόσωπον ὑποκρίνασθαι καλῶς; οὐδὲ τὸν Ὀδυσσέα μιμήσεται, ὃς καὶ ἐν τοῖς ῥάκεσιν οὐδὲν μεῖον διέπρεπεν, ἢ ἐν τῇ οὔλῃ χλαίνῃ τῇ πορφυρᾷ; Synes. *de provident. l.* 1. Ἅπας γὰρ ὁ βίος ἀρετῆς ὕλη. καθάπερ δὴ ἐπὶ σκηνῆς ὁρῶμεν τοὺς τῆς τραγῳδίας ὑποκριτὰς, ὅστις καλῶς ἐξήσκησε τὴν φωνὴν, ὁμοίως ὑποκρινεῖται, τόντε Κρέοντα καὶ τὸν Τήλεφον· καὶ οὐδὲν τ' ἀλυργῇ τῶν ῥακίων διοίσει, πρὸς τὸ μέγα καὶ καλὸν ἐμβοῆσαι, καὶ καταλαβεῖν ἠχοῖ τοῦ μέλους τὸ θέατρον· ἀλλὰ καὶ τὴν θεράπαιναν, καὶ τὴν

τὴν διάκοιναν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιδείξεται μουσικῆς· καὶ ὅ,τι ἂν περιθῆται προσωπεῖον, τὸ καλῶς αὐτὸν ὁ χορηγὸς τοῦ δράματος ἀπαιτεῖ· οὕτως ἡμῖν θεὸς καὶ τύχη περιτίθησιν, ὥσπερ προσωπεῖα, τοὺς βίους ἐν τῷ μεγάλῳ τοῦ κόσμου δράματι· καὶ οὐδέν τι μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου βίος βελτίων ἢ χείρων κρίνεται δέ, ὡς ἕκαστος βούλεται. δύναται δὲ ὁ σπουδαῖος ἀπαντάχου καλῶς διαγίνεσθαι, κἂν τὸν πτωχὸν, κἂν τὸν μόναρχον ὑποκείνεται· διοίσεται δὲ οὐδὲν περὶ τοῦ προσωπείου· ἐπεὶ καὶ ὁ τραγῳδὸς γελοῖος ἂν γένοιτο, τὸ μὲν φεύγων, τὸ δὲ αἱρούμενος· καὶ γὰρ ἐν τῷ τῆς χαρᾶς εὐδοκιμῶν, στεφανοῦταί τε καὶ κηρύττεται, καὶ ἐν τῷ τοῦ βασιλέως ἀσχημονῶν, κλώζεται, καὶ συρίττεται. Dio deniqe Prus. *orat.* 38. *ad Nicomedienses*, Ἤδη ποτὲ θέας μετελάβετε, μᾶλλον δὲ μονονουχὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν θεᾶσθε. ἆρα οὖν ἐκεῖ τὶς ὑμῖν ἀληθῶς εἶναι δοκεῖ βασιλεὺς, ἢ τύραννος, ἢ θεός; καί τοι πάντα ταῦτα καλοῦνται· καὶ οὐκ ὀνόματα μόνα ἔχουσι θεῶν, ἀλλὰ καὶ πρόσωπα, καὶ στολὰς, καὶ κελεύουσι πολλὰ ὡς ἐκεῖνοι· τοῦ δὲ ποιήματος συντελεσθέντος, ἀπίασι τὸ μηδὲν ὄντες. Vide ampliùs *ad l.* 4. § 1. videatur & Ariſtides *in Eteon. ad l.* 6. § 46. Petron. item alióſqe *ad l.* 11. § 6. Verùm illi de agendi modo maximè, Marcus de termino præcipuè hîc agit.

Οὐκ εἶπον τὰ πέντε] Alluſit ad actuum in dramatibus numerum, de qo, Flaccus in *art.*

Neve minor, neu ſit qinto productior actu,
Fabula, qæ poſci vult, & ſpectata reponi.

Nam qod Donatus, *perſonam eandem* negat *plùs qinqies prodire in proſcenium:* refutat id Jul. Scalig. *poet. l.* 1. *c.* 9.

Ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμα] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 11. § 1. Senec. *epiſt.* 77. *Eam viam ingreſſi ſumus, qam peragere non eſt neceſſe. iter imperfectum erit, ſi in media parte, aut citra petitum locum ſteteris. vita non eſt imperfecta, ſi honeſta eſt. Ubicunqe deſines, ſi bene deſinis, tota eſt.* & *ibid. non finitur officiorum certus numerus, qem debeas implere.*

Τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὁρίζει] qod *ſupr.* § 23. καιρὸν καὶ ὅρον δίδωσι. Ità Job. *c.* 14. *v.* 4. χρόνον ἔθου, ὃν οὐ μὴ ὑπερβῇ· ὅρους meliùs reddidiſſent. nam Hebr. חֻקָּיו idem hoc loco valet qod גְּבוּל de mari uſurpatum, *Pſal.* 104. *v.* 9. *terminos, limites deſcriptos.* Scil. qod Senec. *ad Marc. c.* 10. *Tempus ille arbiter muneris ſui temperat.*

Ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως] Hoc eſt, qod Solomon *Eccles. c.* 3. *v.* 2. Tam *naſcendi*, qàm *denaſcendi tempus, cuiqe eſſe à Deo præſtitutum.* vide *ſupr.* § 23.

Σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων] Non es, inqit, mortis tuæ arbiter magìs, qàm ortûs tui fueras. David, *Pſalm.* 31. *v.* 16. בְּיָדְךָ עִתֹּתָי *In manu tua ſunt tempora mea.* & *Pſal.* 68. *v.* 20 *Domini Dei* לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת *mortis ſunt exitus*, nec poteſt qiſqam aut ſibi ipſi, aut alteri, citra ipſius permiſſionem ac voluntatem, vitam eripere. Poteſt interim tamen mortis, vel ſibi, vel alteri conſcitæ homo ipſe havd ἀναίτιος. i. e. *inſons* eſſe. qod nec Marcus ipſe diffitebitur.

Ὁ ἀπολύων ἵλεως] vide *l.* 2. § 3.

Ἄπιθι οὖν ἵλεως] imò non ſemper ἵλεως, hoc eſt, *propitius*, *placatus. placidus* ſanè ſemper in ſe Deus, qia immotus, & immutabilis; non qoad illos tamen ſemper, qos hinc abripit, *propitius.* neceſſe eſt ergò, dum hîc vivunt, ſibi concilient ipſum mortales, ſi in morte propitium experiri voluerint. neqe enim ἵλεως ipſe i. e. *placidus lætúſqe* defungi poterit, niſi qi Deum ſibi ἵλεον i. e. *propitium*, qia in Chriſto ſuo reconciliatum, habuerit. τοῦτο οὖν ἐνσυνειδήτῳ μοι (ut Marci noſtri verbis utar, ex *l.* 6. § 30.) ἐπιστῇ ἡ τελευταία ὥρα. *mihi itaqe ſic affecto, ídqe mihi probè conſcio, ſuperveniat hora noviſſima. hora*, inqam, *illa decretoria*, (utì Seneca vocat *epiſt.* 102) qam ſenio jam confectus ferè, cum Jobo, *cap.* 14. *verſ.* 14. *qotidie expecto.* Et tu, Domine Jeſu, ὁ Ἀμὴν, voto ſervuli tui, inutilis licèt, *Amen* tuum ſubjicere nè dedigneris.

F I N I S.

In Commentario admiſſa & omiſſa momenti alicujus nonnulla (qæ etiam alicui fortaſſe leviſsima viderentur) reſtitui ac ſuppleri ſic poterunt.

Pag. 10 *col.* 2 *lin.* 17 Bayſius
p. 22 *c.* 1. *l.* 11. qid nî
p. 24 *c.* 2 *l.* 25 Agapetus
p. 26 *c.* 1 *l.* 3 *lib.* 67
c. 2 *l.* 5 *impetum*
p. 34 *c.* 2. *l.* 9 ἀδίκως
p. 43 *c.* 2. lin. *ult. l.* 5 §
p. 53 *c.* 2. *l.* 38 συ[κλωθόμενα
p. 57 *c.* 1 *l.* 9 עבא
p. 67 *c.* 1 *l.* 19 συνερείδοντας
p. 73 *c.* 1 *l.* 40 ξηροὶ
p. 77 *c.* 1 *l.* 36 reſpexiſſe
p. 82 *c.* 1 *l.* 4 εὔπυες
p. 83 *c.* 1 *l.* 26 Sentia
p. 90 *c.* 1 *l.* 43 celerrimè
p. 92 *c.* 2 *l.* 24 vaniloqia
p. 96 *c.* 2 *l.* 15 Hugo
p. 101 *c.* 2 *l.* 44 aliorſum
p. 115 *c.* 1 *l.* 36 præpoſita
p. 116 *c.* 2 *l.* 31 Caſav.
p. 118 *c.* 2 *l.* 16 abſint
p. 122 *c.* 2 *l.* 10 ſolicitudinum
p. 128 *c.* 1 *l.* 20 ἐνδιαι-
p. 129 *c.* 2 *l.* 36 *ut in*
p. 147 *c.* 2 *l.* 7 οἰκεία
p. 150 *c.* 2 *l.* 33 ταθήσεως
p. 152 *c.* 1 *l.* 3 Antonius
p. 156 *c.* 1 *l.* 46 *malleum*
48 emend.
p. 159 *c.* 1 *l.* 43 *eſt in rebus*
p. 164 *c.* 2 *l.* 40 Pythagoræ
p. 171 *c.* 2 *l.* 33 nemine
p. 175 *c.* 1 *l.* 11 Et cum
p. 187 *c.* 2 *l.* 15 Is *lib.*

ib. *l.* 52 κείαις
p. 192 *c.* 2 *l.* 1 deſignaret
ibid. verto
p. 193 *c.* 1 *l.* 44 non è
p. 196 *c.* 1 *l.* 1 σμικρῷ
p. 199 *c.* 1 *l.* 25 ἀποβαλεῖν
l. 41 ἐλάσσον
p. 203 *c.* 2 *l.* 33 βάλλειν καὶ ἀπ
p. 205 *c.* 2 *l.* 32 ἄψυ-
p. 211 *c.* 2 *l.* 33 τέμνεται
p. 212 *c.* 2 *l.* 15 qi iſtud?
p. 214 *c.* 1 *l.* 2 *epigr.*
p. 215 *c.* 1 *l.* 21 reſediſſe
p. 220 *c.* 1 *l.* 5 4. § 20
p. 226 *c.* 2 *l.* 25 ἔστιν. & ἐστικὼ
p. 230 *c.* 1 *l.* 4 εἴτε δὴτ'
p. 234 *c.* 1 *l.* 31 Grat.
p. 238 *c.* 1 *l.* 31 novè dictum
p. 252 *c.* 1 *l.* 46 poſteris
p. 253 *c.* 2 *l.* 37 *Necyo-*
p. 256 *c.* 2 *l.* 50 Infantes
p. 263 *c.* 1 *l.* 24 *de pace* 1.
p. 284 *c.* 2 *l.* 38 σεσοβημένον
p. 285 *c.* 1 *l.* 2 ἐπισκοτῆται
p. 286 *c.* 2 *l.* 13 exiſtit
p. 296 *c.* 1 *l.* 40 familiæ
p. 306 *c.* 1 *l.* 32 κεστῶν
p. 307 *c.* 2 *l.* 40 *in Job*
p. 308 *c.* 2 *l.* 30 qidem
p. 309 *c.* 1 *l.* 7 ſcripſerant
l. 8 *-ſæ lib.* 1.
c. 2 *l.* 18 ἔπωζε
p. 310 *c.* 1 *l.* 9 in verſione
l. 32 loqor

p. 313 *c.* 1 *l.* 49 ipſe
p. 317 *c.* 1 *l.* 32 Iren.
p. 325 *c.* 1 *l.* 4 Atqi
p. 326 *c.* 2 *l.* 30 Portus
p. 328 *c.* 2 *l.* 31 ὅτε
p. 331 *c.* 2 *l.* 17 dixerat
p. 333 *c.* 1 *l.* 14 *l.* 7. §
c. 2. *l.* 32 τοιοῦτοι
l. 36 *periochæ* 18
p. 336 *c.* 1 *l.* 5 Apoſtolius
l. 22 Abarum regi Pr
p. 337 *c.* 2 *l.* 16 *anguſt.*
p. 339 *c.* 2 *l.* 19 ſubſannans
p. 344 *c.* 2 *l.* 18 שְׁבָטִים
p. 345 *c.* 1 *l.* 5 variis
p. 346 *c.* 1 *l.* 30 afficiant
p. 352 *c.* 2 *l.* 55 Marci mens gen
p. 356 *c.* 1 *l.* 43 ac concl.
c. 2 *l.* 54 Evripid. Troad
p. 364 *c.* 1 *l.* 50 ac Vulgarem
p. 367 *c.* 2 *l.* 24 *compertum*
p. 372 *c.* 2 *l.* 14 Pſellúſqe
p. 377 *c.* 1 *l.* 31 ἔπεισε
p. 381 *c.* 1 *l.* 40 ἴδωσι
p. 384 *c.* 1 *l.* 46 philoſophos
p. 390 *c.* 1 *l.* 52 admiſſos
p. 395 *c.* 1 *l.* 37 eximam
p. 396 *c.* 1 *l.* 14 Joſ. Mercerus
l. 23 ψιλῶς
p. 397 *c.* 1 *l.* 55 Apoſtolium
p. 400 *c.* 1 *l.* 43 *tunc*
p. 423 *c.* 1 *l.* 23 aſſentionem

In calce Præloqii, lege Rotherithienſi.

Syllabus Locorum Scripturæ Sacræ, qæ in Commentario isto vel explicantur, vel illustrantur.

Parœm.

Ecclef.

Eſaj.

Jerem.

Thren.

Ezek.

Dan.

Hoſh.

Amos.

Jon.

p.7

Syllabus Avtorum, qorum scripta obiter in hoc opere *explicantur, supplentur, emendantur.*

p. 168.

Syllabus vocum Græcarum (Hebræis Latinísque pavcis intersitis) qæ in hoc opere explicantur.

ἁπλοῦσθαι

+διήγες. p. 23. 1. c. l. 54.

εὔλυτος

Syllabus rerum præcipuarum, qæ hoc ſcripto continentur.

Prior numerus paginam denotát, ſecundus columnam, tertius lineam.

pes

Mens

cedunt

 Recta

FINIS.

